R.IF.a.1

Cax[illegible]. Lib[illegible]

Est — 58

n° — 100

R.14

R 17
1/1

IOANNES FABRI
SVPER INSTITVTIONIBVS.

EGREGII AC PRO-
FVNDISSIME SCIENTIE VIRI DO-
mini Ioannis Fabri Iuris Vtriusq; professoris clarissimi, in quatuor
libros Institutionum D. Iustiniani Imperatoris Lectura, nouis
Additionibus, ac summarijs illustrata, Opera ac diligen-
tia eximij uiri magistri Ioannis de gradibus. Nunc de-
mum maiori diligẽtia quàm unquam ante hac ex
fide uetustorum exemplarium diligenter pur
gata, suoq; nitori restituta. Cum reperto
rio flosculos, questiones, decisio-
nes, quicquid deniq; notatu
dignum in dicta lectura ui
debatur, (per D. Do-
minicum de Re
bacinis
in almo Ticinensi
Gymnasio compacto) serie
Alphabetica copiose complectente.

1 5 4 3

¶ Rubrice omnes per Alphabetum posite: & ad loca sua per ordinem remisisse.

A

Adoptionibus.fo.12.
Attiliano tutore.fo.15.
Autoritate tutorum.fo.16.
Ademptione legatorum.fo.50.
Assignatione libertorum.fo.56.
Acquisitione per arrogationem.fo.58.
Actionibus.fo.83.

B

Bonorum possessionibus.fo.56.

C

Capitis diminutione.fo.14.
Curatoribus.fo.17.
Codicillis.fo.52.

D

Donationibus.fo.28.
Duobus reis stipulandi & promittendi.fo.62.
Divisione stipulationum.fo.63.

E

Excusationibus tutorum vel curatorum.fo.18.
Exheredatione libertorum.fo.35.
Eo cui libertatis causa bona addicuntur.fo.58.
Emptione & venditione.fo.73.
Exceptionibus.fo.128.

F

Fiduciaria tutela.fo.15.
Fideicommissariis hereditatibus.fo.51.
Fideiussoribus.fo.69.

G

Gradibus cognationum.fo.55.

H

Heredibus instituendis.fo.36.
Heredum qualitate & differentia.fo.42.
Hereditatibus que ab intestato deferuntur.fo.52.

I

Iis per quos agere possumus.fo.123.
Iis qui sui vel alieni iuris sunt.fo.10.
Iustitia & iure.fo.4.
Iure naturali gentium & civili.fo.4.
Iure personarum.fo.8.
Ingenuis.fo.8.
Inofficioso testamento.fo.41.
Inutilibus stipulationibus.fo.63.
Interdictis.fo.130.
Iniuriis.fo.81.

L

Libertinis.fo.8.
Lege falcidia.fo.51.
Lege fusia Caninia tollenda.fo.9.
Legitima agnatorum tutela.fo.14.
Legitima patronorum tutela.fo.eo.
Legitima parentum tutela.fo.15.
Legatis.fo.44.
Legitima agnatorum successione.fo.53.
Literarum obligationibus.fo.71.
Locatione & conductione.fo.75.
Lege Aquilia.fo.81.

M

Militari testamento.fo.34.
Mandato.fo.77.

N

Nuptiis.fo.10.
Noxalibus actionibus.fo.121.

O

Obligationibus.fo.59.
Obligationibus ex consensu.fo.73.
Obligationibus que ex quasi contractu nascuntur.fo.78.
Obligationibus que ex delicto nascuntur.fo.80.
Obligationibus que ex quasi delicto nascuntur.fo.83.
Officio iudicis.fo.135.

P

Patria potestate.fo.10.
Per quas personas nobis acquiritur.fo.30.
Pupillari substitutione.fo.38.
Per quas personas nobis obligatio acquiritur.fo.79.
Perpetuis & temporalibus actionibus.fo.126.
Pena temere litigantium.fo.134.
Publicis iudiciis.fo.136.

Q

Quibus ex causis manumittere non licet.fo.9.
Quibus modis ius patrie potestatis solvitur.fo.13.
Qui testamento tutores dari possunt.fo.14.
Quibus modis tutela finiatur.fo.17.
Quibus alienare licet vel non.fo.30.
Quibus non est permissum facere testamentum.fo.35.
Quibus modis testamenta infirmentur.fo.40.
Quibus modis re contrahitur obligatio.fo.60.
Quibus modis tollitur obligatio.fo.79.
Quod cum eo: qui in aliena potestate est: negotium gestum esse dicitur.fo.119.

R

Rerum divisione.fo.20.
Rebus corporalibus & incorporalibus.fo.25.
Replicationibus.fo.129.

S

Satisdatione tutorum vel curatorum.fo.18.
Suspectis tutoribus vel curatoribus.fo.20.
Servitutibus rusticorum prediorum.fo.25.
Singulis rebus per fideicommissum relictis.fo.52.
Senatusconsulto Tertulliano.fo.54.
Senatusconsulto Orficiano.fo.eo.
Successione cognatorum.fo.55.
Servili cognatione.fo.55.
Successione libertorum.fo.56.
Successionibus sublatis que fiebant &c.fo.59.
Stipulatione servorum.fo.62.
Societate.fo.76.
Si quadrupes pauperiem fecisse dicatur.fo.122.
Satisdationibus.fo.123.

T

Tutelis.fo.13.
Testamentis ordinandis.fo.31.

V

Usufructu.fo.25.
Usu & habitatione.fo.26.
Usucapionibus & longi temporis prescriptionibus.fo.26.
Vulgari substitutione.fo.37.
Verborum obligationibus.fo.61.
Vi bonorum raptorum.fo.81.

¶ Petri Pomarii Valentini ad Saguntum lectori.

Vis elementa tibi quam si daret Attica tellus
 Noscere: sed non hec conditione pari.
Bistonius dedit illa senex: Faber ista Joannes.
 Naturam & mores ille vel ille gerit.
Cesarei sed te iuris rudimenta docebit
 Noster iudicium: iustitiamque sequi.
Et brevis: & verus: longa farragine non est
 Et sua tam liquido sensa notata vides.
Sed propera archetypos: tibi charta impressa patebit.
 Perlege: non ante hanc verior ulla fuit.

Joannis Fabri iuris ⁊ pontificij ⁊ cesarei Doctoris excellētissimi Commentaria super Institutiōes Justiniani Imperatoris. Cum Summarijs ac Apostillis hactenus apponi solitis: feliciter exordiuntur.

1 Modus attendendus est circa multa.
2 Modus attendendus est in docendo.
3 Notarius si omittat ponere in principio instrumenti: In nomine domini: an valeat instrumentum.
4 Imperator: hoc nomen quid significet.
5 Imperatoris electores qui sunt.
6 Justinianus imperator cuius filius fuit: ⁊ qualiter successit patri suo: cum imperator fiat per electionem.
7 Justinianus quare potius nominauit ꝓuincias illas: ꝙ alias.
8 Augustus quare sic dicatur.
9 Juuenes debent incipere addiscere scientiam legum.
10 Sigillum solum non sufficit ad probandum mandatum.
11 Liber institutionum quare dicatur liber elementorum.

HOmo natus de muliere: breui viuēs tēpore repletur multis miserijs. Aduersus quas armatur virtutibus: induitur sciētijs: que donum dei sunt. xvj.q.j.reuertimini. ⁊ sola viuēdi ratio optima. ff. de fideicom.lib.l.apud iulia. summopere appetenda.j.in proe.§.finali.xxiiij.q.iij.si habes. nam ignorantia scripturarū ignorantia Xp̄i est.xxxviij.dist.c.si iuxta. ⁊ ignorans ignorabitur.xxv.q.vj.c.j.xxxviij.dist.c.q: ea. vnde dominus. Quia scientiam repulisti ⁊ ego te repellam. extra de renun.c.nisi. Omnis enim scriptura diuinitus inspirata vtilis est ad docendum: ad arguendū ad corripiendū: ad erudiendum in iustitia: vt perfectus sit homo dei ad omne opus bonum instructus. scđm apostolū ad Timo.ij.c. Modus tamen adhibendus ne contra doctrinam eiusdem apostoli quis plus sapiat ꝙ sapere oporteat.xliij.di.c.hic Pau. extra de renun. c.j.lib.vj. ⁊ scđm eundem. Qui se putat scire nondū scit quomo-
1 do oporteat eum scire. † Modus aūt is attendendus est circa multa. Et primo circa quid. vnde Ber. Vigilantissime obseruate quid scire magis prius vt oporteat. tp̄s enim breue est. idcirco tu qui cum timore ⁊ tremore [illegible] ipsius optare salutē pro tēporis breuitate festinas. ea prius scire ampliusq; curato que senseris viciniora saluti. Nam ſm Senecā. Dementia est superuacua addiscere in tanta tēporis egestate. Quid enim congeritur ⁊ virtutum cumulū. ⁊ in quo excitatur animus ad salutē per verboꝝ grammaticalium diligētias: metrificantium pedes: logicorū fallacias rhetoricorū ornatus: musicorum modulos: arithmeticoꝝ numeros: geometrorum mensuras: astrologorum diuinationes: potius enim sunt onus ⁊ sarcina ad beatitudinem ꝙ subsidiuꝫ. vnde Hiero. In vanitate sensus ⁊ obscuritate mentis ingreditur qui diebus ac noctibꝰ in dialectica arte torquetur. xxxvij.di. c.nonne. illa enim addiscenda sunt que docent honeste viuere: alterum non ledere: ius suum vnicuiq; tribuere: sicut iuris canonici ⁊ ciuilis scientia. ff. de iusti. ⁊ iure.l.j.§.iuris precepta.j.eo. ⁊ extra in proe.decre.§.ideoq;. Maiores informant. ff. de admini.tuto.l.cum plures.§.cum tutor.de tuto. ⁊ curato. da. ab his.l.scire oportet.§.cum reliquis. C. de profes.l.magistros. C. de secun.nup. l.j. ff. de iusti. ⁊ iur.l.j.cir.ꝑn.de ritu nup.l.libertinꝰ. Cupiditates ⁊ nequitias refrenant. in auť.vt iudi.sine quo.suffragio.§.cogitati.xlvij.distin.c.honorum. extra de elec.auaritie. ⁊.c.quam sit. lib.vj. ff. de euict.l.in creditore.j.de lege fu.ca.tol.dic vt ibi. Docēt pudicitiam cōpescunt carnis petulentiam. vt in auť.quib.mod. natu.effi.legi.§.nouimus. ff. de adul. ⁊. C. per totum. extra de vi. ⁊ hone.cleri.per totū. ⁊ in proemio in antiquis. Instruunt suāpsiꝰ fragilitatē cognoscere. in auť.vt oēs obe.iudi.prouin.in.j.colū. in auť.de nup.in prin. Hortantur ad clementiā: ⁊ impietatē detestātur.j.in rubri.super verbo pius. Et in summa ad bonū inuitāt. C. de nup.l.imperialis. Et mala puniunt ⁊ execrātur. ff. de iusti. ⁊ iure.l.j.§.ius. vbi multas concordantias reperies sup verbo metu penarū. omne enī studiū legislatoꝝ est vt hoīes bene viuant. in auť.vt nō luxu.cō.na.circa prin. ⁊ nō suas perdant animas.co. titu.§.ꝑpter. vnde ſm Sene. Hoc est sapientie sublime: cetera vero pusilla ⁊ puerilia sunt. nō tñ dico ea penitus ꝓijcienda.xxvij.q.si quis grāmaticā. ⁊.c.legimus. ⁊.c.qui de mensa. ⁊.c.turbat. sed aliquando ꝑspicienda: nec ea debemus discere sed didicisse ſm eundē. vide.j.in rubrica super verbo cupide. Vana enim doctrina est ex qua vitia animarum aut morum non curantur: ſm Joan.apostolum. vnde Hiero. in originali loquens de carminibus poetarum ⁊ pompa verborūꝫ. Ibi nulla facietas mentis: nulla iustitie refectio reperitur: studiosi earum in fama virtutuꝫ perseuerant. Item Bernar. Multi multa sciunt: stulte cognoscet teipsum. qr multo laudabilior ⁊ meliores si teipsum cognoscis: quam si te neglecto cognosceres cursus syderum: vires herbarum: complexiones hominū: naturas animalium: omniū celestium et terrestriū scientiam obtineres. Item Basilius in Homel. Super rerum natura grecorum philosophi disputarum: sed nullus apud eos sermo fixus ⁊ stabilis habetur: priore semper a sequente deiecto. neq; enim opus nobis est que illorum sunt insinuare: cum ad destructionem propriam sibimetipsi sufficiant. Item Seneca in ep̄la vlti.ad Lucil. An tu quicquam in his credis esse boni quorum professores turpissimos omnium ac flagitiosissimos cernis que autem de liberalibus studijs querendis iudicauerunt: nec virum bonum faciunt nec permittunt: nec huius rei scientiam affectant. Disce ergo cum Hiero. in proemio biblie prope finem. Tale quid nitaris quod tecū perseueret in celis. Insanus etenī est itinerans qui vltra necessitatem itineris se onerat his quibꝰ pro voto in termino abundabit. Unde in vita beati Bernardi legitur: quod Bernardus apparens cuidam abbati dixit. Nulla hic scientia: nulla hic Christi cognitio: sursum sciētie plenitudo:
a vera notitia virtutis. Item attendendus est modus[a] ad quē finem. sunt namq; nonnulli qui scire scribere disputare et legere volunt: vt sciant querentes superare non proficere: eminere non sistere: ⁊ horum finis vanitas. Nonnulli vt sciant: ⁊ horum turpis curiositas. Nonnulli vt honores ⁊ diuitias habeant: ⁊ horū finis cupiditas. Nonnulli vt edificent: ⁊ horū charitas. Nōnulli vt edificenť: ⁊ horū prudētia. Duo vltimi laudabiles: primi abusus ⁊ dn̄ationis cumulus. Non tñ nego quin pauper possit ⁊ debeat discere ꝓ pane lucrando. ff. de ori.iur.l.ij.§.vj. extra de censi. c.cum ſm ap̄lm. Nam ſm Aristo.iij.topi. indigenti magis eligēdū est ditari ꝙ philosophari. Item attendendum est ad queꝫ vsum. nam ſm Psal. intellectus bonus oībus faciētibus eum. Unde sicut cibus sumenti ⁊ nō indigēti perniciosus est: sic sciēti ⁊ nō facienti bonū peccatū est illi. vñ Psal. Descendāt in infernum viuentes.i.scientes ⁊ videntes malū. vñ Grego. Admonendi sunt qui accusant praua nec tñ euitant: vt videant qr occulta iā retributione iudicij est ꝙ eoꝝ mēs malū ꝙ ꝑpetrat illuminať vt videať: sed non conatur vt vincat. vt quo melius videt eo deterius pereat. Disce ergo ⁊ inte practica vt bonus fias. ⁊ hec est illa vera scientia quā Psal. requirit. bonitatē ⁊ disciplinā ⁊ scientiam doce me ⁊c. ⁊ per illā cōsequeris beatitudinē. de qua idē di-
2 cit. beatus quē tu erudieris ⁊ docueris de lege tua ⁊c. † Itē est attēdēdus in docēdo modus. Sunt enī nōnulli qui se inter questiones ⁊ subtilitates glossarū ⁊ doctoꝝ inuoluūt: ⁊ text. deserūt ⁊ ignorant. Nonnulli qui multas leges noīare sciunt: ⁊ ad aliqđ modicū notabile allegare: ⁊ tñ casus eoꝝ ignorāt. ⁊ qui ad qōnē dubiā scirent allegare aliquid. ⁊ tñ de mille casibus legū interrogati nescirent ex improuiso de vnico respondere. Sunt nōnulli q librorum multitudine delectanť ⁊ per eos vaganť ꝯtra doctrinā Senece dicētis. Distrahit libroꝝ multitudo. itaq; cū legere nō possis quantū habueris. satis est habere quātū legas. ꝓbatos itaq; semper lege: ⁊ si qñ ad alios diuerti libuerit: ad priores redi. fastidientis enī stomachi est multa degustare: que vbi varia sunt ⁊ diuersa inquināt nō alunt. Igitur si huius scientie verus ⁊ securꝰ vis esse ꝓfessor: textus seu eoꝝ effectus in mente retine: ⁊ cōclusiones doctoꝝ: disputationes aūt longuas chartis cōmenda. cū oīa nō possint simul memoria retineri. vt.l.ij.§.si quis aūt. C. de vete. iur.enu. Hoc hortor ꝙ nō sis opinionū inuentor: nec facilis repbensor: sꝫ in dubio sequere cōes opiniones[b] ⁊ illoꝝ q cōsueuerūt in plurimis approbari. sicut facit legislator. ff. de excu.tu.l.scire.§. alius. ⁊ papa de sum.tri. ⁊ fide ca.c.j.in fi.in cle. adhibenda est enī fides peritis in arte. C. de ponde. ⁊ au.il.l.j. ff. de ven.in pos.mit.l. j.§.j. ex̄ de transla.c.inter corpo.l.septimo mense. ff. de sta.ho. ⁊ minime sunt immutanda que semp ⁊c. ff. de legi.l.minime. ⁊ cōmendandi sunt. vñ ſm ph̄m ex falsis cōmendabor: qr materiā inuestigande veritatis prebui. Temere autē qs reprehendit multis modis. ⁊ Hosti.xij. modos quos vide in summa in prin.ij.col. ⁊ vide etiā sup hoc in proe.lib.sniaꝝ.§ fi. Bene tñ placet ꝙsi veritas claret ꝙ aperiať cum possit vnus multos ⁊ maiores in aliqua parte superare. C. de ver.iur.enu.l.j.§.sed neq;. Ceterū cū ꝑ cōtrarias interpretū snīas totū ius pene turbatū est: quēadmodū ⁊ antiquoribus factū erat tꝑibus. vt.d.l.j.§.nullis in re peritis. ⁊ sicut tunc collige necesse sit: dignū duxi dimissis argumentis ⁊ disputationibus. iuxta glo. institutionū docto.opi. que materiā tangunt ꝑ ut occurrerint cū his que addere potuero: deo ⁊ beatissima virgine Maria agētibus ad lectorē ⁊ auditores huius voluminis. vbi nox nocti indicat sciētiā. ⁊ vt pluriū noui sunt subsidiū ꝓut breuius ⁊ plenius potero cōpilare nō tacendo eorum noīa. vt ab ipsis recipiā vt appareat a quibꝰ opi.orte ⁊ tradite fuerint. ff. de origi.iur.l.ij.§.iuris ciuilis. C. de vete.iu.enu.l.ij.§.tanta. ⁊ vt hec

a Modꝰ est attendendus. Ad de Specu. in tit. de aduoca.§.vj. versi. modus igitur. Innoc. in.c. super de offic.de leg. ⁊ Cy.in.l.muto.§.j. ff. de tute.

b Communes opiniones Vide Bald.in.l.j.in fi. C. de vulg. ⁊ pup. substitu. in.j. in fin. de natura. suc.feu. vbi tenet quod cōmunes opiū. doctorum sunt tenēde. Adde limitādo hoc dictum vt per ea que notaui ī apostillis ad Pañ. in.c. prudētiam. nu.iiij. in apostil. in versi. in ꝙplures. extra de offi. delega. et ibi habes an ⁊ in quibꝰ sit adherendum opi.communi et ab ea non recedēdum. de quo etiā per Felinum late in.c.ne innitaris. colum.iij. de constitu.

a ¶ Sed q̄rit. Vi
de Ang. aret. sup
hac q̄one hic et
marie in ṽ. vl' cla
rius aut q̄rit ⁊c.
Itē vide do. Fe
li. i. c. j. de fi. istru.
in. j. col. ꝓpe fi. ṽ.
in gl. j. in fi. vbi la
te ponit que sunt
de essentia instr̄i
publici. post oēs
docto. Itē vide
hic Areti. i. j. col.
an notariꝰ con
ficiēs instr̄m in
ter xp̄ianū ⁊ iu
deū vl' iter duos
iudeos debeat i
uocare nomen
dn̄i nr̄i iesu xp̄i. ⁊
etiā vide Bar. in
in. j. cōstitutio. C.
b ¶ Duo sunt. im
peria. Adō alte
rū duoꝝ sit verū
imperiū. adō gl.
c. vj. di. c. si ipera
tor. et ibi gemi.
vbi dixi i apostil.
ad ip̄m vbi dicit
iperiū romanū
esse veꝝ imperiū
⁊ eiꝰ iperatorē le
gitimū nō ɔstāti
nopolitanū. de q̄
etiā p Panor. ⁊
doct. in. c. p vene
rabilē. vbi ēt no
taui i apostil. ad
ip̄m ex̄ de elect. ⁊
ibi bo. ter. ⁊ gl. in
c. solite. d maior.
⁊ obedien.
c ¶ Imperator.
Are. dicit hic qd
iperator non pōt
dici nisi post tri
plicē coronatio
nē. Reuocat etiā
hic i dubiū an ꝓ
uilegia ɔcessa ab
impatore an̄ eiꝰ
coronationē va
leant. vide eū. i. ij.
col. circa fi. i fi. ṽ.
ij. ꝓncipal'r not. ⁊
ṽ. seq. itē qs pos
sit ꝓscribe vt nō
habeat iperatorē
i superiorē. vid p
do. Feli. latissie. ⁊
meliꝰ q̄ alibi i. c.
cū nō liceat. de p̄
scrip. co. iiij. i p̄n.
i ṽ. ceterū subdit
abb. cum sex seq.
charta. xlix. item
an iperator pos
sit cōcedere laico
vt solū corā eccle
siastico ɔueniat.
vide eūd. in. d. c.
col. pe. cir. fi. ver
si. itē adde quod
licet.
d ¶ Dn̄s mundi
sit. An ipator sit
dn̄s totiꝰ mūdi.

scriptura tantorum testimonio fulciat. ff. de vulg. substi. l. in sub
stitutione. prope fi. ff. si ser. ven. l. si qn̄. §. j. etenim iuriscon. allega.
opinio. iuriscon. ff. de nora. l. ij. §. fi. C. de condi. inde. l. penult. ⁊ q̄
eorum opi. propter autoritatē iudicis vt plurimū approbantur
illa tn̄ que ꝓpriis nō reperies autoribus attributa recipies pro
quāto volueris. ⁊ si quid boni receperis lauda deū: cui magiste
riū doctrina seruetur. vt dicit Hiero. in prologo super. Joanne in
fi. ¶ Incipiens ergo anteq̄ veniam ad rubricā quero que sit ma
teria seu subiectū in scia legali. Dicit Azo in summa ꝙ duplex
materia est gn̄alis. s. ius ⁊ iustitia. Itē negotia ⁊ duo vitia error
et cōtumacia. Materia cōis est ius approbatum rudis equitas
que pro lege seruat vt ɔtractus ⁊ vltime volūtates: ista v̄ba sunt
obscura ⁊ rudia. ⁊ ad intellectū eoꝝ Jac. ⁊ Pe. hic multa scripse
runt que omitto. cum per oēs he opi. reprobent. ⁊ ideo circa eius
intellectū nō expedit laborare. ¶ Unde Dy. eam impugnat egre
gie. nam cui attribuit genus vniuersale ⁊ eius spēs attribute vi
dentur. ff. de leg. iij. l. si chorus. sed negotiū ita se habet ad cōtra
ctus sicut genus ad spēm. ff. de acquir. re. do. l. li. homo. ergo Azo
ponendo negotiū sub gn̄ali materia videt speciē posuisse videlꝫ
contractū quem posuit sub cōi. ¶ Preterea posita specie poni
tur genus. vt. l. inter agnatos. ff. vn̄ legi. ⁊. ff. de leg. iij. si qd coꝝ. §.
interēptū. ⁊ sic posito ɔtractu q est spēs in materia cōi: videt po
ni negotiū qd est genꝰ. ¶ Preterea remoto genere ab vno videt
remota spēs. ff. de fun. instru. l. fundi. §. fi. ⁊ no. ff. de suis ⁊ le. l. j. §.
fi. ergo remoto negotio a materia cōmuni: ⁊ cōtractus remotus
videt. ¶ Preterea cum causa debeat ꝓcedere causatū. vt. l. j. ff. de
acqui. pos. in prin. ⁊ materia materiatū. ff. de ori. iur. l. ij. §. deinde
nō pōt dici ꝙ ip̄m ius qd est sciētia sit materia suip̄sius. ¶ Pre
terea cum delicta ⁊ cōtractus sint paria quo ad obligationē in
ducendam. ff. de iudi. l. omnem q̄no in diuersis mēbris ponūtur.
¶ Preterea cū iustitia ⁊ delicta sint ɔtraria. vt in aut. vt hi qui
res mino. ob. ha. in prin. q̄no ponunt sub eodem. ff. de verb. signi.
l. hec verba. Alii dicūt ꝙ iustitia est subiectum. ⁊ hāc videt sequi
glo. ff. de iust. ⁊ iur. l. j. super verbo a iustitia. alii ꝙ bonū ⁊ equum
in. d. l. j. §. j. ⁊ hanc tenet Ja. de ra. Dy. dicit qd subiectū pōt sumi
simpl'r. Uno mō ꝓ materia disponēte seu disposita ⁊ nihil aliud
est q̄ actus hoīm in aut. de fid. instru. §. qualiter. Sꝫ si querat de
subiecto illiꝰ materie disponētis vl' disposite tūc pōt dici ꝙ vnū
quodq̄ hoꝝ iustitia bonū ⁊ equū. vꝫ iustitia tāq̄ radicale ꝓnci
pium. bonū ⁊ equū tāq̄ illud ad cuius cognitionē oīa tendūt. ff.
de verb. obl. l. si seruū. de reli. ac sum. l. si qs. §. hec actio. sed si po
nas subiectū pro toto collecto ius approbatū ꝓm eū. ¶ Tu au
tem potes dicere qd nō sit triplex sed vnū. Unde subiectū nō est
nisi materia ex qua aliqd fit. vt vas fictile de terra. vl' in quā. vt al
bedo in pariete. Et ideo dic esse subiectū huiꝰ sciētie iustitiā bo
num aūt ⁊ equū non sunt nisi qualitates iustitie que semꝑ bona
est ⁊ equa. vt dices. j. de iusti. ⁊ iur. in p̄n. sicut de possessiōe natu
rali ⁊ ciuili cōsueuit dici. C. de acq. pos. l. lꝫ. ⁊ nō sunt ꝓprie mate
ria huius sciētie sed qualitates ipsius materie vel effectꝰ. Fateor
tn̄ ꝙ materia. ffoꝝ. ⁊. C. fuerūt antiq libri ⁊ leges. et ita intellige.
C. de vete. iur. enu. l. j. §. iubemꝰ: que al's obstarēt huic opi. sed nō
sunt materia scie. Itē no. ꝙ hec scia est moralis ⁊ supponit ethice
C. de secū. nup. l. j. ver. ne his. ff. de spōsa. l. libertinꝰ. ⁊ no. in aut. de
nup. in princip. ¶ In noīe dn̄i nostri Jesu xp̄i imperator Cesar
flauus iustinianꝰ alemanicus frācus germanicus atticus vuan
dalicus africus pius felix inclytꝰ ⁊c. ¶ Quicqd agimus debemꝰ
in noīe dn̄i incipere. xvij. q. vij. non obseruetis. Quia quicqd ha
bes meriti preuētrix gr̄a donat. nihil enim debemꝰ assignare nr̄e
prudētie. xvj. q. j. reuertimini. ⁊ ideo quasi gestores vel procurato
res loqmur vt no. in aut. de here. ⁊ fal. in rub. q̄ qui a semetipso
loquit gloriā propriā querit Jo. vij. c. itē Pet. in epistola. si quis
loquit quasi sermones dei ⁊ sic semꝑ icipit iustinianꝰ in rubricis
⁊ q̄nq̄ in legibꝰ. C. de off. ꝓfe. pre. afri. in noīe dn̄i. ⁊ papa extra de
testi. in noīe dn̄i. xxiij. di. c. in noīe p̄ris. ⁊ sic de cōsuetudine nota
3 riū incipiūt instr̄a. ¶ † Sꝫ queritᵃ qd si notariꝰ hoc omittat. glo.
a dicit ꝙ non vꝫ instr̄m: vt in aut. vt ꝓponat nomē imperatoris in
gl. vt puta in noīe ⁊c. glo. pōt esse vera in arduis ⁊ ꝑpetuis: sed in
minoribus vel breui tp̄e duraturis pōt dici ɔtra ⁊ ita tenet Spe.
in tit. de instru. edi. §. j. circa p̄n. ¶ Nota ꝙ papa nō incipit sic li
bros decretaliū nec in antiqs nec in nouis cōpilatiōibꝰ: q̄ papa
nihil pōt facere quin sit in dei noīe cū sit dei vicarius. extra de iu
reiurā. c. romani. in cle. vel forte hoc omisit cā breuitatis. gl. dicit
ꝙ ex hoc pōt notari ꝙ imperator fuit xp̄ianus. Insultat Jac. de
ra. ɔtra glo. ꝙ nō. ex hoc probat: q̄ saracenus inuocat nomē dn̄i
Sed certe imo satis probat additis verbis sequētibus iesu xp̄i:
qui nō inuocat per iudeos nec per saracenos. ¶ Itē ptꝫ impera
tor inuocabat virginē Mariā. vt epistola inter claras. ⁊ ep̄la li
quet. ⁊ credebat trinitatē. vt. C. de sum. tri. l. j. C. de vete. iur. enu. l.
j. ⁊. ij. Et scias ꝙ ꝓm chronicas is primꝰ iustinianꝰ fuit hereticus
errore euthiceni. postea ad fidē reductꝰ ꝑ agapitū papā ⁊ icepit
imperare anno dn̄i. cxxvij. ⁊ regnauit. xxxviij. annis. ⁊ tp̄e ciꝰ flo

rebat beatꝰ in mōte cassino sanctus Cassiodorus apud rauēnā.
scā Genouefa in pago parisieñ. ꝓm chronicas ego vidi nomen
instistiani scriptū in cathalogo. sctōꝝ primo kal. augusti.

Jesu christi. ¶ Expone hec verba in rub. de here. ⁊
fal. ꝑ glos. impator. dicit. Isidorus qd
hoc fuit antiqtus nomē illius cui summa rei militaris admini
stratio cōmissa fuit. ⁊ postea sibi iudices vsurparūt final'r sena
tus hoc nomē soli cesari ad alioꝝ regū differentiā appropriauit
4 i ꝑsonā Octauiani q regnauit tp̄e natiuitatis xp̄i. ¶ † Et scias
b ꝙ hodie duo sūt impiaᵇ ɔstātinopolitanū. ⁊ romanū. nā olī scā
diuisione seu donatiōe vrbis ꝑ cōstantinū eccl'e. de qua ex̄ de ele
ctio. fundamēta. li. vj. ⁊ de qua notat in aut. q̄no oporteat. iu. in
p̄n. caput imperii fuit ɔstātinopoli vsq̄ ad tp̄a Stephani pape
qui trāstulit romanū imperiū in germanos ex eo ꝙ cōstantino
politanus nolebat succurrere eccl'ie neq̄ vrbi. vt plene not. extra
de elec. c. venerabilē. ⁊ ideo electus per alemanos est verus impa
tor romanoꝝ nō cōstātinopolitanus. xvj. dist. si imperator. vij. q.
5 j. in apibus. † Et sunt electores. Maguntinus. Colonieñ. Tre
uerēsis archiepiscopi. etiā quatuor ꝓncipes sc'lares. de qbus per
Host. d. c. venerabilē. ex̄ de sen. ⁊ re iudi. ad apl'ice. li. vj. ⁊ per hoc
ptꝫ rn̄sio ad quoddā argumentū puerile qn̄ Jac. facit hic impe
rator dicitur ab imperādo. cum ergo quilibet imperet in domo
sua. videtur ꝙ posset dici quilibet imperator. non sic.

c **Cesar.** ¶ Glo. dicit ꝙ impatorᶜ dictus fuit cesar a cesare
augusto qui regnabat tp̄e natiuitatis christi. Sal
ua pace glos. imo a Julio cesare eius auunculo qui fuit primus
monarcha romanoꝝ ꝓm chronicas. Quare aūt ille dictus fuit
cesar. Referunt ꝙ fuit execto ventre tractus. l. si mater. C. de inof
si. testa. ⁊ q̄ iam magnam cesariem piloꝝ habebat cum extra
ctus fuit de ventre secundum chronicas.

Flauus. ¶ Dicit glo. ꝙ fuit rubeus. vel dic ꝙ flauus. i.
ruffus sicut dauid rex. vt legit. j. Reg. ca. xvij.
et ego Joan. fabri de monte dulphi dictus dioceſis Engoles
me Burdegaleñ. sum.

Justinianus. ¶ Expone oppositione ⁊ solue vt
gl. iustinianus. illud aūt approba
ꝙ fuit filiꝰ iustini ꝓm chronicas. dixi. s. sup verbo in nomine ⁊c.
6 † Sed tūc oppo. q̄no successit patri. q̄ ꝑ successionē nunq̄ impe
rator creat: sed ꝑ electionē. ⁊ sic admīstrator. C. de offi. ꝓfe. pre. l. j.
⁊. s. dictū est ꝑ nouā electionē. no. C. de mu. ⁊ ho. inter patrē ⁊ fi.
nō cōti. l. j. ⁊ no. in rubri. et extra de fi. ꝓsby. ꝑ totū. nec aliqs fuit
in medio ꝓm chronicas. Pōt dici ꝙ ille leges nō obtinēt in ele
ctione impatoris sicut nec forme electionū in electiōe pape. extra
de elec. licet. ⁊. c. vbi maius. li. vj. Uel forte. fuit electus in defectū
alterius. ff. de mu. ⁊ ho. l. honor. §. fi. de decu. l. gn̄aliter. §. spurii.
7 ¶ † Alemanicus. dic vt gl. Sed q̄ro quare meliꝰ ponit illas pro
uincias quas deuicit q̄ alias. dicit Jac. q̄ ex ꝓbitate sua fuerunt
acquisite. ⁊ maior honor est ꝙ qs vocet noīe acqsito ex ꝓbitate
q̄ illo qd ei euenit al's. q̄ in his que ex natura ꝓueniūt nec lau
dari nec vituperari debemꝰ. vn̄ illud ꝙ meū est per acquisitionē
magis dicit esse meū q̄ qd ꝑ successionē ꝓm Jac. ⁊ no. ff. de cap.
l. fi. ar. ff. de vsu ⁊ ha. l. plenū. §. si vsufr. ad municip. l. assum. §. filiꝰ
C. de sa. san. eccle. l. sacroscē. q̄uis illa que ex genere veniūt diffici
lius amittantur. ff. de sena. femine. de interdic. ⁊ re. l. ij. in feu. epm
vel abbatē. §. fi. queisit prima causa bn̄fi. amit. §. fin. si vas. feu. pri.
cui defe. c. j. si de feu. ɔtro. fue. c. ij. ¶ Et hec faciūt pro ɔsuetudine
que in pluribꝰ locis obtinet ꝙ quis pōt testari vel donare ɔque
stas suas ad libitū: sed p̄rimonialia nō que sibi ex successione ob
uenerunt. Sed quid si acqsiuit illud ꝙ erat sibi ex successiōe ob
uenturū. an censebitur cōquesta. ¶ Arg. hic ꝙ sic: q̄ he ꝓuincie
d debebant esse imperii cū imperator dn̄s mundi sit.ᵈ vt. l. depreca
tio. ff. ad. l. rhodiā de ia. ⁊ tn̄ dicuntur acquisite per iustinianum.
¶ Sed contra facit in feu. de vas. decre. c. j. ff. si qd in fran. patro.
l. j. §. qui antē. ⁊. §. sed si libertus. Quod est notabile pro illis qui
habent decimas infeudatas quas dederūt in vita filiis ꝙ nō vi
deantur trāslate nec acquirant ecclesie cum essent al's successuri.

Pius. ¶ Dic vt in gl. vel dic ꝙ glibꝫ impator dꝫ esse piꝰ.
vn̄ Seneca. Nulla clemētia ex oībꝰ magis decet q̄
principē. Adhibenda tn̄ est moderatio. vnde ꝓmiscuā nec vulga
rem habere opꝫ clementiā nec abscisam. vnde rome in capitolio
scriptū est. Parce victis frange superbos. ¶ Uide plenius. C. de
sum. tri. l. j. super verbo clemens. vbi scripsi. et facit. C. de nup. im
perialis. in aut. vt iu. si quo suffra. §. itaq̄. ⁊ scribitur Prouerb.
xxviij. Leo rugiens princeps impius super populum pauperem.

Felix. ¶ Juxta fi. glo. hec est fal. ⁊ mēdax ex turbine fortu
ne veniēs que nō ꝑmanet. ⁊ ꝓm hanc vsurarii cupidi
male cōditionati q vt plurimū abundāt et p̄nt in hoc seculo di
cunt felices. Un̄ tn̄ felicitas est eterna btitudo. Felicitas eīm mun
dana nō est via: imo deuiū ad felicitatē verā. vn̄ Boetiꝰ de cōso.
Quid eīm pecuniā ɔgregare conaberis eripies habēti. dignitati
bus fulgere velis dāti supplicabis: ⁊ preire ceteros honore cupis

poscendi

poscendi humilitate vilesces: potentiā ne desideres subiectorū insidijs obnoxius periculis subiacebis. Gloriā queris: sed per aspera queq; distractus securus esse desistis. voluptuariam vitā degas: sed quis non spernat atq; abijciat vilissime atq; fragilissime rei esse seruū. hec enim mendacis felicitatis formam habent.

Francus. ℭ Non glorientur imperiales ex hoc arguere ꝙ regnū Francie [a] esset subiectum imperio: q̄ hic loquitur de quadā Francia que est in alemania. de qua extra de sponsa. c. j. ℭ Et si super hoc loqui plenius volueris: vide Hosti. extra qui fi. sint le. per venerabilem. ⁊ quod scrip. C. de sum. trini. l. j.

Augustus. [b] ℭ † Augusti ab Octauiano q regnabat tpe natiuitatis Christi q primo vocatus fuit Augustus: q̄ adeo auxerit rēpublicā ꝙ vniuerso orbi pacifice dñatus fuit. xliiij. annis. diuinos honores refutauit: imo nec se dñm noīare permisit ẜm chronicas. ⁊ ab ipso noīatus mēsis Augustus: nō ipse a mense sicut ignorātes aliqui astruxerunt. ℭ Sed mirabile est qūo imperator se ita magnificat: cū scriptū sit. Ne te collaudes ⁊c. ⁊ laus in ore proprio ⁊c. Sed forte nō facit ꝓpter se: sed ad exaltationē dignitatis. vnde Seneca. Tibi dico Auguste induere pretiosis: nō propter te: sed propter honorem imperij. Papa autē in verbis se dicit seruum seruorum se nominando: de facto tamen se adorari permittit. quod angelus in apocalypsi refugit.

Cupide legū iuuentuti. ℭ † Et not. qđ iuuenes debem⁹ incipere addiscere hmōi sciam post grāmaticā: logicā: ⁊ rhetoricam: quas debemus addiscere in pupillari etate. ille enim sermocinales sunt et sine magna ratione. Sed post. xiiij. annos debemus accedere ad has scias rōnabiles. C. de stu. lib. vr. ro. l. j. §. ⁊ qm̄. ⁊ not. cupide q̄ nisi auide ⁊ cupide qs studeat nō pōt esse perfectus. vñ versus. Si qs velit iuriscōsultus haberi: Cōtinuet studiū velit a quocūq; doceri. Inuigilet nec vincat eū tortura laborū. Fortior insurgat cunctisq; recētior horis. Nā labor improbus oīa vincit. C. de pe. ho. sub. l. j. extra de purg. cañ. c. cū in iuuentute. §. ceterū. de peni. dist. j. importuna. nō tñ semp in actu sis: sꝫ interdū requiē aīo tuo dato ẜm Sene. Jac. de bo hoc allegat ꝙ pigris ⁊ negligētibus iura nō subueniūt. ff. ex qb. cau. ma. natura eñ ⁊ iuuenes sunt ꝑspicaciores. ff. de edili. edi. l. percipiūt. ℭ Vñ si vides aliquē institutariū senē dic ei: amice tu eris aduocatus in alio seculo. ẜm eū qui refert ꝙ ꝑ hāc rubricā cassauit qdā aduocatus quoddā procuratoriū: q̄ nō erat ibi nomē iudicis: sꝫ tm̄ pendebat sigillū: q̄ nomē scribētis dꝫ inseri. ℭ † Ergo bene credo ꝙ sigillū nō sufficit. vñ nō sufficeret ad ꝓbādū mandatū si qs approbaret sigillum dñi sui. vt no. Spe. in ti. de ꝓcu. §. restat. ⁊ Archid. extra de ꝓcu. c. quis. lib. vj. ⁊ scripsi. C. de ꝓcura. l. j. si quis habeat literas in quibus constituens loquat̃ ⁊ dicat in fine ꝙ dictas literas fecit tali sigillo ad sui instantiā sigillari: nō video cur fidē nō faciat qūis iudex non loquat̃. nā si ꝓpriū apposuisset fidē facerent. ff. de ꝓcura. si procuratorē absentem. Ergo multofortius si fecit poni autenticū. sed bene concedo ꝙ ꝓcuratori posset imputari propter defectum stipulationis: q̄ iudex debet referre se fuisse stipulatum. vt. j. de satisda. §. si vero.

Elementorū. [c] ℭ † Quare dr̄ elementorū. videbis. j. in proemio. §. igit̃. sed dicitur institutionū. i. instructionū: q̄ per eius primitiua principia peruenimus ad altiora legum scita. vel q̄ in statutum romani iuris nos erigunt. vel institutionū. i. introductionū siue isagogarum. Sed q̄ melius sonat institutionū ideo hmōi vocabulo vtitur: ẜm Azo. in summa.

ℭ Duces ⁊ barones an dicantur habere maiestatem: vt in eos conspirantes teneantur crimine lese maiestatis.
Notorium licet non indigeat probatione: tamen allegari debet in iudicio. Et an indigeat citatione. nu. 4. ⁊ 6.
Notorium ⁊ manifestū qualia sunt: ⁊ qualiter differunt.
Et quid si pars compareat: an debeat dari libellus.
An autem sit necessaria sententia: ⁊ an possit appellari.
Exceptiones dilatorie an admittantur in notorijs.

Imperatoriam maiestatem. ℭ † Queritur vtrū duces ⁊ barones dicantur habere maiestatē: vt eorū subiecti in eos cōspirātes maiestatis crimine teneantur. argu. ꝙ sic. ij. q. j. c. in primis. vj. q. j. si quis. iij. q. v. c. iij. C. de epis. audi. l. iij. ver. reus aūt. Et hāc vr̄ tenere Archi. extra de pe. c. felicis. Posset dici cōtra: q̄ speciale videt̃ vt hi qui cōtra imperatorē vel in illos qui eius consilijs vel consistorio intersunt cōmittunt: illo crimine teneant̃. vt. C. ad. l. iul. maie. quisquis. Et ideo videt̃ ad alios extendendū ne pene exaggerent̃. ff. de pe. l. interpretatiōe. ⁊ facit ꝓ hac parte extra de senten. ⁊ re iudi. in. c. pastoralis. in cle. §. rursus. sed tñ in magistratu populi romani est expressum qđ cōmittit̃ si occidat̃. ff. ad le. iul. ma. l. j. §. cuius ne opera. Sed illud ideo: q̄ per imperatorem instituūtur ⁊ eius personā representāt: negare tñ nō possum quin iudices habeāt maiestatē. ff. de iusti. ⁊ iure. l. pe. ꝓpe fi. vel pōt distingui an tales habeant superiores vt tunc cōmittatur al's non. ⁊ facit. ff. de capti. l. nō dubito. §. j. cetera dic in glos. adde tñ ibi post verbū ⁊c. sic. C. de consul. l. fin. ℭ Item in ead. glo. super verbo attendere. cum ipse miles sit et alios commilitones vocat. ff. de testa. mili. l. j. C. de vereta. l. j. Igitur nō legi sed armis intendere deberent. C. de iure deli. l. fi. vnde non fuerant imperatores qui sex mensibus vacabant studio sed armis. vt no. de excu. tuto. l. j. §. idem diuus. ⁊ no. ex his que hic leguntur ⁊ notantur: ꝙ fatui scholares qui quādoq; armati oberrāt sibi casus excusationū causant: q̄ cum leges ⁊ arma sint adinuicem correlatiua propter necessitatem gloriantur se perfectos si vtroq; se iuuare sciant. Tu autem tene ꝙ vix aut nunꝙ in eadem persona concurrunt militia ⁊ sciētia. miles enim debet esse in cōtinuo cursu corporis exercitio. C. de re mili. l. miles. studens vero in quiete. C. de stud. lib. vrbis ro. l. j. Nam ẜm Philosophum: anima sedēdo ⁊c. ⁊ ẜm Senecā. Nusꝙ est qui vbiq; est. Primū mentis cōposite existimo consistere posse ⁊ secū morari: vitam in peregrinatione agentibus hoc euenit vt multa hospitia habeant nullasq; amicitias. Idē accidat necesse est his qui nullius se ingenio familiariter applicant: sed oīa cursu et ꝓperanter transeunt. otiū enim necessariū est docentibus ⁊ discentibus. C. de excu. tuto. l. iij. ℭ Item miles [d] dꝫ esse durus ⁊ fortis: studens mollis. vnde ẜm Philosophum Molles carne aptos mense dicimus. et facit. ff. de capti. l. plurimū. §. fina. reperitur tamen per omnes historiographos ꝙ militia semper secuta est clerū. ⁊ philosophi primo fuerunt in Egypto vnde propter admirari ceperunt primo philosophari in Egypto. Secundo in Asia. Tertio in Grecia. Quarto Rome. Quinto in Francia: vbi fauente dño manebit vsq; ad finem. Et no. ꝙ nobilior ⁊ melior est sapiētia q̄ militia. vnde Eccli. ix. Melior est sapiētia q̄ arma bellica. ⁊ Psal. Nō in fortitudine equi voluntatē habebit: neq; in tibijs viri beneplacitū erit ei. et ideo de ratione maior honor debetur sapiētibus q̄ militibus: qui non debent esse nisi executores preceptorū sapientiū. ⁊ ideo lex dixit milites nostros oportet esse defensores non dños. C. de capti. l. ab hostibus. in fi. totum est conuersum hodie milites imprudentes dñantur: sapientes obsequuntur: ⁊ multi opprimūtur. iuxta illud qđ scribit̃ Prouerb. xxviij. Dux indigens prudentia multos opprimet per calumniam. Item in fine gl. que est super verbo gubernare: supponit ergo qđ tēpore guerre nō seruantur iura nec iustitia. quod verum est de facto: sanctior tamē esset ꝙ tunc faceret quod alio tempore. et legit̃ in vita beati Gregorij: ꝙ Traianus imperator fuit saluatus ⁊ de inferno extractus: quia vadens ad bellū fecit iustitiam de quodā principe. verum est tamen ꝙ nō dꝫ tunc rigor omnino seruari. vt extra de treu. c. fi. ⁊ ibi not. xxxj. distinc. c. sciente. ℭ Glo. que incipit. i. leges. in fin. verius videtur per tramites. i. semitas. quia sicut occurritur per semitas fugientibus: sic per leges calumniantibus. ⁊ facit extra in proemio decret. de his que hic scribūtur videbis plenius. j. de pena teme. litigā. ℭ In glo. non quē. ibi. C. de legi. ⁊ cō. l. leges. religio eñ dicit̃ a religo religas. vnde cum leges volūtates hoīm religent ⁊ coartent ad iuste viuendū: faciunt hominē religiosum. ⁊ est simile. ff. de lega. ij. l. vnum ex familia. §. fina. ℭ Item in ea. glos. cum dicit ꝓportionabilia. nam sicut se habēt arma ⁊ vsus armorum ad victoriā: sic victoria ad triumphū. ⁊ sicut leges ⁊ vsus legū ad calūnie expulsionē: ita calumnie expulsio ad religionem. ℭ In glo. quo ad leges. melius in aut. vt iudi. sine quoquo suffrag. in princ. C. de assesso. l. j. ℭ Item glo. scꝫ quo ad arma. in fi. vnde Seneca de virtutibus. Si prudēs est tuus animus tribus tēporibus dispēsetur. presentia ordina: futura preuide: preterita recordare. ℭ In glos. sub qua. in fin. C. de offic. prefec. preto. afri. l. j. de auxiliāte. ℭ † Protestatur. i. pro testimonijs sunt: q̄ notorium [e] est ipso facto nec probatione indiget. [f] vt not. ff. qui satisda. cogā. si vero. §. qui pro rei qualitate. ff. de dote preleg. l. ij. in fi. sed cōtrarium no. C. de accu.

Bart. i. l. itē si ꝟberatū. ff. de rei vēdi. ⁊ i extraua. ad reprimēdū. in ꝟsi. toti⁹ orbis. et ibi an sit dñs rex singulariū. ⁊ in. j. ꝯstit. ffor. an oēs a ciuitates sint subiecte īperio. i. l. oībus. ff. ad trebel. de īperatore vide multa pulchra et b lati⁹ q̄ alibi per 8 Feli. i. c. cū non liceat. ꝑ discursum extra de prescrip.

a ℭ Francie. an tem regnū Francie sit subiectum īpio tꝫ autor nr̄ hic ꝙ nō. idem tꝫ Inn. i. c. ꝑ venerabilē. h alle. in sua gl. ī ꝟbo: recognoscat. ibi nos ꝯ late ꝑ Old. in cōsil. 9 lxix. ⁊ i ꝺcisio. del phi. q. cccxxix. ꝟ. circa premissa.

b ℭ Augustus. Not. hic Aret. ꝙ īpator dꝫ eē hui⁹ ꝓpositi. s. qđ augeat īpiū: ꝙ si nō sit hui⁹ ꝓpositi: ñ dꝫ dici īpator. ⁊ ponit hic qōnē vulgatā an valuerit dōatio fcā. h. Siluestro ab imperatore Cōstātino. vide eū hic in iij. col. i pri. ꝟ. tertio not. ⁊ ver. seq.

c ℭ Elemētorū. Querit hic Are- 10 ti. an hec rubri. et alie possit allegari vt tex. vide eū hic pulchre distinguētē ꝑ quatuor mēbra. i. v. col. añ med. ꝟ. q̄ro an h rub. itē cir. fi. eiusdē co. ꝟ. vl. q̄rit̃. q̄rit an rubr. necessario sint ꝯtinuā de vna ad aliam. c vbi plene vide ꝑ 11 eū. Itē vide ꝑ gl. i. l. gall⁹. ī pn. ff. ꝺ li. ⁊ postb. ⁊ gl. in rub. ff. de cōdi. et demō. ꝑ gl. i. l. j. ꝺ pet. ho. subl. li. x. 1 Jas. may. an aūt rubr. decreti sint 2 autētice vide do. Fel. in. c. ij. col. xx- 3 iiij. ꝟ. rub. q̄ sunt. 5 extra de rescrip. 7

d ℭ Itē miles. 8 Vide hic ꝑ ang. q̄ sit dria iter doctorē ⁊ militē et 1 qs eorū sit ꝓferendus. q̄ est qđ pulchra ⁊ hic tractata ꝑ īpm ꝑtim remittēdo ad bar

⁊ Bal. ⁊ alios ꝑtim ēē declarādo opi. suā. itē miles ⁊ cleric⁹ qñ eq̄parent̃: vide do. Feli. pulchre in. c. cū ex officij. de ꝓscr i. xj. col. post me. i impressiōe Lug ꝟ. inquātū Abb. Itē qūo doctor īperialis vl' papalis alios ꝓcedat: vīđ eūdē Feli. i. c. ꝑ tuas. i. ij. col. de maio. ⁊ ob. vbi ēē tractat qbus prerogatiuis prefulgeat.

e ℭ Notorium. Angel. hic dicit materiā istā non multū hic ꝯgruere: sꝫ esse materiā canonistarū in. c. vr̄a de coha. cle. ⁊ mu. vbi tu vīđ ꝑ do. abb. post oēs alios amplectentem.

f ℭ Indiget. lꝫ ꝓbatiōe notoriū nō idigeat: tñ dꝫ ꝓponi i iudicio vt dicit Ang. hic nec tñ releuat ad min⁹ ab onere ꝓbādi eē notoriū: vt no. gl. in. l. ea q dē. C. de accu. et are. hic itē Sali. C. de accu. l. ea q dē. qñ tñ notoriū releuet ab onere allegandi late et vtil'r ꝑdo. Fel. in c. cū ordinē viij. col. ꝟ. ad gl. i ꝟ. appellanti. de re iudi. vbi sunt septem declarationes valde solennes ⁊ noue ad illud vulgare dictū ꝙ nō releuet ab onere ꝓponēdi: lꝫ releuet ab onere probandi. adde pleni⁹ q̄ ꝑ aliū per Car. in cle. j. q. xxij. in fi. ⁊ quod ibi posui i apost. ad ipsum. ꝺ fo. cōp. Pan. i c. qm̄. nu. iij. et qđ ibi posui i aposti. ad eū i ꝟ. ꝯstat in dici. extra de fil. ꝑsby. ⁊ i. c. lꝫ bely. ⁊ ibi iterū in apost. ad eū i ꝟsi. reqrit̃ ꝓbatio. de simo. aduerte tñ ꝙ dꝫ ꝓbari id ꝙ ꝑ notorio allegatur eē notoriū: vt dixi plene vbi. s. ⁊ Spe. i ti. de proba. §. iij. versi. iiij. ⁊ in titu. de aboliti. §. ij. in prin.

l.ea que Doc.iuris canoñ.distinxerunt triplex notoriuȝ.
Quoddã cõtinuum qd cõtinuo perseuerat.sicut ꝙ phi
lipus filius comitis valesij obtinet septrum francie.⁊ in
hoc nõ requirunt probationes:imo valeret processus si
ne lit. cõtesta. sine testiũ receptione nisi pars negaret esse
notoriũ.tunc enim ſm eos oportet ꝓbari notoriũ.ꝙ per
duos testes probabit qui deponant factũ esset notoriũ ⁊
maiorẽ partẽ populi hoc scire reddẽdo casus sufficiẽtes
suorũ testi.Et sic tenet Jo.gl.decre.ij.q.j.c.de manifesta.
Inno.⁊ Hosti.extra de coha.cleri.⁊ muli.c.tua.Spec.ti.
de noto.cri.iam de notorio testes.⁊.§.j.ver. sed qualiter.
¶Item quodã actu trãsiens sicut si qs publice occidit
hominẽ.Item quoddã interpellatũ.vt si quis non cõti
nue sed interpellatim tenet cõcubinã ⁊ in his requirunt
probationẽ.vt no.in.d.c.de manifesta.⁊ hoc videntur sequi
Inno.⁊ Hosti.in.d.c.tua.in gl.fama.⁊ Spe.in.d.§. iã ve
ro istud aũt.⁊ Archi.in.c.romana.extra de censi.de offi.
de lega.c.statuim⁹.in gl.ordi.ver.ſ; qd si ex postfacto.hec
sñia non videt vera per.c.quoniã.extra de fi.pres byt. vbi
actu trãsiuerat nec reqrit probatio.C.de'sta.⁊ ima.l.ij.et
bene facit de his q in ecclesia ma.l.j.⁊ videt expressum in
feu.de pa.te.⁊ infir.§.si qs hominẽȝ. extra de sen. ⁊ re iu
di.c.pastoralis.§.notoriũ.de sentẽ.excom.si iudex laicus.
lib.vj.vt patet hoc q᷑ africa fuit diu rebellis.⁊ postvicta
per iustinianũ ⁊ hoc protestat ipsum factũ ꝯtra rebelles.
⁊ tamen rebellio actu trãsierat:imo etiam ipsa victoria.
quis enĩ iudex exigeret probationes si negaret Jo.natio
ne cateranẽ.papã fuisse vel Benedictũ post eũ.vel Phi
lipum modernũ regẽ francie prostrasse flamingos apud
casellum que oĩa transierũt.¶Unde vt hec materia que
est legistis ignota ⁊ penes canonistas varia plenius li
queat.Primo loquit quid sit notoriũ. Secũdo in quo
differat a manifesto. Tertio an in notorio si opus cita
tione.Quarto an litis ꝯtesta.Quinto an ꝓbatiõe.Sex
to an sñia ⁊ an scrip.Septimo an ⁊ quomodo possit ap
3 pellari.Octauo quomodo exequi. ¶†Circa primuȝ dic
ꝙ notoriũ est ꝙ est ita euidens ꝙ latere non põt nec ter
giuersatiõe celari ⁊ cuius est testis popul⁹ vt in.d. c. tua
nos.⁊.c.de manifesta.lxj.dist.c.sacerdotale.in fi.xxv.q.iij.
qd scripsi.¶Manifestum dicitur ꝙ vulgo dicitur corã
pluribus factum.vt testamẽtũ titij factũ fuit corã pluri
bus testibus.ff.de test.l.heredes palã. Quid ergo si quis
occidit hominẽ coram pluribus testibus:an dices noto
rium vel manifestũ.Quidã dicunt ꝙ si occidit coraȝ de
cem ꝙ est notoriuȝ.⁊ de hoc no.in.d.c.de manifesta.Alij
relinquũt arbitrio iudicis.⁊ in hoc perseuerat. Spec.ti.
de noto.cri.§.iam de notorio.ver.⁊ hoc notoriũ.Sed qd
arbitrabitur iudex.Dicas ꝙ verum notorium est qñ fa
ctum est tale qd de sui natura oẽs sciũt vel scire eos vero
simile est:sic ꝙ nõ possit cadere ignorantia qn sit supina.
sicut si quis gerat se pro epõ in aliqua ciuitate : vel si qs
in mercato toto populo ꝯspiciente occidit hominem vel
suspendit publice vel aliũ actuȝ exercuit in presentia po
puli.Et ideo credo ꝙ si notorium illud qd in iudicio fit
vel indicitur in ecclesijs diebus festiuis populo congre
gato vel publi.⁊ magnis assisijs.nec requirim⁹ qd simul
totus populus sciat:sufficit enim qd per vicos hi et alij
dicãt.Unde latro dicit manifestus qui multos ispoliat.
ff.de iniust.rup.⁊ irri.si quis.§.hi autem.nisi ꝙ intelligi
tur in diuersis vicibus.vt.d.l.j. de his qui in eccle.ma.ex
tra de transla.epi.c.quãto.de cle.excom.c.illud.C.de lati.
li.tol.§.sed ⁊ si qui domini in publi. testa. ¶Et caue q᷑
si proponas notorium in aliqua prouincia oportet ꝙ fa
ctum sit tale qd de sui natura omnes de prouincia sciãt
vel scire possint.si in villa : ꝙ illi de tali villa municipio
vel castro.ff.de iur.⁊ fac.igno.l.j.§.ſ; facti.¶Quid ergo
si in villula vbi sunt pauci habitãtes si in conspectu oĩm
factum fuit qui forte non sunt sex vel octo. videtur ꝙ sit
notorium.ff.de verbo.signifi.l.neratius.extra de elect.c.j.
Hoc non credo:quia debet esse notum plurimis⁊ multi
tudini.extra de cohabi.cleri.⁊ mu.c.si.⁊ vicinia debet sci
re.extra de purg.ca.c.pe.versicu.si.ff.vi bono. rap. l. p̃tor.
§.j.de verbo.signific.palam.ff.de insti.sed si pupilli.§.pre
scribere.⁊ ita patet differentia inter manifestum ⁊ noto
rium.euidens quandoqȝ predicat de vno quandoqȝ de
alio.extra de elec.si forte.lib.vj.⁊.c.ab eo.quandoqȝ tamẽ
manifestum.ponitur pro notorio. C. de appel. l. ciues.ff.
ad turpil.ab accusatore.§.nuntiatores.de do.prele.l.ij.ex
tra de verbo.signi.c.constitutionẽ.in.vj.de offi.deleg.c.j.
eo.lib.vnde vbi manifestum scribitur in materia que nõ
requirit iudicialem indaginem nec probationeȝ semper
expone manifestum.i.notorium'. alioqui in propria significatione retine : vt
verba.ſm materiam intelligantur.ff.loca.l.si vno.⁊ ita saluabunt gl.iuris ci
uilis que quandoqȝ dicunt ꝙ manifesta probatione iura nõ indigent.vt no.
in.d.l.ij.de do.preleg.¶Item dicit ꝙ est etiam notoriũ vbicũqȝ constat iudi
ci tanq̃ iudici.vt si in figura iudicij aliquid fuctum vel dictũ sit q̃uis popu
lus vel maiores populi hoc nõ scient.⁊ sic intellige.C.qui ⁊ apud quos.l.j.ff.
de ap.l.creditor.§.iussus.extra de sent.excom.c.venerabilibus.§.secus.de ap
pel.c.romana.§.si aũt.lib.vj.de offi.deleg.c.de causis.Quidam autẽ exigunt
ꝙ sint tot cũ iudice ꝙ possit dici notoriũ.⁊ ita videtur tenere Spec.§. dicto
iam.§.pe.⁊ de Sansone.pro quo.C.de custo.reo.l.ij.ibi.cum dicit publico te
stimonio.qd non est verũ:q᷑ ſm hec nihil faceret figura iudicij que multum
a facit per predicta.¶Item est notoriũ illud qd per acta[a] ⁊ processus per par
tes cõcordatos vel aliter solẽniter factos apparet.C.de lit.contest.aut. offera
tur.ver.ꝙ nõ tãtum.no.extra de rescrip.cũ contingat.ij.q.j.deus oĩpotens.§.
quoniam aũt.C.de delator.l.ij.lib.x.vel resultat ex iuris presumptiõe. in aut.
de resti.⁊ ea que pa.§.vnum.ff.ad turpil.l.j.ff.de his qui sunt sui vel alie. iur.
l.filius.¶Item est notorium ꝙ cõis ⁊ antiqua traditio habet inconcusse.si
cut ꝙ karolus vicit hispaniã.seu passio xp̃i ⁊ similia.C.de sum.tri.l.j.ibi quã
diuinum.⁊.ff.de re. di.l.fi.de cada.pu.l.j.j.de adop.§.fi.ff.de legi.l.fi.in aut.vt
non luxu.contra na.cir.me.⁊ not.Hosti.in.d.c.quanto.de transac. et Spec.
de noto.cri.§.iam.ver.notorium facti.Innoc.tamẽ dicit ꝙ illud est proban
dum ⁊ dat modum probãdi.extra de ver.signi.c.veniens.primũ tamẽ ego se
quor per leges quas allegaui.¶Item põt dici notorium qd indubitatus ru
mor ⁊ vulgaris asserit.⁊ videtur expressum extra de elec.vbi maius. ⁊.§.fina.
ibi indubitatus ⁊c.¶Item illud ꝙ oculis iudicis patet de se.ff. de mino.l.
minor.xxv.ann.extra de cor.vi.c.tua.de elec.si forte.de verbo.signi. cõstitutio
nem.li.vj.¶Et no.ꝙ securum est ⁊ cautũ ꝙ anteq̃ procedat in notorio pro
nuntietur esse notoriũ vt no.Joã.an.extra de sen.⁊ re iud.c.pastoralis.in cle.
sed pars.etiã caute facit si appellet ex illa pronuntiatione ⁊ admittent. extra
de appel.c.romana.lib.vj.§.finaũt. in dubio securius iudico ordinẽ iudicia
rium obseruari ne forte reputetur notorium qd non est:⁊ annihilaretur pro
cessus nisi esset ita notoriũ euidenter ꝙ esset ridiculum ordinem iudiciariuȝ
obseruare extra de appel.c.consuluit.⁊ no.Hosti.in.c.cũ sit.eo.tit. de purga.
4 ca.c.pe.⁊ est simile consilium extra de iudi.dispendiosam.in fi.in cle. ¶†Cir
b ca tertiũ an opus sit citatione.[b] gl.dicit ꝙ sic.in.c.ad nostrã.idem Innoc.ex
tra de app.cum sit romana.idẽ Spe.tit.de noto.cri.§.j.ver.j.⁊ ver.dicit quo
qȝ.quibus ob.d.c.cũ sit.de elec.bone.⁊.c.per venerabilẽ.⁊ videt expressum in
d.c.quãto.de transla.⁊ ibi Innoc.xj.q.j.statuimus.⁊.d.c.quoniam.de fil. pres
byte.¶Dicas ꝙ ĩ notorio iudici vt iudici ꝙ illa die procedat pro parte pre
sente non est opus citatione.vt si quis iniuriatus fuerit in presentia iudicis
pro tribunali sedentis ex quo enim habet partis presentiam non oportet am
plius euocari.⁊ sic potest intelligi.l.creditor.§.iussus.ff.de appel.extra de iu
reiuran.c.fi.libr.vj.Sed de elapsa ⁊ maxime parte absente videtur necessaria
citatio.extra de verbo.signi.cũ olim.⁊ patet q᷑ per confessionẽ emissam in iu
dicio fit res notoria.vt.c.romana.s.alleg.⁊ tamen pars que confessa est voca
tur in sñia.vt.ff.que sen.sine ap.l.j.§. itẽ cum ex edicto. In notorio vero facti
translati vel interpellati dicunt oẽs partem citandã:sed in cõtinuo sunt opi.
securius est tñ partem vocare.vt not.Host.in.d.c.cum sit. ego credo qd sit ne
cesse.q᷑ in.c.pastoralis.extra de sen.⁊ re iudi.in cle. papa non negat notorium
⁊ tñ sententiam infirmat propter defectum citationis.⁊ facit.d.§.iussus.si ta
men iudex timeat scandalum vel periculum potest sine citatiõe procedi vt.c.
per venerabilem.⁊.c.bone.⁊ maxime ad sñiam excom.que fertur in absentem
extra de simo.c.accusatũ.⁊.d.c.cũ sit.⁊ not.d.c.de manifesta. ⁊ facit bene extra
de sent.excom.constitutionẽ.lib.vj. in fi. tñ in prima opus esset monitione:vt
ibi no.Hosti.⁊.c.cum sit.qd intellige si possit fieri sine periculo vt dixi.⁊ cita
bitur peremptorie sicut in alijs causis:⁊ cum internallis si sit possibile. vt ibi
Nec ob.extra de sen.⁊ re iudi.cum olim.quia ibi vel pars fuit citata vel papa
processit de plenitudine potestatis vt ibi not.per glo. ⁊ Hostien. ¶Quid si
reus bonas defensiones habebat ⁊ nihilominus condemnatur absens.quod
potuit fieri cum in notorijs procedat per viam inquisitiõis.vt.l. ea quidẽ.C.
de accu.⁊ sic absens põt damnari.vt.c.quoniã.extra.vt lit.non ꝯtest. ¶Spe.
dicit ꝙ audiet:⁊ si fuit condẽnatus tanq̃ de notorio cum nõ esset reuocabit
extra de sentẽ.⁊ re iu.c.cũ bertol.¶Tu dicas ꝙ si vult dicere sñiam nullam
ex eo q᷑ nõ est notoriũ ⁊ non fuit ordo iudiciarius obseruatus vel q᷑ iniquita
tem euidentem continet ꝙ audietur.vt.c.pastoralis.als autem non audietur
nisi sicut alius audiretur qui condẽnatus esset absens debita solẽnitate obser
uata.sic intellige qd idem Spe.no.eo.tit.§.j.Sed an debeat vocari ad singu
los actus iudiciales. Innoc.videtur tenere ꝙ non.in.d.c.tua nos.in gl.puta.
5 ¶†Circa quartũ queritur quid si pars compareat an debeat dari libellus.
c Dic ꝙ non nec est necessaria lit.contesta.vt.d.c.ad nostrã.[c] ⁊.c.de manifesta.
⁊.c.scelus.⁊ not.in.c.tua nos.de libel.obla.c.j.in autenti.de exhib.re.§. statui
mus.¶Quid si reus velit exculationes seu defensiones proponere.doct.In
no.⁊ Hosti.in.c.tua nos.⁊ Spe.eo.titu.§.j.versic. si auditis.dicunt qd iudex
audire debet.⁊ si non audierit non valet processus.si tamẽ audierit ⁊ proba
tiones non admittat tũc bene valet ⁊ sufficit ꝙ iudex coram superiore possit
ostendere crimen notoriũ.¶Sed pro deo nunquid saltẽ superior debet pro
d bationes illas audire [d] admittere. quare nõ ergo. principalis iudex.videtur
verius distinguendũ:q᷑ aut factum ⁊ facti qualitas sunt notoria. verbi gra
tia.notorium est ꝙ reus interfecit hoiem:⁊ ꝙ interfectũ cum armis assaliuit
occiso non percutiente nec se defendẽte tunc ego credo ꝙ reus non audit nec
ad proponendum nec ad probãdum qd ad sui defensionẽ fecerit.⁊ est expres
sum in feu.de

a ¶Per acta.
Utrũ acta faciãt
notoriũ.vide do.
Fel.post oẽs in.c.
significauerũt.in
ij.col.versi.sed in
cõtrariũ.de testi.

b ¶Citatione.
Qñ possit omit
ti.citatio vide ge
neralr p do.Feli.
in.c.iter quatuor
de maio.⁊ obed.
in fine.

c ¶C.ad nr̃am.
Adde.c.qsi.de
fi.pres byt.⁊ vide
ibi abb.⁊ Inno.
d ¶Audire.Li
cet in notorio de
necessitate nõ sit
necessario reci
piẽda ꝓbatio. vt
d.c.ad nr̃am. iij.
de iureiur.potest
tñ iudex ad cau
telã probationeȝ
⁊ reliquũ ordinẽ
iudiciariũ serua
re.Sȝ ps ꝑ qua
facit notoriũ põt
resistere ne ꝓba
tioneȝ cogat ad
ducere : q᷑ nõ dȝ
superflua ꝓbatiõe
onerari.ar.l.c.si
cut.ð ꝓba. ⁊.d.c.
ad nostram. si tñ
pars non resistit
non vitiat ꝓces
sus vide sup hoc
do.Abb.in.c.bo
ne.de elect.col.v.

sum in feu. de pa. te. ꝛ infir. c. si quis hominē. si vero facti qualitas nō sit notoria. verbi gratia. quis in iure ꝯfessus est ꝙ occidit hominem vel forte eū occidit plurib⁹ presentibus qui viderūt mortuum: non tñ primum insultū. nec vult probare ꝙ occisus innasit: iniquus esset iudex qui probare eū nō admitteret. ꝛ ꝓ hoc facit. §. si quis hominē. imo pōt dici qđ obiectus talis exceptionis facit desinere rem esse notoriā ꝛ hoc bñ probat. ff. de ta. exhi. l. j. §. sꝫ si neget. extra de sent. excō. c. venerabilibus. §. idē cū. §. seq. in. vj. Et ideo cōseruatores qui possunt se intromittere de notorijs nō possunt se intromittere si exceptio talis ꝓponat: extra de offi. de
6 leg. c. j. li. vj. ꝛ ibi no. ¶ †Circa quintū querit nunqd debeat probari notoriū. Hoc. dicūt vt. s. ꝙ in ꝯtinuo nō requirat probatio in alijs sic. ꝛ hoc tenet Inno. ꝛ Host. in. c. tua. Spe. in ti. de noto. cri. §. iā. ver. istud. cū seq. Archi. extra de cēsi. c. romana. de offi. de leg. c. statuimus. in gl. ordinaria. ver. sed quid si. quibus obstāt in ra que superius allegaui. ¶ Unde videt melius indistincte tenēdum ꝙ nō sit necessariū testes recipe in casu veri notorij in eo qđ notoriū est ꝙ ꝯdēnatio valeat ꝛ processus dato ꝙ nihil sit probatū per iura alle. ꝛ sufficiet ꝙ supior reperiat notoriū. ꝛ sibi fiat fides ꝙ sit notoriū si dubitaret esse notoriū. ꝛ ꝓcedet superior ꝛ in formationē ad hoc vel rei euidētiā sicut primus. per iura. s. alle. ꝛ maxime per. §. si quis hoiem. ¶ Quid ergo si crimē denūtiatū est iudici sicut notoriū. Hic qđ si sit tale ꝙ iudex ꝛ popul⁹ videre possint sicut epm sedentē in solio publice tūc statim procederet sine informatione. finautē informationē recipiet ꝛ per eā procedet. ꝛ sic intellige. l. ea qdē. C. de accu. ꝛ de defen. ciui. l. defensores ciuitatum oblatos. ꝛ in illa informatione debet vocari pars. ẜm Inno. ꝛ Hosti. in. d. c. tua ẜm Archi. nō est necesse. vt no. d. c. j. lib. vj. de offi. deleg. ¶ Ego credo ꝙ sit tutū eaꝫ vocari ꝑ. c. bone. §. lꝫ. de elec. ꝛ vide qđ ibi no. Inn. ꝛ ꝙ plures testes recipiant in informatione sit tergiuersationi locus. ¶ Quid si populus sit mutatus. Archi. dicit nō esse notoriū. d. c. j. ꝙ potest esse verum nisi qñ cōis
7 traditio ꝛ indubitata hoc retinuit vt. s. ꝓbaui. ¶ †Circa sextuꝫ
a an sit necessaria snīa [a] non vꝫ. ff. de act. emp. l. emptorem. extra de diuor. c. significasti. ꝛ hāc Archi. extra de censi. c. romana. §. fi. in gl. sciendū. ꝙ est verū. vbi tenditur ad pniam salutarē: secus al's. extra de diuor. porro. de purg. ca. c. pe. iij. q. v. ꝗ suspecti. ꝛ. d. §. si qui hominē. ¶ Sed an debet dari in scriptis. nō videt cum nec libellus detur. vt. s. scripsi. C. de senten. ex peri. re. aut. nisi breuiores. in aut. de man. prin. §. si tibi quoqꝫ. tuum tñ est scribere. extra de ver. signi. c. sepe. §. snīam. in cle. ¶ Sed an pōt appellari. non videt. extra de appel. c. consuluit. ꝛ. c. proposuit. ꝛ. c. peruenit. C. quorū ap. nō reci. l. abstinendū. ibi. dūmodo euidētis ꝯuicti. ¶ Hic ꝙ non pōt appellari. si tñ appelletur de facto qđ corā iudice appellationis proponat nō esse admittēdā appellationē: qꝛ facta super notorio ꝛ iudici appellatiōis de hoc constet nō admittet: al's sic. extra de ap. c. romana. §. si aūt. ꝛ debet iudex appellationis procedere per informationes sicut primus. ꝛ si reperiat notoriū cōformabit processum ꝛ snīam finaūt oīa annullabit vt no. Inno. ꝛ Hostien. in. c. tua. ꝛ. s. dixi. ¶ Nunqd ergo iudex principalis exequet snīam non obstāte appellatiōe. Hic ꝙ nō: imo iudex appellationis pōt ei inhibere ex quo incipiet cognoscere an sit appellatio admittēda vel nō. vt. d. c. Sed ante inhibitioneꝫ posset exequi: vt not. hoc. in. d. c. tua. qđ ego nō credo in casu quo nō posset executio retardari. ff. de ap. l. sciendū. nisi in casu. ff. de ap. l. constitutiones. ꝛ videt notari. ff. nil no. pen. appel. l. j. gl. appel. ꝛ facit. ff. de in inst. rup. ꝛ irri. l. si qs exhibere. §. hi aūt. ver. quid autē. Sed an hi modi procedēdi obtinēt in ꝯtractib⁹ ꝛ in alijs ꝙ in criminibus. Inno. videt tenere ꝙ nō in. c. tua. in fi. magne glo. Sed videt verius ꝙ saltem semper obtineat ꝙ notoriuꝫ probari non dꝫ. ꝛ ibi not. Hosti. sꝫ bene verū est ꝙ illa que. s. dicta sunt nō obtinēt nisi in casibus quibus in ꝯtractibus procedit per viam inquisitiōis.
8 de quibus no. per Inno. extra de iureiur. ad nostrā. ¶ †Itē not. ꝙ exceptiōes dilatorie nō admittunt in causa notorij: nec excep.
b spoliatiōis. [b] vt Spe. de pe. ꝛ pos. §. quoniā. ver. verius. ¶ Item quidā dicūt. ꝙ probatio fieri debet intra octo dies. dic per Inn. de senten. excom. c. solet. lib. vj. in Spe. co. tit. §. j. ver. itē notorium facti. hec sufficiant nouis lectoribus ꝛ auditoribus de notorio.
1 ¶ Leges extenduntur tm̄ ad eos qui sunt subiecti imperatori.
2 Statuta ꝛ consuetudines an ꝛ quando ligent non subditos.
1 **Omnes populi.** ¶ †Subaudi q de facto obediūt nam ꝗuis imperator sit dñs toti⁹ mūdi. vt. l. deprecatio. ff. ad. l. rho. de iac. et oēs ꝑncipes ei subsint. vij. q. j. c. in apib⁹. ꝛ oēs nationes. xj. q. j. si quis. versi. volumus. ꝛ oēs prouincie. lxiij. di. c. adrianus. nihilominus tamē leges non extendunt nisi ad illos q de facto obediūt. vt. C. de sum. tri. l. j. ibi cū dicat quos ꝛc. de cōmer. ꝛ mer. l. mercatores. in feud. de pa. te. ꝛ infir. c. j. extra de senten. ꝛ re iudi. c. pastoralis. in cle. Et id. o vꝫ ꝙ rebelles de gestis vel cōmissis de tēpore rebellionis nō debeāt iudicari ẜm leges romanoꝝ. extra de diuor. c. gaudemus. ¶ Et idē videt in decretis p. d. c. ꝛ sic tenet Bar. ꝛ Hostiē. extra de cōsti. c. j. ꝛ Spe. ti. de cōsti. sed Inno. cōtra in. d. c. j. Et per hoc videt ꝙ illi de regno frācie non debeāt iudicari ꝑ leges romanorum. ¶ Sed pōt dici cōtra. nam ecclesiā leges non ligāt. extra de cōsti. c. que in ecclesiaꝝ. etiā si essent ad eius cōmodum. vt. c. ecclesia. eo. tit. x. di. c. j. ꝛ tñ dꝫ per eas in causis ecclesiasticis iudicari si canones non repugnēt. extra de iur. ca. c. j. de cau. pos. c. ad vlti. de noui ope. nun. c. j. ꝛ si vis plenius scire quas leges ecclesia admittat ꝛ quas nō. dic ꝑ Hosti. extra de so. c. si. vt dixi. l. d. l. j. C. de sum.
2 tri. ¶ †Et est ar. ꝙ statuta ꝛ ꝯsuetudines nō ligāt nō subditos. [c]
c Super qua dic ꝙ ligant cōtrahentes vel delinquētes in territorio subiecto dum tñ scient. C. vbi de cri. agi opor. l. j. ꝛ in aut. qua in prouincia. ff. de euic. l. si fund⁹. Si ignorāte. Hy. dicit ꝙ in delictis ligant si quis faciat rem al's de se prohibitā: al's non vt. ff. de accu. l. si cui. §. pe. Ja. dicit ꝙ imo indistincte ligant ignorantes si statuta cōtineant vtilitatē publicam. ff. de offi. pręfe. v. l. j. §. cura carnis. ꝛ hoc videbat sequi Spe. ti. de cōsti. verius videt ꝙ indistincte nō ligent ignorātes vt pena statuti teneant. sed si in rē faciant al's prohibitam puniant iure cōi nisi esset ignorātia crassa vel supina. vt extra de cōsti. c. j. lib. vj. ff. de decre. ab or. fa. l. fi. sꝫ quo ad obligationes ex cōtractibus seu quasi resultantes ligant. vt. l. si fundus. ff. de eui. Hic plene vt scripsi in. d. l. j. que posset hic conuenienter allegari ꝛ adaptari. ¶ In gl. s. ab alijs. hāc Jac. ¶ In glo. s. in vnū. de quo. C. de iusti. co. emen. ¶ In glo. i. statim simile. ff. de condi. ꝛ demon. l. iiij. Jac. ¶ In glo. post digesta. in fi. Sed ex hoc non probatur: qꝛ plerūqꝫ fit mentio de eo qđ fiendum est. Sed probatur qꝛ tempore cōpositiōis huius libri princeps erat in tertio gradu consulatus. C. de vete. iur. enu. l. ij. §. leges tempore editionis. C. quem habemus erat in quarto. ꝛ sicut tertius ante quartum: sic iste liber ante codicē. C. de emen. insti. §. in fi. ẜm Ja. nec ob. ꝗ de libertinis. §. libertinoꝝ. vbi fit mentio de constitutionibus codicis: qꝛ de prima constitutione loquitur.

1 ¶ Negationes due quid important.
2 Officiales imperatoris cuius qꝫ sit dignitatis ꝛ preeminentie.
3 Bonus vel malus non debet quis iudicari ex vnico actu.
4 Suasiones et sugestiones sunt permisse in opere ordinato ad bonum.
5 Cause non debent committi ignaris.

d **Cumqꝫ hoc deo [d] propitio.** ¶ In gl. pro suo simplici. ibi cā dicit per mūdū his diuersis noībus nuncupātur in iure: qꝛ susceptores opinatores. C. de suscep. in rubr. de an. ꝛ tri. l. missi opi. de can. lar. ti. l. j. ¶ Item in ea. gl. cū alleg. §. deinde cū erarium. Sumitur ꝛ quarto modo in aut. de questore. Itē quinto modo. ꝓ cancellario. C. de di. rescrip. l. fi. ꝛ ibi no. ¶ Itē in fi. e. b gl. oēs iste expositiōes recidūt in vnū qꝛ extra administrationem positus. quis retinet dignitatē. C. de digni. or. ꝛ. l. j. ꝛ. ij. ẜm Jaco.
1 ¶ †In gl. no. due negatiōes. in fi. ff. de verb. signi. l. duobus. Contra. C. de ser. fugi. l. j. Hic ꝙ vbi ponunt circa idē affirmāt: nisi sensus ꝯtrarius sequeret. sed si circa diuersa negant: qꝛ tunc nō sunt due sed vna. Sed quid si sint tres. dic ꝙ quātecūqꝫ in pari numero affirmāt: tantecūqꝫ in impari negāt. ff. de cada. pu. l. j. de vē. in pos. l. nūc extraneo. de iure deli. necnō in aut. de his qui ingre. ad
2 appel. §. si vero neuter. de here. ꝛ fal. §. inordinatū. ¶ †In gl. qua
e tuor sunt ordines. [e] ꝛ in quo gradu quisqꝫ sit patet ex ordine officior. ff. ꝛ. C. nā incipit a sup illustrib⁹ vsqꝫ ad offic. pfec. p. ꝛ exinde sunt illustres vsqꝫ ad rubricā de offi. preto. spectabiles vsqꝫ ad c rubricam de offi. prefi. ꝛ ille est clarissimus ẜm Jac. hoc aūt sic ꝓbatur: qꝛ ꝯsules superillustres sunt. vt. C. vbi se. vel cla. l. iij. ꝛ not. ff. de ap. l. j. §. j. ꝗuis quādoqꝫ vocentur illustres. C. de dig. l. j. item questores prefectus vrbis sunt illustres. C. de appella. precipimus item pretores duces prefectus vigil. sunt spectabiles. in aut. de appel. §. simili modo. ff. de offi. prefe. v. l. iij. §. itaqꝫ. ꝛ proconsul. C. de consisto. mi. l. j. item preses est clarissimus. C. de priua. car. l. fin. de epi. ꝛ cler. l. raptores. ¶ Itē in ea. glo. cum dicit merū imperiū in aut. de defen. ciui. §. indicare. ¶ In gl. sciētia. in fi. Uel antecessoribus. i. doctoribus qui alios antecedūt. sic noiantur in proemio ff. §. sed cū hos. ver. ideoqꝫ. ꝛ. §. nos vero. in fi. Itē doctores dicuntur preceptores. ff. de dā. infec. in edibus. in fi. itē professores: vt in proemio. §. itē magistri. vt ibi in. §. hic igitur. itē doc. C. de profes. ꝛ me. l. medico. ff. de excu. tu. l. sed ꝛ reprobari. §. legū. extra de magi. c. ij. item dñi. vt in aut. habita. C. ne filius pro patre. ¶ In gl. hic est interpositio. in fi. hic aūt ꝯstat ꝙ principes dñt querere super oīa fideles consiliarios. nam sapiēs infidelis plus nocet quā d
3 insipiēs. i aut. de his q ingre. ad ap. §. illud. ¶ †In glos. i. ex multis. no. ꝙ ex vnico actu nō dꝫ quis iudicari malus vel bonus nec est vera probatio per vnicum actum. ꝛ ideo si qs presumat bonus. ff. de le. ij. l. cū quidam. ꝛ. l. cum pater. §. rogo. C. de inoffi. test. l. oīno. nisi malū fecerit. ff. de accu. l. si cui. §. ijsdē. ꝛ plene not. Hy. e extra de reg. iur. c. semel. lib. vj. si reperiatur ipsum fecisse bonum ꝛ malū videtur ponderandū quid plus cōsueuit vt nō debeat iudicari malus si semel benefecerit ei semel deliquit. ff. de testi. l. ob.

a ¶ Necessaria snīa. Snīa i notorijs regrit. Bar. in. l. emptorē. in prin. ff. de act. empt. ꝓ c. cū sit romana. §. de appella. bal. l. l. cū fratrē. C. de his q. vt indi. in iij. col. v. dubitare consueuit. nisi delictū sit graue c. proposuit. ꝛ ibi philip. frā. de ap. dicit tñ Inno. in c. ex pte. de ver. si. ꝛ Pe. in. c. cū di lectus. de pur. ca. no. qđ in notorio nō requirit ꝓnūtiari sicut notorio sꝫ per viā ꝓcepti pōt ferri talis snīa. addō tu ꝯcludendo qđ regrat snīa. vt plene per Bal. in. c. j. qual'r do. ꝑprie prīne. Et ista pōt eē ratio: qꝛ notoriū ꝓ snīa nō habetur vbi regrit iudicꝫ ministeriū ad pnūdū vel puniendum. vt no. idem bal. i. l. j. C. an fil. ꝓ pa. ꝛ no. i alle. c. ꝓposuit. de appel. Bar. in. l. ict⁹ fustiū. ff. de isa. et Alex. i. l. is cui. ff. de vboꝝ obliga.

b ¶ Nec exceptio spoliatiōis. Ad. de Jo. an. i. c. frequēs ꝛ ibi Do. ꝺ sctō Gemi. et. §. solet. nu. ij. ꝛ qđ ibi posui in apostil. ad cū i v. i notorijs ꝺ resti. spo. lib. vi. ꝛ pbili. frā. sing. i. c. ꝓposuit. extra de appel.

c ¶ Nō subditos. An aūt statutuꝫ laicorū possit disponere super bonis clericorū patrimonialib⁹ vīd do. Heli. i. c. ecclesia scte marie. co. iij. de consti. Tu adde ꝓ dicto ori gi. huius qđ notaui i apostil. ad Guil. de cu. in. l. cūctos populos in prin. C. de summa trinita. ꝛ fide catho.

d ¶ Deo. Uide de hoc Angel. are. hic: vbi pōit plures cas⁹ ꝛ qōnes.

e ¶ Ordines. Uide hic Areti melius istos ordies declarantem.

carmen.⁊ hoc nisi deliberate deliquisset.sicut ille q accusat calũ-
niose.vt.d.§.ijsdẽ.in illo enim tenerẽ doctrinã Dy.datã in.d.c.vt
presumat talis qualis vltimo reperit.dic vt ibi.¶ Itẽ in ea.gl.cũ
dicit magistratũ.i.causa laudis est.C.de offi.ma.mili. per arme-
niam.de offic.recto.per certissimas.de postu.l.quisquis.§.nemo.
4 de ope.pu.l.fi.¶ † In gl.in bona parte.vel dic suasionibus.i.sug
gestionibus que permisse sunt in opere ordinato ad bonũ.vt no.
si quis aliquẽ testa.l.fi.C.e.l.iudiciũ.nisi fieret dolose: vt ibi. ff. de
dolo.si legatarius.⁊.l.si quis affirmauerit.C.de apo.l.eũ qui.⁊ fa
cit pro religiosis qui suggerũt pueris ꝙ intrẽt religionẽ.extra de
cõuer.coniu.§.fi. itẽ in tex.fabul not.cõtra illos qui delectant in
romãtijs ⁊ fabulis:quos rephẽdit Pau.Ad fabulas aũt ꝯuer-
tentur.⁊ tũc vide qd dixi in proemio ante rubricã.splẽdore.i. con
stitutionibus imperialibus que splendere dicunt.⁊ per hũc.§.di
5 cit Jac.ꝙ † nõ debẽt cause committi viris ignaris: ⁊ ꝙ recusari
possunt nisi princeps ex certa sciẽtia cõmitteret.vt in aut.de iu.§.
j.de re iudi.l.quidam ꝯsulebat.sed iudices ordinarij possunt esse
C.de iudi.l.certi.¶ Ego nõ credo ꝙ ex hoc possint recusari si ta-
men als habeãt factor experientiã.per.l.certi. qr possunt habere
assessorẽ.extra de rescrip.statutũ.§.pe.lib.vj.que loquitur in dele-
gato ⁊ ignaro q indiget assessore.⁊ in hac snia est Spe.ti.de dele-
ga.§.excipi.ver.itẽ qui est illiteratus.ꝙuis nõ vidisset.c.statutũ.

Quas ex omnibus. ¶ Not.fm Jaco.qd in arduis negotijs nõ suf-
a ficit mãdatũ nisi ille qui mãdauit prius approbet[a] qd per mãda-
tarium factũ est ⁊ ratũ habeat.ff.de ri.nup.l.generali. sed illa lex
nõ probat hoc:qr ibi nõ mãdauit ꝙ matrimoniũ cõtraheret:sed
quod quereret maritum.vnde si expresse mandasset bene valeret
absq alia ratificatione:vt patet hodie expresse extra de procur.c.
fi.lib.vj.Sed si Jac.dixisset ꝙ in arduis mandatarius nõ potest
alium substituere:tunc bene dixisset:vt ibi patet:nec ista lex facit
ad propositum qr hec non dicit quin valuisset si ita mandatum
fuisset:sed mandatum fuit quod opus facerent ⁊ postea proba-
retur.sicut.ff.loca.l.opus.⁊.l.maritus.cetera dic vt in glo.

¶ De iustitia ⁊ iure. Rubrica.

¶ In glos.rubrice cum dicit mater. hoc probatur in aut. vt oẽs
obe.iudi.prouin.ibi cum dicit.que iura nobis distribuit.
1 ☞ Justitia diffinitur alio modo.
2 Justitia an sit summum bonum.

Justitia est cõstans. ¶ In j.glos.
cir.me.cũ alle.§.vt aũt.intellige ꝙ illa duo verba
tollunt.i.a pte subiecti ponunt vt dicam⁹. Justi
tia cõstãs ⁊ ppetua volũtas est ius suũ vnicuiq
⁊c.als si tolleres oĩno gl.rephẽderet tex. q ponit
1 verba illa diffinitiõe.⁊ posset dici gl.aureliañ.fm Jac.¶ † In fi.
b gl.vel diffinias[b] fm Jac.si vis esse pdicator. Justitia est habit⁹
mentis bonus ius suũ vnicuiq tribuẽs fm suã dignitatẽ. maio-
ribus reuerẽtiã:minoribus disciplinã:deo religionẽ:parentibus
obedientiam:paribus concordiã:sibijpsi castimoniã:miseris seu
pauperibus cõpassionem:⁊ fm eum hoc totũ qd scriptum est in
glos.est truffa:qr hic loquitur de iustitia que cadit in hoĩe. ⁊ illa
verba cõstans ⁊ perpetua intelligunt de constantia ⁊ perpetuita
te que cadere põt in hoĩe vnde nõ oportet ad hoc ꝙ homo sit iu-
stus qd sit ita constans sicut beatus Petrus: sed prout cadit in
homine.⁊ humana fragilitas ⁊c.in aut.quomodo oportet.epi.⁊
cle.§.ordinandus.ff.de edil.edic.l.si quid.Et qd dicitur ius suũ
⁊c.distribuit pro generibus singulorum:non pro singulis generum
fm euz.Vult dicere ꝙ generale est ꝙ homo reddat vnicuiq ius
suum nõ tñ semper de facto fit.Tu dic ꝙ iustitia est vna de qua-
tuor virtutibus cardinalibus sine qua alie nihil possunt. vt pa-
tet in aut.vt omnes obe.iudi.prouin.in prin.⁊ hic diffinitur pro-
ut est virtus in se:non aũt prout exercetur per homines: qr si ho-
mines nõ faciunt iustitiã:non propter hoc iustitia prout est vir-
tus de suo esse mutatur:sicut nec ius si iudex male iudicat.ff.e.l.
2 fi.§.j.¶ † In gl.põt recte.in fi.quidã reprehendũt hanc gl.dicen-
tes ꝙ iustitia nõ est summũ bonum:imo felicitas que ex quatuor
virtutibus perficit.Itẽ qr iuris prudẽtia est scientia iuris ⁊ ma-
ius bonũ est habere scientiam ꝙ libros in arca in quibus est ius.
fm Jac.gl.est vera.nam iustitia est prius ꝙ ius.sicut abstractum
ante concretũ.item ante prudẽtiam.sicut scibile ante scientiaz.et
sicut iustitia est prima:⁊ per consequens summa.nam si summuz
dicitur primũ:prima enim pars rei dicitur summitas fm eum.j.
de iu.per.in prin.j.de obli.§.j.Et no.ꝙ vocatur concretum. i. co-
aceruatũ seu cõglomeratum:qr concretuz hoc proprie significat.
1 ☞ Doctrina prudentum facilis est.
2 Juuenes introducti in alijs artibus: debẽt animum ad omnia
applicare.
3 Vagans per scientias vir erit perfectus.

a ¶ Prius approbet. Adde Bal.
i.l.si ex multis.C.
de annua. exce.et
in si.in.l.j.C.com
mo. cardi. in cle.
nõ põt de pcu.et
Joan. and. i.c.q
ad agendum.eo.
titu.lib.vj.

b ¶ Vel diffinias.
Not.hic Are.qd
iste text.loquitur
etiam in iustitia
creature. vide eũ
hic eo.§.

c ¶ Non ledere.
Querit hic Are
ti.an quis possit
seipsum offende-
re impune.⁊ con
cludit ꝙ nõ.Itẽ
querit an qs pos
sit alteri pmitte-
re offensionem:⁊
distinguit. vide
eum hic.

1 **His itaq3.** ¶ † In tex.super verbo leui.vnde Prouer
bio.xj.Doctrina prudẽtũ facilis.itẽ Phs
j.ethicorum.qd dicit sufficiẽter de morali negocio si fiat manifesta
tio fm subiectã materiã.Unde Ambrosius.Melius est vt itelli
gãt nos populi faciliter loquẽdo ꝙ si cõmendẽt grãmatice ob-
scure loquẽdo.⁊ facit.C.de nudo.iu.quiri.tol.l.j.j.qd cũ eo.circa
princ.¶ Simpliciter.in bona parte.j.de fideicõ.here.§.sz qr.fm
2 Jac.¶ † Rudẽ.Loquit pro iuuenib⁹:qr si sit itroduct⁹ in alijs
artibus debet statim ad oĩa animũ applicare fm Ja. caueat tñ
de testib⁹ pcipue vt dixi.s.in pri.¶ Multitudine. Multitudo
enim onerosa nihil hz honestũ:vt in aut.vt determi.sit nu. cle.i
pn.de testi.§.nouimus.¶ Desertorẽ.Quia vidẽs tantã multitu
dinẽ sperãs nõ posse attingere totũ quãdoq dimittit. Et caue
ꝙ nõ terreãt tot legũ volumina:qr addiscẽdo vnũ addiscis alia.
¶ Hostes aũt scholasticũ impugnãtes sunt quatuor.timor dif-
ficultatis.terror plixitatis.pauor aduersitatis. tremor instabili-
tatis.Primũ hostẽ impugnat studiosus manificẽtia ⁊ magni-
tate.Scdm cõterit fiducia ⁊ securitate.Tertiũ sustinet patiẽtia
⁊ lõganimitate.Quartũ repellit perseuerãtia ⁊ firmitate. Pro
pter primũ dicit Sapi.viij.hãc amaui ⁊ exqsiui a iuuẽtute mea
⁊ factus sum amator forme illi⁹. Propter scdm dicit Hie.super
illo verbo.nã ⁊ ego fili⁹ fui pris mei tenellus ⁊c.Prouer.iiij.ni-
hil magis ad spem percipiẽde sciẽtie erigit ꝙ cũ eos quos i sciẽ
tia clarescere miramur aliqñ paruulos ⁊ indoctos fuisse memi
3 nimus.¶ † Aduertit.No.fm glo.de incõstantia tene secure qd
vir vagãs per sciẽtias erit perfectus.vnde Seneca.Illud aũt vi
de ne tua lectio sit actorũ multorũ ⁊ oĩs generis voluminũ ali-
quid vagũ habeat ⁊ instabile certis igenijs immorari ⁊ nutriri
oportet si velis aliquid cõtrahere qd in aĩo fideliter sedeat. An
aũt incõstantia admittat de iure.Distinxit Dy.qr circa idẽ vel
connexũ ⁊ non admittit.ff.de leg.ij.l.neminẽ.de dã.infec.l. ptor.
§.inde querit.Sed circa separata vel diuersa.sic.ff.de ac.emp.l.
si sterilis.§.fi.Et no.Dy.ff.de re.amo.l.de rebus. ¶ Potuisset
Prudentia erudiendi est fm capacitatem recipientiũ fm Tul
lium.Et facit.C.de vete.iur.enuclean.l.ij.§.contrarium.
1 ☞ Jus:hoc verbum quod modis sumitur.
2 Clericus seuiẽs in seipsum an possit puniri ⁊ qualiter.
1 **Juris precepta.** ¶ † Hic sumit ius pro arte si-
cut.ff.eo.l.j.§.ius est ars.et vi-
de.xxij.significata huius verbi extra de re iudi.in rub.per Joã.
an.in nouella.li.vj.⁊ per Cardi.de elec.c.cupientes.eo.tit. ¶ In
gl.j.cũ dicit punit.ff.de pe.⁊.C.¶ Vetat.C.de agri.quẽadmodũ
in fi.gl.C.de ordi.iudi.l.adire.¶ In gl.s.ꝙtũ.ff.de ri.nup.l. liber
tinus.⁊.l.adoptiuus.s.itẽ ecõtra.¶ In gl.vnde.in fi.C.de solu.
cũ p pecunia.¶ In glo.vt no.cũ alleg.c.nõ satis.⁊ legit textua-
liter in feu.de no.for.fide.circa med.⁊ facit.ff.de ri.nup.l.q liber-
tos.de reg.iur.q nõ facit.¶ In ea.glo.ibi duo.s.honeste viuere.
c alterũ nõ ledere.[c] Et ratio fm Jac.qr hic expresse sunt:igit non
continuent sub clausula generali.ff.de verb.obli.l.doli clausula.
2 de pe.sanctio legũ.¶ † Ex isto.§.sumit Jac.ꝙ si cleric⁹ seuiat in
seipsum nõ est excõicatus.nam cũ hic ius prohibeat aliuz ledere
videtur permittere de seipso.argu.ff.de pe.sed si damnũ.§.si ipse.
ipse tñ tenet contra per.l.omne delictuz.§.qui se.ff. de re mili.pro
quo.ff.de pe.si quis ad.§.fi.ff.de bo.eo.l.fi.§.sic autem.Credo qd
sit grauiter puniendus per leges predictas. non tñ credo ꝙ inci
dat in canonem cum verba canonis hoc nõ patiantur.loquitur
enim vbi est alter agẽs alter recipiẽs.xvij.q. iiij. si quis suadente.
item in ea.gl.⁊ not.⁊c.hic loquitur inutilia ⁊ remota.vnde Py.
verum dicit ꝙ hic imperator non diffinit ius aliud enim est ius
diffinire:aliud iuris precepta enarrare.vnde licet ex verbis possit
extrahi:non tamen ex diffinitione.j.de testa.in prin.

Huius studijs. ¶ Simile de verbo ad verbum.
ff.eo.l.j.§.huius.Circa glo.j.spe
cies. Dicas qd legiste aliomodo sumunt speciem ꝙ logici. nam
legiste vocant species qd logici vocãt indiuidua:vt stichus pam-
philus.ff.si cer.peta.l.ij.vnde Pla.hic exposuit positiones.i.spe-
cies.Jo.⁊ Azo voluerunt dicere qd ipse intelligebat species pro
indiuiduis ⁊ qd essent tot species iuris quot indiuidua de qui-
bus ius tractat qd nihil est nec scribi debuit nec scriptũ prodest.
⁊ vide glo.d.§.huius.ff. que est magis clara ꝙ ista.vtinam hec et
alie que magis onerant ꝙ prosint ⁊ que forte facta fuerunt pro
reprehensione essent delete.¶ In glo.in iure.ibi nam natura.gl.
videtur dicere cõtra: qr cum iure naturali omnia essent commu-
nia.ff.eod.ex hoc iure.hoc exemplum non conuenit iuri naturali
nisi paliando dicas iure naturali.i.ratione naturali. ⁊ est simile.
ff.de condi.inde.l.si non for.§.libertus.secundum Jac.

¶ De iure naturali gentium ⁊ ciuili. Rubrica.

1 ☞ Matrimonium est de iure naturali ⁊ diuino.
2 Alere liberos quis parentum debet pater an mater.

Quid autem

3 Quid autem si quis habet patrem ⁊ auum a quo debeat ali.

Ius naturale.

¶In.j.gl.q̃ incipit.⁊ noiatiue ibi
cũ allegat de minorib⁹.hec exẽpla nõ sunt con-
uenĩetia:q: ibi nõ loquit̃ de natura sz de ratiõe
naturali ſm Ja.¶In fi.gl.sz nõ videt̃ hic lo-
qui de deo sz de natura naturata q̃ est q̃dã vir
tus insita reb⁹ ex similib⁹ similia ꝓcreans ſm Jac.vñ istud ius
est qd̃ ꝓuenit cuilibet animate rei ex sensualitate sine facto ⁊ do
ctrina cuiusq̃.⁊ ex eo ꝙ res est sine cõstitutione quacunq̃z.vt in
prin.decre.c.ius aũt.Et caue ꝙ oĩa animalia nõ vtunt̃ eodẽ iu-
re.⁊ tñ est ius naturale.¶Lep⁹ eñi fugere scit sua naturã: canis
insequi.Grues habẽt magistraz ⁊ cõstituunt de nocte excubias
qd̃ nõ faciunt alie aues.Apes habent regẽ cui prouident ⁊ ser-
uiunt.vñ.q.j.c.princeps.⁊.c.in apibus.qd̃ non reperitur de aliĩs
muscis seu auib⁹.vñ intellige hic q̃ oĩa aĩalia ⁊c.videlicet quod
libet ĩ suo genere.⁊ vide multos alios modos iuris naturalis.d.
1 §.ius.in glo.qui quasi in idem recidunt.¶†In glo.i.effectum.
a dic ꝙ matrimonium[a] est de iure naturali ⁊ diuino.vel.i. natura
li ratione.extra de biga.c.vt debitum.quia alias non videt̃ ꝙ sit
de instinctu nature matrimonium:sed cõiunctio corporum sic.
quia natura adeo prona est ad fornicationez sicut ad matrimo
niuz.nec decretalis dicit de matrimonio sed de cõiunctione. vñ
gl.que est.s̃.proxi.super verbo coniugatio.non videtur bona.ra-
tio eñi naturalis sic dictat ꝙ liberi per vtrunq̃z parentez simul
educari debeãt ⁊ erudiri.⁊ ideo ne parẽtes incerti sint rõ natu-
ralis ⁊ necessaria dictat matrimoniũ.⁊ ꝑ hoc dr̃ esse de iure na-
turali etiã prout diffinitur.j.de pa.po.in prin.⁊ adulterium esse
natura improbum.ff.de verb.sig.l.probuz.⁊ hoc patet in aut̃.q.
mo.na.effi.le.§.si quis igitur.ver.licebit.col.vĩj.circa prin. colla-
tionis.⁊ facit.ff.de agno.li.l.si quis aliĩ.§.parens.Item op.quia
vermes nascuntur sine cõiunctione.Dicit Jaco.ꝙ hoc verbum
oĩa distribuit pro generibus singulorũ habendo respectum ad
vniuersale oĩm que in celo que in terra ⁊c.non pro singulis gene
2 rũ:⁊ de hoc etiam not.ff.e.¶†Sed quis parentũ debet liberos
alere.gl.dicit ꝙ mater vsq̃z ad triennium post pater.vt no.C.de
pa.po.l.nec filiũ.qd̃ nõ est indistincte verũ.ideo dic:q: aut que-
ris de naturalib⁹ ⁊ legitimis filiĩs:⁊ tũc aut matrimoniũ durat
⁊ pater tenetur alere matrẽ ⁊ liberos.vt.ff.solu. mat.l.si cum do-
tem.§.sin aũt.de ven.in pos.mit.l.j.§.idem ait.aut est separatum
⁊ tũc si sine culpa viri obtinet gl.alleg.si propter culpam viri nu
triuntur penes vxorem expensis tñ viri.in aut̃.vt li.ma.⁊ auie.§.
illud quoq̃z.que est.C.de alen.li.aut̃.si pater.Aut de naturalib⁹:
tñ:⁊ tunc tenet glo.allega.⁊ sic intellige in aut̃.qui.mo.na. effi.
sui.§.pe.Aut de vulgo q̃sitis:⁊ illos alit mater si habet de quo
ff.de alen.li.si quis ali.§.j.Aut de incestuosis:⁊ tũc nullus de iu
re ciuili.vt aut̃.ex complexu.C.de inces.nup.de iure cañ. contra.
3 extra de eo q du.in ma.quam pol.ꝑ adul.c.cũ haberet. ¶†Sed
quid si quis habet patrẽ ⁊ auũ: videtur ꝙ auus alat.ff.de iniur.
sed si vnius.§.qd̃ aũt ait.de castrẽ.pecu.l.dotẽ.fami.erc.si mari-
tus.Quidam cõtra.C.de infan.expo.l.j.Priorum opi. indubi-
tãter vera est vbi pater ⁊ nepos sunt in potestate ⁊ auus omnia
possideat.¶Et no.ꝙ pater tenet̃ alere filiũ etiã infidelẽ:⁊ forte
magis q̃ aliũ pauperẽ fidelẽ.⁊ de hoc vide in spe.qui fi.sint leg.
ver.qd si pater.Et per hũc.§.põt dici ꝙ si quis quietauit patrẽ
de alimẽtis prestãdis forte recepto aliquo vel non recepto ꝙ nõ
valet quietatio quin pater teneat̃ filiuz alere si indigeat:quia cũ
hec educatio sit de iure naturali:vt hic:nõ põt tolli pacto. ff. de
pac.l.ius naturale.⁊ hanc partem tenet Specu.in.d.titu.ver.sed
quid si emancipatus.⁊ si de materia hac aliqua vis videre ego
scripsi.C.de alen.libe.l.j.

1 ☞ Legatũ si fiat ecclesie simpliciter cui ecclesie debeatur:⁊ an
vitietur propter incertitudinem.

Sed quoties.

1 ¶†Ex hoc.§.potest redargui sñia doct.qui dicũt.C.de sacrosan. ec.l.
j.ꝙ si legetur ecclesie valet legatuz.⁊ intelligit̃ de propinqua. in
aut̃.de eccle.titu.§.j.de cõdi.⁊ demõ.l.que conditio.§.fi.⁊ si sint
due vitiabuntur propter incertitudinez.ff.de lega.ĩj.sicut seruũ.
Ego dico ꝙ cum legatur ad pias causas nõ vitiet̃ ꝓpter incer-
titudinẽ.C.de episco.⁊ cleri.id qd̃.⁊.l.si quis ad declinã.ꝙ tale
legatum nõ vitiatur:sed intelligitur de maiori ecclesia per hunc
§.quem etiaz inoleuit modus romane curie.de quo caue si velis
supplicare pro prebenda eccl̃ie cathedralis ꝙ nõ nomines eam
specificando vel dicẽdo in ecclesia Lugdu.sancti Joannis:sed
pone tñ in ecclesia Lugd̃.q̃uis sint ibi plures ecclesie alioquin
nõ valeret gr̃a:nec trãsiret in cancellaria.mos est enim romane
curie ꝙ qñ noĩatur eccl̃ia Lugd̃.vel parrhisieñ.ꝙ intelligitur in
cathedrali per hũc.§.sed magna est cerimonia ꝙ expressio vitiet
ita tñ vidi seruari de facto.Itẽ no.ꝑ hũc.§.ꝙ si cã cõmittat̃ offi
ciali ⁊ sint plures:intelligit̃ de principaliori.vt no.C.de rescri.⁊ si
principalis.in cle.vel si archidiaco.⁊ sint plures.

1 ☞ Pigmei ⁊ aliĩ habentes diuersas effigies an sint de semine
adam.
2 Defendere quis se potest ſm tria moderamina.
3 Defendere se incontinenti quis dicatur.Adde nu.4.
5 Defensio est de iure naturali q̃ iure nulla est differẽtia ꝑsonaruz.
6 Diues aut potens aliquis ducens magnam familiam minatur
pauperi ꝙ eum occidet pauper qui nõ potest secum habere fami
liam captata die ⁊ hora occidit illum diuitem. quid iuris.
7 Duo si reperiantur vnus viuus alter mortuus ⁊ nõ constet quis
fuerit aggressor: viuus debet absolui.

Ius autem gentium.

¶Iuxta tex.super verbo cõtractus ex
quibus oriuntur iura.in aut̃.qui.mo.na.effi.le.in princi.hec con
stitu.inno.cõsti.que pref.c.an.in princ.col.viĩ.¶In glo.sed nun-
quid Glo.querit ⁊ intẽdit oppo.iste tex.innuit ꝙ plura sunt hu-
mana genera ex eo:ꝙ hic dicit omnium: qd̃ signũ tria exigit ap-
pellata.⁊ respõde vt in glo. Uel dic ꝙ hoc verbuz omni ponitur
pro toto:vt in proe.ff.in prin.ſm Jaco.¶Ego vidi queri an pi-
gmei ⁊ plures aliĩ qui habẽt diuersas effigies seu homines sylue-
stres fuerũt de semine Adam. Et cõiter tenent doct.theologi ꝙ
1 sic.in glo.sed quõ.¶†Si teneas[b] hanc glos.bella nõ sint de iure-
b gen.quia nõ repeterent omni humano generi: sed humanis tñ:
⁊ sic essent de iure romanorũ particulari nõ gentiuz.s̃.§.omnes.
qd̃ est contra hũc tex.Uñ dicit ꝙ nedũ popu.roma. imo q̃cunq̃z
potest facere licite bellum pro suo recuperãdo si per superiorẽ aliĩs
recuperare non possit etiã priuatus de licentia tñ superioris sui.
⁊ nedum bona detinentis suum occupare ⁊ capere:imo ⁊ ipsum
inuantium.vt plene not.Inno.⁊ Host.de restitu.spo.in.c.olim.⁊
hoc satis patet in feu.de mili.vas.qui contu.est.c.j.in fi.⁊ facit.ff.
que in frau.cre.l.ait pretor.§.si debitorez.in aut̃.vt iudi. sine quo-
quo suffra.§.necessitatem.⁊ sic tex.est planus.ꝙ etiam bella sunt
de iure gen.⁊ anteq̃ roma fundata esset bella plura fuerãt q̃ fue-
rint post.ante enim fuerat bellum troianum : ⁊ de eius residuis
asseritur roma fuisse fundata.⁊ Alexander fuerat ante tempora
imperatorũ:vt patet per chronicas.⁊.l.hostes.loquitur de subie-
ctis romano imperio qui belluz nõ possunt indicere cũ subiectis
cũ possunt ius suũ per superiorẽ recuperare. Et per hoc videtur
ꝙ Rex anglie nõ possit indicere bellũ Regi francie ꝓ reb⁹ quas
tenet ab eodẽ si Rex francie velit sibi ius facere in sua curia.vt.d.
c.in fi.nec ꝙ eius vasalli qui sunt de regno debeant ipsum inua-
re:vt not.in specu.de feu.versi.xv.An autem possumus indicere
bellum saracenis vel eoruz bona occupare.vide plene de vo.⁊ vo.
re.c.ꝙ sup.sed aliĩ nõ subiecti bene possunt aliĩs: vt dixi in.§.ius
autem gentium.iunge.j.de re.di.§.item ea que ab hostibus . An
autem duellum sit permissum.non est dubium in feu.de pa.te.⁊
infir.§.si quis hoiem.⁊.§.si quis alium.sed de iur.ca. est in omni
2 casu prohibitũ.dic in spe.de act.§.sequitur.ver.sz quid.¶†Item
in fi.eo.glo.Dic ꝙ hoc moderamẽ attẽdit̃ circa tria.videlicet vt
taliter quis se defendat sicut inuaditur. si cuz armis se defendat
item incontinenti.item non ad vindictã.Circa primũ dicũt glo.
ꝙ aggredientẽ.etiam sine armis possum armis cõpellere:vel aliĩs
meliori ingenio quo potero si alias tute me defendere non pos-
sum:vt.d.l.j.not.ꝙ doct.approbant in defensione persone:sed se-
cus in defensione rerũ pro quibus extra de homici. suscepimus.
xxxiĩ.q.iĩ.c.nullus christian⁹. Ego vero indistincte cũ gl.teneo.
⁊ idem videtur tenere.Innoc.in.c.olim.⁊ facit extra de sen.excõ.
c.dilecto.li.vj.C.qñ li.se sine iu.vin.l.j.ff.ad.l.cor.de sica.si qs per-
3 cussorem.¶†Circa secundũ dicũt ꝙ in defensione ꝑsone dicitur
incontinẽti ipsa actus flagrãtia.ff.ad.l.aquil.l.scientiã.§.q cũ ali
ter.ff.eod.l.vt vim.sed in defensione rerũ põt esse interuallum qd̃
videt̃ expressum extra de rest.spo.c.olim.i. dumtñ nõ diuertat ad
actus extraneos vt no.ff.de vi ⁊ vi ar.l.iĩj.§.cum igitur.vñ potest
querere amicos vel ire ad iudicem ſm Jac.de ra.qui hoc not.ff.
4 de acqui.pos.l.clã possidere.§.qui ad nũdinas. ¶†Circa tertiuz
dic ꝙ attẽdit̃ modus facti ⁊ qualitas ꝑsonarũ ⁊ potẽtia ex qui
bus bonus iudex põt apprehẽdere an ad defensionem ꝓcessum
fuerit vel ad vindictã:vt no.d.l.j.⁊ caue ne erres post glo. vt ma-
gis attendas potentiã facti q̃ diuitiarũ:q: glo.minus caute vbi
trãsiuit.qd eñi si pauper miles fortis ⁊ potẽs ad talia consuetus
burgensem diuitẽ inuaderet minus potentem corpore ⁊ ad talia
nõ cõsuetũ.nonne bonus iudex in talib⁹ aduertere debet potius
potentiã corporalẽ q̃ diuitiarũ non est dubitabile.¶Sed cur in
defensione persone inspicitur an alias possit euadere:vt.§.q cum
aliter.alle.de defensione rerũ non vt.s̃.cũ igit̃.alleg.ratio potens
est:quia res nõ tenetur relinquere ibi.⁊ ideo satis posset dici ꝙ si
essent res mobiles quas faciliter posset sequestrare ꝙ non debe-
ret expectare aggressorem nec captare aggressum per rationez.§.
q cũ aliter.Sed an tenetur fugere in defensione persone.Doc.di-
cunt ꝙ nõ.in.d.l.j.quod satis admitto si inuasus sit honesta per
sona cui esset vituperium fugere habito maxime respectu ad per
sonam inuadentis.arg.ff.ex qui.cau.ma.l.in eadẽ.sed hec rõ non

a ¶Matrimonium. An matrimonium possit prohiberi.per statutum.Uide hic Ange.aret.

b ¶Si teneas. Uide dñm Are. ponẽtem hic plura genera bellorũ pro huius gloss. confirmatione.

videt̃ sufficiēs cū nō reperiat̃ ꝙ qs pōt esse cā homicidij pro fa-
5 ma descēdenda imo cōtra.ff.qđ me.causa.l.nec tutiorē.¶†Itez
qꝛ defensio est de iure naturali quo iure nulla est differētia ꝑso-
narū nec ꝯditionū earū vt hoc.§.ff.eo.l.manumissiōes.⁊ hec rō
posset impugnari:qꝛ de iuregē.est hoc vt in.l.vt vim.ff.de iusti.⁊
iure.vel dic vt.j.dicā.vel si esset periculū:qꝛ forte inuadēs erat ꝓ
pe q forte posset a tergo ꝑcutere vel forte redderet̃ audacior ⁊ fa-
cit.C.ad.l.cor.de sica.l.si quis ꝑcussorē.Uel dic ꝙ nemo tenet̃ di-
a mittere plateā[a] suā vel iter p.l.illā.⁊ sic nec fugere ibi eīm expecta
bat veniētē ⁊ hoc placet mihi.nec.§.q cū aliter.facit ad ꝯtrariū.
ibi eīm a lōge stabat ꝓijciēdo lapides.⁊ videbat̃ posse fugere sine
ꝑiculo:ſʒ qñ est ꝓpe semꝑ est ī fugiēdo ꝑiculū:⁊ aduersari⁹ efficit̃
audacior:vt dixi.Itez credo ꝙ si inuasus excessit modū in defen
b sione ꝙ nō debeat puniri vt dolosus[b] ſʒ vt culpabilis.arg.ff.de
adulte.l.iperator.ad turpil.l.j.§.qñ nō eīm deliqsset nisi ali⁹ cāʒ ꝑ
6 stitisset.C.de rap.§.pe.¶†Sʒ qd dices potēs qui magnā ducit
comitiuā ꝯtinue est minatus mortē pauperi q comitiuā nō du-
xit:⁊ eū forte diffidauit.pauꝑ vidēs ꝙ si expectet ꝙdiues īuadat
eū occidet̃ nec se posset defēdere aduersus tot nec semꝑ pōt tene
re comitiuā q̄ ipm̄ defendat.hora ⁊ loco captatis occidit potētē
querit̃ an debeat puniri.Uidet̃ ꝙ sic p.§.qui cuʒ aliter.Item qꝛ
cōstat eū aggressorē:⁊ sic est in culpa.ff.si quadru.pau.fe.di.j.l.§.
cū arietes.Ego credo ꝯtrariū in casu p̄dicto.certū est eīm ꝙ ille
semꝑ erat in periculo mortis:qꝛ ali⁹ qui mortē minat⁹ fuerat po
terat eū interficere vel facere interfici qñ vellet:⁊ sic vr̃ ad defen-
sionē facere qꝛ metu mortis facit.ff.ad.l.aql.sed si quacūq; a p̄n.
etem̄ odiū ⁊ mine potētis mortis ꝑiculū indicāt iminere:vt ptʒ
extra de sentē.⁊ re iudi.c.pastoralis.in cle.⁊ sic cū ei semꝑ pericu-
lū imineat iuste sp ⁊ q̄cūq; hora se defēdit:⁊ totū dʒ ad defēsionē
reputari.⁊ ꝓ hoc facit qđ no.ī.d.l.j.ibi cū dicit gl.ꝙ nō hʒ expe-
ctare ꝙ ali⁹ ꝑcutiat.⁊ bñ facit.C.qñ li.sine iu.l.j.ad.l.cor.đ sic.l.si
vt al's ⁊ ꝑ hoc vr̃ ꝙ si toxico occidat eū ī casu p̄dicto ꝙ nō teneat̃
in ꝯsciētia nec ī foro iudiciali.¶Sʒ qd de iuuātib⁹.Glo.variāt.
ff.e.l.vt viʒ.⁊ de vi ⁊ vi ar.l.cū fundū.Doc.iuris ciuilis dicūt qđ
iuuātes excusant̃ a delicto ī defensiōe ꝑsonaꝝ ſʒ nō reꝝ.Ueri⁹ vr̃
ꝙ ēt ī defensiōe reꝝ sint excusati.vt ex̃ de sen.excō.c.dilecto li.vj.
eo.ti.c.quāte.in antiqs.xxiij.q.viij.ī p̄n.C.de meta.l.deuotū.v̄.re
cteq;.li.xij.nec icidūt ī canonē si ꝑcutiāt clericū ex̃ de sen.excō.si
v̄o.⁊ ibi p Inn.⁊.e.ti.c.oliʒ.in gl.ſʒ forte sunt irregulares q̄uis
ꝑsuasa nō efficiat̃ irregularis.ex̃ đ homi.c.j.dicvt ibi.¶Quid
si qs hʒ q̄si possessionē alicui⁹ iuris corporalis an pōt eā armis
defēdere.Inn.vr̃ tenere ꝙ nō extra de cēsi.c.significauit.de īmu
ni.eccle.c.j.qđ pōt esse verū vbi debitor ꝯdicit soluere annuā pre
stationē.sed si alius per vim leuet redditus quos mei coloni mi
hi prestabant vel in meis mansis gagiat:ego nō video cur talez
armis nō possum repellere:vel si me impediat in possessiōe serui
tutis mee.nam nedum possessione redditū priuaret me.imo ⁊
ipsorum fundorum quos per colonos seu emphy.ciuiliter possi
deam.extra de resti.spo.c.pisanis.⁊.c.cum venissent.⁊.c.olim.de
prescrip.ad audientiā.ff.de acqui.pos.q̄uis.§.j.⁊ de hoc aliquā-
tuluʒ per Jo.and.extra de censi.c.ij.in cle.cetera.vide in.d.l.j.C.
vnde vi.vbi hec ⁊ alia scrip.vt no.licet quis teneatur ad damna
si excessit in defensione:nō tamē propter excessum tenetur ad re
7 stitutionez rei vt d.c.olim.de restitu.spo.¶†Item not.ꝙ si duo
reperiantur vn⁹ viuus ⁊ alter mortu⁹:nec cōstet qs fuit aggr es-
sor:viuus absoluendus est.ff.si quadru.pau.fe.di.l.j.§.cuʒ arie-
tes.⁊ ibi no.in simili.Uel dic debere considerari vite eius prece-
dentis actu.ff.de re mili.l.desertorē.§.is qui l.nō omnes.§.a bar
baris.Et not.ꝙ ſm cañ.videt̃ ꝙ violentie repulsio sit de prime-
no iure naturali.in decre.di.j.c.ius antē.sed de iure ciuili videt̃
ꝙ sit de iuregen.ff.de iusti.⁊ iur.l.vt vim.¶Sed potes dicere ꝙ
defensio persone sit de primeuo iure naturali:defensio rerum de
iuregen.quo fuerunt distincta dñia.ff.de iusti.⁊ iu.l.ex hoc iure.
iteʒ no.ꝙ de iure cano.nō videt̃ licitū occidere hoiem pro defen
sione rerū.per.c.suscepimus alt̃.¶Uel dic ꝙ ibi loquitur de per
sonis ecclesiasticis.¶In gl.ab initio.dic ꝙ de iure natu.oēs na
scuntur liberi.nō ꝙ ius natu.hoc disponeret:quia illud ius nil
disposuit:sed qꝛ non erat seruitus illo iure nec meum nec tuum
vtināā nec adhuc esset.¶In gl.pene ibi.§.cōstituta.ille.§.nō pro
bat ſm Jac.qꝛ ibi nil dicit nisi ꝙ ciuiliter obligat̃.ita posset di-
ci in muto ⁊ alijs.ff.de condi.inde.si fideius.vñ ſm eum stipula-
tio dicit̃ de iure ciui.quia per ius ciuile fuit reposita in cōtractu
c species.⁊ ideʒ de alijs seq.¶Uult vt credo dicere:[c] et hanc cre-
do intentionē tex.ꝙ cōtractus dñr de iuregen.quos olim hoies
negotiādo ꝑ se inierūt absq; cōstōne iuris seu legislatoris:sed ex
necessitate mercādi.vt emptio ⁊ alij de cōtrahē.emp.l.j.ſʒ cōtra-
ctus qui p legislatores fuerūt cōpositi certā formam acceperunt
sicut stipulatio quā legislator introduxit ex interrogatione ⁊ re
spōsione vltra pactū simplex.⁊ lr̃arū obligatio.cōtract⁹ emphy.
donatio propter nup.⁊ colonarius de quo in aut.de non alie.§.
lex itaq;.⁊ feud.⁊ forte pactuʒ.l.commissorie.⁊ si qui sint similes

sunt de iure ciui.quasi aūt cōtractus vident̃ esse de iure ciui.⁊ ꝓ
torio.j.de oblig.q̄ ex quasi cōtractu.l.lr̃is.ff.de verb.sig.obueni-
re.j.de tute.in prin.ff.de act̃.⁊ ob.l.ex maleficijs.§.j.¶In fi.glo.
dic ꝙ naturalis obligatio que oritur ex consensu est de iuregen.
que pacta seruari vult.ff.de solu.in his.§.imperator.sed ciuilis
large recipiendo ciuilez ⁊ pretoriā est a iure ciui.ff.ad macedo.l.
creditorez.man.l.si fideius.§.j.¶Item obligationes ex delictis
oriuntur de iure gen.in his delictis que iuregē.coercebantur.j.
de oblig.que ex de lic.§.j.ff.de orig.iur.l.ij.§.deinde cornelius.ff.
rerum amota.l.rerū quidā.sed de iure ciuili in his que iure ciui
li coercentur.

1 ☞Actor dicit in libello ꝙ sempronius spoliauit eum sua pos-
sessione:⁊ in processu nō probat eū hoc egisse:sed aliū eius man-
dato ⁊ nomine an debeat obtinere.
2 Genus ⁊ species qualiter accipiuntur in iure:⁊ ſm logicos.

d **Lex est.**[d] ¶†In glo.exemplificatiue.in fi.§.nouissime.
⁊.§.deinde cū esset.¶In glo.nam consul.in fi.
ff.de reli.l.ossa.de admi.tu.l.ita auteʒ.§.gessisse.ff.qđ cuiusq; vni
1 uer.l.item.§.si decuriōes.¶†Quid ergo si quis dicat in libello
ꝙ sempronius ipsum spoliauit possessiōe sua vel aliqd aliud exi
git ex quo agit contra ipsum ⁊ in processu non probat hoc eum
egisse:sed alium eius mandato ⁊ noīe an debet obtinere.Uidet̃
ꝙ sic per hanc.l.cum concor.ff.de vi ⁊ vi ar.l.j.§.deiecisse.ff.pro
socio.l.si.que in frau.cre.l.si pater.quod crederē rōnabile tamē
cōtrariū seruat̃ de facto ⁊ vr̃ gl.Inn.extra de do.inter dilectos.
in gl.licitos.An aūt libell⁹ admittat̃.tu vel alius tuo noīe tale
qd cōmisisti.spe.dicit ꝙ sic.de lit.cōte.§.iā nūc.ver.itē talis.⁊ sic
de facto seruet̃.¶In gl.exēplificatiue.in fi.sed nec hodie illa:vt
ibi no.qđ veruʒ est de his q hñt salaria secus in delegatis.extra
2 de rescri.c.statutū.§.in sup.li.vj.¶†In gl.est aūt genus.hec glo.
recipit genus ⁊ spēm sicut logici.sed legiste alio mō in multis lo
cis vt dixi.s̄.de iust.⁊ iu.§.huius.ff.de verb.si.l.ij.

Sed ⁊ plebiscita. ¶Scire debes ꝙ anteq̄ prin
ceps rome constitueret̃ erat
dissentio inter nobiles ⁊ plebeios quilibet enim suas leges con-
debat ⁊ volebat per alios seruari que tandē fuit sopita p Hortē
sium q statuit vnū principē creandū in quem fuit tota trāslata
ptās ⁊ tūc plebs retinuit ꝙ ordinationes quas iā fecerāt habe-
rēt vim legis.⁊ hoc pōt melius recolligere.ff.de ori.iur.l.ij.Et fa
cit iste.§.ſm Ja.ꝙ statuta laicorum non ligēt clericos.dic extra
e de ꝯsti.c.q̄ in ecclesiarū.[e] ⁊ dicā.j.eo.§.ex nō scripto.Itē facit ſm
eū ꝙ populus nō possit inducere consuetudinem sine voluntate
superioris.ibi etiam dicam.

1 ☞Imperator solus pōt condere legem generalē toti mundo.
2 Capitula vel collegia an possint facere statuta sine rectore.

Sed quod principi. ¶Glos.dicit ꝙ hanc
legem regiam non ha-
bemus de ea tamen fit mentio hic.ff.eod.l.j.C.de testa.ex imper-
fecto.de vet.iur.enu.l.j.§.studiosum.⁊.§.hic nihilominus.ff.de
ori.iur.l.ij.§.deinde.¶Et est mirabile ꝙ de imperij ⁊ imperato
ris creatione ita paucas leges habeamus:⁊ parum habeant ca-
noniste antiquitus de electione pape sed hodie multum:vt pa-
tet ti.de elec.lib.vj.⁊ cle.⁊ ex hoc ꝙ hic dicitur videtur ꝙ nullus
possit hodie legem condere nisi princeps cum in ipsum tota sit
translata potestas ⁊ videtur expressum.C.de legi.l.fin.Sed con-
1 tra.ff.de leg.l.non ambigitur.C.de offi.prefe.pre.l.formam.†Ad
hoc dicit Jo.an.ꝙ.d.l.nō ambigit̃.est hodie correcta.⁊ ita not.
ibi in glo.sed certe non est correcta per hunc.§.quia.l.illa fuit fa-
cta per Ulpianuʒ qui fuit tempore Alexandri imperatoris qui
cepit post annos domini.cc.⁊.xx.vel circa:vt patet per chroni-
cas.quo tempore sine dubio ⁊ ante erant imperatores constitu-
ti ⁊ in eos translata potestas.Preterea se.cōsul.trebel.fuit factū
tempore Neronis imperatoris.ff.ad trebel.l.j.ꝙ tamen lex est vt
ibi patet.ff.de do.inter vi.⁊ vxo.l.cum hic status.in prin.Sed si
velis illā opi.tenere dicere posses ꝙ sit correcta per.l.fi.C.de legi.
Melius tñ videtur ꝙ solus imperator possit legem facere gene
f ralem vniuerso mūdo.[f] vt.d.l.fi.senatus autē ⁊ prefec.preto.pñt
etiā facere legem gñalem ex vi ⁊ potestate per legem ⁊ principez
attributa:sed legē particularē pñt facere multi sicut legatus in
prouincia sua.extra de offi.dele.c.fi.⁊ idē videt̃ de quolibet ordi
nario ꝙ possit facere legē quo ad subiectos.vt no.ff.quod quis-
q; iur.l.j.§.pro hoc.ff.de custo.reo.l.diuus.ibi.sed ⁊ caput ⁊c.et
patet de epo.extra de his q̄ fiūt a maiori parte ca.c.fi.de maio.
⁊ obe.c.ij.extra de cōsu.c.vt animarum.li.vj.Item quicunq; re-
ctor collegij approbati vna cum collegio de his que ad collegiū
pertinent.extra de rescri.c.ex literis.⁊ multomagis ipsum colle-
gium.de priuile.cle.l.antiochensium.ad munici.l.lucius.§.fina.
vel ibi de consuetudine.tamen dic vt.j.versi.nō aūt.Quod autē
dixi ordinarios posse leges ⁊ statuta facere intellige super his q̄
ad sui iurisditionez pertinent ⁊ ad sui defensionem ⁊ sine preiu
dicio iuris alieni:alias non:vt no.Inno.extra de loca.⁊ condu.

c.ij.⁊ sic

a ¶Dimittere plateaʒ.Uiđ hic Aret.ꝓpe fi.ij.colū.ver.quomodo autē probari.

b ¶Nō debeat puniri vt dolosus Adđ ꝙ solū punit̃ pro solo excessu.casus ē fin.in.l.adulteriū cū incestu.§.iperatoris.ſm Angeluʒ.ibi.ff.de adul.fa.l.orati⁹.C.đ adul.Jo.an.singu.i.c.significasti.extra de pe.⁊ remissio.in.l.sciam.§.q cū aliter.ff.ad.l.aql.Ang.aret.in suo tracta.male.in v̄.sic.defendendo.Bal.i.l.vt viʒ.ff.de iust.⁊ iur.⁊ oīno Alex.cōsi.xxiiij.vol.ij.⁊ cōsi.cxl.vbi plene.eo.volu.⁊ consi.lxxvj.volu.j.

c ¶Dicere.vide hic Christo.por.in.§.ius aūt ciuile.ij.col.post me.ver.in glo.pene.

d ¶Lex est.An đ essentia.l.sit scriptura.viđ p Ange.ī.§.ꝯstat aūt.ī j.col.añ me.in v̄.q̄ro an de esse legis.viđ etiaʒ do.Fel.ī rubr.đ ꝯsti.in.iij.col.cir.p̄nc.col.ver.tangunt hic scribentes.

e ¶In ecclesiaruʒ.vbi vide do.Feli.latissime de ista qōne tractātem.

f ¶Generalem vniuerso mūdo.Tu dic hoc esse verū si existat rome qꝛ ibi pōt facere legē gñalē q̄ vniuersū orbē cōprehēdit in temporalib⁹ nō autē ī spūalib⁹.vt no.Bal.ī rub.imperator lothari⁹ ⁊ guiller.de cu.in.l.cūctos pp̄los nu.j.⁊ ibi posui ī apo.ad ip̄m.C.de summa trini.

c.ij.⁊ sic intellige qđ no.ff.de verb.sig.l.pronũciatum.C.de sen.l.
nulli.itẽ intellige ꝙ nõ obstẽt iurib⁹ ⁊ constitutionib⁹ superio-
ris.minor eñ legẽ superior tollere nõ põt.extra de maio.⁊ obe.
cũ inferior.xxj.di.c.inferior.imo nec modificare nec corrigere nec
mutare extra de elec.c.ij.in cle.adiunare tñ põt pene adiectione
vt ibi no.⁊ in facto singulari dispẽsare.extra de eta.⁊ quali.c.ij.
li.vj.ff.de his qui no.infa.l.qd ergo.§.pena grauior.C.ex quibus
2 cau.infa.irro.l.⁊ si seuerior.¶†An aũt capitula vel collegia pos
a sint facere statuta[a] sine rectore vel ep̃o.Dic ꝙ sic de minimis tñ.
extra de cõsti.cũ omnes.C.de le.l.fi.de decu.l.si quis.⁊ plene not.
Archi.de verb.sig.cõstitutionẽ.lib.vj.intellige ergo ꝙ solus im-
perator se.con.⁊ prefec.pre.pñt legem gñalem facere.alia potius
dicunt̃ statuta.⁊ super hoc vide.ff.de ori.iur.l.ij.§.deinde.⁊.§.no
uissime.cũ se.⁊ qđ dicit tex.solus intellige ꝙ nullus alius nisi se
natus ⁊ prefec.preto.qui inuicez ius faciunt ⁊ eius autoritate et
ptãte per legẽ sibi attributaz:sed collegiũ cardi.nõ posset facere
legem:vt patet in.d.c.ij.Põt ergo princeps oĩa vt patet hic.an
possit contra ius diuinum natu.vel gen.vide.ĩ.§.sed naturalia.
1 ☞Imperium processit a deo dispositiue ⁊ permissiue.
2 Populus an possit deponere imperatorem.
3 Princeps maior est populo ⁊ ad eũ habetur recursus tanq̃ ad
maiorem.
4 Populus an hodie possit facere legem.

Populus ei et in eum.

¶Et sic videtur hic qđ princeps
habet iurisditionẽ a ppl'o.⁊ cõcor.d.l.ij.§.deinde.⁊.§.nouissime
C.de vete.iur.enu.l.j.§.hoc etiã nihilominus.xiiij.di.c.legitim⁹.
⁊.c.antiqua.Sed cõtra.imo a deo.xx.di.§.j.xxj.di.c.in nouo.xvj.
di.c.duo.xj.q.iij.c.qui resistit.in aut.đ fide instr.in pri.qũo opor.
epi.⁊ cle.in prin.gl.ibi dicit ꝙ imperiũ ꝓcessit a deo dispositiue:
1 q: eius dispositiõe factũ est.¶†Melius diceret glo.si diceret ꝙ
b processit a deo[b] permissiue sʒ a ppl'o dispositiue q ita disposuit ⁊
voluit ex quadã necessitate.vt.§.deĩde.s̃.alle.si eñ esset dei dispo
sitione nõ fuissent prelati multi turpes luxuriosi ⁊ fatui multis
sapiẽtibus sctĩs cõtinẽtibus ⁊ honestis.Nero eñ incõtinẽs ⁊ in
honestus ꝑfuit petro paulo ⁊ senece quos in biẽnio occidi fecit
vt patet p chronicas nec tot mali imperassent q sctõs occidebãt
sicut patet in hystoriis eccl'iasticis ⁊ i legẽdis sctõrũ.imo ⁊ si hy
storias legas reperies ꝙ ptãs romanorũ fuit p violẽtiã acq̃sita.
⁊ maxime tpe iulij cesaris q multas prouincias debellauit.Sed
de papatu nõ dubiũ quin a deo processerit:vt plene p Inno.ex-
tra de fo.cõpe.c.licet dic vt ibi.⁊ iđ ille preest oĩbus tã in sp̃ũali-
bus q̃ in tpalibus:vt plene no.Hosti.q fi.sint le.c.per venerabi-
lẽ.nõ tñ de tpali dʒ se intromittere nisi in casibus q no.in.d.c.lʒ.
sed in illis casib⁹ põt ⁊ dʒ:⁊ quicunq̃ princeps deponat̃ si male
regat.⁊ pro minori cã q̃ ali⁹.vt patet extra de sup.negli.prela.c.
grãdi.li.vj.de sen.⁊ re iudi.c.ad apostolice.eo.li.extra de elec.ve-
nerabilẽ.cũ ibi no.xc.dist.constãtinus.xcvj.di.cuz ad verũ.x.dist.
q̃uis.extra de vo.⁊ vo.redẽ.c.lʒ in fi.⁊ hec negari nõ pñt p fide-
lem.nã cũ sit vicari⁹ xp̃i cui⁹ est plenitudo orbis ⁊c.⁊ q est prin-
ceps rex regũ ẜm apl'm.Et cui data est oĩs ptãs ⁊c.Mar.vlti.⁊
oĩs iurisditio trãseat in vicariũ.extra de offi.vi.c.sua.C.de eo q
vi.al.ge.l.j.absurdũ est dicere qn habeat potestatẽ in tẽporalib⁹
⁊ superioritatẽ:nõ tñ dʒ exercere:sʒ tenere illũ gladiũ in vagina.
extra de appel.l.si duobus.de fo.cõpe.ex tenore.q fi.sint legi.cãm
q̃.de iudi.c.nouit.nisi in casib⁹ vt dixi.⁊ hoc scripsi plenius.C.de
2 sum.tri.l.j.¶†Sed an popul⁹ põt imperatorẽ deponere.[c] Vi-
c det̃ ꝙ sic.q: cũ ad populũ ptinet ei⁹ creatio vt hic.⁊ p ꝯñs ⁊ de-
positio seu restõ.vt.C.de offi.pre.aug.l.ij.extra de here.cuz ex in-
iũcto.de sta.mo.ea q̃.§.precipimus.de capel.mo.presbyteri.li.vj.
¶Preterea cũ mãdatũ iurisditionis sit reuocabile de sui natu
ra.ff.de iudi.l.iudiciũ.§.soluit̃ ⁊ imperator iurisditionẽ ⁊ ptãtẽ
habeat a ppl'o vt hic cõcordã.videt̃ ꝙ popul⁹ reuocare possit.
¶Preterea cõstat hoc factuz fuisse antiquis temporibus.ff.de
ori.iu.l.ij.⁊ ex actis.¶Sed cõtra vr̃ per hũc.§.q dicit ei ⁊ in euz.
vñ plus sonat ꝙ si diceret ei tñ.vñ ẜm grammaticos plus cre-
dis in euz q̃ ei vel cũ.⁊ pro hoc facit q: electores non pñt varia-
re electionẽ factã.extra de elec.in causis.⁊ cũ inter.⁊.c.publicatio
3 ⁊ hãc partẽ tenet gl.ff.de legi.l.nõ ambigit̃.in fi.¶†Itez q: im-
perator maior est populo ⁊ ad euz tanq̃ ad maiorem habetur re
cursus.in feu.si de inuesti.inter do.⁊ vasal.lis.ori.c.j.§.j.⁊ sic per
minorem nõ debet deponi per iura.s̃.alle.extra de maio.⁊ obe.
c.cum inferior.⁊ videt̃ expressum ꝙ populus antiquo iure habe
bat iurisditionem supponendo ꝙ hodie nõ.C.de pa.po.l.ij.in fi.
Nec ob ꝙ de iurisditione arguitur:quia iurisditio reuocari nõ
potest vbi tota translata est nec quicq̃ remanet penes transferẽ
tez ⁊ maxime ex quo alius vsus est extra.de offi.deleg.c.q̃uis.li.
vj.⁊ facit quia constituentes non possunt destruere dignitatem
per eos constitutam.extra.de constitu.c.cuz accessissent.¶Sed
tamen satis posset dici ꝙ populus ex causa posset eam destruere
vt in cõtrariis.ff.de excusa.tuto.l.sed ⁊ reprobari.hoc tñ attenta
4 re periculosum est.¶†Sed an populus põt hodie legem facere.
glo.dicit ꝙ nõ cũ totã potestatẽ trãstulerit:qđ est verũ generalẽ:
sed municipalẽ sic.s̃.eo.s̃.oẽs populi.dũ tamẽ habeãt collegium
approbatũ:alias non cum tota iurisditio sit translata:vt hoc.§.
1 ☞Imperator si fert sententiam interlocutoriam aut diffiniti-
uam an faciat ius commune.
2 Lex generalis quot modis cognoscitur.
3 Debitor si impetrauit dilationem an extendat̃ ad fideiussores.
4 Quid si fideiussore cõuẽto debitor casu quo habet priuilegium
suscipiat defensionem fideiussoris an possit ex sua persona alle-
gare priuilegium.

Quodcunq̃ ergo Imperator.

1 ¶†Concor.ff.de consti.princi.l.j.C.de legi.l.ij. Sed ob.eo.titu.l.
d iij.ver.interlocutionibus.dic ꝙ[d] aut princeps interloquitur aut
diffinit. Primo casu eius interlocutoria non facit ius in.d.l.ij.⁊
notatur.d.l.j.⁊ hoc nisi esset in corpore iuris redacta.C.de no.co.
compo.§.fin.xx.dist.c.j.ff.qđ met.causa.l.metũ.§.sed quid pretor.
C.de consti.pecu.l.fi.Et idem si princeps ad consultationem vel
supplicationem cuiusq̃ respondeat vel rescribat. nam non facit
ius nisi in illa causa respõdeo esset in corpore iuris clausa: vt no.
C.de sen.l.nemo.in.f.glo.Secundo casu quando diffinit:aut pre-
sentibus partibus ⁊ tunc ẜm Jac.nõ facit ius nouum:sed quod
est declarat.ff.de acq.re.do.l.adeo.§.cuz quis.ĩ.de re.di.§.si quis
ff.de testa.l.heredes palã.§.sed ⁊ si.cõtra ius ita parũ.vt.ĩ.c.§.C.
de pe.si vindicari.ff.de arbi.celsus.in aut.de iudi.§.omnes autẽ.
si preter ius tunc facit ius.vt hic.C.de legi.l.fi.Si vero partibus
absentibus potest dici ꝙ non facit ius. quia magis ex contuma-
cia ⁊c.ff.de inoffic.testa.l.qui repudiantis.de appel.si perlusorio.
2 §.j.de euic.si ideo.§.fi.¶†In glo.generalem.l.leges.imo sex mo-
dis.vt ibi patet:⁊ ibi notatur.In.l.scilicet non ibi minorem. dic
C.de pe.l.si vendicari.¶In glo.vt clericus.in fin.dic vt dixi.s̃.in
distin.intellige tamen ꝙ in illo negotio facit ius.vt.l.ij.C.de legi.
¶In glo.ff.quod quisq̃ iur.in fi.glo. sed adhuc restat cõtrariũ
huius litere propter quod Pet. de bel.per.intelligit.l.illam fin.
ẜm secundam casus positionem que est ibi in glo.⁊ reprobat pri
mum per hunc.§.sed hoc non est tutum astruere:q: fieret violen
tia litere. Preterea videt̃ expressum pro propria positione.C.de
prepo.sa.cubi.l.in sacri.§.fina.Propter quod dicas ꝙ est regula
que fallit in iudiciis ratione etiã inequalitatis vitande in cõtra
rio.¶Itẽ quãdo qs ad sui postulationẽ impetrauit ius iniquũ
vt.d.l.j.⁊ de hoc Dy.extra de reg.iur.c.in iudiciis.lib.vj.Et intel
lige hanc regulam in priuilegio non clauso in corpore iuris.ff.de
regu.iur.l.neratius.¶Item vbi est concessum consideratione
persone tantum:nam si contemplatione rei secus. vt.ff.de cen.l.
iij.si rei concedatur contemplatione persone esset personale.ff.
de serui.rusti.predi.l.predio.⁊.l.lucius. in dubio autem censetur
reale vbi dignitati vel rei conceditur vel loco.extra de insti. cum
venissent.ff.quemadmoduz vsufru.amit.l.si vsusfructus. de reli.
c.cum loca.⁊ not.in specu.de instru.edi.§.nunc autem.versi.item
quid fuit. ¶Item dic ꝙ vbi conceditur persone ⁊ eius heredi
non excedit primum.si heredibus transit ad omnes.C.de mune.
patri.l.sordidorum. dic vt ibi. priuilegium autem in corpore iu-
ris clausum egreditur personam vbi conceditur ratione natu-
rali ⁊ equitate iuris attenta.C.ad velle.l.heredes.ff.de in integr.
resti.l.non solum.de mino.l.interdum.C.si aduer.transac.l.j.de re
pu.que in iudi.de in integ.restitu.fi.l.j.⁊ potest dici vt nota.ff.de
mino.l.ꝙ si minor.sed ibi concedit̃ mere in fauorez persone:⁊ ea
attenta tantum nõ transgreditur personam:vt.ff.de admini.tu-
to.l.ex pluribus.eo.titu.a tutoribus.§.j.ff.de regu.iur.l.in omni-
bus.in fi.nisi casu quo transit ad suum.ff.sol.matr.l.maritum.⁊
3 l.etiam.¶†Sed quid si debitor impetrauit dilationem nũquid
e extenditur ad fideiussores.[e] Videtur ꝙ sic saltem per quandam
consequentiam.vt in aut.de fideius.§.sed neq̃.videtur contra.ff.
de re iudi.l.si fideiussor.Hanc questionez plene prosequitur Cy.
in lec.C.de preci.impera.offe.l.quoties. Et dicas qđ priuilegio
non gaudet nec ad ipsum extenditur directe: gaudere tamen pos
set indirecte.vt si reus in mora non fuerat: ⁊ erat electa persone
industria quo casu fideiussor nõ potest conueniri quousq̃ reus
in mora fuerit.ff.de verbo.oblig.l.si pupillus.⁊ non potest esse in
mora propter dilationem ex quo iustam exceptionem habet.ff.
de re iudi.l.vbi nulla.sed si non esset electa industria:tunc ex sua
mora posset conueniri.Et idem in quibuscunq̃ obligationibus
4 dandi.ff.iudi.sol.si reus.⁊.d.l.si pupillus. ¶†Sed quid si fide-
iussore conuento reus principalis qui habet priuilegium defen-
sionem fideiusso.recipiat: nunquid ex persona sua potest saltem
allegare priuilegium ⁊ ita fideius.defendere. Non videtur quia
ita demum principalis potest exceptiones ex sua persona compe-
tentes allegare si sua intersit.ff.de fideius.l.marcellus.C.mãda.l.
idemq̃.⁊ generaliter.ff.rem rat.hab.procurator.ad exhiben.§.j.
Hic autem non videtur eius interesse cum exceptionem habi-

a ¶Facere statuta.De hoc vide p Bar.ĩ.l.oẽs populi.ff.de leg.ĩ j.q.ibi primo q̃ro qs põt facere statuta.⁊ ibi ẽt Alexan.in suis addi.⁊ per do.Feli.in c.cũ oẽs ex̃ đ ꝯsti.

b ¶Processit a deo.Unde imperium ꝓcesserit.⁊ an fuerit añ principatũ.viđ p do.Feli.ĩ.c.nõ liceat de p̃scri.iiij.col.in pñ.ver.ceterũ.dũ subdit abb. cum sex sequẽ.⁊ an imperator fundet ĩtentionẽ suã sup toto mũdo ⁊ fuerit qñq̃ ĩ sua pacifica possessiõe.ibidẽ vide col.vj.post med.ver.postremo p ista pte.

c ¶Imperatorez deponere.Hanc questionez ponit are.⁊ vide eũ hic.

d ¶Dic ꝙ.hãc dist.approbãt docto.hic ⁊ maxime Aret.qui recitat hanc dist.⁊ est publica declaratio.Et quãdo sentẽtia pape vel principis faciat ius gñale.vide late p do.Fel'.ĩ.c.in causis.in fi.j.col.vsq̃ in fi.c.⁊ ibi ꝙ sententia contra sententiaz principis extrauagãtem ⁊ non notã non est nulla in fi.col.ij.in ver.hinc sequitur qđ sententia lata.

e ¶Ad fideiussores.De hac qõne vide Barto.in.l.fi.§.fin.C.de vsu.rei iud.⁊ idẽ Bar.ĩ.l.quoties.C.de preci.impe.offe.Bar.in.l.cũ filius.§.j.de verbo.obliga.

turus sit cõtra fideiuſ.ſicut cõtra alios creditores.ſed hoc nõ eſt
expeditũ.nã actio mãdati incipit effectualiter cõpetere a tẽpore
quo ſoluit fideiuſ.C.mãda.l.pro ea.⁊ priuilegiũ nõ extendit ad
futura.vt ſcripſi.C.de ſerui.l.nõ modꝰ.extra de cẽ.c.cũ ſit.in cle.
⁊ iõ videt intereſſe.¶ Preterea fideiuſſor poſſet dãna ſuſtinere
q̃ decurſa dilatiõe ab eo repeteret: ⁊ propter interuſuriũ medij
tpis.iõ dic ꝙ ſemp põt ſubuenire defenſionẽ:⁊ priuilegio ex per
ſona ſua vti niſi in caſu quo fideiuſſor nullũ haberet recurſuʒ cõ
tra eũ.vt no.Dy.in.d.l.⁊ fideiuſ.ff.de re iudi.¶ Iteʒ dicit ꝙ q̃
nis priuilegium non excedat perſonã.ex quo tñ ſemel cõceſſum
eſt poteſt ab alijs impetrari.ff.de ſena.l.fi.
1 ☞ Princeps an poſſit facere legem ſine conſilio procerum.

Alie autem. ¶ Sub.dum tamen appareat eas fa-
ctas pro.l.qđ deprehẽditur ex multis
vt dixi.ſ.in gl.generalem.¶ †Sed an princeps poteſt legem fa-
1 cere ſine cõſilio procerũ non videt.vt.C.de legi.l. humanũ.ne fi.
pro patre.aut.habita.Dic cõtra.cũ ei ⁊ in eũ ſit tranſlata pote-
ſtas.ſ.§.ſed qđ principi.De papa ſunt opi.Dicũt quidaʒ ꝙ pa
pa debet ⁊ tenet conſulere cardinales in arduis:⁊ ita tenet Jo.
a mo.extra de hereticis.c.ſuper eo.ſed Archi.contra* de offi.ordi.
q̃uis.lib.vj.dic vt ibi.

Pretorum. ¶ Videlicet ea que erant facta ante le-
gem regiam.hodie pretores non poſ-
ſunt legem facere dixi.ſ.§.ſed ꝙ principi. ¶ In glo.vt de mor-
bo.in fi.⁊ vide.ff.de origi.iur.l.ij.§.itemq̃.de edil.curu.in conſti
tutione gre.
1 ☞ Reſpõſa doctorum an hodie faciant legem:vel legis inter-
pretationem.
2 Doctores qualiter aut qua autoritate creãtur in francia.⁊ qua
liter autoritate apoſtolica:⁊ qualiter doctor creat doctorem.

1 **Reſponſa.** ¶ †Nunquid ergo hodie ſtaretur reſpõ-
ſis ⁊ rationibus doctorum vt habeantur
pro lege ſeu eorum interpretationibus.Videtur ꝙ nõ per hunc
§.qui dicit hoc antiquitus fuiſſe.⁊ ita ſupponit ꝙ nõ hodie.⁊ p
hoc.C.de legi.l.j.⁊ hanc partem tenuit gloſ.ff.de legi.ſi de inter-
pretatione.Sed contra videtur.ff.de iure fiſ.l.nõ puto.⁊ ibi no.
Dic primam veram.vt hic.De quo ergo operantur illa verba.li
centia docendi regendi interpretandi ⁊c.que in licentijs bacca-
lariorum ponuntur.Dicas ꝙ ſolummodo vt docere poſſint pu
blice quod alias non poſſent.C.de profeſ.qui in vrb. conſtan.l.j.
de ſtu.li.vr.ro.l.j.Sed tamen iudex bene facit qui eorum opinio
nes ſequitur ſi ſint conſone rationi.ff.ſi ſerui.ven.ſi quando.§.j.
2 de vul.ſub.l.in ſubſtitutione.§.fi.¶ †Sed cum ad imperatorem
pertineat creatio doctorum:vt hic patet cum dicit. quibus a ce-
ſare ⁊c.⁊.ff.de ori.iur.l.ij.§.primus.dinus. quo iure doct.legum
creantur in regno francie vbi imperator nullam ſuperioritatem
habet ſaltẽ de facto vt ſcripſi.C.de ſum.tri.l.j.¶ Iteʒ quõ auto-
ritate apoſtolica creant cũ hec ſciẽtia ciuilis ſit ſecularis nec ad
eccleſiaſticos pertineat.extra ne cleri.vel mona.ſuper ſpecula.C.
de teſt.hac cõſultiſſima.¶ Item quo iure doctor creatꝰ doctoreʒ
cũ hoc ad imperatorẽ pertineat:vt hoc arg.C.de re mili.l.nemi-
nem.vel ad ordinẽ ciuitatis.de profeſ.⁊ me.l.magiſtros.decreta-
lis noua hoc debuiſſet declaraſſe que eſt extra de magi.c.j.in cle.
⁊ fuiſſet efficacior q̃ in eo quod ibi ſtatuitur.

1 ☞ Cõſuetudo q̃nq̃ ſonat factũ nuduʒ:⁊ in quo differt ab vſu.
2 Conſuetudo qualiter differt a ſtylo ⁊ ſtatuto.⁊ nu.3.⁊.4.
5 Conſuetudo que ius tribuit qualiter differt a preſcriptione.
6 An aũt neceſſe ſit ponere ⁊ probare ꝙ vigore conſuetudinis ne-
gotium ſit expeditum.
7 Conſuetudo an inducatur ſi populus errat.
8 Cõſuetudo vt introduci poſſit an requirat cõſenſus ſuperioris.
9 Cõſuetudo vt valeat requiritur ꝙ ſit preſcripta ⁊ quãto tẽpore.
10 Conſuetudo vt valeat requiritur ꝙ ſit rationabilis:⁊ an ſeuera
teneat.⁊ nu.11.
12 Conſuetudo qualiter obtinet circa modũ agendi.
13 Conſuetudo an debeat probari.
14 Et per quot teſtes debeat probari.
15 Conſuetudo an trahatur ad caſus ſimiles.

Ex non ſcripto. ¶ Circa materiam conſuetu-
dinis eſt inſiſtendum principa
liter circa ſex.Primo circa nomen.Secundo circa diffinitionẽ.
Tertio circa introducendi modum.Quarto circa modum agẽ
1 di.Quinto circa modum probãdi.Sexto circa vires.¶ †Circa
primum ſciendũʒ eſt ꝙ conſuetudo quandoq̃ ſonat factum nu
dum.vt.C.de epi.audi.l.iij.§.fina.de ſerui.l.j.C.cõmunia de ma.
l.fin.de iur.fiſ.l.ſuper creandis.ff.de verbo.ſigni.vt alphenus.eo.
titu.l.anniculus.et ita non ſumitur hic. Sed quandoq̃ ſonat
ius.et ita ſumitur hic.et.C.que ſit long. con.ff.de legi.l.de qui-
bus.⁊ intellige qđ ſonat ius quia ius ex ea reſultat.ipſa tamen
2 in facto eſt vt patebit.j.¶ †Sed in quo differt ab vſu.[b] dic pro-
b prie ſumendo vſum differt.tanq̃ cauſa a ſuo effectu:quia cõſue-
tudo per vſum inducitur:⁊ vſus proprie dicit factum:cõſuetudo
ius.¶ Sʒ tamẽ vſus pro cõſuetudine quandoq̃ ſumit.extra de
verb.ſigni.Spe.in cle.v.⁊ qr.⁊ i vſi.feu.tit.de feu.cogni.⁊ multis
alijs locis.⁊ eodẽ mõ cõis obſeruãtia tenet.de eta.⁊ qua.c.iij. de
appel.q̃uis.in cle.ff.de pe.l.pregnantis.⁊etiam mos.C.de conſti.
3 pecu.l.ij.in fi.ff.de ſupel.leg.l.labeo.¶ †Item differt a ſtylo:[c] qr
c ſtylus proprie dicitur circa illa que tãgunt modũ ordinãdi acta
⁊ ſnĩas ⁊ alia q̃ ſcribunt a ſtylo cũ quo ſcribit.⁊ facit.C.de vet.
iur.enu.l.ij.§.ſʒ ſi que.de ſacroſan.eccle.l.j.vnuʒ pro reliquo ſepe
poni video:vt patet extra de fal.c.q̃ graui.⁊ facit.C.de dona.l.
ſerui.de teſta.l.teſta.ff.de actio.emp.l.vteribꝰ.¶ Itẽ differt a ſta
tuto: qr illud expreſſo cõſenſu introducitur cõſuetudo tacito.vt
hic.ff.eo.tit.ſed ea.ſ.eo.§.oẽs populi.⁊ not.ꝙ cõſuetudo dicitur
a cũ.qđ eſt ſimul.quaſi cõmunis vſus.in decre.di.j.c.cõſuetudo.
4 †Nũquid ergo inter ſingulares põt cadere cõſuetudo.Hoſti.di
cit in ſumma.eo.tit.§.qualiter.ver.ſequitur.⁊ ver.quid ergo.qđ
multi poſſunt ponere cõſuetudinẽ contra ſingularem:vt.ff.cõia
predi.venditor.§.ſi cõſtat.ſed ſingularis contra ſingularem: vel
ſingularis cõtra multos nõ põt niſi nomine vel ratione digni-
tatis.⁊ ita intelligit extra de offi.Archi.c.dilecti.⁊.C.que ſit lon
ga.con.l.fi.ſed Jo.de tre.dicit cõtrariũ de cõſuetudo cadit inter
ſingulares.xviij.q.iij.ſeruitium.⁊ gloſ.extra eo.c.fi. et Innocen.
extra de cauſa poſſeſſio.cum eccleſia.Et pro eis.d.c.cuʒ eccleſia.
C.de agri.⁊ cenſi.l.litibus.⁊.l.cum ſatis.§.ij.⁊.l.domini.extra de
reli.do.c.quia ſepe.in cle.C.loca.l.excepto.ſatis poteſt dici ꝙ in
proteſtationibus cõſuetudo poſſit cadere inter ſingulares et ex
ea agi per iura predicta:⁊ hoc in iuribus ſed non in alijs.¶ Itẽ
ꝙ ſingularis poteſt conſuetudinem proponere contra communi
tatem ville vel patrie.ff.de iniurijs.l. ſane.⁊ ibi nota.Hic tamen
nõ eſt proprie conſuetudo de qua hic tractamus.quia per hanc
ius acquiritur per illã de qua ibi tractatur ius conſtituitur vni
5 uerſaliter.¶ †Queritur ergo in quo differt cõſuetudo per quaʒ
ius acquiritur a preſcriptione.ſi ſequeris opi.Hoſtien.differen-
tia de ſe patet.qr cõtra conſuetudinẽ acquiritur multis.Et non
magis illi q̃ illi per preſcriptioneʒ poteſt acquiri etiam ſingula-
ri ſi aliam opi.ſequeris.dicit Joan.ꝙ nõ eſt differentia.vt not.
in.d.c.ſeruitium.Tu dicas ꝙ imo.qr in conſuetudine nõ opor-
tet cauſam proponere in preſcriptione ſic.vt no.in.d.c.fina.extra
de cen.peruenit.⁊.c.ſuper eo.et.d.c.cum eccleſia quod autem de
preſcriptione dixi intellige niſi allegetur tempus.xl.anno.vel ma
ius.dic extra de preſcrip.c.j.li.vj.¶ Item quia priuilegium ⁊ cõ
ſuetudo pñt cõcurrere ſed nõ preſcriptio: vt in ſumma hoſt.eo.
tit.ver.extra ſummam.dic ibi.¶ Iteʒ conſuetudo ligat omnes
etiã contra quos nõ eſt vſitata.vt.c.dilecto.extra de offi.archi.ſʒ
preſcriptio nõ.¶ Item qr conſuetudo nõ admittitur in corpo-
ralibus.vt no.in.d.§.fi.ver.extra ſummaʒ.preſcriptio ſic. Illud
no.ꝙ p cõſuetudinẽ ita demũ acquirit ius multis contra ſingu
larẽ:ſi ipſe quaſi cõſenſit recipiẽdo forte aliquid:alias nõ vt no.
Inno.extra eo.in rub.p quo:qr cũ populꝰ hoc nõ poſſet expreſ-
ſe.multominus tacite.ff.qui ⁊ a qui.⁊ ſi priuatꝰ de polli.l.toties
§.fi. Intellige tamen niſi eſſet tm̃ tempus elapſum quod ſuffice-
ret ad preſcriptionem.ff.de aqua plu.arc.l.j.§.fi.⁊.l.ſi prius.§.ſ.
⁊.d.c.j.li.vj.C.de au.coro.l.ſ.li.x.ff.de offi. procon.obſeruare. ver.
d magni.¶ Circa ſecundum quod diffinitur.[d] dic ꝙ text.decreti
diffinit vno modo in.d.c.conſulendo.⁊ Azo alio modo:vt not.
C.eo.l.j.dicẽdo ꝙ conſuetudo eſt ius non ſcriptum moribus in
troductum.⁊ illam ſequitur Inno.extra eo.in rub.Hoſti.diffi-
nit magis plene in ſumma eadem.§.quid ſit.quelibet ſit tibi bo
na:quia per diffinitiones nihil mutatur in iure nec obolum lu-
e craberis.¶ Circa tertium valet introducendi modũ.[e] Primo
queritur que requiruntur ad cõſuetudinem inducendã.in hoc
varij varia dixerũt: vt patet in multis ſcripturis gloſſarũ et do-
ctorũ.tu autẽ cõcluſiones ipſas que veriores vidẽtur in ſumma
recolliges.dic ꝙ ſi quid vſitatum fuerit per tm̃ tp̃s quod nõ ex-
tat memoria de cõtrario in caſibus qui contigerunt quod eſt cõ
ſuetudo dato ꝙ nõ probetur ſnĩa nec aliud.⁊ ita firmant ſe In
no.⁊ Hoſt.extra eo.in rub.⁊ Hoſt.in ſumma.eo.titu.§.qualiter
ver.quanto.pro quibus eſt.C.de iuriſ.om. iud.l.magiſterie.et.c.
allega.que de obſeruantia loquũtur.C.de calum.l.j.⁊ iſtud vult
dicere.l.ſi ea aduerſando. ⁊.l. precedenti.nec eſt opus declarare
actus.vt.j.dicetur.circa quartam partem.⁊ is eſt vnus modus.
¶ Item eſt alius ſi libelli querimoniales non fuerint admiſſi.
vel ſi fuit iudicatum pro conſuetudine ſm glo.que eſt hic et.l.de
quibus.Et idem Inno.⁊ Hoſt.in dictis locis allega. plus ta-
men hoc caſu eſt neceſſe ſm Inno.ꝙ iudex habeat animum in-
ducendi conſuetudinẽ:⁊ ꝙ hoc probetur.ſed Hoſt.in hoc cõtra
dicit.vt.d.§.ver.iij.Unde ſm euʒ ſufficit ita fuiſſe bis iudicatũ.
⁊ concor.in hoc cum gl.que eſt hic.⁊.l.de quibus.vt no.d.§.ver.
ij.Jo.gloſ.decreto.videtur ſequi opi.Inno.⁊ vltra ponit ꝙ ne-
ceſſe eſt ꝙ maior pars populi:vſa ſit animo inducẽdi cõſuetudi-
nẽ ⁊ ex certa ſcientia.ſi ſit ſic vix aliqua conſuetudo probabitur.
Unde ego

a ¶ Archi.ɔtra
Adde ꝙ iſta eſt
verior ⁊ cõior opi-
nio quã Panor.
ſeqt i.c.ex geſt.co
lũ.ij.eẽ d cleri.nõ
reſi.vbi dt cardi
nales nõ poſſe p-
ſcribere ꝙ papa
nõ faciat ardua
ſine eorũ ɔſenſu.
vid eũdẽ i.c.qm̃.
nu.i.⁊ qđ ibi ad-
didi ad eum in
apoſt.inv.vbi lex
eſt multũ dubia.
eẽ de vſu.feli.i.c.
cũ nobis.in pnc.
d pſcrip.⁊ Pau.
de ca.ɔſ.cclxxx.i
cip.in facto pñti.

b ¶ Vſu.vid hic
Xpoforũʒ porcũ
bene loquentem.

c ¶ Stilo. La-
tius vid p areti.
quõ conſuetudo
differt a ſtilo: et
dicit ꝙ ſtilꝰ ẽ ius
nõ ſcptũ ab viuꝰ
iudicis volũtate
ſeviꝰ ſtilatũ.⁊ in
hoc differt a ɔſue
tudie:qr illa a ta
cita voluntate ⁊
vſu pluriũ indu-
cit qr pplivel ma
ioris partis eiuſ-
deʒ.⁊ iſta eſt me-
lior dña quã po-
nat hic Jo.fab.⁊
hãc differentiam
Ang.ɔfirmat au
toritate pe.⁊ Cy.

d ¶ Diffinitur.
Tu diffine ſm
Bar.plenius ſcʒ
ꝙ cõſuetudo eſt
ius nõ ſcriptum
moribus ⁊ vſibꝰ
populi vel maio-
ris ptis ipſius re
cte initiatũ et cõ
tinuatim intro-
ductuʒ hñs vim
legis ⁊ dicit hic
Ang.ꝙ hec diffi
nitio Bar.com-
muniter tenetur.

e ¶ Introducẽ
di modum.Ple
nius vide hic p
Ang.i.ij.col. cir.
fi.v.no.ꝙ cõſue-
tudo.Xpo. porc.
ſuccincte ponit
q̃nq̃ eſſe neceſſa
ria ad inducẽdũ
ɔſuetudinẽ.vide
eundem hic.

Unde ego credo post Ja.⁊ Pe.⁊ alios bonos doc.⁊ in hac etiã
videtur residere Hosti.ꝙ cum cõsuetudo inducatur per tacitũ
cõsensum populi:vt.ff.eo.sed ea.ꝙ quãdoq; vnus actus sufficit
qñq; requirantur plures.nam si vnus actus ita solennis fuerit
ꝙ potuerit ad notitiam populi peruenisse:vel maioris partis si
cut si inter duos magnos comites vel barones si contentio de
comitatu vel baronia ꝙ per illum vnicum actũ inducitur vna
cũ temporis trãscursu.in aut.q.mo.na.effi.sui.§.si quis igitur.si
autem vnũ vel modica negotia expediantur oportet ꝙ fuerint
tot ⁊ cum tanta frequẽtia ꝙ potuerũt ad notitiã maioris par
tis populi peruenisse.⁊ ideo tex.dicit frequẽtissimos in.d.§.sed
si qui.⁊ facit extra de testi.cogen.c.ceterum.⁊ ista apparẽt ad sen
sum:quia si tacitus consensus populi consuetudinem inducit:
ergo oportet ꝙ populus sciat alias sequereť ꝙ quilibet fatuus
iudex seu ignorans posset consuetudinem inducere et tollere le
gem.Nec credo ꝙ sit necesse proponere nec probare ꝙ sit obten
ta in cõtradictorio iudicio si tamẽ probari posset bonũ esset nec
ꝙ maior pars populi vsa sit nec de animo vtentiũ nec ꝙ ex cer
ta scientia.nã omnia ista presumũtur probata frequẽtia actuũ
⁊ trãscursu tẽporis per.l.sed ea.C.de edi.pri.an in totũ.⁊.l.j.C.
eo.et ad.l.iul.maie.l.fi.ibi cum dicit nostro tẽpore.ff.de testi.l.iij.
§.fi.ff.ad si.le.l.j.§.eodẽ tecto.in feu.q̃ sit prima causa bñ admit.
6 §.deniq;.¶ †Sed an necesse sit saltẽ ponere ⁊ pbare ꝙ virtute
consuetudinis fuerit negotiũ expeditum.Uerbi gratia.et pro
batur ꝙ cum duo fratres diuiderẽt hereditatẽ primogenitus ha
buit auantagium.⁊ ita de duobus vel pluribus nunquid est ne
cesse probare ꝙ tunc allegatur super hoc consuetudo ⁊ ꝙ virtu
te illius consuetudinis habuit vel an sufficit probare nudum fa
ctũ:videlicet ꝙ ita fuit diuisum.põt dici ꝙ si allegaretur temp⁹
de quo nõ extet memoria vel prescrip.xl.anno.de iure cano.ꝙ nõ
sit opus his cum nõ queratur sibi titulus:vt.l.j.§. fina.de aqua
plu.ar.l.j.§.fi.⁊ extra de prescrip.c.j.li.vj.Alias videtur ꝙ hoc sit
necesse per iura predicta.⁊ hanc videtur tenere Hostien.in.d.§.
in princi.⁊ doc.moderni eam sequuntur.vel dic ꝙ sufficit proba
7 re vsum per.l.allega.s̃.in prin.ver.sed tamen. ¶ †Quid ergo si
populus erret.Certe consuetudo non inducitur.ff.eo.ꝙ non ra
tione.⁊ hoc tenent glo.vbiq;.⁊ doc.vt not.in summa.eo.§.fina.
ver.est ⁊ sexto.⁊.§.qualiter.ver.quid ergo Et hoc verum nisi er
raret circa causam impulsiuam ƀm Jac.et Pet.ff.de cõdi.⁊ de
mon.cum tale.§.falsam.Sed non presumitur error in populo
vbi tot probati sunt.C.de testa.l. omnium. Sed ob.ff.eo. qđ nõ
ratione.vbi supponitur ꝙ erronea tenet:sed non trahitur ad si
milia.Dicas ꝙ bene inducitur si primo fuit error postea scien
tia.Sed quando semper fuit error non:vt ibi cũ primum ⁊c.⁊
ita potes intelligere.ff.de iniur.l.iniuriarũ.§. fin.versi. vsurpa
tum.Uel dic ꝙ illa vsurpatio nõ erat prescripta plene.vt not.in
8 l.ij.eod.titu.¶ †Sed nunquid requiritur consensus superioris
in consuetudine introducenda.glo.videtur dicere ꝙ sic.C.eo.l.j.
⁊ idem Inno.extra.eo.in rub.⁊ in.c.pe.de fide instru.nec suffice
ret tolerantia:imo opus est expresso cõsensu ƀm eum.vt not. ex
tra de preben.cum non ignores.de concel. preben.c. literas. pro
bo:quia sequeretur inconueniens ꝙ lex inferioris tolleret legem
superioris quod est absonum ⁊ maxime cum hodie populus to
tam potestatem ⁊ iurisditionem transtulerit vt dixi.s̃.eod.§.sed
quod principi.ego credo contra post Jac.Dy.⁊ Pe.quis enim
consensus requiritur ex quo per leges data est popu.talis pote
stas:vt patet hic.⁊.l.de quibus.Et est mirabile ꝙ populus pos
sit tacite legem tollere ⁊ non posset expresse.simile.ff.de procu.si
iussu.§.veterani.extra de iura.calum.c.j.li.vj.⁊ pro hac parte vi
detur expressum extra de consti.licet.lib.vj.de hoc etiam dicetur
9 ĩ.circa sextam partem.¶ †Item requiritur ꝙ sit prescripta vt.l.
de quibus.§.inueterata.ff.de legi.⁊ hic nam diuturni ⁊c.⁊.C.eo.
a l.j.⁊.ij.extra eo.c.fin.¶ Queritur[a] q̃to tempore.glos.post Jo.di
cit ꝙ.x.an.vt no.in.d.§.inueterata.Inn.distinguit aut q acqri
tur habet causam continuam:⁊ tunc tenet cum gl.Aut discon
tinuam:⁊ tunc tempus ꝙ non si memoria.vt not. extra eo.c.pe.
Host.tenet cũ gl.de iure ciui.sed de iure cano.requiritur vnifor
miter.xl.annos.⁊ idem Bal.in.c.fi.Ja.⁊ Pe.tenẽt cũ gl.nostra
indistincte:q2 hic non agitur de iure alicuius in prescribẽdo:sed
de consensu populi colligendo qui presumitur per lapsum.x.an
no.ff.qui ⁊ a qui.si fideius.§.aristo.Archi.disting.an sit ƀm ius
commune.an citra.extra.eo.c.fi.lib.vj. per.c.j.de prescrip.eo.lib.
mihi videtur vera opi.Hosti.que concor.cum opi.glos.⁊ docto.
quatenus tangit ius ciuile.⁊ credo ꝙ proceditur in vera cõsue
tudine per quam ius statuitur:sed in consuetudine per quã ius
acquiritur singulari vel contra singularem videtur ꝙ debet ser
uari.l.cum de in rem verso.ff.de vsu.⁊ habi.⁊ que ibi not.⁊.C.de
pac.si certis annis.de iure ciui.⁊ hoc inter liberos.quia quo ad
colonos videtur sufficere min⁹ tempus.C.de agri.⁊ de cen.l.do
mini.no.in glos. sed de iure cano.esset prescriptio vniformis.xl.
annorum.⁊ Hosti.notat extra de cen.super eo.⁊ hoc in consue
tudine per quam ius statuitur in alia dist.an habeat titu.vel nõ.
⁊ an sit contra ius cõmune: quia tunc requiritur ꝙ sit tanti tem
poris qđ nõ extet memoria.per dictum.c.j.de rescrip.⁊ in hoc ca
10 su posset procedere opi.Archi. ¶ †Item requiritur ꝙ sit ratio
b nabilis.extra eo.c.fi.[b] Sed videtur ꝙ irrationabilis [c] teneat sal
c tem in terminis suis. licet ad consequẽtias trahi non debeat nec
similia: vt.l.quod nõ rõne.ff.eo. in feu.si de feu.contro.fue.c.filij.
Preterea cum sit ius videtur ꝙ teneri debeat q̃uis durũ.ff. qui
⁊ a qui.prosperit. ¶ Ad hoc dicas ꝙ si cõsuetudo est irrationa
bilis que est contra fidem ius naturale diuinum vel que inducit
occasionem peccandi vel alias est contra bonos mores non va
let.vt plene not.Innocen.⁊ Hosti.ex eodem in rubrica ⁊ in sum
ma Hosti.d.titu.§.quid si consuetudo.⁊ patet in aut.vt nulli iu.
§.j. Alias aũt q̃uis sit seuera nec ita rationabilis est sicut lex est
⁊ nihilominus in suis terminis ⁊ terris saluanda: vt.l.cõtraria.
Quandoq; valet contra institutionem iuris diuini. extra de co
11 gna.spiri.c. super eo.dic vt ibi. ¶ †Item ꝙ dicitur quod seuera
tenet.dic vel minus rationabilis. dũtamen non sit omnino irra
tionabilis valet nisi per.l. vel consuetudinem reprobetur expresse
vt.§.de suis ⁊ legi.aut.omnes.de fur.aut.nauigia. in feud. de va.
qui con.li.eodem per totum ƀm Host.hec sunt remittenda iudi
cis arbitrio qui consideratis singulis circunstantijs videat at
tendat ad noxam vel non.vt nota.d.§.quid sit. vnde secundum
eum non valet consuetudo que dat ius pignorandi autoritate
propria cum possit generare scandala nec ꝙ delictum punitio re
ducatur ad emendas pecuniarias : nec illa per quam interdici
tur ꝙ canonicus non habeat vocem in capitulo vsq; ad tempus
vt ipse ibi no.videlicet in.§.fin.ver.quid ergo.mediam credo ve
ram cum sit cõtra bonum iustitie. de alijs videlicet prima ⁊ vlti
ma non credo cum consensus partium hoc posset.C. de pigno.l.
iij.cur non consuetudo. Item requiritur bonafides ƀm Innoc.
in.d.rubri.quod posset esse verum in consuetudine per quam ius
acquiritur vt dixi:in alia non in qua non agitur nisi de consensu
populi colligendo.item nec in illa per quam ius acquiritur sin
gulari vel contra singularem de iure ciuili si excedat.xx.annos.si
cut in corporalibus.vt plene dixi.C.de serui.l.j.¶ Sed quid si ma
iore parte populi tacente aliqui ꝓtestanť non consentire.videtur
ꝙ maior eos liget.ff.ad muni.ꝙ maior.s3 illa in necessarijs:secus
in voluntarijs.extra de cõsti.c.cũ oẽs.⁊.c.cũ accessissent.⁊ in.c.di
lecto.de offi.archi.qđ videť obstare.nã cõstabat de 9dictione ex
pressa vt pt3 ibi cũ dicit pacifica.Et facit.l. cũ de cõsuetudine.ff.
eo.de publi.l.licitatio.§.earũ.iuncto qđ not.e.tit.l.si publicanus.
§.j.in glo.magna.ver.itẽ expediť.⁊ nota in summa.verũ est tamẽ
ꝙ si post cõtradictionẽ illã sequereť pacifica frequentia actuũ cũ
temporis trãscursu posset introduci cõtraria.ĩ.§.pe.extra de pre
scrip.c.auditis.vel dic ꝙ maior pars populi ligat minorẽ. vt vi
d detur notari in sum.§.qualiter.ver.sequiť.¶ Itẽ[d] dic ꝙ si intro
ducta consuetudine ⁊ prescripta fieret cõtra semel vel bis vel plu
ries ꝙ nõ ex hoc tolliť consuetudo nisi tanta sequeretur frequen
tia actuũ ⁊ tpis cursus ꝙ possint nouã inducere.vt not.in Spe.
de prescrip.ver.q2 si post.⁊.C.eo.l.ij.ff.de re iudi.l. nemo alieno.§.
12 j.ar.ff.de iti.actuq; pri.l.j.§.fi.¶ †Circa quartũ vcz modũ agẽdi.
sciendũ ꝙ qñq; consuetudo dat ius in re:qñq; est ita introducta
vt vides in aliquibus locis in quibus ius in re ꝓximi de genere
venditoris facta obligatione emptori ⁊ consignatione pretij.⁊ do
minio feudali in re feudali per vasallũ allegata.⁊ tunc agi potest
actione reali: vel cõfesso.si sit ius incorporale.interdũ dat ius ad
rem vel ad dandũ.⁊ tunc condi.ex cõsuetudine cum non sit cau
tum quo genere ⁊c.ff.de cõdi.ex.l.vnica. vel imploratur officium
iudicis.vbi consuetudo tribuit tale ius qđ deberet de iure p offi
cium iudicis expediri vt alimentorum ⁊ similium. Caueat tamẽ
pars ꝙ semper cõmemoret 9suetudinẽ in libello:q2 cum sit in fa
cto ponẽda est ⁊ ꝓbanda.extra de cõsti.c.j.nisi esset notoria quo
casu iudex debet supplere.extra de cõsue.cum inter.in fi.de testa.
Raynal.de reli.do.cõstitutus.¶ Sed quid si quis agat cõditio
ne ex cõsuetudine de eo qđ est iure scripto cautũ.Jac. dicit ꝙ nõ
ꝓcedit libellus cũ cõdi.sit subsidiaria sicut condi.ex lege.Et hãc
opinionem videť tenere Inñ.in.c.cũ ecclesia sutrina. de cau.pos.
⁊ proprie.sed tu potes dicere cõtra per illud.c.extra de insti. cum
venissent.C.de ve.iu.enu.l.ij.§.sed si quis.extra qui ma.accus.pos.
c.videtur.C.de decur.l.quibus.extra de testi.cogen.c.ceterũ. ⁊ fa
e cit.ff.de act.⁊ obli.quoties.¶ Circa quintũ[e] videlicet modũ pro
13 bandi queritur.† Primo an consuetudo probari debeat.non est
dubium ꝙ sic:q2 in facto est:vt.s̃.dixi.sed forte statuta ⁊ constitu
tiones non debent probari vel superiori consuli . extra de fide in
stru.c.pastoralis.⁊ hoc nisi sit notoria : q2 forte quotidiana.ff.de
preca.l.ente.in fin.dic vt.s̃.in proemio in materia notorij. vel nisi
tenderet ad litis ordinationem quo casu iudex si dubitet debet
informare summatim.ff.ad exhib.l.iij.§. sciendum.⁊.§.ibidem.⁊
ita seruat curia laicalis . ¶ Sed quid si iudex se ita informauit
summarie : nec in scriptis redegit ⁊ pronunciauit pro consue

a ¶ Queritur. Uide hic Areti. bene loquentẽ in ij.col.circa fi.vẽsi. no. ꝙ cõsuetudo inducitur.

b ¶ Ca.fi.vbi p abb. tractantem vide quãdo consuetudo diciť rationalis vel non.

c ¶ Irrationabilis. Uide Aret. hic in pe.col.ante me.ver.quero an mala cõsuetudo. vbi pulchrã questionem decidit. Itẽ an consuetudo ĩducatur per act⁹ negatiuos. vide late Do.feť. in.c.ij.extra de cõsti.⁊ vtrũ consuetudo possit disponere super probatione.per eundem in.c.ij.in.iij. col.cum plurib⁹ sequen. extra de proba.⁊ ibi quãdo faciat validã ⁊ econuerso per multa exẽpla bñ applicata. et ibi in.vj.col.an dannata consuetudine intelligať etiã de futura.

d ¶ Item.vide super hoc Abb. extra de consue. c.fi.

e ¶ Circa quintũ Uide. Cy.C. que sit longa cõs. Aret.hic in.vij. col.post.me. versi. quero an necesse sit ꝙ ꝓbetur ⁊c.Christo.porc. hic ĩ pe.col.Bar. in.l.de quibus.ff. de lega.

tudine ⁊ fuit appellatum.quid faciet iudex appellatiōis.Satis
potest dici iudex appellationis eodem modo se informet.vt dixi
14 in simili in materia notorij.¶†Itē queritur per quot testes pro
a babitur.[a] Potest dici per duos.ff.de testi.vbi numerus.curia ta
men francie.x.recipit ⁊ in turba.¶Sed quid deponēt.pro solu
tione huius repetas que circa modos introducendi dixi.Unde
si producatur ad probandā cōsuetudinem temporis cuius non
extet memoria deponet ita se vidisse obseruari suis temporibus:
⁊ a suis maiorib⁹ audiuisse sic obseruatum.nec vidisse nec audi
uisse quemꝙ qui alias viderit obseruari.vide.ff.de ꝓba.si arbi
ter.de verbo.signi.quid per nouale.eo.tit.c.veniēs.lib.vj.¶Nec
credo ꝙ sit necesse deponere quib⁹ casibus nec inter quos vide
rit obseruari.Nam leges que allegant consuetudinem hoc non
dicunt:sed tantūmodo dicūt fuisse sic obseruatum.Nec dicunt
inter quos ⁊ tñ hoc tanꝙ efficax ad decisionē adducunt:vt.d.l.
fi.C.ad.l.iul.maie.ibi cū dicit nostro tempore ⁊c.de verbo.signi.
c.sepe.⁊ in cle.⁊ in alijs iuribus.s.allega.que de obseruantia lo
quuntur qñꝗ tamē specificat.vt.ff.ad.l.iul.maie.l.in questioni
bus.¶Item quia in tāto tempore nō queritur titulus.vt.d.c.j.
de prescrip.Si vero producātur super consuetudine minori tpe
inducta:oportet ꝙ deponant tot ⁊ tales actus ꝙ presumat sciē
tia populi:⁊ decursus ex quo presumatur animus ⁊ alia que ne
cessaria dixi ad cōsuetudinem inducendā.s.in tertia parte.⁊ iō
hic videtur necesse ꝙ specificēt casus ⁊ personas inter quas hoc
viderūt alias nō posset ex eorum depositionibus deprehendi q
sint sufficiētes actus ad cōsensum populi presumendum.¶Si
tamen illi qui producuntur essent sapientes homines ⁊ scirent
quid est consuetudo:⁊ dicant se non recordari inter quas perso
nas viderūt obseruari.nec in quibus casibus satis essent eorum
depositiones admittēde per.d.l.fi.C.ad.l.iul.maie.cū alijs quas
pro concor.allegaui.ff.de pe.l.pregnantis.¶Quid si deponant
cōsuetudinem esse videtur ꝙ non valet testimonium.nam vidē
tur se potius iudices constituere ꝙ testes.Ipsi enim debent de
ponere super actibus ⁊ expletis et cursu temporis.ex post iudex
ex hoc discernet an sit consuetudo alias nō valet testimonium.⁊
ita not.Inno.extra in simili de testi.c.cum causam.vel dic ꝙ va
leat eorum depositio si vlterius non fuerint interrogati.C.de te
sti.solam.cum ibi notatis.Et idē si deponant esse consuetudinē
⁊ dicant causam sufficientem deponēdo de frequentia actuū ⁊
transcursu.⁊ hoc satis admittit Inno.in simili.in.d.c.et facit de
b test.cogen.ceterum.¶Quid[b] si sint plures qui deponunt de fre
quentia actuum et temporis transcursum singulariter tñ:quia
vnus vidit vnum alius aliud.do.Jac.⁊ Pet.dicūt ꝙ nō valet
testimonium.nec ob.quod notatur.ff.de test.ob carmen.§.fi.de
aqua plu.ar.in summa.de probatio.si arbiter.quia ibi deponūt
circa vnum factū:hic circa diuersa ꝫm eos.ego enim hoc nō cre
do.omnes enim hic inducuntur ad probandum prescriptionē.
Unde ego admitterem tales depositiones in omni cōsuetudine
⁊ per quam ius acquiritur ⁊ per quā cōstituitur.¶Circa sextū
que sint eius virtutes seu vires.dicendū ꝙ multe.nam per eam
quandoꝗ ius cōstituitur:quandoꝗ acquiritur vt satis dixi in
precedentibus.Item per eam derogatur iuri scripto super quo
dic ꝙ aut consuetudo precedit ⁊ ius subsequit:⁊ tunc si cōdens
ius ipsam nō ignorat:quia forte generalis.vel alias constat eam
nō ignorare cōsuetudo tollitur.C.de testa.l.fi.alias non.ff.de se
pul.vio.l.iij.§.diuus.extra de consti.c.j.li.vj.nisi condens ius ex
presse eam reuocaret sicut facit in multis locis.extra de sepul.su
per cathedram moysi.in cle.cum concor.C.de fur.aut.nauigia.
de legi.here.aut.omnes.vbi aūt ius procedit consuetudo subse
quens tollit ipsum:dumtamē sit rationibilis.vt.s.dixi.circa ter
tiā partē.Non tñ omnino:sed particulariter in loco in quo serua
tur.⁊ hoc vult dicere.l.ij.C.eo.tit.ꝫm Joan.Azo.⁊ glo.vel expo
ne eā vt extra.eo.c.fi.legit ⁊ no.de hoc plene per Hostien.in sum
ma.§.fi.nō tñ teneas ꝙ ibi scribitur vsꝗ quaꝗ:qr dictū ca.licet
c corrigitur in aliquibus.¶Sed queritur[c] an cōsuetudo tollat le
gē verbi gratia.Nunꝙ fuit auditum in regno frācie ꝙ adulter
puniretur pena iuris:nūquid si hodie accusetur debebit ⁊ pote
rit puniri pena iuris.doc.dicūt ꝙ sic.vñ ꝫm eos consuetudo non
tollit legē.nisi qñ habet factū implicitū:vt qr adulter alia pena
punitus sit:⁊ hoc sequit Host.in.d.§.ver.nunqd ergo.⁊ ideo re
probat opi.Bul.C.de iudi.rē nō nouā.Et ꝑ eis facit.C.de iure
do.impe.l.fin.sed ob.C.de la.li.tol.l.j.⁊ de dedi.li.tol.l.j.ff.de pu.
iudi.in.l.ordo.in decre.dis.iiij.c.leges.sed intellige eas ꝫm modi
ficationē predictā:videlicet ꝙ per desuetudinē ⁊ factū cōtrariū.
Quidā aūt distinguūt aut lex imperat ⁊ penam apponit.vt no.
Jo.an.post Host.extra de treug.⁊ pace.c.j.in nouel.⁊ facit.j.de
iniur.§.pena.j.per quas perso.§.j.j.de satis.§.j.ad.l.rho.de iac.l.
de precario.Item cōsuetudo cōstituit ius ⁊ artat singulos etiā
illos q nō habent cōsensum:vt furiosus ⁊ pupillus.ff.de admi.
tuto.l.tutor siue.§.lucius.sed cōsuetudo laicorum nō ligat cleri
cos nec ecclesiā.vt no.extra de consti.que in ecclesiarū.⁊ in sum

a ¶Per quot
testes ꝓbabitur.
Adde istum de
bere intelligi lo
qui de consuetu.
particulari.nā cō
suetudo genera
lis non indiget
ꝓbatione.vt no.
Bal.in.l.ij.in.j.
col.versi.attende
hic.C.de ser.fug.

b ¶Quid.de
hoc vide p An
ge.in.§.ex nō scri
pto.in.viij.colū.
circa med.ver.q
rit hic Ang.

c ¶Sed querit.
vide.do.cardi.in
c.j.de treug.et pa
ce.

d ¶Sed natu
ralia.Ex hoc.§.
in glo.not.Aret.
qō ius naturale
est imutabile qō
intelligitur in sui
totalitate sed in
sui specie ⁊ in cer
tis casibus aliter
obseruatur.

e ¶Tollere ius
partis.Adde qō
ista qstio est du
bia ⁊ in vtranꝗ
partē habet do
ctores fautores.
de qua vide Feli.
late in.c.ij.colū.
xiiij.versic.scdm
vero membrum.
extra de consti.⁊
dixi i apostil.ad
panor.i.c.admo
net.num.xiij.in
apostil.in ver.nō
subsistente.causa
de renun.

ma.d.§.fi.ver.sed pone.nisi esset generalis qua clerici ⁊ laici vte
rent.vt no.Inno.extra eodē.cū dilectus.in fi.Sed an ligat fiscū
vel dñm terre in qua cōsuetudo obtinet.non videt cū lex inferio
ris nō liget superiorē.vt dixi.s.§.sed qō principi.de hoc fuit que
sitū in facto ducat⁹ britānie.Tñ pōt dici ꝙ sic.nō em̄ inferior li
gat:sed ius ex cōsuetudine emanat.vt plene no.Archi.in simili
extra de rescrip.c.vt animarū.lib.vj.⁊ facit bene.C.de serui.l.ma
nifeste.ff.qō vi aut clam.l.iiij.§.plene.versi.⁊ fi.l.ad munici.l.lu
cius.§.fi.de priui.credi.l.anthiochensiū.Aut liget extra territo
riū.Et quid vbi sunt diuerse.Et quid si aliquis habet possessio
nes i vno loco ⁊ habitet alibi.dic plene vt dixi.C.d sum.trini.l.j.
15 ¶†An aūt cōsuetudo trahat ad causas similes.glo.dicunt ꝙ
sic vbi ratio cōsuetudinis se extēdit.vt no.C.eo.l.j.ff.de legi.l.de
quib⁹.potes dicere ꝙ cōsuetudo nō extendit ad casus determi
natos a iure in eo ꝙ exorbitaret a iure cōi.ff.e.l.qō rōne.⁊ hoc ni
si esset maior rō dubitādi i casu ad quē trahit ꝙ in casu cōsuetu
dinis:vt si esset cōsuetudo ꝙ bannit⁹ possit impune interfici ⁊
vulneret:vel si cōsuetudo excludat filiā a successione ⁊ tractet:
an excludat ei⁹ liberos.ff.de ser.expor.l.cui peccato.in feu.de suc.
feu.in prin.sed ad casus nō determinatos pōt extendi dūtamen
cōueniāt in rōne vt dixi.⁊ sic intellige in feu.q sit cau.bñfi.amit
ten.§.predictis.ver.sed qr natura.¶Ubi ergo casus determinā
dus occurrit primo attēdit cōsuetudo si qua sit.Secūdo ius ex
pressum si sit.Tertio simile iuris.Quarto cōsuetudo.Quinto si
premissa deficiāt cōsuetu.metropoli.Sexto locorū ꝓpinquorū.
Septimo ciuitatis romane gradatī descēdēdo.sic intellige.l.de
quibus.extra de censi.super eo.cog.spi.super eo.Jo.tamen alio
modo dicit in.c.consuetudo.j.distin.

1 ☞ Ius naturale nō potest tolli.nec mutari in sua totalitate:
sed in aliquo articulo sic.
Seruitus non erat de iure primeuo.
2 Princeps an possit tollere ius partis.
Princeps per rescriptū non videtur velle tollere ius vel domi
nium:nisi fiat mentio de iure partis.
3 Quid si rescribat in possessorio.
Princeps ex causa potest tollere dominium:dumtamen faciat
ex certa scientia.
4 Princeps an possit reuocare priuilegium per ipsum cōcessum:
aut per predecessores suos.
5 Princeps non potest aliquid irrationabile precipere vel tollere
consuetudinem:aut promulgare leges iniquas.

d **Sed naturalia.**[d] ¶Iuxta tex.reassumit tracta
tum iuris naturalis volēs dif
ferentiam inter ius naturale ⁊ ciuile assignare.¶In fi.glo.ma
gne.sed tunc obstant magis contraria nec aliquid est solutum.
1 ¶†Unde vt latius videas.dic ꝙ ius naturale nō potest tolli:vt
hic.nec obstant cōtraria videlicet de seruitute et libertate:quia
de iure primeuo nō erat seruitus.ff.de iusti.et iur.l.ex hoc iure.⁊
per consequens nec libertas formalis.Unde pro tanto dicuntur
oēs nasci liberi:quia nulli erant serui:⁊ sic non mutatur quod
nō fuit.Item nec quod obijcitur de vsuca.quia cum rerum do
minia sint de iuregentium:vt.d.l.constat.ꝙ ius illud non loqui
tur de iure primeuo.Item nec ꝙ arguitur de cogni.quia de iure
gentium est.Uel dic vt in gl.vcꝫ ꝙ nō tollitur cognatio sed ius
succedendi.Sed tūc obstat quod dicitur de successione filij que
est de iure naturali.in aut.de trien.⁊ se.§.j.de here.⁊ fal.§.semp.
ff.de bo.dam.l.cum ratio.sed expone ibi de iure naturali.i.ratio
ne naturali ꝫm Jaco.vel dicas ꝫm eum ꝙ ius naturale non po
test mutari in sui totalitate:sed in aliquo articulo sic.vel dic qō
mutari nō potest faciliter:mutatur tamen sicut dicitur vniuersi
tas cōsentire non potest:quia difficile est.ff.de dolo.l.sed si ex do
lo.§.j.de acqui.pos.l.iiij.§.pe.ne deli.vni.l.ꝫm eum.Uel dic ꝙ de
strui nō potest vt hic:sed potest modificari et declarari vt hic.⁊
prouisionibus adiuuari.sicut vides in matrimonio quod est de
iure naturali.s.de iure natu.in prin.⁊ tamē modificatur ex cau
sis et impeditur ⁊ dirimitur per iura ciuilia ⁊ canonica.vt patet
j.de nup.C.et.ff.per totū.Et idem de iure diuino quod licet tol
li nō possit cum lex inferior ⁊c.nihilominus tamen in singulari
bus casibus modificatur declaratur ⁊ prouisionibus alteratur.
extra de cōuer.cōiu.c.verū.⁊.c.ex publico.de spon.commissum.
xxx.q.iij.qō deus extra de biga.sup ⁊ de deci.c.ex parte.vel dic ꝙ
ius naturale nō mutat:hoīm tñ cōstitutiones faciūt perinde ha
bere acsi esset mutatū:⁊ ꝑtꝫ.ff.de vsufru.ea.re.q vsu consu.l.ij.
2 ¶†Nunqd ergo princeps pōt tollere ius partis.[e] gl.dicunt ꝙ
e sic quantū ad act.sed nō quantum ad dñia.vt no.C.de pre.im
perato.offe.l.quoties.extra de consti.q in ecclesiarū.per Innoc.
tu dic ꝙ imo ex causa tollit dñium.ff.de rei ven.l.itē si verbera
tum.§.ij.de euic.lucius.C.de sacrosan.eccle.iubemus.de quadri.
prescri.bene a zenone.Caue tñ quia princeps per rescriptum nō
videtur velle tollere ius vel dñium nisi fiat mentio de iure par
tis.ff.ne quid in loco pub.l.ij.§.si quis a principe.extra de deci.c.
dudum

dudū.sed si fiat mētio etiā de iure partis: tūc tollitur etiā p verba generalia si rescriptū nō posset ī altera operari.ff.de bo.liber.l.etiā.§.j.extra de dona.cū dilectus.p Inno.restringi tamen debent verba generalia quātū potest fieri: nec preiudicēt alijs: dūta
3 men nō fiat eis vis.vt no.extra de cōsue.cū olim. ¶ †Quid si re
scribat in possessorio? dic idē qđ in dn̄o.C.vn̄ vi.l.iij.extra de pri
ui.c.dudū.⁊ ibi p Inn.dico ergo.qđ princeps ex causa possit tol
lere dn̄ium: dūtamē faciat ex certa scientia.⁊ ita intellige.l.quo
ties.⁊ apparet de bonis damna.C.⁊.ff.⁊ in oībus iurib⁹ penas
cōfiscationum ⁊ commissionū imponētibus: ⁊ semper est causa
presumēda.Caueat tamē de cōscientia ⁊ forte sciens ⁊ recipiens
nō haberet iustū titulū quo ad deū: nisi subesset causa vera ⁊ iu
sta: ⁊ princeps male informat⁹ debet reuocare facta informatio
4 ne.ff.de iur.aur.annu.l.diuus.de nata.resti.l.fi.† Sed an priuile
a giū p ipsum seu predecessores cōcessuꝫ possit reuocari [a] nō vide
tur: ⁊ maxime si sit alijs ius q̄sitū: nisi ex cā.vt dixi.Et ita no.Ho
sti.in summa de priui.§.qualiter.ver.sꝫ qđ si ille.Et in spe.de in
stru.edi.§.nūc autē.ver.quid si imperator.Et sic intellige.C.de
interdi.⁊ relega.l.iussio.imo forte nō posset etiā cū causa si dedis
set nō subiecto vel saltē oporteret cām pbari.extra de iudi.c.no
uit.per Inn.⁊ Host.sed iuri querendo preiudicari pōt etiā sine
cā: ⁊ rescriptū p qđ preiudicat iuri querendo ꝙuis nō probet ex
certa sciētia cōcessum valet.vt no.Hosti.in summa qui filij sint
legi.§.qualiter.ver.per specialem.Pro quo.C.de pac.l.pactū.cū
curatore.cū sua gl.ff.de iniur.sed si vnus.§.j.⁊.C.de repu. here.l.
fi.⁊ hoc in eo in quo priuilegiū se extendit ⁊ non in alio.vt in fi
lio legitimato per rescriptuꝫ cuius priuilegiū nō extēdit ad suc
cessionē aliorū: nec p̄iudicat al's successuris.in aut.qui.mo.na.ef
fi.sui.§.filiū.Sꝫ an pr̄iceps possit p rescriptū tollere quartā iure
b nature debitā? Dy.tenet ꝙ sic[b].extra de regu.iur.c.iura sangui
5 nis.⁊ patet extra de test.rainutius. ¶ †Itē not.ꝙ princeps non
pōt p̄cipere aliqđ oīno irrationale: vt si inhibeat ne inuasus se de
fendat.vt pꝫ extra de sen.⁊ re iudi.pastoralis.nec est ei obediēdū
si cōstat notorie.vt no.Inno.extra de sen.excō.c.inquisitiōi.viij.
di.que cōtra mores.xxxij.q.vij flagitia.In dubio tn̄ memini li
6 cet de hoc iudicare vt not. ¶ †Itē no.ꝙ princeps nō videt tol
lere cōsuetudinē p rescriptū nisi de ea faciat mētionem: extra de
7 cōsti.licet.lib.vj.de eo q mit.in pos.c.cū venissent.§.fi. ¶ †Illud
aūt no.ꝙ princeps cōdendo leges vel faciēdo statuta iniqua cō
tra iustitiā in oppressione ppl'i peccat: vel cōcedēdo ius iniquū:
Ideo scribit Esa.x.Ve qui condūt leges iniquas etiā scribētes
iustitiā scripserūt vt opprimerent ⁊c.⁊ de hoc Hostien̄.extra de
censi.§.ex quibus.⁊.§.quia pena.ver.quid de cōdentibus leges.

Omne autem.

¶ Iuxta tex.nam paruꝫ ⁊c.facit.ff.de iure co.l.quidam referūt.de leg.ij.l.non oportet.

¶ De iure personarum. Rubrica.

¶ Continua per notata.s̄.eo.titu.j.in fi.glos.fi.
1 ☞ Plurale resoluitur in singulare qn̄ nō potest remanere in propria significatione quin aliquod inconueniens sequeretur.
2 Aliqui dederunt bona sua ecclesijs: vno decedente ecclesia recepit bona decedentis non superstitis.

Summa itaq; diuisio.

¶ In fi.pme gl.nā nulla breuior illa q̄ in duo mē
bra diuidit.ff.de cōdi.inde.l.i sūma.de eo ꝙ cer
1 to loco.l.ꝙ si ephesi.§.fi. ¶ †In gl.sed pone di
c cas ꝙ plurale[c] resoluit ī singulare vbi nō pōt re
manere ī ppria significatiōe qn sequeret iniquū vel incōueniēs:
al's nō resoluit: vt legib⁹ alle.hinc inde. ¶ Itē singulare ī plura
le: qn̄ nomē est collectiuū.vt.l.i vsu.alle.ī gl.vel rōnis paritas seu
cōnexitas hoc iducat.de leg.iij.l.si cui lana.al's nō.ff.de ver.sig.l.
seru⁹.Sꝫ vr̄ s̄m Ja.⁊ Pe.ꝙ solutio gl.nō sit vera.ad veritateꝫ
disiūctiue opꝫ ꝙ altera ps sit vera: vt.l.sꝫ is q ducēta.§.vtrū.ff.de
re.du.⁊ ver.obli.si qs stipulet.Si ergo ponas hic alterā verā: vt
oīs hō est liber.alia erit falsa oīs hō est seru⁹.ↄstat aūt ꝙ illa nō
est vera oīs hō est liber.⁊ sic videt qđ alia sit vera oīs homo est
seruus.q̄ est manifeste falsa.Ad hoc dicas ꝙ vbi disiunctiua ha
bet diuersa predicata: tūc procedit argumentū ac si esset disiun
ctiua.ista verba sunt Ja.q̄ vident corrupta vel vitio reportato
ris vel scriptoris. ¶ Unde dic ꝙ ille.§.nō probat ꝙ in disiuncti
d ua [d] oporteat alterā esse verā: sed dicit ꝙ sufficit ad hoc ꝙ stipu
latio cōmittatur vel legatū debeat ꝙ altera sit vera.que valde
sunt diuersa.nec hic de hoc agitur sed de diuisione artis in qua
quelibet vera est.vnde vbi verbū aut ponitur a lege ⁊ per modū
artis ponit verū ⁊ cōsyderat distincte ⁊ disiunctiue: ⁊ verificat
in vtroq; membro.ff.de aur.⁊ ar.le.l.quint⁹.⁊.l.titie.dūtamē ve
rificari possit: al's nō.ff.de fideius.vbicūq; iuncta.l.valerius.de
2 preto.sti. ¶ †Et per hec que notāter in glo.Jaco.dicit ꝙ pōt de

terminari q̄stio de illis que dederūt bona sua ecclesie post mortem eorū ꝙ altero decedēte ecclīa recepit bona decedētis nō superstitis: q2 plurale resoluit in singulare.⁊ p Hostiē.pbat gl.ff.ad treb.l.lucius.§.caio.Spe.videt tenere cōtrariū in ti.de loca.⁊ cōduc.§.nunc aliqua.versi.lxix.pro quo.ff.de vsufr.le.l.codicillis.C.de impu.⁊ ali.sub.l.pe.ff.de vulg.q duo.pro quo facit conclusio quā.s̄.posui: q2 plurare nō resoluit in singulare vbi potest remanere in propria significatione.⁊.§.caio.⁊.s̄.cuꝫ ita.⁊.l.heredes.eo.tit.loquunt in fideicōmissaria substitutiōe in qua videt electa vniuscuiusq; fides.ff.ad leg.fal.pater.§.si.secus in directa ⁊ vbicūq; verba directa proferunt vt in cōtrarijs.Uel potes dicere ꝙ vbi mulier erat successura marito ex pacto vel donatiōe vel al's: obtineat vltima opinio: quia non presumitur se postposuisse: sicut nec pater filiū: vt.d.l.pe.sic enim paciscendo videtur reseruare ius suum.ff.de verb.obliga.si ita stip.§.chrysogonus.alias prima valet opi.Jaco.§.caio.cum concor.

1 ☞ Seruitus est contra naturam: quia omnes debemus pares esse tanquam ab eodem progeniti.
2 Ascriptitij an sint serui: ⁊ an testari possint.
3 Monachi an sint liberi: ⁊ an possint ferre testimonium.
4 Liber homo.xx.annoruꝫ qui se patitur vendi efficit seruus: quatuor cōditionibus existētibus.an autē hec omnia requirant in alijs conditionibus hominum constituendis: vide.
5 Dn̄ium an probet cursu tpis ita ꝙ vasallus ⁊ sui predecessores fecerunt homagium per.xxx.annos teneantur facere perpetuo.
6 Genitus ab epo vsq; ad subdiaconū quilibet: est seruus ecclesie.
7 Locans operas suas in perpetuum: an talis locatio valeat.

Seruitus autē est constitutio.

¶ Sup tex.ibi: cōstitutio.Sed ob.j.ver.aut iure. Sed dic ꝙ pre
dicta inuētio fuit de iure gē.vt hic.ciuile tn̄ in multis addit: pro
1 uidet: ⁊ declarat: vt dixi in simili.s̄.ti.j.§.sꝫ ⁊ naturalia. ¶ †Cō
tra naturā.no.ꝙ seruit⁹ est cōtra naturā: q2 oēs esse deberemus
pares: cū ab eodē pgeniti ⁊ traducti simus.⁊ quo ad deū nō est
dr̄ia inter liberos ⁊ seruos.in aut.de monac.§.hinc nobis.extra
de cōiu.ser.c.j.j.q.j.si ergo sacramēta.qđ male aduertūt qdā dn̄i
q sue nature immemores seruos tractāt vt aīalia ⁊ eos in mēsa
vel al's recipere dedignant. ¶ In glo.sed qd.ibi: statulibero.⁊.l.
statulibe.de ver.sig.l.cedere.C.de fideicō.lib.l.cū libertatē.ꝙuis
quo ad aliqua habeat p libero: vt.ff.de q̄stio.l.statuliber.de pe.
2 modi.§.fi. ¶ †In ea.gl.cū alleg.l.quēadmodū.hec est vera[e] sine
e dubio ꝙ liberi sunt.⁊ est expressuꝫ extra de iudi.c.ij.⁊ dic plenius
in.d.l.ne diutius.sed nō credo ꝙ possint testari inter extraneos
cum nō possint alienare.C.in quibus causis col.dn̄os accu.pos.
l.fi.⁊ dādo vel legādo extraneo in testō: censet alienare.ff.de leg.
ij.l.codicillis.§.in rē.de ver.obli.si ita qs.§.ea lege.sed inter suos
pn̄t testari.⁊ ita no.in.d.l.fi.⁊ est sile in feu.de suc.feu.in pn̄c.C.de
hereti.cognouimus.de incest.nup.si qs.⁊ not.in spec.de instru.
edi.§.cōpendiose.ver.qd si scripto.⁊ ver.sed qd.An aūt possint
esse testes ī iudicio: gl.dicit ꝙ sic.C.de test.aut.si seru⁹.⁊ p hoc vr̄
ꝙ possint esse cōtra oēs in iudicio p̄terꝙ ↄtra dn̄ꝫ.⁊ hoc suppo
nit satis.d.l.fi.⁊ vr̄ mirū ꝙ dn̄s de peculio teneat: cū ipsi possint
esse in iudicio.⁊ tn̄ gl.dicūt ꝙ dn̄s eorū tenet de peculio: i.d.l.ne
diuti⁹.⁊.l.fi.Sed potes dicere ꝙ ipsi ascriptitij cōueniunt: ⁊ sit
executio cōtra dn̄m in peculio ad instar monachi: vt.C.de epi.⁊
cle.aut.cā. ¶ In ea.glo.ibi: liberi sunt.ꝙuis monachatus distri
ctior dicatur seruitus quam seruitus secularis.liij.dist.multos.
3 ¶ †Item in ea.gl.cum dicit.§.cogitandū.qđ est verū cum supe
rioris licentia: al's non: vt in specu.eo.titu.§.j.versi.itē excipitur.
⁊ ver.itē est seruus. ¶ In glo.in quo facto.ibi cū alleg.l.si mini
sterium.nec hoc est correctum hodie per.§.fi.j.qui.ex cau.ma.q2
loquit in vltima voluntate: vt ibi no. ¶ In ea.gl.ibi cū dicit q.
ad li.procla.nō licet.l.j.sed quomō pretiū participat cum totuꝫ
acquirit dn̄o.j.per quas perso.Rn̄det Jaco.ꝙ participat fictio
ne: vel aꝙ sit vere seruus.arg.pro eo.ff.de leg.j.l.si post mortē.et
vide.ff.de sta.ho.l.⁊ seruorū. ¶ Itē in fi.e.glos.Jac.videt dicere
ꝙ possint reuocare eū.ff.de li.cau.l.iij.vel pōt dici ꝙ patron⁹ ha
bet maius ius in liberto ꝙ pater in filio.qđ patet: quia patron⁹
oīa alienata in sui fraudem reuocat pater nō.ff.de obser.patro.
prestan.l.ij.si quid in frau.pa.l.j.⁊.ij.Pe.de bel.perti.videt velle
ꝙ de equitate possint reuocare per leges predictas.opi.glos.pre
ualet de iure.satis tamen posset concedi ꝙ si cognati velint resti
tuere pretium: ꝙ possint reuocare.ar.C.de pa.qui fil.dis.l.ij.ff.de
priui.cre.l.j.in feu.si de feu.cōtro.fue.c.titius.C.de com.ser.ma.l.
4 j.de capti.l.fi. ¶ †Item an hec que hic in glo.dicunt requirant
in alijs cōditionibus hoim cōstituendis: sicut in ascriptitijs: cē
sitis ⁊ colonis ⁊ alijs cōditionibus que plures sunt: vt no.C.de
agri.⁊ cen.in rub.Dic ꝙ non: imo tales fiunt per pactum si cuꝫ
scriptura se obligēt ⁊ hoc constet: scriptura tamen sola non pro
baret nisi adminiculetur: veluti cursu tēporis: vel scđa confessio
ne in actis facta: vel si fecit vel permisit se tanꝙ talem ascribi in

a ¶ Reuocari. Priuilegiuꝫ an pōt reuocari: et an eius tenor debet īspici. Pau. de ca.cōsi.cclxxxiiij.ici.ī facto presenti non intēdo adulari reuerendissimo in Christo.⁊ qđ de p̄uilegio īmunitatis ꝙ trāsiuit in contractū.p all'.cōsi.ccxij.ij.pte.⁊ per Bar.⁊ Alexā.in l.oēs populi.ff.de iusti.⁊ iure.

b ¶ Tꝫ ꝙ sic.Sꝫ an p statutū possit minui aut in totum tolli ꝙ sic pau.de ca.⁊ doc.ī aut.nouissima.C.de inoff.test.card.in cle.ij.in p̄n.q.vij.de re iu.

c ¶ Plurale. Uiđ hic An.Et vltra omnes pulcherrime ⁊ latissime.d.Fel.ī c.oēs leges.j.dis.in p̄n.

d ¶ Disiunctiua.De hac disiūctiua viđ late per do.Fel.ī.c.iter ceteras.j.col.cuꝫ.x.seq.de rescri.Itē iste tex.s̄m are.inducit ad qōnem Titi⁹ ⁊ eius vxor simul donauerūt ei⁹ bona post mortem coruꝫ Seio.vno moriente dꝫ Seius hr̄e ptē illius s̄m Jaco.de are.Adde bal.in ea.co.fi.v̄.vl.q̄rit C.de cōd.ob cām Bar.ī.l.si qs ita.ad Fel.⁊ ibi alex.⁊ doc.de v̄bo.ob.Panor.ī.c.cū inter.extra đ rescp.⁊ gl.⁊ cardi.ī cle.j.in v̄.q ēt.de cōcess.preben.

e ¶ Est vera.An ascriptitij sint serui.vide in spe.de libel.cōcep.§.nūc vidēdū.v̄.xxiiij.qn̄ agit.ꝙ no.idē Spe.de natis ex libe.ven.v̄.actor.

libris publicis censualibus: vt hic patet. C. de agri. ⁊ cen. l. cũ sci-
mus. ⁊ l. litibus. nec si scriptura adminicularet testibꝰ q cũ ea de
ponerẽt nedũ de cõfessione sed etiam de cõstitutione cõditionis
sufficeret nisi esset tpis trãscursus: vt ibi no. in gl. quo accedẽte.
nec solũ tps sufficit nisi titulꝰ supponat. eo. tit. cũ satis. §. j. ⁊ ibi
no. ⁊ vide plenius in summa Hosti. de na. ex li. vẽ. §. ex qbꝰ cau.
in casu tñ efficit colonꝰ inuitꝰ. C. de mẽdi. va. l. j. Sz illa est corre
cta vt ibi no. Sed an qs possit se hoĩem ligiuz alterius cõstitue
re solo pacto. Spec. disputat ⁊ tenet ꝙ sic: per. c. grandi. extra de
supp. neg. prela. lib. vj. ibi cuz ad nos accesserit ⁊ c. C. de decu. ⁊ li.
si quos spontaneos. qr nõ tm̃ infringit libertas sicut per seruitu
tez. ⁊ ideo solo pacto potest obligari etiã nulla alia cã adiecta. ⁊
hoc ipse disputat ⁊ tenet in tit. de feu. ver. j. ⁊ ver. quarto querit.
5 vide ibi plene. † Sed an ꝑ cursuz tpis ꝓbetur ius dñij sic ꝙsi va
sallus ⁊ ꝑdecessores sui homagiũ per. xxx. an. fecerunt ꝙ ꝑpetuo
facere teneant? Spec. vr̃ distinguere an vasal. prouocet de posses
sione homagij in libertatẽ: an ecõtra: sicut de seruo dr. C. de li. cã.
l. eã que. ff. de libe. cau. l. liberis etiã. §. fi. cũ dicit ꝙ ꝑscriptio. xxx.
an. sufficit sine ti. vel. x. vel. xx. si titulus supponat. ꝑ. l. cũ de in rez
verso. ff. de vsu. ⁊. o. ti. ver. q̃rit. hoc satis vr̃ ꝓcedere etiã de iure
feu. vt in feu. si de feu. cõtro. fue. c. si qs. de cõsue. recti feu. c. j. Itez
dic ꝙ sunt alij modi seruitutẽ ĩtroducẽdi: vt. C. q. ad li. ꝓcla. nõ
6 li. l. ij. extra de iude. ita quorundã. ⁊. c. ad abolendã. ¶ † Itẽ aliꝰ
modus satis extraneꝰ: qr quilibet genitꝰ ab epo vsqꝫ ad subdia
conũ est seruus ecclesie: vt. xv. q. vlti. cũ multe. Deus meus quot
essent hodie serui: qr ĩ multis locis ⁊ ꝓuincijs dñant. canoniste
dicũt ꝙ seruitꝰ incepit ab ebrietate. xxxv. dist. vj. expone ibi serui
tus. i. seruitium. nõ aũt loquit ibi de seruitute que ius cõstituit
in ꝑsona. de qua hic gl̃as ob. huic tex. ⁊ de hoc notat. ff. de his q
7 sunt sui vel alie. iur. l. j. ¶ † Sed quid dices de eo qui locauit ope
ras suas in perpetuũ? Videt ꝙ nõ valeat locatio: qr sic priuaret
libertate ⁊ seruitꝰ ĩduceret: qd nõ põt fieri nisi certis modis: vt
hic satis apparet ⁊ dictuz est. ⁊ hoc tenuit glo. C. de lib. causa. l.
post certi. Sed cõtra notauit de vsufru. antiquitas. j. de vsufru.
§. ne tñ. ff. de vsufru. l. imo. Doc. cõsueuerũt distinguere an sit ele
cta industria vel nõ. Primo casu dicũt nõ valere. Scdo sic. Vel
dic ꝙ valet locatio ĩdistincte. ⁊ poterit seruire ꝑ substitutũ etiaz
illo casu quo esset electa industria ne impediat libertas: sed si lo
casset vsqꝫ ad certũ tps: tũc nõ posset seruire per substitutũ: vt. ff.
de ope. no. nũ. l. stip. §. siue. ⁊ hanc tenet Specu. in titu. de loca. §.
propter. ver. qd si quis. Sed legatũ sic relictũ nõ valeret vt cõdi
tionem teneret implere. ff. de condi. ⁊ de. l. titio. §. titij. Sed quid
si qus se obligauit ad carcerẽ vel ad tenendũ ostagia? Nõ videt
valere per ꝑmissa ꝑsertim pro debito pecuniario. C. de act. ⁊ ob.
l. ob es. sz potes dicere ꝯtra ⁊ maxime qñ iurauit. ff. de iure fisci.
l. diuus. xxiij. q. viij. c. j. si tñ sit clericus nõ potest ob hoc detineri
inuitus sine nota excõmunicatiõis. extra de iureiu. ex rescripto.
dic vt ibi in text. ⁊ gl. ⁊ per Inno. ⁊ Hostieñ.

In seruorum. ¶ Super tex. cum dicit differẽtia.
hoc verum hodie: olim secus. C. de
nu. iur. quiri. l. j. Item in gl. quidã. ibi cũ dicit duo tm̃. videlicet
de illo qui secuz erat. Itẽ de illo qui manu se poterat adiuuare.
Itẽ de illo qui voce. Item in eadem gl. ibi cuz dicit: dic ergo qd
quatuor sunt. imo multe: vt dixi. s̃. proxi. §.

¶ De ingenuis. Rubrica.

¶ Rubrica seipsam continuat euidenter.

1 ☞ Partus an semper sequatur ventrem: ⁊ in quibus non.

Ingenuus. ¶ Sup tex. sup vbo in
genuo. qñqꝫ tñ reperit
ꝙ liber nascit ex duobꝰ seruis: vt. C. de fideicõ.
liber. l. cũ inter. ꝺm Ja. ¶ Itẽ ĩ alio casu. ff. de fi
de cõ. li. cũ vo. §. apparet. ⁊. l. si qs rogatus. Itẽ
sup verbo vulgo cõceptꝰ: qd sit dic. ff. de sta. ho.
1 l. vulgo. ¶ In fi. gl. qr vẽtris status ⁊c. ⁊ hoc intellige quo ad cõ
ditiões. quo ad ⁊ honores ⁊ originẽ semꝑ seqt patrẽ. ff. de sta. ho.
cũ legitime. ad muni. l. j. dũ tñ sint de legitio matrimonio ꝓcrea
ti. ff. de sta. ho. l. lex nature. ⁊ ideo filius Picardi ex matre Galli
ca debet sequi nationẽ. Picardorũ ꝺm Jac. ⁊ facit. ff. de decu. l.
ij. §. ĩ filijs. C. de decu. l. exemplo. ⁊ caue ꝙ hoc nõ oportet in filio
coloni vel inquilini: sz in filio ascriptitij sic: vt no. C. de agric. cũ
satis. §. fina. ⁊. l. fi. eo. titu.

a ¶ Multis. Super hoc. §. q̃rit Aret. de multis qõnibus de qbus vide euz hic.

1 ☞ Liber an seruus quis nascatur quod tempus inspici debet.
2 Macula parentum non debet nocere filijs.
1 **Sufficit.** ¶ † Oppo. ff. de sta. ho. l. paulus rñdit. vbi in
spicit tps cõceptionis: sed ibi agit de nouo
statu querẽdo: hic de naturali iure ⁊ primeuo retinendo: qd est
fauorabilius ꝺm Jac. ⁊ quia res de facili ⁊c. ff. de pac. sed si vnꝰ.
2 §. quod ⁊ in specie. ¶ † Super verbo calamitas. not. ꝙ macula
parentum nõ debet nocere filijs. verum est natis ante sed natis

post sic. C. de liber. ⁊ coruz lib. l. ij. ff. de sena. l. emancipatum. ff. de
decu. l. ij. §. in filijs. Sed si auus viuit macula patris nõ nocet. vt
d. l. emancipatũ. ff. de interdic. ⁊ releg. l. iij. dũtamẽ nascãtur inui
ta aui. ff. vñ cog. l. iij. vel cõcepti sint. vt hic ⁊ ibi. ⁊ facit ꝙ filij dã
nati nõ sint nobiles si post dãnationẽ generẽtur. vt. d. l. emãcipa
tum. ff. de excu. tut. l. sed ⁊ milites. §. qui numero. sed quo ad reũ
peccata parentum nõ obsunt. nisi filij eoruz in iustitiã prosequẽ
rentur: vt patet in aut. vt omnes obe. iudic. prouin. circa primaz
columnam. sed cũ res debeat denominari a principaliori ⁊ ipm
sequi. vt. l. queritur. ff. de sta. homi. ⁊ semen hominis sit principa
lius in generatione: cur magis conditionem matris quã patris
partus sequitur? Preterea cuz libertas sit res fauorabilissima:
cur non sequitur patrem quem sequi magis esset fauorabile: vi
delicet liberum? Potest dici quod cuz partus coaguletur: ⁊ re
uiuiscat. ⁊ creatur in matre qd matrem sequitur ad instar arbo
rum que coagulascunt in terra. ff. de acqui. rer. domi. adeo. in fi
ne. de er. diui. l. si titius.

1 ☞ Scripture natalium an plene probent aliquem esse seruum
vel liberum.
2 Absolutionez petens an videatur fateri excommunicationem.
1 **Cum autem.** ¶ † In glo. i. ingenuitati. ibi cuz di
cit nisi cõtradiceretur. hoc nõ vide
tur verum. vnde tales scripture nõ plene probant ⁊ maxime in
ter alias personas. vt not. ff. de excu. tut. l. ij. §. etas. ⁊ facit qd no
tatur. C. de cõtrahen. ⁊ cõmit. stipu. l. optimã. sed ꝓbat cũ alijs.
⁊ facit quod notatur. C. de liber. causa. l. nec omissa. ff. de stat. ho
mi. l. imperator. Et facit is. §. ꝺm Jaco. qd in habẽdo treuga nõ
presumatur diffidatio: nisi precessisset. ipse tamen tenet contra
quia cum treuga nõ possit esse sine deffidatiõe tacite videt diffi
datio post temporis lapsum. ar. ff. de procu. l. ad rem. ⁊. l. ad lega
tum. Et hoc loquitur in actu qui depẽdet nec fieri potest simpli
ci voluntate. ff. de lib. causa. l. nec si volens. melius faceret pro eo.
ff. de acqui. here. l. illud. cum concor. ff. de repu. l. iul. Dyn. tamen
tenet cõtra per. l. de cõdi. ⁊ demon. cũ tale. §. fi. ⁊ ibi not. hec opi.
Jac. videt melior. treuge enim nõ semper fiũt ad tollendã guer
ram: imo quadoqꝫ ne incipiantur ⁊ ex treugis videmus durio
rem guerram quãdoqꝫ insurgere. ⁊ si consyderas bene vix pos
sunt iniri treuge qn fiat mẽtio aliqua de guerra seu debato. Itẽ
2 facit is. §. ꝙ † quis petẽdo absolutionẽ nõ videat cõfiteri se ex
cõmunicatũ pro quo. C. de ingenuis. l. ij. que huic concor. ⁊ hanc
partem tenet Inno. extra de or. cog. cũ dilectus. §. licet. ⁊ Spec.
titu. de proba. §. fi. sed Ber. contra extra de elec. c. venerabilẽ. sup
verbo postulauit. ⁊ ibi idem Hosti. pro quibꝰ. d. l. iul. de repu. he
re. ⁊ bene facit. ff. de iure au. annu. l. ij. ¶ Potest dici qd si petat
absolutionẽ pure ⁊ simpliciter ꝙ sit vera opi. Ber. si cõditiona
liter puta si in aliquo sit ligatus: tunc opinio Innoc. valet. ⁊ po
tes inducere quod nota Dy. in simili in modo excipiendi extra
de reg. iur. c. nullꝰ. lib. vj. ⁊ caue ꝙ non obest manumissio de fa
cto: vt hic dicitur. Tamẽ credo qd manumissus redeat in statu
in quo erat. nam si ante erat in possessione seruitutis: ita ⁊ tunc
arg. l. j. ff. de nata. restitu. C. de inge. l. penulti.

¶ De libertinis. Rubrica.

1 ☞ Nemo dat quod nõ habet hec regula qualiter intelligitur.

Libertini sunt. ¶ In. §. j. in gl.
j. detectio. ibi cũ
dicit absurdum. ff. de acquir. re. do. l. traditio.
1 ¶ † Itẽ in fi. e. gl. hec solu. nõ est bona. q̃ multi
plicat incõueniẽs: scilicet qd qs dat qd nõ hz
vñ dic qd regula de seuera est: nemo dat qd nõ
hz. sed hñ verũ est qd dat aliter q̃ hz: vt apparet in. l. qd nostrũ.
§. j. hic allegato. creditor nõ transfert dñium sed lex: vñ hic dñs
nõ dat suam libertatẽ sed remittit seruitutez ⁊ ex hoc causatur
libertas: vt. ff. de serui. vr. pre. si edes. § libertas. sic si remitto tibi.
x. que debes ego libero te. nam remittere est dare: ⁊ sic dare dici
tur. ff. de condi. causa da. l. si mulier. ꝺm doc. Nec ob. j. §. ideoqꝫ.
vbi dicit qd eandẽ libertatem ⁊c. qr dicit eandez qua ipse ⁊ alij
vtuntur. vel dic q̃uis nõ sit eadem numero: tñ est eadem specie.
a **Multis.** ¶ In gl. ⁊ in hoc. in fi. ⁊ hoc verũ vt valeat ⁊
inter viuos: sed valet vt ex vltima voluntate:
vt ibi no. Vel dic verius in hac glos. quod non valeat vt ex vlti
ma voluntate ꝺm doc. ¶ In glos. j. vocabant. in fin. hoc nulla. l.
ꝓbat ꝺm Jaco. tamẽ bene facit. C. de la. li. tol. §. illud. ⁊ q̃ hic di
cunt faciunt cõtra illos qui faciũt se milites in mortis articulo.
ff. de mi. testa. l. fi. de vsufru. l. titio cũ moriet. ¶ In gl. ex quo con
tingit. ĩ fi. Vel dic qd ibi loqt vbi remisit ius patronatꝰ. C. de ho.
liber. l. fi. als nil vr̃ corrigi imo oĩa iura antiq̃ ꝓuant. C. de liber. ⁊
eorũ libe. ⁊ manumissus. ꝺm doc. ¶ In gl. q̃s nõ habemꝰ. in fi. sz
nõ videt valere talis impositio libertatis: vt. ff. de manu. test. l. si
alius. in aut. de monachis. §. j. in aut. de nup. §. si vero. ab initio.

¶ Qui ⁊ ex quibus causis manumittere non possunt. Rubri.

1 Paupertas quando prodest ⁊ quando noceat.
2 Paupertas voluntaria est res beatissima.
3 Concessum si sit aliquid: videtur concessum illud sine quo consistere non potest.

Non tamen. ¶ In gl.scz vt noceat. i fi. Sed ob.ff.de ꝯtrahē. empti.si sciēs in fi. dic sec⁹ in libertate ꝙ i aliis: q̄ difficili⁹ reuocat̃.j.§.semel.ſm Jac.ff.de mino.si ex causa. ¶ In gl.scz vnū in fi.et est rō ꝑplexitas cōtingēs ex testōris volūtate.⁊ si plures nominet pri⁹ nominat⁹ erit heres.ff.de hēdi.insti.q soluēdo. qui ⁊ a qui.si quis habēs.si tamen aliqua alia cā impediret̃ illa causa non tollitur per.l.eliescentiā.ff.de here.insti.si vero.⁊.d.l.j. C.de seruis here.insti.l.j.⁊ facit ꝙ dispēsetur cū illegitimo super natalibus quod nō videatur dispensatū super alio impedimento si quod sit: vt q̄ forte minor.argu.ff.de i ius vocan.l.libertū.
1 ¶ † In glo.not.ꝙ prodest paupertas.ᵃ in fi.al's quod fauet.in fi.
a Dicit Ja.ꝙ aut tractat̃ de fide adhibēda: tūc obest.magis enim creditur diuiti quā pauperi ceteris paribus.in autē.de test.cir. prin.ff.de testi.l.iij.§.j. Aut de honore adipiscendo: ⁊ tunc idem ceteris paribus. C.de decu.l.ad subeunda.ff.de mune.et ho.l.rescripto.§.j. Aut tractat̃ de donatione faciēda: ⁊ tūc magis pauperi ꝙ diuiti.C.de epi.⁊ cle.l.si quis ad declinandā.§.pe.ſm Ja. de ra. Quod intellige si detur causa pietatis: secus si causa honoris.ff.de leg.j.si seruus pluriū.§.fi. aut tractat̃ de remissiōe.⁊ tūc pene corporalis vel pecuniarie.prima causa nō ꝓdest.ff.de incē. rui.nau.pedius.C.de summa tri.l.iij.ff.de iuris.omniū iud.si qs id qd.de mino.l.ꝙ si minor.§.si seruus.de pe.l.j.§.gn̄aliter.al's ꝓdest.ff.de offi.presi.l.illicitas.§.pe.C.de mo.mul.l.eas.aut de remis.satisdatiōis: ⁊ tūc ꝓdest.C.de asser.tol.l.j.§.hoc ꝑcul.ff.si cui plusꝙ per.l.fal.l.cū nō facile.C.de epi.audi.l.de creationibus.de cura.fur.l.fi.§.si vero talis.idē quo ad excusationē munerū.j.de
2 excu.tuto.§.sz ⁊ propter paupertatē.ſm Ja. ¶ † Et no.ꝙ beatissima res est paupertas volūtaria: ⁊ cui cū paupertate bene conuenit diues est ſm Senecā.⁊ est cū lata tū secuta: nō solicita: nō litigiosa: ad omne bonū expedita. Caue tn̄: q̄ possessio nō facit pauperē nec diuitē: sed cupidū. In text.iniuris. Interest enim defunctorū heredē habere.ff.interro.ac.l.⁊ q̄. ¶ Itēꝙ iuris.ꝯ. dixit quādo instituunt̃ cū libertate: hic fine. ¶ In tex.cū nō est
3 verosimile. † Not.ꝙ cū cōcedit̃ aliquid ⁊ aliud sine quo stare nō pōt videt̃ cōcessum ſm Jac.ꝓ quo facit.ff.de re iudi.l.quidā.ff. de excu.tuto.l.idē vlpi.⁊ pro hoc videt̃ posse dici ⁊ si princeps cōmittat iurisditionē alicui nō capaci sciens ipm esse talē ꝙ videt̃ ipz habilitare: vt si cōmittat monacho.⁊ hoc tenet Inn.extra de priui.c.cū olim.⁊ extra de rescrip.c.⁊ si principa.in cle. Archi.cōtra extra de rescrip.c.statutū.super ver.audiat̃.extra vel eps si cōferat beneficiū illi cum poterat dispēsare qd cōferendo dispensare videat̃ tacite.extra de fil.presby.veniēs.de cleri.cōiug.c.diuersis.qd est verū si apparet per aliquas cōiecturas de aīo cōferentis cū dispensare velle: vt q̄ ante factus fuerat sermo de dispensando: al's nō ſm Spe.ti. de leg.§.qualiter.ij.ver.quibus.⁊ ver. dn̄t. Caue tamē: q̄ nunꝙ cū indigno videt̃ dispensatū: nisi expsse fiat.
b ᵇ hic premissa procedūt vbi persona nō est indigna: sed al's est defectus sine eius vitio ꝓueniēs.⁊ sic intellige qd scribit̃.d.§. ver.nunquid ergo.et si plures modos tacite dispensationis videre volueris.dic vt in Specu.de senten.§.vt autem.versicu.postremo.⁊ sequenti.

1 Venditor si sit deceptus vltra dimidiam iusti pretij ignorans valorem rei an teneatur probare ignorantiam.

In fraudem. ¶ In gl.hic diligēter.in fi.dic plene ibi: q̄ inter viuos requirit̃ consilium ⁊ euētus in vltima volūtate: nō nisi in directa libertate.vt ff.si quid in frau.pa.l.j.de proba.patronus.sz ob.ff.de inoffi.test. l.si naūt.vbi nō pereūt fideicō.sz directe Jac.op.⁊ nō soluit.sz dic ꝙ ibi ideo directe pereūt.q̄ nō pn̄t deberi: nisi ex testō qd ruptū est: sed fideicōmis.possunt etiā ab intestato deberi.C.de fideicō. eā quā.ff.de leg.iij.l.j.§.fi.⁊ ideo si directe remanerēt esset ibi absonum nō sic de fideicō.hic aūt alia ratio reformat pactū: vt ibi no. ¶ In gl.rn̄det in fi.sed ibi dr̃ qd scire debent: sed nō sequit̃ qd ꝓpter hoc sciāt semper.⁊ ideo dicit Spe. Odof.dicit vt dicit̃ ꝙ hic loquit̃ in mercatoribus q nō habēt res determinatas: ibi in aliis q habēt possessiones.vel ibi valorē de pn̄ti.hic in futuro
1 ideo hic dicit sperāt. ¶ † Et facit is.§.ꝙ ille q vendidit rē ⁊ fuit deceptus vltra mediā iusti pretij ignorās valorē nō teneat̃ ꝓbare ignorantiā ad finē qd possit gaudere bn̄ficio illius.l.rē maioris. C.de resc.in.vēdi.q nō habet locū vbi sciēs valorē rei vēdidit minus.ne lex quisquis ob.q̄ loquitur qn̄ fuit in modico deceptus nō āt qn̄ vltra medietatē iusti p̄tij: vt ibi apparet ꝙ est notabile.
1 Dies cepta an ⁊ quando habeatur pro completa.
2 Minor.xxv.annis non potest esse procurator ad iudicia: nec minor.xvij.annis ad negotia.
3 An autem minor.xvij.annis procurator ad negotia possit esse procurator in iudicio virtute constitutionis facte ad negotia.

1 **Eadem lege.** ¶ † In glos.sufficit.i fin.in actibus quibus fauor ampliatur computando de momēto ad momentū.al's dies incepta habet̃ pro cōpleta si fauor ex hoc amplieť.hoc intellige.ff.de mino.l.iij.§.minor.de vaca.mu.l.iij.de vsucap.l.in vsucap.⁊ hoc in tēpore per ius cōstituto: secus forte si ab homine cōditionaliter.ff.de verbo.signi.inter illā.de cōdi.⁊ demon. si in annos.de leg.j.si cui.annus autē inceptus nō habetur pro cōpleto.ff.de cōdi.⁊ demon.non putabā nisi in casibus specialibus.ff.de mune.et hono.l.ad rem publicam.ad trebel.qui filiū.§.sabinus.extra de elec.lz canō.ff.de ma. testa.si ita fuerit relicta.vel ibi fuit alius modus loquēdi ꝙ est verum.⁊ no.in.l.si cui.⁊.l.inter illā. ¶ † In gl.fi.que īcipit quomo
2 do.in fi.dicit Jaco.ꝙ minor.xxv.anno.nō potest esse procurator ad iudicia ⁊ imputet sibi quod talem elegit.ff.de mino.l.cuz mādato. ¶ Hodie expeditum est quod minor.xxv.ann.non potest esse procurator ad iudicia: nec minor.xvij.an.ad negotia.vt patet extra de procu.c.qui generaliter.§.lz.cui non ob.ff.de insti.sz si quis.§.fi.quia ibi non constituitur proprie procurator.sed opponit. Jac.quod potest esse iusta hec causa cum ita bene potest esse procurator seruus ad negotia: sicut liber.ff.de procu.seruum. sed secundum eum non ita plene possit expedire negotia sicut liber.vel dic quod seruus non potest esse procurator etiam ad negotia.vnde qui negotium gerit non procurat.⁊ sic non obstat.l.
3 sed si quis supradicta. ¶ † Sed cū procur.ad negotia possit agere: vt.d.c.q general'r.nunqd maior.xxv.an.minor.xvij.an.possit esse procurator i iudicio virtute cōstitutionis facte ad negotia. Videt̃ ꝙ sic.q̄ cōstitutio ꝓcur.valuit.vt.d.c.⁊ hoc ideo videt̃ ꝙ admitti debeat ad oē illud ad qd cōstitutionis effectus extendi pōt. Et est simile de iudi.c.si annū.lib.vj.vbi pro beneficio agit quādo collatio tenuit ꝙuis agere al's nō posset.vt ibi patet ⁊ facit extra de here.c.ij.in cle.in eo ꝙ ibi loquit̃ de etate inquisitoris ⁊ epi.⁊ per hoc posset dici ꝙ pōt substituere procuratorē etiā ad iudicia.iuxta.c.j.extra eo.ti.lib.vj.argu.de serui.vrba.predio.l.cū esset.§.fi.⁊ facit.ff.de procu.l.inuitus.⁊ quod scripsi.j.qui da.tu. pol.in prima glo.argu.cōtra extra.de procu.c.pe.in cle.hec satis noua sunt ⁊ super his disputet nouus lector.

1 Manumissio serui facta ex falsa causa: an teneat vel non.
2 Acta per iudicem an reuocentur ex falsa iniusta causa.
3 Acta per iudicem etiam facta solenniter retractantur per viam
4 Sentētia qn̄ petit̃ reuocari pretextu falcitatis que sunt restōnis. necessaria.
5 Index motus ex falsa causa tulit sentētiam: cū tamen potuisset iuste iudicare ex causis propositis ⁊ probatis: an sentētia valet.
6 Sententia excommunicationis lata ex falsa causa an teneat.

Semel. ¶ In fin.gloss.que incipit.q.do.Jaco.videtur improbare hanc gloss.dicendo text.debere plane intelligi de causa vera falsa: nihil tamē allegat.sed ita sicco pe
1 de transit hūc.§. ¶ † Sed tu opp.quod libertas sit ipso iure nulla.C.si ex fal.alleg.l.j.⁊.ij.ff.de mino.l.verum.§.facto.ff.de trāsac. cum hi.§.pretor.gl.oppo.de hoc.§.cōtra illas leges.dic ꝙ hic loquitur de falsa causa.sed iniusta ꝙ dicit nō impedire actū quo minus valet cōtra minorē.sed causa falsa impediret.vt in cōtrarijs. Et ita not.C.de predi.mino.⁊ sic presens.sed in.l.tutores.C. si ex fal.alleg.videtur notari cōtra quod etiam iniusta causa impediat seu reddat nullum quod agitur. Queritur que verior et ita intellectus huius.§.reuocetur in dubiū quasi factus nō esset. Et videt̃.ꝙ causa iiusta ⁊ falsa impediat ⁊ ꝙ nō sit differētia.ff. de reb.eo.l.magis puto.§.si ex ⁊.§.manet.qui loquuntur de falsa ⁊ iniusta causa: ⁊ ita nō sit vnꝙ locus huic.§.ad hoc dicas ꝙ is §.intelligitur in falsa causa: vt satis patet.ff.de ma.vin.l.iusta.de
2 fideicom.lib.cum vero.§.hic senatus.C.de ma.vin.l.j. ¶ † Unde
c vt plenius videas cum queritur an acta ᶜ per iudicē reuocētur ex falsa iniusta causa distingue: q̄ aut queris in prohibitis per legē
d cum causa tamē cōcessis aut aliis. Primo casu ᵈ aut lex aliquid ībibet ⁊ dispensationē ex causa cōmittit iudici absꝙ cause limitatione: ⁊ tūc valet ꝙ iudex facit siue causa sit vera siue falsa vel iniusta: vt hic cū cōcor.lex enim eliescentia prohibet minorē manumittere nisi ex causa vel illā causam dimittit iudicis arbitrio: vt patet.ff.de ma.vin.etiā.§.j.⁊ idcirco quicqd iudex agit tenet: vt ibi cū cōcor.vnde ꝙuis per iuriscōsultos legem eliescentiā declarantes alique cause fuerūt declarate: vt.l.minor.e.ti.cū legib⁹ sequētib⁹.nunꝙ tn̄ fuit arbitriū iudicis ad illas restrictū: vt patet.d.l.etiā.§.j.idcirco valet dūtamē minor fuerit pn̄s ⁊ cōsentiēs vt hic.secus si absens: vt nullus legitimus pro eo.vt argu.l.verū. §.ex facto.⁊ hoc nisi esset error expressus in declaratione iudicis: vel causa esset impossibilis considerata qualitate et materia vt eod.titu.l.fin.⁊.l.annullos.in fin.ff.de tuto.et cura.da.ab his.l.

a ¶ Prodest paupertas. Si vis videre priuilegia paupertatis. vide post oēs p.d.Fel. in.c.ij.de p̄scrip. col.pe. circa me.

b ¶ Expsse fiat. qn̄ dispensatio extendat̃ vide latissime p do.Fel. et ordinatissime vltra oēs in.c.postulasti.xj.colū. ver.circa.iij.cuz xj.colū.seq.de rescrip.

c ¶ An acta An aūt acta ī vno iudicio faciāt fidē ī alio.vide p do. Fely.pulchre ī.c. cām.el.j.de test.p totū ꝯmentū et ī.c.īter dilectos. de fi.inst.v̄.i glo. sup v̄.inter alios in medio.vij.col.

d ¶ Primo casu. Hanc dist.ponit etiā ang.hic. ⁊ vide euz an decretum iudicis emanatū ex falsa cā sit nullū. vide hic Areti. in.ij. col.in med.v̄si.secundo principaliter vsꝙ ad finē.

seie.j.e.ti.l.si tutor petitus. Aut lex inhibet ⁊ causam specificat ⁊ limitat ex qua possint tātū dispēsari: ⁊ tūc ex alias nō pōt. ⁊ illa non subsistente nō valet ꝙ agitur vt in alieñ.prediȷ minoris que inhibetur.sed ex causa eris alieni tantū permittitur.vt.ff.de reb. e.l.j.§.j.vnde nō valet nisi illa subsit.vt.d.§.si es.⁊.§.manet. Idē vbi certa forma datur per legem super modo decernendi seu dispensandi: quia si nō seruetur nō valet quod agitur: sed ipa seruata tenet ipso iure ꝗuis causa nō sit vera vel iusta.⁊ sic intellige. ff.de transac.l.cū hi.§.si pretor.⁊ qd̄ ibi no.iuncto.§.vult ergo.e. l.C.de sacrosan.eccle.aut.hoc ius cōcedo tamen qd̄ rescindi posset ex causa sicut.j.videbis vide super hoc Inno.de reb.eccle.nō alie.c.dudū lib.vj.⁊ per Archi. in.c.hoc cōsultissimo.sup verbo forma.lib.vj. Aut queris in aliȷs.l.nō ꝓhibitis.⁊ dic ꝙ aut q̄ris in his quibꝰ requirit̃ certa ⁊ substātialis solēnitas: ⁊ tūc si quid de substātialibꝰ deficiat vel falsum sit nō valet qd̄ agit̃ vt.C.de fi. instru.et iur. ha.fisca.l.ij.lib.x.de rescin.ven.l.si quos.ff.ex quib. cau.in pos.ea fulcinius.§.si quis possideat.aut in aliȷs: ⁊ tūc aut ī his que fiūt de sui natura ⁊ fieri pn̄t parte absente ⁊ nō vocata tunc dic ꝙ nō valet ipso iure in preiudiciū minoris.sic intellige. C.si ex fal.alleg.l.j.⁊.ij.ff.de mino.l.verū.§.ex facto. Aut in hisq̄ fiunt pte vocata: ⁊ tunc de iure cōi nisi error sit expressus in sn̄ia vel decreto.vt. ff.que sen.sine appel.l.j.§.j.vel nisi appareat error ex actis vel al's notoria.extra de sen.⁊ re iudi.c.cū bertoldus.co. ti.c.pastoralis.in cle.qbus cau.est nullū ipo iure qd̄ agit̃ propter errorē ⁊ falsam causaʒ.⁊ sic intellige.C.de adul.si q.extra de pur. vulg.c.ij. ¶ Vel dic ꝙ hoc casu valeat si ab initio nō appareat error verūtamen tractat̃: sed vbi ab initio apparebat sit nulla ipso iure.sic intellige extra de sen.excō.venerabilibus.§.idē est.lib.vj.

3 ¶ † Itē dic ꝙ acta per iudicē etiam solēniter facta quādoqʒ annullant̃ ⁊ tractantur per viā restitutionis ⁊ al's.vt si falsum factū approbatū fuerit ꝑ falsos testes vel instrumēta: ⁊ hoc siue interuenerit dolꝰ aduersariȷ siue nō.vt no.ff.de re iudi.diuus. ¶ Sed pla.dicit ꝙ opportet ꝓbari dolū aduersariȷ ⁊ corruptionē vbi ꝑ falsos testes sn̄ia lata fuit vt ibi no.ꝓ quo facit extra de ꝓba.c.lʒ. Canoniste dicūt post Inno.qd̄ ante sn̄iam sufficit ꝓbare testes falsum deposuisse.qd̄ ꝓbabit̃ indirecte.C.de ꝯhen.⁊ cōmit.stip. l.optimā.post sn̄iam opʒ ꝓbare duo: vʒ corruptionē vel dolum aduersariȷ.et ipos falsum dixisse. ¶ Itē ⁊ tertiū vʒ iudicē eorū dicta secutū fuisse.C.si ex fal.instru.l.ij.⁊ no.in.d.c.lʒ. ¶ Sed hosti.dicit ꝙ sufficeret ꝓbare corruptionē tantū seu dolū aduersariȷ.vt ibi no.⁊ idē vr̃ tenere Jo.an.i.q.iiij.§.itē. Satis tn̄ innuit ꝙ illā sit ꝓbare necesse.nec sufficeret ꝓbare testes falsum dixisse post sn̄iaʒ s̄m eos.ꝓ quo.C.de sen.ad.fis.la.l.j.i vltimo dicto.⁊.d. c.lʒ opi.glo. iuris ciuilis est satis bona.⁊ est iusta saltem vbi post sn̄iam supuenit copia ꝓbationis qd̄ falsum deposuerūt vel puenit de nouo ad notitiā. Iuxta illa que notant̃.C.de excep.l.fi.extra de elec.vt circa.lib.vj. Alias vr̃ opi.Inno.melior ne lites fiāt immortales. Sed qūo probabit̃ iudicē eoꝝ directa secutū fuisse. dic qd̄ probat̃ si iudex aperuerit hoc in sn̄ia vel ante.vel similes probationes alie fuerint producte. vt not.in.d.l.si pretor.§.j.in Spe.de sen.§.qui.ver.⁊no. ¶ Sed querit̃ an is.§.obtineat si causa fuit ꝑ falsos testes ꝓbata vel falsa instr̄a vt nō retractet̃ data libertas. Videt̃ ꝙ sic ꝑ hunc.§.q indistincte loquit̃: sʒ si tu dispo nas probata.i.per iudicē approbata is.§.nihil facit.⁊ ita exponit gl. Ad hoc aūt vr̃ posse dici ꝙ qn̄ aliqd factū est iudicialiter debita solēnitate seruata: nō reuocat̃ nisi per restitutionē.vt.l.diuus.ff.de re iudi.nisi aduersariꝰ dolū commiserit: quo casu ipso iure reuocat̃ vt notat̃ in.d.l.pretor.§.marcellus.de iudi.vt patet extra de excep.cū venerabilis.⁊ de proba.lʒ. Ideo vr̃ cū minor restitui nō posset aduersus libertatē.C.si ad.liber.l.j.ꝙ i primo casu nō posset retractari: in scḋo sit ipo iure nulla ꝑ ꝑdicta. Itē que hoc.§.dicunt̃ intellige de minore maiore tn̄.xiiij.an.al's vr̃ꝙ sit opꝰ autoritate tutoris si maior sit īfante si minor nō pōt ma-

4 numittere ex quacūqʒ cā.ff.de ma.vindi.l.pe. ¶ † Insup not.qd̄ vbi agit̃ de retractāda sn̄ia ꝑtextu falsitatis solēt mlta q̄ri. Primo an necesse sit primo agi criminaliter ⁊ gl.⁊ doc.dicūt ꝙ nō ꝑ

a l.damus.[a] C.de falsis.⁊ no.C.de fide instrumen.l.fina. ¶ Sed cōtra.C.de aduo.di.iu.l.j.si ex fal.instru.l.ij.de accu.si quis homicidiȷ.de iure fisci.eius.de adul.denūtiasse.§.fi.q vident̃ ꝯcludere ꝙ primo agi opporteat criminaliter ⁊ hoc mihi placet vbi tertiꝰ cōmisit falcitatē.nō ille q obtinuit al's opi.gl. ¶ Itē consueuit q̄ri an vbi q̄situ fuit de falso in ꝑmo iudicio ciuili possit postea de falso q̄ri criminaliter Dy.tʒ ꝙ sic siue ciuiliter siue criminaliter q̄situ sit.vt not.ff.de excep.q agnitis.⁊ idē Inno.extra de purg. ca.c.pe.de or.cogni.c.ij.arg.C.de fide īstru.l.fi.sʒ.ibi nō negat quin possit agi criminaliter: sʒ ciuiliter nō. ¶ Itē ꝑt q̄ri an sn̄ia lata

b ꝯ tertiū[b] q forte falsum cōmisit preiudicet illi q obtinuit ꝑ fallas ꝓbationes ⁊ ille qui succubuit restituat̃ absqʒ alia probatione. Inn.dicit ꝙ nō extra.q fil.sint legi.cām q̄. Sʒ ꝯ de simo.dilectꝰ filiꝰ.xij.di.ꝑpetuā. Itē an solutio prodesset. Videt̃ ꝙ sic de adul. denūtiasse.de appel.si q.§.fi.⁊ qd̄ not.ff.de exceptio.rei iudi.si cū

a ¶ l.damus Ubi vide hic Salice.

b ¶ Contra tertium. Dicit hic Arctinus singulariter de decreto iudicis ꝙ licet decretū iudicis iterpositū ex falsa causa sit ipo iure nullū.hoc est verum in ꝑiudiciū alterius: sʒ in preiudiciū impetrātis vʒ ꝑ.l.j.§.pe. ff.de sepa.bo.⁊ ꝓ hoc facit ēt ꝙ solet dici quando dolus dedit cām cōtractui qd̄ tn̄ vʒ in ꝑiudicium dolosi.per glo.in l.elegāter.in ꝑnc. ff.de dolo.⁊ in.l. a diuo pio.ff.de re iudi.

c ¶ Sed ꝓ deo. hoc ēt tenet Are. hic.cū Jo.fa.reprobādo opi.gl. vide Bart.i.l.ij. ff.man.

d ¶ Est bonuʒ. Vide hic Ange. cōclusiue ponētē de hac.q.vtrum licita sit argumētatio de cōtractibus ad vltimas voluntates: ⁊ ecōtra.vide in.l.si a substituto.§.fi. cū.l.se.⁊ ibi doc. de leg.j.⁊ in.l.pactum inter heredem.C.de pac.⁊ in.l.iure ciuili.ff. de cōdi.⁊ demō.

vno argu.cōtra.ff.de adul.l.adul.§.fin.⁊ qr res inter alios ⁊c. Et hec videt̃ verior.⁊ Spe.tenet in simili de aduo.§.vtriusqʒ. ver.il-

5 lud. ¶ † Itē cōsueuit queri an si iudex motꝰ ex falsa causa tulit sententiā cum tamē potuisset iuste idē sentētiasse ex aliȷs causis forte propositis ⁊ probatis an valeat. Et glo.dicit ꝙ debet retractari.vt no.ff.de acqui.here.si is ad quē. Sed Inno.tenet cōtra extra de renun.in presentia. Videt̃ casus pro glos.ff.de excu.tut. l.qui testamēto.C.de decu.l.decurionū formā. ¶ Sed tamē credo ꝙ si appellatum fuerit ꝙ iudex possit cōfirmare sententiā ex

6 causa vera.ff.qd̄ cū eo.l.fi. ¶ † Sed quid de sn̄ia excommunicationis an tenet si ferat̃ ex falsa causa.forte excōicat̃ quis tanꝗ cōtumax qui cōtumax nō est. Videt̃ ꝙ nō teneat per.l.C.si ex fal.alleg.⁊ hoc tenet hos.extra de testi.cog.c.j.ꝯtra quē est hodie casus in.c.venerabilibus.§.idem de sentē.excōi.lib.vj. De hoc fuit dubitatum per Inno. de offi.deleg.p.⁊.g.⁊ per gl.de testi.cog.cum super.sed absolutio ex falsa causa data nō tenet.que sit ratio.dic plene extra de offi.ordi.ex parte.per Inno. Sed an dispensatio obtenta ex falsa causa teneat. Dicas ꝙ non.extra qui filiȷ sint legiti.transmisisse.argu.cōtra.eo.ti.qui circa.sed illa dissimulatio que est ibi est cōtra ius cōmune.vt ibi not.Inno.ideo cōcordat. ⁊ facit extra de elec.dudum.ff.de fideicō.lib.cū vero.§.pe.⁊ de nata.resti.l.j. Nec ob.is.§.qr hic nō decipit̃ in causa manumittens: ibi decipitur dispensans.⁊ hic manumissio fit per minorem: ibi dispensatio per superiorem.

1 ☞ Minor si sit procura.alicuius: ⁊ per imprudentiam admittat causam: an teneatur.

2 Aduocatus qui per imperitiam causam amisit: an teneatur parti ad interesse.

Cum autē. In glo.vsqʒ huic in fi.glo.dic ꝙ vbi ratio cōcludendi seu determinandi se habet indifferenter ad quolibet extremorum ⁊ sunt inter se cōpatibilia: obtinet qd̄ hic dicit̃.ff.ad treb.l.titius rogatus.de pe.here.

1 l.sʒ si lege cōmis.§.ꝙ si alias obtinēt ꝯria. ¶ † In glo.j.desideriū. vnde nō tenet̃ si per imprudentiā causam amisit.vt not.ff.de postu.l.j.§.pueritiam.⁊ hanc rationē reddit ibi glo.quare non pōt esse procu.ad iudicia: ⁊ tamē potest esse aduocatus: qr si esset procu.tenet̃ mādati: sed aduo.nō tenetur. Hec ratio nō est bona: qr procurator ad negotia tenetur mādati: ⁊ tamē est sufficiēs etas. xvij.anno.vt dixi.s.§.eadē. ¶ Dic ergo ꝙ in iudicio requirit̃ ꝙ partes sint legitime persone quo ad etatē ꝙ minor.xxv.an.nō est C.qui legi.perso.per totū.sed aduocatus nō tenet̃ ad dānū partis nec est pars nec persona necessaria ad iudicium fundatum.

2 ¶ † Sed pro deo[c] cur aduocatus nō tenetur ad dānum partis si

c per imprudentiā causam perdidit sicut tenet̃ iudex vt.ff.de va.et extraor.cog.l.fi.ff.de iudi.filius ⁊ medicꝰ.ff.ad.l.aql.l.qua actione.§.fi.cū.l.seq.ff.loca.cū plures.§.locator.⁊ maxime si dolū commisit.quo casu pōt etiā criminaliter accusari.C.de aduo.di.iud. l.j.extra de iureiur.c.fi.nō video.⁊ ideo talis videt̃ sequēda opi. spe.qui tenet ꝙ aduocatus teneat̃ de imperitia.ti.de aduo.§.fi. ver.quid si per imprudētiā.⁊ hoc est verū si se obtulit. Si aūt iudex eū coegit: posset dici gl.vera.in foro aūt cōscientie nō dubiū quin teneat̃. Ut in summa Hosti.de peni.satis poteris videre: ⁊ in ti.de postula. Contra me loquor qui aduocatus sum ⁊ fui annis.xiiij.distractus a studio: sed parcant sociȷ: qr me iudico sicut ipsos.⁊ est argu.ꝙ quis possit fieri doctor in.xviij.anno.⁊ de hoc fuit quesitū propter quendā filium accursiȷ qui voluit fieri doc. in.xviij.anno.s̄m Jac.argu.cōtra qr doctoratus est honor.extra de magi.c.ij.in cle.⁊ sic requirit̃ etas.xxv.an.ff.de mune.⁊ hono. l.ad rem.⁊ facit in proe.ff.§.pe.

¶ De lege fusia canina tollenda — Rubrica

1 ☞ Argumentum de contractibus ad vltimas voluntates: vel econtra: an valeat.

2 Fontem habens in fundo suo: quo non vtitur vicinus vult ducere aquam ad suum fundum: an hoc ei liceat.

Et nota hic quatuor pulchras regulas.

Lege fusia canina. ¶ In gl. sed qūo. ibi cū dicit laborat i extremis.nā tūc viuēs est: iō dicit̃ viuēs morit̃.ff.de colla.bo.l.j.§.sʒ māci

2 pato. ¶ † In glo.hoc not.in fi.argu.contra.ff. de re iudi.l.i testamētis Dic ꝙ aut cōtractus ⁊ vltima volūtas in rationis idēptitate cōueniūt.⁊ argu.de vno

d in aliud est bonū:[d] vt hic.ff.de leg.j.l.si seruū filiȷ.§.eū qui.⁊ Dy. de lega.iij.eū q chirographū. Aut disconueniūt: ⁊ tūc si sit maior ratio in vltima volūtate argumētat̃ de ea ad cōtractū negatiue.⁊ de cōtractu ad vltimā voluntatē affirmatiue.C.de leg.l.fi. ff.de actio.⁊ obligatio.l.obligationum fere.§.placet.aut est minor ratio in contractu: ⁊ tunc semper negatiue.ff.de pac.l.pactū vt leg.no.ca.l.scire. In dubio obtinet regula in testamētis ⁊ ar.

de 3ctu affirmatiue ⁊ de vltima volūtate negatiue ꝯm Dy.in.d. §.eū qui. Et est arg. hoc ꝯ cōsuetudinē q̄ in quibusdā locis obtinet per quā pōt qs dare inter viuos quicqd h3 ſ3 in vltima volūtate nō nisi tertiā partē. Et no.ꝯ inuidos ꝯm gl.vc3 ꝙ nō debeat
2 sustineri. ¶ † Quid ergo pone ꝙ habes fontē i fundo tuo de quo nihil facis: ego sine tuo dāno volo ducere aquā ad prata vel fundos meos qḋ possum facere cū modico riuulo absq3 tui lesione tu inhibes nullā cām ꝑtendere volēs: nisi quō placet tibi. nūqd iure possis inhibere. Uel pone habes vacuā terrā iuxta domum meā de qua nihil facis. nūqd possu3 te inuito aialia mea immittere de pascēda cū te nō ledāt arg.ꝙ nō.ff.de ser.rusti.pdi.diuus
a ⁊ de iniu.l.iniur.§.si qs. ¶ Dicas lati⁹ ponēdo quatuor regulas.* Primā: ꝙ ego possum facere i tuo te inuito ꝙ mihi pdest: ⁊ te nō ledit.arg.hic.⁊ satis pbat.ff.de aqua plu.ar.l.ij.§.j.secus si lederet.C.de ser.l.aquā. ¶ Itē scdam.ꝙ qs nō pōt facere in suo ꝙ aliū noceat: ⁊ sibi nō pdest: imo tenet de dolo si aio nocēdi faciat vt.ff.de aqua plu.ar.l.j.§.deniq3.⁊ no.ff.de dā.infec.l.proculus.⁊ sic intellige.ff.de reg.iu.l.domū.cū ibi no.nec tñ pōt agi iniuria rū.ff.de iniur.l.iniuriarū.§.si qs de honoribus. ¶ Itē tertiā etiā ꝙ qs nō possit facere in suo ꝙ noceat aliī: ⁊ sibi nō pdest etiā ad vtilitatē tertij.vt.ff.de leg.prestā.l.iulia.als incipit virilis portio §.ſ3 si adierit.⁊ hoc si facit aio nocēdi aliī ⁊ causa inuidie.si aūt pncipaliter vt gratificet aliī videt qḋ possit.ff.de iur.do.l.cū in fundū.§.diuortio.in fi.etenim aius faciēdi facit illicitū.qḋ de se als est licitū.vt extra de exceptio.pla.c.j.in cle.⁊ ibi no.de re iud. locupletari.cū ibi no. ¶ Itē quartā.ꝙ qs compellit facere ꝙ alteri prodest ⁊ sibi nō nocet: dū tamē cōtractus precesserit ex quo agi possit.ad hoc.ff.de euic.l.in creditore.solu.ma.l.ij.als non.ff. de aqua plu.ar.l.ij.§.itē varus. Nec ob.C.de nona.l.j.q3 ibi intelligitur scdm hoc.vt ibi notāt doc.ꝯnis glo.cōtra.credo tamē ꝙ cū quis nō presumat dolo facere qui suo iure vtitur.ff.de reg.in. l.nō videt.⁊ ei nō incūbat onus probādi qui dicit vt.ff.de proba. ei qui.qḋ semper incūbat onus probādi ei qui dicit inuidiose ⁊ aio nocēdi alijs qd fecisset vel pbibere ꝙ ei nō pfit: ⁊ sic vr tenere gl.ff.de dā.ifec.l.fluminū.§.fi.in gl.q icipit aius nocēdi ⁊c. Posset tñ dici ꝙ satis pbet eo ipo ꝙ ostēdit sibi pdesse ⁊ illi nō nocere p.l.alleg.q̄ als iponeret vbis.⁊ p has cōclusiōes pdictas multas als qōnes solues q̄ q̄tidie occurrūt.sicut vidi qñq3 ꝯ illo qui hoies suos pbibet venire ad molendinū vicini ⁊ facit eos ire ad aliū.⁊ ēt qōnes ꝙs gl.mouet.C.qñ ⁊ q.q̄rta ps.l.ij.mlta alia h̄ sāt sunt notabilia ⁊ mltis occurrūt malitijs vtinā bñ seruarent.

¶ De his qui sui vel alieni iuris sunt. Rubrica.

1 ¶ Filiusfamilias si facit testamentum patre existente penes hostes an valeat.
2 Seruus si quid acquirit per fraudem: an domino acquirat: ⁊ an dominus restituere teneatur.

Sequitur alia diuisio.

¶ Super ter alia diuisio idest.subdiuisio.mēbrū enim liberarū personarū subdiuidit. In glos.hic restringit.i fi. Hec gl.pōt tolerari sumpto iure ciuili largo modo: put sumit sexto modo.ff.de insti.⁊ iur.l.ius.ciuile.ꝯ.de iur.naturali.§.sed quo ad rei veritatē iurisgē.est cū hic tractet de potestate quā in seruos habem⁹ q̄ est de iuregē.ꝯ.de in
1 re personarū.§.seruitus. ¶ † In glo.quedā neutro iure. De hoc magis no.in.d.§.si ab hostibus. Et dic opi.gl.que est hic ⁊ ibi veram.ff.de testa.lege cor.de suis ⁊ legi.l.in suis.§.j.de stipu.seruo. capto.ff.de vsuca.l.si is q p emptore. ¶ Quid ergo si faciat testm̄ patre existēte penes hostes. Uidet ꝙ valeat cum sit liber in casu quo mortuus fuit ante regressum patris.ff.de leg.j.si tibi homo §.cū seruus.iūcta.l.huic scripture.ff.ad.l.aql. Glo.tamē tenet ꝯ i d.l.fi.C.de sen.pas.ſ3 secus in testō.filij deportati.dic plene vt ibi ⁊ tene opi. Azo.quā doc.ibi sequunt. ¶ In gl.nā vt i fi.⁊ intellige disciplina.i.noticia seu doctrina.q3 qḋ ponit de vno negat de alio.nō tñ est eadē dispositio: imo ꝯria vide ꝙ notat extra de re iudi.c.q sentit.lib.vj.p Dy. ¶ In gl.in aio in fi.vt ait Cato i pn. proe.libri sui. Lū aiaduerterē ꝙ plurimos hoies ⁊c.als alio modo sumit.ff.de iur.om.iu.l.imperiū. ¶ In gl.improprie.ibi cū al
2 legat.ff.e.l.j.sic als pñs p pterito.ff.de vb.ob.vbū erit. ¶ † In fi. glo. Hodie nō sic: si tñ peccat i patrē.dicit ei fñia quā pater vult co.ti.l.ij. ¶ In gl.s.iuste ibi.cū dicit.nā reddere tenet. Pe.d bel. perti.vr hoc improbare q t3ꝙ si iniuste acqsiuerit nō acqrit dño ignorāti: sed sciēti sicut patere dicit i.d.l.ꝙ seruus.⁊ assignat rationē: q3 ꝙ seru⁹ acqrit vr acqrere de volūtate dñi: q3 i dubio nō vr accōmodare volūtatē ad illicita.vt.l.si procurator.ff.de cōdi. inde.q̄ in fran.cre.si pater. Hec rō non vr sufficiēs: q3 inuito acqrit.ff.de acq.re.do.l.ēt inuitis.j.p quas p.circa mediū.ff.de verb. ob.seruus etāte. ¶ Preterea ꝯ ipm vr.ff.de litigio.l.si seruus. Quid ergo dices Glo.videtur cōtraria isti in.l.qḋ seruus.vbi expresse tenet ꝙ nulli querit. ¶ Sed cōtra illā glo.⁊ pro ista videt eo.titu.si de eo. ¶ Dicas ꝙ possessio nō acquiratur ex maleficio domino ignorāti: sed sciēti sic.vt.l.qḋ seruus. Nec ob.d.l.si de eo. q3 ibi dñs sciebat dominiū aut acquirit etiā ex causa iniusta vbi titulus est pactus ad querēdum dominium: nec est aliud quod impediat: vt.§.celsus.⁊.d.l.si seruus.ff.de libe.causa.⁊.l.imo. Et est ratio in possessione: quia opus est animo.vt eo.tit.l.quemadmodum.⁊ ita has glo.concor.

1 ¶ Paterfamilias qualiter pōt familiā castigare pro delictis.
2 Seruus si ad ecclesiam cōfugiat: an ⁊ qualiter possit eum dominus vendicare.
3 Excommunicati ⁊ infideles si ad ecclesiam confugiunt an gaudeant immunitate.
4 Malefactor cōfugiens ad ecclesiam.per quem extrahetur in casibus in quibus potest extrahi de ecclesia.
5 Deprecatio iusta est audienda: iniusta repellenda.

Sed ⁊ hoc tempore.

¶ Super text.sub imperio. Not.qḋ lex dat subditis nō alijs.vt dixi.C.de sum.tri.l.j. Et not.ꝙ his.§.est quasi
1 de vbo ad vbū.ff.eo.l.ij. ¶ † In text.supra modū.i.immoderate vt hic no.⁊ idē in famulo mercenario filio ⁊ vxore.ff.de penis.l. respiciēdū.§.furta.ff.de furtis.l.libertus. Uel dic in his causam requiri p dictas.ll.⁊ credo ꝙ quisq3 paterfamilias possit familiā ligare ⁊ carceri mācipare p domesticis minoribus delictis: vt videtur notari.C.de pna.car.l.j.ff.si qs ali.test.phibue.l.j.§.qd tñ sup vbo coercere.⁊ facit.ff.ad sille.⁊ si pcussor.de fur.l.serui ⁊ filij.C.de agr.⁊ cē.li.l.pe. Et in vxore clerici expressum est qñ est suspecta de adulterio.xxxiij.q.v.c.placuit.⁊.q.vj.ab ista.⁊ facit.C. de adul.l.quis.⁊ idē de abbate seu priore q curā h3 subiectorū.ex
2 tra de offi.ord.c.quāto.⁊ ibi de hoc. ¶ † In gl.ad q̄ loca.b in fi.
b ibi parū.vñ ob.huic.§.C.de his q ad eccle.cōfu.l.ij.vbi dño dat licētia ppria autoritate euellēdi. Itē ob.e.ti.l.fi.§.⁊ hoc ꝙ ibi dr ꝙ d3 reddi dño. Sup hoc dicas ꝙ si seruus fugiat armatus ad ecclesiā h3 locū.l.si seru⁹.⁊ ē de imu.eccl.c.inter.i fi.si sine armis. tūc si pter seruitiū dñi ⁊ eius delicto nō pcedente h3 locū is.§. ⁊.ff.e.l.ij. Si vo pter suū delictū dubitās correctionē dñi tunc h3 locū.d.§.⁊ hoc est dictū in.c.inter pe.dicto.⁊ hoc vbi dñs reposcit eū.si vo iudex p grauioris criminis punitione q̄ ad dñm nō ptinet: vt hic ⁊.C.de emē.ser.l.j.tūc crederē ꝙ ecclesia deberet ipm tueri sicut liberū cū nō sit differētia q̄ ad deū.ex de cōiu.ser uo.c.j. ¶ De liberis aūt qūo gaudeāt securitate ecclesie.dic ꝙ ꝯ uis de iure ciuili oēs homicide.virginum raptores ⁊ cōsimiles nō gaudeāt.vt.§.neq3 homicidas.allegato in gl.cū ibi no. De iure tñ canonico⁹ ⁊ approbata cōsuetudine oēs gaudēt exceptis depopulatoribus agrorū: insidiatoribus itinerū.vt.d.c.inter ⁊ homicidiū pensatis insidijs.extra de homici.c.j.vel in ecclesia delinquētibus.extra de immu.eccle.c.fi.⁊ vide glo.sup vbo ex quo faciunt se indignos.vel ꝑpe ꝯm Host.in sum.e.ti.vel ꝯ ipam.ex
3 tra de sen.exco.c.cōquesti.xi.q.iij.c.canonica. ¶ † Et no.ꝙ hac securitate gaudēt excōicati et īfideles.vt no.i sum.Hosti.§.a q.ver. qd ergo nisi infideles simulate ad ecclesiā cōfugerent. Et sic intellige.C.eo.l.j.isto casu d3 credi iudici ei seruare vitam ⁊ mēbra: vt ibi no. Host.⁊ si reddit⁹ fuerit iudex nō audiet accusantē.xvij. q.iij.minor.⁊.c.reū.⁊ ibi no.⁊ sic vr ꝙ offiñ epi pōt extrahere clericū de ecclesia pro tēporali penitētia iniungēda.⁊ hoc vr tenere Inn.d.c.inter.⁊ hoc puilegio gaudēt etiā ecclesie nō cōsecrate ⁊
c interdicte ⁊ cemiteria.c extra de imu.eccle.c.fi.⁊.c.cū ecclesia.sed capelle q̄ siūt in domib⁹ nō gaudēt. ¶ Itē nedū ipe gaudēt ecclesie: imo adherētia muris matricis ecclesie vsq3 ad.xl.passus: ſ3 aliī nō matrici ecclesie.vsq3 ad.xxx.nisi sit itra ambitū muroꝝ. xvij.q.iiij.⁊.c.frater.⁊.c.sicut dic ple.vt i.§.incptū i dicta summa. Sed an gaudet q adheret corpi xpi forte cū portat p vicū ad infirmos ar.hic ꝙ sic: q3 corp⁹ xpi maiori d3 gaudere ꝑrogatiua ꝙ
4 statuta pncipis.⁊ hoc ēt vr tenere Host.i.d.sum. ¶ † Sed qro p quē extrahet malefactor de ecclesia i casib⁹ qb⁹ pt extrahi. ¶ Uidet ꝙ p clericos ⁊ rectores ecclesiarū.C.de adul.aut.ſ3 si qs. Sed forte hoc nō pcederet de iure canonico: q3 fieret irregulares. Unde pōt dicere ꝙ iudex possit extrahere: vt patet i.§.neq3 homicidas.allegato. ¶ Sed qd i casu huius.§.seruus fugit ad ecclesiā causante seuitia dñi dñs ipm regrit dicēs se non esse seuerū ⁊ seruum habere culpā.vult tñ ante oia restitui ad possessionē suā ꝙ ante habebat nūqd lite pēdēte sup hoc an imoderate seruū tractauerit restitui d3 dño vr ꝙ sic ne priuet sua possessione.C.de li. causa.l.lite de or.cog.l.fi.de agri.⁊ cēsi.l.litib⁹.ꝙ satis est rōnabile: nisi esset tāta seuitia de q̄ ꝑmpta fieret fides ꝙ nō posset de securitate puideri.extra de resti.spo.c.l.ras.§.fi. ¶ In gl.q3 iterest in fi.ꝙ expedit.i.vtile est: nō tñ i ppijs adhoc coercet.vt.l.si quis possessor.§.sicut.de pe. here.so.ma.l.si ꝯstante.§.si maritus ⁊ ibi not.⁊ hoc nisi propter magnā seuitiā: vt hic.vel nisi inficere
5 tur bonis.ff.de verb.ob.l.is cui. ¶ † Et no.ex hoc.§.iustā deprecationem exaudiendā.ff.e.l.ij.de euic.l.minor.de his que in test.

a ¶ Quatuor regulas. Istas quatuor reg. ponit etiam hic Areti. vide h̄ cūdē. Itē not.hic. Xpofo. si statuto caueat ꝙ si quis portauerit frumētum extra territoriu3 puniat i decem: si aliquis reperiatur i via portare nō debet puniri: sicut nec ille qui tēdit ad mortem non dicitur mortuus: ita nec ille qui inuentus est portare portasse dicitur ⁊ ad hoc alle.l.j.in fi.ff. ꝙ quisq3 iur.⁊ notata per glos.i.l. arboribus.§.cū illo.ff.de vsufru. que dicit lupus erit syluam si tñ adhuc erinit.de quo habet i.l.fugitiui.C.de ser. fugi.

b ¶ Que loqua. Hāc distinc.hic are.ponēdo ⁊ recitando in hoc loco.

c ¶ Cemiteria. Idē Angel.hic. ⁊ Xpofo.

delē.pri.de serui.rusti.ꝑdio.l.attilicin⁹.⁊ ecōtra iiustā respuēdā
ff.de vsur.l.iij.i fi.C.q accu.pos.si qs ex familia.Et pōt dici ꝑ hec
iura ꝙ vbi qs grauaꝛ ꝑ supiorē suū duri⁹ sic ꝙ possit ad seuiciā
reputari ꝙ pōt eximi ab ei⁹iurisditiōe ⁊ subiectiōe.C.de offi.co.
sacri pala.l.j.si qua ꝑ .po.l.j.ff.de adulte si postulauerit.§.iubet.
si qs a parē.fu.ma.l.fi.C.de epis.aut si lenones.⁊ sup h̄ dꝫ iudex
ex officio prouidere.ff.de offi.presi.si illicitas.§.ij.v.neqꝫ.⁊ videri
Spe.de denū.v.ꝓuata.imo si supior grauaret idisticte subiectos
pōt oino ei interdici administratio ⁊ ex minori cā ꝙ̄ alij admi-
nistratio bonoꝝ suoꝝ.vt ex̄ de sup.neg.ꝑla.c.grādi.li.vj.⁊ibi no.
ꝑ Archi.de sen.⁊ re iudi.ad apostolice.li.vj.⁊ facit ꝙ no.extra de
ele.ꝑ venerabilē.In glo.vel euidētē.vel dic fraudē: qꝛ supponit
emptorē a quo iterū redemit.⁊ hoc vult dicere tex.ita vt in pote
state ⁊c.⁊ hoc dꝫ iudex adijcere in vēditione.Et est arg.ꝙ iudex
potest modificare sententiam suam:vt patet.C.de sen.⁊ interlo.
om.iudi.l.cum eorum.quamuis non possit conditionem appo-
nere.vt.ff.quando appellan.sit.l.j.§.biduum.

¶De patria potestate. Rubrica.

IN potestate nostra. ¶Uiso de his q sunt
in potestate dominoꝝ:subiungit de his qui in pote
state parentum:vt promiserat.s.titu.j.§.j.in fi.§.

1 ☞Matrimonium quare magis dicatur a matre quā a patre.
2 Matrimonium vt sit legitimū:an semper sit opus verbis.
3 Matrimonium quandoqꝫ fit ex cōiunctione corporum si verba
precesserint.⁊nu.4.

1 Nuptie autē. ¶Diffinit qd sint nuptie proximū
rn̄sum declarādo.¶†In glo.⁊ dn̄r
ibi.vt mater fiat.sꝫ hꝫ hoc dꝫ dici patrimoniū apr̄e q est nobilior
⁊ votū hꝫ ad liberos vt mater.ff.de v̄bo.sig.l.liberū.⁊ in aut.q̄uo
a op.epi.⁊ cle.§.ꝙ si lector.vbi de hoc.sꝫ dic[a] qd mulier plura susti-
net ⁊ magis officiū exhibet circa partū ꝙ̄ vir:qꝛ mulier est onero
sa ante ptū:in partu dolorosa:⁊ post ptū laboriosa:⁊ ideo vocaꝛ
matrimoniū nō patrimoniū.⁊ hec ratio reddiꝛ i tex.ex̄ de ꝯuer.
2 in fi.c.fi. ¶†In gl.animoꝝ.ibi cū allegat.ff.de reg.iur.l.nuptias
b qd ergo[b] si adolescētes forte in via sibi obuiantes ⁊ sibijnuicē cō
placētes i cōsensum mutuū matrimonij ꝯcurrūt nullis v̄bis su
per hoc ꝓcedētib⁹an sit matrimoniū.Uideꝛ ꝙ sic:qꝛ est animoꝝ
cōiūctio ꝑ hec iura.Sꝫ si sic esset multa essent mr̄imonia ⁊ forte
pauca legitima.vn̄ dic opus esse v̄bis nec ꝯiunctio animoꝝ sola
sufficeret etiā si de ea ꝑ cōfessionē vtrinsqꝫ ꝯstaret.extra de spō.c.
tue.⁊ibi de hoc ꝑ Inno.⁊ gl.⁊ no.ff.de spō.l.sufficit.Sꝫ an signa
c sufficiāt.[c]Non est dubiū ꝙ sic inter duos mutos vel alterū.extra
de spō.c.cū apud.sꝫ inter loquētes vꝛ Inn.dicere ꝙ nō.Sꝫ gl.ꝯ-
dicit dūtā sint signa certa:vt no.e.ti.c.fi.q̄ pōt esse vera vbi alter
ꝓfert v̄ba ⁊ alter annuit signis:vt si forte subarrhationē recepit
vel tradit:al's tene cū Inn.⁊ hoc intellige q̄tū ad ecclesiā:qꝛ quā
tū ad deū sola ꝯiūctio aioꝝ sufficeret dū tn̄ deliberata sit ⁊ p̄ns.
⁊ hoc tꝫ Host.fixe.post multas disputatiōes.¶Quid si optarēt
se adinuicē.Nō esset mr̄imoniū:qꝛ nō ꝯsentiūt adhuc i mr̄imo-
niū:sꝫ qlibet optat ꝯsensum ꝯcurrere⁊ facit ꝙ notaꝛ.C.de ꝯhen.
em.l.in vēdēdo.Sꝫ dic cū Inn.ꝙ nec tūc sit mr̄imoniū etiā q̄ ad
deū ex quo iura sic ordināt q̄pn̄t mr̄imoniū impedire:vt dixi.s.
de iur.na.§.sꝫ naturalia.⁊ securior ⁊ verior alle.iura ⁊ ecclesia de
ciperēt multos ꝙ nō est dicēdū:⁊ hoc si nullus tractat⁹ seu v̄ba
precesserūt.Si aūt tractatus ꝓcederet vel v̄ba.⁊ cōiugādi i hoc
cōsentirēt.⁊ hoc ꝯfiterenꝛ:vel al's euidēter ꝯstaret:satis videreꝛ
3 tuta opi.Hostiē.extra de despō.impu.c.j.§.porro.¶†Itē dic ꝙ
nuptie sunt⁊ matrimoniū fit qn̄qꝫ ex cōiunctione corpoꝝ:dū tn̄
verba spōsalioꝝ ꝓcesserint vel v̄ba mr̄imonij:sꝫ matrimoniū ex
cā aliq̄ impediebaꝛ.⁊ de hoc extra de eo q duxit i mr̄i.q̄ pol.per
adul.c.veniēs.de ꝯiugi.ser.c.fi.de spō.is q fidē.⁊ intellige cū effe-
ctu:ita ꝙ emiserint semē.vt.e.ti.c.fi.⁊ ꝑ Archi.i.c.j.de spō.lib.vj.
¶Quid si alter emisit alter nō.Ihno.vꝛ dicere ꝙ nō sit mr̄imo
niū.extra de eo q cog.cōsan.vxo.sue.c.fraternitati.¶Dic ibi qd
copula illa dꝫ probari ꝑ alios q̄ ꝑ cōfessionē partiū si cū alia ꝯre
rit:nā sola ꝯfessio nō sufficeret in ꝑiudiciū tertij sꝫ i ꝑiudiciū sui
d sic extra de eo q cog.ꝯsan.vxo.sue.c.sup eo.dic vt ibi.An aūt[d] sit
opus traductiōe.Dic ꝙ nō.vt no.ff.ad muni.l.ea q̄.de ꝯdi.⁊ de
mō.l.cui fuerit.⁊ de hac materia q̄ alicubi i iure ciuili.in aut.de
4 nup.§.disponat.v.si v̄o moriaꝛ.circa quartā col.¶†Quid ergo
si duo simul cohabitauerūt necꝫ apparēt v̄ba mr̄imonij iter eos
ꝓcessisse sibi tn̄ carnaliter adheserūt.Glo.vꝛ sentire ꝙ nō sit mr̄i
moniū de iure ciuili:sꝫ sec⁹ de iure cano.vt no.i.l.i ꝯcubinatu.ff.
de ꝯcu.¶Satis pōt dici ꝙ ēt de iure ciuili nō sit mr̄imoniū:sꝫ
ꝙ sic detinēs possit cōpelli cū ea nubere:vt ibi ptꝫ ꝙ etiā equū ⁊
iustū est hodie.ex̄ de adul.c.j.⁊.ij.⁊ facit qh.mo.na.effi.sui.§.qm̄
aūt iterpellationib⁹.Et ꝓstat hoc arg.ꝙ si qs bn̄ficiat⁹ ꝯxit ꝑ v̄
ba de p̄nti cū muliere q̄ ante carnalē copulā conuolauit ad reli-

a ¶Sꝫ dic.Idē dicit areti. licet taceat nomē Jo an.fabr.

b ¶Quid ergo Hanc q̄ōnē approbat are. eam recitando.

c ¶Sufficiant. Idē Ang.⁊ Xpo fo.hic.

d ¶An autem. De hac questione vide ꝑ are.Et ponit Ange.hic vnam q̄ōnē quā vide apud eum.

e ¶Subiecti imperio. Uide hic Areti.in fi.versi. in gl. romanoꝝ.

f ¶De nuptijs. vide Ange. hic qualiter continuet istam rubricam.

g ¶Hoc cōstat. Uide Angelum are.hic.

h ¶Non potest. Idē tꝫ hic are.⁊ alle.glo.Inno. ⁊ Joā. and.in.c.j. de coniu.ser.

gionē iuxta.c.j.extra de cōuer.cōiu.qd bn̄ficiū nihilomin⁹ valet
arg.ꝯ extra de regula.c.bn̄ficiū.li.vj.Uin.tꝫ primā.vt no.i Spe.
de cle.cōiu.§.fi.¶In fi.glo.subintrat materiā theologie.de qua
vide extra.de biga.c.debitū i tex.gl.⁊ doc.¶In gl.q̄ ad affectio-
nes.ibi ⁊ liceat mr̄i ⁊ auie.§.qꝛ v̄o.hodie iure canonū ex paucis
causis fit separatio.vide extra de diuor.ꝑ totū.maxime i.c.q̄to ⁊
c.gaudem⁹.fit tn̄ aliq̄n vt ibi:⁊ qn̄qꝫ q̄ ad torū.vt.e.ti.ex literis.
de adul.c.intelleximus.¶In ea.gl.cū dicit.C.de iudeis.l.ne quis
dic nō esse ꝑmissum mulierē alteri⁹ legis religiōis vel secte i con
iugē recipe ēt sub ꝯditione ꝙ fiat xp̄iana.xix.q.vij.c.fi.v.si alter
cōuertiꝛ alter remaneat i fide.dic vt dictis.c.q̄to.⁊.c.gaudem⁹.
⁊ vide.xxviij.q.j.ꝑ totū. ¶In ea gl.cū alleg.l.ex cōcubinatu.dū
tn̄ vnū de quatuor interueniat.ff.de concu.l.j.⁊ ibi plene notaꝛ.
Sꝫ hodie scdꝫ fidē nō est permissum:imo quelibet etiā simplex
fornicatio est mortale peccatū q̄uis aliq voluerūt astruere ꝯtra-
rium:quoꝝ opi.confunduntur extra de here.c.ad nostrā.in cle.

Jus autē. ¶Glo.ꝓsequiꝛ multa iura q̄ in libris ha
bemus sup qb⁹ multa possent dici:sꝫ me-
li⁹ est ad loca ꝓpria reseruare.vt.i.de actio.§.ꝑiudiciales.¶In
e glo.j.oīm.in fi.Hec glo.supponit ꝙ frācigene subiecti imperio[e]
de quo satis dixi.C.de sum.trini.l.j.⁊tangiꝛ extra qui filij sint le
giti.c.per venerabilē.⁊ aliquantulum.s.in rubri.proe.
1 ☞Matrimonium est legitimum licet sit impedimentum ali
quod:si vnus cōiugum illud ignorat.

1 Cum igitur. ¶†Sub legitima ⁊ idē si illegitima si
vterqꝫ ignoraret causaꝫ impedimēti.
vt.C.de icest.nup.l.q ꝯ.Quid si alter.Glo.ibi dicit ꝙ ignorāti est
legitimus.⁊ ꝑ cōsequēs i potestate.j.de nup.§.sunt ⁊ alie.ꝑ quo
facit.C.solu.ma.l.si ignorās.ꝑ quo.ff.q.ad li.procla.nō li.l.si non
sciēti.Canoniste dicūt vtrumqꝫ legitimū.vt not.Inn.extra q fi.
sint legi.c.fi.⁊ vide.e.ti.ex tenore.⁊ idē.Spe.de succes.ab intest.v.
sed pone.eo.ti.Et ad.l.si ignorās.poteris dicere ꝙ nō pōt seru⁹
esse legitimus impediēte serui cōditione:secus si cōditio patris
non impediret ⁊ concordat cum hoc.§.ff.de his qui sunt sui vel
alie.iur.in potestate cum.l.seq.quasi de verbo ad verbum.

f ¶De nuptijs.[f] Rubrica.

1 ☞Matrimonium qui vult cōtrahere:que principaliter consi
derare debeat.⁊ nu.2.
1 ¶†Habeat vnusquisqꝫ suā ad corin.vij.nō luxurie cā sꝫ posteri
tatis dilectiōe in qua bn̄dicaꝛ nomē dn̄i:vt q ꝑmanere ꝑ se non
pōt ꝑ filios ꝑmaneat.Thob.viij.ff.de v̄b.sig.liberoꝝ.ꝓpe fin.in
aut.de nup.ꝓpe ꝓn.Itē vt habeat cui credat cui credit q iudiciū
nō hꝫ ecclesie.xxxvj.di.Et illd.vbi nō est sepes diripiꝛ possessio:
⁊ vbi nō est mulier ingemiscit vir.ꝑfruere ergo vitā cū vxore quā
diligis cūctis dieb⁹ vite tue.eccli.ix.⁊ sit vena tua bn̄dicta ⁊ lete-
ris cū muliere adolescētie tue ꝓuer.v.nec te alliciāt dignitates ec
clesiastice nec earū pinguedo.cū aposto.⁊ meli⁹ sit nubere q̄ vri.
2 nō valētibus ꝯtinere loquor.¶† Si nubere volueris tria ꝓnci-
paliter attēde.ꝙ nubas pari ꝯditione ⁊ etate.⁊ ideo dictū est.le
teris cū muliere adolescētie tue.ꝓuer.v.vn̄ Ouid.Quā male ine
quales veniūt ad aratra iuuēci.Cū premiꝛ magno ꝯiuge nupta
minor.si igiꝛ voles apte nubere nube pari. Itē mulieri formose
magnitudine et pulchritudine:qꝛ vt plurimū pueri matrizāt in
corpe.⁊ intellige pulchritudine ꝯpetēti:nō tn̄ mira vel nitēti:qꝛ
ille v̄ctis patiunꝛ.⁊ de illis ꝯcludit sapiēs.est pulchra ergo fatua.
Itē mulieri boni pacifici ⁊ fidelis generis:qꝛ vt plurimū nedū
labē sanguinis:sꝫ ⁊ moꝝ ad posteros trāsducit.⁊ si ꝑpossis ꝓbes
an̄ oia mores ei⁹.⁊ i ꝯctu caue qd tibi tradaꝛ qeta ⁊ libera ab oī
obligatione seu donatione seu alio vinculo.Et si ꝯhas i patria
in qua partē habere debeat in mobilibus seu ꝯquestib⁹ prouide
tibi q̄tū habeat ne si ꝓmoriaris filios tuos spoliet:⁊ de tuis la-
borib⁹ aliū ditet virū iter cetera i illo negotio deo te cōmēda:qꝛ
pr̄ dat dotē:dn̄s bonā mulierē:⁊ q inuenit bonā mulierē iuenit
bonū ⁊ hauriet iocūditatē a dn̄o. ꝓuer.xviij.Nuptie āt dicunꝛ
ab obnuendo.i.velādo.nam velate incedere debent:seu coopte.
xxx.q.v.c.nec illud.
1 ☞Serui an contrahant iustas nuptias.
2 Matrimonium licet sit institutum a deo:aliquando tamen ex
certis causis separari potest.

1 IUstas aūt. ¶†In glo.j.liberi in fin.hoc
g constat[g] vt extra de coniu.ser-
uo.c.j.etiā dn̄o inuito:vt ibi.⁊ si dn̄s vellet eū vendere
h in longinquā regionē nō pōt[h] ne mulier defraudeꝛ
debito cōiugali.arg.C.de inof.test.l.filia.cōia vtriusq.iudi.posses-
sionis.de isti.⁊ substi.reꝑhēdēda.qꝛ nō ē ꝑmittēdū ei abuti.s.de
his q sūt sui vl' alie.iu.§.sꝫ.⁊ h̄ tpe.Si tn̄ alter ꝯiugū erraret.i cō
ditiōe separeꝛ mr̄imoniū.vt.e.ti.c.lꝫ.⁊.c.fi.v.ij.ꝙ verū ē si ꝯditio
errātis fieret deterior.sicut si crederet liberū ⁊ eēt seru⁹ar.ex̄ d ꝯuer.
ꝯiu.c.ex ꝑte q cle.vl' vo.c.veniēs.j.d vul.§.fi.cū nota.Sꝫ forte sec⁹
si liber

si liber nuberet cū ascriptitia vel ecōtra:q2 illi liberi sunt vt dixi. §.de iur.pso.in pn.Quidā ɔ.in aut.de nup.§.ascriptitio.col.iiij.
2 Hoc.primā approbat.¶†In gl.q sunt.in fi.ꝙuis eñ matrimo-
a niū[a] sit institutū a deo:nec p hominē valeat separari.extra de te-stā.ꝫ nihilominus tñ ex causa iura dirimūt ꝛ modificant:vt di xi.§.de iure natu.§.sed naturalia.ꝛ contrahenda/impediant.vt not.extra de conuer.coniu.c.ex publico.
1 ☞Tempus sponsaliorum est vniforme in masculo:et femella non autem tempus matrimonij:quare hoc.
2 Matrimonium si quis contrahat intra etatē debitam:erit vxor cum peruenerit ad etatem debitam.
3 Homo frigidior de mundo calidior est muliere calidissima.
1 **Masculi.** ¶†Super tex.repete iustas nuptias coeunt masculi ꝛc.In gl.maiores.ibi cum allegat.l. sponsalibus.Sed quare tps sponsaliorū est vniforme in mascu-lo:ꝛ femella tps ɔctus matrimonij difforme.Quidā respōdēt ꝙ sponsalia sunt p cōsensum:ꝛ ita cito pōt ɔsentire vnus sicut ali⁹
b sed certe ꝛ nuptie.vt.ff.de reg.iur.l.nup.Sed dic[b] ꝫ nuptie cō trahant per cōsensum nihilomin⁹:q2 fiūt ad effectū ɔiūctionis corporꝫ:requirit ꝙ ille cōsensus sit inter personas habiles ad cō iunctionē presentē.ideo cū mulier sit ante habilis:q2 facilius est pati ꝙ agere citius pubescit.que ratio redi di nō pōt in sponsali-bus quin videat attēdēda malitia.extra de spon.c.iuuenis.ff.de
2 spon.l.in sponsalibus cōtra.etas.¶†In fi.glo.pro hac parte est casus.ff.de adul.l.si vxor.§.fi.Ibi enim fuit cognita:ꝛ tñ nō cōmis sū fuit adulteriū quasi i nuptā.Sed de iure canonico est cōtra riū.vt patet extra de despō.impub.c.cōtinebat ꝛ.c.a nobis.ꝛ.c. de illis.ꝛ i hoc stabit iuri canonico.vt.d.c.continebat.¶In gl.
c als non valet cū alleg.l.paulus.Sed secus[c] de iure canonico:vt ibi no.extra qui ma.ac.pos.vel nō.c.videt.¶In gl.nā de filia.cū
3 alleg.§.cū agitur.melius in.§.optimū.¶†In ea.glo.in fi.q2 fal sa.etē frigidior hō de mūdo calidior est muliere calidissima se cundū naturales.rō aūt est q2 facili⁹ labit ꝛ labes corruptionis est turpior ꝙ in viro ꝛ maior infamia.In gl.s.cū autoritate.i fi. Vult dicere gl.ꝙ honestū est cōtrahere sicut intrare monasteriū. ꝛ ideo sicut tꝫ ingressus sine curatore ita mrīmoniū.ꝛ hec est ve ritas de iure canonico cū de necessitate nō reqrat nisi cōsensus
d personarū[d] de quarū coniunctione agitur.xxvij.q.ij.c.sufficiat.ꝛ xxxiij.q.ij.c.fi.extra de spon.cū locū.ꝛ.c.apud.sed de honestate re quiritur.xx.q.ij.c.j.ꝛ.c.ij.ꝛ si vis plenius videre:vide in sum.Ho stien.de spon.§.qualiter cōtrahatur ver.contrahunt.Sed si pa-
e ter cōtrahatur nomine filie vel filij videtur tacite cōsentire[e] nisi expresse dissentiat.vide Hostiē.extra de despon.impu.c.si infan-tes lib.vj.ꝛ vide eo.ti.c.j.in antiquis.

Inter eas. In gl.adeo.i fi.Hanc opi.tenet fere Ho-stiē.in ti.de cōsan.ꝛ affini.§.vsqꝫ ad quo tum gradū.ꝛ nedū stipes:imo ꝛ filius stipitis vel filia cū abnepo te qui est in.v.gradu.a stipite cōtrahere matrimoniū prohibet. ff.de ritu nup.l.sorore proneptem.que non reperitur correcta de iure canonico.ꝛ stipes ꝛ eius filius reputantur eadem caro.j.eo. §.fratris.ꝛ.§.sed nec neptem.

Itaqꝫ. ¶In fi.op.ff.de adoptio.l.in omni.Sed propter hūc casum ꝛ quosdā alios dicit ibi fere.¶In gl. scilicet vsqꝫ ibi cū dicit vsqꝫ ad quartam.ff.de ritu nup.l.per ado ptionē.§.fi.Hodie vero videt idē ꝫm canonistas:cōputatis tñ gradibus ꝫm ꝙ ipsi cōputāt:q2 cū sit restricta ꝓhibitio ad quar tum gradum:inter agnatos videtur ꝙ fortiori ratione iter ado ptiuos:extra de cōsan.ꝛ affini.c.non debet.¶In glo.hoc ideo. in fi.sed ille.§.fi.parū facit.sed facit.C.de leg.tu.l.iiij.sed illa loq̄ tur in casu quo tantū valet quo ad cautelā.vnde nō remouet in ceteris differētia emācipationis sicut cōsueuit notari in aut.de causa.C.de libe.prete.idcirco videt satis ꝙ huiusmodi cōsiliū re mancat.Sed fortius ob.q2 hodie filius adoptiuus nō transit in potestatē.j.ti.j.§.sed hodie.C.de adop.cū i adoptiuis.ꝛ sic videt istud consiliū cessare imo ꝛ prohibitio.Solu.qdā dicūt qō hoc obtinet in filio arrogato.in adoptiuo nō per.ll.cōtrarias:filius enim arrogatur semper trāsit:vt.e.l.cū in adoptiuis.§.fi.ꝛ hanc tenet Inno.extra de cog.le.c.j.gl.ibi trāsit apponādo Hostiē.et Spe.ti.de cog.leg.tenet ꝙ huiusmodi prohibitio dura pro qui-bus facit:q2 decretalis est magis noua ꝙ lex que iter adoptiuos inhibet.Sed Inno.apponit adoptiuos.i.arrogatos vel adopti uos ab aliquo ex superioribus.Sed tunc alia ratio impedit.j.§. affinitates opi.Inn.est rationabilis.alie tenerent forte de facto: nō tamē possunt colorari rōne attēta hui⁹.§.ꝛ.j.eo.§.eius.Pro eis tñ facit:q2 patrem adoptiuum non potest vocare in ius etiā hodie.vt no.de in ius vo.l.adoptiuum:sed illud parum facit:ibi enim non attenditur prima potestas in naturali sicut ibi no.

f **Fratris.** [f]¶In glo.sed oppo.in fi.vult dicere eo.§.duo rum.ꝛ vult dicere gl.ꝙ neptē fratris adoptiui possum ducere:q2 mihi in quarto gradu de iure ciuili:sed nō ne
g ptem fratris naturalis.ꝛ idē vult dicere glo.in.§.dixor.tu autē[g] dicas idē in vtroqꝫ.etenim is text.vtrum ꝙ equiparat.Item qō dicit de vno intēdit de alio.vt apparet.j.§.inter eas.vsqꝫ hic vbi ponit similitudines et differentias vbi differentie sunt vere:hic nullā ponit in hoc.§.ꝛ ideo cōueniunt.vnde dic ꝙ ꝙuis in quar to gradu sint licite nuptie de iure ciuili.vt.§.duorū.ꝛ.l.i celebrā-dis.C.eo.Hoc tamē fallit etiā in adoptiuo ꝛ naturali filio vel fi lia stipitis:q2 nullū de inferioribus transuersalibus ex stipite eo dem descendētibus possum ducere ꝛ hoc est qō dicūt hi.§.vt di xi.§.§.inter eas nec reperio hoc correctū de iure canonico vt ibi dixi.ꝛ adhuc casum restringe ratione que sequit cuius enim ꝛc. ꝛ sic intellige.ff.de ritu.nup.l.per adoptionē.§.fi.ꝛ.l.sorore prone ptem.ꝛ hoc satis notabile.ꝛ hoc etiam voluit glo.dicere.j.§.itē nec materiam.in glo.mag.non tamen declarat conuenientiam inter adoptiuos ꝛ naturales.

Eius vero. ¶Facit is.§.ꝛ est quasi expressum qō fi-lia adoptiua possit nubere fratri suo fi lio naturali tantū patris adoptiui.vt.§.§.sed si que.ꝛ tamē sec⁹ esset in cognitione spirituali.extra de cog.spi.c.fi.
1 ☞Auxilium generale habens an possit petere speciale.

Affinitatis. ¶Dic ꝙ olim fuerūt tres gradus af finitatis ꝛ in oibus prohibebat matri moniū:hodie solum in primo ꝛ de isto primo prosequent hi.§.ꝛ no.ꝙ prohibet tamē nō vsqꝫ ad quartū gradū.ꝛ dic de his oi-
1 bus extra de cōsan.ꝛ affini.nō debet.p glo.ꝛ doc.¶†In gl.arg.
b presumit hic.in fi.i hoc reperiunt iura cōtraria.vnde dic[b] ꝙ aut cōpetūt cōtra diuersos ꝛ vnū nō excludit aliud.C.si tu.vel cu.l. etiā.ꝛ hoc verū vbi ordinariū originē habet a necessario actu.vt d.l.etiā.ff.de mino.etiam si a patre.in pn.ꝛ.§.imperator.ff.de ad mini.l.si minores.Fallit si modica sit lesio.C.de indi.properādū. pro quo modico nō recedit a via iur.cōis.ff.de in ite.resti.l.scio. ꝛ ideo si de iure cōi cōpeteret bene cōcurreret ꝛ circa modicū.ff. de cōiū.cū emancip.libe.eius.l.j.§.illud.vel dic speciale in iudi-cijs:ꝛ ita soluūt gl.qbus nō obstāt.C.qñ.puo.nō est ne.l.si pater. si aduer.rē ind.l.fi.vbi cōcurrūt appellatio ꝛ restō q2 restō pl⁹cō cedit ꝙ appellatio.ꝛ iō cōcurrūt sicut no.i edi.de ope.no.nū.ꝛ i ɔfes.ꝫ habuerūt originē ab actu volūtario tūc nō ɔcurrūt ꝙdiu ordinariū pōt effectum habere.ff.de mino.l.cū mādato.de dā.in infec.l.dāni.§.emptor.aut cōpetūt ɔ eūdē:ꝛ tūc aut vtriqꝫ ɔ ius cōe.ꝛ vnū excludit aliud.ff.de mino.l.interest.nec ob.l.si pater.vt dixi.aut de iure cōi:tunc aut extraordinariū est inuentū ad sup plectionē seu subsidiū.et excludit p ordinariū:als nō:vt ibi dixi ꝛ sic intellige.ff.de ope.no.nū.l.ꝛ in prouinciali.§.j.de dā.infec.q bona.§.de illo ꝛ.l.ꝛ edib⁹.ꝛ.l.iter quos.ꝛ.l.dāni.§.q habet.ꝛ hec sunt de mēte Dyn.in.d.l.ꝛ in prouinciali.§.j.in sua magna di.is aūt.§.nō facit p nec cōtra.q2 hic nō loquit de remedijs ordina-rijs nec extraor.sed de prohibitionibus que nō vident posse con currere circa idē etiā ex diuersis causis per hūc.§.sed cōtra est.ff. de here.insti.si vero lex elisēctia.ff.ad silleia.l.si qs in graui.§.fi. qō videt verū.ꝛ hic nō inhibet cōcursus:ꝫ alia ratio impedimē ti.ostēdit.j.§.illud.In glo.s.post natiuitatē ibi cū dicit de arbo re glo.itēdit loqui de arbore affinitatis quā doc.iuris canonici habēt sicut arborē cōsan.ꝛ si vis plenevidere.vade ad sū.m.Hosti. de cōsang.ꝛ affinita.ꝛ hec glos.vera est hodie.vt in.c.nō debet.§. alleg.vnde canones primo correxerūt iura ista inhibendo cōiun ctionem i tertio ꝛ scdo gradu affinitatis q̄ hic videbat permitti ꝫ.c.nō debet reddi ad hec iura.dic plene vt ibi.¶In fi.glos.hec glo.nō videt vera nec aliquo iure pōt probari ꝙ cognati vxoris excludant fiscū ꝛ consueuit reprobari per doc.C.vnde vir ꝛ vxor. aut.preterea.ꝛ ibi scripsi.
1 ☞Honestas publice iustitie impedit matrimonium contra-hendum:ꝛ etiam dirimit cōtractum.
2 Affinitas an contrahatur per actum fornicarium:aut alio mo do illicitum.
1 **Si vxor.** ¶†In fi.is tex.videt cōcludere ꝙ non dirime tur matrimoniū iā contractū ibi cum dicit re ctis ꝛc.qō hodie est falsum:contrahitur enim honestas publice
i iustitie[i] que derimit.extra de spon.c.sponsam.ꝛ.c.ad audientiā. de despon.impube.c.accessit.ꝛ vide hosti.extra de spō.c.j.lib.vj.
2 †Sed cūꝫ loquatur de nuptijs queritur an per fornicarium vel als illicitum coitum contrahat affinitas.videt ꝙ nō de iure ciui li.ff.de gradi.nō facile.§.affines.cū seq.§.in quibus videt requi-ri nuptias.sed hec opi.reprobat per doc.iuris canonici:vt plene no.Archi.d.c.j.lib.vj.ꝛ qō dicit in.d.l.non facile remanet hodie quo ad testamentū ꝛ alios effectus affinitatis de qbus.e.ti.l.affi nibus.sed nō quo ad matrimoniū impediendum:quia illud ne dum per nuptias imo per coitū illicitum impedit inter affines: vt dixi.ꝛ no.q2 affinitas nō contrahat nisi per coitū nisi vterqꝫ emittat:vt ibi no.ꝛ dixi.§.de patria pote.ij.responso.tamē ɔtra hitur publice iustitie quo ad personas que sponsalia cōtrahunt vt nulli de genere nubere possint per iura pdicta ꝛ p hūc.§.sed hoc nō est ex causa affinitatis:sed ꝓpter illam honestatē:vt hic

a ¶Matrimo-nium.Vide pul-chra dicta de ma trimonio p do. Fely.in rubri.de spō.ꝛ matri.q̄ p petue cōmenda memorie.vbi et ponit.xxiiij.pri-uilegia.mrīmo-nij valde notan-da.

b ¶Sꝫ dic.Idē tenet ang.hic.

c ¶Sed secus. Idem ang.tenet hic.

d ¶Consensus personarū.Vide hic Are.dicētem ꝙ si filiafa.ɔtra-hat mrīmoniū si ne ɔsensu patris pōt patreꝫ coge-re vt ei dotē con dignaꝫ assignet.

e ¶Tacite con sentire.Idē are. hic tenet.

f ¶Fratris.Or super hoc.§.Jo. fab.pauca loqui tur.vide Xpofo. ꝛ Ange.plenius hūc.§.discutien-tes vsqꝫ.ad.§.affi nitatis.

g ¶Tu autem. Areti:hic appro bat Jo.fa.vide eum hic.

h ¶Vnd dic De hac materia vid lati⁹ p Bal.i.l.q dā.ff.de edē.et p Bal.in.l.i prouin ciali.§.j.de no. ope.nū.ꝛ p Inn. i.c.ex trāsmissa. de pscrip.vbi et d.Fely.latissime. itē vide gl.Bar. Cyn.et Sali.i.l. j.C.de fur.

i ¶Honestas publice iustitie. videAng.de are. hic.

patet.sȝ quo ad alias personas nõ cõtrahit:vt.c.nõ debet.extra
de consan.τ affini.vnde filiam nouerse mee possum ducere.

Illud. ℭ Multofortius is.§.obtinet de iure canonico.
extra de coniug.ser.c.j.

1 ☞ Matrimonium que impediant.τ nu.2.τ.3.

Sunt τ alie. ℭ In glo.possunt aũt.ibi cũ ancillis.
Is modus cessat hodie vide.s.eo.in
prin.ℭ In ea.gl.cũ alleg.ij.responso.dic vt ibi dixi.ℭ In ea.gl.
§.duorũ.dic vt in.d.§.ℭ In ea.gl.j.§.itaqȝ.τ.§.affinitatis.dicvt
ibi.ℭ In ea.gl.cũ dicit de septimo:octauo:nono.Hi tres modi
nõ reperiunt de iure:τ ideo eos dicimus insufflatos.τ sic tenent
doc.iur.canonici.vt ĩ sum.hostiẽ.de matri.§.qualiter impediat
matrimoniũ.in fi.qui filij sint legi.§.qualiter.versi.sȝ propterea.
1 cũ seq.In ea.glo.ver.dicimus.ibi cuȝ dicit.non reperiat†q: hoc
videt intricatũ dic in sum.matrimoniũ inhiberi ĩter baptizatũ
τ baptizãtẽ τ eius liberos.Itẽ inter baptizãtẽ τ parẽtes bapti-
zati.Itẽ inter suscipiẽtẽ τ parẽtes baptizati.Itẽ inter vxorẽ vel
virũ suscipiẽs ante carnaliter cognitã.hi soli vident prohiberi:
alij aũt nõ prohibent.τ ideo oẽs alij liberi compatrum ante vel
post geniti possunt cõiungi:quis tamẽ de hoc fuerit dubitatũ.
Itẽ dic q cõpater posset cõiungi filie filioli vel cõmater filio fi-
lioli:quis sec⁹ in cognatione legali.vt dixi.s.§.fratris.Et est ra
tio:q: spiritualia nõ acquirunt:ita per aliũ sicut tẽporalia τ co
gnatio legalis tẽporalis est:τ hãc rationẽ reddit Host.in sum.de
cog.spi.§.quid sit effectus.ver.τ ideo no.cũ seq.vbi satis de hac
materia est.extra de cog.spi.c.j.lib.vj.vbi text.personas prohibi-
tas summarie recolligit:τ per hoc restringit quasi totus ti.extra
de cog.spi.τ maxime.c.j.τ.c.martinus.Et est mirãdũ q nõ repe
ritur prohibita cõiunctio inter vxorẽ vel virũ suscipiẽtis τ ipm
baptizatũ.τ tamẽ videt tãta vel maior ratio sicut de parẽtibus
baptizati.Sed quid si aliqua mulier filiũ vxoris tue quẽ de alio
viro susceperat de sacro fonte leuauit.Dicũt doc.q nõ prohibe
ris illã ducere in vxorẽ.vt no.Host.in.d.§.ver.quid si aliqua.vel
2 ecõuerso si vir aliquis tuũ infantẽ leuauerit. ℭ† In ea.gl.versi.
xiij.in fi.dic extra de voto τ vo.re.c.j.lib.vj.vbi agit de his duo-
bus vcȝ de.xij.τ.xiij.in fi.eiusdẽ glos.Is modus est correctus.ex
tra.de rap.c.fi.Sunt aũt alij modi multi:vcȝ error psone vel cõ-
ditionis seruilis.extra de cõiu.ser.c.proposuit.nõ tamẽ qualitas
vt si crederet eã virginẽ τ esset corrupta.diuitẽ τ esset pauper.no
bilem τ esset rustica.xxix.q.j.c.j.Itẽ votum nõ solẽne impedit cõ
trahendũ τ solẽne cõtractũ dirimit.vt.d.c.j.lib.vj.Itẽ crimẽ cõ
trahendũ impedit contractũ τ dirimit.extra de eo qui du.ĩ ma.
quã pol.per adul.c.fi.τ.c.super hoc.τ.c.significasti.de cõuer.infi.
c.laudabilẽ.de diuor.gaudemus.τ.c.quãto.Itẽ in casibus quisse
quunt crimẽ impedit cõtrahendũ:sȝ nõ dirimit iã contractũ.ex
tra de eo qui cog.cõsan.vxo.sue.c.trãsmisse.vt incestus ĩ casu ex-
tra de eo q cog.cõsan.per totũ.Itẽ raptus alterius vxoris.xxvij.
q.ij.c.statutũ.Itẽ si ĩterficiat quis vxorẽ propriã.extra de diuor.
c.j.Itẽ si propriã sobolẽ de sacro fonte leuauit.xxx.q.j.c.duo aũt.
Itẽ si interfecerit presbyterũ.extra de pe.τ remis.c.ij.Itẽ qui pe
niteret solẽniter scõȝ quosdã.xxxiij.q.ij.c.de his.Itẽ qui recipit
monialẽ in cõiugem.xxvij.q.j.c.hi ergo.Itẽ disparitas cultus.di
xi.s.de pa.pote.circa pri.Itẽ violẽtia dũ tamẽ ĩteruenerit met⁹
qui caderet in constantẽ virũ nec cõsensus tacitus vel expressus
subsecutus fuerit.dic extra de spon.c.veniẽs τ.c.de muliere.τ.c.
cõsultationi.τ.c.ad id qđ.qui ma.ac.po.vel nõ.c.insuper.Itẽ ho
nestas publica.vt extra de spõ.c.sponsaȝ.Itẽ defunctus cõsensus
extra de spõ.c.dilectus.Itẽ impotẽtia coeũdi:extra de fri.τ ma-
le.p totũ.Itẽ impedit faciẽdũ sȝ factũ nõ dirimit vetitũ ecclesie
τ tps feriarũ.dic ex de ma.cõtrac.cõ inter.ec.p to.τ in ti.de ferijs.
3 ℭ† Sed qrit an cõsuetudo possit dirimere vel impedire mrĩmo
nium.De hoc fuerũt opi.Hosti.tamẽ videtur tenere qđ sic si sit
per papam approbata:τ etiam remouere impedimentũ in gra-
dibus quibus pa.põt dispensare:vcȝ in nõ prohibitis.l.diuina.
imo.τ ĩ illis põt scđm ipm dispẽsare quo ad pterita lȝ ab initio
non potuisset vt plene not.Inno.extra de cog.spi.§.quis sit effe
ctus.vers.item siue post cum sequen.de hoc extra de sponsa.duo
rum.§.fi.de cõsang.τ affini.quod super his.de cog.spi.super eo.
de consang.τ affini.c.quod dilecto.

1 ☞ Dos data pro matrimonio cõtracto contra legitimas san-
ctiones:cum non sit matrimonium cui restitui debet:aut qua
actione peti.

2 Pene legum an habeant locum in gradibus prohibitis de iure
ciuili tantum:non de iure canonico.

1 **Si aduersus.** [a] ℭ† Queritur iuxta hunc.§.cum
non sit dos:vt hic cui restituit id q
datũ est nomine dotis τ qua actione.Glo.dicũt q in oĩbus casi
bus predictus in quibus inhibet matrimoniũ applicat fisco.et
habet locũ aut.de inces.τ nefa.nu.τ in aut.de ĩces.nup.§.j.super
versi.illicitas.sed hoc esset durũ.Quid enim si cũ minore.xij.an-
nis aliquis nupserit:vel libera cũ seruo. Durum esset dotẽ con-

a ℭ Si aduers⁹
No.hic Are.qđ
actus fact⁹ cõtra
legeȝ nõ solũ nõ
sortit effectũ de
iure ẽt q̃ ad effe-
ctũ:sȝ nec ẽt quo
ad nomẽ.facit q
hr ĩ.l.nõ dubiũ.
C.de leg.qđ est
not.dignum.

b ℭ Habeat pe
na.Vide super
hoc Are.hic ple
nius loquẽtẽ τ se
quẽtẽ doctrinaȝ
Bar.itẽ tractat
hic Xpofo.an ha
stardi dicant ẽt
de familia.vide p
eum.

c ℭ Sed quid.
Hãc distictionẽ
recitãdo eam vt
hic.sed dicit sub
sequẽter q Bar.
ange.Rapha.et
Imo.dicũt ĩ illa
l.si aũ.qđ vir lu-
cratur si femina
erat maior:secus
si minor:q: non
posset expsse da-
re ĩ dotẽ τ p cõse-
quẽs pdere fru-
ctus.vt.l.siue ge-
nerali.ff.de iure
dotiũ sine decre-
to:vt.l.lex q̃ tuto
res.C.đ admini.
tut.multomin⁹
tacite.l.qui ad
certum.ff.loca.

fiscari τ forte cõtra canonica iura extra de do.inter vi.τ vxo.c.j.τ
c.si necesse.de cõiu.seruo.c.ij.ff.de condi.sine causa.l.fi.solu.ma.si
cum dotẽ.§.fi.Unde q dic aut fuerũt tantũ cõtracta sponsalia:
τ nil cõfiscat imo repetit vt.d.l.fi.de cõdi.sine causa.Aut nuptie
τ tũc aut nõ fuit carnalis copula subsecuta τ nil cõfiscat.vt.d.c.
τ si necesse.Aut fuit τ tũc aut sciẽter.τ gl.dicũt q applicat fisco
quoquo modo inhibeat matrimoniũ etiã si alter esset seruus:vt
no.in.d.aut.de ĩces.nup.C.de cõdi.ob causam.l.j.τ.d.l.fi.ℭ Ego
credo q vbi matrimoniũ inhibet ratione etatis:q tunc nil cõfi
scatur.τ idẽ si ratione cõditionis:τ maxime de iure canonico sȝ
q tenet matrimoniũ cũ seruo.vt dixi.s.in pri.τ cũ impubere co-
gnoscibili.vt.s.§.j.τ sic intellige.ff.de cõdi.ob causam.q seruus.
In alijs aũt casibus adhereo gl.quo ad hoc vt locus sit cõtra.l.
b j.τ penis impositis.Sed quo ad hoc vt locũ habeat pena [b] de in
ces.nup.que est.C.eo.aut.incestas nõ adhereo:q: nõ credo q ha-
beat locum:nisi sint inceste vel nefarie ratio generis vel nature.τ
hoc tenet Iac.in.d.aut.Aut ignorãter.τ tũc aut ignorãtia iur.τ
tunc gl.variãt faciẽdo differentiã inter virũ τ mulierẽ:vt no.d.l.
fi.de cõdi.sine causa in.d.aut.de inces.nup.Uerius tamẽ videt q
mulier nõ excuset cum nõ reperiat hoc casu excusari τ nõ possit
error accuratissimus allegari qui esset necessarius.vt.C.de inces.
nup.l.qui contra.Nec ob.ff.de adul.l.si adulteriũ cũ inces.§.j.q:
loquit quo ad penã corporalẽ.Aut ignorãtia facti τ tũc dic vt
l.qui cõtra.ĩ tex.τ gl.An aũt possint adinuicẽ donare:dic.vt.d.
l.qui cõtra.ff.de leg.l.fi.de do.inter virũ τ vxo.l.cũ hic stat.§.fin.
c Sed quid [c] de fructibus gl.dicit q vir nõ lucrat eos.vt no.ff.so.
ma.sȝ si ante.Et idẽ videt tenere Spe.tit.de do.inter vi.τ vxo.§.
formatis.gl.videt velle extra de dona.inter vi.τ vxo.c.j.q vir lu-
cratur q̃diu durat matrimoniũ.Dic q aut matrimoniũ tenuit
sed dissoluit ex aliquo accidẽti:τ tũc lucrat.ff.so.ma.l.dotis fru-
ctus.Aut nullo tpe tenuit:τ tũc si vir fuit bone fidei possessor τ
alia malefidei:lucrat.ff.so.ma.l.insulã.§.fructus.q fal.tu.auto-
re.l.pe.Si vterqȝ bonefidei vel malefidei nõ lucrat.vt.l.sȝ si ante.
2 ff.solu.ma.ℭ† Sed an pene legis locũ habeant in gradibus nõ
prohibitis de iure tantũ ciuili de iure cano.nõ.videt enim q lex
coercuit q nõ nouit:τ de hoc scripsi in aut.incestas.Et no.q cõ
trahentes incestas.nup.sunt infames:τ etiã q probantes seu de
fendentes seu patrociniũ prestantes.iij.q.iij.consanguineorum.
τ ipso iure excommunicati.extra de spon.c.j.in cle.quod verũ est
in illis sex casibus qui ibi continentur.secus in alijs:vt ibi no.

1 ☞ Legitimandi modi sunt multi.quorum duos vide.
2 Legitimandi quando erant per subsequens matrimonium de
iure ciuili multa requirebantur.
3 Legitimare quis potest.
4 Legitimatus per papam an cẽseatur legitimatus quo ad bona
temporalia.

1 **Aliquãdo.** ℭ† Iuxta hos.§.nota q multi sunt mo
di legitimandi.τ iste tex.ponit hic duos
vcȝ per oblationem curie.Itẽ per subsequẽs matrimonium.Et
ideo iustinianus circa hec duo querit.Et primo querit quid sit
hec curia de qua hic loquit.Dic sm doc.si offerat seruitio impe
ratoris vel presidis prouincie vel cuicunqȝ officio rei seruiat pu-
blice in curia patrie sue vel in romana veteri vel noua.vel vbicũ-
qȝ seruit in metropolitano:τ idem intellige de filia si nubat tali
curiali.τ hec satis patẽt.C.de natu.libe.l.iij.Oportet tamẽ q hic
oblatio procedat de voluntate eoꝝ:vt ibi patet in aut.quib.mo.
na.effi.sui.§.generaliter.cõpelluntur tamẽ in casu quãdo opes
paternas possidẽt:vt.d.l.iij.§.hic autẽ.sȝ an sic legitimati succe-
dant patri.Dic q sic ex testamẽto τ ab intestato:sic tamẽ vt nõ
plus habeãt q̃ vere legitimi.vt in.d.aut.quib.mo.na.effi.sui.§.
j.col.vij.nõ tamẽ succedũt cognatis:nec sibi adinuicẽ vt.e.ti.§.fi
lium.Sed si ipsi seipsos offerrẽt legitimarent:nisi supersit legiti
ma proles.vt.e.ti.§.primus itaqȝ modus.Et premissa procedũt
si tales filij fuerũt ex libera suscepti:secus si ex ancilla:q: illi non
legitimant per oblationem si legitimi supersint.vt.e.ti.§.si quis
2 igitur fuerit.τ.§.iste modus.ℭ† Circa scđm quomodo legitimã
tur per subsequẽs matrimoniũ.sciendũ est q de iure ciuili mul-
cta requirebant.vcȝ qđ essent suscepti ex libera cõcubina:vt hic.
secus si ex ancilla.vt in aut.de triẽ.τ se.§.fi.τ not.in.d.aut.quib.
mo.na.effi.sui.§.si quis.Itẽ q post fierẽt dotalia instrumẽta:vt
hic patet.hodie vero de iure cano.sublate sunt huiusmodi diffe
rẽtie.vt extra q filij sint legi.tãta.hoc tñ verũ de natis ex cõcubi
na cũ qua poterat esse licitũ matrimoniũ:secus de alijs.vt.d.c.τ
hoc cũ dicit minime legib⁹ interdictũ.τ ideo nati ex adulterio
vel alẽs nefario coitu nõ legitimantur per matrimonium subse-
quens:τ hoc intellige in matrimonio prohibito prohibitione iu
ris cano.cui standum est in hoc:vt no.s.eo.in prin.titu.quia si
esset ĩterdictũ leg.τ nõ iure cano.legitimarent per matrimoniũ
qđ etiã retrotrahit.extra qui filij sint legi.c.qđ nobis.τ dixi.s.§.
sunt τ alie.Caue tamẽ.quia Hostien.dicit q geniti τ nati ex clã
destino matrimonio nõ legitimantur:licet etiã post approbetur
matrimonium

matrimoniū: vt no. in sum. q fi. sint legi. §. ij. Sʒ qd si fuerit cōce
ptus ex dānato coitu: forte tpe matrimonij alterius parentū: na
tus tñ tpe quo erāt soluti. Verbi grā. generasti in vxorē titij filiū
tpe quo erat titij vxor: deinde nascit̄ mortuo titio: pōt dici ꝙ sit
legitimꝰ si tu ⁊ vxor titij nupseritis tpe natiuitatis: vt legitimet̄
si post nupseritis. vt in. d. c. tanta. ⁊. c. ꝙ nobis. ⁊ ibi no. Host. ⁊ ꝓ
hoc facit. s̄. de inge. §. sufficit. Itē est alius tertius modus legiti
a mādi si pater principi preces [a] sup hoc offerat: si legitima proles
deficiat ⁊ nō possit nubere cōcubine: vel qꝛ defuncta: vel occultet̄
vel venire ꝓhibeat̄: vel al's impediat̄ contrahere. vt sacerdotio.
dū tñ preces princeps amiserit. vel si pater istos velle succedere
dixerit: ⁊ filij testm̄ ostendāt ⁊ supplicent. vt in aut. qb. mo. na. ef.
le. § sed aliud. col. vj. ⁊. §. si qs ergo. itē est alius quartus: si pater
in testō manu ꝓpria scripto cū subscriptiōe triū testiū vel sub ge
stis monumētoꝝ dixit hos suos filios nec adiecerit naturales. et
si plures sint ⁊ vni testimoniū adiecerit prodest alijs ex eadē ma
tre natis. in aut. qb. mo. na. eff. le. §. si vero solūmodo. vj. col. vt li.
matri ⁊ auie. §. ad hoc. col. viij. ⁊ hec omnia procedunt quando
hi sunt ex vera concubina. que autem sit vera concubina dic vt
ff. de concubi. per totum titu. Item alius quintus: impetratur a
principe directe non seruata solennitate que est in tertio mēbro.
Sed hoc cōcedi nō debet extātibus legitimis: vel vbi pñt p ma
trimoniū legitimari. vt i aut. q. mo. na. effi. le. §. si vo solūmodo.
3 ¶ † Sed cōsueuit queri quis possit legitimare. ⁊ nō est dubiū ꝙ
papa pōt: vt ptʒ extra qui fi. sint le. c. p venerabilem. ⁊ imperator
vt ptʒ. C. de na. lib. l. j. ⁊ in. d. aut. qb. mo. na. effi. le. ⁊ qb. mo. ef. sui.
p totū. reges aūt nō pñt: vt no. Inno. extra de sen. ⁊ re iudi. c. cuʒ
te. qd intellige de regibus q superiores habent: in alijs videt̄ idē
ꝙ in imperatore: iuxta illa que scripsi. C. de sum. tri. l. j. Sed cum
4 papa possit indistincte saltem quo ad regimē: vt dixi. d. l. j. † que
ritur an legitimatus per papā censeat̄ esse legitimatus quo ad
bona tpalia. in hoc fuerūt doc. varij. Inno. dicit ꝙ nō nisi in ter
ris in quibus papa iurisdictionē obtinet tēporalem. vt not. in. c.
cum te. ⁊ in. c. per venerabilem. Hostien. tenet ꝙ solus papa legi
timat etiam quo ad hereditates: imperator nō legitimat: potest
tamen facere vt quis amittatur tanꝙ legitimus ad hereditateʒ
⁊ dignitates temporales. vt plene scribit in summa. qui fi. sint le
gi. §. qualiter. Salua reuerentia: opinio Inno. videtur probabi
lior de iure. absurdum enim est ꝙ imperator nō possit legitima
re: ⁊ contra omnes illos titu. in aut. quibus mo. natu. effi. legiti.
per totum. ⁊. §. si vero solūmodo. ff. de nata. restitu. l. queris. C. de
nuptijs. l. imperialis. §. itaqʒ. Hec aūt procedūt in illis qui sunt
ex damnato coitu: qꝛ in illis nō videtur posse dispensari saltem i
gradibꝰ diuina. l. prohibitis. cū lex inferiores ⁊c. vt dixi. s̄. de iur.
natu. §. sed naturalia. sed Host. facit quod ꝙuis papa tales legi
timare non possit: tamen potest facere vt admittātur ad succes
siones ⁊ dignitates. vt. d. §. ver. nunquid ergo. ⁊ sic intellige extra
de transac. c. fi. In glo. sed nunquid. in fi. de iure cano. contra ex
tra qui fil. sint legi. c. tanta. ⁊ not. Host. in sum. qui fil. sint legi. §.
qualiter. ver. vere autem. In glo. vt not. C. de na. lib. fi. dixi. C. de
natu. li. aut. licet. ⁊ iunge. j. ad senatuscon. orfici. §. pe.

b ¶ De adoptionibus. [b] Rubrica.

Non solum. ¶ In gl. subaudi. in fi.
itē dic plures alios mo
dos legitimādi. s̄. ti. j. §. fi. dic ibi: itē fit alio mō
p iudicis ꝓnūciationē. ff. de lib. agno. l. j. §. fi. ff.
de excep. rei iud. l. j. Et no. ꝙ i naturalibꝰ repe
rit̄ distinctio. Quidā enim sunt naturales: vt
nati ex soluto ⁊ soluta. Alij māseres nati ex scorto. Alij spurij vt
ex ꝓfesso ⁊ ꝓfessa. Alij non nati ex adulterio. dic plene extra de
renun. nisi cum pridem. §. persone.
1 ☞ Adoptio quid sit.
1 Adoptio. ¶ † In glo. est aūt. in fi. sed hec diffinitio [c]
c non videtur bona: qꝛ loquit̄ de filio tm̄ nō
de nepotibus: ⁊ tñ cōstat qd nepos efficitur p adoptionē vt filiꝰ
j. §. lʒ. sed potes dicere ꝙ appellatione filiorum contineantur ne
potes. ff. de verb. signi. l. liberorum. §. sed quod. de leg. iij. l. vxoreʒ.
§. concubinas. large sumendo vocabulum: sed ꝓprie ⁊ stricte nō
ff. de test. tu. l. qui filiabus. ꝙ nepotes efficiant̄ p adoptionē ptʒ. j.
qui da. tu. pos. §. fi. Si velis potes sustinere distinctionem Io. dū
modo ꝙ illa vba ad solatiū nō sunt apposita vt sit de substātia
sed vt cā impulsiua. ¶ In gl. hoc est verū vel ante ipsum. in fi. sic
papatu vacāte cetus cardinaliū nullā hʒ iurisditionē nisi in casi
bus. vide extra de elec. c. vbi periculū. lib. vj. de elec. c. ij. in cle. ho
die aūt videt̄ ꝙ papa possit vacāte imperio qcqd imꝑator pos
set cū teneat ab eo. extra de sen. ⁊ re iudi. c. pastoralis. §. vt igitur.
in cle. extra de foro cōpe. c. lʒ ex suscepto. ⁊ ideo videtur ꝙ a papa
possit impetrari quod arrogare liceat saltem in terra imperij p
predicta: ⁊ multofortius in patrimonio ecclesie.

1 ☞ Delegatus ab impetratore an possit legitimare.
2 Et an ius legitimandi committi possit.
1 Imperio. ¶ † Nunquid imperio delegati. Satis po
test dici ꝙ sic si ad hoc deleget̄ a ꝓcipe: qꝛ
etiā merū imperiū princeps cōmittere pōt. C. si ꝯ ius vel vti. pu.
⁊ sic non cognitio. cū no. idē si ab ordinario ad vniuersitatē cā
rū. ff. de offi. procō. l. solēt. de iurisdi. om. iud. l. solet. i autē. de col.
§. aliqñ. Sed si ad hoc cōmittat̄ spāliter posset dubitari p. l. nec
qcqꝫ. §. vbi decretū. ff. de offi. procō. ⁊ de re iud. l. oīa. vñ i adoptio
ne requirit̄ autoritas iudicis q̄ vr̄ idē ꝙ decretū. vt no. ff. de offi.
asses. l. j. sup verbo decreti. ⁊ facit. C. eo. l. j. ⁊ ibi cū dicit apud quē
2 plena legis actio. ¶ † Itē ꝯriū facit: qꝛ vr̄ cōpetere iure magistra
tus: vt hic cū no. ⁊ sic pōt cōmitti. ff. de offi. eiꝰ cui mā. est iur. l. j.
⁊ hoc vr̄ verius. qꝛ in adoptione nō est opus decreto: sed sufficit
apud acta profiteri. C. e. l. fi. ⁊ sic nō ob. ꝓma cōtraria. Itē nec ob.
C. eo. l. j. qꝛ apud delegatū est plena legis actio quo ad hoc. Iac.
de ra. qui nihil in ꝓcedenti ti. dixerat: resumit hic lecturā et q̄rit
quare maior solēnitas requirit̄ in arrogatione ꝙ in adoptione
⁊ respondet quia in arrogato maius est periculuʒ: quia arroga
tus bona hʒ quā in adoptato qui nulla hʒ cū sit in potestate pa
tris. vel potes dicere ꝙ maius est personā liberā alteriꝰ potestati
subijci ꝙ de ptāte in potestatē trāsferri. C. ne licere metro ha. l. j.
⁊ tñ i monachis cōtrariū videmꝰ: qꝛ facilius de nouo monachꝰ
efficitur quā de monasterio in monasterium transferatur. iuxta
illa que notantur per Inno. extra de renun. c. in dubijs. ⁊. c. post
transla. ⁊ per Archi. extra de elec. si religiosus. lib. vj.
Sed hodie. ¶ In gl. lʒ si ego. in fi. idē no. in. l. cū in
adoptiuis. ⁊ est notabile.
1 ☞ Cautionis nomine quandoqꝫ fideiussor continetur.
d Cum aūt. [d] ¶ † In glo. j. cautione habeas hic cum fi
1 deiussore. nō aūt habeat fine sicut aliq ha
buerūt quos Iac. reꝓhendit. vt ptʒ. C. e. l. ij. ff. e. nec ei. §. fi. cū. l. se.
In gl. vel ex iure successionis. ibi cū alleg. j. de pup. sub. §. qd er
go. si esset facta substō fideicō. maiori puta si sine liberis decesse
rit ꝙ impossibile est. ⁊ plene videbis. j. de vulg. ⁊ pu. sub. vel forte
legata ab eo relicta vel libertates cui nō subuenit̄ p hāc stipula
tionē. Dicas ꝙ hec constō diui pij nō repudiauit nisi in directa
pupillari. ⁊ in casu i quo impubes morit̄ in arrogatione. ff. e. hic
aūt qꝛ nō esset periculū: nā p dationē in arrogationē substō pu
pillaris euanescit q̄si testm̄ ipsiꝰ pupilli. ff. de vulg. l. patris et qd
euanescat est exꝓssum. ff. e. nec ei. §. eorū. ⁊ ideo subueniendū fuit
ne factū tertij ꝓiudicet lʒ secus i quibusuis alijs substitutionibꝰ
a patre factis: qꝛ ille nō euanescūt: cū cōpetant ex testō patris ꝙ
nō euanescit p arrogationē filij. imo petunt̄ a patre arrogāte tan
ꝙ debitū arrogati. ff. de pecu. l. in arrogationē. C. de bo. aut. iud.
pos. l. j. vñ solū subueniendū fuit tabulis pupillaribꝰ ⁊ legatis in
eis ⁊ vēturis ab itestato impubere decedēte. Sʒ qd si pater arro
gator ꝓmoriat̄ ⁊ post pupillus i pupillari etate: tūc cessat rō hu
ius. §. qꝛ pr̄ non occupat iure peculij: ⁊ tñ pupillares tabule eua
nescūt. lʒ dic qd cōualescūt ꝓm doc. j. qb. mo. testa. infir. §. nō tñ. ff.
de leg. iij. l. j. §. j. Nec ob. ff. de bo. pos. ꝓm tab. l. qui ex liberis. §. pla
ne. qꝛ loquit̄ i illis q nouā volūtatē ⁊ cōsensum hr̄e pñt ꝙ nō est
in pupillo ꝓm eū. Itē in. e. gl. cū alleg. C. de rei vxo. acti. supponit
ergo ꝙ agit̄ ex stipulatu q̄ nascit̄ ex ficta stipulatiōe. Sʒ Ia. dicit
ꝙ hoc casu agit̄ vtili ex testō qd fingit̄ nō fuisse irritū p ꝓuisio
nē huius. l. vt. ff. e. l. in vbis. in fi. Et idē sequit̄ Pe. de bel. p. Sʒ q̄
ritur qs aget ex hmōi stipulatiōe. Ia. dicit Rof. dixisse ꝙ filiꝰ ar
rogatus si emācipat̄ p restōne bonoꝝ suorū. Sʒ in hoc nō est in
sistendū: qꝛ certū est qd hec stipulatio solū obtinet vbi arrogatꝰ
impubes morit̄. vt. s̄. dixi. ita ei nō ꝓdest: lʒ alijs q ius poterant
habere ex ipsiꝰ morte: vt ptʒ p ꝓdicta. ⁊ i. l. si arrogator. In fi. ea.
gl. ⁊ ipsos exheredasse. Quid ergo si paterfa. dedit se in arroga
tionē q liberos habebat q̄s nō poterat exheredare qn cōpeteret
eis q̄rela vl' habuit patrē ⁊ matrē q̄s exheredare nō potuit. C. de
inof. test. cū filiū. ff. de inof. testa. l. pater. ⁊ ei succedūt etiā si i arro
gatione moriat̄: vt. j. de acq. p erro. §. mortuo. Videtur ꝙ his de
beat subueniri p satisdationē p rationē q̄ hic reddit̄ in gl. nō eñ
facere potuit arrogatꝰ quin eis debitā portionē relinq̄ret: vt est
dictū. ⁊ tñ nō subuenit̄ cū hec cautio nō subueniat: nisi qñ impu
bes arrogatꝰ i pupillari etate moriat̄: vt dixi. s̄. e. §. Sʒ forte ꝯdi
tor legū nō aduertit hos casus: vel nō curauit: qꝛ paterfa. potuis
set vēdidisse bona sua: ⁊ ita nō erat firma spes ꝓximis heredi. si
cut in casu in quo impubes moritur. Quomodo ergo his proui
debitur. Videtur dicendum sicut in illo qui monasteriuʒ intra
uit. C. de sacrosan. eccle. aut. si qua. Verius tamen est hoc casu ꝙ
si moriatur patre arrogante viuente: quod tales persone succe
dant insolidum in bonis aduentitijs per. §. mortuo. i cognatis
⁊ agnatis vlterioribus exceptis fratribus saluo quod hic scribi
tur in glo. vcʒ. quod pater occupat iure peculij. Et caue ꝙ quā
uis nō reperiatur scriptum equū esset dicere ꝙ huiusmodi ꝑso
ne quibus per satisdationē succurritur vocarentur ⁊ ꝙ fieret in

a ¶ Principi preces. an aūt valeat legitimatio nō exprimēs speciē illegitimitatis. vide p do. Fe. in. c. postulasti. in iiij. col. ver. seruit etiā. de rescri. itē an statutum loquens de legitimis intelligat̄ de legitimatis. vide do. Areti. hic in pe. col. post me. i ver. q̄ro an stāte.

b ¶ De adoptionibus. do. Areti. sic cōtinuat. Dictum est. s̄. qualr̄ filij nostri sunt i nostra potestate: hic aūt ponit̄ q̄lr̄ ter alieni efficiātur etiam nostre potestatis. vel sic dictū est. s̄. de nup. ex quibꝰ acquirunt̄ filij legitimi ⁊ naturales sequebat̄ videre de adoptionibꝰ ex quibꝰ acqrūtur filij legitimi.

c ¶ Diffinitio. vid Ang. hic dif finiētem qd sit adoptio.

d ¶ Cum autē. Vide hic Ang. are.

tientarium de bonis ar.C.si vt se ab here.ab.aut.si oēs.C.de iure delibe.scimus.dic.§.eo.§.sed illud.

1 ¶ Emancipari quis potest ex eisdem causis: ex quibus et exheredari.
2 Quarta que debetur filio arrogato a patre arrogante: an hodie sit aucta sicut quarta que debetur filio naturali et legitimo.
3 Qua autem actione agi possit pro ista quarta.

1 **Item non aliter.** ¶ In gl.veluti.in fi.est vera.vnde ex eisdē causis pōt quis emācipari quibus exheredari ꝭm Jac. ¶ In gl.quid ergo in fi.hanc tenet vbiqꝫ glo.et hanc approbat in aut.de here.et fal.§.primū quidē.Et hanc tenēt doc.qui etiā dicūt vltra ꝙ huiusmodi quarta nō est hodie amplianda per aut.de triē.et se.Pet. tamē de bel.perti.tenet qđ sit aucta:q: cū illa aut.intēdat subuenire aduersus querelā inoffi.testa.et is pōt querelare sicut naturalis legitimus:et videt ꝙ sit aucta.et alleg.ff.si qs cau.l.si cū.§.q iniuriarū.Prima videtur verior:q: hoc non cōditionaliter ꝭm quartā debitā naturalibus et legitimis: vt dicā.j.proxi.§.in gl.et repete ibi cū alleg.ff.fa.er.c.si filia.§.j.Ja.hoc improbat dicendo ꝙ statim totū restituit:q:.§.ille cū aūt.factus fuit in fauorē filiorum:et ita nō debet i lesionē retorqueri.cōstat aūt qđ retorquet in lesionē:q: hoc iure statim plene restituit: vt hic.et sic ille.§.qui factus est ad ampliādū nō restringeret ꝭm eū per.l.qđ fauore.ff.
2 de leg. ¶ Preterea is.§.loquit in naturali filio.preterea per.§.illū nō retinet totū vsumfr.ꝫ dimidiā vnde verius est ꝙ statim totū restituat si cum causa ipm emācipet.d.l.si.si quid i frau.pa. Et caue:q: bona restituit statī cū emācipat.ꝫ quartā post mortem suā Quis Ro.cōtradixerit ꝭm Jaco.qui etiā in illo male dixit ꝫ eū dicēdo ꝙ si impubes moriat in vita patris arrogatoris ꝙ trāsmittit quartā ad heredē suū.ff.de col.bo.l.j.§.si impuberi.ꝫ hoc nō est verū.et ibi loquit cū pater erat mortuus.
3 ¶ Sed q̄rit qua actione aget ad hāc quartā.et dicit Ja.ꝙ nō peti.hered. cū istitutio nō facit eū heredē.itē nec actio ex testamēto si quarta fuerit relicta:debita erat.et ita nō valuit legatū.ff.de leg.ij.l.si debitor.si nō fuit relicta certū est ꝙ nō cōpetit actio ex testamēto vnde ꝫ eū dicit ꝙ agit actione ex testamēto si fuit relicta ex cōstitutione diui pij.Et ad formā argumēti respōdet ꝙ hic pr̄ nō legat ꝙ debet:q: nō erat obligatus ad quartā.ꝫ ad eā relinquendā sicut in illo q promisit pecuniā mutuare qui nō est obligat⁹ ad matuādū:et tn̄ si post mutuet agitur cōdi.ex mutuo.ff.si certe.qui pecuniā.Satis probabiliter loquit text.cū dicit alio mō ff.fa.erc.l.ij.§.j.quare dic qđ siue pater moriat testatus siue intestatus:dū tn̄ nō referatur questio proprietatis petit per iudiciū fami.erc.vt.d.l.vbi est casus.Si autē referat qđ et filius arrogatus i ꝑ.possideat:tūc si exheredatus sit recurrat ad querelā iof. testa.vt.l.papi.§.si qs impubes.ꝫ preteritus pōt dicere testm̄ nullū:vel petet eā vt debitā ex constōne diui pij.Et dicit ꝙ habebit quartā bonorū q̄ pr̄ habebit tpe mortis.ff.de bo.li.l.etiā.§.fin.C. de iof.test.l.cū queriť.et ita si sint plures naturales et legitimi habebit plusqꝫ ipsi.et est sile in aut.de triē.et se.§.j.Quid ergo si alienauit.dic ꝙ si gratuito fili⁹ reuocat.ff.si qd ifrau.pa.l.si.Si ti. nō gratuito vr̄ idē p.d.l.§ dat qua si caluisianā sicut creditori q reuocat.ff.si qd i frau.cre.l.q aūt.§.simili mō.Et hoc videt glo. sentire.C.si quid in frau.pa.l.j.§.de hoc.C.de inoffi.do.si vt alleg.

a **Minorem.** ¶ In glos.j.tot annos.[a] in fin.de quo in feu.de pa.te.et infir.c.j.cir.prin.dic ꝓplene vt ibi.Caue tamē vbicunqꝫ sit mentio de pubertate intelligit in dubio in masculo de.xiiij.annis in femella de.xij.et casus alibi sunt speciales: vt patet in.l.mella.et ibi no.ff.de leg.iij.l.cū filio.Et is.§.facit cōtra multos de summis pontificibus qui carnis affectu et precibus multos fatuos iuuenes episcopando fecerūt patres antiquorum sapientum:sed nō est mirandum:q: dominus in euangelio dixit.Faciam prodigia magna et signa in populo. hoc autem prodigium est et monstrum:vt hic patet in litera.

1 ¶ Actus qn̄ fit qui pluribus pⁿiudicare pōt oēs debēt vocari.
2 Comes dicit baronē sibi subiectum:an vasalli baronis debeāt vocari.

Licet autē. ¶ In gl.ꝙ nō est.ibi cū alle.ff.e.cū ado. Hec ratio nō vr̄ bona:q: qn̄ adoptat loco nepotis nō impedit in successione filiū qui pcedit.vt videbis. j.de exhere.li.p totū.ff.e.si is cui.Sed est ratio:q: lex noluit ꝙ eo inuito agnoscat filius ei cui tenet ꝓuidere et de bonis suis relinquere.vt.l.cū in adoptiuis.C.e.ꝫ cur nō vocant agnati qb⁹ succedit.vt.j.de le.ag.suc.§.p adoptionē.ff.de suis et le.her.l.post.§. hoc aūt.Dicas ꝙ illi nō tenent ꝓuidere adoptato:nec eis succedit inuitis:nec pn̄t eū exheredare si velint et istituere aliū.et iđ tene primā opi.q̄ sequit hic in gl.vcꝫ ꝙ inuito filio adoptat in nepotē succedit.vt sequit. ¶ Et no.per hec q̄ hic legunt ꝙ vbi
1 id agit pōt pⁿiudicare plurib⁹ irremediabiliter.ꝙ oēs sunt vo-
b cādi:[b] al's nō vt hic.et hoc intellige in actibus volūtarijs vel vbi agitur de aliqua ꝓuisione facieda per officiū iudicis.Sec⁹ si via actionis:q: tūc sufficit vocare illū cōtra quē agitur:et sic itellige hec iura.et.ff.de aqua plu.arcē.l.si in ꝓcedendo.C.si vt ab here.se ab.aut.si oēs.Et hoc facit ad multas q̄ones si agit de iure subie-
c ctionis inter duos.[c] Verbi gratia. ¶ Comes dicit baronē sibi
2 subiectū:nūquid debent vocari vasalli baronis.vel platus prelatū:an vocabunt subiecti illius q petit i subiectū. Et determina per pcedentia:q: si fiat ꝓuisio ex officio debent vocari:si inuia actionis nō.et de hoc extra de ma.et obe.c.humilis.dic ibi p doc. Sꝫ in casu quo debēt vocari valebit ꝓuisio si nō vocent:nō tn̄ in pⁿiudiciū absentiū:vt ibi no.Inn.Sꝫ gl.iuris ciuilis videt notare ꝯtrariū:vt.d.aut.si oēs.Dicas ꝙ nō vꝫ.et sic intellige ꝙ no.ff.de mino.l.et.§.fi.Cōcedo tn̄ qđ non oēs.quorū i futurū iteresse poterit vocādi sunt de necessitate:sed illi quorū pncipaliter.et pmo p hoc.§.et.ff.de ventre inspi.l.j.§.demum.nō tamē portabit eis pⁿiudicium nisi cōsenserit.ff.de leg.ij.l.pe.§.fi.et.l.cum ita.§.i fideicom.in fue.si vasal.fue.priue.cui de.defer.c.j.quin possint venire cōtra.si tamē al's nō disponēt facit eis preiudiciū ex cōsequētia: vt.s.dixi per.§.per adop.j.de leg.ag.suc.nō tamē in iure quesito nō vocatis inuitis:vt predictis iuribus.Itē gl.videt ꝙ sic.in fi. Hoc verū quādo datur extraneo in adoptionē:secus si auo vel alicui ascendēti.vt.d.l.cū in adoptiuis.§.si vero pater.et no.ꝙ potest dari casus i quo nēter succedit nec patri naturali nec adoptiuo:vcꝫ si adoptatus ab auo materno emancipetur post mortem patris naturalis:vt ibi not.facit ꝙ vna ecclesia potest vniri alij absqꝫ consensu rectoris qui eam gubernat.non tamen faciet ei preiudicium quin eā teneat q̄diu viuet.et hodie est hodie expressum extra de rebus eccle.non alie.c.ij.in cle.

In plurimis. ¶ In fi.text.hoc verū si filius vult. ff.eo.l.in adoptiuis.

Sed illud. ¶ In glo.qui oēs.Jac.narrat dn̄m suū dicere ꝯtra:vcꝫ spadonē sic natū castratū cui fuerūt amputata virilia.et melius est tenere cū gl.vt hic.ff.de iur.do.si serua.§.j.et tene ratione gl.pro qua facit.C.qui testa.fa. pos.l.discretis.Itē pōt reddi alia ratio:q: spado semel fui apt⁹ ad generandum alius non.argu.ff.de leg.ij.cum filius.§.heres. ff.de cura.l.si.in fi.glo.ff.de verbo.signi.l.spadonum.

1 ¶ Rescripta principum sunt intelligenda secundum ius cōe.

Femine. ¶ In gl.in acie.ibi cū alleg.l.si suspecte.§.fin. sed ille.ll.hoc non dicūt.vnde potes plane intelligere ꝙ femina semper cū rescripto possit arrogare cū nō ha-
1 bet liberos. ¶ In fi.ea.glo.rescripta enim principū sunt intelligenda ꝭm ius commune.ff.de vulg.ex facto.et hoc satis patet.C. e.l.mulierem.ibi cum dicit⁹perinde atqꝫ ex te progenitum.

Illud. ¶ In glo.j.per principē.habebas in glos.et ideo trāsit affirmatiue.nō autē habeas nō trāsit sicut quidam libri habent.

Sic enim. ¶ Glo.recitat hoc diuinādo historiā quā nō videt nosse.Debes scire ꝙ octauianus imperator qui fuit fili⁹ sororis iulij cesaris adoptauit Tiberiū qui erat puign⁹ suus et gener.et post ei successit imperio et p adoptionē tyberij habuit germanicū in nepotē qui prius erat adoptatus per tyberiū.et hec plene legunt in chronicis.et huius tpe passus fuit xp̄s.et no.p hunc.§.ꝙ licitū est q̄rere vias indirectas vt possit ad ꝓpositū pueniri.ff.de leg.ij.l.cū pater.§.titio.i fi.de ne.ge.at q natura.§.cū me.hic bonū.et ꝭm fidē licitū:dū tn̄ nō fiat dolose ad finē.nocēdi alij.ꝫ ꝯsulēdi.volūtas enim et ꝓpositū distinguūt maleficia.ff.de iiij.l.q iiurie.de fur.l.vnde.Et facit ꝓ illis q diuertūt et distorqūt cōtractus ne sit locus distrahēdi ꝓximis de genere vel dn̄o caueāt de cōscientia. Et not.ꝙ in casu quis nō pōt adoptare etiā cū principis rescripto.C.de natu.lib. l.legē.ꝭm Jaco.vel ibi supplicabat super legitimatione.si aūt super arrogatione supplicasset et princeps rescripsisset posset fieri. et ita intellige in aut.quib.mo.natu.effici.sui.§.illud.

1 ¶ Si id quod ago non valet vt ago: valebit vt valere poterit.
2 Filius an ex sola nominatione presumatur filius.

1 **Apud catonem.** ¶ In fi.glo.j.coram.[d] Dy.
d dicit qđ aut tractat de actu obligatorio:et tunc si non valet vt agitur:nec al's.vt.ff.de verb. obligatio.l.j.§.si quis ita.aut deliberatorio:et tunc si non valet vt agitur valeat vt valere potest.ff.de constituta pecu.l.ij.§.eum qui.lede hec solutio videtur tolli.ff.de acceptila.l.inutilis.secundum communem literam.sed responde vt ibi dicit tex.secundum eum:quia non videtur habere consensum: si ergo non valet iure pacti consensu deficiente: ergo nullo modo. Preterea facilius datur exceptio quam actio:vnde licet valeret acceptilatio iure pacti quo ad exceptionem non tamen contraheretur obligatio iure pacti.et hec procedunt secundum eum in contractibus:quia in iudicijs habet locum pars illa si non valet et.ff.de iureiuran.sed et si possessori.§.si iurauero.secundum eum.sed oppo.contra primum membrum.ff.loca.insulam.§.in operis.ff.de do.causa mor.l.vbi.de conditioni.et demonstratio.in testamento.

to.Xde

a ¶ Tot annos adde Bar.i.l.si arrogator.ff.de ado.et i.l.deinde §.si.ff.de li.exhi. et i.l.ꝓpterādū.§. j.in prin.et ibi remis.in apostil. meis ad Gui.de cu.C.de iudeis. aduerte tamē ꝙ quo ad alimēta pubertas est in masculino.xviij. ann.et in feminā xiiij. Ita not. Bar.Alexan.et doc.in.l.mela.ff. de adi.lega.

b ¶ Sunt vocādi.Vide hic do. Areti.prope fi.j. col.i verb.in gl. consentire.

c ¶ Verbi gra. Hanc questionē recitat et hic do. Aret.allegādo. Jo.fab.et approbando eius opinionem.

d ¶ Corā.Not. hic ang.ꝙ quasi possessio fructionis nō facit eū filiū qui nō est:vt hic.et p.l.iubem⁹ C.de li.cau. An aūt quasi possessio trāsferat on⁹ ꝓbandi aliū.de hoc remittit ad bar in.l.si pu⁹.et ibi doc.ff.d ope. no.nūc.ibi Bal. et Ludo.late.

to.ff.de serui.si tam angusti.de serui.rustic.predi.l.via.quidam di
stingunt an actus peccet in forma:⁊ tūc si nō vꝫ vt ago:nec vꝫ ⁊c.
Aut in materia:tunc aut intrinseca aut extrinseca.ff.de cōtrahē.
empt.l.in ven.in brocardicis vix potest dari certa regula tenet ta
men opi.Dy.in contractibus obligatoriis. Dicas tamē ꝙ fallit
in contractibus libertatē continētibus.vt.l.vbi allegat.⁊ in vlti
mis voluntatibus.vt.l.in testamento.ff.de re.dub.l. in ambiguo.
¶ Item fallit vbi contractus tenet.de se.verumtamen aliquid in
compassi quo ad executionem adiicitur:vt.l.insulam.§.in ope.⁊
l.si tam angusti.alle.⁊ si qui alii casus occurrant semper poteris
causas fallentie reperire.Et facit is.§.ꝙ si testes deponāt aliquē
esse filium titii simpliciter quod eorum testimoniuꝫ valeat q̄uis
non dicāt filium naturalē ⁊ legitimum:qꝛ de tali intelligunt de
posuisse:vt in aut.vt li.ma.⁊ avie.§.ad hoc s̄m Ja.⁊ Pe.in aut.
qui.mo.na.effi.le.§.si vero solummodo.col.vj.⁊ scripsi.s̄.de nup.
2 prope fi.¶ †Sequitur in tex.licet.Hic queritur nunquid saltem
ex tali nominatione presumatur filius.Videtur ꝙ non:vt hic.C.
de testi.nec professio.de here.insti.si pater.de pba.non epl'is.ff.de
here.insti.nemo.Dicas contra.imo nō talem presumptionem in
ducit nominatio:quin possit cōtra probari.ff.de pba.l.fi. de ag.
li.l.j.§.iul.de inoffi.test.si institut⁹.§.j.⁊ patet extra de pba.c.per
tuas.no.extra de fil.psbȳ.c.Michael.per gl.⁊ doc.qui fil. sint le
gitimi.c.trāsmisse.Et per hoc pōt dici ꝙ q̄uis Papa noīando
aliquē etiā ex certa sciētia decanū vel canonicū nō videt eū in di
gnitate approbare.vt extra de sen.excōi.c.fi.in cle.⁊ nihilominus
fit p̄sumptio p eodē:nisi cōtrariū probetur p iura p̄dicta.Item
hunc.§.intelligo quādo dn̄s nō errabat.vt.d.l.neqꝫ.sed in dubio
presumo ipsum non errare:vt ibi scripsi.j.qui tut.test.da.pos.§.j.

¶ Quibus modis ius patrie potestatis soluitur. Rubrica.

1 ☞ Consuetudo est in aliqua terra ꝙ si qs moriat sine liberis in
ptāte existētib⁹ dn̄s terre hꝫ bona illius morientis.Morit quispiā
relicto filio sacerdote vel episcopo:an dn̄s terre habebit bona.
1 Videamus.[a] ¶ †In glo.nisi in casu.in fi.
a doc.Ja.⁊ Pe.inducūt hanc
b glo.ad.q.[b] ꝙ vbi aliquis moritur sine liberis in pote
state exn̄tib⁹ dn̄o terre habet bona iure man⁹ mortue
de consuetudine terre. Pone ꝙ aliquis moritur relicto filio sa
cerdote vel ep̄o qui per dignitatem exiuerat de patria potestate:
nūquid dn̄s habebit bona iure man⁹ mortue.Ipsi dicūt ꝙ non:
qꝛ non videt exiuisse de patria ptāte in suū dānū p hec que hic di
cuntur s̄m eos.exēplū eorū bonorū est in ep̄o.vt.C.de episc.⁊ cler.
aut.sed ep̄alis dignitas. sed in sacerdote nō vꝫ verū ꝙ liberet. vt
ptꝫ.C.de epi.⁊ cle.aut.p̄sbyteros.⁊ ita tꝫ Inn.extra de eta.⁊ qua.
indecorū q̄uis gl.ibi cōtra.sed bene verū est qd̄ quo ad beneficia
c non curatur de patria ptāte.extra de iudi.c.si annum[c].lib.vj.
1 ☞ Vicegerentes pape vel prefecti vrbis an possint deportare.
2 Ratio vbi est eadem ibi idem ius constitui debet:qualiter hec re
gula intelligitur.
3 Deportati hodie an per reges possint restitui.
4 Princeps si aliquem deportatuꝫ restituit in integrum:an possit
preiudicare si alteri sit ius quesitum.
5 Banniti ⁊ deportati an sint filii vel differant ⁊ qualiter.
6 Defensor ciuitatis an possit relegare.
7 Pater si ingredit religionē:an fili⁹ liberetur a patria potestate.
1 Cum autem. ¶ †In glo.hic not.doct.dicunt[d] ꝙ
d vicegerentes pape vel prefe.vrb. pn̄t
deportare. ⁊ intelligunt vicegerentes qui in locum defuncti sub
stituti sunt de quibus.C.de eo. qui vi.al.obti.l.j.tales enim ordi
narii reputantur.⁊ ideo dicūt ꝙ si duo sint ordinati in locū epi
scopi mortui ꝙ quilibet potest exercere per se.ff.de offi.procon.l.j.
hic non sunt hec multum necessaria nec bene sedent . Sequitur
in eo.gloss.ibi. si autem alius iudex.cum allegat.l.si quis.§.eius.
glos.alibi videtur tenere quod valet : sed est in suspenso quousqꝫ
princeps deliberet ⁊ insulam assignet . vt not.in.l.inter.§.alle.⁊
illam glo.sequitur Dy.extra de re iudi.c.cum licet . quia cum li
citū sit ei animaduertere ⁊ ad literā attendere:ergo multoforti⁹
deportare.sed hec videtur verior per.l.alle. sed bene verum est qd̄
potest in insulam relegare.vt.l.relegatorum.quāuis glos.videan
2 tur dicere contra.ff.de offi.pre.l.omnia.¶ †In glos.hic not.in fi.
illa non ob.quia ibi est diuersa ratio ⁊ idem ius.⁊ nos loquimur
quando est eadem ratio.Sed ob.C.de interdi.ma.l.ma.l.cura.de
predi.curi.l.fi. Quidam dicūt ꝙ vbi prohibitio vel permissio est
odiosa non otinet regula.vt in contrariis.alias sic:vt hic.ff.ad.l.
aquil.l.illud.Sed his ob.ff.de iniust.ru.testa.l.iii.§.j.quare tenet
regula.⁊ dic ꝙ in.d.l.non est per omnia eadem ratio.in.l.enim si.
ratio est:quia procliuior est quis ad vendendum ad fi. quod ha
beat pretiū q̄ ad donandum.⁊ in.l.curatorem:est etiā alia ratio:
quia non est verosimile ꝙ filia trahat ita filium ad voluntatem
patris sicut vir vxorem que per omnia obsequitur viro . ⁊ hanc

opi.sequitur Dy.extra de re iudi.in argumentum.⁊ Joā.mo. ex
tra de elec.c.vbi maius . Et caue:quia hic prima facie non vide
tur eadē ratio:quia si filius exeat de patria potestate patre amit
tente ciuitatem nō est mirabile:quia pater ex delicto suo eā amit
tit:sed quod pater amittat ex delicto filii:⁊ sine suo delicto nō vi
detur eadē ratio:sed dic quod eadem ratio attēto ꝙ vterqꝫ ciui
tatem ⁊ iura ciui.ex quibus patria potestas inducitur amittit.
3 ¶ †In glo.alias principali.in fi. Ego credo ꝙ hodie possint re
e ges qui non habent superiores:[e] sed alii nō.⁊ ita restringo quod
not.Inno.extra de sen.⁊ re iudi.c.cum te.⁊ dixi.s̄.de nupt.prope
fi.¶ In glos.s.q̄tum ad honores.in fin. hoc approbatur per oēs
doct.⁊ vbiqꝫ:non tamen intelligas quod verbum restituo solum
hoc faciat argu.in.l.si pater fuit restitutus. sed hec verba in inte
4 grum restō.vt eo.tit.li.j.¶ †Sed quid si fuit alii ius acquisitum.
verbi gratia aliquis qui tenebat res in feuduꝫ vel ad censum fuit
cōdēnatus ad amissionē corporis ⁊ bonorū sic ⁊ bona fuerūt do
mino applicata vel fisco a quo ea tenebat vel de cōsuetudine vel
de iure iuxta illa que scripsi.C.de bo.dā.aut.bona dā.quero an si
princeps in integrū restituat bona alii acquisita reddant eidem
videt ꝙ sic.⁊ per hec iura contra est:qꝛ princeps nō tollit dn̄ium
C.de preci.impe.offe.l.quoties.⁊.l.rescripta. ⁊ facit.C.de re.mi. se
mel.de sen.pas.l.fi.ver.ita tamē.ff.de decur.l.ii.ff.de nata.resti.l.fi.
¶ Sed quid si ante habeat officium ⁊ in inte. restitutus videre
tur secus: quia p̄nceps potest tollere ⁊ dare officia sicut vult nec
tertio preiudicat: cum tamen sint officialium quo ad proprieta
tem. Sed satis potest dici contra saltem in casu quo deliquerant
in officio.C.de succe.⁊ arca.si aliquid.do.Jaco.⁊ Pe. inducunt
hunc.§.cum glo.sua.ad.q.Quidam cui gratia facta fuerat in ali
qua ecclesia sub expectatione prebende ⁊ reuocatus per summū
pontificem impetrauit restitutionem sue gratie:queritur an pre
feratur aliis qui impetrauerant inter reuocationem ⁊ restitutio
nem.ipsi videntur dicere ꝙ sic p hec iura ff.de bo.pos.cōtra ta.l.j.
ad fi.Tamen dicunt ꝙ dn̄s eorū dicebat quod posset dici cōtra
⁊ qd̄ hn̄ rn̄deret ad hoc.⁊ ita trāseunt.Tu vero dic ꝙ restitutus
nō preferat p illa que dixit.⁊ est casus extra de rescri.c.q̄uis.li.vj.
¶ In glo.no.hic differentiam.ibi.cum allegꝫ.ff.de bo.dā.l.j.
5 ¶ †De his bānitis habemus parū in iure nisi in iurib⁹ nouis vt
C.de sac.sanc.ec.aut.item nulla.de here.et.gazaros.in feu.hic fi.
lex.in prin.⁊ debes scire ꝙ interdū nōnulli bāniūtur propter cō
tumaciā:quia nō veniūt vocati p bānū.⁊ de his non est.q.qꝛ non
assimilant deportato:qꝛ nulla sentētia fert cōtra tales:sed solum
bona annotant iuxta materiā de requi.re. Sed sunt quidaꝫ qui
bānīunt p snīas ⁊ bānū eis p pena impon it.⁊ de his poterat esse
qō.q̄uis glo.pbabiliter loquant:tn̄ doc.dicunt qd̄ non similan
tur deportato cū nulla eis insula assignetur: ⁊ qꝛ oēs bāniuntur
de cōsuetudine:⁊ tn̄ non deportantur:vt apparet.ff.de le.iii.l.j.§.
a prefatis.⁊ ita consueuerunt notare.C.de her.insti.l.j.spe.tamen
6 approbat opi.glo.de fi.instru.§.cōpē.ver.qd de bānitis ¶ †Iteꝫ
in fi.e.glo.doc.dicunt ꝙ imo nō tn̄ per rōnē glo.qꝛ relegatio non
est de mero impio cum non cōtineat mortem nec mēbri abscisio
nem:sed quia spāliter cōmittitur p̄sidi.ff.de inter. ⁊ rele.l.relega
torū.⁊ ideo credo qd̄ minores iustitiarii qui nō hn̄t aliā iustitiaꝫ
7 possint bānire vel relegare.⁊ ita seruat de facto. ¶ †Sed q̄rit an
si pater ingrediatur religionem filius liberetur a patria potesta
te vel ecōtra si filius intret. videtur ꝙ sic cum amittat ciuitatem
⁊ mundum ⁊ intret in alterius potestatem:videlicet abbatis vel
superioris.xviii.q.ii.abbatē.ff.de adul.l.si euenit.Hec qd̄ tangi
tur in spe.de sta.mo.ver.xii. ⁊ ibi recitantur diuerse opi .finaliter
tamen plus placet qd̄ retineatur patria potestas cum non repe
riatur inter modos eam soluentes . Satis tamen potest dici ꝙ
professus non possit prouidere de tutore nec substituere. ⁊ ita in
tellige quod ipse plenius no.in.e.ti.ver.liii.⁊.lv.⁊ de tuto.§.fin au
tem.vers.sed queritur.quia testari nō potest.vt in aut.ingressi.C.
de sac.sanc.eccle.⁊ de hoc scripsi in autē.si qua mulier.eo.titulo.
Si ab hostibus. ¶ In gloss.hostes sunt.in fin.
ego credo ꝙ hodie etiam sint
hostes quibuscunqꝫ bellum licite indicitur per quoscunqꝫ qui li
cite indicere possunt.⁊ vide ple.s̄.de iure na.§.ius autem.¶ In
glo.hec colligūtur.ff.ad mace.l.j.§.j.ff.de sti.ser.l. si seruus cōmu
nis.§.pe.verum est tn̄.ꝙ tex.dicit quod non est plene liberatus.ff.
de suis ⁊ legitimis.here.l.in suis.§.j.doc.Jaco.⁊ Pe. mirantur
quomodo lex introduxit quod nostri captiui per hostes essent
serui:quia hoc est contra nos ⁊ nostros.sed finaliter dicūt quod
hoc fuit ex quadam necessitate:quia si nō essent serui sequeretur
qd̄ haberent bona ⁊ bona illa hostiū essent:sed propter hoc non
sequitur ꝙ essent sua ex quo de facto non tenerent.vnde potes di
cere quod sit vtile etiam ipsis captiuis quod sint serui : ne forte
inimici faciant eos contrahere:vel alias testari prout vellent:vel
alias forte sine vi fauore inimicorum hoc facerent.
1 ☞ Pater habet hodie certam partē bonoruꝫ filii in premium
emancipationis: an autem mater admittatur simul cum patre.

a ¶ Videamus. Vide Ang.aret. diuidenteꝫ hunc tit. in sex partes.

b ¶ Ad questionem. Hanc questioneꝫ ponit do. Are. hic in.j.col. ⁊ determi. eā s̄m opi.Joā.fab. hic Item inducit ad aliaꝫ questionē si ille qui impetrat primā vacaturaꝫ interim accepit vxorem tp̄e vacature sit mortua: q̄ tamen poterit obtinere primaꝫ vacaturā ⁊ addit ea q̄ no.in.c.gratia d̄ rescri.in cle.

c ¶ Si annum. Ubi vide do.Geminianū in.§.vl. illius.c.ver.Quero an filiusfa. et Christ.por.hic.

d ¶ Doc.dicūt. Latius hic per Aret.in versic.in glos.in verbo deportatum.

e ¶ Habent superiores. querit hic Ang. an ciuitates non recognoscentes superiores possint ea que sunt reseruata principi: veluti indulgere ⁊ restituere deportatum ⁊ similia.vide eum hic pulchre loquentem.

a ¶ Correctus. Vide hanc questioné latius hic. tractatã per do. Are.i.ij.col. post me.in ṽ. Querũt hic Jaco. Pet. ⁊ Jo.fa. ⁊ vide hic Aret. an pr̃ possit emácipare filiũ ad vnũ actũ tantũ.in.iij.colũ. in ver. Quero an pater.

1 **Preterea.** ¶†In fi.magne glo.querunt doc.nũquid finis huius.§. sit hodie correctus[a] per aut. de here.ab intest.§.ꝯñs.viij.col.imo mater ꝯcurrit cũ patre. Dicunt doc.ꝙ Azo dicit ꝙ sic.Hu.dicit cõtra.Caue:qꝛ doc.nõ multum bene recitãt opi.doc.quib⁹ Azo ⁊ Hu.monent̃. vñ meli⁹ recitant̃ in glo.ff.si qs a pa.fue.ma.l.j.circa p̃n.in gl.qꝛ eadẽ.vbi tãgit̃ rõ q̃ mouebat Azo.q̃ hic recitat̃ ſm illa scripta.dic opi.Hu. veriorẽ: qꝛ rõ illa q̃ ibi reddit̃ non penitus correcta imo remanet in aduẽtitijs quo adṽsumfr.in ꝓfec.in toto.qꝛ in illis nil corrigit l.cũ op3.C.de bo.q̃ li.ſ3 de eo ꝙ doc.subintrãt.de quo Azo ⁊ Hu. nõ se itromiserũt.an hodie mater admittat̃ cũ pr̃e p.§.ꝯñs. Querimus ꝯfundi⁹: ⁊ certũ est ꝙ de iure antiquo pr̃ excludebat matrẽ.C.ad tertu.l.ij.j.e.§.p̃ferunt̃.⁊ iõ dicũt doc.hic de iure autẽticoꝝ i casu p̃nti: ⁊ qñ tractat̃ de successiõe ex testõ sicut h̃.⁊.§.ꝯñs. loquit̃ in successiõe itestati vt ꝯsuenit notari.C.de li.p̃te.aut.ex cã ⁊ ita rõ.§.stat nec mutat̃ in aliquo ſm eos.salua tãtoꝝ doc.reuerentia.imo parificant̃ pr̃ ⁊ mr̃ qñ fili⁹ fecit testm̃.in aut. vt cũ de ap.cog.§.⁊ h̃ qõ.vñ dic ꝙ Ambo simul veniũt nõ extãtib⁹ liberis per.d.§.diuersis tñ iurib⁹.qꝛ si mr̃ p̃teriret̃ vel exheredaret̃ dat̃ ei querela.C.de inof.test.cũ filiũ. pr̃i ṽo exheredato dat̃ q̃rela.ff.de inof.test.l.pr̃.si preteread̃ põt dicere nullũ.p.d.§.⁊ hoc qõ. vel põt dici ꝙ hodie mater p̃terita possit dicere nullũ.p.d.§. qui vtrũqꝫ parificat.nec hodie obtinet ꝙ hic dicit̃.nec dictus titu.vel posset dici ꝙ ille titu.obtineat si pater preteriret̃ cũ causa.primũ tamen magis placet.de hoc scripsi.C.de lib.prete.aut.non licet.

1 ☞ Tacens an habeatur pro consentiente vel non.

2 Pater habens duas filias: maritauit vnã ex illis de bonis proprijs: postmodu3 maritauit aliam de bonis matris: presente nec non contradicente prima maritata: an ei preiudicet.

b ¶ Regula. Vide de hac regula hic Are.in.ij.col. in ṽ.in gl.nõ contradicẽte.⁊ Xpo. por.qui remittit ad Bal.in.l. si sine volũtate.⁊ hic C.ad senatuscon. vell.item post oẽs vide pulchre do. Fel.c.cũ.m.ferra. colũ.xix.post me. in versic. quarta conclusio.

c ¶ Causa pene. Vide hic ple.do. Aret.de itellectu huius gl.⁊ aliqd per Bal.

d ¶ Transeamus. Iste tit.ſm Ange.diuidit̃ in quattuor ptes quẽ Vide hic.

e ¶ Permissũ. Diuide in tres. Vide Ange.hic.

f **Admonendi.** ¶†In ver.sed ⁊ si pr̃.in glo.no.patientiã.in fi.Ja.dicit ꝙ hec est regu- b la[b] ꝙ q tacet nõ cõsentit.ꝯ sp̃alia sunt vel ꝓpter ꝯiunctionẽ:ꝑsonarũ:vt hic.ff.de do.inter vi.⁊ vxo.si seru⁹.vel qꝛ interuenit aliqd ex quo cõsensus põt p̃sumi:qꝛ re sua vendita recipit p̃tiũ.vt.ff.de euic.l.qdã.ex parte.glo.vr̃ a ꝯrio sensu ꝙ q tacet consentit.⁊ ꝯria sunt casus sp̃ales.vt no.in.l.caius.de pig.act.Dy.extra de re iud. c.is qui tacet.distinguit.qꝛ aut tractat̃ de aliquo obligando ⁊ taciturnitas nõ operat̃ cõsensum.ff.de ꝓcu.l.filiussa.§.inuitus. fallit ꝓpter fauorẽ publicũ.ff.ad muni.l.ij.de decu.l.heres.§.fi.Item fauore pupilli.ff.de fideius.tu.l.iiij.§.fi.aut de exceptione querẽda vel preiudicio generãdo: tũc dic ꝙ q tacet nõ cõsentit nec dissentit:imo tacere est mediũ inter ꝯsensum ⁊ dissensu3.vt pt3.ff.de tribu.l.j.§.sciam.al's aũt trahitur ad alterũ extremoꝝ cõsensus vel dissensus.in quo dic ꝙ aut cõtradicẽdo poterat impedire: ⁊ tũc trahitur ad cõsensum.ff.de pig.l.fideiussor.§.pater. de aqua plu. ar.l.labeo.aut nõ:tũc nõ assimilat̃ ꝯtradictiõi.ff.de pi.ac.l.caius. de leg.ij.l.titia.§.lucius.extra de re iudi.in spe.li.vj.Sed op.cõtra primũ mẽbrũ.C.de fideius.l.j.ff.de vsu.cũ de in rẽ ver.S3 dic ꝙ regula intelligit̃ de nuda taciturnitate nõ de adminiculata aliquo extrinseco ꝙ faciat p̃sumi cõsensum.in legibus autẽ cõtrarijs est adminiculũ p̃stationũ ⁊ tpis transcursus ex qbus p̃sumit̃ cõsensus.Item oppo.ff.si ser.vẽ.si a te vbi operat̃ obligationẽ ⁊ actionem. S3 dic ꝙ regulariter nõ obtinet nisi quis cõpelli posset ad cõsentiendũ.C.de acqui.pos.l.min⁹.¶ Item non obtinet in actu concupiscibili: qꝛ tũc videtur consentire:secus in oneroso.vt no. Inno.extra de elect.c.in genesi.extra de despon.impu.c.j.§.porro. li.vj.item regula nõ obtinet qñ agitur de obligando vbi tacet in fraudã.C.ad vell.l.si sine.C.si res ali.pig.da.l.ij.illud no.ꝙ vbi in casibus quibus opus est expresso consensu patiẽtia nil operatur. ff.de aut.tu.l.ij.doct.inducunt hunc.§.ad.q.

2 ¶†Quidam maritauit vnam de duabus suis filiabus de bonis proprijs: post maritauit aliam de bonis matris: presente ⁊ non cõtradicente prima maritata.nunquid preiudicatur ei vt non possit petere partem in bonis maternis datis in dotem.videtur quod sic propter coniunctionem personarum.⁊ in.l.si seruus . ipsi distingunt an esset emancipata: ⁊ tunc preiudicet: alias non.in aut.de nup.§.si vero expectet.item facit ꝙ si alter de fratribus indiuisis maritet filiam suam de bonis communibus sciente ⁊ non contradicente altera quod sciens ⁊ non contradicens preiudicet sibi per.l.si seruus.

Illud. ¶ In gloss.secus.in fin.⁊ est ratio fauor libertatis vt ibi scripsi.

6 **Et quidem.** ¶ In glo.hic no.etiam ex vna de causis p̃dictis.quia suũ non esset sibi cã pene[c] imo libertatis acquirẽde cõtra.l.relegatoꝝ.ff.de inter.⁊ releg.C. de decu.l.ne quis officialium.vnde propter ingratitudinem reducitur ad potestatem.C.de mag.l.j.quasi sibi sit pena.ergo propter delictum non debet habere premium libertatis.

¶ De tutelis. Rubrica.

¶ Hanc rubricam tex. continuat.

d **Transeamus**[d] ¶ Ad aliam diui⁹sionem.i.subdiuisionẽ.nam primũ mẽbrũ diuisionis posite.s.de his q sunt sui vel ali.iur.subdiuidit̃.¶ In glo. qd ergo.in fi.gl.hec nõ ꝓcedit i casib⁹ in qbus patri vsusfru.nõ q̃rit̃.vide.C.de bo. q̃ li.l.cũ nõ solũ.§.finaũt.⁊.l.cũ pr̃.§.exceptis.cũ aut.ibi posita.ff.ad treb.l.in parte.¶ In glo.nã nisi.in fi.hec distinctio nõ est sufficiẽs: qꝛ primum mẽbrũ destruit.§.sed ⁊ si seruo.de le.con.vñ dic ꝙ aut hereditas ⁊ libertas relinquũtur ab eodẽ herede.aut a diuersis heredibus.aut ab vno libertas.ab alio hereditas. aut a diuersis vno legatario alio herede.primo casu aut seru⁹ erat hereditari⁹ ⁊ põt cogere.aut heredis ⁊ nõ potest sic intellige.§.s3 ⁊ si seruo.⁊.§.fi.de l.cõ.⁊ ibi no. Secundo casu nõ põt cogere.vt.l.si res.§.j.e.tit. nisi vtriusqꝫ portio ad vnũ deuenerit:vt.d.§.fi.In tertio casu dic ꝙ si sit vn⁹ heres nõ cogit̃:vt.l.nõ eũ cogẽdus.eo.ti.si pl'es cogunt̃. vt d.§.fi.⁊ no.e.ti.l.apud iul.antistes.⁊ ſm hãc dist.itellige.l.mulier. §.nõ est.eo.ti.sed cũ seru⁹ heredis nõ possit cogere quid si alij nõ fuerit relicta libertas ⁊ fideconf.hereditas. Satis põt dici ꝙ iste possit cogere si dñs su⁹ velit eũ vẽdere: vt videt̃ notari.ff.ad treb. l.ita.§.fi.Hec distin.videt̃ ⁊ plenior ⁊ planior ꝙ̃ illa doc.Ja.⁊ pe. ⁊ est de mẽte Dy.in.d.§.fi.⁊ gl.⁊ doct.q̃rũt h̃ an tutor debeat sustentari de bonis pupilli.⁊ dicũt ꝙ sic:in eo qõ plus expẽdit negotiando ꝓ pupillo ꝙ̃ expẽderet in domo sua.⁊ si esset hõ q al's viueret de laboribus suis d3 ei satisfieri de eo qõ posset lucrari.⁊ sic intelligo.ff.eo.l.a tutorib⁹.§.fin.ff.ad exhi.l.si hereditas.fa.her.ex pte.de pe.her.sed si lege.cum.§.qõ aũt.¶ In gl.no.tutelã.Et hec est ꝓ opi.Azo.qui dicit ꝙ hec ṽba iure ciuili sunt de diffinitione pla.Ja.cõtra.cui⁹ opi.reprobat.de hoc.ff.e.l.j.in gl.¶ In gl.s.a.l. vel a iudice.in fina.vel dic data a lege vt pt3 in legitimis tu.quos lex dat.ff.de le.tu.l.legitimos.ac ꝑmissa:vt p3 in tutorib⁹ testamẽtarijs ⁊ datiuis quos.l.non dat sed dare ꝑmittit: vt pt3 expresse. ff.de testa.tu.l.j.de tu.⁊ cu.da.ab his.l.j.eo.§.permissum.

Itaqꝫ. ¶ Sic in defensore.C.de defen.ci.l.defensores.nihil ⁊ in consule.in aut.de consu.§.aliorum.

1 ☞ Femine non possunt dari tutrices.

2 Tutor vnus si detur in testamento alius in codicilis: an vterqꝫ erit tutor.

e **Permissum.**[e] ¶†Parẽtibus. intellige masculis. nam femine nõ pñt dari tutores.ff.de cõfir.tu.l.ij.itẽ hoc verũ in patre naturali.qd de adoptiuo vel arrogãte põt dici de arrogãte qõ possit ꝓuidere:qꝛ põt substituere saltẽ in.iiij.ff.de adop.l.si arrogator.§.ij.⁊ iõ de adoptiuo si sit de maiorib⁹ ꝑ quoꝝ adoptionẽ fili⁹ trãsit in potestatẽ:secus in alijs de quo.C.de adop.l.cum in adoptiuis.s.de adopt.§.sed hodie. ¶ In glo.naturalibus.in fi. cum tutor detur persone non rebus l.eo.titu.§.certe.quomodo hoc casu datur rebus. Potes dicere ꝙ in hoc casu datur persone. ⁊ quod datur rebus exponit.i. propter res.In glo.vel codicillis.in fi.alias si non essent confirmati. vt.ff.de confir.l.iij. vel contra hodie cum habeantur pro confirmatis.j.de cod.§.non tñ.⁊ sic videtur tenere.glo.in.d.l.iij.ff.eod.

2 ¶†Quid si vn⁹ detur in testõ alius in codi.dic.C.de test.tut.l.ij. quia vterqꝫ erit: ⁊ secus in procu.l.si quis cum procu.§.fin.qꝛ pupillo plures expedit habere tutores.non sicut dño habere plures procu.¶ Sed qd si testm̃ sit imperfectũ vel minus solenne.videtur quod non valeat.vt.d.l.iij.ff.eo.C.de cõfir.tu.l.ij. ¶ Sed hoc videtur correctum per.l.hac consul.§.ex imperfecto.C.de testa. ⁊ ita tenet ibi glo.⁊.d.l.ij.sed alias contra.cuius opi. videtur sequi quedã glo.nona.eo.ti.l.j.⁊ spec.in ti.de tuto.§.j.ver.quid si det. ⁊ Ja.de ra.in.d.l.ij.pe.vero de bel.perti.tenet primã: sed opi.Abb. ⁊ aliorum magistrorum placet vt euitetur legum correctio: ⁊ qꝛ tutor qui legatur ex dispõne testãtis est extranea persona.⁊ sic nil facit ex perfecto.imo ad cõtrariũ.¶ In glos.fi.⁊ nunquid.in fi.l. iij.tres enim sunt all'.q̃ hic incipiũt.¶ In gl.si aũt.ibi cum dicit. nepotes sub.nati. ⁊ concepti ante emancipationem.ff.de cu.fu.si furioso impuberi.¶ In glo.non ergo.ibi cum allegat.§.si decreto. Contra ꝙ non sit datiuus: quia datiuus qui se excusat non amittit legatum: ⁊ tñ cõfirmatus amittit quasi testamẽtarius.ff. de excu.tu.l.nelennius.cum.l.seq.¶ Item qꝛ precedit legitimum quod nõ faceret si esset datiuus.ff.de test.tu.l.iõqꝫ.de tu.⁊ ra.di.l. si tutor.j.Item qꝛ nõ satisdat.vt.l.qui a patre.ff.de confir.tu.⁊ tñ cõfirmatur sine cognitione cause.vt eo.titu.l.j.§.pe.Sed opi.glo. videt̃ verior ⁊ illã sequit̃ Dy.in.l.qui a patre.alleg. pro qua facit ff.de fal.l.vxori.§.j.⁊.l.si furioso puberi.q̃ hic allegatur in glos.de ad.tu.l.qui nego.§.testõ.quia confirmatio aliquid addit.ff.de insti.⁊ iu.l.iusci.aliquid tñ sapit de natura testamentarij:vt legib⁹ cõtrarijs.¶ In ea.gl.in ⁊ pro hoc etiam.d.l.ideoqꝫ . Dy.dicit ꝙ ibi certum est testm̃ nõ tenere:tunc precedit legitimus vbi est dubiũ tũc cõfirmat⁹:s3 ipse nõ euadit.l.si furioso puberi.all'.ꝑ quam vr̃ quod datus curator a pr̃e cõfirmat̃ ⁊ excludit legitimũ:qꝛ cura.furiosi legitimus est. vt.l.de creationibus.C.de episc.au.de cu. fu.l.fina.

tu.l.fi.⁊ tamen ibi certum erat non tenere cu.datioñe.si opiñ.glo. tenere vis dic ꝙ ibi erat nullus legitimus. Uel potes dicere ꝙ ibi testamentũ tenet vel semel tenuit: verũtamẽ tutoris datio non tenet ex aliqua causa: qꝛ tũc ꝓcedat cõfirmatus: sed vbi testm̃ de se nullũ est ipo iure ⁊ ordinata in eo: qꝛ factũ forte ab intestabili precedat legitimus.vt.l.pro ⁊ cõtra alleg.facit.ff.de testa.tu.l.si quis sub ꝯditione. ¶ In gl.quia nõ satisdat.ibi cũ allegat de cur.fur. l.fi.in feu.si vas. cõtra consti.lota.§.j.in fi.ea.glo.sed non videtur anceps ꝓpter fidem testãtis per quã fuit approbatus.j.de satisd. tu.§.j.item ꝙ hic dicit ꝙ non fit inquisitio: intellige nisi de illis que pater ignorare potuit.vt.ff.de confir.tu.l.vtilitatem.

a ¶ Qui testamento[a] tutores dari possunt. Rubrica.

1 ☞ Mutus non põt esse tutor: põt tñ esse ꝓcurator ad negotia.

1 Dari. ¶ † In glo.nisi sit.in fi.sed põt esse procu.ad negotia.ff.de ꝓcu.l.mutus.nũqd ergo tenet. videt ꝙ sic cũ detur cura.bonorũ administratiõi.j.eo.§.certe.sꝫ cũ ꝓcu. habeat agere in iudicio ⁊ cãs defendere satis videt par inhibitio in tut.⁊ cu.vt.C.q da.tuto.pos.in rubrica nisi ꝓficiscant.⁊.e.ti.l.luminibꝰ. ¶ In glo.cũ eni sit.in fi.vbi vr̃ casus cõtra gl.in vltimo dicto ibi.nec multũ ⁊c.vñ dic ꝙ aut testatore: tũc tenet tm̃ de peculio siue agnouerit siue nõ: vt.l.luciꝰ.ibi. cum nec multũ.⁊ ibi no.vl̃ a iudice. ⁊ tũc distiguit aut agnouit vl̃ nõ: vt hic no.in hoc tñ est dr̃ia inter tutelã ⁊ alia munera publica.qꝛ in aliis pr̃ pñs tacite agnoscit si nõ ꝯdicat.ff.ad mu.l.ij.hinc aũt opus est aliq̃ actu p quẽ agnatiõis ꝯsensus dep̃hẽdat.⁊ ita pꝫ in l.si filiꝰ.⁊ scripsi.C.qd cũ eo.l.j.⁊ de hoc nõ vr̃ gl.cauisse. sed q̃ est ratio quare pr̃ agnoscẽdo magis tenet qñ dat a iudice q̃ si a testatore.r̃ndeo: qꝛ datꝰ a testatore nõ satisdat.iõ nec pr̃ agnoscendo tenet vt fideiussor.vt.d.l.ij.ad muni.iũcto.j.de excu.tu.in ꝑnc. secus si a iudice. Sed hec rõ nõ est ꝑpetua: qꝛ si datur a iudice cũ inquisitione nõ satisdaret: vt videbis.j.de atti.tu. iõ dicas ꝙ lex nõ ꝓuidet ita sedulo qñ testator tutorẽ dat sicut qñdo iudex de quo nõ ita cõfidit: vt apparet per totam hanc materiam.

1 ☞ Tutela testamentaria recipit diem ⁊ conditionem: secus vero datiua.

Sed et seruus. ¶ In gl.sed a ꝑfide.in fi. qꝛ ꝑses nõ posset dare libertatẽ.ff.de nata rest.l.fi. ¶ In glo.hoc nõ expresso.qꝛ si sic exprimeret non valeret datio nec casu ex ꝯiectura tacite volũtatis cõpeteret libertas cũ in incertis ⁊ certis ⁊c.ff.de ver.ob.l.cõtinuus.§.cũ ita. ꝫm Ja. ⁊ Pe.sed ob.qꝛ adiectio inutilis deberet reiici ⁊ actꝰ valere.C.de lati.li.l.j.§.illo ꝓcul.de pec.le.l.si peculium.§.j. So.ibi qñ constabat de datione volẽtis libertatẽ dare.hic ecõtra.ff.de ma.te.l.fin. ¶ In glo.ibi.videt.in fi.vel dic q seruus hꝫ testamẽti factionem cũ adiicit libertas.ff.de leg.j.l.si seruus legatus.⁊.l.pe.C.de neces. ser.her.insti. ¶ In gl.si puꝰ.in fi.illa videtur cõtra: qꝛ agendo nõ hꝫ iustã cãm ignorãtie q in alteriꝰ ius succedit: vt testator q agit dando tutorem: sed dic ꝙ illud obtinet qñ astitit in iudicio non si in actibꝰ extraiudicialibꝰ.ff.ꝓ socio.l.fi.⁊ facit.C.de iu.emphy. 1 l.ij.cum not. ¶ † In glos.nam non erit.in fin.lex quam glo.alleg. non videtur pro ea: quia tutela testamentaria bene recipit diem vel conditionem: quamuis non datiua.s̃.ꝑxi.ff.eo.l.tutor datus. ⁊.l.si quis sub conditione. sed dic qd gloss.intendit ita inducere actus legitimi non recipiunt diem vel conditionem prohibitam. ita autem est prohibita in odium domini qui potuit prouidere statim dando libertatem quod non potuit quando dat alienum seruum tutorem.ideo non valet tutoris datio ꝫm doct. Jo. vero refert hic ꝙ Ac.secundam approbat.⁊ facit hic.§.ad illa que notaui.s̃.qui ⁊ ex qui.cau.ma.non pos.§.idemq̃ꝫ.

Furiosus. ¶ In glo.fine hoc dictum fuerit.ibi cũ allegat.§.furiosus.⁊ est mirabile. Quia si in institutionibus ⁊ legatis esset: secus si institutus ⁊ legatariꝰ essent inhabiles seu nõ capaces tpe mortis. vt dices.j.de her.qua.⁊ dif. §.in extraneis. Sed tutor datur ad prouisionẽ alterius non sui.⁊ ideo eius inhabilitas nil impedit quin valeat cuꝫ valere poterit: sed illi ad sui commodum recipiunt.ff.ad treb.cogi.§.hiq̃ꝫ. ⁊ facit ꝙ si furiosus cõstituitur procu.ꝙ valeat constitutio vt possit exequi furore cessante.⁊ ita intellige.ff.de ꝓcu.l.ij. Et pro hoc vide ꝙ possit ei conferre beneficium cum nedum prouidetur persone sed ecclesie: sed hoc nõ credo cum collatio non possit esse in pendenti.extra de elec.c.ij.li.vj. ¶ Item is.§.non obtineret si daretur a iudice cũ nõ possit dare sub cõditiõe. vt videbis.j.§.ꝑxi.

1 ☞ Judex quare non potest dare tutorem sub conditione.

Si certum. ¶ In glo.a testatore.habeas hic gl.non a iudice. quidã a iudice habẽt vel ab iu- 1 dice.⁊ est falsa.ff.de tute.l.muto.§.sub conditione. ¶ † Sed quare non potest dare iudex sub cõdi. R̃ndeo: quia actus iudiciales non debent esse in ꝑcedẽdi.ff.de iud.nõ queãdmodũ.qñ appel. fit.l.j.§.biduum. ¶ Certe doct.dicũt ꝙ si pupillus habet rem tm̃ in iurisditione vnius iudicis ꝙ ille iudex põt dare tutorẽ.de hoc videbis plenius.j.de excu.tu.§.datus.de atti.tu.§.hoc iure.

1 ☞ Nepotes an contineantur appellatione filiorum.

Si quis filiabus. ¶ In glo.ab omnibꝰ. insi. Sed ꝫm hoc videt qd quilibet dilectus appellatiõe filii cõtineat.ff. de her.insti.nemo.§.j.qd tñ.l.liberorũ.nõ innuit.imo contrariũ Jac.sol.vt no.ff.e. ꝙ si nepos.qui dicit talis dicẽdi varietas nõ cadit in idiotã.vult dicere ꝙ idiota cum loquit non facit differentiã inter liberos ⁊ filios.⁊ iõ nõ est vis quõ noĩet: sed in sciente est bene vis: vt hic.tu dic la- 1 tius † ꝙ de ꝑpria significatiõe vocabuli appellatiõe filiorũ nõ cõtinẽtur nepotes nec vlteriores: ⁊ hec est regula: vt hic.⁊.ff.e.quid si nepotes.in aut.de res.fideicõ.§.j.de non eli.se.nuben.§.cum igitur.ver.si intestatus.C.ad treb.iubemus.ff.de excu.tut.l.sed ⁊ milites.§.j.ver.hoc autẽ.⁊ reproba qd hic no. Et ita tenet gl.que videtur huic cõtraria.ff.de ver.sig.l.filii. Et dy.e.tit.in sta.vbi est casus.ibi cum dicit ex interpretatione.quãdo tñ ad eos ex interpretatione extenditur: vel propter duram separationem. vt.d.l.liberorum.§.sed ⁊ pap.ff.de legatis.iij.l.vxorem.§. concubine.C.cõia vtriusq̃ꝫ iudi.l.possessionem. vel ꝑpter idẽtitatem rationis.ff.de ri.nu.l.senatus.vel ꝑpter materiã in qua confertur.vt.d.l.liberorum. Et ideo si testator nullos filios haberet crederẽ nepotes ap- b pellatione filiorũ contineri[b].ff.de leg.iij.liberorum.§.quod tamẽ cassius. Uel propter vsum loquẽdi ⁊ ignorantiam testantis si teneas opi. Ro.⁊ Ja.vt.ff.de fun.instru.l.cũ delanionis.§.asinam. in fi.de leg.j.l.si seruus plurium.§.fi. ¶ In glos.etiam nati.in fin. intellige hanc glo.quando filius mortuus erat in vita patris vxore pregnante ⁊ auus moritur ea adhuc pregnante: vel alias non esset posthumus. vel caderet in ꝑtãtem patris: nec posset ei dari tutor.s̃.titu.j.§.permissum.⁊.§.cum autem.⁊ glos.nõ procederet.

a ¶ Qui testamẽto. Continua vt Areti.hic.

b ¶ Appellatione filiorum contineri. Adde Nico. de neapo.in.l.sed ⁊ milites.ff.de excusatione. tuto. Bar.in.l.gallus.§.institutẽs. ff.de libe. ⁊ posthu. ⁊ pleniꝰ in.l.j.§.penulti. ⁊ ibi glo.ff. de coniun. cum eman.liber.

¶ De legitima agnatorum tutela. Rubrica.

¶ Post testamentariam venit legitima: vt hic in tex.subiicitur: ideo sequitur de le.ag.tu.

Quibus. ¶ Op.quia cum principaliter tutor datur ꝑsone.s̃.tit.j.§.certe. ⁊ semper ꝑrimiores vocentur.j.ti.j.§.fi.ff.e.l. si plures. ⁊ hi qui sibi successuri sunt ⁊ tales suspecti sunt.C.vbi pu.edu.de.l.ij. videtur ꝙ tales admitti non debuerunt. Sed dic eos admitti: quia lex presumit ꝙ diligẽtius ⁊ melius faciant q̃ alii.si tamẽ sit suspitio persone educatur alibi. ⁊ ita patet.ff.vbi pu.edu.de.l.ij.

Sunt autem. ¶ In glo.nomen in fi.melius.ff.vñ li.l.inter agnatos. ¶ In gloss. ⁊ si masculus. in fin. quamuis enim nihil per patres sibi attineant nihilominus: quia ab initio fuerint coniuncti per lineam femininam sunt cognati ⁊ omnes descendentes ab eis.C.de leg.her.l. fin.mater vero cognata est ⁊ omnes qui ex parte ipsius attingũt j.ad orfi.in princ.de suc.cog.§.vulgo.ff.vnde cog.l.hac parte. ⁊.l. spurius. ⁊ ibi no.

Quod autem. ¶ In tex.in fin. super verbo decesserit. secus si excusaret vel remoueretur.⁊ generaliter vbicunq̃ꝫ remanent reliquie testamentarie.vt ff.de testa.tut.l.si quis sub conditione.§.j.sed quid si fecerit testamentum ⁊ dederit tutorem postea testamẽtum annullatur ex aliqua causa. Dic nõ esse locum huic.§.ff.de testa.tut.l. iure nostro. §.fi.cum.l.se.⁊.s̃.de tu.§.permissum.⁊.§.fi. ¶ Sed quid si legitimus primus in gradu tutor fuerit ⁊ desierit ex aliqua causa.glo. dicit in.l.si quis sub conditione.quod sequens legitimus admittitur quod potest esse verum si non remaneant priores reliquie. vt no.ff.de le.tu.l.intestatos.§.j.que.l.concor.cum isto.§.⁊ ideo satis videntur approbande gloss. que dicunt ꝙ matre conuolante ad secundas nup.succedit datiua.vt no.d.l.si quis sub cõditione ⁊ in aut.matri.C.qui da.tu.pos.⁊ in aut.de nup.§.sinantem tutelam.⁊ has sequitur Dy.multi tamen contra.

1 ☞ Hereditas cum deferatur iure ciuili pariter agnatis ⁊ cognatis: quare in tutela danda sit differentia inter agnatos ⁊ cognatos. Et quare citius vna perdit capitis diminutione q̃ alia.

2 Agnati an hodie amittant tutelam per capitis diminutionem.

Sed agnationis. ¶ In gloss. diligenter. ibi cum dicit. his autem deficientibus. Similis glos.C.de leg.tut.l.j.sed contra not.ff.eod.l.j. cir.prin.in glos.j.ratione naturali: sed hec videtur verior.ff.eod.l. iij.§.non tantum.⁊.l.pe. Item in glos.ibi cum allegat.§.cum admonendi.hoc intellige quando desierunt habere ius alias q̃ per repudiationem: quia si per repudiationem non admittantur: vt cognati si repudient simpliciter ⁊ scienter.ff.de acqui.pos.l.illud ⁊.l. in plurium. secus si specifice repudient alterum ius.ff.vnde legi.l.ij.istud ponitur in glos.fin. que est super verbo omnem.

1 ¶†In fi.glo.sed cuz tutella ⁊ hereditas deferant de iure ciuili ⁊ agnatis ⁊ cognatis:vt.s.de tute.cir.princ.ff.de tute.l.j.ff.de verb. sig.l.obuenire.cur sit hic ista dria. Item querit quare melius perditur vna capi.di.ꝙ alia. Dicas ⁊ hoc vult dicere ista gl. ꝙ lex.xij. ta.dedit prerogatiuã agnatis cõtra rõnẽ naturalẽ:q2 natura ⁊c. C.de lib.preteri.l.maximũ. vnde ꝙuis vtrãqz de iur.ci. deferatur nihilominus ius spãle ⁊ prerogatiuũ facilius tolli debuit. vnde hoc nõ negat tex.quin deferãtur de iure ciuili.ambe.sz nõ tñ ille que cognatis sicut ille q̃ agnatis.sic valet ꝙ lex dicit in stipulationibus ius vsari.nõ negãdo quin ⁊ in pactis versef:sed non adeo ff.de pac.l.vnꝰ.§.pactus.sm Ja.⁊ Pe. ¶In glo.i.per oẽm capi. di.ibi cũ dicit.nisi in duobus casibꝰ.hic gl.refert se ad ius nouuz de quo.C.de leg.tu.l.iij.sed de iure antiquo tollebantur:vt not.in d.l.iij.hic alle. ¶In glo.j.certe.cũ allegat.ff.mã.l.si fideiussor.hec est vera in hereditate:sed nõ in tutela. illa enim perit adapta minima cap.di.j.q.mo.tu.fi.§.minima.ibi eñ dicit perit: ergo erat: alias perire nõ posset.ff.de iniu.rup.⁊ irri.l.⁊ si sub cõdi.§.nõ scriptum.⁊ post defectũ.de ꝯtra.l.qõ vulgo. Et est rõ diuersitatis:q2 hereditatis aditio vno tpe ⁊ momẽto acqrit ⁊ actu vnico ⁊ ex sola animi declaratione.ff.de acq.here.paulꝰ rñdit.igit ex quo pfectionẽ recipit ex supueniẽti actu tolli nõ debet.ff.de vb.ob.l.pluribus.§.j.C.de ꝯhẽ.emp.si gaudẽtiꝰ.nõ sic in tutela: q2 vno actu nõ pficit:q2 sicut hodie gerit ita cras ⁊ sunt actꝰ successiui ⁊ multa ĩpediũt ꝯhẽda ⁊c. vt.l.pñe fu.ff.de his q sunt sui vel alie.l.ij.de mi.l.emiliꝰ.ex q.cau.in pos.ea.apõ iul.sm Ja.⁊ Pet.hec opi.plz mihi ⁊ vr expssa p eis.ff.de le.tu.l.legitimos.§.fi.sz eorũ rõ posset ĩpugnari:q2 tutela semel ab initio acqrit sicut hereditas.⁊ iõ excusatiões supueniẽtes nõ psunt nec eã tollũt nisi in casibꝰ.vt ptz ff.de excu.tu.l.ij.⁊.l.tutor.§.fi.⁊ no.plene.ff.de mino.l.verũ.§.ex facto. Preterea hereditas acqrit per successiuos actꝰ qñqz.C.de pe.he.l.filiꝰ.iõ posses dicere ꝙ citiꝰ pdit tutela q̃ si minꝰ dãni pdenti cũ nõ sit nisi onꝰ:ꝙ hereditas q̃ ẽ lucrosa cõiter.

a ¶Non mutatur status. Adde Jaco. rebuffi. in l.nullus.la.ij.nu. iij.⁊ quod ibi posui in apostil. ad ipsum.C.de decu. lib.x.⁊ in.l.j. vbi etiam notaui in apostil.C.de digni.lib.xij.

2 ¶†Itẽ in ea gl. ibi cũ allegat.de here.ab itest.§.ex his.sz ille.§.nõ tollit driam nisi quo ad delationẽ tutele ab initio:sz quo ad missionẽ nõ loquitur. vñ cũ hoc nõ repiat correctũ vr stãdũ iuribꝰ antiqs:vcz ꝙ hodie agnati admittãt cap.di.p hũc.§.⁊ p.l.tutelas.hic alle.⁊ ita vr notari.ff.de le.tu.l.legitimos. Sed dicas ꝯ:q2 cũ ab initio nõ impediat incboari sequit vt recte incboata nõ desinat illa de cã.C. de ꝯfir.tu.l.si vt pponis.⁊.l.illi.§.fi.⁊ hãc opi.tz Dy.in.d.l.ij. Et credo ꝙ hoc noluit dicere hec gl.qd ergo. Tu dic ꝙ in quibusdã ptibꝰ in quibꝰ de cõsuetudine stat iuribꝰ antiqs ꝙ agnati pferũtur cognatis in hereditatibꝰ ⁊ tutelis sicut ĩ partibꝰ pictauiẽsibꝰ xanctonensibus ⁊ angoleñ.videret ꝙ admitterẽt capi.di.cum sit eadem ratio.sed.l.tutelas.cogit ad ꝯriũ:non eñ.ll.xij.ta.deferuntur sed virtute cõsuetudinis.⁊ ideo iudicandũ quasi ex alia.l.noua.vel se.cum delate essent que non admittuntur:vt ibi patet.

¶De capitis diminutione. Rubrica.

¶Is titu.ponitur hic ad declarationem.§.fi. precedẽtis ti.alias inepte sederet hic.

1 ☞Seruus non est ciuis: sed incipit esse per manumissionem.
2 Mors an semper contingat dei dispositione.
3 Ingenuus an efficiatur seruus autoritate sententie.
4 Seruus p leui culpa non dz redigi in seruitutẽ:sz alias castigari.

1 Status capi. ¶†In glo.hic statꝰ.ibi dicit.⁊ duo vltima videlicet ciuitatẽ.seruus eñ ciuis nõ est:sz p manumissionem incipit.vt.ff.ad muni.l.eius q.§.j. ¶In gl.nõ ergo.ibi cũ suo defuncto.qõ facere debet.ff.de do.l.si.
2 ¶†In glo.nunquid licet mori certum sit dei dispositione.ff.de condi.⁊ demõstra.l.j.in aut.de her.⁊ fal.§.ex his. non autem credas ꝙ dei dispositione seu fati vnicuiqz sit dispositum quãdo ⁊ quomodo morietur: ꝙuis quidam fantastici mathematici hoc astruere voluerũt dicẽtes quod fatum ⁊ cõstellatio hoc etiam necessario facere debeant.quos elegantissime reprehẽdit Gre.in omel super euangelio Mat.quod legitur in die epipha. ⁊ patet.xxvj.q.iiij.c.igitur.ver.gentilitati.⁊
3 q.ij.c.illud.ver.neqz ab hoc. ¶†In glo.est autem.ibi cum allegat §.pene autem.melius.C.de ve.iu.enu.l.ij.§.septimus. In fin.eod. glos.melius in.§.quid autem prius. ⁊ est signata de do.inter vi.⁊ vxo.l.res vxoris.ꝙuis aũt isti hodie retineãt libertatẽ nec hac diminutione capitis diminuantur.nihilominus tñ credo eos perdere ciuitatẽ cum quo ad hoc non sit correctum.⁊ ideo crederem
4 media capi.diminutos. ¶†In glos.l.in fi.hec glo.est de bene esse ⁊ est vera in se. Sed ob. quod pro leui culpa in faciendo non debeat redigi in seruitutem: sed alias castigatur.C.de oper.lib.l.ij. sed dic quod in electione vtruz malit castigare vel in seruitutem reducere. Item hanc glo.intellige in eo qui sponte manumisit:secus si coactus: quia tunc non redigitur in seruitutem: sed alias castigatur.C.de oper.li.l.mater.de liber.l.j.ff.de iu.pa.l.j.

1 ☞Excommunicati ⁊ relegati an equiparentur.

1 Minor. ¶†In glo.hanc penam.ibi cum dicit.denegari.sed iuris causa equiparantur excommunicati ⁊ relegati.extra de ap.c.past.⁊ ibi not.in fi.ea.glo.vel melius dic vt ibi not.in glo.secus si in metallum: quia tunc vtrumqz perdit.in fin.ea.glo.⁊ sic est ibi speciale: vt ibi not.

Minima. ¶In glos.alias in fi.nam vbi due rationes circa idem concurrunt vna sublata remanet dispositio alteriꝰ.ff.de iti.actuqz priua.l.iij.§.plane.in aut.de resti.⁊ ea que pa.§.quamobrem.

Seruus. ¶In glos.idẽ. ibi cum dicit.in libero capite.seruus enim in capitalibꝰ pro libero habetur: ⁊ sicut liber legitimat.ff.de ac.l.hos incusare.§.omnibus. de edi. edic.l.quid sit fug.§.quid autem. In glo.fi.ea.glo.C.de ser.expor. l.moueor.ff.loc.l.si quis ignorans.

1 ☞Status non mutatur ex dignitate. honor enim auctus est non conditio mutata.

1 Quibus. ¶†Not. ꝙ ex dignitate nõ mutatur status * honor enim auctus est non conditio mutata.
a ff.de cõdi.⁊ demõ.l.falsa.ver.sed cui. hoc male aduertũt nõnulli domini qui puecti in actũ credẽtes se glorificatos nõ dedignantur post se respicere quosdã socios atqz pares cõtra quos fuit dictum. Degeneres animo cũ qui puehuntur in altũ. Hos nouisse negant quos habuere pares.⁊ poterat ar.ꝙ si tabellio efficiatur presbyter vel iudex vocet ad aliquã dignitatẽ quod nihilominꝰ possit conficere instrumẽta.C.de dig.l.maior.de magi.l.j.de decu. l.si quis decurio.non tamen compellitur.C.de ta.l.vniuersos.

Quod autem. ¶In glos.aliud.ibi cũ dicit.⁊.l.ij.contra.sed oẽs loquũtur in restituto:secus si alias ex indulgentia sola.dic ple.s.qui.mo.ius pa.po. sol.§.cum autem.⁊ facit in feu. de bene.feu.c.j. ¶In ea.gloss.ibi cum dicit.de minima capi.di.vel qñ ibi loquit de restituto:vt ibi not.per ro. In fi.ea.gl.quidã hãc approbãt per.l.j.in aut.vt dece. in prin.glos.tñ alia:vt no.in.l.cõtraria.ff.vñ cog.l.is oportet.⁊ facit is.§.ꝙ resuscitatus non recuperet bona vxo.de quo no. ff.de act.⁊ obli.l.seruus.⁊ plenius.xxxij.q.vij.c.dicite.dic vt ibi.

Cum autem. ¶Ver.sed eiusdem. super tex.ibi cũ dicit pertinet.vnuz tamen teneretur eligere qui gerat:quia segnius expediũt cõmissa negotia plures: sed si nõ possint concordare pretor eliget.dic plene.ff.de admi.tut. l.iij.§.apparet.vsqz ad fi.l.⁊ sic intellige aut. sicut.C.de rit.nup.⁊ facit.ff.de leg.tut.l.legitimos.⁊ in legitimis illud summe not.qõ statim pertinet periculum ad legitimum:nisi administret vel accedat ad iudicem pro se excusando: nec debet expectare ꝙ super hoc requiratur:vt patet.C.qui da.tu.pos.l.si sororis.

¶De legitima patronorum tutela. Rubrica.

1 ☞Equitas eadem vbi est:idem ius statui debet.
2 Exercere si quis non potest officium: an debeat perdere emolumentum ipsius.
3 Mulier si succedat habenti merum imperium: deuoluetur ad eam ⁊ faciet iudicare per alium.

Ex eadem.l.xij.tab. ¶In glos.quocunqz modo. in fine.intellige hanc glos.per.l.illam.quia quandoqz libertas representatur per.l.⁊ tamen est tutor qui manumittere debuit. vt patet in.d.l.§.sed si hac.vnde hoc procedit quãdo libertas representatur per.l.⁊ fit orchinus.quo casu est tutor filius testatoris.ff.de fideicõ.liber.l.si filius.§.erit. In glos.scz ex legũ mu.ibi:aut causa: quia forte nõ diligebat pupillum.ff.de tuto.⁊ cura.datis ab his.l.si pub.vel quia se ingerebat.ff.de tut.l.
1 eos.de fal.l.vxo.§.j.de procurato.quia omnia. ¶†In gl.vt.s.de legiti.tuto.in fi.vide.s.plene quib.modis ius pat.pote.sol.§.peri. ¶In glos.quare hic dicit.in fin.argu.contra hoc.ff.e.l.j.§.interdum.commo.l.si is cui.§.si quem questum.j.eo.§.fi.quãdo circa cõmodũ ⁊ incõmodũ est eadẽ ratio ⁊ par:⁊ persone suscipientis habilitas.ff.de peri.⁊ cõmo.rei ven.l.serui.j.de cõtrahẽ.emp.§.cũ aũt.als nõ ob.vt hic.j.vel si veniat ex diuersis causis:tũc nõ obtinet regula:vt.l.is cui.§.si quẽ q̃stũ.⁊ de hoc p Dy.ex de reg.iur.c. qui sentit.p hunc.§.posset fundari ꝙ si vasallꝰ qui nihil possidebat nisi feudũ moriat relicto pupillo nullis agnatis existentibus qui in feudũ possunt succedere ꝙ tutela pupilli ptineat ad dñm feudi q successurus est p hãc literã.ibi cũ dicit:eo eñ ipso. Itẽ ꝙ si qs in casu quo pupillus moreret in pupillari etate substituat vel quẽcũqz aliũ ꝙ tutela pupilli debeat ptinere ad substitutuz ad
2 quẽ est hereditas deuẽtura. ¶†Itẽ no.ĩ fi.huiꝰ ti.ꝙ lz nõ possit exercere ꝙ nihilominꝰ exercere nõ valẽs priuetur iure sibi debito ex successione alterius.sz reuera cõpelli ⁊ fieri dz p aliũ. ⁊ ideo vr ꝙ mulier ⁊ clericus possent succedere in feu.⁊ p aliũ seruire.ff.ad l.iul.de vi.l.ij.de cõtrahẽ.emp.l.qui officij.⁊ tñ de iure feudi est secus:vt in feu.de suc.feu.c.j.de mili.vasal.q ar.bel.depo.c.j.postea

ea ſeruatur de conſue. in regno Francie vbi feuda nobilium ſunt
eorum patrimonia ⁊ hereditas ⁊ vendũtur.⁊ eſt magis rationa,
3 bilis.¶†Et per iſta poteſt etiam dici ꝙ ſi mulier ſuccedat habẽ
ti merum imperium quod deuoluatur ad eam ⁊ faciet iudicare
per alium extra ne cle.vel mo.c.ſi.li.vj. Uel poſſet ipſa iudicare ſi
hoc conſuetudo habeat. extra de arbi.c.dilectus.Contra.l.cum
pretor.ff.de iudic.¶Sed queritur cum hec tutela deferatur a .l.
pretoria:quia ſucceſſurus eſt.quid de cura liberti furioſi vel pro-
digi.videtur enim quod illa deferatur a lege ſicut tutela.j.de cu-
ra.§.furioſi.C.de epi.au.l.de creationibus.

¶De legitima parentum tutela. Rubrica.

¶Quia hec legitima quo ad mentem:ideo de ea ſubiungitur.
Exemplo.¶In glo.ſ.per interpretatio-
nem ibi cum dicit.cuƺ define-
bat.vult dicere gloſ. quare non eſt legitimus ex
verbis.Certe non:quia deſinebat ⁊c.¶In fine
eo.glo.non tamẽ ex.l.xij.tab. vt dicetur.j.proxi.
titu.in fin.magne gloſ.

¶De fiduciaria tutela. Rubrica.

1 ☞ Curator adulti an ſit legitimus vel datiuus.
2 Frater an ſit tutor legitimus.
3 Emancipati an poſſint eſſe tutores ſuorum fratrum.

Et ⁊ alia.¶In glo.nam ſi puberes.in fin.
1 ¶†Sed dic [a] quod ibi loquitur
extenſiue de curatore: hic proprie. ⁊ ſic curator adulti
a non eſt legitimus ſed datiuus: vt hic no.⁊ idem no.ff.
de tut. ⁊ cu.da.ab his.l.neutri.§.j.C.de epi.au.l. de creationibus.
Sed contra not.in.d.§.lucius.ſed he veriores ſunt:vt apparet in
d.§.lucius.vbi fuit datus.eo.tit.l.ſed ⁊ milites.§.finaũt. verũ eſt
tamẽ ꝙ papa debet dari curator ſi non habeat excuſationẽ:vt.d.
§.lucius.nec ob.C.de epi.⁊ cle.aut.preſ byteros. qꝛ qđ ibi dicit̃ de
cura.reſtringe ad caſus ꝓximos quibꝰ ſunt legitimi: ſed furioſo
⁊ ꝓdigo datur a lege.j.de cu.§.furioſo.⁊ pōt eſſe rõ:qꝛ ſunt miſe
rabiles ꝑſone.⁊ in pupillo dat̃ tutor in teſtõ:ſed nõ curator pube
ri.In glo.qui remãſerunt.in ſi.gloſ.dic plenius.j.in glo.ſed certe.
Et caue:qꝛ hic glo.in ver.item puto.loquit̃ quãdo emãcipauit ⁊
2 extabant filie ⁊ nepotes.⁊ ſic ſatis plana eſt.¶†In glo.ſed certe.
in ſi.glo.videtur contra intẽtionem litere in ver.atqꝫ.qui videtur
dicere ꝙ frater non eſt tutor legitimus ⁊ ex mente. ⁊ in hoc differt
a patrono ⁊ a filio patroni : vt euidenter apparet. vnde dicas ꝙ
frater emãcipatus eſt fiduciarius tutor fratris ſui emãcipati vel
in poteſtate cõſtituti ⁊ nullo modo legitimus:ſed ſi poſt mortem
patris fratris vel eorũ alter efficeret̃ ſui iuris:tũc eſſet legitimus.
⁊ ſic intellige.l.aduerſus.hic alleg.q̃ vocat eum legitimuƺ.⁊.ff.ad
vell.l.tutor.§.nec difficilẽ.C.de le.tu.l.ſi.Et eſt ratio:qꝛ qñ ꝑ emã-
cipationẽ exiuit de patria ptãte vel eorũ alter:tũc capite diminui
tur emãcipatus ⁊ ius agnationis perdit̃.ff.de capi.di.l.tutelas.⁊
apparet.s.in ti.de le.agna.tu.⁊ de capi.di.⁊ incognitus. per.l.xij.
tab.⁊ de iure ciui.ꝗtum ad ſucceſſionẽ.ſed ꝑ pretorẽ vocat̃ tantũ
per bo.poſ.vñ cognati vt hic pleniꝰ videbis.j.de le.ag.ſucceſ.§.ſi.
C.de legi.here.l.ſi.⁊ ideo cũ nulla.l.vocarẽtur ad ſucceſ. nec ad tu
telã:ſed qꝛ cõditores legũ maiorẽ fiduciã habuerũt de ipſo ꝓpter
propinquitatẽ ꝙ̃ de alio vocauerũt eũ ad tutelã ꝗ̃uis emãcipatũ
⁊ vocauerũt eũ fiduciariũ:ſed qñ ꝑ mortẽ pr̃is efficiunt̃ ſui iuris:
tũc nõ minuũtur capite.ff.ad mace.l.ſi filius.§.ſi. nec deſinũt eſſe
agnati.ideo ſunt legitimi . Et pōt dici qđ ex v̑bis ⁊ ex mẽte.ff.de
legi.ag.tu.l.j.⁊ ita intellige ti.l.iij.§.ſi.cũ.l.ſe. de patre aũt nõ pōt
ita dici in caſu quo emãcipauit:qꝛ ille vocat̃ de iure ciuili ad ſuc-
ceſ.ff.ad tertul.l.ij.§.obijcitur. ſed frater emãcipatꝰ nõ erat inco-
gnitus de iure ciuili:iõ nullo mõ pōt vocari legitimꝰ:vt ꝓdixi.an
autẽ hodie ſit legitimꝰ.dic.j.i gl.ꝓxi.i ſi.⁊ ꝙ dixi de fratribꝰ intel
3 lige de nepotibꝰ:vt hic in tex.⁊ in glo.¶†In gl.atq ꝑ certe.in ſi.
hec opi.nõ eſt vera.cũ.l.xij.tab. fratres emãcipati ſint incogniti.
vt dictũ eſt.s.ſup glo.ꝓxi.ſed bene verũ eſt ꝙ pñt dici legitimi:qꝛ
cognati ſunt vocati ꝑ leges nouas:nõ tñ p.l.xij.ta.hoc attribuen
dũ eſt legi noue tollẽti impedimẽtũ:vt hic appet: qꝛ ꝗ̃uis p.l.xij.
ta.hereditas deferat̃ ꝓximis agnatis:ſi tñ ſit impedimẽtũ qꝛ for
te ille cuiꝰ erat hereditas morit̃ captiuus lex cornelia tollit illud
impedimẽtũ fingẽdo ipm eſſe mortuũ prima hora captiuitatis ⁊
talis hereditas nõ cẽſet̃ deferri p.l.xij.ta.ſed p.l.cor.q̃ impedimẽ-
tũ tollit.ff.de vul.⁊ pupil.l.cor.in ſi.⁊ ſic eſt dicẽdũ in ꝓpoſito ſm
doc.Ja.⁊ Pe.quorũ opi.videt̃ ſatis vera ꝗ̃uis nõ ꝓbet̃ p.l.quã
alleg.imo facit ad cõtrariũ: ſƺ hoc ſatis ptƺ.ff.ad.l.fal.l.ſiluſſa.⁊
no.ff.vnde li.l.ij.§.pe. ⁊ ſm hoc hodie frater emãcipatus ſit legi-
timus ptƺ.C.de leg.tu.l.pe.que corrigit.l.fratres.de inof.teſt.
1 ☞ Proximior ſi reperitur a tutela propter minoreƺ etatem:an
ſequens in gradu admittatur.

1 Item.¶†Tamen in ſi.ſuper text.Sed queritur quid ſi
b proximior propter minorem etatem repellitur [b] an
admittetur ſequẽs in gradu.Uidetur ꝙ ſic.ff.de legi.tu.l.ſi.Con
tra.ff.de teſt.tu.l.idem fiet.Dicas ꝙ ſi ſpes ſit alterum fieri ꝑfecte
etatis anteꝙ̃ alter ad legitimam etatem peruenerit: tũc ſuccedit
datiuus non legitimus alias legitimus. ⁊ ſic intellige quod not.
ff.de excu.tu.l.non ſolum.§.ſi libertus.vbi de hoc.Sed an adulto
facto perfecte etatis datiuus deſinet.videtur ꝙ ſic.ff.de tut. ⁊ ra.
diſt.l.ſi tutor.§.j.⁊ vide quod ibi not.§.de hoc in ſpecu. de tu.§.j.
ver.pe.⁊ antepe.⁊.j.titu.proxi.ſuper glo.ex teſtamento.

¶De attiliano tutore. Rubrica.

¶Hucuſqꝫ tractatũ fuit de teſtãria ⁊ legitima.ſequit̃ de datiua.
1 ☞ Tutela teſtamẽtaria ⁊ legitima ꝓcedũt datiuã:intãtũ ꝙ nõ
valƺ datio fctã ꝑ iudicẽ tutore teſtamẽtario ⁊ legitimo excuſato.
2 Pupillus ſi ſit inſtitutꝰ heres ſolus: cuius autoritate debet adi-
re hereditatem.
3 Pupillus ſi habet domicilium ⁊ bona in diuerſis prouincijs:
quis iudex dabit tutorem.
4 Judex eccleſiaſticus an poſſit dare tutorem.
5 Epiſcopus an poſſit dare tutorem laicum.
6 Quid ſi eṕs de conſuetudine cognoſcit inter laicos.
7 Superior an poſſit dare tutorẽ in terra ſubiecti.exempluƺ ponit.
8 Tutores qui dantur pupillis coram quibus iudicibus debent
venire ⁊ iurare.
9 Tutele datio an poſſit delegari.
Adde nume.10.vbi diſtinguit in hac queſtione.
10 Officialis epiſcopi: Bailliuus vel ſeneſcallus: an poſſint dare tu
tores pupillis.

J cui.¶Primo tractat ius antiquius
vſqꝫ ad.§.ſed ex his.⁊ ibi ius anti-
quum vſqꝫ ad.§.ſed hoc iure . ⁊ ibi ius nouum
vſqꝫ ad.§.nos autẽ. vbi aũt nouũ ſupplet quaſi
ipſuƺ de nouo creãdo: ⁊ ſic ſunt quatuor iura.⁊
quamuis text.longus ſit breuis eſt tamen ſub-
ſtantia ⁊ effectus. ¶In gloſ.ex teſtamento.in fin.gloſ. ⁊ hic pro-
bantur.videlicet primum.ff.de teſta.tut.ſi tutor.§.j.⁊ ſecundum.
1 codẽ titu.ſi quis ſub conditione. † Et caue tibi:quia adeo teſta-
mentaria ⁊ legitima ꝓcedũt datiuã ꝙ nõ vƺ datio facta per iudi
cem teſtamẽtario vel legitimo nõ excuſatis:vt pƺ in.d.l.ſi ſororũ.
vnde bñ caueãt legitimi ꝙ periculũ adminiſtratiõis ad eos per-
tinet ex quo pupillus tutore indiget: vt ptƺ in.d.l.ſi ſororũ.⁊ hoc
eſt notabile: qꝛ nõ oẽs hec aduertũt nec ꝓuident periculũ qđ eis
imminet ex negligẽtia adminiſtrãdi vel accuſandi.Jſta autẽ nõ
obtinẽt in matre ⁊ auia: qꝛ ille nõ ſunt tutrices:niſi hoc velint ⁊
requirãt:vt in aut.vt li.ma.⁊ auie. Et ideo dicũt gl.qđ valet da-
tiua anteꝙ̃ requirãtur.C.de ꝯfir.vti.l.ij.⁊ no.in aut.C.qñ mulier
tu.of.ſƺ eis requirẽtibꝰ datiuꝰ deſinit.⁊ ſic intellige qđ no.ff.de tu.
⁊ cu.da.ab his.l.tutor ſi petitꝰ.vbi gl.tƺ cõtra. ¶In gl.in duobꝰ
ibi cũ alleg.de of.ꝑ.ꝑ.l.ij.hec.l.nihil facit ſm Ja.⁊ Pet.qꝛ loqui-
tur de numero ꝓtorũ nõ tribunorũ ſm eos. Sed dic ꝙ ſatis ptƺ.
ꝑ.§.hiſdẽ tꝑibus.¶In gl.⁊ hodie in ſi.hoc verũ in hiſdẽ tribus
caſibꝰ : ſƺ nõ p.l.attilij vel titij:qꝛ ille ſublate ſunt.j.§.ſed his.ſed
2 per.d.l.ſi qs ſub cõditione.ſm eos. ¶†In gl.ſed qd ſi nullus.in
ſi.de h̓ pleniꝰ.ff.de teſt.tu.l.ſi nemo.vbi ſunt varia remedia. Spe.
tamẽ videt̃ tenere illud quod detur per iudicẽ tutor ad adeũdũ:
vt in ſpecu.de tu.in prin.Quidam autem dicunt ꝙ adeant de fa
cto per.l.ff.de condi.inſti.l.mulier.§.j. Uel dic ꝙ ex quo tutor nõ
datur niſi ſuo.quod ſuitas habetur pro aditione.ff.ad trebellia.l.
ita tamen.§.ſi pater.cum notatis.j.de here. ab inteſta.§. poſthu-
mi.¶In glo.hic tutor.in fin.Uel dic ꝙ hoc caſu poſſet expreſſe:
quia cum hec conditio intelligeret̃ in datione ſi exprimatur non
facit actum conditionalem.ff.de le.ij.ſi ita.de condi. ⁊ de.l.j.in ſi.
⁊.l.conditiones que extrinſecus.ſm docto.⁊ hoc ſatis apparet in
l.mutuo.§.ſi ſub conditione.ff.de tut. Sed quid ſi conditio non
euenit vel tutor teſtamentarius mortuus fuit ante diei vel condi
tionis euẽtum.Uidetur quod etiam ſic datus deſinat ⁊ ꝙ ſucce-
dat legitimus cum nulle remaneant reliquie.vt.l.ſi quis ſub con
ditione.ff.de teſta.tut.⁊.d.l.ſi tutor.§.j.de tutelis ⁊ rationibus.de
tu.⁊ cu.da.ab his.l.ſi impuberi.Nec ob.ff.de tu.l.queſitum. quia
ibi fuerat tutor ille in cuius locum datus fuerat : hic non.¶In
glo.ſ.inquirendo.in fin.melius.ff.de tuto.⁊ cur.da.ab his.l.ſcire.
§.cum reliquis.de ſuſpe.tut.l.ſuſpectus.In glo.ad preceptum.in
ſi.Sed quomodo cum ille qui habet cognitionem tantum de cri
minibus de ciuilibus ſe intromittere non poſſit.ff.de iudi.l.ſole-
mus.§.latrunculator. Dicas ꝙ prefectus vrb.etiam de ciuilibus
3 cognoſcebat : vt patet in.l.j.§.qui es.⁊.§.cura.⁊ in.l.ij.¶†In gl.
ſ.eum qui.in ſi.ſed ad quem locum reducetur.Gloſ.hic non ape-
rit:ſed tex.vr̃ hoc expedire.C.vbi petantur tutores.Ut tñ clarius
materie notitiã habeas in q̃ doc.⁊ gl.variãt.diſtingue:qꝛ aut pu-

a ¶Sed dic hãc
glo.communiter
approbant doct.
⁊ ad cõtrariũ re-
ſpondẽt ꝙ loqui
tur in certis caſi-
bus ibi expreſſis:
quia nõ eſt dare
curam legitimaƺ
niſi i furioſo pro-
digo vel mẽte ca-
pto . § . furioſi.j.
de cura.l.de crea-
tionibꝰ.C.de epi.
audi.cum ſimi.

b ¶Repellitur.
Et eſt aduerten-
dum ſm Ang.ꝙ
ſicut minor non
poteſt eſſe tutor:
ita nõ poteſt eſſe
executor vltimaꝝ
voluntatũ : quia
equiparantur. vi
de eundem An-
ge.hic.

pillꝰ h₃ domiciliũ ⁊ bona i eadẽ ꝓuincia: ⁊ tũc nõ dubiũ quin iu
dex illiꝰ loci debeat ꝓuidere de tutore: vt.d.l.vnica. Aut h₃ i vna
domiciliũ tm̃ ⁊ i alia bona: ⁊ tũc sunt opi. Hu. dicit ꝙ iudex do
micilij nõ dabit: s₃ iudex bonoꝝ. ff. de tu. ⁊ cu. da. ab his. l. pupil
lo. Azo dicit ꝙ imo iudex domicilij. ff. de tu. ⁊ cu. da. ab his. l. j. §.
j. ſm diuisionẽ hãc Dy. tu potes dicere vtrũq₃ dare posse. si tamẽ
alter ꝑuenerit alter dare non põt: q₂ tutorẽ habẽti ⁊c. nisi in casu
quo illa oĩa gerere non posset. vt. j. dicet. sed si non apparet quis
preuenerit forte impediẽt se in cõcursu. vt. l. duo sunt titij. de test.
tu. Vel dic melius ꝙ ambo administrent quilibet in iurisditione
sui iudicis. C. de test. tu. l. ij. ff. de tut. ⁊ cu. da. ab his. l. filius. ⁊ in. l.
duo sunt titij. vbi fuit mẽtis testãtis dare vnũ: sed nõ cõstabat de
quo. hinc cõstat ꝙ duo fuerũt dati ⁊ de mẽte dantiũ. Aut habet
domiciliũ ⁊ bona in vna ꝓuincia ⁊ in alia bona tantum: ⁊ tunc
gl. variãt. Veriꝰ tñ est ꝙ datus tutor in loco domicilij põt vbiq₃
administrare: siue datus fuerit a testatore de quo nõ est dubiũ: si
ue a iudice. C. de excu. tut. l. ij. j. de excusa. tu. §. datus. sed si excuset
se de his que sunt extra ꝓuinciã: tũc iudex illius ꝓuincie in qua
sunt bona ꝓuidebit de tutore. ⁊ sic itellige. ff. de excusa. tu. l. nõ so
lũ. §. qui testamẽto. cũ ibi notatis. ⁊. l. ꝓpter. §. l₃. ⁊. l. iurisperitos.
§. cũ oriundus. de rebus eorum. l. magis puto. §. illud. ⁊ sic debet
intelligi. l. ex pupillo. Vbi aũt moratur in vna ꝓuincia in alia h₃
domiciliũ ⁊ bona: debet reduci ad locũ vbi habet domiciliũ ⁊ bo
na: vt hic no. ⁊ p₃ in. l. vnica predicta. ⁊ fiet hec reductio ꝑ suppo
sitionem iudicis iuxta. l. cu₃ vnus. §. is qui. ff. de bo. aut. iu. pos. de
hac materia no. in. l. hic alleg. ⁊ in spec. ti. de tu. §. generaliter. ver.
itẽ no. ꝙ pupillus. ¶ Not. tñ ꝙ hic voco locum originis pupilli
vbi pater tenebat domiciliũ tempore mortis sue non originis pa
tris. imo nec suum si pater domiciliũ trãstulerat. C. de municip. ⁊
orig. l. j. ff. ad municip. l. assumptio. §. filius. ⁊ sic restringe. ⁊ intel
4 lige. l. j. C. vbi pe. tu. ¶ † Sed querit nunquid iudex ecclesiasticus
possit dare tutorẽ. ⁊ videtur ꝙ non: q₂ absurdum est ⁊c. C. de test.
cõsulta. xj. q. j. c. te quidẽ. de ꝑmo videt expssum. j. ꝑxi. §. ¶ Pre
terea cũ datio tutoris nedũ respiciat personam: imo etiam patri
monium: vt. l. pupillo. ⁊ alijs. s. alleg. ⁊ iudex ecclesiasticus de hoc
se intromittere nõ debeat: vt extra de iudi. c. nouit. de fo. cõpe. c. ex
tenore. Nõ videt qd̃ possit. ⁊ ad hoc possunt induci oĩa iura q̃ cõ
sueuerũt induci ad antiquã qõnem an legitimatus per papã sit
legitimus quo ad tẽporalia. extra qui fi. sint leg. c. ꝑ venerabilem.
Põt dici ꝙ pupillo clerico dabit tutorẽ eps̃ si detur principali
ter persone. vt. s. qui da. tuto. pos. §. certe. ⁊ datus per eum bona
oĩa administrabit: nisi se excuset de parte quo casu iudex territo
rij dabit in parte illa: q₂ tũc dat rebus. per. l. pupillo. ⁊ alias alle
gatas. s. secularis aũt iudex dr̃ quod nõ possit dare clerico cũ nõ
sit de iurisditione sua per hunc. §. C. de epis. ⁊ cler. aut. statuimus.
5 ff. de tu. ⁊ cu. da. ab his. l. j. in fi. ¶ † Sed an eps̃ possit dare tutorẽ
laicũ. nõ vr̃ cũ nõ h₃ iurisditionẽ tẽporalẽ sup eũ: nec iũs cogẽdi
ff. de tu. ⁊ cu. da. ab his. l. ius dandi. dabit ergo clericos presbyte
ros ⁊ monachos: ⁊ eos coget de iure cano. lxxxvj. dist. c. peruenit.
xvj. q. j. c. generaliter. licet de iure ciuili secus. C. de epi. ⁊ cleri. aut.
presbyteros. ⁊ si tales non reperiat poterit nominare seculares
quos iudex secularis ad eius requestã coget. ff. de tut. ⁊ cu. da. ab
his. l. diuus marcus. laico nõ videtur ꝙ possit dare per iura pre
dicta: nisi in defectum secularis iudicis quo casu deuoluitur iu
risditio ad ecclesiasticũ iudicẽ: vt. d. c. ex tenore. ⁊. c. cu₃ sit. ⁊. c. l₃. ⁊
hoc in terris in quibꝰ nõ obtinet tẽporalẽ iurisditionẽ: in illis eñ
6 pñt sine dubio. extra de appel. c. si duobꝰ. ¶ † Sed quid dices de
ep̃is q de consuetudine cognoscũt inter laicos indistincte de cau
sis ciuilibus vt vr̃ engolisñ. eps̃. Adhuc nõ videt qd̃ possit: q̃uis
eñ cõsuetudo det ei cognitionẽ causaꝝ ciuiliũ: nõ tñ dat ei cogni
tionẽ causaꝝ misti imperij. cũ sint articuli diuisi. vñ ille qui h₃ de
iure vel de cõsuetudine iurisditionẽ simplicẽ nõ ꝓpter hoc potest
dare tutorẽ cũ tutele datio sit misti iperij. ff. de tute. l. muto. §. tu
toris datio. ⁊ hoc nisi facultas esset infra quingẽtos aureos. ⁊ tũc
posset vna cũ magistratu. vt. j. ꝑxi. §. si tñ cõsuetudo aliud ei tri
buat spãliter in hoc casu vr̃ tenẽda. C. de emã. li. l. j. iudex autẽ se
cularis nõ põt dare nec cogere clericũ: sed requirere põt ep̃m per
dictas. ll. nisi sit clericus coniugatꝰ. extra de cler. coniug. c. j. lib. vj.
eps̃ tñ nullo mõ põt cogere: nisi ꝓpter pietate₃ in casu quo alius
nõ reperiretur. vt. xxj. q. iij. c. iij. C. de episc. ⁊ cler. aut. presbyteros.
7 ¶ † Sed an superior potest dare tutore₃ in terra subiecti. Verbi
gratia. senescalius regius dedit tutorem pupillo qui est de terra
baronis sibi subiecti: ⁊ in qua baro habet oĩmodã iurisditione₃
merum ⁊ mistum imperium: nunquid tenet datio. videtur ꝙ sic:
quia preses põt dare in locis in quibus est defensor. in aut. de de
fen. ci. §. non valentes. ⁊. §. non iudicare. ff. de offic. procon. l. memi
nisse. ⁊ facit bene. C. de do. l. in hac. ¶ Dic cõtra cum senescallus
sit iudex ⁊ superior in terra baronis in casibus videlicet ressortij
tantum. ⁊ sic nõ potest exercere iurisditionis actũ nisi in defectu₃
ipsius ad instar archiep̃i qui est superior episcopo: ⁊ tamẽ nõ po
test exercere iurisditione₃ in dioce. ep̃i: nisi in casibus vt apparet

extra de offic. ordi. c. pastoralis. ⁊. c. romana. eo. tit. li. vj. ad hoc fa
cit. C. de offi. prefec. vr. l. j. Nec ob. contraria: q₂ loquũtur in locis ⁊
in terris in quibus oĩmoda iurisditio pertinebat ad vnũ solũ: vt
ad imperatore₃ qui vtrosq₃ instituebat: nec erat alicuius officia
liũ propria. hic aũt est propria baronis: ⁊ hec satis declarãt statu
ta regia que inhibent ꝙ gentes regie non explent in terris baro
8 nũ: nisi in casu ressortij. ¶ † Premissa obtinẽt in datiuis in qui
bus loquitur hec materia. Sed quid dices de legitimis ⁊ testa
mentarijs. Dic ꝙ debent venire corã iudice ⁊ iurare. vt in aut. vt
hi qui res mi. ob. ha. per. §. fi. ⁊ de mandato iudicis vel eius auto
ritate res recipere. C. arbi. tu. l. fi. de admi. tu. l. fi. de tuto. qui satis
non de. l. fi. ¶ Corã quo iudice hoc facere debent. Dic ꝙ corã illo
qui dare deberet si nõ essent testamẽtarij vel legitimi. ar. l. in hac.
9 ⁊. d. l. consulto. iuncta. j. glo. proxi. ¶ † In glos. ergo delegatur. ibi
cum dicit. dicitur. Sed adhuc ob. q₂ legatus procõsulis dat tu. ff.
de tu. ⁊ cu. da. ab his. l. j. Glo. variãt. q₂ in. d. l. j. in glo. absente. di
cit ꝙ preses põt cõmittere ꝓpter sui absentiã. ⁊ in. l. j. ff. de offi. ciꝰ
cui mã. est iurisdi. videt dicere cõtrariũ. Dy. eas concordat: q₂ co
gnitio seu inquisitio põt cõmitti: sed nõ datio. ⁊ videt notari. e.
10 l. j. §. huius rei. ¶ † Sed dic clarius quicunq₃ habet regimen pro
uincie vl' territorij ⁊ in eo oẽ imperiũ põt dare tutorẽs per. l. j. alij
qui non habẽt oẽ imperiũ nõ possunt: nisi facultas ⁊c. vt. §. seq. ⁊
sic intelligo. d. l. j. ff. de tu. ⁊ cu. da. ab his. ⁊ eo. titu. in prin. ⁊ hoc si
habent ex vi dignitatis ⁊ quasi instituti. sed sunt nõnulli qui nõ
instituũtur: s₃ loco defuncti ponuntur ꝑ illũ qui posset instituere
vel quibꝰ officiũ cõmendat ad tp̃s vel cõmittit a tali q posset in
stituere ⁊ dare titulũ dignitatis vel officij: ⁊ tales possunt etiam
dare tutores: ⁊ de talibus loquit. d. l. j. C. de eo q vi. al. gerit. illi eñ
possunt omnia q ordinarij possunt: vt ibi p₃. nec de illis meruit
fieri cõtrariũ. sunt aũt alij quibꝰ cõmittit non per illos q intitu
lare possunt in officio: sed per intitulatos sicut ꝑ presides ⁊ alios
officiales intitulatos. ⁊ de his nõ reperio ꝙ possint dare tutorẽ.
nisi delegato proconsulis in quo videt speciale. vt in. d. l. j. de tu. ⁊
cu. ⁊ sic videt ꝙ tutoris datio delegari nõ possit cum vniuersita
te: nec alr̃ specialiter. ff. eo. nec mãdante. Sed an hodie possit dele
gari saltẽ in casu quo cõpetit iure magistratus. j. ꝑxi. §. ff. eo. l. ius
dãdi. ⁊ tñ nõ poterat delegari vt. l. ius dãdi. glo. videtur dicere ꝙ
nõ. in. d. l. j. de offi. eius cui man. est iur. ¶ Qd̃ satis videt verũ: q₂
specialiter per. l. cõmittit ⁊ sic nõ põt delegari per. d. l. j. Item etiã
de iure. ffoꝝ. iure magistratus competebãt. vt. d. l. ius dandi. ⁊ ta
men non poterat delegari. vt. l. nec mãdante. de iure canonico vi
det contra. extra de offi. deleg. c. venerabilis. extra de offi. vica. c. ij.
lib. vj. ¶ Sed quare põt iuberi saltẽ vbi nõ sunt magne faculta
tes ⁊ non potest mandari. ¶ Rñdeo lex q̃ tendit ad vtilitatẽ pu
pilloꝝ magis cõfidit de officialibꝰ etiã minoribus q̃ de priuatis:
q₂ magis sunt electi ⁊ cum maiori maturitate: ideo ꝑmisit illis iu
11 beri nõ alijs cõmitti. ¶ † Quid ergo dices de officiali ep̃i vel iu
dice balliuo vel senescallo baronis. Non videt ꝙ possint dare tu
tores: q₂ loco alterius sunt. nec sunt intitulati tanq̃ in officio qd̃
apparet: q₂ vnum ⁊ idem auditoriũ est ipsoꝝ ⁊ dñorum suorum.
extra de cõsue. c. nõ putamus. lib. vj. ¶ Preterea in tales nõ trã
sit nisi simplex iurisditio nisi largior detur potestas. extra de offi.
vica. c. ij. lib. vj. ¶ Sed contrarium est expressum. extra de iudic. c.
si annum. li. vj. ⁊ q̃uis ibi loquatur de curatore ad litem: nihilo
minus loquitur de generali non ad certam litem: sed in ver. seq.
loquitur quando ad certas lites que dixi de datione tutorum in
tellige in datione curatorũ. de cura. §. j. Sed forte legati possunt
dare curatorem ad litem: q₂ ille nõ instituit cum tãta solẽnitate:
nec est ante periculum vt dixi. C. arbi. tu. l. fi. qd̃ verũ est de legatis
a principe. Secus si ab alio. ⁊ ita p₃ in. c. si annum. alleg. lib. vj. ⁊
ibi no. per archi. Inno. tñ notabat alio mõ. extra de procu. c. peti
tio. cuius opi. est adhuc vera in alijs delegatis q̃ a principe.

1 ☞ Auri vel libra auri quantum valent.
2 Solidi quingenti quantum hodie valent.
Adde ad idem. nu. 3.

Nos autem. ¶ In gloss. quam non habemus sed
quomodo sibi blãditur Justinianus:
quia de iure. ff. videbatur idem. vt. l. ius dãdi. Sed dic ꝙ. l. illa in
telligebatur ſm. §. sed hoc iure. alleg. s. proxi. vt ibi not. ideo iste
1 §. addit ad illã sicut ad. d. §. ¶ † In glo. l. aureos. in fi. quandoq₃
autem valẽt libram argenti. C. de argẽ. pretio quod thesau. infer.
l. j. lib. x. ⁊ ita libra auri valet. xij. libras argenti ⁊ vltra duos au
reos. ⁊ tamen mercatores regni dicunt qd̃ marcha auri non de
bet valere nisi. xij. marchas argenti: sed tunc forte erat aurum ca
rius q̃ nunc sit: vnde hodie in regno est magna abundantia au
2 ri. ⁊ ideo vilius. ¶ † Sed quãtum valẽt hodie quingẽti solidi vt
sciamus vim huius. §. ¶ Glo. videtur dicere ꝙ septuagintaduo
aurei valent libram auri. vt no. in aut. de defen. ciui. §. ⁊ iudicare
ponendo libram auri pro sex libris argenti. Sed certe vel mone
ta de qua loquitur erat nimis fortis vel aurum nimis vile.
3 ¶ † Vnde scias ꝙ in libra sunt. xij. vncie. ⁊ in marcha. viij. ex quo
scias ꝙ

a scias ꝙ.lxxij.aurei faciunt libram[a] auri.⁊ quot vncie faciũt libraꝫ satis cum cito campsoribus scire potest q̃tum valent regula seu doctrina certa dari nõ põt ꝓpter diuersos valores monete auri ⁊ argenti q in diuersis tꝑibus cõtractibus regnis ⁊ regionibus ponuntur ascendunt ⁊ descendunt pro voto regentium.¶ In glo. scilicet tabellionum. in fin.ibi videbis.ff.de ma.con.l.magistros.

Impuberes. ¶ In.§.reddit rationẽ quare impuberes debẽt esse in tutela. ⁊ est planꝰ.

1 ☞ Tutele actio seu obligatio quo tempore nascantur.
2 Tutores tenentur actione de rationibꝰ distrahendis que cuius sit nature.⁊ nume.3.
4 Tutor an ⁊ qualiter teneatur actione furti ꝓ mala administratione tutele.

1 **Cum igitur.** ¶† In glo.sed si.ibi cum dicit nõ nascit̃ actio tutele:sed obligatio nascitur ex qualibet mala administratione.ff.de tute.l.tutorẽ q tu.ge.obligatio aũt bonoꝝ cẽset̃ esse nata a tꝑe delate ⁊ suscepte tutele.vt.C. de admi.tuto.l.ꝓ officio.C.de bo.q̃ libe.cum opꝫ.§.fi.de epi.au.l. de creationibꝰ.qñ mulier tu.offi.fun.po.l.fi.de secũ.nup.hac edictali.§.is illud.Cõtra de priui.fis.si debitor.Sed in casu isto precessit quasi cõtractus ibi non:ſꝫ in eo qd̃ subiicit̃ ꝙ alie nõ intentant̃ ob.ĩ.ti.j.§.fi.ibi videbis pleniꝰ.¶ In gl.j.actione. in ver.est ⁊ alia.ibi ꝓpter dolũ.Dicũt doc.Ja.⁊ Pe.qui parum aut nihil
2 dixerunt hic† ꝙ glo.qñqꝫ dicit ꝙ hec actio datur ex dolo: videlicet ꝙ tutor male ⁊ dolose versatꝰ est in administratione. Sꝫ quandoqꝫ dicunt ꝙ dat̃ siue dolose siue nõ: qd̃ est verius ẜm eos: ⁊ sic transeunt.Scias ꝙ hec actio de rationibus distrahẽdis est propriũ nomẽ actiõis:⁊ ponit̃ inter ciuiles in arbore:vt ibi videbis. ⁊ orit̃ ex intercessione rerum pupillariũ. vt nota.ff.de tu.⁊ ra. distra.l.j.§.cõsiderandũ.ver.hũc tñ.sup v̈bo eiusdẽ facti. vult dicere interceptiõe in amotiõe alicuiꝰ vel aliquarũ rerũ de illis rebꝰ pupillaribꝰ forte ponẽdo inter suas vel in vsus suos cõuertendo vel sicut de propriis negotiãdo: ⁊ in ista actione sufficit ꝓbare rẽ
3 inceptã:nec opꝫ ꝓbari dolũ.¶† Itẽ nec ꝙ inuito dño:ſꝫ in actione furti opꝫ ꝓbare dolũ:vt no.in.d.glo.si tñ ille q agit hac actione velit ꝓponere ⁊ ꝓbare dolũ hñ põt:⁊ in hoc casu cõcurrit cuꝫ actione furti.⁊ sic intellige.ff.de admi.tuto.l.tres tutores.⁊.l.non estimo.in fi.⁊ hec actio nõ tollit act̃.furti:nec ecõtra:ſꝫ actio tutele:⁊ hec adinuicẽ se tollũt:vt no.⁊ ibi pꝫ.In hoc est mirũ q̃re hec actio de rõnibus distrahẽdis ⁊ furti nõ se tollũt:nisi saltem in eo qd̃ excedũt iuxta regulã.ff.de act̃. ⁊ obli.l. q seruũ.vi bo.ra.l.i.cõmo.l.vñ q̃rit̃.ſꝫ tex.rñdet in.d.§.pe.nec eñ eadẽ obligatio est furti ⁊ tutele:vt quis dicat plures esse actiones eiusdẽ facti:sed plures obligatiões.nã ⁊ tu.⁊ fur.obligant̃.hec sunt v̈ba tex.⁊ sunt multũ obscura.vnde glo.dicit ibi ꝙ diuerse sunt:q̃ vna ex sola interpretatione non dolosa alia ex dolosa.Item vna qñ perfide altera qñ dño inuito. ¶ Sed hoc nõ videtur posse sustineri in casu saltem quo currunt:q̃ tunc vtrobiqꝫ dolus ⁊ voluntas dñi:sed dic ꝙ adsunt diuerse obligationes : q̃ quãuis actio de ra.dist.extendatur ad casum illũ non mutet suam originem nec naturam nec in casu quo currit ille qui agit actione de ra.distra. probat doluꝫ nec voluntatem dñi:vnde ibi nihil tangitur de materia acti.furti:nisi de sola interceptione:sed in ac.furti oportet habere dolum quod animo lucrandi sibi ⁊ forte voluntatẽ propter ius administrãdi quod habet tutor ꝙ eum excusat a furto. vt.d.l.merito.ff.
4 ꝓ socio.⁊.d.l.tres tutores.⁊ ita diuerse sunt obligatiões. ¶† Itẽ datur actio furti quasi cõtra extraneũ:nec habet dicere nec ꝓbare eum tutorẽ in actione de ra.distr. oportet ꝙ dicat ⁊ probet tu. fuisse qui vellet dicere ꝙ hec actio de ra.di.oritur ex quasi cõtractu sicut tutele : sed ex interceptionibus tutor obligatur sicut ex singulis malis administrationibus in act̃.tu.vt dixi.ſ.in prin.§. tunc apparent magis diuerse obligatiões huius act̃.⁊ fur.⁊ text. satis hic innuit.d.§.pe.ver.in tutela ex vna obli.⁊c.vnde act̃.tut.⁊ de ra.dist.quasi eadẽ sunt.nam vna non potest intentari:nisi finita tutela sicut nec alia.vt.l.j.§.fi.de tu.⁊ ra.distra.Item est aliud mirabile quare act̃.tu. tollit hãc saltem in eo quod excedit cõtra dictas.ll.quia si dicas ꝙ sint ex vna obligatione sicut tex.dicit in d.ver.in tutela.non videtur bona ratio: quia conditio furti eam in totum tollit:que tamen non est ex eadem obligatione.vt.ſ.dictum est.vt.l.act̃.eod.titu. Sed potest dici ꝙ ideo conditio furti illam tollit:quia ambe continent rei persecutionem.Sed cur tollit in eo quod est pena:quia forte fuit visum legislatori ꝙ sufficiebat actio furti:⁊ videtur speciale in ista actione:quia forte nimis rigorosa. punit enim tutorem de cuius malo animo non constat quod fuit contra rationem fauore pupillorum.

¶ De autoritate tutorum. Rubrica.

¶ Postq̃.ſ.dixit qualiter tutores creantur: subiungit qualiter creati se regere debeant.

1 ☞ Pupillus si sibi stipulatur non est necessaria tutoris autoritas:dummodo scilicet sit maior infante.
2 Pupillus quando obligetur ex contractu vel non.

1 **Autoritas.** ¶† In text.ibi cum dicit. nõ est necessaria. tũc aũt si sit maior infante.ff.de ver.oblig. si mulier.§.j.ff. rẽ pu.sal.fo.l.ij.⁊.l.seruũ publicũ.¶ In glo.quia tũc ibi.cũ dicit de pac.contra iur.Et intellige ꝙ
b valet autoritas in contractibus[b] ex quibus potest vtilitatẽ reportare:q̃ donare non posset etiã cũ aut̃.C.de admi.tu.l.nõ oĩm.ẜm doc.Ja.⁊ Pet.in.l.fi.C.si ma.fac.sine decreto ali.ra.ha.¶ In eadẽ glo.ibi cũ dicit.quid ergo in excõicato.Est ecõtra:q̃ põt facere dãnũ suũ ⁊ se obligare: sed nõ acquirere ẜm Hosti.in sum.de peni.§.fi.ver.quid sis.Sed Inno.dicit ꝙ potest sibi acquirere.vt no.de do.⁊ cõtu.c.veritatis.¶ In glo.⁊ sic not.
c ibi.§.ꝓsperimꝰ.hoc spãle fauore pupilli[c] ius cõe.C.de rescin.vẽ.l. ratas.⁊ est arg.ꝙ si quis maior ⁊ habilis cõtrahit matrimoniuꝫ cum pupilla ꝙ maior sit ligatio . Sed dic ꝙ non est ligatus vinculo matrimonii:sed ꝓmissionis.extra de despon.impu.c.de illis.
2 ⁊ ibi nota.¶† In ea.gl.in fi.in hac materia sunt diuerse opi.gl.⁊ doc.Vnde recolligendo dicas ꝙ aut pupillus est infans ⁊ dic ꝙ nullo modo obligat̃.ff.de cõdi.indebi.l.ꝙ pupillus.de act̃.⁊ obli. l.pupillus.Aut maior infante. ⁊ tũc si sit ꝓximꝰ infantie videtur gl.dicere ꝙ sit idẽ ac si esset ꝓximus pubertati.vt not.ff. de dolo. l.j.Quidam dicũt ꝙ est idẽ sicut de infante.⁊ sic videt̃ tenere Dy. in.l.puberes.ff.eo.⁊ glo.C.de inuti.stipu.l.j.Et hec satis est consona rõni.cum enim obligatio cõtrahat̃ per cõsensum.ff.de pac.l.j. vix posset dici ꝙ pupillus ꝓximus infantie cõsensum habeat qui omnia daret ꝓ vno pomo vel ꝓ vna bursa.Et ad hoc facit:quia non delinquit anteq̃ sit proximus pubertati:⁊ consensus ꝓcedit ex animo sicut delictũ.vt.ff.de reg.iur.l.pupillũ.⁊.l.pupillꝰ.de fur. l.impuberem.ad.l.aquil.l.sed si quẽcunqꝫ.§.si infans ⁊c.hoc casu potest dixi ꝓximus pubertati nõ ex annis ſꝫ ex capacitate intellectus:⁊ ita forte volũt leges proxime alleg. pleriqꝫ enim reperiuntur magis doli capaces in nono vel decimo anno q̃ alii in.xiiii. vnde multũ aduertenduꝫ esset an sit malitiosus vel capax doli ⁊ cõsensus:vt tunc obligetur.⁊ hoc videtur bene probari.ff.de spõsa.l.in spõsa. cõtra etas ẜm vnũ intellectũ tamen in omni dubio ex quo est.vii.annorũ intra presumũt ipsum habere cõsensum : vt pꝫ extra de despon.impu.per totum.de iud.si animũ.lib.vj.ff.de admi.tut.l.j.§.sufficit.⁊ ideo nisi euidẽter appareret ipsum nihil sentire dic quod obligatur sicut pubertati ꝓximus. In quo dic ꝙ aut habet tu.⁊ tunc aut contrahit cum tutore ⁊ refert an clam vel palam ⁊ an cum tutoris auto.vel no.ff.eo. pupillus.§.j.⁊.§.sane.de admi.tuto.l.nõ existimo. an cum extraneo:⁊ tũc si cum auto.tuto. rite adhibita obligatur naturaliter ⁊ ciuiliter: sed restituitur si sit lesus: vt plene not.in.d.l.j.de noua.ff.eo.l.impuberes. Si sine auto.gl.dicũt ꝙ obligat̃ naturaliter:vt no.ĩ.d.l.j.⁊ vbiqꝫ ⁊ hoc sequit̃ Dy.ẜm Ja.⁊ Pet.ꝙ nullo modo per.l.si curatorẽ. C.de in integ.resti.imo equiparatur prodigo ⁊ furioso : vt ibi . ⁊ sic potest intelligi.l.j.C.de inuti.stipu.si nõ habet tutorem obligatur naturaliter.vt.d.l.j.de noua.ad.l.fal.si pupillus.quando di.le.
d ce.l.illud.§.heres. ⁊ ciuiliter ⁊ naturaliter si sit factꝰ locupletior[d] vel dolum commisit.ff.depo.l.j.§.an in pupillum.in.l.hic alleg.in glo.ff.de excep.do.l.apud celsum.§.si quis tutorem. ⁊ hoc in casibus in quibus obligatur naturaliter:sed nullo modo obligatur etiam factus locupletior:sed agitur ad exhibendum vel rei vend. vt not.ff.commo.l.ij.versi.sed mihi alias est lex.dic vt ibi.ex quasi contractu extra iudicium obligatur : si sit sibi vtile alias non.vt patet.ff.de nego.gest.si pupilli.⁊.l.iii.§.curatores.in iudicialibus qualiter obligetur.videbis.ĩ.proxi.§.dic vt ibi.

1 ☞ Pupillus quãdo sibi est delata bonorũ possessio si non habet tutorem iudex potest supplere autoritatem tutoris.
2 Tutor an possit acquirere bonorum possessionem delatam pupillo sine ipso pupillo.
3 Pupillus seu minor quãdo possit stare in iudicio vel nõ:⁊ an ⁊ quando actus per eum in iudicio gestus valeat vel non.
4 Adde ad idem nume.4. vbi ponit casus in quibus pupillus potest esse in iudicio sine tutore vel curatore.
5 Minor si non vult comparere ⁊ sic cadat in contumaciam quid est agendum.

1 **Neqꝫ tamen.** ¶† In glo.ex testamento.ibi cum dicit.cum pupillus non habet tutorem. ergo a cõtrario sensu si haberet non posset iudex autorizare:vt videtur expressum extra de iudi.c.si annum.lib.vj.C.de iud.deli.l.si infanti.in fi.⁊ hoc intellige in hoc casu : quia in alienatione rerũ immobilium non sufficeret iudicis autoritas.C.si propter pub. pen.l.fi.⁊ videtur notari de fideiusso.mino.l.ij.sed in alienatione rerum mobilium forte sufficeret . ⁊ ita posset intelligi quod not. ff.de mino.l.quod ait pretor.§.permittitur.vbi videtur gl. cõtraria ꝙ si iudex ⁊ tutor autorizarũt eũ non videtur valere. vt no.in spe.e.§.generaliter.versi.ꝙ si pupillus.qd̃ põt esse verum si iudex

a ¶ Septuaginta duo aurei faciunt librã.l.quoties.C. de suscep. ⁊ arca.lib.x.Sed aduerte qd̃ licet Bar.in aut̃.ſꝫ nouo iure.C. si cert. pet. dicat libram auri cõstare ex cẽtũ aureis: hodie libra auri cõstat ex .xcvj . ducatis venetis.vt no.idẽ Bart.in allega.l. quoties . de quo vide ꝑ Fely. in.c. conquerẽte.col.j. extra de offi.or.

b ¶ In cõtractibus. Pupillꝰ in delictis cadẽtibꝰ in eo obligatur.l. pupillũ. ĩ prin.ff. de reg.iur. ⁊.§.fi. cum si.ĩ.de ob.ex de.Itẽ ad finẽ vt liberet per acceptilationẽ : quia tunc efficitur locupletior.vt ꝑ gl. singu.in.l.ij.ff. de accep. Itẽ potest sine tutore ea que sũt facti vt.l.pos. ff.de acq. re.do.⁊ l.q̃uis.ff. de act. pos. his casibus obligatur pupillus sine tuto. autoritate vt ꝑ Iasonem mayn.

c ¶ Fauore pupilli.An ⁊ quando contractꝰ põt claudicare.Vide plene ꝑ Cy.in.l.j. C.si seruus exter.

d ¶ Locupletior Quando pupillus sit factus locupletior . Vide hic per do.Aret. item cui incũbat onus ꝓbandi an pupillus sit factꝰ locupletior vł nõ. Item quid si pupillus nec meliorem nec deteriorẽ conditionem suã facit. Iteꝫ hic vide distinctionem pulchram ꝑ eundem Are.quãdo pupillus sine tutore obligetur.

credere eũ verũ tutoꝛe3.vt.d.l.j.C.qui admi.ad bo.posses. ¶ In
glo.fi.e.glo.in hoc dubitat in.l.impu.ff.de tut.⁊ cu.da ab his.Et
Dy.videtur tenere opi.primam que est ibi ẜm quosdam:sed hoc
non est in meo Dy.vnde videtur hic verioꝛ per.l.si infanti.in fin.
allega. ¶ Item dic alios casus in qbus fallit.j.de here.ab intest.
2 §.sui item.C.de bo.que libe.l.fi.§.finantẽ pñe. ¶ †Sed posset du-
bitari an tutoꝛ sine pupillo possit bonoꝛũ possessionẽ acquirere.
Et glo.qñꝗ dicit ꝙ nõ si pu.sit ma.infan.sicut nec hereditatem
C.de iure deli.l.potuit. ⁊ ita not.C.qui admit.ad bo.pos.pos.bo-
nonoꝛũ.sed in.l.potuit.no.cõtra.⁊.d.l.impu.qd est veriꝰ ẜm Dy.
qꝛ in bo.pos. interueniũt iudex ⁊ tutoꝛ ꝙ nõ est in additione ẜm
eũ.ff.de bo.pos.in pupillo. ⁊.l.tutoꝛi.nũqd ergo iudex tutoꝛ pos-
sent adire:nõ qꝛ nõ ꝯmittit iudici aditio qñ pupillꝰ h3 tutoꝛẽ.vt
l.si infanti.i fi.sicut datio bo.pos.C.q admit.ad bo.pos.l.fi. ¶ In
glo.vt ꝑ se.cũ allegat.§.s3 qꝛ.⁊ hoc vbi maioꝛ est infante:al's fit re-
a stitutio soli tutoꝛi[a].ff.ad treb.l.restituta.§.j.C.ad trebel.sancimꝰ.
in fi.glo.j.de eo cui bo.li.causa adi.§.j. ¶ In glo.cui administra-
toꝛis.ibi cũ allegat.ff.eo.l.iiij.hoc verũ si non administrat:qꝛ non
b potest:[b] qꝛ forte ꝓhibitus vel oẽs iussi sunt.ff.de admit.tu.l.titiũ
⁊ meuiũ.alias aũt si nõ administrat:qꝛ nõ vult.secus.ff.de acqui.
here.l.si pupille.in dubio antẽ oẽs possunt:nisi testatoꝛ aliud di-
sposuerit vel iudex.C.de auto.presi.l.fi. si vnũ ex pluri.l.j.ff.e.l. qd
dicimꝰ.§.j.vide in.d.l.iiij.ff.eo. ¶ In fi.eiusdem glo.quidã habẽt
c hoc in adulto sufficit[c].C.de admini.tut.l.cũ quidã.si;non habes
suppleas.⁊ vide qd not.in.d.l.cũ in vna.§.j. ¶ In gloss.ea.⁊ alia
bi cũ allegat minoꝛ.xxv.an. Sed hec rõ nõ videtur perpetua:qꝛ
posset esse adeo lucrosa qd expediret talia ⁊ plura sustinere: vel
forte nullos habet creditoꝛes. Odofr.reddit:vt fertur:aliã ratio-
nem: qꝛ pupillus obligat̃ adeundo.ff.de acq.here.l.moꝛe.ex qui.
cau.in pos.ea.l.apud celsum.§.fi.quẽ cõstat nõ posse obligari sine
tu.vt dixi.s.ff.e.l.⁊ si cõditionalis.§.j.ideo adire non põt sine tu-
toꝛe etiã lucrosam.S3 quare nõ saltẽ vt alios obligaret ⁊ ipe obli-
garet̃ sicut.d.ꝑri.§.Dicũt Jac.⁊ Pet.ꝙ in ꝑrimo casu ꝓuidet̃
contrahẽtibus cũ eo : qꝛ habet exceptionẽ.ff.de rei ven.l.si id qd.
non sic creditoꝛibꝰ hereditarijs.nõ eñ debitoꝛes hereditarij pos-
sent excipere ad vtilitatẽ creditoꝛis cũ nil eoꝛum intersit ẜm eos.
Vel dic ꝙ cõtrahẽti põt imputari ꝙ cũ minoꝛe cõtraxit.ff.de mi
3 no.l.cũ mãdato.nõ sic creditoꝛibꝰ hereditarijs. ¶ †In ea.glo.cũ
allegat.l.clarũ.Doc.⁊ maxime Dy.consueuerũt hic distinguere:
qꝛ aut pu.seu minoꝛ fuit semp sine tu.vel cura.in iudicio ⁊ nõ va
d let:[d] vt.l.cum ⁊ minoꝛes.hic alleg.qd verũ est cõtra ipsos s3 ꝓ eis
sic.l.nõ ideo minꝰ.C.de ꝓcu.Sed Ja.ꝯ ꝙ indistincte nõ valet vt
ibi scripsi.quod põt esse verũ de diffinitiua:secus de interlocuto-
ria.ff.de bo.aut.iu.pos.l.si minoꝛ.ex qui.cau. in possessio.ea.l.hoc
autẽ.aut fuit ab initio tu.⁊ cu.sed nõ in ñ.⁊ tũc si vsꝗ ad conclu-
sionem vel causam plene examinatã valet sententia ⁊ processus si
quis secutus sit.C.de adul.l.q̃uis. ꝙ posset procedere si tutoꝛ vel
curatoꝛ esset legitime contumax:alias non valeret sñia.vt.C.qũo
⁊ qñ iudex.l.si vt pꝛoponis.aut fuit ex postfacto:sed nõ inito:tũc
nõ valet : vt.l.momentanee.C.qui li.perso.ẜm docto. ¶ Sed ẜm
glo.valet que nõ põt esse vera si nõ fuit in cõtestatione: ⁊ in alijs
substãtialibꝰ sine quibus iudiciũ redditur nullũ.C.de lit.cõte.l.j.
4 ⁊.l.ꝓlatã.de sen. ¶ †Hoc autẽ fallit in quatuoꝛ casibus qui sunt
hic in quibꝰ minoꝛ põt esse in iudicio sine tu.⁊ cu.⁊ valet ꝓcessus
⁊ sñia ẜm gl.Et caue:quia primus ⁊ vltimus posset loqui in pu-
pillo:sed medij nõ:vt patet in glo.multos alios casus ponunt gl.
⁊ doc.extra de resti.spo.c.ex parte.vt in causa matrimonij benefi-
ciali seu ecclesiastica.in voto moꝛte patris ⁊c. de quibꝰ.xv.q.iij.c.
de crimine.sed hoc nõ videt̃ verũ per.l.clarũ.C.e.vnde credo ꝙ in
beneficialibꝰ ⁊ spũalibus depẽdẽtibꝰ ab eisdem possint esse in iu-
e dicio sine curatoꝛibꝰ minoꝛes.xxv.annis [e] maioꝛes.xiiij. ⁊ in quo
casu veniã etatis impetrauerũt in alijs non nisi habeãt curatoꝛẽ
p.c.si annũ.extra de iudi.lib.vj.ex quo eñ ibi specialiter illis per-
mittit inhibet de alijs . vt.l.maritus.C.de pꝛocura.⁊ hoc ibi vide
tur tenere Azo. pupillus autẽ nõ potest esse in iudicio in aliqua
causa sine tut.autoꝛitate vt ibi patet.ff.de acq. pos.vel nõ.l.ij.vbi
est casus qd pꝛosequẽdo moꝛtem patris opus est tut. nisi in casu
momentanee pos.vbi etiam seruus agere posset. ⁊ sic intelligo.l.
5 momentanee.⁊ si per vim vel alio mõ.l.j. ¶ †Quid ergo si agam
cõtra minoꝛẽ ⁊ nõ vult ꝯparere. ¶ Respõ.si sit maioꝛ.xiiij.annis
⁊ sit cõtumax potest cõdemnari si talis sit causa vel in tali statu
ꝙ possit ferri sentẽtia in absentẽ.ff.de mino.l.mi.etiã si quasi con
tumax vel põt excõmunicari etiã pupillus si sit doli capax etiam
contra cõtumaciã tu.vel cu.nisi purget cũ possit vt no.in spec.de
cõtuma.§.nũc dicamus.v.fi.de sen.excõ.§.sequitur.versi. sed po-
ne ⁊ potest fieri missio cõtra tales imo ⁊ cõtra infantem. vt.l.hic
autẽ.ex qui.cau.in pos.ea.nec doli capaces restituentur aduersus
contumaciam quin soluantur expense.ff.de mino.l.cũ mandato.
sin autem ipsi aut tutoꝛ ⁊ cura. si quos haeant tenentur : vt in.l.
f ꝓperãdũ.C.de indi. ¶ In glo.fin. [f] in fi.ff.man.l.hereditatis.sed
quamuis non subesset nihilominus idem esset vt hic apparet.

a ¶ Soli tutoꝛi. Idẽ Ang.⁊ Jas. hic idẽ põt solus bo.pos. agnosce-re qꝛ in facto ꝯsistit ẜm eosdẽ hic.
b ¶ Nõ põt. Itẽ nec gerere põt: qꝛ nõdũ est decreta admistratio: al's secus vt ꝑ gl.in.l. iiij.ff.eo.ang.
c ¶ Adulto sufficit. Idẽ t3 Jas. dicens ꝙ bene sufficit in curatoꝛe adulti.l.cu3 q̃dã. C.de admi.tut. ⁊ est rõ vt ibi no.gl. qꝛ adulto dat̃ iure oꝛdinario pupillo vo extraoꝛdinario ẜm eundem Jas.
d ¶ Non valet. Et qñ iudicium cũ minoꝛe agitatũ teneat.vide plene hic per Ang.
e ¶ Minoꝛes xxv.ann. Ponit hic aret. questionẽ an iudiciũ agitatũ cum minoꝛe valeat. ⁊ distinguit ꝑ multa mẽbra.vide cũ hic.
f ¶ In glos.fin. Vide hic Ange. latius circa fin.
g ¶ Compellit̃. Hic ẜm Ang. ꝙ in gñe cogit̃ administrare itẽ in certo actu iudiciali autoꝛisare.l. fi.ff.⁊.C.de admi. tu.s3 in extraiudicialibꝰ non cogit̃ nisi ex hoc pupillũ dãnificari cõstet:vt ꝑ eũ hic.
h ¶ In ꝯtractu. Adde de h Anto.coꝛ.singu. suis i v. decretũ. lo.ij. ⁊ in sing.in v.minoꝛ.lo.j.
i ¶ Pe.distinc. Tu vide h dist̃i. Ange.in v.in gl. j. ibi cõclude plene. vbi loquit̃ de curatoꝛe tutoꝛe ⁊ ꝓcuratoꝛe cõueniẽdis durãte officio vel finito.
k ¶ Dicimus. Bal.videt̃ hic tenere ꝙ si creditoꝛ pupilli se immisceat tutele cadat a debito: ⁊ si desinat esse tutoꝛ.

1 ☞ Tutoꝛ an possit compelli autoꝛitatem pꝛestare pupillo si vti-
litas eius requirat.
2 Jussus patris quare debet precedere in aditione hereditatis pu-
pilli:sed autoꝛitas tutoꝛis sufficit quod sequitur.
3 Quid autem de decreto iudicis.

1 Tutoꝛ. ¶ †In glo.non cõpellitur in fi.dic vt ibi:qꝛ in iu-
dicialibus cõpellitur quãdo pupillus est reus.C.
de admit.tut.l.fi.§.pe.⁊ idem vbicũꝗ est euidẽs ⁊ indubitatum
dãnum pupilli vel tertij quod cõmode resarciri nõ posset.melius
est enim ⁊c.C.in qui.cau.in integ.resti.non est ne.l.fi.⁊ ita videtur
sentire Dy.in solutione dicte.l.fin.q̃uis gl.ibi al's. Si enim quis
cõpellitur de ꝓpꝛio facere vtilitatẽ alterius sine dãno suo:vt ple-
ne dixi.s.de lege fusia cani. cur nõ tutoꝛ pꝛo euidẽti pupilli vtili-
g tate cõpellitur.[g] ¶ †In glo.si nõ modicũ in fi.sed cur iussus pa-
2 tris debet pꝛecedere in aditione: sed autoꝛitas tutoꝛu3 sufficit se-
qui incõtinenti. Quidam dicunt ꝙ filius nõ est integra persona
iussu non pꝛecedente:ideo opoꝛtet p̃cedere:sed ita parũ pupillus
s.pꝛoxi.§. alij dicũt ꝙ aditio debet esse certa vt patet per totum
titu.de acqui.here.⁊ maxime in.l.licet si dubitet̃.⁊.l. sed si de sua.
ideo mandatum p̃cedere opoꝛtet ne aditio filij dependeat ex vo-
luntate patris. Sed ide3 per omnia in pupillo ante autoꝛitatem
pꝛestitam adeunte.potest dici ꝙ nõ est idem:qꝛ penes filium non
remanet hereditas etiã per momẽtũ.ff.de acq. here.l.placet.ideo
opoꝛtet p̃cedere volũtatẽ patris cui acquirit̃ emolumentũ ⁊ dã-
num:nõ sic de pupillo ⁊ tutoꝛe põt dici.⁊ si dicas ꝙ ius heredita
riu3 residet in ꝑsona filij cui querit̃.ff. de sol.qui hoiem.§.quidã.
de lega.j.cũ filio.cũ ibi notatis.rñdeo ꝙ nõ sic sicut in ꝑsona pu-
pilli cui querit̃: ⁊ nõ alij quo ad vtilitatẽ ⁊ dãnũ: sed in ꝑsona fi-
lij remanet adeo nudũ ius hereditariũ ꝙ eius substantia tota ⁊
exercitiũ cũ emolumẽto ⁊ dãno trãsfert̃ in patrẽ.⁊ ideo opus est
eius animũ ⁊ declarationẽ ꝓcedere cũ penes filiũ in tali qualita-
3 te ⁊ substãtia remanere non posset . ¶ †Sed quid de decreto iu-
dicis.Videt̃ ꝙ sufficiat si interponat̃ ex postfacto.C.de iur.fisci.l.
instar.de decur.si quos.S3 doc.iuris cano.vident̃ velle ꝙ debeat
h interponi in cõtractu[h] statim arg.huius.§.⁊ de hoc no.archi. de
reb.eccle.non alie.ca.j.lib.vj.⁊ facit.ff.de re.eo.l.si pu.§.si pretoꝛ.⁊
de hoc scripsi.C.de sacrosan.eccle.aut.hoc ius.De consensu capi-
tuli cõstat ꝙ sufficit interuenire ex postfacto in casibꝰ in quibus
requiritur.extra de his que fiũt a pꝛela.sine consen.ca.c.cum vos.
¶ In glo.no.caute.ibi cũ alle.de obli.ex consensu.⁊ hoc intellige
vbi tutoꝛ ⁊ pupillus mittunt epistolã:alias si contrahere volens
cum pupillo mittet eam si tutoꝛ ⁊ pupillus sint pꝛesentes ⁊ acce-
ptantes:qꝛ si tunc perficitur cõtractus viderentur valere. Et ad
hoc facit quod no.ff.eo.l.obli.§.tutoꝛ.vbi est is.§. quasi de verbo
ad verbũ patet in.§.fin.eiusdẽ.l.⁊ obtinet ꝙ hic dicit̃ in cõtractu
qui per pupillũ gerit̃ : secus si per aliũ qui pupillo possit acqrere
ff.de acqui.here.si ꝑ epistolã.q videt̃ obstare.dic vt ibi in fi.eiusdẽ
glo.qꝛ foꝛte nõ autoꝛi3auit expꝛesse.ff.e.l.etiã.⁊ ibi no.⁊ pt3 de tu-
te.l.j.§.mutus.⁊ dico expꝛesse si appareat per verba vel scripturã
ꝙ autoꝛi3are vult.ff.e.obligari.§.fi.de acq.here.si qs mihi.§.ante
pe.⁊ peñ.vel non sponte.vt dixi.s. ꝑri.vel conditionaliter.ff.eo.l.
si condi.vel generaliter.vt.l.si quis mihi bona.

1 ☞ Tutoꝛ curatoꝛ ⁊ ꝓcuratoꝛ an possint ꝯueniri durãte officio.
2 Debitoꝛ pupilli an possit esse tutoꝛ in aliq̃ gñe tutele.⁊ nu.3.

Si autem. ¶ In glo.s.rei ven.ibi cũ dixit vt hic dici-
i tur.doc.Ja.⁊ Pe.distingũt [i] hic an actio
1 nata esset ante vel post. ¶ †Ego aute3 magis late recipio:qꝛ aut
actio erat añ nata: ⁊ agit̃ vt hic per cõtutoꝛes si sint duo vel plu
res tutoꝛes vel curatoꝛes:vt hic.ff.de testa.tu.l.si plures.aut post
durante administratione: ⁊ tunc aut ex alia causa q̃ administra
tionis:tũc cõtra tutoꝛẽ nascit̃ s3 nõ intẽtat̃.ff.de tu.⁊ ra.dis.l.si tu
toꝛ.⁊.l.si cũ adhuc.S3 ꝯ curatoꝛẽ nascit̃ ⁊ iterp̃tat̃.ff.de admi.tu
to.l.cũ curatoꝛe . si ex cã administrationis tũc ꝯ tutoꝛẽ nõ nascit̃
nec interpꝛetat̃ durãte tutela:s3 ea finita sic.vt.d.l.si tutoꝛ. Cõtra
cura nascit̃ ⁊ interp̃tat̃ pꝛo vna specie:sed nõ generaliter:nisi de-
mõ finita cura.C.de admi.tut.l.aduersus.nisi in cura furiosi: qꝛ
incertum est qñ illa finiet̃.ff.de tut.⁊ ra.dis.l.nisi.§.cũ furiosi. sub
hac dis.intellige oĩa iura.ff.rẽ pu.sal.fo.l.nõ quasi.§. hanc stipu-
lationẽ.⁊ de admi.tu.l.actꝰ.⁊.l.cũ plures.de ꝯtra.iu.tute.l.j.§. fi-
2 nito. ¶ †In ea glo.ibi cũ dicit dicimus.[k] glo.in hoc variat.nam
k in aut.minoꝛ debitoꝛ.C.qui da.tu.pos.nõ tenet hãc vltimã sed pri
mã videt̃ tenere.ff.de ꝓcu.l.pñ.Doc.tñ cõiter appꝛobãt glo. q̃ est
in aut.minoꝛ.qꝛ sola mr̃ ⁊ auia excipiunt̃.vt in aut. ad hoc.C.qñ
mulier tut.offi.fun.põt.⁊ sic videtur rubrica in alijs confirmari.
3 ¶ †In glo.in fi.idẽ not.in coꝛ.vt hi qui res mino.obli. se ha.per
hi.C.de iur.deli.dã.tu.l.plures.S3 ꝯ aut.minoꝛ q̃ ꝑ doc.appꝛoba
tur.⁊ idẽ si rẽ cõem habeat cũ pupillo: licet cõtra videat̃ notari.
C.de excu.tu.l.ꝙ res.maioꝛ eñ rõ debet tales repellere cũ possent
magis p̃iudicare q̃ personales creditoꝛes.⁊ hec ꝓcedũt ẜm opi.
illoꝛũ qui dicũt eos repelli. alij dicũt eos admitti sed perdere de-
bitum.vt not.in.d.aut.sed alio modo.no.in.d.l.pater.quod doc.
consueuerunt

consueuerunt sequi.¶ In glo.facit ad hoc in fi.sed ibi de volun-
tate heredis iuramentum deferentis. ¶ In glos.nam olim.in fi.
istud olim erat de iure codicis.C.de in lit.dan.tut.in rub.

¶ Quibus modis tutela finitur. Rubrica.

¶ Vidistis ingressum tutoris vsq3 ad titu.proximum.& ibi pro-
gressum:restat tractare de fine quibus modis tutela finitur &c.si
est in operibus nature ingressus progressus finis et totum vani-
tas vanitatum &c.
1 Iudex an debet iudicare secũdum allegata & probata an se-
cundum conscientiam.
2 Pubertas cognoscitur ex annis quo ad finiendam tutelam:an
autem sic in matrimonio.
a **Pupilli.**[a] ¶ † In glo.j.aspectione.in fi.
1 cõiter tenet q̃ s̃m alleg.d3 iu-
b dex iudicare:[b] vt no.ff.d offi.presi.illicitas.§.ve
ritas.si tamẽ sciat vt puata persona 3riũ de eo
qd pbat d3 omittere ne edificet ad gehẽnã.hoc
plenius est de offi.ordi.c.j.in casu tñ notorij pos
set esse vera opi.Mar.q2 tunc iudex pcedere põt sine ordine & p
bationibus:vt scripsi.s.i proemio.in materia notorij.dic vt ibi.
2 ¶ † In glo.facit ad hoc in fi.si ergo pubertas ex annis cognosci
tur:vt p3 hic.& hoc verũ quo ad tutelas:secus quo ad matrimo
niũ:vt not.ibi scripsi.extra de despon.impu.c.pu. ¶ Itẽ sic qd in
casibus adhuc seruatur illa impudicitia:q2 mulieres respiciunt
etiã profundius.extra de proba.proposuisti.& c.causam.qualiter
c autem probetur etas[c].vide.ff.de excu.tu.l.ij.§.etas.

Item finitur. ¶ In tex.vel deportati ppter suũ
delictum:quia forte doli capax.ff.
de regu.iur.l.pupillum.de fur.impuberem.ad.l.aquil.sed si que-
cunq3.§.j.als nõ punitur.de rei vendi.q̃ infans.C.de fal.mo.l.j.
1 Donatio si sit facta religiosis an possit reuocari propter in
gratitudinem.
2 Pupillus an possit amittere feudum propter feloniã cõmissam
contra dominum.
3 Pupillus si captus efficiatur seruus hostium:quis administra
bit eius bona.
1 **Item si in seruitutem.** ¶ † In gl.q̃ ex i
gratitudine.i fi.
d no.arg.[d] q̃ si religiosi quibus facta est donatio cõmittãt ingrati
tudinem cõtra donatorẽ q̃ possit reuocari:nã pupillus non po
test alienare sicut nec ille.& tamẽ per ingratitudinem põt pdere:
vt hic.& facit.C.de sacrosan.eccl.l.iubemus nullã.vnde vi.l.me-
minerint.spec.mouet hic & videtur tenere q̃ non reuocetur titu.
de do.ver.quid si aliquis baro.sed tu potes dicere contra si totũ
collegiũ delinquit:vel prelatus saltem ad vitã cõmittentiũ ingra-
2 titudinẽ.in feu.de ca.corra.§.si.de hoc.j.de do.§.sciẽdũ. ¶ † Itẽ
facit is.§.qd pupillus possit amittere feudum propter feloniam
a se cõmissam.ar.cõtra in feu.de phi.feu.alie.per fri.§.preterea.
sed ibi in non faciẽdo:hic in faciẽdo inter que est magna differẽ
tia.C.de lib.& eo2 lib.si manumissori.cum ibi not.& vide eo.tit.l.
3 fi.¶ † Itẽ hoc intellige in doli capace.vt.s.proxi.§.dixi.Super
tex.captus tutor.s3 tũc ita demũ si sibi remanet.dic vt.s.de atti.
tu.§.ab hostib9.& dicũt doc.Ja.& Pe.& hoc in casu nõ finit ipo
iure:nisi cu3 deniũ remaneat:sed in casu.j.pxi.finit ipso iure:q̃
nis tẽpus non sit modus &c.ff.de actio.& obliga.l.obligationu3
fere.§.placet.qd prodest sciri s̃m eos:vt sciatur an succedat legi-
time vel nõ:iuxta.l.si quis sub conditione.de testa.tu autẽ potes
dicere q̃ imo in primo casu etiã desinit ipso iure ex quo alter de-
sijt in ciuitate.j.eo.§.sed & captis.&.d.l.si quis sub 9di.in fi.& po
test agi tutele.ff.de tut.& ra.dis.l.si pupillus.§.j.S3 bene verũ est
qd remanet species postliminij.ff.de legiti.tut.l.j.§.apud hostes.
Sed pro deo quis administrabit bona huius pupilli capti serui
hostiũ.põt dici qd detur eis curator.l.ab hostibus.ff.ex qui.cau.
ma.&.d.§.j.tutor autem dari non potest cum sit seruus hostium.
s.de iur.per.§.fi.iuncto.s.de tuto.§.j. cum dicit in capite libero.
1 Filiusfamilias an possit esse tutor legitimus.
2 Tutor si fiat monachus vel episcopus an desinat esse tutor.
1 **Minima.** ¶ † In glo.s.emancipatiõe.in fi.hec gl.non
videt posse stare:nec in primo nec in secũdo
dicto:q2 filius viuẽte patre potest esse tutor legitimus si pater sit
impedit9 tali impedimẽto de quo spes nõ sit qd tolli debeat:tũc
enĩ proximior succedit tutele:vt p3.ff.de legi.tu.l.iij.§.fi.ff.de ex-
cu.tuto.l.nõ solũ.§.si quis.& ibi no.Itẽ nõ procedit in eo qd di-
cit nisi in casu &c.q2 constat qd talẽ seruũ filius manumittere nõ
e posset[e].C.de bo.que libe.l.fi.§.filius autem.Preterea si gl.intẽ-
dit dicere in hac exceptiõe qd in casu quo talẽ seruũ manumisit
perdat tutela p emãcipationẽ falsu3 est:q2 q̃uis perdat illa que
iure actiõis pertinet:q2 desinit esse agnatus nõ tñ illa q̃ iure pa-
tronatus:q2 in illa nõ inspicit agnatio:sed solũ ius patronat9:et
non cõpetit ex verbis:sed mẽte.s.de le.pa.tu.vnde si hec glo.non
2 fuisset hic scripta non esset vis.¶ † Sed quid[f] si tutor fiat mona
f chus vel.eps videt qd desinat ad instar illo2ũ q fisco seruiũt vel
reipu.j.de excu.tu.§.j.Specu:hoc tãgit in titu.de tuto.§.genera
liter.ver.itẽ oppone.& tenet q̃ desinũt qd põt esse verũ de iure ca
no.s.qd possent gerere tutelas.lxxxvj.di.c.peruenit.xvj.q.j.c.gene
raliter.sed de iure ciuili videt cõtrariũ.C.de epis.& cle.aut.psby.
in fi.ff.de excu.tu.l.athlete.§.gentiũ presidatus.sed si ipse pupil-
lus intret religionẽ videtur tutela finiri ad instar illi9 qui se dat
i arrogationẽ.j.pxi.sed dic nõ finiri ad instar illius cũ nõ possit
fieri monachus ante.xiiij.an.extra de regula.c.j.&.c.significatũ.&
c.cũ sumus.eo.titu.&.c.j.&.c.beneficiũ.lib.vj.& no.per hũc.§.qd le
gitima tutela etiã adẽpta perit capitis di.vt dixi.s.de legi.agna.
tut.§.fi.dic vt ibi etiã per hec iura põt dici s̃m Jac.& Pet.qd si
causa cõmittat alicui can.vel in dignitate existenti q̃ non posset
cognoscere si desierit esse cañ.vel i dignitate:q2 cessante cã cessat
effectus.& est.C.de epis.& cleri.generaliter.ff.de pac.l.qd dierũ.s̃m
eos.hoc disputat plene Archi.extra de rescrip.c.statutũ.§.sanci
mus.li.vj.vbi tenet q̃ põt.ar.C.de vetera.l.fi.xij.¶ In gl.vt.j.de
suspec.tu.ibi cũ dicit.qñ tu.vel cu.esse desinit.l.j.caue tamẽ:quia
quãuis finitur tutela predictis modis tutores tñ nõ liberant pe
riculo:nisi curatores petãt.C.qui pe.tu.l.admone.de admini.tu.
l.ita autem.§.fi.&.l.a tutoribus.§.j.&.l.tutores qui.post finem.

¶ De curatoribus. Rubrica.

¶ Cõtinuatio patet.finita tutela minores indigent curatorib9.
sequitur de eis.
g **Masculi**[g] **dãtur.** ¶ In gloss.j.a pre
b tore.i fi.[h] vide ple-
ne.s.de atti.tu.§.s3 hoc iure.in fi.§.ratio aũt hu
ius est:q2 lex magis voluit subuenire pupillo q
minoris 9siliũ est q̃ puberi.Sed ob.in aut.vt li.
ma.& aui.§.j.Spe.dt q̃ q̃uis curator nõ possit
dari in testõ:põt tñ dari in vltia volũtate.i tit.de cura.circa pn.
hoc est mirabile:q2 l3 plus in nõ solẽni q̃ in solẽni & cõtra oĩa in
ra.arg.vacillat extra de indi.si annũ.li.vj.c.cyprianus.xxj.q.iij.s3
certe illud.c.nihil facit.vnde dic aperte q̃ curator nõ dat in testõ
nec illud.c.quicq̃ facit cõtra:sed tãtũ inhibet ne clericus vel deo
seruiẽs noĩetur in curatorẽ.¶ Itẽ nõ ob.aut.vt lic.ma.& auie.in
prin.q2 ibi non est verus curator:sed dispẽsator seu gubernator:
& bene hoc declarat ibidẽ:q2 noĩatum per testantem nunq̃ vocat
curatorẽ ac dispensatorem vel alio nomine:sed illũ quẽ dat iudex
de quo ibi subijcit nominat curatorem:vt ibi patet.
1 Agere volens cõtra pupillu3 qualiter prouidebitur ipsi pu
pillo de tutore si non habeat.
2 Tutor an detur furiosis & prodigis inuitis.
3 Curator datus ad litem an debeat compelli subire onus.
4 An autem talis curator teneatur appellare.
i **Item inuiti.** ¶ In glo.[i] tunc enĩ.in fi.vnde dic s̃m
1 doc.Ja.& Pe.† q̃ aut aliqs vult age
re 9 infantẽ & illi non accipiunt nec eis datur.vt.ff.de tute.l.qui
habet.§.si pupillus.quid ergo fiet q2 citari nõ põt.ff.de i ius vo.
l.neq3.Dicunt doc.qd volẽs agere:habet duo remedia.vel quod
adeat iudicẽ vt prouideat ei de tutore.C.qui pe.tu.l.j.vel q̃ citet
amicos:& si nullus cõpareat qui eũ defendat fiet missio in bono
rũ pos.ff.ex quib.cau.in pos.ea.l.hoc autẽ.et.l.apud iul.si vero sit
maior infante vel adolescens:tunc illi citabũtur vt veniant rece-
pturi curatores.ff.de admi.tut.l.j.§.sufficit.& tunc cogentur reci
pere.non tamen hunc vel illum:sed qd vnũ eligãt.& ita intelligi
tur.d.§.qui sibi videtur contrarius s̃m eos.hoc idẽ not.ibi i gl.
¶ Quod si nolint venire videtur q̃ iudex ecclesiastic9 possit eos
excommunicare.vt dixi.s.de autho.tut.§.neq3.vel fiet missio cõ
tra eos fortiori ratione q̃ contra infantem.vt.s.dixi.vel iudex fa
ciet eos venire realiter si actor hoc requirat.C.quomodo & quã-
do iudex.l.consentaneu3.vel captis pignoribus coget vel alijs re
2 medijs de quibus dicetur.j.tit.j.§.pe.¶ † Doc.querunt nũquid
furiosis et prodigis datur.et dicunt q̃ sic.nec expectatur velle eo
rum cum velle non possint.ff.solu.matri.l.ij.§.voluntatem s3 mu
to surdo vel alia infirmitate detẽtis non datur inuitis cũ maio
res et possunt procura.constituere s̃m eos.¶ Videtur ergo con
cludere qd prodigi furiosi seu mente capti non vocabunt quan
do dabitur eis curator sicut nec pupillus.ff.de tut.& cu.datis ab
his.illud.Sed ego credo qd bonu3 est eos vocare & qd iudex eos
audiat et statum eorum videat.et enim cu3 magna & plenissima
cause cognitione ad hoc procedẽdũ est.ff.de cu.fu.l.obseruare.ex
talibus enim poterit q̃ plurimum informari.argu.ff.de mi.l.mi
nor annis.§.aspectu.C.qui.& ad quos.l.j.ff.de testib9.l.iij.§.sicut.
Sed quid si adolescens conuentus dicat nolo habere curatorem
ad litem:sed volo habere generalem.Videt qd sit audiẽdus cu3
lex dicat pete ei curatorem & intelligat de generali.C.qui pe.tu.l.

a ¶ Pupilli.di-
uide hunc tit.vt
hic per Areti.

b ¶ Iudicare.
De quo vide per
Angel.j.de ac.§.
preterea.& hic.

c ¶ Probetur
etas.vide Pan.
de cast.in cõsilio.
cxxxviij.vbi ple-
nius qualr etas
probetur.

d ¶ Not.arg.de
hoc tractat hic.
Ange.in versi.in
gl.redigitur.

e ¶ Non posset.
Sed s̃m Ja.põt
saltẽ cũ consensu
patris.q̃uis Jo.
fab.& Ang.tene-
ant indistincte p
d.l.fina.

f ¶ Sed qd.vi-
de hic Ange.

g ¶ Masculi.
Diuiditur iste ti
tu.in tres partes
vt per Aret.hic.

h ¶ In fin.dele-
gatus tñ nõ põt
dare curatorem.
nec procuratorẽ.
vt no.Imo.in.c.
petitio.de procu.
nisi i bñficialib9.
vt in.c.si.an.xiiij.
s.de iudi.i.vj.vel
in causa cora3 eo
vertẽte.l.fi.§.j.C.
de admi.tuto.

i ¶ In glo.Su-
per hac glo.que-
rit Angel.an cu-
rator detur inui-
tus.vide en3 hic.

ĩ.et hec nisi faceret in fraudem forte vt causa actoris differetur:
q: curator gñalis faciet inuẽtariũ:⁊ hoc pendẽte: non ꝯueniret.
Uel forte sit iudex delegatus a principe qui nõ posset dare tu.ge
neralẽ ⁊ põt dare ad litẽ in eũ his casibus nõ credere audiẽdũ.
3 iuxta.c.si annũ.extra de iud.li.vj.¶†Sed nũquid talis cura.ad
litẽ põt cõpelli suscipere onꝰ.Nõ videt.ff.de cu.bo.dã.l.ij.§.q̃rit.
Cõtra.C.de admini.tu.l.sancimus.credo ꝙ verius iura indistin
ctẽ dicũt eos ꝯpellẽdos.ĩ.ti.j.§.pe.Et credo qð ẽt dʒ ꝯpelli satis
dare rẽ minoris sal.fo.ff.rẽ pu.sal.fo.l.⁊ si ⁊ ad species.sʒ nõ iudi
cato soluẽdo ex quo cõstat de eius cõstitutione.C.de admi.tu.l.
sancimus.§.defensionẽ.ff.de admi.tu.l.vulgo.⁊ hoc no.in spe.de
4 curatore.ver.sed nunquid inuitis.¶†Sed an tenet appellare ⁊
an nõ prosequi.Dic vt not.in ꝓcuratore.C.de ꝓcura.l.inuitus.⁊
ibi scripsi:q: si appellat ab interlocutoria põt:si a diffinitiua nõ
vt.C.de appel.si actor.q̃uis de procu.aliud dicat.Uel dic ꝙ secꝰ
in actore qui nõ hʒ ita latã potestatẽ.Et no.ꝙ hmõi cur.nõ põt
dari nisi sit presens.vt.d.l.qui hʒ.§.si pupillus.ff.de tute.⁊ tñ secꝰ
vr̃ i tutore seu curatore gñali:iõ nõ currit tp̃s ad excusandũ nisi
a tpe quo sciuit se datũ.C.de admi.tu.l.⁊ si scisses.ff.de admi.tu.
l.j.ĩ.ti.j.§.quinquaginta.⁊ ptʒ.ff.de tu.⁊ cu.da.ab his.l.ij.⁊ l.fi.⁊
l.illud.⁊ forte est rõ.q: in talibꝰ curatoribꝰ nõ seruat tãta solenni
tas in eorũ excusationibꝰ admittẽtis ⁊ audiẽdis ne lites ꝓgen
tur sicut i illis q gñaliter dant:ideo lex statuit qð essent p̃ntes hi
q dant ad litẽ vt citiꝰ expediret ne lites ex litibꝰ ⁊c.C.de fru.⁊ li.
expẽ.terminato.sʒ an dʒ dari p̃nti.Et certũ est i pupillo ꝙ sic.vt
d.l.qui hʒ.§.si pupillo.sed in adulto cõtra:vt ibi no.per.l.inuitꝰ.
§.his qui.ff.de ꝓcu.Sed dic qð tʒ si ratificet.vt ibi:al's nõ.ff.de
iudi.lʒ.⁊ qð hic dr̃ de cu.ad litẽ videt dicẽdũ de curatore ad spe
ciale negotiũ ad qð cõstat posse dari.ff.de iur.do.l.siue gñalis.

1 ☞Furiosus ⁊ prodigus an differãt quo ad curatoris dationẽ.
2 Prodigus quis dicatur esse.
3 Error in datione tutoris in facti causa vitiat.

a **Furiosi.** ¶In glo.not.hic in fi.ᵃ vide de hoc.s̃.de fiduc.
tu.circa prin.sed videt ꝙ mẽte captis dat cur.a
lege.i aut.vt hi qui res mi.obli.se ha.per hi.§.⁊ hic ꝯuenit.Sʒ ex
pone ibi introducũt leges qð prouideat de cura.diuersis tñ mo
dis vt hic.q: quibusdã ꝓuidet per.l.ipo iure:aliis p p̃tore a lege
hoc disponẽte vt mẽte captis ⁊c.ĩ.pri.§.⁊ hoc bñ hic colligit p
1 vbũ:lʒ qð aduersat diuersitatẽ denotat.¶†Et not.ꝙ q̃uis hic
eqparent furiosus ⁊ ꝓdigus/est tñ differentia:q: furioso statim
est curator agnatus primus/sʒ ꝓdigo nõ nisi demũ post interdi
ctionẽ.vt no.ff.eo.l.j pʒ eo.ti.l.obseruare.ff.de ver.ob.l.is cui.⁊ ibi
no/imo quicquid facit prodigus tenet ante iterdictionẽ.ff.p em
pto.l.si qs cũ sciret/qð verũ est ꝑm quosdã/nisi esset notorie ꝓdi
gus.nã tũc nõ est opus interdictiõe.iuxta illud qð not.ff.de test.
l.is cui.ꝓ quo facit.ff.de admi.tu.l.tres tutores.§.fi.q: ĩ notoriis
non est opus declaratione.vt.ff.de act.emp.l.emptorẽ.de ver.ob.
2 l.decẽ.¶†Sed quis videt prodigus.ille qui tẽpus seu finẽ expẽ
sarũ nõ hʒ.ff.eo.l.j.subaudi inhonestarũ seu indẽniũ/nõ enim ex
eo qð vẽdit de bonis suis ⁊ magna facit cõuiuia honestarũ ꝑso
narũ cẽset prodigus notorius/q: ⁊ sapiẽtes q̃nq; hoc faciũt.Itẽ
si semel male ꝯsumpsit nõ sequit qð semper hoc faciat.iõ necessa
ria est modificatio i oĩbꝰ talibꝰ casibꝰ/⁊ licitũ est rebꝰ ꝓpriis abu
ti.vt.l.j.§.j.ff.sol.ma.de pe.here.si quid post.§.sicut.nec eũ cẽserẽ
notoriũ prodigũ:nisi apertissime appareat:vt dat qð vʒ centum
libras pro centũ denariis.vel indistincte cuilibet petẽti sine mẽsu
ra sine cã ⁊ frequẽter.⁊ hoc ꝯstat populo/⁊ si bene ꝯsyderes pau
cos reperies notorios q̃uis multi alii reperiãt/Unde si reperiẽ
tur ita notorii sic qð nullꝰ ignoraret satis crederẽ de equitate ꝙ
nõ deberet reportare fructũ qui eũ tali sciens cõtrahit.arg.l.tres
tutores.§.fi/⁊ idẽ crederẽ si sciret eũ expositurũ i turpes vsus per
l.si quis cũ sciret.in fi.q̃uis gl.ibi.⁊ in.l.j.ff.de ali.aliter itelligat.
Itẽ not.qð ꝑm Hu.ꝓdigus est vltra modũ largus et effundẽs.
papias vero dicit ꝓdigus ꝓfusus cõsumptor ⁊ luxuriosus sum
ptuosus gluto/vnde in Thob.prodigus excedit mensurã:largꝰ
honori seruit:fructificat parcus:auarꝰ eget/vnde Hierony.aua
rus obolo idiget.auarus est q retinet necessario vel vtiliter expẽ
dẽda ⁊ que vsus postulat/Largus qui sumptũ facit ex rõne mẽ
tis.Frugi moderator seruator ⁊ abstinens alieno suo cõtentus.
/Unde Seneca.frugalitas est paupertas voluntaria nec põt stu
dium salutare fieri sine frugalitatis cura/Dauid i scripturis cõ
mendatur:quia in liberalitate parcus fuit vel melius sobrius.ff.
de edil.edic.si quis vẽditor.de trãsac.l.cũ hi.§.sed et personarũ.
prodigus dicitur vt.s̃/Sed glo.querunt quid si interdicatur ali
cui vt prodigo qui prodigus non est.et gl.videntur tenere qð va
let interdictio.vt nota.in.l.is cui.de verb.obli.de vsucapio.si ab
eo.facit pro glo.quia sentẽtia lata ex falsa causa tenet:vt dixi ple
ne.s̃.qui.ex cau.ma.non licet.§.semel.Item erronea nisi sit error
expressus.ff.que senten.si.appel.l.j.in fine.Itẽ sententia facit ius
ff.de lib.agno.l.iij.in prin.de inoffi.testa.pap.§.fin.¶Item facit
pro glo.ff.de cura.fu.l.si furioso.In contrarium facit.ff.de tuto.

⁊ cura.da.ab his.l.scie.Itẽ quia quoties in datione tutoris erra
tur in facti causa:non valet quod agitur.ff.de tuto.⁊ cur.da.ab
his.l.tutor si petitus/⁊ per consequens idem in datione curato
ris cum sit cõformitas:vt in rubrica eiusdem ti.s̃.eo.§.j.Item q:
qñ quid disponit seu ꝯstituit in statu quo ab initio erat recte di
spositũ seu cõstitutuʒ ipso iure expiraret nullũ est qð agit: sed sic
est in proposito:q: recte facta interdictio seu cur.datio desineret
ipso iure si desineret esse ꝓdigus.ergo in casu quo non est non va
let interdictio seu cura.datio ipso iure.maior probatur.ff.ad car
bo.l.iij.§.puberi.ar.ff.de vsufru.l.titio.cum moreret minor.ff.de
cur.fu.l.j.in fi.Quidã dicũt qð tenet si iudex credebat eũ ꝓdigũ
si sciret non esse.no.ar.ff.de iud.si pretor.§.marcellus.⁊ qð no.C.
de satisda.l.j.ff.de ꝓcur.l.si ꝓcura.¶Ego credo qð nõ tenet.ad
cõtraria pʒ rñsio.sñia ꝓ veritate ⁊c.verũ est in casibꝰ,⁊ qñ tenet.
Item nõ ob.qð ex falsa causa lata teneat ⁊ ex errore ⁊c.q: hoc in
datione tutoris nõ obtinet.vt.l.tutor si petitus.§.alleg.l.aũt si fu
rioso debet intelligi in casu dubio:q: si certũ esset nõ esse ꝓdigũ
non daretur curator:vbi dicit Ja.de ra.Sʒ quid ecõtra si cũ eẽt
verus prodigus iudex pronunciauit eũ reductum ad sanos mo
res an tenet sñia:vel an remaneat interdictio primo facta.ar.qð
remaneat.d.l.j.de cu.fu.Cõtra.ff.de mino.l.minor.xxv.an.addi
to.C.si mi.se ma.di.l.j.⁊.ij.de in inte.resti.l.de tutela.Et no.ꝙ q̃
uis ex negligentia nõ possit fieri interdictio priuate persone.ar.l.
etiã.§.j.sol.ma.tamen regibus ⁊ principibus terrarum quorum
negligentia plus ledit q̃ priuatorum potest fieri ⁊ multofortius
prelatis.extra de supp.neg.prela.c.grandi.lib.vj.dic vt ibi.iunge.
s̃.de his qui sunt sui vel alie.iur.§.fi.

Sed ⁊ mẽte captis. ¶Idem potest dici de
quibusdã aliis qui re
bus suis superesse nõ possunt/⁊ ideo si qs debeat se absentare cã
reipu.vel alia iusta ⁊ necessaria cã põt dici ꝙ possit petere curat.
dari bonis suis:vt no.in Spec.de tu.§.viso.ver.sed an is qui.

1 ☞Tutor non datur habenti tutorem.

Interdũ. ¶In gl.vel etiaʒ tutores.in fi.Pro hoc fa
cit.ff.de auto.tuto.l.curatorem.de appel.l.
cum in vna.§.tutor.⁊ hoc tamen fieri non debet nisi ex causa.ff.
de tuto.⁊ cur.da.ab his.l.curator.⁊ l.curatorem.¶In glo.fallit
b ibi.de tute.l.pen.ᵇhoc veruʒ de perpetuo furioso:secus in eo qui
cõsueuit habere dilucida interualla.vt.ff.de excu.tu.l.non solũ.§.
pe.⁊ no.eo.ti.l.post susceptã.¶In fi.eiusdẽ gl.bene reperitur qð
non dãtur simul ⁊ vterq; administrat.C.de testa.tu.l.ij.sed ibi dã
tur simul habito respectu ad tempus mortis quo vtrũq; confir
matur.¶Iteʒ pro ratione gl.s̃.posita ꝙ plenũ nõ admittit ⁊c.
facit qð dicimus ꝙ duo nõ possunt esse dñi insolidũ.ff.cõmo.l.si
vt certo.§.si duobus.de castren.l.hereditatẽ.§.pater.⁊ de posses
1 soribus ibi.ff.de acqui.pos.l.iij.§.ecõtrario./Est ergo regula qð
non datur tutor tutorem habenti:vt hic si primus nõ fuit verus
tutor:quia forte non iure datus videtur ꝙ primus debeat rema
nere anteq̃ alius detur ad instar electionis que secundo nõ põt
fieri nisi prima cassata.extra de elect.consideramus.⁊.c.auditis.
Sed contra videtur expressum.C.de confir.tu.l.si vt proponis.⁊
pro hoc videtur quod collatio facta de beneficio quod alius de
tinet vel i quo institutus fuit de facto tenet.quod est verũ si fiat
ab ordinario.Secus si ab executore.vide extra de preben.c.licet.
lib.vj.cum ibi notatis.

1 ☞Actor vel procurator quando possit dari pupillo.
2 Economus ecclesie a quo debet constitui:⁊ an debeat esse eccle
siasticus.⁊ nu.3.⁊.4.
5 Actor ⁊ syndicus an ⁊ in quibus differunt.
6 Uniuersitas an possit facere procuratorem.

1 **Quod si tutor.** ¶†In glo.si enim.in fi.si sit ergo
minor infante vel absens tunc ne
cessario actor fit.vt.l.decreto.si autem maior sit ⁊ presens innuit
is.§.ꝙ non possit dari actor sed constituatur procura.quia tunc
nulla necessitas nec causa interponendi decretuʒ ⁊ sine causa ne
minẽ adit pretor:vt hic.⁊.ff.de transact.cũ hi.§.vlti.ergo ⁊ istud
satis videtur probabile:q: non recurritur ad iudicis autoritatẽ
de eo ꝙ pupillus potest per se.ff.rem pu.sal.fo.l.ij.⁊.iij.C.de iure
d.li.l.potuit.gl.tamen videtur velle ꝙ etiam eo casu possit con
stitui actor.vt.l.decreto.ff.de admi.tuto.pro qua facit tex.ibi cuʒ
dicit si tamen ⁊c.sed expone ipsum prout secundo modo exponi
tur ibi in glo.¶In gloss.tutor.ibi cum allegat.l.in omnem hoc
nõ videtur verũ:q: alius adiutor siue actor alius curator est.ad
iutor enim siue actor cõstituitur a curatore seu a tutore cũ decre
to iudicis:sed curator a iudice vt no.i.l.solet.dic vt ibi.¶In ea.
c gl.cũ allegat.§.hoc proculdubioᶜ.hoc verũ in rebus ep̃alibus ĩ
rebꝰ capituli ip̃m capl'ʒ cũ ꝯsensu ep̃i si res sint discrete in casibꝰ
simul cõstituũt ep̃s ⁊ capitulũ.vt no.i Spec.de syndico.ver.iteʒ
2 ꝙ non est cõstitutꝰ.¶†Itẽ no.ꝙ debet cõstitui de illis qui sunt
de eccl'ia.C.de epi.⁊ cle.l.in ecclesiis ad instar syndici.ff.qð cuiusq;
vniuer.l.plane.⁊ ibi no.dum tamen non sit cognitus ep̃i.vide
qð scripsi

a ¶In glos.hic in fi.contra hanc glos.tenẽt Bald. Jo.de pla.Chri sto.⁊ Jaso.hic vt oẽs accipiãt a.l. curatorẽ q ex defectu mẽtis ip̃m petere nequeunt. Ang.teneat cum gl.itẽ an notorie ꝓdigo censeat interdicta administratio ipo iure.⁊ q̃liter interdicat. ⁊ an eius ꝯtcꝰ firmet iuramento. Item an obliget ex delicto.⁊ an teneat datio curatoris a ꝓdigo ei q nõ est ꝓdigꝰ.et itẽ qs dicat furiosus vel ꝓdigus ⁊ q̃uo differãt.vide hic per doct.

b ¶L.pe. Quidã verũ in habente dilucida interualla vt.l.nõ solũ §.fi.⁊ l.post susceptã.ff.de exc.tut. secus i perpetuo furioso.ꝑm Ang. hic.

c ¶§.hoc proculdubio.qð est vex in rebꝰ tp̃alibus ep̃atꝰ:sed in rebꝰ capli constituit a caplo de cõsensu ep̃i dʒ cõstitui de illis qui sunt i ecclesia.nec reqrit decretũ sicut nec in syndico.et an vbi reqrit presumat interuenisse: Itẽ si interuenerit an tunc syndicus a sola vniuersitate poterit reuocari:⁊ sic cuiꝰ morte finiat mãdatũ a qbꝰ creet syndicus et ipsiꝰ creationis instrumentũ q̃liter formet.Itẽ q̃s possit obligare dictꝰ syndicus.iteʒ qs dicat inimicꝰ capitalis.vide per Bar.in.l.iij.§.fi. ff.de ali.leg.⁊ que dicant inimicitie capitales.ibi bar to.⁊ glo.in.l.licet ff.de arb.⁊ in autẽ.de arbitris.§. si vero odiosus.

qd scripsi.C.de sac.san.eccle.aut.quibuscũq.⁊.l.iubemus.an aũt
requirat decretum in cõstitutione.gl.voluit ꝙ sic.extra de iu.ca.
c.imperator.sed Inno.⁊ docto.ibi ꝯ.¶In ea.glos.ibi cũ allegat
§.defensores.constituit aũt syndicus ab vniuersitate ad oẽs cau
sas presentes ⁊ futuras:nec in ei⁹ cõstitutione opus est decreto.
vt potest colligi.ff.quod cuiusq vniuersi.l.item eorum.§.si decu
riones.cum sequẽ.ibi sed hodie hec oĩa.¶Quidaz tamen volue
runt.dicere ꝙ esset opus decreto pro quibus.ff.vt in posses.leg.l.
a municip.C.de seruis reip.manu.l.j.⁊.ĩ.exemplũ.vt no.i Spec.
de sent.ver.item qd constitutus est quorũ opi.nõ est vera:vt aũt
huius plenius notitiã habeas querit an oẽs de vniuersitate de
beãt vocari in creatione syndici.Ad hoc dicas ꝙ si vniuersitas
cõmisit aliqb⁹ ꝙ hoc facere possint illi vocãdi sunt ⁊ facere pñt
alĩjs nõ vocatis.ff.qd cuiusq vniuer.l.itẽ eorũ.§.si decuriones.si
autem nõ cõmisit:videtur oẽs vocãdi qui cõmode vocari potue
runt qd arbitrio iudicis relinquo.extra de elec.cũ inter.Si tñ in
hoc sit aliqua cõsuetudo serua eã.eo.ti.c.in genesi.⁊.c.ne pro de
3 fectu.sed qd si vocati nõ veniũt oẽs.¶†Dicunt quidã ꝙ si due
a partes sunt presentes possunt procedere ad creationẽ[a].⁊ illud in
quo cõsentiat maior pars duarũ partium tenebit:vt no.ff.quod
cuiusq.l.qd maior.C.de decu.l.noĩationum.pro quo.ff.de decre.
ab or.fa.l.iĩj.⁊ hãc opi.sequit Innoc.extra de elec.ecclesia.Host.
eo.tit.cũ inter.gl.lxiĩj.distin.c.iiĩj.Ber.hanc opi.sequit extra de
elec.c.licet.de his que fi.a maio.parte capit.c.j.Sed in.c.q̃ ppter
tenet opi.contrariã qd valeat qd fit a minori parte presentiũ: p
quo facit.d.l.noĩationũ.⁊ hãc tenet Archi.extra de rescri.c.duo
bus.Posset dici ꝙ in his q̃ nõ necessario incũbũt:sz fiũt ex gra
tia ꝙ si sint ardua q̃ oporteat adesse duas partes ⁊ oẽs consenti
re.in aut.de defen.ciui.§.si.iuxta illa que cõsueuerũt notari extra
de ꝯsti.c.cũ oẽs.in his q̃ incũbũt necessario videt distinguẽdum
an negociũ sit ita arctũ ꝙ esset dãnũ vel periculũ expectare p̃sen
tiam aliorũ:⁊ tũc p̃sentes possunt expedire q̃uis sit minor pars:
⁊ sic saluaret opi.Archi.Si vero nõ sit ita arctũ vr ꝙ due ptes
sint necessarie ⁊ qd maior pars illarũ duarũ partiũ cõsentiat.ar.
l.maior.¶Sed quid an saltez ad defensionẽ posset minor pars
constituere syndicũ.videt ꝙ sic.q:vnus solus posset defendere.ex
tra de cõces.prebẽ.c.p literas.⁊ hoc tenet Spe.ti.de syndic.circa
prin.⁊ ita asserit fuisse obtẽtũ.q̃ opi.põt pcedere ꝯm ea q̃ dixi:q
necessario incũbit defensio in casu:tñ vn⁹ posset cõstituere si ius
vniuersitatis redĩsset ad vnũ.ff.qd cu.vni.l.sicut.§.si.dic vt ibi.
4 ¶†Quomodo aũt pbabũt nõ vocati.dic extra de elec.c.bone.
in magna gl.Sz qd si vniuersitas hz rectorẽ ⁊ ꝯsules an possint
creare syndicũ etiã si nõ sit specialiter hoc eis commissum.Glo.
videt dicere ꝙ sic.ff.ad trebel.l.ita tñ.pro quo facit q ordo decu
rionũ ꝯstituit.vt.l.nulli.⁊.l.itẽ eorũ.⁊ facit.ff.de ori.iu.l.ĩj.§.deni
q.inquire qd cõsuetuz est.vt.l.nulli.ibi cũ dicit lege.⁊ facit.ff.de
cõdi.⁊ demõ.l.municipes.¶Sed qd si ostẽdit instrumẽtũ i quo
cõtinet ꝙ talis vniuersitas facit syndicũ:nũquid sufficit.Doct.
dicũt ꝙ si instrumentum dicat ꝙ tota vniuersitas vel oẽs de vni
uersitate:ꝙ sufficeret.Sin autem oportet noĩari cõstituentes nisi
essent tot ꝙ esset impossibile inscribi in pelle pergameni:tũc etiã
sufficeret si tabellio scribat maior ⁊ senior pars ⁊c.vt plenius no.
Hostiẽ.in sum.de syndico.§.qualiter.⁊ Spe.eo.ver.porro.ĩ.ver.
qd si in aliquo.q̃ dixi.in duab⁹ ptib⁹ ⁊ maiori pte vniuersitatis.
Intelligo etiã de administratorib⁹ a maiori parte pcuratorũ in
quo sunt ⁊ possunt expedire nõ vocata vniuersitate. Itẽ hec oĩa
seruiũt ad cõstitutionẽ economi.illud aũt cõstat qd in ꝯstitutio
ne syndici dz vocari rector vniuersitatis:vt no.in Spe.ver.sz nũ
quid vniuersitas.nisi esset excõicat⁹:vt in summa Host.d.§.ver.
tãetsi.Ego vidi cõtrariũ iudicari Paris⁹ ꝙ vbi maior pars seu
rector est excõicat⁹ ꝙ vniuersitas nõ põt cõstituere syndicũ.⁊ nõ
video quomodo possit sustineri iudiciũ:q cũ excõicat⁹ habeat
pro mortuo.xj.q.iĩj.nemo eporũ.ius vniuersitatis residit penes
alios.vt.l.sicut.§.si.extra de regula.c.si.li.vj.vide extra de pcur.c.
si.vel forte fuit iudicatũ:q curia laicalis nõ admittit exceptionẽ
5 excõicationis.¶†In fi.eiusdẽ glo.hec est veritas ꝙ differunt su
b mẽdo pprie v̄bũ actoris[b]:q actor cũ decreto ⁊ ad lites p̃sentes:
syndicus sine decreto ⁊ ad oẽs p̃sentes ⁊ futuras:vt.ĩ.dixi.Sed
inter actores videt esse dĩa:q actor cõstitutus a tutore cõstituit
cũ decre.sed actor vniuersitatis non.vt no.ff.rẽ ra.ha.l.actor.sed
hoc nõ est verũ:imo ⁊ actor vniuersitatis fit cũ decre.vt.l.itẽ eorũ
§.si decuriones.de liber.vniuer.l.j.in fi.est ergo differẽtia soluz in
modo canẽdi:vt ibi no.glo.in.l.neq.C.de pcura.videt assignare
aliã differentiã:q actor vniuersitatis põt dari ad vnũ casum:sz
actor tutoris nõ.sed illa glo.nõ est vera ⁊ est cõtraria.C.de app.si
6 actor.¶†Sed q̃ro an vniuersitas possit facere procuratorez.Et
dic ꝙ sic tota.q dñs est:sed ei⁹ administratores nõ:⁊ sic itellige
C.de decu.l.pcuratores.⁊ in aut.de san.epi.§.si qñ.extra de pro
cura.q in causis.⁊ per hoc videtur ꝙ executores testamentorum
non possunt constituere procuratorem.de quo scripsi.C.de epis.
⁊ cle.l.nulli.Spe.tamen contra ti.de instru.edi.§.nunc vero.ver.

sed nunquid ante litis contest.pro quo q facit pcur.ad negotia
procur.cõstituit extra de pcur.c.j.§.si.lib.vj.et est magnũ mirabi
le qd pcu.ad negotia possit facere procu.⁊ tutor non qui latiorẽ
administrationẽ habere vr.Vides ergo plura noĩa ⁊ qd signifi
cant ⁊ in quo differant de iure ciuili.de iure vero canonico vide
6 tur hec differentia sublata[c].extra de procu.c.petitio.Hoc nõ cre
do:q frustra ponerent ibi duo tituli diuersi.vn⁹ de pcuratorib⁹
alius de syndico.hoc tñ bene credo ꝙ differẽtia nominũ sit sub
lata quo ad hoc qd nõ vitiet mandatũ factũ per illũ qui mãda
re põt seu facere:sed solẽnitas constituẽdi nõ.Unde si quis q p
cur.põt cõstituere dicat cõstituo talẽ meũ syndicũ vel actorẽ cũ
plena ptãte agẽdi.nõ credo qd debeat vitiari ex q̃ cõstat de man
dato ⁊ simplex mãdatũ sufficit.sed vbi simplex mãdatũ nõ suffi
ceret:q nõ dñs forte cõstituit:tũc modus cõstituẽdi nõ immu
tat nec solẽnitas:imo credo qd nec differẽtia nominũ i casu illo

¶De satisdatione tutorum. Rubrica.

¶Continua vt in prima glo.que est supra tex.

d NE tamen.[d]¶In glo.idem in curatoribus
e ibi cũ allegat.e.ti.l.j.[e] Uel dic ꝙ
ille satisdat cũ cõfirmetur tñ inquisitione.eo.titu.l.ĩj.
de inquisitione tamen intellige vt dicam.ĩ.primo.§.
1 ☞Tutores vel curatores datiui an satisdare debeant.

Item ex inquisitione. ¶In gl.s.presum
ptione.ibi:cũ dicit
f in contrariuz[f].C.ad macedo.l.si.de rei vxo.ac.§.accedit.si tñ ap
paret notorie de contrario deberet remoueri.ff.de admini.tut.l.
tres tutores.§.si.¶In ea.gl.ibi.vt hi qui res minorũ.§.si.debent
etiam de mandato iudicis bona recipere.C.ar.tu.l.si.⁊ facere in
uentarium.C.de admi.tu.l.tutores.ff.de admi.tu.l.tutor qui rep
1 to.de hoc no.ff.de leg.tu.l.legitimos.in princi.¶†In si.eiusdem
glo.distinguitur.ergo in datiuis an dati fuerint cũ inquisitione
vel sine.vt hic not.Sed glo.videt dicere qd indistincte oẽs dati
ui satisdant.C.de tuto.qui non satisde.l.j.pro qua videt exp̃ssuz
ĩ.de attili.tu.§.sed hoc iure cõtinuãdo.§.nos aũt.in fi.¶Dic ꝙ
aut datur a maioribus iudicibus ⁊ cũ inquisitione ⁊ non satis
dant.vt.l.pe.C.eo.et hic.Aut a minoribus cuz inquisitione:vel a
maioribus sine inquisitione ⁊ illi satisdãt vt in cõtrarĩs.⁊.ff.de
magi.conue.l.j.§.si curatores.vnde quandoq dantur sine inqui
sitione.vt.d.l.si patet.C.de autho.p̃stã.⁊ sic videt notari i aut.vt
hi qui ob.se ha.perhi.res mino.§.si.dic vt ibi.¶Item no.qd pa
tronus non satisdat.vt.d.l.legitimos.in principio.
1 ☞Maiori parti an ⁊ quando sit standum.
2 Ordo non seruatur vbi iuris dispositio certa est vel esse potest.

Sed si ex testamento. ¶In glos.duo po
nit in fi.⁊ est expres
sum.d.l.legitimos.§.in legitimis.dic vt ibi.hodie videtur ꝙ etiã
1 iudex hoc facere debeat.C.de legi.tut.aut.sicut. ¶†In gl.dũmo
g do.dic qd[g] in his que spectãt ad singulos iure propio tũc nõ sta
tur maiori parti.ff.qui ⁊ a qui.l.⁊ si priuat⁹.§.si.de polli.l.toties.
in rebus cõmunibus est potior conditio prohibẽtis.ff.cõi diui.l.
sabin⁹.⁊.l.per fundũ.nisi vellet vti ad vsuz destinatũ.vt.l.si edes.
ff.cõ.di.de re.di.l.⁊ intantũ.§.si.vel nisi in casibus fauorabilib⁹.
C.qui bo.ce.pos.l.si.C.de cõi ser.ma.l.j.de pactis.l.maiorẽ.In his
aũt que spectãt ad vniuersos:tũc maior pars obtinet in his que
faciẽda incũbunt.et idem in delictis.ff.ad munici.l.ꝙ maior.de
re iudi.l.aliud.§.refertur.Fallit in casu.ff.de ma.cõ.l.j.§.j.vel ibi
in negotio qd vniuersitatem nõ tãgit.vt.d.l.circa prin.Sz in his
que sunt gratie no.extra de consti.cuz omnes.in aut.de defen.ci.
§.si.in his que pertinent ratione officĳ.idez.ff.de arbi.l.itẽ si vn⁹
de re iudi.duo ex tribus.C.de autho.prestã.in.l.si.¶In glos.j.se.
in si.quidã habent.l.quoties.pro concor.aliĩ p cõtraria.Potes
dicere ꝙ ob.in eo qd ibi ordo attendit.hic non.ad primuz dic ꝙ
hic ordo nõ attẽdit:quia omnes simul possunt admitti:ibi nõ.
Item hic concursu se non impediunt:quia dissensus eorum cau
2 saret damnum publicum.ibi dissentientibus tantum. ¶†Item
ordo nõ seruatur vbi iuris dispositio est certa vel esse põt.ff.de so
lu.l.nec enim.Itez intellige quod pretor interponet partes suas
non tamen compellet si non consentiant.ff.de admini.tut.l.iĩj.§.
plane que alias ob.

Idem et in pluribus. ¶In gloss.per oĩa
ibi i si.q hic est gl.
obscura et nulli⁹ vtilitatis.vnde vult dicere ꝙ illud qd dictũ est
ĩ.proxi.§.ver.qd si nõ põt appropriari ad datum ex inquisitiõe.
Unde quo ad hoc nõ est idẽ:sed quo ad alia sic ibi cum allegat.
1 ☞Actio subsidiaria que et qualis sit:⁊ in locum cuius actio
nis detur pupillo.
2 Tutores plures ⁊ magistratus quo ordine conueniri possunt.
3 Tutor vbicunq vnus insolidum conuenitur dãtur ei tria reme
dia.que sint illa vide.

a ¶Ad creatio
nem.Adde de ve
ritate huius.qd.
per bar.in.l.neq
pignus. C.de ne
go.gest.⁊ in.l.pro
curatores.⁊ ibi di
xi in apostilla.ad
Ja.rebuf.nu.iĩj.
C.de decur.lib.x.
ibi dixi sigillatiz
an debeãt consen
tire cõstituentes.
⁊ an eorũ noĩa de
beãt scribi.d qua
etiã per Bart.in
l.si.C.de vẽ.re.ci.
⁊ doct.presertim
Panor.i.c.j.col.
iĩj.ver.vlt.q̃ro.de
syndico.vbi etiã
nota.in apost.ad
eũ.extra de pcu.

b ¶Actoris.ho
die tñ non fit dif
ferentia in nomi
ne.vt in.c.petitio
de pcu.vt p An
ge.h.Adde Spe.
in ti.de his qui.a
lie.no.in iudi.in
ter.§.syndic⁹.⁊ se.
glos.in.l.neq pi
gn⁹.⁊ ibi Bar.C.
de neg.gest.

c ¶Differentia
sublata.Hic vt p
Ange.

d ¶Ne tñ.diui
de hunc tit.vt h
per Ange.

e ¶Eo.ti.l.j.in
tellige:q datus
a matre dz ex inq
sitione cõfirmari
nõ aũt satisdare.
vt est text.ibi ꝯm
Ange.⁊ Ja.hic.
An aũt tutor da
tus a matre in te
stamento debeat
cũ inquisitiõe vl
nõ distiguit:aut
filius fuit ab ea i
stitutus aut non
aut fuit datus a
maiori magistra
tu:aut non.vt di
cit Ang.ĩ.de at
tilia.tut.§.sz hoc
iure.

f ¶In ꝯriũ.Ui
de hic Ange.

g ¶Hic ꝙ.de h
dic vt hic p ang.

a 1 **Sciendum.** ᵃ¶ † In gl. s. tutele. ff. de admini. tut. l. si plures. ⁊ l. ij. hoc verũ ſm opi. Azo. quã glo. sequitur vbiq; ⁊ maxime. ff. de tute. ⁊ rõ. dis. l. j. §. nunc tractemus. sed Hu. dicebat ꝯtra. vt no. in. d. l. si plures. §. si parcus. Itẽ intellige hos primos tres casus ꝙ primo ipsi tutores deinde magistratus: si ibi nõ fuit fideiuss. qui ꝓmiserit pro tutorib⁹. Si aũt
b fideiussores fuerunt: tunc primo fideiussores postea magistrat⁹ᵇ. C. de magist. con. l. aduersus. ⁊ no. C. eo. ti. l. j. que valde obstat nisi exponas ibi quã si exercueris. s. actionẽ contra tutorem: vel eos q cãm ab eo habuerũt. nõ aũt intelligas cõtra magistratus. ⁊ hoc facit. d. l. lucius. §. pe. ver. pro cõtu. vbi ponit hũc ordinem. Sed an hi duo casus ꝓcedãt siue sit diuisa administratio siue nõ. Glos. supponit ꝙ si cũ hic nõ distinguat: sʒ i sequẽti casu nõ distiguit. ⁊ idẽ in. §. nũc tractem⁹. Sʒ videreť verius ꝙ esset in his duobus casibus distinguẽdum sicut in illis vt si diuisa esset a testatore vł a iudice ꝙ primo quilibet ꝓ parte demũ magistrat⁹: vt videť expressum in. d. §. pe. ⁊ d. l. duo. ⁊ glo. hoc satis diciť velle in. l. ij. C. de di. tut. Sed an in predictis duobus casibus qlibet teneť insolidũ glo. nõ aperit hoc: sed in. l. si plures. de hoc tãgit. vñ Hu. dicit qȝ nõ. Azo dicit ꝙ imo. Glo. sequiť opi. Azo. C. de transac. l. j. ⁊ in. l. ij. de admi. tu. ſm opi. Hug. in. d. l. si plures. ⁊ i hoc nõ est magn⁹ effectus: qꝛ Azo cõcedit ꝙ quilibet insolidũ cõueniť. nõ tñ vnus sine alio. vñ bene cõcedit qȝ quilibet insolidũ cõueniť: sed hñt beneficiũ diuisionis. sed Azo dicit qȝ nõ habet vbi dolũ ꝯmisit. vi
2 de ibi. ¶ † In fi. eiusdẽ gl. hec glo. nõ facit mentionẽ nisi de quatuor casibus. Sʒ. C. de di. tu. l. ij. ponit quinq; vʒ tres qui sunt in tex. ⁊ duos alios addit in glo. idẽ si vnus. tu potes addere sextuʒ ff. de admi. tu. l. tutores. §. haberes. Itẽ hec glo. omittit vnuʒ mẽbrũ qȝ bene tãgit i. §. nũc tractemus. vʒ qñ vnus gessit gñaliter alius aliqua. ⁊ dicit ꝙ quilibet pro sua gestione cõuenitur. ⁊ pro toto oẽs ante magistratũ: qȝ verũ est qñ administratio est idiuisa: ⁊ pro illis q̃ gesta sunt. lʒ ꝓ omissis est idẽ ac si nihil gessissent: vt. l. tres tutores. §. itẽ in eo. nisi esset cõnexa. vt ibi pʒ. ⁊ sic quo ad magistratũ in hoc nõ est differẽtia sed quo ad se: qꝛ quilibet primo cõueniť de eo qȝ gessit. Sed quare prius cõueniunť vbi nihil gesserũt ꝙ̃ qñ vnus gessit alius nõ. Dic ꝙ vbi gesserũt vel nõ gesserunt est culpa equalis: ⁊ nõ est dare ordinẽ in conueniẽdo. vt. ff. de admi. tu. l. tutores. §. in cũ. nõ sic vbi vnus gessit alius non: qꝛ in maiori culpa est qui male gessit ꝙ̃ qui nil gessit. ⁊ eodeʒ modo magistratus qui male officiũ suũ exercuit est i maiori culpa quã tutor qui nõ gessit: ⁊ ideo ante cõueniunť. ar. ff. de ac. emp. si sterilis. §. cũ per venditorẽ. Cõtra. j. de suspec. tu. §. libertus. dic vt ibi. Et eadẽ ratio põt reddi quare in casibus exceptuatis primo cõueniť magistratus qñ est diuisa ꝙ̃ collega. Sed qñ vn⁹ gessit ali⁹ nõ primo nõ gerẽs ꝙ̃ magistrat⁹: qꝛ in illis casibus maior culpa est in nõ gerẽte ꝙ̃ in magistratu: qꝛ perfide videť agere in illis casibus. sed qñ est diuisa nõ est ei tãta culpa inquirere qd agit collega sicut magistratus si male officiũ exerceat. ¶ Itẽ que dixi intellige vbi administratores sunt in eadẽ ꝓuincia: si i diuersis nõ videtur ꝙ vnus pro alio teneať. C. de peri. tu. l. ij. de di. tu. l. ij. a cõtrario sensu. ⁊ ibi no. qñ videť verũ nisi in prouincia vnius incideret negotiũ alterius. vt. l. titiũ ⁊ meuiũ. §. j. ⁊. l. tutores. §. haberes. si vis ergo hãc materiã perstringere distigue. qꝛ aut est diuisa administratio aut nõ. primo casu aut per diuersas ꝓuincias aut in eadẽ. ⁊ si in eadẽ aut oẽs vel nulli gesserũt: aut vnus gessit alius nõ. aut vnus generaliter alius aliqua. Si nõ sit diuisa distingue eodẽ modo: aut oẽs gesserũt vel nullus: aut vnus gessit alius nõ. aut vnus quedã ali⁹ gñaliter ⁊ dic ⁊ determinat prout ex supradictis: de his que hic no. potes de quolibet colligere. ¶ † Itẽ vbi
3 cũq; vnus insolidũ cõuenitur datur ei tria remedia. s. cessio actionum. itẽ vtilis si non sit cessa. itẽ beneficiũ diuidẽdarũ actionũ: nisi argueret de dolo ſm Azo. vel etiã tũc ſm Hug. cuius opi. cõsueuit approbari per. §. nũc tractemus. C. de cõtra. iu. tu. l. ij. et. d. l. si plures. si tamẽ quilibet ex propria culpa conueniať nulla fit ei cessio vt ibi. hoc aũt nõ obtinet in publicis administrationibus vsquequaq;. C. de cõ. fis. debi. l. quoniã. caue tamẽ qꝛ ibi est vna gl. que est cõtraria isti in eo qȝ hic diciť: qȝ vbi vnus gessit ali⁹ nõ. qȝ primo cõueniť primo gerens post magistratus tertio non gerens: quia glo. ibi videtur dicere ꝙ imo in tutoribus primo nõ gerẽs post magistratus quãdo nõ est diuisa administratio: cui⁹ cõtrariuʒ dicit hic ⁊ in. §. nũc tractemus. que vidẽtur veriores. Nec ob. ff. de admi. tu. lucius. §. j. qꝛ ibi quãdo oẽs gesserũt ⁊ diuiserũt inter se quo casu est differẽtia. sed in casu quo inter se nihil diuiserunt tunc nõ est differẽtia: imo vterq; cõuenitur ante magistratum: ⁊ sic intellige. C. quo quisq; or. cõ. l. ij. li. xj. ⁊ qȝ ibi no. sed in curatore bonis dato est etiam differentia: qꝛ illi tenẽtur insolidũ nisi inuitus ⁊c. ff. de cura. bo. dã. l. ij. §. fi. hec liga bene quia labilia sunt quãuis nodosa ⁊ spinosa.

Subsidiaria. ¶ In tex. ibi donec vel alias in culpa fuerunt etiam leuissima. vt nota. ff. de magist. conue. l. antepe.

c **Quibus.** ¶ In fi. glo. vel aliis remediis pretorum que multa suntᶜ. ff. ad. l. iul. pecu. cum eo. et no. de reg. iur. l. non potest dolo.

Neq;. ¶ Circa gl. ibi cũ dicit sed nõ exigere. sed qui sunt illi etenim preses satisdationem exigit ⁊ recipiendã cõmittit. ff. de magi. con. l. j. §. si curatores. propter qȝ dic qȝ magni iudices nõ tenẽtur hac actione: qꝛ presumiť ꝙ solẽniter oĩa faciant. ⁊ sic intellige. ff. eo. l. j. §. neq; pretor. qꝛ ad ipsos non pertinet recipere fideius. sed ad minores. vnde si dederũt cum inquisitione tutores nõ cauẽt. si sine debẽt remittere minoribus vt cau
d tionẽ recipiãtᵈ: vt. §. si curatores. ⁊ ipsi tutores debent se offerre: qꝛ al's nõ possunt administrare: vt. l. nõ dubiũ. C. de tu. ⁊ cu. qui nõ satis. l. plene. vbi minores iudices tutores dant debent sibi cauere ꝙ fideius. recipiant. vt. ff. de admi. tut. l. emilius. de tabellionibus non credo ꝙ se ad hoc intromittere debeant: nisi eis committeretur nec hoc iure aliquo reperitur.

e ¶ De excusationibusᵉ tutorum vel curatorum. Rubrica.

1 ☞ Priuilegium exorbitans non extenditur.

f **Excusantur.** ᶠ¶ In gl. sed nũqd. in fi. igiť vltra nõ extẽdiť ff. so. ma. l. si vo. §. de viro. de edi. edic. sciẽdũ. §. illud. sciẽdũ. ¶ In gl. i. onex. ibi q̃ honori. sub. patrimoniali vt. l. in honorib⁹. ¶ In gl. ⁊ h̃ dico ibi maxie. s. nõ p̃stãt excusationẽ. ¶ In fi. eiusdẽ gl. rõ aut esse quare nõ habenť loco filii h̃ casu: qꝛ in ptãte esset adoptãtis tot adoptare ꝙ respu. defraudareť muneri⁹. ⁊ est sicť vbi nõ habenť ꝓ filiis in feu. si de feu. defunc. cõ. sit. §. adoptiuus. ff. de leg. ij. l. si ita. de cõdi. ⁊ demõ. l. fideicõ. ¶ In glo. apparet. in fi. h̃ est mirabile cũ auus habeat curã ⁊ onus alẽdi eos. sʒ rõ est: qꝛ ꝓsunt patri suo ⁊ nõ debẽt prodesse duobus. C. qui mili. l. ij. in fi. ⁊ facit ꝙ si canonicus habeat duas prebẽdas in eadẽ ecclesia forte ex dispensatione ꝙ nõ habeat nisi vocẽ vnius. contra. ff. de oper. li. l. duorũ. de assi. li. l. j. §. fi. cum. l. sequen.

1 ☞ Filii si nõ ceciderũt in acie: sed extra aciem ex ictibus in acie receptis an prosint patri quo ad excusationem tutele.

Sed si in bello. ¶ In tex. ibi solos. supponit ergo ꝙ si moriantur extra aciẽ: qȝ
1 non ꝓsit: vt. ff. eo. bello amissi. † Quid ergo si extra aciẽ moriantur ex ictib⁹ ibi receptis? Nõ videtur ꝙ prosint. argu. cõtra. ff. de incen. rui. nau. l. si quis ex incẽdio. de dã. infec. l. dãni. §. sabini. ad. l. aquil. ita vulneratus. ⁊ forte posset hic probabiliter dici. ⁊ p hoc posset dici ꝙ equus saldatarii percussus in acie videtur ibi mortuus. ⁊ facit. extra de preben. c. presenti. lib. vj.

Itẽ diuus. ¶ In glo. q dr ꝓcu. in fi. sed qd de administrantib⁹ res aliorum principum? dic idẽ. vt. ff. e. l. administrãtes. ⁊ l. athlete. §. gentiũ p̃sidatus. qꝛ dic a tutela que tunc defertur sed nõ a delata. vt. d. l. administrantes.

1 ☞ Absfuturus causa rei publice qualiter excusatur a tutela.

1 **Item qui reipub.** ¶ † In glo. vel affuturi. in fi. doc. Jaco. ⁊ Pe. dicunt hoc verum vbi de proximo est affuturus ⁊ parat se ad eũdũ: vel si de magno tẽpore esset nominatus ad legationeʒ non potest se excusare anteq̃ recedat vel se paret ad eundum. ff. ex quib⁹ cau. ma. l. qui mittuntur. §. similiter. ſm eos melius. ff. de leg. l. legato. de vaca. mune. l. tẽpus. ¶ Item debẽt hoc obtinere in absfuturo longa absentia. C. de leg. l. transmarina. ego credo ideʒ in breui si vocari non possit ad administrandũ cũ sit eadẽ ratio: imo non ꝯpelliť gerere nisi in casu necessitatis. ff. de le. l. si absenti. §. j. i tex. nam nec anni quẽ habuerunt reuersi de legatiõe. de quo. C. si tutor causare reipub. l. ab aliis muneribus habent biẽniũ. ff. de leg. l. filius. ⁊ l. seq. Et no. ꝙ hic antipophorizat.

Et qui. ¶ In gl. vt qꝛ ibi cũ allegat. l. administrãtes. melius. e. ti. athlete. §. gentiũ. ⁊ hoc in potestatibus magnarũ ciuitatũ: sec⁹ si municipiorũ. ff. e. ꝓpter magistratuʒ. vt no. in. l. athlete. §. remittunť. ¶ Itẽ in gl. vt. s. pxi. §. vbi est cõtraria: qꝛ excusanť a suspecta saltẽ ad tẽpus qꝛ maior occupatio.

Item propter litem. ¶ In gl. imo ⁊ fine. in fin. diciť ibi l aut. minor debitor: vt dixi. s. de anto. tuto. §. fi. ⁊ hec faciunt ad id qȝ no. C. de testi. auť. si vero odiosus. extra de testi. spo. frequens. §. illum autem. lib. vj.

Itẽ tria onera. ¶ Super tex. ibi vel cure p̃stãt. argu. ꝙ pluribus existẽtibus in vna domo cõmunibus ⁊ ꝓ indiuiso non sit imponenda nisi vna collecta. C. de si. fa. ⁊ quẽad. pa. pro eis te. l. si hi q. de mulieri. ⁊ in quo loco. l. j. lib. x. sed cum oĩa bona estimabũtur quomodo sit ꝓ solido ⁊ libra. de ope. pu. l. omnes ⁊c. Iteʒ dic ꝙ quãdoq; vna tutela prestat excusationem. ff. eo. si is qui. §. fi.

1 ☞ Pauper nõ debet dari tutor ⁊ si dat⁹ fuerit p̃t se excusare.

Sed ⁊

a ¶ Sciendum. Diuide hũc. §. et pone casum sup eo. vt hic p Ang.

b ¶ Magistratus. Et no. hic ꝙ in oĩbus casibus pupill⁹ cõueniẽs tutorẽ preferť ceteris creditorib⁹ vt. l. dabimus. ff. de priuil. cre. sec⁹ si cõueniat iudicem. l. j. §. priuilegium. ff. de magi. conue.

c ¶ Multa sunt Nõ põt eũ quilibet magistratus alr mulctare quã in iure sit expressum puta ter pro omni delicto. vel inobedientia. vide Ange. hic.

d ¶ Cautionem recipiãt. ⁊ si differant exigere satisdationẽ vel expedire processuʒ vt hoc onus trãseat ad successorẽ poterũt cõueniri in syndicatu. vt. l. j. §. sciendum. ff. eo. tit. ſm Jas.

e ¶ De excusationibus. Continua ſm Christo. por. s. visuʒ est de tuto. ⁊ cura. verũ quia hi variis ex cãis excusari solent: ideo merito subdit de excusatione tuto. ⁊ cur.

f ¶ Excusantur. Diuide hunc tit. ⁊ pone casum ſʒ Angel. hic super singulis. §.

Sed et ppter paupertatē. ¶†In gl. i. si nō i si. illo loquitur in munere quod in mero obsequio persone consistit: quod de tutore non potest dici. Unde dic ꝙ pauper non potest dari: et si datus sit potest se excusare: vt hic. ff. eo. l. paupertas. nō eniȝ esset rationabile ꝙ pauper operarius esset tutor magnatis qui tota die haberet agere cū magistratibus. et hoc vult dicere imperator: magna eñ imparitas esset si vnus pauper teneret locū vnius baronis. et p hoc. ff. de mune. et hono. l. rescrip. in prin. C. de cura. fu. l. fi. §. si vero. et super hoc iudex debet arbitrari. si tñ datus sit et se non excusauit: nō dȝ remoueri si al's sit fidelis. ff. de suspec. tut. l. suspectum. et videbis. j. titu. §. fi. non tamen permittēdus est solus administrare. C. de suspec. tuto. l. f.

Item propter aduersam. ¶In glos. ibi cum dicit sed quidam. illud autem aduertendum est an sit spes vel dubium de sanitate: et tunc excusatur ad tps. an non: et tunc in perpetuū: vt ibi patet: et no. et tamē in milite videtur ꝙ semper excusetur perpetuo nisi iterum vocetur. C. de re mili. l. semel. quia ibi statim loco illius alius substituitur si deficiat numerus. ff. de cura. l. ij. si iudex incidat in infirmitateȝ videtur distinctio adhibēda que hic vide. ff. de vaca. mu. l. pe. §. fi. non sic in prelato. no. vij. q. j. pastoralis. in fi.

1 ☞ Illiteratus an possit iudicare et alia officia reipublice administrare.

2 Quid si nescit legere latinum sed bene gallicum.

a **Similiter.** [a]¶In fi. gl. hoc notabile non bene sumitur hic: quid admittitur illiteratus si sit expertus negotioruȝ. l. athlete. §. pe. sed videtur probari in. l. ij. de postu. C. ꝫm qd tex. iacet. de admi. tuto. l. nemini. §. iurisperito. in aut. de iudi. circa prin. vnde in actibus qui non possunt expediri

1 sine literis nō admittitur illiteratus. †Et ideo credo ꝙ illiterat⁹ non possit iudicare: q: cū snia habeat in scripti recitatione pferri: et per se nō per aliū. C. de sentē. ex breui. reci. l. fi. et est expressum hodie extra de sen. et re iudi. c. et fi. lib. vj. et illiteratus hoc nō posset facere: indubitate non pōt esse iudex. nec ob. l. certi iuris. C. de iud. q: ego non credo quin ignarus iuris possit iudicare. vt militares et tales: sed de illiterato nego. de quo loquitur illa lex. vnde miles pōt esse illiteratus. vnde in aliquibus causis opus est ꝙ sit iurisperitus. extra de ꝯsan. et affini. c. j. Uel dic ꝙ bonum est ꝙ sit et ita esse debet. si tñ nō sit nihilomin⁹ est capax iurisdictionis ꝫ Host. ibi. et sic intellige dictā aut. de iudi. Spe. et nōnulli alij dixerunt cōtra astruēdo ꝙ sufficit ꝙ sniam recitent vbo et ꝯclusionē legāt: vt no. in Spec. de sen. §. iuxta. ver. et no. cū se. sed ego non video quō leget cōclusionē si nescit literas: ideo nō credo eoꝝ opi. pcedere nisi in casibus ex qbus pro non scripto pronunciari pōt de iure vel cōsuetudine sicut dicit de ceco. ff. de iudi. l. cecus. cum

2 no. †Quid si nescit legere latinū sed bene gallicū sicut sunt multi in Frācia hodie. et sperat ꝙ erūt plures prohdolor videt ꝙ nō

b possunt iudicare[b] cū debeāt scribi in latino. ff. de re iu. l. decreta. nisi in partib⁹ vbi oēs literati sciūt gallicū legere et intelligere. in aut. vt prepo. nomē impe. §. fi. C. de sen. l. iudices. qd hodie nimis viget in Frācia. vnde quandoqȝ fiunt dicit aurelian. lectores qui partim latinū et partiȝ gallicū in cathedra loquebant: qbus melius esset ꝙ haberēt grossum idioma engolismē. vel pictauien. et scirēt loqui latinū et itelligere scripturas ꝙ latinū spernere et falsa opinione gallicum iudicarēt supremū eloquij obtinere.

1 ☞ Inimicitia in tribus casibus excusat a tutela.

2 Testator an videatur remisisse inimicitiam ortā ante testamētū si in testamento dedit inimicum tutorem filijs suis.

1 **Item si propter.** ¶†In gl. vt q: ibi cū dixit vt dixit. et hoc semp psumit si recōciliatio nō interueniat: vt. §. dat remissionem. ver. propter hoc aūt. et hoc obtinet ꝫ doc. qñ est grauis: secus si leuis. ff. d adimē. leg. l. iij. §. fi. cū. l. seq. ¶In ea. gl. ibi cū dicit. post testamētuȝ. hoc

2 si sit grauis: vt. s. pxi. ¶†In ea. gl. ibi: q: videt remisisse. hec opi.

c videt indubitate vera vbi offensa[c] venit ex parte dantis q: dans remisisse videt. sec⁹ si ex parte testamētoꝝ: vt. d. §. dat. Sed gl. ibi videt sentire idē a quacūqȝ parte veniat: q: ex eo ꝙ dat⁹ tutor se excusat: nō videt reconciliationē recipere nec forte deponere animū iratuȝ. vnde Seneca. nemo cum inuito tutus in gratiā redit. vnde melius est excusationē admitti. prima tamē est magis amica litere illius. §. sed ego teneo secūdam. ff. de suspec. tut. l. iij. §. suspectus. In fi. e. glo. ꝙ hoc dicit de capitali. intellige idē si sit grauis per. d. l. iij. §. fi. et no. ꝙ totus is. §. et glos. loquitur in testamētario. de datiuo videbis. j. eo. §. item propter. dic vt ibi. Item ꝙuis al's distinguatur cuius culpa inimicitie interuenerint. ff. sol. ma. l. in his loca. l. si merces. §. culpe. hec tamen nō distinguitur. quia ꝙuis ex parte creati sit culpa magis est suspectus. vnde dato qd se non excusaret nō deberet admitti tanꝙ suspectus: vt. d. l. iij. §. suspectus. hoc indubitate in datiuo.

d **Non esse autē.** [d]¶In fi. gl. hec glo. et. §. quem allegat procedūt in testamentario. nā dari nō pōt extraneus nisi in subsidiū: et tūc suo requisito iudice: quo casu ppter excusationē nō pdit. ff. de tu. et cu. da. ab his l. diuus. et facit extra. de iud. c. cū deputati. sed secus in testibus q debēt cognoscere cōtrahētes. in aut. de here. et fal. §. si vero adsūt. in aut. de test. §. si vero ignoti. in feu. de pa. te. §. si tres. dic p Inn. ex de test. c. cū cām. cōsueuit dici ꝙ vbi deponit de facto psone dȝ eā cognoscere. al's nō est opus vt si deponat aliquid sic fuisse aliquo tēpore. de hoc scripsi. C. de iur. delib. l. fi. §. sin autē. vsi. testib⁹.

1 ☞ Infamare aliquem de turpi crimine reputatur crimen capitale vel inimicitia capitalis. et nu. 2.

1 **Inimicitie quas.** ¶†In gl. capitales. i aut. de testib⁹. §. si vo odiosus. ¶In ea. glo. ibi cū dicit ꝫm Azo. ar. C. qñ li. vni. sine iu. sevin. l. j. de extraor. cri. l. saccularij. §. sunt qdā. in feu. ꝙ testes sunt ne. ad pbā. ingrati. c. j. idē si infamauit de turpi crimine. ff. de arbi. l. lȝ q: hoc capitale reputat. ff. de ma. vin. l. iuxta. vel si habēt questionem inter se debent censeri capitales: dū tñ de oib⁹ bonis vel maiori parte. ff. eo. l. ppter. s. e. §. item ppter. vel si forte alter alterum atroci iniuria afficit. C. de reuo. do. l. fi. vel dic ꝙ his casib⁹ sunt graues nō capitales: q: in. l. diffamatio distinguit tanꝙ diuersa

2 species a capitalibus inimicitijs. ¶†Fateor tñ qd diffamatio et etiā minor cā vel nulla posset esse cā inimicitiarū capitaliū. vt. j. dicet. et vide in feu. q fit prima cā bene. amit. §. porro. Et videtur vbicunqȝ tale qd cōmisit vnus erga aliū qd verosimile est ꝙ vn⁹ mortē alterius appetat: vel si appetat etiā sine cā et hoc ꝯstet pñt dici capitales. in feu. q fit prima cā bñ. amit. §. porro. talia eñ nō possunt sub rubrica tradi. in feu. q fuit prima causa bene. amit. c. j. lȝ q: natura. imo ꝙuis nulla fuisset offensa si tñ alter se teneret pro offenso et hoc diceret viderent inimicitie. vt. j. §. proxi. vñ Sene. et si nullos causauerit inimicos iniuria: multos tñ pparabit inuidia. et idē credo si haberet amicitias cū inimicis pris vel cū ipsis cohabitaret. vt extra de accu. repellant. et. c. cū. p. et. d. ti. quot testes sunt ne. vel forte sit vasall⁹ dñi cū quo habeat inimicitias vt. d. ti. quot testes sūt ne. et ex hoc qd dicit nisi recōciliatio etc. videt ꝙ si testis sit odiosus propter accusationē ꝙuis accusatio facta fuerit ꝙ nihilomin⁹ remanet inimicus et odiosus et tanꝙ inimic⁹ possit repelli a testimonio quousqȝ reconciliatio interuenerit. iij. q. v. accusatores. cū ibi notatis. in ꝯtrariū facit tex. l aut. si testes. §. si vero odiosus. ibi cum dicit. nō ante audit ꝙ de crīe iudicet: supponit ergo qd post audit. sed sub si reconciliatio interuenerit de hoc videt notare glo. ff. de testi. l. iij. sed pro prima parte facit in feu. que fit prima causa. §. sed et qui. et dictum. c. cum pe.

Item maior. ¶In gl. s. iam cōpletis. ibi cū alleg. l. fi. li. x. idcirco cū iudicatura sit munus personale maior. lxx. an. nō potest cōpelli esse iudex. ff. de mune. et ho. l. fi. §. iudicādi. q: maior labor est in iudice qui plures habet regere ꝙ in tutore ꝫm Jac. et Pe. idem videtur in accessore. C. de proxi. sa. scrinio. l. ij. lib. xij. et iudice delega. C. de aduo. diuer. iudi. l. scimus. sed de teste videtur qd debeat habere. lxx. an. sicut tutor ad hoc ꝙ propter seniuȝ excusetur. quia non est magnus labor secundum eosdem. de hoc not. ff. de test. l. inuiti.

1 ☞ Milites nostri temporis an gaudeant priuilegio excusationis a tutela.

2 Clericus an possit esse tutor.

Minores. ¶In glo. C. de le. tu. l. fin. dic vt ibi. idem in milite. ¶In gl. i. in militia existente. ibi qui reipub. dic plenius. ff. e. l. sed et milites per totam. l. et. l. ppter magistratū. §. j. dic vt ibi: q: si non det in castris a presidēte nulla est datio. nō ppter priuilegia militū sȝ ppter defectuȝ iurisdictiōis

1 dātis: vt ibi plene no. ¶†In fi. gl. ff. ex qui. cau. ma. l. pe. de militi

e bus nostri tpis[e] nō est dubiū qd non gaudēt hmōi priuilegio ꝙ nō gaudeāt nisi militātes vel veterani. vt. l. sȝ et milites. §. ꝙꝙ. cū §. se. dic vt ibi. nisi essent in acie vel castris: q: tūc est eadē cā dandi priuilegia q antiquitus: et sic gaudēt. et ꝯsueuerūt notare doc.

2 C. de iur. et fac. igno. l. j. et ibi scripsi. ¶†In glo. et ita. in fi. doc. Jaco. et Pe. dicūt ꝙ nulla. l. pbat qd hic dicit de quarto: q: in. §. p̄sbyteros. de san. epis. nō fit mētio de hoc: sed dicūt qd pōt purgari argumētatiue. p. §. interdicim⁹. in aut. de eccl. tit. q est signata. C. de epi. et cle. aut. licētiā. vbi dicit qd de his q obuenerūt epis a cognatis. et res ad quartū gradum pñt testari epi. Certe verū dicunt ꝙ illa verba nō sunt in corpore. Irne. tñ posuit ea bursa sua in aut. presbyteros. vnde hic allegat. hodie vero mutatū est de iure canonico vt ibi scripsi. et scripsi. s. de atti. tut. §. sed hoc iure. vñ possunt hodie oēs clerici et prouecti monachi et epi suscipere tutelam ex causa pietatis. lxxxvj. di. peruenit. xvj. q. j. generaliter. tñ non coguntur nisi pro miserabilibus personis qui alias tutorem non reperiunt vt. d. c. peruenit. et sic intellige. xxj. q. iij. cyprianus.

f **Item rome.** [f]¶In glo. i. magistri. ibi cum allegat iurisperitos. et est mirabile: q: cū excu

a ¶Silr. Dicit hic Ang. ꝙ nobiles et alij negotiorū ac reruȝ experti lȝ sint ignari lrarū pñt esse rectores terrarū et hre administrationē officioꝝ. p tex. in l. certi iuris. C. de iudi.

b ¶Possunt iudicare. An auteȝ illiterati possint esse delegati. istā qōnem ponit hic Ang. quam vide ibi in vsi. qro an ignarus literaꝝ.

c ¶Ubi offensa. No. hic Ange. ꝙ inimicitia excusat arbitrū a laudādo. itē excusat iudicē a iudicando: procuratoreȝ a psequēdo: legatariuȝ excludit a legato. iteȝ repellit testē a testimonio. item donatariū ingratū a donatione. itē q dicat inimicitia capitalis et qualr pbet. vide p eūdeȝ Ang. hic.

d ¶Non esse autē. Iste. §. ꝫ Ange. facit ꝙ nō sit necesse qd testis cognoscat ꝯhentes. tñ ꝯtrariū tȝ gl. i l. fi. §. sin autē dubius. C. de iu. deli. vide ꝫ Ang. q dicit qd si testis deponit facto cōtrahētis dȝ eū cognoscere al's nō.

e ¶Militibus nostri tpis. Add Spec. ita tenere i terminis in ti. de pcu. §. j. vs. itē qd est miles. et Joā. an. in. c. cū desideres. extra de sent. ex. de quo notaui in apostil. ad deci. capel. tholosa. deci. cxxxi. ici. iteȝ fuit quesitum.

f ¶Item rome. Ang. ponit ꝫ decē priuilegia que habēt doctores. q vide per eū hic.

sentur ab aliĳs muneribus etiam patrimonialibꝰ.vt.C.de profe. et me.l.medicos.nõ tamẽ excusentur ab isto.Sed forte est ratio pupillorum ⁊ fauor:quia propter peritiam pupilli per eos meliꝰ defendentur.et regentur.⁊ not.qđ regentes actu videntur gaudere illis priuilegiĳs.vt.l.medicos.⁊.d.§.fi.⁊ hec materia clare liq̃t. in tota.l.si duas.cum.l.sequen.

1 ☞ Tutor sciẽs se noiatũ debet venire ad iudicẽ ĩtra quinquaginta dies ⁊ excusationes suas proponere:al's non auditur.⁊c.
2 Quid si ignorauit ius excusationis sibi competere an lapso tempore admittetur.
3 Quid si certus terminus fuit prefixus ad probandas omnes exceptiones:⁊ sunt contrarie.
4 Quid si aliquis proposuit plures excusationes ⁊ non probauit nisi vnam an sufficiat.

1 **Qui autem.** ¶†Pro euidentia huius.§. scire debes ꝙ ex quo tutor scit se noiatũ debet venire ad iudicẽ intra.l.dies ⁊ excusatiões si quas habet ꝓponere:al's nõ audit̃.ff.e.l.scire.§.quinquaginta.⁊ intra quatuor mẽses ꝓsequi.vt videbis.ĩ.pxi.§.⁊ videbis.ff.e.l.v.⁊ iudex dꝫ vocare amicos pupilli ⁊ alios q defendere velint vel dare ad hoc curatorẽ: vel p se adire.C.si ex fal.alle.l.j.¶Op.ad hũc.§.ꝙ quinquaginta dies nõ currãt ex quo alterã ꝓsequẽtur.C.de inoffi.te.l.cõtra maiores.ff.de bo.pos.l.cũ qdã.ff.de adul.l.denũciasse.§.quare.⁊.l.quinquẽniũ.Dices ꝙ vbi tp̃s prefixũ est ad faciẽdũ aliqd si plurima sunt remedia defensionis seu iura cõpatibilia ⁊ q̃ possunt simul ab aliquo intentari seu ꝓsequi:ei tẽpus currit nisi ꝓsequat̃ vt hic.si aũt nõ põt ꝓsequi simul nõ currit vt in ꝯ̃riĳs.et hoc nisi scienter ⁊ calũniose prosequeret̃ primo ius qđ nõ cõpetebat sibi:q̃ tũc currit.vt.d.l.cũ qdã.ff.qđ vi aut clã.l.seruꝰ.⁊ semper videt̃ qđ calũniose ex quo succũbit.ff.de admi.tu.l.tutor vel curator.ff.de app.l.negotiorũ.nisi al's de bona fide appareat.ff.e.
2 qui testamento.§.fi.¶†Sed quid si in primo casu ignorauit ius sibi cõpetere? Videtur ꝙ debeat admitti nõ ob.lapsu tẽporis.ff.de pe.he.l.luci.⁊ ita videt̃ qđ hoc casu debet admitti post.l.dies. vt no.in simili.C.de excep.⁊ videtur expressum extra de excep.pastoralis.Sed hoc nõ vr̃ verũ in istis.§.q̃ si de nouo post lapsum tẽporis excusatio nata esset nõ posset ꝓponi:vt.ff.e.l.ĳ.§.pe.ergo ita parũ imo multominꝰ si ꝓueniat ad noticiã de nouo. Etenĩ hi duo casus equiparant̃ i.c.pastoralis.⁊ hoc totũ videt̃ dicẽdũ fauore pupilli.q̃ al's crederẽ qđ semp deberet admitti siue tẽpꝰ esset prefixũ ab hoĩe siue a iure.vt not.Inno.⁊ Host.d.c.sꝫ gl.ibi cõtra.⁊ in Spe.ti.de excep.§.nũc vidẽdũ.in tẽpore prefixo ab ho
3 mine.¶†Sꝫ qd si certũ tẽpus fuit prefixũ ad oẽs exceptiones proponẽdas ⁊ sunt cõtrarie? Glo.dicit qđ nihilominus post tẽpus põt proponere.vt no.extra de reli.do.cõstitutꝰ.Sed hoc nõ credo per hũc.§.cũ plures exceptiões etiã cõtrarie possint simul proponi saltẽ cõditionaliter.ff.de excep.nemo.⁊ no.Dy.extra de reg.iu.c.nullꝰ.Et idẽ dicerẽt de eo qui persequebat̃ nullitatẽ sententie qđ post nõ possit appellare.Secus crederẽ ĩ eo qui dicebat rẽ venditã per cognatũ ad se pertinere ⁊ succubuit:q̃ põt petere tanq̃ proximus ⁊ retrahere virtute ꝯsuetudinis q̃uis animꝰ sit
4 elapsus nisi sciẽs ⁊c.l.cũ quidã.s̃.alleg.¶†Querũt doc.⁊ Iac.⁊ Pet.qui hic nihil aliud dixerũt.Quid si quis plures excusationes proposuit vnã probauit aliã nõ.Et dicũt ꝙ sufficit.illa enim clausula que tota die apponit̃ in libellis protestãs ꝙ nõ adstringit se ad omnia ⁊c.apponit̃ superfluo ꝑm ipsos:⁊ nihil allegãt.tu autẽ pro illis alleg.ff.de ap.l.appel.§.j.sed certe nõ superfluo opponitur:quia euitat̃ oppositio de decretali licet.extra de proba. que videtur esse contraria.sed illa intelligitur vbi se astrinxerat ad hoc.vt satis not.extra de rescrip.c.ex parte.

1 ☞ Tutor datus vel nominatus si quis sit:que est differẽtia an appellet an vero se excuset.
2 Dieta legitima est.xx.miliarium.

a 1 **Qui excu.** [a]¶†In glo.sed cõtra.in fi.q̃rũt doct.quis est effectꝰ an se excuset an appellet certe magnus:quia appellãdo conqueritur de iniquitate iudicis.⁊ ideo nõ ipse sed alius cognoscit.C.de app.eos.nõ sic quãdo se excusat. Itẽ quãdo appellat habet.x.dies tantũ ad appellãdũ.sed tutor habet quinquaginta ad se excusandum.Sed quare diuersum in tutore noiato q̃ in alio? Dicũt qdã qđ in noiatione alioꝝ interponit̃ decretũ qđ imitat̃ sentẽtiã.C.de appel.l.noiatiões.in noiatione tutorũ nõ.Sed ipsi reprobãt per.l.naturali.ff.de confir.tuto.⁊ dicũt ꝙ in noiatiõe alioꝝ sit plena deliberatio ⁊ inquisitio: ideo si male nominẽt appellat̃ ab eis vt eorũ iniq̃tas detegat̃.ff.de ap.l.j.in creatiõe autẽ tutorũ non tãta.⁊ est ratio q̃ ibi nõ de tãto agit̃ p̃iudicio sicut in creatiõe magistratus q multos hꝫ regere ꝑm eos.Sꝫ hec ratio nõ videt̃ perpetua.Quid enĩ si cũ magna inquisitiõe creet̃ seu noietur tutor:qđ fit q̃nq̃ꝫ vt vidisti.s̃.de satisd.tu.⁊.C.de autho.p̃stã.l.fi.¶Preterea canõ reperit̃ ꝙ maior fiat inq̃sitio ĩ vno q̃ in alio.Itẽ possibile est ꝙ noiatꝰ ad munus publicũ nominatur ad minus negotium ⁊ minus periculo sum q̃ tutor:vt si nominet̃ ad faciendũ aliquod modicum opus reipub.Propter qđ potes dicere ꝙ vbi qs noiat̃ ad aliqđ munus:noiat̃ p illos de ciuitate:vel p illos qbus reipu.administratio cõmissa est:vt.§.solẽt.⁊ in aut.de defen.ci.§.interim.C.de decur.l.noiationũ.de leg.j.vñ ille appellare põt ⁊ dꝫ ⁊ hoc merito: q̃ si haberet proponere excusationes suas corã noiatoribus ipsi essent iudices in cã sua.qđ nõ esset iustum.Ideo lex statuit ꝙ deuoluatur ad superiorẽ p appellationẽ.Nõ sic in nominatione tutoris:q̃ noianti nullũ generat̃ p̃iudiciũ nec vtilitas emergit sit vel nõ sit tutor.ideo ipsemet excusationẽ audit.sꝫ al's emergeret vtilitas vel dãnũ si noiatꝰ munus nõ acceptaret vel eo oneraret̃: quia referret̃ ad eos:ideo nõ audiũt excusationes quia ipsi sunt pars.Preterea si tutor appellaret nõ esset q ꝓsequeret̃ appellationẽ ꝓ pupillo:ideo meliꝰ est qđ se directo excuset.⁊ iudex qui dedit sup hoc videat summarie vocatis amicis.C.si ex fal.all.l.j. in alio tñ casu ip̃a respu.ꝓsequit̃.In veterano aũt est sp̃ale ꝙ nõ tenet̃ appellare.C.qñ ꝓuo.nõ est ne.l.veteranꝰ.¶In gl.ita tñ.in fi.hec est opi.Azo.que approbat̃ vbiq̃ꝫ ⁊ per oẽs:⁊ maxime in.l. quinquaginta.ff.eo.vbi plenius de hoc no.in aliĳs autem muneribus causa non durat nisi p duos menses.C.de tẽpo.⁊ repa.ap.j. dic vt ibi.¶In gl.sed nũqd.in fi.hec vera.⁊ vide qđ no.in.l.hoc aũt.⁊ in.§.fi.de.l.p̃cedẽti.¶In gl.s.dãdo.in fi.qdã dicũt qđ hec q̃ hic scribunt̃ ⁊ p.d.§.oportet.ꝙ excusatio est dãda in scriptis.et p hoc q̃ oĩa acta ĩ scriptis redigẽda sunt.C.de appel.l.causas.⁊ l.ꝓcõsulibꝰ.extra de ꝓba.c.qm̃ cõtra.sed hoc argumentũ nõ est verũ:q̃ non sequit̃ redigendũ est in scriptis:ergo pars dꝫ in scriptis dare ꝑm doc.Ia.⁊ Pe.q sic trãseũt.Quid ergo dices? Ber. dicit qđ dꝫ dari ĩ scriptis.extra de offi.dele.prudẽtiã.in gl.ex hoc loco.⁊ ita seruat̃ de facto.Credo tñ ꝙ si nõ det̃ nõ vitiet̃ ꝓcessus: cũ hoc nõ reperiat̃ iure cautũ nisi in vna.C.de nõ nu.pe.aut̃. hoc aũt.¶In gl.caueas.in fi.hic nõ est difficultas:imo est facillimũ ꝑm doc.sꝫ adhuc remanet iniq̃tas nõ obstãte ꝓuisiõe sceuole.nã ille q est intra cẽtesimũ lapidẽ nõ hꝫ tm̃ quãtũ ille q est ĩ ciuitate qui hꝫ integros.l.dies.⁊ illi detrahit̃ quãtũ distat.Itẽ illi qui distãt vltra.xx.dietas.vel p.xx.vel minꝰ nõ hñt tm̃ tp̃s sicut ꝓpinq q̃ redigũtur ad.xxx.dies si distent vltra.xx.dietas.⁊ si minus in diebus computat̃ eis tp̃s intra qđ veniũt.Sed dic qđ q̃uis hoc verũ sit ratus est legislator ꝙ hꝫ tp̃s sufficiẽs ad ꝓponendas excusatiões suas:⁊ ideo ita vniformiter statuit.Simile vides in eo q hꝫ testes vltra mare ⁊ in ꝓuincia.primo dãtur nouẽ mẽses:aliĳ tres:⁊ tamẽ citius ⁊ faciliꝰ poterit habere in tribus mensibꝰ de ꝓuĩcia q̃ forte de duobꝰ annis de vltra mare.Itẽ nõ fit differẽtia ĩter oriẽtales occidẽtales ⁊ mediterraneos.⁊ tñ ꝯstat ꝙ mediterranei facilius possent habere q̃ occidẽtales vel de oriẽte. Vel posses ponere aliud exẽplũ ꝑm doc.nõ vides ꝙ vbi partes sunt de eadẽ ꝓuincia prescribunt adinuicẽ.x.annos.si de alia sunt necessariĳ.xx.anni.¶Pone ergo ꝙ duo sunt vicini in ꝯfinio duaꝝ ꝓuinciarũ habẽt tp̃s.xx.annorum:⁊ tñ sunt propinquiores sibi q̃ si alter esse in alio cornu eiusdẽ ꝓuincie.Sed hoc exẽplũ nõ bene placet eis:q̃ ibi põt dari alia ratio:q̃ forte in alia ꝓuincia nõ est qs ita stipulatus cõsilio sicut in sua:⁊ ita paratꝰ ad litigãdũ hoc exẽplũ est notabile et q̃nq̃ꝫ de hoc dubitaui.Et posset argui ꝙ vbi sunt ita vicini ꝑm eos cessat ratio legis:⁊ p ꝯ̃ns ip̃m ius.⁊ facit.ff.ad syl.l.fi.de adul.si maritꝰ.§.j.⁊ scripsi.C.de prescri.lon.
2 tem.l.fi.¶†Et no.ꝙ legitima dieta [b] est.xx.miliaria p diem.ff.si
b quis cau.l.j.⁊ ita debet cõputari dieta ĩ decretali que inhibet ꝙ quis non trahatur vltra dietam.ꝑm Ia.⁊ Pe.¶Sꝫ doc.iuris cano.dicunt ꝙ debet intelligi de vulgari:vt no.extra de rescri.c. statutũ.§.cũ autẽ.li.vj.⁊ ibi Archi.potest dici ꝙ ĩ Italia ⁊ aliĳs locis vbi sunt miliaria sit vera opi.Ia.in aliĳs vbi nõ sunt miliaria vt in Francia opi.canonistarum.

1 ☞ Procurator simpliciter datus vel constitutus videtur constitutus ad omnes causas.

c **Datus.** [c]¶Do.Ia.⁊ Pe.intelligũt hũc.§.si bona sint in eadẽ ꝓuincia:al's qlibet iudex dabit in territorio suo p.l.cũ vnus.§.j. dic pleniꝰ.s̃.de attilia.tuto.§.j.p hunc
1 §.põt dici †ꝙ ꝓcu.simpliciter cõstitutꝰ videatur ꝯstitutꝰ ad oẽs causas:vt.ff.de tute.l.q habet.§.fin.cõtra.ff.de ꝓcu.l.si procu.vbi alia forma datur.Et hoc vident̃ tenere Ia.⁊ Pe.Dicunt tamẽ ꝙ q vellet tenere ꝯ̃riũ posset bene respõdere ad.l.illã ⁊ sic trãseũt. Sꝫ dic ꝙ illa loquit̃ qñ ad certã cãꝫ dat̃ ꝓcurator:q̃ si gñaliter nõ posset habere locũ:⁊ illa vsus approbat:vt not.in Specu.de procu.§.ratione aũt forme.ver.sed quid si procuratoriũ.⁊ videt̃ hodie expressum extra de procura.c.j.in cle.

Itidẽ rescripserũt. ¶Ad hunc.§.concor.l. maritus.hic allegata.ff.de cur.fu.l.virũ.sꝫ põt esse ꝓcu.vt hic no.Et est rõ:q̃ nõ de tãto p̃iudicio agit̃ cũ possit faciliter reuocari.⁊ p hoc videt̃ ꝙ possit esse curator ad vnã litẽ.⁊ forte hoc casu loquitur.l.sꝫ.⁊ is.§.ĩ hoc ꝙ dicunt de excusatione.nisi intelligas cum glo.ꝙ hic excusatio accipiat̃ improprie.qđ videtur verius:q̃ al's nocuisset immistio: vt.ff.eo.l.

a ¶Qui excu.vide hic Ange.

b ¶Legitima dieta. Adde Feli.in.c.olim.co.ĳ.ver.etiã ꝙ stantibus.extra.de rescrip.⁊ in.c.nonnulli.co.xxiĳ.vsi.collige etiã.eo.ti.et ibi qua via debet attẽdi si sunt mĩte an vsitatio vl' breuior.vbi ẽt ponit.xj.casus in quibus non allegatur exce.de tractu vltra vnã dietam.⁊ qualiter cõputet̃.vide eũdem in.c.dilectus.col.viĳ.ver.cõputantur diete.eo.titu.

c ¶Datus autẽ. Summatur vt secundũ Aret.hic.

vt.ff.eod.l.non tantum.§.vacare.⁊.l.iij.C.si ex fal.alleg.hanc opi.
qđ possit esse ad vnam litem tenet Specu.titu.de tut.§.viso. ver.
sed nunquid vir.sed vitricus potest esse priuigne tutor vel curator.
C.de contra.iudi.tute l.fi.vel socer vel nurus.l.licet.C de excu.tut.
1 ☞ Sententia lata erronee contra ius partis:errore non expres-
so tenet:secus in excusatione tutoris.

Si quis autem. ¶ De materia huius.§.dixi.s.
qui.ex cau.ma.§.semel.tn quan-
1 tum tangit materiam hanc tutorum potes dicere † ꝙ leges que dicunt ꝙ
sniam lata ex falsa cā ⁊ que est contra ius partis vel erronee errore
non expresso tamen.qđ fallit in hac materia:vt hic.⁊.ff.eo.qui testamen-
to.de mino.l.veru.§.ex facto.nec distinguo an fuerit defensus vel
non quis tex.innuat contra.C.si ex fal.alle.l.j.⁊ hoc totum fauore pu
pilli vel minoris.nam quo quo modo erratum fuerit etiam in facti cā
nullum est qđ agitur.ff.de tut.⁊ cura.da.ab his.l.tutor si petitus.

¶ De suspectis tutoribus. Rubrica.

1 ☞ Accusans tutorem de suspecto an teneatur se inscribere.
2 Adde ad idem vbi distinguit in hac materia.
a **Sciendum.** [a] Primo dictus generale.
Scđo ponit ꝑ quos. Ter-
tio q remoueri. Quarto q hoc pnt regrere. Quin-
1 to ex quibus causis.partes patent in lra. ¶ † In gl.ex
quo.in fi.dicunt doc.ꝙ propterea non bene probatur:quia licet
condenatus sit infamis:non propter hoc sequitur qđ actor debeat se in
b scribere [b].nam sicut videmus in actio.mandati depositi et iniuriarum
in quibus reus efficitur infamis si condemnetur ⁊ tamen nullus diceret ꝙ agens
debeat se inscribere:⁊ ideo videntur in hoc remanere ꝙ non sit opus
inscriptione.⁊ idem tenent.C.eo.ti.l.vlti.sed ipsi non euadunt secundam
rationem gl. que est pena corporalis que remoto imponitur.ff.eo.l.
2 iij.§.tutor qui.de offi.prefec.vr.l. solent. ¶ † Sed potes dicere qđ
cum ex omni crimine possit agi criminaliter et ciuiliter: vt.ff.de
priua.delic.l.fi. qđ si quis agat ciuiliter ad finem ꝙ remoueatur
pro vtilitate pupilli:tunc non sit locus inscriptioni: alias si conclu-
dat ꝙ remoueatur ⁊ puniatur videtur ꝙ sit locus.per.d.l.fi.⁊.ff.ad tur-
pil.l.⁊ in priuatis.de iniur.l.qui iniuriarum.C.de accu.l.fi. ⁊ punitur
arbitrio iudicis:vt not.d.l.priuatus.⁊ scripsi in.d.l.fi.vnde cum non
reperiatur istud exceptum quomodo excipiemus.bene tamen reperi-
tur in isto speciale ꝙ desistens non incidit in turpil.ff.ad turpil.
l.iij.§.suspecti.per quam.l.doc.fuerunt moti ad predicta dicenda.

Datum est. ¶ In gl.i.delegato.in fi.gl.infert hic ꝙ
hi duo possunt cognoscere ⁊ remouere:
alij nec cognoscere nec remouere.⁊ idem.ff.eo.l.j.§.j.sed in.l.solent.ff.
de offi.prefe.vr.dicit qđ alij possunt cognoscere sed non remouere.
nihil ad te:quia hodie omnes ordinarij cum ipsos abesse contingit:
possunt facere vicarios qui omnia possunt que ipsi possunt pre-
ter mortis illationem vel membri abscissionem:vt in aut.vt nulli
iud.§.ad hoc prohibemus.vt not.de offi.procon.l.aliquando.
1 ☞ Patronus condemnatus tanquam tutor suspectus an et qua-
liter fiat infamis.
2 Quid si patronus remouetur vt suspectus:iudex tamen reserua
uit sibi famam in sententia.

1 **Ostendimus.** ¶ In gl.sed quatr.in fi.hoc non pla-
doc.Ja.⁊ Pe. † quia obiectus doli fa-
cit infamem:vt no.j.e.§.suspectus.propter qđ dicunt ipsi parcendum:quia
actio verbis temperabitur: quia si petens patronum a tutela remoueri di-
cat patronum dolum commisisse iudex ipsum non audiet.sed si alias dicat eum
male administrare admittetur.ff.de do.l.non dz.pro ipsis facit.ff.de
obsequijs.l.si parem.in fi.Vel pōt dici secundum Jac.qđ patronus conde-
natus ex cā famosa non fit infamis.ff.de pu.iud.l.fi. Sed huic ob-
starent.l.non dz.⁊.l.parens.§.fi. que supponunt qđ esset infamis.⁊.l.
illa finalis hz cām singularem propter iustum dolorem.Forte posset di
ci qđ fame sue parcatur propter.l.que sibi parcit. Vel posset dici ꝙ si
dolus probetur non remoueatur:sed curator adiungitur:vt.l.si tutor.ff.de
2 suspec.tut.⁊ ita ei parcitur. ¶ † Sed qd si remouetur vt suspectus forte
dolo probato:iudex tamen in snia reseruauit ei famam:nunquid esset infa-
mis:Videtur ꝙ non ꝑ hunc.§.ff.de tu.l.generaliter.de le.iij.si qs.§.mi-
les.de bo.liber.si pater exheredatus.in contrarium.ff.de furtis.l.non
pōt.ad turpil.l.j.§.j.de diuersis offi.quicunque.⁊ videtur expressum.ff.
de iniur.l.diuus.⁊ ꝑ hoc videtur ꝙ si iudex pronunciet notarium
falsarium ꝙ non possit ei famam reseruare:nec ꝙ possit facere instra.

Consequens. ¶ In glo.ideo.in fi.non est proprie
publica nec desistens incidit in turp.
ff.ad turpil.l.j.§.suspec.iuncta.l.si quis repetere.§.j. ¶ In gl.etiam
in publico.in fin.hoc contrarium meruit signari:non tamen de-
cipiat te glo.sed intellige eam vt no.ff.de in litem iura.l.in actio
nibus.super verbo ex magna causa.

Sed ⁊ si qua. ¶ Sz an dz se inscribere hoc casu:quia
de pre non est dubium qđ non:vt.l.de cri-
mine.C.qui accu.non pos.sed in hoc casu vr qđ sic ꝑ ea que ibi no.

sicto eo qđ scripsi.s.in pn.⁊ illum sequuntur doc.iuris ciuilis.Doct.
iuris canonici tenent qđ non.vt in sum. Host.de accu.§.qs possit.⁊
vide in Spe.de accu.§.item.ver.⁊ qđ mulier.vbi ple.enumerantur ca
sus quibus mulier admittitur.inter quos est vnus iste qui est hic.ff.
ad.l.iul.ma.l.fi.⁊.l.in questionibus.ff.de accu. qui accu.pos.l.ij.et
l.mulierem.ij.q.j.prohibentur.§.mulierem.dic vt ibi.

Suspectus autem est. ¶ Quid si nullo
modo gerit expres-
sum est.ff.eo.l.he enim.§.fi.possunt enim remoueri sed non accusa
ri:vt ibi patet.Et no. ꝙ peius facit qui gerit ⁊ male quam qui nullo
modo gerit.ff.de act.empt.l.si sterilis.§.cum per venditorem. secundum
doct.Jaco.et Pe.melius hoc probatur ex his que not. ⁊ scripsi.
s.de satisda.tut.§.sciendum.⁊ hoc tangit glo.satis hic.
1 ☞ Sententia que se potest habere ad maiorem penam ⁊ ad mi
norem ad infamiam et non ad infamiam intelligitur de minori
pena et non diffamatoria.
2 Officium iudicis an infamet.
3 Tutor non tenetur de culpa leuissima.
4 Ignorantia iuris an semper sit lata culpa.
c
1 **Suspectus autem remotus.** [c] ¶ † In
glo.exce-
pto.in fi.melius.ff.de pe.si preses.secundum doct.Jac.Pe.⁊ caue.quia hec
gl.procedit secundum opi.Azo.que est.j.gl.pxi.de qua ibi dices. Quia
secundum opi.que est in.d.glo.esset distinguendum an ob leuem an ob latam.
⁊ iunge hoc qđ no.j.in gl.i.non similiter.Sed contra hanc gl.opi.
doct.qui eum sequuntur op.de.l.militis.ar.§.missionum.ff.de re mi-
li.Sed illam intellige secundum hanc distinctionem.vt no.ff.de his qui no.
infa.l.ij.§.est enim.in glo.not.quis videatur fieri calumnia tertui ⁊c.
Item dic ꝙ ea que hic dicuntur non procedunt vbi tutor remouetur
d ex officio iudicis:quia iudicis offi.non infamat [d]. vt not.ff.eo.l.iij.§.
pe.C.de mo.mul.l.j.quam Dy.sequitur per.l.quam gl.alle.in.d.§.pre-
2 terea.C.si tu.non ges.l.j. ¶ Sed Spe.dicit † ꝙ iudicis officium infa-
mat vbi propter delictum pena infligitur.in Spe.de sen.§.species.
ver.est autem.⁊ ver.quid ergo.Credo ꝙ infamet saltem infamia facti
C.de his qui no.infa.l.verbum.Et pōt probari quia reuocatio que fit
officio iudicis.ff.de requi.reis.l.j.infamat.C.de requir.reis.l.fi. et
ibi no.Et videtur expressum.ff.vbi pup.edu.debe.l.fi. ibi cum dicit:
tali no.⁊c.Et sic potes intelligere has opi.s. vt non infamet infa
3 mia iuris sed facti.⁊ facit qđ no.j.in gl.i.non similiter. ¶ † In gl.
i.leuem.ibi cum dicit leuissima.hec gl.non est bona quia tutor de le
uissima non tenetur.C.arbi.tut.l.quicquid.⁊ ibi no.in gl.que est huic con-
traria. ¶ In ea.glo.cum dicit vt non fiat infamis. cum fame amissio
morti comparetur.ff.de ma.vin.l.iusta.⁊ hoc vr probari in.l.in actio-
nibus.sed ob.d.l.fi.vbi pu.edu.de. ¶ Sed saluando gl.potes dice-
re ꝙ loquatur de infamia facti.vt.s.dixi.Et si hanc opi.teneas re
stringas ⁊ subaudias tex.C.de tu.qui non sa.de.l.iij.⁊ hec satis ve-
ra.C.de tu.l.fi.⁊ hic. ¶ In gl.i.non similiter.tota hec glo.procedit
secundum opi.illorum qui dicebant ꝙ lata culpa infamat.de quo.s.gl.pro
xi.sed tenendo opi.Azo.non est differentia inter latam ⁊ leuem.vt ibi.
4 dixi. ¶ † In ea.glo.ibi cum all.l.late.sed secundum hoc omnes de mundo sunt
in lata culpa:quia nullus omnia iura scit maxime ex improuiso.
Sed doct.intelligunt ꝙ sit hoc verum de iuribus vulgaribus ⁊ comuni-
bus ⁊ que frequentantur satis in facto.secus forte de materia de ma
numissioni.⁊ de vulga. ¶ In ea.gl.ibi cum alleg.§.no.vult dicere ꝙ
quis per sniam infamatur.dānatus ex lata culpa non infamatur:
sed vbi ipso facto tunc ex lata culpa fit infamis. ⁊ in illo casu loqui-
tur.§.contrarius qui non meruit signari secundum doc. ¶ In fi.eiusdem
glo.potest addi quartus in criminibus priuatis.nam.d.l. loqui-
tur de publicis.vt no.ff.de verb.sig.l.magna.⁊ patet.C.de iniur.si
non conuitij.⁊ hoc quo ad infamiam:sed quo ad dandam actio
nem de dolo equiparantur.ff.de incen.rui.nau.l.qui edes.et.l.si
fortuito.si quis testa.li.esse iussus.l.j.§.non autem.

e **Si quis autem.** [e] ¶ In glo.ar.in fi.doc.distin-
guunt an accusetur de mala ad-
ministratione.⁊ tunc interdicitur.Si de alio crimine non.vt.ff.de
sol.l.calipodius.alias quis.De iure vero cano.non interdicitur
etiam in primo casu nisi demum facta informatione de dilapida
tione:vt extra de simo.licet Hely.⁊ ibi Inno. de offi.delega.c.ve-
nerabili.et ibi per glo.

Sed si suspecti. ¶ In glo.quia non nisi.in fi.quidam
tamen dicunt quod durat lis pro-
pter expensas:quamuis extinguatur quo ad principale.C.si reus vel
accu.mor.fu.l.iij.sed secundum Jac.⁊ Pe.illa facit magis ad contrarium:
quia obtinet vbi super bonis erat expressa questio. Si autem ac-
cessorie non durat etiam propter bona.vt ibi patet.et.l.ij. eodem
titu.ff.de iure fisci.l.lucius.sed melius facit.ff.de rei vendi.l.vbique
sed illa non dicit quod duret propter expen.sed propter fructus:
et partus et stipulationem de euictione sed propter expen.non ap-
paruit.vnde non videtur qđ propter expen.debeat ea durare per
hunc tex.vbi extinguuntur.⁊.ff.eo.l.post finitam. vbi dicit:solui-
tur.vnde post dimissum negotium nefas est ⁊c.C.de fruc.⁊ lit.ex.

a ¶ Sciendum. Diuide istum titu. secundum Aret.Et po-
ne casum vt idem hic.

b ¶ Se inscribe-
re.Istam qōnem po-
nit hic Are.in.j.
col.in versi.in gl.
ex.l. Item quid si
accusator deficit
in probatione an
in eadem snia qua
reus absoluitur pos-
sit accusator dā-
nari de calumnia.et
dicit Ang.⁊ chri
stoforus.qđ sic.sz po
ne ꝙ iudex in sen
tentia absoluto-
ria facta de tuto
re non condenauit
accusatorem de ca-
lumnia vtrum possit
ex nouo processu
condemnari. vide
de hoc Ang.hic.

c ¶ Suspectus
autem remotus.
Propter dolum
est infamis: pro-
pter culpam non.

d ¶ Non infa-
mat. De hoc vid
hic per Ange. fi-
nali qōne latius.
Item dicit hic An
ge. ꝙ a principio
infamis pōt dari
tutor ad similitu
dinem procurato-
ris:⁊ etiam potest
esse tutor legiti-
mus.quod not.

e ¶ Si quis au-
tem. Pendente ac-
cusatione interdi-
citur accusato ad-
ministratio. qd
decesserit extingui
tur accusa. h. d.
secundum Areti.Sed a
quo tempore inter-
dicatur ei admi-
nistratio.vid hic
per Are.

l.terminato.⁊ hec ꝓcedūt qñ agitur de re que nullū habet interesse causa finita: vt de accusatiōe: q: nō agit ad dandū sibi aliqd sed ad meram vindictā ⁊ in re nō transmissibili ad heredē. Sed si agaꝛ inter duos de causa beneficiali: vel sit cōtentio de aliquo officio. vnde non videt qđ heredes teneanꝛ nec possint ꝓseq: imo quo ad defunctū extinguiꝛ cognitio.extra.vt lite pend.c.ij.lib.vj. Et ideo videt ꝙ si mulier agat ad dotē: q: vir vergit ad inopiā: ꝙ si pendēte lite efficiatur locuples qđ cessat actio.ff.sol.ma.l.cōstante.§.fi.in rebus autē acquisibilibus agēti et trāsmissibilibus nō puto qđ extinguaꝛ actio semel quesita ꝗuis desierit interesse. ff.si quis cau.l.qui autem.§.j.cū multis alijs cōcor. que sunt ibi.

1 Tutor subterfugiēs prestare alimēta pupillo est suspectus.
2 Pupillus qui nō hꝫ patrē ⁊ nō hꝫ vnde alat quis eū nutrire dꝫ.

1 **Si quis tutor.** In tex.ibi cū dixit qui nō prestat alimēta.eo cū qđ subterfugit presumit cōtra eū.ff.de suspe.tu.l.impuberibus.§.fi.⁊.l.fi.⁊ no.ꝙ presumiꝛ cōtra fugientē.ff.de lib.cau.qđ diximus. C. vt oēs tā ci. ꝗ mili.l.j.de assess.l.consiliarios.de cōi agro deserto.l.locorum.in aut.de exhi.⁊ intro.re.§.si vero intantū.qđ pōt supponi questionibus vel iudici duellū.vt no. in Spe.de accu.§.sequiꝛ.ver.quid aūt.si non tū habeꝛ ꝓ cōuicto.vt no.C.de reg.reis.l.j.de fal.l.vbi. Et si qñ reperias haberi ꝓ conuicto dic speciale. Et pōt dici per hunc.§. qđ vbi procedit ex officio pōt procedi ꝑm sniam lite non contest.ꝑm doc.ff.e.l.fi.hoc est expeditū de iure cano.extra. vt lit. non cōte.c.qm̄. 2 In glo.quid si non in fi.gl.videꝛ velle.ff.e.l.fi. ꝙ mater nutriet intra trienniū.tu potes dicere qđ in casu isto qñ non habent patrē: nec habēt de quo viuant: qđ mater ⁊ superiores teneanꝛ alere.vt.ff.de alē.lib.l.si quis ali.§.j.dic vt ibi.vide plenius vbi scrip.C.de pa.po.l.nec filiū. extra de cōuersio.infide.c.fi.

1 Libertus si fraudulenter tutelam filiorum patroni gerat remouetur vt suspectus: ⁊ cū hoc poterat accusari tanꝙ ingratus.

1 **Libertus quoꝗ.** In glo.ob hoc.in fi.hec gl.videꝛ sentire qđ ob hoc reuoceꝛ in seruitutē.ff.e.l.ij.distinguiꝛ: aut nil gessit: ⁊ tūc reuocaꝛ: aut gessit ⁊ male: ⁊ tūc nō per.l.magistrat⁹.ff.de iurepa.vbi tenet idē. Contra ꝙ facit q: magis delinqt ꝗ male gerit ꝗ q nullo mō vt scripsi.s.de satisda.tu.§.sciendū.s.e.§.suspectus autē. Sed dic ꝙ magis delingt quātū ad arguēdā ꝑfidiā: sed nō quātū ad cōtumaciā ⁊ ingratitudinē ꝗ ex ea peruenit. Uel dic ꝙ non reuocatur in seruitutē nisi qñ denegat alimenta. Et videꝛ notari in.d.l. magistrat⁹.tūc eī est impius ⁊ homicida.ff.de li.agno. l. necare. Super tex.ibi cū dicit punied⁹.hoc verū in vrbe.sed in ꝓuinciis ad ꝑsides.s.de atti.tu.§.ſꝫ hoc iure.ff.ad turpil.l.j.§.suspecti. ⁊c.

1 Emptor an teneatur solum pretium si post emptionem repe riat rem emptam alienam vel vitiosam.

Nouissime. In glo.j.animādi.in fi.vel dic.i.male fictiose insidiose.ff.e.l.iij.§. nūc videam⁹. 1 In gl.facit.in fi.doc.dicunt ꝙ sufficit venditori si de euic.caueat ⁊ cauebit cuꝫ fideiussoribus.C.de euic.l.si post perfectā.ff.de peri.⁊ cō.rei ven.l.habitationum.§.fi.de excep.doli.l.fi.§. ex quadrante.⁊ cauebit nedū de appareīti euic.in limine cōtractus imo ⁊ de alia.ff.de rescin.vē.l.fi.⁊ ibi de hoc.idē dico de vitio si sit dubium: si tñ sit notorium ⁊ euidens potest pretium retineri.ff.vt in pos.le.l.si is a quo.ꝑm eos.satis posset dici idē si euincēs haberet ius notoriū.⁊ hoc forte vult dicere glos. hic de act. emp.l.emptor.

Suspectum. Uide hic ꝗ scripsi.s. de excu.tu.§.sed ⁊ ꝓpter paupertatē.dic vt ibi ⁊c.

Finis Primi libri Institutionum. Sequitur Secundus.

De rerum diuisione. Rubrica.

1 Seruitutes an sint in bonis nr̄is: ⁊ an cēseanꝛ ꝑ se subsistere.
2 Donans omnia bona sua an intelligatur donasse homagia redditus ⁊ alia iura incorporalia.
3 Feuda an veniant in generali alienatione bonorum et presertim in regno Francie.

Superiori libro de.

1 a In gl.talis diuisio.in fi.gl. vult dicere ꝙ nō possunt censeri tanꝙ ꝑ se stans. ⁊ hoc bene veruꝫ in causali seruitute que formata non est; q: ꝗuis funduꝫ habeas in quo posses cōstituere alijs seruitutem: non tñ habes seruitutem formalem: nec ius seruitutis formatum qđ sit in bonis vel extra bona. Uel dic qđ etiaꝫ potest intelligi in forma reali; q: illa per se nō censentur cum non possint acquiri nec transferri sine re ipsa: ⁊ multominus personales. vnde per se nō censentur cū non possint stare sed cuꝫ re vel persona cuius sunt.ff.de vsucap.l. si aliena.§.hoc iure.ff.de contrahen.empt. l. si aqueductus.quicquid sit lex illa loquitur de vsu vel vsufruc.alterius seruitutis lega- 2 gato. Quid ergo si quis dedit omnia bona sua vel totuꝫ patrimonium suum nūquid veniūt homagia redditus ⁊ alia iura incorporalia: videtur ꝙ non: quia sunt in bonis vel in patrimonio per.l.predictam.et pro hoc in feu.⁊ de feu.contro.fu.c. generali.de capi.qui cur.ven.c.j. Dic qđ transeūt bona que transferri debent etiam de se: alꝫ singulariter non possent transferri: vt.l.quidam.ff.de acquiren.re.do.ff.si serui.vend.l.pe.§.j.de seruit.rustic. predi.l.vna est via.de contrahen.empt.l.creditor.§.fi.et. l. modicis.extra de iur.pa.c.ex literis.⁊ hoc de illis que translatione nō committerentur: quia de illis non est verosimile ꝙ trāsferri velleꝛ: vt in.c.generali.s.alle. Et ideo credo qđ si quis daret omnia bona laico: quod non videtur dare decimam que nō acquiritur per translationē: secus si ecclesie cui acquiri posset.⁊ vide ꝙ not. in.d.c.ex literis. 3 Item credo etiam ꝙ cum hodie de consuetudine regni Francie feuda alienari possint etiam sine volūtate domini licet dominus habeat ius retinendi pro pretio: ꝙ veniāt in generali alienatione per leges predictas cuꝫ cesset ratio dictorum capitulorum. ⁊ idem de mero imperio. ⁊ no.in quadam ad ditione.ff.de offi.presi dis.l.j.§.in initio.

Quedā enim. In quo differat commune a publico: vide.j.§.littorum.

b **Et quidē.** b In glo.i.iure gentium. vel potes dicere qđ cū oīa essent de iure naturali communia ⁊ post iusgē.dñia reperit in alijs rebus ꝗ in his in qb⁹ nihil immutauit: ꝙ primeuo iure naturali hec remanent cōia.j.eo.§. fere.⁊ vide di.viij.c.quo iure.alꝫ non esset differentia inter publicum ⁊ commune: sicut.j.subiungetur. In glo.i.de celo.hec expositio vr̄ satis extranea.vnde posset dici ꝙ ipsa aqua que currit est elementum. In glo.i.per consequens.in fi.non monit naturam maris occidentalis que in plenilunio equinoctiorū crescit tantum ꝙ quandoꝗ cooperit prata ⁊ ripas.vnde est dicēdum qđ illud sit commune.ff.de flu.l.j.§.ripa.vnde tene primaꝫ rationem que est in prin.glo.⁊ vide.j.eo.§.est autem littus.

1 Mare an ⁊ qualiter intelligatur esse de iuregentium.

Nemo igitur. In glo.i.cōia.in fi.hec glo.videtur contra hunc tex.dū tñ villis ⁊c.
1 qui videꝛ prohibere villas monumēta ⁊ cetera edificia.preterea si intelligas sicut gl.intelligit hūc ver.q: nō sint iuri gē.⁊c.in edificijs factis inferreꝛ ꝙ mare sit commune de iuregē.qđ tex.negauit.s.pri.§. Unde potes dicere ꝙ nullus pōt facere villas monumēta edificia ꝑpetua in littore maris ex quib⁹ incōmodeꝛ vsus ⁊ hoc vult dicere is.§.ff.de acq.re.do.l.ꝗuis.⁊.l.qđ i littore.ne qd in loco publico.l.littora.⁊.l.in littore.ſꝫ casulas modicas fic.j.§. littoꝝ.⁊ tūc sequiꝛ q: nō sunt sub littore iurisgē.vt cadāt i dñio. Sunt ⁊ mare sub.nō est iurisgē.quo distinguunꝛ dñia: sed cōe de primeuo iure naturali.vñ ꝗuis supponēs casella sit dñs materie supposite nunꝗ tamē littoris: vt legibus supradictis.⁊. d.l. in tantū.⁊ sic intellige.ff.e.l.nemo.vbi estis.§.de verbo ad verbū. ⁊ propter hoc in dicta.l.ꝗuis.dicitur qđ debet interponi decretum ⁊ debent vocari vicini: alꝫ potest prohiberi.dic vt ibi.

1 Publicum flumen quod dicatur.
2 Domum tenens depressam non potest prohiberi eam eleuare nisi alias fuerat prohibitus eam exaltare.
3 Consuetudo ⁊ prescriptio differunt.

c **Flumina.** c In gl.sꝫ perpetua.in fine. 1 Caue q: publicū est siue fluat ꝯtinuo siue non: dum tñ sit perenne: sed priuatum qñ non est perenne si forte de quinꝗ vel de sex annis vel de pluribus: non cōtingit ꝙ fluat. ⁊ ideo torrens qui fluit tm̄ in hyeme ⁊ qualibet hyeme est publicus: vt pōt colligi.d.l.j.ff.e.§.itē fluminū.cum.§.seq.cū notatis ibidē. Quid ergo de riuis perennibus. Uideꝛ ꝙ sint publici.in.§.itē fluminū. ꝗuis distinguant a fluminibus: vt in.§.j.e.l. In gl.nec qui primo.in fi. Quidā intelligūt opi.Joā.an.ꝙ loquitur qñ ille qui piscabatur erat in actu piscandi: q: ꝗdiu est potest alios ꝓhibere. Sed is intellectus nō videꝛ sufficiens: q: sic nihil faceret prescriptio: vt.l.qđ in littore.ff.de acquir.re.do. Ja. ⁊ Pe.intelligūt qđ si quis pluribus annis piscatus fuerit ⁊ alios ꝓhibuerit: qđ querit sibi ius ⁊ pōt alios ꝓhibere: sed si non prohibuisset ꝗuis frequētissime ⁊ qđ tot annis solus piscat⁹ fuisset: nō querit sibi ius
2 ad alios prohibendos. Simile in illo qui tenuit domum depressam qui nō pōt prohiberi eleuare nisi alꝫ ꝓhibitus fuerit: vt C.de serui.⁊ aqua.l.j.ꝑm eos.ff.de ser.rust.pre.l. qui luminibus.et ibi no.bene dicunt sed nō respōdēt ad.l.fi.de vsuca.que de nihilo seruiet si hec opi.sit vera: q: hoc est regulare in reb⁹ etiā priuatis ꝙ nunꝗ qs querit sibi ius in iuribus quibus fas est vti oib⁹ nisi a tempore quo alios ꝓhibuit: vt.ff.de aqua quoti. l. fina. ⁊ videbis magis late in materia de serui.et aqua. sic in rebus publicis nihil induciꝛ speciale.⁊ illa lex finalis facta est pro nihilo. Tu potes dicere qđ nunꝗ prescribantur talia iura: vt dicta.l.fin.sed tamē de cōsuetudine possunt acquiri.vnde si pluribus annis piscatus

a Uult dicere. Uide Ange. sup ista glo.latius sequentem.

b Et quidē. Querit hic Ange.⁊ Christ.si cōtract⁹ est celebratus i mari vel de lictus cōmissum quis est iudex.vide eos hic.

c Flumina. Querit hic Are. ti.licet ꝑscriptio. xxx.an.non habeat locū in istis rebus public.⁊ maris vel fluminis publici qđ est populi romani vel principis.vt.l.littora.ff.ne quid in lo.publ. An prescrip.tāto tēpore cui⁹ initū memoria exstat in contrariū principe sciente ⁊ non contradicēte. ⁊ dicit ꝙ ꝑm Jo.de pla. habeat locum talis prescript.vt.l. viam aque.cōsīcta. l. diligenter. cum sua gl. C. de aqueduc.lib.xij.

scatus solus fuerit quis ꝛ alios prohibuerit sciēte populo ꝛ nō
ꝯdicēte vꝫ ꝙ possit sibi ius querere ex tacito cōsensu ppli. ꝛ sic in
tellige. ff. de iniur. l. iniuriarū. §. si. cū. l. se. Et vꝫ expssum. ff. qđ vi
3 aut clā. l. iij. §. ij. ver. hoc ita verū. ¶ †Vñ aliđ est ꝯsuetudo: aliud
est pscriptio: vt dixi i. §. ex nō scripto. s. de iur. na. ¶ Et ita vides
obtinere hodie de cōsuetudine regni Francie vbi sunt piscarie ꝛ
defense in multis locis fluminū. ¶ Quid ergo de baronibus q
phibēt piscari i fluminibꝰ: dicūt doc. ꝙ nō pñt de iure phibere
ꝫ eodē errore quo dicūt se dños ꝛ imperatores i terra sua: vt no.
C. de sta. lib. vt. ro. i rub. vꝫ ꝙ possint hoc facere: qꝛ imperator hoc
posset ff. de serui. l. seruitutes. ꝛ tñ ibi đꝛ sine incōmodo. Ego cre
do ꝙ barones q superiores habēt: hoc nō pñt facere: sicut ne p
sides: vt. d. l. iij. §. plane. ff. qđ vi aut clā. nisi consuetudo pinguiꝰ
ius eis tribuat: ꝛ ita seruat curia Frācie. ¶ In gl. in cōi. i fi. vult
dicere ꝙ ius piscādi nō sit publicū ꝫ ipsum flumen sit publicū.
sed contra. j. §. riparum. ꝛ vide. j. §. littorum.

Est autem littus. ¶ In gl. i. hyemalis. Gl. vꝫ senti
re ꝛ clarius in. l. littus. ꝙ sit dña
inter maris littora ꝛ fluminū: qꝛ littora maris sunt quousqꝫ ma
ximus fluctus peruenit. nō sic de ripis si flumē inundet. vt. l. j. §.
ripa. de flu. Ego credo ꝙ littus maris sit quātū maximꝰ fluctꝰ
estuat in hyeme perēniter qñ fortiter vēto ꝯcutiť: ꝫ nō credo qđ
illud qđ vltra cooperit in plenilunio martij semel vel bis i anno
sicut euenit in mari occidētali sit litꝰ: p dictū. §. ꝛ dixi. s. §. qdē.
ꝛ p hoc solui pñt multe qōnes: qꝛ qñqꝫ contingit ꝙ qs hꝫ ius in
his q̄ in mari capiunť sicuti forte ēt decimā. in his q̄ in terra ni
hil. vel forte vnus hꝫ iurisditionē in mari: alius in terra. vñ per
hec iura vꝫ qđ ille qui hꝫ ius i mari: hꝫ in littoribus: ꝛ quātū lit
tora durāt. patet per hec que dicta sunt de littoribus lacuum ꝛ
stagnorum: dic. ff. de acqui. re. do. l. lacus.

Riparum quoque. ¶ In gl. quid si. in fi. ꝛ hoc si cō
currāt: al's est melior cōditio oc
cupātis. ff. e. l. intantū. ff. ne quid in loco publi. l. ij. §. hoc interdi
ctum. vide qđ ibi no. per illā. l. posset dici qđ neuter vinceret vbi
concurrerent. de hoc no. ff. eo. l. riparum.

1 ☞ Publicum ꝛ commune an ꝛ qualiter differunt.
2 Vie sunt populi: ꝛ domini terrarum non possunt vias dare nec
mutare.

Littorum. ¶ In gl. s. e. §. ꝛ qdē. in fi. doc. Ja. ꝛ Pe. ap
1 probāt opi. Pla. †Primo tñ p euidētia sciē
a dū est q̄ sit dña [a] inter cōe ꝛ publicū. Et dicūt qđ cōe est qđ oibꝰ
animantibꝰ patet hoibus ꝛ aīalibus. s. e. §. ꝛ qdē. vide ibi cū di
cit oium dꝫ esse animalium. ꝛ ita habēt quidā libri. ꝫ publicum
diciť qđ est in vsu hoium tm̄. vñ publicū quasi populicū. ꝛ appel
latione populi nō continentur animalia. ¶ Item cōia maioris
cōitatis sunt oibus animantibus q̄ publica. etenim mare aer ꝛ
aqua de celo perfluens oibus patēt: flumina nō tot se offerunt.
¶ His visis dicūt qđ opi. Pla. est vera. Pla. dixit qđ ipꝫ mare
est cōe nec est in alicuiꝰ dñio nisi dei: ita ꝛ flumina ꝛ oibus se of
ferunt. ꝛ ita quodlibet publicū est cōe. nō sic de vsibus: qꝛ quidā
sunt vsus qui cōgruunt hoibꝰ tm̄: vt nauigare ꝛ piscari: q nō cō
gruūt aīalibꝰ. alia sunt q̄ cōgruūt hoibus vt bibere alere ꝛ trās
natare. Primꝰ vsus est de iuregē. qꝛ solis hoibus applicať. ꝛ ita
intelligiť is. §. ꝛ est publicus: ꝫ alius vsus est cōis ꝛ publicus. sed
qꝛ mare aer aqua profluens magis applicanť oibus in cōi q̄ flu
mina: idcirco fuerūt reposita sub noīe cōi. ꝛ alia idē noīe publi
ci. Item dicūt ꝙ vie publice sunt: vnius populi sed omniū sicut
flumina: vnde tm̄ ius hꝫ vnus de Anglia in via quo ad eundū
2 quātū illi de partibus. ꝛ hoc de vijs militaribꝰ. ¶ †Et ideo cū
vie sint populi dñi terrarum nō pñt dare vias nec mutare: qꝛ qđ
oium interest ab omnibus cōcedi debet. C. de auto. prestan. l. fin.
fm eos. hec opi. nō placeret mihi: qꝛ ex quo tex. diuidūt cōe ꝛ pu
blicum oportet qđ sint specifice differentie: al's esset frustratoria
diuisio vt hic no. vnde credo ꝙ aer aqua pfluens mare ꝛ littora
sunt cōia: ꝛ iure naturali nunq̄ in alicuius dñio fuerūt: sed fue
runt relicta in suo iure ꝛ esse primeuo quo oia erant cōia. sed flu
mina portus ꝛc. sunt publica: qꝛ sunt populi quo ad dñium. ꝛ p
iusgentiū quo fuerūt dñia adinuenta fuerūt appropriata ꝛ in
dñio populi reposita. ꝛ hoc vult dicere is. §. ꝛ vꝫ expressum. ff. de
acq. re. do. quo in littore. j. e. §. fere. ꝛ ista publica differūt ab alijs
que sunt ciuitatū ꝛ vniuersitatū: qꝛ ista sunt citiꝰ populi. illa nō
ꝫ illius vel illiꝰ vniuersitatis vel ciuitatis q̄ vice vniꝰ psone fun
gunť nō ppľ. ff. de fideiuß. l. mortuo. ꝛ no. j. proxi. §. vnde rō eorū
nō vꝫ bona: qꝛ mare nō est magis in vsu oium animātiū q̄ flumi
na: qđ appꝫ qꝛ bestie terre nunq̄ vtunť mari: ꝛ tñ bestie ꝛ aues
ꝛ oēs bestie terre fluminibꝰ vtunť. vñ qꝛ mare est incōprehēsibi
le sicut aer: iō nō fuit in bonis populi applicatū sed dei. vñ psal.
Tu dominaris mari ꝛc. nō sic de fluminibꝰ: ꝫ vsus maris ꝛ lit
toris est de iuregē. quo fuerūt distincta dñia. vñ de iuregē. reptū
est ꝙ si qs edificauerit i littore maris vľ pilā iactauerit i mari dū
tñ nō noceat vsui publico sit illius q edificauit q̄diu erit desup.

ff. e. l. intantū. ꝛ quicquid ibidem ceperit sit suum. vnde eius vsus
est de iuregen. ex quo resultat meum ꝛ tuum. ex quo reperta sunt
dñia ꝛ ius acquirēdi sibi: vt. s. de iure na. §. ex hoc iure. ꝛ hoc vult
dicere his. §. nec cōtradicit. §. ꝛ quidam. qui de ipsa re loquitur:
sed is. §. de vsu. ꝛ est mirabile: quia Jo. ꝛ glo. ponunt opi. suas: ꝛ
tamen non respondent ad cōtrarium. Illud autem qđ doc. dicūt
de via publica satis credo. Sed contra vsurpatur vt scripsi. s. e.
flumina. Dic vt ibi dixi. ff. de flumi. quo minus. ¶ In gl. s. homi
nis singularis. in fi. imo dic ꝙ in bonis nullius sunt vt dixi. s. §.
proxi. ꝛ patet. ff. de acquiren. re. do. l. qđ in littore.
1 ☞ Ciuitates ꝛ vici possunt habere proprium ꝛ bursam cōem.
2 Uniuersitatis nomine intelligiť quodlibet corpus approbatum.
3 Publica vere que dicantur.

1 **Uniuersitatis.** ¶ †In gl. necessitatis. idē si sine
necessitate. nā omnes ciuitates ꝛ
vici possunt habere ppriū in cōi ꝛ bursam cōem de iure: vt. ff. ad
treb. l. oibus. de leg. j. l. ciuitatibus. ꝛ. l. si quis a. §. fin. ꝛ. l. si heres. §.
j. imo fm Inno. possunt sibi maiorē cōstituere qui eos iudicet: vt
no. extra de offi. ordi. c. cū ab ecclesiarū. Credo tñ ꝙ debeāt cōfir
mari in aut. de defen. ci. §. j. ꝛ not. C. de iuris. om. iu. l. priuatorum.
curia Frācie de facto premissa nō permittit nisi ville habeāt vni
uersitatem approbatā specialiter p curiā: imo nec cōgregare pro
faciēdo pcu. sine licentia dñi sui: tñ cū licētia pmittit eos agere
2 ꝛ cōueniri ꝛ facere bursam cōem quo ad illud ꝛ nō plus. ¶ †Itē
ꝙ hic dicit de vniuersitate intelligo de quibuslibet corporibꝰ ap
probatis. de quibꝰ. ff. qđ cuiusqꝫ vniuer. l. j. de colle. illi. l. j. Et per
hec iura gl. consueuerūt dicere qđ quilibet de vniuersitate possit
esse testis in cā vniuersitatis: vt no. ff. e. l. intantū. §. j. ꝛ patet extra
de testi. in. c. insup. Dic ꝙ pōt in defectū aliorū: extra de iureiur. c.
ꝛ si Christꝰ. si cā nō tāgat pprietates ꝛ priuatas vtilitates vt cau
se pascuorū: de hoc in Spe. de test. §. j. v. ꝫ nūqd i defectū aliorū: ꝫ
administratores vniuersitatis repellunť. extra de test. c. cū tu. ꝛ in
3 d. c. insuper. ꝛ ibi no. ꝛ maxime p Inno. ¶ †In ea. gl. ibi: ꝫ Pla.
dixit vsu tm̄. pro quo vꝫ expressum. j. eo. §. thesauros. i fi. ff. de ꝯhē.
emp. l. ꝫ ꝛ celsus. dicas ꝙ q̄dā sunt destinata vsui publico totius
ppľi: ꝛ illa sunt vere publica: nec sunt vniuersitatis: vt via publi
ca. s. eo. §. flumina. Quedā sunt destinata vsui totius populi ali
cuius ciuitatis ꝛ ista vere sunt publica: nec sunt vniuersitatis vt
via publica: vt. s. e. §. flumina. quedā sunt destinata vsui totiꝰ po
puli atqꝫ ciuitatis: ꝛ illa sunt vniuersitatis vt theatra. vñ q̄uis
extranei qñqꝫ vadant ad theatrū non tñ fuit principaliter desti
natū pro illis. ꝛ sic intellige. ff. de acqui. pos. l. j. §. fi. que vꝫ ꝯria. sed
corrigiť per. l. sequentem. ꝛ facit de ꝯhen. emp. l. vēditionis. ꝛ hec
dicunť publica in larga significatiōe. ¶ Quedā sunt vniuersita
tis non tñ destinata ad vsum populi. ꝛ illa dicunť publica in lar
gissima significatione: ꝛ hoc est qđ pōt deprehendi: vt. l. inter pu
bli. ff. de verbo. signi.
1 ☞ Communia in nullius sunt bonis: ꝛ qualiter differunt com
munia a sacris.
2 Imperator an possit consecrare.
3 Res ecclesie que non sunt consecrate veluti fundi ꝛ patrimonia
lia in cuius dominio sunt.
4 Rector ꝛ beneficium funguntur vice vnius persone sicut heredi
tas ꝛ heres.
5 Bona ecclesie que non sunt consecrata an possint alienari.

b **Nullius.** [b] ¶ †In glo. s. hois. cum dicit singularis. imo
1 dic ꝙ cōia in nullius bonis sunt: vt. §. fere. ff.
de acqui. re. do. l. iij. ꝛ dixi. s. §. littorū. differūt tñ cōia a sacris ꝛ re
ligiosis: qꝛ sacre sunt in vsu ꝛ seruitio dei: cōia sunt in vsu ꝛ serui
2 tio hoim. Item cōia efficiunť occupātis: sacra nō. ¶ †In gl. pa
pa. in fi. Pro hoc vꝫ ꝙ imperator consecratur: vt extra de elect. c.
per venerabilē. de iureiur. c. ne romani. in gl. ꝛ sic vꝫ qđ possit con
secrare: ꝫ improprie sumiť cōsecratio: vt not. d. c. p venerabilē. per
Host. vnde hodie certū est ꝙ ad imperatorē nihil ptinet de tali
bꝰ. extra de deci. c. tua. ꝛ not. Host. i sum. de re. do. §. qd sit. vñ tene
qđ nullus locus đꝛ hodie sacer nisi per pontifices sit cōsecratus.
vt hic ꝛ patet de cōse. di. j. c. nemo. in aut. vt nullꝰ fa. ora. do. in ru
bro ꝛ nigro. de mona. §. illud. de eccle. §. si quos oraculū. ꝫ ex quo
fundať cū autoritate ꝛ volūtate epi statim efficiť locus sacer seu
religiosus. de cōse. dist. j. vnicuiqꝫ. xviij. q. ij. quidā. ꝛ capelle q̄ sūt
in domibus vt ibi patet. In ecclesia cathedrali est necessaria au
toritas pape. extra ne sede vac. c. j. xenodochia ꝛ hospitalia potest
vnusquisqꝫ edificare sine volūtate episcopi. sed non dicetur locus
religiosus: vt extra de rerum permu. ca. ad hec. ꝛ ca. mancipium.
3 ¶ †Sed queritur de rebus ecclesie que non sunt cōsecrate vt fun
di ꝛ alia patrimonialia in cuius dominio sunt. Innocē. videtur
velle qđ sint in dominio vniuersalis ecclesie ꝛ eius capitis qui est
Christus: vt no. extra de cau. pos. c. cū super. ꝫ mihi videť ꝙ queli
bet ecclesia habet dominiū rerū sibi assignatarū vel donatarum:
vt videť expressum. extra de sen. ꝛ re iud. c. abbate sane. in. vj. de re
bus eccle. non alienan. c. j. ꝛ. ij. e. li. ꝛ in antiquis de testa. c. requisi

a ¶ Que sit dif
ferentia. Adde
Bar. ꝛ Are. in. l.
serui. ff. de lega. j.
Dy. plene in. l. il
lud. ꝛ ibi dixi in
apostil. ad eū. ff. d
ritu nuptia. ꝛ dic
meliꝰ hāc dñiam:
qꝛ cōe cū si singu
lorū sit occupātis
publicū aūt cum
sit etiā oibus cōe
in nullius tamen
bonis est.

b ¶ Nulliꝰ. que
rit hic aret. an in
dubio presumať
res esse alicuius.
ꝛ dicit ꝙ sic. vide
eum hic.

sti.de resti.spo.c.j.⁊.c.cū ad sedē.⁊ ca.pisanis.de dona.c.pastora-
lis.de pecu.cleri.c.j.⁊ fi.cū infinitis.⁊ apparet q ecclesia pscribit
cōtra ecclesiā.⁊.c.illud.extra de prescrip.Itē romana ecclesia hȝ
aliud tps prescriptionis pro reb9 ppriis:⁊ sic quelibet ecclesia vr̄
habere ppriū.C.de sacrosan.eccle.aut.quas actiones.⁊ hoc satis
patet i aut.si qua mulier.⁊.l.iubemus.§.si qn̄.e.ti.⁊ de epis ⁊ cle.
deo nobis.§.huius aūt.⁊ infinitis iurib9.⁊ quelibet ecclesia vi-
cē persone obtinet:vt dixi de vniuersitate.s̄.pri.§.⁊ hoc in illis
ecclesiis seu domibus religiosis que pn̄t habere ppriū in cōi: se-
cus in illis que nō pn̄t:vt fratres minores:qr papa est dn̄s bono
rū que ad tales deueniūt quo ad proprietatē:vt extra de ver.sig.c.
exiui.§.deniqȝ.Itē vr̄ qd̄ ecclesia possideat:vt extra de elect.c.q̄
rela.q̄uis sit viduata rectore:secus in vniuersitate: vt not.ff. qd̄
4 cuiusqȝ vniuer.l.sicut.§.fi. ¶†Et no.q rector ⁊ beneficiū vni9
psone vice funguntr̄:sicut dr̄ de hereditate ⁊ herede.ff. de vsuc.l.
hereditas.ideo nō refert an in libello rector dicat res ad se noīe
ecclesie pertinere:vel ad ecclesiā seu beneficiū suū:sed in possesso-
re videretr̄ differētia:qr si dicat se possessorē noīe ecclesie vr̄ q de-
beat cedere si possessionē nō fuerit adeptus.ff.de acqui.pos.l.cū
heredes.Uel dic ꝯ hoc casu:qr sicut dixi ecclia possidet ⁊ habetr̄
vice psone:idcirco ⁊ minister noīe ei9.nō sic de hereditate:qr illa
nō possidet nisi quo ad vsucapionē.ff.de acq.pos.l.pomponius.
§.quesitū.ff.de vsusca.l.fi.⁊ hāc partē vr̄ tenere Inno.in.c.cū su-
per.⁊ Spe.in tit.de peti.⁊ pos.ver.sed pone sed si nō ageret noīe
bn̄ficii:sȝ suo:qr diceret se in possessiōe bn̄ficii:esset sec9:vt plene
5 no.Host.in.c.literis.vide ibi.¶†In gl.nā hoīum.in fi.In hoc
dicas q quedā sunt deputata seruitio dei immediate:vt calices
cruces ⁊ ornamēta.⁊ de illis vr̄ hic loqui.q̄dā vero ad seruitiuȝ
seruiētiū deo:vt fundi ⁊ alia:⁊ de illis vr̄ loqui aut.de alie.⁊ em
phy.§.hoc ēt sup ipsis.col.ix.⁊ inter ista vr̄ facienda differētia:
a qr prima nō possunt alienari [a] nisi propter cām pietatis redem-
ptionis captiuorū pauperū tpe famis:vt hic. sed alia pn̄t pter
vtilitatē ecclesie vel equitatē:vt.C.de sacrosan.eccle.aut.hoc ius.
⁊ aut.si quas.⁊ aut pperua.⁊ de modo alienādi dic vt scripsi in
aut.hoc ius.¶Sed an hec possint alienari cā necessitatis. Non
vr̄ de iure isto per has leges:sed de iure canonico videtur cōtra
extra de pignoribus.c.j.sed forte ibi loquitur deficiētibus aliis:
vt.c.aurum.hic allegato.

[a] ¶Nō possunt alienari.adde q ēt seruata solēnitate.de qua i aut. ꝯ re.eccle.nō alie. Sed vtruȝ possit pignorare illas res nō seruata illa solēnitate. vide Bart.in aut. hoc ius porrectuȝ.per istū alle. C.de sacrosan.eccle.⁊ vtruȝ dicta aut.seruetr̄ de iure canonico.not. ibi in tracta.represaliarum.ij.q. articu.iij.

1 ☞Hospitale edificās vel capellaȝ cui assignauit bona sine au
toritate episcopi:an talia sint profana.

Si quis autem. ¶Per hūc.§.videtr̄ q res da
te ecclesie sint profane.qd̄ verū
est de fundis ⁊ aliis que nō dantur pro seruitio dei immediate:
vt.s̄.proxi.§.⁊ no.Host.in.c.ad hec.de reli.do.tn̄ ex quo acquisi-
ta est ecclesie non possunt alienari nisi ex causa:vt dixi.s̄. pri.§.
1 ¶†Quid ergo si qs cōstruxerit hospitale vel capellā cui assigna
uit reditus vel bona sua ppria autoritate sine volūtate epi:Ui-
detur qd̄ remaneat profanuȝ:vt.s̄.proxi.§.dixi.arg.extra de reli.
do.ad hec.a ꝯtrario sensu qd̄ vr̄ verū:sȝ tn̄ cōstruēs obligatr̄ ad tenē
dū vel ꝯplēdū:ipse tn̄ res nō efficiuntr̄ sacre vel religiose.ff.de pol
li.l.si quis rem.in aut.de ec.ti.§.quis aūt.¶Quis ergo de illis
qui cōstruunt oratoria in suis domibus:Uidetr̄ qd̄ nō possint ⁊
q domus debeat publicari:vt.d.aut.de eccle.tit.§.si quis in sua
domo.qd̄ verū est si ibi faciat celebrari.naȝ oratoriū simplex pōt
quisqȝ i domo sua habere ⁊ pauperes recipere:vt dicto.c.ad hec
⁊ ibi doc.Inno.⁊ Hostien.
1 ☞Ecclesia quando sit iterum consecranda propter eius diru
ptionem.
2 Quid autem de altari.
1 **Locus aūt.** ¶In hoc tenēdū est s̄m Host.†q si ec
clesia sit dirupta dūtn̄ remaneāt parie-
tes:vel si dirupta sit ex vna parte dūtn̄ remaneat maior pars qd̄
nō est iterū cōsecrāda:al's sic.de cōse.di.j.ecclesia.arg.ff.de ꝯben.
emp.l.dn̄m.ff.de ser.l.seruitutes.§.si sublatū.si vero tota rūperetr̄
successiue per partes:nō est opus:vt.c.di.de fabrica.ff.de lega.j.l.
qd̄ in rerū.de iudi.proponebatr̄.Itē nec vr̄ opus si ex eadē mate
ria reperiatur q̄uis tota diruat.ff.de verb.sig.l.inter stipulātē.§.
2 sacrā.sȝ forte hoc nō eēt de iure canonico.¶†De altari vero dic
q si mēsa mutetr̄ vel destruatr̄ enormiter super quo stādū est arbi
trio epi an oporteat iterū cōsecrari:al's nō:nisi lapis in quo iclu
duntr̄ reliquie frāgeretr̄ vel diminueretr̄.sic intellige extra de cōse.
eccle.vel al.c.j.⁊.c.qd̄ in dubiis.⁊ in.c.ligneis.hic quo ad cōsecra
tionē quo ad hoc tn̄ qd̄ nō debeant in vsus profanos redigi.pōt
dici q remanet sacrū vt hic dicitr̄.ff.de reruȝ diui.l.in tantū.§. sa
cre.in fine.extra de religio.domi.inter quatuor.xix.q.iij.c.que se-
mel.sed locus qui dicitur religiosus pter reliquias desinit esse
religiosus ablatis reliquiis:vt hic notatur.¶In glo.desinit.ibi
cum allegat.l.cum loca.Secus videtur de iure canoni.vt.vij.q.j.
pastoralis.dic vt ibi.
1 ☞Religiosum ⁊ sacrum qualiter differant.
2 An aūt alio mō possit fieri loc9 religiosus q̄ mortuū inferēdo.
3 Profana sunt illa que dantur a Christi fidelibus ecclesiis.
4 Religiosus locus manet q̄diu ibi est corpus qn̄ sine autoritate
episcopi locus efficitur religiosus.
1 **Religiosum autē.** ¶†Uidetur ergo dr̄ia ex
his.§.inter religiosuȝ ⁊ sa
crum.Et scias s̄m Host.in sum.de religio.do.q religiosuȝ est ge
nus sacrum species.sicut dicitr̄ de ado.⁊ arrogatiōe.ff.de adop.
l.j.§.fi.cū.l.se.⁊ de cognatiōe ⁊ agnatiōe.ff.vnde legi.l.iter agna-
tos.de gradi.l.ex affinibus.§.j.sȝ qn̄ religiosum transit ad speciē.
2 differūt vt species:vt hic.¶†Sȝ cū hoc dicat qd̄ vnusquisqȝ pōt
locū religiosum facere inferēdo mortuū ⁊c. Queritr̄ nūquid alio
modo hoc possit.dic q nō nisi autoritate epi.vnde debes scire q
ex his q̄ pdicta sunt potes colligere q ecclia tres modos hȝ ha-
bendi premiū:vcȝ illa que hȝ immediate ad dei seruitiū ⁊ autori
tate pontificū.⁊ illa sunt sacra ⁊ inalienabilia: nec ad vsus pfa-
nos redigēda.xix.q.ij.c.qd̄ semel.Quedā hȝ p seruitoribus im-
mediate ⁊ p vsu personaruȝ vt domos ordinatas pro religiosis
autoritate pontificum:⁊ illa dicuntr̄ religiosa:vt extra de reli.do.
in rubro ⁊ nigro.⁊ illa ēt nō sunt redigēda ad vsuȝ secularē:vt.e.
3 ti.inter quatuor.¶†Quedā vero hȝ p emolumētis:vt fundos ⁊
alia patrimonialia q̄ ex largitiōe fideliū tota die acquiruntr̄ sine
autoritate epoȝ: ⁊ illa sunt profana:vt.l.si quis rem.⁊ dixi.s̄.
proxi.§.⁊ illa pn̄t alienari pro vtilitate ecclie ⁊ tradi in man9 lai
coȝ.Nūquid ergo hodie s̄m canones locus vbi infertr̄ mortuus
sine epi autoritate sit religiosus.Satis vr̄ qd̄ sic:cuȝ iura ciuilia
nō reperiantr̄ in hoc correcta expresse.Sed Inn.tenet cōtrarium
extra de sepul.c.ad abolēdā.Satis credo qd̄ nō efficitr̄ sacrū seu
religiosum ea religione qua cemiteria per epos benedicta:sȝ cre-
do q est locus religiosus vt vēdi seu pignorari nō possit cū iura
ciuilia nō repiantr̄ correcta quo ad hoc.C.q̄ res pigno.obli. pos.
l.iij.nūquid ergo qs possit habere ppria sepulchra:Uidetr̄ q nō
cū in nullius bonis sunt:vt hic.⁊.s̄.proxi.§.⁊ hoc nisi cuȝ autori
tate epi s̄m Host.in.d.c.ad abolendā.Cōtra.ff.de reli.l. familia-
rem.cū.l seq.sed ibi de locis que religiosa fiebāt per illationē mor
tui sine alia bn̄dictiōe: sȝ nos loquimur de cimiterio bn̄dicto q
in nullius bonis est:⁊ est sacrū.⁊ vide qd̄ no.xiij.q.ij.c.in ecclesia
stico.verū est tamē q cū maioribus debeat quilibet tumulari.⁊
ita perinde est ac si essent proprie sepulture.extra de sepul.capi.j.
4 ¶†Et no.q efficitr̄ religiosum quātū durat corpus.ff.e.l.j.§. se-
pulchrū.nec tale in quo infertr̄ mortu9 sine autoritate epi est reli
giosum nisi q̄diu corpus est ibi.ff.eo.l.cū loca.⁊.l.cū in diuersis.
¶In gl.s.totū.in fi.qr nō est caput qd̄ ita diuisuȝ est.ff.de verb.
obli.inter stipulātē.§.sacram.Jac.tn̄ ⁊ Pet.dicunt q vterqȝ lo
cus est religiosus.ff.de serui.rusti.predio.l.via.§.si fundus.debe-
ret allegare.§.quecunqȝ.
1 ☞Socii locis communis si sint qualiter debet vnus alteri pre
ferri quo ad vsum illius loci.
2 Et quid si concurrant in casum in quo vnus tantum vti potest.
1 **In cōem.** ¶†In gl.hoc fauore.in fi.hoc nō vr̄ verū ⁊
glo.melius so.in.l.sabin9.Unde latius dic
s̄m Dy.q aut socius vult vti facere seu reficere in re cōi ad eum
vsum ad quē parata est ⁊ pōt alio phibēte:vt ff.cōi.di.l.si edes.
pro socio.l.cū duobus.§.itē mela.Si ad vsuȝ ad quē res parata
nō est:subdistinguit:qr aut interest phibētis nō vti:⁊ est melior
cōditio phibētis:vt.l.sabinus.ff.de ser.vrb.pred.l.quidā iberus.
§.parietē.aut nō interest:⁊ tūc est melior cōditio facientis.ff. de
ser.vrb.pre.l.fistulas.§.pe.⁊.d.l.cū duobus.§.idē rn̄dit.nisi vellet
facere iure seruitutis: vt.l.parietē.ff.de ser. vrb.pre.Sic not.Dy.
extra de re.iur.in re cōi.li.vj.pmissa fallūt.vt.ff.de reli.si plures.
C.de cōi ser.ma.l.j.ff.de offi.prefe.vrb.l.iij.§.effracte.i fi.C.de do.
l.scimus.§.ne aūt.Itē in refectiōe:sȝ ibi aduersus destinatos.ff.
2 de dā.infec.l.si edibus.⁊.l.in reficiēdo.¶†Quid si cōcurrant in
casu quo vnus solus tm̄ vti pōt:dic preferri illuȝ qui vult vti ad
vsum destinatū.al's dic.ff.de vsufru.l.qd̄ al's determinata p illa
que notantr̄.ff.ne quid in lo.pu.l.ij.§.j.Iteȝ intellige hūc.§.iuxta
determinationē.l.sunt persone.l.si plures.ff.de relig.per quas vr̄
q is.§.obtinet vbi socius vult inferre extraneū.secus si ipsum so
ciū:⁊ nō sit locus alius vbi ita cōmode possit reponi.ff.cōi diui.
l.si quis putans.§.si quis in communem.
1 ☞Dn̄s alicuius loci si cōsentiat qd̄ mortuus inferatr̄ in locum
suum ⁊ postea peniteat ante illationem an possit.
2 Quid si quis in fundo alieno fecerit cōsecrare ecclesiaȝ per epm
inuito dn̄o fundi:an fundus efficiatur sacer.
1 **In alienū.** ¶†In gl.quid si primo.in fi.Ja.hāc gl.
improbat per.l.qui saxum.ff.de do. ⁊ idē
Pet.ff.de do.si cū mihi. Sȝ videtr̄ qd̄ hec litera sit directe cōtra
eos.⁊ lȝ ⁊c.cōtinuat em̄ casum precedentem qn̄ dn̄s concesserat
⁊ post diuersificat.sed si velis eos saluare dices qd̄ post ratuȝ nō
habuit cū iam esset illatus mortuus.⁊ sic ad veritatē loquitr̄ lite
ra:secus si post cōcessionem ⁊ ante illationē phibuisset.⁊ sic sal
uantr̄ coȝ opi.⁊ reprobatr̄ gl.Sȝ hodie satis posset sustineri glos.
per illa

per illa que no.in.l.si eum.⁊ forte melius:q2 sola voluntas obligat in talibus que religionem tangunt.ff.de polli.l.si quis rem.
2 ¶†Quid ergo dices si qs i fundo alieno nō cōsentiēte dn̄o fece
a rit ecclesiā vel cemiteriū p epm̄ dedicari: nō vr̄ q efficiat sacrū[a] per hunc.§.arg.C.de his qui a nō do.l.si.doct.iuris cano.dicunt cōtrariū extra de prebē.c.cū sm̄ apostolū.⁊ no.Host.in sum.de ec.edi.§.j.versi.j.xiij.q.vj.c.cōperimus.scripsi.C.de epi.⁊ cle.aut.si seruus sciente domino.

1 ☞ Barones vel iustitiarij non possunt dare licentiam appodiandi super muros villarum in quibus obtinent iustitiaȝ: nisi accedat consensus senescali ⁊ balliui regis.
2 Transcendentes muros ciuitatis rumpendo vel non rumpendo qualiter puniantur.

1 **Sancte quoqȝ res.** ¶†In fi.glo.s. ciuitatis.cum alle.§.muros.⁊ l.sed diui.¶In fi.eiusdē gl.imo nec licet vniuersitati sine preside esse: vt.d.§.muros.⁊ p hoc videtur q barones seu iustitiarij nō possunt dare licentiaȝ appodiandi super muros villarū in quibus iustitiā obtinēt:nisi cū ꝯsilio ⁊ assensu senescali vel balliui regis. per.d.§.⁊ satis patet in.l.omnes.hic alleg.que dirigit rectoribus prouinciarū.¶Super tex.ibi quodā modo diuini iuris.p similitudinem:q2 sicut illa nō sunt in cōmercio nostro sic nec hec:vt.j. loquitur.Ideo aūt alia ratio redditur in.l.sed diui.ff.de re.diui.
2 ¶†In gl.s.trāscendēdo.Quidam habēt hic vel rumpendo:alij vero habēt nō rumpēdo.Unde si habes vel rumpendo videtur intētio gl.q rumpētes puniant capitaliter.si habes nō est ꝯtra. potes dicere q distinguat an dolo vel al's.primo casu punit capitaliter:scd̄o nō.ff.ad.l.cor.de sica.l.in lege.Et per hoc vr̄ q null⁹ possit appodiare vl' aliqd̄ opus facere ad muros:⁊ si fecerit q debeat puniri vt hic ⁊ opus diruī.C.de oper.pu.l.edificia.⁊.d.§.muros.qd̄ verū est si opus noceat vsui publico:al's nō diruit sȝ iponit salariū.⁊ hoc nisi edificaret prohibitus.ff.ne quid in loco publi.l.ij.§.si quis a principe.⁊ l.si.Sȝ an saltē licitū est reficere sine
b licentia:Dic q non[b] vt.§.muros.hic alleg.in gl.sed forte emendare seu sarcire esset licituȝ.ff.ne quid in lo.sa.l.j.in fi.Uel dic q sic.ff.de loco publi.fru.l.si.

1 ☞ Ius naturale ⁊ iusgentiuȝ an in aliquo differant quo ad rerum acquisitionem.

Singulorū. ¶In gl.sed vbi.in fi.imo ibi loquit de vero iure naturali quo oīa sunt cōia: vt dixi.s.e.§.litorū.in decre.di.j.c.ius aūt.dic ergo vt in.§.sed naturalia.⁊ sm̄ hoc vr̄ approbari hec vltima opi.q̄ ibi ponitur in gl.sed illa nō vr̄ vera:vnde dic vt in.d.§.j.versi.q vero.s.de iure
1 naturali.¶†In gl.i.statim.in fi.s3 sm̄ hoc iusgentium nihil distat a iure naturali primeuo.⁊ tū tex.contradicunt dic.c.ius aūt. ff.de iusti.⁊ iure.l.j.§.iusgen.dicas q radicale principiū iurisgen. simul cum iure humano processit videlicet ratio naturalis que apud oēs homines idē cōstituit.sed ipm̄ iusgen.processit postea multiplicato populo vt potes videre.s.de iure natu:§.ius autē gen.⁊ quando hic dicit vetustius.sub iure ciuili:sed ipsum merū naturale vetustius est.

1 ☞ Aucupans si post prohibitionem ne ingrediatur fundū aliquid ceperit an eius fiat.
2 Dominus fundi si fecit prohiberi per iudicem ne aucupans ingrediatur funduȝ suū:si postea aliquid ceperit in illo fundo an efficiatur suum.

Fere igitur bestie. ¶In versic.plane.in glos.aliud.ibi cum allegat.C.
1 de ser.fugi.l.ij.vide.j.de obli.q̄ ex delic.nascū.§.furto.¶†In gl.quid si post.in fi.gl.tenet ꝯtrium.ff.de ser.ru.pre.l.diuus.ff.eo.l.iij. §.plane.que vident veriores.nec eū quis prohibere pōt aucupātem:sed ingressum:vt.ff.de iniur.l.iniuriarū.§.si.ver.sed nec agitur.nec prohibitio debet operari nisi quo ad ingressum vt ipsuȝ faciat iniuriosum:nec actū impedit.ff.de leg.prestā.l.virilis.§.sed si adiret.⁊ facit.ff.de acqui.pos.l.peregre.in fi.j.rn̄.ff.de acqui.re. do.in laqueū.in eo qd̄ ibi reprobat distinctio sui ⁊ alieni.⁊ l.fundū.⁊ in.l.certū.duo requirunt ad hoc q qs fructus lucret:pceptio
2 ⁊ bona fides.Hic aūt sufficit sola occupatio.s.proxi.§.¶†Sed quid si fecit inhiberi per iudicē:forte tūc nō facit suū si inhibitio facta fuit cū cognitione.ff.pro emp.qui fundū.§.qui sciēs.l.pollicitationibus.de pollicitationibus.in fi.etenim prohibitio iudicis impedit dn̄ij translationē.⁊ multo fortius acquisitionē.⁊ facit qd̄ no.Inn.extra de accu.c.si.⁊ hoc si iudex inhiberet venari secus si ingressum tm̄ per rōnem iam dictam.⁊ per hoc apparet q nō pōt in fundo retineri:vt no.d.l.diuus.hodie vero de cōsuetudine per quā tolerantur garene.⁊ defensi non videntur q facere suū capiē3 ⁊ q deberet restituere.nā si prohibitio iudicis hoc facere possit vt dictū est multo fortius lex cōsuetudinaria q̄ magis pōt interdicere dominij trāslationē.ff.de iur.pa.si libertus. de agri.⁊ cen.l.quemadmodū.lib.xj.vnde cū talis occupatio tribuat ius de iure gen.vt dixi.s.proxi.§.per consuetudinem tolli et

militari pōt : vt dixi.s.de iure natu.§.fi.q al's videret obstare.de iure vero feudorū est inhibitū venari cū laqueis nisi ad apros lupos ⁊c.⁊ in feu.de pa.tenē.⁊ eius vio.§.nemo rhetia.col.x.

Quicquid. ¶Hūc versi.naturalē habes fere de v̄bo ad verbuȝ.ff.de acqui.re.do.l.naturalem. ¶In gl.i.impossibilis.in fi. melius videt q intelligat plane difficilis dūtamē sit adeo qd̄ ad habēdā diligētiā capi nō possit .ff. de acqui.pos.l.iij.§.verna.alias sequeret q vix aut nunq̄ naturalem reciperet libertatē:cum nō est ita leuis fera quin possibile sit eam capi.⁊ hoc vult dicere iste tex.in v̄.naturalē. ⁊.j.eo.§.examē. ⁊ in simili no.j.pxi.§.⁊ facit.ff.de acqui.re.do.l.in laqueum.
1 ☞ Iustitiarij duo si sint in vno territorio conditio illius qui primo ceperit malefactorem realiter an sit melior.
2 Inspiciendum an sit qd̄ euenire potest.hec est via brocardica.

Illud. ¶In glo.considerata.in fi.vult dicere q nō omnimodo facultas cōsideratur:sed illa que posset fieri cum maxima exactissima ⁊ solita ⁊ cōsueta solertia:vt si congregarem canes ⁊ homines vnius ciuitatis scd̄m facultateȝ solitam ⁊ consuetam sicut conuenit ⁊ inceperam venari.ff.de edi.edict. si quis venditor.⁊ hoc cōfirmatur ⁊ scripsi.s.proxi.§.si tamen propter incertum nō efficitur capiētis nisi realiter capiat:vt sequitur
1 in tex.facit†si sint duo iudiciarij insolidum in eodem territorio: ita tamen q nō sit melior conditio occupantis q videatur occupasse qui primo malefactorē cepit realiter.C.de rei ven. quoties.
2 ⁊ facit quod scribam.j.eo.§.item lapilli.¶†In gl.no.q inspicitur.in fi.Quis vie brocardice sint periculose ⁊ glossator sapiētissime egerit nō prosequendo: potes dicere qd̄ in his que ex presenti tempore estimātur ⁊ incōmutabiliter statuūtur ⁊ statui possunt rationabiliter presenti statu attento:non est inspiciēdum qd̄ euenire pōt ad hoc q iuris dispositio varieē vel differat:vt.ff.de fur. l.eum qui.§.papi.ff.de iurisdi.om.iu.quedā.§.si.iuncta.l.amplio rem.C.de appel.ff.qui satis.cog.l.sciendum.§.si.de in litem iur.l.j. ⁊ de pecu.eo tempore.in alijs autem potest distingui : q2 aut queritur quo ad ius disponendum:⁊ tūc inspicitur ⁊ attenditur qd̄ euenire potest si natura rei sit parata ⁊ apta ad immutationem: vt.ff.de dā.infec.qui bona.§.cū inter.insti.qui.mo.ius pa. po.sol. §.si ab hostibus.de iurisdi.om.iudi.si idem.§.si.sol.mat.l.ij.cum notatis.⁊ hoc nisi expectare hoc ⁊ attēdere esset in ciuile siue irrationabile.ff.de verb.ob.l.inter stipulantem.§.sacram.qui ⁊ a qui. l.iul.aut quo ad culpam arguendā seu negligentiam tendentem ad vtilitatem vel damnum priuate persone:tūc ille cuius interest inspicere debet si verosimile sit ⁊ prospicere possit.ff.loca . si quis domum.§.si.ex quibus cau.ma.l.sed si per pretorem.§. si ferie. de neg.gest.diuortio.§.sed si.ad trebe.lucius.in glo.penul.

Apum quoqȝ. ¶In glo.qd̄ Bul.in fi. facit is.§.ad questioneȝ que ibi notatur:veȝ q fera nō efficiatur illius in cuius incidit laqueuȝ quousqȝ eam apprehenderit saltēȝ per oculorum inspectionē ⁊ affectionē:⁊ sit ita constricta qd̄ ita reluctādo euadere nō possit.que opi.per oēs cōiter approbat reprobata opi.Mar.que ibi no.¶In glos.q si fuit ingressus.in fi.hec glo.loquitur cum fuit ingressus ante prohibitionem:sed idem post prohibitionem vt scripsi.s.§.fere.
1 ☞ Examen apum quousqȝ tuum esse credatur si euolauerit ex aluco.
2 Sed an dominus possit hoc casu prohibere ne quis ne intret fundum suum.

1 **Examen.** ¶†In glo.i.vniuersitas.in fi.hoc bene verū est in regno Frācie vbi domini terrarum occupant ⁊ vocant hespana.sed quero iuxta fi.text.quid si prosecutio sit facilis:non tamē est in cōspectu:q2 forte intrauit foramen vel pinaculum ecclesie:Uidetur idem vt sit tuum. arg.s.§.naturaleȝ.adhuc enim est in tua custodia.ff.de acqui.pos.l.iij.§.verna.
2 ¶†Sed an dominus potest prohibere hoc casu ne intres dominium vel fundum suum:videtur q sic.argu.s.proxi.§.⁊.§.plane. ¶Uerius videtur ꝯtra.nam ex quo res tua est videt q eam prosequi possis.ff.ad exhi.l.thesaurus.de dā.infec.hoc amplius.§.alphenus. imo posses agere rei vendicatione cōtra detinentem cū dominus remaneas.ff.de rei ven.item pomponius si fur.§.de arbore. ⁊ contraria loqūtur quādo prosequebatur qd̄ suū nō erat.

In his. ¶Sic ergo nota q tales fere nostre sunt ⁊ in bonis nostris . ⁊ hoc de feris que domum vadūt ⁊ redeūt inter homines vel que sunt incluse in loco stricto.secus in alijs que sunt in loco circūsepto ⁊ lato.ff.de acquiren.pos.l.iij.§. item feras.⁊.§.sequēti. ¶Quid ergo de columbis que volant ⁊ reuolāt in colūbarijs. Satis videt q sunt dn̄i columbarij scd̄m quosdā.⁊ pro hoc facit.§.anes.versi.item apes.⁊ hoc de consuetudine approbat in regno Francie.magis enim accedūt mansuetudini quam pisces qui sunt in stagno vel fere que sunt in foresta circunsepta.⁊ hec videtur differentia in illis.§.colligi. quid ergo de falconibus qui fugant quāuis essent mansueti seu mansuete: videtur q sint capientis ex quo naturalem recipiūt libertatem

a ¶Qd̄ efficiatur sacrū. Adde Bal.in.l. si nondū.C.de fur.⁊ ibi ponit modos qb⁹ res fiat sacra. idem in.l.sacrilegi.la.ff.ad.l.iul. pecu.⁊ plenius p Guil.de cu.i aut. preterea.⁊ ibi remiss.in apostillis meis ad ipsū.C.de sac.sanc.eccle.

b ¶Dic q nō. Adde Bar.in.l.sacrā.ff.e.ti.⁊ eūdē ⁊ Bal.in.l.ad port⁹.C.de pub.oper.⁊ ibi tangit Guil.de cu. vbi aliquid notaui i apostil.ad ipsū. Bal.in.l.si quē.§.C.de episco.et cleri.

s.§.naturalem.⁊ in.§.verna.⁊ q2 nõ reuertunt̃ vt consueuerunt:
vt hoc.§.contrarium tñ seruatur de consuetudine.
1 ☞ Dimittens locum quo quis consueuit ire ⁊ redire: vr̃ relinquere animo non reuertendi.

Reuertendi. ¶ Facit ꝙ quãdo quis dimittit locũ quo cõsueuit ire ⁊ redire qȯ videatur
desinere aĩo possidẽdi.iuxta illud qȯ ꝯsueuit notari.ff.de vsuca.
l.furtũ.§.j.Itẽ facit pro capellano q petit cereũ vel aliud donũ
qȯ cõsueuit parochian⁹ in aliquo festo offerre ꝙ possint ad hoc
eũ cõpellere.ex tali enim cõsueta ⁊ diutina prestatione vr̃ se velle
obligare q̄uis ab initio liberaliter inceperit.argu.hic ⁊ ita tenet
Inno.extra de simo.c.ad apostolicã.Sz ꝯ͂ facit qȯ no.de cã ꝑos.
ca.cũ ecclia subtrina.⁊.ff.quẽad.ser.amit.l.fi.ꝺ aqua quoti.l.fi.de
acq.pos.l.qui iure familiaritatis.Sz potes dicere ꝙ si cõstaret ꝙ
iure debiti hoc nõ faceret: q2 forte hic ꝓtestaret̃ ꝙ nulla diuturnitas eũ obligaret:i dubio aũt p̄su mit̃ ex diuturnitate aĩus obligãdi.⁊ iȯ si qs inuitatus comederit in domo alicui⁹ quãtiscũqꝫ
tpibus:nõ credo ꝙ possit allegare ꝙ iure debiti q2 inuitatus veniebat per qȯ apparet ꝙ iure familiaritatis.si aũt sine inuitatione frequẽter fuisset sic receptus.ex antiqua ⁊ diuturna ꝯsuetudi
1 ne presumerẽ aĩũ obligãdi ꝑ p̄dicta. ¶ † Sz q̄ro in hoc qñ vr̃ dimisisse reuertẽdi cõsuetudine nũquid tm̃ tp̃s requirat̃ sicut fuit
ad inducẽdã cõsuetudinẽ reuertẽdi ⁊ mãsuescẽdi.arguit̃ qȯ sic
ff.de re iudi.l.fere.ff.de acqui.pos.l.quẽadmodũ.Satis p̄t dici ꝙ
ex quo nõ reuertit̃ qñ vidit dñm vel familiares ad quos ꝯsueuit
redire ⁊ venire ꝙ vr̃ deposuisse animũ.Sed tñ hoc nõ crederẽ si
per dies aliquot iret ⁊ oberraret per syluas.ar.ff.de edil.edi.l.qd
sit fugitiuus.§.illud.hoc aũt intelligas de aĩali cõsueto nõ detẽto in vinculis.si aũt in catena teneret̃ vel in cabia sicut fit in domibus potentum tunc obtinet.s̃.eo.§.naturalem. ⁊.ff.de acqui.
pos.l.iij.§.nerua.cum.§.sequentibus.
1 ☞ Furtum non fit sine dolo.
2 Expense modice an ⁊ quando possint repeti.

a **Gallinarum.** [a] ¶ In gl.s.vt habeat.ibi cũ allegat.ff.de peñ.l.aut facta.§.fi.hec rõ non
1 vr̃ bona †:q2 furtũ nõ fit sine dolo.j̃.de obli.que ex delic.§.j.⁊.§.
placuit.⁊ dolus bene cõmittit̃ sine furto:vt per totũ ti.de dolo.⁊
sic freqũẽtius dolus q̄ furtũ comittit̃:ꝑpter qȯ dic ꝙ actio de
dolo est odiosa ⁊ restringẽda:vt no.ff.eo.naturalẽ.§.pe.sed certe
eque odiosa vr̃ actio furti cũ ĩfamet vt illa:vt.ff.de fur.l.nõ põt.
sz potes dicere ꝙ furtũ est improbius q̄ simplex dol⁹ ⁊ ideo magis puniẽdus:vt.d.l.aut facta.§.fi.vel dic ꝙ actio de dolo dat̃ ꝓ
restringẽdo ea q̄ cõsensus partiũ firmauerat.iȯ nõ dat̃ ꝓ modi
2 co.ff.de in inte.resti.l.nõ solũ.de ꝯhẽ.emp.l.res bona. ¶ † In ea.
gl.ibi cũ dicit:vt dictũ est.potes dicere gñalius ꝙ circa expensas
in sustẽtatiõe rei factas de qua ministrãs vtit̃ nõ curat̃ de modi
co.ff.de impẽ.in re.do.fac.l.qȯ dicit̃.in fi.de edi.edic.itẽ si serui.§.
j.⁊ in.§.pñt.sed si nõ vtat̃ vel nõ recipiat emolumentũ:tũc bene
curat̃.ff.de pig.ac.si necessarias.circa alia vero bñ curat̃.vt.ff.vt
in pos.l.q̄uis.de bo.li.⁊ si ex modica.nisi petat̃ rescindi ꝑ restitutionẽ qȯ de iure cõi alias tenet:vt.s̃.dixi. ¶ Itẽ in fi.eiusdem gl.
hec exceptio nõ bene sedet hic:q2 ibi nõ tractat̃ an curet̃ de modico sed an de magno.Et no.ex hoc.§.ꝙ illa q̄ vocant̃ diuersis vocabulis ad sui dñiũ debent censeri diuersa ⁊ diuerse species.C.
de condi.l.si idẽ.⁊ facit ꝙ sint due possessiões:vt no.ff.de acqui.
pos.l.j.C.de acqui.pos.l.licet.

a ¶ Gallinarũ.Galline ⁊ anseres tui sunt: ẽt si cõspectũ tuum aufugerũt: ⁊ qui eas accipit aĩo lucrãdi furtũ ꝯmittit.h.d.Are.

b ¶ Itez ea q̄. vid hic ang. summantẽ.hunc.§.

c ¶ Preterea. Per alluuionez fluminis.i.per incrementũ latens res nobis acquirunt̃:non aũt per vim ipsius terrã euellentis:nisi radices arbores miserint.

1 ☞ Res capte ab hostibus an ⁊ qñ efficiantur capientium.
2 Quid si bella sunt illicita ⁊ non iusta.

b **Item ea que [b] ex hostibus.** ¶ In gl.in quib⁹ in fi.dic meli⁹.s̃.de iur.na.§.bella.Sz opponit̃ cõtra hũc.§.de.l.
ab hostibus.C.de capti.ff.de iur.fisci.l.diuus.de captiuis.l.si ca
1 ptiuus.§.publicant̃. ¶ † Dicas ꝙ aut capiunt̃ res que nõ fuerũt
nr̃e:⁊ tũc mobiles efficiunt̃ capiẽtiũ:vt hic.⁊.ff.e.l.naturale.§.fi.⁊
l.trãsfuga.immobiles publicant̃:vt.l.diu⁹.§.publicant̃.debẽt tñ
ꝑ pricipẽ distribui.xxiij.q.v.c.dicat.j.di.j.c.ius militare.C.ꝺ do.si
qs ꝓ redẽptiõe.§.j.aut res q̄ al's fuerũt nr̃e:⁊ tũc immobiles redduntur illi cui⁹ erãt.ff.de capti.l.captiuus.§.expulsis.mobiles efficiunt̃ lucrãtiũ seu capiẽtiũ.eo.ti.si qd in bello.nisi fuissent acquisite ab initio ꝓbitate armorũ:vt ibi.no.⁊ ĩ illo casu põt ĩtelligi.l.
ab hostib⁹.Vel forte posset dici ꝙ ẽt mobilia deberẽt reddi.p.d.
l.⁊ hoc vbi capiunt̃ in bello Romanorũ:⁊ idẽ credo in quocũqꝫ
alio iusto bello ĩdicto.⁊ ita vr̃ sentire Host.in summa de treu.§.
j.circa.iij.col.Sz vbi fit insultus ⁊ pugnat̃ forte pro defensiõe rerũ vel psone:nõ credo ꝙ sit licitũ occupare bona partis aduerse
sz sua ⁊ se tm̃ defendere:q2 nullo iure reperit̃.⁊ ita videtur sentire
Inn.extra de iureiur.c.sicut.item dic ꝙ nedũ possum occupare
bona illorũ cuius est principalr̃ guerra:imo ⁊ iuuantiũ.⁊ ita no.
Inn.in.c.olim.de resti.spo.⁊ hoc intelligo vbi guerra erat licita
2 ⁊ iusta. ¶ † Sz quid si sit illicita ⁊ nõ iusta:q2 forte rex qui superiorem nõ hz vel imperator iniuste indixit.Dicas ꝙ superior ille
qui habet iniustitiaz tenetur ad oĩa damna:nec quicq̄ facit sui
subiecti antẽ obedientes veritate declarata tenentur etiam reddere capta in bello iniusto.si autem hoc fuit declaratũ in dubio
possunt retinere in foro cõtentioso:in feu.hic finit̃ lex circa prin.
col.x.sed in foro anime caueãt de intentione:q2 illa damnat. etsi
in hac materia quo ad foꝝ anime vis delectari.vide plene Host.
in summa de pe.§.fi.ver.quid si de rapina vel preda.cum versicu.
seqnẽtibus. ¶ Que antem faciant bellum iustum :vide. xxiij.q.
ij.c.dominus.⁊ in.c.iustũ. ¶ In glo.iure postliminij.ille paruz
facit:quia ibi loquit̃ de illis qui reuertunt̃ ab hostibus ad nos.
hic de illis qui a nobis vadunt ad illos in quibus non videt̃ esse
ius postliminij.

Item lapilli. ¶ In gl.ita demum.in fi.doc.Iac.⁊ Pe.dicunt idez in thesauro qȯ in lapillis:vnde si duo sint qui inueniãt nõ est illius qui primo vidit
sed qui primo occupauit.ff.de acq.pos.l.iij.§.neratius.e.ti.l.j.circa prin.⁊.l.peregre.vnde ille dicitur ꝓprie inuenire qui capit.C.
de fideiusso.si barsatorem.nõnulli aũt qui tenebãt opi.gl.reddebant rõnem diuersitatis quare secus in lapillis ⁊ sec⁹ in thesauris:q2 ille qui inuenit thesaurũ grauat̃:q2 nõ hz nisi medietatẽ.
j̃.eo.§.thesauros.sed in lapillis secus.sed hec ratio nõ est perpetua:quia si quis inueniret thesaurum in litore esset totus inuenientis.Alij antem reddebãt aliã rationem diuersitatis: q2 hic
loquitur de eo qui nũq̄ fuit in dñio acquirentis:sed thesaurus
quandoqꝫ fuit.Sed verior est alia opi.s̃m eos.Sed quare hic potius loquit̃ de lapillis q in litore maris inueniunt̃ q̄ qui in fundo alterius:potest dici ꝙ sit idẽ qȯ in thesauro.cuz equiparent̃
sequendo opi.doc.

Item ea que. ¶ In gl.nunc mutat.in fi.id est que cõsistit in mente nec sensibus corporalibus corporaliter perficit̃:al's essentialiter percipit̃. ¶ In glo.
feminini generis.ibi cũ allegat.l.si frumentũ.al's incipit.l.idem
pomponi⁹ scribit.⁊ dic ꝙ hoc regulare est:fallit tñ in multis casibus qui notantur.C.de agri.⁊ censi.l.ne diutius. ¶ In glo.vel
quasi.in fi.dic vt ibi.
1 ☞ Dioceses episcoporum que sunt limitate:an habeant accessionem in limitibus.
2 Fundus emphyteoticus vel censualis si alicui detur:an illud qȯ
illi fundo accedit per alluuionem fiat illius fundi.
3. An autem pensio crescat propter alluuionem vel decrescat.

c **Preterea.** [c] ¶ Iste.§.cũ glo.sua est quasi de verbo ad verbum.ff.e.l.adeo.§.j. ¶ In glo.licet tota.
1 in fi.ibi cũ dicit:agrum aũt.Alij † reddunt aliam rõnem:vcz ne
detur materia militibus qui satis ad hoc proni sunt occupando
alienũ.ff.de pac.do.cõuenire:⁊ vr̃ ꝑ legẽ illã ꝙ dioceses epõrũ q̄
limitate sunt nõ habeãt accessionẽ in ipsis limitibus sicut nec p̄scribi pñt.extra de paro.super eo.de p̄scri.q2 indicãte.xvj.q.iij.q
2 cũqꝫ. ¶ † Sed qd si qs dedit aliquẽ fundũ limitatũ ad censum
vel emphy.⁊ ei accedat per alluuionẽ:an incrementũ pertinebit
ad emphy.vel censorẽ. Videt̃ ꝙ nõ ex quo fuit datum limitatũ.
per.d.l.in agris.Videtur distinguẽdum an fuerit incrementum
patens an latens.ff.de vsufructua.si fundũ.§.huic.Vel forte posset distingui an dans ad censum vel emphy.aliquid sibi retinuerit vel non.vt in feu.qui suc.te.c.ij.§.si quis de manso.gl.tñ vr̃ sentire indistincte ꝙ pertineat ad emphy.C.de iure emphy.l.ij.§.fi.
ꝓ quo.ff.de aqua quoti.l.hoc iure.§.aquã.in fundis tributarijs
3 est expressum.C.de alluuio.l.iij. ¶ † An aũt ꝑpter alluuionẽ crescat pẽsio vl diminuat̃ si fund⁹ fuerit diminut⁹.dic vt ibi scripsi.
¶ In gl.i.lõgo.in fi.ff.de flu.l.j.ar.C.de re mili.l.semel. ¶ In gl.
vtilis. in fi.imo nec in factũ dat̃:vt.d.l.hoc amplius.§.ita demũ.
Nec ob.§.de arbore.⁊.§.itẽ qcũqꝫ.q2 ibi loquit̃ qñ fuit facta vnio
facto hoĩs:sz hic fuit facta facto fluminis ⁊ idcirco cũ querit̃ de
flumine hoc vr̃ satis rõnabile:⁊ fuit opi.antiquorũ:sed opi. que
hic no.in glo.fuit opi.Azo.que satis est equa.
1 ☞ Domum habens super aliquo ponte vel trãsitu:an mutato ponte vel transitu amittat domum.

Insula. ¶ In gl.ꝙ poterit.ibi cũ allegat inter eos.⁊ facit.ff.de ope.no.nun.l.non solũ.§.j. ¶ In gl.existentis.in fi.vide ibi in tex.Sed.ob.e.ti.l.pe.§.si qua.⁊.§.fi.Solu.
vt ibi:q2 publica est quo ad vsum vt ibi:nõ quo ad proprietatez
1 vt hic. ¶ † In gl.q̄tuz.ibi cũ allegat.l.adeo.§.insula.in fin.§.dic
vt ibi:⁊ hãc approbãt ibi doct.⁊ per hũc.§.põt dici ꝙ si qs haberet aliqȯ debitũ vel domũ super aliquo põte vel passagio ꝙ mutato ponte vel passagio domuz amittat.ff.qui.mod.vsufr. amitta.l.si ager.de aqua quot.⁊ esti.hoc iure.§.si aqua.⁊ ibi de hoc.sz
si rediret ad priorẽ locũ restitueret̃.ꝑ hec iura ⁊ hec procedũt vbi
naturaliter vel ex causa necessaria mutant̃.si aũt facto hoĩs ⁊ voluntario esset secus:q2 dolose videret̃ facere pro quo.ff.de lega.iij.
nomen.§.filio.de dam.infect.l.inter quos.§.damni.de eȯ qȯ cer.
loc.l.ij.§.stichum.
1 ☞ Species si facta sit ex aliena materia:etiã si nõ sit perfecta:
an desinat

an desinat esse prioris domini.
2 Quid si duo specificauerunt vnus bona fide alius mala.
3 Frumentum excutiens an efficiatur excutientis.

1 **Cum ex aliena.** ¶ † In gl. facta asit. hoc non vr verũ nisi esset ita coopertũ q nõ posset redire ad priorẽ materiã. vt. j. ver. ⁊ post multã. imo posset pbabiliter dici q cũ specificatiõe dñiũ acquirat: ⁊ res nõ dicat esse specificata nisi sit pfecta ⁊ cõsummata. ff. ad. l. fal. si is qui. §. quedã. de verb. sig. l. edificia. §. j. q hoc itelligat de specificatione
2 realiter perfecta. arg. ff. de leg. iij. l. librorũ. §. chartis. ¶ † In gl. scz bona fide. in fi. Ja. ⁊ Pe. dicũt qd determinatio vltime qõnis est vera: sz superioris nõ: imo est distinguẽdũ fm eos ex parte cuius maius est. ⁊ si equalia sunt qd nobilius. ⁊ qd maioris ptij. qd minoris vt minus cedat maiori: ignobilius nobiliori: vilius magis caro. ⁊ ita totũ erit alteri⁹: vt. ff. de acq. re. do. l. quicq̃. §. si. vbi loquit in ferruminatis: ⁊ vbi subtilr totũ est vnũ p ferruminationẽ. fm hoc pcedit determinatio gl. vbi est oĩs equalitas: alr no. vel vbi pñt ad priorẽ materiã reduci. ⁊ ita p gl. ff. de do. inter virũ ⁊ vxo. si spõsus. §. j. quoɤ leg. l. j. §. si due. de duob⁹ reis. his vbis. ¶ In gl. que nec vni. in fi. dic q in dubio rõne administrationis quolibet extremorũ equaliter se habẽte: media via eligẽda est: sz vbi clarũ est p altera parte nõ vt in ɔ̃rio. ⁊ vide qd scripsi. j. qui ⁊
3 ex quib⁹ cau. ma. pos. §. cũ ergo. ¶ † In gl. ⁊ ita apparet. ibi cum dicit: corrigi: sed ratio quam reddit ibi Caius vr fortissima. vñ vr verius qd frumentũ efficiat excutiẽtis. Quid ergo est qd hic dicit. dic q gratia exempli ponit de his que nõ redeũt ad priorẽ materiam: sed nõ vt inferat eandem determinationẽ in illo: imo est alia attenta ratiõe iuriscõsulti que ibi redditur. ⁊ hoc voluit dicere Pla. ⁊ bene.

Quod si partim. ¶ In glo. sed si non possit. in fin. fm hoc is. §. est inutilis et nihil addit ad precedentẽ. quare potest dici qd in casu huius. §. nõ distinguitur an bona vel mala fide. ⁊ in hoc addit: quia duo concurrant hoc casu: vt in fine. §. subijcitur. que non concurrũt in precedenti.

1 ☞ Minus pretiosum qñ cedat magis pretioso: vel econtra.
2 Conditio furtiua an semper detur soli domino.
3 Rei vendicatio an detur contra furez re extincta: qd videtur q fur semper est in mora.

1 **Si tamen.** ¶ † In gl. no. pretiosius. in fi. itellige neutrũ possidere simul: sz separatim sic: vt ibi patet. ¶ Sed quid in dubio hoc casu quãdo materie nõ cõfunduntur: sz vniunt. gl. videt sentire qd neutrũ accedat alteri: ⁊ qd vtrũq possideat: vt no. in. d. §. qd ergo. hic allegato. ¶ Sz satis vr posse dici saltẽ in ferruminatis qd minus ptiosuz cedat ptiosiori: ⁊ vilius magis caro p. l. quicqd. §. si. ff. de acqui. re. do. ⁊ apparet in hoc. §. quo ad legata vr dicẽdũ qd gratia ordinãdi ⁊ qd pretiosius. ff. de leg. iij. l. legatis. §. si ex officio. ⁊ l. seruis vrbanis. §. seruis. ⁊ d. l. ⁊ si nõ sint. §. perueniamus. ¶ In gl. alr istis. in fi. vñ eoipso qd itellexit sciẽs alienũ: furtũ cõmittit ɔ̃ctando. C. qd
2 cũ eo. l. si liberã. de fur. l. alienũ. ¶ † In gl. veluti a pdonib⁹. in fi. Sz ob. q cõdi. furtiua nõ dat nisi dño. ff. de ɔdi. furti. l. j. j. de ob. que ex delic. §. furti. Sz dic qd verum est qd nõ dat. i. nõ acquirit nisi dño. sz si desierit esse dñs sine facto suo bene durat. ff. de cõdi. furti. l. sine. §. tãdiu. cũ. l. seq. ⁊ se. ¶ Itẽ opp. q res extincte vendicari pñt. ff. de rei vẽdi. l. itẽ si verberatũ. §. si. cuius ɔ̃riũ dicit hic.
3 ¶ † Dicũt doc. Ja. ⁊ Pet. qui ɔ̃riũ preuiderũt qd rei ven.[a] dat
a cõtra furẽ re extincta cũ semper sit in mora: sed cõtra nitentẽ nõ daret. ⁊ ita loquit hic. p quo facit. ff. de cõdi. fur. l. si. ⁊ l. in re furtiua. §. si ex cã. Hec solutio nõ vr vera: q hic dr qd a furib⁹ vẽdicare nõ põt sed cõdici. vnde hic loquit qñ agitur cõtra furez vel possessorẽ male fidei qui p fure habet: vt hic patet cũ dicit. sz vẽdicari nõ possit. condici tñ põt a furibus: ⁊ tñ põt dicere qd in. l. item si verberatum. §. si. erat lis mota. ⁊ hic loquit qñ lis nõ erat mota. Vel dic qñ dñium est amissum: ibi nõ vr dñiũ amissum cũ semper presumat res extare propter moram furis. ff. de ver. ob. si seruũ. §. si. vel dic indistincte qd res vendicari nõ põt extincta: sz reperiat qd actio intẽtata durat propter fructus ⁊ part⁹ ⁊ alia accessoria. ideo durat p estimatiõe. ff. de cõdi. fur. l. in re furtiua. Et per hoc põt dici qd q̃uis per actionẽ personalẽ res extincta possit peti a moroso quasi extãs: vt. l. si seruũ. §. si. tñ vẽdicari non põt cũ dñiũ sit amissum vt hic. sed quare melius põt cõdici. cum cõditio requirat dñium sicut rei ven. vt. l. j. ff. de cõdi. fur. Dic qd nõ adeo reqrit sicut reivendi. vt hic. ff. de cõdi. fur. l. fine. §. tãdiu. ideo casu quo res esset p actio. ad exhibendũ separata posset vendicari. ff. ad exhibẽ. gẽma. ⁊ ita nõ dr pprie extingui sed cessare. sicut alias dicit de actio. ff. de verb. obli. inter stipu. §. sacram. de solu. que res. §. aream.

1 ☞ Materie eiusdem generis vel diuersorum si confundantur ex voluntate dominorum efficiuntur communes.
2 Electrum quid sit: ⁊ quas virtutes habet.

b
1 **Si duorum.** [b] ¶ † In glo. bene dicit. in fin. ⁊ hoc verum si fecit nomine suo. ⁊ idem esset in hoc casu si alter fecisset nomine suo. ff. de acqui. re. do. l. vbi. Item dic qd efficit duorũ pro portione cuiuslibet: vt eo. tit. qcquid. §. si.
2 ¶ † In glo. genus est vasis. glossator fuit maximus legista. sed parum videtur nosse in alijs facultatibus. vnde scire debes qd electrum est genus metalli pretiosum diuersum ab auro ⁊ argento: vt hic. ff. de leg. j. l. si quis in fundi. coloris valde splendentis non ita rubei sicut aurum: nec ita albi sicut argentuz. vnde legitur in apoca. Et erat species eius sicut species electri ⁊c. ⁊ si sit verum electrum habet multas proprietates ⁊ virtutes. nam si in vase facto de vero electro venenum infundatur: statim efficitur vas diuersorum colorum vt arcus celi: sed electrum sophisticatur: vcz de auro ⁊ argento. ⁊ ponuntur due partes de auro ⁊ tertia de argento ad rectum pondus. ⁊ fit simile vero electro de quo hic loquitur. ff. e. adeo. §. voluntas. hoc reperies in li. ethymolo. Isido. in materia de metallis. ⁊ prodest hoc scire si vis seruire alicui magnati de aliquo vase metalli extranei. sic ego tentaui ⁊ feci.

Quod si frumentum. ¶ In gl. qd fit per errorem. in fi. gl. vel
c dic[c] nisi speciale in pecunia. ff. de vsufru. vinarij ⁊. l. si in vinarij. sz causa est ibi bona fides: ⁊ q suum recipit. ⁊ sic dicit ibi Jac. Sed verior videtur opi. glo. q bona fides seu receptio debiti nõ faciũt pecuniam alienam recipientis: vt eo. tit. de solu. l. cassius. est ergo causa in ministro que pro cõsumptione habet: vt ibi patet. ¶ In glos. i. q cuilibet ante versum. Et no. hec gl. est difficilis fm Ja. ⁊ Pe. vñ vult dicere fm eos qd principiũ huius ver. sz si alterutro loquat qñ frumẽtũ duoɤ mistũ fuit sine volũtate eorũ ⁊ est eorũ impossibilis separatio: q tũc cõe ⁊ agit cõi diui. nõ rei ven. cũ impossibilis sit separatio: ⁊ petet pro qualitate ⁊ quãtitate ⁊c. Sed a ver. arbitrio. loquitur qñ est possibilis separatio ⁊ agit rei vẽ. ⁊ tunc exponitur litera quale. i. qd. ⁊ hoc vult dicere gl. vsq ad ver. vel dic. fm eos. ⁊ ibi intendit ponere alium intellectum vt ambo versi loquant quãdo est impossibilis separatio ⁊ agitur cõi diui. in quo estimatur quale sit frumẽtũ ⁊ q̃tũ ⁊ tũc quale stat pprie. Sed fm eos hec litera nõ patit has lecturas que dicit agi in rẽ. quare dicũt qd ambo ver. loquũtur qñ sine voluntate dñorũ fuit mistũ. ⁊ est impossibilis separatio. nã agit in rẽ ⁊ estimabit q̃tuz ⁊ quale fuit an grossius ⁊ albius ⁊ quilibet restituet grana sua ⁊ is casus est leuior ⁊ planior fm eos. ¶ Quid ergo si nõ põt discerni. Satis põt dici q tũc sit vera opi. Azo. vt tãtum faciat restitui q̃tũ ⁊c. Sed hec litera hoc nõ dicit sz satis est lucrũ in se. ⁊ ita cõsequũtur partẽ p rei vẽ. ⁊ diuisionẽ indirecte. cõtra. l. ff. si pars here. pe. l. nõ possumus. sz hoc cõtingit pp̃ter instã cãm quã habet. ff. de rei vendi. que de tota. §. j. ¶ In fin. e. glo. ⁊ est ratio: quia hic remanet quelibet in sua specie ⁊ substantia vt hic dicitur.

1 ☞ Tignum alienum iniunctum habens an teneatur domino tigni in duplum.
2 Quid autẽ si velit tignũ eximere: ⁊ nõ soluere duplũ an audiat.
3 Prescriptio an currat contra actionem de tigno iniuncto.
4 Domini duo possunt esse eiusdem rei.

Cum in suo solo. ¶ In glos. suam. in fi. facit. ff. de verbo. oblig. l. pupillo. §. fi.
d ¶ In glo. i. in ipsa. in fi. imo ibi[d] non edificat in alieno nec in suo sz in cõi oium. s. e. §. ⁊ qd. ⁊ regula loquit qñ in dñio alicuius edificatur. ¶ In glo. s. ibi cum dicit. sz ex alia causa. s. vsucapiõis vel prescriptionis. ⁊ dic vt in. l. q̃ hic allegat. ¶ In gl. s. vt eximat. ibi cũ dicit. sed tunc nõ eximitur nec ad hoc agitur seu cõcludit: sed vt pretiũ seu estimatio reddat: vt. d. l. j. §. fin. ff. de tig. in. ⁊ no. in. §. tignũ. in. j. glo. ¶ In glo. qua actione. ibi cũ allegat. l. cõpetit. § fi.
1 vt hanc gl. que videas. † Quero an teneatur in duplũ ille qui iniunctũ habet. Et videtur q nõ per leges hic allegatas ⁊ sic tenet glo. in. l. in rem. §. tignũ. per. l. de eo. ff. de do. inter vi. ⁊ vxo. sed põt dici qd sic: si sit actione bone fidei: vt. ff. de aqua plu. ar. is cũ quo. ⁊. l. emptor. Hoc ergo premisso dic qd vnus aliũ liberat si duplũ soluitur: alias si simplũ remanet alius obligatus in eo qd est pe-
2 na. ff. ad. l. aqui. item mela. §. si plures. vide ibi. ¶ † In. e. gl. ibi cuz allegat. l. cetera. §. si duobus. melius. ff. de dã. infec. l. si curatorũ. ⁊ hoc verum indubitate in male fidei possessore: sed in bone fidei possessore videt qd teneat. ⁊ ita tenet hic gl. ⁊ vbiq que videt vera saltem ad hoc qd prestet pecuniaz per dictas. ll. is cũ quo. ⁊. l. si tertius. §. si. e. ti. Dicas q successor singularis bone fidei nõ tenet per. d. l. de eo. Nec ob. q leges cõtrarie que dicũt qd tenet patientiam prestare: q loquũtur in alijs operibus q̃ constructione vel destructione reipublice nõ interest. nec vetite sunt destrui. hic aũt vetitũ est tignũ eximi ne vrbs ⁊c. ⁊ ideo nullo modo põt agi ɔ̃. cũ agi nõ posset nisi vt pstet patiẽtiã que nihil operaret: cũ in eo nihil sit patientiã pstare. ff. de leg. j. l. cetera. §. si duobus. ⁊ hoc verũ vbi ɔ̃ aliũ agi põt q iniunxit. si aũt agi nõ posset vr q agi posset ɔ̃ bo. fi. pos. ad estimationẽ: vt. d. l. cetera. §. si. cũ. l. seq. arg. C. de rei vẽd. mr. sz ipse iniungẽs bo. fi. videt semp teneri in estimatiõe per

a ¶ Rei vendicatio. Adde Hostiẽ. in. c. inter dilec. col. ij. ⁊ ibi Feli. late extra de fi. instru. ⁊ de materia rei vẽdi. ⁊ for. libellorũ in spẽ ⁊ in gñe adde ang. ⁊ istũ in. §. actionũ. in gl. in versi. omnium. col. xj. ⁊ sequẽ. vsq ad fi. §. j. de actio.

b ¶ Si duorum. Notat hic Aret. dñiam inter ɔfusionẽ ⁊ cõmistionẽ. nã cõfusio dr que separari non põt: sz ɔmistio q̃ separari põt.

c ¶ Vel dic. Tu dic vt Ang. quez vide hic.

d ¶ Imo ibi. Hanc opi. approbat hic do. Ang. allegando Joã. fab. vide eũ hic.

a ¶In fi.dicit
multas actiones
ↄpetere.An aūt
quatenus cōcur
rit tollat aliā.vid
ang.hic in fi.col.
j.in vsi.in ea glo.
ibi.Sz Pe.ↄtra.

b ¶In fin.Et
nō preiudicatur
dño rei quominꝰ
diruto edificio il
lā vendicare pos
sit.ꝛ an edificatū
ī alieno ꝙ supra
meū pēdet nullo
iure seruitutis
possim tollere et
an due arbores si
mul iūcte cēsean
tur vna arbor vel
plures.vide Ja.
hic.

c ¶Radices im
misit.Quero an
possim ꝓpria au
toritate incidere
radices quas ar
bor immisit ī fun
do meo et dic qđ
nō sine autorita
te iudicis.vt.l.si
plures.§.pen.ff.
ar.fur.cesa.in fi.
primo denūtiem
vt tollas:quo fa
cto si eris negli
gēs possuz nō tm̄
qđ pēdet in meo
vel qđ est in meo
sz ēt ꝛ stipitē inci
dere ꝛ exportare
ligna.vt.l.j.ff.de
arbo.ceden.ꝛ ibi
Bar.

d ¶In fin.Et
istā tz hic Ang.ꝑ
istū tex.ibi lz au
ree ꝙuis gl.in.l.
qua ratiōe.ff.de
acq.re.do.ꝛ in.l.
rē.§.si id.ff.de rei
vēdi.tenuerit ↄ
rium.ꝛ eas dixit
xp̄ofo.cōiter ap
probari ꝙ est ve
rū ꝟm Ange.vbi
pictura fieret in
re immobili vł ve
niret accessorie:
alꝛs secus vt hic.

e ¶In fi.xp̄o
for.dicit ꝙ bñ lo
quit.sz male ī eo
qđ dicit de viso:
qꝛ semꝑ depictuz
exornat materiā
dummodo sit ho
nestum.

dictas leges.Itez videtur ꝙ si sit talis materia que possit remo
ueri absqꝫ deformatiōe qđ nō sit locus huic materie.ff.loca.sed
addes.§.si inquilinꝰ.Et no.qđ in casu quo tenet̃ possessor bo.fi.
liberat̃ cedēdo toti rei per.d.l.is cū quo.ff.de vsufru.l.cū fructua
rius.si ser.ven.l.si forte sed etiā.¶In eadem glo.ibi cū dicit.sed
cōtra mala fide iniūgentem.secus si alius iniunxit: qꝛ tunc non
vr̃ teneri furti nec cōdi.furtiua is qui nō iniunxit:lz malā fidez
habeat cum nō possedit nec cōtrectauerit rem mobilez:sed totū
edificiū:vt.s̄.in prin.ff.de vsu.l.rerū mistura.§.labeo.cetera q̄ de
sunt huic gl.vcz qualꝛ vna harū actionum tollat aliā ꝛ an faber
qui iniūxit teneat̃.dic vt in.§.tignū.¶In gl.nulla ibi cū allegat
C.de an.exce.l.j.§.fi.ꝛ hoc nisi vsucapio esset icepta ꝛ pauci dies
3 restarēt ad pficiēdū.ff.de vsuca.l.rerū mistura.§.labeo.¶†In
a fine a einsdē gl.pro gl.facit.qꝛ nō refert cū quo agi possit.ff.vi bo.
rap.l.iij.C.de his q a nō do.ma.l.fi.do.Jac.ꝛ Pe.dicūt indistin
cte qđ nō currit pscriptio.qꝛ nō pōt agi ad ipsam rē:sed ad esti
mationē:vt ptz hoc.§.cū notatis.ꝛ sic nō debet eis imputari:qꝛ
alꝛs cōpelleret̃ rē suā vēdere qđ esset iniquū.ff.re.amo.l.nō enim.
4 ¶†Et no.per huc.§.qđ duo pñt esse dñi eiusdē rei.hic eñ edifi
cās efficit̃ dñs edificij.ꝛ tñ prior remanet dñs materie iniūcte.ꝛ
per eundē modū facit.ff.de acqui.re.do.l.adeo.§.cū in suo.sz hoc
pcedit diuersis respectibꝰ.imo nec est verū qđ duo sint dñi hic:
qꝛ ꝙuis edificans efficiat̃ dñs edificij:non tñ materie.ꝛ aliud est
edificium:aliud materia:vt.d.l.rerum mistura.

1 ☞Faber dicitur quicunqꝫ est constructor operis.
2 Clericus si edificat in fundo ecclesie ex propria pecunia: edificiū
efficitur ecclesie.

b **Ex diuerso.** ¶In glo.que alienata.in fi.b vel ibi qñ
de re ꝓpria vel aliena presumit̃ aīus do
nādi si semper fuit male fidei:sz si aliqñ fuit bone fidei aliqñ ma
1 le:secus vt.j.notabit.¶†In gl.fabrorū.i.magistrorū de lignami
ne.in fi.ff.de ver.sig.l.ferri.§.j.vnde quicūqꝫ operis structor:dr̄ fa
ber.vt innuit in.d.§.itez iul.extra de ele.fundamenta.circa prin.
vnde dñs filius fabri fuit vt ibi fabricauit aurorā ꝛ solez:ꝛ fuit
fabri filius putatiuꝰ vcz Joseph qui fuit faber lignarius.ꝛ hoc
improperabāt ei iudei.vnde si bene cogites sine fabro ēt ferrario
pauca seu nulla opera manualia exercent̃.ꝛ ego dictus fui faber
nō ferrarius:sz qꝛ libēter operor ꝛ facio operari.¶In gl.cuz de
nouo.ibi cū allegat.ff.de pe.here.l.plane.hec sñia Joā.approbat̃
cōiter ꝑ doc.vel dic ꝙ aut expēse fuerūt tales ad q̄s faciēdas dñs
necessario tenebat̃:tūc loquit̃ opi.Mar.ff.de reli.at si qs.§.si qs
dñ.aut nō:tūc opi.Jo.qꝛ neminē ꝛc.de hoc ī Spe.ti.de expē.§.j.
¶In ea.gl.ibi cū allegat.l.ī hoc iudiciū.sz Jo.ꝓ hoc vr̃.ff.de ex
ce.l.vir ab vxore.de do.iter vi.ꝛ vxo.l.si vxor filio.in fi.Sed distin
gue an edificās nullā cāz habuit a dño.ꝛ obtinet opi.Jo.aut ha
buit:ꝛ tūc aut a tali a quo donatiōe nō poterat recipere:ꝛ tūc re
cuperat:vt dictis legibꝰ.ꝛ no.ī.l.si vxor filio.Aut poterat ꝛ tūc in
dubio nō p̄sumo eū velle dare expē.vt.d.l.si.ð rei vē.ff.de sol.si cū
2 aurū.¶†Et nō.qđ hoc qđ in hoc.§.dr̄ fallit in clerico q edificat
in ꝓprio solo ð pecunia eccl̃ie:qꝛ edificiū est eccl̃ie.no.Spe.ī ti.de
emp.ꝛ vē.§.iij.vñ.qd si clericꝰ.¶In.e.glo.ibi cū allegat.ff.de rei
vē.l.in fundo.ibi si abrase nō essent alicuiꝰ vtilitatis.ff.de impē.
ꝑ volūtarijs.ꝛ est silis gl.ff.de rei ven.l.ex diuerso.Sed qd si fuit
bo.fi.quo ad alios male.verbi gratia.credebat vēditorē esse dñz
sed sciebat rem esse obligatam.videtur quod agente aliquo pro
domino censetur bone fi.sed agente creditore nō:vt.ff.qui ad li.
procla.non li.l.fin.§.penul.de contrahen.emp.l.fundus ille.
1 ☞Plantans suaz plantā in fundo alieno videtur eā donare.
2 Arbor qualꝛ efficit̃ cōis ꝓpter radices extensas in aliū fundū.
1 **Si titius.** ¶†In versi.anteꝙ.is casus nō est dubius
in primo casu qñ alienam plantant in suo:
sed qñ suā plantat in alieno vr̃ dubius.Nā donare vr̃:sed intelli
ge qñ ignorās plantauit in alieno:secus si sciens.s̄.§.ex diuerso.
¶In gl.sz vr̃ nō cōmutari.ibi cū dicit:vł damꝰ de estimatione.
hec cōsueuit approbari instar ferruminatorū.ff.de rei vē.l.in rez
2 actio.§.itē si quocūqꝫ.¶†In gl.imo vr̃.ibi cū dicit poterat.hoc
cōsueuit approbari ꝛ vult dicere qđ vbi arbor ab initio redices
c immisit c in solo vnius ꝛ nutrimētū recepit:tūc nō efficitur cōis
ꝙuis radices extēderit ad solū alteriꝰ ex postfacto.vt.l.si plures.
§.j.sz vbi fuit plātata nō recta:sz pressa sic qđ oēs radices egerit
in terra vicini;tūc est vicini vt hic.si aūt in terra vniꝰ ita tñ ꝙ ra
dices egerit in vtraqꝫ est cōis vt hic.ꝛ idē intellige qđ efficit̃ cōis
equalꝛ si equalꝛ viuebat de cōi:alioqui ꝓut nutrimētū recepit a
quolibet:vt.l.adeo.§.si.cū.l.se.Et is.§.facit ad qōnē de eo q semi
nat porros in vna parochia ꝛ post trāstulit ꝛ plātauit in alia ꝙ
decima debeat̃ scđo curato.hanc qōnem disputat Jo.And.ꝛ te
net quod vtriqꝫ.extra de re.iu.qui prior lib.vj.

Qua ratione. ¶In glo.his.§.certe.in fi.intellige
totam hanc gl.in bona fide seminā
te.Item in eo qui seminatum hz bona fide.ꝛ dic vt plene dixi.s̄.
eo.§.cum in suo.super gl.qua actione.

1 ☞Scriptor si scripserit in aliena charta:non videtur scriptu
ram donare.
2 Scriptura ꝙuis sit pretiosior ꝙ charta:cedit tamen charte.
1 **Litere quoqꝫ.** ¶†In gl.si aūt mala.ibi cum alle
gat.§.certe.hāc gl.itellige ꝟm distin
ctionē magne gl.q̄ est ibi:qꝛ si in reficiēdo seu corrigēdo lras scri
pserit vel fecerit expēsas nō vr̃ donare si cāz habuit a dño vt ibi
scripsi.¶Itē in ea gl.ibi cū allegat.§.idē si quecūqꝫ.Sed ob.qꝛ
qui facit expē.ī alieno ēt bona fide nō repetit iure actiōs.vel fuit
notatū in.§.ex diuerso.sequēdo opi.Jo.vnde hec gl.nō vr̃ posse
sustineri nisi dicas qđ scribēdo vr̃ rez specificare.ꝛ est expressum
in pictore.j.pri.§.si bene inspicias textus nō vr̃ velle qđ scriptor
rem specificet:qꝛ sic efficeret̃ scriptoris.s̄.e.§.cum ex aliena.qđ tñ
2 textus negant hic ꝛ in concor.¶†In ea.glo.in fi.d glossator fuit
d in hoc passu varius.nā.ff.de rei vē.l.in rem.§.sed ꝛ illud.appro
bat aliam opi.Azo.pro qua facit quia nō mirum si ad variatio
nem factorum ꝛc.in aut.de nō alie.§.sancimus.sed hoc verū per
conditores iurium nō per alios.Preterea hoc non cōstat ꝙ illa
esset vnica ꝛ finalis ratio qꝛ mēbrana pretiosior vt dicā.j.proxi.§.
sed supposito ꝙ ratio legis cesset ex quo determinatio certa est
videtur tenenda.ff.qui ꝛ a qui.l.prosperit.
1 ☞Pictor si pinxerit in marmore:an marmor cedat picture.
2 Conditio possidentis quandoqꝫ non est melior.
3 Pictor ꝛ dominus tabule si velint agere contra tertium possidē
tem:quis preferri debet.
4 Tabula si sit de cedro vel de cypresso si in ipa pingat̃ de carbone
aut alia vili materia:an tabula cedat picture.
5 Scriptor si scribat librum in pergameno alieno an pergamenuz
cedat scripture.

Si quis in aliena. ¶In glo.fine bona.in fi.
glos.Hec glos.videtur ve
rior:qꝛ in specificatiōe videt̃ opus esse bone fidei:vt no.s̄.§.cum
1 ex aliena.¶†In gl.quid si in marmore.in fi.e sed ibi nō refert:qꝛ
e idez effectus sequat̃ ꝛ idētitas rationis.hoc nō est ratione idēti
tatis:qꝛ tamē pretiositas attendat̃ ꝛ marmor sit pretiosius tabu
la sequit̃ diuersa determinatio.Dic tamē plenius de hoc.j.post
si.magne gl.¶In gl.ff.de rei ven.ibi cū dicit:hec corrigit illam.
Hoc nō videtur verū:qꝛ de iure.ff.idem erat cantum:vt.ff.e.qua
ratione.§.sed nō.¶In fi.eiusdem gl.hec differētia de homine ꝛ
viso nō videtur bona:quia ita pretiose ꝛ taz de bonis coloribus
potest pingi imago hominis sicut visi.itez nec alia in bono colo
re vel atramēto.quia ibi equiparatur pictura scripture in qua
nō refert an atramento an literis aureis scripta sit vt.s̄.proxi §.
in prin.vnde dic qđ ibi Pau.nō rñdet ad qōnez de pictura:sed
de scriptura.si rñdet corrigit̃ per Caiū in.l.qua rōne.§.sz nō cuiꝰ
opi.hic approbat̃ ꝑ imperatorē.¶In gl.ꝓpria.in fi.iste Appel
les vr̃ fuisse iudeus q pinxit tumuluz vxoris Darij.de quo plene
2 scribit̃ in Alexandro.¶In glo.in rē in fi.ff.de publi.l.fi.¶†In
gl.hoc mirabile.cū dicit hic:petētis.qꝛ si peteret rē haberet eā ob
lato p̄tio tabule si possideat res ei aufert̃ ꝛ recipit p̄tiū picture:
vt hic vr̃ inui.ꝛ caue qꝛ leges quas gl.allegat ad ↄcordātias huiꝰ
incōueniētis nō ꝓprie faciūt ad hoc:sz faciūt ad hoc ꝙ cōditio
possidētis ē deterior ꝙ nō possidētis.¶In ea.gl.ibi cū đt.itē cū
hec gl.vult rñdere ibi ad hoc inconueniēs qđ fuit hic allegatū ꝛ
vult dicere ꝙ sicut pictor agēdo pōt offerre pretium ꝛ habere ta
bulam:ita defendēdo.ꝛ sic nulluz est inconueniens ꝛ hoc magis
3 aperte in.d.§.sed nō.¶†In ea.gl.ibi cuz dicit:ꝟm Jo.Arg.ↄ.ff.
si ag.vecti.pe.l.j.de procu.in cause.§.fi.sz ibi vtraqꝫ natiua:hic au
tem vtilis datiua est.datur enim a lege ex quadam equitate ꝟm
Jaco.Vel dic qđ vbi habēs vtilem esset restituturus habēti di
rectam prefertur directa vt hic:causa vitandi circuitus.ff.de cō
di.inde.l.dominus testamēto.in fi.eiusdem glo.Hec ratio nō vi
detur perpetua:qꝛ scriptura pretiosior esse pōt ꝛ charior quadaz
pictura.Quid eñ si modica imago pingeret̃ de carbonibus vel
de nigro atramēto:vel econtra:litere de auro.videtur ꝙ mēbra
na cederet literis ꝛ tñ cōstat de contrario:vt.s̄.§.litere.in princ.
Quidaz dicūt ꝛ attribuit̃ Jac.de ra.ꝙ in scriptura tota substā
tia nō mutat̃ cū sit spatium inter literas lineas ꝛ dictiones sed
in picturis ex toto mutat̃ ita qđ nil apparet nisi pictura:ꝛ sic ꝑ
inde est ac si nō esset.ff.de cōtrahē.emp.l.in lege.ꝛ sic videtur for
ma mutata.Hec nō videtur bona ratio:cum substantia tabule
remanet ꝛ posset ad rudem materiā reduci coloribus abrasis.ꝛ
nulla videt̃ trāsformatio per quam dominiū deberet admitti.e.
§.cum ex aliena.¶Preterea possibile est totā tabulā non pingi
vel dimitti spatiū inter picturas.Alij dicūt ꝛ attribuūt Frā.Ac
cursij ꝙ scriptura nō pōt ita cōueniēter fieri sicut in pergameno
sed pictura sic.ff.de rei vēdi.l.in rē.§.j.istud est male sapidū ꝛ for
te vitio scriptoris.§.quid ergo dicemꝰ.Pōt dici ꝙ de rōne stri
cta pictura ꝛ scriptura cedūt materie in q̄ depingunt̃ sicut ea q̄
inedificant̃ aut inter seruiunt̃.ꝛ hoc ↄsiderauit Pau.i.l.in rē.§.
sed ꝛ illud.ff.de rei vē.Caius tamē aduertēs ridiculuz esse ꝙ pi
ctura

ctura cederet tabule dixit cōtra quādo pingit in tabula propter
4 vtilitatē pretij tabule. et hāc approbat imperator hic. ¶ † Quid ergo si tabula sit de cypresso vel cedro que sunt ptiose et pingant de carbone vel alio vili colore. Uidetur cōtra per dictā rationē. sed potes dicere q cū in cōstitutione iuris nō attendant q raro sed que frequenter fiunt. vt. l. nam ad ea. ff. de legi. et raro. contingat qd pretiosa tabula pingatur vili colore sed econtra. vilis tabula colore nobili q semper tabula cedat picture. ff. de ver. signi. l. labeo. et sabi. et esset secus si statua etiam lignea pingeretur vel paries etiam ligneus: q pictura cederet materie cum nō deroge tur rationi Pauli nisi in tabula tantū. ff. de rei. ven. l. in fundū propter eius vilitatem. vnde si pictura fieret in mēbranis sicut tota die fit de pincello. crederē q cederet charte vel mēbrane. Quid ergo si scriberet in tabula forte dealbata: sicut fit lemouicis. semper starem rationi Pauli q scriptura cederet tabule q̄uis sec⁹ in pictura: naz vt plurimū pictura esset difficilior et pretiosior q̄ scriptura. ante enim scripsisses vnū folium papyri q̄ aliquis pictor pinxerit imaginē quātuncūq modicā. et picture vt plurimū fiūt de coloribus ptiosis: et iura adaptant ad ea q̄ frequēter etc. ¶ Quid ergo si in principio tabule sit pictura in primo loco: et scriptura postea sequat. Uidet qd tūc pictura cedat tabule: q illa pictura fuit apposita gratia ornādi literā: et sic cedit tabule vt scriptura. ff. de auro et arg. leg. si nō sint. §. pueniamus. sz illud obtinet in legatis: sed quo ad trāslatione dñij propter specificatione vel ppter id qd pro specificatione habet. vel propter immissionez in alienū nō considerat illud. ff. eo. quicquid. §. fi. et dixi. s. eo. si tamē. Cur ergo nō est sic in literis sicut in alijs vbi vilius cedit pretiosiori. vt. l. quicquid. §. fi. cum litere et maxime auree et pictura sunt preciosiores membranis. vt dixi. Preterea ex quo partim facit de suo attramēto auro vel colorib⁹ et sua opera: cur nō efficit totuz suum. s. eo. q si partim. Ad hoc respōdeo et dico qd illa materia a. §. cū ex aliena. vsq ad. §. cum in suo loquit vbi qs ex mistione vnione seu confusione nouā facit speciē et qualiter ex hoc dñium habeat. sed a. §. cū in suo. citra loquit cuz aliquid immittit in alienuz tm̄ nec querit: an dñium querat vel perdat per specificationē: sed an qrat vel perdatur per immissionē in alienum: vel de alieno in suū inter que est magna differētia vt appa
5 ret per processum hui⁹ materie. ¶ † Quid ergo si quis de alieno pergameno facit librum. Uidet per hūc. §. q liber sit illius cui⁹ erat pergamenū. At cōtrium vr̄ nam cū aliud sit charta seu membrana q̄ liber q specificādo in librū efficit dñs p. §. q si partim. vnde vr̄ debere intelligi hāc materiā qñ scribit in charta seu mēbrana nō faciēdo nouā speciē: sz qñ fit liber efficit noua spēs q aliud liber aliud charta. ff. de leg. iij. libror. §. qd tñ cassius. et id vr̄ q p specificationē efficit dñs iste q librū facit. sz si libruz incepisset et nō perfecisset sic qd nō esset spēs perfecta non fieret dñs imo esset locus huic. §. vt dixi. s. in. §. cū ex aliena. hoc nō est verū q in hac materia. §. cū i suo. tractat vbi aliquid immittit vel fit missio i alieno. et materia est talis nature q trahit ad se materia tum nec species efficit specificantis. sicut vides in edificio qd nō efficit edificātis: sed dñi soli. s. e. §. ex diuerso. et ideo clarū est q liber est illius cuius erat pergamenum. sed in precedenti materia a. §. cuz ex aliena. vsq ad. §. cū in suo. apparet q de specificatiōe dicitur. sed ab illo. §. qd si cedit materie in qua fit quasi radicali et principali materie.

1 Bone fidei possessor q̄tuncunq faciat fructus suos tamē superuenit mala fides: tenebitur restituere fructus a tempore a quo sciuit rem alienam.
2 Bone fidei possessor an quis possit dici sine titulo.
3 Bone fidei possessor an tenetur de fructibus naturalibus consumptis.
4 Quid si alter coluit an bone fidei pos. lucratur fructus.
5 Fructus percipiendi dicuntur duobus modis.
6 Adde distinctionem super restituendis fructibus vel non.

Si quis a non dño.

¶ In gl. que ab initio. in fi. Ja. et Pet. dicunt
1 † q quātūcūq faciat fruct⁹ suos bo. fi. possessor ab initio nihilominus tenet p officiū iudicis restituere fructus quos percepe rit a tpe quo supuenit mala fides. et allegāt. ff. de rei ven. si a bo. fi. que parū facit. put gl. eā itelligit. sz no. j. de off. iu. §. illorū. Itē hec gl. pcedit nisi fieret ma. fi. p lit. cōte. in singularibus. C. de rei vē. l. certū. vel per cōtrouersie motionē in vniuersalibus. C. de pe.
2 bere. l. j. ¶ † In gl. cū multe. illa lex nō hoc dicit ꝑm Jac. et Pe. et tñ he leges videnť supponere q habeat titulū vt hic alia qlibet iusta cā etc. et tñ doc. hoc tenēt ꝑm eos. Sz pōt istari ꝯ hoc: q nō vr̄ posse dici aliquis bo. fi. pos. sine ti. cū illud qd ad se nō ptinet scire debeat ad alios pertinere. C. vnde vi. l. fi. ¶ Sz pōt dicere q imo vt si iustā cāın habuerit credēdi propter confiniū duoruz locorum. vel si credebat ti. et nō erat. et hoc vult dicere hec gl. que est
3 notabilis. et est simile. ff. de rei ven. l. ex diuerso. p qua facit. ff. de
a pe. here. l. sz si lege. §. scire. ¶ † In gl. l. industriales[a]. in fi. Suppo nit ergo gl. qd de industrialib⁹ consumptis nō tenet etiā factus locupletior. et ita videtur qd gl. que est in. §. illorum. j. de offi. indi. sit intelligēda de naturalibus cōsumptis: q alias esset huic contraria. et ita no. gl. in. l. ex diuerso. que dicit q nullo modo tenetur sed hoc verū si hz titulum: si non hz videt q teneat de cōsumptis inquātū factus est locupletior. ff. de peti. here. l. itē veniunt. §. eos. nam pe. here. datur contra illum qui possidet sine tit. et ideo q in illa statuitur et in rei vēdi. vt no. s. §. ex diuerso. in magna gl. ppe fi. ꝑm Ja. et Pe. doct. sz ille. §. eos. non clare loquit de cōsumptis. sz eo. ti. sz si lege. §. ꝯsuluit. cū. §. seq. vsq ad. §. itē. loqt satis clare.
4 ¶ † In glos. vt segetes. in fi. Quid ergo si alter coluit. Dicūt doc. q bo. fi. pos. nihilominus lucrat. ff. de vsu. qui scit. §. in alieno. hoc est satis clarum. ff. eo. l. bo. fi. circa prin. et per hoc dicitur qd si fructus rei sint in redditibus q sit idez iudicandū sicut de industrialibus q̄uis ille qui percipit nullum laborem adhibet in cultura rei nec in perceptione sicut nec in naturalibus. et hoc si peruenit ex cultura colonorū. secus si percipiunt sine cultura q in illis cessat illa ratio. Quid ergo dices de mortuarijs que debētur capel. ibi videt idē q de industrialib⁹: q debent propter seruitiū. Itez intellige hanc materiā de bo. fi. pos. qui possidet ciuiliter. secus si naturaliter tantū vnde si vado vltra mare et possessionem meam retineo animo ciuiliter lz alius intret de facto rem illā et fructus percipiat: non faciat suos. Nec obstat q vsufructuarius facit fructus suos qui tantū possidet naturaliter: q illud non ex eo q naturalem possessionem habet: sed q habet ius vtendi fru. ꝑm Ja. et Pe. Hoc est notabile. et facit pro eis. ff. e. acquirit. §. fi. de acqui. possess. l. j. §. per eum. et hanc opinionem attribuunt Azo. qui tamen de hoc loquit sumendo hanc materiā in tit. de vendi. ¶ In glos. nec ad pretium. in fin. qualiter teneatur bo. fid. et male. et qua actione videbis ple. j. de offi. indi. circa prin. et notatur ple. in. l. ex
5 diuerso. ¶ † In glos. distincte. pro euidentia huius gloss. est sciendum q fructus percipiendi dicunt duobus modis. Uno modo nondū percepti qui pendebant: percipi tamē possunt quādo placuerit. et de illis non loquitur hic: q illi cum re veniunt: q et pars rei sunt. ff. de rei. vendi. l. fructus. Alio modo qui nullatenus fuerunt percepti nec adhuc percipi possunt: sed petierunt vel nō fuerunt procurati. et de illis loquitur hic. et dic percipiēdis: id est qui percipi poterant. Sed a quo cōsuenit dici q a vero domino rei. docto. Jaco. et Pet. dicunt qd male si. pos. vnde et dominus erat bonus cultor et possessor malus solum tenetur de his quos percipere potuisset possessor. per. l. domum. C. de rei vendi. secūdū eos quibus ob. ff. de rei vendi. si nauis. §. fi. per quam gl. monetur ad dicendum contra. in. l. fructus. eo. titu. vnde posset dici q omnes quos possessor percipere potuit debet restituere per. d. l. domum. Item nedum illos: sed quos dñs percipere potuisset. et si plus potuisset percipere q̄ possessor. vt. d. si nauis. §. fi. et hoc si potuisset percipere honeste: alias dominus nō potest petere. vt no. in. d. l. si nauis. §. fin. nisi eos male fidei possessor percepisset: vt. l. cum hereditas. ff. de peti. here. et. l. si quid possessor. Hoc supposito dicunt doct. q nulla lege cautū reperit qui titulus excuset a percipiēdis nec lex illa si fundū hoc dicit q tantū psupponit. in eo enim q dicit q tñ ad fructus perceptos videt denegare q tenetur ad percipiendos. vt. l. cū pretor. de iudi. Ipsi tamen nec hoc approbant nec reprobant: imo quasi tenendo cum gl. dicūt q illud qd dicit glo. est verū ante lit. cōtesta. nam post litē contestatam oēs possessores equiparant. ff. de peti. here. l. sed si lege. §. si autē. Item dicūt q quatuor casus qui hic ponūtur in glo. possunt reduci ad vnuz qñ quis nō habet istum titulum. vnde nullus est iustus ꝑm eos.
6 ¶ † Collige ergo hanc materiam et dic q omnis possessor reddit
b naturales extantes[b] consumptos nisi inquantum factus est locupletior ꝑm glos. qd intellige in eo qui fuit bone fidei semper: alias si fuit male fidei semper: vel si superuenit mala fides tenetur vt scripsi. s. in gloss. industriales. et de industrialibus dic q quilibet bone fidei possessor facit fructus suos sine habeat siue non. si tamen extant tenetur restituere. si non extant non tenetur. q̄uis su
c perueniret mala fides. et si factus sit locupletior[c]. sed ꝑm doct. superueniēte mala fide tenetur restituere: et maxime si superueniat per litem contestatam: vt dixi in prima glo. male fidei tenetur extantibus et consumptis perceptis. de percipiendis distingue an habeat iustum titulum vel non iustum vel nullum: vt. s. prime. qua autem actione fructus petantur dic. j. de offi. indi. §. illorum.

1 Fructus efficiuntur bone fidei possessoris per quemcunq leuentur: an idem in fructuario.
2 Prelati et rectores ecclesiarum an faciant fructus suos ex quo eos leuauerunt.
3 Fructus an fiant coloni a quocunq recolligantur.

Is vero.

¶ In glo. alio. in fi. dic vt. j. gl. pri. in fi. ¶ In glo. vt si in horreo. ibi cum allegat. l. si vsufructuarius. et hec fuit vna de opinionib⁹ que hic notant que tamē ibi non approbatur per doc. Jac. et Pe. ꝑm opinio. Joā. et Azo.
1 que ibi notantur. vz † q bone fidei possess. sunt per quēcunq le-

a ¶ Scilicet industriales. Dñs Ange. ponit materiā fructuū per amplā distinctionē quā diligēter vide. itē qualiter format libell⁹ in fructibus. Deinde notat singulariter qd qs semp dz cōcludere ad estimationez fructuū. Itē notat q qñ fructus sunt cōsumpti: et sic tenet qs ad estimationem fructuū q nō pt peti estimatio q̄ ti plurimi: et sic cessat materia. l. vnū. ff. si cert. per. Sed in oī tpe dz peti dicta q̄titas estimationis nec aliquo tpe crescit: vt p glo. or. et p casuz. et ibi oēs doc. i. l. diuortio. §. ob donatiōes. ff. sol. mat. cetera h vide et p ipsum Ange.

b ¶ Naturales extātes. Si extāt restituet eos per rei vē. verū intelligūt Ja. et Old. si nō habeat titulū verū vl putatiuū alr̄s facit suos nō rōne possessiōis. Jaco.

c ¶ Locupletior. Sed si nō fit effectus locupletior nō tenet nisi esset male fidei. secundum Ang.

a ¶ Leuauerit. Et est rō q̄ vsu- fructuari⁹ admi- niculū facti desi- derat.l.j.ff.q̄ñ di. vsu.le.ce.nec sola naturalis possel- sio quaʒ hʒ suffi- cit ad acquirēdū sine separatione noīe suo facta p Ang.hic.

b ¶ Sed quid. Hanc.q.ponit ēt hic Are.ꝛ remit- tit ad.l.defūcta. ff.de vsufr.vbi vi- deas glos.ꝛ.ll.q̄s ibi alle.

c ¶ Fiunt colo- ni.adde Bar.i.l. si mores. §.vis maior.ff.loca.ꝛ i l.diuortio.ff.sol. ma.melius.in.l.si apes.p̄isū alleg. ꝛ ibi dn̄o Alex. ff.de fur.

d ¶ Quid er- go.Hāc.q.ponit hic Ang.ꝛ cōclu dit cū Joā.fab.

e ¶ Aliud dixe- rit.Sʒ qd si ꝯcur rat vn⁹ ꝯ aliū vel ambo ꝯtertiū itē qd in vsufructua rio vid Ang.hic.

f ¶ Mercena- rio.idē tʒ Ang.h.

g ¶ Rei vēdic. Pecūie tñ recō- dita in muro do mus vēdite nō ce dit emptori sʒ re- maneat recondi- toris:vt h p ang. itē an sufficiat so lus oculorū aspe ctus vel ēt req̄rat apprehēsio:ꝛ qs. p̄ferat. vid hic p xp̄oso.q tʒ.cōem op.ꝙ sol⁹ aspect⁹ sufficiat:lʒ qs nō apphēderit the- saurū reali appre hensione.

h ¶ Traditio- nē.vid hic Ang. de multiplici tra ditione.ꝛ no.hic idē ꝙ vltra tradi tionē factā a dn̄o ex cā habili req- rit vt recipiēs im pleat ꝯctū ex pte vcʒ.vel ꝙ soluat p̄ciū vel qd fides habeat de p̄cio vl alr ipleat ꝯctuʒ. vt p gl.ꝛ doc.in.l. traditiōib⁹ facit. sec placito.C.de re.permu.

uentur fructuarius nō nisi ipse leuet:vel alius eius nomine.si tñ
a ipse leuanerit[a] vel alius eius nomine:sui sunt q̄uis nō sunt recō
diti.ꝛ ita reprobatur glo.que videtur requirere ꝙ sint ꝯsumpti.
2 ff.d.fur.si apes.§.j. ¶ †Quid ergo de rectorib⁹ ꝛ p̄latis ecclesiaꝝ.
Videtur ꝙ faciant fruct⁹ suos ex quo leuauerunt eos ad instar
fructuarij.Sed de hoc iure non est verum:cum non trāsmittāt
ad heredes.vt extra de testamē.c.ad hec.de officio ordina.c.si.li.
vj.si tamen esset alia consuetudo:videretur idē ꝙ in vsufructua
b rio.Sed quid[b] de redditibus seu pensionibus que debentur ra-
tione fructuum et fructus iam percepti sunt: verūtamē dies nō
venit.Videtur ꝙ attendatur dies pensionis defuncti nō tēpus
collectionis fructuum.ff.de iur.fis.l.fi.Videtur contra.ff.de vsu-
fruc.l.defuncta.Item videtur ꝙ diuidantur.ff.solut.matri.l.di-
uortio.Itē videt̄ ꝙ totū sit acquisitū ex quo ānus inceperit.ff.de
variis et extraor.cog.l.j.§.diuus seuerus.de leg.l.legatus autem.
de offi.asse.l.diem functo.C.de pri.sa.scri.si quis in sacris.ꝛ vide
ibi multas cōcordātias.Dicas ꝙ aut quis facit fructus suos iu
re suo nō ꝓpter officium vel seruitium vel supportationem one-
ris.et tunc aut res transfertur ex volūtate illius ad quē pertine-
bat:ꝛ tūc attēditur dies pensionis.vt.l.fi.de iure fis.aut sine puta
per mortē.ꝛ tunc tpe collectiōis fructuū.vt.d.l.defuncta.ꝛ nō pē
sionis.Et est rō q̄ in primo casu est qd imputet̄ trāsferēti:i scdo
nō.vbi aūt debet̄ ꝓpter officiū vel seruitiū dic ple.ff.loca.si vno.
§.itē cū qdē.ꝛ si ꝓpter onus qd supportat̄ diuidit̄.vt.d.l.diuor-
tio. ¶ Itē gl.q nūmis ibi cū dicit.vt hic dr.Hec dr̄ia non videt̄
bona seq̄ndo opin.Joā.ꝛ Azo.vt dixi.s.primo.§. ¶ In ea.gl.
ibi cū dicit hʒ Azo.vult dicere inter colonū partiariū ꝛ fructua-
rium est differentia.q̄ fructuarius facit suos fructus percipien-
do:colonus partiarius nō.per.§.messeʒ.sed hoc nō videtur pro-
cedere:q̄ fm hoc nulla est incōuenientia inter colonū ꝛ fructua
riū quo ad acquisitionē dn̄ij fructuū.qd tñ iste.§.vult eadem fe
re ꝛc.Preterea.§.messem.nō potest loqui in partiario:q̄ ibi di
citur agi ex cōducto qua actiōe nō agit partiarius.ff.depo.l.j.§.
si qs seruū.quare dic ꝙ ideo dicit fere:q̄ fructuarius nō trāsmit
3 tit ad heredē vt sequit̄ in glo. ¶ †Sed nunqd fructus fiūt colo
c ni[c] a quocūqʒ decerpant̄.Videt̄ ꝙ sic.vt.d.l.si apes.in fi.ibi cum
dicit decerptus est impsonaliter.ꝛ sic vr̄ vt ibi glo.sentire hic nō.
vide verū primo ex ꝯiūctia ipsoꝝ.§.q̄.s.pri.§.loquit̄ de bo.fi.
pos.i hoc.C.de fructuario.denotādo differētiā inter eos quo ad
hoc ibi q̄ si ipe ꝛc.ꝛ post ꝯparat colonū fructuario quo ad hoc
Preterea si efficerentur coloni a quocūqʒ decerperent̄ cōstat ꝙ
fur decerpendo acquireret eos colono.ꝛ sic daret̄ ei cōditio fur.
ff.de vsufru.l.si fur.al's est.§.iul.sub.l.arborib⁹.qd tñ text.dene-
gāt.vt.d.§.messeʒ. ¶ Dic ergo esse idē quo ad hoc i eo q nūmis
colit ꝛ in partiario:saltē quo ad portionē suā.ff.de vsu.l.q sic.in
prin.Quare ergo.§.ille.d.l.si apes.loquit̄ de eo q nūmis colit.di
cas id q̄ illi⁹ datur acti.furti pro solis fructibus.partiarius aūt
nō posset agere nisi pro parte sua sed nullus eorū condicere pōt.
nec hoc dicit iste tex.vnde ibi expone furti acturam nō cōdi.fur
ti.q̄ vt primum ꝛc.hoc autem nō credo procedere in colono q
conduxit:ad nō modicum tempus:q̄ ille sit vtilis dn̄s proprie-
tatis multofortius fructus.ff.si ager vectiga.l.j.ꝛ ple.fiunt eius
ex quo separati sunt:et sic possunt intelligi.ff.de vsu.l.qui scit.
ver.sicut.que alias multum ob.

Sed si gregis.

¶ In glo.aliunde in fi.vel dic ꝙ tenet̄ ex ante natis nō aliunde.ff.
de in.do.l.plerūqʒ.§.si serui.ꝛ no.ex his.§.qd rectores seu prelati
ecclesiarum nō pn̄t affrancare seruos seu ascriptitios ecclesiarū
cū nō sint in fructu.ꝛ sic non sui nec alienabiles.ar.cōtra.ff.sol.
ma.l.dotale.C.de iure do.ꝛ sic dotis.dic ꝙ pn̄t si sunt soluēdo vt
alium dare possint.C.de ser pigno.da.ma.l.j.extra de seruis non
ordi.c.de familia.dic vt ibi.vel si bene meruit ꝛ tamē cuʒ decre.
C.de ser.reipub.l.j.ꝛ ibi de hoc.
1 ☞ Pecuniaʒ aliquis extraxit de tuo fundo vbi abscōdita fue
rat tu medietatē petis dicēs ꝙ est thesaurus:ille negat esse the-
saurum:cui incumbat probatio.
2 Feudatarius vel emphyteoticarius habēs fundū:si quis in illo
fundo inuenerit thesaurum an dimidia spectet ad eum.
3 Quid si quis p̄scripserit tuū fundū longissimo tēpore:ꝛ ita non
est factus dominus:an quod inuentum fuerit in eo ipsius erit.
4 Mercenarius si inuenerit thesaurum in fundo dum laborat in
fundo alieno:vel creditor in fundo hypothecato inuenit thesau
rum cuius erit.
5 Destinata vsui publico:non sunt in bonis alicuius:vident̄ enim
esse ciuitatis fisci vel vniuersitatis.

Thesauros quos quis in loco.

1 ¶ †In glo.in aut.in fi.quid ergo[d] si quis pecuniam extraxit de
d fundo tuo vbi fuerat abscōdita:tu petis medietatem dicens esse
thesaurū:ille negat ꝛ ponit se depolasse vel ibi abscondisse cum
protestatione ꝙ nō adstringit se ad probandū:cui incūbet onus
probādi.videt̄ qd agēti:eo qd reus habet possessioneʒ pecunie.ff.
de interdi.§ cōmodo.Potest dici qd agēti incūbat probare qd
memoria nō extet.ꝛ ꝓbabit.per modū qui traditur in.l.si arbi.
ff.de proba.Sed reo incumbit onus probandi factum qd ponit:
vcʒ ꝙ deposuerit vel abscōderit.ꝛ qd de hoc extet memoria.vt.l.
ab ea parte.ff.de proba. ¶ †In glo.iure directo.ibi cum dicit:li- 2
cet Pla.aliud dixerit[e] in his quaten⁹ tangit feudatariū facit e
pro Pla.quia feudatarius censetur vsufructuarius.in feud.qui
bus mo.feud.admit.§.in primis.de inuesti.de re ali.fac.§.fin.sed
ad vsumfructuarium nō pertinet sicut nec virum.vt.ff.sol.mat.
diuortio.§.si fundūʒ.ꝛ notatur in.l.j.C.de thesauris.ergo nec ad
feudatarium.idem videtur de emphyteota cum non dicatur iu-
re dominus.C.de manci.ꝛ colo.l.ij.pro glos.facit.ff.ar.fur.l.cede-
re.§.si.qui satis.cog.l.sciendum.Item qd feudatarius est vtilis
dominus ꝛ ei competit vtilis rei vendica.in feud.de inuest.de re
alie.fact.Item quia emphyteota domin⁹ vocatur.ff.de fun.pa.
tro.l.possessores.in fi.ꝛ ꝓ hoc q̄ cū incōmoditas ex forma pro-
ueniens ad emphy.pertinet.vt.l.j.C.de iure emphyteo.per conse
quens ꝛ commodum.ff.de re iudi.l.scdm naturam.doct.Jaco.ꝛ
Pet.dicūt si res mobilis reperiatur pertinet ad emphy.vel feu-
datarium.si immobilis vt argētifodina ad directum dn̄m nihil
tamē allegant nec pro ea nec cōtra. ¶ Si vis tenere opinionem
glossatoris potes respondere ad cōtraria qd censet̄ fructuarius.
verum est q̄ facit fructus suos.vltra tamen habet: q̄ vtilis dn̄s
vt.s.dixit. ¶ †Iteʒ nec ob.l.ij.C.de manci.ꝛ colo.vt ibi not.Sed 3
quid si aliquis prescripserit fundum tuū longissimo tempore sic
qd nō est factus dn̄s iuxta illa que notātur.C.de bo.ma.aut.nisi
de prescri.xxx.an.l.si quis emptionis.ꝛ in illo fundo inuentus sit
thesaurus videt̄ pertinere ad te veruʒ dn̄m per hec iura.In hoc
dicas ꝙ possessor rei qui prescripsit tenet thesaurū ꝛ repellit dn̄ʒ
sicut si rem principaliter peteret.Si aūt dn̄s agat contra tertiuʒ
forte inuentorem vel alium ille nō potest eum repellere sicut nec
repelleret si peteret fundū vt.d.l.si quis emptionis.patet in tex.ꝛ
in gl.ꝛ in his que ibi scripsi.sed vbi quis prescripsisset longo tē-
pore ꝛ bona fide:tunc pertineret ad prescribentē.cuʒ prescribenti
datur actio:etiaʒ cōtra dn̄m:vt ibi no.sed si anteq̄ prescripserit
verus dn̄s agat ꝛ obtineat contra bo.fi.pos.bon.fi.possessor resti
tuit thesaurum inuentū:q̄ nō est in fructu.vt.§.si fundū.ꝛ ita re
stituit sicut partum.s.§.in pecudū.Sed quid si plures dn̄i ex in-
equalibus partibus.videtur applicati pro equalibus partibus.
ff.de ope.li.l.sed iura.cōtra.C.de cōi ser.ma.l.j.§.fi.j.de iniur.§.si.
seruo cōmuni.ibi videbis ple.in simili. ¶ † In ea.glo.in fi.dic de 4
mercenario[f] veruʒ si ad hoc locatus non fuerat:si autem ad hoc f
dn̄s locasset eum videretur totum esse dn̄i.ff.de procur.l.qui pro
prie.§.procu.vt in ceteris.cū ibi notatis. ¶ In glo.ff.de iu.fis.l.fi.
he solutiones sunt valde contrarie:quia fm primam istud obti-
net.fm scdam illud nō istud.Et videtur veruʒ ꝙ illud obtineat
etiam iure nouissimo in feud.que sunt rega.in fi.ꝛ est mirabile qd
hec lex que est magis noua nō obtineat:nonnulli dixerūt qd ille
versic.deniqʒ.debet exponi idem sicut in versi.proxime sequenti:
nō ideʒ sicut in precedēti.istud nō est absqʒ violētia litere:ꝛ ma-
xime cū sequat̄ aduersatiua at si quis:vnde probabilis videt̄ qd
hec corrigat illam:ꝛ illa que sunt regalia si faciant ius istū.Sed
cum hodie religiosa pertineant ad ecclesiam que in nullo subest
imperatori.vt.c.super Spec.extra de ma.ꝛ obe.in aut.q̄no opor
teat.circa prin.vident̄ applicari ecclie.ꝛ maxime si in bonis eccle
sie reperirentur.vide.s.eo.§.religiosum. ¶ In gl.al's totum dn̄o
redditur.ēt si volēte dn̄o quesiuit.vt patet.d.l.vnica.Et est ratio
forte ne hoies propter hoc derelinquant culturas naturales.vel
forte inuitarentur ad malas artes propter hoc addiscendas.in
metallis querendis est aliud.C.de meta.l.quosdaʒ.qd aūt dixi si
volēte dn̄o ꝛc.intelligo noīe proprio querētis.al's si tanq̄ merce
narius dn̄i ꝛ eius noīe faceret ipse dn̄s facere vr̄ cui licitū est vt se
quitur. ¶ In glo.sed per quem.in fi.sic al's.C.de iure emphy.l.ij.
g melius est aūt agi rei ven.[g] ꝛ maxime si tertius nō inuentor the-
saurūʒ teneat absqʒ dolo ꝛ culpa inuentoris.tunc enim est neces-
5 saria vēdicatio. ¶ †In gl.ꝛ publice.in fi.ex hoc no.ꝙ illa q̄ vsui
publico destinata sunt nō sunt in bonis alicuius vel vident̄ fisci
nō ciuitatis vel vniuersitatis ꝓ quo q̄ nō sunt in cōmercio ho-
minū.ff.de cōtrahen.emp.sed celsus.de leg.j.apud iulia.§.fin.Sʒ
cōtra patet.s.eo.§.vniuersitatis.Dic vt ibi:q̄ qd dicit hic appli
cari fisco si in publico sit inuētū est verū si in tali publico sit euē-
tuʒ qd nō sit vniuersitatis:al's vr̄ qd vniuersitati.vnde intellige:
hoc secundum distinctionem quā ibi scripsi.ꝛ iunge qd ibi scri-
psi.s.eo.§.item lapilli.
1 ☞ Res vt efficiatur eius cui tradita est requiritur ꝙ tradens
ꝛ accipiens in causa cōueniant ꝛc.
2 Predia Italica ꝛ prouincialia qualiter ꝛ in quibus differunt.

Per traditionem.

b ¶ In glos.causa prece- dente vera vel putatiua.
1 ¶ †Hoc verum vbi tradens ꝛ accipiens in causa conueniunt.ꝛ
tamen

tamen si tradens credat causam subesse: accipiēs sciat eam non.
subesse cōmittit furtū si res mobiles tradat̃.ff.de fur. si iussu.si.j.
¶ Si discōueniant tūc si p̄cessit vera cā imputat̃ in illa vt.l.cum
corpus.ff.eo.sꝫ si plures cause p̄cederent: tūc obtinet.l.j.ff.de solu.
si nulla vero p̄cedebat distiguit̃ an vellet ex illa sola trāsferre. ita
ꝙ nulla alia.an nihilominus ex alia.ff.si cer.pet.l. si ego. vide ibi
2 ¶ † In glo.s.q̄tum in si.itē differunt q̄tū ad dñium: qꝛ prouin-
ciales sunt tantum vtiles dñi pro eo qꝛ soluūt tributa: ⁊ per hoc
possunt vitiari quasi oēs libelli qui formant̃ in rei vendi. pro re
immobili.nam vix est aliquis quin soluat censum vel pensionem
pro re immobili: vel quin teneat in feu.⁊ sic non habēt directum
dñium: sed vtile.ideo cū agunt rei ven. debēt cadere quasi inepte
intentātes.ff.si agri.mens.fal.mo.dix.l.j.s̄m doct. Jac.⁊ Pet. In
contrariū posset dici qꝛ in dubio agēdo rei ven. videt̃ talē actio-
nem in iudicio deduxisse qualis sibi cōpetit.ff.de.l.j.si domus.§.
si.arg.ff.de iureiur.l.sed si possessori.§.itē si iurauero.de iudi. l. si
quis intentione.primū non est verū ꝙ soluentes tributa nō sunt
dñi: qꝛ tributa nō erant nisi quedam impositio sicut collecta pro
subsidio populi romani vnde nullo iure reperitur qd̄ ex hoc do-
minia amittantur.imo lex supponit prouinciales dominos sicut
italicos.vt.d.l.vnica.de vsuca.trās. ⁊ ita debet intelligi quod no.
ff.de no.ope.nun.l.⁊ in prouinciali.sed vtiles domini sunt soli il-
li qui recipiunt in emphyteosim vel in feudū: vel conducunt ad
non modicum tempus.⁊ sic intellige quod not. ff. si ager. vec.in
rubrica ⁊ in illis adhuc posset dici qd̄ procedit libellus per predi
cta possunt enim se dicere dominos.vt.l.possessores.C.de fun.pa.
¶ In regno autem francie non sunt predia tributaria. vt.l.si.ff.
de censi.ibi.Lugduni.⁊ galli.⁊ ita cessaret opinio doct.in regno.
Item iunge.j.§.interdum.⁊.j.de actio.§.omnium.

1 ☞ Venditor si rem tradidit emptori simpliciter an videat̃ ha-
buisse fidem de pretio vt ita acquirat dominium emptor.
2 An autem preferetur venditor aliis creditoribus in re vendita.
3 Procurator priuati si vendit rem domini et tradit: an transfe-
rat dominium.

a **Vendite vero res.** ¶ In glo.que loco.in fine.
intellige ꝙ nō est pignus a
qꝛ adhuc res sua est vt ante traditionē.⁊ sic non hꝫ pignus in ea.
ff.de regu.iur.l.neq̃ pignus.verumtñ emptor non pōt agere nisi
1 offerat vt ibi ptꝫ.⁊ eo.tit.qui pendēte. ¶ † In gl.quid si dedit in
versi.item quid qꝛ pactū.l.cōmissorie fingit contractū non fuisse
factum.ff.de le.com.l.j. Item qꝛ dando diem hꝫ fidem de pretio⁊
sic translatum est dñium vt hic.ideo non datur vendicatio.⁊ hoc
est expressum.C.de pac.inter empt.⁊ ven.l.qui ea.l.C. de pac.inter
emp.l.j.in ea.gl.in si.illa patum aut nihil facit contra imo ibi no
tatur idem qd̄ hic.⁊.ff.de contrahen.empt.l.ꝙ vendidi.docto.tñ
consueuerunt tenere ꝯtrariū vꝫ ꝙ in dubio nō videatur habere
fidem de pretio tradendo remvenditam. Et dicunt qd̄ Azo hoc
tꝫ in summa.C.de summa tri.circa prin. vbi parū loquit̃ de hoc.
vnde satis credo ꝙ tradendo non hꝫ fidē de pretio.sed potius vi
detur velle implere ꝯtractū: sed permittēdo duci vel tacēdo cum
ducit̃.credo ꝙ videt̃ habere fidem.⁊ sic intelligo.C.de acqui.pos.
l.minus.de rei ven.in ciuile.nisi appareat de p̄tio.qꝛ dolo esset in-
ductus vt.ff.de pig.ac.l.si qñ de excep.rei ven.l.j. in si. ⁊ facit pro
hac opinione.ff.de deposi.l.die sponsaliorum.§.j. Item videt̃ habe-
re fidem si recipiat fideiussores vel pignus.ff.de ꝯtrahē.emp.l. vt
a res. ¶ † Sed an saltē preferet̃ vēditor aliis creditorib⁹ iure vēdi
ta. Satis videtur expeditū ꝙ non in.d.§. sed si dedi. ⁊ tñ spec. tꝫ
cōtrariū in tit.de ob.⁊ solu.ver.sed quid si primo.⁊ hoc nisi vxori
⁊ versi. quid si vendidi: pro quo.ff.de leg.ij.imperator.§.si.de pri-
ui.cre.l.venter.§.in bonis.pro prima.ff.de in rem verso.§.quidaꝫ
fundum. Sed quid in permutatione. Videtur idē cum sit vicina
emptioni.vt.ff.de re.permu.l.si.glo.videt̃ sentire cōtrariū.C.de re
rum pmu.l.ij.pro quo eo.titu.cū precib⁹.sunt enim aliqua singu-
laria in emptione ⁊ vēditione ꝓpter frequentiā ꝯtus.ff.pro so.l.
iij.C.de vsuca.pro emptore.l.venditioni cuꝫ notatis in glo.nisi in
si.idem qd̄ in procu.si c. videt̃ in economo vel prelato ecclesie vel
tutore seu curatore rem pupilli vel minoris vendēte vt notat̃ in
d.l.si dñs venderet pro primo.C.de sac.san.eccle.aut.hoc ius. pro
secūdo.ff.de re.eo.l.magis puto.§. ne aut melius. de curat.furio.
3 l.si. ¶ † Sed quid b de procura.priuati vendente. Videtur idem
b ac si dñs venderet ⁊ traderet.ff.de insti.l.quicunq̃.§.ei. de tribu.
procu.ver.non aūt. Et q̄uis illa loquat̃ generaliter in instituto.
idem tñ in speciali habente mandatum vendēdi: qꝛ potest facere
conditionem domini deteriorem. Et caueat sibi ⁊c.ff.de mino.l.
cum mandato.et hoc vult dicere versus nihil qui sequitur. qui
equiparat habentes speciale mandatum vel generale cum libera.

1 ☞ Constituens se possidere pro aliquo an per dominium rei
transferatur ad eum cuius nomine quis se constituit possidere.
2 Dominium transfertur in aliquibus casibus sine actu corpora-
li.⁊ numero.3.⁊.4.
5 Res intelligitur presens si sit apud eum cui erat tradenda.

1 **Interdum.** ¶ † In glo.s.a traditione.in si.hic non
videntur bone ꝯcordantie ad hūc. imo
videtur potius ad contrariū qꝛ in quolibet est aliud qd̄ ꝓ tradi-
tione habet̃ ⁊ aliqs actus corporeus vel visus actus corporis alie
ni vel proprij.⁊ sic non videtur ꝙ sufficiat nuda voluntas cuius
contrariū hic dicit̃. Ad hoc dicas ꝙ illa iura que hic allegant̃ lo
quuntur pro maiori parte in acquisitione possessiōis. sed tamen
colligit ꝙ sicut ibi acquirit̃ possessio: ita ⁊ dominiū: vt satis pa-
tet in.l.quedā mulier.ff.de rei vendi.vnde ad veritateꝫ nihil alle-
gant nec est vera traditio.sed est quod pro traditione habetur.⁊
actus corporalis vel acquirentis vel illius qui ei acquirit.nec ibi
acquiritur dominiū nudo consensu imo opus est facto.nec sunt
vere fallentie quo ad hoc nisi in casu.l.quisquis.et.l.quidam.ibi
enim nullus est actus corporalis et transfertur dñium sine actu
corporali. Et idem credo vbicunq̃ celebratur contractus ex quo
dñium transfertur sibi tñ retinendo tale ius qd̄ non est compati
bile cuꝫ pleno dominio: vt si det in emphyteosim vel retineat pi-
2 gnus.vt not.ff.de re.eo.l.j.§.si. ¶ † Potes tamē addere alios ca-
sus in quibus transfertur sine actu corporali: vt in vltima volun-
tate: ecclesia: ciuitate: pacto: adiectionis in diē: manus iniectiōe:
legis commis.⁊ in dona.causa mor.vt no.C.de pac.l.traditionis.
¶ Itē in societate omniū bonoruꝫ.ff.pro socio.l.ij.ex eo enim qd̄
contrahitur societas omniū bonorū fingitur traditio cum alter
pro solido possidere nō possit.⁊ ideꝫ videtur qñ donat oīa bona
3 vel quedaꝫ.argu.dicte.l. ¶ † Itē in beneficiis ecclesiasticis acqui-
ritur ius per solā concessionē.dic ple.de hoc extra de prebē.c.si ti-
bi.lib.vj.per Archi. Itē in aliis casibus non est opus traditione.
C.de iur. do. l. in rebus.de dona.que sub modo.l.j.de pact.inter
4 empto.⁊ vēdi.l.cuꝫ te. ¶ † Sed qd in feudali. Videt̃ ꝙ ibi sit ne-
cessaria inuestitura.nec in eo obtineat iste.§.vt in feu.qb.mo.feu.
cōsti.pos.c.j.⁊ ibi nō negat quin sit feudū ⁊ quin dñiū vtile trans-
ferat̃.sꝫ dicit ꝙ nō trāsit ad heredes quasi verū feudū nō cū verū
feudū possit eē sine inuestitura etiā ꝑ traditionē: vt in feu.de cog.
feu.§.si.nisi fieret in p̄sentia partiū si sint vel testiū extraneoruꝫ si
nō sint.nā in illo casu sufficeret traditio: vt in feu.de cōfir.feu.c.j.
hoc aūt intelligo qñ feudum de nouo constituitur nam ꝯstituti
dñium pōt trāsferri sine inuestitura ⁊ sine dñi volūtate: vt extra
de fide instru.c.inter dilectos. ibi enim erat res feudalis s̄m doc.
⁊ tñ supponit ꝙ erat translatum dñium ⁊ ante confirmationeꝫ
dñij.sed an inuestitura abusiua que fit ꝑ traditionē anuli vel ba-
ste: vt in feu.quid si inuestitura in prin. habeat̃ pro traditione vt
per eam dñium transferatur. Non videt̃ cum hoc non reperiat̃
imo contra extra de dona.per tuas.de cōsue.c.ij. ⁊ per Archi. de
preben.cum in illis.§.j. ¶ Et de hoc Dy.extra de reg.iur.c.j.⁊ vi-
de hos.§.quasi ad literā.ff.eo.qua ratione.⁊.§.interduꝫ.⁊ iunge.
5 j.proxi.§. ¶ † In gl. si res.ibi cū allegat.ff.ꝓ empto.l.iij.imo dic
vt ibi: qꝛ intelligitur presens si sit apud eum ⁊ eam habeat alioq
opus est apprehensione: vt ibi.is autē.§.non obtinet in transa.ff.
de transac.si super.sed ibi non erat animus transferre volentis.

1 ☞ Claues horrei tradite emptori qualiter ⁊ qua ratione faciāt
transire dominium in emptorem.
2 Dominium an transferatur per assignationem.
3 Venditor eque si tradat equum per capistrū vel frenum videtur
transferre possessionem equi.

1 **Item si quis.** ¶ † In gl.⁊ possessionē.ibi ⁊ hoc ꝓ-
pter presentiū visionē.sed visio nihil
operatur: qꝛ lꝫ quis sit corā horreo nō videt merces que ibi sunt
vnde visio nihil facit: sꝫ traditio clauiū in presentia horrei: qꝛ cla
c ues c reputant̃ pars rei.imo ipsam rē representat ad instar iudi-
ciorum.C.de dona.l.j. sꝫ per traditionē festuce vel chirothecaruꝫ
dñium non queritur nec ius.h.d.nec ratio patit̃ s̄m doct. Jac.⁊
Pet. Idem Dyn.ff.de acqui.pos.l.j.§.si iusserim.vide.s̄.proxi.§.
2 ¶ † Sed an per assignationē dñium trāsferatur. Videt̃ qd̄ sic.ff.
de rei.vēdi.l.itē si verberatū.de euic.lucius.de leg.j.si funduꝫ per
fideicō. Contra de lega.ij.l.cuꝫ pater.§.pater pluribus.ff.de solu.
titia.fami.ercis.ex parte.§.si. Potest tñ dici ꝙ per assignationeꝫ
transferat̃ si res sit in presentia ⁊ precedat causa habilis⁊ volun-
tas transferēdi.vel si res sit absens ea apprehēsa: al's non.vt in iu
ribus hincinde allegatis. ¶ Quid ergo si quis absens redditus
portantes dñium eos mihi assignet an fiam dñs fundoruꝫ super
quibus assignati sunt nō videtur nisi essent in cōspectu vel colo-
ni vel emphyteote apprehendāt nomine meo ipsos fundos etiaꝫ
si se obligassent mihi: qꝛ obligatio non est modus querende pos-
sessionis vel transferēde obligationis: vt no. Inno.extra de elect.
3 querelā. ¶ † In ea.glo.in si.si gl.intelligit ꝙ equus tradatur per
capistrum vel per frenum videtur questio. nam alias non potest
bene nec apte tradi. Preterea equus ducitur.⁊ sic non mirum si
dominium transferatur per visum. Sed forte glo.intendit quere
re quid si frenum vel capistrū tradatur non super equo nec equo
forte in presentia existente. ⁊ in hoc casu non videtur equus tra-
ditus.argu.ff.deposi.l.que depositis.

d

a ¶ Pign⁹. Seꝫ
ꝓprie: qꝛ cū ante
traditioneꝫ ⁊ sa-
tisfactionem sit
dñs nō hꝫ pign⁹
rei sue. l. neq̃ pi-
gnus.ff.de regul.
iur. vel intelligit
hec.l. qñ dñiū est
irreuocabile: al's
sec⁹: vt hic.et.l.ex
sextāte.§. lati⁹.ff.
de except.rei iud.
s̄m Christo.
b ¶ Sed quid.
Panc.q.plenius
examīat hic Are.
vide eū hic. Iteꝫ
querit idē de exe
cutore vltimaruꝫ
volūtatuꝫ cui est
data ptās alienā
di: an possit vēde
re habēdo fidem
de p̄tio. Item an
ꝓcurator possit
cōsiteri p̄tiū: vid
hic ꝑ eūdeꝫ Are.
qūo ⁊ qñ videat̃
cōcessa ꝓcurato-
ri libera ptās ⁊c.
c ¶ Qꝛ claues.
qd importet tra-
ditio clauiuꝫ: vi-
de Ange.hic.

Hoc amplius. ¶ In gl.arg.ꝯtra.in fi. magis ob. eo.tit.§.incertis. sed ibi certificari non possunt.hic autē certificantur ex postfacto: vel ibi non vꝫ vt actio oriatur sicut nec hic.sed bene valeret vt dñiuꝫ transferatur si heres vellet dare sicut hic pretores ꝛ consules volebant.

1 ¶ Pro derelicto rem habere quando quis dicatur.

2 ¶ Inueniens rem aliquam si eam ceperit: nō autem reperiat quis eam aduocare velit: quid iuris.

1 **Qua ratione.** ¶ † In gl.si abiecit.in fi. dic clarius vt in qualibet illarū.vnde oportet ꝙ abiiciat rem mobilē: vel ꝙ exeat de re immobili animo perdēdi possessionē ꝛ dñium.sed vbi vult in aliquē transferre: tunc nihil perdit ꝗuis exierit vel tradidit animo delinquēdi,nisi alius capiat.ff.de acqui.pos.l.qō meo.§.si furioso.cum notatis.ff. de dona.inter virum ꝛ vxo.l.vir vxori.vel dic ꝙ ibi nō habuit animuꝫ perdendi. ¶ In gl.ff.de fur.ibi cū alleg.§.si quis metu.hec distinctio intelligitur vbi nō erat instans periculū:alias semper presumitur pro quo instanti periculo sic consueuit distingui in eo qui sibi manus intulit.ff.de vo.eo.qui sibi mor.l.j.scḋm Jac.ꝛ Pet. ¶ In glo.fi.intellige de casu rei vtrobiꝗ cum occupatio fit dño

2 ignorāte. ¶ † Sed quid in casu huius.§.si quis reperit rem ꝛ nō appareat aliquis qui eam pro sua aduocet vel requirat.Facit ꝙ lex consulit.proponat libellum cōtinentem ꝙ talem inuenit rem ꝛ redditurus ꝛc.ff.de fur.l.falsus.§.qui alienū.si nullus requirat poterit retinere si sit pauper.si sit diues dabit pro deo.vt in summa Hostien.[a] de penis.§.que pene.versi.,quid si quis inuenerit. xiiij.q.v.si quid inuenisti.hodie autē nostri iustitiarij regis francie sibi vsurparunt quod sic inuenta faciunt sibi reddi ꝛ trahūt ad emendas non reddentes quod est contra ius ꝛ male faciunt.

¶ De rebus corporalibus ꝛ incorporalibus. Rubrica.

¶ Hic est quedā gl.que habet diuersimode.ꝛ vt plurimū est corrupta:effect⁹ tñ est ꝙ qdā hūt rubricā de reb⁹ incorporalib⁹ tñ. ꝛ vult dicere gl.ꝙ rubrica sic hñ sedet:q: in hoc ti.ꝛ sequentibus tractat de incorporalib⁹ vsꝗ ad titu.de vsu.si sic habeas hec rubrica est generalis ad tres titu.sequentes.si habeas rubricā de rebus corporalibus ꝛ incorporalibus est generalior ad oēs sequentes vsꝗ ad finē.q: nedum in his rebus proximus titu.tractatur de incorporalibus.imo in vltimis aliis ꝛ in materiis hereditatū obligationum ꝛ actionum de quibus tractatur in inferioribus.

1 ¶ Incorporalia quare dicuntur iura.

2 Agere volens pro possessione iuris corporalis si non dicat in libello quod sit in possessione iuris sed in quasi possessione vtendi fruendi ꝛ vel percipiendi an libellus procedat.

b **Uedam preterea.** ¶ In gl. quid de hac diuisione.in fi. dic plenius vt in qualibet no

1 tatur. ¶ † In gl.qui in iure.in fi.ſꝫ quare corporalia dicūtur iura seu in iure consistere. scire de

c bes[c] ꝙ legislatores noīauerunt ꝛ posuerūt esse in iure ꝛ esse iura illa que videri nō possunt nec tangi corporaliter.sed cōsistunt ꝛ habent pro animi notitia ꝛ ex aīo:vt vides in materia possessionū.nam possessio dicit iuris seu in iure ꝯsistere que in solo aīo ꝯsistit.ff.de acq.pos.l.j.§.furiosus.e.ti. qui saltus. vnde cū hic incorporalia videri nō possint nec tāgi:sed in sola cognitione animi sunt ꝛ per solā cognitionē ꝯsistūt iura vocant. ꝛ merito q:per ius substātiant:creant: ꝛ noīantur.ꝛ p hoc pōt dici ꝙ talia iura quasi possident ciuilr tm̄. nec pñt quasi possideri naturaliter tm̄ etiā qō de facto vtunt.nam cū consistūt in iure et qs corporalr nō possit insistere iuri cū ius sit incorporale nō pōt dici quis possidere iura naturalr.i.corporalr.qō ideꝫ est.vt. ff. de acqui.possessio.l.j.circa princi.ꝛ hoc est qō.intendūt.ff.de acqui. re.do.l.acquirit.§.fi.de vsuc.l.sequit.§.si viam. de preca.l.certe.§. is qui.ꝙ vi aut clā.l.j.§.qō ait.ſꝫ quasi possident ciuiliter:vt.ff.ex qui.cau.ma.l.ait ptor.§.itē ei.si vsufru.pe.g vsumfru.§.fi.ꝛ.l.vti frui.ꝛ propter hanc quasi ciuilē dant interdicta.ff.de serui.l.quoties.de vi ꝛ vi ar.l.iij.C.vnde vi.l.j.vti pos.l.j.circa pnci.Nec ob.ff. de acqui.pos.l.naturaliter.vt videbis.j.per quas personas.§. de his.in fi.quia de re ipsa in qua est vsufru. intelligitur non de iure.vsufru.est ergo aliud ipsum ius corporale: aliud vsus: vt pa

2 tet per predicta. ¶ † Quid ergo si quis agere intendat pro possessione iuris corporalis nō dicat in libello ꝙ sit in quasi possessione iuris sed in quasi possessione vtendi fruendi vel percipiendi: non videt procedere per premissa:cum sit aliud ius ꝛ aliud vsus iuris.ꝛ tamen Inno.videtur tenere contrariū in.c.querelam.extra de elec.qō satis potest esse verū:q: verba referri debent ad verum intellectū:vcꝫ quasi possessorem iuris.ff.de iureiu.sed si possessori.§. iteꝫ si iurauero.ꝛ facit.ff.de vsu ꝛ habi.l.per seruum.§.j. ¶ In glo.de quibus.j.titu.prori.in fi.ꝛ tamē anima patitur ab igne qui corporalis est:ꝛ est in loco nec tamē locū occupat nec lo co circumscribitur ſm theologos ꝛc.

¶ De seruitutibus rusticorum prediorum. Rubrica.

¶ De hac materia parum hic:q: de ea agetur inter solennia.j. de actio.§.eque.

1 ¶ Pensiones vel deneria que debentur pro emphyteosi: vel pro feudo:an sint seruitutes.

d **Usticorum.** [b] ¶ Ordinē.ff. retrogradat primo tractādo de rusticis ꝙ̄ vrbanis:ꝛ etiā diuisiones recitat.s.pri.in gl.j.seruitutes.in fi.ff.de ma. testa.

1 l.meuia. ¶ † Sꝫ q̄rit de fundis emphy.ꝛ de his q̄ tenent in feudū:ꝛ cetera dñt deneria.an pensiones seu deneria sint seruitutes ꝛ nō vꝫ p.l.vt pomū.ff.eo.Preterea si seruitutes essent deberent a re psone:ꝛ tñ non reperiunt nisi tresq̄ debeant a re psone q̄ hic notant.ꝛ.ff.e.si binas. ¶ Ad hoc dicere cōsueuerūt doc.ꝙ pstatio canonis nō sit seruitus nec possit agi ꝯfes.vt dicā.j.loca.§.adeo.Sꝫ ob.ff.de publi.l.imperator.ſꝫ ibi loquit de tributariis.vt ibi no.Inno. ¶ Nōnulli tenēt ꝙ res nō est obligata ꝑ canone:nec possessor posset cōueniri nisi ille cū quo.est ꝯctū.vt no.in Spe.de loqua.§.nūc aliqua.v.q̄rit. tu aūt dicas qō in iure pauce vel nulle reperiunt seruitutes nisi tales de qb⁹ hic dr:ſꝫ p cōsuetudinē multe potuerūt introduci. vñ in hoc aduerte q̄nō ꝯsuetudo loquat:q: si sit ꝯsuetudo i aliqua terra ꝙ dñs castri habeat aliquā domū i territorio castelline:ꝛ rōne castri talis est realis.si sup psonas est psonalis.si a psonis castro est admissa:q: psona rei.vñ solū attēde iusꝙ ꝯsuetudo stat ꝛ indicat seruitute ex mō.Sꝫ an ꝑ his iurib⁹ ꝛ maxime psonalib⁹seu ꝑ pstationib⁹ cōpetāt cōfessoria ꝛ negatoria.vide his ple.j.de act.i.§.eq.in gl.ꝙ est differētia i fi.iter iter ꝛ actū apparet differētia:q: q hꝫ iter nō pōt ire cū iumētonisi sit desup.q hꝫ actū pōt ducere corā se.ꝛ credo ꝙ vehiculū trahere:ſꝫ nō lapides vel trabes ad terrā sine vehiculo.ꝛ hoc volūt dicere gl.hic ꝛ in.l.q sella. ¶ In gl.hoc.s.in fi.ff.queadmo.serui.amit.si sic. cuꝫ ibi notatis. ¶ In gl.hec.s.pecora.in fi.dicas ꝙ vbi fructus prediorū sunt in pecoribus ꝛ vterꝗ hꝫ prediū:tūc est realis nisi fuerit concessa ꝑsone quo casu est personalis vt extinguat cū persona:sed persona viuēte est predialis ꝛ realis ſm Jo. ideo contra cuius opinio non approbatur.dic plene in.l.mel.

1 ¶ Donatio fieri potest ecclesie nondum edificate: vel monasterio non fundato.

Ideo autem. ¶ In gl.nec quisꝗ in fi.sic itelligit ff.de ser.vrb.pdio.si seruitus.§.futu

1 ro.ꝛ per hec iura videt † ꝙ donari possit ecclesie nondū edificate vel monasterio nō fundato.Cōtra extra de sen.ꝛ re iudi.c. ab bate sane.lib.vj.ꝛ dic vt ibi.ꝛ extra de eccle.edifi.c.ad ecclesiam.

¶ De vsufructu. Rubrica.

¶ Hic est ordo prepostenus:quia in.ff.ꝛ.C.premittit de seruitutibus personalibus hic de realibus sed propter diuisionē quam facit.s.de re.cor.ꝛ incor.§.fin.hoc factū est vt vno contextu diuisionis materia sequeretur.

1 ¶ Usufructus dicitur esse duplex:scilicet causalis ꝛ formalis: ꝛ qualis vterꝗ sit.

2 Cautio an sit de substātia vsufructus:ita vt si eam vsufructuarius non prestet:non faciat fructus suos.

e **Ususfruct⁹ est ius.** [e] ¶ In gloss.j. seruit⁹ ibi cū dicit vtile dñiū hꝫ. tales cū maius hūt ꝙ̄ fructuarij.ꝛ hūt iurare alia ꝛ perpetua q ad heredes trāsmittūt.ff.arbo.fur.cesa.l. cedere.§.fi.in feu.qb.can.feu.amit.§.fi.ff.de vsu

1 ca.q sit.§.porro. ¶ † In ea.gl.fi.ꝛ ideo magistraliter ꝯsueuit dici esse duplicē vsumfru.s.causalē ꝛ formalē.Causalē hꝫ q:hꝫ fundū in proprietate vel quasi. Formalē q: hꝫ separatū vsumfru.a pro

2 prietate p leges pdictas:vt.ff.so.ma.l.vsufru. ¶ † In gl.ibi pstita.ibi cū alleg.§.plane.[f] i hoc fuerūt opi.Aler.ꝙ cautio est adeo de substātia ꝙ nō facit fructus suos quousꝗ eā prestiterit.Azo. dicit ꝙ imo si bona fide credēs se nō teneri ignorantia facit vel iure percipit vt notat in.d.l.vxori gl.sequit q̄nꝗ opi.Aler.q̄nꝗ opi.Azo.vt.d.l.vxori.hic aūt magis fixe ꝛ deliberate tenet qō nō sit de substātia:ꝛ qō faciat fructus suos nec distinguit ignorātiā a sciētia:ꝛ in hoc videt diuersificare ab Azo.ꝛ hanc credo verā: q: si esset de ea substātia:nūꝗ eēt vsufru.sine ea : cū substātialia separari nō possint.ꝛ tamē cōstat de cōtrario vt hic no.ꝛ hoc est expressum:vt.ff.de vsufru.ea.re.que vsu ꝯsu.l.hic senatus.§.si pecunia.la.j.ibi cū dicit finito vsufru.ergo ante erat.itē ibi cū dicit cōstante vsufru.ꝛ sic erat.ꝛ tñ ibi nō erat prestita cautio.vt.ff.ad exhi.l.iulia.§.si tibi.de prescrip.verb.l.partis.Preterea cōstat ꝙ heres potest

a ¶ Summa Hostien. Hanc opin. approbat Ang. vid cū hic.

b ¶ Quedā. Diuide ꝛ pone casū vt per Areti.hic.

c ¶ Scire debes. Hāc materiā recitat hic do.Angel. et approbat Jo. Fabr. in his dictis.

d ¶ Rusticoruꝫ. Diuide titulū et pone casum vt hic per Ange.

e ¶ Usufruct⁹. Diuide hūc tit. ꝛ pone casum vt hic per Ange.

f ¶ §.plane.Inquantū dicit hic glo.ꝙ certis casibus nulla reqrit cautio a fructuario: vt.§.plane. hoc verū esse intellige respectu rerū que vsu nō cōsumuntur.alr secus vt.j.eo.§.cōstitutū.in fi.Quis Jas.dubitet p.l. hoc senat⁹.§.j.ff. de vsufru.ea.re.q vsu ꝯsu. ꝛ ꝑpter spālia hui⁹ gl.an aūt ante pstitam cautionē de vtendo fruēdo arbi. bo. viri fruct⁹ ꝑceptos faciat suos.ꝛ quid si caue re nō possit.Iteꝫ quis dictam cautioneꝫ remittere possit: vide Ange.hic.

beres poteſt remittere cautionē.vt.C.eo.l.j. vt ibi ple. notatur. et
ſic non eſt de ſubſtantia ſicut conſueuit dici de ꝯteſtatione. vt.C.
de lit.ꝯteſta.auẗ.offeratur.extra de iura.calū.c.j.li.vj. bene tñ cre-
do ꝙ ſi ꝓprietarius poſſideat rē ⁊ excipiat de cautiōe ꝙ fructus
ſuos faciat ꝗdiu cautio non p̄ſtabit:vt.l.vxori.ſ̃.alleg. ſi tñ rem
tradidit:vel al's vſufructuariꝰ adeptus fuerit poſſeſſionē ſine rei
vitio nec fuerit in mora p̄ſtandi cautionē proculdubio facit fru-
ctus ſuos ⁊ boc facit.ff.de dote ꝑle.l.pater.¶Sed quid ſi ꝓpter
paupertatem nō poſſit preſtare cautionem. ¶Glo.videtur velle
ꝙ non gaudeat vſufructu.vt not.C.eo.l.iiij.qđ perꝗ durum eſt:
ideo pōtes dicere ꝯtrariū.ff.ſi cui pluſꝗ per le.fal.l. cū non facile
C.de ſecū.nup.l.bac edictali.§.is illud.⁊ boc in rebus immobili-
bus que deperdi nō poſſunt in immobilibus autē eſt iniquius ⁊
magis durum ſi proprietarius traderet ſine cautione:q̄ bic poſ-
ſet rem perdere ⁊ ea priuari.ideo eſſet forte res ſequeſtrāda in tu-
to loco ⁊ emolumenta tradenda vſufru.arg.C.de agric. ⁊ cenſi.l.
fin.¶In gloſ.not.deducto.in fin.facit.ff.de vſufruc.leg.l.ſi alij.

Ne tamen. ¶In gl.j.ſeparato in fi.boc ſcripſi.ſ̃.de
iure perſo.§.ſeruitꝰ.¶Et no. ꝙ nullo lo
corū in quibus gl.not.de boc fecit bāc diſtinctionē an bic ageret
a vt ꝑ ſe tantū opareẗ an nō:[a]imo doct.boc ſemꝑ ſibi attribuunt.
⁊ facit pro cartuſiēſibus⁊ monialibꝰ ⁊ recluſis ꝙ ſe nō poterunt
obligare ad perpetuā clauſurā.cōtra de ſtatu mo.c.periculoſo.li.
vj.C.de capti.l.fi.Item facit pro eo qui babet tot exploratores in
ſua foreſta qđ fundus eſt ei inutilis.qđ poſſet eos facere reſtringi
tantum ꝙ ꝓprietas aliquid ei valeat.ſic vides ꝙ lex reſtringit il-
lud ad ips ꝙ de ſe debeat eſſe perpetuū ne inutilis ſit proprietas
ff.eo.ſi vſufruc.nomine.C.eo.antiqtas.vnde interpretādum eſt ꝙ
quilibet ſic vtatur ciuiliter ꝙ domino aliquid remaneat nec for-
te valet longus vſuſfru.imo nec conceſſio ad cōtrarium.arg.ba-
rum legum.Argu.contra.ff.quēad.ſer.amit.nā ſatis.§. ceterū.ff.
quēad.vſuſfru.amit.l.repeti. ſʒ ibi nō oīno reddiẗ inutilis ꝓprie-
tas.vnde quēadmodū eſt de natura vſuſfructus qđ nō dʒ eſſe in-
utilis nec cōſiſtit in rebus in quibus nullam vtilitatem afferret:
vt.ff.eo.l.ſtatue ⁊.l.ſi infanti.⁊.l.arboribus. §. de illo ita videtur
ꝙ eſſe debeat de proprietate.⁊ facit.ff.de pact.do.l.ſi conuenerit.

b **Conſtituitur.** [b] ¶In glo.ff.eo.ſi quid in fi.gloſ.
caue:quia bec glo.intēdit allegare
§.⁊ ſi veſtimentorum.in fi.§.in eo ꝙ dicit ꝙ locare pōt quaſi ſint
perpetua:⁊ ſic videatur verus vſuſfruc.qđ gl. videtur bic conce-
dere.ſed cōtrarium notare videtur in.d.§. quod videtur verius.
⁊ quod etiam illa tradantur eſtimata.¶In glo.namqʒ commu
niter eſt gloſ.bic male ſcripta.debet enim eſſe extinguitur vbi eſt
communiter ſcriptuʒ diſtinguitur.⁊ ita facit.§.ſi tñ.qui bic alle-
gatur.In gl.ſed nōne ibi cū allegat.C.de vſufru.l.j.ſed beres pōt
remittere vt ibi not.¶In gloſ.improprie in fin.vide.C.eo.l.iiij.

1 ☞ Uſufructuarius ſi cedat actionem competentem ad vſum-
fructum an perimatur vſuſfructus morte cedentis.⁊ nume.2.
3 Actio quando ceditur de voluntate debitoris quare perit per
mortem primi:ſed quando conſtituitur ipſum ius diſtinguitur.
4 Uaſallus vaſalli mei an debet priuari feudo ſi meus vaſallꝰ im-
mediatus commiſit cauſam contra me.
5 Paterfamilias ſi non vtatur vſufructu vt vir bonus : an amit-
tat vſumfructum.

1
c **Finitur.** ¶†In glo. ſ. naturali.in fi.videẗ ergo conclu-
dere glo.[c] ꝙ cedēdo actionem cōpetentem ad
vſumfruct.non perimitur vſuſfructus morte cedentis:ſed ceſſio-
narij. ſed cedendo ius conſtitutum perimitur morte cedentis. et
magis expreſſe videtur boc notare in.l.contraria. ſed contra nō
maius ius transfert qui actionem babet ꝗ ille qui rem babet. et
tamen conſtat ꝙ ille cedēdo amittetur nec ius aliqđ acquiretur
ceſſionario: ergo nec per ceſſionē actiōis acqreretur imo perde-
tur.⁊ boc videẗ probari.ff.de vſufru.leg.l.ſempronius attalus.ff.
quibus modis vſuſfru.amit.l.j.⁊ pro boc facit.l.ꝯtraria.in prin.
que dicit non nouatur ⁊c.propter quod dicit ꝙ ibi de voluntate
debitoris ſeu proprietarij fuit tranſlatus.ideo non finitur morte
vſuſfru. primi: ſed vbi ſine eius volūtate tunc videtur amitti per
ceſſionem:vt bic verſi.item finitur.⁊ boc videtur probari.ff.ſolu.
matri.l.vſuſfru.verſic.vel ſi.⁊ tunc obſtat.l.neceſſaria.§.fi.que di-
cit finiri morte primi nō per ceſſionem.ſed dic quod ibi non fuit
venditum ipſum ius vſufruct. ſed fructuum perceptio. vt not.ſ̃.
2 proxime.¶†In glo.que incipit.ſ̃.tit.ſed boc non videtur tex.ibi
pati.qui dicit intereſt vtrū ius ⁊c. dic ergo quod aut ceditur ſeu
transfertur actio pro vſufructu competens aut ipſum ius conſti-
tutum. primo caſu ſi ſine voluntate debitoris non videtur qđ va
leat trāſlatio ſicut nec vſuſfru.iam ꝯſtituit ꝑ.l. ſempronius atta-
lus.ſi cum volūtate debitoris valet ⁊ perit per mortem ceſſiona-
rij:vt.l.ſi vſuſfru.de nouo. ſecūdo caſu quando ius iam conſtitu
tum eſt aut transfertur perceptio ſeu emolumentum fructuū iu-
re vtendi penes fructuarium remanente ⁊ valet tranſlatio.veruʒ
tamen perit vſuſfruct. per mortem veri ⁊ primi vſufructuarij. vt
ff.de iud.do.l.ſi vſuſfruct.⁊.l.cum in fundo. §. quod ſi mulier.ff.
eo.arboribus.§.fi.⁊ ibi not.aut ipſum ius: ⁊ tunc aut ſine volun
tate proprietarij ⁊ non valet: vt.ſ̃.proxi.§.imo perijt per tranſla-
tionem:vt.d.l.ſi vſuſfru.de iu. do. aut cum volūtate:⁊ tunc vʒ vt
obſtet doli replicatio ſaltem deberi ſi excipiat.arg.d. l. ſi vſuſfru.
verumtñ per cuiꝰ mortē pereat diſtinguiẗ: q̄ ſi ſimpliciter ꝓprie
tarius cōſenſerit perit per mortē primi. ſi autē nō ſimpliciter ſed
agendo ⁊ quaſi conſtituēdo vſumfruc. de nouo:tunc per morteʒ
ſecundi.ſic intelligo.l.neceſſario.§.fi. ⁊ dicta.l.vſumfruct.ff.ſolu.
3 mat.verſi.ſed ſi vel.¶†Sed quare quādo ceditur actio de volū-
tate debitoris perit ſimpliciter ⁊ indiſtincte per mortē primi. ſed
quando ipſum ius cōſtituitur diſtinguiẗ.Reſpondeo quādo ce-
ditur actio de volūtate debitoris:ſemper nouus eſt vſuſfructua-
rius in perſona ſecundi.ideo eius morte perit. nō ſic in alio caſu
quando ipſum ius iam conſtitutū eſt.dic ergo ꝙ in.l.contraria.
bic ſignata fuit facta ceſſio actionis ⁊ de volūtate debitoris nec
ſit ibi nouatio:q̄ obligatio⁊ actio que celebraẗ non tranſit de ꝑ-
ſona in ꝑſonā pro eo ꝙ vſuſfru.ꝑſonā reſpicit.⁊ videẗ ſpāle in eo
vt.l.ſi id qđ.ff.de duobus reis.q̄ al's ꝓmittendo alij ſine volūta-
te debitoris fieret nouatio.ff.de noua.l.ſi ſticbuʒ.§.fi.⁊.l.ſi qs ab-
ſente.ſed actio cōpetens pro vſufru. nō pōt trāſferri quoquomō
vt ſit eadē:nec idē debituʒ:ideo nō ſit nouatio.ff.de noua.l.j.ſed
bene verū eſt ꝙ noua actio⁊ nouus vſuſfru.pñt creari ſi boc aga
tur ſed nō eſt nouatio.i.prioris obligatiōis in aliā tranſlatio per
4 leges p̄dictas.¶†Et bic faciūt ad queſtionē [d] an vaſallꝰ vaſalli
d mei dʒ priuari ſuo feu. ſi meus immediatꝰ vaſallus cōmiſit cām
ꝯtra me ex qua ꝓuare eū poſſum.Que vr̄ poſſe ꝑ p̄miſſa determi
nari;q̄ aut ſcđs vaſallus fuit infeudatus de ꝯſenſu meo aut non
primo caſu nō debent priuari ſecundo ſic.vt in feu.de inueſtit.de
reb.alie.fac.§.j.⁊ de ali.feud.§.⁊ ſi clientulus.ſed ob.l.neceſſario.
prout.ſ̃.fuit intellectum:ſed nō eſt bonū argumentū de ea quin.
ſcilicet.vſuſfru.nō poſſit in aliā perſonā trāſferri ſine volūtate ꝓ
prietarij.feuduʒ vero bene transfert per infeudationē ſcđam ſine
voluntate dñi dumtñ fiat ſine fraude.in feu.ſi de feu.cōtro.fue.c.
beneficium.de.l.cōra.l.j.§.j.vſqʒ ad fi.vnde indiſtincte credo ꝙ ſi
dñs nō conſenſit ſcđs vaſallus nō poſſit priuari propter feloniā
primi.⁊ idē in ſcđo empby.ꝙ nō priueẗ ſi primus de empb.com-
mittat.nā ſicut factū ſecundi nō obeſt primo in feu.de probi.feu.
alie.per Feder.§.illud.ita econtra factū primi non dʒ obeſſe ſcđo
⁊ boc eſt expreſſum in feu.qualiter olim feu.po.ali.§. fine. ⁊ facit
ff.de verb.ſigni.l.modeſtinus.⁊ qđ ibi not.⁊.l.lʒ.§.j.ff.pro ſocio.l.
nam ſocij.ff.de actio.⁊ obli.l.acceſſionibus.⁊ ibi de boc.⁊ vide in
5 Spe.de feu.ver.xiiij. ¶†In glo.ſ.ibi paterfamilias.gl.bic vide-
tur ſentire ꝙ ſi vſufructuarius non vtatur vt bonus paterfami-
lias ꝙ ex boc nō amittat vſumfruc.in eo ꝙ ſequiẗ vel melius ⁊c.
ſed dʒ agi vel.l.aquil.vel ex cautione interpoſita.ff. de vſufru.l.ſi
cuius de preteritis.⁊.l.equiſſimum.§.j.cum ſequē.⁊.l.ſeq. ⁊ ſeq.ſ̃.
de re.diui.§.ſed ſi gregis.ff.de vſu ⁊ babitatio.l.diuus.§.fi.¶In
ea.glo.ibi cum allegat.C.de vſu.l.corruptionem.Uel dic per mo-
dum per queʒ legatꝰ fuit.ſed alio modo.ff.quib.mo.vſuſfr.amit.
l.is qui.quēad.ſeui.amit.l.ſi quis aque.§.fi. ¶In ea.gl. ibi cum
allegat.l.an vſuſfru.niſi al's perierit.vt q̄ paſſa eſt aratrum duce
re.ff.quib.mo.vſuſfru.amitta.l.ſi vſufru.§.ſed nō vten. C. de pre-
ſcri.xxx.an.l.oēs.¶In fi.eiuſdem glo.de boc plenius notatur in
d.l.corruptionem.Quidā enim dixerunt qđ actio competēs pro
vſufru.conſtituendo non finitur de decem vel viginti annis: ſed
durat ſicut cetere perſonales.⁊ intelligūt.l.corruptionem. in vſu-
fru.conſtituto.⁊ illorum opi.ſequitur ibi gl.¶Alij dicunt qđ ſi-
cut ipſe vſuſfru.finiretur tempore.x.vel.xx.an.ſic actio competens
ad conſtituendum.⁊ illam opi.ſequitur ibi Azo.⁊ doc. per.l.ſem
pronius.ff.de vſufru.lega.ff.quib.mo.vſufru.amit.l.j.⁊ borū opi-
nionem videtur bic ſequi gloſ.que videtur ibi contraria.

1 ☞ Decimarum ius licet non poſſit transferri in laicum perce-
ptio tamen fructuum vel emolumentum poteſt transferri.
2 Uſufructuarius an poſſit cedere vſumfructum extraneo.

1 **Item finitur.** ¶†In.j.glo.in fi. illa parū aut ni-
bil facit ſed.l.vſu bene facit.⁊ vide
ple.ff.eo.l.arboribus.§.j.⁊ per boc poteſt dici ꝙ ꝗuis ius decime
non poſſit transferri in laicum:ꝙ nibilominus poſſit perceptio
fructuum ⁊ emolumentū transferri.⁊ maxime ſi fiat per moduʒ
locationis.ff.de leg.ij.l.pe.§.inſtituto.⁊ facit.d.l. ſi vſuſfru. qđ eſt
indubitatum ſi ad modicum tp̄s fiat.ſi nō ad modicuʒ: videtur
idem per dictū.§.cum ibi notatis.¶Sed contra q̄ talis locatio
equiparatur empby.C.de lo.predi.l.fi.cū ibi notatis.et ex ea vide
tur ius conſtitui in re.vt in auẗ.de ali.⁊ empbyt.§.locatione.⁊ ſic
videtur inbabita ſicut alienatio.C.de re.ali.non alie.l. fi.in auẗ.
de non alie.aut per res ⁊c.§.alienationis.⁊ boc eſt expreſſum bo-
die quo ad bona eccleſiaſtica.extra de reb.ec.nōn alie.c.j.in fin.in
cle.⁊ ſic videtur debere intelligi in feu.qualiter feu.po.alie.§.do-
nare.ver.licet poſſet. Quid ergo ſi videantur ad modicum tem-
pus:⁊ ex nūc ad aliud modicum.Uidetur ꝙ non licet.vt in auẗ.

a ¶An non.Et
ſi opereẗ vel ſerui
ret per aliuʒ boc
eſſet periculo ſuo
etiaʒ ſi fuerit ap-
probatus a iudi-
ce prout requiriẗ
item dʒ eſſe talis
qui al's pro ſe eēt
idoneꝰ.Iteʒ boc
veruʒ ſi nō fuerit
electa induſtria
perſone ⁊ nō poſ
ſit per ſemetip̄m
ſeruire:al's ſecus.
vt per Ange.
b ¶ Conſtituiẗ.
Querit Ang.an
ſi cui reliquitur
vſuſfructus oīm
bonoꝝ an tenea-
tur ad debita be
reditaria. vide
apud eum bic.
c ¶ Concludere
gl.Dicit bic An
ge.quod vſuſfru-
ctus formalis vt
formalis tranſire
nō poteſt : ſed in
cauſalē ſic ⁊ econ
tra.⁊ ideo ibi tā-
tum cōmoditas
vtendi tantū ce-
ditur.
d ¶Ad qōnem.
Ang.format bic.
q.iſtaʒ ⁊ remittit
buc ad Ioā.fab.

de non alie.ant per.§.necq.arg.contra.ff.quib.mo.vsusfru.amit.
2 sicut.ꝛ.l.repeti.¶†In eo.§.super text.ibi cum dicit.nihil agitur.
ꝛ sic videtur qd vsusfru.non amit.ex hoc:sed ꝙ concessio annihi
letur.ꝛ hoc tangit gl.ꝛ videtur tenere in.l.arboribus.§.j.s. alleg.
sed alij dicunt qd nihil agitur de eo qd intendunt.agitur tamen
vt vsusfru.pereat ꝛ consolidetur:vt.l.si vsusfru.ꝛ ibi no.post Jo.
ꝛ hoc videtur verius:ꝛ est simile in feu.de feu.ali.in prin.

Eo amplius. ¶In glo.sic.ff.in fi.dic qd ibi in creditore qui certat de damno vitando
hic in vsufru.de lucro captando ꝛ nō pariter.C.de condi.l.fi. sed
certe vsusfru.potest constitui in tit.oneroso:vt.l.necessario.§.fin.
ff. de pericu. ꝛ com. rei vendi.ꝛ sic non videtur hec solutio bona
quamuis glos.innuat.ff.de lega.j.si ita legatum.§.fin.vnde dic quod
obligatio pignorum rem concernit principaliter.ff.de pigno.l.et
que nondum §.quod dicitur. ꝛ ideo idem constituitur quod in
seruitute reali:sed vsusfru.personā ideo aliud ibi ꝙ hic.ff.de seruitute rusticorum prediorum.l.seruitutes.§.si sublatū. et videtur
notari.ff.de lega.iij.l.si grege legato.j.de legatis.l.si grex.

¶De vsu ꝛ habitatione. Rubrica.

1 Seruitus vsusfructus quare est diuidua:alie vero seruitutes indiuidue.

a **Isdem [a] istis.** ¶In glo.s.in fi.vi de pleni⁹.C. de vsu
1 fru.l.iij.¶†In gl.ibi cum allegat.§.si vsu.et est
ratio quare seruitus vsusfru.est diuidua:alie in-
diuidue:qꝛ vsusfruc. est diuiduus sed vsus cete-
rarum est indiuiduus.ff.ad legem falci.l. si fun-
dum mihi.Hanc rationem reddit Dyn.ff.de verbo.obligatio.l.
stipulationes non diuiduntur.Uel dic qd vsus aliarum seruitū
est incertus:qꝛ nescitur quantum quis expendet vel quantū ibit:
ꝛ sic de singulis .ideo incerte rei non potest certa ratio assigna-
ri:sed vsusfructus. semper est certus.qꝛ semper recipit quicquid
crescit in re.ꝛ ita videtur qd vsus vestis est indiuiduus ita tamē
vsusfruc.est in veste ꝛ est diuiduus.Itē casus reperiuntur in qui-
bus est idem modus vtendi ꝛ vtendi fruendi:vt notatur.j.proxi
mo.§.ꝛ sicut in illis videretur:idem in vsufru. ꝛ vsu per dictam
rationem.qd euidenter falsum est.Quid de iure percipiendi cer-
tam ꝛ annuam pensionem annone vel quartam vel quintam vel
decimam in fundo. Uidetur qd sint diuidua ad instar vsusfruc.
cum sit eadem ratio. vnde lꝫ leges dicere videantur qd certe ser-
uitutes videantur indiuidue:intelligitur de seruitutibus cogni-
tis iuri ꝛ de quibus agitur in iure. si tamen alie reperiantur in-
ducte per consuetudinē in quibus sit eadem ratio que in vsufru-
ctu cur non dicetur idem.Et vide qd scripsi.s.de seruitutibus.

a ¶Hisdeꝫ.Diuide hunc titulū ꝛ pone casuꝫ sm Areti.

b ¶Jure.Diuide hunc tit. ꝛ pone casum vt hic p Areti.

Minus autem. ¶In gl.sed in casibus. ibi cum allegat. l. fundi. quod hic dici-
tur de feno:intellige idem de alijs fructibus qui sunt omnes ne-
cessarij pro vsu.vt in seruo ꝛ domo.ibi Azo.¶In eadem glo.si.
sed cur melius vsum sylue vendere postꝙ aliarum rerum.ff.eo.si
habitatio.j.proxi.§.gl.hic videtur intelligere ꝙ lex illa loquitur
in sylua remota de qua nullum fructum habere posset vt est vsu
rarius.vnde si esset prope sic qd vsurarius posset habere vtilita-
tem:videretur secus.ꝛ hoc satis innuit.l.diuus. hic allegat.ꝛ fa-
cit qd hic dicitur.lignis ꝛc.ff.eodem.plenū.§.j.ꝛ.§.ij. debet enim
aliquod emolumentum reportare.ff.de leg.j.si quando. de vsu.l.
si stipulatus. ꝛ hec faciunt quod illi qui habent vsum in foresta
aliena possunt locare vel alij vendere emolumentū si ipsi vti non
possunt.ꝛ de vno loco transferre ad alium.ff.eodem.l.plenum.§.
pomis.contrarium tamen seruatur de consuetudine.

c ¶L.ij.Uel dic meli⁹ sm Xpofo. qꝛ si primo fui in mala fide nō de-
beo tpe traditionis presumere ꝙ rem ipsam venditor redemerit vt
dñiū de quo non tenebatur in me trāsferret.Secus aūt in alijs ꝯtra-
ctibus ex quibus qs dñiū trāsferre tenetur.ar. l. si is qui pro emptore.
ff.eod.

In eodem. ¶In glo.alleg.in fi.dic ꝙ est differentia inter vsum domus ꝛ rur.vt patet.ff.e.di-
uus.§.licet.ꝛ ibi no.in gl.s.tit.j.in fine.Et est ratio: qꝛ seruitutes
prediales debentur a re rei.ꝛ ideo sine re esse non possunt.ff.com
munia predi.l.j.locari non possunt. sed cum ipsa re possent cum
rem sequantur.ff.de seruitu.rustico.prediorū.l.via.§.si fundus.

Item is. Super text.ibi cum dicit hospitem ꝛc. etiam inquilinum cum pecunia.cum tamen ipse in-
habitet.vt.l.ceterum.

d ¶Innoc. Uide ibi dominum Abb.et do.Fely. latius.

¶De vsucapionibus ꝛ longi tempo.prescrip. Rubrica.

¶In fi.glo.que est super rubri.bene tamen reperitur in.ff. quod
prescriptio est in rebus immobilibus. ff. de diuer. ꝛ tempo. pre-
script.l.rescriptis.

1 Tempus vsucapionum quantum ꝛ quale erat de iure fforum.
2 Bonafides an semper presumatur in acquirente rem aliquam.
3 Usucapio magis debet permitti propter frequentiam: ꝛ subue-
niri temporibus.
4 Petitio hereditatis vt alicui competat:an requiratur titulus.
5 Possedisse aliquem continuo qualiter probari possit.
6 Usucapio est fauorabilis:prescriptio vero odiosa.
7 Prouincia quid sit:ꝛ quousqꝫ se extendat.ꝛ nu.8.
9 Habitantes in diuersis presidatibus vel senescalis:sunt tamē in
eodem episcopatu:an reputentur pro absentibus.ꝛ nu.10.
11 Quid si domicilia sint in diuersis prouincijs res tamē contentiosa
est in prouincia actoris.ꝛ nu.12.
13 Quid si domicilia sunt in eadem prouincia:reus tamen priuile-
giatus non tenetur respondere coram ordinario aliquo illius
prouincie.
14 Quid de abbatibus prelatis ꝛ religiosis vbi censeantur habere
domicilium.
15 Quid de seculari qui possidet rem pertinentem ad aliquam ec-
clesiam.ꝛ nu.16.17.ꝛ.18.

e ¶Sꝫ quō.Uide hic Angel. et Jason. j. de act. §.sic itaqꝫ.Adde qd notaui i apo. ad Lanfran. de oria.in.c. qm̄ contra falsaꝫ.§.testamentum. de proba.nu.xlv.in apostil.i ver. diutina possessio. extra d proba.

b **Iure [b] ciuili.** ¶In glo.j.in fi.hec gl. supponit quod hoc nō
1 erat iure.fforum.¶†Quod ergo tempus erat
in vsucapionibus iure fforum. Respōdeo quā
tum est vsucapione rerum mobiliū.non decla-
ratur sed supponitur.ff.eo.l.iij.ibi cuꝫ dicit dif
finiti.sed satis videtur ꝙ annus erat.argu.ff.eo.ideoqꝫ.ꝛ ita vi-
detur glo.sentire in.d.l.iij.remittendo ad princip.huius.l.sed de
rebus immobilibus erat decēnium ꝛ vniformiter:nec fiebat dif
ferentia inter absentes ꝛ ignorantes presentes ꝛ scientes : vt.d.l.
rescriptis.ꝛ.l.bonefide.ff.de acqui.re.do.eo.titu.l.prescriptio lon
ge.pro emptore.l.qui fundum.quasi per totam.l.eo.tit.l . alienā.
prescriptio autem longissima non erat nota iure fforum. vt no-
tatur.ff.ex qui.cau.ma.l.non soluꝫ.in aut.vt eccle.roma.c.an.cir-
ca princi.imo nec isto iure institutionum cum hic nulla fiat mē-
2 tio de ea.ꝛ vide.j.proxi.§.¶†In glo.ꝙ presumitur ibi cum alle
gat.l.verius.hec gl.vadit variando.hic finaliter tamen se firmat
in hoc.ꝛ melius.C.de prescrip.long.tempo.l.si super.ꝛ.l.empt. de
euic.l.penul.ꝛ hoc verū sm cano.si habet ti.alꝫ nō.extra de in in
teg.resti.c.cum venissent.per Inno.de prescrip.vigilanti.ꝛ idē.si
nō habet ti.dū tamē innitatur iuri cōi.extra de priui.c.cū persone.
de pscri.c.j.li.vj.ꝛ hoc in rebus corporalibus.ꝛ in seruitutibus vi
detur ꝙ nō presumatur sꝫ ꝙ oporteat cā probari.vt notatur . ff.
de iti.actuqꝫ pri.l.j.§.ij.de hoc videbis plenius.j.e.§.actio eque.
¶In ea.gl.ibi.cuꝫ dicit tpe traditionis.ff.pro solu.l.iij.ꝛ est pro
pter frequentiā contractus emptionis ꝛ vēditionis:vt no.ff.pro
c empto.l.ij.[c] circa princ.¶†In glo.sed cur.sed illa ratio videtur
3 magis ad contrarium:qꝛ propter frequentiā debuit magis per-
mitti vsucapio.ꝛ tēporib⁹ subueniri.ff.de vsuc.l.iusto.circa prin.
Si vis sustinere gl.potes dicere ꝙ in.l.iusto. nullus dānificatur
ex illo cōtractu sed in emptione.ꝛ vēditione dñi rerū dānificantur
per vsuca.qui priuantur dñijs suis:ideo strictus ꝛ perpensius cōce
di debet vsucapio alieni ꝙ acquisitio ex re dñi.ꝛ hāc rationē po
tes reddere ad.l.celsus.cū ibi no.ff.e.vbi nulla redditur ratio quamuis
dicta gl.l.ij.ibi remittat erronee.Quid ergo in casib⁹ vbi nō est
traditione de quibus scripsi.s.de re.diui.§.interdū.dic cōsidera
ri tps contractus tantum.cum totum sit vnum ꝛ idem tps arg.
qd consueuit dici de extraneo herede ꝛ suo.j.de here.qua.ꝛ diffe.
4 §.in extraneis.cū ibi notatis. ¶†In ea.glo.ibi cū dicit secus in
peti.here.intellige quo ad hoc ꝙ cōpetat here.peti.quasi qd non
sit ti.sed secus quo ad vsuca.seu prescriptionē.qꝛ here.nō prescri-
bitur sed res singulares:ꝛ illo casu prescribitur actiōi.xxx.an.vt.C.
de petitio.heredita.l.hereditatem petitio.in quib. cau. ces. longi
tempo.prescriptio.l.hereditatem.in qua non requiritur bonafi-
des:etiaꝫ ab initio.sed in casibus quibus dantur petitio.heredi.
contra titu.possidentem sufficere crederem habere bonamfidem
ab initio quo ad prescriptionem : vt quando res est pro modico
distracta vel emptio nō competat:vel emit a fisco.tunc enim idē
iudicatur in peti.here.sicut in alijs realibus ꝛ tollitur.x.anni.C.
de edic.diui.adri.tol.§.fi. et vide in casibus illis qui notātur.d.l.
hereditatē.Nec ob.d.l.fi.§.de eo.ver.quid si ab initio. que hic al-
legatur in glo.qꝛ nō loquitur quo ad prescriptionē:sed quo ad hoc
vt peti.here.cōpetat.vt.s.dictū est. vnde hec regula ꝙ sufficit ha-
bere bonamfidē ab initio.nō obtinet nisi quo ad prescriptionē ꝛ
vsucapionē.nam alꝫ obstaret dictus.§.ꝛ.C.de inces.nu.l.cum an-
cillis.ff.depo.l.j.§.fi.hoc autem procedit de iure ciuili.de iure ca-
nonico requiritur bonafides ꝛ ab initio et ex post facto. extra de
prescrip.c.quoniam. ꝛ hoc ante completam vsucapioneꝫ seu pre-
scrip.¶Quid si ea completa superueniat malafides.Dic ꝙ qui
prescripsit vel suscepit potest rem retinere etiā sine peccato.vt no.
d extra de prescrip.vigil.per glos.ꝛ Inno. [d] extra de iure pa.c.cura
pastoralis. ¶In gl.que tempora ibi cum allegat.l.nunꝙ.§.j.ibi
loquitur de vsuca.mobiliuꝫ tantum idem tñ in immobilibus.C.
5 de prescript.longi tēpo.l.ij.ff.eo.l.iij.eo.tit.l.naturaliter.¶†Sed
e quomodo [e] probabitur ꝙ continue quis possederit.nemo enim
posset deponere ꝙ continue viderit quē tenere fundum vel eum
ibi esse. docto. consueuerunt dicere qd sufficit probare ab initio

possedisse ꝛ

possedisse ⁊ in medio ⁊ in fi. ⁊ ita notatur in Spe. de pbatio. §. j.
versi. sed queritur qualiter. xvj. q. iiij. volumus. extra de prebē. cū de
bñficio. lib. vj. ⁊ ibi p Archi. vel posset dici ꝙ psumatur cōtinuasse
ex quo semel pbat se possedisse nisi aduersari⁹ pbet ꝯtra. arg. ei⁹
qđ ꝯsueuit dici ⁊ notari. C. de pbatio. l. fi. Sȝ an hec oīa de neces-
sitate sint probanda in libello vel exceptione: videlicet titul⁹ bo-
na fides: ⁊ continuatio. Innocen. videtur tenere ꝙ non. extra eo.
titu. olim. de deci. c. dudum. eo enim ipso ꝙ proponit prescriptio-
nem videtur ⁊ ea proponere sine qbus. j. de fideius. §. fi. C. de fide-
ius. blandit⁹. ff. de verb. obli. l. sciendū. Et caue: qꝛ in aliqbus pre-
scriptionib⁹ nō est tpᷤ ꝯtinuū. dic vt. ff. de diuer. ⁊ temp. prescrip.
6 in rubri. ¶ † In fi. eiusdē gl. intellige hāc gl. in pscrip. xxx. an. sec⁹
a in pscript. x. vel. xx. qꝛ ibidē vt in vsucapiōe [a]. ff. de diuer. ⁊ tempo.
prescrip. l. in vsucapione. in prin. ⁊ ibi no. ⁊ no. eo. titu. l. j. sed non
videtur pcedere: qꝛ ꝓm hoc lex illa in omnibus. loquitur in pscrip.
xxx. an. qđ est impossibile cū illo iure illa pscriptio sit incognita.
vt dixi. s. in princip. sed dic vt prescrip. x. vel. xx. ann. que procedit
bonafide ⁊ titu. sicut vsucapio est fauorabilis saltē in parte. vt di
cit Dy. extra de re iudi. c. possessor. li. vj. Et ideo dicit idem vt in
vsucapione. ⁊ l. in omnibus. loquitur in redhibitoria ⁊ in alijs per-
sonalibus quibus per iura. ffor. prescribatur absq; titu. in quibus
cōputatur de momēto ad momentū. ⁊ idē hodie in prescrip. xxx.
an. nō per illā. l. sed per rationis idētitatē. ⁊ vide in. l. in omnib⁹.
in additione. ¶ In glo. qñq;. ibi cum allegat. §. non antē. dic re-
mitti arbitrio iudicis quādo nō est in iure declaratū. ff. de re mi-
li. l. desertorē. §. mansor. ver. desertor. Et no. ꝙ breui⁹ est diu q̄ tē-
7 pus plixū. vt ibi not. ¶ † In gl. sȝ in eadē. in fi. sed qd vocas hoc
b prouinciā. [b] Glo. dicit in. d. l. fi. ꝙ olim vnū psidatū. sȝ cū iurisdi-
tiones sint hodie diuise glo. videtur vocare vnā prouinciā quodli-
bet regimē iurisditionis diuisum ab alio vt si vnus sit de vna iu-
risditione alius de alia: vt ibi no. alij recipiunt prouinciā sicut ca
noniste. i. vnū archiepiscopatū. ⁊ hanc approbat Pe. de bel. pti-
ca. i. d. l. fi. pro quo facit extra de elec. c. corā. Alij vnā dio. p quib⁹
8 extra de elec. c. ne romani. in cle. ¶ † Mihi videtur qđ iura auerte-
runt facultatē cōueniēdi. vt. d. l. fi. in ver. nihil enim ⁊ ideo hoc ca
su recipio vnā prouinciā vbicūq; est. vnū auditoriū ⁊ vnus iudex
cui vterq; subdit⁹ sit. in aut. vt iud. sine quoquo suffra. §. illud in
fi. vnde si sint plures iurisditiōes sub vno pside vel sub vno senes-
callo q̄uis ptes sint de diuersis territorijs ⁊ de diuersis iurisditio
nib⁹: qꝛ tñ corā vno maiore vel supiore vȝ eor senescallo litigare
possunt dicerē eos pñtes. ar. d. l. que loquitur de psidatu nō de qua
libet ciuitate. ⁊ tñ certū est ꝙ in qualibet ciuitate de iure sunt sin
gulares iudices subiecti psidib⁹: vt apparet in aut. de defen. ciui.
ergo. C. de defen. ciui. per totū. sicut sunt barones subiecti senesca
lis in regno francie. Quid ergo dices hodie in hoc casu. tu rem
meā possides qui est subiect⁹ vni baroni seu dño castri sum subie
ctus alij ambo barones vni senescallo seu presidi cōuenio te corā
senescallo superiore consuetudo est in curia senescalli seu superio
ris ꝙ vbi immediatus iuridicus seu baro rei petit obedientiam
seu cognitionē cause sibi remitti ꝙ ei remittatur ⁊ reddatur. ⁊ hec
ꝯsuetudo obtinet quasi in toto regno francie. nunqd hoc casu di
ceremur absentes vel pñtes. Videtur ꝙ debeamur reputari absen-
tes: qꝛ causa remāsura est i adiutorio supioris. ⁊ ita ex quo puen-
tura est ad diuersa loca diuersarū iurisditionū nec in supiori cu-
ria remanere pōt videtur cessare rō legis. nam perinde erit difficile
actori litigare. ⁊ sic oportebit actorē venire ad forū ⁊ domū rei si-
cut si essent de diuersis prouincijs. ⁊ facit. ff. si quis in ius vo. non
ierit. l. j. de alie. iu. mut. cā fac. l. j. §. fi. sed durȝ est recedere a textu
qui incipit presidatus nō singulas iurisdictiōes seu ciuitates: vt
in. d. l. fi. vt dixi. ⁊ p hoc: qꝛ in iudicialibus nō inspicitur qđ euenire
potest: sed ex presenti tpe iurisdictionē estimamus. ff. de iurisdict.
oim iud. l. si idē cū eodē. §. fi. cōstat etiā ꝙ si preses seu senescallus
iudex est in presenti. nō ergo inspiciendū est an alius sit obedien-
tiā petiturus qui forte non petet. Preterea cū prescriptiones sint
introducte contra presides. vt. l. fi. C. de seruit. ⁊ de an. excep. l. fi. in
magna desidia est qui nō facit partē cōueniri coraȝ preside supe
riore vt saltē interrūpat. C. de an excep. vt pfecti⁹. Opi. autē Pet.
de bel. pti. nō credo verā nec cōsonantē rōni. Tum qꝛ lex diuidit
puincias per presidatus nō p archiepiscopat⁹. vt. d. §. illud. Tuȝ
qꝛ illi de diocesi nō possunt agere nec cōueniri corā metropolita-
no nisi in casibus: vt ptȝ per oīa capitula que incipiūt romana. q̄
sunt extra lib. vj. maxime de foro cōpe. ⁊ de appel. ⁊ de offi. ordi. c.
pastoralis. nec illam opi. que loquitur de diocesi: qꝛ lex nō loquitur
de diocesi: sed de prouincia. Preterea dioce. episcoporū fuerunt
9 ignote legū cōditori. vnde de illis nō videtur sensisse. ¶ † Sȝ quid
si domicilia actoris et rei sunt de diuersis presidatibus seu sene-
scallijs: sunt tñ vicina: qꝛ ambo sunt in finibus cuiuslibet puin-
10 cie. Dic vt dixi. s. de exer. tuto. §. qui aūt. prope fi. §. ¶ † Sed qd
si sint in diuersis presidatibus seu senescallijs: sunt tamē in eodē
episcopatu. Per premissa videtur qđ debent reputari absentes.
Satis pōt dici ꝙ si eps cōsueuerit cognoscere de causis realibus
⁊ secularibus ꝙ censeantur presentes ⁊ ꝙ negligētes sint cū age-
re possent coram episcopo. ⁊ sic non refert cum quo sit: nec debet
referre corā quo. ff. vi bo. rap. l. iij. C. de his q a non dño manu. l. fi.
11 ⁊ facit. l. vt perfectius. C. de anna. exceptio. ¶ † Itē quid si domi
cilia sint in diuersis prouincijs: res tamē cōtentiosa est in prouin
cia actoris. ¶ Videtur qđ nihilominus debent reputari absentes
cum lex illa finalis solum modo domicilia notet non locum rei
12 contentiose. ¶ † Posset dici contra. nam cū actor posset reū tra-
here corā suo proprio iudice. ⁊ ad forū suum ratione rei. C. vbi in
rem actio. l. fi. cessat ratio. l. ad. l. finalem predictā que inspicit do
micilia. dic ꝙ domicilia inspiciuntur in alijs casibus quādo res est
in tertia prouincia: vel quādo domicilia sunt in eadē: ⁊ res alibi:
sed hoc casu nō: qꝛ esset ꝯtra rationē. ⁊ facit extra de prescrip. c. j.
13 in cle. ¶ † Sed quid si domicilia sint in eadeȝ prouincia. reus tñ
est priuilegiatus qđ nō tenetur respōdere coraȝ ordinario aliquo
de prouincia: qꝛ forte exēptus est: vel forte habet propriū iudicem
extra prouinciā ex priuilegio vel cōsuetudine. videretur qđ tales
priuilegiati deberent haberi pro absentibus cum conueniri non
possint in prouincia. argu. predicte. l. fi. sed tamē ꝯtrarium videtur
verius per. l. vt perfectus. que expresse concedit prescrip. x. an. cur-
rere. etiā si cōtra possidentē nō possit agi: qꝛ forte sit in potestate
magna vel furore vel in francia. fiat ergo ꝓm cōsiliū illius. l. in ca
14 su predicto. ¶ † Sed quid dices de abbatibus prelatis ⁊ religio-
sis qui domos habēt in diuersis locis ⁊ prouincijs nūquid si pos
sideāt alienū attēdemus locū sui domicilij: puta abbatiā vel mo
nasterium principale vel locū domus ad quē pertinere asserit il-
lud qđ detinetur. Et videtur ꝙ debeant inspici domicilia: vt. d. l. fi.
dicas cōtra per dictū. c. extra. de rescrip. in cle. ⁊ per ea que doc. cō
sueuerunt notare in. c. statutū. de rescrip. li. vj. Itē qꝛ actor pōt con-
uenire gubernatorē vel gestorē: ⁊ quasi cōtestari litem cum eo. C.
vbi in rē actio. l. ij. ⁊ hoc indubitabile vbi actor ⁊ domus ad quē
pertinet res ipsa cōtentiosa sunt in eadē prouincia: si autē res es-
set in alia adhuc idē dicerē per premissa. Si domus esset priora-
tus seu beneficiū p se: ⁊ haberet personā intitulatā casus nō esset
dubius: qꝛ tunc prior agit ⁊ conuenitur. extra de rescript. c. edoceri.
Et hoc est veruȝ vbi religiosus vel platus vel alius potēs secula-
15 ris possidet rē alterius. ¶ † Quid ecōtra si secularis possidet reȝ
que pertinet ad aliquā domum ecclesiasticā. Hec questio non est
dubia in re pertinet ad ecclesiā: qꝛ in rebus ecclesie nil agitur de pre
scriptione. x. vel. xx. an. sed de. xl. in quo non curatur de presentia vel
absentia. vt in aut. quas actio. de sacrosanc. eccle. sed questio pōt
procedere in nobili vel potente qui habet plura castra vel mane
ria cuius res detinetur. Et certe glo. tenet ꝙ si hȝ vbiq; domiciliuȝ
16 vbiq; pro presente habetur: vt not. in. d. l. fi. ¶ † Sed ego quero vbi
non hȝ vbiq; sed vno loco. nō in illo quo est castrū seu domus cu
ius est pertinētia seu res contentiosa. Et videretur per premissa ꝙ
esset idē acsi haberet ibi domiciliū per. d. c. j. probabilius videretur
posse dici cōtra hoc casu. qꝛ cū pscriptio sit introducta cōtra desi
des. vt. s. dictū est. ⁊ iura subueniāt absentibus duplicādo eis tē-
pus pro eo: qꝛ in loco domicilij proprij detētores rerū suarū tra-
here nō possunt. merito huic subuenire debent hoc casu. secus in
casu diuerso: qꝛ actor in cōuerso casu pōt trahere reū ad locū sui
proprij domicilij: vnde deses est nisi trahat. ideo currit ei tpᷤ de-
cennij per predicta. Hec satis noua sunt ⁊ possunt esse quotidia-
na: ⁊ ideo placuit plenius attingere. ff. de libe. leg. l. legaui. ¶ In
c glos. hac litera in fi. [c] hec glo. videtur sentire cum hul. vr̄ tñ qđ opi.
Marti. sit verior per hunc. cui sit manifesta violētia si referatur ad
vsucapionem tantum. sicut glo. hic dicit. imo nec est possibile: qꝛ
text. loquitur pluraliter. ⁊ is mod⁹ ⁊c. referēdo se ad oīa superiora.
17 ¶ † Preterea cū relatio sit faciēda ad proxima. magis dȝ referri
ad prescriptionē de qua nouissime locutus est: q̄ ad vsucapionē.
⁊ hāc opi. sequitur in argu. gl. ff. de diuer. ⁊ tēpo. prescri. in rubrica.
ff. de vsuca. l. iij. Dy. dicit ꝙ per vsucapionē. acquiritur directū per
prescriptionē. x. vel. xx. an. si bonafi. tenuit vtile per prescriptioneȝ
xxx. an. malefidei possessor nullū: sed exceptionē tantum: vt plene
not. extra de re iudi. c. possessor. lib. vj. Verius videtur qđ acqratur
directum per prescrip. x. vel. xx. an. cum in eo bonafides requiratur
18 ⁊ titulus sicut in vsuca. ¶ † Itē qꝛ possessio rerū immobiliuȝ est
fortior q̄ mobilium. ff. de acquir. pos. l. si rem. ⁊ ideo fortioreȝ effe
ctum debet parere. ⁊ hanc opi. tenet Joan. gl. decretorū. xvj. q. iij.
in summa. ⁊ Archi. extra de prescrip. c. j. li. vj. Et pro hac facit: qꝛ
prescrip. xx. an. tollit dominium. ⁊ facit seruum. quem ⁊ liberū. C.
de prescri. long. tempo. que pro lib. l. ij. in fine.

1 Seruus si detentus fuerit tanq̄ seruus per decem annos: an
talis presumatur.
2 Res sacra prescribi non potest: ⁊ de qua re sacra intelligatur.
3 Seruus qualiter pōt possideri: ⁊ quanto tpe prescribi vel non.
4 Prescriptio non currit in certis casibus.

d
1 **Sed aliquando.** [d] ¶ † In gl. nullo tempore. in
fin. tamen per. x. an. vt seruus
detentus fuerit presumitur talis. C. de inge. l. ij. cum no. arg. C. de pa.

a ¶ Vsucapiōe.
Que est fauora-
bilis: qꝛ solo fa-
uore vsucapiētis
nulla ispecta ne-
gligētia petentis
currit ꝓm Chri-
stopho. qđ tñ est
falsum p hunc. §.
ibi putātib⁹. et. l.
j. ff. eo. ratio ergo
est: qꝛ in reb⁹ mo
bilibus vt pluri-
mū agitur de mi
nori preiudicio se
cundum Ja.
b ¶ Prouinciā.
Ang. dicit ꝙ iter
clericos singuli
epi: inter laicos
vo singule ciuita
tes cū suo territo
rio singulas pui
cias constituūt. ⁊
vide euȝ lati⁹ hic
si vis in. v. col. cir
ca me. in v. in gl.
psites. Cetera vi-
de hic p Ange. ⁊
per Xposo. late ⁊
eleganter.
c ¶ In fine. In
quantū gl. hic in
fi. dicit ꝙ posses-
sio rerū mobiliū
est vilis hoc itelli
ge respectu amis-
siōis nō act⁹ pos
sidēdi qꝛ est nobi
lior ispecta nobi-
litate possidētis
⁊ fragilitate ipaȝ
possessionē pden
tis pdēdi isurgit
fauor p possiden
te vt directū dñi-
um queratur pscri-
ptione lōgi tpis:
qꝛ ex mixta cū fa
uore possidētis ⁊
odio nō petentis
acqritur dumtaxat
vtile dñiū. Sȝ lō
gissimi tpis: qꝛ
solum currit in
odiuȝ nō petētis
et absq; bona fi-
de vl' titulo possi
dētis ex solo cur-
su tpis pficitur sola
excep. acqrit. ar. l.
obligationū fere
§. plȝ. ff. de act. et
oblig. Jas. itē an
directū dñiū acq
ratur pscriptiōe
vide post oēs per
do. Fel. in rubric.
de prescript. in. ij.
col. ver. directum
dñium cum plu-
ribus. col. seq.
d ¶ Sed aliqñ.
Sic summatur.
Homo liber res
sacra vl' litigiosa:
⁊ seruus fugitiu⁹
non potest vsuca-
pi. hoc dicit scđȝ
Areti. Addit ta
men Jason i hoc

summario aliuz casuz notabilẽ.s. qñ instrm est iuratum: qꝛ nõ currit prescriptio vt p Butrig. ⁊ Hostien.i.c. si diligẽti.extra d pscrip.

a ¶ Furtiue. Sic summa vt Aret. hic.

b ¶ Aut.malefidei. de intellectu dicte auten. vide Ang.hic ponentez.xij. notabiles limitatiões quas bene vide.

c ¶ Accipiẽtis. Et est rõ diuersitatis: qꝛ in pscribente requirit ne duz bona fides: sed ⁊ iustus titulus: quẽ hic error impedit: sꝫ in tradente sufficit bona fides.

d ¶ Quod aũt. Summa vt Areti.hic.

e ¶ Reprehẽdere gl. De hac materia vide Ange. hic in versi.in gl. per absentiam.

po.l.j.⁊ hoc in vera seruitute: sed ius ascriptitiũ videt acquiri so-
lo tpis trãscursu.vt videt notari.C.de libe.causa vt liber.sed hoc
nõ est verũ.vt not.C.de ag.⁊ cen.l.cũ sancimus.§.cũ antẽ.Itẽ so-
lo tẽporis trãscursu ⁊ lapsu anni obligatur ⁊ astringit quis reli-
gioni.vide extra.de regu.c.j.⁊.iij.lib. vj. sed homo legitimus effi-
citur per prescriptionẽ.in Spec.de feu.ver.⁊ queritur.cum seq.in
feu.si de feu.fue.contro.c.si quis per.xxx.an.an asit obligetur cu-
rie vel alicui officio per cursum temporis. Non videtur.ff. de de-
cu.l.herennius.de serui.reipu.ma.l. fin. Sed vna curia bene pre-
scriberet personã contra aliaz. C. de decu.si quis decurio.de fun.
reipu.l.eum qui.de cohar.l.si cohartali.Et per hoc videtur qd si
quis religiosus apostatauit de aliquo monasterio qd non possit
vendicari per primum monasterium si in alio intrauerit ⁊ stete-
rit per.xl.annos.secus si remanserit in seculo.vide.C.de prescript.
2 xxx.vel.xl.an.de prescriptione. ¶ † In glos.nisi desinat.in fin.hec
non est bona fallentia: qꝛ si desierit nõ est sacra.⁊ ideo nil agitur
tunc de prescriptione rei sacre.⁊ caue: qꝛ hoc ꝙ hic dicitur intelli
gitur de tali sacra que in nullius dominio est. alꝰ enim q̃uis est
res ecclesie si sit in dñio ecclesie prescribi põt vt in aut.quas actio
nes.C.de sacrosan.eccle.Et vide quod no.ff.de mor.infe.l. longa.
⁊ ad intellectum horum vide quod scripsi.s.de rerum diuisione.
§.nullus.Sed ob. quia decima videtur res sacra : quia eam do-
minus retinuit in signum vniuersitatis dominij.extra de deci.c.
tuas nos.et tamen prescribitur.extra de prescriptioni.c. causam.
¶ Sed dic qd decima nõ est destinata immediate ad seruitium
domini.sed ad vsum deseruientiuz deo de quibus non loquitur
hic: quia illa prescribi possunt.vt.s.dixi. Cur ergo non prescribit
laicus decimam sicut prescriberet aliam rem ecclesie. Posset di-
ci: quia nec possidere potest. extra de decimis. c. causam. sed cur
non eque bene sicut alias res. Respondeo: quia deus specialiter
pro suis seruitoribus decimas retinuit qd nõ reperit de alijs re-
3 bus. ¶ † In glo.qui facit in fi.sed nõ sufficit imo quatuor requi-
runtur.vcꝫ qd apprehensus fuerit ⁊ paratũ se obtulerit pro liber
tate litigare.⁊ diu steterit ⁊ bonafide: vt.ff.eo.si is qui.§.si seruus
vbi videt alia glo.ꝙ hic.Sed dic ꝙ nec illa nec ista penitus vera
est: vnde distingue qd aut fuit diu moratus aut apprehẽsus se p
libero gessit: ⁊ tunc nõ est opus bona fide.imo his cõcurrẽtibus
ex tunc incipit possidere.aut nõ fuit diu moratus: et tũc nõ bene
requirit bonafides.⁊ sic intelligit.ff.de libe.causa.qd antez. ⁊ ibi
no.nec approbo qd gl.no.in.§.si seruus.ff.de acqui.pos.l.iij. vult
ꝙ.l.qd antẽ.loquat quo ad onus probãdi: qꝛ nec onere probãdi
oneratur dñs: nisi diu ⁊c.C.de proba.l.vis.de hoc not.Inn.extra
de ser.nõ ordi.c.ij.Itẽ videt glo.hic in eo qd dicit ꝙ seruus fugi-
tiuus prescribit libertatẽ.⁊ prescribit ab alio.xxx.an.sic cõtra tex.
huius.§.qui dixit.Non tamen illi vsucapio vllo tẽpore ⁊c.sed dic
ꝙ is text.loquit.fm tẽpora iurium.⁊ sua quibus erat incognita
prescrip.xxx.an.vt dixi.s.circa principiũ.vnde text.loquit fm sua
tpa glo.fm iura noua.⁊ nõ idem ꝙ hic.C.de serui.fugi.l.j.de pre-
scri.lon.tẽpo.que p lib.l.j.⁊ sic iste casus quo ad hoc est diuersus
4 a primis duobus: qꝛ in illis nullo tẽpore hic.xxx.an. ¶ † Sunt ⁊
alij casus in quibus nulla currit prescriptio.vt. C. de prescriptio.
xxx.an.l.prescriptione.de agric.⁊ censi.l.cum satis.et.l.fin.de fun.
reipu.l.eum qui.ne rei domini.vel templo.l.j.⁊ de fundis limito-
sis.lib.xj.l.fi.de murile.l.fi.ff.eo.titu.vsucapionem.C.de ope.pu.l.
prescriptio.ff.de via pu.l.viaz publicã.extra.de prescript.causam.
xvj.q.iij.c.põt.⁊.c.clerici.⁊.c.licet.⁊.c.nam liber.extra de prescrip.
cum ex officij.⁊.c.cum non liceat.in feu.de lega.contra.c.j.de pro-
hi.feu.alie.circa principium.de hoc not.j.eo.§.res fisci.extra eo.c.
causam. per Inno.⁊ per Ber.in.c.cum non liceat.nõ tamen tot
casus ponuntur ibi sicut hic posui.

1 ☞ Autentica malefidei.C.de prescrip.longi.tempo. an habeat locum in re mobili.
2 Malafides predecessoris nocet successori vniuersali.
3 Malafides administratoris ecclesie acqrẽtis an noceat ecclesie.
4 Ignorantia iuris an noceat vel prosit quo ad vsucapionem. et numero.5.

a **Furtiue** [a] **quoq.** ¶ In glo.not.ꝙ preualet in fi-
ne.illa põt induci sic : qꝛ actio
mandati que specialiter datur contra procura.⁊ actio tutele que
datur cõtra tutorez preualent magis ꝙ̃ generalis prouisio actio
nis in factũ: sꝫ nõ meruit signari: qꝛ ex eo sunt generalis mãdati
⁊ tutele sicut actio in factũ in presenti proposito. ¶ In gl.sed vi-
detur ibi cũ allegat.l.dolum. imo in singulari plenius distingui-
tur an sit ex causa lucratiua vel nõ: ⁊ an ad agendũ vel defenden
dum: ⁊ an sit reuersura res ad dominuz vel nõ.vt plene notatur.
C.de acqui.pos.l.vitia.sed illa distinctio obtinet vbi successor sin-
gularis agit: secus si conueniat.vt no.in.d.l.an vitiuz.in glo.cum
cõtra me.vnde indistincte nõ obest quo ad vsucapionẽ: nisi vta-
1 tur accesso.eius.vt hic no. ¶ † In fi.eiusdẽ glo.hec gl. videt sup-
b ponere qd aut.malefidei [b].C.de prescrip.longi.tẽpo.habeat locũ
in re mobili.⁊ tñ doc.tenent contra in.d.aut.⁊ est ipsa veritas: qꝛ
malefidei possessor nõ põt alienare quin furtũ ꝯmittat: ⁊ sic res
nõ vsucapit: vt hic.⁊ sic distinctio illius aut.nõ posset locũ habe
re.⁊ sic videt supponere glo.in.d.l.an vitiũ.in gl.cũ cõtra me.i fi.
2 ¶ † In gloss.an ipse heres.in fi.dic plenius.ff.pro here.l.ij.vnde
semper malafides predecessoris nocet successori vniuersali: qꝛ re-
putatur vna persona.vt in aut.de iurein.a mo.presti.circa princi
pium.⁊ bonafides prodest.j.e.diutina.Quid de successiõe in be-
neficio ecclesiastico.Nõ videtur idẽ cũ ille habeat nouo iure nec
causaz habet a predecessore arg.cõtra.extra de deci.c.dudũ.⁊ qd
3 not.Inno.extra de iurepa.cura pastoralis. ¶ † Preterea cũ pre-
latus seu rector qui malaz fidẽ habuerit administrationẽ habe
ret: ⁊ ecclesie dominiũ.vt dixi.s.de re.diuisio.§.nullius.videt qd
illa malafides administratoris et acquirentis que debet nocere
ecclesie debeat semper nocere ecclesie etiã ipso acquirente ab ad-
ministratione remoto.ff.pro empto.l.non solum.§.pomponius.
4 ¶ † In glo.⁊ ita in fi.In solutione horũ contrariorũ sunt gl.va
rie.quandoqꝫ enim dicũt iuris ignorantiã nõ prodesse. imo no-
cere indistincte quo ad vsucapionẽ.ff.eo.si fur.§.j.quandoqꝫ di-
cunt ꝙ prodest ⁊ causat bonafidem.ff.pro emptore.l.iiij.Dy.te-
net indistincte ꝙ nocet ⁊ causat malamfidẽ: vt no.extra de re in
di.c.possessor.Unde potes dicere ꝙ iuris error causat bonã fidẽ
quo ad fructꝰ.ff.de pe.heredi.l.sꝫ et si lege.§.si scire.Sed quo ad
vsucapionem distinguitur: quia aut est error ex parte tradẽtis
⁊ non nocet quo ad hoc ꝙ causet malã fidem: vt hic.aut ex par
c te accipientis. [c] et tunc aut per errorem perueniretur ad prohibi
tum.et tunc causat malam fidem: et vsucapionem impedit.vt di
ctis.ll.aut nõ.⁊ nõ causat malã fidẽ.Nec ob.l.si vir.ff.pro dona.
5 ⁊ no.ff.de iur.⁊ fac.igno.l.in.ignorantia. ¶ † Quidam autem di
stinguere voluerunt an erretur in apicibus iuris vel non.ff.mã-
da.si fideius.§.penul.errans autez in iure ⁊ in facto est honeste.vt
not.in.d.l.si vir.in gl.⁊ in.c.possessor.per.Dy.de regu.iur.lib.vj.⁊
j.eo.§.error.

1 ☞ Possessio an perdat per obliuionem.
2 Possessor si sit presens ⁊ videat aliũ occupare presumit ꝙ deposuerit animũ possidẽdi ⁊c.vide vlterius.
3 Quid si possessor sit presens et nemo occupat nec ipse colit ⁊ fuit per aliqd tempus ꝙ nõ intrauit alius autẽ occupat: an cẽseat occupare possessionem vacantem.
4 Possessor antiquus si vult probare ꝙ nõ habuit animum desinẽdi possidere quando alius occupauit possessionem an debeat admitti.

d **Quod autem.** [d] ¶ Super text. ibi cum dicit tale
ius.i.talis iuris respõsio. ¶ Item
1 ibi cum dicit incuriã.l.non curam.⁊ expone vel pro id est. ¶ † In
e gl.sed hoc in fi.doct.cõsueuerunt reprehendere glo. [e] in eo qd di-
cunt ꝙ per obliuionez non perditur possessio per.l.peregre.ff. de
acquir.posses.quia oblitus non hꝫ animum perdendi ⁊ possessio
non perditur sine animo.vnde dicunt non per obliuionẽ: sed per
negligentiam presumitur depositio animi.⁊ per depositionẽ ani
mi perditur possessio. ¶ Sed si bene aduertas glo. idem intelle-
xisse videtur.dicit enim hic per obliuionem ⁊ depositionẽ animi
⁊c.Sed cum tale tempus remittitur arbitrio iudicis.quid arbi
trabitur iudex.Quidam dicũt ꝙ si quis stetit per annum quod
non operetur in re.vel non vadat et veniat presumitur deposuis-
se animum: ⁊ hec opinio attribuitur Hostien.pro quo bene facit
in feu.si de feu.inter do.⁊ vasal.lis or.c.ij.in fi.sed text.q dicit ali-
quandiu insimul videtur supponere de maiori tẽpore.ff.de dam-
2 no infec.l.si finita.§.non autem. ¶ † Unde dic quod iudex debet
aduertere ad omnes circunstantias. nam si possessor presens sit
⁊ videat alium occupare ⁊ detinere presumitur depositio animi.
similiter si negligat quod alter collectum sine contradictione si-
ne murmure receperit quod deposuerit animum possidendi : et
hoc casu videtur animus sufficere per. d. c. vel si forte non negli-
gat: sed non audet venire ibidem suspicãs se repelli desinit possi-
dere extunc: vt.l.si id quod.§.si.ff.de acquiren.possessio. sed tunc
non occupatur possessio vacans : imo sic suspicatus spoliatur. si
autem esset absens causa necessaria vel voluntaria non presume-
retur in causa modico tempore animum deposuisse. et maxime
si ignoraret occupatam. vel si aliquo impedimento detineatur
quominus vti vel venire possit : imo videtur in casu possessore
absente quando venire non potest vel mittere quod semper pos-
sessionem suam retineat animo : cum in dubio non presumatur
velle quis suum iactare vel delinquere vt.l.cum de indebito.ff.de
probatio.⁊ bene facit.s.de re.diuisio.§.si. cum ibi not. non enim
presumitur relinquere qui venire non potest. ff. de edili. edict. l.
quid sit fugitiuus.§.item ait. Uerius tamẽ videtur quod amit-
tat. non tamen tam breui tempore. ff. de itine. actu.priua.l.j.§.si
quis propter. sicut vbi absens est et venire potuit vel mittere pro
suis rebus gubernandis. nam tunc presumitur deposuisse ani-
mum si aliquandiu steterit quod non venerit vel miserit et forte
3 sufficeret quinquenniũ.argu.ff.de repu.l.vxores.§.fin. ¶ † Quid
autem si sic

autem si sit presens et nemo occupat nec ipse colit nec intrat. et
ita fuit per aliqđ tps qđ non intrauit: deinde venit alius ⁊ occu-
pat. nũquid censet occupare vacantẽ possessionẽ ⁊ presumitur de
sijsse possidere ante. Videretur ꝙ sic propter incuriam ⁊ negligẽ
tiam. vt hic. ⁊ ff. eo. furtum. §. j. ⁊ videtur sufficere biennium. arg.
de nup. l. ij. de omni agro deser. l. qui agros. in hoc tamẽ esset ad-
uertendũ. nam est respicienda rei qualitas. nam in vinea videre-
tur minus tẽpus sufficere ꝙ in nemore. si enim per annũ dimisit
vineã incultã: nec eam vindemiauit cũ faceret alias suas vineas
coli vel vindemiari: cur nõ presumit velle eaȝ desinere possidere.
Sed si steterit per sex vel decem annos qđ non iuit ad syluã: cum
nec ire nec colere opus sit: qr. crescit per se sine cultura sine alia di
ligentia: cur presumeret velle syluã desinere possidere: cuȝ non sit
negligẽtia nec incuria. Item est attendẽda conditio ꝑsone: vt ex
ea presumat animus: vt si consueuerit ita deserere res ⁊ ad alios
trãsire. ff. de repu. l. fi. ff. de re mili. l. non omnes. §. a barbaris. si eñi
sit diligens qui bene curat de alijs: ⁊ vnam vineam incultã dimi
sit per biennium vel circa presumit facilius animus derelinquẽ-
di ꝙ si esset negligẽs qui alias male coleret omnes. Item atten-
dendũ an propter paupertatẽ dimittat: qr tunc non presumeret
ita cito animũ desinẽdi habere. Itẽ est attẽdẽdus mos regionis
4 in cultura. ff. de flu. l. j. §. j. ¶ † Sed qd si antiquus possessor vult
ꝓbare cõtrariũ: vcȝ qđ nõ habuit animũ desinẽdi: an admittet.
Non videtur: qr hec ꝓsumptio est iuris ⁊ de iure cõtra quam nõ
admittitur probatio. C. de proba. l. siue possidetis. cum ibi nota-
tis. ergo non video quid enim si probare velit se coluisse terrã vel
breuẽ absentiam: cur nõ admittet ad talia probanda. ff. de ꝓba.
l. circa. Non videt dubiũ. Sed hoc est dubiũ an probata vel con-
fessata longa absentia vel incuria vel negligentia primus posses-
sor admittat ad probãdũ nõ deposuisse animũ. Et videretur qđ
sic. Nam cum vt dixi in his que animo ꝯsistunt debeat iudex in-
quirere ⁊ audire circunstantias rei vt. d. §. a barbaris. non video
quin vtrãq; partem admittere debeat ad ponendum super hoc
⁊ reprobandũ. ¶ Quid ergo si probet se fuisse ꝓtestatũ nolle de-
sinere possidere per absentiã vel incuriã. Nõ videt qđ sufficiat. ff.
loca. l. cum in plures. §. locator. ff. nau. cau. l. debet. §. item si predi-
xit. Contra. ff. de acqui. here. l. qui in aliena. §. fi. Satis potest dici
ꝙ valeat eius protestatio: maxime vbi causam adijcit iustam: qr
dicit se non posse colere propter paupertateȝ vel alias vel se affu-
turum ex causa. arg. extra quod metus causa. c. j. de spon. cum in
tua. ⁊ ibi de hoc notatur. Forte ideȝ in iuribus vt videat amisisse
possessionẽ qui eis nõ vtitur per negligentiã vel absentiã. ⁊ vide
quod no. Inno. extra de elec. c. querelam. Et per ista posset repe-
riri via ꝙ vix aut nunꝙ res absentis possessoris prescriberet. naȝ
cum vsucapio seu prescriptio incipiat a tẽpore quo primus desi-
nit. ⁊ scđs incipit ciuiliter possidere: vt plene notat Dy. extra de
re iudi. sine possessione. ꝓpe fi. li. vj. ff. eo. l. sine. ⁊ primus non desi-
nat ꝙdiu durat animus possidẽdi. ⁊ de hoc cõstare põt per mo-
dum premissum. sequit ꝙ nunꝙ cõtra talem absentẽ prescribat:
intellige tñ vt scripsi. j. per quas ꝑso. §. de his. in fi. ¶ Scđm hoc
ergo intellige gl. ⁊ doc. iuris ciuilis ⁊ canonici q nec in quoq; iu-
dicẽ instruxerũt. ⁊ vide alios modos qbus dicit vacua possessio
5 in. l. conquerebat. ¶ † In gl. s. x. vel. xx. an. in fi. ex quo est extracta
aut. malefidei. C. de prescrip. xxx. vel. xl. anno. Et caue: qr primum
qđ hic dicit gl. non est verum: vcȝ ꝙ huiusmodi possessio sit vio-
lenta: qr dicit in. l. cõquerebat. Qui vacantẽ possessionẽ occupat
vt predonem intelligat debet intelligi quo ad hoc vt ei competat
remedium illius. l. qđ operat eundem effectuȝ quo ad restitutio-
nem sicut si esset predo: nõ quo ad vsucapionẽ seu quo ad alia. vt
ibi no. als. illa. l. multas. ll. corrigeret qđ non est dicendum et hoc
vult dicere gl. C. de acqui. pos. l. vitia. que dicit ꝙ clãdestinitas nõ
est vitium reale. ⁊. j. eo. §. nouissime. ⁊ certũ est talẽ occupantẽ esse
clandestinũ vnde notãter tex. dicit in. d. l. cõquerebat. vt predonẽ
non dicendo eum verũ predonẽ. ⁊ eodẽ modo corrige glo. que est
huic similis. ff. eo. l. sequit. §. item si occupaueris. scđm aũt. d. glo.
verum est concurrentibus duobus que sunt in illo aut. als obti-
net is. §. ¶ Sed quid si ergo emi a malefidei pos. bonafide: ⁊ ven
didi alij bonafide ⁊ sic ego ⁊ ipse eramus bonefi. pos. sed primus
venditor malefi. an prescribatur res. Et videtur ꝙ sic. quia mala
fides non est vitium reale. vt in. d. l. vitia. ¶ In fi. tex. ibi cum di-
xit nec cui longua. id est longe possessionis effectus qui aufertur
si in vitium furti rei caderet vel violentie.
1 Res aliqua si surripiatur causa vsus tantum an cadat in vi-
tium furti.
a **Aliquando.** ¶ In glos. vel quasi. in fin. ⁊ hoc[a] vbi
debitor surripuit als si extraneus. vn-
de dic ꝙ aut dedit rem suam pignori: et tunc si ipsemet suscipiat
non incurrit vitium. vt in. §. si rem. hic alleg. si alius incurrit opȝ
ꝙ veniat in potestatem debitoris: nec sufficeret quod creditoris.
vt. d. l. sequitur. §. qđ autẽ aut alienã: ⁊ tũc aut ipse debitor surri-
puit oportet venire: vt in potestatem creditoris. vt. l. fi. ff. pro solu.
aut extraneus: ⁊ tunc in potestatẽ domini per. §. qđ autem alleg.
¶ Quid autem si in penaltimo casu veniret in potestatẽ domi-
1 ni ⁊ non creditoris. Videtur sufficere per. §. quod autẽ. ¶ † Sed
quero an si res surripiatur gratia vsus tantum: an cadat in vi-
tium furti. Et non videtur cum talis fur non intendat rem lu-
crari: et ita non committit furtum. vt. s. §. item si is. nec priuat
possessione cum hoc non intendat. ff. de acquirend. possessio. l. si
rem quam. sed contrariũ potest dici: quia nedum vsus imo ipsa
res estimatur ꝙuis gratia vsus furtum fiat. ff. de fur. qui iumen-
ta. de conditio. furti. qui furtum. et pro hoc bene facit. ff. eo. l. se-
quitur. §. labeo. ibi enim seruus furabatur: vt vteretur tanꝙ pe-
culio tantum nõ vt rem lucrifaceret. ⁊ tamẽ in expellente qui in-
tentabat tantum vti ad tempus ⁊ non acquirere possessionem:
secus esset. ff. eo. l. non solum. §. si dominus. ⁊. l. sequitur. §. si tu me
vi. ⁊ facit. ff. de acqui. re. do. l. bonefidei. C. pro emp. l. si partem. vi-
de qđ ibi scripsi in glo. vel quasi. in fi. Fallit ea. l. §. si rem. versic. fi.
1 Res fisci quando prescribi potest vel non.
2 Ecclesia quanto tempore prescribat: vel cõtra eam prescribatur.
Res fisci. ¶ In glo. scilicet triennio. ibi cum alleg. C.
ne rei dominice vel tempo. illa est contra qr
ibi dicit multo tempore: sed specialem casum continet: vt ibi no.
¶ In ea. glo. cum allegat hec constitutio innouat constitutionẽ.
circa medium. de hoc plene dic vt not. dicta. l. fi. ⁊ autenti. ibi po-
sita. ⁊ vide que ibi scripsi. ⁊ quod not. Dy. extra de re iudi. c. pos-
sessor. ¶ In eadẽ glo. ibi. cum allegat. l. bonefidei. C. de prescript.
xxx. an. l. sicut. ¶ In fi. eiusdem glos. vide alios casus. s. §. sed ali-
1 quando. ¶ In glos. scilicet triennio vel. x. in fin. glos. † Dic ple-
b nius:[b] quia aut queritur de iuribus concernentibus statum im-
perij ⁊ superioritatem ⁊ tributorũ prestationem ⁊ non currit pre
scriptio temporis cuiuscunq;. C. de prescripto. xxx. an. l. competit.
extra de prescript. cum ex officij. ⁊. c. cum non liceat. Aut de alijs:
⁊ tunc aut de quesitis aut querendis. primo casu habet locum
prescript. xl. an. regulariter. vt. l. omnes. C. de prescript. xxx. vel. xl.
an. ⁊ hoc in casibus in quibus currunt prescriptiones triennij. x.
xx. xxx. an. contra alium. nam in alijs in quibus minora tempora
specialiter statuuntur. illa seruantur in fisco que in alijs vt in tem
pore ad appellandũ in redhibitoria et in minoribus prescriptio-
nibus. argumẽ. ff. de diuersis et tempo. prescriptio. l. in omnibus.
item hoc est verum: nisi reperiatur aliud tempus specialiter in
casibus specialibus in fisco statutum quod quandocunq; reperi
tur. vt. C. de fun. rei priua. eum qui. ff. si de fun. patri. l. fi. de decu. l.
eum qui. de sen. in fiscum la. non retractan. l. j. in quibus casibus
fallit ⁊ in casu dicte. l. j. ne rei domini. vel tempo. in secundo casu
vbi tractatur de acquirẽdis. distinguitur an quis possidet cum
titulo ⁊ prescribit rem mobilem triennio rem immobilem. x. an.
vt hic in secundo dicto. ff. eod. ꝙuis. nec approbo quod glo. hic ⁊
ibi dixit de. xx. an. quia fiscus debet semper presens reputari. C. de
qua. prescript. l. j. cum ibi not. Aut sine ti. ⁊ tunc aut fiscus admit
titur contra ius commune: et tunc si possessor tempus vult com-
putare ⁊ tempore quo bona fuerunt renunciata prescribit qua-
driennio si a tempore quo fiscus incipit ius habere. xx. annis. vt. l.
intra. hic allegata. ff. de iure fisci. l. j. §. prescriptio. si de iure com-
muni admittatur videtur quod. xl. an. vt. l. omnes. hodie vero sta
tuitur aliud tempus in acquirẽdis quo ad ecclesias. extra de pre-
2 scriptio. c. fi. lib. vj. ¶ † Vel verius dic: vt ibi non statuitur aliud
tempus: quia ibi loquitur in his que erant ecclesie quo ad dire-
ctum dominium: vt que ab ea tenebantur et que ecclesia petit vt
sua: ⁊ iam sibi consolidata per promissionẽ vnde non est mirum
si sit necessarium tantum tempus ad eam excludendam sicut in
re sua in qua habet directum dominium ⁊ vtile. extra de prescri-
ptio. c. auditis. in fin. sed secus in re que a fisco tenebatur ad cen
sum emphyteoticum vel fundum: vt hic. ⁊ ideo videtur qđ si res
teneretur a fisco ad homagiuȝ vel sensum quod requireretur pre
scriptio. xl. an. nec sufficeret. xx. ⁊ secundum hoc concordare vide-
rentur iura canonica ⁊ ciuilia. et tamen text. ibi dicit contra li-
cet leges humane ⁊c. sed intellige quod ibi dicit. videantur ⁊c. ad
veritatem tamen aliud non statuunt in hoc casu quem etiam nõ
prouiderunt cum feudalia et censualia essent antiquis legum la-
toribus incognita: imo et emphyteo. j. loca. §. adeo. sed ex eo ꝙ ge
neraliter statuerant tempus. xx. anno. videbantur statuisse: et in
isto casu. sed nõ est sic cũ sit alia ratio in eo. De rebus autẽ publi.
distinguit: aut sunt vere publice totius populi: aut vnius primo
casu nullo tẽpore prescribunt. secundo prescribunt. xl. nisi in qua-
tuor casibus quibus centũ an. spatium requiritur. vt. C. de sacro-
san. eccle. l. fi. de prescriptio. xxx. anno. l. omnes.
Nouissime. ¶ In glo. vel quasi in fi. de hoc not. ple-
ne in. l. vitia. C. de acquir. pos. ⁊ adde qđ
scripsi. s. eod. §. furtiue. et pauca sunt vere realia: nisi vi possessa
furtiua: et data contra. l. iuli. repetundaruȝ. sed quasi realia sunt
quando inhibetur vsucapio propter fauorem persone: vt pupilli
⁊ fisci. vide plenius ibi. ff. eo. l. vbi. §. fi.

a ¶ Et hoc. ideȝ
tenet Angel. hic.
Item quid si res
sit surrepta vsu-
fructuario. item
bone fi. emptori
vide hic ꝑ Ang.

b ¶ Dic pleni⁹.
Tu potes distin
guere. vt Angel.
quem vide hic.

1 Error iustus vel iustissimus quis dicatur in acquirēte rem aliquam.

Error. In gloss. de errore. ibi cum allegat. l. nunq̄ dic plenius. s. e. furtiue. Prope finē eiusdē gl. ibi cum allegat. ff. pro empto. l. ij. dic plenius. s. eo. celsus. vbi dicit gloss. q̄

1 in alijs sufficit iustus i emptore iustissimus. †Sed pro deo dic mihi quid est iustus error et quid iustissimus. Glo. dicit q̄ est iustissimus in alieno facto quo ad emptionem. Sed in alijs contractibus quicunq; reputatur iustus: etiā cum causa tali quali. vt no. ff. pro so. l. iij. in glo. alias nō sed hoc nō videt procedere: q2 si in alieno facto est iustissimus: ergo videt q̄ in suo sit iustus qd nō videtur verū: imo est supinus. vt. ff. de acqui. here. l. cū falsum. de iur. et fac. igno. l. plurimuz. Unde melius videt qd in quolibet cōtractu requirat iusta causa erroris: sed i emptiōe iustior et maior.[a] et sic loquitur hec glo. que melius loquitur q̄ di. l. celsus. Et est iustus si forte pcura. vel seruus dicat domino rem sibi donatam fuisse vel al's acquisisse vel forte alius cui credendum sit. vel si dicatur res legata per aliquos de testibus testamenti: et post apparet testamentū nullum. vnde quecunq; causa sufficiens admouendum animum ad credendū facit reputari iustū errorez. si autem non esset sufficiens secus. Verbi gratia. Si seruus vel procura. dicerēt dn̄o donatū sibi equū ab auaro potente cui nil deseruierunt. et nullā causaz proponant cur dare deberet vel aliud qd nō est facile credendum: sed in emptione requiritur causa sufficiētior: vnde vbi non sufficeret si crederet simpliciter dicto familie: nisi interrogaret causam et modū: vel nisi videret instrumentum emptionis vel audiret testes. ita q̄ quilibet cōstans et diligens indagator hoc deberet credere: et sic debet intelligi. l. qd vulgo. ff. p empto. et hec arbitrio iudis committunt qui hec et alia que mouere possunt debet indagare et aduertere. et pro hoc facit. ff. eo. iusto. §. filius. i fi. vnde q̄uis gl. exponat ibi nō leui. idē si leui et c. tu dicas q̄ nō idem in emptione per predicta: et sic debes intelligere opi. gl. Jac. tamē de ra. in. d. l. celsus. dicit q̄ quicunq; error cū bonafide causat vsucapionē per. l. hominē. ff. pro suo. excepta venditione in qua requirit iustus. ff. pro emptio. l. qd vulgo. et respōdet ad. l. celsus. que videtur cōtra eum q̄ ibi quos. l. celsus reprehendit dicebāt duo. primo q̄ errans vsucepit pro suo. secūdo qd etiā illo titulo quo putabat verū: vt pro donato pro legato. et in hoc vltimo reprehendit eos non in primo scd̄m eum opi. glo. videt secunor: q2 leges quasi vbiq; loquunt de iusta causa erroris neduz in emptione: imo in alijs. ff. eo. l. non solū. §. qd vulgo. versic. hoc amplius. eo. tit. l. iusto. in prin. et §. filius. Preterea est hic expressum. et C. pro dona. l. fi. Nec ob. l. hominem. q2 intelligitur vbi fuit error iustus: q2 credebat sibi deberi ex causa hereditaria vel ex cōtractu procura. vel serui: al's non vsucaperet cum non posset habere bonamfidem. ff. pro. emp. qui fundū. §. seruus. item intellige qd quando error est sufficiens ad parandu3 vsucapionem qd est opus traditione vel eo qd pro traditione habetur: vt plene no. in l. celsus. sed quid si traditio non intercessit. credebatur tn̄ interuenisse iusto vel iniustiore errore. glo. dicit dubitatiue quod sufficit. Jac. de are. reprehendit eam ibidem: q2 si dominium non transfertur sine vera traditione ergo nec causa vsucapiendi. ff. de contrahen. emptio. l. clauibus. sed Dyn. tenet ibi cum glo. et videtur expressum. ff. eo. l. iusto. §. filius. in. ij. dicto. Nec ob. ratio Jaco. q2 procedit ex falsis. vt patet. ff. de acqui. pos. l. fundum.

Diutina.[b] In glo. vt continentur. in fin. iunge. s. eo. §. furtiue. dic vt ibi. et. ff. de acquiren. pos. l. pompo. §. cum quis.

1 Procurator rerum imperialium dicitur procurator fisci.

Edicto.[c] †In glo. vt a procura. imperialium rerum qui procur. fisci vocatur. vt. l. bene a zenone. §. j. In glo. scilicet a fisco ibi cum allegat. C. si aduer. fiscum. l. fi. itē obtinet hec. l. vbi fiscus ignorans ius tertij alienat secus si sciret. vt not. C. de ven. re. fisc. cum pri. com. l. j. libr. x. et hoc vbi alienaret cum causa sufficienti et reipublice euidenter vtili. ff. de euict. l. ex mille. de rei vendicatio. l. item si verberatum. §. si forte. item nō obtinet vbi princeps habet aliquod ius in re: quia tunc illud solum videtur alienare non ius tertij nisi exprimat. C. de loca. predi. l. fina. ff. de lega. j. si domus. §. fina. sed quia nihilominus hec lex est iniqua nō videtur obtinere de iure canonico. xvij. q. ij. quicunq;. item non obtinet etiam de iure ciuili in rebus in quibus non cadit commercium. C. de libe. causa. l. nō ideo. In eadem glos. cum allegat. l. quero. ff. de interdi. glos. dicit forte: quia nonnulli dixerūt quod statim cadit per. l. imperator. ff. de publi. hoc tamen approbatur. C. si propter publi. pen. l. j. In glo. ff. de petitio. here. in fi. he solutiones non videntur bone: q2 secus in vniuersitateq3 in re singulari vbi ipsa vniuersitas petitur. Unde dic q̄ non obtinet hec lex vbi creditores agunt contra illum qui emit hereditatem: quia fiscus non videtur vendidisse vel alienasse nisi ius suum. et sic intelligitur. C. de rei vendi. l. j. sed vbi ipsa hereditas petitur tota. secus erat de iure. ffo rum. et secus de iure codicis. Et ideo melius videtur dicendū qd illud vetus hoc nonum: q2 de iure fforum. huiusmodi prescriptio erat incognita sicut et multe alie vt scripsi. s. eo. circa prin. sed hodie redditur per ius canonicum ad ius vetus vt dixi et c.

De donationibus. Rubrica.

1 Donatio vt valeat quinq; requiruntur.

Tex. cōtinuat hanc rubricā. est et aliud et c. Et no. q̄ quidā habent super rubrica talē gl. donatio est quedā liberalitas que nul

1 lo iure debet. pro qua. ff. eo. l. donare de re iudi. l. donari. †Ut aūt hoc plenius videas scire debes qd ad hoc q̄ donatio posset dici vera et proprie donatio quinq; requirunt. Primo q̄ fiat pure et mera liberalitate: et sic q̄ donatari9 nō sit astrictus ad aliqd dādum vel faciendū. ff. eo. l. j. et. l. hoc iure. Scd̄o q̄ nō detur ob causam. C. e. l. fi. Tertio q̄ sit libera vo3 q̄ donans nō sit obligat9 ad dandū aliquo vinculo inducente actionē vel impediente repetitionem: q2 si al's esset vinculū quod actionē induceret vel repetitionē impediret: vt q2 erat obligatus ad antidora: vel confessus fuerit accepisse pecuniā quā non receperat. et erat intra bienniū. nō impedit retro quin esset vera donatio. sic itellige. ff. e. l. hoc iure. §. si quis seruo. et. l. donari. ff. de re iudi. et ibi de hoc. Quarto q̄ sit absoluta sine aliqua repetitione. ff. eo. l. senatus. §. j. Quinto q̄ fiat inter viuos. vt. j. e. §. alie. et hec cōsueuerūt poni in instrumentis literis donationum et bene et hec faciunt ad questionē de illo qui donauit seu vēdidit omnia que ti. donationis acquisiuerat a sempronio qd nō videatur dedisse: nisi illa que data ei fuerunt vera pura et simplici donatione: cū verbum donationis proprie sumptum plus importet. et de hoc solum predicetur per prius. et ideo sic videtur recipiēdum. ff. si ager vecti. l. j. et bene facit. ff. pro socio. l. ij. §. de illo. et. ff. e. l. ex hoc iure. §. j. et sic non veniunt donata ob causam quod potest esse verum: nisi appareret aliud vel cōiecturas vel als vt quem forte non acquisiuerat titulo donationis a sempronio nisi ob causam. ff. de lega. j. si quando. C. de inoff. testamen. si quando.

1 Donatio an et quando possit fieri nudo pacto.

1 **Est et aliud genus.** †In glo. scilicet de iure ciuili. ibi cū alleg. §. de cōstituta.[d] hec allegationes faciunt per cōuentionem. nam. §. de constituta pecunia probat quod stipulatio fit de iure ciuili. vt. l. si quis argētū. C. de dona. quod hodie pacto contrahitur vide. j. eo. §. perficiuntur. In glo. scilicet large ibi continentur nam sub donatione intervivos continentur multo largo sumpto vocabulo. ff. cod. l. j. In gl. ibi cum allegat. j. de leg. in prin. ff. de leg. iij. l. legatu3 est donatio. In glo. l. instantis. in fi. et. l. heres meus. §. j.

1 Donatio causa mortis qualiter cognoscatur a donatione inter viuos.

Mortis causa. In gl. j. si moriatur in fi. hec gl. multas h3 similes. nam ibi not. C. eo. l. fi. ff. eo. l. mortis causa. §. titia. ff. de except. do. l. apud cel. §. iu

1 lia sed contra no. ff. sol. matri. l. que do. de do. prele. l. seia. †Dicas q̄ aut donat simpliciter absq; eo qd fiat mentio de morte ex tunc in omni dubio est donatio inter viuos nec distinguitur an esset euidens periculū vel non. et hoc dicit. d. l. seia. §. fi.[e] Si autez fiat mentio mortis et post mortem confertur vel per conuentionem vel alias presumitur donatio causa mortis. Et ideo credo si nulla fieret mentio mortis: si tn̄ de natura contractus omnis referretur post mortem donantis: vt. l. seia. de do. prele. argu. ff. de lega. ij. cum pater. §. mater. et facit. d. iul. ibi enim ex eo q̄ volebat vxorem habere conferebatur in tempus mortis de natura donationis inter virum et vxorem. et. d. l. seia. in prin. ff. eo. et s̄m hoc est intelligenda. C. de cōtrahen. et cō. stipu. l. scrupulosam. et. j. de inuti. stipu. §. post mortem. quando quis stipulatur ex alia causa q̄ donationis: alias si donationis. dic qd valet stipulatio vt donatio causa mortis: non alias. et hoc innuit. d. l. scrupulosam. in fi. cum dicit pro tenore contractus vel testamenti et c. et hoc vult dicere. §. et in summa. j. et si recte intelligas. et hoc nisi cōtrarium exprimatur per contrahentes. vt. s. in rubrica dixi. In gl. q2 voluntas. in fin. hic non videtur perpetua ratio: q2 quando datur ob causam impeditur quandoq; peniten. repetitio. vt. l. si pecuniam. eo. titu. et ibi plene not. quod non est trahendum ad do. causa mortis. sed tamen est argumentatiua. vt. d. l. senatus. §. j. in fi.

1 Legatum est liberalitas.

2 Substitutio an et qual'r fieri possit in donatione causa mortis.

3 Interdictum quorum legatorum datur pro legato non pro donatione causa mortis.

1 **Hec mortis causa.** †In glos. j. donatio ibi cum dicit liberalitas. Sed certe legatum est liberalitas. ff. de legatis primo. lege legatum est

[a] Iustior et maior. Adde Albe. de rosa. in. l. si existimās. C. pro soc. eūdez in. l. error. et i. l. cū qs. C. de iu. et fac. igno. et Bart. in. l. celsus. per istum al. leg. C. de vsuc.

[b] Diutina. vide que not. Angel. super hoc. §.

[c] Edicto. Super hoc. §. recurre ad Angel. et Christopho. hic multa et plenius loquentes.

[d] §. de cōstituta. Inquantum hec gl. vult dicere q̄ dōatio pōt fieri nudo pacto. hoc etiaz itelligit Ange. et Christo. in donationibus causa mortis de quo p ipm Ang. in. §. i personaz. j. de actio. et Christopho. j. eo. i gl. manifestauerit.

[e] l. seia. §. fi. dicit hic glo. q̄ donatio cā mortis d3 exprimi: alias nō est do. cā mortis. hoc intelligit verū nisi ex coniecturis appareat eum velle donare cā mortis quas ibi ponit gl. Jas.

legatū est deliberatio.vn̄ collige insignia ex his q̄ notantur.j.gl.
ij.¶ In gl.fere dicit ibi cum allegat.ff.e.senatus.§.fi.dic ibi ple
ne.¶ In ead.glos.ibi cum allegat.j.de lega.in princi.hec etiam
nō dicitur bona legatum qn̄q; traditur a defuncto.ff.de lega.ij.
l.lucius titius.⁊ not.e.tit.l.legatū est quedā.in fin.glos.sed potes
dicere ꝙ q̄uis tradatur a testante semper videtur ab herede ꝑ
ficisci.ff.ad.l.fal.l.cū quo.§.fi.nō sic in donatiōe causa mortis in
qua donans obligatur.vt.j.statim no.vnde in donatione cōtra
hitur cum testante:in legato quasi cōtrahitur cū herede.¶ In
a ea glo.ibi obligatur donās [a] vt post mortem soluat nisi al's actū
sit.ff.eo.l.mortis causa donatio.sic ⁊ in.l.vt debitori.⁊ not.ff.eo.
2 ti.l.nō videt.¶ † In ea.gl.ibi cum allegat.l.vt heredib9.vult di
b cere gl.ꝙ in donatione causa mortis non pōt substitui [b] sine pro
missione substituto facienda in legatis.⁊ hoc idem videt tenere
C.eo.l.fi.sed hoc verum est directe sed per fideicōmissum potest.
ff.de le.j.cum pater.§.eorum.l.seia.de do.pre.et ideo absens po
test substitui ꝑ fideicōmissum ſm Dy.in.d.l.si cui.⁊ sic intellige
C.eo.l.j.cum ibi notatis.¶ In ea.gl.cum allegat.§.in extraneis
hoc non est verū.⁊ ibi dicam.⁊ no.ff.eo.l.in morte.de here.isti.si
3 seruū.§.in extraneis.¶ † In fi.eiusdē glo.Azo.in ti.s̄.quorum
c leg.hoc tamē nō est verum: [c] imo datur saltē in eo quod est vltra
falcidiam sed in hoc differunt:quia quorum legatorum dat ad
reuocandum totum legatum:sed non ad reuocandam totā do
nationem causa mortis:sed illud tātum quod est vltra.⁊ ita no.
ff.quorū leg.l.j.§.si quis ex mortis.in gl.pōt vtiq;.¶ Itē est alia
differētia:q2 donatio causa mortis nō pōt repudiari:legatū sic.
ff.de leg.ij.l.cum pater.§.mater.⁊ ibi no.quod pōt esse veruz vbi
fuit factio vel per stipulationem:secus si valeret vt fideicommis
sum nisi agnouisset post mortem:vt.ff.de bo.li.l.si vero.§.sz mor
tis.¶ Item datur alia differentia:q2 legatum inter absentes sz
donatio causa mortis a presente p̄senti.ff.eo.l.iter mortis.sz hoc
verum vt valeat iure donationis:sed vt valeat iure fideicōmissi
potest fieri inter absentes.ff.de leg.ij.l.miles.⁊.l.cum pater.§.do
nationis.⁊ sic intellige quod no.Azo in summa qui dicit ꝙ va
let ex nuda pollicitatione:quod verum est vt valeat iure fideicō
missi.⁊ de hoc scripsi.C.de iure do.l.ij.⁊ vide.j.proxi.§.Quidaz
dixerunt ꝙ sit opus traditione.vt.l.papi.ff.de do.inter virum ⁊
vxorem.Uerius dicitur contra.ff.de pub.l.ij.⁊ ibi not.¶ Item
intellige ꝙ hic no.ꝙ tempus mortis inspicitur quantum ad do
natarium:sed quantum ad donantem inspiciuntur duo vt in le
gante.ff.de leg.iij.l.j.§.j.quia cum habeat instar legatorū ⁊ regu
la catoniana locum habeat vbi est defectus ex parte legantis se
quitur qd̄ impediat donationē causa mortis sicut legatuz:⁊ sic
reproba quod not.in.l.in mortis.⁊ doc.ibi etiam reprobant.

1 ☞ Donatio an valeat facta per verba futuris temporis.
2 Quid si quis dicat dabo tibi talem fundum tu vero acceptas gratias agendo:an valeat donatio.
3 Donator an teneatur precise rem tradere.
4 Donator an teneatur de euictione.⁊ nu.5.

1 **Alie.** ¶ † In glo.manifestauerit.in fi.glo.hec glo.nō vide
d tur procedere [d] in eo quod valet donatio ꝑ verba da
bo:quia iure pacti valere non potest cum non fiat pactū per ver
ba de futuro:vt hic notatur.⁊ in.l.tale pactuz Item nec iure sti
pulationis:quia non precedit interrogatio.ff.de verbo.obli.l.j.
Preterea videtur simplex pollicitatio que nō obligat.ff.de pol
lici.l.j.Preterea nullus contractus perficitur nec ille per verba
de futuro.si enim promisi mutuare non mutuo:vel si promisi vē
dere non vendo.ff.de actio.empt.l.si sterilis.§.fin.si certum pe.q
pecuniam.⁊ testator non videtur vendere qui damnat heredem
vendere.ff.de lega.j.si equo.de lega.ij.si cui.de lega.iij.qui concu
binam.§.si fundus.vnde in.§.stipulatio.fuerunt verba de pre
senti.nam ibi precessit interrogatio que non potuit esse alia q̄
per hec verba promittis te daturum.et respondes bene.ista sti
pulatio ⁊ promissio erant in presenti de re in futurum danda.et
ideo bene aduerte ꝙ donatio nō potest fieri per verba de futuro
quin sint aliqua verba de presenti vel expressa vel subintellecta.
vn̄ si te interrogem.promittis te dare vel daturum mihi.x.⁊ tu
r̄ndeas promitto.appareat quod est promissio de presenti.vel si
sic dicam.dabis mihi.x.⁊ tu respondeas dabo.non est dubium
quod est stipulatio ⁊ valet ⁊ est expressum.j.de verbo obli.circa
prin.Nam sunt verba equipollentia presenti.nam interrogādo
dabis est perinde ac si diceret.promittis ꝙ dabis.Unde precedē
te interrogatione valet sine dubio.sed si nulla precederet:tūc nō
videtur valere cum pactum non fiat per verba de futuro.⁊ sic vi
detur quod glos.possit saluari quia alias esset sibi contraria.
2 ¶ † Quid ergo si quis dicit ego dabo tibi talem fundū.⁊ tu ac
ceptas dicendo magnas grates.non videtur valere donatio ſm
promissa:quia nō donat in presenti:nec in pactum donationis
presentis:sed de facienda in futuruz:⁊ istud pactum videtur nu
dum.nā.l.si quis argentum.loquit qn̄ per pactum donat i p̄nti.
sed in secundo casu qs nō donat.sed se daturū paciscitur i futu
rum:ideo nō valet donatio nec vt forte pactum efficax ad agen
dū:vt det:q2 nudū de iure ciuili.secus forte de iure canonico quo
agitur ex pacto nudo:vt.c.antigonus.extra de pact. ſz illud ius
potest esse vera opi.Hostiē.qui post hāc gl.dixit ꝙ nō refert vtrū
donatio fiat per verba de p̄nti vel de futuro:vt no.in sum.eo.tit.
circa finem.Uel verius dic nō esse veram.q2 tale pactū nō causat
donationē qd̄ ipe cōcludere vult.Sed bene verū est qd̄ ex tali pa
cto pōt agere:vt det sicut qn̄ per stipulationē promittit dare.j.de
act.§.appellam9.⁊.§.sic itaq;.caue q2 qn̄ sit donatio ꝑ v̄ba de fu
turo in casu quo agi pōt nō agit simpliciter vt res tradat:sed vt
res donet.⁊ ex cā donationis tradat rē.ff.de cōtrahen.emp.l.qui
fundum.C.de pac.inter emp.l.ij. Uel forte pōt dici ꝙ etiā in pre
dicto casu agitur vt rem tradat ⁊ agitur ad hoc ex stipulatu vel
certi condi.non ex lege:vt potest colligi ex.l.si quis argentum.§.
finaūt.hic minime.⁊ hoc.§.¶ Sed an illud quod hic dicitur vi
delicet qd̄ agatur ex pacto obtineat in donatione ob causam.Ui
det ꝙ sic.C.de dona.ante nup.l.non veterum.⁊ idē videtur in do
natione.causa mortis vt dixi ꝑxi.§.⁊ not.ff.de leg.ij.l.cum pater.
3 §.meuio.¶ † In glo.ex hoc verbo.ibi cum allegat de acti.emp.l.
j.dic vt ibi.⁊ videbis.j.de contrahē.emp.§.pretiū. quicquid tn̄ ⁊
in venditione sit ⁊ donatione vr̄ expressum qd̄ teneat rem precise
tradere si eam habet in feu.si de feu.cōtro.fue.c.si facta.⁊ facit.l.
si qs argentū.⁊ quod hic dicitur necessitas ⁊c. ¶ In eadē gl.in
fi.hec est cōmunis opi.glos.vbiq;.⁊ forte fuit ratio sic opinandi:
quia vbi traditiōe nulla fuit obligatio:idcirco causa vel obliga
tio super euictione non habuit super quo fundaretur : sed vbi a
e promissione secus.sed hec ratio non placuit [e] Iaco.in dicta.l.j.de
iure dotium. quia donatio non fit sine verbis:nisi inter mutos.
constat autem ꝙ per verba contrahitur obligatio. vt hoc.§.⁊.l.
si quis argentum.q̄uis tradendo proferēdo.Unde si quis equū
tradendo venderet ⁊ vendendo traderet:quis dubitaret obliga
tionem nasci.Traditio enim non tollit:imo validat cōtractum
⁊ obligationem:imo vestit pactum.vt videbis in materia obliga
4 tionū.¶ † Et ideo videtur concludere indistincte ꝙ donator nō
teneatur de euic.nisi expresse promiserit.C.de euict.l.ij. ⁊ hec opi.
placet mihi.nam omnes tex.dicunt non teneri. ⁊ est diuinare eis
imponere quod loquantur vbi a traditione inceperit.vt.d.l.ari
sto.ff.de edil.edi.l.ad res donatas.si fa.fur.fe.di.l.quot.§.finautē.
C.de fal.l.⁊ si a te.⁊ videtur expressum.ff.de ver.ob.l.iul.§.q fun
dum.in fi.ibi enim incipit a precedēti cōuentione.⁊ tex.supponit
non agi:imo dicit traditiōe reū protinus liberari.Nec ob.eo.tit.
l.vbi autē.ff.de sol.l.si rem.q2 intelligitur vbi ex aliqua cā onero
sa fuerat ꝑmissuz dari:quo casu pōt agi de euictiōe hodie.Pet.
de bel.perti.tenet opi.glo.in.d.l.j.sed cōferens beneficiū vr̄ teneri.
extra de prebē.c.cū ſm.⁊.c.inter cetera.itē dn̄s qui confert vel dat
5 feudū.in feu.si de feu.vas.ab ali.interpel.fu.c.j.¶ † In glo.per cō
di.hoc verum vbi fit donatio per pactū:sed si per stipulationem
agitur ex ea vt.s̄.scripsi. ⁊ probatur in.l.si quis argē.§.finautem.
¶ In ea glo.ibi cū allegat.l.eum q.plenius eo.tit.l.in edibus.§.j.

1 ☞ Insinuatio donationis qualiter ⁊ coram quo fieri debeat.
2 Donationes facte coram custodibus sigillorum autenticorum: an habeantur pro insinuatis.

1 **Et cum retro.** ¶ † In tex.solidus idē est ꝙ aure9
j.de pe.te.liti.§.pe.¶ Quid autem
fuit ⁊ quātum valet de moneta currente. vide.s̄.de attili.tuto.§.
nos autem.¶ In glo.j.in scriptura.in fi.cum dicit publi.non in
telligas notariorum ⁊ tabellionum:sed illorum que sunt . vt.l.in
hac.vnde non sufficeret facere coram notario.imo confectum in
strumentum super donatione per notariū debet donans deferre
f ad iudicem: [f] ⁊ ei insinuare etiā post contractū perfectū.C.de do
na.ante nup.l.fin.§.j.⁊ iudex debet recipere ⁊ videre in actis seu
in papyro curie reponere instrumenti tenorē ⁊ diem insinuatio
nis:⁊ dare literam de hoc parti si hoc requirat: nullū autem de
cretum interponat:nec aliā informationē faciet.hoc potes colli
gere in.l.hic alleg.⁊.C.de offi.iudi.alex.l.j. ⁊ potest hmōi insinua
tio fieri coram quocūq; iudice ⁊ corā alio q̄ vbi res sunt posite.
vt in.l.in hac.Nec obst.l.si predium.C.de predi.mi. vt ibi scripsi.
2 ¶ † Quid ergo dices de donationibus que fiunt hodie corā au
ditoribus sigillorū autenticorū qui cōficiunt de donationibus li
teras quas presentāt custodib9 sigillorū ⁊ eas faciūt sigillari:nū
quid habent pro insinuatis.Et promptuz est dicere ꝙ non:si cu
stos nō habeat iurisditionē per.ll.predictas.sed si iurisditionem
habent de consuetudine custodes sigillorz regis in pluribus lo
cis videret sufficere per.d.l.vnicā. ¶ Uerius tn̄ est qd̄ non suffi
ciat:nisi ipse donata.insinuet. vt.l.in hac. oportet ergo ꝙ sit pre
sens coram iudice ad instar emācipati.C.de eman.lib.l. iubem9.
⁊.l.fi.vel forte procu.ad hoc constitutus cum non reperiatur cau
tū de contrario.¶ Sed quid si in litera contineatur qd̄ donans
confiteatur donationē insinuatam solēniter:nō tn̄ alias constat.
non videtur sufficere : quia cum solennitas acquiratur oportet
qd̄ probetur intercessisse.C.de agri.⁊ cen. cum satis.C.de admini.

a ¶ Obligatur donās. Reuocabiliter tn̄ et hoc verū sine stipulatione. olim sine pacto nudo hodie fiat nō si per traditionem vt.l.pe.§. marcell9.ff. eod.tit. sine qua etiam trāsfertur dominiū. vt.l.vel mortis.ff.de pub. Ang.

b ¶ Non potest substitui. Adde Bar.in.l.si pater famil'.ff. de here. institu.⁊ in.l.hoc iure.§.si aliter.ff. de vulg.⁊ pup.et plenius ꝑ Barba. in sua repeti. c.raynaldus.col. lxvj. ibi ad fi. extra de testa.

c ¶ Uerū:Idē tenet angel9 recitans opi. Ioan. fab.idē Aret.ponit hoc pleni9.si querat an donatio causa mortis eqparet vltime volūtati an contractui . vide eū hic in.ij.col.post mediū.i ver.Adde si querit . vbi ple. distinguit.

d ¶ Procedere. Hic ange.cōcordat cum Ioan. fab. recitando et approbādo eius opi.

e ¶ Nō placuit. Uide super hoc Ang.hic i .j.col. circa fi.in ver.in glo.in fi.

f ¶ Ad iudicē. vide Ange . hic.

a ¶ Nõ teneret. Vide Ange. hic reddẽtem rõnez.

b ¶ Venire contra. Vide super hoc Ange. hic in iij. col. in prin. v. quero an ratione iuramenti.

c ¶ Non curat. Dicit hic Aret. ꝙ argumentatio nõis est relinquẽda pertinacibus vt. l. ij. in fin. C. de cõsti. pecu. ex quo sequitur ꝙ nõ est bona cõsequẽtia aliquis vocatur aretin⁹: ergo est de aretio, vel bononiẽsis ergo est de bononia.

tuto. l. tutores. vbi iubet exhiberi publicas personas: vt de solẽnitate constet. nam per tales cõfessiones mutaret forma: a legibus data ꝙ nõ est faciendũ. ff. de admi. tu. l. quidam decedẽs. de leg. j. l. nemo quinimo expressa renũciatio donantis non teneret a. C. de sacrosan. eccle. l. illud. in fin. per leges predictas. credo quod si donans iurasset non posset venire contra b confessionem suam etiã de iure canonico: quinimo nec repetere qđ est vltra summã dato qđ nõ confessus fuisset: cum iuramentũ hoc seruari possit sine preiudicio salutis eterne. extra de iureiu. c. lz. lib. vj. Si tamẽ huiusmodi donatarius caderet a possessione nõ posset rem vendicare quatenus excedit: imo nec agere cõtra aliũ ꝙ contra iurantẽ: ⁊ ideo si donans daret obligaret vel venderet aliĩ vltimus esset potior cum sit nulla donatio ipso iure in eo qđ excedit. ar. l. sancimus. C. eo. nam nõ obstan. iuramento vendere potuit ⁊ in alium transferre etiã de iure canonico. vt no. Inno. extra de preben. c. dilecto. ⁊ scripsi. C. de cõdi. ob cau. l. ea. l. vel potes dicere ꝙ confessus nõ audiatur contra confessionem suam si in iure cõfessus fuerit. ff. eo. quidam ibi. C. de lib. causa. l. interrogataz. sz qua act. repetitur id qđ excedit. potest dici ꝙ rei vẽdi. cũ donatio nõ teneat ipso iure in eo quod excedit. C. eo. sancim⁹. ⁊ hoc si extat res ališ datur cõditio sine causa. ff. e. l. vt mihi. Sed vsqz ad qđ tẽpus pôt repeti. Videt ꝙ vsqz ad decenniũ. C. si ma. fac. ra. ba. l. fi. vel vsqz ad quinquenniũ. C. de contra. in. l. j. §. qđ dictũ. verius videt ꝙ tunc donatio nulla sit ipso iure in eo qđ excedit qđ nõ causet titulum: ⁊ per cõsequens possit repeti vsqz ad. xxx. an. vbi interueniret iustissimus error: vt scripsi. s. de vsuca. §. error. excipi autẽ potest perpetuo. ff. de excep. do. l. j. §. fi. Sed an heres possit reuocare si donans nõ reuocauit. dic ꝙ sic. ff. de leg. ij. l. qui solidum. §. prędium. C. de dona. inter virũ ⁊ vxo. l. donationes. circa mediũ. ita si fideiussor posset excipere: ⁊ credo quod repetere. ff. eo. l. fideiussori. etiam si intercessisset animo donãdi ꝙuis glo. ibi notet cõtra que per omnes reprobatur. ¶ In tex. ibi: cum dicit nostra constitutio. C. eo. l. pe. ¶ In glo. si nostra. in fi. itẽ ali⁹. C. de dona. ante nup. l. minoribus. sed ille redactus est ad ius cõmune. per. d. auť. vt sponsalitia largitas. C. de do. ante nup. auť. eo. decursu. item donatio ob causam. ff. de dona. l. aquilius. ⁊ ibi no. hoc tamen sane intellige quãdo donans tenebatur ad remunerationem: ališ sic. vt ptz in. l. pe. C. eo. q: ibi donabatur ob causam. ⁊ tamen ibi supponit quod ališ debet fieri insinuatio ponẽdo illos casus pro specialibus. ff. ad municip. l. j. donatio autem causa mortis non eget insinuatione. C. de dona. causa mor. l. fi.

1 ¶ Heres donatarij si sit ingratus erga donatorẽ: an donator possit reuocare donationem.
2 Iniurie atroces que dicantur.
3 Donatio facta ecclesie an possit reuocari propter ingratitudinẽ prelati.
4 Pupillus an priuetur donatione sibi facta ꝓpter ingratitudinem tutoris.

1 **Sciendum est.** ¶ † Sup tex. ibi cum dicit, collatum est, secus si heres eius esset ingratus vel successor. vt. l. fi. C. de reuo. do. §. hoc aũt. Sed ob. s. de lib. ⁊ eorũ. lib. l. fi. itez q: sicut vasallus primus ꝓpter ingratitudinẽ amittit feudũ: ita filij ⁊ posteri. in feu. que sit prima causa bene. amittẽ. c. j. circa prin. ver. ⁊ econuer. Qui vellet tenere hanc partẽ posset respondere ad. §. hoc autẽ. quia ibi dicit ꝙ ex ingratitudine cõmissa nõ pôt agere successor donantis cõtra ipm donatariũ vel eius successorem: sed si successor donãtis cõmitteret ingratitudinẽ cõtra donantẽ viuentem nõ aperit: sed de mente tex. videt qđ ex eius ingratitudinẽ nõ reuocet ibi cum dicit hoc aũt vsqz ad primas personas spãliter referendo se ad personas donãtis ⁊ donatarij. ⁊ eo. ti. l. j. ⁊ iura cõtraria loquunt aliĩs casibus: videlicet in libertis quib⁹ fit maior gratia: vt. j. videbis. ⁊ in feudalibus que nõ sequunt naturã aliarũ donationũ. vt dicã. j. pri. Satis tñ vr posse dici qđ ipse donator posset agere cõtra heredẽ donatarij pro ingratitudine cõmissa per donatariũ. C. de adul. l. fi. sed forte nõ cõtra singularẽ successorẽ. C. de reuo. do. l. his solis donatoribus non successoribus. vt. d. §. hoc autem. et hoc verum si habuit satis tps ad cõquerendũ donator ⁊ nõ fuit cõquestus. Si vero cito mortuus fuerit sic ꝙ cõqueri nõ potuit videtur heredẽ eius posse agere. ar. ff. de cõfir. tu. l. in cõfirmando. ⁊. l. vtilitatem. itez hec nõ intelliguntur vbi donatarius non implet cõuentiones factas in donatione: q: tunc successor agere posset ⁊ conuenire. C. de do. que sub modo. l. quoties. ¶ Sed de qua querimonia intelligit an de iudiciali vel extraiudiciali. videtur ꝙ de iudiciali per. l. his solis. ad suos tamẽ videtur transmittere extraiudicialem. vt. C. de inoffi. testa. l. sancimus. §. fi. vel ibi in alio casu. ff. de fideicom. li. l. testem. §. j. ¶ † In glo. s. quinqz
2 ibi effundat. que autem sunt atroces dic. vt. j. de iniur. §. atrox. ⁊ pondera verbum effundat. i. sepe immoderate dicat vel faciat. C. de do. promis. l. fin. ibi effuso ⁊c. vnde mon: sufficeret semel: nisi quando iniiceret manus impias vel fur. faceret specialitatem de iniectione cum manus iniectio sit atrox. vt. d. §. et comprehenderetur sub primo membro. ¶ In ea. gl. cum dicit intulit quod dicit de dãno intellige graui arbitrio iudi. i. feu. que fit prima causa. bene. amit. delator non autẽ intelligas quod sit necesse de omnibus bonis sicut. s. de ex. tu. Item propter paupertatem: alias litem nisi in casu. C. de re. do. auť. quod mater. itez de vite periculo intellige: ex infidiĩs: vt patet. ⁊ not. in. d. §. sed queritur an sint alie cause ingratitudinis. glo. dicit ꝙ sic: si donatorem egentem non alat: vt notatur in. d. l. fi. sed hoc nullo iure reperitur: vt no. ff. de reg. iur. l. in condemnatione. Tamen omnes doctores hoc approbant per. l. alienanda. que hic allegatur. idem videretur si alie cause emergerent maiores ingratitudines ingerentes: vt si eũ cucurbitauerit. nã est grauior ingratitudo ꝙ graue dãnũ bonorum vel alia atrox iniuria ⁊ nonnulli vellent plus esse vulnerati ꝙ talia pati vel si occidit filium donatoris vel patrẽ. et pro hoc facit quod lex dicit ꝙ abolitis certis prescriptionibus certe admittuntur contra crimen adulterij que enumerãtur in. l. ⁊ tamen⁹ constat ꝙ nõnulle alie admittuntur. ⁊ ideo ꝙuis cetere enumerentur hic videntur alia admitti. de quibus est tãta ratio vel maior. j. de adult. l. ita nobis. cum notatis. et hoc videtur expressum in feu. que sit prima causa bene. amit. §. sed quia. hoc nõ credo. ex quo enĩ lex enumerat certas causas nulle alie sunt admittende sicut in simili. in auť. vt cuz de appel. cogn. §. aliud quoqz ibi cum dicit. preter igitur istas nullas liceat ⁊c. ⁊ hoc in simplicibus donationibus: quia in donatione feudi secus. ibi enĩ multe alie cause sunt ⁊ leuiores ꝙ iste ex quibus cõmittitur feudum propter fidem quam vasallus debet que non debetur ex aliĩs donationibus. ⁊ ita intellige in feu. que sit prima causa bene. amit. per totum. ⁊ ex qui. cau. feu. amit. tacite enim importat datio feudi seruitium ⁊ fidem ꝙuis expressa fides fieri nõ deberet. in feu. si de feu. contro. fu. c. pen. item ⁊ in libertate secus. ibi enim sufficit etiam leuis ingratitudo propter immensitatem beneficij. vi-
3 de. C. de li. ⁊ eod. lib. l. iiij. ¶ † Item est hodie casus specialis in quo donatio reuocatur tantum ex tribus causis. C. de reuo. do. auť. ꝙ si mater. sed ille casus correct⁹ est fm canonẽ. dic vt ibi scripsi. Sz an donatio facta ecclesie reuocet propter ingratitudinẽ prelati vel rectoris eiusdez. Videtur ꝙ sic. C. de sac. san. eccle. l. iubemus. quod potest esse verum ad vitam ingrati. in feu. de ca. cõ
4 ra. §. fina. de hoc. s. qui. mo. tute. fin. §. idez si is. ¶ † Sed an pupillus priuatur donatione sibi facta propter ingratitudinez tutoris. arg. ꝙ sic. C. de admini. tuto. l. si tutoris. ff. de polli. l. imperator. §. fin. Contra. C. vnde vi. l. meminerint. vide quod ibi not. ⁊ scripsi. ¶ Quid si renuntiatum sit. specu. videtur tenere ꝙ nõ teneat renuntiatio. in Specu. eod. versicu. ꝙ si actum sunt ⁊ alie cause ꝙ ingratitudinis ex quibus donatio reuocatur: vt si quis iratus dedit. xiij. q. ij. c. ⁊ quis irascitur. ff. de regu. iur. l. quicquid calore. vel per dolum inductus. extra de testa. c. filius. xx. q. iij. c. constitu t. item propter dandi impotentiam. extra de testa. ca. filius. ff. de re iudi. l. cum ex causa. ¶ Item si ob tur. causam ⁊ res non esset tradita: vt per totuz tit. de condi. ob tur. cau. extra de simo. c. de regularibus.

1 ¶ Nomina debent conuenire rebus: nõ tamẽ debet recedi ab intentione propter nominum consonantiam.
2 Maritus sicut fit dominus dotis ita vxor efficitur dña donationis propter nuptias.
3 Sponsalitia largitas quid sit.

Est et aliud. ¶ In glo. sic. C. de epi. ⁊ cle. in fin. hec. l. que hic allegatur. ff. de ali. le. nil. facit ad propositum: sed forte voluit allegare de supellect. le. l. iij. et. l.
c labeo. que satis concludunt quod non curatur c de nomine: sed
1 de effectu. ¶ † Sed dic ꝙ consonum est quod nomina cõueniãt rebus ⁊ decens nõ tamen pro captanda consonantia debet recedi ab effectu seu intentione. nam verba deseruiũt intentioni nõ intentio verbis. vt. d. l. labeo. de lega. j. l. si quis in fundum. ⁊ scripsi. s. de test. si quis in nomine. ¶ In glos. si de nouo. ibi propter nuptias maritus. vide de pace con. auť. equalitas. ⁊. l. si constan-
2 te. ⁊. l. fin. ¶ † In ea. glos. ibi sic illa donationis. pro hoc videtur: quia datur ei rei vẽ. C. de dona. ante nuptias. auť. dos promissa. de in. do. auť. donatione. Sed cõtra facit: quia datur hypothe. vt auť. siue a me. ad velle. ⁊ sic non est differentia. ff. de re iudi. l. neqz pignus. ¶ Sed ad hoc posset respõderi sicut in legatario. C. communia de lega. l. j. ⁊. ij. Verius tamen videtur quod non sit differentia ⁊ videtur notari in auť. dos data. argu. ff. de lega. ij. l. cum pater. §. pater pluribus. de solu. l. titia. cum propter. Ad quid autem proficit huiusmodi donatio ante nuptias sequitur in glos. hic. ¶ In ea. glos. ibi cum allegat auť. siue a me. Item proficit in casu. l. vbi. C. de iur. dotium. Item quia melius est

lina est rei incumbere ꝙ in personã agere.j.de obliga.que ex de.
§.furti.vnde potest agere vt fiat ei donatio ẽm glo.imo etiam vt
tradatur ẽm opi.mar.quam approbat Jaco.in aut.data.¶ In
eadẽ glo.ibi cum allegat de equaliter.do.§.j.bodie est boc expres
sum extra de donat.inter vir.et vxo.c.fin.§.j.et intellige quod re
dit si tradita fuit:al's remanet.ꝛ sic intellige in auten.nup.§.per
occasionem.vbi dicit remanet.¶ †In eadem gl.in fi.boc nõ vi
detur verũ.e.ti.si tibi.ꝛ.l.si filio.dic ꝙ aut fiat p alterũ: ꝛ babet
tacitã conditionẽ:vt.l.vbi veterum.aut per fortuitum:ꝛ tunc di
stinguitur an interuenerit osculũ.vt.l.si a sponsa.glo.tñ alio mo
do intelligit.ff.de do.l.j.§.fi.vbi distinguit qñ fiat per alterũ an
interuenit osculũ vel non:sed primũ credo verius.vt scripsi in.l.
veterũ.Et no.ꝙ ꝙuis glo.bic assignet differentiã inter donatio
nem ante nup.ꝛ spõsalia lex tñ recipit vnũ quãdoq3 p alio vt in
aut.e.decursu3 est.ꝛ aut.siue a me.sed improprie:vt bic notatur.

1 Domini duo si sint vnius serui si alter consenciat ꝙ seruus
communis promoueatur ad ordines an alter teneatur recipere
partem pretij.

1 **Erat olim.** ¶ †In glo.sic.C.de pba.ff.de pe.l.si qs
aliquid.§.abortionis.¶ In glos.vel eo.
in fi.vide.s.de bis q sunt sui vel alie.iur.§.fi.Et no.qd idẽ videt
si alter consentiat qd pmoueatur ad ordines.ꝛ idẽ dicerẽ de bo
minibus talliabilibus ad voluntatem:ꝙuis non sint serui quo
ad psonã qd possint libere recedere:bonis tñ dimissis:q2 quod
dã genus seruitutis videtur qd nõ possint recedere:nisi bona di
mittãt.C.de do.l.ij.spoliatio enĩ omniũ bonorũ est similis mor
ti.extra quod me.cau.c.ij.

a ¶ Quibus[a] alienare licet vel non. Rubrica.

1 Dominij effectus est ꝙ liceat vẽdere ꝛ obligare ꝛc.
2 Fundus dotalis an possit alienari.
3 Maritus si prouocetur ad diuisionem fundi dotalis an aliena
re possit.ꝛ qd si vertatur ad vtilitatẽ mulieris.nu.4.
5 Prelatus si alienauit rem ecclesie an possit venire cõtra contra
ctum durante prelatura.ꝛ nu.6.ꝛ.7.
8 Vẽditio si est nulla:an contrabat obligatio de euictione.
9 Quid si promissa sit euictio per stipulationem.
10 Juramẽtũ si fit interpositũ per mulierẽ in alienatiõe fundi do
talis nõ repetere ab emptore forte emptor cecidit a possessiõe ter
tius autẽ tenet rem alienatã:an mulier poterit vendicare.
11 Quid si mulier sit mortua an liberi poterũt vẽdicare.
12 Committẽtes crimẽ lese maiestatis remanẽt dñi rerum suarum
vsq3 ad sententiam.
13 Alienare qui non possunt numerantur in titulo.

1 **Accidit aliquãdo.** ¶ †Su
pra di
xit de dominijs ꝛ de modis ea acqrẽdi.nũc de
clarãdo aliqua d effectib9 dominij subijcit qb9
ali.l3 vel nõ.etenĩ effect9 dominij est qd liceat vẽ
dere ꝛ obligare.ff.de re iu.l.fruct9 rei est. ¶ In
b gl.j.inestimatũ[b] ibi de fundo.l.j.in dubio aũt psumit estimatu3
vt sit emptio.vt no.in.l.si inter.ꝛ p3 in.l.quoties.ff.loca.cũ fund9
non sit in cõmodato ẽm Joã.sed potes dicere cõtra.vide quod
2 scripsi.C.commoda.l.j.¶ †In ea glo.in fi.ff.solu.mat.l.dotalem.
c glo.tamen tenuit indistincte qd possit alienari[c] in.§.ꝛ cum lex.ꝛ
illa3 opi.tenet Azo.in summa de fun.do.¶ In boc dic ꝙ res q̃
pondere numero et mensura consistũt possunt alienari.ff.de iu.
do.l.res i dotẽ.al's nõ nisi essent date estimate:vt.e.ti.plerũq3.ni
si essent tales res q̃ seruando corrũperent:q2 non minus debet ei
permitti ꝙ tutori cui boc pmittitur.C.de admi.tu.l.lex.que.imo
si talia nõ alienaret esset in culpa.ff.ad treb.l.mulier.§.sed enim.
ver.sed si cũ.Distinctionẽ autẽ q̃ bic fit videlicet an maritus sit
soluẽdo vel nõ.nõ multũ approbo.duru3 enĩ est ꝙ maritus quã
tuncunq3 soluẽdo sit rem dotale3 que de natura sui est inaliena
bilis possit alienare.ꝛ videtur speciale in manumissione serui.et
vide qd scripsi.C.de iur.do.l.et si.sed pro glos.facit aut.siue a me.
C.ad velle.que est plenius in cor.vt immo.ante nup.do.sed ille lo
3 quuntur in donatione propter nupt.¶ †In gl.nisi prouocetur
ibi cum allegat de fund.do.l.fin.sed et ipse prouocare potest si ex
pediat mulieri.arg.l.si ita cõstante.ff.de iur.do.ꝛ eius quod bic
scribitur et scripsi in.d.l.fina.¶ In eadem gl.ibi cum allegat.ff.
de fun.do.l.j.ꝛ intellige de necessitate ꝛ vniuersitate in talibus si
cut ibi fit mentio:vnde propter necessitatem suam non potest vẽ
dere:nisi esset necessitas famis.na3 tunc videtur satis tolerabile
propter sustentationem sue mulieris et liberorum si non babet
aliunde.C.de iur.do.l.vbi arg.C.de pa.qui fi.distra.l.j.item non
credo ꝙ si venderet omnia bona sua vniuersaliter vel alias alie
naret quod venirẽt bona talia:quia nõ est verosimile quod alie
nare vellet bona q̃ sunt alterius vsibus affecta:ꝛ ad certos vsus
data:que nec proprie sua sunt in feu.si de feu.contro.fu.c.in gene

rali.C. que res pigno.ob.pos.l.spem eorum premiorum.si tamen
constaret quod boc vellet videretur quod transirent cum vniuer
sitate.nam ẽm omnes probibita alienare per legem transeunt cũ
vniuersitate:vt.l.quidam.ff.de acquirẽ.re.do.ꝛ ibi not.ꝛ plenius
4 ẽm Dy.ff.de verb.ob.l.si ita quis.§.ea.l.¶ †In ea.glo.in fin.ꝛ boc
siue permutatur de re in pecuniam siue de pecunia in rem eo.tit.
l.si ita constante.ꝛ facit.ff.de lega.ij.cum pater.§.qui dotalem.de
fun.do.l.dotalis.§.fi. ꝛ per boc videtur quod alienatio rei eccle
siastice teneat si sit vtilis ecclesie: ꝙuis non interuenerit solenni
tas.ff.de transac.cum bi.§.causa.versic.quid ergo. ꝛ ibi boc.ff.de
offi.procu.ce.l.j.super verbo consensu.de bo.que lib.l.fin.§.ipsum
autem.Sed securius est dicere quod sit opus solẽnitate:alias nõ
teneat ipso iur.ff.de re.eo.l.fundus.extra de dona.c.apostolice.C.
5 de sac.san.eccle.aut.idem si predium. ¶ In glos.quid si fiat.in fi.
d etiam si iurasset[d] tenere cõtractum ꝛ nõ venire cõtra: vt no.in.§.
bac tñ.ꝛ boc de iure ciuili:sed de iure cano. est cõtrariu3 extra de
iureiu.c.cum cõtingat.e.titu.licet.lib.vj.cautela tñ potest dari ad
finẽ qd iuramentum nõ liget.videlicet qd primo iuret nõ aliena
re ꝛ iuramentũ scdm cõtra primũ nõ tenebit:vt not.Hosti.in.d.
c.cum cõtingat.ꝛ arch.ꝛ Jo.mo.in.d.c.licet.In spe.titu.de emp.
ꝛ vẽ.§.j.Sed bec cautela non est bona quo ad animam:quia nõ
6 preseruat a periurio:imo precipitat in infernũ. †Preterea si fiat
ad fraudendos emptores inquũ esset quod gauderet tali fraude
contra emptores primum iuramentum ignorantes. Unde satis
eque posset dici qd nõ obstãte primo iuramẽto scdm liget ea3 in
casu predicto qñ emptor ignorat primũ iuramentũ ꝛ multo ma
gis si ignorat rem esse dotale saltem quo ad boc vt teneat ad in
teresse.ar.de contrabẽ.emp.l.ꝛ liberi.de leg.ij.l.fi.§.fina.C. ad vel
le.aut.siue a me.vide qd ibi scripsi.Item vide qd no.gl.in.c.cum
cõtingat.vbi no.ꝙ si sint liberi iuramentũ nõ ligat eam.ꝛ multo
minus si vẽderet sine voluntate viri:q2 iuramẽtũ cederet in detri
mentũ alterius videlicet viri q debet facere fructus suos:vt.l.pro
oneribus.C.de iur.do.imo cũ publice intersit dotes mulierib9 cõ
seruari.vt.l.j.ff.so.ma.nõ põt dici quin iuramẽtũ cedat in alteri9
detrimẽtũ videlicet reipu.ꝛ ita dicta decretalis videt cõtinere ne
gationem:sed voluit intelligere alterius priuati detrimentũ non
7 reipu.†Sed cur nõ ita reipublice attẽditur:vt.e.ti.quãto.sed dic
qd boc casu non ita interest reipublice principaliter sicut in illo.
Sed quid in casu premisso quo dicim9 iuramẽtũ nõ ligare eam
qñ babet liberos de iure canonico vł de iure ciuili indistincte.nũ
quid saltẽ soluto matrimonio ligat vt vẽdicare nõ possimus.Vi
det ꝙ sic.vt.l.cum vir.sed ibi de viro in cuius fauorẽ non fuit fa
cta probibitio.Hic de muliere in cuius fauorẽ fuit facta in qua
durat ratio aut.vt immobilia ante nupt.do.§.fi.Sed an ipsa te
neat de eui.Videt ꝙ sic.C.de pdi.m ino.l.ꝛ si is.ꝛ maxime si sciẽs
vendidit ꝛ emptor ignorãs emit.ff.de contraben.emp.l.ꝛ liberi.ꝛ
videt notari.ff.de fideicom.li.l.cũ lex.sed boc videt durũ.nã cum
lex succurrere ei intendat nullus erit succursus si de eui.teneatur.
8 vt.d.l.cum lex.in fi.¶ †Preterea ex quo vẽditio nulla est non vi
detur cõtrabi obligatio pro euictione.ff.de cõtraben.empt.l.si in
emptiõe.§.itẽ si emptor.e.ti.l.domũ.§.fi.In boc articulo videt di
cendũ ꝙ si maritus alienauit etiã ipsa volẽte ꝙ marit9 teneatur
de euictione:ꝛ sic ĩtellige qd no.in.d.l.cũ lex.ff.de fun.do.l.fundũ.
ar.in aut.de non alienã.§.si qs igit emere.cũ seq.ꝛ boc si emptor
ignorabat.al's nõ:nisi esset stipulatus.vt.l.si fundũ.C.de euic.Si
autem ipsa mulier sola vel ipsa ꝛ maritus alienauit:non videtur
qd mulier teneat p premissa in feu.de pbi.feu.ali.p fe.in fi. primi
rũsi.tenet tñ reddere pretiũ bona fi. emptori si cõuersum sit in vti
9 litatẽ suam vt ibi.¶ †Sed qd si pmisit per stipulationẽ.Adbuc
credo idẽ p.l.cum lex.ꝛ p illud qd no.in.d.§.Nec ob.quod no. in
l.quemad.C.de agri.ꝛ cen.quia probibitio que ibi facta fuit:fuit
facta in fauorem seruorum nõ venditoris.bic autem in fauorem
venditricis. qui fauor nibil operaretur si posset alia via regres
sus baberi contra eam.ꝛ ita perueniretur ad vetitum per.l.quod
non est faciendum.ff.de nona.l.doli.ꝛ per boc non ob.l.ꝛ eis.nec
§.si quis igitur.quia ibi non recuperat ab illo in cuius fauorem
vetitum erat emere sed ab alio. si tamen iurasset de iure canoni
co esset contra per.d.c.Et videtur ꝙ maritus vel ipsa so.ma.pos
sint reuocari ad opus seu nomine liberorum.vt.C.de dona.l.si qs
argentum.§.sed si quis. Et nõ mouearis ad reprebendendũ illã
glo.s.alleg.ex eo ꝙ filij nõ babent ius in re dotali viuẽte matre:
ꝛ ita non videretur in eorum detrimentũ iuramentum interposi
tum nec possunt conqueri de venditione rerum parentum. ff. si
quis a paren.fu.ma.l.ꝛ non vsq3 adeo.quia illa lex est bodie cor
recta ẽm quosdam.vt scripsi.C.de inoffic.do.l.j.Preterea illa lex
loquitur in alijs reb9 ꝙ dotalibus: quia in dotalibus filij babẽt
ius saltem quod exinde ali debent.vt.l.vbi.C.de iu.do. ꝛ ita esset
10 eorum detrimentum. † Sed quid si iuramentum fuit interposi
tum: ꝛ ita mulier non poterat petere nec vendicare rẽ ab empto
re:emptor forte cecidit a possessione: ꝛ tertius tenet rem aliena
tam an mulier potest vẽdicare.Videtur ꝙ non:quasi mulier ve

a ¶ Quib9.Cõ
tinua vt Ang.

b ¶ Inestima
tũ. In bis autẽ
casib9 in quibus
nõ potest aliena
ri. An fideiussor
datus a viro obli
getur. Vide bic
per Jasonem.

c ¶ Alienari.
Inquantum gl.
all. de fundo do
tali.l.j.dic tũc ea
consentiente põt
alienari ẽm com
munẽ opi. vt no.
in.l. estimatis.ff.
so.ma.Et bec de
iure ciuili.ꝛ de iu
re cano.indistin
cte valet aliena
tio vxore ɔsentiẽ
te ꝛ iurãte.c.l3.de
iureiur. li.vj.nisi
pri9 iurasset se nũ
ꝙ tali alienatiõi
fiẽde velle ɔsenti
re.vt no.Christo.
in.§.pe. s.tit.pr.

d ¶ Si iurasset.
De b vide b An
ge.in.ij.colũ.post
mediũ in versi.in
glo.nec ɔsentiẽti
bus.vide Feli.i.c.
cũ ɔtingat.extra
de iureiu.dñicas
i.c.ꝙuis.de pac.
lib.vj.

niat cōtra suū ꝓpriū iuramentū.p.d.c.In cōtrariū videt̃ cōtra
ctus de se nō tenuit vt hic.⁊.§.at cū lex.⁊ sic ex eo dominiū trās-
ferri nō potuit.ff.de acqui.re.do.l.nunꝙ̄ nuda.⁊ ita possit vēdi-
care ab alio:ʒ nō ab emptore sicut dicimus de illo cuius res pre
scripta est malafi.⁊ sine titulo q vēdicat ab aliis cui dn̄s remisit
sed nō prescribēte.C.de prescrip.xxx.vel.xl.annorū.l.si qs emptio
nis.nec deierat.nā ille tertius q possidet nō pōt excipere de iure
emptoris:nec de vēditione ei facta:⁊ sic in nullo venit cōtra ven
ditionē.ff de testa.mili.l.milites.§.veteranus.si vsufruc.pe.l.vti
frui.si ps he.pe.l.j.sed si ipse possessor haberet causam ab empto
re credo ꝙ posset repellere eā:q̄ exceptio rei ven.trāsit ad eum.
ff.de excep.rei ven.l.pe.⁊ fi.⁊ exceptio iurisiu.que est in rē.ff.de ex-
cep.l.q̄ exceptiones.⁊ facit ad p̄missa.ff.de iureiur.l.nā ⁊ postea.
§.fi.cū.l.seq.⁊ seq.vnde si bene inspicias decretales nō dicunt ꝙ
cōtractꝰ sit validus:sed qđ mulieres ipē seruare debēt huiusmo
di iuramentū.vn̄ iuramentū nō est cā validandi contractū:nec
ipsum vestiēdi vt scripsi.C.de ope.li.l.j.⁊ ibi de hoc ⁊ extra de in
11 stitu.c.cū venisient.¶†Quid ergo si mulier sit mortua:an liberi
a possunt rē vendicare.videtur ꝙ sic:ᵃ q̄ iuramētū videt̃ persona
le:⁊ solū ligare animā iurantis.vt no.Hosti.extra de iurein.c.ve
ritatis.⁊ vide in Spe.de cōpe.iud.adi.v.ʒ pone clarius.⁊ ideo
decretales notāter videnť dicere ipse mulieres ⁊c.quasi dicāt ꝙ
non liberi seu alii:sed ob.l.nā ⁊ postea.§.fi.de iurein.ff.⁊.l.ait pre
tor.§.fi.cum.l.seq.ff.de iure dotiū.nisi illas intelligas in iuramē-
to iudiciali.Sed ea viua ⁊ durante matrimonio haberēt melio
rē cōditionē.per.l.vbi.Item videtur quod talis emptor q emit
etiā iuramēto interposito non possit vendicare ab alio ꝙ̄ a mu
liere si cadat a possessione:q̄ dominium non fuit in eum trāsla-
tum ex predicto cōtractu inutili sicut.s̄.dictū est.agat ergo pos
sessorio vel seruet bene possessionē si velit.Sed an qđ hic dicitur
optineat in parafernalibus.Nō videt̃ cū.l.non dicat.⁊ sic tenet
12 Inno.extra de consue.c.ex parte.in fi.¶†In gl.similia sunt ibi:
cum alleg.ad.l.iul.mate.l.fi.supponit cū glo.ꝙ cōmittētes crimē
l.iul.ma.vel hereseos remaneat dn̄i vsqʒ ad sententiam.Et vide
tur expressum.ff.qui ⁊ a qui.l.quesitum.sed decretalis Bonifacii
13 dicit in here.cōtra extra de here.cum s̄m leges.lib.vj.¶†In ea.
glo.fi.multi autem sunt alii vt minor an.xxv.habens curatorem
et vasallus furiosus prodigus et prohibitus per testatorem alie-
nare:prout in singulis materiis patet.Item potest fieri per con-
tractuʒ inter viuos ꝙ quis nō possit alienare.vt no.ff.de acqui.
pos.l.q absenti.§.si qs.⁊ notāt doc.C.de re.alie.non alie.l.fi.

Econtra autem. ¶In glo.vt si actū ibi cū di-
cit vendere possit sine denun-
b tiationeᵇ.vt no.in.l.iiii.C.de distrac.pigno.¶In ea glo.in fi.ela
pso biēnio.vt not.d.l.iii.C.de distra.pig.a quo tēpore currat biē-
nium.vide in.d.l.si conuenerit.⁊ dic vt ibi.

1 ☞ Minor non habens curatorē quid alienare potest vel non.
Adde ad idem numero.2.⁊.3.

Nunc autem admonendi. ¶Hic
ponitur
alius casus quo dominus nō alienat continuando se ad primuʒ
1 casum.¶†In gloss.ratio.in fi.hec glo.videtur sentire qđ minor
non habens curatorem non possit alienare:nisi res que seruan-
do seruari non possunt:et tamen.l.que hic allegatur in secundo
responso videtur cōtra supponere:videlicet qđ valet alienatio:
sed restituitur.dic plenius:quia aut tractatur de rebus mobili-
bus:aut immobilibus.Primo casu omnes alienat ⁊ tenet ven
2 ditio ipso iure.d.l.si curatorē.¶†Quid ergoᶜ vult dicere ista gl.
c loquēdo de his q̄ seruando seruari non possunt.Dicas ꝙ ī illis
tenet alienatio.sic ꝙ non possit restitui:nisi sit graue damnuʒ in
aliis autem restituitur ꝙ̄uis nō sit graue dānum datum:sit dan
num non modicum quinimmo si intersit eius rem habere dato
qđ non esset vendita legitimo precio.vt potes colligere.ff.de mi-
no.l.⁊ si fine.circa prin.ver.idē faciūt.eo.ti.l.pe.cū notatis ī qua
3 libet.¶†Scđo casu non valet.ff. de re.eo.per totum.C.de predi.
mino.l.non solum.⁊.l.si minor.sed si iurauerit nō pōt venire cō
tra.C.si aduer.ven.l.j.⁊ aut.sacramenta.dic ibi.In glo.credens.
in fi.dic vt ibi.⁊.ff.pro dona.l.si vir.vnde quo ad fructus ⁊ alios
contractus ꝙ̄ vsucapionē ex errore iuris videtur causare bonaʒ
fidem.vt dixi.s̄.de vsuca.§.furtiue.in fi.vide; de reg.iur.c.posses-
sor.li.vj.Per dy.¶In glos.certi condi.in fi.et plenius.ff.si cer.
pe.l.ii.§.appellata.In glos.ex quacunqʒ causa in fi.et hoc intelli-
ge.Si habeat consensum vel affectum alioqui opus est vt pro eo
recipiat.C.de dona.l.si quis emancipatum.de acqui.pos.l.dona
tarius.

1 ☞ Debitor pupilli si soluat pupillo an sit necessaria tutoris et
iudicis autoritas:an vero sufficiat auctoritas iudicis.
2 Beneficium restitutionis in integrum cedi potest ⁊ trāsit ad he
redem extraneum.
3 Tutor an possit recipere laudemia vel vēdere vel inuestire de re
bus q̄ tenētur a pupillo:aut inuestire de nouo.

Ideoqʒ. ¶Quia in solutione nedum recipit:sed dat li-
berationē ideo ⁊c.iunge.j.de inuti.sti.§.si quis
alii.nō tamē dicas qđ is pupillus teneatur stipulatori:sed impu
tet sibi qui talē eligit.ff.de mino.l.cū mandata.¶Itē gl. scilicet
interlocutoria.in fi.quid si nō dicat ita:sed dicat permitto.Non
videt̃ idē vt ibi no.C.de fideius.mino.l.ii.vel dic idē cum ꝯstet de
mēte iudicis ⁊ contraria loquūtur in decreto iudicis apposito
sub alienatione rei immobilis.¶In gl.vel sportularum ibi cū
d allegat de fruc.⁊ litis expen.ᵈ ⁊ videtur expressum.C.de ꝓxi.sac.
scri.l.in sacris.ꝓpe finē.¶In ea.gl.in fi.qđ hic dicit̃ de sportu-
lis.intellige ab executoribus percipiendis.C.de prin.agen.in re.
l.fi.de priui.schola.l.quoti.§.fi.lib.xii.iudex eū non recipit.ff.de
offi.presi.l.plebiscito.et in cor.aut.scriptuʒ exemplar.nec ordina-
rius vt dictū est nec delegatus:cū decretū interponere nō possit.
1 ff.de offi.ꝓcōsu.l.nec quisqʒ.§.vbi decretū.de re iu.l.oia.¶†In
gl.no.tutor.in fi.hec gl.est va in hoc casu.⁊ in alienatiōe rex mo
e biliū ʒ ī alienatiōe rex īmobiliū opꝰ est vtriusqʒ:ᵉ vcʒ iudice ⁊ tu
tore seu curatore:⁊ sic ītellige qđ no.C.de fideius.mino.l.ii.si ꝓp.
pu.pen.l.fi.⁊ qđ no.in.d.l.si curatorē.⁊ facit.ff.de sol.si stipulatꝰ
§.qui lancē.¶In gl.vt nec restitutio.in fi.sed certe emptio qn̄qʒ
fit ex necessitate.ff.de re.eo.l.magis puto.§.nō possunt.sed est ra-
f tio:ᶠ quia in alienatione mobiliuʒ maior solēnitas requirit̃.⁊ iđ
opus est auctoritate vtriusqʒ:vt scripsi.s̄.ꝓxi.glo.⁊ ideo q̄ maiꝰ
dānū nihilominus dat̃ in integrū restitutio.¶In glo.qđ est in
fine.hoc intellige in casu illiꝰ.l.qđ rem necessariā emit que periit
al's si simpliciter ⁊ generaliter intelligeres haberes dicere ꝙ sem
p etiā pauperior si nō haberet debitū nec pecuniaʒ.⁊ qualiter sit
2 locupletior.vide.ff.p emp.eū loq.cū ibi notatis.¶†In gl.j.ipso
g minore.in fi.glo.vult allegare.l.filius.⁊ intelligeᵍ suo noīe vel ha
bentis causam ab eo:q̄ beneficium in integrū restitutionis cedi
pōt ⁊ trāsit ad heredē extraneū.ff.de mino.ꝙ si minor.eo.titu.l.
minor.¶In gl.cōtra hanc.ibi cū allegat.C.ad trebel.l.sancimꝰ
ibi sunt tres casus.⁊ due.ll.statim ille cōtinēt vnū ⁊ sic reperies
computum gl.¶In fi.e.glo.qd de psonis ecclesiasticis.Videret̃
idē cū ecclesia equiparet̃ pupillo:vel saltem minori quātū ad in
integrū restitutionē:vt ptʒ extra de in integ.resti.per totū ⁊ vidē
3 tur notare Inno.⁊ Hosti.extra de spon.c.j.†per hoc videt̃ quod
tutor possit recipere laudimia seu vēdere ⁊ inuestire de rebꝰ q̄ te
nent̃ a pupillo sed nō de nouo:vt dixi.C.ar.tu.l.sancimꝰ.dic ibi.
item quid si solutū sit pro tutore.Dic.ff.de sol.l.debitores.eo.tit.
l.filie.¶In glo.distingue.ibi cū dicit cū nō sint excepti.ff.de mi
no.l.verū.§.itē nō restituit̃.¶In glo.ibi cū dicit si legitime.i.cū
b tutore.¶In ea.glo.in fi.imo vēdicabit.ᵇ si extat] si non petat in
integrū restitutionē ⁊ condicet:vt plene not.in.l.interdum. C.si
aduer.sol.l.j.⁊c.

¶Per quas personas nobis acquirit̃. Rubrica.

¶Glos.ponit hic in rubrica versus multū notabiles ⁊ post īfert
ex eis.sed tamē non videt̃ recta nec bona illatio.versus eñ illi fa
cti fuerūt ad refrenādas cōcupiscētias de quo aliquantulū scri-
psi.s̄.in proemio.circa prin.¶In ea gloss.ibi cū dicit de quibus
hic ti.dicit.sunt ⁊ alii qui acquirunt.sicut religiosi suis monaste
riis.extra de sta.mo.cū ad monasterium.circa prin.⁊ beneficiati
suis beneficiis.extra de pecu.cleri.per totū.C.de epi.⁊ cle.aut.li-
centiam.

1 ☞ Possidens seruum alienuʒ vel liberū hoīem pōt per eum
acquirere:an autē requiratur semp bona fides in possidente.

Acquiritur. ⁱ¶†In gl.vt.j.eo.§.idē
i placet.ibi de vsu.l.q scit
ii §.fi.dic ibi.Jac.de ra.videt̃ sentire.ff.de acq.re.
k do.l.q̄sitū.qđ sciētiaᵏ semp noceat ⁊ indistincte.
nā.ff.de acqui.re.do.l.q no.fi.§.j.loqt̃.in liberto
⁊ seruo bo.fi.possesso.⁊ fit violētia litere si al's
intelligat̃ s̄m eū ʒ tāta fit violētia.l.q scit.§.fi.q̄ directe dt ꝯtriuʒ
si intelligas:vt ipse al's nō soluas.vn̄ potes dicere qđ semper ac-
quirit.vt.l.qui scit.§.fi.sed tenet̃ restituere si extēt:vt.l.qui bona.
§.j.⁊.l.quesitū.in fi.⁊ hoc in aliis ꝙ̄ in hereditate.de qua dic.eo.
ti.hō liber.ff.de acq.here.l.si ex semisse.j.eo.§.de his.⁊ vide.ff.de
rei vē.l.pr̄ cū ibi no.⁊ hec possunt esse vtilia ꝓ illis q se transtu-
lerūt de monasterio ī monasteriū:vt acq̄sita per eos remaneant
scđo monasterio qđ bona fide recipit ipsuʒ:etiā si appareat trās-
lationē esse minus canonicā:vel si cōiugatꝰ quē monasteriū nō
credebat cōiugatū intrauit religionē qđ acquisita p ipsuʒ rema
neant monasterio si vxor ipsum vendicet.

1 ☞ Aduocati ⁊ notarii qui nō habēt hodie salariū de publico
an habeant peculium quasi castrense.
2 Qui autem sunt illi qui habent peculiū quasi castrense.
3 Pecuılia habentes quasi castrensia:an quod acquirunt cēseat̃.
esse quasi castrense.
4 Quid autem si sit aduocat vel mercator.

a ¶Qđ sic.Vide
h Ang.i.ii.co.an
me.i v.vnū auteʒ
tradas obliuioni.
b ¶Sine denun
ciatiōe.Etiam p
pactū nudū necē
necessaria aliq̄ de
nūtiatio d pigno
re vēdēdo qđ no.p
limitationem.l.si
ꝯuenerit.ff.d pi.
act.si aūt ꝯuene-
rit ne pignꝰ vēda
tur ter dʒ dnūtia
ri ⁊ que interualla
sint necessaria in
ter denūciatiōes
itē qd si ēptor nō
reperiat̃ vl' pignꝰ
plꝰ vl' minꝰ valeat
ꝙ̄ creditū.itē ī pi
gnore iudiciali vl'
ꝓtorio.⁊ an huic
bn̄ficio d vēdēdo
possit renūtiari.
vide hic p Ang.
c ¶Quid ğ.Vi-
de qd Ang.h di.
d ¶Et litis exp.
Vbi dr ꝙ ꝓuile-
giū datuʒ sup ex-
pē.litis vni litigā
tiū extēdit̃ ad ad
uersariū.Nā ꝓui-
legia:vt inqt An
ge.ordinationē li
tis siue ꝓcessuʒ re
spiciētia trāseūt
ad aduersariū.vt
dr i.l.fi.C.d fru.⁊
lit.expē.secꝰ si de-
cisionē nisi vba
rescripti h sonēt
vt dt Ang.hic.
e ¶Vtriusqʒ.Idē
tʒ h Ang.i.§.eꝯ-
rio.i.ii.co.i me.v.
in gl.ꝓmittat.
f ¶Sʒ est ratio.
Idē dt hic An.
g ¶Et intellige.
Idē tʒ h Ang.p
eadem verba.
h ¶Imo vēdica
bit.vide h plenꝰ
Ang.i fi.ii.co.
i ¶Acqrit̃.Di-
uide et pone ca-
sum:vt h p Are.
k ¶Qđ scia.d iu
re ca.reqrit̃ bona
fid.ꝯtinuata vsqʒ
ad ꝓfectionē pre-
scriptiōis.c.fi.cū
ibi no.ex̄ d ꝓscri.
vn̄.vide Ange.la
tius hic.

Pater nō

5 Pater nõ habet vsumfructũ in bonis aduentitijs in certis casibus. qui sint illi vide coniuncta glo. super verbo vsumfructum.
6 Onus cũ emolumẽto pecuniario põt esse causa honoris honor aũt sine emolumẽto non debet esse causa oneris.
7 Pater emancipando filium videtur eidem donare peculiũ profectitium.

Igitur. ¶ Super tex. de primo membro nõ tractat: qꝛ iam satis dictuꝫ est in superioribus. ¶ In gl. idem in quasi. ibi cuꝫ allegat. l. castrẽsis. sed obstat huic glo. l. sed si forte. in eo ꝙ glo. dicit hic a quolibet: quia ibi distinguitur an a notis prope castra an alˀs. vnde dic latius: qꝛ aut dantur necessaria ꝑ guerra: vt equus vel arma: ꝛ tũc nõ refert a quo. alia vt fundus bos vel asinus: ꝛ tunc habet locũ distinctio an ab alias noto vel nõ. ꝛ sic põt intelligi. C. de castren. om. pa. pecu. l. j. li. xij.
a Dyñ[a]. ¶ † In ea gl. in fi. quid ergo hodie de illis qui non reci-
1 piunt salaria de publico: vt aduocati ꝛ notarij. Spec. videt̃ dicere qõ nõ habẽt quasi castrẽse in ti. de actore vel quasi castrẽ. glo. Accur. variãt in. l. fori. C. de aduo. di. iudi. videlicet antiqua cum quadã aditione. naꝫ antiqua videt̃ tenere opi. spe. addo contrarium. Põt tamẽ dici ꝙ habẽt quasi castrẽse: quia assessores nõ recipiũt salariũ de publico. extra de rescrip. c. statutũ. §. pe. li. vj. ꝛ tamẽ cõstat qõ habẽt quasi castrẽse. C. de assesso. l. velut. que nedũ videt̃ loqui de salarijs: imo de lucris. ¶ Preterea. l. fori. nedũ dicit de eo qõ ex professiõe seu salarijs acquirit̃: imo quicqd occasione ꝛc. ꝛ pro hoc facit. C. de castrẽ. oĩm pala. pecul. li. xij. l. j.
2 ibi cũ dicit. ꝛ labore ꝛc. ¶ † Sꝫ q sunt hi q quasi castrẽse habẽt. Et certe. l. fi. C. de inoff. testa. satis declarat: qꝛ qcũqꝫ dignitates habẽt seu administrationes a principe: ꝛ etiam oẽs qui de publico habẽt ꝛ ꝑcipiũt salaria ꝗuis forte nõ habeãt administrationes seu dignitates. itẽ credo de alijs q nõ ꝑcipiũt de publico: sed hñt officia ꝑ que ꝯpellunt̃ seruire qbuslibet sicut aduocati ꝛ notarij: vt. l. ꝓuidẽdũ. §. si qs vero. ꝛ ideo videret̃ qõ proxenete ciuitatũ qui publice instituunt̃ ꝛ publice seruiũt habeãt quasi castrẽse. ꝛ idẽ videt̃ de qbuslibet officialibꝰ qui cuilibet tenent̃ seruire: ꝛ cõpellunt̃ pro pecunia de consuetudine vel de iure: vt seruiẽtes curie: cum rõ ad hoc se extendat. In cõtrariũ tamẽ videt̃ C. de silen. l. fi. de castrẽ. pe. pala. l. j. in quibus videt̃ speciale. Sed ibi loquitur de illis qui sunt in seruitio hospitij principis vel rei publice: ꝛ in illis est bene speciale. ego autẽ loquor de his q destinati sunt ad seruiendũ vniuerse reipublice ꝛ cuilibet de populo in quibus est commune: vt quasi castrensia habeãt. ¶ Quid ergo dices de officialibus episcoporũ comitũ ꝛ baronuꝫ. Et certe l. illa fi. de inoffi. testa. videt̃ innuere qõ tantum officiales principis habeãt quasi ibi cum dicit a nostra consequuntur manu ꝛc. ¶ Sed satis põt dici quod cum hodie de cõsuetudine quilibet instituat officiales suos: ꝛ de iure imperiũ seu iurisditiones terrarũ sunt diuise: ꝛ ad diuersos titulos trãslate. hereditario. Qõ omnes tales habeant quasi castrensia cuꝫ rõ antiqua ad hoc se extẽdat: vt hic videant̃ surrogati in locũ aliorũ. vt no. in. l. fori.
3 in additione in simili. ¶ † Sed an qcquid acquirũt tales q quasi castrẽsia habere possunt dicet̃ quasi castrẽse. Videt̃ expeditũ qõ nõ nisi illud qõ ex officio acquirit̃ vel occasiõe officij. vt. l. fori. ꝛ. d. l. fi. de inoffi. test. In ꝯtrariũ facit. l. illa vnica. in fi. C. de castren. pe. pala. vbi dicit parsimonia. circa prin. itẽ in fi. cum dicit ꝛ labore. vt dictũ est ꝛc. ꝛ videtur expressum in clericis. C. de epi. ꝛ cle. aut. ꝑsbyteros. que extracta est de corpore fere de verbo ad verbum. de san. epi. §. presbyteros. vbi dicit quocũqꝫ ti. Ad hoc põt rñderi qõ nõ dicat̃ quasi castrẽse: nisi illud qõ ex officio vel officij occasiõe acquisitũ est. vt. l. j. alle. ad instar castrẽ. de quo. s. dictũ est. ꝛ de hoc satis probat̃. C. de silen. l. fi. Nec ob. l. C. de castr. pe. pala. qꝛ debet intelligi ꝭm predictas. ll. cũ dicit ꝓprio suo labore. suo adhibito seruiendo principi vel parsimonia. subaudi parcendo per seruitiũ acquisita. si ergo mercãdo acquirat vel ei detur a noto non est quasi castrense: nisi ille notus esset collega ꝛ simul essent iuxta. l. cuꝫ allegas. C. de castrensi pecu. mili. lib. xij.
4 ¶ † Quid ergo si esset aduocatus[b] vel mercator. Dic inspiciẽdũ
b vnde acquisiuit si sciri possit alioqui recurritur ad coniecturas vt dicetur in simili. j. e. §. ꝛ no. in simili in. l. cũ opꝫ. ꝛ aut. presbyteros. Dic ꝙ spãle est in clericis: sed an illa aut. obtineat in coniugatis nõ vr̃ per. c. j. extra de cleri. cõiu. qõ est verũ in eo q priuilegiũ impetratꝰ contra ius cõe. Sed in eo qõ est ius cõe: qꝛ forte ex clero vel occasiõe clericatus acqsiuit. videt̃ cõtra cũ illud. c. tollat priuilegiũ. istud aũt nõ vr̃ priuilegiũ sed ius cõe ꝙ tales habeãt quasi castrẽse pec. cũ quodãmodo deseruiãt reipublice deo seruiẽdo ꝛ orãdo pro populo. vñ ꝑ iura antiqua habebãt quasi castrẽsia saltẽ ĩ rebꝰ ex clericatu acqsitis. vt. l. j. C. de sacrosan. ecc. ꝛ. l. cum leg. Sed quid si acquisiuerit non coniugatus et postea cõiugetur. ꝛ ita non gaudet priuilegio in ciuilibus. extra de cleri. coniu. c. j. lib. vj. nunquid remanet totum ante quesitum quasi castrense. ar. ꝙ sic. in. l. fi. de inoffi. test. ver. sed veterani. ꝛ cogita si
c velis super hoc. ¶ In glo. large[c] ibi cum opponi de. l. eo tempore. in fi. illa. l. obstat ad hunc. §. quia gl. dicit hic vel occasione patris ꝛc. ibi cum dicit quoniam magis ꝛc. sed dic qõ ibi nil contẽplatione ho. fi. pos. dabat̃ sed ꝓpter rẽ quã putabat̃ eum posse dare quã dare nõ poterat: vnde nil ei querit̃: sꝫ hic cũ occasione pa-
5 tris dat̃ vel ꝓpter rẽ q̃ vere sua erat. ¶ † In ea glo. in fi. dic vt ibi in glo. ¶ In glo. quẽ habet in aduẽtitijs in fi. vide multos alios casus. C. de bo. que li. aut. idem est. dic vt ibi. ꝛ ad alios potes addere alios in aut. de inces. nupt. §. j. de sen. pas. l. fin. de iur. do. l. vbi de fideius. l. ꝗuis. ff. ad treb. l. imperator. item si nuda proprietas filio legatur. ff. de vsuc. l. si cui fundum. in gl. quid dicemus. in fi. similis est. C. de bo. q̃ li. cũ oportet. Et caue: quia videtur implicare contrarietatẽ. Primo enim dicit ꝙ presumit̃ qõ habuerit de bonis patris. ꝛ post dicit ꝙ recurrẽdum est ad coniecturas. Dic tñ ꝙ hec est veritas qõ ꝓ̃sumitur de bonis patris habuisse eadeꝫ rõne qua vxor: qꝛ ita bene cõmitteret furtũ filiꝰ sicut vxor. j. de ob. q̃ ex delic. §. hi autẽ. ꝛ facit ad hoc. C. de colla. l. filie. Sed bene admittitur ꝓbatio in ꝯtrarium. probat autẽ directo si ponit ꝙ fortuna laboribus vel alias acquisiuit: ꝛ si directo nõ possit ꝓbabit per cõiecturas q̃ hic notant̃. ꝛ alias videlicet an sit industriosus vel non. Sed quid si acqsiuit de fructibus rerũ sibi assignatarũ ꝓ alimẽtis suis. Satis põt dici ꝙ videat̃ q̃sitũ de bonis patris. ff. ad treb. l. balista. ¶ Itẽ quid si de pecuniaria patris vsuras onesiuit. ¶ Videt̃ qõ nõ querat̃ patri. ff. de do. inter vi. ꝛ vxo. l. fi. de
6 verbo. sig. l. vsura. ¶ † In glo. ar. cõtra. in fi. Potest dici ꝙ onus cum emolumento pecuniario põt esse causa honoris sed honor
d sine emolumẽto nõ debet esse causa oneris[d]. ff. de le. j. l. si fundũ. §. fi. cum. l. seq. ꝛ seq. in pñ. ꝛ. §. fi. cõtingit tñ qñqꝫ ꝙ honor est sumptuosus. ff. de mu. ꝛ ho. l. honor munici. C. de cõsu. l. nemini. negari tamen nõ potest qn detrahat̃ honori ꝑ reruꝫ dãna ꝑ hunc. §. per quem potest argui qõ ille qui plus expendit in festo doctoratus sui minꝰ honoris habeat: habet tamen plus de vanitate. extra de mag. c. cũ sit. in cle. ꝛ hoc nisi potẽs esset cui est honor large expendere. l. nemini. s. alleg. itẽ opponit cõtra hec verba. ꝛ qõ honoris ꝛc. ff. de adop. l. per adoptionẽ. sed ibi loquit̃ de cogitatiõe extrinseca que non diminuitur ex trãslatione: sꝫ honor persone videtur
7 diminui ꝛ libertas. vt hic. ¶ † In glo. q̃ semp. in fi. In hoc videt̃ mirabile qꝛ pr̃ emãcipãdo vr̃ plꝰ iuris retinere in peculio aduẽtitio in quo minꝰ iuris hꝫ cũ ꝓprietas ꝑtineat ad filiũ q̃ ĩ peculio ꝓfectitio cuiꝰ ꝓprietas ꝑtinet ad eũdẽ patrẽ qõ tñ emãcipando donare videt̃. ff. de dona. l. donat̃. §. pater. argu. C. de pecu. eiꝰ qui li. me. l. j. sed hoc cõtingit propter. l. ꝓuisionem q ꝓuidit in peculio qõ pater adimere nõ poterat. in alio. autẽ non fuit necesse prouidere cũ ipse adimere possit ꝛ totũ ex eius dependet voluntate: vt patet. d. §. pater. ff. de lib. lega. l. post emancipationem.

1 ☞ Beneficium non confertur in inuitum.
2 Legatum factum a domino seruo proprio an valeat saltem quo ad alimenta.
3 Pactum factum inter abbatem ꝛ monachos de certo modo viuendi debet officio iudicis seruari.

Item vobis. ¶ Super tex. ibi aut promissione sub simplici sine interrogatione. vel ex donatione sine promissione. de dona. l. donationes. §. perficiuntur.
1 ¶ † In glo. sic. ff. in fin. in hoc est contra: quia per se inuito. regu-
e lariter. hic autem queritur: sed non incommutabiliter[e]: quia refutare potest: vt ibi not. ff. de re. iu. l. inuito. iũge. s. de his qui sunt
2 sui vel ali. iur. §. quodcunqꝫ. ¶ † Item gloss. s. ad suam in fin. glo. supponit quod valet quo ad alimenta ꝛ tamẽ in. §. illi dicit contra qõ nõ valet legatũ etiã quo ad alimẽta quãdo ꝓprio seruo legatur. sed qñ alieno sic. sed potes dicere qõ valet vt per officium iudi. compellat̃ exhibere ꝭm voluntatem testantis. vt. l. seruos. ibi eñ erãt serui testatoris: ꝛ remanebũt in dominio heredis anteq̃ templum esset extructum. ꝛ hoc videtur dicere. §. ille. Et ideo dicitur ꝙ si aliquid legetur vel donetur alicui religioso qui nõ potest habere propriuꝫ pro vestiario vel alia necessitate corporis qõ valeat saltem qõ possit officium iudicis implorare per. l. seruos. ꝛ qõ in tali casu possit esse in iudicio ꝗuis alias nõ posset ꝛ acce-
3 dit qõ no. in spec. de denũ. §. j. ver. priuata. ¶ † Item facit[f] ꝙ con-
f uentio facta inter abbatem ꝛ monachos de certo modo viuendi vt de danda certa quantitate vini panis vel carnium debeat per iudicis officium seruari. ꝛ de hoc plene extra de reg. iur. c. non est obligatorium. li. vj. in nouella. Jo. an.

1 ☞ Bonorum possessio si sit seruo delata domini iussus precedere debet vt seruus agnoscat bono. poss. secus est in legato.

1 **Sed si seruus.** ¶ † In glo. not. ibi cuꝫ allegat rem ra. ha. l. pe. ff. de bo. pos. l. iij. §. acquirere. que autẽ sit ratio diuersitatis not. C. qui ad. ad bo. pos. l. j. qꝛ aditio est de iure ciuili ꝭm quod curat̃ de patria ꝑtãte. sed de iure pretorio non curatur de patria ꝑtãte ideo in bo. pos. q̃ est de iure pretorio solẽnitas iuris nõ attẽdit̃: sꝫ ꝭm hãc rõnẽ ita parũ deberet curari de ratificatione que tamẽ est necessaria: vt ita patet. ¶ Preterea hec rõ cessat restitutione hereditatis seruo faciẽda.

a ¶ Secundum dy. Ideꝫ videtur sentire hic Ang. cum Jo. fa.

b ¶ Aduocatꝰ. Adde Jaco. rebuffi. in. l. vnica. ꝛ qõ ibi posui remis. in apostil. ad eum. C. de castrẽ. pecul. pala. li. xij. Bar. in. l. fi. C. de testa. et omnino per Alexan. in. l. castren. pe.

c ¶ In glo. large. Ibi cuꝫ dicit. quocunqꝫ modo quesiti. ĩtellige. licite: ꝛ tũc id qõ tribueret̃ persone propter laborẽ ꝛ industriam censetur aduentitiũ ꝛ ipsius filij ꝓpriũ: alˀs ex delicto parta vsuris nec pr̃i q̃ritur nec fratribus cõfert̃ sicut sicut nec cetera aduẽtitia. vt. l. fi. C. de col. ꝭm ang. hic.

d ¶ Oneris. Hodie filius emãcipatus succedens cũ suis qd seruare debeat: vide ꝑ Ang. in fi. ñ. col. in versi. ꝛ aduertas. vsqꝫ in fi.

e ¶ Incõmutabiliter Idẽ ang. tenet hic.

f ¶ Itẽꝫ facit. Idem tenet hic Angel.

a ¶ Utiles actiones. Vid. hic Angelus.

b ¶ Velle acquirere. Idem hic Ang. q tenet hic per omnia.

c ¶ Hic pleni⁹. Quia hic est longa distinctio an per pcuratorē q̃ratur dñiū siue possessoriū. melius est remittere ad Ange. hic in ver. in glo. possessionē vsq; ad fi. ti.

d ¶ Argute inuentū. ab etymologia vocabuli an licitum sit arguere. vide hic Ang. col. ij. versi. in gl. j. ibi ⁊c.

Quare dic qḋ p aditionē desinit vacare hereditas ⁊ actiões directe acquirunt. ⁊ ideo debet ēē ⁊ fieri certa nec suspēdi pōt: nec sub icerto fieri: vt. l. eū. q. §. fi. ff. de acq. here. qḋ fieret si sine iussu posset adire: q: si dñs nō ratificaret nihil esset actū. ff. ad treb. l. q ita. §. j. s; p bo. pos. ⁊ restitutionē ex cā fideicō. facta nō acquirun

a tur nisi vtiles actiones a vt patebit. j. de fideicō. here. §. restituta. he aūt vtiles possunt esse i suspēso cū p bo. pos. seu restitutione; ius hereditariū qḋ inheret ossib⁹: ⁊ p qḋ heres fingit vna psona cū defuncto nō querat: nec fiat verus heres: ideo ratificatio in his valet. ff. de bo. pos. l. ij. vñ magna differētia est in iure ipsius rei: ⁊ cōmodo seu vtilitate ipsi⁹: ⁊ ideo vides ius vsufruc. non pōt cedi: ⁊ tñ cōmoditas eius pōt cedi. ff. de vsufru. ar. bonb⁹. §. vsufructuarius. ⁊ ibi no. ¶ In ea. glo. in fi. imo nec consensu serui. j. in glo. ⁊ no. plenius in. l. serno inuito.

☞ Dominium quare querit dño ignoranti ⁊ non causa vsucapiendi cum idem sit iudicium.

Non solum. ¶ In glo. s. iuste. vide ibi. ff. de acqui. pos. l. qḋ seruus. ¶ In glo. etiam in fi. vide. ff. de acqui. pos. l. j. §. itē acquirimus. ⁊ quod ibi no. dic ibi. ¶ † In glo. in reb⁹. in fi. ff. pro emp. l. ij. §. celsus. sed quare dñiū acqrit ignorāti dño: vt. §. itē nobis. ⁊ nō cā vsucapiēdi cū sit idē iudiciū de vtroq;. ff. de publi. l. sunt ⁊ alie. §. fi. ⁊ l. eu; q. de 3hen. emp. l. clauibus. pōt rñderi p ea que notant. in. d. l. ij. ff. pro solu.

☞ Seruus in quo quis habet vsumfructu; si fuerit institutus heres: cuius iussu adire debet hereditatem: an domini an vero vsufructuarij.

2 Liber hō ab alio possessus an possit sibi ipsi q̃rere possessionem

2 Fructuarius an possideat seruū in quo h; vsumfructu;. ⁊ nu. 4.

5 Fructuarius an possit prescribere rem in qua h; vsumfructum.

De his autem. ¶ Super tex. ibi addiciat iure dominij acquirit sup tex. bona fi. ibi cū dicit seruū. l. alienū ⁊ nō loquit de libero hoīe bo. fi. possess. q:

1 ille vsucapi nō pōt. vt no. s. eo. in pn. ¶ † In gl. nisi cōteplatiōe. in fi. sed adhibit iussu dñi q̃ fructuario restituet cōdi. fine cā: vt no. eo. ti. l. si quis mihi. in pn. ⁊ si dñs iubere nō vult coget. vt ibi no. ff. de vsufru. l. si serui. Quidā aūt vt Jac. de ra. hoc improbāt vt. d. l. si qs mihi. arbitrātes iniquū qḋ dñs cogat iubere. ⁊ se p cōsequēs oneribus hereditarijs implicare ⁊ creditoribus obligare. ⁊ maxime in hoc casu quo fieret trāslatio actionum per se. pro quibus. ff. ad trebel. l. q ita. §. etiā. sed dicunt q dñs debet cōsentire: vt seruus debet fructuario iubēte adire. vt. l. liber homo. ff. de acqui. re. do. Verior videtur opinio gl. Nec ob. quod obiicitur quod iniquum esset ⁊c. hoc casu ipse dñs nō videtur fieri heres cum tñ iubeat ad vtilitatem alterius. ff. de reg. iur. l. nō vult. Sed huic responsioni ob. ff. sol. ma. l. seruus dotalis. Sed posset dici q ibi dicit nō qḋ iubēdo obligetur: sed vt eius solicitudini cōsulatur vel trāsferūtur omnes actiones in fructuarium sicut in fideicom. vniuersalem. ⁊ dñs iubens nullum cōmodum consequitur sine dānū. ff. ad treb. l. nam qḋ liquide. §. qui cōpulsus. j. de fideicō. here. §. sed etia;. Et dic q in dubio seruus videtur in stitui cōtemplatione fructuarij si instituendo fiat mētio de eo. C. de iu. deli. l. cum aliquis.

2 ¶ † In glo. preter possessione;. ibi cū allegat. l. si eueniet. Sed an mihi querat possessionem. Dic plene. ff. de acqui. pos. l. j. §. sed nec per eū. in tex. ⁊ in gl. iuncto quod no. eo. ti. cum heredes. §. item quero. ¶ In ea. glo. ibi cum dicit. item pōt dici. hoc posset esse verum vbi iussus nō interuenit: q:

b tūc nā videtur sibi velle acquirere b in dubio: vt no. ff. de acqui. here. l. q aliena. §. j. Et potest distingui: q: aut adijt necessitat⁹ ⁊ nulli querit. siue sciret conditionē suā siue ignoraret. ff. de acqui. re. do. l. liber homo. prope fi. Fallit. C. de iur. deli. l. cum aliquis. ¶ Aut spōtaneus. ⁊ tūc aut habuit ppositū sibi querēdi ⁊ querit sibi: sed dño restituit si ei⁹ contēplatione fuit institut⁹: vt. d. l. liber homo. aut nō habuit propositum sibi querendi: ⁊ tūc nulli Aut dubitatur de proposito. tūc aut iussus precessit. ⁊ nō videt habere propositu;. Aut nō ⁊ videtur habuisse. ⁊ hoc si sciat conditionē sua;. ista tñ fallunt in. l. cū aliquis. ⁊ hoc potes colligere ex his q̃ hic notātur. ⁊ in. l. liber. homo. de filio vide. ff. de acqui. her. hui⁹. §. si qui tamē multū immutatū est in filio. in. l. cū oportet. C. de bo. que li.

3 ¶ † In glo. s. ciuiliter intellige ergo. ll. que dicunt simpliciter q non possidet fructuarius. ff. de acqui. re. do. l. acquirit. §. fi. de pca. l. certe. §. his qui. ad exhi. l. celsus. §. iul. quorū le. l. j. §. quid ergo. hm hāc glo. qḋ verum est ciuiliter. sed naturaliter sic hm ius vtēdi fruendi quasi possideat ciuiliter: ⁊ ita videtur notari. ff. de vi ⁊ vi ar. l. j. §. deijcitur. ex qui. cau. ma. l. ait p̄tor. §. ei qui. ⁊ per hunc. §. ⁊ p. l. acquiritur. §. fi. consueuit dici q naturalis possessio non est apta: nec sufficiens ad causandā vsucapionē seu pscriptionē. ⁊ ad hoc qnotidie allegatur. ¶ S; hm doc. videt quod emphy. vasalli ⁊ coloni ad nō modicū tps nō pscribūt qui tantum possidēt naturaliter. vt consueuit dici. ff. de acq. pos. l. iij. §. ecōtrario. vt patet: q: vasallus eqparat fructuario in feu. in gl⁹ cau. feu. s. huius. q tantum possidet naturaliter: vt est dictū. Et tñ cōstat de cōtrario qḋ vasall⁹ pscribit in feu. si de feu. contro. fue. c. si qs per. xxx. annos. ⁊ ptz in feudo vectigalli. ff. de dā. infec. l. si finita. §. si de vectigalibus. ff. de pub. l. cum sponsus. §. in vectigalib⁹. absurdum eni esset dicere q emphyteote et alij qui soluunt pensionē ad perpetuum non prescriberent. Ad hoc potest dici q sunt nōnulli qui simpliciter detinēt rem nihil pro suo in re ipsa sibi vēdicātes. vt coloni ad modicā rem depositarij. vnde tales dicunt naturaliter possidere. ff. cōi di. l. cōi di. §. neq;. ⁊ tales nullo modo pscribūt: nec talis naturalis est apta ad vsucapionē. C. cōmunia de vsuca. l. j. §. quinimo. nec talib⁹ da

4 tur vndē vi: vt. d. §. deijcitur. ¶ † Sed sunt quida; qui aliqḋ ius vendicant sibi in re ratione cuius ea; tenent ⁊ illud ius pro suo habent ⁊ quasi possident perpetuo: vel ad vitam vel ad tempus nō modicū. ⁊ hec possessio censetur habere aliquid ciuilitatis. ⁊ ideo sufficiens est ad parandam vsucapionē seu pscriptione; hm qualitatē iuris qḋ possessor in ea se iactat habere: vnde vasallus ⁊ emphyteota ⁊ vectigales dicēdo se tales ptinent se nō esse directos dños rei: sed vtiles. vnde respectu dominij directi nihil pscribūt: nec cōtra ipsos dños: nec cōtra alios. imo illo respectu naturaliter tm ⁊ nuda naturali possidēt: sed respectu vtilis dominij. vt tales sicut se dicunt. vñ pscribūt ⁊ rem possident naturaliter. ⁊ illa naturalis habet tñ ciuilitatis quod parat ⁊ causat pscriptionē si ex q̃litate iuris res ipa pscribēda sit ⁊ tuēda ⁊ explicāda p manutenētē. ⁊ ptz qḋ talis possessio habeat aliqd ciuilitatis: q: exiens retinet eā animo sicut ciuile;. ⁊ ideo reuertenti dat interdictū vñ vi. vt patet. ff. de vi ⁊ vi ar. l. iij. §. vnde vi. Sed hm hāc doctrinā videtur qḋ vsufruc. qui possidet naturaliter rē predicta naturali prescribat ea; quod est aperte falsum: imo nec ipe vsufruct⁹ pōt pscribi: vt p̄sueuit notari. C. de pscri. lōg. tē. l.

5 fi. in fi. ¶ † Ad hoc dicas q vsufru. nō pscribit rē nō pp̄ter defectū possessiōis. sed q: ad hoc nō tēdit. etem vsufruc. nihil contendit: nec se iactat habere in pprietate rei vtili vel directa de natura ⁊ qualitate vsufruc. iō nil pscribit de pprietate. s; de supradictis ⁊ tenent. aūq dñi vtiles rei. ⁊ hoc vult dicere tex. cum dicit: quia nō possidet sub pprietate; rei pro suo. Et posset dici quod illud quod dixi. s. de vsucapio. §. quod autē. in fi. magne glo. nō obtinēt in his casibus: videlicet qḋ naturaliter possidens ita de mū incipiat prescribere cū absens desierit habere animū desinēdi possidere: q: illud intelligitur de illa naturali que nō est apta nec habilis ad prescriptionem. Ista aūt est apta habilis et sufficiens: vt. s. dictum est.

1 ☞ Liber homo ab alio possessus quid ei acquirere potest.

1 **Non solum.** In glo. no. de tribus. in fin. quid ergo de libero homine. ¶ † Vide plene. ff. de acqui. pos. l. j. §. sed ⁊ per eum. eo. ti. l. cum heredes. §. item quero. vnde ex re opera acquirit possessori bone fi. sicut seru⁹ alien⁹ bonafide possessus. extra rem ⁊ operā sibiipsi vel possessori hm intentionē quā habet: sed tunc non vt possessus: sed vt quilibet extraneus. eod. titu. l. si me inuacuam. §. fi. ¶ Sed quid si seruus alienus non possidetur a me: vult tamē mihi querere. Videret quod possit possessionem querere mihi. ⁊ videtur notari. e. tit. l. pompo. §. si liber. ⁊ hec faciunt q religiosus vnius mona. possit acquirere possessionem alij si hoc gerat in animo.

1 ☞ Procurator an possit acquirere domino dominium ⁊ possessionem.

1 **Ex his.** ¶ † In glos. C. de acqui. pos. in fi. dic pleni⁹ c eo.

c titu. l. j. §. per procuratorem. vnde videtur distinguendum an non habuit mandatum an habuerit. ⁊ si habuerit aut vterq; gerebat in animo ⁊ mihi querit. aut neuter aut alter. et si alter aut tradens aut accipiens: et sic accipiēs distingue inter dominium et possessionem. vt potes colligere ex his que ibi notantur et ibi scripsi. Sed quid de seruitute prediali videtur idem. ff. de castren. pecu. l. ex castrensi. contra. ff. communia prediorum. l. proprium.

¶ De testamentis. Rubrica.

¶ Hec rubrica cōtinuatur in text. s. titu. j. §. fin. Et no. q diuersis modis rubricatur hec materia. ff. C. ⁊ hic. hec tamē plenior est ⁊ hic sit diuisio rubrice vt melius capiatur materia p iuuenes. ⁊ eodem modo sit in codice.

1 ☞ Testamentum dicitur quasi argute inuentum.

2 Testamentum per es et libram qualiter fiebat.

1 **Testamentū.** ¶ † In gl. ponit. ibi

d quasi argute inctū d sic alludit vocabulo. ff. de acq. pos. l. j. §. d dona. §. est ⁊ aliud. ¶ In ea gl. ibi ⁊ secundū hoc codicillis ⁊c. nō tñ ad veritatē est testamētū. C. de codi. l. fin. Et idem de quolibet legato siue fideicō. dic plene. ff. e. l. j. ¶ In fi. gl. op. cōtra diffinitionē et solue d. l. j. ¶ Itē op. q ꝗuis sit institutio nō cū testamētū. ff. de leg. ij. l. codicillis.

l.codicillis.§.fi.ʒ dic φ ibi nõ recipit vt heres directus ꝛ verus
a testamẽtarius vel solẽnis:vt ibi no. ¶ In gl.vt.C.in fi.dic φ bonũ est scire breuiter veteris iuris sciẽtiã nõ onerosam nõ ꝓlixã: sed si eẽt ꝓlixa ad sciẽdũ nõ ꝛ maxime si p eius sciẽtiã introducamur ad ꝑfectius sciẽdũ nouũ vel ad melius indicãdũ:qꝛ forte ideo correcta sicut dr.ff.de cõmu.cum eman.in rub.ꝛ facit cõtra multos qui nõ student ꝛ iura antiqua ꝛ correcta negligunt. ¶ In
2 glos.prima bonis.in fi.dic.ff.de verbo.signi.l.bissextus. ¶ † In gl.ꝓpriũ.in fi.imo ſm Ja.ꝛ Pe.ꝛ p es libratũ seu estimatuʒ:qꝛ testator emãcipabat filios.ꝛ heres institutus emebat bona a testatore ꝓ modico:ꝛ erat ibi qdaʒ qui librabat.i.estimabat ꝛ modice.ꝛ sic heres detinebat ꝛ hoc fiebat vt heres teneret firmius: qꝛ fortior est causa nõ lucratiua φ lucratiua.C.de iure deli.l.fi.§.licẽtia.de impo.lu.desc.l.vna.Uel dic qꝛ qꝛ pr habebat filios i potestate debebat eos emãcipare anteφ testaretur:quia viuẽte patre filii sunt quasi dñi:vt.l.in suis.ff.de lib.ꝛ posthu.ideo vt testator esset magis plene dominus debebat emancipare.modus autem emãcipandi erat antiquitus per imaginarias venditiones vt.§.preterea.hic alleg.ꝛ de ista imaginaria vẽditione loquitur hic ſm ipsos.ꝛ ſm hoc glo.nõ bene exponit familie.i. hereditates.imo debet recipi proprie ſm hunc intellectum nihil ad nos
b hoc scire nõ proficit. ¶ In gl.si nõ põt.in fi.imo si alius noiet ꝛ ipse approbet sufficit:vt no.in.l.iubemus.ꝛ hoc verũ nisi in casu quo nõ posset articulate loqui:vt ibi ptʒ qõ est notabile.et vide in specu.eo.ti.ver.φ si is. ¶ In glo.est auteʒ tenor.in fi.sed illud correctum est:vt no.s̃.proxime.

1 ¶ Signum ꝛ sigillum idem sunt.
2 Sigillo quando sit credendum.
3 Sigillum autenticum quod dicatur:ꝛ quando ei sit credenduʒ ꝛ quorum sigilla dicantur autentica.
4 Litere facte sub sigillo an faciant fidem si nõ sint facte de cõsensu vtriusqꝫ partis.
Testamenta sunt secreta propter duo principaliter.

1 **Possunt.** ¶ † In glo.s.habẽte.in fi.Nota φ signuʒ et sigillũ idem sunt.Nam quod antiquitus dicebatur signũ hodie noiatur sigillũ:vt notatur in spe.de ꝓba.§.videndũ.ver.C.ꝛ videt per hãc glo.qõ nõ possit sigillari aliquo signo vel sigillo:nisi habeat characterẽ:vt p.d.§.signum. ¶ Sed qd vocas characterẽ.Et certe tex.videt dicere quodcũqꝫ suũ,vel alienũ.in.§.signũ aũt.vt si habeat imaginẽ illius cuius est vel arma:vel nomẽ vel aliũ characterẽ quẽcunqꝫ vel alterius imaginẽ cuiuscunqꝫ.Sed ob.extra de fi.instr.c.inter dilectos.vbi videtur expressum qõ habeat suspectũ:qꝛ nõ imaginẽ illius cuius dicebatur:sed aliã ꝓferre videbatur.s.imagineʒ. ¶ Ad hoc põt dici φ in materia in qua sumus sufficit signare sigillo qõ nõ habet ꝓpriũ characterẽ:signantis.ꝛ ratio est:quia in his sigillis q̃ apponuntur in testamẽtis nõ adhibetur fides plena.Sed solũmodo apponunt ad finẽ qõ testes ipsos recognoscant.ꝛ ipsis recognitis attestentur.ff.quẽad.testamẽ.ape.l.si quis ex signatoribus.et videbis.j.e.§.sed cum aliquis.sed in cõtractibus ꝛ in omnibus casibus quibus fides adhibetur sigillo tanφ autentico est secus. ibi enim requiritur φ habeat characterẽ illius cuius est sigillũ ꝛ nomẽ vt in cõtrario. ¶ Quid ergo dices de his q sigillãt cũ lapidibus israeliticis vbi sunt sculpte vel ignote imagines bestiarũ vel diuersorum characterũ.Satis potest dici φ talibus sigillis nõ esset credẽdum:nisi lapides essent impressi in auro vel argẽto in cuius circũferentia esset nomen sigillantis per dictum.c.ꝛ p.c.ij. eod.titu.sigillum enim debet continere nomen sigillantis.C.de aqueduc.l.decernimus.§.vniuersos.de meta.l.j.ff.de aur.et arg. le.l.quintus.§.si aurum.Et hoc veruʒ nisi probaretur quod tali sigillo vteretur tanφ publico ꝛ autentico vbi erat persona autẽtica vel si priuata quod vteretur eo cõmuniter vbi agitur de fide facienda cõtra illũ cuius est iuxta.l.si procuratoris.ff.de procur. tũc eñ videretur sufficere:quia vsus multũ in talibus attenditur.extra de appel.significauit.de fi.instr.c.cũ dilectus.facit ergo fidem sigillũ siue habeat proprium characterẽ siue alienũ.opus est tamẽ quod probetur qõ tali vtitur apponens. ¶ Sed quid si litera hoc contineat.Uerbi gratia.in litera sigillata scriptum est.Ego talis tale signũ cũ tali charactere apposui quo vtor.nõ videtur adhuc sufficere quo ad fidem faciendã:nisi alias adminiculetur:vt dictum est:quia quicunqꝫ scriptor posset hoc apponere:ꝛ alio sigillo:vt dictuʒ est sigillare.ꝛ esset aperta via fraudibus patenter. ¶ Sed quid si alieno sigillo sigillauit:ꝛ hoc exprimatur in litera. ¶ Uidetur hic expressum qõ valeat litera.Et faciat fidem.Sed põt dici cõtra:qꝛ nõ facit fidẽ:nisi probaret p testes quos apponi fecerit.ꝛ hoc dico ratiõe qua supra.quinimo posset dici φ φuis probaretur qõ fecisset apponi qõ non faciat fideʒ nisi cõtra seipsum.nã ad hoc qõ scriptura sit autẽtica ꝛ faciat fidem requiritur qõ habeat formam:videlicet subscriptionis ꝛ signum tabellionis:vel sigillum autenticum:ꝛ quo ad hoc parificentur instrumentum publicum ꝛ litera sigillata vt patet d.c.ij.de fide instru.sed instrumẽtum de manu vel signo alterius consignatum nõ valeret:vt ptʒ in aut.de tabel.§.nos aũt.ergo sigillũ alienũ non facit fidem.vt.§.signũ.s̃.allega.ꝛ j.§.ver.ʒ alieno.loquitur in alio casu quem predixi.imo plus credo φ quãuis credatur litere sigillate vel de consuetudine vel de iure qõ nõ crederetur ipsi sigillifero:nisi ostẽdatur litera sigillata extra de proba.c.cum a nobis.C.de arbi.l.ne in arbitris.Uel forte posset dici φ si habens sigillum autenticũ faciat apponi illud sigillum autenticum in absentia ꝓprij faciat fidẽ:secus si priuatum:vt.s̃.eo. ti.de tabelli.§.vt tamen. ꝛ facit qõ scripsi de attili.tu.ff. nos autẽ. ꝛ sic põt intelligi extra de offi.ord.c.ij.lib.vj.ꝛ vide ibi per Archi. φuis posset dici φ ibi facit fidem in facto illorũ qui faciũt apponi quo casu sine dubio facit fidem. Sed in facto mere extraneo
2 posset esse vera opinio quam predixi. ¶ † Et no.φ creditur sigillo seu litere sigillate.Sup hoc tamẽ dic φ aut est priuatũ:ꝛ tunc non creditur:nisi cõtra priuatũ.C.de re.ali.l.ij.de ꝓba.instrumẽta.ff.de ꝓcura.l.si procurator absentẽ.aut est autenticũ:ꝛ fuerũt opinio.Nonnulli dicũt qõ vni nõ credit:sed pluribus:ꝛ pro hoc Archi.extra de elec.vt circa.lib.vj.Alij φ vni soli creditur: ꝛ de hoc in Spe.de proba.§.fi.ver.x.Uerius videtur qõ vni credatur dum tamen sit autenticum:quia iura que de hoc loquuntur nõ dicunt sigilla in plurali:sed sigillo in singulari:vt patet.d.c.ij.extra de fide instru.de offi.or.c.ij.de sen.excom.c. cum medicinalis. lib.vj.de ꝓba.post cessionem.in antiquis.Sed quid si litera continet qõ duo sigilla debeant apponi ꝛ non fuerit appositum:nisi vnũ illud tamen est autenticũ:an faciat fidem.Non videt ex quo cõtrahẽtes vtriqꝫ apponi voluerũt ad hoc se quodãmodo astringentes.extra de ꝓba.c.licet.Sed dicas cõtra.C.de testa.l.testamẽtum.ꝛ in.c.licet.astrinxerat se expresse. vt ibi notatur.extra de re-
3 scrip.c.ij. ¶ † Sed quid vocas autenticũ. Satis potest dici φ sit
c autenticum sigillũ cuiuslibet ordinarij. ꝛ etiã acta facta coram ipsis faciunt fidem sicut si coram tabellionibus in forma publica redacta essent.C.de sacrosan.eccle.iubemus.§.his quoqꝫ iudicibus. de ma.vin.l.ij.de pac.l.pacta nouissima.de testa.l.omniũ.ꝛ.l.sancimus.sed ob.extra de fide instru.c.cum dilectus. vbi videtur sigillũ regis demũ fidem facere si consuetudo terre hoc habeat innuendo qõ non alias:ʒ põt dici φ ibi loquitur de instrumentis non de literis sigillatis:vnde iudex ordinarius non posset creare tabelliones publicos:ꝛ tamẽ habet sigillũ autẽticum vt premisi. ¶ Item dic φ sigillo cuiuslibet ꝑsone credit in his que ad eius officium spectant.ꝛ ideo creditur sigillo exequẽtis citationem ꝛ cuiuslibet commissarij in negocio ei cõmisso: ꝛ cuiuslibet domini ruralis:si asserant se emptorem inuestiuisse de rebus censualibus venditis.ꝛ ita notãt doc.maxime Inno.licet talia nõ ponãt exẽpla.extra de fide instru.c.j.de proba.c.quoniam cõtra falsam. sed nunquid opus est subscribere nomina testium in literis sigillatis sicut in instrumentis publicis. ¶ Uidetur expressum φ sic. vt in.c.cum a nobis. extra de testi.videtur contra.C.de dona.l.in donationibus.si bene inspicias decretalẽ cum a nobis. parum facit fidem:quia ibi nõ dicetur quod facit fidẽ: sed quod tale scriptum non est tante autoritatis quin duoruʒ vel trium bonorum testium debeat testimonium preualere:in his tamen sunt consuetudines patriarum potissime attendende.vt ca.cum dilectus.de
4 fide instru. ¶ † Sed posset dubitari an litere facte sub sigillo faciant fidem si non sint facte ꝛ requisite de consensu vtriusqꝫ partis. Uerbi gratia. si petij literam mihi fieri sub sigillo de aliquo verbo emisso vel de aliqua obligatione vel alio negotio in quo vtraqꝫ pars non consentit. an debet fieri ꝛ an facta fidem faciat. de instrumento publico nõ videtur dubium.tamen idem de litera sigillata.ꝛ ita videtur tenere Inno.extra de fide instru.c.j.ꝛ in rubrica.pro quo.c.cum medicinalis.de senten.excõi.lib.vj.de offi. ordi.ca.ij.Item nota φ in fide facienda ꝛ exhibenda sigillo sunt multum attendende persone sigilliferorum.ꝛ illorum ad quorũ relationem sigillatur. vnde si sint ꝑsone faciles ꝛ que indistincte signant ꝛ sigillant que offeruntur eis : non est adhibenda fides omnino:vt.c.cum dilectus.de fide instru. ꝛ facit extra de iureiuran.in.c.ne romani.in cle.ibi cum dicit magno sigillo ꝛc.Ubi innuitur quod magis creditur magno sigillo φ minori:qꝛ diligentius obseruatur. ¶ Sed quid si sigillum sit ignotum. forte es in partibus alienis.Inno.videtur dicere φ nõ facit fidẽ in arduis negotijs : nisi formetur super hoc sed in modicis sic spe. non admittit tales opiniones:nisi producens esset persona suspecta.vide quod scripsi.C.de epis.ꝛ cle.l.si qua per calumniam.ꝛ qõ not. extra de procura.c.j.hec de sigillo dixisse sufficiãt. ¶ In glos.hac ratione.in fin.horum opinio non videtur rationabilis:sed tamẽ
5 hoc dicebant adherendo textui. ¶ † In gloss.etiam lintheum.in fin.debes scire φ nõnulli testantur ꝛ nolunt φ quisφ sciat quod in testamento continetur:vt.l.hac consul.C.eodem. Et est valde cautum propter duo. Primo ne illi qui sperant habere emolumentũm ex testamento pronocentur ad odium si nullum emolumentum ibidem capiant vel si exheredantur. ¶ Secundo ne

a ¶ Dic φ.Idẽ hic Are.post Jo. fa.in.iij.colũ.in princ.ver.in glos. sed vt.

b ¶ Nominet. Imo sufficit φ interroganti an velit talẽ esse heredẽ vel ita dispo nere vt corã eo ꝛ testibus legit notarius:respondeat φ sic.vt p Ange. hic in.iij.colũ. in me.in versi.in gl. testiuʒ. ꝛ an ꝛ qñ valeat testamẽtũ factũ a balbutiẽte:vel penitus non loquẽte q solitus erat articulate loqui: vide p Are. hic in fi.in col.v. quid si fiat testamentum.

c ¶ Ordinarij. Utrũ aũt sigillũ epi ꝓbet:vid do. Feli.in.c.post cessionẽ.in.ij.col. v. sic.ꝑma cõclusio. de ꝓba. ꝛ ibi in prin.vj.col.v. sed est aduertendum de hisq̃ sunt regesta si signũ probet.

Alij quibus datur legatur vel si instituuntur captēt vel procurēt mortē testantis ad finem ꝙ nō mutet testamentū. vel vt citius capiāt qđ se habituros spectāt: sicut de quodaʒ vicino meo fuisse dudum factum audiui. modus autem iste testādi traditur. C. eo. l. hac consul. Dic tñ apertius. naʒ primo scribens testamētuʒ per te si velis ꝙ nullꝰ sciat vel ꝑ secretarium tuū si magis velis: nam in hoc est correcta. l. iubemus. C. eo. per aut. ibi positam. deinde vocabis testes ⁊ dices in eorū presentia ꝙ hoc vis fore testamentum tuum ⁊ rogabis ꝙ sint tibi testes. ⁊ si ꝑ te ⁊ manu propria scripseris ⁊ hoc contineatur in schedula nō est opus ꝙ subscribas: sin aūt oportet ꝙ subscribas si scribere scis: si nescis octauum adhibeas qui subscribat. ⁊ in hoc corrigitur. l. hac consultissima. in parte per. l. cū antiquitus. C. eo. in fi. ⁊ in parte. ⁊ post facies testes subscribere in eodem tempore ⁊ instanti. et poterit talis esse subscriptio vbi ꝑ te subscribes. Ego talis volo esse huiusmodi chartā testamentum meū: ⁊ sicut in ea est scriptū testatus sum. ⁊ subscriptio testium debet esse talis: ego talis vocatus ⁊ rogatus in testem ad testamentū talis quod hac schedula cōtinetur me propria manu subscripsi ⁊ tali signo signaui. ⁊ hoc satis patet in. l. hac consul. ⁊ melius. ff. eo. l. pe. Et fiet sic: quia recipies satis de pergameno: ⁊ in prima parte scribes totam ordinationem tuam: et plicabis in rotulo: ⁊ plicato rotulo remanebit tm̄ de pergameno ꝙ possint fieri subscriptiones: ⁊ quando fuerint facte publicabis totam chartaʒ: ⁊ in quadro sicut plicātur bulle romane curie: ⁊ inuolues in panno seu lintheo: ⁊ illud lintheum suetur ita large ꝙ possint poni chorde ad latera ⁊ de subtus que transibūt ꝑ lintheum: ⁊ illis chordis pendebūt sigilla. ⁊ erit bonum si ponūtur duo sigilla ad quodlibet latꝰ: ⁊ de subtus tria. si nō habeas linthe ū ponas ī rotulo totū ⁊ recipe chordas vel liceas de pergameno quas perforato pergameno figas per vltimam superficiē rotuli ⁊ claudas cum sigillis: ⁊ sic de cōsuetudine clauduntur attestatiōes testium. Et quāuis iure nō caueatur: bonum erit subscribere diem ⁊ locum. de hoc no. Azo in summa. an ita clare. vide ibi. Sʒ an debeat fieri mētio in subscriptione vbi alieno sigillo sigillatur nō reperitur iure cautuʒ. tutum tamen erit si fiat.

1 ☞ Mulier est corruptibilis ⁊ varia ideo non potest esse testis in testamento. ⁊ nu. 2.
3 Religiosi mendicantes an possint esse testes in testamento.
4 Testis an possit esse in testamento ille qui testari non potest.

a **Testes autem.** [a] ¶ In glo. passiue in fi. vult dicere glos. ꝙ is text. vult dicere ꝙ illi possunt esse testes qui possunt facere testamētum vt bona sit exceptio ⁊c. sed certe hic nulla videtur exceptio. imo est aditio diuersorū casuum: vt patet ex serie tex. Iteʒ patet: quia aliqui sunt casus qui concordant cum rubrica: quia impubes nō dicitur facere testamētum: nec ipse dicit. ⁊ idē de furioso. Preterea nō cures an actiue vel passiue recipiatur. de his tamē videbis pleniꝰ ff. e. l. cuʒ lege.
1 ¶ † In glo. in alijs. ibi timor falsitatis. [b] Est enim
b mulier corruptibilis ⁊ varia. vt no. dicto. §. mulier pro quo. C. de inoffi. testa. l. filia inorbitate. ⁊ de institu. ⁊ substi. sub condi. fac. l. reprehendenda. Item quia varium ⁊ mutabile semper profert. extra de verb. signi. c. forus. §. fin. Sed ille. §. videtur expresse contra. gl. hanc. quia ibi videtur cōcludi expresse ꝙ mulier nō possit esse testis in aliquo negotio: glo. ibi dicit ꝙ potest esse testis in ciuili nisi in testamento: sed in criminali nō per dictum. c. de iure canonico: sed de iure ciuili cōceditur ꝙ possit in criminali. Sed vr̄ ꝙ etiā de iure ciuili possit repelli in criminali: q̄r si nō pōt eē testis in testamēto ꝓpter pōderositatē negotij: vt hic multominus in causa criminali. vbi de pōderosiori negotio agitur. ff. de pe. l. in seruorū. §. si. q̄r corpora. ⁊c. C. de sacrosan. eccle. l. sancimꝰ. Et hoc fortificat q̄r nos videmus qđ pubes quicūqʒ pōt esse testis in testamēto. ⁊ tñ ī criminali nō pōt nisi sit maior annis. xx. ff. de testi. l. in testimoniuʒ. in fi. etem̄ in criminalibus ꝓbationes debent esse luce clariores. §. de proba. sciant. Satis posset dici ꝙ possit esse testis in criminalibus de iure ciuili. ff. de accu. l. ij. de adul. l. si postulauerit. §. haberi. ⁊ tñ ī testamēto nō pōt esse testis vt hic. Et est ratio: quia in testamēto possunt bene alij pro voto adhiberi ⁊ repeti. ⁊ est in ipso testāte quos adhibeat nō sic ī maleficio vbi delinquēs nō vocat testes qñ delinquit: ideo ne probationū facultas angustetur mulier admittitur. ¶ Sʒ cur nō ita pubes minor. xx. an. admittitur in criminali sicut mulier ⁊ quare admittiť in testamēto meliꝰ ꝙ mulier. Respōdeo ad primuʒ: quia minor nō ita perfecte de vno negotio ⁊ eius circonstantijs iudicat sicut mulier ꝑfecte etatis: vt. l. qui. ff. ex quibꝰ causis ma.
2 §. eadem. ¶ † Ad secundum respondeo ꝙ mulier est vaga. et instabilis: vt. s̄. dictum est in testamētis autem vt plurimum plures articuli cōtinentur quo sensus mulieris vagus ⁊ mutabilis capere nō possit faciliter: ⁊ si caperet faciliter narraret quare nō admittitur in testamento. ¶ Preterea testificari in testamento est quoddam officiū ⁊ fere publicum. ff. de test. curie. ⁊ ff. quēad.

a ¶ Testes nūt Summatur ꝺm Aret. hic.

b ¶ Falsitatis. In testō tñ militis vel pagani facto īter liberos vel ad pias cās: itē in codicillis ⁊ donatiōe cā mortis pōt esse testis. qđ no. ꝓ testamētis in qbꝰ hodie poniť clausula codicillar̄ ꝺʒ Ang.

c ¶ Testimoniuʒ. Idē Ange. hic.

d ¶ Improbitates. Tales testes repelluntur ꝓpter improbitatē al's secꝰ, vt hic ꝑ Ang. qđ aūt in infamibꝰ īfamia iuris: relegatis: dānatis ad mortem: bannitis: excōicatis ⁊ cecis: an isti possunt eē testes in itestamēto vide eundem.

testa. ap. l. si quis ex senatoribꝰ. que officia mulieribus non bene cōueniunt. ff. de reg. iur. l. femine. et ex hoc se haberent consortijs hominum voluntarie iūgere qđ nō cōuenit. C. de offi. iu. l. j. extra de iudi. c. mulieris. lib. vj. ¶ Quidā vero canoniste videnť velle qđ mulier possit esse testis in causa criminali etiaʒ de iure canonico. vide in spe. de test. §. j. ver. itē quid est mulier. ¶ Sed an mulier possit esse testis in codicillis. gl. ⁊ doc. tenēt ꝙ sic. vt. d. §. mulieres. C. de codi. l. fi. no. Et ideo dicunt Jac. ⁊ Pe. ꝙ cuʒ hodie pauca fiant testamēta seu institutiones heredū qđ mulieres possint vocari ad testamētum ꝺm eos. ¶ Item no. quod est dare casum ciuilem in quo repellitur: vt in casu feudorum in feu. q test. sunt neces. ad probā. no. inues. c. j. ¶ In gl. quid eo. in fi. Similis gl. est. ff. de testa. l. iij. §. j. doct. Jaco. ⁊ Pet. dicunt quod quidaʒ eorū dñi tenuerūt contra glos. nec est bonum argu. de. l. notationem. §. j. quia seruus erat discretus sicut si liber esset. ⁊ ideo factꝰ liber testificatur nō sic de pupillo. arg. ff. de ser. expor. l. si minor. sed ipsi dicunt ꝙ de his q̄ vidit ꝓximus pubertati potest ferre
c testimoniū [c] de his que vidit ꝓximus infantie nō. ff. ad sylľ. l. excipiuntur. illa lex bene facit ⁊ est de legibus quas glo. allegat in §. j. s̄. alleg. ¶ Super ter. Neqʒ seruus. vide. ff. eo. l. qui testamen-
3 tum. §. seruus. ¶ † Quid de monachis et alijs religiosis presertim mendicantibus qui ad hoc libenter se ingerunt. ¶ Scis ꝙ gl. tenet qđ religiosi possunt esse testes in iudicialibꝰ. C. de testi. aut. si testis. qđ est verū cū licētia superioris sui: vt no. in Spe. de testi. §. j. ver. itē excipiť. sed in testamētis non bene. quia ex hoc se mundo ingerūt ⁊ secularibꝰ ⁊ oportebit eos venire corā iudice: ⁊ immiscere secularibꝰ disceptatiōibꝰ. C. e. l. hac cōsul. Et hec est vna de rationibus quare mulier ꝓhibetur esse testis in testamēto. vt dixi. s̄. proxime. Satis pōt dici ꝙ possint esse testes cū licentia: alias nō: ⁊ facit q̄r possunt esse executores vltime voluntatis extra eo. c. j. in cle. multa ergo testamēta imputare poteris in quibus religiosi sunt testes inscripti sine licentia. ¶ Quid de ascriptitijs. Dic ꝙ illi possunt eē testes cū testari possint: vt dixi. ⁊ no. s̄. de iure per. in princi. ¶ In gl. qui nihil. in fi. sed qđ si alterum habeat vitium a casu ⁊ scit literas. Videť ꝙ possit esse testis cū testari possit. C. e. l. discretis. ⁊ hec sunt ꝯuertibilia testari ⁊ testificari. vt in fine huiꝰ. §. ff. e. l. cū. l. Satis pōt dici ꝙ nō possit esse testis: vt hic. etenim testis debet deponere verbo: qđ mutꝰ facere nō pōt. ff. quēad. testa. ap. l. cū ab initio. Iteʒ testes debent audire qđ surdus facere nō pōt. ff. eo. heredes palā. §. j. Preterea credo ꝙ testimoniū qđ reddiť in scriptis sicut ibi qñqʒ fieri nō valet vt no. in spe. de teste. §. nūc tractā dū. ver. quid de muto. etem̄ plurimū in exeutiēda veritate vox ipa ⁊c. ff. de q̄stioni. l. de minore. ⁊ facit. C. de testi. l. nullū. ibi cū dicit verborū. ¶ In glos. vel a
4 lege. in fi. vide qđ scripsi. s̄. de cura. §. furiosi. ¶ † In gl. de crimine. in fi. ꝑ leges hic allegatas videť probari qđ q nō potest esse testis nō pōt testari: ⁊ ecōtra: vt bñ patet in. l. is cui. qđ aperte falsum est: q̄r mulier nō pōt esse testis in testamēto: ⁊ tamē pōt testari. ⁊ ecōtra filius nō pōt testari: ⁊ tamen pōt esse testis. j. §. pater.
d vnde intellige hāc regulā in eo q ꝓpter improbitates [d] efficiť intestabilis: vt dictis. ll. hic allegatis in gl. etiā ꝑ dictas. ll. videtur ꝙ infamis infamia iuris nō possit testari: cuʒ repellatur a testimoni. ff. de testi. l. iij. C. in lege. ⁊ hec videť intētio glo. in. l. ob carmē. ff. de iniur. l. lex cor. §. si quis li. sʒ in hoc obstat aperte. C. de secū. nup. l. j. vbi supponiť. l. qđ mulier scđo nubēs intra tp̄s luctꝰ testatur. ⁊ tamē cum testatur eaʒ infamē esse. de incestis nupť. l. si qs in testa. Pōt dici ꝙ infamis potest testari: nisi in casu quo leges expresse dicūt eū intestabilē sicut qñ diffamať ob carmē famosum: vt. l. ob carmē. s̄. alleg. ibi em̄ datur intelligi quod secus esset si ꝓpter aliā iniuriā dānaretur. ꝙuis ad veritatem scientia infamaret. Et sic intelligas. C. de her. aut. credētes ⁊ hoc vult dicere. d. l. cū. l. seq. quā sic intellige ⁊ restringe. ⁊ hoc apparet: q̄r relegati propter crimē testantur non distincto ob qđ crimē dānati sint. ff. e. l. is q. §. sed ⁊ relegati supponēdo qđ relegati propter crimē famosum testantur: condēnati vero ad mortem non testātur: etiā hodie: vt. d. l. si cui. ⁊ ibi not. De bānitis potes respōdere per ea que scripsi. s̄. qui. mo. ius patrie po. sol. §. cum autem. Quid de excōmunicatis. Innocen. videtur velle quod possint testari. extra de sentē. excōmu. c. cuʒ voluntate. de dolo ⁊ cōtu. c. veritatis. Alij cōtra. vide per archi. de excep. pia. lib. vj.

1 ☞ Testari an quis velit nūcupatiue an in scriptis: qualiter cognosci potest.
2 Testamentum scriptum an faciat plenam fidem. ⁊ nu. 3. ⁊. 4.
5 Scriptura publica ⁊ in formam publicam redacta: an fidem faciat sine depositione testium: ⁊ sigillorum recognitione.
6 Quid autem de testamētis que transeūt sub sigillis autēticis ad relationem auditorum sigilli vel sigilliferi.
7 Solēnitates testamētorū requisite de iure ciuili an possint tolli consuetudine.
8 Episcopi vendicāt sibi bona clericorum intestatorum de consuetudine bona alicuius clerici petuntur tanꝙ intestati: excipiť qđ

fuit testatus

fuit testatus exceptio huiusmodi ꝑ quot testes probari poterit.
9 Quid autem si repellitur quod non fuit solenne.
10 Mulier que creditur vir quia erat ĩ habitu virili: si sit testis in testamento an testamentum valeat.
11 Seruus vel infamis si sit adhibitus testis in instrumento publico an valeat instrumentum.
12 Quid si probetur aliquos de populo scire conditionem testis: aliquos vero non.
13 Seruus adhibitus in testamento tanquam testis queꝫ testator ⁊ communis opinio credebant eum esse liberum tamen quidaꝫ de contestibus sciebant eum esse seruum.
Adde ad idem nu. 14. ⁊ 15.

a **Sed cũ [a] aliquis.** ¶ In glos. fin. in fi. dic ibi ꝙ aut veritas patens est ⁊ attẽditur: aut occultat ⁊ tunc nõ. vel dic ꝙ aut attendẽdo opi. fauor ampliatur ⁊ attẽditur: vt hic ⁊ ibi. aut nõ: ⁊ tunc nõ. dic vt ibi.
1 ¶ † In gl. quidã hoc intelligũt. vt hanc glo. que est hic varia illi que est. C. eo. l. j. de bono. pos. ẜm tab. bene vt intelligas debes premittere ꝙ est quoddam testamẽtũ in scriptis ꝙ fit cũ solẽnitate cõtẽta in hoc ti. s. pri. §. ⁊ quoddã nũcupatiuum. de quo. j. §. fi. ¶ Et vt bene videas primo querit̃ quomodo scit̃ an qs velit testari nũcupatiue: an in scriptis. Dicũt antiqui doc. vt Joan. de Beluosco ꝙ apparet si testator hoc dixerit sicut dicit̃ in ꝯtib⁹. C. de fide instru. l. cõtract⁹. vel si fecit sigillari et subscribi chartã clausam vel apertã: vt scripsi. s. pri. §. al's aũt ꝙuis fiat inde scriptura nõ presumit̃ ꝙ fiat nisi ad memoriã vel ad ꝓbãdũ: p. d. l. cõtractus. cum ibi no. Jaco. autem ⁊ Pe. dicũt. j. §. fi. ꝙ ĩ dubio testm̃ valet: vt ĩ scriptis ⁊ sine scriptis. nõ ꝙ sint duo testamẽta: sed vnũ ꝙ valet quasi cũ scriptis ⁊ sine scriptis: sicut ex eodẽ contractu resultãt duo vincula: vt si mihi vendẽti ⁊ interrogãti promittas pretiũ qꝛ oritur ex vẽditione ⁊ stipulatiõe: ẜm eos. Sed cõtra hoc facit. ff. de noua. l. cũ enim. sed ꝓ hoc facit de act. em. l. nõ est nouũ. ⁊ ita heres nõ habet eligere ẜm eos. Vel dic primã veram ⁊ est indubitatũ si nõ posset valere vt testm̃ in scriptis: qꝛ nõ est presumendũ testatorẽ voluisse testasse in scriptis si ex hoc eius iudicium posset impugnari. ff. de mili. testa. l. si miles. extra
2 de ꝓben. c. nisi. ⁊ facit. C. eo. l. in testamẽtis. in fi. ¶ † Secũdo queritur nunquid scriptũ testm̃ faciat fidẽ. glo. hic videt̃ distinguere testm̃ in scriptis a nuncupatiuo vt primũ probet̃ per scripturã: scdm̃ nõ nisi testes deponãt. Cõtrariuꝫ videtur notari. C. eo. l. j. vbi parificat vtrũqꝫ. Ad hoc dicas ꝙ qñqꝫ testamentũ fit ĩ scriptura priuata corã priuatis. quãdoqꝫ in publica ⁊ in formã publicã redacta: ⁊ corã publica ꝑsona: vt fit in priuata ⁊ corã ꝑuatis. Si queratur an illa scriptura fidẽ faciat: videt̃ ꝙ sic ꝑ hunc §. qꝛ cũ seruus detect⁹ testificari nõ possit: vt hic no. testm̃ nõ posset ꝓbari nisi illa scriptura faceret fidẽ: ⁊ tñ ꝑ huc. §. testõ subue
3 nit̃: vt hic tenet Azo. ¶ † Preterea ꝓ hoc videt̃ qꝛ talis charta dicit̃ autentica. ff. quẽadmodũ test. ape. l. fi. de secũ. tab. l. j. §. sed si vnũ. gl. sentit cõtra in. d. l. j. vbi dicit ꝙ testamẽtũ deficit ꝓbatiõe nisi ꝓbet̃ ꝑ scripturã redactã ĩ formã publicã vel ꝑ partis cõfessionẽ. Dicas ꝙ testamẽtũ ĩ scriptis ꝓbat̃ ꝑ illã chartã: ⁊ illi stat̃. hoc tñ addito ꝙ testes debeãt venire corã iudice ⁊ sua sigilla recognoscere ⁊ subscriptiones: ⁊ iudex ĩ ea charta vel ĩ alia dꝫ hoc referre ⁊ discernere an illa charta faciat fidẽ vel alia: si ĩ alia trãslatũ sit corã iudice ⁊ testib⁹. ⁊ hoc est ꝙ vult dicere. C. eo. l. publicati. al's ãt illa charta fidẽ nõ faceret imo si alter testiũ esset mortuus añ recognitionẽ deficeret testamẽtũ ꝓbatione. ⁊ hoc volũt dicere iura. ff. quẽad. testa. ape. l. cũ ab initio. ⁊ l. si qs. ĩ fi. ⁊ no. C. quẽad. testa. per. l. ij. nisi ꝓbaret̃ ꝑ cõfessionẽ vel per scripturã. C. eo. l. j. sꝫ in hoc ob. is. §. ⁊. C. e. l. j. qꝛ certũ est ꝙ seru⁹ nõ admittitur ad testimoniũ. ff. e. l. q testõ. §. seruus. si ergo alter de testib⁹ detectus sit seru⁹ quomodo veniet pro recognoscẽdo signo ⁊ subscriptione cum tũc suum videat̃ ferre testimoniũ ⁊ tp̃s testamẽti est inspiciendũ. ff. de test. l. iij. §. l. iul. de verbo. signi. l. notionem. §. j. Timore huius. l. oppositiones gl. sic variãt vt dictũ est. Ad hoc dicunt quidam ꝙ si tempore testamẽti ⁊ tẽpore recognitionis sigilloꝝ credebatur liber: ꝙ testamẽtum valet: ⁊ sic potest intelligi is. §. pro quo facit. l. barbarius. ff. de offi. pre. ⁊ si supponũt ꝙ conditio eius est detecta tempore quo testamẽtũ aperitur ꝙ nõ valet. ⁊ ita intelligebat quidã do. meus. Sed hoc videt̃ cõtra mentem huius. §. ⁊. ff. eo. ad testium. §. j. vbi dicitur ꝙ inspicitur conditio cum testamentũ fiebat nõ tempus mortis. ⁊ multominus tempus ꝙ post mortẽ cucurrit vnde videt̃ melius dicẽdum testamẽtum valere dato qꝺ status sit detectus ante aperturã. nec obstat cõtrariũ: qꝛ hoc est speciale ꝓpter fauorẽ testatoris. ⁊ hoc dicit is tex. subuenire se ex sua liberalitate testamenti de iure spẽali cõtra iuris cõis rigorẽ: ⁊ in hoc est liberalitas ⁊ subuẽtio innuẽdo ꝙ de iure cõi secus esset. vnde nõ habeas hic in tex. libertate. sicut glos. habuit ⁊ male: sed liberalitate. nam si habes libertate nõ est propria nec bona sciẽtia. ⁊ hoc etiã apparet. C. eo. l. j. ibi cũ dicit: ĩ hac causa. quasi dicat nõ in aliꝭ. ⁊ est ratio quare specialiter sic statuitur hoc fauore testamẽtorũ que emẽdari seu retractari nõ possunt post exitũ. Itẽ iuxta ignorãtia: qꝛ ab oĩb⁹ credebatur talis. Itẽ qꝛ nil cõtra tertiũ deponit: sꝫ ꝓ testamẽto: nisi ĩ casu quo instituit talẽ qui nõ esset successurus ab intestato: nam tũc deponeret cõtra tertiũ: sed leges nõ respiciũt ad ea que raro
4 accidũt ⁊c. ¶ † Itẽ nec illi tertio erat ius quesitũ ius speciali. vel dic ꝙ nõ sit speciale. vt. j. dicã in fi. huius note. ⁊ hec procedũt in testamẽto ĩ scriptis: de quo loquit̃ is titul⁹ vsqꝫ in. §. fi. ¶ Quid si fuerit adhibitus in nũcupatiuo: an sit locus huic. §. glo. tenet hic ꝙ nõ. contrarium tenet. C. eo. l. j. pro hoc glo. videtur quia in testamẽto in scriptis testes nihil habent facere nisi recognoscere sigilla ⁊ subscriptiones. nec de necessitate habent deponere de substantia testamẽti: vnde videtur nudum factum seu ministerium: sed in testamẽto nuncupatiuo oportet ꝙ deponãt de substantia testamẽti. j. §. fi. ideo videtur aliud: ⁊ ꝙ magis eorũ cõditio indaganda sit. Et hanc sententiã tenẽt Jaco. ⁊ Pet. j. §. fin. Potest dici ꝙ possit loqui in nũcupatiuo cũ oẽs predicte rationes cõcurrãt: ꝙuis ad veritatem hi tex. oẽs loqunt̃ ĩ testamẽto in scriptis: qꝛ dicunt cũ signaret̃ vel signabat̃: sed si bene cogites tantũ periculũ est seruum amittere in testamẽto in scriptis sicut in testamẽto nuncupatiuo: ideo semper sequendo fauorẽ potes idẽ dicere. hec aũt procedũt vbi testamẽtũ fit in scriptura priua-
5 ta. ¶ † Quid si fiat ĩ publica? certe habet locũ is. §. multomagis Sed an scriptura publica ⁊ in formã publicã redacta probet testamẽtũ absqꝫ alia depositione testium vel recognitione sigillorum? Fuerũt opi. Jo. an. dicit qꝺ sic. ⁊ hanc opinionẽ approbat cõsuetudo. Et istud est ꝙ glo. vult hic dicere. Azo tenuit cõtra. vt not. ple. C. de fideicõ. l. fin. tamẽ opiñ. Azo. videt̃ verior de iure ẜm glo. ⁊ doc. ⁊ iuxta tacta hic. vt bene intelligas pone ꝙ instrumentum dicit qꝺ talis sic testatus fuit ⁊ presentibus talibus testibus. Si queras an talis scriptura fidem faciat ⁊ valeat vt testamentũ in scriptis: ceterũ est ꝙ nõ: qꝛ non facit mentionẽ ꝙ solẽnitas iuris fuerit adhibita: vt de sigillis ⁊ subscriptionibus testium. sꝫ quomodo procedit in casu quo instrumentum facit mẽtionẽ de hoc videlicet ꝙ talis sic fuit testatus in presentia taliuꝫ qui subscripserunt ⁊ sigilla sua apposuerũt: videlicet talis tale ⁊ talis tale. Et pone ꝙ de facto fuerunt apposita ⁊ subscriptio facta ⁊ nõ videt̃ ad hoc dubiũ: qꝛ de iure requirit̃ solẽnitas ĩ testamento in scriptis ꝙ testes recognoscant sigilla ⁊ subscriptiones: vt. s. dictũ est. al's ad quid apponerent̃: vnde lex sic voluit ꝓuidere: ⁊ in tãto numero ⁊ tali modo ne quid falsitatis ⁊c. C. de fideicõ. l. fi. ideo nõ videt̃ qꝺ talis scriptura probet testamentũ in scriptis: imo nec nuncupatiuũ: quia ⁊ ibi oportet ꝙ testes deponãt de substantia testamẽti coram iudice: nec sufficeret fieri corã no-
6 tario simplici. C. eo. l. testamenta oĩa. ¶ † Quid ergo dices de testamẽtis que transeunt sub sigillis autenticis ad relationem auditorum sigilli vel sigilliferi? Certe creditur de consuetudine: et posset probari de iure: qꝛ de stylo iudex cõmittit talibus auditoribus vices suas super potestate audiendi ⁊ in actis redigẽdi cõtractus ⁊ vltimas voluntates. Sed si constat ꝙ si iudex esset presens ⁊ in actis redigeret nõ oporteret aliã publicationẽ fieri. vt C. eo. oĩum. ergo nec in presenti proposito. Notarius vero publicus habet officiũ a lege seu intitulatũ ex quo creatus est: nec vtit̃ vice iudicis cuiusqꝫ. secus ergo de iure in litera sigillata. ⁊ secus in litera redacta in formã publicã per notariũ ꝙuis ad veritatem tantũ vel maius periculũ falsitatis possit esse ĩ simplici auditore sicut in notorio. vnde ĩ hoc multũ attenderẽ cõditionẽ per-
7 sone. vt dixi. s. §. possunt. † Vel dic ꝙ lex oĩm. loquit̃ quãdo iudex in propria persona fuit presens: nec potest cõmittere. vt. l. testamẽta. eo. tit. ibi. nec vsqꝫ permittatur. ¶ Item dic qꝺ he solennitates possunt tolli consuetudine. vt no. in Specu. de instru. editi. §. cõpendiose. ver. sed premisse. Caue tamen ꝙ quãuis credatur de consuetudine literis sigillatis in patria cõsuetudinaria: nihilominus consuetudo nõ tollit quin debeant in testamẽtis septẽ testes apponi. Et credo ꝙ si stetur ĩ scriptis. ꝙ tota solẽnitas subscriptionum ⁊ sigillorũ debeat seruari. ⁊ vix posset cõsuetudo in tali casu probari ad cõtrariũ. Et hec indubitate procedũt ꝙ litera nõ facit fidem: nisi septẽ testes deponãt: vbi querit̃ de virib⁹ testamẽti ⁊ voluntate testantis. sed si dubitetur de solẽnitate dicunt Azo ⁊ H. ꝙ sufficiũt duo testes. vt no. in. d. l. ij. de bo. pos. secundũ tabu. ⁊ per cõsequens videret̃ ꝙ sufficeret instrumentum ꝙ vicẽ duorũ testiũ obtinet. vt. l. in exercendis. C. de fide instru. cõsueuit notari. sed illa opinio reprobat̃ ibi in glo. ⁊ per docto. Unde videntur septẽ testes requiri ⁊ eorũ depositiones per modum supra tactũ siue de volũtate siue de solẽnitate sit questio. Sꝫ vbi esset questio an factũ esset testamẽtũ: tũc sufficerẽt duo. vt ibi no.
8 ¶ † Quid ergo dices: episcopi in aliquibus locis: ⁊ in aliꝭ collegia vendicãt sibi bona clericoꝝ intestatorũ de cõsuetudine: sicut Aureliam. Pone ergo ꝙ bona alicuius clerici petunt̃ tanꝙ intestati. excipit̃ qꝺ testatus fuit. ꝑ quot testes probabit̃ huiusmodi exceptio? Satis potest dici ꝙ per duos per. d. glo. ⁊ etiã ꝑ alios

a ¶ Sed cuꝫ. sic summa secundũ Angel. Seruus communi opini. reputatus liber: potest in testamẽto esse testis.

testes q̃ per illos qui fuerunt per testatorē ad testamētū vocati:
9 q2 querit tm̃ an testamētū factū sit. ¶ †Sed quid si replicet qđ
fuit minus solēne:ꝛ ideo presupponitur ītestatus.j.de here.que
ab intesta.ver.aut nō iure.circa principiū:tūc videt ꝙ posterior
quadruplicās debeat ꝓbare solēne per septē testes:q2 ibi querit
de solēnitate in qua septē sunt necessarij per.d.gl.q̃uis probabi
liter posset dici ꝙ ex quo reus ꝓbauit testametum factū ꝙ dicē
ti minus solēne incūbat ꝓbatio:sicut dicim⁹ in simili.si dicā te
excōmunicatū:q2 nō soluisti intra tēpus:incūbit mihi on⁹ ꝓbā
di.vt no.Ja.extra de accusa.super his.ꝛ gl.iuris ciuilis videtur
cōcordare.C.de cōdi.ob tur.causam.l.j.Itē dic qđ premissa pro
cedunt vbi est questio de substantialibus testamenti:q2 si sit que
stio de aliqua declaratione facta post testamētū:sufficiūt duo te
stes.vt.ff.de testa.l.heredes palā.§.sed si quis post testamentū.ꝛ
iunge.ff.de leg.ij.l.cū ꝓponebat.Hec que dixi ꝙ instrumentum
nō probat testamentū:procedūt de iure ciuili.Sed quid de iure
canonico:videt contra:q2 de iure canonico sufficiūt duo testes
saltē in legatis ad pias causas:vt omniū opiniōes īcludā.extra
de testa.cū essent.ꝛ.c.relatū.ꝛ sic cū instrumentū obtineat vicem
duorū testiū.vt.s.dictū est.videt ꝙ probet in foro ecclesiastico.ꝛ
idē videret ī foro seculari in patria ī qua duo testes sufficiūt de
consuetudine.In his autē est multū consuetudo attēdenda:ex
tra de fide instru.c.cū dilectus.C.eo.l.si non speciali. Inspicit er
go in testamētis ꝯditio testis quā habebat tēpore testamēti quā
tum ad notā seruilē.¶ Sz quid in alijs notis.vt q2 infamis vel
alia nota notatus ꝙ testificare nō posset: Videt idē:cū sit eadē
10 ratio.¶ † Preterea.§.cōditionē.ff.e.l.ad testiū.loquit genera
liter nō distinguēdo nec specificādo notā seruilē ab alia.ꝛ ideo
si adhiberetur mulier que crederet vir:q2 forte erat in habitu vi
rili:vel minor.xiiij.annis qui crederetur maior:videretur valere
testamentū per hūc.§.est ergo hoc speciale in testa.q2 in alijs īspi
citur cōditio quā haber testis tēpore quo recipit.vt.s.dixi.Sed
quid si tpe receptiōis nō poterat reprobari:sed tēpore depositio
nis pōt: Videret ꝙ nō possit reprobari:q2 tēpus receptionis in
spicit.vt.l.iij.§.lege iul.ff.de testi.ꝛ illo tpe est facienda ꝓtestatio
de dicēda.extra de testi.presentata.C.e.si quis testib⁹.In contra
riū facit:q2 tales ideo repellunt:q2 presumunt propter vtilitatē
cito a veritate deuiare.vt.d.l.iij.§.j.ꝛ sic etiā tēpus quo deponūt
est aduertēdū:q2 tūc agit de veritate sciēda ꝛ extorquēda.ꝛ ī hoc
posset esse lesio nō in alio tēpore.ꝛ hec est veritas:ꝛ hoc tz Spec.
ti.de testa.§.j.ver.quid si testes. ꝛ ver.itē opponitur qđ est crimi
11 nosus.¶ †Sed quid si seruus vel infamis fuerit adhibit⁹ testis
in instrumēto publico: Nō videt idē ꝙ ī testamēto:cū sit specia
le in testamēto.vt dixi.Spe.videt tenere idē:dicit tñ ꝙ si īstrumē
tū vertit ī dubiū ꝙ nō pōt verificari per tales testes:vt in spe.de
fide instru.§.postremo.versi.quid si testis.ꝛ facis ꝙ not.extra de
trāsact.c.ex literis.per Jo.de hoc vide plene extra de regu.iur.c.
factū legitime.lib.vj.in nouella Jo.an.Vel posset dici ꝙ in om
ni casu ꝛ actu in quo ꝓpter solēnitatē plures testes quā duo req
rūtur ꝙ is.§.obtineat:ꝛ ꝙ stat depositioni illius qui nūc repelli
pōt vna cū depositiōib⁹ aliorū.ꝛ sic intellige in fen.an re.de test.
qui pa.esse desi.c.j.cterū lex voluit qđ introductio solēnitas esset
iusta cā destruēdi actū vt est iusta ignorantia:vt hic.ꝛ sic iste.§.
non cōtinet spālitatē quo ad actus solēnes:sed quo ad alios sic.
12 ¶ †In glo.no.errorē.in fi.hec glo.supponit ꝙ is tex.intēdit loq
a de cōsensu oīm de populo.[a] ꝛ hoc apparet per ea q̃ allega. ¶ Sz
qd si ꝓbet aliquos de populo scire cōditionē testis:aliquos nō:
Videret sufficere ꝓbari ꝙ maior pars credat liberū:q2 ī popula
ribus talib⁹ minor pars cedit maiori.ff.ad muni.l.maior.de re.
iur.l.aliud.§.r.fert.ꝛ hoc videt sentire Spe.titu.de teste.§.j.ver.
itē ꝙ est seruus.Sed ob.is tex.q2 dicit oīm.sed maior pars repu
tat oēs per p̃dicta.ꝛ facit.ff.ad mace.l.si quis patrē.ibi cū dicit.
plerīq3.de edil.edi.l.quid sit fugi.l.apud celsum.¶ Sz qd si cre
debat cōiter liber:testator tñ sciebat vel credebat eū seruū vel ali
qui de testibus: Videt ꝙ sciētia testatoris debeat ei nocere:quia
est ꝙ ei imputari possit cur alios testes non vocauit ex q̊ sciebat
ꝛ cessat ratio ignorātie.que.s.allegata est.ꝛ facit.ff.de acqui.her.
l.cū quidā.§.quod dicitur.qui.ad liber.procla.non licet.l.fi.§.fi.
13 ¶ †Sed quid si testator ꝛ cōmunis opinio credebāt eū liberū:q
dam tamē de cōtestibus sciebāt seruū: Videtur ꝙ nocet:q2 con
testes sunt de membris solēnitatis actus:ꝛ sic eoꝝ scientia vide
tur nocere sicut reuocato procuratoris mandato:sciētia iudicis
nocet q̃uis pars ignoret reuocationē.C.de satisda.l.j.§.j.ꝛ con
sueuit dici ꝛ notari extra de procur.c.mādato.sed potest dici cō
tra.ꝛ hec solēnitas huius actus non tantū dependet a cōteste:si
cut iudicium a iudice.Et ideo cū lex aduertat iustam ignorātiā
ꝛ communem opinionem:sufficit in hoc casu publicus error et
ignorantia testantis.Et idem crederem si omnes cōtestes crede
rent seu scirent ipsum seruum dumtamen testator crederet con
trarium ꝛ maior pars populi:per predicta.Et is.§.facit ad mul
ta.Primo ad illud:si instrumentū proferatur ꝛ negetur cōficiē
tem fuisse tabellionē:an sufficiat probari qđ pro tali publice ha
beretur.de qua per Dy.ff.de decu.l.herēnius.vbi videtur tenere
ꝙ nō sufficit pro quo.ff.de re.eo.l.qui neq3.de eo qui pro tu.neg.
ges.l.is.C.si a non compe.in.l.fin.ꝛ facit.l.barbarius.quia ibi ha
buit titulū:ꝛ sic supponit ꝙ si nō habuisset nō obtineret.l.illa.
Inno.videtur tenere cōtrarium extra de fide instru.ca.j.ꝛ Spe.
titu.de ꝓba.§.j.Cōcedunt tamē si ipse tabellio viueret ꝛ se tabel
lionē diceret:tūc nō crederet ei nisi doceret:vt ibi no.ꝑ quib⁹fa
cit.ff.qui ꝛ a qui.l.cōpetit.ꝓut iacet.C.de sen.ꝛ inter.om.iud.l.ij.
de fideicō.li.l.ij.ff.de ma.test.l.cum ex falsis.de iurepa.l.pe.§.fin.
Sz si bene aduertas in.l.barbari⁹.nō attēdit tātū titulus q̃tū
vtilitas publica:ꝛ ꝙ pro tali publice habebat.Unde pōt dici ꝙ
ī officijs publicis autoritate ꝛ vtilitate gesta iudicialia ꝛ alia sta
tum reipublice concernentia etiam per nō capacem officij:dūta
men publice pro tali haberetur:valēt.nec oportet doceri de inti
tulatione ex quo pro tali publice habebat:per iura ad hanc par
tem allegata imo plus ꝙ si aliqua nota opponeret ipso existente
in officio veluti infamia vel excōicatio vel factū ex quo esset ipso
iure priuatus ꝙ nihilominus acta per ipsum valēt.nec talis op
positio esset admittēda siue opponat post actū siue ante.ꝛ hoc
videtur notare Inno.extra de offi.dele.c.cū super.ꝛ hoc in ordi
nario.secus in delegato:vt ibi no.ꝛ no.Joā.and.magis plene ex
tra de regu.iur.c.mora.in nouella.lib.vj. In alijs autem que nō
cōcernunt statum reipublice:forte quia cōtraxerūt vel receperūt
fructus vel solutiones debitorum ad dignitatem pertinentiū:sa
tis posset dici ꝙ si fuerint intitulati ꝛ appareat ꝙ etiā facta per
ipsos:teneant dumtamen haberent bonam fidem.ꝛ sic potes in
telligere q̃ Inno.ꝛ Hostiē.no.extra de restitu.spo.c.in literis.de
causa pos.c.cū olim.ꝛ hec indubitate ꝓcedūt in his que possent
ꝑtinere ad eos si essent vere ꝛ legitime ītitulati:sicut fructus ius
p̄sentandi.extra de iurepa.c.consultationibus.ꝛ.c.ex literis.ꝛ in
illis administratoribus qui faciunt fructus suos sicut admini
stratores ecclesiarū.secus dicerē in alijs qui non faciunt fructus
suos:sicut tutores.ꝛ sic intellige.l.qui neq3.ꝛ.l.si is.s.allegatam.
14 ff.de solu.l.debito.ri ꝛ.l.filie.¶ †Itē ꝛ in dictis administratori
bus dicerē.secus in his que tangunt ꝓprietatē rei:per.l.qui neq3.
nisi ī libertate in qua est speciale per.l.allega.nec credo additio
nem que est in.l.cōpetit.esse verā.Sed qd si tali seruo esset mota
questio stat⁹ testator tñ ꝛ populus nihilomin⁹ credebāt liberū:
nūqd obtinet is.§.Videt ꝙ sic:q2 ꝓpter hoc ab officio nō remo
ueret.ff.de solu.l.casib⁹.§.j. Videret distingui an de possessione
libertatis prouocet in seruitutē vel ecōtra.C.de ordi.cog.l.fi.ꝛ.l.
15 cum hic status.ff.de libe.can.l.ordinata.¶ † Itē videret dicen
dum ꝙ deponeret ex euentu.C.de testi.aut si testis ꝙ videtur ve
rius.ꝛ hoc satis apparet hic in fi.nō enim est iusta ignorātia vbi
status questio esset mota : vt hic patet.et hoc si testator sciuit.
¶ Quid si testator ignorauit motā ꝛ populus illius loci:q2 for
te alibi erat mota vel secrete: Dic qđ habet locū ratio huius.§.
¶ Sed quid si appareat oēs testes fuisse seruos:nūquid obtinet
is.§.Non videt cum hic dicat:sed cum aliquis.quasi diceret.se
cus si omnes.sed.ff.de testa.l.at testamentū.§.j.C.de testa.l.j.vide
tur loqui generaliter de omnib⁹.qđ pōt cōcedi.arg.l.barbari⁹.
1 ☞ Testes ex vna domo plures adhiberi possunt in testamēto
alieno.

b
1 **Pater.** [b] ¶ †Ratio dubitādi fuit ī hoc.§.q2 suspicio vi
deri poterat ꝙ plures de eadem domo cōferrent
inter se ꝛ premeditatos.ꝛ forte falso compositos sermones pro
ferrēt.ff.de testi.l.iij.§.tu magis.sed hoc nō obstante nihilomin⁹
admittunt:q2 nō sequit ꝙ si sic fieri possit ꝙ propter hoc fiat:qd
ergo si se adinuicē instruxerint testes:nūquid valet testimoniū:
Specu.videtur dicere ꝙ non in titu.de test.§.j.versi.item.oppo
nitur.sed illud potest intelligi cum pars eos instruxit.
1 ☞ Pater non pōt esse testis filio in testamēto:nec filius patri.
2 Seruitores testatoris an admittantur in testes in testamēto do
mini sui.

In testibus. ¶ Super verbo.Qui in potestate.in
ter.Quid si sit emancipatus: Non vi
detur idem:vt hic a cōtrario sensu.ꝛ facit.ff.ad leg.fal.l.si pater.
glo.tenent cōtra.C.de testi.l.parentes.nā affectio per emācipa
tionem non tollitur.¶ In glo.aliud.in fi.que sit ratio ibi nota:
quia ante missionem etiā cum nullo teste valeret:sed illa ratio
non est vera:vt.ff.de mili.testa.lucius.est ergo ratio:quia ante re
missionem quinq3 testes sufficiunt sine solennitate etiam nō ro
1 gati.C.eo.milite.ff.de mili.test.l.j. ¶ †Item dic ꝙ que dicuntur
in hoc.§.obtinent indistincte siue recipiāt vtilitatem siue nō:q2
nec pater filio nec filius patri possunt esse testes in testamētis in
alijs negotijs pater nullo mō filio nec mater:nisi in casib⁹ quos
scripsi.C.eodem.l.parentes.sed filius potest patri si nihil filio ac
quiratur.ff.eodem.qui testamento.§.quecunq3.dic ibi plene.
¶ In glo.idem ꝛ in alijs.ibi cū allegat.l.pridem.intellige quod
hic dicitur de colonis conditionatis in persona non de simplici
colono

a ¶ De populo.
Ange.ponit hic
modū articulan
di cōtra testamē
tū quādo vnus
ex testibus erat
seruus.vide eum
hic in.ij.col.post
prin.in ver.in gl.
consensum.

b ¶ Pater.Si
vis plene scire an
pater sit idone⁹
testis pro filio:et
ecōtra.vide hic ꝑ
Areti. in.j.colū.
post prin.in ver.
in gl.alieno.Itē
vide hic per ordi
nē Ang. Quid
in matre: qd de
amicis:qd ī sub
dito regis:quid ī
socero:qd de tu
tore:quid de ꝓre
neta.quid in pro
curatore ; vide ꝑ
ordinē hic Ang.
vsq3 ad finem.§.

colono. ¶ Quid ergo dices de hominib⁹? Et certe si sint de cor-
pore vel tali habiles ad voluntatē: ꝛ videt idem qꝛ imperari eis
potest. ff. de test. l. testis idoneus. ꝛ de aliis hominibus non videt
idem nec de subiectis ratione iurisdictiōis. quicquid ibi notet
illos credo posse testificari: extra de offi. deleg. c. causam. ij. cū no
tatis: nisi essent tales qui non auderent aliquid dn̄o displicens
astruere attentis austeritate dn̄i ꝛ eorū paupertate ꝛ impotētia:
vt scripsi. C. eo. l. ij. hic allega. ¶ In ea. ibi cū allegat. §. item cum
his. pro hoc facit. C. de re mi. l. quicq̄. sed cōtra facit. ff. de falci.
l. vxori in prin. iuncta. l. domitius. ff. eo. sed hec verior s̄m Dy. et
talis potest ascribere qui nō potest esse testis. eo. tit. l. impuberē.
§. j. ꝛ idē videt in quolibet alio negotio: q̄ nō admittantur: nisi
pars hoc requirat: tunc enim debēt admitti ꝛ cogi s̄m Spec. de
2 teste. §. j. versi. quid si aduersarius. ¶ In ea. glo. in fi. hāc gl. sequi
tur Dy. in. d. l. qui testamento. §. j. Docto. tamen iuris canonici
videntur in hoc varii quia Inno. videtur velle q̄ seruitores ad-
mittantur in testimonium nisi sint in potestate vt videt notari
extra de test. in literis. eo. titu. cum nuncius. Alii dicunt econtra
q̄ nō admittunt: vt no. in Spec. eo. tit. §. j. versi. itē qd̄ est dome-
sticus. qd̄ glo. iuris ciuilis sequit hic. ꝛ. d. l. ij. de testi. ꝛ consuetu-
do approbat. hoc tn̄ intellige de seruitore cōmensali: nam si non
esset cōmensalis crederē cōtra sicut de illis q testes recipiūt stan-
do in domibus suis nō i expēsis dn̄i: ꝛ ad hoc facit extra de vb.
signi. c. fi. de priui. c. licet. lib. vj. do. Jac. ꝛ Pet. qui parū loquuti
sunt in hoc tit. dicūt q̄ dn̄s eoꝝ dabat cōsiliū q̄ si quis vult pro
bare p seruitores tales vel familiā q̄ det ei licētiam ꝛ tūc poterit
testificari: qꝛ tp̄s quo pducit ꝛ deponit inspicit. ff. de testi. l. iij. §.
j. nec facit dolū dn̄s q parat sibi pbationes: sed dicūt ipm̄ dicere
q̄ si posset cōtestare q̄ esset data illi licentia sub spe lato testimo
nio reuertēdi q̄ nō admitteretur in testem. ff. ad leg. iul. de adul.
si postulauerit. §. iubet. quod ipsi sequuntur. ꝛ facit pro eis. ff. de
edil. edi. l. qui sit fugitiu⁹. circa princi. de ri. nup. l. plurimi. de do.
inter virum ꝛ vxorem. l. vir vxori. sed nunquid familiares seu ser
uitores possunt esse testes filio vel illi filii patri? Uidetur qd̄ sic:
quia nō prohibētur. ff. de testi. l. ex eo. Forte potest dici eos suspe-
ctos: ꝛ videtur notari in simili extra de offi. deleg. c. insinuante.
per Inno. ꝛ gl. ꝛ hoc indubitate verum vbi insimul morarent.
ꝛ videtur notari in. c. in literis. extra de testi. per Inno.
1 ¶ Filius an pōt esse testis p patre in his in qb⁹ nihil qrit p̄ri.

Sed nec. ¶ In glo. quia eorum. in fi. ꝛ hoc apparet quia per filium acquireretur patri: et per consequens ipsi oēs possent habere vtilitatem: videlicet pater cui acquiritur ꝛ fratres propter prouisionem que debetur eis in bonis patris. Itē propter successionē imo quodam modo sunt dn̄i in vita patris, j. de here. qua. ꝛ diffe. §. sui. ¶ Quid ergo ho-
die quādo nō querit patri quo ad proprietatē: videtur idē pro-
1 pter vsumfru. ¶ † Sed quid[a] in casibus quibus nihil querit pa-
a tri qui notantur. C. de bo. que lib. aut. excipitur? Uidetur hec ra-
tio cessare: ꝛ ita prohibitio. sed cum iure cautū sit q̄ parentes nō
possint dicere testimoniū filio nec filii eis: vt. l. parētes. ꝛ. l. testis
idoneus. de testi. C. ꝛ. ff. pp̄ter affectionē quā habēt adinuicē: cre
do q̄ hodie nō possint sicut nec antiquis temporibus. ꝛ in testa
mentis nō attendit an querat vel nō: vt dixi. s̄. in. §. in testib⁹. s̄z
de fratribus est maius dubiū: qꝛ al's cōsueuit dici q̄ possunt esse
testes vnus alii: vt no. in. l. parentes. sed satis potest dici qd̄ non
possint esse sibi testes in aliquo negotio vbi simul morant ꝛ sunt
in eadem potestate. Et sic intellige quod ibi no. ꝛ per hoc videt
q̄ si instituat monasteriū q̄ religiosi illius monasterii non pos-
b sint esse testes. sed hoc casu nō cōcederent[b] qui dicunt q̄ religiosi
esse possunt testes in factis monasterii: extra de testib. c. insuper.
¶ Super tex. quoniam ꝛc. inter testatorē ꝛc. vult dicere q̄ sicut
in alio negotio persone hic cōtente nō possunt esse sibi testes: sic
nec in hoc: quia quoddā negotium agitur inter heredes ꝛ testā-
tem: nō tamē tale quod descendat in specie cōtractus vel quasi.
ideo dicit agi. ¶ In gl. nam olim. in primis duobus generibus
de quibus. s̄. eo. titu. in prin.
1 ¶ Fideicommissarius vniuersalis an possit esse testis in testō.
2 Legatarius an possit esse testis in testamento si agatur de virib⁹
testamenti.

1 **Legatariis.** ¶ † In glos. discrepant. in fi. dic ibi de lega. j. l. p oia. ¶ In glo. sed melius. C. de here. insti. quoties. de dona. l. eris. ff. ad trebel. §. si heres. et per hoc apparet q̄ fideicō. vniuersalis nō possit esse testis: qꝛ habet loco heredis. s̄. de fideicō. here. §. restituta. ¶ In glo. greca. in fi.
2 vel forte vult dicere de legi. dictātib⁹. C. eo. ij. dicto. ¶ † In glo. C.
de testi. ibi alii. hec glo. videt velle q̄ si agat inter duos de virib⁹
testamēti: qꝛ forte vendicat hereditas ab herede scripto: q̄ lega-
tarius possit esse testis. sed si petatur legatum: nullus legatarius
possit esse testis: nec i causa quam ageret: nec in causa collegata-
rii. sed alio nō videt dicere. ff. de re. du. l. si qs ita. vbi videt dicere
gl. q̄ principaliter nō est testis in re sua s̄z secūdario. ꝛ ita vult cō

cludere q̄ valet legatū: per ꝛ cōsequēs eius attestatio: qꝛ al's nō
valeret: cū oporteat pbare per septē testes. C. de fideic. l. fi. ver. cū
enim. Dy. ff. eo. l. qui testamēto. videtur dicere q̄ testamentū va-
let ꝛ legatarius possit esse testis: qꝛ nō sequit: valet testamētū et
valet institutio ergo ꝛ legatū. ꝛ ita supponit q̄ legatū pbari nō
poterit: ꝛ sic nō valebit. Jac. ꝛ Pe. dicūt q̄ pro testamēto potest
esse testis: sed nō pro legato suo. sed de contētis in testamēto sic:
licet nunc videatur esse testis indirecte pro cōmodo suo. ar. ff. de
aut. tuto. l. ij. hec verba fuerūt male reportata: vt videt implica
c re cōtrarietatē. potes dicere[c] q̄ is. §. loquitur in testamēto in scri
ptis i quo nō est dubiū quin legatarius possit esse testis: quia nō
testificatur: nec deponit de legato suo: nec de cōtentis i testamē-
to: sed solū recognoscit sigillū suum. imo possibile est q̄ ignorat
an sit sibi legatū. vt dixi in superioribus. sed cur heres nō possit
esse testis qui ita potest ignorare contēta in testamēto sicut lega
tarius? Respōde qꝛ quicquid est in testamēto tangit heredē vel
ad suū cōmodū vel incōmodum: ideo lex prouisionē maiorē ad
hibuit i eo phibēdo q̄ legatariū: qꝛ totū negotiū heredis est. s̄.
§. sed nec. ¶ Quid ergo in testamento nuncupatiuo: nūquid ob
tinet is. §. Uidetur q̄ non: quia ibi deponit testis de substantia-
libus ꝛ de toto tenore. vt dixi. s̄. circa princi. ꝛ. §. sed cum aliquis.
¶ Ego credo contra. ꝛ est expressum in. l. dictantibus. ij. respon-
so. etenim lex illa nedū loquit de testamēto: imo de qualibet vo-
luntate. vnde cōtinuando primū ꝛ secundū responsum videtur
ibi expeditū. ꝛ quicquid sit in locis vbi testamētū probat p lite-
ras sigillatas casus non est dubitabilis sicut nec in testamēto in
scriptis. Et ad. l. in oibus. respondere potes vt no. d. l. si quis ita.
quia non principaliter dicit testamentū in re sua: sed secūdario.
Sed hec solutio nō videtur bona: quia habēs causam cōsimilē
nō fert testimoniū principaliter in causa sua: ꝛ tamē repellitur:
extra de testib. c. personas potest dicere q̄ hoc sit speciale in testa
mento: q̄ licet possit ad legatariū ex cōsequētia cōmodū vel in-
cōmodū pertinere: q̄ nihilominus possit esse testis. vide in aliis
casibus vbi est magnus numerus testiū: sed vbi nō est tantus nu
merus testium ꝛ duo sufficerēt: haberet locū lex cōtraria ꝛ. c. per
sonas. sed vbi sunt tot testes potest dici q̄ illi quos secūdario tā
git admittant propter adminicula alioꝝ. Quid ergo si oēs sint
legatarii? dic idem vt est expressum in. l. si quis ita. etiā si oibus
esset vnū legatū factū cum sit eadē ratio. ¶ Sed cur nō pōt ita
bene legari scribēti sicut testi. C. de his qui sibi in testa. ascri. l. ij.
ꝛ per totū? Rn̄deo qꝛ scriptor posset falsitatē maiorē cōmittere:
ꝛ hoc in testamēto in scriptis cuius tenorē testes ignorāt. i aliis
videtur q̄ legari possit etiā scribenti cū cesset ratio. ꝛ hoc scripsi.
C. eo. l. dictātibus. ꝛ per hoc videtur q̄ si fideiussor velit probare
reum principalē esse soluēdo vel esse presentē: q̄ possit per con fi-
deiussorē: vt hic scripsi. item q̄ beneficiati per prelatū possint ei
esse testes de creatione sua in titulo. ¶ In ea. glo. ibi: q̄ erat di-
ctū. sed ad solū q̄ de expensis sibi subiungitur. ¶ In ea. glo. in fi
ne. ꝛ hoc nisi essent eedem defensiones vtriusq̄ simile: per dictū
c. personas. ff. de libe. cau. l. duobus.

Nihil autem. ¶ In gl. sic. s̄. in fi. sed an possit in tabulis cereis: dic q̄ sic: vt. ff. de bo no. pos. s̄m tab. l. charte. que inuoluerētur panno. vt dixi. s̄. circa princi. ꝛ etiam in pergameno raso. vt no. d. l. charte. nō sic instru mento. in auten. de tabelli. §. illud quamuis notetur. d. l. charte.
1 ¶ Notarius vel auditor literarum an possit facere duo instru
menta de vno contractu ꝛ vtrūq̄ sit originale. ꝛ nu. 2.
3 Testamenta duo an possint scribi in eadem charta.
d
1 **Sed et vnū.**[d] ¶ † In glo. sic in aut. in fi. hic in fi. debet esse additio que dicit: sed hec am-
bo sunt principalia: qꝛ in quolibet seruat solēnitas subscriptio-
num ꝛ alioꝝ supradictoꝝ. ꝛ facit q̄ notarius vel auditor litera
rū possit cōficere duo instrumēta vel duas literas de eodē cōtra
ctu: vt vtrūq̄ sit originale: ꝛ de cōsuetudine nō audēt conficere de
2 debitis semel soluēdis: sed de perpetuis sic. † Et est ratio: qꝛ lite-
re taliū debitoꝝ cōsueuerūt reddi: nec recipit alia litera de solu
tione. ꝛ ita si creditor haberet duas posset fraudari debitor: ve-
rū est tn̄ q̄ si vnā semel reddiderit q nō pōt cōficere aliā: nisi pte
vocata. de hoc. C. de discus. l. ne casu. lib. x. vide in speculatore de
3 instr. edi. §. postq̄. ver. sed nūquid. ¶ † Sed quid ecōtra: nūquid
duo testamēta possunt scribi i eadē charta? videt q̄ sic. C. de an-
na. excep. l. fi. ff. de euic. l. cū plures. de here. insti. duo soci. caue tn̄
q̄ testes pro vtraq̄ parte rogētur ꝛ alie solēnitates obseruētur.
ff. de vulg. substitu. l. patris. eo. titu. l. ex pupillari.
1 ¶ Testes testamētarii per quem debent rogari vt sint testes.

1 **Si quis autē.** ¶ † In glo. quādoq̄ nullus. ibi cū allegat. l. milites. ibi not. contra q̄
e imo sunt necessarii duo[e] ad minus. dic. j. proxi. titu. §. j. ¶ In gl.
id est rogatus. in fine. sed per quē rogabuntur? videtur q̄ suffi
ciat per quēcunq̄ cum. l. nō dicat per quem. ff. e. l. heredes. §. pe.
sed cōtra. in aut. rogati. videtur q̄ sic. sicut dicitur de tabellione:

a ¶ Sed quid. Hanc questionē etiā pōit hic Ange. ꝛ determinat eā sicut Joā. fab.

b ¶ Nō cōcederēt. Itē tenet hic Ange. cū Jo. fa. Item querit hic Ange. si villa vel castrū vel vniuersitas istituat heres: an illi d' villa vel Uniuersitate poterunt esse testes. vide eū hic.

c ¶ Potes dicere. vid Ang. hic.

d ¶ Unum. hic tractat Ang. an litere antique in muris faciant fidē. Itē an rasura et cancellatio noceat. Itē exēplū pbet origina le vide hic p Ange. in. ij. col.

e ¶ Duo. idem Ange. hic.

vt not.in anten.de tabelli.§.j.Dy.tenet contra per.l.quicunq̃.ff. de publi.⁊ no.in Spec.de instru.edi.§.nũc aũt.⁊ videt expressuz in.d.§.licet.ibi cũ dicit per testatorẽ demonstrare.An autẽ: presumatur nuncupatiuum.vel in scriptis.dic.s.§.sed cuz aliquis.

De militari testamento. Rubrica.

1 Miles an debeat esse de genere militari.
2 Militem quis potest creare.
3 Milites nostri temporis an gaudeant priuilegio testandi sicut olim gaudebant.
4 Milites dicuntur a malo: quia nos a malo seruare debent.

In glo.rubrice ibi cũ allegat: ex qui.caus.ma.l.fi.Et de hoc in
1 aut.de man.prin.§.titulos.†An autẽ requiratur ꝙ sit de genere
militari: nõ videtur: quia libertini possunt esse milites.C.de lib.
⁊ eorũ lib.l.fi.ff.de mili.test.si duobus.C.qui mili.pos.l.pe.de bo
no.posses.que ex test.mili.l.j.Contra in feu.de cleri.viola.pac.
§.si miles.C.nego.ne mili.l.j.li.xij.sed ad primã posset respõderi
quia in illa nõ prohibetur fieri miles qui non est de genere mili
tum: sed ad actum duelli nõ admittitur nisi sit de genere.imo fa
cit pro prima parte: quia supponit ꝙ aliqui sunt qui nõ sunt ex
genere quos prohibet duellare.Item ad alium respõde: quia ibi
non ob defectum generis prohibentur: imo propter negotiatio
nem que non pertinet ad milites.C.de loca.l.milites.de re mili.l.
milites.sed de consuetudine debent esse de genere militari: multi
2 tamen his diebus consuetudinem interrumpunt.†Sed quis
potest creare militẽ? videtur qđ solus princeps.C.de re mili.l.ne
minẽ.sed de consuetudine miles creat militẽ vt tota die videm⁹.
sed an miles est in dignitate? videtur expressuz ꝙ sic.C.qui mili.
pos.l.fi.de eques.dig.in rubro ⁊ nigro.lib.xij.sed glo.dicit ibi con
tra pro qua facit: quia condemnat⁹ de crimine publico ⁊ capita
li efficitur infamis.ff.de publi.iudi.l.infamẽ.⁊ tamen miles con
demnatus miles remanet.ff.de iniusto rup.⁊ irri.testa.si quis ex
heredato.§.irritum.⁊ tamen si esset dignitas amitteretur per in
famiã.C.de dig.l.neq̃.vnde legitur ꝙ non est liber a laqueis dia
boli qui mundane militie se voluit implicare.de peni.dist.v.c.cõ
3 trariũ.⁊.c.falsas.†An autem milites nostri temporis isto pri
uilegio gaudeant? potest dici ꝙ sic: quia hoc priuilegio non gau
dent: nisi illi qui sunt in procinctu.vt.j.in princ.titu.⁊ propter ra
tionẽ que redditur.ff.e.l.diuus.⁊.l.j.que habet locũ in militibus
nostri tẽporis sicut in illis cuz hoc casu defendãt rẽpublicã sicut
illi.⁊ ideo priuilegiũ idem habẽt.Nam ſm doc.milites nostri tẽ
a poris eisdem gaudẽt priuilegijs quibus antiqui[a] quãdo ad hoc
eadem ratio se extendit: vt scripsi.C.de iur.⁊ fac.igno.l.j.⁊ hoc no
tant Jac.⁊ Pe.qui dicũt ꝙ milites nostri tẽporis qui vadũt ad
bellũ licitũ gaudẽt huiusmodi priuilegio: sed si i iudicio omisis
sent aliquã exceptionẽ peremptoriã non gauderent: quia hodie
non cõtinue stant in castris sicut antiquitus: imo vadũt ad assi
sias ⁊ litigia ſm eos: verũ dicũt: maxime in normania ⁊ Picta
uia vbi sunt vt plurimũ aduocati.Et no.ꝙ nedũ gaudẽt hoc pri
uilegio testãdi milites: imo quicũq̃ alij q ad bellũ inerũt.duo ta
men sunt necessaria: ꝙ sint in loco hostili: ⁊ ibi moriant.vt patet
ff.de bo.pos.q̃ ex test.mili.l.j.ff.e.l.fi.Itẽ tertiũ est ꝙ ad bellũ lici
tũ vadãt.vide qđ scripsi.s.de re.diui.§.itẽ ea.Itẽ videt ꝙ vxo
res ⁊ familiares militũ predictis cõcurrẽtibus gaudẽt illor pri
uilegijs.C.de vxo.mili.⁊ eorũ qui reip.causa.l.j.vide ꝙ ibi scripsi
⁊ hoc priuilegiũ cõsistit in tribus.vt.d.l.⁊ no.ff.de bono.pos.que
4 ex test.mili.l.j.†In fi.e.glo.Jac.⁊ Pet.dicũt qđ milites dicũ
tur a malo: nõ ꝙ nobis mala faciãt: sed q2 a malo nos seruare de
bent.C.de offi.pre.afri.l.ij.⁊ facit: q2 milites defensores esse opor
tet non dominos.C.de capti.l.ab hostibus.in fi.Jo.fab.

1 Prebenda datur propter seruitium dei: et cessante seruitio debet cessare prebenda.
2 Peculiũ quasi castrẽse nõ subiacet querele quãdiu est periculũ.

b Supradicta.[b] Tex.seipsum cõti
1 nuat euidẽter.†In
gl.arg.cessant ⁊c.in fi.vult dicere ꝙ cã finalis p
pter quã p̃bẽda dat est seruitiũ dei: igit cessan
te seruitio cessat prebẽda: vcz ꝙ nõ debeat gau
dere.⁊ hoc est expssuz in aut.de cle.qui re.col.v.
in rubro ⁊ nigro.extra de cleri.nõ resi.quasi per totũ.nec valet cõ
suetudo seu statutũ ad contrariũ.saltẽ in distributiõibus.i eo.ti
2 tu.§.j.lib.vj.†In glo.quãtũ ad solẽnitatẽ.ibi cũ allegat gl.l.
papi.vt hãc glo.recte intelligat dic ꝙ peculiũ quasi castrẽse nũq̃
subiacet q̃rele q̃diu est peculiũ.vt.d.l.fi.§.fi.C.de inoffi.test.Sed
in castrẽsi est diuersitas in gl.Unde dic ꝙ castrẽsia bona nõ sub
c iacent[c] querele si testamentũ fiat in castris.vt.l.fin instituta.C.de
inoffi.test.Sed si alia bona sint nõ castrẽsia: illa subiacẽt.vt.ff.e.
l.si a milite.§.fin.⁊ in hoc differt filiusfami.a patrefa.quia filius
fami.non potest habere alia bona de quibus testari possit.⁊ ita
nunquã eius testamẽtũ subiacet querele: sed patrisfami.sic ⁊ ideo
quandoq̃ subiacet.Si vero testamentum fiat extra castra a vete
rano: tunc est differentia inter filiumfami.quia illius testamẽtũ
non subiacet: sed patrisfami.sic: vt hic not.gloss.que est verior q̃
illa que est in dicta.l.fi.vbi cõtra notatur.hodie vero debet sem
per relinquere legitimam.in aut.vt cum de appel.cog.§.sed hoc
de parentum.Sed si non delinquat cõsueuit queri quomodo ex
pugnabitur testamentum.Et alique gl.dicunt quod per quere
lam: vt not.d.l.fi.C.de inoffi.testamẽ.l.papi.§.j.si quis a parẽ.fu.
ma.in rubrica.Alibi dicunt per condi.ex.l.C.de episco.⁊ cleri.au
tenti.presbyteros.ff.de inofficio.testa.l.aduersus.⁊ hec cõsueue
runt per doct.approbari.⁊ est magnus effectus: quia querela rũ
pit omnem institutionem sed conditionẽ non: vt scripsi.C.de in
officio.testamẽ.l.de inoffici.testamẽ.⁊ ibi no.de hoc iunge.j.de ex
he.li.§.sed si in expeditione.

1 Testamentum militis an valeat nullis adhibitis testibus.
2 Dans alicui bona sua ⁊ forte dicit causa ioci quid presumẽtur.⁊ an sit vera donatio.⁊ nume.3.
4 Verba si proferantur sapientia contractum presumuntur obligatoria nisi ex coniecturis aliud appareat.

1 Plane de testamẽtis. †In glo.saltez.
ibi cũ allegat.C.e.
l.milites.hec glo.habet similem.s.tit.j.§.fi.sed contra no.in.d.l.
milites.⁊.ff.eo.l.j.sed dic ꝙ nulla est cõtrarietas.he enim dicunt
ꝙ nullo teste vocato valet testamẽtum: sed nõ negant quin opor
teat post probari ꝙ miles sic voluit: vt in cõtrarijs.in hoc tamen
bene aduerte: quia si miles in cõflictu scripsit testamẽtum suum
in quacunq̃ materia ⁊ de quocunq̃ nullo teste vocato nullo pre
sente nec sciente quid scribitur: valet testamẽtum.oportet tamẽ
d ꝙ probetur[d] vel per testes qui cognoscant manum suam: vel per
comparationem literarum: vel per testes qui eum viderunt scri
bere ꝙ hoc sit de manu sua: vel de voluntate eius per alium scri
ptum.⁊ hec est probatio de qua fit mentio in.d.l.lucius.⁊ hoc vo
luit dicere hec glo.In glo.forte.in fi.⁊ pro hoc facit quod no.
2 C.in quibus cau.co.do.ac.pos.l.ij.lib.xj.†Sed quid si aliquis
dedit bona sua nunc dicit donationẽ nõ valere: q2 cã ioci dixit:
quid presumetur in dubio? Doc.Jaco.de ra.⁊ Pet.post eũ di
cunt ꝙ presumit qđ sit vera donatio.ff.de pac.l.iuris.§.quod fe
re nouissima parte.nisi per cõiecturas appareat de contrario.cõ
iecture autem possunt esse modus ⁊ consuetudo loquendi: puta
ille qui protulit verba consueuit dicere: quicquid habeo vestruz
est.vt ex cõditionibus hoĩum dicta pensemus.C.si quis impera.
maledi.l.j.ff.de pig.l.vel vniuersorũ.itẽ dictũ precedens.ff.de mi
no.l.deniq̃.§.j.melius allegarent.ff.de testa.l.heredes palam.§.
3 sed si notam.de leg.j.l.si seruus pluriũ.§.fi.†Item mos regio
nis.ff.de fun.instru.l.cum delanionis.§.labeo.⁊.§.asinam.meli⁹
e ff.de verb.signi.l.anniculus.Ego credo[e] qđ nulla verba ope
rentur testamentum ⁊ presertim institutionẽ: nisi expresse appa
reat ꝙ testator volebat testamentũ facere: ⁊ ad hoc se disposuis
set.sed per hanc literam in ver.is ergo.⁊.d.l.diuus.⁊ facit quod
no.ff.de heredi.insti l.j.§.si aũt.⁊ hoc nisi in discrimine vite posi
tus verba proferret sapientia vltimã voluntatem.ff.de lega.iij.l.
4 pamphilo.§.pposituũ.†In cõtractibus credo contra ꝙ q̃uis
nulla verba precesserint alia nec contractus ꝙ si verba pferan
tur cõtractũ sapientia ꝙ presumantur obligatoria nisi ex cõiectu
ris aliud appareret p predicta.⁊ hec faciũt ꝙ verba quecũq̃ pro
ferant inter masculos ⁊ femellas que matrimonium sapiũt sint
matrimonialia: nisi ex cõiecturis aliud appareret.Doctores Ja
co.⁊ Pe.querũt si quis dicat: relinquo tali omnia bona mea.an
sit testamẽtum.Et dicunt ꝙ hec lex inducit qđ sic.⁊.ff.ad trebe.
l.cogi.C.de sacrosanc.eccle.l.fi.Sed illa nihil facit: quia ibi ver
bum relinquendum pertinet ad institutionẽ ⁊ legatum.Ipsi di
cunt ꝙ vltima voluntas in qua talia verba proferuntur non po
test valere testamentum: quia forte non sunt nisi quinq̃ testes.⁊
tunc vt res potius valeat q̃ pereat erit codicillus.ff.de re.dub.l.
quoties.si potest valere vt testamentum: tunc aut reperitur i ali
qua parte institutio directa ⁊ operatur legatum si non reperia
tur operatur institutionem.ff.de hered.institue.l.j.§.si ex fundo.
C.de here.institue.l.quoties.hic ſm eos hec lex nihil facit ad hoc:
quia hic nõ ideo reprobatur talis ordinatio: quia vsus est miles
verbis relinquo: sed quia voluntas nõ probatur.⁊ ita no.in aut.
de here.⁊ falci.§.si vero nulla.vbi de hoc.vnde circa hoc dic ple
nius: q2 aut per verbum relinquo dimittitur vel relinquitur ali
quid singulare: tũc operetur legatuz seu fideicõmissum indistin
cte siue alius esset institutus siue non.ff.de leg.iij.l.pamphilo.§.
propositũ.de vulga.l.paterfami.aut aliquid vniuersitatẽ impor
tans de quibus in dicta.l.cogi.ff.ad trebel.⁊ tũc aut aliud est in
stitutus sine parte per verba directa: ⁊ tũc est fideicõ.Verbi gra
tia: herede instituto dicit: bona mea relinquo tali.videtur fidei
cõmittere instituto ꝙ restituat.⁊ ita no.ff.de here.insti.l.his ver
bis.pro quo.ff.ad treb.l.lucius.§.filiã.secus si per verba directa
institueret: quia tũc videretur vocare in aliud effectũ.ff.de here.
insti.l.

a Quibus antiqui.Adde Specu.cõtrariũ tenuisse in ti.de proc.§.j.ver.itẽ qđ est miles.Pa.post Jo.an.in.c.cũ desideres.in princi.⁊ ibi dixi in apostil.ad ipm.extra de senten.excõ.et dixi etiam i apostil.ad Deci.capel.tholo.decisi.cccxj.incipiẽ.fuit quesitum.

b Supradicta.Diuide hũc ti.ſm Ange.Itẽ ſm eũdem sic pone casum miles i expeditiõe p̃t facere testm̃ iur militari: quomodo vult extra expeditionẽ nõ hz priuilegiũ nisi quod si linsfa.etiã testari potest.

c Non subiacẽt.Hodie tamẽ scđm cõmunem opi.in filiofa.milite per p̃teritionẽ factã sine causa annullat eius testm̃ quãtuz ad institutionem: vt in aut.ex cã.C.de libe.prete.Si vero cũ cã: habetur pro exheredatione: ⁊ subiacet q̃rele.vide p Ange.hic post me.co.j.

d Quod probetur.Idẽ tenet Ang.hic.Item q̃rit hic Ang.an milites nostri tẽporis gaudeant hoc priuilegio ⁊ post disputatam materiã videt tenere ꝙ non.vide eũ hic i.j.col.ver.q̃ro.an milites nostri temporis.

e Ego credo.Ang.hic tz cum allegando p hoc dicto i v̄si.in gl.sermonib⁹.Itez Ange.in fi.j.col.i ver.iste tex.ibi ponit vulgatã q̃stionẽ: an sufficiat ꝙ testes audiãt vocẽ testatoris licet cortina sit in medio.vide euz hic.

instit.l.lucius.si autem alius esset institutus in partē postea di- ceret:bona mea relinquo tali.videretur ꝙ deberet venire in par tem vacantem:quia operatur institutionē:vt no.d.l.his verbis. ¶Sed quid si primus esset institutus ex fundo ꝛ post dicit:tali omnia bona mea relinquo.per premissa videtur institutio.arg. C.de testi.l.quantum.ꝛ facit.ff.de tab.exhi.l.j.§.fi.

1 ☞Surdus ꝛ mutus a natura qualiter potest facere testamen- tum cum ignoret quid sit testamentum.

Quinimo. ¶In glos.habet.hec glos.vult continua- re hunc.§.precedentibus qui male et ine- 1 pte videtur hic sedere:sed continua prout glo.dicit hic.¶†Sed mirandum:si sit surdus ꝛ mutus a natura quomodo facit testa mentum cum ignoret quid sit testamētū ꝛ omnia idiomata:nec quicꝙ intelligat nisi que ratio naturalis ministrat?Forte potest a dici qđ signis intelligat:vnde hoc probare oporteret qđ eēt talis qui intelligere posset per signa:ꝛ quod talia signa facta essent ꝑ que appareret ipsum voluisse sic testari.arg.§.proxi.§.

1 ☞Filiusfamilias veteran⁹ miles debet testari iure communi.

2 Conditio quando ꝛ qualiter retrotrahatur.

1 **Sed hactenus.** ¶†In gl.qdā dicūt.in fi.hanc glos.approbant docto.Jaco.et Pe.quicquid hic recitant ꝛ nō probant:sed ꝑ primis facit mul tum.l.iure militari.vbi dicit:ante causariam missionē.supponit ergo ꝙ non post.dicas ꝙ hec glo.bene dicit faciēdo hic.§.q: ad veritatem hic loquitur generaliter de quolibet milite:quod ap- paret in eo qđ subijcit:post missionē vero ꝛc.vbi non debet esse. §.sed versus.vnde hec est veritas indubitata ꝙ filiusfa.veteran⁹ testatur cōi iure.ꝛ est expressum.§.eo.circa prin.ver.sed ꝛ testari. sed de surdo ꝛ muto a natura:q: de illis loqmur:al's nullū esset priuilegiū:vt.l.discretis.C.eo.nō est verū:q: cum post missionez testari oporteat iure cōi:vt hic in dicto ver.sed ꝛ testari.ꝛ impos sibile sit ꝙ tales testanē iure cōi cū nomina omniū rerum igno- rēt:nec scribere possint:cum nullā doctrinā literarū recipere po- tuerunt que per auditū ingrediē:nec sciant qd est institutio nec legatū:sequitur ꝙ dicta lex.ꝛ.§.proxi.§.nō habeant locum post missionē intelligēdo eas de muto ꝛ surdo a natura.ideo signan ter tex.dicit ibi in.l.iure ante causariam.ꝛ si sic glos.intelligeret: b mala esset.glo.ᵇtñ nō loquitur nisi de muto:sed ī nullo nullum est priuilegium:dumtamē scribere sciat:vt.d.l.discretis.in fi.al's nō potest facere testamentū post causariam:cum iure cōmuni te stari oporteat:ꝛ de iure cōi testator debet exprimere nomen here c dis.C.de testa.l.iubemus.¶In glos.ᶜhonestam.s.ibi cum dicit: finito tpe militie.scilꝫ.xx.anno.vide.ff.de exc.tu.l.sed et milites. maxime in.§.qui.j.sup tex.ibi:vel extra castra cōmeatu accepto. 2 ff.qui.ex cau.ma.l.q mittunē.§.fi.¶†In gl.q: cōditio.in fi.con tra extra de rescrip.c.si ꝑ te.de spon.c.j.lib.vj.ff.de leg.ij.l.lucius locusta.Solutio.conditio nō retrotrahitur quo ad fructus:nec quo ad hoc ꝙ mora cōtrahatur:nisi a tpe existentis cōditionis: vt.l.lucius.alleg.item nec retrotrahitur in casu irreuocabili per apponentē conditionē si aliū actum pendēte conditione fecerit nō cōpatibilē primo:vel ex quo posset ꝑiudicari secūdo actui si retrotraherē:vt.d.c.j.sed vbi nō esset reuocabile per celebrantez actū scđm:secus.ꝛ partē huius solutiōis potes colligere ex dictis Dy.extra de reg.iu.c.qui prior.lib.vj.ꝛ facit.C.de test.ma.l.statu liberis.ꝛ hec faciunt ad illud ꝙ ibi scripsi.si quis excōicetur sub conditione ꝛ an conditionis euentum desinat esse subiectus an ligetur sententia.in quo sunt diuerse opi.vt ibi scripsi.

d **Sed et si quis.** ¶In glos.videtur.in fi.Quid si nihil addidit nec detraxit:nec al's apparet eius voluntas:nec contraria videē ꝙ nō valeat:vt hic a cōtrario sensu.ff.eo.l.tribunus.§.j.ꝛ.l.titius.sed contra est eo.tit.l.in fraudem.§.j.Solue vt in.d.l.tribunus.q: in.l.in frau dem.testamentum fuit factum a milite:non tamen militante:sꝫ hic quando a pagano.sed quomodo intelligis a milite non mili tante?Forte sicut.ff.de bono.pos.que ex test.mili.l.j.§.fin.sed ibi valet iure militari.ꝑpter ꝙ intelligas de milite nō militante:q: misso ob causam.§.§.post missionem.Et no.ex hoc qđ hic dicit: detraxit.ꝙ q detrahit in vno articulo videtur in alijs confirma re:vt hic et dicta.l.tribunus.§.j.ꝛ ita illud qđ fit ad diminutio- nem videtur operari augmentum:contra.l.penul.de condi.ꝛ de mon.l.cum tale.§.fina.Et facit quod per instrumentum emphy teo.probetur dominium.ff.de diuor.ꝛ repu.l.iulia.

Sciendum. ¶Ad materiam huius.§.vide.§.per quas ꝑsonas nobis acqui.circa prin. vbi scripsi.¶In glo.s.castrensi.in fi.dic.j.tit.j.§.j.¶In glo.nisi fit.in fine.dic.§.eo.§.j.

¶Quibus non est permissum facere testamentum. Rubrica.

¶Supra dixit de modo ordinādi testamēta:sequitur de perso- nis que ordinare possunt:declarando enim que non possunt de clarantur que possunt.ff.de accu.l.qui accusare.ordo tamē vide- tur preposterus:quia prius debebat inquirere de personis quaꝫ de rebus.ff.de leg.ij.l.non oportet.de iure codicil.l.quidam refe- runt.§.j.sed non est vis:quia fit in eodem contextu.

1 ☞Filiusfamilias potest donare causa mortis patre consentien te non tamen testari:que est ratio diuersitatis.

2 Quid si filiusfa.voluntate patris legat ꝛ dicit si non valet vt le- gatum valeat iure cuiuslibet vltime voluntatis:an saltem vale- bit sicut donatio causa mortis.

3 Codicillandi actus non est ita solennis sicut testandi.nam in co dicillis non fit institutio.

e **Non tamen.** ᵉ¶Super tex.ibi cuꝫ dicit:subiecti.ratiōe fi liatiōis.de illis enī qui subiecti sunt al's dixi.§. de testa.§.testes.de iure perso.§.seruit⁹.C.de sa 1 crosan.eccl.aut.ingressi.¶†In gl.sed cā mor. in fi.Alia rō redditur.C.q testa.fa.pos.l.seniū. videlicet q: testamēti factio publici iuris est:ꝛ ī his q̄ ad ius pu blicū ꝑtinēt nō curaē de patria potestate.vt.l.ille a quo.§.fi.cū.l. sequē.ff.ad treb.l.nā ꝙ sed ex hoc posset opponi:q: si publici iu- ris est:ergo filiusfa.pōt testari.¶Sed ad hoc pōt respōderi qđ solēnitas introducta in testamētis est publici iuris.i.ꝑ publica vtilitate reperta q̄ nō est prouoto cuiuslibet imitāda:nō autē est al's publica.sed ḿ hec predicta ratio non remanet ratio:ꝑpter ꝙ tene hāc q̄ hic no.sed cū ista donatio causa mortis sapiat na- turā vltime volūtatis.vt.l.marcellus.§.fi.ꝛ.l.omnibus.ff.de do- na.causa mortis.C.eo.l.fi.cur ista donatio magis potest depēde- re ex arbitrio patris q̄ legatū?Dicas ꝙ donatio causa mortis plus accedit cōtractui q̄ vltime volūtati.vt dixi.§.de dona.§.j. ꝛ not.ff.de do.prele.l.§.de dona.l.aristo.ideo sicut cōtractus pōt dependere ex alieno arbitrio.vt.C.de contrahen.emptio.l.fi.sic ꝛ donatio causa mortis.Jac.ꝛ Pet.dicunt ꝙ actus testādi est so lēnior quā donādi causa mortis:sed certe actus legādi vel codi- cillandi nō vr̄ solēnior:cū vtrobiꝙ requirantur quinꝙ testes.vt 2 d.l.fi.¶†Quid ergo si filius de voluntate patris legat ꝛ dicit ꝙ f si non valeat ᶠvt legatum ꝙ valeat iure cuiuslibet vltime volun- tatis:nunquid saltem valebit vt donatio causa mortis?Spec.vi detur dicere ꝙnon.in spe.de instru.edi.§.compendiose.ver.quid si filius.sed ob.ff.de dona.causa mortis.l.vbi.extra de despon.im pu.c.j.li.vj.C.de codicil.l.fi.Quid si donauit causa mortis de vo luntate patris:nunquid solus pater potest reuocare?arg.qđ sic. ff.de pecu.l.non statim.de sponsa.l.in potestate.hodie videtur ꝙ possit legare pro anima sua de consensu patris.extra de sepul.c. licet.§.quis.lib.vj.¶Sed an ipsi patri possit donare causa mor tis de volūtate ipsius?Nō videtur.ff.de autho.tuto.l.j.ꝛ ibi not. Et hec faciunt ꝙ religiosus nō possit testari etiā cum licētia su- perioris:sed forte potest dare causa mortis vel bona diuidere.C. de sacrosan.eccle.aut.si qua mulier.in fin.ꝛ ibi scripsi.¶In glo. nā liberi.in fi.ꝛ si non sint liberi pater admittitur cum fratrib⁹. vt eo.ti.l.§.si vero.ꝛ hoc si castrēse peculiū deuoluatur tanꝙ here ditas.de quo.j.proxi.§.¶In glo.nō hereditario.idem no.in.d. aut.circa princi.dic vt ibi.ꝛ idem in aduētitio.vt ibi no.in Spe. de suc.ab intest.ver.quid si fili⁹.sed tñ propter hoc filius nō pōt testari etiā in casibus quibus nil quenit patri.vt not.ff.ad trebe. l.j.§.in filij.ꝛ est expressum.C.qui testa.face.posl.l.nemo.ꝛ hoc est nisi haberet castrēse vel quasi.vt.j.sequitur.vel nisi sit clericus.il li enim possunt de bonis vndecunꝙ q̄sitis.vt.C.de epi.ꝛ cle.aut. presbyteros.¶Sequiē tex.ibi vel aliter inquietare.sed quid in aduētitio ꝛ ꝑfectitio:videreē idē.ff.de mino.l.iij.§.sed vtrū.sꝫ is tex.facit ad contrariū.Unde potest diciꝙ propter debita patris possit fieri executio in ꝑfectitio peculio ꝑ hūc.§.ꝛ etiā in fructi- bus aduētitijs.quatenus ad patrē pertinēt:deducto tñ quod ei necessarium est in prouisione filij et rerū onerib⁹ supportandis: quia illud non videē fuisse in bo.patris.C.de bo.que lib.l.cū nō solum.§.finautē.facit.ff.de reg.iur.l.a diuo pio.§.qđ si res.Sed filio cōdemnato an fiat executio in bonis paternis?vide.j.de no 3 xa.§.fi.ꝛ scripsi in.l.cum non solum.§.necessitatem.¶†In glos. idem de seruo.in fine.ꝛ est ratio.quia actus codicillandi non est ita solennis sicut testādi:quia in codicillis nō fit institutio.ideo non est tantum periculum.ꝛ vides in simili ꝙ in institutiōe tria requiruntur tempora.ff.de here.insti.l.si alienum.§.in extraneis. in legato tempus mortis.ff.de iure fisci.l.non intelligitur.§.quā- do.ꝛ de rebus dub.l.si cognatis.et dic quod etiam in codicillis opus est quod appareant aliqua signa retentionis voluntatis. arg.l.tribunus.§.j.ff.de milita.testa.ꝛ dixi.§.titu.j.§.sed si quis. dic vt ibi.sed opponitur.ff.de bono.possef.secundum tabu.l.qui ex liberis.§.testamento.dic ibi ꝛ videbis.j.quib.modis testa.in- fir.§.alio.ꝛ concor.huic.ff.de testa.l.si filius.

1 ☞Promissio si sit facta de soluendo sub pena computatio fit de momento ad momentum.

a ¶Potest di- ci.Idez tenet hic Ange.secunduz Joan.fabri.

b ¶Mala esset glo.Ange.tꝫ hic cōtrariū dicēs ēt si sit surd⁹ ꝛ mu- tus a natura qđ possit testari:in- telligendo tamē vt.§.in.§.proxi.

c ¶In glos.hic dicit ang.ꝙ scho laris absens a stu dio per quinquē nium perdit pri- uilegium.

d ¶Sed.hic po nit Ang.decē pri uilegia militū in ij.co.ibi:vltimo: q: priuilegia ꝛc.

e ¶Non tamē. Diuide hūc titu lum ḿ do.Are ti.ꝛ pōe sic casuꝫ ḿ eū.Qui alie- no iuri subiect⁹ est:nō pōt facere testamētū etiam patre consentien te:nisi de castrēsi peculio vel quasi de quo testari po test siue sit miles: siue veteran⁹ etiā patre inuito.

f ¶Non valeat. Quid in aduēti- tijs in quib⁹ pa- tri nō q̄rit vsus- fructus an testa- ri possit patre cō sentiente:ꝛ dicit Ang.qđ non.itē qd ad pias cau- sas:an in talibus aduētitijs possit permittere testa- ri.vide Ang.hic.i.iij.col.post pn. in ver.qd ad pi- as causas.

1 **Preterea.** ¶ †In glo.sed ex quo.in fi.Et ideo si quis pmisit soluere sub pena intra certos dies.
a fit cōputatio de momēto ad momētū[a] sm Jac.⁊ Pet.sed cōputatio mensis fit alio modo vt scripsi.C.de tēp.appel.cū priorib⁹. ⁊ vide per Hostiē.extra de supplē.neg.prela.c.3.⁊ p archi.extra de rescript.si pꝓter.lib.vj.Et facit ꝙ si pupillus sit canonicus ꝙ nō habeat vocē in capitulo.vide extra de elec.ex eo.lib.vj. ¶ In glo.hac eadē.in fi.quia equiparatur.s.de cura.§.sed ⁊ mētecap. ⁊ hoc intelligo de tali qui nō itelligit perfecte nec habet iudiciū secus dicerē in fatuo qui iudiciū rei recipit ad instar discretorū surdi ⁊ muti qui intellectum capiunt.C.eo.l.discretis.

1 ☞ Notorius prodigus est interdictus a lege.
2 Preceptum impossibile nō tenet licet error.nō exprimat̄ in snia.

1 **Item prodigus.** ¶ †In glos.si dicas.in fi.dic plenius.j.§.fi.in fi.magne gl. hec aūt litera nō pōt loqui de illa interdictione:sed de facto prodigo vt euidenter apparet hic:⁊ illi interdicit̄ a lege quando est
2 notoriū:vt scripsi.s.§.furiosi. ¶ †In gl.quid si fiat.Jac.⁊ Pet. primam approbant:q: impossibile preceptum nō tenet datio ꝙ nō exprimatur error in sententia.vnde si cōdemnat ad hominē mortuum reddendum non valet dato quod non exprimatur ꝙ sit mortuus secundum eos.vide de hoc plenius in.d.§.furiosi.

1 ☞ Fictio legis Cornelie que fingit captum ab hostibus preambula hora captiuitatis mortuum qualiter intelligatur.
2 Obsides si testantur an eorum testamenta confirmentur per legem Corneliam.
3 Jus postliminij nihil fingit sup his que apud hostes gesta sunt vel acquisita.

1 **Eius qui.** ¶ †In glo.que fingit.ibi preambula hora credo ꝙ doc.Jac.⁊ Pet.habēt hic prima. dicūt enim.si verū sit ꝙ glo.dicit ꝙ fingatur mortuus prima hora captiuitatis:ergo mortuus fuit seruus:ergo testamentuʒ non valet.sed ipsa prima hora.i.ex quo incepit venire in captiuitateʒ ⁊ de libertate in seruitutē.vnde nō est seruus tunc quousqʒ vere captiu⁹ sit:sicut si de albo velis facere nigrū:semp est albū ꝗuis ceperis denigrare quousqʒ denigratū sit:sm eos.si habes preambula sicut ego habeo nō est opus his.
2 ¶ †Sed quid dices de ob
b sidibus[b] qui testari non possunt.ff.eo.obsides? Non videt̄ ꝙ eoꝝ testamēta confirmentur per.l.cor.cū hoc non caueatur.sed si bene aduertas.l.loquitur de omnibus qui apud hostes decesserūt. Et ideo videt̄ idē in illis:quia equiparant̄.ff.de iure fis.l.diuus. ⁊ hoc intelligas de captis vel obsidibus datis a veris hostibus. secus si de vna ciuitate alij.ff.de cap.l.si quis ingenuā.§.fi.ff.e.l.q a latronibus.qui autem sunt veri hostes.vide.s.de iur.natu.gē. ⁊ ciui.§.bella. ¶ Item quero cur in casu quo captiuus redit testamētum eius non valet cū fingatur semper in ciuitate fuisse.ff.
3 de cap.l.retro.Dicas †quod ius postliminij nil fingit in his que apud hostes gesta fuerunt vel acquisita:nisi haberent preiacentem materiam.vt.C.de cap.l.j.ff.de capti.l.diuus.sed quid de codicillis? videtur ꝙ valeant si redeat.vt.ff.eo.in bello.§.codicilli. sed ibi propter cōfirmationē precedentem. ¶ Sed quid si nulla fuerit confirmatio precedens? Videtur idem.ff.de lega.iij.l.j.§.j. ¶ In eadem glo.ibi cum dicit.ff.eo.l.si filius.dic ibi in prin.tit. ¶ In ea.gl.cū allegat.l.cū lege.dic vt scrip.s.tit.ij.§.testes. ¶ In eadē glo.ibi cū allegat aut̄. si qua mulier.dic vt ibi scripsi:q: ibi non testatur:sed diuidit inter liberos.⁊ scripsi plenius in aut.ingressi.eo.ti. ¶ In ea.gl.in fi.hoc est verū ⁊ indubitatū:vbi sequit̄ ꝯdēnatio in vita vel post mortē.ff.de do.l.post ꝯtū.sed vbi sequitur absolutio est per quā durū.glo.tamē videt̄ velle hoc.s.e.§.itē prodigus.ff.de dona.l.donationes.⁊.l.donās.§.fi.sed hoc est iniquum ꝙ si absoluatur ꝙ non valuerit testamentum. vnde text. qui interdicūt alienationē loquuntur a tēpore quo cōtraxit crimen.vt.l.ex iudiciorū.ff.de accusa.⁊.d.l.fi.ad leg.iul.maie.supponendo ꝙ si nō contraxit ꝙ nō interdicitur alienatio:sed in hoc est differentia inter hec ⁊ alia crimina:q: in criminib⁹ exceptuatis dependet testamentū ab euētu sciētie:si ante moriat̄ in hisvalet.vt.l.qui a latronibus.§.fi.ff.de iniu.rup.⁊ irrit.l.si quis.§.irritum.cū seq.§.al's possent fieri multe fraudes.nam si quis vellet impedire quominus aliqui testaretur:posset eū accusare vel facere falso accusari de crimine exceptuato:⁊ nō posset testari.quo nil iniquius. ¶ Item no.aliquos casus ⁊ causas impugnādi testamenta in spec.de fid.instru.§.compendiose.⁊c.

¶ De exheredatione liberorum. Rubrica.

¶ Quia inter cetera que testamētis inserunt̄ principalior pars est heredis institutio a qua omnia alia dependēt.j.de legatis.§ ante heredis.idcirco primo de institutione ponit.verum q: institutio nulla est nisi de liberis sit prouisum instituendo vel exheredando.j.§.j.igit̄ de ea preponit q̄stionē.hoc principale ius est.ff. de libe.⁊ postbu.l.inter cetera. Vel cōtinua sm tex.Supra dixit de solennitate que in testamēto requiritur:sequitur de alijs que etiam requiruntur ad hoc quod testamentum valeat.

1 ☞ Filius suus preteritus rumpit ipso iure testamentum:exheredatus vero per contra tabulas.
2 Preterire filium iam natuʒ maior est proteruitas quam posthumum ⁊c.⁊ nu.3.

1 **Non tamen.** ¶ †In gl.sec⁹.in fin.[c] nō tn̄ p oīa idē:q: su⁹
c rūpit ipo iure:exheredatus p ꝯ tab.vt ibi i fi.
d In gl.ff.de iniust.rup. Coniunge[d] has duas solutiōes.vn̄ dic ꝙ vbi fili⁹ natus pterit̄:testm̄ nō valet ipo iure si fili⁹ moriat̄ in vita pr̄is:vt hic ⁊.ff.de libe.⁊ posth.l.si filius.Si filius moriat̄ post mortē patris gl.videt̄ velle hic qd̄ valet:⁊ eodē modo in.l.filio.⁊ hoc intellige de equitate nō de iuris ciuilis rigore.imo est nullū.vnde attēta illa equitate cōtra tale testamentū datur contra tabu.ff.de leg.prestā.l.si qui.C.de libe.prete.l.maximū.q̄ dari non deberet si oīno esset nullū:⁊ hoc indubitate qn̄ filius superuiuit ⁊ abstinet expresse cōfirmādo testamentum.Quid si moriatur post morteʒ patris anteq̄ abstineat se ⁊ voluntatē suā sup hoc declaret? Gl. videtur tenere idem hic ⁊ in.l.filio.vbi non requirit cōfirmationē nec de ea loquit̄: sʒ solūmodo ꝙ viuat filius.sʒ in.l.filio dicit
2 tex.abstinuit.ꝙ non videtur dictū sine ministerio. ¶ †Preterea tanta ⁊ maior proteruitas est preterire iam natū filiū quāta preterire posthumū:⁊ difficili⁹ recōualescit testamētum nato preterito q̄ posthumo p̄terito.sed posthumo p̄terito post mortē pr̄is moriētis approbatū nō recōualescit: ergo nec nato preterito sic moriente.maior probat̄:q: posthumo preterito moriente viuente patre testamētuʒ valet:vt.l.posthumus.ff.de iniust.rup.⁊ irri.testamen.⁊ tamen nō sic in filio preterito:vt.l.si filius.⁊ hec minor probat̄.C.de posthu.hered.insti.l.ij.Ad hec potest dici q ad hoc ꝙ testamētum valeat.oportet cōstare de volūtate abstinere volētis p aliqua signa:q: forte pmisit sibi tp̄s ad abstinendū vel recipiendū prefixum labi:iuxta.l.si quis institua.de here.insti.⁊ sic videtur notare.ff.de except.rei iudi.l.ij.vel recepit:vel petijt legatum vel emolumētum in testamēto relictū.ff.de contra tabu.l.si preteritus.vel al's apparet de voluntate.al's si premortuus fuerit anteq̄ posset dicere nullum vel apparet ipsuʒ velle cōfirmare vel se abstinere:dicerē testamētum non recōualescere nec tenere per dictā rationē.Quid ergo dices? Semproni⁹ habebat tres filios: instituit extraneū in bessem:duos filios in trientē:tertiū pterijt: tertius p̄teritus abstinet:duo instituti dicūt testamentū nullū ⁊ volunt repellere coheredē extraneū et legatarios ⁊ succedere ab intestato:querit̄ an debeāt audiri.Et videt̄ qd̄ sic:quia testamētum est nullum:⁊ ita videtur eis ius quesitum ad repellendum tertiū.igitur repudiatio seu abstentio tertij p̄teriti eoꝝ ius tolle
3 re potest.ff.de edil.edic.l.j.§.vnusquisqʒ. ¶ †Preterea videtur expressum.ff.de cōtra tabu.l.si post mortē.§.fi.⁊.l.illud.§.fi.⁊.l.non putauit.§.fi.Sed.l.filio obstat dicere.Quidā dicūt ꝙ.l.filio obtinet vbi erāt instituti qui al's erāt ab intestato successuri:secus si extranei.⁊ allegant.ff.de vul.l.si filius qui patri.⁊ hanc videntur tenere hic docto.Jac.⁊ Pe.non disputando sed narrando. pro q̄bus facit.ff.de libe.et postbu.l.si posthumus.§.ideoqʒ. Secundum vnum modū intelligendi pōt dicere ꝙ.l.filio abstineat indistincte ꝗuis loquatur vbi nō erat scriptus extraneus.⁊ hoc pōt probari:quia vbi posthumus moritur in vita testantis quicunqʒ scriptus succedit.⁊ omnia legata ⁊ fideicom.valent:quia tunc testamētum valet ⁊ tenet de equitate:vt.d.l.posthumus.in princ.ergo ⁊ in casu presenti quo tenet de equitate sicut ibi.et sic in questione premissa videtur quod filij instituti nō debeant audiri.⁊ hanc partem videtur sequi Specu.in titu.de testa.ver.pone berta.nec obstat.l.si post mortem.§.fi.quia ibi loquitur quando erat edictum per preteritum commissum.i.apertuʒ:q: agnouerat bo.pos.coram iudice in absentia partis:iuxta illa que notantur plene.ff.de bo.pos.l.iij.⁊ post nō prosequebatur imo agnitam repudiare volebat.⁊ sic intelligit glo.que est illi contraria. eod.titu.l.iij.§.si quis ex liber.⁊.l.is qui.de lega.prestan.secus si ab initio repudiasset vel non agnouisset:vt.l.filio.s.allega.⁊ hec faciunt ad illa que consueuerunt notari extra de concess.prebē.c. authoritate.lib.vj. ¶ In gloss.aliud.in fin. Et est ratio bonum initium quod multum operatur.ff.de fur.l.qui vas.§.si ego.de lega.ij.l.cum filius.§.heres.⁊ hoc intellige si viuo testatore posthumus moriatur:vt dixi.s.proxi.C.de posthu. here.insti.l.ij.ibi vide. ¶ In glo.s.hoc modo.in fi.ista est additio que nihil pbat sed probatur de institutione oportet quod cōstet.de quo sentit. C.qui test.fa.pos.l.hac consul.l.fi.de here.instit.l.quoties.§.si qs nomen cum.§.seq.⁊ vide.j.proxi.

1 ☞ Testator si dicat omnes liberos vel ceteros:an inter hec verba sit differentia.
2 Testator quando videatur nominatim exheredare.
3 Papa si fecit gratiam vni et postea faciat alij preferendo eum quibuscunqʒ

a ¶ Ad momētū. Hic ꝙ in contractib⁹ semp fit cōputatio d momēto ad momētū sine tempus imponat̄ ad incohoandum sine ad finiendaʒ obligationē.l.eum qui.calē.ff.de vbo.obl. al's vero dic ideʒ si tēpus ponitur a.l.ad excludēdū beneficiū:sec⁹ ad inchoādū. Sed quid si ponit̄ per iudicē ⁊ qualiter dilatio mēsis cōputetur:vide hic per Ange.

b ¶ Obsidibus. Itē quid de bānitis nr̄i tēporis. vide hic Ang.in ij.col.post pri.in vs.qd de bānitis nr̄i tp̄is. itē qd de monachis:et canonicis regl'arib⁹.qd de excōmunicato:īfame ascriptitio: censito:hoīe alieno vassallo iter suos de familia vsurario manifesto. vide hic:Ange.per ordinem in.iij.col.

c ¶ In fine.imo hodie preteritus dicit nullū de iure ciuili sicut ipo testate cōstitut⁹. vt per gl.in.§.exheredatus.in auten.de here.⁊ fal, vt per Ange.

d ¶ Cōiūge.Sic dicit do.ang.per eadē verba.⁊ vide sexdecim conclusiōes quas ponit hic ange.sup preteritione filij in testamēto paterno an sit ipo iur̄ nullū i.ij.col. post me.i ver.an aūt ⁊c.⁊ postea i iij.col.ibi ī me.in vsi.ex his no.ponit.xx.casus in q b⁹ bo.pos.est hodie necessaria.

quibuscunq; aliis in data aliis prioribus an preferatur si non ex
presse nominet primos.

Sed nec nominatim. ¶ Hic imperator facit interpretatio
nem anteq; veniat ad decisionem & correctionem iuris antiqui.
¶ In glo. itē aliis modis. in fi. hec glo. habet̄ diuersimode. nā q̄
dam habēt. s. circa prin. ibi cū dicit: sunt exheredati vel vn⁹ &c.
Et si habeas ibi vel sicut habeo & oēs habēt vt cōiter videt̄ i gl.
deficiunt duo verba videlicet: siue sint plures. & tunc bene seque
retur vel vnus &c. sed tunc glo. non esset vera vt apparet manife
ste in. l. ii. de libe. & posth. habeas ergo si. & nō habeas expone vel
1 pro si. ¶ †Item post mediū glo. ibi cum dicit: extraneū instituo.
Quidā habēt ceteros liberos &c. & dicunt q̄ gl. vult facere diffe
rentiā an testator dicat oēs liberos: an dicat ceteros liberos: vt
primo casu videat̄ noīatim exheredari. scđo nō. sed hoc nō est ve
rum per. l. ff. de ver. signi. ceterorū. vñ nō habeas ibi ceteros: quia
etiā male sederet. & s̄m hoc facit differētiā an dicat: oēs liberos:
vel an dicat: liberos tm̄: vt primo casu sint oēs noīatiz exhereda
ti: scđo nō. cōtra no. in. l. titius. vbi dicit q̄ si dicat: oēs liberi exhe
2 redes sunto. q̄ nō videtur nominatim exheredare. Et illam †ap
probat ibi Dy. dicendo q̄ refert an dicat liberos an filios: quia
a appellatione liberorū[a] nedū cōtinent̄ liberi primi gradus: imo &
nepotes: nō sic appellatione filii. s. qui test. tut. da. pos. §. fin. Dic
ergo q̄ aut exheredās habet vnicū: & tūc videt̄ noīatim. aut plu
res: & tūc aut vtit̄ verbo singularis numeri: & videt̄ null⁹ exhere
datus: vt. d. l. ii. aut pluralis: tunc si dicat filios vel filias: vr̄ noia
tim siue dicat oēs siue nō. si dicat liberos secus: vt predixi. & hoc
indubitate vbi habeat nepotes et filios. quid si nullos haberet
nepotes? Videret̄ cōtra p illa que dixit. d. §. fi. Verius tū videtur
qđ in p̄senti casu nō videat̄ noīatim p̄pter odium exheredatio
nis & largā significationē vocabuli. ff. de lib. & posth. l. cū quidā.
doc. Jac. & Pe. dicūt q̄ quidā eorū dñi dicebāt q̄ rescriptuz cō
cessum in preiudiciū alterius nō valet q̄uis clausula adiciatur:
etiā si iuri p̄iudicet alieno. nisi nominet̄ persona cui p̄iudicatur.
3 ¶ †Et idem dicunt si papa fecit gratiā vni & post faciat alii pre
ferendo eū quibuscūq; aliis prioribus in data: q̄ nō preferi nisi
expresse noiet primos. ipsi tenēt cōtra & dicūt q̄ hic valet exhere
datio dicendo: oēs filios &c. vt. l. titi⁹. & hoc nisi ille cui p̄iudicat
esset talis persona cui nō est verisimile principē velle preiudicare
vt pupillus vel vidua. arg. ff. que res pig. ob. pos. l. obligatione. et
dicunt quasi expressum. C. quādo impera. inter pu. & vi. l. j. cōtra
Jaco. & Pe. facit extra de prescrip. C. si propter. lib. vj. ff. de nata.
rest. l. fi. de iure anul. aure. l. diuus. §. fi. p eis facit ne quid in loco
publi. l. ii. §. si quis a principe. in fi. de bo. liber. l. etiam. Dicas la
tius q̄ aut p rescriptū preiudicat̄ iuri q̄sito in re: aut iuri querē
do in re q̄uis quesito ad rē. primo casu dic q̄ aut preiudicat̄ ta
li preiudicio q̄ faceret s̄m rescriptū nō valere etiam si totum ex
pressum esset: de quo vide. C. de preci. impe. offe. l. quoties. & tunc
nō est questio an debeat specificare vel nō ius vel p̄sonā cui preiu
dicat. extra de rescrip. c. cū ordinē. de priuile. c. dudum. & d. l. fi. de
nata. resti. vbi vero preiudicatur iuri querendo nō oportet speci
ficare: vt extra de conces. preben. c. autoritate. lib. vj. & per hoc ap
paret opi. docto. predictorum procedere in aliquo.
1 ☞ Locutio indefinita an extendatur ad futura: et quid si per
verba multiplicatiua vel vniuersalia.

1 **Posthumi.** ¶ †In glo. ista institutione. in fin. glo.
b No. cōtra in. l. placet.[b] sed potes dicere
q̄ si loquit̄ indefinite nō extenditur ad futuros: vt hic. si per ver
ba multiplicatiua vel vniuersalia secus: vt, si dicas: quisquis vel
quicunq; posthum⁹ nascetur sit exheres. sic intellige. ff. de iniust.
rup. l. iii. §. pe. eteniz hec verba quisquis & quicūq;: multū impor
tant: vt. ff. de heredi. insti. l. hoc articulo. ad treb. l. balista. & facit
C. de libe. pre. l. fi. & qđ ibi scripsi. hoc aūt hodie correctum est. C.
de inoffi. test. l. omni modo. & l. si quis. & hic sequitur in glo.
1 ☞ Posthumus si nascatur filio mortuo post mortem aui rū
pit testamentum aui.
2 Deinde ponit quoddam consilium Galli.

Posthumorum. ¶ In gl. s. in fi. & est ratio q̄r
p̄teritio matris habet̄ pro ex
heredatione. ff. de contra tabu. l. illud. §. ad testamenta. quo casu
1 opus est querela. j. de inoffi. testa. l. posthumi. ¶ †In glos. secus.
c ibi cum dicit: a vero posthumo.[c] hec gl. videt̄ inferre q̄ si posthu
mus nascat̄ filio mortuo post mortē aui q̄ rūpit testamētū aui:
& hoc nō esset verū: vt. d. l. si qs exhere. ff. de libe. & posthu. l. si quis
posthumos. §. si filiū. sed intellige eā in vero posthumo testōris:
2 q̄r ille rūpit nascendo post mortē vt hic. ¶ †In ea. glos. in veris
posthumis. ibi cū alleg. §. vide q̄ cōsiliū Galli fuit q̄ñ filius insti
tutus habet vxorē grauidā q̄ instituat̄ vel exheredet̄ nepos na
sciturus post mortē aui filio p̄mortuo p hec verba: si fili⁹ meus
me viuo moriatur tunc &c. sicut heres: vt. l. gallus. in prin. & quia
istud consilium nō sufficiebat ad oēs casus qui contingere pote
rant fuit facta. l. velle. que habet duo capita & p̄uidet in quatuor
casibus. ¶ Primū caput prouidet in casu quādo posthum⁹ na
scit̄ viuo auo post factū testamentū & mortuo patre suo: de quo
Gallus nil dixerat. & hec p̄uisio habet duos casus: videlicet q̄ñ
tēpore testamēti filius erat mortuus vxore relicta erat grauida:
vel q̄ñ erat viuus tēpore testamēti & post moritur & posthum⁹ ei
nascitur in vita aui: in quibus casibus. l. velleia cōsuluit prouidē
dum de institutione vel exheredatione. Secundū caput p̄uidet
quādo filius & nepos viuebant tempore testamenti & filius mori
tur in vita aui. & is casus tangit̄ hic in tex. Est & quartus qui nō
cōtinet̄ nec sub vno nec sub alio quādo filius viuit tēpore testa
mēti & ei⁹ vxor est grauida. vnde possibile est q̄ posthum⁹ nasce
tur in vita aui & filii: nec cōtinet̄ sub primo capite qđ loquit̄ vbi
pater erat mortuus tēpore quo natus erat posthum⁹: nec sub se
cūdo q̄ loquitur q̄ñ ambo viuebant t̄pe testamēti. & hoc pleni⁹
reperies in. l. gallus. in prin. in. §. nūc de leg. cū. §. seq. vsq; ad fin. &
no. in. §. fi. & sic vides quomodo tibi p̄uidere debes in his casib⁹
testādo. si aūt has difficultates aperte velis pone talē clausulaz:
oēs natos & nascēdos q mihi agnascere vel esse possent i tali por
tione vel in talibus portionib⁹ heredes instituo. vt. l. gallus. & l.
instituēs. sic enim nō est opus talibus p̄uisionibus exquisitis: et
cessant oēs predicte difficultates q̄ sunt modici effectus hec p̄ui
sio nō obtinet quo ad exheredationē q̄ noīatim nō fieret p hūc
modū s̄m opinionē aliquorū. vt dixi. s. §. noīatim. dic tū quo ad
exheredationē posthumorū hoc est hodie vt insufflatum: quia ex
heredari nō possunt. vt. l. omnimodo. & l. si quis in suo. Sz quo
ad exheredationem quasi posthumorū qui essent etatis tēpore te
stamēti potest dici q̄ in illis oporteret nominatim & ex causa ex
pressa fieri mentio. idcirco oportet dici talē nepotē meum si quā
doq; me⁹ fuerit ex tali causa exheredo. ita qđ eos nominet. vt. §.
nominatim. alioquin possent rumpere testamētum si pater mo
reretur vel de potestate exiret. ergo si filius fiat religiosus nūqd
nepos eius filius rumpit testamētū aui. Hec questio depēdet ab
illa an religiosus exeat de potestate patris per ingressum religio
nis. & si dicas quod exeat certum est quod rumpit per hunc. §. ibi
aut qualibet alia ratione &c. Idem dicas si filius fiat episcopus:
vel aliam dignitatem cōsequatur que ipsum liberet. C. de episco.
& cleri. aut. sed episcopalis dignitas.
1 ☞ Filius non habet necesse instituere patrem vel exheredare
vt testamentum valeat. nam preterito patre valet testamentum
licet rumpi possit per contratabu.

1 **Emancipatos.** ¶ †In glo. supple. ibi cū dicit:
ad filios &c. hec impugnatio
d nō videt̄ bona:[d] q̄r filius nō habet necesse patrē istituere vel exhe
redare quo ad hoc vt testamentū valeat: nam preterito patre va
let testamentū de se. licet posset rumpi per contratabul. ff. quis a
paren. fu. ma. l. j. secundum doc. Jac. & Pe. Sed forte glo. voluit
se referre ad iura noua & astruere quod de iure nouo pater prete
ritus dicat nullum. de quo videbis inferius. ¶ In glo. licet in fi.
vult glo. quod de iure pretorio non est differentia. quod verum
est in exheredatione quia vtrunq; exheredari oportet: sed in mo
do exheredandi est differentia etiā de iure pretorio: vt hic in tex.
1 ☞ Emancipatus preteritus an rūpat ipso iure testamentum.

Sed hec quidem. ¶ In glos. ad differētiā. in
fi. q̄r illa nō corrigit̄ imo re
e manet differentia. vt no. j. ¶ In gl.[e] quo ad cōmodū. s. ibi cū di
cit. C. de libe. prete. l. maximum. hoc indubitatū de iure antiquo.
1 Quid †de iure nouo? glo. variant. quandoq; dicūt qđ emancipa
tus preteritus rūpit ipso iure. vt no. j. de inoffi. test. §. j. ¶ In gl.
hoc tantū ad lineā. sz hic videt̄ dicere cōtra. ff. de mino. l. si fili⁹.
de lib. & posthu. l. gallus. §. quid tamen. C. de lib. prete. ex causa. &
in. l. maximū. Pro quo facit is tex. qui remouet differētiā suita
tis & emācipat. in aut. de heredi. ab intesta. quasi per totū. sed re
spōde vt hic no. & in aut. ex cā. vnde dic q̄ is. §. & alia iura que cō
parāt emācitatos & suos loquūtur quo ad exheredationē & ei⁹
effectū: sed quo ad preteritionē nil immutāt. Sed. §. aliud. i aut.
vt cū. de appe. cog. videt̄ immutari in preteritione q̄r ibi preteri
tus olim nō poterat dicere nullū ipso iure. hodie potest nisi cau
sa inferat̄ in preteritione. sed vbi cā inferit̄: nil immutat̄ quin pre
teritus iisdem remediis & viis venire debeat quibus olim: & hoc
vult gl. dicere in aut. de here. & fal. §. exheredatos. C. de inoffi. test.
l. filiā. Dic ergo q̄ suus p̄teritus nullū dicit siue cā preteritionis
inferat̄: siue nō: q̄r noua iura nō intēdūt suū facere deterioris cō
ditiōis q̄ esset olim: imo semp ipsi p̄uidēt. & ita tenet Azo i sum
ma. & Dy. in. l. gallus. in magna distinctiōe. & glo. in aut. nō licet.
& quasi vbiq;. Emācipatus p̄teritus cā nō inserta nullū dicit p
§. aliud. Causa vero inserta nō dicit nullū ipso iure: sz rūpit per
cōtra tab. sicut hic no. Sz de hoc p̄t dubitari quomodo p̄terit⁹
filius cā adiecta forte si dicat: filiū pretereo ex tali cā. & hec vr̄ ex
heredatio. C. de libe. pre. l. iii. Vel dic q̄ in illa lege sunt verba exhe
redationis expressa dicēdo: hereditatis mee alien⁹ esto. vel dic q̄

a ¶ Appellatione liberorū. Adde qui veniāt appellatione liberorū & vsq; ad quē gradū & maxime in priuilegiis. vide per Bar. in. l. liberorū. ff. de verbo. signi. & in. l. libellorū. ff. de sena. & in. l. ii. §. qđ ait. ff. qui satisd. cog.

b ¶ L. placet. Adde hic s̄z ange. & Raph. q̄ indefinita istitutio posthumi cōprehendit etiā filios postea adoptatos qui dicūtur posthumi ciuiles. l. si qs posthumos. ff. eo. an autez naturales tātum: quid si instituat ventrez vxoris sue: vide per Ange. hic.

c ¶ Posthumo. Querit hic Angel. quis sit posthumus. vide eū.

d ¶ Bona. idez dicit hic Angel.

e ¶ In glo. Vide hic dist. Ang. pulchrā sup ista glo. in. j. col. ibi in ver. in glo. habeant. qualiter testamentū sit nullum vel annullādū filio p̄terito.

est preteritio cuꝫ causa si forte dicat: filio meo quem ex tali causa pretereo lego centum. vel potes dicere quod vbicunqꝫ non nominatim exheredat: sed inter ceteros. s. eo. in prin.

1 ☞ Miles occupatus in expeditione nõ habet necesse liberos suos instituere vel exheredare in testamento suo.

2 Renunciatio facta de iure quod quis ignorat valet.

1 a **Sed si[a] in expeditione.** ¶ † Dictum est testatorẽ liberos debere instituere vel exheredare. fallit hoc casu ⁊ ideo sequitur: sed si in expeditione. ¶ In glo. quid si nõ est. in fi. melius. ff. de mili. test. l. si filius. §. sed si quidem. ⁊ intellige in expeditione siue in castris siue in campum verũ. dũtamẽ missus nõ sit. vt eo. tit. §. post missionẽ. ⁊ est mirabile ꝙ huiusmodi priuilegiũ nõ dat̃ nisi militantibus: sed priuilegiũ ne querele subiaceat omnibus. de quo dic vt in. d. §. s. de mili. testa. item dic ꝙ licet in casu in quo ignorat non videat̃ exheredare ⁊ rumpat̃ testamentũ ꝙ propter hoc

2 legata nõ tollunt̃. ff. de heredi. insti. l. fi. ¶ † In glo. si enim. in fi.[b]

b ⁊ per hoc põt dici ꝙ si quis renũciat iuri qđ ignorat sibi cõpetere: valet renunciatio. ¶ In glo. ideoqꝫ. in fi. hec glo. nõ est vera[c]

c vt scripsi. s. de mili. testa. §. illi. super glos. quãtum ad solẽnitateꝫ. item dic quod is. §. est hodie correctus nisi pretereatur cum causa. vt not. C. de testa. mili. l. si cum. vel dic vt ibi.

d **Mater.**[d] ¶ In glo. quo emãcipati. in fi. vide ꝙ ibi not. ¶ Item dic qđ is. §. hodie corrigitur: quia nullus preteriri potest sine causa. vt. §. j. aut̃. vt cũ de appel. cog. ⁊ dixi. s. §. sed hec quidem. ⁊ not. in. l. filiam. C. de inoffi. testa. ⁊ aut̃. ex causa. C. de libe. prete. ⁊ idem in ascendentibus. vt in cor. eo. titu. § et hoc quidem. ⁊ dixi in aut̃. non licet. C. de libe. preteri. j. de inoffi. testamen. §. non tantum. dic vt ibi.

¶ De heredibus instituendis. Rubrica.

¶ Alias est in Rubrica de heredum institu. ⁊ continua. vt. ff. eo. in Rubrica.

1 ☞ Jura eadem numero non transeunt in heredem que penes defunctum erant: sed finguntur eadem.

2 Compilantes dicta vel scripta aliorum sibi appropriant illa.

e

1 **Heredes.**[e] ¶ † In gl. q. d. in fi. nõ sic in possessione. ff. de acqui. pos. l. cũ heredes. ⁊ intellige ſm doc. Jac. ⁊ Pe. ꝙ nõ eadẽ iura numero trãseunt ad heredẽ que erãt penes defunctũ: q: mors omnia soluit: sꝫ finguntur eadẽ sicut ⁊ heres fingit̃ eadẽ ꝑsona cũ defuncto. in autẽ. de iureiu. a mo. prest. q̃ fictio nõ habet locũ in possessione: q: hereditas nõ tenet quo ad illã vitã defuncti: q: nõ habet animũ. ff. si quis testa. lib. esse iussus fue. l. j. §. sceuola. ſm eos.

2 ¶ † In alia gl. q. d. nõ induximus: ibi. cũ nõ sit verisimile. facit ꝓ illis qui scripta ⁊ dicta aliorũ cõpilant ꝙ videant̃ cõpilãtis. ff. de ori. iur. l. ij. circa princi. ¶ In ea. glo. ibi. ⁊ liber esse videatur. imo dic ſm doc. Jac. ⁊ Pe. qđ primo fuit ius in legis necessitatem ⁊ post abrogatum tertio per Justi. ad. l. redactũ: sed non per innouationẽ: q: ante erat dictum ⁊ pro iure seruatum ſm eos. ¶ In ea. glo. in fi. glo. dicit hic dubitatiue. ff. eo. seruus. ⁊ tamen hoc est hodie expeditũ. C. de ne. ser. here. insti. l. fi. si autem eum instituat ⁊ eum nolle habere libertatẽ exprimat: dic qđ non valet institutio. vt. d. §. idem iuris. in fi. ⁊ ibi not. ⁊ vide quod ibi scripsi.

1 ☞ Proprietarius debet inuestire vasallos: laudemia autẽ pertinent ad vsufructuarium.

2 Maritus si instituat dotalem seruum suum heredem an efficiatur liber ⁊ heres.

1 **Proprius autem.** ¶ † Facit is. §. ꝙ proprietarius debet inuestire vasallos et emphy. vt. ff. ad syllei. §. j. Sed forte vtilitas seu emolumentũ laudemiorũ pertinet ad vsufru. l. vsufr. legato. ⁊ op. ⁊ sol. vt not. in. d. §. j. Sed qd si instituens partem habet in seruo: posset argui pro ⁊ contra per. ll. predictas. ff. de lega. iij. l. si quis seruos. Dic tamen qđ si instituat cum libertate: valet institutio: et erit liber. si simpliciter: valebit institutio ⁊ erit liber: sed acquirit alteri socio hereditatem. vt no. ff. eo. l. sed si in conditione. §. si seruum cõmunẽ. Sed quid si institutus erat vicarius ordinarij instituentis: nunqnid censebit̃ proprius? Non videtur. ff. de leg. iij. l. eos. §. fin. de ver. signi. l. licet. §. j. ⁊ l. modestinus. cũ concor. ⁊ ita non videtur locus huic. §. nec huic materie. Uerius videt̃ ꝙ hoc casu sit heres ⁊ liber. cũ nulli posset acquirere. ⁊ pro hoc facit. ff. de pecu. l. si seruus ordinarius. ⁊. d. l. eos. §. fi. si sit ibi litera affirmatiua ⁊ cõcor.

2 ¶ † Quid si maritus[f] dotalem seruum instituit

f ⁊ videtur qđ sit liber ⁊ heres: q: eum manumittere potest ⁊ inter viuos ⁊ in vltima voluntate. ff. de manumis. vin. l. seruum dotalem. solu. ma. l. dotalis. ⁊ sic in dubio videtur facere liberum dũtamen sit soluẽdo. C. de ser. pig. da. ma. l. j. ⁊ sic corrigitur. ff. solu. ma. l. seruũ dotalẽ. de acqui. her. l. aditio. vel intellige quãdo alius

a ¶ Sed si. Preteritio militis in expeditiõe testantis si scit se habere liberos pro exheredatione habetur. h. d. secundum Are.

b ¶ In fi. Et si verba essent gñalia apta cõprehẽdere omnẽ nasciturũ ſm Bal. lꝫ Ang. hic videat̃ dubitare: sec⁹ tamen in pagano. vide sup hoc Ange. hic in versi. in glo. ignorans.

c ¶ Uera. idem dicit Ang. hic in ver. in glo. facta.

d ¶ Mater. super hoc. §. ponit Ang. triplicem preteritionẽ. iteꝫ triplicẽ exheredationẽ. Jtẽ quid iuris si pater pretereat̃ a filio. que vide per ordineꝫ hic per eũdẽ Ange. in. ij. col.

e ¶ Heredes. Diuide hũc tit. ⁊ pone casum ſm Areti. quẽ videas hic.

f ¶ Quid si maritus. hãc. q. ponit hic Ang. ⁊ vide eum latius.

g ¶ Uidet̃. idẽ tenet hic Angel. allegãs Jo. fab.

h ¶ Est autem. Seru⁹ accusat⁹ de crimiẽ adulterij cõmissi cuꝫ dñã sua non põt ante sentẽtiã manumitti. Nec ab ea heres institui. h. d. ſm Areti.

instituit ꝙ marit⁹. qd in alieno seruo bona fide possesso instituto

g sine libertate? Uidetur[g] idẽ: qui cõtinetur appellatione sui: vt d. l. eos. Item quia libertas videtur valere si det̃ a bona fide possidente. ff. qui a qui. l. competit. ſm vnam literam. ⁊ sic corrigitur ff. de acquir. here. l. si quis mihi bona. in prin. Uel dic quod non corrigitur. s. per quas personas no. acqui. §. de his.

h **Est autem casus.**[h] ¶ In glos. i. accusata. ibi: rñdeo. bene põt manumittere. hoc nõ videtur verũ: quia manumissio ꝓhibet̃ indistincte intra tp̃s quod cõputat̃ a tp̃e diuortij nõ accusationis. ⁊ facit. ff. qui ⁊ a qui. l. prosperit. in. §. fi. cũ. l. se. ⁊. l. sed si maritus. §. fi. Sed nũquid saltẽ post tp̃s erit liber ⁊ heres si reperiat̃ ignotus? videt̃ ꝙ sic. ff. ⁊. C. ad syl la. l. cum syllanianum. Cõtra. ff. qui ⁊ a qui. l. si priuatus. §. fi. C. q nõ pos. ad liber. perue. l. j. ff. de leg. ij. l. cũ filius. §. seruus. de libe. cau. l. qui de libertate. ¶ In glo. quia si valeret. in fin. Contra. ff. de aut̃. tuto. l. j. Solutio. aut in se prohibitum sequitur ad positionẽ permissi seu nõ prohibiti: ⁊ tunc obtinet cõtrarium. ff. de pac. l. si vnus. ⁊. §. illud. ff. de vsucapio. l. si aliena. §. hoc iure. de libe. le. l. si quis duos. Et idem si promissum nõ põt procedere sine prohibitione. C. de iudi. l. quoties. Sed huic solutioni obstat hec. l. q: hic ad positionem institutionis sequitur datio libertatis tñ: ⁊ tñ neutrum valet. Jtẽ videt̃ ꝙ prohibitum remaneat in terminis ꝓhibitionis ⁊ permissum de se procedat. ff. de do. inter vi. ⁊ vxo. l. si sponsus. §. j. Potest dici ꝙ vbi est eadeꝫ ratio causa et modus prohibendi quod obtineat regula que est hic. vel vbi per obliquum peruenitur ad vetitum directo: nec al's posset operari obliquum alias contra: vt. §. illud.

Alienus seruus. ¶ In glos. ⁊ ideo. ibi cum allegat. l. in vẽditione. ff. ad syl. l. j. §. dictum. ¶ In ea. gl. cũ dicit: nisi duraret. ff. de manu. test. l. fin. de vsufru. l. titio cum morietur. ¶ In ea. glo. in fin. oportebit tamen quod adeat iussu domini. ff. de acqui. he. l. si quis mihi. §. iussum. ⁊ facit. C. de ne. ser. here. institu. l. quidam. §. illo.

Seruus. ¶ In gloss. nisi aliqua lex. ibi cum allegat. l. quoties. §. fin. sic debet intelligi. ff. de test. tu. l. qui tutelam. §. j. licet glos. ibi alio modo intelligat. vnde qñ aliqua dispositio fit per testãtẽ de libertate: nõ cõpetit libertas nec representat̃: per. l. nisi ſm ordinationẽ testantis: vt. d. §. qm̃. Jac. ⁊ Pet. glo. idẽ. ff. e. l. seruus alienus. §. j. vide tñ decisionẽ in casu singulari. C. de ne. ser. l. fi. ⁊. l. quidam. §. sed cum veteres. item vide. ff. de condi. insti. l. seruus alienus. cum ibi not. ¶ In gloss. directa enim. in fi. hec ratio nõ videt̃ bona: q: in hereditate inspicit̃ tp̃s quo cedit. ff. eo. l. seruũ meũ. ¶ Preterea. l. quam glo. allegat nihil facit ad ꝓpositũ: q: ibi d: qđ quo ad acquisitionẽ inspicit̃ tp̃s quo cedit dies: sed quo ad hoc ꝙ valeat nõ loquit̃. sed posset sic induci: ⁊ gl. forte hoc voluit dicere. in legato inspicit̃ tp̃s quo cedit legatũ: sed tp̃e quo cedit inspecto nõ põt valere hm̃oi legatum. q: libertas nõ potest cõpetere ꝓpter alienationẽ: vnde cum cõnexe ambo fuerũt legata si vnũ nõ valet nec aliud: q: nõ videt̃ intẽtio testãtis ꝙ haberet vnũ sine alio. ⁊ certe idẽ videt̃ in hereditate. sed in illa est ratio: q: difficilius reuocat̃ institutio q̃ legatum. ff. de adimẽ. le. l. ex parte. sed an hoc sit verum ꝙ alienationem extingat̃ legatũ. doc. Jac. ⁊ Pet. dubitatiue transeunt dicẽtes ꝙ vbi expresse libertas ⁊ legatum legant̃ ⁊ expresse admittit̃ libertas ꝙ tũc legatũ reuocat̃ q̃uis nõ valeat ademptio libertatis: q: illa reuocando videt̃ reuocasse legatũ: quia per. l. si seruo. cõnexe data fuerãt: sed vbi nõ adimitur expresse libertas sed alienatur: tñ seruus legatus videt̃ ꝙ legatum pertinere debeat ad emptorem quãuis sustinendo glo. premissa possent dici secundũ eos. ⁊ facit pro ipsis. ff. eo. qui filio. §. si quis seruus. ver. igitur.

Alienus. ¶ In gl. ꝑcedente. in fi. nõ sic in patre. C. de bo. que libe. l. fi. nec in bo. pos. nec in fideicõmis. ff. ad tre. l. seruo inuito. ⁊ iunge. s. per quas personas. §. si heres. ¶ In glo. hoc est enim in hereditate. i fi. si bñ cogites idẽ est vtrobiqꝫ: quia a tempore cessionis hereditas cedit a tẽpore aditionis. C. de cadu. tol. l. vnica. §. nouissimo.

1 ☞ Recedi non debet a certo propter incertum.

2 Institutio heredis vt valeat cuius persona debet inspici: defuncti an heredis instituti. ⁊ nu. 3.

4 Institutio facta de herede non capace quid prodest.

5 Hereditas iacent an possit institui heres.

1 **Seruus autem alienus.** ¶ † In gl. scilicet passiue. in fi. dic. j. in gl. ⁊ est forte ratio ibi cum allegatur. §. posteriore. ⁊ sic a certo non receditur propter incertũ. ff. de rescin. ven. l. id qđ de hered. instituẽ. si te solum. sed obstat. ff. de noua. l. nouatio. vbi aperte dicitur ꝙ hereditas sustinet vicem heredis non defuncti.

2 ¶ † Item ob. ff. de re. iur. l. oĩs hereditas. ⁊. l. oĩa fere. Item obst. huic tex. ⁊ glo. s. proxi. ff. de lega. ij. l. si mihi ⁊ titio. que in duob⁹ obstat: q: ibi dicit nõ inspici personã defuncti. Iteꝫ dicit inspici personã heredis. Ad hoc dicas ꝙ inspicit̃ persona defuncti quo ad hoc quod

ad hoc q actus valeat: q2 perinde valet ac si defunct9 viueret: vt in his cōcor. nisi in casu. ff. de stipu. seruo. l. vsufr. s3 quo ad acq-sitionē inspicit persona heredis: q2 supposito qd defunctus esset
3 capax: nō tñ heredi acquireret nisi sit capax: vt i 3º io. ¶†Quid ergo si defunctus esset nō capax? Videt expressu3 qd nō valet in stitutio: vt. l. seruus hereditarius. eo. ti. l. non minus. de serui. l. ꝛ si maxime. C. e. l. nec3. ꝛ no. s. proximo. Videtur cōtra in. d. l. si titio ꝛ mihi. §. j. eo. titu. l. debitor. §. fi. Posset dici q institutio tenet: ꝛ videt expressum. ff. de acqui. here. l. si seruus eius. verūtamen non acqrit ipsi hereditati. quousq3 adita fuerit hereditas. ff. de acqr. re. do. l. hereditas. ij. ꝛ per cōsequens nec heredi si sit nō capax: q2 legatū statim acquirit hereditati: vt. l. si mihi. §. j. s3 hrditas non. Et similiter differt in alio legatū ab hereditate: vt. ff. de lega. ij. l. q seruus. ꝛ. d. l. hereditas. Quid ergo est qd dicit in. l. seruus. ibi: si modo testamēti ꝛc. ꝛ in aliis cōcordatiis: vt. ff. de leg. j. l. si mihi ꝛ tibi. §. j. respōdeo subaudiendū est ibi maxime: q2 idē esset si nō esset testamēti factio cum defuncto: vt dictis legibus. Vel si mo-do ꝛc. q2 erat talis persona que habebat hereditatē. secus eñ in filio habēte seruū in castrensi peculio mortuo intestato cuius pater bona peculii occupauit: vt. l. ij. ff. de castren. pecu. q2 in illo nō posset obtinere hec lex: q2 non est hereditarius: s3 hodie sit secus: q2 habet heredē: vt notatū est. s. qui. non est per. fa. testa. §. j. Hec aūt cessant hodie in filio istituto: q2 valet institutio siue pater sit
4 capax siue nō: vt. l. cum nō solum. C. de bo. que libe. ¶†Sed quid prodest talis institutio qñ heres non est capax? Dic q multum: q2 si seruus manumittat ant: aditā hereditatē in qua istitutus est vel aliquo modo perueniat ad libertatē acquireret sibiipsi: vt d. l. si seruus. de acqui. here. vel si forte heres sit nō capax ꝛ hereditas non perueniat ad successores abintestato: vel si forte esset capax tpe mortis instituentis ꝛ post mortem illius instituentis efficiat nō capax tēpore institutionis serui ꝛ tēpore quo adit heredi
5 tas primi testantis est iterum capax: habebit vtrāq3. ¶†S3 nū quid ipsa hereditas pōt institui heres? videt q sic: q2 persone vice fungitur: vt. l. mortuo. ff. de fideicō. ꝛ equiparat municipio vel curie: vt ibi que possunt institui. C. eo. l. hereditatis. ꝛ eis pōt legari. ff. de leg. j. l. si heres. §. vicis. ꝛ. l. ciuitatibus. Et multofortius ecclesia vacans pōt institui per predicta. sed si nōdum esset creata seu edificata non posset institui nec ei legari: vt extra de sententia ꝛ re iudi. c. abbate sane. lib. vj. ¶In 3ºium facit q2 seruus illius qui est in vtero potest istitui: vt hic. quinimo ipse posthumus. s. tit. j. §. posthumorum.

1 ¶Institutio facta de omnibus hominibus que sunt in mundo an valeat.
2 Pauperes an possint heredes institui.

1 a **Seruus aūt pluriū.** ¶In glos. si vero. in fin. dic melius. s. e. §. proprius. ¶In gl. quid ergo. in fi. doc. Jac. ꝛ Pet. dicunt q nō valet institutio talis imo est derisoria. arg. ff. de iu. do. l. cū post. §. gener. ꝛ facit q2 cum heres nominari debeat: vt. C. de testa. l. iubemus. vel certis demonstrari signis indubitabilibus. ff. e. quoties. §. si qs nomē. ꝛ. §. heres. quō hoc fiet de toto mūdo? ¶Preterea cū incertis psonis legari nō possit. j. de leg. §. incertis. quomodo
2 pñt institui incerti? ¶†Sed an pauperes possint istitui? dico q sic. extra de testa. c. j. li. vj. C. de episc. ꝛ cle. l. id qd pauperibus. ꝛ vide his in. d. §. incertis. ꝛ est speciale propter pietatē. Si velis tenere gl. posses dicere qd l3 oēs adhuc nō possint: aliqui tñ poterūt quibus partes quas alii non adibunt accrescunt. ff. eo. l. liber homo. §. si titius. Sed si aliā teneas responde huic text. qui videt facere pro gl. vsq3 in infinitu3 exclusiue vt infinitas excludatur que faceret institutionem incertam.

1 ¶Hereditas regulariter diuiditur in. xij. vncias quando non apparet de alia dispositione.
2 Vncia quid sit quantum ad hereditatis diuisionem pertinet.
3 Testator an aliquo modo possit decedere pro parte testatus ꝛ p parte intestatus.
4 Bona alicuius non pñt alicui deferri iure testati ꝛ iure intestati.
5 Decedere pro parte testatus ꝛ pro parte intestatus an qs possit si dicat: instituo Titiū in semisse: in aliis autem bonis volo decedere intestatus.

b 1 **Hereditas.** b ¶†In glos. ideo dicit. in fi. sed cur hic ponit prubrica cū regulariter ꝛ de propria significatiōe vocabuli cōtineat. xij. vncias. vnde vr hic poni impropie plerūq3. Sed dic q hoc ideo q2 hoc depēdet ex facto ꝛ voluntate hominū super quo regula artis dari non pōt. certum est tamen q si nō appareat de alia dispositione diuisio fit in. xij. vncias vt patet in inferioribus. ¶In glo. j. posite. in fi. ff. de lega. j. l. si seruus plerūq3. in fi. de testa. l. heredes palam. §. sed si nota3.
2 ¶†In gl. i. vncia. ibi cum alleg. l. nā natura. imo dic q vncia est ipsum nomen proprium ꝛ conuenientissimum: ꝛ ab ipsa residue partes deriuantur. glo. tamen quesiuit quare vncia de omnibus predicat. Nam si queras quot vncias cōtinet sextans: dicās duas. ꝛ sic deinceps. vnde vncia est principium pōderis sicut vnum est principiū numeri. Sed potius videtur potuisse queri cur vncia cum dimidia habet propriū nomē ꝛ tamen sextans seu due vncie cum dimidia nō habent proprium nomē. nec deinceps reperitur aliqua dimidia que proprium nomē habeat forte sextans octies sumpta facit totum assem. ꝛ recte peruenit ad suū numerum totius: non sic de aliis dimidiis. ꝛ id huic fuit data prerogatiua no
c minis. ¶In ea. gl. c ibi cum dicit: sextans enim dicitur. hoc non est verū ƀm doc. Jac. ꝛ Pe. q2 sextans est octaus pars assis. ꝛ sic denominaret a quotitate in qua se habet respectu assis. vnde nō dicitur a quotitate in qua se habet respectu assis s3 a numero vn
d ciarum. ¶In gl. nam in totum. ibi cū alleg. C. de testa. mili. l. iij. d hoc nō est verum indistincte. dic plenius. ff. de mili. testa. l. si miles
3 vnū. C. de testa. mili. l. j. dic vt ibi. ¶†In gl. imo videt. ibi cū alle. l. cum duobus. sed videt q nec ex postfacto. ff. de inin. rup. ꝛ irri. testa. si ego. de fideicō. liber. l. si pater duos. dicas qd nec ab initio nec ex postfacto pōt decedere pro pte testatus ꝛ p parte intestat9 vt in regula iuris: ius nostrum. ff. de reg. iu. nisi sit miles: vt hic. ꝛ hoc est verū quo ad hoc vt bona deferant iure testati ꝛ intestati. sed bene pōt testamētum rumpi pro parte ꝛ pro parte teneri: bona tamē solida deferentur iure testati: vt. ff. de iniust. rup. ꝛ irri. testa. l. iij. §. fi. in casu tamen inofficiosi fallit predicta regula: ius nostrum. vt in gl. ꝛ est ratio: q2 qñ rumpitur testamentum per preteritionē declarat peccasse in forma ꝛ substātialibus ꝛ i institutione seu exheredatione liberoꝝ que est principalior pars testamenti. s. de exhere. libe. in prin. ff. de libe. ꝛ posthu. l. inter cetera. idcirco totū annihilat. sed secus est in querela: q2 per illā nō declarat peccasse in forma sed in quadam qualitate videlicet in falsa causa que totū subiectū nō vitiat. non ergo intelligas pro regula q ex postfacto possit decedere pro parte ꝛc. sicut gl. dicit: sed intelli ge vt. s. dixi. Hodie vero in aliquo imitat: vt i aut. ex causa. C. de libe. prete. vel exhere. vel illud dispensatiue ex quadam equitate.
4 ¶†In ea. glo. ibi cum alle. l. iurisgentiū. §. adeo. sed ibi est eadem ratio in parte q̄ in toto: nō sic hic: q2 absurdū est q bona alicui9 deferant iure testati ꝛ intestati cū sit vna hereditas ꝛ quasi vnu3 corpus. vnde regula idē iur. de parte ꝛc. obtinet vbi est eadem ratio. secus si diuersa. ꝛ patet. ff. de petitio. here. l. s3 ꝛ si lege. §. adeo. cum ibi notatis. ¶In fi. e. gl. melius in regula: ius nostrū. s. allegata. ꝛ no. illud qd hoc. §. dicit pcedit indubitate vbi scripsit in
5 parte ꝛ non fecit mentionem de alia. ¶†Quid si expressam facit mentionē dicendo: instituo Titium ex semisse: in residuis bonis volo esse intestatus. satis pōt dici idem: q2 semper via testati trahit ad se aliam vitio de medio sublato. ff. eo. hereditas. vel ex die. eo. tit. l. potest. cum no.

Si plures. ¶In gl. eadem ibi cū dicit: non ignorat. scilicet assem non esse completum si vocaretur qui sine parte est in alium assem: nam semper sequimur id quod testator credebat: vt. ff. de liber. ꝛ posthu. l. titius. ꝛ facit qd si papa vel alius conferat beneficium quod vacare credebat per mortem qd valeat collatio si vacabat per cessionem vel resignationem vel als.

1 ¶Nominatim hoc verbum quid importat.
2 Testator q transeat ad dupondium vel non: quis est effectus.

Videamus. ¶In glos. i. qd diximus. ibi cū dicit: ꝛ ita concordat. Nam ibi dicit q instituitus cōpleto dipondio vocat in trientez: ꝛ est perinde ac si diceret in alium assem: vt ibi no. ¶In ea. glo. ibi cū dicit: cōputatio vnciarum. q2 ibi transfert ad dipondiū. sed si ad assem reducat: tātum faciūt quinq3 vncie in asse quātū. x. in dipondio: vt. s. proxi. est dictū. ¶In ea. gl. in fi. Ja. ꝛ Pet. dicūt q lex illa non obstat: q2 in primo legauit vni fundū: postea alii dimidiū ꝛ nihil vltra. sed si postea legasset alicui vltra sine parte esset 3ºtraria: s3 sic nō est cōtraria: q2 h3 tot adiectiones: finaliter procedunt recitando distinctionē gl. nihil addēdo: ꝛ sic transeūt. ¶Supponunt ergo q2 si expleto asse legasset vel instituisset in semisse vel in aliqua pte q nō trāseat ad dipondiū: sed detrahat tm̄ primo quātū legatur secundo. s3 huic opi. ob. ff. e. l. interdictū. §. sed si duos. ꝛ. §. fi. ¶Itē ob. distinctio gl. ff. e. l. g nō militabat. §. filiis. vbi vr cōcludi qd in dubio vr ad dipōdiū trāsire cū asse toto distributo noiatim residua portio non inuenitur. Preterea videtur qd nō fiat trāsitus ad dipondiū plenū sed vsq3 ad cōputationem vnciaru3 quas distribuit: vt. d. l. interdū. §. fi. Propter has opiniones glo. valde intricate processit in. l. quo questio. potes tamē dicere q interdū agitur de hereditate diuidēda in casu omisso ꝛ nō puiso. ꝛ de hoc nihil in presenti speculatiōe: s3 de hoc agitur. ff. e. clemēs patronus. de libe. ꝛ posthu. l. si ita. interdū agitur de ea diuidēda vbi nulla facta est mētio de quota. ꝛ de hoc. ff. ad treb. l. marcell9. Interdū vbi fctā fuit mētio de quota. ꝛ de hoc tractat hic: i quo casu distiguit gl. aut certū est q excedere voluit aut q noluit: aut dubiū. ꝛ in casu dubii subdistigue: q2 aut impleuit nominatim assem ꝛ tūc in dubio videt trāsire ad dipondiū. aut nō: ꝛ tūc

a ¶In fi. vide hic Ange. qñ capacitas vel incapacitas serui inspiciat ex capacitate vel incapacitate dñi: notat hic Angel. q qs pōt istituere hoc mō. Ego istituo oēs hoies mūdi. ꝛ tractat istas q̄oēm vsq3 in finem. §. ꝛ vnum ꝛc.

b ¶Hereditas. Hereditas ppe diuidit in. xij. vncias siue ptes: q̄ru3 quelibet suo pprio noie nūcupat. pōt tñ diuidi i pauciores vl in plures, put voluntas extiterit testatoris. h. d. ƀm Areti.

c ¶In ea. glo. appellatiōe partis siue sub designatiōe numeri siue quote: sine dicat pars ptis: an referat ad. xij. vncias an vo ad totā rē: q̄uo [illegible] ligat: vide hic Ang. i. ij. col. circa prin. i ver. adnertēdum tñ est.

d ¶L. iij. ꝛ ista cōis opi. l3 Ang. putat de iure vero sic distingue re: ꝛ procedat qñ verba pñt aptari ad ius cōe: als p sumit testatus de iure spāli. in. l. si miles vnū ex fun do. ff. de milita. testa.

1 nō:vt.ḋ.l.q nō militabat.§.filiꝭ. ¶†Sed qd vocas noīatim:for
te si dixit instituo talē insolidū.vl lego tali solidū fundū.vel insti
tuo talem in duodecim vncias hereditatis mee ⁊ post alium sine
2 parte vel cū parte.¶†Sed qs est effectus: vtrū trāseat ad dipon
dium vel non?glos.in.l.interdum.§.sed si excesserit.videt̃ suppo
nere ꝙ nullus quātū ad substantiā:sed quātū ad numerū vncia
rū supponēdo ꝙ nec plus nec minus habebit per pluriū vnciarū
cōputationē nisi quātū haberet si intra assem tota cōputatio fa
cta esset:vt no.ff.eo.l.interdū.§.pater.vſi.ſ3 si excesserit.⁊ in.l.cū
questio.⁊ ꝓ hoc faciūt.l.ita ꝙ sabinus.in fi.⁊.l.ex vnciꝭ sex. Sed
ob.l.interdū.§.sed si dn̄os.⁊.ḋ.§.sed si excesserit. Dic ergo ꝙ vbi
est trāsitus sic ad dipondiū est magis effectus:q2 si prim9 fuit in
stitut9 in.xij.vnciꝭ:scd̄s in semisse:primus habet bessem scd̄s triē
tem:vt in.ḋ.§.sed si excesserit.sed si nō fieret trāsitus ad dipōdiū:
haberet tantū scd̄s quantū primus. Et caue q2 leges quandoq3
dicūt ꝙ vbi fit trāsitus ad dipondiū fit cōputatio vsq3 ad.xxiiij.
vncias.qn̄q3 minus:vt.ḋ.l.interdū.§.pe.⁊ fi.⁊ hoc qn̄ promptior
est sub illo numero diuisio.⁊ in hoc casu bene pōt dici ꝙ quo ad
substantiā idē est ac si ad.xxiiij.vncias fieret cōputatio. Sed glo.
in.ḋ.l.cū questio. querit qd ecōtra si primo legauit semissem post
assem ⁊ dicit ꝙ nō idē rōne que ibi no. Illā gl.reprehendunt hic
doc.dicentes ꝙ nō refert:q2 verba trāsposita ⁊c. ff.de leg.ij.l.cum
pater.§.fidei heredū eorū cōmitto.C.de testa.l.ꝑposteri.pro ipsis
facit.ff.eo.l.iulianus.§.fi.⁊ gl.hoc videtur notare ibi:que est con
traria illi de.l.cū questio.sed hoc nō pōt esse verū in casu quo nō
fit trāsitus ad dipondiū:q2 si primo legasset semissem deinde aliꝭ
assem:videtur detrahi seu diminui primo qd̄ legat̃ scd̄o ⁊ prim9
nil haberet:⁊ tn̄ glo.illa dicit cōtrarium.⁊ sic in hoc casu pōt esse
vera gl.de.l.cū questio.⁊ hec faciūt ꝙ si papa prouideat duobus
de eadē prebēda ꝙ vterq3 admittat̃.qd̄ potest esse verū si ex certa
sciētia ꝓuideret:extra de rescri.c.duobus.in fi.lib.vj.alias contra
extra eo.c.mandatum.de preben.maioribus.⁊.c.vacante.⁊ iunge
ff.de leg.j.l.si pluribus eadem res.cum.l.sequenti.

1 ☞Heres semel qui est non potest desinere esse heres.
2 Institutio ad diem certum facta valet vitio temporis ablato.
3 Libertas non potest dari ad tempus.

1 **Heres.** ¶†In glos.ibi cū allegat.l.extraneum.⁊ est ratio
quare non ad diem: q2 si semel est heres nō potest
desinere esse heres.ff.de minoribus.l.j.§.fine.⁊.§.sed qd̄ papa.ite3
nec ex die: q2 quis nō pōt pro parte temporis decedere testatus ⁊
pro parte intestatus sicut nec pro parte rerum:qd̄ cōtingeret si ex
die institueretur.ff.de mili.testa.l.miles.sed nō sic si sub conditio
ne fiat institutio:q2 conditio quantumcunq3 tarde impleatur re
trotrahitur.⁊ ita semper videt̃ fuisse heres a tpe mortis.ff.de pe
ri.⁊ com.rei ven.l.qd̄ si pēdēte.⁊ ideo valet sub cōditiōe ⁊ in diē
a incertā[a] que pro cōditiōe habet̃.ff.de cōdi. ⁊ demō.l.dies incert9.
ꝭm docto.pro quibus.ff.eo.l.potest.Sed in eo qd̄ glo.hic dicit se
quēdo Azo.qui hoc tenuit in summa huius tit.C.videlicet ꝙ ta
lis institutio:cū heres moriet̃.valet ibidē.doct.contradicunt ꝙ si
talis institutio valeret suspēderet̃ vsq3 ad extremū mortis articu
lū:quo casu nō posset fieri heres cū nō habeat velle nec nolle imo
est mortuo filio similis.C.de test.l.iubemus.idcirco non valet.sed
Azo qui hoc tenuit dicit ꝙ non intelligit cum moriet̃ ꝙ expecte
tur vltimus articulus mortis:sed dicit ꝙ debet intelligi ꝭm opi.
vulgi:ex quo in lecto mortis decedit de quo nō surrexit q̄uis mo
riatur per.xl.annos post.ff.de fun.instr.l. cū de lanionis.§. asinā.
doc.tn̄ hoc non approbant.in suo satis videretur tolerabile.ff.de
condi.insti.l.fi.dic tn̄ vt ibi ⁊.ff.eod.l.seruus.si velis sustinere glo.
posses dicere ꝙ viuēs morit̃:iuxta.l.j.§.si emancipato.ff.de colla.
2 bono.†Vel potes dicere ꝙ tp̄s subducat̃ seu tollatur ⁊ valeat de
presenti.⁊ ita videt̃ tenere gl.in.l.extraneū.C.ſ3 Azo ibi tenet con
tra cuius opi.videt̃ hic sequi gl. q2 institutio ad diem certā facta
valet vitio tēporis ablato:⁊ si in hac institutiōe vitiū tp̄is tollere
tur.gl.est hic q̄ videt̃ facere differētiā iter diē certū ⁊ incertū ⁊ po
nit inter exempla diei incerti hoc cū heres morere est falsa vel cō
traria illi:q2 si tollat̃ vitiū tēporis non erit differentia inter hanc
institutionem vel diei incerti cum vtrobiq3 tollat̃ tēpus ⁊ valeat
de presenti:⁊ hoc vr̃ verius. quid ergo si quis instituat vnū here
dem vsq3 ad certū diem:⁊ alium ex die illa?videt̃ ꝙ valeat institu
tio:q2 tūc pro nulla parte tp̄is reperit̃ intestatus ⁊ ita cessat ratio
predicta.sed alia videt̃ obstare: primo institutus nō pōt desinere
heres esse:quid ergo?videt̃ ꝙ teneāt ambe institutiones ⁊ ꝙ am
bo sint heredes ac si pure instituissent detracto vitio tp̄is: vt hic
⁊.ḋ.l.hereditas.in fideicōmisso vniuersali videt̃ qd̄ valeat ex die.
3 ff.ad trebel.l.recusare.⁊.l.sed ⁊ si ante. † Et est ratio: q2 ibi cessat
ratio supradicta q2 nulla parte tēporis reperit̃ intestatus.in liber
tate videt̃ idem qd̄ ad tēpus dari nō pōt: vt.l.libertas ad tēpus.
ff.de manu.test.sed ex tpe sic:vt eod.titu.l.qui duos.de stat.libe.l.
cum heres.§.seruire.in legato vr̃ qd̄ possit dari ex tpe ⁊ ad tēpus.
ff.de leg.ij.l.si ita legatus.§.pegasus.de annu.le.l.cū g.e.tit.l.iij.§.
sed ita.sed bn̄ficia ecclesiastica non possunt conferri ex tpe nec ad
tempus:extra de ele.c.ij.lib.vj.vij.q.j.pastoralis.⁊ ibi de hoc sicut
nec adoptiōes.ff.de adop.l.quesitū.⁊ videtur ꝑ hāc.l.ꝙ si plātus
conferat beneficiu3 ad tēpus vel ex tēpore ꝙ valeat collatio vitio
tēporis sublato:per hunc.§.⁊.l.hereditas.s̄.allegata.

1 ☞Conditio dicitur impossibilis tribus modis.
2 Perplexitas dicitur quando duo se non compatiuntur.
3 Contractus perficitur consensu duorum : sed vltima voluntate
nititur tantum voluntate testantis.

b
1 **Impossibilis.** [b]¶†In glos.tribus.ibi cum alle
gat.l.cū heres.§.j.Pet.de bel.per
ti.dicit ꝙ ibi nulla est impossibilitas facti ſ3 difficultas:⁊ de tali
loquitur ibi : ⁊ pro ea facit text. ibi cum dicit causam difficilem
imo pene impossibilem.⁊ hanc potes tenere . vnde si ibi esset ap
posita conditio impossibilis valeret libertas vnde ibi ponit tria
de longo tempore:de conditione difficili:item quando confertur
in tempus quod non prodesset. ⁊ pro hac opinio.facit.ff.de lega.
l.ab omnibus.§.intestato.ibi enim tollitur conditio de facto im
possibilis.vnde ibi non erat impossibilis de natura quia non est
contra naturam ꝙ rationes extarent: ⁊ tamen habetur pro non
scripta: que enim bona ratio posset reddi quare impossibilis de
facto vitiat ⁊ nō impossibilis de natura seu de iure. in hoc tamē
remanet questio cur cōditio difficilis ⁊ pene impossibilis vitiat
actum: sed oīno impossibilis habetur pro nō scripta ⁊ actū non
vitiat.Ad hoc pōt respōderi:q2 quādo apponit̃ conditio impos
sibilis videtur apponēs causa derisionis apponere:nec videt̃ eu3
velle adstringere seu teneri ad hoc in quo non caderet obligatio
etiam per cōuentionem. sed vbi apponitur difficilis conditio est
secus:q2 difficultas non impedit obligationē seu adstrictionē.ff.
de verbo.ob.l.cōtinuus.§.illud.Et ideo q2 testator sciebat qd̄ ad
hoc adstringi nō debet: videt̃ velle actū valere talē difficultatem
apponēdo quā sciebat adstrictiuā ⁊ compleri nō posse.⁊ hec est
2 etiā ratio quare ꝑplexitas vitiat actū vt sequit̃ in glo.¶†In ea.
gl.ibi cū alle.§.si impossibilis.doc.Ja.⁊ Pe.dicūt ꝙ sic est ꝑple
xitas.ff.de ver.ob.l.si titius.vt dicūt quidā asini. sed falsissimum
dicunt q2 pōt dari vterq3 vel neuter.⁊ perplexitas est quādo duo
nō se cōpatiunt̃ ꝭm eos.de hoc videbis pleni9.j.§.si impossibilis.
3 ¶†In ea.gl.sed solue vt ibi.dic vt plene dicā in gl. sed cur secus.
in fin.Aliam rationem reddit gl.ff.de cōdi.insti.l.j. q2 cōtractus
perficit̃ duorū cōsensu sed vltima volūtas nititur tantū volūtate
testātis:⁊ ideo vult cōcludere qd̄ minus subuenit̃ cōtrahentibus
qui potuerūt apertius planius ⁊ pure contrahere ⁊ declarare q̄
legatarijs institutis libertate donatis qui nil potuerūt facere de
clarari.⁊ hoc in contractibus nominatis.secus in innominatis:
vt ibi not.⁊ videbis.j.§.si impossibilis.dic vt ibi.

1 ☞Conditiones plures si coniunctim sint descripte in testamen
to an ⁊ qualiter sit omnibus parendum.
2 Quid in conditionibus disiunctiuis.
3 Licentiam habens intrandi religionem artiorem censetur artior
non inspecta regula:sed modo tenendi eam.

c
1 **Si plures.** [c]¶†In glos.si sit potestatiua.in fi.Jac.⁊
Pe.dicūt hanc glo.diabolicā.dicūt enim
qd̄ vbi plures cōditiones cōiunctim ascribunt̃ ꝙ oēs sunt implē
de:nec sciūt quo spiritu.gl.fuit ad hoc mota.vere mirandū est:q2
nulla lex cogit hūc.§.sic restringere:nec.l.si heredi.ff.de condi.in
sti.que huic concordat.vnde intellige.l.si heredi.prout Jo.ibi in
2 telligit:⁊ iunge.j.seq.gl.¶†In glo.i.sub disiunctiua.ibi cū dicit:
obtemperari.hoc videt̃ verū in legatis.in institutionib9 videtur
ꝙ prior qui extiterit: vt.ḋ.l.si plures. ⁊ in hoc casu est differentia
inter institutionē ⁊ legatū.⁊ hoc debuisset gl.scripsisse:⁊ forte cō
tingit ex errore scribētis. ⁊ in hoc casu posset forte distingui cau
3 salis a mista ⁊ potestatiua:sicut glos.dicit.¶†In ea.gl.ibi:cuili
bet.que ipsi cōmodior ⁊ leuior.ff.de condi. ⁊ demō.l.qd̄ traditū.
⁊.l.leuissima.⁊ facit ꝙ si quis habeat licentiam intrandi religio
nem artiorem ꝙ censeatur artior non inspecta regula sed modo
eam tenendi: ⁊ ideo religio monachorum nigrorum nō censetur
artior illa fratrum minorū vel predicatorū inspecto modo seruā
di:per.l.qd̄ traditum.⁊.l.nouissimo. ¶In ea.gl. ibi cū allegat.l.
qd̄ traditum.ꝭm Jo.⁊ est ratio:q2 hec equiparatur legatis:cum
per manum heredis debetur.C.qui manumit.pol.vel non.l.fin.⁊
quia testator non ita liberaliter voluit subuenire fideicommissa
rijs sicut directis.C.de lega.l.cum questio.

Hi quos. ¶Facit ad hunc.§.C.eod.l.extraneo.Et per
hunc.§.potest dici ꝙ omnino ignotus possit
eligi ⁊ ei beneficium conferri.extra de iudi.c.cum deputati.argu.
contra extra de cleri.peregri.c.tute.⁊.c.fi.

¶De vulgari substitutione. Rubrica.

¶In glossa rubrice ibi cum dicit:substitutiones dicuntur.ff.ad
l.falcid.l.in ratione.§.quod vulgo.¶In eadem glossa.in fine.ff.
d eodem.l.j.quot autem sunt genera[d] ⁊ que sint videbis.j.titu.j.§.
qua ratione

a ¶Diez incertā. Qd̄ est verum qn̄ icapacitas est respectu heredis tm̄:sec9 ēt si respectu testātis: vt in spurio : sup quo vide hic ꝑ Ang. itē Ange.format hic qōnē talē testator dicit : lego vel relinquo vxori mee vsumfru.⁊ post mortē ei9 instituo frēm meū. an iterim vxor habebit vsumf.vide hic ꝑ Ange.in.ij. col.in prin.vers.⁊ ista faciūt.itē qd si testōr dicat:instituo Titiū vsq3 ad pascha:⁊ nullo modo vlterius possit esse heres. vide eundē hic in fi.ij.col. in versic. quid si testator.

b ¶Impossibilis.do.Ange. hic ponit ꝑlixe tres impossibilitates primā impossibilitatē dicit esse nature . secundā dicit esse iuris . tertiā perplexitatis quas late prosequit̃ per tres col. ⁊ ideo vide eum hic ad longum.

c ¶Si plures. ad veritatē copulatiue reqrit̃ implemētū vtriusq3 ad veritatem vero alternatiue sufficit verificatio alterius.de quo vide hic per Ang.

d ¶Sunt genera.vide hic Ang. plenius.

qua ratione.in magna glo.Et dicitur vulgaris: quia vulgariter ⁊ communiter fit:vel quia poteſt fieri ab omnibus: vt hic no.Et no.ꝙ diuerſi ſunt modi intitulandi.C.⁊.ff. ⁊ hic vnus tamen eſt effectus: ⁊ hic diuiditur per titulos propter faciliorez doctrinam iuuenum:vt.j.tit.j.dicam.

1 ☞ Teſtator nunꝙ̃ videtur codicillare in caſu in quo facit inſtitutionem primam vel ſecundam niſi hoc expreſſe dixerit.
2 Teſtator inſtituit Titium ſi nauis ex Aſia venerit: ⁊ ſi non venerit inſtituit Seium: an videantur ambo inſtituti.
3 Seruus an poſſit ſubſtitui heres in alio loco teſtamenti ꝙ̃ in nouiſſimo:id eſt poſt omnes ſubſtitutos.
4 Epiſcopi ⁊ Barones an poſſint plures gradus iudicum conſtituere ita vt appelletur de vno ad alium.

a Poteſt aut.[a] ¶ †In gl.in alia . ibi cũ allegat.l.ſceuola. i caſu tñ
1 valet inſtitutio.ff.de heredi.inſti.l.aſſe.de cõdi.⁊ demõ.l.ſi ita ſcriptũ.Et caue q: nũꝙ̃ vꝛ codicillare in caſu in quo facit inſtitutionẽ primã vel ſecundã: niſi hoc dixerit.C.de teſta.l.nõ codicillũ. ſʒ ſi dixerit ꝙ ſi nõ valet iure teſtamẽti valeat iure codicillorũ:tũc ſatis apparet ꝙ dʒ valere iure fideicom.ſi non potuit valere iure teſtamenti:quia ſi ſemel valuit iure teſtamenti a modo non valet iure codi!li : quia cõditio habuit locum ſuum.ff.de inoffi.teſta.l. titia.de lega.iij.l.patronus.§.ſi.⁊ ſcripſi.C.de liber.preteri. aut.ex cauſa.⁊ idem ſi heres hoc elegiſſet quaſi ex teſtamento.C.de con
2 di.l.fin.⁊ ibi no.⁊ ſcripſi.¶ †In glo.ad ſimilitudinem.in fin.hoc verum vbi conſtat:q: dixi.ſi heres nõ erit talis ſit heres. quid in dubio?verbi gratia: inſtituit Titium ſi nauis ex Aſia venerit:⁊ ſi nõ venerit Seiũ.nunquid cenſebũtur ambo inſtituti: vel vnus inſtitutus alius ſubſtitutus? ⁊ prodeſt hoc ſcire:q: ſi ſint inſtituti ambo : poſſent petere ſm tabu.ff.de bo.poſ.ſm tabu.l.ij.§.defertur.⁊.§.ſub conditione.doc. tangũt in rubrica ⁊ dicunt recurrendũ ad mentẽ teſtãtis. Sed quid in dubio videtur ꝙ cẽſentur ambo inſtituti.ff.de here.inſti.l.lucius.⁊.l.titius ⁊ ſeius.niſi inſtituerentur pater ⁊ filius per aſcendentem:⁊ ſic intellige quod no. ff.de libe.⁊ poſthu.l.gallus.§.j.ff.de here.inſti.l.interdum.ar.con
3 tra.ff.de bo.poſ. ſm tabu.in.l.ſi ita.circa princ.¶ †In gloſ.i.vltimo.in ſi.gl.nõ vult negare quin ſubſtitutio valeat.credit tamẽ ꝙ nullum habet effectum. Sed nõ videtur verum ſm doc. q: ratio gl.impediri poteſt dupliciter:⁊ de facto ⁊ de iure.primo via facti. Pone ꝙ Titius fuit inſtitutus ſi heres non eſt Seius ſubſtitutus ⁊ ſeruus tertius liber moritur ſeruus anteꝙ̃ adeat:primus repudiat.certe tertius admittitur:quia verũ eſt ſeruum non fuiſſe heredem.ecce viam facti.Ecce viam iuris : q: ꝙ̃uis ſeruus ſit heres neceſſari⁹ dño in caſu quo fuit ſimpliciter inſtitutus in caſu tamen quo habuit ſubſtitutũ videtur cõmiſſum eius voluntati. ff.de here.inſti.l.iam dubitari.igitur poteſt hoc caſu repudiare.⁊ ita hereditas veniet ad ſubſtitutos ſm eos.vel poſſet dño inobedire.C.de here.inſti.l.iij.⁊ facit bene ꝓ eis.ff. ſi quis omiſſa cauſa teſta.l.j.§.ſi proponatur.ſ.qui ma.poſ.§.licet.ff.de here.inſti. ſi is
4 qui ſoluendo. ¶ †Et facit is.§. ꝙ epi ⁊ barones poſſint plures gradus iudicũ ſub ſe cõſtituere ita ꝙ de vno ad aliuz appellet:vt prepoſitos ⁊ caſtellanos iudices foraneos.Sed cõtra:q: idẽ auditorũ videt ſicut epi ⁊ officiales.extra de cõſue.c.nõ putamus.lib. vj.⁊ quodãmodo vidẽtur vices dñorũ ſuorũ gerere.⁊ ita non appellet niſi ad illos ad quos ab ipſo inſtituẽte appellaret : ſicut de vicarijs dicitur.C.de appel.l.precipimus. ¶ Preterea cum princeps gradus appellationũ in.l.ſcripta ſtatuerit:vt.d.l.precipim⁹. ⁊ in aut.de appel.iij.col.videt ꝙ nemo alius hoc poſſit. Ex hoc enim poſſet via reperiri ꝙ nunꝙ̃ appellaret ad eorum ſuperiores ſi plures gradus facerent cum nõ liceat tertio prouocare.C. ne in vna eademq; cauſa ter.li.pro.⁊ per hoc apparet ꝙ is.§.cũ cõcor. nihil facit.hic enim teſtator plures gradus faciẽdo nulli preiudicat: ſed in caſu premiſſo eſſet preiudicium reipublice ſuperiorum ad quos cognitio cauſarum appellationum deuolui debet.

Etſi ex diſparibus. ¶ In gloſ.puta.in ſi.hoc verum ſi nominibus appellatiuis ſint nominati in ſubſtitutione:ſecus ſi proprijs . ff. ad trebel.l.nonnunꝙ̃. ¶ Item hoc verum niſi aliud appareat per coniecturas.ff.de re.du.l.vtrum.§.fin.¶ Sed quid ſi nominauit eos nominibus proprijs ⁊ appellatiuis ? Diſtingue vt not.in dicta.l.nonnunꝙ̃.⁊ vide.ff.de re.du.l.fine.cum ibi no.

1 ☞ Subſtitutus vulgariter ei qui eſt coheredi ſuo! vulgariter ſubſtitutus:inſtituto ⁊ eius ſubſtituto coherede nõ adeuntibus: in portionẽ vtriuſq; admittitur ex ſubſtitutione vulgari: ⁊ altero adeunte in non adeuntis portionem ſolummodo admittitur.
2 Quid autem prodeſt cum iure accreſcendi eſſet habiturus portionem vtriuſq;.
3 Quid autem ſi non eſſet ſubſtitutus coheredis:ſed ſubſtituti ſingulariter.

b Sed ſi[b] inſtituto. ¶ In gloſ.ſ.ordinis.ibi cum dicit:in fin.d.l.dic melius ibi. j.tit.§.liberũ.in ſi.eiuſdem gl.gloſ.bene ꝓcedit diſtinguendo hos
1 tres caſus. ſʒ in caſu huius.§.verũ eſt † ꝙ indiſtincte ſubſtitutus admittitur ad partẽ vtriuſq;. vnde is caſus nullã diſtinctionem recipit.ſicut tex.plene dicit.ſed an hoc obtineat in pupillari ſubſtitutione:nõ videtur per.l.qui habebat.ff.eo.titu.gl. ibi videtur velle contrariũ.dicit enim ꝙ ibi in ſubſtitutione defecerunt cõditiones. vnde vult concludere ꝙ ſi nõ defeciſſent nõ obtineret illa lex.Sed hoc non eſt verũ ſm doc.Jaco.⁊ Pet.vbi enim teſtator aliquẽ heredem inſtituit ⁊ filiũ vel filiam exheredataʒ ſubſtituit ⁊ illi exheredato adhuc ſubſtituit pupillariter ⁊ pupillus morit anteꝙ̃ locus ſit ſubſtitutioni primi inſtituti : nunquid ius illius ſubſtitutionis qđ erat cõditionale ⁊ nondum euenerat tranſmittitur ad ſubſtitutum:vt.§.ſinautem.C.de cadu.tol.⁊ ideo ſubſtitutus pupillo nõ ſuccedit primo inſtituto ꝙ̃uis pupillus eſſet illi primo ſubſtitutus ſi pupillus mortuus fuerit anteꝙ̃ ſit locus ſubſtitutioni primi.Quid ergo eſt in caſu noſtro?Dicunt ipſi ꝙ hic erat habiturus iure accreſcẽdi.pro quibus facit.ff.e.l.lucius.§.ſi.
2 ¶ †Sed quid prodeſt hoc cum iure accreſcendi eſſet habiturus vtriuſq; partem?Poſſet dici ꝙ prodeſt forte : q: expedit magis vno iure habere ꝙ̃ alio:iuxta illud qđ no.ff.de acquir.here.l. nec is.pro quo.ff.ad trebel.l.recuſare.§.titius.de lega.j.l.ſi ſeruo meo ſtichus.Item prodeſt in caſu qui ſequitur. ¶ Pone qđ teſtator tres heredes inſtituit Titium Semproniuz ⁊ Meuium: Titio ſubſtituit Semproniũ:⁊ Sempronio Luciũ:intereſt iſtius Lucij potius habere partem Titij virtute ſubſtitutionis ꝙ̃ iure accreſcẽdi.ſi enim iure accreſcẽdi Lucius admitteret ad portionẽ Titij:Meuius haberet iure accreſcẽdi tãtum ſicut ſubſtitutus Lucius:⁊ tamẽ ſi virtute ſubſtitutionis admittit Meuius nihil habebit.⁊ facit.ff.de iniuſt.ru.teſta.l.ſi ego. ⁊ idem in omni caſu vbi
3 erãt plures coheredes.¶ †Quid ergo ſi nõ eſſet ſubſtitut⁹ coheredis ſed ſubſtituti ſingulariter:verbigratia:teſtator Titiũ inſtituit inſolidũ.Titio ſubſtituit Semproniũ ⁊ Sẽpronio Luciuʒ: Sempronius morit:demũ repudiat Titius:nũquid Lucius admittet?Videt ꝙ nõ ſm intellectũ doc.ꝙ tũc ſubſtitutus ſubſtituti admittitur qñ vnã partẽ erat habiturus virtute ſubſtitutiõis aliã iure accreſcẽdi:vt.ſ.dictũ eſt.in preſenti autem ꝓpoſito non ſic eſt:ideo videt q ſubſtitutus nõ admittat.⁊ facit qđ no.ff.eo.l. qui duos.⁊ hoc videt probari in.l.qui habebat. ibi enim fuerunt ſubſtituti mater ⁊ ſoror filie que ſubſtituta fuerat fratri ⁊ nõ admittit virtute ſubſtitutionis filia premortua. nec põt dicere ſicut gl.dicit ꝙ ideo ſubſtitute nõ admittantur:q: defecerũt ꝯditiões ex eo q: filia pubes deceſſit ⁊ ipſe erant ſubſtitute:ſi anteꝙ̃ nuberet mulier deceſſiſſet:⁊ ita eſſet facta pubes:deficit cõditio: quia hoc nõ eſt verũ.non enim pubertas faceret deficere conditionem quicquid ibi glo.not. nec impleret eam ſed nuptie de facto:vt.C. de nup.l.ſancimus.vnde illud qđ ibi dicit de illa cõditione:ſi nuberet.nihil facit:ſed ideo nõ admittũtur ibi:q: pupillaris ſubſtitutio expirat : ⁊ erat ibi dubium per hunc.§.⁊ per.l.ſi titius . per quas videbatur ꝙ deberẽt admitti quaſi eſſent ſubſtitute pupillo mediante perſona filie.ſed hoc nõ eſt verum vt ibi patet: quia is.§.⁊ conſimiles obtinent in caſibus ſuis. vbi eſt facta ſubſtitutio coheredi ⁊ per ius accreſcẽdi ſubſtitutus deberet habere partem illius cui nõ fuit ſubſtitutus: vt.ſ.dictum eſt. ¶ Quid ergo ſi vterq; coheredũ habuit ſubſtitutum?Satis poteſt dici ꝙ alter de ſubſtitutis habeat portionem inſtitutorum amborum alijs omnibus repudiantibus vel morientibus per hunc.§.

c Si ſeruum.[c] ¶ Si eſſet proprius ⁊ teſtator crederet eum liberum: nõ obtineret is.§.ſed eſſet inſtitutio oĩno nulla.ff.de mili.teſta.l.neq;.§.ſi ſeruum. ¶ In gl. ſed in quã.in ſi.gl.ſemp hãc ſuſtinet:vt.ff.eo.ſi pater.⁊ hãc vident ſequi docto.Jac.⁊ Pet.recitãdo ⁊ tamen videret ꝙ magis eſſet ſequenda opinio teſtantis.ff.de here.inſtitu.l.quo loco.§.j.⁊.d.l.ſi pater.§.atqui.¶ Item pro hoc facit q: in dubio ſit interpretatio contra fiſcum.ff.de iure fiſc.l.non puto.Sed quõ hic ſubſtitutus admittitur cũ inſtituto contra regulam.ff.de acqui.here.l.iij.⁊.l. ꝙ̃diu inſtitutus.doc.Jac.⁊ Pe.reſpõdent ꝙ dubia voluntas teſtantis.nã rationabiliter videbatur poſſe dici ꝙ dñs inſtituti totum haberet attenta opi.teſtantis per iura hic in glo.allegata: ⁊ ideo imperator eos coniunxit mediã viam eligendo propter conflictum rationũ ⁊ iuriũ.⁊ idẽ reperit in filio emancipato qui repellebat nepotẽ in poteſtate detentũ de iure pretorio: ⁊ de iure ciuili nepos repellebat filium propter qđ via media fuit electa vt vterq; admitteret.ff.de coniun.cũ emã.libe.per totũ.Sed cũ dñs habeat fortiorẽ rõnem pro ſe videlicet veritatez cur nõ repellit in totũ ſubſtitutũ?Dicũt idẽ doc.propter dubium volũtatis teſtantis ſed in tanto dubio videretur nullus admitrẽdus.ff.de re. du. l.ſi fuerit.de teſta.tute.duo ſunt titij.ſed ibi dubium de perſonis:

a ¶ Poteſt autem.Diuide hũc tituluʒ vt hic ſm Ang. quem vide hic.

b ¶ Sed ſi. Si inſtitutus fuerit coheredi ſubſtitutus : ⁊ demum tertius inſtituto ſubſtitutus : admittit ad partes vtriuſq; neutro inſtitutorũ adeũte.ceteri doct.ſup hoc.§.paruʒ ſcribunt.Jo.fab.autem latius:vt hic vides.

c ¶ Si ſeruum. Sũma vt Ange. que vide hic.

hic constat:vnde leges ille nihil faciunt ad propositũ.¶In glo.
supple.in fi.⁊ habes.ff.de cõdi.⁊ demõ.l.falsa.doc. tamẽ dicũt in
l.cum ꝓponas.qđ in hoc casu fiẽt duo semisses:vt hic ⁊.ff.de vul.
l.fi.⁊ vnũ habebit institutus:aliũ substitutus. qđ est satis ratio-
nabile in dubio. ¶Item premissa ꝓcedũt vbi habet substitutũ.
si nõ haberet substitutũ ⁊ testator crederet eũ liberũ cũ esset seruꝰ
proprius nõ valeret institutio.ff.de mili.testa.l.neqꝫ.§.si seruum.
secus si esset cõis:vt plene no.⁊ scripsi.C.eo.de here.insti.l.cũ pro-
ponas. ¶Quid si esset religiosus ⁊ crederetur secularis? Forte
possent hec iura locum habere ⁊ ad hoc possent esse vtilia.

¶De pupillari substitutione. Rubrica.

¶Materia se continuat euidenter ⁊ ponuntur hic duo tituli
pro euidentiori intellectu.j.de leg.§.sed non vsqꝫ ⁊c.

1 ☞Substitutio pupillaris vt valeat quot sunt necessaria.
2 Substitutus pupillo an admittetur ad bona patris pupillo mo-
riente in vita patris.
3 Pater quare non potest substituere emancipato impuberi:cum
substitutio fiat ad prouisionem.

1 Liberis.ᵃ¶†In gl.no.ex hac.ibi cũ al
a le.ff.e.l.ij.§.j. ᵇ nisi sit miles.ff.
b de mili.test.l.miles ita.§.exheredato. ⁊ hec tria
requirũtur ex pte pupilli.¶Itẽ requirit̃ ex pte
pupilli ꝙ nõ fiat sui iuris ante mortẽ testantis.
ff.e.l.coheredẽ.§.cũ filie.¶Itez qđ moriat̃ post
mortẽ pr̃is:alias substitutus non admittit̃: qꝛ nulla bona habet
pupillus.totũ em̃ deuenit ad patrẽ hoc iure. ¶Sꝫ qd hodie ẜm
iura noua ẜm que hꝫ heredẽ:vt.s̃.qui nõ est permis.fa.testa.circa
prin.dicas idẽ:qꝛ illa nõ est sola rõ cur nõ valet substitutio:sed est
ratio cur testm̃ pr̃is nullũ est viuo patre quo ad effectũ:nec ex eo
aliquis adhuc est heres nec esse põt. iõ nõ valet pupillare.ff.e.l.ij.
§.quisqꝫ.⁊ sic intellige.ff.eo.l.lex corne.de capti.l.ꝙ si filius.⁊ ad h̃
2 facit extra de sepul.c.lꝫ.li.vj.¶†Sed an saltẽ substitutus pupillo
admittet̃ ad bona patris pupillo moriẽte in vita pr̃is gl. variãt:
vt videbis.j.in materia.Item ex pte patris requiritur id qđ pro
quarto hic ponit̃ vt exheredet vel instituat.de quo vide.j.§. non
solũ. Item ꝙ testetur sic qđ possit adiri hereditas ⁊ adeat̃ de fa-
3 cto.vide.j.eo.§.qua ratiõe.sup ṽbo adoleuerit. ¶†Sꝫ quare nõ
potest substituere emãcipato cum substitutio fiat ad prouisionẽ?
forte ideo qꝛ substitutiões sunt de iure ciuili ẜm ꝙ emãcipatꝰ re-
putatur extraneus:vt dixi.s̃.de exhere.lib.circa prin.¶In glos.
hoc caute no.ibi cum dicit:prima verba institutionis.qꝛ substitu
tio non põt esse sine institutione:vt no.ff.eo.l.j. licet vbi institutio
est nulla incipiat̃ a substitutione.ff.de here.insti.l.ex facto.eo.tit.§.
si filius.⁊.ff.eo.l.ex facto.§.lucius.¶In ea.gl.in fi.Jac.⁊ Pe.re-
prehendunt hanc gl.dicentes ꝙimo hec omnia verba sunt verba
substitutionis pupillaris:qꝛ nedũ substituit̃ pupillo in casu quo
heres fuerit imo etiam si non fuerit:veluti exheredato: vel si pre-
moriatur anteꝗ̃ sit heres.vnde tex. non voluit hic exemplificare
vulgarem qꝛ de ea.s̃.locutus est sed pupillarẽ tantũ.Sed bene po
test colorari glo.in tali exẽplo.Titium filium instituo:⁊ si heres
non erit.Sempronium ei substituo:⁊ si heres nõ erit vel in pupil
lari etate decesserit talẽ ei substituo.est enim exẽplum vulgaris ⁊
pupillaris.Sed iste tex.nõ ita loquit̃ nec hoc intendit ẜm eos pro
quibus facit.ff.eo.l.j.ver.duplex.circa prin.Credo ꝙ verũ dicunt
ꝙ tex.hoc nõ intẽdit.si tamẽ fieret per talia verba: si heres fuerit
⁊ intra pupillarẽ etatem decesserit talem substituo.bene valeret:
non tamẽ esset ita plena in gl.⁊ solius.in fi.de hoc videbis magis
in materia:quia in hoc est magna dissentio inter doctores.

a ¶Liberis. diuide hunc titulũ ⁊ pone casum vt Ang.hic.

b ¶L.ij.§.j.huius rationem vide hic per Ang.

c ¶Qua rõne. Exẽplaris substitutio fit puberibus mentecaptis ad exẽplũ pupillaris.⁊ filio facto sane mentis expirat quẽadmodũ pupillaris cuꝫ filius pubescit. b. v. Areti.

d ¶Quid si.querit Bal. ⁊ Salic. an monachꝰ possit substitui exemplarie. ⁊ dicũt ꝙ sic si põt facere testm̃:alias secꝰ qñ cognoscit̃. habet̃ in aut.si qua mulier.C.de sac.san.ecc.itẽ querit hic Ang.an mr̃ filio fam. possit substituere patrẽ furiosi.⁊ rñdet hic ẜm Bal. ꝙ in bonis que mater ꝯtulit filio valet substõ: in aliĩs non: imo potius abintestato filio succedet. arg.l.fi.ff.eo. ⁊.l. sed si plures.§.in arrogato. ⁊.l. si arrogator. ff. de adoptio.

1 ☞ Substitutiones quot sunt. vide plene coniuncta glos. super
verbo ad exemplum.
2 Substitutio vulgaris fit quandoqꝫ verbis negatiuis:quandoqꝫ
affirmatiuis.
3 Substitutio vulgaris quando expiret.
4 Substitutionis vulgaris quis sit effectus.
5 Substitutio vulgaris fit quandoqꝫ verbis negatiuis.
6 Substitutio exemplaris an possit fieri impuberibus.
7 Substitutio exemplaris an possit fieri a matre filio mentecapto.
8 Pater si sit in ptãte an possit facere testm̃ filio suo mentecapto.
9 Pater legitimus tantum idest adoptiuus an possit facere sub-
stitutionem exemplarem filio adoptiuo mentecapto.
10 Legitima an debet relinqui liberis mentecapti non substitutis.
11 Pater si relinquit mentecapto minus legitima an valebit testa-
mentum factum mentecapto:an autem aget curator ad supple-
mentum legitime.
12 Quid si pater nullum sibi faciat testamentum sed tantum men-
tecapto:an valebit.
13 Substitutio breuiloqua que sit:aut quare ita dicatur.
14 Pater si substituit adinuicem duos impuberes:alter vero factus
sit pubes:an expirent ambe substitutiones.
15 Pater si instituit vnum filium impuberem alium puberem fu-
riosum:nullos habente liberos:quot erunt substitutiones.
16 Substitutiones que continentur sub breuiloqua an omnes sint
tacite vel expresse.
17 Substitutio est semper censenda directa:quando verba sunt di-
recta ⁊ persona talis cui directo potest substitui.
18 Substitutio quando fit per verba equiuoca: veluti per verbum:
substituo.an sit fideicommissaria an pupillaris.
19 Quid si testator dixit: substituo vulgariter pupillariter ⁊ per fi-
deicõmissum:an substitutio quelibet habeat locum tempore suo.
20 Quandocunqꝫ vel sine liberis:an hec verba sint de substãtia sub-
stitutionis compendiose.
21 Substitutio si fiat pupillo in codicillis:⁊ ita valet iure fideicom
missi:an extendatur ad tempora pubertatis.

c Qua ratione.ᶜ¶†In glo.⁊ ita.ibi cum dicit:alia
1 compẽdiosa.gl.solũmodo diuidit di
rectas substitutiões.Est alia qñ substitutꝰ deberet recipere de ma
nu heredis:de qua.j.de fideicõ.here.per totũ.sꝫ vr̃ qđ nõ sint nisi
duo genera substitutionũ directarũ: al's rubrice de hac materia.
ff.⁊ hic sunt insufficiẽtes que nõ faciũt mẽtionẽ nisi de vulg.⁊ pu
pil.Ja.de ra.ff.e.in rubrica dicit ꝙ in substãtia ⁊ vera proprietate
substituẽdi nõ sunt nisi duo genera.s.vulg.⁊ pupil.⁊ vides in bre
uiloqua que continet semper vulga.⁊ pupilla.vel altera.⁊ eodem
modo in compendiosa que continet solũ vulg.sine dubio oẽs va
dunt ad casum aditiõis vel nõ aditiõis.⁊ hoc respectu nõ essent
nisi due:verũtamẽ habito respectu ad hoc qđ cõtinẽt ⁊ earũ na-
turã põt dici ꝙ sint quinqꝫ:vnde breuiloqua certũ genus facit:vt
patet.ff.e.l.naꝫ hoc iure.ver.qđ ius. nã qñ ex diuersis materĩs in
vnũ cõgregit̃:efficit̃ tertia species: vt.s̃.de rerũ diui.§.si duorum.
Preterea vbi cõpendiosa fit a milite puberi nõ est vulgaris nec
pupillaris:igit̃ opꝫ dici ꝙ sit genus p se.⁊ idẽ de exẽplari. nec ob.
ꝙ in rubrica nõ sit mẽtio nisi de vulg.⁊ pupil.qꝛ hoc ideo: qꝛ ille
2 sunt principales ⁊ ad illa sequit̃ aliarũ tractatus. ¶†In glo.ibi
cũ allegat.l.cũ liberis.§.hec ṽba.doc.Ja.⁊ Pe.⁊ Dy.dicũt qñqꝫ
expressa sit verbis affirmatiuis: vt si Titius heres instituat̃ ⁊ vl-
tra dicat̃:si institutus me viuo moriat̃ vel anteꝗ̃ sit heres vel adi
uerit talis sit heres:vel talem substituo:vt.l.cum in testõ.in prin.
vnde nõ cures de verbis.hoc tñ solũ attẽde ꝙ expressa dicit̃ qñ ex
certa significatione ⁊ vi verborũ deprehendit̃ prolata.sꝫ tacita dr
qñ vis verborum de sua recta significatione hoc nõ importãt sed
deprehendit̃ ex coniecturata volũtate testãtis verbis patiẽtibus
hoc ẽt aduertas ꝙ substitutiõis effectus refert̃ ad casum nõ exi-
stẽtie heredis vel exp̃ssa si verba exprimãt: vel tacita si non expri-
mãt:vt dixi. Illud vero no.ꝙ nũꝗ̃ sub expressa continet̃ tacita si
ambe exprimant̃.ff.e. cũ ex filio.§.filio.de ali.leg.l.alimẽta.§.basi-
lice.de leg.j.l.si fundũ sub cõditiõe.§.si pr̃.de her.insti.l.cũ i testõ.
§.fi. itẽ nec vbi esset imparitas.C.e.ꝙuis.ff.e.l.nã hoc iure.iunge
j.in quarta aditiõe.Sꝫ qd si pupillũ instituat sub cõditiõe:si na-
uis ex Asia ante pubertatẽ venerit:nũquid cẽlebit̃ pupillaris ex-
pressa? rñdeo nõ:qꝛ nõ pupillo sꝫ sibi expresse ꝓuidet.Sꝫ tamẽ in
illa intelligit̃ tacita pupillaris. ⁊ de hoc.j.in materia pupillaris.
3 ¶†In ea.gl.cũ alle.l.post aditã.hoc fallit in casibus vt ibi no.vi
delicet vbi heres q adiuerat restituit̃:vt.l.⁊ asine.§. sꝫ qd papi.ff.
d de mino.⁊.ff.e.l.ij.§.ergo.¶Quid siᵈ alias desinat esse heres pri-
mus? vr̃ idẽ in aut.de here.⁊ fal.§.si quis v̊o nõ implẽs.⁊ hoc in-
telligũt quidã si primꝰ heres esse desinat ipso iure.al's ꝯ.ff.ad syl-
la.l.si sequẽs.de suc.edic.l.fi. verius vr̃ esse dicendum ꝙ si primus
abstinuit ꝙ substitutꝰ admittat̃:vt no.in.d.§.sꝫ qd pap.qꝛ in in-
tegrũ restitutio oĩa in prestinũ statũ reponit.⁊ pinde facit haberi
ac si testm̃ nõ fuisset.ꝯtradicit.c.ꝙuis.de testa.li.vj.C.de repu.que
fiũt in iudi.l.j.si aduer.trãs.l.j. vbi aũt al's desinit pimꝰ tũc vr̃ ꝙ
expirauerit per aditionẽ nisi in casu.§.si qs vero.in quo est rõ sin-
gularis.ibi em̃ ius facit ip̃m desinere esse heredẽ vt meliꝰ impleat̃
volũtas testãtis non ꝓpter aliã cãm.si igit̃ substitutus repelleret̃
nõ adimpleret̃ volũtas:imo impugnaret̃ in pte illa. idcirco iura
in casu illo voluerũt substitutũ admitti ⁊ magis ibi admittitur
autoritate iuris ꝙ̃ virtute substitutionis si bene inspicias: vt ibi
4 not.Ja.¶Itẽ hoc verũ de expressa.¶†Sed quid de tacita vul-
gari q̃ continet̃ sub pupillari expressa? distingue: qꝛ aut pupillus
adit ⁊ tũc extinguit̃:vt.l.post aditã.aut nõ:tũc aut morit̃ in vita
testãtis:⁊ in hoc casu gl.variãt.quedã enim dicũt ꝙ vulgaris ta-
cita extinguit̃:vt not.ff.de capti.l.ꝙ filius.Sꝫ ꝯ no.ff.e.l.lex cor.⁊
l.si pr̃ captus.Dy.dicit ꝙ si pupillus habuit coheredẽ vulga.ta
cita durat.si nõ habuit extinguit̃.⁊ ita cõcordat illas glo.Jac.de
ra.vr̃ velle ꝙ extinguat̃ indistincte:qꝛ cũ pupillaris expressa extin
guat̃ multofortiꝰ tacita vulgaris.ff.de ser.rust.predi.l.itẽ.§.q hꝫ.
⁊ ista vr̃ verior ⁊ rationabilior pro qua.ff.ad tre.l.apud iulia.§.j.
sꝫ de exp̃ssa nõ est dubiũ:qꝛ nõ extinguit̃ casu.ff.de fidei.li.l.thais.
§.spẽdophorus.aut morit̃ post mortẽ testãtis: ⁊ tũc aut post pu-
pillarẽ etatẽ:⁊ dic ꝙ expirat expressa ⁊ per cõsequens ⁊ tacita: vt
s̃.dictum

x.dictũ est.ff.eo.l.ex facto.§.itẽ quero. vnde sicut tp̃s prefixũ a te-
stante extinguit oĩno substitutionẽ expressam ⁊ tacitã.ff.e. si plu-
res.⁊.l.ita si quis.ita tp̃s prefixum a.l.multomagis: videlicet pu-
bertas. Aut i pupillari etate: tũc si nõ habuit coheredẽ admittit
substitutus ex tacita vulgari. idem si habuit dũtamen oẽs essent
sui ⁊ abstineat.ff.eo.si filius qui patri.⁊ ibi Dy.etenim existentia
sui q̃uis abstineat facit valere scd̃as tabulas.ff.e.l.si fili⁹. de acq.
here.si filius.ad treb.ita tamẽ.§.si pater. Si habuit heredẽ videt
ꝙ tacita vulga.expiret si ille adijt.ff.e.l.ij.§.interdum.ad trebel.l.
apud iulianum.§.j. Sed quid si pupillaris expressa sit nulla: vel
propter etatẽ vel q2 nõ in potestate vel ex alia causa? Videtur qd̃
vulg.tacita sit nulla.ff.de ser.rusti.predi.l. itẽ.§. qui habet.de do.
inter vi.⁊ vxo.l.si donãte. Contra qui.mo.pig.vel hipo.sol.l.si.§.
j.ff.de lega.j.l.fideius. ¶ Prima est vera.ff.de bo.auto.indi.pos.l.
cũ vnus.⁊ cõtraria loquũtur qñ expressum vitiat de iure spãli: vt
4 d.l.j.vel qñ nõ est omnino inutile: vt.l.si fideiussor. ¶ †Sed que-
a ritur [a] quis sit effectus vulgaris. ⁊ promptum est dicere qd̃ effe-
ctus expresse vulgaris est qd̃ substitutus habebit bona testantis
solius ex vi vulgaris: vt notaui supra proximo.§.ibi enim fuit ex-
pressa vulgaris ⁊ expressa etiam pupillaris: vt ibi notaui super
hoc. Hic latius qd̃ sola vulgaris non extenditur nisi ad bona te-
stantis.sed si misceantur vel ambe fiunt expresse: vt.s.§.j.vel vna
expressa alia tacita: tunc veniunt bona patris. Item bona impu
berum si impubes moriatur non ex vi vulgaris sed ex vi pupilla-
ris.expresse tacita.⁊ ita notat Dyn. ⁊ illum text.intelligit.ff.ad.l.
falci.l.qui fundum.§.coheredes.de acquiren.heredi.l.iulianus.
¶ Sed an preallegata veniant in hac substitutione? dic ꝙ nõ.ff.
de legatis.iij.l.sextilia. in fideicommissaria dic. C.de fideicom.l.
5 cum virum. ¶ †In ea.glo.ibi cũ dicit.s.proxi.§.dic ibi quia imo
quandoq3 fit verbis negatiuis: vt ibi scripsi sequendo Jaco.qui
ponit ꝙ oĩa illa ṽba sunt exemplũ pupillaris. Vel potes ponere
exemplũ si sic dicas.si pupillarem etatem nõ excesserit vel nõ atti-
gerit vel si ad annos testãdi nõ peruenerit.vnde de verbis nõ cu-
res: vt scripsi.s.in materia vulgari. ⁊ patet in.c.si pater. extra de
testa.lib.vj. ¶ In ea.gl.ibi cũ allegat.l.nã hoc iure. hoc verum si
pupillus fuit institutus solus: alr̃ si habuit coheredẽ ⁊ ille adijt:
nõ videt ꝙ tacita vulga.contineat: vel si cõtineat expirat vt dixi.
s.proxi. ¶ Item vbi est exheredatus nulla est tacita vulga.cum
non succedat patri. vel vbi pater nulla habet bona. nam vulga-
ris nõ habet effectum nisi in bonis patris vt dixi.s.pri. hoc aũt
de exheredatione est hodie correctum.dic.j.eo.§.non solum. Sed
quis est effectus huius pupillaris? Dic ꝙ trahitur ad bona pa-
tris ⁊ filij si pupillus fuit solus institutus: vel substitutus institu
tus cum ipso.vel si oẽs instituti erãt sui ⁊ abstineãt.ff.e.si filius.⁊
l.si plures.§.filio.de acqui.heredi.l.iul. vnde substitutus pupillo
admittit ex vi tacite vulgaris pupillo se abstinente a bonis suis
vt scripsi.s.proxi.§.sed ita.ff.e.l.ij.⁊ hoc not.e.titu.l.si mater.§.j.⁊
vtrobiq3.Dyn.⁊ hoc quo ad bona patris. item hoc intellige qñ
substituit ei per verba directa pupillariter si decesserit intra pu-
pillarem etatem.sed qñ substituit ei sub conditione: verbi gratia
pupillũ heredẽ instituit ⁊ ei substituit postmoduz si nascat intra
viij.mẽses: vel aliũ forte fratrẽ suum natũ si doctor fuerit ipso pu
pillo existẽte: si doctor factus sit vel posthumus natus sit ipso pu
pillo viuente ⁊ ex vi substitutionis petat: non video ꝙ habere de-
beat bona pupilli quẽ grauare nõ põt illo casu nisi de bonis suis
vt.l.coheredi.§.cũ filie.ff.eo.sed bene cõcedo ꝙ si pupillus moriat
in pupillari etate qd̃ substitutus erit coheres ex tacita pupillari
que in illis verbis intelligit.⁊ hoc verũ nisi alr̃ sit puisum p testã
tem.ff.eo.cũ filio.§.filio.⁊.l.ij.§.si ita. ⁊ hoc quãdo substitutio sit
a patre naturali ⁊ legitimo: secus si a legitimo tantum.ff.e.l.s3 si
plures.§.in arrogato. Item secus si esset substitutus talis qui so-
lidum capere nõ possit.ff.de vulg.l.si is qui.itẽ secus in fideicom.
ff.e.coheredi.§.cũ filie.sed ad quẽ deueniẽt bona que nõ cadũt in
substitutione? dic.ff.de adop.l.si arrogator. ¶ In ea.gl. ibi cũ di-
6 cit: vt in si.huius.dic vt ibi.ff.e.l.impuberi. ¶ †In ea.gl.ibi cũ di
cit q2 hec etiã maioribus.gl. supponit qd̃ impuberib⁹ possit fieri
exẽplaris substitutio.p ea facit text.ibi cũ dicit: ⁊ si puberes sint.
argumẽtũ 3.ff.de tute.l.q h3.§.ꝙ aũt in pupillorum. S3 forte hec
ratio q2 si pupillaris tm̃ fieret nõ esset plene puisum si mẽtecapt⁹
moreret post pupillarẽ etatẽ: vñ in.l.qui h3.põt ei prouideri post
pubertatẽ per iudicẽ de curatore.hic nõ posset per testãtẽ de sub-
stituto qui forte mortuus esset q̃uis posset dici ꝙ ab initio potuit
prouidere vt dicat si filius meus mẽtecaptus intra pupillarẽ eta
tem decesserit vel post anteq̃ resipiscat talem ei substituo.hoc eñ
casu est pupillaris intra tp̃s pubertatis: post exẽplaris. qui vellet
sustinere aliã partem ꝙ impuberibus non possit fieri exẽplaris a
patre qui põt substituere pupillariter per predicta3.l. qui habet.
esset multũ absonũ. Et ad hũc tex.potes dicere q istud ⁊ si qd̃ est
hic in litera nõ ponit p q̃uis: imo declaratiue: ⁊ si sint puberes.
s3 hoc esset recedere a pprio sensu litere: idcirco prima videt ma-
gis de mẽte tex.vnde q2 pupillaris nõ põt fieri nisi ab illo qui ha-
het in potestate hec autem in omnibus.lex vniformiter voluit qd̃
possit fieri omnibus puberib⁹ ⁊ impuberibus. ⁊ in hoc differt a
7 pupillari. ¶ †Sed querit nũquid fieri possit a matre.glo.dicit ꝙ
sic in.l.humanitatis.vt patet in ea.l.prope si.ibi cũ dicit: q vel que
b testat.⁊ ibi: testatori vel testatrici sint ⁊c. ¶ S3 qd [b] si pr̃ ⁊ mater
mẽtecapto fecerint testamẽtũ ⁊ diuersos heredes: quis p̃fertur?
Videtur qd̃ substitutus a patre qui habet potestatẽ in filio.⁊ fa-
cit q2 pater dat tutorẽ filio nõ mater.ff.de confir.tu.l.j.⁊.ij. ¶ Itẽ
quia hoc iure pater excludit matrem in successione filij.ff.ad ter-
tul.l.ij.§.obijcitur.⁊ sic fortius ius videtur habere q̃ mater q̃uis
pietas equalis sit.ff. de cura.furio.l.furiose matris. Sol. põt dici
ꝙ substitut⁹ per matrẽ preferat in bonis que ab ipsa proueniũt.
substitutus per patrẽ in bonis que euenerũt ab ipso.ff.de ado.l.si
arrogator.ff.e.l.sed si plures.§.ad substitutos.versi. in arrogato.
¶ Sed qd de alijs aduẽtitijs? Põt rñderi per illa que not.in.d.
l.si arrogator. verius tñ vr̃ ꝙ ambo substituti veniant pro virili-
bus in aduẽtitijs.ff.de here.insti.l.quoties.§.si duobus.⁊.l.si alte-
rius.⁊ hoc verũ si pater ⁊ mater habẽt bona in quibus menteca-
ptũ instituant. si aũt mater nulla bona habuit ⁊ pater multa vel
ecõtra: tũc videret p̃ferri ille qui maiorẽ affectionẽ habuit ad mẽ
tecaptũ ⁊ a quo mẽtecaptus habet bona.C.de testa.tu.l.pater.de
cõfir.tu.l.vtilitatẽ. ¶ Sed quid si mẽtecaptus h3 patrẽ ⁊ matrẽ
⁊ auiã ⁊ cõcurrũt in faciendo ei testm̃: cuius ordinatio p̃fert? vr̃
ꝙ patris ⁊ matris: q2 propinquiores sunt: vt.l.ij.§.obijcitur.ff.ad
tertu.C.de suis ⁊ legi.heredi.aut.⁊ defuncto. ¶ Potes respõdere
per premissa ꝙ preferatur ordinatio illius a quo bona proueniũt
mẽtecapto quãtum ad illa.quantum ad alia vr̃ ꝙ oẽs substituti
admittãtur pro equalibus portionib⁹: vt.s.dixi. Attende tamen
omnia que.s.dixi in patre ⁊ matre.hoc verũ si pater sit extra po-
8 testatem. ¶ †Sed quid si pater sit in potestate nũquid põt testa-
mentum facere filio mẽtecapto? Videtur ꝙ q̃uis non possit sibi
testari tñ posset filio mẽtecapto.ff.de ser.rusti.predio. cum essent.
etenim nõ capaces sibi pñt capere ad opus alterius.ff.ad tre.l.co
gi.§.hi qui solidũ.⁊ facit.ff.de manu.vin.l.si pater.⁊ ad hoc facit
q2 intestabiles testant liberis.C.de sacrosan.eccle.aut. si qua mu-
lier.C.de secũ.nup.l.femine.§.si.alr̃ posset occurrere iniquitas: vt
si forte auus vel mater nollẽt facere testm̃ mẽtecapto ⁊ filius non
posset: sequeret ꝙ remaneret sine testõ: ꝙ esset iniquũ.cõtra tñ fa
cit extra de procu.c.si religiosus.in cle.j.e.§.liberis. Item oĩa iura
que dicunt filiũfa.nõ posse testari. Sed ad illa multipliciter pos-
set responderi: ⁊ primo ad.c.si religiosus.ꝙ ibi est ratio: q2 mona
chus nõ habet velle nec nolle. Et ad.§.liberis. ꝙ ibi in pupillari
que in hoc differt ab ista. Et ad iura que prohibẽt filiumfa.posse
testari ⁊c.qd̃ hic non testat sibi sed alij.⁊ est speciale.tutius tamẽ
videt posse dici filiũfa.posse hãc substitutionẽ facere cũ non repe-
riat iure cautũ. Preterea.l.humanitatis. supponit ꝙ alr̃ posset
testari: ibi cum dicit: testatori vel testatrici. ⁊ ibi cũ dicit: legitima
portione. Preterea q̃uis lex tollat vnam prohibitionẽ videlicet
qd̃ quis possit testari puberi: qd̃ est contra ius: nõ tollit aliam vi-
9 delicet ꝙ habilitet inhabilẽ.ff.de here.insti.l.si non lex. ¶ †S3 an
pater legitimus tantũ possit hanc substitutionẽ facere? videret ꝙ
sic in bonis que ab ipso obuenerunt mentecapto.ff.eo.l.si plures.
§.in arrogato. ¶ In ea.gl.ibi cum dicit: in incertũ. Quid si fiat
c ad certum tp̃s. Verbigratia: substituit mẽtecapto [c] si intra.x.an-
nos in tali statu decesserit.non video cur nõ valeat: ⁊ maxime q2
hec introducta est ad exẽplũ pupillaris in qua sine dubio fit: vt.l.
hic alleg.nec est lex que prohibeat. nõ enim ex hoc hereditas da-
tur in diem: vt scripsi.s.titu.ij.§.heres.sed gl.retulit se ad hoc qd̃
cõiter fit. S3 quid si fuit substitutũ mẽtecapto simpliciter ⁊ resi-
puit: deinde iterũ reincidit ⁊ sic morit: nũquid tenet substitutio?
videtur ꝙ sic.C.de cu.fu.l.cum alijs.⁊ facit qd̃ scripsi.s.de exhe.li.
§.j. Forte posset distingui an reincidat in vita patris vel post mor
tẽ per illa que ibi scripsi.vnde probabiliter põt dici ꝙ si post mor
tẽ resipuerit ꝙ nõ cõualescat substitutio. nã certũ est ꝙ fuit fini-
ta vt hic ⁊.ff.eo.l.ex facto. ¶ Quomodo ergo reconualescit que
semel desijt ipso iure.ff.de solu.l.qui res.§.aream. Nec obst.l.cum
alijs.q2 ibi tenet cura ex prouisione legis cõtra ius cõmune.nam
iure cõi cura erat finita ipso iure: vt.l.j.ff.de cura.fu. ⁊ ideo nõ est
trahendũ ad consequẽtias nec ad alios terminos in quibus hoc
nõ reperit cautũ. ¶ In ea.glo.ibi cũ dicit: lex humanitatis.si filij
sint: alioqui fratres vel quicunq3: vt ibi patet ⁊ statim notabitur
in gl.proxi. ¶ Sed cũ mater hodie concurrat cum fratribus: vt
in aut.defuncto.s.alleg. Nunquid hodie pater vel mater debent
substitui cũ fratribus? videt ꝙ sic cu3 sint in gradu equali: vt di-
ctum est cũ fratribus. ¶ In contrarium facit: q2 hic substitutio
fuit introducta ad exemplũ pupillaris: ⁊ ꝯtra pupillare testamẽ
tũ mater non potest dicere: vt.ff.de inoffi.testa.pap.§.s3 nec impu
herũ. Videt ꝙ nec cõtra istud si non instituatur.⁊ hoc est expres-
sum in pupillari: extra de testa.cap.si pater.lib.vj. ¶ Item q2 hoc
iure mater vocabitur cum fratribus sicut de iure aut.j.ad tertul.
§.s3 cũ antea.⁊ tamẽ nihil cauetur ꝙ mater debeat de necessitate

a ¶ S3 querit. Querit h̃ Ange. de alia qõne. an parens possit se-metipsum substi-tuere.vide eũ hic.

b ¶ Sed quid. Querit an filius sui iuris ⁊ sane mẽtis possit pñi furioso substitue re exẽplariter.di-cit Are.ꝙ nõ: q2 parens dr̃ substi-tuere filio de libe-ris furiosi: ergo fili⁹ deberet sub-stituere seipsum: vt.l.humanita-tis.C.de vulga.⁊ pub.substi.

c ¶ Mentecapto. Sed per que verba fit ista sub-stitutio exempla-ris: vide Angel. hoc eodẽ.§.ver.⁊ primo videam⁹.

institui:⁊ si lex voluisset hoc dixisset. Preterea in hoc nō attēdit
quomodo succedetur abintestato. nam si hoc attenderetur opor
teret substitui oēs fratres equaliter qꝛ sic oēs abintestato succede
rent ⁊ tamē testator vel testatrix pōt vnuꝫ eligere: vt. l. humanita
tis. in fi. vel vnum de liberis mentecaptis. ¶ Sed an oportet alte
ri parenti non testanti legitimā relinqui alioqui possit dicere te
stamentū factū mētecapto nullū vel ipm impugnare? videt̄ ꝙ sic
cum nō possint preteriri nec exheredari sine causa: vt aut. ex testa
mēto. de suis ⁊ le. here. in aut. vt cū de ap. cog. §. sed hoc quidem.
¶ Sed cōtra videt̄ in. l. humanitatis. ibi: vt occasione huiusmo
di ⁊c. vnde sicut mater ꝑterita vel exheredata nō pōt impugnare
testamentū pupilli: vt. §. sed nec. ⁊. d. c. si pater. ita nec testamentū
mētecapti. Uel dic ꝙ ibi loquit̄ de testamēto parentis. Sed ob.
10 qđ dicit̄ ad exemplum pupillaris. ¶ † Sed an dꝫ relinqui liberis
mentecapti nō substitutis legitima? non video cur nō maxime: si
mētecaptus: alioqui priuaret̄ ꝓpter morbū patris legitima sua:
quod esset iniquū. ⁊ ita no. i. l. humanitatis. Nec ob. qđ. s. dixi. qꝛ
matri nō debet̄ adeo legitima sicut filijs. ff. de inoffi. test. l. nā ⁊ si.
11 ¶ † Sed quid si pater relinquit mentecapto minus legitima: nū
quid valebit testamentum factum mentecapto: vel aget curator
ad supplementū tantū: iuxta. l. omnimodo. C. de inoffic. testa. Et
videt̄ ꝙ sit nullū: vel rumpendū lege que permittit testari parēti
dispensatiue sub certa forma: vꝫ legitima portione derelicta ⁊c.
si ergo forma nō seruetur nullū est qđ agitur. C. de fi. instru. ⁊ iure
haste fis. l. ij. li. x. extra de rescri. c. cū dilecta. ⁊. l. omnimodo. loquit̄
in casu suo cum quis testatur sibi ⁊ alijs ꝺm ius commune. opor
tet ergo ꝙ relinquat mētecapto legitimā de bonis suis: ⁊ eodem
modo legitimā de bonis mentecapti qui nō substituit̄. Et in hoc
differt a pupillari: qꝛ illa pōt fieri oīno exheredato. j. §. nō solum.
12 cum ibi no. ¶ † Sed quid si parens nullū faciat sibi testamētum
sed tm̄ filio mentecapto: nunquid valeret? nō videtur: qꝛ pupilla
ris non valeret. ff. eod. l. ij. §. quisquis. j. §. liberis. ergo nec ista que
ad exēplū eius fit: vt hic. Preterea pro hoc facit. l. humanitatis.
que supponit ꝙ parēs faciat sibi testamētum in eo qđ dicit: legi
tima portione ⁊c. Sed hoc esset durū astruere ex quo lex hoc nō
dicit. vnde hec exemplaris est introducta ad exemplū pupillaris:
vt sicut potest parens substituere impuberi sic possit puberi men
tecapto. sed nō ꝓpter hoc sequit̄ ꝙ omnia que requirūtur ⁊ obti
nent in pupillari requirātur ⁊ obtineāt in exemplari nec ecōtra:
imo in multis differūt: vt hic no. scđm hoc ergo sunt multe diffe
rentie inter pupillarem ⁊ exemplarem: tres sunt in glo. hic quar
ta: quare hoc nō pōt fieri omnino exheredato: illa sic. Quinta qꝛ
illa nō potest fieri nisi sibi testet̄. ista sic scripsi. s. proxi. Sexta que
depēdet: qꝛ pupillaris nō valet nisi adeat̄ hereditas pr̄is: ista sic.
Septima qꝛ illa filio in ptāte cōstituto tm̄: hec ēt sui iuris ꝯstitu
to. Octaua illā pater: hec ēt mater ⁊ auus maternus. Sꝫ quid si
hmōi mentecaptus habeat dilucida interualla? Non vr̄ ꝙ possit
ei substitui: vt. d. l. humanitatis. ibi cū dicit: perpetuo. Et est rō:
qꝛ cū est ī dilucido īteruallo pōt sibi ꝓuidere de testō. secꝰ qñ est in
cōtinuo. vñ expone ibi ꝑpetuo. i. cōtinuo. ¶ Sed qd in alijs qui
propter morbū testari non possunt: vt mutus ⁊ surdus. Itē quid
in prodigis? vr̄ idē: qꝛ eadē ratio. ⁊ facit. s. de cura. §. sed ⁊ mente
captus. In ꝯtriū facit. ff. e. l. ex testamēto. Itē qꝛ lex non loquit̄ de
his que locuta fuisset si idē statui voluisset: equū tm̄ esset hāc legē
equissimā ad oēs extēdere: vt in. l. ex facto. pr̄ habuit per impetra
tionē: qꝛ tūc nō erat hec lex condita. sed certe ibi supponit ꝙ erat
condita de furioso sed nō de muto: ⁊ sic facit pro prima opi. nisi
dicas eam correctā: qđ erit durū cū nō reperiat̄ correctā expresse.
13 ¶ † In ea. gl. ibi cum allegat. l. iam hoc iure. §. j. Hec dicit̄ breui
loqua respectu verborū: qꝛ breuibus verbis multas substitutio
nes cōtinet. ⁊ est nomen magistrale nec reperit̄ in tex. Sed cōpen
diosa de qua. j. proxi. dicet̄ respectu temporis: qꝛ multū tp̄s conti
net. Et vt hanc gl. recte intelligas no. ꝙ hec breuiloqua qñꝫ con
tinet quatuor substitutiones: qñꝫ plures: qñꝫ pauciores. nam si
fiat duobus impuberibus cōtinet quatuor: qđ intellige si sint in
potestate: ⁊ tales ꝙ possit eis substitui pupillariter. ⁊ sic intellige.
ff. eo. l. lucius. cum ibi no. ⁊ hanc glo. ¶ Si autē essent plures im
puberes: contineret multas substitutiones: qꝛ in persona cuiusli
bet duas ⁊ sic multas pōt continere scđm numerū impuberum.
eadē ratiōe qua quatuor qñ fit duobꝰ. sed si fiat vni puberi ⁊ alij
impuberi non continet nisi vnam in persona cuiuslibet. C. eod. l.
ꝗuis. ⁊. d. l. lucius. ⁊. l. iam hoc iure. Si tamen essent duo impube
res instituti cum extraneo: contineret duas in persona cuiuslibet
impuberis: ⁊ in persona tertij vnam vulgarem. argu. ff. eo. l. cohe
14 redi. §. qui discretas. ¶ † Sed quid sit testator adinuicem substi
tuit duos impuberes ⁊ alter sit factus pubes: nunquid expirat
pupillaris in persona vtriusꝫ? videtur qđ nō. ff. de duobus re. l.
ea. de carbo. edic. l. iij. §. ibidē. Quidam dicunt ꝙ nō expirat per
dictas. ll. sed si emancipatione efficeret̄ sui iuris: tunc sic per illud
qđ no. ff. de fur. l. falsus. §. fin. de condi. fur. l. ⁊ ideo ego non video
quin finiat̄ pupillaris in persona maioris ꝑ pubertatē: vt hoc. §.

a ¶ Uel oēs ex
presse. adde bart.
in rubr. ff. de vul.
⁊ pup. ⁊ in. l. cētu
rio. in. j. ff. ⁊. iij. q.
eo. ti. ⁊ plenius in
l. precibꝰ. vbi ple
ne Alex. ⁊ domi.
meum Jas. may.
post alios. C. de
impub. ⁊ ali. sub
stitu.

in fi. ff. eo. in princ. qꝛ illa quātuncūꝫ recte facta ⁊ nata euanescit
per aduentuꝫ pubertatis. In alia ergo que fuit in persona illius
qui remanet impubes posset obtinere illa opi. Sed mihi videt̄ ꝙ
expiret qꝛ certum est ꝙ nō sunt due nisi ex coniecturata mente te
stantis: vt. l. iam hoc iure. cum igitur lex non presumat testantem
velle esse duas nisi in persona vtriusꝫ esse possent: vt. l. iam hoc
iure. ibi: incongruens enim videbatur ⁊c. sequitur ꝙ testator non
videatur velle remanere in casu quo in persona vtriusꝫ obtine
re non posset. ⁊ facit. ff. de adi. lega. l. alteri. Nec obst. l. eandem. qꝛ
ibi in contractu qui ab initio suam formam recipit: vt. ff. deposi.
l. j. §. si conuenerit. de verbo. oblig. si filius. hic in vltima volunta
te que ꝺm voluntatem testantis expressam vel coniecturatam re
gulatur ⁊ ambulat: voluntas autē non videt̄ hic: vt dixi. ¶ Sed
quid econtra si instituit impuberē suū quē postea arrogauit vel
adoptauit: nūquid cōtineant̄ quatuor cōditiones? videt̄ ꝙ sic. ff.
e. l. ij. §. sed si extraneum. ⁊. l. si is. de here. instit. l. qui soluendo non
erat. duos. ad treb. l. si res. §. fi. Sed cū in suo requirant̄ tria tēpo
ra vbi ex testamento nititur: vt. j. de here. qua. ⁊ differ. §. in extra
neis. non videt̄ hoc bene ꝓcedere. ¶ Sed quid si alterū de impu
beribus instituit ⁊ alteruꝫ exheredauit ⁊ eos inuicem substituit:
nunquid tunc quatuor substitutiones continet? Non videtur qđ
exheredatus posset succedere ex vi vulgaris: quia exheredato nō
fuit substitutum vulgariter. vulgaris enim non fit nisi instituto:
igitur nec in personam instituti fuit vulga. ne sit imparitas: vt. l.
15 lucius. ⁊. l. ꝗuis. s. allega. ¶ † Item quid si instituit vnū filiū im
puberē ⁊ alium puberem furiosum qui nullos habebat liberos?
Uidet̄ ꝙ sint quatuor substitutiōes: due vulgares: vna pupilla
ris: ⁊ alia exēplaris: cum testator vtrasꝫ facere poterit: vt hoc. §.
Sed ꝯ facit qꝛ vbi testator duas pōt facere vnā iure priuilegiato:
aliā iure cōi: nō vr̄ in dubio facere nisi illas quas pōt iure cōi: vt
C. de testa. mili. in testamēto. Et ibi scripsi post Jac. de ra. igit̄ cū
hoc sit priuilegiatū ꝙ qs furioso puberi possit testari: nō vr̄ ꝑ hec
verba: vos inuicem: eos substituere: nisi vulgariter: per dictā. l. lu
cius. iuncta. l. in testamēto. Itē qꝛ pupillaris ⁊ exēplaris nō sunt
per oīa eiusdē nature: imo in multis differūt: vt. s. pri. additiōe
scripsi: igit̄ nō esset paritas: ⁊ sic non cōcurrūt: vt. l. iam hoc iure.
¶ Sed quid si non substituant̄ per hec verba sꝫ separatim. verbi
gratia. Titiū impuberē instituit in parte: ⁊ illi substituit Luciū
fratrē suū impuberē: deinde instituit Luciū in alia parte ⁊ eidē
substituit Titiū: nūquid est hoc genꝰ certū substitutiōis? nō vr̄:
sed idē vr̄ effectus. sunt enim due pupillaris ⁊ vulgaris tacite vel
expresse ꝺm modū loquēdi: ⁊ vr̄ expressum extra de test. c. si pater.
16 lib. vj. ⁊ facit. l. iam hoc iure. §. pe. ¶ † Sed querit̄ an he substōnes
a que cōtinent̄ sub breuiloqua oēs sint tacite vel oēs expresse.[a] In
hoc fuerūt opiniōes inter antiquos doc. ⁊ sunt inter nouos. Azo
dicit ꝙ oēs sunt expresse. Hu. dicit ꝙ oēs tacite. Dyn. sequit̄ opi.
Azo. ⁊ gl. in. l. lucius. Jac. de ra. ⁊ Pet. de bel. perti. sequunt̄ opi.
Hug. non hic: qꝛ aut parum aut nihil dicunt: sed in. l. precibus. ⁊
vbiꝫ vbi tractāt de hac materia. pro prima opi. vr̄ qꝛ si essent ta
cite pupillares in breuiloqua nō excluderent matrē: vt. C. eo. l. pre
cibus. ⁊ certū est qđ pupillaris que cōtinet̄ in breuiloqua eā exclu
dit. ff. e. l. lucius. ¶ Sed an hanc rationē consueuit responderi ꝙ
tacita pupillaris nō excludit matrem. verum est nisi aliud appa
reat ex coniecturata mēte testantis: qꝛ tūc excludit: vt in. l. lucius.
ibi enim filios heredes instituerat ⁊ adinuicē substituerat. vñ nō
presumit̄ ꝙ testator vellet matrē preferre filio. ff. de leg. iij. l. paulo
callimacho. §. pomponius. cū ibi no. C. de inst. ⁊ substi. l. generali
ter cum aūt. Sed si alius extraneus fuisset substitutus: mater ex
cluderet eum. ⁊ hoc videt̄ sentire glo. in. l. lucius. in glo. hanc diffe
rentiam. ibi: forte ⁊c. C. de insti. ⁊ substi. l. fi. ⁊ sic non ob. Hug. Et
pro opi. eius facit: qꝛ tacita substitutio dicit̄ que nō fit verbis ex
pressis: vt dixi. s. circa prin. huius. §. in breuiloqua nō exprimūtur
verba vulga. seu pupill. que sunt. s. §. j. idcirco videt̄ ꝙ sint tacite.
⁊ hoc videt̄ expressum in cōpendiosa in. l. precibus. in ver. si vero
substitutio. ¶ Sed huic opi. obstat directe. c. si pater. extra de te
stamen. lib. vj. vbi non sunt verba expressa ⁊ pupillaris extranei:
sed pauperes fuerūt substituti: ⁊ tamē censentur expresse pupilla
res: ⁊ mater excludit̄: vt ibi patet: vnde ibi nō sunt verba expressa
pupillaris. dicit enim: si sine liberis obiret siue moriat̄ ⁊c. que non
sunt verba expressa pupillaris. verba eñ expressa pupillaris sunt
si intra pupillarem etatem decesserit ⁊c. vt. s. in princ. tit. si vis su
stinere opi. Jac. dices ꝙ verba illa: non sine liberis: valēt tm̄ ac si
intra pupillarem etatē ⁊c. ⁊ tm̄ importāt. ⁊ ita ibi est expressa pu
pillaris: qđ vr̄ contra. l. precibus. vbi sub compendiosa est tacita
pupillaris. ¶ Quid si fiat duobus puberibus: an saltem valeat
in fideicommissaria? Dy. dicit ꝙ non: qꝛ potuit valere vt vulga
ris iure directo: ⁊ sic nō trahitur ad fideicōmissa: vt. l. cēturio. ff.
ad treb. l. sceuola. in simili. ¶ In ea. gl. ibi cū allegat. C. eo. l. preci
bus. in hoc dixit Pyleus contra: vꝫ ꝙ semper valet iure fideic.
Sed eius opi. reprobantur vt no. in. l. centurio. ff. eod. Et hoc in
tellige quando miles substituit directo: vt. l. centurio. alias si per
fideicommis.

fideicōmiss.valeret vt fideicō.⁊ tunc procederet opi.Pylei.¶In ea.glo.in fi.q: sup hoc sunt gl.varie ⁊ diuerse.Dic plenius q: aut paganus substituit p verba oīno obliqua aut per vba oīno directa aut per verba equiuoca. Primo casu vbi per vba oīno obliqua:verbi gratia:talē instituo ⁊ quādocūqꝫ decesserit volo ꝙ restituat ⁊c.nō est dubiū qd̄ nō est cōpēdiosa sꝫ est obliqua que pro omni tp̄e valet iure fideicō.vt.l.coheredi.§.cū filie.⁊ in hac nō veniūt nisi bona testātis:vt ibi ⁊.ff.e.l.cēturio.vide.j.de sing.re. per fideicō.§.hoc solu3.Scd̄o casu qñ per verba oīno directa. Verbi gratia: talem instituo ⁊ quādocunqꝫ decesserit talis sit heres.gl. variāt.Nā in.l.cēturio dicit qd̄ valet si fiat pupillo ⁊ morit in etate:pupillari vt pupillaris.postea est nulla.in.l.precibus.dicit idē nisi addant illa vba:si sine liberis.nā dicit tūc pro oī tp̄e fideicō.
17 miss.vt no.in.d.l.iij.ver.si vero.¶†Sed ille glo.nō videtur vere in hoc vltimo dicto.nā cū verba sint directa ⁊ psona talis cui directo substitui pōt:semper est directa cēsenda:vt.C.de fideiusso.l.si super.⁊ est expressum extra de testa.c.si pater.lib.vj.igit illa gl.vr reprobanda vbi substituebat pupillo.si aūt puberi glo.dicunt ꝙ est nulla substitutio:vt hic ⁊.ff.eo.l. verbis.⁊.j.e.§.fi.nec retrahit ad fideicō.et si talis substitutio fieret in codicillis.nam certū est qd̄ talis substitutio non d3 esse maioris effectus nec magis d3 valere si fiat i codicillis ꝙ̄ si fieret in testamēto:q: quādo fit in codicillis duo reputant:ve3 q: maiori substitui nō pōt.Itē q: in codicillis nō pōt dari hereditas sꝫ cōstat ꝙ substitutio facta vbis directis in testō nō valet:vt hic no.⁊ in.l.in verbis ciuilibus p3.⁊.j. e.§.fi.ergo sequit ꝙ multomin⁹ si facta sit in codicillis. Est ergo intelligēda.l.sceuola.qñ substituebat pupillo:⁊ in illo casu ad veritatē loquit.vel si maiori qñ verba erāt equiuoca. ⁊ ita intellige gl.difficilē ⁊ male cōpositā que est in.l.verbis. q: si vba essent directa nullo mō traherent ad fideicō.vt dixi.Itē intellige qñ cōstabat qd̄ codicillari volebat ꝙ in dubio nō p̄sumit ex quo faciebat mētionē de institutione ⁊ substitutione.C.de testa.l.nō codicilli. sed cōtra hoc extra de testa.c.Raynutius.ibi eñ substituit Alterochẽ per verba directa:⁊ valet iure fideicō.post pubertatem.sed ibi est verbū equiuocu3 succedat:⁊ ideo trahitur ad fideicō. vt.j.
18 proxi.dicam.¶†In tertio vero casu qñ substitutio fit per verba equiuoca sicut per verbum substituo.⁊ tūc aut puberi:⁊ glos.dicunt ꝙ valet vt fideicōmissum:vt hic no.j.§.fin.⁊.d.l.precibus. ⁊ in hoc nulli seu pauci discordant.si autem fiat pupillo glo.dicūt qd̄ pro tempore pupillaris etatis valet iure directo:post pubertatem trahitur ad fideicom.⁊ ita no.hic ⁊ in.l.cēturio.sed in.l.precibus.non distinguit nec.j.§.fin.presupponendo eam fideicō.pro omni tēpore.Et hanc opi.tenet Inno.in.d.c.Raynutius.in glo. fi quando verba illa apponūtur:si sine liberis ⁊c. Alij dicunt ꝙ in pupillari etate valet iure directo:post pupillarem etatem euanescit: vt no.in.l.sceuola.⁊ hanc vltimam tenent Jaco.⁊ Archi. in.d.c.si pater.qui hoc plene disputant.Dy.dicit quod pro omni tempore valet vt fideicommissaria : vt.ff.ad trebellia.l.ex facto.⁊ l.qui filium.de condi.⁊ demon.l.pater.§.conditionum.⁊.l.si tibi. de leg.l.filiusfami.§.j.de codicil.l.ij.§.⁊ si econtra.Ego non video quomodo posset responderi ad.c.Raynutius.vbi fuit facta substitutio impuberi que valet iure fideicommiss.post pubertatem. ibi enim Alterocha fuit facta pubes ⁊ desponsata ⁊ filium concepit ⁊ tamen valet substitutio iure fideicom. Item opi. illorum qui dicunt ꝙ pro omni tempore iure fideicommiss. valet videtur expresse contra.c.si pater. vnde videtur tutius dicendum per illa capitula qd̄ pro tempore pupillaris valeat iure directo:vt.c.si pater.⁊ post pupillarem etatem iure fideicommissi:vt capitu.Raynutius.⁊ ita dicimus qd̄ per vnu3 de dictis.c.determinat aliud.
19 ⁊ iunge quod scripsi.s.in.q.sed an.¶†Sed quid si testator dixit: substituo vulgariter pupillariter ⁊ per fideicom.Dy. dicit quod quelibet substitutio locum habebit suo tempore.ff.eodem .l. cum
20 ex filio.§.filio.⁊.l.ex facto . §. item quero. ¶†Sed an hec verba quandocunqꝫ vel sine liberis sint de substantia cōpendiose: Dic ꝙ sic vel equipollentia.si enim diceret Titium tali substituo con tineret tantum vulgarem si fieret puberi . si impuberi vulgarem ⁊ pupillarem tacitam ⁊ in eum casum directa est substitutio interpretanda: vt.c.si pater . verba autem equipollentia sunt vt si dicas: quādocunqꝫ talis institutus religionem intrauerit talem substituo. vel si vltra mare iuerit . vnde apponendo talia verba videtur velle extēdere vim substitutionis ad tempus pubertatis ⁊ ad fideicommis.cum pupillus talia facere non possit: videlicet procreare liberos.ire vltra mare.intrare religionem.vnde cum in potestate testatoris sit regulare substitutiões:prout vult: vt in.§. filio. ⁊ satis voluntas eius posset deprehēdi ꝙ vltra pubertatem vult extendi vim substitutionis: apparet ꝙ fideicommittere voluit pro tempore pubertatis : quia alias substitutio in euentum illius non posset habere locum . Quid ergo si testator substituit pupillo ⁊ hoc non apparet:verbi gratia.Dixit:instituo filium:⁊ quando frater eius doctor fuerit eum ei substituo: quia forte tūc erat prope doctoratum vel doctor cōmode fieri poterat instituto existente pupillo:nūquid trahetur ad fideicō. vel valebit iure directo:Certe ratio.s.proxime posita cessat hic.vnde videretur directa per.c.si pater.⁊ forte in hoc casu posset habere locū.qd̄ not. in.l.sceuola.ve3 qd̄ ex quo potuit valere iure directo:nō valeat iure fideicō.nisi sint verba precaria:vt.l.coheredi.§.cum filie.versic.
21 nec aliud.¶†Sed quid si substituatur pupillo in codicillis ⁊ ita valet iure fideicom. vt.l.sceuola.an extendatur ad tēpora pubertatis:Dy.dicit ꝙ nō per.l.si fundū.per fideicō.§.fin.cū.l.seq.ff.de lega.j. Et hoc credo verū quo ad bona pupilli:sed quo ad bona patris nō video cur nō si appareat de eius volūtate:vt.s.scripsi. Et not.ꝙ verba equiuoca dicūtur que possunt trahi ad vtrūqꝫ. vt verbū:substituo.s.ti.j.§.gñaliter.vel verbū:succedat.vt.c.Raynu.etenim fideicō. vniuersalis loco heredis est.j.de fideicō.here. §.restituta.sed vbi sunt vel procedūt verba p̄caria: tūc sunt oīno obliqua: vt.l.ij.C.cōmunia de leg. quādo iniūgit instituto qd̄ faciat ex psona sua vel sui heredis : vt.l.s.alle.de leg.j.l.filiusfa.§.vt quis.ad treb.l.ex facto.§.j.⁊.l.qui filiū.¶In gl.s.filios.in fi.vide s.in materia exēplaris.¶In glo.itē finit.in fi.Alia ratio reddit in.d.l.ex duob⁹.§.fi. q: ꝯtratab.rūpit testm̄ de iure p̄torio ⁊ valet de iure ciuili sed querela rūpitur ipso iure:qd̄ in idē recidit.⁊ fm hoc nō obtineret si ꝯtratab.impetraret ante aditā hereditatē:q: tūc rūpit ipso iure:vt.C.de colla.l.filie dotem.⁊.l.vt liberis.⁊ esset idē sicut in q̄rela cū sit eadē ratio.verū est tamē qd̄ in vtroqꝫ casu existētia sui heredis si suus sit institut⁹ facit valere ita pupillares tabulas.ff.ad treb.l.ita tamen.§.si pater.⁊ dixi.s.in materia.

a b **Igitur.**[a] ¶In gl.no.ꝙ duo.in fin.[b] dic plene.ff.eodem .l.patris ⁊ filij.

1 ¶Charta vel cera non potest vendicari qua signatum est testamentum sicut neqꝫ tignum iniunctum domui . rationes reddit ad vtrumqꝫ dictum.

2 Actio in factum competit pro aliena charta si interest.

3 Testamentum qualiter fieri debet quando fit substitutio pupillaris secreta.

4 An autem sit opus solēnitate sigillorum vel aliorum que debent adhiberi in testamentis.

Sinautem. ¶Dictum est.s. ꝙ duo testamēta sunt ⁊ ita supponitur qd̄ fuerint in diuersis chartis seu tabulis. ita ꝙ paternū sit clausum:pupillare apertū.
c sequitur.Sinautem ⁊c.[c] ¶In gl.linum appellat.ibi cū dicit:cōsilium nullū esset.hoc nō procedit fm doc.Ja.⁊ Pe. qui dicunt
1 post dñium eorum† ꝙ sicut tignum iniunctū domui nō pōt vendicari propter vtilitatē publicā ne vrbs deformet.ff.de rei vēdi.l. in rem.§.tignū.sic nec charta nec cera qua factū vel sigillatum est testm̄ ne detrahatur copia probationis:q: sicut vertitur publica
2 vtilitas in vno sic in alio.C.de here.l.quoniā. ¶†Item cum pro aliena charta exhibenda possit agi si interest actione in factu3.ff. ad exhiben.§.interdum.multofortius posset excipi si dñs vendicaret.vnde ad veritatem hec nō fuit intentio legislatoris:sed illa que sequitur.¶In fi.eiusdem glo.quidam habent hic talem ad ditionem.hoc consilium est contra imperitos.vult dicere qd̄ hoc consilium nihil valet contra peritos:quia illi statim cogitabunt qd̄ in vulgari cōtinetur tacita pupillaris:vt.l.iam hoc iure. ⁊ sic semper remanet periculum.Ad hoc dicit Jacob. qd̄ posset dici: vulgaris expressa non continet tacitam pupillarem:licet expressa pupillaris cōtineat tacitam vulgarem. Et est ratio diuersitatis: q: charitas bene ordinata incipit a seipso.ideo p̄uidēdo pupillo videtur sibi p̄uidere:vt.l.si preses.C.de serui.⁊ aqua non sic econtra.Sed communis doctrina est in contrarium:idcirco dicas ꝙ est bonum consilium: quia expressa non intelligit tacita quando alias ordinatū est:vt.s.§.qua ratione.circa princ.⁊.ff.eo.l.cum ex filio.§.filio. igit vulgaris expressa nō facit certū substitutū de tacita pupillari:q: possibile est ꝙ testator ordinauit al's de substitu
3 to pupilli ⁊ ita cōsiliū remanet bonum.¶†In gl.vel etiam alia. in fine.imo iste text.supponit ꝙ fit in alia:q: al's remanet periculum:vt.j.proximo.§.Vel potes dicere ꝙ in eadē: ⁊ erit is modus faciendi.Primo enim faciet sibi testamētum: ⁊ post interposito magno spatio.pergameni faciet substitutionem ⁊ testamentum pupillo:⁊ in fine fient subscriptiones iuxta modum quem.s.tradidi de testamen.⁊ deinde finis plicabitur vsqꝫ ad illud spatium pergameni ⁊ ibi finis ille claudetur cum lino seu chordulis per
4 medium ⁊ per latus sicut dixi.s.de testa.¶†Sed queritur an sit opus solēnitate sigillorum ⁊ aliorum de quibus in.d.tit.de testa. in testamēto pupilli sicut in principali: ⁊ nō videt.ff.eo.patris.⁊ ff.de bo.pos.fm tabu.l.vt bonoū.¶Ad hoc dicas ꝙ si testamentum vtrunqꝫ fiat in eadem charta sufficit solēnitas adhibita in testamēto patris. ⁊ hoc intelligo dūtamē subscriptiones ⁊ signa ponantur in fi.Uel si post testamentū paternū vel ante testamentum filij quod clauditur sicut.s. dictum est. ⁊ sic intelligo leges predictas . Sinautem in diuersis chartis : tunc non crederem nisi testaretur in scriptis ⁊ includeret chartam pupillarem cum alia ita qd̄ vtraqꝫ esset clausa ⁊ in fine paterni essent subscriptio-

a ¶Igitur. Facta pupillari substitutiõe cēsentur duo testes vł vnū duarum hereditatum.

b ¶In fin. Et circa quevnū vel duo testamēta eē cēseant. vide hic notabilr Ang.

c ¶Sinaūt ⁊c. Pōt facere pater filio substõnē separatim clausam ⁊ signata3 ⁊ disponere ꝙ non aperiat viuo filio impubere : q̄ dispositio valet etiā si non fuerit pro se ita clausa ⁊ signata . hoc dicit Areti.

a ❡Non solum. Sūma vt Ange. quem vide hic.

b ❡In fin.vide de hoc Ange.hic qui dissentire vř a Jo.Fab.

c ❡Liberis. Sūma vt Ange. quem vide hic.

d ❡In fin.Sed hanc reprobant doc. qꝛ nō habēt rōnē.ꝛ dicūt istū text.d.§.procedere qñ substō fit ex interuallo: secus si eodem cōtextu qꝛ nō curatur qd precedat ꝓm Ange.hic.

e ❡Substituitur. Summa vt Bal.ꝛ Ange.hic quos vide.

f ❡Extraneo. lꝫ hic Joā.fabr.ꝛ Bald.sicco pede pertrāseāt.Ang. tñ hic solenniter tractat materiaꝫ vborū directorū: īdirectoꝝ ꝛ cōiū: quā materiaꝫ expedit p tres regulas principales cum multis aliis elegantibus questionibus.

g ❡Testm̄.Diuide istū titulꝫ ꝓm Ang. ꝛ pone casum ꝓm Bal. Sui hr̄dis agnatione ꝛ cū post testm̄ qs adoptať adoptione p quā qs in eius trāsit ptātez rumpitur factum solēniter testm̄.h.d.

h ❡Extraneū nepotē.ꝛ intellige extraneum extraneitate qua filius emācipať: et sic inepte exheredať: imo lex cōsuluit.§.postbumorū.š.de exheredatiōe libero. ꝛ ita hñ sequiť i gl.aľs frustra.ꝛ sic ang. ħ 2cor.cū Jo.fa.

i ❡Posteriore. pone casum ꝓm Bald.hic.ꝛ vide hic Angel. per totum.

nes ꝛ sigilla:nam tunc videtur sufficere. ꝛ sic dictas leges intellige ꝛ que ibi notantur.

Illud. ❡In glo.diximus.in fin. nam non est preceptum sed consilium qd sequi nō tenetur.ff. ad treb.l.pater.ni si adiiceretur ꝙ esset irritū si cōtra fieret:eo.tit.l.titiū ꝛ meuium.in princ.ꝛ.§.j.vel nisi adiiciens faceret ad sui prouisionem. vnde si dicerem:fac hoc qd ad me pertinet de cōsilio talis. tūc videretur ꝙ debeas petere ꝛ sequi cōsilium illius.ff.de acqui.here. l.si quis mihi bona.§.si corā.ꝛ vide de hoc extra de arbitris.c.cū olim.de rescri.ex parte.ne sede vacante.c.j.ꝛ ibi per Archi.

1 ☞Testator an possit substituere emancipato.
2 Impubes an ꝛ qñ possit exheredari propter ingratitudinem.
3 Pater an possit eligere sepulturam filio impuberi.

1 a **Non solum.** [a]❡†In glo.imo videtur.in fin.[b] certe imo videtur ibi loqui de suo:sicut emā
b cipato:qd apparet:qꝛ loquiť de exheredato quod videtur intelligi de cōstituto in potestate: qꝛ in alio esset res inepta.ff.de verbo. obli.l.quidam cum filium.Sed dic ꝙ in emancipato non est res inepta qui alias veniret p cōtratab.ff.de cōtratab.l. nō putauit. §.si emācipatū.ꝛ minus hodie per auť.de here.ab intesta.vide.š. de exhe.li.iunge igiť istā solutionē ꝛ illā que ibi not.❡In gl.qui substitutus.ibi cū allegat.l.cū quidā.Et est speciale in odiū exhe
2 redātis:qꝛ aľs posset.ff.de lega.iij.l.si fuerit.❡†In fi.e.glo.Not. hanc glo.quia aľs no sic tangit. ꝛ ita obtinet adhuc is.§.in casu illo.sed alias nō cum exheredari non possit.Quid si sit exheredatus bona mēte ꝛ ad sui prouisionē: iuxta.l.si furioso.ff.de cu.fu. de lib.ꝛ postbu.mulier.de bo.li.l.si patronus.§.si quis non mala. Videť ꝙ possit substitui ēt hodie p leges ṕdictas q̄ non videtur correcte. Et hoc verum in eo qui ꝓuidet vltra bonorū subsidiū. Quid in debito bonorū subsidio? Videť tolli oīs conditio ꝛ oīs modus.C.de inoffi.testa.l.qm̄.eo.tit.sꝫ ibi no.contra Dy.videtur dicere ꝙ in debito bonorū subsidio pōt pater substituere directe sed nō p fideicō.C.de inof.testa.l.ex tribus.Et est ratio ꝓm eū: qꝛ substitutus directo recipit quasi heres ab impubere scriptus.§. igitur.sed fideicō.videť a patre fideicōmittente recipere.ff.de leg. ij.l.vnum ex fa.§.si de fal. Dic ergo ꝙ is.§.hodie obtinet in casu qui hic no.si proximus pubertati cōmisit ingratitudinem ꝛ fuit exheredatus causa incerta:vt in auť.hic allegata.Itē quādo fuit exheredatus bona mente: ꝛ tunc pōt substitui etiam in legitima ꝓm Dy.ꝛ glos.ꝛ hoc directe.per fideicō.autem non pōt substitui pupillo exheredato nec instituto in legitima tantū per rationem quam dixit:vt no.ff.eo.l.j.§.substituere.Sed an preteritus possit substituere:dic ꝙ nō:vt ibi no.ꝛ hic vbi preteritus dicit ipso iure nullum:alias si veniret per contratabu.de quo vide.š.de exhere
3 da.libe.❡†In glo.vt quia gratiosus.in fine.Hoc videtur mirabile cum in bonis his substituere possit : cur non potest ei eligere sepulturam:extra de sepul.c.licet.lib.vj.Credo ꝙ papa hoc sic ordinauit in fauorem ecclesiarum parochialium seu antiquarum sepulturarum cōtra ius commune:ꝛ doc.olim tenebāt cōtra.vide ibi Archi. Vel dic verius ꝙ illud.c.loquitur quando in vita patris filius moritur:quo casu non valeret substitutio etiam pupillaris:vt scripsi.š.in prin.huius tit.secus si faceret sibi testamentum ꝛ pupillo:ꝛ in illo eligeret ei sepulturā : qꝛ illo casu videtur qd possit eligere ꝛ valeat electio sicut pupillaris substitutio valet.ꝛ sic non corriguntur opi.doc.qui notabant contrarium.

1 ☞Pater si faciat testamentum sibi ꝛ filio:quod illorum debet precedere.
2 Donat aliquis bona sua ꝛ retinet ꝙ de eis possit testari ꝛ ordinare:an testamentum valeat.
3 Quid autem si aliquis alienauerit bona sua aliquis autem se gerit pro herede:an obligatur aditione.

1 c **Liberis.** [c]❡†In gl.hic no.in fi.[d]vel dic ꝙ vbi incontinenti facit sibi testamentum ꝛ pupillo : tunc
d non est vis cui prius.secus si ex interuallo.ff.ea.l.si quis.super vltima glo.❡In eadē glo.ibi cum allegat.l.femine.❡Item alius
2 C.de sacrosanctis ecclesiis.auť.si qua mulier.†Quid ergo si quis bona sua alienauit titulo donationis vel alias retento sibi ꝙ de eis possit testari ꝛ ordinare : an valeat testamentum qd de ipsis facit? non videtur.ff.de iurisdi.omnium iudi.l.eū qui.§.j.de pen. l.fi.etenim testator per expressionem non mutat iuris dispositionem.j.quib.mo.testa.infir.§.sed si quis. in fin.ff.de lega.j.l.nemo. Contra videtur cum pacta apposita in cōtractu seruari debeāt C.de dona.que sub modo.l.j.C.si manci.ita fue.alie.ne prosti.l.j.ꝛ
3 ij.ꝛ per totum titu.❡†Sed quid si quis omnia bona sua alienauerit ꝛ aliquis gerit se pro herede: an ligatur aditione? Non videtur:cum nulla sit hereditas.ff.de here.ven.l.cum hereditatem. j.de here.que abintesta.§.per contrarium.dic vt ibi.

Vel singulis. ❡In gl.pōt eē esse.in fi.nō est verū ꝙ p illa vba velit vnū substituere aliꝫ sed ꝓpter illa vba qbus rogauit nouissimū aliꝫ substituere voluit ꝙ de iure accrescēdi de vno ad aliū deueniret ꝓm Jac.ꝛ Pe.pro glo.ff.de leg.ij.l.cum pater.§.liberis.❡Item ob.ff.e.l.si pater sed ibi fuit facta reciproca inter impuberes : ideo sibi adinuicem vi substitutionis succedunt hic non imo abintestato.

e **Substituitur[e] autem.** ❡In gl.s.ipsimet.in fin.Hic plenius d.§.hec verba . ❡Sed an filius emancipatus vel alias sui iuris effectus per quorū personas fuit hereditas paterna dño vel patri acquisita succedat:videtur ꝙ non saltē seruus manumissus: quia nec re nec nomine fuit heres.ff.de acqui.here.l.placet. Sed de filio videreť cōtra.ff.de leg.j.l.cū filio.ꝛ sic tenet Jaco.ff.eo.vbi de hoc.Ego tñ credo ꝙ sit idem de seruo manumisso sicut de filio:quia hec vba sunt cōditionalia: vt.l.qui liberis.§.hec verba. ꝛ cōditio impleť in persona serui.ff.de cōdi.ꝛ demō.l.qui heredi. ꝛ pro hoc.ff.eo.l.ex testamēto.§.fi.de acqui.here.§.si solus. de here.insti.l.si pater.š.tit.j.§.fi.❡Sed quid dices de fideicō.vniuersali? Videretur idem qd de herede vel patre vel dño.argu.cōtra. ff.de leg.prestā.l.ij. Item habetur loco heredis.j.de fideicō.here. §.sed quia.sed in alia materia loquuntur.❡Item obstat:qꝛ conditionalia in persona heredis ꝛ illius qui per aliuꝫ factus est heres implentur.ff.de sta.libe.l.statulibera pene.§.si filius . sed ille est alius casus: ibi enim queritur an in persona illorum impleri possit dando eis vt implenti queratur.hic autē an possit impleri in personis eorū vt eis queratur: qd nō est idem: quia dispositio conditionalis non transmittitur ad heredem non impleta conditione.C.de cadu.tollendis.l.vnica.§.sin autem sub conditione.

Masculo. ❡In glo.scilicet directa.in fine.hoc verum si verba sonent ad fideicom.alias si iure directo potuit valere non trahitur ad fideicom . ff. ad trebel.l.sceuola.ꝛ not.extra de testa.c.si pater.vide.š.§.proxi.qua ratione in materia compendiose.

f **Extraneo.** [f]❡In glos.qd semper.in fin.dic.š.e.§.qua ratione.in materia compendiose.

❡Quibus modis testa.infirmentur. Rubrica.

❡Continua vt in glo.
1 ☞Testamentum ruptum ꝛ irritum qualiter differunt.
2 Exheredatio non est res inepta in nepote imo lex consulit debere nepotem exheredari vel institui.

g **Testamentū.** [g]❡†Textus inten
1 dit facere differentiā inter ruptum ꝛ irritum . ꝛ determinat quid sit ruptum.ꝛ exemplificat vsqꝫ ad.§.alio.j.eodem
2 ꝛ ibi tractat de irrito. ❡†In glo.si autem.ibi:
h extraneūm nepotem [h] accipe. hoc non videtur verum in nepote: quia in illo nō est exheredatio res inepta: imo lex consulit exheredare nepotē vel instituere.š.de exhe.lib.§.postbumorum.ff.de liber.ꝛ postbu.l.gallus . vnde si gloss. hoc voluit dicere mala esset:sed forte voluit dicere extraneum accipere nepotem illa extraneitate qua extraneus est emancipatus:vt sicut ille potest exheredari:ita ꝛ iste.nec est res inepta . ꝛ sic bene sequitur post in gl.alias frustra esset substitutus si esset omnino extraneus. ❡Sequitur in glo.tunc exheredaretur ꝛc.Jaco.de ra. dicit hic ꝙ si quis fecit testamentum ꝛ intrat religionem ꝙ rumpitur: ꝛ eius monasterium est loco filii.in auť.de eccle.tit.§.sed hoc de presenti.ꝛ ita agnascitur ei quasi filius adoptatus.qd potest esse verum si non reliquerat monasterio legitimam: ꝛ ita not.C.de sacrosanc.eccle.auť.si qua.verius tamen videtur ꝙ fiat omnino irritum:qꝛ cadit in potestatem alterius omnino: vt.j.§.alio.ꝛ hāc sequuntur canoniste extra de proba.c.presentia.

1 ☞Testamenti vnius qualiter fieri possunt duo originalia.
2 Rumpitur quādoqꝫ qd plus valet per illud qd minus valet.

i **Posteriore[i] quoqꝫ.** ❡†In gl.hoc est verum.
1 ibi cum dicit : cum ex secūdo adeatur hereditas.ꝛ hoc intellige vbi ex interuallo fuerit. si autem vno cōtextu ꝛ coram eisdem testibus possunt fieri duo originalia.ff.de testamen.l.si vnum.de his que in testa.delen.l.fin. de secun.tabu.l.j.§.si quis duobus.versicu.sed si. ❡In eadē glo. in fi.hoc est verum vbi contraria cōtinent.si autē vnum ꝛ idem: videtur ꝙ vtraqꝫ valeat : vt not.C.quando prouo.non est ne.l.j.
2 que glo.est contraria isti nisi sic intelligas.❡†In gloss.not.non considerari.in fine. Solutio.aut actus nuda vel tacita voluntate tollitur:ꝛ tunc id quod plus valet tollitur per illud quod minus valet:vt legatum:non sic in actibus solennibus vbi concurrit voluntas duorum : vt.l.id quod.vel solennitas adhibetur.j. §.ex eo.ꝛ ibi plenius videbis.ꝛ hoc Dyn. extra de re.in.in.c.non prestat.lib.vj.

1 ☞Agi an debeat ex prima sentētia.an ex sentētia appellatiōis.

1 **Sed ꝛ si quis.** ❡†In glos.no.hic argumētum.in fin.In hoc sunt glo.varie.Nā quādoqꝫ dicitur ꝙ ex secunda: ꝛ ita videtur hic.ff.de his qui not.in fa.l.furti.

famia.l.furti.§.primo.ad trebellianū.l.si quis priore. ¶ Sed con
tra videtur notari in.l.eos.C.de appellatio. Jaco.dicit qꝺ ex pri
ma agitur sicut vides in permutatiōe in qua agitur ex cōtractu
dudum inito rei traditiōe ex interuallo secuta: vt.l. ex placito.C.
de re. permu. Sed dominus suus dicebat semper ex secunda agi
tribus rationibus. Prima qꝛ prima sententia fuit extincta per
appellationem: vt.l.j.§.fi.ff.ad turpil. Secunda qꝛ iudex appella
tionis facit executionē.C.de app.ꝓcipim⁹. Tertia qꝛ primi fide
iussores liberati sunt ⁊ oportet alios dari: ⁊ ita supponit ꝙ ex se
cunda agatur al's frustra interponeret scđa cautio de iudi.sol.ff.
iud.sol.l.iij.⁊.l.cū apud.⁊ ita trāsit. Tu autē distingue pleni⁹ vt
scrip.C.de epa.audi.aut. si quis litigantiū. qꝛ aut appellatur ab
interlocutoria aut a diffinitiua. Primo casu aūt pronūtiat ma
le appellatum: ⁊ tunc est questio: qꝛ causa principalis remittit ad
primū iudicē qui eā decidit ⁊ exequit.extra de appel. c. vt debit⁹
nisi in casu extra de appella.c.cū appellationibus.li.vj. quo casu
dic vt.j.proxi. Aut bene appellatū: tunc causa principalis rema
net apud iudicē appellati ōis: ⁊ per cōsequēs eius diffinitio ⁊ exe
cutio: vt.d.c.vt debitus.eo.tit.c.dilecti. Si appellatur a diffiniti
ua: tunc aut prima confirmatur: ⁊ tunc sunt opiniōes. Inno.vi
detur tenere ꝙ ex prima agitur ⁊ primus exequitur: extra de off.
dele.c.pastoralis. Host.ꝙ ex vtraqꝫ.in sum.de app.§.quis sit effe
ctus.⁊ hoc satis est rationabile.si vero infirmat: nō est dubiū ꝙ
ex vlti.C.de app.l.precipimus.circa mediū.si vero pronuntiet ap
pellationem desertā: ex prima agitur: extra.e.c.snīa. ¶ In gl.naz
a testator.in fi.[a] Quid si primo continet clausula derogatoria: vi
detur ꝙ primuz valeat: vt.l.si quis.in princ.ff.de leg.iij.de hoc di
sputat Dy.extra de reg.iur.c.qꝺ semel.⁊ finaliter tenet qꝺ primū
testamentū tenet nisi in secūdo facta fuerit mentio specialis de
rogatoria. Et caue qꝛ specialis mentio videtur fieri si exprimat
clausulam derogatoriam q̄nis non adimpleat.verbigratia. si in
primo dixerit qꝺ non vult valere scđm nisi in secūdo tota biblia
adijciatur: valere scđm.si dixerit se penitere.de illa clausula q̄uis
non adijciat totam bibliam.ff.de iure codi.l.diui.§.licet. Et vi
de hunc.§.fere de verbo ad verbum.ff.ad trebel.l.si quis priore.

Alio quoqꝫ modo.

¶ Collige ergo differen
tiam inter ruptum ⁊ irri
tum.nam irritum dicit cum per casum in persona testatoris con
tingentem ad nullitatem deducetur: sed ruptum qñ alio modo.
Sed certe irritū proprie dicitur qñ nō aditur hereditas. ff.e.l.ij.
1 ☞ Ciuis Romanus an quis esse desinat per maximam ⁊ mi
nimam capitis diminutionem.
2 Capitis diminutio an sit de iure pretorio vel de iure ciuili.
3 Bonorum possessio non competit nisi tabule testamenti extēt.
4 Sigillum autenticum facit fidem de consuetudinem.
5 Filiusfamilias fecit testamentum in casu quo facere potuit: po
stea dedit se in adoptionem.

b Non tamen.

1 [b] ¶ † In gl.vt qñ.i fi. Caue ꝙ hic ha
beas bonā glo.quidam habent affir
matiuam ⁊ debet esse negatiua: vt qñ maximā vel mediam capi.
di.passus nō fuerit.al's esset euidenter falsa: vt apparet.s̃.de ca
c pi.di.§.j.⁊.ij.⁊.iij. ¶ In glo.⁊ aliquo.in fi.[c] dūtamen in illo iudi
cio sint quinqꝫ testes: vt ibi no.pro quo de test.l.hac consul.§.pe.
2 ¶ † In glos.no.ꝙ de iure ciui.in fin.hec gl.fuit Azo.⁊ Hug.que
reprobat in.d.§.testō.vñ vult dicere ꝙ capi.dimi.est de iure pre
torio: testm̄ est de iure ciuili: idcirco capi.di.q̃ est de iure pretorio
non pōt tollere testamētū ꝙ est de iure ciuili.valet ergo testamē
tū de iure ꝑtorio nō obstāte cap.di. Hec gl.fundat ex falsis ⁊ fal
sum cōcludit: nā dicit ꝙ cap.di.est de iure ꝑtorio: ꝙ falsum est.s̃.
de legi.ag.tu.§.fi.⁊ ita reprehēdit gl.hāc opi.d.§.testō. Itē dicit
ꝙ testamētū tenet de iure ꝑtorio nō obstāte cap.di.qꝺ nō est ve
rū: qꝛ sic sequeret ꝙ testante remanēte in patris adoptiui ꝑtāte
valeret de iure pretorio: ꝙ euidenter reprobat.h.d.dic ergo ꝙ te
stamentū fuit ruptū: sed de iure pretorio cōualescit ꝓpter nouā
voluntatē ⁊ statū testatoris renouatū.ꝙ quidē ius pretoriū equi
tatē sequit.⁊ ꝟm hoc est hic vnus casus in quo bon.pos.ꝟm tab.
est necessaria etiā hodie.nā is de iure ciuili nō admitteret ad ad
eundū sꝫ admittit de iure ꝑtorio per ꝟm tab.vt supponit is.§.et
5 §.testō. ¶ † Quid ergo fiet si tabule nō extent: dicit Ja.ꝙ heres
videt omni remedio destitutus: qꝛ bonorū possessio non cōpetit
nisi tabule extent.ff.si tab.test.nul.ext.l.j.§.si heres.⁊ dicit ꝙ dñs
suus nullū voluit dare cōsiliū sup hoc. Certe supposito ꝙ testa
mētū nō tenet de iure ciuili nullū est remediū: ⁊ ideo dixi.s̃.ꝙ is
est casus ī quo bo.pos.ꝟm tab.est necessaria. Verūtñ in casu quo
tabule extitissent post mortē testātis bene esset remediū: qꝛ suffi
ceret hoc probare.ff.de ꝟm tab.l.j.§.semel.sꝫ vbi nō fuerunt facte
4 vel desierunt extare in vita testantis nō est remediū. ¶ † Quid si
erat testm̄ sigillatū sigillo autētico qꝺ facit fidē de cōsuetudine:
vt scripsi.s̃.in materia de cōtesta. Nō videt sufficere: qꝛ is.§.sup
ponit ꝙ heres nō admittit nisi per bo.pos.ꝟm tab.illa aūt nō cō
petit nisi ex testō in scriptis: vt hic cū dicit. Nā si testm̄ signis ⁊c.

ff.de bo.pos.ꝟm tab.l.j.in ꝓn.⁊ ibi no. Et hoc verū sequēdo doct.
⁊ cōes opi.que tenēt qꝺ de iure ꝑtorio solū per ꝟm tab.admittit.
Qui aūt vellet dicere qꝺ huiusmodi institutus etiaz potest adi
re: que esset iniuria: nūquid is titulus loquitur de testamento in
scriptis ⁊ nuncupatiuo: ⁊ textus refert se indifferēter ad premis
sa non tamen per omnia. Nec ob.versi.nam ⁊c.vbi dicit qꝺ venit
per bonorum possessionem.nam non sequitur qꝺ tantum per il
lam imo ⁊ per aditionem: que bene concurrunt.j.de bono.pos.§.
5 aliquando. ¶ † Item quero quid si filiusfa.facit testamentum in
casu quo potuit: de quo.s̃.qui.non est permis.facere testa.deinde
dedit se in adoptionē: nūquid obtinet is.§.⁊ precedēs: nō videt:
quia nō mutatur status quo ad facultatē testandi.semper enim
pōt testari de quasi castrensi. ⁊ ita ratio cessat quare testamentū
primo factū irritatur. Et ad hoc facit is textus qui videtur no
tare causam huius impedimenti ibi: ⁊ mortis tempore in patris
adoptiui potestate sit.⁊ pro hoc videt.s̃.de mili.testa. §. penulti.
cum ibi not. dicit enim ibi glos. sicut tunc de nouo facere potest:
ita vetus non rescinditur.⁊ est quasi similis modus arguēdi.ff.
de iniusto rupto ⁊ irri.l.si quis.§.sed si quis. ¶ Sed cōtrariū vi
detur verum: qꝛ certū est qꝺ per capi.di.testamentū irritatur: vt
hic.igitur non conualescit nisi aliquid accedat vt noua volūtas.
nec testamentum militis valeret nisi noua volūtas accederet: vt
in.l.allegata. In hoc tamen caue qꝛ nuda voluntas militis mili
tantis facit conualescere: vt.l.in fraudem.§.j.ff.de mili.testamen.
Sed in casu nostre questiōis oportet eam declarari cū quinqꝫ te
stibus: qꝛ filijfa.in quasi castrensibus testantur iure communi: vt
s̃.de mili.testa.§.illud.⁊ ideo idē in pagano patrefa.⁊ sic restrin
ge hunc.§.quod nō obtinet in adoptiuo qui primo testatus fue
rat.scilicet de quasi castrensi. Sed econtra si testatus sit de quasi
castrensibus existens in potestate ⁊ post emancipetur: dic ꝙ capi.
di.minuitur ⁊ eius testamentum irritatur. ⁊ videtur expressum
in.d.§.pe.verūtamen videtur qꝺ conualescat ex noua voluntate:
vt.s̃.dictuz est in casu proxi. ¶ Quid si fiat religiosus ⁊ post exit
vel de licētia pape vel absoluitur a regula quia fit episcopus: vel
a patria potestate: Et videtur idem dicendum ⁊ in oībus simili
bus casibus. ¶ Quid si dedit oīa bona sua presentia ⁊ futura: et
ita videtur testamentū prius factum irritari: qꝛ de alienis nemo
testatur: vt dixi.s̃.ti.j.§.liberis. ⁊ post donatarius quittat dona
tionem: Potest dici idem in omnibus his casibus et similibus.
¶ Sed quid dices hodie si filiusf.qui testatus fuerat de quasi ca
strensi adoptetur ab extraneo ⁊ ita non transit in potestatē.s̃. de
adoptio.§.sed hodie.C.de adoptio.l. cum in adoptiuis. nūquid
irritatur testamentum: videtur quod nō cum cesset causa: quia
sui iuris remanet: quia mutat familiam: ⁊ ideo videtur testamē
tum irritari.⁊ hoc satis probatur: quia in emancipato non ha
bet locum illa ratio: ⁊ tamen dicimus testamentum per emanci
pationem quia mutat familiam: vt dixi.s̃.proxi.⁊ est quasi simi
le quod not.s̃.de capi.di.§.minor.in glo.alias est in litera.
1 ☞ Testamentum primum an reuocetur per secundum imper
fectum: an per mutationem voluntatis testatoris.
2 Testamentum si reperiatur ruptum aut cancellatum in domo
testatoris: an presumatur consulto ruptum.
3 Filius si reperiatur offendisse patrem ⁊ testamentum cancella
tum an presumatur voluntas testatoris mutata.⁊ nu.4.
5 Perfectum quod non est an saltem sit aliquando.

d Ex eo autem.

1 [d] ¶ † In gl.imo.in fi.hec gl.est mul
tum notabilis si sit vera. vt tñ lu
culētibus videas distingue: qꝛ aut testator reuocauit primū testa
mentū nudo verbo aut facto. Primo casu dic ꝙ non vꝫ reuoca
tio quo ad institutionē vt hic ptꝫ. Fallit si decennium effluxerit.
intellige a tpe conditi testamenti: vt.l. sancimus. C. de testamen.
Item fallit si dixit heredes immeritos.C.de his quib. vt indig.l.
hereditas.⁊ vide qꝺ ibi scripsi. Sꝫ an reuocant legata: Hoc.cō
sueuerunt dicere qꝺ sic: per.l.ff.de mili.testa.l.militis codi.§.vete
ranus moriēs: qꝛ sola volūtate reuocantur.ff.de adimen.leg.l.ex
parte. Secundo casu quādo facto reuocauit: tūc aut cancellādo
vel delendo: aut secundū testamentum faciēdo. Primo casu aut
fuerūt plura aut vnū.si plura vel si plures tabule: dic ꝙ si oēs de
lete sunt nō valēt.si quedā sint delete q̄dā nō delete: nō delete va
lēt nisi probetur alia volūtas testantis: vt.l.fi.ff. de his q̃ in testa.
delen.si vnum vel quedam tabule fuerint tantum: tunc aut fue
runt cancellate vel delete per testatorem vel per alium aut per ca
sum fortuitū. Si per testatorē: aut cōsulto: aut non consulto: aut
dubitat.si consulto: reuocat ante consummationē ipso iure illud
qꝺ cancellatum est vel deletum post cōsummationē ope exceptio
nis.ff.de his que in testa.delē.l.j.§.j.⁊.§.sꝫ si legi.⁊. §. sꝫ si cōsulto.
Sed an alia que nō sunt cancellata valēt: Dic ꝙ sic in dubio: vt
l.j.⁊.l.pxi.e.ti.dic vt ibi. Si in cōsulto: aut deletū pōt legi: ⁊ vꝫ: vt
in prin.l.j.eo.tit. Aut nō: tūc deleuit vel cācellauit ante ꝯsumma
2 tionē: ⁊ nō valet.aut post: ⁊ valet: vt.§. sed si legi.cū.l.seq. ¶ † Si
dubium sit an consulto vel inconsulto: cōsueuit dici ꝙ si testamē

a ¶ In fi. Et sic
ex qualitate ꝓfa
tionis colligitur
cā finalis ipsius
dispositionis: et
tūc ab ea licitum
ē arguere: vt hic
per Ange.

b ¶ Nō tñ. Sū
ma vt Aret. hic.

c ¶ In fin. Et
hoc veruz qñ vo
lēs statim muta
uit: secus si inui
tus: qꝛ tūc nō vꝛ
mutare volūtatē
nec ob.iste tex. qꝛ
arrogationem et
amissionē ciuita
tis seu libertatis
non eqparat nisi
qñ tpe mortꝫ ad
essent. itē secus si
fuissent instituti
veniētes abinte
stato.⁊ no.qꝺ ta
le indicium dꝫ ꝓ
bari ꝑ quinqꝫ te
stes: et tunc si ab
initio valuit pri
mū testm̄: confir
mat de iure ꝑto
rio nō ciuili: nisi
essent codicilli: se
c⁹ si nō valuit: qꝛ
nō confirmat de
iure pretorio: sed
requirunt.vij.te
stes: vt hic et. l.j.
ff.de le.iij. Ange.

d ¶ Ex eo.ꝑ po
sterius testm̄ im
perfectuz vel aliā
vltimā volūtatez
nō solēnē nō tol
lit primuz testm̄.
Querit hic ang.
an sit dare reme
diū ꝙ primuz te
stamentum non
possit reuocari.
vide hāc questio
nem i.iij.col.post
me.in versic.que
ro an sit dare re
medium.

tum sit repertū ruptū vel cācellatū vel deletū in domo testātis ꝙ presumit qḋ consulto. si aūt extra domū: ꝙ incōsulto. sicut dicit in chirographo cācellato. ff. de proba. l. si chirographū. de pact. l. postꝙ. cum ibi no. ¶ Scḋo casu qñ per aliū aut de voluntate testantis: ꝛ dic vt. s̄. proxi. q2 nō valet. aut ipso nolente: ꝛ tūc valet: nisi quis induceret illud de quo emolumentū habere deberet: nā tunc quo ad illud nō valeret. ꝛ sic intellige. ff. de his que in testa. delē. l. j. ver. id vero. ꝛ ver. ꝛ si quidē. si sit dubiū an de volūtate testatoris vel nō: videt qḋ in dubio presumat qḋ nō de volūtate testatoris. nam si nō p̄sumit qḋ sit de voluntate vbi penes alium repertum est cancellatum vt scripsi. s̄. proxi. multominus vbi per alium. ¶ In tertio casu quādo per casum fortuitū: dic ꝙ si ante mortem testātis valet hereditas qḋ possit adiri de iure ciuili. sed bo. pos. nō pōt peti de iure pretorio. s3 si post mortē tūc pōt adiri: ꝛ bo. pos. peti. vide. C. e. l. nostrā. ff. de iniu. rup. testa. l. fi. de bo. pos. s̄m tab. l. j. §. semel. in dubio autem presumitur qḋ testator hoc fecerit si habebat testamētum penes se: vt. s̄. dixi: nisi illud probet. Sed ad quem deueniet hereditas vbi testamentum annullatur propter deletionem vel cancellaturam? glo. dicunt ꝙ si ideo cancellauit vel deleuit: quia noluit venire ad successionem abintestato: tunc ad illos. si ideo q2 reputauit scriptos indignos: tunc ad fiscum q2 soluit legata: vt no. in. l. nostra3. ff. eo. l. proxime. sed hoc improbant omnes doct. dicūt enim qḋ in dubio venit hereditas ad successores. Et q2 hic maior fauor est ꝙ̄ esset si legata solueren tur ꝛ iura magis eis fauēt: vt apparet. C. de test. l. hac cōsul. §. pe. itē q2 in dubio heredes scripti non p̄sumunt offendisse. ff. de leg. iij. l. cum pater. §. rogo. ¶ † Quid si probat eos offendisse et testm̄ cancellatū? Tunc videret satis vera opi. gl. nam ex hoc p̄sumit mutata voluntas si offensa sit grauis. ff. de adi. leg. l. ij. §. fi. cu3. l. seq. C. fami. ercis. l. in ipsius. Jaco. tñ vr̄ tenuisse cōtra in. l. proxi. q2 nō l3 accusare mores ꝛc. ff. sol. mat. l. alia. §. j. C. de inoffi. testa. l. oīmodo. C. de adul. l. fi. de reuo. do. l. fi. S3 dic qḋ testator satis vr̄ cōquestus fuisse cācellādo testm̄. ¶ In scḋo vero casu distinctionis principalis qñ processit ad aliud testm̄ factū: tūc aut nō perficit: aut perficit: q2 forte voluit cōplere. tūc videtur primum valere: vt hic. ꝛ. ff. de testa. l. ex ea. de codicil. l. j. de lega. iij. l. fideicō. §. j. Aut q2 nō potuit: ꝛ tūc dicūt gdā qḋ primū valet quo ad institutiones sed legata reuocātur. l. per milites. §. veteranus. sed ille §. hoc non probat: q2 loquitur qñ testator expressit qḋ volebat decedere intestatus: ꝛ ea que ordinauerat volebat esse irrita: qḋ hic non est: imo volebat testari ꝛ forte legare illis quibus primo legauerat: vnde nō videtur velle recedere a priore volūtate nisi posterior teneret. ꝛ sic probat. ff. de le. iij. l. si inter. Nec ob. ff. de his qui. vt indig. l. cū gdā. q2 loquit in casu quo volūtas posterior valuit ꝛ fuit solēnis: verumtñ heredes erant indigni: vt ibi no. item nec ob. ff. de adi. leg. l. ex parte. q2 ibi inimicitie interuenerūt que plus faciūt presumi mutationem voluntatis ꝙ̄ scḋm testm̄. ¶ † Item nec ob. ff. de prob. l. gnquaginta. q2 ibi sunt due volūtates cōpatibiles quarum vna nō reuocat aliā. In scḋo casu qñ perficit: tunc aut non solēne: ꝛ nō reuocat primum. regulariter fallit in casu vt C. de testa. l. hac consul. §. penulti. ꝛ in casu. l. sancimus. ꝛ in casu. l. hereditas. s̄. alle. ꝛ credo de legatis sicut. s̄. proxi. dixi: q2 cum posterius non valeat etiam quo ad legata videtur primum remanere. ff. de codicil. l. j. vbi vero fuit scḋm solenne: s̄m reuocat primū: vt. s̄. §. posteriore. ꝙuis scripti in scḋo sint non capaces. ff. de his quib. vt indig. l. cum quidam. nisi fuerit adiecta clausula derogatoria: vt. s̄. e. §. posteriore. in casu opus est solennitate singulari. C. de test. aut. hoc inter. ꝛ vide multos modos impugnādi testamēta Spe. de fide instru. §. compendiose. ¶ † In gl. not. nihil. in fi. ꝛ signatur. C. de testa. ꝛ incipit hoc inter liberos quem. s̄. proxi. alleg. Sed obstat huic text. de auro ꝛ arg. lega. l. et si non fuerit. §. infecti. ff. de verb. signific. l. edificia. Solu. quo ad illos qui opus non habent facere si sit eis fauorabile opus: infectū habetur pro facto: ꝛ obtinent contraria: dumtñ ad instar habeat operis. ff. de ope. no. nun. l. stipulatio. §. fine. sed quo ad illos qui opus habēt facere non. ff. de leg. iij. l. fideicom. §. fi. ad. l. fal. l. fi is qui. §. quidā. ꝛ de hoc not. ff. de verb. signi. res. §. j. contra primum membru3. ff. de leg. iij. l. librorum. §. chartis. sed ibi non fuit ceptum. ꝛ hoc in rebus que possunt fieri compelluntur successiue et per partes. in illis que vno contextu fieri debent: secus: sicut testamētum quod vno contextu fieri debet: vt. l. heredes palam. §. fi. ff. de testa. ideo nihil est nisi sit perfectum. ff. de leg. iij. l. fideicom. §. j. ꝛ hic.

¶ Testamentum non presumitur factum in fraudem neqꝫ iudicij mutandi causa.

Princeps licet sit solutus legibus: non tamen est solutus canonibus in his que peccatum implicant.

Princeps si habet hereditatem in patria cōsuetudinaria: an ligatur consuetudine patrie.

Eadem. a ¶ † In gl. s. in solēni. hoc verū si cōstat ꝙ inuidiose. sed in dubio non vr̄ ꝙ fiat in fraude3 nec cā mutandi iudicij: vt. ff. de alie. iudi. mutā. cau. fa. l. ex hoc. §.

a ¶ Eadē. Non valet istitutio facta de imperatore rōne litis quā testātor h3 cū alio: siue institutio sit pfecta siue non. ꝛ l3 imperiu3 sit legibus solutu3: tñ vult viuere legibus. qrit h̄ Ang. post Cy. an si princeps faciat aliquē 5ctū vel aliqḋ pactu3 cū aliquo barone vel priuata persona: teneat illud obseruare. vide eu3 hic in v̄. qrit Cy.

b ¶ Or plerumqꝫ. Diuide hunc tit. s̄m Are. ꝛ pone casu3 s̄m bal. exheredat⁹ a quauis linea vel preteritiōe materna iniuste querelam inofficiosi testamēti intētat per quā iudicis officio testamentum rumpit. ꝙ etiam vendicat sibi locum in ascendētibus preteritis vel exheredatis. h. d. secundum Bal.

c ¶ In fi. In ea tñ sine hereditatis petitione non obtinebit. Ang.

d ¶ In libello. Cōcordat Ang. hic cu3 Jo. Fab. 1 Item querit hic Ang. an sit necesse ꝙ fili⁹ petat legitimā ita vt possit eā transmittere. vide eū hic i. ij. a col. post me. i v̄si. 1 quero an hoc ꝛc.

s3 vt heredi. gl. in. l. quā hic allegat dicit ꝙ speciale est in principe qui plus d3 sibi prouidere. Jac. dicit ibi qḋ in fisco idem est ꝛ priuato si de dolo cōstet: al's in vtroqꝫ valet. non recedas a gl. quia bona ꝛ sancta est ꝛ pro ea facit quia nec ex cōtractu inter viuos fiscus d3 alienari litē recipere ꝙ̄uis priuatus posset. C. ne fisc. vel respu. l. ij. iij. ꝛ. iiij. vnde presumptio est contra illum qui fiscum instituit qḋ facit causa vexationis. nam non est verisimile ꝙ vellet fiscum preferre proximis nisi propter odium aduersarij. Et idem dico de nostris baronibus qui quasi imperatores in suis terris dominātur cum sit eadem ratio. ꝛ hoc verum vbi habeāt litem inceptam vel sperabatur incipi de proximo agendo vel defendendo. secus si tunc sperabatur: ꝛ ideo dic litis causa. ¶ Itē dic ꝙ hoc obtinet vbi est questio de magna parte bonorum. si cū de modica non videretur. argu. ff. de excu. tuto. l. propter litem.

¶ Item posset dici ꝙ in casu quo institues nullos haberet, ppinquos qḋ is. §. nō obtinet: q2 tūc fiscus erat habitur⁹ alia via tāꝙ̄ vacātia. ff. de vulg. l. si fili⁹ patris. ¶ † In gl. i. viuere. in fi. Et no. 2
ꝙ l3 princeps sit solutus legibus: nō tñ est solutus canonibus in his que tāgunt peccatū: extra de iudi. c. nouit. imo nec in alijs: de sen. ꝛ re iudi. c. ad apostolice. li. vj. extra de iureiu. c. ne romani. in cle. cū no. ¶ † Quid si princeps h3 hereditatē in terra cōsuetudinaria: nūquid ligēt cōsuetudine patrie? Certū est qḋ nō: q2 solutus est legibus: q2 cōsuetudo est lex. s̄. de iure natur. §. ex non scripto. Preterea cū cōsuetudo introducat tacito cōsensu ppl'i quo populus inferior ligabit superiorē vt scripsi. s̄. de iur. nat. s3 qḋ pncipi? Posset dici ꝙ nō ligat: nihilominus tñ d3 iudicare s̄m cōsuetudinē: q2 cause principis debēt iudicari s̄m leges nisi reperiat priuilegiatus. ff. de peti. here. l. itē veniūt. §. in priuatorū. Cōstat aūt qḋ 9suetudo h3 vim legis ꝛ autoritatē legis ꝛ principis qui vult eā habere vim legis: vt. l. de qb⁹. §. inueterata. C. que sit longa cōsue. l. fi. ꝛ sic princeps d3 s̄m eam iudicare. ꝛ pro hoc facit. ff. de serui. l. si manifeste. ꝛ hoc de cōsuetudine reali seu rem efficientem que etiam ligat pupillū: vt. ff. de admi. tut. l. tutor fine herede. §. lucius. Sed argu. contra. ff. de iure fisc. l. si procurator. Sed ibi se priuilegiabat: ꝛ ego excepi. s̄. casus in quibus se priuilegiabat specialiter: q2 de iure cōi teneri deberet si esset vsus religionis. ff. de pig. act. l. si pignore. §. fi.

¶ De inofficioso testamento. Rubrica.

¶ In glo. rubrice ibi cum dicit: ipso iure. vide qḋ no. C. de testamentis. l. sancimus.

1 ¶ Querela de inofficioso testamento competit adita hereditate: l3 bono. pos. contra tab. possit competere ante aditam hereditatem. rationem ponit.

2 Hereditas an debeat restitui per querelam absqꝫ dando libello in petitione hereditatis.

3 Testamentum in quo pater exheredat filium dicit inofficiosu3. quia pater debet officium pietatis filio.

b **Cuia plerūqꝫ.** b ¶ In gl. hoc tñ. in fi. Sup hoc sunt glo. contrarie: q2 ibi no. cōtra. ꝛ. ff. de mino. l. si filius. vide. s̄. de exhere. li. §. emācipato. ¶ † In gl. ab
1 adita. ibi cū dicit. C. qui. cau. in inte. resti. l. ij. sec⁹ in bo. pos. 5tabu. que cōpetit ante aditā ꝛ post. ff. de bo. pos. 5tab. l. illud. Et pōt esse rō: q2 querela datur 5 heredē: igit cū heres fiat per aditionē: vt patet. j. tit. j. per totū: ante non cōpetit: s3 bo. pos. dat 9tra testamētū: vt. d. l. illud. e. tit. qḋ vulgo. testm̄ autem ante ꝛ post: ꝛ ideo potest ante ꝛ post impugnari. vel potes dicere qḋ bon. pos. datur absqꝫ parte iudicialiter vocata ꝛ absqꝫ figura iudicij. ff. de bo. pos. l. seru⁹. ꝛ no. ple. e. ti. l. iij. §. fi. causa. nō sic in querela vbi requirit figura iudicij ꝛ pars cu3 habeat actionis vim. Sed cur secus in bon. pos. s̄m tabu. que dat liberto que cōpetit ante ꝛ post? Rñdeo q2 illa dat 9tra heredē sicut querela ꝛ partē hereditatis ab eo reuocati: vt. d. l. s3 quū p̄ono. e. tit. Sed mirādū q2 s̄m hoc querela parū aut nihil pficiet si hs malitiose differat aditionē: qḋ pōt vsqꝫ ad. xxx. an. vt. l. cū in antiquoribus. C. de iure deliberā. q2 sic oportebat cū. xxx. annos expectare anteꝙ̄ moueat qrelā ꝛ interim mēdicare. ¶ Sed ad hoc pōt rñderi ꝙ statuet heredi scripto tps ad adeundū. ff. de here. insti. l. si
2 quis instituat. ꝛ not. in fili. ff. de acquirē. here. l. ꝙ̄diu. §. ij. ¶ † In
c ea. gl. in fi. c 9sueuit dubitari an per querelā debeat obtineri ꝛ restitui hereditas absqꝫ libello dādo in peti. here. ꝛ nōnulli vident dicere ꝙ sic. pro quibus videt expressum. C. e. l. j. Glo. t3 contra ibi plenius scribit in. l. qui de inofficioso. Jac. dicit cū gl. qḋ oportet intētari petitionē hereditatis alioqꝫ nō fieret restitutio hereditatis p querelā. Dic tñ ꝙ querela ꝛ petitio hereditatis pñt simul et eodē libello itētari sicut iudiciū rescindēs ꝛ relcissoriū: iuxta illa
d que notabunt. j. de ac. §. rursus. Et s̄m hoc cōcludet in libello d quare petit testm̄ predictū tanꝙ̄ inofficiosum per querelā rescindi: ꝛ ipso

di: ꝛ ipso rescisso declarari hereditatē ad ipsum actorē tanq̄ legitimum pertinere: ꝛ hoc declarato talem scriptum heredem ad dimittendam eidem hereditatē predictam compelli iuris remedijs cum fructibus ꝛc. ꝛ hec conclusio est plenior q̄ illa que not.
3 in.l.qui de inofficioso. ¶ †Super tex.ibi: non antē ex officio. Nota qd̄ hoc dicitur testamentū inofficiosum: q2 pater dʒ filio officium pietatis. vnde homo debet homini officium pietatis: vt.l.si seruus.ff.de ser.expor. sed pater magis filio qui debet eum alere ꝛ instruere. vnde contra officiuʒ pietatis quod ei incumbit agit si ipsum exheredet sine causa.C.de neg.gest.l.officio.ꝛ.l.alimenta.

Non autem liberis. ¶ In gl.s.est.ibi cū dicit: exheredati. si vero sunt preteriti si quidē pater: hoc iure datur ei ꝯtratab.ff. si a paren.qs fue.ma.l.pantoni⁹. ¶ Sed qd hodie: videt̄ q̄ si preterean tur parētes simpliciter nulla mentiōe de eis facta q̄ possint dicere nullum: vt in auē.vt cū de app.cog.§.sed hec quideʒ. sed si pretereantur cā adiecta: mater agit querela.C.eo.cuʒ filiū. pater per contratab.ff.eo.l.pater.ꝛ no.in.d.l.cū filiū. ꝛ ſm hoc mater plus habebit q̄ pater: q2 mater in totū impugnat per querelaʒ: pater nō: nisi turpi psona instituta: vt.d.l.plātoni⁹. Sʒ ratio est: q2 mater habet̄ pro exheredata: pater ꝓ pterito. ¶ Itē est qd̄ pōt patri imputari: q2 emācipauit filiū: matri nihil. hec aūt ꝓcedūt in bonis filij emācipati. In bonis in ptāte constituti dic q2 aut nō est miles: ꝛ nō vʒ testm̄.aut est miles: ꝛ nō subijcit̄ querele: vt hic no. gl.que non videt̄ vera prout iacet: q2 filius in ptāte cōstitut⁹ pōt testari de quasi castrensi. Iteʒ testamentū filij militis pōt impugnari per cōdi.ex lege. quare supple ꝛ intellige eā per illa que notant̄ ꝛ scripsi.s.de mili.testa.§.i.q testamen.face.pos.circa princi.

1 ¶ Agnatio et cognatio hodie non differunt quo ad ius succedendi.
2 Infames ꝛ turpes persone an idem sint.
3 Quid contra viles: vt excoriatores: equorum lusores: ebrios: brigosos ꝛc.

1 **Soror.** ¶ †In glo.ª hoc accipe.in fi.sed an hoc hodie sit
a correctū p auē.de here.abintesta.per quam remouetur differentia cognatiōis ꝛ agnationis: dic q̄ nō: vt ibi not.ꝛ
2 Spe.de test.§.nūc dicendū.ver.sed hodie.ꝛ idē doct.hic. ¶ †In glo.l.infamibus.in fi.hoc idē sentit gl.in.l.fratres. ꝛ tū tex.videt̄
b supponere q̄ nedum pōt agi cōtra infames ᵇ imo ꝛ cōtra quascunq̄ turpes personas: ibi enim ponit disiunctiuam inter infames et turpes quasi sint diuersi. ideo dic qd̄ contra omnes infa-
3 mes agitur. ¶ †Item contra turpes qui alias sunt viles vt excoriatores equorʒ: lusores: ebrios: brigosos: dissolutos: ꝛ male vite ꝛ inhoneste: vt.j.magis dicetur.ff.de testi.l.testium.circa prin.

1 ¶ Scortum idest meretrix an sit turpis persona ita vt contra eam agi possit querela inoffic.testamenti.

1 **Scortis.** ¶ † Quid de muliere soluta q̄ semel aut bis lapsa est in peccato carnis: Nō videtur q̄ agi possit contra eam: q2 nō est infamis.ff.de ri.nup.l.palam. ¶ Preterea non repellūtur a testimonio nisi ille que publico questui se exponunt.ff.de testi.l.iij.§.lege iulia. et tū turpes reprehensibiles repellunt̄: vt ea.l.iij.in prin. Ita non vr̄ talis turpis.sʒ cōtra facit ff.de ritu nup.l.stuprū.§.respōso. Itē q2 filia pōt exheredari que in corpus suū peccat quasi inhonesta ꝛ turpis.C.eo.l.filiā.cū auē. ibi posita: sʒ tex.videt̄ notanter loqui de scorto. Preterea qd adderet verbū adulterinis qd̄ sequit̄. Sed qd si est passa se immiscere sine pecunia seu questu solū ardore libidinis: Dicerem eam vilem: iuxta illud qd̄ not.ff.de his qui not.infamia.l.athletas.§.ait pretor.sed quid si dudū fuit meretrix nūc nō est: Videt̄ q̄ adhuc sit turpis: vt.d.l.palam.§.nō solū.gl.videt̄ cōtra notare in simili ff.de mili.testa.l.miles ita.§.mulier. Prima videt̄ via in illa que fuit infamis: q2 palā ꝛ cuʒ persona se exposuit que est infamis: vt l.iij.§.lege iulia.ꝛ ibi no.sʒ qn̄ sine questu nō est infamis: vt no.in d.l.pantonius.ꝛ in illa posset scd̄a obtinere. Et facit.C.de nupt. l.imperialis.vbi post pn̄iam remanet infamis et turpis quousq̄ diuinos affatus meruerit. Et eodē modo posset respōderi de eo qui malā vitam sequebat̄: non tū talem que faceret eum infamē ꝛ post emendatus est. ¶ Sed quid si erat turpis persona tempore testamenti: tempore mortis emendatus vel post morteʒ anteq̄ querela intentaretur: Videretur qd̄ essent attendenda tria tempora.j.titu.j.§.in extraneis.vide.ff.de condi. et demon.l.eum qui. cum ibi not.et.l.intercedit.de re.du. l. si cognatis.de his que pro non scrip.haben.l.in delictis.de lega.iij.si deportati.

1 ¶ Mulier deprehensa in adulterio: an sit infamis vt contra eam competat querela inoffi.testamenti.
2 Quid de mimis.
3 Frater an habeat conditionem ex lege in casu in quo non est locus querele inoffi.testamenti.

1 **Adulterinis.** ¶ † Si sint dānate vel deprehēse in adulterio nō est dubiū qn̄ infames sint: vt.l.palā.§.que in adulterio.al's nō sunt infames. Sʒ an sint turpes: Credo q̄ sic. nā filia que in corp⁹ peccat cū pater nō differt eam matrimonio copulare pōt exheredari tanq̄ mulier flagitiose ꝛ turpis vite: vt.d.l.si filium. ergo multofortius censenda est turpis que matrimonio fuerat copulata. Preterea tex⁹ vult facere differentiam inter adulterinas. s. cum locutus est de scortis publice expositis: hic loquit̄ de adulterinis que forte cumvno peccauerūt: ꝛ in hoc adit: vnde sicut ille censentur turpes peccando cum pluribus: sic adulterine peccando cumvno q̄uis nō sint condēnate nec reperte in crimine. ¶ Sed quid de crimine adulterij: nō videt̄ idē vt no.in.l.palam.§.si.sed in hoc multū videret̄ attendenda conditio persone. si enim sit presbyter vel forte alius qui in cōtinuo adulterio pseuerat: nō video qn talis debeat vilis ꝛ turpis reputari.extra de testi.c.testimonium.de vi.ꝛ ho.cle.c.vt clericor. Ego credo q̄ nedū infamis infamia irrogata ipso iure vel per sn̄iam imo omnes diffamati de criminibus quibuscunq̄ homicidio: rapina: furto: falsitate: vel alijs censeātur esse turpes q̄uis nō fuerint condemnati nec interlocutiones pro talibus habite per iudicē.ꝛ contra tales possit intētari querela. ꝛ hoc satis probat̄.C.de digni.l.ij.li.xij. Primo casu loquitur de infamibus infamia iuris vel per sententiā. Secundo de infamibus infamia facti. Tertio de turpibus ꝛ sceleratis faciendo diuersa membra. vnde turpes proprie dicunt̄ criminosi malā vitā ducentes: vt ibi patet.ꝛ contra tales intentat̄ querela: vt ptʒ in.l.fratres. ¶ Sed quid si non probentur criminosi: sed probatur q̄ sunt diffamati apud bonos ꝛ graues: videtur idē: vt.d.l.ij.in vltimo dicto. Itē q2 ex hoc grauatur opinio: qd̄ videt̄ inducere infamiā facti.C.ex qui.cau.infa.irro.l.ea que.sʒ in hoc ob.ff.de inoffi.testa.l. si filiaʒ. vbi supponit̄ q̄ oportet q̄ probet̄ flagitiū. sed ibi est ratio: q2 exheredatio filie est odiosa.ꝛ eodē modo respondetur ad.§. aliud. vt in auē.vt cum de app.cogno. hic aūt loquitur in extraneo instituto repellendo ꝛ legitimo admittendo quod est fauorabile.ꝛ ideo videtur sufficere probare taleʒ esse infamem apud bonos et graues: lʒ non probet̄ factū ipsum. Itē no. q̄ aliqua faciunt turpem personā in qua requiritur maior honestas que nō facerent alios in quibus nō requiritur tāta. si enim religiosus mendicās vacat negociationibus et mercaturis vel reperiret̄ ad prostibulum vel in taberna: reputaretur turpis ꝛ tū sutifex vel mercator non reputaretur ex hoc. vnde hoc videtur satis fuisse committēdum iudicis arbitrio qui ex ꝯditione personarū ꝛ vulgi opiniōe

2 pōt multa pēsare: vt.l.iij.§.tu magis.ff.de testi. ¶ †Mimis. hoc intellige de talibus qui faciunt spectaculum propter pecuniaʒ et publice: al's si secrete causa solatij luderēt cū guiterna. contrariū no.ff.de his qui notā.infa.l.qd̄ ait.§.fin. sed si sine pecunia penes socios facerent se ioculatores turpes verbis vel factis reputarem eos turpes.extra ne cle.vel mo.c.j.xlvj.di.c.clericus. Et idē credo de illis qui vadūt cū guiternis in societatib⁹ inhonestis de nocte ꝛ per hospitia sociorʒ.C.publice leti.vel consul.l.j.lib.xij. ibi cum dicit: actū esse iubemus castissimū. ¶ In gl.s.etiā de facto.ibi cū dicit: excludi.ꝛ est expressum.C.e.fratris. ¶ In si. eiusdē gl. Jac. vr̄ tenere post dn̄m suū q̄ nullo modo admittant̄. Nam cū vnus laborauerit: videt̄ ad opus sui tū laborasse. Sed hoc nō credo: ꝛ illa rō non ꝓcedit.ff.de bo.auē.iud.pos.cū vnus.C.e.ti.l.si. Unde potes dicere qd̄ nō admittit̄ ad querelā: sed rupto testamēto per patrē vel auunculū ꝛ redactare ad causam intestati tunc admittitur: vt.§.si quis ex his.ff.de cōtratab.l.si post mortē.§.si.ꝛ hoc si extraneus esset institutus. si alter frater: non vr̄ q̄ agens querela rūpat nisi pro portione sua: vt.ff.eo.l.matri ꝛ filio. in prin. Sʒ in hoc videt̄ mirabile: q2 patri preterito nō datur querela sed fratri nam he leges nō videnī facere differentiā an frater sit preteritus vel exheredatus: sʒ datur querela indistincte fratri turpi persona instituta.lʒ hoc est: q2 frater nō debet necessario instituere fratrē idcirco preteritio pro exheredatione habetur sicut matris: q̄uis nō esset res inepta exheredatio fratris turpi psona instituta: vt no.ff.de contratabu.l.nō potuit.§.si quis emācipatum.ꝛ per hec que hic notant̄ pōt responderi ad aliam questionē. Pone q̄ extabāt parētes ꝛ fratres illius qui instituit extraneū turpem: nunquid oēs concurrēt in querela: Videt̄ q̄ sic: q2 hodie pariter succedunt: vt in auē.defuncto.C.de suis ꝛ legi. here. ꝛ oibus cōpetit querela. Sed ad hoc pōt responderi q̄ auē.illa loquit̄ vbi nullum fuit factū testm̄.si vero factū sit: nil immutatur de iure antiquo: vt no.in auē.ex causa.ff.C.de lib.prete.vel exhere.vt.s.dixi. Dic tamen q̄ si pater ꝛ mater fuerint pteriti nulla de his facta mentione: tunc testamentū est nullū: vt dixi.§.j. ꝛ ideo parētes succedūt cū fratribus: iuxta auē.defuncto.si nō fuerint preteriti cuʒ causa vel exheredati: tūc si ambo agāt de inofficioso vel mater sola vbi fuerint preteriti ꝛ rescindāt testamentū succedāt eodē modo redacta ad causam intestati.si vero mater non sit vel nō agat: tunc si pater fuit exheredatus ꝛ agat querela: dic idem: si vero nō fuit exheredatus oportet q̄ veniat per contratabu. ꝛ in totum rumpitur hoc casu quādo fuit turpis persona instituta.ꝛ adhuc credo q̄ testamento sic rupto fratres defuncti succedent cū eo. si nō

a ¶ In glo. Ibi super gl. vel ꝯsanguineis. tū intellige dūmodo sint ex legitimo matrimonio nati: alias secus etiaʒ si per rescriptum pricipis essent legitimati Itē procedit iste tex. vbi sint exheredati si ne preteriti dummodo legitimaʒ in totū vel in partem non habeāt: q2 tunc agūt ad supplemētū: vt p Angel.hic in.iij. col. ante med. in ver.in glo.soror.

b ¶ Infames. Et talis infamia iuris vel facti ēt excludit a querela: vt.l. in arenā. vt hic per Ange.

a ¶ Tam autē. Hoc dicit ħz bal. Querela inofficiosi testamēti ex hrdatoꝝ ꝑ exhrdato habito non 3 cōpetit; si eis pōt alr̄ subueniri: cū in subsidiū tātū modo ē. Et tā posthumo q̄ nato olim poterat q̄relā inofficiosi competere. Bal.

b ¶ Igit. Summa vt hic Areti.

c ¶ In fi. qd̄ est verū ēt in legitia que debeꝭ parētibus. ⁊ an sit necesse q̄ expsse relinquat iure institutiōis: an sufficiat relinquere pro legitima vel falcidia: vide p Ang. 1 hic: an aūt dotē 1 maternā nepos ex filia teneaꝭ cōputare in legitimā si auo succedat: vide hic per Ang. et Christophō. Itē querit hic Ang. an hodie aucta sit legitima debita parētib⁹: vide eū in fi. col. post med. i ver. in gl. magna.

d ¶ Heredes. diuide hunc ti. vt p Are. Et pone casum in isto pricipio ħm Bal. here 1 dū triplex est ɔditio: ⁊ seru⁹ neces- 2 sari⁹ hr̄s ē: idq̄ 3 istitut⁹ a dn̄o statim dn̄i ēt inuitus 4 fit heres. in quesi b tis tn̄ p eum post 1 mortem dn̄i sui si c separationē ipetrauit ab hr̄ditariis creditoribus inquietari nō poterit. h.d. Bald.

e ¶ Sui aūt. Descēdēs i ptāte parētis mortis tpe existens pr̄io loco 2 su⁹ erit necessari⁹ hr̄s q su⁹ hr̄s nūcupaꝭ: q̄ rerū hrditariaꝝ parētē: parēte superstite dn̄s cēseꝭ earū so- 3 lū ꝑ hrditariis ⁊ admistratio ad eū trāsit. ⁊ tn̄ necessari⁹ iō dictus q̄ d iure ciuili ēt sit hr̄s inuit⁹: sed de iure ptoris ha- 4 beat bn̄ficiū abstinēdi. h.d. ħm bal.

fuit turpis persona instituta: tunc pater nō auocat nisi portionē suam: ⁊ videtur q̄ fratres nihil habeant. ⁊ idem videtur vbi parentes agunt cōdi. ex. l. iuxta auth. presbyteros. nam nō auocāt nisi portiōes suas: idcirco videt̄ q̄ tunc fratres nihil habeāt. ⁊ has solutiōes potes colligere ex his que. s. scripsi: vt. s. §. proxi. ⁊. s. de mili. testa. §. j. ¶ †Sed quero an frater habeat cōdi. ex lege in casu quo nō est locus querele: iuxta illa que scripsi in. d. §. j. videlicet turpi persona instituta a milite militante: vel a filiosa. testāte de quasi castrēsi. ⁊ non videtur: cum auth. presbyteros. nō loquat̄ nisi de parentibus ⁊ filiis. Sed certe eadem ratio videretur in fratribus. super hoc tamen adeas augustum pro lege condenda. item not. quod frater potest exheredari tribus de causis: vt in auth. de nup. §. ingratitudinē. ⁊ si sic exheredatur: non daretur ei querela probata causa ingratitudinis etiam turpi persona: sicut nec patri nec filio ingratis: vt. l. omnimodo. C. eo.

Tam autem. a ¶ In gl. s. ⁊ legitimi. in fi. illa nihil facit. l. humanitatis. C. de natu. libe. quam glo. ad hoc alle. ff. de bo. pos. cōtra tab. l. j. vbi idē no. ¶ In glo. id est arrogati. ibi cum alleg. §. si quis impubes. Doct. Jac. ⁊ Pet. dicunt qd̄ tex. bene ponit adoptati: ⁊ male exponitur: id est arrogati: q̄ arrogato succurrit̄ per condi. ex. l. vt. d. §. ff. de adop. l. si arrogator. ⁊ ita illi nō competit querela cum ei alio remedio consulatur: vt hoc. §. ¶ In glo. i. venire possunt. in fi. vel dic venire possunt alio remedio vel alia actione. C. de lib. prete. l. maximū. ⁊ vide quod no. C. de libe. prete. autenti. ex causa. s. eo. §. fin.

Sed hec. ¶ In glo. scilicet iure institutionis. in fin. dic. j. §. finali.

☞ Officium aduocationis est necessarium ex postfacto.

Si tutor. ¶ †In glo. testator. in fi. sed certe officiū aduocationis est necessarium ex postfacto: vt. ff. de postul. l. prouidendū. §. si quis vero monitis. ff. de bo. lib. l. qui cū maior. §. patroni. sed dicas q̄ suspicat̄ natura officii primeua que est necessaria in tutore. ⁊ ideo vr̄ qd̄ si aduocatus compulsus prestaret patrociniū: q̄ nihilominus perdit querelā: sed si tutor etiā ab initio spontanee suscepisset officiū: nihil perdit inspecta natura officii primeua. sed huic obstat. ff. de his quib. vt indig. l. post legatū. §. his vero cū. §. seq. cum ibi not. ¶ In gl. vt aduocatus vel procurator. propter qd̄ pōt distingui an ab initio fuit cōpulsus an voluntarius vt ibi no. ⁊ hec procedūt in querela que est odiosa. in aliis iuribus distinguit̄ an sciens vel ignorās: vt no. ff. de rei vendi. l. inter officiū. dic vt ibi. ¶ In glo. hic testator. in fi. illa est contraria. ff. de condi. inde. l. si non sor. §. si filius. de leg. ii. l. si. §. quatuor. potest dici q̄ est regula qd̄ nō potest vt ipse pōt vt alius: vt hic cum cōcor. extra de iure patro. cum dilecti. C. de fal. l. si quis decurio. cū ibi no. extra de priui. c. cū capella. fallit vel ratione fidei: vt. l. j. C. de do. ff. manda. l. cū duobus. §. j. vel cōditionis: vt. d. §. quatuor. vel contrarietatis: vt. l. fi. ff. eo. dic vt. s. proxi.

☞ Quarta que debetur filio pro legitima an debet relinqui iure institutionis ita vt non competat querela inoffi. testamenti.
Donata filio inter viuos a patre an computentur in legitimam.
Quid de filio quem pater facit promoueri ad sacros ordines: et ei assignat reditus pro victu.
Pater non potest exheredare filium nisi cum legitima causa.

Igitur b **quartam.** ¶ †In glos. sed hodie. in fi. c gl. h̄ sequit̄ opi. Azo. ⁊. s. §. sed hec. Sed in corpore vt cū de appella. cog. videtur indistincte velle q̄ semper sit opus q̄ iure institutiōis: pro quo facit: q̄ honorabilior ti. est. ff. de lega. prestan. l. filiū. §. si legata. ⁊ vtilior ppter ius accrescendi. C. de cadu. tol. l. vnica. §. in nouissimo. ¶ Sed huic opiniōi vr̄ obstare. c. raynuti⁹. extra de testa. vbi nō fuit Alterocha instituta. Et illam sequit̄ ibi Hosti. sed ibi factū recitat. nec apparet q̄ hoc fuerit oppositū: ⁊ si fuisset oppositum nō transiuisset: vnde multa non opposita transeūt que opposita nō transirēt. ff. e. posthum⁹. §. si qs ex his. ⁊ si p recitatiōe vadas reperies decretalē vbi institutiōis iure habuit filia instituta in re certa. extra de testa. c. si pater. li. vj. ¶ †In gl. s. data. in fi. als̄ autē non cōputaret̄: sed legata ⁊ fideicō. computarent̄ exceptis fructibus. secus in falcidia: vt not. ff. ad legē fal. l. pater. C. de testa. mili. l. si cū vel in vtero. C. fami. erc. l. filiū quē habentē. ¶ Sed an prebenda vel pensiōes date vel acqsite expēsis patris? Dic qd̄ non: nisi essent talia que possent vendi vel essent transmissibilia; vt. l. omnimodo. §. imputari. C. eo. ¶ †Sz qd dices de illo quē pater facit ad sacros ordines promoueri ⁊ ei pro titulo reditus assignauit: sicut fit tota die: nunquid huiusmodi titulū tenetur in quartam cōputare? Non vr̄: cum nō possit vendi nec ad heredes trāsmitti per dictū. §. ¶ In gl. vt. s. quilibet habeat. ibi vt tertia. illius ptis quā essent habituri abintestato: vt no. in auth. nouissima. Vel posset dici tertiā partē hereditatis: vt in auth. de triēte et se. §. j. qd̄ est idē in effectu: vt in auth. nouissima. dic vt ibi. ¶ †In ea. glo. ibi cum dicit: vt olim. imo dic q̄ nō per omnia vt olim: vt plene nota. in. §. aliud. q̄ olim facta exheredatione cum causa vel sine causa: hodie nō nisi causa legitima inserta ⁊ nō probato: vt ibi no. item hodie datur preterito cū causa in bonis matris cū non sit nullum ipso iure: vt dixi. s. de exhere. li. in prin. itē hodie datur matri preterite querela: vt dixi. s. §. non tantum. Jac. vero dicit hic qd̄ preteritus per patrē semper dicit nullū si erat suus. nec de iure nouo facit differentiam an fuerit preteritus cū causa vel sine causa: sed prima opinio est vsitatior. ¶ In ea. gl. ibi cū dicit: nihil tenebatur dimittere. verūtamen de hoc faciet mentionem: vt in. §. aliud.

¶ De heredum qualitate ⁊ differentia. Rubrica.

d **[H]eredes.** d ¶ In gl. ad hoc. ibi cū alle. l. si alienū. ⁊ hoc insolidū vel p parte dic vt. ff. eo. l. s ⁊ si in cōditione. §. si seruum cōem. ¶ In gl. i. statim. in fi. imo vr̄ demū post apertas tab. ff. de here. insti. l. q soluēdo nō erat duos. glo. dicit ibi qd̄ illud olim: hoc hodie. Sed certe idē vr̄ ⁊ olim. ff. si cer. pet. l. eius q in prouin. vnde dic hāc gl. fuisse verā ibi cū dicit: ante aptas tab. sub ⁊ ante mortē testātis: vt ibi scripsi. item in eo qd̄ dicit gl. q̄ a seipso vr̄ ɔ qd̄ imo a testante ideo dicitur orcinus. ff. de fideicom. liber. l. iiij. §. hi qui. j. de singulis reb⁹ p fideicō. re. §. qui aūt. imo dicit lex qd̄ ex ipsa scriptura libertatem accipiunt. s. ex qui. cau. ma. nō pos. §. idemq̄. dicas q̄ quis dicitur capere libertatem diuersis respectibus vel legatū. vno modo a testāte tanq̄ a dante. ⁊ ideo transit recta via. Alio modo ab herede tanq̄ ab alio cui tantum detrahitur ⁊ qui in hoc oneratur. ⁊ isto respectu recipit a seipso: vt d. §. fi. in. l. si alienum. ¶ In glos. s. ante aditam. in fi. q̄ loquitur quando libertas est legata sine institutione que statim nō cedit: vt. C. de cadu. tol. l. vnica. §. libertatibus.

1 ☞ Titulus de coniungen. cum emanci. an sit hodie correctus: vel non.
2 Promisit quidā pro se ⁊ heredib⁹ nō facere turrī sub pena: heredes sui faciunt turrim ipso viuo: an incidant in penam.
3 Sui heredes an statim post mortē patris obligent̄ creditorib⁹.
4 Libellus formatus hoc modo: pater tuus tenebatur mihi in tali quātitate mortuus est: tu es sibi vnicus ⁊ suus: peto te condēnari. an debeo probare q̄ te immiscueris.
5 Quid autem in emancipato.

Sui aūt. e ¶ †In gl. ita. in fi. imo dicas q̄ hz hodie locū quicūq̄ filius venit ɔtra tabu. nā aut. illa loquit̄ qn̄ nullū fuit factū testm̄ ⁊ succedit̄ abintestato. ⁊ illo casu est correct⁹ ille ti. ⁊ materia de ɔiūgē. cū emā. sz qn̄ factū est testm̄ ⁊ rumpit̄ p cōtra tab. vel per querelā nō est sublata. ⁊ illo casu remanēt iura antiqua ⁊ predictus ti. de cōiungen. sed Jac. ⁊ Pe. idē tenuit in gl. ff. de lib. ⁊ posthu. l. gall⁹. §. qd tn̄. C. de inoff. test. l. fratris. de libe. prete. auth. ex causa. dic ergo qd̄ ille titulus obtinet filio emancipato preterito cū causa ħm glo. vel sine causa ħm doc. vt dixi. s. ti. j. §. si. vel ambobus preteritis. ⁊ vr̄ vbi p cōtra tabu. cōpetit. semper cōiungit̄ etiā hodie. Sed iuxta hūc. §. querit̄ quid si fit exheredatus filius qui erat in ptāte: nūquid nepos ex eo qui est etiā in ptāte est suus? Dic q̄ sic ħm Ja. ff. de acq. hered. l. qui aliena. §. interdum. ⁊ pro hoc facit q̄ exheredatus pro mortuo habet̄. facit de cōiungē. cū eman. li. l. j. §. si pater. nec obstat q̄ pater pcedit ⁊ sufficit cū exheredare: vt. s. de exhere. li. §. posthumorū. ⁊ q̄ dicit̄ hoc. §. q̄ nō intelligunt̄ sui quo ad hoc q̄ rūpat testamētū: sed bene quo ad hoc dicunt̄ sui vel sint sui ⁊ necessarii ex testamēto vel abintestato: vt. d. §. ⁊ ad hoc bene facit. ff. de iniusto rup. ⁊ irri. testa. l. si quis exheredato. ¶ In gloss. s. ex artificio. quasi dicat q̄ nō vere dn̄s. ⁊ gl. dicit in. l. in suis. q̄ hoc cōsistit in nudo intellectu: q̄ non est realiter als̄ sequeret̄ q̄ essent duo dn̄i eiusdē rei: qd̄ esset absurdū. ¶ In ea. gl. ibi cū dicit: itē ⁊ possessionem. Hec gl. hz similē in. l. cū heredes. ff. de acqui. pos. l. sz in. l. cum miles. ff. ex qui. cau. ma. vr̄ tenere cōtra. Verius tn̄ videt̄ q̄ nō habeat possessionē. ff. de acqui. pos. l. possessio quoq̄. §. fin. Et potest dici q̄ per fictiones predictas censeat̄ possessor: vt dicitur de dominio. s. ⁊ ideo videtur qd̄ si qs mortuo patre occuparet possessionem anteq̄ filius adipiscat̄ realiter eandē: qd̄ filius possit agere interdicto retinende vel recuparende: et se dicere fuisse semel possessorem q̄uis realiter non extiterit. ⁊ hoc satis posset dici vbi morabatur cum patre ⁊ maxime quādo negocia administrabat. ⁊ hoc nō est nouū: q̄ quādoq̄ videmus possessionē continuari. ff. de vsuca. l. ceptam. ⁊ ita seruat̄ de consuetudine curie laicalis.

2 ¶ †In gl. scilicet liberis. in fi. Ja. inducit hunc. §. ad questionem facti. pone qd̄ aliqs promisit pro se ⁊ heredibus nō facere turrim vel aliquo factum ⁊ si ipse vel heredes contrariū facerēt promisit magnā penam. filii faciunt ɔtra eo viuo. querit̄ an committatur pena. vr̄ q̄ sic: q̄ filii sunt dn̄i: vt hic. ipe dicit post dn̄m suū recurrendū ad cōmunem ⁊ vulgarem locutionem patrie vel an appellatione heredū filii contineant̄: vt. l. cū delanionis. §. asinam. ff de fun

de fun.instru.hec questio non videtur multũ dubia in his termi nis:qꝛ verba stipulationis nõ se extendũt ad hoc.nã filius nõ est heres ipso viuo.τ factũ filij nõ debet obligare patrẽ nisi in pecu lio:vt.j.de nor.§.fi.videbis pleni⁹. τ promissio fuit facta pro se et herede:τ ita nõ factũ filij vt filij ſʒ vt heredis cancellaẗ.ff.de pac. l.τ heredi.§.fi.cũ.l.se. Sed questio melius procederet si ponas fi lios abstinuisse τ alios esse heredes patris τ ꝙ filij faciũt contra post morte ꝑmittẽtis τ nõ heredes:τ tũc facit magis hec ler.itẽ facit qꝛ filij ꝗ abstinẽt nihilominus sunt heredes.ff.de bo.li.l.τ si ex modica.§.fi.ff.ad tertul.l.ij.§.adoptiui.ſʒ verũ est ꝙ sunt here des noie non re: vnde duruʒ videẗ ꝙ videaẗ promisisse factũ eo rum.Sed ad hoc vt hũc.§. luculentius videas τ eius intellectũ.

3 ¶ †Queritur an sui statim post mortẽ patris obligenẗ creditori
a bus? Glo.dicũt^a ꝙ nõ:qꝺ no.in.d.l.j.que hic allegat.ff. de acqui. here.l.necessarijs.doc.tenẽt ibi ꝯtra τ ibi videẗ tex.ad contrariũ:
4 sed expone ipsum vt glo.ibi exponit. ¶ †Quid ergo dices:an ta lis libellus ꝓcedit? Pater tuus mihi ex tali cã tenebatur in tali quantitate:mortuus est:tu es sibi vnicus τ suus:peto te condem nari.an habeo probare ꝙ te immiscueris?glo.τ Py.post eam vi dentur tenere ꝙ debeo probare ꝙ sis heres:vt no.ff.solu.mat.l.si cum dotẽ.§.transgrediunẗ.illa gl.non est vera prout iacet:qꝛ non habeo probare ꝙ sis heres sed qꝺ te immiscueris.τ forte hoc vo luit dicere glo. Sed potest dici ꝙ libellus procedit.certũ est enim qꝺ suus est heres velit nolit sed ei permittiẗ abstinere : vt in. d.l. necessarijs. ¶ Igitur anteꝙ abstineat est fundata intẽtio acto ris qꝛ heres est nisi reus ꝓbet se abstinuisse. Nec obstat.l.j.C. si vt ab here.se absti.qꝛ verũ est qꝺ non est necessaria testificatio:vt ibi dicitur. ſcʒ qꝺ se nõ immiscuit vel protestatus fuerit se nolle esse heredẽ:qꝛ sufficit qꝺ conuent⁹ dicat:volo abstinere.vel abstinuit ex quo se non immiscuit.hoc tñ dicere debet etiã si actor non pro ponit immistionẽ seu probat.ſʒ hoc proposito ex parte rei videlʒ qꝺ abstinere vult τ abstinuit dato qꝺ hoc nõ probet: oportet qꝺ actor probet immistionẽ alˢ succumbit.hec aũt procedũt in suo.
5 ¶ †Quid diceres in emãcipato? Hodie videẗ idem cũ sit remo ta differentia τc.per auẗ.de here.abinte.τ no.in simili.C.de repu. here.l.fi.Sed põt dici contra:qꝛ iura nõ debent dici correcta nisi reperiantur.τ auẗ.illa si bene cogites nõ tollit differẽtiã nisi quo ad succedendum : sed quo ad modos succedendi nõ tollit.vnde emancipat⁹ nõ est suus hodie sicut nec olim fuit.τ ideo iura ista remanẽt quo ad hoc. Item qꝺ hic dicit: ex testamẽto vel abinte stato.intellige qñ fuerũt instituti. si enim essent exheredati causa legitia inserta:non essent ipo iure heredes quousqꝫ obtinuissent in querela:vt dixi.s.titu.proxi.τ hoc satis patet in.l.necessarijs.

1 ¶ Extraneus heres quis dicatur.
b
1 **Ceteri qui.** ^b ¶ †In gl.sic.C.in fi. Alio modo dr ex traneus ꝗ nihil attinet.in auẗ.de here. et fal.§.inordinatũ. Alio modo ꝗ nõ est de ascẽdẽti vel descendẽti linea.C.de impo.lu.desi.l.j.sup verbo:dic ibi plene.Et hec faciunt ad questionẽ de illo qui promisit penam si alienaret rem in ma num extraneam qꝺ cõmittat penam si alienet extra illorũ manũ qui sunt in ptãte vel forte extra cognationem:vt.§. inordinatuʒ.

1 ¶ Heres institutus si fit inhabilis tempore institutionis: fiat autem habilis ante aditam hereditatem:an sufficiat.
2 Bona fides requiritur in contractu emptionis tempore contra ctus τ traditionis.quid autem in alijs contractibus.
3 Tempora que requiruntur vt heredes sint habiles ad heredita tem acquirendam.
4 Tempus testamenti τ tempus existentie conditionis τ adite he reditatis inspicitur in institutione conditionali.
5 Quid autem in legatis.
6 Heres quidam institutus qui tempore conditi testamẽti τ mor tis testatoris erat secularis intrauit religionem fratrum minorũ: eamqꝫ professus est:deinde absolutus est a regula per papam:an possit adire hereditatem.

c
1 **In extraneis.** ^c ¶ †Super tex.ibi cuʒ dicit:mor tis vero.Quid si erat inhabilis tẽ pore mortis:ante hereditatẽ aditam sit habilis? videtur qꝺ suffi ciat.ff.de manumis.testa.l.verum.que huic obstat:qꝛ ibi satis vi detur fuisse defuncti ex quo acquisitus fuit hereditati:qꝛ heredi tas vicem defuncti sustinet vt.s.de here.insti. §. quod seruus.ſm hoc videtur qꝺ sufficeret esse capacem ante aditam.τ pro hoc fa cit quia aditio hereditatis continuatur cum tempore mortis: τ ad illud tempus refertur.ff.de reg.iur.l.omnis hereditas.τ.l.oĩa τ sic videtur ꝙ sint vnum.Sed hoc non videẗ veruʒ: nam is tex. τ similes euidẽter ostendunt qꝺ non sit vnum imo tria tempora τ diuersa:vnde dic ibi speciale in libertate:sed τ illud est speciale quod per alienationem legatum libertatis nõ reuocetur si recla
2 matur contra.l.cum seruus.de adimen.lega. ¶ †In glo.vt quia. in fi.quia hec contraria parum aut nihil faciunt:gl. non curant soluere:vnde prima valent.ff.pro empt.l.ij. allegatur pro concor. in.l.si alienũ.§.in extraneis.τ ꝯcor.quo ad contractũ emptionis in quo requiritur bona fides tempore contractus et traditionis sicut τ hic tpe testamenti mortis τ aditionis qua acquiritur do minium sicut per traditionẽ.Sed in alijs cõtractibus in quibus sufficit tempus traditionis videtur discordare arguẽdo de con tractibus ad vltimas voluntates:sed ibi loquiẗ in eo qui capere poterat nec ex persona sua patiebatur defectuʒ quominus fieret dñs si tradens esset:hic loquitur in eo qui est non capax. Ad se cundum dic qꝺ est fauor fidei vt penitentes admittãtur. in auẗ.
3 de priui.do.here.mulie.non prest.ibi:licebit τc. ¶ †In gloss.s. in extraneo.in fin.vt bene hanc materiam perstringas dic ꝙ aut est pura institutio aut cõditionalis. Primo casu dic qꝺ aut queris de extraneo τ requiruntur tria tempora:vt hic τ. l. si alienum.§. in extraneis. Aut de suo: τ dic ꝙ aut queris quo ad hoc an repu tetur suus:aut an reputetur capax.Si quo ad hoc qꝺ reputetur suus:dic qꝺ aut succeditur ex testamento:aut abintestato. Si ex testamento τ est institutio pura: videtur qꝺ inspiciatur tempus mortis.τ sic procedit opinio Jo.ff.de here.insti.l.iij.§.fi.de libe.τ post hu.l.fi.Si abintestato:videtur inspici tempus mortis si illo tempore deferatur hereditas.finautẽ tempus quo defertur. j. de here.que abintesta.§. cum autem. dumtñ esset talis qui tempore mortis potuisset esse suus si nullus precederet eum : vt ibi. sed si quo ad hoc:an reputetur capax? Glo. dicit in suo inspici tria tẽ pora:si nitatur ex testamento.verumtñ tempus mortis τ existen tie heredis idẽ sunt:vt no.in.§.in extraneis.sed abintestato videẗ sufficere tps mortis.ff.de contra tab.l.j.§. fi. idem in necessario.ff. e.l.si alienum.in prin.τ.l.seruũ meũ.si sit cõditionalis τ ea condi tione que suspendat:qꝛ forte extraneus vel suus sub potestatiua: de quo.C.de insti.τ subst.l.si pater.ff.de here.insti.l.si suus:viderenẗ debere inspici quatuor tempora testamenti:mortis: conditionis existentis:τ adite hereditatis in extraneo.in suo existentia condi tionis τ heredis idem sunt.tria probanẗ hic:quartũ de existẽtia conditiõis probaẗ.ff.de condi.τ demon.l.cũ qui.tunc enim cedit dies hereditatis.C.de cadu.tol.§.sed si sub conditione. ideo tũc conditio heredis videẗ inspici.Verius videẗ qꝺ in conditionali sufficit qꝺ sit capax tpe existentis conditionis: ꝗuis nõ esset tpe mortis:τ hoc ꝓbaẗ hic τ.§.in extraneis.in ver.medio.ibi:vel con ditione institutiõis.vbi aperte videtur innui qꝺ nõ cõsideraẗ in conditionalibus tps mortis ex eo qꝺ ponit distinctionem vel in nuendo qꝺ tñ facit in cõditionalibus existẽtia conditionis ꝗtũ
4 in puris tempus mortis quo ad propositũ. ¶ †Preterea quãdo loquitur de tempore testamẽti τ mortis textus nullã facit mẽtio nem de ꝯditiõe quasi diceret qꝺ quo ad hoc idẽ est in pura τ cõ ditionali:sed in superiori respõso nõ sic. Dic ergo in cõditionali inspici tps testamenti τ existentie conditiõis τ adite hereditatis. ſʒ obstat.ff.de regula Catoniana.vbi videẗ innui qꝺ non hʒ locũ regula Cato.in cõditionalibus institutionibus.q.d. ꝙ ꝗuis nõ sit capax tpe testamẽti qꝺ valet institutio:nec Catoniana obstat. Ad hoc dicas ꝙ regula Catoniana non hʒ locũ in institutioni bus ꝯditionalib⁹:imo nec in puris nisi quo ad mentẽ ſm quos dam:vel nullo modo ſm aliquos:vt ibi no.verũtñ ex hoc seq tur qn is.§.locuʒ habeat:τ qn ſm ipsum debeat indicare: alˢ se quereẗ qꝺ esset correctus is.§.ꝗ dicit inspici tria tpa τc. ¶ Unde opinio quorundã dicentiũ qꝺ sufficit ꝗuis nõ possit capere tem pore testamenti dumtñ ex postfacto possit:reprobatur:vt ibi no.
5 ¶ †Quid in legatis?gl. nõ tãgit hic:ſʒ in.d.§. in extraneis bene tãgit:vbi dicit ꝙ in legatis sufficit qꝺ sit capax tpe mortis: τ idẽ no.ff.de le.iij.l.si deportati.de do.cã mor.l.in mor.de don.inter vi. τ vxo.l.sed interim.§.j.sup verbo vitia.Sed cõtra not.qꝺ etiã dʒ esse capax tpe testamenti.ff.de cõdi.τ demon.l.cũ qui.de iur.fis.l. non intelligiẗ.§.quando. ¶ Alibi dicit ꝙ inspiciunẗ tria tẽpora sicut in hereditate.s.de dona.§.j.in gl.fere.Quid dicemus:doct. Jac.τ Pe.nõ intelligũt has gl. sed trãscũdo dicũt ꝙ in legatis cuʒ queriẗ an legatarius sit capax vel nõ inspiciẗ tps quo dies le gati cedit:τ ideo in puris inspiciẗ tẽpus mortis in his que cedũt a tempore mortis:in conditionalibus tps existentis conditiõis. qñ autem cedat dies vide.ff.qñ di.le.ce.per totũ.C.de cadu.tol.§. in nouissimo.τ idẽ tenet Dy.in.§.in extraneis.Sed contra.ff.de leg.j.l.si minor.e.tit.l.si seruus legatus.de lega.ij.l.si.§.qui indiui sam.j.de leg.§.sed an seruo.dicas qꝺ predicte questiões τ respon siones procedunt qñ legatum deficit propter personaʒ legatarij. vbi vero propter personã legantis vel qualitatẽ rei vel mista con sideratione vtriusqꝫ:tunc nõ obtinet:vt videbis in.§.ſʒ an seruo. Item non obtinet qñ queriẗ que qualitas seu que estimatio rei legate inspicitur:vt.§.qui quinqꝫ.τ.§.qui indiuisam. Sed qd in fideicõmisso vniuersali: qꝛ de singulari vr̃ idẽ qꝺ in legato?doct. Jac.τ Pet.dicũt ꝙ tria requiruntur tpa sicut in directa institu tione:τ allegãt.ff.ad treb.l.facta.§.fi.illa lex parũ facit: prima fa cie tñ põt inspici finis ibi cũ dicit ꝙ in fideicõ. est pinde ac si ser uus fuisset ab initio liber τ heres institut⁹; ſʒ tũc requirunẗ tria tpa ergo τ in fideicom. Itẽ qꝛ sicut in directa institutiõe testator põt vnũ necessariũ instituere:ita per fideicõ. Sʒ in hoc vr̃ cõtra.

a ¶ Glo.dicunt. Uide hic Bald. circa.fi.ij.col.vsi. quero nunquid. cetera vide hic p do.Jo.Fab.

b ¶ Ceteri. quicũqꝫ hñs i ptãte morẽtis tpe mor tis non existẽs ẽt si filius sit extra neus est.Et vt ne cessarius seruus dicatur heres ex pedivt libertatẽ et hereditateʒ ex testamẽto domi ni cõsequaẗ. h.d. secundum Bal.

c ¶ In extraneis. Heres extraneus tribus tẽporibus debet esse capax: videlicet tempo re testamẽti mor tis testatoris: et aditionis. Inca pacitas autẽ me dij temporis nõ nocet:τ testamen ti factio capitur in actiua τ passi ua significatiõe. h.d.secũdũ Are. Cetera hic bene explicat Jo.fab. ideo vide euʒ di ligenter.

q: in institutione inspicit tps testamēti vt cōstet institutio a qua
cetera dependēt que est basis z fundamētū testamēti:que rō locū
nō hz in fideicō.et vniuersali:q: testm̄ bene teneret etiā si fideicō.
nō teneret:idcirco videt qd solū dz inspici tps quo dies fideicō.
cedit.qn̄ aūt cedat:vide.ff.ad treb.l.apud iul.§.vtrū.e.ti.l.quidā.
z hec iura faciūt ad questionē. Pone φ qdā impetrauit a papa
primū beneficiū vacaturū:deinde post impetrationē facto legiti
mo pcessit ꝯrit matrimoniū vel dimisit habitū clericalē: demuz
vxore mortua vel iam resumpto babitu vacat bn̄ficiū.qrit nūqd
possit acceptare z sibi facere puideri: Videt φ sic: q: sicut vides
in institutiōe inspici tria tpa ita in impetratiōe duo. extra de re-
scri.c.si eo tpe.li.vi.igit sicut media tpa nō nocēt in institutiōib⁹:
ita vr̄ φ nec in impetrationib⁹. Contrariū vr̄ verū. q: recipiēdo
vxorē vel talē babitū videt renūtiasse gratie seu impetratiōi. z sic
videtur extincta:vt no.Inn.extra de rescri.c.mandatū.qūo ergo
retinuisset ex postfacto.ff.de so.l.qui res.§.areā.Sed bn̄ dicerē φ
si occurreret aliqd impedimētū seu inbabilitas p quas non pos-
set tacita renūciatio colligi:vt excōicatio vl' aliqua irregularitas
qd nō noceret si esset babilitatus tpe vacationis per bec iura. ff.
6 de cōdi.z demō.l.intercidit. ¶ †Quid ergo in casu nostre legis:
Quidam beres institutus qui tpe cōditi testamēti z mortis erat
secularis intrauit religionē fratrū minorū ante aditā bereditatē
z eā professus est:deinde absolutus a regula p papā vel est factus
eps:nunqd pōt adire.vr̄ qd sic p būc.§.q: media tpa nō nocent.
Sed ex premissis credo ꝯriū.etenim vouēdo talē regulā renūtiat
omni proprio z improprio vl' cōi:igit repudiat bereditatē tacite
faciēdo actū ꝯtrariū nō cōpatibilē.ff.de acqui.bere.l.illud.vnde
cum ipse z religio nō sint capaces tacite repudiat:sz secus dicerē
si intraret religionē que baberet propriū in cōi:vt monacborum
nigrorū vel predicatorꝝ:q: tunc posset acqrere monasterio: iuxta
legē:deo nobis.C.de episc.z cler. ¶ Quid ergo si tota bereditas
est in rebus feudalibus que non possunt acquiri monasterio de
consuetudine vel de iure: Videret qd intrādo monasteriū φuis
possit babere propriū in cōi tacite repudiet per pmissa cum mo-
nasterium nō sit capax rerum feudaliūm z quod non possit adi-
re etiam absolut⁹ a regula nisi esset de liberis.C.de repu.bere.l.fi.

1 ☞ Heres adiens bereditatem an z quando teneatur creditori
bus z legatariis insolidum:vel sm̄ vires bereditatis.z nu.2.
3 Fideicōmissarius vniuersalis an gaudeat beneficio inuentarij.
4 Fideicommissarius vniuersalis an possit inuētariū facere z gau
dere eius beneficio si beres non fecerit.
5 Quid autem si beres fecit inuentariuz z moritur:an beres suus
gaudebit tali beneficio.
6 Tempus ad faciendum inuentarium a quo tempore currat.
7 Heres conuentus permisit se condemnare non allegando bene-
ficium:an post sententiam possit allegare beneficiuz inuentarij.
8 Filius si sit beres alicuius:quis faciet inuētariū: pater an filius.

a **Extraneis.**[a] ¶ †In gl.Sed qd erat.in fi. boc nō ex-
1 primitur ibi sed in aut.de bere. z fal.§. si
vero nō fecerit.vnde z bene videas distinguere:q: aut statim ab-
stinet seu repudiet.aut statim adit vel se immiscet z tunc clarum
est:vt.l.sancimus.primo respōso: q: in primo casu nullo modo te
netur:in secundo insolidū creditoribus.Sed an legatariis inso-
lidū: Clarū est qd nō sed vsq ad vires patrimonij de iure. ffo:ū.
ad.l.fal.in ratione.§.qd vulgo.si cui plus φ per legē fal.l.j.§.fi.ff.
ad trebel.l.j.§.si is qui quadringenta.idem videtur de iure. C. q:
per.§.j.de lege sancimus.nil immutatur de iuribus antiquis:sed
bodie immutatur:q: tenetur insolidū legatariis si nō fecit inuen
tariuz:vt.§.binc nobis.in fi.in aut.de bere.z fal. Si vero dubita-
uit z non petijt tempus ad deliberādū tunc si fecit inuentariū le
gitime clarū est:vt in.§.finautē dubius. si petierit tēpus ad deli-
berandum z nō fecit inuentariū insolidū:omnibus tenet.si fecit
insolidum creditoribus tenetur:legatariis vero vsq ad vires pa
trimonij.z detrabet falcidiā.z is casus nō corrigitur per.§. binc
2 nobis. ¶ †Sed in casu in quo non fecit inuentariū qn̄ tenetur
insolidum nec falcidia detrabit:nunqd pōt saltez portionē iure
nature debitam detrabere z retinere: gl. z doc.dicūt φ sic:vt no.
3 in.d.l.sancimus.§.penul.z.d.§.si vero nō fecerit. ¶ †Sed querit
nunquid de boc beneficio poterit gaudere fideicōmissarius vni-
uersalis.bec questio est pregnās:nam pōt querere primo an si be-
res institutus fecerit inuentariū prosit fideicom. vniuersali z an
4 eius beneficiū ad fideicō. transeat facta restitutiōe. ¶ †Secūdo
pōt querere an fideicom.vniuersalis possit facere inuentarium et
eius beneficio gaudere si beres non fecerit. z vtrāq monet Spe.
post Bultiniū de Bononia a quo multa extrabit i Spe. de istr.
edi.§.dicto.versi.qd si beres rogatus. z videret in prima pro pte
affirmatiua q: facta restitutiōe oīa iura trāseunt in fideicō.ff.ad
trebel.l.facta.in prin.z.§.fi.ff.de cōsti.pecu.l.si post cōstitutam.ve
ritas est ad contrariū:q: iura quesita beredi ante restitutionez z
maxime que beres facit seu procurat sibi z ad suā prouisionē nō
transeunt ad fideicom.ff.ad trebel.l.si beres pecuniaz. et boc nisi

a ¶ Extraneis. Extraneis bere-dibus facultas libera est adire vel repudiare nisi semel fuerit bereditas adita:q: non potest repudiari nisi a minore: bodie vero pōt brs sine deliberatiōe cōficiēdo inuētariuz secure z sine dāno adire brditatem.b.d. Aret.

b ¶ Inuētariū. Ang.tractat bic materiā inuentarij. Vide cū bic.

c ¶ Item extraneus. Summa vt Ange.bic.

d ¶ Mentalis. vide bic Ang. late in.j.col. versic. in glo.nuda.

expresse crederet:q: tunc fideicom.gauderet sm̄ ipsos.in secūda:
tunc dicunt qd cū fideicō.vniuersalis sit loco beredis.ff. qd cum
eo.l.si filius.qd possit facere inuentarium z facto gaudere.super
primo besito in eo qd dicunt φ cedendo transfert ius sibi acqui
situm per beneficium inuentarij:quia non videt qd tale ius pos
sit transferri per cessionem.etenim boc est ius quoddam priuile
giatum cōtra ius cōmune per quod beres babet exceptionē con
tra creditores.nā de iure cōi insolidū tenebatur.vnde istud ius
qd ei concessum est vt beredi nō videtur posse transferre per ces-
sionem.ff.de admini.tuto.l.ex pluribus.z facit.ff.ad trebel.l. qui
ita.§.si legatus.z.l.si patroni.in prin.z boc bene patet:quia nulli
gaudent beneficio inuētarij nisi illi qbus beres vēdidit res bere
ditarias pro legatis seu creditoribus soluēdis: vt.l. sancimus.§.
sz si prefataz.z si cedere posset legatarij z alij gaudere possent fa
cta eis cessiōe qd esset cōtra rationem z dispositionē legis: vnde
si facto iuētario spōte vēderet vel daret bereditatē z cederet ius
ei quesitū ex beneficio inuentarij:sequeret φ emptor vel donata
rius essent tuti aduersus primos creditores si soluissent vltimis
vel legatariis.qd nulla ratio patitur:nec lex que est cōtra ius cōe
5 ad boc est attēdēda. ¶ †Sed quid si brs fecit inuētariū[b] z mo-
b rit:nūqd beres suus gaudebit: Credo qd sic:q: representat eius
personā si fingit eadem persona:in aut.de iurein.a morie. presti.
sz tunc opponit:q: iura trāsmissibilia ad beredē sunt cessibilia.
ff.de mino.l.qd si minor.z ibi no.ff.de admi.tut.l.si minor.sz ego
respondeo qd illud verū:vbi est eadē ratio. qd bic nō est vn̄ bere
ditas nōdū quesita trāsmittit qnq. z tamē ius adeūdi nō cedi-
tur.ff.de iure do.l.si mulier.§.ex asse.In scdo videt mibi idē qd
fideicō.vniuersalis nō possit facere inuētarium cum boc non re-
periat cautū:z bec lex sit cōtra ius cōe.vnde nō est extēdēda . vn̄
lex non dicit φ fideicō.sit beres sz effectu quodāmodo est beres.
Preterea φuis reperiat de substitutis qd det eis tps ad delibe-
randū sicut principaliter institutis:vt.ff.de iure delib.l.pe. nō tn̄
reperies qd de fideicō.vniuersali fiat ibi verbū.Si cōcederes qd
fideicō.vniuersalis posset facere inuentariū z ipso gandere:ego
cōcederē in casu quo nollet beres adire z ipsum faceret cogi : q:
tūc est perinde acsi ab initio fuisset institut⁹.ff.ad treb.l.facta. §.
fi.vel vbi deferret bereditas fideicō.q: beres nō cōplet:iuxta aut.
de bere.z fal.§.is.z.§.si quis aūt nō implens. Ratio enim quare
fauetur beredibus est ne testamentū deferat z defunctus rema-
neat sine berede q̄ pōt extēdi ad bos casus nō sicvbi beres spōte
6 adit vt dixi.z iūge.s.e.§.in extraneis. ¶ †Sed querit a quo tpe
currat tps ad inuētarium faciēdū.gl. dicit φ a tpe adite vel adi
tiōis vel mistionis:vt no.in.l.sancimus.§.finaūt.Sed in aut.sed
cū testator.C.ad.l.fal.tenet qd a tpe sciētie. Doc.tenēt primam vt
ibi scripsi.p.§.si vero postq̄.i.l.sancimus.Et caue q: babet. xxx.
dies ad incipiendū z.lx.ad perficiendū q oēs collecti faciūt tres
mēses.vnde in cōputatione triū mensiū de quib⁹ loqnit in.§.do
nec cōputantur primi.xxx.dies sicut.lx.dies qui dant ad pficien-
dum als non essent tres menses sed duo. Sed an boc tps currat
minoribus: Dic φ sic:cuz tales minores z breues prescriptiones
currāt ꝯ eos.Et videt notari.ff.de mino.l.auxiliū. in prin.gl. vlt.
7 ¶ †Sed quid si beres cōuētus permisit se cōdēnari nō allegādo
beneficiū inuentarij: Spec.tenet qd nibilominus post sententiaz
pōt obijcere:vt.d.§.ver.sed nunquid beres. ¶ Itez quid si soluit
insolidum vni anteφ faceret inuentariū. Ipse dicit φ nibilomi-
8 nus pōt facere z eo vti:vt ibi not. ¶ †Quid si filius sit beres:nū
quid pater faciet inuentariū vel filius. Videt qd pater.ff.de iure
delibe.l. j. Et idē videtur de monasterio si monacbo deferat be-
reditas. In filio esset aduertendū quis esset beres:iuxta.l.cuz nō
solum.z qd ille faciat qui est beres. finaūt voluntates amborum
concurrāt z vnus bz vsumfructum alter proprietatē: expedit qd
ambo faciāt cum vterq possit babere periculum. Si vis babere
formam faciendi buiusmodi inuentarium vel aliud recurre ad
Spec.d.§.z formam buiusmodi reperies circa fin.§.dic vt ibi.

1 ☞ Ratibabitio mentalis an inducat obligationem.
2 Legat quis fundum Titio.si sunt duo Titij nullū est legatum.
3 Verba ista:nolo esse beres. et verba:volo non esse beres. an sint
verba repudiationis vel non.
4 Positio talis an sit bona:pono quod tu designasti in animo te
velle esse beredem. Item quod voluisti esse beres.
5 Protestatio nō est necessaria vbi ius facit actum purum qui nō
recipit dilationem.

c **Item extraneus.**[c] ¶ In glo.f.in fin.z ideo si
emācipatus gessit pro bere-
de non obstat ei nisi petat bono.pos.sed boc est bodie correctum
1 saltem in successione abintestato vt ibi scripsi. ¶ †In glo. opor-
tet.ibi cum dicit:declaret.doc. Ja.z Pe.dicūt φ glo.bene dicit:
sed nesciunt an boc aduertat:vnde querūt nunquid ratibabitio
d mentalis[d] inducat obligationem. Pone aliquis gessit negocia
mea:ego ratū babuit:nullus scit nisi deus z ego:nūquid obligor
ipsi: Dicūt φ nō.nec obstat lex duo sunt titij.ff.de testa.tn.vbi di
cit quod non

cit qđ nõ deficit ius sed ꝓbatio iuris: ⁊ sic supponit qđ de iure te
netur: sed q₂ incerta est ꝓbatio fingitur nõ teneri. sic ⁊ talis men
talis aditio seu ratihabitio q₂ illud nõ est verũ scđm eos imo nõ
2 tenet datio. ¶ † Unde si legez fundum. Titio ⁊ sunt duo Titij:
nullum est legatũ ipso iure al's sequeretur ꝙ heres nõ posset rem
legatã petere si caderet a possessione: qđ esset euidẽter iniquum.
Sed cõtra hãc opinionẽ facit. ff. de here. insti. l. qui soluẽdo. Dic
ergo ſm eos qđ voluntas talis nõ facit aliquẽ heredẽ nisi decla
retur ꝑ verba vel facta: vt hic not. Simile scripsi de matrimonio
qđ contrahit consensu: ⁊ tñ sunt necessaria etiã cum nõ cõsensu
vt dixi. s. in materia de nup. ⁊ extra de spõsa. c. tue. ꝑ Inn. Quid
si dicat: volo adire. Quidã dicunt ꝙ nõ est aditio. Nam non se
quitur: volo currere: ergo curro. volo ascẽdere arborẽ: ergo ascen
do. ipsi tenẽt contra per illa que notant. C. de cõtrahẽ. emp. l. fi. ⁊
dicũt ꝙ si quis dicat: volo eligere: perinde est acsi dicat eligo. per
3 illam gl. ¶ † Item dicunt ꝙ verba: nolo esse heres. nõ sunt repu
diationis: vt. ff. ad tertul. l. fin. §. j. Sed si dicat volo non esse he
res. tũc repudiat: sed tamen ſm eos caute faciet heres si a primis
⁊ secundis verbis temperet ne effuso sermone ⁊c. C. de do. promis.
4 l. fi. ¶ † Scđm hoc ergo est talis positio impertinens ad proban
dum qđ quis sit heres. Pono qđ tu designasti in aĩo te velle esse
heredem: item qđ voluisti esse heres qđ est notabile si sit verum.
Sed ego nõ recedo a verbis tex. ⁊ credo qđ nuda volũtate est he
res: vt hic ⁊ in. l. si auia. C. de iure deli. ff. de acqui. here. l. gerit. Et
ideo tales positiones admitterẽ. ⁊ si confiteret̃ starem sue confes
sioni cõtra ipsum: sed bene verũ est qđ si nõ cõfiteatur qđ impos
5 sibile est ꝓbari nisi per verba vel actus declarauerit. ¶ † In ea.
a glo. ibi cũ dicit: nisi protestetur [a]. hec protestatio nõ est necessaria
vbi ius facit actũ purum qui dilationẽ non recepit: vt. ff. de relig.
⁊ sum. fu. l. si quis. §. plerique. vide. ff. eo. l. pro herede. §. si qs seruos.
Et hec iura possunt induci ad materias canonistarum videlicet
qđ impetrans videat̃ acceptasse intra mensem beneficiũ si fecerit
actus per quos possit presumi acceptatio q̃uis de acceptatione
expressa non appareat. ⁊ facit extra de conces. prebẽ. c. j. §. secus. in
cle. item videretur qđ si confiteret̃ se acceptasse nuda voluntate
ꝙ sufficit in preiudiciũ sui si forte petat aliã prebendam ⁊ officie
tur ei acceptasse aliã nec fecisse determinari ad quem pertineret.
Et breuiter de tota hac materia potest argui ad illam in multis
punctis. ¶ In glo. dummodo. in fi. sed ibi erat acquisitum dño
vel ibi in actu qui realitatem requirit. ¶ In glo. no. ergo. Quid
de illis vide. C. de cura. fu. l. fi. ⁊ facit. ff. de acqui. here. l. v. vide ibi.

¶ De legatis. Rubrica.

¶ Textus continuat hanc rubricam: idcirco nõ est insistẽdum.
1 ☞ Materie debent continuari ſm congruum modum artis.
1 **Post hec.** ¶ † Hic nihil notatur [b] nisi quod
b secundum verum ⁊ congruum mo
dum artis materie debent continuari. C. de ve. iu. enu.
l. ij. §. id que. sed quandoque ex causa fit intermissio: vt
hic patet secundum docto.
1 ☞ Donatio inter viuos quandoque reuocatur.
c **Legatum.** [c] ¶ In gl. sunt enim. in fi. Hec gl. ꝓcedit
1 scđm ea que communiter fiunt † q₂ dona
tio inter viuos q̃nque reuocat̃: vt per totum titulũ. C. de reuo. do.
item legatum est cum honore: vt. ff. de lega. iij. l. j. §. penulti. cum. l.
seq. ⁊ se. habes ergo hic qđ legatum est quedaz donatio. ¶ Quid
si testator testando donet alicui presenti ⁊ recipienti fundũ: nun
quid est licita donatio inter viuos: ⁊ ita irreuocabilis vel legatũ?
Videretur qđ donatio inter viuos: q₂ verba hoc important. ⁊ in
vltimis voluntatibus fit quandoque contractus inter viuos. ff. de
assignan. li. l. assignare. iuncto eo. tit. §. assignare. ⁊ no. ff. de testa. l.
heredes palam. §. fin. ⁊ pro hoc facit q₂ in testamento quandoque
constituuntur duo rei qui adinuicem videntur inter se fideiube
re. ff. de leg. ij. si titio aut seio. §. fi. ¶ Sed ego credo cõtra: etenim
in dubio sermones sunt interpretandi ſm statum ⁊ materiaz ad
quam se testator parauit: vt dixi. s. de testamen. mili. §. plene. ff. de
heredi. insti. l. j. §. si autem. cum notatis. vnde cum legatum dica
tur donatio: vt hic: si testator in testamento ita dicat censebitur
legatum ⁊ facit extra de sepul. c. dudum. §. verum. in cle. propter
hoc glo. caute respondet in. d. l. heredes palã. §. fi. quod valet ven
ditio ⁊ nihil respondet de donatione supponendo qđ illa valet
vt legatum in causa dubij. si autem certũ esset quod volebat va
lere vt contractuz inter viuos: bene valet: vt. s. premissum est. hoc
autem quod dixi quod valet iure legati minus habet dubij vbi
erat absens ille in quem conferebatur liberalitas: q₂ tunc non po
test valere iure donatiõis inter viuos: vt scripsi. s. in materia do
nationis: ⁊ not. C. de sacrosanc. eccle. autenti. illud.
1 ☞ Actio hypothecaria non datur legatario iure legata; licet
in alijs rebus defuncti detur.
2 Actio hypothecaria an detur contra collegatarios.
3 Testator si legat reditus vel deueria competit actio confessoria.
4 Actio personalis qualiter competat legatario cum ipse sit domi
nus rei legate.

Sed olim. ¶ In glo. interdum. ibi cum alle. l. labeo.
Dic ꝙ semper est validior si cõstet: vt not.
in. l. si alij. ⁊. j. sequit̃ ea. gl. qđ est verũ ⁊c. ¶ In gl. i. per rei vẽdi. in
1 fi. vide qđ ibi no. ¶ † In gl. s. in rebus que fuerũt defuncti. s. alijs
q̃ legatis: q₂ pro re legata nõ datur cum statim efficiatur legata
rij: vt. l. a titio. ff. de fur. ⁊ in re sua pignus non cõsistit. ff. de regu.
iur. l. neque pignus. ⁊ ita no. in. d. l. j. C. commu. de leg. sꝫ doc. dicũt
ꝙ pro re legata ⁊ ad eam datur hypothecaria si legatarius non
dicat eam suã sed sibi debitam: per. l. huiusmodi. §. fi. ff. de leg. j. il
la non multũ facit. vnde gl. satis videt̃ rationabilis. si enim heres
sic excipiat: si res quã per hypothe. petis esset tibi legata: tu esses
fact⁹ dñs: ⁊ ideo posset esse tibi obligata vt posses hypothe. age
re. cur nõ bene excipit nõ video. sed in eo qđ gl. dicit ꝙ hypothe.
cõpetit pro rebus defuncti vr̃ supponere qđ non pro rebus here
dis vel grauati fideicõ. vel legato: ⁊ bene dicit melius q̃ in. l. j. C.
cõia de lega. vbi dicit ꝙ post sex menses põt agi pro reb⁹ hr̃dis
vel grauati. ꝙ nõ est verũ. sed bene veruz est ꝙ põt fieri missio in
bonis heredis: ⁊ cõstitui pretoriũ pignus: vt. l. certa forma. C. vt
2 in possessio. leg. ¶ † Sed cũ hypotheca detur pro rebus defuncti
querit̃ an detur cõtra collegatarios. Doctores consueuerunt di
cere ꝙ nõ: ne ꝙ datur vni alij tollat̃. C. qui po. in pig. habẽt. l. assi
duis. ¶ Sed qd si res que per hypothe. auocat̃ nõ erat defuncti
sed eã bonafide possidebat? Dic eã sufficere. ff. de pig. l. ⁊ que non
dum sunt. §. qđ dicit̃. ¶ In ea. gl. ibi cum dicit: cõpetũt ille tres.
3 hoc verum vbi corpus rei legatur. ¶ † Sed quid si testator legat
seruitutem vel aliud ius corporale sicut deuería vel redditus? Vi
detur ꝙ tunc cõpetat cõfessoria. ff. quẽadmodum serui. amit. l. si
partẽ. §. fi. nõ rei vẽdi. vt. l. vẽdicatio. nõ vt gregis. ff. de rei vendi.
item actio ex testamẽto. itẽ hypothe. ⁊ hoc pro alijs rebus testan
tis. pro ipsa enim re nõ põt agi. ff. de excep. rei iudi. l. pe. §. latius.
itẽ quid si dãnat heredẽ certo pretio vẽdere? Satis videt̃ ꝙ pos
sit vendicare oblato pretio. ff. de lega. j. l. vxore. §. agri plagã. item
datur actio ex testamẽto. ff. de leg. j. l. si fideiussor. §. fi. ⁊ agetur hy
pothe. saltem pro alijs rebus testãtis. ¶ Sed quid si res nõ erat
defuncti sꝫ eã bonafide ⁊ titulo possidebat? Potest dici ꝙ detur
publiciana legatario cõtra heredẽ sicut vẽdicatio si testator esset
dñs. vide. ff. de publi. l. ij. ⁊ de hoc ibi not. ¶ Sꝫ quid si alius rem
legatã possidebat: nũquid legatarius possit eã per publicianã pe
tere? dic ꝙ nõ: sed aget ꝯtra heredẽ vt cedat ei actiões. ff. de lega.
j. apud iulia. §. idẽ scribit. quicquid olim fuerit videt̃ hodie in ca
su predicto qđ legatarius agere nõ possit sed heres. C. de legi. tu.
aut. nũc si heres. ¶ In ea. gl. ibi cum dicit: si in genere. idẽ si quã
titas est idẽ videt̃ si species alternatiue legent̃. Nã nõ videt̃ cõpe
tere vendicatio que nõ dat̃ ad incerta. ff. de rei ven. l. si in rẽ. cũ ibi
no. ¶ In ea. gl. ibi: ⁊ vna exceptio. cũ aut. ex testamẽto. competit
pro liberatiõe: vt. l. qđ mihi. ⁊ no. in. d. l. j. C. cõia de lega. plenius.
¶ In ea. gl. ibi cũ allegat. §. varijs. hec glo. caute loquit̃: nam ni
hil dicit de hypotheca. illa enim videtur passa intentari cũ actio
ne ex testamẽto. in aut. de fideiusso. §. sed neque. ⁊. §. hoc verũ. dum
tamen ab initio simul intẽtent̃: vt not. Hy. c. nullus pluribus. ex
tra de regu. iur. l. nemo ex his. §. quoties. in fi. gl. ff. de reg. iur. nec
ob. §. varijs. q₂ loquit̃ de hypothe. ⁊ rei vendicatiõe ex testamẽto
⁊ iure. ffoꝝ. nõ competebat hypothe. pro legato sed per constitu
tiones q̃uis videat̃ cõtra. ff. de separa. l. creditoribus. sed intelli
ge habere ius pignoris pretorij si fiat missio. ff. de euic. l. heres ser
uum. cum. l. seq. ff. vt le. no. ca. l. filio. in fi. vnde actio. ex testamẽto
⁊ vendicatio non possunt simul intentari: q₂ est quedam ꝯtrarie
tas. nam vendicãdo dicit rem suã agendo ex testamẽto dicit de
bitam. Sed rei vẽdicatio ⁊ hypothe. nũquid se cõpatiũtur? satis
videtur qđ sic si agat̃ rei vẽdi. pro re legata ⁊ hypoth. pro alia re
testatoris. ¶ Et no. ꝙ huiusmodi hypoth. tacita non datur nisi
pro portionibus hereditarijs. ff. de iure fisc. l. mocbis. C. de debi.
ciui. l. fi. lib. xj. ⁊ idẽ videt̃ de rei ven. ff. de lega. j. l. si tibi homo. §. si
4 fundus. sed ibi fuit legata res heredis. secus si testatoris. ¶ † In
fi. e. gl. hec opi. non procedit ita generaliter: quia multe actiones
personales dantur dño sicut depositi cõmodati. ⁊ oẽs que dãtur
ad restitutionem rei vt videbis in. §. sic itaque. alleg. in glo. ¶ Sed
opi. procedit q₂ actio ex testamẽto videtur cõpetere ad dandum.
⁊ ita non vr̃ dari dño. Sed Ja. de ra. dicit ꝙ fortior est opinio in
conditione que datur pro legato. ff. si cer. pe. l. certi cõdictio. §. cõ
petit. Sed ipse dicit ꝙ certi cõdictio datur pro legato facto in ge
nere vel pecunia vel pro legato facto in specie cuius dñium trãsi
uit ad legatariũ. Nõnulli dicũt ꝙ cõdictio nõ dat̃ dño nisi con
tra furẽ. l. fi. ff. vsufru. quemadmodũ. Fallit hoc casu sicut est spe
ciale qđ domino detur hypothe. in hoc casu ⁊ in muliere que est
domina donationis propter nup. ⁊ ei datur vendicatio ⁊ hypo
the. sed ipse non videt causam specialitatis quare prima verior. ⁊
videtur ꝙ ex hoc non respõdetur quomodo agitur vt detur ires

[a] ¶ Nisi protestetur. vide hic Angel. in. ij. col. in fi. versicu. in ea. glo.

[b] ¶ Nihil notatur. vide tamen hic Ange.

[c] ¶ Legatum. Diuide vt hic ꝑ Aret. ⁊ pone casum vt per eum.

que est actoris ⁊ legatarij: contra. §. sic itaq. nisi dicas ꝙ actio ex testamento non cōpetit nisi qñ est legatum in genere vel in pecunia sicut ipse dicit in cōditiōe: sed hoc est falsum: q: si nunꝗ cōpeterent simul tres actiones pro legato. ꝙ tñ is text. supponit vt. l. j. C. communia de leg. Et hoc vult dicere glo. ꝙ actio ex testamēto competit pro possessione. sed si sic concludetur ad possessionē: vt d. l. ij. de triti. ⁊ tñ per actionē ex testamento concludetur ad prestandam rem legatam. ff. de lega. j. l. non quocunq. §. j. ⁊. l. apud iul. §. j. ⁊. l. si domus. §. qui confitetur. Dicas ꝙ legatarius nō est verus dñs de iure communi per quod nō acquiritur dñium nisi traditione: sed efficitur dñs dispensatiue legis potestate. vnde. §. sic itaq. loquitur in dño vero per traditionem facto ⁊ non obtinet in dño legis ptāte facto. ⁊ est simile. C. de dona. que sub mo. l. j. non enim per omnia legatarius ante traditionē censetur verus dñs vel realis. ff. de leg. j. l. si heredis seruus. Vel dic ꝙ per actionē ex testamento agitur ad prestandum non ad dandum inter que est magna differentia. ff. de vsu. l. videamus. §. si actionem. Item not. qđ premissa ⁊ que in hoc. §. dicuntur procedunt vbi legatur in testamento. Quid si in codicillis? dic vt. j. de codicil. §. penult.

Sed non vsq. ¶ In gl. quantum ad sententiam. hoc procedit in fideicom. et legato singularibus: secus in vniuersalibus ibi eñ remanet quo ad substantiam: q: in vna fit heres directe: in alia per obliquum. ita in vna cogitur in alia nō: vt. j. sequitur. Item nō sunt exequata per omnia quo ad singularia vt potest colligi. s. qui. ex cau. ma. non li. §. preualuisse. C. qui ma. pos. l. si. vnde intellige equari regulariter. qñq tamen fallit sicut dicitur de regula. Catoniana. ff. de regu. ca. l. j. ⁊ ibi not. Sed de qua antiquitate loquitur hic cum iure. ffo:um. idē sit. ff. de lega. j. Item quomodo sibi blanditur Justinianus cum Vlpi. idez dixisset? Responde vt. d. l. no. in hoc tñ aduerte: q: illa glo. in prin. in eo qđ assignat ibi multas differentias non procedit de iure ffo:um. imo est falsa in singulis. nam de iure. ff. petūtur fideicom. efficaciter. ff. de leg. j. l. si alienus seruus. ff. de libe. leg. l. ꝙ mihi. Item ⁊ de iure ffo:um. nedum legabatur in testamento: imo ⁊ in codicillis. cuius contrarium sentit ibi gl. ff. de leg. j. l. si tibi homo. §. j. de lega. ij. l. codicillis. vide plenius. j. de fideiuss. §. preterea. Item de iure. ffo:um. post mortē poterat legari vt dices. j. e. §. si post mortē. non adhereas illi glo. vnde expone hic antiquitatem subaudi que fuit ante compilationem. ffo:um. ante tempora Vlpi. Et no. ꝙ leges debent addisci in adolescētia. vide. s. in rubrica proe. super verbo: cupide iuuentuti. dic vt ibi. ⁊ ego dico quod tunc incipiēdum ⁊ per totum tempus vite continuandum reseruatis cōgruis horis pro seruitio dei ⁊ requie corporis. C. de athletis. l. j. lib. x. non tamen semper scientie insistendum est imo frequēter negotiandum scđm Sene. in epistola ad Lucillum. vnde huiusmodi scientia parum proficit nisi bene et frequenter negotijs applicetur. Itē no. ꝙ traditio diuisa melius capitur. s. de pupil. substit. in rubrica. dumtamen diuisio non sit nimis onerata ⁊ prolixa: q: tunc habebat vt in me expertus sum.

1 ☞ Testator si legat rem heredis nil refert an sciat eam esse heredis vel non: quid in re legatarij.
2 Res hostium que nunꝗ fuit nostra an possit legari.
3 Emere nullus regulariter compellitur. fallit vt hic dicit.
4 Laicus si legat ecclesie decimam an legatum valeat. distinguit.
5 Res ecclesie si legetur ecclesie an valeat legatum.
6 Quid si legetur palafredū vel corserium abbatis vel prioris qui semper mutant ⁊ vendunt equos suos an debeatur estimatio.
7 Legatum si relinquatur ei qui non est capax propter corporis vitium an indistincte debeatur estimatio.
8 Quid si legetur res feudalis que non potest alienari: an debeatur estimatio.

a ¶ Non solum. a 1 Etiaz res aliena pōt legari et hrs tenet eā redimere si pōt et soluere: als tenet estimationē eius prestare. ⁊ hoc veruz si testōr scit eē rez alienā ⁊ agēti incūbit onus pbādi: hoc dicit Areti. late vsq ad. §. sed ⁊ si rē. nullus doc. melius explicat ꝙ Jo. Fab.

Non solum. a ¶ † In glo. in his. idem videtur si leget rem legatarij. ff. de leg. ij. l. imperator. vel heredis cuz sit eadem ratio. ff. de leg. iij. l. si fuerit. §. j. ¶ In si. e. gl. vult dicere ꝙ vbi credebat totā suaz nō valet nisi in parte: sed si sciret cōmunem: tūc valeret in totū. hoc est falsum sm doc. Jac. ⁊ Pet. imo indistincte valet in parte tantum siue sciret siue ignoraret. Sed que est ratio ꝙ vbi legat alienā sciens valet in totum vbi cōmunem nō valet nisi in parte cum idē ius deberet esse de parte ad partē qđ de toto ad totū. ff. de rei vēdi. l. que de tota? Respondent doctores ꝙ vbi legat rem alienā sciens: valet in totum: q: est maior ratio ꝙ valeat in vna parte ꝗ in alia: sed secus est vbi res est cōis: q: tunc refertur ad eam partem in qua habet ius. ff. de leg. j. l. si domus. §. si. de fun. instru. l. fundus qui. sm eos. Sed nondum respondetur: q: in parte in qua nō habet ius videretur eadē ratio que est quando legat totum ex quo sciens legat. sed credo ꝙ ipsi volunt dicere ꝙ in re cōi legatum affert vtilitatē in portione testantis: sed in re penitus aliena nulla ratio seu diuisio portiōis fieri potest: quia nulla ratio posset dici ꝙ teneat magis in vna portione ꝗ in alia. ⁊ ideo vt legatū emolumentū afferat valet in totū. ⁊ hoc verum indubitate vbi legat fundū suum.

¶ Quid si simpliciter fundū suū vel fundum Cornelianū? Glo. in. d. l. v. dicit ꝙ tunc videtur totum legare. sed contra. ff. de lega.
2 iij. l. iulia. que videt verior per. l. si domus. §. si. ¶ † In glo. etiam hostium. hec gl. vult dicere ꝙ res hostium que nunꝗ fuit nostra potest legari: sed in. l. id qđ. videt contra notari: sed cum ista concor. gl. que est in. l. liber homo in stipulatum. ⁊ ibi reddit ratio diuersitatis inter cōtractus ⁊ vltimas voluntates. docto. hoc non approbant: imo dicunt idem in legatis ⁊ cōtractibus vt res que semper fuit hostium non possit legari nec in cōtractum deduci: sed si quādoq fuit nostra sic: ⁊ hoc probant per regulam Catonianam que locum habet vbi legatū deficit propter cōditionem rei legate sicut ⁊ hic est ⁊ sic nō valet legatū cū nō valeret si testa
3 tor moreret tēpore testamēti. ff. de regula Catoniana. l. j. ¶ † In gl. redimere. in si. dicas nil speciale: q: nullus compellitur emere regulariter. Fallit vbi precessit contractus obligatorius ad hoc sicut preceptum testatoris vel alius contractus sm doc. ⁊ de hoc scripsi. s. de his qui sunt sui vel alie. iu. §. si. dic vt ibi. vnde ibi precessit preceptum testatoris. ¶ In gl. si apud. ibi: sed cū grādi difficultate. ibi dicitur contra. §. si. de. l. apud iul. Preterea nunqd est grandis ⁊ maxima difficultas quando dominus vendere nō vult ⁊ tñ valet legatum: vt. l. non dubium. vnde intellige hāc gl. in re de qua nullum est cōmerciū: vel si sit non tñ de iure cōi: nec sine impetratione priuilegij: ⁊ de qua nō est verisimile principem alienationem cōcessuruz: als aūt difficultas nō impedit quomi
4 nus valeret quo ad estimationē. ¶ † Quid si laicus qui habebat decimā eā legauit? dic ꝙ si ecclesie ad quā de iure cōi pertinet nō est dubiū. si alij ꝗ ecclesie nō videtur valere nec estimationem deberi: cum non possit transferri in aliā ecclesiā sine voluntate ⁊ decreto epi. vnde videt idem sicut in rebus patrimonialibus principis que sine eius iussu distrahi non possunt: vt. d. §. si. iūcto. c. extra de his que fiunt a maio. par. ca. cū apostolica sedes. ⁊ ideo videtur qđ nō deberet etiā estimatio: ⁊ multominus si legetur laico cum illi nō sit commerciū. extra de deci. c. prohibemus. Pōt dici ꝙ valeat legatum factū ecclesie de decima: q: etiam ecclesia potest eam possidere ⁊ prescribere: vt. c. ad aures. extra de prescri. sed laico non qui non habet cōmercium nec possidere potest: vt
5 c. causam. eo. titu. ¶ † Sed quid si alia res ecclesie legetur ecclesie vel laico? videt ꝙ nō valeat ēt vt estimatio debeatur. ⁊ hoc videt expressum. extra de testa. c. filius. als incipit dilectus filius. ⁊ hoc ibi no. Inno. Host. videt tenere contra. ⁊ dicit ꝙ estimatio debetur. ⁊. c. illud. non intēdit excludere quin estimatio debeatur: sz si sit onerosa heredi ecclesia non debet onerare heredem singulari ⁊ excessiua estimatiōe: sed moderatā debet recipere. Pōt dici ꝙ quedā sunt res ecclesie que non cadūt in cōmercium: sicut sacre seruitio dei dedicate ⁊ iura spiritualia: ⁊ si ille legent nō debetur estimatio sine dubio: vt. d. §. si. d. l. apud iul. Quedā sunt res ecclesie que cadūt in commerciū: sed cū difficultate iuxta formā aut. hoc ius porrectū. ⁊ in illis vr sm hanc glo. ꝙ estimatio ⁊ non res debeat. ⁊ ita vr etiam tenere Inn. in. d. c. filius. in hoc potest dici ꝙ si leget res quā nō est verisimile vnꝗ alienari sicut domus episcopalis vel aliud patrimoniū prepotentis ecclesie de quo non est verisimile ꝙ alienari debeat: tunc nil valet. sed si leget res ecclesie quaz verisimile est alienari: q: forte ecclesia est onerata debitis: ⁊ iam tractat de aliqua re vēdēda ⁊ illa legat: videret satis deberi estimatio sm doctrinā quā. s. posui: ⁊ hec pcedūt in re immobili. nā si sit mobilis que si nō sit dedicata seruitio dei: debet estima
6 tio. ¶ † Quid enim si leget palafreduz vel corserium abbatis vel prioris qui semper mutāt ⁊ vendunt equos suos? Ego nō video cur estimatio nō debeat. ⁊ sic intelligas. d. c. cū filius. nō aūt intelligas sicut aliqui dicere voluerunt ꝙ illud. c. corrigat iura ciuilia qđ nō posset res aliena legari etiā vt estimatio debeat: q: hoc eēt irrationabile: nec enim ex tali legato fit preiudicium tertio: sicut ipsi dicere voluerūt. ¶ In ea. gl. ibi cū dicit: cōtrariū manifeste. i. vt estimatio prestet. ¶ In ea. glo. ibi sic intelligit. l. sed si res. Sed certe illa. l. nō loquit in isto casu: imo dz reponi in sequenti mem
7 bro qñ legatarius nō habet commerciū. ¶ † In si. gl. doc. dicunt indistincte hoc casu deberi estimationē siue testōr sciret siue nō: p §. si qs alicui. ⁊ p. l. multū interest. sz vbi nō est capax: ppter cōditionē psone sue vt sibi acqrat sz alij: tūc obtinet illa distinctio: vt in. §. si seruo. Sz q̄ est rō diuersitatis nō vr bona rō: idcirco satis est gl. rationabilis. Sed opponit ꝯtra primū mēbrū huius gl. q: vbi nō est cōmerciū saltē estimatio debet. ff. de lega. j. l. cetera. §. si duobus. sz dic ꝙ ibi est rei illius cōmerciū: verūtñ propter causaz aliquā prohibet quo casu nō obtinet qđ hic no. imo debetur esti
8 matio: vt ibi patet. ¶ † Quid ergo si leget res feudalis que non potest alienari in feu. quali. feu. olim po. ali. §. donare? vr ꝙ debeatur estimatio: q: res de se est alienabilis: verumtñ propter quandam causam extrinsecam prohibetur ne alienetur seu detrahatur dominis inuitis: vt. d. §. si duobus.

1 ☞ Testator si legat rem alienam ignorans esse alienum: an talis ignorantia noceat etiam persone coniuncte.

Verꝰ si

2 Heres si redemit rem legatã ⁊ tradidit eam legatario si res illa euincitur an heres teneatur de euictione.
3 Ignorare an ⁊ qualiter quis possit rem aliquam esse suam.

1 **Quod autem.** ¶ † In glo. que ignorãtia. ibi cũ al legat. l. cũ alienã. ⁊ hoc intellige nisi
haberet causam credẽdi q ad ipm pertineat: nã tũc ignorãtia
noceret etiã cõiuncte persone. ff. de vsufru. l. sticho. ⁊ dicunt cõiũ
cte persone arbitrio iudicis ſm gl. ⁊ ſm doc. vsq3 ad decimũ gra
dũ. vt scripsi in. l. cũ alienã. ¶ In ea. gl. ibi cũ allegat. l. si a substi
tuto. §. si heres. nisi esset legatũ cõiuncte persone. vt. s. in prin. gl.
vel nisi sciẽs alienũ legauit. vt not. in. l. heres seruũ. ¶ In ea. glo.
ibi cũ allegat. l. cũ pater. §. euictis. docto. dicunt qđ idẽ est etiã si
essent coheredes extranei ⁊ alteri esset legatu3. vt scripsi in. l. cu3
alienam. sed glo. est magis rationabilis. ¶ Quid si nõ est cõiun
cta persona: sed est persona que meruit ⁊ quã diligebat vt proxi
mam? Videt idẽ ac si esset ꝓxima. vt. l. cum alienã. ibi: vel alij ta
2 li persone ⁊c. ff. de here. insti. l. nemo. §. qui frater. ¶ † Sed iuxta
premissa potest queri quid si heres rem redemit ⁊ tradidit eã le
gatario que post euincitur: nũquid illo casu tenet heres de eui
ctione. Durũ esset qđ totũ redimere teneatur. ff. de leg. iij. l. fidei
com. §. si quis id quod. s3 cedit actionẽ quã habet cõtra vẽdito
3 rem. ff. de euic. l. in creditore. ¶ † In glo. qui negat. in fi. Dic ple
nius. ff. de probatio. l. ij. ⁊ scripsi. C. de proba. l. actor. Sed opponi
tur cõtra hũc. §. quia nõ est verisimile alique3 res suas ignorare.
C. de rescindẽ. vendi. l. quisquis. propter hanc igitur presumptio
nem videtur legatarius releuatus ab onere probãdi scientiam.
docto. Jac. ⁊ Pet. dicunt qđ nisi sit iusta causa ignorãtie semp
presumitur scire: ⁊ sufficit legatario ꝓbare qđ testator emerit vel
al's acquisiuerit: quia in suo facto nõ cadit ignorãtia. ff. pro suo
l. fi. ſm eos. Hec verba vidẽtur mirabilia. si enim testator emit
rem vel al's acquisiuit: qđ ex hoc p̃sumatur scire q nõ sit sua: et
ideo nulla incumbit ꝓbatio legatario. imo ex hoc maior incum
bit probatio. quãdo enĩ emit vel alias acquisiuit: presumitur bo
na fides ꝓpter titulũ: ⁊ qđ credebat eam suã. C. de euic. l. pe. igit
oportet qđ legatarius probet ipsum scire aliena3. vnde nõ video
q opi. doc. ꝓcedat in quocunq3: ⁊ credo q male fuit reportata.
Sed magis obstat: q2 qđ suu3 nõ est debet scire ad aliu3 pertine
re. vt. l. cũ querebat. C. vnde vi. igitur presumptio est qđ testator
sciat alienã. quomodo ergo incũbit onꝰ probãdi legatario de eo
quod ius ⁊ ratio presumit. ¶ In hoc ergo dicas qđ aut testator
possidebat rem legatã: aut alius. Si rẽ possidebat. tũc aut vt suã
et credẽs esse suã nõ h3 locu3 hec distinctio nec ꝓbat: imo heres
dabit eã tale3 qualis est: nec estimationẽ reddet. vt. l. sticho. ff. de
vsufruc. le. si vt alienã. quia si vt alienã. q2 si vt depositã vel cõmo
datã: tũc debet estimatio: ⁊ tũc merito legatarius ꝓbat scientiã
testãtis quã probat eoipso qđ testator eam pro tali habebat vel
probet qđ penes eũ fuit deposita vel ei cõmodata. nã cũ aliquis
rem tenet presumit qđ sit sua. ⁊ sic presumitur qđ testator crede
ret suã. ⁊ ideo legatario petẽti estimationẽ quasi nõ esset testan
tis ⁊ sciret nõ esse suã: incũbit onus probãdi. C. de priui. fis. l. j. de
bo. proscrip. l. j. ⁊ hoc vbi agit ad estimationẽ. nã si re3 petat: suffi
cit probare sibi legatã vbi aũt alius tenet rem legatã tũc si testa
tor credebat eã ad se ꝓtinere vel ius habere ad eã: fuerũt diuer
sa iura olim. hodie videt expeditũ qđ heres petet eã: ⁊ si obtine
re potuerit reddet eã. si aũt nihil: nec hoc casu distinguit an sciẽ
ter vel ignorãter: vel an cõiuncte persone vel extranee. ius enim
quod habebat videtur tãtũ legasse: vel qđ se habere credebat. vt
aut. nunc si heres. C. de liti. ⁊ dic vt ibi. Si vero nec ius nec actio
nem ad re3 haberet nec habere se crederet: tũc habet locũ distin
ctio huius. §. nõ tamẽ credo qđ hoc casu legatarius teneat pro
bare scientiã. eo enim ipso qđ euidenter alius tenebat sicut suã:
nec testator ius in re reclamabat habere presumitur qđ sciret ad
alium pertinerere. vt. l. cum querebatur. solu3 ergo habet locũ ꝓ
batio vbi testator re3 legatã tenebat: ⁊ fuit euicta heredi anteq̃
daret legatario: ⁊ legatarius petit estimationem que est nota.
¶ Sed quid si testator rẽ tenebat ⁊ in veritate fuit sua sed aliꝰ
habebat ius ad eam: quia forte vẽdita ei fuerat vel donata: nun
quid dices ipsum legare rem suã vel alienam? Jaco. monet hoc
J. de sing. re. per fideicom. re. §. cu3 autem. ⁊ tenet q alienã: q2 res
abesse videtur que restituenda est. ff. de neg. gest. l. si quis manda
to. pro quo facit. ff. de leg. iij. l. qui habebat.
1 Legata res si d3 reditꝰ: an legatariꝰ teneat soluere reditus.
a **Sed ⁊ si rem.** ¶ In glo. tribus casibus. in fi. dic vt ibi not. vnde presumitur scire si
1 ipsemet obligauit. vt ibi nota. ¶ † Quid si res debebat reditus
perpetuos: videt qđ legatarius debebat soluere pro tempore suo
ff. eo. apud iul. §. heres. de vsufruc. le. l. quero. quod est veru3. nisi
essent tãti qđ redderent inutilem. re3. ff. de leg. iij. l. qui cõcubinã.
§. qui hortos. itẽ hoc verum si sint assignati super re ipsa tantũ
secus si super toto patrimonio. nã tũc heres debet soluere ⁊ vni
uersum patrimonium. ff. de iudi. l. fideicõ. §. tractũ. ¶ Sed quid
si reditus sint assignati super re legata ⁊ nihilominus totum pa
trimonium est obligatũ? Videretur idem dicendum ac si super
re ipsa tantum. C. de pig. l. ij. ¶ Quid si debet aliã seruitutem? in
hoc refert an deberet vsumfructum vel aliam seruitutem. vide. ff.
de leg. ij. l. meuius. §. pe. Item quid si legatarius agit cõtra here
dem vt rem habeat heres dicit recipere rem si alius euincat per
hypothecariam vel alias ego te defendam vel luam: nũquid suf
ficit? Videtur qđ sic. ita q nec legatarius ante agere possit. C. de
euict. l. qui rem. ff. de euic. l. si non adducta. Dic cõtra. C. de euic. l.
si ex p̃dijs. ff. de ac. emp. l. creditor. §. predium. Item que in hoc. §.
dicuntur non videntur procedere vbi testator sic rem obligatam
acquisiuit. videt enim talẽ legare sicut acquisiuit. ff. de do. prele. l.
licet. vel dic ꝯtra: quia ibi loquitur in casu quo legauit illi a quo
acquisiuit quo casu forte heres nõ teneretur luere: per legem illã.
quod est notabile. Itẽ hoc nõ ꝓcedit vbi res diuerse sunt obliga
te pro quãto valent. C. e. l. si vniuerse. nisi in casu quo heres non fe
cit inuentarium. in aut. de heredi. ⁊ fal. §. si vero non fecerit.
1 Res quando est in obligatione an ⁊ qualiter potest peti esti
matio.
2 Quid si petam rem ⁊ fuit facta cõdemnatio in ea que tamen in
rerum natura non erat an sententia sit aliqua aut nulla
3 Res si semel fuit legata in vno testamẽto legatarius egit rei ven
dicatione cõtra quendam possessorem rei qui desierat dolo pos
sidere ⁊ habuit estimationem rei: an possit iterum vendicare a
possessore vel agere contra heredem actione ex testamento.
b **Si res aliena.** b ¶ In glo. i. illa parũ facit. s3 facit ff. de leg. j. l. huiusmodi. §. qui seruũ.
⁊ hic dicit tex. in viuo. q2 tũc magis dubiũ: quasi videret q tũc me
1 lius agere possit. ¶ † In glo. no. caute. ibi cũ allegat. l. in re furti
ua. Hanc opi. tenebat doctor meus Innocen. distinguit an actor
scit rem nõ extare: ⁊ tunc debet petere estimationẽ. aut ignorat: ⁊
tũc rem petit: vt. d. §. effectus. ⁊ no. extra de sen. excõ. sacro. Jaco.
de rauẽ. videtur hic tenere cum glo. dicit tamẽ q iudex debet in
strui in processu: alias impossibile est iudicẽ posse cõdemnare in
estimatiõe. Et dicet sic actor in libello. Legatus est mihi stichus
in testõ cuius heres es: vñ cum stichus mortuus sit vel ipsum cõ
secutus sum ex causa nõ lucratiua: peto stichũ vt consequar pre
tium. Nisi sic dicatur nõ posset fieri cõdemnatio in estimatiõe: ⁊
is libellus probat in simili: quia lex dicit: peto fundum vt de eui
ctione caueatur: vt. l. iul. §. qui fundum. ff. de verb. oblig. ſm eum.
pro quo. C. de fideicõ. li. l. fi. ¶ Quid dicemus. iura vident multa
q petatur estimatio: nam alias fieret condẽnatio in alio q̃ q pe
teretur: per. d. l. fin. C. de fideicõ. li. ⁊ sic cum iura dicant q fit con
demnatio in estimatione vident supponere q estimatio detur. ff.
de cõfes. l. iul. de dolo. l. arbitrio. §. j. de condi. indebiti. l. si non sor
tem. §. libertus. ¶ Preterea videtur expressum eo. titu. in sum. §.
in frumento. Pro opi. glo. videtur expressum. ff. de furti. l. si quis
vxori. §. penul. ff. de cõdi. furti. l. si cũ dicatur. ⁊ hec videtur melior
cum declaratione Jac. de ra. s. posita p quem. respondet ad. l. fi.
de fideicõ. lib. Et hanc videt sequi Specu. in tit. de solu. ⁊ li. §. se
quit. ver. ad liberiorẽ. ⁊ hoc verũ quãdo agit actione ꝑsonali. nã
per realem nõ potest peti res que nõ extat: vt dixi. s. de re. diui. §. si
tamẽ. vide ibi. ¶ Sed quid si qs petat rẽ vel estimationẽ? Spec.
videt tenere q talis libellus ꝓcedit in. d. versi. sed hoc nõ videtur
verũ. nam cũ estimatio nõ sit in obligatione quomodo petet per
iura predicta. hñ tñ credo q si ignoret an res extet vel nõ: tũc pos
sit cõcludere sic: peto Stichum mihi dari si extat: si nõ extat peto
eundẽ Stichũ vt mihi eiꝰ pretiũ detur. sicut. s. dictũ est. vñ ꝓpter
iustã ignorãtiã videt satis talis cõclusio admittẽda. ff. quo. le. l. j.
2 §. qđ autẽ. ¶ † Sed qđ si rẽ ipsam petã ⁊ fuit facta cõdẽnatio in
ea q̃ tamẽ nõ erat in rerũ natura? Videt sentẽtia nulla. ff. q̃ sen. si
ne appel. rescin. l. fi. dic ibi meliꝰ. ¶ In ea. glo. ibi cũ allegat. l. qui
res. j. rñ. he due leges nihil faciunt: nã loquuntur qñ res fuit eui
cta: ⁊ tunc nõ habet eã. ⁊ ita nõ sunt de presenti proposito: nec ibi
põt dici rem habeo ⁊ rẽ peto. sed facit. ff. de leg. j. l. nõ quocũq3. in
princip. Itẽ pone aliũ casum qñ res traditur: forma tamẽ muta
ta: vt. ff. de verb. signi. l. mulier. §. res abesse. ad exhi. l. iul. §. si quis.
¶ In ea. gl. ibi cũ dicit: vt hic. ⁊. d. l. nõ quocũq3. eo. tit. l. hmõi. §.
qui seruũ. ¶ In ea. glo. ibi cũ dicit: si aliquid iuris. qđ concernat
totã rem ⁊ ex quo totus pẽdet effectus. ff. de lega. j. l. si domos. §. j.
¶ In ea. gl. in fi. ff. de verb. signi. l. labeo. ⁊ idem iuris in illis que
sunt stricti iuris q̃ sapiũt naturã bo. fi. vt. ff. de lega. ij. l. meuius. §.
in fundo. ⁊. l. huiusmodi. §. edes. sub hac determinatione debet in
telligi. ff. de solu. l. q sibi. §. fi. ¶ In glos. etiam si sua. nisi desineret
in vita testantis: vt ibi not. ⁊ ꝓbatur. ff. de leg. j. l. si a substituto. in
princ. ¶ In glo. ff. de leg. j. l. si seruus. in fi. glo. vel dic meliꝰ q non
cõcurrũt: q2 ille. §. nõ obtinet vbi per seruũ acquirit dño in cuius
rem versum est: vt ibi not. Item qđ hic dicit obtinet vbi ab ini
tio due cause lucratiue cõcurrunt in eadẽ ꝑsona. secus videt si ab
initio fuerunt in diuersis q̃uis redigantur ex postfacto ad vnã:
ff. de actio. ⁊ obligat. l. si is qui stichum. ⁊ sic forte posset intelligi

a ¶ Sed ⁊ si. Hoc intẽdit ſm Bal. rẽ ꝓpriã alteri obligatã sciẽter legatã esse tenet heres luere ⁊ legatario tradere nisi expresse testator senserit qđ legatarius eã lueret. hoc dicit.

b ¶ Si res aliena. Si legatariꝰ factꝰ fuerit dñs rei legate ex cã lucratiua nõ debetur legatũ. secus si ex cã onerosa. B. d. Are. itẽ vide h. bonã distinctionẽ Ange. de hac materia in. ij. col. ante me. in ver. in glo. nõ posse.

l.assignata hic pro cōtraria.glo∫.tamē intelligit aliter dictā.l. ∫i is qui.Sʒ tamē tex.multū facit ꝓ hac opinione.¶Jn lgl.i.∫peciem in ∫i.idem videt̃ ∫i in genere:vt ibi no.¶Jtē dic ꝙ is.§.nō obtinet vbi alternatiue legat̃.ff.de le.j.l.nō quocūqꝫ modo.§.fi. ¶Jn glo∫.∫cʒ duo2ū hominū.ibi cum allegat.§. posteriore. hoc verū ∫i duo te∫tamēta e∫∫e voluit.∫inautē vnū verūtamē due ∫cripture facte fuerūt:⁊ in vno cōtinetur plus:in alio minus.debet tm̄ qđ minus e∫t.ff.de leg.ij.l.∫empronius proculo.Et not.ꝙ hi §.obtinent ∫iue ∫ciens ∫iue ignorans acqui∫ierit: vt not.in.l. ∫i a
3 ∫ub∫tituto.¶†Quid ∫i e∫∫et res ∫emel legata in vno te∫tamēto ⁊ legatarius egit rei vendicatione cōtra quēdaʒ po∫∫e∫∫orē rei qui dolo forte de∫ierat po∫∫idere ⁊ habuit litis e∫timationē: nunqd pote∫t iterū vēdicare a po∫∫e∫∫ore vel agere cōtra heredē actione ex te∫tamēto?Videtur ꝙ ∫ic per hunc.§.⁊.ff.de ∫olu.l.∫tichus.§. dolo.⁊ de peti.here.l.etiam.§.fi.ni∫i ille qui litis e∫timationeʒ de di∫∫et haberet regre∫∫um cōtra po∫∫e∫∫orem vel heredem.ff.de re. co.l.illicite.∫i famil.fur.fe.dica.l.quoties.§.plane.

a ¶Ea quoqꝫ. Etiaʒ res futura q̃ tm̄ ∫perat̃ legari pote∫t.h.d.ẜm Are.

1 ☞Legare an quis po∫∫it eccle∫ie vel capelle que nondum fundata e∫t.

a Ea quoqꝫ.* ¶†Jn glo∫.tunc competit.in fi.⁊ cen∫etur conditionale[b] legatuʒ.ff.de pact.l.itē

b ¶Cōditionale.vide hic ꝑ An ge.in.ij.col. ver∫i. cum queritur.

1 quia cōuentiones.nō tamē impedit̃ trā∫mi∫∫io:vt ibi no.⁊ facit ꝙ quis po∫∫it legare.eccle∫ie vel capelle que nōdū fundata e∫t.ff. de ∫erui.vrb.predi.l.∫i ∫eruitus.§.futuro.de ∫erui.ru∫ti.predi.l.labeo.Contra videtur de iure canonico.extra de ∫enten.⁊ re iudi. c.abbate.lib.vj.de eccle.edifi.ad audientiam.

1 ☞Res ∫i legetur duobus an ⁊ qualiter pars eius accre∫cit alteri collegatario.

2 Te∫tator legando rem alteri an et quādo videatur adimere primo legatario.

3 Locus accre∫cendi quando habet locuʒ inter duos legatarios.

4 Re coniuncti quando dicantur in legatis.

5 Te∫tator in∫tituit hoc modo.Qui∫qꝫ ex cognatis meis capitolium a∫cenderit ∫it heres.Titius heres e∫to.plures ex cognatis a∫cendūt alter repudiat:an i∫ti cognati ∫int re cōiuncti ⁊ verbis vt accre∫cat tantum.

6 Coniuncti re an preferantur verbis coniunctis.

c ¶Si eadem. Si vna res ab eo dē duobus legat̃ cōiunctim vel di∫iunctim.Si ambo ꝯcurrūt ad legatuʒ: medietas dat̃ vni:⁊ medietas alteri.Sʒ deficiente legato in ꝑ∫ona vnius totū ad collegatariū dat̃.h.d. Are ti.Jtē vide ħ di. Ange.qñ ille q nō admittit̃ ad parté faciat partē.i ij.col.ante med.i ver.in ea.gl.in fi.

c Si eadem.[c] ¶Jn glo.∫.legatarius.in fi.ꝑ modum doctrine po∫∫et dici † ꝙ aut deficit legatum propter defectū legatarij:⁊ tūc.∫i ꝑpter ∫uū delictū tale ꝙ legatum debeat fi∫co applicari facit partē:vt.l.∫i titio ⁊ ei qui.aut deficit al's ꝙ ꝑpter eius delictū tale:q2 forte repudiauit vel non erat in rerū natura:tūc nō facit partē:imo totū accre∫cit ꝯiūcto vt hic ⁊.§.in primo.⁊.§.ꝑ ∫cđo.⁊ hoc ∫i nō erat nec e∫∫e ∫perabat̃ in rerum natura.al's contra:vt.d.l.∫i duobus.in princ.ff.de leg.j. vbi vero deficit legatum alia ratione:tunc aut ratione rei legate ⁊ facit partem:vt.§.∫i titio.aut attēta per∫ona legatarij vel mi∫ta con∫ideratione rei ⁊ per∫one legatarij vel ip∫ius legantis:tūc non:vt.§.∫i duobus.d.l.plane.⁊ hoc verum vbi legatum omnino deficit.∫i autē valere pote∫t vel equitate iuris vel iudicis officio:tūc ∫ecus vt in legato facto proximo ∫uo:vt.§.∫i coniunctim. ẜm notam Rogerij que e∫t ibi.¶Sʒ queritur que ∫unt ratiōes ho2um.De primo e∫t promptum re∫pōdere:quia vbi acquiritur fi∫co non capax capit ad opus fi∫ci.ideo nō mirum ∫i partem faciat:vel ip∫e vel fi∫cus.ff.de vul.l.ex facto.§.iul.de ∫cđo vbi deficit ratione rei legate querit̃ fortius quare magis facit partē vbi res ∫ua legat̃ ∫ibi ꝙ quādo legatur a ∫ei∫o ∫ibiꝑꝑi.Sed re∫ponderi pote∫t ꝙ maior e∫t defectus quando deficit ratione rei ꝙ in alio ca∫u:ideo minꝰ ∫ubuenit̃ legatario.hoc vides in regula Catoniana que nō permittit legatum cōfirmari vbi e∫t defectus ex parte rei:⁊ tm̄ ∫ecus ∫i ex parte per∫one.ff.de reg.cato.l.j.cum ibi no.ideo in vno ca∫u magis ∫ubuenitur vt valeat legatū in totū: in alio nō valet:ni∫i pro parte.item minus valet legatum quando a ∫e ∫ibi legatur:quo ca∫u ∫emp inutile e∫t ꝙ quādo alicui res ∫ua legatur quo ca∫u pote∫t valere ∫i viuo te∫tatore alienauerit.j. §.∫ed ⁊ ∫i rem:cum ibi not.Jdcirco nō mirum ∫i ∫it hec diuer∫itas ∫icut ibi.Sed ob∫tat.ff.de bo.po∫.ẜm tab.l.∫i po∫t mortē.§. liberi. ∫ed alia materia e∫t:quia nos loquimur hic an quis admittatur virtute relicti:ibi in pote∫tate legis. hoc e∫t ∫pino∫uʒ:tran∫i cito. glo∫.∫apienter agentes nullam doctrinam dederunt in hoc articulo:recipe predictā pro quanto volueris.¶Jn glo.re ⁊ verbis.
2 in fi.dic plenius.j.in magna glo.¶†Jn glo.∫ed.in fine.⁊ hoc.ꝓbabit an te∫tator expre∫∫it:vt.l.∫icut.vel ∫i nō expre∫∫it ∫ed cū com

d ¶Si cui. Sūma vt ħ ꝑ Ang.

memoratione primi legauit ∫ecundo per hec verba.fundū quē Seio legaui lego Sempronio.ff.de cōditio.⁊ demon∫t.l.nam ad ea.∫ecus ∫i ∫implicem faceret cōmemorationeʒ:vt ∫i dicat:lego fundum Meuio:eundem lego Sempronio:vt in fi.ff.de lega.ij. l.nemo ni∫i faceret ex interuallo:vt.d.l.naʒ ad ea.vide plenius.j.
3 titu.j.in fi.¶†Jn glo.∫cilicet verbis tantum.ibi cuʒ dicit:vt.d.l. ⁊ proculo.J∫ta glo.videtur cōtra legem illam in qua dicitur ꝙ ibi e∫t locus iuri accre∫cendi.Dicas ꝙ inter duos quo2um cuilihet fuit legata dimidia nō erat locus iuri accre∫cēdi:quia omnino nō erāt defuncti:∫ʒ tamē Titio totū legat.illud cōiungit eos re cū illo.Titio ∫en titulū cū eis:ideo hʒ locū ius accre∫cēdi.⁊ hoc
4 voluit dicere gl.¶†Jn ea.gl.cū dicit.∫.ꝓxi.§.vult dicere de primo re∫pon∫o.ver.cōiunctim vt lego Titio ⁊ Seio Stichū.Sed cōtra hoc opponit̃ et videt̃ qđ nō ∫int re cōiuncti:∫ed tantū verbis in predicto exēplo.illi enim dicunt̃ cōiuncti quibus ∫ingulis totū datur ∫ed partes cōcur∫uʒ ∫ibi faciunt.ff.de leg.iij.l.coniunctim.¶Sed cō∫tat qđ ∫ic legādo videt̃ cuilibet medietatem legare.ff.de leg.ij.l.⁊ proculo.de verb.oblig.l.∫i mihi ⁊ titio.de re iudi.l.paulus.igitur videt̃ ꝙ nō ∫unt re coniuncti.¶Timore huius opi.qdā dicūt qđ hoc exēplū nō e∫t bonū:⁊ ponūt aliud.Lego fundū Sēpronianū Meuio:⁊ Titio eūdē fundū:⁊ dicunt ꝙ ∫unt hic re ⁊ verbis cōiuncti.⁊ pro hoc facit.ff.de heredi.in∫ti. l.id qđ ∫abinus.ibi.nā quātū ad ius accre∫cēdi ⁊c.Sʒ cōtra hoc videtur expre∫∫um.ff.de verbo.∫igni.l.triplici.nec dubium.Quid dicimus pro primis facit multū.l.re cōiuncti:ibi cū dicit:∫eparatim dando:⁊ intelligo qđ ∫i ∫imul:qđ nō e∫∫ent re coniuncti.Sʒ ∫i hāc tenea mus:quid re∫pondebimus ad.l.triplici.in qua Vlp. videtur cōtradicere Cel∫o ⁊ Paulo qui con∫iderunt leges predictas?Pote∫t dici qđ lex triplici.intelligitur in ca∫u ∫uo videlicet quādo te∫tator in∫tituit tres vel legauit tribus.verbi gratia. Titius ⁊ Meuius ∫unt heredes quilibet pro dimidia: Sempronius ex parte dimidia.vel Lucius ⁊ Titiꝰ heredes ∫unto.Sempronius heres e∫to.certe in his ca∫ibus ∫unt re cōiuncti.nā in∫tituēdo Titiū ⁊ Meuiū in dimidia: glibet in∫tituit̃ in dimidia totius nō in dimidia dimidie:⁊ per hāc in∫titutionē nō ∫unt re cōiuncti.∫ed cū alius in∫tituit̃ in totū re∫tringit̃ ad vnā dimidiā ⁊ in illa faciūt ∫ibi partes cōcur∫u ex ratiōe illius cōcur∫us re cōiunguntur:⁊ hoc vult dicere illa lex:⁊.l.meuio.de leg.ij.de hered. in∫titu.l.∫i ita quis heredes.dic ergo ẜm hos qđ ∫i quis leget Titio ⁊ Meuio fundū nō ∫unt coniuncti re.Sed ∫i leget Titio et Meuio fundum ⁊ alij dimidiaʒ fundi:vel econtra:∫unt re coniuncti.⁊ ∫ic legē illā intellige ⁊ re∫tringe.doc.aūt Jac.⁊ Pe.recitant exēpla gl.nihil ob∫ciētes nec ∫oluētes vel al's reprobātes:⁊ ∫ic videnť ip∫am approbare.⁊ idē Dy.Quid ergo re∫pōdemꝰ ad legē:re cōiuncti?Dic qđ verū cōtinet prout iacet.∫ed ∫i nihil excipiēdo Titio ⁊ Meuio lego Stichū.videt̃ ∫ingulis in∫olidū legari:⁊ ideo partes cōcur∫uʒ faciūt:vt.no.in.l.j.§.∫i.ff.de v∫ufruc. accre∫cē.Sʒ lex:⁊ Proculo.dic cōtra.∫ed dic qđ ibi nulla e∫t cōiunctio.cū eñ te∫tator ∫ciret ∫eruuʒ cōmunē ⁊ qđ vnicuiqꝫ dominū ∫ua pars erat acquirēda:nō pre∫umitur eos velle cōiungere. ff.de vul.l.∫i.nec e∫t aliquid quare debeat pre∫umi.Sed hic qñ cōiūgit eos verbo:ꝑ∫umit̃ qđ eos velit cōiungere re:⁊ alterū vellet totū habere in ca∫u quo alius nō po∫∫it habere:vnde qua∫i vnuʒ corpus eos efficit.C.de cadu.tol.§.his itaqꝫ.⁊.§.∫inauteʒ ex his. vbi hoc probatur.⁊ ideo notāter dicitur in.l.re coniuncti.eqū̄s portionibus.⁊ facit:quia vbi per copulam cōiungunt̃:pre∫umūtur coniungi vno corpore rei.ff.de verb.obli.l.cū qui. in princ.de lega.j.l.∫i quis te∫tamēto.Nec ob∫t.l.∫i mihi ⁊ titio.nec lex Paulus.que loquuntur in actibus inter viuos in quibꝰ nō habet lo-
5 cum ius accre∫cendi nec talis cōiunctio.¶†Sed qd ∫i ∫ic dicat: Qui∫quis ex cognatis meis capitoliū a∫cēderit ∫it heres.Titiꝰ heres e∫to.plures ex cognatis a∫cendūt:alter repudiat vel morit̃ anteqꝫ ∫it heres:nūquid hi cognati ∫unt coniuncti re ⁊ verbis:vt accre∫cat cognatis tm̄?Ja.dicit qđ nō:q2 verbū qui∫quis: di∫tributiuū e∫t.C.de impu.⁊ alijs ∫ub∫tit.l.∫i.¶Sed quid ∫i dicat per verbū oēs:verbi gratia.lego meis oībus ⁊ Titio fundū.Jac.di∫tinguit q2 aut dicit demō∫tratiue cū e∫∫ent pre∫entes:⁊ tūc hʒ eos pro noīatis ꝑꝓrijs noībus:quia demō∫tratio vicē noīs ⁊c.ff. ∫i cert.pet.l.certū.⁊ e∫∫ent diuincti ∫i nō demon∫tratiue.vt q2 dicit:volo qđ oēs legatarij ⁊ Meuius habeāt fundū.tūc ∫unt cōiuncti per verba pluralis numeri appellatiui.ff.de v∫ufru.ac-
6 cre.l.∫i quis titio.¶†Jn ea.gl.in fi.de hoc fuit dubitatum an re coniūcti preferātur verbis coniunctis vel econtra.in hoc tm̄ re∫idēt oēs qđ ∫imul admittantur.Et Dy.dicit qđ e∫t ca∫us in.l.re cōiuncti.bene intellecta:⁊ in.l.∫i ita quis heredē.ff.de here.in∫ti. ⁊ de hoc vide plenius in.d.l.j.ff.de v∫ufruc.accre∫cen.multa po∫∫ent tangi circa ius accre∫cen.∫ed non e∫t materia huius.

1 ☞Res cō∫olidata nō videtur acqui∫ita eo iure vel titulo quo res cui con∫olidatur tenetur.

d Si cui.[d] ¶†Jð.§.facit qđ illa que con∫olidant̃ non
1 videantur acqui∫ita illo iure ∫eu titulo quo res cui cō∫olidantur tenetur.Et e∫t notabile ad facti que∫tionē.De cō∫uetudine mulieres habēt partem in rebus emptis per virum ⁊ acqui∫itis:vir habebat feuda que tenebant̃ ab eo anteqꝫ nuberet ⁊ ita vxor nihil habuit in illis:cōtingit qđ durāte matrimonio aliqua cō∫olidantur ⁊ redeunt ad dominū ex aliqua cau∫a.q̃rit̃ vtrum mulier habere debeat partē in his con∫olidatis.Et videtur ꝙ ∫ic:q2 cen∫ent̃ alia a rei ꝓprietate.ꝑ hūc.§.⁊ idcirco tanqꝫ alia iudicanda ∫unt ⁊ per ∫e.Jdcirco hec que con∫olidata ∫unt

videntur

videntur per se iudicanda.ff.de leg.ij.l.meuius.§.fundo.
1 Dominum se dicere quis non potest ex pluribus causis scʒ agendo an autem defendendo.

Sed si rem. ¶ In glo.vt.ff.de leg.in fin.preterea valet ratione iuri quod in ea creditor habebat vt ibi no. ¶ † In gl.sic.j.de actio.in fin.⁊ per hoc apparet
1 qđ quis non potest dicere se dn̄m ex pluribus causis nec rē ad se pertinere.qđ verū est agēdo:sed forte defendendo.sic.extra de fi. instru.c.inter dilectos.vt no.Archidi.extra de elect.vt quis.⁊ de hoc scripsi.C.de cōtrahen.emp.l.cum res. ¶ In glo.ff.de regu.c. j.in fin.Hanc reperit Dy.⁊ glo.in.d.l.cetera.
1 Veritas an ⁊ quādo plus attenditur ꝙ̄ opinio vel ecōtra.
2 Dispensatio si fiat cum aliquo per papam vel episcopuʒ qui tamen secum dispensatum esse ignorauit:an ex tali dispensatione sibi ius acquiritur.
3 Desponsauit quidam mulierem quandam credens vxorem suā viuere:postea reperitur qđ tempore quo secūdam desponsauit: prima erat mortua.an sit ligatus.

a
1 **Si quis rem suam.** ¶ † In casu huius.§.faciebat dubiuʒ error: al's nullū dubiū esset quin valeret legatū etiam rei aliene ex quo sciebat.s.§.qđ diximus. ¶ In glo.no.sic.in fi.Dic ꝙ aut actus ex sui natura requirit veritatē ⁊ opi.cōcurrere vt aditio hereditatis:tūc requiritur vtrunqʒ.vt.l.is qui putat.⁊.l.heres institutus.e.ti.cū.l.seq.aut non:tūc aut est cōmunis opinio ⁊ eā sequimur in casibus de quo dic vt.s.de testa.§.sed cū aliqs.ff.de offi. preto.barbarius.aut singularis.⁊ tūc aut in delictis aut in aliis si in delictis tūc aut in delicto causando:⁊ tūc aut in delicto qđ causatur ex solo animo vt iniuria que fit patri vel dn̄o p delictū cōmissum in persona serui vel filij.nā due oriuntur.vna q̄ cōcernit personā iniuriati de facto.alia que cōcernit patrē vel dominū:⁊ illa magis causatur ex animo ꝙ̄ ex facto:⁊ attēdit magis opinio ꝙ̄ veritas.⁊ idē in aliis q̄ ex aīo magis ꝙ̄ ex facto causantur.ff.de iniuriis.l.itē apud.§.interdū.⁊.l.cū qui.§.fi.Aut in delicto qđ causat ex facto:⁊ tūc attenditur veritas magis quā opinio.ff.de fur.l.vulgo.§.si quis es.de iniuriis.l.cū qui.§.si iniuria. ⁊ hoc si habuit animū delinquēdi.al's nō.ff.de fur.l.inter oēs.§. recte.Aut querit in delicto causato reponēdo sub certa forma aut sub certa specie criminis ⁊ ibi magis attēditur veritas.ff.de cri.expi.here.l.fi.in aliis autē regulariter attenditur magis veritas ꝙ̄ opinio:vt hic cū cōcor.doc.Jac.⁊ Pe.nihil dicūt:nisi ꝙ opinio prefertur veritati in his que cōsistunt ex animo.Et inducunt hoc ad questioneʒ facti.De iure canonico nullus pōt tenere duo beneficia subaudi curata vel plures dignitates.extra de
2 prebē.c.de multa. ¶ † Pone ꝙ papa ꝯcessit cuidā epo ꝙ posset dispēsare cū aliquo de clericis suis qđ posset duo talia beneficia obtinere.eps dispēsauit cū quodā suo clerico habente vnū beneficiū tale ꝙ possit aliud cū illo obtinere clerico ignorāte:confert clerico aliud qđ acceptauit credēs se primo p acceptationē secūdi priuatū.superuenit ad ei⁹ notitiā dispēsatio ⁊ ambo retinere ꝯtēdit.an poterit:dicūt ꝙ dn̄s eorū dicebat ꝙ sic:q̄ iurisdictio acquirit ignorāti.ff.de iudi.l.cū furiosus.⁊ ad hoc inducūt.l.ei⁹ qui in prouincia.ff.si cer.pet.ff.de fur.l.inter omnes.§.recte.ff.de cōdi.et demō.l.multū interest.q̄ multū bene facit:q̄ in casu questionis est impedimētum iuris sicut in conditione iuris:de qua
3 ibi dicitur. ¶ † Item hec faciūt ad multas alias q̄stiones. Quidam credens vxorem suam viuere desponsauit aliam reperit qđ tēpore quo secundā despōsauit prima erat mortua.querit vtruʒ sit ligatus.Et nō videtur q̄ nō habebat cōsensum nec ꝓpositū cōtrahendi ex eo qđ credebat primā viuā ⁊ se nō ligari ⁊ nuptie nō causant sine cōsensu.vt.l.nup.ff.de reg.iur. ¶ Cōtrariū videtur p.§.quoties.cū cōcor.Preterea vbi cōditio impossibilis apponitur nō videt animus cōtrahēdi.ff.de stat.lib.l.cuʒ heres.§. j.⁊ tamē est matrimoniū:extra de condi.appo.c.fi.Et hanc questionē potes formare iuxta.c.veniēs.extra de eo qui dux.in matri.quam pol.per adul.quando eris canonista.
1 Errans an et quādo possit transferre dominium rei alicuius legatarij.
2 Testator si legat rē legatarij nō credēs eam legatarij sed sibi debitam ⁊ vere debita non erat:an legatum valeat.

Sed ⁊ si legatarij. ¶ Opponitur cōtra hūc versi.q̄ cū legatuʒ dependeat ex sola volūtate ⁊ animo testātis.vt.l.ex parte.ff.de adimē. leg.⁊ testator qui scire presumitur credebat legatū nō valere cuʒ crederet eā esse legatarij nō videt qđ legatum valeat nec habuit
1 animū legandi. ¶ † Preterea cū errans nō videat dn̄iū trāsferre:quō hoc casu trāsfert.ff.de cōdi.cā da.l.iij.§.subtilius:docto. dicūt ꝙ testator credebat esse rē legatarij: verūtamē aliquod ius habebat in ea re qđ etiā credebat se habere vt pignus vel redit⁹. ⁊ ita habuit animū legādi.Sed ex hoc nō rn̄detur:q̄ sic nō haberet animū legandi rem ipsam sed illud ius:⁊ ita nō valeret in re ipsa legatū. ¶ Preterea nil rn̄det ad.§.subtilius. Sed ad primum pōt rn̄deri ꝙ imo:q̄ etiā rem legādo videt ius ꝙ habebat legare:⁊ ita rem ipsam si erat sua:vt.l.si domus.§.fin.ff.de lega.j. ¶ Ad scđm dic ꝙ illud obtinet in contractu inter viuos. hic in vltima voluntate in qua dn̄ium transfertur facili⁹ autoritate iuris sine traditione:vel intellige plane sicut iacet.Nec obst.qđ non habuit animū legandi ⁊c.imo cōstat qđ habuit: qđ apparet per verba:q̄ legauit ⁊ pōt esse:⁊ hoc etiā presumit qđ errauit in iure:
2 ⁊ ꝙ credidit valere legatuʒ:⁊ hoc dr̄ verius. ¶ † Sed quero quid si testator nō credat rem legatā legatarij:sed eam ei debitā ⁊ vere nō erat debita:nūquid tenet legatū: Videt ꝙ sic p hūc.§.nō eñ refert an rem legataʒ credat legatarij vel ei debitā.C.de fal.causa adiec.l.ij. In cōtrariū facit:q̄ sicut nō valet cōfessio probato errore: ita non videt valere legatū.C.de proba.l.rōnes.C. cōia vtri. iu.l.scriptura.ff.de lega.iij.l.titia.§.caius.⁊ videtur expressum de aur.⁊ argē.lega.l.qui vxori.in fi.j.responsi.ibi:nisi in cōtrariū ⁊c. ¶ Quid dicēdū:glo.videtur sentire ꝙ si probet testatorē errasse ꝙ non valet legatum:vt.l.lucius.§.quisquis.de lega.ij.Videretur posse dici ꝙ legatū valet nō obstante errore per rationē huius.§. ⁊ per.§.quisquis.Nec ob.l.qui vxori.q̄ ibi dicit ꝙ valet legatum ⁊ presumit testatorē habuisse animū legādi nisi probet heres contrariū:videlicet ꝙ nō habuit animū legādi.⁊ hoc ꝓbauit si forte testator hoc expressit vnde nō sufficeret ꝓbare ipsum errasse hoc casu per hūc.§.qđ est notādū.Sed his obst.C.de fal.cā adiect.l.j. vbi supponit ꝙ probato errore nō presumit animus legandi.In hoc dicas ꝙ refert de erroribus an fuerit deceptus vel nō.Verbi gratia.si legatarius falso suasit testatori ꝙ solueret forte procuratori vel seruo suo pecuniā quā debebat:vel qđ res que erat testatoris ad ipsum pertinebat:tūc nō videtur animus legādi:vt ibi. si autem nō fuit deceptus sed simpliciter errauit ⁊ forte improbabiliter in facto suo:tūc videtur fuisse animus legandi:imo in tali casu presumitur scire errorem ⁊ non obstante eo legare.⁊ forte in tali casu loquitur is.§.⁊ ad hunc debet restringi.
1 Legatum videtur indistincte reuocatum in conditionali si res sit aliena tempore conditionis existentis.
2 Procurator an censeatur reuocatus si dominus in aliquo articulo comparuit in iudicio.

b
c **Si rem suā.** [b] ¶ In glo. vendendo[c].ibi cum dicit:si ex alia causa.esset voluntaria: dūtamen propter lucrū:vt not.in.d.l.rē legatā. ¶ In ea.gl.in fi.hoc verum vbi ex necessitate alienauit:vt ibi no. ¶ In glo.quia anim⁹.in fi.
1 ⁊ hec obtinent in legato puro.† In cōditionali videtur indistincte legatū reuocatū si res sit aliena tpe existentis cōditionis.ff.de aur.⁊ argē.leg.l.quintus scribit.§.fi.de lega.j.l.stichum.vel ille in casibus qñ fuit apposita cōditio si meus erit vel similis.Et hanc
2 glo.inducūt doc.ad questionē. ¶ † Pone ꝙ dn̄s qui ꝓcuratorē ad causam cōstituerat cōparuit in aliquo articulo cause:nūquid ex hoc cēset ꝓcurator esse reuocatus: Ipsi distinguūt an ex necessitate cōparuerit:vt tūc nō videatur reuocatus.hoc est expeditū hodie extra de procura.si quē.lib.vj.vbi approbatur eorū opinio.
1 Donatio inter virum ⁊ vxorem reuocat si res donata detur pignori:⁊ non legatū si res legata pignoretur.quare tam diuerse.
2 Quid in donatione facta a patre in filio.

Idē rescripserunt. ¶ In glo.si.sub dicta distinctione ibi: vel dic nullo modo hoc nō est verū.q̄ semper admittit illa distinctio an habuit animum adimendi vel non.Sed gl.hec vt credo fuit corrupta vitio mali scriptoris: debuit enim dicere ꝙ illa distinctio an ex necessitate vel ex voluntate dedit pignori nō admittitur hic.⁊
1 ita no.in.l.qui post. ¶ † In ea.glo.in fi.Glos.vult reddere rationem diuersitatis quare donatio inter virum ⁊ vxoreʒ reuocatur si res donata detur pignori ⁊ non legatū.⁊ dicit ꝙ legatū valuit ab initio de se:ideo non ita faciliter reuocatur:sed donatio inter virum ⁊ vxorem nulla fuit ab initio.ideo ⁊c.Et hāc solutionem gloss.plenius declarat ⁊ probat per leges : reprobata solutione quorūdam qui dicebant qđ donatio est odiosa.ff.de dona.l.fi.§. peñ.dic ibi. ⁊ per hanc solutionē potes respōdere ad duas videlicet.Quid in donatione causa mortis:nūquid reuocat si donās dedit rem pignori: videtur ꝙ sic per.l.si maritus.ff.de dona. inter virū ⁊ vxo.l.cum hic status.§.si maritus.Per hāc solutioneʒ dices cōtra:q̄ donatio cause mortis tenet ab initio sicut legatū:
2 ⁊ ideo dicendū est idē qđ in legato. ¶ † Sed qd in donatione facta a patre in filiū nō emācipatū: In illa dicit idē sicut in donatione inter virum ⁊ vxorem que nō tenet.docto.qui nihil dicunt circa gl.adducūt hunc.§.ad questionem facti. ¶ Pone ꝙ baro quidam promisit ad magnam penaʒ ꝙ nihil acquireret in terra alterius:contingit ꝙ cepit magnam manum pignoris:nunquid incidit in penam: Non videt.ff.de pig.l.in quorū. Item facit ad hoc is.§.q̄ res nō videtur alienata si detur pignori:ergo nec alij acquisita. ¶ Sed contra q̄ appellatione alienationis cōtinetur pignoris datio.C.de re.alie.non alie.l.fi. Finaliter dicunt ꝙ non

a ¶ Si quis.valet legatum rei testantis licet testator putauerit alienam.h.d.Aret.

b ¶ Si rem suā Alienatione rei legate a testatore facta nō adimit legatuʒ nisi ꝓbet animus adimendi.h.d.Aret.

c ¶ Vendendo. Scʒ p solū ꝯtractū etiā sine traditione: nec recōualescit si recuperet nisi fauore libertatis vel pietatis cause.⁊ h verū qñ fuit legatuʒ simpliciter:⁊ alienatio remāsit i suo esse:al's si p dissolutionē speciei vl' trāslationem ad aliā spēʒ alienat seu fiat legatum si me⁹ erit reuocat indistincte nisi aliud loco illi⁹ redimat: vt.l. filie.§.j.ff.de cōdi. ⁊ demon.si vo legat species vt ꝙ̄titas h est pretiū rei nō reuocatur exactio āt debitoris legati vel sola snīa ꝯ eū lata an ipsum legatū reuocet. vide Ange.hic.

committitur pena:nisi esset res obligata pro tanto debito φ nō
esset vnq̄ verisimile posse redimi inspecta persona obligātis et
eius statu.ff.de lega.iij.l.qui habebat del supellec.leg.l. legata.§.
fina. Scōm eos per has leges posset restringi intellectus huius
§.nam si testator dedit rez pignori pro quāto valet ꝛ plus:et sit
impotēs ad redimēdū:satis potest reprehendi mutatio volun-
tatis:nec sit locus huic.§.per dictas leges.
1 ☞ Legata res si est ꝛ pars alienetur an pars non alienata de-
beatur etiam si testator habeat animum adimendi.
2 Vasallus si alienat partem feudi sine licentia domini an perdat
totum feudum.
Adde ad idem numero.3.
1 **Si vero.** ¶ † Is.§.videt supponere φ pars nō aliena-
ta debebat etiam si haberet animū adimēdi:
quia dicit omnimodo.ꝛ in sequēti distinguit an haberet animū
adimēdi vel nō:ꝛ tamē hoc videt aperte falsum:quia legata so-
la adimunt:vt.l.militis.§. veteranus.ff.de mili.testa. ¶ † Sz di-
cas φ hec litera se reportat ad ꝓbationez:qꝛ pars non alienata
debetur dato φ legatarius nihil probet:sed in alio casu non.Si
tamē heres ꝓbaret in primo casu φ animo adimēdi audiretur
2 per iura ꝓdicta. Jac.ꝛ Pet.inducūt hūc.§.ad questionē.† Va-
sallus qui alienat feuduz absq̄ licentia dn̄i ipsuz perdit.in feu.
que sit prima causa,be.amit.§.fi. Pone φ alienat partē: nunqd
perdit totum? Nō videt per hūc.§.ꝛ qꝛ nil videtur actum q̄diu
aliquid remanet ꝛc.C.de his q.vt indig.l.fi. Ad oppositum ar-
guunt qꝛ res incepta habetur pro completa.ff.de aur.ꝛ arg. leg.
l.si nō sint.§.quid ergo. Ipsi determinant pro hac parte φ totū
admittit:qꝛ in indiuiduis qui delinquit in parte reus habet in
toto.hic est q̄daz indiuiduitas in feudo:quia si pars rediret ad
dn̄m nō esset forte sufficiēs ad seruitiū.vnde lex dicit φ si dn̄s sit
occisus a familia ꝛ heres aperiat testamētū priuatur hereditate
nisi questio prehabita fuerit de familia.ꝛ idez si partē testamēti
3 aperuerit.ff.ad syll.l.si qs in graui.§.si aūt nō totū. ¶ † Si liber
feudorū sit autenticus est casus cōtra eos in feu.de vas.qui con-
tra cōstitu.lota.c.j. Unde aduerte φ quedā sunt cause amittēdi
feudū que cōcernunt personā dn̄i ꝛ totū feudū:vt si vasallus cō
mittat feloniā:ꝛ in quibus nō est maior ratio φ vna pars feudi
magis perdatur q̄ alia.ꝛ in illis obtinet opi.doc. Sz in casu no
stro est ratio perdēdi vnā partē.ꝛ nō est ratio perdēdi aliam:qꝛ
sufficit qō quis puniat in eo in quo delinquit.ff.de his qui.vt in
dig.l.rescriptum.ꝛ.l.heres qui.ad leg.falci.l.paulus.ideo non vi
detur opinio eorum ꝓcedere nec de iure feudorū nec Romano-
rum salua eorum reuerentia.
1 ☞ Heredem meum petere nolo:ꝛ heredem meū damno ne ex-
erceat actiones:an idem sit dicere.ꝛ nu.2.
3 Heres singularis qui tenet rez que erat obligata pro debito pro
quo liberatio fuit legata debitori an sibi prosit ita vt non possit
agi contra eum.
a **Si quis debitoris.** ¶ In gl.qō tribus ibi
cū allegat.l.aurelio.§.fi-
na.qꝛ dolus nō remittit. Pōt dici φ tenetur ratiōes reddere in
b grosso[b].ff.de leg.j.l.si seruus vetitus.imo plus:qꝛ si dolus remit-
tit expresse:nihilominus tenet reddere chartas ꝛ papyros.ff. de
1 lib.le.l.creditor.§.inter cetera. ¶ † In ea.glo.ibi:ne exerceat. Hec
glo.stomachauit Jac.ꝛ eū fecit prorūpere ad blasphemiā. dicit
eñ. Dic mihi asine.nōne idē est dicere heredē meū petere nolo vel
dāno heredē meū ne exerceat actiones? Certe mirādum quomo
do gl.de hoc fecit tertiū modū ꝛ primos duos reposuit sub vno
qui vident magis inter se differ.sed glos.videt intellexisse qō is
modus oīno differt ab alijs:qꝛ quādo ꝑ hūc modū legatur:pe-
ti nolo.tunc indistincte valet legatū liberationis:ꝛ potest agere
2 legatarius vt liberetur:vt.ff.de lib.le.l.φ mihi. ¶ † Sed quando
testator dānat heredē φ nō exerceat actiōes:tūc distinguitur an
valeat legatū vel nō:vt hic subijcit:ꝛ patet in.l.petitor. Nec forte
potest agere vt liberet cum hec nō videat fuisse mens testātis: et
si agat:oportet φ dicat se habere malā cām.qō nō oportet qñ le
gat ꝑ verba illa:peti nolo.ꝛ ita nō videt idē modus seu effectus
legādi. Preterea is modus legādi obtinet in actionibus intēta
tis:vt ptz.in.l.petitori.alius in intentādis.vnde nō sunt idē nec
idē effectus:vt pz in supioribus.ꝛ is intellectus nō est asin[9]:do.
Jac.satis tamē posset dici φ vbi essent actiōes intētate qō esset
vnus modus legādi:peti nolo:vel dāno heredē ne actiones exer
ceat:ꝛ in illo casu pōt saluari Jac. ¶ In fi.e.glo.contrariū not.
φ teneat legatū in sumptibus.ff.de lega.iij.l.iij.§.si rez.Sed illa
pōt intelligi vbi testator habuit iustā causam:tunc enim valet le
gatum in principali ꝛ in sumptibus.Sed vbi iniustam tunc nō
videtur valere etiam in sumptibus:quia si nō valet expressum:
nec tacitum:vt.l.sponsus.§.j.ff.de dona.inter virū ꝛ vxo. ¶ In-
glo.lz res sua.in fi.vide.ff.de lega.iij.l.fideicō.§.si rem. ¶ In glo,
3 sicut est bono.pos.in fi. ¶ † Sed quid de successore singulari qui
tenet rem que obligata erat pro debito pro quo fuit liberatio le-

a ¶ Si quis.le-
gatū liberatiōis
valet ꝛ pōt fieri i
ꝑpetuū ꝛ ad tps
ꝛ cōtra nō valet
legatū factū a de
bitore suo credi-
tori nisi afferat si
bi aliquā vtilita-
tem.h.d.Are.

b ¶ In grosso.
Omissa scz scru-
pulosa inquisitio
ne.

c ¶ In fin. ista
glo.dicit verū re-
spectu hypote. sz
respectu dn̄ij.va-
let legatuz.Ang.

gata debitori:vel rē pro qua testator poterat agere? Dic nō pro-
desse illi ꝛ posse agi cōtra eū:nisi haberet regressum contra illuz
cui legata est liberatio.ff.de lib.leg.l.si qs reū.ideo is text.loquit
notāter de vniuersali successore. ¶ In glo.s.per acceptilationem
sed cur nō cōpetit ipo iure deliberatio sicut ipso iure trāsit dn̄iū
rei legate sic qō agere nō oporteret ꝑ vlteriori deliberatiōe? qui
sic statuisset nō peccasset:verūtamē posset dici qō obligationes
magis inherēt ossibus quā proprietates rerū:et non ita faciliter
2 trāseunt.ff.de pecu.l.sticho.pro suo.l.iij. ¶ Itē dic qō is.§.proce
dit indubitate qñ reus liberādus est acceptilatiōe. ¶ Sed quid
si pacto tm̄ liberand[9] sit:iuxta.l.si quis reū? Nō videt obtinere is
§.qꝛ frustra fieret cū cōpetat exceptio ex legato. Dic cōtra vt no.
ff.de lib.leg.l.iij.§.nūc de effectu. ¶ In glo.sed nūquid. Nec ob-
stat.ff.de peti.here.l.pe.qꝛ sec[9] in cautiōe.secus in pacto.vt.d.gl.
ꝛ est ratio:qꝛ difficilius est dare cautionem cuz nō ab omnibus
ꝛc.in aut.de depo.§.si.quā pacto liberare.idcirco concedenduz
est qō facili[9] fiat per pactum ad maiorem securitatē quaz detur
cautio superflua seu non necessaria.
Potest. ¶ Hoc casu non potest agi vt liberetur per ac-
ceptilationē:sed an per pactum.dic qō sic.vt in
l.aurelius.§.centum.ꝛ not.in.l.non solum.§.j.
1 ☞ Legatum si nullum afferat emolumētum in obligatione bo
norum vel alias non valet.
2 Testator si dicat:volo debita mea persolui ꝑ manus executoruz
meoruz.an creditores virtute illius clausule poterunt implora-
re officium iudicis vt eis faciat soluere.
3 Actus si peruenit ad illū casum a quo incipere nō potuit an vi-
tietur.hec est via brocardica de qua vide distinct.
4 Actio furti perfecta quesita extinguit si ꝑuenit ad casuz a quo
incipere non potuit.
1 c **Ex cōtrario.** ¶ † In glo.sed nunquid.in fi.[c] doct.
Jac.ꝛ Pet.dicūt qō quomodocūq̄
sit plus vel in hypotheca vel als:semper tenet legatū p.l.si credi
tor. Sine dubio illa lex videtur expresse contra glo.qꝛ ibi nō con
tinet plus actio de dictis quatuor modis:quoniā honorarie ad
ditur ciuilis:ꝛ tamē valet legatū. Unde aduerte si legatū nō af
ferat emolumentū vel in obligatiōe bonorū vel als:tūc nō valet
vt si quis teneat actiōe bone fidei ꝛ obligauit bona.ibi eñ nul-
lum emolumentū affert:qꝛ nō additur obligatio bonorū que iā
erat contracta. Itē nec per legatū additur cursus vsurarū que
currūt in actione bone fidei:sicut in actione ex testamēto: vnde
nō valet.sed vbi testator legat illud qō debebat per obligationē
personalē tantū:videtur φ semp valet:qꝛ additur realis hypo-
the.ꝛ rei vendi.si species debeatur.vt dixi.s.in princi.tit.ꝛ domi-
nium statim trāsit in quo est emolumētū.ff.de leg.iij.l.iij.§.si rē.
Plus dico qō vbicūq̄ legatur id quod debetur ex cōtractu stri
cti iuris:quāuis prima esset sub obligatione bonorū:qō valet le
gatum:quia semper est plus in re propter vsurasque currunt in
actione ex testamēto:et nō in actiōe stricti iuris.C.in quib.cau.
in integ.restit. nō est neces.l.in minorum.ꝛ hoc de iure ciuili: sed
attento iure canonico cessaret hec ratio. Itē cessaret si esset vsu-
ras creditor stipulatus:vnde illo casu nō crederē valere legatuz
Aduerte ergo ad naturam cōtractus ꝛ rei.ꝛ si reperias φ emo-
lumentuz aliquod afferat:dic valere:alias non.nec obstat.ff. de
leg.iij.l.si deportati.§.fi.quia nō valet vt possit fideicō. onerari:
2 valet tamē vt agi possit. ¶ † Quid ergo dices de his qui dicunt
tota die in testamentis:volo debita mea persolui per manus exe
cutorum meorum.nūquid creditores virtute illius clausule po-
terūt agere vel iplorare officiū iudicis:qō virtute illi[9] clausule fa
ciat ei solui? Dicas qō si legatuz debeat importare emolumen-
tum:quia forte habuit executores ad hoc obligatos:qꝛ nō sunt
nudi ministri:iuxta illud quod scripsi.C.de episco.ꝛ cleri.l.nulli.
vel forte est promptior executio de cōsuetudine vel de iure qō te-
3 net leg.als non. ¶ † In glos.not.argu.in fin. Jac.ꝛ Pet.dicunt
qō hec via brocardica soluitur per hunc textū.quia quādo act[9]
peruenit ad casuz a quo incipere nō potuit:aut erat completus
et perfectus:aut non.primo casu tenet:secundo non.vt hic:cum
dicit quia qō semel constitit ꝛc.hanc eandez solutionē sequitur
Dy.qui plures allegationes colligit pro ꝛ contra. extra de reg.
iur.c.factum legitime.Sed contra hoc ꝛ contra hunc.§.facit a-
perte.ff.de his que pro non scrip.haben.l.si in metallum.in fine.
ibi enim cōsistit ab initio legatum:ꝛ tamen redactum ad casuz
a quo incipere nō potuisset:annullatur quantum tangit cōtra
rietatem huius.§.glos.soluit tibi.casus cōtingens in persona le
gatarij impedit.hic vtilitas rei legate.ꝛ ita vult cōcludere quod
casus sunt diuersi non aduersi.Sed certe ad minus nō videntur
diuersi in ratiōe:quia eadē videtur ratio in vtroq̄:nisi des cau-
sam diuersitatis. ¶ Sed dicas φ est ratio:quia quādo dies vel
cōdictio viuo testante euenit:nullum absurduz sequitur si lega
tum tenet ꝛ debeatur:qꝛ est persona cui debetur ꝛ res q̄ deberi
pōt.sed vbi testator redemit seruū alienū:nō est persona in qua
possit con-

possit cõsistere legatũ.vnde sine persona stare non potest.et ideo
nõ mirũ si sit nullũ ⁊ pro nõ scriptũ.⁊ hoc quãtum tangit cõtra
rietatẽ huius.§.sed quantũ tãgit viam brocardicaꝫ obst.primo
mẽbro.Itẽ obstat:q2 sacerdotiuꝫ recte datur ⁊ ꝑfecte amittitur
si sacerdos cõtrahat cũ corrupta:quia venit ad casuꝫ ⁊c.in aut.
4 q̃uo opor.epi.⁊ cle.ad sa.ordi.per.§.sacerdotio.¶ †Itẽ q2 actio
furti ꝑfecte q̃sita extinguit̃ si perueniat ad casum a quo ⁊c.ff.de
fur.l.falsus.§.fi.Quidã addũt ad distinctionẽ p̃cedentem: quia
aut venit ad casum illũ facto illius ad quẽ res ꝑtinebat:aut al-
terius.primo casu annullat̃.scdo nõ.⁊ ita ibi no.Sed cõtra hoc
q2 seruitus recte cõstituta nõ tollit̃:quãuis facto acq̃rẽtis perue
niat̃ ad casum ⁊c.ff.de verb.obli.l.si sub vna.§.j.Itẽ ob.ff.de ritu
nup.l.si qua.Itẽ ad scdm mẽbrũ qd̃ initiatũ lꝫ nõ ꝑfectũ nõ vi-
tiat̃:nec casus superueniens impediat.ff.de ritu nup.l.si qs offi-
ciũ.¶ Si vis euadere dicas ꝙ vbi casus supueniens est talis ꝙ
ex dispositiõe iuris vel rõne actũ annullat:vel forte q2 sequeretur
nõ cõpatibile:vel absurdũ:vl' ex alia causa:tũc casus supueniẽs
⁊c.al's obtinet regula que hic traditur.ff.de regu.iur.l.in ambi-
guis.§.nõ est nouũ.ad leg.fal.l.verbis legati.⁊ hoc in his que cõ
stiterũt ab initio:q2 in his que pẽdebãt ⁊ retrotrahũtur inspici-
tur stat⁹ ad quẽ retrotrahit̃.vt.ff.ad macedo.l.j.§.si pendeat. et
hec faciũt ad illa que Dy.no.in.d.c. factũ legitime.que congruẽ
temporee hic adducere.dic vt ibi.Itẽ facit ꝙ si qs de genere vir
tute cõsuetudinis retrotrahat rẽ a suo proximo venditã et mo-
riatur pendente lite extraneo instituto:qd̃ extraneus nõ admit-
tatur.contra.ff.de inoffic.test.l.posthumus.§.fi.

1 ☞ Dos si cõsistat in immobilibus soluto matrimonio quan-
do erit restituenda.
2 Falcidia detrahitur de commodo repraesentationis non de ipsa
dote legata.
3 Dos si legatur vt certum corpus aut certa quantitas qualiter
erit vtile vel inutile.

a **Sed si vxori.** [a] ¶ †In glo.s.in cõmodo.ibi cũ dicit
1 olim.gl. supponit ꝙ immobilia olim
reddebant̃ annua bima ⁊c.qd̃ posset obtinere quãdo morte sol-
uebat̃ matrimoniũ.secus si diuortio.vt not.ff.soluto matrimo.l.
diuortio.Vel dic quod olim statim reddebãtur.vt.d.l.diuortio.
Sed ſm hoc non videtur ꝙ hodie teneat legatum dotis quo
ad res immobiles:cum non esset commodum repraesentationis
si ita nullum emolumentum afferat. Praeterea si vera esset op̃.
Ja.de ra.qui dicit.C.de rei vxo.act.§.exactio.quod mobilia sta
tim debent restitui si extent ⁊ sint parata cessat etiã praedic.exa-
ctio in casu illo.nec dicas quod propter aliam rationem teneat
que est.ff.de do.prele.l.j.§.est ⁊ aliud.quia illa etiam cessat:quia
hodie non fieret retentio ob res donatas. vt.d.l.j.§.sileat.de rei
vxo.ac.videt̃ ergo qd̃ nõ teneat legatũ dotis:nisi ĩ casu quo põt
afferre aliqd̃ emolumẽtũ vel cõmodũ repsentatiõis:vel al's.vñ si
nulla essent mobilia in dote:vel si essent ⁊ esset pactũ qd̃ statim
2 redderet̃.nõ videret̃ teneri:iuxta illa que dixi.s.proxi.§. ¶ †In-
ea.gl.ibi.nisi in Falcidia.Falcidia enim detrahit̃ de cõmodo re-
praesentationis nõ de ipsa dote.ff.ad.l.fal.l.si vsus.§.j.et not.eod.
tit.l.cũ dotẽ.ff.eo.l.ij.§.idẽ q̃rit.¶ In fi.eiusdẽ gl.expẽse aũt nõ
videnẗ legate.ff.de leg.ij.l.nemo.§.j.⁊ ibi no.et in.l.iij.C.de fal.cã
adiec.¶ Super tex.inutile esse.nisi ꝓbet̃ pecunia numerata vel
dos soluta. vt.C.de fal.ca.adie.l.iij.Nã tũc videtur legatũ vale
3 re.¶ †Itẽ super verbo:certũ corpus.Huic ver.obstat.ff.eo.l.j.§.
adeo.ver.nã si quis.Gl.soluit ibi:q2 aut quãtitas exprimitur vt
corpus:⁊ nõ debet̃:quãuis fuerit certa.aut quãtitas in genere:⁊
tũc debet̃.Sed huic solutioni videt̃ obstare hec litera q̃ videt̃ di
cere qd̃ quantitas certa fuit legata ⁊ vt corp⁹ ⁊ dici deberi. Itẽ
obstat.§.quisquis.de.l.lucius.vbi testator referebat se ad certuꝫ
corp⁹:⁊ valet legatũ.Dic plenius qd̃ aut legat̃ quãtitas certa vt
quãtitas : tũc semp debet̃.vt.l.legaui.de lib.leg.⁊.d.l.iij.C.de fal.
cã.Aut vt spẽs:vt lego centũ que sunt in illa arca.tũc nõ valet.
vt.§ adeo.Aut est dubiũ quomodo legat̃:⁊ tũc aut testator se re
tulit ad certã quãtitatẽ quã asserebat de praesenti:⁊ tũc legat̃ vt
spẽs.ff.de leg.j.l.plane.§.sed si nõ corpus.Si vero nõ referebat se
ad certã spẽ:sꝫ in gñe ⁊ ad cãm certã sicut dotis vel aliã:tunc si
sit cã ex qua ꝯsueuit pecunia deberi vt q̃titas sicut dotis vel mu
tui:ꝓsumit̃ legata vt quãtitas.⁊ est idẽ ac si legeret̃ vt q̃titas.vt
l.si nõ designata.alleg.Si vero cõsueuit deberi vt spẽs sicut ex cã
depositi:tũc ꝓsumit̃ vt spẽs.⁊ est idẽ ac si leget̃ vt spẽs.¶ Sꝫ ob
stat.§.qsqs.q2 ſm hãc doctrinã nã valeret legatũ hoc vltimo ca-
su.tñ cõstat de ꝯtrario:vt ibi dicit.q2 ille.§.loquit̃ vbi legat̃ illi
penes quẽ deposuisse se dicebat.lec⁹ si aliij ſꝫ Dy.q ꝑmissa notat
in.§.adeo.Intellige ergo hũc tex.cũ dicit:si vero certa pecunia.
vt quãtitas.vt.x.vel.xx.nõ certa vt spẽs seu vt certuꝫ corpus. sed
lr̃a nõ videt̃ hoc pati:q2 videt̃ loq vbi pecũia fuit legata vt spẽs
cõparãdo hmõi legatũ legato fundi.sed dic ꝙ hec litera loquit̃
vbi res extabat:verũtamẽ falsa demõstratio erat in causa:verbi
gratia.Cẽtũ q̃ in arca habeo que recepi in dotem ab vxore mea
vxori mee lego.Quis enĩ nihil receperit:ex quo tñ certa est quãti-
tas ⁊ est in arca:debetur.⁊ hoc dicit is.§.Sꝫ si nihil esset in arca:
tunc nil deberet̃: vt.§.adeo. Dic ergo aut legat̃ certa quãtitas vt
quãtitas:⁊ deberet̃:vt.d.l.iij.nisi in casu.d.l.virilis.§.si quid.de le
ga.pre.ff.vt no.d.l.iij.aut vt corpus:tunc aut extat ⁊ debetur non
obstante falsa demõstratione seu causa.aut nõ:⁊ tunc non debe-
tur . ⁊ hec sola distinctio videtur sufficere ad omnia contraria.

1 ☞ Res legata veluti seruus si interierit an heres teneatur ce-
dere actionem legis Aquilie contra qui eum interfecit.
Et ibi vide distinctionem bonam quam ponit.nu.2.
3 Heres si manumisit seruum a se legatum.an teneat manumissio.

b **Si res legata.** [b] ¶ In glos.vel nõ cõpareat in fi.[c]
c dic.ff.de leg.j.l.cum seruus . vbi di-
stinguũtur quatuor tẽpora:vt ibi plenius no.¶ In glo.q2 qui in
1 specie.in fi.¶ †Sed an tenet̃ cedere actiones cõtra interficiẽtem:
d sunt opiniones[d].Quedã enim glo.videt̃ tenere ꝙ sic:vt not.ff.de
dolo.l.arbitrio.§.fina.Quedam ꝙ non.ff.ad leg.aquil.l.proinde.
Ja.tenet primã pro quo.ff.de cõdi.fur.l.si seruus.§.bone.de con-
trahẽ.emp.l.qd̃ sepe.§.itẽ si res.Itẽ in.d.l.proinde.Pet.de bel.p.
quem moderni sequũtur:tenet scdam per . d.l.arbitrio.§.fi.⁊.l. si
fideiussor. de in di.adiect.l.vbi autem.§.j. Quid dicemus.Pro
Jac.facit.ff.de fur.l.eũ q.de admini.tu.l.fi.de petit.here.l.qd̃ si in
diẽ.§.iul.Et videt̃ expressum de peri.⁊ cõ.rei vẽdi.l.lectos.cũ.l.se.
Pro Petro videt̃ multũ facere.ff.de here.vendi.l.venditor here
ditatis.circa mediũ.in ver.nã si eundẽ.vbi dr̃ ꝙ si habeat rei pre-
2 tiũ nõ tenet̃ reddere:ergo multo min⁹ actionẽ cedere.¶ †In hoc
est aduertẽdũ:q2 interdũ qs habet actionẽ ad rem tanq̃ ad suã:
interdũ tanq̃ ad rem sibi debitã.vbi hꝫ actionẽ vt ad suã : q2 ve-
rus sit dñs:tũc nihil dꝫ remanere penes possessorẽ.⁊ ideo ꝓ eo qd̃
extat siue coriũ siue caro datur actio cõtra possessorẽ etiã si nihil
habeat nisi actionẽ que ei cõpetat saltem ad hoc quod cedat : vt
l.si seruus.§.bone.ff.de leg.ij.l.mortuo. cum notatis.ad.l.aquil.l.
huic.in prin. In eo qd̃ distinguit an ante aditaꝫ vel post.ff.de rei
ven.l.iul.ait nõ solum ⁊c.aut tanq̃ ad sui debitam:tũc aut nulla
actio cõpetit contra occidentẽ:q2 forte nil eius interest:q2 liberat̃
interitu speciei:tũc frustra querit̃ an actionẽ cedere teneat̃ cũ nul
la ei cõpetat:vt.d.l.arbitrio.§.fi.cũ.l.se. Aut cõpetit:q2 forte eius
intererat: ⁊ tunc aut praecessit mora vel cõuentio vel aliud ꝓpter
quod nõ liberat̃ ꝑ interitũ : ⁊ iste articulus nõ cadit in terminis
nostre q̃õnis: q2 nos querim⁹ qñ liberat̃ interitu an teneatur ce-
dere actionẽ.In isto aũt articulo nõ liberat̃ interitu:vnde clarũ
est ꝙ tenet̃ ad rem vel estimationẽ:vt dixi.s.§.si res aliena.vel ad
cedendũ actiões:vt.d.l.idẽ iul.Aut liberat̃: tũc si nõ oĩno: q2 res
nõ est oĩno perempta:sꝫ in eo tantũ ꝙ deterioratũ est tenet̃ cede-
re:vt.l.huic scripture.ij.respon.⁊ ita loquitur.l.lectos. cum.l.seq.
ibi enĩ edilis decidit lectos:sed nõ combuscit: ⁊ ita saltẽ remane-
bant frusta seu petie:⁊ ideo nõ fuit liberatus venditor oĩno. ⁊ sic
nihil facit ad q̃õnẽ q̃ loquit̃ vbi res fuit perẽpta oĩno:⁊ debitor li
beratus. in quo casu videret̃ ꝙ nõ teneret̃ cedere ꝑ dictas.ll.huic
scripture.j.responso.⁊.l.vẽditor.¶ In glos.cõtra.ff.de leg.prestã.
Quidã habẽt hic naturã:aliij nõ.nã in.d.ti.nõ reperies.l.naturã.
sed bene reperies.l.nam.in qua nõ labores:q2 nihil facit: ideo gl.
3 non soluit.¶ †In glo.scilicet ad estimationẽ.ibi.ff.qui ⁊ a quib.
l.heres.Hec glos.est male situata hic.debet enĩ esse super sequenti
ver.si vero heredis.contra quã glos.debet deponere de.d.l.heres.
Nam ibi dicit ꝙ tenet̃ heres q manumisit ⁊ supponit ꝙ estima-
tionẽ : per.d.l.si qs inquilinos.§.j.⁊ ita supponit̃ ꝙ manumissio
tenet:⁊ tñ in.d.l.videt̃ cõtra qd̃ nõ tenet.glo.rñdet ⁊ vr̃ fuisse ad-
ditio legis.⁊ caue ꝙ sit bñ scripta.dicit enĩ : sꝫ hic nõ dicit tenere
manumissionẽ:sed ꝙ non minus valet legatũ quo ad estimatio-
nem:sꝫ hoc nõ videt̃ ꝓcedere:nã si nõ vꝫ manumissio quare agit
ad estimationẽ:imo res ipa petẽda est.s.§.si res aliena.dixi:Cer-
te verũ est ꝙ illa lex nõ obstat huic.§.q2 hic dr̃ heredẽ teneri sꝫ nõ
aperit ad quid:an ad seruũ vel estimationẽ.Sed obstat glo.que
dicit ad estimationem:vt.d.§.j.de.l.si quis inquilinos . sed solue
vt no.in.d.l.heres. ⁊ plenius.ff.de manu.l.seruũ q sub cõditione.
vnde dic ꝙ aut legat̃ seruus proprius testãtis:⁊ nõ potest manu-
mitti:vt.l.seruũ.aut heredis:tunc sunt glo.varie: tamẽ vt in plu-
ribus sequũtur Jo.vt valeat manumissio ⁊ teneat̃ heres ad esti-
mationẽ:vt no.in.d.l.heres . ⁊.l.quidã.§.fi.ff.ad trebel.⁊ hoc siue
testõ manumiserit siue inter viuos: quãuis glos.qñq3 aliter dixerit
sed qñ testator prohibendo seruũ heredis manumitti impedit li-
bertatẽ sicut si ꝓhibet seruũ propriũ.ff.de manumis.test.l. si quis
ita.§.j.C.de testa.manu.l.cõtra voluntatẽ. ⁊ tamen legando non
impedit si leget seruũ heredis:sed si propriũ sic.Solutio.si prohi-
bitio impediret manumissioneꝫ serui heredis:in nullo satisfieret
voluntati defuncti seu testãtis si heres faceret contra.at hic satis-
fit:quia estimatio praestatur legatario:vt hic nota.¶ Quid ergo
si prohibuit manumitti seruũ heredis ⁊ in casu quo cõtra fieret
legauit estimationẽ vel penã alicui:videt̃ attẽta hac ratiõe ꝙ tũc
possit manumittere : nec sit locus illius.l. ¶ In gloss. cur secus.

a ¶ Sꝫ si vxori Legatũ dotis factũ a marito vxori valet etiã si maritus nullã dotẽ habuit:dũmõ in legato certum exprimat̃ . Querit hic Ang. quid si dos fuit ꝓmissa marito sꝫ nõ data legãdo dotem vxori:nũqd maritus videat̃ legasse vxori . vide hic per Ang.circa fi. §.ver. extra gloss. quero.

b ¶ Si res legata. si res legata sine fctõ heredis ꝑempta sit vel ad ĩpossibilitatẽ deducta sit legatario decedit ⁊ heres seruo legato eius facto ĩtercedente a se vel ab alio manumisso herede etiã ipsuꝫ seruũ legatũ fuisse ignorãte tenebit̃ ad estimationẽ eiusdẽ.h. d.ſꝫ Bal. vsq3 ad.§. si quis ancillas.

c ¶ In fi.d quo vide glo. in.l.cuꝫ seruus.e.ti.⁊ in.l. qd̃ legat̃.ff.de in.

d ¶ Sunt opi. Ang.tenet ꝙ nõ tenetur cedere actiões legatario. vide eum hic.

in fi.hec ratio videtur in cõtrariũ:q̄ꝛ magis factũ est eius qui re cipit ⁊ manumittit q̄ꝫ qui solũ recipit ⁊ nõ legauit.sed glo. vult dicere ꝙ factũ testatoris cẽset factũ heredis cũ fingat eadẽ ꝑso na:sed hoc nõ põt dici quo ad tractatũ ignorãtie:q̄ꝛ probabilis ignorãtia nõ cadit in facto ꝓprio.ff.pro suo.l.fi.⁊ tñ in facto te statoris.ff.de reg.iur.l.qui alterius.ideo videt̃ melior ratio q̃ ibi no.vel dic ꝙ is.§.obtinet vbi non cadit probabilis ignorãtia:q̄ꝛ heres iaʒ adiuerat hereditatẽ ⁊ sciebat vel veri simile est ꝙ scire potest onera:et ꝙ sup hoc fecerat diligentiaʒ:⁊ ideo tenet̃ q̄uis legatarius nõ ꝓbet scientiã.sec⁹ si posset habere ꝓbabileʒ igno rantiã:q̄ꝛ forte ante apertũ testamẽtũ vel anteq̄ꝫ sciret sibi dela tam hereditatẽ manumisit:nã tunc nõ videret̃ teneri.ff.de libe. leg.l.cũ heres.⁊ ibi videtur notari:⁊ eodẽ modo potest intelligi §.si seruũ.q̄ꝛ sic nõ posset cadere ꝓbabilis ignorantia ẜm quali tatem facti:q̄ꝛ forte fuit ei solutũ tanq̄ꝫ debitũ ex contractu suo: de quo ipse est vel debet esse certus.tũc indistincte tenet̃ ad pre tium.arg.ff.de dona.cau.mor.l.si is cui.ſʒ si fuit ei solutuʒ tanq̄ꝫ debitũ ex cõtractu alterius forte procuratoris vel predecessoris sui:tũc nõ tenetur nisi sciret.et hoc satis consonat rationi: tamẽ de mẽte legum videtur ꝙ nulla ignorãtia excuset heredẽ sed re cipientem indebituʒ excuset.⁊ ideo adherendo litere est melius sequi illud quod no.in.§.si seruum.¶ Sed cõtra illam rationẽ que ibi redditur facit.d.l.cuʒ heres.vbi iusta ignorãtia videtur excusare:ſʒ ego intelligo illud qð ibi dicit̃ ꝙ post aditã põt repe ti ⁊c.maxime.nam ideʒ si ante:per hanc legẽ cum concordãtiis.

Sed ⁊ si alij. ¶ Intellige hunc.§.si extet seruus.nã si mortuus sit nõ tenetur q̄uis in cul pa fuerit manumittendo ff.de actio.⁊ obli.l.is qui ex stipulatu. ⁊ ita etiam intellige.ff.de verbo.oblig.l.si seruum.§.j.⁊.§.de illo. Sed cum manumissio similis sit morti:cur heres tenetur seruo per illum in quem transtulit manumissio.⁊ tamẽ eo mortuo nõ tenetur? Potest dici ꝙ factum successoris reputatur suum:⁊ il la culpa q̃ fuit cõtracta alienãdo erat ordinata ad casum illum. Cogitare enim heres potuit ꝙ successor manumittere posset:sed culpa que cõtrahitur manumittẽdo non est ordinata ad casum mortis:ideo nõ facit teneri de interitu.

1 ☞ Ancilla pregnãs si sit legata ⁊ moriatur:an partus ex ea se cta debeatur legatario.

2 Quid in equa vel vacca mortua an partus debeatur.

3 Monasteriũ si quis intrauerit ⁊ nõ teneat ingressus:an teneat dedicatio bonorum.

a ¶ Si qs ancil las. Duabus re bus eque princi palibus median te copula legatis vna pempta alia debet̃:ſʒ si vna al terius est accesso ria perempto le gato quo ad prin cipalẽ etiam quo ad accessoriã: ex tinguit̃. h. d. ẜm Bal.vſqʒ ad.§.si grex.

a **Si quis ancillas.** [a] ¶ † In glo.q̄ꝛ duo.ibi cuʒ

1 allegat de pecul.le.l.iij.et.ff. de leg.j.l.si quis.Quid ergo si pregnans moreret̃ ⁊ partus ex ma tre secta extraheret̃ viuus:nũquid debet̃? Non videtur per hãc solutionẽ:ſʒ tamẽ potest dici cõtra:q̄ꝛ cũ homo homini nõ acce dat:vt.j.nõ põt dici ꝙ sint duo legata principalia:nec obstat ꝙ sit portio viscerũ q̄ꝫdiu est in vẽtre:q̄ꝛ nõ ex hoc sequit̃ q̄n possit legari ꝑ se.ff.de leg.j.l.qð in rerũ natura.⁊ ita attẽta ista rõne va

2 let legatũ quasi principale.¶ † In gl.q̄ꝛ accessio.ibi cũ allegat.l. iustissime.ꝑ hãc rationẽ videtur ꝙ si legat equã vel vaccã cuʒ fe tu:ꝙ equa vel vacca mortua nõ debeat̃ fetus.⁊ ita iste.§.in ꝑnc. obtinet tantũ in ancillis legatis.¶ Itẽ qð hic dr̃ obtinet in his que se habent per modũ principalis et accessorij.secus si vnũ nõ esset de natura seu accessiõe alterius:vt si dicat:lego equum cuʒ asino tũc perinde est ac si diceret equũ ⁊ asinuʒ ẜm Jac.⁊ Pet.

3 ¶ † Etiã hec faciũt ad questionẽ de eo q intrauit monasteriũ ꝙ si nõ valeat ingressus ex aliqua causa:nec dedicatio bonorũ. Sʒ si diceret expresse do me ⁊ mea.tũc essent duo principalia.⁊ si nõ valeret vnũ:nihilominus valeret aliud ẜm eos.¶ Quid si nõ di ceret:do me ⁊ mea.sed dicat:cõcedo me huic monasterio cũ bo nis meis? Videret̃ per hãc theoricã ꝙ tũc nõ valeret datio bo norũ vitiato ingressu:q̄ꝛ bona sunt accessoria ĩgressui de natura sui:vt aut̃.ingressi.C.de sacrosan.eccle.sicut hic peculiũ.igitur si nõ valet principale:nec accessorium.vide in.d.aut̃.ingressi.vbi cõ suenit de hoc agi solẽniter.Item põt induci ad multa alia:vt si papa cõferat dignitatẽ cuʒ prebenda ꝙ valeat collatio ꝓbende q̄uis nõ valeat collatio dignitatis ꝓpter defectuʒ etatis:vel al's nisi ꝓbẽda esset accessoria.extra de prebẽ.c.sup eo.li.vj.eo.tit.c. si. in cle.Et no.ꝙ peculiũ censet̃ accessoriũ vbi legat̃ aliĳ:sed ⁊ ipsi seruo cũ libertate sec⁹.ff.de pec.le.l.cũ dñs.§.j.¶ In ea. glo.in fi. videret̃ idẽ si essent ĩ peculio vicarij ⁊ alie res eadẽ rõne. obtinet ergo is.§.q̃n vicarij exprimunt̃.¶ Quid ergo si legat ordinariũ cũ vicarijs ⁊ peculio:tũc videt̃ obtinere quasi separet vicarios a peculio.ff.de pecu.le.l.si peculiũ.§.si seruus.⁊ facit ꝓ hac glos.ff. de rei ven.l.vendicatio.de vsur.l.equis.cum ibi notatis.

1 ☞ Fundus si legetur cũ instrumento:siue instructus: siue fun dus ⁊ instrumentum:videtur legatum instrumentum fundi. et alienato fundo extinguitur legatum instrumenti fundi.

Idem est. ¶ In glo.huic primo.ibi cum dicit:sic lo quitur.Ista nõ valet:vt ibi no.⁊ in simili. s̃.de rerum diui.§.j.¶ In ea.gl.ibi cũ dicit:sub.tantũ.s̃.de vsu ⁊ habi.§.si.ista gl.hic vult se referre ad opinionẽ quorũdaʒ que

1 no.plenius.C.de verb.sig.l.ij.vbi no.in.ij oppositiõe † qð siue le getur fundus cũ instrumẽto:siue fundus instructus:siue fund⁹ et instrumentũ:semp videtur fuisse legatũ instrumentũ fundi ⁊ patrisfa.⁊ qð alienato fundo extinguit̃ legatũ instrumẽti fundi vt hic:sed nõ instrumẽti patrisfa.vt.l.cõtraria.⁊ sic quo ad reuo cationẽ cõcordat cum solutione Azo.que plenius in.d.l.ij.et in d.l.cõtraria.vbi dicit Dy.ꝙ solutio Azo.est veritas.sed in.d.l.in glo.discordat in primo dicto vbi legatur fundus cum instrumẽ to nõ venit in legato instrumentum patrisfa.⁊ ideo in duobus modis legandi quãdo legatur fundus instructus vel fund⁹ ⁊ in strumentũ:alienato fundo valet legatũ in instrumento patrisfa. vt ibi sed nõ in instrumento fundi.vt hic.docto.Jacob.⁊ Pet. dicũt esse duas differẽtias inter hec legata.Vnã ꝙ si leget̃ fun dus instructus venit in legato instrumentũ fundi ⁊ patrisfa.sed si leget̃ fundus cum instrumẽto vel fundus ⁊ instrumentum nõ venit instrumentũ patrisfa.⁊ hec differẽtia est vera ⁊ olim et ho die.Sed est alia:quãdo legatur fundum cum instrumento alie nato fundo extinguebatur legatum instrumẽti:sed in alijs duo bus modis legandi nõ:vt not.in.l.si cui.Sed hec differentia ho die corrigitur in altero casu:q̄ꝛ quãdo legatur fundus instruct⁹ alienato fundo:extinguit̃ legatũ instrumẽti sicut quando legat̃ fundus cum instrumẽto:sed si legetur fundus ⁊ instrumentũ:re manet legatũ in instrumẽto per.l.si cui.que hic nõ corrigit̃ quo ad hoc:nec de eo fit mẽtio.⁊ est ratio:q̄ꝛ duo sunt legata ꝑncipa lia:vt dictũ est.s̃.pror.§.⁊ sic videret̃ accedere ad ꝓmã solutio neʒ:q̄ꝛ lex si cui.corrigit̃ hoc casu.⁊ huic solutiõi videt̃ accedere gl.in.d.l.si cui.ibi cũ dicit:qð satis dici potest.Ego credo qð pri ma differẽtia quam Jac.⁊ Pet.ponũt sit vera et olim et hodie. In scða credo qð verũ dicũt in altero mẽbro:videlicet si legatur fundus ⁊ instrumẽtũ qð alienato fundo remaneat legatũ in in strumẽto:q̄ꝛ duo sunt principalia legata:vt dixi.Sed in alio ca su:videlicet quãdo legat̃ fundus instruct⁹:credo qð remanet le gatũ in instrumẽto patrisfa.vt.l.si cui.sed nõ in instrumẽto ipsi⁹ fundi:vt hic:⁊ ita euitabit̃ correctio q̃ regulariter nõ fit ĩ hoc li bro:q̄ꝛ hic liber nullas aut paucas cõstitutiões noui iuris intro ductorias cõtinet:sed factas colligit ⁊ recitat.vt.s̃.pro faciliori introductione.s̃.in proe.§.cunctꝫ.⁊ est videre per totũ hoc volu men.Quidã cõtra primã differentiã voluerũt dicere ꝙ esset dif ferentia inter hec verba:fundus vt instructus est:et tunc veniat instrumentũ patrisfa.⁊ illa fundũ instructũ:⁊ tunc nõ.quos cõ fundit.§.neratius.⁊.§.pap.d.l.quesitũ. ¶ Sʒ quare est plenius huiusmodi legatũ fundi instructi q̄ꝫ aliorũ duorum? Respõdeo propter vim ⁊ verba:quia vbi legat fundum cũ instrumento vel fundũ ⁊ instrumentũ:semper fit relatio ad funduʒ ẜm verũ mo dum intelligẽdi ⁊ cõstituendi.vnde quãdo dicitur cũ instrumẽ to vel instrumẽtũ oportet subaudiri fundũ:al's nihil significaret ideo venit instrumẽtũ fundi tantũ:sed in alio modo legãdi fun dum instructũ:vt sicut instructus est non obtinet hoc imo signi ficatio est larga ⁊ potest referri ad omnia que paterfa.in fundũ habebat vt esset instructior.Vt ergo hunc tex:sane intelligas ibi cũ dicit:extinguitur.sub quo ad legatũ instrumẽti fundi:sed nõ quo ad legatum instrumẽti patrisfami.vt.l.si cui.que al's obstat ⁊ est ratio:quia vnum est magis accessoriuʒ ipsi fundo q̄ꝫ aliud. ideo facilius accedit ad naturam principalis sui.

1 ☞ Grex constituitur ex decem ouibus:collegium vero ex tri bus hominibus.

2 Collegium si redigatur ad vnum:an ille possit eligere.

3 Impetrans canonicatũ cũ prebẽda:si vacet prebẽda cui duran te expectatione sit facta vnio:an totum sibi debeatur.

4 An autem idem videatur in legato singulari.

b ¶ Si grex.vi de hic Are.sum mantẽ hunc.§.

b **Si grex.** [b] ¶ † In gl.qui ex.x.in fi.quot equi boues vel

1 asini.dic ibi.sed homines tres faciunt colle gium.ff.de verb.signifi.l.neratius.decẽ populũ.x.q.iij.vnio.x. vel

2 xv.turbã.ff.vi bo.rap.l.fi.§.j.¶ † In glo.sic.ff.in fi.facit qð si col legium redigatur ad vnuʒ qð ille solus possit eligere.vide extra de elec.c.j.de iure patro.postulastis.per Inno.Itẽ quod hic di citur obtinet siue viuo testatore siue mortuo ad vnaʒ peruenerit vt.l.grege.ff.de leg.j.ẜm doct.qui nitũtur reprehendere hic quã dam gloss.contrarium supponentem quam ego non habeo.

3 ¶ † In gl.tria.in fi.Et facit in.§.qð si quis impetrauit canoni catum in aliqua ecclesia cum expectatiõe prebende qð si post va cauerit aliqua prebẽda cui forte facta fuerit vnio etiam penden te expectatione:qð totã prebendam habeat virtute gratie. Iteʒ credo quod hoc dicitur obtinere in omnibus que habent perti nentiam vel manerium cũ pertinentijs.Sed idẽ videtur in sin gulari legato.ff.de leg.j.l.quod in rerum.§.ij.⁊.l.seruum filij.§.si

4 arc.⁊ ideo is.§.videtur inutilis.¶ † Dic qð idem est in vtroqꝫ. sed in grege erat maius dubiũ:quia quãdo reducitur ad vnam vel minus vna desinit esse grex.vt.l.grege.s̃.allega.⁊ ita videba tur ꝙ sicut

tur ꝙ ſicut interitu ſpeciei reuocatur legatū ſingulariū rerum
qḋ reuocetur legatū gregis cum vnum corpus cēſeatur: vt hic.
⁊ tamen contra ſtatuitur. vt. ſ. proxi. ⁊ in caſu illo nō conſydera
tur vt vnum corpus: ſed vt multa. ſicut ⁊ in. l. rerum miſtura. §.
fi. §. de re. diui. Sꝫ que eſt ratio quare in ſuperiori caſu habetur
conſyderatio ad ſingularitatem: hic nō? reſpondeo vt vtrobiqꝫ
fauor legatorū extendatur. Item dic qḋ is. §. obtinet etiā ſi au-
geatur poſt mortem teſtatoris ⁊ ante moram. ſecus ſi pro moraꝫ
ſingularitatis fuiſſet legatum. ff. de vſu. l. equis. eod. titu. l. heren
nius. cum not. in qualibet.

1 ☞ Dies legati quando cedere dicatur tria ſunt tempora con-
ſyderanda.
2 Quid ſi ſui ſuccedūt qui ſtatim fiūt heredes velint nolint a quo
tempore cedit dies legati.
3 Cur autē in legato in certam diem cedit dies quo ad obligatio
nem ab adita hereditate: tamen non tranſit dominium vſqꝫ ad
euentum diei: quare tam varie.
4 Legatarius ſi decedit ante diē vel conditionem euenienteꝫ lega
tum non tranſmittitur. vide coniuncta glo.

a Si peculium. [a] ¶ † In glo. not. tria tempora. ibi:
1 cum dicit: relictū eſt vnū vt hic. In
hoc dic plenius quādo pure eſt relictū vel in diē certā qḋ aut q̄-
ritur quātū ad trāſmiſſionē: aut quātū ad dominij trāſlationē:
aut quātū ad obligationē. Prio caſu dic vt hic. Scḋo caſu di-
ſtingue plenius: q2 aut res erat aliena: ⁊ tūc a tpe traditiōis facte
de volūtate dn̄i: alioqui a tpe vſucapiōis cōplete. ff. ꝓ lega. l. j. et
idē ſi res heredis legat̄. ff. de leg. j. l. ſi heredis ſeruus. cū nota. per
Azo. ibi: ⁊ no. ff. de ſerui. l. pap. de ac. emp. l. titiꝯ. Sꝫ cōtra not. C.
cōia de leg. l. ij. ſꝫ prime veriores. ff. de leg. j. l. ſi quis īquilinos. §. j.
⁊. l. ſi tibi homo. §. pe. vbi oportet dici ꝙ agebat̄ ex teſtō: alˢ ob-
ſtaret. ff. de preto. ſtip. l. ij. §. fin. aut erat teſtatoris: ⁊ tunc fictitie a
morte teſtatoris. ff. de fur. l. a titio. de noxa. l. ſi ſeruus. vera adita
hereditate. ff. de leg. ij. l. legatū. quēadmodū ſer. amit. l. ſi partē. §.
j. cōmutabiliter tn̄ ſed incōmutabiliter ab agnitione. ff. de cōdi.
inſti. l. ſi qs ita. in hoc tn̄ caue: q2 quāuis dn̄iū fingat̄ queſitū a tē
pore mortis: tn̄ in actionibus acquiſitis ante aditā nihil fingit̄
quo ad hoc vt acq̄rant̄ legatario. ff. ad. l. aquil. l. ꝓinde. ⁊. l. huic
ſcripture. de leg. j. ſeruū filij. §. j. ⁊. d. l. ſi heredis ſeruꝯ. ⁊. l. ſi tibi ho
mo. §. cū ſeruus. ⁊ vide qḋ ibi no. ſed quo ad hec ꝙ acquirant̄ he
redi. ſic. ff. de ſti. ſer. l. ſi ex re. §. fi. ⁊ hoc intellige niſi cā ſubſit trāſla
tionē dn̄ij impediēs. vt q2 litigioſa hodie. ī aut. de liti. §. hoc aūt.
de liti. §. hoc aūt. ibi ⁊ earū dn̄s fuerit demōſtratꝯ. ⁊ hoc verū de
legato pure: q2 in legato in diē certū nō videt̄ dn̄iū trāſire vſqꝫ
poſt diē. ff. de vſufruc. leg. l. ſemproniꝯ attalus. In tertio caſu qn̄
querit̄ quātū ad obligationē cōtrahēdā. gl. dicit qḋ in legato in
diē certā nō q̄rit̄ obligatio niſi poſt euentū diei. de legato pure
ſubticet. vt no. C. de cadu. tol. circa princi. ſuper ver. cedere. quaſi
aliud eſſe innuat. Dicas qḋ in puris obligatio cōtrahit̄ ab adi-
ta hereditate ſꝫ ficte a tēpore mortis: q2 oīs hereditas ⁊c. vt ī re-
gula iuris. l. oīs hereditas. q2 ꝑ aditionē heres primū obligat̄: et
tūc naſcit̄ actio ex teſtamēto. ſ. de ob. que ex quaſi cō. §. heres. et
2 ibi no. de iudi. l. de eo. ¶ † Sꝫ quid dices quādo ſui ſuccedūt qui
ſtatiꝫ velint nolint heredes ſunt. ſ. de here. quali. ⁊ diff. §. ſui. Ui
detur ꝙ ibi cedat a tēpore mortis cū extunc ſit heres: vt dixi. ſed
ſatis pōt dici qḋ in illis cedat a tēpore immiſtionis: q2 tūc inci-
piunt effectualiter obligari. ff. ex quib. cau. in poſ. eatur. l. ſed ⁊ is
qui. In legato in diē certā tenet gl. ꝙ cedit quo ad obligationē
ab euētu diei. ⁊ tamē ſatis pōt dici ꝙ cedit ab adita. cū tex. indi
ſtincte equiparāt legatū in diē certam ⁊ pure: nec faciant diffe-
rentiā quo ad ceſſionē. vt. d. l. vnica. de cadu. tol. ff. de ver. ſig. l. ce-
3 dere. cur ergo nos faciemꝯ? ¶ † Nūc reſtat [b] querere cur in legato
b in diē certā cedit dies quo ad obligationē ab adita ſm̄ hāc opi
nionē: ei tamē nō trāſit dn̄iū vſqꝫ poſt euētū diei. Solutio vbi te
ſtator diē apponit in legato vult remanere rē cum fructibus pe-
nes heredē ante diē: ideo nō tranſit dominiū ante: alioqui cenſe
retur heres medio tempore fructuarius: quod nō videtur fuiſſe
de mēte teſtātis: ſꝫ ſi heres obliget̄ ſtatim in nullo ſit cōtra mētē
teſtātis: nec per hoc p̄iudicat̄ in aliquo heredi: quia legatarius
ante tēpus petere nō pōt: nec modꝯ nec qualitas percipiēdi fru-
ctus mutant̄. Itē q̄rit̄ cur fingit̄ dn̄iū q̄ſitū legatario a tpe mor-
tis: ⁊ tn̄ quo ad actiōes pſonales ei q̄rēdas nihil fingit̄. vt. ſ. di-
xi. Rn̄dere potes ꝑ ea q̄ no. ff. ꝓ ſocio. l. ea q̄. heres em̄ fingit̄ ea-
dē pſona cū defuncto ⁊ hereditas vicē defuncti obtinet. ſ. de he
re. inſti. circa prin. dixi. ⁊ ꝑ hoc actiōes pſonales ei acquirunt̄: et
queſite trāſferri nō poſſunt ſicut dn̄iū: quia magis inherēt oſſi
4 bus. vt. d. l. ea que. cum ibi nota ¶ † In ea. glo. ibi cū allegat. l. ſi
cum prefinitione. ſed ibi in diem certā. In hoc tamen diſtingui-
tur quia aut ineſt cōditio tacite: et habetur pro pura. ff. de lega.
j. l. iij. de condi. ⁊ demon. l. conditiones. ⁊. l. ſi in diem. §. fin. ⁊ hoc
quātum ad trāſmiſſionem: quātum autem ad obligationeꝫ vi-
detur ꝙ deferatur in euentū condi. vt not. ff. de pac. l. item quia.
dic vt ibi. aut nō ineſt tacite: ⁊ tūc vere eſt neceſſaria: ⁊ refert quia
aut certum eſt eam exituram in vita legatarij: ⁊ ꝙ ſe omnino ha-
bet ad eſſe obligationis: ⁊ tunc habetur pro pura ⁊ in contracti-
bus ⁊ in legatis. ff. de verbo. obliga. l. in illa. de noua. l. ſi pupillus.
§. qui ſub conditione. ff. quando di. le. ce. l. cum heres. ij. reſpon. de
condi. ⁊ demon. l. heres meus. j. reſponſo. non tamē poteſt ſtatim
agi: vt no. d. §. qui ſub conditione. Si autē eſt certū eam exiturā:
ſed dubiū an ventura ſit ad effectum obligationis: tūc habetur
pro cōditionali ⁊ caſuali: vt. d. l. heres meus. ij. reſpōſo. ⁊. l. ſi poſt
diem. j. reſponſo. ⁊ ita determinat glo. que indiſtincte loquitur in
hoc articulo. ff. de verbo. ſigni. l. cedere. de regu. iur. l. in omnibus.
aut eſt caſualis: ⁊ tunc certum eſt ꝙ nec ceſſit: nec venit dies ante
conditionis euentum: vt. l. cedere diem. C. de caduc. tol. l. vnica. §.
ſin autem ſub conditione. vbi autē dies apponitur: tunc ſi certus
ſit dic vt. ſ. proxi. in aditione precedenti. ſi incertus: tunc quo ad
tranſmiſſionē diſtinguitur vt in conditione caſuali: quia aut eſt
certum ipſum vēturū in vita legatarij: aut nō: vt dictis legibus.
Ad obligationem contrahendam glo. variant. Nam in. l. cedere.
dicit ſtatim cedere. in. l. in omnibus. dicit contra. ſed determina
eas per precedētia: quia refert an ſit certum in debitum iri: tunc
cedit ſtatim. an dubium: tunc idem: vt in conditio. ff. de condi. ⁊
demon. l. dies incertus. de le. j. l. talis ſcriptura. §. ſi ſub cōditione.

1 ☞ Manumiſſus non debet exhibere filio operas.
2 Eleemoſynam dans viuens magis meretur q̄ ſi det moriens.

c Peculium. [c] ¶ † In gloſ. cur tam. ibi cum allegat. §.
1 papi. Hec ratio nō videt̄ efficax cū ma-
numiſſus debeat operas exhibere filio: vt. l. ſi operarū iudicio. ff.
de ope. liber. ¶ Preterea opere debētur ſi conuentū ſit. C. de ope.
libe. l. j. vnde potes dicere ꝙ magis videtur affici dn̄s ad ſeruum
cum manumittit inter viuos ꝙ qn̄ in vltima volūtate: q2 qn̄ in-
ter viuos ex affectione dimittit illud qḋ retinere poterat. ſ. domi-
nium ſerui ⁊ eius ſeruitium quo ſe priuat. ⁊ ideo ꝓpter exubera-
tionē affectionis ius preſumit munificentiā: vt etiā peculium con
ceſſiſſe videat̄ nō ſic vbi moriens dat: q2 tunc dat qḋ retinere nō
2 pōt ſibi ipſi. nec de quo amplius pōt vti. ¶ † Et hoc facit: q2 ma-
gis meret̄ qui dat eleemoſynam viuens q̄ qui moriēs: q2 qḋ mo-
riens dat ideo dat q2 retinere nō pōt. ſicut dixit beata Lucia ma
tri ſue. Unde auari tūc ſunt largi ſm̄ Senecā qui dicit ꝙ auarꝯ
niſi cum morit̄ nil ratione agit. Item qḋ hic dicit̄ de ſeruo obti-
net in filio cum emācipat̄. ff. de dona. l. donationes. §. pater. Item
ſi detur libertas per epiſtolā nūquid videtur dari inter viuos vt
peculium habeat manumiſſus? non videtur: vt. C. de lati. li. l. ſan-
cimus. ſed ibi dicit ſimilitudinarie. q. d. valet vt codicillus: ⁊ ta-
men eſt inter viuos. Sed quis cōuenietur de peculio quando pe-
culium tranſit ad manumiſſum? dic. ff. de pecu. l. ſi ſticho.

1 ☞ Seruus iuſſus eſt liber eſſe: ſi rationes reddiderit cum reli-
quis: habebit peculium cum libertate. rationem aſſignat.
2 Abbas ſi ſit obligatus alicui priori ſuo: ſi prior cedat vel decedat
prior nouus cui abbas contulit an poſſit agere contra abbatem
ratione ſue adminiſtrationis.

1 Idem reſcripſerunt. ¶ † In gloſ. quaſi di-
ceret. ibi cū allegat. l.
ſi ſeruus vetitus. Et pōt eſſe ratio: q2 cū iubet̄ rationē reddere ⁊
reliqua preſtare: teſtator videtur hoc preeligere ꝓ herede magis
q̄ peculiū. ſi em̄ peculiū penes heredē remaneret. nihil vltra pete-
re poſſet heres a ſeruo: nec aliqua reliqua. C. an ſer. ex ſuo facto. l.
ſi vt allegas. vbi ergo cū de reddēdis reliquis onerat videt̄ ⁊ pe-
culiū dimittere ⁊ magis velle heredem habere rōnes ⁊ reliqua q̄
peculiū ⁊ onerādo eū videt̄ ei relinquere de quo facere poſſit. ff.
de leg. iij. l. titius. ff. de pe. le. l. deniqꝫ. ⁊ facit. eo. titu. l. ſeruus liber-
tates ſecus vbi vetat rationes reddere. ¶ In glo. alias reliquas.
in fin. Ille leges nō dicunt hoc: vnde videret̄ ꝙ cuicūqꝫ peculi le-
getur nō poſſit agi cōtra dn̄m: cum ipſo iure debitum dn̄i nō au
2 geat peculiū: vt ibi. ff. de pecu. ſed ſi dānū. §. ſi creditor. ¶ † Et fa-
cit ꝙ ſi abbas eſſet obligatꝯ alicui priori ſuo ꝙ ſi prior cedat vel
decedat nouus prior cui abbas cōtulit nō poſſit agere cōtra ab-
batem pro debito etiā ratione ſue adminiſtrationis: ſed hoc non
eſt bonū argumētū: quia q̄uis abbas poſſit remouere priorē ad
nutum: vt extra de ſta. mo. c. cum ad monaſterium. §. tales. ſicut
dn̄s ſeruo peculium. ff. de pecu. l. peculiū. nihilominus iura prio-
ratus non poteſt diminuere: vt extra vt eccle. benefi. c. j.

d Tam autem. [d] ¶ In gl. actiones. in fi. dic plenius
ff. de ſer. l. per totum. de ſerui. ruſtic.
predi. l. pecorū. ⁊ vide qḋ ibi not. ⁊ qua actione poſſit tale legatū
peti. vide. ſ. hoc titu. circa prin. vbi ſcripſi. ff. quemad. ſerui. amit.
l. ſi partem. §. j. ¶ In gloſ. ſine ceſſione. in fi. ⁊ hoc vbi res non eſt
e litigioſa vel lis cepta: tūc enim aliud eſt. C. de liti. l. quoties. ⁊ aut.
nunc ſi heres. ⁊ vide quod ſcripſi. C. de act. ⁊ oblig. l. j.

1 ☞ Legatum ſi ſit relictum in genere cui competat electio.
2 Electio legati ſi ſit heredis an teneatur dare mediocrem. ⁊ nu-
mero. 3. ⁊. 4.

a ¶ Si peculiū. Peculij legati augmentū vel diminutio aū mortem teſtatoris cōtingens ad legatariū pertinebit. augmētū vō poſt mortē ⁊ ante aditionem hereditatis aliunde q̄ de peculiari obueniens ad legatarium non ſpectabit: niſi ipſius dies ſolum adita hereditate cederet. h. d. ſm̄ Bal. vſqꝫ ad. §. peculium.

b ¶ Nūc reſtat. Angel. ponit hic ordinate quādo dies legati cedit. vide eum.

c ¶ Peculium. Peculiū ſui nō intelligit̄ eſſe legatū ſeruo cui teſtator reliquit libertatem in vltima voluntate: ſecus ſi inter viuos fuit manumiſſꝯ.

d ¶ Tam autē. Iura corporalia etiā ſacra pn̄t legari. h. d. Ang[illegible]

e ¶ Lis c[illegible] No. ſm̄ An[illegible] q̄uis directā p[illegible] naleꝫ exercere [illegible] poſſit niſi ce[illegible] poterit tn̄ exerce[illegible] re directā rea[illegible] q̄ q2 non [illegible] affixa [illegible] enꝫ dire[illegible] ſine. §. ſi. cū. l. ſ[illegible] ff. de condi. ſu[illegible] Ang. hic.

5 Electio seu interpretatio quare est heredis vbi legatur incertū de certis: et sensit de certo: alias electio est legatarij. ꝛ nu. 6.
7 Verba sapientia electionem sunt hec: sumito vel capito ꝛc.
8 Quid autem in contractibus cuius sit electio.
9 Quid si fuerit prefixum certum tempus per legem vel per testatorem illi ad quem spectat electio ꝛ tempus labitur.

a ¶ Si generaliter. Legati i genere electio est legatarij. h. d. Ange.

a 1 **Si generaliter.** a ¶ † In glos. et a prin. cū dicit: sed Roma. credo ex defectu scriptoris corrupta narrat. Nam in. l. legato. ꝛ in. §. cum hoc modo attribuit primā opi. Roma. ꝛ hāc Jo. ꝛ hic attribuit secundā. Roma. ꝛ primā Bulga. quicūq; tñ secundā tenuerit: approbatur per doct. §. cum homo. de opt. lega. l. ij. ꝛ. l. seruo generaliter. ¶ In ead. glos. ibi. et tunc subdistingue. glos. debuit distinguere plenius. q2 aut legauit in genere indefinite: aut incertū de certis. Primo casu subdistingue: aut ꝙ legatur habet dictos fines q nec cresci nec minui possunt facto hominis cōmode: vt homo vl equus. aut possunt: vt fundus vel domus. Hec omnia mēbra intendit glo. prosequi vt apparet ex lectura eiusdē. ꝛ q̄uis inordinate mēbra accipiat: sequamur ea: quia effectus nō immutatur. Primo casu quādo legat in genere indefinite ꝛ habet certos fines vel formā q mutari non possunt: recipe glos. aut habeat ꝛc. ¶ In ea. gl. s. cū allegat. l. q duos. hoc est de sequēti membro qñ legat incertū de certis sed faciet argumentū. alie bene probāt. et §. cum homo. qui sub hoc mēbro debet reponi. ¶ In ea. gl. cum allegat. l. iij. ꝛ. iiij. ꝛ melius. ff. de le. j. l. hmōi. §. si cui hō. ¶ In ea. glo. ibi cū dicit: expresso noie. s3 ꝓpter equiuocationē nois est du
1 bium. ¶ † In ea. gl. in fi. doc. Jac. ꝛ Pe. hoc improbāt b dicētes
b se nō videre cām diuersitatis inter fundū ꝛ domū. na3 sicut fundus destinatione hoim cōstituit: ita dom⁹ interiecto pariete. ff. cōia pdio. l. si quis duas. ꝛ sicut fund⁹ posset dari derisorius: sic domus ita modica ꝙ nō posset caput reclinari. Dicūt ergo idē in domo ꝛ fundo vt vtrobiq; valeat si testator habeat fundū vel domū: alr̄s nō. ꝛ sic videt̄ ꝓbari per. l. si domus. ¶ Quid in aliis corporib⁹ sicut granariis: doliis: dic idē qd̄ in domo eadē ratione. ꝛ ſm hāc opi. restringēde sunt leges que dicūt promissionem fundi in genere nō valere: vt. d. §. genere. ff. de verb. obli. l. ita stipulatus. ad casum in quē testator nō habet fundū in bonis suis ꝛ hec ꝓcedūt in speciebus legatis specialiter vel gñalr̄. ¶ Quid in quātitatib⁹? Videt̄ ꝙ ꝓmissa cessent: debeat qd̄ minus est. ff. de leg. iij. l. nūmis. nisi alind possit percipi ex cōsuetudine testantis vel dignitate ꝛc. ff. de leg. j. l. seruus pluriū. §. si. de leg. ij. l. quidā vel nisi legaret̄ deo vel eccl̄ie. ff. de auro ꝛ arg. le. l. titia. §. fin. ꝛ ibi
2 no. qd̄ est notabile. ¶ † S3 querit̄. dictū est. s. qd̄ vbi est electio legatarij ꝙ nō potest eligere meliorē sed mediocrem: quid in casu quo electio est heredis? videt̄ qd̄ sit ide3 ꝙ teneatur dare mediocrem. ꝛ hoc tenēt Jaco. ꝛ Pe. in rebus in quib⁹ est dare tale qd ꝙ potius expediret nō habere q̄ habere: sicut in seruis. talis eñ seruus posset dari q plus dānificaret q̄ ꝓdesset: sed in nūmis et quātitatibus dicūt secus. ff. man. l. fideiussore3. pro hac opi. facit. C. de dona. l. si quis ar. §. simili modo. ff. de verb. oblig. l. quicquid
3 adstringēde. ij. respon. de leg. j. l. si heres generaliter. ¶ † Sed cōtra. ff. de leg. j. l. apud iul. §. feio. de verbo. oblig. l. qui ex pluribus? Dicas ꝙ vbi est electio heredis vel ꝓmissoris potest dare vilius dūtamē nō sit omnino inutile: vt no. d. l. quicquid adstringēde. ꝛ. l. legato. ꝛ hoc nisi cōtrarium possit coiecturari: vel ꝓpter cōtractum precedentē. ff. de verb. oblig. l. triticum. cum ibi notatis. vel ex aliis coiecturis que sunt in. l. apud iul. §. si. ꝛ in. l. nummis. quas hic admitto sicut in casu precedenti cu3 sit eadē ratio. alr̄s si semp deberet dari mediocris: parū referret in effectu cui⁹ esset
4 electio heredis vel legatarij ꝓmissorū vel stipulatorū. ¶ † Sed quare magis restringit̄ arbitriū electionis ex parte legatarij vel stipulatorū q nō possunt eligere meliore3 q̄ ex parte heredis vel stipulatoris q possunt eligere viliorē: dūtamen nō omnino inutilem? Dicas ꝙ in talibus dubiis fit interpretatio prout verisimile est partes sensisse. vnde quādo legat̄ vel promittit̄ ꝛ est electio creditoris nō est verosimile qd̄ quis velit legare vel promittere illud qd̄ nō esset in specie concessurus: videlicet actorem domus sue: vel alr̄s meliorem: vt. l. legato. C. que res pigno. ob. pos. ꝛ. l. qui filios. Sed vbi est electio debitorū: testator ꝛ stipulator bene poterant cogitare ꝙ obligatus daret minus. ꝛ ideo sic legando vel stipulationē recipiēdo videtur se cōmittere eius voluntati interpretatione iuris. ¶ Et hec intellige vera vbi ius dat electionem legatario vel stipulatori. si autē detur per hominē: sunt opi. nam quida3 dicūt ꝙ potest eligere optimū: vt no. ff. de op. leg. l. ij. C. cōmunia de leg. l. iij. §. sed si quis. Alij dicūt cōtra ꝙ satis videtur
5 rationabile: per predictā ratione3. ¶ † Sed quare est electio seu interpretatio heredis vbi legat incertū de certis ꝛ sensit de certo alias est legatarij? Responsio: vbi sensit de certo ꝛ est dubiu3 de quo forte propter equiuocationem nois est magis interpretatio q̄ electio. vnde cum nullus sit qui tantā idētitatē habeat cu3 testatore sicut heres qui fingit̄ vna persona cū eo: cōmittēda fuit ei interpretatio: sicut quādo dubiū est inter psonas legatariorū: quo casu ei cōmittit̄. ff. de leg. ij. l. si quis seruū. §. si inter. Sed qd si legatur alternatiue. ad quē pertinet electio? Glo. distinguit ad quē dirigunt̄ verba: ꝛ in dubio dicit ad legatariū ptinere. ff. de leg. ij. l. lucio. ꝛ hāc sequunt̄ Jac. de ra. ꝛ Pet. de bel. perti. per. d. l. lucio. de leg. j. l. plane. §. fi. ¶ S3 cōtra nota. ff. de re. dub. l. j. C. de verb. sig. cū quidā. pro quibus ff. de leg. j. si quando. §. fi. ꝛ. l. cū
6 res. §. stichū. ¶ † Potest dici qd̄ in alternatiua rerū sit vera pdicta legis distinctio quo ad duo pma mēbra. ¶ In tertio posset subdistingui: quia aut res sub alternatione cōprehēse sunt quasi equi valoris: ꝛ tūc sit electio heredis. aut vna maioris valoris q̄ alia: ꝛ tūc legatarij. ꝛ si sic dictas glo. cōcor. q2 si hoc casu vltimo esset heredis: semper eligeret minorē: ꝛ hec ꝓcedūt in casibus in quibus cadit alternatio: quia in quantitatibus nō cadit huiusmodi distinctio. ff. de ver. oblig. l. si ita stipulatus fuero. x. aut. xv. S3 an premissa procedāt in cōtractibus. Videt̄ qd̄ sic: ꝛ ꝙ sit electio illi⁹ cui debet̄ vbi verba proferunt̄ in personā eius. ff. de ver. obli. l. si sic stipulatus fuero per te nō fieri. ¶ Sed cōtra facit. ff. de contrahē. emp. l. ꝛ in emptione. §. peñ. ¶ Potest dici quod in cōtractibus stricti iuris prima obtineat: alia in contractib⁹ bo. fi. sed hoc nō procedit: nā in cōtractibus. bo. fi. facienda est vberior interpretatio q̄ in legatis. vt no. in. l. lucio. vnde bene aduerte. q2 in. l. si in emptione. verba sapiētia electionē nō conferūtur
7 in personā emptoris. ¶ † Que sunt verba sapiētia electionē? certe verbū sumito vel capito. vt si dicat̄: sit tibi vēdit⁹ Stich⁹ aut Pamphilus que3 sumere placuerit. Vel sit mihi emptus Stichus aut Pamphilus quē suma3 vel capiā. in his omnibus cōpeteret electio ad emptorē: sed in. d. §. pe. nō sunt hec verba vel similia: s3 tantū illa: esto mihi emptus Stichus vel Pamphilus. vnde illa verba nihil super electiōe sapiunt: sed tantū super substantia cōtractus. vnde si testator dicat. Stichus vel Pamphilus sit tibi legatus. nō ex hoc videret̄ cōferre in personā legatarij verba. ꝛ ſm hoc nō differt cōtractus allegatus in primis duo
8 bus mēbris. ¶ † S3 in dubio bene credo qd̄ differāt legata a cōtractibus: q2 in cōtractibus est indistincte electio debitoris. vt. l. plerūq;. §. si. ff. de iur. do. In legatis distinguit̄ vt. s. ꝛ hoc in alternatione rerū: sed vbi est alternatio inter personas accipitur ꝓ cōiuncta. vt. l. cū quidā. C. de verb. sig. vbi expresse dat̄ electio. ff. de leg. ij. si quis titio. vel nisi aliud appareat forte propter coniū-
9 ctionē personarū. ff. de leg. ij. l. cu3 pater. §. a te peto. ¶ † Quid si certum tempus fuerit prefixū per legē vel per testatorē illi ad quē pertinet electio ꝛ tēpus labit̄: ꝛ nihil sit dictū: quis post illud tēpus eliget? Videtur cōuerti ad alium. extra de ꝑben. c. si pluribus in si. li. vj. C. de fideicō. liber. l. si quis. ff. de verb. obli. l. si stipulatus fuerim illud aut illud. S3 an postq̄ elegerit sit licitū variare. dic. ff. de lega. ij. l. statuliberū. ¶ Itē premissa procedunt q̄diu res extant: si altera perierit. Dic. ff. de solu. l. stichum. in ꝓinc. de verbo. obli. stipulatus sum damam.

1 ¶ Legatum optionis in se conditionem habet: ꝛ cōditio adheret persone cui est ascripta.
2 Testator si nō sit vsus verbis cōtentis sed hic: lego Titio illud aut illud quod elegerit: an tale legatum trāsmittitur si Titius decesserit antequam eligat.
3 Sorte si quid dirimi debeat qualiter debet fieri.
4 Patroni ecclesie si sint plures ꝛ presentāt diuersos quis ꝑferet̄.

c ¶ Optionis. Legatu3 optiōis hodie trāsmittit̄ ad heredē si legatari⁹ decedat anteqū optet: ꝛ pluribus habentib⁹ eligere discordātibus dirimit̄ sorte. h. d. ſm Ang.

c 1 **Optionis.** c ¶ † In glo. bona ratio. in fi. sed nō videtur bona: quia legatum aut habet conditione3 expressam: ꝛ hoc nō potest dici: quia legatum non trāsmitteretur. aut tacitā: ꝛ tūc transmitteretur. vt dixi. s. §. si peculiū. ff. de condi. ꝛ demon. l. conditiones que extrinsecus: ꝛ hoc casu glo. nō procederet. Dicunt doctores Jaco. ꝛ Pet. qd̄ legatu3 optionis h3 in se cōditionē: cōditio aūt adheret persone cui est scripta. ff. de condi. ꝛ demon. l. qui heredi. vnde si esset dictum in forma conditionis: lego tibi seruum si tu optaueris. ꝛ nō optares viuus: non valeret legatū hodie: sed hic nō erat in vim conditionis: ideo va
2 let. hec sunt verba eoꝝ fere ad literā. ¶ † Quid ergo si testator nō sit vsus verbis hic cōtentis: sed sic. lego Titio illud aut qd̄ elegerit. nūquid talē legatum trāsmittitur si Titius decedat ante quā eligat? non videtur: quia hec verba quod ꝛ qui ad futurum tempus adiecta importāt conditionem. ff. de lega. iij. l. nuper. ꝛ licet in alternatiua hoc tacite intelligeretur: videlicet quem eliget nihilominus expressam videtur importare conditionem. ff. de lega. j. si ita legatum. §. illi si volet. In contrarium videtur expressum. ff. de verbo. obliga. l. si stipulatus fuerim illud aut illud. sed ibi in contractu inter viuos in quo conditio non impedit transmissionem. j. de verbo. obligatio. §. ex cōditionali. videtur tamē verius qd̄ trāsmittat. vt. d. l. fi. §. j. C. communia de lega. nec obst. qd̄ videtur conditionale: q2 ex equitate illius legis ꝛ istius. §. hic tollitur quātū ad transmissionē cōtra iuris rigorē. ꝛ ide3 crederem quocūq; modo detur electio siue per verba elegerit: siue per aliā cōditionē facientia. nō enim testator videret̄ velle suspēdere substantiam

3 re substantiã legati.ff.de verb.oblig.l.si decẽ cum petiero.¶†In
a glos.vel cum taxillis[a].in fi.Itẽ cur non sequimur ordinẽ vbi ap,
paret.ff.de vsufruct.l.quoties? Dicas ꝙ vbi vnus solus admitti
debet primo:alius post successiue tunc sequimur ordinez: quia et
de ordine tantũ querit:vt.d.l.quoties.sed vbi simul' ⁊ eodez tem,
pore plures admitti debent:tunc distinguitur:quia aut vni eorũ
est maior pars relicta:⁊ tunc ille eligit:vt no.l.fin.C. cõmunia de
leg.aut non:sed vterqȝ equaliter:tunc aut discordia redundat in
preiudiciũ tertij:tunc cõpellunt cõcordare ⁊ sortiri:vt.s.de execu.
tut.§.finautẽ.⁊.d.l.huiusmodi.§.peñ.aut in p̃iudiciũ solũmodo
discordantium:tũc si alter petat compellitur alter venire ad sor,
tem.ff.de indi.l.in tribus.fa.ercis.l. si que sunt cau. si nullus vult
seu petat:tunc nõ compelluntur precise sed causatiue: quia dene,
gantur eis actiones:vt.ff.quib.mod.vsusfruc. amit.l.ij.§.fi.⁊.d.l.
4 quoties.¶†Quid ergo si plures sunt patroni eiusdem ecclesie ⁊
presentant diuersos? Item quid si alter legatariorũ sit mortuus
pluribus relictis heredibus?vide hodie extra de iurepa.c. fin. in
cle. dic ibi. An autem licitum sit hodie sortiri : vide Hostieñ. in
summa titu.de sortilegijs.

1 ☞Legari illis potest qui possunt heredes institui.
2 Collegia licita que dicantur esse.
3 Legatum si fiat non capaci cui applicabitur.

b
1 **Legari**[b] ¶†In gl.⁊ ecõtra.in fi.non tamen intelligas
ꝙ hec sit cõsequẽtia:vt illis soluz legari possit
qui testamentũ facere possunt actiue:qr falsum esset.nam serui et
filijfa.impuberes non possunt testari:vt.s.qui.non est permis.fa.
testa.per totũ:⁊ tñ possunt ex testamẽto capere.ff.de leg.j.l. seruo
le.⁊.l.si post mortẽ.⁊.l.cũ filio.⁊.§.posthumo.j.e. ¶In gl. in pas,
siua.ibi cũ allegat:de here.insti.l.j.nec ad sui cõmodũ nec fis.ff. de
iu.fisc.l.in metallũ.sed glos.tenẽt cõtra in.d.l.j.que videt huic cõ,
traria quã doc.nõ approbant.nec ob.ff.de leg.iij.si deportati ser,
uo.qr secus in seruo deportati q fisco cuius est seruus acquirit: ⁊
secus in ipso deportato qui oĩa ciuilia amisit.ff.de bo.dam. l. sed
si alia.¶In ea.glos.cũ allegat.§.ij.ibi loquit de institutione: sed
probat qr manumitti non põt:vt ibi.⁊ sic nec ei legari.C.de leg.l.
2 seruis.¶†In ea.glos.ibi cum allegat.l.collegiũ. Que autez sunt
licita collegia:vide in glos.ff.qd cuius. vniuer.l.j.an autem singu,
li capient.vide.C.de sac.san.eccle.l.j.⁊ ibi scripsi.¶In ea.glos.ibi
cũ allegat:qui.mo.na.⁊c.⁊ hoc intellige a parẽtibus: sed ab alijs
c sic:vt ibi no.ad or.§.si.hodie vero[c] de iure canonico possunt le,
gari saltẽ ad alimenta:vt extra de eo qui dux.in ma. quã pol.per
adul.cum haberet.vide.j.§. posthumus alienus. ¶In ead.glos.
ibi cũ allegat.l.ij.qui.idẽ videt in excõmunicatis:extra de hereti.
c.excõicamus.§.credẽtes.C.eo.aut.credẽtes.no.Hostien. in sum.
de test.§.quis sit effectus.ver.⁊ prodest. ¶In fin.ea. glo. sed hoc
hodie cessat vt scripsi.C.de secũ.nup.l.j.doc.Iac.⁊ Pe. dicũt qd
quidã sunt qui capiunt.quidã sunt qui accipiunt:sed nõ capiũt.
nam inter capere ⁊ accipere est differentia.ff.de ver.sign. l. aliud
est capere.vnde tituli.C.⁊.ff.de his qui.vt indig. intelliguntur de
his qui possunt accipere sed nõ capere.verbi gratia.si heretico le
getur:ille nõ potest capere nec accipere.⁊ ideo pro nõ scripto ha,
betur:sed ille qui nõ vendicat mortẽ defuncti vel fidem accõmo,
dat de restituẽdo non capaci accipit: sed non capit.Nam nõ ca,
pit ad suũ cõmodum sed fisci.ipse tamẽ accipit ⁊ heres remanet:
ff.de vul.l.ex facto.§.iul. Hec satis sunt:modicũ tamẽ instruunt.
vnde videt posse dici ꝙ oẽs sunt capaces:nisi reperiant prohibi,
3 ti.⁊ qui prohibent hic no.in magna parte gl.¶†Cui autem ap,
plicetur si legetur non capaci?potes distinguere sicut ipsi distin,
guunt capiat si non capiat:aut non capiat nec accipiat:vt dictũ
est.⁊ iunge quod scripsi.C.de his qui.vt indig.l.hereditas.⁊ vide
s.§.non solum.cum ibi notatis.

1 ☞Legari potest incerto de incertis dumtñ post certificetur.
2 Legari an possit incertis personis.
3 Legari incertis personis vel incerte potest dũtamen legatarius
probet quod testator de se intelligebat.
4 Testator si iubeat satisfieri creditoribus querelantibus an talis
dispositio valeat.
5 Legari an possit ab incerto.

d
1 **Incertis**[d] **autem.** ¶†In glos. quasi di.in fi.
ille nihil faciunt: qr loquũ
tur de incertitudine rei legate:hic loquit de incertitudine perso,
narum.Vult ergo glo.concludere ꝙ incerto de incertis : dumtñ
post certificet põt legari hodie.⁊ hoc pbat p hãc literã ßm Iac.
dicit enĩ:sed nec huius.q.d.nedũ species pmisse:imo hec est corre
cta:⁊ hoc vbi ex postfacto potest fieri certum:als si semper incer
tum remaneat nõ valet:vt si dicat.relinquo vni de mundo.⁊ hoc
nisi legetur pauperibus in quibus est speciale.et erat ratio anti,
quorum:quia qd legatur:legatur ratione amicitie vel meriti.nul
lam autem amicitiam habemus cum incerto quis sub certa de,
monstratione.si enim dicat lego illi qui primus capitoliuz ascen
derit nulla erat affectio;quia nesciebat quis prior ßm eum. glos.
hoc reuocat in dubiũ.ff.de re.du.l.quidã.⁊ videtur tenere ꝙ non
valet relictum incerto de incertis: etiã quãuis sub certa demon,
stratione:vt ibi in prima solutione.Sed ego credo qd possit lega
ri incerto de incertis dumtñ post certificet,etiaz de iure.ffor.Et
videt expressum.ff.de re.du.l.si quis ita scripserit.Unde antiqui,
tas de qua hic loquitur fuit ante tpa.fforum. seu cõpilationẽ eo,
rundẽ.⁊ ille codex de quo hic loquit fui etiã ante cõpilationẽ no
ui codicis quo vtimur forte in codice Hermogeniano vl' Theo
2 dosiano.¶†Sed videt qd etiã incertis[e] possit legari: qr legatur
e collegio.C.de sac.san.eccle.l.j.Sed ibi non legat incertis:imo ipsi
collegio qd vice psone certe fungit.ff.de fideicõmis.l.mortuo.ßm
Pe.Hec oppositio nõ meruit signari:meli9 potuisset opposuis,
se de.l.ciuitatibus.ff.de leg.j.ff.de re.du.l.ciuilibus.Et dic genera
liter qd vbicũqȝ aliquibus legat qui corpus faciũt quis incerti
sint valet legatũ per leges predictas:dũtamen corpus ipsum cer,
tum sit. Sȝ si corpus vel collegiũ esset incertũ nõ crederẽ valere:
sicut nec si incerte persone legaret.⁊ hoc nisi leget ecclesie vel col,
legio ecclesiastico:tunc enim incertitudo non vitiat.vt in aut. de
eccle.tit.§.si quis in noĩe.⁊.§.si quis autẽ.C.de epi. ⁊ cle.l. si quis.
ad decli.vel nisi reipu.ff.de cõdi.⁊ demõ.l.que cõditio.§. j. qr pia
causa reputat.C.de sac.san.eccle.l.illud qd ex veteribus.§.j.⁊ idez
credo in oĩ pia causa cũ sit eadẽ ratio.que aũt sint pie cause satis
3 colligit in.d.§.j.¶†Itẽ hoc qd hic dicit videt intelligẽdũ nisi le
gatarius velit pbare qd testator senserit de ipso per aliquas veri,
similes coniecturas.ff.de here.insti.l.in tps.§.j.⁊ ita videtur ꝙ le,
gatũ de se valeat:nec incertitudo vitiet: sed defectus pbationis:
sed hoc videtur ꝯtra mentẽ huius.§.Potest dici qd vbi testator
legat oĩno incerto sicut vni de mundo vel de ciuitate qd non vȝ
legatũ ipso iure.vt hoc.§.sed vbi sentit de certo: verumtñ nõ con
stat de quo tunc valet ipso iure legatũ: sed propter defectũ proba
tionis nullus admittitur:nisi heres gratificet vel alter pbet de se
sensisse.ff.de leg.ij.l.si quis seruũ.§ si inter.de re.du.l.si fuerit. ⁊ vi
de Dy.extra de reg.iur.c.in obscuris.lib.vj.⁊ vide.j.e. §. ante he,
redis in fi.Sed de iure canonico videtur qd valeat in casu qñ cõ
mittit in alterius dispositione.extra de testa.c.cũ tibi.ibi enim te
stator nõ sentiebat de certo:sed ibi loquitur quãdo ad pias cau,
4 sas.vel ibi certificãdus erat ex postfacto per electionẽ.¶†Quid
ergo si quis iubet creditoribus ⁊ querelantibus suis satisfieri:an
valeat talis dispositio? Nõ videt propter incertitudinẽ: sed satis
põt dici ꝙ sic cũ sit pia cã propter liberationẽ aĩe. Itẽ qr ex post,
facto sit certũ.⁊ vide in Spec.de instru.edi.§.nũc aũt.ver.de hoc
5 autem.¶†Sed nunquid potest legari ab incerto[f]? Dic qd sic si
f post certificetur.ff.de codi.l.abintestato.⁊.l.si quis cũ.de condi.et
demon.l.publius. sed cũ hec antiquitas corrigat per moduȝ qui
dictus est:nunquid eodẽ modo corrigitur qd dictũ est de tutore.
s.versi.tutor quoqȝ:qr sequens.§.nihil aperit de hoc.ibi enim lo,
quitur de persona tutoris.⁊ supradictus.§. seu ver. loquit de per
sona illius cui datur.Et põt dici qd sic in testamẽtaria:qr incer,
te persone datur tutor in testamento : dumtñ post certificetur.s.
de tute.§.cum autẽ.ff.de testa.tu.l.si quis ita dixerit.§. fi. Sed de
datiua nõ videt cũ iudicialia non debeãt esse in pendẽti.ff.de iu,
di.l.non quemadmodũ.⁊ sic nõ videretur posse dari tutor post,
humo per iudicem.vnde hic loquitur tantũ de testamentaria. ⁊
ideo in materia testamẽtorũ de hoc agitur hic.¶Itẽ dicit qd.§.
libertas.etiam corrigitur vbi post certificari potest.⁊ est idem si,
cut in legato.vt not.in.l.cum ex pluribus.hic allegata in glo.

1 ☞Tutor quare non potest dari incertus qui potest postea cer
tificari:sicut potest dari incerte persone postea certificande.

1 **Tutor autem.** ¶†In glo.vt si ita.in fi. Sed pro
deo que est ratio quare tutor incer
tus qui potest post certificari dari nõ potest sicut potest dari in,
certe persone post certificande ⁊ legari.vt.s.proxi. dictũ est? Re,
spondeo ßm Iac.de ra.iura quantũ possunt prouident pupillis.
vnde si posset dari tutor incertus:vt ille qui primo veniet ad por
tam:vel als sub conditione:posset esse qd aliquis ribaldus veni,
ret primus.⁊ ita non esset prouisum sed improuisum pupillo.id,
circo non potest dari incertus ßm eum.Et ideo dicit tex.certo iu
dicio ⁊c.vt hic in text.satis exprimitur.

Posthumus. ¶In glos.s.de iure pretorio.in fin.
quidã habẽt in glo.§.hũc pro ꝯtra
rio:sed nihil facit cõtra.qd enim hic dicit antea:nõ refert ad ius
antiquissimũ de quo fit ibi mẽtio:sed ad ius. ff. ßm qd põt post,
humus alien9 heres institui.ff.de leg.j.l.pe.de testa.l. filius. quis
gl.videat dicere ꝯtra.ff.de libe.⁊ posthu.l.si quis posthumos.§.j.
¶In glo.sed que est in fi.sed mirandũ cur hic in tex.dicitur:qui
vix esse non potest ⁊c. cũ hic loquit de alieno posthumo qui põt
ab alio quã a parentibus capere:vt scripsi.s.§. legari. ⁊ sic videt
posse institui quis in rerũ natura esse non possit:tñ natus posset
institui vt est dictũ.oportet dici vel qd ista cauda nõ loquatur in
posthumo proprio:sed subaudiatur sic post illa verba:⁊ tunc po
test.sub.sicut ⁊ proprius qui põt institui nisi in vtero ⁊c.⁊ cõcor.

a ¶Cum taxil,
lis. Uide hic di,
stinctionem An,
ge.in ver.in glo.⁊
forte.

b ¶Legari. Illi
possunt ex titu.le
gati capere qui
possunt heredes
institui.

c ¶Hodie vero
De quo vide hic
per Angel. in. ij.
col.in ver.in ead.
glo. ibi efficiunt.

d ¶Incertis au
tez. Incertitudo
persone legatum
libertatis ⁊ tute,
le dationem : vi,
tiat:⁊ alieno po,
stremo potest ho
die legatũ ⁊ here
ditas relinqui.h.
d.ßm Bald.vsqȝ
ad.§. si qs ĩ noĩe.

e ¶Incert. Tu
vide hic distictio
nem per Ang.in
ver. in gloss.con,
cessum erat.

f ¶ Ab incerto
an autẽ executor
vltimarũ volun,
tatũ possit dari ĩ
certus vide hic p
Angel.ante finez
§.in ver.qro aũt.

ff.de libe.τ posthu.l.si quis posthumos.§.j.vel qδ dicamus:secus in posthumo:τ secus in iam nato:vel quod illa glo.sit falsa.
1 ☞ Error in nomine an τ quando vitiet actũ vel dispositionez.
2 Impetrauitquidam capellaniam sancti Stephani fundataz in tali ecclesia: τ tamen nulla est capella sancti Stephani sed forte sancti Petri:quid iuris.

a
1 **Si quis[a] in nomine.** ¶†In glo. nomẽ est genus.ibi:agnomen. de agnomine nõ agit̃ hic lʒ de eo fiat mentio in.d.l.iiij.C.de test. ¶In glo.a testante.in fi. dic qδ interdũ est error in noĩe persone heredis vel legatarij:τ ille nõ vitiat:dũtñ cõstet de psona:vt hic. Interdũ in noĩe rei legate : τ tũc aut errat̃ in noĩe pprio aut appellatiuo.Et si in appellatiuo: aut verborũ platorũ significatio se põt extẽdere ad mẽtẽ testãtis:vel de significatiõe sui vel ex ꝯsuetudine loquendi:tunc valet.vt.§.qδ tñ.ff. de suppelle.leg.l.labeo.
b Aut nõ:τ tũc gl.que est in.l.iiij.ff.de leg.ij.videt̃ velle[b] qδ valeat dumtñ cõstet de mente:qꝛ sine verbis nutu posset legari.Sed cõtra facit.ff.de reb.dub.l.in ambiguo.de ver.sig. l. nepos proculo. ibi:nam qui.ꝛc.τ ibi no.ff.de here.insti.l.j.§.si aũt.de leg.ij.cũ pater.§.cũ imperfecta.τ hoc nisi res esset in ꝯspectu.ff. de verb.obl. l.quicquid.τ.s̃.similiter in re. Interdũ errat̃ in nomine regiõis: τ ille error nõ vitiat.ff.de leg.iij.l.patronus.§.libertus. τ hoc nisi in rescriptis.extra de rescrip.c.significãte.vel dic meliusvt ibi no. per doc.in dubio aũt nõ p̃sumit̃ alia mẽs testãtis quã queverba significãt.Etenim nemo estimãdus est aliud dixisse ꝙ qδ in mẽte cogitauerit.vt.d.l.labeo.circa mediũ.ff.de auro τ arg.le.l. plauti.τ ideo opus est pbare aliã fuisse mẽtẽ:vel forte qδ testator hoc alis expresserat sicut no.in.l.iiij. vel per cõiecturas. vt ex contextu materie.ff.de leg.ij.l.vnũ ex fa.§.fi.vel ex vsu loquendi. vide. ff. de
2 lega.iij.l.non aliter.¶†Quid ergo si quis impetrauerit capellaniam sancti Stephani institutã in tali ecclesia et nulla est ibi ca-
c pellania[c] sancti Stephani:sed forte sancti Petri:nũquid vitietur gratia vel extendet̃ ad capellaniã sancti Petri:Videt̃ ꝙ nõ vitiet̃ per hũc.§.cũ ꝯcor.¶Contrariũ videt̃ in.c.significãte.Itẽ qꝛ impetrãs dedit causam errori qui potuit melius declarare:vt ibi no.Satis potest dici qδ si cõstet de mente cõferentis : qꝛ forte expressit capellaniã institutã per talez et vacantẽ per mortẽ talis ꝙuis sit error in noĩe scti in cuiꝰ noĩe fundata est qδ valeat p predicta.τ vide.C.de le.si fortidianũ.de fideicõ.l.volũtatis.τ ibi scripsi.¶In glo.vnde.in fi. Vel dic ꝙ non refert: dumtñ sine fraude ꝛc.vt ibi not.Sed verius credo ꝙ seruo nõ possit.als text.frustra diceret.si liber ꝛc.vt.d.l.vnica. Et est ratio ne sit eis materia fuge:τ vt facilius reperiantur ꝗ fugiant.τ idẽ forte in monachis τ alijs religiosis qui debent residentiam cum sit eadem ratio.
1 ☞ Conditionalis dispositio per que verba cognoscit̃.τ nu.2.
3 Causa falsa an τ quando vitiet legatumvel dispositionem.
d
1 **Huic proxima[d].** ¶†Qꝛ sicut error nominis non nocet: sic nec demõstratio falsa. ¶In glo.verna. in fin.ff.de leg.j.l.titie textores. ¶In glo.idem
e τ si non emit: sed alio titulo acquisiuit.In fine[e] eiusdẽ glos.sed ibi fuit conditio.¶In glo.not.conditio per.ibi cũ allegat.l.muto.§.sub cõditione. Itẽ per dictionẽ:vbi.de leg.ij.l. si ita scriptũ. §.si pater.Itẽ per dictionẽ in.de condi.τ demonstrat. l.publius. ibi.in honorez cõsulatus.Itẽ per dictionẽ:ita.ff.eod.l.iul.noster. Item per ablatiuũ absolutũ a preterito formatũ.ff. de sta.lib.l.si quis ita libertatẽ.§.si duos.Itẽ per dictionẽ:quisquis.ff.de lib.τ posth.l.iij.§.filius.iij.dicto. Itẽ per quique vel per qδ ad futurũ tps relatũ.ff.de leg.j.stichũ.de le.iij.l.nuper.vide.s̃. §. actiõis.τ.l.
2 si sic.§.j.hic alleg.¶†Idẽ videtur si ad preteritũ.ff.de here.insti. l.ij.τ hoc intellige:vt ibi scripsi:qꝛ illud intelligitur cum ad factũ propriũ refertur cõditio:tunc enim distinguitur an de preterito: an de futuro:dic vt ibi per glo.τ doc.Itẽ fit ꝯditio per dictionẽ: ad.ff.de ma.test.l.si duos. Itẽ per:dum.ff.de leg.iij.l. qui cõcubinam.§.vxori.Itẽ per:quoad.C.de leg.l.j.sed illa videt̃ contra.dic tñ vt ibi.Itẽ per:ꝗdiu.ff.iudi.sol.l.hec stipulatio.sed per nullam harum dictionũ fiet expressa conditio nisi per:si.et:cum.vt notatur.ff.de here.insti.l.trebatius.τ in.d.l.stichũ.super verbo:conditionalis.pro quo facit.ff.de condi.τ demon.l.j.in fi.τ hoc est multum notabile si sit verũ propter effectũ trãsmissionis cũ sit tacita conditio nõ impedit trãsmissionẽ.ff.de condi.τ demon.l.cõditiones q̃ extrinsecus.cũ ibi notatis.qñ di.le.ce.l.cũ illis.§.fi.ſʒ expͣssa impediret.vt in.§.finaũt.C.de cadu.tol. sed hoc forte nõ pcedit: nisi quãdo talis cõditio per talia verba apponitur que de natura legati subintelligebantur.ff.de leg.j.l.iij. ¶Itẽ not, hec verba de se nõ ꝯditionalia faciũt ꝯditionẽ si testator sentiat vel partes hoc agant τ cõstet.ff.de verb.obl.l.si ita stipulatꝰ fuero hãc summam.de condi.τ demon.l.in ꝯditionibus.ibi cũ allegat.§.sub cõditione.hoc videtur cõmune vbicũq; apponitur in actus executione nõ in substãtia actus.ff.de verb.obli. l. si decẽ cum petiero. τ tale qδ apponitur ꝙ ipso iure inhereat.vt in concor.ibi allegatis.¶In ea.glo.ibi cũ allegat.C.de dona.que sub modo.l.ij. sed quãdoq; apponitur causa per:vt.quãdo gratia legatarij apponitur.C.de iur.dot.l.si mulier.ff.de do.l.ij.§.fi.¶In ea.gl.vbi cũ allegat.l.si.sic.§.j.vide plenius.ff.de condi.τ demons.in rubrica.
3 ¶†In ea.gl.ibi cũ dicit:nõ nocetvt hic.hoc verũ nisi cõditionaliter apponat̃:vt hic in tex.τ no.in.d.l.si sic.licet sit improprie cõditio de preterito.vel nisi alias legaturus non erat:vt.ff. de conditio.τ demonstratio.l.cum tale.§.falsam.in fi.Scdm hoc ergo videtur distinguendũ de causa:aut fuit impulsiua : aut finalis: aut est dubiũ sicut distinguit̃ in cõtractibus.Primo casu certũ est ꝙ valet legatũ ꝙuis causa sit impulsiua:vt hic.Secundo casu nõ:vt.d.§.falsam.in fi.In tertio videt̃ presumi ꝙ sit impulsiua cum incũbat probatio illi qui dicit testatorem nõ als fuisse legaturũ: vt.d.§.falsaz.in fi.Vel põt distingui hoc vltimo mẽbro: qꝛ aut est talis causa que si vera esset compelleret testatorẽ inuitum ad dandũ: vt lego tibi decẽ que in meis negocijs expẽdisti. τ tunc presumitur finalis.ff.de pact.l.si cum te.Aut non cõpelleret:vt lego decem qꝛ mea negocia tanꝗ verus amicus tractasti. tunc non.ff.de condi.indebi.l.in summa.§.id quoq; qδ ob causam.¶Quid ergo si testator poterat compelli ad dandũ:nõ tamen legat illud qδ poterat sed aliud.Verbi gratia.quia decem in negotijs meis expendisti:lego tibi librum vel castruz satis videretur impulsiua ea ratione qua donare noluit.τ hoc si notabiliter excedebat pretiũ in quo credebat se teneri.argu.dicti.§.id quoq;.¶In ea.gl.ibi cũ allegat.l.itaq;.ff.de conditio.institu.l.si quis ita hereditatem.de conditio.τ demonstra.l.q heredi.§.fi.τ hoc nisi conditio ex aliqua causa remittatur a iure vel improbetur.ff.de cõdi.insti.l.conditiones.τ.l.quedã.τ.l.que sub cõditione.j.eo.§.fi.dic vt ibi.¶In ea.glo.ibi cũ alleg.l.si tibi legatum. imo in modo est distinguẽdum sicut in causa:quia aut impulsiua:aut finalis:aut est dubium:τ si sit dubiuz:aut apponitur ad vtilitatem testamentorũ vel tertij:τ presumit̃ finalis. Aut ipsiꝰ legatarij:τ tunc impulsiua.ff.de conditio.τ demon.l.titio.de dona.inter vir.τ vxo.l.sed si mors.§.fi.τ hoc nisi implemẽtum modi contineret piã causam:vt quia alicui fuit legatum ad sui redemptionẽ.tũc enim presumitur finalis.C.de dona.l.pe.§. nulla. ff.de iure do.l.promittendo.τ.l.dotis.τ.l.si ego.¶In ead.glo.in fi.vide.C.de fal.causa adiec.l.iij.§.sed si vxori.
1 ☞ Legatum factum seruo cedit ab adita hereditate.
f **An seruo.[f]** ¶In glo.C.de necess.ibi cum allegat.l. seruos.vide plenius.s̃.per quas perso. nobis
1 acquiri.§.itẽ nobis.vbi scripsi.†Et dic ꝙ.l.cõtraria non obstat: quia ibi loquitur quãdo testator legat seruo proprio:hic qñ seruo heredis.¶In ea.glo.in fi.hec ratio non videtur procedere: quia legatũ factũ seruo cedit ab adita hereditate.C.de ca. tol.§. in nouissimo.ff.de op.le.si optio.qñ di.le.ce.l.legato.τ sic videtur valere in casu quo esset manumissus,vel alienatus per dictas le
g ges pro qua.ff.de cõdi.τ demon.l.iul.noster.¶Itẽ regula[g] Catoniana nõ haberet locũ hic cum nõ extendatur ad legata quorũ dies cedit ab adita hereditate.ff.de regula catoniana.l. catoniana.Et no.in.d.l.si optio.Solu.dicas ꝙ aut libertas legatur seruo proprio vel heredis:τ nihilominus aliud legatum pure: τ tunc.dies cedit indubitate a die cõpetẽtis libertatis : vel ab adita vbi vtrunq; legatum purum est:vel a die existentis conditionis vel euentus diei si libertas fuerit relicta sub conditionevel in diem.ff.de leg.iij.l.que concubinam.§. cum testamento.ad.l.fal.l. in ratione.ij.§.penul.τ.d.l.iul.eod.titu.cũ seruus.nisi liqueret de mente contraria testantis:vt.d.l.iul.in fi.de lega.j.l.quesitum.§.j. dic ibi.τ.§.cum testamento.τ ita intelligitur.§.in nouissimo.aut legatur sine libertate τ pure:τ tunc aut seruo legatur τ valet τ cedit ab adita hereditate:vt.l.cum legato.τ.§.in nouissimo.s̃.allegato.τ ideo hoc casu distinguitur an succedat necessarius heres vel non:vt.d.l.si optio.aut legatur simpliciter seruo testatoris vel heredis:tunc obtinet is. §. τ statim dies legati cedit. τ est locus Catonia.τ sic voluit intelligere hic glo.τ.ff.de heredi.instituen.l. si socius.vbi idem no.nec refert an viuo testãte manumissus fuerit vel nõ:vt hic patet:ꝙuis gl.contra.C.eo.l. seruus. Sed oppo. adhuc contra hunc.§.ff.de fideicom.lib.l.generaliter. §. si homini.sed ibi in libertate relicta cuius dies cedit ab adita: vt.s̃. scripsi.¶Preterea ibi deficit legatum propter impedimentum persone legatarij. quo casu non obtinet regula hic mista consideratione vtriusq; quando obtinet:vt plene no.ff.de regula catoni.l. j.vide ibi.Itẽ is.§.nõ obtinet in testamẽto mili.C.de testa.mili.l. si ex his.¶In glos.qꝛ actus. sub. purus conditionalis sic vt per totum titu.ff.de condi.τ demonst.τ de condi.inser. τ de cõditio. insti.¶In glo.nam nemo.in fi.Hec glos.intẽdit reddere rõnem diuersitatis inter hunc casum τ primũ.tex.reddit aliaz:sed ratio tex.nõ videt̃ bona in eo qδ dixit. nam posset per euz alius heres effici:qꝛ ita posset in primo casu.possibile enĩ est in primo casu ꝙ institutus se vẽdat ad pretiũ participandũ vel dabit se in arrogationẽ:τ acquiret̃ hereditas alij.Sed hoc nõ est ꝯsiderandũ expectare aduersam fortunã ꝛc.ff.de verb.obli.l.inter stipulantẽ.§.sacram.

cram.fm

a ¶Si quis.Error proprij nominis. si de corpore cõstat est falsa demõstratio sine cã dummodo nõ sit ꝯditionaliter apposita:legatũ nõ vitiat.h.d.secundũ Bal. vsq; ad §.an seruo.

b ¶Videt̃ velle. Quid si est erratum in patria legatarij. Quid si erratũ in noĩe artificij. Itẽ si erratur ĩ noĩe pprio. sed nõ in noĩe dignitatis vel artificij. vide hic do. Ang. in.ij.col.v. quid si erratum. vsq; in fi.§.

c ¶Nulla est ibi capellania. videt̃ iste sentire qδ error in noĩe pprio ecclesie vitiet rescriptũ.de quo vide Feli.in.c.significante.col.ij.ver. declara quinq; modis.τ ibi dixi in apostil.ad Panor. nume.iiij.in apostil.in versi.error. de rescrip.

d ¶Huic proxima. Summa vt Ange.hic.

e ¶In fi.In demonstratiõe nominis: prenominis: vel dignitatis.dic vt.s̃.§.proxi.τ vide Ang.h.

f ¶An seruo. Sũma vt Ange.

g ¶ Item regula.In quibus regula Catoniana locũ habeat τ in quibus nõ : vide hic plene per Angel.in.ij.col.circa med.in versi. concl̃ude τ dic.τ ponit sex casus in quibus dicta regula nõ hʒ locũ quos vide diligenter.

eram. ſm doc. Ja. ꝛ Pe. Sed quid ſi legeť filio a patre inſtituto
vel ecõtra patri a filio inſtituto? Videreť ꝙ in primo caſu ſit idẽ
ſicut qñ legať ſeruo a dño herede inſtituto cũ vterqꝫ acqrat: vi-
delicet ſeruus dño filius patri. Sed hodie acquiriť ꝓprietas ipſi
filio: ideo videť valere: ꝛ hoc põt dici probabil͛r. In alio caſu eſt
diſtictio. olim nõ valebat donatio facta de patre ad filiũ: qꝛ fili⁹
patri acquirebat: ſed hodie non acquiritur quo ad proprietatez.
¶ Sed hec opinio eſt reprobãda in auť. de immen. do. ſm doct.
Jac. ꝛ Pet. quoꝝ ſunt hec verba: nõ bene percipio qd volũt cõ-
cludere. He tamẽ queſtiones videnť expedite: qꝛ a filio põt lega-
ri patri. ff. de leg. j. l. a filio. ꝛ a patre filio. eo. titu. l. queſitũ. in prin.
primus caſus non eſt dubitabilis quin poſſit a filio patri legari:
qꝛ ꝛ a ſeruo dño poteſt legari: vt hic. Sed ſecũdus videť dubius:
qꝛ a nõ dño non põt legari ſeruo. ꝛ videť idẽ in patre ꝛ filio ſaltẽ
de iure. ff. vnde vi. l. queſituz. ideo valet: qꝛ cum vterqꝫ filius inſti-
tutus ꝛ nepos ſuus fiat legatarius ꝛ eſſent in ptãte vnius: vide-
batur legatũ a filio illi in cuius poteſtate ambo erant: ꝛ perinde
eſt ac ſi filio eſſet legatuz patri directo: quo caſu ſine dubio vale-
ret. ſed vbi inſtitutus nõ eſt in poteſtate alicuius: videť ꝙ nõ va-
leat: cũ ſit eadẽ rõ q̃ in legato preſtãdo ſeruo dño inſtituto: ſaltẽ
de iure ffoꝝ. Et in hoc errat gloſ. in. d. l. queſitũ. que videť ſenti-
re ꝙ. l. queſitũ. ꝓcedat ſm iura noua: imo dicas ꝙ in caſu quem
ponit ꝓcedit ſm iura ffoꝝ. vt dixi. Sed in caſu de quo ego quero
vbi legať directe a patre inſtituto filio non ꝓcedit: nec lex illa ca
ſum iſtum tangit. Unde credo ꝙ de iure ffoꝝ. nõ valet. Quid de
iure nouo? Forte doct. in eo qd̃. ſ. dixerũt voluerunt ſentire ꝙ nõ
valet: qꝛ iura noua nil corrigunt quo ad acquiſitionẽ in his q̃ ꝓ-
ficiſcuntur a patre: vt in auť. de immẽ. do. circa prin. hoc tñ non
eſt verum: imo cenſetur aduentitium. ff. de iur. do. l. profectitia. §.
ſi qs dotẽ. ꝛ idẽ videť de monacho vel religioſo inſtituto ꝛ lega-
to facto abbati vel ſuperiori alij vel ecõtra ſicut hic dꝛ de ſeruo.

1 ☞ Ordo ſcripture quando ſit attendendus.
2 Ordo quando eſt de ſubſtantia tunc bene conſideratur.

a 1 **Ante heredis.** [a] ¶ † In gloſ. no. ordinem. dic qd̃ vbi in diſpoſitione iuris vel teſtan
tis vnus admittendus eſt vel primus vel ſolus: tunc recurritur
ad ordinẽ: vt. l. cõtra. ff. de vſufr. l. quoties. de here. inſti. l. q ſoluen
do. al͛s aũt ſi nõ cõſtet ꝙ alter ſit admittẽdus: nõ admittiť ordo
ſed impediũt ſe cõcurſu. ff. de vſufru. ea. re. que vſu cõſu. l. ij. §. fin.
vel propter incertitudinem repelluntur. ff. de teſta. tut. l. duo ſunt
titij. de re. du. l. ſi fuerit. vide. ſ. eodem. §. incertis. ꝛ. §. optionis.
2 ¶ † Itẽ dic ꝙ vbi ordo eſt de ſubſtãtia: tũc bene attendiť: vt ex-
tra de cle. p ſal. promo. per totũ. C. de ſen. l. prolataz. de acquir. he-
red. l. vt debitũ. ff. de iure codi. l. qdã. ꝛ vide. ff. de vul. l. moribus.
¶ In gloſ. niſi in duobus. ibi cum allegat. l. ſi quis a filio. §. peñ.
Caue qꝛ iſte due leges faciunt per cõiunctionem: ꝛ allegãtur pro
primo caſu: qꝛ incertitudo vitiat libertatem: vt. l. cũ ex pluribus.
non autem aliud: vt. d. §. penul. Dic tñ ꝙ hoc non eſt veruz: imo
dicitur idẽ vtrobiqꝫ: qꝛ incertitudo vitiat legatum: vt. l. ſi fuerit.
de re. du. vnde vbi eſt incertitudo inter perſonas legatarioꝝ: tũc
incertitudo vitiat ꝛ legatum et libertatem. Secus ſi in re legata
vbi autem libertas legatur eſt incertitudo ꝛ in re ꝛ in perſona: et
ſic vitiat: vt plene not. Dy. extra de regu. iur. c. in obſcuris. lib. vj.
¶ In ea. glo. in fi. illa nil facit: vt ibi not. quia heres non cogitur
adire: nec pro legato: nec pro libertate: vt ibi notatur.

Poſt mortem. ¶ In glo. in ſtipulatione. in fi. he leges parum faciũt. vnde vult di-
cere glo. ꝙ in ſtipulationibus ſtatim contrahiť obligatio: nõ ſic
in legatis. In hoc aduerte ſm doct. ꝙ hoc procedit qñ legať poſt
mortẽ heredis: ſicut ſi legatur cuz legatarius morieť. ff. qñ di. le.
ce. l. ſi cum heres. ſm Ja. ¶ Itẽ dic ꝙ hec glo. nõ ꝓcedit vbi con-
ſtat de cõtraria mẽte cõtrahentiũ. Nam tũc poſſunt etiã obliga-
tiones cõtra heredes in ſtipulationibus incipere: vt. d. l. vt ac. ab
here. ꝛ cõtra here. l. j. ꝛ hoc vbi tale quid legať qd̃ põt cõpelli poſt
mortẽ. ¶ Quid ſi dãnet heredẽ poſt mortẽ facere domũ vel ſcri-
bere librũ? Non videtur valere quaſi impoſſibile: vt. j. §. fin. Sed
ſatis poteſt dici cõtra ſemper enim in dubio videť intellexiſſe qd̃
heres heredis faciat. C. de contrahen. ꝛ commit. ſtipu. l. veteris.

1 ☞ Pena ſi adijciatur legato per teſtatorem petitur iure lega-
ti ꝛ detrahitur Falcidia.

b **Pene quoqꝫ.** [b] ¶ Super tex. dic: antea. i. ante iura. ffoꝝ. Idem qd̃ hoc iure. ff. de pe. le
ga. l. j. quan. di. le. ce. l. cum fine. ꝛ. l. ſi penum. ad leg. falci. l. j. §. item
ſi ita. vbi eſſet probroſa vel impoſſibilis. ff. de condi. ꝛ demonſt. l.
multa. ff. de his que pe. nomine. l. j. ꝛ placet hoc magis q̃ illud ꝙ
not. C. eo. l. j. vbi gloſ. videtur ſentire ꝙ hec antiquitas erat de iu-
re. ff. ꝛ illud ſequunť ibi multi doc. Sed cõtrariũ videtur verius
per leges predictas. Unde in. d. l. j. reijcitur probroſa vel impoſſi-
1 bilis: ꝛ ſic ſupponit ꝙ non alia. ¶ † Et not. ꝙ illud quod nomi-
ne pene adijcitur petitur iure legati: ꝛ detrahiť fal. vt. d. §. ſi ita.
extra de teſta. c. raynutius. ꝛ ibi de hoc doct.

1 ☞ Anguſtie temporis an ꝛ quando noceant in contractibus
vel in vltimis voluntatibus.
2 Conditio impoſſibilis ſi apponatur heredi an valeat legatum.
quid ſi imponatur legatario.
3 Difficultas non impedit obligationem.
4 Teſtator ſi legauit alicui fundũ ꝛ voluit quod adipiſcatur poſ-
ſeſſionem authoritate propria ꝛ adiecit penam ſi heres contraue
niret an pena committatur ſi heres contraueniat.

1 **Exceptis.** ¶ † In glo. ff. de leg. j. ibi cũ dicit: non autẽ ſoluere. hoc nihil valet: quia tunc non eſſet
dubiũ. ꝛ fruſtra diceref anguſtias temporum nõ nocere: cũ tunc
nulle eſſent anguſtie. ¶ Quid dicemus. Dynus ſequitur primaz
extra de reg. iur. c. nemo põt ad impoſſibile. lib. vj. ſed illi ſoli non
ob. regula cato. doc. Jac. ꝛ Pe. dicunt qd̃ anguſtia temporis nõ
nocet in cõtractibus. vt. ff. lo. l. inſulã. §. j. ergo nec in vltimis volũ
tatibus in quibus eſt plenior interpretatio facienda. ff. de re. du.
l. cum in teſtamento. ſed adhuc non reſpondetur: qꝛ hic impoſſi-
bilitas vitiat: ibi non. ¶ Sed dicas qd̃ ibi fuerunt duo: ipſum le
gatum ꝛ tp̃s dandi. legatũ non ꝯtinet impoſſibile: ideo valet: ſed
adiectio tpis eſt impoſſibilis que non vitiat legatum purum ꝛ
poſſibile: ſed hic loquitur quando ipſum legatuz eſt impoſſibile.
ſed certe eodẽ modo ſunt hic duo: ipſum legatum qd̃ eſt impoſſi
bile: ꝛ pena poſſibilis. cur ergo non valet in pena poſſibili: reſpõ
deo legatũ eſt principale: pena eſt adiectio. vnde cũ ipſum princi-
pale non tenet: nec acceſſoria adiectio. ff. de verbo. obli. l. ſi homo
2 mortuus. ſed in cõtrario tenet ipſum principale. ¶ † In ea. gloſ.
in fin. hanc ſequitur Dynus in. d. c. nemo. doctores vero Jaco. ꝛ
Pe. dicunt qd̃ hanc ſequebatur dominus eoꝝ ꝛ reddebat ratio
nem: quia quando conditio apponiť in perſona honorati: nunq̃
valet qd̃ impletur. vnde teſtator nõ videtur velle valuiſſe legatũ.
ſed vbi apponitur in perſonã onerati certũ eſt qd̃ ille vellet imple
re ſi poſſet: ꝛ nihil eſt qd̃ ei debeat imputari ſi non impleat: ideo
valet legatũ. ipſi tamen dicunt idem eſſe ſiue in perſona onerati:
ſiue honorati apponitur conditio: ſed dicunt referre an appona
tur impoſſibilitas per modum precepti an per modum cõditio-
nis. nã ſi per modũ precepti: non valet. Uerbi gratia. heres meus
da montem aureum Sempronio: vel aſcendas celum: ꝛ ſi non fe-
ceris da ei centum. hoc caſu neutrum valet. ſed ſi per modũ con-
ditionis apponeretur impoſſibilitas: bene valet. verbi gratia. he
res meus ſi celum digito non tetigeris: vel ſi montẽ aureum non
dederis Sempronio: da ei centũ. hoc caſu bene valet. ꝛ eſt ratio:
quia hoc caſu videtur legatum in conditiõe neceſſaria: quo caſu
valet: vt ſi ſol cras orietur. ſic vides in contractibus: quia ſi pro-
mittis dare Stichum mortuuz: ꝛ ſi non dederis promittis dare
penam: neutra valet: qꝛ impoſſibile apponitur in cõuentione. ſe-
cus ſi per modum conditionis. ff. de ver. obli. l. ſi homo mortuus.
ꝛ. l. impoſſibilis. ſm eos. hec ſolutio videtur bona. ꝛ gloſ. voluit
eam ponere. ff. de condi. inſtit. l. j. in ſecunda ſolutiõe ibi cũ dicit:
vel ibi nõ fuit impoſſibilitas ꝛc. ſed ſi profundus inſpicies leges
contrarie nil faciunt contra hanc literam: quia hic nil agitur de
conditione: ſed de adiectione: que nõ ſunt idem. ff. de his que pe.
no. l. ij. idcirco iura loquentia de conditio. nil faciunt ad propo-
ſitum: niſi per ſimile: vnde pena dici non põt: niſi vbi precedit di-
ſpoſitio teſtantis de aliquo dando vel faciẽdo: ꝛ adijcitur pena
ad confirmationẽ diſpoſitiõis per verba negatiua: tũc enim cer-
tum eſt qd̃ neutrum valet ſi principale diſpoſituz ſit impoſſibile.
Uerbi gratia. dãno heredẽ meum attingere celũ cum digito: ꝛ ſi
non fecerit dãno eum centũ dare. neutruz valet ꝛ eſt ratio: qꝛ ne-
mo ad impoſſibile obligatur. vt. ff. de reg. iur. l. impoſſibiliuz. per
penam aũt nolit eũ obligare ad principale diſpoſitum qd̃ eſt im
poſſibile ꝛ nullum: ergo acceſſoriũ debet eſſe nulluz: ꝛ maxime qꝛ
pena non dꝫ committi niſi ſit culpa vel mora. vt. l. ſed ſi deceſſerit.
ff. qui ſatiſda. cog. de excep. do. l. apud celſum. §. ſi in arbitriũ. naz
dando vel faciendo impoſſibile nõ poteſt mora argui vel culpa:
ꝛ ſic nõ debet pena ligare. nec hoc caſu locus eſſe poteſt illi diſtin
ctioni an apponatur in perſona onerati vel honorati: quia pena
de ſui natura non poteſt apponi niſi in perſona onerati: ꝛ is eſt
verus intellectus huius. §. nec vltra de cõditione loqui oportuit
nec diſputare: ꝛ tamen glo. ſubintrat queramus an conditio im-
poſſibilis vitiet diſpoſitionem teſtantis vel vitietur. ꝛ ſicut vides
glo. diſtinguit an apponatur in perſonam onerati an honorati.
Dyn. plenius diſtinguit: quia aut apponitur affirmatiue aut ne
gatiue. ſecundo caſu habetur pro pura. In primo ſubdiſtinguit:
aut ſemper impoſſibilis: aut aliquo tẽpore impoſſibilis aut poſ-
ſibilis. Et ſi ſemper impoſſibilis: aut apponitur in perſona one-
rati aut honorati. vt not. in. d. c. nemo. ſubijciamus iſta examina-
tioni. certe primum membrum eſt indubitatuz quando ponitur
negatiue: quia illa eſt neceſſaria nec facit actum conditionalẽ. ff.
de condi. ꝛ demonſt. l. heres meus. de verb. obl. l. impoſſibilis. ſed
qñ ponitur affirmatiue non conſentio ſubdiſtinctiõi: an fuit ab
initio impoſſibilis ꝛc. qꝛ illa diſtinctio reprehenditur per regulã

a ¶ Ante here-
dis. Ante inſtitu
tionez heredis et
poſt: et inter me-
dias inſtitutiões
heredũ hodie vti
liter legatur: ꝛ or
do nõ neceſſari⁹
ſi de mẽte cõſtat
non eſt curãdus.
Et poſt mortem
heredis: põt ho-
die legatũ relin-
qui. h. d. ſecundũ
Bald. vſqꝫ ad. §.
pene quoqꝫ.

b ¶ Pene quo-
qꝫ. Summa vt
Ang. ꝛ vide que-
ſtionem quã mo
uet hic.

catorū.vt.s.dixi.⁊ in.l.si mihi⁊ tibi.non fuit conditio sed quedaȝ adiectio extra substātiā legati que non vitiat sicut nec in ꝯtractibus.vt.s.dixi.idcirco lex illa nihil facit ad propositū. ¶ Iteȝ nec illa qua subdistinguitur an in personam honoratiuel onerati:q2 leges indistincte dicunt cōditionē impossibilē pro nō scripta haberi.vt.s.de heredi.insti.§.impossibilis.ff.de cōdi. insti.l.j.⁊.l.cōditiones.de conditio.⁊ demon.l.obtinuit.⁊.l.multa.§.fi.⁊.l.cum tale.§.falsum.nec aliqua lex dicit contra: quia iste.§.ob cuius timoreȝ fuit facta distinctio nihil facit: imo alio casu loquit̄.vt.s. responsum est.nec aliqua bona ratio reddi potest cur debeat distingui. ¶ Igitur videtur indistincte dicendū ꝙ impossibilis cōditio de natura reijciatur:nec in hoc est facienda difficultas: nec est sufficiēs predicta distinctio:quia debuit distingui an fuit impossibilis de facto an propter prolixitatē. quibus casibus vitiat. vt.ff.de cōdi.institu.l.si titius.de sta.lib.cū heres.§.j. sed ego hoc nō admitto in impossibili de facto.vt dixi.s.de heredi. institu.§. impossibilis.recollige ergo cuȝ queritur an impossibilitas vitiet dispositionē extremā.distingue: quia aut apponitur impossibilitas in vim precepti:⁊ tūc aut in substātia ipsius legati ⁊ vitiat vt hic cū concor.aut in circunstātijs:⁊ nō vitiat.vt.l. si mihi ⁊ tibi.§.j.aut in vim conditionis:tūc aut est impossibile ꝓpter difficultatē tantū ⁊ vitiat.vt.l.cum heres.§.j.aut de natura:vt q2 forte res nō est in rerum natura:tunc habet̄ pro non scripta.vt.l.ab omnibus.§.j.de leg.j.⁊.d.l,j.de cōdi.instit.cū concor. aut propter perplexitatē tunc vitiat si sit oīno perplexū.vt.l.si titius.hoc solū tene alijs subdistinctionibus omissis.quomodo aūt impossibilitas vitiet cōtractus videbis in propria materia.j.de inuti.stip.§. si impossibilis. ¶ Sed queramus.hic dicitur ꝙ vbi testator p̄ce-
3 pit impossibile pena adiecta qđ neutrū valet.Quid † si difficile? non videtur idem:quia difficultas non impedit obligationē. vt l.cōtinuus.§.illud.⁊ scripsi.d.§.impossibilis.de hered.institu.ad hoc potest dici qđ vbi est talis difficultas que annullat legatuȝ: omnino pōt dici idem qđ impossibilis.sed vbi oīno nō annullat sed facit teneri ad estimationē:tunc non idē:imo cōmittit penā nisi det legatū vel estimationē.que aūt sunt ille difficultates que annullant legatū vel non:vide.s.§.non solū. ¶ Quid ergo si precepit fieri templum vel palatiū: vel aliud opus qđ est supra vires hereditarias ac ipsius heredis: ⁊ si non fieret adiecit penā? satis potest dici ꝙ neutrum valet:q2 talis pena impossibilis nō valet. vt.l.cū heredes.§.j.⁊.d.§.non solum. ¶ In gl. vt inquilinos. idē si nō sint interdicta:si tamē de iure rescindi possint.vnde si filiuȝ grauaret in portiōe legitima sic qđ locus sit querele ⁊ apponeret penam si contrauentret:non cōmitteretur. ⁊ idē credo si preciperet aliquid contra consuetudinem patrie ⁊ adijceret penam.j.de offi.iudi.in princ.transgressor enim legis ⁊ consuetudinis eadeȝ
4 pena punit̄.xj.di.c.in his. ¶ † Sed quid si legauit alicui funduȝ ⁊ voluit qđ adipisceretur possessionem authoritate propria:et si heres impediret adiecit penam : nūquid heres in penam incidit si impediat? videtur qđ nō: q2 huiusmodi preceptū est contra legis interdictum.certum est enim qđ interdictū est per ius legatario ne authoritate propria adipiscatur legatum.s. sine voluntate heredis.ff.quo.lé.l.j.igitur tale preceptum non valet nec adiectio pene.vt hic.C.de his que pe.no.l.j.hoc nō credo:imo testator hoc potest ordinare qđ legatarius authoritate propria adipiscatur: vt.ff.de le.ij.l.titia cum testamēto.§.lucius.⁊ ibi no.idcirco valet pene adiectio.vnde aduerte qđ vbi aliquid est per ius dispositū qđ testator immutare non potest: vt quia forte hoc ius publicuȝ vel fauorem:tūc obtinet hec lex:⁊ potes ponere exempla.ff.de testa.tute.l.iure nostro.de admi.tu.l.quidam.C.de condi.incer.l.ij. ff.de lega.j.l.nemo potest. ¶ Sed in his quibus potest disponere contra iuris ordinationem sicut in cautiōe de legato prestan. vt C.vt in pos.le.l. scire. vel de non faciendo inuentario.C.arbi.tu.l. fi.hec lex non obtinet:nec vbi ordinatio est preter legē.vide.ff. ad leg.fal.l.quod de bonis.§.j.C.de pac.l.pacta.

¶ De ademptione legatorum. Rubrica.

1 ☞ Voluntas vltima non potest ligari.
1 ¶ In gl.q2 ambulatoria.doc.Jac.⁊ Pe. dicunt † ꝙ non potest legari vltima volūtas etiam per iuramentū iure isto. Uñ si qs fecit testamētū ⁊ iurauit se in eo persistere: nihilominus pōt reuocare:q2 ambulatoria ⁊c.ff.e.l.iiij.§.fi.ff.de dona. inter vir. ⁊ vxo.l. cum hic status.§.oīno.ꝑm eos. ¶ Hec questio est multū antiqua ⁊ frequēter est in facto.Unde Spe. tenet qđ primū testm̄ iuratū tenet ⁊ nō reuocat̄.vt Spec.de fi.instru.§.cōpendiose.ver.quid si iurauit.Hostien.distinxit:q2 aut reuocauit sine causa:⁊ tenet primum.aut cū causa:⁊ tenet scđm.vt no.Archi. post eum extra de sepul.c.j.glossator decretoꝝ tenet idē qđ Jac.⁊ Pet.xiij.q.ij.c.fi. Jo.an.disputauit plene de hoc:⁊ tenet idē extra de reg.iur.c. qđ semel.in nouella.Et hoc placet.Et videtur ibi.d.c.j.de sepult.ibi enim nō sepelitur in loco iurato. ⁊ ita supponit̄ ꝙ valuit reuocatio.verūtamē in penā piurij eligitur alia via.Unde si dicerē nō tenere scđm testamentū: adhuc dicerē primū reuocatū in effectu q2 primum non habuit voluntatem testantis.ff.de his qui.vt indig.l.cum.quidam.de mili.testa.l.militis.§.veteranus. ¶ Preterea cōuentio ex qua ligatur arbitriū est cōtra bonos mores.ff. de ver.obli.l.stipulatio hoc modo.Ideo non ligatur iuramēto: extra de reg.iur.c.non est obligatorium.

1 ☞ Impugnans testamētū nō debet habere cōmodum ex eo.
2 Ademptio legati an ⁊ quando fiat ipso iure vel per exceptionē.
3 Repugnantia verborū quādo impediat vel vitiet actum.
4 Testator si ademit legatū a Titio ⁊ legauit Seio: si Seius est incapax an valeat ademptio legati facta a primo:scilicet Titio.

a ¶ Ademptio. Diuide hunc titulum vt hic per Angel.⁊ summa sic ꝑm eūdē. Ademptio ⁊ translatio legatorū pōt fieri in eodem testamēto vel alia scriptura, h. d. vsqȝ ad fi. tituli.

a 1 Ademptio. [a] ¶ † In glo.s.testō. in fi. ille.§.parū facit ꝑm doc. Jac.⁊ Pe.⁊ prima fuit opi.Pla.q̄ pōt fundari ꝑm eos:q2 q nitit̄ impugnare.testm̄ nō hȝ cōmodū ex testō.C.de leg.l.si legatari9.ff.de inoffi.testa.l.pōpo.§.meminisse.itē frustra legis auxiliū inuocat qui in legē cōmisit.ff.de min.l.auxilio.ergo codicilli qui cōtrariant̄ testamēto nō cōfirmant̄ per testamētū nisi hoc exprimant̄.Quia nō est verisimile ꝙ illud qđ fit ad finē:cōtrariū cōfirmet̄ ꝑ id.ff.de cōdi.⁊ demon.l.cū tale.§.fi.ipsi tenent cū glo. ⁊ dicunt ꝙ nō est ridiculū si codicilli contrarij cōfirmantur per testm̄:q2 qñqȝ videmus agi ex cōtractu vt contractus destruat̄. ff.de cōtrahen.emp.l.sed ⁊ celsus.§.j.de actio.emp.l.ex empto.§. is qui vina.tene ergo ꝙ legata in testamēto possunt adimi in codicillis confirmatis expresse vel nō.sic de hereditate.C.de codic.
2 l.ij. ¶ † In glo.vt si eodem testamento.cū allegat.l.si ita scriptū. dic melius ibi ⁊.C.de leg.l.datū.q2 aut adimit̄ expsse aut tacite. Et si expresse:aut in eodē testō:aut alia volūtate.⁊ si alia volūtate:aut eq̄ solēni:aut min9 solēni.si tacite:aut ꝑ dilectionē:⁊ tunc aut ante consummatū testm̄ aut post: vel als tacite vt per inimicitias:⁊ tūc glo.tenēt ꝙ per exceptionē vt potes colligere ex his
3 que notant̄ in dictis legibus. ¶ † In ea.glo.in fi.Jaco.dicit qđ vix potest dari bonū exemplū illi regule:sed videamus modum apponēdi vt melius soluamus.Hic dicitur qđ vbi testator dicit lego Titio:non do:non lego.valet adēptio.Contra vbi est repugnātia in testamēto:neutrum valet:vt dicta regula.Sed in his verbis est manifesta cōtradictio:ergo videt̄ ꝙ neutrū valet:ergo male dicit hic tex.ꝙ valet ademptio.Illud contrarium intēdit soluere Jac. distinguēdo.nam aut contradictio seu repugnātia sit incōtinēti:⁊ tunc vitiat̄ vtrūqȝ.aut ex interuallo:tūc nō : sed valet vltimū.⁊ hoc dicit per.l.nam ad ea.ff.de condi.⁊ demō. de ma.testa.l.stichus imo pamphilus.Nonnulli voluerūt dicere ꝙ oīa verba testamēti quocūqȝ tpe scribant̄ vel proferant̄ debēt referri ad id tps.qđ ipse reprobat.Sed salua gratia tanti doc.hec solutio nō videtur vera nec bonus intellectus illius regule:quia regula dicit ꝙ neutrū valet:⁊ tamē in.l.naȝ ad ea.⁊ in.l. stichus. valet vltimū.ff.de here.insti.l.si ita scriptū.qđ est cōtra mentē regule ⁊ solutiōis.Unde de oībus exēplis que dantur in dicta regula:non videt̄ aliquid ꝓcedere nisi exemplū perplexitatis verborū.Quid ergo rñdebimus? Dicas ꝙ regula nihil facit ad propositum. loquit̄ enim qñ sunt verba incōpatibilia nec vnuȝ magis interpretatiōe pōt eligi q̄ aliud:tunc em̄ vtrūqȝ vitiat̄ : vt in exēplo perplexitatis.l.si titi9.Uel si dicat:instituo Semproniū ⁊ Meuiū ita ꝙ quilibet habeat insolidū,vel lego fundū Titio et Seio ita ꝙ qlibet sit insolidū dñs.nec obstat huic exceptio.l. cūȝ qđ.C.de lega. q2 ibi non expressit ꝙ quilibet esset insolidum dñs. Nec similiter.ff.de leg.j.l.si pluribus.que videt̄ obstare.Uel pone exēplū si in eodē testamēto dicat : volo sepeliri penes fratres minores ⁊ predicatores sub vna clausula. vel si dicat:volo qđ mihi fiat capella sup tumulū meū penes p̄dicatores. Itē penes minores cum elegerit sepeliri in altero loco. ¶ Sed text.noster loquit̄ qñ ex interpretatione vel ex vi verborum apparere potest contraria volūtas reuocatoria persone: ⁊ vbi nō implicatur impossibile ex dictis:tunc enim vel alterū valet vel vtrūqȝ ꝑm distinctionē
4 dicte.l.nā ad ea.nec est repugnātia. ¶ † In glo.si seius.in fi.ff.eo. l.legatuȝ.§.penul.⁊ est ratio:quia cum nuda volūtate adimatur constat voluntatē mutataȝ:q̄uis alius non capiat.ff.de his qui. vt indign.l.cum quidam. ¶ Sed opponitur qđ non videtur ademptum primo sed debeant concurrere.ff.de legat.j.l.cum pluribus.Posset dici ꝙ is.§.obtinet sibi probetur animus adimēdi: als non.⁊ ita no.s.tit.j.§.si eadē.in gl.sed nōne.Alij dicūt ꝙ aut legat scđo cū cōmemoratione primi:vt fundū quem Seio legaui lego Meuio.⁊ tunc presumit̄ animus adimendi: als non:vt ibi scripsi.Et hāc tenet Dy.in.d.l.si plurib9.in quadaȝ interlineari. pro quo.ff.eo.l.sicut ⁊ hic.Sed huic obstat.ff.de legat.ij.l. meuio. vbi est verbū commemoratiuū eundem.Sed ibi cōmemorat rem legatam tantū:nō ipsum legatum. ¶ Item ob.ff.de here.instit.l. iulianus.sed ibi in institutione que nō ita faciliter reuocatur seu adimitur.Uel refert vtrum incōtinenti adijciat verba cōmemoratina:vel

ratiua: vel ex postfacto. et primo casu non videatur adimere: vt in contrariis: secundo sic: vt hic per. l. nam ad ea.

De lege Falcidia. Rubrica.

1 Lex Falcidia fuit introducta a Falcidio. nam Falcidia ipso iure resecat legata.
2 Lex Falcidia non solum cõtinet fauorem testantis sed etiam heredis et iuris publici.
3 Testator an possit prohibere Trebellianicam.
4 Lex Falcidia an habeat locum in donatione causa mortis.
5 Et quid in donatione inter viuos que morte confirmatur.
6 Datum a testatore causa implende conditionis: an et quando patitur Falcidiam.

a
1 Superest. a In gl. ideo sic dicta. in fi. ista magis placet Ja. q̃ prīa qꝛ eodē modo posset dici ab ense qui melius resecat. et dic q̃ hec lex fuit introducta a Falcidio ꝯsule nõ pretore: qꝛ Falcidia ipso iure resecat: vt. l. linea. ff. eo. et si esset pretor: non posset ipso iure tollere. &c. vide que plene notantur in gl. sicut ipse scribit hic. ff. e. l. j. Et not. q̃ lex Falcidia
2 hꝫ duo capita: et noīat ab effectu vltimi: vt. d. l. j. In gl. nõ tñ lꝫ. in fi. quidā habēt additionē: sꝫ hodie &c. si nõ habeas pone eā. Et in fi. pone et dic vt ibi no. et scripsi. et respõde ad. l. fi. C. de pac. qꝛ in. l. falci. nõ solū vertit fauor testātis imo heredis et iuris publici: vt. d. l. qđ de bonis. §. j. Sed mirandū cur corrigunt iura antiqua cū predicta ratio semper remaneat. sꝫ dicas q̃ principaliter fuit statutū ob fauorē testatoris: vt hic ptꝫ: ne decederet intestati. Hodie vero aliter ꝓuisum est sup hoc: vt in aut. de here. et fal. p totū. maxime in. §. si vero expressum. et ideo cessat illa principalior ratio. Et põt ꝓhibere Fal. expresse sed nõ tacite: vt scripsi
3 in. d. aut. sed cum testator. Quid in Trebellianica: glos. sunt adinuicē cõtrarie. nam in. d. §. si vero expressum. tꝫ idē in vtraꝗ in. d. aut. sed cum testator. tꝫ contra. Doct. tenēt idē in vtraꝗ: vt ibi scripsi. Pro quibus qꝛ est eadē ratio in vtraꝗ et sic idē ius. C. eo. l. fi. imo maior: quia in Trebellianica cessat ratio que erat in Falcidia: videlꝫ q̃ testator haberet heredē: vt hic. Et certum est q̃ per Treb. non magis habet heres: qꝛ etiā inuitus erit heres et cogit: vt. l. apud iul. §. antistia. ff. ad treb. Multomagis ergo potest eam testator ꝓhibere q̃ Falci. cū nõ sit tanta ratio eam inducendi et fouendi sicut de Falcidia. quā probibere potest. Unde. l. promiscue vtitur his verbis falic. et treb. C. eo. si vt allegas. ff. eo. l. filius q militauerat. Unde satis fuit q̃ lex loqueret de Falcid. qꝛ idē videt intellexisse de Trebel. quinimo videtur q̃ noua lex que loquit de Falcidia videt loqui de Trebellianica. de hoc. s. tit. j. §.
4 sed qꝛ. In glo. vel etiam causa mortis. ibi cum allegat. l. exceptis. Sed ibi loqtur qñ proficiscitur ab alio q̃ ab herede. Unde
b dic plenius b: quia aut q̃ causa mortis capitur recipitur contra voluntatē testantis: tunc non detrahit Falc. ff. de do. causa mortis. l. q pretio. et ibi no. aut nõ proficit ab herede: et non detrahit: vt. l. acceptis. aut ꝓficiscit: et tunc detrahit: vt hic no. nisi heredis mora vel culpa caperet. ff. e. l. j. §. itē si ita. De hoc no. glo. et doc. C.
5 e. l. si mortis. In ea. gl. ibi cū dicit: morte ꝯfirmat. secus si voluisset ab initio. ff. de do. inter vir. et vxor. l. si sponsus. §. concessa. In glos. i. ix. vncias. ibi cū dicit: etiā rei vēd. hoc indubitatū si legatariꝰ vel fideicō. possideat sine facto heredis. Sꝫ si heres tradiderit vel de voluntate eius legatarius occupauerit: non videtur procedere: maxime attenta aut. sed cū testator. In ea. glos. in fi. dic plenius. Quia aut legat pluribus: et tūc obtinet opi. huius glos. Aut vni: tunc propter vtilitatem vel necessitatē potest in vna retineri: vt. d. l. plautius. et. l. plane. §. fi. cum. l. seq. et. l. lex fal. et l. si is. §. fi. sed in trebellianica in vna re. ff. ad trebel. l. marcellus. §. res que. C. fa. ercis. l. filiū quē habentē. In gl. s. quartā partem. ibi cū dicit. imputabit in quartaꝫ. nisi illi qui sibi dat: vt no. C. e.
6 l. pe. vel nisi testator hoc expressisset. ff. eo. quod autem. In ea. glo. ibi cum alleg. qđ statuliber. hoc verum: si sit solus heres. si vero habet coheredē sunt glo. contrarie. Nam quedam dicunt qđ imputat ꝓ parte sua: nõ pro parte heredis: vt. d. l. qđ statuliber. no. sed in. l. illud aūt. no. qđ totū imputat. et idem not. in. l. nesennius. eo. titu. et illas approbant ibi Dy. et Jaco. et in. l. cum pater. ipse met percipiebat. in casu autē nostro dabat statulib. et hoc indubitanter vbi nõ fuit peculium prelegatū. Quid si fuit prelegatum et dat de peculio: Non videt imputari. ff. eo. si a me. Sed verius videtur qđ legatuꝫ peculij nõ teneat quousꝗ sit impleta conditio: et implēdo conditionē tradit rem hereditariā. secus in tali exēplo: si libertate et peculio legatis pure legaret fundū s. x. dedisset. tunc enim nõ hereditario iure capit: vt ibi not. Jac. hec autem non procedunt in quarta Trebel. vt. l. in quartā. eo. titu. et vide no. et. d. l. nesennius. ad treb. l. deducta. §. nummis.
1 Augmentum hereditatis vel decrementū ad quem spectet: an ad heredem an ad legatarios.
2 Debitor quando efficitur non soluendo cedit damno heredis: vbi augentur facultates cedit lucro legatariorum.

c Quantitas. c In gl. s. de leg. §. si peculiū. ꝯtra quidam non habent plus in gl. alij habēt.
1 Solutio. ibi remanet seruus quasi peculij dñs. Hec solutio supponit talē opinionē. tu dicis q̃ inspicitur tps mortis in quātitate patrimonij: et ita supponis q̃ augmentū superueniens spectat ad heredē nec imputabitur in Fal. Cõtra imo ad legatarium. vt. §. si peculiū. ver. qđ si post mortem. gl. soluit ibi remanet serꝰ quasi peculij dñs. Vult dicere q̃ serꝰ est quasi peculij dñs in vita: et pōst mortē remanet quasi dñs. Ideo nõ mirū si ad eum pertineat augmentū. Hoc contrariū nõ meruit signari: ideo gl. antiqua non soluit. in quo enim tāgit hic ad quē pertineat aug-
2 mentum: certe frustra de hoc agit hic. Sed gl. debuit opponere de. l. cum quo. ff. eo. sed soluit ibi: qꝛ qđ hic dicitur obtinet in estimatione rerū hereditariarū non in estimatione debitorū. Est ibi obscura gl. nam in principio sequēdo Azo. et hic recitat vnuꝫ in fi. videtur variare ibi: sed in debitore &c. Tamen doc. ibi dicūt q̃ hec est veritas qđ vbi debitor efficitur non soluēdo cedit dāno heredis. vbi augentur facultates cedit lucro legatariorū quo ad fal. Sed pro deo que est ratio q̃ augmentū pertineat ad commodum legatariorū diminutio ad damnū heredis: Potest dici qđ spes est q̃ de inopia veniat ad pinguiorē fortunā. C. ar. tu. l. si defunctus. sed nõ contra. Sicut ergo maior hereditas reputat propter debitum conditionale cõditione adueniēte: sic facultatibus auctis propter spem que erat ad augmentandum. et sic soluit ibi Jaco. In gl. et tunc idem. ibi cum dicit: qđ hic dicitur. hoc verum nisi essent relicte per moduꝫ speciei. ff. de leg. j. §. sed si certos. In glo. i. aliquid oportet. in fi. vide. s. tit. ij. ff. de leg. j. l. j. et concor. quasi de verbo ad verbum. ff. eo. l. in quantitate.
1 Legatarius si sit oneratus vt proprium seruum manumittat an patitur Falcidiam.
2 Quid si legatarius non vult agnoscere legatum.
3 Lex Falcidia in quibus casibus cesset.

d
1 Cum autem. d In glo. mos erat. prope finem ibi: tūc nullā patit. imo dic qđ tunc patit. vt. d. l. sed si nõ seruus. in prin. Unde vt bene videas hic dicit qđ vbi seruus testatoris manumittendus est: nullo modo detrahit fal. de ipso seruo. de alio legato ei vel alij legatario relicto sic: vt. l. si seruus. et. l. plane. et hic. Ubi aūt seruus heredis tūc etiā non detrabitur. vt. l. sed si non seruus. ver. si vero. Ubi seruus legatarij: tūc detrahit: qꝛ tanti videtur estimasse &c. vt. l. sed si non seruus. Ubi autē alienus: tunc heres deducit totum pretium: sed legatarius patitur Falcid. in eo quod sibi remanet vltra estimationem serui. ff. eo. l. eius serui. §. j. et. d. l. iul. et. l. si non seruus. versi.
2 q̃ si alienus. Sed quid dices. Dixi qđ vbi legatarius dꝫ suū propriū manumittere: certo legato sibi facto qđ detrabitur Falci. hoc verum si agnouit legatum. Sed pone q̃ non vult agnoscere propter metum Falc. nunquid detrahetur tunc Falci. Potest dici qđ non: quia impediretur libertas. et eadem ratio hꝫ locum
3 que in alijs in quibus detrabitur Falci. In gl. improprie. in fi. Super hoc cõsueuerūt dari versus magistrales. Falcidiā cessare facit pars debita nato. Calculū/dos/miles/pietas/prohibitio/crimen/Res vetite vendi/libertas/sponte solutum. Debita nato. vt. C. de inoffi. testa. l. sancimus. et. l. quoniam. Calculum. vt. C. eo. l. si prediorum. Dos. ff. eo. l. cum dotem. Miles. C. e. l. in testamento. Pietas. C. eo. aut. similiter. Prohibitio. C. eo. aut. sed cū testator. Crimen. C. e. l. etiam. Uendi vetite. C. eo. aut. sed in ea. Libertas. C. e. l. si ea. proxi. §. Sponte solutuꝫ. ff. eo. l. quod de bonis. §. j. et. d. aut. nti. sed cum testator.

De fideicommissarijs hereditatibus. Rubrica.

1 Fideicõmissum an olim poterat peti saltē ꝑ officiū iudicis.
2 Princeps potest facere valere vltra suam dispositionem quod alias non valeret.

e
1 Nunc transeamus. e In gl. i. nulla actiōe. in fi. sꝫ nec ꝑ officiū iudicis sm antiquitatē: vt apparet ibi cuꝫ dicit: tm̃ pudore. itē nihil esset innouatū ꝑ ius innouatuꝫ ꝑ ius nouū per qđ petit iudicis officio. vt videbis. s. §. sed
2 qꝛ. et. §. sed si recuset. in textu. vel qꝛ per ipsius Augusti. Nota q̃ princeps põt vltra iuris cõis dispositionē in eo qđ suam tangit personā facere valere qđ alꝰ nõ valeret. sicut facit per sui presentiā: et facere teneri. C. de test. l. oim. Sed hoc fuit dispensatiue: non de iure cõi: vt patet in litera: ob insignē quorūdā qui erant amici vel credebantur in vita: et pōst rūpūt fidē: iuxta. l. ff. de here di. insti. l. quidā cum filiū. vnde insigne sumitur in malam partē.
1 Fideicommissum an possit relinqui ab intestato.
2 Testamentum an et qñ possit valere sine heredis institutione.

a Superest. Diuide istum titu. sꝫ Are. et sum ma sic in hoc principio vt idem.

b Hic plenꝰ. Uide hic Ange. idem sentiētēꝫ in ij. col. ver. in gl. legare. Querit hic idē Ang. si testator dicat qđ soluant legata integra: vtrū ideꝫ sit q̃ ꝓhibere falcidiaꝫ. vide eū. Itē an id qđ põt per falcidiā detrahi: dicatur naturalr debitū. idem hic in. iij. col. in prin. versic. an autem quod potest.

c Quantitas. Summa vt Ange. hic.

d Cuꝫ autem. creditores hereditarij legatarijs preferentur: et ratione legis falsidie imponēde ꝑmo es alienū deducit: deinde impensa funeris deducit: deinde de hereditate tota: si quid supest ad legata nõ sufficit de quolibet legato diminuitur vt quarta suppleat. h. d. vsꝗ ad fi. titu. sm Bald.

e Nunc transeamus. Diuide hunc tituluꝫ sm Ange. de Aret. et hoc principium summa vt idem.

1 **In primis.** ¶ † In gl. pōt. in fi. videtur contra. sed nō est: q: hic loquif: q̄n volebat testari. & hoc constabat ibi econuerso q̄ constabat φ non: sed codicilli
2 tantum: vt dicitur super gl. seq. ¶ † In glo. no. non valere. Dic φ aut constat testatorē non voluisse facere testamētū: & tunc requiritur ibi institutio heredis. ff. de codi. l. j. Aut constat qd voluit solum legare vel fideicōmittere: & tūc valet sine herede scripto. j. §. preterea. aut est dubium: & tunc si fecit mentionem de here. videtur qd vellet valere vt testamentū. & ideo si nō valet institutio: nec legata. vt. d. l. j. ff. de testa. si is qui. C. de testa. l. non codicilluz. nisi testator hoc expressisset. C. de codi. l. fin. vel nisi in alia dispositione fecisset mentionem de institutione. vt. d. l. fin. vel alias constaret quod vellet valere vt codicillos. ff. ad trebel. l. sceuola.

Cum igitur. Super tex. in fin. vel dic secus in directa. ff. de heredi. instit. hereditas. s. eo. §. hec res. Et est ratio: quia per hoc ius hereditatem non est in suspenso quod remanet penes directo institutum. j. proxi. §.

1 ☞ Quod semel est: an semper erit.
2 Seneca quis & qualis fuit: & qualiter per Neronem fuit occisus: & quare.
3 Senatusconsultum Trebellia. cū sit de iure ciuili cur primus heres ipso iure non desinit esse heres: & secūdus ipso iure sit heres.
4 Actiones pretorie an competant in fideicommissarium cui restituta est hereditas.

a 1 **Restituta.** [a] ¶ In glo. no. qd semel. in fi. † Hoc obtinet in immutabilibus de natura vel cōstitutione iuris. Nam in aliis qd fuit semel nō est semper. vt. s. qui. mo. tu. fi. per totū. ff. de cur. fu. l. j. §. j. imo omnia sub proprio motu consistunt. in aut. de non alie. §. vt aūt. ¶ Unde hoc qd gl. hic elicit nō est multū notabile: sed magis esset notabile an illud qd fuit semel presumatur hodie. Uerbi gratia. dico me dñm rei in libello: non probo me dñm in presenti: sed probo me dñm fuisse: vel ago interdicto vnde vi. dicens φ cum essem in possessione talis rei tu me vi deiecisti: & probo qd ante deiectionem possidebā: non tamen qd tempore deiectiōis: nūquid sufficit? In hoc consueuerunt doct. dicere qd aut est talis actus qui solo tractu temporis immutatur: & tunc quod semel fuit nō presumitur hodie: nisi al's probetur. C. de in integrū resti. l. si minorem. l. illa facit ad contrariū: sed probatur in. l. cum te. C. de proba. dic ibi. Et qd ibi scripsi de minoritate. intellige idem in aliis que tractu tēporis solo mutantur. Aut est actus qui solo tractu temporis non mutatur: tunc aut non mutatur de difficili: vt dominiū: & tunc qd fuit olim presumitur hodie. Aut de facili: vt possessio: & tunc fuerūt opiniōes. vt not. in. l. siue possidetis. C. de probat. vide ibi & qd ibi scripsi. Illud aūt videt qd illud qd est hodie p̄sumit olim fuisse: nisi cōtra probet. ff. de ma. cō. l. j. §. pbatio. In q̄one autē de qua supra tetigi an agēti vnde vi: sufficiat pbare se possedisse ante tēpora deiectionis: cōsueuerūt doc. dicere qd non: & maxime do. iuris canonici: extra de rest. spo. c. cū ad sedē. de causa pos. c. cū ecclesia. sed Hosti. ibi tenet cōtra. qd est verius. Nā cū possessio nō admittatur sine animo. ff. de acqui. pos. l. quāuis. & l. iii. §. in admittenda. semper presumit possidere saltē ciuiliter qui primo possedit. & p hoc facit. C. ad exhi. l. nō ignorabit. ¶ † In glo. i. non existē-
2 tibus. iste fuit Seneca sapiens magister Neronis: quē Nero fecit occidere ex eo qd dubitabat & fremebat pro eo qd correxerat euz iuuenē. & post fecit occidere apostolos Petrū & Paulum. Hec aūt omnia fuerūt post passionē dñi. Et propter hoc apparet φ iura. ffor. & iuriscōsultorū qui tot iura addiderūt ad cōmendationē huius Senece fuerūt post passionē dñi: & post tps gratie: & per hoc pōt reprehendi qd nota. ff. de feriis. l. pridie. de inst. & in re. in rubrica. in prin. super verbo noīe. de an. le. l. annua. §. atticia. ¶ In glo. imo non omnes. ibi: s̄m Jo. Jac. voluit facere differentiam inter oīs & totus: q: primū distributiuū vniuersaliuz: aliud singulorū. Sed ego non video hoc: q: qui omne dicit nihil excludit. ff. de leg. iii. l. iul. de re. dub. l. si is qui ducēta. §. vtrū. quare te-
3 ne sequentē solutionē que est ipsa veritas. ¶ † In gl. nō facta cessione. iii. fi. C. de leg. l. ex legato. Sed in hoc videtur mirabile φ senatusconsul. sit de iure ciuili cur primus ipso iure nō desinit: & secundus ipso iure sit heres & ei competant actiōes directe: q: qui semel est heres potest iure ciuili desinere esse heres. ff. de vulg. l. in substitutiōe. & ibi de hoc & senatusconsul. heredē facit & transfert directas. & pōt responderi qd non sic decreuit. potuisset enim hoc si voluisset. & est quasi similis responsio. ff. de fideicom. heredit. pe.
4 l. ii. ¶ † In glo. vel etiam pretorio. ibi cum allegat. ff. e. l. j. §. quis. ibi est. §. φφ. non. §. quamuis. Et ille. §. parum facit: & tamen gl. est verissima: quia si penales non transeunt ad heredes: certū est quod non transferuntur. ¶ Quid ergo si lis erat cōtestata in vita testantis & sic transeunt ad heredem? Potest dici quod tunc
b transferantur [b]. ff. de actio. & obliga. l. omnes.
1 ☞ Quarta hodie est aucta: quia debetur triens vel semis.
2 Quarta quedam est que debetur in bonis curialis.

a ¶ Restituta. Summa vt Angel. hic.

b ¶ Transferantur. Idem dicit hic Ange. itē nec acquisite per heredē transeūt nisi cedētur: & ideo earū occasiōe heres restituens faciat sibi caueri d̄ indēnitate: iuxta l. cum hereditas.

c ¶ Sed q: querit hic Ang. vtrū testator possit pbibere trebel. vid̄ eum hic in. ii. col. post med. in vers. in glo. liceat. Itē querit an delegatis pñs de trabatur falcidia. item an fideicō. possit facere inuētariū. & an heres q non fecit inuētarium perdat trebel. vide per Ang. hic. in vl. col. & de illa questiōe an de legatis pñs detrahatur trebelli. vide Bald. hic.

1 **Sed quia.** ¶ † In glo. i. dicere ibi cum allegat. l. si totas & non dicitur hodie. pprie quarta sed semis vel triens. Itē nec iure nature: saltē in trāsuersalibus s̄m Jac. ¶ In ea. gl. cum allegat. s. tit. j. hoc potest dici iure institutiōis: quia pro institutis fuit ab initio inuēta: sed tñ debetur nō institutis vt venietibus ab intestato. C. vt le. no. ca. l. fi. s̄m Jaco. & idem in treb. C. de fideicō. l. si per fideicōmissum. fa. ercis. l. quo
2 ties. ¶ † In fine eiusdē gl. itē est alia que debet in bonis curialis C. de sacrosanc. eccle. l. sancimus. q̄n & qui. quarta pars. l. ii. C. de episc. & cle. aut. sed neq;. Item alia. C. de secū. nup. l. hac edictali. Item alia. C. de diuor. l. fi. Itē alia. C. vnde vir & vxor. aut. preterita. Itē alia s̄m quosdā. C. de epi. & cle. aut. presbyteros. Sed illa iure nature. itē alia. ff. de here. instit. l. si pater. s. de vul. §. fi. Item est alia. C. ad trebe. aut. contra rogatus. s̄m Jac. Item alia. C. de suis & leg. l. fi. alia. j. de succes. lib. §. sed nostra. alia. ff. de iudi. l. sed si restituatur. in fi. si pars here. pe. l. antiqui. item est alia extra de testa. c. requisisti. item alia extra de sepul. in. c. dudum. in cle.

1 ☞ Legatarius an aliquo modo supportet onera hereditaria.
2 Iudex si recusatur vt suspectus an sit assignanda causa recusationis: vel non.
3 Quid in eo qui allegat causam futuri periculi.

1 **Post quod.** ¶ † In gl. s. iure. ibi cum dicit: sine onere. dicas in hoc plenius: quia aut legat per moduz quote vniuersalis: tunc aut vtitur his verbis. Lego partem hereditatis vel aliis sonantibus ad iust nomen hereditarium: & tūc legatarius supportat onera pro illa parte: & sic intellige quod hic no. ff. de leg. ii. cū filius. §. j. Aut per verbum bonorum: & tūc non supportat onera precise: sed heres tantum deducit quātum est es alienum. ff. de lega. ii. l. cum autem. Nec obstat. ff. ad trebel. l. nam quod. §. fi. cum. l. sequē. vbi verbum bonorum. importat tantum quantum: hereditatis. quia illud veruz in materia illa ne fideicōmis. intercedat: sed nō de propria significatione verbi: vt. l. cogi. in fi. j. respō. Si autem per modum singularitatis. Quia forte certam rem que valet tertiam vel quartam: tunc nō portat onera sed heres: dumtamen de residuo satisfieri possit creditoribus. Uide. ff. ad trebel. l. fi. §. fi. is qui. C. de
2 iure delib. l. scimus. ¶ † In glo. licet. in fi. idem videtur in recusatione iudicis: vt ibi nota. Sed contrarium est expressū extra de offi. deleg. c. prudentia. & de appella. c. cum speciali. De hoc scripsi. C. de iudi. l. apertissimi. sed in operis noui nunciatione an debet eam exprimere? Dic φ sic. ff. de ope. no. nuncia. l. non solū.
3 §. sed cum inter. & ibi de hoc. ¶ † Sed an allegans causam futuri periculi? Credo qd sic: vbi propter periculum vult vitare illud ad quod al's tenetur: vt si dicat se non posse comparere coram iudice propter periculum: al's non. vide quod scripsi ibi. C. de his qui ad ec. confu. l. denunciamus. & vide. ff. sol. matrimo. l. ii. ii. respō. super tex. iussu pretoris &c. & ad hoc iudicis officio cōpellitur. ff. de iudi. l. sed si restituatur. in princi. ad trebel. l. facta. in prin. & l. non est cogendus. & l. si legatus. cum notatis in quolibet. j. §. sed & id.

1 ☞ Simplicitas est amica legibus: non illa que dicit fatuitas.
2 Iudex si ferat sententiam an debet repetere allegationes.
3 Heres si restituit hereditatē fideicōmissario an in aliquo teneatur ad onera: vel an deducto ere alieno debeat cōsequi quartam.

c 1 **Sed quia.** [c] ¶ † In glo. nota simplicitatem. in fi. Et de hac simplicitate que est contraria fraudi. C. de fur. l. manifestum. §. tales. sed quedam est simplicitas. i. fatuitas. & illa non est amica legibus imo inimica & damnabilis. ff.
2 de suspe. tut. l. iii. §. fi. ¶ † In glos. hic nota. in fin. simile notatur. C. de sen. ex breui. reci. l. ii. Doct. tamen consueuerunt dicere contra ibidem: quia nulla lege reperitur hoc expressum. consuetudo vbiq; tenet φ sint recitande principales allegationes sicut libellus lit. contest. & exceptiones. idem tenet Spec. qui dat formā sententiandi in Spec. de senten. §. nunc videndum. versi. ceterum. ego vero confiteor φ bene & congrue fiat. ¶ Sed si factum nō sit an tenet sententia: non video cur non: cum nulla lege exprimatur φ debeant tractari: vt dixi. Unde si dicat: lite orta coram nobis inter P. vendicantem fundum ex vna parte & Titium defensorē ex alia parte. ¶ Uisis libello: exceptionibus et allegationibus vtriusq; partis pronunciamus & declaramus fundum ad actorem pertinere. cur non valet huiusmodi sententia cum referatur ad acta. ff. de penis. l. si preses. In sentētia tamē absolutoria posset dici quod sit opus declarare causam quare monetur: non tamen omnia acta. ff. de iur. fisc. l. ii. §. senatus. de fideicō. li. l. si legatario. §. fi. de hoc per Dy. ff. de verb. oblig. l. qui rome. §. fin. ¶ In glos. etiam contra. in fi. dic plene. s. titu. j. in prin. & dic vt ibi not. ¶ In gl. propter facti. in fi. vide plenius. C. de in. & fac. igno. l. cuz
3 quis. ¶ † In glos. i. creditorū. in fi. dic plenius. ff. eo. l. j. §. fin. vnde plenius potes dicere φ aut heres nil retinet: & tunc fideicom. soluit totum: vt hic in fin. §. aut retinet: tunc aut vnam rem: et non tenetur nisi in subsidiū. C. eo. l. j. §. si quis. Aut quotam: tunc aut rectam

rectam quartam. ꝛ tenetur pro illa parte creditoribus: sed non legatariis. C. eo. l. fi. si retinet plus quarta: tūc in pluri tenet: vt no. d. §. fi. ꝛ hec procedūt post restitutionē. nam ante tenet omnibus ꝛ tantominus restituit. ff. eo. ita tamen. §. qui ex trebel. itē in duobus casibus qui notantur. C cod. l. si per fideicōmis. aut detrahit quartam de relictis ab herede: sed non de relictis a se. ff. eo. l. j. §. inde. ꝛ l. mortis. §. j. ꝛ l. si patroni. §. qui fideicommis.

1 Fideicommissarius debet cauere heredem esse indemnem quando sibi restituit hereditatem.

2 Quod iuris est de toto quo ad totū: idem iuris est de parte quo ad partem: an hoc semper sit verum.

1 **Sed ꝛ id quod.** ¶ †In glos. cui etiam. ibi cum allegat. l. cū hereditas ex fideicommisso. ꝛ intellige bene qđ pro preteritis: id est ꝓ iam inceptis seu motis cauet ꝛ etiam pro futuris ꝛc. vt sequitur in gl. non ta-

2 men intelligas ꝙ fideicō. teneatur cauere nisi pro motis. ¶ †In glos. vt. s. e. in fi. sed dic ꝙ vbi est identitas rationis tunc obtinet regula: alias non. ff. de peti. hereditа. l. sed ꝛ si lege. cum. §. adeo. ¶ Unde in contrarium non est eadem ratio vbi pars euincitur: qꝛ remanet alia cui potest accrescere que quando totum: quo casu nil accrescere potest: vt ibi satis not. Et nota ꝙ vbi vna ecclesia vnitur alii ꝙ omnia iura sua transferuntur illam cui fit vnio ꝛ pro nomine illius debet exerceri. C. de rei vxo. ac. l. j. §. j. not. per doct. extra de reli. do. c. quia monasterium. ne sede vacā. c. j. ¶ In glos. vel etiam minus. in fi. ꝛ vide ꝙ ibi no. quia eo casu quo agit ad supplementum tenetur creditoribus pro eo quod suppletur.

Preterea. ¶ In gl. in codicillis. vel sine codicillis nudo verbo. s. e. §. ꝛ qꝛ. Et caue: qꝛ vbi fideicō. committitur certe persone: non vꝫ nisi illa persona succedat. ff. de leg. iij. l. j. §. fi. cum. l. seq. dic ibi. ¶ In glos. sed quo iure. in fi. glos. supponit ꝙ legata directa possint hodie relinq in codicillis. Et tamen notauit cōtra in. d. l. legata. ꝙ non valent iure directo: nisi in testamento: sed valēt in fideicōmissa. que hodie idē est re ꝛ effectu: vt. l. ij. C. cō. de lega. Unde potest dici ꝙ illa differentia super remanet. est tñ sine effectu. vnde pōt dici ꝙ si testator leget in codicillis ꝙ valet vt fideicom. etiam hodie: habet tñ effectuꝫ legati: nisi in libertatibus ꝛ tute. dic. j. de codicillis. §. non tantum.

1 Peccatum non est si quis contendit alterū superare in bono vel in virtute.

2 Conuenitur aliquis ad decem: negat se debere: cōuincit de mendatio: vult dicere quod promisit per pactum nudum: potest ne.

3 Testator instituit heredem solenniter: postea completo testamēto duobus vel tribus testibus adhibitis rogat heredem de aliquo restituendo: quid iuris.

4 Quid si in testamento vel codicillis.

5 Heres scriptus agit peti. heredi. contra legitimum: legitimus dicit illum non scriptum: ꝛ si probetur ante esse scriptuꝫ dicit eum minus solenniter scriptum esse: quid iuris.

6 Heres negans fideicommissum prestat iuramentū si conuenitur ad restitutionem fideicommissi: que sit forma huius iuramenti.

a 1 **Et quia.** [a] ¶ †Super verbo: cōtendentes. nota ꝙ non est peccatum velle superare aliquos in bono non in laudem humanā: sed propter incrementū virtutū. in aut.

2 de mona. §. cogitandū. ibi: zelus. alꝰ esset pctm̄ superbie. ¶ †In glos. sed cōmodo. in fi. dicunt doct. ꝙ Jo. hoc dixit vt puniat ratione mendacii: vt in casu de nō nume. pecu. aut. contra qui propriā. Et querūt in simili. petis a me. x. negaui. cōuincis me de mēdacio. volo dicere ꝙ per pactū nudū promisi: possum ne? Dicūt ipsi ꝙ sic. sed ipsi dicunt ꝙ homo viuens nō possit colligere in. l. fi. qđ loquat de pena mendacii. ꝛ hec lex est intelligenda ẜm illā.

3 Unde dicunt ꝙ casus illius legis ꝛ nostre dꝫ esset. ¶ †Pone ꝙ instituo heredē solenniter: deinde facto ꝛ completo testō sine aliquo teste rogo heredem vel fideicō. de aliquo dando seu faciēdo vel duobus vel tribus testibus adhibitis: certe heres cogitur iurare. ꝛ si cōfiteatur cogitur soluere sine primo negauerit siue nō. Et litera soluit oēs opinio. Primo illam de. l. si veritas. ꝛ qñ debent esse ad minus quinq; testes ꝛc. qꝛ illud verum vbi legatum vel fideicō. fuit in testamento vel codicillis. Sed vbi extra testamentum vel codicillos tunc compellitur soluere si cōfiteatur. nec auditur si velit impugnare propter defectū solennitatis ẜm eos. Hic nō videtur posse dici ꝙ illa lex loquatur seu iste. §. nisi in casu quo heres cōfitetur ab initio. Nā. l. illa ꝛ is. §. q in parte est cōmentum ꝛ gl. illius legis fundantur super delatione iuramenti. qđ frustra deferretur si heres vel grauatus cōfiteretur ab initio. Unde non potest poni casus nisi grauato seu onerato negante. Et maxime in hoc. §. vbi litera hoc exprimit qđ hic heres negabat. ꝛ sic absq; dubitatione est verum secūdum membrum intellectus. Dicit Joānes qđ vbi grauatus seu oneratus negauit cōpellitur soluere si confiteatur in iuramento: nec audietur si dicat voluntatem minus solennē: per. d. l. fi. ꝛ hunc. §. qui ponunt hūc casum. ¶ Sed de primo membro videlicet vbi heres seu grauatus ab initio non negauit potest in dubiū reuocari ꝙ non est casus harum legū: vt dixi. ꝛ vides qđ Jo. dicit qđ tūc heres pōt dicere nō solēne ꝛ ꝓ hoc impugnare legatū. doc. dicūt cōtra vt dixi quādo legatū fuit extra testamentū vel extra codicillos. Quid di-

b cemus [b] his ter. put ego ipm̄ habeo facit multū ꝓ Jo. ego habeo in ter. in libro meo: ꝛ idē vidi in aliquibꝰ libris Bonon. in versi. quid si is a quo relictū dicitur. hec verba: postq̄ negauerit ꝛc. in quibusdā libris deficiūt dicta verba postq̄ negauerit. Si sint ibi tertus euidēter exprimūt a contrario sensu qđ si ab initio nō negasset ꝙ possit recurrere ad iuris subtilitatē opponendo de non solēnitate. Et pro hoc facit: qꝛ alꝰ confitens factū potest ipsum impugnare propter defectū solēnitatis. C. si aduer. rem iudic. l. si eum. C. de fi. instru. ꝛ iure hast. fis. l. j. lib. xj. ff. de transac. l. cū hi. §. si emptor. ff. de re. eo. l. magis puto. §. non passim. Jaco. sentit. vt. s. dixi: nihilominus qđ tale legatum valet qñ est factuꝫ extra testamentum vel codicillos. ꝛ facit pro Jaco. C. de legatis. l. j. cū no. ff. de lega. j. in tacitis. Et est quasi silis casus in feu. quot testes sunt necessarii ad probandū inuestiturā. c. j. Preterea hoc videt concludi per rationē dicte. l. fi. C. de fideicōmis. que reddit in tert. in versi. cū enim ꝛ ver. cū aūt. si enim coactus confiteat: ad alienā fidem nō recurreretur: cur si sponte dicat recurretur? Tene ergo cū Jaco. Nec obst. l. pro alia parte allegata: quia ibi alia solennitas requiritur quā testamentū. Ego bene credo qđ cōfitens actū seu negotiū potest ipsum impugnare propter defectum aliarū solennitatū: sed vbi solēnitas testiū nō requiritur: cessat ratio adhibēde solēnitatis qñ pars cōfitet. ꝛ ideo opinio illorū qui dicūt valere inuestiturā dato ꝙ pares non fuerūt: est bona si dñs eam non confiteat: ꝛ satis hoc supponit ter. ibi in. d. c. j. ꝛ hec procedūt vbi extra testamentum per codicillos legatur vel fideicommittitur.

4 ¶ †Quid si in testamēto vel codicillis? Jaco. supponit qđ tunc hoc non obtinet: sed habet locū. l. si veritas. ꝛ l. ex testamēto. s. allegate. sed cū testamentū ꝛ codicilli nūcupatiui probētur per testes: cur non idem sicut qñ extra testamentū vel codicillos legatur cum ratio dicte. l. ad hoc extendatur cum enim ꝛc. Certe videtur idem: ꝛ maxime qñ extraneus est institutus qui alias non erat successurus q non pōt allegare testm̄ nō iure factū: qꝛ eoipso se repelleret. Preterea si legatū fieret in presentia quinq; testium essent codicilli vel haberet vim codicilloꝝ. vt. l. in epl'a. C. de fideicom. ꝛ tñ ter. dicit in. d. l. fi. qđ si quinq; testes fuerūt in legato est eus illi. l. Preterea si dicas qđ vbi heres cōfitetur legatū ꝛ negat solenniter esse factū haberet ꝓbare legatarius solēnitatē: ꝛ beneficiū huius. l. esset nullū: qꝛ semper heres cōfiteretur legatuꝫ ꝛ negaret solēnitatē: ꝛ legatariū oneraret probatiōe ꝛ nūq̄ perueniretur ad remediū huius. l. Potes ergo dicere qđ vbi heres confitetur legatum non sit opus probare solēnitatē. Quando ergo obtinent illa. l. si veritas. ꝛ l. ex testamento? Dicas qñ heres in iudicio negat lit. contest. tunc legatarius habet duas vias vel qđ deferat ei iuramētū: ꝛ tūc obtinēt in. §. ꝛ d. l. fi. vel si magis vult onerabit se probatione: ꝛ tunc qñ se onerat oportet qđ probet dispositionē solennē: ꝛ si nō ꝓbat cadit: ꝛ hoc casu obtinēt dicte leges. ¶ Sed si confiteatur ab initio legatū condēnatur: nec ad legis subtilitatē recurritur per hunc. §. sed per rationē. d. l. fi. Si velis tenere opinio. Jo. que est cōis oportet restringi rationē illius legis ad casum ipsius quādo heres negat ꝛ defertur ei iuramētū. Et hec que dixi loquūtur qñ legatur in testamēto nuncupatiuo vel voluntate nūcupatiua. ¶ Quid si in scriptis? Nō videt idē: vt. d. l. fi. circa princ. ibi cū dicit: fine scriptura. ẜꝫ expone ibi si pro-

5 ꝗuis. vt ibi no. ¶ †Sed quid si sit questio inter institutū scriptū ꝛ proximū. Uerbi gratia. scriptus agit peti. here. cōtra legitimū: legitimus excipit negando eū scriptū. ꝛ si scriptus probaret dicit eum minus solēniter scriptū fuisse vel ab initio cōfitetur eum institutum: sed dicit qđ minus solēniter: nūquid est idē sicut in superioribus dixi? Non videtur: qꝛ. l. predicta fi. ꝛ is. §. sunt contra ius cōmune quodammodo. qđ apparet: qꝛ heres compellitur iurare contra. l. generaliter. ¶ Itē non auditur propter defectum solennitatis impugnare volens: igitur non sint extendende. ff. de legi. qđ vero. si enim legislator hoc voluisset vtiq; hoc dixisset: et statuta in legatis non extenduntur regulariter ad institutiones. C. de fideicō. l. ꝛ epl'a. de testa. l. iubemus. §. fi. ¶ Sed quid si legatarius agat contra legitimuꝫ a quo pōt legari. s. §. preterea? Dic

6 idē qđ in scripto cū sit eadē ratio. ¶ †Sed que erit forma huius iuramenti quod prestat heres: glo. dicit in. d. l. fin. qđ si heres erat absens tempore institutionis ꝛ ignoret ꝛ legatū: debet iurare qđ nihil tale a testatore audiuit. ꝛ allegat hunc. §. hoc non videtur equum nec rationale: nam vbi absens erat semper iurabit: ꝛ iurare absq; periculo poterit qđ nihil tale audiuit a testāte. vnde melius videretur qđ seruaretur hec forma iuramēti quādo presens fuit oneratus ꝛ testator fuit fidē eius secutus quā si esset absens vnde credo qđ si presens oneratus fuerit qđ compellatur iurare: vt hic dicitur: quia nihil tale ꝛc. ¶ Si vero absens esset tempore Legati; videretur quod possit recusare iuramentum vel petere

a ¶ Et qꝛ. Qui primo negauit si deicōmissum esse relictū postea cōuictus nō potest dicere in minꝰ solenivolūtate fuisse relictum. h. d. secundum Aret.

b ¶ Quid dicemus. Uide hic Angel. in versic. not. ergo. item in ea. colū. circa fin. querit ideꝫ Are. an iuramentum de quo i hoc ter. possit per heredē deferri. ꝛ videtur tenere quod sic.

tempus ad certiorandũ im se. vt. ff. de iureiuran. l. iusiurãdum circa princi. ne anceps periurium subeat. ff. de in lit. iurand. l. videamus. re. amo. l. marcellus. ⁊ in illo casu crederez quod deberet iurare non fuisse legatum: vel saltem se hoc non credere. si enim iuraret se hoc non audiuisse a testatore frustratoriũ esset huiusmodi iuramentum: vt dixi. ¶ Item nota ꝙ is tex. facit pro Jo. qui dicit quod testamẽtum potest probari per scripturam. de quo. s. de testa. §. sed cum aliquis. ⁊ si vis potes iungere quod scripsi in autenti. contra qui propriam.

¶ De singulis rebus per fideicom. relictis. Rubrica.

¶ In. ff. proponuntur fideicommis. singularia: ⁊ eodem modo in. C. hic econtra. Sed ratio quare hoc fit in hoc volumine tangitur in rubrica. s. titu. proxi. ⁊c.

1 ☞ Legari põt a quocũq; qui sentit cõmodũ quocunq; modo.

a **Potest tamen.** [a] ¶ † In glo. antiquo. in fi. glo. alle. hic. l. j. §. fi. C. communia de legatis. que nihil facit: sed. l. ij. §. fi. eo. tit. Et posset forte dici qd recipiendo legatum proprie nõ possit legari ab herede: sed fideicommitti. ff. de leg. iij. l. si fuerit. §. j. sed q2 legata ⁊ fideicom. vnum ⁊ idem sunt: ⁊ facta sunt hodie synonima: ideo illa differentia non tenet. vt. d. l. ij. §. fi.

1 ☞ Legatarius non põt onerari a testatore vltra ꝙ honeretur.

2 Quid si estimatio rei legate potest primo variari.

3 Quantitas si legatur ⁊ in eadem quantitate legatarius grauatur an potest retinere quartam iure Falcidie.

1 **Hoc solum.** ¶ † In glo. facit. ff. de lega. j. ibi cũ dicit vt ex eadem. l. colligit. hoc verũ vbi spẽs erat sua. ¶ Quid si aliena? Doc. ꝙ nõ tenet: nisi inquantũ valet legatũ ⁊ nihil allegãt. sed facit. ff. de fideic. lib. l. generaliter. §. si qs alienũ. ¶ Sed qd si in specie legat ⁊ in quãtitate grauat? Dicũt doc. ꝙ de hoc nõ est lex. tñ dici põt qd nõ teneat vltra valorẽ rei. nã ratio est in casu quo dat sibi quãtitas ⁊ grauat in spẽ: q2 ipse videt scire estimationẽ rei sue. C. de rescin. vẽdi. l. qsquis. ⁊ p tãto estimasse. que rõ cessat qñ spẽs legat ⁊ in pecunia grauat. Nã põt probabilr ignorare valorẽ speciei que sibi dat. ¶ Sz attenta hac rõne dz in plus teneri qñ quãtitas legat ⁊ in qtitate grauat: cũ sciat estimationẽ ab initio. Sed põt dici ꝙ qñ in pecunia grauatur ⁊ onerat: nõ est locus alicui ɔiecture: q2 pecunia est certa estimatio semp: sed nõ specierũ. ff. de eo qd cer. loco. l. ideo. vnde dñs cõiecturat tñ estimare spẽm quãtũ legat. ¶ † Quid ergo si estimatio primo possit variari. verbi gratia. lego tibi cẽtũ onera frumenti ⁊ volo ꝙ post triẽniũ des. cxx. Sempronio. horũ estimatio est incerta: q2 possibile est qd cẽtũ valẽt plꝰ nũc ꝙ tũc centũ. xl. C. de vsu. l. si ea lege. tũc põt dici sicut in spẽbus p pdictã rõnẽ. Jtẽ videt cõtra hãc distinctionẽ. ff. de adi. leg. l. peñ. §. j. Sed ibi spãle pter alimẽta. Et vide qd no. ff. ad. l. fal. l. si debitor. ad treb. l. ita tñ. §. trebellianũ. Et no. ꝙ hodie hoc nõ obtinet in herede q non facit inuentariũ. in aut. de heredi. ⁊ fal. §. si vero nõ fecerit inuentarium. ¶ † In ea. gl. in fi. [b] de hoc no. plenius. C. cõia de le. l. j. vnde nõ detrahit nisi primo fuerit detracta. vt no. in. d. l. penales. §. annua. nec in illo casu: nisi qñ fuit rogatꝰ de portiõe rei legate restituẽda. secus si de tota vel de alia re. ⁊ est ratio: q2 vbi de portiõe legat: testator videt velle aliquid penes eum remanere fm doct.

Cum autem. ¶ Dic supra de legat. §. non solum. cum. §. sequenti.

1 ☞ Quod differtur non aufertur.

1 **Libertas.** ¶ † In gl. qd differt. ibi cũ allegat. l. si vsusfru. legatus. q2 plures sunt q sic incipiunt. Sed illa concordat. Nam differẽdo: non aufert: cum dãnũ resartiat. vt ibi. item. l. scimus. §. fi. nihil. q2 ibi non permittitur differri. item dic qd hec regula non obtinet in actibus qui solo lapsu temporis pereunt: vt ibi in ver. Nec aliis. ibi: directo. secus per fideicom. ff. de fideicom. liber. l. generaliter. §. si hominum.

1 ☞ Fideicommissum põt relinqui quibuscunq; verbis dumtñ sint apta importare fideicõmis. ⁊ importent dispositionẽ. ⁊ nu. 2.

c **Verba autem.** [c] ¶ † In glo. ideo. in fi. dũtamen verba possint per fideicõ. importare vel ad hoc extẽdi ex cõiecturata mente testãtis: als. nõ. ff. de leg. iij. l. pater. §. mater filios. ⁊. l. iul. §. ex his. de le. j. l. etiã hoc modo. Item op. ꝙ verbum: mando. operetur cõsilium tantum. ff. de leg. ij. l. cum pater. §. mandato. Sed dic qd vbi verba illa fuerunt apposita fauore onerati tantũ. ¶ Item adde qd verba importẽt dispositionem: alias non habet vim fideicõ. nisi ex coniecturata mente testantis. ff. de leg. ij. l. ij. ⁊. l. peto. in princip. ⁊. l. vnum ex fami. §. fi. cum no. de lega. ij. l. codicilli. §. matre. Item dic qd verba recommendationis non operantur fideicom. ff. ad treb. l. lucius. §. filiam. ¶ Item dic qd verba fideicõ. sunt quando diriguntur ad personam onerati: secus. s. proxi. §. ⁊ scripsi. C. cõi. de leg. l. ij.

¶ De codicillis. Rubrica.

1 ☞ Codicilli se habent ad testamentũ: sicut scapha ad nauem.

d **Ante augusti.** [d] ¶ † In glo. codicillorũ. ibi cũ dicit: scapha ad nauẽ. ff. de fundo instr. l. fi. ¶ In ea. gl. in fi. Põt ergo qs codicillare nuncupatiue vel in scriptis quãdo tamẽ fit ĩ scriptis debent testes subscribere ⁊ solennitates seruari: quas scripsi. s. de testa. §. possunt. vbi de hoc. C. eo. l. fi. §. fi. in glo. in fi. ¶ In ea. glo. hoc no. in fi. iunge. j. §. sed cum ante.

1 ☞ Reputatur quandoq; pro lege quod princeps non expresse statuit.

1 **Post que tempora.** ¶ † Super tex. not. hoc mirabile quod reputetur ius; ⁊ habeatur pro lege illud quod princeps expresse nõ statuit: contra. l. ij. C. de legi. ⁊ sena. l. nemo. Sed hec tria cõcurrunt: vtilitas cõsilium: qd princeps requisiuit ⁊ habuit vsus Labeonis iuriscon. Et nota. ꝙ actus principis nostra debet esse instructio dumtamen sequẽdo rationẽ cõmunẽ faciat. secus si priuilegiaret: vt. d. l. ij. Itẽ nota. hic locum ab autoritate. Item nota ꝙ licet princeps cẽseatur habere omnia iura in scrinio pectoris: vt. l. omnium. C. de testa. nihilominus tamen petit consilium iurisconsultorum. C. de legi. l. humanum.

Non tantum. ¶ Vide. ff. eod. si quid cum. ⁊. l. ab intestato.

1 ☞ Codicilli facti ante testamentum an videantur confirmari per testamentum post factum.

1 **Sed cum ante.** ¶ † In glo. s. expressim. ibi cum dicit: fm Joã. ⁊ melius sederet hic. Sed hodie vt. d. l. ante. no. Nam de iure. ffor. dubitatuz fuit an codicilli post testamẽtũ facti cõfirmarent per testamẽtũ tacite. ⁊ quidã dixerũt ꝙ nõ. ⁊ illorum opi. videtur sequi gl. ff. de leg. iij. l. patronus. §. codicillis. sed in. l. ante. tenet cõtra: hodie tamẽ istud est expeditum: vt ibi no. Sed si bene aduertas is. §. loquit de factis ante: ⁊ sic remanet idem dubiũ: qd ante. propter qd gl. vult dicere ꝙ Jo. est in opi. illorum ꝙ siue ante siue post videtur cõfirmari. Unde qñ glo. dicit Jo. cõtra. vide opinionem illorum qui dicebant ꝙ codicilli facti post indigebant expressa cõfirmatiõe per. l. si quis cum. §. fi. qui necessario loquitur in factis post q2 si loqueretur in factis ante: obstaret. l. ante. In hoc tamen remanet hodie differentia fm doc. q2 qñ confirmãtur expresse valent: q2 ibi cõtinentur directo ac si testamẽto dati essent. secus si non sint cõfirmati expresse. ff. de manu. testa. l. libertates. de testa. tute. l. iij. ⁊ hoc satis potest sustineri. ꝙuis gl. ibi notet contra. ⁊ iunge qd scripsi. s. de fideicom. here. §. preterea.

1 ☞ Hereditas non potest directo dari in codicillis: sed per fideicommissum.

e **Codicillis.** [e] ¶ In glo. directo. in fi. s. tit. ij. §. preterea.
1 ¶ † Sz quid si in codicillis apponãtur verba directa? videretur quod deberẽt trahi ad fideicom. ff. ad trebel. l. sceuola. de lega. iij. l. cum quis decedens. §. seiam. ⁊ ibi no. ff. eo. l. ij. §. fin. ¶ In glos. sed qua ac. in fi. glos. alibi dicit quod officio iudicis. C. eo. l. fi. Potest dici fm doctores qd vbi codicilli fuerunt expresse in testamento confirmati: ꝙ tunc agitur directa ex testamento: q2 iure directo legata valent: vt. l. libertates. s. alleg. alias vtili ex testamento. ff. eod. l. ab intestato. ¶ In glos. et cui conditioni. in fi. illa consueuit approbari per docto.

1 ☞ Plenum non compatitur aliud plenum: ⁊ testamentuz est plena voluntas ideo non compatitur aliam plenam volũtatem: secus in codicillis.

2 Solennitates que requirantur in codicillis.

Codicillos. ¶ Ibi cum allegatur. l. cum proponas. vide ibi. ¶ In ea. gl. ibi cum allegat. §.
1 cum posteriore. † Et est rõ: q2 plenũ nõ cõpatit aliud plenũ. testamentum est plena voluntas ⁊ non cõpatitur aliã plenã sed codicilli sunt minus plena voluntas ⁊ aliam patiuntur. Sic vides q2 tutorem habenti nõ datur alius tutor. C. in qui. ca. tut. ha. tu. da. potest. per totum: ⁊ maxime in. l. licet. ¶ In glos. scz de illis. in fi.
3 Hec † glos. est falsa fm doc. q2 imo oẽs solennitates requiruntur quo ad sigilla ⁊ subscriptiões que in testamẽto: sz nõ quo ad numerũ testiũ. C. eo. l. fi. de testa. cũ antiquitas. Et hoc verũ qñ codicilli fuerunt facti in scriptis. vide. s. in prin. in secũda additione.

¶ Finis Secundi libri Institu. Sequitur Tertius.

¶ De hereditatibus que ab intestato deferuntur. Rubrica.

f ¶ In glo. hec rubrica in fin. glos. non bene [f] allegat: quia ibi tractatur satis in genere quando certum petitur: vt. l. certi cõdi. sed debuit allegare. C. de re. cre. ⁊ iureiuran. vbi decre. nihil tractat. et de reli.

a ¶ Põt tamẽ. Diuide hũc tit. fm Ang. ⁊ summa sic fm Bal. Ab herede legatario vl quocũq; alio ex defũcti iudicio ɔmodũ sententie põt particulare fideicommissum relinqui. ⁊ eatenus qs poterit grauari ꝙte nus est honoratus. h. d. vsq; ad §. cum autem.

b ¶ In fin. De quo dicvt in. d. §. nũꝙ. allegato in glos. ⁊ in. l. j. §. deniq;. ⁊ ibi Bart. ff. ad trebel. ⁊ per Ange. hic eleganter.

c ¶ Verba aũt. Sine preceptiuis siue rogatiuis vbis fideicom. fit Ange.

d ¶ Ante Augusti. Diuide vt hic per Ang.

e ¶ Codicillis. In codicil. hereditas neq; dari: neq; adimi põt: neq; ɔditio institutioni apponi: nec substitutio fieri: sed per fideicõ. sic. et vnus potest plures codicillos facer. si vis huius. §. materiã plenius videre: recurre ad Baldũ Ange. ⁊ Christo. por. hic. ⁊ sic satiaberis.

f ¶ Non bene. Idem hic Ang. super Rubri.

de reli. ꝛ alee vsu. vbi de alea nihil in text. sed in. l. greca que nõ est de textu.

1 ☞ Priuatio proprie dicitur respectu habitus.

2 Decanus sancti Aniani Aurelian. de consuetudine appropriat sibi bona clericoꝝ abintestato decedētiū. qdā clericus filiusfa. decedit intestatus: an sibi debet appropriare eius bona.

3 Testamentum ruptum ꝛ irritum qualiter differunt.

a
Intestatus decedit.

1 ¶ In glo. vel q2 nõ vult. in fin. †Et est ratio: q2 priuatio dicit᷑ pprie respectu habit⁹. ff. de reg. iur. l. eius est nolle. ꝛ p hoc videtur expeditū de quo dubitari posset de cõsuetudine. Decanus sancti Aniani Aurelian. capit ꝛ sibi appropriat bona clericorū abintestato decedentium. Pone qd̄ clericus erat filiusfamilias qui habebat aduentitia: tamē de eis testari nõ poterat: nūquid

2 pertinent ad decanū: ¶ †Vel forte erat impubes vel al's intestabilis: nunquid pertinēt ad decanū: Potest dici q nõ: q2 vbi verbum duo significans vnū proprie ꝛ aliud improprie profert᷑ in materia odiosa: restringit᷑ ad significationem propriam. ff. de ven. in pos. mit. l. j. §. queritur. de libe. ꝛ postbu. l. cum quidā. Sȝ hec consuetudo est odiosa: q2 contra rationem ꝛ contra ius cõe per que debet successio deuolui ad proximos: vt patet per totū hunc titulū. ff. de bo. dā. l. cum ratio. ergo restringenda vt intelligatur de illis qui proprie dicunt᷑ intestati: vcȝ qui possunt facere testamentum: q2 alij nõ possunt proprie dici intestati: vt. o. l. ij. ff. vnde libe. l. ij. §. si qs decesserit. ꝛ facit. ff. de legi. l. qd̄ ratione. Sȝ quid si testari poterat ꝛ fecit codicillos: nūquid dicetur intestatus: Videt᷑ q sic ex quo nõ habet heredē. ff. de iur. codi. l. abintestato ꝛ. l. si quis cum. ¶ Posset dici q saltem de benignitate canonica nõ posset dici intestatus qui quoquo modo disponit: extra de testa. c. cū tibi de benignitate. Nam sponte suam censetur proximis relinquere hereditatē. ff. de iure codi. l. cõficiunt᷑. circa prin. ꝛ supposito q decanus succederet: deberet soluere legata: vt o. l. abintest. ꝛ eodem modo posset dici de epis qui iure consuetudinis vendicant sibi bona capellanorum suorū intestatorū seu

3 de dñis terrarū. ¶ †In glo. arrogatione. ibi cū alleg. §. qui. mo. testa. collige ibi plenius differentiam inter ruptū ꝛ irritū vt ibi dixi. ¶ In ea. gl. in fi. vide plenius. C. de lib. prete. aut. ex causa. et ibi scripsi: q2 hodie valent ex vtroq3. ff. de testa. tute. l. iure nostro. §. fi. ꝛ. l. si pater. de cap. l. bona. §. fi. in glo. sunt alij in fi. Sed p cõtrata. nõ rūpit᷑ ipso iure: siue intēter ante aditā siue post: q2 ptor nõ põt facere vel desinere heredē. j. de bo. pos. §. quos aūt. Sunt ꝛ alij modi quib⁹ quis remanet intestatus. C. de test. l. sancim⁹. eo. ti. l. nostram.

1 ☞ Testator si instituat extraneos heredes potius q proximos an peccet.

Intestatorū autē hereditates.

¶ In tex. xij. tab. que legitimus suc. defert. ff. de verb. signi. l. lege. multos vidi qui peccare credūt qui tñ bene instituūt alios q proximiores ad quos deberet deuolui hereditas. abintestato. Pro quorū formidatiõe facit: q2 hereditas est quasi debita legitimis. C. de codi. l. fi. ꝛ ad ipsos pertinet: vt hic. ꝛ pro hoc facit extra de

1 peni. ꝛ re. c. offici. ¶ †Ad hoc põt dici q si pter rācorē animi iniustū ipsos priuaret hereditate: q tūc peccaret sȝ si al's ex affectiõe aliū eligat: nõ video q peccet: cū hoc sit ei licitū iuris pmissiõe legitima relicta illis ad quos ptinet: vt p totū titulū de inof fi. test. nec ob. capitulū officij. q2 ibi nõ priuabat sua: sȝ alteri᷑ hereditate pter factū suū dānabile ac culpā. vnū tñ credo q si qs institueret extraneos omissis legitimis indigētibus seu mendicātibus: q facit cõtra officiū pietatis ꝛ peccat: al's nõ posset anathematizari. xxx. dist. c. si quis reliquerit.

1 ☞ Vasallus adoptando aliquē an possit preiudicare propinquis in feudo.

2 Quid autem si dominus consensisset in adoptione.

Sui autē heredes estimantur.

b ¶ In gl. itē alind. in fi. h⁹. e. §. ita demum. ¶ In gl. i. pcul. in fi. Doc. mediā approbāt. nec interest. ¶ In gl. quo ad hoc. ibi cum dicit: vt sui dicant᷑. hoc verū abitestato: sȝ ex testamēto sec⁹. vide

1 s. de adop. §. sȝ hodie. C. de adopt. l. cum in adoptiuis. ¶ †Itē hoc obtinet in feudo si de feu. cõtro. fu. §. adoptiu⁹. Et hoc forte in adoptiuo extraneo. secus si aliquis de descēdentibus adoptet᷑ cū tūc naturalia ꝛ adoptiua iura cõcurrāt: vt. l. cū in adoptiuis. capitulū enim illud restringendū est cū sit cõtra ius cõe. Vel melius dic idē in oi adoptiuo. nā cū vasall⁹ nihil possit in feudo in preiudiciū successorū testādo vel alienādo sine cõsensu dñi videt᷑ q nec adoptādo. i. feu. de suc. feu. circa pn. ¶ Preterea cū translatio feudi pertineat ad dñm ꝛ sine cõsensu ei⁹ fieri nõ debeat: vt patet in tit. de alie. feu. p adoptionē facta. siue eius voluntate suū

2 feudū ad aliū trāsferri nõ d3: nec talis adoptio q̄ ad suū feudū teneret. ff. de adop. l. si is q. ¶ †Sed qd si dñs cõsensisset: Videt᷑ q nõ possit preiudicare agnatis. i. feu. si va. feu. priue. cui defe. c. j. de alie. feu. pa. c. j. Sed ab initio potuisset per dominum ita dari in feu. si de feu. con. fue. c. pe. ꝛ vide. e. ti. c. si vas. culpaȝ. de alie. feu. pa. c. j. ꝛ eodem modo si esset feudum nouum: vt. o. c.

Quib⁹ cõnumerari necesse est.

¶ De materia huius. §. vsq3 ad. §. ita demū. vide. s. de nup. §. fi.

c
Ita demum tamen nepos.

¶ In gl. vel capitis. in fi. quod de emancipatione hic dicitur est hodie correctū: vide. s. de here. qua. ꝛ dif. §. sui. ꝛ quere vt ibi questiui. ꝛ facit is. §. quod si res sit vendita alicui de genere remotiori gradu qd̄ proximior possit retrahere virtute consuetudinis. ff. de ioffi. test. filio. ꝛ videtur expressum in feudis. si de feu. contro. fue. c. titius. ff. de leg. ij. vnum ex fa. §. j. cum ibi no.

Sui autem heredes fiunt.

¶ In gl. scilicet sui. in fi. dic ibi. ¶ In gl. hoc ideo. i si. vide. s. de here. quali. ꝛ diffe. §. sui. ꝛ dic q quasi sit continuatio: q2 suus cẽset᷑ quasi dominus in vita patris. ff. de lib. ꝛ postb. l. in suis. vnde quasi continuat dominium. ¶ Sed non vere continuatur: q2 non erat vere dominus. illud autem quod hec gl. dicit q possessio est incorporalis est verum de iure ciuili. ff. de acqui. pos. l. quamuis. nõ de naturali que est quasi pedum positio. ff. de acqui. pos. l. j.

1 ☞ Delicta non transeunt ad heredes.

2 Duella an sint permissa de iure.

3 Bona rei criminalis non cõfiscantur ipso iure: sed remanet dominus vsq3 ad sententiam.

Per cõtrarium autem demū.

1 ¶ †In gl. no. quedā delicta. ibi cū alleg. l. apostatarū. in fin. hoc est pessime dictū ꝯm doc. q delicta. trāseāt in heredē: q2 sic heres accusaret᷑: ꝛ dānaret᷑: sed hoc nõ est itētio gl. vt. j. gl. hoc. s. modo. ¶ In ea. gl. in fi. doct. dicūt q non est facienda differentia inter publica ꝛ priuata vbi agit᷑ criminaliter: q2 nulla trāseunt in heredem. ¶ Sed actio ciuilis descēdens ex priuato delicto trāsit ad

d heredē lit. contesta. al's non. C. si ex de. defun. l. j. Põt dici⁹ q qui cūq3 ciuilis trāsit ad heredē siue ex publico siue ex priuato quate-

2 nus cõtra heredē datur. ff. de pu. iudi. l. defuncto. ¶ †In gl. ideo dicit. ibi: nisi de iure esset. Hoc nõ videt᷑ verū de iure. C. de actio. ꝛ obli. l. negātes. C. de gla. l. j. ꝛ qcqd sit de iure canonico: sunt inhibita: nec sunt administranda sacramēta ecclesiastica maxime pnocāti. vide. ij. q. v. monomachiā. i Spe. de accu. §. sequit᷑. v. sed qd si. de iure vero feudo. pmittit᷑ duellū. in feu. de pa. tenē. ꝛ eius violatori. §. j. ꝛ. §. si quis aliū. et. §. si miles. de alie. feu. pa. c. nõ est. ¶ Per statuta regis Frācie. tolleret᷑ i oi casu cui⁹ pena est mors excepto furto: qñ crimē est ita occultū q nõ põt pbari clare per testes: ꝛ est presumptio ꝯ reum talis q posset supponi qñib⁹ si accusator hoc requireret: al's nõ permittit᷑. ꝛ super hoc sunt statuta regia Phil. pulchri. quicquid sit prouocās ꝛ spõte recipiēs ꝛ iudex indicās peccāt. p. d. c. nec abusus cõsuetudinis a peccato excusat. in aut. vt nulli iudi. §. primo. ibi: male enim adinuenta.

3 ¶ In gl. lata sententia. in fi. ¶ †Et potest esse ratio: q2 bona nõ confiscant᷑ ipso iure: imo remanet dñs delinquēs vsq3 ad sñiam: q̄uis alienatio ei interdicat᷑. ff. qui ꝛ a qui. l. quesitum. de accu. l. ex iudiciorū. ¶ Quid ergo in casib⁹ in quibus bona confiscant᷑ ipso iure: Videt᷑ q ipso iure nõ sit heres: q2 ex quo desineret si ab initio fuisset heres. ꝛ ad talē statum res deuenisset: ergo multo fortius ex quo est nūc in tali statu nõ efficit᷑ heres. ff. ad carbo. l. ij. §. parui. ff. ex quib. cau. in pos. ea. l. fulcinius. §. si quis non latitat. ꝛ hoc facit ad id qd̄ scripsi. s. de pupil. substi. §. liberis. videlicet q vbi nulla sunt bona aditio nõ tenet. Sed nūgd qui heres esse desinit: desinit teneri creditoribus: Non videtur quādo propter dolum vel culpam suam desinit esse heres. ff. ad syl. l. propter necē. §. neptis. de iure fis. l. eius qui. §. fi. Contrariū est expressū. ff. de his quib. vt indig. l. eum qui. §. bonis. facit. ff. de vulga. sub. sti. l. ex facto Iuliani.

1 ☞ Iure nouo sublata est differētia sexus quo ad successiones.

2 Nepotes an admittuntur ad successionē cum patruis in feudo.

3 Quid in iure patronatus ecclesie.

4 Quid si hereditas est indiuisibilis: vt regnum ducatus ꝛc.

5 Pronepos an succedat cum nepote in hereditate aui.

6 Representatio, quando habeat locum.

e
Cum filius filiave ꝛ ex altero.

1 ¶ †In glossa: secus si ex filia. in fine. ibi loquitur de alio iure vetustissimo: nam hoc iure idem: vt. j. titulo primo. §. hoc etiam. C. de legitimis heredib. l. lege. xij. tabularum. ¶ In glossa. vt in autē. in fine. credo quod glos. debuit allegare. §. alium. ibi cum di-

a ¶ Intestatus. diuide hūc ti. ꝯm Ange. et summa secundum eum.

b ¶ In fi. item in emancipato. l. posthumorū. ff. de iiusto testa. q ēt de iur. ci. hodie admittit᷑ vt iaut. eo. §. j. ꝛ. §. nullaȝ vo. dūmodo sit descendēs ex masculo: secundum Ange. hic.

c ¶ Ita de. querit hic Ange. qd si fili⁹ abstinet ab hrditate prīs: an nepos fiat heres suus: an sui. ꝛ dicit q nõ erit hrs suus: sed voluntarius.

d ¶ Põt dici. Ange. sic dicit. si pena iponit᷑ ipso iur a lege illa trāsit ad hrdeȝ: si ab hoie: ideȝ dūmō delictū sit cōmissum circa ꝯctū et purget᷑ p actionē ex ipo ꝯctu. idē si extra ꝯctū dūmō lis sit contestata al's regul'r nõ dat᷑ cõtra heredē nisi in id qd̄ ad eū puenit. l. j. ff. de priua. deli.

e ¶ Cū filius. Nepos ex filio pmortuo succedit simulcū alio filio viuēte: quia assumit locū prīs sui ꝛ iō succedit cū patruo ꝛ filijs patrui i stirpes ꝛ nõ in capita. Ang.

nota. qd si quis habet consanguineos indigentes et ipsis relictis instituat extraneos peccat, nam ...
[illegible]

cit:quid enim legalibus ⁊c.¶ In gl.idez est.in fi.hec solutio est
cõtra illũ tex.qui reprobat hãc distictionẽ an in locũ filij patris
nepotis fuerit adoptatus vel nõ.⁊ ibi glos.contraria huic glo.⁊
alia solutio ibi datur per glos.dez ꝙ nõ loquitur vbi omnes qui
veniũt p ꝯtabu.sunt in ptãte:alr̃ secus:vt ibi.sed Dy.dicit ꝙ.l.
illa loquitur in eodez casu:q: omnes erãt in potestate:vt põt de-
prehendi in litera.quare dic ꝙ ibi fuit adoptatus in loco patris
nepotis:⁊ si nõ expresse:tamẽ presumit̃ ẽm Dy.⁊ hoc vult dicere
litera illa.¶ Oppone cõtra hũc.§.ꝙ nepotes nõ succedãt in lo-
cum patris sui.ĩ.ti.j.§.si plures.Sed dic ꝙ is.§.loquitur in suc-
cessione aui:in successione vero collateralium nõ obtinebat hoc
iure:vt.d.§.si plures.sed hodie obtinet in successiõe patrui.C. de
suis.⁊ legi.here.aut.cessante.sed nõ in successione aliorum colla
teralium:vt aut.post fratres.¶ Item obstat.ff.de bo.li.l.si liber
tus preterito.§.j.Sed dic speciale in iure patronatus quod non
defertur iure hereditario:vt.ff.de ope.libe.l.vt iusiurandũ.§.fi.
2 ¶ †Quid ergo dices in feudo qd̃ nõ videt̃ iure hereditario de-
uolui:cum possit obtineri per agnatos repudiata hereditate.in
feu.an agn.vel fi.repu.pa.heredi.c.j.Uidetur idẽ:⁊ tamẽ est cõ-
trarium expressum in feu.de suc.feu.circa princi.de gradi.suc.in
3 feu.c.j.§.is vero.¶ †Sed quid de iure patronatus[a] ecclesie:Di
a cerem nepotes admitti cum patruis:cum illud iure hereditario
etiam ad extraneos deuoluat̃:nec reguletur vt iuspatronatus li
bertorum.extra de iu.pa.c.cum secundum.⁊ vide per Inn.in ru
4 brica eiusdem titu.de sen.⁊ re iudi.c.cuz bertoldus.¶ †Sed qd
dices si hereditas sit indiuisibilis sic ꝙ oportet vnuz admitti:vt
regnum:ducatus:marchionatus:in feu.de probi.feu.ali.per fri.
§.preterea.nunquid filius excludet nepotem filiũ fratris:¶ Sa
tis potest dici ꝙ sic:alr̃ esset deterioris cõditionis filiꝰ ꝙ̃ nepos
contra.l.iij.C.de bo.ma.⁊ hoc indubitate vbi filius vnus primo-
genitus est:⁊ nepos est filius secundo geniti defuncti.¶ Si vero
nepos sit filius primo geniti defuncti videt̃ cõtra:q: cũ is nepos
representet personaz patris sui:⁊ ille si viueret excluderet secun-
5 do genitũ:per consequens ⁊ iste:per hunc.§.¶ †Itez no.ꝙ is.§.
loquitur in filijs filiorũ vel filiarum:quid si essent pronepotes.
Verbigratia.auus habuit vnũ nepotẽ:⁊ ex alio nepote defun-
cto ꝓnepotẽ:nũqd ꝓnepos succedit cũ nepote:videret̃ ꝙ sic ꝓ-
pter representationẽ de qua hic loquit̃.sz dicas ꝙ huiusmodi re
presentatio nõ extendit̃ vltra ꝑsonas nepotũ:vt in aut.de here.
abĩtest.§.huiusmodi.⁊ sic ille pronepos excludit.⁊ idẽ in Spec.
de succes.abintest.versi.quid si aliquis.sz huic ob.ĩ.§.fi.vide ibi.
6 ¶ †Item dic ꝙ hmõi representatio non habet locuz nisi in suc-
ces.ascendentiũ vel patruorũ:vt in aut.cessante.⁊ aut.post fra-
tres.s̃.allegata.¶ Item nec habebat locum qñ parentes super-
erant ⁊ fratres mortui.vt in aut.de here.abintest.§.sed ⁊ ipsis.sz
illa corrigitur:vt ibi no.¶ Item obtinet huiusmodi representa-
tio qñ ascẽdentes succedũt descendẽtibus:vt in aut.de here.que
abintest.§.cõsequens.⁊ iunge.ĩ.tit.j.§.hoc etiam.item hoc nõ ob
tinet quãdo rumpitur testamentum.vide.s̃.de inoffi.testamen.
§.soror.in fi.

a ¶ Iure patronatus. Uide hic Ange.in.ij. colũ. prope fi.

1 ☞ Nepotes qui patruos nõ habent an succedant per capita.

1 Item si ex duobus filijs.¶ †Not.hic casum cõtra
Azo.qui dicit ꝙ nepotes qui patruos nõ habẽt:succedũt per ca
pita.gl.dicebat ꝯ.vt no.in aut.cessante.⁊ in aut.eo.ti.§.finaũt de
functo.ꝑ qua est hic expssum.sz hic loquit̃ in successiõe descen-
dentiũ.vide.ĩ.§.fi.¶ Sed Azo querit in successiõe collateraliũ.
vide.ĩ.ti.j.§.hoc etiam.vbi scripsi.

Cum autez queritur an quis.

¶ In gl.s̃.e.§.ita demũ.cõtra.sz hic qñ fuit factũ testm̃:ibi nul-
lũ.vt.ĩ.tit.j.§.proxi.in tex.¶ In gl.anteꝙ̃.in fi.hec gl.fuit hic ꝑ
nihilo:q: nil tractatur hic de aditione:nec de querela sz solũmo
do quãdo filius mortuus fuit anteꝙ̃ testm̃ destitueret̃.¶ In gl.
b nec enim fuit.in fi.hanc sequuntur doc.[b]¶ In gl.i.tanꝙ̃ agna-
ti.in fi.hãc etiam sequuntur docto.sed magna est iniquitas ꝙ in
nullo succedat tñ ita oportet dici:q: iura sunt expressa que sic or
dinant:⁊ tñ admittit̃ ad bo.pos.liberti.auitini.ff.de bo.li.l.pau.
respõdit.§.pe.⁊ que sit ratio ibi notat̃.¶ Sed cur saltẽ per rep-
sentationem persone patris sui nõ admittitur:vt.s̃.§. proxi.Di-
cas ꝙ illi solũ representãt qui nati erãt ⁊ agnati vel cognati tpe
mortis vel cõcepti.hic aũt nõ fuit agnatus nec cognatus tempo
re mortis.videt̃ ergo omni remedio destitutus.Sed aperiamus
hoc ⁊ vr̃ ꝙ succedat in omni casu.Quia aut pater huiꝰ cõcepti
fuit preteritus:⁊ tũc testm̃ fuit nullum:⁊ transmisit hereditatez
ad liberos etiã nõ aditaz ⁊ etiam ignorans.C.de suis ⁊ le.here.l.
apud hostes.aut fuit exheredatus:⁊ tũc transmittit querelã: vt
l.scimus.§.fi.C.de inoffi.testa.si erat emancipatus ⁊ fuit preteri-
tus:cõpetit ei cõtratab.quam trãsmisit etiam ante aditam.ff.de
cõtratab.l.illud.Dicas ꝙ hodie is casus procedit qñ filius fuit
exheredatus rite ⁊ iuste ⁊ nõ fuit secuta aditio de quo scripsi.s̃

b ¶ Sequuntur docto. idem Ang.hic.

de exhereda.li.circa prin.

Hac ratione si filius exhereda.

¶ In glo.de contratabu.ibi cum allegat.§.sed hodie oportet ꝙ
dicas ꝙ ista dr̃ia esset ẽm ius antiquũ:q: ẽm iura noua deberet
dici ecõtra:q: qñ datur ascendenti:nõ admittit̃ ad successionez
patris naturalis.qñ extraneo sic:vt di.§.sz hodie.⁊.l.que statim.
que.ĩ.allegatur.¶ In gl.si aũt morte patris.ibi cũ alle.de adop.
l.antepe.melius.ff.vnde cog.l.j.§.cognationẽ.in fi.gl.sed nõ du-
rat vt matrimoniũ impediat.ff.de ritu nupt.l.sed si adoptionẽ.
extra de cog.le.c.j.s̃.de nup.§.si qua.

Post mortem vero naturalis.

¶ In gl.nam si non in fi.sed hec ratio nõ est bona:quia potest
in vita emancipare:⁊ sic debet ex eiꝰ arbitrio:⁊ remanet incõue
niens.sed dic ꝙ nõ est eadem ratio:q: si in vita emanciparet:pa
ter naturalis potest sibi prouidere ordinando sicut ei placuerit.
¶ Item post mortem auferetur ius quesitum agnatis:qd̃ esset
inconueniens.ff.de pac.l.fi.
1 ☞ Electio quando imminet vt fiat:si aliquis eorũ qui debuit
interesse electioni condemnatur:nulla est electio.an alij que in-
terfuerunt electioni si velint eã dicere nullam ex persona contẽ-
pti:an possint.
2 Filij in potestate habent bonoruz possessio.contratabulas sicut
emancipati.

Eadẽ hec obseruantur ⁊ in ea.

¶ In gl.his enim institutis.vide qd̃ scripsi.s̃.de exhere.libe.cir
1 ca prin.⁊ hic inducũt doc.ad questionẽ.†Si aliquis qui debuit
vocari ad electionem contemnat̃ nulla est electio.Pone ꝙ cõtẽ
ptus nõ vult prosequi contemptũ suũ nec dicere nullam.alij qui
interfuerũt volunt eam dicere nullaz ex persona eius: nunquid
possunt:Uidetur ꝙ sic per.l.si post mortez.§.fi.ff.de cõtratabu.
¶ Arguitur contra in.l.filio.de iniu.rupt.ipsi dicunt ꝙ nõ pñt
2 per.d.l.filio.⁊ ipsi disputãt de casu.extra de elect.c.sicut.¶ †In
gl.emãcipatis.in fi.hãc approbant oẽs ⁊ videntur tex.illaruz le-
gum.⁊ sic suus habet duo remedia.⁊ forte eadẽ emancipatus ꝑ
aut.de here.abintesta.sed aut.illa nõ loquitur vbi factum est te
stamentum.vide.s̃.de exhere.li.§.fi.

Sed ea oĩa antiquitati quidẽ.

¶ In gl.hoc idẽ.in fi.gl.vr̃ reprobare hãc in.l.cũ in adoptiuis.
⁊ videt̃ cõcludere qd̃ si est omni auxilio destitutꝰ imputet sibi ꝙ
se emãcipare permisit.¶ In gl.nũquid in fi.Placentinus non
est solus in responsione prime questionis:q: Azo tenuit idez.ff.
de in ius voc.l.apposítũ.Et ꝓ hac opi.facit tex.dic.l. adoptiuũ.
ibi cũ dicit:iure potestatis.in alia videt̃ satis cõclusuz.glo.vera
nisi operaretur patri adoptiuo:q: tunc pater adoptiuus tenet̃
ipsum alere.ff.cõmo.l.in rebus.§.possunt.vel nisi pater natura-
lis egeret.naz cũ sit filius quo ad successionẽ abintestato:⁊ quo
ad oẽs effectus exceptoꝙ nõ trãsit in potestatẽ ⁊ matrimoniuz
impediat̃ ⁊ cognatio cõtrahat̃:satis videt̃ qd̃ teneatur eũ alere.
ff.de adop.l.pe.¶ In gl.simul cum alijs.in fi.hoc veruz iure no-
uo:secus de iure antiquo.ff.de adop.l.qui in adoptione.de suis
⁊ legi.here.l.ij.§.parui.
1 ☞ Uendens fundum dicit eum esse decem iugerum vel paruz
minus:an possit agere si sit minus tertia parte.
2 Nepotes nedum succedunt in stirpes:sed etiam pronepotes.

Item vetustas ex masculis.

1 ¶ †In gl.no.paruz.in fi.illa.l.parũ facit.Et hec possunt induci
ad multa.si aliquis vẽdit fundũ ⁊ dixerit eũ esse decẽ iugerũ vel
parũ minus:ꝙ nõ possit agere si sit minꝰ tertia parte.⁊ pro hoc
facit.C.de decu.l.nominationũ forma.sed hoc esset durũ.Unde
credo qd̃ in dubio debeat intelligi de modica summa arbitrio
iudicis.ff.de verbo.signi.l.hec stipulatio.habita ꝯsideratiõe ad
2 pretiũ.ff.de re.du.l.j.¶ †In gl.qd̃ de hac.in fi.que est signata.C.
de colla.sup.l.illã.⁊ incipit que tertie.Et no.hoc in.§.fi.ꝙ nedũ
nepotes succedũt in stirpes:uno ⁊ pronepotes ⁊ veniũt ꝑ repre-
sentationẽ.cuiꝰ ꝯriũ dicit̃ in aut.de here.abintest.§.hmõi.sz dic
ꝙ illa corrigit̃.vel dic ꝙ illa obtinet vbi ꝓnepotes veniũt ad suc
ces.patruorum cum ascendentibus:tũc enĩ nõ est locus represen
tationi nisi sicut ibi dicit̃.⁊ est ratio:q: tũc pronepotes veniunt
cõtra ius cõmune cum ascendentibus:secus aũt vbi pronepotes
in pari gradu soli succedunt ascendentibus:vt hic.itez secus in
successione collateralium.ĩ.titu.j.§.hoc etiam.

¶ De legitima agnatorum successione. Rubrica.

¶ Hec rubrica proprie sequit̃ post precedentez habito respectu
ad ius legis.xij.tab.per quam agnati succedũt post legitimos.ĩ.
titu.j.§.

tit.j.§.frater.ff.de suis ⁊ legi.here.l.j.§.post suos.Sed habito respectu ad ius nouũ nõ bene continuaretur:q2 parentes veniũt post suos:vt apparet per processum aut.de here.abintest.et ideo tituli sequentes melius sederent hic illo respectu.

a **Si nemo suus heres.** ¶In gl. capite.ibi cũ alle.ff.eo.vult allegare de suis ⁊ legi.¶In gl.sic.ff. caue:q2 hec est mala allegatio cõiter.⁊ credo ꝙ deberet allegare.ff.de suis ⁊ legi.l.ij.§.j.¶In gl.l.ad suos.in fi.vide s.tit.j.§.cum autem.vbi dixi.

Per adoptionem quoq3. ¶In glos. quasi diceret.in fi.dic.s.tit.j.§.sed ea omnia.¶In gl.i.agnascit.in fi. vide s.tit.j.§.ea.in fi.

2 ¶Jura quatuor fuerunt de successione feminarum.que fuerunt illa vide.

2 Filij ⁊ filie fratrum ⁊ sororum succedunt in stirpes.

3 Adde questionem de baronia quis succedat an filius baronis an filia filij primogeniti iam mortui.

4 Masculus primogenit⁹ habet annagiũ inter nobiles de cõsuetudine regni Francie:⁊ vnus masculus habet annagium:ꝙuis habeat sorores antiquiores ⁊ primogenitas.pone ꝙ fili⁹ primogenitus moritur in vita patris relicta filia:an illa habebit annagium:an filius superstes.

1 **Ceterum inter.** ¶†In gl.no.caute.cum dicit: ⁊ per mediã iur.prudentiã.glo. vult soluere quandã oppositionẽ.Textus iste.videtur ꝙ per.l. xij.tabu.non vocentur mulieres vel sorores.Contra imo omnes j.eo.§.⁊ hoc quedam glo.vult soluere qd hoc principium nedũ recitat ius.l.xij.tabu.imo ⁊ mediam iuris prudentiã in genere

2 sed in inferiorib⁹ magis specificat ⁊ declarat.¶†Et vt bene videas scire debes qd quatuor fuerunt iura in successione femellarum qñ agitur de succes.fratrũ patruorũ vel auunculorũ.Primo fuit ius legis.xij.tab.per quod admittebantur oẽs siue masculi siue femelle dumtamen essent in eodem gradu.Postea superuenit scd'm ius:scilicet media iuris prudẽtia que distinxit masculos a femellis:⁊ admisit masculos:et repulit omnino femellas preter sorores ꝯsanguineas quas admittebat ad successionẽ fratrum ẽm gl.vel forte nullas.Tertium ius fuit pretoriũ qd vocauit eos post agnatos per bono.pos.Quartũ ius fuit imperatoriũ qd vocauit sorores vna cum agnatis eiusdẽ gradus.Et hoc siue sint ꝯsanguinee germane siue nõ.⁊ hoc ĩtẽdit tex.vsq3 ad.§. hoc etiã addendũ.vbi addit ⁊ dicit ꝙ nedum sorores cõsanguinee vel vterine admittuntur cum agnatis imo ⁊ eorũ filij ⁊ filie admittuntur ad successionem patruorũ ⁊ auunculorũ:⁊ ecõtra patrui ⁊ auunculi admittuntur ad successionẽ filiorũ ⁊ filiarũ fratrum ⁊ sororũ.⁊ hoc vbi frater ⁊ soror nõ sunt:q2 tũc illi precederent in successione fratrũm suorum defunctorũ filios ⁊ filias

3 aliorum primo defunctorum.¶†Et fit diuisio hoc casu quãdo filij ⁊ filie sororum.⁊ fratrum succedunt in capita nõ in stirpes. In alijs aũt remotioribus nihil est immutatũ quin agnati excludant cognatos.⁊ hoc intendit vsq3 ad.§.si plures.Hodie vero est quintum ius quod immutat precedentia in pluribus articulis.Primo in eo ꝙ non distinguit hic germanos seu vtrinq3 cõiunctos ab illis qui sunt tñ ex vno latere est hodie immutatũ q2 hodie distinguit ⁊ quo ad fratres ⁊ filios fratrum:q2 vtrinq3 cõiũcti repellũt ex vno latere cõiunctos.¶Jtẽ ⁊ in eo q2 filij ⁊ filie fratrum ⁊ sororum admittunt cũ patruis ⁊ auunculis.itẽ in stirpes nõ in capita.patet i aut.cessante.C.de suis ⁊ le.⁊ clari⁹ in aut.de here.abintest.§.reliquũ.⁊ de hoc nullus dubitauit qn succedũt cũ patruis.Sed vbi nulli sunt patrui fuerũt opi.vt no. in.d.aut.cessante.⁊ hic.sed cõis opi.est ꝙ filij fratrũ succedãt in stirpes.Sz abinde in antea per capita in collaterali succes.in descẽdenti videt qd in infinitũ in stirpes:vt dixi.s.ti.j.§.si.eo.ti.§. item si ex duobus.⁊ est ratio:q2 magis debetur filijs hereditas: ⁊ ideo magis ius suũ ⁊ representationẽ trãsmittunt.idem vr in ascẽdẽtib⁹ vt in stirpes succedãt:vt in aut.de here.que abinte.

4 §.cõsequens.¶†Et hanc materiã de representatione inducũt doc.ad questionem.Filia nõ succedit de consuetudine in baronia imo masculus et scd'o genitus cã excludit.Pone qd quidã baro habuit duos filios quorũ primogenitus in vitã patris morit relicta filia.patre viuẽte morit baro masculis.superstes vult excludere filiã a baronia ⁊ dicere:vos nõ debetis plus habere ꝙ si essetis filia patris mei que estis neptis.sed si essetis filia ego excluderem vos:ergo multofortius vos neptem.Dicit filia:ego represento personã patris meis q te excluderet si viueret:ergo ego te excludam.Et in hac videntur declinare per.l.pater.§.quindecim.ff.de leg.iij.vbi emptor: representat personã vendentis qui est de familia.⁊ est quasi simile qd scripsi.s.ti.j.§.cũ fili⁹. Sed huic ob.q2 femina nõ succedit extãtibus masculis etiã remotioribus in feu.de suc.feu.c.j.de hñi.femie.c.j.Et sic vr ꝙ mulier hic ꝓhibita succedere i baronia:nõ succedit extãtib⁹ masculis.¶Eodẽ mõ posset queri ⁊ determinari alia de cõsuetudine.Mascul⁹ primogenitus hz annagiũ iter nobiles:⁊ si vn⁹ fit mascul⁹ hz annagiũ ꝙuis habeat sorores antiquiores ⁊ primogenitas.sz pone ꝙ habuit fratrẽ primogenitũ q morit i vita pr̃is relicta vnica filia nũqd illa habebit annagiũ vel fili⁹ superstes:Hec qd cadit frequẽter in facto in regno Frãcie.Et cõiter tenet ꝙ filia de cõsuetudine repellitur que satis cõsona est iuri ẽm opi.doc.tractã.s.

1 ¶Dux belli facit preconizari ꝙ qui primus ingrederetur castrum haberet cẽtum:plures simul ingressi sunt ⁊ nescitur quis primus sit ingressus:quis habebit illa centum.

2 Proximus de consuetudine retrahit rem venditam extraneo a suo proximo.sunt plures eiusdem gradus qui veniunt ad retractum:quidam tamen attinent ex parte patris:alij ex parte matris:queritur qui preferantur.

b **Si plures sint gradus agna.**

1 ¶†Super gl.hoc corrigit.in fi. imo et per cõstitutiões.s.§.hoc etiam.sed hic loquit de iure legis.xij.tabu.ꝙ postea fuit tẽperatũ:vt.s.dictũ est.doc.inducũt hũc.§.ad questionẽ.dux belli ꝑconizari fecit ꝙ qui primus ingrederet castrũ haberet cẽtũ:plures ingrediunt:nec cõstat quis primus:qs habebit centũ? Quidã voluerũt dicere ꝙ null⁹.ff.de re.du.l.si fuerit.⁊ ita determinauit Guido eorũ dñs.Sed ipsi dicũt se audiuisse ꝙ Dof.determinauit ꝯ ꝑ hanc literã.ꝙuis enim lex vsa sit singulari numero si plures sunt plures admittunt:vt hic.nec ob.l.si fuerit.q2 loquit i testamẽtis in qb⁹ nõ fit ita larga interpretatio sicut in bñficijs ꝑncipũ vbi fit latissima.ff.de cõsti.prin.l.fi.vñ nõ esset dicẽdũ idẽ in rustico faciẽte talẽ munificentiã:⁊ apparet ꝙ fiat latior interpretatio:q2 nõ requirit insinuatio.C.de do.l.sancimus.circa prin.q̃ tñ requireret si pater daret filio:quinimo dicunt doc.ꝙ quilibet

2 habebit cẽtũ.ff.de leg.j.qui filiabus.§.j.ẽm eos.¶†Jtẽ inducũt ad aliã qõnẽ.de cõsuetudine proxim⁹ põt retrahere rẽ vẽditã a suo proximo extranee ꝑsone.pone ꝙ sunt plures q veniũt ad retractũ q sunt eiusdẽ grad⁹:qdã tñ attinẽt ex pte patris:aliqui ex parte matris:qs eor preferet? Dicũt ꝙ si sint plures in quibus sit eadẽ rõ oẽs admittunt:vt si sint eiusdẽ grad⁹ ⁊ q eque ad successionẽ admitterent.Et in hoc dicũt ꝙ frater vtrinq3 cõiũctus excludit oẽs q ex vno latere sunt tm̃.Et si nulli sint vtrinq3 cõiũcti:tũc agnati in quesitis ex parte patris:cognati i q̃sitis ex pte matris.C.de legi.here.l.de emancipatis.vltra fratres ⁊ fratrum filios succedũt proximiores pro equalib⁹ non habita dr̃ia vndecũq3 venerũt bona:vt.C.de leg.here.aut.post fratres.cõia de succes.aut.itaq3.sic dicũt esse seruãdũ i retractu.quicqd sit de iure: certũ est de cõsuetudine ꝙ si sint equales vt fratres cõsanguinei vel ex eis descẽdẽtes:ꝙ equaliter admittent.Si non sint consanguinei:tunc illi qui attinent ex parte illius a quo bona deuenerunt vendenti admittuntur:alij non etiam alijs nõ venientib⁹ ad tornum.⁊ sic seruatur de consuetudine.

1 ¶Gradus ⁊ capita succedendi que ⁊ quot sint.

2 Successoriũ edictum quando ⁊ inter quos habet locum.

3 An autem hodie habeat locum de capite in caput veluti de agnatis ad agnatos.

c 1 **Placebat autem.** ¶†In gl.i.successoriũ.vt bene videas hãc glo.caue ꝙ sit bene scripta.debet enim esse scriptũ.Sed iter agnatos ⁊ cognatos.in aliquib⁹ libris deficit istud verbum:⁊ cognatos.⁊ tñ nõ habet bonũ sensum sine hoc.Et vt meli⁹ videas volo te scire ꝙ est reperire caput seu ordinẽ.Jtẽ est reperire gradus.capita sunt quatuor seu ordines:vnde liberi.vnde agnati.vñ cognati. vnde vir ⁊ vxor.in quolibet capite sunt plures grad⁹:vt in vnde liberi primo sunt filij:scd'o nepotes:tertio pronepotes.⁊ sic deinceps ⁊ eodẽ modo in quolibet capite.nã prout sunt remotiores faciũt gradũ inter se.⁊ he fuerunt differẽtie magistrales.text.tñ qñq3 caput gradum nominat.ff.si tab.testa.nul.ex.l.j.circa prin. j.de bono.pos.§.adhuc.⁊ super his fit questio an successoriũ edictum habeat locũ de capite in caput.vel de gradu in gradũ.⁊ gl. dicũt ꝙ nõ hz locum de gradu in gradũ sed de capite in caput. q2 qui excludit vt fili⁹ nõ admittit vt nepos sz bene vt agnatus

2 transuersalis:vt.§.quibus. †Sed hodie habet locũ de gradu in gradũ per hunc.§.in hoc tamen dic plenius ꝙ successorium edi

d ctum in suis nõ habet locũ nec olim nec hodie de iure ciuili ꝑ l.xij.tab.vnde si fili⁹ repudiet:nepos non admittit de iure ciuili quo fuit filius heres ⁊ nõ põt desinere sz per pretorẽ põt abstinere.⁊ illo iure nepos admittit per bon.pos.C.de bo.pos.contrata bu.l.qui se patris.⁊ hoc obtinuit olim ⁊ obtinet hodie.⁊ is.§.nihil facit ad hunc articulũ qui loquit in casu suo:videlicet in successione agnatorum transuersalium non suorum:sed in agnatis bene habet locum hodie successorium edictũ de iure ciuili:licet olim secus:q2 ratio precedẽtis casus cessat:q2 agnatus repudiãs

3 non fuit heres.¶†Sed nunquid hodie habet locũ de capite in

a ¶Si nemo. Diuide hunc ti. vt hic p Are.Et summa vt p eũ.

b ¶Si plures. Jndefinita equipollet vniuersali: ⁊ singularis numer⁹ cõcipit pluralem: primus q3 dr̃ nullo testõ ꝑdito quẽ null⁹ ꝑcedit tpe mortẽ. cõdito aũt testõ et postea destituto cũ certũ est eẽ testamẽtũ destitutũ.h.d.hz Bal.⁊ facit hz eũ i arti. statuto cauet qd ille q ꝑmo cucurrerit ad brauiũ ⁊ illud tetigerit habeat illud. Pone ꝙ duo vel tres cucurrerũt ⁊ ip̃i simul tetigerũt: ꝙ oẽs habere debẽt brauiũ simul. quilibet põt dici primus hz Bal. hic. Jtẽ facit ẽt qd si capitaneus fecit edictũ ꝙ si qs primus intrauerit castrũ debeat habere centum:si plures simul intrauerint debeat vnusqsq3 habere centũ cũ oẽs possint dici primus cum nullus eos precedat. Bal.

c ¶Placebat. Per.l.xij.tab.in successionib⁹ agnatorũ de persona i ꝑsonã successorũ edictũ obtinebat:obtinet ẽt incommodo ⁊ in commodo succedendi.

d ¶Successoriũ edictũ.quare aũt fuerit inuẽtũ successorium edictũ:⁊ an habeat locum ex testõ in querela ĩofficiosi ⁊ in bonefid.pos. Zabu. vide per Ange.hic.

a ℭ Lex.xij.tabu.Diuide hunc tit.ſm Aret.tex. clarius eſt.

b ℭ Operas.ẽt hr̃dib⁹ viri p̃ſtãdas intra annuꝫ quo dos dꝫ reſtitui qñ ab eis hꝫ alimenta.de qua materia an recipiens ab aliquo alimẽta eidem teneatur operari.⁊ an vxoꝛ ſequi debeat virũ peregrinantẽ.vide hic ꝑ Ang.

c ℭ Sed cum. Mater p̃fert oĩbus alijs agnatis exceptis fratribus ⁊ ſoꝛoꝛib⁹:et cũ ſoꝛoꝛibus ſolũ venit ad mediã:⁊ cũ ſoꝛoꝛib⁹ ⁊ fratribus venit pꝛo virili. hoc. d. ſm Areti.

d ℭ Sed.Dicitur ĩ hoc.§.ꝙ mater tenet petere tutorẽ filijs: hoc intellige intra annũ.⁊ iſtaꝫ opi. dicit Ang.eẽ cõeꝫ: ⁊ eam tenet tãq̃ magis equaꝫ ꝑ.l. ſciãt.C.de leg. hered.quãuis bar. ibi ⁊ doct. velint qđ petere teneat ſtatiꝫ cũ põt niſi fuerit ĩpedita legitima cã ita qđ annũ nõ trãſcendat.An aũt moraꝫ purgare poſſit.iteꝫ qd ſi non idoneũ petierit.⁊ an teneat nõ adminiſtrãtẽ ad adminiſtrãdũ cõpellere:vide hic per Ange.in.ij.⁊.iij. colum.

e ℭ Ex cõcubina.Vide de hoc late ꝑ Ange. hic ⁊ per duas col.qꝛ longum eſſet hic recitare.Et incipit in.ij.col. ante me.in verſi.in gl. magna.

caput vt de agnatis ad agnatos? Rñdeo nõ:qꝛ hodie agnati:⁊ cognati ſimul ſuccedũt remota dr̃ia ⁊c.ꝑ aut.de here.q̃ abinte. ſꝫ hñ hꝫ locũ de gradu in gradũ:ſꝫ ego do tibi caſuꝫ.vbi põt habere locũ qñ frater cõſanguineus repudiat venit vterinus ꝑ ſucceſ.edictũ.tũc em̃ fit de capite:qꝛ vterinus eſt cognatus. Iteꝫ qñ teſtm̃ rũpit ꝑ querelã nã tũc nõ hꝫ locũ materia de here.que ab inteſt.vt ſcripſi.s.de exhere.li.circa pꝛin.vñ ſucceſſoꝛiũ edictũ hꝫ locũ in querela.ff.de inoffi.teſta.l.pater filiũ.⁊.l.pe.⁊ ibi no.ff.de cõtratab.l.nõ tm̃.§.ſi filius.ſꝫ tunc nõ fieret de capite in caput niſi ponas qđ filius exheredatus repudiet.nam tũc parẽtes poſſent ſuccedere ⁊ fratres turpi perſona inſtituta ꝑ edictũ ſucceſ. per.dictam.l.ſi is qui.

1 ☞ Filius emancipatus an deſinat eſſe agnatus per emancipationem etiam hodie.⁊ nu.2.

1 **Ad legitimam.** ℭ† In gl.ſecus ecõtra.in fi.gl. hec ⁊ ſuperioꝛ intẽdunt ꝙ fili⁹ emãcipatus deſinat eſſe agnatus per emãcipationẽ ẽt hodie:ſꝫ pater nõ deſinit eſſe agnat⁹ ei.⁊ hoc idẽ tenet in.d.§.emãcipati. Sed alibi dicit ꝙ hodie filius emãcipatus nõ deſinit eſſe agnatus per hũc.§.vt no.ff.vñ cog.l.legitimis.de adop.l.qđ fili⁹.C.vñ legitimi.l.fi.de bo.poſ.ꝯtab.l.fi.Quid dicemus.Durũ dicere vr̃ qđ pater ſit agnatus fili⁹ nõ pꝛopter relationẽ:cũ de duobus relatiuis vnũ nõ poſſit eſſe ſine alio.Sꝫ ad hoc põt rñderi qđ hoc eſt verũ ab initio ſꝫ ex poſtfacto nõ:qꝛ perſona filij per emãcipationẽ ſolã alterat nõ ꝑſona patris in qua nulla fit alteratio:idõ
2 remanet pater agnatus: vt hic.ℭ† Sꝫ certe hoc idẽ vr̃ de iure ffoꝝ.ff.ad tertul.l.ij.§.obijcit.ff.de le.here.l.ſi ad patreꝫ. Poſſet dici ꝙ pater nõ ſit legitimus filio emãcipato:ſicut nec fili⁹ patri per.l.xij.tab.ſꝫ per leges nouas que dicũt eum ſuccedere qñ ꝯcta fiducia emãcipauit expꝛeſſe vl̃ hodie tacite dicit legitim⁹.⁊ hoc vult dicere.l.ſi ad patrẽ.Et eodem modo dicit legitimus tutoꝛ filij ⁊ frater ẽt tutoꝛ fratris:qꝛ ꝑ leges nouas vocant:vt dixi.s.de fidu.tu.⁊ de legi.parẽ.tut.per que põt determinare ⁊ intelligere que hic dicunt.Sed hodie certũ eſt ꝙ filius emãcipatus eſt legitimus abinteſtato per leges nouas:vt in aut.de here.que abinteſta.ſed non per hunc.§.

ℭ De ſenatuſconſulto Tertuliano. Rubꝛica.

ℭ Rubꝛica euidenter ſe cõtinuat.Dictũ eſt.s.de ſucceſ.ſuoꝛum ⁊ legitimoꝛuꝫ:nunc de ſucceſſione cognatoꝛum.mater enim cognata eſt:vt ſtatim.j.dicetur.

1 ☞ Pꝛeponi pꝛopꝛie non dicitur quem nullus ſequitur:q̃uis pꝛoximus dicatur poſtq̃ nullus eſt.
2 Vxoꝛ non eſt in poteſtate mariti niſi quo ad debitum carnis.

a **Ex.xij.tabularũ.** [a] ℭ Text. clarus eſt ⁊ breuis nec ſummatiõe eget.ℭ† In gl.ĩ pꝛopꝛie.
1 in fi.nam ꝓpꝛie nõ dicit pꝛeponi ille quẽ nemo ſequit:quãuis dicatur ꝓximus.poſt quem nullus.ff.vnde cog.l.j.§.pꝛoximus.de verb.ſignifi.
2 l.pꝛoximus.ℭ† In gl.etiam hodie.in fi.nõ tamen ſimul:vt ibi. ℭ In gl.ſ.mater ibi:niſi quo ad debitum carnis.⁊ quo ad ope
b ras[b].ff.de oper.lib.l.ſicut.ℭ In ea.glo.in fi.de conſuetudine regni Francie tranſiuit in poteſtatem viri:non tamen eam eximit a poteſtate patris.
1 ☞ Auus vincit patrẽ:pater vincit matrem:ergo auus vincit matrem.Ergo ſi vinco vincentem te a foꝛtioꝛi vinco te.

1 **Pater vero.** ℭ† In gloſ.ſ.auum ⁊ matrẽ.dicas ꝙ poteſt induci pꝛo regula ſic.auus vincit patrem:pater matreꝫ:ergo auus matrẽ.qꝛ ſi vinco vincẽtem te multo foꝛtius ⁊c.contra regulam ſi pater vincit matrem mater auum:ergo pater vincit auum ſm regulam.ſꝫ nõ eſt veruꝫ ⁊ regula fallit hic.vel ſic.mater vincit auum auus patrẽ ergo mater patrẽ ſm regulam.qđ eſt falſum.iſta regula fallit hic.Vel dicas ꝙ regula ꝓcedit in victoꝛia naturali ⁊ tranſmiſſibili ⁊ reb⁹ exiſtẽtibus in vnũ vt tũc.ſꝫ in his fallẽtijs nõ exiſtũt vnũ. mater vincit auum verũ eſt qñ pater nõ eſt in medio.Si ergo ſit in medio:caſuꝫ varias ⁊ terminos:⁊ tũc loquit regula.Itẽ dic ĩ caſu trãſmiſſibili:qꝛ ſi ſit victoꝛia perſonalis:victoꝛia vnius nõ extenditur contra alium:qꝛ res inter alios iudicata ⁊c.⁊ iunge extra de pꝛeben.c.autoꝛitate.vide ibi.Item not.ꝙ hoc hodie coꝛrigit: quia pater ⁊ mater inſimul admittũtur auo excluſo.C.eo. aut. defuncto.in aut.de here.abinteſt.§.conſequens.

Sed nos. Quidã habẽt hic in gl.C.qđ nõ habemus. alij habẽt ſuper verbo ꝯſtitutiõe que eſt de iure delibe.l.ij.illa nõ dicit in libꝛis quos vidi.⁊ tñ doct.ſic allegant ſequendo hanc additionem.

c **Sed cum.** [c] ℭ In glo.ẽt pr̃i q̃ eſt.C.e.aut. defuncto. ℭ In gl. hoc caſu eſt hodie.in fin.vt bene perſtringas hic dicas ꝙ hec materia in multis eſt coꝛrecta:nam hodie pr̃ nõ excludit matrẽ imo ſimul admittunt ſi ſint ſoli ⁊ in ſtirpes ſi ſint fr̃es ſeu ſoꝛoꝛes cũ eis hoc iure admittebantur ſiue eſſent cõſanguinee ſiue vterine.⁊ iſtud eſt hodie coꝛrectũ:qꝛ parẽtes excludunt fratres ex vna parte cõiunctos.ℭ Itẽ ⁊ in alio qꝛ pater ⁊ mater excludũt auũ hodie ⁊ alios aſcẽdentes.ℭ Sꝫ ſm doc.duo reſtãt dubia hoc iure:qꝛ filius in ꝑtãte cõſtitut⁹ moꝛiebat:pr̃ retinebat vſumfr.vt.l.fi.C.e.hodie veniũt ſimul.hoc verũ qñ fili⁹ erat emãcipatus:ſꝫ ſi erat in ꝑtãte pater toto tp̃e vite ſue habebit vſumfr.⁊ ꝓpꝛietas diuidet ſꝫ doc.credo ꝙ fuerũt male repoꝛtata:qꝛ ꝯriũ vr̃ expꝛſſum ĩ.d.§.cõſequẽs.ver.nullũ vſum ⁊c. Scđm dubiũ fuit.ſi filius emãcipatus facit teſtm̃ patre ⁊ matre ꝓteritis:pater hꝫ ꝯtab.mater nullũ hꝫ remediũ patre ſuperſtite: eo moꝛtuo mr̃ hꝫ querelã.nũquid hoc eſt coꝛrectũ ex quo ſimul ſuccedũt hodie.Nõ vr̃:qꝛ aut.de here.abĩteſt.nõ loquit qñ factũ eſt teſtm̃:nec qñ locus eſt querele.⁊ ꝙ nõ fiat titul⁹ exequatio apparet:qꝛ fratres patrueles ⁊ vterini exequant in ſucceſſiõe abinteſtato:⁊ tñ nõ exequant ĩ querela ad quã admittunt tm̃ cõſanguinei:vt.l.fratres.C.de inoffi.teſta.ſꝫ ſm eos rõ eſt ꝙ exequent: qꝛ equale officiũ patris ⁊ matris.ff.de cu.fu.l.furioſe matris.ſic pater admittet per cõtrata.mater per querelam.ſic ⁊ alibi.ff. de cõtratab.l.filiũ.ſm doc.vide qđ ſcripſi.s.de inoff.teſt.§.ſoꝛoꝛ.in additione Iac.videtur ⁊c.

d **Sed [d] quemadmodũ.** ℭ In gl.aliud.habeas:bona.gl.cõiter eſt male ſcripta:qꝛ aliqui habẽt impuberes ⁊ dꝫ eẽ ſi puberes. Et eſt rõ:qꝛ qñ impubes moꝛit nõ põt teſtari.nec punit delictũ ſeu negligentia matris.ſꝫ ex quo factus eſt pubes põt:ſꝫ foꝛte ex hac cã eã exheredare nõ poſſit cũ nõ ſit de cauſis enumeratis in §.cauſas.⁊ in.§.aliud.in aut.vt cum de appel.cogno. ſꝫ ad min⁹ põt eã grauare excepta legitima vel aliuꝫ inſtituere. Item nota multas cauſas ex quib⁹ matres excuſant.ff.eo.l.ſiue ingenuo.§. ſi mater.quem vide cum.§.ſeq.qꝛ notabiles ſunt.

Licet autem. ℭ De materia hui⁹.§.vide.j.§.nouiſſime.

ℭ De ſenatuſconſulto Oꝛficiano. Rubꝛica.

ℭ Continuatio per ſe patet.

Ex contrariũ. ℭ In gl.i.econtrario.i fi.iſti verſus ſunt legiſtaꝝ q regulariter nõ ſunt boni metrificatoꝛes.ſunt em̃ falſi in metrificatura ĩ multis.nõ ſit tñ tibi cure:qꝛ nil immutat in effectu de determinatione iuris.ℭ In gl . ſtricte.in fi. vide.s.qui teſta.tuto.da.poſſunt.§.fi.

Sed cum. ℭ In gl.idem in alijs.ibi cũ dicit:dicam. qꝛ deſcendentes ſuccedũt in infinitũ:vt in aut.de here.abinteſta.circa pꝛin.

Sciendũ autem eſt. ℭ In gl.ff.vnde li. in fin.vel in acq̃ſitis.que nõ pereũt:vt dixi.s.de leg.ag.§.fi.vide ibi.Et hec faciũt ad argumentũ ꝙ ſi cauſa ſit commiſſa canonico eccleſie cathedralis: qꝛ alij committi nõ poteſt per.c.ſtatutum.extra de reſcrip.ꝙ nihilominus poſſit cognoſcere ſi deſinat eſſe canonicus: dumtamen ante incepiſſet cognoſcere.de hoc not.in.d.c.ſtatutum.⁊ plenius in nouella Ioan.an.in.c.rationi.li.vj.de regu.iur.⁊ ſcripſi.C.de appel.pꝛecipimus.

1 ☞ Vulgo queſitus ſuccedit matri.
2 Quid autem de nato ex concubina.

1 **Nouiſſime ſciendum eſt.** ℭ† In glo. nunqd.in fi. videtur ergo hec gl.concludere qđ vulgo queſitus ſuccedat matri.Et eſt ratio:qꝛ lex nõ intromittit ſe de meretrice ſic palaꝫ expoſita pꝛopter vite vtilitatem:vt.l.que adulterium.C.de adulte. niſi eſſet illuſtris:vt.d.l.ſi qua illuſtris.⁊ ſic ſpurius vulgo queſitus ⁊ natus ex concubina ſuccedunt matri:vt hic.quinimo et cognatis.ff.vnde cogna.l.ſi ſpurius.⁊.l.hac parte.Sed videam⁹ circa pꝛimum quid ſi meretrix palam expoſita erat coniugata? Satis poteſt dici ꝙ partus ſit ex damnato coitu.ff.de adulte.ſi
2 vxoꝛ.§.j.† Sed quid dices hodie de nato ex concubina [e]? Vide
e tur quod ſit ex damnato coitu:quia q̃uis de iure ciuili concubinatus eſſet permiſſus:nihilominus ſecundum iura canonica et fidem eſt damnatus:extra de here.ad noſtram.in cle.⁊ ſic tales liberi nõ videntur poſſe ſuccedere.ſed hoc eſſet durũ dicere: cuꝫ iura hec non reperiantur coꝛrecta exp̃ſſe.vnde q̃uis cõcubinatus ſit peccatũ moꝛtale:nõ tamẽ reperit ꝙ liberi ſint adeo damnati ſicut quãdo naſcuntur ex coitu dãnato omnino.iunge.j.de ſeruili cog.§.fi.in fine tractatus.Item dic ꝙ hec iura non obtinent in feudo in quo nulli ſuccedunt etiam matri niſi ſint de vero ⁊ legitimo

ro & legitimo matrimonio.in feu.si de feu.contro.fue.c.naturales.nec forte in emphyteosi:vt not.in Specu.de loca.§.nunc aliqua.versi.lxvij.

Sed si ex. ¶Pluribus legitimis hrdibus.facit.ff.de suis & legitimis heredibus.l.si ex plurimis.

¶De successione cognatorum. Rubrica.

¶Continuatio patet de se.

Post suos heredes. ¶In gl.nūqd ergo.in fi. Sed hoc non obtinet iure nouo.vide.s.de heredibus que abintestato.§.post mortem.in fine.

Liberi quoq3. ¶In glo.vt.s.de here.que abintesta.in fi.Hoc nō est immutatū vt scripsi per.l.cum in adoptiuis.C.de adop.¶Vulgo.vide.s.ti.j.§.nouissime.

1 ¶Sobrinus & sobrina dicuntur filij duorum fratrum & duarum sororum.

2 Sobrini quos vulgo cognatos germanos vocamus si habēt descendentes:vsq3 ad quem gradum admittuntur ad successionē?

1 **Hoc loco & illud.** ¶†In glo.imo.vr.in fi.priā approbat:& ob.in duob⁹ quo ad agnatos & cognatos:s3 ibi spāle:qz ius priuilegiatum qđ nō

2 trāsit sicut ius cōe.¶†In gl.s3 nūqd.ibi cū alle.l.scripto.in fin. debes scire qđ sobrin⁹ & sobrina dicunt filij duoꝝ fratrū vel duarū sororū quos vulgo vocam⁹ cognatos germanos.nati ex ipsis admittit vsq3 ad septimū gradū qn cognatiōe iūgunt. alij vsq3 ad decimū.& est rō:qz successio ex sui natura descēdit:hi vadunt descēdēdo.s3 si cōsideres in ascēdēti sicut tritauū mrīs vel nepotes vel pronepotes patruoꝝ vel ppatruoꝝ vel amitarū vel proamitarū ibi ascēdēdo poti⁹ q̄ descēdēdo: iō nō tm̄ extēdunt s3 gl.Doc.vero dicūt q̄ causa est frequētia:nā frequētius reperit qđ descēdentes ex cōsobrinis viuāt & reperiant superstites vsq3 ad.viij.gradū q̄ de ascendentibus.vix enim aut nunq̄ tritauus viuit tēpore trinepotū:sed secus in linea trāsuersali.nam ibi frequēter reperit.ff.de vsuca.l.iusto.supponūt q̄ in omni transuersali extendatur successio vsq3 ad septimū & tamē tex.videt solū dicere de natis ex sobrino & sobrina.¶In ea.glo.in fi.docto.approbāt opi.gl.Ad ɔ̄tria potest dici q̄ ibi maior trahitur ad minorē:qz cōstat partes in hoc conuenisse.& de maiori nō cōstat.hic aūt satis cōstat de mente legis que ampliare voluit iura cognatorum in successiōibus.¶Preterea cū vocati per quācūq3 legē sunt legitimi:vt.s.in prin.ti.& lex hodie vocet cognatos & agnatos constat iure legitimos censeri & vt in legitimos debere succedere vsq3 ad.x.gradum:vt hic.§.siue de lege &c.& patet.xxxv.q.v. ad sedē.de iure vero feu.vsq3 ad.vij.qui feu.da.pos.§.hocquoq3. de suc.feu.§.hoc ideo.in iurepatronat⁹ vsq3 ad.v.j.de suc.liber. §.sed nostra.

¶De gradibus cognationum. Rubrica

¶Textus se continuat.

1 ¶Ius canonicum nihil immutat in gradibus cognationū: nisi quo ad matrimonium.

2 Gradus quotus & qualis quisq3 sit qualiter pōt cognosci.

3 Gradus est distātia vnius psone ab alia i linea cōsanguinitatis.

4 Arbor consanguinitatis quare ita dicatur:& qualis fiat in ea cōputatione.nu.5.& 6.

1 **Hoc loco.** ¶†In gl.sed qd ad nos.in fi.in his enim nil mutat per ius canonicū:vt patet.xxxv.q.v.c.ad sedē.sed quo ad matrimonia tantum. ¶†In glos.sed

2 quare in fi.debes dicere q̄ grad⁹ nō potest dici nisi descēdendo vel ascendendo.in plano nō est gradus.igitur vbicunq3 volueris scire quoto gradu quis sit ex transuerso oportet qđ incipias ascendere a persona a qua computas versus personam ex qua descenderunt.verbi gratia. sunt duo fratres:inter ipsos non est gradus:qz eadem plana & linea sunt. quid ergo:ascende ab vno filio ad patrem:& est vnus gradus.descende ad alium filiū:& est secundus.& sic hi duo sunt in secundo & ita computa deinceps in collateralibus.¶In gloss. Locauté.in fi.nō possum videre quid mouit.Responde.qui bonos cōsueuit motus habere.¶In gl.hoc est verū.ibi cū allegat §.transeamus.& ibi cum alle.C.de transac.nam tunc oēs non faciunt nisi vnū:cū oēs sint in eodem gradu.¶In ea.gl.in fi. de

3 hoc dicet statim magis in inferiorib⁹.¶†In gl.hoc pōt colligi. in fi.dicūt doc.q̄ gl.diffinit gradū p gradū.& est absurdū q̄ idē cadat in sui definitione.¶Canoniste cōsueuerunt definire altero de duobus modis.Gradus est distātia vnius persone ab alia in linea consanguinitatis.Uel gradus est habitudo distātiū personarū:qua cognoscit quota agnationis vel cognationis distantia.approba quā volueris:qz nihil mutat in re.¶In gl.propter duas.in fi.vt videbis statim in fi. ¶In gl.vnde quidā habent hāc arborē.tex.vr supponere q̄ hic sit arbor.s3 ego nō habeo nec vnq̄ vidi arborē agnatiōis in iure ciuili.s3 bene vidi in iure cano

4 nico:& Hosti.ponit in sum.vsq3 ad quartū gradum.¶†Ego tn̄ ponā vnā nouā vsq3 ad decimū gradū q̄ inferius pinget. Pro cuius euidētia primo videamus cur dicat arbor. Rñde qz arborem imitat.sicut enim arbor.iiij.habet videlicet trūcū in medio: ramos ad latus:& palmites de sursum:pedamenta de subtus:sic ista.Sed vt melius videas hanc materiā & arborem scire te volo aliqua preambula per modū regularū. Primo q̄ persona persone adita per carnis propagationē gradū adijcit i linea ascēdēti & descēdēti.Uerbigratia.recipe filiū:addas patrē:est vnus gradus ascēdendo.recipe patrē:addas patrē:est vnus gradus ascēdēdo.recipe patrē & auū:est alius.& sic deinceps semp ascēdēdo. Eodē modo descēdēdo.recipe patrē:adde ei filiū:est vnus gradus.recipe nepotē:adde ei filiū:est alius.Et sic deinceps descendēdo.vnde quot sunt persone vna minus:tot sunt grad⁹.si quatuor sunt persone est tertius gradus:si quinq3:quartus.oportet enim q̄ vna excedat pro gradu faciendo.& hoc patet in.§.hactenus.& per totū ti.Et no. q̄ in oī casu cōputat persona a qua fit cōputatio & persona ad quā.& hec regula est cōis pro iure ciuili & canonico.nec est variatio de iure ciuili & canonico in linea ascēdenti & descēdenti.in linea vero trāsuersali est variatio.nā quos nos legiste dicimus in scđo gradu:ipsi dicūt in primo: & q̄s nos in quarto:ipsi in scđo:vt no.s.in gl.hoc verū.¶Et vr q̄ nos legiste meli⁹ moneamur:nos cōputamus agnationē p grad⁹.gradus nō pōt dici nisi in ascēdēdo & descēdēdo. vis ergo scire de duob⁹ cognatis quoto gradu distāt de iure ciuili:incipe ab vno & cōputa ab alio ascēdēdo ad personā ex qua oēs descēderūt: & post descēde ab illa ad aliā vsq3 ad quā vis cōputare.& apparebit quoto gradu sunt.sicut vides de duobus fratrib⁹:ascēde ab vno ad patrē & est vn⁹ grad⁹.descēdas a p̄re ad aliū est ali⁹.& ita sunt in scđo gradu.vel de filijs fratrū vel sororū de qb⁹.s.§.cōsobrinus.recipe alterū.ascēde ad patrē eius est vn⁹ gradus.& de patre ad auū est alius.& post descēde de auo ad filiū.est alius.de filio ad aliū nepotē:est alius.& sic sunt in quarto.sed de iure canonico fit alia cōputatio:qz canoniste incipiūt a stipite videlicet a psona ex qua descēdūt psone de quarū gradu agitur.Uerbigratia.vis tu scire quoto gradu sunt filij duoꝝ fratrū de iure canonico:incipe ab auo & fac vnū gradū ad filiū:de filio aliū ad nepotē:& sunt duo grad⁹.& eodē mō ad aliū nepotē ex alio q simiᵛliter est i scđo gradu.vn̄ quoto gradu quilibet distat a stipite tali gradu sunt inter se.& si distēt inequaliter quoto gradu remotior distat a stipite toto gradu distant inter se & remotior addit gradū:vt.d.c.ad sedē.& sic vr vna cōputatio iure ciuili & canonico in effectu duplicādo de iure ciuili numerū iuris cano.& sic vr cōcludi in.d.c.ad sedē. Sed hoc nō videt verū.nā abauus est in quarto gradu de iure ciuili & abpatru⁹ & abamita frater abaui & abauie sunt in.vj.s.§.sexto.&.§.quarto.& sic ɓm dictā doctrinā abpatruus & abamita de iure cano.i tertio.ipsi stipiti simplādo q̄ ius ciuile duplicat:& tn̄ cōstat q̄ sunt in quinto stipite de iure canonico.quatuor enim sunt descēdētes ab attauo vsq3 ad abnepotē:& ipse est in vno cū attauo.& sic in quinto.Solutio.in ascēdētib⁹ & descēdētibus est cōuenientia in iure ciuili et canoni.vt s.dixi in computatione.ergo ascendentium & descendentium nihil duplicatur nec simplat:sed idē numerus seruatur in cōputatione. Computando ergo vsq3 ad abauum nihil duplicatur de vtroq3 iure.s3 statim quando fit transgressio ad abpatruū qui collateralis est:tunc fit variatio:qz legista cōputat inter abauū & abpatruum duos gradus.canonista vnum.& ideo abpatruus est in quinto de iure canonico.& ideo prefata obtinēt hoc casu i transuersali qui est duplex de iure ciuili:qz quod legista in transuersali duplicat:canonista simplat. ¶Sed videtur obstare alteri regule que dicit qđ isto gradu distat remotior inequali gradu &c.quia abauus non distat ab abnepote nisi per quatuor gradus.& ita inspicitur gradus qui est inter abauum & abpatruū: & tamen de iure canonico non debet inspici nisi quantum remotior distat a stipite:non aūt computatur gradus propinquorū. Sed dic q̄ cōcordat:qz de iure canonico incipit computū a stipite:& ita ab attauo patre abaui.& ille fecit gradū.& sunt quinq3 gradus absq3 eo qđ abpatruus cōputetur.& ita in alijs gradib⁹ computa:& non potes deficere.& habes claram & certam doctri

5 nam in vtroq3 iure.¶†Et pro euidētia arboris scias q̄ ego pono pro stipite locum vbi est caput.& ad locum illum reducuntur & incipiunt computationes.& licet non reperiantur propria nomina nisi vsq3 ad.vj.gradū.ego volo facere gradus vsq3 ad.x.cū tantū successio hodie extēdatur & fingatur vel reperiā nomina

que deficiũt. ¶ Itē ſcias ꝙ per arborē nō reperies gradus niſi de pſona illa cuius hoc caput depictũ ⁊ que ponit̃ pro ſtipite ⁊ ad al's noīatas in arbore ⁊ de aliis ad illā nō aũt de qualibet linea ad aliā lineā. ſꝫ ꝑ doctrinā precedētē potes luculēter gradꝰ diſcernere ⁊ nihilominus ꝑ arborē leuius cognoſcens: nā potes cōputare in ſucceſſiōe trāſuerſalium quot ſunt cellule in arbore aſcēdēdo vſq; ad perſonā ex qua deſcēderũt: ⁊ qđ ab illa vſq; ad perſonā ad quā cōputare vis: ⁊ reperies ſtatim quoto gradu diſtat. ſtipes aũt ꝓ nulla pſona ponit̃: ſꝫ qñ volueris deſcēdere repñtat perſonā patris: qñ volueris aſcēdere perſonā filii: ipſum eñ caput nec addit gradũ: nec īterrũpit: nec ab ipſo cōputũ incipit. ¶ In hoc tamē aduerte: q̄ſi velis cōputare de aliqua linea trāſuerſali ad aliā trāſuerſalē ſuperiorem: opꝫ qđ ſuperuenias a pſona a qua inciperes cōputare verſus truncũ. Et qñ eris vſq; ad truncũ aſcēde ad pſonā a qua ambo deſcēdũt: ⁊ reperies graduꝫ. Verbi gratia. ſi vis ſcire in quo gradu ſunt filii fratris ſtipiti ad filios patrui magni ſeu ad eiꝰ nepotes: īcipe a filio fratris ⁊ aſcēde ad patrem ſuuꝫ fratrem ſtipitis: ⁊ eſt vnus gradus. deinde ad auum patrē ſtipitis: eſt alius: ⁊ ex illo ad proauũ pſone a qua incepiſti auũq; ſtipitis: ⁊ eſt alius. ⁊ exinde deſcēde ad patruũ magnũ: ⁊ eſt alius. exinde ad filiũ: ⁊ eſt alius. ⁊ exinde ad nepotē patrui magni: ⁊ eſt aliꝰ. ⁊ ſic deīceps. vñ hec ſup oīa tene in mēte qđ qñ aſcēderis vſq; ad truncũ ⁊ volueris ītrare lineā alicuiꝰ frondis qđ aſcēdas vnũ circulũ vltra frondē ⁊ cōputes pſonā que eſt in illo circulo ⁊ ex illa deſcēdas ad lineā frōdis quā intrare volueris. ⁊ no. ꝙ linea arboris que cōtinet aſcēdētes et deſcēdētes voco truncũ: oīa que ſunt ad latus voco frondes. lineā
6 vero q̄ ꝓtēdit pſonas cōtētas in vna fronde. ¶ † Per doctrinā ſupra poſitā potes infallibiliter cōputare gradꝰ huius arboris. In hoc tñ caue ꝙ ſi de vna linea trāſuerſali velis computare ad aliā qđ deſcēdas ſicut. ſ. dixi. Itē no. ꝙ q̄uis poſuerim. x. circulos tm̃ in lineis deſcēdētiũ ⁊ aſcendētiũ: nihilominꝰ ſuccedũt in infinitũ ſi eſſet poſſibile ꝙ tm̃ durarēt perſone. vt dicā. j. ti. j. §. ſi. Itē no. ꝙ multi ſunt in hac arbore in frondibꝰ qui nō attinēt ſibi adinuicem ſed omnes attinent ſtipiti ⁊ cellule vbi eſt caput qđ faciliter potes videre per doctrinam. ſ. datam. qualiter autē parentela probetur: ⁊ quid teſtes deponere debeāt: vide extra de teſti. c. licet. ⁊ c. quoties. ⁊ c. ſeries. qui filii ſint legitimi. c. tua. ⁊ c. ex tranſmiſſe. ff. de proba. l. fin. C. eo. l. nō epiſtolis. ⁊ l. non nudis. ¶ Sequitur arbor.

¶ De ſeruili cognatione. Rubrica.

¶ Credo ꝙ nō debeat hic eſſe rubrica: ſi tñ eſt nō eſt magna vis.

1 ☞ Cognatio ſeruilis nō admittit̃ ad aliquam bonorum poſſeſſionem: exceptis tribus caſibus.
2 Seruus quare nō acquirit dño ex teſtamento ſicut abinteſtato.

1 **Illud certum eſt.** ¶ † In gl. ſꝫ nec aliā. in fi. ſed in aliis caſibꝰ nō eſt proprie fallētia: cũ habeat̃ ꝓ libero quo ad illos caſus.
2 ¶ † In gl. hec vr̃. in fi. aliud eſt in monacho ⁊ mōaſterio: vt. l. deo nobis. C. de epi. ⁊ cle. ſed mirādum cur nō acquirit dño abinteſta. ſicut ex teſtamento. ſ. de here. inſti. in prin. ff. de here. inſti. nō minus ſed pōt eſſe ratio: q̄ ius ſolum defert ſucceſſionem abinteſtato ſm̃ qđ ſeruus nihil eſt de iure ciuili. ff. de reg. iur. l. qđ attinet. ſed ex teſtamento voluntas teſtantis qñ ius ſequit̃. ⁊ idē no. C. cōia de ſuc. l. ſeruus. ⁊ ſemper ſine lege. ¶ In gl. aliud. ibi cũ alle. §. qđ aũt. dic vt ibi. ¶ In ea. glo. in fi. hec verior. ¶ In gloſ. i. parētes. in fi. opi. Jo. vr̃ preſtātior: q̄ fortius ius hꝫ patronus qui impugnat teſtm̃ liberti quibuſcũq; inſtitutis q̄ frater qui nō pōt impugnare niſi turpibus inſtitutis vt dixi. ſ. de inoff. teſtamen. §. ſoror. Et qđ hic dicitur: alteruꝫ in alterius ⁊c. reſtringe ad parentes: vt primo no. ⁊ vide. j. de bono. poſſeſ. §. cumq;.

1 ☞ Succeſſiones qualiter fiant inter aſcendentes: deſcendentes: ⁊ collaterales.
2 Aſcendentes qualiter ſuccedunt deſcendentibus.
3 Collaterales qualiter ſuccedant collateralibus.
4 Quid ſi nulli fratres ſuperſunt: ⁊ tamē ſuperſunt eorũ filii: qualiter fiet ſucceſſio.
5 Spurii vel naturales tantũ an ſuccedāt hodie attinentibus ex parte patris: attento ꝙ ſit ſublata differentia agnationis ⁊ ſola natura inſpiciatur.
6 Quid autem de legitimis tantum.

1 **Repetitis itaq;.** ¶ † In gl. no. rubricā. in fi. circa hāc materiā poſſet fieri longa diſtinctio que potius iuuenes oneraret q̄ inſtrueret ſi vellemus antiquas ſummare ⁊ ſub diſtinctiōe perſtringere. ⁊ vtinaꝫ imperator predictis antiquitatibꝰ nō furatus fuiſſet hũc librũ. Dicas ergo pleniꝰ qđ hodie obtinet de ſucceſſionibꝰ ſub diſtinctiōe: q̄ aut querit̃ qual'r deſcēdētes ſuccedāt aſcēdentibus: aut qual'r aſcēdētes deſcēdētibꝰ: aut qual'r collaterales collateralibus. ¶ Primo caſu aut ſupſunt legitimi ⁊ naturales tm̃: aut legitimi tantum: aut naturales tantum: ſeu ex damnato coitu: aut permiſtim vtrinq;. Primo caſu aut primi gradus tantum aut vlterioris tantum. Si primi gradus tantum: certum eſt qđ ſuccedũt equaliter ſiue maſculi ſiue femelle: ſiue emācipati ſiue in poteſtate: vt in aut̃. de heredi. que abinteſta. §. reliquum. ⁊ §. nullam. Si vlteriores ⁊ primi gradus: ⁊ tũc ſi omnes primi gradus ſuperſunt: precedũt alios. ſi autem aliqui ſint mortui: tunc liberi premortuorum ſuccedunt in loco parentum ſuorum in infinitum. ſ. de heredi. que abinteſta. §. ſi. ⁊ §. cum filius. Et idem credo ꝙ ſi patres non ſint mortui: verumtamen ex aliqua cauſa nō poſſunt ſuccedere. ff. de iur. patro. l. ſiue. §. ſi. de bo. liber. l. et ſi ex modica. §. filius. ⁊ l. ſi neceſſe. §. ſi deportatus. de cōtratabu. l. j. §. filiũ. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. l. ſi qua. ad tertul. l. ii. §. ſꝫ ſi ſint. j. titu. j. §. ſi vero. ſi impedimētum erat tempore mortis vel deſtinationis teſtamenti. ſ. de here. abinteſta. §. ita demum. et. §. cum autem. Si vero vlteriores ſuperſunt ⁊ nulli filii ſuperſtites: in infinitum ſuccedunt ſiue ſint inequali gradu ſiue inequali ſeruato iure repreſentationis. ſ. de here. abinteſta. §. itē ſi ex duobꝰ. ⁊ §. ſi. in feu. de probi. feu. ali. per lotha. §. fin. ⁊ hoc ſi erant concepti: vt. d. §. cum autem. verſi. plane. dic vt ibi. multi tamen dicunt qđ nō ſuccedunt in ſtirpes niſi quando ſuccedunt cũ patruis. et ſic videtur tenere Dy. in magna diſtinctione quā fecit ſuper hac materia. ff. ad tertul. l. ii. hoc autem fallit in iurepatronatus: vt videbitis. j. titu. j. §. multis. ¶ Secundo caſu quando ſuperſunt legitimi tantum: vide plene. C. de adoptio. l. cuꝫ in adoptiuis. ſ. de heredi. abinteſta. §. atii. j. de acquir. per arro. §. mortuo. et dic ibi. ¶ Tertio caſu quando naturales tantum: aut ex cōcubinatu: aut ex damnato coitu. Primo caſu aut fuerũt legitimati altero de quatuor modis de quibus dixi. ſ. de nup. §. ſi. ⁊ ſuccedũt patri: ſed nō aliis niſi fuerint legitimati per matrimoniuꝫ: vt ibi dixi: ⁊ allegat hic vt ibi allegaui. Aut non fuerunt legitimati: ⁊ tunc ſerua aut̃. licet. C. de natu. lib. ⁊ hoc quo ad ſucceſſioneꝫ patris. In ſucceſſio. matris dic vt. C. ad orfi. l. j. §. ſi qua illuſtris. ſ. ad orfi. §. nouiſſime. in aut̃. de nupt. §. damus. C. de natu. liber. in aut̃. licet. in fi. Sed ſi ſint permiſtim naturales ⁊ legitimi: ⁊ naturales tātum: ⁊ legitimi tantũ: potes ex predictis. ſ. allegatis plenam doctrinam capere in. d. l. cum in adoptiuis. ⁊ d. aut̃. licet. q̄ legitimi tantum concurrunt in ſucceſſione abinteſtato cuꝫ legitimis ⁊ naturalibus. naturales excluduntur etiam legitimati: excepto etiam ſi per matrimoniuꝫ: vt potes colligere in dictis iuribus. ſ. allegatis. ⁊ in. d. §. fin. de nupt. vide qđ ſcripſi. C. de natu. lib. l. ſi quis. ⁊ quere hic de eo ꝙ ibi queſiui. Itē dic ꝙ premiſſa nō procedunt vſq;quaq; vbi mater conuolauit ad ſcđa vota: vide. C. de ſecun. nup. l. femine. ⁊ l. gñaliter. ⁊ hoc de iure Romanorum. nam de iure feudorum aliud obſeruatur: q̄ filia non ſuccedit in re feudali etiā ſi eſſet pactuꝫ: dumtamē ſuperſint maſculi. in feu. epiſcopũ. vel abba. §. quinetiaꝫ. de ſuc. feu. §. filia. de eo qui ſibi ⁊ here. ſuis. §. j. de gradi. ſucceſ. in feu. c. j. ¶ Itē nec ſuccedũt adoptiui: nec naturales etiaꝫ legitimati: nec filii ſecundi matrimonii: ſi de feu. contro. fue. c. adoptiuis. ⁊ c. naturales. ⁊ c. mulieres. Et vide de hac ſucceſſione deſcendentium. C. de ſuis ⁊ legiti.
aut̃. in ſucceſſione. ¶ † In ſecũdo caſu cũ querit̃ qualiter aſcendentes ſuccedũt deſcendentibus. 2
¶ Et dic ꝙ aut extāt deſcēdētes: ⁊ tunc nullo modo ſuccedũt: vt in aut̃. de here. abinteſta. §. j. aut nō extant: ⁊ tunc aut ſuperſunt pater ⁊ mater tm̃: aut alter tantũ: aut vterq; ſeu alter cũ fratribus: aut auus ſeu auia cũ fratribus: aut ſupereſt auus ſeu auia cũ matre. vbi ſuperſunt pater ⁊ mater dic ꝙ q̄cquid olim fuerit: hodie ambo pariter admittũtur excluſis oībus collateralibus exceptis fratribus vtrinq; coniunctis de quibus ſtatim ſubiiciet̃: vt in aut̃. de here. abinte. §. cōſequēs. ⁊ aut̃. defuncto. C. de tertul. ⁊ hoc ſiue filius eſſet emācipatus ſiue in poteſtate: dumtamē haberet peculiũ caſtrēſe vel quaſi vel aduentitiũ: vt no. d. §. cōſequēs. vide. ſ. qui. nō eſt per. fa. teſt. §. j. ſuper v̄bo cōi. Jac. tñ de ra. dicebat hoc verũ quo ad ꝓprietatē: q̄ pater in aduētitiis retinet vſumfr. vnde ſibi querit̃ ꝓ quo facit. C. de vſufru. l. ſi. vide. ſ. de ſe. cō. tertulliano. §. ſꝫ cum antea. ¶ Scđo caſu qñ ſupſunt alter tm̃: tũc ille ſolꝰ admittit̃ excluſis oībus aliis aſcēdētibus: ⁊ collateralibꝰ: niſi ſint fratres vtrinq; cōiũcti. illi eñ admittunt̃ vt cũ vtroq; parēte vel cũ altero ꝓ virilibꝰ ⁊ ꝑ capita. nec eſt locus repreſentatiōi ex parte aſcēdentiũ: imo nec ex pte fratrũ ꝑ dictā aut̃. de here. abīteſta. ⁊ §. hmōi. §. ſꝫ ⁊ ipis. ſꝫ ꝑ aliā aut̃. admittũt̃ filii fratrũ cũ aſcēdētibꝰ: vt ibi no. Tertio caſu qñ auꝰ vl' auia vl' ambo ſupſunt cũ fratribꝰ vtrinq; cōiũctis vel eorũ liberis ſunt opi. q̄dā dicũt ꝙ fratres vtrinq; cōiũcti excludũt auũ ⁊ auiā. alii dicũt ꝙ admittunt̃ cuꝫ eis: ⁊ hoc cōiter approbat̃ vt no. in. d. aut̃. defuncto. Si autē ꝑ ſe ſine fratribus vtrinq; cōiunctis: excludunt vterinos ⁊ alios collaterales. ⁊

les.⁊ si sunt plures in eodem gradu:admittuntur per stirpes.nõ
per capita.si sint inequalibus gradibus:proximior succedit ex-
cluso remotiore:vt potes plene colligere in.d.§.cõsequens. hec
aũt nõ ꝓcedũt in feudo in quo ascẽdẽtes nõ succedũt vt in feu-
do de na.suc.feu.c.j.itẽ hec nõ ꝓcedũt vbi mater cõuolauit ad
scđa vota:sꝫ dic vt scripsi.C.de secũ.nup.l.femine.§.illõ.⁊ aut.ex
testõ.C.ad tertul.l.mr.¶ In tertio vero casu principali cũ q̃rit
qualiter collaterales succedãt:dic ꝙ aut extant fratres seu soro
3 res vtrinq; cõiuncti:aut nõ,vtrinq;:aut nulli.¶ †Primo casu
dic ꝙ vtrinq; cõiuncti alijs cognatis ꝓferunt ex vna parte cõiũ-
ctis ⁊ qbuscũq; alijs cognatis ⁊ agnatis exceptis fratrũ vtrinq;
cõiunctorũ filijs q cũ eis admittunt in stirpes:vt.C.de legi.here.
aut.cessante.vide.s.de here.abintest.§.cũ filius.dic ibi ⁊.§.fi.nisi
in casu.ff.de bo.lib.l.cõi liberto.⁊.l.si libertus ꝓterito.§.j.¶ Se-
cundo casu qñ nõ vtrinq; coniuncti supersunt:illi admittũtur
equaliter vna cũ filijs taliũ fratrũ vel sororũ premortuorũ si qui
sint qui in stirpes cũ eis succedũt:in aut.de here.abintesta.§.reli
quũ est.q̃ est.C.de legi.here.aut.post fratres.⁊ excludũt patruos
⁊ alios agnatos ⁊ cognatos:vt ibi ptꝫ.⁊ hoc vbi sunt ex vno eo-
dẽq; latere tñ coniuncti:q: sunt ex vno patre vel ex vna matre.
¶ Si aũt sint ex diuersis lateribus:q: forte habebat consangui-
neos ⁊ vterinos:tunc fuerũt opi.vt no.in aut.itaq;.C.de legi.he-
re.sed cõis opi.est gl.⁊ doc.ꝙ in bonis que obuenerũt defuncto
ex parte patris:ꝓferunt cõsanguinei.in bonis ex parte matris:
vterini.in bonis aliũde quesitis succedũt equaliter:vt ibi not.⁊
4 scripsi.¶ †Tertio casu qñ nulli fratres supersunt:tunc si super-
sint eorũ filij:vr qd excludãt patruos defuncti q̃uis sint ĩ equali
gradu:q: representãt ꝓsonas patrũ suorũ fratrũ defuncti:vt in
aut.de here.abintesta.§.si vero.⁊.d.aut.post fratres.⁊ apparet ĩ
§.itẽ si ex duobus.s.de here.abintesta.vbi veniũt per presentatio
nẽ:al's succederent per capita.⁊ intelligo eandẽ distinctionẽ in
his obtinere que obtinẽt in fratrib⁹ si viuerẽt:q: vtrinq; cõiun-
cti preferunt post ex vno latere.⁊ in illis distingunt patrimonia
sicut.s.prime dixi de fratribus.Si vero tales nõ extẽt:tũc semp
succedũt proximiores in gradu per capita nõ habita differẽtia
agnationis ⁊ cognatiõis.vel quomodo sint cõiuncti an vtrinq;
vel ex vno latere:vel an sint collaterales ascendentes vel descen-
dentes:vt patet in.d.aut.post fratres.⁊ in cor.de here.abintesta.
5 §.si vero.¶ †Sed querit:cũ sit remota differẽtia agnatiõis ⁊ so
la natura ĩspiciat:an spurij seu naturales succedũt hodie attinẽ
tib⁹ ex parte patris? Et vr ꝙ sic:q: succedũt cognatis ⁊ ipsi sibi
vt.l.spurius.⁊.l.hac parte.ff.vnde cog.⁊ sic cũ per ius nouũ sit
remota differẽtia cognationis ⁊ agnatiõis vr ꝙ succedãt agna
tis:⁊ agnati eis adinuicẽ.¶ Sꝫ hoc nõ credo:q: ꝓdicta aut.de
here.abintesta.nõ loquit nisi de legitimis ⁊ naturalibus:al's se-
queret qđ naturales tñ succederẽt sicut naturales legitimi ⁊ cũ
ipsis naturalibus ⁊ legitimis patribus suis:qđ nõ est dicẽdũ.se
queret ẽt qđ aut.lꝫ esset correcta.C.de natu.lib.ꝙ nusq̃ auditũ
est.dic ergo qđ nõ succedũt etiã hodie:vt in aut.qui.mo.na.effi.
sui.§.filiũ.q̃ nõ reperit correcta.Sꝫ cũ natus ex cõcubina.succe-
dat patri abintestato in duobus vncijs sobole vel cõiuge legiti-
ma nõ extãtib⁹:nũqd eodẽ modo pater ei succedat in duab⁹ si
naturales nõ habeat liberos? Non video cur nõ:nisi q: nõ repe
rit.l.cautũ ⁊ esset agnatio:vt.d.l.ex parte.nec reperit immutatũ
nisi in casu illo quo filius succedat in duabus vncijs q̃uis ibi vi
deatur cõtra in eo qđ dicit:hi ergo ⁊c.sꝫ intelligit quo ad alimẽ
ta.hec aũt procedũt in parentibus ⁊ agnatis legitimis ⁊ natu-
6 ralibus.¶ Quid de legitimis tantũ? Videbis.j.de hecq.per ar-
ro.§.mortuo.Itẽ dic ꝙ hec nõ ꝓcedũt in feu.q: ibi successio nõ
excedit.vij.gradũ:vt dixi.s.de succes.cogna.§.fi.Itẽ ibi nõ succe
dũt agnati in nono feudo:in feu.de suc.feu.§.fi.¶ Itẽ nec in pa
truo nisi illi qui descẽdũt ex persona que fuerit primo infeudata
de gradi.suc.in feu.§.his vero.⁊ ibi dant exẽpla ĩ tex.de feu.mar
chie.c.fi.de cõsti.feu.dñi lotha.c.ij.¶ Itẽ nec agnati q nõ sunt
de linea illius in cuius portionẽ feudũ deuenit:in feu.de natura
suc.feu.§.j.ver.paternũ voco.¶ Item durat in feudo differẽtia
agnationis nisi fuerit inuestitura facta vel sit feminẽũ.quo casu
ẽt extantibus agnatis nõ succedunt femelle:de suc.feu.c.filie.de
hñ.feu.c.j.¶ Sed quare fiũt.s.tãte distinctiões in successiõe fra
trũ ⁊ patruorũ:sꝫ abinde in antea nulla fit distinctio? Respõ.le-
guꝫ cõditores maiorẽ ꝓuisionẽ adhibuerũt in his q̃ sepe cõtin-
gũt q̃ in his q̃ raro.in aut.vt ma.debi.⁊ credi.§.q: vero.ff.de le.
lqđ semel.vñ q: frequẽtius cõtingit ꝙ fratres ⁊ alij fratrũ succe
dũt q̃ remotiores:lex maiorẽ ꝓuisionẽ adhibuit in predictis ꝓ-
pinquioribus distinguẽdo primiores ⁊ faciẽdo locuꝫ represen-
tatiõib⁹ q̃ in remotiorib⁹.Itẽ dic ꝙ hec que dixi de successiõe
ascẽdentiũ procedũt vbi nullũ fuit oĩno factum testm̃.si aũt fuit
factum:⁊ rumpitur:vide.s.de inoffi.test.§.soror.de se.consul.ter
tul.§.sed cum antea.

¶ De successione libertorum. Rubrica.

a **NUnc**[a] **de libertorum.** ¶ Gl.cõtinuat ru
bricam statim in prin.text.⁊ tñ male eam continuat
ꝓm doc.q: supra dictũ ⁊ tractatũ est de successione li-
bertorum.s.tit.j.vnde debet cõtinuari sic.s.tractatum est de suc
cessionibus que iure agnationis deferunt seu patrie potestatis:
hic de successionibus que iure patronatus deferuntur.
1 Imperator Iustinianus scripsit legem grecam de qua ha-
betur in hoc.§.
2 Filij liberti siue sit pauper siue diues semper excludunt patronũ
a successione.
3 Bonorum possessio contrata.in quo differt ab illa que datur fi
lio emancipato:⁊ qualiter.
b **Sed nostra.**[b] ¶ †In gl.⁊ huius:vt credo.in fi.in
1 illo.§.nihil agit de hoc sed ponitur ꝙ
dicta cõstitutio erat facta ante tẽpora.flor.quo iure.ff.vr idẽ ꝙ
hic.ff.de iure pat.l.si libertus.de bo.li.l.liberto sine liberis.⁊.l.li-
bertorũ octuaginta.Sed dicas ꝙ illud fuit additũ a noui iuris
cõpositoribus.¶ Super tex.centũ aureis.Quid sit aureus? vide
s.de attil.tut.§.nos aũt.de dona.§.⁊ cum retro.j.de pe.te.liti.§.
pe.Sꝫ qd si libertus habeat hereditatẽ que valebat cẽtũ aureos
⁊ vltra:verũtamen obligata erat creditoribus forte q̃tum vale-
bat vel vltra:nunqd reputabit maior cẽtenario? vr expressum ꝙ
sic.ff.de bo.li.l.libertus q soluẽdo.¶ In gl.⁊ in hoc.in fi.hec gl.
2 est cõiter male,scripta etenim cõiter est scriptum.No.ꝙ †prodest
paupertas filio liberti:ꝙ est falsum:qui si sint filij liberti siue li-
bertus sit pauper siue diues.semp excludit patron⁹:vt.j.versi.cũ
vero.sed si diceret heredi liberti vbi dicit filio:melius succederet.
⁊ iũge.s.de excu.tu.§.sꝫ ⁊ propter paupertatẽ.¶ In glo.q: iusta
3 cã.in fi.vide.s.de exher.li.vbi scripsi.¶ †In gl.cõditione.in fin.
imo vr per ꝯtab.⁊ in hoc differt a querela.ff.de in.pa.l.siue.§.ex-
cludere.⁊.§.ex duobus.de bo.li.l.nihil.Et not.ꝙ hec bo.pos.cõ-
tratab.differt in multis ab illa que datur filio emãcipato:q: hec
datur ita demũ si fuit adita hereditas:illa siue fuerit adita siue
nõ.ff.de contratabu.l.illud.in prin.de bo.li.l.etiã.§.vt patronus.
Scđa dr̃ia est quia hec cõpatit bo.pos.ꝓm tabu.illa nõ.ff.de bo.
pos.sed cum patrono.in prin.de bon.pos.ꝓm tabu.l.equissimuꝫ.
Tertia q: hec rũpit in parte:illa in totũ:vt hic.ff.de leg.prestã.l.
j.C.de col.l.vt.libertis.Quarta q: ista intẽtata presentant legata
oĩbus:illa intẽtata:nõ nisi certis ꝓsonis:vt in.d.ti.Sed hec dr̃ia
est sublata per aut.ex cã.⁊ quare harum rõnes ꝓm doc.de prima
reddidi vnã rõnẽ.s.de inoff.test.circa prin.ẽt aliã reddidi:q: per
hãc bo.pos.remanet qs pro parte testat⁹ ⁊ pro pte intestatus:q:
nõ rumpit testamẽtũ nisi vsq; ad tertiã:⁊ hoc nõ est possibile de
iure añ aditã hereditatẽ:sꝫ post sic:vt.l.ꝯ.C.de inoffi.test.sꝫ p illã
rumpit totũ:vt.s.dixi:⁊ non hꝫ locuꝫ ratio predicta.¶ De scđa
patet rõ:q: ex quo nõ rũpit testamẽtũ in totũ nisi vsq; ad certã:
sequit ꝙ ꝓ alijs partib⁹ cõpetat bo.pos.ꝓm tab.sec⁹ in illa q̃ in
totũ rũpit vt dixi.De tertia põt dici ꝙ magis peccat q preterit
filiũ q̃ q patronũ:cũ filio debeat magis hereditas patris.ff.vñ
li.l.scripto.ff.de bo.li.l.nihil.De quarta patet ratio:q: testamen-
tũ nõ rumpit in totũ:vt.s.dictũ est.¶ In gl.ꝓter hoc ius.ibi cũ
allegat in aut.vt li.dece.⁊ hoc verũ quo ad ius succedẽdi.sꝫ quo
ad reuerentiã debitã nõ:vt.d.aut.ꝓm doc.vide.C.de bo.li.l.fina.
¶ In ea.gl.ibi cũ allegat.l.qui ꝯtra.an aũt hoc noceat filijs:dic
ibi de in ius vo.l.adoptiuũ.⁊ vide.ff.q ⁊ a qui.l.pe.de suis ⁊ leg.
l.testator.§.si qs libertã.¶ In ea.gl.ibi cũ alle.§.toties.sꝫ ibi nõ
perditur iuspatronatus imo retinetur cum recipit ꝙ ex iure pa
tronatus debet ꝓm doc.¶ In ea.gl.cũ alleg.l.siue.sed ibi loquit
de deportato nõ de relegato in quo non est verum ꝙ hic no.ꝓm
doc.s.qui.mo.iuspa.po.sol.§.relegatis.¶ In ea.gl.ibi cuꝫ alle.l.
etiã.§.j.dũtamẽ fiat restitutio cõsentiẽte patrono.ff.de nata.res.
l.fi.⁊ pe.secus si ius annullorũ impetraui.ff.de iur.au.annu.l.pe.
¶ In ea.gl.cũ alle.l.si quis.a li.§.si quis.vide de hoc.C.de ope.li
ber.l.si quã.vbi plene distinguit.¶ In ea.gl.ibi cum dicit:item
quidã habent hic.si libertus.⁊ debet esse in gl.si filius.⁊ intellige
hoc si filius esset in mora vindicandi ꝓm doc.ff.ad tertul.l.ij.§.ꝙ
ergo.¶ In ea.gl.ibi cũ dicit: si suis nummis.sꝫ tũc nõ admittit
iuspatronatus.sed nõ acquirit.⁊ vide.ff.de suis ⁊ legi.here.l.inte
stato.C.de ope.libe.l.iij.¶ In ea,glo.ibi cũ alleg.l.qui cum.Hoc
nõ est verum in patrono:sed in filio patroni.ff.de fideicom.lib.l.
si filius.§.erit.ꝓm doc.¶ In ea.gl.in fi.hoc verum si de volunta-
te patroni:vt.s.dixi.Sed quid dices de libertis ecclesie:nũquid
obtinet is.§.Nõ videt:extra de seruis nõ ordi.l.de famulis eccle
sie.Sed dicas contra ⁊ ibi loquit quãdo sub illa cõditione fuit
manumissus:vt ibi no.vel dic ꝙ ibi speciale in libertis ecclesie vt
ibi no.Innocẽ.ꝙ si liberti sint clerici:nõ obtinet is.§.vt ibi not.
Inno.pro quo.C.de episco.⁊ cleri.aut.pres byteros.¶ In glo.sic
in aut.in fi.hec videtur mala allegatio.¶ In glo.sed nunquid.
quedam glo.videtur dicere ꝙ coheres prestat insolidum cõiun-
ctis:vt.ff.de condi.⁊ demon.l.plautius.quinimo videtur ꝙ esset

a ¶ Nunc.diui-
de hũc ti.ꝓm are-
⁊summa ꝓm bal.
per.l.xij.tabu.pa-
tronus ad succes
sionẽ liberti sine
liberis defuncti
veniebat cõdito
testamento exclu
dere poterat: et
adoptiuus filius
eũ abintesta.suc-
cessione non re-
pellebat.

b ¶ Sed nr̃a.
Summa vt hic
per Ange.⁊ vide
euꝫ in quieto: q:
in qbus hic Io.
fab.est breuis: il-
le oĩno supplet.

oibus p hoc facit tex.iste:q2 illō qd̄ incūbebat patrono soluerūt coheredes:vñ is tex.apte facit ꝯ hanc gl.q2 si coheredes nō soluerent nisi p portionib9 suis frustra diceret:sȝ ad coheredes hoc onus rc. ¶ Quod on9. Certe illud qd̄ patrono incūbebat:q2 de illo loquit᷑:pōt dici ꝙ ad coheredes trāsferat᷑ saltē ī indiuisibilibus.ꝛ ita no.ff.de leg.j.si fundū p fideicō.§.si libertus.eo.tit. ab oibus. Itē oppo.ꝙ patronus teneat᷑ prestare legata coniunctis personis.ff.de condi.ꝛ demon.l.si bis.sed hec illā corrigit:vt ibi notatur. Jo.fab.

a ¶ Cū multis.libert non tm̄ patronus succedit sȝ ēt coniūcti ipsi patrono vsqȝ ad quintū gradū in capita.tñ q̄ proximior est patrono pfert᷑. b.d. Ang.

b ¶ In fi. Ista gl.nō vr̄ pcedere ƀm Ang. duab9 rōnib9. Prima q2 hic assumit᷑ psona alteri9 vt altero pariter succedat᷑. Scd̄a q2 ēt ī casu vbi assumitur hoc nō ē vsqȝ in infinitū:vt hic per Ang.

1 ☞ Liberi vocantur ad successionem in infinitum.

a 1 b **Multis a alijs casibus.** ¶ † In gl.nunqd filius.in fi. b Dic ꝙ liberi vocant᷑ in infinitū ƀm doc.ff.de in ius voc.l.sed si hac.§.liberos.ꝛ vide.s.ti.j.§.repetitis. ¶ In glo.p nostrā cōstitutionē. in fi.doc.vident᷑ dicere ꝙ cognatis patroni nō cōpetit ꝯta.sȝ succedūt tm̄ abintestato nō aūt rūpūt testm̄.de hoc magis i.d.§.p.ꝛ §.cūqȝ. ¶ In gl.cū eo.in fi.nō sic ī patronatu ecclesie vbi plures heredes habent᷑ loco vni9:extra de iurepa.c.plures.in cle. Item succedūt filij alteri9 fratris cū patruis:vt ibi ꝛ tñ nō in isto iure patro.ff.de bo.lib.l.cōi liberto. Sed cur tā diuersum in isto iure patronatus? Rūdeo ꝓpter ampliorē libertatē:ne libert9 plures patronos habeat. ¶ In gl.ꝓpter tria.in fi.item alind mirabile: q2 frater preponitur in successione filio:vt.d.l.communi. contra omne aliud ius ꝛ contra rationem.

¶ De assignatione libertorum. Rubrica.

¶ Supra dictū est de successiōe libertorū:ꝛ qūo patroni ꝛ eorū liberi succedūt libertis.verū q2 successione facta libertoruȝ sunt aliqua singularia circa eoruȝ successiōes:vt patet hic in tex.ꝛ ff. e.l.vtrum.sequitur de assignatione libertorum.

1 ☞ Pater quare nō pōt assignare libertum filio emancipato sicut constituto in potestate.ꝛ nu.2.
3 Quid si fuit facta assignatio filie an post morteȝ eius iuspatronatus transeat ad filios.
4 Quid si esset facta assignatio inter viuos.
5 Promittit aliquis Titio assignare centū libraȝ terre ꝛ dat fideiussorem postea assignat verbaliter:an fideiussores sint liberati.

1 **In summa.** ¶ † In gl.ff.e.l.vtrū i fi. eiusdē gl.do.approbare vident᷑ opi. Azo.sȝ vr̄ mirabile cū iura patronatus sint trāmissibilia ita in emācipatos sicut in ꝯstitutos in ptāte.ff.de ope.li.l.vt iurisiurādi.§. fi.cur pater nō possit assignare emācipato sicut in cōstituto ī ptāte. Preterea fit violētia.d.l.vtrū.sequēdo Azo. itē vr̄ qd̄ saltē hodie possit assignari emancipato:cū sit remota dr̄ia emācipatiōis. ¶ † Sȝ ad hoc dicet᷑ qd̄ illud quo ad successionē abītestato:hic aūt nō pōt dici abītestato saltē quo ad assignationē ex quo facta est q̄ pōt fieri quomodocūqȝ.j.§.fi. Sȝ q̄ pōt esse rō sequēdo Azo.ꝙ nō possit assignari emācipato? Pōt dici ꝙ iuspatronatus de natura sua ꝛ iure cōi trāsit ad omnes liberos:nec pater poterat disponere al's.senatus aūt q permisit assignationem fieri vni nō dispensauit contra dictuȝ ius commune:nisi quo ad illos qui sunt i ptāte.ꝛ ideo ad alios dicta dispēsatio nō extenditur.ꝛ potest esse ratio quare melius permittitur assignari illis qui sunt in potestate q̄ alijs:quia maioreȝ confirmationem habent cum patre cum reputentur eadeȝ persona.ff. de iurepa.l.fi.ꝛ quasi dñi in vita patris.s.de here. quali.ꝛ differ.ꝛ vox illorū vox patris est.j.de inuti.stipu.§.ei quoqȝ. Et ƀm hoc qd̄ hic dicit ꝙ filie ꝛ nepti pōt fieri assignatio:itellige de nepte ex filio:q2 neptis ex filia nō esset in potestate.s.de pa.po.§.si.

c ¶ Jus. Diuide hūc tit. vt hic per Ang.

d ¶ Quos.pretor solus nō facit heredem:sed constituit eum loco heredis.

e ¶ Sed p deo. Dic i.ij.col.post prin. versi. Querit. Jo.fab.

3 ¶ † Sed quid si filie fuit facta assignatio:nūquid post mortem eius trāsit iuspatronat9 ad eius liberos? Videt᷑ qd̄ sic:q2 ex quo fili9 semel habuit ius virtute assignatiōis:videt᷑ purgata ꝓhibitio ꝛ vitiū.ff.de leg.ij.l.pater.§.qndecim.ꝛ p hoc facit:q2 q̄uis nō possit fieri assignatio filio emācipato:vt hic:nihilomin9 si facta fuerit filio ī ptāte ꝯstituto ꝛ ille habeat emācipatū trāsit ad illū.ff.e.l.ij.§.emācipatos.ꝛ maxime hodie iure nouo quo est remota differētia agnatiōis ꝛ cognatiōis per aut.de here.abintesta.arg.cōtra.in feu.de bñ.feu.c.j.ff.e.l.j.§.vtiqȝ. ¶ Sed mirādū qūo p emācipationē admittit᷑ assignatio ꝛ tñ nō p exheredationē.ff.e.l.j.§.sed ꝛ si exheredato.ver.sed si pōt.iteȝ qd̄ legatū factū filio p patrē per emācipationē nō adimit᷑:sicut nec seruo per manumissionē.ff.de adi.leg.si seru9.§.j.cur istud magis? Pōt dici ꝙ cū fili9 emācipat᷑:desinit substātia materie ꝛ psona in qua assignatio possit cōsistere:que nō cōsistit nisi ī filio ī ptāte cōstituto. sȝ in alio legato nō pōt ita dici:q2 illud pōt consistere in persona emācipati sicut in ptāte cōstituti. Et ex hoc patet rō cur exhr̄datio nō reuocat assignationē:ꝛ emācipatio eā reuocat:q2 assignatio pōt cōsistere in persona exheredati.ff.de bo.li.l.paulus rn̄dit

4 sed non in persona emācipati. † Quid si esset assignatio facta inter viuos:qd̄ est possibile.ff.eo.l.assignare.nūquid emācipatione tollit᷑? Jdō vr̄:q2 illa que fiunt inter viuos non sunt reuocabilia. C.de actio.ꝛ obli.l.sicut. Dicas cōtra:q2 ea que fiūt inter viuos sunt reuocabilia quādo fiūt cum illis qui sunt in potestate. C.de do.inter vi.ꝛ vxo.l.donationes.sic in presenti proposito.doct.nihil dicūt in hoc ti.nisi qd̄ inducūt principiū hui9 ti.ad9 q̄stioneȝ nūquid dñs possit trāsferre homagiū vasalli in extraneum inuito vasallo.ꝛ arguūt ꝙ nō:sicut patronus iuspatronatus:vt hic. Tamē ipsi dicunt ꝙ pōt in potentiorē:sed non in inferiorē: q2 qñ fit trāslatio in potētiorem:nō interest vasalli:imo est sibi vtile habere potētiorē dñm in aut.de defen.ciui.§.audient.ꝛ idō pōt tali delegari.ff.sol.ma.l.ij.ƀm eos.de hoc est casus in feu.l. corradi.§.ex ea.l. Ratio doct.nō est multū bona:q2 imo interest poti9 vasalli quādoqȝ esse hominē capellani sui qui modicum euuerabit:q̄ magni tirāni q multas dat molestias:ꝛ istud tota die vidēmus in facto.ius enim patronatus ecclesie videt᷑ melius posse assignari cū facilius possit trāsferri:vt dixi.s.de here.que abintesta.§.cū filius.

5 ¶ † In gl.etiā nutu. Dicunt doc.scis tu ad quid valent ista.ecce in terminis ego promitto tibi assignare centū libras terre:ꝛ do.fideius.postea assigno vbaliter qd̄ ī tali loco capias.nūqd sunt liberati fideiussores? Arguit᷑ qd̄ sic:sȝ nō sit terra tradita ex quo est assignata ƀm eos.ꝛ est ratio:q2 fe nō obligauerūt nisi ad assignationē que vr̄ facta absqȝ eo qd̄ ius ꝯstituat᷑ in re:ƀm eos:pro quibus.C.ne vxo.pro ma.l.cū te.ergo caueas qd̄ qui ꝓmisit assignare reditus nō tenet᷑ tradere fundos nec dñiū eorū sed sufficit dicere super isto fundo recipiatis redit9 vestros. arguitur cōtra in aut.de nō alie.§.alienatiōis.C. de do.l.si quis argētum.vide qd̄ ibi scripsi.ꝛ hoc si assignatio sit bona ꝛ vtilis: vt extra de do.per tuas.

¶ De bonorum possessionibus. Rubrica.

¶ Continuatio rubrice patet de se.

¶ Dictū est.s.de suc.ex testō ꝛ abintestato:sequitur qūo ꝛ quo iure ad eas peruenit᷑:saltē quātū tangit ius pretorium:nō tñ est instr̄m agēdi:vt plene no.ff.e.l.ij.§.bonorū. Et no.ꝙ licet verba trāsposita al's idē significēt:nō tñ hic:q2 aliud est bonorū possessio:aliud possessio bonorū.ꝓmū est in iure seu iurē:vt.d.§.bonorū.j.in prin. Aliud est facti.ff.de acq.pos.l.j.circa prin. Et ista inducūt doc.ad q̄nē. Quidā ꝯstituit pcuratorē ꝛ cauit p eo solui iudicatū:nūqd est pcurator sufficiēter releuatus? Arguit᷑ qd̄ nō: q2 iudicatū solui est verbū iuris:ꝛ cōtinet tres clausulas.ff.iudi. sol.iudicatū.quas nō cōtinet solui iudicatū. arg. premissorum: q2 verba transponuntur.ꝛ facit.C.de pac.inter emp.ꝛ vēdi.l.ij. ipsi determināt cōtra per.l.de preto.stipu.l.ij.§.incertā.vbi verbum solui iudicatum tantū importat sicut iudicatum solui ƀm eos. Caue q2 quādo bono.pos.sonat ad possessionem facit.ff.de acquiren.hereditate.l.si minor.de suc.edic.l.j.circa princ.ꝛ hoc si proferatur in tali materia alias obtinet quod.s.dictum est.ff.de contratabu.l.filium.§.j.

c **Jus c bonorū possessio.** ¶ In gl. di.ibi cum alle.ad.l.rhod.de iac.allegatur propter correctionem Pauli que est ibi. Et caue:quia glos.hec nō est vera ƀm doct.nam emancipatio est de iure ciui.s.de legi. agna.suc.§.vlti.melius.ff.de reg.iur.l.actus legitimi. ¶ Sed gl. nō videt᷑ dicere ꝙ emācipatio sit cognita de iure ciuili:sed ipse emancipatus erat incognitus.

1 ☞ Bonorum possessor hȝ tantum actiones vtiles penes quem autem sunt directe que competebant defuncto.
2 Que autem sit vtilitas ꝙ heres habeat actiōes directas potius q̄ vtiles.
3 Quid aūt si ille qui adire poterat de iure ciuili petit bonorū possessionem:an videatur heres de iure ciuili ꝛ pretorio.
4 Jus duplex habens an eligendo vnum perdat aliud.

d 1 **Quos d autem.** ¶ † In glo.vt.C.in fi.ff.de regu.iur.l.ptor.nec habet nisi actiōes vtiles:non tamen ciuiles efficiunt᷑ pretorie. Vide qd̄ no.ff.de bo no.pos.l.ij.ƀm hoc bonorū possessor succumberet si ageret directa actione.

e ¶ Sed pro deo e penes quem sunt directe que competebāt defuncto? Et est promptum dicere ꝙ si aliquis fuit heres de iure ciuili:ꝙ sint penes illuȝ.ff.de mino.l.ꝛ si fine.§.sed qd̄ papi.sed si nullus fuit heres de iure ciuili:sicut si emācipatus intentet cōtratabu.anteq̄ adeatur hereditas.ff.de contratabu.l. illud.remanet in aere:al's directe efficiuntur inutiles. Et in hoc

2 videtur magis effectus. ¶ † Quia ille qui est heres de iure ciuili forte poterit res vendicare ꝛ actiones directas intētare:vt dixi in simili.s.quib.alie.licet vel nō.C.de prescrip.xxx.ann.l.si quis emptionis. Nec poterit exceptione repelli. Verum est tamen qd̄ bono pos

bono.pos.preferet ei si cōcurrerent.ff.de procur.l.si procu.si ager
3 vec.pe.l.j.Et vide ꝙ no.ff.ad treb.l.ex asse.†Sed quid[a] si ille qui
a adire poterat de iure ciuili bono.posses.petijt:ꝙ potest.j.§.sunt
autem:Videretur heres de iure ciuili ꝛ pretorio:q₂ adire de iure
ciuili nō est nisi voluntatē suā declarare ꝙ quis velit hereditatē
ad se pertinere.s.de here.qua.ꝛ dif.§.pro herede.ff.de acq.her.l.
pro herede.sed petendo ſm tabu.cōstat ꝙ vult esse heres:ergo se
quit ꝙ adit.ꝛ facit q₂ sicut repudiādo simpliciter repudiare vi
det hereditatē que duplici iure defert.ff.de acq . here.l. illud.ita
acquirēdo videt duplici iure acquirere.s.de here.qua.ꝛ diffe.§.
sicut.cōtrariū vr̄ verius per.l.ff.de bo.pos.ſm tab.l.equissimū.§.
si duo.ibi enim tex.euidēter aperit ꝙ qui petit ſm tab.nō est he
4 res de iure ciuili.¶†Itē qui hꝫ duplex ius eligēdo vnū.nō am
plectit aliud.C.de testa.mili.l.in testō.sicut nec perdit.ff.de regu.
iur.quoties duplici.ꝛ iō contraria non obstāt que loquunt vbi
simplex agnitio vel repudiatio potest ad vtrūq₃ extendi:qō hic
non est:cum expresse agnoscat ex vno iure:videlicet pretorio.
1 ☞Testamentum in quo suus est preteritus non tenet de iure
pretorio:q₂ nec de iure ciuili potest ex eo hereditas adiri.
2 Bonorum possessio contratabulas quare dicatur ex testamen
to:cum potius rumpat testamentum.
1 **Sunt autem.** ¶†In glo.sed quare.ibi cū alle.§.quos aūt.hec gl.supponit qō testa
mentū in quo suus est preteritus tenet iure pretorio:ꝛ tū hoc nō
est verum ſm doc.nam de iure ciuili nō potest ex eo adiri heredi
tas:ergo non tenet.Item non pōt peti ex eo bono.pos.ſm tabu.
ꝛ ita nullū est iure pretorio.Sed alibi rūdet gl.verū est ꝙnullum
est si filius dicere velit:al's nō sic in cōtractu ho.si.vbi dolus dat
causam cōtractui:nullus est ipo iure.verū est si hoc vult allegare
dolū passus:al's nō.Tū ipsi dicunt ꝙ est nullū pure sine vlla cō
ditione.vnde non est nullū si filius velit dicere nullū imo simplr
ſꝫ tū ex bono ꝛ equo cōualescit:vt.d.l.filio.ꝛ ita ꝑpter cōualescē
tiā est spes aliqua ꝛ cōtra spem illā datur cōtratab.ſm eos satis
cōsonat hec solutio ad illam quā gl.ponit.ff.de lega.prestan.l.is
qui.ꝛ vide ꝙ scripsi.s.de exhere.li.§.fi.ꝛ facit.ff.de contratabu.l.
si ex duobus.§.si prius.eo.titu.ꝙ vulgo.Timore quarum fit ista
oppo.q₂ cōtratab.nō datur nisi tale sit testm̄ ex quo possit adiri
hereditas:sed ex nullo nō pōt adiri:ergo ꝛc.Sed responde vt.s.
Et facit ꝙ si quis petat in libello appellationis sententiā cessari
que de se nulla est:ꝙlibellus procedat:nam pars aduersa nō pōt
hoc proponere quin libellusvaleat:q₂ si diceret nullam sentētiā:
diceret ꝛ assereret cōtra se:ꝛ cassabit sentētia quatenus de facto
processit.ff.de app.l.si expressum.ꝛ idem in causa electiōis.ꝛ vide
2 in Spe.de sen.§.iuxta.ver.quid si sententia.¶†In ea.gl.ibi cuꝫ
dicit:q₂ sine testō competere non pōt.vt.d.l.ꝙ vulgo.s.allegata.
¶In ea.gl.in fi.hoc verum de ascendentibus per masculinū se
xum:sed ascendentibus per femininum datur querela.ff.de con
tratabu.l.illud.§.ad testamenta.ar.ad istā illationē.ff.de inoffi.
testa.l.nam ꝛ si parentibus.ſm doc. ꝛ hoc si pater preterierat cū
causa:al's est nullū testm̄.vide.s.de exhere.li.§.sed hec qnidē.ꝛ.§.
si.vel dic dari contratab.ēt qñ est nullū:sicut de filio .s.dictū est.
¶In gl.sic.ff.in fi . vult dicere quod alias secundum nuncupa
tionem sibi datur bo . posses.que proprie non potest dici secun
dum tabu.sed secundum nuncupationem.
1 ☞Successio defert hoc ordine:q₂ patroni excludūt cognatos.
1 **Et cum de testamentis.** ¶†In glo.s.inter eas.i fi.
vult:dicere ꝙ successio defert ſꝫ hūc ordinē:q₂ patroni excludūt
cognatos.s.de suc.liber.§.ſꝫ nr̄a.tamē i hoc ordine postponunt
¶In gl.quid erit econtra.ibi cum allegat.s.de leg.agna.suc.§.
.de hoc no.magis plene.C.vnde li.l.fi.¶In glo.fi.ꝛ tū pōt dici
ꝙ habeat vnde legitimi:nam cum per leges nouas vocet ad suc
ces.filij emācipati:vt.d.§.fi.ꝛ etiā in potestate cōstituti si habeat
castrense peculium vel quasi:vel aduentitium:vt in aut.de here.
abintesta.§.consequens.cū ibi notatis sequit ꝙ competat vnde
legi.vt.l.iij.vnde legitimi.¶Prime vero opiniones non proce
dunt:nā vnde parētes nusq̄ fuit introducta:ꝛ si pretor voluisset
vtiq₃ introduxisset.Item nec vnde liberi pōt competere vtiliter
cum sit introducta tantum pro liberis:vt nomen sonat ꝛ tracta
tus indicat.¶In ea.glo.ibi cum allegat.l.fi.sed datur septima.
j.eo.septima.ꝛ hoc ibi : q₂ liberi ad succes.matris vocantur per
se.consul.vt.C.ad orfi.per totum.ꝛ ideo per illam bono.posse.ve
nit.vide.j.§.septima.
Sed nostris. ¶In glo.i.vtiles.in fi.imo sunt ali
que necessarie vt videbis.j.§.fin . su
per tex.sextam autem.Contra.s.versi.quarto.vbi dicitur quar
ta.Dic quod est quarta computando tantum bono.posses.que
abintestato competunt.Sed est sexta si computes primas duas
que competunt ex testamento.
☞Bonorum possessiones vnde legitimi ꝛ vnde cognati com
petūt tam patronis q̄ eorū liberis ꝛ eorum agnatis ꝛ cognatis.

2 Quid autem si libertinus habeat cognatos ꝛ agnatos:an exclu
dat agnatos ꝛ cognatos libertini.
b **Cumq₃[b] antea.** ¶†In gl.s.tam cognatis.in fin.
1 glo.hec dꝫ referri ad id ꝙ hic dr
in tex.q̄ vnde legitimi:ꝛ vnde cognati.hec eñ cōpetūt abintesta
to tam patronis q̄ eorū liberis ꝛ eorū agnatis ꝛ cognatis.nā nō
videtur ꝙ agnatis seu cognatis patroni detur cōtratab.nec suc
cedāt nisi abintestato sicut nec succedūt agnati ꝛ cognati ex car
ne qui nō possunt querelare nec intētare cōtratab. nec succedūt
nisi abintestato:vel nisi fuerint instituti:vt.l.fratres.C.de inoffi.
testa.ꝛ ita videntur sentire doc.s.de suc.li.§.multis.ꝛ ibi scripsi.
2 ¶†Sed quid si libertinus habebat cognatos ꝛ agnatos:num
quid excludit agnatos ꝛ cognatos libertini:Bonū fuisset ꝙ im
perator hoc declarasset.tamen credo ꝙ sic:ꝛ videtur cautū.ff.de
bon.liber.l.liberto sine liberis.ibi enim traditur pro expedito ꝙ
vbi libertus non habet liberos succedit patronus ꝛ post ipsum
agnati ꝛ cognati eiusdem non faciendo mentionem de agnatis
ꝛ cognatis liberti:vnde nulla iniuria fit eis:q₂ si remāsisset liber
tus in statu seruitutis:nulluꝫ ius habuissent eius proximi in sua
successione.s.de serui.§.j.sed parentes excludunt patronum : vt
dicto.§.j.
1 ☞Mulier nobilis an possit petere vt prohibeatur mulieri mi
nus nobili ne prima sedeat in ecclesia aut prima offerat.
1 **Aliam vero.** ¶†In glo.not.in fi.ſꝫ an agi ad hoc possit.verbigratia. In questione que
sepe est in facto inter vxores duorū nobliū quarū vna tanq̄ no
bilior vult prima sedere in ecclesia et offerre:alio se preferre cōtē
dit: nobilior dat libellū:nūqd pōt agere ꝙ ihibeat min⁹ nobili
ne p̄ma sedeat vl'ne prima offerat:Hec iura sunt ar.ꝙ sic.ſꝫ hic
§.nihil facit:q₂ hic nō dicit ꝙsit dignior sed ꝙ est in altiori loco.
melius ergo sequit:est in altiori:ergo digniori. in questione aūt
ꝑposita videret ꝙ in officijs possit intentario officiū iudi.vt mi
nor cedat maiori in sedēdo ꝛ in alijs.C.vt dig.or. ser.l.j.ꝛ.ij.ff.de
al.scri.l.fi.extra de maio.ꝛ obedi.c.j.ꝛ satis est consequens ꝛ iter
priuatos posse agi non tamen posset agi iniuriarum si minor nō
cedat maiori.ff.de iniu.l.iniuriarū actio.§.si quis . de honorib⁹.
vide.s.de re.diui.circa prin.
1 ☞Bonorum possessio septima vt competat:requiritur.vt ille
qui eam intentat sit cognitus de iure ciuili.
2 Ius ciuile omnes captiuos agnoscit quo ad ius postliminij.
3 Bonorum pos.defertur per edictum ordinarium:non per legē.
4 Lex cornelia defert hereditates postliminio reuersis ac si capti
uitas non intercessisset.
5 Bonorum possessio septima vno casu concurrit cum bonorum
possessione vnde legitimi.
Septima eas secuta quam. ¶In gl.po
nunt quidā.ibi cū alleg.s.e.§.j.hoc exemplū nō valet ſm doc.ꝙ
aut querit de iure nouo:aut de antiquo . de iure nouo succedit
de iure ciuili.ꝛ de iure antiquo succedit p bo.pos.quā dat ei pre
tor nō lex.s.de le.§.posthum⁹.ꝛ.s.§.j.¶In ea.gl.in fi.ꝛ hoc siue
intestatus sit:ꝛ tūc dat ſm tab.ac si fuisset mortu⁹ i ciuitate siue
nō:ꝛ tūc dat bo.pos.hic abintesta.ac si mortu⁹ fuisset prima hora
1 captiuitatis.ꝛ hoc ex.l.corne.†Dicit Ja.de ra.hoc exemplū non
ꝑcedit:q₂ ad hoc ꝙ hec bo.pos.cōpetat oportet ꝙ illi q eā inten
tat sit icognit⁹ de iure ciuili:vt.l.vnica.ff.vt ex le.sena.cō.ſꝫ certū
est ꝙ de iure ciui.succedit moriēti apudhostes ac si semp fuisset i
ciuitate:ergo nō cōpetit in casu gl.sed ip̄e dat alia exēpla i eisdē
terminis ꝛ solum addit ꝙ institutus sit emācipatus.Verbigra
tia.pater filium emācipatū heredem īstituit:deinde pater capit
apud hostes et ibi moritur.filius emancipatus nō potest venire
nisi per bo.pos.similiter si pater existēs ciuis te filiū emancipatū
instituit q eras apud hostes:ꝛ post redis.habebis bo.pos.ꝛ hoc
est extraor.q₂ lex ad talē hereditatē te vocat ꝛ dicit bon.pos.con
petere:vt.d.§.sed eius.dicit Pet.de bel.perti.hoc exemplum ap
2 probo multum:†q₂ ius ciuile oēs captiuos agnoscit quo ad ius
postliminij.vnde q̄uis aliq essent incogniti de iure ciuili:nihilo
minus ius postliminij facit eos cognosci.vnde nec exēpla gl.nec
Ja.placent sibi.Reprobat tū exempla alia ratione q̄ Ja .q₂ lex
cor.nō defert hereditatem nec facit heredē:sed remouet obstacu
lum captiuitatis.ꝛ hereditas defert eo iure quo deferret si capti
uitas non intercessisset:ergo nō defert ex.l.illa. Ubi ergo reperie
mus exemplū.Ecce dicit ipse.quādo testamentū rumpit per ca.
di.ꝛ ex noua volūtate:recōualescit.s.qui.mo.test.infir.§.non tū.
sed dicit ipse ꝙ nō est ausus dicere ꝙ illa bo.pos.sit extraor.imo
est ſm tab.plus dicit ꝙ imo illa bo.pos.est extraor.q₂ nō defert p
edictū illud pretoris mortui ſꝫ p legā illā specialē de qua agit.d.
§.nō tū. Iteꝫ ponit aliud exemplū qñ aliquis est institutus sub
cōditiōe ꝛ pēdēte cōditiōe agnoscit ſm tab.ff.de ſm ta.l.equissi
3 mū.§.j.†Sꝫ dicit ip̄e hoc exemplū nō est bonū:q₂ illa bo.pos.de
fert per edictū ordinariū nō per legem.ꝛ ita trāsit sicco pede per

a ¶Sed quid. Hanc qōneꝫ for mat hic Ang.al legādo Joā.fab. in.ij.col.

b ¶Cūq₃.Bo nor possessio cū qua ex familia:ꝛ vnde liberi: ꝛ pa rētes ꝛ patroni: ꝛ vñ cognati pa troni sunt subla te:ꝛ remanēt tm̄ sex bono . possel. ordinarie.

lutum: et sic videtur residere in illo exemplo de. §. non tamen. s. alleg. Sed ego non video quod procedat: quia secundum ta. et hec septima sunt due species bo. pos. ut appareret per totum hunc tractatum: et differt specie et numero. nam una dicitur secunda numero: alia septima extraordinaria. una ex testamento: alia ex testamento et abintestato cuius ergo ter. dicat quod in illo casu competit secundum tabu. quomodo dicere possumus quod illa secundum tabu. sit hec septima: non video. Quid ergo dicemus? Videtur quod ratio per quam Pet. reprehendit Jaco. vera quod lex corne. non defert hereditatem sed remouet obstaculum: non procedit: quia imo defert. ff. ad. l. falci. l. filiussa. et no. ff. unde lib. l. ij. in fi. et pa tet. ff. de testa. l. lege corne. s. de here. abintest. §. interdum. C. de suis

4 et legi. l. apud hostes. ¶ † Item exemplum Jac. non videtur verum in emancipato instituto. nam lex corne. perinde defert hereditatem ac si captiuitas non intercessisset: ut dictis legibus. Nunc constat quod si captiuitas non intercessisset: emancipatus institutus posset succedere de iure ciuili sicut et quilibet extraneus: ergo et hic poterit. et sic competit hec bo. pos. cum sit cognitus de iure ciuili. et sic non videtur bonum exemplum Jac. in filio emancipato instituto. ¶ Preterea competeret ei secundum tab. et non ista. Quid ergo dicemus? videtur remanere sine exemplo. ¶ Preterea si vera sit huiusmodi conclusio quod hec bo. pos. non habeat locum cum aliquis est cognitus de iure ciuili: predictum exemplum non procedit: quia lex cor. et postlimi. agnoscunt heredem: et dant licentiam adeundi de iure ciuili: ut. l. s. alleg. verum posse defendi predictum exemplum gl. quia lex. corne. defert hereditatem: ut dixi: et est noua lex: et dat bo. pos. ut. §. sed eius. et sic ista competit. Nec obstant contraria. ¶ Primo quod opponitur quod hec bo. pos. non datur cognito de iure ciuili: quia salua gratia gl. et doc. imo datur: nam certum est quod quicunque vocatur per leges vel constitutiones est legitimus non legitimitate legis. xij. tab. sed legitimitate legis eum vocantis. nam sicut datur facultas adeundi de iure ciuili cognito per. l. xij. tabu. ita cognito seu vocato per se. co. seu nouas. ll. factas post dictam. l. xij. tabu. ut. C. ad orfi. l. mater. ff. unde legi. l. ij. §. fin. et dixi. s. de le. agna. succes. §. fi. Sed constat quod vocatis per nouas leges se. co. et constitutiones datur ista bono. possessio: dummodo lex deferat bo. pos. et illi possunt adire: ut predictum est: ergo videtur quod cognito de iure ciuili et valenti adire hec bono. pos. datur. et hoc videtur expressum C. de legi. here. l. si is de quorum. ibi enim loquitur de hac bo. pos. cum lex noua eam deferat. unde dico quod valenti adire de iure ciuili ex testamento vel abintestato datur hec bo. pos. dummodo hereditas et bo. pos. per nouas leges deferantur. et intelligo nouas leges post. l. xij. tabu. quia illi non daretur: ut. d. l. unica. ff. e. nec ob. l. iij. ff. unde cog. quia ibi sunt diuerse here. secundum tamen verum intellectum debet esse quam unde legitimi quod ista concurrunt in casu proposito. et hoc etiam apparet in. d. l. ij. §. fi. eo. tit. Item non ob. ff. e. l. unica. ver. nunquam. quia debet intelligi quod nunquam bo. pos. que ex altera parte edicti agnita est per pretorem mortuum pollicita impedit istam: quia ista concurrunt cum illis in casu quando per leges nouas defertur hereditas et bo. pos. ut dixi. et ita pot concurrere cum secundum tab. et cum aliis in casu suo premisso. et sic multa exempla poteris reperire. et procedit exemplum de. §. non tamen. s.

5 qui. mo. test. infir. item. ff. de bo. pos. l. sed cum patrono. ¶ † In gl. orficiano. in fi. et hoc casu concurrit cum unde legitimi. ut scripsi. s. proxi. ff. unde legi. l. ij. §. fi. ¶ In glo. ponunt quidam exemplum. in fi. vide. s. in gl. ponunt quidam. ¶ In glo. no. duobus. in fi. dic ut in quolibet no.

1 ¶ Repudiant bonorum possessionem nominatim ex uno capite an admittatur ex alio: et quid si simpliciter repudiauerit. et nume. 2. et 3.

4 Expectantes plures si sint sub diuersis datis: an tempus mensis constitutum ad acceptandum currat posterioribus quandiu primus potest acceptare.

5 Bonorum pos. agnoscere volens quid agere debet: et que sit forma petendi eas: et coram quo iudice petantur.

6 Bonorum pos. sunt decem: septem tribuunt ius; tres vero nihil iuris tribuunt.

7 Bonorum pos. litis cognoscende causa et ventris nomine quando mulier est pregnans intra quod tempus peti possunt.

8 Deinde enumerat bonorum pos. usque ad finem: distinguens que sint necessarie vel non.

Cum igitur plures species.

¶ In gl. alio alio mo. in fi. quia scripture edicti preposterantur: ut ibi scripsi et dixi. ¶ In glo. partes enim. in fi. et hoc ipso iure si eodem iure veniat secus si diuerso. ff. de bo. pos. l. iij. §. fi. cum seq. et. l. sed cum patrono. de iur. pat. l. fine. §. si ex duobus. ¶ In gl. hoc intellige. in fine. dic

1 plenius ut ibi scripsi. ¶ † In glo. exclusus. in fin. hoc verum si re

2 pudiauerit nominatim ex illo capite. ¶ † Quid si simpliciter?

a gl. dicit ibi quod nullo modo admittitur. quod non videtur verum: quia nunc repudiatio nocet in omni iure quando omne ius est delatum. nam repudiatio super iure non delato non tenet: ut. ff. de suc. edic. l. j. §. decretalis. sed constat quod unde libe. et unde legitimi non deferuntur simpliciter: ut hic et. ff. quis or. in bono. pos. ser. l. j.

a ¶ Gloss. dicit Vide hic Ange. in versicu. in glo. cum esset.

nec secundum tabu. et abintesta. ff. si tabu. te. nul. ex. l. j. §. ita. aut ergo repudiatio simpliciter non pot extendi nisi ad delatam. ff. de leg. ij. l. si ita scriptum. §. sub conditione. Nec ob. l. plurium. ff. de acquiren. here. quia ibi repudiauit utrumque expresse et in presentia iudicis: ut ibi notatur.

3 Item † nec ob. quod utriusque petitio pendebat ex voluntate sua: quia non simul. propter quod dic quod ubi repudiatio unius non pot precedere sine repudiatione alterius: et utrumque simul competit ad electionem et voluntatem repudiantis uno repudiato expresse: vel facta repudiatione simpliciter: videtur totum repudiatum. ff. de acqui. here. l. illud. et. l. nec is. §. heres. sed ubi non simul competunt: tunc secus. vel ubi alterum repudiatur nominatim. ff. de reg. iur. l. quoties. et hoc videtur satis

4 fouere Dy. post dictum gl. ¶ † In ea. gl. ibi cum allegat. l. si tu vides quod in forma gratiarum sedis apostolice semper ponitur talis clausula de beneficio seu prebenda quam intra mensem duxerit acceptandam. queritur si sint plures expectantes sub diuersis datis: an tempus mensis currat posterioribus quandiu primus pot acceptare? Et videtur quod non per hunc. §. et. d. l. si. e. ti. quandiu. ff. de adul. l. quinquennium. et. l. denuntiasse. §. queritur. Sed contra. quia pot acceptare saltem de facto: et post ius suum declarabitur: et ita tempus currit. s. de excu. tut. §. qui aut. ff. de excu. tu. l. scire. §. scire. de bo. pos. l. cum quidam. de admi. tu. l. tutor et cu. et in. l. j. allegata non poterat simul concurrere nec simul intentari. Sed hoc quilibet potest acceptare sub potestate si sibi de iure de

5 beatur: ideo videtur currere tempus predictum. ¶ † In glo. erat enim. ibi cum alle. l. pe. in fi. Ut bene videat hanc materiam scire te volo quod quando quis volebat venire per bo. pos. oportebat quod veniret coram iudice et formaret requestam suam quomodo hereditas defuncti ad ipsum pertinebat et quod peteret se admitti ad bo. pos. per bo. pos. et tunc index informabat se super hoc et decernebat ei bo. pos. in hac tamen cognitione non vocabatur pars: ut. ff. de bon. pos. l. iij. §. si causa. cum notatis. nec erat instrumentum agendi. ff. e. l. iij. §. bonorum. et ibi no. et dicitur duplex: edictalis et decretalis: ut hic not. An aut essent due species: no. ff. e. l. iij. §. a municipibus. Hodie vero sufficit quod veniat coram iudice et quibuscunque verbis agnoscat bo. pos. nec iudex aliquid cognoscit nec decernit: sed facit poni in actis tantum ad memoriam: et

6 ideo cessat decretalis: ut. d. l. fi. ¶ † In ea. gl. in fi. dic plenius quod decem sunt bo. pos. tres que non tribuunt ius: et septem que tribuunt. de primis tribus habuisti. s. §. decima. ver. no. modis duobus et c. C. unde legitimi. l. fi. ubi plenius de hoc. Caue tamen de eo quod ibi no. nam gl. vult ibi sentire quod ille tres non tribuunt ius in proprietate: sed in possessione. quod non est verum: imo nec in possessione due vero que gratia agnoscende litis et que ventris nomine. Prima enim que gratia agnoscende litis nec possessionem nec detentationem tribuit. C. de inoffi. testa. l. iij. sed solum emancipatus venit ad pretorem. et petit se agnosci ut admittatur ad querelam inoffi. testa. quia querela est de iure ciuili quo emancipatus erat incognitus: ideo necesse fuit quod agnosceretur antequam eam intentaret: et hec ut olim est necessaria: ut. d. l. fi. de hac habes. ff. de inoffi. testa. l. papinianus. §. j. et. d. l. ij. et in. d. aut. de here. abintesta. nihil immutatur facto testamento: ut no. in aut. ex causa. C. de libe. prete. et ideo opus quod emancipatus hodie agnoscatur sicut olim. Secunda vero que ventris nomine non tribuit ius in possessione. unde est facti non iuris: ut no. ff. de ventre in pos. mit. in rubrica. et patet. ff. de acqui. pos. l. ij. §. fi. sed bene est verum quod mulier est in possessione facti: ut patet per totum ti. de ven. in pos. mit. ff. et si ventris noie. et est aliud possidere: aliud in possessione esse. ff. de acquiren. pos. l. si quis ante. Tertia vero videlicet carboniana tribuit ius in possessione: ut ple-

7 no. ff. de carbo. edi. l. iij. §. missum. ¶ † In his autem tribus non habet locum quod in hoc. §. dicitur. videlicet quod habeat peti intra annum vel centum dies: et quod non sit opus cognitione: quia illa que agnoscende litis datur quandocunque intra quinquennium: et illa que ventris noie muliere existente pregnante tantum: et non plus: sed carbo. intra annum. qui tamen annus incipit ab alio tempore quam aliarum bonorum pos. ff. de carb. l. iij. §. pe. et fi. Item carbo. et que ven. noie dantur cum cause cognitione. ff. ad car. l. iij. §. cone. de ven. in pos. mit. l. ubicunque. Summarie tamen et de plano debet cognosci ut de plurimis. ff. e. l. iij. §. si causa. et ibi no. alie aut dantur sine aliqua cognitione hodie ut hic et. d. l. fi.

8 C. e. ¶ † Alie vero que ius tribuunt sunt septem: ut patet in hoc ti. de quibus prima contra. s. §. sunt aut. Hec olim fuit necessaria et hodie: ut hic no. et. d. l. fi. quia contra tab. est ex testamento: ut. d. §. sunt autem. et in successione ex testamento nihil immutatur per aut. de here. ab intesta. ut. s. dixi. et ideo facto testamento emancipatus est incognitus sicut olim: quod intelligo ubi preteritur cum causa: alias si sine causa diceret testamentum nullum ipso iure et succederet ab intestato de iure ciuili: ut no. in aut. de here. et fal. §. exheredatos. et scripsi. s. de exhere. libe. §. fi. Secunda est secundum tabu. et hec nec olim nec odie est necessaria nisi in tribus casibus: ut no. in. d. l. fi. Item adduntur duo: ff. ad treb. l. cum heres institutus. item alius. ff. de iniusto rupto et irri. testa. l. posthumus. §. idem ait. Tertia est unde liberi: et hec olim fuit necessaria emancipato: hodie non: ut no. d. l. fi. quod est verum nisi in casu quo suus eum precederet: et aliquo casu desineret esse heres: quia forte abstineret vel per restitutionem vel alias. Nam cum remaneat heres de iure ciuili: sequitur quod successor alius veniat de iure

niat de iure pretorio.ff.de mino.l.z si fine.§.sz q papinian°. si qs omis.cau.test.l.j.§.qui i ptate.C.vnde li.l.qui se patris.vbi de hoc scripsi.Quarta est vñ legitimi. hec nõ est necessaria nec olim nec hodie sm gl. qd intelligo nisi suus precederet qui abstineret: vel alius qui fuisset heres: z per restitutionẽ vel al's dimitteret hereditatem: vt dixi.s.proxime. Quinta vnde cognati.que olim fuit necessaria: hodie nõ est: vt no.d.l.fi.intellige vt.s.nisi alius precederet qui abstineret vel dimitteret zc.vt.d.l.qui se patris.Sexta est vnde vir z vxor.hec fuit necessaria olim z est hodie vt ibidem no.Septima q̃ est extraordinaria fuit olim z est hodie necessaria sc̃dm gl.sed sm illud qd scripsi.s.§.vñ.nõ est necessaria: qz cõcurrit cũ additiõe: vt ibi dixi.posset tñ esse necessaria i casu quo ali° fuisset heres et desineret bñficio ptoris vel per restitutionẽ: vt.s. dixi.Sed cũ hodie saltem de iure cano.qd etiã cõsuetudo i hoc sequitur: non sit necesse exprimere nomen actoris vt satis scripsi iuxta.l.edita.C.de edendo. Nunquid si aliquis daret libellũ in casu quo.bo.pos.est necessaria z recitaret totũ factũ suũ z cõcluderet sm narrationẽ facti in bo.pos.here.pe.absqz eo qd al's venisset corã iudice p agnoscẽdo bo.pos.libell° pcederet: sic q pars teneret r̃ndere. Videt q sic: qz cum agnitio bo.pos.hodie depen deat ex declaratiõe animi vt hoc.§.z per narrationẽ facti z conclusionẽ appareat q eã agnoscit: sequit q nõ sit opus alia agnitione.sz hoc nõ est tutũ dicere: qz tex.oẽs supponũt q agnitio dz fieri corã iudice: vt hic z.d.l.finita.sicut in illa que gratia agnoscẽde litis: de qua.s.dixi. Satis tñ posset dici quod eodẽ libello posset agnoscere z agere sicut videbis in simili.j.de ac.§.rursus.

De acquisitione per arrogationem. Rubrica.

Tertius rubricam cõtinuat euidẽter: qz post alias successiões vniuersales tractat de ista.z est mirabilis successio quod hic succedatur viuo.sicut in sequentibus duobus ti.vt ibi videbis zc.

1 Arrogatus ab aliquo si prius contraxerat societatem: an societas transeat ad arrogatorem.
2 Iura incorporalia an z quãdo transeunt in alium sine cessione.
3 Possessio an transeat de arrogato ad arrogatorem.
4 Opere quedam sunt obsequiales.quedam artificiales.quedam fabriles.de singulis vide.
5 Ius agnationis an admittatur propter arrogationem vel non.
6 Sed quid erit de aditione iuris ciuilis.
7 Quid si arrogatus non vult adire.
8 Homagia si que debeantur arrogato vel feuda an transeant in arrogatorem.
9 Arrogatus si habeat vsumfructum in aliqua re per cuius mortem extinguetur: an arrogantis: an arrogati.

Est[a] z alterius generis.

1 In gl.ff.p so.i fi.illa.l.est cõtra: qz ibi dr q societas nõ trãsit ad arrogatorẽ: z tñ hic dicit q oẽs res corporales z icorporales trãseũt. Sz dicas q ibi est spãle i societate q trãseat p ratione que ibi reddit.si qd tñ debet ex societate p tpe pterito: arrogator põt petere p actionẽ pro socio: qz actio p socio bene trãsit pro pteritis sicut z cetere actiones: cũ i illa cessat rõ predicta.
2 Itẽ ob.eo.ti.l.z qz.vbi nõ trãseũt incorporalia sine cessione. z hic supponit transire.Solu.dicas q ibi nõ proprie est successio vniuersalis.vnde per consensum non solũ potest quis constitui successor vniuersalis vt iura incorporalia transeat: imo opus est duobus: z q consensus interueniat: z qd ius introducat.nũc de iure nõ reperitur qd quis sit successor vni per vniuersitatem nisi in casibus istorum trium titu.z ideo nõ videt qd ipso iure transeant actiones directe in aliĩs casibus: quia vtiles quãdoqz competunt.C.de pe.heredi.l.emptor.de lega .l.ex legato.sed hoc casu transeunt sine cessione sicut ad heredẽ. Et idẽ quando quis intrat religionem.nam monasteria habent iure successionis oĩa: vt no.C.de sac.san.eccl.aut.si qua mulier.vnde hec iura magis adaptantur ad illã materiã q̃ iura mundi.z sic nõ põt dici nec fieri successio vniuersalis per aliquẽ contractũ inter viuos nisi in his
3 casibus.s.per quas per.§.si.iunge.j.§.fin. Sed quid dices de possessione: nũquid trãsit in arrogatorẽ: Non videt: cũ nõ trãseat ad heredẽ nisi apprehensa: vt.l.cum heredes.ff.de acqui.pos. Doct.dicũt cõtra per.l.si adoptauero.ff.de preca.illa parum facit.nam non aperit qd sine apprehensione trãsferat possessio.sed dicit ego quoqz pcario possidebo: verũ est cũ adoptatus fuero. vnde vr absurdum qd arrogator plus iuris haberet q̃ heres qui representat eandẽ personã cũ defuncto ad quẽ non trãsfert possessio nisi apprehensa. Sed ad hoc posset dici q mortuo testatore vacat possessio nec est persona super qua se retineat: id op° est apprehẽsione in psona heredis: sed his casibus est persona super qua sustinetur: videlicet illius qui cedit in arrogationẽ per

cuius personam arrogãs põt possidere.ff.de vsuca.l.si homo.in fine.Probabilius est sustinere qd oporteat qd arrogãs adipiscatur possessionem per se vel per alium: vt dixi.s.de re.diui.§.inter dum.hodie vero nõ possidet pater arrogans res aduentitias sz vsumfru.tãtũ sicut pater naturalis: de quo no.ff.de acqui.pos. l.possessio.§.j.z hoc facit cõtra multos qui faciũt actiones singulares vniuersales.Verbigratia dico q talis obligauit mihi oĩa bona sua.tu ea possides.peto qd dimittas per actionẽ hypothe. nam cũ sit actio singularis: nõ videt qd possit intentari pro vniuersitate: sed pro certis rebus: iuxta que notantur.ff.de edẽ.l.j.in gl.vt exinde.vnde non est in ptãte actoris mutare naturas actionũ: z facere de singulari vniuersalẽ: sicut nec cõstituere successorem vniuersalem: vt.s.dixi.Argu.contra.ff.de leg.iij.l.vxorẽ.§.legauerat.de ope.no.nun.l.de pupillo.§.qui nuntiat.ad trebe.l.cogi.§.sed z si quis.Certe enim res videñt peti ex quo cõstat: vt.d. §.qui nuntiat.Solutio.per actiones singulares reales etiam nõ possunt peti vniuersales que cõtinẽt corporalia et incorporalia: vt.ff.de rei ven.l.vendicatio.non vt gregis sed bene possunt peti que cõtinent solum corporalia: vt ibi patet.z ideo cũ appellatio bonorum contineat corporalia z incorporalia: vt.ff.de verbo.sig. l.bonorum.non videtur qd possit peti per hypothe.in terminis propositis: z ita obtinui.z facit.C.de iur.do.impe.l.j.de bo.auto.
4 iu.pos.l.pro debito. In gl.hoc intellige.cũ alle.l.si operarũ iudicio.Scire debes q gl.diuisit operas: qz quedã sunt obsequiales: quedã artificiales: qdã fabriles.vt vocat fabriles incertas artificiales certas.z dicit q obsequiales z fabriles nõ trãseunt ad extraneum: sed artificiales sic: vt no.ff.de cõdi.inde.l.si nõ sortẽ. §.libertus.z hoc etiam vult dicere gl.hic.doc.dicunt q obsequia les nõ possunt proprie dici opere.Item dicunt q artificiales possunt dici fabriles z econtra.vnde ipsi diuidũt alio modo: qz quedam sunt officiales: quedã artificiales.Officiales sunt seu dicuntur que sine doctrina cõsistũt.ff.de leg.iij.l.seruus.§.si ex officio. z ex his certas dicuntur que declarãtur et exprimũtur .incertas que non exprimuntur nec declarantur.Si velles sustinere gl.potes dicere q artificiales sunt semper certe: qz in dubio videt promisisse tales operas quales libertus.sic.ff.de oper.liber.l.he opere.Que aũt transeũt z que nõ: dic plenius in.d.§.libertus.z scripsi i.d.l.liberti.que hic recitare esset longũ et quodãmodo extra
5 materiã: In gl.i.ius succedẽdi.ibi cum alle.j.§.mortuo.Dicunt doc.hoc esse hodie scz qd p arrogationẽ admittit ius agnationis: idest iure huius voluminis: sz nõ per ius autẽticorum: qz nõ admittit ius agnationis per capi.di.z ius agnationis et cognationis nõ desinit per aut.de here.abintesta.z sic vr q arrogatus retineat successionẽ patris naturalis qz remanet cognatio. de adoptato nõ est dubiũ facta distinctione an det extraneo vel alicui de descẽdẽtibus sm ipsos.C.de adop.l.cũ in adoptiuis. Sed in hoc mirandũ est: qz adoptatus nõ retinet successionẽ patris naturalis si det in adoptionẽ alicui de ascẽdentib°: qz trãsit in eius ptãte: quomodo ergo retinebit arrogatus qui transit eodem modo in potestatẽ arrogãtis: Preterea in arrogato nil reperitur correctum de iuribus antiquis: vt.d.l.cũ i adop.§.si.per quẽ nõ succedebãt patri naturali.s.de her.que abintesta.§.at ñ. vnde nõ vr debere vocari ad successionem patris naturalis nisi in casu.§.ad monẽdi.e.tit.s.de suc.ag.§.liberi.succedit ergo dat° in arrogationẽ patri z remotioribus cũ cognatis nõ cũ liberis. mater aũt vr succedere cũ liberis: qz illi succeditur iure cognationis.s.de legi.tu.circa prin.Itẽ in successiõe matris in aliquo nõ derogat z aliñ subiectus sit.s.de sena.cõ.orfi.circa prin.sed patri nõ succedit vt fili°: sz vt cognatus: qz desijt esse de liberis: vt.l.fin. ff.vnde li.z ideo liberi aliñ excluderẽt eum si sint. Sed si nõ sint liberi sz cognati: succedit cũ eis: vt.d.§.admonẽdi.ff.vñ cogna.l.j. §.cognationẽ.z ideo de iure autẽticorũ agnati excludebãt filiũ arrogatũ.Sed hodie cum cognati vocentur vt agnati z cũ eis: videt qd succedant cũ agnatis per aut.de her.que abintesta.que corrigit: qz hic agitur de successione naturaliũ.sz vbi agit de successione legitimorũ nil corrigit vt dicã.j.§.mortuo.Itẽ no.qius succedẽdi nõ trãsfert in arrogatorẽ: qz hoc ius non põt transferri.ff.de iur.do.l.si mulier.§.ex asse.ideo intellige hic in eo q dicit qd ius agnationis: idest ius succedẽdi tanq̃ agnat°: qz desinat esse agnatus per ca.di.z ita perdit ius succedendi tanq̃ cognatus: alia tñ rõne qm̃ est trãsmissibile anteq̃ querat nec trãsducibile: vt.d.§.ex asse.in hoc tamen casu ipse succedit z patri acqui-
6 rit: sed in precedenti ipsemet nõ succedit tanq̃ agnatus. In si.eiusdem gl.sed quid erat in aditione iuris ciuilis.Satis videtur qd arrogatus possit adire: etiam si ante aditionem dedit se i arrogationẽ z hodie acquirit sibi ipsi proprietatẽ: z patri vsum fru.olim totum patri arrogatori.ff.de libe.z postbu.l.sub condi
7 tione. Quid ergo si arrogatus nõ vult adire: nõ videtur qd aliquid acquirat arroganti.C.de here. insti.l.cum proponas.ff. si quis omissa causa testa.l.j.§.j.Sed forte potest dici idẽ quod in patre naturali: cum illi cõparetur: z in illo est expressum.C.de

[a] Est. Diuide istũ titulũ sm Areti.et summa sic in hoc princi. Olim et proprie tas oĩum bonorũ acquirebat arrogatori: exceptis his q̃ per capitis diminutionẽ pdunt: hodie vero acquiritur solus vsusfructus z sit patri naturali.cetera in hoc.§.bñ declarat hic Io. Fabri.

bo.que lib.l.fi.Sed cur arrogatus non potest ita bene bon.pos.
petere si ante arrogationē nō petijsset sicut adire de iure ciuili?
Dicas ꝙ ille qui dat se in arrogationē desinit esse de liberis pa
tris naturalis: ⁊ ideo desinit ei competere cōtratab.⁊ vnde libe-
ri que nō competunt nisi liberis: ⁊ maxime cōtratab.que non cō
petit nisi emancipato:vt.d.§ si emancipato.vnde secus dicerem
in bono.pos.q̄ ille competunt arrogato.arroganti non:nisi ꝭm
formam.l.cum⁹ nō solum.vt dixi.s.in proxima aditione.Et hec
faciunt ad questionem qd̄ proximior de genere pōt rem proximi
vendicare⁊ retrahere intra annū.Pone qd̄ quis dedit se ī arro
gationem:vel dedit bona sua:vel cessit actionē suam quā habet
pro retrahendo alicui qui nō est de genere: nunquid ille poterit
retrahere? Non videt̄:q̄ dictum priuilegium datur ei de genere.
talia nō transeunt ad extraneū:sicut nec iura sepulchrorū.ff.ad
treb.q̄ perinde.§.j.⁊ hic.Itē cessat ratio cōsuetudinis que fuit
inuēta ne res exiret de gn̄e:vnde si ius retractādi posset trāsfer-
ri in extraneum:fieret fraus cōsuetudini:⁊ cōtra eius mentem:⁊
ideo nō pōt trāsferri etiā cū vniuersitate.ff.de leg.ij.l.peto.§.fra-
tre.ff.de verb.ob.l.si ita quis.§.lege ea.iura aūt sepulchrorum vi
dent̄ debere trāsferri ad patrē arrogatorē:q̄ trāseunt ad heredē
8 extraneū.ff.de reli.⁊ sum.fu.l.vel que.C.eo.l.ius.⁊.l.pe. ¶†Sed
quid de homagijs si que debeant̄ arrogato:vel de feudis que te-
a net arrogatus a dn̄o? Videt̄ qd̄ nō trāseāt[a]:i feu.si de feu.cōtro.
fu.c.in generali.de capi.qui cu.ven.c.j.q̄ talia nō trāseunt ad ex
traneum iure hereditario.sȝ cōcernunt genus.in feu.an ag.repu
di.here.defun.c.j.Doc.tamen cōsueuerūt dicere post gl.et deter-
minare in aut.ingressi.C.de sacrosanc.eccl.ꝙ trāseūt in monaste
ria contra quos viget expressum de mili.va.qui ar.bel.c.j.de feu.
9 cogni.c.qui clericus.¶†In gl.nunc dando.in fi.Sed per cuius
mortem extinguet̄:an arrogatoris vel arrogati? In patre natu-
rali distinguit̄ cuius cōtemplatione relinquit̄.C.de vsufru.l.fi.et
in dubio durat ad vitā filij ⁊ patris superstitis ꝑ illā.l.⁊ tn̄ qn̄ in
gredit̄ religionē:gl.⁊ doc.dicūt ꝙ perit per mortē ingrediētis:vt
no.in.d.aut.ingressi.Vel dic idē ī hoc casu.lex fin.loquit̄ qn̄ pōt
esse dubiū cuius contemplatione fuerat relictus vsusfructus:hic
aūt nō pōt esse dubium:q̄ nō habebat patrem arrogantem tpe
acquisitionis.Et hec faciunt quod si maritus acquirat vsumfr.
quod mulier que habet partem de cōsuetudine in cōquestis:de-
beat habere potiorem.Arg.contra quod no.C.de bo.que li.aut.
idem est.sȝ non obtinet hic:vt no.d.l.fi.sed de qua constitutione
loquitur? Dic quod de.l.corruptionem.C.de vsufru.

1 ☞Arrogatus si moriatur que persone succedunt.⁊ nu.2.⁊.3.

1 **Mortuo.** ¶†In gl.vt descēdentes.in fin.Doctores di
cunt ꝙ ille persone succedunt ei que sibi suc-
cederēt si nō fuisset datus ī arrogationē ex stipulatiōe tacita vel
expressa.ff.de do.l.nō aliter.⁊ita pater arrogator repellit̄.Sȝ hoc
nō credo si arrogatus fuisset pubes:q̄ illa stipulatio nō hȝ locū
nisi qn̄ arrogat̄ ⁊ morit̄ impubes:vt ibi no.⁊ scripsi.s.de ado.§.
cū aūt.vt hic.al's sequeret̄ qd̄ qdā de gn̄e excluderet patrē arro-
gatorē:qd̄ esset ꝯ hūc.§.Unde vr̄ esse dicēdū qd̄ hoc iure descen
dētes ⁊ fratres arrogati excluderēt patrē arrogātē:⁊ non alij.et
hoc dicit iste.§.cū.d.l.fi.C.cōia de succes.⁊ iō mater excluderetur
per patrē arrogātē.⁊ ī hoc Pla.male dixit.nec ob.ff.ad tertul.l.
patrē adoptiuū.⁊ eo.ti.l.ij.§.obijcit̄.q̄ intelligunt̄ qn̄ arrogat⁹
fuerat emācipat⁹:vt ibi no.al's aūt de iure.ffor.nō haberet here
2 dē:nec isto nisi ꝑsonas exceptas.d.l.fi.¶†Sed qd de iure autēti
corū? Gl.vr̄ velle qd̄ sit immutatū quo ad fratres:et succedāt cū
arrogatore.sȝ si sit immutatū cū fratrib⁹:cur nō cū parentibus
naturalibus qui ita pingue ius habēt sicut fratres ī successione
filij: vt.d.§.cōsequēs.qd̄ si esset verum parētes naturales exclude
rent patrē arrogatorem.⁊corrigit̄ in fi.iste.§.qui expresse dicit ꝙ
nulle alie persone excluderēt patrē arrogatorē nisi ille que exclu
dunt patrē naturalē.⁊ sic nō ipse pater naturalis excludit eū ꝭȝ
hunc.§. Pōt dici ꝙ dicta aut.nihil corrigit de hac materia.nā
aut.illa nō loquit̄ nisi de successiōe parētum ⁊ liberorū natura-
lium ⁊ legitimorū:vt apparet:q̄ al's corrigeret aut.lȝ.C.de natu.
3 libe.⁊ plura alia specialia iura.qd̄ non est dicendū. †Primo nō
est dicēdū ꝙ aut. ista que loquit̄ generaliter corrigit iura que in
casibus specialibus prouiderunt:⁊ maxime.l.in adoptiuis.C.de
adop . que nō.posset stare siue illa aut.loqueret̄ de adoptiōe siue
de arrogatiōe:q̄ filius datus in arrogationē alicui de ascēdēti-
bus succedit patri naturali per illā aut.⁊ tamē non succedit per
d.l.que illo puncto ⁊ in multis alijs esset correcta.⁊ hic vides in
alijs aut.loquentib⁹ in simili qd̄ nō extendunt̄ ad filios arroga-
tos.Quis em̄ quarta debita iure nature sit inaucta in liberis na
turalibus ⁊ legitimis:non tn̄ sequit̄ qd̄ quarta debita arrogato
ex cōstitutione diui:vt no.in.§.cum aūt.s.de adop.nec mireris si
fili⁹ pōt parētes fraudare dādo se ī arrogationē: q̄ ⁊ al's posset
se vēdēdo.ff.si quis a pa.fu.ma.l.ij.Item mutuū recipiendo.ff.si
quid in frau.patro.l.j.§.si mutuā.Et propter hoc qd̄ opi.eorū sit
verior qui dicunt ꝙ intrando mona.potest parētes fraudare ꝙ̄

a ¶Nō trāseāt. An aūt possessio transeat ad arrogatorē: vide hic Ange.in.j.col.in fi.ver.qd de possessiōe.Itē qd in nouo prelato an possideat ipso iure.ēt hic ꝑ Ang. in.ij.col.vsi.Sed quid ī nouo prelato.

b ¶Sed ex diuerso.Et not.qd̄ arrogās impuberē dȝ sibi quartā relinquere:⁊ pōt ei pupillariter et directo substituere.s.ante pubertatem .non post. Item dȝ cauere seruo publico de bonis īpuberis restituendis coniunctis personis l.his verbis.ff.de adop.

c ¶Intellige. Vide Ange.hic tenentem.

alie de quo no.⁊ scripsi.C.de sacrosan.eccle.aut.si qua mulier.
¶In gl.vt in aduentitijs.in fi.q̄.l.nō opȝ.nihil mutat in illis:
vt no.in aut.de here.que abintesta.§.j.⁊ patet in.d.l.cū oportet.
C.de bo.que libe.

1 ☞Arrogatus si sit debitor qualiter prouidebit creditoribus:
⁊ quis talia debita soluet.⁊ nu.2.

b
1 **Sed ex diuerso.** [b]¶†Dixit proxime de cōmo
do qd̄ ꝓuenit arrogatori:nunc
de onere.⁊ ita est ex diuerso. ¶In gl.de facto.ī fi.sȝ pro his que
ante debebat nō fit missio nisi ī bonis proprijs arrogati:vt hic.
sed in mona.vr̄ dicere gl.⁊ doc.post eaȝ.secus vt no.in aut.si qua
mulier.ī gl.saluo peccato.prope.fi.vnde mirandū est cur arroga-
tor nō teneat̄ de contractibus ante initis.nā fiscus tenet̄ si bona
ad eū vniuersaliter deueniāt:vt.l.j.C.ad.l.iuliā.de vi pu.⁊ hec est
successio vniuersalis:vt.s.in prin.magis ꝙ̄ illa.Unde pōt dici ꝙ
2 possit cōueniri.†Nā sic videmus in eo cui bona addiciunt̄ q nō
tenet̄ ipso iure: vt.ff.de fideiuss.l.iiij.§.pe.⁊ tn̄ vtilib⁹ actionibus
cōuenit̄.e.tit.l.ij.Dic ergo hic cōuenitur nedum de facto imo de
iure vtilibus actionibus.verūtamen dimittēdo bona liberat̄:vt
hic:idē in fisco.ff.de iur.fis.l.j.§.an bona.vnde fiscus nō pōt dici
verus heres nec iste:vt no.ff.de noua.l.quoti.in fi.idē posset dici
in ecclesia.arg.horū iuriū.¶Itē qd̄ hic dicit̄ in glo.ꝙ de ꝯctib⁹
c post tenet̄ de pecu.intellige[c] si contraxit de profectitio:alioqui si
delata fuit ei hereditas: distinguunt an iussu patris acquisiuit
vel non. Item an filius repudiauit:⁊ pater acquisiuit vel econ-
tra:sicut in filio naturali ⁊ legitimo dicitur in.l.cum non solum.
C.de bo.que lib.que distinctio bene cadit in arrogato ⁊ arroga-
tore:cum assimilentur:vt.s.§.nunc autem.

¶De eo cui libertatis causa bona addicuntur. Rubrica.

¶Rubrica seipsam continuat.

1 ☞Executores vltimarū voluntatū nullā habent potestatem
nullis heredibus institutis vel nisi herede abintestato adeant.
2 Cautionis nomine quid continuatur in hoc titulo.
3 Seruus cui libertatis causa bona addicuntur potest petere sibi
bona addici alijs dissentientibus.

1 **Accessit.** ¶†In gl.idē priuilegiū.in fi.⁊
prefert̄ q preuenit:vt.l.fi.§.san-
cimus.C.de testa.manu.¶In gl.qūo ergo.ī fi.
No.ꝯ multos q legatis exhauriūt hereditates
suas certis executoribus deputatis:⁊ nullis he
redib⁹ institutis:ꝙ executores nullā ptātē ha-
bēt nisi heredes abintestato adeāt.⁊ idē si aliquos fecissent here
des q nolūt adire:imo legata vident̄ nulla.ff.de test.tu.l.si nemo.
2 de re iu.l.si nemo subijt.¶†In gl.fideiussorib⁹.in fi.nō ergo suf-
ficeret si obligaret bona ⁊ nō traderet.nec credo qd̄ ꝓpter impos
sibilitatē huius cautiōis remittat̄.arg.cōtra.ff.si cui plus ꝙ̄ p.l.
fal.l.cū nō facile.Sȝ ibi legatū petit̄ ꝭm volūtatē testātis:hic bo
na addicunt̄ ꝑter vel cōtra.Nec credo ꝙ sufficeret si maior pars
creditorū fidē haberet:q̄ hic dicit de solido qd̄ cui ⁊c.Nec ob.ff.
de pac.l.⁊ si.§.si.cū.l.se.C.qui bo . cede.pos.l.fi.q̄ hoc beneficium
est cōtra ius cōe:⁊ ei addicit̄ certa forma quam nō licet trāsgre-
di.Vel forte posset dici idē hic qd̄ ibi.⁊ qd̄ hic dicit de solido.in
tellige quādo hereditas est soluēdo quando maior pars non cō
uenit.⁊ hec fauorabilior.prima tamen videtur de mente iuriū.
3 ¶†In gl.alias in seruitute.in fi.vide quod no.in.d.l.fi.quia qd̄
hic dicit obtinet vbi extraneus petit addici sibi bona:secus si ali
quis de illis quibus fuit relicta libertas:q̄ ille potest sibi petere
addici dissentientibus alijs.

1 ☞Fiscus si succedat prout in titulo de eo cui libert.cau.bona
addi.seruat libertates ⁊ soluit legata.
2 Res licet inepte fiat:⁊ sic in casu a quo incipere nō poterat nihi
lominus valet.

Et ne huius. ¶In gl.olim.ī fi.ibi parū aut nihil
dicitur de hoc.⁊ gl.ī.d.§.pe.alio mō
ibi dicit ꝙ̄ hic:q̄ ibi dicit ꝙ iste.§.corrigit.ll.antiquas:⁊ nō dicit
de.l.illa.Sed pōt dici idē vtroq̄ iure saltem.ffor.nam aut fuit
certioratus prefectus erarij:⁊ tunc valet aditio nec reuocat̄.aut
nō:⁊ tunc aut bona sunt soluēdo:aut nō:vt.d.§.pe.qui etiaȝ ho
die obtinet.Sȝ hodie videt̄ qd̄ siue sint legate libertates siue nō:
siue sit hereditas soluēdo siue nō:qd̄ sui et etiā extranei ꝑferant̄
fisco:in aut.de here.⁊ fal.§.in oib⁹. Et not.C.de fideiuss.aut.hoc
amplius.lȝ cōtra notet̄ in aut.de here.⁊ fal.§.inordinatum. Vel
dic ꝙ ibi loquit̄ in casu quo fuit adita hereditas:⁊ nō complet̄
1 volūtas defuncti:sȝ hic est alius casus.†Et no.ꝙ hoc casu fiscus
seruat libertates ⁊ forte soluit legata sicut in dicta aut.idē vbi-
cūq̄ succedit ꝓpter delictū heredis.ff.ad syl.l.cuȝ fisco.si qs ali-
quem testa.probi.l.ij.§.fi.de condi.⁊ demonst.l.in facto.§.fi.sec⁹
si propter delictum testatoris.ff.de leg.ij.l.cū filio.§.fi.qn̄ autem
deferuntur ei

deferunt ei vt vacātia: qꝛ forte nemo adit vel adire nō pōt: tunc
2 vr tm̄ teneri ad credita. ff. de iu. fis. l. nō pn̄t. ¶ † Et no. q̄uis res
inepte fiat ⁊ ī casu a quo icipere nō potuisset: nihilominꝰ vꝫ. ff. de
bo. lib. l. libertus sub cōditiōe iurisiurā. Sꝫ hoc nō obtinet ī casi
bus in q̄bus requirit certa forma: sicut ī electiōe: qꝛ si nō seruet:
nō valet qđ agit: extra de ele. c. qꝛ ꝓpter. vide. ff. de trāsa. l. cū hi. §.
causa. ⁊ plenꝰ qđ scripsi. C. de sac. san. eccle. aut. si quas. ff. de fun-
do do. l. fi. vbi vr̄ cōcludi qđ si certa solēnitas ītroducat ī fauorē
alicuius ⁊ spreta solēnitate faciat meliorē cōditionē suā qđ vꝫ. se
cus si ob fauorē publicā solēnitas introducat: vt ī ꝯ̄tis. Et hec
valēt ad multa: vt si ecclesiā ad cēsum dat vel ī emphy. nō serua-
ta solēnitate: qđ valeat si sit vtile ecclesie: ⁊ idē in minore ⁊ ī aliis
priuilegiatis: quoꝝ res trāsferri nō pn̄t sine certa solēnitate. ⁊ de
hoc. ff. de offi. ꝓcu. ce. l. j. sup v̄bo: cōsensu. ⁊ plenꝰ in dicta aut. si
quas. in fi. scripsi. ¶ In gl. heredē. in fi. sitis text. ff. e. l. iiij. in prin.
¶ Sed quomodo erit certuꝫ si repudiauerit vel si hoc facere no
luit? Prefigetur ei tempus. ff. de here. insti. l. si quis instituatur.

Hec constitutio. ¶ Super tex. ibi: cessat cōsti-
tutio. sꝫ nō cessat illa q̄ est in
aut. de here. ⁊ fal. §. si vero ablata. vt ibi not. sup verbo extraneo
rum. C. de fideius. aut. hoc amplius.

1 ☞ Negatio sicut facit rem dubiam: ita ⁊ oppositio.

1 **Quid ergo.** ¶ † Super tex. no. ꝙ sicut negatio facit
rē dubiā: sic oppositio cū cā et iō cōser-
uatores seu guardiatores q nō pn̄t nisi in notoriis: nil pn̄t cum
oppositiōe ⁊ cū cā. ff. de tab. exhi. l. j. §. sꝫ si neget. et facit qđ defi-
nat qđ esse notoriū vbi q̄s se opponit ex causa. vide. s̄. in ꝓemio
sup v̄bo protestat. ¶ Super tex. ⁊ ne de hoc queratur: qꝛ eo qđ pe-
tunt sibi addici ⁊ cauent: apparet qđ creditores non fraudant.

¶ De successionibus que fiebant per bonorum venditiones ⁊ ex senatusconsulto Claudiano sublatis. Rubrica.

Erant ante. ¶ Hodie mulier non efficit
serua nec eius partꝰ. C. de ag
no. libe. l. fi. ⁊ valet matrimoniū nisi alter alterius cō-
ditioneꝫ ignoraret. extra de coniu. seruo. capi. ij. ⁊ iij.

a ¶ De obligationibus.[a] Rubrica.

¶ Glo. hanc rubricam continuat competenter: doctores tn̄ alio
modo cōtinuat non tn̄ discedunt a cōtinuatione gl. s̄. dictū est
qualiter aliquid fiat nostrū in titulis singularibus vel vniuer-
salibꝰ a tit. de re. diui. vsq; hic: sequit videre qualiter fiat nobis
debitum. Vel aliter. s̄. de re. corpo. et incorpo. enumerauit inter
incorporalia de actio. ⁊ obl. cum ergo tractatum sit de incorpo-
ralibus. s. in materia de serui. de vsu ⁊ habita. ⁊ de hereditatibꝰ.
sequitur videre de obli. ⁊ act. Et primo de obli. que est mater: vt
hic no. Quelibet est bona. illa glo. elegantior.

1 ☞ Obligatio quid sit.
2 Obligatio naturalis et ciuilis an simul iuncte faciant tertiam speciem.
3 Imperator cōposuit quatuor libros institutionum causa instructionis rudium quos non vult grauare eis subtilia aperiendo.
4 Obligatio naturalis oritur ex pacto nudo.
5 Obligatio naturalis hꝫ hunc effectum qđ parit exceptionem.
6 Obligatio naturalis que a iure recipitur cum efficacia agendi que sit: ⁊ quod est eius exemplum.
7 Obligatio naturalis sola parit actionem in contractibus iurisgentium que transeunt in nomen contractus. ⁊ nu. 8.
9 Obligatio naturalis vnde oritur.
10 Obligatio ciuilis est triplex. Sola: Concomitata nunc: ⁊ Concomitata dudum.
11 Obligatio naturalis an oriatur ex sententia.
12 Definitio obligationis quā ponit imperator ī titulo de obligationibus an comprehendat obligationem naturalem ⁊ ciuileꝫ.
13 Obligatio nō est vinculum sed qđ resultat ex eo quo vincimur.

b **Nunc[b] trāseamus.** ¶ Docto-
res prose-
quunt obligationū materiā p lōga ⁊ trūcata
verba. ego vero abbreuiādo plura tāgā: nec se
1 quar in oībꝰ stilū eorū. ¶ † Et p̄mo querit qđ
sit obligatio. ⁊ de hoc remitto te ad tex. ⁊ gl. ⁊
ad ea que iuxta eam scribam. Scđo queritur de diuisione obli
gationū. ⁊ vides ꝙ tex. diuidit hic ꝑsonales ⁊ pretorias: vt. j. §. j.
sed videt qđ sit alia diuisio: qꝛ quedā ciuilis quedam naturalis.
ff. de condi. inde. si fideiussor. ad macedo. l. creditorem. ff. de con-
di. ⁊ demon. l. quibus diebus. §. domus. vnde vt plene videas sci
re te volo qđ est quedā naturalis obligatio: quedam ciuilis: que
2 dam naturalis ⁊ ciuilis simul iuncta s̄m cōmuneꝫ opi. ¶ † Sed
an simul iuncte faciant tertiam speciem: non videt: quia species
simul iuncte nō causant tertiam speciem vbi suum esse retinent
sicut videre potes. ff. de interdi. l. j. §. interdictorum de verbo. obli
ga. l. ij. in prin. cū no. in glo. i. promissione. j. de actio. §. omnium.
Si enim sequeretur qđ mixte vel iuncte facerent tertiam speciē:
tex. statim allegati minus sufficienter distinguerēt qui ponūt di
uisiones bimembres ⁊ deberēt ponere trimēbres: vt ibi satis pa-
tet: qđ nō est faciendū: vt no. d. §. omniū. ⁊ facit. s̄. de rer. diui. §. si
duorum. sed mirandū cū hic. §. sit solēnis diuisio obligationuꝫ:
cur tex. istius tit. non facit mentionē de ea que nititur diuidere
3 obligationes. ¶ † Ad hoc potest respōderi ꝙ is liber factus est
principaliter causa instructionis iuuenum rudium. s̄. in proe. §.
cumq; quos impera. grauere nō vult aperiendo eis subtilia. Et
ideo hanc diuisionem pretermisit. ⁊ sic respondetur. s̄. de iusti. ⁊
iur. §. ii. super verbo priuato. Vel dic ꝙ appellatione ciuilis lar-
go sumpto vocabulo continetur naturalis ad differentiam pre
toris que quodammodo abusiue dicitur obligatio: vt videbis
iuxta tex. Redeamus ergo ad naturalem: ⁊ est sciendū s̄m doct.
qđ reperitur triplex naturalis. Quedā que a iure nō recipit sed
eam dissimulat vt obligatio ad antidora. Quedā que a iure reci
pitur in suo esse ⁊ in statu in quo est absq; eo qđ prestet ei aliquā
efficaciā agēdi: vt obligatio que ex pacto nudo proficiscit. Que
dā que a iure recipit: ⁊ ei dat efficaciā agēdi: vt illa que ex cōtra
ctu iur. gē. descēdit. Redeamus ad primā que a iure nō recipit:
⁊ hec sunt verba doc. ⁊ tn̄ nō sunt multum propria: qꝛ imo hmōi
obligatio a iure nō recipitur nō tamen aliquam efficaciam sibi
prestat: vt satis patet. ff. de pe. here. l. sed ⁊ lege. §. cōsuluit. et hoc
verū quo ad agēdū vel defendendū. Habet tamē alios effectus
quos vltra doc. hic placet annectere. Primo qꝛ facit presumere
animū donandi. ff. māda. l. si vero non re. §. pompo. Scđo iducit
repetitionē vbi alꝰ nō repeteret. eo. tit. l. idēq;. §. fi. cū. l. seq. Ter-
tio obligat ad alimenta donatariū. C. de reuo. do. l. fi. cuꝫ ibi no.
Quarto impedit reuocationē rei: alꝰ de natura sua reuocabilis:
vt. ff. de do. l. aquilius. e. ti. lucius. Sed forte in. l. aquilius. erat ob
ligatio efficax: vt ibi no. ⁊ idem posset dici. ff. de tute. ⁊ ra. distra.
l. j. §. sꝫ nunnullos. de admi. tut. l. cū in plures. §. in primis. Quin
to facit quē teneri de furto. ff. de fur. l. si pignore. §. j. Sexto facit
valere donationē que alꝰ non valeret. C. de sacrosan. eccle. l. iube-
mus. quo aūt iure introductū sit: vide qđ no. i. §. cōsuluit. s̄. alle-
4 gat. ¶ † Nūc accedamus ad scđam naturalē que est sola. ⁊ hec ex
nudo pacto oritur: vt. s̄. dixi. ff. de pac. l. j. ⁊ patet ī tex. ad hoc spe
ciali. ff. de solu. l. his. §. impera. ⁊ de his pactis nudis videbis. j. ti.
j. circa prin. vnde quādoq; est nudū ⁊ solā naturalē parit ꝓpter
frigiditatē contractus. ff. de pac. l. iur. gen. §. sed cum nulla. qn̄q;
nō est nudum sed naturalis causat ⁊ sola remanet propter cōdi
tionē personarū: vt est videre in seruo: vt. d. l. quibꝰ diebus. §. do-
mus. ff. de actio. ⁊ obli. l. serui. de pecu. l. nec seruus. ⁊. l. sꝫ si dānū.
§. j. ⁊ in fratribus in eadem potestate cōstitutis si inter se vel cuꝫ
patre cōtrahant. ff. de cōdi. inde. l. frater a fratre. ⁊ in pupillo. ff.
de noua. l. j. in fi. ad. l. fal. l. si pupillus. quādo di. leg. ce. l. cū illud.
§. heres. ad treb. si eius. vnde multa exempla possunt reperiri in
quibus est sola naturalis sine concomitantia ⁊ ciuilis ab initio:
vt in religiosis qui reputātur mortui quo ad actus ciuiles. C. de
episco. ⁊ cleri. deo nobis. in aut. de nup. §. distrahunt. ⁊ etiā repe-
ritur casus in quo ab initio fuerunt due scꝫ naturalis ⁊ ciuilis ⁊
post remanet sola naturalis: vt si eras obligatus ciuiliter ⁊ natu
raliter: ⁊ fuisti absolutus: tollit ciuilis ⁊ remanet naturalis. ff. de
5 cōdi. inde. l. iul. ¶ † Sed querit quis sit effectus huius obligatio
nis naturalis. dicas ꝙ parit exceptionē: sed nō actionē. ff. de fide
iusso. l. fideiussor. obligari. §. fideiussor. ⁊ impedit repetitioneꝫ. ff.
de actio. ⁊ obli. naturales. ff. de cōdi. inde. si pene causa. Itē indu
cit cōpensationē. ff. de cōpen. l. etiam. Item pōt nouari. ff. de no-
ua. l. j. Itē cōstituit. ff. de cōsti. pec. l. iij. Doct. querūt hic quo iure
est introducta ista naturalis obligatio. Et dicunt ꝙ de iure gen.
⁊ hoc est necesse dicere: qꝛ cū meum ⁊ tuū illo iure sint inuēta. s̄.
de iust. ⁊ iu. §. ex hoc iure. ff. e. l. ex hoc iure. sequit qđ obligatiōes
que supponūt ꝓpriū illo iure sint iducte: vt ibi patet. ff. de pac. l.
iur. gen. sed hoc ius gē. quandoq; dicitur naturale. s̄. de rer. di. §.
singulorum. Sed contra hoc doct. opponunt primo qꝛ hic natu
ralis parit exceptionem: ⁊ exceptio est actionis exclusio. ff. de ex-
ceptio. l. ij. exceptiones auteꝫ sunt de iure ciuili. ff. de origi. iur. l. ij.
§. deinde. ergo videtur ꝙ naturalis sit de iure ciuili. istud cōtra-
riuꝫ nō meruit singulari: qꝛ q̄uis per efficaciā datā a iure ciuili
pariat exceptionē: nō propter hoc sequitur qđ ius ciuile reposue
rit eam in esse. negari tn̄ nō pōt quin possit dici de iure ciuili pro
pter aditionē ⁊ alios effectus a iure ciuili datos. ff. de iusti. ⁊ iur.
l. ius ciuile est qđ neq; ⁊c. ¶ Itē op. ꝙ seruitꝰ est de iur. gē. vt. d.
§. ex hoc. ⁊ sic seruitus nil est de iur. gen. sicut nec de iure ciuili. ff.
de re iudi. l. qđ attinet. ⁊ ideo si huiusmodi obligatio sit de iure-
gentium: seruitus obligari nō pōt. qđ tamen falsum est: imo na-
turaliter obligatur: vt. s̄. satis probatum est: ergo videtur falsuꝫ

a ¶ De obligatiōibꝰ. do. Ang. facit hic tertiam partē principalē totius istius operis. dicit enim ꝙ hic tractat de tertia parte siue de tertia materia in qua v̄sat ius nostrū: qm̄ versatur circa tria: aut circa personas: aut circa res: aut circa actiōes ⁊ obligationes. ⁊. s̄. de iure nat. gē. ⁊. ciui. §. fin. vsq; hic tractauit de ꝑsonis ⁊ rebꝰ: vt dicit gl. rub. igitur aliā ⁊ scđam ptē faciemus de obligatiōibꝰ ⁊ actionibꝰ: et ꝑ ꝯn̄s de tertia materia totiꝰ iuris ciuilis. s̄m Ang. hic.

b ¶ Nunc. Diuide hūc titulū s̄m Ang. hic.

ꝙ huiuſmodi obligatio ſit de iuregẽ. ergo vr̃ ꝙ obligatio ſit de
iuregẽ. ¶ Dicũt doc. ꝙ q̃uis ſeruus nihil ſit de iu.gẽ.nihilomi-
nus tñ de iure obligaẽ nõ cõſiderato ſtatu ĩ quo eſt de iuregẽtiũ
ſ꜒ cõſiderato ſtatu primeuo iure naturali quo oẽs ſunt liberi.ff.
de cõdi.inde.l.ꝙ ſi dñs. ¶ Sed pro deo cur ſm̃ ius ciuile nõ obli-
gaẽ cõſiderato primo ſtatu iuris naturalis ſicut ſ꜒ iuſgẽ.põt di
ci q꜒ ius ciuile nõ vitiaẽ ita primeuo iure naturali ſicut iuſgen.
Uel põt dici ꝙ quãuis ſeruitus ſit de iur.gẽ.nõ tñ ſerui ita repu
tanẽ nihil de iuregẽ.ſicut de iure ciuili qđ ĩ multis addit ⁊ detra
6 hit de iuregẽ.vt predicta.l.ius ciuile. ¶ † Sequiẽ videre de tertia
ſcilicet de naturali que a iure recipiẽ cũ agẽdi efficacia.⁊ de hoc
poteſt poni exemplum in omni contractu iur.gen. quo ſunt fere
oẽs:vt.d.l.ex hoc iure.in quib⁹ dicit Jac. de ra.ſolũ cõtrahi na-
turalem ⁊ ex iſta ſola agi.⁊ hoc probat per verba legis que dicit
tota obligatio extincta.⁊ ſic nõ dicit oẽs ĩ plurali:imo ſupponit
vnã:⁊ cũ hoc ſignũ:totũ diſtributiuũ eſt:vnus.⁊ ſic inducit.ff.de
fideiuſſo.l.ſi debitori deportato. Preterea oẽs fere obligationes
dicuntur eſſe de iuregen.vt.d.l.ex hoc iure. ¶ Si ergo ponas in
ↄctib⁹ iuriſgen.ciuile vinculũ ſeu ciuilẽ obligationẽ:nõ diceẽ de
iuregen.ſ꜒ potius de iure ciuili cũ ipſum haberet ſibi partẽ.ff.de
iuſti.⁊ iur.l.ius ciuile.falſum ergo cõcluderet ille tex.qđ eſſet ne-
fas dicere. Preterea naturalis oritur ex cõſenſu.ff.de pac.l.j.cõ-
tractus aũt iuriſgẽ.ſolo conſenſu perficiuntur.ff.de contrahen.
emp.l.in venditionibus.⁊.l.j.⁊ ſic videtur cauſari tãtũ natura-
lis. Sed Pe.de bel.perti.dicit ꝙ contra hanc ſniam ob.forte:q꜒
per pactũ tolliẽ naturalis ⁊ remanet ciuilis.ff.de ſolu.l.ſtichum
aut pamphilũ.§.naturalis.ergo ſupponiẽ qđ ſint due. ¶ Sal-
ua eius gratia ſi bñ aduertas tex.nõ dicit qđ remaneat ciuilis.
Jte꜒ lex dicit ꝙ p pactũ elidiẽ ciuilis:⁊ remanet naturalis.ff.de
pac.l.ſi vnus.§.pactus.ergo ſunt due.⁊ hoc arg.eſt difficile ſ꜒ eũ.
Uerum dicit ſi tex.ſic diceret illud qđ ipſe dicit ꝙ proprie nulla
dicitur naturalis obligatio niſi illa que eſt de iuregẽ.nec ciuilis
niſi illa que mero iure ciuili ĩducitẽ:ſ꜒ quedã eſt naturalis ⁊ que-
dam eſt ciuilis improprie per tranſumptione꜒. Uerbigratia.qñ
eſt ſolus conſenſus ⁊ nudus abſq꜒ qualificatione iuris ciuilis:
illa eſt proprie naturalis. Jtem quãdo eſt ſola ciuilis inducta a
iure ciuili abſq꜒ cõſenſu obligationis: illa eſt proprie ciuilis.ſed
quãdo ius ciuile qualificat naturale꜒ vel inducit ciuilem ⁊ cũ ea
qualificatũ cõſenſum: tũc nec eſt proprie ciuilis nec ꝓprie natu-
ralis:⁊ talis naturalis non tolliẽ per pactũ:ſed propria ſic.⁊ ita
intelligiẽ.§.pactus.⁊ hãc ſniam credit eſſe verã quãtum ad pre-
ſens:tamẽ dubia eſt ſm̃ eũ.vult ergo concludere qđ in contracti
bus iuriſgẽ.eſt naturalis qualificata a iure ciuili p qđ põt dici
ibi ciuilis:improprie tamẽ. Quomodo ergo ponemus exẽplum
de iſta naturali ſola que recipitur a iure cum agẽdi efficacia. Si
bene attẽdas gl.j.huius ti.videẽ hic concludere qđ ex nulla ſola
naturali oriatur actio:⁊ ſic nulla naturalis recipiatur cum agẽ
di efficacia:vt patet in eo qđ dicit ꝙ ſola naturalis hic nõ effici
tur:q꜒ex ea ſola nõ agiẽ.ſed hoc ſtare nõ põt.nã text. expreſſe di-
cunt ꝙ ex ſola naturali agiẽ ⁊ ex ea actiones cõpetũt.ff.de acti.⁊
obli.l.naturales.de fideiuſſo.l.fideiuſſor obligari.§.fideiuſſor.et
glo.huic cõtraria ibi nititur dare exẽpla de caſib⁹ quibus ex ſo-
la naturali agitur:vt in donatione:in quibus caſibus ex pacto
nudo oritur actio:qui notanẽ.ff.de pac.l.iuriſgẽ.§.ſed cũ nulla.
vnde ratio gl.ibi querit exẽpla extranea:q꜒ ſupponit qđ ĩ cõtra-
ctibus iuriſgẽ.ſit vtraq꜒.pro qua facit.ff.de condi.inde.l.ſi fide-
iuſſor.⁊.d.l.creditore꜒.ad macedo.C.de pac.l.creditori.⁊ iura.ſ.
7 per Pe.Jac.allẽ.opponẽdo cõtra. ¶ † Ego credo ſine ꝙ ĩ cõtra
ctibus iuriſgẽ.qui trãſeunt in nomen cõtractus: ſola naturalis
parit actionẽ.⁊ hoc põt hic probari.certũ eſt qđ iuſgẽ. fuit ante
ius ciuile.⁊ ideo vocatur vetuſtius.ſ.de re.diui.§.ſingulorum.et
illo iure fuerũt inducti iſti cõtractus ⁊ obligatio ex eis reſultãs ⁊
actiones:alẽs fuiſſent fruſtratorie introducti niſi partes obliga-
renẽ:⁊ poſſent agere.ergo cũ tũc ciuilis nõ eſſet iuncta:ſequitur
qđ ea ſola naturali agebatur.⁊ hoc videtur expreſſum ĩ.d.l.iuriſ
gentium.in princi. Cõſtare ergo videtur qđ ſola naturalis parit
actionẽ in illis contractibus. ¶ Nunquid ergo eſt ibi ſola natu
ralis? Ego credo qđ nõ:imo eſt ibi ciuilis.nã certũ eſt qđ hi cõ-
tractus ſunt approbati ⁊ excepti de iure ciuili:igiẽ ciuile ius ali
quid apponit de ſuo.vnde cum ius ciuile cõfirmãdo iuſgen. di
cat ex talibus contractibus contrahentes obligari ⁊ ex eis agi:
poſſet dici ibi eſſe ciuile vinculũ.⁊ hoc vides ĩ materia poſſeſſio-
nis.naturalis enim poſſeſſio acquiriẽ de iuregen.vt.l.j.ff.de acq-
ren.poſſe.⁊ quãdo ius ciuile illam naturalem recipit vel confir-
mat:accedit ei ciuilis.⁊ eſt duplex.C.de acqui.poſ.l.cu꜒ nemo.ff.
pro here.l.ij.§.qđ vulgo. ¶ Si autem ius ciuile nõ cõfirmet ſed
infirmet:remanet ſola naturalis.ff.de acqui.poſſeſſio.l.qđ vxor.
ff.de vi ⁊ vi arma.l.j.§.deijcitur.idem in ſimili obligatiõe dica꜒.
qđ eñ dr̃ de vna põt dici de alia per ſimilitudinẽ.ff.de acq.poſ.
8 l.q̃uis. ¶ † Cõcludo ergo qđ ibi ſunt due ſicut ⁊ glo.dicunt:ſed
naturalis tãtum parit actionem nõ ius ciuile:quod factum eſt

a ¶ Definitur. Uide hic Ange. in prin.ij.col.vſi. ſic no.ex gl.

ad eam cõfirmãdam:vt no.j.prori.nihil enim debet ei tollere de
primis virib⁹ ſed corroborare et cõfirmare quod alias ei tolleret
de virtute ſua:quod eſſet abſonum.ff.de condi.et demonſtrat.l.
cum tale.§.fi.⁊ hoc vult dicere.d.l.iur.gen.in princi.iuncta.l.legi
tima.precedẽti ibi cum dicit ꝙ conuentio parit actionem in cõ-
tractibus iur.gen.qui trãſeunt in nomen proprium ⁊ ex conuen
tione oritur naturalis de iuregen.⁊ ſic iſta naturalis cum agẽdi
efficacia põt exemplificari in omnib⁹ contractibus iur.gen.qui-
bus lex dat robur agendi:vt.l legitima.ff.de pac.vnde nõ videẽ
procedere qđ gl.volunt dicere qđ ſolum ſint exempla iſtius natu
ralis.caſus in quib⁹ agitur ex nudo pacto:q꜒ cũ lex dat ei robur
⁊ efficaciam agẽdi in caſibus illis: cur non dicerem melius eſſe
ibi vtramq꜒:⁊ naſci actionem ex vtraq꜒ q̃ in contractib⁹ iu.gẽ.
cũ ius ciuile magis addat in his caſibus q̃ in illis? vnde ſi bene
cõcederem qđ in contractibus iur.gen. actio naſcereẽ ex vtraq꜒:
multofortius cõcederem in caſib⁹ iſtis:q꜒ ius ciuile in illis plus
9 operatur. ¶ † Queritur vnde oritur hec obligatio.⁊ promptu꜒
eſt dicere ꝙ ex cõſenſu.ff.de pac.l.j.⁊ ex quadã equitate:vt.d.l.ſti
chu꜒ aut pamphilũ.§.naturalis.ff.de ſolu.ſed hoc nõ videẽ verũ
imo ſine cõſenſu vt quando delinquimus.j.§.fi.⁊.j.de ob.que ex
deli.na.per totum. Preterea nõ deſcendit ex equitate.vbi enim
quis obligaẽ per metũ vel per fraudẽ nõ eſſet equũ eũ obligari:
⁊ tñ cõſtat metũ vel dolũ paſſum obligari l꜒ iuuetur remedijs.
ff.qđ met.cauſa.l.metũ.§.ex.hoc edicto.ff.de verbo.obli.l.ſi quis
cum aliter. ¶ Jtem q̃nq꜒ obligatio re contrahitur non cõſenſu.
j.tit.j.per totũ. So.dicũt doc.ꝙ ſicut eſt reperire actionẽ natiuã
⁊ datiuã:ita eſt reperire obligationẽ natiuã ⁊ datiuã. Natiua di
citur qñ hoc nõ habet:ſed daẽ vel introduciẽ a.l.ſicut ĩ delictis.
vnde natiua oriẽ ex conſenſu.alia introduciẽ per.l.ſicut videbis
in materia actionum ſm̃ Pe.pro quo.ff.de actio.⁊ obl.l.obliga
10 mur. ¶ † Nunc vidẽdum eſt de ciuili.⁊ eſt ſciẽdum qđ reperitur
ciuilis triplex:ſola:cõcomitata nũc:cõcomitata dudũ. De ſola
põt poni exemplum in illo q nihil debebat ⁊ fuit cõdẽnatus:vt
hic no.de cõcomitata dudũ patet exemplum quãdo fuit vtraq꜒
ſimul.⁊ ſit pactũ de nõ petẽdo:vt hic no.in.j.gl. De cõcomitata
pro nũc:eſt exẽplũ in ſtipulatione ⁊ in emphy.⁊ ĩ alijs contracti
bus p ius ciuile ĩtroductis. Nũc de vtraq꜒ ſimul iũcta.⁊ de hoc
patet exemplũ in ſtipulatione emphy.vt ſtatim ⁊ in cõtractibus
iuriſgẽ.ſequẽdo opi.gl.⁊ meã:ſ꜒ nõ ſequẽdo opi. Jac.vt.ſ.eſt ta
11 ctum. ¶ † Gratia premiſſorꝫ querũt doc.nũquid ex ſnia oriatur
obligatio naturalis.⁊ poſt multa verba declinãt in hãc ſniã꜒:qđ
ex ſnia lata in reali:nulla oritur obligatio:q꜒ nil dat ſ꜒ declarat.
ff.de rei vẽ.ex diuerſo.ſi ſer.ven.l.ſicut.§.ſed ſi queratur. Jn per-
ſonali dicunt naſci ciuilẽ ſicut hic no.⁊ ex illa agi.C.de iureiu.l.
actori.⁊ hec ſola gignit actionem propter autoritate꜒ rei iudi.ff.
mãda.ſi fideiuſſor.§.ĩ oĩbus. ¶ His prelibatis pro prouectis re-
deamus ad tex.⁊ gl. pro nouis electoribus ⁊ auditoribus q non
multum indigẽt dictis. ¶ Jn gl.videẽ.idem ibi cum allegat de
done.l.hoc iure.§.ſi.vide ibi melius.tñ facit.ff.de pac.l.iur.gẽ.§.
12 ſed cũ nulla.iũcta.l.in his.§.imperator.de ſolu. ¶ † Jn ea.gl.ibi
a definitur.[a] hec gl.bene dicit in eo qđ dicit ꝙ vtraq꜒ definitur.ſed
male dicit in eo qđ dicit ꝙ nulla per ſe:q꜒ imo in caſibus quib⁹
pariunt actiones per ſe vt eſt videre in ciuili que oriẽ ex ſentẽtia
vt.ſ.ſcripſi.⁊ no.ff.de cõdi.inde.l.iuliano.⁊ in chirographo poſt
biẽnium:vt videbis.j.de lite.ob.§.j. Jtem in naturali ſola niſi in
caſibus in quib⁹ pacto nudo agiẽ:vt no.ff.de actio.⁊ ob.l.natu-
rales.de fideiuſſo.l.fideiuſſor obligari.vbi ſunt gl.contrarie iſti.
⁊ hec patulo patent in his que.ſ.ſcripſi. ¶ Jn ea.gl.ibi cum di-
cit:cum ſuo definito.ff.de don.l.j. ¶ Jn ſi.eiuſdem gl.no. de illa
13 que inſtinctu nature euenit. ¶ † Jn gol.i.ius vinciens.in fine.ff.
de actio.⁊ obligatio.l.obligamur. Et no.ꝙ ipſa obligatio nõ eſt
vinculum ſed ius qđ reſultat ex eo qđ vincimur:ſicut dicitur ſer
uitus eſt conſtitutio:nõ qđ ſeruitus ſit illa conſtitutio:ſ꜒ per illã
cõſtitutionem fuit inducta.ſ.de iur.perſo.§.j.ideo obligatio nõ
eſt ipſum vinculum:ſed verba quibus ligamur:ſm̃ Jaco. Uide
j.§.ſi.in ſi. Hoc videẽ etiam de mẽte glo.ff.de actio. ⁊ obli.l.non
figura.⁊ tamẽ tex.videtur ibi dicere contra:q꜒ ex intellectu reſul
tante ex verbis vel literis obligaẽ. ⁊ hoc eſt neceſſe dicere q꜒ ver-
bum proprie diciẽ illud qđ in corde cõcipiẽ.illud qđ eructatur eſt
vox vel ſonus.vnde nec vox nec ſonus nec cõceptus in corde pro
prie obligãt:ſed ius reſultãs ex eis.⁊ illud ius diciẽ rei obligatio
qua quis obligatur.i.fortiter ligaẽ.⁊ eſt obligatio ens per ſe ⁊ in
corporale.ſ.de re.cor.⁊ incor.§.j. ¶ An autem ſit ens reale vel in
tellectuale diſputa logice qui nouiter veniſti de Parrhiſi⁹: qui
nondũ te applicaſti ad illa ex quib⁹ fluũt lac ⁊ mel ⁊ diſputãdo
parum laudaberis.de iure tamẽ videtur intellectuale cũ corpo-
re demonſtrari nõ poſſit.ff.de ſtipu.ſer.l.ſeruus cõis. ¶ Jn glo.
tunc enim.ibi definiẽ hic.ff.de re iudi.l.nõ vr̃ cepiſſe. ¶ Jn ea.gl.
ibi vt cũ macedo.⁊ velle.ff.ad mace.q꜒ naturalis.ad velle.l.ſi mu
lier.ita parum cum he definiunẽ cum neceſſitate nõ adſtringãt.
¶ Quid ergo vult ſibi iſta gl. Credo qđ vult dicere ↄtrũ qđ ta-
lis obligatio

lis obligatio definitur ꝛ vult dñam inter exceptiones descendē tes ꝛ causatas ex facto pariēte alterā vel vtraqꝫ de obligationibus ꝛ ille nō definiunt. ꝛ causatas ex facto vel materia elidēte: ꝛ ille sic Et mouet forte ex hoc qꝛ res definiunt ꝭm sui natura: nō ꝭm varietates accidētiū. vnde qñ semp cōpetit actio ꝙuis possit elidi accidētaliter definit: que sui natura suspecta qua necessitate adstringit sub definitiōe cōprehēdit. ꝛ hoc dixi quasi in fili in definitiōe iustitie que est cōstās ꝛ perpetua ꝛc. ꝙuis em̄ accidentaliter nō sit apud aliqō cōstās ꝛ ꝑpetua: tñ sua substātialis naturalis est ꝛ in illa definit: vt dixi. s. de iust. ꝛ iur. i prin. Et iō credo ꝙ oīs obligatio que pōt exceptiōe vera cōcludi hic definit. ¶ Sed vbi esset tale factū qō ipo iure extinxisset actionē: credo qō illa nō definit: qꝛ nec tūc ad veritatē est obligatio. ꝛ potiꝰ dr exceptio que tunc opponit exclusioni intētionis ꝙactionis. ff. de exce. l. ij. in prin. ¶ In ea. gl. ibi: per sniam. Quidā doc. dicunt ꝙ per sententiam nō tollitur ciuilis: sꝫ inefficax redditur. qō est nō multum probabile. ¶ In glo. istud. de euic. l. ij. vide. s. §. si res. ff. de cōdi. causa da. l. fi. ¶ In fi. eiusdē gl. caue qꝛ si esset competēs index: ꝙuis forte incepta actio. teneret sententia. vide extra de iudi. examinata. C. de an. ex. l. fi. ꝛ vide in. l. edita. C. de eden. ꝛ ibi scripsi. ¶ Omissis tamen aliis expositionibus credo quod hic definitur obligatio que recipitur a iure ciuili cum agendi efficacia. ꝛ hoc vult dicere secundū nostre ciuitatis iura.

1 ¶ Furtum est prohibitum lege naturali.
2 Pater an obligetur ex persona filii: aut dñs ex persona serui.

a Omnium aūt obligationum.

1 ¶ †In gl. diuisio. in fi. s. de leg. §. sꝫ nō vsqꝫ adeo. de excep. do. l. j. ¶ In gl. vt. l. aquil. in fi. hoc quo ad penā: ipsum tñ furtū. l. naturali prohibitum est. ff. de fur. l. j. in fi. ¶ In gl. qꝛ pretores. in fi. vt qñ pretores aliquid precipiunt vel prohibent. ff. de act. ꝛ obliga. l. obligamur. versi. iure. Uel pone in actione de peculio ꝛ noxali.
2 ¶ †Et sic is tex. vr̄ expedire ꝙ pater obligatur ex ꝑsona filii: vel dñs ex persona serui. sup quo glo. variāt. Dicūt em̄ qñqꝫ ꝙ obligatur ꝑsonaliter: vt no. ff. de aqua plu. ar. si tertiꝰ. §. celsus. si serui. vēd. l. si forte. §. ēt. Qñqꝫ dicūt ꝙ obligant ciuiliter: vt no. ff. de condi. inde. frater a fratre. in contētione que est ibi inter Azo. ꝛ Hu. Sed dicas ꝙ obligat pretorie: sꝫ nō personaliter nec ciuiliter nec naturaliter. ff. de accepti. an inutilis. §. fi. C. qō cū eo. l. dominū. Et not. ꝙ hmōi obligatio pretoria in noxali ꝛ de pupillo nō est proprie obligatio cū nō adstringat imo abusiue. vnde hec diuisio est potius distinctio vere obligationis ꝛ abusiue ꝙ vere obligationis sequēdo definitionem. Et tunc caue qꝛ in hac diuisione sub appellatione ciuilis comprehēditur naturalis. vnde hec diuisio soiū fit ad differentiā abusiue obligationis pretorie.

Sequens diuisio. ¶ In glo. proprie. ibi: si valet ponitur verbū proprie ꝛ improprie. ¶ Eadem glo. ibi cū dicit: hincinde nascit. facit. ff. manda. l. j. Contra de condi. inde. l. omneꝫ. Sed ibi improprie vt ibi no. ꝛ vide pleniorem diuisioneꝫ. ff. de act. ꝛ obli. l. obligamur. sed satis potest illa reduci ad istam.

¶ Quibus modis re contrahitur obligatio. Rubrica.

¶ Continuatio patet ex fine precedentis tituli incipiendo ab vltima subdiuisione.

1 ¶ Pactum nudum dicitur conuentio habita inter duos vel plures: cuius vnus non prestat efficaciam agendi.
2 Pactum nudum est si quis promittat ex causa que credebatur vera. Alia exempla pacti nudi ibideꝫ vide.
3 Contractus qui consensu contrahuntur ꝛ transeunt in speciale nomen contractus: perficiuntur ipso consensu. Adde ad idem numero. 4.
5 Promisisti mihi pecuniaꝫ mutuare: postmodum tradis: an dicatur oriri obligatio ex conuentione ex cōtractu permutatiōis.
6 Pactum nudūꝫ an vestiatur alio modo ꝙ re vel rei interuētu.

Re contrahitur.

¶ In gl. in primo. ibi cū alle. l. ex placito. Ut melius videas hoc scias qd est pactū nudū. ¶ †Et est certū qō pactū nudū dr cōuētio habita īter duos vel plures: cui ius nō ꝑstat agēdi efficaciā: vt. l. legē quā. C. de pac. ff. de pac. l. iurisgē. §. sꝫ cū nulla. als tñ nudū pactū dr qñqꝫ a vestibꝰ. C. de re mili. l. cū. s. de ca. di. tutelas. §. fi. Itē nudū a sufficiēte cā. ff. de ac. re. do. l. nūqꝫ nuda. de do. l. nuda. ¶ Itē nudū sine accessorio. s. de vsufr. i prin. ff. de edē. l. si qs ex argē. §. ratione. Sed vr̄ ꝙ nullum pactū sit nudum ꝛ ꝙ omnino sit efficax ad agēdū: qꝛ qñ quis promittit per pactum vr̄ dolose. ff. de ope. li. cāpanꝰ. de re iudi. l. cuius per erroreꝫ. ꝛ ex pacto nudo agit in casu donationis. C. de do. l. si quis argen. §. fi. sed hoc argu. nō cōcludit: qꝛ si promitteret errās: nō videret donare. ff. solu. ma. l. in his. §. mu2 lier. ¶ †Itē si ꝑmittat ex causa que credebat vera. vide tamen de hoc pleniꝰ. ff. de doli excep. l. ij. §. circa. j. de ac. §. sequēs. ¶ Itē in cōtractibꝰ noīatis. Si ꝑmitto facere domū tibi vt vadas pro me Romā. Itē si facio tibi pactū de bonis cōibus diuidēdis. C. de re. permu. l. ex placito. ff. de pac. l. diuisionis placitū. ¶ Iteꝫ si promisi mutuare vel commodare vel vēdere vel qōcunqꝫ aliud. oīa enim pacta talia que nō trāseunt in speciale nomē cōtractꝰ sunt pacta nuda. ff. de pac. l. iurisgē. in pri. ꝛ. §. idē fere. ¶ His ꝑsuppositis redeamus ad gl. ꝛ scias ꝙ cōis opi. gl. est ꝙ pactū nudum vestit sex modis: vt hic no. ꝛ planius i. §. quinimo. ꝛ addūtur alii duo: vt ibi ꝛ hic no. Itē septimus: vt. j. in fi. dicet. Ja. autem de ra. ꝛ Pe. dicūt ꝙ pactū nudū vestit. vno modo veꝫ rei interuentu. ꝛ sic trāseunt hic qō videt probabile prima facie. illud enim dicit proprie vestiri qō semel fuit nudū: et nō qō semp fuit vestitū. nā non dr vestitus qui nunꝙ nudus fuit: sicut nec equus
3 deferratus: nisi als fuerit ferratus. ¶ †Nūc in cōtractibus qui cōsensu cōtrahuntur ꝛ trāseunt in speciale nomē cōtractus: certum est ꝙ ipso cōsensu perficiunt. j. de obli. q ex consensu perfici. in prin. ꝛ in. d. l. iurisgē. vnde illa cōtentio seu pactū nō pōt dici fuisse nudū. Item in cōtractibus qui re cōtrahūtur oritur obligatio a rei traditiōe nō ex pacto: vt patet hic. ꝛ. ff. de actio. ꝛ ob. l. obligamur. ergo cōuentio seu pactū nō vestit nec ex ipsa resultat actio sed ex re. ꝛ hoc patet qꝛ aliud est si cōuenio tibi mutuare: aliud si mutuo. non enim mutua. q mutuare cōuenit. ff. qui po. in pig. ha. l. potior. ff. si cer. pet. l. q pecuniā. vnde ex re ipsa oritur obligatio ꝛ actio: ꝛ est alius ꝯtractus a primo: vt hic no. Itē in stipulatione que verbis conficit. semper enim est ab initio verbis vestita: nec vnqꝫ fuit nuda. Itē in litteris: qꝛ ex ipsis orit obligatio ꝛ actio nō ex cōuētiōe. j. de lit. ob. ꝛ ibi videbis. Et idē pōt dici in coherētia ꝯctus. ex quo em̄ statim et incōtinenti fit: cēset vestitū etiā ab initio. ff. de cōtrahen. emp. l. pacta. iūge que dicā. j. in aditione ex dictis. s. sed rei īteruētu est bene verū ꝙ pactū vestitur: qꝛ tūc re secuta oritur actio ex primo pacto: vt. l. ex placito. C. de re. permu. ꝛ idē intellige in omni contractu innominato: vt ꝑmisi facere domū si manumitteres seruū vel ires Romā. etem̄ implēdo ex parte tui vestis pactū: ꝛ datur actio. ff. de cōdi. causa da. l. si pecuniā. ꝛ idem videt vbi vestit legis auxilio. nunꝙ enim fuit nudū: imo ab ītio vestitū. Itē in principio rei non pōt dici vestiri pactum: sed pollicitatione que est aliud a pacto. ff. de pol
4 lici. l. pactū. ¶ †Sed pro deo si quis ꝯuenerit aliquid alicui noīe reipublice paciscēti: cur nō vestietur ita istud pactū ītio operis sicut pollicitatio: cum maioris effectus debeat esse pactū ꝙ pollicitatio: vt. d. l. pactū. nō video. vnde hoc casu dicerē pactū vestiri initio rei sicut ꝛ pollicitatio. ¶ Itē vestitur iuramēto. ff. de libe. causa. l. fi. de ope. lib. l. iurisiurādi. ille tamen vident loqui in casibus spacialibus: ꝛ innuūt esse cōtra de in. cōi. ff. de fideiusl. l. si qs pro reo. ꝛ hoc cōiter tenēt doc. alibi: veꝫ ꝙ iuramētū nō vestiat: qꝛ nō reperit inter modos vestiēdi pactuꝫ. ꝛ sic nō debemus ampliare. ff. de actio. ꝛ obli. l. obligationū fere. §. patet. Nec ob. C. de iureiu. l. actori. qꝛ ibi i iudiciali. Itē nec ob. aut. sacra. C. si ad. vē. qꝛ ibi loquit i ꝯtractu qui de se tenet: vt ibi scripsi. ¶ Sed canoniste nō approbarēt hoc: vt scripsi in. d. l. actori. sꝫ nihil ad eos de hac materia: qꝛ ꝭm eos oē pactum parit actionē. extra de pactis
5 c. antigonus. vide ibi ꝛ. C. de ope. liber. l. j. per doc. ¶ †In ea. glo. ibi cū alleg. l. ex placito. hec ratio nō vr̄ bona: qꝛ idē posset dici in mutuo. Pone ꝙ conuenisti mihi mutuare pecuniā: postea tradis: cur nō dicitur ita bene oriri obligatio ex cōuētione sicut ex contractu permutatiōis: Forte gl. vult dicere qō in cōtractibus qui re cōtrahunt: res ipsa designat ad quid cōtrahatur obligatio: qꝛ ad rem eque bonam reddēdam. ꝛ in ꝯctu commodati ad ipsam rem reddēdam. non sic in permutatiōe seu aliis ꝯctibus: imo voce oportet declarari et vbis. ꝛ hec est bona rō quare orit vna a re alia nō. Differentia aūt de se patet: qꝛ in obligatiōibus que re cōtrahuntur obligatio ꝛ actio a re contrahuntur. i ꝯctibus innominatis ex cōsensu dudum inito re postea interuenien te: vt. l. ex placito. s. alleg. vnde cum querit que sit differētia: dic ꝙ hec quā vltimo dixi. cum querit que est causa differētia: dic ꝙ
6 illa quā. s. dixi primo interpretādo. ¶ †In fi. e. gl. b Ex dictis. s.
b in prima aditione potes colligere ꝙ recipiendo pactum pro consensu, simpliciter procedit opi. gl. ꝛ antiquoruꝫ doc. qꝛ verū est ꝙ consensus assumit efficaciā agendi ex altero de nouē modis predictis: vt. s. dixi. sed recipiēdo pactum nudum proprie ꝛ simpliciter. videt verius qō non vitiat nisi rei interuentu vel in re vel initio rei in casibus: vt. s. dixi. vel coherenti ꝯctus: quo casu non dum fuit considerata veritas originis sue. ꝛ hoc satis concludit tex. in. l. iurisgē. §. sed cū nulla. cum ver. sed quinimo ꝛc. tex. enim in. §. sed cum nulla. loquit de nuda cōuētione ꝛ post sequitur excipiēdo ꝛ cōtinuando quinimo supponendo etiam ꝙ pactū nudum dicitur incontinenti appositum alias non bene continuaretur nec esset bona exceptio.

a ¶ Omnium. Non summat: qꝛ ponitur diuisio. Ang.

b ¶ In fi. e. glo. Uide hic Ang. i ij. col. i me. ver. in ea. gl. in fi. ꝙrit hic idē Ange. an ex pacto de donādo quis possit cōueniri. vide eum hic i. iij. col. post prin. ver. an autē de pacto.

a ℂ Aptitudo.
Quāuis eē̄ iter
aliquas spēs sit
oīmoda similitu
do: tñ nisi ex con
suetudie recipiāt
fictionē ī gñe suo
īn eis mutuū nō
ꝯsistit. ſm Ang.

b ℂ In princi.
Et vide hic ang.
qualr differāt in
mō ꝯcludēdi. in
iiij. col. ante me.
versi. in glos. con-
dictio.

c ℂ Is quoqꝫ.
Si soluit debitū
ꝑ errorē: rej ꝯbit
oblō sicut ex mu
tuo: pupillus tñ
sine tutoris auto
ritate non obli-
gatur.

d ℂ In fi. No.
hic per Ang. me
diū ꝯcludēdi eē
qd̄ soluit debitū
ꝑ errorē iuris vel
facti ꝓut fuerit.
⁊ est necesse hic ex
primere nisi qua
litas ꝑsone egen-
tis esset cā dāde
ꝯditiōis: vt ī pu
pillo de mēte vel
furioso: vt hic ꝑ
eū in. j. col. ī vsi. ī
gl. j. in fi. itē ꝓpe
fi. §. q̄rit hic ang.
cui ꝯpetat ista ꝯ
ditio indebiti. vi
de eum hic.

e ℂ Itē is qui
recipit cōmoda-
tū obligatur re. ⁊
differt a mutuo:
q᷑ in cōmodato
nō trāsfert dñiū
nec tenet de casu
fortuito nisi cul-
pa ei⁹ ꝓcedat ca-
sum. ⁊ hoc si gra
tis ꝯcedat: al's si
cū mercede esset
locatio vsus.

f ℂ Accidunt.
Nā qd̄ hic de in-
cēdio dr̄ itellige
verū qñ ab alio
sine culpa ihabi-
tātiū exortus fue
rit ignis: al's sec⁹
vt per Ang. hic.

g ℂ Casus aūt.
Quid sit dolus:
qd culpa leuis:
quid leuissima: ⁊
quid venit vno
cōtractu: ⁊ quid
in alio: vide latis
sime per Barto.
in. l. qd̄ nerua. ff.
depositi.

1 ☞ Mensurari potest omnis res.
2 Mutuum an sit si quis tradat pecuniam in sacco.
3 Mutuum quot modis reconciliatur.
4 Certi condictio an sit tantum vna an vero plures.
5 Certi condictio an detur ad interesse.

Mutui. ℂ In gl. vt. ff. si cer. pe. in fi. ⁊ vide plenius in cō
1 trario. ℂ † In gl. vt vinū oleū. ibi cū dicit: apti-
a tudo[a]. ff. de lib. ⁊ posth. l. si q̄s posthumos. vñ nihil est qn mēsu-
rari posset. mēsurat em̄ terra. C. de meta. per totū. ff. fi. regū. ꝑ to-
tū. ⁊ si agrimē. fal. di. l. j. turres ⁊ menia ⁊ vniuersaliter oīa nume
rant qnimo ad hoc humana peritia sciētias adinuenit ꝓprias:
vcꝫ geometriā ⁊ arithmeticā: sꝫ hic sumut pro reb⁹ q̄ ita dari so-
lēt sub noīe mutui. ⁊ hoc vult dicere tex. quas res ⁊c. restringēdo
ad eas q̄ ꝯsueuerunt ita mutuari recipi ⁊ tradi. ⁊ vide plene ea.
2 l. ij. §. mutui. ℂ † In ea. gl. in fi. ff. eo. tit. sꝫ ⁊ si certos. de verb. ob. l.
si certos. ⁊ hoc verū vbi fuit tradita pecunia assignata vel sine
numero: al's si ad numerū sicuti ad. x. libras q̄ ī hoc sacco sunt ⁊
sine assignatiōe eēt mutuū si recipiēs fungat eadē. ff. deposi. l. die
spōsaliorū. cū notatis. ff. loca. l. i naue saufeli. §. idē iuris. ⁊ idē si
traderet signata ⁊ cōueniret ꝙ posset vti si vellet: vt no. d. l. die. ī
3 fi. gl. ℂ † In gl. cōponit. ī fi. pōt addi quart⁹: vt ibi no. Itē quin
tus legali repudiatiōe: vt. l. perinde. ī fi. e. ti. Itē sext⁹ debiti agni
tiōe. ad macedo. l. si paterfa. in prin. Itē septimus in inficiatiōe.
4 C. de nō nume. pecu. aut. ꝯ qui propriā. ℂ † In gl. spālis. ibi cum
b allega. l. certi cōdi. in prin. [b]hec est opi. glo. vbiqꝫ. Quidam vero
doc. antiqui vt Odof. dicunt ꝙ nō est nisi vna certi condi. ⁊ illa
dat pro mutuo: ⁊ pro omni vbi ad certū agitur: nec est speciale
pro mutuo: ⁊ ꝓ hoc q᷑ ad idētitatē nominis sequit idētitas rei
vt ex nomine arguamus: vt. §. proxi. cōstat aūt qd̄ idē est noīe: et
sic eadē res: ⁊ pro hoc facit: q᷑ q̄uis actio ⁊ factū diuersificētur
per varias figuras causarum. nihilominus: vna est. ff. de prescri.
verb. l. quoties. C. de sacrosan. eccl. l. sancimus. ⁊ hoc vides in pe-
titione here. de qua notat in simili. ff. de bo. pos. here. pe. l. j. ⁊ etiā
ibi videtur gl. notare idem in certi cōdi. ⁊ hoc videtur exꝓssum
ff. si certum petatur. l. certi cōdictio. §. quoniam. quicquid sit de
certi cōdictio. que datur pro mutuo adminus triticaria est no-
men actionis per se: vt. ff. de tritica. l. j. de certi condi. ex stipulatu
videbis. ī. de verbo. obliga. sed quācunqꝫ opinio. teneas si specifi
ces nomen actionis in libello: fac mentionem de mutuo dicēdo.
quare peto per certi cōdictio. ex mutuo ⁊c. vnde siue sint plures
siue vna: non multum cures: q᷑ modicus est effectus. iunge. ī. de
5 actio. §. sequens. ℂ † In fin. eiusdem glo. hec opi. potest esse vera
vbi in libello declarat summā sui interesse: alias quomodo da-
retur certi condi. si concludatur ad incertum in libello. ex cōclu-
sione enim metimur iudicia. C. de fideicom. liber. l. fin. de his ple
nius videbis. ī. de actio. §. curare.
1 ☞ Condictio indebiti an detur tantū si pecunia sit facta ac-
cipientis: vel etiam si non sit eius facta.

c **Is quoqꝫ.** [c]ℂ In gl. aliud. in fi. [d]vide ibi plene de re
d iudi. l. cuius per errorē. C. de iur. ⁊ facti ig.
1 l. cum quis. plene ibi scripsi. ℂ † In glo. ī. cōdictio. cū alle. l. inde-
biti. §. j. imo ⁊ qñqꝫ ⁊ si nō sit facta accipientis: vt ibi notat saltē
vꝫ quo ad possessionē: vt ibi patet. idem vr̄ in mutuo. C. si certū
peta. l. q̄uis. ⁊ hoc erit difficille probare qd̄ suā pecuniā soluerit
cuius erat dñs. caueat ergo in libello in casu quo nō posset pro-
bare dominiū ꝙ petat possessionē tanq̄ de pecunia aliena solu
tam vel si petat pecuniā solutā: dicat se dñm ⁊ ꝓbet: aliter succū
bet: nisi fuerit cōsumpta. nā tunc recōciliat vt notat in. l. indebi-
ti. §. j. in fi. magne gl. An aūt ipsa pecunia vel tantundem petet.
Glo. videt velle ꝙ tātundem. ff. de cōdi. indebi. l. qd̄ indebitum.
pro qua facit. ff. de iure fis. l. titius. in fi. Forte nō est vis in hoc. sꝫ
concludatur sic quare petit reum condēnari in decē sibi reddē-
dis nec dicat in predictis decem ex solutis. ℂ In ea. gl. ibi cum
dicit: non ad ciuilia: vt vsure. ⁊ dic plene in. d. l. j. ℂ In ea. glo. in
fi. quia non datur nisi quando soluens errauit in persona vt ibi
not. ℂ In glo. q᷑ neuter si tenetur efficaciter. naturaliter autem
tenetur si sit maior infante: ⁊ cum extraneo contrahit: vt scripsi.
s. de auto. tu. in magna distinctione.
1 ☞ Commodatum ⁊ mutuum qualiter differant.
2 Dolus ⁊ culpa seu sola culpa quando veniant in contractu.
3 Casus fortuitus non venit in contractu.
4 Quid si dolus vel pactio precedit.

e **Item is cui.** [e]ℂ † In gl. q. d. nota differentiā inter
1 illū qui mutuū accepit: ⁊ illū cui cō-
modata est res. q᷑ si cōmodauero tibi equū meū: ego nō do tibi
ita eum vt tuus fiat: ⁊ ideo teneris mihi de eadem restituenda.
Secus in mutuo: quia si mutaui tibi: non teneris mihi reddere
eandem rem: sꝫ aliā rem eiusdē nature ⁊ eque bonam. ℂ Alia est
differētia: q᷑ qui mutuū accipit: si casu fortuito amiserit qd̄ acci
pit mutuo: veluti incēdio: ruina: naufragio: aut īcursu latronū:
nihilominus possum agere cōtra eū ex mutuo sꝫ commodata-
rius diligēter debet custodire rem sibi commodatā. nec sufficit
si adhibeat talē diligētiā in custodiendo quā in suis rebus solet
adhibere si ali⁹ homo diligētius potuerit custodire. ꝓpter maio
res vero casus cōmodatarius non tenet. si tamē propter culpā
suam casus iste nō accedit: alioqui si tibi cōmodauero sciphum
meum vt haberes in domo tua: ⁊ tu forsan tecū in peregrinatiōe
detuleris ⁊ īcursu latronū amiseris vel naufragio: teneris mihi
de eo restituēdo vel eius estimationē. licet glo. hanc differentiā
tetigerit: nihilominus eam hic posui. ℂ In gl. hic no. ī fi. gl. me-
f lius. ff. de regn. iur. l. cōtractus. in fi. ⁊ hoc si sine culpa accidūt[f]:
2 vt videbit inferius. ℂ † In glo. al's exactissimā. in fi. ista materia
cōsueuit tradi per modū doctrine: vt in hoc cōtractu ⁊ in aliis.
q᷑ aut cōtractus fit gratia tradētis tantum: ⁊ tunc solus dol⁹ ⁊
lata culpa venit. ff. deposi. l. qd̄ nerua. aut gratia vtriusqꝫ: ⁊ tunc
venit leuis. ī. e. §. fi. ff. commo. l. si vt certo. §. sed vbi. aut gratia ac-
cipiētis tantū: ⁊ tunc leuissima: vt. d. l. si vt certo. §. custodiā. hoc
aūt vltimū fallit in precario qd̄ fit gratia accipiētis tātum: ⁊ ve
nit solus dolus. ff. de preca. l. quesitū. §. illud. Et est ratio: q᷑ quā
doqꝫ pōt reuocari: vt ibi notat in tex. Et ideo imputet sibi cōce-
dēs nisi cito reuocet si precario recipiens abutatur. Et scias qd̄
quando quis tenetur de leuissima: tenet ad exactissimā diligen-
tiam. Et pōt dici exactissima quā diligētissimi patrisa. discreto
prestiturā essent. Sin autem de leui: tenet ad exactā. ī. §. fi. quā di
ligēs paterfa. adhibet. nec sufficeret talē qualē in suis rebus ad-
hibere cōsueuit si in suis esset minus diligens: vt hic. ff. so. ma. l. si
cōstāte. §. si maritus. Si aūt de lata: sufficit qd̄ prestet talem quā
cōis natura hominū qui nū admodū sapiētes ⁊ vigilātes repu-
tantur cōsueuerunt in talib⁹ prestare: dūtamen tantū adhibeat
diligentiam quātam in suis quasi diligētior esset: debet talē qua
lē in suis diligētiā adhibere. ff. deposi. qd̄ nerua. vide plene. ff. fa
mi. ercis. l. heredes. §. nō tm̄. ī. pro so. in. §. fi. ℂ Exempla aūt horū
debēt committi arbitrio boni viri qui ſm factorū varietatē hꝫ
iudicare de diligentiis huiusmodi. Et potes ponere exemplū in
equo cōmodato. nam quādo commodatarius tenetur de leuissi
ma: nō debet confidere etiam in diligēti famulo: imo ipse debet
videre ꝓpriis oculis ⁊ manibus palpare ne stabulet seu adaquet
calidus: ⁊ ꝙ sit bene ⁊ ſm mēsurā ligatus ⁊ cetera prouidere ne
cessaria. Quādo de leui: sufficeret ꝙ preciperet famulo al's diligē
ti ꝙ bene curet de eo de cuius famuli diligentia est expertus. Si
aūt de lata tantum: sufficit ꝙ commodat famulo nō ita experto
quē credebat bonū quē forte reperit in caupona seu in stabulo
3 hospitis sui. ⁊ sic de similib⁹ pñt poni exēpla. ℂ † Casus aūt [g]for
g tuitus nō venit in contractu: vt patet. ⁊ hoc in ꝯctu ex quo dñiū
nō transfert: al's secus vt hoc ver. sed his. ff. de peri. ⁊ cō. rei ven.
si vendita. vide qd̄ scripsi. C. si cer. pe. l. incendium. fallit tamē in
multis casibus quibus quis tenet q̄uis dñium nō fuerit trāsla-
tum. vide. ff. deposi. l. j. §. sepe. qui quāuis loquant in deposito cū
cōueniēter possunt ad alios ꝯctus adaptari. nam culpa: mora:
pactio: ⁊ dolus faciūt teneri de casu fortuito: vt ibi notat. ⁊ hoc
expresse patet ꝙ vbi culpa precesserit: commodatarius tenet de
casu fortuito. Qd̄ pōt dici verū vbi culpa est ordinata ad casū:
⁊ est causa quare casus euenit. ff. de rei vē. l. qui petitorio. §. j. ff. lo
ca. l. videamus. in fi. de dā. infec. fluminū. §. idē ait si dāni. arg. ff.
de sta. lib. l. nō omne. Sin autē culpa nō fuit ordinata ad casum:
nec est causa casus: tūc aut fuit culpa cū mora: aut culpa sine mo
ra. Primo casu videt dicendū prout. ī. dicam vbi mora ꝓcessit.
Scdo casu vbi nulla mora sed simplex culpa precessit. dic ꝙ aut
ante casū nō erat nata actio nec ius agēdi ad interesse: ⁊ tūc ex
cusat. Verbigratia. in actione de dote que orit demū soluto ma
trimonio. ff. de bo. dā. sed si alia. in qua casus excusat culpā. ff. de
impē. l. iij. ⁊ facit. ff. de so. l. si stipulatus. §. si lācem. Si actio erat
nata: tūc excusat ab eo qd̄ nō venit principaliter in obligatione:
sed per mndū accessoriū. ff. ad. l. rho. de iac. l. fi. §. si ea. sed nō ab eo
qd̄ principaliter venit in actione: vt. ff. loca. l. ex cōducto. §. fin. de
alie. iu. mutā. causa. l. nō solum. §. pen. Et hoc in ꝯctibus. in deli-
ctis vel quasi videt qd̄ si per factū actoris desiit iteresset ꝙ casus
excuset. ff. ad. l. aquil. l. legis aquilie debitori. al's non excusat cul-
pam latā sed leuē. ff. qd̄ vi aut clam. l. si ali⁹. §. est ⁊ alia. de vi ⁊ vi
arma. l. j. §. rectissime. de fur. l. inter oēs. in prin. de re mili. l. qui cō
4 meatus. si quis cau. l. ij. §. si tamen. ℂ † Ubi autē mora dolus vel
pactio precedit casum. dic plene. ff. de re iud. l. ꝯctus. per gl. extra
de reg. iur. c. ꝯctus. lib. vj. per Dy. C. cōmoda. l. j. per doct. Quos
casus nō prosequor: q᷑ nec tex. noster tangit: sed tantum vbi cul-
pa precessit super quo distinxi: vt. s. scripsi. quam distinctionem
supportes ⁊ emendes charitatiuo calamo. scio enim quod peri-
culosum est ⁊ maiori elimatione indigere posset. ℂ In glo. sic. ī.
loca. in fi. Hoc verum cum res consistit in pecunia: alias prescri.
verbis agitur. ff. deposi. l. j. §. si quis seruum. de prescri. verb. l. j. §.
at cum do. iunge. ī. de actio. §. sequens.
1 ☞ Dolus ⁊ lata culpa leuis ⁊ leuissima quid sint.
2 Incendium quando sit casus fortuitus vel non. vide reuissiue.

Preterea.

a **Preterea.**[a] ¶ In glo.not.in deposito.in fi. Uide me-
1 lius.e.ti.si plures.§.fi.⁊.d.§.sepe. ¶ † In gl.
gl.hic no.aliud.ibi:studiosa.cũ imitatiõe veritatis.in aut. de fi.
instru.in prin.ibi cũ allegat.l.late.eo.ti.l.cedere.§.fi. ¶ In ea. gl.
ibi cũ dicit:leuissima.imo sine aliqua.ff.de fur.l.cum qui.§.idez
scribit.⁊ no.ff.pro socio.l.cũ duobus.§.dãna.Si tamẽ sit leuissi-
ma.adhuc reputatur casus fortuitus.⁊ forte hoc vult glo.dicere
hic.⁊ no.ff.nau.cau.l.⁊ ita.§.mirãtur.Sed si leuis ꝓcedat: tunc
non cõputatur inter casus fortuitos.⁊ sic intellige qd̃ no.eo.ti.l.
nauta.vbi no.qd̃ furtũ non est casus fortuitus.Et potes ponere
exemplũ si fiat a familiari al's probato ⁊ bone fame ⁊ qui nunq̃
al's commiserat.⁊ de loco vbi tales res furate sunt etiã diligen-
2 tissimi consueuerunt seruare. ¶ † In ea.glo.ibi cum allegat.l.si
vendita.ille due sunt cõtrarie:sed dic vt notatur in.d.l.iĩ.§.j.de
offi.pre.vigi.Et caue:quia potest esse casus fortuitus illis qui nõ
sunt causa incendij:sed illis qui sunt causa:non.vide aduerten-
da est culpa.vt dixi.s.proxi.

1 ☞ Actio tutele nascitur demum finita tutela.
2 Creditor si perdit pignus casu fortuito debet casum probare: de
bitor culpam vel dolum.
3 Creditor an credere debeat de casu iuramento debitoris.

b **Creditor.**[b] ¶ † In glo.no.caute.in fi.ff.de pig.grege.
1 §.⁊ in suspiciarijs.audiui tñ quosdã voluis
se astruere necessariã traditionẽ.de quo plenius videbis in.§.itẽ
seruiana.si incidit. ¶ In gl.que nascit.in fi.prima vera:nõ tamẽ
nascit ex solutiõe sed ex cõtractu dudũ inito:vt videbis in mate
2 ria actionũ. ¶ † In gl.sz quis.in fi.cõis opi.quasi oim est qd̃ cre
3 ditor ꝓbat casum:debitor culpã vel dolũ si allegat. ¶ † Sed an
c de casu[c] credit iuramẽto creditoris: Arg.ꝙ sic.C.de fi.instru.l.
d fi.sed ibi speciale.Unde docto.consueuerũt dicere ꝙ ꝓbet[d] per
testes.itẽ per coniecturas.ff.de re milita.qui cõmeatus.co.ti.nõ
oẽs.§.a barbaris.⁊ de hoc in Spe.de pig.versi.sed qualiter. De
his no.p gl.⁊ doc.in.d.l.si creditor.de edẽ.l.si quis ex argẽtarijs.
§.fi.loca.l.si quis domũ.§.imperator. ¶ Et caue qr quidã habẽt
hic quãdã additionẽ que male iacet que dicit.sz tertio ⁊c.hoc
enim est falsum.imo primo creditor probat casum vt dixi.

¶ De verborum obligationibus. Rubrica.

¶ Continuatio patet ex his que leguntur.s.tit.ij.§.fi.
1 ☞ Stipulatio ita potest fieri vt promittat quis se facturum.
2 Stipulatio dicitur a stipite.
3 Inuestitura feudi an sit necessaria de iure ciuili vel non.

e **Verbis**[e] **obligatio.** ¶ † In gl
1 est ãt.i fi.
dic ibi.⁊ dic ꝓmittit futurũ.vt ibi not. ¶ In
glo.si aũt incertũ.hoc satis videt ꝓbabile.ff.de
act.emp.l.si tibi liberũ.de seruit.rust.pred.si bi-
narũ.qñq3 tamẽ ponit pro aditione.ff.deposi-
ti.l.pe.de vsu.l.si stipulatus.de lib.le.l.nõ solũ.§.pe.si quis in ius
2 vo.nõ ierit.l.fi.de arbi.diem proferre.§.fi. ¶ In glo.nisi in casu.
in fi.vide.s.de lega.§.fi.generaliter.ff.e.qui ex plurib⁹. ¶ In gl.
nã ⁊ baculũ.in fi.illa lex facit:qr ibi exponit pactũ sicut hic stipu
latio.Uel dic stipulationẽ dici a stipite.i.columna.que fortis est
3 ⁊ firma. ¶ De † inuestitura[f] de qua hic in gl.tãgit dicas qd̃ nõ
f est necessaria de iure ciuili:sz de iure feudorũ est necessaria.i feu.
de cog.feu.c.si.quid si inuesti.in prin.⁊ quasi per totũ.⁊ in benefi
cialibus de iure cano.nõ tamen per inuestiturã possessio adipi-
scitur.vide extra de cõsue.c.ij.de his que fi.a ma.part.ca.ex ore.p
doc.de reg.iur.c.j.ẽm Dy.de feu.de noua for.fi.c.ij.in feu.

1 ☞ Promittens etiam dicitur stipulari.
2 Stipulatio debet fieri verbis habilibus:al's non valet.

g **In hac**[g] **re.** ¶ † In gl.ꝓpue.in fi.⁊ dic habeat per se
1 vel per suũ sufficiẽtẽ interpretem.ff.eo.l.
2 j.in fi.signa aũt nõ sufficerent.ff.eo.l.j. ¶ † Super tex.congruen-
ter ad interrogata. In glo.habilibus.melius.ff.de re.du.l.in am
biguo.§.itaq3.de reg.iur.in ambiguis.de suppel.leg.l.legata.⁊.l.
labeo.⁊ ideo si alterent nomina vt si boui imponat nomẽ asini:
vel econtra.sicut truffatores quandoq3 alterant ⁊ mutant: non
videretur bona stipulatio quãuis adinuicem consentirẽt per di
ctas leges:⁊ facit ꝙ libellus debeat offerri laico in romãtio. Sz
hoc nõ videtur verũ:quia per interpretationẽ põt scire quid cõ
tinet in latino:⁊ si sit omnino expers literarũ ⁊ ita parum sciret
quid cõtinet in romãtio sicut in latino nisi haberet expertẽ lite-
rarum qui ei legeret.in hoc tamen esset attendendus vsus et sty
lus curie.C.de eman.li.l.j.ff.de re in.l.decreta.

1 ☞ Promissor simpliciter promittens an ⁊ quando videatur
ab eo peti posse.vide distinctionem.⁊ nu.2.⁊.3.
4 Obligatus in diẽ an gaudere debeat aliqua dilatione vltra diẽ.
5 Actio an sit danda creditori ante diem quando debitor est obli
gatus in diem.
6 Confestim.hoc verbum determinatur per decem dies.
7 Iudex si statuit diem partibus ad audiendam sententiam:vna
partium illa die non veniente:quãdo debeat iudex ferre senten-
tiam:eadem die vel die sequenti.
8 Singulis annis siue in annos singulos an sit idem.⁊ nu.9.
10 Promisisti mihi per stipulationez.x.annua vel annis singulis:
an post mortem stipulatoris obstet exceptio.

b **Omnis.**[h] ¶ In glo.i.statim.in fi. ¶ † In h̃ pũcto sunt
1 glos.varie.nam in.l.promissor videt tenere qd̃
sit speciale in constituta pecunia.⁊ idem videtur tenere in.d.l.
eum qui.§.fi.remittẽdo illã.⁊ idem in.l.oĩbus.de re iudi.hic te-
net cõtra alibi distinguit inter debituz quãtitatis ⁊ speciei.j.de
inuti.stipu.§.fi.Dicas latius qr aut queritur an in obligatione
presenti datur tp̃s quo ad obligationẽ cõtrahẽdã: aut quãtum
ad petitionẽ inchoandã.aut q̃tum ad moram inducẽdam: aut
2 q̃tum ad exactionẽ seu executionẽ faciendã. ¶ † Quãtũ ad pri
mum dic ꝙ nisi insit tacita cõditio ꝙ statim cõtrahitur obliga
tio etiã si dies tacite inesset.ff.de op.li.l.quoties si tacita cõditio
inesset ab euẽtu cõditionis:vt no.ff.de pac.l.itẽ qr cõuentiones.
et sic intellige.l.interdum.ff.eod.l.inter stipulantem.§.sacram.
3 ¶ † Quãtũ ad scd̃m dic ꝙ statim peti põt:⁊ hoc vult dicere hec
litera.⁊ videt quasi expressuz.ff.de lega.j.l.si dom⁹.§.in pecunia.
de verbo.obl.l.liber hõ.§.decẽ.de ac.emp.l.ratio.§.eum per ven.
nec est aliqd speciale in consti.qr si bene aduertas ad tex.illũ ibi
datur tp̃s nõ ad petitionem inchoandam.sed ad exactionẽ cele
brãdam:vt ibi patet cũ dicit:vt exactio celebretur ⁊c.vnde q̃uis
in prin.loquat de petitiõe:nihil tñ de ea loquit in rñsione: ⁊ per
cõsequẽs rursum est ad morã inducẽdaz:quia statim interpella
ri põt effectus tñ more differt modico tpe arbitrio iudicis.ff.de
col.bo.l.si qs filiũ.§.stipulatio.⁊.l.qd̃ dicim⁹.de vsu.l.sciẽdũ.Uel
dic ꝙ ad petitionẽ ⁊ interpellationẽ datur tantũ tempus ꝙ po
tuerit tradidisse per.§.fi.j.de inuti.stipu.saltẽ in speciebus.ff.de
leg.j.l.cũ res. ¶ Quãtum vero ad exactionẽ tp̃is est arbitrium
vel quatuor mensium:vt in.l.si debitori.de re iu.vel.x.dierũ: vt.l.
promissor.vel aliud prout iudici videbit ẽm locorũ ⁊ personarũ
varietatẽ:vt.l.qd̃ dicim⁹.ff.de solu.⁊ ẽm summarũ quãtitates.ff.
de iur.fis.l.in fraudẽ.§.fiscalib⁹.suspectus tñ cauere dz:vt.l.si de-
4 bitori.⁊.ff.de pig.l.quesitum. ¶ † Sed an obligatus in diem gau
debit hmõi dilatione: Non videt ex qua dilatiõe sibi ꝓuidit.C.
de pac.cõ.l.fi.ff.de preca.l.⁊ habet.§.cum quis.extra de dila.c.pre
terea.ff.de vsu.l.in fideicõ. ¶ Contra.C.de repu.hered.l.fin.ff.de
ac.⁊ obli.qd̃ de sepul.vio.l.qui sepulchra.de an.le.l.titia.§.q mar
co.de li.le.l.alimenta.§.basilice.⁊ hoc fauorabilior cũ dilatio seu
prouisio ista sit de iure cõmuni ⁊ oriat ex precepto sue cõdemna
tionis.vñ primũ tp̃s seu prima dilatio est apposita ad differẽdã
cõdemnationẽ tñ nõ autẽ ad executionẽ.⁊ sic pñt euadi contra
ria que loquunt vbi prouisiones tendunt ad vnũ ⁊ non sunt de
iure cõi:⁊ ex eis sequeretur iniquum:aut causarum prorogatio:
5 vt.d.c.preterea. ¶ † In glo.sic.ff.si cert.peta.in fi.Maxima q̃stio
consueuit esse an ex obligatiõe in diem sit dare actionẽ ante diei
euẽtũ.De obligatione nõ dubitatur:quia illa bene est nata. Et
glo.⁊ Iaco.de ra.dicũt ꝙ sic.Pet.de bel.per.tenuit cõtra.et su-
per hoc multas allegationes hincinde concesserunt.de quib⁹ sa-
tis Cy.recitauit.C.vt act.ab herede ⁊ contra heredẽ.l.j.tñ quasi
oẽs moderni tenent ꝙ sit nata.⁊ ad hoc allegant.ff.mand.l.j.§.
mandatũ.modicus tñ est effectus huius disputationis. recurre
6 ad Cy.si velis hoc dilatare. ¶ † In glos.nisi ab initio.in fi.Uide
melius.s.super dicto verbo cõfestim.vñ in.d.§.decẽ.nõ censetur
dies apposita q̃ differat:vt ibi pz. ¶ Itẽ no.ꝙ illud qd̃ hic dicit
de stipulatione cõcepta in diẽ obtinet si inter diẽ.ff.de verb.sig.l.
7 si qs intra.⁊.l.qcquid.§.fi. ¶ † In gl.hic no.ad q̃stionẽ.in fi. De
i hac questiõe[i] est casus extra de offi.dele.cõsuluit.vbi dr ꝙ eadem
die põt ferre sñiam circa vltimã horam:vel expectare in diem se
k quentẽ[k] nisi in illa die deberet ei⁹ officiũ finire.dic vt ibi. ¶ † In
8 gl.aliud si dixerit.cũ allegat.l.nec semel.dic ꝙ nõ est cõtra:qr idẽ
est siue dicat singulis annis siue in annos:vt no.d.l.j. quãdo di.
le.ce.vbi est cõtraria gl.huic.sed illa verior vt videbis plenius.j.
de inuti.stipu.§.pe. ¶ In ea.glo.ibi cũ allegat.l.cum in annos.
Sed que est ratio huius rõnis vt pluries spectetur tẽpus in lega
tis q̃ in cõtractib⁹: Respondeo qr cõtractus cedũt in vna hora
⁊ in vno tpe:sed nõ legata:vt dictis legibus. ¶ Sed cur nõ eque
Rñ.qr cõtract⁹ sunt fortiores:qr volũtate duorũ nitunt q̃ lega-
ta.⁊ hoc satis apparet in trãsmissiõe:qr legata cõditionalia nõ
trãsmittunt:sed cõtractus sic:vt.j.§.ex cõditionali.ẽm doc.Ja.⁊
9 Pet. ¶ † In ea.gl.ibi cum dicit:vna est verborũ cõceptio.ff.e.l.
stipulationũ.§.stipulatio. ¶ In ea.glos.in fi.de quibus constat
ꝙ sunt plures:vt.l.senatus.§.fi.⁊ ideo videtur precedens appro
bãda.⁊ Dy.eã approbat in.l.senatus.qr qñ dicit:singulis annis.
nõ exprimunt diuerse species temporũ ideo stipulatio vna. Sed
vbi dicit annua bima ⁊c.exprimunt diuerse spẽs tẽporũ.vñ qua ra-
tione expressio plurium facit rerum diuersas stipulationes: vt.l.sci

a ¶ Preterea. Sũma vt ang.h̃
b ¶ Creditor. Creditor ex pi-gnore recepto obligat re: et tenet solum de leui culpa. Ang.
c ¶ An de casu. Adde Ant.Corse.in sing.suis in ver.testis.vbi instruit passos dãnũ p casuz fortuitũ in locis remotis ꝙ faciant ibi examinari testes qb⁹ credet: obstãte ꝙ nõ fuerit ps in eorũ ꝓductiõe citata.vide q̃ dixi ibi i apostil.ad eum:vbi remitto me ad ea q̃ notaui in apostil.ad Lãfrã.i.c.qm̃ cõ.§.testiũ depositiones.extra de ꝓba.
d ¶ Qd̃ ꝓbet. An creditor teneat ꝓbare casuz vide h̃ Ang.post bar.⁊ Sali.item practicã iformãdo libello vide h̃ per eundem.
e ¶ Uerbis.diuide hunc titul. vt h̃ p Are. qr h̃ Joã.fa.leuiter ptrãsit.vide h̃ Angel.bal.⁊ Christ. Por.
f ¶ De inuestitura. Uide de h̃ dicto Ang.h̃ in ij.col.⁊ circa fi.in ver.in glo.firmũ. idẽ tenentẽ ⁊ allegantem.Jo.fa.
g ¶ In hac.vide Ang.sup h̃ latius tractantem.
h ¶ Oĩs. Stipulatio vbi ẽ pura statim põt peti.Si vo est i diẽ non põt peti nisi pereat tota illa dies.Ang.
i ¶ Questione. De hac qõne vide hic Ang.in fi. ij.col.ver.i gl.dz. itẽ q̃rit h̃ Ang.i iij.col.an sñia possit ferri de nocte. vide eum hic.
k ¶ Sequentẽ. Ang.h.⁊ ante fi. iij.col.vbi q̃ro an die sequẽti.dicit tñ h̃ Christ.cum Jo.fab.de h̃ esse clarũ casum in.c. cõsuluit.extra de offi.deleg.

re debemus.ff.e.tit.cadẽ rõne expressio diuersorũ temporũ.ff.de mili.testa.l.miles.ita.§.qđ dixim⁹.ſm eũ ¶ In gl.s.rõne primi. in fi.hec est veritas.cũ eñi sit vna vt.d.l.senatus.tota est in diez ⁊ ꝑ primo ⁊ sequẽtibus annis.⁊ in hoc differt a legato qđ est con ditionale pro sequẽtibus annis:vt.d.l.senatus.satis nota.ff.eo.l.
10 stichũ.§.fi.¶ †In gl.i.donec viuat.in fi.Sed quid si nõ esset ab iectũ verbũ quo ad viuã? Verbi grã.ꝓmisisti mihi ꝑ stipulatio nez decẽ annua vel singulis annis.in.d.l.si stichũ.§.j.videt̃ velle ꝙ obstet exceptio post mortẽ stipulatoris:sed illa glo . reprobat̃ ibi per oẽs per casum illius.§.⁊ est secus in legatis.C.de legi.l.in annalibus.presumit̃ eñi paciscẽdo sibi et heredibus ꝓuidere.ff. de proba.l.si pactũ.§.ex cõditionali.Itẽ no.ꝙ si qs est obligat⁹ vsqȝ ad diẽ:⁊ sint plures ꝑstatiões faciẽde vt annuũ diurnũ vel mẽstruũ:tenet̃ ante diez cũ effectu:sed post diẽ sine effectu:sȝ vbi est vna ꝑstatio faciẽda tenet̃ ante diẽ sine effectu:sed post diez cũ effectu:⁊ eodẽ modo si ꝓmisit ex die.nã ante diẽ obligat⁹ est sine effectu tantũ.ff.de act.⁊ obli.obligationũ fere.§.patet.in.j.glo.et hoc ĩtelligo nisi dies apposita fuerit causa limitatiõis ⁊ obliga tionis:tũc eñi teneret̃ ante diez sȝ nõ post.ff.de dã.infect.l.iij.de preto.sti.l.valeri⁹.ff.mã.l.si fideiussor.§.fi.nisi esset ante cõtracta obligatio que post diẽ duraret:vt eo.tit.l.si mãdato titij.§.pau lus respõdit die adiecto.⁊.§.ille.vide qđ ibi no.in dubio autem promittẽdo ad diem videt̃ ꝓmittere:vt post teneat̃ ⁊ nõ añ nisi essent plures prestationes faciende:quia tũc presumeret̃ contra. ff.eo.tit.eũ qui ita.§.qui ita.¶ In gl.i.in aliquã fortunã.in fi.qr vbi se habet omnimodo ad esse censet̃ in diem:vt.j.glo.fin.⁊ no. ꝙ tex.plenius hoc distinguit in.d.l.obligationum fere.

1 ☞ Legatarius si stipulatur sibi legatũ solui an tunc transmit tat actionem ad heredem.

2 Stipulatio vbi interponitur super actu nõ trãsmissibili ad he redem non transit ad heredem.

3 Promisit aliquis facere aliquid sub pena:heres faciẽdo potest euitare penam.Quid autem si fuit electa industria persone.

a 1 **Ex conditionali.** [a] ¶ †In glo.sed quare legatarius.in fi.quid ergo si legatarius stipulatur legatũ sibi reddi? Videtur ꝙ tũc transmittat attenta hac ratione.sed hoc nõ est verũ:vt.ff.vt in possel.le.l.j.§. si quis sub cõditione.de constitu.pecu.si id quod.si quis cau.l.si eum.§.qui iniuriarum.⁊ glos.hic loquitur quãdo principaliter quis stipulat̃:ita ꝙ stipulatio nõ succedit in locũ alterius actio nis nõ transmissibilis:nam tunc nõ obtinet is.§.nec ratio glos. ad hunc casum extendit̃.est ergo sentẽtia glo.ꝙ pactũ ⁊ stipula tio censentur realia ⁊ trãsmissibilia ad heredes.hoc tamẽ fallit in duobus casibus qui notãtur in.l.si pactum.¶ Item vbi per sona apponit̃ in executione negotij.ff.de pac.do.l. ob res dona tas.§.fi.sol.mat.l.si marit⁹.§.j.de pac.l.qui in futurũ.§.j. ¶ Itẽ fallit.de ser.rusti. predi.l.luci⁹.sed ibi forte nõ fuit pactũ:sed sim plex cõcessio. vel dic ꝙ vbi seruitus cõstituit̃ facta mẽtione per sone nõ predij: vel predij et persone:tunc nõ transit ad heredem nisi fiat mẽtio de eo.sed si cõstitueret̃ predio:trãsiret.⁊ est secus in alterius rei obligatione que transit q̃uis fiat mentio de per sona:quia illa est magis transmissibilis de natura sua ⁊ magis perpetua qđ patet:qr durat vsqȝ ad.xxx.annos:et seruitus vsqȝ ad.x.si sit constituta:vt patet.C.de prescrip.xxx.anno.l. oẽs.ff.de seruitu.l.seruitutes.Si ergo aliquis stipulatus fuerit sibi serui tutem sub cõditione:stipulatio huius non transit ad heredem: per.d.l.lucius.Sȝ hec ratio posset impugnari p.l. corruptionẽ.
2 C.de vsufru.¶ †Itẽ dic generaliter vbicũqȝ stipulationẽ qs in terponit sup actu nõ trãsmibili de natura sui nõ obtinet is.§. per.ll.s.allega.in ꝓn.ff.de vsu.l.si stipulatus.¶ Itẽ nec obtinet in casu quo stipulator deberet cõdi.implere in propria persona. Verbigrã.promitto tibi centũ si Romã ad indulgentiã veneris vel si te cõtingat capi ab inimicis.si eñi moriaris ante cõditionẽ impletã:nõ trãsmittit̃.⁊ eodẽ modo nõ obtinet in cõditiõibus q̃ sunt in nõ faciẽdo quarũ implemẽtũ depẽdebat ex nõ facto sti pulatoris.tũc eñi nõ trãsmittitur species:sed ipsum debitũ puri ficatum.s.proxi.§.in fi.Sed an debitũ ꝯditionale trãsmittat̃ cõ tra heredẽ promissoris..⁊ certũ est ꝙ sic:si erat in faciẽdo ⁊ factũ faciẽdũ erat ex parte ꝓmissoris nisi esset tale factũ qđ nõ posset per aliũ adimpleri.C.de cõtrahen.⁊ cõmit.stipu.l.veteris.Sed si factũ erat in nõ faciendo:nõ trãsit cõtra heredem promissoris: nisi esset cõmissa in vita promittẽtis.ff.eo.l.ex ea.§.fi.si serui.ven. l.loci.§.si fundus.vel nisi de hoc fuerit facta mentio.ff.de pact.l. qui in futuro.§.j.⁊ hoc si in stipulatione fuerit facta mẽtio de ꝑ
3 sona sicut in stipulatione per te nõ fieri.Item al's cõtra per.d.l. si pactum.¶ †Quid ergo si quis promisit factum facere sub pe na? Potest dici ꝙ heres faciẽdo euitat promissionem pene : per d.l.veteris.Sed quid si esset electa industria? tunc videtur obli gatio extincta ꝑ mortẽ promissoris.vel posset dici ꝙ duret: quia illa electio fuit in fauorẽ stipulatoris.si ergo stipulator vult reci pere operas vel factum alterius:cur non potest renũciare fauori

a ¶ Ex cõditionali.stipulatio cõditionalis transmittit̃ ad hr̃des. Ang.Joã.fab.latius scribit sup h̃ §.q̃ Ang.⁊ bal. ideo vide eum diligenter.

b ¶ Loca. adiectio loci ĩ stipulatiõe ei⁹ effectũ sicut dies retardat ⁊ obligatiõis natiuitas nõ suspẽdit̃:⁊ impossibilitas in stipulatione adiecta eandẽ infringit.hoc dicit Bal.

c ¶ In fi.Vide Ang.hic ĩ j. col. in ver.glo.repromissio.

d ¶ Questionẽ. Hãc etiã mouẽt hic doc.⁊ Ange. in fi.in.j.col. ver. q̃rit h̃ Pe.⁊ Jo. fab.

e ¶ Cõditiões. Conditio de p̃nti stipulatiõis valorẽ nõ suspẽdit: sȝ vanitatis purã reddit stipulationẽ: falsa v̉o reddit infirmã.h. d. ſm Bal.

f ¶ In fin.Angel.hic tenet ſm Jo.fa.in v̉.in gl. incerta.

suo? Et forte hoc vult dicere.l.veteris.vide ibi.et facit.l.inter ar tifices.ff.de sol.ibi:non consentiente stipulatore.et hoc verum in priuatis personis.secus in ecclesiasticis. in feu.qui suc.te.c.j. hoc potest esse ti.si de feu.contro.fu.c.moribus.

1 ☞ Promisit aliquis centum dare Parrhisius sub pena: ve nit Parrhisius intra diem:non autem soluit:an pena commit tatur absqȝ aliqua interpellatione.

b c **Loca[b] etiam.** ¶ In glo.ratione.in fi.[c] op.contra hunc.§.ff.loca.l.insulaz.§.j.Sed ibi in contractibus bone fidei in qbus tẽporis angustia non vitiat item contra.ff.de lega.j.l.si mihi.§.j.Sed ibi in legatis que fauo rabiliores interpretationes recipiunt.Dñs Pet.de bel.per. mo
d uet hic vnam questionẽ[d] ⁊ parum aliud aut nihil dicit vltra gl.
1 in hoc tit.nec precedenti.†Pone ꝙ aliquis promisit cẽtũ dare Parrhisius sub pena:venit Parrhisius intra diẽ:sȝ nõ soluit: nunquid cõmittit penã absqȝ aliqua interpellatione? Videtur ꝙ sic:qr sicut dies expressa constituit̃ in mora.C.de contrahen.et cõmit.stip.l.magnam.ita videtur ꝙ tacita.ff.eo.l.si insulã.igitur videtur qđ hec pena hoc casu cõmittatur:cũ tacita dies sit ela psa.Pet.ipse dicit qđ si venit Parrhisius ĩtra diẽ nõ cõmittit̃ pena sine interpellatione:si nõ venit cõmittitur.Et est ratio: qr tempus qđ cõceditur a lege:cõceditur ad veniendum nõ ad sol uendum:⁊ ideo licet non soluerit non cõmittitur pena:quia per ipsum non stetit quin dandum venerit.⁊ ita nõ ob.d.l.si insulã. quia ibi nihil fecit nec cõpleuit.ad hoc fecit quod in se erat ve niendo ad locum.¶ Quid si conceditur ad soluendum vt hic constituta? Dic vt.j.de act.§.de constituta.

1 ☞ Incertitudo scientie ꝙ suspendat actum vel non.
Adde ad idem nu.2.⁊.3.quia subhastationes sunt.

e 1 f **Conditiones.** [e] ¶ †In glo.ff.de reg.iur.in fi.[f] et nõ requiritur scientia de presenti: qr partes volunt ex certa scientia talem scientiã requiri:⁊ sic nõ errãt.sed quid dices in casu quo certitudo requirit̃ sicut in adi tione hereditatis.ff.de acquirẽ.here.l.is qui putat.⁊.l.si is.nun quid sub talibus cõditiõibus põt fieri? Videtur qđ sic: cũ tales cõditiones nõ suspendãt actum: vt hic.¶ Contra:qr in aditio ne hereditatis debet quis esse certus.vt.ff.de acqui.heredi.l. qui hereditatẽ.⁊.l.in repudiẽda.ista aũt possunt esse incerta:vt in fi. huius.§.Sol.quãtũ est de aditione põt talis cõditio apponi : ⁊ valet aditio:cũ tamen tria cõcurrãt:ꝙ talis sit sua ex iusta cau sa ⁊ cõi opi.Itẽ ⁊ veritas rei.⁊ sic valet al's nõ: vt eo.tit.l. cũ qui dã.§.qđ dicitur cũ ibi no.¶ Sȝ an qđ dixi in aditione obtinet in alijs actibus legitimis qui non recipiunt diẽ nec conditionẽ.
2 ff.de re iudi.l.actus legitimi? Et posset dici ꝙ †sic: si agentes ne gotiũ apponant conditionem que sit vera: ⁊ quã credãt verũ ve hementi presumptione ⁊ cõi opi.cũ sit eadez ratio.vnde si iudex qui dat tutorẽ.⁊ ip̃e tutor credat patrẽ pupilli mortuũ.⁊ sit cõis de hoc opinio:vt verũ sit q̃uis iudex apponat talẽ cõditionẽ. si pater pupilli mortu⁹ sit crederẽ valere dationẽ: qr etiã tacite hoc intelligebatur.ff.de tute.l.muto.§.sub conditione.⁊ facit.d.l. cũ quidam.§.fi.cum.l.seq.al's non credo.¶ Sed contra videtur ꝙ q̃uis tales conditiones non suspẽdant obligationes: tamẽ dies tacite inest quo sciat̃ veritas an ita res se habet:nec ante peti p̃t quousqȝ certum sit.s.proxi.§.⁊ tamen constat qđ illi actus non recipiunt diem sicut nec conditionem.¶ Põt dici qđ in huius modi conditionibus nõ inest dies etiã tacita.imo statim potest fieri interpellatio ⁊ res peti.post in probatione veniet ꝙ res ita se habet sicut in conditione appositum est: et ita in actibus illis legitimis:nullam diem important huiusmodi conditiones.
3 ¶ †Sed hoc videtur nõ posse stare.pone qđ tu promittis mihi decem dare si Aretusa sit pregnans.hoc est de presenti: ⁊ de natu ra sua videtur importare diem.ff.eo.l.interdum. Sed dicas qđ hoc non est verũ.imo statim possunt peti decem: ⁊ dixi.Nec ob. d.l.interdũ.quia ibi loquitur in casu quo partus deducebatur in stipulationẽ.in illo enim casu est dies ⁊ tacita conditio:vt ibi nota.⁊.s.de pac.l.item quia conuentiones.quia nisi sit partus ⁊ nascatur:dare non potest.non sic in hoc casu vbi promittuntur decem si sit pregnans:quia tunc statim potest peti.Sed habetur probare ꝙ sit pregnãs.Sed op.contra hũc.ff.de here.insti.l.si me uia.vbi videtur concludi qđ valet actus nõ obstã.ꝙ nõ sit vera conditio.hic autem cõtrarium.Nec potest dicere qđ sit speciale in vltimis voluntatibus: qr in illis dicitur idem qđ hic.ff. de in iust.rup.⁊ irri.testa.l.cum in scđo.glo.soluit ꝙ vbi est nugatio et truffa ⁊ non cõditio.Sed certe idem posset dici de qualibet cõ ditionali de preterito vel de presenti si testator sciret nõ esse verã. ⁊ ita is.§.posset restringi ad casum quo cõtrahentes ignorarẽt ⁊ essent incerti de conditionis veritate.Vnde potest dicere qđ ibi sunt verba de futuro.illa enim verba: si viuerẽt: simpliciter exten duntur ad futurum.ff.de condi.et de.l.multa.§.j.⁊ sic is.§. obti net siue cõtrahẽtes scirẽt veritatem conditionis: siue ignorarẽt quecũqȝ dixi in actibus legitimis qui nõ recipiunt diem nec cõ ditionem

ditionem.vij.q.j.pastoralis.vnde tales prouisiones non videtur
valere:prouideo tibi de tali beneficio si vacat. nisi concurrant
illa que supra dixi.
1 ☞ Pars an potest compelli apponere penam in contractu.
2 Dolus si arguitur in cõtractibus siue in delictis an interesse pro-
betur per iuramentum.⁊ nu.3.
4 Testes producti ad probandum interesse quid ⁊ qualiter depo
nere debent.
5 Stipulatio penalis quando ⁊ qualiter potest pluries cõmitti.
a **Non solum.** [a] ¶ † In glo.hoc in fi.sed an pars põt
1 cõpelli apponere penã i cõtractu: Dic
qd nõ nisi fuerit conuentũ.vt ibi no.bene tamẽ verũ est ꝙ iudex
ex cã põt apponere penã preceptis suis.C.cõmi.vel epis.l.j.in fi.⁊
facit.C.de re iudi.l.si pecuniã.de vsufru.l.j.ff.de excep.do.l.apud
2 celsum.§.labeo.¶ † In gl.sed quõ.in fi.supponit gl. qd vbicũq;
dolus arguit̃ siue in cõtractibus siue in delic.qd interesse probe-
b tur [b] per iuramentũ.⁊ facit.ff.de in lit.iur.l.ij.⁊ in actionibus. et
idem no.ff.qd vi aut clã.l.semper.§.hoc interdicto.idẽ no.Host.
extra de fo.cõpe.c.dilecti.⁊ extra qd me.cã.c.fi.Sed glo.videt̃ ali
bi distinguere inter interesse singulare ⁊ cõmune vt primũ nõ pro
betur per iuramẽtũ scdm sic.C.de in lit.iu.l.alio.Sed ibi in alio
casu quãdo culpa arguit̃.Sed cõtra primã opinionẽ videt̃ aper
te:qr fratrũ nõ cõmittit̃ sine dolo ⁊ affectu.j.de ob.que ex delic.
nas.§.furtũ.⁊ tamẽ in talibus furtis videt̃ ꝙ oporteat alr̃ proba
ri ꝗ per iuramẽtum.ff.de fur.l.quidã tabularũ.ff.ad leg.aquil.l.
in lege.¶ In hoc potest sic distingui:qr aut petitur interesse ra-
tione delicti:aut ratione cõtractus.Primo casu dic ꝙ interesse
probatur per iuramentũ non in litem:sed quãti res est in verita
te si res non possit restitui.vt.ff.de in litẽ iurã.l.cũ furti.de aqua
plu.arcẽ.l.si tertius.§.fi.⁊.d.l.semper.§.hoc interdicto. si autem
res possit restitui:⁊ iudex condẽnauerit ad restituendum:⁊ non
vult restituere:iuratur in litem.ff.de in litem iurã.l.ij.ff.de do.l.
arbitrio.de appel.l.creditor.§.iussus.eodẽ modo in casu speciali
quando quis in ius vocatur:vi eximitur propter authoritatẽ iu
dicialem.ff.ne quis eum qui in ius voca.est vi exi.l.fi.§.j.Et forte
posset hoc tradi pro regula vbicunq; iudicialis authoritas con
tẽnitur per leges predictas nisi in casu quãdo quis missuz i pos-
sessionem non admittit vel prohibet.ff.ne vis fiat ei q in possessi.
missus est.l.j.§.hec verba.Sed certe tunc crederem iurari in litẽ
si vim adhiberet:vel iussui iudicis in speciali sibi facto cõtuma
citer resisteret:vnde illum.§.intelligo quãdo iudex simpliciter de
creuerat aliquẽ mittẽdũ in possessionem cui aliquis se opponit
prohibendo qui alr̃ non fuit vocatus nec condẽnatus:alr̃ si ad
hoc vocatus specialiter ⁊ iussus vt non impediret prohiberet ⁊
parere contẽneret.vel si missum per iudicem violẽter in predicto
casu expelleret:non video cur non iuretur in litem contra ipsuz
3 per.l.s.alleg.¶ † Sed adhuc op.primo dicto.d.l.quidam tabula
rum.vbi videt̃ cõcludi ꝙ oportet probari per testes:imo dic ꝙ nõ
op.sed intellectũ premissorum aperit.nã qd dixi qd in delictis in
teresse probatur p iuramẽtũ:intellige.i.estimationẽ dãni seu rei
ipso delicto probato.nam ipsum delictum probare oportet.Ver
bigratia.si dicã qd tu surripuisti mihi equũ vel bouẽ:hoc debeo
probare.⁊ hoc probato stabit̃ iuramento meo de estimatiõe ipsius
⁊ hoc vult dicere.d.l.quedã tabularũ.ibi eniz oportet probare ꝙ
habebat tales tabulas ⁊ tale debitũ continẽtes:⁊ reuz eas surri
puisse.⁊ hoc pbato stabit̃ iuramento suo de dãni sui estimatiõe.
In violẽtia tamẽ est aliquid speciale.nã ibi pbata violẽtia credi
tur iuramẽto:nedũ de rerũ estimatiõe:imo de his que se amisisse
dicit.nec habet probare quales res amisit:⁊ hoc in odiũ violen-
tie.C.vnde vi.l.si quãdo.In scdo casu qñ petitur ex cõtractu: tũc
aut dolus arguit̃ aut culpa.Primo casu aut queris de actiõibus
arbitrarijs seu bo.fi.⁊ in illis cõstat qd probatur per iuramentũ
in litẽ:nisi in casu vbi est de veritate.ff.de in lit.iu.l.minus.⁊ vide
tñ plenius.j.de act.§.preterea.aut de alijs:⁊ tũc si res nõ extat:esti
matio vero pbat̃ p iuramentũ si nõ possit alr̃ sciri.si extat: opor
tet pbari p testes.vt hic.ff.de in li.iu.l.videamus.§.fi.cũ.l.seque.
si aũt culpa arguit̃:singulare dz probari p testes de cõmuni vult
dicere glos.ꝙ probat̃ per iuramentũ.vt.d.l.s.allega.que põt esse
vera vbi alr̃ nõ põt pbari estimatio.p.d.§ plane.⁊ ita oporteret
dictũ.§.extẽdi ad oĩa pcedẽtia.⁊ satis hoc innuit cõsequẽtia lite
re.vel dic illã glos.verã in casu illius legis.vbi ex officio tenebat̃
fecisse diligentiã.⁊ hoc nisi fuerit cõtumacia in non petendo:tũc
4 enim dicerẽ vt.s.proxime in delictis dixi.¶ † Sed quid debẽt de
ponere testes qui pducunt̃ ad pbandũ interesse: Dicas qd si p
ducuntur ad probandũ singulare interesse:deponent qd si habe
rent talem rem.⁊ ita eis cedentem gratiosam vel vtilem nollent
ea carere pro tanto.In cõmuni vero qd res tãtũ valet scdm cõmu
nem estimationem.Sed quid si dicerent se tantũ daturos: Di-
cas qd nõ bene deponerẽt per ea que no.C.de rescin.vendi.l.ij.de
his scripsi.C.de senten.que pro eo quod interest.l.j.⁊ vide qd ibi
nor.per glos.⁊ doctor.¶ In glos.puta non ire.ff.eo.l.vbi autem.

5 §.qui id qd.¶ † In glo.hoc refert̃ ad primũ.in fi.sup hoc dic ple
nius:qr aut stipulatio fuit apposita super facto nõ iterabili : vel
super eo toto qd principaliter in obligationẽ deuenit:⁊ non põt
pluries cõmitti:qr nunq̃ stipulatio penalis pluries committit̃.
ff.de here.vel act.ven.l.venditor hereditatis.de verbo.obli. si ita
quis.aut fuit apposita in facto iterabili vel plura capita cõtinẽ
te:⁊ tũc videtur sepius cõmitti pro quolibet facto iterabili : vel
pro quolibet capite si cõtineat iteresse: vel loco interesse sit appo
sita pena.ff.eo.si sit.ff.rem pupil.sal.fo.l.ij.rẽ ra.ha.l.si procur. si
cui plusq̃.p.l.falc.l.iiij.§.quesitũ.vsufr.queadmo.ca.§.hoc aũt.
¶ Si naũt nõ cõtinet interesse:sed mere sit penalis pter contẽ-
tum forte:tũc nõ cõmittitur nisi semel.ff.de arbi.l.si duo.§.j. illa
enim ibi erat apposita loco cõtentus:vt eo.tit.l.si quis rem cũ ibi
bene no.videtur ergo ꝙ pronunciatum fuerit in causa que ver-
tebatur inter vniuersitatem ⁊ ecclesiã Tulleñ.in palatio aposto
lico vbi dicebat ecclesia ꝙ dicta vniuersitas sub certa pena pro-
miserat nõ insultare personas ecclesiasticas.⁊ plura alia capitu-
la.⁊ ꝙ dicta vniuersitas fecerat cõtrariũ frequẽter ⁊ in pluribus
capitulis.⁊ petebat solidã penã pro quolibet. determinatũ fuit
ꝙ poterat:de quo multi fuerunt admirati:⁊ maxime legiste se-
quentes glo.¶ Item oppo.ꝙ consilium huius.§.sit nullum.Et
solue vt.j.de inuti.stipula.§.alteri.

¶ De duobus reis stipulãdi ⁊ promittendi. Rubrica.

¶ Glo.sufficienter continuat rubricam:ideo transeas.
1 ☞ Ius vetus non requirebat vt expresse fierent duo rei stipu-
landi vel promittendi.
2 Interrogationes ⁊ responsiones debent fieri sine interuallo in
stipulationibus quibuscunq;.
3 Quid autem si agitur ꝙ sint duo rei ⁊ adhibetur interuallum:
an erunt duo rei.
c **Et stipulandi.** [c] ¶ In glo.hic dr. re.in fi.dic plenius
1 ibi.¶ † In gl.h adiecto.i fi. Scire debes ꝙ gl.
in.d.§.cũ tabulis.vr̃ velle ꝙ iure antiquo ⁊ no
uo sufficiebat expmi ꝙ essent duo rei:nec opor-
tebat dici ꝙ tenerent̃ insolidũ.⁊ illã sequit̃ ibi
Ja.Dy.dicit ꝙ de nouo oporteret dici ꝙ sint duo rei ⁊ ꝙ insoli
dũ teneant̃.⁊ ideo hic gl.errauit hoc dicẽdo:hoc adiecto vt sint
insolidũ ⁊c.qr de iure veteri nõ oportebat dici ꝙ eẽnt isolidũ.qd
gl.h supponit ⁊ male:qr.§.cũ tabulis.dicit cõtra:⁊ magis etiã er
rauit in aut̃.hoc ita.C.eo.ti.vbi dicit ꝙ si vnus pmisit decẽ ⁊ post
ea alius eadẽ decẽ: ꝙ sunt rei debendi qd nõ est verũ nisi hoc a-
2 gatur expsse p dictũ.§.cũ tabulis.¶ † In gl.ex interuallo.in fi.[d]
d dicas ꝙ sine interuallo debẽt fieri interrogatiões ⁊ respõsiones
ita ꝙ nõ fiat diuersio ad alios actus extraneos:qr si diuerterent̃
ad alios actus nõ extraneos:⁊ nõ esset magnũ interuallũ : vale-
ret verbi gratia.Si alter de duobus reis pmittendi esset psens:
⁊ alter non:⁊ interrogatione facta ille presens iret quesitũ aliuz
qui erat ppe:nõ esset diuersio ad alios actus.⁊ sic posset intelligi
3 l.duos.eo.tit.§.fi.⁊ hoc est indubitatũ.¶ † Sed pone ꝙ adhibe
tur interuallũ:tñ agit̃ ꝙ sint duo rei:an erũt duo rei: Glos. mo-
uet hoc in.l.si ex duobus.eo.tit.⁊ videt̃ dicere ꝙ non.Dyn. dicit
ꝙ vbi fuit vna interrogatio si vnus respõdeat hodie.alius cras:
non essent duo rei.sed vbi vnus interrogatur hodie.alius cras:
erunt duo rei.dũ tamẽ hoc agatur expresse ⁊ quilibet respondeat
post suã interrogationẽ.⁊ idẽ in duobus reis stipulãdi:vt scripsi
in.d.l.si ex duobus.s.allega.Ego nõ video ꝙ hoc possit sustine-
ri.nam aut dices ꝙ hoc cõtingit pter diuersas ⁊ separatas in-
terrogationes quia hoc agit̃ expresse sed neutrũ eorũ potest esse
causa:ergo ⁊c.Qd diuerse interrogatiões diuersis tpibus facte
nõ sint magis cã q̃ si esset vna iterrogatio:patet:qr nõ refert an
fiat sub vna interrogatiõe an sub diuersis:vt hic patet ⁊.d.l. iij.
§.parui.cũ ergo nil referat cũ sit incontinẽti:ergo ita parũ si di-
uersis temporibus:imo diuersitas interrogationum magis fa-
ceret censeri diuersitatem obligationũ q̃ vnam.at hoc ver. nam
si prius.⁊ sic diuersitas interrogationũ nihil facit. ¶ Item mi-
nus facit qd dicitur ꝙ actũ fuit ⁊c.qr etiã si incõtinenti fierẽt in
terrogationes et responsiones:oporteret ꝙ ageretur expresse vt
essent duo rei:vt.s.in prin.scripsi.⁊ si sic hoc esset causa:non esset
differentia an incõtinẽti fieret vel ex interuallo:qr scdm hoc seque
retur ꝙ essent duo rei siue incõtinenti siue ex interuallo hoc age
retur:⁊ tamẽ hec iura minuunt contra.⁊ ideo tene cum gl. ⁊ in
tellige dictam.l.si ex duobus.vt ibi not.
1 ☞ Obligatio duorum reorum est vna in effectu:plures autem
sunt quia plures tenentur.
2 Reus stipulandi qui totum debitũ recepit:an teneatur reddere
partem alteri correo stipulandi.
e **Duo** [e] **plures ve.** ¶ In gloss.hoc acto.vide supra
proximo.§. ¶ † In gloss. ibi:

a ¶ Nõ solum. Etiã facta pñt i stipulationez de-
duci in qbus vti le est penã adijce re:ne alr̃ stipula-
tor habeat pba-re interesse.

b ¶ Interesse p bet̃.Qualr̃ pbet̃ interesse : vide h p do.Ange.in.ij. col.in ver.in glo. pbare.Itẽ l.iij. col.in vers.qro si peto expẽsas.tra ctat quomodo p bentur expense. Item subsequen ter in ea.col.in v. quotidie.qrit de tali qd.Si pmit tit̃ h mõ de qbus dãnis:expẽsis: et iteresse promisit Titius stare sim plici dicto vel iu ramẽto dicti seij: an talis pmissio valeat.vide eũ h.

c ¶ Et stipulã-di.Diuide hunc ti.vt p Ang. hic. Et summa sic h principiuz. Duo rei stipulãdi fiũt qñ separatim in-terrogãt debito-rem:⁊ ipse simul vtriq; respõdet.

d ¶ In fin.Vi-de de hoc Ange. hic.

e ¶ Duo. Vide hic Ang.q sum-mat ⁊ ponit plu-res pulchras que-stiones.

l.vtrinsq̃.dic melius in.d.l.iij.q2 plures sunt in essentia et consi-
derat a rei veritate:vt ibi no.ſm Pet.de bel.perti.hic.Et nota
ꝙ caute dicit hic tex.debitum accipiendo.nam agendo.non libe
raret etiã lite contesta.vt.ff.de pecu.l.quoties.§.si creditor.⁊ no.
in sum.⁊ in glos.in aut.de duo.reis.vnde pendente appellatione
vnius põt alius cõueniri.ff.ad mace.l.creditor.j.rñso.⁊ de hoc ꝑ
2 glo.⁊ Dy.ff.eo.l.ij.¶ †Consueuit queri an ille q debitũ totũ re-
cipit:teneat reddere partẽ alteri correo.s.stipulãti.Et doc.alibi
cõsueuerũt determinare ꝙ sic.⁊ videt notari per glos.ff.de cõdi.
inde.l.frater a fratre.ff.de lega.ij.si titio.⁊ hanc opi.sequitur Ja
co.de rauẽ.per.l.ff.de noxa.l.si rem cõem.⁊ idẽ videtur tenere.ff.
de solu.l.qui hominem.§.j.Pet.de bel.perti.tenuit cõtra per.l.
ij.ff.eod.titu.pro quo videtur casus.ff.ad leg.falcid.in.l.falci.sed
hoc esset nisi essent socij vel esset ex re cõmuni debitum vel ꝓpriũ
alterius non exigentis.iunge.§.si.

1 ☞ Imparitas an potest esse in obligatione.Et nu.2.
3 Quare autem secus in fideiussore ⁊ reo.
4 Duo rei promittendi an videant pro se inuicem intercessisse.
5 Reus vnus debendi si totum soluerit vni reo stipulandi an com
pellatur cedere actionem alteri reo stipulandi.
6 Obligatio duorum reorum debendi si sit indiuidua an fiet diui
sio obligationis.
7 Quid si vnus pure alter sub cõditiõe obligat⁹ est.an fiet diuisio.
8 Quid si creditor diuisit ⁊ reperit alterum non soluendo:an po-
terit reuerti ad alterum.
9 Duo rei debendi vel plures an possint conueniri vno libello.

1 **Ex duobus.** ¶ †In gl.sed nõne.in fi.dic pleni⁹:q2
aut disparitas est circa rem que verti-
tur in obligatione:tunc vitiat saltem quo ad constitutionẽ duo
rum reorum.ff.eo.l.si id quod.Aut est disparitas circa substan-
tiam obligatiõis ⁊ nõ vitiat.ff.eo.l.si ex duobus.§.fi.Aut circa
qualitatẽ:⁊ tũc nõ vitiat:vt hic ⁊.ff.e.l.ex duobus.Aut est dispa
ritas circa id qd̃ habet loco qualitatis:vtputa vt vnus teneat de
lata culpa:alius de leui:⁊ sic vitiat.p.e.l.eandẽ.§.j.Hanc distin
2 ctionem ponit Dy.ff.eo.l.si ex duobus.¶ †Sed que sunt rõnes
diuersitatis inter tam dispares casus:Itẽ quare nõ ita bene di
citur disparitas in qualitate qñ vnus obligat se de leui:alius de
lata:sicut qñ vnus pure alius sub cõditiõe vel ex diuersis.Unde
super hoc videret posse dici breuius qd̃ disparitas que nõ potest
re vel spe reduci ad paritatẽ vitiat:al's nõ:Uerbigrã.qñ vnus
promittit vnũ:alius aliud:vel vnus leue:alius latã:nũꝙ hmõi
obligatio re vel spe erat par.sed vbi vnus pure:alius sub cõditio
ne est spes ꝙ cõditio impleatur.s.eo.ti.§.ex conditionali.⁊ ipse
existẽte retrotrahitur quasi pura ab initio extitisset.ff.qui po.in
pigno.ha.l.qui potior.§.j.de peri.⁊ com.rei vendi.l.ꝙ si pendẽte.
eodem modo vbi in diuersis locis pecunia est dãda:quia elapso
die quo quilibet dare potest:vna ⁊ eadẽ efficitur in effectu.ff.de
3 cõsti.pe.l.id qd̃.⁊.l.cũ qui.in prin.¶ †Sed cur secus in fideiusso
re ⁊ reo.ff.de fideius.l.grece.§.istud.j.de fideius.§.si fideiussores.
Respondeo fideiussoria est accessoria:ideo respondet ſm princi-
palem naturã.hic vtraq̃ principalis ⁊ propria in ꝑsona cuiusq̃.
ff.eo.l.eandem.in fi.⁊ hoc est magnũ argumentũ ꝙ nõ videãtur
adinuicẽ fideiubere.de quo vide.ff.ad vellei.l.vir vxori.§.fin.vbi
sunt opi.Mar.dicit ꝙ videt fideiubere.Jo.cõtra.Azo distinxit
an pecunia peruenerit ad vnũ in toto vel pro parte:⁊ tũc alius vi
detur fideiubere pro parte que ꝑuenit ad illũ vel pro toto si tota
peruenerit.⁊ illam sequit glo.ibi ⁊ in aut.de duo.re.⁊ illã etiam
sequitur Dy.Sed.C.eo.l.j.glos.videt sequi opi.Jo.quã etiam se
4 quuntur Jaco.⁊ Pet.⁊ credo ꝙ sit verior.¶ †In glo.sed adue
niente.ibi cum allegat.C.eo.l.j.Uide ibi per doc.et glos.vnde dic
ꝙ aut ille qui soluit habuit totã pecuniã ⁊ in vsus proprios con
uertit:⁊ tunc nulla actio ei datur:quia ipse teneret correo si sol-
uisset.Si aũt conuersa est in vtilitatẽ cõmunẽ vel forte est perdi-
ta:tũc si sunt socij.agunt pro socio:vel mã.si mãdatũ intercessit.
al's non ſm Jo.opi.sed ſm Mar.semper videt intercessisse:ideo
datur man.vel neg.gest.si predicta cessant.ff.de nego.gest.l.cũ pe
cuniã.⁊ datur vtilis.ff.cõi diui.l.si qs putans.§.j.C.de nego.gest.
l.fine.C.si cer.peta.l.sed in rem cõem.ff.de sol.l.qui hoiem.§.j.vel
5 actione cessa si cessa fuerit a creditore.¶ †Sed an cõpellit cede-
re:Glo.videt velle ꝙ sic:nisi renunciatum esset beneficio diuisio
nis.ff.cõmo.l.vnde q2.in fi.glo.sed doct.cõsueuerũt tenere idem
si renũciatum esset:nisi propter dolũ propriũ fuisset cõuentus.ff.
de admi.tuto.l.si plures.⁊ fit cessio cõtra reum inquãtum perue
nit ad eũ:vel si nihil ꝓ media parte.ff.de in rem ver.l.si patre.§.fi.
ad mace.l.sed ⁊ iul.§.j.⁊ vide plene in.d.l.j.per glo.⁊ doct.Illud
autem cõstare videtur ꝙ si duo rei ꝓmiserũt nulla recepta pecu
nia vel forte ex cã donationis:ꝙ si vnus soluit solidũ:non videt
habere actionem cõtra aliũ:vt.d.l.in falci.hoc esset obseruandũ
6 nisi esset cessa:vt dixi.¶ †In ea.glo.in fi.iuxta hanc materiam
cõsueuerunt multa queri que non prosequor disputando sed po
nendo conclusiones tãtum:quia docto.satis late notauerunt in

d.l.j.⁊ in aut.hoc ita.¶ Et primo consueuit queri:qd si obliga
tio sit indiuidua:an fiet hmõi diuisio:Glo.dicit qd̃ sic in.l.reos
§.cũ tab.⁊ idẽ dicit in quolibet casu vbi plures re ipsa insolidũ
tenebant.vt no.eo.ti.eãdẽ.ff.depositi.l.j.§.si apud.mã.l.creditor.§.
duob⁹.Sed cõtra notat in corpore aut.de duobus reis.⁊ verius
7 ſm doc.†Itẽ cõsueuit queri:qd si vnus pure ⁊ alius sub condi-
tione:Gl.dicit in aut.hoc ita.qd̃ obligatus pure põt insolidũ cõ
ueniri absq̃ beneficio diuisiõis.⁊ ita corrigit hic in fi.⁊.l.ex duo
bus ff.eo.que idẽ dicit.Et pro hoc faciũt verba aut.q2 ille q sub
conditione promisit non esse habilis ad cõuentionem Dy.tamẽ
8 tenet cõtra per.l.si plures.ff.de fideius.¶ †Itẽ quid si creditor
diuisit ⁊ postea reperit alterũ nõ soluendo:nunquid potest redi
re ad alterũ:Dic qd̃ non.ff.de fideius.l.inter eos.¶ Sed si alter
esset absens ⁊ rediisset post lit.cõtest.fieret diuisio.ff.vt in pos.le.
l.si pecunie.§.j.¶ Itẽ quid si alius impetrauit priuilegiũ vt non
conueniat:Dic qd̃ nõ:propter hoc alter perdet beneficiũ diui-
9 sionis.ff.de fideius.l.titius.¶ †Itẽ an oẽs possunt cõueniri vno
a libello[a]:Dic ꝙ sic.dũ tamẽ de hoc fiat mẽtio in libello.Et vide
plene de his per doc.C.eo.aut.hoc ita.⁊ de hac materia tractat
Spec.in ti.de conclu.⁊ renũ.¶ Sed ego moneo tibi vnã questi
onem nouam que sepe põt cadere in facto supposita consuetudi
ne que est talis:qd̃ vbi aliquis vẽdit reditus obligãdo bona sua
etiã generaliter:qd̃ proximior de genere põt retrotrahere ⁊ ab em-
ptore vendicare rẽ venditã seu reditus soluendo pretiũ.que con-
suetudo est i multis locis regni Frãcie.Casus talis inducit.duo
forte coniuges vel quiuis alij vẽdiderũt.x.libras rendales perpe-
tuas super oĩbus bonis suis certo pretio.obligauerunt se insoli-
dũ ac omnia bona sua acto qd̃ essent duo rei debendi:⁊ renũcia
uerũt aut.de duo.re.venit vnus de genere alterius vẽditoris:of-
fert pretium:vẽdicat solidos reditus.venit ⁊ alius de genere al-
terius:⁊ sibi vẽdicat etiã offerẽdo pretiũ.querit quis corũ admit
titur vel an ambo:⁊ si ambo:an quilibet ad solidũ obligatiõis:⁊
sic emptor habebit duplex pretiũ ⁊ quilibet ad solidũ obligatio-
nis admittetur.Et sequerentur duo inconueniẽtia.Primũ qd̃
emptor habebit duplex pretiũ.Secundũ qd̃ ille qui non est de ge
nere retrotrahit illud qd̃ alius qui non est de suo genere vẽdidit
al's nõ admittẽtur ad solidũ:qd̃ cessat cõtra cõsuetudinẽ ꝑdictã.
⁊ si dicas ꝙ quilibet admittet ad solidũ obligationis vẽditiõis
de suo genere.adhuc sequeret primũ inconueniẽs:q2 habebit em
ptor duplex pretiũ.Et si dicas ꝙ quilibet soluet medietatẽ ꝑtij:
sequitur inconueniẽs qd̃ admittat ad solidũ soluẽdo medietatẽ
pretij ⁊ contra cõsuetudinis verba que dicũt solidũ pretiũ offer-
ri.Preterea si vnus solus de genere alterius venditoris veniret:
esset maior q̃stio:q2 ille solueret totũ ꝑtiũ ⁊ nõ retrotraheret ni-
si obligationẽ primi sui:⁊ sic remanerẽt penes emptorẽ alia soli
da ⁊ totũ ꝑtiũ quo nil iniquius.Et si dicas qd̃ qlibet admittet
ad medietatẽ:sic due alie medietates remanerẽt penes emptorẽ.
super hoc cogita ⁊ iterroga maiores tuos qui tibi annũciabũt.

¶ De stipulatione seruorum. Rubrica.

¶ Continuatio patet de sequenti:quia de materia verborum
obliga.semper agitur.
1 ☞ Usufructus persone accedit.
2 Impersonalitas non vitiat ex parte stipulantis:intelligitur enĩ
seruus stipulari sibi vel domino.

b **Seruus[b] ex persona.** ¶ In text.ius
stipulandi.i.vim ⁊ potestatẽ.idem in legatis.ff.
de lega.j.l.si mihi ⁊ tibi.§.scripta.⁊ in constitu
1 tione.ff.de heredi.instit.l.neq̃.¶ †In glos.hec
ꝓpterea.in fi.⁊ est ratio q̃ ibi ponit:q2 vsufr.ac
cedit persone.vnde si non sit persona deberi non potest.ff.de vsu
c fru.l.si titio.§.fi.¶ In glos.[c] non heredis.cum allegat.§.seruus.
vide quod ibi scripsi.¶ In glo.nisi in casibus.in fi.glo.in prin.
2 l.vbi est idem tex.qui hic.¶ †In glos.nullius.in fi.impersonali-
tas enim non vitiat ex parte stipulãtis:quia semper intelligitur
acquirere sibi vel domino.ff.de verbo.obliga.si ita stipulatus.§.
chrysogonus.sed ex parte promittentis vitiaret.C.de cõsti.pecu.
l.quando.q2 non est verisimile:qd̃ aliquis velit se obligare.ff.de
probatio.l.cum de indebito.
1 ☞ Seruus sibi stipulando factum cui acquirat.
2 Quid si seruus stipulatur sibi tradi domum vel rem aliquã an
ei tradi debeat ita vt non sufficiat tradi domino.
3 Seruus an stipuletur per verba vel per nomen est differentia.po
nit exemplum.
4 Quid autem in legato.
d **Sed cum[d] factũ.** ¶ In glos.sed si stipulat.in
e fine[e].Inno.videt idẽ etiã si
1 ab alio.ff.de verb.obli.l.stipulatio ista.§.hi qui.ver.cũ vero.† ibi
enĩ sibi acqrit stipulãdo vt ei possessio ꝑ aliũ auferat.Preterea
vbi ab alio

a ¶ Uno libello.Dic vt ꝑ Ange.in superiori.§.ꝓpe.prin.versi.q̃ro an plures.Itẽ ſm Ang.que diuersitas impediat cõstitutionẽ duorũ reorum.in.ij.col.circa fi.v.q̃ro itaq̃.

b ¶ Seru⁹.Diuide hũc titu.ſm Aret.⁊ hoc princi pius sic summat ſm eũ.Etiã seru⁹ hereditarius põt stipulari:⁊ acquirit heredi futuro.Itẽ seru⁹ siue filiusfa.a q̃cunq̃ stipulet.⁊ i cuiuscũq̃ ꝑsona stipulationẽ cõcipiat acqrit dño ⁊ pri h.d.vsq̃ ad.§.sed cum factum.

c ¶ In gl.Ista gl.facit ad qõnẽ vt monach⁹ sine cui⁹ vitio monasteriũ est destructũ acqrat futuro monasterio sicut ille seruus heredi.q tñ ficte et improprie censetur dñs:qd̃ no.ꝑ statuto de re alicuius vl' dño loq̃nte:vt ſm per Ang.

d ¶ Sed cũ.Si seruus stipulat sibi ire agere licere:sol⁹ ipse:nõ etiã domin⁹ eius ire potest.Ang.

e ¶ In fine.Dicit Ang.ꝙ factũ si ꝑsone serui inhereat:a q̃cunq̃:siue ipso suo siue sibi ab alio sit ꝑstitũ:dñs nõ acquirit dño:al's secus.

vbi ab alio dandũ est: inspicitur persona serui ⁊ nõ dñi. ff. de con
di: ⁊ demõ. l. modo qui heredi. ergo multofortius vbi ab alio fa
ciendũ. Solu. ibi in stipulatione seruus psonã suã adiicit vel vbi
adiicit p aliũ si res in stipulationẽ deducta posset extẽdi ad effe
ctum qui posset cadere seu cõsiteri in persona serui: tũc persona
serui inspicit vt in eius persona effectus cõferat: non vt sibi acq
ratur: qꝛ cũ nihil sit sibi acquirere nõ põt: sed in ei⁹ persona effe
ctus ipse cõplẽdus est re. verũ est qd si emolumentũ inde exeat:
dño acquirit. ⁊ hoc vide in dictis legib⁹ cõtrariis. cõditiõis im
plemẽtũ facti est: ⁊ factũ cõcernit. ff. de cõdi. indebi. l. mulier. §. j.
ideo in persona serui conferri põt ⁊ ei dandũ est. Unde licet da
re in propria significatione importet ius. i. accipiẽtis facere. j. de
act. §. sic itaq₃. tñ vbi materia subiecta se refert ad factũ: ⁊ eius ef
fectus quasi facti cẽsetur in stipulatione: cõfertur in personam
serui vc₃ vt ita faciendũ sit in eius persona. ⁊ pro hac solutione
2 bene facit. ff. de ver. obli. l. qd dicit in si. ¶ † Quid ergo si stipulet
sibi tradi domũ vel rẽ: nũquid ei debet tradi ita qd nõ sufficiat
tradi dño vel pmissor non teneat tradere dño sed ipsi seruo? Di
co q si cõtractus vel cã precedat talis ex qua dñium vel proprie
tas vel possessio vel emolumẽtũ irreuocabiliter posset acqri do
mino: q tũc dñs aget: ⁊ ei dari vel tradi poterit sine seruo seu ei⁹
voluntate. ff. de vsu ⁊ habi. l. filio. C. de vsu. l. fi. al's non. ff. de solu.
l. si stipulatus sim. ibi enim ex adiectiõe serui nihil debebat que
ri dño quin restitueret. ff. de ver. obli. l. in l. §. qui fundũ. Unde p
breui doctrina potes dicere qd vbi tale quid cõfert in psona ser
ui: qd dño acquirendũ nõ est in effectu: ⁊ attento effectu põt ca
dere in persona ipsius serui tñ: ⁊ cõtinet. vbi aũt põt vtilitas ac
quiri dño: tũc si in stipulatiõe adiiciatur persona serui: ⁊ tale qd
qd põt habere effectũ collatũ in persona ipsius serui: tunc etiam
eius inspicitur ⁊ cõtinet: verũtamen per eum dño acquiritur. vt
l. qui heredi. ⁊ in. §. hi qui. quo ad vtilitatẽ: nõ quod dñs exercere
possit per se: sed si vtilites resultat ex facto in stipulationẽ dedu
cto ipsi dño acquirit. nã si stipulatus fuerit sibi ire agere licere p
fundũ vicini ad fundũ dñi: seruus ire agere põt nõ dñs: ⁊ tñ ipe
seruus agit vel addit ad vtilitatẽ dñi. ⁊ illa vtilitas dño acquiri
tur: nisi in casu speciali. ff. eo. l. si seruus meus a liberto. ⁊ sic intel
3 lige pro ⁊ cõtra. ¶ † In gl. hec verba. in fi. glo. hic facit differen
tiam vtrũ seruus per verba vel per nomẽ stipuletur. Uerbi grã.
an dicat promittis mihi ire agere licere per tuũ fundũ? ⁊ tũc ipe
prohiberi nõ posset. an promittis iter seu actũ? ⁊ tunc dño liceat
⁊ dño acquiratur seruitus. ¶ Sed q̃ est ratio huius? põt dici qꝛ
cũ per verba stipulat factũ: in stipulatiõe vertitur: qꝛ ẽm grãma
ticos omne verbũ significat agere vel pati. igit cũ talis qualitas
facti possit cõferri in personã serui: eius persone factũ inspicim⁹:
sed noia significãt substãtiã cũ qualitate ppria vel cõi. ⁊ sic in ta
li stipulatiõe ius vtit qd seruo acquiri nõ põt. vt dixi. s. proxi. ⁊
4 ideo acqrit dño. ¶ † Sed cur secus in legato. ff. de serui. le. l. ⁊ si
maxime tex. reddit ibi rationẽ: qꝛ in legatis inspicimus personã
serui an possit capere si liber esset. ff. de leg. ij. l. si debitor. in fi. con
stat aũt qd seruus si liber esset non posset acquirere seruitutẽ ta
lẽ ex quo fundũ nõ habet. ⁊ ideo nõ valet legatũ. ¶ Sed prodeo
quare inspicitur magis persona serui in legato talis seruitutis:
vt nõ valeat: quã in stipulatiõe que valet: vt hic? Dy. dicit. ff. eo.
l. proinde. in fi. qꝛ in stipulatiõibus versat factũ serui qd cẽsetur
dñi. in legato vero nullũ: ideo facilius ex stipulatione acquiritur
simile est videre in stipulatione a filio cõcepta ⁊ legato ei relicto
nam facilius ei acquirit in stipulatione quã ex legato ratiõe pre
dicta. ff. de rei ven. l. que legata. de ver. oblig. l. si filius. hec sunt fe
re verba sua. sed hec ratio nã videt bona quo ad seruũ q in hoc
differt a filio: vt. ff. eo. l. fi. Unde ratio est: quia in stipulatiõibus
inspicimus initiũ ⁊ tempus conceptionis stipulationis quo ad
acquisitionem: ⁊ ideo non mirũ si inspiciat solu₃ persona illius
cui acquiritur: sed in legatis inspicimus diẽ legati cedẽtis quo
ad acquisitionẽ. ⁊ ideo quia possibile esset qd die legata seruitu
ti cedente vc₃ tẽpore aditionis seruus posset esse liber: ⁊ ita ser
uitus esset ei querẽda. ff. quãdo di. le. ce. l. si post diẽ. s₃ eius perso
na magis in legatis inspicitur. ¶ Sed cur non inspicitur salte₃
tẽpus legati cedentis: ita qd ex tẽpore illo videretur legatũ tene
re vel non tenere? Respondeo qꝛ legatis factis seruo inspicimus
tempus mortis: vt dixi. s. de here. qua. ⁊ dif. §. extraneus. s. de leg.
§. an seruo. ista iura non sunt hodie inutilia: quia quicquid dixi
mus de seruoru₃ stipulatione potest applicari ad religiosos qui
frequenter paciscuntur ⁊ stipulantur.

1 ☞ Causa si cõmittatur alicui sub nomine proprio ⁊ sub nomi
ne dignitatis an transeat ad successorem in illa dignitate.

a Seruus[a] cõmunis. ¶ In glo. impersona
liter. in fi. Pet. de bel.
perti. dicit quod per hec iura cõsuenit determinari questio ista.
1 Ita † est qd vbi alicui cõmittitur causa sub nomine dignitatis[b].
b successor potest cognoscere. si sub noie proprio: nõ. de quo not. ff.
de pac. l. tale. §. fi. ⁊ est expressum extra de offi. deleg. c. qñ abbas.
¶ Pone q cõmittitur expresso vtroq₃ vt Titio abbati: tũc re
fert ẽm eum qui pcedat per hec iura. ¶ In glo. hoc disiunctim.
in fin. docto. antiqui ante tempora codicis. vide. ff. e. l. si ex re. §. j.
¶ In glo. nam cum sua. in fi. huic dicto ob. ff. e. l. proinde. §. j. ibi
parternam partẽ. vide ibi: qꝛ ibi loquitur qñ ab altero ex dñis sti
pulabatur quo casu non acquiritur aliis pro portione eius quã
iure retentionis sibi vendicat: vt ibi notatur. ⁊ vide plene hanc
materiam. ff. eo. si communis seruus ita stipuletur.

¶ De diuisione stipulationum. Rubrica.

¶ Declaratis quibusdam qualitatibus stipulationu₃ venit ad
diuisionem earũdem continuando materiam.

c Stipulationum.[c] ¶ In gl. s₃ cũ
hic. ibi cũ dicit
accipitur iudicialis a iudicio. vt ille solum que in
causis iudicis officio pstãtur. cõtinuantur. ¶ In
ea. glo. hic a iudice: vt quecũq₃ per iudicẽ seu eius
officiũ prestãs cõtineãtur: ⁊ intelligas iudicẽ viuũ. sed cũ verbu₃
pretorie recipiat generaliter: quare nõ sit ibi quadrimẽbris diui
sio sicut hic? Respondeo diuiditur hic stipulatio in genere gene
ralissimo: ibi stipulatio pretoria in genere subalterno.

1 ☞ Pretores olim erant iudices.
2 Stipulatiões ptorie ⁊ iudiciales p quos iudices interponi pñt.
3 Stipulationes an sint pretorie vel iudiciales quis sit effectus.

Pretorie. ¶ In glo. i. puro. ibi. sic qd non iudicis offi
cio: sed alterius q pretoris. nã pretores erant
1 iudices. vide. j. super glos. cum ediles. ¶ † In glos. vt si al's. in fi.
⁊ hoc in cautione: quia prestatur propter vitia. nam pro dupla
est cõis. ff. de verb. obli. l. stipulationũ alie. §. cõmunes. ¶ In glo.
cũ ediles. ibi: pretoria ⁊ iudicialis. quia prout sumitur. ff. de pto.
sti. l. j. differentia patet. ¶ In ea. glos. ibi cũ dicit: vt patet. s. di
ctis exemplis. Hec nõ videtur bona: quia cautio de rato et iudi
catum solui sunt ptorie: vt patet. ff. de preto. sti. ⁊ tamẽ iudex non
aditur principaliter pro eis: imo sup petitiõe seu causa que intẽ
tatur. ¶ Preterea in iudiciali principaliter aditur iudex quan
doq₃. ff. de iudi. l. in oĩbus. sed glos. vult recipere alio modo hic
pretorium: videlicet prout est species: quã recipiatur. ff. de preto.
sti. vbi recipitur vt genus: vt. s. in prin. titu. no. sed adhuc ob. l. in
omnibus. ¶ In ea. glo. ibi cum dicit. ff. de preto. stip. l. j. hoc non
videtur vera: quia cautio quã prestat filius de bonis cõferendis
est pretoria. ff. de colla. bo. l. j. §. iubet. ⁊ tamẽ de ipsa nihil dicitur
2 in dicto tractatu. ¶ † In fi. e. glos. vult dicere glo. q ptorie sunt
que per solum iudicẽ ordinariũ interponuntur sub. habentẽ me
rum vel mistum imperiũ. sed iudiciales per minores iudices pos
sunt interponi. ⁊ pro hoc facit. ff. de iurisd. om. iu. l. iubere. ⁊ hãc
videt Pet. de bel. per. hic sequi Nec ob. qui minores iudices cau
tionem de dam. infec. faciant interponi: ⁊ tamẽ est pretoria. ff. de
dam. infec. l. j. quia istud ex quodam accidenti fuit cõcessum pro
pter periculum: sed de natura sua spectat ad maiores: vt ibi ẽm
eum. sed hec opi. potest impugnari: qꝛ ẽm eos iudiciales dicũtur
ille q̃ a minoribus iudicibus iubẽtur interponi. ẽm hoc sequere
tur q omnis iudicialis sit cõis ⁊ ois cõis iudicialis: qꝛ certũ est
q cõmunes dicunt que a pretoribus ⁊ iudicibus sub. minorib⁹
interponũtur. j. proxi. §. Tunc arguo sic. nõ licet minori quin li
ceat maiori in actibus iudicialibus: sed constat q minores iudi
ciales iubent interponi: ergo et maiores: ergo vterq₃: et sic sunt
cõmunes: et sic non debuerunt hic poni pro speciebus oppositis
vel diuersis. Preterea cautiones de raro ⁊ de euictione sunt pre
torie: vt. s. proxi. dixi: ⁊ cum nullus negaret quin possint interpo
ni a minoribus et cautio de bonis conferendis. Quid ergo dice
mus? Teneamus primã q̃ hic ponitur in gl. nam ptorie dñr que
a pretore mortuo videntur interponi: ⁊ sunt inuẽte sicut dicit de
actionibus pretoriis vt videbis. j. de ac. sed iudiciales que per iu
risconsultos vel ex officio iudicis qñ vr̃ equũ ⁊ iustum prestari. ⁊
ad hoc facit hec lr̃a cũ dicit proficiscunt ⁊c. a iurisdictiõe. ¶ In
glo. ab negatiue. vult dicere glo. q non sunt pretorie nec iudicia
les: sed tertia species. s. cõmunes. ¶ In ea. gl. vel dic cões alio mo
do. videlicet quas ptor mortuus statuit interponi ⁊ iudex viuus
iubet. sed gl. infert sed ẽm hoc oĩs ⁊c. ¶ Sed dic q hec illatio nõ
est bona: quia frustra ponerẽtur vt diuerse species. vnde expone
hic tex. vt exponitur in. l. stipulationum. §. communes. in gl. mor
3 tuus. ver. est similis. ¶ † In glo. hec est cõis. in fin. hec videretur
melior q dicerent cõmunes que partim per pretore₃ partim per
☞ iurisco. sunt inuente. Uerbi gratia. pretor cõstituit q procurator
actoris caueat si sit dubium de mandato: sed iurisconsul. hoc sta
tuerunt etiam in procu. rei in casibus: vt. l. hic allega. ideo cautio
de rato dr cõis. similiter pretor statuit caueri seruo vendito. iuris
consul. hoc etiam statuerũt in pretiosa re alia vendita. ff. de euic.
l. emptori. ¶ Sed pro deo ad qd tñ laboramus in hoc. qs est effe
ctus huius diuisionũ. quid ad nos an sint pretorie vel iudiciales?

a ¶ Seru⁹. Ui
de hic distinctio.
ang. q̃ faciũt ad
qstionẽ de mona
cho qui mãdato
meo a Titio sti
pulat. itẽ de insti
tore pluriũ socio
rũ hẽte cui ⁊ p
quota parte acq
rat.

b ¶ Sub noie
dignitatis. Ad
Albe. de ros. in. l.
placet. C. de pena
iudi. ⁊ in. l. more.
ff. de iur. om. iud.
⁊ Fely. plene in. c.
cũ Bertholdus.
c. suborta. ⁊. c. fin.
extra de re iudi.
pleni⁹ in. c. nõnul
li. col. ij. vsi. in quã
tũ dicit. s. ⁊ in. c.
sup lr̃is. col. xvj. de
rescrip. ⁊ in. c. cu₃
forma. colũ. xxv.
de consti.

c ¶ Stipulatio
nũ. Diuide istu₃
titulu₃ vt hic per
Ang.

Posset dici magnus:qꝛ pretorie habent aliqua singularia:qꝛ in illis per aliũ acquiritur.ff.de preto.stipu.l.in omnibus. Sꝫ ego credo ꝙ hoc nomen pretorie cõprehendit etiã cões:qꝛ stipulatio rem pupilli saluã ⁊ alie cõprehenduntur.ff.rem pup.l.sal.fo.l.iij. Preterea pretorias necesse est prestari semper:⁊ ꝙ semper:sed iudiciales ⁊ communes non.nisi ẜm qꝺ iudici cõstiterit.etenim si vult inquirere de persona tutoris:⁊ sic de magnis iudicibus:nõ coget eum satisdare:vt vidisti.ſ.de attil.tuto.

a ¶ De inutilibus stipulationibus[a]. Rubrica.

¶ Materia seipsam continuat.
1 ☞ Hippocentaurus quid sit.

b **Omnis.** [b] ¶ In glo.cuius in fi.ff.de ver.signi.l.mouẽtium.¶ In gl. maxime in fi.⁊ essent cõtra.nisi sic intelligerẽtur: sed he leges nil faciũt ad propositũ gl.vꝫ ꝙ nõ sit differẽtia an sciẽter vel ignorãter:sꝫ facit ꝙ ibi sciẽter minꝰ valeat stipulatio.ff.d ꝯhẽ.emp.l.do
1 mũ.¶ In gl.aĩalis.in fi.Isidorus dicit † ꝙ hippocentaurus est hõ equo mistꝰ ⁊ nũꝗ̃ fuit in rerũ natura:sꝫ dictũ fuit sic ex quadã imaginatione:qꝛ eqtes currẽtes in bello videntur facere cũ eqs vnũ corpus.⁊ eodẽ modo de syrena maris ⁊ de sylla.omnia eniꝫ hec ⁊ similia dicit fuisse ficta ⁊ nõ esse nec fuisse in rerũ natura. vide in fi.lib.xj.ĩ lib.etymologiarũ. ¶ In gl.i.vitiosa.in fi. adeo ꝙ nulla obligatio oritur etiam naturalis ꝗuis sit ibi cõsensus. vide per Dy.extra de reg.iur.c.nemo.ad impossibile.
1 ☞ Res aliena bona fide possessa potest obligari.
2 Quid si stipuletur rem sibi tradi.
3 Respublice si non sunt in vsu reipublice an possint alienari.
4 Amphiteatrum quid sit.
5 Commercium est generale nomen ad omnes contractus.
6 Stipulatio quare nõ potest esse in suspẽso sicut ceteri ꝯtractus.
7 Quid si stipulor rem cuius commercium non habeo.
8 Res sacra an potest promitti cum erit profana.

c **Idem iuris.** [c] ¶ In glo.lꝫ nõ valeat.in fi.† hec si
1 li tudo nõ videtur vera:qꝛ res aliena bona fide possessa põt obligari:vt.d.§.qꝺ dicitur.ff.de pig.l.si ab eo. sꝫ potest dici ꝙ ille reputatur quasi dñs:qꝛ ita possidet:vt videbis ĩ.de actio.§.alie.¶ Sed adhuc nõ videtur procedere prima ra
2 tio:quia ipse obtinet vbi stipulatur reꝫ dari.¶ † Sed qd si stipulatur rem sibi tradi:tunc cessat illa rõ:vñ illo casu vr̃ valere. verbi grã.mihi ignorãti vẽdidisti rẽ sacrã vel hoiem:⁊ stipulatus sum eã mihi tradi:cur nõ valebit stipulatio sicut emptio cui accedit nõ video.vnde dicas ꝙ vbi stipulatio cõcipitur sup hmõi rebus ex cã nõ lucratiua:ꝙ stipulator ignorãs possit agere.ne decipiatur. sed vbi ex lucratiua nõ põt agere.⁊ ita cessat.quare ⁊ erit idẽ in stipulatione qꝺ in vẽditione.¶ Si velles tenere gl.posses dicere ꝙ vẽditio est ꝯctꝰ bo. fi.stipulatio stricti iuris.iõ videtur ꝙ magis debeat dolus abesse in cõtractu bo.fi.⁊ magis sit sibi cõtrariꝰ ꝗ̃ in stipulatiõe.ff.de do.l.elegãter.sed hec rõ nõ obtinet vbi ambo ignorarẽt in quo casu valeret emptio.⁊ tñ nullus dolus est.ff.de
3 cõtrahẽ.emp.l.liberi.¶ † In gl.als si nõ est.ĩ fi.ne qd in lo.pu.l. ĩj.§.hoc interdictũ.ĩj.vide.ſ.de re.di.§.vniuersitatis.cũ.§.ꝓcedẽti ⁊ sequẽti.idẽ de decimis q̃ ad ecclias dñt pertinere.⁊ idẽ de rebus ecclesie vel principis ⁊ de oibꝰ q̃ non cadũt in cõmerciũ sine autoritate principis.ff.de leg.j.l.apud iul.§.fi.extra de testa.c.dilectꝰ filiꝰ.vide.ſ.de re.di.§.nullius.⁊ plenius.ſ.de lega.§.non solũ.⁊ qꝺ ibi dr̃ de legato:potes hoc trahere ad stipulationẽ.¶ In glo.s.vbi redditur.in fi.prima verior.⁊ ꝓbatur extra de ver.sig.c.forꝰ
4 ¶ † In gl.expone in fi.debes scire ꝙ reperitur theatrũ amphitheatrũ ⁊ scena.¶ Amphiteatrũ est quoddã edificiũ rotũdũ altũ ꝑ latera vbi ascẽdit ppl̃s ꝑ ludis vidẽdis ⁊ ĩtra fiũt ludi vel circũquaqꝫ fiũt lipsis pugilibꝰ ⁊ caphariũ in gallico.¶ Theatrũ est semicirculus hñs figurã mediĩ amphitheatri.¶ Scena est locꝰ ĩtra theatrũ vel amphitheatrũ ꝯstitutꝰ pulpito vbi catãt comici ⁊ tragici saltãt histriones ⁊ mimi.vide plene ĩ Isido.li.etymo.
5 xviij.meliꝰ ꝗ̃.ff.de his q no.infa.l.ij.§.fi.¶ † In gl.gñale nomẽ. in fi.dic pleniꝰ in.l.multã.⁊ vide qꝺ scripsi ⁊ no.ſ.de lega.nõ solum.de le.j.l.sed si res.⁊ caue in eo qꝺ gl.dicit in prin.hic quo ad oẽs ꝯtractus ⁊c.qꝛ qñqꝫ inhibetur vẽditio ⁊ nõ aliĩ cõtractꝰ.C. de liti.l.fi.Qñqꝫ donatio ⁊ nõ aliĩ.C.de ꝓdi.cu.l.fi.⁊ in his nõ tꝫ sti
6 pulatio.ĩ aliĩs sic.¶ † In gl.i.statim in fi.sꝫ q̃ est rõ quare nõ ita põt põdere stipulatio sicut ceteri ꝯtractꝰ seu actꝰ viuorꝫ:cũ possit suspẽdi cõditiõe.ſ.de ver.ob.§.ois.põt dici ꝯctꝰ nõ pendẽt: sicut nec stipulatio:sꝫ qualitas ꝯtractꝰ sicut trãslatio dñij vel cui acqratur ex cõtractu pẽdere pñt:⁊ ex his dr̃ pẽdere cõtractꝰ.ff. de do.cã mor.l.ij.⁊ ibi de hoc.de vsufr.l.sꝫ si qs.§.interdũ. ad macedo.l.j.§.si pẽdeat.¶ Sꝫ hñ recipitur qꝺ etiã ex postfacto ꝯfirmatur: vñ pẽdere dr̃ ꝑpter euẽtũ cõfirmatiõis:in veritate tñ nõ pẽdet: imo interim nullꝰ.ff.si cer.pe.l.ꝑinde.de actibꝰ vero defunctorũ

a ¶ De inutilibus stipu.lꝫ Jo.fa.dicat h ꝙ materia seipsaꝫ ꝯtinuat.tñ Ang.latius ꝯtinuat istã rubricã:vt h per eum.

b ¶ Ois.Iste titulus ꝑ Ang.nõ diuiditur:qꝛ dicit ipm habere multos.§.⁊ quẽlibet.§.suã ꝓpriã materiã.⁊ si fieret diuisio esset nimis plixa.tñ primuꝫ h.d.stipulatio rei que nõ est nec esse põt in rerũ natura:nõ valet:secꝰ si posset ĩ nostro dominio esse.h.d.Ang.

c ¶ Idẽ iuris. stipulatio rei que in nr̃o dñio non est:vr̃ que est:sed postea desinit:lꝫ possit effici ĩ nr̃o cõmercio nõ valet siue pure siue ꝯditionaliter sit concepta.hoc dicit Ange.

d ¶ Si qs aliũ. Factũ alienũ nõ põt in stipulationem deduci. h.d. Ange.

e ¶ In glo.Super hac gl. ponit Ange.regulã qꝺ factũ alienum regulariter ꝓmitti nõ põt ab hac regula ponit septẽ fallẽtias quas diligẽter h vide in ver.in ea. gl.in fi. Cetera valde bñ explicãtur hic ꝑ Joan.fab.

dicunt glo.qꝺ illi pẽdere nõ ꝑñt:ex quo dies cesserit:qꝺ tñ vr̃ falsum ẜm Dy.in.d.l.ij.nã legatũ cui tacita cõditio inest:statim cedit.ff.de cõdi.⁊ demõ.l.cõditiones extrinsecus.qñ di.le.ce.l.cũ illud.§.fi.⁊ tñ ꝯstat suspẽdi.e.ti.l.heredis aditio.Dic ergo qꝺ aut queris an actus moriẽtiũ possit pẽdere ante mortẽ:⁊ dic ꝙ sic.ff. de do.cã mor.⁊.l.mortis.⁊ an post.⁊ dic qꝺ puri actus nõ:sed cõditionales habẽtes conditionẽ tacitã vel expressam sic.vt in cõ
3 trariis loquitur:ergo hic in actibꝰ puris.¶ † Quid si sub cõditione stipulor rẽ cuius nõ habeo cõmerciũ.tex.vr̃ tenere idẽ in.d.l. vsufru.⁊ in.d.l.sacrã.⁊ tñ ꝯtra cauetur.ff.de ver.ob.l.existimo. ⁊.l. si rẽ meã.in hoc gl.dedit diuersas solutiões minus veras in.d.l. vsufru.Dicas tñ cũ Dy.qꝛ aut est circa personã stipulãtem:aut circa rẽ in stipulatiõe deductã:aut mista cõsyderatiõe vtriusqꝫ reiꝰ ⁊ ꝑsone.Pmo casu nõ põt suspẽdi:imo statim est nulla. ff. de ser.expor.l.si minor.⁊.d.l.vsufr.Secundo casu dic rationẽ. vt.d. §.sacrã.In tertio casu valet stipulatio sub conditione.vt.l.existimo.⁊.l.si rẽ meã.ibi eñ nõ est defectus in ꝑsona stipulãtis:qꝛ talis est q̃ põt stipulari:nec in re:qꝛ hñ cadit in cõmercio.sed habita cõsyderatione de vno ad aliũ est defectus mistim.⁊ idẽ in seruitute põt videre.¶ Sed.q̃ est rõ quare magis valet qñ est defectus mysta cõsyderatiõe vtriusqꝫ quã in aliĩs duobus casibus? Põt dici qꝺ defectus q est in aliĩs duobꝰ casibꝰ est circa substãtiã rei vꝫ persone stipulãtis vel rei in stipulationẽ deducte ĩ quibus cõsistit effectus.nõ sic in dicto tertio casu:qꝛ tunc deficit in qualitatibus q̃ nõ faciũt tm̃ defectũ.ff.de iniust.rup.⁊ irri.test.l. posthumus.¶ Et hec possunt facere ad q̃stionẽ de cõsuetudine parlamẽti est qꝺ dñs qui cõparuit in propria persona nõ põt dimittere pro se ꝓcuratorẽ nisi obtẽta licentia a curia vel gratia regis.Pone qꝺ ante obtẽtã gratiã vel licentiã cõstituit ꝓcurato. deinde obtinuit gratiã vel licentiã:nũquid valet procuratio? videtur ꝙ sic:qꝛ nõ est defectus in persona cõstituentis vel cõstitute.dicas qꝺ si cõsuetudo dicat ꝙ nõ possit cõstituere procuratorem cõstitutio nulla est:qꝛ facta est pure sicut ⁊ stipulatio rei sue cõtracta pure esset nulla:vt hic.Sed si ꝯsuetudo dicat ꝙ nõ possit cõparere per procuratorẽ nisi obtenta gratia vel licentia : tũc non est questio:quia valet procur.de se:consuetudo non refragetur:sed procurator admittitur sicut gratia.¶ Pe de bel.per.inducit hunc.§.ad questioneꝫ supposita consuetudine:per quem q nubit ancille efficitur seruꝰ dñi ancille.Quidã manumisit seruũ lege adiecta:qꝺ nunꝗ̃ seruus efficeretur.manumissus demũ nubit ancille.nunqd efficitur seruus virtute cõsuetudinis? videtur ꝙ sic.qꝛ hec conuentio facta de libero homine nullius est momenti per hunc.§.sed is.§.parũ facit ẜm eũ:qꝛ loquitur quãdo conuẽtio fuit facta tẽpore libertatis:sed hec cõuentio fuit facta tẽpore manumissiõis:sed bene facit qꝺ nõ fit seruus manumittẽtis.ff.de reb. eo.qui sub tu.vel cura.l.ij.in fi.cũ.l.seq.ẜm eũ.¶ In glo.arg.con
8 tra in fi.dic vt ibi.¶ † In glo.puta rẽ sacrã.Sed cõtra.ff.de leg. iij.si chorus.§.fi.sed ibi erat seruus quo tẽpore potuit legari: hic erat liber tẽpore stipulationis:⁊ tamen si tẽpore seruitutis stipularer ipsum ⁊ post efficeretur liber ⁊ iterum seruus:non conualesceret stipulatio.vide.ff.de solu.l.qui res.§.aream.
1 ☞ Promissio facti alieni quando teneat vel non.
2 Promittens Stichum sistere:promittit alienũ non suum factũ.
3 Stipulatio habere licere an cõtineat factum alienũ:an propriũ. et nume.4.

d **Si quis alium.** [d] ¶ In glo.prorsus extraneum. ibi quia factũ heredis promittere põt.ĩ.gl.proxi.in fi.vel forte factũ filiĩ vel serui.⁊ hoc supponit hic gl.⁊ apparet qꝛ locant operas eorũ.ff.de ope.lib.l. patronus.
e §.fi.¶ In glo.[e] ⁊ est ratio.ibi cũ allegat.§.versa vice.vel interesse
1 vt.l.stipulatio ista.§.at si quis.¶ † Sed contra arguitur.cũ factuꝫ ꝓmittitur semp videtur ꝓmitti interesse:nisi fiat qꝺ fieri cõsueuit.ff.de ver.ob.l.stipulationes.§.celsus.de re.iur.l.si qs ab alio. §.fi.Sequitur ergo qꝺ facti alieni ꝓmissio semp teneat:dicit Dy.ĩ d.l.stipulatiões.verũ est qꝺ interesse videtur promissuꝫ vbi ꝓmissio facta est vtilis:sed vbi est inutilis sicut qñdo factũ alienũ promittitur qua ratione expressum est inutile eadẽ ratiõe ⁊ tacituꝫ videlicet interesse.arg.de do.inter vir.⁊ vxo.l.si sponsus.§.j.de li
2 be.leg.l.petitor.de serui.rusti.predi.l.iij.§.qui hꝫ. ¶ † In ea . glo. cum allegat.l.quoties.dicit Pet.qꝺ hoc nõ est verũ:nã suuꝫ nõ alienũ factũ ꝓmittit ꝓmittẽdo Stichũ sistere.⁊ idẽ dicit Ja.in d.l.quoties.¶ Quid ergo dices si ꝓmittebat qꝺ Titius sistet vel veniet die assignata? Videtur nõ valere:⁊ sic videtur tenere Jac.in.l. quoties.ibi nõ ꝓmisit sistere sed sisti.Unde si bene cogites ꝓmittẽdo sisti:ꝓmittere videtur qꝺ faciã vel curabo sisti.⁊ iõ factũ suuꝫ videtur ꝓmittere.⁊ forte ⁊ idẽ in omni alio facto.vt si ꝓmitto librũ fieri vel domũ:verbũ eñ hoc nihil aliud importat nisi qꝺ faciã fieri.⁊ sic ꝓcedet opi.Jac.⁊ idẽ videtur tenere in omni infinitiuo tali:vt ꝓmittis fundũ dari vel prestari.ff.de verb.obl.l.si fundum certo die.de euic.l.si ita quis.in fi.⁊ hoc dicit tex.in.d.l.quo
3 ties.in ver.nam qui aliũ.¶ † In ea.gl.ibi habere licere.hec glo.

posset

possset procedere:vt hic stipulatio interponit̃ super cõtractu emptiõisvbi de euictione promissor tenet̃:nã tunc hec stipulatio cõprehẽdit factũ extraneorũ: al's videt̃ promittere tãtũ factũ suũ ⁊ heredis sui:vt.d.l.stipulatio ista.§.q̃situ.⁊ ibi de hoc ⁊ pleni⁹.ff. de act.emp.l.emptorẽ.§.qui aũt.Sꝫ ob.ff.de verb.obli.l.inter stipulantẽ.Glo.ibi soluit multis modis.hic tñ cõsueuit approbari qđ intelligat̃ in casu quo ꝓcessit talis cõtractus ⁊c.sed hoc est diuinare.Preterea in.l.stipulatio.ꝓcessit vẽditionẽ.vt apparet in §.si qs forte.cũ dicit distractũ est nec videt̃ valere euasio quã dat gl.in.d.§.qui aũt.q2 ibi est maior diuinatio.Idcirco posset dici qđ nec in cõtractu emptionisnec in alio teneat̃:nisi de facto suo ⁊ heredis:siue ꝓmisit simpliciter habere:siue hoc adiecto per se ⁊ alios ⁊c.nisi ꝓmiserit vel quãti interest vel penã.et hoc apparet in.l.stipulatio ista.in prin.⁊ in toto processu eiusdẽ.hoc etiaꝫ apparet in.d.l.inter stipulantẽ.in prin.Nec ob.qđ ibi sequit̃:ideꝫ ⁊c.debes eñ exponere nõ simpliciter ob mutuũ spondet.i.spondere debet si vult alienũ factũ ꝓmittere:sed curaturũ se: ⁊ sic nihil est speciale in stipulatiõe habere licere nec est fallentia verisimile enim est qđ si essent tot fallentie sicut gl.ponit qđ text.aliqd expressisset qui hic pro regula ponit qđ nõ tenet promissio nisi dicat effecturũ ⁊c.Nec ob.§.qui aũt.ibi enim non dicit qđ si ꝓmittatur per oẽs ꝙ habere liceat qđ teneret ꝓmissio:nec quicq̃ determinat de hoc.⁊ ita nõ ob.⁊ si hoc diceret:deberet ĩtelligi modo ⁊ forma quo obligatio teneat ꝑ ṽba:se curaturũ facturũ ⁊c. nec sit violẽtia textui:q2 ibi ṽba illa nõ apponunt̃ ad determinationẽ an valeat promissio vel nõ:sed ad differentiã ostendendã: ideo breuis ponẽdo terminos tales pertrãsiuit.¶ In ea.glo. ibi cũ alleg.l.si ita quis.hoc nõ est fallentia.promittere enim factuꝫ alienũ est:qđ ille faciet vel dabit.sed ꝓmittere qđ res talis sit:vel quis ita indutus:vel equus bene ambulãs:hoc nõ est factũ alienum.i.ab alio faciẽdũ:sed quedã qualitas ſm presens tẽpus vel preteritũ.⁊ ideo in edilitiis nõ est aliquid speciale.Quid enim si quis ꝓmitteret librũ esse bonũ ⁊ fideliter scriptũ vel simile?vnde salua reuerentia gl.illa lex nihil facit ad propositũ.¶ In ea. gl. ibi cũ alleg.rem pu.sal.fo.Pe.de bel.per.dicit ꝙ ibi nõ ꝓmittit factũ alienũ sed suũ:cũ ꝓmittit pupillũ seruari indẽnẽ.vt.l.ij.rẽ
4 pu.sal.fo.certe si sic ꝓmittat:nõ est dubiũ.¶ †Sed quid si ꝓmittat ſm verba q̃ sunt in gl.q̃ vident̃ verba illius pretorie?videt̃ ꝙ tũc sit fallentia.Itẽ vr̃ maior fallẽtia in stipulatione de rato: ibi enim ꝓmittit dñm rẽ ratã habiturũ.ff.rẽ ra.ha.l.in stipulatiõe. ⁊.l.si procu.⁊ ita factũ alienũ:⁊ tñ valet.Posset dici qđ vbi qs ꝓmittit expresse factũ alienũ veluti ꝙ Titius faciet ꝙ Titi⁹ dabit:nõ valet ꝓmissio.vbi vero nõ sic expresse sed indefinite:tũc valet.si stipulatio est apta cõprehẽdere factũ promittẽtis ⁊ ab ipso faciẽdũ:⁊ extranei:sicut habere licere:tũc cõprehẽdit factũ promittẽtis tãtũ ⁊ eius heredis:vt ibi:⁊ nõ extranei:vt dixi.vbi vero nõ cõprehẽdit factũ ipsius ꝓmittẽtis tm̃ ⁊ ab ipso faciendũ sed alienũ ⁊ indefinite ꝓfert̃ ꝑ verbũ infinitũ:tũc valet:⁊ subintelligit̃ qđ ꝓmittit se curaturũ:vt his stipulatiõibus rem pupilli saluã fore:rẽ ratã dñꝫ habiturũ iudicio sisti.⁊ ita põt itelligi.l. quoties.⁊.l.inter stipulantẽ.⁊ sic erit vera opi.doc.q̃ no.C.de ꝓcu.l.j.qđ stipulatio rẽ ra.ha.põt sic interponi ꝓmittit rẽ ra.dñm habiturũ:licet Odoff.tenuerit cõtra ibidẽ.Sed q̃ est ratio quare melius in his subĩtelligit̃ curaturũ q̃ in illa habere licere: tm̃ tangit factũ extranei in qua nõ subĩtelligit̃ imo est nulla quo ad hoc?Rñdeo stipulatio illa habere licere satis operat̃ absq̃ subauditione:q2 cõprehẽdit factum ꝓmittentis ⁊ eius heredis: sed ista nihil operarent̃ nisi sic intelligerẽtur.⁊ verba sunt audiẽda vt res valeat quãdo ad hoc possunt extendi.ff.de re.dub.l. quoties.de reg.iur.l.semp.in fi.⁊ ſm hoc in parte cessat vna difficultas quã gl.faciũt quomodo fideiussor põt accedere in obligationibus facti.nã si ꝓmittat idẽ factũ:ꝓmittit factũ alienũ. si vero suum:ꝓmittit aliud q̃ principale.ff.de fideiusso.l.grece.§.illud. ¶ Sꝫ ad hoc dici põt qđ põt ꝓmittere simpliciter.ff.loca.l.q̃ro
a ⁊ vident̃ promisisse se curaturũ[a] per predicta vide plene.ff. de re iudi.l.nemo.de fideius.l.si quis ꝓ eo.in princi.⁊.l.sicut reus.ff. de ope.li.l.si libertũ morã.¶ Sꝫ huic doctrine refragat̃ qđ dicit in ratihabitione.nã ibi promittit factũ alienũ expresse videlicet dominũ rẽ ratã habiturũ:⁊ tñ tenet stipulatio:⁊ nõ deberet tenere ſm primũ mẽbrũ huius doctrine.Sed ad hoc põt dici ꝙ doctrina predicta in primo mẽbro intelligit̃ vbi principaliter ꝓmittit̃ factũ:sed vbi consecutiue seu accessorie ad fortificationẽ facti alicuius principalis presertim per ipsum ꝓmissorẽ initi:tunc valet ⁊ videt̃ ꝓmittere:se curaturũ seu facturũ seu stipulatio nõ p̃t al's habere effectũ.sed si posset habere al's affectũ nõ:vt dixi in stipulatione habere licere.⁊ est rõ:q2 q̃n aliqua ꝓcedit obligatio principalis ꝓsertiꝫ ex qua ꝓmittẽs obligat⁹ est:semꝑ vr̃ factũ suũ adijcere.s.se curaturũ:al's nõ fortificaret̃.sicut in stipulatiõe de rato iterũ coparẽdo vel ꝯtrahẽdo ꝓ dño cõtrahit vel quasi.igit̃ si ad fortificationẽ illoꝝ q̃ agit ꝓmittat dñꝫ ratũ habiturũ:vr̃ ꝓmittere fcm̃ suũ ꝙ curabit vr̃ efficiet:al's nil fortificaret̃ ꝑ illã ꝓmissio nem.¶ Est ergo distinguendũ aut quis promittit factũ alienũ expresse: ⁊ tũc refert an principaliter aut secũdario aut ꝑ indefinita ṽba:⁊ tũc etiã refert an possit stipulatio al's habere effectũ vel nõ per ꝓdicta.Quis aũt sit cõis opinio ⁊ quasi oĩm qđ he stipulationes de rato ⁊ rem pupilli ⁊c.valeãt simpliciter cõcepte: tñ cõsultius fiet si adijciat̃ verbũ curaturũ ⁊c.⁊ erit sine dubio. ¶ Sed que est rõ quare nõ põt promitti factũ alienum expresse sicut ꝑ verba inflexa me curaturũ?Rñdeo factum alienũ exꝑsse nõ põt quid ꝓmittere:q2 promittẽdo nõ potest aliũ obligare.se aũt nõ videtur velle obligare nec verba importãt:nã quẽq̃ de se promittere oportet:sed qñ ꝓmittit se curaturũ velle subauditur tũc ꝙ factũ suũ promittit: vt hic no.⁊ verba sunt magis apta ad se obligãdum quorũ aptitudo respicit̃ in verborũ obligatiõe. ff. de verb.obl.l.quicquid.¶ Sed quid si promittens alienũ factũ iurauit?Respondeo de iure ciuili non valere.C.de legi.l. non dubium.Sed de iure canonico forte contra:extra de iureiur.c.ex rescripto.vide in simili.j.proxi.§.

1 ☞ Persone quedam que alijs stipulando querere possunt.
2 Institor stipulando cui acquirat actionem.
3 Stipulationes sunt inuente vt quis sibi querat.
4 Iudex an ⁊ quãdo stipulando possit alij acquirere.
5 Notarij seu officiales qualiter ⁊ quando possunt alijs stipulari.
6 Quid in arbitro an alij stipulari possit.
7 Donator paciscendo in rei traditione an alij acquirere possit.
8 Stipulans alij si promissor iurat se alteri daturũ an teneatur.
9 Procurator si qs cõstituat̃ ad negotia:si fiat de frugi inutilis debitores constituentis an teneantur ei soluere.
10 Adiectus in stipulatione si recipit monetam quã stipulator nõ teneretur recipere soluens non liberatur.
11 Utile per inutile an ⁊ quando vitietur vel non.⁊ nu.12.
13 Ius accrescendi an habeat locum in contractibus inter viuos.

b Si quis[b] alij. ¶ In glo.i.dñio.in fine.†Itẽ multi
1 alij sicut beneficiati bñficijs suis.extra de pecu.cleri.ꝑ totũ.⁊ videbis.j.glo.pri.¶ In gl.⁊ est ratio. ibi cũ dicit:rem pu.sal.fore.vide.j.eo.§.si quis stipulet̃.ff. de ver. obli.l.liber homo.§.j.¶ In ea.gl.ibi cũ allegat.§.si quis insulã. sed nõ videt̃ fallentia in his casibus:q2 nõ alij sed sibi principaliter stipulat̃ propter interesse suũ:⁊ sibi principalem actionẽ querit:vt videbis.j.§.seq. si quis stipuletur.¶ In ea.gl.ibi cum allegat.l.in cause.§.si.etiã si formet verba in ꝑsona dñi q̃uis al's nõ valet vt videbis.j.§.alteri.Dy.tñ tenet cõtrariũ in.l.in oĩbus.et est ratio autoritas iudicialis per quam interponũt.s.de diui. stipu.circa prin.¶ In ea.glo.cum allegat.l.si procuratori.in cuius ꝑsona habeat cõcipere verba:no.glo.ꝙ in sua:vt in.d.l.si procuratori.Doct.ibi tenẽt cõtra ⁊ in illo ⁊ in omni casu quo acquirere potest ꝙ nõ refert in cuius ꝑsona verba cõcipiant̃ sicut nec in tutore vel in alijs.⁊ idem videt̃ notare gl.in.l.ꝙ ꝓcu.⁊.j.§.alteri.
2 ¶ †In ea.glo.ibi cũ allegat.de insti.l.j.in fi.idẽ videtur in omni ꝓcuratore.ff.de act.emp.l.ex empto.§.si ꝓcur.¶ Sed glo.intelligit ibi in institutore:vt ibi no.⁊ i.l.multũ.C.si qs alte.vel sibi.nõ sic in gestore.vide.j.§.alteri.⁊ idẽ videt̃ in quibuscũq̃ habẽtib⁹ administrationis officiũ ꝙ possint acqrere rõne rei quã administrant:vt bailliuis cõtratarũ:procuratoribus operũ publicoruꝫ ad instar tutorum ⁊ curatorũ:⁊ rectores eleemosynarũ vel alioꝝ officiorũ eadẽ ratiõe.ff.qđ cuiusq̃ vniuersi.l.si.de vsu.l. caius in stipulãdo.tñ est seruadus ordo.ff.de admi.tu.l.quoties.nõ tamẽ necessario:vt ibi no.¶ Itẽ quicũq̃ simplex ꝓcurator põt acquirere vbi ex re dñi stipulet̃:vt.l.qđ ꝓcu.ff.de ꝓcu.al's non videt̃ ꝙ procurator acquirat dño sine cessione.ff.de acq.pos.l.pos.quoq̃. §.si.videret̃ enim iustũ ⁊ equũ ꝙ predicta.l.j.§.si.cũ.l.seq.de insti. obtineret in omni ꝓcuratore ꝙ actio detur dño in subsidiũ ꝓcu. mortuo sine herede.ar.C.de act.⁊ obli.l.j.¶ Itẽ in mutuo procurator acquirit dño certi cõdi.ff.si cer.pe.l.certi cõdi.§.si nũmos. ⁊ in casu actione ex stipulatu.e.ti.l.si pecuniã.⁊ iunge.j.qđ cũ eo.
3 vbi plenius dicã.¶ †In ea.gl.ibi cũ allegat.§.ex his.ibi videt̃ loqui in pretorijs seu iudicialib⁹.¶ Sed qd in conuentionalib⁹? Non videt̃ idẽ:q2 nõ reperit̃:⁊ stipulationes inuẽte sunt ad hoc vt vnusquisq̃ sibi acqrat.j.§.alteri.¶ Preterea oẽs tex. vident̃ cõcludere ꝙ publica ꝑsona semꝑ stipulatur vbi pars nõ põt stipulari:vt.d.l.ij.⁊.l.iij.rem pu.sal.fo.eo.ti.seruũ.⁊.d.l.quoties. de admi.tu.Igitur in cõuentionalibus que cõficiunt̃ mera volũtate quid ad ipsum si partes cõueniant si velint inter se.⁊ pro hoc facit qđ no.in cor.de excu.⁊ q cũ ⁊c.sup verbo cautionẽ.vt auteꝫ super hoc plenius instruaris.⁊ ne he glos.te decipiant: scire debes ꝙ iudex stipulari potest.⁊ istud non reperitur in multis legibus expressum:nisi de magistratu.in.§.exigere.tamẽ hodie bene expressum est extra de vsu.c.q̃q̃.li.vj.¶ Preterea si licet.minori multomagis ⁊ maiori.⁊ i.§.ex his bene reperitur qđ recipit renũciationẽ.sꝫ de stipulatione nõ loquit̃.itẽ notarius seu tabellio publicus.de hoc.C.eo.l.cũ cognatos.⁊.d.l.ij.rẽ pu.sal. fo. de adopt.l.non aliter.s.de adopt.§.cũ autem.ff.de vsuc.l.caius. ſm

a ¶ Curaturũ. Adde Thomã Ferrariẽ.moder. Aret.de aduocatis de Brixia in suo tracta. cantelarũ vbi dat optimã cantelaꝫ qui ꝓmisit fructum alienũ sub pena curãdo ꝑ posse negotiũ illud in penam non incidit.ita not. ⁊ ibi posui in apostil. ad ipsum.

b ¶ Si qs. Alteri stipulari nemo p̃t nisi ei cui⁹ potestati sit subiectus:extraneus ṽo põt solutioni esse adiectus hoc dicit ſm ang.Cetera dicit hic ꝑ Ioan.fab.

vnū intellectū.⁊ in multis alijs legib⁹.¶ Item dicit gl.vel simi li psona publica. Quero ꝓ deo q̄ est ista similis psona? certe offi cialis seu executor curie:in.d.aut.de his qui cō.⁊ recō.que est. C. de lit.cōtest.aut.libellū.ff.de in ius voc.l.eum pro quo quis . et.l. iij.ff.rem pup.sal.fo.C.de ope.no.nun.l.fi.item de iure canonico sacerdos proprius:extra de cōuer.coniug.c.dudū.Sed Hosti.di cebat ꝙ illud fecerat sacerdos de mādato epi.hodie est expressuz
4 contra extra de vsur.c.ꝙꝙ.lib.vj.¶ † Igitur redeundo ad singu laria credo ꝙ iudex nō possit acqrere nisi in rebus ⁊ causis que ad ei⁹ pertinēt officiū:⁊ in casu qn̄ nō est pars que stipulari pos sit.⁊ hoc est expressum.c.ꝙꝙ.⁊.d.§.exigere.⁊.d.l.seruuz. hoc etiā no.in.d.aut.de execu.lz videat notari cōtra.C.de tabul.l.genera li.sed illa in tabellione.de quo.j.dicetur.⁊ est optima ratio q: hu iusmodi stipulationes fuerunt inuente in subsidiū ⁊ contra ius cōmune:q: de iure cōi vnusquisq; debet sibi stipulari.j.§. alteri. ideo in terminis suis teneri debet.⁊ hoc etiā sentit Inn.in.c.du dum.s.alleg.⁊ bene apparet ꝙ hoc fit in subsidiū:q: lex dicit qd seruus emendus est pupillo pro stipulādo si habeat de quo ante q̄ he psone stipulent:vt.d.l.ij.Et credo ꝙ si non ptineat ad offi cium sicut in mere voluntarijs conuentionalibus oīno extraiu dicialibus ꝙ non valet stipulatio.imo nec in illis si fit persona presens que sibi stipulari possit seu persona ei⁹ iuri subiecta per dicta iura que dant ordinē:⁊ nō sine ministerio:⁊ videt ibi.Sed huic ob.qd no.in.d.l.quoties.de admi.tu.vbi dicit gl.ꝙ valet sti pulatio etiā si turbet similis ordo:sed supposito ꝙ illa glos. esset tex.nō est idē qd in tutore ⁊ pupillo ⁊ alijs publicis psonis:q: tu tori nedū permittit:imo iniungit pro vtilitate pupilli stipulari: his aūt nihil iniungit:sed permittit in casibus predictis ꝓpter necessitatē.⁊ apparet ꝙ nō est idē ꝙ in tutore:q: ille nō dz emere seruum pro stipulādo:sed iudex hoc debet facere:vt.l.ij.ff.rē pu. sal.for.itē ob.ꝙ si absenti pōt acquirere:vel als impedito:multo fortius psenti.ff.de ver.obli.l.si pcu.presentis.Sed ratio est hec: q: hoc est repertū in subsidiū tm̄:vt.s.dictū est ex necessitate qua dam.in pcura.nō sic.Preterea pcurator habet mādatū a dn̄o:
5 ⁊ eius personā representat magis q̄ iudex.¶ † Circa vero acqui sitiones seu stipulationes que fiunt p notarios seu officiales:cre do idem.nō obs.eo qd no.in.d.l.generali.⁊ per iura predicta.Et plus q: illi nō possunt sine iussu iudicis stipulari nec acquirere: iudex vero potest sine iussu.⁊ ita no.Inno.in.c.dudum.s. alleg. ⁊ patet in.d.c.ꝙꝙ.de vsur.s.alleg.et hoc satis dicit in.d.l.ij.rem pu.sal.fo.ibi apud tex.pretorē ⁊c.⁊ per hoc posses multas procu rationes ⁊ literas alias impugnare in quibus notarij stipulant absq; iussu iudicis.¶ Quod autez dixi in sacerdote ꝙ possit sti pulari sine iussu iudicis:hoc intellige in actibus morientium et consciētie in quibus esset periculum iussuz expectare:in alijs nō crederē.⁊ satis innuit tex.in.d.c.ꝙꝙ.ibi:cautionem huius psen tis cōstitutionis autoritate.q.d.ꝙ nō:als de iure cōmuni ꝯcede ret:⁊ facit qd cōsueuit dici iuxta.c.cū esses.extra de testa.⁊ p hoc credo ꝙ iudex nō possit stipulari in negotio iurisiurisdictio ad ipsum nō ptinet vel ratiōe rerū vel personarū:quia quo ad illos est priuatus:⁊ sicut dixi nō pōt stipulari nisi negotiū tangat ei⁹ officiū.lz satis pōt dici ꝙ si pmissor in hoc porriget iurisdictio nem eius ⁊ se subijciat:ꝙ valeat stipulatio.ff.de iurisd.om.iud.l. receptū.de iudi.l.j.⁊ bene facit qd no.in simi.ff.de tut.⁊ cura.da. ab his.l.diuus.Et idem si officialis vel notarius stipularetur de
6 iussu iudicis ⁊ prorogati in casu predicto.¶ † Sed quid de arbi
a tro? Videt idem:quia ad morē iudiciorū redacta sunt ⁊c.[a] Sz pōt dici contra:q: priuata persona est arbiter.ff.de arbi.l.arbiter intra certā diem.¶ † In ea.gl.cum alleg.l.quoties.sup hoc repe
7 ries iura varia.quedam enim leges dicūt ꝙ ex pacto apposito in rei traditiōe acquirit alij:vt.d.l.quoties.⁊.l.publia.⁊.l. caius.C. de pac.conuen.l.pater.ad exhi.l.si res.de pig.act.l.si cū venderet. Alia iura dicūt contra.ff.ad trebel.l.debitor.§.fi.C.de dona. cuz res.ff.de pac.do.l.inter socerū.§.filia.C.de pac.cō.l.pactum.de iu re dotiū.l.si genero.ff.de solu.l.si cū cornelius.Docto. ꝯsueuerūt dicere in.l.cū res.C.de donatio.ꝙ ibi ideo nō queritur actio: q: alia via creditoribus prouisum erat.Que solutio nō videtur suf ficiens:q: in.l.si res.etiā alia via erat prouisum.et in.l.si cū vēde ret.Pet.de Bel.perti.parū dicit hic:sed ibi cum glos. allegat.l. quoties.opponit de.l.ff.ad trebel.l.debitor.§.fi.⁊ soluit qd debi tor maritus non habebat dotē ex cā lucratiua:ideo non mirum si nō potuit onerari per pactū filie.ff.mā.l.iulianus.in.l.quoties. habebat cām lucratiuā.nihil aliud dicit pertinēs ad hoc.§. nisi ꝙ aliqnātulū tractat materiā quando cōmittatur stipulatio pe nalis que non est proprie hic.supponitur ergo qd vbi recipiens hz lucratiuam cām potest onerari pacto vt tertio querat actio. Sed contra hoc est.l.cum res.de dona.vbi habebat titu. lucrati uum.⁊ valet pactū.Itē cōtra hoc est.l.si cū vēderet.ibi habebat nō lucratiuū:et tn̄ valet.⁊.l.caius.⁊.l.pater.Preterea qd refert ex qua cā ille q pacto onerat haberet rē cū certū sit ipm ex volū tate ⁊ cōuentione onerari.Preterea videret dicendū ꝙ aut pa ctum apponit in traditione pro tertio que est dn̄s rei vel ad quē pertinet:vel alias pertinere deberet:⁊ tūc de rigore nō agit sz de equitate dat vtilis.vt.l.si res.ad exhi.⁊.l.pater.de pac.cō.⁊.l.cai⁹. sol.ma.Si vero pactū apponit pro alio:tunc si donare voluit illi pro quo apponit:datur ei actio ex eqtate.vt.l.quoties.s.alle. als non:vt in iuribus allegatis pro cōtrario.¶ Sed nōne semp vide tur donare ex quo stipulat ei reddi? rn̄deo nō.ff.de do.l.donatio nes.§.pe.nisi hoc dicat.vel ratio affectiōis hoc faciat presumi.ff. de proba.pcur.de dona.inter vi.⁊ vxo.l.si seruus cōis.¶ Cur er go acquirit matri:in.l.debitor.§.fi.cū ibi presumat affectio? Di cas qd loquit ꝯm antiqua tpa: sed ꝯm iura.C.acquiretur vtilis per.l.quoties.Vel dicas ad.ll.que dicūt nō acquiri.verū est de ri gore:sed de equitate sic.per.l.codi.in casibus predictis.rōnes aūt premissorū satis patēt:q: iura fauent dn̄is:⁊ interest plus eorum agere ex pacto q̄ rei ven.in qua vix probarent.et qd dixi de dn̄is idē crederē de quasi dn̄is cū equiparētur.quinimo de oīb⁹ q rē pro suo tenebāt:si pactū apponat per illos qui cām habebāt ab eis ⁊ qui eis restituere tenebātur rē ab ipsis traditā:secus si als
8 debitā per.l.cū res.¶ † Sed quid si quis alteri paciscat vel stipu latur:⁊ pmissor se obliget iuramēto? Rn̄deo de iure ciuili nō va let:vt dixi in simili.s.proxi.§.Sed Io.glo.decretorū videt tenuis se ꝙ is.§.sit correctus de iure canonico:maxime quando apposi tum fuit iuramētū.vt no.j.q.vij.quoties.Ego nō credo hoc:ma xime q: de iure canonico nouissimo est speciale in certis psonis ⁊ casibus q̄ alij acquirant.vt.c.ꝙꝙ.sepius allegat.⁊ sic in cōtra riū est ius cōmune.Sed bene credo qd vbi iuramentū fuit appo situm:qd ecclesia debet cōpellere promissorem ad tenendū iura
9 mentū:⁊ sic quo ad hoc possit verificari:qd dicit Io.¶ † In gl. non tamē heredi.ibi cū allegat.l.cū quis.Pe.dicit qd per.l.illaz pōt dici qd si quis abfuturus constituit procuratorē ad negotia cū potestate exigēdi:qd si procurator mutauerit conditionē suā de frugi ad prodigū qd debitores non liberantur solnendo tali subaudi sciēter:⁊ de hoc dicit esse casum.ff.de sol.l.si cū corneli⁹. pro quo facit.ff.de testa.tu.l.pater.¶ Sed quid si erat talis tēpo re cōstitutionis cōstituēs tamē ignorabat:debitor sciebat:ei tali sciens soluit? Videtur idē si cōstaret sibi de ignorātia ꝯstituētis per.d.l.ff.de confir.tu.l.vtilitatē.sed in casu quo cōstituēs sciret videretur liberatus.ff.pro emp.l.si quis cum sciret.et idem dice rem de executoribus vltime volūtatis quos episcopus potest re mouere si mutata fuerit eorum conditio vel ab initio fuerint in sufficientes.vide.C.arbi.tu.l.fi.vbi scripsi.⁊ not.qd is.§. obtinet quādo adijcitur hec disiunctiua:aut.secus si diceret ⁊ Titio.vt j.proxi.q: tunc adijceret ad obligationē quo casu non operatur
10 adiectionē.ff.de ver.obli.l.cū qui.§.ij.¶ † In glos. nisi in casu.in fi.⁊ per hoc videt ꝙ si adiectus reciperet monetā quā stipulator non teneretur recipere qd soluens ei non liberatur.¶ In gl.nū quid.ibi cū alleg.l.qui fideiussor.⁊.l.qui patit.eo.tit.¶ In gl. te net Dy.in.d.l.vero pcuratori.§.interdū.⁊ sic intelligas qd not. ff.de sol.l.qui res.§.mihi rome.de vsufru.l.sed si quis stipuletur. ⁊ hoc nisi aīo donandi fecerit:qd nō presumitur.vt no.§.qui in fundū.nisi adijceret in facto qd filius stipulatoris nō interesset vt.§.mihi rome.s.alleg.tūc enim nō videt habere animū obligā di adiectū sicut nec si ipsemet in alieno edificasset.vt.s.de re. di.
11 §.ex diuerso.¶ † In glos.pro parte in fi.in hoc brocardo consue uerunt glo.distinguere an vtile ⁊ inutile possunt separari vel nō primo casu vitiet:secundo non:vt no.ff.de vsuris.l.pecunie fene bris.per.l.j.§.trebatius.et.§.itē querit. de aqua quotidia.⁊ esti. de condi.fur.l.si seruus.§.boue.¶ Sed cōtra hoc instat:q: serui tus est indiuidua:nisi seruitus vsufr.ff.ad.l.fal.l.vsufructu.et tn̄ in eo inutile non vitiat.vt in le.ff.cōia prēdi.l.propriū Dy.distin guit tres casus extra de re.iur.c.vtile.dicit enim qd qn̄q; reperiū tur duo cōcurrere ad ꝯfirmationē alicuius actus quorū vnū vti le alterū inutile:tūc si vnū sufficeret:valet qd agit.ff.qd cū fal.tu. auto.l.j.§.pōp.meli⁹ in.§.interdū.de arbi.l.sed si ita.als si vtrūq; requireret.nō valet. vt.l.parui.§.j.allegata pro cōtraria.sed con tra primū mēbrū est manifeste extra de offi.deleg.cū super.vbi al ter solus poterat.⁊ tamē propter adiunctum inutile totum vitia tur.Sol.quicquid agāt hoīes intētio iudicat oēs.nā si animus agentis negotiū erat talis ꝙ negotiū virtutē reciperet ex vtroq;: tūc nō valet etiā si vnū sine alio esset sufficiēs:q: intētio nō infun dabatur sup vtili ⁊ hoc si de hoc cōstat:als in dubio pcedere de beret quod Dy.dicit.Quandoq; actus constat ex pluribus qui busdā vtilibus:quibusdā inutilibus ⁊ talia plura sub eodē actu cōprehenduntur:⁊ tunc distinguitur an possint separari vel nō ꝯm Dy.¶ Sed obst.l.proprium.⁊.l.fundus ille.que statim alle gantur.j.glo.proxi.Item ob.ff.de pecu.le.l.j.⁊.ff.de condi. et de mōstra.l.cū tale.§.meuie.potest aliter distingui:quia aut actus vtiles vel inutiles se habent per modum principalis.aut alteruz per modum principalis:alterum per modum accessorij.Primo casu aut idez potest assignari cogens qd vtile debeat ad se trahe re inutile:⁊ tunc trahit:vt.l.fundus ille.ff.de donatio.inter vir.⁊ vxo.⁊.l.fi.

[a] ¶ Ad morem iudiciorum redacta sunt ⁊c. Add. hoc est verū in arbitris iuris ⁊ statutarijs:vt no.cano.⁊ psertim Feli.in.c.fi.col.pe.⁊ fin.ver.snie arbitratis.extra de re iudi.⁊ an eqparē tur iudicibus ordinarijs vel delegatis: ponit idē Feli.vbi.s.ver.vnde dicit Bal.

vro.⁊.l.ſi ſponſus.§.ij.aut econtra:ꝙ inutile trahit ad ſe vtile: et
tunc inutile trahit.de fal.l.filius emancipatus.⁊ dicta.l.propriū.
aut nō poteſt ratio aſſignari maior in vno q̄ in alio:ſed quodli-
bet habet ratioē ſuam ſeparatā ⁊ abſq; inconueniētia poſſunt
ſeparatim iudicari:tunc vnū nō trahit ad ſe aliud:ſed vnū rema
net vtile:aliud inutile.C.de dona.l.ſancimꝰ.⁊ hic.⁊ dicta.l.j.§.ſed
ſi mihi.¶ In ſcd̄o caſu qn̄ alterum ſe.hꝫ per moduꝫ principalis:
tunc aut erat queſitū in vtroq;: ⁊ tūc per vnū non vitiat̄ alterū:
de pecu.le.l.tunc inutile.aut non: ⁊ tunc aut per acceſſoriū deue-
nitur ad principale:⁊ pōt dici ꝙ vno vitiato vitiet̄ aliud:vt in.d.
§.meuio.Aut non:tūc vitiato principali vitiat̄ acceſſoriū:vt.d.l.
j.⁊.ij.de pec.leg.ṡ.de leg.§.ſi quis ancillas.quandoq; ſunt plures
actus diſtantes ⁊ ſeparati quorū alterum vadit ad deſtructionē
alterius.⁊ illud mēbrū pſequere vt Dy.ibi:qꝛ nō tangit hāc ma
12 teriā.¶ †Modo redeamꝰ ad declarādū aliquantulū huiuſmo-
di mēbra:aut ratio pōt ⁊c.⁊ de hoc pōt ponere exēplū.ff. qui. ad
li.pcla.nō li.l.fi.§.fi. ibi em̄ ratio eſt pro vtili:vcꝫ bona fides illiꝰ
ementis.Itē qꝛ mala fides vnius nō dꝫ nocere alteri.itē ex parte
vendētis erat intētio ſe inſolidū iugo ſeruitutis ſupponēdi ſcien
ter.vn̄ ratio dictat ꝙ vendētis ſciētia ⁊ alterius emptoris eis no-
cere debeat:non aūt aliꝫ ignorāti qui bonā fidē habebit.⁊ eodeꝫ
mō in.l.fundꝰ.illa erat intētio vēditoris totū vēdere:⁊ ſi defectꝰ
ſit quin totus ſit vēditus:pueniebat ex pte emptoris q aliū inten
debat aſſociare:ideo expedit vēditori ꝙ totus ſit vēditꝰ:qꝛ ſic ſa
tiſfit rōni:⁊ nullū ſequit̄ incōueniēs.⁊ eodeꝫ mō in.§.gn̄aliter.qꝛ
cū ꝓhibitio ſit quodāmodo ꝯ ius cōe: nō eſt mirū ſi vtile trahat
eam.ſed ſecus in caſu iſtius.§. qn̄ promittit ex cā donationis:qꝛ
tunc magis expedit promiſſionē in parte nō tenere q̄ ſi tota te-
neret.⁊ hec ratio no.ff.de acqui.re.do.l.per ſeruū.§.qd̄ vnius.ſed
econtra:vbi fortior ratio facit pro inutili: vitiat vtile: vt in.§.iteꝫ
querit̄.ibi em̄ fortior eſt rō ꝓ inutili:qꝛ ibi vtēs aqua aliā immi-
ſcuit.⁊ ita facto ſuo dānificat aliū: ⁊ alio mō vtit̄ q̄ debeat. Id-
circo maior ratio eſt ꝙ ipſe prohibeat̄ in totū:q̄ ꝙ vteret̄ in totū
ne lucret̄ ex culpa ſua:ideo in totū ꝓhibet̄.Itē in.l.ꝓpriū. qn̄ ſti-
pulat̄ ſibi ⁊ ſocio:rō eſt ꝙ inutile trahat ad ſe vtile:qꝛ ſequeretur
abſurdum iuris ꝙ vnus poſſet querere ſeruitutē aliꝫ.qd̄ eſt ꝯtra
ius:vt ibi.⁊ ſic potes dicere in multis aliꝫs caſibus.⁊ ꝑ hoc videt̄
ꝙ ſi res indiuidua verteret̄ in obligatione vel aliqua alia cuius
ratio traheret totū ad alterā ptinꝫ:ꝙ nō obtineret is.§.imo aut
13 tota ſtipulatio valeret:aut tota annullaret̄:ꝑ p̄dicta. ¶ †Et no.
ꝙ per hūc.§.cum concor.cōſueuit dici ꝙ in cōtractibus inter vi-
uos nō eſt locꝰ iuri accreſcēdi.ff.de verb.obli.l. ſi mihi ⁊ titio. de
libe.cā.l.liberū.§.ſi duo.quēadmodū ſer.amit.l.aquaꝫ.in fi.⁊.d.l.
per ſeruū.§.qd̄ vnus.aliqui inducunt in feu.de duo.fra. de nouo
benefi.inueſt.c.j.⁊.ij.qui feu.da.poſ.c.j.ſed illa parū faciūt : qꝛ ibi
agit̄ de ſucceſſione nō de iure accreſcēdi.Sed pro cōtraria parte
facit.ff.de aut.tu.l.ſeruus cōis.ṡ.de ſti.ſeruo.§.fi.Sed ibi nō iure
accreſcendi:imo ab initio illi qui capere pōt totū acqrit ex diſpo
ſitione legis perinde acſi eſſet ſeruus ſolꝰ illius.itē facit.C.ſi libe-
ra.imperia.ſo.ſine here.deceſ.l.j.li.x.ibi nil agit̄ de iure accreſcen-
di:ſed de ſucceſſione. ¶ Iteꝫ facit dicta.l.fundus ille. Sed ibi ex
proprio cōtractu totum acquirit̄ lege diſponēte. Et idem dicas
ad leg.iul.§.idē celſus.de act.empt.de ho.li.l.cōi liberto.de aſſig.
liber.l.vtrū.ad l.cor.de fal.l.filius emancipatus.§.j. qꝛ in nulla re
peries ꝙ hoc fit iure accreſcendi:ſed propter indiuiduitatem vel
aliā rationē:niſi in vſufru.vt not.ff.de vſufruc.accreſ.l.j.§.quoti-
die.¶ In gloſ.ſ.per patientiā.vnde proprie ius accreſcendi locū
habet qn̄ duobus vel pluribus poterat res acquiri: ⁊ alter repu-
diat:ſicut patet in materia.C.qn̄ nō peten.par.peten.accreſcāt.

1 ☞ Pater an ſemper ſtipulando acquirat filio.⁊ nu.2.⁊.3.
4 Pater ſi ſtipulatur a magiſtro ꝙ filium inſtruat in aliqua ſciē-
tia vel artificio:an valeat.
5 Pater an ſtipulando filio in peculio aduētitio poſſit ſibi acqui
rere proprietatem.
6 Quid ſi pater ſtipulatus ſit filiꝫs naſcituris ⁊ naſcuntur in vita:
an valeat.
7 Pater ſi ſtipulatur filio ire licere agere per fundū vicini ad fun
dum peculiarem aduentitium:aut acquireret nomine filiꝫ iuriſ-
dictionem:aut aliud ius:an valeat.
8 Quid ſi pater ſtipuletur ſibi ⁊ liberis ſuis:an valeat.

a **Ei vero**[a] **qui.** ¶ In gl.ſic de v̄.ſig.in fi.gl. ſed huic
§.ob.ff.de ver.obli.l.qd̄ dr̄. ff. de pac.
1 do.l.cū dos.de pac.l.tibi.§.ſi pactus.† vbi pater nō acquirit filio
nec eadē vox:imo diuerſe voces reputantur ⁊ diuerſe ſtipulatio-
nes.¶ Dicas plenius:qꝛ aut pater ſtipulat̄ filio emancipato aut
in poteſtate cōſtituto.Primo caſu nō acquirit filio.C. de iu.do.
l.ſi genero.⁊ ibi no.⁊ hoc tenet Dy.in.l.qd̄ dicit̄.ṡ. alle. niſi in ca-
ſu quo extraneo poſſet paciſci vel acquirere.de quo.ṡ.§.pri.ſcri,
pſi.vide ibi.⁊ non ob.ff.ſol.matr.l.caius.vbi acquirit liberis filie
qui nō ſunt in poteſtate.⁊ alie leges que ꝯcordant cum.d.l.caius.
que loquunt̄ in caſibus ſuis:vt ibi ſcripſi.¶ Sed huic opi.ob.ff.
de caſtren.pe.l.ex caſtrēſi.vbi pater acquirit filio in caſtrēſi pecu-
lio:⁊ tn̄ filius quo ad caſtrēſe peculiū habet̄ ꝓ patref.a.ff.ad ma-
cedo.l.ij.⁊ multofortiꝰ videret̄ qd̄ filio emācipato acquirere de-
beret.⁊ hanc opi.tꝫ Iac.de ra.alibi per.d.l. ſed ſatis pōt dici qd̄
non acqrat emācipato:nec eſt bonū argumentū de caſtrēſi pecu-
lio:qꝛ pater maius ius hꝫ in illo q̄ in bonis emācipati:qd̄ appa-
ret:qꝛ illud occupat iure peculij:ſed bona emācipati nō.preterea
pater reputat̄ quaſi dn̄s caſtrēſis peculij.ff.de ca.pe.l.ꝓponebat̄.
⁊.l.filiꝰ.⁊.l.de hereditate.§.j.ꝓpter qd̄ videt̄ prima opi. gl. ⁊ Dy.
verior. naꝫ cū pater nō poſſit acqrere filio in ptāte ꝯſtituto. vt.j.
2 patebit: multominꝰ in emācipato. ¶ †In ſcd̄o caſu qn̄ ſtipulat̄
filio in ptāte ꝯſtituto gl.diſtinguit:qꝛ aut ſtipulat̄ filio vt heredi.
aut vt filio:aut vt extraneo:aut filio in poteſtate bene merito:aut
eſt dubiū: vt no.ff.de pac.l.ſi tibi.x.§.ſi pactus. Aliꝫ dicūt qd̄ aut
ſtipulat̄ dari aut fieri:⁊ ſi fieri:aut ꝑ aliū ipſi filio: aut per ipm̄ fi
lium aliꝫ.vt no.in.l.qd̄ dr̄.⁊ ibi Dy.dicit ꝙ ꝯiungēdo illas duas
gl.habes plenā noticiā huius materie ⁊ mihi videt̄ ꝙ per illā ha
beas ignorātiaꝫ.nam prima diſtinctio gl.videt̄ inſufficiēs.ibi em̄
dr̄ ꝙ vbi pater ſtipulat̄ filio vt heredi:dat̄ directa ⁊ in dubio vi-
detur vt heredi ſtipulari.⁊ ſic illa diſtinctio videt̄ loqui qn̄ pater
3 poſt mortē ſuā ſtipulat̄.¶ †Quid ergo ſi in vita diſtictio p̄dicta
nō te inſtruit? Itē predicta diſtinctio eſt inſufficiēs: qꝛ loquit̄ de
exceptiōe doli:nō de actiōe doli.q̄rēda.⁊ ita illa gl.nō plene loq-
tur:nec plene inſtruit. ¶ Preterea p̄dicta diſtinctio hꝫ neceſſa-
rio intelligi qn̄ pater poſt mortē ſuā ſtipulat̄:qꝛ ſi in vita ſibi acq
reret vel nulli.vt.d.l.qd̄ dr̄.⁊ ſic ī illo caſu nō poſſet obtineri p̄di-
cta diſtinctio.⁊ in hoc eſt inſufficiēs.nā nō declarat nec plene di-
ſtinguit quomodo fiet ſtipulatio in vita vel poſt mortē in quo ca
dit diſtinctio.vt.l.quodcūq;.§.ij.itē illud qd̄ no.in.d.l.qd̄ dr̄.non
videt̄ ꝓcedere.dicit enim ibi gl. qd̄ in ſtipulatiōe per patrē facta
vertit̄ factū per filiū faciendū:nō vꝫ:ſed vbi vertit̄ factū per aliū
filio faciendū bene valet:qꝛ nō cōfertur in perſonā filij.hoc nō vi
detur procedere:qꝛ oē factū ꝯcurrit ſup pſonas illorū qui edunt
⁊ quibꝰ edunt̄.ff.de ope.li.l.ope.⁊ ſic aliqd cōfert̄ in perſonā filij.
¶ Preterea ſi bn̄ cogites in.l.qd̄ dicit̄.nō vr̄ in ſtipulatiōe factū
a filio faciēdū:ibi em̄ pater ſtipulabat̄ a tertio filio ire agere lice-
re.Certe in hac ſtipulatione non vertit̄ qd̄ filius eat vel agat:nec
ad hoc qd obligat̄:nec quiſq̄ hoc ꝓmiſit.Sꝫ vertit̄ qd̄ poſſeſſor
nō impediat eū ire agere.vt.l.ſtipulatio iſta.ff.de verb.obli.⁊ ſcri-
pſi.ṡ.eo.§.ſi qs aliū.⁊ ita factū nō ꝓmittētis eſt in obligato non
factū ipſius filij.vnde gl.illa videt̄ errare manifeſte ſalua reuerē-
tia ſua ꝓpter qd̄ dicas plenius:qꝛ aut pater paciſcit̄ vel ſtipulat̄
ꝓ filio ⁊ ad eius liberationē: ⁊ tunc pactū vꝫ indiſtincte ſi pater
noīe filij cōueniat̄ ſeu ꝯueniri poſſit.ff.de iureiur.l. qui iuraſſe.§.
j.ff.de pac.l.heredi.§.nos aūt.⁊ prodeſt vterq; patri ⁊ filio vt ibi.
¶ Si vero pater nō poſſet ꝯueniri:qꝛ filius nō habebat peculiū.
tūc potes diſtinguere vt.d.glo.in.§.ſi pactus.qꝛ aut paciſcitur vt
heredi:⁊ poſt heres efficit̄:⁊ tunc datur directa exceptio.aut ſim-
pliciter:tūc doli.illud aūt mēbrū qd̄ ſequit̄ in gl.aut vt extraneo.
tunc nulla:non mihi placet nec leges quas gl. ibi allegat faciunt
qꝛ loquuntur qn̄ pater ſtipulatur ad obligānduꝫ. de quo ſtatim
ſubijciet̄.¶ Preterea talia verba .promittis vt extraneo ⁊ alias
bene merito non vt filio.non abdicāt filiū:nec iura filiatiōis tol
lunt:qꝛ nō nudo cōſenſu ⁊c.C.de emanci.lib.l.nec auus.ff.de pac.
l.ius agnatiōis.nec tales expreſſiones vel diſpoſitiones iuris im-
mutant.ff.de caſtrē.pecu.l.ſed ſi forte.vnde talia verba eſſent val-
de extranea in ſtipulādo:⁊ ipſe eſſet bene fatuus talia apponere:
⁊ minor vbi gloſſatores reperierūt hoc.ſed huic opinioni ob.§.ſi
pactus.ſed intellige ꝙ non prodeſt filie directa etiā ſi heres exti-
tit ex quo nō paciſcebat̄ vt heredi: ſed prodeſt exceptio doli.vt.§.
nos aūt.¶ Si vero pater ſtipulat̄ vl' paciſcit̄ filio aliū obligādo:
tunc aut ſtipulatur ſimpliciter:aut poſt mortē ſuā.Primo caſu
aut tale quid vertitur in obligatiōe qd̄ acquiſibile: ⁊ tūc ad ipm̄
patrem trāſit ⁊ ſibi ipſi acquiritur.vt hic.⁊.l.qd̄ dicitur.⁊. l. eum
qui.§.ij.aut de natura rei eſt acquiſibile filio:qꝛ forte eiꝰ perſonā
ſolum concernit ⁊ nō patris:tunc nihil vꝫ ſtipulatio nec filio ac-
quiritur.vt.l.qd̄ dicit̄.ij.reſpōſo.ff.de iu.do.l.cū dos.⁊ hic in fi.cū
dicit in his rebus que tibi ⁊c. ⁊ hoc niſi tēderet ad exonerationē
4 patris.¶ †Quid enim ſi pater ſtipulet̄ a magiſtro: ꝙ alat ⁊ in-
ſtruat filium in aliqua ſcientia vel artificio? dic qd̄ in vita patris
non valet.ff.de pact.l.⁊ heredi.§.nos autem. ¶ In ſecundo caſu
quādo poſt mortē ſtipulat̄ filio acquirit vtilē ſm̄ oēs gl.⁊ doc.vt
l.qd̄cunq;.§.ij.⁊ ſi bene reſpicias hoc volūt tex.qui nunq̄ faciūt
differētiā niſi inter res acqſibiles ⁊ non acqſibiles.¶ Modo vi-
deamus de rationibꝰ diuerſitatū:et certe quatenꝰ tāgit p̄ia mē-
bra qd̄ pater melius acquirat liberandū quaꝫ ad obligandum:
patet ratio vulgaris:quia proniores ſumus ⁊c. ff. de act. ⁊ obli.l.
arrianus. ¶ Sed quatenus tangit duo mēbra ſequētia queri-
b tur quare melius acquirit filio ſtipulando poſt mortem[b] quā in
vita.Poteſt dici qd̄ quādiu pater viuit filius nō habet integrā
perſonam ⁊ eſt ſub regimine patris. ⁊ ideo iura nō curant ꝙ ei

a ¶ Ei vero. Si
pater ſtipulat̄ fi-
lio acquirit̄ ſibi.
cetera hic late ꝓ-
ſequitur.Io.fab.

b ¶ Poſt mor-
tē. Vide hic An
ge.in.ij.colū.poſt
me.ī ver. qd aūt.
ſi cōferat̄.Itē in-
ducit hic in fi.ij.
col.Ange. vnam
queſtioneꝫ.pater
recipit in emphi-
teoſim ab eccle-
ſia pro ſe ⁊ pro fi-
liꝫs:qd̄ videt̄ paci
ſci pro filiꝫs vt fi-
liꝫs:nō filiꝫs vt he
redibus:qꝛ de na
tura ēphiteoſis:
eccleſie ꝙ nō trāſ
eat ad heredē ex-
traneū:vt in aut̄.
de non alie.§.em
phiteoſim.⁊ ideo
ſi pater inſtituat
filios ex diſpari-
bus partibꝰ tum
emphiteoſis di-
uidit̄ equaliter.⁊
ēt ſi repudiarent
hereditatē patter
nā:tn̄ emphiteo-
ſim debent habe-
re:vt hic per An
ge.allegantē Ia.
de bel.⁊ Bartol.

aliquid querat p patrē in vita: ꝫ post mortē eius sic. ¶ Sed contra hoc obijcit qȝ pater post mortē non debeat stipulādo acquirere filio: sed sibiipsi: qꝛ in stipulationib⁹ inspicimus. quo ad acquisitionem tps stipulatiōis interposite. ff. de ver. obli. l. si filius. ꝗuis suspendat vel differat stipulatio per euentū conditiōis: videt ꝙ stipulando post mortē debeat sibi acquirere non filio inspecto tpe interposite stipulatiōis. ¶ Sed ad hoc posset dici ꝙ illud obtinet vbi stipulatio suspendit per conditionē extrinsecam. secus si agat vt in aliqȝ tps differatur. ff. de stip. seruo. l. fi. Sed forti⁹ opponit: illa stipulatio non: vȝ que confert in tps quo si iniret tenere nō posset. C. de do. ante nup. l. qȝ spōse. ꝫ qñ cōfert post mortē patris: confert in tps quo filius futurus est sui iuris quo casu acquirere nō posset ei nec teneret stipulatio. vt. l. si gñō. cū ibi notatis. s. all. ergo nec isto casu acquireret: imo nec valebit stipulatio. ¶ Solu. vtrū est ꝙ non valet nec acquirit de rigore: sed ex quadā equitate dispēsatiue valet: vȝ vt vtilis acquirat. Uel si velles posses dicere qȝ ille. §. de lege quocūqȝ. intelligat in casu quo posset stipulari alij. vt. l. caius. ⁊ nō ↄtineat ius cōe. ¶ Sed scdm hoc. §. ille nō restringeret vel posset intelligi quādo in vita stipulat sibi ⁊ post mortē filio: tūc enim videt valere iure patris. ¶ Sed huic ob. l. cū dos. vbi est cōio. ⁊ tñ nō ꝓdest pactū filie. iūge. j. gl. proxi.

5 ¶ † In gl. vt in ꝓfectitio. in fi. sed nūquid ꝓprietatē pōt acquirere filio? videt qȝ non: qꝛ illa patri nō acquirit per allegata. s. pxi. §. gl. videt dicere cōtra. ff. de verb. obli. l. dñs. in glo. si ea. ¶ Preterea pro hoc facit: qꝛ ex quo acquirit in castrensi peculio. vt. l. ex castrensi. s. allegata. multofortius in aduētitio vbi pater hȝ maius ius. ⁊ hoc non erat dubitabile iure isto. ⁊. ff. sed quid de iure nouo? adhuc. d. glo. idem sentit: pro qua facit. C. de bo. que lib. l. fi. §. non aūt. vbi iniungit patri ꝙ de pecunia aduentitia acquirat noie filij hereditates. Itē acquirit infanti hereditatē. vt. §. vbi autem. de in. delib. l. si infanti. C. e. ⁊ facit. d. l. ex castrensi. Sed multū ob. ll. predicte. l. qȝ dicit. ⁊ alie leges que dicūt stipulationē non tenere in his que nō sunt acquisibilia patri: sed pōt dici ꝙ castrēsia ⁊ aduentitia censet acquisibilia ꝓpter legitimā administrationē ⁊ vsusfruct. qȝ consequit in aduentitijs ⁊ castrensibus censet quasi dñs. vt. l. de hereditate. §. j. de castrensi pecu. ¶ Quid ergo in casibus in quibus nil querit: de quibus habes. C. de bo. que lib. l. fi. ⁊ in aut. itē excipit cū alijs? Non videt qȝ pater possit acquirere filio. per. l. qȝ dicit. s. allegatā. ¶ Sed ꝓ deo cur nō ita bene queritur filie in dote ꝓfectitia cuius actio est cōis: ⁊ tñ nō querit. vt l. cū dos. sicut filio in castrē. vl aduētitio: ⁊ maxime cū dos possit soluto matrimonio ad eū redire. C. solu. mat. l. dos. sicut peculiū castrense vel aduentitiū. Solutio. quantū ad aduentitium pater maius ius habet in eo ꝙ̄ in dote. qȝ apparet: quia habet vsumf. ⁊ solus agit ⁊ cōuenit: qȝ non est in dote. In castrensi autē pater quasi dñs reputat. vt. d. l. hereditate. §. j. ⁊ idē deberet dici in castrensi ⁊ quasi castrensi: cū equiparent. de inoffi. test. l. fi. ¶ Resume ergo: quia aut pater stipulatur filio emancipato: ⁊ nō querit nisi sicut extraneo. aut in ptāte cōstituto: ⁊ tunc aut ad liberādū ⁊ subdistinguitur an tanꝙ̄ heredi aut tanꝙ̄ filio aut ad obligādum: ⁊ tunc aut erat acquisibile patri ⁊ querit sibiipsi aut non: ⁊ tunc in peculiaribus castrēsibus seu quasi seu aduentitijs querit filio: in profectitijs sibiipsi. in alijs non querit: nisi stipularet post mortē. ⁊ hoc in liberis natis. Sed an in nascituris possit stipulari post mortē? Uidet qȝ sic: qꝛ post mortē suam videt collata stipulatio. ff. de ope. lib. l. si qs operas. Sed hoc verū si esset posthumus. ⁊ facit qȝ no. extra de ec. edifi. c. ad audientiā. el. ij. de stipula. seruo. l. vsusfruc.

a ¶ Preterea. Diuersitas ī quātitate interrogationum ⁊ responsionum vitiat stipulationem: quatenus est discordia.

b ¶ In fi. e. glos. Uide hic distincte Ange. in ver. in gl. magna que est pulchra et notabilis.

6 ¶ † Quid si stipulatus sit nascituris ⁊ nascūtur in vita? non videt valere: nisi ex natura rei appareret qȝ post mortē suā vellet dari. ⁊ hec oīa potes colligere ex premissis. nec facias differentiā inter facta a filio vel ei faciēda: sed in hoc an sint patri seu peculio acquirēda vel ipsi filio simpliciter tanꝙ̄ patrifa.

7 ¶ † Quid ergo si pater stipularetur filio ire licere agere per fundum vicini ad fundū peculiarē aduentitiū. vel acquireret noie filij iurisdictionē vel aliud ius: nūquid acquirit filio? videtur expssum qȝ nō. vt. l. qȝ dicit. que loquit qñ pater stipulabat filio licere ire re simpliciter nō habito respectu ad rē pupillarē: sed ad personā filij: quo casu tota vis stipulationis ⁊ effectus ↄferebat in personā filij: nec patri aliquid acquirebat: sed hic secus in casu questionis nostre quo habetur respectus ad peculiū. Et per hoc videtur ꝙ pater nō posset querere in alijs que tāgerēt hereditatē per patrē repudiatā: vel per filium agnitā: cum illa hereditas nō videatur ↄtineri sub aliquo genere peculij. Uel dic qȝ sit aduētitiū habens instar castrensis vel quasi: ⁊ idē dicat quo ad acquisitionē: vt in illis dicit. ¶ Itē quid si pater emat vel acquirat nomie filij in vita qȝ nō querat filio: qȝ est notabile: nisi circa res aduētitij peculij. nam nō pōt querere nisi circa res peculiares que obuenerunt filio ex successiōe vel ex industria vt pmisi: vel nisi post mortem suā ex equitate. Unde nō credo qȝ. l. ij. C. si qs alteri vel sibi sit in aliquo mutata. nam traditio seu quasi que fit in emancipatione facit valere quasi donationem. Et hec faciunt ꝙ abbas nō possit acquirere prioratib⁹ sibi subiectis qui habent speciales administratores ⁊ intitulatos. Uel dic ꝙ possit quasi priorat⁹ sint de natura castrēsis peculij vel quasi per pdicta. 8

¶ † Quid ergo si quis stipuletur sibi ⁊ liberis: sicut tota die fit? Satis pōt dici ꝙ valeat ⁊ proderit eis: ꝗuis heredes nō sint: quia videt collata post mortem. l. quodcūqȝ. §. ij. s. alleg. sed in vita nihil possunt petere nec cū eo cōcurrūt. ff. de lib. ⁊ posthu. l. gallus. §. j. in glos. hoc ideo dicit. videt enim fecisse ordinē. ff. ad trebel. l. heredes. itē qȝ dixi ꝙ querit sibiipsi: intellige si talis sit intentio. C. de iu. do. l. si genero. si quis alteri vel sibi. l. multum. in dubio presumit ꝙ velit sibi querere nisi verba aliud importent. ff. de verb. oblig. l. si ita stipulatus. §. chrysogonus.

1 ☞ Stipulatio an et quando vitietur propter diuersitatem responsionis.
2 Summa minor est in obligatione in alternatiua summarum.
3 Interrogatio vbi precedit in summis alternatiua: responsio singularis non vitiat.
4 Quid in alijs ꝙ̄ in summis in quibus interrogatio totum continet: responsio vero partem.
5 Quid si interrogatio continet genus: responsio speciem.
6 Quid si interrogatio continet totū integrale: responsio partē.
7 Uenditio si fiat hoc modo: vēdo tibi fundū. Tu respondes: ego retineo sub cōditione si nauis ex Asia venerit: vel si Sempronio placet. an talis venditio valeat.
8 Que in prefationibus dicuntur in cōtractibus repetita credūtur: an hec regula sit semper vera.

a Preterea. [a] ¶ † In glo. interdū. in fi. vide. j. gl. proxi.
1 ¶ In glo. i. congrue. ibi cum allegat. §. cū adijcit. in hoc articulo fuerūt glo. diuerse ⁊ doc. antiqui. Quidā enī restrixerūt illū. §. cū adijcit. qñ est diuersitas in quātitate nō in speciebus. ⁊ hanc videt innuere glos. ⁊ quasi sequit in. §. cum adijcit. in glos. cum diuersitas. sed Azo ⁊ Jo. etiā qñ est diuersitas in qualitate: vt ibi no. in glo. qȝ cōstat. Hec autē glos. videt velle ꝙ vbicunqȝ est diuersitas ꝙ valeat si diuersitas illis placuerit. ⁊ hec verior: qꝛ. §. ille cū adijcit. indistincte loquit. ⁊ hoc intelligo cū adijcit vel detrahitur interrogationi: non si oīno aliud premitteret. Uerbi gratia. stipulor equum: promittis bouem. nō videtur valere: qꝛ esset oīno alia. ⁊ ideo videt tex. notanter dicere cū adijcitur vel qȝ detrahit. illo aūt casu nō adijcit nec detrahitur: imo omnino aliud dicit. j. §. si de alia. ¶ In ea. gl. ibi cū dicit: sin aūt nō placeat. i. nō dicat sibi placere: quia si displiceret ⁊ non acceptaret. nō esset locus illi. §. cū adijcit. nec huic materie.

2 ¶ † In fi. e. glos. [b] ⁊ est ratio: qꝛ in alternatiua summarū minor
b est in obligatione. ff. de verb. obl. l. si ita stipulatus fuerim. x. aut quinqȝ. ⁊ ideo nō videt diuersitas in interrogatione ⁊ responsione: qꝛ interrogatū ⁊ responsum videt de. v. tm̄. Sed in speciebus vide de qualibet interrogare sub cōditione. ⁊ ideo cū respondet de vna: est diuersitas in qualitate: qꝛ interrogatio conditionalis est rñsio pura de vna fm Dy. in. d. §. cū adijcit. Et hec eadē ratio potest reddi qñ copulatiue fit interrogatio de pluribus: ⁊ respōdetur: de vna vȝ. sed non qñ fit alternatiue. qꝛ alternatiua interrogatio est quodāmodo conditionalis: promittis illū aut illum. hoc est si illū nō dederis dabis illū. ⁊ sic est difformitas in qualitate. secus qñ ꝓcedit copulatiue interrogatio: ⁊ sequit rñsio simpliciter vnius rei: qꝛ tunc rñdet fm qualitatē interrogatiōis: licet diminuat de numero rerū ↄtentarū in interrogatione. Et fa-
3 cit pro hac rōne. ff. q ⁊ a qui. ma. li. non fi. l. iij. in fi. ¶ † Habes ergo ꝙ vbi precedit interrogatio in summis alternatiua rñsio singularis nō vitiat: qꝛ sicut stipulatio censetur minorē summā continere: ita interrogatio. ¶ Quid ergo si sit vna summa in interrogatione ⁊ rñsione: diuersitas tñ monetarū. Uerbi gratia promittis mihi centū libras in sterlingis vel in Turoñ. grossis? ⁊ promissor rñdet de altero: tūc cessat ratio pdicta. Sed tñ credo idē: qꝛ nō videt difformitas cū sit vna summa: ⁊ qꝛ vna moneta pōt solui pro alia: sed secus forte vbi vna nō possit solui pro alia sicut pro aurea argentea vel pro argentea ere contaminata: iuxta illa que notantur ⁊ scribuntur. ff. si cer. pet. l. ij. C. de colla. eris. l. j. ⁊. C. de sol. aut. hoc amplius. ⁊ videbis. j. qui. mo. tol. ob. ¶ Itē huic glos. in versic. si vero in quantitate. obstat is text. cui glos. non videtur respondere: sed solue vt in. §. si stipulanti. qꝛ nolebat alias valere nisi valeret in totum: ibi sic. dic ꝙ glos. intendit hic soluere hoc cōtrarium. dicit enim in alio non valet: vt hic veluti ⁊c. vult dicere ꝙ hic debet intelligi quod dicit text. ¶ Preterea inutilis est ⁊c. sub. quo ad illud in quo excedit: vt hic. sed in summa qua
4 conueniunt valent: vt. §. si stipulāti. ¶ † Quid in alijs ꝙ̄ in summis in quibus interrogatio totū cōtinet: rñsio partē. Uerbi grā. interrogo te: promittis fundū Sempronianū. tu rñdes: pmitto vsumfru. eiusdē fundi. vel pmittis hoiem: tu promittis Stichū. In primo exemplo pōt dici ꝙ sit difformitas recipiendo vsumfructū tanꝙ̄ ius separatū. ff. de excep. l. per iusiurandū. §. illud. ff. de adi. le. l. j. ⁊ ideo vitiat stipulatio: qꝛ vsusfru. nō est pars rei: nisi

per similitudinem

per similitudineꝫ.ff.de vsufru.l.iiij.sed ob.ff.de fideiuss.l.si area.§.si fundũ.sed non est bonũ argumentũ de fideiuss.in quo nõ inspicitur difformitas:sed solũ ne obligeẽ in duriorem partẽ:vt patet
5 ff.de fideiuss.l.grece.§.illud.ver.itẽ si accepto. ¶†Sed quid in secundo exemplo qñ interrogatio cõtinet genus responsio speciẽ? Videtur etiã non valere stipulatio: qꝛ obligatio generis equiparatur speciei alternatiue.ff.de ꝯdi.indeb.l.cũ is.§.fi. ꝛ in alternatiua certũ est qꝫ talis responsio nõ valeret.ff.de verb.oblig.l.inter stipulantem. ¶Quid si stipulor oẽs seruos tuos: tu respondes promitto preter vnũ. Io.ꝛ glos.post eũ videnẽ tenere qꝫ nõ valet in.§.cũ adijcit.in glos.cũ diuersitas. Sed Ia. ibi tenet cõtra pro quo:qꝛ ibi non est difformitas in qualitate:sed in quãtitate:ideo valet.p.§.si stipulãti.ꝛ idẽ si interrogatio cõtinet totũ hoiem:re-
6 sponsio partẽ per.d.§.¶†Sed quid si interrogatio cõtinet totũ integrale:responsio partẽ. Verbi grã.promittis domuꝫ: ꝑmitto tignũ.vel ꝑmittis gregẽ? ꝑmitto ouẽ talẽ dicas qꝫ hic est difformitas:ꝛ nõ valet:qꝛ quodãmodo res alie censenẽ.ff.de euic.l.naue.de acq.pos.l.qui vniuersitas.de vsuca.l.cũ qui.ꝛ.l.rerũ mistura.Secus tñ dicerẽ si responsio cõtineret partẽ quantitatiuã: vt promittis domũ?vel ꝑmittis gregẽ? ꝑmitto partẽ mediã vel tertiam.argu.§.si stipulanti.ꝛ illorum que.s.dicta sunt.ꝛ facit.ff.de reg.iur.l.si qs cum totũ.ꝛ.l.si mater.§.eandẽ.ꝛ vide qð ibi not.in glo.imo.ꝛ idẽ eo.ti.si quis argentũ.§.qui fundũ.ff.de verb.obli.l.q vsufru.¶Itẽ iuxta illud qð diciẽ hic qꝫ difformitas in qualitate vitiat sicut si vna pure ꝛ alia sub conditione ꝛc. Querit qd si in interrogatione ꝛ ꝑmissione cõtineanẽ conditiõe vel dies diuerse tñ? Verbi gratia. ꝑmittis si nauis ex Asia venerit? ꝑmitto si Titius cõsul factus fuerit.videẽ qꝫ non vitiaret:presertim si cõditio apposita in promissione sit facilior vel prius existat.ff.de fideiuss.l.si a reo.Dic ꝯtra: qꝛ semper est difformitas in qualitate conditionũ.nec ob.l.si a reo. qꝛ ibi non queriẽ de huiusmodi disparitate:sed an causa sit durior:vt.s.dixi.Hec procedũt in stipu-
7 latione.¶†Quid in alijs ꝯtractibus vltro citroqꝫ obligatorijs? Verbi gratia.ego dico:vẽdo tibi fundũ tu dicis ego retineo sub conditiõe si nauis ex Asia venerit vel si placet Sempronio.nunquid tenet venditio? Et idẽ potest queri in alijs ꝯtractibus.Et certe videẽ qꝫ difformitas non vitiat: qꝛ ex vna parte põt esse pura ex alia cõditionalis.ff.de in diem adi.l.sabinus. ꝛ de leg. commiss.l.cum venditor.vnde apposita cõditione per emptorẽ venditor videtur in ea consentire.ff. de ꝯtrahen.emptio.l.si celsus.§.fi. nec oportet qꝫ verbis exprimat difformitatem sibi placere: sed in stipulatione credo qꝫ oportet:vt.s.dixi.ꝛ est ratio:qꝛ cum stipulatio dicatur a firmitate ꝛ sit firmũ vinculũ: ꝛ ad hoc sit inducta: iura voluerũt omnẽ firmitatẽ ꝛ claritatem verbox intercedere.ꝛ hec ratio potest etiã assignari:qꝛ interrogatio dꝫ precedere rationem in stipulatione magis q̃ in alijs contractibus.¶Sup text. idẽ si cui.is tex.vr̃ repetere qð statim dictũ est:sed dic qꝫ repetit ꝛ addit de die. ante enim fuerat factus sermo de conditiõe tantũ-
8 modo.¶†In glos.que eñ in prefationibus.in fi.[a] hoc fallit vbi
a per repetitionẽ actus vitiaretur:vt.d.§.idem rñ.ff.de lega.j.l.seruo muto.§.si ab impubere.ꝛ.l.si quis a filio.§.j. ¶Item fallit si primo dicto vel persone vel materie singulari coheret.ff.de adi.le.l.legatum.¶Item si ex aliquibus cõiecturis apparet nolle repeti:quia forte illud quod in pluribus tacite intelligebatur fuit expressum super vno.ꝛ ita in alijs nõ videtur velle intelligi.ff.de iudi.l.cum pretor.ꝛ sic potest intelligi.ff. de condi. ꝛ demonst.l.si in diem.vel si alias appareat.ff.de vulga.l.iam hoc iure.§.fi. de here.instit.l.sub conditione.C.de impu.l.q̃uis.

1 ☞ Filiusfamilias obligatur patri in peculio castrensi vel quasi castrensi.
2 Filiusfami.an ꝛ quando obligetur ex voto.
3 Pater an possit obligare filium eum vouendo.

b
1 **Item inutilis.**[b] ¶†In gl. q̃tũ ad ciuile.in fi. idẽ potest dici aduẽtitio qñ patri non queritur vsufru. vt in casibus exceptis: vel quia forte nõ vult:iuxta.l.fi.C.de bo.que lib.tũc eñ videnẽ ꝛ actiones ꝛ obligationes ꝯtrahi efficaces.ff.ad treb.l.imperator.ꝛ eo.ti.l.mulier.§.ij.ff.de accu.l.hi tñ.§.j.idem in beneficialibus: vt extra de iud.c.si
2 annũ.lib.vj.¶In glo.ex omni.in fi.† Hec glos.fuit male scripta prope finẽ ibi non licet alias ꝛc. vnde vult dicere qð licet aĩs qui vouit possit conueniri a prelato:vt.l.mili.§.si quis autem.tamen hoc non valet filiusfa.Et caue:qꝛ hec glo.videtur habere contraria in.d.l.si quis rem.§.voto.hic enim videtur glo.dicere qð non obligetur deo se vouendo: ꝛ ibi dicit cõtrarium:quia imo personam potest vouere deo ꝛ obligatur.ꝛ hoc idẽ not.ff. de mino.l.si ex causa.§.papi.pro quo.C.de epi.ꝛ cle.l.fi.§.j.in auẽ.de sanc.epis.§.interdicimus.Dic plenius qꝫ aut filiusfa.emittit votum personale.i.in sua persona consistente:aut reale.i.rerũ prestatione consistente.primo casu aut intrat religionem ꝛ votum ibidem professionis emittit ꝛ obligatur:vt ex dictis.§.j.ꝛ.§. interdicimus aut non intrat religionem:ꝛ tunc non obligatur in preiudicium patris:nisi in voto vltramarino:vel nisi in necessitate : vt qꝛ iniecit manus violentas in clericũ:sed in preiudicium suum sic. vnde si placeat patri debet cõplere:vel cũ erit liberatus a patria potestate.Si aũt vouet res: dic qð aut intrat religioneꝫ ꝛ dic qð res castren.ꝛ quasi aduẽtitie dedicanẽ saluo iure patris quantum ad vsumfru.Si vero nõ intrat sed aĩs vouet:tũc in castrensibus vel quasi in aduentitijs in quibus pater nõ hꝫ vsumfruct.tꝫ:in alijs non cũ non possit alienare? ꝛ ideo non videẽ qð possit vouere res profectitij peculij nec eleemosynas facere etiã moderatas sine licentia patris: ꝑut hec oĩa reperies not. extra de voto.c.scripture. per Innoc.ꝛ doc.ꝛ plenius in summa Hostiẽ.eo.titu.§.quis vouere.ver.sed nunqd filiusfa. An aũt pater priuetur patria ptãte. Doc.iuris canonici dicunt qð non.in his tñ que tangũt religionem nõ curaẽ patria ptãs.vide per Inno. de eta.ꝛ quali.c.indecorem.ꝛ in Spec.de sta.mona.ver.xij.queritur.ꝛ ver.ij.ꝛ vide qð
3 scrip.C.de sac.sanct. eccles. auẽ. ingressi. ¶†Sed an pater possit eum obligare vouendo ipsum? gl.dicit qꝫ sic.ꝛ notaẽ.C.de agri.ꝛ censi.l.ne diutius.contrariũ est verum nisi cõsentiat tacite vel expresse.vide extra de regula.c.cum virum.xx.q.ij.c.j.ꝛ.ij. dic vt ibi. vnde videtur mirabile qð non possit filius se obligare deo cũ in spiritualibus nõ curetur de patria ptãte: imo nec de his que ius publicum tangũt.vt.ff.ad trebel.l.nam quod ad ius publicũ.sed dic qð non curaẽ quin actus teneat sine preiudicio tamen patris etenim pater non debet ex facto filij priuari sua potestate: nisi in casibus:vt fauore religionis vel propter cõsulatũ. ꝛ similibus.C. de epis. ꝛ cler.auẽ.sed episcopalis.intellige ergo qð.l.si quis.§.voto.dicit indistincte ẽm distinctionẽ predictam.ꝛ quãdo dicit nõ obligatur sub voto rerum nec voto personali in preiudicium patris nisi intraret religionẽ:vt predixi.per hoc cessat quare melius obligatur diabolo delinquendo quam vouendo: qꝛ vt dictuꝫ est ꝛ deo obligatur.item est alia ratio:quia deus qui iustus est non querit sacrificia cũ aliena iactura : ideo quia preiudicaretur patri non obligatur:diabolus qui semper iniustus est nihil querit nisi iniustitiam ꝛ alienam iacturam:cur non mirum?

c **Mutum.**[c] ¶Hic nihil notandũ est.ꝛ concor.ff.e.l.j.ꝛ vide ibi: qꝛ ei prouideẽ de remedio stipulãdi alios autẽ contractus qui consensu perficiunẽ põt inire.ff.de iu.do.l.mutus.extra de spon.c.cũ apud.ꝛ vide qð scripsi.s. de mili. testa.§.quinimo.ꝛ per hunc.§.patet qð non possit testis esse cum testis verbo deponere habeat.vide.s.de test.§.testes.

Furiosus. ¶In glo.s.obligatoriuꝫ.ibi: idẽ in ꝑdigo. intellige idẽ qð non possit obligari promittendo:sed non idem quin possit stipulari.vt.d.l.is cui. ꝛ vide qð scripsi.s.de cura.§.furiosi.¶In ea.gl.in fi. hoc intellige de mentecapto qui oĩno nil rationis sapit.j.proxi.§. sed quod diximus.

1 ☞ Pupillus quando dicatur esse proximus pubertati.
2 Pupillus an possit obligari cum authoritate patris.
3 Filius non põt acquirere hereditatem sine patris authoritate.

1 **Pupillus.** ¶†In glo.i.vsqꝫ ad.x.in fi. hec fuit opiñ. glo.vbiqꝫ.ꝛ no.ff.de re iudi.l. pupilluꝫ.canoniste gl.ꝛ Inno.dicũt pubertati proximũ qui per semestre tp̃s accedendo vel excedendo propinquat.vt no.extra de despon.impu.c.continebaẽ.sed Hosti. ibi dicit qð est ꝑximus per tres dies ante vel post per.c.ad nostrã.extra de regula.pro glo.ꝛ Inno.facit.ff.de excu.tu.l.non tãtũ.quã.l.ipsi etiã allegãt.pro Hosti.facit ff.de lib.exhi.l.iij.§.pe.si sequaris opi.gl.ꝛ Inno.in iudicijs coronaberis:presertim in curia ecclesiastica vbi adoranẽ vt idolũ. inter has opi.põt mediari qð sit arbitrio iudicis qui ex maleficio ꝛ perspicacitate impuberis poterit maius vel minus tẽpus interpretari reperiunẽ enim quidam maioris indolis ꝛ intellectus in x.anno q̃ alij in.xiiij.C.si mi.se ma.dix.l.iij.ꝛ facit.ff.de verb.obli.
2 l.mulier.¶†In gl.sed que est ratio. ibi cũ dicit ad corrigẽdũ. ex hoc apparet qꝫ sexagenari⁹ posset esse in potestate patris. ¶In
d ea.glo.in fi.[d] melius in.§.hoc proculdubio.ꝛ hoc est verũ iure antiquo quo pater nõ erat administrator.¶Quid hodie ẽm iura Constãtini ẽm que pater hꝫ legitimã administrationẽ filij? Videreẽ contra.ꝛ hoc tenẽt Iac.ꝛ Pe.in.d.l.fi.C.de bo.que lib.ꝛ.l.cũ opꝫ.§.nõ aũt.co.tit.itẽ facit qð legiẽ ꝛ no.in.d.l.fi.§.filius aũt fa.vbi alienat filius cuꝫ licẽtia patris.ꝛ ita ptꝫ qꝫ authoritas pa-
3 tris facit valere:qꝛ aĩs alienatio esset nulla.¶†Preterea constat qð sine patris volũtate filius non dꝫ nec põt acqrere hereditateꝫ vt.d.l.fi.põt dici qꝫ is.§.hodie stat cũ non reperiaẽ correctus. nec ob.d.§.filius.nec qð ibi not.nã qð ibi diciẽ de licẽtia seu volũtate:nõ est authorizatio sed solũ cõsensus seu volũtas que requiriẽ propter ius qð hꝫ pater in re.ꝛ apparet bene supposito qð filius esset.lx.anno.requireretur cõsensus seu voluntas predicta:per illum.§.ꝛ ita illud nihil facit quo ad authorizationẽ minoris etatis:q̃uis ratio que ibi redditur videatur restringere.d.§.melius est enim coartare iuueniles ꝛc.Sed illud non ob.quia illud ideo ponitur quia iuuenes magis consueuerũt vendere suũ quã alij: ideo illa ratio inducitur.¶Item tñ si sint perfecte etatis.Item

a ¶In fin. Not. Ang. qꝫ ex prefationibus ꝛ cõtractu postea incõtinẽti celebrato aliquid inter ptes. actũ fuisse pbaẽ. ꝛ ideo probato qꝫ partes egerãt de pignore: lꝫ incõtinẽti factuꝫ fuerit instrumẽtũ de vẽditione: cõtract⁹ est simulatus. secus si ex interuallo: vt hic per euꝫ. que sunt notabilia dicta.

b ¶Item inutilis. Non indiget summario: quia clarus est.

c ¶Mutuꝫ. clarus ẽ. q̃rit hic angel.qualr̃ mutus vel surdus possit aliũ cõtractũ preter stipulationeꝫ celebrare. et dicit qꝫ debẽt adhiberi amici noti ꝛ cõiuncti sui : et ipse mut⁹ faciat talia signa p q̃ det intelligere qð velit vẽdere vel emere: ꝛ tũc illi noti muto dicãt qð ipi intelligũt ex talib⁹ signis qꝫ vult vẽdere librũ ꝑ decẽ. ꝛ ita scribat notari⁹: ꝛ sic valebit cõtractus. et hic per eum.

d ¶In fin. Ange. hic concludit hoc mõ. Qñqꝫ tractaẽ de pupillo obligando mere: et authoritas patris nõ sufficit vt hic.quandoqꝫ tractaẽ de mera vtilitate: ꝛ tunc põt etiã sine pr̃is authoritate:vt.s. de autho.tuto.in prin.qñqꝫ tractatur de actu i quo põt esse vtilitas ꝛ damnũ: ꝛ tũc patris. Authoritas sufficit.vt.l. infanti.C.de iu.delibe. ꝛ est rõ. quia iura noua faciunt pr̃em legitimum administratoreꝫ.

nec ob. ꝙ adhibetur consensus in hereditate: quia illud propter ius
vsufru. quod est acquirendum patri: quia pater debet implicari
oneribus. non ob. l. si infanti. C. de iur. delib. quia ibi nihil agitur
de patris authoritate prestanda. sed beneverum est quod acquirit fi
lio per patrem propter periculum ꝙ esset si hereditas non acqui
reretur ⁊ devolueretur ad alios: in cuius vera acquisitione non
est maius periculum quam simplici contractu ⁊ specialia iura ⁊
cautele adhibentur. s. de autho. tuto. §. neqꝫ.

1 Conditio impossibilis an vitiet in quibuscunqꝫ contracti-
bus. ⁊ nume. 2.
3 Promittis dare vel sistere Stichum: ⁊ si non dederis promittis
centum: moritur Stichus ante moram: an valeat.
4 Conditio si sit impossibilis propter suam perplexitatem: an idem
sit ac si esset impossibilis ex sua natura.

1 **Si impossibilis.** ¶ † In glos. quibuscunqꝫ. vi-
de ibi. ⁊ quod ibi scripsi. sed op. C.
de condi. ob cau. l. si militē. glo. dicit in l. non solū. hic allegata ꝙ
ibi in contractu qui re contrahitur: hic in cōtractu qui cōsensu.
Sed hoc non valet. quia his. §. obtinet in quibuscūqꝫ cōtractibus:
vt hic not. in prin. glo. ⁊ hec gl. est contraria illi. hec tamen verior
illa. est enim contra casum. ff. si cer. pe. l. certi cōdi. §. item querit.
Ad cōtrariū dic ꝙ concordat: quia hic ⁊ ibi conditio seu cā impossibi-
lis effectū annullat: nec ex eo agi pōt ad conficiendū: sed bene ve-
rum est quod agi pōt ad revocanda data ex tali cōtractu: ⁊ hic cre-
derem idē si res esset tradita vigore cōtractus talis. ff. de acti. em-
2 pti. l. si ex empto. §. is qui vina. ¶ † Itē ob. ff. loca. l. insulā. §. j. al's
l. in operis. si velles intelligere. l. illam prout glo. scdo modo intel-
ligit: in nullo ob. sed si scdm primū intellectū intelligas: oportet di-
cere quod interdū illud quod in vim cōditionis apponitur est impos-
sibile de se. ⁊ in illo casu obtinet is. §. interdū non est impossibile
de se: nec de sui natura: sed propter circūstātias que per partes ap-
ponuntur: efficitur impossibile. ⁊ in illo casu distinguit Iacobus de Ra. (?) ho.
si a cōtractibus stricti iuris: vt in primo valeat in scdo nō: vt scri
psi. s. de verb. obli. §. loca. ff. de leg. j. l. si quis seruos. Itē opponit
extra de condi. appo. c. j. ⁊ fin. vbi conditio impossibilis adiecta
contractui matrimoniū non vitiat nisi esset contra substantiam
matrimonij. Sed dicas ꝙ speciale est favore matrimonij. vt ibi
no. Itē quero an is. §. obtinet ibi obligatio incipit a cōuentione
an vbi incipit a conditiōe: vel an in vtroqꝫ casu? nam interdū re-
peritur promissio seu stipulatio incipere a precedēti conuentiōe.
interdum a precedenti conditione. Verbi gratia. promittis ho-
minem dare ⁊ si non dederis promittis dare equum vel centum?
hic incipit a precedenti conuentiōe. Quādoqꝫ a precedenti cōditiōe.
Verbi gratia. si Stichum non videris promittis. c. qui Stichus
mortuus erat. vel si celū digito nō tetigeris promittis centum? ⁊ vi-
detur expressum quod obtineat vbi a precedēti cōuentiōe. ff. de ver-
bo. obli. l. si homo mortuus. ibi enim a precedēti cōuentione inci-
pit. item in l. nō solum. in scdo dicto de act. ⁊ obli. oportet dici ꝙ
incipit a precedēti conuentiōe in eo quod fit ibi mentio de emptio-
ne ⁊ locatione. vbi vero a precedēti cōditiōe incipit nō est dubiū
quod obtinet: quia is est casus huius. §. ⁊ hoc indubitate vbi ab initio
3 erat impossibile. ¶ † Quid si ex post facto? Verbi gratia promit-
tis dare vel sistere Stichū: ⁊ si nō dederis promittis dare centū?
Stichus tunc vivebat: sed post moritur ante morā: nunquid valet? et
cave: quia hoc solum debuit querere Dy. ⁊ distinguere casus an ab
initio eēt impossibile: an ex post facto: ⁊ tn̄ ambos casus miscuit
extra de reg. iur. c. nemo ad impossibile. in. q. fi. Et videtur expeditū
quod tunc nō sit locus huic. §. ff. de ver. obl. l. in illa. Sup hoc gl. va-
riant. nā quedā voluerūt dicere quod pena cōmittitur nisi in iudi-
cialibus: ⁊ ita videtur sentire. ff. qui satisd. cog. l. sed si decesserit. de
do. ex. l. apud celsum. §. si in arbitriū. Sed in l. si homo. tenetur con
tra ⁊ illa approbatur. ff. ad l. rod. de iac. l. pe. ¶ Itē cōstat quod casus
post promissionē contingens magis debet liberare quam si esset ab ini-
tio sed si esset ab initio obligationem vitiaret: ergo multofortius
post contingens. Prima probatur: quia difficultas que est ab initio
non impedit obligationē. ff. de verb. ob. l. continuus. §. illud ⁊ tn̄
superveniens impedit in effectu. ff. de contrahen. emp. l. si in em-
ptione. §. item si res. si cert. pet. quod te. ibi in potestate ⁊c. Secunda
patet per supradicta: ideo dic ꝙ non cōmittitur in aliū regressum.
ff. ad leg. acquil. l. proinde. itē hoc verū vbi incipit a precedēti cō-
uentione: secus si a precedenti cōditione. vt. d. l. in illa. Que sit ra-
tio patet: quia vbi a precedenti cōuentione res que moritur fuit
in obligatione: ideo eius interitu liberatur: secus vbi a precedēti
conditione. ⁊ hanc rationē reddit Dy. in. d. c. nemo. Nec ob. ff. de
noxa. l. si ad libertatē. §. si quis. quia ibi dāni estimatio erat in obli-
gatione que evanescit ex psona delinquente. vt ibi no. Dy. ¶ In
glo. non ita. ibi Jo. illa. l. quam Jo. allegat est directe contraria:
quia ibi idem quod hic. hic enim nō valet stipulatio: nec ibi in fa-
4 cto. ¶ † In ead. glos. ibi scdm Azo. dicas quod idem est si sit impossi
bilis propter perplexitatem: ac si esset de eius natura. per. l. si Ti-
tius. ff. de cōdi. institu. ⁊ est mirum quomodo Jo. allegavit eam
ad cōtrariū. Sed credo ꝙ fuit error scriptoris. Nec ob. l. si titius.
ff. de verbo. obli. quia ibi non est perplexitas: nā perplexum dicitur
indissolubile ita ꝙ ad positionē vnius requiratur remotio alte
rius vel incōveniens: quod nō est in. d. l. si titius. ff. de verb. obli.
imo vtrūqꝫ perplexum se cōpatitur: quinimo dissolutio perplexi
tatis pendet ex facto promissoris: vt ibi Dy. not. Item dic idem
si sit turpis vel de iure impossibilis. s. eod. §. idem de iure. cum
ibi notatis. ¶ In glo. cum spatio. vide. s. de ob. §. omnis.

1 Vox plerūqꝫ auditur: ⁊ verbum non intelligitur.
2 Scriptura privata quando faciat fidem.
3 Hora an sit ponenda in instrumento.
4 Dies an ⁊ quando debeat poni in instrumento. ⁊ nu. 5.
6 Exhibitio diei ⁊ cōsulis an pariat materiam falsum fabricādi.
7 Testes ⁊ nomen tabellionis an sint edenda.
8 Presumptio transfert onus probandi in adversarium.
9 Instrumentum an et qualiter possit reprobari per testes.
10 Instrumētū cōtinet ꝙ de cōsensu partiū fuit redactū in forma
in qua est: an per hoc probetur instrumentū fuisse in forma vt sic
pars non admittatur ad reprobandum instrumentum.
11 Instrumentum per quot testes possit reprobari.
12 Quid si pars contra quam producitur instrumentum dicat
ipsum esse falsum: ⁊ vult probare per testes instrumentarios qui
omnes dicunt se non interfuisse: an propter hoc instrumentum
dicatur reprobum.
13 Quid si tabellio ⁊ duo testes viverent quorū alter deponit cum
tabellione: alter deponit pro instrumento: alter cōtradicit: an in
strumenti fides debilitatur.
14 Quid si tabellio negat se confecisse instrumētum: testes aūt duo
vel plures infrascripti dicunt contrarium.
15 Quid si alij testes quam instrumentarij producuntur contra instru
mentum.
16 Quid si tabellio ⁊ ambo testes vivunt ⁊ deponūt pro instrumēto.
17 Quid si tabellio ⁊ testes sunt mortui.
18 Quid si tres testes alij quam inscripti deponant cōtra instrumentū.
19 Quid si tabellio solus vivit deponēs pro instrumēto testes mor
tui sunt: ex adverso testes duo deponant contra instrumentum.
20 Tabelliones duo si sint inscripti: an instrumentum continet vi-
cem duorum pro quolibet tabellione.

1 **Item verborum.** ¶ † In glos. ita intellige ibi
cum alleg. §. e. Itē intellige
audiri sub. ⁊ intelligi. plerūqꝫ enim vox auditur ⁊ verbum nō intel
ligitur. ff. e. l. j. §. fi. In ea. glos. cum alleg. de spon. l. iiij. iuncta. l. ij.
eo. titu. ¶ In gl. post ideo. in fi. quo tpe forte fuerunt testes mor-
tui: ⁊ non potest probari presentia nisi scriptura probetur. ¶ In
glo. no. standum. ⁊ hoc qn̄ habet formam publicam puta manu
tabellionis consignatā vel authentico sigillo cui de iure vel con-
suetudine adhibetur fides. vide extra de fide instru. c. ij. quod ibi not.
2 per glos. ⁊ doc. ¶ † In fi. eiusdē glos. melius facit pro scdo mem-
bro. ff. deposi. l. publia. §. fi. C. de proba. instrumenta. ⁊ l. exceptio.
de conue. fisc. de. l. j. li. x. ⁊ hoc nisi esset subscripta trino teste. C. qui
po. in pig. ha. l. scripturas. sed nec tunc facit fidem mortuis testi-
bus: ⁊ nisi olim in rationibus publicis. ff. de eden. l. vbi. §. nūmu-
larios. hodie cōtra vt ibi no. Idem dic ꝙ si privata scriptura sit
vetus vel al's non suspecta facit semiplenam fidem: ita ꝙ per eam
possit deferri iuramentū si alia concurrant. de quibus. C. de iureiur.
admonēdi. dic plene in Spec. de instru. edit. §. nunc dicendū. per
totum. §. ⁊ in. d. l. scripturas. ⁊. d. c. ij. de fi. instru. s. de testa. §. signa-
cula. ⁊. §. possunt. ¶ In gl. i. psentes. sed quamvis hec scriptura non
contineatur: nihilominus si dicat stipulationē fuisse interpositam
3 presumitur. C. de vsu. l. j. §. si scriptū. ¶ † In gl. nota. ibi cum alle-
gat. C. de diuer. rescript. l. si qua. melius. C. de tabula. l. generali. in
x. ¶ Sed an hora sit ponenda? doc. consueverunt dicere ꝙ nō. ff.
de accus. l. libellorum. C. de apo. pu. l. j. in quibus nulla fit mentio de
hora. ¶ Sed an locus debeat apponi? Doct. consueverunt dice-
re ꝙ sic etiā singularis. vnde nō sufficeret dici in instrumēto actū
in tali civitate: nisi etiā diceretur in tali domo vel tali loco: vt consue
verunt notare doc. in l. optimā. ⁊ facit in aut. qui. mo. na. effi. leg.
§. quantum. ⁊. d. l. libellorū. item consul: mensis: ⁊ alia que in. d. l. no-
minantur: al's nō valeret instrm: vt no. in Specu. de instru. edi. §.
postremo. ver. quid ergo. cum ver. seq. ⁊ hoc nisi sit alia consuetudo
que in talibus est multum attendenda: vt no. in aut. vt prepo. no.
impera. circa mediū. in glo. puta in noīe. ¶ Premissa autem in-
tellige in instrumētis publicis: nam in privata scriptura non req-
ritur tanta solennitas. dumtn̄ sit scripta per illum cui preiudicat
vel per aliū eius consensu: vt. d. l. publia. §. fi. ff. de pig. l. cum taber-
4 na. §. idē querit. ¶ † Quidā aūt faciūt differentiā an fiat ad pro-
bandum vel ad cōtrahendū: vt primo casu debeat apponi dies:
scdo non per dictū. §. idē querit. ¶ In ea. gl. ibi cum dicit vel da-
tur. hec glos. supponit ꝙ sive velit arguere de falso criminaliter
accusando sive civiliter excipiendo ꝙ debeat edi cum die ⁊ cōsu
le: ⁊ tn̄ contrarium innuit in. d. l. fin. de fi. instru. super verbo: fal-
sum. ⁊ pro

ſtum.⁊ ꝓ illa facit ibi tex.cum dicit:inſcriptionũ pagina ⁊c.que
pagina nõ interponitur niſi cum criãliter accuſatur:vt.l.fi.C.de
accu.Pet.de bel.perti.videꝛ in hoc facere quandã diſtinctioneꝫ
que notatur in.§.editiones. nam aut quis vult accuſare ſeu re-
darguere inſtrumentũ de falſo in ea parte qua eſt dies et conſul:
⁊ tunc debet edi.aut in alia parte:⁊ tunc non.⁊ ſi dubiteꝛ an ma
litioſe dicat ſe velle accuſare in illa parte:iurare debet ſcdm eum.
finaliter tñ dicit ꝙ hic loquitur qñ vult accuſare ciuiliter finem
ꝙ inſtrumentũ nõ faciat probationẽ.quo caſu nõ eſt locus inſcri
ptioni.Sed ſi dubiteꝛ de malitia debet opponi multa per iudicẽ
ſi accuſans ſuccũbat.C.qui accu.poſ.vel non.l.iij.⁊ alia videꝛ de-
clinare in hanc ſententiam ꝙ ſiue criminaliter ſiue ciuiliter quis
velit inſtrumentũ reprehẽdere:debeat huius editio fieri.⁊ ita te-
netur de cõſuetudine. verumtñ ſi iudex ꝓſumit ꝙ falſitas appo-
natur malitioſe:cogitare dꝫ accuſatorẽ ſe obligare ad penam ex-
traordinariã.⁊ ita no.Spe.de fi.inſtr.§.videndũ.ver. faciẽda.cũ
5 ver.ſeq.⁊ facit.C.de epi.⁊ cle.l.ſi qua ꝑ calũniã.in princ.¶ †Sed
pone ꝙ inſtrm nõ eſt in caſu exhibitiõis cũ die ⁊ cõſule: qꝛ forte
pars nõ audet ſe ingerere ad reprehendẽdũ de falſo: ſed facit ta-
lem poſitionẽ:ponit ꝙ ſi inſtrumentũ habet aliquis de tali con-
tractu qd eſt de tali data nunqd exhibẽs teneꝛ rñdere:⁊ nõ vide
retur:qꝛ preſtareꝛ materia falſum fabricãdi : ſicut ſi inſtrumentũ
exhibereꝛ cũ die ⁊ cõſule.⁊ ita nõ videreꝛ reſpõdendũ per.§. edi-
tiones.arg.ff.de ſponſa.l.oratio.Specu.tangit hoc in tit.de teſte.
§.qualiter aũt.ver.quid ergo.⁊ videꝛ tenere ꝙ ſit rñdendum : tñ
ſufficeret reſpõderi:ita credit ſicut inſtrumẽto cõtineꝛ. vñ ꝗuis
ſit reſponſio incerta:ſatis tñ certificatur iudex cui totũ exhibeꝛ.
vide ibi.Iſta ſunt valde bona in practica quando reus opponit
ꝓſcriptionẽ⁊ lapſum tẽporis:tunc enim neceſſe eſt ita articulari.
6 ¶ †Sed pro deo qñ quis vult reprehendere inſtrumentũ tanꝗ
falſum ⁊ exhibetur ei dies ⁊ cõſul:nunqd paratur ei materia fal
ſum fabricãdi:ſicut in omni alio caſu?Nam die exhibito poterit
querere teſtes falſos per quos probabit ſe alibi fuiſſe. ⁊ ſic videꝛ
eadẽ ſuſpicio.Ad hoc põt rñderi:verũ eſt ꝙ videꝛ ſuſpicio poſſe
falſum cõmitti:ſed iuſtiꝰ eſt hoc caſu audire opponẽtẽ ꝗ ſi forte
veritas remaneat cooperta. vñ vt tenebre criminis falſi ꝓcedant
in lucem hoc ꝯcediꝛ:qꝛ in hoc crimine debet fieri acerrima inda
gatio.C.de fal.l.vbi.⁊ iunge.ꝫ.qui.ex cau.maio.nõ li.§.ſi.mel.Vi-
dentur ergo dicere glo.⁊ Pe.de bel.perti.ꝙ non debet edi dies:
niſi petẽs edi velit ꝓbare falſitatẽ in data.ſecus in alia parte:vt
ꝫ.ſcripſi.⁊ ad hoc facit.c.cũ Ioãnes.extra de fi.inſtr.vbi reprehẽ
debaꝛ inſtrm:qꝛ purã venditionẽ cõtinebat ⁊ tñ debebat condi-
tionalem cõtinere.vñ ibi dies non erat exhibitus:qd apparet:qꝛ
teſtes non deponebãt de certo tpe quos veriſimile eſt depoſuiſſe
ſi dies fuiſſet eis exhibita.Iſta tñ opi.mihi nõ placet:qꝛ ſequereꝛ
incõueniẽs. pone enĩ ꝙ ego volo ꝓbare ꝙ die ⁊ hora inſtrumẽti
fuit alio modo factũ ꝗ inſtrm dictat⁊ ita in alia parte quam in
data.quomodo probabo niſi exhibeatur data : opꝫ enĩ articula-
re ꝙ fuit vnicus actus:ſicut in.c.cum Io. vnde ſi plures ꝯtractꝰ
fuiſſent vel pars que producit inſtrm hoc diceret:omnis ꝓbatio
mea eſſet inutilis:ſemꝑ enĩ producens inſtrumentũ poterit dice-
re:frater probatio tua nil vꝫ:nam plures fuerunt contractus : is
tñ qui in meo cõtineꝛ inſtrõ nouiſſimꝰ ⁊ purus fuit per quẽ fuit
receſſum ab alijs. vnde niſi dicas ꝙ die ⁊ hora dati inſtrumenti
fuerit conditio appoſita:nihil ꝓbas.opꝫ ergo neceſſario edi hoc
caſu ⁊ ſiliƀꝰ datã.nec ob.c. cũ Ioã. qꝛ ibi nõ fuit petita dies edi:
vel ſi fuit:teſtes non recordabantur de certo tpe.¶ Preterea ibi
nõ redarguebaꝛ inſtrm de falſo:ſed ꝙ minus ꝯtinebat: ibi enim
cõtinebatur ꝙ vendiderat:⁊ pars aduerſa dicebat ꝙ plus debe-
bat ꝯtinere:vꝫ conditionẽ.Sed ſi inſtrm diceret ꝙ pure vendi-
derat:tũc bñ eſſet falſum ſi ꝓbareꝛ cõditionẽ adiectã:ſemꝑ ergo
dicerem datam edendã in quacũqꝫ parte falſitas proponatur ſi
alio mõ nõ poſſit falſitas bono mõ ꝓbari nec detegi qd ex quali
7 tate factoꝝ põt bono iudici apparere.¶ † An aũt noia teſtiuꝫ ⁊
tabellionis debeant edi.no.in §.editiones.in fi. magne gl. ¶ In
ea.gloſ.ibi cũ allegat.l.quedã.vt act.ad exhibendũ.vide.ff.ad ex-
hib.l.iij.§.pe.C.de ꝯdi.ſine cauſa.l.diſſolute.itẽ conditiõe ex lege.
C.de li.cauſa.l.ſicut datã.itẽ act.ex ſtipulatu.C.de fideiuſ.l.ſi bar-
ſatoram.Et potes dicere ꝙ vbi ſecundario ſeu acceſſorie petitur
ſupereditio:imploraꝛ officiũ iudicis.ſi principalr: tũc ſi preceſſit
contractus vel materia cuius actio poterit extendi:illa datur in
factũ vel officio iudicis ꝗ ꝯcurrunt.ff.de tu.⁊ rati.diſ.l.j.§. offõ.
⁊ ibi per Dy.⁊ hoc qñ petiꝛ exhiberi cautio.ſed ſi dari vel reddi
8 condi.ſine cauſa:vt.l.diſſolute.ꝫ.alleg.¶ †In ea.gloſ.ibi cũ alle-
gat.§.cũ fere.ꝓſumptio enim transfert onus probandi.ff. de fidei
9 com.li.l.generaliter.§.ſi petituꝫ.⁊.ff.de probatio.l.ei qui.¶ †In
ea.gloſ.ibi itẽ nũquid. Vt plene videas hanc qõnem ⁊ materiaꝫ
oppono cõtra lrãm ⁊ intentionẽ gl.⁊ vr ꝙ nõ poſſit ꝓbari ꝯtra
inſtrm ꝑ teſtes.Certũ eſt ꝙ ſcriptura publica maiorũ viriũ eſt ꝗ
priuata:ſꝫ ꝯtra ſcripturã priuatã nõ põt ꝓbari ꝑ teſtes:ergo nec
ꝯtra publicã.maior ꝓbaꝛ.C.de ꝓba.l.inſtrã.iũcta.l.in exercẽdis.

C.de fi.inſtrumẽto.minor ꝓbaꝛ.C. de nõ nu.pe.l.gñalr. Preter-
ea aut qs vult ꝓbare inſtrm ꝑ teſtes ibi ſcriptos:aut per alios: ſꝫ
per neutros põt.ergo ⁊c.qd nõ poſſit ꝑ teſtes ibi ſcriptos: appa-
ret.certũ eſt ꝙ ſubſcriptio facta per notariũ habeꝛ pro eorũ atte-
ſtationibꝰ:alr nõ faceret fidẽ inſtrm.vt in auẗ.de fide inſtru.§.ſi
vero.ſed cõſtat ꝙ teſtis ſue depoſitiõi ſiue atteſtatiõi cõtradicẽs
nõ admittiꝛ:extra de teſti.c.ſicut nobis. ergo videꝛ qd ſi dicti te-
ſtes velint inſtrõ ꝯtradicere:nõ audienꝛ.¶ Preterea certũ eſt ꝙ
inſtrumẽtũ de ſe facit fidẽ vice teſtiũ.vt.l.in exercẽdis.Itẽ certuꝫ
eſt ꝙ ſi duo teſtes aliquid deponerẽt affirmatiue:plus eis crede-
reꝛ ꝗ cẽtũ qui deponerẽt de negatiua:extra de ele.c.bone.⁊.c.cuꝫ
dilectus.⁊ no.ff.de arbi.l.diẽ ꝓferre.§.ſi plures.Sed cõſtat qd in
ſtrumentũ ponit ⁊ affirmat:ergo ⁊c.teſtes ecõtra ꝓducti negant
ſeu negatiuã aſtruũt : ergo magis crediꝛ inſtrumento ꝗ quibuſ-
cunqꝫ teſtibꝰ ⁊ quãtiſcũqꝫ.Qd hoc ſit verũ vꝫ qd inſtrm ponat
⁊ affirmet:pꝫ de ſe.Dicit enĩ inſtrm.Notuꝫ ſit qd talis in pñtia
notarij ⁊ teſtiũ ſubſcriptoꝝ cõſtitutus ſic fecit:ſic operatꝰ eſt po-
nendo factũ.⁊ ſic neceſſario ſequiꝛ qd teſtes q cõtra deponũt ne-
gent ita fuiſſe.⁊ ſic negatiuã aſtruãt vt patet in.d.c. cuꝫ dilectus.
Quid plura?caſus ſunt qd nõ dꝫ admitti talis ꝓbatio.C.ad vel
lei.l.antique.C.arbi.tu.l.fi.nõ enĩ põt dici ibi ſpãle: cũ ratio ꝗ ibi
reddiꝛ videaꝛ ad caſus ſilẽs extendẽda.Contrariuꝫ apparet eſſe
verũ hic ⁊ in.l.optimã.⁊ extra de ꝓba.c.iij.de teſti.c.taꝫ lrĩs.de fi.
inſtr.cũ Io.C.de proba.l.iubemus.ad.l.cor.de fal.quaſi per totũ.
⁊ de fide inſtru.l.fi.que oĩa iura cũ infinitis ꝯcludũt ſcripturam
poſſe reprobari etiã per teſtes.Sol.ſuper hoc vidẽtur due qõnes
eodẽ modo principales.Prima an ſcriptura poſſit reprobari:⁊
que.Scda qño:⁊ ꝑ ꝗt teſtes.¶ Ad primã dicẽduꝫ qd caſus ſunt
diſtinguẽdi.nã aut quis vult reprobare ſcripturã quã cõſtat per
eius cõfeſſionẽ vel alr factã in tali forma fuiſſe:⁊ de eius conſen-
ſu:aut aliam de qua ſic nõ cõſtat.Primo caſu queriꝛ an debeat
admitti ad probandũ.Et videtur qd nõ:niſi ſaltẽ ꝑ aliã ſcriptu
ram.vt.d.l. generaliter. nõ enim preſumiꝛ aliquis eſſe ita ſtultus
qd in publico inſtrumẽto vel alia publica ſcriptura aliquid per-
miſerit contra ſe ſcribi.vt.l.fi.C.arbi. tu. Preterea pro hoc facit.
ff.de vſufruc.le.l.ſi alij.Preterea videtur fortiter ꝓbari in cõtra-
ctibus qui cõſenſu cõtrahuntur a quibus receditur nudo cõſen-
ſu:⁊ per nouũ conſenſum de nouo cõtrahiꝛ.ff.de contrahẽ.emp.
l.pacta.de pact.l.ab emptione.in quibus videꝛ qd quicquid ante
prolocutũ ſeu conuentũ fuerit debeat reduci ad id qd de cõi con
ſenſu ſcriptũ eſt cũ in hoc ptes finalr cõcordarũt.⁊ ꝓ hoc.C.plus
valere qd agitur.l.fi.⁊ id ſolũ agi videtur inter partes.⁊ hoc ma
xime conſtare videtur qñ ſit cõtractus in ſcriptis. quo caſu vis ⁊
effectus totius cõtractus nititur ex ſcriptura.⁊ videbis.j.de em-
pti.⁊ vẽdi.in prin.igiꝛ alia oĩa que in ſcriptis nõ ſunt: pro nihilo
ſunt:⁊ ſic id qd ibi ſcriptũ eſt tenendũ eſt incõcuſſe.⁊ pro hoc fa-
cit.l.cũ precibus.de proba.cũ dicit:ignorãte te ⁊c.a contrario ſen
ſu.Oppoſitũ videꝛ expreſſum.C.de do.nec ignorãs.ff.de pac.l.itẽ
qꝛ conuentiões.in fi.⁊.l.iuriſgen.§.qd fere.C. plus valere qd agi-
tur.l.j.⁊.ij.Super hoc dicũt quidã ꝙ ſi ſit priuata ſcriptura põt
cõtra probari per aliã ſcripturã.vt.l.generaliter.de nõ nume.pec.
ſed ſi ſit publica nõ hoc caſu qñ fuit facta de volũtate ⁊ cõſenſu
reprobare volentis.⁊ ita tꝫ hic Pet. de bel.perti. tranſeũdo qui
parũ aliud dicit hic extra gl.Sed hec opiñ.nõ videꝛ bona per.ll.
quas.ꝫ.allegaui pro parte cõtraria:⁊ maxime per.l.nec ignorãs.
⁊.C.de fal.l.⁊ ſi ad te.ibi enĩ ſcripſerat. ⁊ ſic conſenſerat. Preter-
ea ſequereꝛ magna iniuſtitia ſi hoc indiſtincte verũ eſſet. Pone
ego ⁊ tu fecimus finale cõputũ corã tabellione publico et teſtibꝰ
⁊ ſub inſtrõ in quo ꝯtineꝛ qd refuſis hincinde oĩbꝰ vterqꝫ rema-
net quietus ſi eiſdẽ die ⁊ hora:⁊ forte corã hiſdẽ tabellione⁊ teſti-
bus:vel coram alio etiam alio tpe dans inſtrumentũ qd quantũ
cunqꝫ in tali inſtrumento ꝯtineaꝛ qd ex fine cõputi remanemus
inuicẽ quieti:qd nihilominꝰ tu debes mihi ex fine cõputi centũ:
nunquid hoc inſtrumẽtũ reprobat primũ⁊ huiuſmodi probatio
admitteꝛ?Et certũ eſt qd nõ ſm opi. Pe.in caſu quo ꝯſtaret pri
mũ factũ de cõſenſu:qd eſſet iniquiſſimũ:cũ hoc ſit vltimũ ⁊ ꝯti
neat clauſulã derogatoriã ⁊ faciat mentionẽ de alio.ff. de iu.dot.
l.diuus.§.licet.C.de pac.l.pacta.Vel pone ꝙ tu oſtẽdis inſtrumẽ
tum in quo ꝯtineꝛ qd ego dedi tibi pure ⁊ ſimpliciter fundũ:ego
cõfiteor dictũ inſtrumentũ factũ de voluntate mea:ſed volo pro-
bare per aliaꝫ ſcripturam qd tpe dati inſtrumẽti agebaꝛ inter ꝑ-
tes qd eſſet cõditionalis nõ obſtãte dicta ſcriptura que forte ob
cãm fictitiã fiebat:cur nõ potero etiã per teſtes?nõ video.⁊ iura
illa plus valere qd agiꝛ:hoc ꝯcludũt.Vnde vt hoc pleniꝰ videas
diſtingue caſus.nã aut quis vult probare ꝯtrariũ illis qd conti-
neꝛ in inſtrõ ⁊ ipm falſum ꝯtinere nullo allegato errore vel fictio
ne:alia vel alio facto ꝑtinẽti:⁊ tũc nõ põt ſi cõſtet ipm de ſua vo
lũtate factũ ⁊ abſolutũ in forma qua eſt.Verbi gratia.inſtrm di
cit qd tu mihi vẽdidiſti fundũ Titianũ pretio. x. talibus die lo-
co ⁊ hora.⁊ cõſtat qd illud inſtrumentũ ſeu nota ex qua extractũ
eſt: fuit per te viſum ⁊ ſic cõcordatũ.tu vis probare qd alio ꝓtio.

Nunquid admitteris? Pōt dici qđ nō: nec per aliā scripturā nec
per testes nec credo ꝙ deberet audiri si vellet ꝓbare absentiā hoc
casu: qꝛ ↄtradiceret instrō ⁊ ipsum argueret falsum ad qđ nō dꝫ
audiri per p̄missa. vbi vero allegat errorē vel fictionē tunc audit̄
ad hoc ꝓbādū. vt si alleget plus: vel al's cōuentū cū clausula nō
ob. instrumento. Verbi gratia. producitur instr̄m per me subscri
ptum vel de consensu meo in forma qua est actū vel in nota reda
ctum ⁊ hoc forte probat̄ vel ego hoc cōfiteor ⁊ verūtñ dico ꝙ fuit
error: ⁊ hoc volo ꝓbare: tūc debeo audiri. vt. l. nō ignorās. hic al-
leg. ⁊ hoc si allego iustū errorē. vt si mihi assertū sit ꝙ ita erat scri
ptū sicut actū ⁊ ego fidē adhibui ⁊ subscripsi: vel dixi placet mi-
hi in forma in qua est. vel si sim laicꝰ ⁊ aliqua puncta sint ibi sub
tilia que nō intelligo nec fuerūt mihi declarata ⁊ dixi transeatis
placet mihi ⁊ in forma in qua est ↄcor. si enim possit ꝓbari error
nō video quin debeat admitti ꝓbare volens. ⁊ hoc satis conclu-
dunt iura alleg. ff. de verb. obl. si qs cū aliter. ⁊ eodē modo si velit
probare fuisse que scripta sunt fictitia: vt in tota materia plꝰ va-
lere qđ agit̄. vt. s̄. satis exēplificatū est: ⁊ multomagis si velit pro-
bare qđ in cōcessiōe instrumēti alio modo actū fuerit: nō ob. cō-
cessione instrumenti seu contēti in eo siue eodē tpe siue alio sicut
s̄. satis tactū est. ⁊ nō est mirādū si in his vltimis casibus admit
titur: qꝛ hic reprehendit̄ instrumētū de falso imo pars cōfitetur
ipsum esse verum. tñ dicit aliud vel plus extra instrumētū esse cō
tentū. Sed vbi reprehendit̄ de falso: tunc secus: vt in primo casu.
in scđo vero casu principali qñ nō ↄstat qđ instrumētū fuerit in
tali forma de volūtate ⁊ consensu partis reprobare volētis factū
certū est posse reprobari vel per aliaꝫ scripturā vel per testes. ⁊ sic
itelligunt̄ oīa iura ad hoc inducta que dicūt reprobari posse: vt
10 hic cū suis ↄcor. s̄. alleg. ¶ † Sed quid si in instrō continet̄ ꝙ de
cōsensu partis fuit redactū in forma que est: nunquid ex hoc pro
babitur consensum partis instr̄m in forma qua est factuꝫ fuisse:
vt sic pars nō admittat̄ ad reprobandū ipsum? Videt̄ ꝙ sic: cuꝫ
instrumento stari debeat donec ↄtra ꝓbet̄. vt. l. cū precibus. pro-
batio aūt huius negatiue videt̄ impossibilis: ⁊ sic videtur ꝙ nō
admittatur. Sed si hoc esset verū: notarijs aperiret̄ via excluden
di oēs ab obiectu falsi. semper eñ ponerēt in instrumētis ꝙ pars
ipsum approbauit in sui forma vnde ego partē admitterem: ⁊ su
per illa clausula ⁊ alijs veritatē indagarem. ad officiū enim iudi
cis pertinet vt acerrima fiat indagatio. vt. l. vbi. C. de fals. ⁊ forte
probata falsitate in alijs articulis censerem idē in illo. C. de ꝓba.
iubemus. ⁊ ita sm expressa lex illa finalis. C. arbi. tu. nō continet
specialitatē imo est intelligenda sm premissa. vt. l. antique. ad vel
leia. s̄. si ponas mulierem instrumētū probasse in forma qua est.
sed si pones ipsam nō approbasse qđ videt̄ verius: tunc est specia
le. Et est ratio odium receptiōis pecunie. Itē qꝛ vix posset ꝓba-
11 re negatiuā qđ nō recepit pecuniā. ¶ † Nunc veniamus ad secū-
dam questionē quomodo ⁊ per quot testes[a] potest reprobari in-
strumentū. Et hic varij varia dixerūt. vt hic no. C. de fide instru.
l. in exercendis. in aut̄. de fide instr. §. si vero aliquid tale. extra de
ꝓba. c. iij. ⁊ in gl. hic per doct. de fi. instru. c. cū Jo. ⁊ ibi pleniꝰ per
Inno. ⁊ Hosti. ⁊ per Spec. de fi. instru. §. restat. versi. tu vero. per
Joan. iij. q. iiij. c. itē si testis. Omissis aūt his videt̄ dicēdū ꝙ ad
solutionē hmōi questiōis aduertēdi sunt casus ⁊ negotia ⁊ eorū
veritates. nam interdū qs nititur ꝓbare instrumentū per testes
ibi scriptos. interdum per alios. item interdū adminiculatur fi-
des instrumēti. interdū nō. idcirco oēs istos casus ⁊ alios qui oc-
12 current dicamus per questiōes. ¶ † Et primo querit̄: qđ si pars
cōtra quā producit̄ instrumētū dicat ipsum falsum ⁊ vult ꝓba-
re per testes ibi scriptos qui oēs dicunt se non interfuisse: nunqđ
ex hoc censetur reprobum? videtur qđ nō. certum est enim qđ ta-
bellio ex officio suo facit fidem ⁊ solus dat robur instrumēto ser
uata solēnitate debita: ⁊ instrumentū ab eo factum probat sicut
depositio testium absq̧ omni alio adminiculo: vt clamāt omnia
iura. si ergo probationē facit quomodo debilitatur fides eius ꝑ
negationē testiuꝫ iuxta. c. sicut. cū sint singulares ⁊ negatiui iux-
ta illud quod scripsi. s̄. in prin. huius note. contrarium cōiter te-
netur p. c. iij. extra de ꝓba. de testi. tam literis. nec ob. qđ opponit̄
vcꝫ testes singulares ⁊ negatiui non debilitant probationē affir-
matiue: qꝛ illud verū vbi fit probatio per testes vel etiaꝫ per scri-
pturam inductā ad probandū aliqđ negotiuꝫ aliud a viribus ⁊
falsitate instrumenti. Sed vbi fit probatio ad probandū scriptu
ram per testes ibi scriptos non obtinet. ⁊ est ratio. Certum est ꝙ
de ratione naturali non debet credi vni persone[b]. Item nec voci
mortue: sed ex quadam necessitate fuit inductum ne periret pro-
batio qđ crederetur voci vnius persone etiaꝫ mortue: videlicet ta
bellioni adhibita solēnitate que fit in instrumētis condendis: et
inter alias solēnitates predictas fuit constitutū qđ adhiberētur
duo testes ad finē qđ minus falsitatis posset cōmitti: ⁊ per illos
veritas posset sciri si instrumētū reuocaretur in dubiū. vt in aut̄.
de fi. instru. §. sed ⁊ si. vnde nō mirum si his stetur tm̄ saltem ꝙ fi
dem instrumēti faciant vacillare cum sint de substantialibus so-

a ¶ Quomodo ⁊ per quot testes. Adde Felic. in. c. si. col. pe. extra de fi. instru. ⁊ qđ no tani in Prox. mea apostil. in versic. per testes.

b ¶ Non dꝫ credi vni psone. Adde Bal. in. c. j. §. non autem. in titu. de cōtro. inuesti. in vsi. feu. Lu-do. Ro. i repeti. rubri. đ arbi. col. viij. et in singula. Ubi an papa vel imperator possit statuere ꝙ solo teste credat̄ in alterius preiudiciuꝫ. de quo per Feli. i c. veniens. col. pe. versi. glo. si. extra de testi. et an cōitas que non recognoscit superiorem possit statuere qđ vnico testi credat̄. vide Ro. in singu. suis.

lennitatis ⁊ ad hoc adhibiti. vnde non proprie probant falsum
sed fidem instrumenti debilitant ex qua debilitatione iudicatur
falsum sic ꝙ nullā probationeꝫ facit. ¶ Sed quid si alter ex testi-
bus subscriptis sit mortuus alter viuus: qui viuus est contradi-
cit instrumēto: nunquid ex hoc debilitat̄ fides instrumēti? Non
videtur per argumēta. s̄. inducta pro hac parte. Potest dici cō-
tra per rationem. s̄. tactam. nam ex quo falsum obijcitur acerri-
ma debet fieri indagatio cum testibus scriptis. Unde cum alter
de testibus contradicit: apparet vacillare fidē instru. ff. quemad-
13 modum test. ape. l. j. §. fin. ¶ † Item quid si tabellio ⁊ duo testes
viuerent quorum alter cum tabellione deponit pro instrumēto.
alter contradicit: nunquid debilitatur fides instrumēti? videtur
quod non: qꝛ duo supersunt qui deponunt pro instrumento. ⁊ in
ore duorum stat omne verbuꝫ ⁊c. Ego credo ꝙ imo fides instru
menti debilitatur cū sit cōtradictio in altero teste qui est de sub-
stantialibus. vnde ego credo ꝙ factum in instrumēto contentū
bene potest probari per tabellioneꝫ ⁊ alterū testem: sed nō credo
nec video ꝙ ipsum instrumētū probet cum careat altero de testi-
bus. ⁊ hoc si ille alter contradicat tenori instrumenti. ¶ Quid si
dicat se non interfuisse ⁊ producunt̄ tabellio et alter testis depo-
nentes ꝙ ipse interfuit: nūqđ instrumentū facit fidem? Credo
ꝙ non eadem ratione: quia nō adsunt substantialia instrumēti:
q̄uis etiā per multos alios probaretur ipsum presentem fuisse.
arg. ff. de excu. tu. l. q testamēto. ⁊ facit qđ not. in aut̄. de fi. instru.
§. si vero neq̧. in glos. j. ad probationem. ¶ Sed contra: quia nō
videtur de substantia instrumēti ꝙ testes testificentur pro eo sed
ꝙ ab initio fuerūt inscripti ⁊ cum cautio facit fidem vnde nō vi
detur ꝙ cōtradictio debeat hoc casu nocere. ff. de arbit̄. l. diem. §.
14 si plures. ⁊ l. itē si vnus. §. fi. ¶ † Sed quid si tabellio negat se con
fecisse instrumētū: testes autē duo vel plures inscripti testificātur
de contrario? Semper potest idē responderi ꝙ instrumentū non
faciat fidem: sed factū ipsum contentū in ipso instrumento bene
potest probari per illos testes. in his tñ casibus ⁊ similibꝰ dicerē
qōnis veritatē inspiciendā. C. de fal. l. si quis decurio. Quid si te-
stes dicunt se nō recordari? Dic nihilominus valere: nam instru-
mentū de se facit fidē: nisi per alia impugnet̄. vñ testes qui dicūt
se non recordari in nullo impugnāt instrumētū: igitur stat in ro
bore: qꝛ semper p̄sumendū est pro instrumento nisi cōtra probet̄:
15 vt hic ⁊. j. §. si scriptū. extra de ver. signi. c. abbatē. §. cōtra. ¶ † Sꝫ
quid si alij testes q̄ inscripti in instrumēto producūtur cōtra in-
strumentū? tunc esset distinguendū aut instrumentū nō admini
culatur alijs probationibus: sed solum mortua voce. l. per se. quia
forte nec superest tabellio seu testes inscripti vel alij: tunc pōt re-
probari per duos non qđ ex hoc cōuincat̄ falsum: sed qđ eius fi-
des vacillet. extra de testi. c. cum a nobis. ⁊ hoc ceteris paribus.
Si eñ alia sunt que debeāt inclinare iudicē ad aliaꝫ partem pro
nunciabit pro parte instrumenti. Verbi gratia. si factum sit anti
quum ⁊ inuolutū: testes hoies ignorantes quos: non est verisimi
le tales inuolutiones seu intricationes potuisse concepisse ⁊ me-
moria tenuisse. ff. de carbo. l. iij. §. due. extra de prescrip. ad audien
tiam. de proba. l. si arbiter. de dam. infec. l. qui bona fide. §. fin. vel
si tabellio esset persona honesta ⁊ eius fides in multis approba-
ta testes vero viles ⁊ faciles: vel ecōtra. Si tabellio esset facilis et
leuis ⁊ forte minus intelligens testes honesti et bene intelligētes:
talia enim sunt attendenda. ff. de edē. l. si quis ex argentarijs. §. j.
de testi. l. ob carmen. §. fin. nec valent rationes que fiunt ad con-
trarium. s. ꝙ instrumentuꝫ vicem obtinet duorū testium ⁊ tabel-
lio vnius. ff. de testa. l. domitius. qꝛ hoc sic simpliciter intellectum
esset falsum: vnde verum est ꝙ instrumentum vicem duorū obti-
net: id est attestatio tabellionis ⁊ subscriptio duorum testiū. hoc
totum vicem duorum obtinet sine alio adminiculo: vt fidem fa-
ciat vbi nihil datur seu probatur contra: sed vbi probatur cōtra
illa probatio eliditur ⁊ vacillat. ¶ Et est ratio; quia magis credi
tur viue voci q̄ mortue: vt in aut̄. de fide instru. §. si vero aliquid
tale. qꝛ probatio viue vocis est naturalis: probatio autem vocis
mortue ex quadam necessitate contra rationem cōem quodam
modo est inuenta: vt. s̄. est satis tactum: et ideo testes viui repro-
bant instrumentū ceteris paribus, de quibus. s̄. dixi. nec bene di-
citur quod instrumentū vicem duorum obtineat: tabellio vicem
vnius: qꝛ sic sequeretur quod attestatio tabellionis esset duplex:
vna tanq̄ publice persone; alia tanq̄ priuate. quod non videtur
verum. ff. de verb. oblig. l. qui his. ⁊ hoc verum indubitanter vbi
16 instrumentum nō adminiculatur: vt dixi. ¶ † Sed quid si tabel-
lio ⁊ ambo testes inscripti viuunt ⁊ deponunt pro instrumento?
tunc ego crederem requiri quatuor testes ad reprobationeꝫ ⁊ ita
posset verificari opinio glos. vel si plures testes essent inscripti in
instrumēto: ⁊ deponerēt de instrumēto: semp requirerent maiorē
numerū ad reprobationē: nisi natura negotij ⁊ personarū hone-
stas ⁊c. vt. s̄. dixi. ⁊ pꝫ. ff. de testi. l. ob carmē. §. fi. ⁊ vide que dicā. j.
de verb. obli. ¶ Sed qđ si testes inscripti nō viuūt: sed se subscri-
pserunt instrumēto ⁊ constat legitime ꝙ de manu eoꝝ sunt sub-
scriptiones

scriptiones: tunc videtur q̃ tales subscriptiones habeant pro testimoniis.ar.extra de pcur.c.j.qui po.in pig.ha.l.scripturas.arg. contra.o.l.j.§.fi.ff.quēad.testa.aper. sed forte ibi nō constabat sigillū fuisse appositū.

17 ¶†Itē quid si tabellio ꝛ testes scripti sunt mortui: pbaṫ tñ per plures testes factū cōtētū in instrō qui etiā dicunt se presentes fuisse in negotio ꝛ in requisitione ꝛ concessiōe instrumēti: nūqd fides instrumēti roboraṫ: nō video cur nō: nisi testes inducti ad reprobandū excederent numero. ꝛ sic eorū testimoniū pderit ad duo: vcz ad roborandū instrm ꝛ pbādū negotiū: qꝛ diuersi sunt articuli vcz veritas negotii: ꝛ ɔcessio instri. vñ si solū deponerēt de facto ꝛ nō de cōcessione instri nec de psentia tabellionis ꝛ testiuz inscriptorū: scio ꝛ ɔcedo q̃ in nullo roborarent fidē instrumēti: qꝛ sup hoc nihil deponūt: sꝫ factū ipsum pbarent. vñ si duo testes deponerēt tabellionē vel alterū de testib⁹ absentes fuisse: ꝛ centū deponerēt de veritate facti tñ: tunc crederetur illis duob⁹ quo ad debilitandā fidem instrumēti: qꝛ instrumentū nō adminiculaṫ per aliquē. sed si super vtroq̃ deponant: tunc adminiculaṫ instrumentū ꝛ elidunt deponentes contrariū.

18 ¶†Quid ergo si tres testes aliĩ q̃ subscripti deponant ɔ instrumentū: forte absentiā alteri⁹ partis vel testiū: sunt duo ex diuerso q deponunt de presentia ꝛ de veritate cōtractus queriṫ quorū fides preualet. Videṫ q̃ triū cū sint maiores numero: vt.l.ob carmen.§.fi. In oppositū videṫ: qꝛ illi duo q deponūt pro instrō elidunt duos de aliis: ꝛ sic remanet vnus ɔtra instrumentū qui est de nō scriptis qui solus nō reprobat instrm: vt satis ex premissis colligiṫ: ergo obtinet hoc casu instrumētū vicē duor: ꝛ sic pbat. nec ob.qd.s.dixi: q̃ vnus testis facit fidē instrumēti vacillare: qꝛ illud verū de inscriptis qui sunt de numero ꝛ de substātialibus instrumēti. secus si alius non inscriptus solus deponit cōtra instrumentum: qꝛ cum instrumentū plenā probationē faciat: ꝛ qñ est cōflictus probationum plena pbatio tollit min⁹ plenā relinquitur q̃ vnus testis extraneus qui non facit plenam fidem non impugnat plenā fidem instrumēti. ¶Sed pone q̃ tabellio solus viuit qui deponit pro instrumēto: testes inscripti sunt mortui: ex aduerso testes duo deponunt cōtra instrumentū: queriṫ qui sunt

19 potiores. ¶†Videṫ expeditū per premissa q̃ instrumentū ꝛ depositio tabellionis: qꝛ instrumentū facit fidē pro duobus ꝛ depositio tabellionis pro vno: ꝛ sic sequiṫ q̃ vincant duos. sed hoc nō credo imo credo q̃ depositio tabelliōis nō adminiculeṫ primo: quia eius depositio est in instrumēto: vnde si iterū producaṫ: nō plus adminiculaṫ: qꝛ alr̄s sequereṫ q̃ eiusdē testis depositio scōo in eodē facto: pducti: ꝛ examinati habereṫ p duob⁹ testib⁹: quo nil magis ridiculū: ꝛ ideo ipse tabellio ꝛ suū instrumētū obtinēt solū vicē duorū. secus dico in depositione testiū inscriptor in instrumēto: qꝛ illor depositio cōputaṫ in numero testiū: ꝛ est rō: qꝛ illi nil affirmāt nec deponūt in instrō: sed solum vocanṫ ad solēnitatē: ꝛ ideo si examinati deponāt: non mirū si cōputanṫ in numero testiū: sed sec⁹ in tabellione q solus affirmat cui creditꝛ adhibita solēnitate virtute sibi cōmissi officii: nisi ɔ probeṫ: vñ si ille cōputareṫ: eius attestatio cōputareṫ bis qd esset iniquū: ꝛ sequereṫ q̃ esset testis in causa sua cū probata falsitate ipse sit reus: et hoc vbi dubitaṫ de veritate cōtentor in instrō. Si nō dubitaṫ solum an instrumentū sit de manu sua: tūc bene ei creditur ꝛ ad fidem eius recurriṫ: vt.o.l.si quis decurio. qꝛ tūc nulla ei falsitas impingiṫ. ꝛ ideo secure cōcludo q̃ ad faciēdā vacillare fidē instrī nō adminiculati sufficiūt duo ceteris paribus vel adminiculati per vocē tabellionis solus: si p testes requiro plures ex aduerso.

20 ¶†Itē quero qd si in instrumēto sint plures tabelliones inscripti: nunquid instrumentū obtinet vicē duor pro quolibet tabellione: videretur q̃ nō: qꝛ vnum est tñ instrm.ff.de testa.l.veterū. Sed cōtra vr̄ si vna cū tabellione quolibet sint duo testes. verbi gra. sunt duo tabelliones ꝛ quatuor testes: hoc casu qlibet tabellio. videṫ reddere instrumētū. ꝛ sic videnṫ plura instrumēta sup eodē facto q̃uis in eadē charta sint sed si nō sint nisi duo testes subscripti q̃uis plures sint tabelliōes: tunc non habenṫ nisi vno instrumēto. arg.ff.de excu.tu.l.tria onera. ꝛ hoc satis apparet: qꝛ nullū instrumentū habet publicam formā: nisi inscribantur duo testes: vt.s.sepissime dictū est. igiṫ tum in instrumēto nō sint nisi duo testes nō pōt habere publicā formā seu vires: nisi vni⁹ instrumenti: alr̄s sequereṫ q̃ idē testes in eodē facto vices pluriū obtinerent: qd esset ridiculū: vt.s.satis tactū est. bene enim crederē q̃ maior fides adhibeatur: qꝛ etiā subscriptio prius torū fidem adminiculat: vt.o.c.j.extra de pcu. ¶Sed qd de lr̄is sigillatis: dic q̃ de iure vel cōsuetudine faciūt plenā fidē. idē qd dixi in instrō: vt.o.c.cum a nobis. extra de testi. ꝛ casdē questiones ꝛ solutiōes potest applicare. que autē fidem faciant vide de proba.c.post cessionem.de fi.instru.l.cum dilectus. ꝛ scripsi.s.de test.§.possunt.

a **Post mortem.** a¶In glo.scꝫ iure vetustissimo. nam de iure.ff. videṫ idē qd hic.ff.de ver.ob.l.cēte simis.§.j.ꝛ repete hec que dixi.s. de verb.oblig.§.ex conditionali. ¶In glos.exactio.in fi.dicit dixi.in.o.§.ante. hoc addito: qd aut est certa iuris seu testatoris dispositio: ꝛ nō curatur: vt hic. aut incerta: ꝛ tūc sic fm Dy.in.o.l.nō enim. ꝛ in casu in quo curatur recipere membra posui in.o.§.ante.

b c **Si scriptum.** b¶In glo.nunquid.in fi. c quia instrumenta fiunt per tabelliones qui debent nosse iura. vt no.C.de tabula.l.generali. Hu.tenet cōtra. vt no.in.o.l.j.de vsu.cuius opi.sequunṫ ibi doc. vnde testes nō tenenṫ de hoc deponere: nisi de hoc interrogētur.C.de testi.l.solā. ꝛ hoc videtur minus dubitabile in actibus qui requirunt stipulationē: vt ibi: qꝛ fm naturam rei videtur deponere. vt.j.ti.j.§.fi. si tamen iudex velit: potest eos examinare ex officio cū super hoc non fuerit interrogati. de hoc dic plene extra de proba.c.in presentia. ꝛ hoc securius: quia ita euitabuntur omnium opiniones. ¶Sed quero. hic dicit litera si scriptū fuerit in instrumēto: qd si in quarta priuata: dic idem vt est expressum.ff.de verb.oblig.l. sciendum.j.titu.j.§.fi.ꝛ que hic desunt vide ibi.

d **Quoties.** d¶Pet.de bel.perti.inducit hic.§.ad questionē.petebā a te.x.litē cōtestādo. petitionē negasti. conclusum est in causa. apparet qd tenens tantū ad.v. tu dicis qd lis nō fuit ɔtest. nisi super.x.de quibus nō probatur: ꝛ ita debes absolui a tota instantia. actor dicit contra. queritur qd iuris: Is.§.facit pro reo. nā videris ad totā interrogationē respōdisse: ꝛ super tota cōtestatus fuisse. sꝫ si bene videas tñ facit ad cōtrariū sicut pro. nā videṫ singula rñdisse: vt hic concludit. et facit.s.e.§.preterea. cū ibi notatis. ipse tamen tenet qd fiat condēnatio in.v.ꝛ qd in illis videṫ lis cōtest. nam rem negando simpliciter falsum dicit ꝛ quo ad totū ꝛ quo ad partē. vnde cū potuerit declarasse veritatē: fit in oībus interpretatio cōtra eū. ar.ff.de interro.ac.l.de etate.§.si cū esset. fm eum.gl. tenet idem. ff.de condi.fur.l.si seruus.§.bone. ꝛ patet.ff.ad vellei.l.vir vxori. §.fi.de eo qd cer.lo.l.qd si ephebi. videbis.j.de act.§.plus. cetera que sunt hic dicenda pro intellectu.§.vide in gl.ꝛ.s.§.preterea.

1 ¶Stipulari alteri nemo potest.
2 Stipulatio hoc modo facta: promittis mihi qd dabis mihi recipienti nomine talis: an ꝛ qualiter valeat. ꝛ nu.3.
4 Pena comprehensa in stipulatione facta alteri quādo committatur vel non. ꝛ nu.5.
6 Principale si non tenet: an ꝛ quando teneat adiectio.
7 Pena an possit peti quando est apposita incontinenti ex pacto apposito.
8 Pena an possit excedere principale vel non. ꝛ nu̅.9. vbi ponit distinctionem.
10 Petrus de bel.perti.scripsit super quatuor libros institutionū.

e **Alteri.** e¶Primo dictū ponit. scōo rationē. tertio instātiā. quarto rationē instātie. quinto exēplū. sexto nouos casus adiicit per quos primā regulā restringit

1 ¶†In glo.s.e.ibi cū allegat.§.ei vero qui. hoc nō est verū siue bonū exēplū: qꝛ ibi nō cēseṫ stipulat⁹ alij imo eadē vox.vt.s.e.§.post mortē. sed ibi in mutuo potest poni exēplū. vt.ff.si cer.pet.l.certi cōdi.§. si nūmos. ꝛ vix i alio casu pōt dari bonū exēplū fm Pet.de bel. perti. iunge.s.e.§.si qs alteri. ¶In ea.gl.ibi pmittis mihi q̃ dabis illis. ꝛ hoc nisi itercesset: vt.j.subiicit. ¶In ea.gl.ibi sꝫ aliud. ꝛc. hec glo.videṫ cōtraria illi de.l.si procu.ff.de verb.ob.vide.s.§.

2 si quis aliĩ. ¶†In ea.glo.in fi.no.bene hāc gl. qꝛ alibi non est ita plena. ꝛ hoc est qd vltimo dicit. pōt esse verū si habet mādatū: secus si nō hꝫ mandatū: nam tunc nō acqrit etiā sibi ipsi vt cedat: qꝛ tūc sua nō interest. sed prio casu interest sua vt adimpleat mādatū fm Pe. Sꝫ ɔtra.ff.de neg.gest.l.si ego. Itē si pcu.ideo acquirit qꝛ interesse sua propter actionē mandati qua teneṫ ex culpa.C.de neg.gest.l.tutori. Pōt dici quia nulla culpa imputaṫ gestori si nō stipulatur: cū acquirere nō possit: sicut nec qñ nō agit cum nec actionē habeat.ff.de neg.gest.l.si pupilli.§.fin. Sed eodē modo posset dici in pcur. quia nulla culpa posset ei imputari si non stipulareṫ si acquirere posset: ꝛ sic nullū haberet interesse sicut nec gestor. Sed in illo dic qd interest sua pter officiū ꝛ fidē susceptā. nō sic in gestore qui fidē nō suscepit. ¶Sed dices: nunquid tenetur gestor prestare bonā fidem ex quo accessit ad negotia: cur ergo non tenetur stipulari: Dices qd nō potest. Sed cur non potest sicut procur. Restat adhuc soluēdum. vnde forte posset dici qd gestor saltē generalis poterit sibi noīe alterius stipulari vt sibi acquirat ꝛ post cedat sicut procura. cū ratihabitiōe ꝛc. C.ad macedo.l.fi.ꝛ.o.l.si ego. ꝛ pro hoc facit quia absenti pōt donari si sit q nomine donatarĳ recipiat.C.de do.l. nec ambigi. vbi scripsi.ꝛ.s. de dona. vbi propria materia. ꝛ tamen donatio qñq̃ incipit a precedenti promissione. vt.l.si quis.ar.C.de dona. ꝛ consueuit notari.C.de iur.do.l.j. Nec potest dici qd sit cōtra regulā. s.eo.§.si quis aliĩ. quia nō alteri queritꝛ sed sibi ipsi: ꝛ post cedit sicut cum procura. vel ipse idem agit. vt.j.in fi.no. Item nec obst.is.§. quia non obtinet vbi verba concipiuntur per modū qui notaṫ hoc vltimo versicu. aut quarto modo ꝛc. sed solū vbi verba concipiuntur sic: promittis mihi qd tu dabis illi: tunc nō valet nisi

a ¶Post mortem. Summa vt Ange.hic.

b ¶Scriptum. Verbū pmisisse: in scriptis repertū: importat stipulationem.

c ¶In fi.vel dic fm Bar. ꝛ communiter doc. qd stipulatio in iure consistit: et testis de eo q̃ sensu corporeo percipi potest deponere debet. Itē vide hic Angel. de verbo pmisse: reperto in instrumento.

d ¶Quoties. et facit iste text. ad sciendum vtrum sit vnicus ɔctus vel stipulatio an plures. Et est magni effectus: talis inuestigatio: qꝛ si sit vnicus p vnū resolui poterit: et quo ad alia. Itē nec solutio p pte fieri nec ad vnū rē tñ poterit. itē insinuatio donationis euitabiṫ si simul oīa cōprehēsa. ccc. aureos excederent. Itē condēnat⁹ in his decē nō diceṫ cōdemnatus in.xx. Itē res vna tāq̃ cōmissa peti non poterit: sed tāq̃ debita ex ɔctu pambulo. qd autē si centū pmissis quinquaginta tāq̃ promissa petenṫ: ꝛ ecōtra si centū petanṫ ꝛ de quinquaginta tñ probeṫ. vide hic Ange. ꝛ Christ.por.

e ¶Alteri stipulatio de dādo alteri: nō valet nisi fuerit appoñ.pena Angel.

interſit ſua:vt ſequitur.ſed ſm hoc videt̃ qꝺ ſemper valebit talis
ſtipulatio:quia ſtipulando ſemper gerit negotiuꝫ alterius: ⁊ ſic
ſm premiſſa ſemper intereſt geſtoris:⁊ ſemper valebit:fruſtra er-
3 go ponuntur hic regula ⁊ exceptio.¶†Sed ad hoc põt reſpõde
ri ꝙ nõ ſemꝑ geſtor agit negotiũ alterius ſic ſtipulãdo imo ſuũ.
Vel dic qꝺ geſtoris nil intereſt vbi nõ acceſſit niſi ad negotiuꝫ il-
lius ſtipulatiõis recipiẽde.ſꝫ vbi acceſſit ad negotia plura quoꝝ
explicatio in parte requirit tales ſtipulationes ſeu pacta:tũc po-
teſt dici ꝙ valent ſtipulationes ⁊ pacta huiuſmodi: q꞉ ſua inter-
eſt qꝺ negotia per ipſum acta vtiliter gerant̃ ⁊ cõſummentur:et
maxime qñ fecit expeñ.quo caſu videtur indubitabiliter ſtipula-
4 tio vtilis.¶†In gl.ſ.ſtipulãti.in fi. Vult dicere gl. qꝺ ibi eſt ra-
tio ſola:q꞉ aduerſariꝰ nõ debuit venire. ⁊ qꝺ ſubĳcitur eſt ratio
rõnis:q꞉ nõ intererat.ſed ſi bene cogites ambe rõnes faciũt vnaꝫ
vel ſaltẽ in vnã reincidũt.vnde prima videt̃ verior.nã ibi in pena
ꝑtoria.i.multa que ꝑ iudi.imponit̃. nõ aũt intelligas de pena ſti
pulatione pretoria ſtipulata. de qua.ſ.de di.ſti.§.pretorias.ſecus
in cõuentionali.ſed cõtra:q꞉ imo videt̃ idẽ.ff.ſi quis cau.l.j.⁊.l.ſi
poſt tres.ibi: ⁊ actoris ius ⁊c.Preterea in pena ꝯuẽtionali vide-
tur inſpici intereſſe:vt ita demũ cõmittat̃ ſi interſit ſua ⁊ vſqꝫ ad
quantitatẽ intereſſe.ff.de verb.obl.l.ĳ.§.fi. de ſer.expor.l.ſeruꝰ.ea.
l.ſuper hoc dicas qꝺ aut pena apponit̃ per pactũ:aut per ſtipula
tionẽ.Primo caſu dic reduci ad intereſſe in caſu quo pacto põt
exigi.vt.d.l.ſeruus.ſecũdo caſu aut apponit̃ loco intereſſe: ⁊ hoc
cõſtat.aut loco cõtẽptus ſeu fidei fracte:⁊ hoc conſtat.aut eſt du
bium.¶Primo caſu ꝯſueuerũt doc.dicere qꝺ reducit̃ ad inter-
eſſe:vt ſm eius modũ exigat̃.vt.d.l.ĳ.§.fi.⁊ ita not. Dy.in.§.alte-
ri.ſed hoc nõ videt̃ procedere:q꞉ ſic eſſet fruſtratoriũ.l.cõſiliũ qꝺ
dat̃.ſ.de verb.obli.§.fi.ff.de ꝑto.ſti.l.fi. Preterea videt̃ exꝑſſum
5 ꝙ vltra intereſſe petat̃.ff.ſi quis cau.l.ſed ⁊ ſi quis.§. fi. ¶†Qui
vellet tenere opinionẽ Dy. poſſet dicere qꝺ prima opinio nõ ob.
q꞉ dato ꝙ pena deduceret̃ ad intereſſe:ꝯſiliũ eẽt adhuc vtile.naꝫ
ſi pena non apponat̃ actor habebit ꝓbare intereſſe.Si vͦo appo-
natur nulla incũbet ſibi ꝓbatio ſꝫ aliĳ qui petet eã modificari ad
valorẽ intereſſe.⁊ ita prodeſt ꝯſiliũ.¶Ad ſecũdã põt dici qꝺ ibi
plus promiſit q̃ ſtatutũ fuerat:nõ aũt plꝰ quã intereſſet. Si ve-
lis tenere qꝺ nõ deducat̃ ad intereſſe:reſpõde ad.l.ĳ.§.fi.ꝙ ibi eſt
cauſa diuiſio facta per perſonas heredũ: ⁊ hoc ſatis innuitur in
l.iĳ.⁊.iiĳ.de verb.obli. Et hec videt̃ verior alia equior ⁊ forte ve-
rior de iure canonico:extra de pe.c.ſuã. ¶Secundo caſu quãdo
apponitur loco contẽtus ſeu fidei fracte diſtinguit̃: q꞉ aut rum-
pitur fides ſtipulanti directe:⁊ non inſpicit̃ intereſſe.vt.l. cuꝫ pe-
na.ff.de arbi.aut rumpit̃ alteri: verumtñ conſecutiue res ipſum
tangit:⁊ tunc reducitur ad intereſſe.ff.eo.ti.aduerſus.in fi. ⁊ po-
ne exempla vt ibi.¶Tertio caſu qñ non conſtat:tũc apponitur
poſt cõtractum ex quo efficax obligatio poteſt oriri ad intereſſe:
tunc preſumitur appoſita loco intereſſe.ſed vbi nõ precedit ſuffi-
ciens materia ꝯtrahẽdi obligationẽ ad intereſſe:tunc non videt̃
appoſito loco intereſſe.⁊ ſufficit cõmitti de facto.ff.de verb.obli.
l.quidã cum filiũ.⁊ hoc vltimũ notat Dy.in.d.§.alteri.Sed hoc
non videtur poſſe ſtare:q꞉ in cõpromiſſo contrahitur obligatio
ad intereſſe ſi pena nõ apponat̃.ff.de arbi.l.diẽ proferre.§.fi.⁊ ta-
men pena appoſita videtur appoſita loco cõtentus.eo.tit.l.ſi qs
rem.⁊ ibi notat̃ nec ad intereſſe reducit̃ per ꝓmiſſa.Sꝫ dicas ad
dendo ad Dy.qꝺ vbi nõ precedit ꝯtractus vel materia ſufficiẽs
ad gignãdã obligationẽ ad intereſſe:vel vbi precedit materia ta
men de ſui natura ſe refert ad punitionẽ contẽtus:tũc non videt̃
ſuccedere loco intereſſe ſicut qñ promittit̃ ſtare dicto arbitri.ma
teria enim habet qꝺ pena appoſita videatur magis loco conten
tus q̃ principalis intereſſe:q꞉ illud non tangitur: ſed q꞉ ſtetur et
obediat̃:vnde cũ hic ſit pricipale obedire.: pena ſe refert ad illud
in dubio. ¶Quid ergo ſi aliqd indiuiduũ ſit ꝓmiſſum noĩe pe
ne in caſu quo reducitur ad intereſſe?Dici poteſt qꝺ totũ poteſt
peti ⁊ eſtimatio reſidui offerri.ff.de leg.ĳ.l.cũ filiꝰ.in princi.⁊ vi-
de in ſimili que conſueuerunt dici.ff.de verb.obliga.l.iiĳ.§.cato.
6 ¶†Itẽ opponitur contra hunc.§. q꞉ ſi principale non tenet nec
adiectio pene.ff.de v̾b.ob.l.ſtipulatio hoc modo.ff.de re iud.l.cũ
principale.Glo.ſoluit in.§.alteri.naꝫ aut ſtipulatio ꝑncipalis eſt
preter.l.⁊ tunc tenet penalis.vt hic.aut ꝯtra:⁊ tunc nõ:vt in con
trarĳs.Sed certe hoc eſt ꝯtra legẽ:cũ lex huiuſmodi ſtipulatio-
nes annullet:vnde ꝑter legẽ eſſet ſi lex nõ aſſiſteret cõcedendo vel
prohibẽdo:ſꝫ vbi ꝓhibet nõ eſt cõtra legẽ.ff.de fideiuſ.l.cũ lex.C.
de leg.l.nõ dubiũ.ſ.de leg.§.fi.Dicas qꝺ gl.intellexit in hoc ꝓpo
ſito eſſe preter legẽ qꝺ diſpoſitione legis non vꝫ preter defectũ ra-
tionis.ſed eſſet ꝯtra legẽ qñ improbat̃ per legẽ quaſi probroſum
turpe iniquũ vel incõueniens:quibus caſibus non vꝫ pene adie-
ctio:vt ſatis ptꝫ.d.§.ſ.de leg.Et idẽ dicerẽ ſi adĳceret̃ diſpoſitio
ni ſeu ſolennitati per legẽ introducte quaꝫ adĳciens mutare ſeu
ei renunciare nõ poſſet.ff.ad.l.falci.l.qꝺ de bonis.§.j.Et per hoc
patet reſpõſio ad multa. Conſuetudo dicit qꝺ nullus poſſit da-
re in teſtamento vltra tertiam bonoꝝ ſicut tenetur in partibus
Engoliſmeñ.Xanctoneñ.⁊ Pictauieñ.Pone ꝙ qs dedit vltra
tertiã ⁊ adiecit penã ꝙ ſi heredes venirẽt ꝯtra ꝙ ſoluerẽt.c.here
des veniũt cõtra nunqd incidũt in penã?Dicas nõ:per dictã.l.
Vel ſi ꝯſuetudo dicat ꝙ proximus in genere admittit̃ ad poſſeſ
ſionẽ bonoꝝ defuncti nõ obſtãte cõtraria diſpõne teſtãtis ⁊ te-
ſtator diſponat ꝙ proximus nõ admittat̃:⁊ adĳciat penã: nõ te
net pene adiectio.cõſuetudo eñi habet̃ pro.l. ⁊ eam imitntur.ſ.
de iu.na.§.ex nõ ſcripto.⁊ ideo pena cõtra eam appoſita non te-
net.⁊ vide.C.de pac.l.pac.q̃ cõtra leges.ff.de pac.l.paciſci.⁊ iũge
7 j.de contrahen.emptio.§.fi.¶†In gloſ.not.qꝺ caute.in fi.doct.
inſurgũt ꝯtra hãc gl.in eo qꝺ dicit ꝙ pena nõ põt peti ex pacto
incõtinenti appoſito:ſicut nec vſura.Cõtra q꞉ vſura peti põt ex
nudo pacto incõtinẽti appoſito in cõtractibus bone fidei:⁊ al-
legãt.ſ.de vſu.l.j.meliꝰ allegarẽt.C.de pac.inter emp.⁊ vẽ.cõpo.
l.in initio.⁊ tñ nõ eſt pena:vt.l.ſeruus.⁊ ſic videt̃ mẽtiri gl. ⁊ fal
ſum dicere ſm Pe.O dñe deus quãta bona oꝑatus eſt:⁊ nunq̃
fuit ſibi ſimilis:⁊ nõ meruit audiri.Dicas ꝙ gl.intellexit qꝺ ſi
cut in cõtractu ſtricti iuris vſura nõ põt peti nudo pacto:ſic nec
pena in cõtractu ſtricti iu.vel bo.fi.niſi in caſibꝰ.d.l. ſeruus. nec
eſt credẽdũ ꝙ gl.errauerit in tã debili pũcto.ipſi vero doc. hic ⁊
alibi dicũt ꝙ vbi pena apponit̃ ꝑ pactũ in cõtractu bone fid.in
continẽti appoſito ꝙ debet̃ ⁊ põt peti.qꝺ ſatis obtinere põt vbi
apparet ꝙ pena apponit̃ loco vſurarũ vel ĩtereſſe.ar.d.l. ſeruus.
8 in penul.dicto.de quo dic vt.ſ.in ꝓxima additione.¶†In gl.ſ.
q̃ ſit q̃titas.in fi.no.magnã veritatẽ glo.alibi conſueuerunt ap
probare diſtinctionem illã an apponat̃ pena per noĩa multipli-
catiua:vt duplũ triplũ vel quadruplũ:⁊ tũc nõ excedit.an appo
nat̃ in ſumma certa:⁊ tũc exigit̃ quãtacũqꝫ:vt no.in.l.ſi dictũ.⁊
C.de ſen.que pro eo qꝺ intereſt.l.j.de ſer.fugi.l.ſi qs ſeruũ:⁊ hanc
videt̃ ſequi Dy.in.§.alteri.Doc.aũt citramontani.Ja.⁊ Pe.di
cũt ꝙ pena cõuẽtionalis põt peti quãtacũqꝫ per hũc.§.⁊ per.§.
alteri.⁊ huic opi.adheret hec glo.ſicut vides.qꝺ videtur rõnabi
lius:q꞉ alˀs eſſet imponere vim verbis ⁊ nõ ratione legis.Quare
enim magis ꝓhiberet̃ qñ apponunt̃ illa noĩa q̃ qñ certa pena:
niſi dicas ꝙ plerũqꝫ expreſſa nocẽt:vt.l.nõnunq̃.ff. de condi.et
demon.magis aũt ꝑſumit̃ exceſſus qñ noĩa illa apponũtur qua
druplum vel quintuplũ:q̃ qñ certa ſumma.Sed hoc nõ bene.l.
probatur:ideo ſequere hanc glo.cum citramontanis pro quibꝰ
C.de vſu.l.cũ allegas.Sed cõtra tex.⁊ glo.in.d.l.cum allegas. et
ff.de act.emp.l.ex empto.§.ibidẽ.per quas euidẽter apparet nõ
poſſe peti penam quãtãcũqꝫ.Solutio ſm Pet.de bel.perti.qui
hãc oppo.facit.dic ꝙ ibi loquit̃ qñ pena apponit̃ dationi pecu-
nie.hic facto.vnde ſi tu promiſiſti dare.x.Titio:⁊ ſi nõ dares ꝓ-
miſiſti mihi cẽtũ noĩe pene:tu ꝓmittis factũ.ſ.dare Titio.ff. de
verb.ob.l.liber homo.§. fi. igit̃ pena quantacũqꝫ põt peti:q꞉ illa
datio nõ eſt in obligatiõe nec ꝑ ea poſſum agere.ſed vbi dare pe
cuniã eſſet in obligatiõe. Verbi grã. ꝓmittis mihi da.x.⁊ ſi non
dederis:ꝓmittis centũ:tũc ꝑſumit̃ ꝙ ſit in fraudẽ vſurarũ:vt.ll.
cõtrarĳs ſm eũ.Vt aũt hãc materiã pleniꝰ videas diſtingue la-
tius:q꞉ aut eſt pena legalis:⁊ de illa dic.j.de act.§.oẽs.aut cõuen
tionalis:⁊ tunc aut apponit̃ obligationi dationis q̃titatis: aut
9 ſpeciei:aut obligatiõi facti.¶†Primo caſu ſunt opiniones qui
dam eñi dicũt ꝙ pena reducit̃ ad legitimũ modũ vſuraꝝ:ita de-
mũ ſi ſtipulãs ſolitus fuerit vſuras exercere.⁊ hãc Hul. Aliĳ oẽs
dicũt indiſtincte debere penã reduci ad modũ legitimũ vſuraꝝ:
⁊ ita cũ de iure diuino vſure nõ poſſint peti nec pena:vt no.in.d.
l.cũ alleg.⁊.d.§.ibidẽ.ff.de vſur.l.pena.⁊ hãc ſequunt̃ doct.Mo-
derni iuris ciuilis.poſſet diſtingui an illud qꝺ ꝑ modũ pene ap-
ponit̃ ſit multiplicatiuũ:vt diurnũ menſtruũ vel annuũ: ⁊ tunc
preſumit̃ ꝙ oppoſitũ ſit in fraudẽ vſurarũ:q꞉ naturã vſure ſapit
ex modo ſtipulãdi ⁊ preſtandi. Verbi gratia.ꝓmittis mihi dare
decẽ ⁊ ſi nõ dederis promittis pro quolibet die duo noĩe pene vel
pro qualibet ſeptimana vel pro quolibet mẽſe:⁊ hoc caſu poteſt
ſaluari opinio cõis.an alias ſit non multiplicatiuũ ſed ſemel pre
ſtandum.Verbi gratia.promittis mihi dare centũ in feſto nati-
uitatis dñi:⁊ ſi non dederis promittis.xx.noĩe pene:tunc non ſit
preſumptio vſure:niſi eſſet ſtipulans ſolitus fenerari ſm opinio.
Hul.que hoc caſu poteſt eſſe vera.Item poteſt dici qꝺ quamuis
vſura ſit hodie ꝓhibita:nihilominus talis adiectio pene tꝫ etiaꝫ
ſi eſſet multiplicatiua vſqꝫ ad quãtitatẽ legitimi intereſſe: vt no.
in.§.ibidem.Et incumbet onus probandi illi qui dicit penã ex-
cedere intereſſe:vt ſcripſi.ſ.eo.§. in hoc. tñ eſt aduertendũ natu-
ram cõtractus ⁊ ꝑſone.Quid enim ſi diues homo qui nõ cõſue-
uit mercari:vel perſona eccleſiaſtica mutuauit pecuniã ⁊ ſtipula
tus fuit penã ſi non ſolueret̃ certa die?Hic caſu nõ crederẽ poſſe
exigi:q̃uis nõ fuerit per verba multiplicatiua appoſita:imo pre
ſumerem fraudem vſure:cum tale intereſſe nõ poſſit pretendere:
extra de penis.c.ſuã.ſed ſi eſſet mercator qui lucrat̃ cum pecunia
ſua:poſſet dici contra. In ſcꝺo caſu qñ adĳcitur promiſſiõi ſpe-
ciei:gl.dicũt ꝙ tota põt exigi ⁊ quãtũcunqꝫ:vt no.in.d.§. ibideꝫ.
Dy.aũt diſtinguit in.d.§.alteri.an apponatur per noĩa repetiti-
ua an

ra an multiplicatiua: vt dixi. s. l alio mēbro. sꝫ doc. citra mōtani tenēt indistincte gl. que est in. d. §. ibidē. In tertio casu qñ adijcitur promissioni facti: gl. cōiter dicunt indistincte totam posse exigi: vt no. in. d. §. ibidem. sed quedā gl. vr̄ dicere ꝙ hoc casu nō pōt exercere duplū: vt no. ff. de ver. ob. l. stipulatio ista. circa prin. in gl. penali. pro qua facit: qꝛ in stipulatione facti succedit interesse: vt. l. stipulatiōes nō diuidūtur. τ ita quātitas. sicut ergo in stipulatiōe q̄titatis nō pōt excedere interesse vel legitimas vsuras: ita nec in stipulatiōe interesse. sed illa gl. nō videtur vera: qꝛ ipsum factū est in obligatiōe vera τ originali cuius natura inspicit. ff. de do. l. id qđ. τ iō dicēdū est vt tota possit exigi. ff. de actio. emp. l. Lucius. τ. ff. de col. bo. l. j. §. si cū duobus. ff. de tab. exhi. l. locum. §. pe. nec vnq̄ fuit reuocatū in dubiū: nisi p. d. gl. ¶ Quid ergo si sit principalis obligatio q̄titatis τ factū adiectū gratia eius: vt si nō fieret est pena. Verbigratia. p̄mittis mihi dare cētum in festo pēthecostes τ venire coram tali sigillifero regio tali die τ obligare te ad vires dicti sigilli ad penā mille librarū: satis pōt dici ꝙ hoc casu sit idē ac si esset adiecta donationi seu promissioni q̄titatis vt inspiciatur ipsum principale τ originaria causa: per premissa. vnde q̄uis p̄dicta penalis stipulatio contineat factuꝫ: nihilominus illud factum est gratia datiōis τ eius naturā sentire debet. ff. de cōdi. τ demō. l. cū seruus. in fi. τ. l. q̄uis. de ma. test. l. si ita fuerit seruus. §. questio. ¶ Sed quid dices i casu quo pena fuit adiecta datiōi q̄titatis τ deberet deduci ad legitimū modū iteresse vel vsurarū τ id qđ in pena ponit̄ est spēs vel factū indiuiduum: Verbigratia promittis dare centū in tali festo: τ si nō dederis p̄mittis equū vel facere domū. quō reducet̄ ad interesse si excedat: Pet. de bel. perti. monet hanc qōnē

10 hic τ arguit † ꝙ appositio pene sit nulla: qꝛ i indiuiduis vtile p inutile vitiat̄: vt dixi. s. e. ti. §. ꝙ si qs. facta aūt sunt indiuidua. ff. de verb. ob. l. ea. §. cato. τ datio speciei. ff. de ꝯdi. inde. l. si nō sortē. §. si. ipse tenet ꝯtrā τ dicit penā exigēdā: τ totā hoc casu posse peti offerēdo estimationē residui: per. l. quoties. C. de vsuris. τ. l. cos. e. ti. de do. l. sancimus. ff. de leg. ij. l. cū filius. in prin. ¶ In glo. i. in penali. in fi. si Titio nō dederit. τ opꝫ ꝙ ille Titius agat de facto: vt no. in. l. stipulatio ista. §. alteri. vel nisi dies certa esset adiecta dationi quo casu elapsa die potest agi. C. de ꝯtrahen. τ commit. stipu. l. magnum.

1 ☞ Procurator cōstitutus simpliciter ad causas an possit prosequi futuras.

a
1 **Sed τ[a] si quis.** ¶ † In glo. nō vt p̄curatori. hec gl. vr̄ supponere ꝙ procu. cōstitutus simplr̄ ad causas nō possit futuras p̄sequi. τ tñ ꝯsueuit dici cōtra p. l. ff. de tute. l. qui hꝫ. §. fi. cū. l. seq. τ no. in Spe. de procu. §. rōne autem forme. versi. sed quid si procu. sed gl. intelligit ꝙ nō datur procurator tanq̄ ex obligatione ei acquisita: sed noīe officii. τ hoc est necesse dicere in procu. generaliter cōstituto τ maxime si ad negocia: qꝛ ille omnes actiones intētat. extra de procu. c. qui generaliter. lib. vj.

b **Versa vice.** [b] ¶ In gl. ad superiorem. in fi. qꝛ ibi stipulabat̄ alij dari vel fieri: hic aliū daturum vel facturuꝫ. vnde est facti varietas sed iuris identitas. sed dic plenius. s. e. §. si quis alium. vnde is. §. positus fuit hic tantū propter illud qđ addit de pena de qua nō fuerat ibi locutus: iō non superfluit.

Item nemo. ¶ Nil notanduꝫ: sed iunge. s. eodē §. primo.

c **Si de alia.** [c] ¶ In gl. hoc est verum. ibi als̄ autem si pōt τc. τ verba ista bene possunt trahi ad intellectū vnius sicut alterius: qꝛ Stichus p̄missus sit: τ est dubium an albus vel niger. ¶ In ea. gl. ibi cū alle. §. cū qui. nisi esset verisimilius vel fauorabilius intētari ſm intellectū stipulatoris vt. ff. de re. iu. l. in ambiguis. ¶ In ea. glo. ibi cū dicit valet. dūtñ verba trahi possint. ff. de verbo. ob. l. si mihi τ titio. §. j. τ vide. ff. de verbo. obli. l. quoties.

Quod turpi ex. ¶ Dicas causam turpem legibus interdictā: vel moribus derisoriā vel verecundam. ff. de cōdi. insti. l. cōditiones. τ. s. de leg. §. fi. τ vide quod ibi scripsi.

Cum quis. ¶ Vide plene in. §. ex conditionali. hic allegato.

1 ☞ Debitum annuū qñ habeat̄: vel peti possit. τ nu. 2. τ. 3.

4 Legatum si relinquatur scilicet. x. vsq̄ ad annos. x. an videatur esse annuum.

d
1 **Qui hoc anno.** [d] ¶ † In glo. ibi. i. elapsis. ibi. C. qñ di. le. ce. l. j. hic nō p̄cedit: qꝛ inter viuos annuū debet̄ in prin. anni. ff. de verb. ob. l. eū q ita stipulat̄. §. qui ita. de stipu. ser. l. sꝫ si seruus cōis. meus. §. cū seruus. ¶ Item in vltimis voluntatibus in fi. anni. ff. de cōdi. τ demō.

2 l. si in annos. ¶ † In ea. gl. ibi in fi. teneberis an gl. valde variāt in hoc articulo: qñq̄ eñ faciūt differentiā an promittat̄ singulis annis: an annuū. τ no. s. de ver. ob. §. at si ita. qñq̄ faciūt dr̄iam inter annuū τ quolibet anno: vt hic no. qñq̄ iter annū τ annuū: vt. l. qui hoc anno. Quibus omissis dicas ꝙ vbi vnica summa debet̄ vel vno anno vel pluribus prestāda: tūc debet̄ in fi. anni. sꝫ vbi nō debet̄ vna certa summa sꝫ per plures annos debētur plures quolibet anno: tūc in prin. anni debent̄. τ est rō: qꝛ vbi vna summa debet̄ τ adijcit̄ tp̄s vnius anni vel pluriū ad ipsam prestādā: illud tp̄s adijcit̄ gratia debitoris τ ad differēdā solutionē. ff. de re. iu. l. cū tp̄s. igit̄ cū adijciat̄ gr̄a debitoris τ ad differēdū: differt vsq̄ ad finē tp̄is. sꝫ vbi nō debet̄ certa summa sꝫ plures. verbigratia legant̄ vel p̄mittunt̄. x. singulis annis: tūc tp̄s adijcit̄ gr̄a stipulātis vel legatarij ad īpugnādū τ multiplicandū debitū. igit̄. nō mirū si ostēdit̄ oblo τ multiplicat̄ fauor vt i p̄ncipio debeat̄. ff. qñ di. le. ce. l. nec semel. in p̄n. §. j. h̄ tñ fallit vbi pōt ex cōiectura volūtatis aliud presumi. Verbigratia. Titius debebat. x. annua p̄stāda certis diebus: tu illa vendidisti vel legasti mihi vel als̄ i me trāstulisti. certe h̄ casu debebunt̄ mihi eisdē terminis quibus tibi: qꝛ p̄sumit̄ ꝙ talia in me trāstuleris qualia tibi debebā

3 tur: vt. d. l. nec semel. §. si inhibitiōe. ¶ † Sed his vident̄ obstare. ff. si cer. pe. l. lecta. sꝫ pōt dici ꝙ ibi erat vna summa τ diuisa gr̄a debitoris: qꝛ totū statim deberet: nisi esset illud adiectuꝫ. vel dic spāle odio vsurarū. vel posset itelligi ſm p̄dictā determinationē.

4 ¶ † Quid ergo si qs legat. x. vsq̄ ad. x. annos: nec dicit i annos singulos: Videret̄ posse dici legatū annuū: τ tp̄s appositū gr̄a legatarij. ff. de an. leg. l. legatū. secus si diceret centū vsq̄ ad. x. annos quolibet anno. x. per predicta. qđ autem dixi de anno: intellige de alio tempore multiplicatiuo vel menstruo vel septimanario. τ sic de alijs. ¶ In fi. e. gl. ff. de verb. obl. l. eum qui ita. §. qui ita. qđ est verum vbi plures summe debentur. qđ presumitur in dubio. ff. de an. lega. l. legatū. in prin. qui. mo. vsufr. amit. l. sicut. in prin. τ facit de actio. τ obli. l. obligationum fere.

Si fundum. ¶ In glo. possit. in fi. doc. reprobant hanc distinctionem τ dicunt idem in quātitatibus τ speciebus per. l. in fideiu. ff. de vsufr. que vr̄ parū facere. Si vis tenere opinionem quā ego. s. scripsi de verbo. obli. §. omnes. vcꝫ quod statim possit agi: sꝫ effectus more differetur: expone hūc tex. non poteris cōtinuo agere. sub. quo ad effectū: vt exinde expensas vel effectus more cōsequaris nisi tantuꝫ spatium temporis τc. si tamen ante agas: non teneris ad expensas parti: imo respondebit tibi. τ si confiteatur: fiet sibi preceptum: iuxta. l. si domus. §. in pecuniaꝫ. ff. de lega. j. qui vellet tenere opi. glo. deseruiret magis textui huius. §.

¶ De fideiussoribus. Rubrica.

1 ☞ Fideiussor/sponsor/mandator/sunt nomina eorum qui pro alijs interueniunt.

2 Exolutor τ principalis debitor an pacto obligatur in cōtractibus qui consensu contrahuntur.

3 Stipulatio quare requiritur quando fideiussor intercedit potius quam alijs contractibus.

4 Debitor principalis quando pro alio interuenit qualiter potest apparere.

¶ Potes sic continuare. visum est. s. de verb. obl. τ stipulationibus: sane qꝛ fideiussores verbis obligant̄. ff. de ver. ob. l. v. §. satis acceptio. C. e. blāditijs. sequit̄ de fideiu. rubrica. ¶ Et no. ꝙ hec rubrica dicit solū de fideiu. sed. C. τ. ff. dicit τ mādatoribus: sed forte hic illud verbū imperator substituit: qꝛ de eo parū tractat̄. hic aūt nihil sed in ti. mādati. j. τ ne oneraret iuuenes pro quibus is liber factus est principaliter. Vel dic qꝛ mādatores τ fideiu. i pauco differūt. ff. mā. l. si hereditatē. §. τ i summa. sufficit alterū

1 in rubri. expressisse. ¶ † Et no. ꝙ reperiunt̄ diuersa noīa de his q interueniūt pro alijs. s. fideiussor/sponsor/mādator / vt in aut. de fideiu. §. j. cōfirmator. e. ti. §. nō solū. affirmator. ff. de fideiu. tu. l. cum ostēdimus. §. fi. scđs author. ff. de eui. l. illud. cōstitutor. ff. de cōsti. pecu. per totū. τ principalis debitor. item expromissor. τ in quo differāt: vide. d. §. j. in aut. de fideiu. In hoc autē differt fideiussor precipue a mādatore τ cōstituēte: qꝛ fideiussor nō interuenit citra stipulationē: sꝫ cōstituens τ mādator. sic. ff. de cōsti. pecu. l. j. in prin. j. de actio. circa prin. Hoc tamē fallit in casu i quo fideiu. tenet̄ circa stipulationē fauore pupilli: vt. d. l. cū ostendimus. §. fi. τ qđ dico de fideiusso. intelligo de cōfirmatore secūdo authore τ affirmatore prout affirmator sumit̄ p fideiussore: als̄ eū sumit̄. ff. de do. l. elegāter. §. j. qꝛ prout hec oīa nomina sumuntur pro fideiussoribus sunt synonyma: τ debet esse eadē ratio τ de

2 terminatio in eis. ¶ † Sed qd dices de exolutore vel principali debitore: nūquid pacto obligātur saltem in cōtractibus qui consensu cōtrahunt̄: Satis videret̄ ꝙ sic: qꝛ principalis debitor contrahit sicut alius: et fiunt duo rei debendi qui possunt fieri in quolibet cōtractu. ff. de duob. re. l. eadem. commo. l. si vt certo. §.

a ¶ Sed τ. Stipulatio ꝙ det̄ ei cui dari mea interest: valet. h. d. Ang.

b ¶ Versa vice. Promissio facta alieni nō valet nisi apposita sit pena τ nemo pōt stipulari reꝫ suam.

c ¶ Si de alia. Dissensus in corpore vitiat stipulationē. Ang. itē vide hic pulchre per Ange. qd in indicijs. Itēꝫ in snia dubia possit interpretari. Itē an litis contestatio seu libellus dñi possit p procuratorem declarari. Itē quatr testes ad cōcordiam reduci possint. per Angel. hic post alios docto.

d ¶ Qui hoc anno. Qui p̄mittit certo tp̄e dare nō pōt cōueniri nisi totus terminus sit elapsus. hoc dicit Ang.

nūc videndum. In hoc dicendū ꝙ si apparet ꝙ vnus principaliter solus cōtraxerit ⁊ alius ꝓ eo interuenerit: licet tanꝙ principalis ꝙ nō teneṫ citra vinculuz stipulationis. ⁊ idem in exolutore. ⁊ hoc satis apparet p. d. §. satis acceptio. ⁊ p illa que not. in
3 d. §. j. in aut. de fideiuſ. ¶ † Et aduerte hic causaz quare reqriṫ stipulatio in fideiuſ. obligatiōe. certū est ꝙ in ꝯctib⁹ noīatis tm̄ obligatur quis efficaciter per pactū nō in aliis: vt. l. iurisgen. ff. de pac. nūc qn̄ fideiussor interuenit etiā in cōtractibus noīatis: ipse nō cōtrahit cōtractū nominatū ſʒ principalis: quia alia est obligatio p̄ncipalis alia rei. ff. de accepti. l. ⁊ p iuſiurā. §. ⁊ si fideiussori. de actio. ⁊ obligationi. l. j. §. verbis cū notatis. Igitur cū sua promissio nō sit cōtractus nominatus est nuda: nisi addaṫ stipulatio. ⁊ ideo opus est eā addi. in mādatore aūt nō pōt reddi ista rō: qꝛ ille mādator cōtrahit mādatū qȯ solo ꝯsensu ꝯhiṫ vt. j. de ob. que ex cōsensu. Sʒ his obstaṫ: qꝛ cōstituit⁹ pro alio facit ꝓmissionē nouā sicut fideiussor: ⁊ tn̄ obligaṫ pacto: vt. d. l. j. de cōsti. pecu. l. ij. §. eū qui. ¶ Sʒ pōt dici ꝙ in illa est spāle ꝙ ex pacto nudo oriaṫ actio: vt. j. de act. §. de cōsti. ⁊ ibi reddiṫ rō in
4 gl. ¶ † Sʒ qūo apparebit qȯ debitor principalis interueniat ꝓ alio? Dic ꝙ apparere pōt multis modis. Si em̄ istr̄m vl̄ lr̄a narret ꝯctū initū cū vno: ⁊ post dicat ꝙ talis cōstituit se principalē debitorē ꝓ eo: clare apparet ꝙ pro fideiussore habeṫ. Sʒ si narret qȯ talis duob⁹ vēdidit vel mutuauit: tūc nō pōt ꝓbari nisi per cōfessionē partis vel p testes q fuerūt in ꝯctu. Pone em̄ ꝙ vn⁹ emit vel mutuū suscepit: alter volebat esse fideiussor: creditor noluit recipere nisi poneret in lr̄a vel in instr̄o ipm̄ p̄ncipalr̄ emisse vel mutuo recepisse cū alio. satis vr̄ tūc interuenire ꝓ alio vt plus attēderet qȯ in veritate ageret ꝙ̄ qȯ simulate cōciperet iuxta materiā plus valere ⁊c. ff. ad mace. l. si filiusfa. C. ad velle. l. senatuscōsul. ⁊ l. cū ad eas. Ista aūt nō obtinerēt de iure canonico: ſʒ qȯ agiṫ ex pacto nudo: extra de pac. antigonus. p̄sertim si interuenisset iuramētū: vt. c. cū cōtingat. extra de iureiurā. Vel dic vt. j. §. fideiussores. ⁊ p p̄missa patet rn̄sio ad hoc. de quo aliq fecerūt dubiū an fideiussor eadeʒ actiōe cōueniat qua principalis. ⁊ est certum ꝙ non: per. d. §. fideiussori.

1 ☞ Cautio plena dicitur cum fideiussoribus: sed plenior cum pignoribus.

a **Pro eo.** ᵃ¶ † In glos. ⁊ est cautum. in fi. vn̄ plena cautio dr̄ cū fideiussoribus sed plenior cuʒ pignoribus: qꝛ melius est pignori incūbere ⁊c. j. de obli. q̄ ex delic. nascū. §. furti. equiparātur tamen. ff. mand. l. si mandato titii. §. fi. Sʒ cautio simpliciter ꝓlata sine fideiussoribus intelligitur. C. de verbo. signifi. l. sancimus. vnde
b quādo verbum cautio proferṫ ab homine intelligitur ᵇsine fideiussoribus: nisi vlterius addatur sicut idonee vel plene. ⁊ ita concordant. l. sancimus. ⁊ dictus. §. fi. Sed quādo a lege doct. cōsueuerūt dicere ꝙ debet teneri cuʒ fideiussoribus. ff. de iudi. l. in oībus iūcta. l. j. qui satisda. cog. ⁊ idem si a pretore. ff. de preto. stip. l. si pretorie. Hāc autem opi. credo procedere nisi lex procederet vltra declarando nudam cautionem sufficere: al's obstaret. ff. de euict. l. illud. ⁊ hoc scripsi plenius in. l. sancimus. ⁊ vide qȯ no. in d. l. si mandato. §. fi.

In omnibus. ¶ In gl. siue ex maleficio. i fi. ⁊ tūc si ꝓmiserit certā summā illā soluet sin autem arbitrariā vel punieṫ in corpore si fuerit in dolo vel extraordinarie nō pena qua punieṫ. ille ꝓ quo fideiussit. ⁊ hoc vbi agebaṫ criminaliter. si ciuiliter ex delicto fieret cōdēnatio ad interesse partis. ⁊ hec oīa potes deprehēdere ex his q̄ leguṅṫ ⁊ notanṫ. ff. de custo. reo. l. si quis reū. C. eo. l. si barsatoraz. ad turpil. l. ij. hoc autem fallit. ff. eo. si a reo. §. fi.

1 ☞ Ciuilis obligatio tantuz que est efficax ad agendum impedit repetitionem.
2 Fideiussor qn̄ accedit obligationi naturali nō habet exceptionē secus quando accedit ciuili.
3 Obligatio principalis vbi nulla est non tenet accessoria.
4 Quid si principalis sit penes vnuz ⁊ alius recipit fideiussorem.
5 Quid si fideiussor sciat debitoreʒ non esse obligatum qn̄ fideiubet pro eo: an teneatur.
6 Fideiussor pōt accedere obligationi naturali vel ciuili: ⁊ teneṫ: si tamen sit ignorans habet exceptionem. ⁊ nu. 7.
8 Monachus vel religiosus pōt obligari saltē naturaliter ⁊ fideiussor ei accedere: an autem teneatur saltem naturaliter.

1 **At nec.** ¶ † In glo. ſ. tantum. in fi. hoc procedit indubitate in illa ciuili que est efficax ad agēduʒ: vt in illa que oritur ex sententia: quia illa impedit repetitionem: vt. l. iulia. ff. de cōdi. indebi. sed in alia ciuili non videtur obtinere: qꝛ fideiussor illi obligationi potest accedere que repetitioneʒ impedit. ff. eod. l. quod enim. sed alia ciuilis nō impedit: vt. ff. de condi. indebi. l. si nō sortem. §. adeo. ⁊. §. indebitum. ergo nō videtur posse fideiussoriā accedere. ⁊ pro hoc facit. ff. de consti. pecu. l. iij.

a ¶ Pro eo. diuide hūc titulum ſm ang. Sic summaṫ ſʒ Bal. pro principaliter obligato solet intercedere fideiussor vt creditori cautius sit prouisuz: qꝛ obligatiōi cuicūqʒ ⁊ quocūqʒ ꝯtrahēte ⁊ naturali tm̄ accedere pōt. h. d. vsqʒ ad §. fideiussor.

b ¶ Intelligiṫ. Idem tenet hic Ang. ⁊ Christo. Item querit hic Bal. an exceptio cōpetēs principali cōpetat ēt fideiussori. ⁊ facit lōgā ⁊ pulchraz distinctionē. Ang. aūt expedit hanc qōnē paucis verbis Aut est exceptio p̄sonalis cōpetēs reo ⁊ nō cōpetit fideiussori. Aut est in rem ⁊ trāsit in fideiussorē: vt. l. exceptio. ff. e. Et q̄ dicanṫ i rē ⁊ q̄ in p̄sonā ibi ē tex. vide Cy. i. l. quoties. ⁊ ibi aliī doct. C. de preci. ipera. offe. Itē q̄rit Ang. hic an priuilegiū saluicōductus principalis ⁊ filia prosunt fideiussori. de quo vide ēt p Bart. ⁊ Ange. ⁊ Imo. i. l. cū filiusfa. §. j. in fin. ff. de verbo. obli.

§. j. ⁊. l. j. §. debitum. ¶ Si velis sustinere glo. habebis dicere ad. l. qȯ enim. ꝙ obligationi que impedit repetitionem conueniēs est obligationē fideiussoriā accedere. ita etiā ei qui nō impedit dū tamē sit obligatio. vn̄ ponēdo de illa nō excludit de alia: ſʒ quā cūqʒ teneas fideiuſ. vr̄ in plus obligatus ꝙ̄ principalis: ⁊ sic non
2 vr̄ teneri. j. e. §. fideiussor. ſʒ ibi dices plenius. ¶ † In glo. ſ. vt pro seruo. in fi. imo quātuʒ ad fideiussoriā obligationē vr̄ ēt ad iteresse: qꝛ qn̄ accedit naturali nō habet exceptioneʒ. qn̄ accedit ciuili: habet. ⁊ ita no. gl. que vr̄ huic cōtraria. ff. e. l. qȯ enim. ſ. alle. ⁊ satis pōt elici ex gl. ſ. proxi. Dicas qȯ vbi est exceptio intentiōis cōueniūt. Verbigratia. nō est nata actio. nam si fideiussor velit excipere de hoc: nō pōt ꝙ̄uis principalis posset qui erat tm̄ naturalr̄ vel ciuiliter obligatus: qꝛ illa rō cessat in fideiussore q̄ est efficaciter obligatus. ſʒ vbi actio esset nata verūtn̄ competeret reo principali ex aliqua cā exceptio: tūc esset secus: qꝛ illa cōpeteret fideiussori: vt. l. tā mādatori. ſ. all'. ibi em̄ cōpetebat actio: verūtn̄ debitor poterat excipere ex alia causa: qꝛ pecunia nō erat numerata: que exceptio extēdiṫ ad fideiussorē. ⁊ ita hec gl. vr̄ verior ꝙ̄ illa. Itē si velis tenere primā opi. positā. ſ. in aditiōe ꝓma posses dicere idē in ꝯstituta ⁊ in obligatiōe fideiuſ. vt ciuilis īpediēs repetitionē posset ꝯstitui ⁊ ei fideiussor accedere: al's nō posset cō-
3 stitui nec ei fideiussor accedere: qȯ vr̄ satis ꝓbabile. ¶ † Ex his ergo. §. apparet ꝙ vbi nulla est obligatio p̄ncipalis: nō pōt tenere accessoria. ⁊ hoc patet. ff. e. l. fideiussor obligari. in prin. ⁊ facit ꝙ actio hypothe. nō possit cedi sine principali. ff. de pig. l. res hypothece. In ꝯtrium vr̄ expressum. C. mand. l. per diuersas. item ꝙ ꝙ̄uis ab initio p̄cipalis nō possit esse sine accessoria: vr̄ ꝙ poterit esse ex postfacto. ff. de excep. rei iu. l. ex sextāte. §. latinus. de prescri. xxx. an. l. cū notissimi. Dy. mouet hāc questionē in. l. fideiuſ. obli. ff. e. ⁊ tʒ ꝙ nō possit cedi: ⁊ rn̄det ad ꝯtria ꝙ vbi remāsit aliqua ciuilis vel naturalis. sed adhuc. ob. l. per diuersas. nisi intelligas ꝙ ibi fiebat cessio vtriusqʒ. ¶ Itē ob. huic. §. qꝛ dn̄s est fideiussor ꝓ ꝓcuratore q nullo modo obligaṫ. ⁊ ita est ibi accessoria sine principali. j. de satisda. §. si vero aliqs. ſʒ ibi videbis de hoc.
4 ¶ † Sʒ quid si sit principalis penes vnū ⁊ alius recipit fideiussorem. Verbigratia. Stipulatus suʒ a te Stichū: Sempronius recipit fideiussorē noīe meo ꝯcipiēdo verba in p̄sona sua tāꝙ̄ ꝓcu. meus: nunquid valet obligatio fideiussoris? Videṫ expressum ꝙ nō: qꝛ in p̄sona stipulātis a fideiussore dʒ esse aliqua principalis obligatio. ff. e. si fideiussor obligari. in princi. e. ti. l. q ꝯ. Sed forte posset dici cōtra hoc casu: qꝛ procu. representat personā dn̄i. ff. de cōsti. pecu. l. ⁊ lʒ. Itē is ȷ̇. obtinet vbi fideiuſ. credit eū obligatū.
5 ¶ † Quid si sciat eū esse obligatū? Vr̄ teneri qꝛ donare videaṫ vt no. in fili. ff. de ꝯsti. pe. ꝙ si maritus. §. j. ⁊ pro hoc. ff. de noua. l. si quis delegauerit. de reg. iur. l. cuius per errorē. iuncta. l. fi. C. ad l. fal. ff. ad mace. l. si paterfa. §. nō solū. de libe. lega. l. si qs reū. ff. e. marcellus. si sic velis eā intelligere. Sʒ hoc non vr̄ de mēte iuriū que valde indistincte loquuṅṫ determinādo precise nō obligari fideiussorē nisi principalis sit obligatus. ⁊ loquuṅṫ in casibus in quibus nō pōt pretendi ignorātia sicut qn̄ interuenit pro deportato. ff. eod. si debitori vel furioso. ff. e. l. si a reo. §. si a furioso. ⁊ ibi no. ¶ Itē vbi stipulaṫ pure a fideiussore qȯ stipulat⁹ fuerat a p̄ncipali sub cōditiōe. hi em̄ casus ⁊ ꝙ̄ plures aliī videnṫ loqui i casibus sciētie fideiuſ. facit tn̄ multū pro prima parte. l. si qs postꝙ̄. ff. e. Forte posset dici ꝙ ibi superat aliqua obligatio: lʒ nō actio:
6 vt. l. obligationū fere. de actio. ⁊ obl. ¶ † Unde vr̄ nō improbabiliter posse dici ꝙ naturali obligatiōi vl̄ ciuili fideiussor accedere pōt ⁊ teneṫ: tn̄ si sit ignorans excipit per. d. l. si quis postꝙ̄. si sciat vel nō: subdistingue hoc casu an ambo sciāt vel alter: vt dicaʒ in
7 simili. j. de actio. §. in personā. ¶ † Videṫ ergo cōcludendū ꝙ vbi fideiussor accedit ꝓ eo qui est tm̄ naturaliter vel ciuiliter obligatus: tūc si sciēter teneṫ ꝙ̄uis nō possit agi ꝯtra principalē: nec excipiet de eo ꝙ actio nō cōpetat: ſʒ tn̄ alia exceptiōe bene vteṫ si cōpetat reo ⁊ nō sit principalis. vide. ff. mā. l. si fideiuſ. ꝑ totā. l. ⁊ §. q̄dā. C. e. l. vbicunqʒ. Si erronee: nō vr̄ teneri p. l. si qs postꝙ̄. ſ. alle. Si vero nulla sit obl'o: nullo mō teneṫ ꝙ̄uis sciēs. ff. vt le. noca. l. postꝙ̄. hec restringūt multū hūc. §. ⁊ sine his nō patet itellectus nec patuit. ¶ In gl. q seruus. in fi. ⁊ iō hoc casu nō teneret fideiussor ꝓ eo. secus tn̄ in filiofa. ff. de pecu. lʒ. §. si filiusfa. ⁊. §. ſʒ si fili⁹. ⁊ iō si ille sit fideiussor ⁊ pro eo interueniat alius: tenetur.
8 ¶ Sʒ qd dices de monacho vl̄ alio religioso? † Vr̄ ꝙ ille obligeṫ naturalr̄ ⁊ ꝙ fideiussor interueniens ꝓ eo teneaṫ. argu. huius. §. Sed ꝯ in aut. de san. epi. §. eū ēt. ¶ Sʒ an ipse fideiubēdo teneaṫ saltē naturaliter? vr̄ ꝙ nō: extra de fideiuſ. c. pe. qꝛ ꝯparaṫ seruo. liiij. di. multos. q nō obligaṅṫ fideiubēdo. ⁊ qꝛ. l. inhibet in aut. de sanc. epi. §. aliū. xj. q. j. c. de persona. ⁊ ibi de hoc. vide pleni⁹. j. quod cum eo. §. preterea.

1 ☞ Fideiussor qn̄ fideiubet in actiōe penali: an obligatio fideiussoria transeat ad heredem.
2 Quid si reus principalis fuit vocatus pro emēda: ⁊ recognoscēdo gagiauit emendam: ⁊ dedit fideiussoreʒ pro ea: an tenebitur

heres principalis

he:es principalis ⁊ heres fideiussoris.

a **Fideiussor.** [a] ¶ † In glo. sine hoc dictũ. ibi cũ alleg. l. ex cõtractibus. ⁊ hoc etiã si arguatur do-
1 lus defuncti. vide eo. ti. l. ex depositi. ⁊ depositi. l. si apud. §. dolo.
b ¶ In ea gl. ibi. §. fuerat. intellige [b] hac gl. de eo qui fideiussit in actione penali sicut furti aquil. iniu. vel al's que nõ transeũt cõtra heredes: nã si penã pmisisset nõ esset dubiũ ꝙ trãsit contra heredẽ. ff. de verb. ob. l. ad diẽ. Itẽ intellige ꝙ nõ promisit certã summã p maleficio pro quo dedit fideiussorẽ: nec fuit condẽnatus: q2 tũc teneret fideiussor ⁊ heres eius sicut principalis quin imo etiã si lis fuit cõtesta. C. ne ex delic. defunc. l. j. ⁊ sic intellige extra de sepul. ca. fi. In quo ergo casu loquit̃ hic gl. Põt dici ꝙ in casu quo reus pmisit emẽdare si reperiret̃ culpabilis. vel in casu quo fideius. pmisit sistere reũ vel iudicatũ solui p reo ⁊ est mortuus ante lit. cõtest. vnde generaliter dices ꝙ vbi nõ trãsit actio cõtra heredẽ principalis: nõ cõtra fideiussorẽ seu heredẽ fideiussoris: q2 obligatio fideius. regulat̃ ſm principalẽ. ff. vt le. no. ca. l.
2 j. §. si quis sub cõditione. ¶ † Quid si reus vocatus fuit super delicto ⁊ absq3 li. cõte. recognoscẽdo delictũ gagiauit emẽdã ⁊ aplegiauit seu dedit fideiussorẽ pro ea: nũquid tenebit̃ heres principalis ⁊ fideiussor ⁊ eiꝰ heres: videt̃ ꝙ nõ nisi fuerit taxata: extra de hereti. accusatꝰ. ⁊. c. pe. li. vj. de hoc videbis magis in propria materia. j. de perpe. ⁊ tempo. ac. hec enim nõ est propria materia imo gl. sine causa tetigit hoc hic: q2 tex. loquit̃ de herede fideius. ⁊ glo. de herede principalis.

Fideiussor. ¶ Cõcor. ff. eo. l. stipulatus sum. §. si. et caue de quadam falsa additione que est. ff. eo. in rub. que dicit cõtra hos tex. sed forte cõsiderauit effectum quando ante nõ tenetur: vt. j. eo. §. fideius. ¶ Item no. ꝙ in fideiusso. obligatione debet fieri mẽtio ꝙ future accedit ⁊ ꝙ ex tũc teneatur: al's si simplr̃ pmitteret vel accederet nulli: vel promitteret plus tempore. ff. de iudi. l. nõ quemadmodũ. cõtra. ff. eo. l. si a reo. in prin. ⁊. § j.

1 ☞ Mãdãtes iubẽtes plures tenent̃ isolidũ sicut fideiussores.
2 Fideiussores plures an teneantur insolidũ si accipiãtur diuersis temporibus.
3 Fideiussores an habeãt beneficiũ epistole diui Hadriani si aliqui eorum non sunt soluendo.
4 Fideiussores nõ habẽt beneficiũ diuisionis si sint fideiussores: sꝫ non pro eodem debitore. Et quid si sint duo rei.
5 Exceptio diuisionis que cõpetit fideiussoribus an sit peremptoria an dilatoria.
6 Fideiussor habẽs exceptionẽ diuisionis si eam non opponat et soluat totum debitum: an possit repetere pro portione.

c **Si plures.** [c] ¶ † In gl. idẽ est in pluribus. in fi. doct.
1 tenent hãc. ⁊ hanc videnť glo. approbare C. eo. l. nõ ratione. ad vel. l. si fine. tñ cõtra no. ff. man. l. creditor. §. duobꝰ. ⁊. l. si mãdato titij. §. paulꝰ. in aut. de duo. re. §. j. ¶ Sed q̃ est ratio quare mãdatores/iubẽtes/⁊ fideiussores/tenent̃ magis insolidũ ꝙ̃ duo rei qui nõ tenebant̃ nisi hoc expresse ageret̃: vt. l. reos. §. cũ tabulis. ff. de duob. re: forte q2 alij adhibẽtur p securitate. S. in prin. ti. vt ergo magis securitas extendat̃ cõstitutũ fuit
2 tales insolidũ teneri. ¶ † Sed nũqd obtinet etiã si diuersis temporibus recipiant̃: Videt̃ ꝙ obtineat tantũ qñ simul recipiunt̃. ff. e. l. si a titio. C. de cõsti. pe. l. fi. Dic cõtra. ff. eo. l. si titius. et vide qd no. in. l. si plures. i prin. e. ti. Et ad. l. si a titio. dic qd ibi diuerse psone fuerũt stipulate. ⁊ ad. d. l. fi. cũ dicit simul subaudi vl' successiue. ¶ In gl. hec tñ epistola. ibi cũ alleg. §. nũc tractemus. et hoc intellige ex se. si tamẽ fuerint plures tutores ⁊ vnus dedit fideiussores ⁊ illi cõueniant̃: possunt petere diuisionẽ fieri cũ alijs contutoribꝰ nõ ex epistola sed ex sena. cõsul. q2 tutor q eos dedit petere potuisset. ff. de fideius. tu. l. pupillus. ⁊ ibi de hoc cum. l. se. ¶ In ea gl. cuꝫ alleg. l. si plures. §. fi. Hoc verum si petat diuisionem cuꝫ fideiussore qui eum dedit. secus si fideiussor plures dedit ⁊ illi petãt beneficiũ epistole inter se: quia tunc cessat ratio
3 illius. l. ⁊ nõ est causa denegandi eis. ¶ † In ea gl. ibi cum dicit: vt. j. subijcit. cõtra. C. de proba. l. ex persona. ff. eo. l. si fideius. sed. l. ex persona. loquit̃ in alio casu videlicet in tutoribus et curatoribus: nõ in fideiussoribꝰ inter quos nõ est omnino cõueniẽtia: cũ illi sint iuiti: fideiussores volũtarij. l. si fideius. cõcordaret q plane intelligeret tex. sed intelligẽdo sicut glo. intelligunt obstat huic tex. ⁊ gl. in eo ꝙ dicũt lit. cõtesta. tempore ⁊ ibi dicit ante. ¶ Sed potest dici ꝙ vbi promittit̃ idẽtitas vel illud qd seruari a principali non posset ꝙ imputetur negligentia creditori si non egerit quãdo erat soluẽdo principalis: sed inter fideiu. forte nõ posset hoc opponi p hũc. §. nisi abinitio ita fideiussisset quod nõ po-
4 test seruari ab vno seruet̃ ab alio: p. d. l. C. de fideiu. tu. l. fi. ¶ † In ea gl. cũ alleg. l. si a titio. ⁊ hoc si sint diuersi debitores. qd si sint duo correi: Dic idem iuris. ff. eo. inter eas. §. duo rei. dic idem de iur. aut. multo magis quo iure diuersa est magis obligatio: q2 illo iure saltẽ fideius. diuidẽt ex personis correorũ: sꝫ nõ ex se sicut s. dictũ est. Item intellige ꝙ fideiussores dati a diuersis nõ impetrãt beneficium diuisionis cũ datis ab alio: sꝫ inter se bene impe-
5 trant: vt. d. §. duo. ¶ † In ea. gl. ibi. cũ alle. l. perẽptorias. hec glo. dicit ꝙ habet pro expedito qd hec exceptio nõ põt opponi post li. cõtesta. ⁊ tñ est casus in cõtrarium. C. eo. l. fideius. in fi. Sed nun-
d quid [d] post sniãꝫ ante absolutionẽ: Videt̃ ꝙ sic. ff. e. l. si fideius. §. fi. sed ibi in cessione actionũ. sed melius facit. ff. eo. l. inter eos. §. fi. sed põt hintelligere illam. l. qñ fuit appellatũ: iuxta. l. p hanc. C. de tempo. app. vel dicas ꝙ cõfideius. qui in alio dãnato cõueniebant̃: petierũt et habuerũt diuisionem: q2 cõdemnatus gaudet beneficio aliorũ: nõ ex se. ff. de separa. l. j. §. si quis. de cõtratab. l. si post mortẽ. §. fi. vnde vere est anomala. nõ enim põt dici perẽpto-
6 ria cũ perpetuo non perimat. ff. de excep. l. exceptiões. ¶ † In ea. gl. i fi. de hac. q. est casus. ff. e. l. si testamẽto. §. ꝙ si duo. i fi. Et ad l. qui exceptionem. posset rñderi qd hec nõ est perpetua: vt est dictũ. sed contra: q2 dubio est an sit perpetua: ⁊ ideo pro perpetua habet̃: vt eo. tit. l. sufficit. vnde vr̃ qd posset repeti: q2 alter est soluendo: ⁊ dubium non est quin sit fauorabilis: sed forte impedit̃ repetitio: q2 non est vere peremptoria debiti: imo actio ⁊ debitũ remanẽt integra saltem quo ad alios effectus: ⁊ hoc vult dicere text. solutione non indebite quantitatis ⁊c. ¶ In gl. arg. cõtra. in fi. sed hic fideius. erat obligatus ibi magister nauis non: nisi pro sua parte: vt ea. l. §. cum in eadem. ¶ Et no. quod per hunc. §. reprobatur glo. que est in. l. j. ff. ad. l. rhodi. de iac. que supponit quod fideius. qui soluit potest agere contra fideius. quod nõ est verum: nisi esset act. cessa. ff. eod. l. vt fideiussor. ⁊ illa glo. habet cõtraria. ff. de nego. gest. l. ex pacto.

1 ☞ Fideiussor si in plus fideiubet quam principalis teneatur: an saltem obligetur in eo quo reus principalis tenetur.
2 Utile per inutile non vitiatur in quantitatibus.
3 Constitutor: mandator: fideiussor licet parificentur quo ad aliqua non tamen quo ad omnia imo differunt in multis.
4 Utile per inutile non vitiatur: hec regula non obtinet quando est defectus in forma.
5 Fideiussor si promisit plus scienter quam reus principalis teneatur: an obligetur.
6 Quid si iurauit.
7 Plus dicitur quatuor modis. vide remissiue.
8 Partes ambe si plus promiserunt fideiussor tamẽ plus promisit in efficacia probandi an obligetur. ponit exemplum.
9 Fideiussor si se cõstituat reũ principalem: an possit in plus obligari quam reus principalis.
10 Duo rei possunt se obligare diuersimode vnus pure alter sub conditione ⁊ tamen reus principalis ⁊ fideiussor non: cur tam varie.
11 Quid si fideiussor qui erat obligatus sub conditione dedit fideiussorem pure pro reo obligato an fideiussio teneat.

e **Fideiussores.** [e] ¶ † In gl. sed nunqd i idipsum. in
1 fi. Hec questio est antiqua: ⁊ gloss. arguit fortiter in dicto. §. illud. sed non ponit argumenta in forma quare ponamꝰ aliqua ⁊ arguamus pro parte affirmatiua. Oẽs accedẽtes obligationi aliene parificant̃. C. de cõst. pe. l. fi. sꝫ cõstat ꝙ cõstitutoris ⁊ mãdatoris pmissio nõ annullat̃ pp̃ter excessuꝫ imo valet in cõcurrẽte quãtitate: vt. ff. de cõsti. pe. l. hactenꝰ. mã. l. rogatur. ergo qui fideiubet pro alio ⁊ plus promittit saltem in quãtitate que cũ obligatione rei principalis concurrit: tenetur. item si requiritur paritas in obligatione principali ⁊ accessoria: ita in stipulãdo ⁊ interrogatione ⁊ responsione. ff. de verb. obli. l. j. §. si quis simpliciter. de inuti. stipu. §. preterea. sed cõstat ꝙ si altera plus cõtineat altera minꝰ in stipulãdo: talis diuersitas nõ vitiat quin valeat in cõcurrenti summa. ff. de verb. obli. l. j. §. si sti-
2 pulanti. ergo idẽ videt̃ in fideius. obligatione. ¶ † Preterea constat qd in summis quãtitatibꝰ vtile per inutile non vitiatur. C. de dona. l. sancimus. C. de vsur. l. eos. ff. de condi. sine causa. l. qui sine. de vsu. l. pecunie. imo valet vtile dempto inutili: vt ibi patet. ergo si fideius. plus promittat: vr̃ valere in cõcurrente quantitate: nec debeat propter inutile vitiari. item pro hoc facit. ff. e. l. si a reo. vbi obligat̃ si cõditio in personã apposita principalis preuenerit: ꝙ̃uis forte alia preuenire sperat̃. ⁊ sic in obligatiõe fideius. vr̃ vtile attendẽdum. ⁊ pro hoc. ff. eo. titu. l. fideius. §. stipulatiõe. Preterea pro parte negatiua põt sic argui. certũ est qd vniuersalis iuncta aduerbio negatiuo totũ negat sicut pura negatiua. ff. de legi. tuto. l. legitimos. §. i legitimis. cũ ergo tex. dicat i. §. illud. placuit eos oĩno nõ obligari: perinde est ac si dixisset nullo mõ vel i nihilũ. Preterea ad paria iudicant̃ plꝰ re ⁊ tpe: vt hoc. §. sꝫ cõstat qd vbi promittitur plus tpe: fideius. i nullo obligatur: vt hic. ⁊. l. si a reo. ergo nec plus vbi plus re. Preterea obligationes correorum ⁊ fideius. equiparant̃. ff. de duo. re. l. iij. §. fi. sed constat qd disparitas impedit obligationẽ duorũ reorum oĩno: vt. e. ti. l. eãdem. §. sed si quis. ergo vr̃ ꝙ ⁊ fideius. ¶ Hanc partem videt̃
3 tenere Dynus qui in magna parte hic facit argumenta. ¶ † Et

a ¶ Fideiussor. obligatio fideiussoria est transitoria ad heredẽ. et fideiussor põt adhiberi etiam pro futura obligatione. Ange.

b ¶ Intellige. Idem tenet hic Ange.

c ¶ Si plures. si plures p eodẽ fide iubebant qlibet tenet̃ isolidũ: sed beneficio epistole fit diuisio inter eos q soluẽdo sunt tẽpore litis cõtestate. Et si fideiussor soluẽdo soluat insolidũ a cõfideiussore repetere nõ potest hoc dicit Ange.

d ¶ Sed nunquid. Uide hic Ang. in. ij. co. añ me. in ver. sed an possit. Item querit hic Ange. an fideiussor possit agere vt actio diuidatur inter eũ ⁊ alios fideiussores. Itẽ tractat ħ materiaꝫ quid iuris qñ fideiussor obligat se pn̄cipalem.

e ¶ Fideiussores. Fideiussor non põt in plus obligari ꝙ̃ principalis et in plus obligari etiã dicitur qui citeriori tempore obligat̃. hoc dicit Ange.

respōdet ad cōtraria.nā primū argumentū procedit ex falsis:qꝛ
lꝫ cōstitutor/mādator/⁊ fideiussor parificant̄ quo ad aliqua nō
tn̄ quo ad oīa imo in multis differūt:qꝛ cōstitutor pōt obligari
in plus tpe:vt.l.sed si certiori die.ff.de cōsti.pe.l.⁊ in alio.vt.l.j.§.
pōt.sꝫ fideiussor nō:vt hic ⁊.d.l.grece.§.si qs stichū.¶Itē con
stitutor obligat̄ pacto:fideius.nō:vt dixi.s.circa princ.Ad.l.ro
gatus.respōdet optime glo.in.§.illud.in.l.si reo.non est durior
3 causa ⁊ sic nil restat nisi illud vtile per inutile ⁊c.ƀm ipm.¶†Sꝫ
ad illud qð est fortius pōt r̄ndēri ƀm Pet.de bel.perti.qui parū
aut nihil aliō dicit hic:nisi hāc solutionē ꝙ pars illa hocat.nō
obtinet qn̄ est defect⁹ ī forma:vt.l.vtilis an inutilis.ff.de accept.
vnde qn̄ vtile pōt ab inutili separari ƀm formā cōtrahentium ⁊
de sui natura obtinet qð vtile per inutile ⁊c.sed vbi ex forma cō
trahentium vtile nō pōt separari ab inutili q̄uis de sui natura
possit:totā vitiat̄:vt.l.pedius.ff.de arbi.dicit tn̄ ꝙ hoc nō dicit
asserēdo sꝫ quo ad ꝯplens hoc tenet.Credo ꝙ illa sit melior r̄nsio
q̄ possit dari.vide q̄dā scripta antiqua referētia ꝙ Dy.ī scholis
dicebat se nō videre qūo possit r̄nderi nisi diceret̄ ꝙ hic tracta
tur de obligatiōe que est ius.⁊ indiuiduū cū sit qd incorporale.
ff.de acqui.re.do.l.seru⁹.§.incorporales.⁊ ideo vtile ꝑ inutile vi
tiatur.sed ego nō video ꝙ hoc sit verū per.§.stipulādi.in.l.j.ff.de
3 verb.obli.¶†Quid si sciēter ꝓmisit plus fideiussor:⁊ forte cau
telose:videt̄ idē qꝛ hec iura loquūt̄ īdistincte.⁊ ī hoc vident̄ da
re certā formā qua nō seruata totū ānihilat̄.C.de iu.bas.fisca.l.
j.⁊.§.fi.de rescin.vē.l.fi.Sed posses arguere ꝯ:vt.s.ꝑri.additiōe
6 in prin.ti.¶†Quid si iurauit:forte Canoñ.dicerēt obseruari iu
ramentum:qꝛ nō vergit ⁊c.vt.c.cū cōtingat.extra de iureiu.sed
ego nō cōpellerē seruare:qꝛ ex quo de iure nō ꝯtrahit̄ obligatio
ex cōtractu nec actio posset ꝯpetere ex iuramēto:vt no.C.de op.
li.l.j.⁊ no.Inno.dn̄s canonistarū extra de institu.c.cū venissent.
igit̄ cū sine actiōe nemo experiat̄:vt.l.si pupill⁹.ff.de nego.gest.
7 quo iure cōpellet̄:¶†In gl.cōtra hāc regulā.ibi cū dicit in ac
ces.sub fideiussoria.¶In ea.gl.in fi.vult dicere gl.ꝙ vbi est plus
altero de dictis.iiij.modis obtinet is.§.sꝫ si al's sic plus.Verbi
gratia.in efficacia siue substātia obligatiōis:tunc non obtinet.
¶Sed que est ratio:Potest dici ꝙ disparitas que prouenit al
tero de dictis quatuor modis [a] prouenit ex facto stipulatoris.et
ideo imputet sibi cur sapiētius suum nō egit negotiū.sed vbi est
defectus in substātia ⁊ efficacia obligationis:ille defectus non
prouenit sub ipso:imo ex ordinatione iuris:⁊ ideo nō sibi potest
imputari ⁊ ius magis succurrit eidem.¶Sed videtur ꝙ is.§.
nō obtineat vbi est plus causa.ff.eo.l.ij.qui.§.fina.Sed dicas ꝙ
duo attēduntur plus ⁊ leuius.vnum si sit plus causa.si tamen le
uius valet fideius.obligatio dumtamen idem ꝓmittatur:vt.l.
grece.§.si qs stichū.quā videas cū.§.se.⁊.l.fideiussor obligari.in
prin.§.j.d.l.ij.qui.⁊.l.si a reo.quasi totā que tenent clauem mate
8 rie.¶†Sed qd si ꝓmiserunt ambe partes idē tamen fideiussor
plus promisit in efficacia probādi.Verbi gr̄a.ambo ꝓmiserunt
vnū ⁊ ꝓmiserūt īteresse si nō cōpellerēt ꝓmissa.fideiussor voluit
⁊ ꝓmisit vltra obligationē rei se credere iure partis de valore.in
teresse:nūquid ex hoc erit tota obligatio nulla:Nō videt̄:qꝛ hec
disparitas est in efficacia obligādi sine qualitate:vcꝫ in mō ꝓba
tionis q̄ nō videt̄ vitiare:vt.s.dictū est.sed in cōtrariū videt̄:qꝛ
cā videt̄ durior ⁊ pluris:qꝛ forte plus iurabit q̄ sit in rei veritate
vel q̄ ꝓbat:sꝫ ad hoc posset r̄nderi ꝙ ex hoc nō videt̄ durior.ff.
de in li.iu.l.j.¶Itē ꝓmissa ꝓcedūt vbi fideiussor plus ꝓmittit
in ipsa receptiōe fideiussoria.quid si ꝑ interuallū:Verbigratia
fideiussor ⁊ principalis ꝓmiserūt.x.soluere ī festo natiuitatis do
mini.post triduū fideius.ꝓmittit eadē.x.soluere ⁊ adijcit ꝑenā:
nūqd prima obligatio vitiabit̄ q̄ erat rōne cōstituta:Nō vr̄ sed
9 scōa tantū.ff.de duo.re.l.eandē.¶†Sed qd si cōstituat se reum
principalē:Tūc videret̄ secus:quia rei debēdi possunt obliga
ri sub diuersis cōditionib⁹ ⁊ vnus pure ⁊ ali⁹ in diem.ff.de du.
re.l.ex duobus.⁊ hoc verū si cōstet ipsuꝫ principalē.Si autēꝫ cō
stet ipsum interuenire pro alio q̄uis dicat se reum principalē di
cerē idē qð in fideiussore.⁊ quomō hoc scietur vide.s.in rubrica.
¶Sꝫ pone ꝙ principalis se obligauit sub chirographo fideius
sor sub sigillo regio ⁊ fuerit cōdemnatus sicut tota die faciūt au
ditores sigillorū regiorū:nūqd censet̄ in plus obligatus sic ꝙ nō
valeat:Et videtur ꝙ nō:qꝛ hic disparitas est in substātia seu ef
ficacia obligatiōis q̄ nō vitiat:vt.s.dixi.In cōtrariū facit.ff.de
solu.l.si qd ex famosa cā.ꝑ quā videt̄ in duriorē causam obliga
tus ꝓpter promptā executionē ⁊ vsuras cētesimas.¶Si potest
dici ꝙ talis duricies seu disparitas que est in substātia obligatio
nis nō vitiat vt dixi.Eodē mō pōt dici si principalis non iura
uit soluere ⁊ fideiussor iurauit:vel si principalis nō obligauit ho
na:⁊ fideiussor obligauit:nō enim ex.his crescit summa debiti.
10 ¶†Sꝫ quare duo rei possunt se obligare vn⁹ pure ⁊ ali⁹ sub cō
ditione ⁊ tn̄ ꝑncipalis ⁊ fideiussor nō:vt.d.l.ex duob⁹ r̄ndeo ꝙ
ibi vtraqꝫ obligatio est principalis ⁊ pōt se sustinere ꝑ se hic alte
ra accessoria q̄ recipit maiorē ꝓximitatē cū principali sine qua
esse nō pōt:vt.s.dictū est.¶Sed quid si sint plures confideiusso
res ⁊ vnus accepit pure ⁊ alius in diē ali⁹ sub cōditione:dic ꝙ
nō est locus huic.§.ff.eo.l.si plures:qꝛ vna nō est accessoria alte
11 rius.¶†Sed qd.si fideiussor q erat obligat⁹ sub cōditione de
dit fideiussorē pure ⁊ ꝓ reo pure obligato:nunqd tenet fideius
sio:Vide ꝙ sic:qꝛ nō est in plus obligat⁹ q̄ reus principalis:et
sic tenet ꝑ hec iura.sed potius posset dici ꝙ illa secūda sit acces
soria prime obligatiōis fideiussorie nō obligatiōis principalis ⁊
ita nō teneat.ff.e.l.si plures.§.fi.¶Sed quid si ꝓmisit alio loco
q̄ principalis verūtamē leuius est ibi dare fideiussorem in loco
quo principalis ꝓmisit:⁊ forte esset durius principali:Ego di
cerē fideiussorē obligari ꝑ.l.ij.qui.§.fi.ff.eo.⁊ no.ꝙ paucas.ll.re
peries de plus loco in obligatione fideiusso.

1 ☞ Reus principalis si dilapidabat bona sua tpe fideiussiōis an fideiussor possit agere mandati anteq̄ soluerit.

2 Fideiussor datur regulariter pro dilatione habēda:ꝑfide igitur ageret si precipitaret debitorem antequam creditor.

b **Si quid autem.** [b]¶In glo.siue per iudicem.ibi cum alleg.§.fideiussores.e.
ti.l.si fideiussor.§.quedā.¶In ea.gl.ibi teneat̄.Sꝫ tūc ad quid
agit cū lapsu temporis sit liberatus.ff.de ver.obli.l.eum qui.§.
qui ita.man.l.si fideius.§.fi.Intellige gl.loqui in casu quo fide
iussit simpliciter.veruntamen actū fuit inter fideiussorē vt eum
1 liberaret intra tempus:vt.l.si pro eo.¶†In ea.glos.ibi si cepit.
aliud si tempore fideiussionis dilapidabat.ff.vt in pos.le.l.si is a
quo.§.fin.cum.l.seq.¶In ea.glo.ibi cum alleg.l.lucius.⁊ istud
c diu arbitrabitur iudex[c]:vt no.in.l.si pro ea.habita ratiōe facul
tatis ⁊ summe.ff.de iur.fis.l.in fraudem.§.fiscalibus.¶Sed qd
si fuerint dati longi ⁊ diuturni termini:Ego reciperē diu a fine
illorū terminorū ⁊ more.nā tp̄s qð fuit ante nō debet imputari
more seu negligētie debitoris cum ante nulla esset petitio.ff.de
verb.ob.l.si pupillus.¶Item est quintus si pecuniā obtulit:cō
signauit ⁊ deposuit.ff.māda.l.q mutuū.§.fideius.ff.eo.l.fideius.
Ego ītelligo hoc si diu stetit:al's ꝑfide ageret si statim offerret.
cōsignaret ⁊ deponeret:quinimo etiaꝫ si solueret.C.de do.l.j.ff.
māda.l.si mādato titij.§.j.¶Itē sextus si vult longius ꝓficisci.
⁊ sic no.Spe.ti.de mā.§.specialia.versi.quid si fideius.⁊ hoc ob
tinet in fideiussore.Quid in alio mādatario pro me obligato:
Dic secus.ff.māda.l.si mandato meo.⁊ est ratio que ibi notat̄.
2 ¶†Item qꝛ fideius.regulariter datur pro dilatione habēda:et
pro hoc fidē interponit:igit̄ perfide ageret si debitorē precipita
ret anteq̄ creditor.¶Itē dic secus in duobus locis vel cohere
dibus.ff.fami.erci.l.his consequēter.§.celsus.⁊ breuiter in omni
bus qui pro alio tenent̄ exceptis fideius.per rationē predictam.
¶In ea.gl.ibi cum alle.l.indebitam.⁊ tūc aget.qð reddat̄ sibi
qð soluit.sed qn̄ nihil soluit:aget vt liberet̄ ab obligatiōe qua te
netur.In fi.eiusdeꝫ gl.vide ibi per totam.l.⁊ maxime in.§.que
dam.⁊ in.l.si pro ea.¶In gl.si intercessit.ibi vel etiā eo ꝑresente
fideiussit.alias nego.gest.

Grece. ¶Hoc verum duntamen se intelligant.⁊ repete hic que dixi in.§.verum.

1 ☞ Scriptura priuata nō facit fideꝫ nisi sit subscripta tribus testibus.

2 Solēnitas intrinseca presumitur nō extrinseca.Que autem sit vtraqꝫ vide.

3 Quare autem non presumitur extrinseca sed bene intrinseca.

d
1 **In stipulationibus.** [d]¶†In glo.q.d.ibi cū allegat.§.si vero.
Pe.dicit ꝙ is.§.intelligit̄ de scriptura publica.naꝫ priuata nō
ꝓbaret nisi esset subscripta trib⁹ testib⁹:vt.l.scripturas.C.q po.
in pig.ha.vel nisi esset sigillata.sꝫ sigillū nō facit fideꝫ de iure sꝫ
de cōsuetudine.Si tn̄ pōt probari qð de iure sigilluꝫ facit fidem
ff.de procu.l.si procuratorē.ƀm ipsuꝫ dicas ꝙ intelligit̄ de publi
ca ⁊ priuata qn̄ priuata facit fidē.⁊ est expressuꝫ in priuata.ff.de
verb.obli.l.sciendū.vide.s.titu.j.§.si scriptū.§.itē verborum.vel
de sigillata litera qn̄ facit fideꝫ vide.s.de test.§.testes.¶In gl.
2 etiam.in fi.vide plenius.s.in rubri.¶†In glo.sed cōtra in fi.in
e trinseca ꝑsumunt̄:extrinseca nō ƀm hāc doctrinā.Ad cui⁹ [e] eui
dentiam querit̄ que sunt intrinseca ⁊ q̄ extrinseca.itē quare in
trinseca presumunt̄ extrinseca nō.Respōdeo:intrinseca solēni
tas est quaꝫ verborū prolatorū includit significatio:vt in verbo
fideiussionis qð importat stipulationem ⁊ sine ea esse nō pōt:vt
s.prime dixi.vnde cū fideiussio nō possit esse sine stipulatione:
verbū fideiussionis importat ⁊ supponit stipulationē.⁊ idē ver
borum prolatorū significatio nō importat necessario sꝫ pōt im
portare:qꝛ forte equiuocatū est:vt verbum promissionis:qð pōt
significare nudam cautionē seu ꝓmissionē.itē fideiussio cautio
neꝫ:vt.ff.de edi.edic.l.sciēdū.vnde talē significationem assumit
qui rem reddit efficacem:vt hoc.§.cuꝫ cōcordan.¶Extrinseca
est que nec verborū prolatoruꝫ significationē includit:nec apta
est includere:vt si sit scriptum qð mulier intercessit nō sequitur
ꝙ velleiano

a ¶Quatuor modis.Quādo autēꝫ disparitas inter obligationē rei ⁊ fideiussoris vitiet vide plene ꝑ Ang.hic ponētē vnā notabilem limitationeꝫ ad totā istā materiā:quā vide apō eundem.

b ¶Si qd autē per actioneꝫ mādati a reo id qð soluit fideiussor repetit.hoc dicit ƀm Bald.

c ¶Arbitrabit̄ iudex.ideꝫ tenet hic Ang.Et ī hac materia q̄tidiana vide distinc.Ange.hic ī iiij.co.post mediū ver.in ea.glos.

d ¶In stipula.In stipulationibus solēnitas intrinseca ꝑsumit̄.

e ¶Ad cuius.Vide hic Ange.ponentē suā distinctionē an ⁊ qn̄ solēnitas presumatur in fin.j.col.in ver.in ea.gl.in fi.Et de hac materia quādo solēnitas extrinseca vel intrinseca ꝑsumitur vide ꝑ do.Feli.solēnissime i.c.sicut.extra de re iud.col.xiij.ante me.in ver.extrinseca solennitas.vbi latissime et pulchre post oēs docto.

qd velleiano renũtiauerit.ſi ſcriptũ ſit ꝙ ꝑdiũ minoꝛis fuit vẽditũ nõ ſequit̃ decretũ ꝓtoꝛis fuiſſe interpoſitũ:vt.l.quecunqꝫ.§.ſi.
3 ¶ †Quare autẽ nõ preſumitur extrinſeca ſed intrinſeca ratio eſt:qꝛ extrinſeca in facto cõſiſtit:⁊ ad poſitionem vnius facti nõ ſequit̃ poſitio alterius.C.vnde legi.l.nõ ob hoc.de proba.l.neqꝫ natales.ſꝫ ad poſitionẽ facti ⁊ ꝓbationẽ bñ ſeqt̃ poſitio ⁊ ſolẽnitas iuris q̃ circa factũ reqrit̃:vt.C.de ꝓba.l.ab ea parte.ſꝫ vr̃ qd extrinſeca ꝓſumat̃.C.de ſi.inſtru.⁊ iur.haſ.fiſca.l.j.li.x.ſꝫ ibi extrinſeca erat in inſtr̃o expſſa:⁊ io cũ ꝑ inſtr̃o ꝓſumatur in dubio:vt.l.cũ ꝓcibus.ſequit̃ ⁊c.vt.d.l.j.ſm Dy.cuius eſt quaſi tota hec additio i.l.ſciẽdũ.vbi hoc ſcribit. ¶ Quid ergo ſi in inſtr̃o nõ exprimant̃ oẽs ſolẽnitates ſꝫ dr̃ decretũ fuiſſe interpoſitũ iuris ſolẽnitate ſeruata? Videt̃ ſtãdũ inſtr̃o:niſi ꝯ probet̃ ꝑ hũc.§.ſꝫ.l.quecũqꝫ.facit ad ꝯtrũ:ſed loquit̃ ibi vbi nil erat expſſum de decreto. Unde Spe.dicit ꝙ vbi in iſtr̃o cõtinet̃ decretũ iterpoſitũ ꝓſumit̃ ſolẽnitas.⁊ ita no.in Spe.in ꝯtẽ emp.⁊ vẽdi.§.nũc dicẽdũ.ver.hoc queqꝫ.⁊ de hoc per Inn.extra de eo qui fur.oꝛ.ſuſce.c.ſi.gl.vr̃ ſentire in.d.l.j.de iu.haſ.fiſca.ꝙ in.d.l.ſcripturas.dicebat illas ſolẽnitates iteruenĩſſe:⁊ ita ſupponit qd oẽs ille ſolẽnitates erãt expſſe. Preterea inſtr̃m nõ eſt niſi quedã atteſtatio:vt dixi.ſ.de ver.obli.§.itẽ verboꝝ.igit̃ nõ dꝫ vicẽ tenere indicis ſꝫ teſtis.ſi ergo dicat ſolẽnitatẽ debitã fuiſſe obſeruatã:vr̃ indicare q̃ ſit ſolẽnitas ⁊ que ſit debita:vñ ego hoc credo obtinere in inſtr̃o in quo tabellio teſtificat:⁊ maxime ſi tabellio ſit ignorãs nec ſciat exprimere q̃ ſunt ſolẽnitates ad cuius fidẽ dicerem hoc caſu recurrendũ iuxta illa que ſcripſi.ſ.ti.j.in.§.itẽ verboꝝ.ſꝫ ſi iudex loq̃ret̃ i lr̃a tũc forte poſſet obtineri.d.opi.Spe.⁊ maxime ſi nouit iura.Sec⁹ tñ credo eſſe qd in inſtr̃o exprimẽtur ⁊ ſpecificent̃ ſolẽnitates:al̃s ſi pars diceret interueniſſe ⁊ tabellio produceret̃ ⁊ neſciret eas ſpecificare:appareret notoꝛie inſtr̃m eſſe falſum vel ſuſpectũ. ¶ Quid ſi inſtr̃m dicat rẽ fuiſſe ſubhaſtatã cũ debitis interuallis ⁊ ꝓclamatiõibus:nunquid probat? Dicas ꝙ nõ:qꝛ ſolũ recitat illud:niſi ſingulis dieb⁹ ⁊ proclamationib⁹ dicat ſe interfuiſſe ⁊ eas ſpecificet.vide in ſimili per Inno.extra de fide inſtru.c.cum P.⁊.c.j.

¶ De literarum obligationibus. Rubrica.

1 Titius cõfeſſus eſt ſe debere decem ex cã mutui coꝛã teſtibus ſine ſcriptura:aut ſi ſcriptura ſit tñ facta ad ꝓbationẽ: an hec exceptio habeat locum.
2 Debitoꝛ ſi proponeret exceptionem nõ numerate pecunie intra vel poſt biẽniũ ⁊ lite cõteſtata facit poſitionem qd pecunia fuit numerata:quid iuris.
3 Titulus iſte de literarũ obligationibus de qua ſcriptura intelligatur de publica vel priuata?
4 Super qua aũt cauſa habet fieri hec obligatio.
5 Per que aũt verba debet contrahi hec obligatio.
6 Obligatio que naſcatur ex literarum obligatione.
7 Que autem actio oꝛiatur ex literarum obligatione.
8 Libellus qualiter foꝛmatur ſuper literarum obligatione.
9 Partes agunt inter ſe qd ſcriptura fiat tñ ad ꝓbationẽ:⁊ ſi nõ contrahatur obligatio literis an exceptio habeat locum?
10 Actoꝛ ſi ſuccubuit in cõdictiõe ex mutuo an poſſit redire ad cõdictionem ex lege que oꝛitur ex literarum obligatione.
11 Solutum ex cauſa literarum obligationis an poſſit repeti.
12 Debitoꝛ ex cauſa literarum obligationis ſi ſecundo cauit ⁊ pecuniã ſe recepiſſe recognouit foꝛte ex interuallo:an creditoꝛ ſufficienter probet numerationẽ per hoc ſcd̃m inſtrumentum per ſcripturam.
13 Teſtatoꝛ ſi cõfitet̃ in teſtõ ſe debere decẽ ex mutuo an talis cõfeſſio valeat ⁊ an heres poſſit excipere de non nume.pecu.
14 Exceptioni non numerate pecunie an poſſit renuntiari.
15 Debitoꝛ ſi renunciauit exceptioni non numerate pecunie an videatur renuntiari exceptioni in factum.

a Olim ſcriptura. ¶ Dixit.ſ.de ob.tit.generali quatuoꝛ modis contrahi obligationem:re/verbis/literis/cõſenſu.⁊ de duobus dixit:ſequit̃ de tertio materiam cõtinuando.doc.legũt hunc titulũ valde ſolẽniter:⁊ vt eos melius tibi tradam:⁊ vt materiã melius intelligas ego nõ procedam iuxta moram cõſuetum per modũ additionũ ad gl.ſꝫ per queſtiones totam ſummabo materiã ⁊ tangã effect⁹ gl. Primo quero quare hec obligatio dicitur obligatio literarũ. Et promptũ eſt reſpondere:qꝛ literis cõtrahitur.j.§.plane.ſm Iac.⁊ Pe.vnde hec materia locum habet qñ ſit cõfeſſio vel promiſſio in ſcriptis ita qd
1 agatur tacite vel expreſſe ꝙ fiat ſcriptura. ¶ †Quid ergo ſi aliquis cõfeſſus fuit ſe debere.x.ex cauſa mutui coꝛã teſtibus ſine ſcriptura vel ſi ſcriptura facta fuerit tantum ad probationẽ:⁊ hoc cõſtat?nõ videtur locus huic exceptioni:vcꝫ qꝛ creditoꝛ habeat neceſſe probare ſe numeraſſe:qꝛ tex.hi nõ pro nihilo dicunt ⁊ ponunt hic de obligatione literarum tãtũ.ad quid enim facerent mentionẽ de obligatione literarũ magis qd de aliis obligationibus ſi de aliis obligationibus idem eſſet? Et hãc partẽ vr̃ tenere gl.C.ſi cer.pet.l.ſi nõ ſinguli. Sed cõtrarium videt̃ expreſſum.j.de excep.§.idẽ iuris.vbi expreſſe dr̃ qd cõpetit exceptio nõ nu.pe.⁊ tamẽ ibi cautio ⁊ obligatio nõ erant cõtracte literis:ſꝫ per ſtipulationẽ. Gl.que eſt hic dicit ꝙ habet locũ exceptio in factum in aliis obligationibus per.l.cum nõ vltra.C.de nõ nu.pe. Sed ob.dictus.§.idẽ iuris.ſꝫ expone ibi nõ nu.pe.id eſt i factũ:qꝛ pecunia nõ eſt numerata.vñ veritas eſt ꝙ illa nõ cõpetit niſi vbi eſt obligatio literarũ:⁊ ex illa agit̃ in factũ:vt videbis.j.in ver.opponamus. Sed quero quare in aliis cõtractib⁹ qui fiunt in ſcriptis et qui vim ⁊ naturam recipiũt ex ſcriptura:vt.l.cõtractus.C.de fide inſtru.j.de emp.⁊ vẽ.§.j.obligatio nõ naſcitur ex literis ſicut in mutuo:⁊ quare nõ dicit̃ obligatio literarũ ſicut i iſta? Reſpõdeo in obligatiõibus que cõſenſu cõtrahunt̃ nõ alterat̃ materia obligationis.ſ.cõſenſus:qꝛ ille adhibetur in cõtractu qui cõſenſu cõtrahit̃:quis fiat in ſcriptis:al̃s non poſſet cõtrahi.ſed in mutuo qd cõtrahit̃ nõ eſt materia ex qua oꝛiat̃ obligatio ex quo numeratio nõ fuit facta:ſꝫ ex quadam itroductione iuris fuit repertũ qd quãdo fiebat in ſcriptis qd litere obligarẽt.⁊ ideo qꝛ tota materia obligatiõis emanat ex literis dicitur obligatio literarũ. Quid ergo in aliis ꝯctib⁹ qui re cõtrahunt̃:vt cõmodatũ:depoſitũ:⁊ indebitum? Videt̃ qd ibi cõtrahitur obligatio literarũ:⁊ per cõſequens habeat locũ huiuſmodi exceptio per dictam rationem:⁊ tñ cauet̃ cõtra.C.de nõ nu.pec.l.in cõtractib⁹.§.ſꝫ quoniã. Ad hoc dicas ꝙ hec obligatio literarũ nõ erat de antiquo iure:nõ enim erãt niſi tres ſpecies.ff.de acti.⁊ obli.l.cõſenſu.ſꝫ per iuris prudẽtiã fuit introducta ſolũ in mutuo ⁊ ſimpliciter remediũ exceptiõis nõ nu.pe.ideo ad alios nõ extendit̃. Aliqui tñ dicũt ꝙ literarũ obligatio habet locum in quocũqꝫ ꝯctu:ſed exceptio nõ nu.pec.nõ:niſi in mutuo. ¶ Sed ob.qd dixi de cõtractu in ſcriptis. Ad quid ergo valẽt literarũ cautiones in aliis cõtractib⁹ qui re contrahunt̃:cũ ex literis nõ oꝛiat̃ obligatio:nec actio:nec ex re:cũ res nõ fuerit tradita? Rñdeo valent:qꝛ agit̃ de facto quaſi res interuenerit:⁊ ꝓbabit̃ per literã ſeu cautionẽ.ſed ſm hoc videt̃ qd nil ꝓdeſt hec obligatio literarũ i mutuo:qꝛ ita poſſet agi certi cõdi.⁊ ſi debitoꝛ negaret produceret̃ cautio in vim probationis.imo expediẽtius videret̃ certi cõdi.agi:qꝛ tũc nõ opponeret̃ exceptio nõ nu.pe.que demũ obtinet cũ ex literis agit̃:vt.ſ.dixi.ſꝫ dicas ꝙ imo ꝓdeſt:qꝛ ex literis oꝛit̃ obligatio ⁊ actio q̃uis pecunia numerata nõ ſit:vt.j.videbis.⁊ ſic creditoꝛ actionẽ hꝫ ꝑ hũc ti.quã nõ haberet ſi eſſet prouiſio huius materie.⁊ hec ratio redditur inefficax poſt bienniũ:nec in ipſa creditoꝛ habet ponere nec ꝓbare numerationẽ. Incerti cõdi.hꝫ ponere ⁊ ꝓbare:⁊ ita deierabit in iuramẽto calũnie qui agit certi cõdi.niſi numerauerit.is autẽ qui agit ex literis nihil habet de numeratione ponere nec iurare:⁊ in hoc eſt
2 magna vtilitas. ¶ †Sed quid ſi debitoꝛ proponeret exceptionẽ nõ nu.pe.intra bienniũ vel poſt biẽniũ:⁊ lit.cõteſt.facit poſitionẽ qd pecunia fuit numerata? tũc vr̃ qd hec obligatio nõ proſit in effectu:qꝛ ſi creditoꝛ dicat pecuniã numeratã:deierat.ſi dicat nõ numeratã:repellit̃. Certe imo prodeſt intra biẽniũ:⁊ poſt biẽniũ nõ prodeſt:qꝛ creditoꝛ deieraret ſi ageret certi cõdictione falſũ ponẽdo i libello ſuo:vꝫ numerationẽ.ſꝫ qñ agit ex literis nõ eſt opus aliquid de numeratione ponere:vt.ſ.dictũ eſt:ideo nõ deierat imo hꝫ rectã intẽtionẽ niſi exceptiõe elidat̃. Idcirco apparet magn⁹ effectus.poſt biẽniũ vero eſt magnus ſm opi.illoꝛũ qui dicũt exceptionẽ poſſe opponi:imo ẽt ſm opi.illoꝛũ qui dicũt poſt biẽnium nõ poſſe opponi. Et eſt magn⁹ effectus. primo qꝛ nõ deierat agẽdo:vt dictũ eſt.ſcd̃o qꝛ ſi opponat̃ exceptio vt deferat̃ ei iuramẽtũ ipſe nõ habet iurare:vt.l.in cõtractibus.§.ſuper ceteris.in.ſi.C.de nõ nu.pe.⁊ ita niſi debitoꝛ al̃s ꝓbet:obtinebit.vnde ex quo iurare nõ dꝫ.credo qd nec poſitioni rñdere. Sꝫ quicqd dicã ad minus eſt ꝯſciẽtia leſus ſi pecunia nõ fuerit numerata:nec poſſet retineri in cõſciẽtia:vt no.doc.c.qꝛ pleriqꝫ.extra de iureiur.⁊ Dy.extra de reg.iur.c.locupletari.lib.vj. Sed dicas ꝙ caſus poſſunt dari in quib⁹ nõ ledit̃ ꝯſciẽtia:⁊ opoꝛtet agi ex cautione. Pone ꝙ tu cauiſti literis pecuniã te mihi debere.nõ numeraui pecuniã:ſꝫ credo veriſimiliter pecuniã te habuiſſe ab actoꝛe vel a debitoꝛe meo cui precepi eã tibi numerare.ſi ex cautiõe agam ⁊ tu excipias de nõ numerata poſt biẽniũ:ego nõ habeo probare numerationẽ:⁊ in bona cõſciẽtia pecuniã exigã totã:⁊ cũ iuramẽto calũnie.⁊ ſic de credulitate poſſum ẽt iurare in cõſciẽtia.patet ergo qd obligatio ⁊ actio deſcendentes ex literis ſunt vtiles:⁊ ſolũ obtinẽt in mutuo.vel dic vt dicã.j.i ver.opponamus. ¶ Nunc redeam⁹ iterũ ad doctoꝛes ⁊ queramus cũ ipſis nunquid ex ipſis literis debitoꝛ obligatur.⁊ glo.que eſt hic que incipit:id eſt per ſcripturam.ſequẽdo Azo.dicit ꝙ nõ:per.l.nõ figura.ff.de actio.⁊ obli.⁊ hanc ſequunt̃ doc.Ia.⁊ Pe.ꝙ nõ

a ¶ Olim ſcriptura. Diuide vt hic ꝑ ang.⁊ ſummat̃ hoc principiũ ſm Bal.exceptio nõ numerate pecunie q̃ cõpetit ei q ex cã mutui ſe aliqd recepiſſe ſcripſi itra biẽniũ opponit̃ efficaciter.elapſo vero biennio niſi debitoꝛ clare ꝓbet ſibi numeratas non eſſe exceptionẽ nõ numerate pecunie minime ſe defendit:ſꝫ olim dictũ tp̃s aliter limitatũ m eſſet.h.d.ſm bal.vſqꝫ ad ſi.titult:

ex solis literis nec ratione seu intellectu ex eis resultante sed ex
vtroqꝫ obligatio cōtrahitur.⁊ dant exemplū in verboꝝ obliga
tione in qua non ex solis literis:sed ex verbis ⁊ intellectu qui re
sultant ex eis obligatio contrahit.⁊ sic intelligunt.l.nō figura.
§.alleg.Ego nō audeo dicere qꝺ iste sit intellectus illius.nā illa
lex nō pōt loqui de hac obligatiōe literarū que illo iure nō erat
introducta:qꝛ illo iure nō erāt introducte nisi tres species obliga
tionū:vt.l.cōsensu.eo.titu.⁊.§.satis tetigi.vnde lex illa loquit de
obligatiōibus q̄ cōsensu cōtrahunt de qbus Paul⁹ dixerat in
d.l.cōsensu.ꝙ poterāt p epistolā contrahi.⁊ de illis Ulpi.dixit
qꝺ tūc figura literarū nō obligat:sed oratio.i.consensus elicitus
ex literis.hec autem materia est valde remota ab illa lege:qꝛ ma
teria est introducta post illas leges qꝺ apparet:qꝛ de ea nō fece
runt mētionē.vnde cōsensus nihil facit in hac obligatione:sꝫ cō
fessio seu cautio in ipsis literis cōtēta.vnde illa si faciat:non fa
cit nisi argumētatiue:qꝛ sicut se habēt litere ⁊ oratio cōsensū ex
primēs ad gignendā obligationē ex cōsensu:sic litere ⁊ cautio in
eis cōtenta ad gignēdam obligationē ex literis.Sed in primo
casu litere non obligāt:vt.l.nō figura.ergo nec in hoc.Sed hec
cōparatio negari potest:qꝛ ibi solus consensus causat obligatio
nem:hic nihil facit cōsensus sꝫ litere.si tñ vis propter autoritatē
doc.potes addere litere obligatiōis sub.cū intellectu ⁊ cōsulo ꝙ
nihil grauet tibi hoc cōcedere:qꝛ iuris effect⁹ nō mutat.⁊ ex hoc
patꝫ quare meli⁹ dr obligatio literarū q̄ cōfessoria:qꝛ lrē sunt for
3 ma ⁊ radicalis materia ex qua obligatio emanat.¶ †Queritur
tertio p doc.de qua scriptura hic loquit an de publica vel priua
ta.Et dicūt qꝺ de vtraqꝫ.nā de priuata patet hic cū dicit:si qs
se debere scripserit:qꝛ priuate scripture bene credit cōtra scribē
tē.ff.de pig.l.fideiussor.§.j.dūtñ cōstet eū scripsisse.Itē ⁊ de pu
blica:qꝛ magis credit publice q̄ priuate:vt.C.de contrahē.⁊ cō.
stip.l.optimā.de pba.l.cū precib⁹.⁊ hoc dicūt hic doc.in effectu
super hoc arti.⁊ hāc rōnem reddit glo.hic que incipit homo pri
uatus.Sed in.l.si ex cautione.C.de nō nu.pec.magis procedit ⁊
in.l.j.de dote cauta nō nume.facit enim differentiam vtrum in
strumentū publicum dicat debitor confessus est se accepisse[a].vel
vtrū dicat accepit:qꝛ in primo casu dicūt locū esse exceptioni:in
scdo nō.Dicas in vtroqꝫ pōt opponi exceptio.verūtñ in primo
casu qꝛ instrm cōtinet simplicem cōfessionē opor͛tet ꝙ creditor
pbet intra biēniū numerationē.In scdo opꝫ qꝺ debitor probet
cōtra instrm per alterū de modis de quibus dixi de inutili sti.§.
itē verborū.⁊ hoc pbato incūbet onus probādi creditori intra
biēniū.vñ qualiter pbet ꝯ instrm vide in.d.§.itē verborū.¶ Itē
qꝺ dixi in instrumēto publico:intellige etiā i literis sigillatis in
casu quo faciūt fidē de consuetudine vel de iure de quibus vide
§.de testa.§.testes.⁊ vide extra de proba.post cessionem.de fid.in
stru.c.cū dilect⁹.⁊ in litera trino teste approbata.no.de qua dic
vt scripsi.C.qui po.in pig.ha.l.scripturas.⁊ idē in quacūqꝫ litera
que facit fidē de iure seu cōsuetudine.In hoc tñ videt dfia:qꝛ si
debitor in ppria scriptura dicat:habui ⁊ recepi.non videtur im
portare nisi simplicē ꝯfessionē:iō videret ꝙ posset excipere nulla
alia reprobatione scripture facta.sic potest intelligi.C.de nō nu.
pe.l.in cōtractibus.in prin.vbi numerate vel date esse cōscribun
tur.⁊.§.sup ceteris.ibi enim reperies qꝺ erat scriptum pecunias
esse datas vel esse solutas.quod valet tantū ac si notarius dice
ret accepit vel esse acceptas.⁊ tamen opponitur exceptio.sed in
tellige quando notarius hoc nō attestatur sed creditor.¶ Sed
quomodo magis creditur notario q̄ debitori in facto suo ⁊ cō
tra se?Respōdeo beneficiū iuris est qꝺ nō obstāte cōfessione de
bitor excipere pōt ⁊ creditor habet probare numerationē:igitur
qnādo ipse cōscripsit nō est nisi confessio:vt.§.dixi:ideo excipit.
Sed vbi notarius refert in instrumēto pu.ꝙ pars accepit pecu
niam numeratā in sui presentia:tunc ipse attestat numerationē.
⁊ attestatio sua valet attestationē duorū testiū.vñ sicut creditor
pbaret per duos testes numerationē:ita per instrumētū.Unde
ego nō nego quin debitor possit excipere:sed creditor replicabit
numerationē esse factā ⁊ probabit per illud instrumētum sicut
per testes probare posset.sed confessio debitoris nō hꝫ illā vim
qꝛ aduersus tales cōfessiōes fuit remediū dicte exceptiōis inuētū.
4 ¶ †Quarto querit sup qua causa hꝫ fieri hec obligatio.Dicūt
doc.super causa mutui nō facti sed faciendi.si enim pecunia nu
merata esset:tūc re contraheretur obligatio.§.qui.mo.re cōtra.
obliga.Item si stipulatio nō interuenerit:vt hic cū dicit cessan
te.nam tūc nō hꝫ locū exceptio nō nu.pecu.sed in factū.C.e.l.cū
vltra.alś cū si quis cōfiteat cū causa ex alio cōtractu q̄ mutui
statim sibi preiudicat:iuxta.l.generaliter.melius in.l.in ꝯtractibus.
eo.ti.nisi in cā dotis.C.de do.cau.l.si.cū aut.ibi posita.¶ Sꝫ q̄
est ratio quare in his duobus cōtractibus datur exceptio?Re
spondeo quia frequentius contingit qꝺ cautio fiat ante numera
tionem q̄ in aliis cōtractibus.⁊ ideo iura in his duobus casi h⁹
prouiderunt specialiter.ff.de legib.l.nam ad ea.⁊ in his que fre
quentius fiunt magis est prouidēdum.ff.de car.edi.l.j.§.si quis.

a ¶ Confessus est se accepisse. adde qd operent sila ver.in instru. opposita confes sus est se accepisse.p Ro.singulari.suis vbi istruit notarios vt pdicta addāt ⁊ ista.⁊ habuisse ⁊ adhuc habere:qꝛ vt innuere vr tollūt excep.non numerate pecunie.

sm doc.Jac.⁊ Pet.itē hoīes facilius inclinant ad cōfitendū
effrenate in his cōtractibus q̄ in aliis propter affectiones quas
habēt ad habēdas pecunias ⁊ vxores.Sed iuxta hoc quero an
hec materia habeat locū in alia re q̄ in pecunia numerata.Di
cas ꝙ sic dūtamē sit verū mutuum qꝺ cōsistat pondere numero
vel mēsura:vt.l.in ꝯtibus.in princi.ibi cū dicit vel res.⁊ ibi de
hoc.hec sunt plana nisi illud qꝺ.§.dictū est qꝺ vbi pecunia nu
merata est nō ꝯhit hec obligatio literarū.qꝺ pōt recipere hesita
5 tionē:vt.j.videbis.¶ †Querunt quinto p que verba debet con
trahi hec obligatio.⁊ recitāt opi.q̄ sunt hic in gl.sꝫ post multa
verba tenēt opi.gl.que est hic contra Jo.⁊ Azo.nam vbicunqꝫ
cōfiteor mutuum siue per verba presentis vel preteriti temporis
semper videor agere ⁊ me obligare vt reddere tenear.ff.si cer.pe.
l.cū quid.⁊ ita.l.nō imponit verbis:qꝺ Jo.⁊ Azo dicebāt.Nec
ob.l.sub specie.qꝛ ibi ita fuit de facto.vnde q̄uis fuerūt ibi appo
sita verba futuri tēporis de facto:nō negat quin possit fieri per
alia verba presentis vel preteriti.Nec ob.qꝺ dicit de stipulatiōe:
qꝛ nulla est cōformitas inter stipulationē ⁊ literarū obligationē
6 ⁊ maxime in obligatiōe cōtrahenda sm ipsos.¶ †Querunt se
xto que obligatio nascat ex literarū obligatiōe.Et vide qꝺ hic
sunt opi.in gl.nā quedā dicunt qꝺ oritur ciuilis statim:⁊ natu
ralis accedit post biēniū.Alij dicūt qꝺ sola ciuilis oritur post ⁊
ante ⁊ ex ea agitur.⁊ hāc sequitur hic gl.⁊ docto.Jaco.⁊ Pet.
Arguamus qꝺ ab initio sit vtraqꝫ:certū est de iure qꝺ vbicūqꝫ
est dare actionē est dare obligationē naturalē ⁊ ciuilem:quia ex
altera sola actio non nascitur:vt scriptum est.§.satis de obliga.
in prin.Sed cōstat ꝙ ante biēnium est dare actionem ⁊ obliga
tionem literarū:ergo ibi est dare naturalem ⁊ ciuilem.maior est
probata.minor probatur:qꝛ omnis exceptio supponit actionem
qꝛ exceptio nō est nisi actionis exclusio.ff.de exceptio.l.ij.sed con
stat ꝙ ante biēniū cōpetit huiusmodi excep.ergo ante actio per
tex.nostrum iuncta.l.licet.§.ea.ff.de procu.pro hoc facit expresse
ꝙ ante biēniū agatur.C.e.si ex cautione.⁊.l.si quasi.⁊ plures.ll.
illius tit.Pro parte illorū q dicūt ab initio fuisse ciuilē ⁊ accede
re naturalem post biēnium arguitur sic.Certum est si sit:in hoc
cōtractu obligatio naturalis ꝙ aut oritur ex re:aut ex cōsensu.
ff.de pac.l.j.de solu.stichū aut pamphilū.§.naturalis.sed ex neu
tro pōt ante biēnium causari:ergo non pōt dici ꝙ ante biēniū
sit ibi naturalis.Qꝺ nō causet ex re apparet:qꝛ in hoc cōtractu
supponitur nullā numerationē factā:vt satis.§.dictū est.Qꝺ nō
ex cōsensu apparet:in mutuo nō orit naturalis ex cōsensu:quia
alś mutuū nō differret ab aliis ꝯtibus qui cōtrahunt consen
su:vt.ff.si cer.pet.l.si quis pecuniā.⁊ ibi de hoc.C.de rer.permu.l.
ex placito.⁊ ibi ēt de hoc.cū igit numeratio nō interuenit:ergo
nec obligatio naturalis ꝯcta fuit ante biēniū:sꝫ ꝙ post cōtraha
tur apparet:qꝛ tex.dicit hic hodie incipit obligari.sub.naturali
ter:qꝛ ante erat obligatus ciuiliter per literas:vnde non pōt in
telligi ꝙ hodie icipiat obligari ciuiliter sed naturaliter.Itē cer
tū est qꝺ cōsensus causat naturalē:⁊ ꝙ ex lapsu tēporis deprehē
dit cōsensus alicuius.ff.de acqui.here.l.qui aliena.ver.sed si nō
adiecit.de verb.sign.l.alienatiōis verbo.cum igitur debitor per
mittit tps biēnij labi presumit cōsentire:ergo ille cōsensus cau
sat tūc naturalem.Pro hoc vr:qꝛ vbi in actu ciuili est dare con
sensum est dare naturalē ⁊ ciuilē:vt vides in stipulatione que est
introducta de iure ciuili in qua est ciuilis ⁊ naturalis ꝓpter cō
sensum.ff.de verbo.obli l.j.§.si quis ita interroget.⁊ in cōtractu
emphy.⁊ in quibusdā aliis:vt dixi.§.ti.de ob.cum ergo post biē
nium sit dare cōsensum saltē tacitū videtur qꝺ ex tūc sit natura
lis obligatio ꝯtracta.Pro opi.gl.⁊ doc.ꝙ nō sit naturalis post
biēnium pōt argui sicut iam arguebā qꝺ nō sit ante biēniū:qꝛ
aut illa naturalis causatur re aut cōsensu:neutrū est:ergo nō est
naturalis.qꝺ nō re patet:qꝛ nō est numeratio.qꝺ nō cōsensu:ap
paret:qꝛ in obligationib⁹ q̄ re cōtrahunt cōsensus non obligat
nec naturalē causat.cū ergo mutuū re cōtrahat cōstat ex cōsen
su nō nasci vt.§.satis probatū est.¶ Preterea in actu ciuili in
quo expressus nō currit cōsensus ꝯstat qꝺ agit ex sola ciuili nec
nascitur naturalis.iste est huiusmodi:ergo ⁊c.maior ꝓbatur:qꝛ
sñia est casus ciuilis.ff.de origi.iur.l.ij.§.hec disputatio.⁊ ex ipsa
orit sola ciuilis obligatio:⁊ ex illa sola agit vt no.§.de oblig.in
prin.⁊ ibi dixi ⁊ tñ est ibi tacitus cōsensus cū nō appellat:igit in
nostro ꝓposito cū iste ꝯctus sit ciuilis q̄uis tacitus cōsensus
possit deprehēdi videt ꝙ nō sit naturalis.¶ Preterea si tēpus
nō est modus tollende obligationis multominus inducende:qꝛ
fauorabiliores ⁊c.ff.de actio.⁊ obli.l.arrianus.sed tps nō est mo
dus tollēde:vt.l.obligationum fere.ergo nec inducende.nā si la
psus tēporis induceret cōsensum causantem obligationē quid
aliud esset dicere q̄ qꝺ induceret obligationē:⁊ tñ illud est fal
sum:ergo ⁊ hoc.Item videtur qꝺ nulla dictarū opi.sit vera:et
qꝺ nulla obligatio cōtrahat ante biēniū.primo per hunc text.⁊
intellectū literalē.dicit enī sic fit vt ⁊ hodie ⁊c.vult dicere hodie
tempore elapso.⁊ ita exponit glo.hic secundo.Preterea tacita

cōdictio suspēdit obligationē ꝛ actionem.ff.de pac.l.itē qꝛ.ꝛ ibi
no.de verb.obli.l.inter stipulationē.§.sacram.sed in ꝓmissione
que fit sub spe future numerationis inest tacita cōditio:videlicet
si numeratio secuta fuerit.C.de nō nu.pec.l.fi.ergo videt̃ ꝙ ante
nulla obligatio nascat̃.ff.de verb.signi.l.cedere diem. Preterea
pro hac parte faciūt textualiter leges.ff.si cer.pet.l.qui pecuniā.
de cōsti. pe.l.ꝙ si maritus.§.j.ibi debita viribus pecunia nō est.
Quid dicem⁹.hec opi.vltima nō est vera:qꝛ obstāt oia argumē
ta per que probat̃ obligationē ante natā.Item ob.aliud qḋ est
forte:qꝛ obligationi que nō est fideiussor accedere nō pōt.ꝛ econ
tra:vbi fideiussor accedit:est dare obligationē.s.tit.j.in prin.sa
tis dictū est.sed in obligatiōe literarū intercedit ꝛ obligat̃ fide
iussor ante bienniū:vt.l.tam mādatori.ꝛ.l.si cui.C.de nō nu.pe.
ergo erat obliga.ante.Nec dicas ꝙ adhibet̃ future obligationi
qꝛ ꝓpter hoc nō esset obligatus:vt scripsi.s.titu.j.§.fideiussor.ꝛ
precedēti.vnde cū supponatur fideiussorē obligari ante per cōse
quēs ꝛ reū.Opinio illorū qui dicunt vtrāq; natā ab initio pos
set satis sustineri:qꝛ ab initio est dare materiā ciuilē.¶ Itē est
dare cōsensum:qꝛ cauēdo ꝛ promittēdo cōsentit:ideo vr̃ vtraq;
causari sicut in stipulatione ꝛ in emphy.s.dictū est.Nec ob.qḋ
dr̃ ꝙ in mutuo ꝛ in alijs cōtractibus que re contrahunt̃ consen
sus nō causat obligationē naturalē.nam etiā hoc cōcesso nil fa
cit:qꝛ hic nō agitur de obligatione que re cōtrahit̃:sed de obli
gatione que literis est distincta ꝛ separat obligatiōis species ab
illa que re ꝛ alia singularia ꝑcepta recipit ꝛ propriā naturā: vt
hic ꝛ.s.de obli.§.fi.¶ Itē nō ob.ꝙ in obligatiōe literarū inest
tacita cōditio per.l.fi.C .de nō nu.pe.qꝛ nō est verum.si enim ta
cita inest cōditio:frustra fuisset introducta hec exceptio:cū ipso
iure nō esset debitor obligat⁹ nec cōpeteret ius agēdi.vnde tex.
nō dicit ibi ꝙ sit tacita cōditio sꝫ ꝙ iuramentū nō ligat:sic nec
cōfessio quin possit excipi.iuramentū eīm non tollit iuris benefi
cium ꝛ factum qḋ interpretat̃ s̄m materiā super qua adijcitur
sicut accessoriū.ff.si qs cau.l.si cū.§.qui iniuriā.Item nō ob.is
tex.cū dicit:hodie qꝛ debet subaudiri efficaciter ante eīm ineffi
caciter obstabat exceptio:ꝛ sic nō videbatur vere obligatus.ff.de
verb.sig.l.debitor.Et eodē modo pōt responderi ad.l.qui pecu
niam.ꝛ ad.l.ꝙ si maritus.cū eīm dicit.l.q pecuniā.ne se adstrin
gat ꝛc.subau.efficaciter.ꝛ in.l.ꝙ si maritus.cū dicit:debita viri
bus ꝛc.sub.efficaciter.Sꝫ illa.l.obstat per aliā viā:qꝛ obligatio
nō pōt constitui:ergo nō est ibi naturalis:vt eo.tit.l.j.§.debitū.
Sꝫ ego r̄ndeo tibi ꝙ tu dicis hic nō pōt cōstitui:ꝛ ego dico tibi
ꝙ imo.C.de nō nu.pe.l.cum fidem.vnde exemplū qḋ das in.l.ꝙ
si maritus.de hac obligatione literarū nō est bonum:nec.l.illa
vnq̃ voluit de hac obligatiōe loqui q̄ tūc nō erat in rerū natu
ra nec introducta:vt.s.dixi.ꝛ ita paruꝫ facit.l.qui pecuniā. Sꝫ
huic ob.qꝛ si sit ibi naturalis soluēdo:non pōt repeti:ꝛ tñ cōtra
rium scribit̃ in.l.j.ff.de cōdi.inde.sed illud argumentū est de gl.
que tñ nō obtinet vsq̄quaq; vt.j.videbis.hanc questionē satis
7 duxi:ꝛ tamē est magne vtilitatis in practica.¶ †Septimo que
runt idē doc.que actio orit̃ ex hac obligatione.ꝛ dicūt cōdi.ex le
ge.cum nō sit cautū quo genere actionis agat̃.ff.de cōdi.ex le.l.j.
sed ex qua.l.ipsi nō aperiūt:sꝫ gl.aperit ex.l.in ꝯtctibus.sed certe
supponit aliā precessisse quā in parte corrigit.vnde potes dicere
ex cōstitutione greca quā nō habemus q illa lex ꝛ is tex.suppo
nūt precessisse.Et dicūt doc.ꝙ de hac actiōe nondū habet̃ alibi
nec habet circulū in arbore Io.ꝛ ideo ipsi ꝓponūt eius naturā.
Dicūt enim ꝙ est ciuilis:qꝛ iure ciuili introducta.Item in per
sonam:qꝛ oēs cōdi.ꝛc.j.de actio.§.appellamus.Itē nō penalis
ꝛ in simplū.Itē stricti iuris.Itē ꝑpetua:qꝛ personalis.Itē non
infamat.ff.de actio.ꝛ obli.cessat.Itē singularis ꝛ simplex ꝛ di
8 recta ex verbis legis s̄m eos.¶ †Querūt vltra quō i ea formet li
bellus.Dicūt ipsi:dico ꝙ talis scripsit se debere mihi.x.ex causa
mutui q̄.x.peto mihi reddi ꝛc.Vel sic:talis ꝯfessus fuit in istru
mēto manu sua scripto se.x.a me mutuo recepisse q̄.x.peto mihi
reddi:ad hoc propono cōditio.ex.l.sed cōtra istud vltimū videt̃
ꝙ cōfessio non valeat nisi ad probationē.ff.depo.l.lucius.ergo
ex ipsa nō orit̃ obligatio nec actio.ꝛ ego tibi hoc cōcedo nisi in
mutuo ꝛ in scriptis in quo est speciale ꝑ hāc materiā vt.s.dixi.
¶ Deinde opponūt ꝯ hos libellos ꝛ cōtra totā materiā.Tu di
cis mihi ꝙ hec materia nō obtinet vbi numeratio vel stipulatio
fuerunt:vt hic cū dicit:cessante.sed in hoc nunq̃ obtinebit:quia
nō pōt fieri cautio quin sit ibi stipulatio.nā si scribat se debere
ex causa mutui ꝛ promittat soluere:presumit̃ interrogatio ꝑce
dere cū oia ꝑsumant̃ solenniter acta.s.tit.j.§.fi.ꝛ.s.tit.ñ.si scri
ptum.vnde per quecunq; verba possit interponi stipulatio.s.de
verbo.obli.§.sed hec solēnia.apparet ꝙ quecunq; verba sint in
scripta:supponūt stipulationē.istud nō ob.s̄m eos:qꝛ si pecunia
fuit numerata:cōcedimus ꝙ nō est locus huic materie:sꝫ vbi nō
fuit numerata est locus.Nec ob.ꝙ stipulatio cōtrahit̃ per que
cunq; verba.verū est apta ad cōtrahendū que sapiāt interroga
tionem ꝛ responsionē:sed per alia nō.vnde si cōstitui me solutu
rum.x.que Titius dꝫ.nō sequit̃ qḋ ibi sit stipulatio.Ego nescio
qd mouit doc.ad faciēdā istā oppositionē nisi ꝙ vident̃ summa
re gl.que incipit:ex cā.¶ Itē opponūt scḋo ꝙ nō possit cōpete
re hec actio:qꝛ certi condi.cōpetit.semper eīm creditor aget certi
cōdi.ꝛ ꝓbabit ꝑ literā.C.de nō nu.pe.l.generaliter.melius in.d.
l.lucius.depo.cōfessio enim facit iudiciū confitenti ꝛ oia presu
munt̃ solēniter acta.dicunt ipsi qḋ oia illa intelligunt̃ in alio cō
tractu q̃ in mutuo ꝛ dote:qꝛ in illis est speciale:vt.s.diximꝰ.Cre
do ꝙ he oppositiones ꝛ solutiōes fuerunt male reportate:qꝛ nil
bene sedet:ꝛ tamē ego posui fere substantiam scriptorum eorū.
¶ Opponamus vlterius non aperiendo magis intellectū mate
rie:hic dr̃ ꝙ hec materia nō habet locum vbi fuit interposita sti
pulatio:ꝛ ita parū vbi fuit secuta numeratio s̄m doc.ꝛ idem te
net gl.j.de emptio.ꝛ vēdi.§.j.ego ostendo tibi ꝙ s̄m hoc ista ma
teria est inutilis:ꝛ ꝙ agēs hac cōditio.semper dꝫ cadere a causa.
nam si creditor agat intra bienniū ꝛ excipiat̃ de nō numerata pe
cunia:oportet eū replicare ꝙ est numerata:alias cadit:vt.l.si ex
cautione.si hoc dicat statim debitor:triplicabit:ego nō cōfiteor
numeratā sꝫ recipio cōfessionē tuā cōtra te.certū est enim ꝙ hec
conditio nō cōpetit quādo pecunia est numerata:tu confiteris
ꝛ ponis eā numeratā:ergo cadis a cā tua ꝛ male ītētas tuā ac
tio.vt.C.de reuo.his que ꝑ frau.ali.l.qui filios.de li.cā.l.j.ꝛ.l.in
terrogatā.de reuo.do.l.cū cōfitearis.eadē oppositio pōt fieri post
bienniū supposita opi.Io.ꝙ post biennium valeat opponi hm̄oi
exceptio:quinimo dato ꝙ hec exceptio nō possit opponi post bi
enniū:debitor poterit dicere:actio quā intentas non competit
vbi fuit numerata pecunia.si ergo numerata fuerit:male agis ꝛ
ieptā actionē intētas.si nō fuerit numerata : dolo facis qui q̄ris
locupletari cū aliena iactura.Preterea cū solutū repeti posset:
vt.j.videbis:dolo facis q petis qḋ restituturus es.ff.de exce.do.l.
dolo.qd ad hoc r̄ndebimus:Videt̃ necessario dicēdū ꝙ hec cau
tio cōpetat ēt vbi fuit numeratio.ꝛ hoc patet euidēter per.l.si ex
cautiōe.ibi eīm agebat̃ ex hm̄oi obligatiōe ꝛ opposita exceptiōe
nō nu.pec.hꝫ ꝓbare numerationē:ꝛ ita admittit̃ ad probādū ꝛ
tamē cōstat ꝙ si nō esset de natura actionis qḋ esset numerata
nō admitteret̃ imo esset factū impertinēs ꝛ se excluderet ꝓponē
do numerationē:vt.s.dictū est.Preterea si hec actio nō cōpete
ret vbi numeratio esset facta:cōstat ꝙ agēdo ea actor cōfiteretur
malā fidē repetēdo qḋ nō soluit:ꝛ ꝙ deberet repelli. Sed si hoc
teneas:sequit̃ ꝙ ꝯcurrit cū certi ꝯdi.ex mutuo:ꝛ est sup̄flua.dic
ꝙ nō est sup̄flua i casu quo nō fuit numeratio.In casu vō nume
ratiōis dic ꝙ nō cōcurrūt:qꝛ hec est natura mutui qḋ ex nume
ratiōe ita demū oriat̃ actio si nō agat̃ ꝙ alia nascat̃.si vero hoc
agat̃ tacite vel exp̄sse:tūc nō nascit̃ certi ꝯdi.ꝛ hoc vides vbi sti
pulatio īterponit̃.ff.si cer.pe.l.certi ꝯdi.§.qm̄.de noua.l.cū eīm.et
i qualibet notat̃.cū igit̃ fit obligatio literis:agitur inter partes
vel agi tacite vr̃ ꝙ ex literis agat̃ non ex numeratione:per pre
dicta iura.ꝛ si numeratio precesserit ꝛ nata fuerit certi ꝯdi.fingi
tur nō nata obligatione literarum secuta.si non precesserit:non
nascitur per predicta iura:ꝛ s̄m hoc obligatio literarū impedit
certi cōdi.ꝛ stipulatio si intercesserit obligationē literarū:qꝛ fir
mior est.ff.de rescin.vēdi.l.si id qḋ.ꝛ.d.§. quoniam.cū.§.seq.ꝛ sic
9 intelligo hūc tex.¶ †Sed quid si actū est ꝙ scritptura fiat ad ꝓ
bationē tm̄:ꝛ ita nō contrahit̃ obligatio literis:nunquid habet
locū exceptio in facto si agat̃ certi cōdi.Ego nō video cur non:
sicut si stipulatio īterceßisset:vt.l.cū vltra.vbi illatiue vr̃ loq de
ꝯtctu qui re cōtrahit̃.sꝫ hoc aduocati errāt q opponūt exceptio
nē nō nu.pe.qñ agitur certi condi.ꝛ deberent cadere ab inepta
petitiōe.ꝛ iūge qḋ scripsi.s.in prin.materie in versi.sed s̄m hoc.
¶ Querit̃ octauo an hec exceptio de nō nu.pecu. possit opponi
a vltra bienniū*.Io.Hug.et sequaces eorū tenēt ꝙ sic.verūtamen
cōuertit̃ probatio:vt hic no.doc.Iac.ꝛ Pet.non prosequuntur
hāc q̄onē.Dy.aliquātulū tāgit eā extra de regu.iur.c.locupleta
ri.ꝛ videtur tenere opi.gl.ꝛ Io.Sine dubio exceptio nō nu.pec.
nō potest opponi post bienniū:nec admittit̃ proponēs:ꝛ hoc ex
presse dicit tex.hic in fi.ꝙ vltra bienniū non extendit̃.ꝛ sic si nō ex
tendit̃:quomodo opponet̃:Preterea expressū est.C.e.l.in ꝯtra
ctib⁹:circa prin.ibi cū dicit:nullo modo introduci.ac si diceret
nullo modo proponi.Itē in.e.l.in versi.super ceteris.in fi.ibi:nō
esse solutas.vel al's pecunias dicere.ꝛ exp̄ssi⁹ in.§.illo.ibi:in qui
bus nō permittit̃ exceptionē non nu.pecu.opponere.vbi non de
probatione loquit̃:ꝛ determinate dicit nō posse opponi.vnde gl.
que est hic:satis colorate respōdet ad illum.§.quantum ad iura
mētum:sed non quo ad illa verba:qꝛ forte noluit vel non preui
dit.idcirco de exceptione nō nume.pecu.dubitari non oportet ꝙ
possit opponi post bienniū:nec de exceptiōe in factū:cū sit eodē
modo limitata:vt.l.cū vltra.eo.titu.j.de excep.ver.idem iure.sed
de exceptione doli que currit cum eis:vt.l.si ex cautiōe.potest du
bitari:ꝛ de illa voluerunt loqui Ioan.ꝛ sequaces.Et credo qḋ
nō est verisimile ꝙ debuerint dubitasse de exceptione nō nume.
pecu.Et de hoc dicit Hostiē.sequēdo Ioan.extra de solu.c.si.ꝙ

a ¶ Vltra biennium.Adde.Fel.ꝛ
late ꝛ ad saturi
tatē tractātē de
ista excep.nō nu.
pe.per.viā.ant.x.
col.in.c.si cautio.
extra de fide istr.
vbi dat cautelā
ꝙ qs ēt intra biē
nium non possit
eam proponere.

est perpetua.veritamē debitor h3 probare ⁊ pro hac opi.facit q: exceptio doli cōpetit vbi pe.nō fuit nume.⁊ competebat de iure communi anteq̄ obligatio ex literis seu exceptio nō nume.pe.in troduceret.ff.de excep.do.l.ij.§.circa.ver.proinde.ista autē erat perpetua.eo.ti.pure.§.fi.ergo videt qđ adhuc sit:q: in ea nil repe rit immutatū.C.de testa.l.scimus.¶ Quāuis em̄ impera. nouā introduxerit obligationē ⁊ nouā exceptionē ⁊ illa limitauit:nil vr̄ immutasse in iurib⁹ antiqs.Preterea si debitor soluisset:pos set repetere.ff.de condi.inde.l.si nō sorte.§.debitū.⁊ agere condi. sine causa.C.de nō nume.pecu.l.si quasi.ff.de condi.sine cā.l.qui sine.ergo multofortius pōt excipere:nā cui dam⁹ ⁊c.ff.de superfi. l.j.§.qđ ait.Preterea si.l.diceret cōtrarium:nō teneretur.esset em̄ iniqua:nam natura equum est.⁊c.ff.de cōdi.indebi.l.nā hoc na tura.⁊ contra.l.diuinam que omnem illicitā vsurpationē probi bet:vt patet in Exodo.⁊.ff.de offi.presi.l.illicitas. ¶ In 2ium videt:nam exceptio doli ⁊ exceptio nō nume.pecu. parificantur in hac materia.⁊ qđ cōstituitur in vna ad aliā extendit:sed exce ptio nō nu.pe.est biennalis:vt.s.pbatū est:ergo ⁊ ista.Qđ equi parētur ⁊ qđ exceptio doli in hac materia alteretur.⁊ sumat na turam exceptionis nō nu.pecu.patet:q: certum est qđ qui doliū dicit:ipsum probare tenetur.ff.de proba.l.quoties.§.qui dolū.⁊ hoc est de natura exceptionis doli qđ opponēs probet:hec autē natura alteratur in materia nō nu.pe.q: intra bienniū creditor habet probare oppositā exceptionē doli sicut si exceptio nō nu. pe.opponeret:vt patet in.l.si ex cautione.ergo vr̄ q ⁊ in alijs su mat naturā exceptiōis nō nu.pe.vt tpe finiat sicut ⁊ ipsa:⁊ maxi me cū sit eadē rō ⁊ eadē cā.Et q hoc sit verū qđ recipiat eandē naturam cū exceptione nō nu.pe.⁊ alteret suam: apparet:q: ex ceptio doli de natura sua est odiosa nec dat cōtra parētes ⁊ pa tronos.ff.de excep.do.l.apud celsū.§.aduersus.⁊ ita tutus ea si solueret nō repeteret.ff.de cōdi.inde.l.q̄ exceptionē.⁊ tamen tu tus exceptione nō nu.pe.⁊ doli.qui cū ea concurrit:repetit:vt.l. si nō sor.§.indebitū.⁊ no.in.l.j.eo.ti.⁊ sic exceptio doli prout cō currit cū exceptione nō nu.pec.alterat:nec reputat odiosa. Sed huic ob.§.aduersus.alle.vbi nō concurrit cū exceptione non nu. pe.q: h3 odiū:s3 illud nō ex eo:q: importat aliā naturā:sed pro pter solū honorē parentum ⁊ patroni.ff.de obse.l.honori.⁊.l.li cet.Preterea pro hoc facit violēter tex.C.eo.l.si intra.in fi.vbi di cit q si legitimū tēpus excessit:oīo debitū soluere cōpellit.qūo aūt dicere posses q compelleret oīo si exceptio doli superesset que tantum valeret ⁊ sibi prodesset sicut exceptio nō nu.pe. itē pro hoc facit.l.in 2ctibus.§.s3 qm̄.vbi dicit post excessum memo ratorū dierū nō esse sibi solutas pecunias:⁊ ibi nō loquit tm̄ de excep.nō nu.pecu.sed loquit indefinite q nō possit dicere nō so lutas:istud aūt haberet dicere si opponeret exceptionē doli:⁊ sic cōtra mētē tex.¶ Itē facit.e.l.circa prin.vbi dicit nullomō que rela.nō nu.pe.introduci possit.notāter dicit nullomō [a]:suppo nens q multis erant modi oēs excludere intendēs.Preterea p hoc facit.l.asseueratio.eo.ti.que facit differētiā inter proponētē solutionē:⁊ illū semper dicit admitti pponentē nō nu.pe.⁊ illū dicit nō admitti:q: nullo modo pbari posset.vn̄ si dices admit ti querelā nō nu.pe.opponēdo exceptionē doli:diceres expresse cōtra illā legē.nec faceres differētiā inter allegantes solutionē ⁊ nō nu.pec.quam tm̄ illa lex facere intēdit.Preterea vbi quis h3 exceptionem ⁊ actionē seu querimoniam ⁊ exceptionē:exceptio est tēporalis sicut ⁊ actio seu q̄rimonia esset.ff.de iureiur.l.nā ⁊ postea.§.si minor.de inoff.testa.papi.§.fi.iūcta.l.ff.de peti.here.l. si qs libertatē.§.diuus.s3 vbi pecunia nō fuit 𝔫numerata:cōpetit actio ⁊ q̄rimonia:vt.l.si quasi.⁊.l.si itra.C.e.ti. ergo exceptio est tēporalis ⁊ eiusdē tpis quo querimonia. vnde.l.si quasi.loquit intra bienniū:qđ appet:q: dicit cōpetere ēt exceptionē nō nu.pe. agēti cōdi.sine causa.Preterea iura intēdūt prouidere credito ribus post bienniū.q̄ aūt esset hec puisio:⁊ in quo poneret in tu to:⁊ ad qđ pdesset coartasse exceptionē nō nu.pe.exceptio doli admitteret:nō video.Quid ergo dicēdū:Credo qđ de rigore iu ris nō cōpetit doli exceptio post bienniū in casu proposito pro vl timo allegato.Nec ob.q exceptio doli est perpetua ⁊ in ea nil re perit immutatū:q: illud verū de exceptione doli que per se com petit:sed vbi cōcurrit cū alia:eius naturā sortitur sicut.s.dictū est.Itē non ob.qđ dicit q debitor posset repetere si soluisset:⁊ si nō soluisset posset agere cōdi.sine cā:q: verū est itra bienniū:post nō per iura allegata.⁊ i hoc casu 2di.sine cā est biēnalis vel.xxx. dierū per iura allegata.Itē nō ob.qđ est iniquū:q: hec ⁊ maior iniquitas tolleret pp̄ter negligētiā partis:q: tollunt dñia:ex tin gunt actiōes:vt patet p totā materiā de vsuca.⁊ prescrip.⁊ hoc introductū est ex magna cā ibi ne rerū dñia remanerēt in icerto ⁊ hoc ne creditores possint suis pecunijs diutius defraudari: vt in tex.videt de iuris rigore ex quo debitor cōfessus fuerat ⁊ cau tionē exposuerat.statim fiebat sibi preiudiciū:⁊ si volebat q̄que ri de nō nu.pe.oportebat eū pbare.vn̄ q: m̄lti dcipiebant ⁊ pba tio erat eis q̄si impossibilis:iurta ex magna puidētia statuerūt q creditor haberet nihilominus pbare numerationē intra tp̄s qđ taxauerūt breue:ne creditores remanerēt diuti⁹ onerati dicta pbatiōe ⁊ suis debitis defraudarent.vn̄ magna negligētia pōt imputari debitori si intra bienniū nō deposuerit querimoniā de hoc:nec est verisimile qđ tm̄ debuerit tacere quin fuerit ptestat⁹ vel cōquestus:⁊ si tacuit imputet sibi:pp̄ter qđ hec iura nō pn̄t iniqua sed equissima ⁊ iustissima reputari.Hec autē vera sunt vbi directe cōquerit de nō nu pe.Quid si indirecte.verbigratia. dicit debitor:ego cōfiteor q ita cōfessus sum vt in tuo instrō 2ti net:s3 hoc fuit factū fictitie nulla numeratiōe facta ad mei pui sionē forte pp̄ter aliquā cām ne aliquis reciperet me in fideiusso rē quasi essem tibi in magnā summā obligat⁹:nunquid audiet. Uel fortevult ostēdere qđ tūc actū fuit qđ illa pecunia nō nume raret vsq̄ post quatuor annos:nūquid admittet:Uidet q nō: cū nullo mō post bienniū possit cōqueri:vt.l.cū in 2ctibus.⁊.s.sa tis dixi.s3 inprimo casu vr̄ qđ nō possit refutari qn admittatur sup fictiōe 2ctus:cū nedum numerationē imo substātiā 2ctus impugnet:q: si sit fictitie 2ct⁹:nō valet.ff.qui ⁊ aqui.l.⁊ si priua tus.⁊ istud factū est positiuum ⁊ affirmatiuū:⁊ ideo d3 admit ti:iurta.l.asseueratio.vn̄ si ex cōsequētia neget numerationem: nō videt q debeat repelli.¶ Sed quid in alio casu pposito qñ actū fuit q post bienniū numeraret pecunia: verūtamē cōfessus fuit sub spe future numeratiōis:Uidet idē.nō em̄ pōt ei itelligē tia iputari q p q̄rimoniā nō pposuit cū nō haberet cām cōque rēdi intra bienniū:⁊ ita nō currit pscriptio.C.de an.excep.l.j.§.fi. ⁊ idē vr̄ i casu gl.q̄ incipit.i.p scripturā vc3 qñ debitor h3 literā a creditore qđ pecunia nō est numerata:nō pōt dici i negligētia
10 ex quo h3 literā ab eo:vt hic no.¶ †S3 queritur nono.s.dixi q certi cōdi.ex mutuo vel ex stipulatiōe nō cōcurrit cū cōdi.ex.l.ex hac materia descēdēte:qđ si actor succubuit i vna:nūqđ pōt re dire ad aliā:⁊ an obstet ei exceptio rei iudicate:Uidet q sic:q: eadē est q̄ntitas eadē cā petēdi vc3 mutuū:q̄re vr̄ obstare q̄nis actiōes mutent.ff.de exce.rei iud.l.⁊ an eadē.de iureiur.l.duob⁹. §.exceptio.S3 2 vr̄ q imo videnť hmōi actiōe ex diuersis mate rijs ⁊ causis procedere:vna ex re:alia ex literis:alia ex stipulatio ne:⁊ sic non vr̄ obstare.ff.de excep.rei indi.l.cū querit.cum.l.seq. ¶ Solutio credo qđ exceptio rei iudicate obstet si pronuntiatū fuit diffinitiue:⁊ maxime si pnuntiatū eēt ex eo q: nō fuerat nu merata pecunia.S3 si pnuntiatū esset cōtra actorē q: inepte age bat:q: forte cū deberet agere vna agit alia q̄ nō 2petebat.dicerē
11 secus.ff.de cōdi.inde.l.cū indebitū.¶ †Itē redeo ad doct.⁊ q̄ro post eos nūqđ solutū ex hac cā possit repeti.Ipsi dicūt hoc inso lubile.nā apte vr̄ probari q possit repeti saltē per condi.sine cā: vt.l.si quasi.C.de nō nu.pe.ff.de cōdi.sine cau.l.qui sine.⁊ hoc gl. h3 pro expedito.ff.de cōdi.inde.l.j.⁊.l.si nō sor.§.indebitū. Sed cōtra:q: naturalis est ibi obligatio:vt.s.satis pbatū est.q̄ repe titionē impedit.ff.de 2di.inde.l.q si dñs.¶ Ipsi dicūt q pōt re peti q̄nis esset ibi vtrūq̄ vinculū ex alia tm̄ cā:q: debitor tutus erat exceptiōe fauorabili nō nu.pe.vel in factū que sunt fauora biles ⁊ egtati cōuenietes:idcirco pōt repetere.ff.de condi.inde.l. qui exceptionē.¶ Sed hec solutio nō valet:imo est tota odiosa videlicet doli q cōcurrit:vt.s.dictū est.S3 dic vt ibi:q: illa exce ptio doli generalis que cōcurrit h3 naturā illius cū qua cōcur rit vt ibi dictū est.¶ Sed contra:q: hec exceptio est tēporalis: ergo nō impedit repetitionē.ff.de cōdi.inde.l.in diē. Doc.dicūt q is est tutus exceptione perpetua: vc3 doli.Ego nō sum in illa opi.vt dixi.s.proxi.⁊ ad oppositionē respondeo q hic est perpe tua nō qđ perpetuo cōpetat:sed opposita perpetuo causam peri mit.⁊ ista consueuit dici iuxta.l.exceptiōes.ff.de exce. Unde.l.in diē.loquit solū de ea que differt vsq̄ ad tp̄s.hoc aūt puto verū intra biēniū:q: post bienniū nō credo qđ possit repetere:nec vllo mō de nō nu.pe.cōqueri vt dixi.s.in.viij.q. ¶ S3 cui incumbet onus probādi intra biennium vel repetenti vel creditori:videt q creditori:cū per has nouas cōstitutiones ipe creditor probare debeat:vnde nō magis debet operari solutio q̄ cōfessio.⁊ cū con fessio nō releuat creditorem ab onere probandi:vt.l.si ex cautio ne.⁊ hic:ergo multominus erronea solutio.Sed durum esset di cere q.l.cū de indebito.ff.de probatio.sit correcta.vnde hic sunt duo:cōfessio ⁊ solutio:licet erronea:q: si sciens solueret videtur
12 donare ⁊ esset indubitabile.C.de nō nu.pe.l.cū fidem. ¶ †Sed quid si nō soluit s3 scđo cauit ⁊ pecuniā se recepisse recognouit: ⁊ forte ex interuallo:nūquid creditor probat satis numerationē per hoc s̄m instrumentū vel scripturam:Nō videtur:quia sicut qui bis promittit ipso iure amplius q̄ semel nō tenetur.ita qui bis confitet:nō videt amplius propter scđam cōfessionem tene ri.ff.de verb.obli.l.quis bis.repetitio em̄ nihil addit.ff.de leg.j.l. plane.§.j.de vsufru.leg.l.si alij.⁊ p hac parte facit multum.C.ad
13 velle.l.si mulier.¶ †Doc.querūt quid si testator cōfitet in testa mento se debere.ex causa mutui nūquid valeat confessio:⁊ an heres poterit excipere de non nume. pecunia.Ipsi distinguunt: quia aut confitetur se debere non capaci: et tunc non valet: vt ff.de proba.

[a] ¶ Nullomō. a Est em̄ dictio ex clusiua: iportat q canonem late sn̄ie:vt est glo.sin gularis ⁊ elegās in aut.si qua mu lier.C.ad senatus con.velle.quā ad hoc reputat sing. Cardi.in.c.super l̄ris.extra de pre scri.refert ⁊ seqt Ant. corse. sing. suo in ver.nulla tenus.in l̄ra N.⁊ Fel.late in.c.ex li teris.colū.xij. ex tra de consti.

ff.de proba.l.qui testiũ.aut capaci: ⁊ tunc aut iurauit: ⁊ valet: nec
põt probare contrarium heres.ff.de leg.iij.l.cum quis decedens.
§.codicillos.aut nõ iurauit: ⁊ tũc debet tanꝙ legatum nõ tanꝙ
confessum.ff.de lega.ij.l.luci⁹.§.quisquis. ⁊ hoc nisi referret se ad
aliud documentũ: tunc enim non valeret nisi ostenderetur docu-
mentum illud sicut si dicerẽ: cõfiteor me debere.x. Meuio prout
in instrumento eius continetur.tunc enim nõ valeret nisi instru
mentum ostenderetur.C. de fal. causa adiec.l.si nõ designata.ꝓm
tos. ¶ Aduerte: doct.tangũt hic tres articulos. Primo vtrum
confessio testatoris valeat: ⁊ que.Scđo vtrũ heres possit probare
cõtra.Tertio vtrũ adiectio false cause vitiet.qui articuli nõ sunt
de nostra materia. ¶ De primo tñ dic vt scripsi.C.de nõ.nu.pec.
l.gñalr. ¶ De scđo dic.C.de proba.auẽ.qđ obtinet. ¶ De tertio
dic in.d.l.si non designata.C.de fal. causa. Sed de hoc soluʒ que-
ramus an heres ex testamẽto cõfitentis possit excipere de nõ nu.
pecu.Et videt̃ ꝙ non: sed hʒ probare errasse testatoreʒ nisi iura-
uerit: vt.l.rationes. ⁊ .d.auẽ.qđ obtinet.vt in iuribus.s.alleg. que
nõ sunt immutata. Unde aliud est dicendũ de cõfessiõe facta in
testamẽto que nõ potest dici fieri sub spe future numerationis. ⁊
aliud de cautiõe que fit creditori que presumit̃ emitti ꝓpter spe-
cie quã hʒ debitor ad pecuniã recuperandã: vnde illa materia est
14 alia. ¶ †Sed querit̃ primo vtrũ posset renũtiari huic exceptiõi.
Et nõ videtur: qꝛ renunciatio ⁊ cõfessio videnẽ continere tacitã
cõditionẽ: que si non sequat̃: nõ obligare renuntiãs imo nec iu-
ramentum obligaret.C.de nõ nu.pecu.l.si. sicut enim in cõfessiõe
deceptus fuit: ita rursus in renunciatiõe.ff.de dona.l. doli mali.
⁊ ita iura debẽt in vna subuenire sicut in alia. ¶ Preterea hec re
nunciatio est ꝯtra bonos mores: qꝛ inuitat ad delinquẽdum veʒ
non soluendũ ⁊ petendũ qđ nõ est numerãduʒ: ideo non vʒ.ff.de
pact.l.si vnus.§.illud. ⁊ hãc partẽ videt̃ tenere Host.ti. de solu.c.
si. ⁊ allegat solũ hanc rõnem vltimã. ¶ Ego nõ video cur renun
tiari nõ possit: nam fortior dʒ reputari expressa renũciatio ꝙ ta-
cita: sed soluẽdũ partẽ tacite renũtiat ⁊ exceptionem non nu. pe.
perdit: vt.C.de nõ nu.pe.l.cuʒ fidẽ.ergo multo forti⁹ expresse.C. si
mater indem.pro.l.si.qñ mulier tu.offi.fun.põt.l.si. ¶ Preterea
hoc est introductũ mere in fauorẽ debitoris: cur ergo nõ põt re-
nũtiari iuxta.l.si qs in cõscribẽdo.Nec ob.ꝙ insit tacita ꝯditio:
qꝛ non est verum vt dixi.s.in.vj.q.principali.Nec ob.l.si.C. de nõ
nu.pecu.vbi dicit ꝙ etiã si iurauit põt excipere: qꝛ hoc ꝯcedo vbi
cõfessus fuit ⁊ promisit reddere ⁊ iurauit hoc: qꝛ totum faciebat
sub spe beneficij: iuri tñ nõ renũtiabat. ¶ Sed vbi renũtiauit be
neficio iuris ⁊ iurauit nõ excipere cum tale iuramentũ possit ser
uari sine dispẽdio ⁊c.non video quin leget in foro iudiciali: vt.c.
cum ꝯtingat.extra de iureiur. ⁊ quin deieret si excipiat: ⁊ ita ser-
uat̃ de facto.Scio tñ ꝙ si sub spe future numerationis ꝓmissa fe
cerit: ⁊ non numeret̃: ꝙ anima iurantis non ligatur: vt.c.veniẽs.
⁊ .c.peruenit.de iniur.si enim non sit tacita conditio: est tñ tacita
cã.ff.de do.ma. ⁊ me.excep.l.ij.§.circa.ver.ꝓinde.sed in foro iudi
ciali qñ non cõstat de numeratiõe non crederem audiendũ: imo
presumerem numerationẽ propter renunciationẽ ⁊ iuramẽtum.
15 ¶ †Quid si renũciauit exceptioni non nu.pe.nunquid videt̃ re-
nuntiare exceptioni in factũ? Non videt̃: cum sint diuerse ⁊ ex di
uersis materijs ꝓcedentes ⁊ diuersas actiões excludẽtes vt satis
ex supradictis percipi potest: sed exceptiõi doli sic que concurrit.
¶ In omnibus aũt predictis forte posset dici ꝙ si iudex haberet
suspectũ creditorẽ ꝙ non numerasset ꝙ ex officio posset inquire-
re veritatẽ ꝙuis pars repelleret̃ ⁊ exactionẽ illicitã cohiberet: cũ
hoc ad officiuʒ eius pertineat: vt.d.l.illicitas. ⁊ maxime iudex ec-
clesiasticus ad quẽ magis pertinet purgare ꝯscientias.hominũ.
¶ Ex his satis põt glos.additionare: ⁊ vide intellectum materie
quare nil addo ad gl.nisi sup verbo multũ.in si.gl.similiter mul-
tum ponit̃ pro quinquẽnio.ff.de sepa.l.j.§.qđ attinet. sʒ qñꝙ lex
facit differentiã inter diu ⁊ prolixũ tp̃s.ff.de re mili.l.desertorẽ.§.
emansor.hoc aũt arbitrio iudicis cõmittit̃ q scđm materiã ⁊ re-
rum qualitates arbitrari dʒ vt ibi no.in si.gl.C.de priui.l.ij.li.xij.

¶ De obligationibus ex consensu. Rubrica.

¶ Semper prosequitur materiam ⁊ suam distinctioneʒ que ha-
betur.s.tit.generali.§.si.per que patet continuatio rubrice. Sed
mirandum quare de huiusmodi obligationibus tractat vltimo
cum obligationes huiusmodi sint de iure gentiũ.ff. de iusti. ⁊ iu-
re.l.ex hoc iure. ⁊ stipulationes ⁊ obligationes literarum sunt de
iure ciuili quod est nouius: ⁊ commodius fuisset a vetustiori in-
cipere.s.de rerum diuisione.§.singulorum. ¶ Sed potest dici qđ
hoc factum fuit: qꝛ tractatus harum obligationum est longior:
ideo imperator voluit se primo de breuioribus expedire. sed cer-
te si sit longior non est difficilior.vnde in.ff.non est longior: ⁊ ta-
men ponitur vltimo: vt.ff.de act. ⁊ obli.l.j.cum. l. seq. in talibus
non est insistendum: quia iuris dispositio non mutatur ꝙuis
quandoꝗ arguatur ex ordine rubricarum ⁊c.

1 ¶ Obligatio ex consensu quare ita dicatur: ⁊ an sit differentia
inter has obligationes ⁊ alias. ⁊ nu.2.
3 Contractus innominati an connumerentur cum istis cõtracti-
bus qui dicuntur contrahi consensu.
4 Obligationes quare melius fiunt ⁊ substãtiam capiunt ex puro
consensu in his ꝙ in alijs.
5 Quid si volens contrahere mutuũ misit epistolam vel antiquam
ratificat ⁊ penituit forteꝗ reuocauit: an potest.

a
1 **Consensu.** [a] ¶ †Gl.in hoc ti.sunt pla-
ne satis: doct.etiã nil addũt
extra eas: sʒ ego oppono sic.tex.dicit ꝙ oblĩones
he iõ consensu ꝯhunt̃: qꝛ neꝗ scriptura ⁊c.certe
ideʒ põt dici in oĩbus pactis in qbus ꝯhit̃ oblĩo
ex cõsensu.ff.de sol.l.in his.§.imperator. de pac.
l.j.§.adeo.tñ regulariter nõ sequit̃ scriptura nec aliud.C.de pa.l.
pactũ qđ bonafide ergo vr̃ ꝙ de oĩb⁹ pactis possit dici qđ hic di
2 citur. †Põt dici ꝙ consensu contrahunt̃ he obligationes effica-
ces: ibi nõ.vnde hic de efficacibus loqui intendit.Quid ergo di-
ces de obligationibus que ex pacto oriunt̃ ⁊ sunt efficaces: vt in
donatione ⁊ in alijs casib⁹ qui notant̃.j.de ac.§.de cõstituta.nũ-
quid debẽt annumerari istis? Nõ videt̃: qꝛ textus specialiter ⁊ an
numeratiue vr̃ loqui de istis: nõ exemplificatiue: ideo non vr̃ qđ
sit licitũ ei addere: ne rep̃hendat̃ insufficiẽtia.dicit eñ in emptio
nibus ⁊c.nõ dicit: vt emptionib⁹.Ad hoc põt dici ꝙ non vr̃ ma
gnũ incõueniens si in illis diceret̃ obligationẽ fieri ex ꝯsensu: sed
qꝛ illi casus rari sunt ⁊ aliqui de nouo introducti: iurĩscõsul.eos
ponere nõ curauit in.l.ꝯsensu.ff.de ac. ⁊ obli.nec impera.hic eius
vestigijs inherẽs. ⁊ huic opi.videt̃ adherere glo.ff.de pig.l.cõtra-
hit. ⁊ tñ est ibi tex.pro prima opi.ibi sicuti ⁊c.vbi supponit euidẽ
ter ꝙ nõ est de illis pignorib⁹ obligatio que tñ nudo ꝯsensu con
3 trahitur. ¶ †Sed quid de cõtractibus innominatis in quibus
oritur actio ex consensu re tñ secuta: ⁊ in hoc differũt a cõtracti-
bus qui re contrahunt̃: vt ꝯsueuit dici.C.de re.permu. l. ex placi-
to.cur nõ annumerant̃ cũ istis? Dicas ꝙ nõ debet annumerari.
hic eñ solum tractat̃ de obligationibus que fiunt cõsensu ⁊ sunt
efficaces nullo adminiculo alio reqsito: ibi requirit̃ rei traditio.
⁊ forte hoc vult dicere tex.hic cũ dicit nec dari quicꝙ ⁊c.ꝙuis gl.
dicat ꝙ hic fuit positũ vt discrepet a ꝯtractibus q fiunt re. ⁊ ego
dico ꝙ etiã vt discrepet a ꝯtractibus qui fiunt ꝯsensu in quibus
rẽ dare oportet.ff.de re.permu.l.ij.Cur ergo de illis nõ fuit facta
mentio in diuisione obligationũ ⁊ in hoc ꝯctu? Et cur nõ faciũt
quintã speciem? Rñdeo qꝛ nõ sunt digni noĩe: ideo nec tractatũ
nec spẽm ꝓpriã habuerunt.ff.de pac.l.iurisgẽ.circa prin.dicta tñ
diuisio non est plena: vt dixi.s.de obligationibus tit.generali. in
si.imo plenior ponit̃.ff.de ac. ⁊ ob.l.obligamur.sʒ satis est genera
4 lis pro cognitione horum de quibus est hic tractandũ. ¶ †Iteʒ
quero quare melius fiũt obligationes: ⁊ substantiã capiũt puro
cõsensu in his ꝙ in alijs ꝯtractibus? Respõdeo forte propter fre
quentiã: qꝛ magis hi frequentant̃: ideo.ll.magis eis volũt subue-
nire. ¶ Sed opponit̃: hic dicit̃ ꝙ nõ est opus p̃sentia. Contra qꝛ
cõsensus dicit̃ simul sensus: qꝛ simul ꝯtrahẽtes idẽ sentiunt.ff.de
ac. ⁊ ob.l.in oĩbus rebus.quomodo ergo simul sentiẽt si sint ab-
sentes? Timore huius opi.gl.ff.de ac. ⁊ ob.l.cõsensu. que videtur
huic textui ꝯtria: videt̃ dicere ꝙ simul ⁊ principaliter debẽt ꝯsen-
tire.sed hec est cõtraria huic textui: vnde dic ꝙ nõ est opus p̃sen-
tia partium.dʒ tñ aliquid interuenire qđ suppleat presentiaʒ: vt
nuntius: vel epistola: vel aliquis qui recipiat pro absente.ff. de ne
go.gest.l.si ego. ⁊ hoc vult dicere text.cum subijcit: vnde inter ab-
sentes ⁊c.vide qđ scripsi.C.de dona.l.nec ambigi.ff.de dona.l.ab
senti.vnde si in p̃sentia testiũ dicerẽ: dono tali: nec mãdarẽ p epi-
stolam nec per nuntiũ: nec esset q noĩe absentis reciperet: nõ obli
gor: vt no.Dy.in.d.l.absenti.per.l.nudã.ff.de do. ⁊ hoc vult dice-
re illa gl.de.l.consensu.que est notabilis ⁊ habet simileʒ.C.de sac.
5 san.eccl.l.illud.pro quibus.ff.de so.l. si cum cornelius. ¶ †Quid
ergo si ꝯtrahere volẽs nuntiũ misit vel epistolã: ⁊ anteꝙ ratifica
ret penituit ⁊ forte reuocauit: nunqd põt? Videt̃ ꝙ sic: qꝛ ꝯsensu
contrahitur.non aũt est consensus.i.simul sensus qñ alter dissen
tit.Sed ꝯ facit.ff.mã.l.si.in p̃nc.sʒ ibi sorores receperãt literã. hic
aũt penituit ante receptionẽ literarũ: ⁊ hoc cõstat. ¶ Item facit
ꝯ extra de preben.c.si tibi absenti.lib.vj. vide qđ scripsi in.d.l.nec
ambigi.Gl.tʒ ꝙ valeat.ff.de ꝯhẽ.emp.l. j. ¶ Quid si qs dedit li-
centiã filio vel filie donãdi. Verbigratia.pater q nuptui filiã da-
bat dedit ei licẽtiã ꝙ possit dare partẽ dotis: quã dedit in absen-
tia patris: nunquid vʒ donatio? Videt̃ ꝙ nõ: qꝛ p̃dicta donatio
substantiã capit ex ꝯsensu patris qui nõ fuit interpositus de pre-
senti: igit̃ non vr̃ valere per predicta. ¶ In cõtrariũ videt̃ expres-
se.ff.de dona.l.filiusfa. ⁊ forte sufficit concurrere ibi consensum fi-
lij vel filie donantis que habilitata est per licentiã patris: vt ibi.
¶ Sed an possit reuocare pater huiusmodi lnĩam: dicã.j.de mã
da.§.ratione. ¶ Item quare text.dicit ꝙ non est opus presentia:
nunquid sit opus verbis? Textus omisit hic: ⁊ tamen fuit extra-

a ¶ Consensu. Diuide hũc tit. vt hic per Ange.

ctus de.l.cõsensu.vbi videt̃ dicere ꝙ nõ: ſ ſi bene respicias ibi dicit:necꝫ verbũ proprietas.q.d.ꝙ propria verba non sunt necessaria.nõ tñ negat quin aliqua necessaria sint. Sed hoc nõ videtur posse stare:qꝛ sic non differrent hi cõtractus a stipulatiõe in qua quecꝫ verba sufficiũt.ſ̃.de ver.obli.§.vtrũ quid ergo dices:satis põt dici ꝙ sint necessaria verba saltẽ inter illos q loq pñt. ⁊ hoc vides:qꝛ satis hi ɔct⁹ perficiunt̃ nudo ɔsensu:ita ⁊ nuptie ⁊ spõsalia:⁊ tñ in illis opus est verbis.ff.de spõsa.l.sufficit.⁊ ibi no.extra de spõsa.c.tue.⁊ ibi plene.aliogn haberemus dicere ꝙ si duo trãsirẽt p vicũ ⁊ adinuicẽ ɔsentirẽt in aĩo ꝙ vn⁹ locaret et alius cõduceret eodẽ ꝑtio ꝙ eẽt locatio.qõ vr̃ absonũ. Sꝫ bñ credo ꝙ si alter esset mut⁹ qõ tũc nõ esset opus v̇bo ex pte sui dũtñ intelligeret ⁊ nutibus cõsensum exprimeret:vt.ff.de iure do.l.mutus. Quinimo credo ꝙ si ambo essent muti dũtñ nutibus aperirent qõ intelligerent si consentirẽt ꝙ valeret ɔctus:vt si vnus tradat equũ alius pretiũ ⁊ recipiat equũ:non video quin sit venditio ⁊ emptio:q̃uis bñ indigerẽt proxeneta.ff.de leg.iij.l.natu. C. de fideiuſ.l.⁊ in epistola.Uel posset dici ꝙ etiaꝫ inter loquẽtes nõ sit opus verbis dũtñ per facta mutuus ꝓbari possit cõsensus:sicut in exẽplo precedẽti.Nec ob.c.tue. qꝛ quo ad ecclesiã necesse est qõ interueniant verba non tñ quo ad substantiã matrimonij.vide.ſ̃.de pa.po.circa princi. vnde fertur ꝙ vltra mare illi qui apportant piper de ptibus oriẽtalibus:nõ intelligunt̃ nec intelligunt: sed nutibus ⁊ signis vendũt vel permutãt qñ non habent interpreten.¶Et no.ꝙ per hũc tex. confundit̃ opi. aliquorũ qui voluerunt astruere ꝙ actio empti orit̃ demũ soluto vel ablato pretio:vt consueuerũt notare doc.C.de act. emp.l.si traditio.qõ est hereticum per hunc tex.nec quicꝙ̃ dari necesse est ⁊c.vnde certuꝫ est ꝙ emptio solo cõsensu perficit̃:vt hic.iunge.ſ.de man.§.recte.

¶De emptione ⁊ venditione. Rubrica.

1 ☞Consuetudo regni Francie qualis sit super prestandis laudemijs:et quod proximior potest retrahere rem venditaꝫ extraneo.⁊ numero.2.

a Emptio.[a] ¶In gl.hic not.in fi. hec faciunt ad determinationẽ duarum questionum.De cõsuetudine regni Francie debẽtur vente dño sensuali qñ res sensualis venditur.⁊ alicubi vocant̃ vente:alicubi laude-
1 mium. ¶†Item de consuetudine regni Francie est qñ quis aliquid vendit extraneo:proximior de genere põt retinere pro pretio:vel dñs si nõ sit proximior:iuxta.l.fi.C.de iure emphy.pone ergo rem censualem vel feudaleꝫ venditã:nunquid eo ipso acquirit̃ ius proximo vel domino vt q̃uis non procedãt vltra:vel forte a contractu discedant dominus possit ventas petere seu laudemiũ vel ꝓximior retrahere:Videt̃ ꝙ sic : qꝛ iam est completa venditio:vt hic.pro quo facit.ff.de fideicom.libe.l.quidam.in prin.⁊.l.lege.de in rem ver.si pro patre.§.idẽ querit.ff.de posi.l.j.§.si rem.Sed contra.ff.de ali.iu.mutã.causa fac. l. ex hoc edicto.§.si quis.de vsucapio.l.sequit̃.§.labeo.ff.de pact. l. ab emptione.C.qñ li.ab emp.disce.l.j. Item facit pro hoc: qꝛ per dictaꝫ consuetudinem regni licitum est etiã feudales vendere dño etiaꝫ inconsulto:sicut olim ante tp̃s Lothari licebat.⁊ sic re vendita recuperata nullũ ius dño acquirit̃ vel proximo:vt in feu.quid iu-
2 ris sit si post alie.feu.vas.re.c.j.vbi videt̃ determinatuꝫ.¶†Põt dici ꝙ in hoc essent attendẽda verba cõsuetudinis ⁊ effectus. nã si vente debent̃ dño seu laudemia ꝑpter inuestiturã nouã:nõ videret̃ dubiũ qõ ex sola vẽditiõe verbalia a qua discessum est nõ deberet̃: cũ nõ sit ꝓcessum ad trãslationẽ dñij nec ad inuestituram ratiõe cuius debent̃.⁊ idẽ posset dici de ꝓximo de genere q vult retrahere.nã cũ hoc casu cessat causa cõsuetudinis qñ discedit̃ ante rei traditionẽ que est vt res trãsferat̃ extra genus: vr̃ ꝙ proximus nõ possit retrahere.nam non dicitur proprie alienatũ qõ in dñio remansit.ff.de verb.signi.l.alienatum.Et ad.l.quidã. posset respõderi ꝙ sit speciale in libertate.qõ apparet:qꝛ dicit:tẽtauerit.hic aũt reqrit̃ actus perfectus ⁊ ɔsummatus omni consummatione.Itẽ nõ obstãt alia iura:qꝛ in illis actus fuit cõsummatus attenta ratiõe materie.hic nõ attenta ratiõe consuetudinis.⁊ de hoc aliquantulum in feu.de prohi.feu.ali.per fri.c.imperialẽ.⁊ in Spec.de loca.ver.xcvj.⁊ hec questio minus esset dubia si venditio esset cõditionalis ⁊ pendẽte cõditiõe desisterẽt a contractu:qꝛ tunc nihil vr̃ fuisse factũ:qꝛ emptio nulla fuit nisi quãtum ad effectũ ꝙ alter penitere non posset:vt hic not.in gl.⁊ hoc vbi fuit discessum a ɔtractu ante rei traditionẽ.nã re tradita vr̃ ius quesitum saltem proximo:sed forte non dño nisi venissent ad inuestiturã suppositis dictis ɔsuetudinibus per modũ quem dixi.⁊ ideo videt̃ qõ si quis vẽdat rem ⁊ agit̃ in cõtractu qõ possit recuperare rem venditam intra certum tp̃s reddendo pretiũ: ꝙ q̃uis reddat pretiũ qõ ius sit acquisitũ proximo de genere si rem tradiderat:⁊ tñ ego expertus sum ꝙ seruatur cõtrariũ de cõsuetudine in multis locis.stes illi.

a ¶Emptio.diuide hunc tit. vt hic per Ange.

b ¶L.cõtrahit̃. l. Vide hic Ange. i.ij.col. post prin. in ver.in gl.cõficiunt̃. vbi tractat. qñ ɔctus videat̃ cõfici in scriptis. ⁊ circa fin. illius col.in ver.ex quo dicit ꝙ notarius qui est rogat⁹ de appellatiõe q̃ dꝫ in scriptis interponi vl̃ ẽt de sñia que dꝫ proferri i scriptis:inaꝫ põt ibi aliquid addere:vt.d.l.ɔtract⁹.

c ¶In glo.vide hic ang.post opi. doc. ponentẽ suã cõclusionẽ in. iij. col.post prin.ver. in gl.cõpellitur.

d ¶In ea. glos. Vide hic Ange. in.iij.col.i me.v̇ſ. in ea.gl.ibi. ⁊. C. de pactis.dota.

1 ☞Contractus censetur factus inscriptis qñ in limine contractus agitur vt inde fiat scriptura.⁊ nu.2.
3 Contractus factus in scriptis qñ dicatur esse perfectus.
4 Emptor aut venditor an possunt penitere sine pena.
5 Venditor non seruans contractum an vltra perditionem duplicium arrharum teneatur emptori ad interesse.⁊ nu.6.
7 Promissio legis facta specialiter non tollit prouisionem de iure communi competentem.
8 Arrhe an perdantur in contractu qui fieri non potest.

1 In ijs. ¶†In gl.patet hic.cũ alle.l.ɔhit̃.[b] ſm hoc ergo
b vbicũcꝫ in limine ipsius ɔctus incõtinẽti agit̃ qõ inde fiat scriptura:cẽset̃ i scriptis cõtrahi.¶Quid ergo si i ipo cõtractu nulla sit scriptura.ſꝫ post agit̃ inter partes ꝙ fierẽt lr̃e de cõsilio peritorũ:Videt̃ ꝙ sit ɔct⁹in scriptis:vt no.in Spe.de emp.⁊ vẽ.ver.quid si actũ.ij.col.ſm hoc oẽs cõtractus q sunt hodie sunt in scriptis.qꝛ cõiter hodie post tractatus sup ɔtractib⁹ habitos vocant̃ statim tabelliones vel sigillorũ auditores vt fiãt lr̃e.vel agit̃ si nõ sint presentes ꝙ vadãt ad eos ⁊ transeãt lr̃as: ⁊ sic quilibet poterit penitere anteꝙ̃ instr̃m sit cõpletũ:⁊ tñ istud vr̃ alienũ ab eo quo totus mũdus vtit̃.vñ vr̃ posse dici ꝙ ille dicat̃ cõtract⁹ in scriptis qñ apparet de mẽte cõtrahẽtiũ ꝙ noluerũt obligari quousꝙ scriptura esset facta.⁊ istud vidi ⁊ frequẽter cõtingit inter formidolosos q dubitãt decipi p notarios. nã tractatu habito super cõtractu ⁊ cõcordato agũt ꝙ fiũt nota in presentia partiũ ⁊ legat̃ ⁊ concordet̃:⁊ ea lecta ⁊ ɔcordata adin-
2 uicem tradũt sibi fidem hincinde.¶†Sed si partes sunt cõcordes in vno negotio ⁊ vocãt notariũ qõ faciat istr̃m vel lr̃as sub sigillo de cõcordatis per eos:nec agit̃ al's nõ faciat notã ⁊ ɔcordet̃ corã ipsis ſꝫ ei⁹ fidei stãt ⁊ recedũt:eẽt perꝙ̃ durũ qõ esset cõtractus in scriptis ⁊ ꝙ possent penitere.quinimo sequeret̃ incõuenies:videlicet vel qõ talis cõtractus esset nullus:vel ꝙ partes haberẽt iterũ cõuenire:⁊ tñ totus mũd⁹ ɔtrio vtit̃:qꝛ tota die videmus ꝙ notarius recepta cõuẽtiõe facit in domo sua ⁊ p se instr̃m:⁊ qñꝙ notã reddit suũ instr̃m vnicuiꝙ ptiũ alia nõ vocata:⁊ qñꝙ alteri solũ:vnde mihi vr̃ ꝙ nõ possit dici ɔtractus in scriptis nisi qñ apparet ꝙ partes nolebãt se efficaciter obligari quousꝙ scriptura esset cõcordata per eas:qõ frequẽter cõtingit vt.ſ̃.⁊ sic intelligo illũ tex.de.l.ɔtractus.ibi cũ dicit:quos in scriptis ⁊c.⁊ facit.ff.de pig.l.cõtrahit̃.¶In ea.gl.in fi.mihi nõ placet vt satis scripsi.ſ̃.de lite.obli.¶In gl.vt qꝛ lecta.in fi.pro deo qd eligemus:vtrũ requiremus subscriptionẽ qñ fit a tabelliõe: gl.vr̃ qõ sic:vt.l.cõtractus.Quidã dicũt hoc verũ qñ cõtractus fit a peritis:secus si ab imperitis.mihi vr̃ qõ qñ est priuata scriptura sine tabelliõe partes debẽt subscribere:si p tabellionẽ nõ reqrit̃ qõ subscribãt:sed requirit̃ qõ audiãt ⁊ laudẽt.nec in hoc debuit hesitari:qꝛ tex.aperte aperiũt ⁊ distiguũt hic ⁊ in.l. ɔtractus.ſꝫ de vno posset dubitari si cõtractus fuit positus i nota: ⁊ fuit cõcordata ⁊ laudata per partes:vtrũ sufficiat ad essentiã cõtractus:vel an oporteat qõ instr̃m ponat̃ in mundum ⁊ grosset̃
3 anteꝙ̃ obligatio sit efficax.¶†Et certe vr̃ hic expedituꝫ de plano qõ instr̃m debeat esse grossatũ ⁊ in mũdũ redactũ: ⁊ hoc vocat hic cõplexiones:⁊ magis vr̃ hoc declarari in.l.ɔctus.versi. vt nulli.imo ille tex.vr̃ aduersari isti.ibi enim dicit̃ qõ nisi ambe ptes se subscripserint in scheda nõ est contractus ꝑfectus: ⁊ tñ hic supponit̃ contrariũ.Põt dici ꝙ si ambe ptes subscripserint protocollo vel scheda qõ idẽ credimus significare:qõ nõ est ꝑfectus cõtract⁹ qñ agit̃ qõ redigat̃ in mũdũ:qꝛ forte scheda erat glossata ⁊ fuit signata ⁊ tradita scriptori qõ redigeret in mũdũ ⁊ referret.Et est rõ:qꝛ nondũ cõpletũ est negotiũ. sed si ptes subscripsissent qñ nõ est tabellio vel ipse tabellio fecisset notã eam ptẽs laudauerũt:vr̃ durũ dicere qõ ɔtractus non sit perfectus: ⁊ tñ vr̃ de mẽte textuũ qõ nõ sit quousꝙ totũ sit grossatũ ⁊ cõpletũ. ⁊ ideo periculosum esset tenere qõ partes vellent contrahere in scriptis hoc solũ qõ agit̃ qõ fiãt instrumẽta vel litere: ⁊ multi cõtractus possent annihilari.⁊ iõ placet opi.quã.ſ̃.dixi:⁊ est amica vsui cõi ⁊ ɔsuetudini q̃ est optima interpres.ff.de leg.si de interpretatiõe.
4 ¶†In gl.ſꝫ qũo.in fi. solutio dꝫ esse omni diminutiõe extraneũ ab alio q̃ a principe imponẽdũ.C.de nup.l.imperialis.vel dic qõ sine pena põt penitere.verũ est hoc casu qñ nulle arrhe date sunt
c sed qñ date sunt nõ:vt subijcit̃. ¶In gl.[c] sed qua ac.ibi cũ dicit vt hic dicit̃. vnde si fuisset venditio completa ageret̃ ex empto ⁊
5 condi.ob causam.ff.de ac.empt.l.ex empto.§.is qui emit. ¶†In
d ea.gl.[d] ibi:sed nũquid vltra.hec questio est multũ antiqua ⁊ inter magnos agitata ⁊ tñ non vr̃ ꝓcedere in casu nostro.hic enim loquimur qñ altera pars penitet nõ perfecto cõtractu. qũo ergo aget̃ ad interesse ex quo nulla obligatio cõtracta est nec est pena nisi in arrhis si sint date:al's tex.satis declarat ꝙ impugne peniteat.ꝓcedit ergo in alijs terminis vcꝫ qñ venditio erat ꝑfecta. ⁊ in hoc casu glossatores intellexerũt hãc qõnẽ vt patet.ſ. prope fi. gl.qñ dicit:duo operari ⁊c.⁊ supponũt qõ qñ ɔtractus est perfe-

ctus sit

ctus sit locus huic legi: ꝛ tñ nullo iure ꝓbak: imo cõtrarium: qꝛ lex ista imponit hãc penam solũmodo qñ locus est penitentie et cõtract⁹ nullus remanet: vt hic ꝛ.l.contractus.C.de sponsa.l.fi.

6 ¶ †Ex ũo ergo extẽdem⁹ hoc ad casuʒ quo cõtract⁹ valet ꝛ nõ ẽ locus penitẽtie.nõ vꝫ. Preterea expressuꝫ vꝫ qð vbi cõtract⁹ est pfect⁹: arrhe debẽt reddi.ff.de act.emp.l.ex empto.§.is q emit.cũ igit̃ p solũ cõsensum perficiat̃: constat qð reddi debẽt ꝛ solũ peti interesse: vel ꝙ res tradat̃ vel saltẽ emptor dꝫ eas imputare i suo interesse vel vẽditor in suo pagamẽto.vñ vꝫ ꝙ propter penitẽtiã q̃ nõ hꝫ effectũ cũ penitere nõ possit qs cadat i penã legis.ff. vt le.no. caueat̃.l.ij. de leg.pstã.cõtratabu.bo.pos.pe.l.filiũ.§. si qs. ff.de inoffi.test.l.nihil.§.pe. Qð aũt arrha pdat̃ cõstat esse penã hui⁹.§.ꝛ.d.l.cõtractus.ꝛ hoc credo verũ. Si tñ dicerem ꝙ pena hui⁹.§.obtinet ɔctu perfecto: vꝫ posse dici ꝙ totum possit simul

7 peti et vltra interesse.ff.de cõdi.fur.l.fi.ꝑ fure. ¶ †Itẽ qð ꝓui-sio legis specialr̃ facta nõ tollit ꝓuisionẽ cõpẽtẽtẽ de iure cõi.ff. de publi.l.j.§.inde querit̃.ꝛ de li.ho.exhi.l.iñ.de act.ꝛ obli.l.quo-ties.C.de sepul.vio.l.qui sepul.fortior aũt videret̃ dubitatio si al ter penitẽtiã partis alterius admittat lꝫ nõ teneret̃: vtrũ lucret̃ arrhas: ꝛ forte in hoc casu posset ɔcedi ꝙ sic.ꝛ in hoc casu meli⁹ potuisset saluari opi. Jo.ꝛ forte sic intellexit. ¶ In ea.gl.ibi cuʒ alle.C. de pact.con.l.fi.illa est ɔtra: ſʒ ibi ꝓuisio iuris est de iure speciali. ¶ In ea.gl.ibi cũ alle.l in traditiõib⁹.loquit̃ i casu q̃ quo

a ɔct⁹ perficit̃ cõsensu: ꝛ questio non est dubia. ¶ In ea.gl.ª in fi. qꝛ perdit ꝙ dedit ꝛ nihilomin⁹ pretiũ soluit̃: ſʒ ẜm opi.que mihi

8 vꝫ melior ista cessant. ¶ †Quid si cõtractus nõ tenuit iuris vel consuetudinis prohibitione: vel qꝛ res inalienabilis: vt feudum? Videt̃ idẽ qð pderent̃ arrhe: qꝛ i ɔctu imperfecto pdunt̃: vt hoc §.ſʒ hoc est in penã penitẽtis qui cõplere posset si vellet.ſʒ hic nõ cõplet: qꝛ õn valet iure impeditẽ. Põt dici ꝙ si habuerit bonã fidem qui dedit arrhas ꝙ recuperet eas: alʳ̃s nõ arg.C. de agri.l. quemadmodum.in feu.de probi.feu.ali.per frid.§.j.ff.de contra henda emptione.l.sue rei.

1 ¶ Pretium si non sit certum tamẽ instrumentum dicit ven-didisse Titium certo pretio: an valeat venditio.
2 Arbiter electus in vẽditione si non arbitretur an recurratur ad arbitrium boni viri.
3 Iudex nõ debet in dubio reuocare dictũ arbitri nisi appareat manifesta iniquitas.
4 Quid si tempore ordinationis non appareat iniquus: verũ iuste ordinauit: sed nunc apparet per alias rationes.
5 Contractus collatus in arbitrium alicuius persone an valeat.
6 Quid si quis se submittat nude voluntati alicuius.
7 Concessio generalis ꝛ indeterminata dꝫ referri ad licita ꝛ iusta.
8 Arbitrio boni viri an renuntiari possit.
9 Arbitrator an possit cogi ꝙ ordinet vel arbitretur.
10 Emptor an precise debet cogi rem tradere vel liberetur prestãdo interesse.ꝛ nu.11.
12 Venditor si est in mora ꝛ agitur ad interesse: an emptor euitabit condemnationem interesse.

b

1 Pretium. ᵇ¶ †In gl.no.duo.in fi.quid si nõ constet de pretio.certo sed exhibetur litera in qua venditor cõfitet̃ se vẽdidisse certo pretio: nõ tñ declarat̃: Non vꝫ valere nec sufficere: ꝑ hũc.§.imo contractus est suspectus.C.mã. l.per diuersas. ¶ Quid si venditor dedit rem pro modico pretio acto ꝙ emptor satisfaceret creditoribus quibus res erat obliga-ta: an illud censetur de pretio: videt̃ ꝙ sic.de do.causa mor.l.mor tis causa capit.§.fi.ꝙ est indubitabile vbi debita erãt certa ꝛ spe cificata.ꝛ facit.ff. de fideius.l.cum is.iũge.j.§.itẽ pretium. ¶ In

6 gl.quid si.in fi.ᶜ ꝛ est ibi speciale ex cã que ibi no.ꝛ hr̃ est speciale in dote.C.de do.promis.l.si cũ ea.ff.de iu.do.l.cum post.§.gener.

2 ¶ †In gl.inique.ibi cũ dicit: ad arbitriũ boni viri. Sine dubio opi.Azo.vꝫ vera.ꝛ est expressum.ff.de ope.li.l.libertus iurauerit. ibi arbitrat⁹ fuit sup principali: extra de iureiur.c. quintauallis. ¶ Sed videtur obstare huic opi.Azo.in eo ꝙ dicit ꝙ si nõ fuit arbitratus: nõ recedit a ꝑsona per.l.hec vẽditio.alle.in gl.in ver. si agitur. Super hoc articulo reperies gl.varias. Dicũt eñ qñ ꝙ indistincte ꝙ si nõ arbitret̃: nõ recurrit̃ ad arbitriũ boni viri vt hic: ꝛ.l.si quis arbitratu. Alibi distinguũt an in arbitratu oppo nat̃ substãtiale ɔctus: an accidẽtale: ꝛ tũc distinguũt bonefidei cõ tractus a cõtractibus stricti iuris: vt no.ff.de reg.iur.l. in perso-nam.§.gñaliter.ꝛ idem vꝫ ɔfirmare text.ibi: qꝛ non absq̃ cã: vbi vꝫ loqui in bonefidei ɔctibus.ſʒ illam distinctionem reprobat.ff. pro socio.l.in proposita.qꝛ est ɔ casum in altero de mẽbris.e.tit.l. si coita. ¶ Dicas ꝙ aut ponit̃ i arbitrio tertij: ꝛ tũc nõ recedit̃ a ꝑsona si nõ arbitret̃ siue super accidẽtali siue sup substãtiali. Itẽ siue in ɔctibus bonefidei siue stricti iuris: vt.l.si coita.ꝛ.l.si quis arbitratu. Aut arbitrio partis in casu quo põt trãsferri in eius arbitratu: qꝛ forte accidẽtale: ꝛ tũc recurrit̃: ꝛ est ratio qꝛ ꝑ partẽ stat quominus arbitret̃: ꝛ sic actus nõ debet deficere imo dꝫ ha-beri pro impleto.ff.de verb.obli.l.in executionibus.§.fi.ꝛ sic per-

inde recurrit̃ ad arbitriũ boni viri.vt si arbitrat⁹ fuisset inique: ꝛ ꝑ tãto habet̃ in sui preiudiciũ.hoc aũt nõ tenet i legatis: vt.o.

3 l.fi.C.cõ.de leg.ff.de le.ij.l.j.vide ibi. ¶ †In ea.glos.ᵈin fi.ᵉin du-

d bio tamẽ bonus vir videlʒ iudex non debet reuocare dictũ arbi

e tri nisi manifeste appareat iniquitas.ff.pro socio.l.inde.si nerue.

4 ¶ †Quid si tpe ordinatiõis nõ appareat iniquitas imo iuste or dinauit arbitrator pro tũc: ſʒ nũc apparet forte ꝑ rationes alias quas nũc pars pretẽdit: ꝛ tũc nõ pretẽdebat: ¶ Videt̃ ꝙ debeat reformari sicut consueuit dici de iudice appellationis.C.de ap.l. eos.de tpe ap.l.per hãc. Si ramẽ ex noua causa occurreret iniq̃-tas que nõ erat tẽpore ordinationis: videt̃ sec⁹. Verbigratia.vẽ-didi tibi vinũ pretiũ arbitratu Titij cõstituẽdo: cõstituit ꝛ iuste reclamatũ fuit: nũc qñ procedit̃ in causa reclamationis nõ est iu stũ pretiũ: qꝛ forte vinũ longe plus vendit̃ ꝑpter gelu vel tempe-statẽ superuenientẽ: nunquid retractabit̃ arbitratus: nõ vꝫ.ff.de excu.tutorum.l.tutor petitus.ff.de vaca.mune.l.his oneribus.§. actis.vnde nõ debet ad paria ꝑ oĩa iudicari reclamatio ꝛ appel latio vt apparet: qꝛ reclamat̃ iure actionis ꝛ post decendium ẜm aliquos.nec reperitur ꝙ fatalia currãt sicut in appellationibus. Verius videt̃ posse dici non obtinere.l.per hanc.in reclamatiõe que solũ obtinet vbi appellat̃ a diffinitiua iudiciali: non si ob in terlocutoria vel grauamine extraiudiciali: ex tra de app.c.appel lãti.in cle.vnde. qꝛ de reclamatione ɔstat ꝙ fit ab actu extraiudi ciali: ideo nõ obtinet.d.l.per.d.c.imo etiã nõ obtineret i casu no-uissime proposito quãdo nouũ ius superuenit: qꝛ in casu princi-pali admitti nõ debet: vt.l.§.alleg.hic ergo.in reclamatione esset solũ iudicãdũ per rationes propositas corã arbitratore.ꝛ hoc si partes plene audiuit. Sinautẽ nõ video quin iudex reclamatio-nes audire debeat: alʳ̃s quomodo sciret an inique arbitrat⁹ fuis-

5 set: ¶ †Super ista materia an valeat cõtractus collatus in arbi tratu alicuius persone videnť iura ꝛ glo.varie idcirco distingue: qꝛ aut cõtractus confert̃ in arbitratu alicui⁹ cõtrahẽtiũ: aut ter tij. Primo casu aut queris in cõtractu vltro citroq̃ obligatorio aut ex altera parte tãtum. si vltro citroq̃ obligatorio: distingue: aut confertur ꝙ est de substãtialibus aut de accidẽtalibus: ꝛ dic vt hic no.ꝛ.s.scripsi: qꝛ substãtiale non potest cõferri nisi ad tem pus: vt hic: ꝛ.j.e.§.emp.accidẽtale sic: vt.l.hec vẽditio. Scðo casu quo ex altera parte tñ subdistingue: qꝛ aut ɔfert̃ in volũtate illi⁹ cui erat querendum: ꝛ valet.ff.de condi.ꝛ demon.l.si ita expres-sum.ff.de leg.j.l.si ita.§.illi.ꝛ no.ff.de verb.ob.l.stipulatio nõ va-let lʒ contra no.ꝛ male.e.tit.l.a titio.§.fi.aut illius q obligandus est: ꝛ tũc refert per que verba.ff.de verb.ob.l.cẽtesimis.§.fi. Caue tamẽ: qꝛ gl.alicubi faciũt differẽtiã inter si ꝛ cũ: vt.l.in emẽtis.C. eo.ꝛ.d.l. in personã.§.generaliter. de re iudi.ſʒ in.l.cẽtesimis.et.l. hec venditio.faciũt differẽtiã inter verbũ volã: ꝛ voluero: siue ap ponat̃ si: siue cũ.ꝛ he sunt veriores ẜm oẽs. Quãdo vero ɔfert̃ in arbitratu tertij: tũc aut incerti: aut certi.ꝛ si incerti: aut arbitrat̃ aut nõ.ꝛ si arbitrat̃: aut eque aut inique: vt potes satis colligere ex his q̃ hic notant̃ ꝛ.s.scripsi. hec autẽ procedũt in ɔctu inter vi uos in vltima voluntate sic.ff.de le.ij.l.j.§.de le.§.nostra. illud aũt videt̃ cõe in oĩ ɔctu inter viuos ꝛ vltime volũtatis: ꝙ qñ nõ põt poni in expressa volũtate: põt in tacita.ff.de ɔdi.ꝛ de.l.nõnunq̃.

6 de reg.iur.l.expressa. ¶ †Et hec procedũt vbi qs se submittit ar bitrio. Quid si nude volũtati: videret̃ ꝙ tũc nõ posset reclama-ri.ꝛ ita tenet Host.extra de ma.ꝛ obe.c.humilis.ꝑ q̃.ff.de leg.iij. fideius.§.ꝙ.ꝛ iõ attenta hac opi. Host. videret̃ ꝙ vir in regno Frãcie posset reclamari: qꝛ apponatur in arbitriis talis clausula quorũ ordinationi ac nude volũtati de alto ꝛ basso supponũt se partes ꝛc.ſʒ hoc est durũ. Vñ põt dici ꝙ quis se qs subieceritvo lũtati alicui⁹ ꝙ possit reclamare: qꝛ sicut in arbitratu ea mẽs vꝫ fuisse supponenduʒ: qꝛ ratione arbitratuũ superarent: vt.l.si li-bertus iurauerit.ita quãdo se supponunt volũtati cũ sit eadẽ ra tio: igit̃ sicut in arbitratu põt reclamari: videt̃ ꝙ ꝛ vbi se suppo-

7 nũt partes alicuius volũtati. ¶ †Itẽ certũ est ꝙ oĩs generalis ꝛ indeterminata cõcessio debet referri ad iusta ꝛ licita: ꝛ talia q̃ ve risimile est concedentẽ specifice ɔcedere voluisse.ff.de so.l.cũ qs.ꝛ l.stichũ.§.vsumfru. de fideicõ.li.l.fideicõ.libertas.ff. de pecu.l.q peculiũ similiter.ꝛ.l.ꝙ tuberonis.§.alia.sed supponere se volũta-ti alicuius: est generale ꝛ indeterminatũ: vt patet de se: ergo refer ri debet ad iustã ꝛ licitã voluntatẽ: non aũt ad iniustã.arg.ff.de cõdi.inde.l.si procu.ꝛ pro hac parte facit multũ.ff.mã.l.creditor. §.fi.ibi enim cõmissuʒ fuit volũtati: ꝛ tñ intelligit̃ de iusta ꝛ or dinata.ꝛ hãc partem videt̃ glos.tenere.ff.de arbi.l.pe Ad.l.cum quidam.põt responderi ꝙ vbi heres representat personã testan-tis.vnde ex quo testator posuit in volũtate heredis: perinde po-test indignum preferre digno sicut ipse potuisset: qꝛ non agit̃ ibi nisi de gratia ꝛ dispositione rei sue. Sed nos loquimur quando tractatur de damno euitãdo ꝛ de iure alterius: ꝛ in casu quo ille qui se supponit in iure suo ꝛ sibi quesito leditur.qui casus est val

8 de diuersus ab alio.C.de codic.l.fina.§.penulti. ¶ †Item iuxta

f hanc materiã consueuit queri an possit renuntiari ᶠarbitrio bo-

a ¶ In ea.glo. Vide hic Ange. ꝛ Christ. vsq̃ ad fin.§.

b ¶ Pretium. emptio non põt ẽe sine certo ptio. ſʒ si ptiũ in alte-rius arbitriũ cõ-ferat̃: tũc vꝫ em-ptio facta sub cõ ditione: vt si ille fuerit ptiũ arbi-tratus valet em-ptio: alʳ̃s secus.ꝛ ideʒ in locato. Ꝟ õt ẜʒ Ange.

c ¶ In fi. No-tat hic Ang.cõ-tra vulgares. qs dicũt qñ nõ pñt de ptio ɔcordare faciamus estima ri: ꝛ qð estimatũ fuerit dabo tibi ptiũ noĩe: qꝛ va let nisi in spẽ di-cat̃ qs esse dꝫ ta-lis estimator vel arbitrator.

d ¶ In ea.glo. inique ponit hic Ang.dist.suã an ꝛ qñ a ꝑsona ar-bitratoris rece-cedat̃. vide eã in ij.col. in prin.v.l gl.diffinierit.

e ¶ In fi. An-ge.cõmẽdat istã gl.tãq̃ valde no-tabilẽ qñ qs dica tur lesus ex arbi tramẽto vt pos-sit recurri ad ar-bitriũ boni viri. vide eũ h i.ij.col. vsq̃.in ea.gl. in fi.

f ¶ Possit re-nũtiari. Vid õ h ꝑ Sal.C. de rece. ꝛ arca.in.l.cũ an tea.itẽ vtrũ pos-sit reductio peti qñ qs est lesus in magna quãtita-te et si iuramẽtũ interuenerit: viõ Alex.i cõsi.cxxx. i.v.col.vbi ponit vtrũ sufficiat ꝓ bare latã culpã: an vero dolũ: et multa alia ex q-bus laudũ põt di ci nullũ vel saltẽ iniquũ ꝛ ꝑ par-te nullũ ꝛ ꝑ par-te iniquũ.i.ij.vo-lu.adde hãc.q.la te tractatã ꝛ fina liter decisam per me in apostil.ad Lifrã.de oria.in clemen.sepe.

ni viri.⁊ omnes tenent ꝙ non.vide extra de re iudica.in.c.scienti. li.vj.per Dy.per Inn.⁊ Host.de iureiurā.c.qntauallis.quinimo nō valet renūciatio.⁊ si expresse renūciās declararet casuz ꝑ quē pronūciaret inique:vt no.Spe.in ti.de arbi.§.j.¶Quid si qs cō mittat iudicio alicui⁹:Dicas pinde esse ac si se cōmitteret arbitratui.ff.de fideicō.li.l.thais.§.lucius.¶Itē qd si misericordie?
9 Credo idē.facit extra de renū.c.sane.⁊.c.veniēs.¶†Itē ꝯsueuit queri an arbitrator possit cogi ꝙ ordinet vel arbitret̃.Glo.dicit ꝙ sic i.l.fi.C.e.ꝙ est verū si se onerauit al's nō:⁊ sic intellige ꝙ no. ff.de le.ij.l.j.ff.de arbi.l.itē si vn⁹.¶In gl.ita ꝙ stat.i fi.⁊ sic videtur ꝙ agēs ex empto teneat̃ probare dominiū pecunie quam soluit:alioquin suecūbat.sic ⁊ q agit certi cōdi.ex mutuo:debet ꝓbare ꝙ ꝓpriā numerauit.C.si cer.pe.l.ꝗuis.⁊.l.nō vnde.ꝙ pauci aduertūt.vide plenius.j.de ac.§.si itaqȝ.⁊.§.sequēs.¶In gloss. caute.ibi cū alleg.l.ex empto.circa prin.in casu tñ cauebit cū fide
a iussore.ff.de peri.⁊ cō.rei ven.l.habitationū.§.fi.¶In fi.e.glos.[a] hec gl.videt̃ cōtraria gl.de.l.j.ff.de ac.em.vbi videt̃ sequi opi.doctō.antiquorū vcz Bul.Jo.⁊ Azo.sȝ hāc sequūt̃ doct.noui hic ꝗuis parū insistāt:Spe.ti.de fructi.⁊ li.expen.§.viso.ver.sȝ quomodo.⁊ Inno. de senten.excō.c.sacro.in fi.magne gl.pro qua vr̃ qꝛ magis debet teneri vēditor qui pretiū recipit ꝙ̃ donator q ex mera liberalitate ꝓcedit ⁊ minus debet vēditori subueniri ꝙ̃ donatori:sed cōstat ꝙ donator cōpellit̃ rē precise tradere si habeat in feu. si de feu.cōtro.fue.c.facta.s.de do.§.perficiunt̃. ergo multo forti⁹ vēditor.ꝙ aūt min⁹ subueniat̃ vēditori ꝙ̃ donatori:apparet:qꝛ vēditor tenet̃ de euictione:donator nō regulariter:vt dixi.s.tit.de dona.ff.de edil.edic.l.ad res.¶Itē vēditor nō deducit ne egeat:donator sic.ff.de re iudi.l.inter eos.§.j.¶Itē ꝑ hoc certū est ꝙ vbicūqȝ excipiēti pōt dolus iputari:exceptio repellit̃ per doli replicationē.ff.de excep.doli.l.apud cellsum.§.quesitum. Itē certū est ꝙ vbi quis venit cōtra pactū cōuentū:dabitur exceptio doli cōtra ipsum:⁊ per cōsequens replicatio: que est gen⁹ exceptionis.ff.de excep.doli.l.ij.§.itē querit̃.de excep.l.j.¶Item ꝙ vbi quis nō restituit qō restituere pōt:dolo facit.ff.mā.l.si ꝓcuratorē.§.dolo. ¶Itē quoties exceptio est iniqua dat̃ replica-
10 tio cōtra eā.¶†Nūc ex premissis arguo.certū est ꝙ venditor est obligatus ad rem tradendā:vt hic:⁊ in.l.ex empto.s.alleg.si igit̃ nō tradat cū eā habeat:dolo facit veniēdo contra pactū.Itē nō restituēdo qō restituere pōt:per iura.s.alleg.cū igit̃ teneatur ad tradendū:⁊ ad hoc agatur si tradere possit:⁊ nō velit dicēdo se velle ꝑstare iteresse ⁊ per illud liberari:potest ei replicari de dolo. igitur sua ꝑdicta exceptio debet ei inefficax remanere:nec ea gaudere pōt quin ad tradendū debeat cōdemnari:presertim cū ad hoc agatur.Si ergo condēnatio fiat ad rē tradendā:oportet ꝙ fiat executio si fieri possit:iuxta.l.qui restituere.ff.de rei vēdic.al's snia esset frustratoria.⁊ hec etiā snia que hic no.in gl.cōfirmat̃ sequēdo gl.que est.ff.de ac.emp.l.j.que dicit ꝙ nō feruūtur due sententie:qꝛ ẜm illā oportet ꝙ in processu cause vēditor excipiat seu dicat se nolle tradere.ista aūt exceptio est iniqua ⁊ dolū implicat allegantis.⁊ non sic est audiendus imo repellēdus per predicta. ¶Preterea nisi sic dicas:sequit̃ ꝙ infinitis casibus possit vēditor penitere ⁊ ꝙ emptor agere nō possit:qꝛ frequentissime nō interest eius:vt scripsi.j.man.§.recte.⁊ hoc esset iniquissimū ⁊ ꝯtra iura.C.de actio.⁊ obli.l.sicut.⁊ scripsi in.§.recte.vide ibi.Nec obstāt rationes ⁊.ll.que pro parte cōtraria allegant̃ que vidētur dicere ꝙ fit cōdemnatio ad interesse:qꝛ intelligunt̃ si rem nō habebat:vel nō possit prestare.vnde quādo nō pōt prestare bene cōceditur ꝙ fit cōdemnatio ad interesse:etiā singulare si dolo desijt tradere posse:sed si habet rem:fit cōdemnatio ⁊ executio in ipsa re.⁊ ad hoc bene facit.ff.de cōtrahē.empt.l.si cū fundū.§.fi.que cōfirmat opi.hui⁹ gl.itē ⁊ pro hoc facit.l.si traditio. C.de actio. emp.ibi cū dicit:si procacia vēditoris nō tradat̃.nā aliqua allegat̃ cur tradere nō poterat:licet forte calūniose:sȝ si nihil allega-
11 ret:tunc fieret condēnatio in traditione:vt ibi supponit̃.¶†Sȝ adhuc obstat.l.si qs volūtate.ff.quib.mo.pig.vel hypoth.sol.vbi supponit̃ ꝙ vēditor retinuit rem ⁊ fuit condemnat⁹ ad interesse.Sed ad hoc dicas ꝙ bene fuit possibile.nam nō nego quin si emptor velit possit agere ad interesse ex quo res non traditur:sȝ si malit:pōt petere ꝙ res tradat̃ si venditor habeat ⁊ in hoc fiat condēnatio:⁊ hoc est in electiōe sua.⁊ ita no.ff. de cōtrahē.emp. l.qui fundū. de verbo.ob.l.vbi autē nō apparet.§.fi. ⁊ ideo ad.l. volūtates.⁊ ad oēs pro contraria parte inductas respondeo qō oēs loquūtur vel in casu quo vēditor non poterat tradere.vel si poterat:emptor prelegit agere ad interesse.vnde quicquid gl.dicat in.d.l.j.ff.de actio.emp.tene cōstanter ꝙ ex quo vēditor requisitus etiam extraiudicialiter non vult rem tradere ꝙ potest formari petitio in interesse:vt.d.l.qui fundū.⁊ est expressuȝ.C.de ac. emp.l.cum venditor.⁊.l.sicut. de here.vendi.l.qui tibi.ff.loca.l. si in lege.§.colonus.⁊ hoc dicit.d.l.j.ff.de ac.emp.dicit em̄:si res vēdita nō tradatur ad id qō interest:agitur.nō dicit ad tradēduȝ agi:sed interesse.⁊ ita etiam in alijs factis potest formari petitio post moram.ff.de verbo.oblig.l.stipulationes non diui.§.celsus.
12 ¶†Sed quid si venditor fuit in mora ⁊ agitur ad interesse:nunquid si velit tradere euitabit cōdēnationem interesse? Dic ꝙ sic
b ante lit.cōtesta.ff.de verb.obli.l.si insulā.[b] per quā euidenter apparet ꝙ agebatur ad interesse post moram: qꝛ al's semꝑ sine dubio euitaret condēnationē interesse faciēdo qō peteretur.⁊ ideo concludo qō actio ex empto non semper concludit tradendum imo quandoqȝ ad interesse:vt dixi.¶Itē quādoqȝ vt patiētia prestetur.vt si vēdidisti mihi arbores in tuo fundo existētes; vel superficiem nemoris:vel herbas prati per me leuādas.vel ius seruitutis.ff.de ac.emp.l.quintus.eo.tit.l.tenetur.§.j.⁊.l.iul.§.pen. Si tamē vēdidisti vsumfru.fundi:tūc agit̃ ad tradendū fundū ff.de vsufru.l.iij.sed ibi qꝛ al's vti non pōt:⁊ de natura seruitutis vsuffru.debet tenere ipsum fundū ⁊ possidere naturaliter. ff. de acqui.pos.l.naturaliter.de vsufru.l.fundi trebatiani.in alijs aūt seruitutibus nō sic. ¶Quid ergo si quis in libello dicat/peto talem rem venditā mihi tradi:⁊ si tradere nō possit vel nolit:peto interesse.videt̃ ꝙ talis libellus procedat ⁊ debeat̃ admitti ꝑ no. in.d.l.j.ff.de ac.emp.⁊ vide in Spe.de libel.cō.§.hec.versi.itē no. iunge.j.de ac.§.actionum.

1 ☞Emptio si facta sit ad marchas vel vncias argēti vel libras auri an sit emptio.
2 An autem valebit vt contractus innominatus.
3 Quid si emit ad pecuniam reprobatam per principem.
4 Quid si vēdo tibi rem vt satisfacias creditoribus:an ista satisfactio sit loco pretij.
5 Libris antiquis an sit credendum.
6 Actio ex consensu quare magis oritur ex contractibus innominatis ꝙ̃ ex alijs.

1 **Item pretiū.** ¶†In glo.dixit pretiū.in fi.quid si emit ad marchas vel vncias vel ad
c libras auri vel argēti? Nō vr̃[c] qō sit emptio:qꝛ non est pecunia numerata.qō requirit̃:vt hic.⁊.ff.depo.l.j.§.si qs.de prescri.vb. l.naturalis.§.at cū do.de do.inter vi.⁊ vxo.l.si vir vxori.in ꝑn.verūtamē si fuerunt ad numeratā pecuniaȝ estimate valeret: ⁊ ita
2 no.in.d.l.naturalis.vt patet.C.de rescin.vēd.l.pretij.¶†Sed an saltem valebit vt contractus innominatus quādo emit ad marcham? videret̃ qō sic.C.de cōtrahē.emp.l.empti.ff.e.ti.l.cū manu
3 facta.§.fi.de do.cā mor.l.vbi.⁊ no.ff.e.l.hec vēditio.¶†Quid si emit ad pecuniā per principē reprobatā? Nō videt̃ emptio:qꝛ pecunia dȝ habere autoritatē publicā:vt.d.l.j.de contrahen.empt.
d ibi:forma publica percussa.sȝ forte tenet vt ꝯct⁹ innominatus[d]:
4 vt.s.dixi.⁊ facit.ff.de so.l.creditor oblatā.¶†Quid si rē tibi cōcedā acto qō satisfacias creditoribus:nūquid satisfactio quā facis erit de pretio:vt de illo ꝑtio debeant̃ vēte vl' laudemia dño? nō vr̃:qꝛ nō est ꝑtiū certū.s.§.ꝑtiū.⁊ facit.ff.de do.l. hereditatē.
5 ¶†In gl.no.arg.in fi.salua pace gl.ibi non redarguūtur. vnde credo qō libris antiqs nō apocryphis quos vsus cōis cōsueuit habere pro autoribus sit credēdū:nisi appareret errori euidēs ⁊ qō dicta antiquorū poetarū ⁊ philosophoꝝ possint ad cōfirmationē dicēdorū adduci:⁊ est pulchrū ⁊ elegās adducere.⁊ facit.s. de adop.§.fi.de do.§.j.ff.de leg.iij.l.legatū.§.pretoribus.de cada. pu.l.j.C.de sepul.vio.l.pergit.verūtamen est ꝙ nō necessario stat̃ eis nisi in arte eorū:vt Prisciano in grammatica.Aristoteli in logica ⁊ naturali philosophia.Hypocrati i medicina q tenent̃ vt autentici ex quodā vsu.⁊ hec faciunt cōtra multos simplices legistas qui nihil sciunt de libris poetarum ⁊ philosophorū:nec
6 de moralibus:ꝙ est peius ⁊ damnabilius pro salute.¶†In glo. ꝯctus scilicet innominati.in fi.de hoc no.plenius in.d.l.iurisgen. §.j.vide ibi vnde ratio que hic redditur aperit viam alteri⁹ que rendi:quare magis in innominatis cōtractibus oritur actio ex consensu ꝙ̃ in alijs forte propter frequentiam; vt dixi.s.de ob.ex consensu.tit.generali.

1 ☞Emptor vt subeat periculū rei empte quot sunt necessaria.
2 Vendidit aliquis decē corbes vini in genere generalissimo:totū vinum illius regionis perijt:cuius erit periculum.
3 Quid aūt si vinū sit venditū in genere generalissimo: reponēdū tñ in cellario per vasa emptoris ponit exemplum.
4 Quid autem si vinum venditur in specie.

1 **Cum autem.** ¶†In glo.sed certe.ibi:sed nouem
e sunt necessaria. Salua[e] reuerentia gl.hec sunt necessaria ad hoc ꝙ regula hʒ data obtineat:qꝛ de se verū est: sȝ fallit i quolibet casuū subscriptorū.vñ ridiculū est dicere qō ad verificationē ei⁹ oēs hi casus sint necessarij ꝙ adsint: sȝ bene est necessariū ꝙ adsint ⁊ quilibet eorū.¶In ea.gl.cū al-
f legat.l.item si verberatum.§.fin.[f] sed illa loquitur vbi culpa precessit.ff.deposi.l. si plures.§.fi.vide.s.quib.mo.re contrahi. ob.§. item is cui.¶In ea.glo.cum allegat.§. in his. hec non fuit opi. Azo.imo fuit.Marti.vt no.pleni⁹.ff. de pericu.⁊ com.rei ven.l.
2 j.vt autem hoc melius videas.dicamus per questiōes.¶†Primo quero.vendidi tibi decē corbes vini in genere generalissimo: totum vinum

a ¶In fi.e.glo. Vide hic Ange. qui dicit hāc gl. pro hac materia esse melioreȝ q̃ sit in corpore iuris.

b ¶L.si insulā. vbi vide Bart.⁊ Pau.de ca.qūo pōt pena purgari ⁊ ēt interesse.

c ¶Nō vr̃.Itē tȝ hic Ang. Itē ad ꝓbādū ꝑfectū ꝯctū emptiōis ⁊ vēditionis que ⁊ quot requirant̃: vide Alexā.in cōsi. xcij.in.ij.col.iiij. volu.itē Pet.de ferra.in sua practica in for.li. de emp.⁊ vē.itē qñ vēditor teneatur ad iteresse.Alex. in cōsi.lxx.per totū in.iiij.volu.

d ¶Contract⁹ innoīatus. Ideȝ tȝ hic Ang.lȝ nomen Jo.fab. taceat. Itē quid si trado tibi libruȝ meū pro tuo ⁊ ꝑ deceȝ in pecunia numerata:an sit emptio vel ꝑmutatio:vide Bar. in.l.aristo.i prin. ff.de dona.

e ¶Salua.idē tȝ hic Ang.allegans Jo.fab.

f ¶§.fin. vide hic conclusioneȝ Ang.in.ij. col.v. Et conclusio est ante me.col. Itē si plene vis videre qūo cognoscatur ꝯct⁹ emptionis ⁊ vēditiōis: ⁊ qūo ꝑiculū spectet ad emptorē: vid Alex.ꝯs.ciij. in.ij.co.in.iij.volu.⁊ cōsi.ciiij.per totū in.iij. volu.

totum vinum regionis periit vel deterioratum fuit: queritur cuius sit periculum. ⁊ nõ est dubitabile ꝙ venditoris: vt.l. cũ cõuenit. C. de peri. ⁊ cõ. rei ven. ℂ Sed quid si vẽdo tibi decem corbes de vino talis cellarij: vbi sunt plura vina vel de tali vinea: in hoc casu dicit Bul. ꝙ periculũ peremptionis pertinet ad venditorẽ: sed deteriorationis ad emptorẽ. Sed oẽs doc. hoc reprehẽdunt in d.l.j. ⁊ hoc dicunt indistincte pertinere ad venditorẽ quousqꝫ fuerit mensuratũ per.d.l. cum cõuenit. nisi emptor fuisset in mora re
3 cipiendi: vt ibi. ℂ † Quid ergo [a] si vinũ fuerit venditũ in gñe ge
a neralissimo: reponendũ tñ in cellario ⁊ vase emptoris. verbigratia. vẽdo tibi decẽ modios musti quos in vindemijs ꝓmitto adducere in domũ tuã ⁊ ponere in vasis: ita feci: ⁊ post perierũt añ ꝙ mẽsurares vel degustares. satis videt̃ ꝙ sit periculũ emptoris: cũ videat̃ traditũ si emptor claues cellarij teneret: vt.d.l. cõuenit. ⁊ nedũ perẽptionis imo deteriorationis: ⁊ imputet sibi quia nõ gustauit. ff. de peri. ⁊ cõ. rei ven.l. si vina. ℂ Sed secus dicerẽ si venditor impleret dolia emptoris in suo ꝓprio cellario: qꝛ tũc nulla
4 est traditio per.d.l.j. ⁊ .§. in his. ℂ † Sꝫ qd si vinũ vẽdit̃ in specie verbigrã. vẽdo tibi vnũ tinellũ vini tali ꝑtio: ante degustationẽ ⁊ traditionẽ periit vel deterioratũ fuit. hic fuerunt opi. Jo. Bul. ⁊ Pla. dicũt ꝙ ẽ piculũ vẽditoris. Azo ⁊ gl. ꝙ emptoris. Mar. idẽ ꝙ Jo. in vino: sed in ceteris vt in zinzibere idẽ qð Azo. multi moderni sequunt̃ opi. Jo. ⁊ Cy. attribuit Pe. de bel. pti. in.d. l. cõuenit. Ego scio ꝙ hic Petr. de bel. perti. ꝓsequit̃ opi. Azo. ⁊ gl. que videtur probari in.d.l. cõuenit. ⁊ in.§. in his. ⁊ in.l. si quis vina.§. ex hoc apparet.

b **Emptio.** [b] ℂ In gl. sꝫ vr̃. ibi cũ dicit: vt dictis legibus cõtrarijs. hãc sol. sequit̃ gl.i.l. ꝙ sepe.§.j. ff. eo. ⁊ tñ vr̃ ꝯ casum hui⁹.§. qꝛ hic ipsa emptio cõfert̃ in arbitriũ emptoris ⁊ totũ cõmerciũ. vñ dic ꝙ in arbitrio ꝯtrahẽtis põt poni accidẽtale: itẽ ⁊ substãtiale: dũtamen adijciat̃ tp̃s vt dixi. s. eo.§. pretiũ. vide ibi. ℂ In ea. gl. ibi cũ dicit: sub cõditiõe facta. qð apparet: qꝛ sunt hec verba de futuro.

1 ℂ Emptio ⁊ venditio in quibus rebus valet.
2 Emptores rerũ inalienabiliũ an repetere possunt pretium.
3 Emptor nunquid debet restituere rem venditori.

c
1 **Loca.** [c] ℂ Ad intellectũ huius.§. vide. s. de rerũ di.§. nullius. ⁊ .§. religiosum. † Et no. contra laicos qui tota die emunt decimas: nam non valet emptio: nec vendens tenet̃ de enic. extra de deci. c. ꝓhibemus. ⁊ idẽ de his qui emũt res ecclesia
2 sticas inalienabiles. ℂ † Sed nũquid tales emptores rerũ inalienabiliũ ꝑnt repetere pretiũ: videtur ꝙ sic. in aut. de nõ alienan. §. si qs emere. ⁊ hoc si fuit stipulatũ: alr̃ nõ. C. de enic.l. si fundũ. C. de agri. ⁊ censi.l. quẽadmodũ. Sꝫ cõtra videt̃ notari in feu. de probi. feu. alie. per fride. c.j. quasi dicat ꝓ quo. C. de litigi.l. fi. Sed videt̃ ꝙ stipulatio nihil faciat vbi sciens emit. certũ est ꝙ stipulatio rei impossibilis nõ tenet. s. de inuti. stipu. in prin. Sed cõstat ꝙ si quis vendat decimã vel forũ vel basilicã: ⁊ caueat ꝑ stipulationem de euictione: vel licere rem habere: promittit impossibile de iure: vt patet hic cũ concor. ergo stipulatio nõ adstringit. itez vr̃ qñnec teneat quo ad interesse: qꝛ vbi stipulatio adijcit̃ cõtractui vetito vel reprobato a iure sicut non tenet in principali: ita nec in accessorio. sic est hic: ergo ⁊c. ff. de verbo. obligatio.l. si homo mortuus. ⁊ .l. stipulatio hoc modo. de fideiussori.l. cum lex. et hoc fuit cõclusum pro determinato. s. de inutili. stipula.§. alteri. ℂ In oppositum videtur qð qñuis quis stipuletur: impossibile qð valet stipulatio ad interesse. Uendidisti seruũ: promisisti eum sanum esse vel furem nõ esse: certũ est ꝙ si sit infirmus vel fur tu promittis impossibile: ⁊ tamen constat ꝙ teneris. ff. de euicti.l. si ita quis promisisset. ⁊ ita videtur ꝙ illa impossibilitas nõ vitiet. item videtur ꝙ qñuis res prohibeatur vendi ⁊ cõtractus annullet a iure: ꝙ nihilominus tenet quo ad accessoria. ff. de pred. mino.l. ⁊ si is. Et ad.l. si ita quis. posset dici ꝙ principalis ꝯtus tenuit ⁊ de natura sui venditor tenebatur ad interesse ad qð extendit̃ stipulatio interpretatiõe iuris nõ ad factũ impossibile. sꝫ hic cõtractus nõ tenuit: imo reprobatus est a iure: ⁊ per consequẽs nec quicquid ad ipsum firmandũ adijcit̃. C. de legi.l. non dubiũ. Ad.l. ⁊ si is. põt dici ꝙ cõtractus de se nõ erat ibi prohibit⁹ nec rei cõmerciũ: verũtamẽ ad hoc ꝙ dñium trãsferat̃: debuit certa solẽnitas adhiberi. idcirco curator ⁊c. Uel dic lati⁹ ꝙ qñqꝫ ius inhibet cõmerciũ ⁊ nihilominus dat regressuz ꝓ ꝑtio: ⁊ tũc dat̃ regressus etiam scienti. C. de fun.l. fi. qñuis glo. alio modo intelligat in aut. de nõ ali.§. si quis emere. ℂ Quandoqꝫ inhibet commerciũ ⁊ recuperationẽ pretij: ⁊ tunc credo ꝙ emptor nõ recuperat ẽt si sit stipulatus: qꝛ illa stipulatio esset cõtra ius: ⁊ censet̃ esse apposita ad elidendam penã a iure appositã: ideo non valet: per l. nõ dubiũ. C. de leg. ff. de legi.l. fraus legi. ⁊ .d.l. cũ lex. ff. de fideiusso. ⁊ sic põt intelligi. C. de pred. curiali.l.j. li. x. de fun. rei priua.l. fi. lib. xj. Quãdoqꝫ inhibet cõmerciuz ⁊ stat in finibus suis quo ad pretium: ⁊ tunc aut emptor stipulatus est ab eo in cuius fauorez prohibitio facta fuit. ⁊ credo ꝙ nihil valeat stipulatio: qꝛ ꝑ hoc peruenire͂t ad vetitũ ⁊ ad faciẽdum cõtra legis prohibitionẽ: vt d.l. nõ dubiũ. aut ab alio: ⁊ tũc sic. verbigrã. vxor vẽdidit fundũ dotalẽ ⁊ promittit de euictiõe iure ⁊c. ac reddere pretiũ ⁊c. credo ꝙ oĩa sint nulla: qꝛ ꝑ hoc cõueniretur ꝯ id ꝙ lex ordinat: vt.d.l. fraus. ⁊ .l. oratio. de ri. nup. sed si maritus vendidit rẽ dotalez ⁊ se obligat vel alius tertius: non video quin possit se obligare ad interesse ⁊ ad reddẽdũ pretiũ. ⁊ idẽ de curatore vẽdẽte rẽ minoris: ⁊ de vasallo vendẽte feudũ: ⁊ de quocũqꝫ vẽdẽte decimã. ⁊ de filiis. Sed in hoc posset esse hesitatio si tales ꝓmittãt facere gar- [a] ℂ Quid ergo. Hanc qõnẽ format ẽt Ang. hic: ⁊ tꝫ euz Jo. fab. vid eũ i. ff. co. circa fi. i vr̃. qd si isto casu. item an degustatio sit necessaria ad hoc vt perficiat̃: ⁊ sic periculũ cõtigẽs ante degustationẽ pertineat ad emptorez ⁊ tenet ꝙ ꝑtinet ad emptorẽ ẽt añ degustationẽ. vide eũ i. ij. co. in ꝑn. ibi: sed queritur.
nimentum ⁊ habere licere ⁊c. nõ facta mẽtiõe de pretio nec de interesse vtrũ teneant̃: qꝛ vident̃ ꝓmittere impossibile. ⁊ .l. si ita qs. de enic. nihil vr̃ facere: qꝛ loquit̃ in ꝯtu permisso. ℂ Item nec.l. stipu. ista.§.j. cũ seq. ff. de verb. ob. que dicũt ꝯhi obligationez ad interesse: qꝛ loquunt̃ in ꝯtu licito de cui⁹ natura sequeret̃ obli. ad interesse. Sed nos loquimur in ꝯtu vetito: ⁊ sic videret̃ rigor attẽdẽdus. sꝫ melius adheret.l. si ita qs simplr̃. ⁊ hoc casu admittit̃ obligatio ad impossibile: vt no. in sili. ff. de actio. emp.l. ex empto.§. etiã. ℂ Sꝫ qd si emptor sciebat factũ tñ ignorabat ius: nã credebat forte ꝙ esset licitũ emere decimã de iure vel forũ vel basilicã: videret̃ qð possit agere ex empto: iuxta hũc.§. ⁊ h' vr̃ sentire gl. i.d.l. quẽadmodũ. in gl. dedit. ℂ Itẽ qꝛ error iuris excusat in suo recuperando. ff. de iur. ⁊ fac. igno.l. error. ⁊ no. ꝙ vbi emptio est nulla: emptor agit si nõ fuerit sciẽs vel si fuit stipulat⁹: sꝫ vẽdi
3 tor ẽt in casib⁹ illis nõ põt agere: cũ ꝯct⁹ sit null⁹. ℂ † Sed nunquid emptor dꝫ restituere rẽ venditori: Uidet̃ ꝙ sic: qꝛ alr̃ haberet rez ⁊ pretiũ: ꝙ esset iniquũ: vt.d.l. fi. de liti. ⁊ facit.l. quẽadmodũ ꝙ satis est equũ: nisi ille ad quez pertinet repetat: vt.§. si quis emere. s. allegato. ⁊ ita intellige.l. quẽadmodũ. ff. de actio. emp.l. ex empto.§. si quis virginẽ. de cõtrahẽ. empt.l. domũ. de here. vẽ. l. ꝙ si quis nulla. Et no. ꝙ hoc casu non concludit̃ ad tradendũ in actione ex empto: sed ad interesse. vide. s. eo.§. pretiuz. ⁊ iunge. s. de inuti. stipu. in prin.

ℂ De locatione ⁊ conductione. Rubrica.

ℂ Textus rubricam continuat euidenter.

1 ℂ Lex rem maioris pretij. C. de rescin. vendi. an habeat locum in locatione ⁊ conductione.
2 Colonus partiarius improprie dicitur conductor.
3 Colonus partiarius quam actionem habet.
4 Colonus partiarius an possit arbores scindere.

d
1 **Locatio.** [d] ℂ † In tex. ibi: Isdẽqꝫ regulis. facit ꝙ i hoc ꝯtu habeat locũ.l. rẽ maioris ꝑtij. C. de rescin. vẽdi. ⁊ not. C.
2 eo.l. si olei. de vsufr.l. si ea lege. ℂ † In gl. s. in pecunia. l. si nũqd ergo aget ex ꝯducto: gl. vr̃ velle ꝙ sic. ff. co.l. cũ in plures.§. messem. ff. de fur.l. si apes.§. fin. ⁊ .l. si qs vxori.§. si sulphurarie. que vident̃ vere ꝑ leges illas que loquunt̃ in partiario colono qui nõ facit fructus suos quousqꝫ sint ꝑ eũ recepti: sꝫ ille q nũmis colit facit aũt: vt ibi no. ℂ Sed dic ꝙ nõ sunt vere: qꝛ nõ est locatio nec ꝯductio nisi mercede in pecunia ꝯstituta: vt hic ⁊ .d.§. si seruũ. ideo partiarius nõ agit ex ꝯducto. ⁊ dicte leges loquunt̃ in eo qui nummis colit ad modicuz tẽpus. ⁊ iunge qð scripsi. s. de re. diui.§. si quis a nõ
3 dño. ℂ † Queritur [e] ergo qua actione aget partiarius colonus.
e videt̃ ꝙ actione ꝓ socio: vt.d.§. vis maior. in fi. ⁊ si fit ad nõ modicum tp̃s: videtur ꝙ vtili vendicatione. ff. si ager vecti. pe.l.j. super hoc interroga aduocatos: ⁊ si dicãt actiõe ex cõducto: oppone eis de.§. si quis seruũ. si dicãt actiõe ex cõducto: oppone de.§. messem. cũ cõcor. iũge. j. de ac.§. itẽ seruiana. ℂ Uidi queri vtruz partiarius colonus faciat fructus arboris suos insolidũ vel an dñs recipiet ibi partem. De consuetudine seruatur ꝙ dñs nihil
4 recipiat. de hoc in Spe. eod.§.j. ver. fi. ℂ † Sed an possit arbores scindere. Nõ videt̃. ff. de iur. fi.l.l. in frau.§. ꝯductor. de censi.l. forma.§. sed si vices. nisi essent renascentes. ff. de vsufruct.l. ex sylua. ℂ Itẽ intellige ꝙ in hoc.§. dicit si sit talis res que ꝯsuenit locari ⁊ cõduci: alr̃ non agitur ex locato. ℂ Quid enim si quis locauit homines ad bibendũ vinum suum: vt hoc patet in.l. naturalis.§. at cũ do. que hic allegat̃ in gl. ff. e.l. si marcell⁹: Sꝫ qd si pretiũ fuit ꝓmissuz arbitrario Lucij ꝯductor vsus est re Luci⁹ mortuus est anteqꝫ ordinet: vel arbitrari nõ vult: quomodo ꝓuidebitur locatori: Uideret̃ ꝙ hoc amiserit: quasi null⁹ fit ꝯtractus. s. eo. tit.l.§. pretiũ. Sed hoc esset iniquũ. vñ videt̃ ꝙ arbitrio boni viri debeat satisfacere. ar. C. de insti. ⁊ sub. sub cõ. fac.l. si testiũ. vel dic fm doc. Ja. ⁊ Pe. ꝙ locator seu dñs poterit repetere estimationẽ instar illius qui soluit opera indebita. ff. de ꝯdi. inde.l. si non sortem.§. libertus. vel forte datur prescrip. versic. j. proxi.§.
1 ℂ Merces si nulla sit constituta qua actione agi debet.

Qua de causa. ℂ In ter. ibi: sed propriũ genus. sine nomine. non enim est permu

[b] ℂ Emptio. ẽt sub cõditiõe põt emptio celebrari ⁊ accidẽtalia cõtractus ꝑnt in alterã ex ꝯhẽtibus celebrari. h.d. fm Ang.

[c] ℂ Loca. Sũma vt Ang. hic.

[d] ℂ Locatio. Diuide hũc titulũ vt hic fm ang. ⁊ summa hoc ꝑncipium vt idem.

[e] ℂ Queritur. hic per Ange. in j. colũ. versicu. ex quo no.

tatio:q² dñium non transfertur.ff.de re.permu.l.j.⁊.ij. de condi.
ob tur.cau.l.fi.nec cõmodatũ cum nõ sit gratuitũ:sed cõtractus
1 innominatus.¶†In gl.j.man.in fi.doc.dicũt ꝙ in casu in quo
nihil conuentũ fuit de mercede si sit persona que consueuit loca-
re operas suas:datur prescriptis verb. vt ex conditione persone:
cum retinetur voluntas partium.ff.de vsu ⁊ ha.l.plenum.§.equi-
tij.⁊ ideo dicũt qd̃ quidã iudex male iudicauit absoluẽdo scho-
larem qui cuidã nuntio tradidit literas vt eas deferret:promisit
ei qd̃ bene satisfaceret.nam ꝗuis salarium incerte pollicitatiõis
⁊c.vt.ff.man.l.qui mutuã.§.salariũ.hoc est verum in his quibus
consueuit dari gratia honoris vel renunciatiõis gratuite:nõ sic
in illis qui in talibus lucrantur quotidie panẽ suum.¶In glo.
que competit.ibi cũ alle.l.generaliter.§.j.ij.⁊.iij. pro cõtractu fa-
cio vt des nõ cõpetit:sed actio de dolo.que sit ratio:vide.C.de re.
permu.l.ex placito.⁊.d.l.naturalis.§.qd̃ si faciaʒ. ¶In ea.gl.ibi
cum alle.l.rebus.hoc verum si opponatur super actis talibus.se-
cus si super substantialibus.vide.ff.de contrahen.emp.l.pacta.

1 ☞Ecclesia Constantinopolitana non potest dare in emphyt. vltra tertiam generationem nec ecclesie ei subiecte.
2 Emphyteota an possit dare alij in emphyteosim.
3 Quid de vasallo.⁊ nu.4.
5 Emphyteota quando alienat emphyteosim an transferat vtile dominium.⁊ quid in vasallo.nu.6.
7 Dominus rei emphyteo.qualiter agit cõtra secundum emphyteotam in quem primus alienauit emphyteosim.
8 Scriptura an sit necessaria in contractu emphyteotico.
9 Contrahentes super contractu emphyteo.si sic dicunt: loco tibi talem fundum ad talem pensionem perpetuo.vel loquuntur indefinite:trado tibi ad perpetuum talem funduʒ pro tali pensione:an valeat.
10 Quid si dicatur:ego vendo tibi talem fundum tali pretio retenta annua pensione.an erit venditio vel emphyteosis.
11 Pensio que debetur pro re emphyteo.⁊ census an sint idem.
12 Census est quid publicum sicut tributum.
13 Contractus censualis ⁊ emphyteoticus an sint fidem vel non.
14 Instrumentum si contineat:talis dedit in emphyteosim seu censum talem rem ⁊ transtulit omne dominium nihil omnino retinendo nisi pensionem vel censum.an sit contractus censualis.
15 Periculum interitus rei emphyteo.ad quem spectat an ad dominum an ad emphyteo.

a **Adeo autem.** [a] Doc.Jac.⁊ Pe.parum dixerunt
in his materijs vltra gloss.vt potes
percipere ex his que scripsi:q² vbi repio eos dixisse aliqua fideli-
ter nomino:⁊ etiã hunc.§.trãseunt sicco pede.Ego etiã parũ hic
dicã:q² Spec.satis in hac materia dixit pro oib⁹.in tit.de loca.§.
nũc aliqua.⁊ ego in breuibus multas cõclusiones posui.C.de in.
emphy.in breuiario meo recurre vel ad vnũ vel ad alium:aliqua
1 tñ hic tangã que ibi nõ sunt tacta:⁊ si.nõ hoc modo. ¶†In gl.
b interdũ.in fi.[b] sed restat rñdere ad emphyt.Sed dic ꝙ loquiꝛ in
ecclesia Constantinopolitana ⁊ in subiectis eidẽ que nõ possunt
dari in emphy.vltra tertiã gñationẽ nisi domos ruinosas:ʒ alie
pñt ad ꝑpetuũ:vt scripsi.C.de sac.san.ecc.auꝛ. si quas.⁊ sic intel-
ligiꝛ auꝛ.ꝑpetua.e.tit. que est canonizata.x.q.ij.ꝑpetua. dʒ tñ ser-
uari solẽnitas autẽtice:hoc ius porrectũ.vt scripsi ĩ auꝛ. si quas.
2 ¶†In gl.ergo.ibi cũ alle.§.alienatiõis.ille.§.facit:q² ibi spãle in
ecclesia:ergo in ꝯ̃riũ ius cõe.Item pro hoc qd̃ vasallus facit aliũ
vasallum in feu.per quos fi.inuesti.§.sed ⁊ res.de le.corra.§. simi
liter.de probi.feu.ali.§.illud.⁊ tamen non est nisi vtilis dñs.sicut
nec emphy.vt no.ff.cõmo.l.si vt certo.§.si duob⁹.ergo a simili et
emphyteota aliũ emphyteotam.¶Preterea cum emphy.possit
vẽdere saltẽ reqsito dño:vt hic cur nõ poterit dare ĩ emphy. vbi
nõ est tãta nec ita ꝓpria alienatio:ʒ quedã interpretatiua: vt.§.
alienatiõis:videreꝛ qd̃ imo arguẽdo sic si id qd̃ magis ⁊c.facili⁹
enim permittiꝛ datio in emphy.ꝗ̃ vendere: vt appet in eo qd̃ de
ecclesijs dixi.s̃.additione proxima.⁊ pro hoc videꝛ expressum.C.
de fun.pa.l.j.Et hãc partẽ credo verã.bene tñ credo qd̃ dñs dire
ctus dʒ requiri per.l.iij.C.e.nõ cm̃ loquiꝛ solũ in venditiõe:sed in
qualibet translatiõe:⁊ forte poterit retinere si velit pro eadẽ pen-
sione.C.de col.p̃di.ci.l.fi.in fi.lib.x.de ꝯsuetudine seruaꝛ ꝙ absq̄
3 consensu ⁊ requisitiõe dñi possit dare in emphy. ¶†Sed qd de
c vasallo:gl.Colũbi vr̃ velle qd̃ non possit [c] dare in emphy.in feu.
de probi.feu.alie.per fri.circa p̃n.in gl.si autẽ.in fi. quo nil credo
falsius vt apparet per ratiões supradictas.vnde cũ hoc liceat ec-
clesie cur nõ vasallo:⁊ hoc est notoriũ per totũ regnũ al's nobiles
qui tenẽt in feudũ nullos haberẽt reditus:⁊ tñ videmus ꝙ illi q
tenẽt in feudũ ⁊ retro feudũ habẽt emphy.⁊ hoĩes suos vbicũq̄
4 terrarũ.¶†Preterea cũ simpliciter ꝯductor possit trãsferri ius
suũ in alium:vt.j.e.§.fi.in.l.q̃ domũ.ff.de iur.fis.l.mochis.§.j.cur
hoc non possunt emphyteota ⁊ vasallus qui maius ius habent
cũ sint vtiles dñi vt est dictũ:nõ video hoc nisi fieret fraus:iuxta
5 §.callidis.de ꝓbi.feu.ali.¶†In ea.gl. ibi cum alle.l.si ager vect.

a ¶Adeo autẽ.
Contractus em-
phyteoticus qui
perficiꝛ cũ alicui
res cõcediꝛ mer-
cede ĩ pecunia vl'
in spẽ ꝯstituta a
ꝯ̃ctu locatiõis et
ab emptiõe ĩ ali-
quibus differt:⁊
multipl'r ꝯuenit
cũ eis qui iure ci
uili fuit introdu
ctus: et interitus
totius rei ꝑtinet
ad dñm: particu
laris ad emphy-
teotam.

b ¶In fi. Uide
hic Ange.latius
an ecclesia possit
concedere in em-
phyteosim: in.ij.
col.ante me.ver.ĩ
ea.glo.in fi.

c ¶Non possit.
An aũt feudum
possit legari vel
alienari ẽt ꝑ aĩa:
vide Alex.in ꝯsi.
xxx.in.iij.col.in.j.
vol.⁊ vtrũ proce-
dat ar.de emphy
teosi ad feudũ et
ecõtra.idẽ Alex.
in consi.xxx.in.x.
col.in.j.volu.⁊ in
ꝯsil.xliiij.i.iij.col.
ĩ eo.vol. Et vtrũ
ĩ gñali alienatio-
ne veniat feuduʒ.
idẽ Alex.in cõsi.
cxlv.in.iij.col.i.ij.
vol.⁊c.de emphy
teosi vide ꝑ doct.
in.l.ij.C.de iure
emphyteo.

ista nõ est questio si simpliciter querẽdo:qm̃ melioratiões suas
possit trãsferre dño inuito.sed tñ requisito:vt hic:⁊.C.eo.l.iij.⁊
hoc qm̃ nihil sibi retinet.ʒ qñ dat emphy.⁊ retinet pẽsionẽ:nũ
quid trãsfert vtile dñium sic ꝙ nihil sibi remaneat.vel an rema
net sibi:hec est q̃stio.Et vr̃ ꝙ nihil sibi remaneat:q² de natura
ꝯ̃ctus emphy.est ꝙ dñium vtile trãseat in emphy.vt.s̃.dixi.duo
aũt nõ possunt esse vtiles dñi insolidũ:vt.ff.de acqr.pos.l.iij. §.
ecõtrario.ergo sequiꝛ ꝙ trãseat in vltimũ.⁊ pro hoc facit.ff. ad
treb.l.j.§.de illo.⁊.l.ex asse.⁊ qd̃ ibi no.posset amputari ⁊ dici ꝙ
quotquot sunt:habẽt vtile dñium diuersis respectibus:⁊ qlibet
est dñs alteri⁹ etiã si per plures manus descẽdit. et hoc ꝓbatur
sic.tu mihi cõcedis ꝙ emphy.põt dare in emphy.vt.s̃. proxime
dixi:ego nũc ostẽdo ꝙ ip̃e emphy.q dat alij hʒ ius in re.certũ est
ꝙ vbi aliqs ꝯ̃ctus permittiꝛ credẽdus est ꝑmitti ꝭm naturã eius
dẽ.ff.de iniuſ.rup.l.si qs filio exhere.§.ʒ ⁊ si qs.ff.de vsu ⁊ habi.
l.plenũ.§.equitij.loca.l.si vno.Sed ꝯstat ꝙ de natura ꝯ̃ctus em
phy.est ꝙ tradẽs habeat certa iura.s.ꝙ possit expellere si cesset ꝑ
biẽniũ in ecclesia:in priuato ꝑ triẽniũ ⁊ alia q̃ sunt.C.eo.ꝑ totũ
ergo ex quo ei emphy.ꝑmittit:sequiꝛ ꝙ p̃dicta iura habeãt. nec
ob.ꝙ nõ possunt esse plures dñi insolidũ vtiles nec plures dire-
cti:q² verũ est vno respectu:ʒ diuersis respectibus sic.vñ primus
emphy.censeꝛ dñs scdi:scds tertij.habẽdo respectum de vno ad
aliũ ⁊ quo ad se.nã bene reperiꝛ alibi ꝙ nõ dñs habeꝛ pro dño
quo ad illũ q causaʒ hʒ ab eo.ff.depo.l.bona fides.C.loca.l.si qs
cõductionis.⁊ hoc vr̃ probari in feu.de ꝓhi.feu.alie. per frid.§.
illud.vbi vasallus q fecit aliũ vasallũ vocaꝛ dñs respectu scdi. et
hoc necessario hʒ dici qñ vasallus dat in emphy.vel in feudũ:nã
tũc sunt plures vtiles.⁊ facit qd̃ no.in.d.l.ex asse.ad treb.ff.de p̃-
ca.l.cũ p̃cario.⁊ ibi no.in simili.⁊ idẽ si sunt plures vasalli descẽ
dẽdo.¶In hoc põt dici ꝙ si de volũtate primi dñi emphy. de-
dit in emphy.ꝙ primus videaꝛ remittere iura sua.ff.qb.mo.pig.
vel hypo.sol.l.sicut.§.si volũtate.C.de remi.pig.l.fi.⁊ ꝑ cõsequẽs
secũdus videaꝛ verus dñs:⁊ hoc si cõcessit vẽdere vel donare vel
facere suã voluntatẽ.secus si concessit tantum dare in emphy.in
feu.si de feu.contro.fue.c.pe.de feu.nõ ha.propriã na.feu.§.j. ĩ fi.
in hoc enim casu videꝛ dicendum sicut diceꝛ quando sine volũ-
tate dñi dedit ⁊ maxime qñ cõsensit saluo iure suo sicut cõsueue
runt facere dñi quãdo inuestiunt.Et in hoc casu ⁊ in casu quo
non cõsensit põt dici ꝙ oĩa iura primi domini sunt salua: ideo
credo ꝙ si nõ soluaꝛ sibi sua pẽsio:ꝙ res cõmittatur eidẽ siue di
cta pensio deberet solui per manũ primi siue per manũ secundi
emphyteote.⁊ si res vẽdaꝛ:debet requiri ⁊ debet habere quadra
gesimam vel laudemiam vel illud qd̃ cõpetit de consuetudine
in talibus.⁊ breuiter credo ꝙ oĩa iura sunt ei salua qualia habe
bat si nõ fuissent data scdo in emphy.⁊ hoc dico ꝑ.d.l.C.de fun.
pa.argu.ff.de ser.expor.l.pe.de acqui.pos.l.q vniuersas.§.fi. cum
l.seq.Quod ergo ius habebit emphyte.qui alij dedit in emphy.
Certe suã pensionem ⁊ cõmittiꝛ sibi res nisi soluaꝛ pensio. ⁊ bre
uiter oĩa iura que quis habet in re emphy.dũtamen nõ fiat p̃iu
6 diciũ priori dño.† Et idẽ dicerẽ in vasallo qui dedit alij in feu-
dum per dictũ.§.illud.⁊ sic determinarẽ qd̃ no.in.c.similiter. de
lege corra.vbi de hoc.scio tamen ꝙ quo ad vasallos seruatur cõ-
tra.de consuetudine.nã si tu teneas feudũ a Titio:⁊ ego a te idẽ
feudũ:⁊ Sempronius a me ego inuestiturã ⁊ laudemiã recipiaʒ
siue ventas: ⁊ si ego vendaʒ tu recipies semper proximior ⁊ dñs.
⁊ tñ in censualibus ⁊ emphy.seruatur de cõsuetudine ꝙ primus
⁊ directus dñs inuesti. ⁊ vocatur primus ⁊ directus dñs ille qui
primo tradidit ad cẽsum vel emphy.ꝗuis forte teneat ab alio in
feudum:⁊ sic tantũ vtilis hec de cõsuetudine.de iure tñ credo ꝙ
7 sit rationabile qd̃ dixi.s̃.¶†In fi.e.gl.hec est vera si ꝯsensit ⁊ re-
nouauit in personã eius iuxta illa que.s̃.dixi:⁊ iuxta.l.fi.C.de iu-
re emphy.al's non videꝛ ꝙ possit agere actione contra illum qui
cum eo nõ cõtraxit ⁊ minus contra tertiũ si ad tertiũ res euene-
rit.oportet ergo eũ requirere ad rei vẽdi.vt.s̃.pri.not.⁊ sic opor-
tet ꝙ probet dñium:qd̃ erit difficile. Uel dic ꝙ sufficit ꝙ probet
longas prestatiões sibi factas.ex hoc enim p̃sumiꝛ contract⁹ em-
phy.precessisse:vt no.C.de iure emphy.l.ij.⁊ hec probatio valebit
ad probationem dñij si agat rei vendicatione contra tertiũ ⁊ de
hoc in Spe.eo.§.nũc aliqua.versi.liiij.⁊ vers.cxviij.⁊ versi.cxlij.⁊
ver.clxiij.⁊ ver.clxvj.⁊ ver.clxviij.ex cõfesso aũt non posset agi de
iure ciuili:sed ꝓ pensione.ff.de ser.rust.p̃dio.l. pecoris. ⁊ iũge qd̃
no.ff.vsufru.quẽad.caue.l.si vsusfru.noĩe.iunge.j.de ac.§.eque.et
§.preiudiciales.¶In gl.imo differt.ibi cũ alleg.l.non solet. hec
differẽtia ꝓcedit vbi ꝯdurit ad modicũ tp̃s: sec⁹ si ad nõ modi-
8 cum.ff.si ag.vecti.per totũ.¶†In fi.e.gl.hanc opi. videꝛ semper
glos.sequi ꝙ requiraꝛ scriptura in cõtractu emphy.⁊ hanc fouet
tex.Spec.tamẽ tenet ꝙ nõ requiraꝛ scriptura in.d.§.nũc aliqua.
ver.sed oppo. magna pars modernorũ consueuit sequi gl. hanc.
¶Quid ergo si cõuentũ est ⁊ ꝯtractũ sine scriptura: nunqd erit
contractus nullus vel valebit tanq̃ locatio vel contractus inno
minatus si pensio nõ sit in pecunia retenta opiniõe ꝙ scriptura
sit necessaria.

sit necessaria? Credo qđ si partes agebant qđ esset emphyteosis
ꝙ cõtractus sit ipso iure nullus. Verbigratia. qꝛ exprimebãt: do
tibi in emphy. & ego recipio in emphy. ff. de acceptila. l. an inuti-
9 lis. de verb. ob. l. j. §. ȝ si quis. ¶ † Sed quid si dicebant: loco tibi
talẽ fundũ ad taleȝ pensionẽ perpetuo. vel loquebant̃ per verba
indefinita: trado tibi ad perpetuũ taleȝ fundũ vel talẽ domũ ad
talẽ pẽsionẽ: nunqd valet? Non vr̃: qꝛ talis cõtractus nõ est loca
tio vt hic: qꝛ transit vtile dñium: vt. ff. si ag. vecti. & possessio natu
ralis qđ non est de natura locationis: vt hic legit̃ & notatur. & vr̃
casus istius. §. Ergo credo cõtra ꝙ sit ɔctus locationis si pensio
sit in pecunia: vel ɔcrus innominatus si sit in mercede: vel socie-
tas si sit partiari⁹ per illa que dixi. s. e. §. j. & que ibi no. & legunt̃.
nec obstat iste. §. qui videtur casus cõtra: qꝛ ego concedo qđ non
est locatio nec venditio: sed tertium genus vbi partes hoc agunt
vel vbi non agunt si habeat substantialia sua & scripturaȝ & alia
necessaria: sed vbi partes hoc nõ agunt sed volunt facere alium
contractum nõ credas qđ is. §. corrigat quin fundus & quelibet
res possit locari ad nõ modicum tempus. & quin valeat locatio.
& hoc ꝓbatur per iura magis noua: vt in aut. de ali. & emphy. §.
loca. coll. ix. ff. de col. prediorum curu. l. j. & l. fin. C. de vsufruct. l. si
domina. & in hoc valde aperitur intellectus huius. §. sed ad hoc
obstare videtur quod nota. in. d. l. fi. vbi no. ꝙ res sic locata vide-
tur data in emphy. Sed dicas ꝙ verum est si partes hoc agãt et
etiam in dubio si cõtractus possit ad hoc trahi vt habeat substã
tialia emphy. vt scriptura alia remaneat in finibus quibus vale
re põt vt dixi. nec ob. qꝛ in locatione nõ transfert̃ dñiũ nec posses-
sio qđ verũ est in locatiõe ad modicum tp̃s: sed in locatione ad
non modicũ tp̃s sicut vtile vt dixi & possessio naturalis nõ: vt. d.
10 l. j. si ag. vect. ¶ † Sed qd dices si partes dicũt sic: ego vendo tibi
talẽ fundũ tali ꝓtio retẽta mihi tali annua pensione. nunqd erit
vẽditio vel emphy. Iste. §. vr̃ determinare qđ nõ est venditio. sed
ego credo qđ sit venditio & maxime si retineat̃ modica pensio &
magnũ pretiũ recipiat̃. quinimo crederẽ hoc casu vltimo qđ q̃uis
nis ptes agerent expresse qđ esset emphy. qđ deberet potius vẽdi
tio noĩari. in feu. de ꝓhi. feu. ali. per fri. §. validis. ¶ Quid enim
si recipit centũ libras & retinet vnum denariũ pensionum? nõ vr̃
emphy. ff. locati. l. si quis ɔduxerit. de acq. pos. sed si ante. vident̃
enim ficte loqui de emphy. & ideo non videtur pura venditio. ff.
de contrahen. empt. l. empti. & per dictum. §. validis. vbi text. vo-
cat emptoreȝ venditorem q̃uis ageret̃ qđ esset res feudalis. si tñ
& retineret pensionem cõpetentem lȝ forte minoreȝ q̃ res valeret
reciperet pecuniã non minus iudicarem emphy. ff. de cõtrahen.
emp. l. si quis donatiõis. nec ob. is. §. in his que dixi: qꝛ loquit̃ in
casu quo pretiũ non dabatur. sed si res tradebatur ad perpetuã
pensionẽ: tunc nõ est venditio: vt hic. sed qñ pretiũ recipit̃ habẽt
11 locũ que. s. dixi. ¶ † Sed ꝓ deo hic loquit̃ de ɔtractu emphy. et
de pensiõe: ista vocabula sunt nobis ignota in regno Frãcie: sed
nos vtimur verbo censũs: & etiã notarij in literis eorũ ponũt: ta-
lis dedit vel tradidit talẽ fundũ pro. x. solidis perpetui cẽsus. nũ-
qd est vnũ & idẽ quo ad effectũ & iuris dispositionẽ? nõ vr̃: qꝛ in
emphy. pticulare periculũ ptinet ad emphy. & tñ nõ est cẽsualis:
12 ff. de censi. l. forma. §. illã. ¶ † Preterea census est quid publicuȝ
sicut tributũ vt ptȝ in tota materia. ff. de cẽsi. & no. C. de cẽsi. in ru
bri. ff. de pub. l. j. §. j. in gl. tanq̃ procurator. & ita vr̃ qđ non possit
deberi priuato. ¶ Sȝ in hoc obuiat. C. de agri. & cẽsi. quasi per to
tuȝ & l. colonos. in qui. can. co. do. ac. pos. l. ij. Vt tñ hoc plenius vi-
deas debes scire ꝙ census sumitur multis modis. vno modo ꝓ
tributo. & ita sumit̃ in. d. ti. ff. de cẽsi. & in gl. s. alle. C. sine cẽ. vel re.
l. fi. & per totuȝ. Qñq̃ sumit̃ pro conditiõe hoĩum quorum corpora
cum terra sunt adstricta dño: vt. C. de agri. & cẽsi. quasi per totũ.
qñq̃ reperit̃ ꝓ pensiõe vel reditu q prestat̃ ad perpetuũ. extra de
censi. in rub. & c. ꝑuenit. Qñq̃ ꝓ pensiõe que prestat̃ ad modicuȝ
13 tp̃s: extra ne prela. vi. su. c. fi. ¶ † Nunc veniamus ad q̃õnem no-
strã nunqd est dr̃ia inter ɔctũ cẽsualẽ (prout census sumit̃ prout
annua pensiõe: qꝛ de alijs ptȝ nõ esse q̃õnẽ) & emphyt. Can[illegible]iste
dicũt ꝙ sic: qꝛ res cẽsualis nõ cadit in cõmissum si cessauerũt sol
uere per triẽniũ: sȝ emphy. sic. extra de reli. do. c. cõstitutus. vt ibi
no. per oẽs & dicũt ꝙ in re cẽsuali dñiũ transit in illũ q soluit cen
sum. nõ sic in re emphy. in qua nõ trãsit nisi vtile. ista aũt nõ pñt
probari de iure ciuili: qꝛ cẽsus nõ recipit̃ pro annua p̃statiõe sim-
plici. nec reperit̃ ɔctus cẽsualis inter priuatos nisi in cõditiona-
tis. Scio tñ qđ de cõsuetudine seruat̃ inter laicos qđ res cẽsualis
cadit i cõmissum si cesset̃ p triẽniũ: & qđ ille q cẽsuȝ recipit censet̃
dñs direct⁹ & recipit laudemia si possessor vẽdat. & fere vtunt̃ si-
cut de emphy. ɔctus. Sȝ retẽta opi. cañ. qđ res cẽsualis nõ cadit
in cõmissum: q̃rit̃ qd si in instrũ ɔtinet̃: talis dedit in emphy. seu
ad ppetuũ cẽsum talẽ rẽ. nunqd erit emphyteotica vel cẽsualis?
Satis põt dici ꝙ emphyt. ff. ꝓ socio. l. ȝ si adijciat̃. de aur. & arg.
14 leg. l. spẽs. ¶ † Sȝ qd si in instrũ ɔtinet̃ qđ talis dedit in emphy.
seu cẽsum talẽ rẽ: & trãstulit omne dñiũ nihil oĩno retẽto nisi pẽ-
sione vel cẽsu: sicut frequẽter faciũt notarij qui nesciũt quid scri-
bunt? tunc dicerem contractum censualem cum hoc sit de natu-
ra censualis & nõ de natura emphy. & in dubio debemus adhere
re verbis nisi al's de ɔtrario appareret. ff. de leg. iij. l. non aliter. ff.
de re. iu. l. semper in stipulationibus. & facit. ff. de vsufruc. earũ re-
que vsu. con. l. hoc senatus. §. fi. & l. fi. ¶ In gl. i. iurisgen. satis vi-
detur per hunc tex. qđ ex pacto oriatur actio sicut in donatiõe. &
potes addere ad alios casus qui notant̃. j. de act. §. de cõstituta.
15 ¶ † In gl. i. medietatis. in fi. hãc tenẽt oẽs doc. moderni. Quid si
res augmẽtet̃? gl. distinguit. C. eo. l. j. an sit augmẽtũ patẽs vel la-
tens. Sed doc. indistincte dicunt nõ augmentari. & idem Spe. vt
ibi scripsi. dicunt tñ qđ incrementũ patens non pertinet ad em-
phy. sicut ad vsumfr. ff. de vsufr. l. itẽ si fundus. §. huic. sed in feu-
do est aliud. in feu. qui suc. te. c. ij. §. si qs de mãso. Itẽ nõ fit ei di-
minutio propter sterilitatẽ. sed si non posset colere propter guer-
ras: fit diminutio vel quittatio pro illo tpe: vt. s. scripsi. & facit is
tex. qđ si quis dedit bona sua vt nutriretur qđ donatarius nõ te
netur nutrire si bona perierunt vel sint occupata per inimicos.
Sed doct. tenent cõtra. vt ibi no. hoc autem qđ in hoc. §. dicitur
non procedit in tributis. C. de allu. l. iij. & iiij. nec locatiõe ad mo-
dicum tempus. ff. e. l. si merces. §. vis maior. sed in locatiõe ad nõ
modicum tempus dicerem idem qđ in emphy. cum sit quasi em-
phyteosis: vt. s. dictum est & no. in. d. l. fin. C. de col. fun. ciui. cetera
que dicenda essent circa hãc materiam vide in Specu. de loca. §.
nunc aliqua. & vide que scripsi. C. de emphyteo. vbi multas con-
clusiones reperies quas repetere non esset nisi lauare sinapium.
& qui lauat sinapium mutat & demutat de vna scutella in aliam.

a **Item** [a] **queritur.** Concor. ff. eo. l. iij. ¶ In gl. i.
demõstrate. ibi cũ alle. l. sabi-
nus & forte si materia demõstrata pereat: perit periculo vẽdito-
ris sicut si vendidisset. x. corbes ex illo dolio. s. tit. j. §. cũ aũt. & ibi
dixi. nõ eñi materia vr̃ vendita sȝ annuli. vñ aliud materia aliud
spẽs inde extracta. ff. de pigno. actio. l. si conuenerit. §. si qs. ¶ In
ea. gl. in fi. ibi cũ dicit: in dictione sua. vult dicere qđ materia non
fuit demonstrata: sed dictuȝ fuit qđ ex auro suo faceret annulos
certi ponderis & ita illud certi ponderis construet̃ cuȝ verbo an-
nulos: & ab eo regit̃: sed ẽm primũ intellectũ regitur a noĩe auro.

Conductor. ¶ In glos. vt vsuras. in fin. et ad alia
multa vide. ff. e. l. ȝ addes. §. sed illud.

Qui pro vsu. ¶ In glo. i. diligens. in fin. prima vide-
tur verior. quam enim rationem diuer
sitatis possemus reddere nisi dicas qđ hoc sit speciale: quia talia
faciliter perduntur & frustrantur sicut Azo dicit: quod est spe-
ciale in colono: vt in. §. hic alleg.
1 ☞ Vsusfructus semper extinguitur morte illius in cuius per-
sona est constitutus.
2 Scholari mortuo vel recedente an sibi possit substitui in loca-
tione.
b
1 **Mortuo.** [b] ¶ † In gl. proprietatis. in fi. in hoc dicas ꝙ
semper vsufr. perijt per mortẽ illius in cuius
persona constitutus est: sed si ɔstitutus est in persona vnius & ille
voluntate proprietarij trãsfert in alium: tũc videtur reuocatus.
sic intelligũt doc. l. si domina. & hoc obtinet vbi ius vsusfru. cõsti
tuit vel simpliciter vel ad tp̃s. ff. fa. ercis. l. & puto. §. j. sed si fructus
vendant̃ vel locent̃ vsq̃ ad tp̃s: non video quin talis contractus
transeat ad heredes: vt si quis receperit castrum cum pertinẽtijs
& fructibus vsq̃ ad certos annos. vnde aliud est ius vel causa re
cipiendi fructus alicuius rei. ff. de vsufru. l. arborib⁹. §. vsusfruc.
2 & ibi de hoc. C. de peti. bo. sub. l. j. & ibi etiaȝ. ¶ † In ea. glo. C. eo. l.
viam. in fi. Spe. tenet idẽ de iudi. §. generalia. versi. sed nunquid.
Pe. de bel. perti. dicit idẽ qđ gl. qñ vnus principaliter conduxit
hospitium: & post associauit alios ad hoc qđ non sit simplex con
ductio: imo societas adducit. l. quoties. ff. de iur. do. de qua ego
mihi nõ cauissem: & tñ bene facit: qꝛ q̃uis estimatio venditioneȝ
faciat: tñ propter societatem que est inter virum & vxorẽ non con
sideratur vt simplex venditio: imo sapit naturam dotalem quasi
eodem modo. ff. pro socio. l. & adeo. & l. verũ. §. in heredẽ. vbi non
inspicitur natura societatis tantũ per quam nõ succederet heres
ex pacto: imo ex natura cõductionis. vel melius facit per contra-
rium: qꝛ in conductiõe vectigaliũ nedum contrahit̃ conductio:
imo & tacita societas que impedit non succedere heredeȝ nisi ex
pacto. ergo idẽ hic qđ nedum contrahit̃ conductio imo & socie-
tas que impedit &c. dicit tñ qđ hoc casu ille põt prohibere & non
alij si tñ prohibere non vult: alij possunt ad hoc cõpellere per ac.
ex conducto. & idẽ dicit in casu quo simul oẽs conduxerũt: credit
tñ qđ si substitutus sit idoneus qđ debeat eum recipere. ff. de con
sti. pec. l. qui aũt. §. sed si quis. cum eis non noceat & alijs prosit. ff.
de euictioni. l. in creditore. de rei vendi. l. in fundo. ẽm cũ pro quo
facit. ff. eo. l. idemq̃. hec sunt vera vbi in conductione actũ est ta-
cite vel expresse qđ communi bursa debeant viuere: al's non. Vel
dic ꝙ communis habitatio facit presumi societatem tacitam. ff.
de his qui deie. l. j. § fi. cum. l. seq. & seq. iunge. j. titu. j. in prin. §. fin.

a ¶ Item. Cum dñiũ rei concesse trãsit pecunia ꝓ mercede cõstituta emptio nõ locatio dr̃. seq. duo. §. clari sunt.

b ¶ Mortuo. Cõtractus locationis ad heredẽ trãsit. Ang. vide hic Ang. qui supplet ad hũc. § qđ Jo. Fabi. omisit.

¶ De societate. Rubrica.

¶ Optime prosequitur ordinem quem fecit nominando contractus qui consensu contrahuntur.s.de oblig. que ex consensu.sed non prosequitur ordinem.ffo2um.nec.C.vbi mandati.z sequitur pro socio.post de contrahen.emptio.sed hic econtra sequēdo ordinem quem posuit in.d.titu. z qui est in.l.consensu.ff.de actio.z obli. Et no.quod.ff.z.C.nominat actionem pro socio in rubrica hic contractum vt pueri melius intelligant zc.

1 ☞ Societas contrahitur quādoqꝫ sine questu inter scholares.

2 Societas si non appareat contracta verbis expressis: si tamē per aliquos actus extrinsecos appareat de presumpta voluntate an videatur esse societas.

3 Totus tota totum vnam rem signat vbi ad vnaꝫ rem adīcitur.

a 1 Societatem. [a] ¶ † In glo.etiā.in fine.istud vltimū verbū multum addit: q2 qñqꝫ contrahitur societas sine questu: vt inter scholares: vt.s.proxi.ti.§.fi. ¶ In glo. omnium.ibi cū dicit: expresse. Quid si nil fuit expressum: sed duo inter se societatem coierunt: nec declarauerunt aliud? Ego credo qđ videatur societas omniū bono2uꝫ quo ad 2 hoc vt cōicenꝫ inter eos q ex questu ꝯueniēt.ff.e.l.iiij.§.i. ¶ † Sed quid si nō appareat societatē fuisse coitā verbis expressis: nunqd est societas si per aliquos actus extrinsecos appareat de presumpta volūtate? non videꝫ.ff.eo.l.vt sit.hec questio fuit quesita.s.de ob.ex ꝯsensu.z Spe.aliquantulū agit de hoc in Spec. de indi.§. generaliter.ver.hoc etiā.z nō video quin sic possit deprehēdi per euidētia signa tacitus cōsensus quin sit societas cū cōtrahatur cōsensu z in obligationib⁹ que cōsensus cōtrahunꝫ nō est opus b verbis: vt scripsi.d.tit.de obli.que ex ꝯsensu. ¶ Quid enim [b] si simul habitauerunt diu z oīa bona sua simul habuerūt z cōibus expeñ.sine ꝯputo vixerūt: z negotia sua ꝑmiscue egerūt: cur non presumiꝫ societas que etiā ex cōi habitatione presumiꝫ. ff. de his qui deie.vel effu.l.j.§.fi.cuꝫ.l.seq. z maxime si ita fecerint per plures annos.C.de fideiusso.l.j.ff.de proba.l.procula.ff.eo.l.cuꝫ duobus.§.si fratres parentū.z ita interpretaꝫ ꝯsuetudo in prima cōsuetudinaria qñ fuerūt p annū z diē z facit ad cohabitationē.in feu.de hñ.fra.z qualr frater in feud.suc.c.j. z de ista pōt intelli3 gi.ff.eo.l.societatē coire.in eo qđ dicit re. ¶ † In glo.hoc est verū vbi ad vnā rem adīciꝫ.sed vbi ad vniuersitatē est collectiuū plurium: verū est ꝙ de vniuersitate predicaꝫ quasi de vno.ff.de re.iu.l.in toto.z alibi: quem totus nō capit orbis. ¶ In glo.item aliis duobus.in fi.l.emendo in specie: vt equū morellum talem quando ego studebā in Montepessulano. erant tres vel quatuor carnifices ad emendum vnum bouem: vt.s.in proxi.aditione.

1 ☞ Partes lucri in societate si sint equales capitalia debēt esse equalia.z nume.2.

3 Quid si vnus socius ponit pecuniam alius operam: an pecunia erit communis.

4 Cuius autem periculo perit pecunia.

1 Et quidem. ¶ † In gl.sic.ff.de here.insti. in fi. glos. Quid ergo si capitalia sint inequalia? gl.videꝫ supponere qđ lucrum nō erit equale. Quid ergo erit? vr̃ ꝙ pro quantitate pecunie seu capitalis debēt diuidi.z hoc si sint eiusdē industrie z opere.oīa enim bonus iudex debet attēdere sicut faceret bon⁹ vir.ff.eo.l.si societatē mecum.z ꝯcor.ad hunc.§. 2 ff.eo.l.si non fuerit.z qđ ibi no. ¶ † In gl.cōputatio. Verbigrã. ambo habēt simul.xxiiij.in capitali: lucrati sunt.xij.volunt diuidere ille qui hꝫ duas partes in lucro z ita habebit.xx.tam pro capitali ꝙ̃ pro lucro. alius qui hꝫ tertiam partē habebit quartaꝫ. xij.pro capitali: z ita habebit.xvj. z hoc vbi capitalia sunt equalia ꝺm Pe.de bel.perti. ¶ In glo.hec pacta.in fi.hoc non vr̃ approbandū: q2 si cōuentio vꝫ est societas. hodie videretur ꝺm fidē ꝙ nō valeret talis ꝯuentio sicut est in isto.§.ꝺm intellectū Jo. q2 esset vsura.z de hoc vide in sum. Hostiē. de vsu.§.an aliqs.circa mediū.Sed qđ si duo socij receperūt tertiū cā habende sue gratie qui non ponit operā nec pecuniā ita ꝙ lucrū tantū ad ipsum 3 pertineat? glo.dicit ꝙ nō est socius: vt no.ff.eo.l.iij.§.fi. ¶ † Sed quid si vnus ponit pecuniā: alius operā: nunqd erit pecunia cōmunis? glo.dicit ꝙ sic.C.eo.l.j.Sed doc.Bono.ꝯ: vt ibi notatur per Cy.per.l.cū duob⁹.§.dāna.z.§.si in coeūda.ff.e. que opi. pōt esse vera in societate vnius rei: sꝫ in casu quo vellēt esse socij oīuꝫ bono2 opi.gl.est vera: vel etiā si illi⁹ rei.ff.eo.l.si id qđ.§.j.in prin. 4 ¶ † Itē cuius periculo perit pecunia? gl. dicit ꝙ periculo illius qui tradidit eā: vt ibi no.sꝫ quidā doc.dicūt ꝙ periculo vtriusqꝫ vt.d.l.cū duo.§.quidā.qđ pōt esse verū supposita opi.gl. in qōne preceden.pro vera. ¶ In gl.no.totum.gl.alleg.fabulam Aniani ego nescio quis fuit ille Ani. hanc tamen fabulā inuenies in lib. Esopi vbi dicitur qđ cū leo ouis capra z iuuēta se sociassent ad venandū: ceperūt ceruum qui debuit diuidi in.iiij.ptes. leo dicit qđ primā partē debebat habere causa hono2is. secundā propter maiorē labo2em quē adhibuerat.tertiaꝫ iure suo tanꝙ̃ socius.z qui quartā vellet non esset suus amicus.ex quo sequūtur versus prouerbiales optimi. Ne fortē societ fragilis vult fabula ꝑsens. Nam fragili fidus nescit esse potens.vnde Salo.nihil cum potente communica.quid enim cacabus ad ollam.

1 ☞ Ratio eadem est contrario2um: an autem semper.

c 1 Illud. [c] ¶ † In glo.no.eandē esse rōneꝫ.in fi.l.cōmodissime.nihil facit ad notabile: q2 ibi ē casus omissus d diuersus[d] non ꝯrius.Sed facit ꝯ hūc.§.q2 prouisio facta in vno nō dꝫ ad aliū extendi: sꝫ hoc verum nisi natura negotij z rōnis idētitas hoc faciat: sicut hic: nā natura societatis reqrit equalitatē: q2 vim fraternitatis obtinet: vt.l.verū.ff.e.ideo qđ ī casu expresso lucri detrahiꝫ per idētitatē rōnis vel aliū casum q etiā de natura negotij requirit equalitatē cū casu expresso in.l.cōmodissime oīa ista cessant. Et eodē mō pōt rñderi ad.l.si qs negotia. ibi eñi dānū pertinet ad gerentē ꝑpter culpā suā: que rō nō pōt extēdi ad lucrū: q2 ex culpa sua nō dꝫ lucrari. ¶ Et eodē mō rñde ad.l.ea lege.ibi eñi ex culpa dānum patiꝫ: que quidē culpa nō dꝫ esse causa premij nec lucri: vt.ff.de neg.gest.l.si hereditaria . ff. e.l.sed si socius.sed magis ob.ff.de in rem ver.l.si fundum.sed ibi propter naturā actionis que desiderat versum esse realiter.constat autem versum solūmodo de rebus creditis quanti fundus emptus fuit z non plus: quare in plus actio de in rem ver. competere non potest. ¶ Conclude ergo ꝙ eadem est dispositio vbi natura negotij z rationis identitas hoc exposcunt.

1 ☞ Societas quot z quibus modis dissoluitur.

2 Vbi quis ad suam prouisionem aliquid facit non censetur dolum committere: lex enim talem dolum consuluit.

e 1 Manet. [e] ¶ † In gl.i.oīum.semp glo.reprehēdit text.in hoc articulo: dic.s.circa prin. ¶ In glo.no.hic quinqꝫ modos.in fi. Itē dic ꝙ is versus obtinet in trib⁹ casib⁹ qñ dolo: vt hic.qñ absenti: quādo intempestiue.z ita intellige qđ no.ff.e.sed si socius.§.si absenti.eo.ti.actione.§.diximus alr̃s. aut post renūciationē vnusquisqꝫ sibi acquirit: vt.s.in prin.huius.§. Sed opponiꝫ: q2 vbi agiꝫ de dolo vel fraude: ille censetur fraudē cōmittere qui alienat: non qui cōditione acquirēdi non vtiꝫ.ff. que in frau.cre.l.q aūt.in ꝑn.de col.bo.l.j.§.cū ferꝫ.ff.e.nemo.§.j. 2 ¶ † Preterea vbi quis ad promissionē sui facit aliquid nō cēseꝫ dolus imo lex talem dolum ꝯsuluit.ff.de leg.ij.l.cū pater.§.titio. de neg.ges.at qui natura.§.cū me. ¶ Preterea versus iste intelligiꝫ vbi alr̃s iuste renūtiaret societati nisi esset dol⁹: alias istud mēbrū esset vnū z idē cū alio qñ intēpestiue: nec oporteret fieri mentionem de dolo. Tūc arguiꝫ.certū est qđ nullus videꝫ dolo facere qui suo iure vtiꝫ.ff.de reg.iur.l.nemo vr̃.cū igiꝫ socius iuri renuntiare posset qñō cōmittit dolū vtēdo iure suo renuntiādo societati ad sui prouisionē z nō acquirēdo societati.nā cōtra vr̃ p iura predicta. ¶ Ad primū pōt dici ꝙ vbi ꝯctus ꝑcedit vel materia que obligat ad acqui.ꝺm bonā fidē: tūc est dolus nisi acquirat: z teneꝫ.ff.de here.vē.l.ij.§.nō tm̃.de pe.here.l.sed si lege.cū.§. perinde.sꝫ in legib⁹ cōtrarijs talis materia nō procedit: nā in.l. qui aūt.nulla precedebat materia que obligaret non acquirēteꝫ ad acquirendū. Item nec in.§.conferꝫ.itē nec in.l.nemo. quo ad hoc de quo ibi tractaꝫ vcꝫ quo ad hoc ꝙ debeat priuari illo beneficio: nec conueniaꝫ nisi inquantū facere pōt: vnde quasi oēs leges tangentes istud propositū in diuersis contractibus loquunꝫ z habent suas diuersas z separatas rationes.vt no.in.l. qui aūt. ff.de re.iu.l.non fraudanꝫ.de iur.fisci.l.in fraudē.item ad.§.titio. z ad alias leges conco2.potes dicere ꝙ ibi illa prouisio permittitur: q2 nō fit principalr̃ in damnū tertij. Et ad.l.nemo.potes dicere qđ obtinet vbi suo iure vtiꝫ sine lesiōe alteri⁹: vt ibi no. in fi.

1 ☞ Societas quare non transit ad heredem.

2 Socij decem iurauerunt inter se societatē in via ad Romam vel ad Hierusalem: vnus eo2um mo2itur: an alij sint liberati a societate.

3 Quid si contrahentes societatem iurauerunt: an transeat ad heredem.

f 1 Soluitur. [f] ¶ † In glo. scilicet vt duret.in fi.facit ad hunc.§.sequentem.ff.eo.l.actione.§.renuntiare.cum sequen. Sed pro deo que pōt esse ratio qđ societas nō transeat ad heredē saltē ex pacto vel conuentione: cum oēs contractus trāsferanꝫ ad heredes: z quisqꝫ possit pacisci heredi suo: imo z in dubio hoc presumiꝫ: vt.l.si pactū.de proba.ff.de actio. z obli.l.in cōtractibus. z ꝯctus legem ex conuentione partiū accipiunt: vt.ff.depoſi.l.j.§.si conueniaꝫ? Itē z in feudo vbi tantum vel maius ligamen est potest pacisci heredibus: in feu. de eo qui sibi z here.mascu.zc.c.j. Ego nescio nisi qđ leges ideo hunc contractum restrinxerunt propter lites euitandas quas omnino parit: vt.l.cum pater.§.dulcissimis.de lega.ij.z ne libertas suprema restringaꝫ.ff.e.l.cum duobus.§. idē respōdet societatē. Item qđ dices in confratalijs: nunqd morte vnius confratrū dissoluunꝫ? Videtur ꝙ sic: quasi sit quedaꝫ societas.z sic obtineat is.§. Ego hoc non

a ¶ Societatem. Diuide hūc tit. ꝺm Aret.z summa vt idem.

b ¶ Quid eñi. Vide Alexan.in cōsi.xxiiij.in vlti. col.in.j.vol.in ꝯs. xlviij.z ꝯsi. xliiij. e.j.vol.itē in cōsi. xxxvij.in.iiij.vol.

c ¶ Illud. particula adiecta in lucro tacite videꝫ adiecta in dāno. Ange.

d ¶ Diuersus. Et ꝑcedit hec regula siue quo ad cognitioneꝫ: vt.l.j.ff. q sunt sui vel alie. in. fine quo ad iuris disposi tionē vt eadeꝫ sit natura: vt hic: et l.diē.§.stari.ff.de arb.siue vt sit eadē natura.l.p cōtrariū: dūmodo natura negotij z idētitas ratiōis hoc exposcat: vt hic per doc.vnuꝫ no. ꝺm Ang. hic Bar.Dyn. Raph.z Jo.de imo. per istū tex.z per illum.i.l.q2 poterat.ff. ad treb. ꝙ si vnus ex socijs vult ire venetias pro mercātijs inuito altero socio suo tñ periculo: ꝙ si lucraꝫ: nō teneꝫ lucrū cōicare si alter socius nō voluerit pati dānum.

e ¶ Manet.vid Ange.hic.

f ¶ Soluitur. Morte vnius sociorū. Itē interitu rei vr̃ publicatiōe bono2ū.itē si vn⁹ ex socijs bōis cesserit soluiꝫ societas.h.d. vsqꝫ ad §.sol⁹ ꝺm Ange.

hoc nō credo ꝙ obtineat in societatibus q̄ corpus reputantur:q2 ille etiam remanent in vno.ff.qd̄ cuiuscꝫ vniuer.l.sicut.§.fi.ꝛ de illa societate loquit̄.eo.ti.l.j.Sed hic loquit̄ in societatib⁹ q̄ fiūt ad questū ꝛ lucrū vt apparet:q2 illa societas nō pmittit̄ passim
2 vt ibi.ꝛ hic loquitur de ea que cōsensu cōtrahitur. ¶†Sed qd dices.x.socij iurauerūt sibi societatē in itinere Romano vel Hierosolymitano. vnus moritur:nū quid alij liberati sunt a iuramēto? Uidetur ꝙ sic per hūc.§.Ego nō credo:q2 ibi nedū fuit societas imo iuramentū singulare ꝛ mutuū hincinde qd̄ durat.et
3 facit qd̄ dixi.s̄.ti.j.§.fi.†Sed quid si aliquis cōtraxit societatem sibi ꝛ heredib⁹ iuramento hincinde apposito:forte de iure canonico iuramentum faciet tenere in persona heredis nec viui poterunt contrauenire extra de iureiur.c.cum contingat.

Item si. ¶In glo.vt duo.hoc verum vbi cepissent certum vinum in specie vendendum:alias aūt si cepissent tabernā pro emēdo ꝛ reuendendo duraret vsꝫ ad tēpus cōducte taberne si eam cōduxissent vel quādiu lucrari possent sic ꝙ renunciatio esset tempestiua.vide.ff. eo.l.si cōuenerit. ꝛ.l.actione.§.item si societatem.

Publicatione. ¶In glo.sic.ff.e.in fi.hoc nō vr̄ verū cū societas sit de iuregē.s̄. de iu.na.§.ex hoc iure.ꝛ deportatus nō amittit ea q̄ sunt de iuregen.ff.de pe.l.quidam.de bo.dā.l.sed si alia.ꝛ iunge.j.proxi.§.

Item si quis. ¶In glo.q.d.idem videt̄ in deportato.nā sibi querit post deportationem.ff.mādati.l.si mandauero.§.is cuius.de leg.iij.si deportio. Preterea nō amittit illa que sunt iurisgentiū.vt.s̄.dictum est. sed in damnato in metallum potest esse glo.vera.

1 ¶Actio directa ꝛ contraria quando reperiatur in eodem cōtractu.ꝛ nume.2.
3 Societatem contraximus ad aliquid emendū:ego solno totū pretium:possum agere pro socio etiam durante societate vt reddas mihi medietatem.
4 Famulus alterius socij dedit damnum:an dn̄s eius teneatur.
5 Socius si primo credebatur diligens postea apparet negligens: an possit renunciari societati.

a **Socius.** a¶†In glos.que est directa.ibi.§.ex quibusdam b.sed cur nō est directa ꝛ cōtraria sicut
b mādati depositi.dixit Pet.de bel.perti.qd̄ vbi sunt alia officia trahentiū:tūc est reperire directā ꝛ cōtrariā.aliud est em̄ officiū mandātis:aliud mādatarij.itē aliud deponētis:ꝛ aliud depositarij:ꝛ ideo est reperire directā ꝛ contrariā.nō sic inter socios ꝙ vterꝫ pricipalis ꝛ vterꝫ tēdit ad lucrū:ꝛ ideo quilibet habet directā.¶Sꝫ cōtra q2 diuersa sunt officia emptoris ꝛ venditoris ꝛ ex vno cōtractu oriunt̄ due actiones ꝛ quelibet est directa. gl.facit vim in noibus.ff.de actio.ꝛ obli.l.cōsensu.ꝛ dꝛ qd̄ vbi est vnū nomē vt socius est directa:sed vbi nomē descēdit a noīe vt
2 mandatarius a mandāte vna est directa alia cōtraria.†Sꝫ hoc nō est verū:q2 in tutela est vnū nomē videlicet tutor ꝛ tamē sunt due actiōes vna directa alia cōtraria:propter qd̄ dicas ꝙ in cōtractib⁹ in quibus vna pars tm̄ obligatur ab initio de sui natura est reperire directā ꝛ cōtrariā:vt i deposito/mādato/pignoratitia/ꝛ alijs in quibus ille q tenet̄ directa statim de natura cōtractus obligat̄ vt depositari⁹ ꝛ creditor ad restituēdū mādatari⁹ ad implendū mādatū:ideo isti tenent̄ directa:q2 cōtractus hoc habet.Sed ꝙ ipi obligent̄:hoc pueuit post cōtractū initū ꝛ ex quodā accidēti:idcirco dat̄ cōtraria nō prima directa cū nō fit ab initio nata de natura cōtractus nec obligatio ad eam gignēdam ibi societate vbi ab initio de natura cōtractus vn⁹ alij obligat̄.ꝛ eque principaliter:ideo eque cōpetit actio.sꝫ hec ratio potest impugnari p illa q̄ dicā.j.mādati.§.itē vide ibi.ꝛ caue:q2 in actione pro socio credo qd̄ orit̄ vna sola q̄ vtricꝫ cōpetit:vt pꝫ in §.ex quibusdā.bene tamē reperit̄ q̄nꝫ vtilis.vt.ff.de his q deie.l.perceptiōe.in fi ea.gl.dicas qd̄ ille casus nō est specialis.Unde actio pro socio q̄nꝫ dat̄ p singularibus vt res empta ponatur in cōi.ff.e.l.si quis societatē.nō em̄ alter alteri ꝗrit.ff.de fur.l.si quis vxo.§.si ex duobus.nisi sint correi.ff.de arbi.l.si duo.si quis cau.l.si duo.de lib.le.l.iiij.§.fi.vel nisi ratū habeat factū socij.ff. e.l.iure.vel nisi sit magister societatis.ff.de pac.l.itē magistri.et
3 boc singulare orit̄ durāte societate.† Uerbi gratia.coiuimus societatem ad emendum aliquid ꝛ mercandum:ego solui totum pretium:agam pro socio vt reddas medietatem durāte societate.C.eo.l.ij.ꝛ idem in pluribus casibus vt patet.ff.eo.l.cū duo.§. idem respōdit.cū sequēti.al's est sub.l.si inter fratres.Sꝫ generalis oritur finita societate.vt.d.l.tādiu.ꝛ ibi per oēs.ꝛ iūge.j.ti.ij. §.itē si inter aliquos.in glo.nisi aliter.in fi.sed si vnus lucrū fecerit in vna re per diligentiam suā in aliam damnum per culpā
4 nō fit cōpēsatio.ff.eo.l.nō ob eam. ¶†Pet.querit hic si famulus alterius ex socijs dedit damnū vtrū dn̄s ei⁹ teneatur.ipse distinguit an famul⁹ socij fuit talis de quo presumebatur qd̄ faceret damnū:ꝛ tunc teneatur al's non.alleg.ff. cōmo.l.eum qui.§.

fin.locati ꝛ conducti.l.videamus.iunge.j.de nora.circa prin.Et hec faciunt ad illam questionē:si mittā tibi pecunias per nūciū ꝛ eas perdit:cuius periculo perditur.de qua no.ff.eo.l.nō ob eā. in qua distin.vt ibi no.ꝛ facit ad hoc eo.ti.l.de illo.§.j.in glo.ante.in fi.Ego credo ꝙ hoc idē in socio.nā si diligētior factus sit solito:credo ꝙ debet talē diligētiā qualē nunc.sed si negligētior
5 vel nō diligētior qualē ante:al's esset mala fides.¶†In gl.sic.s̄. in fi.qd si credebat̄ diligens ꝛ sapiēs: nūc apparet pdigus?pōt dici ꝙ si fuit ab initio iustus error vel si mutauit ex tūc conditionem suam in peius:qd̄ posset renunciare societati.ff. de solu.l.si cū come.de cōfir.tu.l.pater.ꝛ.l.vtilitatē.C.de spon.l.fi.Pe.dicit hic qd̄ si sint plures scholares in eadem domo:ꝛ vnus vult introducere aliū alijs inuitis:ꝙ nō potest:vt.ff.eo.l. quicquid.ꝛ si sit vnus qui sit rixosus ꝛ turbat alios vel nō vult facere septimanā suā:alij possunt agere pro socio vt compellatur facere quod dꝫ per.l. perceptione. ff.de his qui deiecerūt.sepius allegata ipse tn̄ audiuit a sapientibus ꝙ haberet locū actio ex cōducto cōtra locatorē vt ipse ageret contra scholarē ex locato.ff.ad.l.rhodiā de iactu.l.ij.§.j.Satis potest dici ꝙ competit pro socio vtilis:vt dixi.s̄.titu.j.§.fi.ꝛ agetur vt expellatur.ff.e.l.si conuenerit.§.fi.

a ¶Soci⁹. Socius tenet̄ de leui culpa vel de tali diligentia q̄lē de suis reb⁹ est solitus adhibere. b. d.vsꝫ ad fi.titu.

b ¶§.ex quibusdā.An ꝛ q̄n det̄ actio directa ab vtraꝫ pte:vl'vni directa ꝛ alteri ꝯria.ang.h̄ remittit ad gl.j.l.ꝯsensu.in fi.ff.de act. ꝛ obl.ꝛ ibi Bar. subsequenter ponit conclusiones bar.ibi conclude igit̄.Itē in.ij. et iij.co.format plures vtiles q̄ōnes: q̄s vide apud eū dem.

¶De mandato. Rubrica.

¶Prosequitur ordinem text.sui non tractatuum.ff.et.C.sicut dixi.s̄.titu.j.in rubrica.

c **Mandatū.** c¶In gl.imovt̄.in fi.sic in videt̄ ꝙ diuisio tex.sit isufficiēs.¶Sꝫ videt̄ posse dici ꝙ vbi mādat̄ mea tua ꝛ aliena:mādatū tuū est supuacuū:igit̄ superest ꝙ mea ꝛ aliena.¶Sꝫ certe ita pōt dicere q̄n mādat̄ tibi tua ꝛ mea vel tua ꝛ aliena:q2 q̄ ad te facit mēbrū ꝛ nō est supuacuū ꝛ tn̄ deberet esse supuacuū si respōsio illa esset vera.Sed potes dicere ꝙ in exēplo Joan.est supuacuum mādatū quo ad te:q2 quo ad te ꝛ partē tuā est tantū tua g̃a cōsiderata parte tua q̄ p se debet cōsiderari.ff.de cōdi.ꝛ demō.l.qui heredi.§.fi.de stipu.seruorū.l.pinde.§.j.¶Sed vbi mādat̄ tradi pecuniā sub vsuris tua ꝛ mea:vel tua ꝛ aliena: nō est cōsiderare talē partē intellectiuā per se que tm̄ tua fit.non cōiungas multa hic. ¶In glo.s.mādantis.in fin.quia habebit duos obligatos qd̄ eius interest.ff.de li.le.l.iij.¶In.glos.s.fideiussor.non tamen presumitur nouatio in dubio.C.de no.l.fi.

1 ¶Consilium malum dans an teneatur ex consilio.
Adde ad idem nu.2.3.ꝛ.4.quia totum est vna questio.

d **Tua tantū.** d¶In gl.not.bonā regulā.in fi. de hoc extra de re.iur.c.nullus ex consilio.bene pōt sic distingui:aut cōsiliū datur cōtrahenti.aut delinquēti.
1 Primo†casu aut nō erat al's cōtracturus:ꝛ tunc tenet̄.ff.eo.l.si remunerādi.§.si tibi.ver.plane.de hoc vide plenius.j.in additione.l.illa.aut erat al's cōtracturus:ꝛ tūc de fraudulēto tenet̄:vt.l. ꝙ si cū scires.ꝛ.l.ij.de pre.ꝛ regula cōsilij.de alio nō:vt hic,cum cōcor.fm̄ eū.ꝛ hoc nisi preberet cōsiliū vt aduocat⁹:q2 tunc teneretur de imprudētia:vt dixi.s̄.ex qb⁹ causis ma.§.eadē.ꝛ.§.fi.vel intellige illū.§.plane.vt dicā.j.§.adeo.Scd̄o casu q̄n cōsiliū dat̄ delinquēti:distinguit Dy.aut nō erat facturus:ꝛ teneat̄:vt.l.nō solū.de iiur.aut erat facturus:ꝛ tūc aut pbuit cōsiliū ꝛ nō opē:
2 ꝛ nō tenet̄.aut cōsiliū ꝛ opē:ꝛ tenet̄:fm̄ eum.¶†Sed ob.ꝙ ex solo cōsilio nō teneat̄:de quo articulo solū hic agit̄.ꝛ.l.sepe.i fi.ff.de verb.sig.ff.de fur.l.si qs vxori.§.neꝫ verbo.glo.vr̄ velle in.d.l.sepe.ꝙ ex solo cōsilio teneat̄ furti si fur.nō erat al's facturus.ꝛ idē vr̄ velle in.d.§.neꝫ.Ego credo ꝙ in cōtrectatiōe sit aliqd spāle: nā furtū nō cōmittit̄ sine cōtrectatiōe:ꝛ ideo nō credo ꝙ dādo cōsiliū solū verbale qs cōmittat furtū: nisi opē tulerit:vt dictis legib⁹.nec distinguo an eēt al's factur⁹ vel nō:nec video qd mo-
e uit glo.ꝛ Dy.ad distinguēdū.e In alijs criminib⁹ credo simplr ꝛ idistincte qd̄ cōsulēs tenet̄ illi q damnificat⁹ est:q2 tale cōsiliū nō pōt esse q̄n fit fraudulētū:ꝛ de cōsilio fraudulēto qs tenet̄:in regula iur.vt pꝫ extra de homi.c.sicut dignū.ibi plene p doc.sꝫ nō tenet̄ ei cui dedit cōsiliū.j.§.illud.ff.eo .l.si remunerādi.§.rei turpis.ꝛ hoc vbi factū ꝛ lesio fuit subsequuta.al's ille cōtra quē dat̄ cōsiliū agere nō pōt:cū sua nil intersit.ff.de iiur .l.itē apud. §.si qs curauerit.nisi in casu.C.de fur.l.si qs seruo.j.de oblig.que
3 ex de.§.vnde.¶†Quid si nō dedit cōsiliū:sed q̄n tractabat̄ fuit presens ꝛ nō contradixit? Uidet̄ teneri.ꝛ vide qd̄ notat̄ extra de homi.c.petrus. ꝛ vide.j.de obli.que ex deli.§.iterdū.ꝛ qd̄ scripsi
4 C.de epi.ꝛ cle.l.raptores.¶†In glos.nō aliter. ibi:cū distinctione.l.illa:esset al's facturus vel nō.ꝛ hanc sequit̄ Azo.in.d.§.plane.ꝛ caue:q2 ibi loquit̄ i mādato:ꝛ ideo supple sup ter.adeo hec vera sunt vt ex mādato facto ex g̃a mādantis quis nō obliget̄: vnde credo ꝙ is.§.nō obtineret si mādās nō mādaret:sed cōsuleret.Uerbigratia.cōsulo tibi ꝙ mutues pecuniā sub vsuris tali.nam tūc nō credo ꝙ cōsulēs tenet̄ etiā si al's facturus nō esset

c ¶Mandatū. Diuide hunc ti. put h̄ Ange.tex. clarus est. ponit hic Ange.q̄n qs ex cōsilio oblige tur.ibi.in gl.obligatio.

d ¶Tua.text⁹ ponit exēpla cuiuslibet mēbri.q̄ clara sunt.

e ¶Distinguēdum.Uel dic fꝫ Ange.ꝙ vbi sonat in delictū nō adhibetur distinctio an dolo pōtterit ꝯsiliū vt al's eēt facturus an nō.d.l.nō solū.secus vbi nō sonat in delictū:vt.d.l. cum sciret.

nisi appareret de fraude.nã lz verbũ mãdo sit vbũ obligatoriũ qñ al's factur⁹ nõ esset verbũ ɔsulo nõ est nisi fraus intercederet in regula cõsilij.Et ideo salua reuerẽtia Py.ꝛ aliorum hec iura nihil faciũt ad regulã cõsilij nec p hunc.§.debuit distingui:imo est vera idistincte regula qñ cõsulit ɔtrahẽti.nec.§. plane.nec.l. ñ.ff.nec is.§.quicq̃ faciũt:nã loquunt in mãdante nõ cõsulente inter quos est differẽtia qñ nõ erat al's factur⁹.ꝛ hoc directe di cit is.§.quãdo mãdat mere gratia mãdatarij magis est ɔsiliũ q̃ mandatũ ꝛ ob id nõ est obligatoriũ:ꝛ nemo ex cõsilio mandati obligat expresse cõcludẽdo q̃ cõsiliũ nõ obligat sed mandatuz obligat vbi nõ habet mere naturã cõsilij:q: nõ erat al's factu rus:quia si haberet mere naturam consilij non obligaret.ꝛ hũc credo esse intellectum huius versi.ꝛ versi.plane.

1 Mandatum rei turpis quando tenet vel non.

2 Mandauit quidam scholaris qui habebat dissentionẽ cũ quo dam socio suo vt veniret cum armis:veniẽdo perdidit arma:an socius teneatur ei reddere vel soluere.

3 Quid autem in commodante an teneatur.

Illud. In glos.etiã si iuramentum.ibi scenicas nõ so lum.§.j.[a] idẽ iure cano.extra de re.iu.c.nõ est obli gatoriũ.lib.vj. In fi.[b] e.gl.op.ff.de i rẽuer.l.iij.§.nec nõ.dici potest † q̃ mãdatũ rei turpis tendentis ad damnũ tertij nõ te net:sed vbi tertius nõ damnificat ꝛ est turpitudo tñ ex parte se obligãtis:tũc tenet ꝛ valet obligatio nisi in minore:vt.l.si vero nõ re.§.si adolescẽs.ꝛ in pdigo.ff.pro emptore.l.si is cum sciret. Uel dic vt ibi no. † Pone ergo q̃ scholaris q habebat dissen sionem cũ alio mãdauit tibi qd venires cuz eo cũ armis:venisti perdidisti arma q: forte clientes aut seruiẽtes abstulerũt tibi q semp inimicant scholaribus maxime pter mulieres: nũquid mãdãs reddere tenet:Uidet q̃ nõ:q: turpiter faciebatis ambo ꝛ in.l.iul.de vi publi.incidebatis.ꝛ hoc indubitatũ vbi manda uit tibi pro assaliendo seu inuadendo. Sed quid si pro se de fendẽdo inuaderet:qd videt licitũ iuxta ea q̃ scripsi de iu.natu. §.ius aũt gẽ.videtur idẽ.ff.e.l.inter causas.§.nõ oĩa.de hoc.C. ad.l.iul.de vi pub.qm multa:ꝛ ibi scripsi:ꝛ ibi gl.videtur tenere hãc partẽ.ꝛ facit qd no.ff.de neg.gest.l.que vtiliter.Inno. tenet cõtra extra de iureiur.c.sicut mãdatario. †Sed in commodã te dicit bene q̃ nõ recuperat.ff.cõmo.l.si vt certo.§.interdũ.ꝛ in locatore:vt.l.si quis domũ.§.fi.l.quis domũ.ꝛ.§.nõ nomina.in telligunt in damnis que nõ erãt verisimile euenire posse.dic ple ne vt ibi.ꝛ vide que scripsi in.d.l.quoniam.

1 Excedẽs fines mãdati licet non habeat mandati actionez an autem habeat vtilem actionem nego.gest.

2 Fines mãdati an debeam seruare quãdo mihi aliqd mandas: ego autem scio te errare ꝛ maius ius habere.

3 Papa si mãdat alicui q̃ prouideat tali de beneficio certi valo ris poterit sibi prouideri de beneficio minoris valoris.

Is qui. † In gl.sed nec certe.in fin.[c] sed ibi vr fuisse spãlis phibitio:ideo nil vr facere ɔtra Marti. vñ opi.Mar.innitit magne eqtati.nã iniquũ vr q̃ qs locuplete tur cũ aliena iactura.ff.de insti.si qs.§.fi.in hoc tñ videt dicẽdũ q̃ si expẽsum fuerit in irrecuperabili sicut in voluntarijs pictu ris vel monumẽto q̃ tũc obtineat opinio glo.ꝛ doc.s; vbi res ex tat ꝛ bene valet ptiũ de equitate dz dari exceptio vbi nõ fuit phi bitio expssa ꝛ specialis. Itẽ opponit cõtra hũc.§.ff.de reli.l.ꝛ si qs.§.idẽ labeo.Solutio.dicas q̃ is.§.cũ cõcor.nõ obtineret in causis piis ꝛ necessarijs.Uerbi gratia.tu q diues hõ es mãdasti mihi q̃ tuos alerẽ liberos ꝛ nõ darẽ eis nisi obolũ panis ꝛ aquã q panis nõ sufficeret ad quartã partẽ vict⁹:ego alui ꝛ dedi suffi cientẽ victũ:certe iniquissimũ esset q̃ nõ repeterẽ:vt.d.§.ꝛ breui ter vbi trãsgrediox fines mãdati in casu quo tu necesse haberes facere ꝛ esset crudele nõ facere nõ obtinet is.§.imo si te inhibẽte fecero:possum agere:vt.d.§. †Itẽ credo q̃ nõ debeaz seruare fines mandati vbi mãdas mihi aliquid ꝛ ego scio te errare ꝛ te maius ius habere.Uerbi gra.fecisti me pcuratorẽ generalẽ mã dãs mihi q̃ exigã tãtũ a Titio in quo tibi tenet:appet mihi q̃ in plus tenet:certe totũ debeo exigere ꝛ generaliter vbi mãdas dãnũ tuũ ꝛ ego credo te errare nõ debeo seruare fines mãdati. C.de ca.lar.ti.l.fi.s; debeo ius tuũ quale habes psequi si mãda tum se extẽdat ad hoc vel tibi rescribere.ꝛ facit q̃ si plures cau se cõtineant in appellatiõe ꝛ curia vnã recipiat cõmittendo cau sam nec de al'is faciat mentionẽ q̃ delegat⁹ nõ posset cognosce re de al'is nõ cõtentis in rescripto q̃uis cõtineant in appellatio ne.de hoc no.Jo.and.i nouella.de appel.c.cũ cãm.ꝛ facitq̃ no. in aut.de iudicib⁹ audiẽt.ff.de dã.infe.l.iiij.§.duas. †Itẽ facit q̃ si cui mandetur q̃ prouideat alicui de beneficio certi valoris qd possit prouidere de beneficio minoris valoris:q: in maioris sum ma ꝛc.vt hic ꝛ ver.q̃ si minoris.hoc nõ est verũ imo cõtrarium est expressum extra de prebẽ.c.cui nõ de sacerdotali.lib.vj. qd.c. videtur obstare huic.§.Solutio.ꝛ aduerte: quia in hoc aperit valde intellectus huius.§.Interduz quis mandat suum nego

a §.j.Uide Ang.h orẽtem quid sit ɔ̃ bonos mores: in ver.in glo. obligatoriũ.

b In fi.dic h̃ verũ qñ ledit ter tiũ:al's valet etiã sine iuramento. Ang.hic.

c Jc q.Mã datari⁹ nõ dz ex cedere fines man dati:ꝛ quatenus excedit non hz a ctionẽ mandati. h.o.Ang.

d In fi.Uide h̃ di.prolixã quã ponit Ang.in v. in glos.actionuz.

e Recte.Mã datuz re.integra põt reuocari : et re itegra finitur morte: succurrit tñ ei q ignorauit mãdatũ reuoca tum.Ang.

f Res integra. Qñ res est itegra vel non:vide hic dist.doc.ꝛ maxie Ang.in.fi.col.an te me.in v.in glo. adhuc integro.itẽ in ea.glo.in fi.itẽ in.iij.col.circa fi. in ver.in glo.libe rari in fi.tractat qñ reuocatio mã dati debeat puenire in notitiã al terius.

tium qd tẽdit ad damnũ vel vtilitatẽ sui ꝛ tũc obtinet is ver.q: mãdatarius non debet mandatuz trãsgredi.sed intra fines põt melius ꝛ vtilius facere.interdũ mãdatur aliquid qd tangit pre iudiciũ tertij ꝛ nõ mandãtis nec mãdatarij.vt in casu illius ca pituli.ibi enĩ preiudicatur illi ad quẽ pertinet collatio beneficij: tũc dz in terminis suis teneri tanq̃ odiosum.nec debet amplia ri nec restringi quãuis forte esset vtile illi tertio in odiũ impetrã tis mãdatum.vt.d.c.qd declarat hunc ver. Itẽ cõsuenit que ri an vbi plura mãdantur debeant exequi fm ordinem scriptu re al's sit processus nullus:de quo reperies satis per Archid.ex tra de offic.deleg.c.statuimus.lib.vj.

1 Mandatum reuocatur volũtate mandantis.idem in com modato deposito societate et precario.

2 Mandati actio nõ nascit nisi quando alicuius partis interest.

3 Quid si mandator egit antequã interesset sed post litem cõtesta tam cepit interesse.

4 Quid econtra ante litem con testatam si interat post litem cõ testatam desinit interesse.

5 Quid si intersit in aliquo in modico tamen.

6 Mandãs si iurauit nõ reuocare mãdatũ:an poterit reuocare.

Recte.[e] In glo.speciale.ibi cũ alleg.§.mãdati.idem in cõmodato deposito societate ꝛ precario vt ibi no.ꝛ idem in cõtractibus innominatis.ff.de cõdictio.cau.da.l. si pecuniã.dic ibi.ꝛ hoc nisi sapiãt donationẽ vel tranlactionẽ. C.de trãsac.q̃uis.ff.de dona.l.aristo.ꝛ idẽ in casu specialissimo i feu.de feu.guar.c.j.de na.feu.c.j.de feu.da.mi.valua.c.j. †Et no.qd nõ nascit hec actio nisi cũ interest:vt hic notat ꝛ pbat in d.§.mãdati.cũ.§.seq.S; videt qd nec tũc sed demũ finito mãda to ad istar societatis.C.p soc.l.tãdiu.Dicas qd ẽ reperire actio nem mãdati generalẽ vt qñ mãdo geri generaliter negotia mea ꝛ de illa põt dici q̃ demũ orit finito mãdato istar tutele.ff.de tu. ꝛ ra.distra.l.si tuto.§.fi.itẽ singularẽ pro singulis negotijs vel prestationib⁹ singulis.ꝛ illa ante mãdatũ finitũ.vt.l.tãdiu.con sueuit dici in actione p socio vt.s.ti.j.§.fi.S; cõtra est euidẽter s.de ob.ex cõsensu.vbi dicit qd sufficit ɔtrahẽtes cõsentire neq; aliquo alio opus est:tu aũt dicis mihi qd op⁹ est q̃ itersit:ꝛ tũc demũ actio nascitur:ꝛ ita supponit interesse potius cãm huius actionis quã cõsensum qd est absonum. Preterea fm hoc cõ sensus ab initio nullã parit obligationẽ efficacem:ꝛ ita erit simi le mãdatũ cõtractui innominato:vt sicut in illo cõsensus parit actionẽ demũ re secuta:ita ꝛ in isto demũ interesse secuto.vt.l.ex placito.C.de re.permu.id videt cõtra mẽtẽ textuũ iuriũ.Põt dici q̃ in obligatiõibus q̃ ɔsensu cõtrahunt statiz p cõsensum: cõtrahit obligatio ꝛ nascit actio ad cõplendũ: qd cõuenit.vñ si cut in emptione cõtrahit obligatio statim efficiat ex parte vẽdi toris vt tradat rẽ vẽditã:ex parte emptoris vt soluat pretiũ:ita in mãdato mãdatarius mãdatũ adimpleat.j.eo.§.mãdatũ.S; si mãdatari⁹ culpaz cõmittat successiue ex qua debeat teneri ad interesse:tũc incipit obligari ꝛ nasci actio ad iteresse illi⁹ in quo ɔmittit:s; bene verũ est qd obligatio ꝛ actio erãt nate ab initio ad illud de quo preexistebat materia: vcz ad implẽdũ mãdatuz: s; nõ erat nata ad illud qd nõdũ erat.s; ad interesse qd venit p pter culpã q̃ nõdũ cõtracta erat vñ p singulis talib⁹ ꝛ p tpibus qb⁹ cõmitti:nascit ex cõsensu pcedẽte.ff.de admi.tu.l. tutorẽ q

3 tutelã gerit.ꝛ ita itelligi põt h̃ gl.ꝛ.§.mãdati.quẽ alle. Quid ergo si mãdator egit añq̃ iteresset s; post lit.cõtest.cepit iteresse dic q̃ sufficit.ff.e.l.si mãdauero tibi a titio.de pig.act.l.si rẽ alie

4 nã.§.fi. †S; qd ecõtra si interat tpe lit.cõtest.sed post desijt interesse:vr qd nihilomin⁹ fiat cõdẽnatio.ff.si qs cau.l.qui aũt. §.fi.de ser.cor.l.doli.§.fi.S; ɔ̃iuz vr veri⁹ fm doc.p.§.mãdatis. s.alleg.ad exhi.l.tigni.§.fi.Has q̃stiões monẽt ꝛ determinãt do cto.j.in ti.in summa ꝛ tñ de vltia videret cõtra p not.in.l.tigni. §.fi. S; opponit:hic dr qd mãdatũ reuocari põt re integra:ꝛ

f dicit res integra si mãdatarij nõ interfit:q: tñ nõ posset reuoca ri ego ostẽdo qd idẽ est in quocũq; alio contractu ꝛ ita nil spãle in mãdato nec in deposito nec in al'is similib⁹ i effectu.certũ est qd null⁹ põt agere ex cõtractu etiaz per se inito nisi sua iterfit. C.de pac.l.ex cõuentiõe.fine cen.vel reli.l.j.ff.loca.l.qui fundũ.s. de inuti.stip.§.alteri.semp igitur alter de cõtrahẽtibus penitere potest si alterius nõ interfit:cũ ille cuius nõ interest agere nõ pos sit nec cõpellere partẽ:ꝛ sic penitere põt.vñ sicut in mandato pe nitere nõ potest vbi partis non interest:ita et in al'is: et sicut in illo penitere potest si nõ interfit:ita videt ꝛ in al'is quibuscũq;. Cur ergo dicitur speciale in mãdato:ꝛ quõ intelligit.l.illa sicut. Rñdeo q̃ imo est magna diuersitas in mãdato ꝛ al'is similib⁹ nã si ego reuocaui mãdatũ antequã tua interesset:ꝛ postea tũc interesse incipiat:ego nõ teneor:quia licitum est mihi per hũc.§. nõ sic in euictione ꝛ venditione seu in al'is cõtractibus irreuo cabilib⁹:nã si ego vẽdidi tibi rẽ ꝛ post mãdaui qd nõ faceres ex pẽsas p ea:q: ego reuocabã ꝛ tu nihilomin⁹ fecisti:teneor ad iter esse:quia reuocatio nihil facit cũ fieri nõ possit p.l.sicut.est ergo

differentia

differētia magna interesse secuto post reuocationē. itē ⁊ in mul-
tis casibus aliis. nā si vēditor agat ex vēdito ad pretiū cōtra em
ptorē ⁊ emptor dicat penitet me emisse. ⁊ tu nullū iteresse habes
quia ita potest vēdere aliꝫ sicut mihi: nō est bona exceptio: q̄ nō
est licitū penitere. ¶ Itē de nō interesse venditoris non pōt em-
ptor excipere q̄ vēditor nō agit ad iteresse vnde illa iura q̄ dicūt
nō posse agi nisi intersit: loquūtur in actionibus in quibus con
cluditꝛ ad interesse: q̄ tūc iuste excipitur: agis ad interesse tua nō
interest: ergo male agis. Sed vbi ego cōcludo ad pretiū dandū
vel rē promissaꝫ dandā: iura illa nō tangūt nec faciūt ad propo
sitū nec oppo. procedit in illis. ¶ Preterea in cōtractibus in qui-
bus nō interest illud nō posse agi nisi cōtingat q̄ penitere possit
sed ꝓpter defectū interesse. vnde argumentū nil facit cōtra nisi
cōsyderato effectu: q̄ vt dixi: pnia nil facit. ¶ Itē cū is. §. gene-
raliter loquatꝛ ipsuꝫ gnāliter intelligo quacūqꝫ grā mādatū fue
rit cōtractū. ⁊ ita no. in simili. ff. de cōdi. ob causam. l. si pecuniā.
in glo. no. nisi mādatum cōtineret donationē. ff. de do. l. aristo.
5 ¶ † Sed quid si in aliquo intersit sed tñ in modico adhuc tpe
reuocationis: sed post mandatarius fecit expeñ. alias: nūqd tene
tur mandās in expeñ. factis post reuocationem? videtꝛ ꝙ sic ſm
hūc. §. q̄ reuocatio nō valuit re integra: vt hic a ꝯtrario. nō aūt
erat res integra ex quo quātulūcūqꝫ intererat. vt. j. proxi. §. do.
Et sic videtꝛ ꝙ mādans ad oēs expeñ. teneatꝛ. ⁊ pro hoc facit. qd̄
seruiꝰ. ff. de ꝯdi. cā da. vbi nō est locus penitētie datis arrhis. ff.
de ꝓcu. l. ante. In cōtrariū facit. l. si pecuniā. s. allegata vbi aper
te cōcluditꝛ qd̄ nō obstā. hoc ꝙ inceptū fuerat est locꝰ penitētie
reddēdo qd̄ erogatū est: ⁊ tñ glo. videtꝛ ibi cōtra tex. suū: sed illa
gl. pōt intelligi vbi vtriusqꝫ gratia fuit cōtractū: tūc eñ ex quo
incohatū fuerat nō est locꝰ penitētie: secꝰ si gratia mādatis tm̄.
sꝫ si bene inspicias tex. loquitꝛ vbi grā vtriusqꝫ. itellige ergo hūc
tex. ſm illū vt possit reuocare soluēdo qd̄ iterest mādatarii ⁊ hoc
offerendo. sed qñ morte reuocatur dicitur secus si negotiū esset
ceptū: q̄ mādatariꝰ pōt finire. ⁊ facit ad hāc differētiā. ff. de ma.
6 vin. l. si pater. ¶ Quid si promisit nō reuocare ⁊ iurauit? Nō vi
detur tenere promissio. ff. de preca. l. cū precario. etenim tales cō
uentiones sunt cōtra naturā cōtractus. ff. de do. cā mor. l. vbi. sed
arg. cōtra. ff. cōmo. l. in ꝯmodato. sicut ⁊ hoc credo si gratia vtri
usqꝫ mādetꝛ: ⁊ maxime attēto rigore iuris canonici de. c. contin-
gat. extra de iureiur. ⁊. l. cū ꝑcario. loquitꝛ in casu suo singulari ⁊
speciali videlicet ꝑcario qd̄ hꝫ in hoc singularē naturā. ¶ Item
dic ꝙ is. §. obtinet in iudicialibus quo ad reuocationē: sꝫ in hoc
repugnat: q̄ ibi reuocatꝛ mandatū ꝗuis res nō sit integra. ff. de
iudi. l. iudiciū soluitꝛ. ⁊ ratio ibi notatꝛ. ¶ Sꝫ nūquid gratia ali-
cui facta pōt reuocari. Verbi gratia. prelatus fecit gratiā de nō
residēdo alicui beneficiato vsqꝫ ad certū tēpus: nunquid pōt re
uocare? Videtꝛ qd̄ sic ex cā: ⁊ nō alr̄s. extra de cleri. nō resi. c. cū ad
hoc. ⁊ ibi de hoc p doc. Et idē vr̄ de priuilegio ꝯcesso ꝙ cōcedēs
possit reuocare. ⁊ de hoc. C. d iudeis. l. iussio. ⁊ ibi scripsi extra de
iudi. c. nouit. per doc. in Spec. de instru. edi. §. nūc autē. ver. qd̄ si
imperatori. ¶ Quid si pater dedit licentiā filie ꝙ possit dare de
dote sua: nūquid pōt reuocare? Videtꝛ qd̄ sic. ff. de ma. vin. l. si pa
ter. qui ⁊ a qui. l. quesitū. §. si. iunge. s. de ob. ex consensu.

1 Mandatum soluitur morte mandantis re integra: ⁊ etiaꝫ
morte mandatarii expirat re integra.
2 Contra has duas regulas opponit multipliciter.
3 Procurator generalis si constitutus est ab aliquo ad negotia ⁊
causas an morte constituentis reuocetur.
4 Delegati ad vniuersitatem causarum an reuocentur morte dele
gantis. ⁊ quid de officiali epi. nu. 5.
5 Quid de reformatoribus qui mittuntur de curia Francie ad re
formandum prouincias: an reuocentur morte mandantis.
7 Salueguardie ⁊ guardiatores an reuocentur morte regis.
8 Mandatū reuocatur morte naturali mandantis. quid de mor
te ciuili.
9 Mandatum reuocatur multis modis re integra. quando aūt
dicatur res integra.
10 Mandatarius si fuit reuocatus an acta postea cum eo valeāt li
cet ignoret reuocationem mandati. ⁊ nu. 11.

Itē si adhuc. ¶ Vel potest esse. §. vel ver. sub. §. pre-
cedenti. Et dic ꝙ primo ponit duas
regulas: scdō duo dubia similia determinat que ex illis regulis
1 poterāt insurgere. ¶ † Prima regula est qd̄ morte mādātis [a] sol
uitur mandatum re integra. concor. C. eo. l. mandatum. ff. eo. l. in
ter causas. in prin. ¶ Secūda regula est qd̄ etiam morte manda
tarii expirat re integra. ff. eo. si quis alicui. §. morte. eo. ti. l. manda-
tum distrahendorū. ¶ Contra primam regulam opponitur. ff.
de insti. actio. l. si quis mācipiis. §. si impubes cū. §. seq. glo. ibi di
cit qd̄ est speciale in institore. sed ob. ff. si cer. pe. l. eius qui in pro-
uincia. glo. ad hoc soluit dupliciter quādo dicit qd̄ est speciale in
institore. ⁊ hoc nihil valet. quia in. l. eiꝰ qui poterat dici institor
cum ad vnam rem possit institui. ff. de instito. acti. l. cuicūqꝫ. ali-
quādo dicit ꝙ vbi institor prosequitur officiū suū sciēte herede:
videtur re institutus: alr̄s nō valet qd̄ facit post mortē: vt. l. eius
qui. sed hoc cōfunditur per. d. l. si quis mancipiis. §. eius. vbi nō
erat adita hereditas. Doc. cōsueuerūt dicere ꝙ vniuersale man
datum nō reuocatur per mortē mādātis: ⁊ ita transeunt: ⁊ non
respondent ad. l. eius qui. que supponit mandatū reuocatū. pōt
dici. in. l. eius qui. ꝙ ex cōiectura ta mēte testantis apparebat de
reuocatione ex eo ꝙ statim institorē mutauerat dādo ei liberta-
tem ipsumqꝫ dñm in parte fecerat: ⁊ ideo nō videbatꝛ velle eū in
officio remanere: cū nō posset esse suꝰ ipsius institor: idcirco reuo
catus videtꝛ ex ꝓsumpta mēte testātis. ⁊ hoc apparet hic in ver.
huic simile. vbi reuocatꝛ mādatū dispensatoris per manumissio-
nem. ff. de sol. l. qd̄ seruus. et. l. si quis seruo. ⁊. l. dispensatorē. Dic
ergo ꝙ mandatum vniuersale nō expirat morte mādātis nisi ex
cōiectura volūtatis mādatis morientis aliud appareret: vt. d. l.
2 eiꝰ qui. ¶ † Itē ob. ff. de ꝓcu. l. si defunctus. gl. soluit ibi ꝙ ibi nō
erat res integra: q̄ dñs obligauerat se ꝓ eo. Doc. cōsueuerūt di
cere ꝙ vbi interest cōpleri mādatū post mortē: nō extinguitꝛ mor
te: p. d. l. sed hoc nō videtꝛ de mēte iuriū indistincte. Preterea i. l.
si precedēte. ff. mā. videtꝛ ita interesse cōpleri post mortē sicut i. l. si
defunctus. et tñ ibi finitꝛ morte: vnde sol. gl. plus placet. ¶ Item
opponitur. ff. e. l. si vero nō re. §. si. sol. vt ibi. Itē ad. l. fi. ff. de solu.
solue vt ibi. doc. consuerūt dicere qd̄ aut mādatꝛ tale qd̄ qd̄ non
pōt cōpleri i vita ⁊ post mortē: ⁊ tunc nō expirat. ⁊ ita notatꝛ. ff.
de reli. l. at si quis. §. si cui. Sed hec solutio nō videtur habere ra
tionē. que eñ ratio potest assignari cur nō sit in vno casu sicut i
alio? Preterea si in. d. l. fi. tps fuit appositū ad differēdū: ⁊ gra-
tia debitoris qd̄ in dubio ꝓsumitꝛ. ff. de an. le. l. eū qui. alr̄s incipit:
Jabolenus. ita potuit mādatū in vita cōpleri sicut post mortē:
⁊ sic. l. illa obstaret. ¶ Itē opponitꝛ cōtra id qd̄ dicit integro mā
dato: q̄ etiam si nō sit itegrū: nihilominus reuocatꝛ morte: extra
de procu. §. fi. in cle. sed ille casus est specialis: quia ibi erat ꝓcu.
a nō dño cōstitutus: ⁊ ita crederē i ꝓcuratore cōstituto a tutore
vel alio administratore qd̄ cēseatꝛ reuocatus p mortē cōstituētis
vel alr̄s: finito officio quātūcūqꝫ res nō sit integra. ff. de acquirē.
3 here. l. si ꝑ epistolā. ¶ † Queritꝛ iuxta hanc regulā ⁊ eius determi
nationē. Aliquis fecit ꝓcura. generalē ad negotia ⁊ causas: nū-
quid ꝓcurator huius morte reuocetur? videtꝛ qd̄ nō: q̄ vniuersa
le seu generale mādatū nō reuocatꝛ morte: vt. s. dictū est. Sꝫ ego
hoc nō credo. vnde intellige qd̄ mandatū vniuersale nō reuocatꝛ
morte. verū est qñ qs ex mādato instituitꝛ in officio qd̄ ordinariū
reputatꝛ: vt qñ instituitꝛ ad regēdū tabernā vel operatoriū: vnde
institor cēsetꝛ habere quasi publicū officiū: ⁊ ideo nō sufficit ipm
simpliciter reuocare nisi reuocetꝛ palā. ff. de insti. l. sed si pupillꝰ.
§. proscribere. vñ potestas taliū morte nō reuocatꝛ: ⁊ ideo non re
uocatꝛ iudex ordinarius morte instituētis: extra de offi. dele. c. ii.
lib. vj. ¶ Sed alia nō ordinaria mādata sicut ꝓcuratio genera-
lis: videtꝛ ꝙ reuocetꝛ in nō ceptis. ar. ff. de neg. gest. l. nā et seruꝰ. §.
si vino titio. ⁊ hoc videtꝛ tenere Archi. videlicet qd̄ ꝓcurator ge
neralis reuocetꝛ morte quo ad nō cepta: extra de ꝓcura. c. qui ad
4 nō agēdū. lib. vj. in fi. ¶ † Quid ergo dices in legatis ad vniuer-
sitatem causarū? Spec. vr̄ dicere ꝙ nō reuocentꝛ morte: vt in spe.
de deleg. §. restat. ver. qd̄ si ignorās. ⁊ ver. itē mortuo. ⁊. §. finitur.
ver. itē pone. qd̄ credo verū si sit quasi ordinariꝰ: qd̄ vix reperitꝛ:
alr̄s cōtra p ꝓmissa ex̄ de offi. dele. c. licet. vide ibi et q̄ notāt doct.
extra de rescri. c. pastoralis. ⁊ p hoc extra de hereti. c. ne aliq. lib.
vj. vbi est spāle ꝙ cōmissio officii iquisitioni nō reuocetꝛ: ⁊ tñ ibi
erat cōmissus ad oēs causas q̄ emergerēt tāgētes fidē. ⁊ ita sup-
ponitꝛ ꝙ in cōtrariū sit ius cōe: et ꝙ inquisitor nō est ordinariꝰ.
5 ¶ † Quid de officiale epi? doc. iuris cano. dicūt ꝙ reuocatꝛ: ⁊ tñ
dicūt eū ordinariū: vt no. Archi. extra de offi. vi. c. ii. lib. vj. qd̄ est
cōtra ꝓmissa. Sꝫ pōt dici ꝙ officialis repñtat ꝑsonā epi: ⁊ idē
auditoriū est vtriusqꝫ ⁊ eadē iurisdictio: extra de cōsue. c. nō pu-
tamꝰ. li. vj. ideo simul extinguitꝛ. Sed nos loqmur. i ordinario q
hꝫ iurisdictionē formalē aliā ab instituēte ⁊ ex se. ff. de iu. om. iu.
l. ⁊ q̄ . ⁊ talis est vere et ꝓprie ordinaria: nec reuocatꝛ morte. et p
hoc pōt rñderi ad aliā q̄stionē an vicariꝰ reuocetꝛ morte dñi sui.
Et pōt dici ꝙ sic. ⁊ hoc tenet Hostien. extra de offi. vica. c. pe. vel
pōt dici ꝙ sic. secꝰ i officialibꝰ ꝓlatorū ⁊ alioꝝ: q̄ sicut eorū ꝓcu
ratores reuocantꝛ re itegra p eoꝝ mortē cōtra ius cōe: vt. s. dictū
est: ita et alii officiales ab eis cōstituti. ⁊ iō posset dici ꝙ iudices
⁊ balliui baronū nō reuocentꝛ p mortē eorū ꝗuis dic balliui ha-
beāt quasi oīmodā cōformitatē cū officialibꝰ epōrū: q̄ barones
q instituūt sunt dñi: ꝓlati nō. De senescal. regiis nō videtꝛ dubiū:
nec de balliuis: q̄ illi sunt vere ordinarii: sicut ꝓsides ꝓuinciarū.
6 ¶ † Sed qd̄ de reformatoribꝰ q mittuntꝛ de curia Frācie ad pro
uincias reformādū? nō video cū nō duret eoꝝ officiū post mortē
mittētis: cū debeāt ordinari ad instar logatorū ⁊ ꝓcōsulū repu-
7 tari: vt. d. c. ii. extra de offi. dele. lib. vj. ¶ † Quid de guarditori-
bus ⁊ saluis guardiis datis per regē: nūquid morte regis reuo-
cantꝛ? vr̄ q̄si expssum ꝙ sic. extra de offic. dele. c. fi. li. vj. ¶ Sed pōt

[a] ¶ Morte mā dātis. vide dist. Ange. in. ii. colū. post me. in versi. in ea. glo. in fine.

a ℂSine dubio
ꝺ naturali. Mor
tis eniꝫ ſi ſimplr
fiat mētio intelli
giť de naturali:
non ciuili: vt per
Bar. ⁊ doct. in. l.
ita ſi qs in fi. ff. ꝺ
leg. ij. gl. ⁊ Ange.
in auť. de nup. §.
ſm occaſionem.
Archi. Cardi. et
Jo. an. i. c. ſi ep̄s.
de ſupplē. negli.
p̄la. li. vj. et Dy. i
l. cū pr̄. §. heredi
tatis. ff. de leg. ij.

b ℂIn fin. Tu
dic ꝙ de lata leui
vel leuiſſima ea
tenus teneť qua
tenus id qꝺ venit
i mādato exactā
vel exactiſſimam
reqrit diligētiā.
ſm Ange. h. Et
vide hic ꝑ doc. et
Ang. qualr mā
datū ſuſceptū p̄t
ꝑ aliū explicari.

c ℂIn ſumma.
Mādatū dꝫ eſſe
gratuitū: alr̄s trā
ſit in aliā ſpēm ꝯ
ctus. Ang. cū q̄
riť an ⁊ quo iure
ꝓcurator poſſit
petere ſalariū: vi
de h diſt. Ange. i
j. col. in v̄. cum er
go queritur.

dici ꝙ illud in ꝯſeruatorijs ſeu ſaluis guardijs ſimplicis iuſtitie
vcꝫ ꝙ qs cōſeruet a vi ⁊ potētia ⁊ iniurijs manifeſtis: ſꝫ ſi ſalua
guardia dareť ꝑ modū grē ⁊ in ea adijcerenť verba gratiā ſapiē
tia crederē nō reuocari morte cōcedētis. eo. ti. c. ſi ſuper. hoc aūt
pōt ꝑcipi ex multis qn̄ adijciūtur verba que nō ſunt de ſimplici
iuſtitia: vel ſi adijciať hoc verbū cōceſſum de gratia ſpeciali: vel
dicat imperpetuū vel ſimilia. ℂIn glo. ſꝫ vſqꝫ. ibi cū allegat ex
cōtractibꝰ. §. ſi. in iudicio eīn finiť morte mādatarij etiā re nō in
tegra. ⁊ hoc niſi eſſet ꝑmiſſum ſub noīe dignitatis: extra de offi.
de leg. c. qm̄ abbas. de quo no. ff. de pac. l. tale. §. ſi. ⁊ vide ad hoc
8 qꝺ dr̄ de re integra qꝺ ſcripſi. ſ. §. pri. ℂ†Sed de qua morte lo
a quiť hic: ſine dubio de naturaliª. ℂQuid de morte ciuili nūqd
ꝑ eā reuocať mādatū? Poteſt dici ꝙ ſic. ff. de acqui. here. l. ſi qs
mihi bona. §. ſi. ⁊ hoc ꝓcedēs: ſed nō ſubſequēs. ff. eo. l. ſi māda
uero. §. is cuius. vide. ſ. ti. j. §. publicatione. ⁊. §. ſeq. imo credo ꝙ
ex quolibet accidēti ex quo debeat preſumi mutatio volūtatis
mādatū reuocať ⁊ ꝑide agit mādatarius ſi cōpleat. ff. de ſolu. l.
qꝺ. ⁊. l. ſi cū cornelius. de cōfir. tut. l. vtilitatē. vide. ſ. eo. §. is q. di
8 cit ergo hec glo. ꝙ dicitur res integra qn̄ non intereſt. ℂ†Quid
in iudicijs vbi nō agitur de tali intereſſe. Verbi gratia. delegās
mortuus eſt: delegato nullo tp̄e intereſt: qn̄ ergo dicitur res inte
gra vel nō integra? doc. iuris ciuilis dicūt rē nō itegrā qn̄ lis eſt
cōteſtata. ff. de iuriſdi. om. iud. l. ⁊ qr. doc. iu. cano. dicūt etiā ſi ci
tatio emanauerit dato ꝙ̄ nō fuerit executa. de hoc extra de offi.
deleg. c. gratum. ⁊. c. relatū. ⁊. c. lꝫ. ⁊ plenius in nouel. Jo. and. de
offi. dele. c. ſi. plus dicūt ꝙ ſi mādatū ſeu cōmiſſio plura ꝯtineat:
ꝑpetuatio facta. cōtra vnā ꝑſonā nō extendit cōtra aliā nec vniꝰ
cauſe vel rei ad aliā: vt notāt in. d. c. lꝫ. qꝺ ego intelligo niſi cōiū
ctio aliud inducat. ff. de appel. l. ſi q ſeparatim. in prin. ⁊. §. ſi. C. ſi
10 vnus ex pluri. l. j. ℂ†In gloſ. facit. in fin. melius eſt. ff. de ſolu. l.
diſpenſatorē. ⁊. l. qꝺ ſeruus. ⁊. l. ſi qs ſeruo. Et videť ꝙ ea q̄ fiunt
cuꝫ reuocato nō teneāt ꝙ̄uis ignoret reuocationē. ff. de repu. l. ſi
penituit. de acq. heredi. ſi qs mihi bona. §. pe. extra de renun. c. j.
i cle. extra de ꝓcur. c. ſi. li. vj. in ꝯtrariū videť ꝙ ſit differētia vtrū
ſit reuocatꝰ ꝑ morteꝫ vel expreſſe. ff. de ma. vin. l. ſi pater. Super
hoc pōt dici ꝙ aut queriť an reuocatio impediat dn̄ij trāſlatio
nem. aut impediat aliū effectū mādati. i. quominꝰ ꝑficiať id qꝺ
mādatū eſt an ipſaꝫ actionē mādati. Primo caſu dic ꝙ aut do
miniū erat trāſlatū in mādatariū ſic ꝙ nō erat nudus miniſter
⁊ tūc reuocatio nō impedit dn̄ij trāſlationē. ff. de do. l. hoc iure
§. ſi qs. aut nō erat in eum trāſlatū dn̄iuꝫ: ⁊ tūc nō impedit. ff. de
do. l. ij. §. ſed ſi qs. ⁊. d. l. eiꝰ q. ff. ſi cer. pe. de excep. rei in. l. j. §. j. niſi
ex parte altera eſſet negotiū cōpletuꝫ ⁊ ex parte emptoris ſolutū
pretiū quo caſu ꝓhibitio nō impediret. ff. de pub. l. ſi quis prohi
buerit: nec videť referre quo ad hoc vtrū mādatariꝰ ſciret reuo
cationē vel nō: niſi in caſu. l. pater. de manumiſ. vindic. in hoc ta
men caſu quo reuocatio impedit tranſlationeꝫ dominij dn̄s nō
eſt liberatus ſi cōtractus erat celebratus tempore reuocationis:
imo pōt cōueniri vt rem tradat ſicut ſi ipſemet cōtraxiſſet ⁊ ad
hoc cogeť. ff de act. emp. l. iulianus. §. ſi ꝓcu. nec mirandū ſi reuo
catio impediat dn̄ij tranſlationē: qr ſi mandās in propria perſo
na cōtraxiſſet vel vendidiſſet: nihilominus emptor nō poſſet reꝫ
venditā occupare contra voluntatē venditoris: imo eſſet predo
nec efficeretur dn̄s: vt. l. ſi ex ſtipulatione. ff. de acq. poſ. C. e. l. mi
nus. ⁊ ita pꝫ vbi dn̄s reuocat mandatū cōtra eiꝰ volūtatem cū
ſit qꝺ poſt reuocationē fit. ℂEtiaꝫ cauēdū eſt ꝙ hodie dicitur
ꝙ reuocatio impedit dominij tranſlationē nec refert vtrū man
datarius ſciat vel non reuocationeꝫ credo obtinere in caſu quo
mandatarius nō erat obligatus ad trāſferendū dominiū ex ali
quo cōtractu precedenti per ipſum facto: qr tunc dicerē ꝙ non
impediret dominij trāſlatio per reuocationē niſi tūc reuocatio
veniſſet ad notitiā mandatarij. ff. de acquir. poſ. l. fundi. ar. ff. de
leg. ij. l. cū pater. §. menio. In ſcꝺo caſu cum queriť an reuocatio
impediat quo ad aliū effectum: refert an ſit tale qd ad cuius eſſe
requirať cōſenſus dn̄i: tū e reuocatio impedit vt. d. c. ſi. de procu.
⁊. l. pro iſta parte alle. ſ. Hoc tn̄ fallit in caſu illius. c. j. de renun.
in cle. ⁊ eſt ratio odium variātis ⁊ renunciantis: vt ibi in princ.
11 ℂ†Itē fallit in liberatione vbi pars ignorabat reuocationē: vt
d. l. eius. ff. de ſolu. l. vero procu. eo. titu. cū. §. j. ⁊ hic. in alijs anteꝫ
que poſſunt fieri ſine ꝯſenſu dn̄i videť qꝺ id quod agitur valeat
vt ſi mandatarius reꝫ vēdidit vel locauit illo tamē caſu ipſe mā
datarius tenebitur illi cū quo cōtraxit: nec recuperabit actione
mandati damna ſi reuocatio peruenit in notitiam ſuaꝫ ⁊ hoc ſi
mandatuꝫ reuocari potuit: qr res integra: alr̄s videtur ꝙ actus
valeat in preiudiciū etiaꝫ mandantis. ff eo. l. ſi mandaſſem. ⁊. l. ſi
precedēte. ⁊. ſ. proxi. §. ⁊ hoc in extraiudicialibus. in iudicialibꝰ
anteꝫ valet quod agitur niſi reuocatio fuerit inducta in notitiā
procura. iudicis vel partis vt cōſueuit dici. C. de ſatiſd. l. j. dic vt
ibi ſcripſi. In tertio caſu videlicet an reuocatio impediat actio
nem mandati: dic ꝙ ſic. ſi ſit res integra: alias nō: vt. d. l. ſi man
daſſem. dic. ſ. proxi. §. ℂSed quid: ego dixi ꝙ reuocatio impe

dit effectum actus in multis caſibus quādo eſt deducta in noti
tiam procur. pone: eſt deducta in notitiā mādatarij ſed nō in no
titiam partis. dicas ꝙ nō eſt neceſſe niſi quādo mādatum erat
parti ⁊ certe perſone directum. ff. quod iuſſu. l. j. §. ſi iuſſu. alias
nō niſi eſſet mandatarius publice inſtitutus. ff. de iuſtit. l. ſed ſi
pupillus. §. preſcribere. Et hec iura cōſueuerunt adduci an acta
facta per delegatū reuocatum ignorātem reuocationē teneant.
de quo glo. modicū tetigit in. l. eius qui. ſ. alleg. ſuper quo doct.
iuris canonici qui ſunt magiſtri in materijs iudicialibus tenēt
ꝙ non. ⁊ de hoc ſatis plene ꝑ Archi. extra de offi. dele. c. ſi a ſub
delegato. li. vj. Plus dicunt ꝙ poteſtas delegati nō reuocatur
ipſo iure: ſed per exceptionē: ⁊ ideo poſſet inferri ꝙ valeret pro
ceſſus ſi nō exciperetur vt ibi no. ⁊ extra de offic. dele. c. licet. per
doc. vide plene in. d. c. ſi a ſubdelegato. vbi multas reperies opi
niones. Opinio autem ꝙ reuocetur ipſo iure placet Specu. et vi
detur cōſentanea legibus ſua opi. ℂQuid ſi fuit reuocatus ex
preſſe ⁊ nihilominus proceſſit? dicunt ipſi ꝙ nō valet qꝺ egit. et
de hoc no. extra ne cle. vel mo. c. ſicut.

1 ☞Mandato renunciare licitum eſt re integra: ſed non re nō
integra.
2 Mandatarius tenetur de leuiſſima culpa.

1 **Mandatum.** ℂ†Concor. ff. eo. l. ſi mandauero. §.
ſi. Sed ob. eo. titu. l. ſi quis alicui. §.
ſi mandatum. Solu. illum. §. intellige ſm iſtum: quia verū eſt ꝙ
ibi dr̄ re nō integra tūc eīn nō poteſt ſine cā renūciare: ſed vbi eſt
res integra poteſt etiā ſine cā: vt. d. §. fin. ⁊ hic. ℂItē oppo. ff. de
procu. l. ſi defunctus. extra de procu. c. j. in cle. Sed dic ꝙ ibi non
erat res integra: quia dn̄s cauerat iudicatū ſolui. vnde ſi ꝓcur.
ſuſcepiſſet ſimplex mādatū ſine cautiōe ego crederem qꝺ poſſet
2 renūciare re integra per hunc. §. ℂ†In gloſ. puta caſus. in ſi. ᵇ
b hanc ſententiā tenent omnes moderni: vt not. Cy. ea. l. a procur.
⁊ Dy. extra de re. iur. c. contractus. lib. vj. ⁊ poteſt eſſe ratio quia
mandatarius ſuſcipiendo mandatū videtur ſe aſſerere ſufficien
tem. ff. de edic. l. ſi quis venditor.

Mandatum. Concordat. ff. eo. l. j. ver. itē manda
tū. nec diſſormitas obligatiōis mā
dantis ⁊ mādatarij vitiat. ff. eo. l. ſi mandauero. ⁊. l. rogatus.

1 ☞Merces ⁊ ſalarium an differant: vel an ſint idem.
2 Salarium interueniēs in mandato an peti poſſit: ⁊ quia actiōe.
3 Actio mandati non cōpetit vbi merces vel pecunia interuenit.

c **In ſumma.** ᶜℂ†Ad hoc. ff. eod. l. j. §. ſi. oppo. C. e.
1 l. j. in ſi. ff. eo. l. ſi remunerādi. glo. inten
dit ſoluere hic. ℂIn gl. ſ. vt mercede. in prin. ⁊ videť facere diffe
rentiā inter mercedē ⁊ ſalariū vt merces dicať qn̄ nō erat alr̄s fa
cturus: ſalariū qn̄ erat alr̄s facturus. ⁊ ita etiā cōſueuerūt dicere
doc. in. d. l. j. ⁊ hoc pōt diſcerni in modo. ſi eīn rogo te vt portes
mihi literā apud Engoliſmā ⁊ tu dixiſti libēter. ⁊ dixi tibi ⁊ ego
dabo tibi. x. ſolidos. ſalariū eſt. ſed ſi tu. reſpōdiſti mihi: dn̄e an
teꝙ̄ ego ꝓmittā ire: volo ſcire ꝙ̄tuꝫ dabitis mihi. tūc eſt locatio
2 vel cōtractus innoīatus: ⁊ ꝓprie noīatur merces. ℂ†In ea. gl.
ibi ⁊ ad huius. hec diſtinctio procedit in ſalario vbi eſt merces:
tunc diſtin. an in pecunia ⁊ talibus ⁊ perſona que cōſueuit loca
re: ⁊ eſt locatio: ⁊ agitur locati. ſin autē cōtractus innoīatus di
cas. j. gl. proxi. q̄ ſupplet iſtam. ℂIn ea. gloſ. ibi cū alle. l. q̄ mu
tuam. §. j. hoc verū niſi eſſet de perſonis qbꝰ ex officio ius diciť.
ff. de va. ⁊ extraor. cog. l. j. cum. l. ſeq. item hoc veruꝫ niſi eſſet ꝑſo
na que cōſueuiſſet locare operas ſuas: quia illi debetur ſiue con
uentum fuerit ſiue nō. ff. de preſ. ver. l. ſi tibi. ⁊ dixi. ſ. de loca. §. j.
in ſi. ℂIn ea. glo. ibi cū dicit prorſus incertum. ff. de verb. obli.
l. vbi autem nō apparet. ⁊. l. triticū. ⁊ vide. ff. de iur. do. l. cū poſt.
§. gener. ff. de leg. j. l. legato generaliter. ℂIn. e. glo. ibi certi con
3 dictione petitur. ſ. de verbo. obli. in prin. ℂ†In ea. gloſ. ibi cum
dicit: informata. hoc nō videtur verum: cum actio mandati nō
cōpetat vbi merces vel pecunia interuenit: vt hic ⁊. ff. de preſ. ver.
l. naturalis. §. at cū do. ℂPreterea ſequēdo opi. doc. actio infor
mata nō datur niſi cū ſit relatio pacti ad pactū: vt cōſueuit dici
in. l. petēs. C. de pac. vnde videtur dici qꝺ agatur extra ordinē. ff.
eo. l. ſalarium. vel preſ. verb. que deficere non poteſt: vt. l. ſi tibi. ſ.
allega. ⁊ ideo nō oportet diſtinguere hoc membrum a ſequenti.
ℂItem in ſalario aduocati ſunt aliqua ſpecialia. vide in. d. l. ſa
larium. ⁊. C. de ſuffra. l. j. doct. noſtri Ja. ⁊ Pet. qui debiliter le
gerunt Hoſti. ſummāt hunc ti. ⁊ quaſi epilogant effectū textuū
⁊ gloſ. ⁊ formant libellos in actione mandati: ⁊ ponunt naturā
eius que melius ſederet in lectura arboris actionum. ſummam
autem poteris videre in ſumma Azo. plenius ꝙ̄ ipſi ponunt.

ℂDe obligationibus q̄ ex quaſi cōtractu naſcuntur. Rubrica.

ℂPoſtꝙ̄ egit de obligationibus ex contractu proſequitur de
obligationibus ex quaſi contractu iuxta ordinem datum. ſ. de
obl. generali. §. ſequens.

Poſt genera

a Post genera. ¶ Hoc. nostri citramontani q̄ parū dixe rant a ti. d obli. citra scribūt hic multa: accipiē do ꝛ summādo q̄si oēs tex. gl. ti. ff. de ne. gest. et aliorū titulorū de qbus tāgit in hoc ti. que oīa ego ꝑtermitto: quia nō esset nisi opus repetere que alibi scripta sunt vtinā oēs summe ꝛ scripta nisi que vadūt ad itellectū textuū essent delete: quia per tex. bene intellectos oīa habētur. ꝛ hec materia de nego. gest. fuit ita bene glossata ꝙ nul lis aut paucis indiget commentis.

Igitur ¶ Super tex. ibi si gs absentis. vel p̄ntis: ignorantis tñ. vide. ff. de nest. gest. l. j. ¶ Itē sup text. ibi directa. que est interdum vtilis. vide. ff. eo. l. actio. ¶ Qñādo aūt nascitur ꝛ quot modis geritur alienū negotiū: vide. ff. eo. l.
b si pupilli. §. idem ait. ꝛ. l. pōponius. ¶ In glo. s. insolidū. in fin.b ff. e. l. si negotia. ¶ In glo. no. in fi. tunc enim casus pertinet ad emptorem: quia cum dñs ita demum teneatur si locupletior sit: non potest dici locupletior si casus perijt.

Tutores. ¶ In glo. s. quondā. in fi. ibi sequit de actione non de ob. que oritur ex singulis articulis gestionum. ff. de admi. tut. l. tutorem qui tutelam gerit. ¶ In gl. scilicet directam. ibi cnz allegatur de attil. tu. vide plenius de autho. tu. §. finautem.

2 ¶ Actio communi diuidundo datur socios.
3 Fratres duo si post mortem parentum manserūt longo tempore simul indiuise ꝛ vnus fecit magnas expēsas an in diuisione debent sibi computari. ꝛ nu. 3.

c
1 Item si inter. c ¶ † In gl. supponit ꝙ iter socios hec glo. supponit ꝙ iter socios nō detur cōi di. ꝛ tñ est falsum. ff. cōi di. l. §. ꝑ socio. l. si factum. ꝛ no. j. de ac. §. quedā. Sed ideo hic dr̄ sine societate. q2 tūc esset cōtra
2 ctus ꝛ nō quasi ꝯtract9: de quo hic tex. intēdit. ¶ † In fi. gl. sup verbo cōsensu. tacito vel expresso: vt dixi. s̄. de so. in prin. iste. §. facit ad id de quo aliq dubiū facitū. si duo fratres post mortē parentū steterūt simul ꝛ ꝑ indiuiso: ꝛ vnus facit magnas expēsas nunqd in diuisione debēt sibi imputari: Et videtur ꝙ sic ꝑ hūc §. ibi cū dicit ꝙ solus fructus ꝛc. ꝛ est simile. j. de offi. indi. §. si fa
3 milie. ꝛ facit. C. de decur. l. licet indiuisa. li. x. ¶ † Audiui aliquos dicentes cōtra per. l. ff. fa. erci. l. si filiā. §. neratius. sed ibi pater se pro eo obligauerat: vt ibi: ꝛ. l. q pater. ff. fa. erc. Unde credo sine dubio ꝙ expense veniūt in reputatione ꝛ alia damna: vt not. ff. pro socio. l. cū duobus. §. si inter fratres. ꝛ hoc nisi tanto tempore fuissent simul ꝙ ꝑsumeretur societas: iuxta illa que scripsi. s̄. de so. in prin. Sed ꝛ tūc nō crederez societatē nisi questus: ꝛ frater nō tenetur ad illa que alius per culpam proiecisset: vt no. in d. §. si inter fratres. ¶ Et hoc facit cōtra scholares quibus fratres prouidēt in studio ꝙ possint expēsas ei ministratas imputare in diuisione. ꝛ vide in Specu. de iudi. §. sequitur. ver. quid si duo. scio ꝙ in patria cōsuetudinaria seruatur cōtrarium de cōsuetudine ꝛ bene per. l. de quibus. de leg.

1 ¶ Rei vendicatio causatur a solo dominio nec vllam presupponit obligationem.

Idem iuris. ¶ In glo. non ꝑ oīa. sibi singularib9: qñqꝫ nō pro pluribus. ff. cōi di. l. hoc
1 iudiciū. §. fi. ꝛ iunge que dicā. j. de ac. §. quedā. ¶ † In gl. s. actione ex testō. ibi cū alleg. ꝛ in. d. l. s̄. de leg. §. j. in hoc nō videt bona cōparatio: quia rei vē. causat a solo dominio: nec aliquā obligationē ꝑsupponit: vt glos. ꝛ bene dicit. sed hypotheca nascitur ex cōuentione. ff. de pac. l. si tibi. ff. de pigno. ac. l. j. in prin. j. de ac. et §. item seruiana. ꝛ supponit obligationē personalem vel esse vel fuisse. C. de luitione pig. l. intelligere debes. vnde potes dicere de hac sicut de actione ꝙ oriatur ex quasi cōtractu. In ea. glo. cum dicit ꝙ sit ex quasi cōtractu hoc non videtur verum: q2 realis est mere ꝛ nō supponit ꝯtractū nec obligationē. vñ lꝫ reperiat ꝙ heres adeūdo videat quasi ꝯtrahere cū legatariis ꝛ creditorib9 nō tñ cū res h'ditarias possidētib9: vñ de hac dicere sicut d rei vē. ¶ In fi. e. gl. certe nō pōt idē dici sicut in petitiōe hereditatis q̄ est mere realis: ꝛ ista personalis vel saltē mista. ff. si. regū. l. j. vnde de ista satis pōt cōcedi ꝙ oriat ex quasi cōtractu quāuis gl. not. tet cōtra in. d. l. j. qua est huic cōtraria. hec videt verior: q2 fi. reg. quo ad hoc multū assimilat fami. er. ꝛ cōi di. incidūt eñi in quadam cōione q determinis dubitāt sicut ibi in re q̄ cōiter accidit ex successione vel al's. de hoc plenius. j. de ac. §. quedā. dic vt ibi.

1 ¶ Error in cā tradēdi an impediat translatione dñij. ꝛ nu. 2.
3 Quid si erratur in corpore rei.
4 Quid si fit error in persona.
5 Quid si fit error in cōditione psone: vt quia credebam te liberū ꝛ eras seruus: vel procurator ꝛ non eras.

1 Item is cui. ¶ † In glo. s. indebiti. in fin. gl. male alleg. nā ibi trāsfert dñium vt ibi patet: vel saltē obstat exceptio. Et vt plene videas dic ꝙ interdum est error in cā tradēdi: interdū in dñio rei: interdū in ipsa re: interdū in persona: interdū in cōditione persone. interdū in quali
2 tate cautele. videamus ergo de singulis. ¶ † Querit ergo vtruꝫ error in cā impediat dñij translationē. Et ad hoc potest rñderi q2 aut ambe partes cōueniūt in eadē cā q̄uis falsa: ꝛ tunc certū est ꝙ non impediat. ꝛ ita intelligit tota materia de condi. inde. Sed tñ si recipiēs sciat cām nō esse cōmittit furtuꝫ. ff. de fur. l. si iussu. §. j. aut discōueniunt: ꝛ tūc aut vtraqꝫ est apta: ꝛ tunc aut vtraqꝫ ꝓcessit verū debitū: ꝛ dic vt. ff. de so. l. j. aut ex altera: ꝛ tūc imputat in vera. ff. de acq. re. do. l. cū in corpus. ꝛ neutro casu impeditur dñij trāslatio: ꝛ hoc cū tradēs intendebat se liberare: secus in nouū cōtractū constituere: vt not. ff. de vsu. l. nunqꝫ. §. fi. si ex nulla precedebat debitū: tūc si tradens agebat de vna causa recipiēs de alia: ꝛ tradens nolebat ex alia transferre: nō trāsfert tñ cōsumptione acquirit receptio. ff. si cer. pe. l. si ego. ¶ Secūdo queritur vtruꝫ error in dñio impediat dñij trāslationē. Et hoc etiā distin. q2 aut trado tibi rē meā credēs esse tuā: ꝛ nō trāsfero dñium: vt. l. dedi. §. subtilius. ff. de cōdi. cā data. Aut trado rem meam credēs esse Titij: ꝛ tunc aut alius a quo causam habui: ꝛ trāsfero: vt. l. eius qui. ff. si cer. pe. aut alteri9 a quo habuit dominium: ꝛ tūc aut interueniēte mādato illi9 quē dñz credebā: ꝛ nō transfero: sed si me obligaui de euic. teneor ꝛ repellor exceptiōe: vt. l. seruū titij. hic alleg. Aut nullo mādato iteruenīete ꝙ cōtra aliquē nō deferet nisi recursus: ꝛ tūc nō trāsfero: vt. l. si procu. ff. de acq. re. do. ꝛ teneor de euictione propter errorē: vt ibi cū dicit nulla est alienatio. vndecꝫuis esset procurator ibi tñ nō habebat mādatū ad aliud. si aūt tradam rem alienā vt meā: certum est ꝙ
3 nō trāsfero. ff. de acq. re. do. l. traditio. ¶ † Tertio querit vtrum error in corpore rei impediat. Et dic ꝙ sic. ff. de acqui. pos. l. si me
4 in vacuam. ¶ † Quarto queritur vtrum error in persona impediat. verbigratia. credebam te Martinū cum esses Petrus. Et certum est ꝙ sic ꝛ recipiēs tenetur furti ꝛ rei ven. si est in dolo. ff.
5 de fur. l. si quis vxori. §. cum titio. ¶ † Quinto querit quid si sit error in conditione persone: credebam te liberum ꝛ eras seruus: procuratorem ꝛ non eras. Tunc videtur ꝙ dominium trāsferatur si recipiēs erat habilis. ff. de acquirē. pos. l. quod meo. de fur. l. falsus. §. j. ¶ Sexto queritur quid si in qualitate cautele: credebam te diuitem ꝛ eras pauper. Dic transferri dominium. ff. de fur. l. falsus. §. si quis in persona.

1 ¶ Solutum per errorem an ꝛ quando repeti potest. ꝛ nu. 2.

d
1 Ex quibusdam. d ¶ † In gl. licet ponat. in fi. e hoc intellige si nomine debito
e ris soluerit: al's cōtra. ff. de cōdi. inde. l. si pene. §. j. dic plenius. ff. de peti. here. l. si quid possessor. ꝛ vide quasi simile glo. s̄. qui. mo.
f re contrahi. obliga. §. item is cui. ¶ In gl. vt si saluam. in fi. f melius allegaret. §. sed ꝛ legis. ꝛ potius. §. item mista. ¶ Sꝫ pro deo adhuc videtur magna iniquitas: vel ꝙ nihil sit speciale: quia si soluit quasi ipse fecerit cum nō fecisset: ignorātiā nō potest allegare in facto suo: igit nō mirandū si nō possit repetere qđ sciēs soluit. ¶ Si vero pro alio qui in veritate fecit soluerit: ita parū pōt repetere de iure cōmuni: vt. l. de hereditate. C. de pe. her. ff. de cōdi. inde. l. repetitio. Quis nō crederet se nō teneri. igit nil vr̄ speciale sequēdo hunc intellectū. Preterea ꝑ hūc itellectū nō declarat an soluerit simplū vel duplū: q2 si soluerit qđ nō debebat: vr̄ magna iniquitas si nō repetat illud qđ vltra simplū soluit ex quo plus nō debebat. Quidā dicūt ꝙ hec iniquitas toleratur: quia pena. l. aquil. debuit esse in duplum ab initio de natura sui ad instar actionis de seruo corrupto. ff. de ser. cor. l. fi. vñ q2 in hoc releuatur ille qui tenetur aquil. grauatur i alio: sed hoc nō valet: q2 nō releuatur soluēs indebitum. Hoc. dicunt in. l. ea que. ꝙ. d. l. ea que. ꝛ is. §. loquuntur q̄si ille qui damnū dedit soluit duplum ꝛ ita soluit vnum simplū: qđ excedit indebite hoc simpluꝫ nō repetit: q2 crescere poterat ꝛ deberi. hoc videt minus rationabile: sed tamē est irrationabile ꝛ cōtra tert. l. ea que. vbi dicit indebitū ꝙ crescere poterat solutum nō ipsum incrementū. sed id qđ crescere poterat supponēdo id indebitū ꝛ solutum. ¶ Item tert. non loquunt de alio simplo qđ per inficiationē crescere poterat inde bite soluto: sed de ipso legato indebito: vt hic patet. ego simplici
2 ter confiteor tex. ¶ † Et credo ꝙ soluēs indebitū siue quo ad se: siue quo ad aliū in his casib9 nō repetit. ꝛ est ratio: q2 vr̄ soluisse propter dubiū probationis vt euitet duplum. vnde sicut ille qui per transactionē soluit indebitum nō repetit: sic nec iste: quia sicut ille soluit vt euitet litē: ita iste vt euitet inficiationē ꝛ euentū ꝑbatiōis ꝛ litis. ꝛ hec pōt esse rō boni. §. vñ credo ꝙ ipm dānū vl' legatū nō repetit si soluat: vt dixi. Quid si soluit duplū: Ego nō crederē ꝙ esset loc9 isti. §. imo crederē totum repeti: q2 cessat ꝑdicta ratio. ꝛ hoc est irrōnabile ꝛ cōtra ius cōe ꝛ nō extēdēdū: ꝛ maxime i ecclesia q̄ est auctrix ꝛ cultrix iustitie q̄ nō debet aliena iactura locupletari. i. feu. de ali. feu. §. indem. Quid in legatis factis ciuitatibus: Videt idez qđ hic: q2 pia cā videt: vt. l. illud. C. de sac. san. eccl. ego. hoc nō credo: q2 solū videtur hic loqui de

a ¶ Post genera. Deinde hunc ti. vt hic ꝑ Ang. ꝛ summa vt idē.

b ¶ In fin. vide hic ꝑ doct. qñ negotiuꝫ dicit vniuersal'r ceptū ꝛ ꝑ Saly. in. l. fi. C. de nego. gest. qualiter autē libellus formet in hac actione vide hic ꝑ Ang. ꝛ ꝑ Pe. de fer. in sua practica. Et pet. ꝛ Jac. in titu. de act. nego. gest.

c ¶ Itē si inter. Actio fami. erci. vel cōi diui. non orit ex ꝯctu lꝫ ex q̄si ꝯctu. Querūt hic doc. ad h' vt competāt ista in dicta de qb9 i h': q l est necessariū. vide eos hic. ꝛ ꝑ Ang. in. j. col. q̄ñ q̄ro ad hoc. ꝛ de forma libelli vid' eū hic. ꝛ Petrū Jacobi in rubri. de actione fami. erc. ꝛ de ac. cōi di. ꝛ per Ange. j. de act. §. quidam. in prin.

d ¶ Ex qbusdā. Indebitū solutū ex cā q̄ crescit p inficiationē nō pōt repeti: et legata soluta venerabilibus vel piis locis nō p̄ntrepeti.

e ¶ In fin. Intellige si noie debitoris soluerit al's sec9. l. si pene. §. j. ff. de ꝯdi. ide.

f ¶ In fi. Et est rō: q2 lꝫ cesset cā idebiti nō cessat tñ cōiectura pietatis q̄ impedit repetitionē. l. cuꝫ bis. §. mulier. ff. de cōdi. inde. presertim cuꝫ nō ita euidēter relictuꝫ nō esse sicut dam nū datū non esse apparere nō possit ꝫm Ang.

locis pijs z religiosis:vt patet ex illo verbo:bonorificant.z istud nõ est extendendũ:quia exorbitat prima facie a ratiõe cõmuni.

¶Per quas personas nobis obligatio acquiritur. Rubrica.

¶Supra tractauit de natura obligationuȝ nũc tractat de modo eas acquirendi.

a Expositis. [a] ¶In gl.§.s.obligatiões. in fi.Et no.q̃ hac materia tractatũ fuit.§.de inuti.stip.§.si q̃s alij.cũ.§.se. ¶In gl.ppietas.i fi.hodie vo pr̃ oẽs intẽtat cũ ɔsensu filij.z si nõ appeat de ɔsensu:pr̃ dz cauere de rato.vide.C.eo.l.fi.§.vbi antẽ.z que ibi scrip.casus autem sunt multi in quibus patri non querit vsusfruct.z in illis filius agit z conuenitur.vide eos.C.de bonis que lib.l.si autem deniq̃ȝ.cetera que hic dicẽda essent vide in.d.l.z.§.de stipu.ser.per totum.

¶Quibus modis tollitur obligatio. Rubrica.

¶Quia prout quisq̃ȝ contrectans est ligatus:ita solui debet.ff.de solu.l.prout quisq̃ȝ.de reg.iu.l.nihil.z.l.fere.postq̃ȝ egit de ligandi modis:sequitur de modis dissoluendi.

1 ☞Obligatio orta ex maleficio an tollatur solutione.
2 Creditor an teneatur aliud recipere pro alio.
3 Moneta fortis si currebat tempore cõtractus z postea mutata est z currit minus fortis an soluẽdo min⁹ fortẽ debitor liberet.
4 An autem ille qui promisit certaȝ monetam si princeps eam sustulit liberetur.

b Tollitur. [b] ¶†In gl.siue re.ibi cuȝ dicit rñdeo sic.si hãc rñsionẽ re
1 feras ad tex.q̃ tollat solutiõe falsa ẽ:q2 imo soluẽdo z emẽdo dãnũ ciuiliter vr̃ ɔsiteri crimẽ:vt.ff.de his q̃ no.infa.l.athletas.§.fi.cũ.l.se.nec solutio ciuilis tollit criminalẽ al's crimẽ.C.qñ ci.acti.cri.preiu.l.j.de ɔdi.fur.l.p fure.§.j.intellige ergo q̃ sit idẽ in criminalibus vt satisfactiõe tollant quantũ tangit cõsecutionem rei.itẽ quãtum tãgit crimẽ punitione recepta.¶In ea.gl.ibi cuȝ dicit.s.liberationẽ.sed vbi sciẽs soluit nõ repetit:z ideo tollitur obligatio.¶In ea.gl.ibi cum allegat si rem meam.z.l.etiã.¶In ea.gl.ibi quãtum ad hoc habetur.vide qđ scripsi.§.
2 de le.§.si res aliena.¶†In ea.glos.in fi.[c] z vide plenius ratiões specialitatis.ff.si cer.pet.l.ij.§.appellata.Et distingue: quia aut debetur species:z tũc creditor nõ tenetur aliud p̃ alio recipere nisi in casu quo spẽs debita solui cõmode nõ põt:vt.l.nõ dubiũ.§.j.ff.de le.iij.z.l.si dom⁹.hic alleg.aut quãtitas:z tunc põt vna pro alia solui nisi intersit creditoris.ff.de solu.l.paul⁹ rñdit.C.de colla.eris.l.j.z intersit diminutiue vt Dy.no.in.d.l.paulus.et hoc in eodẽ genere vt p̃ scutis florenos:sed pro aurea nõ potest solui argẽtea:nec p̃ pura argẽtea argẽto ɔtaminata:vt gl.tãgit
3 aliquãtulũ i.d.l.ij.ff.si cer.pe.C.de do.l.si q̃s argentũ.¶†Quid ergo si mecũ ɔtraxisti tpe fortis monete quã forte rex mutauit:z pro ea facit currere aliã minus fortẽ:nunq̃d soluẽdo hãc minus
d fortis liberaris[d]:¶Videtur q̃ nõ sed debes soluere in tali valore sicut erat tpe cõtractus:extra de cẽ.c.olim.z.c.pe.p̃ quo.ff.de cõtrahẽda emp.l.in lege.z no.Spec.de ob.z solu.§.nũc aliqua.Credo q̃ si princeps decreuit vltimã habere cursum pro prima quãuis i valore sit debilitata q̃ debitor liberat soluẽdo illa si se obligauit ad solidos vel libras:secus si ad certũ gen⁹ monete et valorẽ.certũ est eñ q̃ princeps hȝ ptãteȝ in talib⁹ z ad ipsum ptinet dare cursuȝ z valorẽ monete:vt apparet in materia sua.C.de fal.mo.igit cõstitutio z ordinatio sua ligat.satis aũt ɔstituit ex quo ordinat q̃.xij.denarij valeãt solidũ.z.xx.solidi illi⁹ monete librã:z ei dat cursum pro legitima.¶Preterea obligãtes se vident habere animũ obligãdi ad vsualem.illa autẽ est vsualis z c.extra de deci.c.j.in cle.de male.c.ij.z facit.ff.de verb.signi.l.la
4 beo.z.l.sabi.† Sed nũq̃d qui promisit certã monetã liberatur si princeps illã oĩno sustulit: Pet.de bel.pti.videt tenere.j.de ac.§.sequẽs.q̃ sic ante morã:quia tenetur ad genus subalternũ qđ perire potest.ff.loca.l.in naue.vt scripsi.C.de re.cre.l.incendium.¶Sed huic opi.ob.ff.de sol.l.paulus respõ.creditorẽ.Sed põt dici q̃ ibi loquitur in casu quo nõ erat obligatus ad certũ gen⁹ monete:sed ad solidũ vel ad libram.secus si ad certam monetã z eius cursus inhibeatur.Curia tñ Francie videtur tenere contra.z q̃ debeatur in valore temporis contractus.

1 ☞Solutio facta creditori creditoris inuito creditore an liberet debitorem.z nu.2.
3 Debitor põt liberari inuitus.hoc verum si creditor recipiat.et quid si nonvult recipere.

1 Nec interest. ¶†In gl.patet.cũ alle.si liber.Super hoc sunt glo.varie.Qñ q̃ȝ dicũt q̃ liberat.vt.ff.de exer.l.j.§.sed si mutuatus.Qñq̃ȝ dicũt q̃ non:nisi in casu speciali.ff.de pig.act.l.solutũ.§.solutã.C.de solu.l.inuito.Qñq̃ȝ liberat per excep.ff.de excep.doli.l.si opera.¶†Põt
e dici[e] qđ aut soluit creditori creditoris creditore ignorãte seu sciẽte z patiẽte:z tũc si ratũ habeat liberatur ipo iure:si nõ habeat ratũ datur exceptio doli:vt.d.l.si opera.Vel dic qđ hoc casu etiã liberet ipso iure.vt no.in.l.si liber.z de excep.doli.sit exceptio intentionis.z hoc nisi creditoris interesset nõ solui.z potest interesse tribus modis.vt no.ff.de neg.gest.l.cũ pecu.si vero inuito et
3 cõtradicẽte:nõ cõtingit liberatio.vt.l.inuito.C.de solut.¶†In ea.gl.vel p̃curatori.si repetas hoc inuito credi.falsa esset.§.mã.§.itẽ adhuc.¶Sȝ querit.hic d2 qđ debitor liberat inuit⁹.Hoc verũ si creditor recipiat.Quid si nõ vult recipere: adhuc videt idem si ille qui soluere vult offerat consignet z deponat:vt not.ff.de solu.l.solutionẽ vel iudiciũ.an autem habeat regres.contra debitorem dic vt ibi z de noua.l.si stichum.§.fi.

1 ☞Exceptio cedendarũ actionũ qualiter z qñ põt opponi cõtra creditorem agentem contra debitorem principalem.et nu.2.

1 Itẽ si reus. ¶†In glo.s.fideiussor.ibi cum alle.l.cum is.illa est cõtra.ibi enim supponit q̃ nõ extinguit actio z q̃ semp põt cedi.ff.mã.l.papi.mãdatorẽ.vt tñ hoc plenius videas dic q̃ aut soluit illius noĩe cõtra queȝ fit cessio siue illius noĩe z alteri⁹.z iur.cessio est inutilis siue añ siue in solutiõe siue post fiat etiã pacto interueniẽte:q2 act.solu.extinguit z ita cedi nõ põt.vt no.i.l.papi.Si autẽ fiat solu.noĩe soluẽtis tenet siue ante siue post pacto interueniẽte:vel nõ: quia actio.durat.ff.de solu.l.stichum.§.si mandato.si autẽ dubitatur noĩe cuius:tũc aut obligationes sunt eque pñcipales:vt in duobus tutoribus vel in duobus correis:z tunc obtinet qđ hic no.z ff.de solu.l.modestinus.Si autem nõ sunt pares videtur in dubio noĩe suo soluere:ideo ac.durat z valet cessio etiã ex interuallo vt.l.papi.de in rem ver.l.si fili⁹.de ad.tu.l.si minor.de tu.z ra.di.l.alterius.de le.j.l.si res obligatas.de pec.l.sticho.Hec distinctio
2 est Dyn.de verbo ad verbũ in.d.l.modestin⁹.¶†Sed cõtra primum mẽbrũ videt casus.C.de priui.fi.l.si cuȝ pec.z.l.fi.C.de his qui in pri.cre.lo.l.s.in quib⁹ soluebat nomine debitoris:z tamẽ valet cessio si hoc agat.Sȝ põt dici q̃ valeat quãdo hoc expresse agit:q2 nomẽ videt emi.nõ enim est intẽtio soluẽtis et recipiẽtis qđ vellet liberari debitorẽ.Sȝ glo.z Dy.loquunt quãdo volebant liberari debitorẽ:z hoc apparebat.Itẽ Dy.querit ibidẽ quo iure petit ibidẽ fieri cessio.z dic q̃ si cõtract⁹ vel materia ex qua possit agi precessit:agit ea actiõe:sin autẽ officio iudicis.ff.de iur.fis.l.in fraudẽ.§.qui pro alio.z.d.l.si res obligata.§.j.

1 ☞Acceptilatio inutilis ratiõe rei habet vim pacti:secus si est inutilis ratione inepte conceptionis.
2 Obligatio quare tollitur tota per acceptilationeȝ potius q̃ȝ per pactum.
3 Creditor cogitur recipere solutionem particularem in certis casibus:alias regulariter non.

f Item per acceptilationeȝ. [f] ¶In glo.i.sicta fi.caue tamen quia hec fictio pro veritate accipitur.ff.de ac
1 cepti.l.si pluribus.¶†In gl.que sunt.in fi.[g] hoc magis nota.in
g d.l.an inutilis.z potest esse ratio ꝑm doc.quare est inutilis vbi ratione forme seu conceptionis verboruȝ: q2 maius peccatũ est qđ venit ex propria culpa q̃ȝ quod ex alieno facto vel sine sua culpa.quãdo aũt acceptilatio peccat rõne cõceptionis verborũ peccatum prouenit ex culpa cõtrahentiũ:sed quãdo prouenit ex defe
2 ctu materie seu rei nõ.C.de na.li.l.legẽ.¶†Sed queritur quare magis tollitur tota obligatio per acceptilationẽ quã per pactũ cum in stipulatione sit dare naturalẽ obligationẽ:So.acceptilatio cõtinet vtrũq̃ȝ:z vim pacti quod tollit naturalẽ z vim act⁹ ciuilis quod tollit ciuilem:z ideo vtraq̃ȝ tollitur.¶Quidã aũt dicũt in defensione glo.que est hic q̃ acceptilatio habet vim pacti vbi fit ab ignorantibus modum cõcipiendi acceptilationeȝ:z qui credebant eam valere.sed vbi fit a sciẽtibus qui sciebãt nil valere nõ valet.z pro eis facit.d.l.an inutilis.vnde illi qui credebant valere videbantur consentire in liberatione:alij non qui sciebant que agebant nõ tenere.ff.de statuli.l.cum heres.§.j.sed secundum hoc videretur qđ si creditor sciret non valere:z debitor crederet valere q̃ deberet debitor esse liberatus iure pact.ff.quibus ad lib.procla.nõ li.l.fi.C.de incel.nup.l.qui contra.cum ibi notatis.¶In glo.s.ipsum.in fi.z sic videtur cessare ista materia nisi agatur expresse qđ partes volebant nouare stipulando quia al's non deducitur in stipulatione:nec nouatur nec per cõsequens in acceptilationeȝ deducitur.Sed potest dici qđ satis cõstat de animo ex quo stipulatio fit ad fineȝ accepto ferendi vt
3 dicam.j.proxi.¶†In glo.scȝ.voluntate.in fine.hoc tamen fallit in duobus casibus vbi compellitur recipere particularem solutioneȝ.ff.de sta.lib.l.cum heres.§.item si decem.C.de col.fun.pa.l.placuit.lib.xj.Item caue quia si sit pena deficiens non liberat partem

a ¶Expositis. Diuide hũc tit. ꝑm Ange.hic:et summa vt idem.

b ¶Tollit.Diuide hũc titu.et summa vt Ang.hic.

c ¶In fi.Vide hic Ang.ɔcludẽtẽ post dicta oĩm doc.in hac materia.in.ij.co.ibi p̃pe fi.in ṽsi.ex dictis omnium.

d ¶Liberaris. Adde de hac.q.per Hosti.in sua sum.in ti.de cẽsi.§.ex qb.cau.ṽsi.q̃d si moneta mutet:de quo p̃ Albe.de rosa.plenissime in.l.vxore.§.vxore.ff.de lega.iij.Old.cõsi.ccv.dixi in apostil.ad Pañ.z i.c.quanto.in prin.de iureiuran.

e ¶Põt dici. Vide hic Ang.i ij.col.ante fi.in ṽ.in glo.solutio.

f ¶Itẽ p̃ acceptila.Summa vt Ang.

g ¶In fi.de hoc brocardo:si non valet vt ago: valeat vt valere p̃t.vide hic Ang.in ij.col.post prin.in ṽsi.z predicta inducuntur.

partem soluẽdo.ff.de verb.ob.l.in executionibus.§.fin.nisi forte
in iudicialibꝰ.ff.si quis cau.l.si seruus.§.si pluriũ.ff.in ius vo.vt
eant aut satis.l.fi.¶ In gl.his verbis.in fi.hec glo.videt errare:
vñ omnia ista que dicuntur in tex.deduci possunt in Aquil.per
moduз dationis pecunie in hãc Aquilianam nõ deducitur nisi
dari:nec accepto fertur:nec tex.alio modo dicit:nec als dicere in
tendit si bene inspicias:vnde omnia verba precedentia nõ dicit
nisi ad finez ꝙ omnes tales ob.possunt reduci ad donationẽ pe
cunie ⁊ in Aquilianam stipulationem reduci.

1 ☞ Mulier si subducta fuerit de obligatione propter Velleia-
num an actio restituatur in primum debitorem.
2 Nouatio an fiebat antiquitus si non erat expresse actum.
3 Nouatio an fiat si promittis mihi soluere decem modios vini
Parrhisius pro decem libris quas mihi debes.

a **Preterea.** [a] ¶ In glo.si fiat.ibi siue per iudiciũ in ca-
su qui sequitur.nõ eniз fit per iudiciũ intẽ
tatum cõtra reum quin vetus duret.vide.C.de iudi.l.j.ff.de no
1 ua.l.aliam.¶ † In glo.qui naturaliter.in fi.vide.s.de auc.tut.§.
j.vbi scripsi.¶ In glo.sed nũquid.ibi cũ allegat.l.si titius.istud
est magnũ argu.cõtra glo.nã mulieri succurritur sine restitutio
ne:⁊ tamẽ actio in priorez reuertitur:ergo eadem ratio videtur
in pupillo qđ etiam in casu quo nõ restituitur actio detur cõtra
primuз.arg.d.l.si mulier.⁊.l.senatus.eo.ti.So.non datur cõtra
primuз:vt hic.nec ob.qđ de muliere dicitur ꝙ ibi ius quod sub-
uenit mulieri per quoddã ius priuilegiatum ⁊ cõtra ius cõmu
ne subuenit creditori quẽ noluit ex prouisione iuris dãna affice
re:de iure communi obligatio pupilli nõ est valida.et ideo ius
nulli facit iniuriã si ac.veterez nõ restituit:nec curauit alij proui
dere:qꝛ per ipsuз ius dãnum nõ patitur.Sed adhuc videtur ob
stare.ff.de rescin.ven.l.si id qđ.vbi per secundaз empt.inutilẽ nõ
receditur a prima.sed ibi inter easdem personas agebatur inter
quas nõ presumitur nec fit nouatio sicut inter diuersa.vt hic:⁊
2 j.proxi.§.¶ † In glo.not.hic tria.in fi.[b] op.cõtra hunc.§.⁊ gl.qꝛ
b imo videtur qđ antiquitus nõ fiebat nouatio:nisi expresse agere
tur.ff.de verb.oblig.qui vsumfru.⁊.l.eum qui.§.si a te.de noua.l.
si pupillus.§.j.doct.cõsueuerunt dicere qđ vbi stipulabatur reз
maiorem:fiebat noua:sed vbi rem minorem non.⁊ ista consue-
uerunt dicere iuxta.l.fin.C.de noua.sed hoc videtur directe con-
tra hũc.§.qui dicit adijciatur seu detrahat.potes dicere qđ vbi
in qualitate obligationis aliquid augebatur seu diminuebatur
fiebat nouatio sed nõ in ipsa re que in obligatione vertitur: tũc
habet locum solutio.doct.s.dicũt aut augebatur aut diminue-
batur per.ll.cõtrarias.¶ Iteз videtur qđ iure antiquo nõ fie-
ret nouatio ipso iure sed soluз daretur exceptio.ff.de preto.stip.
l.valerius.de excep.do.l.apud cellum.§.labeo.sed ad vtrãqз po-
tes dicere vt in qualibet no.vel dic qđ in.l.valerius.solus pretor
agebat partibus nolentibus vel earum altera.vnde non mirum
si ibi nõ fiebat nouatio ipso iure.§.labeo.intellige prout ibi no.
⁊ vide.ff.pro socio.l.si quis a socio.⁊.d.l.obligationum fere.§.fi.
hodie autem nõ fit nouatio nisi expresse agatur.vt.d.l.fin.⁊ hic.
3 ¶ † Quid ergo dices:debes mihi.x.soluẽda Anglie in festo nati
uitatis domini.eadẽ.x.pmittis mihi soluere in paschate Par-
rhysius.vel sic:promittis soluere pro.x.libris quas debes.x.mo-
dios vini Parrhisius:⁊ nõ agitur expresse qđ fiat nouatio.gl.
volunt dicere ꝙ hodie etiã fiat.vnde quando primus cõtractus
nõ est bene compatibilis cum secundo:⁊ per effectuз verborum
apparet ꝙ est intentio partium nouare volẽtium:videtur qđ si
fit nouatio saltem ꝙ debeat obstare excep.⁊ ita not.in.d.l.fin.C.
de noua.ff.e.l.ij.⁊ hoc doc.sequuntur in gl.vt.s.eo.§.ibi per no-
uationem necessariam in casu qui sequitur.¶ In ea.glo.ibi ad
leg.iul.de vi priua.l.pe.sed forte tũc remanet naturalis:cum ille
constitutiones sint de iure ciuili sicut sententia.¶ In ea.glos.in
fi.Item per rescrip.tollitur ciuilis ⁊ remanet naturalis:vt no.ff.
de act.⁊ obli.l.obligationum fere.circa princi.

c **Hoc amplius.** [c] ¶ Vide iuxta hunc.§.qđ scrip.
s.de contrahen.empt.in princ.

¶ Finis libri Tertij Institu. Sequitur Quartus.

¶ De obligationibus que ex delicto nascuntur. Rubrica.

¶ Continuatio apparet hic in tex.⁊ ex diuisiõe que fit.s.de obli
gatio.generaliter.§.fi.

d **Cum sit ex.** [d] ¶ In gl. caue tibi.in fi-
ne.istam glo.nõ oportuit
e hic ponere[e]:quia text.nõ loquitur de hoc titu.
sed de libro.
1 ☞ Amonisse videtur qui corrumpit.
2 Furtum an committatur sine animo.
f **Furtum.** [f] ¶ In glo.cuз exigere.ibi cũ alleg.§.si quis
asinuз.§.neqз verbo.⁊ vide qđ scripsi.s.mã.
1 §.j.¶ † In ea.glos.ibi:cõtrectatio.de loco ad locũ.amouisse em̃
videtur qui corrupit:vt.d.l.q tabulas.§.fi.¶ In gl.subaudi cũ
alle.l.si socius.hoc verum si cõstet ꝙ aĩo furandi:nõ tñ presumi-
tur.ff.pro socio.l.merito.⁊ ideo videtur ꝙ si colonus partiarius
portet solidos fructus ad domũ suã ꝙ nõ cõmittat furtũ in du-
2 bio.ff.de iniur.l.item apud labeonem.§.si quis seruũ.¶ † In gl.
hoc ideo.cũ alle.§.placuit.⁊ breuiter furtum cõmittitur sine aĩo
ff.e.l.inter oẽs.§.recte.¶ In ea.glos.ibi cum alleg.ff.de cõdi.ob
cãm.l.pe.dic vt ibi:qꝛ ibi habuit aĩm furandi ⁊ lucrandi cõplen
do voluntatẽ suã:vt ibi not.¶ In glos.vt habes.in fi.quidã di-
stinguũt:aut res peruenit ad manũ furis de volũtate dñi: ⁊ tũc
duplatur vel quadruplat estimatio vsus.aut cõtra:⁊ tũc estima
tio totius rei.⁊ hec scripsi Cy.C.de ser.fug.l.j.¶ Sed cõtra hãc
di.facit.ff.de cõdi.fur.l.qui furtũ.vbi venerat res ad manũ furis
de volũtate dñi:qꝛ cõmodata:⁊ tñ supponit rem totam esse fur
tiuam:quia petit cõditione furtiua.vt ibi.¶ In gl.ex hoc dico.
g in fi.⁊ pone exemplũ vt ibi.¶ In glo.i.diuina.hoc nõ videtur[g]
verũ:qꝛ.ff.e.l.j.§.fi.sunt similia verba Pauli qui credit fuisse pa
ganꝰ.vnde dic.l.naturali.i.ratione naturali: qꝛ ratio naturalis
docet talia fieri non debere.sic.ff.de ver.signi.l.probrum.

1 ☞ Acciones furti an sint due:vna que ad dupluз:alia que ad
quadruplum competit.

1 **Furtorum.** ¶ † In glo.i.casus.nũquid sunt due ⁊c.
furti.vna que in duplũ:alia q̃ in quadru
plũ cõpetat:Dic ꝙ nõ.j.§.fi.ar.qđ cõsueuit dici.ff.de bo.pos.l.j.
⁊ hoc satis probat: qꝛ furti actio nascit statim p primã cõtrecta
tionez:nec p aliã cõtrectationẽ alia oritur.ff.de fur.l.ei qui.si igi
tur cum primo clam furatum ⁊ post deprehenditur orietur alia
actio:vnde nasceret:⁊ facit.j.qđ cum eo.§.in reз ver.licet.¶ In
glo.per hoc.ibi cum allegat.l.prohibere.melius.ff.de iur.fis.l.im
perator.¶ In glo.intm̃.in fi.hoc verũ eadẽ die:quia si alia die:
secus.ff.eo.l.quo destinauerat.Quid si sint plures:vnus rem fur
tinam portabat:alij custodiam faciebant vel erant socij:Vide-
tur idem.ff.ad.l.iul.pe.l.sacrilegij.§.fi.

1 ☞ Furtum perquirere est hodie prohibituз exceptis certis ca
sibus.
2 Solennitas si est sublata:an etiam ipse actus qui solennitatem
requirit sit sublatus.

1 **Conceptum.** ¶ † In gl.imo.in fi.videlicet in ser-
uo fugitiuo: ⁊ idẽ in alijs rebꝰ que
se annuo perdũt:vt vxor:monachus:seruꝰ ascriptitius.⁊ ita no.
in.§.hoc aũt.in alijs aũt secus:qꝛ nõ expedit pompam rei fami-
liaris detegere.C.qñ ⁊ qui.quar.pars.l.ij.de metallis ⁊ metalla.
l.quosdã.⁊ hoc nisi esset persona suspecta ⁊ aliqua idicia moue-
rent.nã cũ persona tunc posset capi:multo fortius domꝰ eius in
2 quiri.¶ † In glo.hec nõ est semper bona in fi.dicas ꝙ nõ est bo
na cõsequẽtia:sublata est solẽnitas:ergo ipse actus q solennita-
tem requirebat.C.de infa.l.decreto.de neg.gestis.l.actio.sed ista
est bona: sublato actu ex quo sequela depẽdebat:⁊ ipsa sequela
remouetur.ff.de pac.le.l.j.⁊.ij.Et idem hic:cum actus principa
lis ex quo actio furti tanqꝫ sequela prodibat sit remotus ⁊ ipsa
actio est remota.⁊ nota hic glo.Aret.que destruxit tex.suum.

Pena. ¶ In glo.nisi in fi. Et est ratio fauore ciuitatis:
vt ibi not.quid autem quadrupletur vel duplet:
vide.ff.eo.l.in furti.⁊.l.si vendidero.

1 ☞ Contrectans rem alienam si putat dominum permissuruз
an committat furtum.
2 Interesse si nullum sit in furto quid duplicabitur.

1 **Furtum.** ¶ † In glo.Quid si hoc credidit.in fi.[h] glo.
b hic intẽdit dare differẽtiã an ille qui fur di-
citur habuit rem ab initio de voluntate dñi: ⁊ tũc stulte credẽs
excusetur a furto.an receperit propria authoritate:⁊ tũc nõ excu
satur:⁊ potest esse rõ:qꝛ ex quo dñs semel cõsensit facilius presu
mitur secũdus consensus.ff.de sol.l.qui hominem.§.nullo. Sed
certe videtur ꝙ hec glo.non procedat: ⁊ ꝙ etiã hoc vltimo casu
stulte opinans nõ cõmittit furtum. Primo: quia animus deest
sine quo nõ cõmittitur furtuз:vt hoc.§. Secundo quia nõ tene
tur vi bo.rap.j.tit.j.§.⁊ quia. Tertio quia stulte opinando cõ-
mittit culpam tm̃:nõ dolum:⁊ sine dolo furtũ nõ cõmittitur.s.
eo.ti.§.j.¶ Preterea si bene respicias est casus in.l.inter oẽs.§.
recte.ff.de fur.ibi em̃ autoritate ppria occupauit.nec committit
furtũ.⁊ ibi gl.vr̃ huic cõtraria.dicit enim quo ad alias actiões
cõsiderãdũ an stulte credidit vel nõ:non q̃ ad act.furti.⁊ hec est
veritas.ff.de fur.l.qui rem.in prin.¶ Sed obijcies quia ẽm hoc
nunqꝫ poterit agi furti:semp em̃ fur dicet ꝙ credebat dñm per-
missurũ.Solutio.dico ꝙ p̃dicta opinio loquit i casu quo certũ
erat ꝙ credebat dñm permissurũ.in casu aũt quo certuз nõ est:
tunc peruenitur ad has coniecturas an habuit cãm credendi:⁊
tunc non presumitur dolus nec animus furandi.an non:⁊ tunc
presumitur.vnde si rẽ periturã receperit veluti oueз: vel animal
fugitiuum:vel lupo abstulit:nõ presumitur malus animus. vel

a ¶ Preterea. Interuẽtu noue persone olim fiebat nouatio etiã si a pupillo stipu ler qđ aliꝰ mihi dз:nõ antẽ a seruo. hodie võ nõ p̃sumit nouatio nisi exp̃sse s agatur.hoc.d. Aret.

b ¶ In fi.Nota casus in quibus olim ex verbis exp̃ssis insurgebat tacita cõiectura nouatiõis hodie nõ corrigunt: qꝛ i illis fit nouatio saltem ope exceptionis ẽm doc. hic.⁊ per Ang.i iij.col.in prin.

c ¶ Hoc ãpliꝰ. Cõtractus q̃ cõsensu 9hit 9rio cõsensure non secuta dissoluit.h. d.Are.⁊ vid Ange.super hoc.§.

d ¶ Cũ sit.Diuide hunc ti.vt h p Ang.text.seipз summat in prin.

e ¶ Hic ponere. Idẽ dicit hic Ange.

f ¶ Furtuз.Si vnus furatꝰ fuerat bonoñ.⁊ portauerat rẽ furtiuã Ferrariaз: an ex mutatione territorij nascat noua actio furti: vide p Bart.in.l.si dñiũ.ff.e.⁊ in.l.si adducta.C.eo.

g ¶ Nõ videt. Idẽ tз h Ange. in.ij.col.in fi.v.in glo.naturali.

h ¶ In fin.An antẽ ⁊ qñ stet assertioni sui õ his q̃ pendent ex aĩo vide Ange.in.§. alie.j.de act.

si dominus rei sit amicus suus ꝛ recipiēs homo honestus:nō in dicarem malū animum.Sed secus ecōtra si dñs rei sit ignotus vel inimicus ꝛ recipiēs sit de tribu Beniamin lupus rapax:tūc iudicarē cōtra eū.vnde he glo.debēt intelligi in dubio:sed in casu certi quo crederet dñm permissurū ꝛ cōstaret:nunq̄ furtū cōmittit̄:vt dixi.nec hec glo.procedit ꝛ ita est verisimile glo.intellexisse.vnde videt̄ expediēs ꝙ recipiēs protestet̄ corā testibus ꝙ ipse credit dñm permissurū:ꝛ qd in casu quo nō placerēt offerat reddere.nam in dubio nō presumitur velle.ff.eo.qui vas.§.vetare.ꝛ hoc si ignorat.si scit tūc distinguit̄ an est talis q resistere seu
2 prohibere nō auderet:ꝛ non videtur permittere:vt.ff.e.l.penult. ¶Quid ergo si pater recipiat equum filij emācipati ipso sciēte ꝛ nō cōtradicente:Videretur patrē teneri:per.d.l.Sed hoc nō credo:q2 ibi loquit̄ de reuerētia seruili:ꝛ que metū ingerit:sec9
a in filiali vel fraternali.¶In glo.nisi[a].sed nec in illis duob9 casibus est speciale:vt ibi no.¶In gl.vt furti actio.in fi.ꝛ.l.falsus.
2 §.si quis potestate.¶†In gl.vt vnius.in fi.sed cū hec actio det̄ ad duplū interesse ꝛ hic nil intersit:quid duplabit̄.ff.de ser.cor. l.si quis seruum.§.fin.Dicas ꝙ estimabit̄ quasi corruptus esset: vt no.in.d.l.si quis seruū.ꝛ idē in monacho ꝛ vxore.in filio dic j.pxi.§.vel veri9 dic idē in hoc casu.j.pxi.in alio casu loquitur.
1 ☞Filius existēs in potestate patris si sit surreptus furto qualiter fiet estimatio damni.
2 Frater an possit agere furti fratre surrepto.
3 Pater an agat conditione furtiua pro filio surrepto.
1 **Interdum.** ¶†In glo.non ratione.ibi cū alleg.§.ob hominem.melius.ff.de his q deie.l.fi.si qua.pau.fe.dic.l.ij.¶Sed hec glo.non videtur procedere: q2 hec actio ꝛ serui corrupti vident̄ parificari in hac materia.s.proxi.§.ꝛ tamē filio corrupto datur vtilis.ff.de ser.cor.l.ꝛ tamē. §.j.ꝛ ibi etiā no.cōtra videlicet ꝙ agit̄ ciuiliter ꝛ habet̄ ratio affectionis.Sed nec illa est vera.vnde dicas ꝙ habet̄ ratio operarū ꝛ dāni ꝙ pater sustinuit:ꝛ illud duplicat̄:ꝛ ita no.ff.de fur.l.eum
2 qui.§.si fili9.ꝛ hāc approbat ibi Dy.¶†Et hec est ratio quare mater nō agit:q2 illi nō debet fili9 operas.vñ reperit̄ casus quo agit vēdicatiōe.ff.de fideicō.li.l.sed si nō data.§.j.Sed nunquid frater potest agere furti fratre surrepto:Nōnulli vident̄ inclinare ꝙ sic in.d.l.si quis seruo.p.l.si fratrē.C.ad leg.fal.de pla.Ego credo cōtra per rationē predictā:quia nō debet ei operas sicut nec mater.Item si mater nō agit:multominus frater qui min9
3 ius habet ꝛ est remotior.¶†In ea.glos.ibi:vel ad ꝑprietatem. hec nō videtur bona ratio:quia datur rei vēdicatio que proprietatem cōcernit.ff.de rei vendica.l.j.§.per hanc.sed dic ꝙ nō datur vera rei vendica.sed quedam que est iure quesitum:vt ibi.
1 ☞Furtum cōmittit qui iuuat sciēs dat consiliū:licet nō principaliter sed secundario.
2 Consilium non est quod multi sciunt.
2 Furtum nō potest cōmitti sine contrectatione:iniuria autē cōmittitur verbo ꝛ literis.
b **Interdum.**[b] ¶†In glos.not.hic.ibi solo facto.vñ
1 eoipso qd iuuat sciēs dat cōsiliū lz nō principaliter sz secūdario:vt.l.sepe.ff.de ver.sig.ff.e.l.si pignore.
2 §.q ferramēta.¶†In ea.glo.ibi cū allegat.l.in furti.§.fin.melius in.§.pe.¶In fi.eiusdē glo.ꝛ tñ vulgo dr ꝙ nō est cōsilium qd multi sciūt.¶Et caue:q2 glo.vult hic recipere cōsiliū ꝑ secreto.ꝛ si sic dixisset ꝓpri9 locuta fuisset:lex tñ quā allegat nihil faceret ad h̄ ꝓpositū:sz facit qd alibi scribit̄.secretū dr qd gnq3 sciūt de peni.di.j.c.ecōtra.ꝛ facit extra d̄ her̄.c.statu.li.vj.ꝛ ibi de hoc. ¶In gl.cū al's ibi cū alleg.l.sepe.ibi no.cōtra.ꝛ est veri9. vide.s. de mā.§.j.vbi scripsi.Cōcedo tñ ꝙ hoc casu teneat̄ de dolo.ff.de
3 do.l.ꝙ si cū scires.¶†In fi.eiusdē gl.sz ob.eo.ti.l.j.§.attilicin9. Dicas vt.s.ꝙ speciale in furto qd nō cōmittit̄ sine cōtrectatiōe sed iniuria pōt cōmitti verbo ꝛ literis.ff.de iniur.l.lex cor.§.fi.
1 ☞Domestici alicuius si rem aliquā surripiāt an nascat̄ actio furti inter dominum ꝛ domesticum.
1 **Hi qui.** ¶†In glo.nisi sit in fi.[c] idē videtur in quocūq3
c domestico.ff.de fur.l.si libertus.ꝛ.l.serui et filij. nec iudex pōt se intromittere ex officio nec punire nisi esset magnum furtum ꝛ magne rei.ff.de pe.l.respiciendum.§.furta.C.de pa.po.l.cōgruentius.ꝛ.l.precedenti.quidā iudices male seruant qui quādoq3 ex hoc extorquēt pecunias:pater autem ꝛ domin9 possunt punire leui pena ꝛ incarcerare vt scripsi.C.de priua.car. l.j.ꝛ notatur.ff.si quis testa.li.esse ius.fu.l.j.§.quid tamen.si tamē filij vel domestici essent inobedientes ꝛ nollent reddere res furtiuas patri vel domino possunt adire iudicem et eius officium implorare qui seuerius vindicabit:vt.d.l.congruentius.si autē alij tradiderunt rem furtiuam scienter recipienti:tenetur furti recipiēs ꝛ cōdictione fur.C.de furti.l.eos.¶Eadem possunt dici de abbate ꝛ monachis extra de offi.ordi.quāto.vbi de hoc.
1 ☞Domini quando nihil intersit rem suam surripi vide
2 Actio furti competit quandoq3 licet non intersit.

d **Furti.**[d] ¶†Oppone:q2 semp interest dñi rem saluā habere:sed dic qd imo pōt nō interesse:veluti.j.§.itē si. Itē si rē debebat in specie ꝛ fuit surrepta sine culpa sua nil interest dñi:q2 fuit liberat9.ff.de dolo.l.arbitrio.§.fi.Itē opponit̄: q2 actio furti dat̄ illi cui9 nō interest:q2 datur vēditori.ff.de fur.l. eū qui.ꝛ tñ res nō est eius periculo.s.de cōtrahē.emp.§.cū aūt. Solu.imo interest ꝓpter ius retētiōis qd habet quousq3 fuerit solut9.ff.de act.emp.l.iul.§.offerri.Uel intellige quādo propter malā eius custodiā res fuit surrepta:sed hoc nō valet vt patet.ff.
2 eo.l.si vēdidero.in prin.¶†Unde actio furti qñq3 cōpetit rōne dñij ꝛ sine interesse:ꝛ qd duplet̄ vide ibi.sz hic loquit̄ qñ cōpetit ratiōe interesse:vt ibi no.vnde a c.furti bene cōpetit cuius nō intersit saltē qñ tenet̄ cedere alij actionē.ꝛ sic loq̄t̄.l.illa q̄ est huic cōtraria.intellige ergo hoc nō aliter cōpetit nisi intersit:verū est vt duplet̄ interesse:sed ratiōe dñij bene cōpetit.licet nō intersit. ¶In gl.res tamē.in fi.quid aūt dupletur vide plene.ff.de furtis.l.eum qui.§.idem scribit.ꝛ.l.creditor.ꝛ.l.creditori.
1 ☞Commodum ad illum spectat ad quem pertinet periculū.
2 Fullo cui res est furto surrepta an illud quod exigit debeat restituere dominus.
3 Dñs rei surrepte si eligit cōmodatariū vt agat cōtra eum quē credebat esse soluendo an potest redire ad furem.
e **Item si.**[e] ¶Hūc.§.itellige vbi culpa pōt imputari fulloni:alioqui si fullo nō tenet̄:nō video qn dñs agere possit cū ei9 intersit.ꝛ cessat rō que hic reddit̄.ff.e.l.itaq3. ꝛ.j.subijcit̄.¶In gl.facit.ff.e.l.itaq3.ꝛ is versus est interpositio
1 q̄ nō sedet bene hic.¶†In gl.ꝛ penā exactā.in fi.ista nō videt̄ bona rō:nā ad cōductorē nō ꝑtinet periculū:ꝛ tñ nō restituit.ff. loca.l.is qui.sz pōt esse rō:q2 cōmodatari9 ꝛ cōductor amittūt vsū rei q̄ ad eos ꝑtinet.ꝛ ita rñdet̄ ad creditorē q debito imputat.ff.de pig.ac.l.si pignore.ꝛ ibi no.¶In glo.bene dico.in fi.sic ergo dñia est in hoc.§.inter eū q gratis recepit qñ est in electione dñi:vt hic:ꝛ eū q nō gratis:q2 tūc recipiēs agit.Et est rō:q2 pl9
2 dz subueniri dño in cōtractu liberali q̄ in alio.¶†Sz nūqd qd fullo exigit restituet dño:Videt̄ ꝙ nō:sicut nec cōmodatari9.Sz in hoc pōt dici cōtra ꝑ ea q̄ scripsi.s.pxi.q2 fullo nō pōt vti re.ff.de fur.l.fullo.Itē dic ꝙ vbi res in qua aliqs hz vsumfr.surripit̄.nō obtinet is.§.vt.ff.e.l.inter oēs.§.si seruus.nec vbi res pignori data surripit̄.ff.eo.l.eum qui.§.idem scribit.ꝛ.l.creditori.ꝛ.l.itaq3.
f ¶Sed querit̄[f] hic dr ꝙ si dñs ignorabat furtū cōmissum potest
3 trāsire ad agēdū cōtra furē ꝛ dimittere cōmodatariū.¶†Quid si sciebat furtū cōmissū ꝛ elegit cōmodatariū quē credebat esse soluēdo ꝛ nō erat:nūqd pōt redire ad furē:Ja.bal.dicit ꝙ nō doc.citramōtani dicūt cōtra:vt no.Cy.in.l.manifestissimi.qd videtur verius.error eñ facti nō debet nocere in talibus.secus dicerē si esset lapsus errore iur.ff.si quid in frau.pa.l.si patronus.ꝛ facit qd no.de suc.edi.l.fi.ꝛ melius.ff.qd cū eo.l.sed si ex parte.§. fi.¶Preterea tex.dicit qd nō est loc9 huic.§.vbi oīno nō est soluendo:vt.j.subijcit̄.ꝛ per hoc pōt rñderi ad aliā questionē si dñs egit cōtra illū q in veritate furtū nō fecerat ꝛ succubuit:an possit redire ad cōmodatariū.i qua doc.citramōtani tenēt idē.Sz vltramōtani cōtrariū quorū opinio videt̄ posse sustineri:q2 hoc casu dñs posset agere cōtra verū furē ꝛ nil perdet.Super tex.ibi eadē definitiōe.vt dñs eligere possit vel cōmodatariū vel furē. si tñ cōmodatarius esset oīno nō soluēdo tex.supponit qd nō sit loc9 huic.§.quin dñs possit redire ad furē.nec in hoc videt̄ corrigi quo ad hoc antiquitas.Sed ob.ff.de ver.sig.l.soluēdo.ꝛ.s.§. fulloni.ff.e.l.itaq3.vbi dicit̄ qd qui est nō soluēdo in parte.videt̄. nō soluēdo in totū:ꝛ hic dicit̄ ꝙ videt̄ soluēdo in totū.Sed hic est causa fauor electiōis q̄ dat̄ dño qui debet sibi imputare si elegit talē qui in parte esset nō soluendo.Si vero oīno esset nō soluendo esset iniquum si omnino haberet carere re sua.
1 ☞Depositarius si sua culpa lata res sit surrepta an possit agere furti actione contra furem.
1 **Sed is.** ¶†In glo.s.qui.mo.in fi.Sed quid[g] si per la-
g tā culpā depositarij res fuit surrepta:Videtur qd tūc agere possit:q2 suo periculo est:ꝛ lata culpa ipm obligat sicut dolus.ff.depositi.l.qd nerua.ꝛ ideo cū esset ratio huius.§. videt̄ ꝙ depositarius agere possit furti.vnde lata culpa non potest equiparari dolo in casu huius.§.quando agitur de pena imponēda ratiōe doli.ꝛ vbi dolus punitur.ff.de in lit.iu.l.in actionibus.ad leg.cor.de sica.l.in.l.cor.de verb.sig.l.magna.ꝛ ibi not. ¶Item videretur ꝙ depositari9 posset agere furti in casu quo posset retinere rem propter impensas in ea factas ꝑm illam opinionem de qua.C.depositi.l.penulti.tūc enim videtur qd agere possit propter ius retentionis.s.eo.§.furti.et facit.ff.vi bo.rap.l. ij.§.in hac actione non vtiq3.
In summa. ¶In gl.a decimo.ibi cū allegat.§.furiolus al's est.§.pupillus.et vide ibi.itē dic qd miti9 debet puniri.extra de delicto pue.c.j.imo nullo modo si delinquit ex culpa sine dolo.vt eo.titu.c.ij.

a ¶Nisi.vide h̄ dist.Ang.cū q̄rit̄ur an qs delicto puniat̄ in.§.sz si credat.in.ij.colū. a fi me.in vsi.vlti. ꝓ ꝑfectiōe materie.vide do.Cy.i l.si qs nō dicā.C. de episco.ꝛ cle.

b ¶Interdū. Nō solū principalis furtū cōmittit:sz etiā opē ferēt tenet̄ furti.q̄rūt h̄ doc.q̄ pena tenet̄ opē ferens. itē quot modis dr qs ꝑstare opē: vide Ang.h̄ post alios.

c ¶In fin.An aūt hodie procedat iste tex.ibi:q2 nec ex alia vlla cā.cū fili9 i aduētitijs q̄rat ꝓprietatē.vid h̄ Ang.

d ¶Furti.Actio furti cōpetit illi cuius interest furtū nō eē factū h̄ verū itellige ad h̄ vt duplet̄:al's ratiōne dñij cōpetit ēt si non intersit: puta vt res alij reddat̄.ff.eo.si tibi vendidero.

e ¶Itē si.Sūma vt Ang.hic.

f ¶Sed q̄rit̄.Hāc qōnem format h̄ Ang.post principiū.ij.colū. ver.q̄rit̄ h̄ dicit̄.

g ¶Sed quid. Uide h̄ Ang.hāc questionē formātem.

Furti actio. ¶ In glo.i.in personā.in fi.hoc verū si sit dn̄s.si vero haberet de intētiōe tan- tū:videt̄ destitutus omni auxilio.sed dic vt no. ff.de cōdi.fur.l. ⁊ ideo.§.fi.⁊ per Innoc.extra de resti.spo.c.sepe.⁊ in Spe.de pe. ⁊ pos.§.j.ver.sed nunquid depositarius . ⁊ vide.j.de act.§.itaqꝫ.

¶ Vi bonorum raptorum. Rubrica.

¶ Cōtinuatio patet in glo.⁊ etiā de se.Et no.ꝙ hec materia habet tria capitula.⁊ de primo tractat̄ solum in hoc tit.Primum quādo singularis rapit . Scdm qn̄ turba coata.ff.eo.l.ij. ⁊.l.iiij. §.si quis aduentu.Tertiū quando in turba datum est damnū vt.d.l.iiij.in prin.⁊ hec datur in duplū ⁊ vide in.d.l.ij.in prin.⁊c.

1 ☞ Fur manifestus semper tenetur vi bonorum raptorum : sed non manifestus tenetur:demum si habebat animū rapiendi si non reperisset qui ei resisteret.

2 Actio furti ⁊ vi bonorum raptorū quare dantur pro minimo: actio vero de dolo non.

a 1 **Vires.** [a] ¶ In gl.large.i fi.vide.s̄ .tit.j. sup gl.subaudi. ¶ † In glo.sed quomō.vult dicere gl. ꝙ manifestus semper tenet̄ vi bo.rapto.sꝫ nō manifestus:demū vbi habebat animū rapiēdi si nō reperisset resistētem: al's si cláculo facere voluit nō vr̄ ꝙ debeat teneri vi bo.rap.cū nō habuit animū rapiendi.j.e.§.q2.ff.e.§.dāni.⁊ hec gl.est optima ⁊ bn̄ interpretās.Sꝫ quare dr̄ manifest⁹ deprehensus cū re? Respōdeo q2 nō potest negare nec tergiuersari qn fur sit vnde credo ꝙ nō oportet ꝓbare ꝙ ipse furtū fecerit:cū re dn̄i inuētus ⁊ deprehēsus fuerit bene tn̄ credo ꝙ si vellet docere

2 se ab alio iusto ti.habuisse ꝙ deberet audiri.C.eo.l.ciuile. ¶ † In gl.i.efficax.in fi.Sed quō hec actio furti dantur pro minimo :et actio de dolo non? dic.s̄.de re.di.§.gallinarum.⁊ ibi scripsi.

1 ☞ Fur manifestus magis contemnit dominum:⁊ ideo magis offendit.

Quadruplum. ¶ Super tex.rei ꝑsecutio.i.vera rei estimatio . ff.eo.l.ij.§ . in hac

1 actione.in act.furti dic.ff.de fur. ¶ † In gl.nā raptor.i fi.que potuit esse causa ꝙ manifestus magis puniretur? R̄n̄.quia magis contēnit dn̄m:⁊ ita magis offendit ⁊ magis delinquit:vt not.s̄. tit.j.§.pena.ff.eo.l.ij.§.in hac actione.sed hec ratio nō sufficit qn̄ clam furatus fuit ⁊ in itinere deꝑhensus.sed dicas ꝙ.l.xij.tabu. fuit antiqua ⁊ prima ⁊ nō discutiebat casus singulos sed grosso ⁊ vniformi mō sic instituit:sed p̄tor superuenit q subtilius inspexit ⁊ magis puniuit illū de quo magis certū est ꝙ delinquit.Sꝫ cur p̄tor per ac.vi bo.rap . eandem penam imposuit manifesto ⁊ nō manifesto lex.xij.ta.⁊ ipse pretor diuersas in actione furti . Potest dici ꝙ pretor eandē penā in vi bo.rap .imposuit ꝓpter eūdē animum rapiendi qui semper requiritur: vt dixi.s̄.proxi.declarando glo.iunge.j.de act.§.sequens.ver.videtur autem.

Quia tamen. ¶ In gloss . s.ab actione. in fin.dicas vtranqꝫ verā.absoluit̄ enim per iudicem si ponatur in causa : sed ius ipsum absoluit.l.declarat non teneri.⁊ iunge.s̄.titu.j.§.placuit.

Sed nedum. ¶ In glos.ꝓ tn̄.si sic exponas nulla bona constructio pōt sequi:vnde dic ꝙ ponit̄.ꝓprie.⁊ ꝑ hoc videt̄ inferri ꝙ illa cōstitutio:si qs in tantā.nō exigit dolū.⁊ ita.no.ff.e.l.ij.§.doli . Sed cōtra no.i.d.l. si qs in tantā.ꝑ qua.C.vn̄ vi.l.inuasor. Pōt dici ꝙ reqrit dolū: dolus tn̄ presumit̄ nisi habuit iustā cām credēdi:vn̄ nō sufficeret allegari bonā cām nec ignorantiā iuris.⁊ hoc infert is.§. ¶ In glos.vt.C.vn̄ vi.in fi.glo.optime facit:vtinā sic semper fecisset:ꝙ nullas gl.repetisset:⁊ sine dubio fuisset longe breuior scriptura: quare dic vt ibi.⁊ vide ibi plures conclusiones in meo breuiario ⁊ remissiones. ⁊ vide qō notatur.ff.qō me.causa.l.extat.

1 ☞ Furti actio intentari potest ciuiliter ⁊ criminaliter:an idē actio vi bo.rap.

1 **Sane.** ¶ † Vide hunc . §.quasi de verbo ad verbū.ff.e.l. ij.§.in hac actione nō vtiqꝫ.vides ergo ꝙ vbi pōt agi fur.⁊ vi bo.rap.Sed quero:cū furti pōt agi ciuiliter ⁊ criminaliter:nūquid eodē modo vi bo.rap? Sup hoc gl.variant:naꝫ qn̄qꝫ dicūt posse agi criminaliter:vt no.ff.de priua.deli.l.fi.qn̄qꝫ contra:vt.C.vi bo.rap.l.j.non video cur non possit esse criminalis vt alie.ff.de pu.iu.l.infamē.in fi.de accusa.l.eum qui.

¶ De lege Aquilia. Rubrica.

¶ Cōtinua vt in gl.⁊ no.ꝙ is titulus melius ⁊ ꝓprius situatus est in hoc volumine q̄ȝ in.ff.nec.C.ponitur enim hic inter maleficia:⁊ ibi inter cōtractus:sed vtrobiqꝫ bene ex diuersis cōsiderationibus.nam iuriscō.posuit inter contractus:quia datur ad interesse:⁊ est ciuilis.vide.j.eo.liberum.sed imperator ponit hic inter maleficia:quia ex maleficio oritur ⁊c.

b **Damni.** [b] ¶ In glos.habebat.in fi.ff.eodem.l.si seruus seruum.§.huius rei.et.§.tertio.

1 ☞ Fur diurnus an ⁊ quando possit occidi.

2 Furem nocturnum potest quis occidere indistincte:diurnuꝫ vero non nisi se telo defendat.

3 Quid si fur nocturnus cognoscat̄ ad candelā : diurnus non:q2 fugiebat ⁊ erat extraneus:an possint hoc casu ambo occidi.

4 Quid si nocturnus non se defendit sed fugit cum rebus:aut forte diurnus fugit ⁊ est omnino incognitus.

5 Quid autem si nulli sint testes de hoc.

6 Sed qualiter testificari poterunt cum clamādo occidatur: ⁊ sic testes tarde venient.

7 Burgenses qui faciunt bastiludia tenentur si aliquis leditur.

c **Iniuria.** [c] ¶ † In glo.s.diurnū.ista gl.non est vera.dicit enim furem posse occidi etiā si se nō defendat:⁊ tn̄ hoc nō est verū.vt.l.furē .ff.ad.l.cor.de sica.ff.eo.l.itaqꝫ. Sed dic qō glo.intēdit hic accipere latronē ꝓ fure diurno.Sed adhuc obstat.d.l.Unde dic plenius ꝙ est differētia inter insidiatorē latronē:⁊ furē.vt no.in aut.vt nulli iudi.§.pe.nā videt̄ ꝙ latronē insidiatorē itinerū possum occidere indistincte. vt.l.itaqꝫ sed lex obstat in ver.itaqꝫ.qui videtur cōcedere ita demum posse occidere si non possit periculum euitare. ⁊ secundū hoc nil erit speciale contra insidiatorem: quia ita bene posset alius occidi. vt.l.scientia.§.qui cuꝫ aliter.⁊ tunc.l.itaqꝫ .innuit qō sit aliquid speciale.vt.C.quando li.vni.sine iu.se vin. In hoc potest dici qō is versus intelligitur in casu quo insidiator non aggrediebatur. vnde si ego aggrediar insidiatorem quaꝫ poteram transire sine periculo:tunc videt̄ ꝙ teneat si ipsum occidam. ¶ Dic ergo circa insidiatorē qō aut poteram transire sine periculo : vt q2 non aggrediebatur me:⁊ nō possum occidere:vt hic.aut aggrediebatur vel volebat tollere res meas:⁊ tunc possum occidere non distincto vtrum alias possem euadere vel non :vel vtrum moderamen adhibuerim vel non.⁊ hoc est speciale contra insidiatorē. vt.d.l.itaqꝫ.nec hoc casu teneor ipsum viuū deprehendere.vt.d.l. quādo li.vni.sine iudi.se vin.Uel dic ꝙ hic improprie accipit la-

2 tronē pro fure diurno. ¶ † In fure videt̄ dicere.l. qō nocturnuꝫ possum occidere indistincte:diurnū nō : nisi telo se defendat .vt d.l.itaqꝫ.§.j.sed.l.furē.ff.ad.l.corne.de sic. obstat primo mēbro q̄ dicit nocturnū ita demū posse occidi si se defendat.glo.dicit ibi ꝙ nocturnū possum occidere pro saluādo personā ⁊ res:sed diurnū pro saluatione persone tm̄.Et est rō:q2 diurnus cognoscet̄

3 ⁊ accusabit̄:nocturn⁹ nō:vt ibi notat. ¶ † Quid ergo si nocturnus cognoscat̄ ad candelā vel lumen:diurnus nō:q2 fugiebat ⁊ erat hō extraneus? Uidet̄ attenta hac rōne qō possim occidere diurnū ⁊ nō nocturnū:⁊ ita videtur idē in vtroqꝫ ⁊ nō erit differentia vtrū occidā nocturnū vel diurnū.sed vtrū cognoscat̄ vel nō.Et hāc tenet Pet.de bel.per.hic.sꝫ hoc videt̄ cōtra.l.itaqꝫ.q̄ facit differentiā: ergo dicas qō nō possum occidere nocturnū si tute possuꝫ eū capere.⁊ hoc apparet in fure.s̄.alle.sed si nō tute: tunc possem eū occidere.⁊ istud iudicabit̄ ex modo ⁊ qualitate facti.Uerbigratia.fur de nocte sine lumine : itrauit domū meā: ego sentiēs eū intra ⁊ ꝓpe me surgo ⁊ ense arrepto percutio euꝫ ⁊ occido:nō teneor.vt.d.l.itaqꝫ.sed si ipsum intrare presensi excitaui familiā secrete accēsi lumē ⁊ furem cepi nullā defensionem adhibētē:tūc si occidā teneor ex quo possuꝫ eū capere vel al's eū cognoscere ⁊ res meas auferre.⁊ ita intelligit̄.l.furem.⁊ est ratio q2 qn̄ ego surgo ex arrupto sine lumine:nescio an venerit ꝓposito occidēdi:nec q̄ ferramēta portat:⁊ iō in dubio possuꝫ occidere:q2 nō eram tutus de persona nec de bonis.in alio casu secus. Que ergo erit differētia īter nocturnū ⁊ diurnū? R̄n̄deo magna nā nocturno occiso ego nō habeo ꝓbare qō se defenderet.vn̄ nisi accusans ponat ⁊ ꝓbet aliud cōtra me ego nō habeo ponere nec probare qō se defenderet. sed secus in diurno:ibi eīm habeo hoc ponere ⁊ ꝓbare:alias cēseor homicida.⁊ ad hoc bene facit extra

4 de homi.c.si perfodiens. ¶ † Quid ergo dices si nocturnus non se defendit sed fugit cū rebus:vel forte diurnus fugit ⁊ est omnino ignotus:nec pōt attingi nisi percutiat̄ a tergo? Credo ꝙ attētis rationib⁹ predictis pōt impugne percuti:quia tūc nō possum sine periculo rerū parcere:per.d.l.itaqꝫ.§.j.⁊ sꝫ hec oportet ex parte percutiētis diurnū qualitatem facti probare per testes.

5 ¶ † Sed quid si nulli sint de hoc testes sicut frequēti⁹ cōtingit: sed tamē ego qui viuus sum dico qō sic inueni eum furantem ⁊ occidi? In hoc casu crederem recurrendū ad coniecturas:cuius vite erant ante ⁊ ille qui occidit ⁊ qui occisus est:vt dixi.s̄.de iu.na.gen.⁊ ciui.§.ius aūt gen.⁊ in dubio absoluereꝫ viuum.vt ibi scripsi:dū tn̄ clamauerit.vt.d.l.itaqꝫ . §.j.et ad hoc valet clamor

6 vt testes superueniant. ¶ † Sed quomodo testificari poterunt: quia clamando occiditur:⁊ ita testes tarde venient? Sed potes dicere qō testificabunt̄ de hora ⁊ loco vbi repertus fuerit:ex quo presumit̄ cōtra mortuum.Ex his apparet esse periculosum occi

a ¶ Qui res dividé hunc ti.ꝰm Areti.⁊ vide hic Ange. multa singularia dicenteꝫ vsqꝫ ad.§.Sane.

b ¶ Dāni.diuide hūc ti.vt hic ꝑ Ang.planus est text . nec indiget summario.⁊ viō ange.hic post ꝑn cipiū in ver.⁊ ad intelligētiā toti⁹ tit . qō aliqn̄ dat̄ directa aquilia: qn̄qꝫ vtilis:qn̄qꝫ in factū ⁊ ꝓseq tur materiā istaꝫ plene.iō vide eū.

c ¶ Iniuria. summa hūc.§.vt Ange.hic.

dere furem etiã se defendẽtẽ vel fugiẽtem quãdo nõ sunt testes. ¶ Quid ergo dices in casu. vir erat in lecto cũ vxore: ꝛ sentiẽs fur sup domo sua dixit clara ꝛ alta voce vxori sue sic ꝙ fur poterat bene audire: mulier vis tu scire quõ acq̃siui tãtas pecunias sicut habeo in domo ista. scias ꝙ ego fui fur: ꝛ ascẽdebam super tecta domorũ de nocte: ꝛ qñ bñ radiabat luna sicut modo facit ego dicebã dñs fortis ꝛ potẽs ꝛ ponebã me sup radio lune ꝛ efficiebar fortis: ꝛ per illũ ascẽdebã ꝛ descendebã. qð fur audiẽs credẽs verũ postꝗ̃ credidit obdormiuisse cõiuges posuit se sup radio lune qui intrabat domũ per fenestrã ꝛ cecidit in terrã ꝛ mortuus est. q̃rit nũquid iacẽs i lecto teneat. Et videt ꝙ sic: q2 dolũ induxit ad se ꝑcipitãdũ. ff de ser. cor. l. dolo. Sed hoc nõ vr̃ verũ. q2 si licitũ est nocturnũ occidere multo fortius decipere: sed hoc est licitũ. vt. l. itaq3. ergo ꝛc. verũ est tñ qð debuit clamare dũ audiuit eũ cecidisse. vt. d. l. itaq3. Itẽ ꝙ fur nõ debuit ei credere. ff. e. l. itẽ mela. i prin. ¶ Unde in hoc esset aduertẽdũ vtrũ potuit seruare res suas sine periculo: al's q2 forte potuit clamare qñ audiuit eũ sup tectũ vt venissent vicini. si aũt esset i loco cãpestri solus cũ vxore: q2 potuit ꝓbabiliter dubitare an essent plures ꝛ que arma portabãt credo qð potuit talẽ dolu3 cõmittere per predicta.

7 ¶ † In gl. q2 hoc nõ est. not. tex. cõtra Burgẽses q bastiludunt: ꝙ teneant si aliquis ledat vel occidat: etiã si i cãpo ad hoc destinato bastiluderint: vt hoc ver. si alius. qð est notabile: q2 i culpa sunt: cũ is ludus eis nõ cõpetat. Sed secus si ad ludũ eis cõpetẽtem luderẽt: vt ad pilã. ff. e. l. itẽ si obstetrix. §. fi. ꝛ. l. itẽ mela. vel in publico certamine per cõsuetudinẽ vel superiorẽ permisso. ff. e. l. qua actiõe. §. si qs i colluctatiõe. Et ideo credo qð si luderẽt ad arcũ vel balistã ꝛ i loco publico: qð nõ tenerent: q2 ad talia iuuenes Burgẽses ꝛ etiã laboratores cõsueuerũt ludere. nec forte in casu precedẽti. si sit cõsuetũ in regione ꝙ Burgẽses bastiludãt. Itẽ caue q2 l3 tales excedẽtes teneant Aquilia: non tñ deberent teneri actiõe vel accusatiõe q̃ dolũ req̃rit: vt iiuriarũ: vel. l. cor. de sic. vide. ff. de iniu. l. si cũ seruo. ad. l. iul. maiest. l. nõ cõtrahit. ꝛ qð no. ff. e. l. sciẽtiã. §. q cũ aliter. Itẽ ex eo qð hic loquit de seruo. videt ꝙ nõ sit idẽ de hoie libero. super quo fuerũt opiniones. vide in. d. §. si quis in colluctatiõe. Itẽ caue: q2 illud qð in hoc. §. dicit intelligitur qñ datur dãnũ aliĳ ꝗ̃ ludenti. ff. eo. l. si ex plagis. §. fi.

1 ☞ Uia vicinalis dicitur que ducit ad locum priuatum.

a **Item.** [a] ¶ † Sup text. vicinalẽ. vicinalis dicit q ducit ad

1 locũ priuatũ. ff. ne qd in loco publico. l. ĳ. §. viarũ. Et no. qð quo ad hoc cẽset publica siue collatio a ꝑuatore facta ab initio fuerit siue nõ ꝗ̃uis fiat ibi distinctio. ꝛ idẽ crederẽ i priuato qñ licitũ est oĩbus per ipa3 ptrãsire. vt. e. l. §. priuate. q2 rõ. l. ad hoc extẽdit. ¶ In glo. nisi forte. qd si nõ clamauerit sed signũ apposuerit: sicut faciũt coopertores domorũ i viĳs publicis: dic idẽ: dũtamẽ sit notũ. ff. si cer. pet. l. cũ quid. ¶ Preterea sup tex. culpe: reus etiã si gratis ab initio fecisset. vt not. ff. e. l. idẽ iur. sed si nõ gratis forte põt deferre ob defectũ solutiõis. C. de ero. mili. l. per hãc. sed ego nõ credo: sed agat pro salario suo. C. de in. l. pro perandum. §. in onerariĳs. ¶ In gl. facit. in fi. ꝛ per hoc videtur ꝙ nõ punitur. l. cor. de sic. ff. ad. l. cor. de sic. l. lege. sed quo ad. l. pro motionis censetur homicida. extra de ho. c. tua nos.

1 ☞ Mulio q̃ nõ potuit retinere mulas ꝑpter infirmitatẽ tenetur si ab initio erat infirmus: secus si infirmitas superuenit in via.

1 **Impetu.** ¶ † In gl. nõ eñ. ꝛ hic: vbi ab initio erat infirmus: q2 i culpa fuit. secus si infirmitas superuenisset sibi in itinere: quia tũc esset extra culpã. ff. e. l. si ex plagis. §. indicio. ꝛ facit ad hunc et sequẽtẽ ver. de ho. c. significasti. ¶ Super tex. propter imperitiã. idẽ si al's non potuit retinere si sciebat modũ equi. vt. d. c. significasti. Itẽ itellige hũc. §. qñ talia animalia dãnum dant ꝺm naturã sui generis. si autem cõtra naturam suam: agitur act. in factu3 de paupe. ff. si quadru. pau. fe. di. l. j. §. itaq3. ꝛ videbis. ĩ. si quadru. §. j.

1 ☞ Actio legis aquilie an transeat in heredem. ꝛ nu. 2.

1 **His autem.** ¶ † In glo. opponit hic in fi. [b] Opposi

2 tio hec dicit ꝙ q2 hec actio est penalis: nõ trãsit cõtra heredẽ que tamẽ trãsiret si nõ fieret estimatio vltra dãnum. Cõtra. hec actio est ex delicto seu maleficio. ŝ. tit. j. in princi. cõstat aũt qð actiões ex delicto nõ trãseunt nisi lite cõtes. ad heredẽ vel quatenus peruenit. C. si ex delic. defun. l. j. ergo iste text. male dicit que trãsitura ꝛc. Pet. de bel. perti. preuidit istud cõtrarium licet hoc nõ sic formauerit: ꝛ dicit qð hec litera difficilior est ꝗ̃ aliqua alia. Dicit etiã post dñm suu3 qð casus potest dari in quo heres tenet ad totũ qñ totũ illud qð predecessor cepit venit ad manũ heredis.

2 ¶ † Sed certe tũc peius ꝺm literã: q2 tũc trãsit in totũ quãdo totum venit ad manũ heredis ꝛ nõ valuit plus retro quã nũc valeat. vñ nõ possum negare quin litera male sedeat: sed tamẽ intelligenda est que al's transitura estimaretur: sub. ꝛ nisi descẽderet ex delicto. ff. de ac. ꝛ obli. l. ex cõtractibus. vnde ꝗ̃uis hic vna nõ impediens tantũ ponatur in tex. nõ sequitur quin possint esse plures. Sed q2 hec ratio est principalior: ideo ponitur frequenter sola. ĩ. de perp. ꝛ tem. §. non autem ff. de re mili. l. penalia.

Illud. ¶ Super tex. non ex verbis. sed interpretatione ꝛ mente. ꝛ vide per Dy. extra de regu. iur. c. fi. lib. vi. ¶ In glo. facit. ar. cõtra in fi. dicas ꝙ ibi in cõtractu. hic in delicto in quo venit omne interesse. ff. de fur. l. inficiãdo. §. j. de cõdi. furti. l. iĳ. de vi ꝛ vi ar. l. interdicto. ff. eo. l. proinde. la prima. cu3. l. seq. ꝛ vide qð scripsi. C. de sen. que pro eo quod interest. l. j.

1 ☞ Actio legis Aquilie si fuerit intentata propter seruum occisum ꝗ̃diu durat non potest intentari actio legis Cornelie de sica. secus si fuerit finita.

2 Actio legis Aquilie non potest intentari criminaliter.

1 **Liberum.** ¶ † In gl. sed in fi. ꝛ hoc verũ si prima sententia fuit cõdẽnatoria. si absolutoria fuerit: sunt opinio. C. qñ ci. ac. cri. ꝑiu. doc. tñ voluerũt dicere ꝙ aut fuit ꝓnunciatũ reum crimẽ nõ cõmisisse: tũc nõ potest agi scðo. aut actorẽ nõ probasse: ꝛ tũc sic: vt ibi no. p doc. vide ibi. ¶ Sed

c querit. [c] hic dr̃ ꝙ põt facere reũ capitalis criminis: qd si nõ esset crimẽ capitale: q2 forte corrũpit blada vel depastus est: nũqd põt agi criminal'r: Nõ vr̃: q2 text. notãter dicit: ꝛ capitalis criminis. Ite3 q2 ac. le. aquil. cõpetit dãno dato lata seu leui culpa. ff. ad. l. aquil. l. in lege. ꝛ ex culpa nõ agit criminaliter: vt no. ff. de verbo. signi. l. magna. gl. tenet cõtra. ff. de priu. delic. l. fi. itẽ quia ex culpa quis punit in persona licet leuius. ff. de pe. l. respiciendũ. §. de-

2 linquunt. in gl. aut quis. ¶ † Solu. credo ꝙ actio. l. aquil. nõ possit intẽtari criminaliter: ꝛ ideo in. ff. ꝛ. C. nõ fuit posita inter crimina: vt dixi. ŝ. circa rubricam. Itẽ hic videt expressum in. l. inde neratius. §. sed si dolo. ff. eo. vbi dicit posse. l. cor. de sica. accusari vbi actũ est Aquil. ꝛ sic supponit ꝙ Aql. sit semp ciuilis: q2 al's distinxisset vtrũ esset actum ciuiliter vel criminaliter: de quo nõ distinguit: ꝛ hoc indubitate vbi ex culpa agit. de incẽ. rui. nau. l. qui edes. vnde aquil. fuit data ad interesse quãti plurimi ꝛc. nec ad aliud videt cõpetere: q2 Aquilius sic eam videtur induxisse.

Caput. ¶ Quid dicebat istud scðm caput: Forte faciebat mentionẽ de aliquibus que sunt sub tertio: s3 non de omnibus ꝛ post fuit totum tertio attributum.

1 ☞ Animal si fuerit damnificatum in aliquo membro: an fiet estimatio totius animalis.

2 Dicta in precedentibus videntur repetita in sequẽtibus: an hec regula sit semper vera.

3 Actio in factum que datur loco legis Aquilie est penalis et pretoria ꝛ debet anno finiri.

1 **Ex hoc tamen.** ¶ † In gl. s3 quare. i fi. q̃rit si animal dãnificatũ fuerit in aliquo mẽbro estimatio totius aĩalis quãti plurimi ꝛc. vel q2 est rõnabile ꝙ fiat estimatio nõ ꝺ3 valorẽ quẽ aĩal valebat tpe dãni illati: sed ꝺm valorẽ. xxx. dierũ vt ꝗ̃tũ posset estimari dãnũ si tũc datũ eẽt ꝺm qð aĩal tũc valebat tm̃ estimet nũc. ꝛ ita exponit Jac. de ra. ĩ.

2 de ac. §. seq. ¶ † In gl. q̃ eñ. i fi l. seio. §. fi. ꝛ. l. sabinus. nil faciũt contra. Ad. l. fi. dic ꝙ repetitio cõtineret ridiculu3: ꝛ ideo non videt fuisse de mẽte testantis. vnde ꝗ̃uis sup hoc nõ possit dari certa

d doctrina: [d] põt dicere ꝙ regula est ꝙ dicta in ꝑcedẽ. ꝛc. hec tñ regula nõ obtinet vbi repetitio vitiaret actũ: vt. l. titia. §. itẽ rñdit. de le. j. l. si qs a filio. et. l. seruo. legato. l. si ab impubere. et. d. l. fi. de fideicõ. li. ¶ Item nec obtinet vbi sunt res ꝛ persone diuerse nisi esset verbum repetitiuum: vt nota. ff. de lega. iĳ. l. in repetendis. Item nec vbi sunt eedem si incõtinẽti verba sequuntur. vide. ff. de cõdi. ꝛ de. l. non ad ea. Itẽ nec vbi conditio tacite intelligebatur. ff. de cõdi. ꝛ demon. l. si in diẽ. §. fi. de ver. obli. si quis ita. Itẽ nec vbi cõditio adheret ꝑsone: de cõdi. ꝛ de. l. legatũ. ff. de leg. ĳ. l. fi. §. seio. etiã si sunt diuerse persone ꝛ eedem res. Itẽ nec in institutionibus. ff. de here. insti. l. sub cõditione. nisi cõditio apposita cõtineret fauorem alterius. C. de cadu. tol. §. pro secundo. et. §. in nouissimo. In summa no. ꝙ dictio repetita sicut hoc verbũ amplius: ꝛ verbu3 itẽ: faciũt videri repetitã etiã vbi al's nõ videret: d. l. in repetẽdis. de condi. ꝛ de. l. auia. Fallit fauore libertatis: eo. titu. l. iulianus. de sta. li. l. si seruo. Itẽ vbi lex repetit legata vr̃ ea repetere sub eadẽ cõditione. ff. de leg. ĳ. l. cum pater. §. ab institu-

3 to. ꝛ ibi not. ¶ † In. §. fi. in glo. fi. in fi. doc. dicunt ꝙ hec actio in factum est penalis ꝛ pretoria: et debet finiri anno: vt videtur. tñ quia datur loco actionis. l. aquil. ꝛ ad eam supplendam videtur quod sit perpetua quasi sumat eius naturam. ff. si quis can. l. si eum. §. qui iniuriarum. ꝛ hoc tenet hic expresse Jacobus.

¶ De iniuriĳs. Rubrica.

¶ In glos. rubrice in fin. fallit hic. C. de epi. ꝛ cle. l. si quis in hoc genus. Sed posset queri nũquid iudex ex suo officio posset procedere cõtra iniuriãtẽ si pars nõ conqueratur: videt quia priuatum crimen est: ꝛ ideo ponitur inter priuata: quia non est publicum. ꝛ facit qð no. ff. de priua. deli. l. fi. Sed latis põt dici ꝙ imo vbi iniu-

a ¶ Itẽ. Nota singulariter Ange. sup hoc. §. qui numerat culpas ꝛ fraudes aduocatorũ: ꝛ i quibus titulis et legibus de his tractatur.

b ¶ In fi. Et inspicimus ꝓpriã ꝛ primeuã natura3 actiõis ꝛ ꝺm illã iudicamus: nõ aũt ꝺ3 accidẽtalẽ. facit qð no. gl. in. l. si creditori. ff. de lega. j. qñ actu surrogat et capit naturã alterius: intelligitur ꝺm naturã ordinariã ꝛ propria3 ꝛ primeuã qð est notandum.

c ¶ Sed querit An aũt ꝓbationes facte i vno iudicio faciãt fide3 in alio. vide Ange. post Bart. in ver. q̃ro an ꝓbationes. idẽ Bar. in. l. cura. §. deficientiũ. i. ĳ. not. ff. de mu. ꝛ ho. item Bar. in. l. de etate. in vl. col. i ver. sed q̃ro quid si in vno iudicio. ff. de mino. an aũt probatio facta in cã cõuẽtionis: ꝓbet etiã in cã recõuẽtionis. vide Alexan. cõsil. lxxxĳ. in vl. col. in. j. vol.

d ¶ Certa doctrina. imo dari põt: vt per Ang. hic in ver. in glo. j. parte. in fin. vbi de hac materia post alios doc. late scribit.

vbi iniuria est atrox.ff.eo.si quis iniuriā.vnde q̄uis in priuatis delictis nō admittat ad accusandū nisi ille cuius interest: tamē admittitur iudex ex officio. Quod apparet: quia furtū est priuatum delictū: tñ ex officio suo pōt iudex purgare.ff.de offi.presi. l.cōgruit. de iure canonico videtur minus dubium quo omnia crimina sunt publica.ij.q.iij.§.notādum.vj.q.j.infames.ꝛ videbis.j.de pub.iud.in rubri.ꝛc.

a **Generaliter.** a ¶ In gl. iniquitatē.i fi.ꝛ oībus modis satis pt dici iniuria.ff.de euic.l.si p iprudētiā. Et no. q̄ q̄uis gl.s.proxime dicat q̄ primū mēbrū ponitur in hoc ti.pōt dici q̄ etiam ſm.nā si iudex iniuriose ꝛ iniuste iiuriāret partē: tenet iniuriarum.ff.eo.l.nec magistratibus.q̄ met.cau.l.continet.non tamen presumitur q̄ malitiose faciat vbi pronunciat .ff.eo.l.iniuriarū. §.is qui.ꝛ.§.idem labeo.ꝛ hic.sed vbi procedit de facto: sic: vt.ff. de peri.ꝛ com.rei ven.l.lectos.cum.l.seq.

1 ☞ Charenari facientes male faciunt: nec possunt aliqua consuetudine excusari: quia est contra bonos mores.
2 Actor si fecit vocari reum in ius vt possideat bona sua dedit libellum ꝛ succubuit an poterit conueniri actione iniuriarum.
3 Spurium aliquem vocans ꝛ verum dicens an teneatur actione iniuriarum.
4 Quid si interest publice sciri.
5 Scribens solū aliqua iniuriosa an teneatur actione iniuriarū.
6 Portatio habitus ad emulationem alicuius parit actionē in iniuriarum.

1 b **Iniuria.** ¶ † In gl. quasi.i fi. b sicut faciūt illi q faciūt se charenari ꝯ q̄s est iste .§. nec credo q̄ pñt cōsuetudine excusari cū sit cōtra bonos mores: vt in aut.vt nulli iudi.§.nulli vero. ¶ In glos.ex affectu.in fi.hoc verū nisi appareat q̄ malitiose hoc faceret.ff.eo.l.si creditor. ¶ † Sed queritur.
2 hic dicit si fecit bona eius possideri: qd si nō fecit possideri sed vocauit eū in ius ꝛ dedit libellū ꝛ succubuit: nūquid pōt cōueniri iniuriarū? Dicas q̄ sic: si animo iiuriādi fecerit: ꝛ plurimū animus iniuriādi si succubuit: p.d.l.ꝛ si creditor.eo.ti.l.si quis de libertate.C.de lib.cā.l.si tibi seruitutis improbe.ff.de ven.inspi.l.j. §.si oēs. quod est indubitabile q̄ vocat super tali facto ex quo estimatio potest ledi: vt si dicat eū seruum vel debitorē magne quātitatis ꝛ apparet q̄ iniustam causam habuit agēdi: ꝛ q̄ gratis prosiliit ad litem animo iniuriādi.ꝛ ita intellige qd̄ no.ff.ad turpi.l.si quis repetere.§.fin.ꝛ qd̄ no.in.d.l.si tibi. vbi dicit glo. q̄ etiā criminaliter potest puniri.qd̄ est notabile. Caue tñ q: hoc casu nō pōt agi iniu.quousq̄ cā finita: vt.d.l.si tibi. C.e.l.si qdē.
3 ¶ † In glo.nisi nocēs.in fi. Quid si aliquis vocet aliquē spuriū ꝛ dicit verū: nūqd tenet iniuriarū? Nō vr: p.d.l.cū qui.doc.cōsueuerūt dicere q̄ vbi tale qd obijcit qd̄ prouenit ex facto dānabili ꝛ culpa illius cui dr̄ ꝛ interest sciri ꝛ diuulgari: q̄ tunc nō tenetur: al's si vocet eum spuriū vel luscum: vel al's alia macula notatū que culpa sua nō prouenit: tunc tenetur iniuriarum. ꝛ facit qd̄ no.in aut.qui.mo.na.effi.sui.§.j.in gl.no.gl.ff.e.l.itē apud.§. generaliter.ꝛ hoc verum nisi hoc dicat ad defensionē sui.si enim quis agat petitione here.potest ei obijci q̄ est de adulterio nat9 ꝛ mater meretrix .ff.eo.l.si quis de libertate. si tamen apparet de calumnia: tenetur iniur.vt dixi.s.proxi.non tamē presumitur.et
4 iunge.C.de famo.li.l.j. ¶ † Quid si interest publice sciri: et tamē est tale quid quod prouenit absq̄ culpa illi9 cui obijcitur: quia forte vocat eum leprosum? Adhuc consueuerunt doct.dicere q̄ nō tenet si talis erat: quia publice interest scire predicta. doctores iuris canonici dicunt semper sic vocātē teneri: nisi iudicialiter vel al's ad sui iuris defensionē faciat: q: appareret q̄ habet intentionem infamandi.extra.e.c.si culpa.vbi de hoc per Hostiē.
5 ¶ † Et not.q̄ scribens solum tenetur.ꝛ nō est mirabile: quia ille qui legit ꝛ nō corrumpit tenetur: vt dicta.l.de famo.li.l.j.ꝛ facit
6 ff.eo.l.lex cor.§.si quis liber. ¶ † In glo.pretextu.in fin.ex hoc.§. satis apparet q̄ fit iniuria per habitus portationem: ideo bigabaldelli qui assumūt habitū religiosorū possunt ꝛ debēt puniri. vide in aut.de san.epi.§.j.itē facit q̄ ille q rūpit malitiose vestes clerici cadat in sniam cano.si qs suadēte.ff.e.l.sed est qōnis.vide per Inno.extra de sen.excō.c.nuper.in princ. ¶ In glos.qui notantur.in fi.ꝛ in speciali.ff.eo.l.item apud.§.generaliter.

1 ☞ Pater nō habet actionem iniuriarū pro filio emancipato.
2 Abbas an possit agere actione iniuriarum pro religioso.ꝛ nu.3.
4 Vxor agit actio. iniuriarum si iniuria facta marito eam tāgat: vt si quis vocet maritum coquu gallice.

c **Patitur.** c ¶ † In gl.iʒ in ptāte.in fi. ista gl.nō vr̄ pcedere: q: non sine cā.tert. dicit hic ptāte.et.ff. e.l.j.§.fi.itē fortiori rōne retineret sibi pr̄ actionē acqsitā q̄de non acqreret: ʒ recte q̄sitā emācipādo amittit: ergo nō vr̄ ei acqri vbi est fili9 emācipat9.ff.e.l.sed si vni9.§.ait pretor.ꝟ.itē emācipat9.ꝛ ibi vr̄ cōtraria gl.isti. ¶ Preterea si act.iniur.nō cōpetit patri vbi creditur filius paterfa.ꝛ nō est: multominus vbi est
2 vere paterfa.ff.e.l.eū qui.§.fi. ¶ † Et qd̄ hic dr̄ de filio idē itelligo de religioso.vide doc.extra de sen.excō.cū desyderes .ꝛ.c.non dubiū. In hoc tñ videret secus in religioso: q: hic pater agit actiōe iniuriarū cōpetēte filio ꝛ actiōe sibi cōpetēte p iniuria facta filio: ꝛ ita duob9 iudicijs.ff.e.l.pater.q: pprietas actiōis iiuriarū cadit in filio.ff.de actio.ꝛ obli.l.filius.qd̄ i religioso nō pōt dici qui nullā pprietatē habere pōt: vñ sola actio nascit que cōpetit
3 monasterio seu ordini suo: sicut dicit in seruo.j.pri. † Sʒ si fiat iniuria clerico seculari: tūc oriunt due.vna q̄ cōpetit clerico iiuriato.alia ecclesie.vt.c.cū desyderes.ꝛ si vnus remittat suāalia non est remissa: vt ibi not.ꝛ melius per Inno.eo.ti.c.cōtingit.ꝛ vide
4 in.c.parochianos.eo.ti.per Jo.an. ¶ † Super ter.vxor iniu.agere nō pōt.hoc verū nisi ipsa pariter iniuriaret: tūc enim agit pro propria iniuria. Verbigra. Si vocat quis maritū coquu gallice: vel cogeul.in lingua occitana: vel maritū meretricis: lenonē de vxore sua: nā tunc mulier agit pro iniuria sua.vt.d.l.j.§.fin.ff.eo. q̄uis ad veritatē fuerint dicta viro. ¶ Sup ter.in ver.ʒ ꝛ socer. Et ita p huc.§.vr̄ q̄ multi poterūt agere.aget siquidē pater mariti noīe suo: aget etiā pater mulieris filie noīe.ꝛ suo.vt no.ff.e.l. j.§.fi. ¶ Sed qd si oēs cessant ꝛ maritus qui est i potestate vult agere noīe vxoris sue: nūquid pōt? Nō videt: q: sic duo specialia cōcurrerēt circa eūdem actū: vcʒ qd̄ filiusfa.agat: ꝛ q̄ noīe mulieris. Sed cōtra videt expressum.ff.de pcur.l.filiusfa.§.j.ꝛ facit.ff. eo.l.sed si vnus.§.iterdū.ꝛ not.qd̄ vbi fit iniuria vxori que est in potestate patris: pater pt agere suo noīe: ꝛ noīe filie: ꝛ socer noīe suo ꝛ noīe mariti: ꝛ noīe nurus: vt innuit is.§.sed ꝛ socer ꝛc.q.d. s.dictū fuerat qd̄ pater poterat agere noīe filie: similiter ꝛ socer pater mariti.vt hoc.§. Quid ergo erit si cōcurrant pater vxoris tue.ꝛ pater tuus ad agendū noīe vxoris tue? Vide q̄ pater vxoris deberet preferri: quia maius habet ius quāʒ socer. Est enim pater verus socer loco parentis.ff.sol.matri.l.quia parentis.

1 ☞ Religiosus an agat pro iniuria sibi facta.
2 Iniuria an sit leuis si quis cum pugno percutiatur.

1 **Seruis.** ¶ † In glo.his duobus. in fin.idē pōt dici in religioso.vt dixi.s.pri.super ter.in ver.at si qs
d d Nō credo qd̄ hoc obtineat in religioso: d imo credo qd̄ pro illata ei iniuria agat: q: lʒ.s.proxi.cōparauerim religiosum seruo quo ad aliquid: nō tñ quo ad hoc.extra de sen.exc.c.parrochianos. vnde p leui qs excōicatus est: licet non debeat remitti ad curiā. e.tit.c.peruenit.ꝛ pro leui agit iniur.licet actio nō infamet.extra
2 de sentē.ꝛ re iud.c.cū te. ¶ † Et not.ex hoc.§.qd̄ reputat leuis si quis cū pugno percutiat: ꝛ hoc verū nisi percutiat in loco vbi liuorem faciat.vel nisi sint aliqua de illis que faciūt atrocē.j.eo.§. atrox.ff.eo.l.pretor.§.fi.cū.l.seq. ¶ In ter.ibi: dño cōpetit.pretor tamen non relinquet iniuriam inultam.ff.eod.l.item apud. §.si quis sic fecerit. vel ibi in casu huius.§.vt.e.l.§.pretor.

Si communi seruo. ¶ In glo.imo p parte.in fi. hec vltima solutio nō videt valere: nā ibi dicit ex maioritate. maioritas denotat imparitatē. ¶ Itē cōtra primā videt: q: in.l.cōtraria dr̄ pro portiōes estimāde erūt.ꝛ ita videtur cōcludere qd̄ in ipa estimatione debeāt portiōes attēdi. ¶ Potes dicere qd̄ hic loqnt in casu quo cōi seruo facta est iniuria in cōtumeliā vni9 tñ: q: tūc psona inspicit in cuius cōtumeliā fit iniuria: ꝛ ex persona illius agit nō pportiōe.ff.e.l.itē apud.§.pe. ¶ Et facit q̄ si plures sint dñi eiusdē castri ꝛ seruiēs alterius offendat vel seruiēs cōis i cōtumeliā vnius tñ: qd̄ illi soli applicet emēda.vt.d.§.pe.ꝛ.l.sed si vnius.in prin. Itē facit qd̄ si sint plures dñi eiusdē castri q̄ emēde ꝛ cōfiscationes nō applicent proportionib9 dñi.ꝛ pro hoc q: iurisdictio est indiuisibilis: ꝛ indiuiduis nō attēdunt partes.ff. de dā.infec.l.si finita.§.cū aūt.ꝛ.l.si ex dā.§.si.de ope.lib.l.vt iure in. ¶ Cōtra.ff.de sti.ser.l.seruus cōis.facit pro ꝛ contra.C.de cō. ser.ma.l.j.s.de suc.lib.§.sed nostra.ꝛ hec vltima verior: nisi emenda tangeret alterum tantū: quia pro facto suo vel offensa ei tantum facta.vt dixi.s.proxi.C.per quas perso.l.fi.

1 ☞ Iniuria si fiat seruitiali qui est liber: an domin9 potest agere actione iniuriarum.
2 Vasallo si fiat iniuria: an dominus possit agere acti.iniuriarū.
3 Iniuria si fiat alicui de cognatione: an alij de illa cognatiōe possint agere actio.iniuriarum.

1 **Sed si.** ¶ † Sed quid si fiat iniuria seruitiali qui merce de seruit ꝛ est liber: nūquid dñs pōt agere iiuriarū? Doc.cōsueuerūt dicere qd̄ sic: si exequēdo officiū dñi facta sit ꝛ in eius cōtumeliā: q: poti9 dño vr̄ fieri q̄ illi cui fit.ff.de offi.ei9 cui.mā.est iur.l.j.ꝛ.l.ꝛ si ptor.si qs cau.l.pe. C.ad.l.iu.ma.l.qsqs.
2 ꝛ sic itelligēdū est.ff.e.l.itē apd̄ labeonē.§.si qs fecerit. ¶ † Quid si fiat iiuria vasallo vel homini cuiusq̄? Spe.vr̄ velle qd̄ dñs possit agere: in Spe.e.ti.ver.qd si.fiat. qd̄ itellige vt statiʒ dixi: si fiat in cōtumeliā dñi: sed sec9 dño extraneo.vt no.Inn.extra de sen. excō.c.cum contingat.vide extra de ap.c.dilectio.ꝛ scripsi.C.vbi

a ¶ Gñalr. Di uide hunc ti.ſm Areti. Sic summa. Iniuria pōt accipi gñaliter ꝛ spāliter: ꝛ cōmittit nō solū facto sed voo vel scriptura vel alijs multis modis.b. d.vsq̄ ad.§.patitur.

b ¶ In fin.vbū iniuriosum dr̄ siue in gñe siue in spē cū aliqd̄ delictuʒ improperat cōmissuʒ. p bar. ꝛ Bal.in.l.iij.in prin.ff. de libe.et posthumis.

c ¶ Patit. Textus clarissimus est.

d ¶ Religioso. Vid hic ang. circa fi.§.ver.quero si monacho.

cau.fi.l.cũ aliquid.de iniur.l.j.ꝛ facit extra de priui.c. anthorita
3 te.li.vj.e.ti.c.quãto.vide ibi.¶†Jtẽ videt ꝙ si fiat iniuria vel di
cat alicui de cognatiõe q̃ redũdet i suggillationẽ generis ꝙ qui
libet de genere agere poterit:vt:q̃ vocet alterũ de filijs spuriũ:vel
aliquẽ de cognatiõe leprosorũ:vel de infamato genere. nã singu
los de genere videtur iniuriare:ꝛ tunc agens ꝓpriã ꝓsequit in
iuriã.vt dixi.s̃.e.§.patitur.Et idem dicerem si fieret iniuria ali
cui de cognatione in vituperiũ alterius cognati.ff.de lib.causa.
l.ij.ff.eo.l.item apud labeonem.§.comitem.

1 ☞Actio iniuriarum an possit dici pretoria.
2 Iniuria an possit estimari:vel an sit pena certa constituta.
3 Pena legis.xij.tabularũ est reuocata etiam si agatur crimina
liter pro iniuria.

a ¶Pena aũt. a Not.ex hoc.text. 1 quid dicat mem brũ: ꝛ habet in.l. non sunt liberi.p glo.et doc.itẽ an vens dicat habe re mẽbrũ in.l.an de⁹.ff.de edi.edi. vide sup hoc bar to. Ange.et Jo. 2 de imo.in.l.ij.ff. de publi.iudic.

Pena autẽ. [a] ¶†Opponitur ꝙ actio iniuriarũ nõ
possit dici pretoria:q̃ lex.xij.tabu. fuit
anteq̃ pretores.vt ptz.ff.de orig.iur.l.ij.§.postea.ꝛ.§.deniq̃.ꝛ lex
xij.tabu.penã taxauit in act.iniuriarũ.vt hic:ergo erat ante pre
tores inuẽta.ridiculũ enĩ esset dicere qđ lex penã statueret actio
nuʒ nõdũ creatarũ.ꝛ sic nõ videt pretoria.So.q̃uis esset primo
inuẽta:attamẽ p pretorẽ fuit alia pena imposita:ꝛ actio immu
tata:ꝛ sic est p̃toria.ff.de iu.na.gẽ.ꝛ ciuili.l.ius ciuile.ꝛ.l.ius aũt.
¶Jtẽ op.qđ iudex estimet: nõ pars.ff.e.l.ꝯstitutiõib⁹.§.j. Sed
dic qđ iudex estimat ꝛ taxat postq̃ ps estimauerit et iurauerit.
2 vt no.ff.e.l.iniuriarũ estimatio.vide ibi:ꝛ.j̃.pxi.§.¶†Jtẽ op.qđ
iudex nõ habeat estimare:nec pars: ꝛ qđ hodie sit certa.i feu.de
pa.te.ꝛ ei⁹ viola.§.si qs aliquẽ.ꝛ.§.si vero temerarius. Sed põt
dici ꝙ ibi loquit in terra in qua pax erat spãliter indicta:in vio
latore pacis indicte:ꝛ forte deberet obtinere iter illos q dederũt
sibi affidagiũ sicut dãt in regno Frãcie.in ceteris teneãt iura ista
ne dicant correcta:ꝛ ad ista se refert in feu.de pace iu.fir.§.iniu
ria.¶Jtẽ opponit ꝙ inter seruos nõ sit differentia.s̃.de iu. per
sona.§.si.Sed solue vt ibi.ff.e.l.itẽ apud.§.pretor.¶Jtẽ op.ꝙ li
cet p̃tores aliã penã introduxerũt:qđ nõ videt prima reuocata.
C.de sepul.vio.l.qui sepulchra.de pe.l.hodie.Sʒ dic qđ hic nedũ
est adiectio alterius pene:imo dissuetudo prime.ꝛ iunge qđ scri
3 psi.s̃.de iure na.§.ex nõ scripto.¶†Et no.ꝙ dicta pena.l.xij.ta.
est reuocata etiã si criminaliter agat.j̃.e.§.in summa.Jtẽ no.qđ
antiqui nõ fuerũt ita diuites sicut nũc sunt moderni.qđ est verũ
in thesauro.sed in aĩalibus ꝛ in fructibus terre fuerunt multuʒ
diuites:vt apparet in Job ꝛ in Abraã.vtinã adhuc sic esset.Un
de Boetius.Felix nimium prior etas cõtẽta fidelibus aruis.ꝛc.
¶Jn glo.proposita.in fi.vide ibi.ꝛ ita proxi.§.

b ¶Jntelligi. Idem hic Ang. in.ij.col.in princ.

1 ☞Pars an ꝛ quando potest estimare iniuriam.
2 Qualiter autem pars estimabit.ꝛ nu.3.ꝛ.4.
5 Actio iniuriarum pretoria an finiatur anno vtili.
6 Intrans vi porticum vel grangiam ante hospitium existentem:
an teneatur actione iniuriarum.
7 Uiatores qui hospitant possunt inuitare in suo hospitio quasi
ad domum propriam.

1 **Sed et lex.** ¶†Jn glos.s.d.l.cor. Caue:q̃ non ꝓpter
hoc tollit pretoria in his etiã casibus: vt
not.ff.e.l.lex cornelia.circa prin. ¶Jn ea.gl.ibi cũ allegat.l.con
stitutionibus.Sed nũquid pars prima estimabit? gl.distinguit
ff.e.l.iniuriarũ estimatio.qđ aut q̃rit in pretoria:aut i ciuili.i pre
toria pars estimat:in ciuili q̃ cõpetit his tribus casibus non esti
mat.pro quo facit.s̃.proxi.§.qui loquit de dicta estimatione:ꝛ lo
quitur solũ de pretoria.ꝛ is.§.qui loquit de ciuili nullã facit mẽ
tionẽ de ea.¶Preterea.l.cõstitutionibus.loquit de ciuili q̃ nul
lã mẽtionẽ facit de estimatione partis:ꝛ videt aliquid spãle cõ
cludere in illa ciuili.Sed doctores moderni dicũt in vtraq̃ par
te debere estimare:pro quo facit:q̃ in oĩb⁹ talib⁹ in quib⁹ recur
rit ad estimationẽ:pars estimat:ꝛ post iudex:vt videbis.j̃.de ac.
§.curare.ff.de in li.iu.l.in ac.nec obstat ꝙ is.§.nõ facit mẽtionẽ:
q̃ sufficit primo dictũ fuisse.s̃.ti.j.§.illud.¶Jtẽ nec ob.l.ꝯstitu
tionibus. q̃ veruʒ est qđ iudex estimat post estimationẽ partis.
2 ¶†Sed querit quõ estimabit pars.gl.dicit in.d.l.iniuriarũ esti
matio.qđ dicat ꝙ nollet p tãto se talẽ iniuriã passuʒ fuisse:imo
mallet tantũdẽ de suo proprio amisisse:vel nollet se tantũ esse lu
cratũ:ꝛ als.ff.de pe.ꝛ illa.l.allegat minus proprie.vñ debes scire
qđ sunt opiniones iter antiquos.Dicebat Azo qđ pars dʒ iura
re ꝙ mallet tm̃ de suo proprio amisisse.Pyl.dicebat qđ sufficie
bat ꝙ iuraret qđ nollet se tm̃ fuisse lucratũ.Pro Azo.facit.l.pe.
q̃ dicit ꝙ pene sunt molliẽde.certũ est qđ actio iiuriarũ est pena
lis ꝛ tẽdit ad merã vindictã.vt.l.p̃tor.§.j.ff.e.ti. Jtẽ certũ est qđ
facili⁹ sustinet nõ lucrari q̃ perdere qđ suũ est ꝛ acq̃sitũ.C.de co
dicil.l.fi.igit difficili⁹ iurabit se malle tm̃ amisisse q̃ malle se nõ
lucratũ tm̃ fuisse.Jdcirco tenẽdo opinionẽ hãc p̃mã Azo.pena
semp diminuit:ꝛ iõ in dubio tenẽda:p.l.pe.allegatã q̃ ita iducit
a balista.facili⁹ enim qs permitteret labi lucrũ.xx.solidorũ q̃ sol
ueret.x.solidos de sua bursa.Pro opinione Py.facit q̃ tenẽdo
opinionẽ Azo.potuerũt dari casus qb⁹ iniuria remanebit ipu

c ¶Jn glo.Ui de hic Ang.qua liter arbitriũ iu dicis in pena ex tẽditur vsq̃ ad mortẽ.vide eũ in ver.in gl.extraor dinaria.ꝛ vide cũ vsq̃ ad finem.§.

nita.Pone ꝙ fuit facta iniuria alicui inopi. q nihil hʒ i bonis:
quõ poterit iurare ꝙ mallet tm̃ de suo ꝓprio amisisse? Uel pone
fuisse iniuriatũ fratrẽ minorẽ q nõ hʒ ꝓpriũ:imo nec ordo:quõ
faciet tale iuramẽtũ? Uel pone esse iniuriatũ aliquẽ de Monte
ferrãdo i Aluernia q plus diligeret perdidisse oculũ q̃ florenũ:
quõ iurabit? ¶Ad primũ ꝛ scđm rñdet ꝙ iurabit ꝙ mallet tã
tum de suo ꝓprio amisisse si haberet vel habere posset.¶Ad ter
tiũ põt dici ꝙ auarus faciliter hic iurabit ꝓpter lucrũ quod ex
3 hoc habere intẽdit.¶†Quã ergo istarũ opi.tenebimus? glo.vit
tenere vtrãq̃ in.d.l.iniuriarũ estimatio.vt.s̃.dixi.doc. moderni
sequunt opi.Azo.ꝛ etiã stilus curiarũ vt pene mollïant.¶Sed
pro deo quid mouit doctores ad hoc dicẽdũ:nã nullo iure repe
ritur istud:qđ agẽs iniuriarũ debeat aliqd de hisverbis dicere:
imo nec qđ debeat iurare:sed solũ iniuriã estimare.vnde bñ põt
estimare,absq̃ illis verbis.potest enĩ dicere:talis irrogauit mihi
talẽ iniuriã cuius emẽdã estimo centũ libras in quib⁹ peto ipm
condẽnari salua vestra legitima taxatiõe.vñ videt talis libellus
de rigore iuris ꝓcedere.sʒ tñ vlus causarũ ꝛ cõis opinio doctoꝝ
ꝛ glossarũ est ad contrariũ ꝙ pars debet estimare ꝛ iurare:vt.s̃.
dixi.et nõ fundant.ll.sed forte fuerũt moti: quia regulariter vbi
in iure cõmittit aliqd taxationi iudicis : primo pars dʒ iurare:
vt ptʒ.ff.de in lit.iu.l.pe.ꝛ quasi p totũ.C.de iudi.l.sancimus. cũ
authẽtico ibi posito.C.vñ vi.l.si qñ.cũ multis similibus.vñ sequere
4 eos:alioqui iudices refutarẽt tuũ libellũ. ¶†Quid si pars non
estimãt iniuriã in libello:nũqd ꝓcedit de mẽte doc.Uidet ꝙ nõ
ꝛ tñ p tex.hui⁹.§.hic videret cõtra in versi.sed postea p̃tores.vbi
dicit ꝙ p̃tores pmittebãt:ergo supponit ꝙ libellus erat datus:
als sequeret ꝙ primo oporteret pretorem adiri pro impetranda
actione:qđ nõ est verũ.C.de formu.l.j.ꝛ forte hoc posset sustineri.
sed tñ tuti⁹ est seq opi.doc.q̃ stylus causarũ hoc hʒ. ¶Jn.e.gl.
ibi cũ alle.l.si nõ cõuitij.Doc.tenent opi.Mar.ꝛ etiã vidi serua
ri de facto:ꝛ glos.adderet.ff.qđ me.causa.l.si cũ exceptiõe.§.post
5 annũ.¶†Sed cõtrariũ videtur dicere.j̃.de perpe.ꝛ tempo.ac.in
prin.in glo.vt condi.ex.l.Sed nũquid pretoria finit anno conti
nuo vel vtili? Glo.dicit ꝙ cõtinuo: vt not.s̃.in glo.proposita.at
Ja.de ra.dicit ꝯtra:q̃ pretorie habẽt annũ vtilẽ:vt no.j̃.de ppe.
ꝛ tẽpo.ac.§.j.ꝛ nõ reperit speciale in ista.sed tamen vbi quis inci
disset in sñiam excõicationis:forte arrestãdo clericum:vel als in
tali casu iniuriãdo de quo solũ cõpete et p̃toria.credo ꝙ nõ tol
litur anno quin sic excõicatus debeat emẽdare qñcũq̃ voluerit
absolui.Et crederẽ ꝙ iniuriatus possit implorare offm̃ iudicis:
etiã post annũ:ꝛ declaret excõmunicat⁹:ꝛ euitet. Sed nõ credo
ꝙ possit agere iiuriarũ:q̃ extincta est per lapsum anni.ꝛ de hoc
6 cõsueuerũt doct.notare.extra de sen.exc.c.ea noscit.¶†Jn glos.
facit.ff.e.in fi.melius.ff.eo.l.lex cor.§.domum.sed quid si non in
trauit domũ sed porticum seu grangiam ante hospitium existẽ
tem? Spec. disputat in Spec. eo.tit.§.pone in statuto.ꝛ tenet ꝙ
7 idẽ sit ac si domũ intrasset.¶†Super tex.ibi:sine hospitio rece
ptus sit.no.ꝙ viatores qui hospitant possunt inuitare in hospi
tio quasi ad domũ suã.sua enim est pro sero illo . Et caue:q̃ nõ
idem si intraret domũ vicini sui aĩo pernoctandi:ibi non quasi
hospes:sed forte causa solatiãdi.ꝛ ita intellige dictũ.§.domũ.in
fi.q̃uis gl.alio modo intelligat ibi.sed tamẽ hoc verũ:quia p̃m
rectam grãmaticã hospitiuʒ dicitur vbi viator recipitur:sed do
mus vbi longam moraʒ trahit.ꝛ facit.ff.de his qui deie.l.j.§.pe.

b **Atrox.** ¶Per hunc.§.põt intelligi [b] qđ scribit extra de
sen.excõ.c.peruenit.vbi dr ꝙ ep̃s põt absoluere de
leui iniuria illata in psona clerici . vñ per hũc.§.declaratur que
sit atrox ꝛ q̃ leuis.ꝛ vide melius.ff.e.l.p̃tor.§.si.cũ.l.seq.ꝛ seq.ipĩ
tñ de cõsuetudine absoluũt idistincte vbi nõ fuerit sanguis vel
liuor:nõ tamen possunt per hunc.§.ꝛ.d.c.peruenit.vnde si qs ru
perit vestes clerici censetur atrox.ff.e.l.sed ꝛ questionis.ꝛ facit.C.
eod.l.atrocem.vide de sen.excõ.c.cum illorum.ꝛ quandã Jnno.
extrauagantem que incipit:perlectis. de sen.excom.

1 ☞Actio iniuriarũ an competat criminaliter pro leui iniuria.
2 Procurator potest interuenire in omnibus causis criminalib⁹
vsq̃ ad relegationem.et nu.3.

1 **Jn summa.** ¶†Super tex.ibi: de omni iiuria.sub
atroci vel leui vel mediocri. sʒ p leuis
sima nõ credo quod possit agi criminaliter:extra de sen.ꝛ re iu.
c c.cum te.¶Jn glo. [c] s.capitis.ibi:sedeat. pensata ꝛ attenta facti
ꝛ personarum qualitate.ff.de incen.rui.nau.l.pedius.§.j.ꝛ.ff.eo.
l.fin.¶Jn fin.eiusdem glos.illa nil facit.nec.ff.cod.l.fin.imo ma
gis contra . vnde videtur per illas quod non in pecunia:sed in
corpore debeat fieri punitio.extra de pe.c.licet.Pro glo.facit in
feu.de pa.te.ꝛ eius violato.§.si vero temerarius.ꝛ scias ꝙ hec so
2 la tenet i practica.pro qua facit.ff.de iu.fisci.l.imperator.¶†Jn
glos.i.accusationem.in fi.mirabile est quomodo glo.dicit quod
hoc sit speciale:quia opi.est glos. ꝙ procurator potest interueni
re in criminibus vsq̃ ad relegationem:ꝛ tamẽ hec pena non de
bet excedere relegationem:vt videtur. Quomodo est speciale in
illustribus?

illustribus: doc. cõsueuerũt tenere q in criminibus nõ admitti-
tur pcur. nisi in casibus spãlib⁹ quorũ vnus est hic. vñ cum hoc
sit speciale: i cõtrariũ est ius cõe. ¶ † Qui vult sustinere gl. posset
rñdere q: quedã sunt crimina q̃ habẽt penas taxatas: ⁊ in illis
loquit gl. q: si excedũt relegationẽ. non admittit pcu. alˀs sic: sed
quedã sunt q̃ nõ habẽt penã taxatã sz est i arbitrio iudicis: ⁊ in
illis est vera opinio doc. q: põt esse q poterit excedere penã rele-
gationis: ⁊ ideo propter incertũ nõ admittit pcu. q: nescit an ex
cedat penã relegationis vel non. arg. ff. de iur. om. iud. l. idẽ. §. fi.
⁊ ita potes cõcordare glo. ⁊ doc. de hoc. ff. de pub. iudi. l. pe. §. ad
crimen. ⁊ scripsi. C. de procur. l. ij. vide ibi. Illud vero no. q actio
iniuriarum ciuilis potest per procu. exerceri ⁊ sine speciali man-
dato. ff. e. l. non solum. §. agere. ⁊ l. sed si vnius. §. procuratorem.

Non solum. ¶ In gl. sz videt. in fi. dic vt in quali-
bet plene dixi ⁊ no. q ponitur pari pe
na. ff. de iu. fis. l. ij. §. diuus. q: par delictũ. C. de epis. ⁊ cle. l. si quem
§. in fi. l. nec vnus aliũ liberat. C. de autho. tu. l. non ideo minus.

1 ¶ Reconciliatio de iniuria qualiter fieri possit.
2 Iniuriatus si remisit rancorem propter anime salutem nõ vide-
tur remisisse satisfactionem.
3 Quid autem si remisit iniuriam: an videatur remisisse damna.
4 Iniuria an tollatur dissimulatione ex interuallo.
5 Actor an debeat ponere, ⁊ probare q reus intulit sibi iniuriam
animo iniuriandi.

1 **Hec actio.** ¶ † In gl. vt si risi. ibi: postea. hoc verũ si
motu proprio. Quid eñ si ambo fuerunt
mutati ad magnũ festũ: ⁊ forte fuerũt positi ad vnã mẽsam vel
simul: Nõ crederẽ reconciliationẽ factã: q: ex quadã honestatis
necessitate habuit hoc facere: ⁊ idẽ crederẽ. si recipit eũ ad oscu
lũ pacis i ecclesia: nã nõ potuit salua honestate refutare: extra de
sen. excõ. c. si. in cle. ¶ In gl. i. aboleuerit. ibi: ⁊ ei non recõciliet. ff.
2 de adi. le. l. filio. §. seia. ¶ † In ea. gl. ibi cum allegat. l. iu. repe. In
hac. q. potest dici q si remisit rancorẽ ⁊ indulsit pter saluatio-
nem anime sue: nõ videt remittere satisfactionẽ iniurie: ⁊ ideo si
ne dubio agere põt: imo ⁊ etiã sine infirmitate qlibet bon⁹ Chri
stianus debet rancorẽ statim remittere: ⁊ pro hoc nõ minus agit
iniuriarũ: alˀs nullus bonus Christian⁹ agere posset iniuriarũ
qd esset absonũ ⁊ iniquũ. ⁊ de hoc no. xc. dist. c. si qs cõtristat⁹. ex
de male. c. j. i gl. pe. ⁊ de ho. c. ij. lib. vj. ⁊ in Spe. de treu. ⁊ pa. ver.
3 item not. ⁊ de hoc per doc. extra eo. c. olim. ¶ † Sed quid si quis
remisit iuriã: nunqd põt agere ad dãna: Satis vr q sic: extra. e.
tit. cum nostra. ⁊ de hoc in Spec. de accu. ver. quid si vulneratus.
4 ¶ † In ea. gl. in fi. ᵃ Hec opi. est Py. ⁊ tñ opi. Azo. fuit cõtraria.
a dicebat Azo q hec actio dissimulatione tollit siue ab initio siue
ex interuallo: vt no. in summa huius ti. Py. dicebat q ab initio
dissimulatione tollit: sed nõ ex interuallo. Hanc opi. vr hic seq
glo. ⁊ Pe. de bel. perti. multom in⁹ tolleret dissimulatione si lis
esset cõtest. vel citatio facta. ⁊ de hoc no. Host. i. d. c. olim. ⁊ facit.
5 ff. eo. l. nõ solũ. ¶ † Itẽ vr hic obtinere siue sit iniuria realis siue
verbalis cũ loquatur indistincte. Itẽ cõsueuit queri circa hanc
materiã an actor debeat ponere ⁊ pbare q animo iniuriãdi ⁊c.
⁊ cõsueuit dici q non: si factũ vel verbũ sit de se iniuriosum: alˀs
si ironicum. sic vide. C. e. l. si non conuitij. dic vt ibi per doct.

¶ De obligationibus que ex quasi delicto nascunt. Rubrica.

1 ¶ Iudex si facit litem suam condemnat in vera estimatione.
2 Iudex si cõdemnauit aliquem per imprudentiam: an teneatur
ad veram estimationem.
3 Quare autem nõ tenetur iudex ex maleficio si male iudicauit p
imprudentiã sicut tenet medicus si male secuit per imprudẽtiã.
4 Aduocatio ⁊ officium medici sunt officia voluntaria: officium
autem iudicandi est officium necessarium.

b **Iudex.** ¶ In gl. siue sit. i fi. ᵇ Hic me
li⁹ vt ibi nota. sequẽdo Azo.
1 ¶ † In gl. i. cõtrouersiã. ibi cũ alleg. de pe. iu.
⁊ i verã estimationẽ cõdẽnat: vt. d. l. si fili⁹. i fi.
¶ In fi. eiusdẽ gl. vel dic q nõ tenet i casu quo
est iuratũ: vt no. i. l. fi. ff. de va. ⁊ extraor. cog. et
hoc vr seq Spec. tit. de arbi. i. j. col. ver. sed si arbiter. cum ver. seq.
¶ Sz qd dices de assesso. seu cõsiliario: Spe. vr tenere idem: de
reg. cõsi. ver. cõsiliarij. Sed qd de auditore seu referendario exa-
minatore testiũ: Videt idem cũ sit eadem ratio. ⁊ idem videtur
in notario qui imperite fecit instrumẽtũ cũ teneat scire iura. C.
de tab. l. generali. iunge. s. qui ⁊ ex qui. cau. §. fi. ¶ Sed bene cõce
do q illi non tenentur pena illius. c. cum eterni. de sen. ⁊ re iu. vt
ibi no. Archi. quia ibi apponitur exaggeratio penarum que nõ
sunt extendende: vt. l. pe. ff. de pe. sed hoc licet sit pena quo ad sol
uentem: nõ tamẽ quo ad recipientẽ: quia suum recipit interesse.
2 ¶ † In glo. vt si dubitauerit. vult dicere glo. q non condemna-
tur ad verã estimationem litis hoc casu: quãdo per imprudẽtiã.

Quid si condẽnauit hominem ad mortem iniuste per imprudẽ
tiam ⁊ executus est: Credo q hic. l. debeat obtinere: videlicet qd
arbitrio iudicis sit puniẽdus. si tamẽ per dolũ: tenetur lege cor.
ff. ad leg. cor. de sic. l. j. §. j. Quid si pars appellauit ⁊ nõ est psecu
ta: nunc vult redire cõtra iudicẽ: nunquid potest: Nõ videt: sed
sibi imputet: quia nõ videtur damnũ sentire quod quis sua cul
pa sentit. ff. de procur. l. qui proprio. §. procurator. in fi. de euic. l.
herẽnius. §. fi. Contrariũ videt tenere Inno. extra de app. c. sepe.
3 ¶ † Sed cur iudex male p imprudentiã iudicãs nõ tenet ex ma-
leficio sicut medicus q male secat qui tenet. l. aquil. q̃ est ex male-
ficio. s. ti. ij. §. imperitia: Pet. de bel. perti. qui solũ tãgit hoc hic
dicit q Azo dicit q secare est maleficiũ: sed iudicare nõ. sed ipse
dicit q secare nõ est maleficiũ sicut nec iudicare: sed male secare
⁊ male iudicare sunt maleficia. ¶ Ipse aũt respõdet qd medic⁹
⁊ aduocatus suscipiendo curam officiorum suorũ vident se affir
mare peritos: sed iudex non: ideo habet qñq adminiculare sibi
4 assessores. ¶ † Preterea prima duo sunt officia voluntaria: sed
officium iudicis est necessarium. ff. de mune. ⁊ hono. l. fi. §. iudicã
dũ. hec est veritas: quia iudex habet necessario iudicare: ille aũt
non habuit necessario secare nisi vellet.

Item is. ¶ In glo. hospes. in fi. per hãc gl. cõsueuit di
ci q si statutũ ville dicat qd q portat gladiũ
acutũ soluat certã penã: qd si reperiat aduena ignorãs portare
q ipse nõ debeat penam soluere: q: ignorabat: sed hospes suus
qui nõ certificauit. ff. de decre. ab or. fa. l. fi. in text. quia plerunq.
Si tamen ipse deliquit: tenetur ex maleficio. j. eo. §. exercitor.

Cui similis. ¶ In gl. ideo. in fi. Sed cui applicabi
tur hec pena: gl. dicit qd medietas par
ti: ⁊ medietas fisco. ff. de ijs qui deie. vel effu. l. si vero. §. hec autẽ
actio. verius tamẽ videtur q applicetur parti. ff. de verb. signifi.
l. si cui. de sepul. vio. l. iij. de liti. l. si. ¶ In glo. quia difficillimũ.
in fi. habebitur etiã consyderatio etatis: ⁊ fiet vna estimatio ar
bitraria: iuxta. l. hereditatum. ff. ad leg. fal.

1 ¶ Dominus tenetur de maleficio suorum familiarium: pro-
pter officium.
2 Quid si dominus sit condemnatus propter maleficiũ familia
riorum: an potest ab eis repetere.

1 **Si filiusfa.** ¶ Vide. s. in prin. ff. de iu. l. si filius. Itẽ
si exercitor. ¶ † Not. qd quis tenet de fa
cto familiariũ: qd est verũ propter officiũ: alˀs nõ teneret nisi ra
tificasset / vel mandasset / vel forte si non prohibuisset cum posset.
2 ff. de noxa. l. in oib⁹. ff. de publi. l. j. §. familie. ¶ † Sed quid si do-
minus fuit cõdemnatus propter delictum familiariorũ: nunqd
potest ab eis repetere: Satis potest dici qd sic. ff. de aqua plu. ar.
l. si colonus. de his qui deiec. vel effu. l. si vero. §. cum autem.

1 ¶ Delinquentes ex quasi maleficio: an teneantur quilibet in-
solidum.

In his autem. ¶ In gl. patiẽtis. ibi cũ allegat.
l. fi. §. si plures. hoc videt cõtra ca
1 sum. ff. de his qui deie. vel effu. l. ⁊ quidem. ¶ Unde dic q quili-
bet tenet insolidũ: verũtamẽ vno soluẽte alius liberat: vt sequit
in gl. vñ glo. vult dicere hic qd in obligatiõib⁹ ex maleficio qui-
libet insolidũ cõuenit: q: vno cõuẽto ⁊ soluẽte alius potest cõue
niri: ⁊ quilibet isolidũ. nõ sic in obligationib⁹ que ex quasi male
ficio: q: vno cõuento ⁊ soluente alij non possunt cõueniri nisi sic
intellexerit esset falsa in hic qui deiecerunt. Uel dic qd in illo ca
su sit speciale ⁊ in alijs quasi maleficijs. gl. verum dicit ⁊ de illis
intendebat loqui. ¶ In glo. vt. ff. de iudi. in fin. dic. j. de perpe. §.
non autem. ⁊ vide. ff. nau. cau. l. item. §. pe. ⁊ l. fi. §. pe. ⁊ fi.

¶ De actionibus. Rubrica.

1 ¶ Textus quando continuat Rubricam superfluum est eam
continuare.
2 Gerundia important necessitatem: ⁊ nemo agere compellitur.
3 Imperator quare nõ posuit simul de actionib⁹ ⁊ obligatiõib⁹.
1 ¶ † Rubricam hanc cõtinuare esset superfluum: quia textus eã
cõtinuat vt statim videbis. ¶ In glo. ideo ponit. ibi: oẽs actio-
nes. Sed idem posset dicere si in rubrica posuisset de actione. nã
cum actio sit verbum generale: ita potuisset comprehendere om
nes actiões sub Rubrica sicut sub diffinitione. Sed dicas q ru
brica ponitur solum ad declarandum de quo actor intendit tra
ctare. vnde cum intendat tractare de singulis actionibus in spe
cie: merito rubrica ponitur in plurali: sed in definitiõe ponit in
singulari: quia actionem prout est genus diffinire intẽdit ⁊ illa
que est genus est vnica. ⁊ ideo in singulari ponitur in definitiõe
in fine gl. pro quo facit: quia verba important factũ magis quã
nomina. ff. de stipu. seruo. l. si cõmunis seruus. s. de stipula. §. pe-
2 nulti. ¶ † Sed dic qd gerundia importãt necessitatem: ⁊ nemo
compellitur agere. C. vt nemo inuitus. l. j. ⁊ est simile. ff. de eden. l.
j. sm Pet. Uel dic qd hoc actor nõ tractat de agẽdo principali-

a ¶ In fi. Uide Bar. in. l. si tibi. §. j. ff. de pactis.

b ¶ In fi. Iste titulus nõ habet locũ qñ iudex p dolũ vel corrupte lam tulit sententiam: q: tunc tenetur proprie ex delicto. vt no. bar to. in. l. filiusfa. ff. de indi.

c ¶ Sed dic. vide eas: que dicit hic Jason.

ter:id est de modo agendi:imo ꝛ de natura actionū.ꝛ huic vide
tur cõcordare Bar. ff.de eden.in rubri.ꝛ Jac.de but.C.de eden.
in rubrica. ¶ Sed queritur quare hic tractat de ac.cū hic satis
agatur de particularibus in diuersis materijs.vt.ff.de acti.emp.
per totum titu.de triti.ꝛ de condi.fur.ꝛ in multis: dicit Pe.qđ
hic aliter tractatur de act.ꝛ aliter in particularib⁹.hic enim tra
ctatur qualiter diuidunt:sed in alijs qualiter ad exercitium ap
plicetur:sicut vides.nā licet per totum corpus iuris tractetur de
legibus: tamen ponitur titulus generalis: vt patet.C.ꝛ.ff.de le-
3 gi.¶†Item queritur quare nõ posuit simul de actio. ꝛ obliga.
sicut in.C.ꝛ.ff.Dicit Pe.qđ iste liber est factus pro instructione
iuuenū.s.de iusti.ꝛ iur. §.pe.ꝛ qđ diuisim traditur est magis cla
rum ꝛ facilioris capacitatis.s.de leg.§.sed non vsq3.ff.de do.ex-
cep.l.j.ideo diuisim tractatur de actionib⁹.et facit.ff. ad leg.cor.
de falc.l.filius emancipatus.

a Vperest. ¶Titulus iste diuidit̃ ſm Dy. in tres partes.[a] ¶In
prima materiā cõtinuat.In scđa actionē defi-
nit.In tertia diuidit.Prima ī prin.Scđa ibi.
Actio autē.Tertia in.§.Omnium.ꝛ hec diui-
ditur ī sex ħ3 qđ ponunt̃ sex diuisiões actionū.
in hoc ti.ꝛ extra addunt̃ alie sex diuisiones: vt videbis in gl.j.§.
sunt preterea. vbi oēs specificant̃:quare hic inserere nõ oportet.
quidā arguūt hic ꝙ ordo sit seruādus:ꝛ faciunt mihi magnā di
stinctionem:sed non est de materia . de hoc dixi.s.de leg.§.ante.

1 ¶Actio quandoq3 ponitur pro administratione.
2 Causa ꝛ actio an sit idem.ꝛ nu.3.ꝛ.4.
5 Eadē dici nõ possunt que tanq̃ diuersa assignant̃ ꝛ nūcupant̃.
6 Jus non erat olim:sed impetrabatur.
7 Jus agendi est ius quoddam incorporale sicut obligatio.
8 Actiones an sint de iuregentium vel ciuili.
9 Obligatio naturalis sola oritur de iuregentium:ex qua non ori-
tur actio.
10 Actio ꝛ officium iudicis an sint idem.
11 Judex necessario habet facere que incumbunt officio suo.
12 Actio que definitur in hoc titulo de actio.an sit personalis tan
tum:an etiam realis.
13 Agit aliquis quandoq3 ad id qđ sibi non debetur.
14 Tutor si agit pro pupillo : vel dñs per procur.ipsi agere vident̃.

Actio. ¶In glo.doc.multum solēnizauerūt hunc tit.ꝛ
inter ceteros hunc.§.plusq̃ forte expediret:cū illa
que in prin.tanguntur non sunt multe vtilitatis. Quis autē scri
ptores iuris ciuilis ponant gl.seu earū effectum in suis scriptis:
ego autem in toto hoc volumine cõtrario stylo vsus sum.ad qđ
enim longe texuntur noue scripture de eo quod sufficienter scri-
ptum est:ideo ipsos docto.super hoc tit.colligam ꝛ abbreuiabo
in magna parte per modū apostillarū ad glo.sicut hucusq3 con
1 sueui.ꝛ vltra addā qđ dñs administrabit.¶†In gl.no.ꝙ actio
ibi cum alle.l.nihil.Itē3 ponitur pro administratione.in aut.vt
indi.sine quoquo suffra.§.iusiurandum.ꝛ facit. ff.de admi.tu.l.
2 actus.ſm Dy.vide.j.in.v.glo.¶†In.e.gl.ibi:vt sicut apud dia-
lecticos.hec glo.est valde obscura:ideo scire debes qđ est questio
b an causa ꝛ actio sint idem. Pla.dicit[b] ꝙ sic. Joan.ꝛ Azo.con
tra.Pla.īducebat pro se:certū est qđ ar.apud logicos fit ad cõ-
firmandā intētionē ꝛ declarandū super eo qđ dubium est:sic est
apud legistas actio ad cõsequendā intentionem de eo qđ est du
bium ꝛ petitur.Sed constat qđ argumentū non consistit ex sola
cõclusione: imo opus est maiore/minore/ꝛ cõclusiõe:ꝛ totū hoc
dicitur vnū3 arg.esse idē.ergo ꝛ in actione causa que accipit̃ pro
maiore/minore/ꝛ cõclusione sunt idē.ꝛ dicit̃ actio vt ī exēplo gl.
Peto.x.quia pro tāto vēdidi tibi equū.totū hoc est actio: sicut
apud dialecticos tota propositio dicitur esse vnū ꝛ idē argumē
tum.inducebat etiam pro se Pla.licet glo.hic nõ ponat:doc.ta
mē ponūt:ꝛ Azo ponit in summa legē.ff.de excep.rei iu.l.an ea.
§.actiões. que hic īducit̃ sic.certū est qđ obligatio est mater ac-
tionis.ff.de procu.l.licet.§.ea,ꝛ eandē sequit̃ sicut matrē.Sed in
d.§.dicitur singulas obligationes singule cause sequunt̃.i.singu
le actiones:quia nõ potest loqui de alia causa:ergo causa ꝛ actio
sunt ide3 ꝛ sinonyma.ibi enim ponit̃ causa pro actiõe:q2 de alia
causa videlicet de materia ex qua obligatio resultat:nõ potest lo
3 qui:q2 nõ sequit̃:imo precedit.¶†In ea.glo.sic est:aliud est cau
sa.ꝛ aliud actio.hoc argumentum non procedit. Illa sunt diui
sa:ergo ꝛ ista nõ sequitur.Sed forte vult sic arguere.non est du-
bium ꝙ maior est diuersitas inter contractū qui est causa remo
ta actionis ꝛ actionem:q̃ inter actionem ꝛ obligatione3 que est
causa prima: sed obligatio et actio sunt diuersa: q2 vna mater.
alia filia:ꝛ diuersos habēt tractatus:ergo multofortius causa re-
mota ꝛ actio sunt diuersa.¶In ea.gl.ibi cū alle.l.cõsilio.hoc ar
gumētū est forte.cõtractus causat obligationē: obligatio actio-
nem:contractus est facti que est causa remota actionis:actio est
ius:ergo nõ sunt idem.hoc argumentū est indissolubile si Pla,

recipiet cõtractum pro causa sicut Jo. ꝛ Azo recipiūt et eodem
4 modo procedit secundū argumentum. ¶†In ea.glos.ibi:aliud
est causa:ꝛ aliud est actio.In hac questione doc.sunt varij. Dy.
nil determinat:sed dicit ꝙ quidā distinguūt.ꝛ ī veritate vt dicit
ipse nõ videtur mala distinctio:aut querit̃ de causa materiali ex
qua procedit actio:ꝛ sine dubio opi.glo.est vera. aut de efficiēti:
vt peto a te.x.quia vendidi in quib⁹ peto te cõdemnari.ꝛ tūc opi.
Pla.ꝛ dicit ꝙ in veritate hec opi.nõ continet absurditatē. hoc
etiā membrū vltimū videtur tenere Jac.de ra.Pet.de bel.perti.
tenet opi.glo.¶Dicas ꝙ hoc verbum:causa: diuersimode reci-
pitur.nam cā quādoq3 pro materia accipitur : sicut pro cõtractu ex
quo oritur obligatio:ꝛ ex illa act.ꝛ sic sumitur.ff.de trib. l.qđ in
herede3.§.eligere.ff.si cer.pet.l.certi cõdictio.in prin.ꝛ de ista nõ
est dubiū ꝙ non est idem ꝙ act.ideo.l. dicit ꝙ actio ex cõtractu
oritur:si orit̃ pro facto: aliud efficit̃: q2 aliud mater: aliud filia:
alius qui gignit:alius q gignit̃.ff.de act. ꝛ ob.l.actionū.§.actio-
num.nec de hoc videt̃ Pla.intellexisse.aliqñ cā ponit̃ pro instā-
tia cause:vt.C.de epis.ꝛ cle.aut̃. cā.de trans.l.causas.C.vbi cause
fisc.in aut̃.de litig.§.oēm.ver.si vero intra.ff.de testi.l.j.ꝛ proprie
d2 cā initio iurgij.extra de ver.sig.c.forus . quādoq3 cā dicit̃ vtilitas
rei.j.eo.§.huic autē.Jac.ꝛ Dy.vocant cām totā materiā libelli.
Peto te cõdemnari in.x.in quib⁹ mihi teneris ex mutuo. ꝛ pro
eis facit:q2 ſm Tulliū cā est res in dicēdo posita cū interpositio
ne certarū personarū:actoris ꝛ rei.ꝛ tex.dicit in.d.c.forus. est eñ
origo ꝛ materia negotij.ꝛ de ista voluerūt dicere qđ sit idem cū
actione.Quod euidēter salua eorū reuerentia videt̃ falsu3:quia
actio est ius:vt hic d2.j.videbis.agere ꝛ litē dicere in iudicio est
factū:ergo nõ sunt idē.¶ Preterea si cā ꝛ actio essent idē:reus
nõ diceret̃ hr̃e cām:q2 aliqñ nõ h3 actionē:ꝛ tñ tex. ita dicūt reū
habere cām sicut actorem.in aut̃.apud quos oportet cā3 dicere.
vj.col.ꝛ in.d.aut̃.cā q̃ fit cū monacho. C.de anto.prestā.l.claru3.
¶ Preterea si causa.s.petitionis substātia esset idē cū actiõe:se-
queret̃ ꝙ nõ cõpeteret actioni:nisi incepta materia iurgiū:q2 tūc
incipit esse causa ſm definitione3 Tullij:vt patet in.d.c.forus.ꝛ
tñ hoc est ridiculū dicere: q2 statim competit actio cõtractu cele
brato:vt vidisti.s.de obli.in materia.ff.de act.ꝛ obliga. l.natura
5 les.¶†Preterea illa nõ pñt dici eadē q̃ tanq̃ diuersa assignan
tur ꝛ nuncupant̃: ꝛ que ita se habēt ꝙ ad positionē vnius nõ se
quitur positio alterius.C.de codi.l.si idē.ff.vnde legitimi.l.inter
agnatos.sed ad positionē actiõis nõ ponit̃ cā: imo distinguunt̃
tanq̃ diuersa: ergo nõ sunt idē ꝙ ponantur tanq̃ diuersa: imo
nec simul cõpatiunt̃ in eodē subiecto:apparet.ff.ad treb.l.Quis.
in prin.ibi eñ facta positione de actionibus ponit de cā tanq̃ de
re diuersa. Item ibi ea resultat ex naturali obligatione: ꝛ tñ nõ
actio: vt.l.naturales.s.alle.ꝛ sic nõ se cõpatiunt̃ ī eodē subiecto:
ergo nõ sunt idē.facit.d.§.si vero intra.vbi ponit̃ tanq̃ diuersa.
¶Unde dicas cõstanter ꝙ actio multis modis sumitur. Uno
modo prout est quid incorporale per se sonans sicut ius seruitu-
tis vel alia iura incorporalia , ꝛ prout sic sumit̃ nõ procedit opi.
doc.sed quādoq3 sumitur pro toto libello seu materia libelli: vt
C.de eden.l.edita.ꝛ ita sumitur hic.ꝛ est diuersa a causa aliõ mo
do sumit̃ pro tota instantia: vt.j.de pe.te.liti.§.fi. ꝛ de illa potest
loqui.non ob.argu.Pla.videlicet de argu.dialecticorum.Certe
argu.est bene dialecticum: vnde nõ sequitur illud vocatur argu
mentum:ergo istud actio.Unde respondetur per interpretatio
nem:quia materia petitionis nõ est actio:sed petitio que funda
tur in virtute actionis naturalis:sicut argumentū in virtute ra
tionis naturalis:ꝛ tñ nõ est idē cum ipsa ratione naturali. Ite3
non obst.l.ꝛ an eadē.§.actiones. q2 ibi non ponitur cā pro actio
ne:al's videret̃ inferre ꝙ actio ꝛ obligatio essent ide3:sed vult di
cere ꝙ singulas obligationes singule cause sequuntur. i.singule
instantie in iudicio ventilande.Negari tñ nõ põt quin nomen li
tis significet actionē.ff.de verb.sign.l.litis nomē.Sed d3 exponi
oēm actionē significat.i.litem que ex omni actione infertur:non
tñ est actio: verū est ꝙ large litis ductio est actio ꝛ iudiciū.j.eo.
ti.§.in bone fidei.¶Juxta hoc posset queri nunqd libellus pce
c dat sine cõclusione.[c] nõ vr̃ per predicta:cū sit quasi argumentū.
contra extra de sepul.c.in nostra.vide ibi per Inno.vbi videtur
6 ꝙ sic pro quo facit.ff.ad.l.rho.de iac.l.deprecatio.¶†In glo.pa
tet ergo.ibi cum allegat.C.de formu.l.j.vult dicere gl. ꝙ olim nõ
erat ius:sed impetrabatur iuxta.§.deinde ex his.de origi.iuris.
l.ij. satis tamen potest dici ꝙ olim competebant sed nõ poterāt
in iudicio deduci:nisi in impetratione facta:vt ibi.¶In fi.e.gl.
vide in.d.§.vbi bene colligitur differentia inter actiones ciuiles
ꝛ interdicta: non inter actiones pretorias ꝛ interdicta. Sed po
tes dicere ꝙ interdicta formabantur in casibus singularibus et
inter duos:vt tu illum deiecisti: vnde illū restituas.sed actiones
proponebantur generaliter in albo.ait pretor: cuius negotia ꝛc.
ff.de neg.gest.l.j.ſm Pet. de bel.perti.de hoc videbis magis ple
7 ne in.d.§.j.de interdict. ¶†In gloss.scilicet ciuile.ibi:definiri.[d]
d sed hoc nõ videtur mēs tex.ꝙ sit ius pretorium vel ciuile: sed est
ius quoddam

a ¶Tres partes.Hāc diuisionē in tres partes etiā ponit Ang. hic:l3 faciat plures subdiuisiões partiū: vt per eū hic videre poteris.

b ¶Pla. dicit. Si bene cõsyderat̃ ar . Pla.nihil prodest: q2 arguit a parte integrali ad suū totū ꝛ sic cõmittit ibi fallaciam.

c ¶Sine cõclusiõe. Addõ qđ notaui ī aposti . ad Lāfran . de oria, in.c.qm̃ cõtra falsam.in.§. petitiones nu.xiij. ī apostil.in ver.generali. extra de pba.

d ¶Definiri. Clarū est ꝙ actio est ius : licet perducere ea3 ad exercitiu3 sit factū ſm oēs docto.

ius quoddam incorporale:vt obligatio.de qua.§.de re.cor.⁊ in-
cor.§.j.Hec sufficiebāt hic. Jac.de ra.tñ reuocauit ī dubiū vtrū
actio sit ius.⁊ tenet ꝙ nō.primo q: actio est vulgaris formula q̄
impetratur:vt.ff.de ori.iur.l.ij.§.deinde.⁊.l.si seruus. hic alle.se-
pius:tunc ipse arguit:certū est ꝙ impetratio ⁊ talis verbi conce
ptio est facti:ergo ⁊ actio est factū.Jtē agere est facere:ergo actio
est factū per locū a cōiugatis.doc.Dy.⁊ Pe.de bel.pti.tenēt cō
trariū:ꝙ est ius incorporale:sicut tex.dicit hic. Sed Jac.respon
det ad hūc tex.dicit em̄ ꝙ verbū ius: habet diuersa significata.
Qñq; em̄ dicit ius verborū expressio.⁊ ita hic.de hoc vide.ff.de
pac.l.si vnus.§.pactus.vbi dr in stipulationib⁹:ius versat.i.vbo
rū expressio seu solēnitatis.vñ alibi dicit.l.si mutus adoptet.idē
est ac si iure adoptauerit.l.ex verbis expressis.ff.de adop.l. pater
naturalis.⁊ sic hic ius sumit vere:tamē vt dicit actio est factū.
¶Sed dñe Jacobe vos scitis ꝙ illa que facti sunt nō transeūt
ad heredes:sed que iuris sunt sic.ff.de acqui.pos.l.cum heredes.
⁊ tñ certū est ꝙ actiones transeunt.j.de perpe.⁊ tēp.ac.ptz ergo
ꝙ non sunt facti. ¶Ad argumēta vestra ptz responsio:⁊ p̄mo
ad illud:q: actiones impetrant ⁊c.Certe nō est verū hodie:imo
cōpetūt ipso iure:vt hic not.⁊ supposito ꝙ impetrarent: nō pro
pter hoc sequitur ꝙ impetrate sint facti.nam bo.pos.impetrat:⁊
tñ impetrata est ius.ff.de bo.pos.l.iij.§.bonorū.¶Jtē ad illud
agere est facere ⁊c.ista nō est bona cōseqūētia apud legistas.vti-
frui est factū:ergo vsusfru.ire agere est facti:ergo ius eundi.non
sequit.§.de re.cor.in fin.ff.de re.di.l.j.Sed de hoc mirandū:cum
ibi ponat obligatiōes inter corporalia: cur nō posuit actiones.
8 ¶In ea.glo.ibi.ius agendi vel ꝓsequēdi. Certe non est magna
a vis faciēda.doct.tñ magnā faciūt ⁊ querūt vtrū[a] actiōes sint de
iuregentiū vel ciui.⁊ quidā vt Jac.⁊ Pet.de bel.perti.tenent ꝙ
actiones sint de iure gentiū.Dy.tenet cū glo.ꝙ sint de iure ciui.
opi.Jac.⁊ Pe.videtur probari primo per rationes.secūdo per
leges expressas.Prima ratio est hec.contractus ⁊ obligationes
sunt de iuregentiū:vt.l.ex hoc iure.ff.de iust.⁊ iur. si ergo dicas
obligationis illo iure inuentas:ergo ⁊ actiones: aľs sequeretur
ꝙ obligatio esset inutilis et inefficax: quod est verisimile.nō em̄
credendum est ꝙ populus tanto tempore errauerit quin vnus-
quisq; suum vellet repetere:quod nō posset nisi essent actiones:
quia sine his nemo experitur: vt.l.si pupill.§.fin.ff.de nego. gest.
¶Preterea partus sequitur cōditionem matris.C.de rei ven.l.
partum.mater videlicet obligatio est de iuregentiū:ergo videt
ꝙ filia.Pro hac parte sunt leges exp̄sse.ff.re.amo.l.rerū.de cōdi.
inde.l.indebiti.Nec obst.ff. de ori.iur.l.ij.§.ex his.imo facit pro.
¶Dicit em̄ deinde ex his legibus actiones composite sunt.com
ponere est aliqd ex preexistente materia ī melius reponere: vnde
cōponere supponit materiā preiacētē:vt.l.ij.in prin.de ori.iur.et
in proe.ff.in princi.ideo licet sit verū ꝙ iure ciuili cōposite sunt
⁊ ordinate ⁊ sublata antiqua solennitas: primo tñ fuerunt per
iusgentiū inuente.¶Preterea quoties dubium est cui aliquid
debet attribui:debet in dubio attribui vetustiori.ff.si.regun.l.in
finalibus.cum ergo hic dubitetur quo iure actiones sint ītrodu
cte:fiat attributio iurisgētium qd est vetustius.§.de rer. di.§.sin
gulorum.Pro alia vero parte allegatur.§.deinde.§.allega. vbi
antiqui reputabant casum.Sed Jac.inducit pro parte ꝯtraria:
8 vt.§.dictū est.⁊ multū ꝓbabiliter.¶†Jtē q: de iuregentiū orie-
bat sola naturalis ex qua nō orit actio. ff.de so.l.in his.§.impe-
rator.⁊.l.si is cui.§.si.Et ex his rationibus glo.⁊ Dy. mouētur
pro quib⁹ etiā facit.ff.cōmoda.l.i cōmodato.§.sicut.fur . aduer.
nau. cau.l.j.ff.que in frau.cre.l.cassi.¶Super hoc potest dici ꝙ
actiones descendētes ex contractib⁹ ciuilibus ⁊ per ius ciuile in
uente:sicut ex stipulatione cōtractus emphy.literarū obligatio-
nes:⁊ aliij sunt de iure ciuili: q: cū cōtract⁹ ⁊ obligatio sint adin
uenti de iure ciuili:per cōsequens ⁊ actio que inde descendit aľs
sequeret ꝙ filia esset ante matrē:qd esset absonū:sed ī cōtractib⁹
iurisgentium credo ꝙ actiōes fuerūt create de iuregētiū: sz post
fuerunt cōposite ⁊ in forma redacte per ius ciuile:vt.d.§.deinde.
vnde ridiculū esset dicere ꝙ iusgētiū creasset contract⁹ ⁊ obliga
tiones ⁊ nō dedisset actionē:nam sic ⁊ cōtractus ⁊ obligatiōes
essent īutiles.⁊ sicut dicit Jac.si alia opi. esset vera:erat tūc opti
mum cōtrahere ⁊ mutuū recipere qd nullus cōpellebat reddere
nec cōuētiones attendere. ⁊ pro hoc facit.l.iurisgētium. in prin.
ff.de pact.⁊ qd scripsi.§.de obligationibus.in princ.Alie autem
actiones q̄ descēdunt ex.l.xij.tab.⁊ ex aliis.ll.vt ac.l.aquil . furti.
⁊ de condi.ex lege.⁊ q̄ꝫ plures sine dubio sunt inuēte ciuiles.⁊ de
his non debuit dubitari:sed solū de actionib⁹ que descēdunt ex
cōtractibus iurisgentium.¶In ea.gl.ibi cū alle.§.de re.cor.§.j.
10 hec est vera:⁊ hanc approbat Dy. ¶†In ea.glos.in fi.[b]doc.oēs
b assumūt hāc.q.alte.⁊ videt qd actio ⁊ offm̄ iudicis sint idē.l.di-
cit qd actiōis vbo etiā ꝓsecutio cōtinet.ff.de ver.sig.l.actiōis sed
officiū iudicis dr ꝓsecutio:vt.e.titu.l.pecunie. §.j.ergo sequit qd
sunt idē.¶Preterea certū est qd cautio dāni infecti petit ꝑ offi
ciū iudicis:qd apparet:q: cōpetit nisi postulatū sit.ff.de dā.ifec.
l.dies cautionis.§.hoc aūt iudiciū.⁊.l.cū postulassem.⁊.l.preto-
ris.sed ꝯstat ꝙ vocat actio.e.ti.l.inquilino.ergo est idē qd actio.
¶Preterea restitutio petit per officiū iudicis.vt videbis.j.e.§.
rursus.⁊ lex dixit ꝙ ex edicto nulla proficiscit specialis actio vel
ꝓpria sed cōis:videlicet officiū iudicis:ergo supponit qd actio ⁊
officium sint idē.⁊ pro hoc melius.ff.de do.l.j.§.idē pōpo.refert.
¶Super hoc dicit Jac.Ranfredū dixisse qd officiū iudicis et
actio nō sunt idē:imo est tāta differētia inter eos quāta inter mi
sericordiā ⁊ iudiciij rigorē.illa enim q̄ per viā actiōis veniūt:iu-
dex hz facere ex necessitate.sed illa q̄ per officiū:facit si ei placet:
11 aľs nō.¶†Hāc sniaz idē Jac.īpugnat dicēdo qd iudex hz neces
sario facere illa que eius officio incūbūt.vñ si minor petat in ite
grū restitui ⁊ ꝓbat lesionē:qs diceret quin sit iniuria ⁊ quin sit
iusta cā appellādi si deneget.⁊ idē de aduocato ⁊ de nutrice ⁊ de
aliis.Sed forte Ranfredus volebat dicere qd illud qd veniebat
ex officio iudicis venit ex quadā gratia:que tñ si deneget est iīu
ria.ff. de aqua quoti.l.j.§.permittit.in fi. ¶Ut tñ bene hoc ītel
ligas dicas qd quoddā est officiū iudicis qd deseruit exceptiōi:
⁊ implorat a reo.vt.ff.de peti.here.l.plane.⁊ de hoc nō est dubiū
qd nō est idē cū actiōe.Aliud est qd deseruit actioni:⁊ de illo ēt
nō est qd nō est actio imo valde diuersum est. ⁊ iō dicit ꝙ vsure
quedā sunt ī obligatiōe:quedā veniūt ex officio iudicis sine obli
gatione.ff.ad trebel.l.deducta.euidenter dādo intelligere ꝙ offi
ciū iudicis nō hz obligationē:sed actio hz obligationē natura-
lē.vt.l.licet.§.ea.ff.de procu.⁊ sic nō sunt idez.facit.C. de iudi.l.j.
Jtē est quoddā officiū qd dat loco actiōis.sicut qñ petit in inte
grū restitutio:vel qñ aduocat⁹ petit salariū. ⁊ in simib⁹ casib⁹:et
de isto pēdet qd:⁊ videt posse dici qd est idē cum actiōe. Hec tñ
snia aures demulcet ꝭm Dy.nā cōstat qd tale officiū dat in lo-
co deficiētis actiōis:ergo nō est idē cū ac.ff.de annu. le.l.quint⁹.
de ali.le.l.seruos.Unde dicūt Ja.⁊ Pe.qd actio habet natura-
lē obligationē:officiū iudicis nō:ideo in actiōe concludit cōtra
partē.⁊ videt obligata.sed in officio iudicis nō sed verba dirigū
tur ad iudicē:vt minor sū ⁊ lesus.peto dñe iudex ꝑ vos restitui
in officio nutricis.aduocati q: modico tali seruiui improbo offi
ciū vestrū qd faciatis mihi salariū cōpetēs reddi.⁊ ꝓ hoc facit.
ff.de emp.l.qui per collusionē.Jdeo cōcludit qd officiū iudicis.
⁊ actio nō sint idē.bñ verū est qd officiū iudi.hz similitudinē cū
actiōe.⁊ qd large sumpto vocabulo actiōis sub appellatione ac
tionis posset cōprehēdi:vt.l.actiōis.§.alle.⁊ ita sumit in.l.inqui
lino.⁊ in aliis.ll.q̄ vocāt officiū actionē:ꝑ q̄ ptz rñsio ad ꝯtraria
Nec ob.§.itē pōp.vbi dicit alia acti.q̄si supponat ꝙ officiū iudi
cis sit actio.q: hec dictio alia.nō īplicat:sicut nec dictio ceteros
12 ff.de pcu.nō solū.§.q̄rit.⁊ ibi de hoc.¶†In glo.hoc duob⁹ mo
dis.ibi cū alle.§.de leg.§.si rē.gl.ergo finaliter videt declinare qd
c ꝑsonalis[c] definiat tantū.⁊ idē no.ff.e.l.nihil. ⁊ tñ cōiter dicit qd
gl.tenet hic oppositū.Hanc etiā sniam qd hic definiat ꝑsonalis
tātū tz Pe.de bel.perti.Dy.tz qd vtraq; definiat. ⁊ vterq; mo-
uetur rōnibus gl.⁊ verisimile est ꝙ vtraq; definiat:q: cū his tra
ctet in gñe de actiōe(qd apparet:q: in.§.pri.statim eaz subdiui-
dit ⁊ ad spēs descēdit)credēdū est qd actio in genere definit:cū
verba in larga significatiōe possint se ad hoc extendere vt tāgit
in gl.Sed ꝭm hoc videt qd etiā officiū iudicis definiat cū conti
neat sub verbo actiōis.vt.§.ostēsum est.Sed dic qd nō continet
sub larga sed sub largissima:⁊ nō cōtinet substātialiter. sed simi
litudinarie.vt.§.dixi.Et apparet qd hoc non definiat:q: nec po
nit in diuisiōe.j.pri.§.nec de eo agit in hoc tractatu:sed ponit
tractat⁹ ad partē.j.de offi.iudi.Sed nunqd definit bo.pos.vr̄ ꝙ
sic:cū nō sit aliō nisi ius ꝓsequēdi ⁊c.ff.de bo.pos.l.iij.§.bonoꝝ.
Sed dicas cōtra.q: bo.pos.nō est instrz agēdi nec actio nec ius
quo prosequit:vt ibi no.¶Sed querit vtrū hic definiat actio ef
ficax tātū:an ēt actio nō efficax q̄ pōt exceptiōe repelli.Et videt
qd efficax tātū ꝓpter verbū ꝓsequēdi.qd in definitiōe ponit.ni-
hil enim ꝓsequimur per actionē inefficacē:⁊ ideo nō censet credi-
tor q exceptiōe repelli pōt.ff.de act.⁊ obli.l.is cui.§.si.ff.de verb.
signi.l.creditores.nec debitor qui exceptione tutus est.eo.tit.l.de
bitor.igit inefficax nō videt hoc diffiniri. Preterea nō reputat
esse actor qui exceptione repelli pōt.ff. de do.l.elegāter.§.seruus.
de reg.iur.l.nihil.Ego credo cōtra:q: cū hic actio definiat ꝓut
est ius īcorporale ꝑ se:⁊ certū est qd licet exceptiōe remoueri pos
sit:nō tamē trāsfert nec desinit cōpetere: ⁊ semp est actio ⁊ eius-
dem nature que esset si exceptio nō cōpeteret:qd talis definiat.
j.de excep.in prin.habet enim ius actor ī iudicio prosequēdi qd
sibi debetur licet exceptione possit repelli:vt ibi patet. nec ob.ll.
cōtrarie:q: cōsyderant effectū nos vero habitū: ⁊ ꝓut actori cō
petit sicut in definitiōe iustitie dicimus qd est cōstās habitu:lz
nō semꝑ actu.vidisti.§.de iusti.⁊ iur.in prin.¶In ea.gl.cū alle.
l.fideiussor.§.fideiussor.de solu.l.i his.§.imperator.Sed hec sol.
d nō videt ꝓcedere:[d]q: cū naturalis sola non pariat actionē quo
ad hanc materiā ⁊ debere:de q̄ hic loquit: nihil facit naturale
13 debitū.¶†In ea.gl.ibi.pacto.vult dicere glo.qd lz qs ibi agat:

a ¶Querunt vtrum.Uide hic do. Ang.i.ij.col. ver.in glo.in ver. ius.⁊ do.Ja ma.

b ¶In fin. Uide hic Ang.i.iij. col.in versi.in ea. gl. in fi. vide etiā hic do.Jas.an actio ⁊ officium iudicis sint idem.

c ¶Quod personalis. Jmo ēt realis ꝭm docto. hic:q: cū hec definitio fiat ī genere:dꝫ ꝯuenire vni cuiq; ei⁹ speciei vt.l.j. §. labeo.ff. de do.Ang.tñ tacite videt hic innuere ꝙ definiat tm̄ actio ꝑsonalis cū alleg.Bal. de statu Bono. quo cauet qd si quis fuerit negligēs in petēdo debito ꝑ spaciū.xv. an.qd excludit a petitiōe debiti.ꝭ statutū cum sit odiosum nō ītelligit cum agit actiōe reali ex quo qs non petit sibi debitum: sed qd suum est cogita.

d ¶Procedere. Jdē tenet hic ange.in.vj.col. post prin.in ver.in ea. glo.ibi.§.fideiussor.

nō tamē prosequitur id qō nō debet:sed aliud. τ hāc approbat
a Dy.[a] Sed:pro deo gd sibi volunt verba hec: nō soluūt cōtra.q
ibi psequit qō nō sibi debet:τ tñ agit:ergo actio est de psequē
do eo qō nō debet: cuius cōtrariū supponit definitio. Dicas q
hoc cōtrariū pcedit supposita opinione Jo.q̄ est in.d.l.si pacto
τ.l.nuda.de cōtrahē.τ cōmitten.stipul.que dicit q agitur ad id
qō in pacto deductum est anteq̄ possit agi ad penā.Sed Azo
dicit cōtra.τ sm opi.Azo.nulla est hec oppositio.Dicas tamen
q etiā supposita opi.Jo.cōtra non ob.hic em̄ definit actio put
est ens incorporale competens alicui:τ est vera definitio.non em̄
definit non ens qō de facto attentatur: vnde ille cui nulla actio
competit agit qñq3 de facto:τ sic itelligebat Jo. ibi:videlicet q
agebat de facto:τ tñ eius opi.nō approbatur per moder.¶Sed
quicquid sit,responde q agere nō definit:q facti est τ multomi
nus agere de facto:sed ius incorporale cōpetēs definit: vt dictū
est.contrarium loquitur de agere de facto.¶In ea.gloss.ibi:ad
vindictā.imo dicas q l3 det ad vindictam:p eā psequimur qō
b nobis debet.[b] vc3 penā τ vindictā pecuniariā.s.de iniur.§.pena.
¶In ea.glo.ibi.vel quando fuit proposita. hoc non valet:quia
in.l.quesitū.nihil erat in peculio qñ fuit incepta actio. ¶In ea
dem glo.ibi cū alle.l.solemus.imo dicas q in predictis cōtrarijs
actori cōpetebat ius agendi:nec erat defectus ex parte ipsius.vñ
bene prosequitur q sibi detur quatenus in eo est: in.l.quesitum.
sed erat defectus ex parte persone rei vel materie que non reddit
actionē ipso iure nullam.ideo dicimus q vbi est defect⁹ ex par
te vel ex persona rei seu defensoris:tenet actio: τ sufficit q ille de
fectus cesset tpe rei iudicāde.sed vbi esset defectus ex psona acto
ris cui non cōpeteret ius agēdi: nō sufficeret supuenire nouum
c ius:[c] nisi defenderet ex antiqua cā.sic intellige.ff.de iud.l.non po
test videri.ff.man.l.si mandauero tibi.sm Dy.τ iunge.j.§.prori.
14 ¶†In fin. eiusdē glos.vel dic q etiā pupillus[d] seu dñs censetur
d agere cum eorū noīe agit.ff.de admi. tu.l.ita autē. §.gessisse.ff si
quis cau.si procu.s3 Dy.hec sufficiūt pro lectura huius.§.Sed
dñs Ja.de ra.altius exordit τ cumulat hic materiā libellorū que
cōsueuit tractari in aut.offeratur.¶Ego vero hic omitto:quia
nō est propria materia.τ si de hoc videre vis:vide in spe.de libel.
cōcep. ibi reperies satis. Placeret deo q lectores nō attraherēt
materias τ cōtentarent his que necessaria sunt pro intellectu.l.
quā legunt: τ non solennizarent forte magis ad ostentationē q̄
instructionē τ sm materias equo processu legerent per totū an
num: τ sic possent proficere sibi alijs. solennizationes si quidem
τ melancholie quas nouas opiniones vocāt sunt quasi vter ple
nus vento τ magis supinus bene percipit cum est extra studium
illis enim exufflatis insistentes talibus remanent vacui textibus
τ cōclusionibus veris glo.τ doc. audeo tibi dicere q nescit lege
re qui non legit totum.C.de equo processu in anno.τ idē de alijs
voluminibus.τ sic fit Bononie.

1 ☞ Actio nulla proponitur nisi coram iudicibus τ arbitris.
2 Actiones quedam sunt personales. quedam reales. quedam miste.quedam in rem scripte:que autem iste sint vide.
3 Actiones autem miste an faciant speciem.
4 Actiones in rem scripte rem comittantur: τ tñ non sunt reales.
5 Actiones quando dicantur oriri ex varijs figuris causarum.
6 Actione rei vendicatione qui tenetur est obligatus.τ nu.7.
8 Promittere non facere controuersiam Titio de tali re:an extē datur ad exceptionem.
9 Actor si ponat aliquē alienasse vniuersaliter bona sua:an op⁹ est dicere causa fraudandorum creditorum.
10 Vendicatio quid sit.
11 Que autem sint necessaria vt competat alicui rei vendicatio.
12 Actio vtilis τ directa an sit eadem actio:an diuersa.
13 Vasallus vel emphi.si agat rei vendicatione directa cum debe ret agere vtili:an debeat succumbere.
14 Quid autem si ago rei vendicatione directa lite contestata reus desinit dolo possidere:an vigore dicti libelli fiet cōdemnatio:vel an sit opus q edam nouum libellum in vtili.
15 Libelli editio facit rem litigiosam in realibus.
16 An autem fiet condemnatio virtute directe intentate vel virtu te vtilis.τ nume.17.
18 Dominium sicut requiritur ex parte agentis:ita possessio ex par te rei.
19 Quid autem Ago rei vēdi.expressa causa remota in libello:vo lo in processu probare aliam causam:an debeo admitti.
20 Rei vendicatio licet competat soli domino: est tamen casus in quo competit non domino.
21 Actor agens rei vendicatione dicit se proprietarium in libello:τ non dicit se dominum:an sufficiat.
22 Possessio an requiratur ciuilis vel naturalis ex parte rei que cō uenitur rei vendicatione.
23 Quid autem si reus non possidet naturaliter vel ciuiliter:sed tā tum detinet:veluti depositarius vel colonus.
24 Dolus qualiter probari debet quādo quis dicitur dolo desijsse possidere.
25 Rei vendicatio ad quid competat:vel quid in ea veniat.
26 Libellus qualiter formatus in rei vendicatione.
27 Reus cōuentus actione reali si dolo desijt possidere qualiter for mabitur libellus.
28 Reus conuentus rei vendicatione si petat q actor declaret: an dicat se dominum directum an vtilem.
29 Actor agens rei vendicatione dicit in libello q res ad eum per tinet:nec declarat an iure dominij:an talis libellus procedat.
30 Quid si non probat titulum: sed probat q ipse τ predecessores sui tenuerunt tanto tempore q hominum excedit memoriam.

e **Omnium actionum.**[e] ¶Post defini
tionē imperator
ponit diuisionem actionum. Et scias qō totus is titulus vadit
per diuisiōes vsq3 in finē.¶Ponit enim titulus totus sex diui
siones actionū prout patebit.τ hec est prima. Js autē.§.diuidi
tur in duas partes.primo diuidit.secundo declarat membra.pri
ma in princip. secunda ibi: nāq3 τc.litera plana est nec ponitur
casus.pōt tamē sic incipi.Dñe imperator vidi definitionē actio
1 nis:diuidit ne:imperator dicit q sic:q oīm actionē τc.¶†In
gl.vr innuere.in fi.q nulla est quin ea apud tales experiamur.ff.
f de iudi.l.pe.vnde verbū quilibet:[f] nō excludit hoc casu:sicut nec
C.de sum.trin. τ fi. catho.l.j.ibi: cunctos populos quos τc.ff.de
g iusti.τ iur.l.omnes populi. ¶In glos.s.cōpromissarios.[g] in fin.
melius.C.de arbi.l.pe.τ facit extra de proba.c. qm̄ cōtra falsam.
C.de iudi.l.rem non nouam.sed coram arbitratore non oportet
offerri nec dari:q ille non pcedit more iudiciali:vt not.in Spe.
de lit.cōte.§.restat videre.¶In gl.summa.l.prima.imo deberet
esse prima q quedā ciuiles:quedā pretorie.s.de ob.§.j.dicūt qdā
q ibi de diuisione obligationū:hec de diuisione actionū. Jstud
nō placet Pe.de bel.perti.q sequeret q obligatio τ actio habe
rent diuersum ius in substātia:vñ ipse exponit summa: idest bre
nis:τ sequit in gl.τ facit.ff.de sta.ho.l.summa.¶Sed quicquid
dicas de facto remanet q hec est pma: τ tñ vr q alia debet esse
q̄ est.j.eo.§.alie.τ Jo.ponit illam primam in arbore. Sed dicas
q cū tractat de cognitione originis actiōis: illa debet esse pma:
sed cū tractat de cognitiōe eius nature ista est τ d3 esse prima.vñ
per illā diuisionē non distinguunt spēs actionū :sed p hanc.nā
personales non sunt reales:nec ecōtra:q differunt spē: sed perso
nales τ reales reperiunt alique ptorie: alique ciuiles:vt patebit
2 in inferioribus.nec p illā diuisionem spēs distinguuntur.¶†In
ea.gl.in fi.scire debes q actionū quedā sunt personales:q̄dā rea
les:quedā miste:q̄dā in rē scripte.quare dicant miste τ quare in
rē scripte.Dy.fecit hic vnā magnā prosam q̄ in effectu ponit.j.e.
§.quedā.vbi magis videbis.vñ finalr dicit Dy.q iperator ponē
do simplex vr ponere mistū seu cōpositū.Et est simile:q.l.dicit:
stipulationū quedā sunt in dādo:quedā in faciēdo:τ nihil plus
dicit:τ tñ constat qō quedā sunt miste in dando τ faciēdo:sicut
reddere rōnē.ff.de cōdi.τ demō.l.cū seruus.τ tñ propter hoc nō
est insufficiens oīno.ff.de ver.obli.l.stipulationum.¶In hoc ad
uerte:q si miste faciant speciem per se:non pōt negari quin diui
sio sit min⁹ sufficiēs.τ gl.vacillat hic vel min⁹ clare loquit.dicit
em̄ qō miste sunt.reales qñ agit ad rē:τ psonales qñ agit ad per
sonales prestationes.qd ergo est hoc dictū? Et iā simul agit ad
vtrūq3. Verbigratia. ago fa.erc.certum est qō cuiuslibet pticule
pars pertinet ad me:τ alia pars ad sociū meū:nunc peto diuisio
nem.in eo qō peto partē meā:est realis.in eo qō peto partē socij:
est personalis:τ sic nō pōt dici qō qñq3 sit realis:qñq3 psonalis.
imo semper mista.τ sic videt q egrediat diuisionē τ faciat tertiā
spēm:sicut vides in breuiloqua q cōtinet duas vulgares τ duas
pupillares τ facit tertiā speciem.ff.de vulg.l.lucius.etenim com
posita ex duobus tertiā speciē faciunt sicut mulus.ff.de pig.ac.
l.si conuenerit.ff.pe.de vsu.l.eum qui.de verb.signi.l.carbonum.τ
ita videt Jo.sentire in arbore qui ponit reales personales τ mi
stas quamlibet singulariter ad partē:τ quasi distinctas species
3 τ sub distinctis circulis.¶†In hoc dicendū qō miste nō faciūt
speciem:q nulla est mista quin sit substantialiter realis aut pso
nalis:vnde peti.here.dicitur mista.C.de peti.here.l.hereditatis.
τ tñ cōstat q est vere realis.ff. de peti.here.l.sed si lege.§.petitio.
similiter fi.regun.dicitur mista.j.eo.§.quedam.τ tñ est vere per
sonalis.ff.fi.re.l.j.τ similiter fa.erc.τ cōi diui.sunt psonales:oriū
tur em̄ ex quasi cōtractu.s.de ob.q̄ ex quasi cōtractu.§.itē si iter
aliquos.τ tñ cōtractus nō pariunt reales immediate.τ iō hec di
uisio est sufficiēs quo ad spēs actionū:τ illa diuisio q̄ est i.§.que
dā.nō est nisi quo ad qualitates τ spēs τ differētias q̄ nō consti
tuunt spēs:vñ licet hoīm:quidā sunt nigri.rufi.alij albi: non ob
hoc differūt specie.de actionibus in rē scriptis est certum qō oēs
4 sunt personales:vt videbis in.§.quedam.¶†In gl.ideo in rem.
in fi.melius.ff.de pac.l.quis ergo.τ.l.si sticho.pro socio.l.ij.§.de
illo.sed cetere in rē scripte rē comitant:τ tñ nō sunt reales:vt vi
videbis.j.

a ¶Approbat Dy.Et hec est veritas sm docto. hic.

b ¶Debetur. Idem tenet hic Ange.in. vij.col. in princi.

c ¶Nouū ius. Vide super hoc Ange.q̄rentē an ius superueniēs pēdente iudicio veniat in eadem instantia.

d ¶Etiā pupillus. Tenet idem hic Ang.vide eū in.vij.col.ante fi. in ver.in ea.glos.

e ¶Oīm acti. Diuide sm Ange.hic.

f ¶Quilibet. Hoc relatiuum: stat declaratiue q adijcit qualitati cōuenienti vni cuiq3 cōtēto sub genere actionis: sm Jaso.

g ¶Cōpromissarios.Vide Ange.ponentē differentiā τ conuenientiā inter iudices τ arbitros:i j.col.circa fin. in ver.τ licet sit aliquātulū:τ per totam col.sequētē.

debis.j.§.qdā.¶ Sed dicas ꝙ nō comitant̃ tali cōcomitantia.
q: in realibus ius agēdi orit̃ ab ipſa re: ⁊ pro ipſa: iō dr ꝙ ſnīa ꝑ
dio dat̃.ff.de pub.l.imperator.ff.de neg.geſt.l.qui aliena.§.fi.nō
ſic in actionibꝰ in re ſcriptis: vt videbis in.d.§.quedā.¶ In gl.
i.ex quaſi cōtractu.ibi cū alle.ſ.tit.j.in prin.hec fuit opi.Roffre.
⁊ gl.⁊ eā ponit.ff.de act.⁊ obl.l.j.nec ibi reprobat̃: ⁊ ſic tacite vr̃
a approbare[a].vnde ſm Dy.ſatis vr̃ approbāda.dicit̃ enim in.d.l.
j.de act.⁊ ob.ꝙ eſt aut ex contractu vel ex maleficio vel ex variis
figuris cauſarū ⁊ poſt proſequit̃ de quolibet duorū priorū: ⁊ vlti
mo de quaſi cōtractu ⁊ quaſi maleficio innuēdo ꝙ illa erant de
quibus intēdebat loqui qñ dicebat ex variis figuris cauſarū.et
enim priora ⁊ poſteriora verba declarāt intētiones.ff.de teſta.l.
heredes palā.§.ſʒ ſi notā.de leg.j.l.ſi ſeruus pluriuʒ.§.fi.de here.
inſti.l.qui nō militabat.§.j.vnde nullā.l.reperies que ſub appel
latiōe cōtractus vel maleficii cōtineat quaſi cōtractus vel quaſi
maleficia: niſi per ſubauditū.facit tñ.ff.de act.⁊ ob.l.ex cōtracti
bus.vnde opi.gl.que ſequit̃ eſt forte magis reprobāda ꝙ̄ iſta ſm
Dyn.verius tñ vr̃ qđ ex variis figuris cauſarum dicant̃ que ha
bent diuerſaʒ originē ⁊ ſm diuerſitatē factorū: vt dicā i ac.ſi.re
5 gū.j.e.§.quedā.¶ † In ea.gl.ibi cū alle.de ac.⁊ ob.l.j.Et qñ di
b cant̃ oriri ex variis figuris: vide ibi[b] ⁊.ff.de cōdi.fur.l.ſi pro fure.
§.fi.Sed tñ nō eſt verum ꝙ naſcant̃ ex variis figuris: imo ex fur
to.ff.de cōpēſa.l.ſi ambo.§.quoties.re.amo.l.ſi mulier.§.hec ac.
per quas.ll.hec opi.reprobat̃.¶ In ea.gl.ibi cū alle.l.cōpetit.§.
fi.imo oritur ex delicto alterius q fecit opus ⁊ extendit̃ contra il
lum qui factū hʒ ſicut ⁊ cetere actiones in rē ſcripte. ⁊ iidem in
noxa.⁊ in alia que dat̃ cōtra nō obligatos ad inſtar realis: ſicut
actio de pecu.ff.de acce.l.an inutilis.§.j.de his qui deie.l.j.§.cuʒ
ſeruus.¶ In fi.gl.ſed hic nō cōſtat quid importāt verba illa: ex
variis figuris cauſarū.vnde Ja.⁊ Pe.dicūt ꝙ iportāt actiōes
⁊ obligationes datiuas que nō habēt preexiſtentem materiā: ſʒ
legis vel pretoris poteſtate inducunt̃: vt interdictū quorū bono
rū: ⁊ quorū legatorū: ⁊ actio de pauperie: ⁊ alie datiue: que ex va
riis figuris cauſarū dantur quādo equum eſt dari actionē: ſicut
actio in factū.ff.de preſcri.ver.l.quoties.C.de ſac.ſan.eccle.l.ſan
cimus.Ego credo qđ recte intelligenti hūc tex.nō fuit opus hic
ſubintrare.tex.eñ iſte nō proſequit̃ vnde naſcant̃ obligatiōes ⁊
actiones: ſed ad quid agit̃ per actiones perſonales.dicit eñ per
quas intēdit aduerſariū dare aut facere oportere: ⁊ aliiſquibuſ
dā modis repetere intēdit: q: quandoqʒ ad patientiā preſtandā
vt ſi quis mihi vēdidit herbas prati: vel ſi locauit mihi domū ⁊
nō permittit me pacifice habitare: vnde multis modis agit̃ per
ſonali ac.al's ꝙ̄ ad dandū vel ad faciēdū ſm formas cōuētionū.
⁊ ita iſta verba: qbuſdā aliis modis.referunt̃ ad verbū intēdit:
primū nō ad verbū remotū: obligatus ad qđ oporteret referri
6 ſi ſequaris gl.⁊ doc.qđ nō vr̃ de intētione tex.¶ † In gl.not.hic
in fi.doc.quidā dicūt ꝙ hoc non procedit: imo eſt obligatus qui
rei ven.tenet̃.⁊ hoc oſtendunt: q: actio de peculio ⁊ realis ſunt
conſimiles: q: quelibet ſequitur poſſeſſorē.ff.de pecu.l.queſituʒ.
ſʒ in actio de peculio eſt dare obligationē: q: apparet q: accedit
fideiuſſor.ff.de fideiuſ.l.fideiuſſor obligari.§.fideiuſſor.ad mace.
l.creditorem.⁊ cōſtituitur.ff.de cōſti.pecu.l.j.§.debitum. ergo ⁊
in rei vē.¶ Preterea ibi qd venit officio iudicis ⁊ ſine obliga
tione non pōt mora cōtrahi per interpellationem extraiudicia
lem.ff.de dam.infec.l.cum poſtulaſſem.ſed in rei ven.reperit̃ con
trarium qđ quis cōſtituitur in mora ex interpellatiōe extraiudi
ciali.ff.de rei vē.l.item ſi verberatū.§.fi.ergo videt̃ ſequi neceſſa
rio qđ ſit ibi obligatio.Pet.de bel.per.dicit ꝙ in rei vēdi.nulla
c eſt obligatio[c].⁊ hoc eſt qđ hic expreſſe legit̃: qui nullo iure ⁊c.q
omne dicit nihil excludit.ff.de here.inſti.l.hoc articulo.¶ Iteʒ
q: ſi eſſet obligatio non tolleret̃ pro eo ꝙ reus deſineret ſine do
lo ⁊ culpa poſſidere: cū nō ſit de modis tollendi obligationē.de
quibus.ſ.qui.mo.tolli.ob.⁊ tamen cōſtat qđ reus nō tenetur ſi
poſſidere deſinat: vt.ſ.dictū eſt.ff.de rei vē.l.ſi nauū.§.poſſidere.
⁊ ſic nō eſt obligatio.¶ Ad 2ria patet reſpōſio ſm euʒ: q: actio
de peculio hʒ naturalem cōtractum ⁊ obligationem: ſcʒ quate
nus cōcernit ipſum: ſed quatenus dat̃ cōtra dñm.nō: nec illi ac
cedit fideiuſſor: nec cōſtituit̃ ſm eū.Salua eius pace: imo credo
qđ cōſtituat̃ ⁊ accedat fideiuſſor: q:.ll.allegate vident̃ hoc dicere
⁊ hoc habito reſpectu ad eiꝰ originē ſm quā oritur ex cōtractu:
⁊ hʒ naturalē obligationē.vel habito reſpectu ad quādā obliga
tionē pretoria qua dñs tenet̃.ff.de accep.l.an inutilis.§.filius. ⁊
de hoc pleniꝰ.j.e.§.ac.de peculio.Ad aliud videlicet: qđ vbi non
eſt obligatio nō conſtituit̃ mora extraiudicialis.dicas ꝙ verum
eſt vbi officiū iudicis cōpetit per ſe: q: debile ⁊ frigidū eſt: ſʒ vbi
deſeruit actiōi: cōtrahitur propter vim ⁊ virtutē quā recipit ab
7 actione ſiue ſit realis ſiue perſonalis.¶ † In gl.no.in actione in
rem.ibi cū dicit: ⁊ in bone fi.emptore.hoc vr̃ erroneū: q: nō agit
vtili rei ven.ſed publi.vt videbis.j.§.alie.al's ſequeret̃ qđ ꝑferet̃
vero dño: vt.l.j.ff.ſi ager.vecti.qđ nō eſt verum: vt videbis in.d.
8 §.alie.⁊ de materia huius gloſ.videbis magis inferius.¶ † In

glo.hoc nō eſt neceſſe.in fi.vide de proba.l.circa.ff.hec ſufficiunt
ad appellationem gloſſarū.¶ Proſequamur alia que lōgiorē
habēt caudā.Dy.dicit ꝙ is tex.facit ad queſtioneʒ.Quidā pro
miſit nō facere cōtrouerſiā alicui in aliqua re.ecce res peruenit
ad manū ꝓmittētis.agit ſtipulator.promiſſor nitit̃ eū repellere
ope exceptionis.ſtipulator dicit nō potes: q: promiſiſti nō face
re cōtrouerſiā.promiſſor dicit: illud dʒ intelligi agēdo ſʒ nō exci
piēdo.q̃rit̃ an bene dicat.videt̃ qđ ſic: per hunc tex.qui vr̃ dicere
qđ agēdo mouet̃ cōtrouerſia.⁊ ego credo qđ mouet̃ agēdo: ſed
tñ etiā mouet̃ excipiēdo: vt no.ff.de ꝓcu.l.non ſolū.§.ſi ſtatus.⁊
probat̃.ff.ſi pars here.peta.l.permittēdum.rē ra.ha.l.quo eñ.§.
penul.ad treb.l.lucius.§.tres heredes.qui tex. poſſunt adiungi
ad gl.illā ſm Dy.Ja.de ra.inducit etiā ⁊ habet hūc tex.ad aliā
qōnem: nūquid in libello neceſſe ſit allegare ꝑſentē obligationē
verbigrā.an ſufficit dicere mutuaui.x.in quibꝰ peto te cōdēnari
Et vr̃ qđ ſit neceſſe ꝑſentem obligationē allegare ſi libellus dʒ
cōcludere ex ſuis ꝑmiſſis.non aūt cōcluderet niſi in ꝑſenti reus
eſſet obligatus: vt hic in tex.cū dicit: agit̃ cōtra illū q obligatus
eſt: ergo vr̃ qđ obligatio preſens debeat proponi.nam nō ſuffice
ret: fuit obligatus niſi in preſenti ſit.C.de proba.l.neqʒ natales.
Preterea vides in actiōe reali ꝙ opʒ allegari dñiū ꝑſens: qđ eſt
cauſa proxima rei vē.ergo videt̃ ꝙ in ꝑſonali oporteat allegari
cauſam proximā vcʒ preſentē obligationē.ff.de rei ven.l.in rem
actio.in prin.¶ Iteʒ dicit ꝙ doc.cōſueuerūt tenere 2riū.Dicūt
eñ ꝙ eoipſo ꝙ qs fuit obligatus: ⁊ adhuc preſumit̃: ſicut qui ſe
mel fuit dñs: ꝑſumit̃ adhuc.C.de proba.l.ſiue poſſidetis.ſi ergo
preſumit̃: ergo ſufficit hoc dicere ꝙ arg.legiſtarū procedit ex pro
babilibꝰ: nō eñ ex demōſtratiuis: ſicut in illo ſyllogiſmo: oīs ma
ter diligit: Medea eſt mater: ergo Medea diligit.probabile eſt
eniʒ ꝙ oīs mater diligit: ſʒ nō eſt neceſſariū.ſic inter legiſtas cōi
ter arguit̃.Idē Jac.tñ tenet 2.vnde dicit: ſicut talis libellus nō
eſt bonus: fui dñs: ago rei vē.ita nec in ꝑſonali fuiſti obligatus.
ago cōtra te.⁊ hoc ꝓbat̃ ſm eū: q: ex diuturna ſolutiōe ꝑſumit̃
cauſa: ⁊ tñ non ſufficit allegare diuturnā preſtationē: niſi cauſa
9 allegaret̃.ff.de vſu.l.cū de in rē verſo.¶ † Sed huic opinioni vi
detur obſtare.ff.que in frau.cre.l.oēs.§.lucius.vbi text.dicit qđ
vbi quis ponit aliquē bona ſua alienaſſe vniuerſaliter: nō opʒ
dicere ꝙ fraudādorum creditorū cā fecit: q: hoc ipſuʒ preſumit̃:
ergo vr̃ ꝙ in libello ſufficit ponere factū ex q̃ obligatio reſultat
preſumptiue.Sed ipſe rñdit qđ duplex eſt ꝑſumptio: quedam
iur.⁊ de iu.⁊ ibi factū ſufficit ponere.⁊ de illa loquit̃.§.luciꝰ.Sʒ
quedā eſt iur.tm̃: ⁊ in illa opʒ allegare factū ⁊ cām ſm euʒ. Hec
opi.nō ſeruat̃ de facto vñ tota die dant̃ libelli: mutuaui tibi.x.
peto te cōdēnari ad reddēdū.vnde ar.Jac.⁊ exemplū qđ ponit
poſſet eſſe verū in caſu ſuo.Nā ſi actor diceret in libello: tu fuiſti
mihi obligatꝰ in.x.ex mutuo: peto ꝙ reddas.pōt eſſe ꝙ nō ꝓce
deret talis libellꝰ: nec in rei vē.ſi diceret: fui dñs: ago rei vē.q: eo
ipſo ꝙ dicit fui dñs: vr̃ actor ponere ꝙ tūc nō ſit dñs: vel ꝙ reus
nō ſit nūc ſibi obligatus.Et in hoc caſu pōt eſſe vera opi. Jac.
ꝙ̄uis Spe.teneat 2 hoc caſu in Spec.de ac.⁊ pe.§.ſi.ver.quid ſi
ago.Sʒ vbi nō exprimit hoc ſʒ dicit: mutuaui tibi.x.q̃ peto. tūc
nō exprimit ꝑteritū imo ꝑſens: qđ ex ꝑterito cauſat̃: ⁊ iō vr̃ libel
lus ꝓcedere.⁊ ita vſus cauſarū admittit.vñ argumentū de diu
turna preſtatiōe nihil facit: q: ibi nō allegat̃ talis cā ex qua obli
gatio poſſit cauſari ⁊ naſci: q: tp̄s nō eſt modus ⁊c.Sʒ nos loq
mur qñ tale factū allegat̃ ex q̃ obligatio deſcēdit ⁊ creat̃ ⁊ hoc
ſatis apparet in oblīonibus q̃ ex delicto deſcēdūt: vt in actiōe in
iuriarū: ⁊ furti: vbi ſufficit allegare malefactū.nec opʒ dicere qđ
reus ſit obligatus: ſufficit eñ dicere: talē rē meā ſurripuiſti: pe
to te cōdēnari ⁊c.Et facit ꝓ hac parte.ff.de li.ag.l.j.⁊.l.ſʒ ſi neg.
10 ff.de re.l.in finalibus.C.de proba.l.iiij.¶ † Circa rei ven. de qua
agit̃ hic tex.⁊ in glo.principaliter querunt̃ quatuor vel quinqʒ.
d Primo qd ſit rei vē.[d] Scdō q̃ ſunt eius principia ⁊ vñ ꝓcedit.⁊
iuxta hec multa querunt̃ tertio ad qd cōpetat ⁊ q̃ in ea veniāt.
Quarto qñ in ea format̃ libellus.Quinto de modo ꝓbādi do
miniū.Querit̃ ergo ꝑmo qd ſit rei vē.Pe.de bel.per.dicit ꝙ eſt
quedā actio in rē cōpetens alicui rōne dñii vel quaſi 2 poſſeſſo
rem vel quaſi ad declarationē dñii.Huius definitiōis verba ſa
tis declarabuntur per illa que inferius dicētur.De vno caue ta
men: quia non credo ꝙ competat ratio quaſi dñii: ſed publicia
na: vt dixi.ſ.iuxta glo.no.in actio.in rem.⁊ in hoc poſſet repre
hendi hec definitio.Sed Pet.recipit illud quaſi pro vtili do
minio.¶ Si tu velles poſſes plenius definire.Rei vēdi.eſt actio
in rem dñio directo vel vtili contra poſſidētem vel quaſi in rem
corporalem: competens ad declarationem dominii rei quo ad
reſtitutionem fructuuʒ pendentiū ſeu extantiū.hic nō eſt inſiſtē
11 duʒ: q: inferius ſingula magis declarabunt̃.¶ † Veniamus ad
e ſecūdū[e]: que ſunt eius principia ſeu que ſunt neceſſaria ad hoc
ꝙ competat.⁊ ad hoc eſt breuis reſpōſio: quia quedam ſunt ne
ceſſaria ex parte actoris: quedam ex parte rei. ex parte actoris:
dominium directū ⁊ vtile.ex parte rei: poſſeſſio vel quaſi. quaſi

a ¶ Approbare.hanc primā expoſitionē lʒ gl.reprobet: tñ eam ſequunt̃ cōiter do.hic: ⁊ inducunt ad hoc.l.j.ff.e.vt hic.p do.Jaſ.qui ꝓlixe tractat an appellatiōe 2ctꝰ veniat quaſi 2ctꝰ veniat q̃ſi 2ctꝰ.⁊ per Ang.hic.

b ¶ Vide ibi. Vide hic Ange.i.iiii.col.poſt me.ver.in ea.gl.ibi.de act.⁊ obli.vbi ēt ponit de formatione libellorū in actiōibus perſonalibus.

c ¶ Obligatio. Vide Ang.hic i ix.col.prope finē in verſi.in ea.gl.in fine.

d ¶ Quid ſit rei vendi.Dic ꝙ eſt ius qđ cauſat̃ a dñio: qđ etiā eſt ius.ita no. Bar.in.l.naturaliter.§.nihil cōe.in.iii.col.ff.de acq.poſ.de quo plene per Fel.in.c.inter dilectos.colū.ii.extra de fid.inſt.et Ang.de aret.hic in.xi.col.vſqʒ ad finem.§.

e ¶ Secūdum.hic tractat ange.materiā iſtā inci piēs i.x.col.poſt prin.in ver.in ea.gl.in fi.lʒ ordine alio procedat: tñ quaſi i oībꝰ cōuenit cū Jo.fab.

dico si dolo desijt possidere.ff.de re.iu.l.per emp.ꝛ.ff.de rei ven.l.
finaũt.§.is qui.vnde directus dñs cẽseť qui hꝫ plenũ dñium et
nullũ aliũ superiorẽ quantũ ad dñium.Sed vt illis qui non hꝫ
plenũ dñium sed habet alium superiorẽ:vt vasallus et emphy.
vt no.in gl.no.in actione ꝛc.ff.si ager vec.l.j.§.fi.cõmo.l.si vt cer-
to.§.duobus.siľr diciť directus possessor qui possidet:sed quasi
possessor qui dolo desijt:vt.d.l.per emp.vñ ꝯsueuerũt dari verba
magistralia:qꝛ rei vẽdicatio qñq̃ cõpetit directa directo: qñq̃
directa vtiľr:qñq̃ vtilis directo:qñq̃ vtilis vtiľr:ita ꝙ verba di
recta ꝛ vtilia accipiunť ex parte actoris:sed directo ꝛ vtiliter ex
parte rei.vnde noĩa ex pte actoris.aduerbia ex parte rei.nã qñ
dñs agit ꝯtra vere possidẽtẽ.ꝯpetit directa directo.qñ agit con
tra illũ qui dolo desijt possidere.cõpetit directa vtiliter.eodẽ mo
do qñ vtilis dñs agit cõtra vere possidẽtẽ:cõpetit vtilis directo
qñ cõtra illum qui dolo desijt possidere:competit vtilis vtiliter.
¶ Ista doctrina satis placet Pe.nisi in altero de mẽbris ĩ quo
dr̃ qꝺ directa cõpetit vtiliter dño directo cõtra illũ q̃ dolo desijt
possidere.istud nõ est verũ:imo tũc competit vtilis.ff.de noxa.l.
electio.§.j.de peti.here.l.nec vllam.§.ꝙ si aliquis.aľs sub.l.etiaꝫ.
§.j.Credo ꝙ Pet.verũ dicit:ꝛ gl.notauit idem.ff.de re.iu.l. qui
dolo.nam principia rei ven.sunt dñium ex parte actoris:ꝛ posses
sio ex pte rei.vnde cũ alterũ de dictis substãtialibus deficit:ꝛ rei
vẽdi.directa desinit cõpetere:sed datur vtilis:qꝛ iniquũ esset qꝺ
12 ille qui dolo desijt possidere ex suo dolo lucrareť.¶ †Iuxta hoc
esset querẽdũ pro euidẽtia an vtilis ꝛ directa actio sint eedẽ:an
sint diuerse.Jo.an.dicit ꝙ sunt eedem in substantia:vt no. C.de
act.ꝛ obli.l.ij.pro quo facit.ff.de neg.gest.l.antep.sed illa.l.habet
aliũ intellectũ vt ibi no.vnde credo ꝙ sint eedẽ in substãtia ꝑut
substantia est genus generalissimũ sicut est genus ad hoiem asi-
num ad lapides.Nõ tamẽ credo ꝙ possint dici eedem nec in spe
cie nec in qualitate nec in effectu:qꝺ apparet:qꝛ vna cõpetit qñ
alia deficit:ergo nõ sunt eedẽ:qꝛ ad positionem vnius sequereť
positio alterius.ff.de procur.l.in cause.§.fi.C.ad exhiben.l.si res.
de pac.con.l.pater.ff.sol.ma.l.caius.Itẽ tali datur vtilis cui nõ
dareť directa.C.de here.vel actio.vẽ.l.emptor.ꝛ.l.postq̃.Itẽ vna
potest intentari sine cessione:alia non.Item vna noĩe cedentis
alia nomine agentis:vt no.C.de act.ꝛ obli.l.j.ꝛ breuiter vna cõ-
petit ad vnã rem ad quã alia nõ cõpeteret.ff.de do.inter virũ ꝛ
vxorẽ.l.vxor marito.de do.cau.mor.l.qui mortis.commo.l.sed
si mihi.de seruo corrup.l.vt in tm̃.§.j.ff.si pars her.pe.l.nec vllã.
§.ꝙ si quis.ꝛ infinitis legibus que faciũt drĩam inter eas:vnde
non possum videre ꝙ possint dici eedẽ:vt satis notaui in.d.l.añ
13 pe.de neg.gest.¶ †Quid ergo.pone qꝺ ago rei ven.directa cum
deberẽ agere vtili qꝛ sum emphy.vel vasallus:vel qꝛ teneo rẽ ad
censum ab eo qui est directus dñs:nũquid succumbam.Non vi
deť:per.d.l.antepe.sed illa hꝫ alium intellectuꝫ:vt ibi no.Unde
credo qꝺ cũ sint diuerse actiões:ꝛ vna cõpetit vni cui alia nõ cõ
petit:qꝛ agẽs directa succũbit per dictas.ll.ff.de euic.l.si cũ ven-
ditor.in prin.¶ Quid ergo dices de libellis qui tota die dãtur
in regno Francie vbi omnes terre vel quasi sunt feudales:vel aľs
pensionib⁹ seu censibus affecte ita qꝺ possessores quasi oẽs sunt
vtiles dñi:Uidetur ꝙ agẽtes rei ven.succũbant dicũt doc. Jac.
ꝛ Pet.qui hoc solũ hic tãgũt ꝙ nõ succumbũt:qꝛ videnť agere
tali actione que eis cõpetit.s.vtili:ꝭm vulgarẽ modũ loquẽdi.ff.
de fun.instru.l.cum delanionis.§.asinaꝫ.Aduerte hic qꝺ hoc sa
tis potest sustineri vbi quis agit rei vendi.nõ declarato an dire
cta vel vtili:sed vbi declarat:tũc procedit qꝺ.s̃.dixi:qꝛ agens di-
recta succũbit si cõpetit vtilis vel ecõtra.¶ Sed nunquid actor
tenetur declarare an agat vtili vel directa:Uidetur ꝙ sic cũ sint
diuerse:ꝛ vna cõpetit vni que nõ cõpetit alij:vt.s̃.dictũ est.ff.de
trib.l.qꝺ in heredẽ.§.eligere.de leg.ij.l.cũ filius.§.varijs.nã reus
aľs non posset deliberare:etenim poterit esse qꝺ cedet vni ꝛ non
alij.ꝛ pro hoc bene facit.ff.de solu.l.si duo rei.si tamen per recita
tionem facti apparet qua actione agit:debet sufficere:qꝛ dicit se
emphy.ꝛ ita no.in Spe.de act.ꝛ peti.§.ij.v.sꝫ nũquid teneť.ꝑpe
14 finẽ.§.¶ †Quid ergo ago rei ven.directa lite cõtest.vel dato li-
bello reus desinit dolo possidere:nũquid virtute dicti libelli fiet
condẽnatio:vel oportebit qꝺ incipiã de nouo edere libellũ in vti
li:Uidetur ꝙ debeam incipere de nouo:qꝛ cũ sint diuerse actio
nes vt.s̃.satis probatum est:processus vnius non contingit alte
rum:ꝛ ideo debẽt fieri interrogatiões vt sciať qua actiõe agẽdũ
sit.ff.de rei vẽ.l.qui petitorio.¶ Sed cõtra facit qꝛ sic erit in ptã
te rei ꝑcessum actoris eludere:statĩ eñ desinet possidere ꝛ annul
labit processum directe:ꝛ post eũ actor redierit ad vtilẽ:incipiet
possidere ꝛ frustrabũt processuꝫ vtilis:qꝺ erit incõueniẽtissimũ.
Propter qñ dicunt doct.ꝙ processus continuabitur ꝛ fiet con
demnatio virtute primi libelli.allegat Jac.de his qui no.infa.si
seruus.allegat Dy.pro casu.ff.de aqua plu.ar.l.quãq̃.§.iuli.pro
quo facit.ff.de pe.he.l.pe.de rei vẽ.l.is a quo.ꝛ facit.j.de interdi.
§.retinende.vbi cõdẽnatio refertur ad tẽpus interdicti.Et hoc
intelligit etiã Jac.si fiat alienatio ante contesta.post dationẽ li-
belli:ne sit in potestate rei actorem excludere a iure suo.ff.de eo ꝙ
certo loc.l.ij.Sed Spe.videť tenere cõtrarium hoc casu:ꝛ qꝺ sit
opus nouo libello titu.de interrog.§.ij.ver.pe.¶ Opinio Jaco.
tamen plus placet:qꝛ nõ debet esse melioris cõditionis qui dolo
desijt possidere q̃ qui se liti obtulit:ꝛ tamẽ ille teneť: nec audiť
ad variãdũ:vt.l.finaũt.ff.de rei vẽd.ergo nec iste qui dolo desijt.
15 ¶ †Preterea datio libelli facit rem litigiosam in realib⁹: sicut
cõtestatio in personalibus.C.de liti.auť.litigiosa.ꝛ perpetuat. et
sic videtur qꝺ hic habeť quo ad hoc pro cõtestatione:cum eadẽ
illusio posset fieri ante cõtesta.post datũ libellũ:q̃ ꝛ post:vt.s̃.di
ctum est.Caue tamen qꝺ oportet in processu fieri mentioneꝫ añ
sententiam de hoc qꝺ dolo desierit possidere pẽdẽte processu:qꝛ
alius est modus pronũtiandi ꝯ illum qui possidet:alius contra
illũ qui dolo desijt possidere vt.ff.de rei vẽ.l.qui restituere. ꝛ ma
xime vbi añ litis contesta.desijt possidere:qꝛ tũc actor in ipsa cõ
testatione oportet qꝺ hoc dicat:aľs poneret falsuꝫ:ꝛ deieraret si
poneret ꝛ iuraret eũ possidere qui desierat.ꝛ hoc si sciuit.ignorã
ti enim parci dꝫ.ff.de rei ven.l.si is qui se obtulit.vnde actor hꝫ
super his instruere iudicẽ:alioq̃ nõ posset bono modo iudicare.
16 ¶ †Sed queriť nũquid in ꝑdicto casu fiet condẽnatio virtute
directe itẽtate vel virtute vtilis.Uideť qꝺ virtute vtilis.ff.de no
xa.l.in delictis.§.si detractis.de edi.edic.l.bonẽ.§.aliquando.de
bo.pos.ꝭm tab.l.ij.§.si sub cõditione.Spe.videť tenere ꝙ cõdẽ-
nabiť virtute directe:vt in.d.§.ver.antepe.ꝑ quo facit.d.l.quãq̃
§.ait iulia.ꝛ videť expressum.C.de litig.l.ij.¶ Quicquid sit: con
dẽnatio fiet per modũ vtilis.nã iurabit in litẽ:iuxta.l.qui resti-
tuere.ex quo certũ est qꝺ dolo desijt possidere.Requiriť ergo qꝺ
sit dñs ille q̃ agit rei vẽdi.Pone qꝺ erat dñs tpe litis cõte.post-
ea desijt esse dñs:nunq̃d possessor cõdẽnabiť:Dicit Pet. ꝙ sic.
sufficit enim qꝺ haberet ius tpe litis cõtesta.ff.de rei vẽ.l. si post
acceptũ.ꝛ videť expressum pro Pet.lꝫ nõ alle.C.de liti.l.ij. Dy.
dicit cõtra per.l.tigni.§.fi.ff.ad exhi.ibi enim exꝑsse cauetur qꝺ
in actiõe ad exhibẽdũ oportet qꝺ duobus temporibus intersit:
tpe litis cõtesta.ꝛ tẽpore snĩe.Sic videť rei vẽ.cũ paribus passi-
bus ambulẽt ꝛ actio ad exhi.sit eius preparatoria. Sed ad hãc
rñdet Pe.magister aperi oculos:illa.l.dicit ꝙ opꝫ qꝺ inter sit
tpe litis cõtest.ꝛ tpe snĩe.i.ꝙ tpe snĩe intersit rem fuisse tunc resti
tutam:vcꝫ ꝙ tpe litis cõtesta.nã lꝫ modo nõ intersit sufficit.ff.si
17 quis cau.l.qui aũt.§.illud.de edẽ.l.vbi.§.is aũt.¶ †Forte posset
dici qꝺ vbi actor desijt esse dñs sine facto suo:tũc fit cõdẽnatio
si dolus mora vel culpa ꝑcesserit:que faciũt reũ teneri vel ad rẽ
seu rei pretiũ:vel ad fructus.ff.de rei vẽ.l.itẽ si verberatũ.§.fi. cũ
l.seq.ꝛ seq.sꝫ vbi facto suo ꝑdidit dñium:qꝛ forte alienauit non
video quin debeat repelli.magis eñ debet factũ suum eũ repelle
re q̃ factũ alienũ.sed vbi desinit esse dñs ex facto alieno desinit
actio:ergo magis ex facto proprio.ff.de condi.fur.l.ꝛ ideo. ꝛ.l.si
seruus.ꝛ facit.ff.de rei vẽ.l.ex diuerso.in prin.Nec ob.l.ij. de liti.
qꝛ iõ ibi lis suo marte peragiť:qꝛ vẽditio resciditť ꝛ res ad pristi
num statũ redigitur:vt.l.fi.eo.tit.¶ Sed quid ecõtra.pone qꝺ
actor nõ erat dñs tpe litis cõtest.sed post acquisiuit dñium:nun
quid sufficit:Uideť qꝺ sic.ff.de pign.act.l.si rẽ.§.fi.ꝛ ibi no.post
18 Hugo.¶ †Itẽ pro hoc:qꝛ sicut requiriť ex parte actoris dñium
ita ex parte rei possessio ad hoc qꝺ rei ven.cõpetat vt satis dictũ
est.s̃.per.l.j.de ali.iu.mu.cau.fac.sꝫ ex parte rei sufficit qꝺ possi-
deat tempore snĩe:ergo videtur qꝺ ex parte actoris sufficit domi
nium tũc fuisse quesitũ.ff.de rei ven.l.finaũt.§.j.facit.ff. de pec.l.
quesitũ.Jac.dicit ꝙ de hoc est facta quedã noua decretalis quã
ipse vt asserit nõ vidit:tamẽ potes eã videre extra de sen.ꝛ re iu.
c.abbate sane.lib.vj.in qua distinguitur aut agitur expressa cau
sa acquirendi dominij:aut nulla expressa nisi dominij solum.
Primo casu non sufficit acquirere dominium post litis cõtest.
Scdo sic.Jacobus tamen tenet contrarium:ꝛ idẽ tenet Pet.q̃
magis hoc fundat.Primo quia nõ potest videri in iudiciũ ꝛc.
ff.de iudi.l.non potest.Scdo per.l.tigni.§.fi.vbi dicit qꝺ opor-
tet qꝺ intersit tempore litis cõtesta.Preterea dicitur expressuꝫ.
ff.de exce.rei iudi.l.si mater.in prin.Propterea hoc confirmat ꝑ
rationẽ.Certum est qꝺ dominium solũ est causa rei vẽdicatiõis
nihil ergo facit causa remota:qꝛ illa nõ causat vẽdicationẽ: sed
solum ponitur ad probandũ dominiũ.siue ponatur siue nõ po-
natur nõ minus procedit libellus.semper enim dominiũ dedu-
ciť in iudiciũ.ꝛ ita videtur vtrobiq̃ deduci omne dñium vnde-
cunq̃ ꝛ ex quacunq̃ causa quesitũ vt.d.l.si mater.§.j.ff.de exce-
ptio.rei iudi.ꝛ hoc apparet qꝛ si appello ex vna causa:ꝛ ex alia
ius cõpetit:videor appellasse ex oĩ causa ex qua ius põt mihi cõ
petere.ꝛ nedũ expressam imo aliã possum prosequi.ff.de appel.l.
scio.§.fi.A simili si vnam causam remotã proposui possum ꝑsc-
qui aliam:ꝛ sic expressio cause remote nihil facit.Non ob.cõtra
ria.ꝛ primo.§.possidere.de.l.finautem.quia ibi non est bona cõ
sequentia nec bona similitudo de reo ad actorem:qꝛ de persona
rei nõ metimur ius:ex persona actoris sic.ꝛ ideo oportet qꝺ tpe
litis contesta.habeat ius vt apparet in petitio.hered.quia suffi-
cit exparte

cit ex parte rei ꝙ possideat tēpore sn̄ie: vt. l. si quo tpe. ff. de peti.
heredi. ⁊ tñ ex parte actoris oportet ꝙ sit heres tpe litis cōtesta.
¶ Item nō ob. l. si rē alienā. §. fi. de pig. ac. q2 actio pignoratitia
oritᷣ ex pignoris datiōe demum solutione secuta. s. q. mo. re ꝯbi.
ob. §. is quoqꝫ. ⁊ sic ex p̄cedēti cā: ⁊ idō sufficit ius post fuisse acq-
situ̅. ff. mā. l. si mādauero. Sec⁹ si nō ex precedēti cā: vt. d. l. nō po-
test. vt dixi. s. proxi. §. ¶ Hec sn̄ia est multū probabilis: sed tñ il-
la decre. vr̄ fuisse sumpta de rōne. l. si mater. §. eandē. ff. de excep.
rei iudi. vbi admittitᷣ distinctio de causa remota ꝑm intellectuꝫ
gl. Unde tenēdo opi. ⁊ intellec. gl. ille. §. est mirabiliter ꝯtra opi.
doc. ⁊ eodē modo in. l. ⁊ an eadē. §. actiones. e. ti. Sꝫ ipsi possunt
dicere ꝙ illa gl. nō est vera: ⁊ ꝙ ille. §. nō intendit facere differen-
tiā de expressiōe cause remote: sꝫ an dn̄ium fuerit de nouo q̄situ̅
vel nō. sed durū est contra stimulū calcitrare. oīa eñ debent obe-
19 dire deo ⁊ pape. iūge. j. e. ti. §. sic itaqꝫ. ¶ † Quid ergo dices: ago
rei vēdi. causa remota expressa in libello. in ꝓcessu volo probare
aliā causam: nūquid debeo admitti: vel si admissus fuero ⁊ pro-
bauero: nūquid debet condēnatio sequi? Nō videtᷣ ꝑ dictā decre-
talem per quā videtur ꝓbari ꝙ nō videtᷣ deduci in iudiciū: nisi
dn̄ium qd̄ ex illa causa cōpetit: ⁊ ꝑ. d. §. eandē. ꝑm intellectū glo.
Qui tenet opi. doc. diceret cōtrariū: sed tamen durū est ⁊c. vt. s.
dixi. Sꝫ quid si actor agit causa mediata nō expressa in libello:
sed postea exprimit in ꝓcessu causam certā quā prosequitᷣ ⁊ fertᷣ
sn̄ia: nūquid ex alia causa pōt agere? Expressum videtᷣ ꝙ non in
§. eandē. ⁊ no. in. l. ⁊ an eadē. §. actiōes. nec videtᷣ immutari aliqd
per dictā decretalē. ⁊ iunge qd̄ dicā. j. e. §. sic itaqꝫ. ¶ Sed pone:
aliquis agit rei ven. directa ⁊ succūbit: nūc vult agere vtili: nun-
quid pōt? Videtᷣ ꝙ sic: cū sint diuerse actiones ⁊ quodāmodo ex
diuersis causis cōpetēs: vna rōne directi dn̄ij: alia ratione vtilis
⁊ sic sn̄ia lata in vna nō obstat exceptio rei iu. in alia: vt. l. cū que-
ritur. ⁊ hoc verū est sine dubio vbi sn̄ia fertᷣ ratiōe ineptitudinis
actionis: vt. ff. si agrimē. fal. mo. l. j. vel vbi actū esset expresse vna
Sed vbi actū est generaliter dicēdo rē ad se iure dn̄ij pertinere:
ad hoc videtᷣ idē: q2 in dubio videtᷣ fuisse actū directa. ff. si ager
vecti. l. j. §. j. ⁊ hec videtᷣ fuisse intētio gl. ff. de exc. rei iu. l. si mater.
§. eandē. ff. de eui. l. minor. §. j. ¶ Sꝫ forte de veritate iuris videtᷣ
probabilius qd̄ illo casu videtᷣ totū ius suum in iudicio deduxis-
se: vt. d. c. abbate. ⁊. d. l. si mater. §. j. ⁊ iunge. j. versi. veniamus ad
20 quartum. ¶ † Itē no. ꝙ q̄uis rei vend. competat soli dn̄o: vt. l.
in rē actio. ff. de rei ven. tamē est dari casus vbi cōpetit non dn̄o:
C. de iur. do. l. in rebus. ff. de iur. do. l. si sponsalibus. §. j. C. de pre-
scrip. xxx. vel. xl. an. l. si quis emptionis. versi. sꝫ hec super illis. Et
forte posset idē dici vbicunqꝫ possessor vel detentator habet cām
ab agēte. verbigratia. cōmodaui vel locaui rē tibi: si agā contra
te: nō potes referre causam dn̄ij: sed illud obtinet vbi agitᷣ ꝑsona-
li. secus in rei ven. vt consueuerūt doc. no. C. loca. l. si quis condu-
ctionis titulo. ¶ Item no. ꝙ q̄uis reperiatur dn̄ium directum
⁊ vtile in immobilibus: nunq̄ȝ tamen reperitur in mobilibus. ⁊
ideo credo ꝙ qui ageret rei vē. vtili ꝓ re mobili dicendo se dn̄m
vtilē ꝙ caderet: cū nullo iure hoc reperiatᷣ: sꝫ ꝯtra illū qui dolo
desijt possidere posset agere vtili: vt. l. electio. §. j. ff. de nox. dn̄tñ
sit directus. ¶ Itē no. ꝙ vbi cōmissa est alicui custodia rerū cu-
stos: pōt agere pro illis rebus: q̄uis nō sit dn̄s. C. de sa. san. ecc. l.
sancimus. ibi: sacrorū vasorū custodes ⁊c. C. si ꝑ vim vel alio mo.
l. fi. sꝫ illa est magis cōtra: q2 spāle in possessorio. ¶ Iteꝫ pro hoc
facit. ff. de dam. infect. l. cum emptor. xvj. q. j. in canonibus. ⁊ hoc
pōt esse verū si ille custos habeat officiū vel administrationē ad
hoc institutū per modū tituli: vt q2 sacrista vel castellanus alicu-
ius castri secus si sit nudus custos ad certū tp̄s: vt. d. l. fi. a cōtra-
21 rio sensu. ff. de cōdi. fur. l. ideo. §. fi. ¶ † Sꝫ qd si actor dicat se pro-
prietariū in libello: ⁊ nō dicit se dn̄m? Verbigratia. dicit ꝙ talis
res ad ip̄m iure proprietatis pertinet. nunqd sufficit? vr̄ ꝙ sic: q2
ꝓprietas ⁊ dn̄iū videntᷣ esse idē. C. de prob. l. ꝓprietatis. Videtur
tñ qd̄ sit drīa: q2 proprietas rei dr̄ cuius dn̄iū nullius est. s. de re.
di. §. littore. ⁊ sic nō sunt idē: q2 si essent idē: in qua re nō cadit do-
miniū: nec caderet proprietas. ⁊ tñ. d. l. dicit cōtra. vnde vr̄ drīa:
q2 verbū proprietatis: vr̄ inesse in ipsa re. sed verbum dn̄ij: in per-
sona illius ad quē dn̄ium pertinet. ff. de rei ven. l. fructus. de vsu-
fru. l. sꝫ si quid. §. fi. de ver. sig. l. questio. melius. ff. qui. mo. vsusfru.
amit. l. si tibi fundū. ibi cū dicit: dn̄iū proprietatis. Satis tñ pōt
dici ꝙ sufficit dicere ꝙ pertinet iure proprietatis. etenim proprie-
tas pro dn̄io freq̄ēter accipitᷣ: vt. d. l. proprietas. ¶ Hucusqꝫ sa-
tis diximus de eo qd̄ reqritᷣ in rei vēdi. ex p̄te actoris: nūc volua-
mus mantellū ⁊ queramus de eo qd̄ requiritᷣ ex parte rei. Et cer-
22 tū est qd̄ possessio vł quasi possessio: vt. s. dictū est. ¶ † Queram⁹
circa primū vcꝫ circa possessionē vtrū reqratᷣ vtraqꝫ ciuilis ⁊ na-
turalis: vel an sufficiat altera tātum. Et primo vtrū ciuiliter tā-
tū possidēs teneatᷣ rei vēdi. ⁊ in hac questione doc. ⁊ gl. cōsueue-
rūt dicere qd̄ sic: vt no. in. l. ij. C. vbi in rem actio. ⁊ no. in Spe. de
actio. seu peti. §. j. ver. sed nunquid. ⁊ idem doc. hic allegāt quasi
prout. ff. de vsufru. l. cū cuiuscunqꝫ. §. si fundus. ¶ Sed cōtra eo-
rum opi. videtur ꝙ nullus tenetur rei vēdi. nisi qui habet facul-
tatem restituendi. ff. de rei vēdi. l. officiū. ad exhi. l. iij. §. fi. sed ciui-
liter possidens nō habet facultatem rei restituēde: ⁊ sic nō videtᷣ
teneri. qd̄ nō habeat facultatem: apparet: q2 ipse nō detinet rē:
sed ille qui possidet naturaliter: sicut fructuarius: emphyteota:
vasallus q nō crederet dn̄o si vellet rem tradere: ergo videtᷣ ꝙ do-
minus nō teneatur. ¶ Sꝫ ad hoc posset r̄nderi qd̄ res iudicata
contra dominum noceret eis. ff. de re iudic. l. sepe. ⁊ fiet executio
contra eos. ff. de vsufr. l. locum. §. proprietarius. Vel dic ꝙ si peti-
tur ius qd̄ ciuiliter possidens dicit se in re habere: tunc tenetᷣ: q2
illud ius pōt restituere seu dimittere. Verbigratia. aliqs habet
vsumfr. in re: vel est vasallus vel emphy. ego in hoc nō ꝯtradico
sed peto proprietatē directā. verbigratia. dico ꝙ talis res ad me
pertinet iure dn̄ij directi quā tu possides ciuiliter tanq̄ȝ dn̄s ꝓ-
prietatis: vel tanq̄ȝ dn̄s directus: peto ⁊c. sed si peteretᷣ res ipsa ⁊
ei⁹ restitutio: nō video ꝙ hoc fieri possit: cū restituere nō possit:
vt dixi. sed contra naturaliter possidētē pōt agi: q2 ille habet fa-
23 cultatē rei restituēde: vt. l. officiū. s. alle. ¶ † Sed quid si non pos-
sidet naturaliter vel ciuiliter: sed detinet tantū vt depositarius
vel colonus? expressum videtᷣ in. d. l. officiū. ꝙ contra detinētē rē
pōt agi Doc. iuris canoni. dicūt ꝙ illud est verū quo ad hoc vt
ꝓcedatᷣ ꝑm formā. l. ij. C. vbi in rē actio. vel vbi est incertū an pos-
sidet vel detinet: al's aūt nō cōpetit: imo actor sciēs debet cade-
re. ⁊ sic notāt extra vt li. nō cōtest. c. qm̄. in. §. in his. que sn̄ia pōt
esse vera in his que ad opus alterius detineret: sicut ꝓcu. bailli-
ui: administratores. ⁊ propter hoc fuit inuenta. l. illa. ij. vbi in rē
actio. nō sic ī alijs: vt si ego deposui rē meā penes te: vel locaui ti-
bi: vel cōmodaui ⁊ eam vēdicē: q2 hoc casu certū est teneri: quin-
imo in oī casu detinēs qui hꝫ facultatē rei restituende tenetᷣ: nisi
nominet actorē ⁊ dicat se nolle rē defendere: tūc eniꝫ proceditur
iuxta formā dicte. l. ij. datur ergo rei ven. cōtra detinentē ⁊ cōtra
possidentem. ¶ Item contra illū q dolo desijt possidere siue an̄
litem inceptā siue post. ff. de rei ven. l. si aūt. §. sed ⁊ is qui. ¶ Sed
cui incūbit onus probādi dolū? videtᷣ qd̄ ꝓponēti. ff. de proba. l.
quoties. §. q dolū. sed contra. ff. de except. rei iudi. l. si rē. sed solue
24 vt ibi notatᷣ in gl. ¶ † Sed quis erit modus ꝓbādi dolū? Forte
si denuntiauerā reo rē velle vēdicare: vel al's scribam ꝙ ego erā
ei daturus libellū: ⁊ plurib⁹ alijs modis. vide. ff. ex q. cau. in pos.
ea. l. fulcinius. §. quid si. in gl. nā volūtas. extra de re. iu. c. pro pos-
sessore. li. vj. per Sy. in Spe. de emp. ⁊ vē. §. nūc dicendū. ⁊ versi.
sed nūquid. ¶ Itē est dare casus vbi tenetᷣ ille qui possidet q̄uis
sine dolo ⁊ culpa desinit possidere si habuit malū ⁊ vitiosum ini-
tium. ff. de vi ⁊ vi ar. l. si deieceris me. ⁊ illo casu nō oportet pro-
bare dolū. qd̄ est bene notādū. ¶ † Quid si culpa desijt posside-
re. Dic qd̄ tenetᷣ post litē cōte. imo ēt si sine culpa tenetᷣ ꝓpter ac-
cessoriā. vide. ff. de rei vē. l. itē si verberatū. §. fi. cū. l. seq. ⁊. l. si a bo.
fi. pos. ff. ad exhi. l. de eo. §. si post. de euic. l. si seruus. §. fi. itē habet
25 pro possessore is qui se obtulit: cū. l. seq. ⁊ seq. ¶ † Nūc videamus
de tertio ad qd cōpetit rei vēdicatio: seu qd in ea veniat. Dicūt
doc. qd̄ rei ven. cōpetit ad rē corporalē singularem cōmercio ho-
minum nō exemptā. Primo dicūt qd̄ cōpetit ad rem corporalē
q2 ad incorporalia nō competit cū nō possideantᷣ. sed ad illa cō-
petunt cōfessoria ⁊ negatoria: de quibus. j. proxi. §. ⁊ hoc dicit is
§. ibi veluti si rē corporalē. Nunquid ergo cū pertinen̄. pōt vendi-
cari? nec videtᷣ: q2 in pertin̄. sunt multa incorporalia: sicut homa-
gium iurisdictio. ¶ Pōt dici cōtra. ff. de vi ⁊ vi ar. l. j. §. illud. de
cōtrahen. emp. in modica. sed Inno. vr̄ tenere cōtra extra de re-
sti. spo. c. cū ad sedē. vide. j. eo. §. preiudiciales. ⁊. §. curare. ¶ Itē
singularē dicūt: q2 nō cōpetit ꝓ vniuersitate iuris: sicut est here-
ditas ⁊ peculium: sed ꝓ vniuersitate facti sic: sicut est grex. sic. ff.
de rei vē. l. vēdicat. nō vt gregi. ⁊. l. j. §. fi. ¶ Itē dicunt cōmercio
hominuꝫ ⁊c. q2 res sacre ⁊ religiose que nullius dn̄ij sunt nō p̄nt
vēdicare: qd̄ est verū ꝑm Pe. nisi adiecta causa iusta. l. j. §. ꝑ hāc.
de rei ven. vel verius dic nisi per administratores vel prelatos no-
mine vniuersitatis vel ecclesie. C. de sac. san. eccle. l. sancimus. §. j.
¶ Quid aūt in hac actione veniat; dic qd̄ fructus pēdētes. ff. de
rei vē. l. fructus pendētes. itē extātes naturales ⁊ hi veniūt eadē
rei vē. q2 res ipsa petitᷣ. item veniūt fructus extātes industriales:
sed hi eueniūt per aliā vēdicationē. itē fructus cōsumpti vēdicā-
tur a malefidei possessore: q2 dolo desijt possidere: vt no. i. l. ex di-
uerso. alij aūt petuntᷣ per officiū iudi. ⁊ alijs actiōib⁹: vt videbis
magis. j. de offi. iudi. §. pro illoruꝫ. s. de re. di. §. si quis a nō dn̄o.
Itē veniūt dāna rei ven. ff. de rei ven. l. nō solū. cū. l. seq. ⁊ sequen.
26 ¶ † Veniamus ad quartū de formatiōe libelli. Et dn̄s Iac. de
a ra. refert Roffre. sic formasse libellū. Dico me dominū talis rei.
designabit meliori modo quo poterit: quā tu possides. vn̄ peto
illā rē mihi restitui cū fructibus ꝑceptis ⁊ percipiēdis. dicit eñ
Iac. ꝙ cōtra hm̄oi libellū doc. cōsueuerūt arguere. nam is libel-
lus concludit ad restitutionem: ⁊ videtur eadem conclusio q̄ in
personali: nam si cōmodaui tibi rem: cōcludā qd̄ restituas. vnde
dicit ipse qd̄ doc. cōsueuerūt dicere qd̄ debet cōcludi ad declara

a ¶ Libelli. de hoc tractat hic Angel. in. xj. col. post me. in ver. q̄ro ergo q̄uo. iteꝫ vide Pet. ferra. in sua practica ī for. libel. ī act. rei ven. ⁊ Pet. Iac. in tit. de rei ven. qb⁹ autorib⁹ plene īstrui poteris sup formatiōib⁹ libellorū. itē vide do. Ias. may. hic in. xx. colū. in me. ver. extra gl. vsqꝫ ad fi. §.

tionem: ⁊ pro restitutione iudicis officiũ implorare. ex hoc apparet q̄ sniã debet esse cõformis libello: vt. l. vt fundus. ff. cõi diui. cõstat aũt ꝙ in rei vendi. pronuntiatur rem petitoris esse: vt. l. ex diuerso. §. j. ff. de rei ven. ergo super hoc debet cõcludere libellus vcȝ qd̃ pronũtiet petitor dñs. ⁊ hãc sniam tenet Pet. de bel. per. ⁊ ꝙ restitutio nõ venit iure actionis: sed officio iudicis: ⁊ sic tenet cursus causarũ cõis. ¶ Idẽ tamẽ Ja. impugnat dictũ libellum in alio articulo: q̄ dicit cũ fructibus ꝑceptis ⁊ ꝑcipiendis: q̄ multi sunt possessores qui nõ tenent de ꝑceptis si sint cõsumpti: nec de ꝑcipiẽdis quoquo modo. Itẽ alij tenent alijs acti. q̄ rei vẽ. ⁊ no. plene in. d. l. ex diuerso. ⁊. §. illorũ. j. de offi. iu. Uult ergo ɔcludere Ja. ꝙ oportet declarare quos fructus petit: ⁊ taliter ꝙ appareat quo iure petit. Pe vr̃ sentire ꝙ ibi declarare nõ põt: q̄ forte nescit quot nec q fruct⁹ extãt: nec cui ɔsumpti sunt: q̄ forte nec aduersarius vult declarare ꝙ amittat talis petitio generalis. arg. ff. quo. le. l. j. §. qd̃ aũt. ⁊ hoc ꝓbat: q̄. l. dicit qd̃ cõdemnatio fit in fructib⁹ taxatione iudicis: ⁊ sic apparet ꝙ nota erãt certi petiti: q̄ nõ fieret taxatio ĩ icerto. C. si qs alteri vel sibi. l. cũ ꝓpria. hãc sniam vsus causarũ admittit imo plus cõdẽnat in fructib⁹ absq̄ alia declaratione: vt videbitis. j. co. §. curare. ⁊ ibi magis dicam. ¶ Formabis ergo sic: dico ego talis ɔtra talẽ qui rem meam possidet seu tenet ⁊ habet potestatẽ eam restituẽdi que pertinet ad me iure dñij: quã rem peto ad me ꝑtinere iure dñij declarari. ⁊ hoc declarato peto eã mihi restitui cũ fructibus ꝑceptis ⁊ ꝑcipiẽdis: necnõ ⁊ cũ dãnis que passus sum vsq̄ ad tales summas salua in oĩbus vestra legitima taxatiõe petẽs expẽsas ꝑ lite factas quas tm̃ estimo super faciẽdis vestrum requirẽs officiũ ⁊c. ⁊ iste libellus satis procedit vbi re⁹ detinet seu possidet: sȝ si dolo desijt possidere: nõ ꝓcedere: imo oporteret de
27 hoc facere mẽtionẽ. ¶ † Et tunc dicet sic. dico ꝙ talis rem meã talẽ quã detinebat seu possidebat dolo desijt possidere: que quidem res ad me iure dñij ꝑtinebat ⁊ ꝑtinet. quare cũ de iure idẽ reus pro possessore haberi debeat: peto dictã rem ad me ꝑtinere iure dñij declarari: ⁊ hoc declarato dictã rẽ mihi restitui. q̄uis eñ nõ possideat vr̃ ꝙ debeat peti restitutio: sed post cuȝ reus dicet se non posse restituere: iurabit in litẽ ex dolo vel quãti res est in culpa: iuxta. l. q restituere. vnde glo. ibi dicit ꝙ ad aliud agit: aliud ɔsequit innuẽdo ꝙ restitutio ibi reperit ⁊ soluit estimatio Si aũt culpa desijt possidere in casib⁹ q̄bus tenet ex culpa de q̄bus dixi: tũc oportet fieri de hoc mẽtionẽ in libello. vel ĩ ꝓcessu: ⁊ nõ dicet eũ dolo sȝ culpa desijsse possidere. valet ergo libell⁹ si
28 dicat se dñm. ¶ † Sȝ q̄d si pars petat ꝙ declaret an dicat se dñȝ directũ vel vtilẽ? Dicas ꝙ tenet declarare an agat vtili vel directa: vt. ij. dixi: ꝑ cõsequẽs ⁊ ꝓ quo dñio agit: al's videret vtrunq̄ ⁊ totũ ius vndecũq̄ quesitũ in iudicio deduxisse. ff. de excep. rei iu. l. si mater. §. eãdẽ. l. ⁊ an eãdẽ. l. §. actiones. Si tamen reus huiusmodi declarationẽ nõ petat: forte prudẽtius agit: q̄ si nil fuerit declaratum: ⁊ actor succubuerit: ⁊ post iterũ agat vtili obstabit ei exceptio rei iudicate: q̄ nõ obstaret si declarasset se: vt dixi. s̄. latius. ⁊ per hoc videt ꝙ dato libello nõ specificato dñio si det actor articulos seu positiões sup vtili tm̃: ꝙ dicat se emphy. vel vasallũ vel colonũ ad nõ modicũ tp̃s: ꝙ tales articuli debẽt admitti: q̄ omne dñiuȝ vr̃ in iudiciũ deductũ. nec ob. ꝙ dicẽdo dñium: intelligit de directo in dubio: vt. l. j. §. j. ff. si ager vecti. qd̃ verũ est de ꝓpria significatiõe ⁊ in materia ĩ qua alterũ tm̃ dñiũ cadit: sȝ in materia ĩ qua vtrũq̄ põt cõprehẽdi sicut in iudicijs vbi oĩa veniũt: de quibus nõ est actũ spãliter ne veniãt: vt. l. solẽnis. ff. de iudi. dicendũ est ꝙ oẽ dñium venit. argu. dicti. §. actio-
29 nes. j. eo. ¶ † Sȝ q̄d si actor dicat in libello qd̃ res ꝑtinet ad ip̃m nec declarat in iure dñij: nunq̄d valet talis libellus? Expeditũ videtur ꝙ sic: extra de fi. instr. c. inter dilectos. de excep. c. cũ venerabilis. ⁊ sic tenet Spe. de lit. cõtest. §. de ꝓprietate. ver. alie sunt reales. ¶ Ego credo ꝙ libell⁹ satis ꝓcedit de se. si tm̃ pars petat declarari q̄uo pertinet: actor tenet declarare: q̄ verbũ ꝑtinere: est dubiũ ⁊ latã hȝ significationẽ: ⁊ sic cũ libell⁹ debeat eẽ cert⁹ declarari dȝ. ff. de verb. ob. l. verbũ ꝑtinere. ¶ Preterea si tenet actor declarare an agat vtili vel directa: multofortius quare res ad eũ pertinet an iure dñij vel debiti. ¶ Emphy. vero vasallus vel alij debẽt facere mentionẽ de suo vtili dñio: ⁊ dicũt sic. cũ tu talẽ rẽ teneas ⁊ possideas que ad me iure vtilis dñij pertineat: cũ eam in feudũ vel emphy. teneã declarari q̄uo teneas peto ⁊c. ¶ Nunc videamus de modo probãdi dñium. ⁊ in hoc aduerte ex qua causa voles dicere te dominũ. vnde scd̃m naturã acquisitiõis dñij oportet te articulare. ⁊ super hoc vide de acqui. re. do. per totũ. s̄. de re. diui. per totũ. ⁊ hoc satis est facile videre si viam ferã vendicare: dices eam te cepisse vel aliũ a quo causaȝ habuisti. ⁊ eodem modo prosequere materiam de re. diui. in hoc tamẽ aduerte: q̄ si dices te dominium: quia emisti a domino: oportet qd̃ probes quatuor. primo qd̃ ille vẽditor esset dñs: qui vẽdidit tibi qd̃ solueris pretiũ ⁊ ꝙ tradidit rem. s̄. de re. di. §. vendite. ⁊ idem in alijs titulis. oportet enim probare titulũ ⁊ traditionem

a ¶ Itẽ no. Et in Spec. de loca. ver. vj. ⁊ ver. lvj. ⁊ se. ⁊ ver. cxlviij. et Bar. in. l. cũ res. C. de ꝓbat. vbi ẽt per Bal. Alexã. cõsi. ccij. ij. parte. vbi plene. ⁊ cõsil. x. et. xj. iiij. parte. idẽ Alex. in. l. j. ff. de vsuca. Itẽ vide Pe. de ferra. ĩ sua pra. in forma libelli ĩ act. reali. itẽ Pet. Jac. tit. de rei vendi.

b ¶ Eque. istũ §. ɔtinuãt Ang. ⁊ do. Jac. eodem mõ: diuide tñ hȝ ang. ⁊ sic summa Pro seruitute cõstituẽda vl' nõ cõstituẽda ꝓdite sunt actiones in rẽ tam pro seruitutibus rusticis: q̄ vrbanis: realibus vel ꝑsonalibus: ⁊ in his etiã agit q̄ possidet. secus in rebus corporalibus regulariter.

c ¶ Debes scire. Uide Ange. hic in. ij. col. ante me. ĩ v̄. Et ꝑmitte ad intelligentiã ⁊ domi. Jas. may. hic in. j. col. post princ. in v̄si. ad euidentiã huius. §.

⁊ dñium tradẽtis. ff. de acqui. re. do. l. nũq̄. ⁊. l. traditio. Iteȝ probas dñium: si tenuisti cũ titulo ⁊ bona fide rẽ mobilẽ tribus annis immobilem. x. vel. xx. iuxta. l. si quis emptionis. C. de prescrip.
30 xxx. vel. xl. anno. ¶ † Quid si nõ ꝓbet titulũ sȝ ꝓbet ꝙ ipse ⁊ predecessores sui tenuerũt rem illã tanq̄ suã a tãto tp̄e ꝙ hoĩm memoriam excedit? Nõ vr̃ valere: q̄ illa probatio non obtinet nisi in seruitutibus: cũ alio casu nõ reperiat de iure ciuili: vt. l. si arbiter. ff. de proba. de aqua plu. arcẽ. l. j. §. fi. Forte posset sustineri cõtra. nã cur nõ bene acquirit dominium tãto tp̄e sicut admittit. ff. de acqui. re. do. l. nunq̄. §. thesaurus. imo forte sufficeret si ꝓbaretur ꝙ actor ⁊ predecessores gesserũt se pro dominis rei. xxx. annis ⁊ vltra pro talibus habiti fuerunt: q̄uis non probent titulum. ⁊ facit qd̃ no. ff. de condi. insti. l. quidam. Si vis latius videre libellos ⁊ positiones in rei vendi. vade ad Spec. tit. de propri.
a §. j. de actio. seu pe. §. sequi. ver. item nota.

1 ☞ Seruitutes quedam sunt reales: quedam personales. item realium quedam sunt prediorũ rusticorũ: quedam vrbanorum.
2 Seruitutes que debentur persone que sint ille. vide exempla.
3 Seruitutes personales an sint si pacto tecum egi ꝙ possim recipere de lignis nemoris tui quantum mihi sit necessarium ad calefactionem hospitij mei: an talis seruitus sit personalis.
4 Quid si aliquis dedit mihi vsum in foresta sua: an sit seruitus personalis.
5 Seruitus an sit realis si concessi tibi vsagium in tali foresta mea quantum tibi sit necessarium pro necessitatibus talis castri tui.
6 Quid si per pactum vel stipulationem constituatur.
7 Deinde ponit diuisionem textus.
8 Actionis confessorie ⁊ negatorie que sint exempla. ⁊ nu. 9.
10 Usufructuarius vel creditor non sunt domini rerum.
11 Possessor rei potest aliquando vicem petitoris sustinere. vt in exemplo.
12 Ciuiliter possidens an teneatur rei vendicatione.
13 Actio confessoria quid sit.
14 Actio confessoria vnde procedat ⁊ cui competat.
15 Titius debebat tibi aliqd̃ deuerium: tu vendidisti illud Sẽpronio: Titius obligauit se Sẽpronio: tu quittasti Titiũ: an ꝑ hoc est translata proprietas ⁊ possessio seruitutis in Sempronium.
16 Seruitus si legatur alicui: statiȝ acquiritur legatario hereditate adita.
17 Seruitus quanto tempore prescribitur a possessore bone fidei.
18 Quid sit in seruitute formata.
19 Prescriptio seruitutis acquirẽde a quo tẽpore incipit currere.
20 Quis autem erit modus probandi.
21 Quid si nõ possit probare requisita. sed probat vsum frequentẽ.
22 Quid autem in seruitute formata.
23 Bonafides an debeat probari qui dicit se prescripsisse.
24 Qualiter aũt probabit qd̃ non possedit vi clam vel precario.
25 Possidens seruitutem. xxx. annis an possit agere confessoria.
26 Agens possessorio pro iure seruitutis si reus probat se dominũ: debeat fieri executio.
27 Agens pro seruitute quasi sibi sit cõstituta an debeat cõstituentem probare dominum.
28 Actio confessoria contra quem competat. ⁊ quare sic vocetur.
29 Libellus qualiter formatur in actione confessoria.
30 Confessoria an competat si debet aliquid dari: puta: rusticus debet par caponum quotannis.
31 Quid aũt magis consequitur per confessoriam in effectu q̄ per interdictum vti possidetis.
32 Actio negatoria quid sit: ⁊ vnde nascatur.
33 An autem detur contra quemlibet impedientem.
34 Negatoria actio si intentatur: quis debet probare.
35 Conclusio libelli qualis sit in actione negatoria.
36 Negatoria actio quanto tempore tollatur.
37 Agens negatoria si constituat aduersarium in contumacia: nec vult comparere quid iuris.

b **Eque**[b] **si.** ¶ Supra dixi de actiõibus realibus que cõpetunt pro rebus corporalibus: sequitur de realibus que competũt pro rebus incorporalibus que sunt due: vna que datur vendicanti vel defendenti seruitutẽ que vocat cõfessoria. alia que datur ad negãdum seruitutem que negatur ne-
c gatoria. Et pro euidentia casus ⁊ dicendorum debes scire[c] qd̃
1 quedam seruitutes sunt personales: quedam reales. ¶ † Item realium quedam vrbanorum prediorum: quedam rusticorum. Personales hm̃ Dy. dicuntur dupliciter: quia quedam debent a persona persone. quedam a re persone. a persona persone: vt est videre a persona serui qui debet seruitutem domino suo hm̃ eũ. Sed certe ibi nõ est seruitus formalis de qua hic tractatur: quia cum sit seruus domini: nõ potest dici ꝙ dominus habet seruitutem in re sua. ff. si vsusfr. pe. l. vtifrui. q̄uis dicat seruitus. s̄. de iure. person. §. seruitus. sed ad veritatem non est seruitus formalis: vt dixi. ¶ Sed ecce casum vbi potest esse seruitus formalis: ⁊ debetur a persona

betur a persona persone: qñ legant opere serui vel ministerium: tunc est bene formalis: qꝛ legatarius nõ est dñs serui: ſ; censetur
2 fructuarius.ff.de vsufru.le.l.ij. ¶ †Sed illarũ que debent a re ꝑ sone sunt plura exẽpla: vt vsusfruct⁹: vsus: ꝛ habitatio. vñ ſm gl. tres sunt ꝑsonales seruitutes tñ: vc; vsusfr. vsus: ꝛ habitatio. addit Dy. quartã: opere seu ministeriũ seruoꝝ: vt.ſ.pri.dixi. ¶ Sʒ gl. hoc reprobat.ff.de vsufru.l.si quis binas. ꝛ dicunt personales que debent persone ꝛ cũ persona extinguunt.ff.qui.mo.vsusfru. amit.l.sicut.§.fi.nisi in legato opere serui qđ extiguit per mortẽ serui nõ legatarij: vt.d.l.ij.de vsufr.le. reales debent a re rei: ꝛ nõ possunt cõstitui nisi sit res que ex hoc ꝓspiceret ꝛ cui possit deberi.ff.de ser.l.quoties.ſ.de ser.§.ideo. hec est opinio gl. ꝛ vr̃ eã seq
3 Dy.h. ¶ †Quid[a] ergo si dices: ꝯstituisti mihi expletũ i nemore
a tuo: vc; ꝙ possim recipere de lignis nemoris tui quãtũ erit mihi necessariũ ꝑ calefaciẽdo hospitiũ meũ. vel rustici cuiusdã' mãsi debẽt mihi brauiũ vl' operatoriũ qualibet ebdomada: nũqd hec ꝛ similes erũt seruitutes ꝑsonales? vel si cõcessisti mihi ꝙ possi; haurire aquã de fonte vel puteo qđ habes i domo tua. gl. noluerũt dicere ꝙ talia debẽt dici seruitutes. ꝛ sic pro talibus nõ agetur cõfes. ꝛ hoc dicũt post Jo.in.l.si quis binas.ſ.allegata.ff.de ser.l. vt pomũ. de ser. rusti. predi.l.pecorum.de ali. ꝛ ciba.leg.l.mella. Pe. de bel. perti. tenet cõtrariũ cũ Roge. cuius opinio scribitur in.l.mela. vc; qđ oẽs tales sunt seruitutes personales: ꝛ pro ipsis põt agi confessoria. ꝛ hoc patet: qꝛ de eis tractat in materia seruitutũ ꝛ sermones ꝛc.ff.de lo.l.si vno anno. Itẽ dicit qđ hoc est exꝑssum quasi in.l.mela. vbi appellant seruitutes. nec obst.l. vt pomũ. qꝛ qđ ibi dꝛ nõ est seruitus verũ est realis: sed personalis. ꝛ hãc sentẽtiam videt fouere gl.ff.de ser.ti.generali.l.j. ibi cũ dicit: ꝛ si que sunt similes. ꝛ hãc amplectit vsus causarũ tota die formant libelli in cõfessoria pro vsibus pascuorũ ꝛ expletis forestarũ ẽt pro tallijs hoĩm: ꝛ breuiter pro omni iure incorporali. ꝛ hoc satis vident sentire doc. iuris canonici extra de reli. do. c. cõstitutus. ꝛ hoc fatis ibi probat de prescr.c.veniẽs. vnde oẽs cõcordãt qđ pro decima põt agi cõfesso. extra de deci.c.tuã.ꝑ doc. ꝛ.c. prohibemus. Et ideo credo qđ possit agi cõfesso. ꝑ iure decime ꝛ alijs iuribus incorporalibus. vnde nõ video quare meli⁹ possit agi cõfesso. pro illis tribus vsusfru. vsu: ꝛ habitatiõe ꝙ̃ pro alijs. Sed iđ ille tres dicte fuerũt ꝑsonales: qꝛ de illis noĩatim tractatur in iure: nõ qꝛ essent vel esse possent alie. ꝛ hoc satis probat in d.l.j. vbi non nominant nisi due: ꝛ tñ oẽs doc. concedũt qđ sunt tres. si ergo post nominationẽ tex. ipsi dãt aliã cur nos nõ possumus dare alias vsibus ꝛ cõsuetudinib⁹ introductas? ꝛ ĩ hoc nõ videt magna difficultas: ſ; hoc nõ vr̃ mihi difficile quomodo cognoscã an sit personalis vel realis.
4 ¶ †Pone: quidã dedit mihi vsum in foresta sua: nunqd est realis vel ꝑsonalis seruitus? expeditum vr̃ qđ sit personalis.ff.de lega.j.l.apud iuli.§.si qs alicui. ff.de ver.ob.l.stipulatio ista.§.si quis ista. ꝛ in hoc põt dici ꝙ vbi aliqua seruitus concedit gratis inter viuos ex liberalitate nõ ex pacto facta mẽtione de persona nõ de re que ex hoc posset ꝓsperari vel vbi seruitus sic legat: qđ censet personalis ꝛ extinguit cũ persona nisi fiat mẽtio de heredib⁹: vt.ll.ſ.allegatis. ꝛ.l. nõ solũ.
5 §.tale.ff.de li.le. ¶ †Quid ergo si fiat mẽtio de re? Verbigrã: cõcedo tibi vsagiũ in tali foresta mea ad calefaciẽdũ ꝛ ad vtẽdũ ad necessitates talis castri tui. tũc dicerẽ eam realẽ qꝛ ex hoc castrũ emendat/claudit/ꝛ sustinet: ſ; vbi nõ tãgeret vtilitatẽ castri iudicarẽ personalẽ. Verbigratia. ꝯcedo tibi vsagiũ calefaciendi te in tali castro. hoc nõ tãgit vtilitatẽ castri. ꝛ dicerẽ hãc in dubio personalẽ. ꝛ hoc vult dicere.l.lucius.ff.de serui.rusti.predi. dono tibi digitũ aque in domũ tuã que in oscbino ꝛc. ille vsus nõ tãgebat domũ: qꝛ nõ indiget irrigatione: ideo contẽplatione persone videtur cõcessum. ꝛ ad hoc facit.ff.de don.l.aquilius. secus si cõcederet digitũ ad fundum vel ad pratum qui indiget irrigatione: vt.l.attilicinus. al's.l.fundo.§.fi. ꝛ.l.pecorum.eo.tit. nec facio vim an dicat ad talem locum ꝛ vbicunqꝫ: ꝙ̃uis gl. sensum det in his: vt.l.lucius. quia ex quo certus locus nominatur: nõ minus debet valere quantum ad illum locũ ex eo ꝙ postea clausula ꝯgeneralis subijcitur. Solum ergo est inspiciendum vbi nominatur res an seruitus proprius respiciat seruitium ꝛ cõtemplationem persone ꝙ̃ rei: aut rei potius ꝙ̃ persone. Primo casu cẽsetur personalis. Scđo realis. ꝛ hoc vbi legatur ꝛ cõceditur simpliciter.
6 ¶ †Quid si per pactũ vel stipulationẽ cõstituatur? Tũc dicerẽ in dubio realem per.l.si pactũ.ff.de proba. nisi pactum vel stipulatio apponeretur super seruitute que de sui natura esset ꝑsonalis: vt.d.§.si quis ita. vel nisi esset talis qđ nõ esset verisimile alij concedi ꝙ̃ cui cõceditur: vt si quis cõcedat filio albergari in domo sua quando veniet ad villam suam vel aliu; qđ nõ esset verisimile concedere extraneo: nam tunc est personalis etiam si cõstitueretur a re rei: vt.ff.de serui.le.l.pater. ꝛ hoc itelligo in ꝯcessiõe priuati. Quid in priuilegijs principũ? Credo satis idẽ inspiciendum: vc; an materia priuilegij cõcernãt locũ vel dignitatem vel personam. vnde vbi cõcernit locũ vel eius libertatẽ vel prosperationem debet iudicari realis. extra de insti.c. cũ venissent. al's personalis. C. de excu. mune.l.sordidorũ.li.x. ꝛ idẽ dicerem in sñia. si pronũtiatũ esset me habere vsagiũ in foresta. Vel põt dici ꝙ illa sit realis in dubio.ff.de arbi.l.ꝙ̃uis. qꝛ imponit finem oĩbus cõtrouersijs: vt ibi. si tñ fieret de loco mẽtio per modũ.ſ.dictũ esset minus dubitabile. ¶ Sed posset queri nũquid pro annuis ꝓstationibus posset agi confessoria: ꝛ qua actione agitur vide.j.§.ꝓiudiciales. ꝛ ibi de hoc.
7 ¶ †His itaqꝫ ꝓmissis veniamus ad tex. Et est sciẽdũ qđ in hoc.§. imperator facit sex. Priõ dat exẽplũ de cõfessoria que cõpetit pro seruitute personali. Scđo dat duo exẽpla de cõfessoria que cõpetit pro seruitute prediali seu seruitute rustica. Tertio dat quatuor exẽpla de cõfessoria q̃ cõpetit pro seruitute vrbana. Quarto dat plura exẽpla de negatoria. Quinto ponit differẽtiã inter actiões reales que cõpetũt pro corporalibus: ꝛ que cõpetunt pro incorporalibus. Sexto infert quandã exceptionem a dicta differentia dependẽte. litera satis est plana. ¶ Casum potes sic incipere. dñe imperator vox dixistis mihi qđ actio. reales cõpetũt ad rẽ corporalẽ.ſ.pri.§.quid de incorporalibus: nũquid ac. pro reis cõpetũt? Dicit imperator ꝙ sic reales eque sicut pro corporalib⁹. Verbigrã. pone ꝙ aliqs h; vsumfru. in edib⁹ vel in fundo: impedit quominus vti possit. põt agere cõfesso. cõtra impediẽtem. ꝛ hoc exemplũ est de seruitute ꝑsonali. Itẽ sequit exemplũ de seruitute reali ꝛ prediali. pone qđ habeo seruitutẽ eũdi per fundũ tuũ ad fundũ meũ sine iumẽto vel agẽdi cũ iumẽto ꝛ vehiculo. possum etiã agere cõfessoria. ꝛ ita prosequere totũ.§. aliqua tñ de exẽplis recipiũt cõtrarietatẽ. vt videbis iuxta gl.
8 ¶ †In glo.[b] vt sic eras. in fi. istud exẽplũ nõ placet
b Dy. dicit eñ ꝙ trufatoriũ est dicere qđ iter exẽpla cõfesso. Iustinianus poneret exẽplũ nõ cõpetẽs ꝛ cõpetens negatorie: de qua proxi. tractaturus est: ſ; huic exemplo litera repugnat: dicit eni; altius edes suas ꝛc. sed dicit Dy. edes suas.ſ. vicini suas agẽtis: ſ; certe lr̃a vr̃ sentire de edibus agẽ. Vñ dicit Pet. de bel. perti. põt poni exẽplũ faciliter in quo actor agi cõfesso. ius sibi esse altius edes suas tollẽdi. Verbigrã. tu habes domũ tuã depressam Titius vicin⁹ altã: cõcessisti seruitutẽ Titio domũ tuã alti⁹ nõ tollẽdi: vis eã nihilomin⁹ eleuare: põt agere Titi⁹ cõfesso. ꝯtra vicinũ ius sibi esse edes suas altius tollẽdi. i. eleuatas habere ſm eũ. vel potes ponere sic statutũ vel cõsuetudo ville: dicit ꝙ null⁹ põt facere turrim vel domũ suam eleuare vltra certam mẽsura; inuito vicino. vicinus cõcessit Titius qđ possit eleuare: si vicin⁹ prohibeat: põt agere Titius ꝯfessoria cõtra vicinũ vt liceat sibi altius edes suas tollere. ¶ Super tex. prohibẽdi inter hec est differentia. vide.ff.de verb.signi.l.malũ.§.j.
9 ¶ †In gl. tollendi. ibi:
c exemplũ cõfessorie[c]. hoc est ridiculum. gl. videtur supponere qđ Iustinianus nesciebat ponere exẽpla propria: ſ; ea ĩtermiscebat quasi ignorãs: qđ est confundere tex. vnde dic ꝙ est exemplũ negatorie. ¶ In ea. glo. ibi: nõ ad hoc exẽplum sed ad alia sic. qꝛ in hac seruitute negatoria verbis affirmatiuis ꝓponit: vt.j.sequit. ¶ In ea. gl. ibi: negatoria aũt qꝛ negat dicit Dy. ꝙ idẽ voluit di
d cere[d] Pla. nõ eñ cõsiderauit verba: sed effectũ: qꝛ cõfessoria vadit vt quis cõfiteatur seruitutẽ: negatoria vt neget Pet. dicit ꝙ Pla. considerauit verba frequentiora. frequentius enim cõtingit qđ cõfessoria concipitur ꝛ ꝓponit tã verbis affirmatiuis ꝙ̃ negatiuis. ꝛ caue qđ de alia cõfesso. loquit.ff.ad.l.aq.ꝑinde si oc
10 cisus.§.j. ¶ †In ea. gl. ibi: vt fructuario creditori. Hec gl. euidẽ
e ter male dicit[e] qꝛ nec vsufructuari⁹ nec creditor sunt quasi domini rerũ: l; bene agũt cõfesso. nõ quasi dñi: sed propter ius qđ habent in re.ff.de serui.l.ei qui. nõ tamen per oĩa est similitudo inter eos: nec forte creditor agit hac actione: sed hypothecaria: vt ibi no. ꝛ patet.ff.si vsusfru.pe.l.vtifrui.§.vtrũ. Pone ergo exemplum de vtili in vectigali.ff.de ope.no.nunc.l.in prouinciali.§.si ego. ꝛ in emphy. vas. ꝛ alijs quasi dominis et vtilibus dominis. ¶ In ea. gl. ibi cũ dicit: in rẽ. nõ decipiaris: qꝛ cõfessoria ꝛ negatoria dãtur possidẽtibus ꝛ non possidentibus cõtra possidentes ꝛ nõ possidentes.ff.si vsusfr.pe.l.vtifrui.§.fi. si ser. vendi.l. et si forte.§.sciẽdum. Et no. hic vnam magnã glo. modici effectus. ¶ In fi. eiusdẽ glo. vide pleni⁹ eo. ti.l.ij.§.cõpetit. ¶ In glos. vt in duplicibus. ibi cum allegat fa erc.l.j. ista exempla sequit Dy. ꝛ tamẽ nõ placent Jac. ꝛ Pet. nã exẽplum debet esse de regula. Regula dicit ꝙ in corporalibus nõ est prodita actio possidẽti ꝑ quẽ negetur rem actoris esse sanã in vno casu ꝛc. Si ista exẽpla essent bona non esset vnus casus: sed tres vel quatuor. ¶ Preter ea qui agit his actionibus diuisorijs: nõ negat rem esse actoris:
11 nec agit rei vẽdicationẽ: qđ litera supponit. ¶ †In fi. glos. istud exemplũ minus placet eis: qꝛ iam nõ esset vnus casus sed plus ꝙ̃ mille. Unde dicit Pet. ecce vnum casum: Possideo re; meã: tu petis a me eã tanꝙ̃ tuam: ego nego eã tuam esse ꝛ volo probare eã meã esse. certe possum hoc facere ꝛ vices petitoris quo ad hoc sustineo.ff.de proba.l.circa. ¶ In veritate credo ꝙ is sit intellectus. dicit enim is actoris partes obtinet. nõ dicit ꝙ sit actor nec actio cõpetat: nec est vera exceptio sed quedã illatio. ¶ Jaco. de

a ¶ Quid. hãc qõnẽ recitat do. Jas. may. hic i.ij. col. in vsi. dubitabat hic Joã. fab.

b ¶ In glo. Vide hic Ang. i. iij. col. post me. ver. i ea. gl. i. fi. vide do. Jaso. hic in. viij. col. in prin.

c ¶ Cõfessorie. Vide hic Ange. in. iij. col. ante fi. i ver. in gl. magna ꝛ do. Jas. in. viij. col. añ fi. versi. gl. magna diuidit.

d ¶ Dicere. idẽ t; hic Ang. vide hic do. Jas. in. ix. col. añ med. i v̇. i ea. gl. ibi negatoria. Itẽ Ang. ponit hic formã libelli: in vtraqꝫ actione in. iij. col. a ꝑn. vsqꝫ ad fi. col. vide Pe. Ja. in ti. de ꝯfessoria in rẽ actione. ꝛ i ti. de negatoria i rẽ actiõe. ꝛ do. Pe. ferra. in forma libelli i actiõe ꝯfessoria. et in forma libelli. ĩ actio. negatoria. Idem ꝑ do. Jas. in. xij. columrn. ꝛ. xiij.

e ¶ Tale dicit. Itẽ tenẽt h Ange. ꝛ do. Jas. Itẽ idem Jas. h sup gl. in versi. neget. tractat egregie duas questiões. Pria ẽ vtrũ possidens possit agere rei vẽ. in. xj. co. post me. vl. ad fi. gl. Scđa q̃stio est vtrũ possidens si agat rei vẽdi. dicat possessiõi sue renũciasse in. xij. col. post prin. ver. Circa secundum principale.

ra.dat casum in quo oportet q̄ possidens ⁊ tenens agat vel per-
dat ꝯtra iustitiã. Verbigratia rem meã peregrinatus dimisi va-
cuã sic q̄ animo ⁊ corpore dimisi possidere. quidã occupauit eã
⁊ vẽdidit bo.fi.possessori q̄ vsuca.vel p̄scribere ĩcepit ⁊ quasi pfe
cit.tãdẽ idẽ bo.fi.pos.peregrinatus etiã retinuit ciuilẽ aĩo que
sufficit ad vsucapionẽ dimisit naturalẽ.ego dñs reperi naturalẽ
vacuã:eam occupaui ⁊ detineo bo.fi.pos.nõ fuit repulsus nec su
spicatus se posse repelli.⁊ ita ciuiliter semper possidet ⁊ vsucapit
oportet q̄ ego qui rẽ teneo ⁊ sum dñs agã vel pdã. Et idẽ dicit
Ja.q̄ agere possum ꝯtra ip̄m rei vẽdi.q̄ ciuiliter possidẽs tene
12 tur rei vẽdicatione:vt.l.cuiuscũq̄ .ff.de vsufru. ¶ † Certe nõ cre-
do q̄ hic loquat̃ de isto casu:quia volue ⁊ reuolue non reperies
hũc casum scriptũ in lib.ff.ad quẽ tex.se refert.sed casus pe.bene
reperitur. ¶ Sed oppo.rei deposite possessionẽ retinemus.ff.de
po.l.licet.§.rei.⁊ eodẽ modo rei cõmodate:⁊ tamẽ ꝯstat q̄ depo
nens ⁊ cõmodãs agũt rei vẽdi.cõtra depositariũ vel cõmodata
riũ.ff.de rei vẽdi.l.officiũ. ¶ Quidã dixerũt q̄ rei ven.nõ datur
possidenti.nec obstat arg.predictũ:q̄ deponens vel commodãs
hoc ipso q̄ agit rei ven.desinit possidere ⁊ renũciat possessioni
scd̃m eos.hoc nõ est verũ:vt.ff.de acqui.pos.l.naturaliter.§.j.ff.
de vi ⁊ vi ar.l.cũ fundũ.§.fi.vnde dic q̄ possidenti ⁊ detinẽti nõ
dat̃ rei vẽ.s3 possidẽti ⁊ nõ detinẽti sic. Ergo errauerũt gl. ⁊ doc.
antiqui qui dixerũt q̄ rei vẽdi. ⁊ interdictũ retinẽde possessiõis
nõ possunt simul intẽtari:q̄ intẽtando rei ven.dicit aduersariũ
possidere.intentãdo vti possidetis dicit se possidere.⁊ sic est tãq̄
cõtrarius repellẽdus.⁊ non est verũ:q̄ vtrũq̄ datur cõtra detẽ
tatorem ⁊ nõ possidentem:vt.s̃.dictum est. De hoc vide.s̃.de rei
vendi.l.ordinarĳ.extra de reg.iur.c.qui ad agendum.lib.vj. per
Dy. Item oppo.cõtra hũc.§.ſm Dy.hic dicit̃ qd̃ sicut datur vẽ
di pro rebus corporalibus:ita cõfes.pro incorporalibus. Contra
ea que possident̃ vendicantur:incorporalia nõ possidentur.ff.de
acqui.pos.l.iĳ.in prin.de vsuca.l.sequit̃.§.si viam.ergo non vẽdi
cantur:ergo nec confessoria pro eis datur que habet instar vẽdi
cationis. ¶ Sed dicas qd̃ incorporalia non possidẽtur:s3 quasi
possidentur:⁊ tantum valet in illis quasi possessio quãtũ incor
poralibus vera possessio.ff.de ser.l.quoties. ¶ Itez pone qd̃ si le
gat̃ vel pmittit̃ mihi seruitus possum agere ex testamẽto vel ex
stipulatu:⁊ sic vr̃ confes.inutilis cũ satis sit prouisum per alias
actiones. Quidam dicũt q̄ cõfessoria cõpetit seruitute ꝯstituta
⁊ tunc nõ cõpetunt ille actiones personales:q̄ sunt extincte:per
constitutionẽ seruitutis sicut per solutionẽ:sed hoc nõ est verũ
C.de vsufru.l.corruptionẽ. Unde dicẽdũ qd̃ vtiliꝰ est habere cõ
fessoriã pro seruitute cõstituta q̄ personalẽ tm̃:q̄ facilius est de
fendere qd̃ iam habes q̄ cõsequi de nouo:ſm Dy.imo ꝯfessoria
est necessaria:q̄ p̄sonalis nõ dat̃ nisi ꝯ constituẽtẽ:hec dat̃ ꝯtra
quẽcũq̄ turbãtẽ:vt satis.s̃.dictũ est.⁊.ff.si ser.vẽd.l.⁊ si forte.§.
sciendũ. Ista sufficiant pro lectura huius.§.verũtamẽ q̄ in hoc
titulo doctores cõgerunt quicquid possunt insistendũ est circa
materiam harum actionũ:vt earum plenior cognitio habeat̃.
¶ Et scias qd̃ pe.de bel.perti.q̃rit hic octo. Primo qd' est ꝯfes
soria. Secundo vnde procedat. Tertio cui datur. Quarto cõtra
quẽ. Quinto quare sic dicit̃. Sexto ad qd cõpetit. Septimo q̃
veniant in ea. Octauo qualiter formet̃ libellus:⁊ per omnia idẽ
querit de negatoria.⁊ q̄ aliqua de his modicũ importãt effectũ
13 idcirco parum insistam in aliquibꝰ. ¶ † Queramus ergo quid
sit cõfessoria. Dicit Petrus qd̃ cõfessoria est actio in rẽ cõpetẽs
alicui rõne seruitutis sibi debite vel fundo suo vel quasi suo con
tra impediẽtẽ ad declarationẽ sui iuris. Quod sit in rem appa-
ret hic.quare dicitur ratione seruitutis sibi debite vel fundo ⁊c.
apparet:quia personales debentur persone:reales seu prediales
fundo.ff.si ser.vẽ.l.⁊ si forte.§.ẽt.in fi.de neg.ge.l.qui aliena.§. fi.
Uel quasi suo dicit propter creditores vel superficiarios quibus
competit vtilis:vt.s̃.no.est in gl.exemplũm contra impediẽtem
quẽcunq̄ siue sit dominus fundi seruientis:siue non.ff.si ser.vẽ.
14 l.si quis diuturno.§.fi. ¶ † Secũdo querit̃ vnde procedat.respõ
deo sicut in vẽdicatione reqrunt̃ videlicet dñiũ ex parte agẽtis
⁊ possessio seu facultas restituẽdi ex parte rei:si in confessoria re
quiritur ex parte actoris q̄ seruitus sit acquisita:⁊ cõpetat ipsi
agenti:ex parte rei:qd̃ prestet impedimentum. ¶ Tertio querit̃
cui competat. Dicit idẽ Petrus qd̃ illi qui habet seruitutẽ de-
bitam sibi vel fundo suo vel quasi suo:quare hec verba dicãtur:
satis est.s̃.expositum q̄uis idẽ Petrus hic repetat. ¶ Et caue
tibi:q̄ in hoc qd̃ dicit sibi debite supra in multis locis:nã debet
subaudiri ⁊ per patientiam constitute:quia ad hoc qd̃ actio cõ
fessoria cõpetat:nedũ requirit̃ qd̃ seruitꝰ sit debita ex pacto vel
cõuentione:imo oportet qd̃ sit quasi tradita per patientiã.ff. de
serui.l.quoties.ff.de serui.rustic.predio.l.j.in fi.⁊ per vsum illius
qui acqrit. Et vt melius hec materia innotescat tractemus qũo
acquiratur seruitus:q̄ in his cõsistit medulla ⁊ perfectio mate
rie.⁊ certum est qd̃ acquiritur per omnem contractum ⁊ conuẽ
tionem sicut cetere res patiẽtia ⁊ vsu postea subsecutis vt statim

a ¶ Prescriptionez. De hoc vide Ang.hic in vĳ.col.prope finẽ v̄sic. Quero q̄to tpe.vide p doc.in l.iĳ.C.de serui.et aqua. Item post oẽs vide do Feli.in.c.de q̃rta.col.xv.post me.extra de prescri.

b ¶ Possidere. Vide hic Ange.in.vĳ.colũ.prope fi.versi.quero qñ dicatur.

15 tactum est. ¶ † Quid ergo si Titius debebat tibi seruitutem vel
aliqd̃ deneriũ:tu vẽdidisti illud deneriũ Sẽpronio Titius obli
gauit se Sẽpronio:⁊ tu quittasti Titiũ:nũquid ex hoc est trãsla
ta proprietas ⁊ possessio seruitutis in Sẽproniũ: Dicas q̄ nõ:q̄
sic vt in adẽptione proprietatis rerũ corporaliũ opus est tradi-
tione sic in seruitutibus querẽdis opus est vsu.vnde obligatio
nõ est modus traditiõis:ideo opus est vsu reali.⁊ idez dicerẽ in
adẽptione iurisdictionis ⁊ alioꝝ iuriũ vnde si subiecti recogno
scãt se subiectos:⁊ pmittãt obedire:nõ ex hoc est possessio: imo
nec pprietas iurisdictionis acq̄sita quousq̄ vti ceperit. Et hãc
partẽ vr̃ tenere Inn.extra de capel.mona.c.cũ dilectus.⁊ hoc est
16 satis clarũ ⁊ facile qñ sic acqrit̃ seruitus. ¶ † Quid si legat̃: tũc
nõ obtinerẽt predicta imo statĩ adita hereditate proprietas ser
uitutis acqrit̃ legatario.ff.quemadmo.serui.amit.l.si partẽ. in
17 prin.⁊.§.j. ¶ † Itẽ acquirit̃ seruitus per prescriptionẽ[a].x.ann.in
a ter presentes vel.xx.inter absentes si habeat causam cõtinuam si
nõ h3 causam cõtinuã:non acquirit̃ nisi prescriptione tanti tẽ-
poris de cuius initio hoĩm memoria nõ existit.vide.ff.de serui.l.
seruitutes.⁊ hoc sequunt̃ oẽs doctores iuris ciuilis qd̃ procedit
sine dubio quantũ ad primũ membrũ vbi prescribens h3 bonaz
fidẽ. ¶ Quid si sit malefidei pos. Hic d3 dici qd̃ requirunt̃.xxx.
anni:q̄ malefidei possessor minori tpe non prescribit:vt in.l.si-
cut.de prescri.xxx.ann. ¶ Quid ergo dices in seruitũs ⁊ p̄statio
nibus:nũquid requirit̃ tm̃ tpis qd̃ nõ sit memoria: Ur̃ q̄ sic cũ
causam discõtinuã habeãt. ¶ Sed in illis põt dici ꝯ qd̃ sufficit
longi tẽpo.prescri.C.de agri.⁊ cen.l.litibus.⁊.l.cũ satis.⁊ est ma-
gna ratio:q̄ nõ d3 idem ius nec eadem ratio cẽseri in eo qui pa
titur ⁊ nihil agit:⁊ in eo qui p̄stat ⁊ soluit quolibet anno:q̄ ille
magis sibi preiudicat qui ppria manu soluit q̄ ille q patit̃ solũ
modo forte ex impotentia.⁊ hec pcedũt in seruitute formãda ⁊
17 acq.de nouo. ¶ † Quid in formata: Verbigr̃a.tu habebas dena
riũ super fundo:castro:vel mãso:cecidisti a possessiõe:aliquis oc
cupauit q mihi vẽdidit:ego leuaui vel pcepi denariũ illũ per.x.
vel.xx.annos cũ titulo ⁊ bonafide:nũquid sum tutus ꝯ te: Ur̃
qd̃ nõ:nisi sit tm̃ tpis qd̃ excedebat memoriã hoĩm ⁊c.p dictã.l.
seruitutes.cũ ibi notatis:põt dici q̄ si seruitus huiusmodi for-
mata adhereret alicui rei corporali:tũc q̃stio nõ esset dubia.ff.de
vsuca.l.si aliena.§.hoc iure.s3 vbi nõ adhereret:vr̃ magis dubia
tñ pro parte ista facit qd̃ poterit prescribi debito tpe ex quo for-
mata est semel q̄uis al's eẽt p̄scriptiõe legitima inacq̄sibilis:⁊ p
hoc q̄ seruitus hoĩs liberi nõ põt acqri.p̄scri.C.de lõg.tẽp.p̄scri.
que pro li.l.fi.⁊ tñ cõstat qd̃ seruitus sit:põt vsucapi ⁊ ius serui
tutis in eo.C.de vsuca.pro.emp.l.venditioni.⁊ de hoc nõ miran
dum a aliud tp̄s constitutũ sit in seruitute formata acquirenda
q̄ in formãda:q̄ hoc videmꝰ similr̃ in amittẽda seruitute. etẽm
nõ formãda nõ amittit̃.x.vel.xx.annis:sed formata sic.C.de vsu
fru.l.corruptionẽ.quemad.ser.amit.l.si sic.de vsuca.l.sequit̃.§.si.
igit̃ si in admittenda sit disconuenientia:cur non in acquirẽda.
¶ Canoniste vero vident̃ habere aliam doctrinam in p̄scriptio
ne harum seruitutum:nã ſm eos oĩs seruitus vniformiter.xl.an
nis p̄scribit̃.extra de causa pos.⁊ proprie.cũ ecclesia.nisi esset con
tra ius cõe.extra de prescri.c.j.li.vj. Sed Jan.alio modo dicit ex
19 tra de prescri.c.de quarta. ¶ † Sed quero a quo tpe incipit pre-
scriptio seruitutis acquirende. Dic q̄ a tpe quo incipit vti iure
seruitutis aduersario sciente.C.de serui.l.ĳ.ff.de itine.actuq̄ pri
b ua.l.fi.⁊ incipit possidere[b] per primũ ⁊ vnicum actum:vt no.per
doc.extra de causa pos.⁊ proprie.c.cũ ecclesia.veruz est tamen qd̃
quo ad interdictum de itine.actuq̄ priua.requiritur qd̃ iuerit
xxx.diebus.ff.de itine. actuq̄ priua.l.j.§.j. oportet ergo qd̃ actor
20 probet qd̃ vsus sit iure seruitutis ⁊ aduersario sciente. ¶ † Sed
quis erit modus probãdi. Dicas in negatiuis si prohibuit. Uer
bigratia vicinus volebat eleuare domũ suam:tu prohibuisti eũ
dicens q̄ hoc nõ poterat propter seruitutez quã tibi debebat. si
obtemperauit ex tũc incipis possidere:q̄ al's si per mille annos
tenuisset domũ suã deprehensam:non prescriberes.ff.de serui.vr
ba.predi.l.luminibus.vbi de hoc:nisi aliquid aliud fieret per qd̃
posset deprehendi vsus seruitutis:q̄ forte stillicidiũ domus tue
per tp̄s sufficiens reciperet:tũc enim leuare nõ posset q̄ seruitus
affirmatiua esset acquisita videlicet stillicidĳ recipiẽdi.ff.de ser-
ui.vrb.predio.l.foramẽ.in fi.de aqua pluuia arc.l.ĳ.§.ĳ.C.de ser-
ui.l.si manifeste. Et ideo credo qd̃ si in vna villa fuisset furnus
ad quem populus loci per centum annos venisset pro pane de-
coquendo qd̃ ille cuius est furnus non potest prohibere quomi-
nus populus vadat alibi.vel quilibet posset sibi edificare furnũ:
nisi al's prohibuisset:q̄ contra illa que sunt licita de se ⁊ deben-
tur de iure communi nõ ex conuentione:non currit prescriptio
nisi a tpe quo quis prohibitus est iure contrario:vt per p̄dicta.
¶ S3 in affirmatiuis dicũt gl.q̄ oportet probari per testes qui
viderũt cõstitui seruitutẽ:vt not.ff.de itine.actuq̄ priua.l.j.§.ĳ.
¶ Sed hoc nõ videtur procedere:q̄ sic oporteret probari tit.cõ
tra.l.si quis diuturno.ff.si serui.ven.dic ergo qd̃ modus proban-
di est si

di est si probet se dixisse corã multis se vti iure seruitutis sic q ad notitiã aduersarij potuerit deuenisse vl' corã eo:tūc sine dubio sa
21 tis cōstatiq; eo sciēte. ¶ †Quid si nō possit hoc pbare:sȝ probat frequentē vsum aduersario existēte in presentia ꝛ scire volente? ¶ Dicas super hoc:ꝛ in hoc bene aduerte q sciētia aduersarij bene probaꝛ quandoq; per actuū frequētiam:quādoq; per vnicū actum qñq; nō probaꝛ etiā per frequentiā actuū ſm diuersitates factoꝝ.nā quedā sunt facta q̃ quis nō pōt exercere:nec ad ea qs cōsueuit recipi:nisi habeat ius:vt q extraneus q nō est de collegio intersit electiōi alicuius prelati ꝛ vocē ꝛ ɔsensum;det in electione.ꝛ in talibus pbato;vnico actu facto sciēte aduersario plurimū q iure seruitutis hoc fiat ꝛ iure debiti:ꝛ ex tūc icipit pos sidere.ff.de mor.infer.l.si prius.Quedā sunt q possunt ꝛ cōsueuerūt exerceri absq; eo q aliquis ius habeat:ꝛ in istis cadit distinctio.nā quedā sunt que de sui natura videnꝛ ꝛ presumunꝛ causa curialitatis ꝛ familiaritatis.quedā nō:sed se habēt indifferēter. Verbigrã.tu eras amicus me⁹:venisti frequēter ad domū meã ad iacendū vel comedēdū:ego te recipiebā late facie.ꝛ ita fecisti per plures vices ꝛ annos:nūc vis trahere ad ius seruitutis: credo q nō posses:nisi pbes q iure seruitutis venires ꝛ recipiebaris:qꝛ factū de se ipoꝛtat ɔsumptionē familiaritatis. etē talesreceptiōes ɔsueuerūt iure familiaritatis fieri.ff.de acq.pos.l.qui iure.de itine.actuq; priua.l.si.ꝛ no.Inno.extra de causa pos.c.cū ecclesia.ꝛ ideo nō obstante vsu oporteret te pbare q iure seruitutis ꝛ aduersario sciente vsus fueris.Sed in factis que se habent indifferēter.Verbigrã.trāsiuisti per fundū meū:hoc cōsueuit fieri qñq; absq; iure seruitutis:vel causa abbreuiandi itineris vel euitandoꝛum lutoꝛū que sunt in via publica:vel al's prout placet:ꝛ tūc non presumerē q iure seruitutis.In hoc aduertēda est multū qualitas facti.nā si fundus me⁹ esset iuxta viā publicā ꝛ itinerator frequēter per fundū meū propter euitāda luta trāsiret ad suū:nunq; presumerē q iure seruitutis.sed si aliqs hȝ fundū prope meū ꝛ transeat frequēter per fundū meū ad suū:tūc pbata frequētia ɔsumerē q iure seruitutis:nā ex vsu presumitur animus possidēdi:vt.d.l.j.§.ij.ff.de vsu.l.cū de in rē vso.ꝛ ita tēpera dicta gl.que est in.d.l.j.§.ij.vȝ q oporteat probari q iure seruitutis ꝛc.qꝛ nō est verū hoc casu:sed bene pōt esse verū in casibus superioꝛib⁹ qñ ex qualitate facti nō presumiꝛ q iure seruitutis.vñ in his index ex qualitate facti dȝ cōiecturare qd equuȝ est.ꝛ ad hoc vide qd no.Inno.extra de postu.c.bone. ¶ Et caue q hoc casu pbatio vsus valet ad duo:vȝ ad probandum q ex tūc incepit possidere:ꝛ q iure seruitutis:ꝛ itellige q ex tūc valet a tpe quo vsus fuit frequēter:nō a tpe quo incepit vti primo.Et est probabile dicere q si.xxx.diebus iuerit.q ex tunc incipiat possidere:iuxta materiā illā de itine.actuq; priuato.ꝛ prescribere:qꝛ ex tunc presumiꝛ q aduersarius sciat eum possidere iure seruitutis ex illo frequenti vsu.ꝛ hec procedunt in seruitute formanda.
22 ¶ †Quid i formata:Verbigratia.tu possidebas vsumfr.in fundo Titij:vel iurisdictionē:vel dñium in aliqua villa:aliqs occupauit.credo q nō sunt premissa attendēda:imo credo q illa possessio perdatur sicut possessio rei corporalis vȝ per expulsionem per nō admissionē:p obliuionē:cū sit eadē ratio iuxta.l.clā possidere.§.qui ad nundinas.ff.de acqui.pos.de vsucap.l. furtum.§.j.
23 ¶ †Sed queriꝛ nūquid requiraꝛ q bona fides probeꝛ:ꝛ q nō vi aut clā ꝛc.gl.q sic:in.d.§.ij.de iti.actuq; priua.Dy.tenet ibi contra.ꝛ dicit q probato vsu hec oīa presumūtur.Opinio tamē gl. videꝛ fulciri per.l.si qs diuturno.vbi videꝛ expressum.Iteȝ qꝛ incipiēdo vti sine titulo presumiꝛ malefidei possessor.ff.de vsuca.l. furtū.§.j.p Dy.facit:qꝛ tantū facit vsus in prescriptione rerū incorpoꝛaliū:quātū facit titul⁹ ꝛ possessio in ɔscriptiōe rerū corpoꝛaliū:sȝ pbato titulo ꝛ possessione ɔsumiꝛ bona fides in prescriptiōe rerū corpoꝛaliū:vt.l.nemo pdo est.ff.de re.in.C.de prescrip. xxx.ann.l.si qs.ergo pbato vsu presumiꝛ bona fides. ¶ Sed ad istud posset rñderi q tantū facit vsus in ɔscriptiōe rerū incorpoꝛaliū ꝛc:verū vt ɔscriptio pcedat alijs assistētib⁹ q̃ sunt necessaria in bo.fi.possessoꝛe:sed nō facit tātū quo ad bonā fidē ɔsumēdā.
a ¶ Quis ergo erit modus pbādi bonā fidē[a]:Rñdeo:si probet titulū:lȝ forte min⁹ sufficiētē.extra de ɔscrip.c.j.li.vj.vel si scēperit pdecessoꝛē in possessiōe:vel si audiuit a fidedignis q seruitus debebatur:ꝛ multis alijs modis ſm factoꝛum qualitates.
24 ¶ †Sed quomodo pbabit q nō vi nō clam nō precario:Pōt dici q pbatis pmissis vel aliquo eoꝛū pbat se non vi nec pcario possedisse:vt.ff.qd vi aut clam.l.viȝ facit.§.j.al's em̄ si haberet pbare p nō pcario vsus fuerit:testes haberēt deponere de negatiua:qd nullo iure est tolerabile.q aut nō clāvsus fuerit pbat:si pbet se vsum palā publice aduersario sciēte vel scire volēte: vt.l.ij. C.de serui. ¶ Et not.q quis in prescriptione rerū corpoꝛalium sufficiat habere bonā fidem ab initio:in ɔscriptiōe seruitutis requiritur semper.vnde si vsus fuerit vno vel plurib⁹ annis bo. fi. ꝛ ante cōpletam prescriptionē superuenerit mala fides:qꝛ prohibitus fuit per dñm rei seruientis:nō prescribit:vt.d.l.ij. de serui. C.ꝛ pōt assignari ratio que ibi redditꝛ in gl.in simili videlicet in eo q in seruitutibus requiritur sciētia aduersarij.in incorpoꝛalibus nō:qꝛ possessio seruitutis.nō est vera possessio nec prescriptibilis de iure cōi.ff.de vsucap.l.si aliena.§.hoc iure.sed incorpoꝛalib⁹ est vera possessio. ¶ Sed huic opinioni videꝛ resistere qd.s. dixi:videlicet qd in negatiuis seruitutibus nō acqriꝛ possessio quousq; volēs vti seruitute prohibitus fuerit:vt no.in.l.qui luminibus.ff.de seruitu.vrba.ꝛ sic vꝛ q prohibitio non tollat prescriptionē seruitutis:imo causat eā. ¶ Solutio.ɔcedēdo q prohibitio facit possessoꝛē prohibentem vna cū patiētia subsecuta: sȝ non dat ei cām prescribēdi:nisi ex iusto titulo fieret imo causat violētiā ꝛ malā fi.vt.l.vim facit.§.j.ff.qd vi aut clā. ¶ Illud autē no.q vbi potēs vsus est super nō potēte:ꝛ maxime qñ gagiabat vel arrestabat vel gagiari sine cause cognitione faciebat: presumiꝛ violētia.ff.qd met.cau.l.si.§.pe.ꝛ no.Inno.in.c. bone. de postulādo.An aūt requiraꝛ titulus in hmōi ɔscriptione:dic vt in.l.si quis diuturno.vbi diciꝛ qd non requiriꝛ:sed tñ fallit in vsufru.qui censeꝛ pars dñij.ff.de vsufr.l.iiij.in quo vꝛ requiri titulus sicut in dñio.ff.de vsuca.l.celsus.ꝛ.l.nulla.nec ob.C.de prescri.longi temp.l.si.vbi diciꝛ parificari alijs seruitutib⁹ quo ad prescriptionem:qꝛ verum est quo ad tēpoꝛis limitationē nō quo ad alia competit ergo confessoꝛia illi cui est acquisita seruitus per legitimā prescriptionem.x.vel.xx.annoꝛū in habētibus cām
25 cōtinuam. ¶ †Quid si acquiraꝛ.xxx.annis.qꝛ forte tñ possedit mala fide:Non vꝛ qd posset agere cōfessoꝛia:sicut nō pōt vendicare rem corpoꝛalē.C.de prescri.xxx.vel.xl.anno.l.si qs emptiōis. sed recurrat ad possessoꝛia. ¶ Sed queriꝛ cū cōfessoꝛia cōpetat dño:vt.l.ij.ff.si serui.vēdi.nūquid ille qui agit cōfessoꝛia debeat se probare dñm si possidet fundū cui seruitus debeꝛ:Azo vꝛ dicere qñ nō:si sit in possessione seruitutis:al's sic:vt no.ff.si serui. vendi.l.sicuti.§.sȝ si queraꝛ. ¶ Sed cōtra hoc videlicet q possidēti fundū ꝛ nō possidenti seruitutē incūbat onus probādi dominium vꝛ manifeste:qꝛ cōmodū possessionis releuat possessoꝛē a probatiōe dñij.C.de rei vē.l.fi.de peti.here.l.cogi.arg.ff. de lib. causa.liberis.C.eo.l.ea que.ff.de inge.l.si.ꝛ hoc videtur verius. ¶ Sed obstat:qꝛ in negatoꝛia opoꝛtet qd agens probet se dñm q̄uis possideat.ff.si vsufr.peta.l.vtifrui.ver.qd forte.ꝛ ideo videretur idē in confessoꝛia. ¶ Sed pōt rñderi qd illud obtinet qñ agit contra vsufru.qui hȝ possessionem rei quā non haberet: sed seruitutē tm̄.ꝛ hoc vꝛ verius.Et hec procedunt vbi agiꝛ cōfessoꝛia pro iure seruitutis:sed si agiꝛ publiciana pro iure seruitutis: qd est possibile.ff.de pub.l.si ego.§.j.nō opoꝛtet dñium probare.
26 ¶ †Sed quid si agaꝛ possessoꝛio pro iure seruitutis:ꝛ reus probat se dñm:nō videtur qd debeat fieri executio ex quo cōstat de proprietate iuris:nā hec probatio sufficeret in negatoꝛia: ꝛ sic in possessoꝛio nō debet fieri executio.extra de oꝛ.cogni.c.cū dilect⁹. ꝛ hoc vꝛ verū.ille tñ qui agit possessoꝛia non dȝ admittere hmōi probationē nec eū cōfiteri dñm.ꝛ in hoc est caute aduertēdum. ꝛ iūge que i materia negatoꝛie dicenꝛ. ¶ In hoc ergo est multū caute aduertendū q agēs hac actiōe articulet fundū cui debeꝛ seruitus ad se iure directi vel vtilis dñij pertinere vel quasi.nā si alleget solū dñium:nō sufficeret sibi probare quasi dñiuȝ vel vti
27 le:qd al's sufficeret:vt no.in.l.ij.ff.si seruitus vendi. ¶ †Sed nunquid dȝ probare dñm cōstituentē seruitutē:Videꝛ qd sic cū al's nō possit cōstituere ius in rem:vt patet.s.de serui.§. ideo aūt.ff. de euic.l.fundū.§.j.vel saltē quasi dñm.ꝛ hoc casu possunt eadē
28 dici que dicā in hypotheca.j.§.itē seruiana. ¶ †Expediti de tertio veniamus ad quartū:videlicet ɔtra quē competat.Et certū est qd cōtra dñm rei seruiētis qui impedit vti:seu quēuis possessoꝛem rei seruientis.ff.si vsufru.pe.l.vtifrui.§.sȝ vtrū. ¶ Sed an cōtra quēlibet aliū impediētem:Quidā dicūt q nō q confessoꝛia se cōfoꝛmat rei vendi.cōstat aūt q in rei vendicatione requiritur q reus rem petitā detineat vel possideat:ergo ꝛ in cōfessoꝛia.Pet.de bel.perti.hoc improbat dicens eam cōpetere contra quemlibet impediētem.ff.si seruitus vendi.l.si qs diuturno.§.fi. Unde rei vendi.ideo daꝛ cōtra possidentē vel detinentem q hȝ facultatē rei restituende:qd non hȝ alius q nō possidet nec detinet.Sȝ qcunq; impediēs hȝ facultatē ɔstandi patientiam ꝛ nō impediēdi ideo secus in illa:ꝛ tñ secus est in actiōe aq̄ pluuie.ff. de aqua plu.ar.l.si publico.§.fi.e.tit.l.apud.§.aque.illa em̄ teneꝛ solus dñs:ꝛ est ratio.qꝛ solus ille opus restituere pōt.Et hec procedunt quando confessoꝛia datur contra impedientem.si enim daretur contra quasi possessoꝛem:secus:vt si dicam me habere aliquem denarium super aliquo manso vel loco quem tu possides si agam confessoꝛia contra te quomodo possides:non videtur qd possim.ꝛ idem vbicunq; per confessoꝛiam volo aliquid cōsequi aliud quam pecuniā:vt reparationē parietis qui debet mihi seruitutem vel reparationem aqueductus quaȝ debet possessoꝛ tenere in statu:vt.j.proxime dicam. ¶ Quinto queritur quare sic vocatur.ꝛ de hoc est satis actum in glos. ꝛ circa eam. ¶ Sexto queritur ad quid competat. ¶ Et septimo que in

a ¶ Modus pbandi bonam fidem.De hoc vide Ias.in sequē. §.in.xxj.col.i me. ver.item vltra pdicta.

ea veniunt. Et ego facio tibi de hoc vnũ mẽbrũ: ⁊ credo ꝙ Pe
trus facere debuisset: ⁊ ad veritatem ambo prosequit sub vno: ⁊
dicit ꝙ doc. dicũt ꝙ cõpetit ad tria. Primo qḋ impediẽs cesset
ab impedimẽto. Secundo qḋ restituat fructus ⁊ interesse. Ter
tio qḋ caueat de nõ impediẽdo. Primũ probat per. l. si qs diu
turno. ff. si serui. vẽdice. Scḋm per. l. vtifrui. §. in his. ff. si vsufru.
pe. si seruitus vendicetur. l. loci corpus. §. in confessoria. eo. titu. l.
harum. Tertium in. l. egi. eo. tit. ¶ Petrus dicit ꝙ hoc non est
verũ: ⁊ qḋ cõfessoria nõ põt cõpetere nisi ad declarationẽ serui
tutis sicut rei vendi. ad declarationẽ dñij: vt dictũ est. s. proxi. §.
predicta aũt omnia veniũt officio iudicis sicut in rei vendi. ⁊ ꝙ
hoc sit verũ: dicit apparere: qꝛ sñiatur sup declaratiõe: vt. l. sicu
ti. s. sz si q̃rat. ⁊ sic declaratio venit iure actiõis tm̃: cetera offic.
iudicis mercenario ẜm eũ. vel dic ꝙ interesse ⁊ dãna q̃ cõtigerũt
añ lit. cõtest. veniũt iure actiõis q̃ post officio iudicis: vt no. in. l.
19 harũ. s. alle. ¶ † Octauo q̃rit quõ formaẗ libellus. ⁊ dicit Pe
trus post Ja. ⁊ Renfre. format sic. Dico ꝯ talẽ ꝙ lz habeam ser
uitutẽ itineris per fundũ talẽ ad fundũ meũ talẽ: nihilominus
ipse ĩpedit me quominus possiz vti seruitute mea p̄dicta: quare
peto ipm̃ cõdẽnari vt desistat: fructus ⁊ ĩteresse reddat: ⁊ qḋ ca
ueat me in futurũ nõ impediturũ. Dicit idẽ Petrꝰ post Ja. ꝙ
iste libellus nõ valet obolũ: qꝛ dz cõcludere ad declarandũ: vt. l.
sicuti. §. sz si queraẗ: vt. s. satis dictũ est. Jtẽ qḋ seruitꝰ debeẗ ẜm
indigentiã rei. ff. de serui. rusti. predi. l. certo generi. §. ideo. de pre
dicta indigentia dz fieri sermo in libello: ⁊ hoc in seruitute rea
li. idem in personali nisi in vsufruc. qui pertinet insolidũ ad fru
ctuariũ. ff. de vsufr. l. vsufructu leg. ¶ Formabis ergo sic ẜm eũ.
Fundo meo fundus Titij dz seruitutẽ eundi agẽdi. cũ vti vellẽ
ẜm indigẽtiã rei: idẽ Titius me impedit vti seruitute: q̃re peto
seruitutẽ fundo meo cõpetere ⁊ deberi ꝓnũtiari: quo pronũtia
to dñe iudex vestrũ iploro officiũ vt eũ cessare faciatis ab impe
dimẽto: ⁊ cõpellatis eũ cauere ne impediat me in futurum: ⁊ qꝛ
dãnificatus sum in cẽtũ qḋ in illis cẽtũ condẽnetis eũ. iste libel
lus probaẗ in. d. l. sicuti. §. sed si queraẗ. ⁊. l. harũ. ⁊. l. egidiꝰ. ⁊. l. lo
ci. §. j. ⁊. l. si forte. §. fi. ¶ Sic põt formari in oĩ seruitute excepto
vsuf. vbi nihil dz tãgi de indigẽtia ẜm eũ. Jste libellus satis ꝓce
dit in seruitute reali in qua semper ꝯcludiẗ: ⁊ in p̄sonali vbi ille
30 cui debeẗ seruitus habebat aliqd agere. ¶ † Sed quid vbi dz ei
aliqd dari: puta rusticus dz dare par caponũ pro fundo. tũc nõ
vr̃ cõpetere cõfessoria que solũ cõpetit ad patiẽtiã ẜm Jac. Sz
ego credo ꝙ pronũtiatio sup declaratiõe seruitutis veniat offi
cio iudicis quo compellaẗ dare in futurũ: sicut venit ꝙ reficiat
parietem vel tollat: sicut. j. diceẗ. ⁊ vide. j. in. §. ꝓiudiciales. ⁊ not.
ꝙ opz ꝙ specificeẗ modus impediẽdi: forte qꝛ non sinit trãsire
illum cui debeẗ iter. modus enim declarãdus est: qꝛ ex eo varia
tur cõclusio. si em̃ me impedit si apponẽdo in persona: cõcludiẗ
vt. s. Si aũt fecit parietẽ in loco vbi habeo ius eundi: cõcludiẗ
vt cesset ab impedimento ⁊ tollat impedimẽtum qḋ apposuit.
C. de serui. l. si quid. se autẽ seruitus exigat vt reus aliqd faciat:
vt reficere parietẽ pro sustinendo tigna mea: ago vt reficiat. De
indigentia rei credo qḋ nõ sit necesse proponere: nec ꝓponiẗ cõi
ter ẜm cõem vsum: q̃uis Jaco. ⁊ Pet. contra: vt. s. dictum est.
¶ Jtez caue qḋ agẽs debet specificare quomodo fundus cui ser
uitutẽ deberi asserit ꝑtinet ad eũ vtrũ sit dñs: ⁊ sic cõpetat ei ve
ra ⁊ directa cõfessoria. vel bo. fidei possessor: ⁊ sic quasi ꝯfessoria.
vel an sit vtilis dñs vt supficiarius vel creditor: vt sic ei cõpetat
vtilis. ex mõ em̃ agẽdi dz de his oĩbus apparere: vt dixi. s. §. pr.
¶ Per premissa apparet qḋ p̄lati ⁊ ministri ecclesiarũ q agunt
suo noĩe tanq̃ p̄lati directa confessoria debent succũbere: qꝛ nõ
sunt dñi: ⁊ debẽt intẽtare quasi cõfessoriam. sed bene verum est
ꝙ noĩe eccl'ie pñt intẽtare directã ⁊ cõfessoriã: qꝛ ecclesia est dña.
vide per Jnn. extra de offi. ordi. c. cõquerẽte. de ver. sig. abbate. ⁊
qḋ scripsi. s. de re. diui. §. nullius. Spe. vero vr̃ ponere libellũ Rã
31 fre. vide in Spe. de causa pos. vlti. col. ¶ † Sz queritur quid ma
gis consequimur in effectu per confessoriã q̃ per interdictũ vti
possidetis. qꝛ per interdictũ vti possidetis cõsequimur ꝙ aduer
sarius prohibeaẗ nõ impedire: ⁊ tñ in ꝯfessoria oportet probare
proprietatem seruitutis: in interdicto soluz possessionez. ad hoc
põt rñderi qꝛ confessoria largius competit: videlicet possidenti
⁊ nõ possidẽti: sed interdictũ possidẽti tm̃ datur: vt. l. j. §. interdi
ctum. ¶ Jtem sñia lata in confessoria causat rem iudicatam cõ
tra illũ cõtra quez lata est ⁊ eius successores: ⁊ cõpellitur cauere
pro se ⁊ successoribus: vt. l. harũ. ff. si serui. vendi. ¶ Jn interdi
cto nihil cauet nec pro se nec pro successoribꝰ: quinimo posset di
ci qḋ in interdicto heres non cõpescitur per sententiã latam cõ
tra predecessores: qꝛ põt esse qḋ habeat aliam causam impedien
di: nec actio in factũ ex re iudicata daretur contra ipsum ex tur
batione quam ipse facit: sed ex turbatione p̄decessoris si quid in
teresset: sed secus in confessoria per. d. l. harum. dic melius. j. de in
32 terdi. §. retinende. in ver. nunc de effectu. ¶ † Nunc circa negato
riam insistamus. ⁊ primo queritur quid sit. ⁊ dic secundũ Pe

trum qḋ est actio in re cõpetens alicui ratione rei sue vel quasi
libere respectu aduersarij contra vtentem in re illa aliqua serui
tute ad pronũtiandum aduersario ius non esse vtendi. Actio
in rem vt hoc. §. rei sue. ff. si serui. vẽdice. l. ij. Uel quasi sue. compe
tit enim bonefidei possessori superficiario: vt ibi notatur respe
ctu aduersarij. ff. si seruitus vendi. l. loci. §. competit. ¶ Secũdo
queritur vnde nascatur. dic vt dixi in alijs realibus: quia nõ na
scitur sz cõpetit: ⁊ habet duo principia materialia ex parte acto
ris videlicet dominiũ seu ius in re: ⁊ libertatẽ. ex parte rei vsum
attentatum. ⁊ hec sunt facilia videre. ¶ Tertio queritur cui cõ
petit. Dicas ꝙ dño vel quasi: sicut. s. dixi in cõfessoria. ff. si serui
tus vẽdicetur. l. ij. ¶ Quarto queriẗ cõtra quẽ datur. ⁊ hic fuit
dissentio inter doc. Placentinus dicebat ꝙ datur contra dñm
cui aliqñ fuit debita seruitus: ⁊ nõ cõtra aliũ. gl. tenet cõtrariũ.
dic vt in. d. l. ij. ff. si seruitus vendiceẗ. l. ⁊ si forte. §. hec aũt actio.
33 ¶ † Sed de hoc magis dubitandum: nunquid datur cõtra quẽ
libet impedientem etiam si non contendat sibi deberi seruitutẽ.
Petrus dicit ꝙ doc. ꝯsueuerũt determinare qḋ sic: qꝛ ista actio
conformis est confessoria constat autẽ qḋ cõfessoria cõpetit con
tra quẽlibet: vt. l. si quis diuturno. ⁊. s. satis tactũ est: ergo ⁊ ista.
sz ⁊ ipse distinxit: qꝛ aut tale impedimẽtũ apponiẗ ꝙ cadit in ge
nere seruitutis. Uerbigratia volo piscari per stagnum meuz: tu
dicis ꝙ nõ possum nisi tibi dem decẽ vel aliqd: ⁊ tũc nõ dubiuz
qꝛ seruitutem ex qualitate facti vult vendicare: ⁊ datur negato
ria. sed si me impedis tali ĩpedimẽto qḋ ex qualitate facti nõ ca
dit in materia seruitutis: qꝛ forte dicis rem ad te pertinere: tunc
agitur iniuriarum non negatoria: vel agitur vti possidetis. ff. de
iniurijs. l. iniuriaruz. §. pe. ⁊ fi. ¶ Sed quomodo hoc scieẗ: qꝛ for
te hoc dicebat: ⁊ hoc cõtingit quasi cõiter: nã impediẽtes dicũt
quare faciũt hoc. sin aũt recurreret ad interrogatoria. ff. de inter
rogatoria actio. l. j. ẜm eum. Sed forte non tenetur respondere ta
libus interrogatorijs per que cogeretur quodammodo dicere ti
tulũ suum: vt. l. cogi. C. de peti. heredit. ¶ Unde potest dici dari
contra illum qui non vtitur iure seruitutis. ff. si seruitus vendi
cetur. l. fistulas. ⁊. l. si quãdo. de arboribus cedendis. l. fi. gl. tamẽ
videtur tenuisse opi. Pet. ff. de aqua pluuia arcen. l. apud treba
tium. §. idẽ trebatius. si seruitus vendiceẗ. l. si cũ meus. ⁊ facit qḋ
no. eo. tit. l. ij. ¶ Quinto queritur quare si vocetur: dic vt in glo.
¶ Sexto ⁊ septimo queriẗ ad quid cõpetat: ⁊ qd in ea veniat.
Doc. cõsueuerũt dicere qḋ cõpetit ad hoc qḋ res agentis libera
pronuncietur ⁊ ad fructus ⁊ interesse. Pe. hec oĩa improbat et
dicit qḋ cõpetit ad hoc vt declareẗ nõ esse ius aduersario vtẽdi
de tali seruitute vel tale impedimẽtũ facere: cetera veniũt officio
iudicis: vt. s. circa confessoriaz dictũ est. ⁊ hoc probat sic. nam si
ageretur vt res pronunciaretur libera: non posset agere ille qui
debet alij talem seruitutẽ: ⁊ tamen cõstat qḋ talis põt agere. ff. si
seruitus vendiceẗ. l. loci corpus. §. competit. ergo cõcludi nõ põt
vt res pronuntietur libera: qꝛ falsum cõcluderetur. verum dicit
nisi adderet quo ad aduersariũ. ¶ Spe. vero nõ facit tantã solẽ
nitatẽ: imo cõcludit directe qḋ aduersarius ꝓhibeaẗ: vt in Spe.
de causa possessionis. c. nunc dicendũ. prope fin. §. Sed opi. Pe
tri probabilior est de iure: sed tamen pro Spe. videtur expressũ
34 C. in qui. cau. col. l. j. lib. xj. ¶ † Jtẽ queriẗ quis probabit in nega
toria. Flo. post Jo. dicit qḋ actor probabit se dñm rei. ⁊ q̃nis di
cit liberam rem: non habet necesse hoc probare: qꝛ presumitur li
bera: ⁊ eiusmodi presumptio releuat eum a probatione. Hanc
opi. sequitur Pe. dicit enim ꝙ actor habet probare dominium
rei: ⁊ qḋ aduersarius eum impedit: libertatem autẽ probare nõ
habet: qꝛ presumiẗ. de hoc no. ff. si seruitus vendicetur. l. sicuti. §.
sed si queratur. ff. si vsufru. peta. l. vtifrui. in prin. de oper. no. l. si
priusq̃. Sed ista sententia nõ videtur vera: qꝛ sicut res presumi
tur libera: ita ⁊ persona hominis. sed constat qḋ vbi quis habet
possessionem serui seu seruitutis: incumbit onus probandi liber
tatem illi qui eã allegat: vt. l. igitur. §. potest. ff. de libe. cau. ergo
⁊ in hoc casu videtur qḋ debeat incumbere probatio illi qui li
bertatem allegat saltem in casu premisso quo aduersarius possi
det seruitutem. ⁊ istud fere dixit glo. in. d. l. vtifrui. sed postea re
trocessit. ¶ Preterea in casu quo agitur cõtra illum qui semel
seruitutis ius habuit: oportet dici ꝙ incumbat onus probandi
libertatem allegãti vel vbi debetur seruitus de iure communi
consuetudinario vel alio. Uerbigratia. de iure communi cõsue
tudinario debent subiecti subsidiũ domino pro filia maritãda:
tu allegas libertatẽ: oportet ꝙ eã probes vel per priuilegium: vel
per cõuentionem: vel prescriptionem. ¶ Jn primo casu da exem
plũ. Agis cõtra me negatoria: ego dico ꝙ recte vtor: qꝛ seruitus
est mihi quesita: tu dicis eam extinctã prescriptione vel cõuẽtio
ne ⁊ libertatẽ tibi quesitã: nemo dubitat quin habeas probare.
itẽ habes eã probare in casu dicte. l. si priusq̃. qñ fuit cõtumax.
Dic ergo qḋ actor probat libertatez in casu quo aduersarius re
cte possidet seruitutẽ: vel in casu quo ius cõe ei assistit: ⁊ in casu
quo semel seruitus cõpetijt: ⁊ allegaẗ extincta ex aliqua causa vel
in casu

in casu contumacie. al's satis potest sustineri ⁊ concedi opi. Jo. ⁊ gl. saluo q̄ probabiliter posset dici q̄ agens negatoria sit releuatus a probatione dominij probata possessiõe rei: vt dixi. s. in materia cõfessoria. ¶ Item vr̄ qd̄ sufficeret probare quasi dn̄iu3 vel si sic esset propositu3 ⁊ articulatum: vt ibi dixi in confessoria.
35 vide ibi. ⁊ facit bn̄ ad hoc. d. l. j. C. in qui. cau. col. cen. ¶ † Ex his apparet conclusio libelli. concluditur enim declarari ius nõ esse ita vtendi. Cetera vero sicut q̄ opus impediens tollatur si factū fuerit: vel cautio dãna ⁊ interesse refundãtur: ad que diuersimode est cõcludendū sicut dixi in materia ꝯfessoria que veniūt officio iudicis.
36 ¶ † Ite3 querit̃ quanto tp̄e tollat̃ negatoria. Super hoc scis q̄ gl. tenent q̄ triginta ann. Et ad oppositionē que posset fieri q̄ ita sequeretur qd̄ seruitus que habet causam discontinuam acquireret̃ triginta an. cum tp̄s debeat esse vniforme acquirendi ⁊ perdendi: ⁊ tñ hoc est falsum. Respõdent qd̄ ex qualibet itione dat̃ vna negatoria: ⁊ ideo si negatoria que cõpetijt pro prima itione sit sublata: nõ sequit̃ qd̄ illa que cõpetit pro vltimis. ⁊ de hoc. C. de seruitu. l. ij. ⁊ hanc sequnatur hic Jac. ⁊ Petrus dicendo qd̄ sicut plures vẽdicatiões cõpetunt si hodie tu possides ⁊ desinis ⁊ post iterū possidere reincipis: ita in negatoria ex qualibet itione vel qualibet expleto seruitutis cõpetit vna. sed secundum hoc nunq̄d prescriberetur negatorie saltē illi que ex vltima itione competit. dicit Petrus qd̄ imo prescribit̃. nam negatoria habet principium materiale libertatem. ex quo ergo illud principium deficit: q2 forte prescripta est seruitus: amodo competere non põt: imo illa que nata erat forte per duos dies ante completam prescriptionē est extincta. non enim tempore dati libelli põt dicere liberam rem: ⁊ illud principium materiale deficit: et ideo agere non potest sicut nec rei vendicatio si desijt esse dn̄s ante datum libellum: vt dixi. s. proxi. Sed nunquid saltem competit pro fructibus ⁊ interesse? Respondeo qui teneret q̄ hec venirēt iure actionis certū est q̄ sic. sed per officiū iudicis nõ. ff. de rei ven. l. so
37 lum. §. j. de eo quod cer. loco. l. iiij. ¶ † Hec possunt sufficere circa hanc materiam: nolo tñ omittere vnum punctu3 in quo leges videntur varie. ago negatoria contra te: cõstituo te in contumacia: non vis cõparere. quedam leges dicunt q̄ punieris qd̄ efficieris de possessore petitor: vt. l. si priusq̄. de operis noui nũtia. alia lex dicit q̄ prefigetur tibi tempus ad agendū: ⁊ post non audieris: vt. l. a quo. ff. si de dam. infec. alia dicit q̄ fiet missio in possessionem bonoru3. ff. serui. vendi. l. is cuius. ¶ Super hoc dicas q̄ aut non potest fieri missio in quasi possessionem iuris sine demolitione operis: tunc obtinet. l. a quo. aut potest fieri: ⁊ tunc si aduersarius est presens ⁊ non vult procedere: tunc compellitur cauere: vt. l. si priusq̄. al's si absens sit fit missio: vt. l. is cuius. ⁊ hoc vbi reus est contumax. si sit actor: dic vt. d. l. si priusq̄. vel potest procedi secundum aut̃. qui semel. C. quomodo ⁊ quando iu.

1 ¶ Actiones quedam sunt pretorie de quibus ponit exempla.
2 Actio pretoria que datur secundum. §. sed iste quidem. de actio. an sit perpetua vel non.
3 Petitio hereditatis que datur bonorum possessori est pretoria.
4 Actio publiciana cõpetit ei qui emit bona fide ante prescriptionem completam.
5 Publiciana actio ⁊ in factum an sint idem: an vero differant.
6 Publiciana actio quid sit.
7 Item cui competit.
8 Rei vendicatio ⁊ publiciana sunt contrarie origine: nã vna presupponit dominium: alia non. ⁊ nu. 9.
10 Res mobilis si alienetur a male fidei possessore sciente rem alienam committitur furtum.
11 Publiciana non datur nisi illi qui vsucapit vel prescribit.
12 Publiciana vt competat requiritur traditio.
13 Tradens rem suam mihi vt meam ex causa iudicati non transfert dominium.
14 Publiciana actio contra quem detur.
15 Domini plures vnius rei q̄uis esse non possint: possunt tamen plures esse quasi domini.
16 Publiciana an detur contra eum qui desijt dolo possidere.
17 An autem requiratur quod pretium sit solutum.
18 Fides de pretio videtur habita probata traditiõe cum actor habeat probare traditionem.
19 Libellus qualiter formatur in actione publiciana.
20 An autem debeo allegare causam mediatam.
21 Sententia lata in rei vendicatiõe an obstare faciat exceptionem in publiciana.
22 An autem in hac publiciana debeat concludi ad declaratione3 vel ad rei restitutionem.
23 Publiciana agens an teneat̃ probare authorē suu3 fuisse dn̄m.
24 Publiciana quare melius fuit nominata actio per se ⁊ facit certam speciem q̄ bonorum possessio hereditatis petitionis.

a **Sed iste quidem.** ¶ † Quidam[a] faciūt hic. §. quidem in versic. Alie. qui sequit̃ gl. ⁊ vltramontani faciūt hic. §. ⁊ Jac. ⁊ citramontani faciūt in vbo alie. credo q̄ vltramontani meli⁹ faciūt: nã hic imperator subintrat aliã diuisionē: vt not. hic in gl. quã ꝓsequit̃ vsq3 ad. §. appellam⁹. casus vix ponit̃ p̄ modū casus. potes tñ sic dicere. Dn̄e imperator ego audiui vnã diuisionē actionu3: q2 quedã in rem: quedã in personã ⁊ locutus fuistis de tribus actionibus in rem de quib⁹ audiui. Quero que sunt he actiões: an sunt ciuiles vel pretorie. respõdet qd̄ quedã reperiuntur ciuiles: sicut sunt
1 iste tres predicte. ¶ † Queda3 pretorie de quibus exẽpla subijcit. Verbigratia. tu emis rem bona fide ⁊ titulo ab eo quē credebas dn̄m: si cadas a possessiõe: vẽdicare nõ potes de iure ciuili: s3 ius ꝑtoriū dat tibi actionē ⁊c. Prosequere ponẽdo casum iuxta exẽ
b pla ⁊ verba tex. ¶ In gl. latēter. circa mediū[b] ibi cū dicit: in persona actoris. Pet. de bel. perti. doct. dicit rei vẽdicationē pretoriã hoc casu q̄n datur ꝯtra eū qui dolo desijt possidere per dictã l. electio. ⁊ per. l. ij. §. fi. C. de ali. iudi. mutã. ¶ Itē ius pretoriū dat nouã formã huic rei ven. faciẽdo eã cõpetere ꝯtra illū q̄ nõ possidet cõtra formã ei datã de iure ciuili: ⁊ ideo ius pretoriū d3 dici: ff. de iust. ⁊ iur. l. ius ciuile. s3 s̄m hoc videt̃ qd̄ debeat extingui anno q2 pretoria. ⁊ descẽdit ex delicto ex eo q2 dolo desijt possidere. ¶ S3 idē Pe. dicit q̄ imo est ꝑpetua q̄uis ex delicto descẽdat: ff. de noxa. actio. l. pe. §. he actiões. ⁊ ff. si mulierevẽtris noīe in. l. j. §. hec actio. q2 surrogata est in locū ciuilis ⁊ ꝑpetue: nec ꝑprie ex
2 delicto: s3 ex dn̄io causat̃ s̄m eū. ¶ † In hoc aduerte: nã gl. videntur sup hoc varie: vnde. ff. de actio. ⁊ obli. l. in honorarijs. vr̄ tenere hanc opi. Pet. s3. ff. de bo. pos. here. peti. l. ij. tenent qd̄ hic Dy. tenet qd̄ sit ciuilis. Sed per exceptionē dicit̃ pretoria: ⁊ sic intelligit dictã. l. ¶ In gl. s. expressam. in fi. ista gl. vr̄ ꝯcludere qd̄ actiones descẽdẽtes ex ꝯtractu vel quasi: ex delicto vel quasi: ex varijs figuris causaru3 sunt ciuiles oẽs: ⁊ tñ constat multas esse pretorias: vt actiones de cõstituta: negotiorū gestorū: furti manifesti: vi bonorū raptorum: ⁊ infinitas de quib⁹ in arbore Jo. Expone ergo: ⁊ si que sunt alie ciuiles. idest a simili iure: s3 iure ciuili inducte: cuius sunt multe partes: vt. s. gl. pri. no. in fi. Et est verisimile qd̄ hoc voluit dicere gl. q2 al's intolerabilē implicaret erro
3 rem: qd̄ nõ est verisile. ¶ † In gl. i. tam in rem. ibi cū alleg. §. quedam. Contra: q2 petitio hereditatis que dat̃ bonor possessori est pretoria: vt. l. j. de bono. pos. here. peti. ⁊ tñ est mista. ff. de peti. here di. l. sed ⁊ si lege. §. ꝯsuluit. ⁊. C. de peti. here. l. hereditas. §. petitio. Dicit Dy. ⁊ doct. q̄ peti. here. est ad veritatē ciuilis etiã que dat̃ bo. pos. q2 per sena. cõsulta inducta est: vt. l. ite3 veniūt. §. cū predixerimus. ff. de peti. here. ¶ Sed q2 pretore3 extendit̃: dicit̃ pretoria l3 veridice nõ sit: vt dixi. s. Vel dic q̄ petitio hereditatis que etiam cõpetit heredi de iure ciuili nõ est mista: imo est in rem: vt ff. de peti. here. l. sed si lege. §. petitio. ⁊ dixi. s. in princ. tit. ¶ Item opponitur: q2 omnia interdicta sunt pretoria ⁊ sunt in rem scripta. ff. de interdic. l. j. §. j. ⁊ sic quodammodo pretoria vidẽtur mista. Solu. non sunt mista: imo ad rei veritatem personalia: vt ea. l. §. penul. ¶ In glo. hoc videtur falsum. in fi. Vel dic qd̄ compe
4 tit ad dominiū. idest ad declarationē dominij s̄m doct. ¶ † In
c gl.[c] sed nūquid publiciana. in fi. hec opinio est vera per argumētum gl. Item q2 publiciana competit illi qui emit bona fide ante impletam prescriptionē: vt hoc. §. ⁊ nisi completa prescriptiõe adderetur vtilis rei vendicatio: cõplementū prescriptionis nihil augeret quo ad hoc: qd̄ nõ est dicendū. vnde s̄m Dy. est reperire triplex dn̄ium: videl3 directū: ⁊ illud causat actionē directam in rem. item vtile dn̄ium: ⁊ illud vtilē. itē quasi dn̄ium: ⁊ illud publici. vnde caue: q2 glos. quandoq3 vocant vtile dn̄ium: quasi dominium: vt. ff. de dã. infec. l. cū postulassem. §. j. de acq. rerū do. l. traditio. ff. eo. l. si seru⁹. ⁊ Azo in sum. hu⁹ tituli: sed error est: ⁊ corrige. sunt enim diuersa vtile dn̄ium: ⁊ quasi dn̄ium: s̄m Dy. Ja. de ra. dicit q̄ publi. cõpetit vero ⁊ vtili dominio: vt. j. videbis.
5 ¶ † In glos. s. publiciana. in fi. hec glo. est notabilis s̄m Dyn. pro quo facit. ff. de adulte. l. quod ex his. Sed videtur q̄ actio in factum ⁊ publici. sint idem. ff. de iureiuran. sed si possessori. in prin. vide quod ibi not. iuxta magnã glo. nihil apostillo: q2 in prosecutione materie declarabit̃. ¶ Veniamus ergo ad materia3 iuxta quam primo queritur quid sit publiciana. Secundo cui competat. Tertio contra quē. Quarto que requiruntur ad hoc q̄ competat. Quinto ad quid cõpetit: ⁊ quid in ea veniet. Sexto de for
6 ma libelli. ¶ † Redeamus ad primū qd est hec actio. Et dic s̄m Pe. de bel. perti. qd̄ est quedam actio in rem cõpetens alicui ratione iuris sui sibi bona fide quesiti in re vel ad rem commercio hoīum non exemptã propter vitiū non prohibitã vsucapi ex causa habili ad translationē dn̄ij traditione dn̄ij secuta vel quasi contra eum qui habet facultatē rei restituende ad declarationem iuris sui. Actio in rem. hoc satis apparet hic. imperator enim ponit eã exemplu3 primū de pretorijs realibus. Ratione iuris: id est quasi dn̄ij: vt hic cu3 dicit: quasi rem susceperit bona fide quesiti. ff. eo. l. eum qui. §. pretor. Vel ad rem. Pet. dicit qd̄ ideo dicat ad rem: quia qui habet seruitutem: habet ius in re: sed qui potest vendi

a ¶ Quidã. Vide hic Jas. q narrat altercatione3 fuisse inter vltramontanos et citramontanos an hic sit. §. vel non.

b ¶ Circa mediū. Vide hic Ange. in. ij. col. vr̄. in gl. s3 iste. ⁊ Jas. in vij. col. in prin.

c ¶ In glo. vide hic Ang. singulr loquentē. ⁊ super fine gl. vide Jas. i. ix. col. ⁊ ibi querit nūqnid publiciana det̃ feudatario vel vasallo ad vendicãdã rē sibi infeudatam. Itē sequenti col. querit nunquid publiciana cõpetat vero et directo domino.

care ratione dominij: vel publici. agere ratiõe quasi dominij: ha-
bet ius ad rem. Salua pace sua: ergo credo q̃ ille qui h3 dñium
habet ius in re: sed de eo qui non habet dñium sed quasi dñium
posset sustineri q̃d habet ius ad rem. vide in simili extra de ɔces.
prebē.c.si.lib.vj.⁊.c.ne captāde. Propter vitiū. vide.ff. de publi.
cum sponsus.§.in vectigalibus. Commercio bonorum. vide.ff.eo.l.
cū spōsus.§.antepenul. Ex causa habili.ff.eo.l.j.§.fi.cū.l. sequen.
⁊.l.quecunq;. Traditione.ff.eo.l.siue.in prin.⁊.§.j. Restituende.
vt in rei ven.cui est similis.ff.eo.l.eū qui.§.in publiciana. Ad de-
7 clarationē.de hoc magis videbis in formatiōe libelli. ¶ †Scđo
queritur cui cõpetit. Ad hoc dicas q̃ nō dño qui bona fide acq
sivit ab illo quē credebat dñm ⁊ iusto titulo tali qui parat cām
vsucapiēdi. vnde quinq; sunt necessaria ad hoc q̃d cõpetat⁹: vt hic
no. in gl. ¶ Supponit̃ ergo per doc.⁊ gl. q̃ nō cõpetit dño vero.
Jaco.de ra.⁊ Pet.de bel.perti.dicūt cõtra: q̃ imo etiā dño vero
competit ⁊ concurrit cū rei vendi.⁊ hoc probāt per simile: nā pre
tor qui eā introduxit largus est: ⁊ nedū prouidere voluit in casu
necessario: sicut vides in bo.pos. quā dat abintestato emācipat⁹:
quā extendit ad suos qui nō indigebāt: q: succedebāt de iure ci-
uili.s.de bo.pos. circa prin. Vñ ad leges que dicūt dari non dño:
respondent q̃ verum est proprie in casu sue intentiōis: non tñ ex
hoc negatur nec ɔcluditur quin datur dño vero. ¶ Hāc opi. nō
credo verā. Primo q: nullo iure fulcit̃: imo videt̃ ɔtra intētionē
textuū. Scđo q: due actiões que sunt ɔtrarie in originali mate-
ria non cõcurrunt q̃uis cõpetant ad eundē effectū: vt est videre
in querela inofficiosi testamēti ⁊ in querela falsi. q̃uis em̄ vtraq;
competat ad annullationē testamenti: tñ contrarie sunt origine.
nam vna supponit testamētū tenere: alia supponit nullū: nō con
currūt: nec vna h3 locum in casu quo alia. C.de inoffi.testa.l.con
8 tra maiores. ¶ †Sic ergo in proposito: nā rei vēdicatio ⁊ publi-
ciana sunt contrarie origine: vna supponit dñium: alia nō: ideo
non vr̃ posse dici q̃ concurrāt: nec vna cõpetat in casu quo alia.
Qño ergo ꝓuidebit illi qui dubitat an esset dñs vl̃ nō ille a quo
acquisiuit: q: si iuret oportet q̃ anceps iuramētū recipiat ⁊ sic in
piculo periurij. vñ q̃uis glossator dicat hic ⁊ ɔsulat q̃ in dubio
ꝓponat publicianā nō tñ ꝓuidet sup ɔsciētia iuramēti: nā si ne-
sciat an sit dñs vel nō: quō iurabit hoc vel illud. ¶ Posset dici
q̃ iuramētū est de credulitate ⁊ gñale: videl3 q̃ existimat se iustā
cām habere: vt.l.ij.C.de iuramēto calū. nec aliud h3 specificare: ⁊
tale bene põt prestare. Si tñ faciat positiones: tūc oporteret iura
re specifice: ⁊ est maior difficultas. Unde credo q̃ non h3 ponere
in libello vel in articulis hec verba: emi vel acquisiui a tali quem
dñm esse credebā ⁊ tali titulo q nō erat dñs: nec me nō dñm esse
credo. ⁊ hoc põt sic probari. Certū est q̃ agēti sufficit tale factū
ponere ex quo sua ɔclusio possit seq. Cõstat autē q̃d ponendo q̃
emi a tali quē dñm credebā: et tali titulo q mihi rē tradidit ego
pono factū sufficiēs ad materiā publiciane: q: tñ sufficit ad vsu
capionē seu pscriptionē parādā: ⁊ sic ad publicianā dandā. hec
9 em̄ correlatiua sunt: vt.l.si eo.§.idē iulian⁹.ff.e.tit. ¶ †Preterea
si agēs publiciana haberet dicere nō dñm illū a quo cām h3: ɔfi-
teret̃ malā fidē in psenti q̃ saltē de iure canonico pscriptionē im-
pediret: ⁊ sic publiciana saltē illo iure nō cõpeteret: extra de pre-
scri.c.vigilāti.⁊.c.fi. ¶ Unde q̃uis de iure ciuili sufficiat habuis
se bonā fidē ab initio de iure cano. regrit̃ semp: vt.d.c.fi. Et sic si
haberet dicere se emisse a non dño: semp illo iure caderet cū non
esset in cā vsucapiēdi vel pscribēdi p ɔsessionē suā. Unde ego cre
do q̃ de quinq; q̃ gl. dicit necessaria ad hoc q̃ cõpetat publicia-
na. sufficiat ponere tria: vc3 titulū: bonā fidē: ⁊ traditionē. ⁊ alia
nō sunt necessaria poni: q: eoipso q̃ nō ponit se dñm: appet q̃ nō
intētat rei vēdicatio: ⁊ ita restat q̃ intētio cadat in publiciana.
si poneret pscriptionē agēdo vl̃ defendēdo sufficeret illā ponere:
ergo in publiciana sufficit. ¶ Jtē videt̃ expssum q̃ agens publi-
ciana nō debeat dicere se nō cadere dñm.ff.eo.l.si ego.§. partus.
ver. interdū. videt̃ ergo q̃ de iure canonico publiciana non cõpe
tat nisi qñ cõtinuat̃ bona fides: et ita hec materia restringit̃ illo
10 iure. ¶ †Jtē videt̃ q̃ de iure ciuili restringat̃ multū quo ad rem
mobilē: q: si res mobilis alienet̃ a male fidei possessore rē3 alienā
sciente: cõmittit̃ furtū. C.q̃d cū eo.l.si liberā. ⁊ sic res est vitiosa et
inusucapibilis: ⁊ p ɔsequēs nec publiciana cõpetit: vt.l. si ego.§.
partus.ff.e. ¶ Jtē vr̃ multū restringi in re immobili si alienans
habuit malā fidē: p authēticā male fidei. C.de pscrip.lõgi tēp. q̃
est de corpore vt spon.lar.§.rursus. vnde in paucis casibus videt̃
hec actio cõpetere: q̃d multi cõcedūt. Ja. vero de ra. dicit q̃ dñs
dñi sui dicebat q̃ ēt in casib⁹ pdictis dat̃ publiciana: q̃uis pscri
ptio seu vsucapio nō ꝓcedat: q: illa iura nō loquunt̃ de hac ma
teria: s3 solū de pscrip. ⁊ sic cū expsse nō corrigāt: nō sunt extendē
da. C.de appel.l.pcipimus. ⁊ maxie cū sit diuersa rō: q: pscriptio
ꝓiudicat dño: ⁊ est ɔ eqtatē: s3 publiciana est fm eqtatē: ⁊ nec ꝓ-
11 iudicat dño nec ɔ ipm dat̃: vt.l.pe.ff.de publi. ⁊ sic trāsit. ¶ †S3
restat rñdere ad ɔriū: q: publiciana non dat̃ nisi illi q vsucapit
vel pscribit: vt.l.eū q.ff.e. ille nō pscribit. ergo ⁊c. So. publiciana
est inuēta iure.ff.⁊ iure.ff. possessores in dictis casib⁹ pscribūt
ergo iure illo datur publiciana. vñ vr̃ sufficere q̃d iure.ff. possit
prescribere: cum noua iura quo ad hoc nihil immutēt. ¶ Pre-
terea hec maria nō est vera simpliciter: nō pscribit: ergo nō dat̃
publiciana: q: ille q cecidit a possessiōe nō pscribit: imo interrū
pit pscriptio.ff.de vsu.l.gñaliter. ⁊ tñ ille est q agit publiciana:
vc3 q a possessiōe cecidit: vt hoc.§. vnde solū hoc desiderat̃ q̃d
habuerit titulū ⁊ bonā fidē: ⁊ q̃d res fuerit tradita: ⁊ q̃d titul⁹
sit talis q sit habilis ad parandam vsucapionem: l3 qñq; vsuca
pio nō sequat̃ nec pcedat. vt.l.cū sponsus.§.in vectigalib⁹. ⁊ no
tat̃ in.d.l.eū qui. Uides ergo cui cõpetit: ⁊ q̃ sunt necessaria ad
12 hoc q̃ cõpetat. ¶ †Nūc discutiamus singula quinq; q̃ glossator
dicit esse necessaria p ordinē. Primo dicit gl. q̃ requirit̃ tradi-
tio vel quasi. Sed cõtra hoc oppone de.l.ff.eo.l.cū sponsus.§.j.
Jtem q̃d operat̃ traditio in ɔctib⁹ inter viuos: hoc operat̃ sim
plex legatū in vltima voluntate.ff. quēad. serui. admit.l.si partē.
§.j. igit̃ in legatis nō est opus traditione. ¶ Ja.de ra. dicit q̃ in
vltima volūtate cõpetit publiciana sine traditiōe: vc3 illa q̃ cõ-
petebat testatori ⁊ ex psona ei⁹: s3 ipsi legatario nō competit ex p
sona sua nisi dñiū traditiōe facta. hoc idē notauit gl.ff.e.l.j.i fi.
al's.l.ij. Ego tñ credo q̃ opinio q̃ ibi prio notat̃ sit verior: vc3 q̃
publiciana acqrat̃ ex vltia volūtate sine traditiōe. ⁊ hoc supple
hic ad gl. ¶ Sed circa hūc articulū querit̃ nūquid requirit̃ q̃
trāsferat̃ possessio. Et vr̃ q̃ nō: q: hec actio h3 instar rei vē.ff.e.
l.eū qui.§.in publiciana. i qua sufficit traditio dato q̃ possessio
nō transferatur.ff.de fundo do.l.si fundū.ff.de rei ven.l. si ager.
¶ Ja.de ra. dicit ɔtra q̃ oportet q̃d fiat possessor: q: al's pscribe
re vel vsucapere nō posset: ⁊ ita nec publiciana cõpeteret: vt.d.l.
eū q.facit ēt pro ipso eo.ti.l.traditionē. ¶ Ad argumētū rñdet
publiciana h3 instar vēdicatiōis ⁊c. verū est quo ad hoc vt fru
ctus veniāt: ⁊ quo ad aliqua alia: l3 non quo ad oīa. aliqua em̄
requirunt̃ in publiciana q̃ nō i rei vēdicatiōe: ⁊ ecõtra. S3 huic
opi. Jac. vr̃ obstare.ff.e.l.si seruitus. vbi videt̃ expressum. ¶ Jtē
q: hereditati nō acquirit̃ possessio.ff.si qs testa.li.esse ius.fue.l.j.
§.sceuola. ⁊ tñ acquirit̃ publiciana.ff.e.l.siue.§.pe. ⁊ in hac opi.
est Pe. ¶ Jtē dicit gl. q̃ scđo requirit̃ titul⁹ habilis ad trāsfe-
13 rendū dñium si tradēs esset dñs. ¶ †Sed contra opponit̃: q: si
petā rem tuā vt meā: ⁊ pronuntiet̃ cõtra te: ⁊ tu tradas rē auto
ritate iudicati: nō transferas dñiū: q: vbi tradis rem tuā vt meā:
non transfers dñium.ff.de condi.causa data.l.iij.§.subtilius. ⁊
tñ certum est q̃ hoc casu cõpetit.ff.de cõdi. causa data.l.iij.§.fi.
⁊ sic nō videtur requiri titulus habilis: ⁊ eodem modo põt op-
poni cõtra illud q̃d gl. requirit. Tertio videlicet q̃ res tradat̃ a
nō dño. Contra. imo si in casu premisso tradatur a vero dño: nō
transfert̃ dñium. ⁊ ita in casu premisso nō refert vtrū a vero dño
vel non dño tradatur. ¶ Ja. dicit q̃ he oppositiones procedunt
ex falsis. nam res iudicata est habilis titulus ad trāsferendū do-
minium.ff.de reb.eorū.l.iij.§.itē queri potest. Et hoc probat per
rationem. ista sunt paria transferre dominiū vbi dñs tradit: vel
causam vsucapiēdi parat vbi non dñs.ff.de contrahen.emptio.l.
clauibus. sed cā iudicati dat ⁊ parat causam vsucapiēdi vbi non
dñs tradit: ergo transfert dñiū. nec ob.§.subtilius. q: illa regula
fallit propter autoritatē rei iudicate. ¶ Jtem circa id q̃d gl. di-
cit requiri quarto ⁊ quinto oppo. q: si egerim cõtra te ad rem et
mihi detuleris iuramētū: ⁊ iurauero: datur mihi publiciana.ff.
e.l.eū qui.§.si mihi peteti. ¶ Si ergo nūc habeā iurare q: crede-
rem eu3 dñm qui tradidit mihi q̃d est necesse ex quo ita oportet
poni in facto fm gl. sequeret̃ q̃ sim periurus vel nunc qñ iuro de
calūnia dato libello in publiciana: vel tunc qñ iuraui rem mea3
esse. vnde si iurē q̃ non sim dñs: quomodo me saluabo de primo
iuramento quo iuraui me dñm esse. Ad hoc dicas q̃ istud quin
tum nō debet poni in libello: vt dixi.s.in princi.materie. ⁊ in hoc
videtur declinare Ja. ⁊ Pet. post eū. ¶ Jtē dicit Ja. q̃ requirit̃
sextū q̃d inceperit vsucapere: ⁊ ad hoc adducit hūc.§. istud pen-
det ab eo q̃d dixi.s. an requiratur q̃d res fuerit tradita. ⁊ posses-
14 sio adepta fuerit: certū est q̃d nec vsucapio incepta. ¶ †Nunc ex-
pedito articulo cui hec actio cõpetit: videamus cõtra quem det.
Et certum est q̃d contra possessorem vel detentorem rei si nō sit
dominus: q: exceptio domini repelleret agentem.ff.eo.l.pe. nisi in
casibus qui hic notātur in fi.gl. quam hic insinua. ¶ Jtem exce-
ptio nō dominij quando repellit: vide plene.ff.eo.l.siue.§.de duo
bus. vbi de hoc no. plene. ¶ Jn hoc tñ aduerte q: illud q̃d cõiter
dicit̃ q̃ publiciana non cõpetit contra illū qui habet causam ab
alio. hoc est verū si iste qui rem detinet est in tali statu q̃ possit p-
scribere vel vsucapere: al's sic. verbigratia. emi librū bona fide: li-
ber mihi surripit̃: fur vendidit tibi: ago cõtra te publiciana nun
quid possum. Jac. dicit determinatū fuit Aurelianis q̃ non: q:
melior est conditio possidentis vbi a diuersis dñis causam ha-
buit. Ipse tamē determinat cõtra: q: illa regula obtinet vbi pre-
scribere vel vsucapere põt: q̃d nō põt in casu q̃nis pdicte: q: res
est furtiua: ⁊ ideo nō cõcludit aliū qui potius ius h3: ⁊ cui cõpe-
tit publiciana

ut publiciana cũ nõ sint in pari cã. ¶ Et hoc satis probatur: qꝛ vbi duo hñt cãm ab vno ⁊ vni fuit res tradita aliꝗ nõ ille cui fuit tradita est potior: qꝛ est in cã vsucapiẽdi: alius non. vñ si vnus hꝫ titulũ habilẽ ad acqrẽdũ dñiũ: aliꝰ nõ: qꝛ vnus forte emit: alius ꝯduxit vel noĩe cõmodati vel depositi recepit: potior est ille q hꝫ titulũ habilem: fm Pe. ¶ Itẽ dic ꝙ in casu in quo publiciana daꝛ titulo de se nõ habili ad trãsferẽdũ dñiũ habilitato tñ p accidẽs ⁊ ꝓpter autoritatẽ rei iudicate vel iurisiurãdi qđ tũc non datur ꝯ qncũlibet possessorẽ vel detẽtorẽ: sꝫ ꝯ illũ tm̃ ꝯ quẽ iuratũ est. ff. e. l. eũ q. §. si petẽti. qꝛ publiciana illo casu nõ cõpetit de natura regulata natura sua. ⁊ nõ mirũ si restringiꝛ. vide plenius. j. e. §.
15 itẽ si qs. ¶ † Et ex his appet ꝙ ꝗuis nõ possint eẽ plures dñi insolidũ vniꝰ rei: pñt tñ esse plures quasi dñi. nã pluribꝰ daꝛ publiciana qñ plures eãdẽ rez emerũt bona fide: vt ptꝫ. d. §. ⁊ est rõ: qꝛ vniꝰ rei vnicũ est dñiũ qđ apud vnũ tm̃ esse põt. sꝫ plures pñt rez habere bona fide ⁊ titulo absq꜄ incõueniẽti. ff. de acq. pos. l. ij. §.
16 ex plurimis. ¶ † Sꝫ nunqd publiciana daꝛ ꝯ illũ qui dolo desĩit possidere: Dicas idẽ ⁊ p oĩa sicut in rei vẽdicatiõe dixi. s. §. pri. qꝛ oĩa q̃ seruanꝛ in vna debẽt seruari in alia. ff. e. l. eũ q. §. in publiciana. nisi reperireꝛ ꝯriũ exp̃ssum. Et põt dici ꝙ hoc casu publiciana sit vtilis sicut dixi de rei vẽdi. s. §. j. Sꝫ an publiciana que cõpetit superficiario vl' vectigali est vtilis vel directa: Vr̃ ꝙ vtilis ad instar rei vẽ. ff. si ager vectigal. l. j. in fi. ⁊ ita reperireꝛ quasi dñiũ directũ ⁊ quasi vtile ad instar dñij. Sed hoc vr̃ satis nouũ nec vr̃ de mẽte legũ vnde id qđ semp sit directa. vñ rei vẽdicatio ideo ẽ vtilis qꝛ cõpetit nõ võ dño ⁊ extẽdiꝛ ad dñm vel cõtra substãtialia principia sua p que nõ cõpetit nisi dño vero: sed in hac nõ sic: qꝛ hec nõ reqrit dñiũ sꝫ quasi dñiũ nõ distinguẽdo quid. vñ ptor qui eã introduxit erat largus: ⁊ introduxit eã simpliciter ⁊ liberaliter ⁊ vnã pro omni quasi dñio. ff. e. l. cũ sponsus. §. in vectigalibus. Hec pcedũt vbi publiciana cõpetit ad corporalia: sꝫ vbi ad incorporalia: iuxta. l. si ego. §. j. ff. e. tũc daꝛ ꝯ impe-
17 diente lꝫ nõ possideat: vt dixi in ꝯfessoria. s. pri. §. ¶ † Quidam in dubiũ reuocãt an requiraꝛ ꝙ pretiũ sit solutũ. Et dicit Ja. ꝙ Rãfre. tꝫ ꝙ sic: qꝛ ad hoc qđ ꝯpetat publiciana reqriꝛ bõa fides certũ est aũt qđ ille q recipit nõ hꝫ bonã fidẽ nec titulũ nisi soluerit pretiũ: vel fides fuerit habita de ptio. ff. de ꝯhen. emp. l. qđ heredi. ¶ Preterea dñiũ nõ trãsferreꝛ aliter nisi dñs vẽditor esset: ergo nec cã vsucapiẽdi vbi nõ est dñs & ad paria iudicenꝛ. e. tit. l. clauibus. Jac. dicit ꝯ seqnẽdo ter. ⁊ gl. ff. eo. l. de pretio. ⁊ idẽ sequiꝛ Pe. ¶ Ad argumentũ Rãfre. respõdet qđ ille qui emit dꝫ habere bonam fidẽ. i. se credere venditorẽ habere ius vendẽdi ⁊ nõ esse rem alienã. ff. de verb. sign. l. bone fidei. nõ aũt hoc casu dꝫ credere se factum dñm: sed adhuc hoc bene indagatum nõ est. et videꝛ necessario ꝙ ad hoc qđ cõpetat publiciana ꝓ re mobili ꝙ oporteat ptiũ esse solutũ vel fidẽ habitã de pretio: qꝛ emptor qui alio mõ recipit cõmittit furtũ. ff. de furt. l. eũ qui. ꝗ. rñso. ⁊ est predo. ff. de acq. pos. l. si ex stipulatione. ⁊ ita non põt vsucapere sicut nec publiciana agere: qꝛ actor nõ hꝫ in publiciana ponere nec ꝓbare ꝙ pretiũ sit solutũ vel fides habita de pretio: ⁊ sic intelligiꝛ lex de pretio. si tñ reus dicat actorẽ esse male fidei possessorem: qꝛ propria autoritate rem accepit ⁊ cõtra voluntatem venditoris ⁊ pretio nõ soluto opꝫ qđ actor replicet ⁊ ostendat qđ habuerit de volũtate vẽditoris: vel saltẽ ipso sciente ⁊ nõ cõtradicẽte: quo casu nõ est fur nec credo. C. de acqui. pos. l. animus. vel se soluisse pre-
18 tium: ⁊ sic dꝫ intelligi. d. l. de pretio. ¶ † Item cum actor habeat probare traditionẽ: ipsa probata vꝫ habita fides de pretio: vt dixi. s. de rerũ diuisione. §. vẽdite. Sequitur videre de quinto quid venit in hac actione. Hoc non reperiꝛ bene expressum. dici tamẽ
a põtᵃ qđ omnia veniunt que in rei vẽdicatiõe: sicut restitutio rei: fructus: ⁊ dãna. ⁊ in summa dic vt in rei vẽdicatiõe dixi. s. eo. ti.
19 §. j. qꝛ instar eius sequiꝛ. ff. e. l. eũ qui. §. in publiciana. ¶ † Videamus de vltimo vcꝫ de forma libelli. ⁊ glo. ponit diuersos modos formãdi. ¶ Primos duos reprobat: qꝛ agẽs mẽtireꝛ. ⁊ credo ꝙ bñ dicit. ⁊ hoc et doc. Itẽ gl. reprobat tertiũ modũ alternatiuũ ⁊ idẽ sequũtur doc. Videꝛ tñ expeditũ qđ hodie debeat admitti de iure canonico: extra de sententia ⁊ re iudi. c. abbate. ⁊ ibi tenet Archi. ⁊ notabat de hoc extra de in inte. resti. c. ꝯstitutꝰ. ⁊ Spec. qui nõ figit pedẽ de actio. seu petitio. §. sequiꝛ. versi. itẽ no. de cã pos. ⁊ ꝓprie. §. nũc dicẽdũ. Quicquid tñ dicãt: patulo pꝫ: qꝛ talis
b libellusᵇ de iure nõ pcedit nisi in casu quo eẽt incertitudo ꝓbabilis per. §. qꝛ autem. ff. quorum lega. l. ij. ⁊ factũ aduersarij. Sed Inno. intelligit illũ. §. generaliter. quomodocũq꜄ sit incertitudo ꝓbabilis: vt no. in. d. c. ꝯstitutus. ex illo intellectu posuit illa vba in. d. c. abbate. cuius fuit author: ⁊ credo qđ sit bonus intellectꝰ. Unde ff. si pars here. peta. l. j. §. fi. de rei vendi. l. que de tota. §. fin. Unde fm intellectum illum põt dici ꝙ vbi agẽs publiciana habet causam dubitandi an author suus esset dñs: qꝛ forte emit ab ignoto vel viatore: tũc admittaꝛ libellus. sꝫ vbi author est certus et notꝰ ⁊ põt se certificare de dño: non videꝛ habere colorẽ ꝙ talis alter-
20 natiuus libellus admittatur. ¶ † Sed queritur in rei vendicatione: sufficit me dicere dñm nec habeo ponere causam mediatã nunqd idẽ in publiciana: Videꝛ ꝙ sic per. d. c. abbate. vbi videꝛ expressum. ⁊ hoc videꝛ sentire gl. hic in libello quẽ approbat vbi ponit solum cãm quasi dominij: sed hoc non videꝛ verũ: qꝛ que sunt necessario probabilia sunt punibilia: sed necessario oportet probare: ergo necessario oportet poni. ¶ Primum probatur: qꝛ testes nõ debent deponere nisi super cõtentis in libello nec interrogari: vt notaꝛ in. l. si quis libertatẽ. §. j. ff. de peti. here. Qđ autẽ
c probari debeat titulusᶜ: patet per totã hãc materiã: ⁊ ff. e. l. quecũq꜄. §. q a pupillo. Spe. in suo libello: ponit solũ quasi dñiũ nec quicq꜄ ponit de causa mediata: vt. d. §. nũc dicendũ. Quicqd sit si nõ debeat poni in libello opꝫ ꝙ ponaꝛ in articulis super qbus
21 testes examinabũtur. ¶ † Consueuit queri circa hanc materiam vtrũ snĩa lata in rei vẽdicatiõe obstet exceptio rei iudicate in publiciana vel econtra. De hoc nõ est questio fm Hy. qꝛ expressum est. ff. de euic. l. minor. §. si seruos. qđ verum est vbi est actũ altera. ¶ Sed quid si actũ sit vtraq꜄: qꝛ actor facit libellũ alternatiuũ dicẽdo ꝙ res ptinet ad ipsum iure dñij vel quasi. Tũc credo cõtra etiã si alterũ tm̃ sit in pcessu ꝓsecutus. totũ enim ius suũ in iudicio deduxit. ff. de excep. rei iudi. l. ⁊ an eadẽ. §. actiones. ⁊ idẽ crederẽ si dixisset se quasi dñm ex vna causa: qꝛ forte emit: qꝛ non poterit agere ex alia dicẽdo forte rẽ sibi donatã p dictũ. §. iũge. j. e. l. sic itaq꜄. ⁊ hoc qñ non exp̃ssit ab initio: vt eo. tit. l. si mater. §. si
22 quis aũt. ¶ † Sed nunqd dꝫ ꝯcludi in hac actiõe ad declarationẽ vel rei tm̃ restitutionẽ: Gl. Spe. ⁊ quasi oẽs doc. ꝯcludunt ad restitutionẽ. Securius tñ est ꝙ cum hec actio sit realis ⁊ habeat instar rei vẽ. vt. l. eũ qui. §. in publiciana. qđ cõcludaꝛ ad declarationẽ quasi dñij fm Pe. Et potes sic formare. Coraꝫ vobis dño tali iudice. ⁊ dicit: ⁊ ꝓponit Titiꝰ actor ꝯtra Semproniũ reũ ꝙ lꝫ talis res ad ipsum ptineat iure quasi dñij qꝛ eã emit a tali quẽ dñm eẽ credebat eãq꜄ p verã traditionẽ accepit: eiusq꜄ possessionem adeptus fuit: eratq꜄ in causa vsucapiẽdi cũ a possessiõe cecidit nihilominus Sempronius possessor vel detẽtator eiusdẽ eandem rem dimittere ⁊ restituere dicto Titio denegat minꝰ iuste: quare petit dictꝰ Titius dictã rẽ ad se iure quasi dñij pertinere per snĩam declarari ⁊ hoc declarato per officiuꝫ vestrum cõpelli dictã rem eidem Titio restituere cũ fructibus ⁊ dãnis ⁊c. vt dixi in rei vẽdi. s. eo. §. j. Et hoc qñ publiciana competit pro corporalibus. Si autem ad incorporalia iuxta. l. si ego. §. j. ff. eo. tunc formabis sic. Dico ego talis cõtra talem qđ lꝫ talis ꝯstituerit mihi seruitutẽ in tali fundo meo transeundi per fundum quem credebam esse suũ ad fundũ meum: eiusdem seruitutis quasi possessionem habens bona fide: nihilominus tñ idem talis me impedit (declara impedimentum) quominus vti possum dicta seruitute minus iuste: quare peto dictam seruitutem quasi competere fundo meo per vestram sententiã declarari: ⁊ hoc declarato impedimentum predictũ amoueri ⁊ in futurũ cauere de nõ impediẽdo ⁊ interesse ⁊ damna ⁊c. Et ꝯforma eã ad id qđ dixi. s. §. proxi. de cõfessoria. nisi in hoc. Et dic ꝙ in hoc est ista actio vtilis: qꝛ non teneꝛ ꝓbare omnẽ illũ qui cõstituit seruitutẽ nec forte se dñm fundi cui est seruitus ꝯstituta qđ al's esset necesse: vt. l. ꝗ. ff. si serui. vẽ. qꝛ de natura publiciane est qđ in ea nõ oporteat probari dñium.
23 ¶ † Sed ad hoc posset dici ꝙ verũ est qđ non teneꝛ ꝓbare dñm suum autorẽ nec se ex illo ꝯtractu quo nititur: qꝛ titulus ⁊ bona fides habeãtur loco dominij in hoc: sed quo ad dñiũ fundi sui cui dicit deberi seruitutem super quo nihil allegat nec titulũ nec bonam fidem nõ videreꝛ quin probare haberet dñium vel saltẽ quasi dñiũ in casu quo nõ possideret seruitutẽ iuxta opi. Azo. de qua. s. §. proxi. ¶ Hec procedunt qñ agitur de seruitute reali debita a re rei. si aũt a personali debita a re persone ꝯcluderetur
24 sic. Quare petit seruitutẽ talem sibi deberi ⁊c. ¶ † Sed queriꝛᵈ
d quare hec actio fuit melius nominata per se ⁊ facit certã specieꝫ ꝙ bonorum possessio hereditatis petitioni que non est certa species: sꝫ ciuilis expẽsa: vt no. de bo. possessio. heredi. petit. l. j. vnde potuisset pretor extendisse rei vendi. ciuilem ad hunc casum vel confessionem ciuilem. Sed ad hoc potest responderi quia dominus ⁊ non dominus non habent tantam cõformitatem inter se sicut heres et bonorũ possessor: vnde rei vendi. et confessoria que competunt dominis non debuerũt extendi ad casum non domini sibi contrarium: sed heres ⁊ bo. pos. non sunt cõtrarij. ¶ Sed cur publiciana non datur creditori qui habet causam a non domino sicut seruiana extenditur. ff. de pigno. l. si ab eo. ⁊ cõfessoria ⁊ negatoria: vt. §. s. proxi. notatuꝫ est. ff. de seruitute. l. ei qui: Solu. quia esset contra naturam publiciane que requirit titulũ habilem ad transferendum dominium: vt. s. dictum est. et creditor non habet titulum dominij: confessoria vero ⁊ negatoria non videntur ei competere: sed vtilis hypot. ⁊ not. dictam. l. ei qui.

1 ¶ Ciuitates alie quam Romana an restituantur sicut ipsa Romana.

2 Presens si petat restitui contra absentem vel absens contra presentem quid iuris.

a ¶ Põt. Vide Ang. in. x. col. in fi. ver. qd veniat.

b ¶ Talis libelꝰ. Vide hic Jas. sup hãc gl. in. xj. col. ⁊ se. ⁊ Ang. h in. v. col. v. in glo. dicit. vide Pet. Jac. in ti. de act. publici.

c ¶ Titulus. an autẽ probare debeat agẽs publiciana possessionẽ sui authoris. iteꝫ qs sit effectꝰ istiꝰ actiõis ⁊ eiꝰ ꝯdẽnatiõis: vide hic p Ang. i vlti. col.

d ¶ Sꝫ queriꝛ. hãc qõnẽ format Jas. hic in. ij. col. post princ. in ver. Scõm dubiuꝫ. et laudat Joã. fab. õ hac rñsiõe sua. ⁊ vide super hoc do. Jas. i sex vlti. colũ. multa pulchra ⁊ notãda in materia ꝯsciẽtie.

3 Usucapio quomodo rescindatur.
4 Judicia duo quod competant scilicet rescindens rescissoriaz an hoc sit perpetuo verum.
5 Quid si usucapio que per magnum tempus currebat sit completa in presentia.
6 Lesus propter iustam absentiam restituitur:ne officium suuz sit sibi damnosum.
7 Lesus quando petit restitui inspicitur tempus lesionis non tempus subsequens in quo restitutio non concederetur.
8 Servari debet circa tempus quod servatur circa reos.
9 Restitutio fuit concessa a pretore mortuo tanq̃ beneficium contra ius commune.
10 Lesio ubi est in tempore:tempus ad petendam restitutionem in integrum an currat a tempore lesionis.
11 Actio rescissoria an sit distincta species actionis.
12 Actio amissa per usucapionem et recuperata per restitutionem an dicatur nativa vel dativa.
13 Actio rescissoria an competat pro immobilibus.
14 Actio rescissoria et iudicium rescindens usq; ad quod tempus competant.
15 Restitutio si fuerit concessa post quadriennium an valeat.
16 Judicium rescindens quanto tempore durat.
17 An antem hec actio possit perpetuari.
18 Rescissio an perpetuetur per litis contestationem factam in iudicio rescindenti.
19 Judicium rescindens an sit continuũ si lis vertatur in consistorio principis.
20 Actio rescissoria an possit opponi per modum exceptionis ante restitutionem.
Et an possit excipi perpetuo.ibidem.vide versic. Queritur utrũ possit excipi.
21 Libellus qualiter formatur in iudicio rescindenti.
22 Quid si per iudicium rescindens non debeat res restitui qualiter tunc dicet actor.
23 Quid autem si actor agat prima actione nulla mentiõe facta de restitutione an libellus procedat.
24 Restitutio in integrum datur causa cognita:quid si pars se contumaciter absentat:quid fiet.
25 Restitui qui petit debet se dicere fuisse lesum:an teneatur probare expressim lesionem.
26 Quid autem si petens se restitui ad actionem rescissoriam in iudicio rescindenti oneravit se plena probatione:τ probavit plene rem ad se pertinere:pars vero nihil in contrarium dedit: an facta restitutione in integrum in eodem iudicio fiat rei restitutio.
27 Civitates si sint lese an restituantur.
28 Absentia sola an sit causa dandi restitutionem legatis.
29 Fiscus.hoc verbum diversimode accipitur in iure.
30 Prelatus in his que ipsum tangunt non restituitur:licet ecclesia restituatur.

Rursus ex diverso si quis.

¶ Iste.§. hꝫ duas partes.Primo de restitutione ɔcedenda presenti cõtra absentẽ. Scdo econtra de restitutiõe danda absenti contra presentẽ:τ de multis aliis casibus in quibus restitutio cõcedit̃.prima in principio.scda ibi qđ genꝰ τc.Casus satis planus est. ¶ Sempronius emit librũ meũ a Titio bona fide τ per traditioneꝫ accepit.iuit ultra mare vel alicubi extra ꝓvinciã cã reipublice ante finitã usucapionẽ τ anteq̃ agerẽ cõtra ipsum:vel forte fuit captꝰ ab hostibus.cũ esset in fortia hostiũ anteq̃ rediret cõpleuit usucapioneꝫ libri mei:deinde rediit. Querit̃ quõ mihi prouidebit̃ ne meũ librum amittã quẽ petere non potui propter eius absentiã. Imperator rñdet qđ ego librũ meũ possum petere intra annuꝫ rescissa usucapiõe quasi meũ τ vẽdicare quasi meũ:acsi possessor nõ usucepisset.hoc in p̃io dicto. ¶ Sed pone in ver.qđ genꝰ.dñe imperator quid erit si presens usucepit reꝫ absentis.vel in multis aliis casibus in quibus quis non põt rem suã petere propter legitimũ impedimentũ:nunquid subuenieť illi impedito? Imperator rñdet qđ pretor qui hanc actionẽ introducit accommodat eis hãc actionẽ simili equitate motus:ut hoc ex latiore.ff.volumine intelligere lꝫ.h.d. ¶ Uiso casu venio ad gl. quas additionare intẽdo in paucis locis:q2 expeditio τ declaratio earũ cadet in ꝓsecutiõe 1 materie pro maiori parte. ¶ †In glo.s.civitatis.in fi.an aũt alie civitates a Romana restituant̃:videbis in ꝓsecutione materie. ¶ In gl.qui sint.ibi credo q2 sic.hoc verũ: q2 ubi agit̃ de restitutione cõcedẽda presenti contra absentẽ nõ refert de causa absentie.ff.e.l.itẽ ait ptor.§.fi.τ vide his.§.gl.ii. ¶ In ea.gl. in fi.ª vide a §.de iure naturali gentium τ civili.§.is antem.versi.bella. ¶ In gl.i.servitute.sic sumit̃.§.de his qui sui vel alie. iur. sunt.§.j.et.ij. ¶ In ea.gl.ibi:idest iurisdictiõe.ff.de iurisd.om.iud.l.imperiuꝫ. τ.l.cũ qui.§.j.melius.ff.de pigno.l.fideiussor. de edilitio edicto.l. quis sit fugitivus.§.pe. ¶ In ea.gl.ibi:sub platis.hoc nõ reperitur bene expressum:q2 clerici sint sub potestatẽ episcopi nisi recipias potestatem pro iurisdictiõe:vt.§.proxime.sed religiosi sunt sub obediẽtia:cum nõ habeãt velle vel nolle.xij.q.j.c.nõ dicatis. extra de elec.c.si religiosus.lib.vj.extra de testamẽ.c.ij. ¶ In ea. glo.ibi.l.potestatis.itẽ sumit̃ ꝓ regimine.§.de tute.§.tutela.item pro facultate restituẽdi.ff.de nova.l.quoties.itẽ pro libera detentatione.ff.de usuca.l.sequit̃.§.tunc in potestate. ¶ In ea.glos.in b fi.ᵇ nõ intelligas q2 ius postliminij habeat locũ nisi in peculiaribus.ff.ex qb.cau.maio.l.deniq;.τ ibi plene de hoc. ¶ In gl.q.d. ibi pro quo erat.ff.ex quib.cau.maio.si cui.§.tãdiu. ¶ In ea. gl. ibi.l.ab hostibus.§.sed qđ.de hoc statim videbis in tractatu ma-
2 terie. ¶ †In ea.gl.in fi.hec glo.est aliquantulũ obscura τ intrat materiã quam nõ oportet hic intrare:videlicet ex qua causa absens restituatur.de qua.ff.de in integ.resti.l.fi. Unde vult dicere gl.q2 hoc edictũ duo habet capita.nã interdũ presens vult restitui cõtra absentem.interdũ ecõtra absens cõtra presenteꝫ. Primo casu nõ curat̃ ex qua causa aliquis absens fuerit:sꝫ solũ qđ presens nõ haberet quẽ cõveniret sic intelligit̃ is.§.Sed in secũdo casu est differẽtia ex qua causa qs absens fuerit:vt plane notatur in.d.l.fi. ¶ Itẽ caue q2 hic intelligit̃ vꝫ q2 presens restituatur cõtra absentẽ si nõ fuerit qui defenderet absentẽ. nam si habuerit defensorẽ/ꝓcuratorẽ/vel amicũ/nõ restitueret̃ pñsens.ff. ex qb.cau.l.j.§.verba melius.l.itẽ ait ptor.§.hec aũt restitutio.τ sic oportet q2 pñsens fecerit diligentiam super hoc. ¶ An aũt hodie hoc sit correctũ:vide plene.ff.ex quib.cau.maio.l.is qui.que glo. est necessaria ad intellectũ huiꝰ.§.τ vide.e.tit.l.itẽ ait pretor.§.fi. ¶ In gl.per in integrũ.restitutionẽ.in fi.vide de his in ꝓsecutione materie quasi prosequimur ꝑ questiones.Et primo q2 ter. di-
3 cit hic usucapiõe rescissa põt petere τc.†Queritur quomodo rescindat̃ usucapio.τ super hoc sunt opiniones in gl. ¶ Quidã dicunt q2 rescindit̃ ꝑ in integrũ restitutionẽ:τ ita officio iudicis. nam restitutio in integrũ ꝑ officiũ iudicis expedit̃.ff.de mino.l. q2 si minor.§.fi.Alij dicũt q2 rescindit̃ ipso iure τ statiꝫ sine restitutione:vt hic notatur in gl.per in integ.resti.τc. Tamẽ cõcors est opi.oĩm doct.q2 per in integr.resti.τ ita per officiũ iudicis rescindat̃.τ hoc probat Dy.inter ceteros:q2 restitutio maiorum τ minorũ equiparantur.C.de tẽpo.in integ.resti.l.fi.Sed restitutio minoris petitur per officiũ iudicis:vt.l.qđ si minor.§.fi.ff. de mino.ergo τ restitutio maiorũ.τ pro hoc facit iste ter.cũ dicit: rescissa.etiã dãdo intelligi expresse q2 oportet rescindi anteq̃ agatur rescissoria:vt.C.de cap.l.ab hostibus.la.ij.τ hoc videt̃ quasi expressum.ff.ex qui.caus.maio.l.si qs stipulatus.Unde scire debes q2 est iudiciũ rescindens τ rescissoriũ ꝫm oẽs doc. ¶ Judiciũ rescindens est officiũ iudicis per qđ datur in integrũ restitutio et rescindit̃ obstaculum qđ impediebat restitutũ agere τ rem reponi in statu in quo erat tempore quo lesio cõtingit. ¶ Rescissoriũ est qđ competit rescisso obstaculo verbigratia.usucepisti meam rem quam potuissem vẽdicare nisi fuisset tua absentia.datur in integrum restitutio τ rescindit̃ usucapio ita q2 ego rem meã vendicabo perinde ac si non esset usucapta.τ hoc dicit is.§.τ hec in integrũ restitutio datur per officiũ iudi. τ vocat̃ iudiciũ rescindens.sed rei vendicatio que rescissa usucapione cõpetit: vocatur
4 rescissoria. ¶ †Sed querit̃ utrũ hec sint vera ꝑpetuo q2 cõpetãt duo iudicia rescindẽs τ rescissorium sicut hic dicit̃. Dicas q2 nõ. unde hoc demũ obtinet ubi leso cõpetebat actio ad rem:vel erat cõpetitura si nõ fuisset absens vel aliꝰ impeditꝰ. Uerbigratia.tu tenebas rem meã:habebã actionẽ ad eam que est extincta ꝑpter absentiam vel impedimentũ:tunc obtinet qđ dixi. ¶ Uel pone. stipulatus sum vel sunt mihi legata decem annua annis quibus essem in patria.Ego abfui cã reipublice:τ ita nõ fuit mihi quesita actio seu nata:restituar per officiũ vt agere possim ac si presens essem:iuxta.d.l.si quis stipulatus.τ hoc casu non proprie nõ dicitur rescissoria:imo potiꝰ restitutoria:vt.ff. ad velleianũ.l.q2 nis.§.si cũ essem. Sed ubi nõ cõpetebat actio leso: q2 forte possidebat rem vel est lesus aliꝰ q̃ in perdẽda actiõe nata vel nascenda:tũc totũ expedit̃ per officiũ:nec dat̃ rescissoria.Uerbigratia. possidebã fundũ tpe quo incepi abesse:tu eũ occupasti. reuersus peto in integrũ restitui.certe ego nõ restituar ad agẽdũ. τ ita rescissoria mihi nõ cõpetit. Sed ad possessionẽ meaꝫ τ ad statũ in quo eram tpe quo recessi vel forte cõstitui procuratorẽ qui me in absentia defenderet τ exceptioneꝫ omisit: peto restitui vt possim eam proponere per officiũ vt ad hoc admittar:nec tunc datur rescissoria.ff.de mino.l.in cause.§.interdũ.ff.de admi.tu.l. si finẽ he rede.§.interposito.ex qui.cau.ma.l.ab hostibus.§.si damni. τ de hoc.ff.de ꝑcu.l.qui: proprio.§.item querit̃.τ iunge.§.q.pe. ¶ Itẽ dic vt ibi, impedimentum qđ in absentia mea est appositũ fuit appositũ de facto non autoritate iudiciali:sic q2 actio mihi directa competi absq; resti.in integ.qđ illam possum intentare.C.de capti.l.ab hostibus.nec tunc hꝫ locum restitutio.ff.de mino. l. in
5 cause.τ ex hoc nata fuit questio inter Mar.et Bul. ¶ †Pone
c qđ ᶜ usucapio que per magnũ tps currebat in absentia:fuit com
pleta in

a ¶ In fi. Uide hic Ang. i.ij.col. circa prin.ver. in gl.hostiũ.τ versi. seq.vide do.Jas. hic:l.viij.colum. post princ.in ver. gl.in vers.hostiũ.

b ¶ In fi.doct. cõiter sequuntur hic glo. Sed do. Jas.reprobat hic Ang.quem vide. Iteꝫ q2 ter. dicit q2 captus ab hostibus põt usucape. exemplificat Jas.de actione ꝑsonali i qua currit pscriptio non ex possessiõe prescribentis: sed ex solo cursu temporis negligẽtia nõ petentis:vt hic ꝑ eum,

c ¶ Pone qđ. De hac qõne do. Jaso. recitat hic elegãter doct. altercãtes τ cõcordat eos: demum opi.subiũgit i.x. col.ante me.vers. in ea.glo.ibi.ff.ex qui.can. ma. vid etiam hic Ang.

pleta in presentia. Verbigratia. tpe reuersionis restabāt ad com-
plendum sex vel octo mēses de termino qui fuerūt cōpleti in pre-
sentia vtriusq; partis: nunqd dabit in integrū restitutio vt sub-
ducat ⁊ restituat tantū tps quātū fuit absens? Mar. dicebat q
non. Bul. cōtradicebat: vt plene notat in. l. qd tpe. C. de in integ.
rest. mi. ⁊ l. ab hostibus. §. sed qd simplr. ff. ex quib. cau. ma. Glo.
tenet vbiq; opi. Bul. ⁊ illam etiā sequitur Dy. hic. Pet. de Bel.
per. tenet opi. Mar. pro qua est casus in. l. ab hostibus. §. fin. sm
eum. Azo in sum. dicit q snia Bul. nitit maiori equitate: sz snia
Mar. fulcit maiori autoritate legū: ⁊ ideo tutius est eam tenere.
¶ Hec questio est multū certa. Inn. vr tenere opi. Bul. extra de
verb. sig. c. dilecto filio Jacobo barb. que decretalis facit bn pro
Bul. supponit enim qd nisi totuz tps esset elapsum in presentia:
q subducit tps absentie: sed ibi videt papa ex gratia procedere.
¶ Preterea pōt rnderi qn ibi dr q nisi totū tps ⁊c. sub. vel tātū
qd potuerit negligētie imputari. Itē facit p Bul. q pena nō dz
extēdi vltra q reperiat delictū. ff. de his qui. vt indig. l. heres. ⁊ l.
rescriptū. ¶ Sed ↄstat qd si tps absentie nō subducat: negligen-
tia subsequētis tpis extenderet ad tps nō negligētie: qd esset ini-
6 quū ⁊ cōtra leges predictas: ergo non ↄcedendū. ¶ † Itē regula
est infallibilis q lesus per iustā absentiā restituit ne offm sit sibi
dānosum. ff. e. l. necnō. §. fi. ⁊ l. seq. sed ↄstat qd absens est lesus in
abbreuiatiōe vite actiōis sue: q̄uis vsucapio cōpleta fuerit in p-
sentia: ergo dz ei subueniri. ff. de lega. j. l. creditori. ¶ Preterea si-
cut restituit absens ↄ presentem: ⁊ sic ecōtra presens ↄ absentē. ff.
ex qui. cau. ma. l. j. §. j. sz ↄstat q vbi miles absens inchoauit pscri-
ptionē ⁊ heres cōpleuit: dat psenti restitutio ↄ heredē: ergo et in
hoc casu dabit. ff. ex q. cau. maio. l. cuz miles. lex em illa supponit
7 heredē fuisse psentē: als nō haberet dubiū. ¶ † Preterea vbi le-
sus petit restitui: inspicitur tps lesionis nō tps subsequēs in quo
restitutio nō cōcederet. ff. de minori. l. iij. §. scio. cōstat aūt in casu
nostro qd absens lesus fuit in cursu tēporis ⁊ vita sue actiōis: vt
satis. s. probatū est: ergo habito respectu ad tēpus illius lesionis
non ad tempus subsequens: debet cōcedi restitutio. ¶ Preterea
hoc est expressum in. l. qd tempore. C. de resti. mili. dicit enim sub-
lata prescriptione medij temporis ⁊c. q tēpus posset dici mediū
nisi esset cōpleta in psentia. Et si dicas: post reuersionez modico
tpe fuit cōpleta: tu diuinas: q tex. hoc non dicit. ¶ Itē. l. aperte
dicit q nedum inspicitur tps quo prescriptio cōpletur in restitu
tione concedenda: ⁊ subducendo tpe: imo et tempus cuiuslibet
absentie precedētis. ff. ex qui. cau. maio. l. necnon. §. si quis sepius.
per quā concludit q prescriptiōe cōpleta habet relatio ad tem-
pus absentie precedētis. ¶ Preterea leges dicūt indistincte tem
pus absentie deduci ⁊ residuū computari nō distincto vtrū con-
currerunt ante vel post. ⁊ sic indistincte est tenēda. C. qui. non ob.
longi tpis prescrip. l. prescriptione. Preterea cum tps totum vsu
capi. ⁊ prescriptionis in odium negligentiū concedatur ⁊ cōtra
dominos prefigatur: si vltimi temporis post reuersionē elapsi ne-
gligentia excludit restitutionē: cur non ⁊ primi cuz ita fuerit ne-
gligens in primo sicut in vltimo: ⁊ tn nullus vnq presumpsit di-
cere qd negligentia tpis precedentis excludat restitutionē? Ver-
bigratia. Pone q duobus annis ⁊ mensibus sex vsucepisti in p-
sentia mea: vltimis sex mēsib9 abfui cā reipublice: nemo diceret
qd negligentia precedentis tēporis me excluderet a restitutione:
cur ergo subsequēs cū totū tps vniformiter cōcessum sit ad vsu-
capionē seu prescriptionē ⁊ ad me excludendū? non videt ratio.
8 ¶ † Preterea illud qd seruatur circa res dz seruari circa tps. ff.
de mili. testa. l. miles. §. qd diximus. Sz ita est q negligētia seu de-
negatio restitutiōis circa vnā rē nō excludit ab alia: ergo nec ne-
gligentia vnius tpis excludit quominus detur restitutio de alio.
arg. l. j. §. si due. ff. quo. lega. ¶ Pro opi. Mar. faciunt iura ⁊ ra-
tiones. Certum est q hec restitutio denegat vbi potest agēti ne-
gligentia imputari. sed huic reuerso pōt negligentia imputari q
post reuersionem ⁊ modicum tempus habuit satis tps ad agen-
dum: ergo restitutio denegatur. sub ista via fortissime faciūt. l. ff.
ex qui. cau. ma. l. is qui. vbi lite inchoata super statu si ledat non
restituit: vt eo. ti. l. itē ait pretor. §. fi. vbi nō restituit presens ↄtra
absentē. si habuit contra quē ageret: vt. l. si per pretorē. §. fi. ⁊. l. is
qui rei pu. ¶ Preterea vbi lesio cōtingit in presentia restitui pe-
tentis: restitutio denegat. ff. ex q. cau. ma. l. ab hostibus. §. si dāni.
negari nō potest quin huic reuerso qui permisit compleri vsuca
pionē lesio contigerit in presentia: q per ↄsummationē vsucap.
leditur: ergo nō dz restitui cū fuerit negligens euidēter. ¶ Pre-
terea restitutio dat leso in absentia: iste aūt non fuit lesus in ab-
sentia: ergo non dat ei restitutio. Qd non fuit lesus in absentia:
apparet: q nos loqmur in casu quo nō fuit cōpleta vsucapio in
absentia: ⁊ ita ius partis integrum erat ei quādo reuersus fuit:
⁊ sic nondum erat lesus. ¶ Preterea opi. Bul. nō potest esse bo
na quin sequatur incōueniēs. ipse dicit q cōpleta vsucapiōe seu
prescriptiōe in presentia: datur restitutio vt subducatur tempus
precedens absentie. hoc nō potest esse. ¶ Pone q ille cuius rem
tenebā immobilē fuit absens vno vel duobus annis: residuo tpe
presens. Si tu dicas q possit restitui cōpleta pscriptione: seque-
tur q restituatur post quadriennium quod currit a tempore re-
uersionis: vt. l. qd tēpore. C. de resti. mili. qd nullo modo est conce-
dendum: q hoc esset dicere contra legē illam: ⁊ contra. l. superua
cuam. C. de tempo. in integ. restitu. ¶ Preterea nullus euaderet
sine calumnia. l. ab hostibus. §. fi. ibi enim cauetur expresse qd nō
potest restitui nisi intra modicuz tps prescriptio cōpleta fuerit:
vnde si tu dicas q post modicum tempus completa vsucapione
possit restitui: ad quid Vlpia. fecerat mentionez de modico tem
pore cum possit ita restitui vsucapione completa diu post reuer-
9 sionem sicut post modicum tps: si illa opinio esset vera? ¶ † Ad
argumentum in contrarium potest responderi. pro euidētia ta-
men scire te volo q restitutio fuit concessa a pretore motuo tan-
q beneficiū ↄtra ius cōe: vt. l. in cause. ij. ff. de mino. istud benefi-
cium nō concedit nisi quatenus ipse cōcedens voluit ⁊ iuriscon-
sul. eius interpretatores declarauerunt constat aūt q pretor no-
luit concedere beneficium restitutionis negligentibus qui tēpo-
re impedimenti vel post: habuerunt facultatem experiundi: igi-
tur huiusmodi beneficium non dz ad illos extendi: q̄uis si alias
iure cōi se iuuarent ratio suaderet extendi. Per hanc viā ptz so-
lutio quasi ad oēs ratiōes ad ↄtrariū allegatas. Primo ad illā
pena non dz excedere delictum ⁊c. concedo: sed hic non est pena:
imo statur iuri cōi: cum beneficiū restitutionis non concedit. vn
de non pōt dici pena alicui inflicta si ei non dat gratia ↄtra ius
cōe. ¶ Ad aliam qn dicitur: leso datur beneficiū restitutiōis: cō-
cedo: sed non omni leso: q non leso negligenti per iura predicta.
¶ Item potest dici q breuiatio vite actionis non est iusta causa
dandi restitutionez. ff. de castren. pecu. l. pater qui castrense. in fi.
¶ Ad aliam rationē de. §. scio. per quem cōcluditur q inspicit
tempus lesionis non tps subsequēs. dic verum est in diligēte: sed
in negligente maiore nō: q nunq fuit intentio pretoris illi dare
suuz beneficiū: vt est dictū. ¶ Preterea pōt dici q hoc casu cur-
rit tempus a tēpore reuersionis: vt. l. qd tempore. C. de testa. mili.
¶ Itē ad. l. qd tpe. Rnde vt gl. rndet sequendo Mar. ⁊ p certo
illa lex magis facit p Mar. q p Bul. ⁊ eodez mō ad. §. si qs se-
pi9. ⁊ ad. l. cū miles. in oib9 gl. rndet eↄ exponēdo sm opi. cuiusli
bet. Itez ad rōnem q. ll. indistincte dicūt tps subduci: rndeo qd
imo distinguūt vbi negligētia subsequitur lapsum tpis: vt. l. pro
Mar. alleg. ¶ Itez ad aliā q negligentia precedentis tpis non
excludit cōcedo: sed negligentia subsequentis excludit: q pretor
non intendit dare suū beneficiū vbi post absentiā potest negligē-
tia redargui: ⁊ ita modificauit ipsuz: nec in modificādo bnficio
suo curauit de tpe precedenti. ¶ Et eodē modo respōde ad. l. mi
10 les ita. §. qd diximus. ¶ † Hec opinio videt procedere de mente
iuris ciuilis. Sed hodie de iure canonico videt q vbi est lesio in
tempore q tempus ad petendum in integ. resti. currit a tpe lesio-
nis: ⁊ ita a fine prescriptiōis: ⁊ nihilominus fit restitutio ad tan-
tum tempus quantū fuit lesus: extra de in integrū resti. c. j. in cle.
Sed ibi loquit in ecclesia que restituitur ita psens sicut absens.
Sed nos loquimur in maiore cui non ↄceditur restitutio nisi ex
causa ⁊ qn non potest imputari. sed ecclesie ⁊ minori conceditur
etiā si toto tpe prescriptiōis negligentie currisset. Vel dic q vbi
loquit qn lesio fuit in fine lapsus tpis: q loquitur in ecclesia que
semp est psens. Sed qd nostra loquit in alijs terminis. put ex su-
pradictis clarū est videre. ¶ Nūc q de rescissoria hic tractam9:
a querit an hec rescissoria sit distincta spēs [a] actiōis. ¶ Et est dicē
dum q hec rescissoria diceret actio cōpetit impetrata restitutio-
ne. ⁊ est nomē gnale sm doc. ⁊ tn reperio tex. q vocāt eā sic. ff. ex q.
cau. maio. l. necnō. §. exceptio. C. de cap. l. ab hostib9. Alio modo
tn sumit. ff. de dona. l. vt mihi. ⁊ alio modo. ff. ad velleia. l. q̄uis.
quasi p totam legē. illa tn non dicit ibi rescissoria sz restitutoria.
11 ¶ † Queram9 ergo vt prius: vtrū sit distincta spēs actiōis. Dicit
Ja. q qdā querūt an sit nomē vel cognomē actiōis: sed sm eum
de hoc nō est curandū: q disputatio noium ⁊ stricte capiētiū est
pertinacib9 relinquēda. ¶ Sed an sit spēs actiōis p se: ipse dicit
q sic. Primo per hūc text. qui dicit q genus actiōis ⁊c. vnde ac-
cipit hic genus pro specie: q legiste non multū curant qd sit ge-
nus: nec quid sit species: imo vocāt genus qd logici vocant spe-
ciem. ¶ Secūdo probat quod de ea specialis est tractatus inter
alias actiones in hoc titulo. ⁊ diuisiones que fiunt in hoc tracta
tu sunt penes differentias specificas: quare cum ponatur sub al-
tero membro: videtur species actionis. ¶ Item quia est nouum
genus agendi quod inducitur a pretore: quia primum sublatuz
est vnde non reuiuiscit: nec secundum potest dici idem cum pri-
mo. ff. de serui. vrba. predio. l. seruitutes. §. si sublatū. Pet. de bel.
perti. dicit contra q non est propria spēs actionis: sed cognomen
ad instar actionis de peculio. ff. de peculio. l. iij. §. cui congruit. et
ibi de hoc. j. tit. j. §. penul. vnde si esset species actionis: esset rea-
lis quandoq: aut personalis. s. eod. §. j. ⁊ tn constat q est realis
quandoq: vt qn competit ad rem vendicandā. quādoq perso-

a ¶ Distincta species. an antez actio rescissoria sit natiua vel datiua. vid hic bal. in. ij. col. prope fi. versi. quero vtrū. vide Jaso. hic in xv. colum. circa princi. versi. nunquid autem ista actio.

nalis:quādo prima erat personalis.Verbi gratia.Si tu teneba-
ris mihi primo ex mutuo vel cōmodato ⁊ actio sit extincta:resti
tuitur mihi personalis ad mutuū meum persequendū vel cōmo
datū: hec non pōt dici realis:⁊ sic cōcludit nō esse speciē cū non
possit reponi sub altero de mēbris predictis.⁋Huic opi.videt
gl.adherere.Dicunt enim ꝙ prima que erat directa cōpetit:nūc
vtilis: vt.l.ab hostib⁹.⁊ in multis locis.Ad istū.§.pōt respōderi
vt exponat qō genus actionis.i.qs modus agendi.⁋Itē ad id
qō dicitur ꝙ habet specificū tractatū specialē.Respondeo:qr est
pretoria.⁊ licet qn̄qꝫ sit realis:qn̄qꝫ personalis:ponitur hic inter
reales:qr principaliter cōpetit pro rebus magis ꝙ̄ pro actionib⁹
personalibus:vt.ī.patebit.⁋Itē ad id qō dicitur qō non potest
dici prima resuscitari:pōt dici ꝙ non resuscitat proprie eadē:sed
quedā alia que primo erat directa ⁊ forte ciuilis:nūc vtilis ⁊ pre
toria.⁋Vel dic ꝙ in illa eadē insufflat spirit⁹ vite.⁊ hec est intē
tio glossarū:⁊ fictiōe legis est eadē sicut vides in postlimi.qō fin
git viuū mortuū: ⁊ ecōtra ⁊ patrē ⁊ filiū ⁊ testatorē ⁊ heredē eas-
dē ꝑsonas.ff.de cap.quasi ꝑ totū.s̄.de inutili stipula.§. ei quoqꝫ.
Concluditur ergo ꝙ rescissoria non est nisi cognomen actionis.
12 ⁋†Querit ex hoc an huiusmodi actio sic restituta dicat natiua
vel datiua.Jac.de ra.⁊ Pet.de bel.perti.dicūt datiuam:qr non
hꝫ sufficientē materiā ex qua nasci possit ad instar interdictorū
quo.bo.⁊ quo.legatoꝝ.⁋Hec qō dependet a precedenti:qr si in
prima actione insufflat spiritus vite ⁊ eadē restituat:erit talis si-
cut erat prima natiua vel datiua. vnde cū restitutio reponat oīa
in primum statum:vt.l.ꝙ si minor.§.restitutio.ff.de mino.dicen-
dum est ꝙ dn̄ia ⁊ obligatiōes restituuntur:ex quibus ista nasci-
13 tur supposito ꝙ prima nō restituat. ⁋†Itē querit an hec actio
rescissoria cōpetat pro immobilibus.Et nō videt:qr ꝙ̄diu actio
prima durat:nō datur rescissoria:vt.l.ab hostibus.C.de cap. In
rebus autem immobilibus constat ꝙ non perditur dn̄ium dire-
ctum per p̄scriptionē:imo nec vtile si possessor fuit male fidei: vt
consuenit dici iuxta aut.nisi.C.de bonis mater.ergo nō est locus
rescissorie ex quo prima durat.Et multominus videt competere
pro nominibus seu actionibus personalibus: qr ille prescriptio-
nes non tolluntur cum tp̄s nō sit modus tollēde oblig.ff. de ac.
⁊ oblig.l.obligationū fere.§.placet. Doctores dicūt cōtra ꝙ hec
rescissoria cōpetit pro rebus mobilibus:qr in illis perditur dire-
ctum dominium per vsucapionē.C.de pac.l.traditionibus. ⁊ de
hoc nō fuit dubitatū.⁋Itē pro immobilibus ⁊ ꝑsonalibus: qr
in immobilibus non durat qn̄qꝫ actio directa : nec in personali-
bus aliqua.Verbi grā. Minor vēdidit rem immobilē cū decre-
to.dn̄ium fuit translatū.nulla remāsit actio.C. si aduer. dona.l.
fi.si minor restituitur:opꝫ ꝙ habeat rescissoriā. vel si forte libera
uit debitorē per acceptilationeꝫ oportet ꝙ det rescissio impetra-
ta restitutiōe.C.si aduer.trāsac.l.j.⁊.ij.ſm Pe. ⁊ hoc probat ſm
Jacobū ꝑ.l.C.de cap.⁊ postliminio.l.ab hostibus. ibi eñ loquit
de vsuca.liberatione ac prescriptione.Idē tenet Dy.⁋Ad con-
traria respondetur qn̄ dicitur ꝙ in prescriptiōe rerum immobi-
lium remanet directū dn̄ium:sic directa actio:⁊ in prescriptione
personarū remanet prima actio.Respondeo qr supposito ꝙ hoc
sit verū:nihilominus est obstaculū exceptionis. ⁊ aliud:qr in re-
bus immobilib⁹ vtile dn̄ium prefert directo:vt.l.si quis emptio-
nis.C.de prescript.xxx.anno.que oīa remouent per pretoreꝫ.ideo
dicitur rescissoria:qr dn̄ium inutile reddit vtile ſm Jac. ⁊ Dyn.
Pet.vero respōdet per interemptionē.dicit enim ꝙ in rebus im
mobilibus perditur directū dn̄ium per prescriptionem.x.vel.xx.
ann.per.l.cū qui edes.ff.de vsuca.⁋Itē dicit ꝙ ꝙ̄uis olim tem-
pus non esset modus tollende obligatiōis:tn̄ hodie est. vnde lex
dicit actio.tpe extingui.C.de prescrip.xxx.anno.l.sicut.⁋In hoc
tn̄ bene concordat qō si possessor male fidei tenuerit per. xxx. an-
nos ꝙ ex hoc dn̄s nō perdit dn̄iuꝫ nec rei vend. ⁊ sic hoc casu vr̄
velle qō non cōpeteret rescissoria.Sꝫ dic qō imo cōpetit propter
remotiorē obstaculi:vt.s̄.dixi post Ja.⁊ Dy.⁋Ipse vero Pet.
querit hic de quadā ratione diuersitatis:quare ꝑ prescriptioneꝫ
xxx.anno.in male fi.pos.non perdit dn̄ium neqꝫ vendicatio: ⁊ tn̄
perdit personalis actio debitore male fidei prescribēte. Respon-
det ꝙ dn̄ium non perdit nisi alio acquirente:vt.l.deniqꝫ.⁊.l. nec
vtilē.ff.ex qb.cau.maio. idcirco cū male fidei possessor nō acqui-
rat dn̄ium:semper penes primum remanet.Sed obli.personalis
bene pōt perdi:lꝫ nulli querat ⁊ liberatio ꝯtingere pōt: ideo po-
test perdi ⁊ tolli prescriptione.⁋Per hoc pōt rn̄deri ad aliam
questionē vtrum hec actio sit vtilis vel directa [a]. Super qua gl.
dicunt ꝙ est vtilis:vt hic notatur ⁊ in multis locis: ⁊ tn̄ patet ꝙ
quandoqꝫ est directa:qr vbi remanet directa penes illū qui resti-
tuitur ⁊ remouetur obstaculū qō eam reddebat inutilē: tunc est
directa.Sed vbi prima erat penitus sublata:tūc restituta est vti-
lis.⁊ hoc potest probari:qr vtiles actiōes non formant a pretore
nec a iurisconsult.quando directe remanent.ff.ad trebel. si heres
institutus.que tn̄ alias formarentur ⁊ competerent:eod.titu.l.ex
asse.ſm Dy. sic in proposito ex quo directe cōpetunt: non est ne-

a ⁋Directa. vide do. Jas. hic in xv. colū. post me. in ver. in ea. glos. ibi nūc dicit ⁊c.

14 cesse dare vtilem.⁋†Querit vlterius vsqꝫ ad qō tempus cōpe-
tet.Ad hoc dicas qō duplex est iudiciū:rescindens ⁊ rescissoriū:
sicut in superioribus dictū est.De iudicio rescidēti sunt opinio-
nes quādo fuit lesio in tpe:qr si in ꝯtractu vel al's: nulla est opi-
nio:qm̄ olim intra annum:hodie iura quadrienniū.vt.l.fi.C.de
tēpo.in inte.resti.Sed vbi in tempore fuit lesio:sunt opiniones.
Quidam dicunt qō datur quadrienniū etiā si lesio sit minoris
tēporis.Bul.⁊ gl.dicūt ꝙ vbi lesio fuit maior quadriennio:da-
tur quadriēniū.si minor non dabitur nisi tantū tempus quātū
lesus fuit:⁊ intra illud tempus debet petere restitutionē.al's nō
audit:vt not.ff.ex q.cau.maio.l.necnō.§.si quis sepius.⁊.l.sed.si
per pretorē.§.quoties.Hanc opi.sequitur Dy.hic reputans ab
surdū qō si aliqs ledat vna die qō possit restitui vsqꝫ ad quadri
enniū per.ll.quas gl.alle.in.d.§.quoties.Pet.de bel.perti.tenet
contra:dicens qō lesus etiā in vna die restituet vsqꝫ ad quadri
ennium:sꝫ nō restituet illi nisi vna dies.⁊ ꝑ hoc facit.l.debitrix.
§.si pro eo.ff.ad velleia.ibi enim dicitur qō post restitutionē ha-
bebit tantū tempus quātum habebat primo.⁊ hec opi.est cano
nizata hodie extra de in integ.restit.c.j.in cle.⁋Non obstat.§.si
cōditionalis.qr ibi nō agitur de restituendo tempore:cū ibi nul
la fiat restitutio tēporis : sed de ipsa re pro qua competit actio
absqꝫ restitutione:ideo nō mirum si tēpus currat.Sed hic non
cōpetit actio cū effectu vsqꝫ post restitutionē:⁊ iō ante non cur
rit.⁊ facit.ff.quādo actio de pecu.est an.l.j.§.annus.hec aūt non
procedūt vbi quis fuit lesus per absentiā:⁊ habuit tempus suffi
ciens post reuersionē:nā tūc nō restituit:vt dixi.s̄.in opi.Mar.
15 ⁋†Quid si restitutio fuerit cōcessa post quadrienniū:Videt ꝙ
teneat:qr sn̄ia lata cōtra ius litigatoris tenet.ff.q̄ sen.sine appe.
rescin.l.j.§.itē cū cōtra sacras.de regu.iur.l.preses.⁊.l. cū prola-
tis.Dy.tenet contra per.l.ff.de excu.tuto.l.scire oportet.§.conse
quēs.⁊ facit⁹ qō no.C.de iudi.l.properandū.vbi dicit qō sn̄ia la
ta post trienniū nō tenet.facit extra de appell.c.si app.in cle.⁊.l.
fi.C.de tēp.in inte.rest.Pe.⁊ hoc de iudicio rescidēti.⁋Videa
mus nūc de rescissoria.Et primo querit ex quo tpe cōpetit. Vr̄
ꝙ a tpe reuersiōis: vt.l.qō tpe.C.de resti.mili.⁊.l.ab hostibus. C.
de capti.⁋Preterea actio que nō est:tolli nō pōt.C.de iu. dot.
l.in rebus.§.oīs.de vsufru.l.corruptionem.ergo si tollitur est:sed
hic tollit:vt.d.l.ab hostibus.ergo est ante restitutionem.Docto.
dicūt qō oritur in integrum restitutione impetrata: vel saltē ex
tunc effectualiter cōpetit:⁊ videt expressum.C.ex qui.cau. maio.
l.fi.⁊ hoc cū dicit:rescissa vsucapiōe ⁊c.⁊.ff.de actio.⁊ ob.l.in ho
norariis.§.pe.⁊ patet in.d.l.quo tpe.vbi dicit ꝙ amota prescri-
ptione intra annum potest vēdicare:ergo extunc incipit ex quo
amota est.⁊ hoc est expressum in dicta decretali.c.j.in cle.Nō ob
stat ꝙ tollit:qr nō est verū:vt.ī.dicet.Preterea nō ē bonū argu
mentum:qr actio que nō est nata dicit tolli cū prescribit materie
ex qua causari debebat:vt vides ī pignoratitia cui p̄scribit iure
offerendi.C.de prescri.xxx.anno.l.cū notissimi. ⁊ pe.here.cum nō
intētat querela intra quinquēniū.C.de inoffi.test.l.scimus.§. fi.
Sed bene concedo qō iudiciū rescindēs cōpetit a tpe reuersio-
16 nis si fuit lesio in absentia vel a tpe lesiōis:vt.d.c.j.⁋†Sed que-
ritur quāto tpe durat.Scis ꝙ gl.dicūt qō durat hodie quadriē
nio:vt.l.fi.C.de tēpo.in integ.restit.⁊ ibi de hoc.Certe illa lex nō
videtur loqui de tpe rescissorie:sed de tpe iudicij rescindentis qō
olim erat ann⁹:hodie quadriēniū:vt ibi. ⁊ de illo tpe loquit hic
⁊ in.l.qō tpe.Breuiter dicas ꝙ si fuerit lesio in minori tpe qua-
drienniij:restituit tantū tp̄s quantū fuit lesus ⁊ rescissoria tm̄ du
rat:⁊ non plus.si fuit in maiori tpe Dyn. non aperit quid iuris.
Jac.dicit qō durat tanto tpe quanto prima durabat anteꝙ̄ le-
sio cōtigisset:ita qō si fuit absens per septē vel octo annos dura-
bit tantū.⁋Dicas secure qō olim iudiciū rescindēs habuit an-
nuꝫ:vt hic. Itē ⁊ iudiciū rescissoriū annū:vt.l.in honorariis.ille
annus iudicis rescindētis est hodie alteratus ⁊ mutatus ad qua
drienniū per.l.fi.de tempo.in integ.resti.Sed annus rescissorius
qui datur post impetratā restitutionem nō est alteratus nec im-
mutatus:nec illa.l.fin.de eo loquitur:imo remanet incorrecta.et
sic debet intelligi.l.fi.C.ex qui.cau.maio.⁊.d.l.in honorariis.ff.ex
qui.cau.maio.l.si is cuius.que nō sunt correcte nec correcte repe-
riuntur.Per hoc patet respōsio ad questionē qō actio restituto
ria si sit lesio in tpe minori anno durat tāto tpe quāto restituit:
qr plus nō restituit:vt.s̄.dixi:⁊ ptꝫ in.c.j.s̄.alleg.⁊ ita nō pōt vlte
rius intentari.sed vbi est lesio in tpe maiori:vel est alia lesio forte
in liberatione vel al's:tunc actio rescissoria que data restitutione
cōpetit nō durat nisi anno:qr ꝯtra ius:⁊ datur ex quodā benefi-
cio:vt.l.in honorariis.que non est correcta.is aūt annus est vtilis
sicut in aliis pretoriis.ī.de perpetu.⁊ tempo.actio.§. eas vero. cū
17 ibi no.⁋†Querit an hec actio possit ꝑpetuari.Glo.⁊ oēs doct.
dicūt ꝙ sic:vt no.d.l.fi.de tempo.in integr.resti.⁊.d.l.sꝫ si per pre-
torem.§.quoties. vnde lꝫ iudiciū rescindēs nō possit perpetuari:
vt.d.l.fi.tn̄ de hoc non reperitur prohibitum:⁊ ideo videtur con
18 cessum ſm oēs.⁋†Sed nunquid per litis contestationem factā
in iudicio

in iudicio rescindenti perpetuaṫ rescissoria:ʼ Jo. dicit qḋ sic. pro quo facit. ff. de bo. pos. l. cū quidā. Sꝫ Dy. dicit qḋ illa lex nil facit: q: ibi vtrūqꝫ remediū simul cōpetebat ꝛ ipso iure: sed hic nō competit rescissoria: nisi demum restitutione impetrata: vt satis s. dictū est. vnde scḋm eum sniā Joā. necessario conuinciṫ falsa: q: certū estʼ qḋ rescissoriū non cōpetit nisi demū restitutiōe impetrata: ꝛ ꝙ durat anno tantum: vt satis. s. allegatū est. cuꝫ igitur restitutio petatur per iudicium rescindēs: si dicas ꝙ contestatio facta in rescindēti ꝑpetuet in rescissoria: sequiṫ ꝙ nō erit annalis sed perpetua: saltem per illud accidēs. vnde frustra statutū esset eam anno finiri. ℭ Judiciū ergo rescindēs durat quatriēnio cōtinuo hodie: sed quo ad quedā est vtile: vt no. d. l. fi. C. de tēpo. in
19 integ. restit. ꝛ hoc in iudicijs ꝛ foris ordinarijs. ℭ † Quid. si lis vertatur vel speretur verti in ꝯsistorio principis:ʼ Potest dici qḋ tunc non sit continuū nec currat. C. de tēpo. appel. auṫ. si tñ. dum tñ nō sit negligētia in supplicādo. eo. tit. l. fi. §. illud. ꝛ no. in Spe. de integ. rest. §. fi. ver. ij. ℭ Item queriṫ vtrū actio rescissoria pos-
20 sit opponi in modum exceptiōis ante restitutionē. † Et vꝛ̄ ꝙ sic: q: non est opus restitutione vbi res peruenit ad dn̄m. ff. ex quib. cau. maio. l. si is cuius. ℭ Preterea sicut iudicium rescindēs rescindit vsuca. nec ante competit rescisso. ita querela inoffi. test. rescindit testamētum nec ante cōpetit petitio hereditatis: vt. l. scimus. C. de inoffi. test. Sꝫ cōstat qḋ querela pōt opponi in modū exceptiōis. ff. de inoffi. testa. l. papinianus. §. si filiʼ. ergo ꝛ bñficiū restitutionis: ꝛ eodem modo pōt induci. ff. de bon. pos. contrata. bu. l. si preteritus. nam ad hoc qḋ rescindaṫ testamentū per bon. pos. cōtratabu. opus est venire corā pretore: vt. l. iij. §. pe. ff. de bono. pos. ꝛ tamen si ille cui cōpetebat contratabu. possideat potest excipere: vt dicta. l. si preteritus. ℭ Glo. ꝛ doct. tenēt cōtra. vt no. ff. ex qui. cau. maio. l. necnon. §. exemplo. que lex multū facit: q: ex exceptione cōcediṫ rescisso. actionis: vt in superioribus satis dictum est: ergo nec exceptio. hoc videṫ expressum. ff. de except. l. exceptiones. ij. in fi. ꝛ hoc etiam no. in gl. ff. de iureiur. l. nam ꝛ postea. §. si minor. ℭ Jn hoc tamen dicas ꝙ potest opponi in modum exceptionis implorādo officiū iudicis sup beneficio restitutiōis dicēdo. Dn̄e dico ꝙ si vnꝗ actor vsucepit rem meā vt asserit hoc fuit in absentia mea: ꝛ debeo restitui: quare ante oīa imploro vestrū officiū qḋ restituat ꝛ vsucapio rescindaṫ: ꝛ ipsa rescissa dico ipm male petere. ꝛ ꝑ hunc modū dꝫ intelligi. §. si filiʼ. nam filiʼ dicet: si actor possideret: possem intētare querelaꝫ ꝛ agere petitio. here. nunc cū possideaꝫ peto testm̄ iudicari inofficiosum ꝛ ipsum rescindi: quo facto dico actorē repelli debere ꝭm Dyn. pro quo. ff. de minor. l. iij. §. sed verū. ℭ Queriṫ vtrū possit excipi perpetuo. videṫ qḋ sic: q: que sunt annalia ꝛc. ff. de excep. do. l. pure. §. fi. Videtur cōtra q: exceptio nō videtur durare nisi quātū durat officium: vt in querela nō numerate pecunie. C. de nō nume. pec. l. cū vltra ꝛ in querela inoffi. test. ff. de pe. here. l. si qs libertatē. §. divʼ. Pōt dici ꝙ ante impetratam restitutionē est quadriēnalis: sed post impetratā restitutioneꝫ fit perpetua: ꝛ sic intelligit Dy. pro ꝛ cōtra. ℭ Hec opi. satis vꝛ̄ rōnabilis: q: illa regula que sunt annalia ꝛc. nō obtinet vbi possessor agere pōt: vel officium iudicis implorare vt ille cui cōpetit querela nō nume. pecu. inoffi. test. beneficiū in integ. resti. sup talibus pōt possessor querelā deponere: ꝛ ideo currit ꝑscriptio etiā quo ad accipiēdū. sed ex quo testamētum est rescissum: nō pōt agi pe. here. nec rescissoria in integrū restitutione petita: q: ille vadunt ad vendicandā rem nec possessor pōt eas intentare. s. eo. §. eque. ꝛ ideo perpetuo pōt excipi q: non est in potestate rei agere: vt. d. l. pure. §. fi. de except. do. ꝛ sic potest intelligi. ff. ex qui. cau. maio. l. si is cuius. ℭ Sꝫ queriṫ cui cōpetit hec actio. Breuiter ꝑ superiora apparet ꝙ leso cui restitutio conceditur propter iustā cām. Sed cū multe cause enumerenṫ in titulo ex qui. can. maio. nunqd ex alia dabiṫ restitutio:ʼ Dicas qḋ sic vbicunꝗ pretori viro iustum videṫ pōt in integrū restituere: dumtū non reperiatur cōtrariū expressum in iure. vnde vbicūꝗ propter iustā ignorātiā qs lediṫ dꝫ restitui. Et ideo si qs extraneus ꝑ ignorātiā ꝯsuetudinis vel statuti penā vel dānū incurrit: succurri dꝫ ei. vel si forte aliquis aliquos testes produxit qui oēs repelluntur forte propter excōicationem vel aliquos obiectus restituiṫ. vide per Jnn. extra de in integ. rest. c. auditis. de testi. ꝛ atte. c. cū venissent. ꝛ idē credo qḋ si fuit peregrinʼ pro saluāda anima: ꝛ in peregrinatiōe lesus fuit: vel si ꝑpter mercaturas absfuit. vide in Spe. tit. de in integ. rest. ver. qd de mercatore. li. iiij. ꝛ vide notata in. l. fi. de in integ. rest. ℭ Itē dic ꝙ nedum restituiṫ lesus imo successor ꝛ alij quoꝝ interest. vide. ff. de minor. l. ꝙ si minor. ꝛ. l. patri. ex qui. cau. l. cū miles. C. de fideius. mino. l. j. ꝛ. ij. ℭ Item queritur ꝯtra quem daṫ. super hoc dicas ꝙ nedū aduersus eum qui immediate sentit lucrū ex lesione: imo cōtra tertiū ad quem res deuenit. vide. ff. de mino. l. in cause. §. si. cum. l. seq. ex qui. cau.
21 ma. l. nō solū. ℭ † Nūc queramus de formatiōe libelli. Et primo de iudicio rescindenti. ℭ Primo tñ queritur an debeat dari libellus in iudicio rescindenti. Et non videtur: quia expeditur iudicis officio. ꝛ vbi imploratur officiū iudicis: non est opus libello: vt no. ff. de interroga. actio. in rubrica. ℭ Super hoc videtur dicendū ꝙ vbi restitutio postulatur principaliter: opus sit libello. finaūt incidēter lit. contest. in cā principali: tunc nō est opus. arg. extra de offi. iudi. c. ij. de hoc in Spe. de integ. resti. circa prin.
a lib. iiij. ℭ Videamus ergo de forma [a]. Dicūt doc. Ja. ꝛ Pet. qḋ qdā formāt sic. Dico ꝙ talis rem meā in mea absentia vsucepit. peto restitui ꝛ vsucapi. rescindi. Dicūt ipsi qḋ is libellus nō ꝑcedit: q: sum mihi cōtrarius. ex quo enim dico rem vsucaptā: dico non meam: q: vsucapio tollit dominiū. ex hoc qḋ dico meā dico non vsucaptā. ℭ Preterea nō sufficit dicere rem meā quondaꝫ: imo dꝫ dici rem meā que mea erat cū vsucapio cōpleta fuerat ꝭm eos. ℭ Aduerte q: super formatione huiusmodi libelli non pōt dari certa doctrina. variaṫ enim ꝭm varietatē factoꝝ ꝛ in narratione ꝛ in conclusione. ℭ Jn hoc tñ aduerte qḋ ponas causam quare petis restitui: forte q: minor vel maior ꝑpter absentiaꝫ vel propter aliā iustam causam: ꝛ postea ponas lesioneꝫ: deinde conclusionem que diuersificaṫ ꝭm diuersitates factoꝝ. nam si petēs restitui rem possidebat: repetet restitui ad statū in quo erat: et ꝑ hoc iudiciū ei restituet̄: ꝛ ad hoc ꝯcludet. ℭ Si vero petit obstaculū: velut vsucapionē remoueri: cōcludet ad hoc. Unde ꝭm varietates factorū oportet qḋ varietur ꝯclusio. aduertendū potissime an per iudiciū rescindens debes actio restitui vel res: de quo dixi. s. satis plene. ꝛ ꝭm hoc conclusio formetur. ꝛ hoc facile est videre cuicunꝗ facti est. ℭ Unde qñ restitutio fit per iudiciuꝫ rescindens dicet sic. Dico qḋ talis contra talē qḋ tempore minoris etatis mee a possessione cecidi talis rei mobilis: ꝛ ipse talis taleꝫ rem meam ꝛ que mea erat tpe vsucapionis complete vsucepit et eam detinet vsucaptā. Unde cū minoribus lesis debeat per restitutionem in integrū subueniri: ꝛ ego lesus sum: ꝛ sum intra tempus petende restitutionis: peto per officiū in integ. rest. vsucapionemꝗ predictam rescindi: ꝛ me in possessioneꝫ pristinā restitui ꝛ reponi. ℭ Uel sic. Tpe minoris etatis mee vendidi talem rem ꝛ tradidi que mea erat. Unde cum lesus fuerim in venditiōe predicta peto in integrum restitui: ac venditioneꝫ predictam rescindi mihi rem restitui ꝛc. ℭ Ubi vero maior petit restitui: pōt dicere sic. Cum absentauerim me reipublice causa: talis talē rem meam occupauit: ꝛ ipsam in mei absentia sevsucepisse dicit. Unde cum iura dicant absentes reipublice causa restitui: per vestrū officiuꝫ peto in integrū restitui ac vsucapionē rescindi: dictāꝗ rem mihi restitui: cum restitutio me in pristinū statū debeat reducere ꝛ re-
22 ponere ꝛc. ℭ † Si vero per iudiciuꝫ rescindens nō debeat res restitui sed actor: q: forte lesus non possidebat dicet sic. Dico qḋ talis talem rem meam ꝛ que mea erat tpe vsucapi. cōplete: ꝛ quam ante meam absentiaꝫ possidebat tempore absentie mee vsucepit. vnde cum lesis propter talem absentiaꝫ debeat per in integ. resti. beneficium subueniri: peto per vestrum officium in integrū restitui: ac dictā vsucapionem rescindi: actionemꝗ mihi competentē tempore quo me absentaui restitui ꝛc. Sic poteris formare semper variando cōclusiones ꝭm varietates factoꝝ. Sed quomodo formatur libellus in rescissoria actione. ℭ Super hoc aduertas q: interdum restituitur actio realis: interduꝫ personalis. Unde quādo actio realis restituitur: cōclude vt in reali ad declarādū. Si personalis: ad dandū rationē. sicut in prima faciēdo mentionem de restitutiōe prehabita. ℭ Et potes dicere sic. Cum talis rem meā teneret tpe quo reipublice causa me absentaui: vel quo positus fui in vinculis: eāꝗ tūc poterā vēdicare: ꝛ eam vsucepit me absente: ꝑpter qḋ in integrū restitutus fui dictaꝗ vsucapio. rescissa peto dictaꝫ rem ad me pertinere iure dn̄ij declarari eāꝗ mihi restitui ꝛc. ℭ Uel si prima erat publiciana formet in publicianam: vt. s. §. proxi. vel si erat ꝯfes. vt in illa faciendo mentionē de restitutione: ꝛ nominādo actionem eodē modo in hypothec. ℭ Itē in quacūꝗ actione personali sicut in prima. ꝛ si vis vide re aliquas formas vide in Specu. de in integ. restit. libro. iiij. non tñ ita plene. ℭ † Sed quid si restitutus agat prima actiōe nō fa-
23 cta mentione de restitutione: nūquid valet libellus: vt si reus excipiat de vsucap. actor replicet de restitu. nō videṫ per hunc. §. debet enim dicere possessorem nō vsucepisse ꝛc. nec est verisimile ꝙ text. dixerit hoc sine causa. Credo ꝙ sit tutū dicere. Si tamen nō dicatur hoc in libello videreṫ ꝙ ex quo restitutio fuit prehabita: ꝙ posset de ea replicari. ff. de iureiu. l. nā ꝛ postea. §. si minor. ff. de mino. l. iij. §. sed vtrū. Prima est verior quādo rescissoria est vtilis: q: q agit vtili: dꝫ tantuꝫ exprimere ꝙ appareat an agat vtili vel directa: vt dixi. s. §. j. sed secusʼ vbi superest directas: vt dixi. s.
b versi. per hoc. ℭ Sed nunquid [b] iudicium rescindēs ꝛ rescis. possunt eodem libello intentari:ʼ Videtur qḋ non: quia iudiciuꝫ rescindens est preparatorium nec rescissoriū cōpetit nisi restitutione prehabita: vt. s. satis dixi. ꝛ ita nō videnṫ posse simul intentari. ff. ad exhibendū. l. gemina. ℭ Preterea vbi plures actiones ita se habent qḋ sentētia lata in vna obstat: exceptio rei iudicate

a ℭ De forma. Uide Bal. hic i iij. colū. Ange. in viij. col. post me. versi. quero ergo qūo. ꝛ do. Jas. in xvj. post me. vſic. extra glo. restat.

b ℭ Sꝫ nunqd. Hanc qōneꝫ format Ang. hic in vij. col. ꝑpe fi. in vſi. quero an officiuꝫ. ꝛ qñ pn̄t cumulari vide eun dē i. viij. col. ante fi. versi. quero qñ simul ꝛ qualr̄ formatur libellus.

a ¶ Restitui. sed intra quantum tempus debet proponi ista actio rescissoria: vide per Ange. hic in pe. col. post prin. in ver. quero intra quantum tps. Item ea. col. prope fi. ver. quero an rescissoria. querit idē ang. an rescisso. possit proponi per modum exceptiōis. duas qōnes alias vide per eundem in vlti. colum.

in alia: nō possunt simul intētari. ff. de excep. l. fundi & l. fundū. sed
constat q̄ sñia absolutoria lata in iudicio rescindendi nō potest
cōpetere rescissoria que ex eo causatur: ergo &c. ¶ In cōtrarium
videtur: quia querela inoffi. test. & peti. here. possunt intētari in eo-
dem libello & eodē modo actio ad exhibēdū & rei ven. ff. de inof.
testa. l. qui de inoffi. cū ibi no. ¶ Sol. aut queris vtrū possint in-
tentari in eodē libello. i. simul cōplecti. & ita vt successiue pceda-
tur. dic q̄ sic. Aut vt simul pcedatur. & dic q̄ nō secundum Dy. & facit. ff.
de edi. edic. l. cum eiusdē. de iniur. l. pretor. §. si mihi plures. & hāc
opi. tenet etiā Jac. Et pōt formari libellus in iudicio rescindēti
vt. s. dixi. & post conclusionē libelli iudicij rescindētis dices: qua
restitutione prehabita peto vtili rei vēdi. rescisso. dictam rem ad
me pertinere iure dominij per sñiam declarari & sicut in rei ven-
di. de hoc in Spe. de in integr. resti. ver. sed nūquid in eodē libel-
24 lo. & vide ibi positiōes actoris & rei. ¶ † Quia satis vidimus de li-
bellis: videamus de processu. restitutio in integrū datur causa co-
gnita: & in ea lite contestata: vt. c. ij. extra de offi. iud. Pone q̄ pars
vocata cōtumaciter se absentat: quid fiet quia ad definitiuā non pōt
pcedi lite non contesta. vt. l. pperandū. C. de iudi. glos. videtur sentire
in. d. c. q̄ fiet missio. Sed certe nō est prouisum sufficienter: quia di-
ctum iudiciū non perpetuatur: vt. l. fi. de tpibus appellationum.
ff. de mino. l. papinianus. §. fi. & aduersarius veniens recuperaret
possessionem suam etiā post quadrienniū: vt. d. l. properandum.
§. finaūt. ¶ Spe. videtur velle q̄ possit procedi ad definitiuam li-
te non cōtesta. & q̄ sit speciale sicut in multis alijs casibus: quia lex
hoc videtur velle. ff. de mino. l. in cause. §. causa autē cognita. ibi:
vel contumaciā &c. pro quo. C. si minor ab heredi. se ab. aut. si oēs. et
hoc satis plene tangitur in Spe. de in integ. resti. §. quis autē. versi.
fi. lib. ij. ¶ Potest dici q̄ vbi per iudiciū rescindēs debet fieri re-
stitutio rei q̄ tunc sufficiat missio nec procedatur ad restitutio-
nem lite non contesta. quia tunc sentētia habet vim diffinitiue: vt toti
negotio finem imponat. Sed vbi datur solum in integ. resti. & re-
stituitur actio rescissoria: tunc lite non cōtesta. potest procedi ad
definitiuā. Et est ratio: quia illa nō est proprie definitiua cū nō im-
ponat finem toti negotio: sed solūmodo preparat aliam actionē.
ff. de re iudi. l. j. ¶ Et huius distinctionis pōt apparere ratio: quia
in primo casu res certa petitur: & ita potest fieri missio in ea. Sed
in secundo nulla res petitur sed solū restitutio: & ideo nō pōt di-
ci q̄ fiat missio in possessionē rei petite: & idem crederem sicut in
hoc secundo casu. in primo qñ non petit restitui aduersus certā
personam: sicut qñ petit restitui aduersus aditionem heredita-
tis: vt. d. aut. si omnes. Sed adhuc restat respondere: quia in primo
casu nō prouidetur misso cū nō perpetuetur actio. Solu. licet nō per
petuetur ad minus tpa non currūt ex quo facit diligentiā & stat
per subterfugia aduersarij: vt. ff. de mino. l. intra vtile. C. de admi.
25 tuto. l. si cū ipse. ¶ † Sed queritur. certū est q̄ is qui petit restitui
habeat se dicere lesum: nūquid tenetur pbare expressum? Videtur q̄ sic
ff. de iure iu. l. nā & postea. §. si minor. & ff. de mino. l. q̄ si minor. §.
nō aūt. ¶ In contrariū videtur expressum de in integ. resti. c. audi-
tis. & c. substituta. ¶ Preterea si dicas q̄ habeo probare in indi-
cio rescindēti rē meā esse: tantū onerabor sicut in vendicatiōe vti-
li rescissoria quod non videtur consonū rationi. ¶ Super hoc articu-
lo est distinguendū. quia aut per iudiciū rescindēs petitur restitutio
de iudicialibus: aut de extraiudicialibus. Primo casu aut petitur
restitutio contra processum & ante sñiam: aut cōtra sñiam. si cōtra
processum tantū: quia forte termino perēptorio assignato: vel ante
renunciationē & conclusionē non allegauit exceptionē: tūc nihil
probabitur de lesione: quia lesio apparet eoipso q̄ nō opposuit intra
tps. & ita intelligitur. c. auditis. extra de in integ. resti. ff. de mino-
ri. l. minor. xxv. an. omissam. bene tamen verū est q̄ si peteret resti-
tui ad pponendā declinatoriā fori vel aliā ex qua ius suū modi-
cum prima facie lederetur: q̄ iudex debet ex officio audire & restitu-
tionem si sit modica lesio denegare. vide plene extra de in integ.
resti. c. corā. in prin. per Inn. & ideo credo q̄ qui petit restitui: debet
specificare allegationē quā dicit omissam. Ubi vero petit restitui
cōtra sñiam: tunc oportet docere de lesione plene: & hoc docto. re-
tractabitur sñia & processus: & restitutus reponetur in statu quo erat
ante sñiam: & ideo si rē tradiderat virtute sñie restituetur ei: & totus
processus reuocabitur. & sic intelligitur extra de in integ. resti. c. cū ve-
nissent. vbi papa vidit & inspexit priuilegia anteq̄ restitueret. Et
hoc si cōqueratur de sñia & petat aduersus eā restitui & aduersus p-
cessum. Si aūt dicat se lesum pter aliquā exceptionē nō pbatā
& petat se restitui ad eā probādā: tūc non pbabit ante restitutio-
nē: sed fiet vt dicitur extra eod. c. substituta. videlicet executio sñie: & resti-
tuetur ad probandū. & ita tenet Spe. ti. de in integ. resti. §. si quis
aūt. vsi. illud quoque. Et est bona rō: quia hoc ipso apparet lesio q̄
exceptionē pponit: & multas pbatiōes pduxit. ¶ Ubi aūt quis
dixit se lesum in extraiudicialibus & petit restitui sicut cōtra contrac.
si per hoc iudiciū rescindēs debeat res restitui & nō actio rescisso-
ria tūc oportet plene pbare lesionē. vnde si dicat se dñm rei & lesum in
dñio: ipm plene pbabit. Si aūt in possessione: illā solā. ¶ Si ve-
ro actio restitui debeat rescis. tūc nō habet probare nisi semiplene.
& forte per iuramentū. & hoc videtur fuisse de mēte Innoc. quāuis
multū variet extra de in inte. rest. c. cū ex literis. Et facit ad hoc
quia in pparatorijs sufficit semiplena probatio & per iuramētū: vt
dicitur in actione ad exhibēdū. ff. ad exhiben. l. iij. §. sciēdū. cū no.
26 Hec sunt de substātia materie: & cū icognita legistis. ¶ † Sed quid
a si petēs in integrū restitui ad actionē rescissoriā i iudicio rescin-
dēti onerauit se plena pbatiōe & plene pbauit se dñm vel rē ad
se ptinere: pars aduersa nihil dedit ad contrariū: nūquid restitutione
facta in integrū eodē iudicio fiet ei restitutio? Nō videtur quia ad hoc
nō agitur. & iudex nō debet super alio pronuntiare q̄ quod petitur: vt. l.
fundus. ff. cōi di. C. de fideicō. liber. l. fi. satis pōt dici cōtra: quia per
talia iudicia pparatoria fit rei restitutio qñ nil pponitur a pte ad
uersa. ff. ad exhiben. l. celsus. §. idē celsus. & l. tigni. §. fi. cum. l. seq.
¶ Et ad cōtrarium pōt respōderi cū dicitur quod iudex nō debet pnū-
tiare sup eo quod nō est petitū: quia imo qñ sibi cōstat. & materiā tā-
git extra de cōsue. c. cū inter. de testa. c. raynaldus. ff. de verb. ob.
l. si seruū. §. fi. Insuper no. q̄ in hac actiōe rescissoria veniūt fru-
ctus & oīa que veniūt in actiōe directa. ff. ex quib. cau. ma. l. nec
nō. §. fi. ¶ Multa alia possent hic tāgi que tangūt materiā: tamen
satis sunt clara per tex. & gl. quas diligēter stude. & vide spe. i ti. de
in integ. resti. l. ij. & iij. & doc. iuris cano. in e. ti. extra. ¶ Unū tan-
git Pet. de bel. per. in prin. huius. §. vtrū respublica ciuitatū alia-
rū q̄ Rome & municipiorū restituatur. & arguit q̄ sic: quia presides in
prouincijs destinantur & cognoscūt. & lex dicit q̄ vicegerēs presidis
cognoscit de restitutione reipublice: ergo de alia republica loqui-
tur q̄ Romanorū. C. de offi. eius qui vi. al. ge. l. j. ¶ Preterea si
legati reipublice alterius q̄ Romane restituitur propter fauorē &
cōtemplationē ipsius. ff. ex quib. cau. maio. l. legatis. multofortius
ipsa: quia pter quod vnūquodque tale & illud magis. C. de sacrosan.
eccle. aut. multomagis. Ipse tamen cōtra dicēs q̄ respublica Roma-
na tantū restituitur: quia habet bona diffusa lōge lateque: & per admi-
nistratores longinquos regitur. Ideo subueniēdū fuit sibi. que ra-
tio non potest assignari in alijs ciuitatibus que se regunt per se
ipsas. Et ad hoc allegat. l. nihil. ad macedo. per quam videtur quod nō
vtantur iure minorum: vt ibi no. & idē dicit in fisco quod nō resti-
tuatur in rebus suis priuatis: cū hoc non reperiatur. vnde fiscus &
respublica nō sunt idē: quod apparet: quia diuersis tractatus & tituli
fiūt de eis: vt apparet. C. de iure fis. & de iure reipub. ¶ Ad argu-
mentū cōtrariū cū dicitur quod subuenitur legatis: & q̄ pter vnum-
quodque tale &c. verū est nisi alia sit ratio q̄ impediat. Unde in le-
gato est alia ratio q̄ in republica: quia ille restituitur pter iustā ab-
sentiā: sed ciuitas est presens. secundum eum hec questio est antiqua: &
no. de ea in. d. l. nihil. & C. ex quib. cau. maio. l. respublica. vbi glo.
tamen opi. quā Pe. tenet hic. Azo fuit in cōtraria opi. & illā sequitur
25 glo. C. de iure reipu. l. rēpublicā. ¶ † Quidam dicūt q̄ ciuitates
restituuntur: sed nō oppida vel castra. & de hoc in spe. de in integ. re-
sti. quis aūt. ver. ad doctrinā. Inno. tenet cōtrariū quod ciuitates
nō restituuntur. extra de in integ. resti. j. pro quo facit: quia ciuitates
loco priuatorū sunt: vt. l. eū qui. ff. de verb. sig. ¶ Itē qñ verbum
predicatur de duobus de vno proprie: de alio improprie: restringitur
in materia odiosa ad illud de quo pprie predicatur. ff. de ventre in
pos. mit. l. j. §. quare. de libe. & posthu. l. cū quidā. Ista est materia
odiosa: videlicet restitutio: & ideo restringēda ad rempublicā. Roma-
norū que est proprie pub. ff. de ver. sig. l. bonorum. iuncta. l. ff. de ac.
& obli. l. in honorarijs. §. sed cū rescisse. ¶ Salua opinione tantorum:
ego credo quod quelibet respublica restituatur. & credo expeditū i. d. l.
rem publicā. Constat enim q̄ tota illa materia loquitur de republica
alia q̄ romanorū: vt not. & probatur in rubrica de iure reipublice: &
apparet quasi per oēs. ll. illorū quatuor titulorū. & ita. d. l. rēpubli-
cam. debet intelligi de alia ciuitate q̄ Romana. ¶ Preterea cū
ciuitates equiparentur ecclesijs & earū bona censeantur ad pia opera
deputata sicut bona ecclesiarū: simili priuilegio gaudere debent.
C. de sacrosan. eccle. l. illud. & l. fin. ¶ Preterea certum est q̄ Ro-
mani transtulerunt in fiscum totum ius reipublice. insti. de iure
natur. §. sed quod principi. igitur fiscus & respublica Romanorum
idem sunt: vt not. ff. de iure fisci. l. in fraudem. §. neque. C. de iure fi-
sci. in rubrica. igitur iura post condita que loquuntur de republi-
ca debēt intelligi de alia republica q̄ Romanorum: quia illa est
sopita & translata in fiscum. ff. de verbo. signi. l. inter publicū. Id-
circo. ll. que dicunt rempublicam debere restitui quas post trāsla-
tionem predictam tēpore imperatorū constat cōditas: debere in-
telligi de alia q̄ Romanorū: quia ex tūc illa potius dicitur imperia-
28 lis & fiscalis q̄ publica. ¶ † Preterea non potest dici q̄ absen-
tia sola sit causa dandi restitutionem legatis ciuitatum & muni-
cipiorum: quia sic sequeretur quod nuntij priuatorum eodem pri-
uilegio gauderent. quod nusq̄ auditum est. & sic restituuntur fa-
uore ciuitatum: ergo multofortius ipse ciuitates: ergo solutio su-
pra data tollitur. ¶ Nec obstat quod ciuitates loco priuatorum
sunt. verum est nisi reperiantur priuilegiate. sed in hoc casu repe-
riantur: vt dicta. l. rempublicam. & in multis alijs notatis in ru-

hrica. C. de

brica.C.de iure reipub.¶ Itẽ non obst.l.nihil.ad macedo.q: licet nõ reperiãtur priuilegiate in illo casu:nõ sequitur quin sint in hoc ⁊ in multis aliis.¶ Item nõ obstat qd verbum publicũ predicat proprie de republica Romanorũ ⁊c.q: materia restitutionũ nõ est odiosa imo fauorabilis.ff.de mino.l.iij.§.minorẽ.cũ ibi notatis.Sꝫ cõsueuit queri de fisco an restituat.Et nõ videt questio cũ fisc⁹ ⁊ respublica Romanorũ sint idem.vt.s.allegatũ est.Doc.dicũt cõtra qd fiscus nõ restituit:⁊ qd fiscus ⁊ respublica Romanorũ nõ sunt idẽ.Quod apparet q: diuersi sunt tractatus de iure fisci ⁊ de iure reipublice.Certe ego credo ꝙ ille tractat⁹ iuris reipublice nõ loqt de republica Romano.vt.s.diri.vnde ratio doc.in nullo me monet.Sꝫ qd nõ sint idẽ probat.ff.de le.l.sciendũ.in prin.§.j.⁊ ibi not.de edi.edic.l.j.§.illud.de iure fisci.l.non intelligitur.§.si in locis.iuncto.s.de re.di.§.thesau-
29 ros.ff.ne quid in loco pu.l.ij.§.hoc interdictũ.¶ †Solutio. verbũ fiscus:diuersas habet significatiões.Quãdoqꝫ sumitur pro republica Romanorũ prout nõiat vniuerso orbi:⁊ tũc sunt idẽ C.de numera.⁊ actu.l.in prouinciis.⁊ tũc potest restitui sicut in qualibet alia republica.Qñqꝫ pro priuata bursa imperatoris.⁊ de illa põt dici ꝙ nõ restituit.⁊ sic videt sentire gl.ff.de iure fisci.
30 l.j.sup verbo pretij.¶ †Unũ pretermittere nolo ꝙ quis ecclesia restituat:tñ prelatus in his que tãgũt ipsum nõ restituit.Uerbi gratia.prelatus qui facit fructus suos petit arreragia redituũ debitorũ ecclesie.Credo qd in hac causa nõ restituit.ff.de mino.l.iij.§.sed verũ.eo.tit.l.patri.in prin.¶ Quid ergo si petat ꝓprietatem redituũ ⁊ arreragia ⁊ est lesus in processu:Nõ videretur restituendus quo ad fructus per predicta.

1 Dolus requiritur ex parte alienantis in fraudem creditorum: an autem ⁊ acquirentis.
2 Quare autẽ requiruntur tria quãdo alienatur titulo oneroso: quando autem titulo lucratiuo duo tantum.
3 Reuocatoria an detur creditori ex delicto vel quasi.
4 Creditor futurus an habeat reuocatoriã si debitor futurus alienat bona sua.exemplum ponit.
5 Alienatio si sit facta in fraudem fisci anteꝗ̃ alienãs cõmitteret delictum.Item vide distinctionem super hoc.nu.6.
7 Fraus qualiter poterit apparere quãdo quis alienat in fraudẽ creditorum vel fisci.
8 Donatio tenet qñ quis donat tpe nõ prohibito licet casus sine magno internallo sequatur quo donatio infringi posset.
9 Donationes post crimen contractum an valeant.
10 Quid aũt si criminosus vẽdidit bona:an fisc⁹ possit reuocare.
11 An autem fiscus teneatur restituere pretium.
12 Quid autem si volens aliquis cõmittere crimen dedit bona sua postea penituit:⁊ nõ commisit vult repetere sub obtentu qd donatio fuerit ficta an possit.
13 Quid si quis donauit bona sua filio emãcipato vel aliis:⁊ ea tenuit sicut prius:cũ pluribus ꝯtrax:⁊ emptores agũt:donatari⁹ asserit se factũ dñm per retentionẽ vsufructus ⁊ donatorẽ nõ potuisse alienare:creditores dicũt donationem nõ debere teneri in eorum preiudicium:quid iuris.
14 An autem legatarij habeantur loco creditorum hoc casu.
15 Creditores quando possint agere actione reuocatoria.
16 Excussio bonorum qualiter sit facienda cõtra debitorẽ anteꝗ̃ perueniatur ad extraneos possessores.
17 Annus statut⁹ ad intentandã reuocatoriã a quo tẽpore currit.
18 Actiones reuocatorie quot sunt.⁊ nu.19.
20 Actio reuocatoria quando datur cõtra dolosum oritur ex maleficio:sed quãdo datur cõtra eũ qui dolũ nõ cõmisit datur ex variis figuris causarum.
21 Possessor in quẽ debitor alienauit bona sua in fraudẽ creditorũ si cõueniatur a creditore priori:⁊ velit offerre debitum dicto creditori ⁊ bona retinere:an sit audiendus.
22 Actio reuocatoria contra quem competat.
23 Actio reuocatoria an cõpetat creditori qui habet hypothecariam pro bonis alienatis.
24 Actio reuocatoria qualis sit:⁊ quid veniat in ea.
25 Creditores si sint plures ⁊ vnus agat reuocatoria an bona alienata sint eidem insolidum restituenda.
26 Debitor alienauit bona sua in plures:arguitur cõtra vnũ:excipit ꝙ nõ conueniatur nisi pro rata:an bene excipiat.
27 Fructus veniũt in actione reuocatoria scilicet fruct⁹ pẽdentes.
28 Restitutio rei cuꝫ fiat in actione reuocatoria cui fieri debet:an debitori an creditori agenti.
29 Libellus qualiter formatur in actione reuocatoria.
30 Joannes Fabri doctor qui prescripsit super quatuor libris institutionum vocatur alio nomine Joannes de Runcinis.

a **Item si quis in fraudẽ.** ¶ Iste.§.est satis planus.Casus talis est.Habebam debitorem qui tenebatur mihi in centũ: alienauit bona sua in fraudẽ mei ne meum possem cõsequi:debitum:agi cõtra ipsum:feci eum cõdemnari ⁊ missus sum iussu iudicis in possessionem bonorum eiusdem que forte nõ valẽt.x. volo agere contra illos quibus alienauit:queritur nũquid possum.Dicit imperator ꝙ sic:⁊ rem petã:⁊ reuocabo ac si nõ fuisset alienata ⁊ semper in bonis debitoris remãsisset.hoc dicit.iste §.qui.§.est bene glossatus. nec habet longam materiã. Idcirco eius materiã prosequar apostillando gl. vt breuius transeam:⁊
1 eas non repetã ne papyrũ occupem.¶ †In glos.no.ꝙ vterqꝫ. in fi.vide.s.qui.ex cau.ma.nõ li.§.in fraudẽ.¶ Querit de rationibus diuersitatis.Et quare primo requirit dolus ex parte alienãtis ⁊ acquirentis:vel saltem alienantis:⁊ nihilominus euentus in cõtractu inter viuos.sed in vltima volũtate sufficit solus euẽtus.Dicit Pe.de bel.perti.post Ja. ratio est:q: vbi debitor alienat in vltima volũtate:nõ est spes qd vnꝗ̃ acquirat de quo possit satisfieri creditoribus:cum vltra non sit spes ꝙ acquirere debeat:sed vbi inter viuos:põt acquirere adhuc de quo possit satisfieri creditoribus. Ideo hoc casu non ita faciliter reuocatur. Primum tamẽ membrũ fallit in libertatibus directis fauore li-
2 bertatis.⁊ vide quod scripsi in.d.§.in fraudeꝫ.¶ †Scdo quare requirũtur tria vbi alienatur titulo oneroso: sed vbi lucratiuo: duo tñ.Dicit ipse ꝙ nõ est par ratio lucra capere ⁊ dãna euitare.C.de codi.l.fi. ¶ Tertio quare vbi debitor alienat iter viuos tria requiruntur:vbi libertas sufficiũt duo.¶ Rñdet idẽ Pet. iura magis mihi cõseruant id qd meũ est:ꝗ̃ qd est mihi debitũ. vñ patronus habet ius in tertia.s.de suc.li.§.sed nostra.sed creditor nõ habet in rebus debitoris:vnde lꝫ tu debeas mihi cẽtũ: nõ propter hoc res tue mee sunt vsqꝫ ad centũ. Pro hac ratiõe facit.ff.de vsu.l.videamus.§.si actis.vel dic ꝓm eũ qd creditor q reuocat nõ reddit pretiũ.ff.que in fraudẽ creditorũ.l.si debitor. ⁊.l.ex his.sed patronus sic:ideo facili⁹ reuocat.ff.si quid i fraudeꝫ pa.l.j.§.si quis.⁊ qui in hoc grauat in alio releuat.ff.de iure iur.l.eum qui.¶ Itẽ que in hac glo.de liberto dicunt: ꝓcedunt ꝓm determinationẽ.l.ff.de iur.pa.si libert⁹.¶ In hoc aũt caue: q: vbi legãdo cõmittit fraus:nõ habet locũ ista materia:nec ista actio:sed cõdictio indebi.vel condi.ex.l.vt.l.fin.§.si vero.de iure deliberandi.nec opus est reuocatoria quia legata sunt ipso iure
3 nulla.¶ †In glo.large accipe.ᵇin fi.⁊ hoc siue sit creditor ex cõ
b tractu vel quasi:vel delicto vel quasi ꝓm intẽtionẽ gl.Ja.⁊ Pe. dicũt ꝙ Ranfre.dicit ꝙ reuocatoria nõ dat creditori ex delicto vel quasi.Et probat sic.Cõstat ꝙ fraus exigit damnũ:damnũ ꝓprie dicit diminutio patrimonij.ff.de dã.infec.l.iij.si agã actione reuocatoria cõtra illũ qui emit ab eo q tenebat mihi ex delicto forte actione iniuriarũ: vel furti ad penam vel vindictã:nõ ego pro resarciẽdo dãno meo vel patrimonio:igit hec actio nõ cõpetit ad hoc.⁊ ꝑ hoc vr.ff.si qd i frau.pa.l.j.§.⁊ als.Attamẽ ipsi tenẽt cõtra dicẽtes reuocatoriã dari ⁊ creditori ex delicto vel quasi:q: ex quo.l.loquit indistincte intelligẽda est.ff.de publi.in reꝫ actio.l.de ꝑtio.¶ Nec obstat argumẽtum Ranfre.quia vbi agitur ex delicto:nõ est diminutio patrimonij:q: imo ex quo actio erat acquisita.ff.que in frau.cre.l.qui autẽ.ꝓm Pet.¶ Preter ea argu.Ranfre.non procedit vbi agitur ex delicto vel quasi ad interesse vel damnũ:sicut in actiõe.l.aquil.s.ad.l.aquiliã.i prin. ff.ad.l.aquiliam.l.in lege.s.de obli.que ex quasi delic.in prin.Et facit pro opi.doc.ff.qui ⁊ a quibus.l.si cum fideius.§.creditores.
4 ¶ †Sed querit.hic loquit in creditore pñti:qd de futuro:Uerbigrã.Quidã volẽs recipere magnã pecuniã mutuo: vel se obligare alicui ex aliquo cõtractu:alienauit bona anteꝗ̃ se obligaret:post se obligauit:nũquid talis creditor põt agere reuocatoria:Ja.dicit qd sic dũtamẽ appareat de fraude.ff.q̃ in frau.cre. l.ait pretor.§.j.⁊ facit.ff.de bo.dã.l.cũ rõ.§.ex bonis. Pe.idẽ sed tñ nulla.l.hoc cogit dicere ꝓm eũ.hoc tñ restringit ad casuꝫ quo incõtinẽti post fraudem adhibitã contrahit.ff.de priuile.cre.l.si vẽter.§.fi.sicut Pe.l.lecta.§.dicebam.Hec opi. satis est equa et rationabilis.gl. tñ vr tenere cõtra.C.de iu.fis.l.j.lib.x.pro qua facit.ff.que res pigno.obliga.pos.l.pe. ¶ Sed pro opi.docto.facit C.de dona.ante nup.aut.sed iam necesse.⁊ ibi no.contra in fini li.ff.que in frau.cre.l.si quis.cum haberet. ad municip.l.fi.idem rescripserunt.¶ Non ob.d.l.pe.que res pig.obl.pñt.quia ibi nil agitur de fraude:nec loquitur in casu quo fraus esset adhibita. nec facio differentiam an incõtinẽti vel ex interuallo fraus fuerit adhibita si de ea constet: sed quo ad hoc an presumat fraus vel nõ:bene posset esse differentia:vt.j.plenius dicetur.¶ †Que-
5 runt doc.Jac.⁊ Pe.quid de eo qui alienauit in fraudẽ fisci anꝗ̃ delictum cõmitteret: propter quod deberẽt bona confiscari: Uerbigratia.Quidam volẽs interficere hominem vel delictum committere propter qd deberent bona confiscari de consuetudine vel de iure:alienauit bona sua:tandem delictum cõmisit:cõdẽnatus fuit:fiscus vult bona reuocare:nunqd possit: ¶ Doc. dicũt ꝙ põt nõ ꝑ hanc actionẽ:sed q: i fraudẽ fisci alienata sunt reuocãda.ff.de iure fis.l.in fraudeꝫ.⁊ hoc dicũt per.l.ff.de do.cã mor.l.si aliqs.de bo.dam.l.fi.§ ex bonis.hec est questio antiqua.

a ¶ Itẽ.Diui de hꝫ An.⁊ summa sic.Alienatũ i fraudẽ creditorũ ꝑmittit ipsis ex sñia ꝑtoris bonis debitorũ possessis reuocare. Angel.

b ¶ Large accipe.Uid An.hic i.iij.col.i ṽ.in gl. creditorum.

de qua.ff.de do.post cõtractũ.vbi gl.tenet ꝙ alienatio valet qñ-
cunq; facta ante cõdẽnationẽ. ¶ Sed cõtra arg.q: certũ est ꝙ
manumittere est alienare:vt.l.ab agnato.ff.de cura.fu.sed accu-
satus de crimine nõ põt manumittere etiã ante sniam.ff.de ma-
nu.l.qui pene.ergo nec alienare. ¶ Itẽ certũ est ꝑ delictũ obliga
tur fisco tacite.ff.de iure fis.l.auferẽ.§.fiscus.⁊.l.imperatores.et
sic fiscus a tpe cõmissionis delicti fact⁹ est creditor ⁊ põt reuoca
re per.d.l.in fraudẽ.quinimo etiã per hypothe.C.rem ali.geren.
l.j. ¶ Preterea fiscus est creditor cõditionalis vel ei equiparaẽ
a tpe delicti cõmissi:⁊ sic videẽ ꝙ possit reuocare ⁊ maxime snia
subsecuta.ff.qui potio.in pig.ha.l.potior.ſi.responso. Preterea
videtur expressum in.d.l.fi.§.ex bonis.ff.de bo.dã.⁊.d.l.si aliqs.
de do.cau.mor.⁊ bene facit.C.de bo.proscrip.l.si quis posthac.§.
si quid.ibi ante tempus criminis ac reatus ⁊c.supponẽdo qđ si
post nõ valeret pro opi.gl.vr̃ quia speciale est in crimine lese ma
iestatis:⁊ sic in cõtrariũ ius cõmune.ff.de do.l.dona.§.ꝑfecte.de
act.l.ex iudiciorũ.cũ ibi no. Itẽ differentia est inter donationes
factas inter extraneos ⁊ inter virũ ⁊ vxorẽ:q: prima nõ reuoca-
tur per sniam.alia sic.ff.de dona.inter vir.⁊ vxo.l.cũ hic status
§.si maritus. ¶ Itẽ regulariter cui interdicitur solutiõis rece-
ptio ⁊ alienatio:⁊ ecõtra.ff.si cer.pe.l.non omnis.§.si pupillus.
sed reo criminis nõ interdicit solutio receptio.ff.de sol.l.reo.⁊.l.
q̃uis.ergo nec alienatio. ¶ Si velis sustinere hãc opi.responde
ad.l.q pene.vt ibi no.in gl.q: ibi spãle.vel loquiẽ in donatiõe li-
bertatis q̃ fit in vltima volũtate. Ad.l.auferẽ.§.fisc⁹ respõde ꝙ
fisc⁹ nõ hꝫ tacitas hypothe.in delictis.C.de iur.fis.l.j. Ad.l.si qs
6 post hac.responde vt ibi no. ¶ † Pro solutione huius questio-
nis est distinguendũ:q: aut queriẽ de do.cã mor.aut de do.inter
viuos.in primo casu certũ est ꝙ donatio reuocaẽ ꝑ sniam subse-
cutã:vt.l.si qs.in secundo casu qñ donaẽ inter viuos distinguiẽ.
q: aut donatio fit inter cõiuges aut inter extraneos. Primo ca
su dic ꝙ aut fuit facta ante reatum aut post.si ante tenet.si post
7 reuocaẽ:vt.d.l.res vxoris.⁊.d.§.si maritus. ¶ † Secũdo casu qñ
fuit facta inter extraneos videẽ eodẽ modo distinguẽdũ:q: aut
fuit ante reatũ ⁊ valet:aut post ⁊ est distinguẽdũ:q: aut est tale
crimen quo bona ipso iure cõfiscantur:⁊ certum est qđ nõ valet
donatio.ff.qui ⁊ a quib.l.quesitũ.de dona.l.donationes.§.perfe
cte.C.ad le.iul.maiestatis.l.fi.extra de here.c.cũ secũdũ legẽ.aut
nõ confiscantur ipso iure:tunc sunt opi.vt.s̃.vidistis.nam glos.
dicit ꝙ valet quandocũq; fiat ante sententiam. Alij dicũt ꝙ nõ
valet si snia sequaẽ quãdocũq; fuerit facta ante sententiã.⁊ hãc
Odof. Alibi videnẽ dicere gl.ꝙ nõ valet quãdocũq; ante sniaꝫ
⁊ post cõtestationẽ sed ante sic vt not.ff.de admi. tu.l.chirogra-
phis.§.fi.de pub.iudi.l.ex iudiciorũ. ¶ Ja.⁊ Pe.dicũt qđ reuo
caẽ si cõstet ꝙ fuerit facta ĩ fraudẽ fisci ꝑ.d.l.in fraudẽ.ff.de iure
fis.nõ per has actiones sed per.d.l.in fraudem. ¶ Sed queritur
qualiter cõstabit de fraude. ¶ Dicũt ipsi ꝙ per coniecturas: q:
dolus ex indicijs ꝑspicuis probaẽ.C.de do.l.dolũ.vt si oĩa bona
sua simul dedit:vt.l.omnes qui.§.lucius.ff.que in fraudem cre.
¶ Itẽ si dedit cõiũcto.C.vbi pu.edu.de.l.fi. ¶ Iteꝫ si iam accu
satus erat.C.de euic.l.si fundũ.idem si nõ esset accusatus si cri-
men erat notoriũ.secus si occultũ.ff.de act.emp.l.emptorẽ.⁊ idẽ
si non esset accusatus.sed si aliquis cõminatus esset se accusatu-
rum de quo verisimile est ꝙ bene attẽderet q: cõstans erat.etem̃
verba pensanda sunt ex persona.C.si quis imperatori male.l.j.
Iteꝫ si primo donauerit ⁊ postea reperiatur possidere.C.de na.
li.l.ij.§.pe.ẽm eos.⁊ facit.ff.de bo.eorũ qui mor.sibi consci.l.j.in
prin. Hec aũt procedant vbi post reatuꝫ fit donatio. ¶ Quid si
paulopost ⁊ sine interuallo magno commisit crimen? Qui p̃su
matur in fraudem.ff.de priui.cre.l.si vẽtri.§.fi. Melius facit ꝑ-
eis.ff.si quis testa.li.esse iussus fue.l.j.§.proinde.⁊.l.fi.ff.qua.re.
ac.nõ da.l.j.§.que onerãde.⁊ in spec.ti.de do.ver.idẽ pone. Sed
cõtra hoc vr̃ in hoc ꝙ nõ p̃sumaẽ fraus ex hoc.ff.qui ⁊ a qui.l.
sed si marit⁹.§.fi.vbi nõ p̃sumiẽ fraus ex temporũ cõtinẽtia:nisi
8 probeẽ. ¶ † Itẽ certũ est ꝙ vbi quis donat tpe nõ prohibito.qđ
donatio tenet q̃uis casus sine magno interuallo sequaẽ quo do
natio posset infringi.ff.de do.inter vi.⁊ vxo.l.iter eos.ergo vide-
tur idẽ in proposito.nam ex quo donatio fuit facta tpe non pro
hibito nõ vr̃ ꝙ debeat reuocari ex delicto post ꝯmisso.⁊ ꝑ hoc
facit:q: vbi qs destinauit aliquã obligationẽ cõtrahere ⁊ anteq̃
ꝑficiat cõtrahit aliã:illa predestinatio nil facit:nec impedit aliã
nec facit valere p̃destinatã:nisi a tpe quo cõtrahiẽ. Igiẽ ĩ ꝓpoſi
to si qs destinauerit crimẽ cõmittere ⁊ anteq̃ ꝯmittat dat bona
sua:si postea crimẽ ꝯmittat:posterior obligatio nõ videẽ primã
infringere.ff.si cer.pet.l.qui pecuniã.que res pig.ob.pos.l.titius.
9 qui po.in pig.ha.l.potior. ¶ † Preterea cũ.ll.dicant donatiões
post cõtractũ crimen nõ valere supponendo ꝙ ante facte valeãt
nec distinguãt:quare nos distinguemus? Si enim dicamus fa-
ctas ante reuocari quasi in fraudeꝫ factas:leges que faciũt dif-
ferentiam inter donationes factas ante cõtractum crimen capi
tale vel post essent imposite verbis ⁊ non rebus:⁊ frustra illam

a ¶ Approbãt. Idem tenet hic Ang.sup hac gl. ⁊ ceteri doc.et sic debet prius excu-ti principalis.

b ¶ In fin. De ista natura excussionũ bonorũ vid hic late ꝑ doct.⁊ refert hic Jas.casum singularẽ in aut.ꝯ rogat⁹.C. ad trebel.vbi ẽt in rei vẽdi.est ne-cessaria excussio bonorum.

c ¶ Approbãt do. Hãc itelligũt docto.ĩ alienatis inter viuos.sꝫ ĩ vl-tima volũtate da-tur vel cõdictio debiti vel hypo-thecaria: vt.l.fi. §.si vero credito-res.C. de iur.del. An.hic in.v. col. circa fi.vsi.in gl. petere.

differentiam fecissent. ¶ Videtur ergo concludendũ vel eas nõ
reuocari:vel si reuocẽtur oportet fraudẽ lucidis probationibus
probari:nec sufficiãt p̃dicte cõiecture in casu quo ante reatũ do-
10 natio facta fuit. ¶ † Sed quid si criminosus vẽdidit bona? Vi-
detur idẽ ꝙ fiscus posset reuocare etiã si acqrens fraudẽ nõ par
ticipauit.cũ.l.dicat indistincte alienata in fraudeꝫ fisci reuocari
ff.de iur.fis.l.in fraudẽ.in prin.ff.de admi.tu.l.chirographis.§.
fi.⁊ ibi de hoc requiritur tamẽ fraus alienãtis.ff.qui ⁊ a qui.l.in
11 fraudẽ.ij. ¶ † Sed an fiscus tenetur restituere pretiũ? Videẽ qđ
sic: si extet.ff.q̃ in frau.cre.l.si debitor. Imo etiã si nõ extet si em-
ptor fuit bo.fi.ff.que in frau.cre.l.q a debitore.si quid in fraudeꝫ
pa.l.j.§.si qs in fraudẽ:q: fiscus loco heredis est:⁊ heres de eui.
teneẽ.C.de fideius.l.j.facit.ff.de admi.tuto.l.titiũ ⁊ meuiuꝫ.§.lu
12 cius. ¶ † Posset etiã queri? Quid si qs volẽs cõmittere crimen
dedit bona sua:post penituit ⁊ nõ commisit:vult repetere bona
quasi fuerit ficta donatio ⁊ ob causaꝫ que nõ est secuta:nũquid
potest? Satis põt dici ꝙ nõ:nisi probaretur al's qđ donatio fue-
rit ficta vel imaginaria.vide in spec.tit.de do.ver.pone.vide etiã
13 Guilel.de cugno in.l.al'as.ff.de iureiuran.vt.s̃.notaui. ¶ † Sed
quid erit si qs filio emãcipato vel alij secrete donauit bona sua:
⁊ nihilominus ea tenuit sicut ante:⁊ cũ pluribus contraxit: vel
forte de eis vendidit vel impignorauit:nunc cũ emptores vel cre
ditores agunt venit donatarius pretendens literas donationis
prius sibi facte:asserens se factũ dominũ per retentionẽ vsufr.
vel alias donatoremq; nõ potuisse alienasse in sui preiudicium.
Econtra creditores dicũt donationem nõ debere tenere in eorũ
fraudẽ factaꝫ. Queritur nunquid bene dicant per predicta? Vi
detur qđ sic:q: nedũ fraus cõmittiẽ cõtra presentes creditores:
imo ⁊ contra futuros.vt.s̃.dictũ est.fraus autem hoc casu presu
miẽ ex quo donãs reperiẽ possidere post donationẽ rẽ donatã.
ff.qui.mo.pig.vel hypo.sol.l.sicut.§.supernacuũ.ff.de acq. here.
l.pro herede.§.papi.C.de distra.pig.l.⁊ qui sub imagine.extra de
renũcia.c.j.lib.vj. ¶ Itẽ ex eo ꝙ fit clã.C.de dona.l.donatio.ff.de
admi.tu.l.nõ existimo. ¶ Itẽ presumiẽ fraus si donatarius sci-
uit patrẽ rẽ donatã vẽdere vel obligare ⁊ tacet.C.ad velle.l.fine.
14 de re.pig.l.j.de distra.pig.l.mulier. ¶ † Itẽ queriẽ nũquid lega-
tarij ⁊ fideicõmissarij habeanẽ hoc casu loco creditorũ. Et non
videẽ.C.de bo.autho.iudi.pos.l.j. Sed cõtrariũ est verũ.C.q ma
nu.nõ poss.l.j.ff.qui ⁊ a quib.l.in fraudem creditorum qui ma-
15 numittunẽ. ¶ † In glos.corporalia. Mobilia ⁊ immobilia ẽm
a Dy. ¶ In gl.i.possidere.in fi.doc.hãc approbãt[a]. Dicunt enim
qđ ad hoc ꝙ hec actio ꝯpetat requiriẽ qđ creditor primo egerit
cõtra debitorẽ ⁊ fecerit se mitti in possessionẽ bonorũ q̃ debitor
habet vel ipsa facere exequi:⁊ illis nõ sufficiẽtib⁹ aget.⁊ de hoc
debet fieri mẽtio in libello.⁊ vult dicere is tex.⁊ .C.de reuo.his
que in fraudẽ.l.pe. Dicunt tamẽ ꝙ si notoriũ esset ꝙ debitor es-
set non soluendo posset agi hac actione.ff.de act.emp.l.emptorẽ.
in prin.de verbo.obli.l.decem.⁊.l.fi.ff.si cer.pe.ẽm eos. Glo.alibi
distinguit per Azo.an creditores fraudẽtur dolo acquirẽtis vt
tunc possit incipere ab eo.aut ab euẽtu.tm̃:tũc nõ. Hodie semp
debet principalis primo excuti:vt no.C.e.l.j. Vel dic ꝙ ius nouũ
nõ immutat:vt ibi no.⁊ hoc sequũtur ibi doc. ¶ Credo ꝙ illud
16 qđ hic notãt sit verius:q: tex.hoc videnẽ sonare. ¶ † In glos.s.
b intra annũ.in fi.[b] l.⁊ vide qđ ibi notaẽ:q: vbi nihil ꝑuenit nõ cõ
petit etiam intra annum cõtra illum qui habuit titu.lucratiuũ
⁊ nõ participauit fraudẽ:vt ibi no. ¶ Itẽ qđ hic diciẽ intellige
qñ alienauit corporalia.nam si actioneꝫ:nõ cõpeteret nisi intra
tp̃s intra qđ actio duraret si duret minori tpe anno.ff.q̃ in frau.
17 credi.l.ait pretor.§.si conditionalis. ¶ † Sꝫ a quo tpe currit an
nus? Dicas ꝙ a tpe quo bona fuerũt possessa.vel quo cõstat qđ
debitor est nõ soluẽdo:vt.s̃.proxime dixi.nam ante non põt cre-
ditor experiri:⁊ sic nõ currit ei annus vtilis ante.ff.e.l.j.in princ.
de diuer.⁊ tempo.prescri.l.j.ẽm doc. ¶ Sed videtur expressuꝫ ꝙ
ex die vẽditionis.ff.que in fraud.credi.l.qui autem.§.fi.sed forte
intelligitur vbi notorium erat ꝙ bona non sufficiebant. ¶ In
glo.sed qua actione.ibi cum dicit que ad reuocãda corporalia ⁊
c incorporalia competit. Hanc approbant docto. Jaco[c].et Pet.
18 ¶ In ea.glo.ibi quidã dicunt. † Tũ cõtra videẽ ꝙ Fauiana cõ
petat creditori ⁊ patrono. Caluisiana soli patrono. ¶ In ea.gl.
ibi cũ dicit in factũ Pauliane. Quidã dicũt ꝙ sunt sex reuoca-
torie: Pauliana ĩ factũ Fauiana. Caluisiana vt hec glo.narrat.
Iteꝫ vtilis Caluisiana que daẽ filio arrogato de qua.ff.si qd in
fraudẽ pa.l.fi. Iteꝫ interdictũ fraudatoriũ de quo.ff.de so.l.pu-
pilli debitor.ad treb.l.si postulante. ¶ Jo.vr̃ sentire in arbore ꝙ
sint quatuor. Paulia.Fa.Cal.⁊ ĩ factũ. Dy.videẽ sentire ꝙ sint
tres sequendo hãc glo.doc. Ja.⁊ Pet.dicũt ꝙ sunt due tm̃. Di-
cũt em̃ ꝙ actio in factũ ⁊ oẽs alie sunt idẽ.nã est ĩ factũ Paulia
na Cal.Fa.⁊ interdictũ fraudatoriũ. Certũ est em̃ ꝙ iterdictũ ⁊
actio in factũ sunt idẽ.C.de iterdic.l.fi.ĩ.de interdic.§.fi.igiẽ hic
19 in factũ ⁊ dictũ interdictũ sunt idem. ¶ † Item dicunt ꝙ illud
interdictũ est idem cũ Pauliana.⁊ hoc no.glo.in.d.l.pupilli.⁊
dicta.l.f.

d.l.si postulāte. ¶ Idcirco in factū Pauliana ⁊ illud iterdictū sunt vna actio q̄ est i factū cognominata: ⁊ Pauliana a Paulo ptore ei⁹ introductore. sicut Publiciana a Publio. ſ3 ob. q2 ex quo h3 ꝓpriū nomen nō debet dn̄are in factū. ipsi allegāt. ll. de eo p quē factū est. l. fi. meli⁹. ſ. §. sed iste. ⁊ ibi no. in gl. ſc3 Publiciana. ¶ Respōdent qd̄ illud est verū q̄n ab initio habuit ꝓpriū nomē: qd̄ hic nō habuit. Sed post per iuriscōsultos fuit sic cognominata a Paulo q eā introduxit: ⁊ forte fuit causa. vt haberet aliqua cognitio differētie inter illā que creditori cōpetit: ⁊ illā q̄ patrono: que sunt diuerse ⁊ a diuersis introducte. ¶ Itez dicūt ꝙ Fauiana ⁊ caluisiana sunt vna q̄ cōpetit patrono. vnde est in factū que cognominat Faui. ⁊ Caluisiana: ⁊ est binomia sicut reperit in lege: ꝙ q̄nq3 aliquis h3 plura noīa ⁊ tñ est eadez psona. ⁊ q̄nq3 lex vocat vno noīe tm̄: q̄nq3 alio. potes allegare. ff. de cōdi. inde. l. fi. §. fi. Et sciūt hoc vascones qui cōiter sunt quadrinomij raymonguilbem guido ducap del pont de la cansada de nostra dona de la dorada de cobours. ¶ Sed cōtra videt qd̄ cōiunctio ponit inter diuersa. C. p quas pso. l. fi. ⁊ ter. ponūt cōiunctiones inter Fa. ⁊ Cal. q̄n faciūt eis mētiones: ⁊ sic videt ꝙ sint plures. ff. si qd in fraudē pat. l. in fauiana. ⁊ l. fi. imo reperit tex. q ponit alternatiuā denotādo maiorē diuersitatē. eo. tit. l. j. §. si pluribus. ¶ Sed dic qd̄ illud est cā breuitatis ad denotandum ꝙ altero cognomine solo vti possum⁹ ſm Pet. ¶ De illa q̄ cōpetit filio arrogato est certū ꝙ est eadē cū illa q̄ cōpetit patrono nisi qd̄ illa arrogati est vtilis. Et iō dicunt ꝙ de quatuor circulis quos Joan. ponit in arbore nō debuerūt esse nisi duo. ¶ Sup hoc teneas quicq̄d volueris nō est magn⁹ effect⁹: neutra opinio pōt improbari: quare secure seq̄re gl. q̄ est hic. Doct. tñ obliti fuerūt quādā aliā reuocatoriā: videlicet cōditione ex lege in casu suo. C. de iure deli. l. fi. §. si vero. q̄ nō pōt dici eadē cuz istis. ¶ In ea. gl. ibi reuocatorie dicunt. Hāc gl. recitāt ⁊ appro-

a bant ^a oēs doc. ¶ † In ea. glo. ibi cōtra possidentē. Dy. dicit qd̄

20 vbi dat cōtra dolum: orit ex maleficio. ſ3 vbi ꝯ illū qui dolū nō cōmisit ex varijs figuris causarū: sicut iterdictū qd̄ vi aut clā q̄n datur cōtra illū qui nō fecit opus. de quo dictū est. ſ. in prin. tit. Jac. ⁊ Pet. dicūt ꝙ he actiōes nō sunt natiue: ſ3 datiue: ex quo nō habēt sufficiētē materiā preexistentē ex qua possint oriri. Et dicit Pet. qd̄ opi. gl. nō potest ꝓcedere qd̄ detur ex quasi maleficio: q2 imo q̄n cōtra dolosum daret: daret ex maleficio: sicut vides q̄n agit cōtra illū qui fecit litē suā q tenet ex maleficio si ex dolo suo cōtra ipm̄ agat. secus si culpa: q2 tūc ex quasi maleficio ſ. de ob. q̄ ex male. in prin. ff. de va. ⁊ extra. cog. l. fi. Salua gratia

21 Pet. ille leges hoc nō dicūt. ¶ † In fi. ^b eiusdem glo. illā glo. ap

b probat hic Dy. quia aut ab initio offert: ⁊ admittitur: aut postquam est conuentus ⁊ nō admittit: vt ibi no. Et hoc potest esse veruz vbi creditor agit ratione debiti in pecunia semel soluēda. ¶ Quid si debitū sit perpetuū ꝙ forte debitor d3 reditus perpetuos vel forte ꝓmisit fundū dare quē in fraudē alienauit? Tūc vr̄ qd̄ nō debeat admitti offerēdo debitū: q2 nō pōt offerre saltē vltimo casu: ⁊ sic pōt intelligere dictū. §. illud. ⁊ facit. ff. de re. in. l. a diuo pio. §. qd̄ si res. Iniquū eīn esset qd̄ cōpelleretur rem vēdere: vt ibi. ſ3 q̄n debet pecunia nulla occurrit iniquitas nec interesse creditoris. h3 eīn qd̄ petit videlicet pecunia. ⁊ ad hoc facit bene. l. euict⁹. a cōtrario sensu. Per predicta apparet magna

22 pars huius materie. ¶ Queramus tñ vltra glo. Primo contra quē cōpetit hec actio. ⁊ sup hoc doc. dicūt qd̄ cōpetit cōtra alienantē si ita latēter vel particulariter alienauit bona qd̄ recuperari nō possunt. ff. e. l. fi. §. fi. ¶ Itē dat cōtra illū q acquisiuit de eo qd̄ puenit vel insolidū si dolū participauit ēt nō restituto ptio nisi ptiū reperiret i bonis debitoris. vide. ff. q̄ i frau. cre. l. si debitor. cū. l. se. ⁊ se. ¶ Itē cōtra heredē de eo qd̄ puenit. ff. e. l. ait ptor. §. pe. ⁊ fi. cū. l. seq. ¶ Quid si acquirēs habuit bonā fidē tpe cōtractus: tpe traditiōis malā: videret semper fuisse male fidei saltē in cōtractu vēditiōis. ff. p solu. l. iij. ¶ Doc. Ja. ⁊ Pe. dicūt cōtra qd̄ sufficit qd̄ tpe cōtract⁹ habuerit bonā fidē: q2 p cōtractū debitor fuit obligat⁹ acqrēti: iō dato qd̄ tpe traditionis mala fides supuenerit. nō h3 locū hec reuocatoria: q2 emptor tūc suū recepit seu sibi debitū. ff. q̄ in frau. cre. l. qui autez. §. apud labeonē. cū. §. seq. ¶ S3 q̄d ecōtra si debitor nō habuit ꝓpositum fraudādi tpe cōtract⁹: sed tpe traditiōis habuit: Videt idez ea-

23 dē rōne. gl. tñ tenet cōtra in. §. hoc edictū. de. l. gaūt. ¶ † Itē queritur nūq̄d hec actio cōpetat creditori q h3 act. hypo. pro bonis alienatis. Et vr̄ qd̄ nō: q2 hec actio dat quodāmodo in subsidiū creditoribus chyrographarijs: ⁊ pro ipsis fuit introducta: alijs eīn prouisum est p hypo. ideo nō dat nisi excusso principali. dixi ſ. sup gl. i. possidere. ¶ Itez ad hoc qd̄ hec actio cōpetat reqrit euentus fraudis: vt. ſ. satis dictū est. cōstat aūt qd̄ qui h3 hypothe. nō fraudatur re: q2 ius suū semp durat: igit nō videtur hec actio cōpetere. ¶ Cōtrariū vr̄ glo. sentire. ff. q̄ in frau. cre. l. debitorez. e. tit. l. q autē. §. pe. ⁊ facit. C. de iu. deli. l. fi. §. fin vero. ¶ Adrōnes in ꝯtrariū pōt dici qd̄ hec actio nedū datur in subsidiū: imo cōcurrit cum alia: vt. d. l. debitor. ¶ Item ad hoc ꝙ dicitur ꝙ nō fraudantur creditores hypothecarij in effectu: dic ꝙ imo: q2 creditor plus onerat in probationibus ⁊ alijs multis q̄n agit hypothe. cōtra tertiū: q̄ si ageret contra ipsum principalē debitorē: vt videbis infra ꝓxi. §. ¶ Preterea ptor largus est: ⁊ nedū prouidet improuisis: imo ⁊ prouisis. ſ. de bo. pos. §. quos autez.

24 ¶ † Nūc videamus quid veniat in hac actione. Dicit Pe. ꝙ venit rei restitutio vt reponat i pristinū statū: ⁊ perinde sic ac si nō esset alienata. ff. e. l. fi. §. non solum. ⁊ l. j. §. j. melius in. l. ait pretor.

25 §. per hanc. ⁊ facit. ff. de mino. l. qd̄ si minor. §. restitutio. ¶ † Sed iuxta hoc q̄ro vtrū veniat solida rei restitutio si sint plures creditores: ⁊ vnus solus agat. Videretur ꝙ nō: nisi pro parte: quia reus ei soluere nō tenetur: nisi portionē suaz. ⁊ hanc partē tenēt quidā per. l. is a quo. ff. de rei ven. ¶ Jac. tamē de ra. dicit cōtra: ꝙ totas res restituetur. lex enim dicit qd̄ res restituit: ⁊ est perinde ac si remāsisset in bonis debitoris: vt hoc. §. vnde non potest esse perinde nisi restituatur. ¶ Preterea si esset in bonis debitoris: primo agens haberet eā: vel mitteret in possessionē eius: ⁊ sic in hoc casu. ff. que in frau. credi. l. pupillus. ⁊ l. qui aūt. §. sciēdū. ſm eum. ⁊ hec pn̄t procedere de iure antiquo: sed per ius aut. p qd̄ fit missio vsq3 ad mensurā debiti declarat tm̄: nō vr̄ ꝙ ꝓcedat: sed ꝙ possit reuocare vsq3 ad summā sui debiti. C. de bonis aut. indi. possi. aut. ei qui. ¶ Hoc autē potest ꝓcedere vbi aliena uit in tertiū: sed vbi soluit creditori: queritur vtrū alius creditor possit reuocare: q2 sup hoc vident iura cōtraria. Potes sic distinguere. q2 aut ille q reuocare vult contendit plus esse solutum debito: ⁊ certū est ꝙ pōt reuocare cōdi. inde. ff. de cōdi. inde. l. tutores. fa. ercis. l. lucius. C. de iu. delibe. l. fi. §. fin vero. Aut nō contēdit plus debito esse solutū: ⁊ tūc aut pretēdit hypothe. aut priuilegiū aut esse iiquū vnū plus habere q̄ aliū. Primo casu q̄n pretendit hypothe. certū est qd̄ datur actio cōtra tenētē rem: vel qui rē dolo habere desijt. ff. de pig. l. pe. qui po. in pig. ha. l. idēq3. §. fi. de pig. l. fi. fundus. §. in vēditione. ⁊. §. si vero dolo. ¶ Si vero rē nō habet: sed h3 ptiū: vel forte pecunia fuit sibi soluta quā sine dolo cōsumpsit: tenetur condi. ex lege vel in factum. ff. qui po. in pig. ha. l. si prior. ⁊. d. l. scimus. §. fin vero heredes. C. de iure delib. ⁊ hoc idē si secūdus creditor insolutū rem receperat per dictas leges. si tñ ille q recepit habebat hypoth. sicut autor seruatur potioritas tpis: vt in toto tit. q potiores in pig. C. ⁊ ff. ¶ In secūdo casu q̄n pretendit priuilegiū certū est qd̄ priuilegiat⁹ reuocat ab alio non priuilegiato. C. de priui. fisci. l. pecuniam. ff. qd̄ cum eo. l. sed an. de pecu. l. ex facto. §. fi. ¶ In tertio casu q̄n pretendit esse iniquū vnum plus habere q̄ alium: tūc aut debitū fuit solutum post bona possessa: ⁊ debet exequatio fieri. ff. que i frau. cre. l. qui autem. §. fi. ⁊ l. ait pretor. §. si debitorez. Aut bonis nō possessis: ⁊ tunc aut potest negligentia imputari illi qui modo agit. ⁊ nō debet audiri: vt eo. titu. l. pupillus. §. si vero inste. C. depositi. l. fi. ff. de separa. l. debitor. de reg. iu. l. qd̄ qs. C. de alluuio. l. fi. aut non pn̄t negligētia imputari: tūc aut debita descendunt ex diuersis ⁊ singularibus cōtractibus: aut ex vno. ¶ Primo casu non reperitur cū sit melior cōditio occupātis. ff. de re iu. inter eos. Fallit q̄n debitor vni gratificauit. ff. de bo. auto. iu. possi. l. si nō expedierit. §. j. vel si per vim sine indice extorsit: vt. d. l. pupillus. versi. pe. ¶ Secundo casu q̄n descendūt ex vno: tunc aut sunt socij: ⁊ diuidit qd̄ solutum est si debitor sit inops: alr̄s nō. ff. pro socio. l. verū. §. si cū tres. ⁊ l. si titius. Aut nō sunt socij: sed i cōione inciderunt: q2 forte sunt coheredes: tunc aut erat corpus hereditariū: ⁊ tunc coheres pōt partē in eo vendicare. ff. fa. erci. l. item labeo. de rei vē. l. pōponi⁹. si ex equis: aut nō erat corpus hereditariū: ⁊ dic vt in alijs creditorib⁹ dixi: nā debitū diuisum erat inter eos C. si cer. pe. l. j. C. si vn⁹ ex plurib⁹. l. j. ¶ Ista distictio est valde notabilis ⁊ sepe in facto cadit p oīa mēbra sua. ⁊ est extracta de dictis Jac. de arena doc. Bononieñ. optimi. ¶ Unū nō ptermitto. dixi. ſ. ꝙ creditor qui rem hypothec. desijt sine dolo habere ⁊ pretium cōsumpsit: tenetur in subsidiū: vt no. in gl. ff. de distra. pig. l. j. hoc intelligo si ille cōsumens habuit cām lucratiuā: als non: iuxta. l. mater. C. de rei ven. cum ibi not. ⁊ notatur in specu. de ob. ⁊ solu. ver. pone. ⁊ forte idem posset dici in casu. l. pecunia. de iur. fis. ⁊ maxime quando cōsumēs nō est factus locupletior.

26 ¶ † Sed quid si debitor alienauit in plures: agit cōtra vnū. excipit qd̄ nō cōueniat nisi pro rata. querit nunquid bene excipiat.

27 vr̄ qd̄ sic. ff. de iu. fis. l. mosc his. ⁊ ibi Dy. tenet hoc. ¶ † Sed queritur nunquid veniāt fructus i hac actiōe. Et clarū est qd̄ sic de fructibus pendentib⁹ tpe alienatiōis: item veniunt fructus collecti post litē cōtestatā. ff. eo. l. fi. §. nō solum. sed de fructib⁹ q non pendebāt ⁊ fuerūt collecti inter alienationē ⁊ cōtestationē dubitat: q2 leges vident in hoc cōuenire. Glo. tñ declinat in hac opi. ꝙ nō veniāt: ⁊ hanc etiam sequit Pet. q2 hec actio est stricti iuris cū nō noīetur inter illas que sunt bo. fidei. ⁊ per ipsam actor nō petit quod suum est: ⁊ sic nō veniūt fructus. ff. de vsu. l. videamus. §. si actionem. ¶ Preterea hoc nō est expressum in. d. §. nō

a ¶ Approbāt. Sic tenet glo. ꝙ he Reuocatorie sint mere psonales: ſ3 do. Jas. in hoc reprobat gl. ⁊ tenet qd̄ sint in rez scripte. vt hic per eum.

b ¶ In fi. Vide hic do. Jas. i. xx. col. singulariter i. ṽ. i fi. glo. stat ergo ⁊ An. i. ix. col. post me. ṽ. i ea gl. i fi. ⁊ vide eundez Ang. ab hoc loco vsq3 ad fi. §. ⁊ do. Jas. ponētes bonas quasdā conclusiones in hac materia reuocatorie.

solum. ¶ Nec ob. eo. tit. l. ait ptor. §. p hanc. vt no. d. §. nõ solum. ¶ Item nõ obstat: q2 saltẽ possessor deberet teneri vbi participa uit dolum. ff. de rei vẽ. l. si nauis. q2 illud est verũ si natura actio nis hoc haberet ꝙ p ipsam peteret̃ qđ suuz est: esset realis sicut vendicatio. ista aũt est personalis stricti iuris ⁊ p ipsam petit̃ qđ nõ est nec fuit suũ: vt dixi. s. ¶ Itẽ nõ ob. ꝙ in Falc. ⁊ Cal. tales fruct⁹ veniũt. ff. si quid in frau. pa. l. j. §. fi. cũ. l. se. q2 ibi patronus petit qđ quasi suũ est: vt dixi. s. circa glos. no. vt vterqȝ. q2 patro nus est heres in tertia portiõe: ⁊ heres dicit̃ quasi heres. i. domi nus. ff. de libe. ⁊ posthu. l. in suis. s. de suc. li. §. sȝ nostra. ſm Pet. ¶ Sȝ querit̃ quare magis veniũt vsure in stipulatũ deducte vel que veniũt officio iudicis de natura cõtractus: q2 cõtra videret̃ per. l. si nauis. de rei vẽ. ¶ Sed põt responderi q2 p hãc actionẽ solũ reuocat̃ qđ fuit in bonis debitoris. ff. que in frau. credi. l. si. §. nõ solũ. cũ. §. seq. fruct⁹ aũt illi nõ fuerũt in bonis nec pro eis aliqua actio cõpetijt debitori ideo nõ veniũt: sed p vsuris in ca sibus predictis erat nata actio: ideo nõ mirũ si reuocẽtur. ff. de verb. obli. l. si stichũ. §. stipulatio. de do. cau. mor. l. senatus. §. fin.

28 ⁊ ita dicit Dy. in. d. §. preterea. ¶ † Itẽ querit̃ cũ restitutio fiat p hãc actionẽ in pristinũ statũ cui fiat restitutio rei: vtrũ debito ri vel creditori agenti. Jaco. de ra. concludit formãdo libellũ ꝙ actor petet sibi rem restitui. ⁊ idẽ Pe. ⁊ idẽ Spec. ti. de re. ecc. nõ alie. §. j. ¶ Sȝ cõtra hoc videt̃. q2 per hanc actionẽ fit restitutio in pristinuȝ ⁊ oia reuocant̃ ac si facta nõ essent. ff. que in fraud. cred. l. ait ptor. §. preterea. ⁊. l. hac in factũ. ⁊ sic videt̃ ꝙ res deue niat ad debitorẽ sicut ante erat al's nõ redigeret̃ ad pristinũ sta tuȝ nec esset p omnia sicut ante. ¶ Preterea hoc cauet̃ expresse in hoc. §. dicit enim ꝙ creditor potest rem petere. i. dicere eã rem traditam nõ esse: ⁊ ob id in bonis debitoris mansisse: si igitur in bonis debitoris res remaneat apparet ꝙ nõ fit restitutio credi tori agẽti imo dñium redit ad ipsum debitoeȝ: vel actio est ex tincta per liberationeȝ ⁊ forte ipso iure per prolationẽ sententie. arg. C. de do. q̃ sub modo. l. j. sicut in pacto legis cõmissorie ⁊ ad iectionis in diẽ: de quib⁹. C. de pac. l. traditionib⁹. ¶ Preterea curator agit hac actione. ff. que in frau. cre. l. j. in prin. ⁊ certũ est ꝙ ille agit noie alieno nec potest concludere ad restituendũ sibi. credo ergo in hac actione ꝙ debet cõcludi ꝙ rescissa alienatiõe res in bonis debitoris restituat̃: ⁊ sic perinde est ac si alienatio facta nõ esset ⁊ erit effectus q2 lata sententia in hac actiõe dicta bona restituta possidebũtur ⁊ fiet in eis executio sicut in ceteris

29 bonis debitoris ⁊ pinde ac si nõ fuissent alienata. ¶ † Quomo

a do ergo formabitur libellus[a]: In hoc est aduertendũ an requira tur dolus ex vtraqȝ parte an ex altera: an sufficit solus euentus.

30 ¶ † In primo casu dicas sic: Coram vobis dño officiali Engo lism. dico ⁊ propono ego. Jo. de Rũcinis al's dictus Fabri actor contra Guilelmũ de camerijs de Romanayoreum ꝙ dictus re⁹ possidet seu detinet seu facultatẽ restituẽdi habet vel dolo habe re desijt quẽdã fundũ suũ in territorio de Faysim iuxta talẽ ⁊c. quẽ fundũ Aymar⁹ peye debitor me⁹ ex causa tali in. x. in dictũ reuȝ alienauit in fraudẽ mei dicto Guilelmo fraudẽ participã te. vnde cuȝ ego bona dicti Aymari excusserim ⁊ iussus fuerim ea possidere: mihiqȝ nõ possim satisfacere de eisdem nec ad hoc sufficiant: peto dictum funduȝ in bonis dicti debitoris restitui: meqȝ in possessionẽ eiusdem mitti vna cũ alijs bonis dictumqȝ reũ ad hoc sententialiter condẽnari cũ fructibus tũc pendẽtibus ac post lit. contesta. percipiendis ⁊ ad hoc ipsum iuris remedijs cõpelli vna cuȝ expẽsis ⁊c. Si fuit alienatio facta titulo lucrati uo nõ opȝ fieri mentionẽ de fraude acquirẽtis. Quandoqȝ agit̃ per hanc actionem nõ vt res restituatur: sed vt actio cedatur: et tũc debet ad hoc cõcludi. ff. que in frau. cre. l. hac in factũ. Item quandoqȝ nõ agit creditor sed curator datus bonis. eo. tit. l. j. in prin. ⁊ tũc oportet ꝙ faciat mẽtionẽ de toto facto suo quomodo fuit datus curator: ⁊ cõcludat ꝙ rescissa alienatiõe res restituat in bonis rei ratiõe cure sue ⁊c. Unde ſm varietatẽ factorũ opor tet cõclusiões variare sicut in alijs actionib⁹: ⁊ ideo qñ debitor debitorem suũ liberauit oportet cõcludi ꝙ se reponat in prioreȝ obligationẽ: iuxta. l. ait pretor. §. pterea. ff. que in frau. cre. Quo modo autem formentur positiones vide in spec. de re. eccle. non alie. sentẽtia autẽ formabitur iuxta varietatẽ libelli ⁊ facti. ⁊ qd sit eius effectus satis in superiorib⁹ declaratũ est. illud auteȝ vi detur ꝙ ista actio est in reȝ scripta ⁊ videtur arbitraria: ⁊ iurat̃ in ea in litem. ff. si quid in frau. patro. l. tenet̃. in princi. §. j. ff. de in lit. iuran. l. in actionibus. ⁊ ibi de hoc.

a ¶ Libell⁹ Ui de h̃ Ang. ⁊ Jas. i vlt. colũ. vid do. Pe. Jac. in ti. de actione in factuȝ pauliana. vbi for mat libellum su per hac actione pauliana reuoca toria.

b ¶ Itẽ seruia na. Diuide ſm Areti. h̃ i prin. et ſm do. Jas. hic i ij. col. i me. v. his sic breuiter pmis sis. ⁊. h. d. ſȝ Are. Actio seruiana vel q̃si seruiana ẽ ptoria: ⁊ cõpetit seruiana p reb⁹ coloni: q̃si seruia na p reb⁹ aliorũ debitorũ obliga tis. do. Jas. lati⁹ summat hic in. ij. col. ver. seruiana que competit.

c ¶ Res pigno ris. Et vide hic Ange.

1 ☞ Actio Seruiana cõpetit locatori pro rebus coloni. Quasi Seruiana competit alijs creditoribus pro rebus debitoris.

2 Colonus potest in ciuitate: inquilinus in villa.

3 Res illata in domum per cõductorẽ vt si obligata an necesse est ꝙ sit inferentis.

4 Res incluse si sint magni pretij merces aũt modica: an possint retineri pro mercede.

5 Quid si locator puidit sibi de certo pignore: an res illate nihilo minus sint obligate.

6 Quid si filiusfamilias intulit res peculij aduentitij.

7 Quid si minor inferat res in domum per ipsum conductam.

8 Creditor si infert in domũ cõductã instrumẽta vel chirographa: an debita in eis contenta sint obligata pro mercede locationis.

9 Ecclesiastici si inferunt res ecclesie in domuȝ cõductam: an sint obligate pro mercede.

10 Locator an potest authoritate ppria res inclusas transferre in domnm suam in qua habitat.

11 Seruiana an competat locatori siue colonus sit partiarius siue colat nummis.

12 Locator põt agere actione Seruiana p deterioratione domus

13 Melius est pignori incumbere quam in personam agere.

14 Creditor agens quasi Seruiana: an debeat probare debitorem fuisse dominum tempore obligationis.

15 Quid si agitur contra illum qui habuit causam a debitore.

16 Quid autem si possessor rem obligatam vendidit ⁊ pretium ha bet: an possit agi contra hypothecaria.

17 Quid si creditor agat cõtra emptorẽ hypothecaria dicens rem sibi obligatã ante venditionem: emptor dicit se emisse ante obli gationem: quis tenetur probare istam prioritatem.

18 Saluianum interdictũ intẽtans pro rebus debitoris debet pro bare debitorem possedisse tempore obligationis.

19 Saluianum interdictum datur locatori pro inuectis ⁊ illatis.

20 Domus si est in rure gratia fructuuȝ colligendoruȝ dicitur esse rustica.

21 Locator fundi ⁊ edium in hoc parificãtur: quia vterqȝ possidet res inuectas.

22 Seruianam actionem quare sit vtile habere: cuȝ competat Sal uianum interdictum.

23 Seruitus potest constitui ad tempus in effectu.

24 Creditor si non habet fundum vicinuȝ an valeat obligatio qđ possit seruitutem vendere.

25 Fundus tuus debet seruitutẽ fundo meo: obligasti eũ Meuio: an valeat obligatio si Meuius non habet fundum cui seruiat.

26 An autem in formali vsufructu sufficiat pactio de vendendo si ne voluntate domini fundi seruientis.

27 Usufructus cũ nõ possit vendi sine voluntate proprietarij qua re potest obligari.

28 Homagium si debes mihi an illud possim obligare.

29 Quid si castrum obligetur cum suis homagijs: an tunc homa gium obligetur.

30 Decima an possit obligare.

31 Jurisdictio/seruitia/⁊ reditus an possint obligari.

32 Hereditatis petitio est actio in rem.

33 Seruiana vera que cõpetit pro inuectis ⁊ illatis: an sit pretoria.

34 Hypotheca an possit hodie prescribi decem annis.

35 Debitor si vendidit reditus perpetuos super re obligata quos percepit emptor bona fide decẽ annis: an quo ad illos pscripsit decem annis contra primum creditorem.

36 Actio Seruiana que sit: ⁊ que veniant in ea.

37 Libellus qualiter formatur in actione Seruiana.

38 Possessor qui conuenitur hypothecaria liberatur soluẽdo de bitum. Sed vsqȝ ad quod tempus.

39 Hypothecaria an constituatur per talia verba: lego tali decem annua vel sextarium frumenti super tali fundo.

40 An autem talia verba videlicet promitto tibi decem modios ex tali fundo. importent obligationem.

b

1 **Itẽ Seruiana[b] ⁊ quasi.** ¶ † Iste. §. habet tres partes que patent in litera ⁊ casus facilis est ⁊ eius materia. Domine imperator vidi. s. de aliquibus actionibus pretorijs ⁊ realibus sunt ne alique alie: Imperator respõdetqȝ sic: scilicet Seruiana ⁊ quasi Seruiana. que etiam ⁊c. ¶ Sed domine imperator cui competunt he actiones: Imperator dicit ꝙ Seruiana locatori pro rebus coloni ⁊c. Quasi Seruiana alijs creditoribus pro re bus sibi obligatis ⁊c. ¶ Sed domine vos iaȝ loquutus estis de pignore ⁊ hypoteca est ne aliqua differentia inter eas: Impera tor respondet inter pignus ⁊c. prosequere vt in text. lecturam hu ius. §. posses prosequi p notabilia ⁊ cõtraria ⁊ per aliquas que stiones. sed quia istud nõ esset nisi glos. repetere que sunt breues ⁊ plane ⁊ scripturas multiplicare: ideo additiones circa eas tã

2 tum faciam more meo solito. ¶ † In glo. vel inquilini. ibi cuȝ al

c legat. l. res pignoris[c]. imo potest esse colonus in ciuitate ⁊ inqui linus in villa. nam si in ciuitate quis cõducat rura est colonus: si in villa domum: inquilinus est: vt. d. l. res. secundum Dyn. pro quo. ff. de verborum signi fica. l. vrbana. vnde glos. debuit dicere colonus in agro: inquilinus in domo. ¶ Item Jaco. ⁊ Pet. re probant hanc glo. dicentes quod Seruiana nõ competit pro re bus inquilini: sed coloni tantum. ⁊ mouentur ex hoc quia in terdictum Saluianum ⁊ Saluiana sunt correlatiua: sed inter dictum

dictum Saluianū nō competit nisi pro rebus coloni.ff.de sal.in
ter.ergo nec seruiana.¶ Itē is.§.dicit Seruianā pro rebus co
loni cōpetere:ergo ad aliā nō debet extēdi:qꝛ nō est nostrū legē
extēdere.ff. solu.matrimonio.l.si vero.vnde satis prouisum est
per hypothe.locatori in rebus inquilini.⁊ sic hoc remediuꝫ qđ
videt̃ cōtra ius cōe videlicet qđ res tacite obligētur:nō est extē
denduꝫ.ff.vt in pos.leg.l.j.§.si debitori.nā nō est eadē ratio colo
ni ⁊ inquilini:qꝛ inquilinus inferēdo res intra muros videt̃ eas
tradere ⁊ pignori obligare:ideo quasi seruiana cōpetit.ff.de iur.
do.l.si ego.§.dotis autem.nō sic in colono qui infert in loco mu
ris nō circūdato:ideo non videtur tradere nec hypothe.com
petit de cōmuni ratione:ideo prouisuꝫ fuit dño hoc casu per p̄
toreꝫ de Seruiana fm Pet.idcirco videt̃ qđ si locator agat hy
pothe.pro rebus coloni debeat cadere:si pro rebꝰ inquilini Ser
uiana:similiter cadet.Caueat ergo quā actioneꝫ nominabit.sed
hoc est minus subtile ⁊ perniciosum.vnde cum.ll.vtantur p̄mi
scue his vocabulis vocādo quasi Seruianā.ff.de pig.l.j.§.cū p̄
diū.⁊.l.si superatꝰ.in prin.⁊.l.si ab eo.eo.tit.nō ex hoc vitiarem
3 libellū.¶ †In ea.gl.ibi cū dicit perpetuo.q̄diu durat locatio[a].
a vt no.C.loca.l.certi.Itē oportet qđ res inuecta sit inferētis: vel
qđ habeat aliquod ius in ea.ff.de pig.l.⁊que nōdū sunt.§.qđ di
cit̃.fm Pe.Glo.tenet cōtra:qđ imo res aliena obligat̃ si sciēte
dño fuit illata.vt no.d.l.certi iur.pro qua.ff.in qui.cau.pig.ta.cō
traha.l.si gratuitā.§.j.In hoc posset dici qđ si dñs fecit fraudē
qꝛ forte cōmodauit rem suā inquilino ad fineꝫ qđ appareret di
tior ⁊ locator alliceret̃ ad locandū eidē:tūc pōt dici vera opi.gl.
C.ad velleia.l.si sine.alˀs si tradidi vestem vel pannū sarcinatori
vel arnesia reparanda:nō credo qđ sint obligata.⁊ de his nō est
dubiū:qꝛ nō sunt inuecta vt perpetuo sint ibi.Idem tamen di
cerem si locarē ⁊ permitterē inferri lectos vsq; ad annū:vsq; ad
quē durat locatio:qꝛ cū cōductor alienaꝫ rem expresse obligare
nō pōt:multominꝰ tacite.C.si alie.res pig.da.l.ij.⁊ quasi per to
4 tum.¶ †Quid si [b] pēsio vel merces sit modica:res incluse ma
b gni valoris:Forte nō possent retineri nisi vsq; ad summā:cū hec
hypothe.sit tacita in qua inspicit̃ quātitas debiti.ff.de iur.fis.l.
moschis.§.si.C.de debito.l.ij.li.xj.⁊ facit.ff.in qui.cau.pi.ta.con
traha.l.est differētia.C.cōia de le.l.ij.de bo.aut.iudi. possi.aut.ei
qui.¶ Sed quid si inferant̃ tales res quas nō est verisimile quē
obligare:Dicendum est qđ cum nō veniant in generali obliga
tione:nec in hac.C.que res pig.obli.pos.l.alumnos.cuꝫ hec obli
gatio tacita.habeat conuenientiam cū generali.vt.d.l.est differē
5 tia.¶ †Sed quid si locator prouidet sibi de certo pignore:nun
quid inuecta ⁊ illata nihilominus obligantur:Non videtur.C.
de pac.conuen.l.si forte.Potest dici ꝯtra ⁊ facit bene.ff.qui po.
in pig.ha.l.potior.§.si colonus.ff.de pac.l.item qꝛ ibi cum dixit.
6 etiā si nihil ⁊c.ff.de an.leg.l.fundus.¶ †Quid si filiusfa.intulit.
res aduentitij peculij:Dic eas nō obligari.C.de bo.que li.l.fin.
§.filij aūt.nisi forte esset scholaris qui de volūtate patris iuisset
ad studiū.ff.de iu.l.si longius.cū ibi no.C.ad mace.l.macedonia
naꝫ.Vel nisi casu quo pater nō haberet vsumfr.de quo vide.C.
c de bo.que lib.aut.excipitur.¶ Sed quid[c] si pater dedit licentiā
filio suo q̄ mercare:⁊ tradidit ei capitale:filius cōduxit opera
toriū ⁊ aliqua de bonis patris intulit:nūqd illa sint obligata:
Videt̃ q̄ sic per predicta.C.ad mace.l.si permittente.Videt̃ con
tra.ff.qđ iussu.l.dñm.vbi videt̃ expressuꝫ q̄ p̄pter hoc nō possit
obligare:vt ibi notatur.¶ Sed credo cōtra hoc casu:qꝛ dando
licentiā mercādi videt̃ dare licentiā faciēdi oīa que sunt ad hoc
necessaria ⁊ sine quibus res expediri nō potest:vt.l.ad rem.⁊.l.
ad legatū.ff.de procu.cōstat autē q̄ mercature nō possunt exer
ceri sine operatorio ⁊ illatione reruꝫ:iđ credo illas posse obliga
re.¶ Sꝫ bene credo qđ si inferret alias res patris que nō essent
de mercatura sua:q̄ nō possent retineri nisi ipso permittēte vel
volēt essent illate:vt.d.l.dñm.⁊ qđ de filio dixi:dicerē de religio
so si iuit de volūtate p̄lati sui ad studiū:iuxta notata in.d.l.si lō
7 gius.¶ †Sed quid de minore res inferente in domo per ipsum
conducta:Glo.dicit q̄ nō obligant̃.nam cū nō possint expresse
obligari sine decreto:multominus tacite.ff.loca.l.qui ad certū.
quod est verū vbi conduxit minus sapienter.Verbigrā. minor.
cui sufficiebat domus centū solidorū:cōduxit domū.xx.vel.xxx.
librarū.hoc casu nō obligetur.⁊ pro hoc facit:qꝛ tex.dicit qđ res
tutoris obligant̃ tacite pro mala administratiōe.C.de admi.tu.
l.p officio.nūc dicit lex q̄ minor.xxv.an.nō pōt esse tutor:qꝛ eiꝰ
bona pro mala administratione obligari non possent.C.de legi.
tu.l.fi.⁊ sic cōcluditur q̄ minor nō contrahit tacitā sicut nec ex
pressam.sꝫ si sapiēter cōduxisset forte domū qua indigebat tūc:
qꝛ nō est lesus nō vtit̃ bñficio minoris etatis.ff.de mino.l.veruꝫ.
§.itē nō restituit̃.⁊ fꝫ Pet.idē tenet Ja.de eq̄tate.⁊ facit p̄ eis
ff.de re.coꝛū.l.j.§.si.cū.l.se.¶ Opi.gl.vr̃ tutior:qꝛ pupillꝰ cuꝫ au
thoritate tutoris nō pōt obligari etiā vtilr̃ negotiādo sine decre
to:vt.l.lex q̄.C.de admi.tu.⁊.ff.de re.coꝛū.l.magis puto.§.ne paf
sim.ergo multominꝰ ipse solus pupillus vtēdo iure cōi.nec.l.ve
rū.dicit em̄ q̄ vbi vtit̃ iure cōi:denegat̃ restitutio:q̄ est cōtra ius
cōe:nec dat̃ sine cā:nec tñ sequit̃ q̄ ex hoc cōtractꝰ q̄ nullꝰ est ip̄o
iure valideẗ:nec.§.ille loquit̃ i illo casu.¶ Satis tñ pōt dici q̄ lꝫ
nō dat̃ quasi Seruiana locatori si possessionē nō haberet:posset
tñ retinere illata:saltē vsq; ad quātitatē qua minor vtilitatē ha
buit.ff.de re.co.l.si pupillorū.§.j.¶ Itē videt̃ qđ si minor esset in
scholis de volūtate patris:q̄ possit bona patris inferēdo obli
gare:qꝛ tunc magis pater q̄ ipse obligari vr̃:vt.s̄.dixi per. d.l.si
8 longius.cum alijs.¶ †Quid si [d] conductor infert chyrographa
d seu instrā in domo conducta:nunquid debita cōtenta in instru
mētis erunt obligata locatori:¶ Videt̃ q̄ sic:qꝛ ex quo instrm̄
infert̃ ⁊ obligat̃:vr̃ nomē in eo cōtētū obligari.ff.de le.j.l.seruū
filij.§.eū q.de leg.iij.l.q chyrographū.Jaco.vr̃ dicere contra: qꝛ
instrā vel chyrographa sub gñalitate obligationis nō trāseūt.ff.
de le.ij.l.caiꝰ.igit̃ cū ius obliget generaliter īuecta ⁊ illata:vr̃ qđ
nomē nō sit obligatū.Pe.dicit q̄ pōt dici obligatū si sit modi
cū.ff.de bo.dā.l.diuus.alˀs nō illa parū facit.ibi em̄ agit̃ de p̄iu
dicio perpetuo parēdo fisco: hic autem de sola obligatione per
quā nō tantū sit preiudiciū: vnde nō est eadem ratio ⁊ apparet
9 C.que res pig.ob.pos.in fi.cum ibi nota.¶ †Sed quid dices de
personis ecclesiasticis que inferūt res ecclesie in domo cōducta:
Respondeo si sit talis persona que habeat administrationem ⁊
titulum in beneficio:sicut rector vel prior:⁊ sint res alienabiles:
sicut fructus:credo q̄ ille obligantur.ff.de pig.l.si is qui.i prin.
sed si essent res sacre vel deo dedicate:sicut sunt calices:indumē
ta sacra:tales nō obligātur nec possent retineri.C.de sacrosanc.
eccle.l.scimus.extra de pig.c.j.dat̃ ergo locatori quasi Seruiana
pro rebus illatis ⁊ inuectis.Itē pōt eas includere si adhuc sunt
in domo cōducta:vt.l.est differentia.ff.in qui.cau.pig.ta.cōtra
10 hat̃.¶ †Sed nunqd locator pōt res inclusas authoritate p̄pria
transferre ad domū suaꝫ:forte in qua habitat:Dic qđ sic:qñ fa
cit ex cā vt tutius seruent̃.ff.de dā.infec.l.vtiq;.nā eoipso q̄ inclu
dunt̃:vident̃ tradi:⁊ sic nullā vim cōmittit trāsferēdo.⁊ sic non
ob.C.de pig.ac.l.pe.Pe.dicit q̄ caupo tenetur de illatis in cau
ponā:etiā si ipso ignorāte fuerūt illata:per hec iura:qꝛ in talibꝰ
tacitis que per.l.inducunt̃ nō requirit̃ sciētia:vt hic pꝫ.Glos.te
net tñ cōtra.ff.nau.cau.l.j.§.fi.Sed illam reprobat ibi Jac.sicut
e Pe.hic:⁊ tñ magna nititur equitate.¶ Itē querit̃[e] nunqd res
illate in re censuali vel emphy.sunt obligate pro censu vel pēsio
ne.videt̃ q̄ sic i predicta.ff.de publi.l.imperator.C.in q.cau.pig.
ta.cōtrah.l.j.si propter pub.pen.l.j.¶ Iteꝫ forte locatori locato
rum sunt.facit.qđ scripsi.s̄.de loca.§.adeo.C.q res pig.ob.pos.l.
11 nomē.¶ †In glo.s.dñs.ibi:nūmis colat. Hanc glo.approbant
Jac.⁊ Pe.doc.dicūt tñ q̄ Ranfredus tenuit cōtra:⁊ pro eo:qꝛ
lex loquit̃ in locatione.locatio aūt nō dr̄ nisi merx sit in pecunia
s̄.de loca.⁊ cōduc.in p̄n.igit̃ nō est extēdēda ad aliud:vt.l.si vo.
§.de viro.ff.solu.ma. Sed ipsi dicunt q̄ nō est extēsio ex quo ad
hoc eadē ratio se extēdit: vt.l.a titio.de verb.obli.C.ad.l.fal.l.fi.
Vñ dicit Jac. q̄ si tibi tradidi domū vsq; ad annū:⁊ tu debes
facere librū:vel eā reparare:vel aliqd aliud:q̄uis sit cōtractꝰ in
noīatus:hꝫ locū tacite hypothe.qꝛ quasi locatio est.ff.deposi.l.j.
12 §.si quis seruū.¶ †In fi.eiusdem glo.vt in fi.l.ij.statim allegate.
⁊ hoc si merx sit in pecunia vt statim dixi.qua auteꝫ act.agat co
lonus partiariꝰ:dixi.s̄.de loca.⁊ cōduc.i p̄n.¶ In gl.hec dictio
ponit̃.ibi:vtraq; tñ Seruiana dr̄.ff.de pig.l.j.§.cū p̄diū.⁊.l.si su
31 peratus.⁊.l.si ab eo.¶ †In ea.gl.ibi.a seruādo dicta.[f] qꝛ melius
f est pignori incūbere ⁊c.s̄.qui.mo.re cōtrahi.obli.§.fin.de obli.q̄
ex deli.nascun.§.furti.¶ In.e.gl.in fi.Similiter gl.in.d.§.inter
dictū.⁊.C.de sal.interdic.l.j.¶ Et no.q̄ quidā habēt hic quan
dam additionē que in effectu vult ponere aliā differētiā:qꝛ iter
dictū nō reddit̃ nisi cōtra colonū vel inqlinū:Seruiana dat̃ cō
14 tra aliū.¶ †Hāc gl.reprobāt doc. p̄mo in eo q̄ dicit q̄ creditor
dꝫ p̄bare debitorē dñm tp̄e obligationis : qꝛ hoc nulla.l.cauet̃:
imo cōtrariū.ff.de pig.l.si ab eo.vñ lꝫ leges dicant q̄ creditor de
beat p̄bare rē fuisse i bonis debitoris:nō ex hoc sequit̃ q̄ debeat
p̄bare fuisse dñm:aliud est em̄ fuisse dñm:aliud rē in bonis.naꝫ
rē i bonis habere dicimur quā bona fide possidemꝰ.ff.de acq.re.
do.l.rē i bonis. de verb.sig.l. bonorum.ideo glo.hic simplr̃ male
dicit.⁊ alibi dicit q̄ sufficit p̄bare rē in bonis.ff.de pig.ac.l.rem
alienā.Alibi vr̃ ꝯcludere q̄ sufficit p̄bare debitorē possedisse.C.
g si ali.res pig.da.sit.l.cū res.Dy.dicit[g] qđ aut agit̃ cōtra debito
rē:⁊ tūc sufficit p̄bare debitorē possedisse.⁊ sic ītelligit q̄ no.l.cū
res.Aut cōtra tertiū:⁊ tūc opꝫ qđ p̄bet debitorē rē habuisse i bo
nis: vt no.i.l.rē alienā.hec distinctio videt̃ ibi notari i vltima so
lutione.⁊ idē videt̃ si ageret̃ cōtra debitoris heredē:cū cēseat̃ ea
15 dē persona.ff.de diuer.⁊ tēpo.prel.l.cuꝫ heres. ¶ †Quid si agat̃
cōtra illū q habuit causam a debitore:Videt̃ qđ sufficiat proba
re ip̄ꝫ debitorē tp̄e obligatiōis possedisse:sicut si cōtra debitorē
ageretur.ff.de rei ven.l.si a titio.⁊ maxime si habuit titulū lucra
tiuū: ⁊ vtatur eius accessione.ff.de excep.doli.l.apud.cel.§.de au
thoris.de hoc in specu.de pig.§.j.ver.sed q̄rit̃.de obli.⁊ solu.§.j.

a ¶ Durat locatio qd indicabit ī specta q̄litate bonoꝝ fꝫ Jas. hic.⁊ aduerte qđ fructꝰ naturales p̄cepti tacite sūt obligati p̄ pēsiōe fundi:nō aūt idustriales. sic decidit Bar.in.l.assiduis.i.ij.col.v̄.q̄ro an habeat locū.C.q pot.i pig. ha. Itē q̄rit hic Ang.qd si inqlinus qdā intulit: postea mutato cōsilio remouet: an sint obligata.

b ¶ Quid si.hāc qōnē recitat etiā Jas. hic i.ix.col. ante fi.in v̄er.que rit etiā Joā.fab. hic si res illate.

c ¶ Sed qd. Vide hic Jac. post Jo.fab.in. ix.co. post me.ver. q̄rit etiā Joā.fab.

d ¶ Quid si.Vide de hac qōne Aret.hic i.ij.col. añ me.ver.quero inquilinus.

e ¶ Itē q̄ritur. Hāc qōnē ponit Ang.hic i.j. col. prope fi.v̄.qd de emphiteota.

f ¶ Seruādo dicta. Hypotheca. aūt dr̄ ab hypos qđ ē sub:⁊ thesis positio q̄si suppositio vl̃ obligatio q̄; idē sunt:vt probat̃ p rubricā de re.ec.nō alienan.

g ¶ Dy.dicit. De hac materia vide h̄ Ang.i.iij. col.i v̄.cōclude q̄tuor casus. vide do.Jas. hic i.xij. col.añ me.in v̄.in fi.gl.habetis hic dr̄iam ⁊c.item q̄rit h̄ ang.quid si duobꝰ priuatis obligo bōa mea p̄ñtia ⁊ futura diuersis tēporibus an prior creditor erit potior in postea quesitis : an simul cōcurrant.

ver.si probo.cū seq.vide ibi multas questiones vtiles circa hāc
materiā.ergo opꝫ ꝓbare agētē debitorē rē in bonis habuisse tē-
pore obligatiōis:vcꝫ ꝙ possideret bona fide ⁊ ti.vt.ff.de pig.l.si
ab eo.⁊ ideo nō videt̄ sufficere si testes dicāt ꝙ viderūt tenere de
bitorē vt suaꝫ sicut cōiter deponūt etiā si deponerēt ꝙ tenuisset
xxx.an.nisi deponerēt de tit.⁊ bona fide:cū ꝑ prescriptionē.xxx.
an.nō acquiratur possessori male fidei ius agēdi:⁊ ꝑ cōsequens
nec creditori qui habet ab eo.vñ min⁹ opꝫ ꝓbari in hac act.illa
que opꝫ ꝓbari in publiciana.de quib⁹.s̄.eo.§.alie.⁊ in casu de-
bet probari dñium:vcꝫ qñ possessor cōtra quē agitur excipit et
vult ꝓbare se dñm:vt no.in.l.si ab eo.¶Itē ⁊ in casu quo dicit
obligantē esse dominū:q̄ si hoc nō ꝓbet cadit:ex quo sic posuit
in facto.Caueat ergo aduocatus ne in libello vel articulis dicat
rem fuisse debitoris:sed in bonis ⁊ de bonis eiusdem.Sed quid
si dicat vtrūqꝫ ⁊ alternatiue?Credo ꝙ nō debet admitti nisi ꝓ-
pter iustā ignorantiā:vt scripsi in publiciana.s̄.§.sed iste.¶Sꝫ
pone:actor ꝓbat ꝙ debitor tenuit rē bona fide ⁊ titulo.viij.an-
nis:⁊ post heres ꝑ duos annos:vel forte probat ꝙ debitor eā te-
nuit bona fide sine tit.xxviij.an.⁊ heres ꝑ duos:nūqd sufficiēter
probat si agat contra dominum?Non videtur:quia debitor nō
fuit dñs:⁊ dominū qd̄ fuit ꝑ heredē acquisitū nō obligatur ex
obligatione defuncti.C.cōia de leg.l.j.ff.de pig.l.paulus respon.
de peti.here.⁊ nō tantum.§.ꝙ si pro emptore.sed contra ipsum
obligantē vel eius heredē dat̄ hypothe.hoc casu:⁊ sufficeret ta
lis probatio.vide.ff.de pigno.l.si titio.¶Sed nūquid dicit̄ res
esse in bonis si debitor eā nō possideret sꝫ actioneꝫ habet ad rē?
Dic ꝙ sic:vt.d.l.rem in bonis.ff.de pigno.l.grege.§.fi.C.que res
16 pig.obli.pos.l.nomen.¶†Sed quid si possessor rem obligatam
vendidit ⁊ habet pretiū:nunquid pōt agi cōtra eum hypothe?
Uidetur ꝙ nō:q̄ pretiū nō fuit in bonis debitoris. Sed potest
dici cōtra.saltē in subsidium vbi causam lucratiuā habuit.vide
ff.de distrac.pig.l.j.⁊ qd̄ scrip.s̄.§.prox.vbi de hoc.Sꝫ quid si te
stes nō deponant rem in bonis fuisse sed eam ad debitorem per
tinere:nūquid sufficit expressum?Uidet̄ qd̄ sic.ff.de ꝓba.l.ante
omnia.qd̄ est verū indubitabiliter si fuit ita articulatū et testes
dicant in ratione dicti sui se hoc scire pro eo q̄ viderūt debitorē
tenere reꝫ titulo ⁊ bona fide:al's si dicerēt qd̄ ipsum possidere vi
derunt nō crederē qd̄ sufficeret nisi in casu quo ageretur cōtra
debitorē vel ei⁹ heredē:vt.s̄.dixi.in casu vero quo testes nō red-
derēt causam dicti sui:nec fuissent interrogati credere ꝙ suffice
ret ꝓpter verbū:pertinere.qd̄ late patet.ff.de verb.signi.l.verbū
pertinere.⁊ vide.s̄.eo.§.j.¶Oportet ergo multa probari in hac
actione videlicet obligationē principalē validā.ff.de pig.l.cū vi
tiose.⁊ ideo in mutuo oportet ꝙ probet se mutasse ⁊ numerasse
pecuniā vel rem propriaꝫ.C.si cer.pe.l.q̄uis.que res pig.ob.pos.
l.titi⁹.q po.in pig.ha.l.prior.in pn̄.qd̄ pauci aduocati aduertūt.
⁊ ad hoc nō sufficeret cōfessio debitoris:nisi ille cōtra quē agit̄
haberet cām ab eo.C.de bo.ꝑscrip.l.si quis post hac.ff.ad velle.
l.seius.sed nec illo casu confiteret̄ debitor post alienationem per
dictas.ll.⁊ ideo creditores agentes hypo.pro mutuo pn̄t proba
re vix per lr̄as obligatorias contra possessores pignoris q̄ cōiter
nō cōtinet nisi cōfessionē debitoris.Itē dꝫ ꝓbare obligationem
realē ex qua agit.Item reꝫ in bonis debitoris fuisse tp̄e obliga-
tionis:vel ab alio tp̄e citra si fuit obligatio generalis:al's nō suf
ficeret:iuxta.l.fi.C.que res pig.Itē rē possidere vel dolo de sus-
se ⁊c.⁊ in hoc aduerte quia nunq̄ bene ꝓbabis in hypothe. nisi
testes deponāt de tp̄e obligationis.⁊ ideo cū actor probat cōtra
ctum ⁊ obligationē ꝑ literas ⁊ inducit testes ad ꝓbandū ꝙ illa
res que petit̄ esset in bonis ⁊ de bonis tp̄e obligationis oportet
ꝙ articulet tp̄s obligationis ⁊ certuꝫ:al's nō possent deponere:
nec posset probari qd̄ essent in bonis tp̄e obligatiōis.⁊ sup hoc
vix aut nūq̄ reperies cautū aduocatuꝫ maxime in curia laicali.
17 vñ si bene aduertas nō est facilis probatio.¶†Quid si creditor
agat cōtra emptorē hypothe.dicēs sibi rem obligatā ante vēdi
tioneꝫ:emptor dixit se emisse ante obligationem:quis tenet̄ pro
bare hanc prioritatē?Dic ꝙ creditor:vt no.in spec.de obli.⁊ so
lu.§.j.versi.qd̄ si ago.Nec ob.C.de in.fis.l.j.q̄ cōtinet casum spe
cialē.⁊ hoc sufficiat vidisse circa primū membrū hui⁹ differētie
18 quā reddit gl.¶Redeamus ad scdm̄.Glos.dicit ꝙ in Saluia-
no interdicto sufficit ꝓbare debitorē possedisse tp̄e obligatiōis
Dicūt doc.ꝙ s̄m hoc Seruiana nullius vtilitatis est:imo dāno
sa cū in ea actor graue tot ꝓbationib⁹.sicut.s̄.dixi iaꝫ ⁊ in Sal
uiano paucis.Jac.⁊ Pe.dicūt ꝙ qdā dixerūt qd̄ est vtile Ser-
uianā fuisse introductā:q̄ dat̄ cōtra tertiū possessorē:sꝫ Saluia
num interdictū nō dat̄ nisi cōtra colonū vel eius heredē.Sꝫ ipsi
hoc improbāt ꝙ imo vtile dat̄ cōtra quēlibet.ff.de sal.interdi.l.
j.⁊ ibi de hoc.Alij dicūt ꝙ est i alio vtilis:q̄ in Seruiana dispu
tatur de iure reali videlicet iā in bonis debitoris fuisse:⁊ ei⁹ snīa
facit ꝑiudiciū in petitorio:nō sic i Saluiano iterdicto i quo agi
tur de possessiōe solū.sꝫ hoc nō valet s̄m Pe.q̄ illa eadē cōseq-
remur ꝑ hypothe.vñ frustra fuisset introducta vera Seruiana.

a ¶Esset rusti ca.adde Bar.et Bal. in.l. si pre- diū.C.de prediis mino.⁊ melius ꝑ eundem Bar.in alle.l.vrbana pre dia.⁊.l.fundi ap- pellatio.ff.de ser- ui.

Preterea Seruiana nudā possessionē aduocat sicut interdictū
ff.de euict.l.si cū vēditor.Iteꝫ dicūt quidā qd̄ vtile fuit introdu
cere obligationē tacitā inuectorū ⁊ illatorū ⁊ hāc Seruianā:q̄
in hoc pōt creditor authoritate ꝓpria inuecta ⁊ illata include-
re ⁊ capere:qd̄ nō pōt in act.quasi Seruiana vl' hypothe.nec in
alijs hypothe.imo icideret in edictū diui Marci.ff.qd̄ me.cā.l.
extāt.Et est rō s̄m eos:q̄ locator videt̄ inuecta ⁊ illata possidere
ex quo inferunt̄.nō sic de alijs creditorib⁹ ⁊ hypothe.que nō tra
dunt̄ nec includunt̄.Et horū occasiōe doc.intrāt illā questionē
vtrū locator possideat inuecta ⁊ illata.Et arguit̄ ꝙ sic:q̄ certū
est qd̄ pign⁹ ꝓprie dr̄ a pugno:q̄ tradit̄.vt hic.⁊.ff.de verb.sig.l.
plebs.§.pign⁹.⁊ creditor ipsum possidet.ff.de acquir.pos.l.j.§.ꝑ
seruū.⁊.l.qui pignori.sꝫ cōstat ꝙ inuecta ⁊ illata sunt pignori.vt
ff.in q.cau.pig.ta.cōtraha.in rubro ⁊ nigro:ergo sequit̄ ꝙ credi
tor ea possideat.Preterea pignoratitia dat̄ ꝯtra creditorē deti
nentē seu possidentē pign⁹ ⁊ cui traditū fuit.s̄.qui.mo.re ꝯtra.
ob.§.fi.Sꝫ pignoratitia dat̄ contra locatorē pro inuectis ⁊ illa-
tis:ergo sequit̄ ꝙ habeātur ꝓ traditis ⁊ qd̄ locator possideat.
19 ff.de pig.ac.l.solutū.§.solutā.¶†In ꝯtrariū vr̄ q̄si expssuꝫ:⁊ cō
stat qd̄ locatori dat̄ interdictū Saluianū ꝓ inuectis ⁊ illatis.sꝫ
hoc interdictū est adipiscēde.j̄.de iterdi.§.iterdū.ergo sequit̄ ꝙ
locator nō possidebat:al's essent retinēde vel recuperāde.Hoc ꝓ
bat̄ vltra.debitor nō pōt manumittere seruū pignori obligatuꝫ
spāliter ⁊ traditū.C.de his q a nō dño ma.l.j.⁊ tñ obstat ꝙ pōt
manumittere seruos illatos.ff.in q.caus.pig.ta.ꝯha.l.est dr̄a.er-
go nō sunt ꝓprie ꝓ pignore nec ꝓ traditis habent̄:ergo creditor
nō possidet.Ja.trāsit istū passum sine determinatione nisi ꝙ vi
det̄ declinare i hoc ꝙ locator nō possidet.Pet.dicit qd̄ in vrba
nis locator possidet ex quo illata sunt:sꝫ nō i rusticis.⁊ est rō s̄ꝫ
eū:q̄ cōductor inferēdo ⁊ includēdo itra muros ⁊ domū videt̄
tradere possessioneꝫ.ff.de iu.do.l.si ego.§.dotis.de acq.pos.l.j.§.
pe.q̄ rō nō pōt assignari in rusticis:cū nō sit inclusio:⁊ sic intelli
git.ff.in qui.cau.pig.ta.cōtraha.l.eo iure.¶Ad rōnes in ꝯrium
rñdet.Primo qñ dr̄ qd̄ saluianū interdictū est adipiscēde:verū
est q̄ cōpetit ꝓ reb⁹ coloni:vñ nō cōpetit ꝓ reb⁹ inquilini sicut
nec seruiana.vt dixi.s̄.in prin.§.⁊ ita facit ꝓ sua opi.magis con
tra.¶Ad.l.est differētia.rñdet ꝙ per inclusionē acqrit locato-
ri ficta possessio nō vera:vñ ficta possessio nō impedit manumis
sionē:sed vera impediret.s̄m euꝫ.hec sunt satis subtilia.leges tñ
nō vident̄ facere differētiā inter inuecta per colonū ⁊ inquilinū
nisi quo ad sciētiā locatorū:⁊ illā differētiā intēdit facere.l.eo iu
re.nā si intelligeres eā vt Pe.itelligit vcꝫ ꝙ res coloni nō essent
pignori:esset simpl'r falsuꝫ qd̄ dicit in scdo mēbro per.l.certi iu-
20 ris.C.loca.¶†Preterea vbi dom⁹ esset in rure gratia fructuū
a cōseruādorū esset rustica[a].ff.de ver.sig.l.vrbana.⁊ per rationem
Petri illata nō deberēt esse pignori:⁊ tñ hoc nō est veruꝫ.in q.
cau.pig.ta.cōtra.l.eo.iure.§.j.vbi gl.cōcludit qd̄ est ideꝫ de inue-
ctis ⁊ illatis in talibus sicut de inuectis in rure.¶Preterea in-
tellect⁹.l.est differētia.dat⁹ ꝑ Pe.nō videt̄ bon⁹:q̄.l.nō aduer-
tit tm̄ ad traditionē pignoris in impediēda manumissiōe q̄tuꝫ
ad obligationē specialē ⁊ ita traditio nihil facit vñ si obligareꝫ
tibi seruū specialiter dato qd̄ nō traderē:impediretur manumis
21 sio.C.de ser.pig.da.ma.l.ab eo.in fi.¶†Preterea.l.videt̄ parifi-
care locatorē fundi ⁊ ediū quo ad hoc.ff.de pigno.l.si is qui.§.j.
ꝑ quā videt̄ qd̄ locator vtriusqꝫ possidet.⁊ sic hec differentia nō
videt̄ procedere propter qd̄ nō possum credere qd̄ locator possi-
deat res inuectas nisi post inclusionē.⁊ hoc innuit.l.est differen
tia.vbi aperte concludit qd̄ inclusio quā fecit locator habet̄ pro
traditiōe:⁊ impedit manumissionē:⁊ sic antea nō habebat̄ pro
traditiōe.Nō obstāt cōtraria.Primo.l.eo iure.q̄ illa intelligit̄
loqui ⁊ facere differētiā inter scientiā ⁊ ignorātiā ⁊ inquilinū ⁊
colonū quo ad hoc.vt.s̄.dixi.Itē nō ob.qd̄.l.dicit ꝯtrahi pign⁹
tacite:⁊ sic cū pign⁹ dicat̄ a pugno:videt̄ tradita possessio:quia
ibi recipit̄ pignus pro hypothe.vnde frequēter lex vocat pign⁹
nō traditum.ff.qui po.in pig.ha.l.potior.§.si colonus.de vsuca.
l.nō solum.§.si rem.Item ob.l.solutum.§.solutam.quia datur
pignoratitia post inclusionem:al's si res non esset inclusa ⁊ debi
tor posset ad votum recipere:esset bene fatuus si ageret pigno-
ratitia.Itē non ob.l.si is qui.§.j.quia ibi dicit retinere possessio
nem quā apprehēsus fuerat per inclusionē:⁊ sic subaudias.que
est ergo vtilitas introduxisse Seruianā:cū interdictuꝫ sit longe
22 vtili⁹.†Certe pōt dici ꝙ sit talis vtilitas sicut introduxisse pos-
sessorium ⁊ petitorium.nā cū sint diuerse cōclusiones ⁊ ad diuer
sa cōpetāt:nō est absurdū ꝓ diuersis diuersa introducere reme-
dia.Preterea est vtile habere Seruianā ⁊ ipāꝫ itētare:q̄ si ipāꝫ
intentaui ⁊ obtinui probādo ꝙ res erat debitoris:aduersarius
nō audiet̄ si agat petitorio nisi satisfaciat quādo actū est cōtra
tertiū:⁊ tñ sec⁹ cēt si obtinuisseꝫ in petitorio.ff.de acq.pos.l.exit⁹
⁊ de hoc nō oportuit fieri tantū festū.¶In gl.mobili vel imobi
li.in fi.hoc est difficile ⁊ sicco pede trāseundū s̄m Pe.Unde di
cit pse:quedā est seruit⁹ causalis:quedā formalis.Causalis est

que adheret

que adheret ꝓprietati: ⁊ est dñij ꝓprietarij: sicut si tu es ꝓprieta
rius alicui⁹ fundi habes vsumfru. causalẽ ĩ eo: sʒ formalis qñ ali
cui ꝯpetit q̃ ꝓprietario: sicut si aliqs hʒ vsumfr. vel aliquã serui
tutẽ in re tua. ff. si vsusfru. petat. l. vtifrui. tũc dicit ipe ꝙ seruitu
tem causalẽ põt qs pignori obligare nisi sit vrbana seruitus: qꝛ
illã obligare nõ põt ne vrbs deformet ruinis. formalẽ aũt obli
gare nõ põt: etiã rusticã: qꝛ illa cõstituitur ẜm indigentiã fundi
vel rei pro qua vel cui constituit: ⁊ ideo si alius ea vteret nõ pos
set attẽdi illa indigentia quinimo esset alia seruitus. ff. de serui.
rusti. p̃di. l. ergo. hec autẽ ratio assignari nõ potest in vsufru. qꝛ
illo nõ vtimus ẜm indigentiã: imo solidũ est fructuari: vt patet
in tota materia de vsufru. ⁊ de vsu ⁊ ha. ẜm eũ. hec doctrina vide
tur applaudere auribus: ⁊ tñ rõnes que hic reddunt nõ viden
tur procedere. nam seruitus vrbana potest cõstitui reuocabiliter
sicut rustica: vnde p̃cario põt cõcedi: ⁊ ita reuocabiliter qñ cõce
23 dens voluerit. ff. de preca. l. ij. §. fi. ⁊ l. iij. ⁊ l. cum p̃cario. ¶ † Pre
terea. l. indistincte dicit ꝙ seruit⁹ põt cõstitui vsqꝫ ad tp̃s in effe
ctu. ff. de seruitu. l. iiij. ⁊ ita illa rõ: ne vrbs deformetur ruinis nõ
ꝓcedit ⁊ maxime in seruitute formali. si hypotheca simplici cõ
uentione seruitutem formalem ego vtar medio tempore: ⁊ sic sa
tisfaciã creditori: seruit⁹ mihi remanebit. nec status domus mee
deformabitur propter simplicẽ hypothecam: qꝛ durante hypo
the. ego possidebo. ⁊ ipa soluta remaneat mihi sicut añ. ff. si ser.
ven. l. ⁊ ideo. ⁊ l. seq. in prin. vnde super hoc videt dicendũ ꝙ de
rigore iuris nulla seruitus potest obligari cũ obligatio pigno
ris fiat pro debito cõseruando: vt hoc. §. ⁊ ideo cum per obliga
tionẽ seruitus seruari nõ possit non tenet obligatio. Qđ autem
seruari nõ possit apparet: qꝛ pro seruitute nõ põt hypothe. inten
tari: cũ seruitus nõ sit in bonis: vt notatur in. d. l. si is qui. §. fi.
Item hypotheca cõpetit cõtra possessorẽ ⁊ nudã possessionẽ ad
uocat. cõstat aũt ꝙ seruitutẽ causalẽ nemo possidet q̃ est in ipo
dñio nec est ius separatũ. ff. si vsusfr. pe. l. vtifrui. de iu. do. l. cũ in
fundo. ergo re⁹ cõueniri nõ potest ꝓ seruitute quã nõ possidet.
Preterea nõ peteret causalis sed formalis: qꝛ causalis nõ sepa
ratur a ꝓprietate nec quasi tradit ideo creditor eã aduocare nõ
potest. Item formalẽ creditor nõ põt petere cum nõ possit sepa
rari a re cui seruit nec alij applicari quinimo nec illi deberi nisi
ad indigẽtiã. ff. de serui. rusti. predi. l. ergo. ad finẽ. ⁊ l. ex meo. ⁊ l.
via. §. si fundus. cõtra predi. l. cũ fundus. igit si ille cui debeat ser
uitus ipsã obligauit separari nõ põt a fundo cui seruit. nec alij
applicari. ff. de aqua quoti. l. hoc iure. §. illud. ⁊ per cõsequẽs nec
creditor vendere nec debitũ conseruare: cũ emptor nõ possit alij
rei applicare. ⁊ hoc sic est verũ: quia nulla seruitus realis possit
obligari. ¶ Hoc tñ fallit in seruitute itineris act⁹ aqueductus:
⁊ alijs rusti. duob⁹ interueniẽtibus: videlicet ꝙ creditor habeat
fundũ vicinũ cui deberi possit ⁊ ꝙ fiat pactio ꝙ possit eã vẽde
42 re. ⁊ hoc admittit de equitate. ¶ † Quid ergo si creditor nõ ha
beat fundũ vicinũ: nũqd valet obligatio? Videt ꝙ sic. ⁊ maxime
si actum fuit ꝙ possit vẽdere: qꝛ ex hoc poterit seruare debitũ ⁊
seruitutẽ vendere vicino. hoc nõ credo: nã. l. sed an vie. de pig. si
gnãter requirit duo: videlicet ꝙ creditor habeat vicinũ fundũ:
⁊ nihilominus fiet pactio de vẽdendo: igitur nõ videt alterum
sufficere. ⁊ hoc certum est vbi dñs fundi obligat seruitutẽ cau
salẽ: quia nõ potest obligari qđ nõ est. cõstat aũt ꝙ nulla est ser
uitus nec cõstitutio eius nisi sit fund⁹ cui seruiat. s. de seruit. §.
ideo autẽ. opʒ ergo ꝙ formet ⁊ obliget. ⁊ sic opʒ ꝙ creditor ha
25 beat prediũ. ¶ † Sʒ quid dices de formata. Verbigr̃a. fundus
tuus debet seruitutẽ fundo meo: obligasti eũ Meuio: nũqd va
let obligatio si creditor Meui⁹ nõ habet fundũ cui seruiat? Vi
det ꝙ sic: ⁊ cessat ratio p̃dicta ⁊ res obligat simplici cõuentione
dato ꝙ creditor nõ vtat: vt hoc. §. Credo cõtra: qꝛ cum talis ser
uitus non possit dari pignori: ergo nec hypothe. sicut arguit. l. si
is qui. in fi. ff. de pig. pignori autẽ nõ potest dari nisi creditor ha
beat fundũ vicinũ: qꝛ alr̃ nõ potest capere nec vti: vt dictũ est: er
go nec hypotheca. oportet ergo ĩ vtraqꝫ vcʒ causali ⁊ formali ꝙ
creditor habeat prediũ vicinũ. ⁊ hec ꝓcedũt vbi seruit⁹ ipsa obli
gat. Si eñt fund⁹ cui seruitus debet: tũc cõstat ꝙ obligat. ff. de
26 serui. l. ei qui. ⁊ dixi. s. eo. tit. §. eque. ¶ † Sed nũquid in formali
sufficit pactio de vẽdendo sine volũtate dñi fundi seruiẽtis? Vi
detur ꝙ sic: ex quo põt eã obligare ille cui debet. ⁊ hoc vr̃ expres
sum in. l. si is q. vbi vsusfru. obligat vsumfr. nec ꝓprietari⁹ potest
cõtrauenire. Põt dici cõtra ꝙ hmõi pactio nõ possit fieri sine
volũtate dñi fundi seruiẽtis. nã si seruit⁹ vni fundo debita non
põt extendi ad aliũ sine eius volũtate: vt. d. ll. quomodo vẽditor
eam vẽdere potest vt emptor vtatur ad rẽ cui nõ fuit cõstituta?
Nõ vr̃ possibile: ⁊ tñ sec⁹ est in vsufr. qꝛ ille nõ debet p̃dio: sʒ pso
ne. nec debet ad indigentiã: imo totus fruct⁹ est vsufructuarij.
ideo cũ nõ cõcernat rẽ: nõ mirũ si potest obligari. sʒ quo ad vẽdi
tionẽ nõ credo ꝙ sit secus: qꝛ vẽdi nõ põt pignoratũ sine volũta
27 te ꝓprietarij: imo interiret. s. de vsufr. §. finit. ¶ † Sʒ tũc magis
q̃rit. s. cũ vẽdi nõ possit sine volũtate ꝓprietarij: cur põt obliga
ri: cũ seruit⁹ instituta nõ põt obligari nisi in casu quo agit vt vẽ
di possit? Põt dici ꝙ hoc ideo: qꝛ vsusfr. vt in plurib⁹ est maio
ris emolumẽti q̃ sit alia rustica seruit⁹: vñ lex cogitauit ꝙ credi
tor põt sibi satisfacere de vsufr. absqꝫ eo ꝙ ipsum vẽdat pcipien
do fruct⁹: ⁊ ipsos in sortẽ suã cõuertẽdo. qđ nõ põt dici de alijs
seruitutib⁹ que non sunt cõiter tãti emolumẽti. Vel põt dici qđ
ille. §. loquit qñ proprietarius cõsensit: vt in ver. nã cũ ⁊ empto
rẽ ⁊c. Vel põt dici qđ loquit in vẽditione fructuũ: vt dixi iuxta
§. finit. sed lr̃a illius. §. non patit hos duos vltimos intellectus.
Vides ergo ẜm hec qđ seruitutes rustice pñt obligari duob⁹ in
teruenientib⁹: quero cur nõ seruitutes vrbane saltẽ illis duobus
interueniẽtib⁹. Per premissa ptʒ ĩ parte rñsio. nã vt supra dictũ
est: nulla seruit⁹ de mera veritate põt obligari. hic fuit relaxatũ
in seruitute rustica duob⁹ interuenientib⁹. ⁊ nõ vrbana: ⁊ est rõ
quia vsus rustice est magis habilis ad proficiendũ tertio ⁊ ad
transferendũ de re ad rẽ q̃ vsus vrbane. nam si tu habes seruitu
tem vie vel itineris per fundũ meũ ad tuũ: si trãsferat ad alium
fundũ: nõ est tãte expẽse sicut si trãsferat seruitus oneris ferẽdi
ad aliã domũ. nam iter vel aqueduct⁹ faciliter mutant ⁊ facili⁹
⁊ cũ minori incommodo q̃ vnus paries vel vna domus exaltet
vel deprimat. ⁊ hoc ptʒ ad sensum. Item seruitutes rusticorũ im
portant maiorẽ vtilitatẽ: ⁊ sunt magis fauorabiles propter agri
culturas: ⁊ ideo in illis ꝓpter vtilitatẽ fuit rigor iuris relaxat⁹.
28 ¶ † Sed qd dices. tu debes mihi homagiũ: nũqd illud possum
obligare? Videt qđ sic: ad instar illius q habet seruitutẽ psona
lẽ: sicut in vsufr. vt. d. l. si is qui. §. vsusfru. etenim per homagium
obligat psona persone: vt ptʒ ĩ titulo de noua forma fidelitatis.
⁊ sic quasi de personali seruitute iudicãdũ est. In cõtrariũ facit
qꝛ si deberet psonalis seruitus reputari: nõ liberaretur vasallus
amittẽdo feu. ⁊ tñ cõstat qđ liberat in feu. de vas. q cõtra cõstit.
bene. alie. c. j. ⁊ ita videt reale ius: sed ꝓ prima parte facit: qꝛ dñs
transferre nõ potest in alium nisi de volũtate vasalli. in feu. de. l.
corra. §. ex eadẽ. ⁊ iõ vr̃ qđ oẽs rõnes que. s. sunt allegate qđ ser
uit⁹ nõ põt obligari: habeãt hic locũ: ⁊ p cõsequẽs eadẽ decisio.
29 ⁊ hoc vbi obligat specialiter. ¶ † Quid si castrũ cũ suis homa
gijs obliget? vr̃ tunc obligari. ff. de cõtrahen. emp. l. in modicis.
extra de iure patro. c. ex lr̃is. ff. de serui. l. ei q. ⁊ maxime qñ hoc dr̃
expresse in feu. de capi. q cu. ven. c. j. si de feu. cõtro. fue. c. in genera
li. si nõ fieret exp̃ssa mẽtio: nõ videret obligari generaliter. extra
a de sen. ⁊ re indi. ca. cum bertholdus. ¶ Quid in iure[a] patronat⁹
ecclesiarũ? Vide ibi. ⁊ qđ ibi not. vnde nõ videt posse obligari.
nã per ipm nõ põt creditor debitũ suum cõsequi: cum eo nullũ
30 exeat emolumẽtũ pecuniarium: vt ibi no. ¶ † Quid in decima?
Dicas qđ nõ põt obligari cum sit res spũalis: nec possit aliena
ri nec possideri p laicũ: sed fruct⁹ sic. ⁊ de hoc in Spec. de pig. §.
j. circa fi. ¶ Quid de ipso feudo seu re feudali: nunquid vasall⁹
põt ipsum obligare? Expressum est qđ nõ. ĩ feu. de prohi. feu. ali.
per Fri. c. imperialẽ. sed fructus sic: sicut. s. dictũ est. hoc nõ serua
tur de cõsuetudine in regno Frãcie vbi feuda vẽduntur inuito
dño: ⁊ pignorant. ideo credo qđ si decima tenet a laico ĩ feudũ:
qđ possit eam pignorare: supposita dicta cõsuetudine. imo forte
de iure etiã vna ecclesia potest eã pignorare alij ecclesie cũ decre
31 to extra de his que fi. a ma. par. ca. c. cũ apostolica. ¶ † Quid de
iurisdictione ⁊ alijs iuribus incorporalibus vt seruitijs ⁊ rediti
bus? Non video cur non possit pignorari sicut nomina. C. que
res pig. ob. pos. l. nomen. ¶ In gloss. abundat. ibi cum dicit: vel
nõ hypotheca est. hoc verum proprie sumendo nomen pignoris
vt. d. §. pignus. ff. de pigno. actio. l. solutum. §. j. sed largo modo
pignus dicit de re immobili: dũ tamẽ tradatur. ⁊ hoc patet. C. de
pig. l. si dñium. ⁊ l. cum te. Item quia intitulatur solũ ibi de pig.
⁊ tamẽ ibi satis tractat de hypothe. ⁊ facit extra de pig. in rubri
ca. ⁊ c. illo vos. Item pignus dicit licet nõ tradat. ff. de vsucap. l.
32 nõ solũ. §. si rem. ff. de pig. ac. l. si necessarias. ¶ † In eadem glos.
ibi cũ allegat: de fideicõmis. here. pe. hec gl. cõcludit ꝙ heredita
tis petitio est in rem: ⁊ tamẽ videt qđ sit mista. C. de pe. here. l. he
reditatis petitio. ¶ Sed dic qđ q̃uis habeat prestatiões psona
les nihilominus est in rem. dic vt dixi. s. eo. titu. §. j. ¶ In fi. glo.
Quidã dixerũt qđ hec actio nõ est realis: quia hec actio ex nu
da cõuentione oritur: vt hic: ⁊. ff. de pig. act. l. j. ⁊ tñ ius reale non
formatur ex nuda cõuentione nisi sit traditio. C. de pac. l. tradi
tionibus. Pet. dicit qđ imo est realis. C. de pig. l. pignoris perse
cutio. ff. de pig. l. si fundus. §. in vendicatione. et. l. pignoris. vnde
hoc casu ex cõuentione nuda agitur ⁊ causatur ius reale ꝓpter
adherentiã cõtractus principalis: ẜm eum. ¶ Quidã aũt Tho
losani voluerũt dicere qđ nõ cõstituitur hypothe. realis nisi res
tradat p. l. qui prediũ. C. de distra. pig. sed illa nihil facit. ibi eñi
agit de dñio querẽdo: nõ de pignore cõstituendo: vnde illa opi.
falsa est. ff. de pac. l. si tibi. x. §. de pig. ff. de pig. ac. l. j. de fur. l. si is
qui. ¶ Et facit qđ prelati regni Frãcie quibus interdictũ est vt
cognoscant de actione reali. nõ possint cognoscere de hypothe.
33 ¶ † Sed nunqd vera Seruiana q̃ cõpetit ꝓ inuectis ⁊ illatis est

a ¶ Quid in iure. De his q̃stionib⁹ vide Do. Ja. hic in .xx. col. añ fi. ĩ vsi. hinc sumpta occasiõe Jo. fab. querit de pluribus questionibus.

pretoria:Nō videtur:q2.l.⁊ ius ciuile ea obligant. ⁊ sic videtur
ꝙ lex dat actionē:q2 frustra itroduxisset obligationē nisi ⁊ actio
nem dedisset.Sed ad hoc potest responderi per illa que notant
ff.de fideicō.here. pe.l.ij.vbi cōcluditur nō esse absonū pro obli
gatione ciuili actionē pretoriam dari.¶ In glo.nisi in sono.ibi
cum dicit habenti pignus.recipere pignus abusiue cōprehendē
do etiā rem immobilē:al's glos. nō procederet:dic vt.s.proxi.in
iij.additione In fi.eiusdem glo.dic vt.d.l.cum notissimi.nota-
tur. Potes etiam addere alia tempora quādo creditor fuit ali-
quo tēpore presens:aliquo absens.C.de pscrip.long. temp.aut.
ꝙ si quibusdā.¶ Itē est aliud tēpus videlicet quatuor annorū
C.de qua.pres.l.oēs.⁊.l.bene a zenone.Itē i casu sex mensiū.C.de
34 censi.⁊ cēsito.l.fi.¶ †Sz nunqd [a] hodie possit pscri.hypothe.
a decē annis:Nō vr̄:q2 debitor scit obligationē:⁊ sic ē male fidei.
⁊ ideo cessat lōg.tēp.pscrip.C.de pscrip.lōg .tēp.aut.male fidei.
¶ Sz doc.cōsueuerūt dicere cōtra:q2 illa aut.loquit quo ad ac
quisitionē dn̄ij cuius causa separata est.ff.de pig.l.j.§.cū prediū.
de vsuca.l.iusto.§.nō mutat.Itē quid si habuit possessor malaz
fidem quo ad dn̄ium:bona quoad obligationē:vel ecōtra:Dic
pscribere quo ad hoc ꝙ hz bo.fi.sz nō quo ad hoc ꝙ hz malā fi-
dē vt cōsueuerūt doc.notare i.d.aut.male fidei ⁊ scripsi de vsuc.
trans.l.fi.⁊ de hoc vide in Spec.de pscrip.prope fi.de pig.§.fi.de
obli.⁊ solu.ppe fi.j.§.vbi hec ⁊ multa alia hāc materiā tāgentia
35 reperies.¶ †Item quero.quid si debitor vēdidit reditus perpe
tuos sup re obligata quos emptor pcepit bona fi.x.annis:nūqd
quo ad illos prescripsit cōtra primū creditorē:Uidetur ꝙ sic p
pmissa:sed.d.l.cū notissimi.§.sz cū illud.videt cōtra.Iuxta hāc
materiā cōsueuit queri qd est actio Seruiana ⁊ quid quasi Ser
uiana ⁊ cui cōpetūt:quorū respōsio ex pdictis patet.Itē cōsue-
uit querit cōtra quē cōpetit.¶ Et certū est ꝙ cōtra illū qui pos
sidet vel facultatez habet restituēdi vel dolo desijt.vide.ff.de pi-
gno.l.si fundus.§.in vendicatione.¶ An aūt det contra dn̄m:
Dic ꝙ sic dn̄s obligauit:al's nō.vide eo.ti.l.si ab eo.Qn̄qz datur
contra illum qui non possidet:vt qn̄ nomen obligatur vel forte
reditus.C.que res pig.obl.pos.l.nomē.de quo plenius dicam in
36 formatione libellorū.¶ †Itē querūt doct.q̄ veniāt in hac actio
ne.Et certū est ꝙ declaratio:⁊ ꝙ res sit obligata ⁊ dimissio pos
sessionis per officiū.nam cum sit realis debet concludi ad decla
rationē:sicut in alijs supradictū est.⁊ sic debet intelligi.ff.de eui.
l.si cum venditor.¶ Item veniūt fructus.ff.de pig.l.j.§.cuz pre-
diuz.super quo vide ibi:q2 aut pendebāt:⁊ tūc veniūt si extent.
ff.de rei vē.l.fruct⁹.Aut fuerūt post seminati vel supcreuerunt:⁊
tunc si fuerūt sati per debitorem veniūt in hac actiōe.ff.de pig.l.
paulus.§.j.iuncta.l.ff.de pig.ac.l.si cōuenerit.ij.§.si fundus.si p
possessorē:distinguit an sit bo.fi.vt tūc suos faciat si eos pcepe-
rit nisi a tpe lit.cōtest.ff.de pig.l.si fundus.§.interdū.an male fi.
⁊ tūc nō.s.de re.di.§.si qs a nō dn̄o.de vsu.l.qui scit.§.preterea.
37 ¶ †Querit de formatiōe libellorū [b] in his actionib⁹:⁊ primo in
b Seruiana Potest dici sic.Dico ꝙ licet talis talē rez possideat:
seu facultatē restituendi habeat:seu dolo desijt habere que mihi
obligata est in tali summa p talē colonū debita ex locatiōe talis
fundi mei:q colon⁹ ipsam rē q̄ tūc sua erat seu ad ipz ptinebat
seu in bonis habebat in fundo meo intulit me sciēte eū nihilomi
nus rē mihi denegat dimittere minus iuste:quare peto dictā rē
mihi esse obligatā p summa ⁊ ex cā pdicta p sn̄iam declarari.⁊
hoc declarato dictū talē ad dimittēdū cōpelli super hoc vestrū
implorās offm̄ ⁊c.Si agat p illatis per inquilinū nō oportet ꝙ
faciat mētionē de sciētia.⁊ no.ꝙ is libellus multas potest pati
de rigore iuris obiectiones.nā de rigore iuris oporteret declara-
ri an possidet:an dolo desierit possidere ad hoc ꝙ sciat an agat
vtili vel directa:iuxta illa que scripsi.s.eo.titu.§ j. ¶ Item opz
declarari ⁊ forte se restringere ad alteruz an esset res sua vel i bo
nis ad hoc ꝙ sciret an agat Publiciana:Seruiana vel q̄a.Sz
de cōsuetudine tales libelli admittunt:ideo sic formarē.in quasi
Seruiana format eodē modo facta recitatiōe de obligatiōe pn
cipali ⁊ accessoria.Dico ꝙ talis tenet mihi ad tale debitū ex tali
cā p quo debito obligauit mihi talē rē:vel oīa bona sua.vn̄ cuz
dicta res esset in bonis dicti talis tpe obligationis pdicte vel ex
tūc fuit:si fuit obligatio generalis sitqz mihi obligata p eo de-
bito pdicto ⁊ tu eā possideas vel facultatē ⁊c.vel volo ⁊c.⁊ dctā
sūma adhuc mihi debeat peto declarari ⁊c.Et hec pcedūt vbi
res corporalis obligat.Quid si nomē:hic sunt varie opiniones.
nam glos.dicit in.l.nomē.C.que res pig.ob.pos.ꝙ agit vtili hy-
po.vel vtili que cōpetit directa debitori.⁊ hanc sequunt ibi doc.
nam hypothe.nō pōt dari p noīe cū nō possideat nec detineat
nec ad ipsum dimittendū pōt cōcludi:sed aget actiōe vtili pso-
nali que cōpetit debitori ẜm eos.⁊ hoc etiā sequitur Spec.titu.
de pig.ver.sed pone.ego credo ꝙ aget vtili hypothe.etiā per eā-
dez rōnē si hypothe.cōpetebat debitori:vt scripsi in.d.l.nomen.
sz vbi nō cōpetebat hypothe.q2 forte debitū est chirographum:
tūc est vera opi.doc.⁊ idē credo i reditibus ⁊ alijs iuribus incor

a ¶ Sed nūqd. de hac. q. vide Ias. post Ioan. fab.hic in.xxiiij. col.post prin.i v̄. dubitat tn̄ Ioā. fab.

b ¶ Libellorū. De hoc vide hic Ange.et Ias.in vl.col.et Pet.ia. i.tit.de hypothecaria actione.et Pet.de ferra. in ti.de forma libelli qua agit actio. hypothecaria.

poralibus formatis q̄ obligari possunt:de qbus satis in superio
ribus dixi.¶ Forma aūt libellorū satis apparet in his casibus:⁊
formabit in psonali sic.Dicit talis actor cōtra talē reū qd lz ta-
lis obligat⁹ sit eidē in tali summa ex tali cā:p qua obligauit ei-
dē talē debitū in quo dict⁹ re⁹ idē obligāti tūc tpis tenebat vel
ab alio tēpore citra obligat⁹ fuit:si fuit obligatio generalis di-
ctaqz summa eidem actori adhuc debeatur nihilominus eidez
reus dictuz debitū eidem actori soluere cōtradicit minus iuste:
quare petit dictum reum ad reddendū ⁊ soluendū dicto actori
dictā summā per eum dicto suo debitori per sentētiā condēnari
⁊c.⁊ hoc si agat vtili personali que directa cōpetit debitori. Si
hypothe.que eidē debitori cōpetit dicet sic.Dicit talis actor cō-
tra talē reū ꝙ Sēpronius tenet sibi ex tali causa in tali quātita
te:pro qua obligauit eidē actori omnia bona sua.⁊ ita hoc debi
tū in quo dict⁹ reus eidē tenet:vel forte tale debituz in specie in
quo dict⁹ reus eidem tenebatur tunc ⁊ pro quo debito idē reus
obligauit ⁊ tūc obligauerat eidem sempronio talem rem suam
vel forte omnia sua bona:quare cum dicte summe adhuc debeā
tur ⁊ hypothe.q̄ cōpetit directa Sempronio cōpetat dicto acto
ri vtilis ex causa predicta dictusqz re⁹ teneat tales res que erant
in bonis seu de bonis suis tēpore obligationis per ipsum facte.
vel ab illo tēpore citra:si fuit obligatio gn̄alis petit dictus actor
dictas res esse obligatas eidez reo pro summa predicta per sen-
tētiā declarari:eūdēqz reū ad dimittendū eidez actori easdē ex
causa obligationū ⁊ hypothecarū pdictaruz cōpelli ad hoc ve-
strum implorās officiū ⁊c.¶ Sed pōt queri:cū hodie principa-
lis ⁊ fideiussor debeāt primo excuti vtrū de hoc debeat fieri mē-
in libello:videt qd sic:q2 in aut.hoc si debitor.hypothe.al's inhi-
bet.Supponit ergo qd nō alias cōpetit.⁊ pro hoc facit qd scri-
psi.s.§.proxi.Pōt dici ꝙ nō sit de necessitate ⁊ qd sit excipiētis
cū actio habeat sua essentialia:siue nō cautū est tn̄ poni in libel-
lo.hoc tamē nō obtinet in casu quādo nomē fuit obligatū cū nō
habeat locum dicta aut.vt ibi scripsi in.d.l.nomen.⁊ facit qd de
38 beat fieri mētio in libello.C.de iur.do.impe.l.j. ¶ †Sed querit.
certum est qd possessor qui cōuenitur hypothe.liberatur soluen
do debitum.ff.qui.mo.pig.vel hypothe.sol.l.paulus respō.§.j.et
l.mulier.qui po.in pig.habe.Queritur vsqz ad qd tēpus.doc.te-
nent qd vsquequo iudicati cōueniant.vel quousqz fiat executio
cōtra ipsuz:p.l.miles.§.j.ff.de re iudi.de peti.heredi.l.itē veniūt.
§.idem recte.¶ Item occasione huius querit nunquid possit
cōcludi alternatiue in libello:videlicet rem dimitti vel debitum
solui.Uidetur qd sic.nam duo videntur in obligatiōe alternati
ue concludit videlicet rem dimittere vel debitum soluere.per.d.
ll.ergo alternatiue potest concludi:vt videbis.j.eo.§.plus.⁊ facit
quod no.ff.de verb.ob.l.eum qui certaruz.§.j.de iureiur.l.ptor.
§.j.Doct.cōsueuerunt tenere contra.nam hec dimissio venit vi
actionis:sed facultas soluēdi authoritate legis:⁊ ideo nō cadit
in petitione.vt.d.l.miles.§.j.⁊ videbis.j.de offic.iud.circa princ.
Satis pōt dici qd ex hoc nō deberet vitiari libell⁹.nā vi actio
nis venit declaratio.residuū officio iudicis:vt in alijs realibus
igitur ex quo in actione bene cōcluditur videtur libellus pcede
re nec propter accessoria debet vitiari ⁊ maxime q2 hoc casu mi-
nus petit q̄ꝫ debetur:ideo nō debet repelli.j.§.si minus.⁊ p hoc
vident iura.C.si vnus ex pluribus he.cred.l.ij.extra de pig.c.ex li
teris.⁊ ita amplectitur vsus curie laicalis.¶ Doc.querūt nun-
quid personalis ⁊ hypothe.possint simul intētari.Uidet qd nō
quia quoties due actiōes ita se habēt qd sn̄ia lata in vna obstat
exceptio rei iudicate in alia:nō possunt simul intentari.vt.l.fun
dum.⁊.l.fundi.ff.de excep.sic est in duabus.vt.ff.qui.mo.pig.vel
hypo.sol.si deferēte.arg.⁊c.¶ Preterea hoc videt expressuz:q2
actio psonalis ⁊ hypothe.cōpetunt pro legato.C.cōia.de leg.l.j.
⁊ tn̄ nō possunt simul intētari.ff.de le.ij.l.cū fili⁹.§.varijs.Ia.⁊
Pe.tenēt cōtra ⁊ dicunt hoc esse expressum in aut.de fideius.§.
sed neqz.Ad cōtraria respondēt:⁊ primo ad.l.fundi.⁊.l.fundū.
Dicit Pet.illud obtinet vbi ad diuersos fines tēdūt:sz vbi ad
vnuz finē.⁊ per eundē actū ⁊ modū tolli possunt:possunt simul
intētari.vt.d.§.sed neqz.Ad.§.varijs.rn̄det Iaco.qd ibi nō lo-
quitur de hypothe.que tūc nō erat inuenta nec cōpetebat p le-
gato sz iure codicis.per.d.l.j.C.cōia de leg. Preterea illa hypo-
the.⁊ personalis nō cōpetunt ad idem:q2 vna pro re legata.alia
pro alia re testatoris:vt consueuit notari in.d.l.C.cōia de legat.
Hy.dicit qd ab initio possunt simul intentari.sed nō ex postfa-
cto.vt nota.extra de re iud.c.nullus.li.vj.⁊ ideo tex.dicit mox.⁊
hoc vbi agit cōtra principalē.secus si cōtra tertiū:nam tūc ser-
uat ordo.d.§.sed neqz.in aut.de fideiusso.⁊ que ibi no.⁊.C.de pi-
gno.aut.hoc ita.de act.⁊ ob.l.fi.cū aut ibi posita.videqd ibi scri
psi.¶ Unū nō omitto:q2 quotidianū.⁊ Iaco.videt aliquātulū
39 tangere hic.† Uidetur qd nuda cautione cōtrahitur hypothe.
Queritur nunquid constituitur per talia verba:lego decem an-
nua vel sextarium frumenti super tali fundo:vel super tali mo-
lēdino.ipse dicit qd sic:q2 hypothe.d2 ab hypos.qd est sub.⁊ the
sis quod est

fis qđ est positio: quasi sit supposit.᷒.vnde supponere ⁊ obligare
idẽ sunt.⁊ ad hoc inducit rubricã.ff.de re.eoꝝ qui sub tu. vel cu-
ra.sunt.in fi.cũ dicitur: alienandis vel supponendis.de hoc autẽ
ẜm eum nõ est questio.sed si molẽdinũ vel fundus nõ valeat tan-
tum: an nihilominus tenebit cõplere: qꝛ certũ est ꝙ si pignus nõ
valeat debitũ durat ꝑsonalis: ⁊ sic transit.allegat pro eo.C.de pi-
gno.l.j.de act.⁊ obli.l.aduersus. Sꝫ huic opi.prime videt obsta-
re.ff.de cõtrahen.emp.l.fi.§.fi.ff.de trãsac.l.cum hi.§. si vni.cũ.§.
sequẽtib᷒.vbi de hoc no.⁊ etiã.ff.de adimẽ.leg.l.lucius. de annu.
leg.l.caius.❡Et vt melius responsionẽ videas ad ista verba di-
stingue.nam si legatũ sit sup re vel ex re: nõ videt dubiũ quin cõ-
trahitur hypothec.⁊ sup re illa: ⁊ super aliis rebus testatoris per
l.j.C.cõmunia de lega.⁊ sic potest intelligi.ff.de do.prele.l.seia.sed
vbi promittit inter viuos: tunc si promissor dicat: ⁊ pro hoc sup-
pono talem rem.tunc crederem contrahi obligationẽ realem: qꝛ
hoc verbum suppono: satis hoc importat: vt.d.rubric.⁊ quelibet
verba ad hoc apta sufficiunt.C.que res pig.obli.pos.l.fi.⁊ idẽ vi-
detur si promittat aliqđ annuũ qđ assignet super tali re: qꝛ hoc
quodãmodo videt importare obligationẽ: dumtñ rem non tra-
dat: qꝛ tunc assignatio trãsferret dñium: vt scripsi.C.de dona.l.si
quis argentũ.ff.de vsufru.leg.l.generali.§.heredis. ⁊ ideꝫ multo-
fortius si quis promittat vel confiteat se debere aliquã pensionẽ
ratione certe rei.⁊ ita vident tenere doc.iuris cano.extra de pac.
c.cũ clerici.de deci.c.tua nos.⁊ idẽ videt sequi Spec.in casu quo
debetur annuũ: secũs si semel soluendũ in ti.de locato.§.nũc ali-
qui.ver.lxxxvj.pro quo facit.ff.de publi.l.imperatores.❡†Item
40 qꝛ talia onera vident sequi rem.ff.de vsufru.l.hactenus.§.j.ff.de
iudi.l.fideicõmissum.§. quid tñ. illud vero satis videret qđ hec
verba non importent obligationẽ: vcꝫ promitto decẽ modios ex
tali fundo vel de tali fundo: vt.d.l. fi. ❡Sed si promitterem ali-
quod annuũ: ⁊ assignarẽ super fundo tali: tũc videt fuisse mens
contrahẽtiũ velle ipsum fundũ obligare: qꝛ quecũqꝫ verba suffi-
ciunt: vt.d.l.fi.C.que res pig.obli.pos.⁊ facit.C.ne vxor pro mari-
to.l.cuꝫ te.Et potest esse ratio: qꝛ hoc casu hec verba nõ possent
aliud operari nisi obligationẽ.sed qñ promittit vinũ vel bladuꝫ
percipiẽdũ ex illo fundo: tũc satis possunt operari: quia interest
magis habere ex vno fundo ꝙ̃ ex alio: qꝛ forte meliores fructus
crescũt ibi.Preterea verba hec: ex eo fundo vel de illo fundo: nõ
sunt ita apta ad obligationẽ realem sicut illa: assigno super illo
fundo.vt pꝫ ad sensum.Alius aũt articulus quẽ Jac. hic tãgit
vcꝫ an si non sit tñ in fundo ꝙ̃tum promissum est debeat supple-
ri nõ est de p̃senti materia: ideo nõ prosequor.sed dicvt dixi.C.de
don.l.si quis argentũ. vbi de hac materia satis scripsi in breuia-
rio.Consueuit queri quare res aliena non põt obligari: ⁊ tñ po-
test vendi.ff.de pigno.ac.l.rem alienam.de contrahen.emp.l.rem
alienam.Solutio.per contractũ pignoris constituitur ius in re:
alias non valeret nec proficeret: sed per venditionẽ non: qꝛ alias
potest prodesse: cum venditor teneatur de euic. ideo valet in vno
casu: in alio non ẜm Pet.si vis hanc materiam magis dilatare:
vel si alie questiones occurrant: vel si vis videre modum ponẽdi
⁊ pronunciandi: vide in Spec.de pigno.⁊ tit.de obli. ⁊ solutio.⁊
in materia de prescriptionibus: in.§.s̃.allegato.

1 ☞ Ecclesia vnita alteri retinet sua priuilegia.

a **In personam.** [a] ❡Js.§.vsqꝫ ad.§.penales. tra-
ctat de tribus actionibus ꝑsona-
libus pretoriis.⁊ ꝙ̃uis sit vnus.§.tñ vsqꝫ ad.§.penales.tñ ego di-
uidam in tres vt appareat melius tractatus cuiuslibet materie
diuisim. Jn hoc.§. imperator facit duo. Primo nominat tres
actiones de quibus tractaturus est.Deinde tractatũ earũ prose-
1 quitur particulariter.casus planus est. ❡†Jn glo.C.de consti.
pecu.facit quod ecclesia aliĩ vnita retinet sua priuilegia: extra ne
se.vacan.c.j.de reli.do. quia monasterium. ⁊ ibi de hoc per doct.
vide.s̃.de fideicom.here.§.sed etiam.C.de rei vxo.ac.l.j.§.j.

1 ☞ De pecunia constituta an sit proprium nomen actionis.
2 Debitum ciuile tantum non potest constitui soluendum.
3 Constituens se soluturum potest obligari nudo pacto.
4 Actio non oritur ex nudo pacto in contractibus innominatis: sed bene in nominatis.
5 Constituis te mihi soluturũ quod mihi debes: si respondes constituo: an sit stipulatio vel pactum de constituta pecunia.
6 Stipulatio si interponitur in constituta pecunia an erit fideiussio vel constitutio.
7 Actio de constituta pecunia ⁊ principalis an possint simul intẽtari vel cumulari.
8 Actiones due vbi sunt que ita se habent ꝙ sententia lata in vna obstat exceptio rei iudi. in alia non potest fieri cumulatio: alias sic.aliam regulam ponit immediate post hanc.⁊ nu.6.
10 Libellus qualiter formetur in actione de constituta pecunia.
11 An autem necesse sit probare quod sit debitum.

De constituta autem pecunia.

1 ❡†Jn glos.i.hac.doct.reuocant hic in dubiũ an de cõstituta sit
b propriũ nomẽ actionis [b]: ⁊ tñ non videt dubium recte volẽti in-
2 telligere tex.qui vocat eã act.C.eo.l.j.⁊.ij.❡†Jn glos.vt puta.in
fine.in hoc videtur mirum: cum fideiussor possit accedere ciuili.
cui non potest cõstitui saltem ab illo qui tenetur ciuili.s̃.de fide-
ius.§.j.ver.ac ne illud.cũ obliget fideius.sit magis stricta ꝙ̃ cõsti-
tuta: cũ fideiussor nõ possit obligari in plus ꝙ̃ reus principalis:
⁊ tñ constitutor põt.ff.de ꝯsti.pec.l.sed ⁊ si citeriore die.⁊.l.hacte-
nus.§.fin. Potes dicere ꝙ triplex est ciuilis.Quedam efficax: ex
qua datur actio ciuilis: vt illa que datur ex s̃nia. Alia inefficax
ex qua nulla dat actio: vt satis vidistis.s̃. in materia obligatio-
num: ⁊.s̃.de li.ob. Nũc põt dici ꝙ ciuilis efficax possit ꝯstitui vt
possit fideiussor accedere: sꝫ ciuili inefficaci non põt accedere nec
illa ꝯstitui.⁊ ita videt idẽ vtrobiqꝫ.gl.sentit ibi cõtra.Et hoc ve-
rum ꝙ debitũ ciuile nõ possit ꝯstitui nisi ꝓmissor sciẽs debitum
inefficax cõstitueret: tunc enim videt donare: vt no.gl.in.d.l.qđ si
maritus.§.j.❡Sed Dy.dicit ꝙ sciens non tenetur si vterqꝫ hoc
sciebat ⁊ creditor ⁊ cõstituẽs: cũ in pari cã debeat esse potior cõ-
ditio rei.ff.de ver.ob.l.si seruũ.§.sequit.de excep.do.l.apud cel.§.
marcellus.Et facit optime.ff.de contrahen.emp.l.domũ.⁊.ff.de
excep.do.l.ij.§.circa. ❡Credo ꝙ sciens nõ tenet etiã in casu quo
creditor ignorabat: quia he actiones accessorie nõ possunt stare
sine principali.igitur scientia promittentis non facit eas subsiste-
re ex quo materia deficit.vnde leges que dicunt ꝙ sciens promit-
tendo indebitũ videt donare: loquunt qñ principaliter quid ꝓ-
mittit: sed si accessorie nõ credo: qꝛ deficit materia. ff. de pigno.l.
cum vitiose.ff.de fideius.l.si a reo.§.si furioso.⁊ ibi de hoc.et hoc
apparet: qꝛ si ille qui ꝓmisit sub ꝯditione ꝯstituit pure: nõ tenet
si principalis obligatio ꝯditione deficiat: eo ꝙ p̃ncipalis obliga-
tio nulla est vel inefficax.⁊ ibi non põt allegari ignorãtia: qꝛ ideꝫ
vtrãqꝫ promissionẽ fecit.ff.de cõsti.pecu.l.id qđ.eo.tit.hactenus.
3 §.fi.⁊ hoc satis probaui in simili.s̃.de fideius.§.j. ❡†Jn glos.er-
c go.ibi eum allegat.l.eum qui [c].hec ratio nõ est bona ẜm doc.Nõ
enim sequitur non potest ꝯueniri vsqꝫ post.x.dies: ergo ex nudo
pacto actio oritur ẜm eos. credo ꝙ verum dicunt. Nam in mul-
tis actionibus inest dies tacite in quibus non oritur ex nudo pa-
cto.s̃.de verb.obl.§.loca.ff.de verb.obli.l.cõtinuus.§.cũ ita.ratio
aũt est ẜm eos: qꝛ hoc pacto interponit sup debito iam cõtracto:
ideo potius valet ꝙ̃ si interponeret sup debito contrahendo.Et
qꝛ est accessoriũ alterius.⁊ ideo hypo.nudo cõsensu cõtrahit: qꝛ
4 accedit aliĩ: vt dictũ fuit.s̃.pri.§.C.p quas ꝑso.l.fi.❡†Jn eadeꝫ
d gl.ibi cũ allegat.l.si quis argẽtũ.§. fin aũt [d].hic nõ videt fallẽtia.
nam.l.que dicit ꝙ ex nudo pacto non oritur actio: loquit in con-
tractibus innominatis.Nam in noĩatis bene oritur: vt.l.iurisgẽ.
ff.de pac.nunc ꝯtractus donatiõis hodie noĩatus est: vt.l.si quis
argẽtũ.ideo nõ est mirũ si pariat actionẽ: vt.ff.de pac.l.legitima.
ẜm Pe.❡Jn ea.gl.ibi cũ alleg.de rei vxo.act.l.j.§.j. sed ibi non
est nudũ pactũ cum semp fingat stipulatio interposita: vt ibi pꝫ
ẜm Pe.❡Jn ea.gl.ibi.l.j.⁊.l.pactũ.sꝫ ibi nõ est pactũ: sꝫ pollici-
tatio que inter se differũt: vt ibi. Sꝫ tñ bñ ageret illo casu ex nu-
do pacto: qꝛ forti᷒ ex pollicitatiõe ⁊ hoc fauore reipublice.C.q.ex
cau.maio.l.respublica.ẜm Pe.Vide.s̃.in tit.qui.mo.re ꝯtrahi.
ob.vbi scripsi.❡Jn ea.gl.ibi periculi.in fi.⁊ est rõ ꝓpter pericu-
lum ꝙ ptinet ad creditorẽ in quo grauat: ⁊ iđ dꝫ releuari ĩ alio.
ff.de iureiu.l.euꝫ q.ẜm Pe. ❡Jn ea.gl.ibi frumẽti.ꝓpter neces-
sariũ vsum victualiũ ẜm eundẽ.❡Jn.e.gl.ibi.l.etiã fauore reipu.
ꝙ̃uis improprie dicat respu.ẜm Pe.vide.s.e.§.rursus.Jtẽ dicit
ipse fallit in salario aduocati.C.de suffra.l.j.Jtẽ in salario nũcij.
C.mã.l.salariũ.Jtẽ in alio casu.ff.de pac.do.l.inter socerũ.§.ꝯue-
nit.⁊ sic sunt.x.Jtẽ in alio.s̃.loca.§.adeo.⁊ sic sunt.xj. Jdẽ crede-
rem in quocũqꝫ ꝯtractu p.l.approbato. ⁊ noĩe certi cõtract᷒ effi-
caciter introducto: vt in cõtractu feudali: ⁊ aliis similibus.ff.de
pac.l.legitima. ⁊ idẽ si ex ꝯsuetudine aliquis ꝯtract᷒ noĩe ꝓprio
acciperet in aliqua regiõe: sicut libellarij ꝯtractus: ⁊ firme terra-
ruꝫ: ⁊ talia: cũ cõsuetudo vim.l.habeat: vt.§.ex nõ scripto. hodie
v̾o de iure canonico ista cessant: vt dixi.s̃.qui.mo.re cõtra.ob.in
5 p̃n.❡†Jn glo.vel actiõe ex stipulatu.in fi.in hoc multũ sunt ad-
uertẽda verba.qd eñ si dicat sic: Cõstituis te soluturuꝫ qđ nihil
debes: ⁊ rñdes cõstituo.nunqd est stipulatio vel pactũ de ꝯstitu-
ta: Ja.dicit ꝙ est stipulatio cũ stipulatio ꝯtrahat per quecunqꝫ
verba.s̃.de verb.obli.§.sꝫ hec solẽnia.C.de ꝯtrahẽ.⁊ cõmit.stip.l.
oẽs.Vnde si dicas.Vẽdis mihi pro.x.equũ hũc: ⁊ tu rñdis: ven-
do.stipulatio est ẜm eũ.ẜm hoc in paucis hꝫ locum hec rõ: qꝛ cõi-
ter vtunt hoĩes interrogatiõe ⁊ rñsiõe: ⁊ sic semp erit stipulatio.
ꝓpter qđ ꝯcludit ꝙ vbi est stipulatio: nihilomin᷒ est de ꝯstituta
⁊ ꝙ he actiões pñt cõcurrere: qꝛ p̃tor est largus ⁊ subuenit egen-
tibus ⁊ nõ egẽtib᷒.s̃.de bo.pos.§.quos aũt.nec ob.is tex.alioqui
si ex stipulatione ꝓmiserit iure ciuili: tenet.verũ est ⁊ de ꝯstituta.
nõ enim intẽdit excludere quin ea possit agi.Et vides in sili: naꝫ
tex.dicit ꝙ Publiciana dat nõ dño: ⁊ tñ ꝓpter hoc nõ excludit
quin det dño: vt.s̃.eo.§.alie.ẜm eũ. Jlla opi.nõ placuit mihi ibi:

a ❡Jn personã. Diuide hunc.§. cum seq. ẜm Ange.hic in princ.et summa vt idem.

b ❡Actiõis.Vide hic Angel. in ij.col. in versic.in glos.de pecunia.

c ❡Eum qui. Jmo idẽ ẽ vbiqꝫ quo ad obligationẽ que statim cedit: sꝫ illi deceꝫ dies adijciuntur miserationis gratia: iuxta.l. si cuꝫ militi.in p̃n.ff.de cõpẽsa. Jtẽ doc. reprobãt hãc gl. ĩ rõne spãlitatis quã assignat ⁊ laborãt multũ ĩ assignãda rõne.vide do.Jas.hic in ix.col. añ me.ĩ v̾. in gl.in ver.Nulla. ⁊ Aret.hic in iiij.col.versic.Jn glo.in ver. nulla. circa fi.col.

d ❡§.fin autem. Vide hic Ange. i.v.col. circa me. versi.aduertas.⁊ do.Jas.hic in.xj. col.post me.in v̾. Jn ea.glos.ibi vt C. vbi multa dicũt de intellectu hui᷒.l.si quis argẽtũ.Et vide hic p Ang.an ex nudo pacto de iure cano.oriat actio. in.ix.col.añ med. in ver.q̃rit Saly.

nec ista placet hic Pet. de bel.pti. Dicit eñi ꝙ vbi per stipulatio
nem cõstituit̃ nõ hꝫ locũ hec actio. nam remediũ pretoris qd̃ in-
ducitur contra equitatẽ non cõcurrit cũ alio remedio nec exten-
ditur ad casum quo alio remedio ꝑ ius cõe ꝓuisum est: vt ptꝫ in
remedio cautionis qd̃ nõ obtinet qñ liberatio est legata. ff. vt in
pos. le. l. j §. si debitori. ff. de edẽ. l. quedã. igitur cũ pretor introdu-
xit ꝯtra ius cõe ꝙ hec actio detur ex nudo pacto non dꝫ extendi
ad casum quo per stipulationẽ ꝓuisum est. Preterea hoc videt̃
ꝓbari. ff. de noua. l. si ita stipulat⁹. §. j. cũ. l. seq. ꝑ quã. l. apparet qd̃
vbi stipulatio interponit̃ ꝙ nõ nascit̃ actio ex ꝯtractu. Unde be-
ne potest ꝯstitui per pactũ possum enim promittere sine interro
gatione vel ante interrogationẽ absenti ꝑ ep̃lam vel ex interual-
lo. sic tñ ꝙ nõ appareat animus stipulãdi. nec obstat. ff. de consti.
6 pecu. l. j. §. eum qui. ¶ † Sed queritur qñ interponitur stipulatio
quis contractus erit: vtrum erit fideiussio vel constitutio: in hoc
consistit magnus effectus: nam fideiussor non obligatur in plus
nec in alio. ꝯ. de fideiusso. §. fideiussores. ꝯstitutor sic. ff. de consti.
pecu. l. sed si anteriori die. ⁊ l. qd̃ si maritus. ⁊ l. item illa verba. §.
proinde. ⁊ l. ij. §. antepe. ⁊ videt̃ ꝙ nõ sit ꝯstitutio ꝑ hũc. §. p̄terea.
in hoc videt̃ differẽtia inter fideiussorem ⁊ constitutorem: q: fide
iussor semper per stipulationẽ. C. de fideiusso. l. blanditus. cõstitu
tor quandoqꝫ per pactũ. ff. de consti. pec. l. j. ⁊ hec videt̃ veritas: ⁊
probatur. ff. de cõsti. pecu. l. j. §. eum qui. vbi aperte cõcluditur ꝙ
aliud est ꝯstituere: aliud est promittere per stipulationẽ: vt. C. eo.
l. ij. vbi dicitur nõ est absimilis stipulanti. ergo si sit similis nõ est
eadem nec per eam ꝯtrahitur: q: aliud est id cui simile. ff. deposi.
l. qd̃ nerua. Concluditur ergo opi. Jaco. supradictam a veritate
deuiam eẽ. Qualiter ergo nominatur talis promittens per sti-
pulationẽ? Satis credo qd̃ possit vocari sponsor: de quo in aut.
de fideius. §. f. ⁊ vide ibi plura noĩa intercedentiũ que videñt sy-
nonyma. ⁊ tñ non hic: vt ibi no. credo tñ ꝙ illud qd̃ in iure ꝯsti-
tuitur de fideiussore dꝫ habere locuꝫ ⁊ nõ in cõstituẽte per. l. fi. C.
de cõstitu. pecu. ⁊ ꝑ dictũ. §. primũ. nisi in casibus quibus reperit̃
cõtrariũ expressum in iure qd̃ reperit̃ qñqꝫ: vt in casib⁹ superiori
bus. Itẽ no. ꝙ lꝫ per stipulationẽ nõ possit debitũ cõstitui: tñ id
qd̃ per stipulationẽ debet̃ põt ꝯstitui ꝑ pactũ: vt. ff. de ꝯsti. pecu. l.
7 promissor. ¶ † Itẽ querit̃ nunquid actio de ꝯstituta ⁊ principa
lis possint simul intentari seu cumulari. Ja. dicit ꝙ si primo agi-
tur de ꝯstituta nõ põt actio prima cumulari. sed ecõtra: si primo
agit̃ principali põt cumulari actio de ꝯstituta. ⁊ mouet̃ duabus
regulis que ꝯsueuerũt tradi. ¶ Prima est ꝙ vbi sunt due actio-
nes que ita se habent ꝙ sñia lata in vna obstat exceptio rei iudi.
8 in alia non potest fieri cumulatio: alias sic. ¶ † Scd̃a ꝙ vbi sunt
due actiones per quas idẽ petit̃ sñia lata in vna obstat exceptio
rei iudi. in alia. prima probat̃. ff. de excep. l. fundũ. ⁊ l. fundi. scd̃a
de excep. rei iudi. l. ⁊ an eadẽ. in prin. ⁊ l. si mater. s. eadẽ. Nunc di-
cit ipse. actio de ꝯstituta ⁊ principalis ita se habet ꝙ sñia lata in
principali nõ obstat exceptio rei iudicate in cõstituta: ⁊ ideo in-
tentata p̃ia põt cumulari de ꝯstituta. Ex hoc apparet ꝙ si reus
absoluat̃ in principali q: forte nõ est actio efficax: q: debitum na
turale tñ nõ obstat exceptio rei iudicate quomin⁹ possit agi de
cõstituta: q: ad esse cõstitute sufficit obligatio naturalis in prin-
cipali debito: igit̃ cumulatio admittit̃: sed ecõtra dato libello in
constituta non põt cumulari prima actio seu principalis: q: sñia
lata in ꝯstituta obstaret exceptio rei iudicate in prima: q: idẽ ver
tit̃ in vtraqꝫ. Nã ad esse ꝯstitute requirit̃ ꝙ sit dubiũ in principa
li. idẽ querit̃ an sit dubiũ vel nõ: q: si nõ sit dubiũ nõ põt intẽta-
ri. Idcirco cũ eadẽ res vtrobiqꝫ petat̃ ⁊ sñia lata in prima obsta
ret: ergo exceptio rei iudicate in scd̃a hoc casu non admittit̃ cu-
mulatio. Unde in principali põt absolutio fieri duab⁹ de causis.
vna quasi nõ sit dubiũ efficax: ⁊ tũc nõ obstat exceptio rei iudi-
cate in ꝯstituta. alio mõ quasi sit oĩno indebitũ ⁊ tũc obstat. Ue
rum est q: in dubio vr̃ ꝓnũciatũ quasi sit oĩno indebitũ: vt. ff. de
iureiur. l. duob⁹. §. colonus. ⁊ l. si dno. §. idẽ iul. ⁊ l. si. ƀm eũ. Pet.
nõ recitat opi. Ja. sed bñ facit hic hãc qõnẽ in qua tenet totũ cõ
trariũ. dicit eñi ꝙ prima intẽtata nõ põt cumulari de ꝯstituta sꝫ
econtra sic. ⁊ mouet̃: q: ex eo ꝙ actio de ꝯstituta est accessoria: id̃
nõ põt intẽtare prima pendente: sꝫ ecõtra sic ꝑ. d. l. fundũ. cũ. l. se.
⁊ facit pro Pet. ff. de iureiur. l. si actor. vbi videt̃ quasi expressuꝫ.
Sup hoc videret̃ ꝙ opi. Ja. non ꝓcedat: q: nedũ impedit̃ cumu
latio vbi sñia lata in prima obstaret oĩno exceptio rei iudicate in
alia: imo vbi obstare posset ex mõ ꝓnunciãdi: vt no. Dy. ⁊ ꝓbat
extra de re. iur. c. nullus pluribus. igit̃ cũ Ja. ꝯfiteatur ꝙ si oĩno
pronunciaretur indebitũ prima obstaret exceptio rei iudicate in
constituta: ergo sequitur ꝙ nõ possit cumulari cũ prima ⁊ prin-
cipali propter dubiũ euentũ. Preterea opi. Pe. non videt̃ proce
dere in eo q: concedit cumulationẽ actionis de cõstituta prima
intentata: q: idẽ videt̃ verti in vtraqꝫ actione: videlicet an sit du
bium. ⁊ ideo sñia lata in illa videt̃ obstare except. rei iudi. in alia.
¶ Potest dici qd̃ aut alius tertius cõstituit pro debitore: ⁊ tũc
videt̃ posse cumulari actio prima actioni de constituta: q: sñia

a ¶ Libellus. Ang. ⁊ Bald. et Jaso. hic in vlti. col. Et per. Pet. Ja. in tit. de constitu. pe.

lata pro constituente vel contra eum nõ obstat exceptio rei iudi
cate in principali. ⁊ ita vides in simili. ff. man. l. creditor. cũ nota
tis. ff. de pac. l. fideiussor. Sed econtra: actio de consti. nõ põt cu-
mulari prime: q: reus primo conueniendus est. in aut. de fideius.
§. j. ⁊ hoc nisi esset renunciatum illi aut. ⁊ vbi ipsemet constituit.
Et põt dici sicut de hypothe. ⁊ principali dixi. ꝯ. §. pri. videlicet
qd̃ ab initio possint cumulari ex postfacto non principali p̃io
intẽtata per supradicta. Uel potest dici ꝙ principali primo intẽ
tata possit fieri cumulatio si sit lis contest. ⁊ reus confiteatur de
bitum. sed dicit se nõ teneri: q: inefficax ⁊ ex pacto nudo: nã tũc
sñia lata in illa nõ obstabit exceptio rei iudicate in cõstituta. ⁊
eodẽ mõ si actione de constituta primo intẽtata ⁊ li. conte. reus
confitetur debitũ verũtñ negat constitutũ: vel dicit nõ tenere ex
9 alia cã. his eñi casibus vr̃ concedi posse. ¶ † Quero vltra an cõ
stituẽs ꝓ alio possit agere cõtra reũ si soluit. In hoc esset distin-
guẽdũ an cõstituit mãdato: an sine. ⁊ si sine: an pro ignorãte an
pro sciẽte. ⁊ si ꝓ sciente: an inuito vel tacẽte: ⁊ an animo donãdi
vel nõ: vt in fideius. ff. man. l. si remunerandi. ⁊. §. si passus. ⁊ l. ex
mãdato. ⁊ l. q fide. ⁊ l. q patit̃. ¶ Itẽ doc. querũt hic certum est
ꝙ cõstituẽti dant̃. x. dies ad soluendum: vt. l. promissor. §. j. ff. de
consti. pecu. pone ergo quidã se cõstituit soluturũ quoddã ma-
gnum debitũ sub pena. querit̃ vtrũ pena cõmittat̃ post decẽniũ
absqꝫ alia interpellatiõe. Uidet̃ ꝙ sic: q: dies interpellat ꝓ hoĩe
vt. l. magna. C. de cõtrahen. ⁊ cõ. stip. Ja. tenet cõtra. ⁊ ad. l. pro
missor. §. j. de cõsti. rñdet q: l. nõ iubet tunc solui: sed ꝓhibet añ
exigi. vñ si lex iuberet tũc solui: haberet locũ. l. magna. Pe. dicit
cõtra. nã vbi qs ꝓmittit factũ: dantur tp̃s ꝑ legẽ quo facere po
tuerit: ⁊ tũc tempus illud interpellat. ff. de ver. obl. l. interdũ. ⁊ l.
cum stipulatus essem abs te. tex. ille hoc non dicit. melius vr̃ fa-
cere. e. tit. l. si insulã. Sed nec illa ⁊ Pet. videt̃ dixisse cõtra. ꝯ. de
verb. ob. §. loca. credo tñ ꝙ hic verũ dicit. nam negari nõ potest
quin hoc tp̃s detur ad soluẽdũ ꝑ legẽ: ⁊ sic videt̃ interpellare. ⁊
videt̃ expressum. ff. de act. ⁊ obli. l. traiectitie. §. de illo. sed tẽpus
nõ adijceret̃ solutiõi: tũc videret̃ obtinere qd̃ scripsi in. d. §. loca
10 ¶ † Ex premissis apparet qũo sit formandus libellus[a]. Dicit ta
a lis actor cõtra talẽ reũ ꝙ cũ idẽ reus teneret̃ eidẽ in. x. ⁊ cõstitue
rit ea se soluturũ eidẽ actori: eaqꝫ solueret recuset: petit idẽ actor
dictũ reũ condẽnari ad soluendũ ⁊ reddendũ sibi eadẽ. x. Si ꝓ
alio cõstituit: cõcludes eodẽ modo. facta narratiõe facti: videli-
cet ꝙ cũ talis teneretur in tali summa quã talis reus erga eum
se cõstituerit soluturũ: petit ⁊c. ¶ Sed cõtra hũc libellũ põt op
poni. q: hic nõ specificat̃ causa debiti. ⁊ certũ est ꝙ in actiõe per
sonali dꝫ specificari. ff. de excep. rei iud. l. ⁊ an eadem. §. actiones.
¶ Ad hoc põt dici ꝙ cã satis specificat̃ ex quo dicit qd̃ se cõsti
tuit: cum ex constitutione oriantur obligatio ⁊ actio: vt hoc tit.
¶ Item an debet poni in libello ꝙ nudo pacto? Uidetur ꝙ sic:
cum sit de essentia: vt hoc. §. ⁊ satis. ꝯ. dictuꝫ est: sed in his oĩbus
satis potest dici ꝙ sufficiat dici ꝙ sit debitum: ⁊ qd̃ se cõstituit:
nam hoc dicendo videntur poni necessaria. ꝯ. de fideiusso. §. fi.
11 ¶ † Sed an oporteat probare ꝙ sit debitũ? Potest dici qd̃ cõsti
tuendo constituens cõfitetur: sicut debitor qui cautionem expo-
nit. ff. de consti. pecu. l. quidam. ⁊ l. titius. ⁊ hoc si ꝯstituat̃ debitũ
certũ. secus si incertũ: vt debitũ qd̃ debeo: vel qd̃ talis debet. ff. de
consti. pecu. l. qui aũt. sed ƀm hoc frustra requiritur qd̃ sit debitũ
ex quo nõ incũbit creditori onus. ⁊ maxime q: constituẽs vix au
dietur contra confessionẽ suã: iuxta. l. generaliter. C. de nõ nu. pe.
constat aũt ꝙ consuetudo confitet̃: vt. l. ex hac scriptura. ff. de do
na. C. de dona. l. v. igitur totus ille tractatus qui est. ff. eo. l. j. §. an
potest. videt̃ quasi inutilis. Item videtur ꝙ dato ꝙ debitum nõ
sit verũ: ꝙ valeret ꝯstitutio: ꝑ. d. l. v. de leg. ij. l. lucius. §. quisquis.
C. de fal. causa adie. l. ij. de lega. j. l. si sic. ¶ Sed ad hoc dic ꝙ pre-
tor introduxit hanc actionẽ cõtra ius cõmune in eo ꝙ eam oriri
facit ex nudo pacto ⁊ quasi beneficium qd̃ condonauit sicut vo-
luit: vnde cõditionem ⁊ naturam ei dedit qd̃ debitũ precedat: ⁊
ꝙ debeat probari nõ obstantib⁹ verbis cõstituẽtis. nam frustra
adiecisset hoc: si ex modo cõstituẽdi haberetur semꝑ ꝓ probato.
⁊ hec videtur fuisse mens pretoris ⁊ tex. Et per hoc respondetur
ad cõtraria qd̃ cõfessio constituentis debet releuare a probatiõe
debiti. Item falsa demonstratio non debet nocere ex quo deposi
tio annectitur. qd̃ verũ est nisi pretor al's disposuisset suũ benefi-
cium moderando. ⁊ quasi similem responsionẽ dedi. ꝯ. §. rursus.

1 ☞ Peculium. hoc nomen multa significat.
2 Actiones hoc verbũ quare ponit̃ hic in plurali cũ vna sit actio.
3 Filius conuenitur in peculio castrensi: in aduentitio autẽ pater tanq̃ administrator legitimus.
4 Filius si habeat profectitium ⁊ castrense: an possit agi contra patrem de profectitio si contrahat in castrensibus: quia forte emit equum vel arma.
5 Pater an obligetur personaliter quaten⁹ est in peculio: hoc est an actio de peculio habeat matrem obligationem.
6 Obligatio qñqꝫ est inefficax propter defectũ substantialiũ: qñqꝫ

inefficax non propter defectum substantialiũ: sed quia persona
inhabilitata est a iure. exempla ponit.
7 Fideiussor accedit obligationi pretorie resultanti ex contractu
filij vel serui.
8 Actio de peculio an competat pro contractu inito ante constitu
tionem peculij.
a **Actiones autem.** a ¶ †Not. qđ peculiũ mul
1 tas recipit significationes:
dic. ff. de pecu. in rub. ¶ In gl. volunt quidam. in fin. hec est opi.
b glos. vbiq̃ tñ Jac. de ra. dicit contra b qđ est propriũ nomẽ actio
nis: ⁊ hic apper: q̄ quelibet actio distincta hꝫ distinctuꝫ tractatũ:
hic aũt hꝫ distinctũ tractatũ ⁊ titulũ ab actiõe mandati ⁊ alijs:
vt patet hic: ⁊. ff. de pecu. ff. mand. ⁊ deposi. Itẽ nullo iure reperit̃
qđ actiões de man. ⁊ deposi. ⁊ alie ciuiles sint pretorie: ⁊ tamẽ de
peculio est p̄toria: vt hic. Pe. de bel. pti. tenet opi. gl. qđ sit cogno
men actionis per. d. §. cui cõgruit. ⁊ est effectus: q̄ q̃ñq̃ est bo. fi.
vcꝫ qñ cognominat act. bo. fi. q̃ñq̃ stricti iuris ẽm euꝫ. Hec opi.
videt̃ satis amica textibus. ff. de pecu. l. iij. §. sed si filius. in fi. et. §.
seq. eo. tit. l. deposui. de noua. l. fi. pro qua facit: q̄ si esset vna habe
ret vniforme tp̄s prescrip. ⁊ tñ cõstat qđ habet tale tp̄s quale illa
cuius cognomẽ recipit. ff. quando act. de pec. est anna. l. cum post
2 mortem. ¶ †Iteꝫ facit is text. qui dicit actiones in plurali: quasi
non sit vna. ⁊ potes respõdere ad oẽs text. qui noĩant actionẽ de
peculio. s. que ꝓ peculio cõpetit. sed si hoc verũ sit: videt̃ qđ non
sit p̄toria sed ciuilis extẽsa: sicut dicit̃ de ciuilibꝰ que cõpetũt bo.
pos. ff. de bo. pos. here. pe. l. j. ⁊ ibi no. ¶ Sed potest responderi ꝙ
illud obtinet qñ ciuilis extendit̃ per pretoreꝫ cõtra illum qui al's
obligatus fuit: sed hic qñ extẽdit̃ cõtra illũ qui nullo modo fuit
obligatus: ⁊ ideo dicit̃ pretoria quasi per pretorẽ de nouo creata
⁊ videt̃ de mente tex. qđ sit species actionis: ⁊ idẽ de exercitoria ⁊
institoria ⁊ alijs: vt dicam. ĩ. ti. j. §. fi. vnde an sit nomẽ vel cogno
3 men non est curandũ: sed an sit species actionis. vide ibi. ¶ †In
glos. s. in fi. istam gl. nõ oportuit hic poni: q̄ satis tractabit̃ de ea
ĩ. ti. j. ⁊. ij. vnum tñ aduerte: q̄ hec gl. procedit in peculio profecti
tio: nam in castrensi vel quasi conuenitur ipse filius. in aduẽtitio
pater tanq̃ legitimus administrator si agnouerit vsumfru. C. de
bo. que lib. l. cum nõ solum. ⁊ l. cũ oporteat. alioqui ipse filius: vt
4 no. ff. de castrẽ. pecu. l. pater qui. in princi. ¶ †Doctores querunt
hic: quid si filius habeat castrẽse ⁊ profectitiũ: nunqd põt agi cõ
tra patrẽ de profectitio si contrahat in castrẽsibus: q̄ forte emit
arma vel equum? Dicunt ꝙ sic. ff. de pecu. l. hinc queritur. §. põt.
qđ potest esse verũ in subsidiũ: al's nõ. ff. de mili. testa. l. si certarũ.
§. j. ⁊ ideꝫ si habet beneficiũ ⁊ profectitiũ peculiũ qđ pater possit
cõueniri pro his que gessit vt beneficiatus. Sed ꝯtra est extra de
5 iudi. c. si annuũ. ¶ †Querit̃ nũquid pater obliget̃ quatenus est
in peculio p̄sonaliter: hoc est querere vtrũ hec actio habeat ma
treꝫ naturalẽ obligationẽ. Dicit Ja. de ra. qđ in hoc fuerũt opi.
Hug. dicit qđ sic. Azo dicit ꝙ nõ est obligatio naturalis ſꝫ ciui
lis. Ja. bal. dicit qđ nulla. ¶ Pro opi. Hug. videt̃ q̄ certuꝫ est ꝙ
actiones personales habẽt matrem obligationẽ: sed in hoc diffe
runt a realibus: vt dixi. s̃. e. in prin. ⁊. §. j. sed actio de pecu. est p̄so
nalis: ergo habet matrem obligationem ciuilem ⁊ naturalem: q̄
alias non põt cõpetere: vt dixi. s̃. de obli. in materia. ¶ Qđ autẽ
c hec actio sit p̄sonalis c apparet: q̄ descẽdit ex ꝯtractu vel quasi:
⁊ cõpetit ad dandũ: ⁊ sic videt̃ p̄sonalis. ĩ. e. §. sic itaq̃. Preterea
si esset realis: cõcludet̃ ad declarãdũ. s̃. eo. §. oĩm. ꝙ nõ sit in ista:
vt. ĩ. videbis. pro hac parte faciũt oẽs leges que dicũt qđ de pecu
lio est cognomẽ actiõis que fuerũt allegate in additiõe. s̃. proxi
ma: q̄ si nõ sit nisi cognomẽ actiõis in substãtia est talis qualis
erat ante. Preterea lex videt̃ dicere eã personalẽ. ff. de pecu. l. sum
ma. §. fi. Preterea iste tex. hoc intendit in. §. personã ⁊c. ¶ Itẽ si
ne obligatione principali fideiussoria nõ procedit: vt. l. fideiussor
obligari. ff. de fideius. sed ꝯstat qđ pater qui tenet̃ de peculio põt
fideiussorẽ dare. ff. ad macedo. l. creditoreꝫ. ergo sequit̃ qđ sit obli
gatus. ¶ Pro opi. Azo. qđ nõ sit dare in actione de peculio na
turalẽ: vr̃ vna ratio pro oĩbus: q̄ certũ est qđ naturalis orit̃ ex cõ
sensu: ⁊ sine consensu non contrahit̃. ff. de pac. l. j. §. adeo. ⁊ vidisti
s̃. in materia de oblig. sed pater ⁊ dñs obligant̃ de peculio etiam
inuiti. ff. de pec. l. si quis seruũ. §. fi. ergo nõ est ibi obligatio natu
ralis. ¶ Pro Jac. bal. ꝙ de peculio non sit actio personalis: nec
in ea sit aliqua obligatio facit: quia qui tenet̃ personali: non libe
ratur q̃uis rem desinat possidere: sed qui tenetur reali: liberatur
si possidere desinat. ff. de aqua plu. arcẽ. l. emptor. cum. l. seq. ⁊ seq.
de rei ven. sinautem. §. possidere. q̄ actiões personales adeo sunt
infixe ossibus ꝙ ambulant cuꝫ persona: vt. l. si a sticho. ff. de pec.
sed ita est qđ pater ⁊ dñs desinũt teneri act. ac si desinãt sine dolo
peculium possidere: ergo non vident̃ teneri personali nec perso
naliter obligari. ff. de peculio. l. quesituꝫ. C. qđ cum eo. l. pe. Ja. de
ra. dicit ꝙ põt esse ꝙ sit obligatio in actiõe de peculio quicquid
ascribit̃ rei non p̄sone: que res subijcit̃ actioni: vt dictũ fuit in rei
ven. §. omnium. s̃. eo. ti. ⁊ ita trãsit. Petrus dicit qđ actio de pe
culio est cognomẽ: ⁊ causatur ex cõtractu filij vel serui. nũc dicit
ipse: in actione que causatur ex illo cõtractu est dare obligationẽ
videlicet naturalem ⁊ ciuilẽ. ex cõtractu filij qua filius tenetur: ⁊
naturalem ex cõtractu serui qua seruus tenetur he obligationes
extenduntur contra patrem ⁊ dominũ qui de peculio cõueniun
tur: sicut possessor qui rem possidet conuenitur rei ven. in hoc ca
su tamen videtur mirabile qđ actio que non competit cõtra ser
uum possit esse efficax contra dominum. vnde de actione que ori
tur ex contractu filij non est mirabile: q̄ illa est efficax contra fi
6 lium. de actione que orit̃ ex contractu serui est mirabile. ¶ †Sed
ad hoc potest responderi ẽm Pet. qđ interdũ actio est efficax ꝓ
pter defectum substantialiũ seu essentialium: vt quia infans qui
non hꝫ consensum se obligat: ibi enim deficit cõsensus qui est de
essentia: ⁊ talis non potest extendi. interdum est efficax non pro
pter defectum seu diminutionem substantialium seu essentialiũ:
sed q̄ persona inhabilitata a iure: tunc non mirum si extẽditur.
hoc potest impugnari per. l. marcellus. ff. de fideiussoribꝰ. ⁊ si be
ne inspicias Pe. non tangit determinationem questiõis in qua
videtur dicendum qđ pater ⁊ dominus non obligantur natura
liter nec ciuiliter: sed pretorie: et sic videtur expressum. ff. de accep.
l. an inutilis. §. filius. ⁊ facit de pecu. l. depositi. reperit̃ enim obli
gatio pretoria. vide. s̃. de obliga. §. j. ⁊ per hoc potest responderi
Hug. hec actio personalis est ⁊ ita habet matrem obligationem.
nam potest dici qđ habet matrẽ obligationẽ que resultat ex con
tractu filij vel serui ex qua pretor ex equitate dat ⁊ facit oriri obli
gationem contra patrem ⁊ dñm: cui licet sit personalis dat in ali
quo naturam realis faciendo eam sequi possessorẽ peculij. nec est
mirandum in hoc: nam sepe videmus qđ actiones personales se
quuntur vniuersitatẽ patrimonij. ff. de fideius. l. si debitori. C. de
fideius. l. j. constat aũt qđ peculium est quedã vniuersitas patri
monij. hinc. l. queritur. §. potest. ideo nõ mirũ si actio personalis
7 ipsum prosequit̃. ¶ †Ad. l. creditorẽ. ad macedo. potest rñderi ꝙ
fideiussor accedit p̄torie obligationi resultãti ex ꝯtractu filij vel
serui de qua. s̃. satis dixi. ⁊ hec materia no. in. l. frater a fratre. de
d condi. inde. ⁊ iunge. s̃. de obli. §. fi. ¶ Qualiter formet̃ libellus d
apparet ex p̄cedentibus. Dicit T. contra B. ꝙ talis seruus eius
habẽs peculiũ cõtraxit cũ eo: ⁊ se ei obligauit in tali summa et ex
tali causa que adhuc debet̃: quare cum idẽ dñs dictũ peculiũ ha
beat ⁊ possideat: petit eum ꝯdẽnari in summa p̄dicta quatenus
vires peculij patient̃. ⁊ eodẽ modo cõcipe si agas cõtra patrẽ. Si
agas cõtra illũ ad quẽ p̄uenit vniuersitas peculij: recitabis factũ
tuũ: ⁊ post ꝯcludes verũ: cum ad dictũ reum peruenerit peculiũ
ipsumq̃ teneat petit ⁊c. Et caue q̄ ego credo ꝙ actio de peculio
non possit pro vna re intẽtari. ff. de rei ven. l. vẽdicatio nõ vt gre
gis. ſꝫ ꝓ vniuersitate. ff. de pec. l. quesitũ. ¶ Potest tñ dici qđ ille
q vnã rem peculiarẽ tꝫ tm̃ possit cõueniri de peculio: quinimo ⁊
si nulla dumtñ asserat̃ vniuersitatẽ tenere. ff. de pe. here. l. ſꝫ mini
mam. ⁊. d. l. quesitũ. ꝑ quã vr̃ vnũ mirabile cõcludi ꝙ vniuersitas
peculij remanet in vna re. ⁊ idem dico si nil sit in peculio: ⁊ tñ in
alijs vniuersitatibꝰ vr̃ ꝯtra. ff. qđ cuius. vniuer. l. sicut. §. fi. sed ibi
qñ p̄sone desierunt: hic qñ res. ⁊ facit. ff. de pecu. l. peculiũ. §. pe. de
verbo. sig. l. hereditatis appellatio. ⁊ hoc facit ad id qđ scripsi. s̃.
8 de pup. sub. §. liberis. ¶ †Sed quero nunquid possit agi de pecu
lio ꝓ cõtractu ante cõstitutionẽ peculij inito. Verbigrã. cõtraxi
cum seruo vel filio anteq̃ ꝯstitueret̃ ei peculiũ: post cõstituit̃: nũ
quid possum agere de peculio? non vr̃. ff. de pec. l. vbi arrogatorẽ.
in fi. sed ibi cõtraxit cũ patref̃a. vnde videret̃ posse agi. ff. de sepa
ra. l. j. §. si filij. Et licet hec non videantur sepe cadere in facto: in
suis terminis: per ipsa p̃nt terminari multa que cadũt in facto.
scis qđ religiosi ⁊ maxime hospitalarij habẽt multos ꝯdonatos
qui se ⁊ sua deuouerũt dño: hñt etiã monachi religiosos claustra
les ⁊ socios prioꝝ foraneoꝝ qui ſꝫ administrationẽ non habeant
tñ tenẽt ⁊ hñt bona que regũt quasi ꝓpria de ꝯniuẽtia superioꝝ
qui cõniuent frequẽter ⁊ q̃ñq̃ ꝑmittũt. hos credo posse ꝯueniri
de peculio ex ꝯtractibꝰ cũ talibꝰ religiosis ⁊ cõdonatis initis ad
instar dñorum ⁊ patrum. nã cum isti nõ p̃nt habere propriũ sicut
nec serui vel filij in p̄fectitijs: merito possunt cõparari eis. ⁊ veri
simile est pretorẽ hanc actionẽ extendisse ad eos si p̄uidisset tales
futuros. ⁊ facit. ĩ. ti. j. in prin. ¶ Itẽ nota qđ cõueniẽdo cõstituit̃
peculium. ff. de pecu. l. q̃ tuberonis. § Sunt quidã. ⁊. l. non solum.
¶ An aũt hec actio sit ꝑpetua? Dic ꝙ sic q̃diu durat peculiuꝫ:
sed vbi desijt per translationẽ serui vel emãcipationẽ filij: est an
nalis. Itẽ in p̃io casu credo qđ sit illius tp̄is cuius est actio que
orit̃ ex ꝯtractu inito. dic vt. ff. qñ ac. de pecu. est anna. l. j. §. annus.
⁊. l. cum post mortẽ. iunge que scripsi. s̃. de acqui. ꝑ arro. §. fi. vide
ibi ⁊ iunge que dicaꝫ. ĩ. qđ cũ eo. §. fi. ⁊ de noxa. act. §. fi. ⁊ in prin.
1 ☞ Iuramentum prestitum parte non petente cui prodest.
2 Iuramentum si prestatur in reali datur actio in factuꝫ indistin
cte ⁊ concurrit cum actione vtili: quando autem iuratur in per
sonali distinguitur vtrum formiter vel informiter: quãdo formi
ter non datur actio in factum quare hoc ita.

a ¶ Actiões au
tem. Summa sic
ẽm Ang. ex ꝯctu
filij vł serui tenet̃
pr̃ ⁊ dñs peculio
tenus de iure pre
torio.

b ¶ Dicit ꝯtra.
Tñ scđa opi. gl.
cõiter tenet̃ ꝑ do
cto. ⁊ hic Are. in
j. col. v̂. Et ꝓ eui
dentia premitte.
vsq̃ prope fi. col.
seq. in vers. quero
vtruꝫ. vbi querit
an ista sit natiua
vel datiua. iteꝫ in
col. seq. an debitũ
filij vł serui sit de
bituꝫ sui peculij.
Itẽ querit an va
leat statutũ q̊ ca
uet̃ qđ pr̃ teneat̃
ex ꝯctu filij. Iteꝫ
vide hic do. Jas.
qd sit peculiuꝫ et
q̊tuplex. ĩ. iij. col.
⁊ in seq. col. an a
ctio peculij oriat̃
ex naturali ⁊ ciui
li obligatiõe. Itẽ
vide hic ꝑ Ang.
ꝓpe fi. iij. col. pul
chrã q̄õnẽ an qđ
pr̃ soluit ꝓ cõdẽ
natiõe filij cõpu
tet̃ filio in legiti
mã. Itẽ prope fi.
vj. col. querit idẽ
Are. an filiꝰ pos
sit esse in iudicio
tam de iure anti
quo q̃ de nouo.

c ¶ Personal'.
De hac questiõe
vide do. Jaso. in
v. col. in me. v̂. an
autẽ actio de pe
culio. vbi allegat
Joan. Fab.

d ¶ Libellꝰ. Vi
de hic Ang. in. v.
col. in me. v̂. ĩ pra
ctica tu dic. et. d.
Jaso. hic. ⁊ Pe.
Ja. in ti. de actio
ne de peculio. vi
de in spec. de lib.
concep. §. xiiij. v̂.
ad hic.

3 Publiciana datur tantum contra deferentem vel eius heredez.
4 Iusiurandum ⁊ res iudicata equiparantur.
5 Iurans falsum ⁊ periurans an puniantur.
6 Iuramentum semper pro veritate accipitur.
7 Iuramentum delatum recusari non potest nisi ex causa.
8 Actio in factum que datur pro iureiurando vnde oritur.
9 An autem possit cumulari cum prima.
10 Reus si fuit absolutus quia iurauit non debere si postea confitetur an agi possit.
11 Emptor ⁊ venditor inter se litigant: emptor iurauit se rem emisse pro decem: an ex hoc sit fundata intentio venditoris.
12 Actio an oriatur ex iuramẽto: puta iurat aliquis se soluturum. x. tali die: an ex hoc iuramento oriatur actio.
13 Prelatus an possit deferre iuramentum in causa ecclesie.
14 Iurari qualiter debeat: ⁊ super quibus scripturis.
15 Quid si non fuit delatum iuramẽtum sed pars dixit se velle credere conscientie ⁊ fidei aduersarij: an agi possit.

a 1 **Item si quis[a] postulante.** ¶ † In. i. gl. petẽte.
b in fi. Et hoc verũ[b] iurãti ad vtilitatẽ suaz: sed ꝓdesset parti ad-
uerse si iuraret ꝯtra se. ff. de interro. ac. l. de etate. § q interrogat⁹.
Itez posset prodesse si diceret cõtra se ⁊ pro se: ⁊ aduersarius in-
niteretur confessioni: qꝛ tunc aduersarius haberet recipere con-
trã se sicut ꝓ se. ff. depos. l. publia. § fi. vide plene in breuiario. C.
de confes. l. Item dic postulante. etiam extraiudicialiter. ff. de iu-
c reiur. l. j. ⁊ ibi not. ¶ In gl. sic simpliciter. in fi.[c] Not. hãc glo. ple-
niorẽ in hac materia de corpore iuris: ⁊ Dyn. hic eam summat ⁊
approbat: ⁊ sic trãsit. Hosti. eam approbat in summa de iureiu.
2 ¶ † Sed queri potest circa eam que est ratio quando iuratur in
reali datur in factum indistincte ⁊ cõcurrit cum actiõe vtili: sed
quando iuratur in act. personali distinguitur vtruz formiter vel
informiter: qñ formiter gl. cõcludit qꝺ non datur actio in factũ.
¶ Potest dici qꝺ ex delatione ⁊ presentatione iuramenti oritur
quedam obligatio: qꝛ quasi contractus est. nunc quando defer-
tur in actione reali: si non daretur in factũ non oriretur obliga-
tio: quia in realitate non est dare obligationem: vt plene dictum
fuit. s. § j. ⁊ ideo pretor introduxit ex predicto iuramento obliga-
tionem ⁊ personalẽ actionẽ in factũ: quam nõ fuit necesse intro-
duci qñ iuratur formiter in actione personali: qꝛ competit perso-
nalis ex contractu. ¶ Quidam autem distinxerũt vtrum in rea-
li iuretur informiter vel formiter. Primo casu non daꝛ in factũ:
scꝺo sic. Sed hanc differentiã non approbant doct. dicunt enim
ꝙ in actiõe reali semper est vna causa videlicet dñium: ideo sem-
per est certa ⁊ formalis. ff. de except. rei iud. l. ⁊ an eadẽ. § actiões.
¶ Sed salua eoꝝ reuerẽtia quis causa immediata sit semꝑ vna
nihilominus mediata attendiꝛ: vt extra de sen. ⁊ re iudi. c. abba-
te. ⁊ dixi. s. eo. § oĩm. vnde rationabiliter posset defendi qꝺ si cau-
sa mediata exprimaꝛ ⁊ iuretur super ea qꝺ detur actio persona-
lis vtilis ex contractu qui allegatur: quia cum allegatio predicte
cause attendatur quo ad exceptionem rei iudicate. vt. d. c. abba-
te. merito dꝫ attendi quo ad hoc cum equiparẽtur. ff. de iureiur.
l. ij. ⁊ ideo põt suppleri huic glos. qꝺ interdũ in actione reali da-
3 tur vtilis ex ꝯtractu quãdo iuratur formiter. ¶ † Item super eo
qꝺ in hac gl. diciꝛ ꝙ publiciana datur ꝯtra quẽcunqꝫ: dicit Pe.
qꝺ hoc non est verũ: sed tm̃ contra deferentem vel eius heredez. ⁊
hoc dicit ea rõne: qꝛ illo casu datur Publiciana quo trãsferꝛ do-
miniũ si tradens erat dñs. ff. de publi. l. eum qui. sed hoc casu non
transfereꝛ: ergo nec Publiciana cõpetit. qꝺ nõ transfereꝛ appa-
ret: qꝛ qñ quis tradit rem suam vt alienam: dñium non transfer-
tur. ff. de condi. ob causam. l. iij. § subtilius. ergo cũ post iuramen-
tum quis tradat iuranti rem suam quasi sit iurantis: non trans-
fertur dominiũ: ergo nec causam vsucapiẽdi: nec ius publiciane.
4 ff. de contrahen. emptio. l. clauibus. ¶ † Preterea certũ est quod
iusiurandum ⁊ res indi. equiparantur: vt. d. l. ij. ff. de iureiuran.
nunc certũ est ꝙ res iudicata non nocet nec prodest alij: vt. l. sepe.
ff. de re iud. ergo nec iuramentũ. ⁊ hoc est expressum in. § si peni-
tenti. de pub. l. eum qui. ¶ Qui vellet sustinere gl. posset respõde-
re faciliter ad prima duo argumẽta. Et primo ad. § subtilius re-
spondetur qꝺ fallit in re iudicata propter eius authoritatem: vt 6
dictum fuit. s. eo. § sed iste. ⁊ idem videtur in iureiur. cum nõ sit
minoris authoritatis. ff. de iureiurã. l. ij. ¶ Preterea si illa ratio
procederet: non daretur pub. etiam contra deferentem: qꝺ est fal- 7
sum. ¶ Item ad secundum: qꝺ iuramentum nõ debet alij noce-
re ⁊c. respondetur qꝺ non nocet vt pro veritate quo ad alium ha-
beatur: sed tamen quo ad hoc qꝺ causet titulũ ⁊ paret causam
vsucapiendi: nocet. ⁊ idẽ in re iudicata ⁊ in vendit. ꝺe seu transla-
tione de re aliena facta ex quocũqꝫ cõtractu: alioqui nõ noceret 8
dñis: ⁊ tñ parant vsucapionẽ: ⁊ faciant competere publi. Ad. §
si petenti. nõ potest cõmode responderi sine calũnia propter ver-
bum dũtaxat. vnde posset dici qꝺ verum sit publi. cõpetere con- e
tra deferentem ⁊ eius successorem tm̃. ⁊ est casus illius. § qui non
potest pati intellectum gl. hic posite. si enim verbum dũtaxat. ibi
positũ excluderet dñium tantum: vt hic glos. vult ratio que ibi
redditur nõ bona esset. ei enim soli ⁊c. nec casus ille esset dubita-
bilis. vis tu scire qꝺ mouit gl. ad restringẽdum sic illuz. § . Ecce
glo. dicit: vbi iuraui rem meam esse ⁊ nõ est mihi tradita: datur
mihi vtilis in rem: sed vbi est tradita: datur publiciana. cur nõ
magis vtilis in rem: cũ traditio magis addat ad causandã vti-
lem in rem: Glos. nesciuit euadere nisi diceret qꝺ cõtra deferẽtẽ
daretur vtilis in rem: sed Publiciana cõtra quẽcũqꝫ. ⁊ ita sup-
ponit vel qꝺ ꝯcurrãt: vel qꝺ publiciana nõ competat cõtra defe-
rentem: vel qꝺ excedat vtilem in rem. Sed pro deo cur nõ ita be-
ne datur vtilis in rem contra quẽcunqꝫ etiã hoc casu sicut Pu-
bliciana: cum vtilis in rem deꝛ cõtra quẽcunqꝫ etiam dñm: vt. l.
j. ff. si ag. vecti. nõ videtur bona ratio propter quod intellige sa-
ne, ⁊ plane hic oĩa iura: ⁊ dic qꝺ qñqꝫ ex iuramẽto delato in rea-
li competit vtilis in rem. ff. de iureiur. l. sed si possessori. § fi. quã-
doqꝫ pub. vt. d. § si petẽti. qñqꝫ est hic: qꝛ cõcurrere nõ possunt:
vt dixi. s. § alie. ecce nõ cõcurrũt. dico ꝙ si aliquis proponat rei
ven. dicens se esse dñm rei: ⁊ ei deferatur iuramentũ ⁊ iuret rem
suam esse: datur ei vtilis in rem cõtra deferentẽ tm̃ vel eius suc-
cessorem. ⁊ hoc casu competit publi. sed si diceret se emisse rẽ ab
alio quem dñm credebat: ⁊ deferetur ei iuramentũ: ⁊ iuraret rẽ
esse quasi suam: daꝛ Publiciana ⁊ nõ vtilis vendicatio contra
deferentem tm̃ vel eius successorem: vt. d. § si petenti. ¶ Sed in
hoc videtur obstare litera dicti. § quia ibi iurauit rem suaz esse
⁊ ita videtur sibi competere vtilis vendicatio nõ Publiciana: ⁊
tñ ibi dꝛ qꝺ Publiciana. ¶ Sed ego tibi respondeo: qui agit
Publiciana vẽdicat rez suã: vt vidisti in tex. s. § alie. ⁊ ibi opor-
tet exponi id est quasi suã: aꝉs tex. concluderet falsum. sic in. d. §
si petenti. oportet exponi: iurauit suã. i. quasi suam. petebatur em̃
res sua: i. quasi sua: ⁊ iurauit suã. i. quasi suam: vt. d. § alie. legitur
⁊ exponitur: imo plus credo qꝺ si agẽs publ. iuramẽto sibi dela-
to iuraret suã rem esse. i. in veritate suam: qꝺ nõ daretur ei vtilis
in rem: sed Publiciana. ⁊ est ratio: qꝛ iuramentum videꝛ fuisse
delatũ ꝺm formã petitionis. C. de trãsac. l. si de certa. vnde iura-
mẽtum nõ põt se extẽdere vltra formã datã per deferẽtẽ: ⁊ ideo
cum defertur in publici. causat tm̃ publicia. vtilem. ff. de iureiu.
l. iij. § fi. cum. l. seq. ⁊ idem credo in rei vẽdi. vtili que oritur ex re
iudi. C. de arbi. l. ne in arbitris. ⁊ no. C. de iudic. l. j. nam si primo
agebatur rei vend. oritur vtilis rei vend. ex sentẽtia. si publ. vtilis
publiciana. ⁊ sic debet intelligi. l. iij. § fi. ff. de pub. ⁊ iste due que
oriunꝛ ex sñia nõ danꝛ nisi cõtra illũ ꝯtra quẽ pronũciatũ est vel
eius succes. qꝛ re indi. ⁊c. vt. l. nam ⁊ postea. § fi. item credo qꝺ iu-
rans in actione publi. potest agere in rem post longi tp̃is prescri-
ptionẽ: ⁊ ita plane deberet intelligi ille. § quẽ glo. destruũt. ff. de
iureiur. l. si duo. § iul. per quem. § bene fundatur predicta. nam
cum ibi dicaꝛ qꝺ post prescriptionem lõgi tp̃is potest agere vtili
in rẽ: ergo supponiꝛ qꝺ nõ ante: sed publiciana tm̃. ⁊ dꝫ intelligi
qñ primo fuit intẽtata publiciana: ⁊ de nouo fuit iuratuz. ⁊ per
hoc põt rñderi ad regulã generalem: vtilis in rem ⁊ actio publi-
ci datur contra quẽlibet possessorẽ. verũ est vbi allegatur titulus
ad hoc ꝯueniẽs: sed quãdo allegatur res iudicata vel iurata hi
de natura sui non nocent alijs: ideo nec actiones ex eis prodeun-
tes ad alios extenduntꝛ. Que ergo fuit vtilitas has actiones in-
uenire seu eas intentare cum prime cõpetant: certe magna. nam
in primis actionibus opꝫ multa probari: vt vidisti. s. § oĩm. ⁊ §
alie. in his sufficit ꝓbare sic iudicatũ esse vel iuratũ qꝺ valde fa-
cilius probabiꝛ. ff. de iureiur. l. duobus. § fi. cũ. l. seq. ⁊ hic in text.
crede mihi si velis: ⁊ caue ne peius dicas. ⁊ iunge. j. de publ. iudi.
5 § fi. ¶ † In gl. etiã si periurum. ibi cuz alle. l. admonẽdi[d]. Super
d hac materia cõsueuit distingui: quia aut blasphemat deum vel
principem: ⁊ punitur: in aut. vt nõ luxu. ho. per totum. C. ad leg.
iul. ma. l. ij. ⁊ ibi de hoc. Aut blasphemat: ⁊ tunc aut defertur ad
litis decisionẽ: ⁊ dic vt hic in gl. Aut aꝉs iurat: ⁊ tũc distinguiꝛ:
aut alius non damnificaꝛ: ⁊ non puniꝛ de iure ciuili. Aut dãnifi-
catur: ⁊ puniꝛ. ff. de cri. stelli. l. de piurio. de iureiu. l. si duo patro-
ni. § fi. ⁊ distinctio que fit in. l. luci⁹. ff. de his qui nota. infa. habet
locum quo ad infamiam. ⁊ plenius dic vt scripsi in. l. ij. C. de iure
6 iur. ⁊ breuiaria. ⁊ ibi vide plenius in lectura Cy. ¶ † In ea. glos.
ibi est notãdũ. § q in rõnibus. in hoc tñ caue: quis falsum iuret:
semper ꝓ veritate accipiꝛ: nec vltra queriꝛ nisi in duob⁹ casibus
7 ꝓdictis. ¶ † In ea. gl. ibi cum allegat. l. manifeste. Vel dic qꝺ nil
corrigiꝛ: sed vna per aliã determinaꝛ: qꝛ recusari non põt nisi ex
causa: qꝛ forte ignorat veritatẽ: vel est de alieno facto: vt. d. l. gene-
raliter. § sin aũt. referri nõ põt. extra de iureiu. c. fi. ¶ † In ea. glo.
in fi. Hanc opi. approbant oẽs doc. ¶ Super hac materia multa
8 possunt tangi. ¶ † Primo vnde nascaꝛ actio ista ꝯtra quẽ com-
petat: ad qꝺ cõpetat: quoꝝ respõsio colligi põt ex p̃missis: ⁊ sunt
verba sine effectu. ¶ Itẽ potest queri quare dꝛ iusiurandũ ⁊ non
e factũ iurãdi cum sup facto iureꝛ. Itẽ quid sit iuramẽtũ[e]. Quot
debet habere comites. Quot sunt spẽs iuramenti. Qñõ censetur
illicitum.

a ¶ Itẽ si quis. Diuide ꝺm Angel. hic. Et summa sic. Si qs iurauerit aduersario deferẽte in iudicio datur ei ex sacro act. Ange. itez do. Jaso. hic incipiens cir. fi. j. col. ponit. xij. effectus iuramenti.

b ¶ Hoc veruz. Idẽ tꝫ hic Ang. allegãs Jo. Fab.

c ¶ In fi. Vide hic do. Jas. ad lõgũ quõ hec gl. in suo fine a doc. reprobaꝛ. in. vj. col. v. gl. in verbo deberi. cir. prin. col. Itẽ q̃rit hic are. quare in actione reali daꝛ actio in factũ ẽt si formiter iurauerit: sec⁹ in actiõe ꝑsonali. i. iiij. col. post me. ver. q̃rũt ibi doc. itẽ in p̃n. col. seq. querit idẽ an iuramentũ habeat executionem paratam. vide euz.

d ¶ L. admonẽdi. No. qꝺ qñ ꝓximus est in magno periculo cõstitutus dꝫ quis ⁊ teneꝛ pro eo fideiubere nõ ob. ꝙ iurauerit non fideiubere ꝓ aliquo ꝑ Jo. an. in addi. spe. in ti. de iureiu. i rubr. que aũt conditiones seu clausule tacite subintelligantur in iuramẽto vide per Bal. in l. fi. C. de non nume. pec.

e ¶ Quid sit iuramẽtũ. Adꝺ de hoc ple. ⁊ q̃ sit cã institutiõis ei⁹: ⁊ qñ licitũ est vide gl. fin. in. c. j. xxij. q. j. sup ver. iuramentuz. ⁊ an ⁊ in quo differãt iurare sup facto ⁊ sup iure: vide Bar. i l. si duo patroni. § idem iulianus. ff. de iureiur.

illicitū. Que sit pena. De quibus vide plene in summa Hostiē. de iureiur. Itē pōt hic cumulari materia legis admonendi: de qua dic vt in spe. de iuramēti delatiōe. ⁊ in dicta summa Host. ⁊ per doc. in lec. Cy. C. de re. credi. l. in bo. fi. ⁊ ibi scripsi aliqua vltra an breuiario portatili. de quibus solennizans multa poterit capere: ad que recurras si cumulare vis. vnum tñ nō omitto qđ Jac. de ra. tangit ⁊ Pet. non prosequit. Consueuit dici qđ ex confessiōe iudiciali oriat actio per. l. de etate. §. cū interrogat. ff. de interrog. act. ad. l. aquil. l. proinde. ⁊ scripsi. C. de nō nu. pecu. l. generaliter.
9 in prin. ¶ †Queritur nūquid possit cumulari cū prima. Verbigratia. Agebam cōtra te certi ꝯdi. ex mutuo: ꝯfessus es iudicialiter mutuū: cōtra te volo agere ex cōfessiōe: q̄ forte video qđ non possum probare in prima actione: nūquid possum eam cumulare cū prima? Dicit idem Jac. ꝙ canoniste dicerēt ꝙ sic: q̄ dicūt cumulationē permissam vbi ex diuersis causis actiōes oriuntur. nunc actio ex mutuo oritur ex mutuo: ⁊ actio ex ꝯfessione oritur ex ipsa cōfessione: idcirco videt ꝙ ambe possint intentari. Dicit ipse ꝙ hoc non videtur verū. ex confessiōe enim vel iuramēto nō oritur actio: sed per confessionem vel iuramentū ex quadam presumptiōe que inde insurgit: vnde q̄uis nūq̄ precedat in veritate contractus: nihilominus propter dubium probationis datur actio ex ꝯfessione iudiciali vel iuramēto ex cōtractu presumpto. dicit ergo ipse ꝙ q̄uis he actiones non oriātur ex eadem causa: nihilominus dantur propter eandem. ⁊ ita videtur qđ sententia lata in prima obstat exceptio rei iud. in alia. ⁊ pro hoc videtur casus. ff. de iureiur. l. nā ⁊ postea. §. si damnet. que pōt sic induci: ibi dicit qđ si ille q iurauerit in actiōe famosa nihilominꝰ cōdēnet: valet sententia ⁊ tollit effectus iuramenti: ergo supponit qđ agebatur prima post secundā. finaliter cōcludit ꝙ actiōe prima pendente non pōt cumulari actio ex cōfessione vel ex iuramento: sed actio ex iuramēto vel confessiōe primo intentata ⁊ pendente pōt cumulari prima: q̄ sñia lata in principali obstat exceptio rei iudi. in accessoria: vcꝫ que oritur ex cōfessione vel iuramēto: sed nō ecōtra: vt. d. §. si dānetur. vbi scđo fuit actū prima nō obstante iuramēto. Ego credo ꝙ hec sit vera p. l. sed si ante. ff. de excep. ⁊ p. l. duobꝰ. §. colonꝰ. ⁊. §. idē oino. ⁊ apparet euidēter cū in hac actione non querit an debeatur: sed soluꝫ an iuratū sit. ff. de iureiur. l. duobus. §. fi. vnde possibile est ꝙ nō est: vel non probet iuratuꝫ: ⁊ ꝙ pars absoluet ab instantia actionis que oritur ex iureiu. vel ex confessione: ⁊ non obstabit exceptio rei iud. in actiōe principali: quia possibile est deberi dato ꝙ non probetur iuratuꝫ: ⁊ ita sñia lata in illa: non obstat exceptio rei iudi. in alia principali. Sed secus econtra si agat de principali ⁊ pronūcietur non deberi obstaret exceptio rei iudi. ff. de iureiur. l. si actor. caue tñ q̄ hec questio non videt bene habere locum qñ iuramentū est prestitū vel confessio est facta iudicialiter: q̄ tunc nō restat nisi p̄ceptū tali sñia. ⁊ esset bene fatuus qui recurreret ad nouā instantiā. Itē in confessione extraiudiciali nō pōt obtinere: q̄ ex illa nō agitur: sꝫ valet tm̄ ad probationem: vt. l. publia. §. fi. ff. deposi. soluꝫ ergo obtinet ꝙ cumulari possint qñ iuramētum fuit delatū extraiudicialiter: ⁊ agitur ex primo iuramēto. Item nec in confessione potest procedere cumulatio: q̄ ex illa nō potest agi nisi fiat iudicialiter: ⁊ sic pendet prima instantia in principali: nec scđa pōt cumulari
10 per p̄dicta. ¶ †Sed qd si qs agit prima actiōe: ⁊ reus absolutꝰ fuit post absolutionē: reus cōfitetur se fuisse obligatū forte delato iuramento: vel nō delato: nunquid pōt agi? Videt ꝙ nō: quasi obstet exceptio rei iudi. per quā p̄nunciatū fuit debitū nō esse. ⁊ sic cum agatur ex eadē causa ⁊ ad idem: videt obstare exce. rei iudi. ⁊ presertim vbi cōfessus fuisset extraiudicialiter nō delato iuramento: q̄ tūc prima actione non pōt agi obstante exceptione rei iud. ⁊ confessione non cū nō pariat ac. vt. s̄. dixi. ⁊ sic nulla actio cōpetit: ⁊ sine actione nemo experitur ⁊c. Preterea sententia contra sententiam ferretur: ⁊ sic nō teneret. C. que sen. sine appella. l. j. In hoc potest dici cōtra per. l. si qui. C. de adul. ⁊ agetur prima actione: ⁊ si opponatur exceptio rei iudi. replicabitur de confessione predicta post sententiam factam que partem aduersam a commodo rei iudi. debet repellere per. d. l. si qui. ⁊ vide qđ scripsi. C. de accu. l. si quis homicidij. ⁊ facit. C. de re. cre. ⁊ iureiur.
11 l. fi. ¶ †Queritur: quid si orta questiōe inter emptorem ⁊ venditorem ⁊ delato iuramento emptori: emptor iurauit se emisse rem pro. x. nunquid ex hoc est fundata intentio venditoris? Ja. de ra. dicit ꝙ nō: nisi vltra rem tradat vel probet se tradidisse. ¶ Sed econtra si venditor iurasset sibi. x. deberi ex causa venditionis talis rei: tunc esset satis fundata. idem si emptor confiteret se debere ex causa emptiōis. debere eñi accipit cuꝫ effectu. ff. ꝙ quis. iur. l. j. fm eū. hec non sunt multū dubitabilia. ff. de iureiurā. l. si duo. §. si quis iurauerit. De vno tamen caue: nam si quis agat reali et litem contestetur per negationem actori iuramēto delato actor iuret rem suam: non propter hoc plene probat: imo oportet probare ꝙ aduersarius rem possidet: vel habet facultatem restituendi. totum enim fuit negatū: ⁊ ipse nō probat per iuramentuꝫ nisi vnum articulum: ⁊ sic alius restat. ⁊ in hoc potest errare neophi-
12 tus. ¶ †Querit Ja. nunqd ex iuramēto oritur actio. Verbigrā. Juras te soluturū. x. ad diem: nunquid post diem possum agere ex iuramēto illo? Ille dicit ꝙ nō de iure ciuili: sed de iure canonico sic. ⁊ hoc probat sic. certi sunt modi vestiendi pacta: iuramētū non est de illis: ergo nō vestit. sic arguit. ff. de act. ⁊ ob. l. obligationum fere. §. placet. Item speciale est in promissiōe operarum: ergo in contrariū commune. ff. de li. cau. l. fi. de ope. lib. l. vt iussu. ⁊ hoc verum vbi presentat iuramentū de aliqua re futura faciēda vel prestanda. sed vbi de p̄senti vel preterito: tunc vestit cōtractū: ⁊ est obligatoriū. ff. de condi. insti. l. que sub conditione. Et est ratio fm eum: quia futura sunt incerta: ⁊ de futuris non est determinata veritas. ⁊ si tale iuramentū ligaret: oēs currerēt ad iuramenta: ⁊ leges viam periurijs aperirent. qđ est euitandum. C. de indi. vidui. l. ij. Si bene cogites vix potest dari bonū exemplū in iuramento obligatorio de presenti vel de preterito: q̄ quasi oēs obligationes sunt de futuro. sed hoc iuramētum quod fit ad lit. decisionem est de presenti. ff. de iureiur. l. si duo. §. fin. super principali q̄ōne glos. tenet idem qđ Jaco. vbiq̄ in. d. l. vt iusiuran. C. de ope. li. l. j. ⁊ ibi consueuerunt notare doc. ⁊ ideo vbi cōtractus est nullus: nō vr̄ ꝙ possit agi ex iuramēto descripti. C. si ad. ven. aut. sacramēta. ⁊ dixi. s̄. qui. ali. li. vel non. in prin. ⁊ idem videt tenere Inno. etiā de iure canoñ. extra de ꝯsti. c. cū venissent. Sed Host. ibi contra quē sequunt quasi oēs canoniste per. c. cum cōtingat.
13 extra de iureiur. ¶ †Posset queri nunqd prelatꝰ possit deferre iuramentū in causa ecclesie. Et dici ꝯsueuit ꝙ sic ad instar p̄cu. qui habet vniuersalē administrationē. ff. de iureiur. l. iusiuran. §. fi. Secus dicerē de baillinis capitulorꝫ ⁊ cōfratriarū. e. ti. l. iusiur. ⁊ ad pecunias. §. defensor. ⁊ ideꝫ crederē de procuratore reguꝫ vel aliorꝫ dñorū qui habent p̄cu. in curijs suis. ff. qđ vi aut clam. l. iij. §. sed si promiserit. ver. plane. ⁊ tamen tutor vel curator pōt. ff. de iureiur. l. iusiurandum qđ ex conuentione. §. j. sed illis magis mittitur in re priuata q̄ his in republica: vt nota. in. d. §. plane. et in summa notādū est ꝙ iuri defert p modū per quē delatū est. ff. de iureiur. l. iij. §. si. cum. l. seq. ⁊. l. qui per salutem. Sed nunquid pōt deferri in qualibet actione? glos. dicit ꝙ nō in causa matrimonij nec cōuersionis. ff. e. l. iij. §. quacūq̄. sed Hosti. cōtra extra de iureiur. ca. mulieri. sed illud forte intellexit necessario. sed dic in omni iuramento. sed in aliquibus nō statur iuramēto si contra probet
14 ⁊ sic voluit dicere gl. ¶ †Quid si non sit declaratus modus iuramenti? videtur qđ debeat iurari super sancta euangelia: q̄ ita consuetum est: ⁊ nos debemus referre ad consueta. C. que sit lon. consue. l. presens. ⁊ not. Innoc. extra de iureiur. ⁊ si Christus. Et crederē ꝙ sufficeret iurare coraꝫ imagine dei vel beate Marie si ita deferret. Vidi Turoñ. in ecclesia beati Martini quādā imaginem beate Marie que fertur respondisse cuidā iuranti corā se
15 il dit voir. ⁊ adhuc vocat beata Maria il dit voir. ¶ †Quid si
a nō fuit iuramentū delatū sed pars dixit se credere cōsciētie [a] ⁊ fidei alteriꝰ: nūqd pōt agi ⁊ excipi? Nō vr̄ de iure ciuili: cū nō reperiat ꝙ ex tali fide actio oriat sed solū ex iuramēto: ⁊ sic nō est nostrū legē extēdere: vt. l. obligationū fere. §. placet. ⁊ maxime q̄ iura ciuilia multū ponderāt iuramentū plus q̄ simplicē cōuentionem vel cōfessionē. C. si aduer. ven. aut. sacrā. si minor se ma. di. l. iij. imo iura canonica multū ponderāt faciēdo valere ꝯtractū in quo interuenit iuramentū qđ nō valeret simplici cōuentione: vt d. c. cū ꝯtingat. extra de pac. c. j. lib. vj. In cōtrariū vr̄: q̄ deus nō facit drīā inter simplicē loquelā: ⁊ iuramētū: vt. d. c. ⁊ si christus. ⁊ no. plene Archi. extra de sepul. c. j. li. vj. Preterea hoc fit ad decisionē litis sicut iuramētū. ⁊ ita videt eadē rō. sꝫ huic pōt rñderi: q̄ trāsactio fit ad litis decisionē: ⁊ tñ nō agit ex cōuentiōe nuda: vt. l. siue apud acta. C. de trāsac. vnde prima vera saltē de iure ciuili. forma libelli satis est clara in hac materia. Si agas i factū dicere potes sic. Dicit Ti. cōtra M. reum ꝙ licet dictus Ti. dudum peteret a dicto M. x. q̄ dicebat sibi deberi: dictusq̄ Ti. delato sibi iuramento per dictū M. iurauit per moduꝫ delatū dicta. x. sibi p dictū Mar. deberi: nihilominus di. M. dicta. x. soluere ⁊ eidem reddere indebite recusat: quare petit eūdē M. condemnari ad soluēdū eidē ⁊c. In ac. vtili ex ꝯtractu dic eodē modo nisi ꝙ adijcies causam ex qua dicebas tibi deberi. Itē i actione vtili in reꝫ quasi in eodē modo. Dicit Ti. actor cōtra Mar. reum ꝙ cum idem Ti. vendicaret seu vēdicare vellet ab eodem M. talem rem vt suam: idem M. detulit ei iuramentū. ⁊ idem Ti. iurauit eam suam esse: ⁊ per modum delatum: quare cuꝫ dictus Mar. dictā rem adhuc detineat seu dolo ⁊c. petit idē Tit. dictā rem ad se pertinere iure dñij per sentētiam vestram declarari. ⁊ hoc declarato ⁊c. sicut in rei vē. vtili. Item in publiciana eodem modo Dicit Ti. contra Mar. ꝙ cum idem Ti. peteret seu petere vellet ab eodem Mar. tanq̄ possidente vel detinente talem rem quam dicebat se bona fide emisse a tali ⁊ sibi traditā fuisse: idemq̄ Mar. sibi detulisset iuramētum: ⁊ per moduꝫ delatum iurasset: idēq̄ Mar. rem sibi tradidisset: nihilominus di

a ¶ Conscientie. Hanc questionē commendat do. Jaso. tanq̄ pulchram hic in. xj. colū. circa princ. vers. querit Joā. Fab. de forma autem libelli vide Jas. hic i pe. col.

ctus Mar. eandem rem adhuc possidet ꝛ detinet minus iuste. quare petit dictus Ti. dictas res ad se iure quasi dn̄m pertinere per sniam declarari: ꝛ hoc declarato ꝛc. Super hoc tn̄ nō potest dari certa forma: q: cum possit iurari in quacunq3 ac. ꝛ confes. in interdictis ꝛ quasi in omni negotio: vt. ff. de iureiurā. l. iij. §. quacunq3. concludendum est in qualibet ſm naturam actiōis prime facta narratione de iuramento. vnde scōm varietates factorum: oportet variare conclusionem concludendo realiter in realibus ꝛ ad possessionem in possessorijs ꝛ personalibus scōm naturam rei que debetur virtute principalis obligationis ꝛ actionis.

1 Actiones quedam sunt rei persecutorie: quedam penales: que autem sunt ille.
2 Actiones ciuiles penales sunt perpetue: secus de pretorijs.
3 Actiones pretorie penales nec multe sunt nec pauce.
4 Pena que committitur ex edicto pretoris cui applicari debet.
5 Aurei q̄tum valent.
6 Pena que oritur ex edicto pretoris an hodie locum habeat.
7 Libellus qualiter formet̄ cōtra eū qui corrupit album pretoris.

1 **Penales quoq3 actiones.** ¶ † Pro euidentia huius. §. ꝛ illorum que super eo notant̄ sciendu3 q̄ quedā actiones sunt rei persecutorie: quedam penales. rei persecutorie dicuntur quādo actori res petita vel pro qua agitur abest: ꝛ pro adest. sicut in superioribus actiōibus: de quibus tractatū est hucusq3. si enim agam rei vend. vel publici. vel alijs: ego peto rem que mihi abest quam non habeo: ꝛ adest reo qui eam habet. Sed penales dicuntur vbi nihil abest nec alij adest: vel est alterum. vnde debes scire q̄ penaliū quedam sunt penales ex parte actoris: ex parte rei persecutorie. quedam econtra ex parte actoris persecutorie: ex parte rei penales. quedā penales ex pte vtriusq3. ¶ De primis pone exemplū in actio. in factū que descēdit ex edicto de calum. si aliquis dedit tibi pecuniā vt negotiu3 mihi facias: mihi nihil abest: ꝛ tibi adest quantum ad simplū. ff. de calumnia. l. j. ꝛ quasi per totū tit. de secūdis pone exemplū in act. l. aquil. si interfecisti seruū meum: tibi nihil adest: mihi abest. quo ad te penalis: non quo ad me. ff. ad. l. aquil. l. item mela. §. si plures. de penalibus ex vtraq3 parte patet exemplū hic in trib⁹ actionibus hoc. §. noiatis: nam de his tractat tantūmodo ſm Dy. vide idē in glo. §. sequēs diuisio. in gl. sed nōne. hoc viso descende ad casum q clarissimus est. Dn̄e ego vidi. §. de aliqb⁹ actionib⁹ ptorijs q̄ rei persecu-
2 tionē ꝯtinēt: sunt ne alique ptorie penales: impator rn̄det qd̄ sic: penales quoq3 ꝛc. ꝛ plequere casum tuū iuxta litera3. ¶ † In gl. dictu3 est. ibi cū alle. l. in honorarijs. Vide ibi ꝛ caue: q: gl. loquit̄ de pretorijs. nā ciuiles penales sunt perpetue: vt videbis in materia sua. j. de perpe. ꝛ tēpo. actio. ¶ In ea. gl. ibi cū alleg. l. interpretatione. alique sunt rei persecutorie odiose: vt actio de dolo. l. j. §. ait ptor. ¶ In fi. e. glos. hic glo. procedit vbi est penalis ab vtraq3 parte: ꝛ vbi descendit ex delicto. secus ex quasi delicto. vel si esset penalis ab vna parte. ꝛ sic intellige. ff. nau. cau. l. licet. §. fin. de his qui deie. vel effu. l. percep. ne qs eū qui in ius voc. est vi exi. l. §. fin. Dy. vide. ff. de act. ꝛ obl. l. ex maleficijs. §. is quoq3. de eo per quē factū est. l. j. §. si plures. de dolo. l. si plures. de materia huius gl. vi-
3 debis plenius. j. de ppe. ꝛ tēp. act. ¶ † In gl. i. fere. in fi. hoc dicere est tex. reprehendere. vnde dic pene multe. i. fere: q: in rei veritate nec multe sunt: nec pauce: sed poti⁹ possent dici multe q̄ pauce: propter hoc dicit pene vt potes videre in arbore. oēs enim penales pretorie sunt ex pte dextra: ꝛ habent duo puncta sup lra C. et ideo si vis eas numerare vide ibi. ¶ In gl. erat em̄. in fi. doc. Ja. ꝛ Pe. dicunt q̄ triplex est albū. vnū in quo scribunt̄ gn̄alia edicta de quib⁹ fit mētio quasi in oib⁹ tit. corporis iuris tractantibus de ptorijs actionib⁹. Aliud in quo scribunt̄ citatiōes publice: vt quicunq3 videret denūciaret citato ipsum fuisse citatu3. de quo in aut. de litig. §. omnes. C. qn̄o ꝛ qn̄ iud. aut. q semel. Aliud in quo describunt̄ noīa decurionu3. ff. de albo scribendo. nunqd ergo in his oībus h3 locu3 pena de qua hic dr̄: glo. videtur sentire q̄ sic. Ipsi dicunt contra qd̄ nō habet locū nisi quādo corrūpitur albū in quo scriptū est edictū perpetuū: cum non reperiat̄ de alio: ꝛ pene in dubio sunt molliēde. ff. de penis. l. interptatione. ꝛ hoc videt̄ expressum in. l. j. quis id qd̄. in princi. ibi: ppetue iurisdictionis ꝛc. ꝛ sic in alijs erit pena arbitraria: cū nō sit taxata in iure ſm Petrū de bel. per. ¶ In gl. vel positu3. in fi. ꝛ hoc verum vbi aliquid mutauit vel auxit vel diminuit: secus si totū amouisset vel deleuisset quia tunc nō variat veritatē: vt eo. tit. l. j. §. qui in rōnibus. sed in pena. l. aureoꝝ. nō est quo ad hoc diffe-
4 retia: vt. d. l. si quis id qd̄. ¶ † Iuxta hāc materiā cōsueuit queri cui applicabit̄ ista pena. Et videtur q̄ fisco. ff. de sepul. vio. l. iij. §. diu⁹. de. l. agra. ꝛ termi. mo. l. fi. C. de modo. mul. l. mulctarū genera. Et cōtra videt̄ q̄ perti. ff. ad sylla. l. lege. de sepul. vio. l. iij. §. j. Item videt̄ qd̄ debeat diuidi. C. de accesso. l. iij. ad leg. iul. re. l. j. Jaco. ꝛ Pet. tenent qd̄ applicetur parti. ꝛ idem tenuit gl. in. l. si quis id quod. pro hoc facit. l. si cui. ff. de verb. signi. vbi censetur creditor qui agit actione populari: saltem post li. cōtest. ꝛ ita sup ponitur qd̄ ei debet̄. Plus dicit Pet. qd̄ qn̄q3 agit̄ criminalr̄ p viam accusationis: ꝛ tūc si imponat̄ pena pecuniaria: illa appli catur fisco. sed qn̄ agit̄ ciuiliter: tūc parti. verum est regulariter:
5 sed qn̄q3 non: vt in. l. §. alle. ¶ † Querit etiam Ja. de aureis quā
6 tum valent. de quo vide pleni⁹. §. de attil. tu. §. nos aūt. ¶ † Itez potest queri nunquid hec pena obtinet hodie. ꝛ nō videt̄: cū iudices nō possint hodie condere leges. §. de iur. na. §. sed qd̄ principi. Sed pōt dici cōtra si faciāt statutū de his que pertinēt ad iurisdictionem suā: q: possunt: vt ibi scripsi. Itē potest queri nū qd citatio facta in albo artet citatū. videt̄ q̄ sic: per. d. §. oēm. in aut. de litig. ꝛ de hoc no. C. quomodo ꝛ qn̄ iud. l. cōsentaneu3. ꝛ aut. q semel. vbi no. qd̄ ordinarij ꝛ delegati a principe possunt citare in albo. alij nō: sed hoc hodie nō est in vsu: vt no. in spe. de citatiōe. §. sequitur. ver. ꝛ no. Ego credo qd̄ imo valeret talis citatio hodie i casu quo pars per malitiā facit qd̄ nō possit citatio ad ea3 peruenire. vel si sit in loco in quo nō possit tute citari: vt videtur extra de iudi. c. j. que licet loquitur in papa: tn̄ videt̄ qd̄ debeat extēdi ad oēs: q: eius actio nostra debet esse istructio. §.
a de codicil. §. j. Per hoc apparet forma libelli.[a] † Dico qd̄ talis p
7 dolum corrupit album pretoriū in quo edictū perpetuū scriptū erat quare cū penā quinquaginta aureoꝝ cōmiserit: cui⁹ persecutio ad qn̄libet de populo pertinet: peto ipsu3 cōdemnari ad soluendū ꝛ reddēdū quinquaginta aureos pdictos ꝛc. Et caue q: ego credo qd̄ debet exprimi nomē pretoris: ꝛ substantia tenoris edicti: ꝛ forte loc⁹ vbi erat scriptū edictū: al's videret̄ incertus libellus. ff. de iureiu. l. pretor. in prin. ff. de iu. fis. l. ita fidei. ꝛ iō hoc addes ad libellum. ¶ Quid si quis deleat statuta epi vel capituli nō posita in albo s3 in libro ecclesie: an tenetur hac pena: vel qnid de statutis cōsulum redactis in libris: non videt̄: cū pena statuta sit cōtra corrūpētes album pretoris: nec debeat extēdi: vt. l. interpretatione. sed potest puniri arbitrarie sicut. §. dictum est. sed forte si falsaret ea radendo ꝛ alia verba ponendo: teneretur pena falsi. vel in libro poneret aliquod edictum falsu3 sine voluntate capituli. ff. ad leg. cor. de fal. l. j. §. qui rationibus. censetur enim authentica scriptura ex quo capitulum habet potestatem statuendi: vt eo. tit. l. fi.

1 Parentes adoptiui an possint vocari in ius sine venia.
2 Patron⁹ ecclesie an possit vocari in ius p psentatū sine venia.
3 Filius beneficiatus an possit patrem conuenire ratione sui beneficij sine venia.

b **Et in eum.** ¶ In gl. [b] s3 filiu3. ibi cū alle. j. de noxa. §. fi. ꝛ facit. j. de pe. te. liti. §. fi. cū no. C. de
1 pa. po. l. iiij. ff. de admi. tu. l. ob fenus. ff. de pe. l. j. §. fi. ¶ † In glos. subaudi. in fi. an autē hoc hodie sit correctū, in adoptiuis: sunt
c opiniones [c]. vide. ff. eo. l. adoptiuū. in prin. ꝛ tene opi. Azo. † S3
2 quid de patrono ecclesie: nūquid potest vocari p psentatū ab ipso in ius sine venia: Item quid de patrono qui est pater spiritualis: an filiolus potest eum vocare in ius sine venia: Item nū quid vasallus suum dn̄m: Non videtur. ff. eo. l. generaliter. Sed potest dici qd̄ curiale esset veniam impetrare. sed ex quo nō reperitur cautum qd̄ debeat impetrari: nō videtur q̄ sit necesse: sicut dicitur de illis qui prohibent̄ vocari in ius: vt not. j. in gl. ibi nō petisset. ꝛ hoc nota in vasal. ꝛ dn̄o: in feu. de mili. vas. qui cōtu. et
d c. j. in fi. ¶ In gl. ꝛ hic accipe[d]. ibi sine venia. ꝛ hic q casus fauorabilis est: al's verbum parentes: nō extendit̄ vltra tritauū. ff. de gradi. l. iureconsultus. §. parentes. ¶ In gl. i. iuris experiēdi. ibi cū alle. l. libert⁹. intellige qd̄ dedit libellū supplicatoriū per que3 petebat cām cōmitti seu delegari. Vel dic qd̄ porrexit libellū iudici super quo petebat patre3 vel patronū citari: non tn̄ citatus fuit: al's si citatus esset ꝛ daretur libellus: non dubiu3 quin pena cōmissa esset ratione citationis. Vel intellige hanc glo. qn̄ index scienter ꝯcessit citationē contra patrē vel patronū. eo enim ipso videtur dedisse veniam: vt. d. l. libertus. de re iudi. l. quidam con sulebat. ¶ In ea. glos. in fi. hanc approbant docto. ¶ In glos. non petisset. ibi cū allegat. ff. de in ius vo. l. iij. §. j. non ergo sufficit petitio venie nisi obtineatur. ꝛ est simile extra de elect. c. si religiosus. lib. vj. de testa. c. j. li. vj. ¶ Quid si superior vel iudex nolit concedere: respōdeo: appellet vel adeat superiorē: vt. d. c. j. de mili. vas. qui contu. alia autē non sunt mere ex arbitrio: vt notatur in simili extra de elec. c. cum ex eo. lib. vj. nec forte pretor potest re-
e uocare concessum: vt ibi notat̄. ¶ In. e. glo. ibi ad similitudinē [e] istoꝝ. hāc vident̄ tenere doc. ꝛ tn̄ nullo iure probatur qd̄ temere vocans puniat̄ nisi in expēsis vel dāno cause: vt videbis. j. de pe.
f te. li. per totum. ¶ In fi. [f] eiusdem glo. hec glos. est verbosa: ꝛ fuit hic posita sine causa. circa hanc materiā potest queri nūquid pater potest excipere q̄ non teneatur procedere si sit vocatus in ius sine venia. doc. dicunt q̄ sic. ff. de excep. l. exceptiones. cum ibi no. ꝛ nihilominus potest petere penam: quia res ꝛ pena legalis si-
3 mul peti possunt. ff. de condi. fur. l. si pro fure. §. j. ¶ † An autem filius beneficiatus possit patre3 cōuenire nomine beneficij sui sine venia:

a ¶ Forma libelli. de ista forma libelli vide ēt hic Are. in. iiij. co. circa me. i ver. libellus aūt. ꝛ Pe. ia. in ti. de actiōe in factū ex albo corrupto.

b ¶ In glo. Super hac gl. Ang. l. iiij. ꝛ. v. col. qrit de aliquib⁹ qōnibus. s. an hoc edictū competet pri naturali. itē an scholaris possit doctorem suū in ius vocare. item quid in vasallo. ꝛ vide hic etiam do. Jas.

c ¶ Opiniones. do. Ja. t3 q̄ non.

d ¶ Accipe. Dicit glo. ēt feminā cōprehendi. dicit Ang. etiā si esset meretrix nisi eēt nat⁹ ex icestuoso coitu vel al's dānato qui posset criminalr̄ accusari. l3 do. Ja. videatur dubitare que3 hic videas.

e ¶ Similitudinē. Istā gl. dicūt doc to. mēti tenēdā pro declaratione tituli de in ius vocan.

f ¶ In fine. de isto iuramēto vltra hāc gl. vid la te p gl. in. l. iij. §. q̄ obseruari. C. d iura. ca. itē vide hic tres qōnes p Ange. prima an sufficiat q̄ pater consentiat a principio iudicij. scda an pater possit ex postfacto iam incepto iudicio ratificare. tertia an p pcuratore3 vel nūciū pr̄ possit ꝯsentire. vltio ponit hic Ange. modū formandi libellum.

ne venia:dic ꝙ sic.ff.eo.l.quesitu3. sed si ipse pater esset beneficia-
tus:⁊ filius vocaret eũ nole beneficij: deberet veniã impetrare: vt
eo.tit.l.sed si hac.§.fi. illud aũt credo ꝙ processus teneret si non
exciperet:q2 teneret sine citatione:vt dicã.j.de pe.te.li.§.fin.libelli
aũt formatio clara est. Dicit Pet. qd talis dictus eius filius vo
cauit eum in ius sine venia.vnde quum penã quinquaginta au-
reorum commiserit:petit ipsum condemnari in dictis quinqua
ginta aureis sibi dandis vna cum expensis ⁊c.de vno caue: glos.
dicit hic qd filius in potestate non potest patrem vocare in ius
cum venia nec sine venia in ciuili nec in criminali:nunquid ergo
committit penam his casibus? non videtur. ff. qd quisq3 iur.l.j.
§.hec verba. Posses arguere pro ⁊ contra de. ll. que ibi allegan-
tur.tamen cum vocatio sola puniatur ⁊ irreuerentia. ff. ne quis
eum qui in ius vocã.est vi exi.l.j.§.j. videt pena cõmissa ꝙuis iu-
dex cognoscere etiã nõ posset.C.de iurisd.om.iud.l.in criminali.

1 Tituli duo sunt.ff.ne quis eum ⁊c. et alius de eo per quem
factum erit.ambo sunt penales. sed actio ex primo est magis pe-
nalis:quare hoc vide.
Adde ad idem nume.2.
3 Tituli.ff.ne quis eum. ⁊ de eo per quem fac. erit. habent locum
quando dies actionis est exitura.
Adde ad idem nume.4.
5 Legatus principis maior est ordinario in causa sibi commissa.
6 Iudex an potest punire vi eximentem vocatum ad iudicium.
7 Eximens vi captum ⁊ arrestatum qua pena puniatur.
8 Actiones pretoris penales sunt triginta.

1 **Item aduersus eum.** †In glo.s.datur act.ibi cũ alle.ff. de
a eo per quem fac.erit.l.fi.[a] Sed in quo est magis penalis actio ex
primo ꝙ ex scdo? Glos.ff.de eo per quẽ fac.erit.in rubr.vbi ponit
quasi hoc:respõdet ꝙ in prima iurat in lit.in scda venit verũ in-
teresse.vnde sm doc.vult dicere glo.qd iuramentũ in litẽ cõtinet
vltra verã estimationẽ:ideo est penalis:⁊ hoc non videt verũ sm
Iaco.q2 possibile est qd pbabit plurimi interesse p falsos testes:
⁊ ita erit scda penalis ab vtraq3 pte. Itẽ dicit Pet.⁊ gl.sup-
ponit qd in secũda non probet interesse per iuramentũ:⁊ tñ hoc
nõ est verũ.C.vnde vi.l.si qñ.vnde sm eos hic gl.nõ procedit.mi-
nus vident pcedere eo4 reprehẽsiones si bene cogites. vnde si p-
betur interesse p falsos testes:ridiculũ est dicere ꝙ pter hoc sit
actio penalis. Verbigrã.peto decẽ a te ex causa mutui:pbo p fal
sos testes:qs auderet dicere ꝙ certi condi.pter hoc sit penalis?
Item opi. Pet.nõ videtur procedere:nam l3 interesse probetur
qñq3 per iuramẽtũ ratione doli:hoc est vnũ interesse verũ ⁊ cõe:
sed per iuramẽtũ in litem probat singulare:qd est aliud.ff. de in
lit.iur.l.penul.vnde gl. nõ dicit qd in scda debeat probari per te-
stes:sed bene dicit qd in prima iurat in litem:in scda nõ.⁊ veru3
dicit.Credo tñ cum doc.qd l3 in prima iuret in lit.⁊ propter hoc
nõ dicat penalis:sicut nec act. bone fi. nec alie in quib9 iurat in
litẽ:⁊ maxime supposita opi.qd iuramẽtũ in litẽ nõ est affectiõis
sed singularitatis:⁊ videtur notari.j.e.§.sequẽs.vbi videtur glo.
huic cõtraria.Quare ergo prima est penalis ⁊ nõ scda? Respon-
deo q2 tendit ad merã vindictã.sicut actio iniuria4. nec iurãs iu
rat sup interesse:sed p quãto nollet reũ fuisse exẽptũ. Vñ l3 nihil
intersit:actio cõpetit.ff.eo.ti.l.sed si eximendi.§.itẽ si qs.⁊.l.fi.§.j.
sed scda cõsyderat interesse:vt.d.l.fi.in prin.ff.de eo per que3 fac.
erit.⁊ qd in prima non requirat interesse:apparet ex vicinitate scri
pture huius.§.nã primo tractat hic de mere penalib9.sunt enim
mere penales prime due:⁊ per consequẽs hic.ff.de leg.j.l.si seruus
2 pluriũ.§.fi. †In ea.gl.ibi:ex ordine titulo4.hãc nõ approbant
b doc.cũ sit eadẽ rõ añ q post[b].ff.ad.l.aqi.aliud. In ea.gl.ibi.ff.
ne quis eũ qui in ius vo.l.j.⁊.ij.in fine.hec est vera.primus eñ ti-
tulus loquit qñ vi quis exemptus est.scds qñ dolo.⁊ ideo in prio
magis punit:q2 detestabilior est violentia que h3 in se vim ⁊ do-
lum ꝙ simplex dolus:ideo prima dat ad vindictã:scda ad inter-
esse.⁊ hec ratio est quare per primã prouidetur solũ vocãti:q2 cõ
tra illud cõmittebat ⁊ in eius sigillationẽ non ante3 vocato. sed
qñ dolo retinetur fit damnum vtriq3 in casu suo. In ea.glos.
c ibi:tñ est penalis.doct.dicunt[c] hic loquit de edicto primi tituli:
vt apparet:q2 loquitur tantũ de exempto per vim:vt ibi cum di-
cit aduersus eũ q vi.⁊ q2 tractat de mere penalibus:illud aũt est
mere penale:vt.s.dictu3 est:ideo de eo tantum loquitur:sm eos.
3 †In ea.gl.ibi cũ alle.l.sicut. vult dicere qd cũ illa edicta locu3
habeãt qñ dies actiõis exitura est:⁊ facta citatione nõ exeat:per
ll.pdictas:ergo nõ h3 locũ.ff.ne qs eũ q in ius vo.est vi.exi.l. l3 si
eximendi.Et no.qd quasi similes gl.reperies.ff. de eo p que3 fac.
erit.l.fi.si qs cau.l.si cũ.§.q iniur.ex quib.cau.ma.l.ait ptor.§.pẽ.
In eadẽ ibi:cũ cõuenerat.hoc nõ pcedit:q2 materia hec loqui
tur qñ iudiciali authoritate qs citatus fuerat::imo op3 qd iussu
maioris potestatis:vt.ff.ne qs eu3 qui in ius vo. est vi exi.l.iij.§.j.
In ea.gl.ibi cũ dicit qd hoc dr.per.l.sicut.⁊ per.l.cũ notissimi.
d In ea.gl.in fi.[d] Sed tunc obst.l.cõstitutionibus. Preterea.l.

sicut.si bene inspicias:loquit in psonalibus sicut realibus: vt ibi
patet. Propter qd primo pro euidentia videri op3 aliquantulũ
de intellectu dictarũ legum: ⁊ post in quo derogetur illis titulis.
De primo sciendũ qd.l.cõstitutionibus.nihil facit:q2 ibi nõ dicit
perpetuari actio.s3 transitoriã fieri ad heredes.qd est diuersum.
Preterea ibi nõ loquitur de simplici citatiõe: imo de quasi con-
test.que fit per cõtumaciã rei:iuxta illa que notant in aut.vt oẽs
obe.iud.prouin.§.fin.aũt ille.sed.l.sicut.⁊.l.cum notissimi.sine du
bio loquunt de citatiõe.Super quo aduertendũ est sm Iac. qd
qñq3 citatio fit per executionem:⁊ hec interrumpit ⁊ perpetuat.
Qñq3 fit per edicta vel voce preconia:⁊ de illis non reperitur
qd perpetuent.⁊ in his duabus citationibus seu modis citandi
possunt habere locũ tituli predicti. Vel põt dici qd.l.illa:sicut
obtinet quando fuit datus libellus principi:⁊ ad supplicatione3
datus iudex: ⁊ per executore3 de iussu iudicis citatio facta. His
enim concurrentibus interruptionẽ operatur ⁊ perpetuationẽ:
als simplex citatio hec nõ operatur. ⁊ ideo facta simplici citatio
ne obtinẽt dicti tituli:sm eum. Hec opi.deuiat a cõmunibus
opi.cõiter eñ dr ꝙ facta citatio p executorẽ perpetuat : maxime
dato libello ⁊ misso p executorẽ.vñ dic qd hoc edictũ primu3: de
quo solo hic loquit : videl3 qñ quis per vim exemptus est:hodie
obtinet sicut olim:quia hoc edictũ est mere penale ⁊ non respicit
interesse:vt satis.s.dictũ est.⁊ h3 locum siue exeat dies actionis:
siue nõ.sed tu dices:quare in.l.sed si eximendi. facit mentionẽ de
hoc:videlicet de exitu actiõis? Dicas qd factũ recitat: q2 sic fuit
in facto. Vel dic ꝙ ibi Paul9 ponit significationẽ verbi eximẽ-
di.que est lata:⁊ comprehendit violentiam ⁊ dolũ sine violẽtia.
4 †No.qd vult qd ille ti.obtineat vbi cõmittit dolus sine violẽ-
tia:non qd illud qd ibi dicit de exitura actiõe sit necesse ad hoc
qd ille tit.locũ habeat: q2 sic sequeret quoad eẽt necesse qd inter-
esse:qd statim denegaret:in.§.item si quis.in.d.l.sed si eximendi.
Sed solũ positũ fuit pro declarãda ⁊ interpretanda significatio
ne huius vocabuli:eximere. Et sic hec oppo.que est in gl.nõ tan-
git hũc.§.q solũ loquit de illo primo edicto:vt.s.dictũ est:sed tã-
git edictũ:de eo per que3 factũ erit.qd requirit interesse.⁊ de illo
põt dici qd h3 locum sicut antiquitus:sed nõ ita late:q2 facta ci-
tatione per executorẽ non est locus hodie tali interesse: videl3 qd
dies exitura sit: ⁊ hoc nisi in vsucapio. in qua etiã hodie obtinet
ff.de rei ven.l.si post acceptam. Ite3 obtinet in alijs duobus mo-
dis citandi:vt.s. dictũ est. Item obtinet etiam qñ dies vel actio
exitura non est:qñ fit citatio per executore3. Nam põt nihilomi-
nus interesse.pone enim qd feci te vocari ad iudiciũ sup actione
perpetua que forte duratura erat longo tempore. Titius exemit
te ⁊ tua:⁊ mei interesse potest te nõ fuisse exẽptũ ꝙuis actio du-
ret pter operas quas amisim9 de qbus d3 haberi ratio.ff.ad ex
hi.l.sed si hereditas. Itẽ pter expẽ.⁊ damna que sustinent vo-
cans ⁊ vocatus:vnde ⁊ olim ⁊ hodie cõpetit p tali interesse. S3
põt queri.hic dicit ꝙ vi eximẽs tenet vocanti:nunqd tenetur in
aliquo iudici quẽ videt offendere? Põt dici qd sic nõ vi illi9 tit.
seu edicti:sed ex edicto generali.ff.si quis ius di.non obtem.C.de
sportu.l.ij. Itẽ põt queri.hec actio nõ habet locũ vbi quis voca-
tus est corã pedaneo iudice:qd si corã delegato? Non videt obti-
nere:vel si corã arbitrio:vt.ff.si qs eu3 q in ius vo.est vi exi.l.iij.§.
5 j.⁊ ibi no.de arbitrio. †Sed potest dici cõtra saltẽ in delegato
principis qui maior est ordinario in cã sibi cõmissa:extra de offi.
deleg.c.sane.⁊ equiparat ordinario.C.de iu.l.a iudice.vbi ⁊ apud
quos.l.fi. Sed in alio delegato nõ videt obtinere: cũ nõ possit
mulctare.C.de modo mul.l.fi.in prin.cum no.ff.de iudi.l.ij.§.his
6 dat. †Sed nunqd iudex põt punire vi eximẽtẽ? Põt dici qd
sic ꝙuis etiã non sit als de iurisdictione sua:⁊ maxime si in terri
torio eximat:vt no. Inno.extra de offi.deleg.c.j. vide ibi etiam si
nõ animo iniuriãdi iudicẽ hoc faciat:vt ibi no. Quomodo ergo
prouidebitur illi q vocauit corã iudice pedaneo vel delegato ab
alio ꝙ a principe cõtra eximentẽ? dic qd per edictũ de eo p que3
factũ erit.vt no.in.d.l.iij.§.j.⁊ videt qd iudex ordinarius debeat
de hoc agnoscere ⁊ punire.arg.d.l.fi.C. vbi ⁊ apud quos.vel põt
dici qd l3 hec actio nõ habeat locũ ex edicto ne qs eũ q ⁊c.nihilo
minus pedanei ⁊ tales delegati possunt suã iurisdictionẽ defen-
7 dere:vt.d.l.si quis ius dicen.nõ ob. †Sed quero si quis vi exi-
mat captum ⁊ arrestatũ qua pena punitur. in hoc aduerte: q2 si
fuerat captus pro debito ciuili:põt dici qd eximẽs tenet ad prin-
cipale debitũ:vt.C.de exac.tribu.l.quoties. Et credo qd hoc casu
cõcurrat pena huius.§.cũ illa.⁊ qd sit in electiõe actoris quẽ ma-
gis eliget. Unde l3.l.quoties.loquat in fisco: satis põt cõcedi qd
habeat locum in priuato.⁊ tex.satis ibi declarat:licet glo.videat
contra. Sed qd si esset pro casu crĩali? tunc certũ est ꝙ eximẽs te-
netur crimine maiestatis:si esset cõfessus ⁊ cõiectus in vincula:vt
ff.ad.l.iul.maie.l.iiij.§.pe. Sed si non esset confessus nec coni-
ctus in vincula: vel si esset coniectus sed non cõfessus:nõ videtur
obtinere illa pena. Itẽ non obtinet in capt.ab alijs iudicibus ꝙ
imperatoris:iuxta illa que dix.s.in proemio sup verbo:maiesta-

a L.fin. Vide do.Ias.hic.

b Que post. Vide Bart.i.l.s. ff. de eo per que3 fac.er.tex.in.l.fi. in prin.eo.titu.

c Dicũt. Vid hic Ang. ⁊ Ias. et quõ puniat q eximit aliquẽ de manu curialium vel de carcerib9. vide hic per doctores.

d In fi. Hãc gl.hic impugnãt doct.q2.d.l. sicut ⁊.l.cũ notissimi. loquunt tã ĩ psonalib9 ꝙ ĩ realibus vnde Ias. p solutione huius cõtra.premittit ꝙ multiplex est prescriptio vt hic videre poteris p eum. et vide hic Angel.super formatione libelli cõ eximentẽ.ite3 ⁊ cõ eũ qui dolo fecit quominus citatus in ius veniret. vide eũ hic ĩ vl.col. vide Pet.Ia.in tit.de act.ĩ factũ. ex edicto ne qs eũ q ĩ ius vocat9 est vi eximat. ite3 p eũdẽ de actiõe ĩ factũ ex edicto erit.quominus qs in iudicio sistat.

8 tem. Vide videtur ꝙ sit pena arbitraria ex quo non reperitur taxata: vt. l. ait pretor. de iur. deli. vel potest dici qđ sit pena capitalis: vt. C. de fal. mo. l. j. ꝛ facit. C. de epi. aud. l. addictos. ¶ † In gl. imo numerari. in fi. vide. s. super verbo pene. vnde sunt fere. xxx. vide eas in arbore Joan. a parte dextra. libellus autē formatur sic. ¶ Dixit T. cōtra D. ꝙ cum idem T. fecisset coram tali iudice in ius vocare ad talem diem ꝛ locum Sempronium super tali petitione quam contra ipsum facere intendebat: idem D. dictū Semproniū vi exemit vel dolo procurauit vi eximi: ꝑpter qđ idē Sempronius ad dictos diem ꝛ locum in iudicio nō comparuit: quare cum idē D. eidē T. teneaꝶ quantū idem T. in lit. iurauerit: ꝛ ipse T. paratus sit iurare vsqꝫ ad summā centū: petit idem T. se ad iuramentum admitti: ꝛ dicto iuramēto facto ꝛ prestito ipsum D. in centū condemnari ad ea sibi prestanda: ꝛ cōdemnatum compelli ꝛc. Et caue q2 Jac. ꝛ Pet. faciunt mentionē in libello ꝛ de interesse: dicendo quare cū actoris tantum intersit ꝛc. Sed ego non audeo hoc dicere: q2 sicut. s. dixi hec actio competit dato qđ nil intersit. adde qđ actor estimat sicut in actione iniuriarum: igitur non oportet facere mentionem de interesse. bene tamen concedo ꝙ si intersit: ꝛ de hoc vult facere mentionem: qđ non minus procedit libellus; ꝛ tunc nō est mere penalis: imo venit pena ꝛ interesse: vt. ff. ne quis eum qui in ius voca. est. l. fi. §. j.

1 Actiones preiudiciales habent singularē naturam ab aliis actionibus realibus. vide qualiter.
2 Pluralis locutio duo supponit,
3 Actiones preiudiciales quare sic dicantur.
4 Preiudiciales autem dicuntur pluribus modis.
5 Joannes fabri excusat glossam quantū potest: in hoc habet bonam consuetudinem.
6 Preiudiciales quot sunt.
7 Actiones que competant quando agitur de statu filiationis. et numero. 8. ꝛ. 9.
10 Actio preiudicialis datur patri vel filio quando se gerit pro soluto seu emancipato. est ne hoc verū indistincte siue pater sit in quasi possessione filiationis: siue non.
11 Pater petit filium detentum ab alio: detentator excipit ꝛ dicit filium vocandum cum de statu suo agatur: alias quod non teneatur procedere: queritur an bene excipiat.
12 Actio preiudicialis an possit intentari contra vtrunqꝫ scilicet patrem ꝛ filium si est questio de statu filiationis.
13 Filius si conuenitur ꝛ se contendit filium alterius ꝛ alterum esse in possessiōe eius an requiritur auctoritas illius alterius: alias processus sit nullus.
14 Filiatio qualiter probetur.
15 Actio preiudicialis an competat cōtra filium emancipatum vel econtra.
16 Actio preiudicialis alia est que competit domino contra seruū: quis autem probare debeat in ista actione.
17 Libertus meus si detinetur ab aliquo an possum eum vendicare adiecta causa. ꝛ quid in ascriptitiis. nu. 18. 19. ꝛ. 20.
21 Preiudicialis rei vendicatio adiecta causa confessoria et negatoria ad officium iudicis competunt vbicunqꝫ vendicat aliquis ius in persona. ꝛ an competit aliquod interdictum. nu. 22.
23 Homines nostri qui non sunt astricti in personis an possint se libere transferre ꝛ recedere dimissa terra.
24 Quid de vasallo qui tenet in feudū: an contra cōpetant actiōes preiudiciales si se non recognoscat in vasallum seu se aduocet.
25 Preiudiciales an competant si sit questio de fraternitate vel cognatione.
26 Preiudicialis in qua queritur an quis liber sit vel seruus quare datur pro iure formali cum res mea mihi seruire non possit.
27 Actiones que competant pro personis ꝛ rebus simul. ꝛ nu. 28.
29 Quid autem si sit questio de subiectione vel iurisdictiōe vel alio iure corporali tantum.
30 Actiones que competūt qn̄ agitur solū pro iuribus debitis seu prestationibus absqꝫ hoc ꝙ vendicetur in persona. ꝛ nu. 31. ꝛ. 32.
33 Quid autem in legato annuo perpetuo.
34 Quid si nihil debetur de tempore preterito an possit agi ꝑ tempore futuro.
35 Sed quid si agitur pro tempore preterito: petitur reus condemnari in futurum: an ista petitio quod condēnetur ad presentandum in futurum veniat iure actionis vel officio iudicis.
36 An autem virtute huius processus ꝛ sentētie fiet executio de annis que fluxerunt pendente processu. ꝛ nu. 37.
38 Preiudiciales actiones sunt istius nature quod sententia in eis lata preiudicat omnibus: an hoc verum sit indistincte.
39 Quid si agitur de ingenuitate ꝛ libertinitate: an sententia faciat ius quo ad alios.
40 Quid in causa legitimationis vel cognationis.
41 Quid in causa nobilitatis.
42 Sententia lata pro statu facit ius: quid si contra statum.
43 Libellus qualiter formatur in actione preiudiciali.

Preiudiciales[a] actiones.

a ¶ Quāuis is. §. fuit bene glo. tamen quia materia quotidiana multas etiā nouas questiones congeram circa eam. Et vides qđ imperator duo facit. Primo preiudiciales enumerat. scđo que sunt ꝑtorie: ꝛ q̄ ciuiles declarat. Casus nō oportet poni: q2 clarissimus est: sed potes sic incipere. Dn̄e imperator vidi. s. de aliquibus actionibus realibus ac personalib9. Item de aliquibus pretoriis: ꝛ aliquibus ciuilibus: sunt ne aliq̄ alie reales pretorie vel ciuiles: imperator respondet ꝛ dicit quod sic: nam preiudiciales ꝛc. prosequere literam. ¶ In gl. pro constāti. ibi: res petiꝶ. i. ꝑsona que est loco rei: vt bos: vel asinus: ꝫm doc. quādoqꝫ tamē vendicaꝶ ius in perso-
b na: vt. j. videbis. ¶ In ea. gl. ibi: reseruauit[b]. hec ratio non ꝑcedit: q2 hic nō tractat de ciuilibus: imo per hāc rationem debuit poni. s. post. §. alie. vbi fuit tractatū de ciuilibus realibus. Dicit Ja. ꝙ hic ponitur quedam diuisio actionum. nam quedā sunt preiudiciales: quedam non: ideo ad singularem diuisionē opor-
1 tuit dare singularem tractatum. ¶ † Itē q2 he actiones habēt singularem naturam ab aliis actionibus realibus: q2 in aliis reperiuntur quatuor: actor. reus, iudex. ꝛ res que petitur. in his autem: res que petitur ꝛ reus idē sunt. Et ideo q2 probabilius poterat dubitari an essent in rem: an in personā: separatim fuerūt apposite: q2 separatorum ꝛc. C. de dona. inter vir. ꝛ vxo. l. si maritus. ¶ In ea. gl. ibi cum dicit: ꝛ sunt tres. verū est in hoc. §. sꝫ bene sunt plures: vt. j. diceꝶ. ¶ In ea. glo. ibi; sed dic vt ibi. melius
2 in. d. l. si iudex. ¶ † In ea. glo. ibi cum dicit: excepta vna. ꝛ ita pluralis locutio supponit duas. ff. de verb. sig. l. inter illam. de testi. l. vbi numerus. de manu. testa. l. libertas. §. fi. ꝫm Dy. ꝛ hoc sequūtur Jac. ꝛ Pe. nec est dubitabile. ¶ In ea. gl. cum alleg. si lib. inge. esse di. l. j. ꝛ. ij. ille. ll. parum aut nihil faciunt: sed facit. ff. de rei ven. l. j. §. per hanc. ff. de li. ag. l. iiij. §. hoc interdictum. Dyn. opponit cōtra hoc: q2 officium iudicis non habet locum ex quo actio competit. ff. de mino. l. in cause. de eden. l. quedam. de dā. infect. l. damni. §. de illo. Sed illud obtinet quādo officium datur cōtra ius cōmune. secus si ꝫm ius cōmune: vt in presenti proposito ꝫm eum. idem dicit glo. d. §. per hanc. ¶ Item quod hic dicitur de officio: intellige quādo libertus a nemine detinetur. vel si detinetur nō inuitus: vt no. in. d. § per hanc. in filio. ¶ Quidā dicunt ꝙ officium nō competit nisi in casu quo se libertum confiteꝶ. ff. de offi. pre. vr. l. §. cum patronus. Et per hoc videtur ꝙ in dicto §. per hanc. loquitur tm̄ de filio qđ satis videtur probabile. Itē intellige ꝙ officium datur. nam de filio nō reperitur ꝙ possit officium intētare: ꝛ multominus libertus cōtra patronum. Et in hoc videtur gl. ista corrigenda: ꝛ hoc nisi concluderet ad alimenta. nam tūc daretur officium contra patrem vel patronum. ff. de li. ag. l. si quis a liberis. in prin. si vis sustinere gl. nihil obstat vali-
3 dum. ꝛ de hoc etiam. j. in materia. ¶ † In ea. gl. ibi cuꝫ dicit: ꝛ si-
6 miles[c]. hanc approbat Dy. ꝛ facit qđ not. ff. de acꝶ. ꝛ obl. l. ex consensu. Glo. tamen videtur dicere cōtra. j. in questione: item quo iure. sed ibi expones. ¶ In ea. gl. cum alleg. §. ius aūt. vide ibi ꝛ §. per hanc. ꝛ que ibi scribūtur hic recita. ¶ In ead. gl. ibi. cum alleg. l. sꝫ si hac. §. pe. ꝛ fi. Dy. approbat opi. Jo. Ja. ꝛ Pet. dicūt ꝙ ideo iste tres dicūtur preiudiciales: q2 agitur de maiori preiudicio qđ possit esse: videlicet de statu hominis. ar. ff. de ca. di. l. fi.
4 ꝛ ꝫm hanc opi. cessant due questiones sequentes. ¶ † In ea. glo. cū alle. C. de pe. here. l. fi. §. j. ꝛ. ij. scire debes ꝙ preiudiciales dicuntur pluribus modis. vno modo q2 preiudicāt aliis questionib9: quia forte principales. alie accessorie: ꝛ he sunt plures: vt. ff. de excep. l. fundum. ꝛ. l. fundi. alio modo q2 sentētia in eis lata preiudicat aliis: ꝛ he etiam sunt plures: vt querela inoff. test. vt notatur. Item sententia lata super etate. ff. de mino. l. de etate. vel sup alio statu persone. C. de decu. l. quoties. ꝛ plures alie. C. res inter alios acta. notantur. Alio modo quia agitur de statu hominis. et ita sumitur hic. ꝛ de his tractatur hic. ꝛ iste nō sunt nisi tres: vt hoc
5 §. qui als esset insufficiens nisi omnes enumeraret. ¶ † In ead. glos. in contraria preiudiciali. hec glos. est contraria sibi ipsi. nam s. negauit preiudicialem esse contrariam qđ hic concedit. Item videtur continere maximam absurditatem. Nam vocat vtilem ꝛ directam: ꝛ tamē constat ꝙ vtilis ꝛ directa distinguunꝶ tanq̄ꝫ species opposite: vt satis dictum fuit. s. eo. §. oīm. ꝛ apparet in arbore. ¶ Sed ad hoc dicas ꝙ gl. intelligit ponere hic directaꝫ respectu cōtrarie: de qua statim subiicit. Itē intendit ponere contrariā. i. que econtra cōpetit nō ꝙ ꝯtraria ꝛ directa sint due ꝛ diuerse actiones preiudiciales: alias glos. non procederet. sic potest palliare: tm̄ non possum negare quin male fuerit cōposita ex de-
6 fectu scriptoris: vel als. ¶ † In ea. glos. ibi qđ nihil est. glossa videtur contraria. C. in quib. cau. colo. cen. l. j. vbi dicit posse agere negatoria. Item videtur ꝯtraria vbi dicit agi officio iudicis. C. de agri. ꝛ cen. l. cum satis. §. caueat. alibi dicit ꝙ datur rei vē. adiecta causa: vt. d. l. j. §. per hanc. ff. de rei ven. hic glos. residet qđ datur vtilis

a ¶ Preiudiciales. Iste. §. ꝫm angel. diuiditur sicut hic scđm Jo. fa. Et sic summatur secūdū eum. Actiones ꝑiudiciales q̄ hic enumeranter sunt in rem: quaruꝫ alique sunt ciuiles: ꝛ alique ꝑtorie.

b ¶ Reseruauit. Vid hic Ange. post pn. ꝛ Jaso. in. iiij. col. post me. i vš. in ea. gl. ibi. ꝛ doc. q dicūt hāc gl. in hoc reprobari: vt p eos videre poteris. Item do. Jas. dicit hāc gl. esse ꝑlixiorem que sit in toto titulo actionum vel in toto isto volumine.

c ¶ Et similes. Ista gl. vr̄ sibi ꝯtraria ibi itē quo iure ascriptitij. tn̄ ꝯmuniter approbaꝶ p doc. ꝛ vide hic Ange. i prin. ij. colū. plene tractantem qn̄ iste actiones dicanꝶ preiudiciales in versi. in hac ergo questiōe ꝛ in hoc vtile est videre do. Jas. qui multis passibus allegat Joā. fab. que longum esset scribere imo tediosum: ideo recurre ad eum hic.

tur vtilis nō directa preiudicialis. Quid ergo dicemꝰ? Videtur
ꝙ nō detur: qꝛ preiudiciales nō sunt nisi tres. si tu des plures re
dargues tex. de insufficientia: quod est absurdum. Itē videtur
ꝙ nō dentur confessoria vel negatoria cū nō dentur nisi qn̄ ser
uitus dentur a re rei. ff. de serui. ti. generali. l. vt pomū. officiū iu
dicis non potest dari: cū nō extendatur ad p̄stationes futuras:
vt. ff. de vsu. l. j. in fi. ⁊ hoc no. Et sic vr̄ ꝙ neutra gl. ꝓcedit. Sup
hoc distinguēda sunt facta. interdū em̄ agit̄ pro statu ꝑsonaruz
seu iuribus que dicunt̄ cōpetere in personis: interdū pro ꝑsonis
iuribus ⁊ rebus simul. Circa primū vbi agitur de statu persone
sciēdū qđ interdū agitur de statu filiatiōis: interdū de statu ser
uitutis ⁊ libertatis: interdū de statu libertinitatis ⁊ īgenuitatis
interdum de alio statu persone ꝑ legem vel cōsuetudines introdu
cte. ¶ Redeamꝰ ad primū vbi agitur de statu filiatiōis. Queri
7 tur que actiōes cōpetant. † Et certuz est qđ patri cōpetunt qua
tuor: p̄iudicialis: officiū iudicis interdictū rei ven. adiecta cau
sa de iure quiritū: vt. l. j. §. per hāc. ff. de rei vē. ¶ Queritur circa
primā videlicet preiudicialē que sit. Et certū est ꝙ realis ⁊ preto
ria: vt hoc. §. nā hec p̄iudicialis ⁊ de partu agnoscēdo vnū ⁊ idē
sunt: vnde in. d. §. per hāc. vocat̄ p̄iudiciū: hic de partu agnoscē
do. Sed videt̄ qđ sit ciuilis cū detur ex se. cō. ff. de agn. li. l. iij. §. i.
constat autē ꝙ se. con. est de iure ciuili. ff. de iusti. ⁊ iur. l. ius autē
ciuile. ergo sequitur ꝙ hec actio sit ciuilis. Ad hoc pōt respōde
ri ꝙ hec actio fuit introducta ꝑ p̄tores originaliter. veruz est qđ
post fuit cōfirmata ⁊ propagata ꝑ se. cō. vn̄ nō ꝓpter hoc muta
uit originalē naturaz: ideo semper pretoria: vt notatur in simili
8 ff. de bo. pos. here. pe. l. j. ¶ † Querit̄ cui ꝯpetat. dic ꝙ patri: vt di
cit: ⁊ filio si pater neget eū filiū vt hic no. ⁊ facit. ff. de ag. li. l. si qs
9 a liberis. ī prin. ⁊. §. si vel parens. ¶ † Querit̄ cōtra quē. Et certū
est ꝙ illa que cōpetit patri datur cōtra filiū inobedientez seu se
gerentem pro emācipato vel negantem se filiū eius nō detentuz
ab alio. qui si detinet̄ ab alio? Gl. dicit ꝙ si volēs datur preiudi
cialis cōtra filiū. si inuitus nō datur sꝫ recurrit̄ ad rei vē. vt no.
in. §. ꝑ hāc. ⁊. d. §. ius aūt. s. de pa. po. Pone ergo ꝙ filꝰ ab alio
detinetur qui dicit eum suuz filiū: ⁊ filius dicit se esse filiū illius
qui detinet. ⁊ ita detinet̄ volens: nūquid pōt agi ꝯtra solū filiuz
vel an oportet agi cōtra illum qui detinet? Videtur ꝙ oporteat
agi cōtra detinentē cuz eius intersit. ff. de adop. l. nam ita. de vē.
inspi. l. j. §. denunciare. nam detinens quasi possidet ipsum vt fi
lium cū filiatio quasi possideat̄: ⁊ ideo datur interdictū posses
soriū: qđ nō posset cōpetere nisi esset quasi possessio. cū oīa inter
dicta sint possessoria. j. de interdic. in prin. ⁊ sic ille q̄ possidet seu
quasi cōueniendus est. imo videt̄ ꝙ filius hoc casu conueniri nō
possit preiudiciali: qꝛ preiudicialis in rē est: ⁊ datur cōtra filium
quasi cōtra possessorē filiationis ad instar preiudicialis que dat̄
cōtra seruū quasi possidentez libertatē. ff. de li. causa. l. liberis. §.
fi. Et ꝙ hec preiudicialis dat̄ ratiōe quasi talis possessiōis: no
tatur in. §. per hanc. ꝓpe fi. magne gl. ⁊ sic cū filius hoc casu nō
quasi possideat filiationē: sed ille q̄ eū detinet: nō videt̄ ꝙ possit
cōueniri. ⁊ pro hac opi. ff. de li. exhi. l. fi. in fi. videt̄ ergo ꝙ dictuz
gl. positarū in. d. §. habeat locū vbi ille q̄ detinet nullū ius se con
tendit habere. ⁊ hoc pōt addi ad gl. ¶ In residuo gl. vident̄ sa
tis bone ad quas recurras. in hoc tamen aduerte. nā Jac. videt̄
hic velle ꝙ officiū iudicis ita demū det̄ si nō sit questio de pote
state nec de filiatiōe: sed de alimētis ⁊ aliis iuribus debitis a pa
tre filio vel ecōtra: sed vbi est q̄stio de filiatione vel p̄tāte nō. pro
quo. ff. de ag. lib. l. si quis ali. §. solēt. Sed predicte gl. dicūt cōtra
pro quibus. ff. de li. exhi. l. iij. §. hic autē. in fi. vide. s. in additione
10 illius legis. ¶ † Sed pōt queri: hic preiudicialis dat̄ patri vel fi
lio qn̄ filius se gerit pro soluto vel emācipato: est ne hoc verū in
distincte siue pater sit in quasi possessiōe filiatiōis siue nō? Ver
bi gratia. pater habet filiū in domo: ⁊ filius obedit ei tāq̄ patri:
nihilominus pater dubitāsq̄ filius tractu temporis posset sibi
mouere questionē filiationis: vult agere contra euz preiudiciali
vt p̄nūciet̄ filꝰ. vel eꝯ: filꝰ existēs in q̄si possessione filiationis:
vult agere cōtra patrez vt pronunciet̄ filius: vel existens in quasi
possessiōe nō filiationis vt pronunciet̄ nō filꝰ: queritur nūquid
pōt. Et nō videt̄: qꝛ possidēti nō dat̄ actio. ff. vti pos. l. j. §. inter
dictū. Hy. tāgit hoc ⁊ tenet ꝯ: primo ꝑ rationē: scđo ꝑ casum le
gis. Ratio est hec: differētia assignat̄ inter actio. que competunt
ad corporalia ⁊ que ad incorporalia: qꝛ q̄ ad corporalia: nō dan
tur possidēti: que ad incorporalia dant̄ possidēti: vt. s. e. §. eque.
nūc constat ꝙ hec actio p̄iudicialis datur pro incorporali vide
licet pro iure filiationis: ergo datur possidēti. ¶ Preterea dicit
hic quasi expressum. naz qui natus est ex iustis nuptiis: est in q̄si
possessione filiationis. ff. de his qui sunt sui vel ali. iur. l. filium. ⁊
tamē agit hac actione. ff. de ag. li. l. fi. §. j. ergo determinatio que
stionis est clara. Hy. videtur supponere hanc questionez sibi no
nam ⁊ tn̄ Jac. tangit eā hic: ⁊ eodē modo determinat: parū tn̄
11 aut nihil aliq̄. ¶ † Sꝫ pone: pater petit filiū ab alio qui detinet.
detētator excipit: ⁊ dicit filiū vocādū cū de eiꝰ statu agat̄: alꝰ di
cit se nō teneri ꝓcedere. querit̄ an bene dicat: vel quare ecōtra pa
ter agit ꝯ filiū p̄iudiciali: filius dicit se esse filiū alterius quez di
cit vocā. alꝰ se nō teneri ꝓcedere q̄rat̄ an bn̄ dicat. Et non vr̄: qꝛ
certū est ꝙ in actionibꝰ realibus sufficit vocari illū q̄ detinet q̄
uis nō sit dn̄s: vel causa aliū tāgat: vt. l. officiū. ff. de rei vē. igitur
q̄uis causa possit tāgere filiū sufficit vocari ipsuz patrē: sed agi
tur rei vē. de iure quiritū cōtra illū qui dicit se patrē vel ip̄m fi
liū si agat̄ preiudiciali cōtra filiū: ⁊ hoc pōt ꝓbare per naturam
cōfesso. que dat̄ ꝯtra illū qui impedit me vti iure seruitutis quā
uis nō habeat possessionem vel dominiū rei seruiētis: vt. ff. si ser.
vendi. l. si quis diuturno. ⁊ dixi. s. eo. §. eque. igitur videt̄ ꝙ qui
libet teneat̄ respondere videlicet pater ⁊ filius singulariter sup
predictis actionibus si vocent̄ singulariter. ⁊ pro hoc. ff. de li. cau
sa. l. si pariter. qn̄ appel. sit. l. ij. §. si is qui ⁊ hoc satis supponūt le
ges que dicūt ꝙ sn̄ia lata cōtra obstat exceptio rei iudi. cōtra il
lum: ergo supponūt ꝙ ꝯtra alterū separatim agi pōt. ff. de re iu
di. l. sepe. C. de libe. causa. l. principaliter. ij. ¶ In cōtrariū videt̄
expressum extra de maio. ⁊ obe. c. inter. iiij. ⁊. c. fi. sed illud. c. nihil
facit: qꝛ ibi cōcludebat cōtra patrē absentem petendo declarari
ecclesias sibi subiectas: sed nos loquimur qn̄ cōcludit cōtra pre
sentem: vnde in hoc aduerte qꝛ verū est indubitate ꝙ nō pōt exci
pi per modū premissum. Sed bene verū est ꝙ pater qui cōuenit̄
tanq̄ detinens rei ven. pōt dicere: ego non concedo eum meū fi
lium: agas contra ipsum: ⁊ talis exceptio debet recipi. ff. de libe.
exhi. l. fi. ⁊. l. iij. §. hoc autē. similiter filius pōt dicere: ego nō nego
me esse tuū filiū: sed talis me detinet ī filiū: age cōtra ip̄m. ista ta
mē exceptio nō repellit agentē: imo pronunciabit̄ cōtra illū qui
12 nō cōtēdit: vt. d. l. fi. de lib. exhi. ¶ † Sꝫ nunq̄d potest agi contra
vtrumq̄ simul? Nō videbit̄: qꝛ si sn̄ia ferret̄ in p̄iudiciali: obsta
ret exceptio rei iudi. in alia: ⁊ sic cumulari nō possunt etiā ꝯ di
uersos. ff. de pecu. l. quoties. §. si creditor. ⁊ vr̄ exp̄ssuz. ff. de li. bo.
exhi. l. iij. §. is q̄. ⁊. §. plane. ff. de peti. here. l. si quis libertatē. ⁊ hoc
vbi filius se nō contēdit non filiū: imo cōtra filiū videt̄ p̄lo agē
13 dum per iura predicta. ¶ † Item queritur an in casu quo filius
conuenit̄ ⁊ se cōtēdit filiū alterius: ⁊ dictū alterū habere posses
sionē filiatiōis illius requirit̄ illius patris authoritas ⁊ ꝓcessus
sit nullus si non adhibeat̄: iuxta. l. fi. §. necessitatē. C. de bo. q̄ lib.
qđ vr̄ verū: cū patris intersit: ⁊ sic nō potest fieri quin pater pos
sessor vocet̄: ⁊ quin sciat cām agi: ⁊ sic magna ex parte cessat que
stio predicta: qꝛ tūc non oportet agi ꝯ patrē: sed sufficit victoria
14 ꝯ filiū: ꝫ vt. d. l. sepe. ff. de re iudi. de sta. ho. l. inregē. ¶ † Potest q̄
ri vlterius qualiter filiatio probetur. Et de hoc satis potes vide
re. s. de adop. §. fin. vbi multas allegationes reperies: recurre ad
eas in vtroq̄ iure. ⁊ in summa Hosti. qui fi. sint legi. ¶ Itē q̄rit̄
nunq̄d hec preiudicialis cōpetat patri adop. ⁊ econtra. Et non
videt̄: cū non habeat hodie in potestate. hec actio competit pro
filio qui est in potestate sicut interdictum de lib. exhi. ff. de lib. ex
hi. per totum. ¶ Itē qꝛ nihil ad patrē adoptiuum transit: vt. s.
de adop. §. j. ⁊. C. de adop. l. cum in adoptiuis. ⁊ hoc nisi daret̄ in
adoptionem alicui de maioribus: tūc crederē agi preiudiciali. et
idē in quocūq̄ arrogatore vel arrogato cum trāseat in potesta
15 tē per iura predicta. ¶ Itē queritur nunq̄d competat ꝯtra filiū
emancipatum: vel ecōtra. Non vr̄: qꝛ pater non habet ius in per
sona: sicut dictū est de adoptiuo. ¶ Sed potest dici ꝯ: qꝛ multa
iura remanēt: sicut ꝙ tenet̄ alere. ff. de ag. li. l. si qs a lib. in p̄n. nec
potest in ius vocare. C. de in ius vo. l. fi. ¶ Sed nunq̄d datur in
ter matrē ⁊ filiū. Pōt dici ꝙ sic: ꝑ dictā rationē: ⁊ īter superio
res qui nō habēt in potestate ⁊ īter naturales tantū vt vtilis vē
dicatio saltem vbi pater nō extat. ff. de fideicom. li. l. sed si nō da
ta. §. j. de iureiuran. l. sed si vnius. §. interduz. argu. tamen ꝯ. ff. de
fur. l. mater. vide. s. de ob. que ex deli. nas. §. interdū. hoc tamē cer
tum est ꝙ officiuz iudicis datur matri vbi filius ab alio detinet̄
16 ff. de lib. causa. l. iij. §. fi. ¶ † Nūc loquamur de alia preiudiciali q̄
competit domino contra seruum: vel econtra: seruo cōtra dn̄m:
⁊ super hoc non multum insistendū: qꝛ certū est cui competit: qꝛ
dn̄o vel seruo. Itē certuz est contra quē: qꝛ cōtra dn̄m vel seruū.
quis autē habeat probare: vide. ff. de lib. causa. l. liberis. §. fi. ff. de
except. l. generaliter. qn̄ autem seruus possideat libertatem: vide
de acqui. pos. l. iij. §. si seruus. ⁊ plenius per Inno. extra de ser. nō
ordi. c. ij. vide ibi eadēq̄ per oīa vident̄ dicēda ī preiudiciali que
competit ꝓ libertate ⁊ ingenuitate: vt patet satis ꝑ illa q̄ hic le
gunt̄ ⁊ notant̄. Et no. ꝙ he p̄iudiciales preiudicāt aliis q̄stioni
bus si principaliter intētent̄. si autē excipiendo: cognoscitur de
eis cum causa principali simul. C. de ordi. cog. l. ij. vide ibi. ⁊ hoc
si ꝓponant̄ in vim perēpto. ¶ Si aūt ad eligēdū intētionē. Ver
bi grā. nō potest agere vel accusare: qꝛ seruꝰ es vel monachꝰ: tūc
retardāt principalē cognitionē. credo tn̄ ꝙ cognoscetur per mo
dum exceptionis: non per viā libelli: vt. d. l. ij. Et not. ꝙ q̄uis he
preiudiciales de quibꝰ hoc. §. agitur sint reales: nō tn̄ datur nisi
cōtra illos ⁊ illis de quorū statu agitur. nā nō cōpetūt cōtra ter
tiū: q̄uis alie reales cōpetāt contra quoscūq̄ possessores vel de

tinentes vel turbantes vt vidistis.s.§.omniũ.ꝛ.§.eque.ꝛ ꝓtest
esse ratio:q legislator eas adinuenit contra has personas et pro
eis tñ q cõtra tertiũ erat satis prouisum saltez quando detinet
filius per rei védi.adiecta causa de iure queritũ:vel si detinet ser
17 uus rei vé.directa.¶†Quid ergo si libert⁹ me⁹ a tertio detinet
nunquid possum védicare adiecta causa? Et nõ videt:q illi so-
lum vendicant qui sunt in potestate: vt.l.j.§.per hãc.s.allega.li-
bertus aũt nõ est in ptãte:quare ꝛc.quomodo ergo mihi proui
debitur si detinetur volẽs q nõ põt agi interdicto de libero ho.
exhi.ff.de li.ho.exhi.l.iij.§.si quis volentem? Hec qstio nõ tãgit
alicubi.ꝛ est adeo dubia:sicut illa de ascrip.que tangitur in glo.
18 ¶†Videamus ergo de ascriptitijs ꝛ alijs:q qd dicet de eis:po
terit dici de liberto.Quid ergo dicem⁹ gl.sunt diuerse:vt dixi.s.
in prin.huius additiõis.doc.iuris cano.maxime Spe. videntur
velle ꝙ oẽs actiões q hic nominant in gl.ꝯpetãt ꝓ ascriptitijs
ꝛ alijs:ꝛ ponit libellos i titu.qui si.sint legi.l.iij.Breuiter istud
nõ põt ꝓcedere per rõnes ꝑdictas.s.in prin.huius additionis.
nã si sic esset:essent plures ꝑiudiciales qd est ꝯcludere cõtra hũc
tex.vt.s.dixi.Põt tñ dici ꝙ vbicũqꝫ qs védicat sibi ius in ꝑso-
na ꝛ est talis ꝙ de iure vel cõsuetudine põt cõpetere védicãti:ꝙ
cõpetat preiudicialis vtilis:ꝛ ei q dicit tale ius sibi cõpetere ꝛ cõ
tra eũ.nã he actiones vtiles extẽdunt ad casus nõ cogitatos ꝑ le
gislatores qñ equum est act.dari:vt.l.actio.ff.de nego.gest.vñ qñ
directa denegatur:ꝛ vtilis cõcedit:vt dixi.s.§.oim.C.ad exhi.si
res.ff.de procu.l.in cause.C.de here.ven.l.emptor.igitur i hoc ꝓ-
posito licet directa deficiat:dicã cõpetere vtilẽ.ꝛ hoc ꝓbat:q pa
tri cõpetit interdictũ ꝓ liberis exhi.ꝛ illud cõpetit vtile marito
ꝓ exhibẽda vxore.ff.de lib.exhi.l.imo.C.eo.l.ij.si ergo illud extẽ-
ditur ad vxorẽ:saltẽ ꝓpter ius qd maritus in ea hꝫ nõ est miruꝫ
si actio ꝑiudicialis vtilis cõpetit vbi agitur de statu seu iure qd
cadit in persona de cõsuetudine vel de iure:igitur ꝓ ascriptitijs
agricolis ꝯdonatis vniuersalr̃ pro illis omnib⁹ de quibus satis
plene.C.de agri.ꝛ cen.in rubri.ꝛ pleni⁹ in sum.Host.de na.ex lib.
ven.ac ideꝫ crederẽ dicendũ de alijs quibuscũqꝫ in quibus agit
de statu persone vel iure qd habet in ea:(sicut obediẽtiã ratiõe
religionis vel subiectionis iurisdictiõis)credo ꝙ possit preiudi
cialis vtilis intẽtari.ff.de libe.cã.l.igitur.§.si opera.ꝛ hoc qñ est
cõtentio inter ꝑsonas de quarũ statu agitur.si aũt agere qs velit
cõtra tertium:nõ cõpetit:sicut nec vera preiudicialis vt.s.dixi.
19 ¶†Qua ergo actione aget si ali⁹ talẽ personã detineat? gl.dicit
in.l.j.§.per hanc.ꝙ rei vẽ.adiecta cã:quã dicit cõpetere pro qua
cũ ꝑsona i qua habeo ius.¶Sed cõtra hoc facit:q hec rei vẽ.
nõ cõpetit nisi qñ ꝑsona que petit est in ptãte:tũc eñ nõ mirũ si
cõpetat.sed qñ habeo aliqñ ius sed nõ habeo in ptãte:nõ video
cõpetere:sicut nec iterdictũ de lib.ho.exhi.ff.de lib.ho.exhi.l.si.ꝑ
terea interdictũ de lib.exhi.ꝛ hec rei ven.cõcurrũt:vt ptꝫ ꝑ totã
hãc materiã.ff.de lib.ho.exhi.l.iij.§.hic aũt.ꝛ tñ cõstat ꝙ illud
interdictũ nõ cõpetit nisi ꝓ liberis in potestate cõstitutis:vt pa
tet per totũ titulũ ꝛ maxime in.l.j.in prin.ꝛ.§.j.ergo nec rei ven.
¶Solutio.satis põt dici ꝙ cõpetat rei ven.vtilis adiecta cã pro
omnibus ꝑdictis ad instar illius qui cõpetit ꝓ filio in ptãte cõ
stituto nõ illa eadẽ sicut dixi.s.in preiudiciali.ꝛ forte sic voluit
20 intelligere gl.¶†Et posset dici ꝙ etiã cõpetũt vtiles cõfessoria
ꝛ negatoria.iuxta illa q no.in.l.ij.C.in qui.cau.colo.cen. ꝛ videt
expressum extra de maio.ꝛ obe.c.inter.iiij.ibi eñ agebat cõfesso.
ad obedientiaꝫ:prout Inno.ibi no.nec obstat oppositio quã fe
ci.s.in prin.hui⁹ additiõis:videlꝫ ꝙ cõfesso.nõ dat nisi vbi ser-
uitus debet a re rei:q verũ est in vera cõfes.sꝫ quasi cõfessio.sic:
vt dixi.s.eo.§.eque.vide ibi.ꝛ ideo põt reprobari gl.que est hic.
21 ¶†Recollige ergo ꝛ dic ꝙ ꝑiudicialis rei ven.adiecta causa:cõ
fessoria ꝛ negatoria ad officiũ iudicis cõpetũt vbicũqꝫ quis ius
vendicat in ꝑsona.Differunt tamẽ:q preiudiciales ꝯpetũt ius
qui dicũt se habere ius in ꝑsonis ꝛ cõtra illas:nõ cõtra tertiũ:ꝛ
eodẽ modo illis q hoc negãt ꝯtra illos q dicũt ꝛ asserũt se habe
re ius.ꝛ his ꝑiudicialib⁹ agit qñ est qstio de illo iure qd dicit cõ
petere ꝑsone:vel qd negat.sinaũt nõ sit qstio de hoc:q forte ꝑso
na ꝯfitet cõditionẽ suã:sꝫ nõ vult soluere vel reddere aliq dona
ria q ratiõe subiectiõis ꝯpetũt.Verbi grã.tu es me⁹ ascriptiti⁹:
debes venire semel in septimana opari in opere meo:nõ fit qstio
quin sis ascriptiti⁹:q nec tu negas:sꝫ dicis te nõ teneri ad illas
opas q petunt:tũc hꝫ locũ offi.iudi.ꝛ ecõtra:si tu agas dicẽs te
ad hoc nõ teneri ꝛ te idebite grauari.ꝛ sic põt itelligi.C.de agri.
ꝛ censi.l.cũ satis.§.caueãt.ff.de offi.pre.vi.l.j.§.cũ patronus.sꝫ ꝓ-
prie nõ hꝫ locũ vbi est qstio de statu ꝑsone.Põt tñ dici ꝙ hoc est
verũ ꝓprie:sꝫ extẽsiue põt dari vt dixi in simili.s.p.l.iij.hoc au-
tẽ.de lib.exhi.sꝫ ꝛ hoc casu põt ꝯpetere ꝯfesso.ꝛ negatoria vtilis
vt.s.dixi.ꝯ tertiũ vero cõpetit rei ven.vtilis adiecta cã. Itẽ põt
competere quasi ꝯfessoria q cõpetit cõtra quẽlibet turbanteꝫ:vt
22 l.si diuturno.¶†Sed an ꝯpetit aliqd interdictũ? Videt posse
dici ꝙ sic:q sicut interdictũ de lib.exhi.vtile competit pro vxore
ꝓpter ius qd maritus habet in eã:ita videt ꝙ debeat extẽdi ad
quẽlibet casum quo védicat ius in ꝑsona:vt.l.ij.de lib.exhi.C.et
ff.vel officiũ iudicis pro possessiõe.C.de agri.ꝛ cẽ.l.si coloni.iter
dictuꝫ autẽ de lib.ho.exhi.nõ cõpeteret ꝓpter ius qd quis cõten
dit se habere in persona:vt.l.si.§.si.ff.de lib.ho.exhi.ff. de acqui.
pos.l.cuꝫ heredes.§.si.ꝛ ibi no.cõpetit tamẽ:q homo liber deti-
netur.nã tales liberti sunt vt no.in.l.ne diutius.C.de agri.ꝛ cẽ.et
hec procedũt vbi quis se dicit habere ius in persona:q persona
23 sit ad stricta.¶†Quid ergo dices de hoibus nr̃is q nõ sunt ad
stricti in ꝑsonis:possũt ne se trãsferre libere ꝛ recedere terra di
missa? Certe nõ videt ꝙ aliqua de predictis remedijs cõpetant
ꝓ illis:nisi interdictũ de libero homine exhi.quãdo detinet vo-
lẽs ꝛ dolo.ꝛ ideo si aliquis iustitiari⁹ teneat talem hominẽ tuũ
captũ ꝛ petat ipse expeditionẽ suã:tu nõ potes agere ꝓ ipse cuꝫ
sit liber:vt notãt canoniste extra de appel.c.dilecti.imo nec po-
test agere interdicto de lib.ho.exhi.cũ reqrat dolũ. vt.l.iij.§.j.ff.
de li.ho.exhi.ꝛ iuris executio nõ hꝫ iuriam neqꝫ dolũ.ff.de iniu.
l.iniuriarũ.§.is q.¶Credo tamẽ ꝙ posset sibi assistere.vide qd
scripsi.C.vbi cau.fis.ag.l.si.in breuiario.sed si haberes ius in per
sona:q esset tibi subiectus ratiõe iurisdictionis vel al's:secus di
24 cerẽ:vt.s.dixi.¶†Quid dices de vasallo qui tꝫ in feuduꝫ: nun
quid he actiões ꝯ eũ cõpetãt si nõ recognoscat se vasalluꝫ seu se
aduocet? Non credo:quia non vendicat ius in ꝑsona. ꝛ ita te-
nent hic Iaco.ꝛ Pe.qui pauca tangunt circa hanc materiã.ꝛ
pro hoc facit:q persona non est obligata obligatione que in ea
ius cõstituat:in feu.de vasal.qui cõtra cõstitu. lotha.c.j.in fine.
Quomodo ergo prouidebit dño? Rñdeo capiat feudũ suũ vel
petat tanq̃ cõmissum:in feu.si de feu.cõtro.fue.c.vasall⁹.que sit
25 prima causa benefi.amit.per totũ.¶†Itẽ qrit nunqd he ꝑiudi
ciales ꝯpetãt si sit questio de fraternitate vel cognatione.Verbi
gratia.habeo fratrẽ vel cognatũ q nõ hꝫ liberos:ꝛ cui successu-
rus sum:dubito ꝙ tractu tẽporis copia ꝓbationis valeat depe
rire:volo agere preiudiciali ꝛ pronuncietur talis:nũqd possuꝫ?
Videtur ꝙ sic saltẽ vtili:ad instar ꝑiudicialis de partu agnoscẽ
do ex eo maxime:q sicut in filiatiõe cadit quasi possessio:ita ꝛ i
fraternitate:vt no.C.de ꝓba.l.nõ nudis.Sꝫ doc.nõ cõsueuerũt
approbare illã gl.q cũ frater vel cognatus nõ habeat ius in per
sonis alterutrũ:nõ possunt he actiones cõpetere.ꝛ facit.ff.de vẽ.
in pos.mitten.l.vbicũqꝫ.§.iterdictũ.ꝛ hãc tenẽt Ia.ꝛ Pe.quo-
modo ergo ꝓuidebit? Faciat examinari testes ad eternã memo
riã.C.de fide instru.aut.si qs cõtra legẽ.extra de testi.c. significa
uit.vel petat alimẽta officio iudicis in casu quo frater tenet ale
26 re fratreꝫ.de quo.C.de na.lib.aut.licet.¶†Sed põt qri quomo
do preiudicialis in qua queritur an quis liber sit vel seruus da
tur pro iure formali:cũ scriptũ sit ꝙ res mea mihi seruire nõ po
test.Itẽ nõ possuꝫ habere ius formale seruitutis in re mea:vt.l.
vtifrui.§.si.ff.si vsusfru.pe.si ergo dicã seruũ meũ quomodo agã
preiudiciali ꝓ iure seruitutis quod dico me habere in eo qui est
meus? ¶Põt dici ꝙ ille due regule obtinẽt in rebus corporali
bus irrationibilib⁹ q se possidere nõ possunt:sic in rationalib⁹
q quasi possidẽt libertatẽ.vñ a seruo corpus suũ peti nõ põt:q
nec possidet:sꝫ libertatẽ quasi possidet:q quo ad illã est quasi ꝑ
sona extranea:ꝛ quasi tertius cõuenit:ideo ius formale cadit in
eo sicut si ali⁹ rẽ teneret:ꝛ ideo illud ius ab eo petit.¶Satis vi
dimus de actionibus que cõpetunt pro personis et iuribus que
27 in personis habemus.†Querit q actiones cõpetãt ꝓ personis ꝛ
reb⁹ simul.Verbigratia. habebã villã in qua habebã oẽm iuris
dictionem:ꝛ nihilominus habitãtes sũt oẽs mei ascriptitij:vel
al's cõdonati denegãt mihi iura mea vel alius eã occupauit ꝛ de
tinet:querit qua actio agã.¶In hoc aduertẽdũ circa factũ:q
aut agit cõtra illũ q detinet aut ꝯ ipsos quos dici tales esse sub-
iectos.in primo casu qñ vult agere ꝯ detinẽtẽ:tũc si actor dicat
solũ ꝛ fundũ totius ville esse suũ q forte mouet tota ab eo ad cẽ
sam:põt illã petere cũ hoibus iurisdictionis ꝛ alijs suis iurib⁹
ac pertinẽtijs vniuersis:ꝛ credo ꝙ ꝑ rei vẽdi.vñ lꝫ rei vẽ.nõ da-
tur ad incorporalia vt.l.j.§.p hãc.ff.de rei vẽ.tñ incorporalia ve-
niũt cũ ipsa re tanq̃ accessoria.ff.de vi ꝛ vi ar.l.j.§.illud.ar.C.de
bo.vac.l.ij.de fun.limi.l.ij.põt eñ res peti cuꝫ pertinẽtijs:extra
28 de resti.spo.c.cũ ad sedẽ.¶†Sꝫ qd si tota villa nõ est actoris q
forte sunt aliq q nõ tenẽt ab eo sꝫ habẽt res allodiales vel tenẽt
ab alijs dñis sicut cõiter accidit? adhuc põt dici ꝙ possit vilia vẽ
dicari cũ pertinẽ.q cũ maior pars ville sit sua ꝛ quasi tota:vt
ꝙ possit eam suã dicere:cũ de talibus modicis nõ curetur.ff.de
contrahẽ.emp.l.in modicis.¶Preterea illud qd nõ teneretur
ab eo:nõ est de pertinen.cum actor ius non habeat in eo ꝙ non
mouet ab eo.petendo ergo pertinentias soluꝫ petit illud quod
pertinet ad se:ꝛ sic petitio sua indubitate ꝓcedit:ꝛ in executiõe
venit illud qd pertinet ad ipsum tantũ:ꝛ si in pluri petat execu
tionẽ repellet:sicut in petitione hereditatis:iuxta illa que notã
tur extra de offi. delega.c.cõquerente.per Inno.¶Securius ta
men crederem ꝙ si posset detrahere illa que ꝑtinent ad alios:
qd hec faceret.iste auteꝫ libellus melius procedit quando tota
iurisdictio

iurisdictio ptinet ad actorē:sed nō dominia rerū:qꝛ tunc attē
ta vulgari locutione: dñs iustitiarius pōt dicere totā villā suaꝫ.
etenim iuridici notanť cōmuniter dñi:ꝛ talis cōsuetudo est at
tendēda.ff.de verb.sig.l.anniculus.in prin.de lega.j.si seruꝰ plu
29 rium.§.fi.¶†Sed qd si fit questio de subiectiōe vel iurisdictio
ne:vel de alio iure incorporali tantū? Tūc videť cōpetere quasi
cōfessoria:vt.s.dixi:qꝛ vt in superiorib' dixi:nedū ille q dꝫ serui
tutem sed etiaꝫ ille qui impedit teneť:vt.l.si quis diuturno.ff.si
serui.ven.ideo tertius hac actione teneť.quod dixi in villa:intel
lige de castro et castellania comitatu et ducu.seu merchionatu.
¶Sꝫ quid de ecclesiasticis dignitatibꝰ? Respōdeo:ille nō pos
sunt vēdicari:qꝛ ille nō sunt in bonis nec ī dñio:ꝛ hoc nisi noīe
ecclesie ad quā ptinēt.vide extra de reli.do.c.cuꝫ venerabilis. de
exces.prela.c.inter dilectos.per Innoc.in spec.de reli.do.c.j.ꝛ.ij.
de hoc etiā tractat Ber.in.d.c.cū ad sedē.q̄ dixi de cōsuetudine
obseruanť:ꝛ maxime in curia Frācie vbi tota die cōcludiť tā in
possessorijs q̄ in petitorijs ad comitatus castra cū pertinētijs.ꝛ
iūge qō scripsi.s.eo.§.diꝫ.¶In scdo casu qñ agiť ꝯ ipos hoīes
qui subtrahūt obediētiā ꝛ denegāt seruitia:tūc credo qō possit
agi quasi p̄iudiciali que cōpetit vbi agiť de statu:vt.s. dixi.et in
hac veniūt presentatiōes ꝛ alia seruitia ac obediētie sicut in ve
ra p̄iudiciali accessorie veniūt illa que filius erga patrē:vel liber
tus erga patronū:vel ecōtra pater vel patronꝰ illis teneret face
re:vt hic no.ꝛ satis.s.tactū est.ꝛ hoc in p̄dicto casu qñ cōtendit
de iure qō habeť ī psona.de rebꝰ ꝛ iuribꝰ simul pōt agi quasi cō
fessio:ꝛ cōtra q̄si negatoria:sicut.s.dictuꝫ est qñ agiť de iure qō
habeť in psona tm̄ per.c.inter quatuor.extra de maio.ꝛ obediē.
30 ¶†Nūc queramus[a] que actiones cōpetant qñ agitur solū pro
a iuribus debitis seu prestationibus absq hoc q̄ vendiceť in pso
na.ꝛ ista est vltima q̄stio que tangiť hic glo.ꝛ vides q̄ determi
nat q̄ officio iudicis agiť quocūq modo p̄sentatio debeať.Sꝫ
mirandū de hoc quomodo dabiť officiū iudicis cū alia actio cō
petat:videlꝫ ex pmissione:vel ex testamēto:vel descēdens ex alia
causa ex qua p̄sentatio debeť.ff.de mino.l.i cause.Presertim cū
non reperiatur q̄ hec sit de causis quibus subueniť officio iudi
cis de quibꝰ diciť.ff.de va.ꝛ extraor.cog.l.fi.¶Preterea vř glo.
sibi ꝯria.nā.s.maxime dixit q̄ offi.iudi.nō dať ad futura:ꝛ hic
31 ꝯcludit ꝯtrariū.¶†Aduerte:vix possuꝫ gl.excusare:tñ credo q̄
gl.vult dicere qō quis via actionis nō pōt ad futura condēnari
sed offi.iudi.bene p p̄teritis annis agā via actionis:ꝛ pro futu
ris implorabo officium iudi.Verbi gratia.debes mihi.x.annua
ex promissiōe:vel qꝛ vidisti:agā certi cōdi.vel ex empto pro arre
ragijs preteriti tpis:ꝛ implorādo offi.iudi.p futuro vt condēne
ris solueť decetero.hoc vides in simili:qꝛ futura q̄ sunt accesso
ria veniunt offi.iud.ff.de edi.edic.l.ediles.§.itē sciendū.ꝛ sic non
cōtrariať gl.prime q̄ loquiť vbi agiť offi.iudi.principaliter: hic
quādo imploratur accessorie.Sed tamē videť contra.ff. de iud.
l.nō queadmoduꝫ.Sed pōt dici qō pōt fieri cōdēnatio vt in fu
turum presteť per officiū mercenariū seu accessoriuꝫ:ꝛ potest di
32 ci q̄ ista suppleat illā.¶†Quid dicemꝰ? Credo indubitate q̄ vbi
allegatur causa ex qua p̄sentatio debeť:q̄ agi debet actione que
descēdit ex illa causa:vt si vendidisti mihi decē libras rēdales ꝛ
annuas:agā actiōe ex empto.si pmisisti p stipulationē:agā certi
cōdi.ex stipulatione.si fuerit legatū annuuꝫ:agā ex testamēto.et
sic de singulis.ꝛ hoc indubitate pro preteritis presentationibꝰ.
An aūt pro futuris? Scis quot sunt opi.in gl.d.l.nō queadmo
dū.Quidā distinxerūt inter annua legata ꝛ stipulationes.in an
nuis legatis dixerūt nō agi pro futuris:cuꝫ tot sint legata:quot
anni.in stipulatiōe secus:cū sit vnica ex illa cōpetat ius p futu
ris temporibꝰ.ff.de verb.obli.l.si stichū.§.stipulatio.de do.causa
mor.l.senatus.§.fi.sed legata videnť cōditionalia pro annis fu
turis.ff.de an.leg.l.in singulos.ꝛ sic nō possunt peti ante cōditio
33 nem.de verb.sign.l.cedere diē.¶†Sꝫ si hāc opi.teneas:quid di
ces de annuo legato ad perpetuū? Cessat ratio predicta:ideo vi
detur dicendū qō vbi quis agit pro presentationibus preteritis
possit petere qō reus cōdenetur ad presentandū in futuruꝫ indi
stincte.ꝛ hoc tenet hic Dy.p hoc qꝛ tu vides agi posse nedū vbi
ius cōpetit in presenti:sꝫ etiā vbi spes est cōpetere.ff.vt le.no.ca.
l.j.§.bellissime.de iudi.l.in omnibus.¶Itē qꝛ agiť pro dāno fu
turo.ff.de aqua plu.arcen.l.j.§.j.¶Preterea tales prestationes
equiparantur iuribus incorporalibꝰ:cum sit quoddā genus ser
uitutis:sed in iuribus incorporalibus agitur pro futuro:vt.ff.si
serui.vendi.l.harū.ꝛ.l.legi.ergo ꝛ hic.¶Preterea hoc videť ex
pressum.C.de fideiusso.l.j.extra de sepul.c.in nostra.ꝛ ibi no.per
gl.ꝛ Inno.de pcu.c.auditis.per Inno.ꝛ hāc approbat consue
34 tudo.¶†Sed quid si nihil debeť de tēpore preterito? Videť nō
posse agi pro futuro:sicut nō posset agi confessoria pro seruitute
reali nisi opponereť impedimētū vt satis dictū est.s.e.§. eque.ta
mē posset agi ꝛ cōcludi qō detur litera de cōtractu.C. de lib.cau
sa.l.sicut datā.C.de fideius.l.instru.vel si dubitet actor ne pereat
fides p bonis faciat examinare testes ad eternā memoriā:extra
35 de testi.significauit. ¶†Sed pone:agiť p pretorio tēpore: petiť
reus condēnari in futurū:queritur vtrū ista petitio qō cōdēne
tur ad presentandū in futurū: veniat iure actionis vel offi.iud.
¶Dixi tibi.s.qō videtur qō offi.iudi.cōcordādo gl.que viden
tur cōtrarie.ꝛ facit bene.§.item sciendū.s. ¶Preterea hoc vi
demus in cōfesso.ꝛ negato.in quibꝰ venit declaratio iure actio
nis ꝛ cautio de futuro offi.iudi.vt dixi.s.e.§.eque.quicquid sit:
de iure vsus approbat ꝛ benignitas iuris canonici admittit qō
actor nō habet nominare actionē nec officiū.sufficit ergo qō di
cat:quare peto reū cōdēnari in presentationibus taliū annorū
preteritorum: ꝛ ad soluēdum anno quolibet de cetero in futurū:
implorando iudi.offi.in his quibus fuerit implorandum ꝛc.
36 ¶†Sed pone:talis libellus[b] admissus est:ꝛ cōdēnatio facta:pē
b dēte processu post libellū datū ꝛ ante sentētiā:fluxerūt duo anni
vel plures: nunquid virtute huius processus ꝛ sñie fiet executio
de annis qui fluxerunt pendente processu? ¶Non videť:qꝛ vim
sñia nō habet: iudex enim nō potest condemnare nisi iuxta for
mā libelli q̄ est qō cōdēnet in p̄teritis:ꝛ ad soluēdū in futurū. si
sic cōdēnet:clarū est qō cōdēnatio cōprehendit futurū tempus:
nō preteritū.sed illi anni sunt iam preteriti: ergo nō cōdēnat in
illis.itē cuꝫ hi nō essent preteriti tempore dati libelli clarū est qō
nō veniūt in condemnatione preteritorū:ꝛ pp̄ter hoc credo qō
ille qui agit:caute faciet si dicat in libello:peto eū cōdemnari in
preteritis ꝛ in his qui ꝯcedēt lite pendēte ꝛ ad prestandū decete
ro implorās offi.iudi. ꝛc.ꝛ forte iudex posset cōdēnare in his q̄
cedunt pendēte lite ex officio:q̄uis nō peteretur:p.d.§.itē scien
dum.sed ob.ff.de dam.infec.l.si quis missum.ꝛ ibi not.in simili.
¶Dixit ergo qō debet agi ad annū actio.descendente ex causa
qua p̄poniť deberi.sed pone:nullā causam scio nisi qꝛ ego ꝛ pre
decessores cōsueuimus recipere ab antiquo: queriť qua ac.agā.
37 ¶†In hac questione gl.iuris ciuilis dixerūt me nō posse agere.
ꝛ ideo cōsulūt qō aliqua causa vera vel falsa supponať. ꝛ pbať
per presentatiōes frequētes cū tpis lapsu: vt no.in.l.cū de in reꝫ
ver.de vsufr.C.de pac.l.si certis annis.ff.de serui.l.seruitutes.ſm
hoc hec questio est expedita:qꝛ semper ageť illa actione q̄ descen
dit ex causa q̄ supponeť. sꝫ tñ hec cautela videť piculosa anime.
quomodo eniꝫ actor salua cōsciētia poterit iurare causam quā
nō credit vel nō scit? idcirco sup hac q̄stione crederē sic dicēdū:
qꝛ aut qs agit ad annuū certū vel seruitiū qō dicit deberi ratiōe
certe rei immobilis: qꝛ ad hoc effecta est sicut ad canonē vel cen
sum vel alia. ¶Primo casu aut agiť simul de cōditione psone
ꝛ de seruitio seu de annuo: ꝛ hoc satis expeditū est ī superioribꝰ.
aut de annuo tm̄: ꝛ tūc credo qō possit agi ex ꝯsuetudine ꝛ suffi
cit proponere qō ita presentare cōsueuit ratiōe talis rei:maxime
si ponať tēpus de quo extat memoria.imo etiā sufficeret longuꝫ
tēpus de iure canonico.ꝛ sic intelligo.§.de agri.ꝛ cēsi.l.litibus.ꝛ
l.dñi.C.loca.l.excepto.ꝛ hoc no. gl.extra de ꝯsue.c.fi.ꝛ Inno. ex
tra de cā pos.c.cū ecclesia.nec ob.de cen.c.puenit.qꝛ satis est cau
sa consuetudo.itē res pro qua presentať.ꝛ de hoc vide qō scripsi
in.d.l.si certis annis.¶In secūdo casu: qñ nō dicit rē effectam:
crederē etiā agi posse ex cōsuetudine per predicta.nec ob.c.perue
nit.qꝛ vt dixi: sufficiēs causa est cōsuetudo. ¶Preterea loquiť
qñ fuit iusta ignorātia.ꝛ probať:nā propter tāti fluxum tēporis
probatio ignorātie alleganti incūbit:vt.d.l.cū de in rē ver.secus
si nō essent tot prestationes:vt.l.cū de indebito.ff.de proba.vel si
ius ꝛ cōsciētia nō te remordet supponas causam quā probabis
per frequētes presentationes cū cursu tpis:ꝛ ages actione ex illa
causa descendēte.Caue tñ:qꝛ si dicas qō ratione certe rei tibi sol
uerit olim date ad censum vel in emphy.oportet te pbare presen
tatiōes:ꝛ qō ratiōe illiꝰ rei soluerit.ꝛ ideo si hoc nō possis pba
re:allega solū frequētiam p̄stationū:nec facias mētionem de ali
qua re ratiōe cuius presteť.Cōsueuit queri nūqd possit agi pos
sessorio p annua p̄statione.Et scis q̄ doc.iur.ciui.cōsueuerūt te
nere qō non: qꝛ cōpetit petitoriū:sed actio psonalis p illis:ergo
nec possessoriū.Doc.iur.canonici tenēt ꝯ:qꝛ exp̄sse hoc habēt ex
tra de elec.c.querelā.de cau.pos.c.cū ecclesia.Posset dici qō vbi
pēsio seu p̄statio annua debeť rōne certe rei: qō deť possessoriū:
qꝛ ēt q̄si cōfessio.cōpetit illo casu:vt dixi.s.sed qñ debeť simplici
ter:tūc nō:sꝫ de vsu curiarū seruať opinio canonistarū idistīcte.
de hoc no.p doc.i.l.si certis annis.ꝛ in.c.puenit.p Io.an.ꝛ Inn.
38 de reg.in.c.qō latēter.¶†Redeamꝰ[c] nūc ad alia q̄ tāgūt mate
c riā huiꝰ.§.Hic diciť qō he actiones dicunť ideo p̄iudiciales: qꝛ
sñia in eis lata p̄iudicat oībꝰ:nunqd hoc est verū idistincte? Dic
qō nō:sed vbi fuit cognitū principaliter.Si vero incidēter:tunc
distinguiť an plene:an minus plene.vide.ff.de sta. ho.l.pe.in gl.
ibi:hoc verū. vbi cognitū est inter illos quorū principaliter īter
est.Quid si inter alios? Verbigratia.erāt duo fratres īter quos
agebatur de successione fratris premortui:vel forte agebať de ali
mētis altero ꝛ patre egente. diues cōtra quem agebať negabat
egentē fratreꝫ suum:sentētia ferť:nunquid facit ius? Vel pone.
qdā q venerat de vltra mare dixit se ibidē fuisse genitū: ꝛ patrē

a ¶Nūc queramus. Vide hic plene p Ang.i.v. col. post me. ver. in ea.gl.ibi ad futuras. vide hic Bal. in.ij. col.in me. ver. in ea.gl. magna. vbi ponit q̄stionē pro hac materia cuꝫ duabus quest. sequē.vide doc.i.l. si certis annis.C. de pactis.

b ¶Libellus. Formas etiam libellorū ī hac materia vide p Pe. Ia.ī titu.de p̄iudiciali actiōe ī rē p quā q̄riť an aliqs sit seruꝰ.itē in tit.d p̄iudiciali.i. actiōe p quā q̄riť an aliqs sit libertus.ꝛ titulis duobus seq.

c ¶Redeamꝰ. De hac q̄st.vide Iaso.hic i.v.colū.añ fi.ver.iuxta p̄dicta Ioā.fab.

defunctũ petit ab altero de fratribꝰ suis portionẽ suã. ꝓnunciatur filius: nũquid faciet ius cõtra aliũ fratrẽ tertiũ? Jac. ⁊ Pe. dicũt ꝙ nõ. vñ hec regula: ꝙ sñia lata i ꝑiudiciali facit ius: obtinet vbi agebat ille cuiꝰ principaliter interest: veluti pater. secus si aliꝰ: vt frater vel cognatus. hoc vides in simili sentẽtia lata in querela inoffi. test. facit ius. ff. de inoffi. testa. l. papi. §. si ex cã. hoc verũ pricipali herede defendẽte. secus si legatario. ff. de excep. rei indi. l. j. ¶ Itez dicit Pe. ꝙ sententia lata in hac act. alijs ꝑiudicat nõ simile ius pretẽdẽtibus sz accessoriũ: vt sentẽtia lata contra patrem preiudicat agnatis ⁊ cognatis: sed nõ preiudicat simile ius ꝑtẽdẽtibꝰ. vt si qs vẽdicauerit aliquẽ in filiũ ⁊ ꝓnũcietur eius filiũ: nõ ꝑiudicat alij in filiũ vẽdicanti. vel si sit questio de libertinitate: ⁊ pronũcietur te nõ esse libertuz: nõ ob. exceptio rei iudica. alij agẽti. ff. de iureiur. l. si duo. si lib. inge. esse di. l. j. de col. dete. l. cũ nõ iusto. hec ꝓcedũt in duobꝰ ꝑiudicialibꝰ: vcz per quas querit an qs liber sit vel seruus. itez de partu agnoscendo.

39 ¶ † Quid in tertia vbi agit de ingenuitate ⁊ libertinitate? Gl. videt sentire ꝙ sñia nõ faciat ius quo ad alios: qr nõ est ita fauorabilis: vt no. d. l. j. si lib. in esse di. Idẽ tz Inn. extra q fi. sint legi. c. causam. ij. ⁊ hoc p. d. l. j. ⁊ l. patronũ. Sed põt dici ꝯ. nã. l. ingenuũ. loqt i sñia lata sup igenuitate: ⁊ nõ est restringẽda. ¶ Preterea est eadẽ ratio: nã ingenuitas est valde fauorabilis: vt apparet p totã materiã. ⁊ ꝑdicta. l. j. ⁊ l. patronũ loquunt in casu quo alius agit qui ꝑtẽdit se habere simile ius: vt. s. dixi. ¶ Sz qd in alijs quasi preiudicialibꝰ in quibꝰ dixi agi pro alijs stãtibus vt si agatur de statu religiosi vel agricole vel ascriptitij: nũqd sententia in eis data facit ius? Nõ videt. qr nõ reperit. sed satis põt dici idez cũ detur ad similitudinẽ preiudiciliũ: vt. s. dixi ⁊ ideo qd statim dixi in illis: intellige in his. ⁊ facit hñ. C. de decu. lib. x. ¶ Itez hoc obtinet vbi agit ꝑiudiciali. Quid si agat rei vẽ. vel offi. iudi. vel interdicto? Potest dici idẽ quomodocũqz agatur dum tñ pronũcietur talis. ff. si lib. inge. esse di. l. fi. ff. de mino. l. de

40 etate. ¶ † Sed qd in causa legitimationis vel cognationis: nũquid sñia facit ius? Verbi grã. inter patrẽ ⁊ filium nõ erat questio qn eẽt filiꝰ sz negabat legitimꝰ: ꝓnũciatũ fuit esse legitimũ: vel forte cũ ageretur de dignitate vel sacris ordinibus fuit ꝓnũciatuz esse legitimũ: vel si agatur de hereditate inter cognatos. Inno. videt tenere ꝙ nõ facit ius in. d. c. cãm. ⁊ idẽ Hosti. ibidẽ qr nõ repit hic expssuz. ¶ In ꝯriũ facit: qr ex q̃ agit de statu: vr ꝙ ꝑiudicet sicut i alijs qõnibꝰ statꝰ cũ sit eadẽ rõ. Itẽ in ꝯnexis ob. exceptio rei iudi. sicut lata sñia i q̃rela ob. excep. rei iud. in legatis: ⁊ sñia facit ius: vt. l. papi. §. ex cã. ⁊. ff. de inoffi. test. Sz cognatio est quoddã ius ꝯnexũ: idcirco sñia lata vr obstare. Posset dici ꝙ si patre agẽte vel defendẽte ꝓnũciet. ꝙ sñia facit ius: qr hec cã par est qõnis filiatiõis: vt. ff. de agna. li. l. si neget. sz si inter alios sit q̃stio ⁊ ꝓnunciet: nõ facit ius: vt dixi in superioribꝰ. ¶ Sz querit: si qs ꝓnũciet filiꝰ nullo agẽte. Verbi grã mortuo. patre meo cũ dñs tẽporalis occupasset bona eiꝰ: ego informaui ꝙ erã filiꝰ: ⁊ ꝓnuciauit me filiũ ⁊ tradidit mihi bona: nũqd hec sentẽtia facit ius? Nõ vr: cũ nõ fuerint vocati alij ad quos poterat hereditas ptinere. ff. de col. dete. l. cũ non iusto. Preterea nõ fuit sñia lata pre agẽte vel defendẽte: ⁊ ita nõ vr facere ius quo ad alios ꝭm doctrinã. s. datã. ⁊ hoc vr notare satis Inn. in. d. c. cãm q̃. q dicit ꝙ hec sñia ita demũ facit ius si fuit lata iusto cõtradictore agẽte vel defendẽte. Mihi videt ꝙ dñs tpalis seu eiꝰ ꝓcura. sit satis legitimꝰ ꝯdictor: ⁊ iõ credo ꝙ aliquo sic admisso ad hereditatẽ p sñiaz: ꝙ debitores ⁊ alij teneant ei rñdere ex quadã cõsequẽtia. C. de pe. he. l. fi. sz si aliqs ꝓbasset se legitimuz corã epõ vel in superiori suo ad finẽ q̃ admitteret ad ordines vel ad dignitates: tũc nõ videt: qr nullꝰ fuit cõtradictor legitimus: vt. l. cũ nõ iusto. s. alleg. ⁊. ff. de inoffi. testa. l. qui repudiandi. §. fi.

41 ¶ † Sz qd in causa nobilitatis. Verbi grã. de ꝯsuetudine Frãcie succedũt alio modo nobiles q̃ ignobiles. alter duorũ fratruz dicebat se nobilẽ ⁊ petebat annagiũ tãq̃ nobilis. alter negabat se ⁊ ipm fore nobiles. lata fuit sñia ꝙ erãt nobiles: nunqd faciet ius? nõ vr: cũ nõ repiat. Tñ credo ꝙ imo: qr agit de statu: vt. s.

42 dixi. ¶ † Sz vlterius querit: sñia lata pro statu facit ius: quid si cõtra statũ? nõ videt idẽ: cũ cesset cã fauoris libertatis vl igenuitatis. ¶ Preterea vides ꝙ sentẽtia lata in causa matrimonij ꝓ matrimonio trãsit in rez iudicatã: ⁊ tñ nõ cõtra matrimoniũ: extra de sentẽ. ⁊ re iudi. c. lator. Videt expssum ꝯtra. ff. de ag. li. l. iij. in prin. de lib. cã. l. duobꝰ. Itẽ q̃ dixi intelligas si iudicetur super statu: vcz eum esse liberũ: secus si pronunciet nõ esse seruũ. ff. de liber. causa. l. si seruꝰ quẽ. Quid ergo si in questiõe. s. tacta iudicetur deberi annagiũ: ⁊ mihi fuit pronunciatum expresse sup nobilitate? Credo ꝙ sufficit. C. de ordi. cog. l. ij. qr per dictam cõ

43 suetudinem annagiũ nõ debet nisi nobili. ¶ † Nouissime queritur de formis libellorũ ⁊ gl. satis format cõclusiones. vnũ tñ aduerte: qr ego credo ꝙ cũ he actiões ꝑiudiciales sint reales: dz cõcludi ad declarandum: ⁊ ꝙ declaratio veniat iure actiõis. cetera offi. iudi. vt in alijs realibus: ⁊ hoc quãdo agit de statu principaliter. interdũ tñ agitur incidẽter: vt in materia de ordi. cog. apparet: ⁊ tũc nõ est questio quomodo formet libellꝰ: qr ꝓponitur p modũ exceptiõis: als questionũ nõ esset finis. ¶ De omissis cõfiteor culpam. de male dictis peto veniã. doc. hic pauca dixerunt: ⁊ vbi dixerũt nõ silui eos nominare. Jac. de ra. materia feudo. hic cumulat quã nõ prosequor: qr melius est lib. feu. et in spe. de feu. q̃ ipse tractet.

a ¶ Sic itaqz. Diuide ꝭz Ang. et summa ꝭm eũdẽ. Dñs rei non põt agere ad dãdũ rẽ suã nisi cõtra furẽ odio furis. ⁊ actiones in rẽ ꝯpetũt ad vẽdicãdũ: psonales aũt ad dã duz vel faciendum. h. d.

b ¶ Intellige. Idem tenet hic Ange.

1 ☞ Casum ponit in principio.
2 Sic itaqz. an hec verba ponantur illatiue.
3 Dominium non potest queri ex pluribus causis successiuis sed bene concurrentibus.
4 Actor si dicat se dñm ex pluribus causis cõcurrentibus: an talis libellus sit admittendus.
5 Quid aũt si plures cause proponant ex quarũ aliquibus dñiuz queritur sine traditione: veluti ex causa legati.
6 Quid si egisti rei vẽdi. vna causa adiecta succubuisti: agis iterũ ex alia causa: an possis.
7 Intentans actiones contrarias etiam successiue repellitur.
8 Quasi dominus: an possit fieri magis quasi dominus.
9 Obligari quis potest ex pluribus causis.
10 Interdicta an sint personalia.
11 Agi potest contra quemlibet actione triticaria pro possessione.
12 Conditio furtina cui competat.
13 Prelati ⁊ rectores ecclesiarũ an possint agere ꝯdictiõe furtiua. Et quid de cõpositarijs ⁊ alijs qui nõ habẽt ius in re. ⁊ nu. 14.
15 Dominus vtilis an possit agere condictione furtiua.
16 Condictio furtiua ad quid competat.
17 Quid si res interierit: an ipsa res petatur cõdi. furtiua. ⁊ nu. 18.
19 Agere actione triticaria ad possessionẽ est securius q̃ agere condictione furtiua propter difficilem probationem dominij.

a 1 **Sic itaqz[a] discretis.** ¶ † In hoc. §. nõ sunt multa dicenda. et põt sic poni casus. Domine imperator: ego vidi. s. aliquas diuisiões actionum ⁊ inter ceteras ꝙ quedam sunt reales: quedaz psonales: ⁊ ꝙ p actiones reales possum rez meã petere. Sed ponamꝰ: ego volo p actio. personalẽ petere ꝙ res mea mihi detur: nunqd possum? dicit imperator ꝙ nõ. nec eñ qd actoris est ⁊c. ⁊ prosequere iuxta verba tex. vsqz ad. §. vel grossum. ver. et ibi reassume per modũ. Alius casus. Dñe imperator ego vidi. s. ꝙ quedam actiones sunt in rẽ quedã in personã: quero a vobis quomodo vocãtur actiones in rẽ: ⁊ quomodo ac. in personã. Dicit imperator: appellamus ⁊c. ⁊ prosequere tex. ⁊ no. hũc male dictatũ ⁊ lõgis verbis. sz. §. ꝑiudiciales. s. priori. fuit melior ⁊ magis succinctis verbis ⁊ dictatus q̃ aliquis q sit in toto hoc ti. nec forte in

2 corpore iuris: ⁊ vix vident ꝓcessisse ab eodẽ. ¶ † In gl. format. in fi. Hoc nihil est dictu: sed vult dicere si apparet ⁊c. i. si agat dare oportere. Supponit ergo hec gl. ꝙ hec verba: sic itaqz: ponantur illatiue: ⁊ tñ nõ est verũ: qr nihil est dictũ. s. a quo possit inferri. Dic ergo ꝙ ponunt recapitulatiue: vt possit poni regula super actionibꝰ de quibꝰ dixerat: ⁊ exceptionẽ quã hic ponit ꝭm doc.

3 ¶ † In gl. sz opponit. in fi. Et est hec gl. regula vera ꝙ ex pluri-
b bus causis nõ põt q̃ri dñiũ: qd intellige[b] ex pluribꝰ causis successiuis: sz ex pluribꝰ cõcurrentibus põt: vt no. in. §. ex plurimis.

4 ¶ † Quid ergo si quis agat ⁊ dicat se dñm ex pluribꝰ causis cõcurrẽtibus: nũquid admittit talis libellus? Verbi gratia. Dico qd talis dñs vẽdidit mihi talẽ rẽ. Item ⁊ eã mihi donauit: ⁊ ex dictis causis mihi tradidit: quare peto ⁊c. Et videt ꝙ sic: cum possint ꝯcurre: vt. d. §. no. ¶ Preterea si due actiões ex diuersis causis procedẽtes se cõpatiunt ⁊ possunt ad idẽ simul intẽtari: qd possunt: vt in materia cumulatiõis videbitis. j. eo. §. fi. minꝰ. ergo due cause dominiũ acquirẽdi. Preterea q agit vẽdicatione nulla causa expressa: intelligitur oẽs causas in iudiciuz deducere: vt. ff. de exceptio. rei iudi. l. ⁊ an eadẽ. §. actiões. extra de senten. ⁊ re iudica. c. abbate. lib. vj. si ergo plures exprimãtur: nullũ est vitium: imo nec aliud importãt q̃ si nõ exprimerentur. ff. de condi. ⁊ demon. l. conditiones que extrinsecus. de leg. j. l. ij. cum oẽs ⁊ plures intelligerent proponi tacite: vt. l. si mater. §. j. ¶ In contrariũ videt. certũ est qd actiones personales ⁊ reales in hoc equiparãtur: qr qd iure in vna obseruat quando expressa causa ab initio agitur: idẽ in alia. nã sicut nõ ob. exceptio rei iu. vbi in personali ex vna agitur si ex alia agat sic nec in reali vna causa ab initio adiecta. ff. de excep. rei iudi. l. si mater. §. si quis aũt. ⁊ l. ⁊ in eadẽ. §. actiões a cõtrario sensu. Sed cõstat ꝙ ex pluribus causis nõ potest simul agi in actione personali: vt. d. §. act. de re iudi. l. nemo. §. quoties. ergo nec in reali ex pluribꝰ causis. ⁊ hoc videtur expressum. C. de cõtrahẽ. emptio. l. cũ res. ⁊ videt hoc notari extra de fide instru. c. inter dilectos. §. ceterũ. Ad hoc potest dici qd libellus debet admitti per primas rationes: dũ tamen tales sint cause qd p traditionẽ acquirat dominiũ: et hic patet: qr vna fuit traditio ⁊ vna acquisitio dominij: ⁊ sic totuz vnũ reputatur ⁊ vna actio ex hoc resultans. ¶ † Sed quid si plures cau-

5 se proponantu

se proponant ex quarū aliquibꝰ dñium querit̄ sine traditiōe: sicut ex causa legati. Verbigratia. Dico q̄ḋ talis legauit mihi fundum suū: ⁊ nihilominꝰ donauit inter viuos. vel pone in aliis casibus in q̄bus dñiū acquirit̄ sine traditione. Tunc non credo q̄ḋ deberet admitti: q꞉ ex illa causa q̄ trāsfert dicit se dñm: ergo aliam proponēdo est sibi cōtrarius ⁊ ita repellendꝰ. C. de fur. l. j. C. de codi. l. fi. Non ob. cōtraria: q꞉ in personalibus nō est idē sicut in realibꝰ. nā in personalibꝰ singulas causas singule actiones sequunt̄: nō sic in reali qñ fuit vna sola traditio: q꞉ oēs reputantur pro vna. ¶ Itē nō ob. l. cū res. q꞉ loquit̄ vbi fuisse pponuntur plures traditiones: quō casu nō admittit̄ talis libellus: q꞉ videt̄ cōtraria pponere: sed in casu proposito videt̄ admitti debere: q꞉ nulla ꝯtrarietas est: ⁊ hoc vbi pretēdit se habere diuersas causas ab eodē. Quid si a diuersis? Tūc nō vꝫ q̄ḋ procedat: q꞉ esset cōtrarius sibipsi dicendo vtrūq̄ dñm simul q̄ḋ esse nō pōt: vt. ff. cōmo. l. si vt certo. §. si duobꝰ. Quid si dicat̄ eos fuisse dominos successiue. ⁊ vtrūq̄ simul tradidisse? Vt admittēdus: per rationes p̄dictas dumtamē cause sint cōpatibiles: vt dixi: ⁊ maxime qñ vnꝰ habuit causam ab alio: vt dixi. Et hec vera agēdo: sꝫ an defendēdo admittet̄? Videt̄ q̄ḋ sic indistincte: cū contraria ppones audiat̄ defendendo: vt. l. nemo. ff. de excep. sed vꝫ obstare. d. l. cū res. q̄ videt̄ loqui in defensore: vt i ver. sane. Sꝫ dicas q̄ḋ principiū loquit̄ in actore. sꝫ ver. sane. loquit̄ in reo: ⁊ diuersificat̄ quādo actor recuperauit rē ⁊ aliꝰ vult agere querela.

6 †Sed qd: egisti rei vē. vna causa adiecta succubuisti. agis iterū ex alia cā. ego tibi dico: amice tu dixisti alꝰs te dñm ex tali prīa cā qua egisti tu: nūc vis dicere cōtra cōfessionē tuā: debes repelli. querit̄ an bene dicā. Videt̄ expeditū q̄ḋ nō: q꞉ expressum est ꝙ q egit ex vna causa actione reali: ⁊ succubuit: pōt agere ex alia: vt. d. §. si qs autē. ⁊. d. l. cū res. sed ad illas pōt respōderi q̄ḋ verū est ꝙ nō ob. exceptio rei iudi. sed alie exceptiones nō intēdit ibi excludere sicut de rei vē. vel alia. vnde videretur repellēdus: q꞉ qñ agit prīa causa dicit se dñs ex illa: igit̄ ex alia nō pōt se dicere dominū: q꞉ semel factus dñs nō pōt fieri dñs per hūc. §. ⁊ confessio sua quā fecit se dicēdo dñm ex prima causa sibi preiudicat ꝗuis forte nō dicat verū: q꞉ recipit̄ p vera in eius preiudiciū. C. de reuo. do. l. cū pfitearis. s. de ser. pig. da. ma. l. si creditoribꝰ. ⁊ meliꝰ extra de adul. c. significasti. cōfessio enim preiudicat inter easdē personas etiā in alia causa vt cōsueuit dici. ff. de interrogato. ac.

7 l. fi. ¶ †Preterea cōstat ꝙ vbi quis vult intētare actiones ꝯtrarias et successiue ꝙ repellit̄. C. de fur. l. j. de codi. l. fi. si seruꝰ exte. l. j. iste aūt q primo adstruxit se dñm ex vna causa ⁊ succubuit: ⁊ nūc vult se dicere dñm ex alia cōstat ꝙ dixit cōtraria: q꞉ si fuit dñs ex illa quā primo adstruxit: nō pōt se dicere dñm ex ista quā nūc pponit per hūc. §. ⁊. l. cū res. ergo tanq̄ cōtraria propones est repellēdus. ¶ Preterea venit cōtra iuramētū propriū: nā in primo casu iurauit se dñm ex causa quā pposuit: nūc vult iurare se dñm ex alia q̄ ꝯtraria ⁊ impossibilia sunt: q꞉ si verū iurauit primo nō iurat vex nūc ⁊ ecōtra: ⁊ sic relinquit ꝙ possit repelli. ⁊ pro hoc optime extra de elec. c. vt quis. li. vj. vbi videtur quasi expressū. ⁊ facit extra de fide istr. c. inter dilectos. §. ceterū. ⁊ hec vident̄ prurire auribus ⁊ tamē nō vident̄ de mēte iuriū predictorū: vꝫ. §. si quis aūt. ⁊. l. cum res. ꝙ essent sine effectu. ¶ Preterea similes oppositiōes possent fieri quādo ille qui primo egit ⁊ succubuit vult agere ex noua causa. nā si ex prīa succubuit: nō propter hoc amisit dñium. ⁊ sic ex noua causa nō posset se dicere dñm qn deieraret ⁊ quia esset cōtrariꝰ sibipsi: ⁊ tamē claro clariꝰ est ꝙ supueniēte noua causa pōt agi: vt. l. si mater. §. eadē. sꝫ ad illū. §. posset respōderi ꝙ agi pōt sic ꝙ nō ob. excep. rei iudi. sꝫ nō negatur quin repelli possit alia exceptiōe. hoc nihil est: nā tex. dicit ꝙ ex noua causa pōt agi ⁊ obtineri: extra de sen. ⁊ re iudi. c. ablate. ver. nō pdesset. lib. vj. nō autē posset obtineri si sic esset ꝙ posset repelli. Pōt tamē alio modo respōderi: q꞉ p sniaꝫ perditur dñiū: saltē vtile. dicā. j. de offi. iudi. §. si. vel posset ille. §. intelligi quādo dominiū supuenit ex precedēti causa quo casu acq̄situ p̄dit ⁊ nouū acquirit̄ ⁊ accedit. ff. ad. l. fal. l. fundo. ⁊ ideo ex illo nouo agi pōt: ⁊ sic nō obstaret vltima opinio illorū qui tenēt ꝙ posset repelli. Et p eundē modū posset r̄nderi ad. l. fi. ff. de

8 excep. rei iudi. vbi est ꝯtrarietas eadē: sup quo cogitabis. ¶ †Sꝫ quid dices in quasi domino: nūquid quasi dñs potest fieri magis quasi dñs? Verbi gratia: dico me quasi dñm: q꞉ p traditionē accepi a tali quē dñm esse credebā ⁊ tali titulo: itē ⁊ a tali: nūqd talis libellus procedit ⁊ ea q̄ dicta sunt supra in dñio obtineant in quasi dñio? Nō videt̄: q꞉ dñiū est plenū. quid si nō pōt cōpati sibi plenū sed minꝰ plenū cōpatit̄ minꝰ pleno vt vides: q꞉ tutorem habēti non pōt. dari tutor: ⁊ tamē pōt dari curator: ⁊ curatorē habēti curator. C. in qui. cau. tu. ha. l. l. ⁊ ibi no. Et ideo vꝫ ꝙ quasi dominiū possit acqri diuersis titulis ⁊ ꝙ nō obtineat is §. itē per premissa videt̄ ꝙ actor oēs titulos possit in iudiciū deducere per rationes predictas. s. in dñio. ⁊ ad hoc bene facit dictū. c. abbate. q̄ḋ neduꝫ loquit̄ in dñio vero imo in quasi dñio: ⁊

hoc vbi actor habet illos diuersos titulos ab vno ⁊ fuit vna traditio. Quid si a diuersis? Videt̄ idē: q꞉ cessat causa ꝯrietatis q̄ s. allegaui in pleno dñio: ⁊ pro hoc q꞉ tacite deduceret̄ totū i iudiciū. si ergo expresse ponat̄: cur vitiat: vt. s. satis allegatū est: sꝫ ꝯtra facit. l. nemo ex his. §. quoties. de re iudi. ¶ Itē q꞉ ex quolibet titulo sine aliqua traditiōe oꝛit̄ vna actio: ⁊ ita sequit̄ ꝙ agit pluribꝰ ⁊ diuersis actionibꝰ: q̄ḋ nō est licitū: vt. d. §. quoties. itē rei vē. nō pt̄ dici idē q꞉ nō cōpetit nisi vna. nec est nisi vnū dñiū. ¶ Sed ad hoc pōt responderi ꝙ plures publiciane possunt cumulari: cū competant ad idē ex diuersis causis. nec snīa lata in vna ob. exceptio rei iudi. in alia: pro eo q꞉ ab initio oēs cause exprimunt̄: vt. §. si quis aūt. s. sepius allegato. ⁊ ideo videtur posse agi ex pluribꝰ causis: vt predicitur etiā causatis diuersis titulis: ⁊ traditionibꝰ. Sed an vtilis dñs possit fieri magis dñs vtilis: q꞉ quin possit fieri directus dñs nō videt̄ dubitabile: Et dicitur ꝙ sic per dictā rationē: q꞉ minus plene ⁊c. Sed pōt dici ꝙ nō attēta ratione huiꝰ. §. ideo que dixi i directo: intellige in vtili. bene tamē verū est ꝙ vtilis pōt reputari directus diuersis respectibꝰ. vide. s. de loca. §. adeo. ⁊. s. eod. §. oim. ⁊. §. alio. vide in quolibet.

9 †Sed quid dices in obligatiōe reali? Expeditū est ꝙ ex pluribꝰ causis potest obligari: nec est idem sicut in dñio: ideo videtur ꝙ possit ex pluribꝰ causis similibꝰ agi. ff. de excep. rei iudi. l. ex sertā

10 te. §. latinus. iunge. j. eod. §. si minꝰ. ¶ †Itē quid in interdictis? Videtur ꝙ cū sint personalia: ꝙ habeāt quo ad hoc naturā personalium: vt dicā. j. de interdic. §. recuperāde. ⁊ not. Inno. extra de do. c. inter dilectos. ¶ In gl. sed in quo. in fi. hec gl. bona est ⁊ vera ꝭm oēs. ¶ In gl. i. q꞉ apparet. ibi: tamen hic dicit ꝙ sic. hec gl. fortissime arguit: nemo ad impossibile obligatur: nec aliqua actio pōt dari ad īpossibile: sꝫ impossibile est rē meā mihi dari: ergo impossibile est agi cōdi. furtiua ad dādū q̄ḋ meū est. ¶ In ea. gl. cū dicit: intēdit̄. hec gl. nesciens in lucē euadere: conuertit se ad obscura: ne videat̄. ⁊ cōcedit ꝙ hec actio nō dat̄ ad dandū sꝫ restituendū rē. nec ob. ter. si appareat eos dare oportere ⁊c. qui videt̄ supponere ꝙ agit̄ ad dandum: q꞉ nō refert̄ ad condi. fur. de qua statim locutus est: sed ad condictionē prout est genus ⁊ prout ponit̄ pro ol actione personali. q. d. fur tenet̄ ꝯdi. fur. ad restituendum: sicut teneret̄ quicunq̄ alius alia cōdi. ad dandū si apparet eū dare oportere. Hanc arbitror fuisse intentionē gl. de lōge adductā: ⁊ credo ꝙ ille qui cōposuit tex. nunq̄ hoc cogitauit. ¶ In ea. gl. ibi: sed hoc est speciale vt hic dicit̄. gl. vult respondere ad vnā oppositionē que posset fieri. Vos cōcluditis ꝙ hac cōdi. agitur ad restituendū: in quo ergo est speciale in ista: q꞉ ⁊ alie vident̄ ad hoc cōpetere: ⁊ sic nil i ea est speciale: ⁊ tñ ter. supponit ꝙ sit speciale: ad hoc intēdit gl. respōdere q꞉ nulla cōdi. cōpetit domino pro restitutiōe rei sue nisi hec: vnde si alique cōpetant ad restituēdū: dic ꝙ verū est nō dño: sed dño nō. Hec r̄nsio nō videtur vera: q꞉ reperiunt̄ alie cōdi. competere dño pro restitutione rei sue: sicut cōdi. sine causa. ff. rerum amo. l. rerū. §. j. itē cōdi. ide. ff. de cōdi. inde. l. si vrbana. ⁊. l. indebiti. §. j. ff. de cōdi. ob causam. l. si procu. itē certi cōdi. generalis. ff. si cer. pet. l. certi condi. §. cōpetit. de tritica. l. ij. Nec credo ꝙ is tex. nec aliqs dicat ꝙ sola cōditio furtina cōpetat dño cōtra furē: imo ⁊ oēs alie degenerāt in odiū furis. vnde quādo hic dicit hac actiōe. s. cōdi. fur. vel alia ⁊ ita etiā intelligit̄. ff. vsufr. quemadmodū ca. l. fi. vbi loquitur generaliter rē suaꝫ neminē nisi a fure cōdicere posse. q. d.

11 ꝙ cōtra furē pōt agi quacūq̄ condi. ¶ †In ea. gl. in fi.[a] sed ꝭm

a hoc nihil speciale esset in fure: q꞉ contra quēlibet agitur triticaria pro possessione. ff. de tritica. l. ij. quod tamen iste text. innuit. ¶ Quid ergo dicemus ad cōtrariū q̄ḋ ad hoc obstat? Pōt dici q̄ḋ hec conditio furtiua habet speciale in hoc: q꞉ ille qui agit aliis cōditionibꝰ: non habet dicere se dominū: nec concludere p medium dominij: in ista sic. ff. dē cōdi. furti. l. j. vnde qui agit cōmodati vel depositi: nō agit q꞉ dominus: sed q꞉ commodauit. secus in cōdi. fur. ⁊ in hoc speciale in ea: ⁊ cōcludit̄ ad dimittēdā vel dandam rē ꝭm Jac. ¶ Vel potest dici q̄ḋ cōditio furtiua cōpetit ad dādum si res intereat. ff. de condi. fur. l. si pro fure. ⁊. l. et ideo. ⁊ sic is tex. debet intelligi q̄ḋ hac condi. furtiua agit̄ ad dādum quādo res nō extat: ⁊ hoc casu loquitur is tex. In veritate is tex. loquit̄ quādo res extat: ⁊ apparet: q꞉ loquit̄ in casu quo res vēdicari potest: vt ibi: ꝗuis aduersus ⁊c. que vēdicari nō potest nisi extet. s. de re iudi. §. si tamē. Preterea iste tex. ponit regulam ⁊ exceptionē. Regula est ꝙ nemo agit ad dādū rē suam nisi cōtra furē. exceptio debet esse de regula. ff. de iu. l. j. hic autem nō esset de regula nisi possit res sua peti dari: ergo sequit̄ ꝙ possit peti dari oportere. ⁊ hoc nō potest negare qui nō voluerit calū

b niari ter. ¶ Quid ergo ad regulam? dicas[b] ꝙ ꝗuis sit impossibile rem meam mihi dari: nihilominꝰ hec petitio admittit̄ cōtra omnem rigorem iur. ⁊ contra propriā significationem verbi dandi odio furis. vnde quando res extat: hoc verbū dare. accipitur pro reddere: ⁊ ideo tex. dicit hic recipiendę rei gratia. ⁊ sumitur hic dare: improprie: sicut ⁊ qñq̄ reddere: p dare. ff. de vb.

a ¶ In fi. idem tꝫ hic Ang. cum Jo. fa. vide eum hic in. ij. col. vsq̄ ad vꝫ. videamus itaq̄. q est in seq. col. añ fi. vbi tractat illā q̄ōnē: nūquid q̄ olim possidebat p̄sumatur hodie possidere ⁊ durat hec q̄stio p totā col. sequētē. s. tertiam vsq̄ ad col. q̄rtā post prīn. in ver. Quero secundo. vbi tractatur illa q̄ḋ an q possidet reꝫ hodie presumat̄ dñs. Item ppe finem quarte col. q̄rit an olim dñs p̄sumat̄ hodie dominus.

b ¶ Dicas. Vide dñm Jaso. h in. v. col. i ver. i fi. gl. p clara intelligentia.

a ¶Rei vendi. Querit hic Ange.sup ista gl.an rei vẽdi.tollat̃ p cõdictionẽ furtiuam:vel contra.
b ¶Prima verior. Idez tz hic Ang.Itẽ Ang. hic in pe.co.post pricipiũ in versi. in gl.denũciare. q̃rit an sit de necessitate qñ creditor ĩterpellet debitorẽ extra iudiciũ si vult eũ ꝯuenire.vide etiã hic do.Ias.i.vij.col. ꝑpe fi.in v̇.glos.i v̇bo denunciare. itẽ vide p Aret.ĩ d.pe.col.in fi.formã libelli in cõdictiõe furtiua.de hoc per do.Ias. in penul.col.ĩ fi. ver.extra glos.vide Pe.Iac.i ti. de condic.furti.

signi.l.verbũ reddendi.sed qñ nõ extat improprie:quia in hac
actiõe venit estimatio.ff.de cõdi.fur.l.in re.in qua certũ est pro
prie dari.¶Sed quare inductum est ꝙ agatur ad dandũ? Rñ
deo.propria natura cõditionũ est qȯ per eas agitur ad dandũ:
vt.j.§.proxi.⁊ frequẽtissime contingit ꝙ estimatio venit in hac
actiõe.vt.ff.de ꝯdi.fur.l.iij.ideo iura indistincte ꝯcesserũt agi ad
dãdum aduertẽtia qȯ erat possibile qȯ frequẽter contingebat:
vez fieri cõdẽnationẽ ĩ ĩteresse:seu estimationẽ.⁊ hoc etiã aduer
tit legislator cũ dicit ꝙ licet rez nostrã nõ possum⁹ stipulari:pos
sum⁹ tamẽ qȯ ex causa furtiua debet̃.ff.de verb.sig.l.scire debe
mus.§.fi.q̃ multum facit ad intellectum huius.§.¶In gl.i.rei
a vẽ.[a] ibi cũ allegat de triti.l.j.⁊.ij.hec gl.ꝓcedit in male fidei pos.
rei mobilis sciẽter eã cõtrectãte qui cõmittit furtũ.C.qȯ cũ eo.l.
b si liberam.de fur.l.alienũ.¶In fi.eiusdẽ gl.prima verior.[b] nam
per eaz nõ agit dñs ad dandũ nisi cõtra furẽ:sed ad restituendũ
vel forte ad possessionẽ.ff.de triti.l.ij.Doc.tractãt hic materias
quasi oĩm cõditionũ:⁊ satis faciliter trãseũt ponẽdo ⁊ sumẽdo
aliqua de materijs earũ que meli⁹ patẽt per speciales titulos cu
iuslibet in textibus ⁊ in gl.qȯ hic recitare nõ esset nisi denigra
12 re papyrũ.¶†Queram⁹ tamẽ aliqua circa materiã hui⁹ cõdi
ctionis furtiue de qua specialiter hic agit̃.primo cui cõpetat.Et
certũ est qȯ dño:vt.ff.de condi.fur.l.j.vel quasi dño vt tutori:vt
13 ibi no.Sed certe ille non est quasi dñs sed est loco dñi.¶†Sed
quid dices de prelatis ⁊ rectoribus ecclesiaruz:nũquid possunt
agere condi.fur? Videtur qȯ sic:ad instar tutoris ⁊ curatoris:ꝑ
dictũ.§.quod veruz est si agant nomine ecclesie que est domina:
vt dixi.s.§.omnium.sed suo non viderentur posse agere:q̄ non
sunt domini sed forte fructib⁹ separatis possunt:q̄ faciũt suos:
vt scripsi.C.de sacrosan.eccle.aut.hoc ius.Sed q̄d de bo.fi.pos.
qui posset agere publiciana? Videt̃ ꝙ competat saltem ei vtilis
cõdi.fur.ff.de pig.l.si ab eo.Gl.videt̃ sentire cõtra.ff.eo.l.⁊ ideo.
14 agat ergo tritica.vt ibi notatur.¶†Sed q̄d de cõpositarijs et
alijs qui nõ habent ius in re? Gl.dicit qȯ subuenitur eis offi.iu
di.vel per actionem in factuz.C.de agri.⁊ cen.l.si coloni.illa.l.lo
quitur in casu suo speciali:tñ eadez equitate videt̃ succurrendũ
alijs lz ibi nõ loquat̃ de talib⁹ qui nõ possidẽt:sz de veris posses
soribus.sed.C.de preto.pig.videtur loqui de misso in possessionẽ
qui nõ possidet.Canoniste vero prouident per condictio.ex ca
none reintegrande.⁊ per.c.sepe.extra de restitu.spo.dic vt ibi.et
15 in specu.de peti.⁊ pos.§.j.versi.quid si depositari⁹.¶†Quid de
vtili domino:nũquid potest agere cõdi.fur? nõ videt̃:q̄ colonus
nõ potest agere:vt.ff.loca.l.cũ in plures.§.messez.sed ibi in colo
no ad modicũ tẽp⁹:sec⁹ si ad nõ modicũ.dic.s.de re.diui.§.is ve
ro.⁊.§.si tñ.⁊ dic qȯ hec cõdictio cõpetit dño etiã si desierit esse
dñs dũ tamẽ sine facto suo:vt ibi vide.ff.e.l.siue.§.tãdiu.¶Que
rit̃ ꝯ quẽ cõpetit.vide.ff.de cõdi.fur.l.si pro fure.§.fi.⁊.l.lex furti
16 ua.¶†Querit̃ vltra ad quid cõpetat.⁊ certũ est qȯ si res extat
ipsa cõdicit̃:vt.d.§.si tñ.⁊ hoc.ff.de triti.l.ij.cũ oĩ ĩteresse:vt.l.iij.
ff.e.⁊ nedũ res ipsa:imo qȯ factũ est ex ipsa.ff.eo.l.ex argẽto.vel
17 qȯ superest eo.tit.l.si seru⁹.§.bone.¶†Sed q̄rit̃.pone:q̄d si res
interierit:nũquid petet̃ ipsa res vel estimatio? gl.dicit qȯ petet̃
res ipsa ⁊ fiet cõdẽnatio in estimatione.ff.eo.in re furtiua.⁊ pro
illa gl.videtur expressuz eo.ti.l.iij.in fi.facit etiaz.ff.de fur.l.si qs
vxori.§.pe.de verb.ob.l.si seruum.§.fi.¶Contrarium vr̃ expres
sum in.d.l.in re furtiua.ff.de do.cã mor.l.si filio.de ꝯdi.indebi.l.
in summa.§.in frumẽto.¶Posset dici qȯ si certũ est rez nõ ex
tare dz peti estimatio:⁊ si repeteret male peteret.⁊ ita tenet In
no.extra de excep.c.sacro.⁊ ita tenet ꝯ gl.ordinarias iur.ciuilis.
Spe.videt̃ tenere qȯ põt peti res siue estimatio.forte vult dicere
põt peti res si extat:vel estimatio si res non extat.de hoc in spec.
de li.cõcep.§.ad hui⁹.versi.itez no.de ob.solu.§.sequit̃.ver.q̄d si
18 petij.¶†Quicquid teneas credo qȯ vbi res nõ extat ⁊ est certũ
est faciẽda mentio de hoc sicut dixi qñ qs dolo desijt possidere.
s.e.§.oĩm.vide p tex.s.allegatũ q videt̃ ꝯcludere qȯ etiã res mor
tua cõdicit̃.crederẽ libellũ ꝓcedere etiã si cõdicat mortuam dũ
tamen eam nõ exprimãt mortuaz in libello.si eñ hoc exprimeret
ad ipossibile:ꝯcluderet.⁊ credo qȯ si aduersari⁹ excipiat ꝙ res
est mortua qȯ debet cõcludere ad ꝑtiũ:qȯ male excipit.Itẽ cre
do qȯ si dicat rẽ mortuã ⁊ ꝯcludat ad estimationẽ:qȯ bñ cõclu
dit p.ll.alleg.ꝑ hac pte.¶Itẽ qȯ si ꝓbabiliter dubitet an res ex
tet vel nõ qȯ põt ꝯcludere alternatiue:q̄re peto rẽ si extet mihi
dari:si nõ extet talẽ estimationẽ.ff.quo.le.l.j.§.qȯ.⁊ ita nullã de
opinionib⁹ ꝑdictis ad literã teneo.Ex predictis patet forma ⁊
19 conclusio libelli:quare sup eo nihil elaborandũ est.¶†In sum
ma no.qȯ securi⁹ est agere tritica.ad possessionẽ q̃ hac actione
propter difficilem probationem dominij:vt dixi.s.eo.§.omniuz.

1 ☞Casus positio ponitur.
2 Actio:hoc verbum comprehendit vtranq̧ actionẽ tam in rem q̃ in personam.
3 Consuetudo talis est ꝙ vbi quis vocatur ad iudiciũ debet̃ emẽda ab illo qui succubuit.vocaui te ad iudiciũ:tu statiz cõfiteris ⁊ dicis te nõ debere emẽdã:quia si reqsiuissem statim soluisses: ideo dicis me debere emendam non te:quid iuris.

Appellamus autẽ in rez actio.

1 ¶Quidã faciũt hic.§.q̄dã nõ.Doc.Ia.⁊ Pet.legũt sub.§.pre
cedẽti.casus patet.Dñe:ego vidi tractat⁹ de ac.realib⁹ ⁊ ꝑsona
libus.Quero a vobis an he actiões habeãt aliqȯ nomẽ genera
le.Imperator respõdet ꝙ imo appellamus ⁊c.prosequere tex.cũ
is.§.nulli⁹ est vtilitatis:vel modice.loquit̃ eñ de vana doctrina
nominum que grãmaticis pertinacib⁹ relinquat̃.C.de cõsti.pe
2 cu.l.ij.quare hic nil dico.†Illud tñ no.qȯ verbũ actiõis vtrãq̧
actionẽ cõprehendit.C.de here.ven.l.fi.⁊ ideo si quis legaret vel
cederet actiões:vr̃ qȯ legatari⁹ possit intẽtare reales ⁊ persona
les.¶Sz q̄d si vni daret vel legaret oẽs suas vẽdicatiões alij cõ
di.⁊ est ibi aliqȯ debitũ ꝓ quo cõpetunt hypo.⁊ ꝑsonalis:quis
intẽtabit hypothe.⁊ quis personalẽ? videt̃ qȯ cũ hypothe.sit ac
cessoria qȯ cõpetat illi cui ꝑsonalis cõpetit.iste.§.facit ad ꝯriuz.
vide.s.de fideius.§.ac nec.¶In gl.ideo dicit.in fi.hoc nihil est:
q̄ ille cõpetũt ad reddẽdũ seu restituẽdũ.ff.cõmo.l.iij.§.heres.
⁊.l.si vt certo.§.rẽ tibi.vnde hic loquit̃ solũ de illis ꝑsonalib⁹ q̃
cõpetunt ad dandũ.vnde nõ omnes cõpetũt ad dãdum imo vt
quis liberet̃.ff.de ꝯdi.sine causa.l.qui sine.⁊ ad repetẽdũ qȯ da
tum est:vt cõdi.ob tur.causam.⁊ indebiti.vt patet ꝑ ti.de ꝯdi.
3 ob tur.causam.⁊ indebiti.¶†In gl.dicũt quidã.in fi.doc.hãc
approbãt qȯ si oporteret denũciare:ita oporteret denũciare ĩ rea
li sicut in personali.nulla tñ põt ꝓbari authoritate nisi quia is
tex.sic dicit.Et no.qȯ per hãc gl.videt̃ determinari questio vbi
quis vocatur ad iudiciũ debetur de cõsuetudine emẽda ab illo
qui succũbit.Pone qȯ vocaui te ad iudiciũ ⁊ peto.x.q̃ mihi de
bes:tu statim cõfiteris ⁊ dicis nõ debere te emẽdã:q̄ si requisi
uissem soluisses:quare dicis me debere nõ te:nũq̄d bene dicis?
Non videt̃ per hãc gl.tamẽ posset dici qȯ hoc casu sit necessaria
denũciatio cum ego nõ debeã puniri qui nõ sum in mora.quin
imo videtur quod non debeaz expen.hoc casu in glo.vere.in fi.
C.de defen.ci.l.defensores.⁊.ff.de origi.iur.l.ij.§.exactis.

1 ☞Primo ponitur casus positio.
2 Actio penalis nõ dicitur propterea qȯ in ea iurat̃ in litẽ.⁊ nu.3.
4 Rei vendicatio ac alie reales an sint penales quãdo dãtur contra eum qui dolo desijt possidere.
5 Penales actiones in quadruplum an alie sint q̃ depositi facti tumultus incendij ruine naufragij vide.
6 Quid si depositarius contumaciter nõ cõpareat vel forte ꝑsens respondere nolit:an condemnabitur in duplum.
7 Delinquẽs palam an magis puniatur q̃ qui clam vel econtra.
8 Fur manifestus quid sit.vide remissiue.
9 Fur manifestus quare plus punitur q̃ raptor cũ in actione furti manifesti totum sit pena:in vi bono.rap.triplum.
10 Executores testamẽti si differãt soluere legata relicta locis pijs an puniantur pena dupli.
11 Heres qui debet legatũ pijs locijs si cõuent⁹ primo negauit postea penituit:an debeat condemnari in duplum.
12 Quid si primo confessus est ⁊ postea negauit.
13 Quid si non potest soluere duplum.
14 Quid autem si testator apposuit penam:an habeat locum pena legalis.
15 Libellus in certi condictione ex mutuo qualiter formatur.
16 Libellans in certi condictione ex mutuo si non dicat pecuniam suam:an libellus procedat.
17 Quid si dicat mutuaui decẽ quẽ ꝓmisisti reddere in scriptis et per literas tali sigillo sigillatas.an libellus procedat.
18 Quid autẽ si ꝑ instrumentũ productũ apparet qȯ est interposita stipulatio ⁊ literarum obligatio:an debeat eligere? ⁊ quid.
19 Libellus hoc modo cõceptus:peto decez que mihi ꝓmisisti per stipulationem.nulla alia causa adiecta.an talis libellus ꝓcedat.
20 Traditio ⁊ promissio equiparant̃:⁊ vbi fit traditio absq̧ causa dominium non transfertur.
21 Stipulatio an valeat vbi ambo scz stipulator ⁊ promissor credebant causam inesse ⁊ non inest.
22 Promissio rei que potest prestari valet:licet contractus rei que non est non valeat.
23 Lex indistincte improbat promissionem factam sine causa.
24 Libellus an procedat si posui quod rem meam ibi commodaui ⁊ non posui ad quem vsum.
25 Quid si instrumentum dicat:talis commodauit ⁊ precario cõcessit.quis contractus erit.
26 Libellus qualiter formatur in actione depositi.
27 An autem in actione depositi que competit ad dupluz sufficiat vnus libellus.
28 Sententie due an sint necessarie in actione depositi que competit ad duplum.
29 Libellus in actione mandati ⁊ pro socio qualiter formatur.

Sequens illa

1 Sequens illa diuisio est. ¶ † Casus istius.§.pla-
nus est. Domine imperator ego vidi.s.quasdã diuisiões actio-
nũ.est ne alia diuisio? Imperator dicit q sic. Nã qdã sunt rei p-
sequẽde: qdã pene ⁊c.tex.est plan⁹. ¶ In gl.tertia diuisio.in fi.
Prĩa fuit q qdã reales: qdã psonales.s.§.oĩm. Scḋa q qdã ci
uiles: qdã ptorie.s.§.sed iste.multe eñ sunt diuisiões: vt videbis
b in gl.j.j.eo.§.sunt pterea.vide ibi. ¶ In glo.sed nõne.in fi.ᵇ Itẽ
interest cuiuslibet ne qd in loc.pu.fiat.ff.ne quid in lo.pu.l.ij.§.j.
de ope.no.nũ.l.nã reipublice.ẽm doc.meli⁹.ff.de pop.ac.l.j.in gl.
2 q sunt.x.in fi. ¶ † Hec glᶜ.videt aduersari magne gl.s.e.§.pena
c les.verbo: itẽ aduersus eũ.vbi vr ɔcludere q ibi illa actio dr pe-
nalis: qr in ea iurat in litẽ: ⁊ tñ cõstat q illud iuramẽtũ venit ibi
officio iudicis sicut in qualibet.⁊ idez no.C.re.amo.l.ij. ¶ Sed
dic q hec gl.est vera.nã nulla actio est penalis ppter hoc qr iura
tur in litẽ: vñ illa actio sic dr ibi penalis ex alia causa: nõ qr iura
tur in lit.vt ibi scripsi. ¶ In gl.ad vtrãq.in fi.sed in primo casu
datur certi cõdi.ex mutuo: in scḋo certi cõdictio ex stipulatiõe.
vide.ff.si cer.pet.l.certi cõdi.§.quoniã.⁊ qḋ scripsi.s.de ver.obli.
3 in prin. ¶ † In gl.sz nõne.ibi cũ alleg.s.eo.§.penales. Hoc exem
plũ nõ est bonũ.plusq eñ ridiculũ est dicere q actio ex empto:
⁊ bo.fi.in quib⁹ iurat in litẽ sint penales: vt dixi.s.super gl.que
sunt.x. ¶ Preterea est contra casum huius.§.qñ ponit eas rei
persecutorias. ¶ Itẽ si dicerent he penales qr iuratur in litez in
eo q excedũt verã estimationẽ: poti⁹ dicerent miste q mere pe-
nales in versi.si plane. Pone ergo exẽplũ i actio.l.aqlie qñ inter
4 fecisti seruũ meũ vel animal: vt dixi.s.e.§.penales. ¶ † Sed vide
tur q rei vẽdi.⁊ alie reales sunt penales qñ dãtur cõtra illum q
dolo desijt possidere vel nihil adest: vt si possessor occidit rẽ que
vendicat: vel forte culpa eius interijt: vel forte donauit vel eam
perdidit ad locũ vel alr: nã tũc reo nihil adest.ff.ad.l.aqui.l.inq̃
mela.§.si plures. Solu.qui dolo vel cupa desijt possidere habe
tur pro possessore fictiõe iuris ⁊ quasi tenẽs ⁊ possidẽs cõuenit
nõ quasi delinquẽs: idcirco nõ putat ei pena cũ fingantur possi
dere: vt.l.parẽ.de reg.iur.⁊.l.qui dolo.⁊ hoc qr possedit. Sz vbi
lex dicit aliquem tenere qui nũq possedit ex delicto suo: sicut in
actiõe.l.aqui.tũc censet penalis vt.d.§.si plures. Vel põt dici q
vbi res nõ extat nõ agit reali: vt.s.de re.diui.§.si tamen. ¶ In
5 gl.s.heredis.in fi. † Quid in alijs casib⁹ in quib⁹ est eadez ratio?
Verbi gratia.subito currẽtib⁹ hostibus habui rẽ deponere: vel
forte superuenerunt mihi noua q latrones erãt in via qui mihi
insidiabant vel forte peregrin⁹ infirmitate subita grauat⁹: non
potuit eligere sibi hospitẽ vel aliquẽ de circũstantib⁹ cui sua cõ
mendaret: nũquid erit idẽ? nõ videt: qr hoc est penale: ⁊ nõ extẽ
dendũ: vt.l.interpretatiõe.ff.de pe.⁊ cõtra rationẽ iur.statutũ et
ipsius actiõis naturã: ⁊ ideo nõ videt extẽdenãũ: vt.l.qḋ ratio-
ne.ff.de legi.sup hoc adeas pretorẽ vel augustũ pro lege conden-
da. ¶ Itẽ quid si nõ causa tumultus populorũ: sed forte vidit
inimicũ suũ in via: ⁊ forte aliqua deposuit vt ei leui⁹ occurreret
nõ videt loc⁹ huic pene: ⁊ maxime quãdo ipse inuasit.ff.de mi-
6 no.l.papi.de suspec.tuto.l.decreto. ¶ † Quid si depositari⁹ cõtu
maciter nõ cõpareat vel forte respõdere psens nolit: nũquid cõ-
dẽnabitur in duplũ? Nõ videt: qr nõ negat imo videt cõfiteri.C.
de iura.calũ.l.ij.§.sin aũt reus.extra de cõfes.c.ij.li.vj.⁊ ita tenet
in simplũ. In cõtrariũ videt q debeat haberi pro negante.ff.de
interro.ac.l.de etatẽ.§.qui tacuit.⁊ ita tenet in duplũ. Quid ad
hoc? doc.cõsueuerũt dicere hec iura cõcordãdo q vbi est dãnuz
cõtumaci haberi p cõfitente: habet pro cõfitente.si sit ei dãnum
haberi pro negãte: tũc habet pro negante. ¶ Ex ista dissolutio
ne põt respõderi ad questionẽ.naz si deponẽs possit bene pba-
re suũ depositũ: vtilius est ei q depositari⁹ habeat pro negãte q
pro cõfitente: qr habebit duplũ: vt hic.sed in casu quo probare
nõ possit: est ei vtilius q habeat pro cõfitente: vide qḋ scripsi in
7 breuiario de iura.calũ.l.ij. ¶ † In gl.sed quare.in fi.gl.nõ respõ
d det ᵈ propter hoc cõtrario qr ibi punit magis qui clã: hic min⁹.
⁊ ita semper ob.l.illa. Dy.dicit q in licitis oĩno id est que nũq
possunt esse licita ⁊ illicita magis punit qui palaz q qui clã: vt
hic. Sed in his que possunt esse licita ⁊ illicita magis punit qui
clam q qui palam: vt.l.cõtraria. Et per hoc qr vsurari⁹ manife
stus magis punit q occult⁹: ⁊ disputãs de fide catholica publi
ce magis q puatiz: extra de vsu.c.qr in omnib⁹.de homi.c.ex li
teris.de here.c.cũ ex iniũcto.C.de summ a trini.l.nemo.⁊ ibi cõ
8 sueuit tangi de hoc per doc. ¶ † Quis aũt sit fur manifestus vel
non: dic.s.de obli.que ex delic.nas.§.j.vide ibi ⁊ vi bono.rap.§.
e si.vide etiã ibi. ¶ In gl.s.vsq.in fi.ᵉ Vide.s.vi bono.rap.in pn.
⁊ in.d.l.si quis ex domo.⁊ in.d.§.fi.s.vi bono.rapto.⁊ est expres-
sum.ff.de furtis.l.si vẽdidero.§.cũ raptor.vnde teneas q omnis
fur tenet vi bo.rapto.si haberet animũ resistẽdi: alr nõ: vt no.et
9 scripsi.s.vi bono.rapto.in prin. ¶ † Sed põt queri quare puni-
tur plus fur manifest⁹ q raptor cũ i actiõe furti manifesti totũ
sit pena: in vi bono.rapto.triplũ. Potest dici q ptor plus fures
punire voluit: qr magis frequẽtabantur furta q rapine.ff.de pe.
l.aut facta.§.fi. Item potest queri quare est vniformis pena i ra-
pina ⁊ nõ in furto. ¶ Itẽ cur magis punitur manifestus q nõ
manifestus. Potes respondere per ea que dixi ibi.s.vi bono.ra
pto.in prin.⁊.§.j. ¶ In gl.s.de.l.aquil.in fi.ibidẽ in multis alijs
vt in constitutione: si quis in tantã.⁊.l.nõ ab re.C.vnde vi.si.re.
l.si constiterit.⁊ in omnibus in quibus aliquid noĩe pene impo
nitur vltra interesse: cuz sit eadẽ ratio.ff.de iur.patro.l.adigere.
10 §.q̃uis.de fun.l.j.ẽm Dy.⁊ no.j.glo.fi. ¶ † In gl.s.heredes.in fi
ne. Quid si executores per quorũ manus legata solui debent ex
f dispositione testãtis differãt? Potest diciᶠ eos teneri ista pena p
pter generalitatẽ huius litere: ⁊ maxime qr possunt cõueniri ex
testamẽto hoc casu: vt satis plene scripsi.C.de episco.⁊ cleri.l.nul
li.⁊ ibi nota.sed possessorẽ rei legate nõ crederẽ teneri hac pena
cũ nõ teneat actio.ex testamẽto sz rei vẽdi. ¶ In gl.scilicet frau
g dulẽter.ibi cũ alleg.l.sciendũ.ᵍ hoc aũt casu presumit fraus nisi
heres probet iustam causam. modicũ tamẽ tẽpus debet ei dari
ff.de colla.bo.l.si quis filiũ.§.j. ¶ In ea.gl.ibi cum allegat.l.pre-
h tor.§.si seruus.ʰ illa facit in hoc qḋ dicit.nõ edi.in fi.§.ibi.i aut.
11 de here.⁊ fal.§.si quis autẽ nõ implẽs.ibi ptraxerit. ¶ † In ea.
gl.ibi.C.de vsu.⁊ fruc.lega.seu fideicom.l.j.dic ibi.ff.de vsu.l.herẽ
nius. ¶ In ea.gl.ibi.vt.l.qs sit fugitiuus.§.j. Solu.ibi fuit deli-
ctum cõsummatũ: ideo sera penitẽtia: hic nõ.ff.de fur.l.q ea mẽ
te.dic ibi.ff.nau.cau.sta.l.idẽq.§.fi.in hoc tamẽ aduerte: quia si
actor innitat cõfessioni: ⁊ per eã velit probare: videt satis equũ
qḋ glo.dicit.si autẽ cõfessioni nõ innitatur: tunc aut debitor ste
tit in negatione quousq cõuentus fuit: ⁊ tũc certũ est q incidit
in penã: qr nedũ debet propter negationẽ imo propter procrasti
nationem ⁊ dilationez: vt videbis.j.§.sed furti.ver.sed illa.ergo
siue debitor negauerit siue cõfessus fuerit: duntamẽ ptraxerit q
iussu magistratus cõuentus fuerit: pena est cõmissa: ⁊ in hoc ca-
su nõ procederet questio gl.sed põt procedere quando primo ne-
gauit ⁊ post cõfessus est anteq cõueniret ⁊ hoc casu credo q pe
na sit cõmissa per negationẽ.⁊ hoc est expressum.j.§.sed illa.vbi
videt cõcludi q negãs statim cõmittit: sed cõfitens sibi deferat
quousq conueniat.igitur penitere nõ põt ex quo semel negauit
⁊ est pena cõmissa.⁊ de hoc nõ videt multum dubitãdũ.⁊ idem
crederẽ in actio. l.aquil.nã speciale est i minore q possit euitare
penã quam cõmisit negãdo si post cõfitet: ⁊ sic videt contrariũ
ius cõe.ff.de mino.l.si ex causa.§.nũc vidẽdũ.C.si ad deli.l.j.⁊.ij.
⁊ de hoc tãgit Spe.aliquãtulũ: nihil tamẽ eligit sed remittit ad
12 hanc gl.in ti.de cõfes.§.nunc vidẽdũ.ver.quid si egi. ¶ † In ea.
gl.ibi cũ alle.l.illud.hec qstio pcedit vbi nõ distulit tm q fuerit
in iudicio vocat⁹: qr tũc etiã deberet ex pcrastinatiõe.j.eo.§.sed
furti.ver.sed si destulerit.⁊ nõ esset questio: sed qñ extraiudiciali
ter confessus est ⁊ post negauit.⁊ intellige has determinationes
procedere vbi non fuisset iustus error: qr forte ille excusaret.ff.de
interroga.act.l.cõfessionib⁹.⁊.l.qui seruũ. ¶ In ea.gl.cũ alle.j.
§.at ille. Ille.§.parũ facit: tamẽ meli⁹.ff.de his q.vt indig.l.post
legatũ.§.j.l.pe.credo tamẽ q prima sit vera: qr ex sola conuẽtio-
ne debet: vt.d.§.at ille.⁊ ex sola pcrastinatione: vt hic.sed gl.põt
saluari vt negotiũ põt esse dubiũ.ff.de peti.here.l.illud. ¶ Quid
si rñdeat: dubito.dic nõ incurrere penã si habeat iustam causaz
dubitandi.alr sic.ff.de peti.herẽ.l.si debitor.in feu.si de feu.qstio
13 fue.c.vasall⁹. ¶ † In ea.gl.cũ alleg. C.de fideicõ.l.fi. hec est vera:
⁊ nõ habet dubiũ: ẽm Dy. ¶ In ea.gl.in fi.hoc põt pcedere si
dolose egerit vt esset in nõ soluẽdo.ff.q in frau.cre.l.fi.§.fi.sec⁹ si
esset simplex mora.ff.man.l.si procura.§.si ignorans.nec ob.ff.de
mino.l.q si minor.§.si seruus.qr loqnit in dolo adhibito in cõ-
tractu.hic extra cõtractum. ¶ In gl.quid si in iudiciũ.ibi cũ al
i legat.l.interpretatiõe.ⁱ Hec questio nõ est dubia: qr est casus.j.§.
sed furti.nam si negat: statim cõmittit penam.si cõfitetur: non:
nisi se pmiserit cõueniri: vt ibi patet textualiter. ¶ In ea. gl.ibi
cum alleg.l.i mino.ũ. Ecclesia enim equiparat minori: imo ⁊ pu
pillo.C.de rei ven.l.si vt proponis.not. Sed nunqd duplatur to
tũ: vcz legatũ: fructus: ⁊ vsure? Videt q sic.ff.de furt.l.si in furti
actione.in prin.ff.eo.tit.l.inficiãdo.§.j. Sed is tex.supponit con
trariũ: ibi: tũc enim ẽm ⁊c. Sed retẽta hac opi.q iteresse nõ du-
pletur: querit an possit pena peti ⁊ interesse. Nõ videt dubiũ q
sic: cum hec pena sit legalis.ff.de cõdi.fur.l.i re furtiua.⁊.l.si pro
14 fure. ¶ † Sed qd si testator penam apposuit? Videtur q nihilo
minus sit locus huic pene: sed tamen nõ potest exigi vtraq.C.
de iure empby.l.ij.nota in simili. ¶ In ea.gl.in fine. Dy.appro-
bat has omnes determinationes.ista sufficiãt circa lecturã hu-
ius.§.q vellet tamen solẽnizare posset attrahere materias actio
num hic nominatarũ quod non expedit: qr in suis locis tacte
sunt in parte.vtinaz nullus lector aliquid attraheret sed suis lo
cis materias reseruaret ⁊ transiret tangendo solum necessaria
15 pro intellectu casus quem legit. ¶ † Quia tamen hoc titulo pro
prium est tractare de libellis: videamus quõ in his actionibus
formantur libelli.⁊ primo in certi cõdi.ex mutuo de qua primo

a ¶ Sequens. Diuide et summa sic ẽm Ang. Ois actio aut est ex ɔctu vel ex maleficio: vl est re p secutoria vel penalis vel mista. h.d. vsq ad.§.qdam.

b ¶ In fin. ista gl.a nullo reprobat: sz cũ ea trãseũt hic doc. Querit hic Ange.qs admittit ad vendicãdã rẽ ecclia sticã: puta rez sacrã vel religiosaz vel feudum ecclesie: vid hic ẽz eũ.

c ¶ Hec gl. Hec eadẽ verba resumit hic Ange.

d ¶ Nõ respondet. Itẽ tenet hic Ang.⁊ Iason allegãdo Ioã.fab.

e ¶ In fi.nullus doctor contradicit huic gl.sz oẽs ei consentiunt.

f ¶ Potest dici. Hoc idẽ tenet Ange.⁊ Ias.

g ¶ Sciẽdum. Et pro hoc vide bonũ tex.hic ẽm Ias.⁊ Bal.in.c. Vasall⁹.el.j.si de feud.fue.ɔtro.inter domi.⁊ agna.

h ¶ §.si seruus. Vide meliorem tex.ẽm Ias.in.§.si võ ptraxerit.i aut.de heredi. et falci.

i ¶ L.interptatione. Hec gl.dicit qḋ i penalib⁹ nõ fit extẽsio d similibus ad silia. dicit hic Ias.pulchre.qñ pene imponũtur habito respectu ad priuilegiũ alicui⁹ psone etiaz si ipsi casus essent a iure equiparati.⁊ allegat ipe Ias.duas glos. iuris cano. contrariae: vt videre poteris hic per eum.

tractatur in prin.hui⁹.§.in qua sic potes icipere.Dico ego Jo. Fab.ↄtra Mar.q̄ lȝ dudū eidē Mar.mutuauerint talē pecunie mee quātitatē:nihilomin⁹ idē Mar.dictā pecunie quātitatē mihi reddere ↄtradicit idebite:quare peto dictū Mar.in dicta tali quātitatē mihi reddēda ⁊ soluēda p sniam cōdēnari.et ad hoc propono certi cōdi.ex mutuo.⁊ eodē modo potes formare in aliis rebus mutuatis que cōsistūt pōdere numero vel mēsu
16 ra.vide.s̄.qui.mo.re cōtrahi.ob.§.mutui.¶ †Quid si nō dicat pecuniā suā:nūquid procedit libell⁹? Nō videt̃:q2 nō est mutuū nisi sit res mutuātis.ff.de fideiuſ.l.si quis pro eo.§.si nūmos.C.si cer.pet.l.q̄uis.ff.si cer.pe.l.ii.§.appellata.Nunqd ergo creditor habet pbare dñium rei mutuate? Nō videt̃ dubiū quin sic:per predicta iura:al's hac actio.agere nō potest nisi recipiēs cōsumpsisset.ff.si cer.pet.l.nā ⁊ fur.vel cum suo miscuisset.ff.de solu.l.si alieni.qđ est difficile pbare.⁊ ſm hoc vix aut nunq̄ agēs ex mutuo obtineret.vnde oēs moderni dicūt q̄ agēs ex mutuo habet ponere se dñm sȝ nō oportet pbare:q2 recipiēs nō pōt ei referre questionē seu cām dñii cū habeat causaȝ ab illo.C.loca.l.si quis conductionis.C.de pig.actio.l.nec creditores.Et hanc tenet hic Pe.de bel.perti.⁊ alle.ff.deposi.l.j.§.si predo.⁊ facit qđ no.C.de nō nu.pe.l.j.ff.cōmo.ita ⁊ si fur.⁊ hoc satis approbat equitas ⁊ cōis vsus.Sȝ pone q̄ format̃ sic libellus.Dico q̄ mutuaui Titio.x.que per stipulationē pmisit mihi reddere:quare peto ⁊c. querit̃ nunqd pcedat.rñdeo nō:q2 dubius est nec p eum scitur qua actiōe agit̃.Certū est em̄ q̄ vbi ex eodē facto plures possunt cōpetere actiōes:vna est eligenda ⁊ nomināda:vt plene no.ff.de eden.l.j.in fi.magne gl.ex facto aūt pposito possunt competere due actiōes:vcȝ certi.cōdi.ex mutuo.⁊ certi cōdi.ex stipulatione si stipulatio fuerit ex īteruallo apposita:⁊ sic vna debet nominari.¶ Preterea debet declarari an stipulatio fuit īterposita incōtinēti vel ex interuallo:q2 si incōtinēti:vna nascitur actio vcȝ ex stipulatione.si ex interuallo due.ff.de noua.l.si ita.§.j.cum.l.seq. igit̃ nō vr̃ pcedere nisi declaret an incōtinenti vel ex interuallo fuit stipulatus.Sed si dicat ⁊ declaret q̄ incontinenti:tūc bene pcedit:q2 constat q̄ ex sola stipulatione agit.Si vero dicat qđ ex interuallo:nō pcedit nisi declaret qua actiōe agit:vt.d.gloss. no.ff.de reg.iur.l.nemo.§.quoties.cū sint due actiones:vt hic in-
17 ter.¶ †Quid si dicat:mutuaui tibi.x.que promisisti reddere in scriptis ⁊ p lr̃as tali signo sigillatas:nūquid pcedit? Dicas q̄ nō eadē rōne:q2 obligatio literarum est hodie modus vestiēdi cōtract⁹ sicut stipulatio.⁊ ex ea agit̃ vt dixi.s̄.de litera.obli.igit̃ q̄ in stipulatiōe interposita post mutuū dixi:⁊ hic debet intelligi.⁊ iō dic vt.s̄.prime dixi.qđ parū aduocati aduertūt.¶ Pone:ego agebā certi cōdi.ex mutuo:produxi instr̃m seu literaȝ ad probandā intentionē meā per quā apparet q̄ in datione ⁊ receptione pecunie fui stipulat⁹ ⁊ cōcessa lr̃a: nūquid cado? Nō dubiū q̄ sic:q2 p illa q̄ pduxi luculēter appet q̄ male ago certi cōdi.q2 ibi est stipulatio ⁊ scriptura ⁊ ita nō cōpetit certi cōdi.ex
18 mutuo p.d.l.si ita.§.j.¶ †Quid ergo si p istr̃m pductū vel lr̃aȝ apparet q̄ fuit mutuū stipulatio ⁊ literarū obligatio:q2 cōtinet̃ q̄ recepit.x.mutuo p quē stipulationē promisit reddere tenore huius publici instrumenti:q̄rit̃ nunqd debet eligere:⁊ quid.Et videt̃ q̄ debeat eligere ex stipulatione cū sit firmior:⁊ magis firmū prefert̃ min⁹ firmo.ff.de rei.vend.l.si id qđ.⁊ vidistis.s̄.qui. mo.to.obli.preterea.de ver.obli.in prin. Hec aūt procedūt ⁊ libelli supradicti vbi solū petit̃ res mutuata. Si aūt petat̃ valor quāti plurimi:iuxta.l.vinū.ff.si cer.pe.est de eo faciēda mētio in libello.sȝ si facta nō fuerit:nihilominus pōt pcessu pendēte implorari officiū vbi p officiū venit:vt plene no.in spe.de obli.⁊ solu.§.sequit̃ videre.de certi cōdi.Pet.de bel.pti.q̄rit hic an si qs sit obligat⁹ ad certā monetā possit de alia soluere.⁊ an si moneta illa tollat̃ sit liberat⁹. Hoc nō est hic propriū:ideo non prosequor.de hoc tamē satis scripsi.s̄.qui.mo.tol.obli.in princi.⁊.C. de solu.aut̃.hoc itaq̄.vide in breuiario.⁊ de hoc.ff.si cer.pet.l.ii. §.appellata.Quomodo aūt format̃ libellus[a] vbi agitur ex mutuo ↄctu in scriptis:vide.s̄.de litera.ob. vbi satis plene scripsi. Nihilominus de cer.cōdi.ex stipulatione in qua ptȝ libellus:dico cōtra Mar.q̄ lȝ talē summā vel quātitatē pecunie eidē mutuauerī ipamq̄ p stipulationē mihi reddere pmisit:nihilominus eā reddere ↄdicit.quare peto dictū Mar.cōdēnari ⁊c.⁊ est sciendū si ex stipulatione oritur certi cōdi.ex stipulatiōe vbi certum vertit̃ in obligatione.sed vbi incertuȝ:tunc cond.certi.sed doc.moderni cōsueuerūt dicere q̄ cōdi.incerti nō est proprium nomen actionis:sed satis pōt dici ↄtra vt scripsi.s̄.de verb.obli.
19 in pn.vbi multas.ll.ad hoc alle.¶ †Occasiōe pmissorū Pet.q̄rit:quid si quis agat ex stipulatione nulla causa adiecta? Verbi gratia.peto.x.que mihi promisisti.nūquid talis libell⁹ pcedit? ipse dicit q̄ sic:quia stipulatio est legitim⁹ cōtractus de iure ciuili inductus:igitur actioneȝ parit.ff.de pact.l.legitima.⁊.l.conuentionem.Verum est q̄ actor excep.repellitur.l.ii.§.circa.ver.si quis.ff.de do.ex.Vbi aūt fuit causa:tūc aut pterita:aut futura.

a ¶ Libell⁹. Vide Ang.hic i.iii. col.post me.vs̄.ex quo sequit̃. vide Pe.Jac.in ti.de cōdi.spāli ex mutuo.iteȝ vide hic etiā Ange.super for.libelli in act. cōmodati ⁊ acti. mādati. itē vide hic Ang.in.§. ex maleficiis.de formatiōe libelli in acti.for.in.ii. col. l me.q̄ro quō formabit̃ libell⁹. itē vide plene de his libellis in acti.ex maleficio. §. ex maleficiis.in.xiii. col.in prin. versi. extra glos.restat.

Primo casu aut fuit falsa aut vera.si falsa repellit̃:nisi sciēs falsum pmisisset.si vera:nō repellitur si ob futurā cōpetit actio.sȝ nisi impleat repellit̃ exceptio.C.de re.pmu.l.ex placito.C.de trāsactio.l.siue apud acta.ſm eū.Est ergo sua intētio reprehēdere gl.que est in.d.l.ii.§.circa.vbi glo.tenet q̄ talis libellus nō procedit:sed Pet.dicit q̄ pcedit.Sed ob.exceptio cū distinctiōe quā s̄.feci.ista q̄stio supponit aliā vcȝ an pmissio sine causa teneat. Ad cuius euidētiā oportet distinguere.nā interdū promittit̃ sine aliqua causa expressa.vel tacita:interdū causa expressa vel saltem intellecta tacite.redeamus ad primū vbi reperit̃ nuda promissio:nec apparet aliqua expressa vel tacita ab aliqua partium queritur an valeat.Et scio q̄ gl.tenet in.d.l.ii.§. circa.q̄ nō valet.Etiā idē videt̃ tenere Pet.nisi qđ dicit qđ stipulatio valet ipo iure.Sȝ obstat exceptio ⁊ ita ↄcordat cū gl.saltē in effectu. Et ita tȝ Dy.extra de reg.iur.c.qđ semel.lib.vj.¶ Preterea videtur casus in.d.§.circa.ff.de pba.l.cū de inde.§.fi.Sed contra hoc videt̃:q2 paria sunt indebitū pmittere ⁊ soluere.C.ad.l.fal. l.fi.ff.de do.l.si patronus.§.de illo.sed soluēs scienter indebituȝ sciēti nō repetit cū donare videat̃:vt.l.j.ff.de ↄdi.inde.⁊ de ope. liber.l.cāpanus.ergo pmittēs videtur q̄ debeat efficaciter obligari.¶ Preterea p hoc faciūt.ff.de noua.l.si quis legauerit.de cōdi.inde.fideicō.per quas videtur probari q̄ promittens sciēter videt̃ donare sicut soluēs.Sol.prima.opi.credo vera q̄ saltē
20 obstet exceptio:p dictū.§.circa.¶ †Preterea traditio ⁊ pmissio eq̄parant̃:vt.s̄.§.allegatū est.sȝ ↄstat q̄ vbi fit traditio absq̄ causa:dñium nō transfertur:vt.ff.de acqui.re.do.l.nunq̄ nuda traditio.⁊ no.s̄.de re.di.§.per traditionē.ergo vbi fit pmissio sine causa videt̃ q̄ nō obliget efficaciter.⁊ p hoc facit:q2 fit cōtractus initus ⁊ cū causa inter sciētes nō inesse causaȝ verā nō teneret:multominus q̄n sciuit nullā.ff.de cōtrahen.emp.l.domum. in fi.¶ Ad cōtraria patet responsio q̄ oīa loquunt̃ vbi aliqua cā inter partes supponebat̃.Nos loqmur in casu quo nulla est cā:vñ nō est idē nullā cām inesse nec supponi:vel aliquā supponi licet nō verā:vt no.d.§.p traditionē.in simili gl.causa pcedēte ⁊c.Quid si talis pmissor soluit reȝ quā sine causa promiserat sciēs:nūqd pōt repetere? Pōt dici q̄ nō:quasi sit melior ↄditio possidētis.arg.pdicte.l.domū.in fi.⁊ illorū q̄ gl.no.in.d.§.circa.⁊ Dy.in.d.c.qđ semel.¶ Sed nūquid questio trāsfert dñium rei solute? Credo q̄ nō:p.d.l.nūq̄ nuda.cū nulla causa sit.vnde q̄n est causa lȝ nō vera:tūc trāsfert̃.sȝ vbi nulla nō.vt.d.§.p traditionē.no.⁊ sic ille recipiēs nō posset rē vēdicare si caderet a possessio.eiusdē cū nō esset fact⁹ dñs.Sȝ qd si pmittat̃ ob causaȝ pteritā ⁊ falsam:q2 si ob futurā q̄stio nō habet dubiū.nā illā determinatur in.l.si repetēti.C.de cōdi.ob causam.⁊ in.d.§.circa.ver. proinde.Sȝ vbi ob preteritā ⁊ presentem que credit̃ inesse gl.distinguit in.d.§.circa.q2 aut ambo credūt cāȝ inesse que nō inest. Aut ambo sciūt nō inesse aut alter:⁊ tūc aut stipulator aut pro-
21 missor.¶ †Redeamus p ordinē ad singula.Querit̃ circa primū vbi ambo credebāt cām inesse ⁊ nō inest.gl.dicit q̄ non valet stipulatio.Cōtra hoc videt̃ expssum:q2 pmissio ⁊ solutio equiparantur:vt.s̄.satis allegatū est.Sȝ cōstat q̄ datū ob falsam causam q̄ credebat̃ inesse nō repetit̃:vt.l.damus.⁊.l.in summa.§.id qđ.ff.de cōdi.inde.ergo nec pmissuȝ impedit̃ quomin⁹ peti possit.Sȝ ad hoc respōdet Dy.in.d.c.qđ semel.q2 facilius denegat̃ repetitio q̄ cōcedat̃ petitio.Sȝ cōtra:q2 certū est q̄ hodie tātū operat̃ sola pmissio in materia donationis quantū olim pmissio ⁊ traditio:vt.l.si qs.C.de dona.sȝ sola traditio causat donationē psumptā q̄n ex cā q̄ credit̃ inesse sit traditio:vt.l.dam⁹.⁊ d.§.id qđ.ergo ⁊ pmissio.sȝ ad hoc pōt rñderi q̄.l.si quis argentum.loquit̃ in aliis terminis:vcȝ vbi cōstabat ⁊ agebat̃ qđ esset donatio.sed nos loquimur q̄n vterq̄ credebat causam inesse:et ita nō erat animus donādi:cū donatio abhorreat causam.ff.de dona.l.donari.Et hoc videt̃ expressum.ff.de cōtrahē.emp.l.domū.in primo respōso.sȝ illa obstat multū Dy.in eo q̄ Dy.videtur velle q̄ nō possit repeti.Sed forte Dyn.intendit loqui vbi sciēs tradidit ⁊ nō erat causa finalis:vt.j.tanget̃.¶ Videamus quid iuris vbi ambo sciebāt causam nō inesse:tñ ambo supponebāt eā inesse:⁊ hoc cōstat vel p cōfessionem vel al's legitime.et scis q̄ gl.que videt̃ loqui pprie hoc casu tenet q̄ nō valet:q2 in pari causa ⁊c.vt no.d.§.circa.si tamē soluat̃:nō pōt repeti put innuit ibi gl.cū dicit meliorē cōditionē occupātis.⁊ ita etiā tenet Dy.in.c.qđ semel qui etiā videt̃ loq hoc casu.⁊ hoc videt̃ ex
22 pressum in.d.l.domū.in vltimo dicto.s̄.allegato.¶ †Sȝ huic obstat.ff.de verb.ob.l.si diuortio.Sȝ pōt dici q̄ pmissio rei q̄ pstari pōt valet:sȝ ↄtract⁹ rei q̄ nō est:nō valet:vt.d.l.domū.⁊ sic videt̃ q̄ valet pmissio hoc casu.Sed in hoc videt̃ mirabile:q2 certū est q̄ ille qui recipit indebitū sciēter cōmittit furtū.ff.de furtis.l.falsus.§.j.⁊.ff.de sol.l.cū quis.Si ergo pmittat quis ⁊ tradat sine causa cū supponeret causaȝ inesse:recipiēs tenet̃ furti.⁊ sic repeti pōt saltē p illā actionē.Sȝ pōt respōderi q̄ illud est verum vbi sciēs recipit ab ignorāte.secus a sciēte:vt.l.j.ff.de condi.Sed

di.Sed quid in tertio casu: qñ stipulator scit cām nō inesse: promissor credebat? Glo.ibi non exprimit huc casum: videtur tñ qd nō valeat stipulatio saltez in effectu: per dictū.§.circa. ⁊ per allegata.s.Sed quid in quarto: qñ promissor sciebat causam nō inesse: stipulator credebat ꝙ inesset? Gl.dicit qd videt donasse: pro qua videt expressuz.ff.de cōdi.inde.l.fideicō.de noua.l.si quis delegauerit.⁊ faciūt ratiōes.s.allegate in prima ratiōe: qñ sine omni causa promissum fuit: videlicet qꝛ dominū transfertur qñ est aliqua causa: licet falsa: ergo obligatio ꝯbit. ¶ In ꝯrium videt: quia donatio est contractus qui perficitur consensu duorū.ff.de pact.l.j.§.j.de dona.l.absenti.C.de dona.l.si quis argētū.sed cōstat qd consensus duorū nō concurrit in donatiōe vbi alter credit causam inesse: alter nō: ergo sequitur qd non sit donatio.ff.si cer.pet.l.si ego Preterea qd si nō donatio apparet: oīs enim donatio abhorret causam.ff.de do.l.donari.de reg.iur.l.donare.cū igitur promissor supponat causaz inesse: nō videt habere animū donandi. ¶ Preterea hoc videtur expressum in.l.si cum tibi aurum.ff.de so.vbi nō videtur donare sciēs cū tibi dicat ꝙ percipere pōt: ⁊ sic nō dederat. In hoc aduerte qꝛ si quis ex causa donationis ꝓmitteret ꝓpter falsaz cām: tūc distinguit an eēt cā īpulsiua an finalis.⁊ in dubio ꝑsumit īpulsiua.de quo.ff.de cōdi. ⁊ dem.l.cū tale.§.falsam.ff.de do.l.ij.§.fi.⁊ hoc nō tāgit nostrā questionē: qꝛ nostra q̄stio querit vbi est simplex ꝓmissio: nec adiicit causa donatiōis: qꝛ illa est vera causa.s.donatio: ꝙuis forte donatio fieret ad aliam falsaz cām.sed questio ꝓcedit vbi ob falsam cāz directe ꝓmittit: veluti: qꝛ scripsisti mihi librū: vel qꝛ ꝓ me iuisti Romā.i qua videret posse dici ꝓbabiliter ꝙ stipulatio nō teneat saltē in effectu.per.ll.⁊ rōnes.s.allegat.⁊ de hoc videt expssum.
23 ff.de cōtrahē.empt.l.domū.;ver.si autē venditor. ¶ † Preterea certū est qd lex indistincte improbat ꝓmissionē sine causa.vt.d.§.circa.quomodo ergo sciētia partis faciet valere qd de se nō valet ⁊ iuris ordinē immutare cū nec pactū expssum hoc posset.C.de pac.l.pacta.ꝑ cōtra.l.ff.de fideius.l.vbi lex? Nec obstāt in ꝯriū allegata.Et pmo.l.fideius.qꝛ ibi loquit ī casu quo fideius.factū fuerit de facto.l.nō solēne.⁊ ita nō erat oīno sine cā: nec erat omnino falsa.secus vbi esset oīno falsa ⁊ nulla. ⁊ ideo crederē qd si qs ꝓmitteret ex cā ex qua nō teneret cū tñ esset vera: qd deberet teneri si sciēter ꝓmitteret: per.l.illā. ¶ Itē nō obstat.l.si quis delegauerit.per eundē modū. Itē ibi erat vera causa ex pte stipulatoris. ¶ Itē nō obstat qd dñium trāsfert ex causa falsa oīno: qꝛ nō est per oīa simile vt satis ex superiorib⁹ pōt pcipi. Bene tamen credo ꝙ talis promissor non posset repetere si solueret: vt.l.si cū tibi aurū ⁊ propter dolū suū: vt.d.l.domū.in fi. ¶ Nunc videamus de libello in act.cōmodati: ⁊ iste planus est. Dico ergo Jo.fab.cōtra Marti.ꝙ lz equū meū eidē Mar.realiter cōmodauerim ad eundū ⁊ redeundū de Angolisma vsqꝫ Burdegal. idēqꝫ Mar.ꝑdictū vsum expleuerit vel explesse potuerit: nihilomin⁹ dictū equū mihi restituere īdebite cōtradicit.q̄re peto ipm Mar.cōdēnari ad restituendū mihi equū vna cum dānis.⁊ declara ea.⁊ signa equū ⁊ pullum ⁊ valorem.eodē modo potes formare in aliis rebus que nō cōsumunt vsu: qꝛ in illis nō ꝯsistit cōmodatū nisi ꝯmodarent vt species.vide.ff.e.l.iij.§.fi.cū.l.seq.nec refert an cōmodent res mobiles vel immobiles vel iura.ff.ꝯmo.
24 l.j.§.j. ¶ † Quid si ponā ī libello ꝙ rem meā tibi cōmodaui: nec declaraui ad quē vsum: nunqd ꝓcedit libellus? Nō videt: qꝛ cōmodatū non est nisi det ad certū vsum.ff.cōmo.l.in cōmodato.§.sicut.sed est precarium: vt not.ff.de preca.l.j.§.j. ⁊ sic tenet Inno.extra de cōmo.c.j. Sed hec differētia nō videt bona: qꝛ precarium datur ad certū vsuz quādoqꝫ.ff.de dona.l.lucius. vnde ad hoc ꝙ vtute possis formare libelluz ⁊ agere commodati: oportet scire quando est commodatū.⁊ qñ est precarium: qꝛ licet aliqua similia habeant: tamē non concurrunt: qꝛ pro precario nō competit actio commodati: sed interdictū.ff.de preca.l.interdictum. vel prescrip.ver.ff.eo.titu.l.duo.§.fi.⁊ licet multe differentie assignent: non tamē per eas cognoscit an sit precariū vel commodatū: quomodo ergo cognoscetur? Potest dici qd per verba: si em̄ dicit: commodo: commodatū est.si enim dicit precario cōcedo: precarium est: quia a significatione verborum nō debemus recedere.ff.de lega.iij.l.non aliter.de supel.leg. l.labeo.sed si hoc non appareat: qꝛ dicit: concedo tibi ⁊c.tūc si ad certum vsum ⁊ tēp⁹ expressuz vel tacitū est cōmodatū: verbigr̄a: tu volebas ire Parrhisius: rogasti me qd traderē tibi equū meū: cōcessi. hic est certus vsus.⁊ tēpus tacitū quo poteris iuisse ⁊ rediisse.hoc est commodatū: sed si nō sit tēpus tacitū vel expressum: tūc est precariū: ⁊ ideo quādo libet reuocat: vt concedo tibi habitationez illius domus. ¶ Et hec est cōmunis opi.nouorū. Et caue: qꝛ materia multum facit ad cognoscendū hoc.nā quedā sunt in quib⁹ nō bene sedet commodatū: nec cōtrahitur vltro citroqꝫ: sed per modū beneficii conceditur: sicut si concedā qd possis trāsferre fenū tuum per terraz meam: vel eximere cretam de fundo vel lapides vel talia.in his enim que nō sunt habilia ad commodandū nec cadunt in restitutiōe presumo precariū.ff.de do.l.qui saxum. de dolo.l.si cū mihi.⁊ hoc bene innuit.l.īterdictū.ff.de p̄ca.⁊ sic debet intelligi.ff.de ꝑscrip.verb.l.permisisti: ⁊.l.si gratuitā.de fur.l.
25 eum qui.§.is qui precario. ¶ † Quid ergo si reperiat instrumentū in quo caueat? talis cōmodauit: ⁊ precario cōcessi. queritur quis cōtractus erit. Potes respondere ꝑ ea que dixi in simili.s.de loca.§.adeo.ꝙ vr̄ cōmodatū si materia al's sit habilis.ff.pro soci.l.sed si adiiciat. ¶ Quid si precario cōcedat certum vsum ⁊ ad certū tp̄s: nunqd est precariū? Non videt s̄m dic.doc.⁊ tamē est cōtrariū verū.ff.de preca.l.cō precario.intellige ergo opi.eorū qñ nō expresse agebat ꝙ esset precariū. Conclude ergo ex his ꝙ videt necessariū poni in libello ꝙ ad certū vsum ⁊ tēpus fuit cōmodatū tacitū vel expressum. Quidā dicūt cōtra: ꝙ sufficiat dicere: cōmodaui tibi talē rem ⁊c.nā dicēdo: cōmodaui: videor includere oīa necessaria ad cōmodatuz.vide.s.de fideius.§.fi.cetera aūt sunt excipiētis. Prima tamē securior est ⁊ valet expssuz: C.cōmo.l.ij.vbi actor hoc probat. ⁊ si hz ponere. In actio.autē commodati ꝯtraria libellus est etiā planissimus. Jo.fa.dicit cōtra Mar.ꝙ idē Jo.tales expēsas nō modicas fecit in tali re cōmodata eidē per eundē Mar.quas idē Mar.eidem Jo.reddere cōtradicit: quare petit ⁊c.vide.ff.commo.l.in cōmodato.§.j.⁊ l.in reb⁹.§.fi.⁊.§.possunt. In p̄cario nō reperit cōtraria: quo ergo remedio subuenit precariū recipiēti? Forte per actionē de dolo: vt.d.l.permisisti.i fi.⁊.d.l.si cū mihi. Si vis circa materiā magis dilatare: vide.s.quib.mo.re cōtra.ob.§.itē is cui. ⁊ i Spe.de cōmodato.⁊ in sum.Hosti.eo.ti. De hoc aūt caue in libellis huiusmodi ꝙ ponas realiter cōmodatuz factum: cū hec obligatio
26 retrahat: vt.d.§.itē is cui. ¶ † Sequit de actio.depositi: ⁊ est sciēdum ꝙ hec actio quādoqꝫ est directa.quādoqꝫ cōtraria.itē quādoqꝫ in simplū.qñqꝫ in duplū. In directa q̄ cōpetit ad simplū: est clarus libellus. Dicit Jo.fab.ꝯ Mar. ꝙ lz idē Jo.deposuerit talē rē penes eundē Mar.idqꝫ Mar.depositū recepit: nihilomin⁹ eandē rē cōtradicit reddere minus iuste: quare petit eūdem Mar.cōdēnari ad reddēdū ⁊c.⁊ dico signāter recepit propter id de quo vidi dubitari. ¶ Pone ꝙ in tui presentia posuit equū aliquis in domo tua: tu nō recepisti custodiā.q̄rit vtrū tenearis depositi. Et certū est ꝙ nō: qꝛ depositū re ꝯtrahit: ⁊ oportet re agi: vt.l.eū qui.§.is qui precario.ff.de fur.l.interdictū.ff.de p̄ca.hoc aūt casu nullū negotiū agit. bene tñ reperit casus quo teneret vt in nauta caupone: sed ille casus specialis est: ⁊ idcirco cōtrariū ius cōe.ff.nau.cau.l.j.§.fi.cū.l.seq. In contrariū actio. depositi patet libell⁹. Dicit.A.ꝯ.B.ꝙ lz dict⁹.B.penes dictum A.deposuerit talē equū: dictusqꝫ.A.expē.fecerit nutriendo dictū equū vsqꝫ ad talē summā: nihilomin⁹ dictus.B.dicto.A.dictaz expēsas restituere denegat min⁹ iuste: q̄re petit dictus.A.dictuz.B.condēnari in dictā summā sibi soluendā per vestrā sen-
27 tentiā ⁊c.ff.depositi.l.ei apud. † In actio.autē depositi que cōpetit ad duplū: vt.j.versi.plane.posset esse dubiū vtrū sint dandi duo libelli: an sufficiat vnus. Et videt qd debeāt dari duo: qꝛ nō pōt peti pena quousqꝫ negauerit: cū nō sit ante cōmissa.ff.de in-
28 di.l.nō queadmodū. ¶ † Preterea vr̄ qd due sentētie sint necessarie.ff.de edil.edic.l.redhibitoria.sz potest dici ꝙ sufficiat vnus libell⁹. Et dicet sic.dicit.A.cōtra. B.ꝙ lz ipse propter periculū ruine vel talis tumult⁹ deposuerit rē suam talē penes dictū.B. nihilomin⁹ dictus.B.restituere non vult dictam rem: quare petit dictus.A.dictū.B.condēnari ad restituendū eidē.A.rē predictam: si cōfiteat. si neget: petet condēnari in centū vltra nomine pene.que centū res p̄dicta vales cōi estimatione. Similis modus condēdi libellū approbat.C.loca.l.conductores. in gl.⁊ per Inno.extra de testa.c.raynald⁹.⁊ hos libellos reperies in Spec. de deposito.§.nunc libellū. Et caue ꝙ mod⁹ periculi est declarādus ⁊ forte dies ⁊ locus al's vix possent testes deponere super libello. ¶ Sed querit nunqd interesse peti possit cū hac pena. Et dic ꝙ sic: qꝛ est pena legalis. ff.de cōdi.furti.l.si pro fure.⁊.l.in re
29 furtiua.§.j.⁊ iunge.j.eo.§.itē mista.⁊.§.sz furti. ¶ † Nunc tractemus de libellis actio.mādati ⁊ ꝓ socio. Et est sciēdū ꝙ iste actiones qñqꝫ sunt generales: quādoqꝫ speciales: vt.ff.pro socio.l.pro socio. Sed certe.l.illa videt velle ꝙ actio mādati sit specialis nō generalis: sed expone eā vt ibi. Generalis est quando agitur pro vniuersitate bonorum. Verbigratia.mandaui tibi negotia mea tractare vel mercari pro me in talibus nūdinis: tunc enim videtur agendum actione generali.ff.mandati. l.si procuratorem.§.mandaui.⁊.l.si negotia.⁊.l.creditor.§.fi. Et potest sic formari libellus. Cū ergo mandaui tibi negotia mea gerere: ⁊ tu gesseris: peto ꝙ reddas rationem administrationis tue.sic videt gl.ponere in actio.neg.gest.ff.de eden.l.j.⁊ eodē modo in actio.pro socio generali. Dicit.A.cōtra.B.ꝙ licet duꝫ societatē omnium bonorum cōtragerint idemqꝫ.B.plurima de dicta societate administrauerit: nihilominus ea in communi ponere ⁊ reddere cōtradicit. Quare agit dictus.A.cōtra dictum.B.qd dictus.B.cōdemnetur ad reddendū rationē: ⁊ in cōi ponēdū ⁊c. si tu vis vi

dere libellos ꝛ positiones in his actionibus: vade ad Spe.tit.de iudi.§.generalia.cum.§.seq.lib.iiij.ꝛ ibi reperies in actiõe ex em pto ꝛ vendito: locato ꝛ conducto in proprijs materijs. vnde ista sunt rudia: quare non denigro papyrum: nec in his: nec sequentibus actio. hic nominatis: presertim cum de earum materia visum fuerit in titulis suis. ꝛ inuenies satis in dicto libro. ꝛ iunge. ꝯ.eo.§.actionum.

1 ¶ §. iste quare fuit hic positus.
2 Actiones reperiuntur miste tribus modis.
3 Petitio hereditatis licet sit realis sequitur tamẽ naturam personalium actionum quo ad prescriptionem.
4 Prescriptio non currit sine possessione.
5 Actio communi diuidundo an competat pro diuidẽdo iura incorporalia: veluti iurisditiones.
6 Actio familie ercis cũde qualis est: vnde oritur: ꝛ quãdo oritur.
7 Pater vnum ex filijs instituit heredem in dodrante: alteri donauit quadrantẽ per modũ donationis inter viuos: qua actione diuident.
8 Possidens dedit libellum in iudicio familie erciscunde ꝛ dicebat se coheredem: reus negauit eum coheredem: an debeat fieri condemnatio.
9 Actio familie erciscunde ad quid cõpetat: ꝛ que in ea veniant.
10 An autem veniant reditus.
11 An veniant feuda.
12 Libellus qualiter formatur in actione fami.er.ꝛ nu.13.
14 Quid si actor petat diuidi res hereditarias: an libellus ꝓcedat.
15 Libellus in actio.fami.er.an debet continere prestationes. exemplum ponit.
16 Quis autem sit modus procedendi ꝛ iudicandi.
17 Quid si ambo possideant.
18 Quid si per ignorantiam aliquae res remanserint ad diuidendũ quia latent: post apparent.
19 Familie ercis.actio.an possit agi pro vna sola re que remansit ad diuidendum.
20 Quid autem si tota hereditas fuit diuisa mutuo consensu reb⁹ paucis exceptis.
21 Actio communi diuidundo qualis ꝛ que sit.
22 Actio communi diui.an detur cuilibet habenti rem communẽ: sicut detentatori vel bone fidei possessori.
23 Actio communi diui.an detur tutori vel curatori.
24 Quid de personis ecclesiasticis: an possit agere actione communi diui.
25 An feudatarijs ꝛ vtilis domini.
26 Actio communi diui.ad quid competit: ꝛ que veniant in ea.
27 Actio communi diui.quanto tempore duret.
28 Libellus qualiter formatur in actione communi diuidundo.
29 An autem debeat declarari in libello quare res que petitur diuidi sit communis.
30 Item an res singule sint specificande que debent diuidi.
31 Actio finium regundorum qualis est: ꝛ vnde oritur.
32 An autem qui agit actio.finium regundorum debeat se dicere dominum ꝛ probare.
33 Quid autem si ago finium regundorum petens declarari fines inter talem ꝛ talem fundum: tu dicis ꝙ fundus meus ꝛ tuus: ꝛ sic vis me repellere: an possis.
34 Actio finium regundorum an competat pos.bone fidei: tutori: prelato ecclesie.
35 Item quanto tempore duret. ꝛ nu.36.
37 Quid si actor petat ꝙ mete ponantur inter illud qd̃ ipse possidet: ꝛ illud qd̃ alter se asserit prescripsisse: an repelli debeat.
38 Possedisti fundũ tuũ.xxx. annis vicinũ fundo Sempronij: Sempronius cecidit a possessione. ꝛ illa possessio ad me peruenit: volo agere contra te finium regũ. tu me vis repellere exceptione prescriptionis sicut poteras repellere Sempronium: an possis.
39 Actio finium regundorum quid continet.
40 Actio finium regundo.an competat pro iuribus sicut pro diuisione territorium in quibus habemus iurisditionem.
41 Libellus qualiter formatus in actione finium regun.
42 Actiones quatuor competunt pro finibus. ꝛ que sint ille.

a ¶ Quedã. dicide vt hic ꝑm Are. summa sic. Actio fa.er.ꝓ diuidẽda hereditate ꝛ actio cõi diuidũdo ꝓ re particulari ꝛ actio fi.re.pro diuidẽdis fundis: dicũ tur actiões miste scȝ tam reales ꝙ personales.

b ¶ Vide ibi. Vide hic Ang. ꝛ do. Jas. ꝛ Bal. vide hic Jas. in iiij.col. ante med. i v.gl.j.in v. tenẽtẽ ꝯtra opi. Dy.

c ¶ Alio mõ. de hac et diuisione facit mẽtionem hic Ang.i.ij.col. añ me.i v. ꝑpter qd̃ est sciẽdum.

d ¶ Rẽ scripte. dicũt doc. ꝙ oẽs actiones de qb⁹ in gl. sunt psona les in rẽ scripte: vt.d.l.iij.alleg.in gl.§. est aũt psonalis. vbi gl. que dr̃ magistralis.

e ¶ Querunt doc. vide hic diligẽter do. Jas. in cipiẽdo a.vij.co. vsq; ad fi.§.p.vj. col. ponentẽ materiã harũ actionum. scȝ fa.er. finium regundo. et cõi diuidun. formationes libellorum super eisdem.

a **Quedam actiones mistam.**

¶ Iste.§.planus est: nec oportet poni casum. sic tamẽ põt icipi. Dñe imperator ego audiui statim loqui de quibusdã actionib⁹ mistis.s.§.pri. Quero a vobis an sint aliquae alie actiões miste. Imperator respõdet ꝙ quedã actiones ꝛc. ꝛ prosequere vsq; ad vers. In quib⁹. ꝛ ibi potes sic reincipere. Ego audiui vos noiare tres actiones per quas agif ad dandũ. Ponamus ꝙ res diuidi nõ potest: qd faciet iudex? Dicit imperator ꝙ in his trib⁹ iudicijs

f permittif iudici ꝛc. litera plana est. Accedam⁹ ad gl. ¶ † In gl.

b hic adijcif.i fi. vide ibi: ᵇ qꝛ hic nulla fit diuisio: vt plene ibi dixi. vnde bene aduerte ꝙ hic non dicit mistas: sed mistã cãm habere. Sed ꝓ deo quare fuit hic positus iste.§. Scis tu quare: qꝛ iaȝ tractauerat de mistis. vt ostẽderet alias mistas: subijcit de istis. aliaꝗ̃ est mistura. vt patebit inferius. ¶ In ea.gl. ibi cũ alleg.s. eo.§. sic itaq;. recordare ꝙ per actiões reales vẽdicamus qd̃ nostrũ est: per psonales id qd̃ nobis debef. vnde ex eo qd̃ per protionem mea petitio meã cõtinet: est actio realis. ex eo ꝙ icludit portionẽ coheredis: est psonalis: qꝛ in hoc peto qd̃ meũ nõ est. vt.§.

2 sic itaq;. ¶ † Iuxta qd̃ sciendũ ꝙ actiões reperiunf miste tribus modis in iure. Vno modo: qꝛ sunt rei ꝛ pene ꝑsecutorie. ꝛ de his nõ agif hic. sed.s.pri.§. Alio modo qꝛ quilibet est actor ꝛ reus. ꝛ isto modo possunt he dici miste. ff. fi.reg. l. iudiciũ. fami.er.l.ij. §. in familie. de iudi.l. in tribus. ꝛ isto modo possunt intelligi aliqua interdicta mista seu duplicia. ꝯ.de interdi.§.pe. ꝛ fin. ¶ Itẽ

c alio modo: ᶜ qꝛ habẽt ꝛ prosequũtur prestatiões personales ꝛ reales. vt hic no. ꝑm Dy. sed petitio hereditatis dr̃ mista alia ratiõe:

3 vt videbis in inferiorib⁹. ¶ † In ea.gl. ibi cũ allegat. C. de anna. excep.l.j. sic vides in petitione hereditatis que licet sit realis: tñ quo ad ꝑscriptionẽ sequitur naturã psonalitatis. C. de petitio. here.l. hereditatis petitio. ꝛ hãc opi. tenent oẽs doc. Cõtra quã videf qꝛ pactio hic nõ posset: ergo nec prescriptio. sed glo. rñdet. ff. fami.er.l.j. vbi plenius de hoc. Itẽ videf cõtra qꝛ cõsors impedit nec prescribaf per aliũ ꝯtra cõsortẽ. ff. queadmodũ ser.amit. l.v. ꝛ.vj. ergo ipse prescribere nõ potest. ff. si ser.vẽ.l. altius. sed potest dici ꝙ hic nõ prescribit illud ius qd̃ per eũ retinetur quo ad alios: ꝛ qd̃ aliꝗ̃ ꝑ ipsũ impediant prescribere: sed quoddã aliud ius videlicet qd̃ nõ cõpellaf diuidere. ¶ Itẽ opponif: qꝛ res que nõ est prescribi nõ põt. C. de vsuf.l. corruptionẽ. ius aũt nõ diuidendi non est corporale nec incorporale. ergo prescribi non põt.

4 ¶ † Itẽ sine possessione nõ currit prescriptio. vt.l. fine. ff. de vsuc. cõstat aũt qd̃ cõsors nõ possidet ius formale icorporale i portiõe sua. ff. si vsufr. pe.l. vtifru. ergo tale ius prescribi nõ põt vcȝ nõ diuidẽdi. ¶ Sed ad hoc põt dici qd̃ tale ius nõ prescribif: sed actio tollif: ꝛ sine actiõe nemo experif: qꝛ oĩs actio extinguif tãto tẽpore. vt.l. sicut. C. de prescri.xxx.vel.xl.an. ¶ Itẽ opponif quia ius negatiuũ nõ prescribitur in his que de iure cõmuni cõpetũt nisi a tẽpore cõditionis. C. de serui.l. altius. ff. de ser.vr.pred.l. qui luminib⁹. ꝛ ibi no. ꝛ sic videf qd̃ cũ de ratione ꝛ iure cõi res cõis diuidi debeat: ꝙ nõ prescribaf nisi a tpe cõtradictiõis: cuȝ ante ius cõtradicẽdi nõ possideaf. sed ad hoc pt̃ dici qd̃ illud vbi nõ est nata añ actio. q̃ prescribi possit: hic aũt nata erat statim a tpe cõmunionis. ꝛ dicif simile in iure offerẽdi. C. de ꝑscri.xxx.an.l. cũ notissimi. ¶ Quid ergo. remanebũt ne perpetuo i cõmunitate? Ego credo ꝙ nõ si lites ꝛ contẽtiones ex hoc insurgẽt: imo iudex ex officio debet eos compellere ad diuidẽdũ. ff. de vsufru. l. equissimũ. ¶ In ea.gl. in fi. effectus istius questiõis est declaratio prime: qꝛ si hec actio oriretur a tempore quo alter prouocat ad diuisionem: nõ curreret ante pscrip. si vero a tempore quo inciderunt in cõmunionem: currit ante. quod sequunf oẽs doc. ꝛ iunge que dicã.ꝯ. de materia cõmuni di.in.vij.q. ¶ In gl. fine societate. in fi. hec glo. est vera: ꝛ tamẽ videtur notari contra.d.l. quibus.s. de ob. que ex quasi cõtractu.§. item si inter aliquos. scȝ dic vt ibi satis dixi. ¶ In gl. scȝ est. in fi. uno est personalis: vt.s.

5 dixi.§. omniũ. ¶ † In gl. quid si domos. ibi cum allegat. fi.re.l. ij. in prin. Quid si habeamus iura incorporalia communia vt iurisdictiones spirituales vel temporales: nunqd hec actio competit? Non videtur: cum nõ competat nisi pro fundo. sed satis potest dici ꝙ competat saltem vtilis. ꝛ hoc ad instar fami.ercis cũ. ꝛ communi di. que competunt pro iuribus saltem vtiles: vt. ff. cõmuni diui.l. arbor. de aqua quoti. ꝛ esti.l. lucio. ꝛ facit extra de ꝓcura.c. super eo. ¶ In ea.gl. ibi cum allegat.l. si bone fi. scȝ hec est mere realis. vt. ff. de peti. here.l. sed ꝛ si lege.§. petitio. vide.s.e.§. omnium. ꝛ tamen mista dicitur non tamen illa mistura qua fami.er. valet: qꝛ competit ad id quod nõ est meũ: sed qꝛ in aliquo sapit naturã personalium origine ꝛ effectu. origine: quia incipit competere ex quasi cõtractu.s. de ob. que ex quasi cõtractu.§. heres. ff. de actio. ꝛ obli.l. ex maleficijs.§. heres. Item effectu: qꝛ datur ad debita personalia. ff. de peti. here.l. nec illam. ꝛ s.l. etiã.§. item a debitore. ꝛ.l. sed vtrum. ꝛ.l. nõ tantũ. ꝛ.l. litẽ videndum. ꝑm

d Dy. ¶ In ea.glo. in fi. sunt tamen in rem scripte: ᵈ vt no.d.§. est

5 autem. ꝑm Dy. ¶ In gl. ꝛ qd̃ adiudicaf. in fi. vide ibi. ¶ † Expediti sumus de gl. sed redeamus ad aliqua videnda circa naturaȝ harum actionum. Et primo circa actionẽ fami.ercis cun. Que

e runt doct. ᵉ qualis est ista actio: ꝛ in hoc nõ insisto: quia certum est ꝙ personalis: vt statim dixi. Secundo querunt vnde oritur. Et certum est ꝙ ex quasi contractu.s. de obligatio. que ex quasi contractu.§. item si inter aliquos. Tertio quando oritur est ac. ¶ Ad istam est responsum in gl. ꝛ vide eam. Sed de vno posset dubitari vltra doctores. vcȝ quando oritur hec actio. vtrum a morte testantis vel ab adita hereditate. Et videtur ꝙ a morte testãtis: quia hec actio datur ad instar communi diui. ꝛ certuȝ est ꝙ illa daf pro re singulari a tempore quo res data fuit vel legata.s. de obli. que

de oblig.que ex quasi contractu.§.itē si inter aliquos.sed verius
est qđ a tēpore adite hereditatis:quia tūc incipit res esse cōmu-
nis.⁊ vnus alteri inuicē obligari.vt.d.§.versicu.idem iuris.⁊ qꝛ
tunc incipit cōpetere ex quo coheres est.vt.ff.fami.er.l.j.ante au
tē non pōt dici proprie coheres.vt.d.§.ideʒ iuris. ¶Quid ergo
si vnus coheredū adiuit statim post mortē testatoris:alius post
x.vel.xx.annos. videtur qđ prescriptio incipiat currere a tēpore
vltime aditiōis per premissa. ¶Quarto querūt cui cōpetit hec
actio.Dicit Pe.ꝙ directa cōpetit hered.ɔtra heredē vtilis ho.
si.possessori vel fideius.vide.ff.eo.l.j.⁊.ij.⁊.l.sed eius.§.j.⁊ sic trāsit
⁊ ita supponit qđ nō datꝰ nisi inter coheredes.qđ videt expssum
7 in.d.l.j. ¶†Quid ergo si qs alterū de filijs heredē īstituit in do
drante:alteri donauit quadrātē ꝑ modū donatiōis inter viuos
qua actiōe diuidēt:quia nō videt qđ hec actio possit cōpetere:ꝑ
predicta.Sed cōtrariū videt expressuʒ.C.de inoffi.do.l.ij.sed gl.
ibi alio modo ītelligit:⁊ tex.calūniat.Doc.dicūt ꝙ ɔpetit fami.
erci.vt ibi expsse dicit:vt ibi scripsi.sed vbi res remāsit in dñio te
statoris q̄uis fuerit data maxime ꝑ modū quote vr̄ qđ cōpetat
fa.er. ¶Quid si qs instituit vnū ex certa re:aliū vniuersaliter?
Videret ꝙ possent intētare adinuicē actionē fa.er.per premissa.
Sed cōtra facit:qꝛ institutꝰ in certa re habet loco legatarij.vt.l.
quoties.C.de here.insti.sed illud verū quo ad actio.suscipiēdas:
vel intētādas:vt ibi not.doc. ¶Hec q̄stio nō est dubia vbi insti
tueret in certa re solida:qꝛ tūc nihil esset qđ diuidi deberet.ff.fa.
erc.l.heredes.§.j.¶Sed vbi instituit vnū immediate vnius ca-
stri pro indiuiso cū pertinē.alium vniuersaliter:tunc videret me
lius procedere:⁊ forte posset tollerari qđ det fa.er. ¶Sed quid
si heres vēdidit vel alio titulo transtulit portionē suam in extra
neum? Videtur competere fa.er.l.heredes.§.si testator.ad instar
peti.here.C.de peti.here.l.emptori. cōpetit ergo hec actio cohere
di cōtra coheredē.⁊ hoc si agens possideat vel coheres confitea
8 tur cū coheredem.vt.d.l.j.ff.eo.¶†Quid si possidēs dedit libel-
lum in iudicio fa.erci.in quo dicebat se coheredem:qui quidē li
bellus negatus fuit ex parte rea ad finem perempto.⁊ lit.conte.
⁊ sic actor fuit admissus ad probandū:⁊ in processu probat se co
heredē?Quid si neget coheres esse: nunqd dʒ fieri condēnatio?
Non videt:qꝛ cōstat ipm male egisse ⁊ inepte:⁊ sic debet cadere.
ff.si mēsor fal.mo.di.l.j.Sʒ hoc eēt durū:qꝛ certū est ꝙ hec actio
ei cōpetebat ipso iure ⁊ veritate inspecta ex quo in veritate cohe
redes erāt: ergo videt ꝙ potuerit intētari. sic econtra nō posset
intētari nisi essent coheredes.ff.eo.l.cum putarem. ¶Item hec
exceptio:nō es coheres.ponit solū ad fineʒ qđ pars nō debet ad
mitti ad agendū actione qua agit:nō ad finē ꝑemptorie:nec ab-
solutionis ꝑpetue.ff.e.l.j.igit ab initio ꝑpōi debuit:⁊ si admitta
tur pars:nō debet admitti ad ꝑponēdū ad finē illū.ff.de adul.l.
si maritꝰ.§.ꝓscriptiōes.nec obstat qđ intētat act.ineptam ⁊c. qꝛ
illud obtinet vbi ꝑponit in libello tale factū qđ nō potest se cō-
pati cū actio.quē intētat:vt si possessor asserēs se possidere:agat
rei vēdi.Sʒ hic supponit qđ agēs fami.ercis. ꝑponebat essentia
lia huius actionis.⁊ inter cetera se esse coheredem.⁊ his libellus
fuit admissus:lʒ potuisset repelli añ cōtestationem.vñ nō video
cur ꝑcessus nō teneat:cū tacite sit renūciatū illi exceptioni.facit.
9 C.de anna.ex.l.fi.⁊ qđ no.Inn.extra de iu.c.examinata.¶†Iteʒ
querit ad quid cōpetit hec actio seu qd in ea veniat. Pet.dicit
qđ venit diuisio ⁊ fructꝰ.de hoc videbis.j.de offi.iu.§.si familie.
vide plenius.ff.fa.ercis.l.iij.§.cum.l.seq.fere per tria folia ⁊ nihil
aliud dicit. ¶Ego vltra ꝑcedo.certū est qđ nomina nō veniūt
10 in actio.fa.erci.C.fa.er.l.ea que. †Querit nunqd reditus veniāt.
Et non vr̄:qꝛ aut dices qđ sint nomina: aut qđ sint iura.si sunt
nomina:certū est qđ nō veniūt etiā si tota hereditas cōsistāt in no
minibꝰ.ff.fa.erci.l.heredes.§.j.si sint iura ad ipm.ff.fa.erci.l.fun-
dus cōis.⁊ sic nō pōt cōpetere pro reditibꝰ:⁊ multominꝰ pro iu
risdictione seu iure patronatus seu homagijs:vel alijs iuribꝰ:cū
sint indiuidua:⁊ ptʒ.ff.de iu.patr.l.carmelia. ¶Quid ergo erit
nunqd ꝑpetuo erūt cōia? Vr̄ qđ sic:nisi coheredes cōsentirēt qđ
fieret assignatio solidi vni:⁊ qlibet petet suā portionē redituū.
⁊ sic intellige.ff.fa.er.l.plane.vñ ibi intelligo nōnunq̄.i. qñ cohe
redes hic cōsentiāt nulla etiā interposita stipulatiōe.⁊ hec opti-
me procedūt in reditibꝰ q̄ diuisa sunt ꝑ se vt noīa:⁊ idō nō agitur
hac actione.ff.eo.l.heredes.§.j.secus si vsusfru.q est diuiduus.ff.
fa.erc.l.sʒ ⁊ si.§.j.cū.l.seq. Sed in iuribus indiuiduis nō pōt ita
dici.Quid ergo fiet in illis? Certe qlibet vtet illo iure vt iurisdi
ctione vl' iure illo indiuiduo:vt.d.l.fundꝰ.⁊ de.l.carmelia.ff.e.l.
quedā.⁊ hoc satis est tolerabile vbi nullus grauat ex hoc.nam si
grauaret ex hoc: nō videret qđ qlibet coheredū posset vti saltē
vltra modū quo defunctꝰ vti poterat.Verbigrā.Titius qui ha
bebat expletū in foresta mea mortuus est relictis pluribus libe-
ris.si omnes velint vti:⁊ quilibet tm̄ cōsumere quātū defunctꝰ:
credo qđ nō possint.sed oēs simul velint vti absq; maiori graua
mine q̄ defunctus vti poterat:credo qđ possint: per iura.s̄.alle.
iūcto.ff.de aqua quoti.⁊ esti.l.j.§.illud.C.de serui.l.nō modꝰ.vi-
de ibi extra de cens.c.quāto.Et propter hoc videt ꝙ si dñs dece
dat relictis pluribus filijs: ꝙ vasallꝰ nō teneat facere homagiū
omnibus:lʒ ꝙ homagiū debeat vni soli adiudicari. ff.fami.erc.
l.iteʒ. ⁊ forte hoc casu ⁊ in similibꝰ pōt intelligi.l.plane.eo. titu.
11 ¶†Sed an veniāt feuda ⁊ censualia in hac actiōe? Pōt dici ꝙ
sic:nō vt diuidātur:sʒ vt adiudicent.ff.cōi di.l.cōi di.in feu. si de
feu.defunc.cō.sit.c.omnes filij.bene tamē sunt aliqua feuda que
nō diuiduntur:⁊ pro his non daretur hec actio:in feu. de prohi
bita feu.alie.per Fride.c.j.§.preterea.de hoc in Spec. de feu.ver-
si.xxij. ¶Itē querit nūquid acquisita ex vsuraria prauitate vel
male ablata veniāt in hac actione.expeditū videt ꝙ nō. ff.fa.er.
l.cetere.§.j.qđ est verū si sit notoriū:⁊ alter coheredū vult ꝙ resti
tuat.sʒ si vellet retinere sibi:nō admitteret.ff.de peti.here.l.⁊ an-
cillarū.§.fi.cū.l.seq.Quinimo credo ꝙ iudex ex officio dʒ facere
restitui.nā si potest corrūpere mala medicamēta:multofortiꝰ re
stituere alienū. etenim debet fungi partibꝰ boni iudicis: vt ibi:
12 ⁊ facit ī aut.de mā.prin.§.ꝙ si delinquētes.¶†Querit de forma
a libelli.[a] Roffre.format duobꝰ modis.Primo:ago ɔ̄ Mar. qui
cum sit meus coheres in hereditate Titij cui ex testamēto succes
simus.vel forte ab intestato:si sic in facto eandem hereditatē di-
uidi nō vult:vel in diuisione nō possumus cōuenire.vnde illā he
reditatem peto diuidēdam.⁊ ad hoc propono actio.fami.er.vel
potes cōcludere s̄m eum: quare peto ꝙ hereditatē diuidamus.
isti libelli nō vident procedere:qꝛ aut dices hanc actionē realeʒ:
aut personalē:aut mistā.si realem:certū est ꝙ debet concludi ad
declarationē ⁊ restitutionem:vt satis vidistis.s̄.e.§.j.si persona-
lem:oportet cōcludi ad dandū vel faciēdum:vt.s̄.eo.§.sic itaq;.
si mistaʒ:oportet cōcludi ad vtrumq; per predicta.¶Preterea
in libellis his nihil cōcludit cōtra partē:imo nec a iudice aliqd
petit:qđ tamē necesse est.nam in reali petit a iudice ꝙ declarari
⁊ restitui faciat rē. in personali ꝙ condēnet ad faciēdū vel dan-
dū.idcirco nō videt ꝑcedere. Pet.de bel.per.dicit ꝙ vbi res est
cōis ꝑ indiuiso inter me ⁊ te:ego habeo vnā ptē in qualibet par
ticula:⁊ tu aliā pro particula que est ī mea.nō pñt concludere ꝙ
mihi det:sed debeo petere ꝙ restituat.particulā que tua est non
possum petere tanq̄ meaʒ:illā ergo petam mihi dari.¶Dicam
ergo sic s̄m eū. Dico ꝙ habemus hereditatē cōmunē pro equa-
libus ⁊ pro indiuiso quā diuidi volo:quare peto ꝙ hereditateʒ
illam mihi restituas:hoc est res diuidatis: equaliter facta di-
uisione assignetis partes:mihi vnā ⁊ alij aliam partē:vcʒ q̄ mea
est mihi restitui ⁊ q̄ nō mea mihi dari.ista sunt fere verba q̄ sunt
inepta.⁊ est verisimile ꝙ fuerūt male reportata. nec opus est hic
impugnare:qꝛ de se apparet inepta conclusio: vcʒ quare peto ꝙ
hereditatē restituas. hec cōclusio est magis apta peti.here.q̄ fa-
mi.er.⁊ qñ subiungit:hoc est diuidatis: apparet qđ nō est bona
nec apta expositio restituas:id est diuidas.talis expositio nō re-
3 peritur in Prisciano.¶†Unde potes sic ɔcipere.Dicit.B.En
golismeñ.cōtra Guilelmū fratrem suum qđ lʒ idem.B.⁊. G.he
redes extiterint Titio ꝑ equalibꝰ: dictiq; Titij hereditas cōis
sit inter eos ⁊ ꝑ indiuiso:idē.B.dictā hereditatē diuidi desyde
ret nihilominus dictꝰ.G.dictā diuisionē fieri cōtradicit:rerūq;
hereditariarū fructus ⁊ emolumēta pro maiori portione quam
ipsum ɔtingat percipit: quare petit dictus actor dictā heredita
tē per vos dñe iudex diuidi:portionesq; viriles faciendas vtrili
bet adiudicari:⁊ adiudicatas tradi ⁊ ī pace dimitti factis cessio
nibus hincinde de his quibus fuerint faciende: petens fructus
⁊ emolumēta per ipsum.G. receptos vltra debitā sibi portionē
vsq; ad talē quātitatē ī qua sibi reddēda ⁊ soluēda petit ipʒ.G.
condēnari vna cū expēñ ⁊ prestationibus quas sustinuit pro he
reditate ꝑdictas quas specificare offert ī ꝑcessu.petit insup ꝙ si
sint aliqua q̄ diuidi nō possint cōmode: qđ adiudicent vni pro
ꝑtio īplorās officiū in his sup qbꝰ fuerit implorādū petēs expē-
sas ⁊c.¶Sed videt qđ is libellꝰ nō ꝑcedat ī eo qđ petit heredi-
tatem diuidi:qꝛ hereditas est nomē iuris:vt.ff.de ver.sig.l.here-
ditas.de peti.here.l.hereditas.⁊ sic indiuidua cū sint incorpora
les ⁊ sic ad eā diuidēdā agi nō pōt:qꝛ iura īcorporalia sunt indi
uidua:vt.s̄.de re.cor.⁊ īcor.§.fi.¶Ad hoc pōt dici qđ hoc v̄bū
hereditatē:sumit in verbis libelli: ꝑut refert ad res corporales:
⁊ ꝑut ipsas cōtinet.ipsa tamē hereditas petit diuidēda.vñ tex.
qui dicit qđ per hoc iudiciū diuidit hereditas: vult dicere.l.res
hereditarie.in effectu fami.erc.l.ij.per quē text. optime excusant
4 verba libelli predicta.¶†Quid ergo si actor petat diuidi res he
reditarias ⁊ nō hereditatē? Credo qđ non procedit libellꝰ de ri
gore.ff.cōmuni di.l.iiij.in prin. ¶Itē opponit qđ hec conclusio
nō est realis:qꝛ nō agitur ad declarādū.nec personalis: quia nō
agit cōtra aduersarium vt det vel aliquid faciat:imo cōclusio di
rigitur ad iudicē qđ ipse faciat.¶Ad hoc respon. qđ nō habet
cōclusionē proprie actio realis vel ꝑsonalis:⁊ ꝑpter hoc vno re-
spectu dicit mista.nam nullo iure reperitur qđ debeat pars cō-
pelli diuidere alij:imo iudex diuidit:nisi partes cōmuni cōsen-
su hoc faciant: vt.ff.eo.l.fi. vnde nulla est proprie conclusio rea-

a ¶Forma libel
li. Vide Ang. h
in.iiij.col.i me.v̄.
libellꝰ autē. vide
Bal. hic.i.ij.col.
in actiōe fa. erci.
vide Pe.Iac.in
titulo de actione
fa.er.

lis vel personalis nisi in prestationibus. ibi enim cõcludit̃ perso
naliter ad dãdũ. Per hoc enim cessat questio de qua vidi q̃nq̃
queri vbi sunt duo coheredes: ⁊ alter alterũ ad diuisionẽ ꝓuo
cat. Querit̃ qs tũc diuidet: ⁊ qs eliget: consuetudinarij dicũt ꝙ
ꝓuocãs diuidet: ⁊ ꝓuocatus eliget. ⁊ ita scio seruari in pluribꝰ
terris de facto. ¶ Quid si sint plures ꝓuocati? tũc vr̃ ꝙ minor
eligat. C. de meta. l. ij. de his q se de. l. j. sed cõtra facit. C. qñ ⁊ qui.
quarta pars. l. ij. de do. l. sancimus. §. finaũt. ¶ De veritate iuris
videret̃ ꝙ iudex debeat facere partes ⁊ singulas singulis adiudi
care: iuxta. l. ad officium. C. cõi di. j. de offi. iudi. §. ꝑterea. ff. fa. er
15 cis. l. in hoc iudicio. ¶ †Sed querit̃ nunq̃d sit faciẽda mẽtio spe
cifica in libello de ꝑstationibꝰ q̃ sint faciẽde. Verbigratia. alter
coheredũ expediuit negotiũ qd̃ nõ põt ꝑ parte expediri: ⁊ soluit
pecuniã de suo pro eo expediẽdo: nunq̃d debet hoc specificari in
libello? Credo ꝙ nõ: imo sufficit generaliter implorare offi. iud.
sup his: al's opus esset vno corio bouis si essent mille expense per
alium coheredẽ facte vt vides in simili in actionibus vniuersali
bus vbi nulla fit specificatio: vt in pe. here. imo nec ĩ generalibꝰ.
sed post specificat̃ in ꝓcessu: vt scripsi ĩ breuiario. C. de iudi. l. lʒ.
16 ¶ †Quis ergo erit modꝰ procedẽdi in actiõe: ⁊ quis iudicãdi?
Videret̃ ꝙ esset faciẽda cõtestatio. ⁊ post cõpleto ꝓcessu si appa
reat eos coheredes qd̃ sic iudicãda diuisio faciẽda quo iudicio
facto iudex dabit arbitrũ q ꝑcipiat res hereditarias exhiberi ⁊
oĩa iura sibi declarari. quo facto ea diuidet cõmodiꝰ quo pote
rit. ⁊ si sint aliq̃ que nõ possint ꝯmode diuidi: ea vni adiudica
bit: vt hic: ⁊. C. cõi di. l. ad offm̃ ⁊ adiudicabit cuilibet portionẽ
suã: ⁊ faciet fieri cessiões alterutrũ: iuxta. l. ĩ hoc iudicio. ⁊. l. pla
ne. ff. e. ꝙ aũt sic debeat fieri: pʒ. C. qñ ⁊ a q. q̃rta pars. l. ij. ¶ Hoc
etiã patet: q̃ in oĩbꝰ actionibꝰ ĩ quibꝰ nõ põt al's ꝓcedi: fit exhi
bitio: vt patet. ff. ad exhi. quasi ꝑ totũ. de pub. l. cũ ⁊ si. ¶ Quid
ergo fiet si sint aliq̃ res quas actor petit diuidi: reꝰ dicit nõ esse
hereditarias: ⁊ se possidere titulo? Dic ab illarũ diuisiõe super
sedendũ esse. ff. e. l. heredes. §. idem scribit. e. ti. l. si qd̃. ⁊ est recurrẽ
dũ ad rei vẽ. vel peti. here. vt ibi. ¶ Quid si in processu huiusmo
di actionis volo probare talẽ rem esse hereditariã? Nõ videt̃ qd̃
debeam admitti nisi probẽ vel cõmunicẽ illũ titulũ debere habe
ri pro non titulo. Nã tunc videret̃ ꝙ deberet admitti ad instar
pe. here. de pe. here. l. q interrogat̃. cũ notatis ibi. ⁊ hoc indubita
17 te vbi coheres meꝰ solus possidebat. ¶ †Quid si ambo possidea
mus? Videt̃ cõtra: q̃ q̃stio proprietatis nõ excludit hãc act. vbi
ambo possidẽt: vt. d. l. j. ff. fami. erc. arg. contra. ff. de exce. l. fundi.
de hoc dicã magis in materia cõi di. ⁊ ita ꝑ ꝑmissa videt̃ ꝙ ferã
duꝰ sñie in hac actione: sed forte prima nõ est sñia: sed quedã de
claratio preambula definitiue sñie. Vel potes dicere quando iu
dex ꝓposita ⁊ exhibita videt diuisionẽ faciẽdã: qd̃ nihil ꝓnun
ciabit adhuc: sed faciet sibi bona exhiberi: iuxta. l. ij. C. qñ ⁊ a q.
quar. pars. ⁊ ea diuidet: ⁊ tũc vna sola vice ꝓnũciabit ⁊ adiudi
cabit partes. ⁊ hoc expedientiꝰ ⁊ securiꝰ. ¶ Quid si remanẽt ali
que res ad diuidẽdũ? dic amplius[a] nõ agi fami. erc. sed cõi di. ff.
eo. l. si filia. §. familie. Sed que est ratio ibi notat̃ vna: non tñ est
bona nisi iuuet̃. vnde põt esse ratio: q̃ petitio hereditatis dat̃ cõ
tra quẽcunq̃ possessorẽ. ⁊ pro qualibet re etiã minima. ff. de peti.
here. l. lʒ minimã. sed fa. er. nõ datur nisi cõtra coheredẽ: ⁊ cõtra
illũ datur vniuersaliter etiã pro rebus ab alio possessis. ff. fa. erc.
l. itẽ labeo. al's incipit: si vnus. §. fi. idcirco imputandũ est heredi
18 hac actiõe agẽti si aliq̃ res remãserint diuidẽde. ¶ †Quid er
go si per ignorantiã iustã aliq̃ res remãserint ad diuidẽdum.
Forte coheres q habet rerũ notitiã iurauit nullas alias res esse:
post apparet alias esse. Credo qd̃ cõpetat fa. er. Nam fami. er. iu
diciũ pluries põt intẽtari causa cognita: vt. d. §. familie. in cause
autẽ cognitione põt interuenire iustus error. ff. fami. erc. l. cũ pu
tarẽ. de pac. l. tres fratres. ⁊ est vtile magis agere fa. erc. hoc casu
q̃ cõi di. q̃ nõ fiet nouus ꝓcessus pro re illa: lʒ quedã executio: ⁊
agẽs accipiet alia media q̃ in principali ꝓcessu. poterit enim di
cere: cũ talis hereditas esset cõis inter me ⁊ talẽ: ⁊ dicta heredi
tas fuerit diuisa ĩter nos ⁊ partes singulis adiudicate: ⁊ ꝑ igno
rantiã talis res remãserit ad diuidendũ: quare peto ꝙ diuidat̃
⁊c. ⁊ non oportebit hoc casu se ꝓbare coheredẽ seu se possidere:
nec multa q̃ venerũt in primo ꝓcessu: nec litis contest. cũ hoc sit
quasi quedã executio prime sñie: vt dicit̃ in pe. here. ff. de peti. he
re. l. si quo tpe. de pecu. l. quesitũ. ⁊ facit bene qd̃ no. Inn. extra de
19 offi. ordi. c. cõquerẽte. ¶ †Quid si cõi ꝯsensu sine iudice fuit to
ta hereditas diuisa excepta vnica re: nunq̃d ꝓ illa sola põt agi
fa. er. Videt̃ exp̃ssũ ꝙ sic. C. fa. er. l. j. ¶ Itẽ q̃ actio fa. er. nõ fuit
al's intẽtata: ⁊ põt saltẽ semel intẽtari. Põt dici ꝯtra. nã actio
fa. er. est vniuersalis actu ⁊ aptitudine: nec cõpetit ꝓ re singulari.
ff. fami. erc. l. fundus mihi. ⁊ not. in. d. l. si filia. §. familie. ⁊ in hoc
differt a pe. here. ⁊ sic nõ ꝯpetit hoc casu. pro hoc facit. e. ti. l. inter
coheredes. in prin. vbi dicit qd̃ si actũ fuerit cõi di. põt agi fa. er.
ꝓ ceteris supponẽdo ꝙ plures res remãserãt ad diuidendũ. nec
ob. d. l. j. C. fa. erc. q̃ debet intelligi ꝙ pro non diuisis põt agi fa

a ¶ Hic ampliꝰ. Hãc q̃õnẽ ponit Ang. h̃ ĩ. iij. col. post med. v̄s. q̃ro semel actũ est. vide Jas. hic in. ix. col. ĩ fi. v̄. an aũt.

b ¶ Nũc videamus. De actiõe: cõmuni diuidũdo: vide hic etiã per Jas. in. x. col. in med. ver. Veniamꝰ modo ad actionem cõi diuidundo.

c ¶ Querit̃. Vide ꝑ Ang. hic in iiij. col. ver. q̃d veniat. vid̃ do. Jas. hic ĩ. ix. col. in fi. ver. ista actio.

erc. quando plures res remãserunt ad diuidẽdum: secus si vna.
¶ Sed contra hũc intellectum facit: q̃ in vna re potest remane
re vniuersitas. ff. qd̃ cuiusq̃ vni. l. sicut. §. fi. sed illud qñ alie perie
runt: secꝰ si extãt: tũc enim oportet plures esse etiã duas partes.
20 eo. tit. l. nulli. ¶ †Quid ergo si tota hereditas fuit diuisa mutuo
cõsensu paucis exceptis? pluribus tamẽ videt̃ itẽ: cũ vniuersitas
videat̃ cõsistere in duabꝰ partibus. vt. d. l. nulli. Sed forte nõ sic
in alijs vniuersitatibus sicut in vniuersitatibꝰ hoĩm. ff. de pac. l.
quesitũ. ⁊ dixi. s̃. e. §. de pecu. Sed quid si sit vna res sola ĩ heredi
tate. nunq̃d illa petet̃ diuidi ꝑ hãc actionẽ? Nõ videt̃: cũ sit res
singularis: ⁊ hec actio cõpetit ꝓ vniuersitate actu ⁊ aptitudine.
vt. s̃. dixi. Forte hoc casu posset dici cõtra: qm̃ vniuersitas consi
stere põt tota in vna re quãdo nihil aliud est. imo forte ẽt si nihil
esset ĩ vniuersitate: posset dici vniuersitas: vt scripsi. s̃. de pu. sub.
§. liberis. ⁊. s̃. eo. §. actiões. ⁊ idẽ posset dici in precedẽtibus que
stionibus. Sed cõtra est. C. cõia vtriusq̃ iudi. familie. ff. ad tre. l.
nã qd̃. §. pe. ⁊ fi. cũ. l. seq. ¶ Sed cũ hec actio sit vniuersalis ⁊ de
beat pro diuisione oĩʒ intẽtari: nunq̃d actor põt excipere in libel
lo aliquas res quas vult remanere ad diuidẽdum? Põt dici ꝙ
sic. vt no. ff. cõi diui. l. ĩ iudiciũ. ¶ Sed pone: quidã format libel
lum suũ in cõi di. ⁊ petit diuidi hereditaria que ei ⁊ cõsocio eue
nerũt ex successione talis per actionẽ cõi di. querit̃ nunq̃d bene
agat: vel an debeat cadere ab inepta actione. Et videt̃ qd̃ debeat
cadere: q̃ pro hereditate diuidẽda fuit introducta actio fa. erc.
⁊ sic nõ videt̃ posse cõpetere actionẽ cõi di. al's esset fa. er. frustra
torie inuẽta ex quo cõi di. sufficiebat. qd̃ nõ est dicendũ. ¶ Pre
terea singulas obligatiões singule cause sequunt̃. i. singule actio
nes suas singulares materias ex quibus causant̃. ff. de except. rei
iudi. l. ⁊ an eadẽ. §. actiões. nõ ergo ꝑmisceri debẽt. ¶ In contra
riũ videt̃ expressum. ff. fa. erc. l. inter coheredes. in prin. ¶ Super
hoc põt dici qd̃ si libellus cõcludat ad hereditatẽ diuidẽdã vni
uersaliter: ꝙ nõ ꝓcedit. Si aũt res certas q̃uis eas dicat cões ex
hereditaria causa: dũtamẽ dicat se dñm ex illa causa: etiã põt di
b ci qd̃ cõcludat. ⁊ sic intellige. ff. cõi di. l. iiij. ¶ Nũc videmus[b] ali
qua circa ac. cõi di. circa quã primo q̃rit̃ qualis eẽt ista actio ⁊
aliquãdo dr̃. Et super hoc certũ est qd̃ est personalis: ⁊ dr̃ a tẽ
21 pore cõmunionis: vt. s̃. dictũ est in actiõe fa. erc. ¶ †Itẽ q̃rit̃ cui
cõpetat. Dicũt doc. ꝙ cõpetit illi qui habet rẽ cõmunẽ ꝓ indiui
so cũ alio vel ei qui putat habere cõem. ff. cõi di. l. si quis putãs. ⁊
hoc vltimo casu ad sumptꝰ ⁊ dãna: nõ aũt ad diuisionẽ: vt ibi.
22 ⁊ sic transeunt. ¶ †Sed iuxta hoc posset q̃ri: q̃ habere rẽ cõem
põt dici pluribꝰ modis: nunq̃d hec actio det̃ cuilibet habẽti rẽ
cõem: sicut detẽtatori: vel bone fidei possessori? gl. videt̃ sentire ꝙ
detur tm̃ dño. ff. cõi di. l. per hoc iudiciũ. Sed expressũ est ꝙ da
tur bo. fi. possessori: quinimo vtili iuste detinẽti. eo. ti. l. cõi di. §. q
in rem. cũ. §. seq. ¶ Sed querit̃. dictum est. s̃. in actione fa. er. qd̃
datur possidẽti vel nõ possidẽti si aduersarius cõfiteat̃ cohere
dem. al's nõ: vt. l. j. ff. fa. er. Quid in cõi diui. Certe si aduersariꝰ
totã rem que dr̃ cõmunis possideat: ⁊ negat rem cõem: exp̃ssum
est ꝙ agens cõi diui. repellit̃: si excipiat̃. ff. de except. l. fundi. Sed
si possidet vterq̃: alter tñ dicit rem nõ esse diuidẽdã ⁊ ad se soli
dam pertinere: videretur ꝙ non possit excipi: imo in hac actiõe
questio proprietatis veniet hoc casu vt in actione fami. er. ꝑ. d. l.
j. ff. fa. er. ⁊ in hoc casu nõ obtinet. l. fundi. sed solũ quãdo alter to
tum possidebat: ⁊ ad veritatẽ in casu illo solum loquit̃: ⁊ in illo
23 loquit̃ etiã gl. ff. fa. er. l. j. que videt̃ ita subaudiẽda. ¶ †Sʒ queri
tur nunquid hec actio detur tutori vel curatori. Videt̃ qd̃ sic: q̃
habent̃ loco dominorũ. ff. de fur. l. interdum. §. tutor. Expressũ
videtur cõtra. C. de predijs mino. l. inter oẽs. ⁊ credo qd̃ possint
agere si sit vtilitas pupilli. opus est tamẽ decreto si sit res immo
bilis: vt scripsi ĩ breuiario meo: iuxta. d. l. inter oẽs. ⁊ no. ff. de au
24 to. tuto. l. inter pupillum. ¶ †Sʒ quid de personis ecclesiasticis:
nunquid possunt agere hac actione pro rebus quas ecclesia ha
bet cões cũ alio? Expressum videtur qd̃ sic. C. de sacro san. eccl. l.
iubemꝰ. la. ij. opus tamẽ esset solẽnitate aut. hoc ius porrectũ. vt
25 scripsi in. d. l. inter oẽs. ¶ †An aũt feudatarij seu vasalli vel alij
vtiles dñi possint agere ĩter se. Videret̃ ꝙ nõ vbi dominorũ ꝯdi
tio fieret deterior. vide. ff. eo. l. cõi di. in prin. in feu. si de feu. cõtro
uer. fue. c. oẽs filij. ¶ Itẽ querit̃ cõtra quẽ det̃ hec actio. Et cer
tum est ꝙ contra socium seu consortẽ: si rem possideant. si alius
possideat: vr̃ qd̃ cõtra possessorem. ff. eo. l. cõi di. §. si debitor. ⁊. §.
inter eos. ⁊. C. eo. l. ad officium arbi. ff. de actio. emp. l. iulianus.
§. idem celsus. Quid ergo si vnus sit proprietariꝰ: alter possidet
rem? Forte creditor vel dñs tẽporalis qui rem cepit in manu: vel
forte cõsors tradidit partẽ suã ad firmã ad. x. annos ⁊ tradidit
possessionem. querit̃ cõtra quẽ debet agere. Lex vr̃ velle qd̃ cum
proprietario. ff. e. l. si quis putãs. §. si fundus cõis. Sʒ cõtrarium
vr̃ in. d. §. si debitor. Forte potest agi contra vtrunq̃: vnde hec
actio potest intẽtari contra nõ possidentẽ. ff. communi di. l. pe.
26 fami. erc. l. item labeo. §. fi. ⁊ contra possidentem: quia mixta est:
c vt. d. §. si debitor. ⁊ vide. C. eod. l. j. ¶ †Queritur[c] vltra ad quid

competit ista

cōpetit ista actio: seu que in ea veniūt. Et certū est qđ diuidēdū & ad pstatiões psonales: vide. ff. e. l. iiij. §. sicut. & pt agi p bis pstationib⁹: dato qđ nō petat fieri diuisio. vt not. ff. co. l. & si non oēs.

27 a ¶ † Itē queritur^a quāto tpe duret hec actio. Et certū est qđ. xxx. annis. sicut dictū est. s. in actione fa. erc. in glo. & iuxta eam. per. l. j. §. ad hoc. C. de anna. excep. & hoc nisi cōsors solidum possideret cū ti. & bo. fi. qꝛ tūc excluderet. x. vel. xx. annos. vt. C. de cōi. re. ali. l. j. sic dicit in peti. here. C. in qui. cau. cessat lōg. tēp. pscrip. l. hereditatē. & istud posset dici in actione fa. erc. si quis acquisiuisset soli dā vniuersitatē: iuxta. d. l. j. C. de cōi. re. ali.

28 b ¶ † Quomodo formatur libellus:^b Sup hoc sunt varie forme & cōclusiones: qꝛ iterdū agit ad diuisionē: interdū ad diuisionē & pstatiões: interdū ad pstatiões: vt dixi in superiorib⁹. ¶ In primis duobus casibus potest cōcludi facta narratione sicut dixi iuxta libellū fa. ercis. & quasi eedē oppositiones & qstiões fieri possunt in primis duobus casibus in actione: que fuerūt ibi tacte. ¶ In tertio casu cōcludit ad pstatiões dicēdo. Si cū talis seu tales res sint cōes inter nos: & ego decē expenderim: & ex tali causa p vtilitate pdicte rei cōmunis peto te cōdēnari in. x. sed nunqd debeat addi qđ nō poterat p parte expediri: sicut in acti. fa. er. expeditū est. vř qđ sic. ff. cōmuni diui. l. si quis putās. §. j. C. de nego. gest. l. siue pro fratre.

29 ¶ † Sed pōt qri nūquid debeat declarari in libello cā quare est cōis. & nō vř: sufficiēs enī cā est qđ qs vult a cōione recedere & qđ dicat rē cōmunē. & hoc si vterqꝫ possidet. si re⁹ solidū possideat: videret necessariū: qꝛ quasi vēdicatio est: nec reus pōt bñ deliberare an res cōis sit nisi cā inserat: vꝫ qꝛ cōiter legata vel alia cā

30 sit: facit tñ ɔtra. ff. cōi diui. l. ij. ¶ † Sed qrit nunqd sint singule res specificāde quas qs diuidere pōt: Potest dici qđ sic vbi res singularis petit diuidi: qꝛ in omni actiōe qua agat pro re singulari: res ipa est designāda. ff. de rei ven. l. si in rē. de fur. l. in furti. si agūt generaliter agat pro pluribus reb⁹ diuidēdis: qđ est possibile: cū cōcurrat cū act. p socio q̄ est gñalis. ff. p socio. l. p socio. arbiter nō opꝫ specificari in libello: sed post in processu: & veniūt oīa que cōia sunt nisi aliqua noiatiꝫ excipiant. ff. cōi diui. l. in. iu diciū. vide qđ no. ff. de edē. l. j. C. de iudi. l. licet. Et not. qđ quo ad alienatiões est differentia inter fa. er. & cōi diui. vt not. ff. fami. er. l. alienationes.

31 c ¶ † Sequit de ac. finiū regūdorū: ^c circa quā pōt queri qualis est. Et certū est qđ psonalis. vt dixi. s. eo. §. oīm. & ptꝫ ff. eo. l. j. qn: qd ibi notet. ¶ Itē querit vnde oritur. Glo. dicit qđ est datiua. vt. d. l. j. Alibi dicit qđ oritur ex quasi cōtractu: vt no. s. de obli. que ex quasi cōtractu. §. iteꝫ si inter aliquos. & hanc sequitur hic Petr. de bella perti. & alij moderniores. ¶ Sed hoc nō videt verū. nā hec actio oritur ex finiū turbatiōe ſm oēs doc. vt patebit magis in inferiorib⁹. Turbare est delictū. ff. de interdic. l. si. ergo videt qđ oriatur ex delicto. & p hoc facit. C. de accu. l. j. §. eod. l. iiij. §. si dicant. & hoc etiā videt apparere qđ imperator in. d. §. item si inter. dicit qđ fa. er. & cōi diui. oriunt ex quasi cōtractu: & tacet de hac actione innuēdo qđ cū ipsis in hoc nō conueniat. vñ vides qđ qñ he actiones conueniūt legislator ponit oēs tres simul: vt hoc. §. & C. de an. excep. l. j. §. ad hoc. ff. de iudi. l. i tribus. qꝛ nō cōueniebāt in origine: imperator sciēter eaꝫ subticuit in. §. pdicto: itē si iter. ¶ Pōt dici qđ orit ex varijs figuris causarū: hoc est ſm diuersa facta diuersas habet origines. nā interdum hec actio dat p eo qꝛ fines ali᷒ positi annis sunt seu turbati vel occupati vi: & tūc nō est dubiū qđ orit ex delicto sicut lterdictū vnde vi: & vti pos. vt no. s. e. §. j. in glo. ex quasi. ¶ Interdū agit vt res cōfinent absqꝫ alia turbatione. verbigra. Habemus pdia vicina quorū fines nō bñ sciunt: vel aliquis q habebat largū & amplū fundū vendidit: vel alio titulo in me transtulit. x. iugera de eo fundo pro quib⁹ assignauit mihi vnā partē. volo agere cōtra ipsum vt pars illa metiat & fines ponātur. nō dubiū qđ hic videtur oriri actio ex cōtractu. Interdū ex quasi contractu. verbigra. testator leganit mihi certā partē fundi sui forte vsqꝫ ad x. iugera: volo agere ɔtra heredē vt metiat & fines apponant. nō dubiū qđ hic orit ex quasi ɔtractu sicut in cōi diui. & fa. er. qꝛ nullum cōtractū gessi cū herede sicut nec ille qui incidit in cōionē. & hoc casu potest verificari qđ no. in. d. §. itē si inter aliquos.

32 d Itē querit cui competit. dicit Pe. illi qui hꝫ fundū vicinū. ¶ † Sed ego qro vltra: nunqd ille qui agit hꝫ se dicere dñm & pbare:^d sicut dixi in materia cōi diui. & an illa que dixi obtinēt i hac actione. verbigra. ago ɔtra te fi. regū. dicēdo qđ fundus meus extēdit vsqꝫ ad lapidē talē. tu negas dicēdo qđ imo tuus extēdit versus meū vsqꝫ ad talē arborē. Querit nunqd in hac actiōe cognoscet de qstione pprietatis. & nō videt: qꝛ hec actio habet multa similia cū actiōe cōi di. & in illa cōstat qđ nō venit qstio pprietatis: vt. l. fundi. ff. de excep. & satis. s. dixi. ¶ In ɔtrariū videt expssuꝫ C. eo. l. si qs. vbi aperte dꝛ qđ huic actioni questio pprietatis coheret. & hoc ibi no. per omnes. & sic in hoc discōueniūt ab actiōe cōi diui. ¶ Sed mirū videt: qꝛ tert. in. d. l. si qs. vř velle qđ qstio possessionis differt a questione finiū regundoꝝ & est pmo terminanda: vt ibi patet: ergo multofortius questio proprietatis que est magis pindicialis & maior: vt. d. l. fundi. Preterea ratio que habet locū in cōi diui. hꝫ locū in hac: ne p minorē fiat pindiciū maiori. sine dubio maior est qstio pprietatis q̄ finiū: & sic videt differēda. Qui vellet hoc dicere posset hūc intellectū dare dicte l. si qs. nā ibi dicit: prius possessionis qstio finiat: & tūc agrimensor &c. vult dicere qđ prius agat de pprietate p actionē cōpetētē. itaqꝫ expones verbū possessiōis. i. pprietatis: & hoc nō est multū extraneū: qꝛ sicut exponit. ff. de iudi. l. si de vi. ff. de verb. sig. l. ij. ita erit idē sicut in actiōe cōi di. quo ad hoc. Nec ob. qđ dicit in. d. l. si qs. ibi: que proprietatis controuersie coheret &c. qꝛ verū est qđ coheret: qꝛ qstio pprietatis ei obijcit nō qđ i ipsa actiōe veniat: imo ibi in tex. subijcit qđ illa qstio debet primo finiri: & ita separat ab alia. & sic recte tex. cōcordat cum. l. fundi. ¶ Qui vult sustinere opi. doc. qđ in hac actiōe veniat questio pprietatis: intellige sicut iacet qđ in hac actione cognoscit de proprietate: & causa finiet: & post mittet agrimensor pro mēsurando. & is intellectus vꝫ qđ causa proprietatis & finium decidatur vna instātia & vna actione deprehendit ex illa lege. ibi enim subijcit qđ altera parte absente procedetur ad fines dirimēdos vi prime contestationis quasi sit vna instātia: ad qđ nō procederet si esset diuersa instantia. nisi esset lis cōtesta. in ipsa vltima sicut in prima: p. l. properādum. C. de iudi. Et si bene cogites illa lex vř fuisse facta pro hoc tantum. & vltimum dictū infert ex primo. & per hūc intellectū videtur expssuꝫ extra de proba. c. ex literis. ¶ Diuidam⁹ ergo hanc

33 massam per minutas questiūculas. ¶ † Pone qđ ago finiū regūdorum petēs declarari fines inter talē fundū meū & tuū: tu dicis qđ fundus meus est tuus: & vis me repellere: nunqd potes: Non videtur per premissa: qꝛ in hac actiōe venit questio proprietatis. ¶ Sed hoc nō videt verū: vnde in hac actione venit questio proprietatis ipsoꝝ finiū: sed nō qstio proprietatis totius. quid ergo dicem⁹: Videt dicēdū hic sicut dixi. s. in fa. erc. & cōi di. qđ si ego possideo fundū meū: qđ nō excludar: & in hac actiōe veniat questio proprietatis totius. Si vero nō possideam: qđ excludar: per l. fundi. & hoc satis probabile. Sed pone qđ nō obijcitur questio de proprietate totius: sed ipsoꝝ finium quos prouocatus dicit se solū possidere & ad se ptinere: actor cōtrarium dicit nunquid

34 huiusmodi cognitio venit in hac actione: ¶ † Per premissa apparet responsio qđ sic per. d. l. si quis. ſm vltimū intellectū qui videtur potior: qꝛ etiam hoc casu veniret in actione cōi di. questio proprietatis si actor assereret se possidere. Quid si reus in pmo casu nō cōfitetur nec negat actorem dñm rei quā petit cōfinari: sꝫ dicit se possessorē ipsius: nunqd potest repellere agentē finiuꝫ regundoꝝ: Videtur qđ nō: qꝛ sicut vides in fa. ercis. reus ita demum repellit actorem si neget coheredem. videt ergo hoc casu qđ oportet ipm negare dñm. nec sufficit se dicere possessorē. & hoc videtur indubitate verū. nā actor ponit in libello se dñm vel rē ad se ptinere: & sic oportet reū rñdere ad hoc si velit eū repellere. vnde si agam petitorio: nō esset bona exceptio: male agis: qꝛ possideo. & p cōsequēs nec in ista actione in qua causa pprietatis versatur. ¶ Sed huic opi. videt obstare. d. l. si qs. vbi videt qđ causa possessionis debet primo terminari. & tūc agrimēsor &c. Sed intellige causam possessionis. i. pprietatis. sicut. s. dixi. Nam in hac actiōe iudex cognoscet de pprietate finiū. i. quātū debent fines cuiuslibet extendi. & hoc cognito ponet fines vel metas: vel mittet agrimēsorē si materia exigat. & hec sñia videt satis pbabilis. Gl. tñ vř ɔtra tenere. ff. e. l. si irruptiōe. ¶ Itē qrit an hec actio det ho. fi. pos. tutori plato ecclesie. Hic vt dixi in materia cōi di. s. & vide. ff. e. l. iiij. §. finiū regūdorū. ¶ Sed in canonico noīe pbēde: Dic qđ cōtra canonicū sed nō cōtra extraneū. vide extra de pba. c. ex literis. per Inno. ¶ Sed qd de vasallo & emphy. videt idē qđ possint agere cōtra vasallū vel emph. sed nō ɔtra aliū absente dño directo. Sꝫ in vasallo videt ɔtra. in feu. de cōtro. inter vasal. & aliū. c. j.

35 e ¶ † Querit quāto tpe^e durat hec actio. Pe. dicit qđ. xxx. annis a tpe turbatiōis: postea nō: nisi vt termini primo positi reformentur: p. l. j. §. ad hec. C. de anna. excep. de cōsti. pecu. l. ij. & ita se expedit. Istud idē dicit gl. C. fi. reg. l. fi. ¶ Sed hoc nō videt verū. nā si alter vicinoꝝ maiores fines possidet titulo & bona fi. pscribit. x. annis inter presentes. xx. inter absentes: vt. ff. pro emp. l. ij. §. sꝫ si fund⁹. & . l. qui fundū. §. j. Unde sup hoc potes plenius dicere qđ interdū agit hac actione pro eo qꝛ fines turbātur: & tūc obtinet qđ gl. & Pe. dicūt vꝫ qđ durat. xxx. annis a tēpore turbatiōis. ¶ Quid ergo si plures turbauit: nunqd ex qualibet turbatiōe oriat vna actio: Si dicis sic: seqret qđ hec actio est immortalis: qꝛ semper pro vltima turbatione aget: & habebitur. xxx. annos. qđ videt ɔtra mētē legislatorū. Si dicas qđ solū agat ex pma: videt falsum: qꝛ sic sequeret qđ sequēs facceret ipu

36 gne: sicut dictū fuit in negatoria. s. e. ti. §. eque. ¶ † Sed ad hoc potest respōdere per ea que ibi scripsi. sed si bene cogites illa nō bñ aptantur in presenti pposito. Unde si aduersarius nō possidet potest dici qđ a tempore turbationis que in libello exprimit currat prescriptio. caueat ergo actor qđ proponebat & probet turba

a ¶ Itē qritur. Uide ang. hic in pe. col. i fi. v. quero qnto tempore.

b ¶ Libell⁹. Uide Ang. hic in. v. col. post me. i v. qro qualiter sit formandus libellus. vide bal. hic in. ij. col. & Pet. iac. in ti. de act. communi diuidundo.

c ¶ De actione fini. regun. Uide p Jaso. in pe. col. post me. v. Accedam⁹. in vlt. ad actio. finium regundo.

d ¶ D ſm & probare. Uid Ang. hic in pen. col. v. quero an q agit. circa pn. col.

e ¶ Quanto tēpore. Uide Ang. hic in pe. col. circa fi. ver. qro quāto tempore. & hic per Jas.

tionem p qua agit factã a.xxx.annis citra:al's caderet si excipia tur de prescriptione. ¶ Interdũ agitur sine turbatione quãdo duo incidũt in vicinitatem:⁊ nolunt vel eorũ alter confinare:vt satis exemplificatum est in secũda questione.s. extunc vr̃ qd̃ cur rat prescriptio.xxx. annorũ a tpe quo in vicinitatẽ inciderunt.et hoc si vtebant̃ cõmuniter vel alter sine titulo vel mala fi.vel si te nebatur ex ɔtractu facere vel supplere supra certũ numerũ iuge rum:vt põt exẽplificari in superioribus notatis in.ij.q.Si autez alter possedisset titulo ⁊ bona fide:tũc videret̃ tolli.x. vel.xx.an. vt.d.l.ij.§.sed si.ff.pro empto.ad instar pe.here.que est perpetua. C.de pe.here.l.hereditatẽ.⁊ tamẽ qñ datur cõtra sic titulo possi dentẽ tollit̃.x.annis:vt.l.hereditatẽ.C.in quib.cau.cess.long.tẽp. prescrip.nã cũ in hoc iudicio veniat causa proprietatis ⁊ proprie tas est p̃scripta:quomodo p hoc iudiciũ restitueret̃? et vide.d.c.
37 ex literis.¶ †Sed qd si actor petat qd̃ mete ponant̃ iter illud q̄ ipe possidet ⁊ possedit:⁊ illud qd̃ alter se asserit p̃scripsisse:nũqd repellet̃? Credo qd̃ nõ:nisi triginta anni eẽnt elapsi a tpe vicini tatis:qr cessat illa rõ.⁊ sic dz itelligi qd̃ no.in.d.§.sed si fundũ.ff. e.l.j.⁊.d.§.ad hoc.⁊.d.c.ex literis. ⁊ forte isti.xxx.anni currunt a tpe quo alter incepit possidere:qr extũc agere potuit ad diuidẽ dũ ⁊ sic extunc currit:vt.d.§.ad hoc.Vel forte p̃scribit̃ huic diui sorio a tpe cõplete prescriptiõis pprietatis: qr extũc incepit esse
38 vicinus verus.¶ †Quid si tu possedisti fundũ tuũ per.xxx.an.vi ciniũ fundo Sempronij.Semproniꝰ cecidit a possessione:⁊ pos sessio ad me puenit.ego volo agere contra te fi.regũ.tu vis me re pellere exceptiõe prescriptionis sicut poteras repellere Sempro nium:nunqd potes? Videt̃ q̄ sic:qr exceptio prescriptiõis est in rem:⁊ sic obstat successori.ff.cõi diui.l.in hoc iudiciũ.§.pe.qd̃ est verũ si habes cãm a Sempronio.et hec procedũt vbi agitur ad diuidẽdum. Si vero ad damnũ qd̃ põt. ff.eo.l.iiij §.post litem. tunc currit a tẽpore dãni dati:qr extunc incipit actio cõpetere.⁊ sic no.doc.C.eo.l.fi.lz nõ faciunt questiones quas hic incidenter cõgessi.In hoc tamẽ aduerte q̄ nunq̄ hec actio cõpetit pro tur batiõe nisi quãdo termini fuerũt appositi ⁊ turbati.⁊ sic nõ sem per oritur hec actio quãdo termini nõ fuerũt appositi a tẽpore quo fuerũt vicini:⁊ ex illo tẽpore currit prescriptio vbi fuerũt ap positi a tpe turbationis.⁊ hec procedũt de iure ciuili:qr de iure canonico limites nõ prescribunt̃.xvj.q.iij.c.quicũq; ⁊c. inter me moratos.extra de paro.c.super eo.qd̃ intellige de limitibꝰ puin ciarũ:dioce.vel parochiarũ. secus de finibus prediorũ de quibꝰ leges loquunt̃.⁊ ita iura canonica ⁊ ciuilia cõcordãt.⁊ sic intelli ge extra de p̃scri.c.qr indicãte.Et ideo credo q̄ fines castellania rũ non pñt p̃scribi si semel fuerint limitate.nec ducatuũ.nec ba roniarum:per eandẽ rationem.¶ Itẽ dic q̄ hec actio durat.xl. an.in rebus ecclesiasticis. C.de sacrosan.ecc. aut̃.quas actiones
39 ⁊.d.c.qr indicãte. ¶ †Queritur vltra que veniãt[a] in hac actiõe.
a Et certum est q̄ venit diuisio fundorũ:⁊ q̄ termini ponãtur vel si fuerũt positi ⁊ auulsi:q̄ reponantur. ff.eo.l.in finalibus. e.tit. l.si irruptione.¶ Itẽ veniũt dãna ⁊ sumptus. vide eo.ti.l.iiij.§. post litis.¶ Sed nunquid põt agi pro his sumptibus principa liter dato q̄ nõ ɔcludat̃ ad terminos ponẽdos vel reponẽdos? Videret̃ q̄ sic:qr ita est in fami.er.⁊ cõi di.ff.cõi di.l.⁊ si nõ oẽs. §.venit.⁊ dixi in superioribꝰ.¶ Itẽ dic q̄ hec actio cõpetit ad p̃ dia rustica diuidenda non vrbana.vide.ff.eo.l.ij.⁊.l.iiij.§.hoc iu dicium. cum.l.sequen.⁊ seq. ¶ Item nõ competit cõtra socium cum quo habeo fundũ communem q̄uis habeam fundũ pro prium vicinum.ff.eo.l.iiij.§.si cõmunez.secus in negatoria: vt.ff. de serui.vrba.pred.l.sed si inter me.⁊ potest queri de rõne diuer sitatis.⁊ potest respõderi q̄ vbi agit̃ de seruitute:quilibet domi norũ est pars sufficiens ad defendẽdũ: vel ad agendum.ff.si ser uitꝰ vẽdi.l.loci corpus.§.si fundus. cũ.§.seq.nõ sic in hac actiõe in qua vnus solus nõ potest defendere rẽ cõmunem.Idcirco nõ potest hac actione cõtra sociũ solũ.⁊ hec actio innuit̃ in.§.si cõ
40 munem.¶ †Sed querit̃ nunquid cõpetit pro iuribus sicut pro diuisione territoriorũ in quibus habemꝰ iurisdictionẽ. De hoc dixi.s.iuxta gl.¶ Sed põt queri. pone q̄ habemus iurisdictio nes vicinas seu imperiũ. Verbigratia. habemus villas propin quas cũ suis territoriis in quibus habemus omne imperiuz.vo lumus cõfinare territoria quo ad.l.iustitie seu imperij: ⁊ ponere metas in prediis in quibus territoria cõfinantur:queritur vtrũ possumus inuitis dominis quorũ sunt fundi.Et nõ videt̃ cũ in predio alieno nihil possumꝰ facere inuito dño fundali:imo nec in cõi.ff.cõi di.l.sabinus. ¶ Sed cõtra:nã cõstat qd̃ ille qui ha bet imperiũ in territorio habet ibi ius saltẽ tale.ff.de ver.signi fi.l.pupillus.§.territoriũ. in fi.cũ dicit: ius terrẽdi ⁊c.igit̃ ratiõe iuris qd̃ habet:videt̃ q̄ possit in qualibet parte facere illa que ad ius illius pertinẽt.ff.de serui. vrb.pre.l.quidẽ iberꝰ. §.fi.maxi
41 me si possit fieri sine dãno ptis.e.ti.l.fistulã.§.fi.¶ †Querit̃ de forma
b tiõe libelli.[b] Et ad hoc põt dici q̄ sint diuerse forme ⁊ diuerse nar rationes s̃m diuersitatẽ materiarũ ex qbus oritur hec actio.Si eñ agãt ad hoc q̄ termini ⁊ mete imponant̃ ⁊ sine turbatione:di

a ¶ Que veniãt. Vide do. Ias. h in vl.col. post p̃n ci. ver. que autez veniant.

b ¶ Libelli. Vi de Ang. hic i vl. col. in prin . ver. in practica. Pe. Iac.in tit.de ac tio.finium regũ.

c ¶ Oẽs autem. Diuide s̃m aret. ⁊ summa sic. Nul la actio extendit̃ vltra quadruplũ ⁊ in simplũ agit̃ regulariter ex oi contractu.

d ¶ Sz duabꝰ. Doct.hic vident̃ vtrãq; solutionẽ tenere tanq̄ verã lz Ange. dicat se cũdã eẽ veriorez ad vtrũq; cõtra riũ: qr in vtrũq; diuerse sunt ac tiões: sed plures numero.

e ¶ Non actio. Do. cõiter repro bãt hanc solutio nẽ:qr ibi nõ p ac cusationem : sed extraordi.p offm̃ iudicis sit reuo catio:vt. l.j.de li. ⁊ eo.li. ⁊ per glo. in.l.liberti. v.in gratis eo.ti.vide hic p dictos doc.

f ¶ Punitionẽ. Vt dicit gl. in.c. deuotissimã. xij. q.ij.vel. iiij. Itez vide hic plures questiões forma tas per Ang.

cam sic.Dicit Io.cõtra Mar.q̄ cũ ipsi habeãt fundos vicinos in tali loco: ideoq; Io.optet fines p̃dictos distingui p terminos: ne cõfundi valeãt i futurũ: petit dictus actor dictos fines impo ni in locis debitis: declarari loca:⁊ adiudicatiões fieri vbi fue rint faciende. ⁊ si fuerit facta turbatio:faciat mẽtionẽ de ea.si su stinuerit dãna ⁊ expeñ.faciat etiã mẽtionẽ de eis:⁊ imploret offi ciũ vbi fuerit iplorãdũ. si agat pro terminis auulsis reponẽdis: petat qd̃ reponant̃ ⁊ restituant̃ in loco quo erãt ⁊ specificet̃ locꝰ. ⁊ petit dãna si que sustinuerit.Si vero termini fuerint positi ⁊ i directe sic q̄ nõ põt vnꝰ arare quin aliũ impediat vel intret par tem alterius:põt agi vt melius reponant̃.ff.e.l.ij.§.fi. ⁊ hec sunt
42 satis clara.¶ †Et not.qd̃ pro finibꝰ cõpetũt quatuor actiones siue remedia. Primũ fini.reg.de qua satis dictũ est.s.Itẽ cõdi. ex.l.si cõstiterit.C.fi.re. que loquitur i casu suo quãdo fit inuasio lite cõtesta.in hac actiõe fi.reg.¶ Itẽ est accusatio criminalis ⁊ pena i personã cõtra illos qui ppellũt terminos iam positos.ff. de termi.mo.l.j.⁊.ij. ¶ Itẽ est pena.l.agrarie que est i quinqua ginta aureorũ si ad hoc agat̃.eo.ti.l.agraria.⁊ hoc magis placet q̄ illud qd̃ not.in.d.l.agraria.vbi videt̃ notari qd̃ hodie nõ pu niatur in persona extraordinarie.¶ Sed meliꝰ est dicere q̄ vna pena non tollat aliaz.ff.de pe.l.sanctio legũ.C.de sepul. vio.l.iij.

1 Positio casus in terminis.
2 Actio nulla competit vltra quadruplum.
3 Actio de seruo corrupto cui competat.
4 Quid de vxore corrupta:an detur vtilis.
5 Actio de seruo corrupto an competat ei qui est corruptus ad so ciandis malis moribus.
6 Actio de seruo corrupto contra quem competat.
7 Item quid veniat in ea.
8 Libellus in actione de seruo corrupto qualiter formatur.

c **Omnes autem.** [c] ¶ Hec est q̃rta diuisio actio nũ s̃m Azo.⁊ glo.sed Ioã.po suit hãc p qnta.⁊ mouebat̃:qr dicere poterat qd̃ in.§.p̃iudicia les:erat vna diuisio.de hoc agit̃ in sum.Azo.hoc ti. ¶ Prima cõiter tenet̃ ⁊ vr̃ fuisse hec diuisio hic posita occasione tertie.di xerat eñ qd̃ q̃dã sunt actiões rei psecutorie:q̃dã pene:q̃dã miste. ¶ Nũc imperator vult dicere vsq; ad quã summã pena põt extẽ di.⁊ lz in hoc.§.nõ possit poni pprie casus:tamẽ tu potes forma
1 re sic.¶ †Dñe imperator ego vidi.s.qd̃ quedã actiones sunt rei persecutorie.quedã pene. quedaz miste. pro deo dicatis mihi ad quid ⁊ ad quãtũ cõpetãt.Dicit imperator q̄ oẽs actiones com petunt in simplum aut duplũ ⁊c.⁊ prosequere literã.vnde impe rator in hoc.§.ponit primo dictũ:⁊ post ipm prosequit̃ per exem pla vsq; ad.§.actionum.sed anteq̄ subintrem gl.nec procedam ad alia:ostendã q̄ hec diuisio sit superflua. Naz in effectu videt̃ cõtinere illud qd̃ dictũ fuit.s.in.d.§.sequẽs.Nã ibi dicit qd̃ que daz sunt rei persecutorie. quedã pene ⁊c.quid aliud est dicere ni si qd̃ quedã competunt ad simplũ: vt rei persecutorie.quedã ad duplum:vt penales. ⁊ exẽpla que hic ponunt̃ ⁊ ibi.⁊ ad hoc põt respõderi qd̃ hec diuisio est largior ⁊ magis declaratiua. nã hic declarat quasdem esse i duplũ:quasdã in triplũ:quasdã in qua druplũ.⁊ potius debet dici quedã subdiuisio q̄ diuisio.⁊ est fa
2 cta ad clariorẽ intellectũ inuenũ.¶ †In gl.s.vltra quadrupluz. ibi:ex vtraq; parte.vel dic s̃m doc.qd̃ nulla actio competit vltra quadrupluz.predicte aũt actiones competunt ad interesse quã tumcunq;:ideo potius cõpetunt ad simplum q̄ ad duplum vel
p quadruplũ. ¶ In ea.gl.ibi:sed duabꝰ.[d] hec verior quo ad p̃mũ ⁊ secundum casum:qr diuerse sunt actiones ⁊ plures numero in quolibet casuum predictorũ.¶ In ea.gl.vltra quadruplũ.Pre terea sunt diuerse actiones numero ⁊ natura vltra quadrupluz.
e ¶ In ea.glo.ibi cum dicit:accusatio nõ actio. [e] hec nõ est vera: quia.nõ per accusationẽ imo extra ordinẽ per officiũ iudicis re uocat̃ in seruitutẽ.C.de lib.⁊ eorũ li.l.j.quare tene sequẽtẽ:quia in illa pena nõ habet̃ respectus ad aliquã rez seu rei valorẽ. quo casu nõ loquitur is.§.imo quãdo habet̃ respectus ad rez. ¶ In ea.glo.ibi:vnde respectus ad rem. vult dicere glos.q̄ vbi pena se refert ad rez seu rei estimationẽ quia forte imponit̃ p verba mul tiplicatiua: vt duplum triplum quadruplum:tũc quadruplum nõ excedit.al's sic si certa summa pro pena apponat̃:vt scripsi in §.alteri.q statim allegabitur.Vel dic aliud q̄ ibi nõ habet̃ respe
f ctus ad rem sz ad punitionez[f] delicti.⁊ ita not.xij.qd̃.iiij.c.cũ de notissima.¶ In ea.glo.ibi:quid in legali.vide plene qd̃ scripsi i
3 d.§.alteri.que potest repetere si appetas solemnizare. ¶ †Circa istũ.§.nõ sunt plura dicẽda:qr de ac.de qbꝰ hic tãgit̃ satis dictũ est.s.propriis titulis.⁊.s.e.§.sequens.excepto de act.de seruo cor rupto.circa quã videamus hic aliqua generalia. ¶ Primo cui cõpetit hec actio.⁊ est certũ q̄ dño ⁊ bo.fi.possessori.vide.ff.e.l.j. §.j.sz ⁊ fructuario competit vtilis.vide. ff.eo.l.si quis seruum.§. si in seruo.¶ Sz põt queri:actio furti competit omnibus quo rũ interest.C.eo.l.manifestissimi.ff.de furtis.l.is cuius.quare nõ ista que videtur sibi comparari:⁊ sub eadem intitulatur rubri

ca quasi cõpar.C.de fur.⁊ ser.cor.¶ Ad hoc põt dici q̃ talis fuit
volũtas itroducẽtis q forte moueri potuit:q: hec actio fuit prin
cipaliter inuẽta ꝓpter personã corruptã: ideo cũ nullius iterfit
ita sicut,illius cui⁹ ꝑsona est:illi daẽ.tex. videẽ reddere aliã rõnẽ
que valde videẽ mollis.ff.de seruo cor.l.j.§.i.¶ Itẽ daẽ patri pro
filio:vl' filia corrupta.vide.ff.e.l.⁊ tñ.§.j.Sed an fratri? Põt di
ci q̃ nõ:sicut dixi in actiõe furti.s̃.de ob.q̃ ex deli.nas.§.interdũ.
4 vide ibi.¶ †Quid de vxore corrupta? satis põt dici q̃ deẽ vtilis.
5 ⁊ facit qd scripsi.s̃.eo.§.ꝑiudicialis.¶ †Sed q̃riẽ nũqd cõpetit
sibi corrupto.Verbigratia. scolaris beianus intrauit quãdã so
cietatẽ sociardoꝝ:corruperũt eũ ⁊ fecerũt expẽdere i malos vsus
pecuniã:nũc cogẽte penuria rediens ad seipsum vult agere hac
actiõe vtili ꝯtra eos:nũquid põt? Pe.de bella perti.mouet hoc
post Jac.⁊ dicit qd sic: q: charitas bene ordinata icipit a seipõ.
si ergo pater põt agere pro filio:multoforti⁹ quilibet ꝓ seipso.⁊
hoc mihi placet ꝓpter authoritatẽ Pe.⁊ est bona ⁊ equa: q̃uis
nõ sit vera.vtinã bene luerẽt qui iuuenes ad illecebras alliciunt.
¶ Itez dic qd hec actio cõpetit heredi:⁊ est perpetua.non autẽ
6 competit cõtra heredẽ.vide.ff.eodẽ.l.hec actio.¶ †Queriẽ con
tra quem cõpetat.Et certum est q̃ cõtra corrumpentẽ dolo.,vi
7 de.ff.eo.l.dolo. cum.l.se.⁊ seq. ¶ †Queritur quid veniat in hac
actione.Et ad hoc respondetur hic in text.⁊ in glos.quia ad du
plũ toti⁹ dãni.ff.eo.l.in hoc iudicio.qd intellige dãni tũc estima
ti.ff.eo.l.doli.§.si.non quod post sequiẽ.ff.eo.l.neratius. Et ideo
qui deflorauit virginẽ:nõ videẽ teneri de fornicationibus quas
cum aliis post perpetrat.ff.de furtis.l.verũ.ij.versi.⁊ ideo.⁊ theo
logi nõ concordarent in hoc.⁊ vbi seruus corrumpitur. ¶ Sed
queritur si filius vel filia vel libera persona corrũpunẽ:quid erit
interesse.¶ Glo.variant.vide plene qd scripsi.s̃.de ob. que ex de
licto nas.§.interdũ.¶ Caue tamen ne glos.te decipiat hic:q: eo.
quodcũq3 interesse quis petat oportet ipm existere: vt videbis.j.
§.curare.¶ Itẽ caue:q: hec gl.nõ bene dicit ꝟm Pe.in eo qd di
cit qd alterũ simplũ venit officio iudicis:q: imo totũ iure actio
nis.non enim est locus purgationi sicut in act.quod me.cã.imo
ipsa actio ab iitio ⁊ de natura sua ad duplũ cõpetit ꝟ3 eũ. ⁊ hoc
satis apparet hic.⁊.j.eo.§.sed furti.Dicit enim eam omnino esse
dupli.⁊ tamen si alterum simplum veniret offi.iudi.nõ esset nisi
8 simpli.¶ †Quomodo formatur libellus:[a] apparet ex premissis.
a Dicit.G.Engolismeñ.cõtra Titũ Pictauiẽsem q̃ idẽ Ti.ta
lẽ seruũ dicti.G. induxit ad furãdũ:ob quã iductionẽ idẽ seru⁹
deterioratus est in decẽ: ⁊ surripuit talẽ rẽ dicti.G.que valebat
centum solidos:quare petit dictus G.dictũ T. condemnari in
xxx.cu3 hec actio ad duplũ cõpetat ⁊c.Et caue:q: ego credo qd
vitiũ qd incurrit ꝑsuasionẽ est exprimẽdũ.si vero filius vel filia
fuerint corrupti:cõcludere potes ꝟm diuersas opiniones: vt scri
psi in.§.interdum.s̃.de oblig.que ex delic.nas ⁊ repete que no.⁊
dixi eo.titu.§.ope.faciunt enim ad intellectum huius.§.

1 Libellus in quibus casibus non est necessarius.
2 Tripli quando possit agi.
3 Expense facte voluntarie an repeti possunt.
4 Actio in triplum an hodie aliqua detur.
5 Actio in triplum an hodie habeat locu3 si quis plus complex⁹
fuerit in libello vt maioribus expensis afficiat aduersarium:pro
salario aduocatorum.
6 Quid si fieret maior petitio coram arbitro:an habeat locu3 pe
na tripli.

b **Tripli[b] vero cũ q̃dã.** ¶ Hic est versus ⁊ ta
mẽ tota die allegatur
pro.§.circa quem pauca intendo dicere: cum pauce aut nullius
1 vtilitatis sit vt videbis in inferioribus. ¶ †In glos.hic nota.ibi
cũ allegat:de man.prin.§.sit tibi.melius in aut.de exhi.re.§.san
cimus.⁊ si vis plenissime videre:vide in spe.de lib.concep.§.nũc
vidẽdum.vbi recita.xxx.casus in quibus proceditur sine libello.
⁊ ibi etiã reperies multa de hac materia ⁊ fere quicquid dici po
c test.¶ In gl.ea.ibi cũ allegat.l.quoties.[c] hoc verum in ciuilibus
sed criminalibus dabiẽ.ff.de accu.l.liberorũ.vide plene in.§.san
cimus.in aut.de exhi.⁊ introdu.re.¶ In ead.glo.ibi:secundum
consuetudinem.quod est etia3 de iure.C.de epi.⁊ cleri.aut.s3 ho
die.Vel dic qd vtrumq3 debet attendi ⁊ longinquitas itineris:
⁊ quantitas cause,quod videẽ verius. ¶ In ea. glo.ibi cum al
leg.§.ne autem.hoc intellige duntamẽ non sit ita parua quin ex
2 cedat centum aureos:al's hec gl.esset falsa ⁊ ꝯtra illũ tex.¶ †In
ea.gl.ibi:cõsecutiue dictũ est.hec glo est aliquantulũ obscura:q:
nõ videtur bene descendere ex precedentibus qñ dicit: vel dicas.
s3 hic causa fuit sic loquendi.s̃.dictum est q̃ agitur tripli qñ qs
plus petit q̃ sibi debeẽ.⁊ ita supponiẽ q̃ quõcũq3 plus petat:da
tur hec act.nũc dicit gl.vel dicas q̃ nõ: nisi quãdo petit plus vt
crescãt sportule ex illa cã.⁊ ita ex cã poniẽ hic causatiue nõ cõse
cutiue q: si ex maiori petitiõe seq̃reẽ maior datio sportularũ nõ
ꝓpter hoc agereẽ hac actiõe nisi ex isidiis facta esset maior peti
tio ꝓpter hoc.⁊ de hoc gl.loquiẽ magis clare.j.i gl.cõdi.ex hac.l.

¶ In ea.gl.ibi cum alleg.l.eũ quẽ temere.Hec gl.videtur tenere
opi.Pla.quã reprobat in cor.de exhi.re.§.sancimus.sed forte il
la loquiẽ in sportulis que danẽ iudicibus:hec in illis que dãtur
nunciis.sed ⁊ in illis vr̃ supponere.l.fi.C.de fruc.⁊ lit.ex.q̃ vterq3
teneaẽ.loquitur enim ibi de sportulis que dabanẽ ratione cõuẽ
3 tiõis.¶ †In ea.gl.ibi cũ alleg.§.oportet. imo in.§.si tibi. ¶ In
ea.gl.ibi:qd verius est. ⁊ pro hoc q: expẽse seu dãna volũtarie fa
cte nõ repetuntur: vt scripsi in breuiario.C.de iudi.l.sancimus.
not.doc.extra de do.⁊ cõtu.c.fnie.Jac. tenet cõtra? q: quo ad ali
quos põt renũciare priuilegio:quo ad alios retinere.C.ad velle
ia.l.iubemus.melius de excu.tuto.l.volũtarie. ¶ In fi. eiusdem
gl.satis põt sustineri qd ista prouisio nõ tollaẽ per illa3.ff.de pe.
4 l.seio.C.de sepul.vio.l.qui sepulchra.¶ †Itẽ prouisio illius cau
tionis habet locũ in fi.litis vel saltẽ si actor nõ ꝓsequiẽ.ista autẽ
cõtra illum qui maiorẽ petitionẽ fecit: ⁊ statim cũ ipsa3 facit.vn
de sunt diuerse:⁊ super diuersis factis ideo vna nõ videẽ tollere
aliam.¶ In gl.cõditiõe ibi: cõsecutiue diciẽ: sed veri⁹ vr̃ qd cũ
is.§.sit penalis ⁊ loquaẽ solũ casu quo quis maiorẽ quantitatẽ
expressit ad hoc qd reus vexareẽ maiorib⁹ sportulis:qd in illo ca
su solum locum habeat.⁊ hoc videẽ gl.innuere.s̃.in gl.not.duo.
Jac.tenet qd ly vt ponitur consecutiue.¶ In gl.lex quedã.in fi.
hec cõstitutio nõ est in codice nostro:sed in antiquo. vnde iste li
ber fuit factus ante codicẽ nouũ:⁊ post antiquũ:ideo plerumq3
se refert ad cõstitutiones que erãt in illo codice: ⁊ quãdoq3 etiã
liber authẽticorũ se ad illud refert.in auẽ.de mã.prin.§.sit tibi.⁊
5 ibi de hoc.¶ †Circa hũc.§.posset q̃ri.Certũ est hodie qd de con
d suetudine salaria nunciorũ[d] nõ crescunt propter maiorẽ quãtita
tẽ petitã:sed ꝟm longitudinẽ itineris vel laboꝝ.plus enim habe
bit executor pro eundo extra villam q̃ si faceret officiũ in villa.
⁊ ita is.§.nõ obtinet de ꝯsuetudine in illis nec in suis terminis.
sed tota die vides qd notarii ⁊ aduocati maiora salaria recipi
unt pro magna causa q̃ pro parua. Nunqd locus est huic pene
si qs maiorẽ quãtitatẽ complexus est in libello vt maioribus ex
pensis ⁊ salariis aduocatorum afficiat aduersarium.Videretur
qd sic:cũ ratio huius.§.duret: ⁊ habet locũ.Sed durum est legẽ
penalem extẽdere.ff.de legi.l.qd vero.¶ Sed satis potest dici q̃
teneatur actione de dolo:vel forte melius recuperabit expensas
ratione temere euocationis. Itẽ queritur nunqd hodie iudices
delegati ⁊ pedanei qui nõ habẽt salarium de publico possint re
cipere sportulas.Ego nõ video cur nõ:ex quo nõ est correctum.
Ordinarii nihil recipiunt:vt in aut.vt iu.sine quo. suffra.sed de
iure canonico ꝑsone ecclesiastice nõ possunt recipere nisi expen
sas:⁊ illas ita demũ si exeãt locũ ⁊ villã vbi habitãt. vide plene
extra de rescri.c.statutũ.§.pe.li.vj.de vit.⁊ honesta.cle.c.cũ ab oĩ.
⁊ ideo i illis nõ potest habere locũ pena huius. §.sed sit punitio
6 in expeñ.extra.de plus pe.c.j.⁊ ibi not.doct.¶ †Item supposito
qd de cõsuetudine prestarentur tales sportule nunciis: quero nũ
quid haberet locũ is.§.si fieret maior petitio corã arbitro.¶ Et
posset dici q̃ sic si fieret cõuentio per nunciũ cõem qui reciperet
tales sportulas.⁊ facit qd no.C.de epi.⁊ cle.auẽ.gñaliter. Quare
dicanẽ sportule declarat hic quedã gl.q̃ sportule dicũtur a spor
ta: q: sporta est vas qd sit virgis minutis quod in vulgari dici
tur corbeillon. vnde Paulus . Per murum in sporta a fratri
bus dimissus sum ⁊c.id est in magno corbelliõe,facto de vurgis.
⁊ vide plenius in auẽ.de iudi.§.nulloq3.

1 Conueniri quis debet iussu magistratuum.
2 Jussus citandi an sufficiat vt quis incurrat penam quadrupli.
3 Libellus qualiter formetur in actione quadrupli.
4 Mine potentis vel excommunicatio an sint iustus metus.
5 Sententie due an sint ferende in actione qd metus causa.
6 Actio quadrupli cui competat.
7 Quid si non fuit dictum expresse:ne me accuses calumniose.sed
solum ne me accuses.an possim agere actione quadrupli.
8 Libelli qualiter formãtur in materia huius.§.quadrupli. vide.
9 Salaria cum hodie sint taxata secundu3 stylum vel cõsuetudi
nem curiarum: si excedatur in talibus salariis:an possit repeti.
10 Pena quadrupli cui applicatur.

e **Quadrupli[e] agitur veluti.** ¶ Et hic
est vsus:
⁊ est planus.⁊ de eius materia in magna parte dictum est.s̃.§.se
quens.cum versi.seq.vsq3 ad.§.quedam.¶ Super tex.in ver.sed
furti.ibi:omnimodo. id est immediate: dũ cõpetũt ad duplũ.ff.
1 de fur.l.qui ea mẽte.¶ †Itẽ sup tex.ibi.iussu magistratuũ.Not.
q̃ de iussu magistratuũ debet qs ꝯueniri.C.de exhi.re.l.fi.sed de
cõsuetudine nõ seruatur hoc in aliquibus locis:imo seruientes
adiornãt ad simplicẽ requestam priuatorũ.¶ Quid ergo si in il
lis partibus in quibus est talis cõsuetudo seruiens citauit sine
iussu:nunqd est loc⁹ huic pene? Videreẽ qd sic:cũ sit eadẽ ratio.
sed durum est penalia extẽdere:vt.s̃.dixi. ¶ Item caue:quia is
§.videẽ loqui quando fuit in citatione causa specificata.Quid
si fuit simpliciter citatus hac causa non expressa? Durum esset

a ¶ Libell⁹. Al de Ang.hic in.ij. col. post me. ver. q̃ro q̃liter forma biẽ libellus. vide Bal.hic i.ij. col. ver.libellus.

b ¶ Tripli. Summa vt An. hic.

c ¶ L. quoties hic. Hic do. An. post prin.tractat materiã libellorũ. Primo quid sit libellus. itẽ in quib⁹ causis debeat offerri libell⁹.⁊ deducit has q̃ones vsq3 ad.iii. col. In.iii.col. cũ citatorio debeat offerri libellus. Itẽ in fi. eiusde3 co.querit an libellus de consensu partium possit omitti. vide hic ẽt de his do.Jas. Itẽ in.v. colũ.in me.ver.An autẽ arbitro debeanẽ vide hic ꝑ Ang. vide de questiõe do.ias.hic in.vii. col.ante me. ver. an autẽ arbitro.

d ¶ Nunciorũ. Vide h do. Jas. quando nuncio publico credi debeat. i.x. col. ver. an autem ⁊ qñ.

e ¶ Quadrupli. Summat⁹ est.s̃. in.§.oẽs.sup hoc §.An.valde prolixus est ponens q̃ones multas q̃rũ mentionẽ vix pagina ꝑsens caperet: iõ vide cũ do.Jas.similiter latissime tractãtẽ super hoc. §.

dicere ꝙ esset locus huic pene: cum nõ videat esse in vera cõtu-
2 macia: q2 non esset in certo quid ab eo deberet peti. ¶ †Sed an
sufficeret ius citandi? Dic ꝙ nõ: nisi esset facta citatio: vt hic: cũ
dicit: conueniat. C. de prescrip. xxx. an. l. sicut in rem. ¶ Item su-
per tex. prope finẽ ibi: qd est ⁊ in furti manifesti actiõe: vcʒ vt oi-
no sit quadrupli: nõ referas ꝙ sit ideʒ sicut in actio. qd me. cau.
¶ Nũc redeamus ad singulas actiones de quibꝰ fit hic mẽtio. ⁊
primo ad actionẽ furti manifesti: de qua nihil h scribo: q2 satis
dictũ fuit. s. in propria materia. videlʒ in tit. de obli. q̃ ex de. nas.
loquat ergo lectio aliquantulũ de hac qd met. cau. De qua pri-
mo querit qualis. ¶ Et est dicendũ ꝙ psonalis in rem scripta.
ff. qd met. causa. l. metũ. §. cum autẽ arbitraria. i. eo. §. pterea. stri
cti iuris. i. eo. §. actionũ. ¶ Itẽ quid in ea veniat: dic. ff. eo. sed et
partus: ⁊ l. videamus. ⁊ l. si in ipsa. Contra quẽ datur. Dic ꝙ cõ
tra metum inferentẽ: etiam contra quemcunqʒ ad quẽ res abla
3 ta puenit. ff. eo. l. si cuʒ exceptione. §. i hac. ¶ †Quomodo forma
tur libellus. Ad hoc dicendum est fm Pe. Dico ꝙ tu me cõpu
listi ꝙ librum talem tibi darẽ: quare peto ꝙ librũ predictũ mihi
reddas. qd si distuleris vsqʒ ad sniaʒ cũ dictus liber valeat. c. pe
to te in. ccc. vltra condẽnari. in isto libello supponit Pe. ꝙ expri
matur persona que metũ intulit: ⁊ tamẽ hoc nõ est necesse. ff. e. l.
cũ exceptione. §. in hac. vnde in hac actiõe sufficit dicere ꝙ actor
fuerit metũ passus. nec sapiẽs habet se adstringere ad pbandũ
per quẽ. Quid si actor q dicit se metũ passum a Sempronio nõ
probat se metũ passum a Sempronio: sed probat se metũ passuʒ
simpliciter: nunqd debet cadere? Videt ꝙ sic: nam nõ probat fa
ctuʒ qd proposuit. duo eñ proposuit. s. se metũ passum. ⁊ a Sem
pronio. istud vltimũ nõ pbat: quare cadit. ⁊ facit. C. de cõdi. ob
tur. causam. l. i. cũ no. de dona. ante nup. l. si presidi. extra de pba.
c. licet. ¶ Sed põt dici cõtra: maxime si non adstrinxit se ad oia
pbãda: sed q̃ sufficerẽt: vt. d. c. lʒ. no. ff. qd me. cau. l. si cũ exceptio
ne. §. in hac. ⁊ hoc si dicat Semproniũ possessorẽ rei ablate: vel rẽ
ablatã ad eũ peruenisse. si aũt agat cõtra eũ forte pro eo solũ ꝙ
vim itulit vt actor alij daret: vel vt aliũ liberaret: tũc caderet nisi
probaret ipsum violentiã commisisse. ff. eo. l. metũ. §. cum autem.
¶ Itẽ credo ꝙ oportet declarari in libello modũ metus: q2 non
quilibet metus sufficit. ff. e. l. metũ. cũ. l. seq. C. eo. l. metũ. cuʒ. l. seq.
4 ¶ †Sed potest queri an mine potentis vel excõicatio sint iustus
metus. Vide in. l. accusationis in breuiario. C. e. ¶ Itẽ no. qd di
uerse cõclusiones sunt faciẽde in hac actione fm diuersitates fa
ctorum. nã si te cõpuli per metũ ad obligãdũ te mihi: debes con
cludere vt te liberẽ. si ad me quietãdũ: debes cõcludere vt me re
ponam in priorẽ obligationẽ vel si vt adires metu hereditatẽ cõ
cludes vt abstinere possis. ff. e. l. si mulier. §. si metu. cũ. §. seq. Ex-
primatur tamẽ summa vel res pro qua agit. Et ego credo qd de
cẽtius petitur quadruplũ q̃ triplũ ad partẽ: vnde aptior est cõ-
clusio: quare peto ⁊c. declarãdo ad qd simplũ. Cõcludit ꝙ si fa-
cere noluerit peto ipsum in quadruplũ cõdẽnari. vnde cõclusio
potest fieri per tale si: vt dixi. s. §. sequens. C. loca. l. conductores.
5 ¶ †Sed iuxta formationẽ huius libelli querit vtrũ sint due snie
ferende in hac actione. Vides ꝙ gl. tenet ꝙ sic. Ja. ⁊ Pe. de bel.
pertica dicũt ɔtra. vnde dicũt ꝙ hec actio ab initio competit in
quadruplũ: ⁊ ad quadruplũ debet agi. verumtamẽ si reus vult:
põt euitare penã tripli vsqʒ ad sententiã restituendo rẽ. Sed si
nõ restituat. sententia fert in quadruplũ. ⁊ iõ lex dicit ꝙ restituẽ
do rẽ põt penã euitare. ff. e. l. si cũ exceptione. §. satis. sic dicit vbi
agitur ad factũ. nam faciendo ante sniaʒ euitat cõdẽnationẽ in
teresse. ff. de verb. obli. l. si insulã. de re iudi. l. si quis ab alio. §. fin.
¶ Sed cõtra hãc opi. facit: q2 videt ꝙ oporteat ꝙ sit inobediẽs
super restitutiõe anteq̃ feratur snia de quadruplo. ⁊ hoc est hic
expressum cuʒ dr vt quis iudicis iussu ⁊c. Pro opi. tamẽ Pe. fa
cit. ff. de edi. edic. l. redhibitoria. de leg. i. l. si quãdo. §. fi. cũ ibi no.
vnde seruitus est ꝙ fiat iussus. quicquid sit prima snia nõ est nisi
iussus: vt hic. ¶ Or videamus modicũ de actione que dat ne ne
gotiuʒ fiat. Et primo querit que est hec actio. Et est certũ qd est
in factũ personalis: vt. ff. de calũ. l. si quis ab alio. §. fi. Not. tñ qd
in hac materia plura reperiunt remedia de quibꝰ dic. ff. e. l. i. §. j. i
6 gl. criminalẽ. ¶ †Sed querit cui cõpetit. Et in hoc dicendũ ꝙ
si dedi pecuniã ne me calũniose accuses: ꝙ mihi cõpetit actio in
quadruplum. ff. eo. l. generaliter. §. illud. Sed si alius dedit tunc
aut vt fiat mihi: ⁊ ille nil repetit: sed ego in cuius datũ est lesiõe
repetam quadruplum. aut ne fiat: ⁊ tũc si me mãdante vel ratifi
cãte. ego repetã quadruplũ. sin autẽ dãs repetit simplũ: ego qua
druplũ. ff. eo. l. si qs ab alio. §. i. primo respõso. ¶ Quid si dedi ti
bi pecuniã ne me accuses: ⁊ recepisti: nunqd possuʒ repetere? Vi
deretur ꝙ sic: per hanc materiã que vr hoc casu loqui. Sed ego
credo cõtra per. l. accusationis. C. qd metus cau. de ɔhẽ. ⁊ ɔmit.
stipu. l. si. quidẽ. vnde hec materia debet intelligi quãdo dat pe-
cunia vt fiat vel ne fiat negotiũ calũniose: vt patet in text. huius
7 §. ⁊ quasi per totã hanc materiã. ¶ †Quid si nõ fuit dictũ expsse:
do tibi pecuniã ne me accuses calũniose: sed solũ ne me accu-
ses. nunc volo repetere dicẽs ꝙ accusatio quã minaberis facere
vel quã faciebas: erat calũniosa. querit vtrum possim agere hac
actiõe: ⁊ cui incũbat onus probãdi ꝙ esset calũniosa. ⁊ nõ videt
posse agi: q2 tex. quasi semper exprimũt qñ datur ne fiat calũnia:
vel vt fieret. ⁊ sic vident itelligi debere in casu quo loquimur: vt
hic. ⁊. d. l. in eũ. ¶ Preterea videt lex puidere in casu illo per cõ
di. inde. ff. de cõdi. inde. l. in summa. cir. prin. ¶ Sed ɔ facit: q2 lex
frequẽter dicit dari hãc actionẽ. nec addit vba calũnie. vt. ff. eo.
l. si qs ab alio. ⁊. l. ⁊ generaliter. §. i. ⁊. §. fi. ⁊ p hac parte facit eo.
ti. l. pe. per quã videt ꝙ nisi aduersarius probauerit eũ esse nocẽ-
tẽ. det hec actio: ⁊ hoc nisi esset datũ ob cãʒ trãsactiõis: ⁊ esset ta
le crimẽ super quo trãsigi posset. vide qd scripsi in. d. l. si qdẽ. in
8 breuiario. ⁊ qd no. ff. e. l. j. §. j. in gl. i. recessum. ¶ †Et caue: q2 ma
teria videt obtinere quãdo dat ob negociũ calũniosum iudicia
le: vel ꝙ in iudicio verti posset. nã si dedi tibi pecuniã ne me spo
liares: vel ne me verberares: vel ne mihi flagitiũ faceres: tũc re-
curretur ad actionẽ qd me. cã. ⁊ ad cõdi. ob tur. causam. Forme
aũt libellorũ ⁊ conclusiones sunt diuerse fm diuersitates facto-
rum. si enim agat ille cui dedi pecuniam: planũ est qd põt sic di-
cere. Cũ me calũniose accusares de tali crimine de quo sum ⁊ erã
innocẽs: vel accusare velles si sit in facto: dedi vel pmisi: si sit in
facto: vel tale lucrũ fecisti ne mihi calũniã faceres nec me calũ-
niose accusares: quare peto te cõdẽnari i quadruplũ ⁊c. An aũt
totũ quadruplũ sit pena: vide plene. ff. eo. l. in heredẽ. §. fi. Si au-
tem alius dedit vt negotiũ mihi fieret: si quidẽ mãdato meo vel
nomine meo me ratũ habente facta narratiõe facti: cõcludã ad
quadruplũ. si me nõ mandãte nec ratũ habente: ego cõcludã ad
quadruplũ quod est totũ pena in casu illo ille qui dedit ad sim
plũ. vt. l. si quis ab alio. an hodie hoc sit correctũ: vide plene ibi:
in gl. si vis plura ad hanc materiã iũgere: vide qd no. ff. eo. l. j. §. j.
⁊. l. hec actio. cũ. l. seq. ⁊ qd scripsi. C. de pe. iudi. qui ma. iudi. l. j. et
aut. sed nouo iure. quando puo. nõ est ne. l. venales. in alia actio
ne que datur contra executores de qua hic subiungitur patet li-
9 bellus de se. ¶ †Põt tamẽ queri cũ illa constitutio nõ habeat.
sed hodie fm curiarũ morem salaria sunt taxata per statutũ vel
fm cõsuetudinẽ: queritur nũquid possit repeti quadruplũ si ex-
cedãt. Satis videtur rõnabile ꝙ sic: cũ sit eadẽ ratio. sed duruʒ
est penas extẽdere. ff. de penis. l. interpretatione. ¶ Credo tamẽ
ꝙ excedẽtes siue sint executores siue alij: qd debeãt puniri extra
ordinarie officio iudicis qui illicitas exactiões coercere debet. ff.
de offi. presi. l. illicitas. Vel põt dici qd puniant illa pena q̃ poni
10 tur in aut. vt litig. iu. §. ⁊ hoc quoqʒ. ¶ †Sed nunqd illa pena
est eadã cuʒ ista. hoc est q̃rere cui applicat hac pena quadrupli.
Et videt ibi expressum ꝙ triplũ fisco: simplũ parti. ¶ Sed hoc
nõ placet Jac. de ra. Dicit enim ꝙ hec actio cõpetit ad quadru
plũ: ⁊ supponitur ꝙ dat reo: ⁊ sic ipsi debet applicari: als nõ da
retur ipi reo nisi ad simplũ ⁊ fisco ad triplũ. ⁊ hoc etiã apparet
ex cõtextu materie: q2 hic tractat de act. que competũt parti ad
quadruplũ. ⁊ nõ est verisimile qd ista misceret iter eas si esset al-
terius nature. hñ fm eũ. §. hic loquit in accusatiõe: nõ in hac ac-
tione. nã diuersa remedia ⁊ diuerse pene pñt cõpetere pro eodem
facto: vt satis dixi i superioribus. ¶ Et no. qd per hoc qd dicit
in. §. tripli. ⁊ in hoc. §. vr posse sustinere abusus q est in aliquibꝰ
locis: ꝙ seruiẽtes possint sibi satisfacere a pte rea ex adiornamẽ-
tis ⁊ de pignorationibꝰ quas faciũt: ⁊ qd possint recipere pigno
ra autoritate ppria penes reum pro suis salarijs: nã reus debet
soluere: vt sonãt iura ista. ¶ Itẽ in. d. §. ex hoc videt cõcludi qd
possint pignorare vsqʒ ad debitã quantitatem. nam prohibẽdo
qd non possint vltra: videtur concedere qd possint a contrario.
ff. de testi. l. ex eo. qd est contra omnem rationem. seruatur tamẽ
in aliquibus locis de facto. ⁊ in aliquibus contrarium. Et no.
qd executores de quibus fit hic mẽtio: ⁊. s. §. tripli. multa habẽt
nomina: vt no. in aut. de iudi. §. nullo. versi. vno. in glos. excepto.
⁊ vide qd ibi no. in glo. ingrata ⁊c.

1 Diuisio actionum facta in hoc. §. actionum autem. per im-
peratorem: an sit bona. vide.
2 Actiones bone fidei quot sunt.
3 Actio ex testamento an sit bone fidei.
4 Contractu dolo initꝰ: vel si ex postfacto inciderit dolus: an sem
per teneat.
5 Fructus a quo tempore veniant in actione stricti iuris.
6 Proximus in genere de cõsuetudine põt retrahere rem venditã
a proximo: an autem retrahẽs possit repetere fructꝰ ab emptore.
7 Interesse nõ succedit in obligationibus dãdi: siue agat actione
bone fidei: siue stricti iuris: nisi in contractibus innominatis.
8 Contractus stricti iuris sunt illius nature qd in eis veniunt illa
que partes verisimiliter cogitauerunt.
9 Actio tutele cum sit duplex: directa scilicet ⁊ cõtraria: an ambe
sint bone fidei.
10 Actio tutele an sit bone fidei.
11 Actio finium regundorum an sit bone fidei vel stricti iuris.

Actio prescriptis

12 Actio prescriptis verbis in quo casu est bone fidei.
13 Actio bone fidei informata per pactum nudum aliud a permutatione et estimatione: an sit bone fidei.
14 Contractuum innominatorum quatuor sunt species que sint illa, vide.
15 Qualiter potest esse do vt des. qd non sit permutatio.
16 Permutatio sub quo contractu rectius poni potest.
17 Actio que dari potest ex facio vt des. vide.
18 Actio prescriptis verbis: et actio in factum an sint eedem prout actio in factum datur vbi prescriptis verbis.
19 Petitio hereditatis quod sit bone fidei quare fuit dubitatum.
20 Quid de fideicom. here. peti. an sit bone fidei.
21 Libellus si fiat in actione ex empto: qualiter debet concludi.
22 Actor qui agit contra venditorem an possit eligere ad quid agat: an ad rem tradendam: an ad interesse.
23 Libelli forma in actione ex empto.
24 Actio ex empto datur ad diuersa.
25 Actio ex conducto competit ad multa.
26 Actio oneris aduersi an sit bone fidei.
27 Stationarius vendidit librum meum pro decem: qua actione possit agi pro mercede stationarij.
28 Res estimata quando datur vendenda: cuius est periculum.
29 Libellus qualiter formatur quando res datur vendenda.
30 Actio prescriptis verbis que competit ex permutatione competit ad diuersa.
31 Venditor agens contra emptorem debet ponere in libello qd rem fecit emptoris.
32 Actio prescriptis verbis quando datur loco actionum bone fidei an sit bone fidei.

a # Actionum [a] autem quedam bo.

¶ Hec est quinta generalis diuisio actionum omnium. litera est plana casus autem non potest poni per modum casus: sic tamen potest incipi. Domine imperator ego iam vidi multa de naturis actionum: et per diuisiones. est ne alia diuisio actionum? Imperator dicit qd sic. Actionum quedam etc. et prosequere iuxta verba
1 ter. † Antequam subintrem glo. oppono iuxta literam. omnis diuisio debet fieri per species oppositas et contrarias: vt aliud album. aliud nigrum. si diceret aliud album: aliud siccum. vel aliud humidum: aliud nigrum: oporteret diuisionem esse ineptam. nunc in proposito imperator dicit qd actionum alie sunt bone fidei. alie stricti iuris. quid est hoc dictum: deberet dicere: alie bone fidei: alie male fidei. non enim diuisio fit per opposita. deberet enim dicere si vellet recte distinguere qd quedam sunt largi iuris. quedam sunt stricti iuris. ¶ Sed ad hoc potest dici qd imperator qui has diuisiones ad instructionem iuuenum adinuenit non incepit hanc distinctionem penes vocabula: sed penes effectum. voluit enim dicere qd actionum quedam magis exuberant bona in bona fid. quam alie et ille que magis exuberant sunt largioris quam alie: et ideo bene ponit quedam stricti iuris: vt in volucro verborum ponit duas diuisiones. quedam sunt bo. fi. sub exuberantis et largioris iuris. quedam bone fi. minus exuberantis et stricti iuris. In primo membro vltimum membrum prime diuisionis sustinuit. In secundo primum et secundum expressit. nec potuit nec voluit subdistinguere per opposita qd alie bo. fi. alie male fi. cum nulla sit male fi. C. de act. et ob. l.
2 bonam fidem. ¶ † In gl. s. xvij. ibi cum alle. §. videamus enim. verum si computeo tantum illas que sunt in tex. sed si computes contrarias de quibus. j. in gl. secus cum iste sint. xxiiij. et forte sunt plures si computes actionem in factum in casibus duobus de qua. j. ple-
3 nius agetur. ¶ † Queritur vtrum actio ex testamento sit bo. fi. et debeat cum his connumerari. Videtur qd sic: quia in bo. fi. veniunt vsure ex mora: vt hic satis no. et similiter in actione ex testamento. ff. de lega. ij. l. titia seio. §. vsuras. C. de vsu. et fruc. lega. per totum. ¶ Item in bo. fi. agitur prima actione si res deterior reddatur. ff. commo. l. iij. §. si reddita. sic in actione ex testamento. ff. de leg. j. l. hmoi. §. edes. de leg. ij. l. meuius. §. fundo. Contrarium est verum sm Dy. quia in actione bo. fi. iuratur in litem. ff. de in lit. iu. l. in actionibus. et certum est qd in actione ex testamento non iurat. eo. ti. l. alias. et hoc satis patet. C. in qui. cau. in integ. resti. non est ne. l. in minorum. vbi enumerat tanquam diuersa legata et actiones bon. fi. Dic ergo qd est stricti iuris: multa tamen habet similia cum actio
4 ne bo. fi. vt in contrarijs. ¶ † In ea. glo. ibi cum alle. l. si quis cum
b aliter [b]. Doc. Jac. et Pet. reprehendunt vbique hanc gl. dicunt enim qd sine dolus det causam contractui: quia forte nolentem alias vendere induxit per dolum siue incidit in contractu: semper tenet contractus. et hoc probant p. l. si dolo. C. de rei ven. vbi dicit qd rescinditur venditio. et sic supponitur qd tenebat. et hoc etiam probat quia dolus et metus equiparantur: vt. l. et dolo. C. de inuti. stip. constat autem qd contractus initus per metum tenet siue metus det causam siue incidat. C. de his que vi metusue cau. fi. ff. qd me. ca. l. si mulier. hoc autem probant: quia contractus habet sua essentialia: videlicet consensum. et sic videtur valere. et hoc apparet satis expresse in. l. iul. §. per contrarium. ff. de ac. emp. vbi enim dedit dolus causam contractui: et tamen supponitur qd contractus tenet: quia agitur ex vendito. et in ea. l. §. ex vendito. in hac tamen dicunt differentiam inter contractum bo. fi. et stricti iuris quia quando dolus dedit causam contractui bo. fi. agitur ad rescindendum acti. ex eo contractu: sed vbi incidit in contractu: non agitur ad rescindendum: sed ad decipiendum: vt. d. l. per contrarium. in acti. stricti iuris excipitur vel agitur acti. de dolo ad rescindendum: vt. l. dolo. C. de inuti. stip. ff. de dolo. l. elegater. §. non solum. ¶ Sed contra hanc opi. videtur. l. elegater. ff. de dolo. vbi dicit venditionem nullam. Sed dic qd nulla est in effectu. ¶ Item ob. quia act. de dote est bo. fi. et in illa est nulla promissio ipso iure. ff. qd me. ca. l. si mulier §. si dos. sed ibi est speciale propter magnam exuberantiam dilectionis et bo. fi. et eodem modo est speciale in societate. ff. pro socio. l. iij. §. si. quia vim fraternitatis obtinet. e. ti. verum. et facit qd religiosi dolum committant qd contractus sit nullus: cum in ipsis exuberare debeat bo. fi. secundum Ja. ¶ In e. gl. ibi cum alle. in bo. fi. et idem in acti. ex testamento quod habet similia cum bo. fi. C. in qui. cau. in integ. rest. non est necessaria. l. in
5 minorum. de vsu. et fruc. leg. per totum. ¶ † In e. glos. ibi cum alle. l.
c videamus [c]. §. si actionem. Pet. imponit qd hec gl. dicit qd fruc. veniunt iure: et ipse dicit qd veniunt ex offi. iudi. et de hoc facit hic vnum magnum festum. et tamen nostra gl. hoc non dicit: sed bene dicit qd in actio. veniunt: sed non aperit an iure actionis vel offi. iudi. nec est propria materia hec hic prosequi melius est. j. de offi. iudi. §. illorum. Ja. dicit qd dns suus dicebat qd fructus veniunt in actione stricti iuris a tempore more non vt fructus: sed vt pars rei. et hoc dicebat: quia in actione stricti iuris res estimatur quantiplurimi fuit a tempore more. ff. de triti. l. in hac. cum ibi no. Nunc constat qd res plus valebat quando erat plena fructibus quam vacua. igitur constat qd fructus tamquam pars veniunt et quantiplurimi. Sed secundum hec differentia quam facit. §. si act. est imposita verbis: et non rebus. sed non est: quia multum refert an fructus veniant vt pars rei: an fructus per se. ¶ Primo casu non estimantur nisi quantum valebant res pluris quando pendebant: sed si estimarentur vt fructus: estimarentur quantum valuerunt per se etiam separati: vnde est longe aliud. et adducit simile de. l. ancille. C. de fur. nam ibi dr qd partus conceptus apud furem in ancilla furtiua et non editus: furtiuus est: et non potest pro eo agi furti. et hoc est verum quasi pro re separata: sed quamdiu est in ventre: eius estimatio venit in actione furti. i. quanti mater plurimi est propter partum: sed non venit estimatio separata: quia forte
6 te editus creuit: et factus est bonus medicus et opifex. ¶ † Et ista faciunt secundum eum ad questionem de consuetudine proximus de genere potest retrahere res hereditarias venditas per proximum suum. Queritur an possit retrahens repetere fructus ab emptore. Ipse dicit qd non videtur nisi a tempore litis iam contestate: cum fructus non veniant in actione stricti iuris nisi a tempore litis contest. et conditio ex consuetudine est stricti iuris. et hoc verum vt fructus: sed vt interesse seu partem rei: si per predicta saltem a tempore more secundum eum videretur qd omnes fructus deberent restitui. ff. de edil. edict. l. cum autem. §. cum adhiberetur. et maxime qui pendebant tempore venditionis: quia pars rei sunt: vt. ff. de rei ven. l. fructus. ¶ Satis potest dici qd emptor faciat fructus suos propter bonam fidem et titulum: vt. l. si fundum. et. l. certum. C. de rei ven. et facit bene. ff. que in fran. cre. l. si. §. non solum. Sed an a tempore more veniunt per modum interesse: vt. s. dictum est: quasi res plurimi fuerint si pendeant in re? Sine dubio veniunt vt pars rei. et iunge. ff. de condi. indebi. l. si non sortem. §. libertus.
7 ¶ † Item in ea. glo. ibi. ff. de ac. emp. l. j. in princip. [d] Ista glo. fuit
d nimis curiose hic posita. nam plus quam certum est qd in obligationibus dandi non succedit interesse siue agatur actione bonefidei siue stricti iuris. nisi in contractibus innominatis: vt notatur vbique et maxime. C. de sen. que pro eo quod interest. l. j. et nullus hec glos. alibi dixit: nec aliquis doc. vnde in. l. j. de act. emp. non erat res data in obligatione: sed rem tradi. eo. ti. l. si fundum prestari. vt ple
8 ne no. in. d. l. j. de sen. et de fideico. li. l. si. ¶ † In ea. glo. ibi cum alle. C. de ac. emp. l. fundi. ille lex non est in rerum natura: sed facit co. tit. l. vltra. Et caue quia salua gratia glo. in contractibus stricti iuris veniunt illa de quibus verisimile est qd partes cogitauerunt vnde si debeas mihi domum per stipulationem: vel ex alio contractu stricti iuris: crederem qd affixa venirent. ff. de verb. obli. l. quicqd adstringende. et hoc vides in mutuo in quo veniunt ea de quibus non fuit actum: et tamen est stricti iuris. ff. si cer. pe. l. cum quid. Et ideo si promisisti mihi equum qui consueuit portare frenum: tu debes mihi frenum sicut in venditione. ff. de edil. edic. l. ediles. §. j. cum no. ¶ In ea. glo. in fi. et hoc etiam apparet. nam iudex facit cauere in actio. bonefidei etiam ante diei euentum: sed non in actione stricti iuris: secundum vnam opi. vide. ff. de iu. l. in oibus. ¶ Item in actione bonefidei iuratur in litem: non in actione stricti iuris.
e ff. de in li. iu. l. in actionibus. ¶ In glo. hanc dicunt. in fin. [e] hec videtur verior: quia per hoc fauor: semper extenditur. j. glos. proxi.
9 ¶ † In gl. sed cum. in si. hanc tenet Dy. per rationem gl. que est

a ¶ Actionum. Des actiones exceptis his quam hic in ter. et glo. enumerant: sicut stricti iuris. h. d. secundum ang. Et diuide secundum eum.

b ¶ Cum aliter. Si autem contractus sit duplex: puta quia in contractu bonefidei interessit stipulatio: tunc dolus dans causam contractui annullat ipso iure: vt per Bal. in. d. l. dolo. que est in glo.

c ¶ Videamus. Hanc gl. qd in actione bone fidei fructus veniant iure actionis non vsure: no. do. mathesi. et Jac. hic doc. tamen communiter tenent contrarium. et his per eos videre poteris.

d ¶ In princi. Non autem diuersitatis est vt per bar. in. l. stipulationes non diuiduntur. in prin. ff. de ver. ob. in. x. col.

e ¶ In fin. doc. hic communiter approbant opi. Jo. vt videre potes per eos.

valde debilis vt ipse confitetur. Hanc etiam Pet. alleg. ff. de re-
scin. ven. l. si id quod. facit in eo qđ requirit bonā fidē ab vtraqꝫ
parte. ff. de ar. l. si cū dies. meliꝰ faceret eo. ti. l. idē ait. vbi qđ dicit
de vna parte dꝫ ⁊ de alia dici. ⁊ est mirabile ꝙ iperator de eis nō
a fecerat mētionē[a] cū fecerit mētionē de locato ⁊ ꝯducto ex empto
10 ⁊ vēdito: sꝫ forte propter breuitatē omisit. ¶ † Dy. querit qđ de
b actione tutele. Et videtur[b] ꝙ sit bo. fi. cum in ea veniāt vsure. ff.
de eo q ꝓ tu. l. j. §. in ꝓtutele. Ipse dicit ꝙ est stricti iuris: cū hic
nō numeret. verū est qđ quo ad aliqua habet similitudinē cum
actione tutele q̄ est bo. fi. ⁊ in vsuris ꝫm cū. Itē ⁊ in priui. de tu.
11 ⁊ ra. distrahē. l. fi. ⁊ idē tenet Jo. in arbore. ¶ † In gl.[c] que datur
c inter eos. i fi. hāc approbāt Dy. ⁊ Pe. Sꝫ tñ hec ratio nō videt
multū bona q̄ in actiōe fi. regū. vt plurimū nō peto adiudicari
alienū: vt satis vidisti. s̄. in. §. q̄dā. est ergo rō ꝙ fa. ercis. ⁊ cōi di.
nascunt ex quasi ꝯtractu cōionis q̄ nature societatis accedit: sꝫ
fi. reg. nascit ex varijs figuris cārum. qñqꝫ ex delicto: vt ibi dixi.
idcirco obtinet ꝙ nō sit bo. fi. ex quo imꝑator eā subticet: vt dixi
satis in materia fi. reg. in simili. ¶ In glo. vt si tibi. in fi. vide ple
d nius[d] in. d. l. j. de estima. act. ibi em̄ sunt opi. iter Jo. ⁊ Azo. Doc.
12 tñ sequunt hāc glo. ¶ † In glo. q̄ nascit. ibi: nisi in duobꝰ casibꝰ.
Quid si ꝑ pactū incōtinēti appositū fiat ꝑmutatio. vbigrā. Cō-
traximꝰ societatē sup certis mercatiōibꝰ pacto icōtinēti apposi-
to ꝙ ego darē tibi equū meū pro tuo: q̄ forte tu debebas p̄stare
operā ⁊ ire ad mercata. ⁊ meꝰ equus erat melior q̄ tuꝰ: nūquid
e p̄scri. v̄. hoc casu erit bo. fi.[e] Jac. dicit ꝙ sic. ⁊ hoc cōstat ꝑ hūc. §.
vel forte ꝯtracta societate statim cōuenisti equū meū ducere ad
forū pro vendēdo quē tradidi tibi estimatū pro. x. nō video cur
in hoc casu hec p̄scrip. ver. nō sit bo. fi. etiā apponeret iuxta con
tractū stricti iur. iuxta. l. lecta. ff. si cer. pe. Est ergo itelligēda hec
glo. in pactis incōtinēti appositis q̄ nō sunt permutatio vel esti
13 matio. ¶ † Sed nunqđ ac. bo. fi. informata ꝑ pactū nudū aliud
a ꝑmutatione ⁊ estimatione est bo. fi. scis em̄ ꝙ ex talibus pactis
resultāt due actiones: vꝫ prima informata ⁊ p̄scriptis verbis: vt
l. j. ⁊ ij. C. de pac. inter emp. glo. mouet hāc questionem in. §. quin
imo. ⁊ determinat qđ nō: q̄ dat loco prescriptis verbis q̄ nō est
bo. fi. sed salua reuerētia glo. nō dat loco eius: sed cōcurrit cū ea.
vnde cōcursus nō alterat eiꝰ naturā. ⁊ hoc vides in certi cōdi. q̄
est stricti iuris q̄uis cōcurrat cū act. bo. fi. vt. j. notabit. ⁊ ꝓ hac
parte facit. ff. de cōtrahē. emp. l. fundi. vbi vr̄ supponere qđ actio
ex vendito cōpetit pro pacto incōtinēti apposito eadē cū princi
pali. ⁊ facit. ff. de act. emp. l. ratio. §. i. ¶ In ea. glos. ibi: qđ non est
14 ꝑmutatio. † Pro euidētia horū recordare qđ quatuor sunt spe-
cies cōtractuū innominatorū: do vt facias. facio vt facias. do vt
des. facio vt des. extra horum vulgo patēt. ⁊ potes videre. ff. de
prescri. ver. l. naturalis. pro tribꝰ primis cōpetit p̄scriptis v̄bis.
⁊ est intētio gl. qđ hec p̄scriptis v̄bis sit stricti iuris. in tertio qñ
do vt des: est ꝑmutatio: q̄ tūc est bo. fi. vt l hoc. §. ⁊ ita supponit
15 qđ do vt des: nō semper est ꝑmutatio. ¶ † Sꝫ qūo pōt esse do vt
des: qñ sit permutatio si em̄ do tibi rē meā vt des tuā: est ꝑmuta
tio: vt. d. l. naturalis. §. j. ¶ Ad hoc dicas qđ si tibi do rē meā vt
des tuā certā: est permutatio: sꝫ si do tibi rē certā ꝓ icerta: nō est
ꝑmutatio: sꝫ do vt des. Verbigrā. dedi digestū meū vetus vt tu
des mihi vnū cōpetēs infortiatū vt aliqđ in gñe: nō est permuta
tio q̄ sit de re certa ad certā. C. de re. ꝑmu. l. j. ꝫm Ja. ⁊ Pe. meliꝰ
in. l. fi. ⁊ idē dicit Raufre. in ti. de prescriptis verbis qui ex ꝑmu.
orit. Et no. bñ hoc: q̄ sine hoc nō potes itelligere gl. ⁊ ita suppo-
nit qđ cōtractus ꝑmutatiōis est sub hac specie cōtractus do vt
des. Jaco. dicit ꝙ dñs suus dicit ꝙ nō est sub illa specie: imo est
species ꝯctus per se. ⁊ hoc apparet: q̄ ad hoc qđ agi possit ex cō
tractu do vt des: opꝫ ꝙ res fiat accipiētis: vt. ff. de condi. ob cau.
16 l. si. ¶ † In ꝯctu permutationis[f] non sic: sufficit enim rem tradi.
f ff. de re. permu. l. j. vnde permutatio videret melius debere repo-
ni sub cōtractu facio vt facias: q̄ vterqꝫ dꝫ tradere: ⁊ tradere est
factū: vt. s̄. proxime dictum est. q̄ sub do vt des. Istud est subtile
sed tñ nō vr̄ bene de mēte legū: q̄ tex. ponit permutationem sub
ꝯctu do vt des: in. l. naturalis. ⁊ si tu respicias bene in materia
de re. permu. semper leges faciūt mentionē de donatione. dicunt
em̄ semper dedit ex causa permutatiōis: vt. l. j. ⁊. l. qñ. ⁊. l. rebus.
C. de re. permu. Per ista potest determinari questio de qua vidi
sepe queri. De cōsuetudine debent v̄ede seu laudemia ex ꝯtractu
vēditionis ⁊ permutatiōis in aliquibus locis. in alijs nō quidā
dedit domū suā Sempronio ꝓ. x. sextarijs frumēti que promisit
sibi in bonis locis cōpetentibus assignare: vel pro decem quarte
rijs prati que promisit acquirere ⁊ tradere in tali riparia. querit
vtrū debent v̄ede per premissa. vr̄ expeditū qđ nō: q̄ nō est ꝑmu-
tatio: sed ꝯctus do vt des: cū nō sit ibi certa species que ex altera
parte dat. Sꝫ quare fuit hec prescriptis verbis posita per se: cuꝫ
permutatio sit ꝯctus innoiatus sicut do vt des. ⁊ oriat p̄scriptis
verbis in vno sicut in alio. Pōt dici qđ ꝓpter priuilegia q̄ huic
adherēt magis q̄ alijs: qđ apparet: q̄ i hoc casu est bo. fi. i alijs
17 nō. ⁊ pōt esse rō frequētia contractus. ¶ † In ea. glos. ibi cū alle.

a ¶ Mētionē. Vide Jaso. in. x. col. vsi. dubitat.

b ¶ Et vr̄. vide hic Ang. i. j. col. ver. queritur hic ꝫm Jo. fab.

c ¶ In gl. Diui de ⁊ declara hāc gl. vt per do. Jas. hic lꝫ doct. cōiter cū ea transeant.

d ¶ Vide pleniꝰ. vide hic ang. in. xxxij. col. circa fi. ver. i gl. de estimato. vt h. d. Ja. in. xiiij. colū. post prin. ver. gl. in v̄. pro estimato. et Bar. i. l. j. ff. d̄ estimato. actione.

e ¶ Bo. fi. vide hic Jas. post Jo. fa. in. xvj. col. post prīc. in vers. in ea. glo. tenentem cū Jo. fab.

f ¶ Permutatiōis. Do. are. et do. Jas. hic latissime tractant de oībus actiōibus q̄ numerātur in hoc. §. et satis tñ impertinēter: cū habeant titulos suos ꝓprios i corpore legū in qbꝰ oēs doc. latissime de his actiōibus tractant. Tñ est valde vtile i vno loco eas cumulatas inuenire: sicut hic potes videre per eosdē Ange. ⁊ Jas. q dilatant materiā huiꝰ. §. per. xliiij. colū. s. Ange. Jas. vero. per. xxxvj. col.

l. naturalis. §. at cū facio. ista gl. nō est vera indistincte: nā in fa-
cio vt des: dat qñqꝫ prescriptis verbis: de prescri. verb. l. solēt. §. j.
vnde ꝫm Dy. dꝫ distingui: q̄ aut ex facto qđ fecit ibi nihil adest:
⁊ tūc dat actio de dolo. C. de do. l. cū proponas. Aut adest: ⁊ tūc
prescriptis verbis. Verbigrā: quittaui te de debito in quo mihi
tenebaris vt mihi dares equuꝫ. tibi adeo ex facto meo: ideo ago
prescriptis verbis vt des: sed si manumisi seruum meū vt dares
mihi equū: tunc ex manumissiōe illa tibi nihil adest. ⁊ ideo agit
de dolo. ⁊ idē tenent Ja. ⁊ Pe. ⁊ est ratio ꝫm Jaco. quia vbi fa-
cio factū ex quo nihil adest tibi ius ciuile: nō reputauit equū ꝙ
debetur mihi actio cōtra te qui nullam vtilitatem habes ex hoc
Sed pretor cōsiderans ꝙ ex dolo tuo ⁊ ex eo ꝙ promissionē tuā
infringis: nihil debes lucrari. dedit actionē de dolo. sꝫ vbi adest
aduersario meo ex facto meo aliqđ: ius ciuile de equitate voluit
dare actionē. Sꝫ cur nō idē in facio vt facias? Verbigratia: ma
numisi seruum meū vt mihi facias domum. tibi nihil adest ex fa
cto meo cur ius ciuile dat actionem. Dicit enim Jac. ꝙ attenta
hac ratione si facta sint inequalia: nō datur actio p̄scriptis ver-
bis: sed de dolo. si sint inequalia: datur prescriptis verbis. Verbi
gratia. manumisi seruū meū ⁊ tu cōuenisti manumittere tuum.
possum agere prescriptis verbis ꝙ tu seruū tuum manumittas:
q̄ neutri aliqđ adest: ⁊ est scriptuꝫ. Tu quoqꝫ fac simile sic ars
deludit arte. Sꝫ vbi sunt inequalia. Verbigratia. Manumitto
seruum meū vt domum mihi facias. tūc agitur solū de dolo. ista
sunt satis subtilia: nō tñ vident de mēte legum. vnde eadē ratio
posset assignari in do vt des: ⁊ i do vt facias. ¶ Pone ꝙ ego de
di. x. Sempronio vt facias mihi domum: ⁊ eam pro hoc facere
promisisti. vel dedi librū Sempronio vt des mihi equum ex mea
datiōe nihil tibi adest. ⁊ sic per dictā rationē debet agi de dolo.
qđ est valde extraneū ⁊ nouū. vnde cōsulo ꝙ nō recedas ab opi-
nione Dy. ista valēt pro formatione libellorū: q̄ alia conclusio ⁊
alia narratio est in actione prescriptis verbis: q̄ in actiōe de do
lo. Item altera perpetua: altera biennalis: nisi de eo quod perue
nit. C. de do. l. fi. ⁊ multi sunt effectus qui actionibus competant.
18 ¶ † In ea. gl. ibi cū dicit: ⁊ tñ nemo dicit aliquā cōdictioneꝫ esse
bo. fi. Doc. dicūt ꝙ actio prescriptis verbis: ⁊ actio in factū sunt
eedem prout actio in factum datur vbi prescriptis verbis. ⁊ hoc
probatur. ff. de prescri. verb. l. si tibi aree. ⁊ ideo cōstat ꝙ est bo. fi.
in casibus in quibus prescriptis verbis est bo. fi. in alijs non ꝫm
Jac. vnde actio in factum dat vbi prescriptis verbis vbicūqꝫ est
certum aliquē ꝯctum factū nō per legem introductū: sꝫ ex con-
uētionalibus hoīm de cuius noīe dubitat: vt si trado tibi molē-
dinuꝫ ad annū acto ꝙ tu facies nouas calciatas. nouas molas
⁊ rotas: hoc casu actio in factū ⁊ prescriptis verbis sunt eedē ꝫm
doc. vel concurrunt ꝫm gl. Sed vbi nō est certum ꝯctum aliqueꝫ
factum esse: sed occurrit casus quo est dictum actioneꝫ dari: dat
in factū ꝫm Dy. ⁊ hec nō cōcurrit nec est eadē cū prescriptis ver
bis. ⁊ potes ponere exēpla. ff. de prescri. verb. l. qui seruandorum.
§. licet. ⁊. §. seq. ⁊ de hac ꝓprie loquit eo. ti. l. quoties. ⁊ ista que na
scit ex varijs figuris causarū. i. ꝫm varietatē factorum: competit
interdū ad dāna: interdū ad ipsa p̄tia rerū: vt. C. de sac. san. eccl.
l. sancimus. posset dici ꝙ q̄uis glo. dicat ꝙ hic sunt quatuor spe
cies actiōis in factū: ꝙ nō sint due: vꝫ ista generalis. Item illa
que dat ex edictis ⁊ iterdictis. illa aūt q̄ dicit cōcurrere cū p̄scri
ptis verbis nō est actio per se: sꝫ est actio p̄scriptis verbis q̄ inter
dum noīatur in factuꝫ. Et scis tu quare sic noīatur. Ecce quare
prescriptis verbis noīatur: q̄ prescriptis vel narratis verbis cō-
uentionū in ea cōcludit: ⁊ eadem ratione in factū: vꝫ q̄ facto re
citato in ea cōcludit. ⁊ sunt idē vbi descēdūt ex cōtractu ⁊ cōuē
tionibus. sed in factū generalis est alia: vt satis dixi. Sed quare
non competit alia actio ciuilis ex edictis ⁊ interdictis? Respon
deo: q̄ sicut p̄tor nō pōt facere heredē de iure ciuili: ita nec dare
actionē ciuilē. sꝫ q̄ edicta ⁊ iterdicta fundant sup eq̄tate ⁊ equū
est actionū dari ⁊ nullā noīatā pretoriā introduci: fuit introdu-
19 ctū ꝙ daret actio in factū. iūge. j. de interdi. §. fi. ¶ † In fi. e. glo.
hāc approbāt doc. Azo tñ tenuit cōtra in. d. §. hoc interdictum.
¶ In gl. i. v̄ sqꝫ. i fi. Sed quare dubitatū fuit de ista? Respōdeo
q̄ ē realis ⁊ de realibꝰ nō reperit ꝙ aliqua sit bo. fi. nisi de hac
in qua fuit ita statutū: q̄ habet mistam naturā ⁊ priuilegiū p̄so
nalitatis ꝫm Pe. hoc verum vbi agit vniuersaliter. ¶ Quid si
vna res petit ꝓ qua cōpetebat actio stricti iuris testatori ⁊ peti-
tori: ⁊ petit per hereditatis petitionē: qđ est possibile. ff. de pe. he
re. l. itē vidēdū. §. si. cum. l. seq. nūquid est bo. fi.? vr̄ ꝙ nō: q̄ debet
sapere naturā actionis loco cuius dat. ff. que in frau. cre. l. ait pre
tor. §. si conditionalis. ⁊. §. preterea. quādo ac. de pecu. est an. l. cū
post. ⁊ facit optime. ff. vt le. no. ca. l. j. §. bellissime. cum. §. sequen.
¶ Sed ob. ff. de pet. here. l. rē veniūt. §. cū prediximꝰ. Sed in hoc
dicas qđ ibi nō venit actio cū natura sua accidētali quaꝫ nō hꝫ
nisi ex euētu: sed cum natura quā habet originaliter venit. ⁊ ita
ibi no. post Azo. vnde si actio erat stricti iuris ex natura sua: vr̄
ꝙ petitio heredit. quantū loco eius dat sit stricti iuris. ⁊ facit. j.
prox. §.

proxi.§.vbi actio trãsfusa retinet propriã naturam:ꝛ dat aliĳ in
20 quã transfundit eadẽ.¶†Sed qd de fideicõ.seu de bo.pos.here.
pe.vr idẽ:qꝛ i fideicõmissaria veniũt fructꝰa tpe more.q̃si sit bo.
fid.ff.ad treb.l.in fideicõ.Itẽ qꝛ videt retinere naturã pet.here.
vt no.ff.de fideicom.here.pet.l.j.¶Sed Io.ponit eas stricti iu-
ris in arbore.habent enim vnum punctum sub figura.e.ista sa-
tis sufficerẽt pro lectura huius.§.Sed quia.hic nedum de theo
rica:imo ꝛ de practica agimus videamꝰ aliqua generalia circa
aliquas actiones hic nominatas ex quibus quisqꝫ luculẽter cõ
21 prehẽdere poterit cõclusiones libellorũ.¶†Et primo queritur
ad qd dʒ cõcludi in actione ex emp.que hic nominat. Et certũ
est qȯ sequendo cõclusionẽ glossarum.debet cõcludi ad traden-
dũ:ꝛ si res nõ tradat.ad interesse:vt.l.j.de ac.emp.¶Tu potes
dicere ꝙ in actione ex empto veniũt diuersa: ꝛ ẜm diuersitates
rerũ diuerse sunt cõclusiones.ꝛ si res tota vendat:põt agi ad tra
dẽdũ:ꝛ si res nõ tradat:ad iteresse.ꝛ sup hoc dicũt doc.ꝙ dʒ cõ
cludi ad tradẽdũ:ꝛ si res nõ tradat:ad interesse.¶Et dices sic
vẽdidisti mihi librũ tali ꝑtio:qȯ tibi solui vł soluere paratꝰsum:
ꝛ offero:quare peto te cõdemnari ad tradẽdũ.ꝛ si tradere nolis
vel nõ possis:peto te cõdemnari ad meũ interesse.hũc libellũ vi
dentur approbare glo.ꝛ Spe.vt dixi.s̃.de emp.ꝛ ven.§.pretium.
¶Iac.de ra.dicit ꝙ is libellus nõ procedit:qꝛ sic sequeretur ꝙ
esset sciẽtia alternatiua ꝛ quodãmodo incerta:ꝛ vix fieri posset
executio:ꝛ eodẽ modo nõ procedit si petat rẽ tradi vel interesse.
vnde.l.cõductores.C.loca.ꝑ quã talea li.cõsueuerũt sustineri: nil
facit ad ꝓpositũ:nec illa que dixi.s̃.§.sequens.qꝛ.illa procedunt
quãdo non est in volũtate actoris quid agat:sed in volũtate rei
22 quid dare velit.¶†Sed hic certũ est qȯ actor possit eligere qd
agere velit an ad tradendũ vel ad interesse post interpellationẽ:
ideo videt qȯ debeat petere certũ.ff.de verb.ob.l.si quis stipula-
tus.ꝛ.l.fi.in prin.melius eo.titu.l.vbi autem.§.pe.ꝛ ideo oportet
cõcludi vel ad rem tradendã solũ:vel ad interesse solũ.si ad rem
tradendam:libellus de se patet. si ad interesse:poterit sic dicere.
23 Dicit †Titius cõtra Semproniũ ꝙ licet idem Sempronius ta
lem equũ tali pretio eidem vẽdiderit:ideqꝫ Titius dictũ pretiũ
soluerit vel soluere paratꝰ sit:ꝛ se soluturũ obtulerit:ꝛ adhuc of
ferat:nihilominꝰ idẽ Sẽpronius dictũ equũ reqsitũ per eundẽ
Titiũ cõgruo loco ꝛ tpe tradere ꝯdicit minus iuste. quare cuʒ
dicti Titĳ intersit in cẽtũ:petit idẽ Titius eundẽ Semproniũ
cõdẽnari sibi rõne sui iteresse in dicta summa soluẽda. Et caue
ꝙ declares causas quare itersit:qꝛ forte res tm̃ valet.vel fuisti dã
nificatus in tm̃:qꝛ non habuisti.opʒ em̃ cãm probabilẽ allegare
pro interesse nõ vnã.ff.ad exhi.l.fi.¶Credo ꝙ hi libelli sint ma-
gis tuti:nihilominus tñ cõsuetudo nõ reĳcit libellum gl.ꝛ Spe.
24 ꝛ iunge qȯ scripsi in.§.ꝑmũ.s̃.de cõtrahen.emp.†ꝛ hoc qñ actio
ex empto dat pro re vendita tradẽda: sed pro interesse:qꝛ nõ tra
dit.sed interdũ agit ad interesse solũ.nec põt ad aliud agi: qꝛ vẽ
ditor rem vitiose tradidit.ff.de ac.emp.l.iul.in prin.vel etiã si cõ
tractus nõ tenet.ff.de ac.emp.l.si sterilis.§.q̃uis. Interdum ad
repetendũ qȯ datũ est ꝛ rescindendũ cõtractũ.ff.de ac.emp.l. ex
empto.§.is qui.ꝛ.§.si quis virginem.Interdum vt caueatur de
edil.edic.l.qȯ si nolit.§.qꝛ assidua.Interdũ ad exhibendũ.ff. de
ac.emp.l.titius.Interdũ dãno dato vt vẽditor agat vel cedat.
ff.de ac.emp.l.iul.§.pe.ꝛ.l.si ea.ꝛ.l.vẽditor hoĩs.Interdũ ad deci
piẽdũ.vide.ff.de ac.emp.l.iul.§.si vẽditor.ꝛ.§.per ꝯriũ.Interdũ
pro euictione.C.de euic.l.nõ dubitat.Interdũ ad factũ.ff.de ac.
emp.l.tenet.§.j.de pac.inter emp.l.j.ꝛ.ĳ.ꝛ ẜm hos modos opʒ di
uersificare cõclusiones libelloꝝ ꝛ cõcludere ad illud qȯ venit in
actione cũ narratione facti.Eodẽ modo actio ex vẽdito cõpetit
ad diuersa.Interdũ ad pretiũ.ꝛ hec est sua principalis cõclusio
ff.de ac.emp.l.iul.§.ex vẽdito.Interdũ ad reddẽdũ.ff.d ac.emp.
l.fundi.§.si ruta.Interdũ ad factũ.ff.de ac.emp.l.si is q. Inter-
dũ ad restituendũ.ff.de le.cõmis.l.si fundus.ꝛ sic cõclusiones va
riare oportet.Itẽ sciẽdum ꝙ actio ex locato cõpetit ad diuersa.
qñqꝫ ad mercedẽ.qñqꝫ ad dãna.ff.qui.mo.pig.taci. cõtrahi.l.ĳ.
¶Itẽ vt colonus debito tpe colat.ff.locati.l.si merces.§.condu
25 ctos.qñqꝫ vt rẽ dimittat.C.loca.l.edẽ.ꝛ.l.cõductores. ¶†Item
actio ex cõducto cõpetit ad diuersa.qñqꝫ.vt frui liceat.ff.locati.
l.si fundꝰ.Itẽ vt pẽsione exoneret.ff.loca.l.ꝛ hec distinctio.ꝛ.l. si
vno.Itẽ domus vt reficiat.ff.loca.l.ex cõducto.Itẽ ad dãna: vt
eo.tit.l.sed addes.§.si quis dolia.Item ad exhibẽdum.C.loca.
l.ex diui.Item ad interesse.ff.loca.nos videamus.ꝛ.l.sed addes.
§.j.Itẽ ad expẽsas ꝛ restitutionẽ merciũ.ff.loca.l.dñs.Item vt li
ceat inuecta portare.ff.locati.l.sed addes.§.si inquilinus.Itẽ vt
locator agat vel cedat actioni.ff.loca.l.cum in plures.§.messem.
ẜm Iaco.de ra.ꝛ sic ẜm qȯ diuersa veniũt in his actionibus de-
bent diuerse conclusiones fieri in libellis que satis patent facti-
26 stis.¶†Sed queritur actione oneris auersi an sit bon.fi.ꝛ est
sciendum ꝙ hec actio competit qñ cõductor recipit rem suo pe
riculo.ff.loca.l.in naue saupheli.eo.titu.l.opus quod in aduer-
sione.Et nonnulli dicunt ꝙ hec actio cessat hodie.ꝛ illorũ opi
videtur gl.ibi sequi.aliĳ ꝙ nõ cessat quorum opi.sequitur Io.in
arbore dãdo ei propriũ circulum ꝛ ponit eã stricti iuris ponẽdo
duplicem punctũ super figura.e.qȯ signat eam esse stricti iuris
Doc.cõsueuerũt sequi opi.gl.ꝛ maxime Ranfre.in libellis suis.
quicqd sit nullus negat qn actio ex locato ad hoc extendat: qꝛ
illa nõ tollit eã in.d.l.in naue.vnde cũ hodie nõ noĩetur actio in
libellis vel de iure vel de cõsuetudine:sed facta recitãtur ꝛ con-
cluditur:nõ est vis super hoc nisi in eo an esset bo.fi. vel stricti iu
ris:qꝛ in hoc esset magnꝰ effectꝰ:iuxta not.in.d.§.vñ securius est
dicere cõpetere ac.ex locato que est bo.fi. ¶De aliĳs actiõibꝰ de
quibꝰ fit hic mẽtio tactũ est.s̃.in suis materĳs.ꝛ.s̃.e.§.sequẽs.ꝛ
§.quedam.ꝛ remissum ad Spe.tit.de iud.§.gñalia.qui vellet sin
gulas materias adducere:nõ sufficeret tp̃s/calamꝰ/nec papyrꝰ.
Videamus tñ aliqua circa actionem prescriptis verbis que pro
estimato ponit.ꝛ dic ꝙ hʒ locũ hec actio qñ res estimata tradit
vendẽda:vt.l.j.de estimat.ac.Sed opponitur ꝛ videt qȯ nunq̃
sit locus huic actioni:qꝛ aut estimatio facit emptionem:aut nõ.
si facit emptionẽ:petitur pretiũ per actionẽ ex vẽdito:si non: res
ipsa.ff.loca.l.cũ fundus.C.de iur.do.l.quoties.ꝛ.l.inter.ff.cõmo.
l.si vt certo.§.cõmodatum.de in.do.l.plerũqꝫ.§.pe.Ad hoc põt
dici ꝙ vbi res traditur estimata ad vtilitatem seu vsum recipiẽ
tis:tũc obtinẽt cõtraria.Sed vbi tradit estimata sic ꝙ recipiẽs
nihil dʒ habere in re:nec quo ad dñiũ:nec quo ad vsum:dicite le
ges nõ obtinẽt:sicut in eo ꝓposito:tradidisti mihi rẽ estimataʒ
vendẽdã.hic nõ debebat mihi aliquid remanere de ea: nec in ea
sʒ ministeriũ debeo prestare ad vẽdendũ.nõ põt dici qȯ sit mihi
vẽdita qui eã mihi acqrere nõ agebã. ¶Itẽ opponit:qꝛ aut re-
cepisti gratis vendendam:ꝛ dat mandati.ff.mã.l.j.aut cum cer
ta mercede.ꝛ datur locati:vt.l.j.ꝛ.ĳ.ff.loca.aut sub incerta. ꝛ da
tur prescriptis verbis:quia iste actus in quo opere consueuerũt
optime locari.ff.depositi.l.j.ꝛ sic nõ videtur hec actio obtinere.
¶Textus videtur hoc mouere in.d.l.j.de estima.ac.ꝛ tñ non be
ne declarat.vnde dic ꝙ hec actio obtinet solum quãdo res ven-
denda tradita sub incerta mercede:ꝛ tradit estimata.si nõ esset
estimata:cõpeteret ꝑscriptis verbis:vt in cõtrario.Sʒ hoc casu:
qꝛ dubitari poterat an esset venditio propter dubiũ:reperta fuit
hec actio.Reqrunt ergo tria ad hoc ꝙ hec actio cõpetat. Pri-
mo qȯ res vendenda tradatur.Secundo ꝙ estimata certo ꝑtio.
27 Tertio ꝙ mercede icerta:vt patet ꝑ ꝑmissa.ff.eo.l.ĳ. ¶†Quid
ergo si librũ meũ tradidisti stationario pro vendẽdo pro decẽ:ꝛ
nihil fuit cõuentum mercede certa vel incerta:sʒ de ꝯsuetudine
certũ salariũ ei debet:videlicet duodeciʒ denarĳ pro libra:queri
tur qua actione agetur.Et nõ vr ꝙ possit agi hac actione: cum
nõ sit promissum salariũ:nec recipiens obligauit se ad reddẽdũ
librũ vel decẽ.que oĩa vident necessaria ꝑ supradicta. Ad hoc di
cas ꝙ istud esset nimis hãc materiã restringere.nã hec actio da
tur quoties de noĩe ꝯtractus ambigitur:vt.l.j.ff.eo.in proposito
aũt satis dubitat cũ nõ sit cõtractus emptionis nec locationis:
ꝛ sic ista actio cõpetit.nec obstat ꝙ in questiõe hmõi nõ ꝓmisit
reddere librũ aut decẽ:qꝛ credo ꝙ nõ sit necessariũ hoc ꝓmittere
in hac actione.hec em̃ actio cõpetit qñ ꝯueniẽs est actionẽ dari:
nunquid cõueniẽs est ꝙ ex quo tradidi librũ meũ vendendum:ꝙ
ipsuʒ mihi reddas vel estimationẽ q̃uis nil aliud cõuenerit:cer
tum est ꝙ sic:igit vr hec actio competere.¶Sed qd si nõ tradi-
di librum vendendũ sed locandũ:forte ad faciendũ exemplaria
vel pecias ꝛc.appretiaui librũ:nũquid cõpetit hec actio:ego nõ
28 video cur nõ:cũ eadẽ sit ratio.¶†Sʒ querit cuius est periculũ
qñ res estimata dat vendẽda.Lex vr dicere ꝙ recipiẽtis.ff.eo.l.j.
in fi.scis ꝙ Io.illud intellexit qñ res traditur estimata certo pre
tio.secus si diceret:reddes rem vel estimationẽ in genere.hec di-
stinctio nõ placet Ranfre.qꝛ nõ videt cãm quare magis teneat
in vno casu q̃ in alio.certe imo põt causa assignari:qꝛ qñ dr:red
des rem aut decẽ:vr vẽditio:qꝛ est pretiũ certũ.sʒ qñ dicitur: red
des rem vel estimationem.tunc non põt esse vẽditio:qꝛ pretium
est incertum.s̃.de cõtrahẽ.emp.§.item pretiũ.Sed hec nõ vr bo-
na:qꝛ lex supponit ꝙ in casu hmõi nõ sit venditio sicut nec est.ꝛ
sic nec causa nec differẽtia vidẽtur procedere.vnde potest dici ꝙ
aut res nõ erat venalis:ꝛ tũc pertinet periculũ ad recipiẽtẽ:vt.l.
rogasti.ff.si cer.pet.aut als erat venalis:ꝛ tũc distinguitur vt le-
gitur textualiter.ff.de prescrip.ver.l.si gratuitã.§.j.ꝛ satis potest
dici ꝙ vbi res erat venalis ꝙ nõ tenet de casu fortuito:nisi saltẽ
29 eius culpa ꝑcederet:sequẽdo opi.Azo.¶†Querit de forma li-
a belli[a].Ranfre.format sic.Ago cõtra Mar.cui dedi codicẽ meũ
vẽdẽdũ pro decẽ:vñ peto ꝙ reddat decẽ vel codicẽ incorruptũ.
Iste libellus põt esse dubius:qꝛ supponit qȯ vtrũqꝫ sit i obliga-
tione:ꝛ tñ hoc nõ vr verum:maxime vbi nulla fuit conuentio de
decem reddẽdis seu rem:sed solum liber fuit traditus venden-
dus pro decem:vnde videretur potius ꝙ liber sit in obligatiõe
saltẽ in casu in quo extat.vnde expediẽs videret ꝙ ꝑmitteretur
interrogatio an liber esset vẽditus vel nõ.si rñdeatur venditus:
petat pretium.si vero rñdeat nõ est venditus:petatur liber.si nõ

a ¶Libelli.vide hic Ang.i.xxxĳ.col.post me.in v.ꝛ in hac actione estimatoria.

vult rñdere propter incertũ:petaꝛ liber vel pretium.ff.quorũ le.l.
29 j.§.qꝛ autem.⁊ hoc securius.⁊ Rãfre.satis admittit. ¶†Quid si dedi tibi librũ vendẽdũ pro decẽ:tu vendidisti pro quindeciꝫ: nũquid debes restituere integra quindecim?nõ.vr̃.nã cũ periculũ ad re pertineat:vr̃ ꝙ ⁊ emolumentũ.ff.de reg.iur.ẜm Rãfre. Sed secus forte in mãdato gratuito vr̃.vide qδ dixi.s̃.de mãd. §.is q. Jtẽ vbi secus nõ ꝑtineret ad te periculũ:iuxta distinctio
30 nẽ quã feci.s̃.proxi.⁊ facit de ꝓcu.l.qui ꝓprio.§.procu. ¶†Nũc videamꝰ de actiõe ꝑscriptis v̄bis que ex ꝑmutatiõe competit.⁊ hãc nõ ꝓsequor nisi solũ pro libellorũ formatione.Sup quo scire te volo ꝙ actiones que ex ꝑmutatione oriunꝛ reddunꝛ ad diuersa.nã interdũ agiꝛ vt res deꝛ.interdũ ad interesse.interdũ vt res data restituaꝛ:vt.l.cũ ꝑcibꝰ.⁊.l.rebus.C.de rerũ ꝑmu.super quo potes dicere qꝛ aut iteruenit stipulatio:⁊ tũc agiꝛ ex stipulatu:vt.d.l.cũ precibus.nec credo ꝙ alia tũc oriaꝛ:vt dixi in si.li qñ pecunia cõstituiꝛ vel mutuaꝛ.s̃.eo.§.in ꝑsonam.ver.de ꝯstituta. si aũt non interuenit:tunc cõpleto ꝯctu ab vna parte põt agere ꝑscriptis verbis vt impleaꝛ qδ cõuenit:⁊ cõpelleꝛ reus ad hoc si rem habeat vel cõplere possit:si naũt ad interesse.vel si actor magis velit:põt agere post morã ad iteresse.⁊ est spãle qδ in obligationibus dandi succedat interesse:vt.s̃.dixi in gl.s.xvij. Si vero actor velit magis repetere qδ dedit:põt agere cõdictiõe ob causam.ff.de cõdi.ob cau.l.fi.⁊ eodẽ mõ si sua nõ iteresset rẽ ꝑmutatam habere.ff.de ꝑscri.verb.l.si tibi.⁊ hoc impleto ꝯctu ex parte agẽtis:alˀs nõ põt agere etiã si offerret implere cũ sit locus pertinẽtie.ff.de cõdi.ob cau.l.si pecuniã.in prin.Et ex his apparet luculenter quomodo dꝫ cõcludi ẜm diuersos modos agẽdi.Et caue:qꝛ qñ agiꝛ ad implendũ cõtractũ:cõcludeꝛ ad dandũ nõ ad tradendum rẽ:per.l.fi.ff.de cõdi.ob cau.⁊ in hoc differt a venditione.ff.de rerum permu.l.ij.Sed si ageret ad tradẽdũ:nõ videꝛ qδ debeat reprobari libellꝰ:qꝛ ad minus agit.⁊ certũ est: qδ ille cui plus debeꝛ:põt minus petere.⁊ facit.ff.e.l.ij.prope fi.¶Jtem debet agi ad tradẽdũ qñ ꝯuenit tradere tm̃ sicut ad aliud factũ

a ¶Fuerat antea.actio rei vxorie q̃ olim ꝓ dote cõpetebat est hodie transfusa in actionẽ ex stipulatu cũ oĩ suo iure:q̃ actio est priuilegiata respectu hypothece et prioritatis seu ꝑlationis.h.d.

31 qñ aũt agiꝛ ad interesse:cõclusio est clara.¶†Jtẽ caue: qꝛ actor hꝫ ponere in libello qδ rem dedit.i.accipiẽtis fecit: sicut emptor de pretio:vt dixi.s̃.de cõtrahẽ.emp.§.pretiũ.Sed an habet probare dñium suũ fuisse:⁊ ita fecisse rẽ accipiẽtis?Videꝛ qδ sic:qꝛ alˀs nõ ꝓcederet libellus:nisi hoc poneret:⁊ frustra poneret nisi probaret.sꝫ põt dici ꝙ nõ oportet ꝓbari:nã cõmodũ possessiõis est qδ releuat ab onere ꝓbandi.ff.de rei vendi.l.is qui. probato ergo ꝙ actor possidebat qñ tradidit rem⁊ ita fecit aliũ possessorem:per consequẽs presumiꝛ qδ ⁊ dñium.nec ille qui causam habet ab eo debet referre questioneꝫ de dñio:vt dixi in mutuo. s̃.§. sequens.¶Sed ẜm hoc nõ differret permutatio a vẽditione: ⁊ tamen tex.supponit qδ imo differt quo ad hoc:vt.d.l.ij.Sed ad hoc potest dici ꝙ imo differt:quia si tradidi tibi rem quã vẽdidi:tu nõ potes excipere quo minus soluas pretium:ꝙuis sit res aliena.Si tradidero tibi rem ex causa permutationis:⁊ tu excipias qδ aliena est:⁊ hoc probes:potes excipere cõtra me. probatio tñ tibi incumbit:alˀs nõ prodesset possessio mea quã tibi tradidi.⁊ esset cõtra regulã qδ incũberet onus probandi possidẽti vel illi a quo possideꝛ:contra.l.is qui.s̃.allegatam.iuncta.l.si qs cõduc.ti.C.loca.ista videnꝛ rõnabilia:⁊ tñ vix obtineret iudicialiter propter rudes factistas qui vias planas sequunꝛ.Si vis videre formas libellorũ:vade ad Spec.tit.de re.permu.li.iiij. ⁊ ad Ranfre.tit.de prescrip.ver.que ex permu.oritur.Jtem permutatiõe beneficiorũ nõ crederem concludendum ad dãdũ.sed qδ resignare teneaꝛ beneficiũ ex causa permutationis conferendũ ⁊c.
32 ¶†Sed queriꝛ hic prescriptis verbis daꝛ in casibus loco actionum bone fi.⁊ est eis similis:nunquid in illis casibus erit bo. fi. Azo tenet ꝙ nõ.vide.ff.de prescrip.verb.l.naturalis.§.fi.¶Sed quare actiones hic nominate sunt magis bo.fi.ꝙ̃ alie?Respondeo qꝛ contractus ex quibus descendunt magis frequentantur: ideo requiritur magis exuberans bona fides.simile.ff.pro empt. l.ij.in prin.de vsuca.l.iusto.

1 ☞Actiones due olim competebant pro dotibus exigẽdis:scilicet actio rei vxorie ⁊ actio ex stipulatu.
2 Quare autem melius dicatur rei vxorie actio quã rei maritalis: cum dos sit mariti.
3 Maritus an possit cõstituere vxorem suam procuratricem quo ad causas dotales:si se vult absentare.
4 Contractus matrimonij an sit bonefidei.
5 Actio ex stipulatu datur ad dotem repetendam siue dos sit certa siue incerta.
6 Maritus non habet priuilegium vt preferatur creditoribus anterioribus.
7 Uxor an preferatur omnibus creditoribus indistincte in dote repetenda.
8 Testator si obligauit bona sua ⁊ heredis sui pro dote vxoris:an bona heredis erunt obligata.
9 Uxor si habeat filios ex alio matrimonio an competat eis priuilegium super dote matris sue.
10 An autem illud priuilegium detur procuratori vxoris.
11 Maritus an habeat tacitam hypothecam pro reddenda donatione propter nuptias.
12 Actio de dote quando nascatur.
13 Uxor si sibi prouidit de speciali conuentione de hypotheca: an oriatur ista tacita hypotheca.
14 An autem agens ex stipulatione vel hypotheca expressa preferatur habentibus tacitam.
15 Actio de dote an sit priuilegiata:vel ipsa mulier
16 Uxor si non petat dotem sed petat alimenta:an habeat priuilegium super dote.
17 Quid si materia non conueniat stipulationi. ponit exemplum.
18 Contrahentes matrimonium si sint muti qualiter deduceꝛ dos in stipulatum.
19 Actio ex stipulatu super dote que oritur ex expressa stipulatione an sit bone fidei.
20 Actio hypothecaria que competit pro dote an sit bone fidei.
21 An autem hec hypothecaria tacita cõpetat pro portione quaꝫ quilibet bonorum obligatorum possidet.
22 Actio ex stipulatu pro dote repetenda cui competat.
23 Sed quid:pater stipulatus est sibi dotẽ reddi:agit actione ista: mortuus est pluribus heredibus relictis: ad quem pertinebit hec actio.
24 Actio ex stipulatu pro dote repetenda quando possit intentari
25 Quid si dos sit in nominibus.
26 Quid si fundus fuit datus insolidum pro debito mulieris pecuniario.
27 Quid si reditus fuerunt dati in dotem.
28 Hypotheca expressa datur pro solido:tacita pro portione.
29 Actio surrogata an sapiat naturã actionis loco cuiꝰ surrogaꝛ.

a Fuerat antea [a] ⁊ rei vxorie act.

¶Quidam faciunt hic.§.aliũ ver.Dy.facit ver.Doctores citramontani allegant pro.§.non est vis.casus patet.potest tamẽ sic incipi.Domine imperator ego vidi.s̃.quasdã actiones que sunt bo.fi.quero a vobis an sint alie bo.fi.Respõdet imperator qδ sic
1 fuerat antea ⁊c.prosequere ad literã ⁊c.¶†Jn glo.nomen actionis.in fi.Prima est vera.vnde debes scire ꝙ antiquitus due cõpetebãt actiones pro dote repetenda.videlicet rei vxo.ac. quando stipulatio non fuerat interposita.⁊ actio ex stipulatu quãdo fuerat stiplˀo interposita.hodie vero actio ex stipulatu in vtroꝗ
2 casu:vt hic patet.¶†Sed quare diciꝛ melius rei vxo.act. ꝙ̃ rei maritalis:cum dos sit mariti:vt.l.dote.C.de rei ven.Respõdeo qꝛ vadit ad repetẽdã dotẽ que proprie est patrimoniũ mulieris. ff.de mino.l.iij.§.sꝫ verã.vnde in his que tangũt iura nuptiarũ fit denominatio a muliere:ideo dꝛ mr̃imoniũ: nõ patrimoniũ: vt dixi.s̃.de nup.in prin.⁊ hec faciũt ad questionẽ de cõsuetudine curie Frãcie maritus ⁊ vxor agũt ⁊ cõueniunꝛ simul ꝓ re do
3 tali.¶†Pone qδ maritus habet se absentare forte vltra mare: ⁊ vult quo ad causas dotales cõstiture ꝓcuratricẽ vxo. nũquid põt.Videꝛ qδ sic:vt dixi.s̃.de nup.in prin.qꝛ hec cã censeꝛ ꝓpria mulieris cũ ad ipsam ꝑtineat dãnũ ⁊ lucrũ.C.de iu.do.l.in rebꝰ. iuncta.l.ij.§.in ꝓpria.ff.qñ appellã.sit.⁊ ita mulier põt interesse. ff.de ꝓcu.l.minor.§.fi.⁊.l.feminas.⁊ hoc satis patet:qꝛ sicut maritus ⁊ vxor simul agũt de cõsuetudine cõstãte matrimonio: sic pater ⁊ filia ex soluto.ff.sol.ma.l.ij.⁊ tñ certũ est ꝙ pater põt filie cõmittere vt sola agat.C.de colla.auꝛ.qδ locũ.ẜm Jaco.⁊ Pet. imo videtur ꝙ marito absente vel alˀs impedito sola mulier possit agere ne remaneat indotata. ff.sol.ma.l.ij.§.voluntatem.de iudi.l.si longius.de iniur.l.sed si vnius.§.ait pretor.Sed quid dices maritus facit homagia pro rebus dotalibus dñis a quibus teneꝛ:⁊ si nõ facit:dñi possunt res tenere ad manũ ⁊ fructꝰ suos facere de ꝯsuetudine.Ponamus qδ maritꝰ est absens vel ꝑsens non vult vel nõ põt(qꝛ forte furiosus)facere homagiũ:nunquid vxor potest:que quãuis sit femina potest tenere feudum de consuetudine regni?Potest dici ꝙ sic:⁊ potest admitti : per predictam.l.sed si vnius.§.filio.Alioqui priuareꝛ fructibus rei dotalis de quibꝰ debet ali:⁊ maxime viro existente inope.C.de iu.do.
4 l.in rebus.qδ esset iniquũ.¶†Sed queritur vtrũ ipse cõtractus matrimonij sit bone fidei.⁊ nõ videtur:cum dolus dans causaꝫ contractui ipm̃ nõ vitiet:extra de conuer.cõiuga.c.veniens. qui tñ vitiat ꝯctum bo.fi.vt.l.eleganter.ff.de dolo.sed durum est di
5 cere qδ actio sit bone fi.⁊ nõ ipse contractus.¶†Jn glos.que similiter.in fin.⁊ hoc siue dos fuerit certa siue incerta:ꝙuis alias actio ex stipulatu detur tm̃ ad incerta:vt no.C.de rei vxo.acꝛ.l.j. ¶Sed Jac.⁊ Pe.dicũt ꝙ qñ est certa dos:daꝛ certi cõdi.vt.s̃.
6 de verb.ob.circa prin.Sed opi.glossatoris videꝛ melior.¶†Jn gl.s.ex vtraꝗ.in fi.vir tñ nõ hꝫ priuilegiũ vt ꝑferatur creditoribus anterioribus:cum hoc nõ reperiaꝛ:vt no.C.de rei vxo. ac.in prin.ẜm doct.sꝫ extraneus dans dotẽ non habet hypothe. ꝙuis

stipulatus

stipulatus sit sibi dotē reddi: nisi prouiderit sibi exp̄sse: ḃm Dy. sed an actio ex stipulatu que cōpetit marito sit bo.fi. Jac. q̄ nō: per hāc literā cū dicit: cui⁹ prouidētia ꝛc. Sȝ Pet. dicit utrūm: q: lex tractat simul de vtraq̄: ꝛ dicit eā esse bo.fid. vnde intelligi debet q̄ de vtraq̄ loquatur vt seruetur equalitas. ff. de leg.j.l. si seruus plurium. §. fi. ī aut. de equa.do. quasi per totū. ¶ Sed in ea que dat extraneo dāti dotē ꝛ stipulāti dotē sibi reddi pōt esse ve

7 ra opi. Jac. ¶ † In gl. sed nūquid. in fi. ᵃ hāc sequuntur hic Jac.

a Pe. ꝛ Dy. nec obstat in aut. de equa.do. §. his. C. q po. in pig. ha. aut. quo iure. q: loquitur de creditorib⁹ qui nō sunt anteriores: q: si ante mutuassent: mulier non preferret eis. ꝛ ita no. in d. §. his cōsequens. ꝛ d.l. assiduis. ꝛ ita respondet Pet. hic. ꝛ hec opi. practicatur vbiq̄. Opinio tamen Mar. erat magis fauorabilis: et videtur fuisse de mēte imperatoris. illi ergo qui habēt expressas anteriores preferunt mulieri: hoc verū in bonis tunc extātibus. ¶ Quid in bonis quesitis per cōstitutionē dotis? Glo. dicit qd̄ semper prior prefertur: vt no. in. l. assiduis. Hoc consueuerunt dicere q̄ imo mulier: ad instar fisci. ff. de iu. fisci. l. si is qui. ꝛ hoc in bonis viri. ¶ Quid in bonis soceri? gl. dicit idem si ipse recipit dotem vel filius eius voluntate: vt not. in d.l. assiduis. in aut. de equa.do. §. illud. Sed quid de bonis heredis qui successit viro: nūquid obligantur? Glos. dicit q̄ non: vt no. in d.l. assiduis. qd̄ est verum nisi essent nata ex bonis testantis. ff. de pig. l. paulus. §.

8 j. † Quid si testator ab ea obligasset expresse. Verbigratia. obligauit bona ac hr̄dis sui: nūquid bona heredis erūt obligata ex quo testator expresse ea obligat? Videt̄ q̄ sic. ff. de ma. te. l. si qs ita. §. j. de leg. ij. l. vnū ex fa. §. si rē. arg. cōtra. C. de test. ma. l. seruo. hoc videt̄ verius: q: alienā rem non potuit obligare: ſȝ potuerit eā legare. ſ. de leg. §. si res aliena. ꝛ sic non obstat. d.l. vnum ex fa. Ad. l. si quis ita. pōt dici q̄ testator pōt ligare manū heredis sic qd̄ manumittere nō pōt: vt ibi: ꝛ seruū eius afficere: q: factū ei⁹ vr̄ factū heredis: cū reputent̄ eadē persona. directā aūt libertatē dare nō pōt: q: illa solū nitit̄ ex persona testatoris. hec rō nō est multū sufficiēs. ꝛ est forte quare cū testator nō pōt dare directā libertatē seruo heredis: ꝛ tn̄ pōt ꝓhibere ꝛ impedire. tn̄ videret̄ ecōtra propter fauorē libertatis: ſȝ hoc nō est de p̄senti materia.

9 ¶ † In gl. vis faciēda est. ibi: q po. in pig. ha. l. fi. ᵇ glo. videt̄ velle

b q̄ si mulier habeat filios ex alio matrimonio seu nepotes qd̄ cō petat eis hoc p̄uilegiū. ꝛ idē ꝛ clarius sentit. ff. sol. ma. l. etiam. in

10 prin. de re iudi. l. ꝛ si fideiussor. in gl. fi. ¶ † In ea. gl. ibi cum alle.

c l. minor. hāc approbant oēs ᶜ: q: persona procuratoris reputatur persona dn̄i: nec est durior cōditio procuratoris q̄ dn̄i nisi in satisdādo. ff. de ꝓcu. l. ſȝ ꝛ he. §. defendere. ḃm Dy. ꝛ patet. ff. de re iudi. l. si cū procu. de dā. infe. l. qui bona fide. §. pe. ꝛ hoc nō hȝ dubiū de simplici procuratore: ſȝ de procuratore in rem suaȝ posset dubitari. Verbigratia. mulier cessit actionē de dote alicui: nunquid ille gaudebit priuilegio? Et vr̄ qd̄ non: ꝑ hāc literam: cum ipsa mulier ꝛc. vbi vr̄ expeditum. ¶ Preterea priuilegiū qd̄ nō est trāsmissibile ad extraneos heredes: nō ē cessibile. ff. de mino. l. qd̄ si minor. ꝛ ibi no. istud aūt nō trāsmittit̄ ad heredes vt statim dictū est: ergo nec ad cessionariū. pro hoc facit qd̄ priuilegiū actionū tutele nō trāsit ad cessionariū. ff. de admi. tut. l. ex pluribus. ꝛ l. si minore. sed cōtra. C. de priuil. fis. l. fi. ¶ Sed ibi in alio priuilegio. qd̄ est verius: istud autem modificatū est ꝛ ipsa mu

11 lier habeat tn̄. ¶ † In ea. glo. ibi cum allegat. l. fi. hoc verum ᵈ vt

d preferat̄. anterioribus habētibus tacitam hypothecā. C. de iure do. l. vbi. ¶ Sed an vir habet tacitā hypothecam in bonis mulieris pro reddēda donatione propter nuptias que vt scis reddi dȝ sol. ma. vt no. in aūt. dos data. C. de do. ante nup. Jac. dicit q̄ sic: vt seruet̄ equalitas. in aūt. de equali. do. per totum. ſȝ hoc nō

12 reperitur lege expressum: ideo nō est tutum hoc asserere. ¶ † In ea. gl. cū allegat. l. fi. cōstante. glo. hic non querit qn̄ nascit̄ actio de dote: sed qn̄ mulier pōt experiri. vnde non est idē: vt videbis. ¶ Querit̄ ergo qn̄ nascit̄ actio de dote. hec questio est antiqua. quidam dicūt q̄ orit̄ a tp̄e contracti matrimonij. Alij qd̄ demū soluto matrimonio: nisi in casib⁹ in quibus potest agi matrimonio cōstante. quos dic plene. ff. sol. matri. l. ij. in princ. ꝛ hanc opi. tenet gl. ff. de bo. dā. l. ſȝ si alia. in fi. Jac. de ra. tenet hic qd̄ orit̄ a tēpore cōtracti matrimonij: ꝛ als̄ quasi pro expresso. ff. de pac. l. iur. gen. §. quinimo. ibi enim dicit qd̄ pactum appositum tēpore constitutionis dotis informat veterem actionē: ergo erat nata: als̄ non informaret. hoc probat etiam. per. d. l. sed si alia. §. fi. dic tamē q̄ est inefficax cōstante matrimonio. nisi in casibus q̄bus durante matrimonio agi pōt. Dy. ꝛ Pet. tenent opi. glos. que fuit argu. nō per ratione glo. que nō valet vnam muscā ḃm Dy. Intendit eīm probare glos. qd̄ hec actio oritur soluto matrimo. quia ex tunc incipit prescriptio per. l. in rebus. §. omnes. C. de iur. do. que ratio non valet: quia dato q̄ esset ante nata: nō curreret prescriptio quousq̄ posset efficaciter intentari: vt. l. j. §. fin. C. de an. excep. quod non potest nisi solu. matri. sed ipse ostendit vt dicit inconuincibiliter. Certū est q̄ vbi obligatio cōtrahitur sub cōditione expressa vel tacita que se habet ad esse vel nō esse: nō nascit̄ actio nisi in euētum cōditionis. ff. de verb. sig. l. cedere diem. sed in actiōe intelligitur tacita cōditio si matrimoniū nō fuerit dissolutū culpa mulieris. C. de repu. l. cōsensu. ff. sol. mat. l. lucius. ergo actio nō oritur ante ḃm eum. tacita enim cōditio facit actum cōditionalē. ff. de pact. l. item q: ꝛ ibi de hoc Petr. de bel. pert. facit eādem rationem. ꝛ vltimo allegat pro expsso. ff. de pac. l. iur. gen. §. ſȝ cū nulla. ille leges reuoluunt̄ ad vtrūq̄ propositūȝ prout ibi no. in gl. ſȝ multū bene facit pro hac opinione. C. de repu. l. j. ibi: ideoq̄ ipso iure dotis actio nō competit ꝛc. etiā facit ꝓ ꝛ cōtra. ff. de tute. ꝛ ra. distra. l. si tutor. reipu. §. fi. ꝛ l. nisi. ¶ Ad. ll. contrarias pōt respōderi prout in qualibet no. de hoc no. etiam. ff. de do. prele. l. pater. ¶ In ea. glo. ibi: ꝛ hoc. subaudi qd̄ dr̄ in hoc. §. nō referas ad hoc qd̄ dictū est statim in gl. ¶ In ea. gl. ibi cū allegat. §. accedit. dic ibi ꝛ itellige pactus: idest stipulatus si sit extraneus. ff. sol. matr. l. quoties. C. de iu. do. l. auia. de pac. conuen. l. j. ¶ In ea. glo. in fi. hec glo. est multū probabilis si filia viuat. ſȝ si sit mortua: ꝛ maxime sine liberis: pōt dubitari. ꝛ non vr̄ q̄ habeat priuilegiū: cum nō reperiat̄ lege cautū: imo is §. facit ad 2riū. ¶ Hec sufficiunt iuxta gl. tn̄ aliqua tāgam vltra que faciunt ad intellectuȝ huius. §. ꝛ materie ꝛ solū cōclusiones.

13 ¶ † Primo quero. hic dr̄ qd̄ mulier hȝ tacitā hypothecā ꝛ priuilegiū pro dote sua. Quid si sibi puidit de spāli cōuētiōe de expressa hypotheca: querit̄ nūquid oriat̄ ista tacita. istud 2sueuit tāgi iuxtā. l. assiduis. C. qui po. in pig. ha. Et doc. cōsueuerūt dicere q̄ sic. ꝛ rūdent ad. l. fi. C. de pac. con. q̄ i alio casu loquit̄ ꝑut ēt ibi satis no. Videtur elegātius posse dici q̄ olim vbi stipulatio itercedebat: nō erat locus rei vxo. act. ꝛ sic nec hodie tacite stipulationi vel hypo. que ei⁹ loco succedit. Dic ergo qd̄ vbi stipulatio ꝛ hypo. exprimūtur: ille sole nascunt̄: ꝛ agit̄ ex eis: als̄ ex tacita. ꝛ hoc dicit. d. l. j. de rei vxo. act. Sed de alio pōt queri nunquid illa expressa est priuilegiata sicut ista: ꝛ in illa preferat̄ mulier habentibus tacitas sicut in hac. Ad hoc qd̄ hec questio ꝑcedat: memorare qd̄ expressa nō preferṫ anteriori tacite per. l. C. reȝ alie. ge. l. j. Quis gl. videretur dicere cōtra. ff. qui po. in pig. l. si pi-

14 gnus. ¶ † Reprobata ergo illa glo. ꝛ supposita opi. doc. pro vera querit̄: ꝛ primo an agens ex stipulatione vel hypo. expressa preferat̄ habētibus tacitā. ꝛ vr̄ q̄ non: q: priuilegiū qd̄ datur actioni de dote non datur si alia actiōe agat̄. ff. de neg. gest. l. diuortio. cū ibi not. ꝛ facit. ff. de re iudi. l. sed hoc ita. ¶ Sed pōt dici contra per hunc. §. nā hoc priuilegium dat̄ in fauorē mulieris. igit̄ quacunq̄ actione agat: vr̄ priuilegiū habere debere: cū videatur potius cōcernere personam q̄ actioneȝ. pro hoc bene facit. ff. de priuile. cre. l. ij. circa prin. de fideius. l. tutor. de cōsti. pecu. l. iij. de do. l. qui id qd̄. ꝛ in. l. diuortio. priuatur priuilegio propter suū delictuȝ: vt ibi no. idē diceret̄ si altera esset expressa vel stipulatio vel

15 hypotheca solum. ¶ † Occasione huius queramus de quadam questione quam mouet hic Dy. videlicet an actio de dote sit priuilegiata: vel ipsa mulier. Dy. dicit q̄ quidam magne autoritatis dixit qd̄ mulier est priuilegiata nō actio: quia si actio vel causa esset priuilegiata: priuilegium non extingueretur cū persona. ff. de reg. iur. l. in oībus. de priuile. cre. l. priuilegia. ꝛ tamē de isto est certum qd̄ extinguitur cū persona. C. de priuil. do. l. vna. Ipse dicit q̄ imo actio est priuilegiata fauore mulieris per dictam. l. vnicam. vbi videtur dicere text. q̄ priuilegium adheret actioni.

16 ¶ † Sed quid si mulier nō petat dotem sed petat alimenta: nunquid hoc vtitur priuilegio? Specu. dicit q̄ sic: in Spec. de do. in ter virū ꝛ vxo. §. formatis. ver. sed nunquid bona. ¶ Item quid si maritus sit minor annis: nunquid bona eius obligātur? Dic q̄ sic. C. de legi. tu. l. fi. Posset etiam hic adduci tota materia de l. j. C. de rei vxo. actio. ꝛ de. l. vbi. C. de iur. dot. vade ibi ad glos. ꝛ doctō. ꝛ ad ea que ibi scripsi in breuiario. ¶ Posset etiam hic tangi an lex. j. C. de iu. ꝛ l. j. C. de do. promis. sint correcte. de quo agitur satis in earum singulis: et maxime in. l. j. C. de iur. dot.

17 ¶ † Sed quero quid si materia nō cōueniat stipulationi. Verbigratia: cuȝ tractaretur de dote vir petebat nemus: als̄ offerebat fundū vel pretiū: ꝛ in hoc cōsenserunt. vel forte promittens erat absens: nūquid pōt agi ex stipulatu? Non videt̄. ff. de ver. ob. l. j. ¶ Ego credo qd̄ difformitas seu absentia nonvitiant in hoc casu: q: hec stipulatio prodit potestate. l. ex nudo cōsensu ꝛ sine verbis: igitur nulla forma est attendenda: sed solus cōsensus. vbi tamen esset materie defectus in re que debet dari: q: promitteretur in dotē res que nō est i rerū natura vel impossibilis: tūc nec hec stipulatio facta oriret̄ nisi in casu qn̄ incertū promitteret̄: nā tūc cōpeteret hec actio. ff. de iur. do. l. cū post. §. gener. sed stipulatio

18 expressa in alio casu nō valeret. ff. de ver. obli. l. triticū. ¶ † Quid

e si contrahentes essent muti ᵉ vel alter eorum? Credo stipulationem fingi: nam inter absentes fingit̄: vt. l. his verbis. ff. de adop. Quis nō possit eē expressa. ¶ Quid si nō fuerit cōsensus? Verbigratia. cum pater differret filiam nuptui collocare: filia cōtraxit patre ignorante: maritus agit cōtra patrē vt constituat filie do-

a ¶ In fi. hanc vltimam opi. gl. docto. cōiter sequunt̄ hic. Mul tū tn̄ iter se altercant̄ an dos 2fessata d̄ cui⁹ actua li numeratiōe nō 2stat habeat priuilegia de qb⁹ h̄ ꝛ i. l. assiduis. C. q po. in pig. ha. ꝛ vide hic do. Jas. dicentē qd̄ cessio semp p̄sumit̄ simulata qn̄ ꝑtinȝ ꝓ quo facta fuit nō apparet in veritate solutū. itē q̄ p quecūq̄ vba a debitore ꝓlata nō impedit̄ exceptio nō numerate pecunie. Item q̄ exceptio nō numerate dotis nō 2petit nisi qn̄ maritus 2fessus fuit se recepisse ab vxore vel ei⁹ p̄re: sec⁹ si a tertio. qd̄ est notandū. Et do. Jas. sup hac glo. hic in. xix. col. an fi. ver. gl. in versi. creditoribus.

b ¶ L. fi. Vide hic doc. qn̄ pater aut mr̄ teneātur dotare filiam.

c ¶ Approbāt oēs. vide hic do. Jas. in. xxiij. col. ver. in fi. hanc gl. post prin. col.

d ¶ Hoc verū. Idem do. Jaso. hic in. ij. no.

e ¶ Muti. vide Ang. hic. i. ij. col. circa prin. tenētē qd̄ habeat locuȝ hec stipulatio ficta i muto: q: potuit stipulari per signa. ꝛ vide hic do. Ang. ī hoc. §. qrit d̄ multis qōnibus valde vtilibus in hac materia de qbus hic ḡ eum ꝛ per omn. Jaso. hic.

tem:iuxta illa que notant.ff.de actio.ꝛ obli.l.obligamur.de iure
do.l.cum post.§.nuptiis.Querit nũquid cõpetat hec actio ex sti
pulatu ꝛ an hypotheca.Nõ audeo dicere qᵭ sic:cũ nullus cõsen
sus fuerit ꝛ lex illa de rei vxo.ac.vr̃ loqui vbi cõsensus vel ꝓmis
sio interuenit.Sed quid prodest adinuenisse hãc fictã stipulatio
nem:cũ pactũ ẽt nudũ sufficiat.C.de do.ꝓmis.l.ad exactionem?
Rñdeo propter maiorẽ firmitatem stipulatio em̃ firmior ꝯctus
19 est:ꝛ iõ,dr a stipite:vt dixi.s.de ver.obli.in prin. ¶†Sed quero
nũquid actio ex stipulatu que orit̃ ex expressa stipulatiõe sit bo.
fide.Credo ꝙ sic.nã lex.j.C.de rei vxo.act.loquit̃ siue scripta fue
rit stipulatio:siue nõ scripta.si fuerit scripta:supponit̃ interposi
ta.s.de inuti.stip.§.si scriptũ.Vñ in.d.l.j.satis exprimit̃ ꝙ si fue
rit stipulatio interposita expressa agit̃ ex ea:ꝛ semꝑ est bone fid.
20 ¶†Sz an actio hypo.est bo.fid.hoc casu?Credo ꝙ nõ.nec hoc
dicit hic text.imo ꝯtriũ verũ est:qꝛ competit pro oĩbus pro qbus
actio ex stipulatu.qꝛ est ei⁹ accessoria:ꝛ ideo dicit̃ ei data hic in
tex.Tene ergo qᵭ vbi stipulatio ꝛ hypot.exp̃sse interponuntur
nulle nascunt̃ tacite:sicut nec olim rei vxo.nascebat̃:sed vbi non
fuerũt interposite vel inutiliter supplẽtur a lege:ꝛ in omni casu
actio ex stipulatu est bo. fi.hypot.est stricti iuris.ꝛ hoc satis de
clarant tex.in.d.l.j.de rei vxo.act.in prin.ꝛ.§.illo.ꝛ hic. Sed qd
si mulier agit ex hypo.tacita:creditores offerũt sibi dotẽ:nunqd
tenet̃ recipere?Cõsueuit dici ꝙ sic si agat ad dotẽ pecunia.secus
21 si pro alimẽtis.vide.C.qui po.in pig.ha.l.cũ tibi.¶†Sz nunqd
hec hypo.tacita cõpetit pro portione quã quilibet bonorũ obli
gatorũ possidet?Satis videret̃ qᵭ sic.ff.de iur.fis.l.moschis.C.de
defen.ciui.l.si.cõia de leg.l.j.ꝛ ideo expedit magis exp̃ssam habe
22 re obligationẽ ꝛ ex ea agere q̃ hanc tacitã.¶†Querit̃ cui cõpe
tit hec actio.Hic distinguẽdũ est inter dotẽ ꝓfectitiã ꝛ aduenti
tiã.pro profectitia repetenda cõpetit hec actio patri ꝛ filie: vt.l.
ij.solu.matri.nisi pater esset stipulatus incõtinenti.ff.sol. matri.
quoties.C.de iur.do.l.auia.vel nisi esset dos magna ꝛ speraretur
esse locum collationi.C.de colla.aut.qᵭ locũ.tunc sola filia pos
set agere vt ibi:pro aduentitia agit filia cum cõsensu patris vel
sine cõsensu:si sit emancipata.de hoc no.satis ple.ff.sol.mat.l. ij.
in gl.no.C.de colla.aut.qᵭ locũ.de bo.que lib.l.fi.§. necessitatez.
23 in magna glos.¶†Sz iuxta hoc põt dubitari. pater stipulatus
est sibi dotẽ reddi.agit hac actione ꝛ mortuus est pluribus reli
ctis heredib⁹.querit̃ ad quẽ pertinebit hec actio:vtrũ transibit
ad filiã vel ad oẽs heredes. exp̃ssuz videret̃ qᵭ ad solã filiã.C. de
rei vxo.act.§.videam⁹.ꝛ.§.accedit.Jac.intelligit illud esse verũ
in stipulatiõe legali:ꝛ in actiõe que est cõis p̃ri ꝛ filie.secus in sti
pulatiõe expressa per ipsum facta:iuxta.d.l.quoties.sol.ma. Gl.
vr̃ ꝯtriũ notare in.§.videamus.que videt̃ verior per.§. illo ꝓcul.
in.l.vna.de rei vxo.ac.ꝛ per aut.sed q̃uis.vnde cũ sit parentum
officiũ filiã dotare:in dubio p̃sumã eũ stipulari ad op⁹ filie saltẽ
post mortẽ.Sed forte opi.Jaco.posset procedere vbi stipulare
24 tur sibi vt extraneo.¶†Querit̃ qñ possit hec actio intentari.et
certũ est qᵭ pro immobilib⁹:saltẽ soluto matrimonio.ꝑ mobili
bus ꝛ incorporalib⁹ post annũ.C.de rei vxo.act.l.vna.§. exactio.
Doct.dicũt ibi ꝙ si mobilia extẽt:statim sunt reddẽda:per.l. de
bitoribus.ff.de re iu.melius.ff.sol.ma.l.diuortio.§.nõ solum.sed
supposito ꝙ post annũ:quid erit de fructib⁹ ꝛ fetib⁹ medio tꝑe
perceptis?Videt̃ ꝙ sint viri vel ei⁹ heredis:vt no.ff.re.amo.l.ob
res.eo.tit.l.mulier.§.rerum.Sed mulier interim aletur:vt no..in
d.§.exactio.ꝛ i domo viri si fieri possit sine suspitiõe:vt no.ĩ spe.
qui fi.sint le.ver.nunc dicamus.cũ seq.ꝛ forte marit⁹ dz satisda
25 re.ff.sol.ma.l.si cõstante.§.quoties.cũ no.¶†Quid si dos sit in
nominibus?Expeditũ vr̃ ꝙ dz fieri restitutio post annũ:vt.d.§.
exactio.cũ dicit:incorporalib⁹.sup hoc põt dici ꝙ si noĩa cõpete
bãt ꝑ mobilib⁹ debẽt iudicari pro mobilibus.ꝛ ꝑ immobilib⁹
taq̃ immobilia:sic põt determinari ꝑ ea q̃ notant̃ in aut. de nõ
alie.§.vult enim.ff.de ver.sig.l.mouentiũ.Ego crederem in hoc
multũ aduertẽdum an noĩa sint exacta:an nõ sint exacta:ꝛ ꝑ ea
deuentũ sit ad corporales res.ego crederẽ ea statim restituenda.
26 ¶†Quid em̃ si fundus fuit insolidũ datus ꝑ debito mulieris
pecuniario?Credo eũ statim restituendũ.Ecõtra si actio cõpete
bat ꝑ immobili:ꝛ possessor fuit cõdẽnatus ad interesse: crederẽ
interesse restituẽdum post annũ quasi mobile.ff.de iu.do.l.cũ in
fundũ.§.si fundus.de pig.act.l.si cõuenerit.§.Quid si nihil fuit
exactum:ꝛ mulier agit ꝙ vir ei cedat actionẽ:iuxta.l. meuia. ff.
sol.ma.ꝛ.l.si socer.§.j.Ego nõ video cur sit annus expectandus.
maxime vbi vir nullas vsuras recipere potest hoc pendente.
27 ¶†Quid si reditus fuerunt dati in dotem? Expeditum videt̃
qᵭ debeant restitui post annum:qꝛ sunt incorporales:vt.d.§.exa
ctio.sed contra.ff.sol.mat.l.diuortio.§.non solum.ꝛ.§. in seruo.
¶Item quia reputãtur loco immobilium:extra de re.eccle. nõ
alie.c.j.in cle.qᵭ videt̃ equũ.intellige ergo ibi incorporalibus.i.
noĩbus.Quid de vsufructu vel alia seruitute incorporali?Crede
rem idem.ff.solu.matri.l.vsufru.nõ possum negare quin fiat vis
litere:sed propter equitatem videtur ita dicendum.forma libel
lorum satis apparet.Si vir agit:potes sic dicere. Dico qᵭ con
traxi matrimoniũ cum Berta pro qua T.promisit mihi centũ
in dotem que recusat soluere minus iuste:quare peto ipsum cõ
demnari ꝛc.Vel si mulier vel eius heredes agant contra virũ vel
eius heredes dicũt sic.Dico qᵭ dudum cõtraxi matrimoniũ cũ
tali cui dedi vel alius pro me cẽtũ in dotẽ.Unde cum matrimo
niũ sit dissolutũ ꝛ dos sit in cã restitutionis:peto ꝛc.libelli sunt
ita plani in actione ex stipulatu ꝛ in hypo.ꝙ est plusq̃ ridiculũ
scribere.De vno tñ posset dubitari:nunquid actor habet eligere
vtrũ agat ex expressa stipulatione vel hypothe.vel ex tacitis: vel
an possit vtrasq̃ cumulare nõ adstringẽdo se ad probandũ nisi
quod sufficiat.Et ego credo qᵭ debet declarare ꝛ se restringere
vel ad expressas tm̃:vel ad tacitas tm̃:qꝛ vt.s.scripsi:qñ sunt ex
28 presse:nõ oriunt̃ tacite:nec ꝯcurrere p̃nt.¶†Itẽ expressa hypo.
datur pro solido:tacita pro portione:vt.s.dixi:ꝛ sic cum sint di
uerse ꝛ diuersas cõdẽnationes habeant ꝛ effectus:debet eligere
actor.ff.de tribu.l.quod in heredem.§.eligere.Sed quid isi agẽs
ex expressis succubuit:nunquid põt redire ad tacitas? Videtur
qᵭ sic:si appareat ideo succubuisse:qꝛ nõ probauit expressas.Sz si
absoluatur a toto negotio:nõ videtur.ff.de excep.rei iud.l.si ma
ter.§.si quis.ꝛ.l.ex sextante.in princi.de iureiur.l.duobus.§.exce
ptio.sed si agẽs ex tacita succũberet nõ crederẽ qᵭ posset redire
ad expressas nisi ideo succubuisset:qꝛ male egisset intentando ta
29 citas.nõ sunt plura.¶†No.calores intẽsi impediũt intellectũ ꝛ
calamũ.Viã tñ brocardicã ad quã is.§.cõsueuit allegari nõ pe
nitus pretereo:vcz an actio surrogata sapiat naturã actionis lo
co cuius surrogat̃.Sup qua Pe.dicit hic ꝙ interdũ surrogat̃
per viã suppletionis:ꝛ sortit̃ eius naturã.Exẽplũ de actione vti
li que competit qñ bipes dat dãnum:que suppletur ad illaz qñ
quadrupes dãnũ dat.ff.si qua.pau.fe.di.l.pe.Interdũ per viam
surrogationis:tũc aut fit per legẽ: ꝛ sortit̃ naturã illius pro qua
surrogat̃ vt hic:nisi causa pro qua surrogat̃ aliud inducat:sicut
in actione in factũ que surrogatur loco ac.de do.ne infamet.que
quo ad hoc nõ sortit̃ eius naturam:sed quo ad aliam.ff.de do.l.
non dz.de excep.do.l.apud celsum.§.celsus.Interdum ex cõuen
tione partiũ:ꝛ tunc sortit̃ eius naturã quãtum ad principale de
bitum.sed nõ quo ad accessoria:vt si stipulor rẽ in qua mihi cõ
dẽnatus es:actione ex stipulatu nõ sortitur eãdẽ naturam vt ex
ea fiat executio.ff.de re iud.l.iiij.§.si ex cõuentione. Interdũ per
viã cumulatiõis:ꝛ tũc aut cumulatur per legẽ:aut nõ sortit̃ na
turam.ff.de pecu.l.iij.§.idẽ de noxa.l.quoties.aut per cõuentio
nem:tunc aut per modum principalis ꝛ nõ sortit̃ naturã:vt si sti
pulor mihi decem que debes ex cõtractu bo.fi.actio ex stipulatu
nõ est bo.fi.ff.pro socio.l.si quis.de cõsti.pec.l.itẽ illa.§.j. fallit.ff.
de do.l.qui id qᵭ aut ꝑ modũ accessorij: ꝛ sortit̃ naturã. ff. si qs
cau.l.si eũ.§.qui iniuriarũ.vt leg.no.ca.l.j.§.sub conditione. ẽm
Pet.de bel.pert.hec est via brocardica in qua nõ reperitur fun
dus sicut nec in aliis.Item facit is.§.qᵭ ecclesia vnita alteri trãs
feruntur priuilegia.dixi.s.de fideicom.here.peti.§.sed qꝛ. et iun
ge.j.eo.§.fi.versi.item de dote.

1 ☞Libera potestas restringit̃ ad ea que sunt de bono ꝛ equo.
2 Exceptio compensationis ꝛ exceptio doli:an sint idem quo ad
effectum.ꝛ nu.3.
4 Compensatio an semper admittat̃ vbi q̃titas hincinde debet̃.
5 Compensatio an fiat si hincinde est debitum in genere.
6 Species que soluitur videtur esse in obligatione generis.
7 Compensatio an fiat si debetur certus de incertis.
8 Compensatio an admittatur in obligationibus alternatiuis.
9 Quid autem in reditibus:vide exemplum.
10 Compensatio an fiat de quantitate ad speciem.
11 Cito fieri dicitur qᵭ non requirit magnam indaginem.
12 Compensatio opposita post sententiam an ꝛ quando debeat
admitti.
13 Compensatio an ipso iure fiat:an aũt sit necesse eam opponere.
14 Promisi tibi soluere centum libras intra caleñ.Maias: ꝛ hoc
facere iuraui:tu debuisti mihi intra easdem caleñ. alia centum.
non solui:an sim periurus?ꝛ nu.15.
16 Compensatio an admittatur contra ecclesiam.
17 Compensatio an possit opponi prelato de eo qᵭ ipse debet si pe
tat pecuniam debitam ecclesie.
18 Compẽsatio an fiat si debeo alicui monacho summam pecunie:
ꝛ volo compensare illud quod abbas vel alius de monasterio
mihi debet.
19 Compẽsatio an possit opponi in debitis aliorum piorũ operũ.
20 Compensare an possit excommunicatus.
21 Compensare an possit fideiussor excommunicati.

a In bone fidei[a] autem iudiciis.

a ¶In bone fidei.Hodie cõpẽsatio opposita ab hoĩe perimit oẽs actiões vsq̃ ad concurrentes quantitates ipso iure:siue sit actio bone fidei:siue sit stricti iuris: excepta actiõe depositi q̃ ꝑ cõpositionẽ nõ tollit̃.h.d. ẽm Aretinum.

¶Semper prosequitur naturã bone fi.ꝛ bene continuatur. Ca
sus huiusmodi.§.potest sic incipi.¶Dñe ego vidi.s.qᵭ quedaz
actiones sunt bone fidei:quedaz stricti iuris.Ponamus qᵭ tu
debebas

debebas mihi decē ex vēditiōe libri mei: ⁊ ego debebā tibi qnq̄
ex alio ɔctu. ego agebā cōtra te: ⁊ petebam .x. tu dicebas excipiē-
do: vos debetis mihi .v. ex tali cōtractu: volo qđ illa .v. cōpēsent:
nunquid bene dicis? Respondet imperator promittendo vnum
dictuȝ generale ꝙ in bone fi. iudicijs libera potestas ⁊c. ⁊ ideo si
quid inuicem ⁊c. ⁊ prosequere iuxta tenorem litere vsq̄ ad finē.
1 ¶ †Super text. libera potestas. no. ꝙ libera potestas restringit
ad ea que sunt de bono ⁊ equo: ⁊ ideo si ꝓcurator cui data est li-
bera ptās fraudem cōmitteret: nō noceret dn̄o. ff. māda. l. credi-
tor. §. fi. ⁊ facit qđ si iudex delegatus iniuste procedat qđ ꝓcessus
sit nullus: qꝛ non videtur sibi mandatum qđ procedat inique. ⁊
hoc tenent docto. iuris cano. vide. C. de erro. cal. l. j. vbi scripsi.
a ¶ In glo. que excep. ibi cum alleg. l. dolo. doct. approbant[a] hāc
rationem: ⁊ super ista dicūt fundatam equitatē cōpensationis:
alia tñ redditur. ff. de cōpen. l. iij. in tex. ⁊ illa videtur melior: tum
propter autoritatē tex. tū qꝛ illa regula habet locū qđ idē debet
restitui. hic in materia compensationis nō idem. sed tantūdem.
2 ¶ †In ea. glo. in fi.[b] quidam dicunt qđ imo est differentia: qꝛ ex-
b ceptio compensationis potest opponi post sniam. ff. de compē. l.
si cum militi. §. j. C. eodē. l. si constat. Sed exceptio doli non: qꝛ est
peremptoria: ⁊ peremptoria nō pōt opponi post sniam. C. sen. re-
scin. non pos. l. peremptorias. Hanc differētiā nō approbāt doc.
dicunt em̄ qđ cū exceptio doli nitatur eadē eqtate qua exceptio
cōpensationis: ꝙ pōt opponi post sniam sicut exceptio cōpensa-
tionis. C. de nup. l. si liberta. ¶ Alij dicūt qđ erat differentia: qꝛ
tutus exceptiōe cōpensationis poterat repetere. sed nō tutus ex-
ceptione doli: qꝛ odiosa. ff. de condi. inde. l. qui exceptionem. Sȝ
⁊ hanc etiā impugnāt qꝛ tutus exceptione odiosa que est cōtra
ius cōe non potest repetere: sed tutus exceptione odiosa cui ius
cōe assistit pōt repetere: vt cōsueuit notari iuxta. d. l. ⁊ probat. ff.
de cōdi. cā da. l. q se debere. Que ergo erat dr̄ia? doc. Jac. ⁊ Pe.
vident cōcludere qđ nulla in effectu: sȝ solū in modo cōcludēdi
⁊ proponēdi. scis qđ sicut in actiōibus proponēdis est quedā for-
mula: ita in exceptiōibus. ff. de fur. l. si seruus nauē. de flu. l. j. §. la-
beo. hec aūt formula erat diuersa in actione bo. fi. ⁊ stricti iuris:
qꝛ in actiōe bone fi. opponebat directe exceptio compēsationis.
sed in actione stricti iuris nō opponebat: sed dicebat: tu debes
mihi tantū ex tali causa. si soluerē tibi ex cā qua petis: oportet te
mihi rñdere: dolo facis: qꝛ petis qđ restiturus es. ⁊ sic hec dr̄ia
erat quo ad verba ⁊ modū proponēdi ⁊ concludēdi: sed nō quo
3 ad effectū. ⁊ ideo imperator hoc sustulit ī hoc. §. ¶ †Hoc nō vr̄
verū: qꝛ tex. supponit aliquā fuisse dr̄iam in effectu: alr̄s inutiliter
fuisset facta hic dr̄ia: imo nil interesset. ff. de reg. iur. l. nihil inter
est. Ideo dic qđ erat differētia: qꝛ in actione bo. fi. cōpēsatio per-
tinebat ipso iure: in act. stricti iuris non. ⁊ hoc dicit iste tex. in v̊.
sȝ nr̄a. ⁊ in hoc est magnus effect⁹: vt patet. ff. de pac. l. si vnus. §.
pactus. ¶ Item in repetitione: qꝛ solutū poterat repeti in bo. fi.
sed stricti iuris nō. ⁊ hoc vr̄ expressum. ff. de cōdi. inde. l. qui inui-
cē. ⁊ ibi no. Nec obstat qđ tutus exceptiōe odiosa cui ius cōe assi-
stit pōt repetere: qꝛ verū est vbi cōpetit exceptio: qua nō proposi-
ta ius suū lederet oino. sȝ hic in nullo ledit: qꝛ pōt agere sicut in
primo: ⁊ in ptāte sua erat excipere vel agere: ideo nō repetit: sed
hoc nō vr̄ bene procedere. quicquid sit tñ hodie ēt in cōtractib⁹
stricti iuris pōt repetere tāq̄ indebitū: cū ipso iure in vtroq̄ mi-
nuat ⁊ ita pōt repetere. ff. de impē. in re. do. fac. l. qđ dr. §. pe. iūcta
l. qui inuicē. s̄. alle. Item erat effectus: qꝛ in cōtractibus bo. fi. nō
cōpetebat pro parte actionis que poterat cōpēsari cū minueret
ipso iure ⁊ equipararet solutiōi. ff. de li. cā. l. vel pmutauit. secus in
cōtractib⁹ stricti iuris: qꝛ exceptio doli nō tollit actionē: sȝ elidit.
C. de iudi. l. licet. Itē pōt dici nō improbabiliter: qꝛ exceptio doli
non poterat opponi post sniam: cū nullo iure hoc caueat expsse
⁊ hec dr̄ia de qua is. §. loquitur videtur fuisse de iure antiquissi-
4 mo: nō de iure. ff. ¶ †In gl.[c] i. vbi quātitas hincinde debet. hoc
c verū vbi sunt tales quātitates que in se recipiunt functionē: alr̄s
non vr̄: cū non posset aliud pro alio solui. Quid em̄ debes mihi
centū florenos legitimi ponderis ⁊ auri: ⁊ ego debeo tibi centū
libras monete ere contaminate: non videtur ꝙ admittatur cō-
pensatio. vel si debes mihi triticuȝ: ego debeo tibi auenā siliginē
vel ordeum. ⁊ idem dicerē si deberes mihi certā quātitatem triti-
ci de certo loco de quo valet plusq̄ de alio. ⁊ ego tibi certā quā-
titatē tritici de alio territorio in quo valet minus. ff. de verb. ob.
l. triticū. ⁊ est rō: qꝛ compensatio vicē solutionis obtinet: vt. l. vel
permutauit. s̄. alleg. sed in dictis casibus vnum nō pōt solui pro
alio: ergo nec compensari. Ideo tene ꝙ quātitatis ad quātitatē
fit compensatio vbi sunt tales que inter se recipiūt functioneȝ. i.
ꝙ pro vna pōt alia solui. alr̄s non. de quo vide. ff. si cer. pet. l. ij. et
scripsi. C. de solu. aut. hoc ita. s̄. quib. mo. tol. ob. circa prin. s̄. e. §.
sequēs. ¶ In ea. glos. ibi: si est quātitas vt spēs. quod qn̄q̄ con-
tingit. ff. de leg. j. l. plane. §. j. ⁊ l. sed si certos. eo. titu. ¶ In ea. glo.
ibi: qꝛ nō patet iure aperto. imo qꝛ in se nō recipiūt functionem:
vt. s̄. dictuȝ est. Quis em̄ pateret iure aperto: quia esset hincinde
liquidū: nō fieret cōpensatio: vt dixi. s̄. proxi. ¶ In ea. gl. ibi cū
alle. l. si cōuenerit. l. ij. ⁊ ibi cum alle. l. si creditor. §. j. hoc intellige
nisi species esset in estima. deducta: qđ qn̄q̄ fit. ff. de le. iij. nō du-
bium. de leg. j. l. si domus. §. qui cōfitetur. tunc em̄ iudicandū est
sicut de quātitate per illa que notātur. j. proxi. in versi. sed nōne
arg. d. l. si cōuenerit. de pig. act. ¶ In ea. gl. ibi cū alle. l. qui resti-
tuere. ar. ff. de iur. do. l. cū in fundū. §. si fundus. ⁊. d. l. si cōuenerit
5 de pig. act. ¶ †In ea. glo. ibi. §. sed si vno. he leges potius vident
loqui de retētione q̄ de vera cōpensatiōe: que sunt diuersa: vt. ff.
de impē. in re. do. fac. l. qđ dr. ⁊ tñ oēs doc. hoc dicūt esse verū qn̄
debet idem genus. sicut si debemus adinuicē hoiem aut asinuȝ
in genere. secus si vnus deberet hoiem: alius asinum vel equum:
ƀm oēs. Sed contra hoc pōt instari. certum est qđ vbi agitur de
cōpensatione cōcedēda vel denegāda: potius inspicimus qđ de-
bet venire in prestatione q̄ quod est in obligatione seu petitione
Sed constat qđ in obligatiōe generis certa species debet cadere
in prestatione: ergo iudicandū est sicut in specie. sed de specie ad
speciem nō fit cōpensatio: ergo nec de obligatione generis ad ge-
nus. prima est manifesta per ea que hic legunt ⁊ no. qꝛ si quis te-
neat ad fundū dandū vel ad aliquā speciē: ⁊ pueniat ad estima-
tionē: nō inspicitur qđ petit vel qđ debet: sed qđ debet prestari. ⁊
fit cōpēsatio quasi ab initio pecunia deberet q̄ nō fieret inspecta
obligatione ⁊ petitione: vt hic no. ⁊. s̄. dixi: ergo est verū inspici
solū qđ prestādū est. ¶ Scđo patet qđ certa spēs sit pstāda. ff. de
6 leg. j. l. cū incertus. ¶ †Preterea cōstat qđ obligatiōe gn̄is spēs
que soluit vr̄ in obligatiōe fuisse. ff. qui ⁊ a qui. l. iij. de accepti. l. j.
⁊. l. ⁊ per iusiur. §. si quis hoiem. Sȝ cōstat qđ in obligatiōe spēi
nō admittit cōpensatio: ergo nec in obligatione gn̄is: sȝ cū spē
cōtinere videat ispecto effectu. ⁊ hoc vr̄ velle Papi. dicit em̄ qđ
si deberet in gn̄e. nō pōt mihi solui me⁹: vel ille q post promissio-
nem meus fuit. rō est: qꝛ ille q sequit: vr̄ fuisse in obligatione: vt
dixi: ⁊ obligatio de re mea mihi danda nō tenuit. ff. de verb. obl.
si rem meā. ɔcludit ergo ꝙ obligatio generis refert se ad naturā
obligatiōis speciei: qꝛ sicut in re mea nō potuit sustinere obliga.
in specie: sic nec in gn̄e. ff. de leg. ij. l. meuius. §. duobus. ¶ Pre-
terea cōpensatio vicē solutionis obtinet: vt. l. vel permutauit. se-
pius allegata: ⁊ tollit ipso iure act. ad istar solutiōis: vt hic satis
colligit. sed ɔstat qđ si mihi deberes hoiem in genere: ⁊ soluisses
certū: ego illū eūdē nō possum tibi soluere: vt. d. l. meuius. §. duo-
bus. ergo nec cōpensare: qꝛ qn̄ ius compēsat: est perinde ac si tu
solueres mihi ⁊ ego tibi eundē: vt. d. §. si qs hoiem. qđ nō est pos-
sibile. per legē illā. ⁊ hoc vr̄ satis verū de rigore. de equitate tñ vr̄
cōtra. ff. de sol. l. si qs duos. ⁊. l. q. x. §. stichū. vn̄ de dicta equitate
pōt dici ꝙ in obligatiōe generis saltē possit obijci exceptio doli:
ne recedamus oino ab opinionibus antiquis: sȝ ad veritateȝ re-
gula: dolo facis. hȝ locū qn̄ idē debet restitui: ⁊. s̄. dixi: qđ nō est
7 hic verū. ¶ †Sed qd si debeat certus de incertis. verbigratia. tu
teneris mihi ex legato: vel ad vnum de seruis tuis quē elegero: ⁊
ego tibi ad vnū de meis quem elegeris: qꝛ forte predecessor meus
⁊ tuus ita disposuerūt: vel ita adinuicē nobis promisimus: nun-
quid fiet compēsatio? Videretur qđ sic eadē ratione qua fit in
obligatione generis. Sed in hoc potest dici cōtra: qꝛ hec obliga-
tio cōcernit singulos seruos: vt. d. l. iij. ff. qui ⁊ a qui. ⁊ sic cū sin-
guli ad singulum nō admittatur cōpēsatio: nec in hoc casu ad-
mittemus: presertim cum hoc casu ad prestationem speciei oino
perueniendum sit. nec hmōi debita recipiant functionē inter se.
possibile est em̄ ⁊ de cōtingenti ꝙ ego potero eligere meliorē de
tuis q̄ tu poteris de meis: quia forte non habeo tales nec tot. et
8 hec satis patent ad sensum. ¶ †Sed quid de obligationibus al-
ternatiuis. Promisi tibi Stichum aut Pamphilum: ⁊ tu pro-
misisti Meuium aut Seium: in hoc nullum dubiū videtur qđ
nō admittatur compensatio: quia species sunt hincinde. ¶ Sȝ
quid dices quādo eadem species videtur hincinde: verbigratia
tu promisisti mihi Stichum: testator cuius sum heres legauit
tibi: vel ego promisi tibi eundem: ⁊ suppone ꝙ Stichus nō erat
meus nec tuus: nūquid si agas possum tibi cōpēsare? Nō videt
qꝛ in speciebus doc. nostri nō admittunt compēsationem: vt hic
no. Credo qđ negari nō possit quin p rōnē debeat admitti. ista
tñ in se recipiūt functionem. i. solutionē alterutrius. ⁊ quicquid
sit: nō est dubium ꝙ obstat exceptio doli. ff. de except. do. l. dolo.
¶ Sed quero: qd in obligatiōib⁹ facti. verbigr̄a. ꝓmisisti mihi
facere insulā certorū brachiorū altitudinis ⁊ latitudinis ī certo
loco: ⁊ ego promisi tibi facere talem eiusdē altitudinis in alio lo-
co: nunquid admittet cōpensatio? Credo ꝙ nō si agatur ad fa-
ctum: qꝛ nō recipiūt functionē solutiōis. si em̄ debeo tibi facere
domū in vno loco: nō liberor si faciā ī alio. ff. de eo qđ certo loco.
l. ij. §. item iulianus. ⁊ sic nō admittitur cōpensatio. sed si ageret
ad interesse ⁊ reus factū qđ sibi fieri debet cōuerteret ī interesse:
⁊ illud compēsare vellet: credo ꝙ deberet audiri: cū sit debitum
pecuniariū hincinde in quo casu fit compēsatio: vt. l. qđ dr. ff. de
9 impen. in re. dot. fac. ¶ †Quid in reditibus. verbigratia. debes

a ¶ Approbāt. vide hic do. Jas. in. viij. col. versi. in glos. ibi: vt. ff. de dolo.

b ¶ In fin. vide Jas. in ea. col. vs. sequen.

c ¶ In gl. Vide hic do. Jas. in. ix. col. añ med. vers. in ea. gl. magna: qui allegat Joā. Fabri.

mihi decē libras rendales: ⁊ ego tibi alias decem: tu agis contra
me: volo cōpense: nūquid possum? videt ꝙ sic. vel saltē oppone-
re doli exceptionē de equitate sicut dictū est in obligatione gene
ris: ⁊ hoc nisi loca essent designata in quibus deberet fieri assi-
gnatio: tūc enim nō crederē cōpensationē admitti: q2 loca nō re
cipiūt functionē: vt. d. l. qd dicit. ⁊ p illa q̃. s. dixi. sepe em̄ cōfines
fundos interest nostra acquirere. ff. de leg. ij. l. si cui fundus. de le
ga. j. l. ⁊ si equo. sed si quis p manū deberet soluere reditus absq3
eo ꝙ teneret assignare: videretur cōpensatio admittenda si redi
tus sint in pecunia hincinde. alr̄s si esset diuersitas: q2 forte vnus
deberet reditus in blado: alius i pecunia: vel vterq3 in diuersis
bladis: non crederem admitti: vt dixi. s. in additione verum ⁊c.
10 ¶ † Sed quero gl. dicit hic ꝙ speciei ad quātitatē nō fit cōpēsa
tio: quid econtra: nūquid quātitatis ad speciem: multominus
ne cōpellat creditor specie inuitus vendere. ff. re. amo. l. nō enim
C. de cōtrahē. emp. l. nec emere? ¶ Sed qd si creditor speciei velit
speciē estimari ad finē ꝙ cōpenset cū debito pecuniario qd ab
eo petitur. Videt eum audiendū: q2 ad hoc ꝙ species non cōpē
setur: est introductū fauore illius cui debetur ne vendat eā inui
tus cui renūtiare pōt. Sed hec ratio potest ei retorqueri ad con
trarium: q2 sic sequeret ꝙ debitor inuitus emeret q h3 forte spe
ciem ⁊ vult eā dare ⁊ pecuniā suā recuperare: ⁊ hoc videt magis
rationabile p rationē generalē: q2 hec īter se nō recipiūt functio
nem. Sed qd ecōtra. Tu debes mihi decē: ⁊ ego tibi debeo Sti
chū: agis cōtra me ⁊ petis Stichū: ego dico: nō debeo Stichū:
nec possum ipm dare in veritate: volo ꝙ estimet: ⁊ ꝙ estimatio
cōpenset in. x. in qb9 actor mihi tenet: residuū soluā ei: nūqd de-
beo audiri? certū ē ꝙ sic: q2 ex quo puenit ad estimationē ⁊ debi
tum est pecuniariū: cōpēsatio admittit: p notata hic ⁊ p. l. qd dr
ff. de impē. in re. do. fac. ¶ Et p ista pōt dari cautela ꝙ oīs debi
tor speciei poterit cōpensare: nā si speciē nō h3: nec habere possit
cōmode fit cōdemnatio ad interesse seu in estimationē. ff. de leg.
iij. l. nō dubiū. §. si. ⁊ fiet cōpēsatio. Si aūt eā habeat. ⁊ eam dolo
vel culpa desinat habere: fiet cōdēnatio ad interesse. ff. de rei vē.
l. qui restituere. ⁊ si fiet semper cōpensatio p predicta: vt hic not.
¶ In ea. gl. in fi. ⁊ hoc est verū nisi qd negat cito possit fieri liq-
11 dum. vt. d. l. fi. in prin. ¶ † Sed qd vocas tu cito? Rn̄deo ꝙ nō
a requirit magnā indaginē: ⁊ pōt decidi intra duos menses. ff. de
iur. fi. l. aufert. §. q compensatis. Et sic tenet hic Dy. Alij ⁊ Ja. ⁊
Pet. hoc remittunt arbitrio iudicis: vt no. in simili. ff. vt in pos.
leg. l. si is cui. in pn̄. ⁊ hāc cōsueuerūt tenere doc. citramōtani in
d. l. fi. Sed qd arbitrabit iudex? Dicas ex natura cause. nā si op-
ponēs cōpensationē dicat se testes hr̄e paratos itra paucos dies
vel doceat p instrā: ⁊ aduersari9 neget tm̄. nec ꝓponat aliqd qd
longam requirit indaginē: admittet cōpēsationē: ⁊ faciet ptem
rn̄dere cōpensationi opposite. si vero opponēs cōpēsationē dice
ret se habere testes Rome: vel forte ex altera ptiū ꝓponeret factū
qd altiorē reqreret indaginē: nō crederē admitti. vnde vr̄ ꝙ ida
go hic nō debeat tp̄s excedere qd cōdēnatis dat. ⁊. h. d. § q cōpē
sationē. qui dicit de duob9 mēsib9. qd tp̄s oli3 dabat cōdēnatis:
vt. l. debitoribus. ff. de re iudi. Nunqd ergo dicis hodie istud tp̄s
augeri vsq3 ad quadrimestre: vt. l. fi. C. de vsu. rei iudi. Credo qd
sic. ⁊ est optima rō. lex em̄ abhorret ꝙ res liqda ⁊ notoria diffe-
rat ꝓpter oppositionē cōpēsatiōis. ⁊ ideo q2 alias iudex posset
differre ad dictū tp̄s: arbitrandum est ꝙ exceptio cōpēsationis
possit discuti itra dictū tp̄s: q2 actoris executio nō differt: cū alr̄s
esset reus habiturus beneficio iuris dictā dilationē. ¶ Quid er
go si tpe cōtestationis in cā principali fuit opposita cōpensatio?
Rn̄deo tūc nō dicerē ita aptū tp̄s dari: ꝑsertim si reus nō cōfi-
teret debitū qd ab eo petebat: imo pēdēte processu ⁊ probatiōe
cause principalis quātūcunq3 diu admitterē liquidationē cau-
se cōpensationis: q2 cessat rō legis predicte finalis. nō em̄ differt
12 executio liquidi cū nō sit liquidū adhuc. ¶ † Sed qd si cōpensa
tio opponat post sn̄iam? Iudex credēs cito posse fieri liqdū ad
misit cōpensare volentem ad docēdum de iure suo: ⁊ emerserūt
vel inciderūt aliqua que reqrūt aliā indaginē que p̄mo nō ap
parebāt: nec possunt decidi ītra tp̄s quadrimestre sine dubio: si
ab initio apparuissent: potuissent repulisse: nūquid nūc poterit
Credo qd sic. nō em̄ debet executio retardari ꝓpter lōgas oppo
sitiones: extra de sen. ⁊ re iudi. c. cū super. C. de fal. l. ij. ff. de re iud.
l. a diuo pio. §. si super. ver. nec sn̄iam. ¶ Sed quid erit de illo
processu facto in casu illo super obiectu compēsationis? Dic ꝙ
est nullus: ⁊ opponens redibit ad agendum via acti. ⁊ ordina-
ria si velit. ⁊ credo ꝙ si iam testes produxisset: ꝙ iteru3 potuisset
eosdem producere: q̄uis in causa cōpensationis fuissent publi-
cati: extra de testi. c. veniēs. ij. sic intellige. ff. de compēsa. l. etiam.
13 §. si rōnem. ⁊ iūge qd dicam. j. in fi. huius. §. ¶ † In gl. adeo ibi
dū alleg. qn̄ di. vsusfru. le. ce. l. j. Dy. tenet hāc opi. per rōnes glo.
⁊ vltra alle. ff. que sen. sine appel. res. l. j. §. fi. illa non multum facit
quia ibi agit de multis petitionibus: nō de exceptione compēsa
tionis. Item etiam dato qd loqueretur de cōpensatone: parum
obstat intētioni Mart. dicit Mar. ꝙ cōpensatio ipo iure tollit
credis tn̄ tu ꝙ Mar. intelligat ꝙ nō sit necessariū eā ꝓponere?
nunq̄ presumo hoc ipm intellexisse: sed vult dicere Mar. ꝙ cō-
pēsatio tollit ipso iure: nec est opus opponere quo ad hoc ꝙ tol
lat. sed bene est opus opponere quo ad hoc ꝙ cōdēnatio que est
facti euitet. vn̄ Mar. nō negaret quin teneret sn̄ia si nō opponat
compensatio. Nam teneret etiam si nihil deberet: q2 esset contra
ius partis: vt. l. iulianus. C. de condi. inde. Jo. vero ⁊ alij cū glo.
dicūt ꝙ nō tollit ipso iure donec fuerit apposita: s3 tūc tollit ipo
iure. hic dicūt verū nisi in delictis. ff. eo. l. si ambo. ⁊ in pignore.
C. de distra. pig. l. j. quo ad debitū vsurariū. ff. eo. l. cū alter. ⁊ no-
tatur. ff. eo. l. si quid. Idē pōt dici in cōmissione pene cū vsura di
cat pena. ff. de nego. gest. l. qui fine. ⁊ hoc dicunt hic doc. Jaco. ⁊
Pe. ⁊ pro hoc posset dici ꝙ res emphyteoticaria non cadit i cō
missum per cessationē solutionis census si dn̄s debet tantūdem
emphyteo. ⁊ facit qd not. in Spec. de obli. ⁊ solu. §. nunc aliqua.
ver. quid si sub. Pro opi. doc. faciunt hi tex. faciūt em̄ mentionē
de oppositiōe cōpensationis: vt hic: ver. excepta. C. eo. l. fi. secūdo
14 rn̄so. vbi dicit obijci. ¶ † Quid ergo dices: ꝓmisi tibi soluere cē
tum libras intra calē. Maias. ⁊ hoc iuraui ad sancta euāgelia.
tu debuisti mihi soluere intra easdem cal. alia centum: nō solui:
nunqd deiero? Videtur expeditū ꝙ sic: q2 cōpensatio nō fit nisi
demum opposita. hic nō fuerat opposita ante die3: ⁊ sic ipo iure
erat debitū: ergo su3 periurus. ¶ Et eadē questio pōt fieri in eo
qui promisit pecuniā intra die3: ⁊ si nō solueret esset excōicatus.
Credo tn̄ ꝙ in his ⁊ alijs similibus non sit periurus nec excōica
tus. Unde credo ꝙ in omni casu in quo defectus solutionis pos
set portare preiudiciū seu dānū debitori: vel quantū ad penā: vel
vsuram: vel interesse: vel alr̄s in quocūq3 effectu more: ꝙ quo ad
hoc fiat ipso iure cōpensatio. ⁊ hoc vult dicere ipse tex. nec credo
ꝙ sit speciale in dictis tribus. ⁊ hoc est necesse dicere: quia nulla
mora est vbi nulla est petitio: vel est talis que per exce. remouere
pōt. ff. de re iudi. l. nulla intelligitur. si cert. peta. l. cā. in fi. cū igit
effectus compensationis repellat effectū petitio. vel ipso iure vel
per exceptionem: sequitur ꝙ ⁊ oēm effectū more quocūq3 modo
mora ꝯtrahi posset. ¶ Ex hoc cōcludit ꝙ disputatio gl. ⁊ Mar
tini est sine effectu: q2 siue tollat ipso iure actio siue nō: admin9
effectus tollit quatenus posset esse dānosus opponēti ⁊ ipo iure
ante oppositionē: vt satis iam dixi. Et si vis sustinere opi. Mar
ti. que est amica lr̄e: potes rn̄dere p̄mo ad. l. verū. vbi dicit qd ma
le agit: ergo agit. verū est de facto. nā q de facto agit: agit: sed ma
le. ¶ Itē ad alr̄s. ll. que dicūt qd pōt eligere in quā summā ⁊c. cō
cedo. sed electiōe facta etiā anteq̄ cōpēsationē iudicialiter oppo
nat: cōtingit liberatio ipso iure: ⁊ vr̄ cōpetisse in summam: quā
opponit sic. Seruo generaliter legato: vno lecto videt ille fuisse
legatus. ff. de leg. i. l. cū incertus. vnde illud nō probat quin ipso
iure fiat cōpēsatio ante oppositionē. melius probaret qd nō ante
electionē: imo per. l. illā probat violēter qd ipso iure fit compēsa
tio: q2 cōcludit fideius. nō teneri in summa q̄ pōt cōpēsari. vnde
opi. Marti. satis defendi pōt. nō tn̄ nego quin opus sit destina-
tiōe vbi sunt plures summe. ff. codē. l. qd labeo. ⁊ facit bene. ff. de
sta. libe. l. si peculiū. §. de illo. Ite3 videt qd vbi cōstaret iudici de
vtroq3 debito: qd possit cōpensatione3 petere ⁊c. absq3 requesta
partis. ff. fami. er. l. meuius. §. arbitris. ⁊. l. si quis putans. §. idem
15 iulianus. ¶ † In ea. gl. ibi cum alle. j. eo. §. pe. per premissa appa-
ret qd magnus est effectus: imo maximus: euitant siquidē pene
vsure: periuriū: oēs effectus more. ¶ In fi. eiusdē glos. hoc forte
nō est verū: q2 si tu debes mihi ⁊ ego tibi: habeo iustā cām igno-
rātie an tu voles cōpensare vel nō. vn̄ nō potes obijcere qd dolo
agā: vt. d. §. ⁊ gn̄aliter. nisi ante īceptū iudiciū volūtatē meā tibi
16 declarassem: q2 tunc vr̄ satis glos. ꝓcedere. ¶ † In glos. b ꝙ tu. in
b fi. vide pleni9 ibi. Sed iuxta illos casus quero nūquid amittat
cōtra ecclesiam. Videt ꝙ sic: quia cōtra fiscum admittit: nisi in
casibus: vt. d. §. qui cōpensatione3. qui est ita priuilegiatus sicut
ecclesia. imo plus in casibus vt pōt videri iuxta materiam de sa.
san. eccl. maxime in. l. placet. ¶ Pōt dici ꝙ nō possit opponi cō-
pensatio in decimis: q2 sunt vel esse debēt tributa aiarū egentiū.
⁊ sic pōt intelligi. xvij. q. vij. oēs decime. ⁊ quod no. extra de re. c.
vt super. ⁊ de re. permuta. c. fi. de deci. c. tua nobis. vbi aliquantu
lum de hoc in nouella Jo. and. Sed in alijs: vt si forte p̄latus vel
rector vendidisset fructus pecuniam peteret: nō video cur non
17 possit opponi sicut cōtra fiscum. ¶ † Sed quero nunquid prela
to petenti pecuniā debitam ecclesie possit opponi compensatio
de eo quod debet vt priuata persona. verbigratia. Debebam. x.
annua ecclesie ratione certi fundi quē ab eo teneo in emphyteo.
rector ratione patrimonij sui vel alias vt priuata persona debe-
bat mihi alia. x. annua vel. xl semel soluendo. cessauit per bieniū
soluere: nūquid res quam teneo ab ecclesia cadit in commissu3?
¶ Hec questio potest cadere frequēter in facto. Et videt ꝙ nō:
quia patrimonia sunt diuersa diuisa. ⁊ de vno potest p̄latus te
stari vendere vel facere quicquid vult: de alio non: ⁊ sic nō videt
admittenda

a ¶ Sed quid. Vide h̄ do. Jas. ⁊ Ang. hic in. iij. col. in med. versi. Quero cū tex. et vide hic late de materia cōpensatiōis per Ang. ⁊ Jas. ⁊ p Sali. i. l. si cōstat. ⁊. l. fi. C. de cōpē. item do. Jaso. format hic talē qōnē quā dicit a nemie factā fuisse: pone qd mutuaui famulo meo decē q mihi postea seruiuit certo tpe: an fiet cōpensatio. ⁊ rn̄det qd ō hac qōne est tex. qd sic ī l. fi. in ver. vel a pte qnquēnij vicē referri bn̄ficij. C. de capti. ⁊ postli. re.

b ¶ In gl. Sup hac gl. do. Ang. hic in. viij. col. in p̄n. tractat de diuersis clausulis: que solēt inseri ī rescriptis ad lites: veluti verbū: libet. s. procedas vt libet: vel iudicio tuo: ⁊ sil'ib9. de qbus vide ēt hic Jas. i. iij. col. post me. v̄. querit ergo hic Angel. vide p do. Feli. in c. nonnulli. extra de prescri.

admittenda compensatio de vno ad alium.ff.eo.l.si cum multi.⁊
l.penulti.extra de restitutione spoliato.c.frequens.in fin.libro.vj.
¶ Satis potest dici cõtra in casu predicto supposito pro vero ꝙ
prelatus vel rector faciat fructus suos: qđ videtur expeditũ extra
de cleri.nõ resi.c.j.lib.vj.de quo satis dixi.C. de sac.sanc.eccl.aut.
hoc ius.nam si fructus sui sunt facti: sunt suum patrimoniũ pri-
uatum: ⁊ sic possunt compensari.argu.ff.de pec.l.huic scripture.
§.j.Sed si non essent sui: qꝛ forte magister est domus eleemosyna
rie: ⁊ sunt destinati ad vsum pauperem vel ad alium certũ vsum
pium: tunc non admitterẽ.in reli.prela.nõ videt̃ questio procede
18 re: quia illi nihil habent propriũ. ¶ †Sed quid si sim obligatus
alicui monacho vel alij religioso: agitur cõtra me illa obligatio-
ne: volo compẽsare illud quod abbas vel aliquis de monasterio
mihi debet: nũquid possum? Videtur ꝙ sic: cum nõ habeat pro-
prium: ⁊ vtraqꝫ causa est monasterij.facit.ff.e.l.si cũ filio.⁊.l.debi
tor.ff.de tribu.l.ꝓcurator.§.sin autẽ.⁊.§.j.Sol.satis potest dici ꝙ
sic in terminis positis.s.vcꝫ quando abbas vel simplices mona-
chi debent ⁊ eis debetur.secus dicerem si monachi quibus debe-
tur haberẽt officia diuisa ⁊ administratiões.ff.de tribu.l. procu-
ratorum.§.si plures.C.eo.l.j.vbi non admittitur compensatio de
statione ad stationẽ ꝗuis sint eiusdẽ domini. ¶ Sed quid si ego
debeo abbati: ⁊ conuentus mihi: nunqđ possum cõpensare? dic
19 ꝙ sic.si nõ sint bona discreta: alˀs non per.d.l.j. ¶ †Sed nũquid
potest opponi cõpensatio in debitis alioꝝ piorum operũ sicut si
imminet refectio murorum vel pontiũ: vel si petantur alimenta?
Credo qđ nõ cũ sit eadẽ rõ que in stipẽdijs ⁊ tributis: ⁊ facit tex.
de.§.debitoꝝ.in fi.d.l.aufert.ff.de iur.fis. ibi ex causa annonaria.
In contrariũ facit generalitas istius tex.⁊.l.fi.C.eo.qui solã cãm
depositi excipiũt: sed expone sola.i.quibusdã alijs specialibˀ. alˀs
text.non procederet. ¶ Querit̃ vltra.tu debebas mihi.x.egi con-
tra te: fuisti absolutus recipio mutuũ a te.agis cõtra me ⁊ petis
ꝙ reddã tibi mutuum.oppono cõpẽsationẽ de primis.x.nunqđ
debeo admitti? Expressum videt̃ ꝙ sic: qꝛ nõ obstante absolutio
ne remãsisti obligatus naturaliter: vt.l.iulianˀ.ff.de ꝯdi.indeb.⁊
sic põt tibi cõpensatio opponi.ff.de cõpensa.l.etiã. ¶ Expressum
videt̃ contra: qꝛ qui põt exceptione repelli non põt cõpensare: vt
l.quecũqꝫ.ff.de cõpensa.sed si agerem ad.x. possem exceptione rei
iudi.repelli: ergo nõ possum cõpensare.gl.mouet hoc in.d.l. que-
cunqꝫ.⁊ tꝫ ꝙ non.Sed cõtrariũ videt̃ tenere.ff.rem ra.ha.l.ꝓcu-
rator ad.§.j.per quẽ quidã tenet opi.cõtrariã.Jac.⁊ tñ ⁊ oẽs te-
nent cũ gl.que est in.d.l.quecũqꝫ. ⁊ dicunt ꝙ in.d.l.ꝓcurator.§.j.
non opponit̃ exceptio cõpensationis: sed exceptio doli.Et est ra-
tio ſm eum: qꝛ soluenti falso ꝓcura.datur ꝯdi.indeb.loco cuius
surrogat̃ stipulatio rem ra.ha.sed agenti cõdi.indeb. obstat exce
ptio: vt.l.iul.s.allega.ergo agenti ex stipulatione que est surroga
ta.s.eod.§.fuerat. non autem ex equitate nec vi compensationis
ſm Jac.vñ aduerte bene: qꝛ naturale debitũ cui nihil obstat nisi
ꝙ ab initio nõ fuit ciuilis: ⁊ iđ remãsit debile ⁊ inhabile ad agẽ-
dum: põt compẽsari. sed naturale debitũ qđ ex alia cã potest ex-
20 ceptione repelli nõ cõpensat̃: vt.l.quecũqꝫ. ¶ †Sed querit Jac.
vtrũ excõicatˀ possit cõpensare. Et dicit ꝙ Ber. tenet qđ nõ: qꝛ
si excõicatus ageret: posset exceptione repelli: ergo non põt com-
pensare: vt.d.l.quecũqꝫ.Ipse dicit cõtra.⁊ intelligit.l.illã obtine-
re qñ exceptio cõcernit actionẽ: sed hic concernit ꝑsonã.Verũ di
cit Jac.lꝫ non alleget: videlicet ꝙ Ber.mouet hanc questionẽ: et
tenet qđ nõ: extra de excep.c.cũ inter.qđ.c.vr̃ facere pro opi. Jac.
qꝛ excõicato nõ denegatur defensio: vt ibi.Sed hic est genus de-
fensionis: ergo nõ dꝫ denegari.Sed facit in contrariũ: qꝛ si ei de-
negat̃ recõuentio: cõpensatio hꝫ vim reconuentiõis: ergo non cõ
petit.Sup hoc nõnulli canonistarũ dixerũt qđ si obiectus cõpẽ-
sationis requirat indaginẽ qđ nõ dꝫ admitti: alioqui si pars cõ-
fiteatur debitũ admittatur: qꝛ nihil ad iudicẽ quo satisfiat.ff.de
pig.act.l.solutum.Istud vr̃ satis rõnabile qñ gratis pars recipit
cõpensationẽ: sed nos loquimur qñ non vult recipere: tunc nõ vi
detur admittenda: qꝛ cui denegat̃ actio: ⁊ cõpensatio.ff. rem ra.
ha.l.amplius.sed excõicato denegatur act.vt.c.cum inter.ergo et
21 compensatio. ¶ †Sed nũquid fideiussor excõicati põt compẽsa-
re id qđ debet̃ reo? Non videt̃: qꝛ sic prouideret̃ excõicato: ⁊ per
vnam viam cõcederet̃ qđ per aliã denegatur.Sed põt dici ꝯtra:
qꝛ delictum rei non debet nocere fideiussori: ⁊ maxime superue-
niens.ff.de pac.l. fi. ⁊ fideiussor potest soluere de bonis debitoris
etiam ipso inuito.ff.man.l.si procurator.§. si ignorãtes. ⁊ de hoc
not.Jo.an.in nouella in.d.c.cum inter. ¶ Item põt queri an ex-
ceptio cõpẽsatiõis que obstabat cedẽti: obstet cessionario.Doct.
consueuerũt tenere qđ sic: vt not. Dy.satis plene extra de re.iu.c.
cũ qs in ius.li.vj.vide ibi. ¶ Põt ẽt vlteriˀ instari ⁊ queri iuxta
hãc materiã.dixi.s.qđ debitũ naturale põt ꝯpensari: ego ostẽdo
qđ si pars velit malitiare qđ nũqꝫ cõpẽsabit̃: imo perdet̃.naꝫ cõ-
pensatio nõ fit nisi de liquido ad liquiduꝫ. Quid ergo faciet ille
cui opponitur compensatio debiti naturalis? Recipiet vnũ fal-
sum factum ⁊ longum qđ magnã requiret indaginem: ⁊ dicet ꝙ
habet aliquos testes Rome: ⁊ sic non admittetur compensatio.
¶ Ad hoc consueuerunt dicere doct.in.l.fi. ꝙ tunc iudex nõ de-
bet refutare compensationẽ: imo expectare tantum ꝙ fiat liqui-
dum.nec habet locum. d. l. fin. illo casu ne res pereat.ff.de fer.l.j.
¶ Item non habet locum vbi reus cõfessus fuit debitum: quia
nunc debet reus expectari ꝗtuncunqꝫ longam requirat indagi-
nem.sed obtinet vbi negauit: vt no.in.d.l.fi.qđ est satis notabile.

1 ☞ Actiones arbitrarie de quibus in hoc.§. preterea quasdaꝫ.
an sint bone fidei: an stricti iuris.
2 Officium iudicis est triplex scilicet nobile: mercenariuꝫ merum:
⁊ mercenarium mistum.⁊ nu.3.4.5.⁊.6.
7 Actiones arbitrarie qualiter competunt quando quis agit ad
exhibendum: ⁊ res non exhibetur.⁊ nu.8.
9 Quid si agatur interdicto de tabulis exhibendis.
10 Quid si quis promisit dare quantitatem sicut vinum: bladum:
⁊ condemnatus non soluat.
11 Actiones arbitrarie secundum gl.sunt quatuor.An possit addi
quinta: videlicet obligatio literarum.
12 An autem sint due instantie: et an sit necesse offerre libellum in
secunda sicut in prima.
13 Actiones an sint arbitrarie vel non: quis sit effectus.

a Preterea [a] quasdam actiones.

¶ Hic non est diuisio actionũ principalis de sex que ponunt̃ in
hoc ti.Sed occasiõe illoꝝ que.s.dixerat videlꝫ ꝙ in bo.fi.iud. li-
bera ptãs est iudici ex bono ⁊ equo ⁊c. ponit de his arbitrarijs
que ex arbitrio iudicis pendẽt. ¶ Et not.qđ is.§.durat vsqꝫ ad
§.si quis agẽs.⁊ totus dꝫ legi simul.Sed ergo faciã.§.in.§. cura-
re.vt minus onerẽ. In hoc ergo.§.imperator facit tria. Primo
ponit quare actiones hmõi dicant̃ arbitrarie.Scđo declarat an
sint in rem vel in personã.Tertio qđ sit eiˀ iudicis officiũ.prima
in prin.scđa in ver.sed iste.tertia in versi.in his.§.vero curare. est
cõis ad oẽs actiones: vt ibi videbis. ¶ Casus põt sic poni. Do-
mine imperator vos dixistis.s.ꝙ in act.bo.fi.libera ptãs est iudici
ex bono ⁊ equo estimare ꝗtum restitui oporteat.Quero a vobis
nunquid sint alie act.in quibus iudex debeat etiã estimare. Im-
perator rñdet qđ sic.nã sunt quedã actiones arbitrarie.i.ex arbi-
trio iudicis pendẽtes quas arbitrarias appellamus. Dñe: qua-
re dicuntur iste arbitrarie? dicit imperator: qꝛ in his arbitrio ⁊c.
Et prosequere iuxta verba litere vsqꝫ ad versi.sed iste.⁊ ibi pone
sic.Domine quero a vobis vtrum iste arbitrarie actiões sint in
rem vel in personam. Rñdet imperator qđ iste actiones tam in
rem ⁊c.Sed pone in vers.in his.Dñe vos dixistis mihi qđ iudex
in act.debet condẽnare arbitrio suo.Quero a vobis qño fiet ista
condẽnatio.Dicit imperator qđ in his actionibus ⁊ ceteris simi
libus ⁊c.prosequere iuxta verba litere: notabilia potes per te for
mare.venio ad glo. ¶ In glos.sed nunquid sunt.ibi.iure actio.i.
officio iudicis inherenti actioni: alˀs esset falsum qđ glos. dicit.ff.
1 de act.emp.l.qui per collusionẽ.§.j. ¶ †In fi.eiusdem glos. idem
no.ff.de in lit.iurã.l.in actionibus.Pe.recitat ꝙ doct.consueue-
runt tenere qđ non sunt stricti iuris: nec bo.fi.imo faciunt tertiã
speciem per.l.ff.de in lit.iurã.l. in actionibus. vbi ponit arbitra-
rias ad partẽ.s.in rem ⁊ ad exhibendũ.vnde ibi ponit̃ inter illas
act.⁊ act.bo.fi.coniunctio.⁊ que habet iungere diuersa ipse tñ te
b net opi.glos.ꝙ sunt stricti iuris [b]: alˀs non esset sufficiens diuisio
act.⁊ hec est vera sine dubio: qꝛ nulla act.bo.fi.est arbitraria.imo
distinguunt̃ per oppositum.ff.de eo qđ cer.lo.l.in bo.fi.vnde hec
questio ꝓcedit ex nouo intellectu vt videbis.j.in materia. ¶ In
glos.bene dicit.cũ ibi dicit: in actiõe in rem.ibi em̃ non est obliga
tio.s.eo.§.omniũ.satis est dictũ. ¶ In fi.eiusdẽ gl.no.bene hanc
glos.qꝛ magis sentit de intellectu huius.§.ꝗ alia: vt.j.videbis.
¶ In glos.separatim.in fi.sed nec in illis casibus: vt dixi in.d.§.
quedã. ¶ In glos.ibidem.etiã in fin.nam si in loco quo solui de-
bet peteretur: nõ esset arbitraria.ff.de eo qđ cer.lo.l. qđ si ephesi.
⁊ adde act.de cõstituta pec.ff.de cõsti.pecu.l.si duo.§.j. ¶ In gl.
2 s.in rẽ.in fi.de his videbis magis statim post glo. ¶ †In glo.sed
nonne.Pro euidẽtia huius glos.ac materie ⁊ intellectu hmõi.§.
oppone sicut glo.intẽdit opponere. Hic dꝛ ac.qđ ideo he dicunt̃
arbitrarie: qꝛ ex arbitrio iudicis dependẽte.⁊ qꝛ in his permitti-
tur iudici estimare ex bono ⁊ equo quemadmodũ satisfieri opor
teat: ergo ostendo tibi ſm hoc qđ omnes actiões bo.fi.sunt arbi-
trarie. nam ille arbitrarie sunt in quibus iudici ex bono ⁊ equo
permittitur estimare: ⁊ quomodo satisfieri oporteat: vt hic.Sed
in act.bo.fi.libera ptãs est iudici ex bono ⁊ equo estimare quan-
tum actori restituat: vt.s.§.proxi. in princi. ergo sunt arbitrarie.
sed hoc est falsum: vt.ff.de eo quod cert.lo.l.in bo.fi.ergo et istud
quod hic dicitur ita voluit glo.arguere. ¶ Preterea attẽta hac
ratione omnes actiones debent dici arbitrarie: quia nõ est actio
quin habeat iudicis officiũ annexum: vt in interro.ff.de interro.
l.j.⁊ in his que ante lit.cõtest.accidunt.ff.de edili.edic.l. ediles.§.
item sciendum.⁊ in restitutione fructuum: vt videbis.j. de offic.

a ¶ Preterea. Actiões arbitrarie iđ dicte sunt qꝛ mere in arbitrio iudicis sunt: ⁊ sunt taꝫ reales ꝗ ꝑsonales.Ang. ⁊ diuide hũc §.secunduꝫ eum.

b ¶ Stricti iuris. Hanc opi.sequunt̃ cõiter doc-to.vt ibi ꝑ ange. in.ij. col. circa fi. ver. in ea.gl.in fi. itẽ Ang.hic in.j. col.ver. ad euidẽtiã.ponit hic que dicatur actio arbitraria: ⁊ deducit vsqꝫ prope fi. ij.col.

iudi.§.illo:ũ. ⁊ in multis aliis. ⁊ sic frustra hic loquiꝰ de illis ar-
bitrariis in spāli. ¶ Preterea si arbitrarie dicunꝰ: qꝛ vꝰ arbitrio
iudicis dependēt: ergo quāto vberius abūdat officiū: tanto ma-
gis debēt arbitrarie noīari ꝑ arg. de magis ad magis: ⁊ de maxi-
me ad maxime. Sed constat ꝙ officium iudicis magis abundat
in act. bo. fi. cum sit de natura actionis ⁊ ei inhereat. vt. s. §. pri. ⁊
s. de ob. que ex cōtra. §. fi. ergo act. bo. fi. magis debēt dici arbitra
rie: ⁊ tñ hoc est falsum: qꝛ ille nō dicunꝰ arbitrarie: ergo nec iste.
in malo ergo calamo vꝰ fallasse penaz qui has arbitrarias potiꝰ
scripsit ꝙ illas. ¶ Preterea arbitrarie dicunꝰ in qbꝰ iudex con-
demnare habet [a] nisi eiꝰ arbitrio satisfiat: vt hic ptz. ostendo er-
go tibi ꝙ oēs actiones sunt arbitrarie ẜm hoc: qꝛ oēs tendūt vel
ad satisfaciendū: vel restituēdū: vel noxe vetandū: vel exhibendū.
verbū enim satisfactionis generale est: ⁊ quasi oīa importat. ff. de
pig. act. l. solutū. §. solutā. de verb. sig. l. solutionis. Si ergo iudex
iubeat satisfacere: ⁊ nō pareat: iudex condēnare debebit in inter-
esse. ⁊ hoc est promptū videre in ꝯtractibꝰ innoīatis in quibꝰ ve-
nit interesse: nisi deꝰ vel fiat qd̄ ꝯuenit. C. de rerū ꝑmuta. l. rebꝰ. ⁊
dixi. s. §. actionum. ⁊ in his in quibus fieri est in obligatione vbi
fit cōdemnatio in interesse: nisi fiat quod cōuenit. ff. de re iudi. l.
si quis ab alio. §. fi. ⁊ etiā in obligationibꝰ dandi qñ id qd̄ debeꝰ
non pōt dari ꝓpter morā vel culpā ꝑmissoris. ff. de in lit. iuran. l.
in actionibus. §. fi. de verb. oblig. l. si seruum. §. fin. igitur videtur
quod omnis actio possit dici arbitraria ẜm hoc: et tamē hoc est
falsum: quia tex. dicit hic preterea quasdam. supponendo ꝙ non
3 omnes. ¶ † Quid ad hoc dicemus? quomodo intelligimus? vi-
des ꝙ glos. distinguit hic triplex officiū: quā prosequere diligen-
ter. ⁊ vt vides finaliter concludit ꝙ in actionibus bo. fi. adstrin-
gitur iudex ad faciendum quod officio incumbit: sed nō in arbi
trariis: imo in eis ei liberum est facere vel non facere. Uult dice-
re glos. ꝙ in his arbitriū magis abūdat: quia iudex faciet si vult
ꝙ in bo. fi. in quibus cogitur facere: ⁊ ideo iste dicunꝰ arbitrarie
non ille: qꝛ in illis nō est liberuz arbitriū: in istis sic. Hoc nō vide
tur verum: qꝛ iudex in arbitrariis non hꝫ condemnare nisi velit:
qꝛ sic seruaretur ꝙ act. arbitrarie nihil valerent nec esset effectus
in casu quo pars esset contumax nisi iudex vellet: quo nil absur-
dius. ¶ Preterea tex. iste dicit ꝙ condemnari debeat in versi. in
quibus. in fi. Quod verbum importat necessitatem. Item in his
que ingerunt damnū pecuniariū parti: iudex habet de necessita-
te facere qd̄ officio incūbit: sicut in cautiōe dāni infecti in expen-
sis ⁊ fructibus que veniūt offi. iud. C. de iud. l. ꝓperādū. §. sine. in
auꝰ. de iud. §. oportet. Et in cautione exigenda. ff. de magi. cō. l. j.
§. magistratibꝰ. ⁊ ita dꝫ intelligi. ff. de in lit. iurā. l. in act. que vꝰ fa
cere pro gl. vnde. l. nō quicqd. ff. de iudi. loquiꝰ in his que tendūt
ad ordinationem iudicij: vt dilationes: ⁊ talia. C. qño ⁊ qñ iu. l. j.
Et si bene inspicias tex. nō ponūt in arbitrio iudicis an cōdēna-
tio fieri debeat: sed qualiter: vt hic. ⁊ ff. de eo qd̄ cer. lo. l. ij. §. nunc
de officio. Et magis laxa potestas datur iudici in ac. bo. fi. ꝙ in
his arbitrariis: qꝛ in illis daꝰ libera potestas: in istis nō: vt. s. §.
proxi. Et ita dicta ratio non vꝰ valere. Alia vero quā glo. reddit
minus vꝫ: vcꝫ ꝙ in his arbitrariis plerisqꝫ duplex fertur senten-
tia. Certe ita pōt dici in actio. bo. fi. qñ agiꝰ ad tradendū sicut in
act. ex empto. vel reddendū sicut in act. cōmo. vel depositi. Un-
de hoc nō videꝰ saporē habere nec se extēdit ad oēs arbitrarias.
4 ¶ † Quid dicemꝰ. doct. nostri citramōtani dicūt ꝙ in actionibꝰ
bo. fi. valde exuberat bona fides. Et ideo nedum in illis venit qd̄
actū est: imo ⁊ alia que prestari equū est: sicut vsure rupta cela. ff.
de vsu. l. mora. §. in bo. fi. de ac. emp. l. fundi. in princ. ⁊ §. j. de edil.
edic. l. ediles. in princ. Sed in actionibꝰ stricti iuris soluz venit il-
lud de quo actioni est: ⁊ qd̄ in formam conuentiōis deuenit. Et
ideo in nullo alio de natura actiōis poterat fieri ꝯdēnatio. Uer
bigratia. Rei vēdi. ꝓsequiꝰ rem de natura actiōis: ideo in nullo
alio poterat fieri ꝯdēnatio. ¶ Sed qꝛ cōtingit ꝙ qñqꝫ reus non
pōt vel nō vult restituere rem: oportuit necessario ꝙ iura ꝓuide
rent ⁊ extēderēt offi. iud. ad ꝯdēnandū in alio ꝙ natura actiōis
ꝓsequereꝰ. Et ideo rei ven. ⁊ alie in qbus fit talis extēsio: dicunꝰ
arbitrarie. Et de hoc potes ponere exēpla in oībus realibus. Itē
in personalibꝰ. ꝑmisisti mihi loco certo: natura actio. dictat qd̄
condēneris ad dādū in illo loco. Ponamus ꝙ tu fuisti in mora
dādi ibi: ꝯuenio te alibi. Certe iudex ex quo noluisti dare ibi nec
adhuc das: ꝯdēnabit te in toto interesse ꝓstādo in loco vbi con-
ueneris. Et ita fiet cōdēnatio in alia forma ꝙ fuit conuentū. Et
ideo tales actiones vocanꝰ arbitrarie: qꝛ in alio fit cōdēnatio ꝙ
forma cōuentionū habeat seu natura actionis vel obligationis.
⁊ facit. s. de leg. §. cui fundus. ¶ Sed cōtra hoc pōt instari: ⁊ vꝰ
falsum: qꝛ si ꝑmisisti mihi Stichū: ⁊ sit mortuus: post mortē ego
agā ad Stichū: ⁊ fiet cōdēnatio in estimatiōe: ⁊ ita in alio ꝙ ob
ligatio vel actio ꝯtineat. ⁊ sic vꝰ ꝙ actio ex stipulatu hoc casu sit
arbitraria. qd̄ vꝰ aperte falsum. ¶ Preterea in actiōe stricti iu-
ris veniūt aliqua ꝓter formā obligatiōis sicut fructꝰ post lit. ꝯte.
ff. de vsu. l. videamꝰ. §. in actio. ⁊ sic vꝰ ꝙ sunt omnes arbitrarie.

a ¶ Condēnare
hꝫ. an antez ⁊ qñ
iudex teneaꝰ in-
terponere officiū
suū etiaz nō peti
tū: vide distictio
nem Ang. hic in
xxiiij. co. post me.
in versi. in glo. sa-
tisfieri.

¶ Ad hoc rñdet Pe. ⁊ post Jac. dicit ipse: interdū mutatur cō
dēnatio in act. stricti iuris. interdū nō mutaꝰ: sꝫ augeꝰ. Qñ mu-
taꝰ: tunc aut ex volūtate partis ree que nō paret snīe: ⁊ illa muta
tio facit actionē arbitrariā: vt hic. Sed qñ mutaꝰ ꝓpter necessi
tatē: qꝛ res restitui nō pōt: qꝛ forte petiit post morā: tūc non facit
arbitrariā. Ubi vero condemnatio nō mutaꝰ: sed augeꝰ: tunc si
intrinsecus sicut in fructibus nō facit eā arbitrariā. Sꝫ si extrin
secus: facit eā arbitrariā: vt in iteresse qd̄ magis prestaꝰ qñ alibi
petiꝰ vel minus. ⁊ illud facit arbitrariā. ⁊ in hoc residet tractatꝰ
de arbitrariis. Sed Pe. de bel. pt. plus dicit ꝙ ipse nō credit qd̄
aliq̄ actiones sunt arbitrarie: nisi q̄ hic in tex. noīanꝰ nisi sola fa
uiana. de qua. ff. si qd in fran. pa. l. teneꝰ. §. j. ⁊ in hoc fiūt istū. §. ⁊
tamē ꝑ hoc nō vꝰ bene rñsum ad oīa cōtraria q̄. s. feci: qꝛ ipse ea
nō signat. pōt tñ colligi rñsio quo ad aliqua. Prīo quo ad illō
qd̄ dꝛ qꝛ actiones bo. fi. deberēt melius dici arbitrarie ꝙ he: qꝛ ī
eis magis abundat arbitrium: ⁊ possibile est in act. bo. fid. duas
5 ferri snīas sicut in his arbitrariis. ¶ † Itē est possibile ꝙ in act.
bo. fi. debeꝰ certo loco. ff. cōm. l. si vt certo. ⁊ tñ nō ꝓpter hoc sunt
arbitrarie: vt. l. in bo. fi. ff. de eo. qd̄ cert. lo. Rō est: qꝛ qcqd venit
in bo. fi. act. venit de earū virtute: ⁊ ex officio eis inherēti: ⁊ ex eis
vires accipiēti. Et ideo cū eorū vis ⁊ virtus ⁊ officiū ex eis ema-
nās ad oīa extendaꝰ: q̄ bonū ⁊ equū est ꝓstari: merito totū eis at
tribuiꝰ: nec eis nomē aliud imponiꝰ. Secus aūt in act. stricti iu
ris: qꝛ ille nō pñt extēdi nisi ad id qd̄ in cōuētione deuenit: ⁊ ad
accessoria intrīseca: ad q̄ offm̄ inherēs extēdiꝰ sicut fructus ⁊ ex-
pēsas. ⁊ illud expirauit ꝑ snīam. Et ideo oportuit prouideri lar-
giori ꝓuisione in casibus ⁊ actionibus de qbus hic agiꝰ sup q-
bus nihil statui potuit certi: sꝫ oportuit dimitti arbitrio iudicis
ideo arbitrarie fuerūt merito noīate. vñ rei ven. hꝫ duplex offm̄:
vnū coherens ⁊ seruiēs ei qd̄ ex ipsa pure emanat. Uerbigratia.
Rei vēdicatio de ꝓpria sua natura ⁊ virtute tēdit ad declaratio
nē dñij. Per officium vero adherens ⁊ deseruiens fit ei restitu-
6 tio. vt dixi. s. e. §. j. ⁊ istud nō facit eā arbitrariā. ¶ † Sꝫ est aliud
officiū qñ res restituiꝰ: ⁊ per arbitriū iudicis estimaꝰ: ⁊ istud fa
cit eā arbitrariā. Et ita potes exēplificare de aliis: ⁊ istud satis
est coloratū. Et per hoc tria prima argumēta recedunt. ¶ Nec
ob. is. §. in vers. in his ibi: ẜm cuiuscūqꝫ rei de qua actum est na-
turā. vbi videꝰ velle ꝙ ẜm naturā actiōis fit cōdēnatio. ⁊ ita vi ⁊
virtute eius: ⁊ debes exponere rei. i. negotij nō attēto modo agē
di. sed restat angusta porta. s. quarta oppositio quā. s. feci. tu di-
cis mihi ꝙ iste actiōes ideo dicunꝰ arbitrarie: qꝛ sunt stricti iu-
ris: ⁊ arbitrio iudicis cōdemnatio variaꝰ: cur ergo actio ꝓscrip.
ver. que descēdit ex cōtractibꝰ innominatis nō est arbitraria. cū
ibi varieꝰ cōdēnatio a forma obligatiōis ⁊ conuentionis. forma
cōuentionis est vt fiat vel det qd̄ cōuentū est. Hec forma variaꝰ:
qꝛ nisi reus faciat vel det: fit cōdēnatio ad iteresse: vt dixi. s. eo. §.
actionū. Et sic est arbitraria. Similiter vbi fieri est in obligatio
ne nisi reus faciat: fit cōdemnatio in interesse. Cur ergo nō sunt
arbitrarie actiones que ad factum competūt non videtur bona
ratio. ¶ Propterea tu dicis qd̄ vbi cōdēnatio variaꝰ necessita-
te talis variatio nō facit actio. arbitrariā. Hoc videtur euidēter
falsum. Nā si cōuētus rei ven. nō possit restituere rez ꝓpter dolū
suum: iuratur contra eum in litez. ⁊ si in infinitum iuratū fuerit
fit ꝯdēnatio: ⁊ tñ ibi fit variatio ꝓpter necessitatē: qꝛ rem ꝓstare
nō poterat: ⁊ nemo negare pōt qn rei ven. sit arbitraria. ff. de rei
vē. l. q restituere. ver. si vo nō pōt. ¶ Preterea Pe. dicit qd̄ si cō
demnatio augeaꝰ extrinsecꝰ est actio arbitraria. Et sic sequiꝰ ꝙ
actio ex stipulatu sit semper arbitraria: cū ibi veniat interesse ex-
trinsecū. ff. de vb. ob. l. liber hō. §. fi. ⁊ ꝯditio furtiua. ff. de ꝯdi. fur.
l. iij. de fur. l. inficiādo. §. j. ⁊ actio. l. aql. ff. ad. l. aql. l. ꝓinde. De q-
bus nunq̄ hoc auditū vel relatū est. sup his mallē dicere ꝙ doce-
re. Uerūtñ ex quo docentis officiū recepi qd̄ sentio aperiā. Pro
euidētia debes scire ꝙ vbi quis tenetur ad aliquā rem certam: ⁊
extat: planuz est ꝙ illa petiꝰ: ⁊ fit executio in illa si reꝰ ꝓstare pōt
⁊ pars hoc velit. Si vero pars actoris magis velit: pōt petere qd̄
estimeꝰ ⁊ fiet cōdēnatio in estimatione seu interesse ꝓpter cōtu-
maciā rei. Si res nō extat: tūc si actor eaz credat extare: vel nō est
certū an extat vel non: tunc res ipsa petiꝰ: ⁊ fit condēnatio in esti
matione. Et intellige qñ reus nō fuit liberatus interitu speciei ꝓ
pter moram: dolū: vel culpam. Et hoc si cōstat rem in ꝓcessu nō
posse dari vel restitui: qꝛ forte reus de hoc excepit. Si vero de hoc
nō cōstiterit in ꝓcessu: fit cōdēnatio in ipsa re. ⁊ si post apparue-
rit eā nō extare nec in ea posse executionez fieri: ꝑuenitur ad esti-
mationē. Si vero cōstet ab initio rem nō extare ꝙuis gl. ⁊ Dyn.
dicāt qd̄ res debet peti ⁊ condēnatio fieri in estimatiōe: ego post
Innoc. credo verius ꝙ possit agi: ⁊ debeat ad estimatione: vt de
his satis scripsi in breuiario meo. C. de sen. q̄ ꝑ eo qd̄ interest ꝓfe
runꝰ. similr vbi factū est in obligatiōe credo qd̄ possit agi ad fa-
ctum. Et si pars in ꝓcessu dicat nō posse vel nolle facere: fit ꝯdē-
natio in interesse. Si vero in ꝓcessu nō fiat mētio de hoc: sed cuꝫ
fit executio dicit se nolle vel nō posse facere: peruenit ad interesse.
Et hoc

Et hoc vbi pars agit ad factuz si velit agere ad interesse põt ab initio:vt scripsi in.d.l.de sen.que pro eo.vbi opi.doc.diuersus re-
7 collegi.¶†Nũc ergo queram⁹ que actiões sunt arbitrarie quasi is tex.fact⁹ nõ esset.Et rñdeo cũ imperatore q iste in qb⁹ arbitrio iudicis ꝛc.videam⁹ ergo de singulis.dicit tex.satisfaciat vel rem
8 restituat.Quero nunqd [a] oẽs actio.in quib⁹ agit ad restituẽdũ sunt arbitrarie.Et ad hoc rñdeo p pdicta ꝛ dico qd oẽs actiões stricti iuris in qb⁹ fit ꝯdẽnatio.ad restituẽdũ rẽ sunt arbitrarie. ꝛ ad hoc rñdeo p pdicta si reus nõ restituat rem sicut ꝯdẽnatus est:vel q nolit vel q nõ possit ppter dolũ vel culpã:ꝛ hic nullam act.excipio nec interdictũ. ꝛ in hoc patronũ habeo Ulpianuz q hoc plenius dicit q possum scribere.ff.de rei vend.l. q restituere. ver.si.q incipit hec snia generalis.¶Quinimo etiã offi.iudi.qd est loco actiõis est arbitrariũ qñ p istud debet fieri restitutio rei: q forte ille p petit in integrũ restitui añ rez possidebat:vt dixi.s. e.§.rursus. Nã si reus ad iussuz iudicis restituẽtis in integrũ nõ restituat rem:condẽnat arbitrio iudicis.Et hoc intẽdit tex.hic. in his eñi ꝛ similibus volens oẽs act.amplecti in quibus talis fit cõdẽnatio.Nunqd ergo oẽs act.stricti iuris que ad restitutionẽ cõpetũt sunt arbitrarie? dico q nõ actu:sed aptitudine. nam ita demum sunt arbitrarie si ꝯdẽnatio fieret ad restituẽdũ ꝛ restitutio nõ fiat:vt hic dicit. Uñ si reus rẽ habeat:ꝛ actor eligat rez ei manu militari auferri:nõ est arbitraria actio:vt.l.qui restituere.vel si in pcessu cõstet qd res nõ extat:ꝛ fiat ꝯdẽnatio in interesse:tñ cessat arbitrium.ꝛ.h.d.Pau.expresse.ff.de do.l.arbitrio. §.nõ tñ.qui recte glossat hunc tex.Nec moueat te qd glos.ibi no. qd adhuc remanet arbitraria illo etiaz casu. Q verum est vt interesse petitũ estimetur arbitratu iudicis. Sed nõ est arbitraria illo arbitratu de quo hic agit qui solum obtinet qñ condẽnatus nõ restituit:vt hic ꝛ ibi ptz.Alioqui illa gl.esset Aurelianeñ. cõtra textũ suũ:sed credas q glos.sic intellexit.Videt ergo iste arti-
8 culus satis expeditus qñ fit condẽnatio ad restituẽdũ.¶†Sed sequit in tex.vel nõ exhibeat.Hunc tex.intellige sicut statim dixi si fiat cõdẽnatio qd exhibeat ꝛ nõ exhibeat res. ff. de appel.l.cre-
9 ditor.§.iussus.ꝛ si agat act.ad exhibẽdũ.¶†Quid si agat interdicto de tabu.exhibẽ.vel ex edicto quẽad.testa.aper. quibus põt agi in suis casibus:vt no.ff.ad exhibẽ.l.iij.§.si.vel offi. iudi. C. de edẽ.l.j.ff.de tutel.ꝛ ra.distra.l.j.§.officio.vel act.ex testa.que qñq competit ad exhibendam rem.C.de fideius.l. instrumenta. ad le. fal.l.si prediorum? Respondeo q he omnes sunt actiones arbitrarie.Cum ratio se extendat ad hoc q reus iussus non exhibet. ¶Quid ergo si nõ fuit iussus:q forte ab initio agitur ad interesse post morã:vel in processu constat q dolo vel culpa nõ potest exhibere quo casu fit condẽnatio ad interesse.ff.ad exhiben.l.celsus.§.idẽ celsus.de tab.exhibẽ.l.locũ. §. condẽnatio? Non credo q sint arbitrarie hoc casu:vt dixi.s. in realib⁹ ꝛ in personalibus que cõpetunt restitutione rei:ꝛ per ratiões ibi tactas.Sequit in text.vel soluat.Dicit glos.cũ certo loco est soluendũ. ¶Quid ergo si alias soluere teneret simpliciter: ꝛ nõ solueret? Videt q nõ sit arbitraria p hãc gl.que hoc supponit expresse.ꝛ pro hoc facit: q tex.exemplificauit de eo qd certo loco promissum est.j.versi.in personã.ꝛ sic supponit q alie nõ sunt arbitrarie.¶Quid ergo si pmisisti mihi dare Stichũ ex cõtractu innominato ꝛ es dare cõdemnatus:ꝛ nõ das:cõuertitur condẽnatio ad interesse:nunqd est arbitraria? Non videret posse reddi bona ratio cur nõ sit.Et idem in cõtractibus innoĩatis qñ condẽnatus dare rem quaz dz in specie nõ dat.vel si nõ possit dare. ꝛ hoc qñ agit ꝛ fit condẽnatio ad ipsam rem.Sec⁹ si ab initio ageret ad interesse:seu estimationem.vel si fieret condẽnatio in prima snia in interesse.ꝛ idẽ vr dicendũ vbi fieri est obliga.iuxta illa que dixi.s.in euidentia.als videt q vix possint euitari oppositiones.s. facte. ¶Sed quid si qs pmisit dare pecuniã? Rñdeo ibi nõ videt q variet condẽnatio:ꝛ ideo non videt q possit esse actio arbitraria pro pecunia.ꝛ hoc nisi esset certo loco promissa.Nam tunc est arbitraria p pecunia.ff.de in litẽ iurã.l.nũmis.de eo qd certo loco.l.ideo. Vel nisi peteretur vt species:q tunc iudicatur retro idẽ qd in specie:vt
10 dixi.s.§.proxi.¶†Quid si promisit dare quãtitatẽ:vtpote vinũ: bladum:ꝛ condẽnatus nõ soluat? Dic idem sicut de pecunia q cõdẽnatio nõ variat.semp eñi remanet principalis forma:ꝛ agit ad vinum vel bladum:lz petatur vltra quãti plurimi fuerũt.ff. si cer.pe.l.vinũ.de triti.l.in hac.Nã tale augmentũ non facit actionem arbitrariã:vt dicã.j.prime.Sed nunqd qñ certo loco soluẽdo promittit q vel ex mutuo vel ex testamẽto debetur: sunt semper arbitrarie? Dicas q nõ:q arbitriũ cessat vbi petitur in loco in quo est pmissum:q ibi nulla fit variatio a forma obligatiõis. Unde qñuis condẽnatio augeat propter fructus ꝛ interesse:semper remanet principalis forma:vt ptz.ff.de eo qd cer.lo.l. quod si ephesi.in prin.ꝛ ideo tex.notant dicit hic si alibi petat. Q secus si in loco promisso:vt iuxta glo.posui.Et hoc qd in hoc.§.dr habet locũ indubitate quãdo promissum certo loco alibi petitur:ꝛ reus dicit se velle soluere in loco pmisso:iuxta illa que notantur in.l.qd si ephesi.§.j.q tũc condẽnatur ad soluẽdũ ibi:ꝛ ibi si nõ soluat iussu iudicis:fit condẽnatio ꝛc.ꝛ in hoc cõcordat optime ista litera.¶Sed qd si vna fiat cõdẽnatio in loco in quo nõ fuit promissum:q forte non fuit per reũ oppositũ q vellet in loco in quo promisit soluere:quo casu supponit dict⁹.§.interdũ.q fit cõdemnatio in petitũ? tunc non viderent dicte actiões arbitrarie p ea que.s.dicta sunt:ergo cessat ratio que hic reddit:nisi arbitrio iudicis satisfaciat ꝛc.ꝛ hoc videt verũ per.§.s.sepius alleg. ff. de dona.l.arbitrio.§.nõ tñ.sed hoc nõ videt de mẽte illius titu.ff.de eo qd cer.lo.Nam lex vocat illã actionẽ arbitrariã post simplicẽ morã.eo.tit.l.fi. ¶Item ille.§.interdũ.supponit q causaliter fit condemnatio ad soluendũ in loco promisso:q dicit interdũ.Et hoc sentit hic gl.que incipit.i.bonitatẽ.ꝛ tunc actio dicitur semper arbitraria.ꝛ sic hec videtur cõtraria illis que dixi.s.§.nõ tamen.Sed hoc debes intelligere vt.s.dixi: q qñ fit vna condẽnanatio ꝛ in alio q̃ forma primeua obligatiõis habet:actio põt dici arbitraria sumẽdo large arbitrariã:sed proprie sumẽdo prout sumitur hic solũ arbi.dicit qñ arbitrio iudicis nõ satisfit. ꝛ ideo peruenit ad aliam condẽnationẽ q̃ forma obligatiõis ꝛ petitionis habeat.Unde de illis videt hic solũ loqui:als non congruerent hec exẽpla de eo qd certo loco promittit dicto principali qd
11 ponit in.§.in quib⁹.¶†Sed põt queri.glos.hic ꝛ vbiq dicit qd tres actio.resultant arbitrarie qñ debet certo loco.ꝛ addit quarta videlz de cõstituta:vt iuxta glos.scripsi.Quero nũquid possit addi quinta:vcz obligatio literaꝝ seu actio ex ea resultans.Verbigrã. Per lrãs obligasti te certo loco reddere cẽtũ que mutuo recepisti.Põt dici qd sic:cũ sit eadẽ ratio:sz p tãto nõ fuit noĩata in.ff.vbi plus agit de hac materia q̃ alibi: q ꝯct⁹ literarũ erat incognitus illo iure:vt dixi satis.s.de ob.lite.vide ibi. ¶Sequitur post in tex.vel ex noxali cã seruum dedat.ista est antiqua grãmatica dedo dedis.Sed querit quare ꝛ qñõ act.noxalis sit arbitraria.glos.reddit vnã causam:ꝛ tex.aliã gl.dicit q ideo dicit arbitraria:q iudex arbitrat an reus liberetur dãdo pro noxa : vel nõ.¶Tex.dicit q ideo:q nisi arbitrio iudicis dedat cõdẽnari dz:he cãe nõ vident se cõpati:q cã que per gl.reddit:non ꝯuenit cũ illo tex. Aliud est eñi cõdẽnare p eo q p noxa nõ dat:qd tex. dicit:ꝛ aliud p eo q ipso sciẽte ꝛ nõ phibente cõmissum est delictũ.Uñ hoc qd glos.dicit nõ est nisi reprehẽdere tex.de insufficiẽti cã.¶Preterea glos.nõ defendit tex. Nam is tex.nõ vr pcedere.dicit enim si is cũ quo agit arbitrio iudicis nõ det p noxa:dz cõdẽnari:ergo supponit q prima cõdẽnatio est q reus det p noxa:ꝛ tñ istud falsum est:q noxe deditio non est in condẽnatione sed in solutiõe.ff.de re iudi.l.miles.§.dotẽ.ꝛ.§.is qui.vbi recte cõcluditur q nunq̃ iubet dare pro noxa.sed soluz est in eius facultate:contra hũc tex.ꝛ hoc apparet.j.de noxa.in prin.Ad hoc põt dici q is.§.procedit in casu singulari in quo agit ꝛ concludit ad noxã:sicut qñ dñs cõuenit p delicto vicarij.ff.de noxa.l.si ex re.§. si.de fur.l.si seruus nauẽ.tũc enim si iussus fuerit dare p noxa et nõ dat:cõdẽnat.Sed illud restringeret nimis hũc.§. vnde videt q debeat casus queri ꝛ reperiri quo dñs iussus nõ vult dare pro noxa iudicis arbitrio: q in hoc casu loquit is text. Propter qd videret posse dici q qui agit noxali debet agere vt appareat qd p noxa agit.ff.de noxa.l.in delictis. §. si detracta. Et ex hoc possunt diuersi pcessus fieri.Nã si iudex vult:põt ante sentẽtiã partem reã interrogare an vult dare pro noxa.Si dixerit q sic.ꝛ iudex pceperit qd det ꝛ nõ dat:fit ꝯdẽnatio in pecunia. ꝛ hoc vult dicere iste tex.ꝛ hoc casu hec actio est arbitraria.¶Si aũt iudex pcedat ad ꝯdẽnationẽ pecuniarũ statim absq alio iussu: nõ est arbitraria illo arbitrio de quo hic tractat : vcz q arbitrio iudicis nõ noxe dat. Sed bñ verũ est q cadit arbitriũ iudicis in his que gl.dicit:ꝛ in multis alijs que possunt cadere in pcessu:sz illa nõ faciũt arbitrariã illo arbitratu de quo loquit hic.ꝛ ita videt
12 posse intelligi is.§.¶†Sed p deo dic mihi.tota ista materia clamat q in his arbitrarijs fit cõdẽnatio ſm qd iudici videt ex bono ꝛ equo ſm rei naturã nisi arbitrio iudicis satisfiat.¶Quero nunquid sint due instãtie:ꝛ nunquid sit necesse offerre libellũ in scda sicut in prima:ꝛ an ferent due snie.glo.vult dicere q ferant due snie:ꝛ per ꝯñs fiant duo pcessus ad instar act.principalis:ꝛ act.iudicati.ff.de re iu.l.miles.§.si.ista questio nõ est noua: Spe. monet eam de iureiurã.versic.sed nunqd.ꝛ determinat qd nõ sit opus nouo libello nec nouo processu.¶Quid ergo.actor veniet ad iudicem dicet:dñe vos condẽnastis vel precepistis tali q restituat:soluat:ꝛ exhibeat:vel noxe dedat talẽ rẽ:hoc facere recusat. Peto vt vestrũ offm̃ imploro qd ex quo nõ põt vl nõ vult vobis parere:vos doceatis eũ:ꝛ faciatis mihi satisfieri de dãno ꝛ oĩ interesse.Et hoc iudex dz facere:ꝛ rem estimare: ꝛ in eo qd estimauerit ꝯdẽnare.Et videt duplex snia. Et qcqd sit vltima videret principalior:ꝛ de vltima fit executio.¶Uñ text.vocat hic primã arbitriũ:in scda dicit condẽnari:vt hic in ver.in quib⁹.supponẽdo q scda sit vera condẽnatio ꝛ alibi vocet primam iussum.ff.de appel.l.creditor.§.iussus.lz hoc intellige vbi reus statim cõfessus

a ¶Quero nũquid. De hoc. d. Jason hic in. vj. col.post Jo. fab. in additiõe que incipit : tu vltra scribentes.

fuit:⁊ fuit sibi factū ꝓceptū de restituēdo:soluēdo vel exhibēdo:
iuxta.l.si debitor.de iudi.tunc em̄ prima est iussus.¶Sed si esset
cognitū plene de negotio ⁊ prima sn̄ia esset lata super peti.parti
bus auditis plene ⁊ ꝑ processum.tunc prima esset vere definitiua
que finē ꝯtrouersie imponeret:vt apparet in.l.qui restituere.vbi
fuit declaratū pro actore:⁊ reus fuit condēnatus ad restituendū
vn̄ illa est vera definitiua q̄ finez cōtrouersie imponit.ff.de re iu.
l.j.Illud tamen caue:q꜡ qn̄ꝙ fertur vna sn̄ia tm̄:⁊ valet qn̄ ante
sn̄iam apparet ꝑ ꝓcessum ꝙ reus rē prestare nō vult:vel nō pōt:
vt satis in superiorib⁹ dixi.⁊ ita pōt intelligi qđ scripsi de ac.qđ
13 metus causa.§.e.§.oēs.versi.quadrupli.¶†Quero vltimo quis
sit effectus an actiones sint arbitrarie vel nō:⁊ cur super hoc tm̄
laborauimus.certe magnus si glo.verū dicant.dicunt enim ꝙ in
arbitrarijs iurat̄ in litē.Iste est maximus effectus:⁊ not.ff.de in
litem iuran.l.in actionib⁹.⁊ hic.sed hoc nō ꝓbat̄ aliqua.l.ʒ tota
die allegat̄ ad hoc is.§.⁊ tamē nihil facit:imo videret̄ potius ad
cōtrarium.Dicit em̄ qđ permittitur iudici ſm cuiuscūꝙ rei na-
turā estimare ⁊c.Et ita supponit̄ ꝙ nō iuratur in litem:q꜡ tunc
nil estimaret:sed iuramentū sequeret̄.vel si estimaret:nō sequeret̄
rei naturā:nec verum pretiū:sed singulare interesse:iuxta illa que
legunt̄.ff.de in li.iuran.l.videamus.§.si.cū.l.sequen.⁊ seq.¶Pre
terea hoc nō est veruz indistincte:ꝙ iuretur in litē in arbitrarijs:
quia quādo certo loco promittitur:est actio arbitraria:vt hic pa
tet.constat autem ꝙ quando certo loco promittit̄ nō iuratur in
litem:quia si in litem iuraret̄:veniret singulare interesse:⁊ tamen
cōstat qđ nō venit nisi cōe:vt.ff.de eo quod certo loco.l.ij.§.nunc
de officio.Et no.in.§.si.eiusdē.l.non est ergo verum qđ in oībus
arbitrarijs iuret̄ in litē.Ad hoc pōt dici ꝙ in omnib⁹ realibus
iuretur in litem ⁊ oēs sunt arbitrarie.Et hoc qn̄ per cōtumaciā
vel dolū rē nō restituit.¶Et hoc est expressum.ff.de in lit.iu.l.in
actionibus.⁊.d.l.qui restituere.ff.si ser.vend.l.harum.⁊.l.egi.ff.de
pignori.l.si fundum.⁊ idem in actionibus ad exhibendum:vt.d.
l.in actionibus.ff.ad exhiben.l.iij.§.ij.⁊ idem credo in veris arbi
trarijs de quibus hic loquitur quādo per contumaciaz iudicis
arbitrio non satisfit:vt.l.arbitrio.ff.de do.finiū regun.l.iij.§.si di
cantur.⁊ idem forte si per dolū:vt no.ff.de in lit.iurā.l.minimis.
¶Sed obst.ff.ne vis fiat ei qui in pos.missus est.l.j.§ hec verba.
de aqua plu.ar.l.si tertius.§.si.vide.s.de verb.obli.§.si.vbi satis
scripsi.¶Itez nec obstat is.§.in quo dicit ſm naturā rei estima
te.⁊ ita supponitur qđ nō iuretur in litē:vt magis declaraui:q꜡
loquitur de illa estimatiōe de qua sic loquitur.ff.de in lit.iu.l. vi-
deamus.§.iurare.que est ſm rei naturā licet non ſm verū ꝑtiuz:
vt dixi.Hic posset tractari materia de offi.iu.de qua vide plenissi
me ⁊ ordinatissime plusq̄ ego scribere possem:in specu.de offi.iu
di.vbi reperies ad societatem.vt vide.j.de offi.iudi.

1 Casus positio ponitur.
2 Petitio incerta an ⁊ quando admittatur.
3 Actor petens castrum vel villam cum suis pertinētijs an debeat iura illa ⁊ pertinentias specificare.
4 Quid si petat fructus vel expensas:an debeat declarare quantitatem earum.
5 Et an interesse debet estimari si principaliter petitur.
6 Quid si quis petat subiectionē:vel ius talliādi:vel aliquod ius super aliqua villa:an debeat illud specificare.
7 Quid si ago cōtra Titium dicens ꝙ vendidit mihi vel donauit mihi quicquid habet in tali villa vel bona que habuit a tali:an libellus procedat.
8 Quid si quis petat obedientiam ⁊ subiectionem sibi abiudicari super certe ville hominibus ⁊c.an illa debet declarare.
9 Uniuersitas iuris si non potest peti per actionem realē:an possit peti per actionem personalem.
10 Quid si obligasti mihi omnia bona tua si ago hypo.an debeo specificare.
11 Petitio incerta licet non debeat admitti:si tamen admissa fuerit processus non vitiat̄:debet tamen declarari in quacunꝙ parte processus si petatur.
12 Sentētia qualiter ⁊ qualis debet ferri a iudice certa vel incerta.
13 Iudex si condemnet Titium in his que ex actio.apparebit eum debere:an valeat sententia.
14 Sententia incerta super accessorio valet reseruata taxatione.
15 Curare debet iudex vt ferat sententiam certam:sed sup quo versatur ista cura iudicis.

Curare[a] aūt debet iudex.

¶†Iste.§.tangit pra-
cticam ⁊ loquit̄ generaliter de oībus actionibus dando instru-
ctionē iudici quō debeat iudicare.In quo potest sic poni casus.
¶Dn̄e imperator ego statim audiui ꝙ iudex ex bono ⁊ equo de-
bet estimare queādmoduz actori satisfieri debeat.Dicatis mihi
nunquid debet estimationē certam exprimere ⁊ declarare.respō-
det imperator ꝙ iudex curare debet vt omnimodo ⁊c.proseque-
re tex.¶Glo.hmōi.§.sunt satis plane:quarū effect⁹ patebit per
infra scripta ¶Oppo.tex.dicit ꝙ quātū est possibile debet cer-
tam ferre sn̄iam.supponit̄ ergo ꝙ si nō sit possibile:feret incertā
⁊ ꝙ valebit:⁊ tm̄ cōstat qđ sentētia incerta non tenet.ff.de re iu.
l.in sentētijs.C.de sen.q̄ sine cer.quā.l.iij.¶Itez opponit̄ hic: dr
ꝙ iudex debet curare ꝙ certā ferat sn̄iam etiā si de incerta quā-
titate apud eum actū sit:⁊ ita supponit qđ petitio īcerta admit
titur.Cuius contrariū patet.ff.de rei vē.l.si in rem.deposi.l.j.§.si
2 quis argentū.de iurein.l.pretor.¶†Ad hoc qđ ista videas:⁊ ꝑ
cōsequēs intellectū huius.§.qui ex his pendet preposterem⁹ or-
b dinē text⁹ examinādo:primo an petitio incerta admittatur[b]:⁊
qn̄.Et videt̄ ꝙ petitio incerta debeat admitti.ff.de rei vē.que de
tota.§.si.C.de an.ex.l.si.j.pri.§.sup hoc est aduertendum:q꜡ in-
terdum cōtrahitur obligatio ad incertū:interdū ad certū:vt pa
tet.ff.de ver.obli.l.stipulationū quedā.cu.l.seq.¶In prio casu
si sit talis incertitudo que nō vitiet obligationē:admittitur pe-
titio incerta iuxta naturā obligationis:vt si promisisti hominē
in genere:vel duo alternatiue:vel si constituisti mihi aliquā ser-
uitutē incertā vt vsum in tuo nemore ad oēs meas necessitates
⁊ in multis alijs exemplis de quibus.ff.de verb.obli.l.vbi autē.
per totā.l.q꜡ nisi ageret̄ ſm naturam obligationis:actor succum
beret:vt.j.proxi.§.versi.hic autem.¶Sed si obligatio continet
certum:vel res pro qua agitur est certa:tunc obtinet qđ petitio
debet esse certa:vt.d.l.si in rem.Unde tamen verū est qđ etiam
casu incerta petitio admittitur ex causa qn̄ certificari nō pōt:vt
l.que de tota.§.si.de fur.l.in actiōe.⁊ hoc in singularibus actio.
in vniuersalibus ⁊ generalibus res nō specificat̄.⁊ hoc intendit
3 glo.⁊ plenius.ff.de eden.l.j.¶†Quid ergo[c] si qs petat castrum
c vel villā cū suis iurib⁹ ⁊ pertiñ.nunqd debet iura illa ⁊ pertinē-
tias specificare:Videt̄ qđ sic:q꜡ rei vē.est actio singularis: vt.d.
l.si in rem.Potest dici ꝙ nō:q꜡ ista petunt̄ tanq̄ accessoria.vn-
de accessoria nō habēt in libello specificari.extra de excep.c.cum
4 venerabilis.de resti.spo.c.ad sedē.¶†Quid si qs petat fruct⁹ vl̄
expēsas:nunqd dʒ declarare quātitatē eoꝝ:doc.iur.cano.dicūt
qđ nō:si petant̄ accessorie:vt no.Inno.de li.obla.c.significātib⁹.
¶Sed cōtra hoc videt̄ expresse.ff.de edil.edic.l.ediles.§.itē sciē-
dum.in si.ibi cuz dicit:nisi fuerint nominatim iniūcta.⁊ loquit̄
de accessorijs.sed dic nominatim iniuncta.i.expressa petita:non
autem specificata:nec de hoc intēdit ſm materiā:tm̄ iudex bene
faceret si faceret specificari parte rea hec petēte si possint specifi-
cari ꝑ actorē.⁊ hoc de fructib⁹ ꝑceptis an̄ lit.cōtest.Futuros em̄
nō posset estimare:cū nō sciat qui erūt:nec quātum lis durabit.
d Sʒ qd[d] si agitur ad interesse:nunqd quātitas dʒ certificari ⁊ de
clarari:Gl.hic sentit qđ nō:in gl.qn̄ alia actio.Idem glos.fina-
lis alibi dicit qđ interesse petit̄ ꝑ certi ꝯdictiōe.ff.si cer.pe.l.certi
cōdictio.¶Et ita supponit ꝙ certa quātitas dʒ peti.Pro pria
opi.vr̄ quasi expressum.ff.si qs in ius voca.nō ie.l.si.de arbi.l.diē
ꝓferre.§.si.de verb.obl.l.si penā.in si.eo.ti.l.liber homo.§.si.in q
bus videt̄ concludi interesse incertū peti.⁊ glo.vbiꝙ sic intelli-
git:videlicet qđ petit̄ incertū:tm̄ post certificat̄ in ꝓcessu.Pe.de
bel.per.q parū aut nihil aliud dicit hic:vr̄ tenere ꝙ vbi interesse
petit̄ principaliter:⁊ preteritū:ꝙ debet estimari:⁊ certa quātitas
peti.sed vbi petit̄ accessorie vel futurū:nō Uerbi grā.si promisisti
factū ⁊ nō fecisti:pōt agi ad interesse:vt.l.si qs ab alio.§.si.ff.de re
iudi.tale interesse petit̄ ꝑncipaliter:⁊ debet estimari in libello:vt
si dedisti damnū:⁊ ago actione.l.aquil.⁊ multis alijs actiōib⁹ q̄
ad interesse dātur. Sed accessorie petit̄ qn̄ agit̄ principaliter ad
rem:⁊ nihilominus petitur interesse propter morā:vt in actione
ex empt.incerti cōdi.ex mutuo.tūc sufficit certificari in ꝓcessu:et
maxime qn̄ debetur ex mora:cum tunc nō possit certificari:cum
crescat vsꝙ ad sententiam:quinimo vsꝙ ad executionem quan-
5 doꝙ.Uide.ff.de triti.l.in hac.ff.si cer.pet.l.vinum. ¶†Et ꝙ de-
beat interesse estimari qn̄ principaliter petitur:idē Pet.probat:
q꜡ illud interesse est preteritū:⁊ ꝑterita sunt certa.s.de verb.obli.
§.conditiones.⁊ sic quasi certū petendū.Pro hac opi.facit.ff.de
verb.obli.l.stipulatiōes non di.in si.primi rn̄si:ibi: iuxta estima-
tionem facti dandā esse petitionē.Negandum tm̄ non est quin ex
ista causa admittat̄ sine certificatione cū iuramēto etiā vbi prin-
cipaliter petit̄:vt dictū est.s.⁊ hanc opinio.amplectit̄ ꝯsuetudo.
6 ¶†Quid si quis[e] petat subiectionē vel ius talliādi vel aliqđ ius
e generaliter sub aliqua villa:nūquid oportet specificare singula:
videtur qđ sic.Quia cōfessoria est actio singularis: ⁊ sic non da-
tur ꝓ tali vniuersitate vel generalitate. Sed oportet singula spe-
cificari.verius videretur cōtra : vnde credo qđ vbicunꝙ agit̄ de
vnico actu faciēdo vel declarādo:qđ illud ius possit peti ꝑ actio
nem singularem vniuersaliter vel generaliter ſm formaz obliga-
tionis.vel rei naturā. Sed vbi cōcluditur per modū principalis
ad dandū vel restituendū rem:vel summā singularē:tunc illa est
certificanda ⁊ specificāda.Uerbigratia.Peto declarari ꝙ fullo
nes vel carnifices talis ville in suo nouo ingressu debēt mihi tal-
liam ſm facultates suas:vel ꝙ sint rusticiabiles mei:talis petitio
admittitur:q꜡ certuz petitur:videlʒ declaratio talis iuris.⁊ hoc
est clarum

a ¶Curare. Diuide hic ſm Angel. ⁊ summa sic. Iudex debet ferre sn̄iam certam etiā super libello incerto si incertitudo est in potestate iudicis.hoc dicit.

b ¶Incerta admittat̄. De hoc vide Ias. hic in princ.ij.col.versi.iij.no.

c ¶Quid ergo. Sed qd si iudex pronunciauit sic pronuncio vt ꝓnunciauit talis iudex in tali causa.an valeat sn̄ia: vide hic Angel. circa si.ij.col.ver. quid si iudex. vide Ias. hic l.viij. col.circa si. versi. querit ergo i primis.

d ¶Sed quid. Quid autē si iudex in sn̄ia exꝑsse se retulit ad qddaz instr̄m quod non fuerat in cā productū:an valeat sn̄ia : vid hic per Ang. in si. ij. col versic. querit Bal. ⁊ per Ias. hic in.viij.col. in si.versi. quid aūt si iudex.

e ¶Quid si qs. Quid autē si iudex dicat:condēno si est probatū: alias absoluo. vide hoc per Ang. in.iij.col. cir. me. ver.quid si iudex dixit cōdemno si est probatū.⁊ per Ias. hic in.x.col. ante me. in versi. querit etiā.Ang.

est clarum ⁊ certũ. Idcirco nihil aliud habeo declarare illi con-
tra quẽ ago q forte me turbat seu impedit vti iure illo. Sed si pe
terem mihi aliquid dari vel restitui ab illo ɔtra quẽ ago: tũc de-
beo declarare: ⁊ certũ dicere. Verbigrã. Dico contra vnũ de car-
nificibus alicuiusville ꝙ carnifices noui debẽt mihi in nouo in-
gressu tallia͂ ẜm facultates suas: ⁊ ꝙ ipse est carnifex nouus: qua
re peto tallia͂ ab eo mihi dari. Sine dubio ego credo ꝙ debeo di
cere quantũ peto pro tallia vt possit deliberare an tallia sit ẜm fa
cultates suas: q: hoc casu tallia petitur principaliter. ⁊ hoc argu
mento predictorũ. Quid si nõ petit̃ principaliter: sed in cõsequen
tiam. Verbigratia. Ago cõtra Titiũ dicens me habere tale ius
seruitutis super ipso: qđ peto declarari: ⁊ hoc declarato peto per
officiũ ipsum cogi ad prestandũ tallia͂ ẜm facultatẽ sua͂: nũquid
procedit talis petitio? Videretur ꝙ sic per predicta: q: ipa tallia
per modũ accessorĳ petitur. declaratio namq; est principalis cõ-
clusio in reali: vt satis dictũ est. ꝫ. e. §. oĩm. ⁊ §. eque. ⁊ sic residuũ
venit accessorie per officiũ iudicis: vt ibi. ⁊ facit bene. C. in q. cau.
col. censi. l. j. lib. xj. Sed huic obstatur: q: in rei ven. declaratio est
cõclusio principalis: ⁊ rei restitutio venit per officiũ iudicis: vt. l.
qui restituere. ff. de rei ven. ⁊ tñ in rei ven. res que venit per modũ
accessorĳ debet designari: vt. l. si in rem. eo. tit. ¶ Sed ad hoc po-
test responderi ꝙ res designatur in rei ven. q: al's non posset de-
signari dominium pro quo agitur ꝙ in re insidet: nec ipsa causa
principalis agendi. Sed hec causa agendi bene pꝫ absq; designa
tione summe. Unde in hoc aduerte: quia res super qua principa
lis intẽtio ⁊ cõclusio fundat̃ est designãda: sicut in titulo questio
nis nostre designat̃ villa seu castrum. Et hoc designato nõ opor
tet designari id qđ venit accessorie: ſꝫ si principale ⁊ accessorium
sint idẽ vel vnũ non põt designari sine alio: tunc illud designan-
dum est. Sicut si agam pro seruitute itineris debita a tali fundo
oportet designari fundum: nec est diuersum in rei vendi. ⁊ cõfes.
7 quo ad hoc. ¶ † Sed qđ si ago cõtra Titiũ dicẽs ꝙ vẽdidit: vel
donauit: vel legauit mihi quicquid hꝫ in tali villa: vel bona que
obuenerũt sibi a tali: nunqđ procedit libellus? vel an oportet qđ
declarẽ ⁊ specificẽ bona illa singulariter? Videtur ꝙ non debea͂
specificare in libello: q: forma obligationis est talis. ⁊ sic sufficit
ita petere per ea que hic notantur: ⁊ que. ꝫ. sunt dicta. Et hoc vi-
detur tenere Spec. ti. de li. §. iam nũc. ⁊ §. iuxta. de act. seu pe. §. ſĳ.
versi. qđ si peto. Pro quo facit. ff. de lega. iĳ. l. vxorẽ. §. legauerat.
Quia quodãmodo videtur certa demonstratio: ⁊ ita habet̃ pro
designatiõe. ff. de ope. no. nuncia. l. de pupillo. §. q nũciat. Et pro
hoc facit. ff. de rei vẽdi. l. si in rẽ. §. fi. versi. admittit̃ petitio serui q
fuit ex tali hereditate. In contrarium videtur: q: libellus certus
esse debet vt per eũ reus possit instrui an cõtendere vel cedere de-
beat. Unde cũ ex isto nõ possit instrui: nõ est admittẽdus. Solu.
satis videtur admittendus contra illũ qui contraxit. ⁊ est ratio:
quia libellus datur vt reus possit certificari ⁊c. ¶ Nunc reus de-
bet esse certus magis q̄ ego de his que sibi obuenerũt vel que ha
bet in tali loco: quare ⁊c. ¶ Sed contra tertiũ contra quẽ agit̃
reali: nõ videt̃ admittẽdus. Quia cessat predicta ratio. ¶ Unde
si admitterem: cum difficultate admitterẽ. Et in casu tñ quo nõ
posset melius declarare. ⁊ quicqđ sit in iuramento oportet qđ sit
certus: q: al's non posset iurare qđ reus possideret: nec ꝙ ipse sit
dominus que oportet ipsum iurare: quia illa sunt de fundamen-
8 to petitionis. ¶ † Sed quid [a] si qs petat obediẽtia͂ ⁊ subiectionẽ
a sibi adiudicari super hominibus certe ville: ⁊ illa que subiecti fa
cere debent suo domino institiario: nunquid illa debet declara-
re? Videretur ꝙ sic. Quia illa nõ sunt certa. sed satis potest dici
quod sufficit declarare in articulis. extra de prescript. c. auditis.
q: talis obedientia censetur vnum corpus plures species sub se
continens. Unde sufficit totũ corpus petere sicut sufficit petere
gregem. ff. de rei vendica. l. j. §. fi. eo. titu. l. vendicatio. non vt gre-
gis: ⁊ hoc si certum sit de consuetudine vel de iure quod verbum
importat. al's si esset dubium: non videtur cur non esset opus de-
9 claratione. ¶ † Sed queritur vltra. certum est ꝙ vniuersitas iu-
ris non potest peti per actionẽ realẽ: sed an per personalẽ? Non
videtur: sed singulares res sunt petende. ff. de here. ven. l. qui filĳ.
§. j. C. de here. ven. l. qui tibi. Contrariũ est expressum: quia here-
ditas petitur per actionem ex testamẽto. C. ad trebel. l. ⁊ sine scri-
ptura. ff. de fideicom. here. pe. l. fi. cum not. ⁊ per act̃. ex stipulatu.
ff. ad treb. l. facta. §. j. vnde videt̃ verũ ꝙ hereditas tota possit pe-
ti: ⁊ tũc res nõ designat̃: ⁊ etia͂ singulares res: ⁊ tũc eas designa-
10 ri oportet: vt no. ff. ad trebel. l. restituta. ¶ † Queritur vltra: qđ si
obligasti oĩa bona tua mihi: ago hypo. vt ea mihi dimittas: nũ-
qđ possum sine alia expssiõe? vel an habeo exprimere singula? vi-
detur qđ habeam exprimere: q: hypo. est actio singularis in qua
necesse est res exprimi: vt. ꝫ. dixi. ¶ Preterea ista oĩa bõa impor-
tant vniuersitatẽ iuris. ff. ad treb. l. nam qđ. §. fi. cum. l. seq. ⁊ vni-
uersitas iuris non potest peti per act̃. realẽ: vt. l. vẽditio. ꝫ. alleg.
¶ In contrariũ videtur qđ q̄uis hypo. sit realis: tamen funda-
tur ⁊ causatur ex nuda conuentiõe ⁊ obligatione: vt satis dixi. ꝫ.
eo. §. item seruiana. Ex quo ergo talis obligatio admittitur: cur
nõ talis petitio? videtur ꝙ imo talis petitio admittitur incerta
vbi obligatio est incerta: vt dixi in supiorib⁹. ¶ Preterea hypo.
competit pro fideicõmisso vniuersali. C. communia de leg. l. j. ⁊ ĳ.
¶ Preterea cessio bonorũ vniuersalis admittit̃: cur nõ dimissio
bo. pos. que p hypoth. auocat̃? si talẽ libellũ reciperẽ ego reciperẽ
eũ cõtra obligantẽ nõ cõtra tertiũ possessorẽ per ea que dixi. ꝫ. in
questiõe. sed ad qđ ago? de hoc scripsi. ꝫ. de acqui. per arrog. §. j.
11 ¶ † Nota ꝙ lꝫ petitio incerta non debeat admitti: si tñ admissa
fuerit nõ vitiat̃ ꝓcessus. verũ est ꝙ dꝫ declarari in quacũq; parte
ꝓcessus si hoc requirat̃. C. de an. ex. l. fi. vbi erat incertissima. ⁊ tñ
ꝓcessus tenet: al's non operaret̃ interruptionẽ: vt ibi scripsi. ⁊ dꝫ
fieri ꝓnũciatio: extra de sen. ⁊ re iudi. c. cũ bertholdus. de rescrip.
cũ dilecta. de ordi. cog. cũ dilectus. de cap. mo. c. dilectus. p doct. ⁊
per Innoc. extra de sepul. c. certificari. Ex his apparet qũo agit̃
12 de incerta quãtitate vel re. † Restat videre quomodo sententian-
dum sit. ⁊ in hoc stat intellect⁹ huius. §. ⁊ glo. super quo sciendũ
qđ aut queritur quomodo sententiandũ sit super principali: aut
quomodo sup accessorio. si sup principali: tũc aut petitio cõtinet
certa͂ ⁊ designatam quantitatẽ vel rem aut incerta͂. Primo casu
certũ est ꝙ snĩa dꝫ esse certa vel per designationẽ rei vel quãtita-
tis: vel p certa͂ relationẽ vel demõstrationẽ: vt condẽno te in peti
tũ. ⁊ sic intellige. C. de sentẽ. que sine certa quantitate. l. j. ⁊ ĳ. ff. de
re iud. l. in sentẽtĳs. ⁊ hoc dicit is. §. curare dꝫ ⁊c. ⁊ adeo curare:
q: nõ valebit snĩa nisi sic curauerit ⁊ fecerit. C. de senten. que sine
13 certa quãtitate. l. pe. ⁊ fi. ¶ † Quid si condẽnet reũ in his que ex
b actis [b] apparebit eũ debere: nunqđ valet snĩa? Videtur ꝙ sic: q:
hoc apparebit per ꝓcessum: vt. d. l. in sentẽtĳs. ff. de ma. te. l. noia-
tim. ⁊ p hoc vr̃ extra de excep. c. cũ venerabilis. ⁊ hoc videt̃ tenere
ibi Inno. ſꝫ gl. videt̃ notare cõtra. C. de sen. que sine cer. quanti. l.
pe. p qua facit: q: acta ⁊ attestatiões vt plurimũ sunt dubie: ideo
opꝫ snĩam declarare. Põt dici qđ non vꝫ in predictis terminis.
Sed si diceret: cõdẽno te in quãtitate ɔtenta in instrumẽto ꝓdu
cto per actorẽ vel p testes in ea ɔcordãtes. credo ꝙ valeret: q: re-
fert se ad qđ certũ ⁊ clarũ p. d. l. in sentẽtĳs. caueat tñ iudex qđ su
per toto iudicet: vt. j. dicetur. ¶ Scđo casu qñ petitio cõtinet in-
certũ. Tunc aut de natura obligationis seu rei ad qua͂ cõcludit̃
nulla est certificatio faciẽda: ⁊ tũc vꝫ snĩa ita incerta sicut est pe-
titio. Verbigrã. qñ petitur homo ꝓmissus in gñe vel alternatiue
natura obligationis ⁊ rei que petit̃ hꝫ vt petat̃ incertũ nec certi-
ficandum in processu: imo caderet si certũ peteret. j. proxi. §. ver.
huic aũt. ideo iudex nõ hꝫ curare qđ certa͂ ferat snĩam: vt hic no.
Exẽplũ aũt tertiũ qđ gl. ponit videlꝫ qñ agit̃ noxali: non placet:
q: ibi põt ferri certa snĩa: vt videbis. j. de offi. iudi. §. j. ff. de re iud.
l. miles. §. j. sed potes ponere alia exempla si promisisti me seruare
indemnẽ aduersus rempublica͂: vel aduersus aliquẽ cui tenere
possem forte ex administratione vel al's: isto eñ casu si ago vt cõ-
demneris ad me seruandũ indemnem: vꝫ snĩa. C. de sentẽtĳs que
sine cer. quãti. l. ĳ. q: nihil aliud petebat̃. Sed si peterẽ damna vł
aliqđ aliud: q: nõ seruabar indẽnis: secus esset. naꝫ illud deberet
declarari in libello ⁊ in sententia: vt. ꝫ. dixi in materia petitionis.
¶ Itẽ potes ponere plura exẽpla si petaꝫ ꝓcessus factos tali tpe
cõtra me nullos declarari: pro eo q: iudex excõicatus erat: vel q:
absens. extra de postu. ꝓla. c. tanta. de do. ⁊ cõtu. c. veritatis. vel si
peta͂ ius epale: vel iustitiarius iura que iustitiario debent̃ vel ali-
quem esse ita habilẽ de volũtate. extra de sen. excõ. c. cũ venissent.
de ꝓcu. c. auditis. de appel. c. bone. ⁊ in nullo taliũ casuum habet
locum is. §. ¶ Itẽ nec vniuersali actiõe qñ vniuersaliter agitur.
ff. si pars here. pe. l. nõ possumus. si aũt pro certa re: tunc esset illa
declarãda vt ad restitutionẽ illius ɔcludat̃. Nam res singularis
põt peti per actionẽ vniuersalem ⁊ tanq̄ singularis: vt. ꝫ. dixi. si
tñ concluderetur vniuersaliter contra illũ qui vna͂ rem tꝫ ⁊ dice-
retur euꝫ tenere hereditatẽ: nihil haberet specificare actor nisi in
executiõe: ⁊ sic nec iudex. ⁊ vide extra de offi. ordi. c. cõquerẽte. nec
hꝫ locũ noster. §. ¶ Quid in actionib⁹ generalib⁹ sicut tutele. p
socio? Credo qđ sicut petitio gñalis ⁊ incerta admittitur ꝙ snĩa
gñalis valeret. si eñ petitio cõtineat qđ cõpellat̃ reddere rationẽ
de administratiõe: sufficere dꝫ qđ ad hoc re⁹ cõdẽnet̃: sed postea
dꝫ dari arbiter q singula discutiat: ⁊ iudici referat: ⁊ cora͂ illo spe
cificabit̃ p articulos. ff. de ɔdi. ⁊ demõ. l. si cui. de iu. l. vix. ⁊ tũc iu
dex certa͂ ꝓferet snĩam: ⁊ in certa summa condẽnabit. Et hoc ca
su obtinet is. §. q: q̄uis de icerta quãtitate actũ ab initio fuerit:
nihilominus curare dꝫ qđ certaꝫ ferat snĩam negotio: vt premit-
titur examinato. ⁊ facit. ff. fa. ercis. l. item labeo. §. sed si. ¶ In ter-
tio casu qñ fuit petitio incerta de natura tñ rei vel obligationis
esset certificanda. verumtñ fuit incerta admissa vel de voluntate
partium vel al's: q: certificari nõ poterat: quo casu admittit̃: vt
ꝫ. dictum est. tunc proprie habet locũ is. §. quod iudex habet cu-
rare vt certa͂ ferat snĩam: q̄uis de incerta quãtitate vel re actum
fuerit: vt. l. qui de tota. ⁊ l. in furti. ¶ Sed qđ si non posset iudex
certificare: quia forte testes non declarant rem vel quantitatem

a ¶ Sed quid. Quid vero si iudex dicat in snĩa: Titiũ absoluõ: et in expensis victum victori nobis ⁊ successorib⁹ nostris taxatiõe reseruata. an videatur facta cõdemnatio: vide Ange. hic in. iiĳ. col. post princip. ver. quid si iudex dicat Titiũ absoluo. et per do. Iaso. in. xj. colũ. post princ. in ver. vlti. vt nihil.

b ¶ Ex actis. De hoc vide Angel. hic post princip. ĳ. col. versi. ex quo not. quod in dubio.

sicut nec actor: quid faciet? Videtur q nihilominus pronunciare debet: q textus dicit q̃tum est possibile certam sententiã proferat. et sic supponit. imo expresse dicit q eã pferat saltẽ qualẽ poterit. ¶ Istud nõ videt de mẽte iuris que volũt sniaʒ certã ferri: vnde istud possibile nõ sonat q det eam incertã: sed q eã reddat certã q̃tũ plus poterit. Verbigra. petebas centũ libras: non declarabas monetã. iudex in sua snia debet eam declarare. vel petebas legatũ saluo eo qd est p.l.fal. detrahẽ. iudex dʒ declarare hoc q̃tũ est sibi possibile. si aũt nõ sit possibile: tunc dʒ absoluere reuʒ q actor nõ pbat. Verbigratia. tu petis vnũ scyphũ quem mihi cõmodasti vel penes me deposuisti: non dixisti pondus: q nesciebas nec testes declarant. quid fiet? Videt q debes succũbere: q q̃uis admittat libellus cũ iuramẽto: nihilomin oportet probare pondus ante sentẽtiam: vt notat in.d.l.in furti.ff.deposi.l.j.§. si qs argentũ. cũ igit non pbes succumbis. et hoc nisi in actionibus et casibus quibus ex dolo iurat. de quibus dixi.s.§.preterea. q tunc cũ iuramẽto fit cõdẽnatio incerta. ¶ Sed quid si vterq probat equaliter nec constat quis est actor: nec quis est reus? Responsio. iudex in dubio non feret sententiam: vt cõsuenit notari. C. vti possi.l.j. extra de probati.c.licet. iste tñ casus vix occurrit: q vix est quin sciat quis actor quis reus: et qd probatur vel non vt ibi scripsi. et in oĩbus põt pcedi ad questiões: extra de deposi.c.j. et de hoc.j.de interdi.§.retinẽde. ¶ Sed quid si quis petat omne imperiũ in aliqua villa vel territorio. facit articulos super expletis diuersis: probat aliquos alios nõ. Verbigra. pbat q cognouit de aliquib causis misti imperij vl iurisdictiõis: nõ aũt pbat q aiaduerterit in aliquẽ vel mulctauerit: nunqd iudex adiudicabit sibi totũ imperiũ? et an valebit snia gñalis ex quo fuerint articuli specificati? Inno. videt velle q iudex pronunciabit sup articulis pbatis: sup aliis supsedebit. et ita no. extra de excep.c.cũ venerabilis. et idem sequit Spe. de sen.§.quali. ver. itẽ qd est incerta. sed hoc nõ videt verũ: q ex quo petitio fuit vna nõ põt pnũciari pro parte: et p parte dimitti. ff.fami.ercis.l.in hoc iudicio.c. si ad rem. de indi.l.j. ¶ Preterea sicut sufficit vti parte fundi ad acquirendã possessionem totius: sic et aliquo articulo imperij. ff. de acqui.pos.l.possideri. igit pbatio illa sufficit sibi: et dʒ snia ferri in totũ pro actore. et hoc nisi reus possideret vel explicasset articulos nõ probatos: vt.l.qd meo.§.eo.tit. vide de his extra de

14 prescrip.c.aũt. et scripsi in breuiario. C. de emã.li.l.j. ¶ †Satis ergo locuti sumus de sentẽtijs ferẽdis sup principali: quid si super accessorio? Oẽs doc.iur.cano.tenẽt q valet snia incerta reseruata taxatione. et hoc sequunt oẽs curie. vnde condẽnant in fructib et expẽ. reseruata taxatiõe. et idẽ videret dicẽdũ in dãnis et interesse et quibuscũq casib vbi accessorie aliqua petunt. et ita notãt in.d.c.tãta. et est expressum de dona.c.inter dilectos. de pcu. et insinuatiõe. cũ multis. hoc etiã videt fundari p.l. C. si qs alteri vel sibi.l.cũ ppria. in fi. ibi cũ dicit possessionẽ cũ taxatione fructuũ etc. Sed illa magis videtur facere cõtra. supponit eñ q taxent in cõdemnatione: sed facit in hoc: q loquitur de taxatione supponendo q cõdẽnatio processerat. Quicquid sit: securius esset condẽnare in certa summa vel quãtitate negotio prius examinato: sicut etiam leges ciuiles vident velle in expẽsis que primo debent taxari et post iurari et nouissime adiudicari: in aut. de iudicib. §.opʒ. et facit. ff. fa.ercisc.l.item labeo.§. sed si religionibus. in hoc nõ insisto: q tñ vsitatius est de cõtrario q nõ crederetur mihi. in in hoc tñ aduerte q q̃uis cõdẽnatio valet in summa incerta: in accessorijs tñ condẽnationis modus debet esse certus. Nã si diceret cõdẽno te in expẽsis si que debent. nõ valet. ff. de iudi.l.in sententijs.§.qui non sorte. Ideo non valet condemnatio in expẽsis de iure si frequenter fit. sed de qua snia loquitur hic an de interlocutoria vel definitiua non est dubiũ qd de definitiua. Quid de interlocutoria? Videtur q valeat incerta: nam condemnatio fit in expẽsis nulla expressa quãtitate interloquẽdo forte ratione retardati pcessus: vel alia de cã: extra de procur.c.auditis. ¶ Iteʒ reuocat qcqd post appellationẽ factũ est: extra de appel. significauit. et.c.cũ cã. sup hoc debeat aduerti materia in qua fertur interlocutoria sicut supra dixi in definitiua. Naʒ si materia exigat certitudinem dʒ fieri certa: als põt valere incerta. Verbigra. fiunt positiones vel articuli: ego dico aliquas esse impertinẽtes vel captiosas et non esse rñdendũ: et sup hoc peto ius. sine dubio iudex dʒ declarare specifice quib positionib est rñdendũ. et quib nõ: als snia sua esset derisoria. ¶ Sed interduʒ vʒ incerta. verbigra. petebã diem ad pponẽdas exceptiones. ego dicebã te nõ debere admitti ad aliquas pponendas vel te nõ debere admitti ad aliquos testes producẽdos: vel dicebã laicos nõ debere admitti ad deferẽdũ testimoniũ. si sup hoc der gñalis interlocutoria nõ dubiũ q hec valet et tʒ: q hoc petebat sicut dixi.s. vñ sufficit sententiare sicut petit qñ materia hoc reqrit sicut est in pdictis exẽplis et in multis alijs q pñt reperiri. dicit ergo is.§. q curare dʒ iudex etc. ¶ Sʒ q erit forma et materia hui cure: rñdeo dʒ pfecte videre pcessuʒ et cũcta rimari. et si ex pcessu nõ appeat q possit certã

a ¶ Si quis. Summa vt Ange. hic.

b ¶ Plus petit. Querit hic Areti. an et qñ admittatur penitentia ad hoc vt ipse actor euitet penas predictas. et tenet q vsq ad litem contesta. nisi ipse reus fecisset aliquas expẽsas ante lit.contesta. q ad illas reficiendas actor debet condemnari.

ferre sniam: dʒ vocare partes et interrogationes facere: et etiã testes si videat qd min clare deposuerint: vt magis declarẽt. extra de pba.c.in psentia. de testi.c.cũ clamor. ff. de interro.act.l. vbicũq. ¶ Item dic q nedum dʒ iudex sententiã certam dare in re et quãtitate petita: imo in alijs ex quib posset per sententiã dubiũ oriri in futurũ. cõcedo tñ q si hoc nõ faciat: non annihilatur ex hoc snia. ff. de fideicom.li.l.si legatario.§.si. de suspec. tuto.l. hec enim. an autem incertitudo personarum vitiet: dic extra de offi. ordi.c.ij. ¶ In glos. et in scriptis. in fi. dic multos alios casus vt scripsi in.d.l.fi. vide ibi quia hoc non est proprium hic.

1 ¶ Casus positio ponitur in principio.

2 Iure antiquo an erat introductum qd plus petens qd sibi deberetur amittebat causam.

3 Paragraphus iste: si quis agẽs. insti. de actio. nihil habet commune cum.l.vnica. C. de plus peti. et rationem reddit.

4 Plus petẽs q̃ sibi debeatur punitur si principaliter plus petit: an autem si accessorie.

5 Quid si non exegit: sed petijt vel fecit fieri executionem.

6 Quid autem duplicabitur in hoc casu. vel.§.

a Si quis agẽs intentione sua.

1 ¶ †Iste.§.planissim est: et gl. magis plana est: et est vn.§. et vn casus cũ suis exẽplis et declarationibus vsq ad.§.si minus. Casus pro iuuenibus potest sic incipi. Dñe imperator ego multas natus actionũ vidi ex qb occurrit mihi talis casus dubi: ego debebã alicui.x. ipse petit a me.xx. querit nũquid debeat puniri. Rñdet imperator q sic: q antiquitus si qs agẽs etc. casus plan est. prosequere literã. Circa istũ.§. primo põt queri vtrũ intelligit generaliter quacũq actiõe agat. Et videt q loquat tñ de reali propter verbũ ptineat. qd videt sonare realitatem: vt dixi.s.e.§. oĩm. Sed cõtrariũ est verũ. Nã gñaliter loquit si qs agẽs intentione. hoc eñ verbũ oẽm intẽtionẽ cõprehẽdit: q largũ est. et hoc appet p exẽpla.j.ver.plus. et ver.seq. vbi loquit de reali et psonali.

2 ¶ †Itẽ querit hic dicit qd oliʒ rẽ amittebat: nunqd hoc antiq̃tus erat de iure. ff. vel de iure antiqssimo? Videt qd de iure. ff. p l.non solũ.§.tale. allegatã hic in gl. Cõtrarium videt. ff. de edili. edic.l.bonẽ.§.sub cõditiõe. de pig.l.grege.§.sub cõditione. si cer. pet.l.pecuniã. et ad.l.aquil.l.in aglia si deletũ. et forte.§.tale referebat sed ad ius antiquũ: vel forte de iure. ff. erat aliud in debito cõditiõali: aliud in debito in diẽ: hodie idẽ.j.e.ver.tpe. Sed nũqd is.§.corrigit.l.iustas. ff. de iur.fis? Glo. videtur hic sentire qd sic. ¶ In gl. facit. dic eñ idẽ erat.q.d.qd hodie nõ esset. et expsse hoc dicit in.d.l.iustas. et ego nõ video quare fuisset posita in.C. si eẽt correcta. vnde nõ puto eũ delinquere qui in dubijs questionib contra fiscum rñdet. ff. de iur.fis.l.nõ puto. Idcirco audacter dicas qd.d.l. stat hodie. et is.§.hʒ locũ i puato: nõ in fisco: q adhuc

3 vult pcedere ad bonũ exẽplũ. †Vñ nõ mirũ si fisc sit peioris cõditionis in his que tendũt ad correctionẽ moꝝ: q̃ priuat: q et alibi legitur. ff. ad treb.l.si legat.§.fi.cũ 9cor. et no.q is.§.nil habet cõe cũ.l.odiosa. C. de plus peti. Nam ibi loquit vbi plus p dolum sibi pcurauit caueri et ex cautione agit hic. vbi solũ plus petit etiã sine malitia: sed crassa vel min iusta ignorãtia. vnde alia pena hic: alia ibi. Quid ergo si pcuratori fuerat in parte satisfactũ dño ignorãte: dñs totũ petit: vl pdecessoris heres q cautionẽ inuenit totũ petit: nunqd punit hac pena? Credo q sic si potuit se certiorare. ff. de re.iur.l.q in alteri. vñ põdera hic vbũ cõstãtissi-

4 mus etc. ¶ †Sup tex. re veluti. is ver. pcedit sine dubio vbi plus

b petit b vna petitione et principalr. qd si accessorie? Verbigra. petit rẽ cũ fructib vl cũ interesse: et 9stat p pcessum reũ nõ teneri ad fructus vel interesse: sed ad principale. satis vr equũ cũ hoc sit penale qd non debeat extendi ex interpretatione. ff. de pe. et qd non debeat puniri saltẽ pena tripli apparet: cum ex hoc maiores sportulas nõ soluerit. ¶ Sup tex. tpe. si qs aũ diẽ appositã de consensu partiũ vel ex natura rei.j. de excep.§.tẽporalis. idem si per.l. vt in exact. dotis rei mobilis. C. de rei vxo.act.§.accedit. vel in constitu

5 ta pecunia. ff. de 9sti.pec.l.promissor. †Sed quid si non exegit sed petijt vel fecit executionẽ fieri: q forte iudicatũ habebat vel lras sigillatas de quibus fit executio in curia laicali et in curia ecclesiastica monitio: nunqd est locus huic.§. credo qd sic: multomagis et q maior ratio. ff. qd me.cã.l.si.§.fi. Quid si soluit ante dieʒ vocatus et p iudicẽ iussus: nunqd põt agere ad penã? credo q nõ p d.l.ff. de eo qd certo loco.l.cẽtũ capue. ¶ Sed quid si nõ fuit dies certa apposita? tũc idẽ: cũ is.§. obtineat in debito cõditionali: vt statim subijcit: et dies incertus habet pro conditiõe. ff. de condi.

6 et demõ.l.dies incertus. ¶ †Sed qd duplicabitur et in hoc casu: videretur qd conditio vel dies incertus deberent iteruʒ expectari per hunc.§. sed potest dici qd duplicabit tantum tps quantuʒ fuit a tpe 9tract vsq ad euẽtũ 9ditionis vel diei incerti. et forte hoc voluerũt dicere gl. ff. si cer.pe.l.pecunia. de pig.l.grege.§.sub 9ditiõe. vide.j. de excep.§.tpalis. et.s.§.tripli. ¶ Sup tex. qua eñ rõne. iste ver. facit qd actio q cõpetit ad dandũ sit arbitraria: qd

non est

a non est verum vsqz.vide.s.§.preterea.¶ In gl.loco[a].in fi.hec est
verior: τ bene facit.ff.de admi.tut.l.titiũ τ meniuz.§.j. τ vide ple-
nius de materia huius.§.s.e.§.preterea. ¶ Sup text.ibi diuersa
sunt pretia.facit.ff.ad leg.fal.l.pretia.§.fi.de eo qd cer.loc. l. ideo.
Super tex.ibi:sed τ pecunie numerate.sub.diuersa est vtilitas:qr
nõ in oĩbus τc.sed quid est hodie in terris Christianorũ qui nõ
fenerant? respondeo idem:qr debitores bene recipiũt sub vsuris.
¶ Sed quid si sit notoriuz qd vtilius est debitori soluere in loco
vbi petitur qȝ in loco vbi agit:nunqd opus est huiusmodi com-
memoratione? Credo qȝ sic.qr petitio debet narrare formaz obli-
gationis.j.ver.huic autem.in fin. item super hoc reus non habet
facere processum nec probationes attendere.j.ver. preterea.in fi.

1 ¶ Causa quandoqz ponitur pro electione.
2 Alternatiua quot modis inuenitur esse.
3 An autem.§.iste intelligatur seu locuz habeat in omnibus alter
natiuis.τ nu.6.
Adde ad idem nu.4.
5 Electio in alternatiuis reꝝ cuius sit:debitoris an eius cui debet.
7 Quid in aliis alternatiuis qȝ rerum aut temporis.
8 Creditor cui debetur aliquid alternatiue si petit qualiter debeat
in libello concludere.
9 Stipulat⁹ sum mihi aut Titio:peto pure mihi dari:an possim.
10 Quid si sit alternatiua rerum τ locorum.
11 Stipulatus sum Stichum aut Pamphilum.feci pactuz quod
non petam Stichum:an Pamphilus remanet in obligatione.
12 Seruus mediocris si debeatur τ creditor petat meliorem:an vi-
deatur plus petere.

1 **Huic autem qui loco.** ¶ † In glos. hanc cãm.in fin. vel forte
vtilitatẽ:qr ex electiõe descẽdit:vt.ff.de vsu.in rub.sz ꝯm hoc pos-
set dici qd pl⁹ petit causa.s.ver.loco.sicut hic: sed nõ ita proprie.
¶ In gl.nisi cũ iaz.in fi. Quidã habẽt hic additionẽ que incip.
quare τc.τ finit.l.stichum.circa princ. Si nõ habeas scribe eam:
2 qr bona est.¶ † Pro euidẽtia[b] tñ hui⁹ gl. τ materie scire te volo
b qd reperit alternatiua personaꝝ seu alternatiua inter personas:
vt.l.cũ quidã.C.de verb.signi.ff.de leg.ij.l.si titio.de cõstit.pecu.l.
sed si filio.§.j.s.de inuti.stip.§.alij.¶ Itez reperitur alternatiua
rerum:vt in exẽplo hic posito.ff.de iu.dot.l. plerũqz. de leg.j.l.cũ
res.§.sed si stichus.¶ Itẽ alternatiua temporis.ff. de verb.obli-
ga.l.si stipulatus fuero.x.aut.xv.de lega.ij.l.si ita legatum.§.fina.
¶ Itẽ reperit alternatiua locoꝝ.ff.de eo qd cer.lo.l.iij.§. qui sti-
3 chum.¶ Item locorum τ rerum:vt.e.§.in fi.¶ † His visis que-
rendũ est an is ver.obtineat in omnibus his alternatiuis.Et ad
solutionem hmõi est primo querenduz quid sit in obligatiõe in
alternatiuis rerum.τ videtur qȝ vna res solũ videt que soluit. ff.
qñ di.le.ce.l.cũ illud aut illud.de le.ij.l.si illud aut illud.ar.ff.de le.
j.l.cũ incertus.¶ Ad hoc rñdeo qȝ vtrũqz.ff.de ver.ob.l.si duo.τ
apparet:qr vtrũqz põt constitui.ff.de cõstit.pe.l.illud aut illud.τ
sic vtrũqz debitum.eo.tit.l.j.§. debitũ. τ hoc vbi in vtroqz potest
cõsistere obligatio:alioqui alterũ tm̃ in quo obligatio potest cõ-
sistere.τ hoc verũ in aliis qȝ in alternatiuis qȝtitatis vel tẽporis.
4 ¶ † Quid in illis? expssum videt qd in illis est minor quantitas
in obligatione vel longius tp̃s.ff.de verb.oblig.l.si ita stipulatus
fuero quinqz.eo.ti.l.si ita stipulat⁹ fuero.x.aut.xv. Gl.sentit con-
tra qd nihilomin⁹ totũ est in obligatiõe.ff.de le.ij.l.si ita legatuz.
§.fi.vbi videtur concludere qd vtrunqz sit in debito: sed propter
presumptionẽ censetur longius tp̃s τ minor qȝtitas. Hoc nõ cre
do:imo tex.sicut simpliciter loquunt intelligo.τ hoc est quasi ex-
pressum.ff.de verb.ob.l.inter stipulantẽ.§.si stipulãte.in fi.Si em̃
vtraqz summa esset in obligatione τ responderet de vna pro fa-
cto:stipulatio nulla esset p primũ responsum illi⁹.§.τ tñ cõstat qȝ
ibi valet.τ hoc vbi est electio debitoris.sed qd in casu quo est ele-
ctio creditoris? Videt ecõtra videlz qȝ illud qd mai⁹ est sit in ob-
ligatione:qr qua ratiõe minus est ipso iure in obligatiõe quãdo
est electio debitoris:qr presumit qd debitor minus eliget eadẽ ra
tione vr̃ qd sit maius vbi est electio creditoris:qr p̃sumi debet qȝ
plus eligat arguẽdo de pari rõne p ꝯtrariũ sicut arguit.s.proxi.
5 ver.† Itẽ querit p solutiõe prime τ isti⁹ scõe qõnis cuius sit ele-
ctio in istis alternatiuis rerũ an debitoris vel illi⁹ cui debet. De
hoc satis dixi.s.de lega.§. si generaliter.vide ibi qȝdiu res debite
extãt:sz vbi nõ extãt nihil dixi. τ sicut vides additio q̃ est hic in-
cipit de hoc loqui: tñ min⁹ pfecte. Vñ dic qd si altera extat alia
nõ:dic qd aut res perẽpta est sine mora τ sine facto alteri⁹ ꝯhen-
tiũ:τ tũc illa que supest ex obligatiõe:vt.l.stichũ.in prin.ff.de sol.
vel pretiũ perẽpte si ip̃m malit debitor p̃stare.ff.de lega.j.l.cũ res.
§.sz si stich⁹.In casu quo est electio sua.ff.de ꝯtrahen.emp.l.si in
emptione.§.pe.aut periit post morã vel facto debitoris:τ tũc di-
stinguit cui⁹ erat electio. Nã si erat creditoris:põt petere mortui
pretiũ si vult.τ sic intelligit.d.l.stichũ.in scdo dicto ibi cum dicit
ille solus q decessit τc.sub.si creditor elegerit. si vero esset debito-
ris electio:tũc remanet viuus in obligatione : nec debitor potest
offerre pretiũ mortui si sit viu⁹:vt.d.l.stichũ.ver.enim vero. secus
dicerem si alienasset.ff.de leg.j.l.si qñ.§.fi.si vero alter mortuus sit
facto creditoris vel post ei⁹ morã:debitor liberatus est: nec alter
in obligatione remanet.ff.de ver.obli.l. si stipulatus fuero damã
6 aut herotez.† Ex his apparere põt in magna parte solutio que-
stionis principalis τ intellectus huius tex.nunquid iste ver.obti
neat in omnibus alternatiuis rerum. Quia aut ambe res super-
sunt aut non. Si supersunt:aut queris de alternatiuis quãtita-
tum seu tpis:aut de aliis.τ sic de aliis : aut erat electio debitoris
aut creditoris. Recipiamus ergo per modũ questionis hec mem
bra.ponamus qd promisisti mihi.x.aut.xv. vel pmisisti intra ca-
lend.martias vel augusti ad electionẽ tui:nunquid debeo cõclu-
dere alternatiue in libello? Ego credo qd non per.d. ll. qr minor
summa τ largius tp̃s sunt in obligatione:τ ideo hoc casu nõ ob
tinet is.§.Nec potest dici qȝ petatur plus causa:qr nec plus est in
obligatione.Sed pone qd est electio creditoris:nunquid dz con-
cludere alternatiue? Non videtur qd recisius tp̃s τ amplior sum
ma videtur esse in obligatione:vt.s.dictum est.quinimo non vi-
deretur qd possit petere minorẽ summã: qr non est in obligatiõe
per supradicta.hec aũt vera qñ est eadẽ quãtitas in qua non ca-
dit interesse nisi in eo qr summa maior est. Sz vbi caderet inter-
esse vel affectio:tunc crederẽ vtrunqz in obligatione: τ esse locuz
huic.§.qȝuis summa altera esset maior vel forte eadẽ. Verbigra-
tia.pmisisti mihi centũ in pecunia numerata seu moneta.vel.xc.
vel forte centũ in bonis florenis.hoc casu credo vtrũqz esse in ob-
ligatione:qr vtilius est τ leuius potest dare vel recipere vnã sum-
mam qȝ aliã.Et idem dicerẽ in alternatiua tpis. Pone qd pro-
missa fuerunt centũ soluenda.in cal. martii aut maii de moneta
que curreret in termino. hic potest cadere magna affectio pper
monetas que sepe mutant in regno Frãcie: τ frequẽter expedien-
tius est cito soluere qȝ tarde.τ econtra expedientius tardius reci
pere.τ hoc dico qr cessat ratio dictarũ legũ. τ per illa que dixi in
sili materia cõpensatiõis.s.e.§.in bone fidei.τ in talib⁹ casib⁹ et
7 similibus crederẽ esse locũ huic.§.¶ † Veniamus ergo ad aliud
mẽbrũ:qd in aliis qȝ in alternatiuis quantitatis seu tpis in casu
quo est electio debitoris? Rñdeo indistincte esse locum huic ver.
8 §.¶ † Sed qd si est electio creditoris: nunqd dz cõcludere alter-
natiue ꝯm determinationẽ huic.§. Credo qd nõ: imo dz conclu-
dere ad vnũ:τ illud eligere:vt.d.l.stichũ.circa prin.de verb.obl.l.
vbi aũt.§.q illud.Sed qd vnũ petit precise absqz eo qd se eligere
vel elegisse dicat? Satis põt dici qd agẽdo τ petẽdo illud vr̃ eli-
gere.ff.de le.ij.l.si is cui.Sed an teneat saltẽ facere cõmemoratio
nẽ de forma obligatiõis alternatiua? Videt debere dici qȝ sic: vt
hic τ ver.qua de cã.sed parũ facit:qr vt dixi totus iste ver.loquit
qñ est electio debitoris: sed qñ est creditoris nõ videt necesse per
d.l.si is cui.τ p.d.l.stichũ.Quid ergo si egisset quasi ex obligatio-
nibus puris τ fuit intẽtio eius negata in pcessu pbat actor obli
gationẽ alternatiuã τ electionẽ sibi datã : nũqd dz cadere? videt
qȝ non p p̃dicta.¶ Itẽ qr rei nihil interest.qcqd sit securi⁹ est qd
faciat cõmemorationẽ in libello de forma obligatiõis:iuxta for-
mã hui⁹ lr̃e:qr alia est obligatio pura alia alternatiua:vt.l. inter
stipulantẽ.§.si stipulãte.ff.de verb.oblig.negari tñ non potest qd
ratio hmõi.§.nõ habeat locũ in his casib⁹.¶ Nũc autẽ recipia-
mus vltimũ membrũ qñ res nõ supersunt:sed tm̃ altera: nũquid
sit loc⁹ huic.§. rñdeo ꝯm predicta qȝ sic in casu quo debitor põt
p̃stare viuũ vel pretiũ.in casu quo teneret ad solũ illũ q supest:ille
solus petẽdus est:nec est locus huic.§. sed bene credo esse securi⁹
quod fiat cõmemoratio totius facti in narratiõe libelli : vt dixi
s.pxi.qñ aũt dz p̃stari pretiũ vel ipsa res : vidisti in superioribus
9 sine quib⁹ vix põt intelligi is.§.¶ † Sed nunqd obtinet in alter
natiua psonaꝝ.verbigr̃a.stipulat⁹ sum mihi aut Titio:peto pu-
re mihi dari:nũquid possum? Non videt:cuz me inuito debitor
possit illi soluere.s.de inuti.stipu.§. si qs alij. τ ita videt qȝ actor
non possit detrahere illã electionẽ debitori τ qd is.§.obtineat in
alternatiua personaꝝ sicut rerũ. Sed hoc nõ est verũ saltem vbi
alter est adiectus.Nã iure cauet qd si stipulator egerit τ lis ꝯtest.
fuerit:nõ põt ampli⁹ solui adiecto:vt.ff.de solu. l. si qs stipulat⁹
fuerit.x.in melle.§.fi.vbi est expressum. nã certũ est qd ibi agebat
pure ad dandũ sibi:qr si egerit ad dãdũ sibi vel Titio: semp re⁹
liberat dando Titio τ faciẽdo qd petitũ est cum nõ posset etiaz
in alio ꝯdẽnari qȝ qd petitũ est.j.de perpe. τ tpa.act.§.fi.¶ Et sic
non tenetur concludere alternatiue ꝯm istius.§.formam. et hoc
sine dubio vbi alter est adiectus.¶ Quid si ambo sunt principa
les:lego Titio aut Seio:vel fratrib⁹ minorib⁹ vel predicatorib⁹
cui heres volet. vel forte ambo stipulati sunt qlibet alternatiue:
vcz Seius pmittis mihi aut Titio.τ Titius pmittis mihi aut
Seio. Dicas idẽ qȝ quilibet põt agere pure nulla facta mentiõe
de alternatiua nec est locus huic.§. τ est expressum.ff.de leg.ij.l.si
10 titio aut seio.¶ † Quid si sit alternatiua rerũ τ locorũ: pmittis
dare equũ Parrhisi⁹ vl̃ bouẽ Rome? Determina p p̃cedẽtia cu
ius sit electio.τ vide.ff.de eo qd cer.lo.l.iij. Et idẽ si sit alternati-

a ¶ Loco. Vide hic Angel.

b ¶ Pro euidẽtia. De hac materia alternatiue diffuse hic tractat Angel. incipiens in.j.colũ. vsqz ad finem.§.

na rerum locorũ ⁊ personarũ.verbigratia. promittis mihi equũ dare Parrhisiis: vel Titio bonẽ dare Rome.has ⁊ similes potes determinare per pdicta: vila bene.d.l.iij. ff. de eo quod cer.lo.
¶ Predicta que dixi.s. vbi res non extat satis procedunt de se.

11 ¶ †Sed põt queri: qd si vtraq3 extat: verumtñ altera exempta est de obligatione forte per pactuz. Verbigratia.promisisti mihi Stichũ aut Pamphilũ: feci pactũ q̄ nõ peterẽ Stichũ: nunqd remanet obligatio in Pamphilo? Nec questio mouet.ff.de pac. l.si vnus.§.sed si generalr. Et ibi tenet Azo qd non. pro quo facit.ff.de lib.le.l.nõ solũ.§.j.Sed illa magis dicit ↄtra: q2 ibi dicit liberandũ acceptilatiõe supponẽdo q̄ si pacto aliud esset. ⁊ hoc videt verum q̄uis quidã distinxerunt cuius esset electio. Et idẽ videret si legaret Stichus aut Pamphil⁹: ⁊ post testator iteruz adimeret vel venderet.ff.de leg.j.l.si qñ.§.fi. ¶ Preterea in glos. facit ad hoc melius.ff.de vsu ⁊ habi.l.fi.⁊ facit q̄ nõ possit aliud solui pro alio q̄uis sit melius.de quo no.ff.si cer.pet.l.cum quid. Juxta hunc ver. potest queri ad quẽ pertineat electio in obligatione generis[a]. Et põt dici q̄ ad pmissionẽ indistincte nisi verba dent actori: vt dixi in.d.§.sed si gñaliter.⁊ sic tenet hic Dy.nõ admissa distinctione que fit in legatis ⁊ ↄtractibus inter viuos.
¶ Sed queritur nunquid is.§.obtineat qñ est electio actoris.et ego credo quod non per illa que dixi de alternatiua.s. ver. huic. que possunt hic congrue aptari. ¶ Itez credo qd is.§.debet obtinere etiaz si incertus de certis est legatus vel promissus in casu quo spectat electio ad debitorẽ.de quo vide in.d.§. sed si generaliter.

12 ¶ †Sz quid si debeat mediocris qd est qñq3: vt ibi scripsi: nunquid si actor petat sibi dari mediocrẽ in genere videtur plus petere? Videtur qd sic: q2 forma obligatiõis nõ est talis.vnde licet mediocris sit in solutiõe: non tñ in obligatiõe. Et ideo videt qd debeat agere simpliciter. Videtur contra qd necesse sit ⁊ expediens q̄ petat mediocrẽ sibi dari debere. Quia als nõ posset ad mediocrẽ iudex ↄdẽnare. ⁊ facit qd dicã.j.de offic.iudi.§.j.qcqd sit non credo q̄ ex hoc plus petat vt puniat hmõi pena. Cetera que hic dicẽda essent vide.j.de excep.§.tpales.vbi ponã practicã huius.§. ¶ Unum nolo omittere quia frequẽter cadit in facto. Pone q̄ aliquis promisit mihi soluere.x.in vino vel in blado p foro quo valet.nõ soluit: ago cõtra eum ⁊ peto.x.solũ. Queritur vtrum peto plus. Videtur qd sic: q2 adimo ei facultatez soluẽdi res pro pecunia.ar.huius.§.⁊.s.pri. Contrariũ est expressum.ff. de sol.l.si quis stipulatus fuerit.x.in melle.vbi fuerũt petita.x. solum. Si enim ibi peteretur hm formã obligationis vel posset prestari vsq3 ad sententiam: vt dixi.s.ver.proxi.qd tamen lex illa negat. Unde bene credo q̄ in narratione libelli debet de hoc facere mentionem: sed non debet concludere nisi ad.x.et forte male ageret nisi faceret de hoc mentionem. ¶ Item credo qd si expediret sibi plus habere species q̄ pecuniã q̄ posset concludere hm formam obligationis q̄uis non sint species in obligatione: vt.l. si duo.in fin.de verbo.obliga.sine his non intelliges.

1 ☞ Donatio presumitur per simplicem promissionem scienter factam licet res non tradatur.
2 Emendare ⁊ mutare an ⁊ qualiter differunt.
3 Libellus an ⁊ qualiter possit emendari.
4 Libellum mutare qualiter actor possit.⁊ nu.5.⁊.6.
7 Libellus quando emendatur vel mutatur an sit opus nouo libello vel noua litis contestatione.
8 Actor si non petijt maiorem summam testes tamen deposuerũt de summa maiori: an iudex debeat condemnare in summa petita vel in probata.
9 Actor si primo petijt seruum Stichum postea in eodez iudicio vult petere herotem: an debeat fieri absolutio a prima petitiõe.
10 Actio ⁊ res si ambo mutantur in libello an sit opus noua litis contestatione.
11 Quid si non correxerit errorem sicut si agebat ex causa commodati non probat commodatum: sed depositũ: nec hoc correxit: sed petijt ius: an debeat condemnari.
12 Quid si causa ex qua agitur sit iusta et bene probata: actio vero inepta: an debeat fieri condemnatio.
13 Quid si actor non vult mutare actionem: sed aliam addere.
14 Actiones an possint cumulari si in vna veniat plus q̄ in alia.
15 Actor si petit minorem summam: ⁊ ad illam reus fuit condemnatus an possit agere ad residuum.

b **Si minus[b] intentione.** ¶ Materia bene cõtinuat. s. pri.§.locutus est qñ plus petit q̄ debet: hic qñ minus.casus ptz de se nec opz poni nec incipi.⁊ lege ambos.§§.sub isto vsq3 ad.§. sunt preterea.

1 ¶ †In glos.i.in libello.in fin.[c] hec glos. verum dicit: minus tñ sufficienter loquit in eo qd dicit nõ presumitur donatio nisi res tradat. Hoc nõ est verũ imo psumit p simplicẽ pmissionẽ scienter factã.C.ad.l.fal.l.fi.ff.de cõsti.pe.hacten⁹.§.j.cũ no.de ope.li.l.campanus.sz hec nihil faciũt ad propositũ: q2 hic nihil agitur de traditione vel promissione scienter facta: sed de quadam abstinẽtia de qua nusq̄ auditũ: nusq̄ relatũ est q̄ operetur donationẽ vel remissionẽ.⁊ sic sentiũt hic Dy.⁊ Pe. de bel. pti.

2 ¶ †In glos.j.quãdocũq3.in fi.debes scire[d] q̄ tex.⁊ gl.faciunt mẽbra distincta de emendatione ⁊ mutatione.C.de eden.l.edita. ⁊ hec glos.promiscue his verbis vtitur: ⁊ tamẽ videt dicenduz q̄ sit differẽtia iter emẽdare ⁊ mutare.⁊ hoc supponit tex.i.l.edita. q ponit inter hec verba alternatiua: quasi sit diuersitas. Emẽdari pprie dr qñ aliquid corrigit absq3 mutatione substãtie materialis. Sed mutari dicitur quãdo materia ipsa mutatur alterãdo eã.⁊ hoc satis apparet.ff.de re iudi.l.actorũ verba.⁊.l. iudex. ¶ Redeamus ergo ad primũ: ⁊ q̄ramus vsq3 ad qd tẽp⁹ liceat emẽdare.⁊ scis q̄ gl.dicit qd vsq3 ad litiscõtest.post nõ: nisi i vniuersalibus ⁊ generalib⁹: vt no.in.d.l.edita.⁊ hic.vt tamẽ melius videas intellige q̄ text.vocat in.d.l.edita.actionẽ totum libellũ: prout etiã dixi.s.eo.in prin. Nam de act.prout est ius: nõ potest intelligi.nam illa statim cũ nascit est talis qualis esse põt nec põt emẽdari: mutari tñ posset: ⁊ sic frustra lex locuta fuisset de emendatione.suffecisset enim q̄ locuta fuisset de mutatiõe.

3 ¶ †Ueniamus ergo ad quesita: ad quorum solutionẽ distinguendum esset quid actor vult emendare: q2 aut vult emẽdare in latinitate falsa vel incõgruitate verborũ remanẽte eadem substãtia facti: ⁊ tunc videt qd possit quandocũq3 ante sententiã.⁊ hoc dico: q2 libell⁹ est de actis iudicialibus: extra de prob.c.qm̃.et constat qd verba actorum possunt emendari tenore sententie perseuerante: vt.d.l. actorum verba.ff.de re iudi.ergo et libellus. Aut vult emendare in alio: ⁊ tunc si sit talis emendatio ex qua non mutat materia: quia eadẽ causa agẽdi eadẽ res ⁊ eadẽ actio: credo q̄ possit emẽdare. Verbi gratia.agebat quis rei ven.dicens rem ad se iure dominij ptinere.dato libello vult declarare et ponere in libello cãm remotam ex qua est dominus: quia forte emit et per traditionez accepit a tali qui erat dñs. Ego credo q̄ dz admitti p predictaz l.edita.vel forte dicebat se dñm: quia emerat a tali dño: et non dicebat qd per traditionem accepisset.credo qd posset hoc emẽdare.vel petebat fundũ sibi restitui ⁊ nõ cõcludebat ad declarationem. Post vult addere qd declaret ⁊c.⁊ sic intellige.l.edita.q̄ in hoc articulo videlicet de emendatione non est correcta: imo stat in terminis suis: et large debet intelligi sicut loquitur vt patet in exẽplis pdictis: et in alijs que multa possunt occurrere vbi non mutatur causa agẽdi nec res petita nec actio: q2 hic nõ dr pprie mutatio sed emẽdatio seu declaratio que põt fieri in articulis: vt no.Spe.de test.§.nũc videndum.ver.hoc etiã plene: sed quãdo mutat actio seu cã agẽdi vel res q̄ petitur: tũc est vera mutatio de vno in aliud.

4 ¶ †Queram⁹ ergo an sit licitũ mutare[e]: et vsq3 ad qd tps.⁊ hoc nõ videt dubiũ: q2 in hoc.§.res mutat augẽdo in sequẽti.§.oĩno in alterã in prio rñso.in scdo responso mutat actio omnino: ⁊ in omni casu dicit esse licitũ.⁊ hoc vsq3 ad cõtestationẽ hm omnes glos.⁊ doc.nouos.⁊ exponũt hũc tex.qui videtur eis obstare cũ dicit: in eodẽ iudicio.i.corã eodẽ iudice ⁊c. ¶ Sed certe hec expositio nõ videt bona. Nã sit violẽtia litere. nõ em̃ põt dici idẽ iudiciũ si instãtia mutet: sz solũmõ q̄diu vna agitat.⁊ hoc reperies plane ⁊ textualiter.ff.de noxa.l.in delictis. §.si detracta.ver.donec autẽ.cũ ver.seq. ¶ Preterea nõ põt dici idem iudicium ex quo instantia mutatur.ff.iud.sol.l.cum apud. ¶ Preterea iudiciũ dicitur nõ esse idẽ vbi res vel actio mutat: eo.ti.ↄquerebat.cũ ergo hic ⁊.j.pri.§.dicat eodẽ iudicio ⁊c. opz qd ista identitas intelligat de idẽtitate instantie: q2 si instantia mutaretur nõ posset dici idẽ iudiciũ act. vel re mutata vl aucta q̄uis psone iudicis ⁊ partiũ essent eedem per.d.ll.

5 ¶ †Ad euidẽtiam istorũ cogitanda sunt tria iura. Primum.ff. Secundũ.C. Tertium authenticorũ. De iur.ff.licebat actori qñcunq3 interrũpere pcessum ⁊ instãtiã resumere qñ volebat inuito reo: vt.ff. de iudi.l.⁊ post editũ.§.circũducto.post imperatores vidẽtes qd hoc erat derisoriũ ⁊ iniustũ: ordinauerũt qd post litẽ cõtest.reus posset petere se absolui a tota causa definitiue si actor nolit psequi causam suam an contestationem ab instãtia.C.de iudi. l. properandũ. Post imperator Justinianus qui plus cogitauit in regimine ciuiliũ q̄ alij videns qd hoc erat iniquũ ordinauit qd etiã ante litem contest. reus possit petere se absolui definitiue actore non psequente hm formã ⁊ modum denotatũ plene in authentico de litigiosis.§.omnem.que est.C.quomodo ⁊ qñ iu.aut.qui semel.per quã dicũt doct. oẽs ⁊ glos.hos.§§.correctos. Dicunt em̃ qd per illã aut.actor post editum libellũ nõ põt aliquid mutare qd est valde durũ. Quid ergo dicendũ? timerẽ mutare qd semp certã interpretationẽ habuit.ff.de leg.l.minime.

6 ¶ †Si fas esset exaltare calamũ delectaret legum correctiones euitare. C. de inoffi.do.l.j.quapropter videret dicẽdũ q̄uis sit valde nouum qd ille.ll.non tangũt hos.§§.nec hi.§§.illas.ll.ille em̃.ll.loquunt qñ actor non prosequit causam suã. Hi autez.§§.⁊.l.edita actio.cuius hi.§.sunt glos.⁊ declaratio.qui loquuntur quando actor instat ⁊ prosequitur: verumtñ vult aliquid mutare vel emẽdare in propositis.ille occurrunt calũnijs ⁊ malignitatibus negligentiũ

⁊ non

a ¶ Obligatione generis. ő ista obligatiõe generis.s.qñ hõ debetur i genere: vide hic Ang.i.§.preterea.a.j.col.vsi.q ro qd qñ debet homo in genere.

b ¶ Si minus. Petẽs minus q̄ debeat põt coraz eodẽ iudice residuũ petere. idẽ si aliõ p alio petierit p errorẽ. nam põt libellũ mutare.h.d.hm ang. ⁊ diuidit i duas ptes.prio qñ min⁹ petijt.scdo quando aliud p alio per errorem.

c ¶ In fi.ista gl. in se relata et ad tex. nrm est vera. ⁊ hm Jasonẽ vnica et singularis. nõ tñ est simpliciter va i quãtũ dicit nũq̄ presumi donationẽ nisi interueniat traditio.vide hic p eũ in.ij.col.añ fi.i v. in fi.gl.notate ⁊c.

d ¶ Debes scire. de hac materia vide h Ang. in.j.col. añ fi.vsi.i gl.iudicio. ⁊ p d. Jas. hic i. iij.col. post me.i v.in gl. magna. vide per doc.in.l.edita.C. de edẽ. Itẽ ang. hic tractat etiaz materiam an iudex possit iudicare hm ↄsciẽtiã vel hm allegata ⁊ probata. vide eũ hic in.iiij.col.i me.in v.in ista tñ materia.⁊ p Jas. hic i v.col.añ me.v. in ea.gl.ibi: nisi habeat ⁊c.ista ẽ materia.l.illicitas.§. veritas.ff.de offi. psi.vbi bar.⁊ docto.late tractãt.

e ¶ Mutare. Vide Ang. hic i ij.col. añ me. vsi. secũdo principaliter.

ꝛ nõ proſequentiũ: iſti.§§.ſubueniũt inſtãtie diligẽtie ꝓſequẽtium luculẽter ergo apparet qḋ vnũ nõ tangit materiã alterius nec qꝫ ergo cõe babẽt adinuicẽ.ꝛ ꝙ bi.§§.nõ ſunt correcti nec ꝺ.l.edita.q̃ loquunt̃ prorſus in extranea materia quãdo actor diligenter proſequit̃.vnde.§.iſtũ ſi min⁹.intelligo ſicut iacet litera liter.nã ſi min⁹ pretiũ poſſuꝫ eodẽ iudicio ꝛ inſtãtia petere: plus ſi debeat̃ ex eadeꝫ cauſa ꝛ eadem actiõe ſine nouo libello ſiue nouo ꝓceſſu.ꝛ bona ratio:q꞉ boc caſu nec cauſa agendi nec actio mutant̃ nec prima petitio deſerit̃.ꝛ boc intẽdit expſſe is.§.ſi minus.ꝛ boc dicit etiã.§.ſi detracta.in quo durãte inſtãtia auget̃ ꝛ diminuit̃:q꞉ nec cauſa radicalis agẽdi nec actio variatur:ꝙuis cõdemnatio poſſit eſſe maior vel minor.ꝛ boc probat̃ expreſſe.ff. de excep.do.l.apud celſum.§.itẽ querit̃.C.de app.l.ampliorẽ.que nõ eſt reſtringẽda ad vniuerſalẽ actionẽ.ff.de le.iĳ.l. offidius.in ſi.quis ergo erit modus procedẽdi:ecce plan⁹ eſt:dicit em̃ actor in proceſſu quãdocũqꝫ.Cum ergo peterẽ a tali.x.ex vẽditione talis equi:ꝛ ad veritatẽ idẽ equus fuerit ei.xx.vẽdit⁹:peto ip̃m eadẽ actiõe ꝛ cauſa in aliĳs.x.ꝛ ſic in.xx.condẽnari.nec eſt opus no
7 uo libello.¶†Sed an noua cõteſtatione[a]:Credo ꝙ nõ:q꞉ iã lis
a cõteſt.eſt ſup cauſa agendi vcꝫ vẽditione.ꝛ illa cauſa nõ mutat̃: nec actio.igit̃ ꝓpter tale augmentũ nõ vr̃ neceſſaria conteſtatio ſup cauſa:vt.l.offidi⁹.ſꝫ bene eſt verũ ꝙ debeat reſpõderi ad augmẽtũ:ſed ſup cauſa an vẽditio facta fuerit vel nõ in qua ꝯſiſtit factũ pricipale nõ opꝫ fieri noua ꝯteſt.ꝑ bũc.§.ꝛ facit.ff. de iud. l.tã ex cõtractib⁹.ꝭ.ti.j.§.in rẽ.ꝛ bec videnẗ ſatis plana vbi pars
8 petĳt plus in ꝓceſſu.¶†Quid ſi nõ petĳt ſꝫ teſtes vel inſtra maiorẽ ſummã aſtruũt:nũqd iudex dꝫ condẽnare in ſumma petita vel in improbata:ꝙ i petita pꝫ.ff.de ver.ſig.verbũ oportebit.iunge.ꝭ.ver.qd ſi nõ correxit.ẜm boc is.§.procedit.ꝛ fundat̃ in eo qḋ nõ variat̃ cauſa agẽdi nec actio nec res q̃ petebat̃ diminuit̃ ſꝫ augetur.¶Quid ergo ſi variaret̃ cauſa agẽdi vel ip̃a actio vel res petita ex toto:nõ videt̃ obtinere.¶Sꝫ cõtrariũ eſt expſſum.ꝭ. proxi.§.In boc aduerte vt bene intelligas.dico qḋ is.§.ꝓcedit etiã ſi null⁹ proponat̃ vel probet̃ error:vt bic no.in prima gl.ſed §.ſequẽs ita demũ ſi fuerit error.Et boc tex.latis aperit.nã i boc §.nulla fit mẽtio de errore:ibi ſic.ꝛ eſt magna rõ:q꞉ in boc.§.nõ fit tãta mutatio imo quaſi nulla quãta fit in illo.§.ibi em̃ mutat̃ ex toto res petita vel ipſa actio:bic nõ.ꝛ certũ eſt ꝙ error poteſt corrigi vſqꝫ ad ſniã.ꝫ.ff.de interro.ac.l.de etate.C.de iur.ꝛ fac.ig. error.vnde nõ mirũ ſi probato errore poſſit fieri qḋ in.ꝺ.§.dicit̃. ſtat ergo iſte.§.bodie in terminis in quib⁹ loquit̃ quãdo auget actor.Quid ſi diminuit:dicas ꝙ nõ potes diminuere.Sꝫ i definitiua ſnĩa fiet abſolutio de eo qḋ diminuit:al's ſnĩa nõ valeret vt dixi.ꝰ.§.pri.ꝛ ꝑ ea que cõſueuerunt dici ꝛ notari.C.ſi aduer
9 ſus rẽ iud.l.j.¶†Sed quid in caſu proxi.§.quẽ ſub iſto legim⁹: nũquid fiet abſolutio de prima petitiõe:q꞉ ibi fit mutatio ſubradicalis petitiõis:Videt̃ ꝙ ſic:ſaltẽ iure nouo ꝑ.ꝺ.§.oẽm.in aut. de liti.Põt dici cõtra:q꞉ ille.§.oẽm.fact⁹ fuit cõtra malignãtes q deferebãt ex malitia cauſas inceptas.iſte.§.eſt fact⁹ ad ſubueniẽdũ errãtibus qui forte iuſto errore fuerũt decepti:quib⁹ permittit̃ errorẽ ſuũ corrigere ex quadã equitate ꝛ diſpenſatione:et propter boc dicit permittim⁹ ſupponẽ.qḋ aliud de rigore:ſed ex equitate ꝑmittit̃:ꝛ in eodẽ iudicio fit condẽnatio eiſdẽ actis correcto errore:ꝛ intelligo iuſto q꞉ forte ex facto alterius.vide in ꝺ.l.de etate.§.ſi.ꝑ boc facit.ff.de leg.j.l.buiuſmodi.§.qui ſeruũ. ibi em̃ nõ poteſt dici qḋ fiat abſolutio ab actione ex teſtamento q꞉ per illam nõ petitur pretiũ.Credo tñ ꝙ in definitiua fiat mẽtio ꝛ abſolutio vt.ꝭ.dicaꝫ.ꝛ maxime ſi fiat mutatio poſt litis cõ
10 teſtationeꝫ.¶†Sed quero vltra.iſte.§.loquit̃ quãdo mutat̃ res vel actio:quid ſi vtrumqꝫ mutetur:Hoc caſu nõ auderẽ dicere quin opus ſit noua conteſtatione ꝛ nouo libello ſaltẽ tali ꝑ que appareat qḋ prima petitio erronea dimittitur ꝛ petit̃ cõdemnatio:ex aliĳs cauſa ꝛ re.Quid ergo ſi actor publicatis teſtibus videns cauſam ex qua petit nõ eſſe probatã ꝛ ſe poſſe aliaꝫ ꝓbare in eadẽ inſtãtia:cauſa tamẽ mutata vult teſtes ſuper alia cauſa ꝓducere:nũquid põt:Nõ videt̃ bodie ꝑ aut̃.de teſti.que eſt.C. de proba.aut.at qui ſemel.¶In cõtrariuꝫ videt̃:q꞉ iſte eſt non⁹ articulus ꝛ ſup nouis articulis poſſunt produci teſtes:extra de teſti.c.teſtib⁹.in cle.ſed ſi boc cõcederetur daret̃ materia falſum fabricandi:vnde is.§.videt̃ debere intelligi quãdo fit buiuſmodi mutatio ante publicationeꝫ teſtium vel poſt iuſto errore ꝓbato.Verbi gratia.actor petit.x.ex cauſa venditionis facte ab alio a quo cauſam babet:poſt reperto inſtrumẽto vẽditionis qḋ forte erat ſurreptũ vel in manib⁹ inimicoꝝ vult mutare cauſam petitiõis forte q꞉ nõ ille vẽdidit:ſꝫ alius ꝑdeceſſor:vel rẽ petitã ẜm formã inſtrumẽti vel teſtamẽti de nouo reperti.põt boc facere ꝑpter iuſtũ errorẽ nec fiet noua citatio:nec ꝓponent̃ declinatorie iudiciĳ nec noue dilatorie niſi ex mutatione cauſaret̃ ſicut ꝑ primas deliberatorias nõ potuit eſſe plene inſtruct⁹:vt bic no. Sꝫ nũquid iſte actor qui auget vel mutat condemnabit̃ in expẽſis Videt̃ qḋ ſic:q꞉ reus per ipſum vexat⁹ fuit indebite ꝛ temere.ff.

de iud.l.eũ quẽ temere.ꝛ ex boc retardat⁹ fuit proceſſus:ex quo debent̃ expſſe.C.de fru.ꝛ li.ex.l.terminato.Sed boc nõ videtur verũ in caſu quo actor iuſte errauit:q꞉ expſſe nõ debent̃ niſi pro pter calũniã:vt.§.oportet.in aut̃.de iudi.ꝛ nõ calũniat̃ qui iuſtã cauſam babuit erroris:vt ibi ꝛ.ff.de bo.li.l.i ſeruitutẽ.§.j.iũge.ꝭ.
11 ver.vr̃.ẽt.ꝛ.ꝭ.de pe.te.li.§.boc aũt.¶†Quid ſi nõ correxerit errorẽ.Verbigratia.Agebat ex cauſa cõmodati:nõ ꝓbat cõmodatũ.ſed probat depoſituꝫ: nec boc correxerit ſed petĳt ius.dubiũ vr̃ qḋ debeat fieri ꝯdẽnatio:cũ nõ poſſet ferri ſnĩa ꝑꝫ ꝓpetitionẽ:nec petitio fuit in ꝓceſſu correcta:ꝛ ideo is text.notabiliter dicit in eodẽ iudicio:ſuũ errorẽ corrigere ei permittimus: innuẽdo ꝙ ſi nõ correxerit.periclitat̃.ꝛ boc ſatis patet.ff.ſi agrimẽſ.fal.mo.l.j. extra de iud.c.examinata.ꝛ bec ꝓcedũt vbi fuit petitio negata: ꝛ actor ꝓbauit per teſtes.¶Quid ſi reus cõfeſſus fuit veritatẽ. verbigratia.cũ agerẽ depoſiti reus negauit depoſitũ: ꝛ cõfeſſus eſt cõmodatũ:tũc poſſet dici ꝙ debeat fieri preceptũ:q꞉ rõ ceſſat ꝓcedẽs.ꝛ i ſnĩa multe ſunt partes iudicis:in cõfeſſum nulle:niſi vnũ preceptũ.ꝛ ita põt verificari ꝙ no.Spe.ti. de act.ſeu peti.§.
12 ſequit̃.verſ.boc quoqꝫ.¶†Sed qd ſi cauſa ex qua agit̃ ſit iuſta ꝛ legitima ꝛ bene probata:actio tamẽ inepta.Verbigratia.dico me tibi cõmodaſſe talẽ rẽ:ꝛ boc ꝓbo ꝛ peto eã mibi reſtitui per actionẽ depoſiti.vel:dico rẽ talẽ quã tu poſſides ad me pertinere iure dñĩ: quã peto declarari ad me pertinere ꝛ mibi reſtitui. ꝛ ad boc ꝓpono cõfeſſoriã vel actionẽ ꝯmodati vel aliã ineptã. Inno.dicit qḋ dꝫ fieri ꝯdẽnatio: vt no.in.ꝺ.c.examinata.Hoſt. videt̃ dicere cõtra.ꝛ bãc videt̃ ſentire gl.ꝰ.e.in prin.in glo.iſtud. vbi etiaꝫ dixi.In boc põt dici qḋ ſi actor velit corrigere ante ſententiã:põt per bunc.§.ſed ſi nõ correxerit: ꝛ ita cõcluſerit in cauſa:adbuc credo qḋ iudex boc poſſit ꝛ debeat ſupplere:cũ cõſtet boc procedere ex errore iuris quẽ iudex ſupplere debet.C.vt que de.aduo.l.j.ff.de aſſeſ.l.j. ꝛ caute faciet ſi faciat corrigi añ ſnĩaꝫ. ſed bec queſtio:vix põt.cadere i facto bodie:cũ nomẽ actiõis nõ exprimat̃ de iure canonico: vt extra de iud.c.dilecto.nec de conſuetudine curie laicalis.Illud ergo qḋ vulgo dr̃ ꝙ actor cadit ab inſtãtia ſi dat ineptum libellũ:debet intelligi ſi pſeueret ꝛ nõ corrigat ꝛ error nõ ſit i iure qui poſſit per iudicẽ corrigi. Videt̃ etiã dicẽdũ ꝙ ſi libellus deficiat in forma ex errore iuris: qḋ poſſit corrigi ante li.cõteſta.ſine expẽſis:cũ error iuris ꝙuis iniuſt⁹ nõ noceat.ante li.conteſt.vt no.ff.de dona.l.quedã. extra de reg. iu.c.ignorãtia.li.vj.per Dy.ꝛ ẜm boc actor põt creſcere ſummã:
13 vel mutare rẽ petitã vel actionẽ ſi cognouerit ſe erraſſe.¶†Sꝫ
b pone ꝙ nõ vult mutare ſed aliã actionẽ addere.[b] Verbigrã. cũ ageret actione depoſiti ad librũ:dubitãs ꝙ non poſſet ꝓbare petĳt etiã eundẽ librũ per actionem cõmodati ꝛ vtrãqꝫ vult ſimul proſequi:nunqd põt:iſta queſtio eſt antiqua videlicet vtrũ plures actiones ad idẽ ex diuerſis cauſis cõpetẽtes poſſint cumulari.ꝛ ſcis qḋ gl.ꝭ.Dy.tenẽt qḋ ſic:niſi eſſent tales que electione ſe tollerẽt:vel ſnĩa lata in vna obſtet exceptio rei iudi.i alia: vt bic no.¶Aliĳ doc.tenẽt cõtra vt plene ſcribit Dy.extra de reg.iur. c.nullus plurib⁹.li.vj.ꝛ per Cy.l.edicta. ego melius non poſſem ſcribere ꝙ ipſi.vide ibi.¶Si tamẽ tenere velis opi.Dy.ꝛ gloſſarum vt bene verifices regulam ꝛ exceptionẽ dic ꝙ cumulatio diuerſarũ actionũ ex diuerſis cauſis ad eandem rẽ competẽtium admittit̃ ſi tales ſint ꝙ nõ ſint cõtrarie ab initio ꝛ originaliter: nec electione ſe tollãt:nec ſint ꝑiudiciales adinuicẽ:vel ſnĩa lata in vna nõ obſtaret nec obſtare poſſet ex modo ꝓnunciandi exceptio rei iudicate in alia.Si ſic ſumas:babes cõcluſionẽ Dy.ꝛ ſo
14 lutionẽ cõtrarioꝝ q̃ alle.¶†Solet etiã queri ſi i altera actionũ veniat pluſqꝫ in alia an poſſint cumulari ad boc ꝙ excedit.Itẽ Dy.ꝓſequit̃ ibi plene: ſꝫ vnũ nolo pretermittere ꝙ ibi nõ tãgit̃. nã bodie ſicut.ꝰ.dixi non ſpecificat̃ actio i libello:nunqd ꝙ plures cauſe agẽdi poſſint cumulari ad vnã petitionẽ ſeu ꝯcluſionẽ: Verbigrã.dico ꝙ cõmodaui tibi librũ quẽ etiã ꝓmiſiſti reſtituere:quare peto ipſuꝫ reſtitui:ſcio ꝙ de cõſuetudine curiarũ tales libelli admittunt̃.ꝑ quo facit extra de cõſuetudine.c.dilecto.de fide inſtr.c.inter dilectos.de preſcri.c.cũ olim.De boc no. Hoſt.extra de elec.c.q̃relã.ꝛ Jo.an.de lib.obla.c.ĳ.in nouella.ꝛ boc eſt idubitabile vbi vna de cauſis nouat aliã.ff. de noua.l.cũ
15 em̃. nã tũc ex vltima reſultat actio.ꝛ vide.ꝰ. ſic itaqꝫ.¶†Quid ſi actor petĳt minorẽ ſummaꝫ ꝛ ad illã fuit reus cõdẽnatus: vel ſoluit forte ſine condẽnatione:nunqd poteſt agere iterum ad reſiduum:Expeditũ eſt ꝛ videt̃ ꝙ ſic in.l.apud celſum.§.itẽ q̃rit̃. ꝰ.alle.C.de excep.l.ſi ex maiore.de ſo.l.ſi inter. ꝛ.l.itereſt.de fur.l. poſt deciſionẽ.Quid in tranſactiõe: vide.C.de trãſac.l.ſi de certa.¶Illud etiã no.quod in vniuerſalibus ꝛ generalibus actionibus no ſit mutatio magis ꝙ in aliĳs.nam cauſa agẽdi nõ poteſt mutari ſicut nec in aliĳs res petita non mutat̃.naꝫ ille ſui natura oĩa comprebẽdũt que ſunt de bereditate vel que ſunt adminiſtrata vel geſta.ꝛ ideo ſi aliqua ſuperueniãt: nõ cenſet̃ augmẽtum in vniuerſalibus ꝛ generalibus:ſed eſt quedam declaratio ſeu ſpecificatio:ꝛ boc niſi intẽtaretur pro re ſingulari ſpecifica

a ¶Cõteſtatiõe. Quid aũt de dilatione an dãda ſit noua dilatio: vide bic ꝑ Ang. in.vĳ.col.ante ſi. ver.binc ſumpta occaſione vbi tractat materiã dilationum per.v. col.cũ multis qḋ nibus pulcbris ꝛ vtilibus.

b ¶Actionem addere.d bac cumulatione actionũ vide bic ang. in.x.col.in ſi.ꝟ.in ea.gl.in ſi. vbi late tractat de cumulatione actionum cuꝫ multis queſtionibus.

ta.vide.s̄.eo.§.curare.
1 ☞ Actionum diuisiones quot sunt.
2 Actiones quedam sunt principales:⁊ tamen nō ponūtur in arbore Joannis:quare hoc.

a **Sunt preterea** [a] **quedam.** ¶ Is.§.planus est
nec eget alia instructiōe:vnde hic ponit aliā ⁊ vltimā diuisionē
quē exēplificat vsq͡ȝ ad finē.¶†In gl.innuit hic.in fi.Pe.dicit
ꝙ nescit qꝛ ista gl.vult dicere que ponit.xij.diuisiōes actionū:qꝛ
sunt.xvj.⁊ plus.nā sunt he.xij.q̄ hic numerant̄.Itē q̄tuorvcȝ alie
natiue:alie datiue:alie ꝑsecutorie solidi:alie nō:alie ex ꝯtu:alie
ex facto:alie in factū:alie arbitrarie:alie nō.ff.de act.⁊ ob.l.quo
ties.⁊.l.obligamur.s̄.e.§.p̄terea.⁊ hic.vñ gl.vr̄ errare ponēdo so
lū.xij.ſm eū.Preterea magis errat:qꝛ dicit hāc diuisionē vagā
tem:⁊ tñ tex.ponit eaȝ principalē vt hic.vñ is tex.vr̄ cōtra gl.vel
gl.ꝯ eū.Dicas ꝙ tex.in hoc titulo ponit sex diuisiones actionū
q̄ sunt principales.Prima est qd̄ alie sunt reales:alie ꝑsonales
s̄.e.§.j.Scd̄a qd̄ alie sunt ciuiles:alie p̄torie.s̄.e.§.ſȝ iste.Tertia
qd̄ quedā sunt rei persecutorie:quedā penales:quedā miste.s̄.e.
§.sequēs.Quarta qd̄ quedā in simplū:quedā in duplū:quedaȝ
in triplū:quedā in quadruplū.s̄.e.§.oēs aūt.Quinta qd̄ quedā
sunt bone fidei:quedā stricti iuris.s̄.e.§.actionū.Sexta qd̄ q̄dā
solidi persecutorie: quedā nō:vt hoc.§.Quid ergo volunt dice-
re gl.⁊ Pe.ꝙ plures ponāt:nūquid presumūt tex. reprehēdere?
Ad hoc dicas qd̄ gl.intēdit hic loqui de.xij.diuisionibꝰ q̄ sunt
in arbore Jo. ⁊ ad illas se refert.nō ad diuisiones huiꝰ tituli:vt
dicam tibi in fine huiꝰ tituli vbi dabo tibi notitiā arboris. Itē
Pe.nō se refert ad diuisiōes huius tit.nec ad diuisiōes q̄ ponū
tur in arbore:ſȝ ad omnes que largo mō possunt dici diuisiōes
i.differētie:qꝛ pro vero nō sunt diuisiones vt dixi de mistis in rē
2 ⁊ in personā.s̄.e.§.j.⁊.§.quedā.¶†Sed dic mihi:cū ista diuisio
sit textualis ⁊ principalis cur nō ponitur in arbore cum alie po
nant̄ que nō sunt ita principales?Respondet Dy.qd̄ Jo.inten
dit in arbore docere ⁊ instruere de actionū naturis.istud aūt ꝙ
actio detur ad minus q̄ꝫ cōpetat nō est de natura actiōis ſȝ eue
nit ex quodā accidēti:ideo Jo.nō curauit hāc diuisionē ponere
cū ista ratio satis vr̄ apparēs.ſȝ pōt impugnari:qꝛ Jo.nedū tra
ctat de diuisionibꝰ ⁊ his q̄ actionibus ex natura competūt:imo
de his q̄ ex accidēti.s̄.e.§.sequēs.ver.ſȝ ⁊ legis.⁊ ver.itē mista.et
ver.tripli.⁊ ver.sed furti.¶ Sȝ pōt dici qd̄ illud ibi euenit ex na
tura actiōis cōcurrēte accidēte:hic cōtra naturā ex mero priui
legio.¶ In gl.vt j̄.ti.j.in fi.vide de actiōe de peculio.s̄.eo.§.in
ꝑsonā.ver.actiōes.⁊ caue:qꝛ hoc nō obtinet vbi pater vel domi
nus sunt in dolo.ff.de pecu.l.in bone fidei.

1 ☞ Maritus tenetur ad restitutionē dotis inquantum facere potest:sed quis est modus deducendi ne egeat.
2 Quid si maritus cōuenit̄ hypothecaria vel ex ꝓmissione exp̄ssa.
3 Maritus si habet liberos ⁊ familiā quaȝ nutrire tenetur an in deductione ne egeat debeat haberi ratio familie.
4 Maritus an gaudeat priuilegio vt cōueniatur pro dote inquātum facere potest contra tertium.
5 An autem socer aduersus generum gaudeat hoc priuilegio.

Item si de dote. ¶ In tex.hic est scd̄m exēplū.Item super tex.concurrant fa
1 cultates.deducto ne egeat:al's implicaret cōtrarietatem.† Sed
b querit̄ quis est modus deducēdi[b]?Dic moduȝ attēdi.in duobꝰ
in quantitate rei ⁊ tēporis.In quātitate rei inspicit̄ facultas et
cōditio persone.nam si sit miles:plus expedit q̄ꝫ rusticus.item si
habeat artificiū vel officiū,debet sibi cōputari.ff.de ali.le.l.cum
alimēta.de ope.li.l.interdū.de ag.li.l.si quis ali.§.si quis ex his.
⁊.§.idem respondit.in quantitate temporis debet attendi cuius
etatis.ff.ad.l.fal.l.hereditateȝ.⁊ ſm illam iudicari:ſm Dy.Iteȝ
dic qd̄ is.§.obtinet vbi res data in dotē nō extat.Sȝ quid si exta
ret?crederē qd̄ deberet solidam restituere:nam hoc ipso dolo fa
cit qd̄ reȝ habet ⁊ restituere nō vult.ff.de pec.l.in bone fidei.Itē
quid si res data in dotē nō extat sed extat forte res acquisita de
dicta re:nūquid maritus pōt deducere?Videt̄ qd̄ sic p hunc.§.
Sed ꝓbabilius est dicere cōtra per.l.vxor marito.ff.de do.inter
vi.⁊ vxo.⁊ solu.ma.l.si cū dote.§.fi.item is.§.loquit̄ vbi maritꝰ
2 cōuenit̄ actione de dote.¶†Quid si hypothe. vel ex promissio
ne expressa vel alia act̄.Videt̄ idē.ff.de cōsti.pe.l.qd̄ si maritꝰ. de
re iudi.l.nō tamē.de fideiuſ.l.tutor.⁊ p i la que dixi ⁊ allegaui in
simili.s̄.eo.§.fuerat.Sed contra facit.ff.de nego.gest.l.diuortio.
c Sup hoc pōt dari solutio gnālis [c] ſm Dy.qꝛ aut ꝯuenit̄ maritꝰ
ex delicto:⁊ tūc nō gaudet huiusmodi priuilegio:qꝛ delictū non
dȝ sibi esse cā p̄mij.⁊ sic itelligat̄.ff.so.ma.l.etiā.§.lȝ.de re iud.l.si
reū.Aut ex ꝯtu ⁊ tūc aut ex ꝯtu dotis aut ex alio.si ex ꝯtu do
tis:tunc aut act̄.de dote aut alia.si act̄.de dote:clarū est qd̄ gau
det:vt hic.si alia:aut illa succedit in locuȝ act̄.de dote ⁊ gaudet:
vt.l.qd̄ si maritꝰ.aut nō succedit sed ꝓpter culpā mariti in aliū
deuoluitur:⁊ nō gaudet:vt.l.diuortio.si vero ex alio contractu

a ¶ Sūt p̄terea. Iste.§.ſm Ang. vsq͡ȝ ad fi.ti.h.d. Actiōes oēs aut sunt persecutorie solidi:aut inquātū qs facere pōt: vel inq̄tūhȝ:vt ꝓbat̄ i exēplis hic positis. Et diuide ſm eūdē.i hoc §.⁊ seq.doc.pauca scripserunt:exceptis quibusdā notabilibꝰ q̄ non sunt magni effectus:⁊ q̄busdā q̄stiūculis ne oīno nudi remaneant §§.sequentes.

b ¶ Deducēdi. do.Jas.hic in.ij. col.ī p̄n.seq̄t̄ Jo. fa.laudādo eū ꝓpter hāc opinionē quā hic ponit de mō deducēdi.

c ¶ Solutio generalis.Vid hic Ang.in.j.col.v̄.ī ea.gl.in fine.

d ¶ Sȝ qd.Vide hic Ang.in.ij. col.post me.v̄.qd si maritꝰ,vbi īterpretat̄ opi.Jo.fabri.Iteȝ q̄rit hic idē Ang.an non tm̄ muliere agente vel eius filio ꝓ dote maritꝰ habeat hoc priuilegium sed etiaȝ si alius agat, vide eum hic.

e ¶ Mandato. Not.spāle esse in muliere ꝙ expensas voluntarias non repetit maritus etiā si mādato mulieris sint facte.Nā ab alio cuius voluntate essent facte repeterentur: vt .l.iij. alias.iiij.ff. de in rem verso.

conueniatur:tūc aut cōuenit̄ cōstante matrimonio aut dissolu
to.Primo casu gaudet huiusmodi priuilegio.Scd̄o nō etiaȝ si
durante matrimonio cōtraxerit per.d.l.diuortio.⁊ ita no.in.d.
l.nō tm̄.sed certe salua reuerentia gl.⁊ Dy.illa lex nil facit:quia
ibi cōuenitur ex quasi cōtractu inito soluto matrimonio:vt ibi
patet:vnde ꝓbabilius videtur indistincte dicendū qd̄ quacūq͡ȝ
actiōe ꝯueniat̄ pro dote siue actio.de dote siue alia quocūq͡ȝ mō
in eiꝰ locū succedēte qd̄ gaudeat huiusmodi bñficio.⁊ idē si alia
actio.ex cōtractu quocūq͡ȝ descendēte inito durante matrimo
nio siue post.Sed si cōueniat̄ ex cōtractu inito post vel ex quasi
ꝯtractu:tūc nō gaudet:p̄sertim vbi culpa eius redarguit̄: vt.d.
l.diuortio.sed quid si maritus nil possit soluere quin egere?Vi
detur ibi vt in nihilo teneat̄ cū lex indistincte loquat̄:⁊ q nihil
pōt minus pōt.ff.de trib.l.illud.§.j.de fideiuſ.l.amissi.⁊ hec satis
vident̄ rationabilia vbi mulier habet de quo viuat.Quid si mu
lier nihil habet nisi illā dotē ⁊ illa est tota necessaria ad alimēta
mulieris?durum esset illā egere ⁊ alium de suo nutriri.ff.de alē.
lib.l.si quis a li.§.pen.⁊ cōtra charitatem que incipit a seipso.C.
3 de serui.l.preses.¶†Sȝ quid [d] dices:maritus habet liberos et
d familiam quaȝ de necessitate nutrire habet:nūquid in deductio
ne ne egeat debet haberi ꝯsideratio familie?Videt̄ ꝙ sic: vt.d.l.
si quis a lib.§.non tm̄.ff.de vsu.⁊ habi.l.ij.¶ Sed contrariuȝ vi
detur verum:qꝛ nō habet̄ ratio eris alieni nisi in donatiōe.ff.de
4 re.iur.inter eos.¶†Sed nūqd maritus gaudet hoc priuilegio
cōtra tertiū:qꝛ hic dicit muliere egente?Dic de hoc.ff.de re iud.
l.nesennius.ff.de iur.do.l.si extraneus.⁊ hoc priuilegio vtetur so
5 cer.durante matrimonio.ff.de re iudi.l.sed hoc ita. ¶†Sed nū
quid socer pater mulieris aduersus generū vel an ipsa mulier?
dic ꝙ sic:nisi fuerit in dolo.ff.de iu.do.l.pe.Et caue:qꝛ dolꝰ pre
sumitur si quis promiserit qd̄ nō habet:vt ibi patet.Iteȝ dic ꝙ
hoc priuilegiuȝ denegatur marito si sit in dolo vel lata culpa:vt
no.in.d.l.etiaȝ.§.licet.vel si neget doteȝ debitam:vt.j̄.dicetur in
socio.

1 ☞ Impense que sunt que minuunt dotem.
2 Quatenus autem ⁊ qualiter repetuntur.
3 Maritus faciens impensas in re dotali animo non donādi aut animo donandi an repetantur.
4 Quid si maritus feci expensas litigando pro re dotali defendenda vel recuperanda.

Propter retentionem. ¶ Sup text.hic est tertium exem
1 pluȝ.¶†In gl.dic ꝙ impēse.ibi cū dicit ⁊ hoc in necessarijs im
pēsis.que fiūt ad vtilitateȝ rei proprie:secus si ad tp̄s.ff.de impē.
2 l.iij.¶†In ea.gl.ibi cū dicit repetunt̄.sed quādo aut quomodo
gl.nō declarat.Unde dic qd̄ aut de mandato mulieris:aut sine
mādato.Primo casu oēs repetit.ff.eo.vtiliū.scd̄o casu subdistin
guit̄:qꝛ aut mulier erat vtroq͡ȝ tp̄e nō soluēdo: vcȝ tp̄e expeñ.⁊
tp̄e repetitiōis:aut vtroq͡ȝ soluēdo:aut altero soluēdo altero nō.
Primo casu oēs repetit.C.de rei vxo.act.l.j.§.ſȝ nec ob impēsas.
scd̄o casu nullas:vt.d.l.vtiliū.sed dat̄ facultas tollendi si ꝓdesse
possit qd̄ tollant̄.ff.de rei vē.l.in fundo.Tertio casu repetunt̄ vt
e no.in.d.l.vtiliū.¶ In ea.gl.cū dicit mādato[e].imo etiaȝ sine mā
dato:vt.d.§.ſȝ nec ob impēsas:⁊ dic vt.ff.de impē.l.ꝓ voluptua
rijs.⁊ hoc nisi esset res prouincialis.eo.ti.l.qd̄ si.sed tūc dicūtur
3 magis vtiles.¶†In fi.eiusdē gl.itē dic ꝙ p̄missa distinctio ꝓce
dat vbi cōstat ꝙ nō aīo donādi fecit expensas.naȝ si cōstaret qd̄
aīo donādi:tūc expēse facte in faciēdo repetunt̄ si mulier sit sol
uendo ⁊ sunt vtiles in reficiēdo:vt no.ff.de do.inter vir.⁊ vxo.l.
sed si mors.§.fi.e.ti.l.ꝙ si vir.in casu dubio videt̄ donare modi
cas nō magnas.ff.de impē.l.pe.⁊ de do.inter vir.⁊ vxo.l.vtrū.et
in magnis distingue hoc casu vt.s̄.Et que sunt magne ⁊ q̄ mo
dice relinquit̄ arbitrio iudicis inspectis facultatibꝰ ⁊ cōditioni
bus ꝑsonarū:vt satis scripsi in.d.§.ſȝ nec ob impēsas.⁊ hec ꝓce
dūt quādo fecit expensas in rebus dotalibus.¶ Quid si in cor
4 pore mulieris?Vide.C.de ne.gest.l.qd̄ in vxorē.¶†Sȝ qd si fe
cit expensas litigādo pro re dotali defendenda vel recuperāda?
Spe.videt̄ tenere ꝙ nō repetit.in spe.de dona.inter vir.⁊ vxo.§.
formatis.ver.illud querit̄.¶ Sȝ hoc videt̄ per q̄ꝫ dure saltē vbi
noluit donare.nā maritꝰ nō tenebatur ministrare dictas expen
sas:vt no.Inno.extra de do.inter vir.⁊ vxo.c.per tuas.in gl.fin.
Cur ergo nō repetet?Non video cur nō debeat iudicari sicut de
alijs expensis.Alia que possunt tangere hanc materiaȝ vide.C.
de rei vxo.act.⁊.s̄.eo.§.fuerat.

1 ☞ Parens si agat cuȝ filio vel alijs descendētibus an habeat priuilegium ne conueniatur vltra q̄ꝫ facere possint.
Quid de fratre patrino:filiolo:prelato:si subditus eum conueniat.nume.2.3.⁊.4.
5 Quid si agatur actione reali puta socius vēdicat socio partem quam socius possidet.

Sed ⁊ si quis. ¶ Hic ponit duo exempla. Cum parente vtriusq͡ȝ sexus in infinitū: vt not.ff.

1 vt no.ff.de re iud.l.patron⁹.¶†Sed quid si parẽs agat cũ filio vel aliis descendẽtibus emãcipatis?Videt idem:cũ priuilegiũ debeat esse recip̃rocũ.ff.qd quisq̃ iur.l.j.sicut dicimus de marito ⁊ muliere.§.ver.itẽ si de dote.⁊ q̃ pr̃ tenet filiũ alere.⁊ sic nil lter esset si filius deducat:cũ esset p aliã viã habitur⁹.ff.de vul.substi.l.
2 si filius.¶†Quid in fraudẽ*?Gl.tenet q̃ insolidũ cõuenit.ff.p
a socio.l.verũ.¶Sz pot dici ꝯ supposito q̃ frater teneat ipm alere:qd videt indubitabile vt scripsi.C.de alẽ.lib.l.j.vnde p dictas rationem videt debere cõcludi q̃ gaudeat hoc beneficio.Sz qd de dño ⁊ vasallo?Videt idem:cũ teneant se adinuicem alere: vt scripsi.C.de alẽ.lib.l.j.⁊ videt quasi expssum in feu.de notis feu.
3 in prin.¶†Quid in patrino vel filiolo?Videt idẽ p ea q̃ no.in
4 d.l.j.⁊ in patrono ecclesie cuz debeat ali:vt ibi scripsi.†Sed qd de prelato si subditus eum cõueniat?Dic idem fortiori ratione: q̃ ille gaudet priuilegio armate militie:vt no.ff.de re iud.l.miles.Et idẽ vr de rectore ⁊ curatore si parochian⁹ suus eũ cõueniat.p p̃dicta.Et idẽ in aduocato vt ibi:qd posset pcedere si recipiat salariũ de publico.Vel dic idẽ ⁊ si nõ recipiat p illa q̃ scripsi.§.p quas pso.no.acqui.§.j.Et idez de scholare ⁊ doctore seu magistro.ar.predictorũ.⁊ hoc si miles doctor aduocatus vel prelatus cõueniant ex cõtractibus tangentib⁹ aduocationẽ vel militiã vel scholasticã rẽ:vt no.in.d.l.miles.¶Itẽ hoc intelligo si tales persone conueniant ex suo cõtractu vel facto:secus si ex contractu alterius:vt.d.l.verũ.§.si pater.¶Super ter.patrono. vel cũ eoꝝ parẽtibus vel liberis.ff.de re iudi.l.patronus.⁊ idez si patron⁹ cũ liberto.ff.de ag.lib.l.alimẽta.⁊ hec oĩa intelligo nisi ille q vult vti isto beneficio fuerit ingrat⁹:vt.d.l.alimẽta.¶Super ter.itẽ si soci⁹.sextũ exemplũ.¶Super tertu:iudicio societatis.Quid si alia actio.latis videt idẽ:dũtamẽ occasione societatis ⁊ ex cõtractu inito societate durãte agat:vt dixi in simili.§.e.
5 §.itẽ si de dote.¶†Quid si agerec actiõe reali?Verbi grã.soci⁹ vẽdicat a socio partẽ quã soci⁹ reus possidet.nõ credo qd sit locus his iuribus vt ibi dixi.sed an obtinet in sociis oĩm bonoꝝ tm̃:dic in.d.l.verũ.in prin.ff.de re iud.l.sunt qui putãt.¶Et argumẽto istoꝝ posset idẽ dici de plurib⁹ canonicis eiusdẽ ecclie vel de plurib⁹ priorib⁹ vel monachis eiusdẽ monasterij vel pluribus scholarib⁹ habitantib⁹ in eadẽ domo:p quos facit gñali tas isti⁹ ter.de notis feu.in prin.ista eñ cõueniũt moribꝰ:iõ extẽdẽda:vt.ff.sol.ma.l.elegãter.§.fi.¶In gl.⁊ se cõsitente.in fi.ff.de re iud.l.sed hoc ita.§.fi.⁊ idẽ credo in oĩbus casibus supradictis ff.qd cum eo.l.sed si ex parte.§.j.⁊ dixi.§.ver.item si de dote.in fi.

1 ☞Donator si ex donatiõe sua conueniat habet priuilegiũ vt condẽnetur inquantũ facere põt:secus si ex donatione alterius.
2 Quid aũt si donator tradidit rez realiter quam nunc possidet: donatarius eam vendicat.
3 Donasti mihi plures res quas peto mihi tradi.tu vis deducere ne egeas ⁊ vis eligere de rebus que tibi magis placent:ego autẽ volo petere alias:queritur quis eliget.
4 Quid si donatarius vult alere donatorẽ in domo sua:vt nõ fiat talis deductio.
5 An aũt illud qd deducitur debet esse perpetuũ ita transmittat ad heredes.

1 **Idem est si quis.** ¶†Exẽplũ septimũ.Ex donatiõe sua secus si alteri⁹.ff.de re iudi.l.⁊ fideiussor.§.fi.⁊.l.se.nisi essent de suis.vt no.i.d.l.⁊ fideiussor.§.fi.sol.ma.l.etiaz.in prin.Itẽ hec vera in pura ⁊ vera donatione.¶Quid si fiat ob causaz?Videt secus:q̃ illa nõ est pprie donatio vt dixi.§.de dona.in prin.nec liberalitas:et ideo cessat ratio que reddit.ff.de re iud.l.exheredatũ.§.fi.cũ.l.se.ff.de reg.iu.l.diuus.Pro hoc facit q̃ cõsuenit dici q̃ donatio ob causam nõ reuocat propter ingratitudinez.C.de reuo.dona.l.fi.In cõtrariũ facit q̃ promittẽs dotẽ pmittit ob causaz:⁊ tñ vtitur hoc priuilegio.ff.de iur.do.l.pe.⁊ non dicas speciale in socero:q̃ idem videt in quocũq̃.ff.de iure dot.l.si extrane⁹.so.põt dici qd vbi dat ob causam cõcernentẽ fauore illius cui donat vel contẽplatione cuius datur:tũc sit loc⁹ huic.§.sed vbi cõcernit fauorẽ vel vtilitatẽ dãtis sicut forte recipiẽtis:tunc dicerẽ cõtra.Verbi grã.si do tibi in dotẽ:in nullo ego habeo vtilitatẽ: vel si do tibi vbi emas caligas vel edifices tibi domũ:totũ est mihi liberalitas.sz si dẽ tibi fundũ vt edifices mihi domũ:tũc vr ꝯtrũ:q̃ tũc magis est negotiũ q̃ liberalitas.ff.de do.l.aristo.⁊ in hoc casu esset aduertendũ quid est maius vel id qd donat:vel id qd faciẽ duz est:q̃ si maius sit notabiliter id qd donat:põt dici qd si donatio in eo qd excedit ⁊ q̃tũ ad illud sit loc⁹ pnilegio.ff.de do.inter vi.⁊ vxo.l.si spõsus.§.circa.nisi principaliter intẽderẽ ꝯtrahere.aliud negotiũ.ff.de ꝯtrahẽ.emp.l.si quis donatiõis.¶In gl.j.qñ nõ põt.in fi.vide q̃ ibi no.q̃ fuerũt nõnulli q multũ voluerũt restringere hãc materiã:quoꝝ opi.reprobat ibi per Jo.⁊ gl.¶In gl.si condi.ex.l.ibi.§.finaũt.idẽ in actio.ex stipulatu:vt
2 dixi.§.e.ver.itẽ si de dote.¶†Sed qd si donator tradidit rẽ realiter quã nũc reperit possidere:donatarius eã vendicat?Videt per ea que.§.dixi qd donator nõ possit deducere:qd p q̃dtũ vi detur.vnde in superioribus vez qñ res dotalis vel pars socij vẽdicat:nõ mirũ si nil deducat:q̃ ibi nihil vendicat de bonis illo
3 rũ ꝯtra quos agit:nec que realiter sua fuerũt:sz hic sec⁹.¶†Sz hic querit cuius est electio de eo q̃ debet deduci. Verbigratia. dedisti mihi plures res quas peto mihi tradi.tu vis deducere ne egeas:⁊ vis eligere.de illis reb⁹ illas que tibi plus placẽt: ego volo tradere alias: querit qs eliget. Videt q̃ debeat deduci de oĩbus.C.ad.l.fal.l.fi.qd põt esse verũ vbi plurib⁹ donauit:⁊ plures res simul agũt.secus si vnus.ff.ad.l.fal.l.plautius.⁊.l.plane.§.fi. cũ.l.seq.ad tre.l.marcell⁹.§.res que.⁊ debet donãs eligere medio criter.C.de dona.l.si quis argẽtum.facit.C.qñ ⁊ qui.quar.pars.
4 l.fi.de salga.l.j.⁊.fi.¶†Quid si donatarius vult alere donatorẽ in domo sua ad finẽ ne fiat ista deductio? Videt q̃ deberet audiri:q̃ predicta deductio fit ,pter alimenta ex quo prouidere ei satis videt offerre:sicut heredes viri satis vident offerre si offerãt se alere mulierẽ in domo propria:iuxta illa que notantur.C. de rei vxo.ac.l.j.§.simili modo.ff.vt i pos.leg.l.que legator.i spec. qui filij sint legi.ver.nũc dicamus.sed durum est beneficiũ legis restringere:que cõcedit donatori deductionez: ⁊ deductio fit de ipsis rebus.ff.ad.l.fal.l.lineam.insti.de fideicom.here.§.si qs.bene tñ credo q̃ si res esset indiuisibilis:q̃ iudex deberet cõpellere alterũ recipere ius suũ in estimatiõe. ff.de leg.j.l. nõ ampli⁹.§.fi.
5 ¶†Sed potest vltra queri nũquid illud qd deducit erit perpetuum vt transmittat ad extraneos heredes.causa dubitationis occurrit:q̃ heredes extranei nõ gaudent hmõi priuilegio: vt satis.§.dictum est.Sed videtur de mente legum q̃ illud q̃ deducitur remaneat donanti pleno iure:ideo credo qd nihil vnquam restituitur etiam si donans peruenerit adpinguiorem fortunaz de qua posset etiam dubitari.⁊ facit qd notatur.ff.de offi.presi. l.illicitas.§.fi.sed huic obstat.§.j.§.fi.sed in alio casu loquitur.

Compensationes. ¶Hic est octauum exẽplum.⁊ vide materiam huius.§.s.eo.§.in bone fidei.dic vt ibi.

1 ☞Cessionis bonorum beneficium quare fuit inuentum.
2 Debitor an possit detrudi in carcerem pro debito ciuili.
3 Clericus si obligat se ad arrestum pro debito ciuili:an teneat talis obligatio.
4 Quid si ex delicto sit quis obligatus: an liberet cedẽdo bonis.
5 Debitor cedens bonis an liberetur a debito.
6 Debitor an liberetur ab obligatione per cessionem bonorum.
7 Debitor an possit renunciare beneficio cessionis bonorum.
8 Debitor qui bonis cessit non potest condẽnari nisi habeat emolumentum idoneum.quid autem dicatur idoneum.
9 Cessio bonorum an admittatur si debitor ex consuetudine non potest detrudi in carcerem.
10 Vestis an sit auferenda cedenti bonis.

Eum eo quoq̃. ¶Nonũ exẽplũ.gl.sunt hic breues ⁊ clare: ideo eas nõ apostillo.¶Sed q̃ is.§.est cauda istius tituli: ꝓpono circa eũ aliquãtulũ insistere ⁊ aliquas questiones tangere que faciũt ad intelle
1 ctũ hui⁹.§.⁊ sue materie.¶†Et pmo q̃ro quare fuit inuẽtũ huiusmodi beneficiũ cessiõis.⁊ad hoc rñdet ter.ne indicati detru
b dant in carcerẽ.C.e.l.j.¶Occasione huius cõsuenit q̃ri ᵇnunqd debitor possit p debito ciuili detrudi in carcerẽ.Et hoc vr expe
2 ditũ ibi.pro hoc.C.de exac.trib.l.nemo.li.x.¶†In cõtrariũ facit:q̃ nemo dubitat quin carcer sit magna seruitus.C.de pe.l.incredibile.ff.de lib.ho.exhi.l.ij. ⁊ iure cautum est q̃ ,pter debitũ ciuile quis nõ debet seruire.C.de act.⁊ obl.l.ob es.super hoc põt dici q̃ debitor fiscalis possit poni in carcerẽ: vt.d.l.nemo.vbi est expressum.De debitore priuati potest distingui: q̃ aut dolose facit vel fecit qd esset nõ soluẽdo:⁊ tũc põt detrudi ⁊ extraordinarie puniri.ff.q̃ in frau.cred.l.si.§.fi.de admi.tu.l.ob fenus. si aũt alis cõmisit dolum in cõtractu:tũc non põt detrudi. ff.de mino. l.qd si minor.§.si quis seruus. Aut nõ dolose: ⁊ tũc pro notoria ⁊ euidenti cõtumacia põt detrudi:si forte ,pter contumaciam nõ vult bona sua indicare que forte abscõdit que indicare tenetur:vt not.C.eo.l.j.nam talis cõtumacia dolo equiparatur.ff.de admi.tut.l.si plures.⁊ iudex realiter citat contumacẽ.C.quomodo ⁊ quãdo iud.l.consentaneum. igitur cuz dolosus nõ euadat cedẽdo nec verus cõtumax:imo cessio facta ⁊ admissa nõ iuuaret eum in casu;quo nollet indicare: q̃ cuz teneat oĩa dimittere dolo facit si quid celat vel retinet.ff.ma.l.dolus.alis nõ video qd debeat detrudi pro debito ciuili:⁊ si detrudat nõ debet detineri: presertim si velit cedere:vt.d.l.j.Et hoc nisi esset obligat⁹ expresse ad arrestum:nam tunc videt posse detineri. Et facit qd dicit de obsidib⁹.ff.de testa.l.obsides. de iure fisl.l. diuus.⁊ ita vtitur
3 curia regis Frãcie.¶†Quid si sit cleric⁹ qui se obligauit ad arrestum pro debito ciuili:Hic qd valet:⁊ debet tenere arrestũ in curia ecclesie:sed in curia seculari non. Item nec debet teneri in curia ecclesie in vinculis nec in clauso carcere:vt notãt docto.ex

a ¶Fratre.Vide Ang.hic ante med.col.v.qd in fratre. Itez q̃rit hic are. quando põt opponi ista exceptio. vide eũ hic in.ij.col. post princ. ver. quero quando põt. q̃ dicit q̃ potest opponi pendẽte iudicio etiam post sententiam.

b ¶Cõsueuit q̃ri.Hãc qõnẽ ponit Ang.hic i pn ci.v.hincsumpta occasiõe querit.

tra de iureiur.c.ex rescripto.vide ibi in nouella.Hec ꝓcedūt vbi
quis est obligatus ad dandum.¶ Quid si ad faciendū? Videt
qd nō liberetur cedēdo: qꝛ causa quare quis liberatur cedendo
est impotentia soluendi.vbi ergo tenetur ad factū talis impotē
tia nō potest allegari: qꝛ possibile est sibi facere: igitur nō libera
tur cedēdo.¶ Preterea ex quo facere pōt ꝛ nō facit ꝯstat ꝙ est
in dolo: vt.d.l.dolus.ff.mand.ꝛ dolosus nō gaudet hmōi benefi
cio: vt satis.s.dictū est.vnde illud ꝙ cōsueuit dici qd ille qui est
obligatus ad factū liberatur soluēdo interesse: obtinet vbi vult
ꝛ potest prestare interesse: sed vbi nō potest non obtinet: vt.ff.de
verb.obli.l.in stipulationibus.§.si.plusꝙ frustratoriuꝫ enī est di
cere qd ꝓmissor facti eligēdo interesse ꝙ nō potest prestare libe
retur.ff.de sol.l.sticbuꝫ.in prin.ff.de cōtrahen.emp.l.si in emptio
ne.§.si.ꝛ ideo videtur indubitate qd possit cōpelli ad faciendū
si sciat ꝛ possit facere: nec liberat cedēdo: ꝛ hoc apparet: qꝛ liber
tus alien9 compellit edere operas.ff.de ope.li.l.suo victu.Bene
tñ credo qd stipulator debet facere expensas vel dare tm̄ tps qd
potuerit acqrere vnde faciat: vt.d.l.suo victu.cū.l.seq.ꝛ sic quo
ad hoc adhereo additioni que asserit scriptorem precise compel
li scribere qd cōuenit.ff.de ope.no.nun.l.stipulatio.§.fine.Et cre
do qd possit intrudi si nō faciat q cōtumaciā: per ea q̄.s.dixi: ꝛ
que ibi notant.ꝛ hec procedūt vbi ꝓmissor scit ꝛ pōt facere qd ꝓ
misit.al's cuꝫ deberet solū cōdēnari ad interesse: liberaret cedēdo
bonis: cum sit eadē ratio q̄ in pecuniario debito.ff.de ver.ob.l.sti
pulationes non di.§.j.nec hoc casu distinguo an fuit electa indu
stria persone vel nō: sꝫ an sciat ꝛ possit facere vel nō: vt dxit.Hec
4 procedūt vbi quis tenet ex ꝯctu.¶ †Quid si ex delicto vel quasi?
Dic nō idē: sed pena pecuniaria cōuertit in corporalē.ff.de pe.l.j.
§.gñaliter.de in ius vocā.l.pe.etiā si ex culpa teneat.ff.de incē.l.q
edes.ꝛ ideo credo ꝙ si quis agat iniuriarū ꝛ cōcludat ad pecu
niā: ꝛ si reus ꝯdēnatus cedat bonis: ꝙ nō se liberet: sed pena pe
cuniria debet ꝯuerti in corporalē per predicta.ꝛ vide hoc extra
de sol.c.odoard9.ꝛ facit.ff.qd cū eo.l.sed si.§.ꝙꝙ.Dixi ergo qd
5 pōt detrudi pro debito fiscali vel qñ se ad hoc obligauit.¶ †Sꝫ
a querit nunqd illis casibus pōt se liberare[a] cedēdo.Nō videt qꝛ
sic nihil esset spāle i illis casib9: qd tñ iura vident supponere.In
ꝯtrariū videt expssum.s.de socie.§.itē si qs.C.q bo.ce.pos.l.iij.re
cipiēdo rēpublicā ꝓ re fiscali de qua ꝑ prius predicat.ff.de ver.
sig.l.eū q vect.ꝛ.l.inter publicum.ꝛ ꝓbat manifestius in vltimo
casu: qꝛ obligādo se ad arrestū nō videt renūciare huic beneficio
cui etiā renūciare nō pōt expresse: vt.j.videbis.In quo ergo est
spāle in illis duobus casibus? Rñdeo: qꝛ illis casib9 statim debi
tor detrudit anteꝙ fiat executio de bonis: vt.d.l.nemo.i aliis so
lū si dolose aut cōtumaciter conuerset quomin9 soluere possit ꝛ
ita illi duo casus magnā habēt prerogatiuā.Itē circa hoc q̄rit:
pone ꝙ aliqs fecit aliquē detrudi ꝓpter debitū: ille nō hꝫ vnde
alat: qs alet eū? Dicas qd ille q fecit eū detineri: ꝛ si nolit alere:
iudex bñ faciet si ꝑmittat ipm abire.ꝛ videt notari.C.de ero.mi
li.an.l.si.lib.xij.ꝛ facit.ff.ad exhi.sꝫ si hereditas.nisi possit alimē
tari de eleemosynis.C.de epis.audi.l.iudices.al's si iudex expedi
ret eum de carcere sine iusta cā tenet ad debitū.C.de exac.trib.l.
6 quoties.¶ †Pōt vlteri9 q̄ri nūqd ꝑ cessionē bonorū qs liberet
ab obligatiōe.Gl.vr̄ dicere ꝙ sic a ciuili.ff.de fideius.l.vbicūꝙ.
sꝫ hoc videt ꝯ mentē hui9.§.ꝛ aliorū iuriū q̄ dicūt ꝙ nihilomi
nus agitur ꝯ ipsum cedentē etiā efficaciter si idoneū emolumē
tum habeat: ꝛ sic prior remanet obligatio: qꝛ si sola naturalis re
7 maneret ex ea sola nō pōt agi: vt dixi.s.de obl.in prin. ¶ †Con
b sueuit q̄ri vtrū possit renūciari[b] huic bñficio.Et scis ꝙ doc.con
sueuerunt tenere qd nō: post Dy.qui de hoc no.ff.sol.ma.l.alia.
Et ideo credo qd cōstitutiones prouinciales ꝛ synodales quas
prelati faciūt ꝙ excōicati etiā si cedāt nō tradant ecclesiastice se
pulture nō tenēt: tum qꝛ ꝯtra bonos mores ꝑ predictā.l.alia.tū
qꝛ hoc est bñficiū iuris a canone cōcessum: vt.d.c.odoard9.ꝙ in
ferior tollere nō dꝫ nec pōt.extra de re.iu.c.indultū.lib.vj.ꝛ vide
que Dy.ibi no.q̄ ad hoc possunt adduci.vñ p̄lati in hoc abutū
tur in multis locis propter emolumenta.ꝛ hac ratiōe vr̄ qd nō
possit cōsuetudine itroduci ꝙ qs nō liberet cedēdo: cū cōsuetu
do nō valeat ꝯ bonos mores.ꝛ hoc bñficiū legis moribus intro
ducat: vt.l.de quibus.ff.de legi.sꝫ modus cedēdi bñ pōt cōsuetu
dine introduci vt ꝙ cedat nud9 sicut fit in multis locis.Dic er
go qd ille qui cessit bonis nō pōt condēnari nisi idoneuꝫ emolu
8 mētū habeat.¶ †Sꝫ querit qd dr̄ idoneū.tex.hoc declarat.ff.de
cessio.bo.l.qui bonis.ꝛ.l.in q.vbi expsse dicit qd nō pōt cōueni
ri nisi inquantū facere potest.¶ Quid si haberet altam turrim
ꝛ p̄tiosam q̄ nullū portat emolumētū: nec est in loco quo possit
cōmode vēdi? dic nō nisi quantum emolumentū afferret: vt.d.l.
qui bonis.ibi cū dicit nō ex qualitate.¶ Sed nūquid is.§.obti
net in creditoribus qui erāt ante cessionē ꝛ quos post cedēs sor
titus est? Videt ꝙ sic: cū loquat indistincte: tñ veri9 videt qd nō
obtineat in creditoribus cū quibus post cōtraxit: imo illi cōue
nient illū insolidū.ꝛ hoc videt innuere a contrario sensu.l.iij.C.

a ¶ Si liberare.
Querit Ange.in
ij.col.post me.v.
q̄ro an post cessio
nem.Itē an post
datam dilationē
qnquēnalē debi
tori a creditorib9
debitor possit ce
dere bonis lapsa
dilatione.Itē an
debitor possit pe
nitere ꝛ nō cede
re bonis.Itē an
cessio bonis p̄nci
palis ꝓsit fideius
sori.has qōnes vi
de hic ꝑ Ange.ꝛ
Jas.Itē vid doc.
in.l.si.C.q.bo.ce
dere pos.

b ¶ Renūciari.
Vide Ang.hic ꝛ
do.Jasonē circa
finem huius.§.

b ¶ Posset dici
Hoc dictū sequit
ꝛ laudat hic do.
Jas.i.ij.col.i p̄n.
ver.vt.l.notate.

de bo.auth.iud.pos.ꝛ facit qd filiusfamilias cōueniat de his q̄
cōtraxit cū in potestate esset inquantū facere pōt: sed de his que
ꝯtraxit post insolidū.ff.qd cū eo.l.iij.Quid ergo faciet? cedat ite
rum illis.¶ Quid si qs se obligauerat sub ꝯditione ꝛ ante ꝯdi
tionis euētū cessit: deinde venit ꝯdictio: nūqd gaudet beneficio
huiusmodi.§.In hoc pōt dici ꝙ si erat obligat9 ex contractu
inter viuos: gaudet.si ex legato nō.ff.de ver.obl.l.si fili9.de re iu
di.l.que legata.ꝛ hoc vbi erat obligatio ad vnaꝫ summā vel ad
vnaꝫ quātitatē.¶ Quid si ad reditus vel aliqd annuū? dic idē:
ff.de dona.causa mor.l.senat9.§.si.de ver.obl.l.sticbū.§.j.ꝛ vide
ff.quādo.di.vsufr.leg.ce.l.j.§.j.vbi potest notari aliqd in vsufr.
speciale.Scdm hoc ergo est dare casuꝫ in quo posteriores credi
tores sunt potiores priorib9 ꝯ regulā cōem.C.q po.in pig.ha.l.sꝫ
ꝛ hoc si ille q cessit excipiat de hoc ꝯtra primos: sꝫ si nō excipiat
ꝛ creditores cōtendāt inter se: videret qd ꝯcurrant in postea q̄si
tis: iuxta illa que scripsi.s.e.§.itē seruiana.nō enī videt qd credi
tor possit vti exceptione ex persona rei ex quo reus nō vtitur lō
9 ge minus ꝙ fideiussor.j.de replica.§.si. ¶ Iteꝫ querit.dixi.s.ꝙ
cessio admittit in ciuili debito ne debitor detrudat ꝛc.Pone ꝙ
est cōsuetudo qd nūꝙ quis pro debito ciuili incarceret sicut est
in regno Frācie vbi nō incarcerat qs nisi sit ad hoc expresse obli
gat9: nūqd admittit cessio? Et videt qd nō: qꝛ causa cedēdi ces
sat.Et ꝓ hoc facit.C.e.l.ꝓpter.vbi nō admittit cessio cū ꝑ aliud
remediū prouidet.igitur cū ꝑ ꝯsuetudinē prouideat ne in carce
rem detrudat: nō est locus cessioni.ꝛ facit.C.eo.l.si.¶ Quid di
ces de illis qui nō conueniunt nisi inquantuꝫ facere possunt: de
quibus.s.vidisti: nunqd cedere possunt? Credo qd nō per dictā
rationē.imo generali9 credo ꝙ nunꝙ cessio debeat admitti: nisi
creditores instarēt ꝛ peterēt eū detrudi: vel forte in foro ecclesia
stico excōicari.Et hoc pōt ꝓbari ꝑ dictā rationē: qꝛ hoc benefi
cium est miserabile ꝛ subsidiariū: nec cōceditur nisi ꝓpter neces
sitatē: igitur gratis cedēs nō debet admitti: ꝛ hoc satis indicat
tex.C.eo.l.j.ꝛ.l.si.vbi dat electio creditoribus vel statim admitte
10 re vel differre: vt ibi legitur quicquid doc.ibi notant. ¶ †Con
sueuit queri nūquid vestis sit auferēda cedēti. Gl.videtur velle
qd nihil debeat ei admitti etiaꝫ vnus denarius.ff.e.l.pe.pro hoc
facit is tex.inhumanum ꝛc.Itē facit qꝛ vestimenta tollunt ser
uis mulieris facto diuortio.ff.sol.mat.l.in his.§.j.¶ Item qꝛ in
actione de peculio vestimentuꝫ estimatur.ff.de pe.l.id vestimen
tum.Iteꝫ facit.ff.de ca.di.l.tutelas.cū dicit nudus exultat.ff.de
bo.dam.l.ij.In hoc cōsueuerunt doc.dicere qd vestis nobilis ei
auferat: sed pannicularia nō.ff.de bo.dā.l.diuus.ꝛ ita etiaꝫ tenet
c Dy.ꝛ ex generalitate huius litere posset dici[c] qd si qs spoliat9
sit bonis ꝓpter guerrā: vel aliud infortuniū qd nō debeat cōue
niri insolidū: qd est valde piū ꝛ equū.Itē facit qd monach9 vel
religiosus q nō habet propriū nō possit cōpelli ad cedendū. Cō
tra.C.e.l.cū ꝛ filij.sed si in illo q aliquo casu potest habere ꝓpriū
monachus nō huiusmodi tele vix esset finis qui semꝑ vellet eaꝫ
texere.Ego vero hic telam prescindo quantum ad lecturā hui9
tituli: qꝛ tamē quidam habent hic arborem Jo.licet pauci citra
montani ipsam arborem habeant nec forte eius notitiaꝫ: placet
dare facilem ꝛ clarā doctrinā per quam ipsa arbor poterit intel
ligi quocunꝙ.

Ad euidentiā arboris actionū q̄ ascribit Jo.sciendū
qd multe sunt diuisiones actionū: vt no.s.e.§.sunt p̄
terea.ꝛ ibi scripsi: ꝛ.j.tibi declarabo articulatim de
oībus diuisionibus.Joan.elegit.xij.literas: per illas
potest cognosci natura quasi omniuꝫ actionum: ꝛ ad docendū
que sit natura cuiuslibet actiōis posuit in singulis circulis singu
las actiones: ꝛ sup singulis actionibus literas.xij.videlicet a.b.
c.d.e.f.g.h.i.k.l.m.quaruꝫ singule designant singulas diuisiones.
Prima diuisio est qd quedaꝫ sunt pretorie quedam ciuiles: hāc
designat prima litera.a.Scda diuisio est qd quedā sunt in rem:
quedam in personam: quedā misti: ꝛ hanc designat litera.b.Et
sic per cōsequens quelibet litera quālibet diuisioneꝫ prout arti
culatim statim tibi subijciā ꝛ litera super qualibet diuisiōe.Itē
debes scire qd super qualibet litera sunt certi pūcti ꝑ quos desi
gnatur sub qua diuisiōe est actio.Vñ prima diuisio est qd actio
num quedam pretorie quedaꝫ ciuiles.Si sit pretoria ponit vn9
pūctus super litera.a.designando qd actio est de primo membro
videlicet pretoria.si sit ciuilis: erūt duo puncti designādo qd est
de scdo mēbro.Si vero diuisio sit trimēbris: si actio sit de natu
ra primi mēbri: ponit vn9 punctus sup.a.si de natura scdi mem
bri fiūt duo pūcti.si de natura tertij fiunt tres puncti.si de natu
ra quarti quatuor.vltra nō excedit.per ista facile est intelligere
arborē.ꝛ per gl.que super ea facte fuerūt quas nō improbo. Sꝫ
vide ꝛ lege eas per te: qꝛ ego ꝓsequi nō intēdo cū ꝑ ea que.s.di
cta ꝛ notata fuerunt posset satis innotescere natura et materia
actionū.Et scias qd hec arbor fuit improprie dicta arbor cum
nō habeat radices: trūcum: neqꝫ frondes que sunt de esse ꝛ spe
cie arborum: potius debuisset dici tabula.

Sequuntur

¶Sequuntur dicte.xij.diuisiones cũ literis ꝛ cum punctis articulatim omnium actionum.
a ¶Alie sunt pretorie:alie ciuiles.
b ¶Alie in rem:alie in personam:alie miste.
c ¶Alie rei persecutorie:alie pene:alie miste.
d ¶Alie in simplum:alie in dup.alie in trip.alie in quadru.
e ¶Alie bone fidei:alie stricti iuris.
f ¶Alie perpetue:alie temporales.
g ¶Alie transitorie ad heredes:alie non.
h ¶Alie que infamant:alie non.
i ¶Alie directe:alie vtiles.
k ¶Alie directe:alie contrarie.
l ¶Alie vniuersales:alie singulares.
m ¶Alie simplices:alie duplices.

¶Per has diuisiões patet intellectus arboris:q: istas diuisiones litere ꝛ puncti predicti designãt:ꝛ per ipsam dũtamen sit fideliter punctuata.xij.nature actionum clare patẽt:nec mereri si reperies quandoqꝫ aliquas figuras nõ punctuatas:q: quando actio est incerta ꝛ vaga sic qȝ non potest certa regula dari sup membro qȝ litera designat:tũc nil punctuatur prout glos.dicte arboris satis declarant:ad quas te remitto.

¶Quod cum eo qui in aliena est potestate:neg.gest.esse dicetur. Rubrica.

1 ¶Religiosus si cõtrahat an agi possit contra eius abbatem.
1 ¶Actio quod iussu an competat si dominus mandat creditori vt seruo tradat.
2 Actio quod iussu an competat si abbas iussit religioso suo pecuniam mutuo dari.
3 Famulus meus liber homo meo iussu recipit mutuo pecuniam seu vinum ꝛc.an ego possim conueniri.
4 Quid in vxore an maritus conueniatur pro ea.
5 Exercitor obligaẽ ex facto magistri:ꝛ tamen magister ei nõ acquirit:secus in institore.cur tam varie.
6 Exercitoria ꝛ institoria dantur si ꝯtractũ fuerit eius rei gratia: quis autem probabit cuius rei gratia sit contractum.
7 Quid si expresse fuit mandatum:an creditor teneatur probare.
8 Quid si quis prepositꝰ fuerit alicui ville ad omnia faciẽda que sunt necessaria si accipiat mutuo pecuniam:an ille qui eum preposuit possit conueniri.
9 Institor quis proprie dicatur.
10 Institor ꝛ procurator an ꝛ qualiter differant.
11 Procurator cõstitutus generaliter ab eo qui se est absentaturꝰ ad omnia facienda ꝛc.an talis procurator possit obligare dñm.
12 Quid si instituit eum procuratorem institorem.
13 Quid de vicario loco tenente.
14 Institor an obligetur contrahẽdo in negotio cui est prepositus.

a **Alia tamen.** [a]¶Hec cõtinuatio tertius est melior ꝙ cõtinuatio gl. que est.s.in rubrica. ¶Ne verbosa fiat disputatio.nota sanctissimũ verbũ cõtra aliquos lectores qui dilatant verba vt possint horam constitutã lectioni transire:ꝛ legũt vnum vel duos libros in anno cum deberẽt legere totũ volumẽ: ꝛ se ꝛ scholares destruunt.ꝛ facit.C.de appel.l.ampliorez.§.in refutatorijs. 1 ¶†In gl.nam similiuꝫ.in fi.per hunc tex.posset dici ꝙ posset agi ex contractibus religiosorũ cõtra abbates ꝛ prelatos superiores eorum cum sint in eorum potestate: vt dixi.s.ti.s. §.actiones de peculio.in fine.

b **Si igitur.** [b]¶†In glo.scilicet volentis.contra hanc 1 gl.videtur expresse.ff.e.l.fi.vbi videẽ expressum ꝙ nõ agiẽ qȝ iussu vbi dñs mãdat creditori tradere seruo. ¶Preterea videtur ꝙ vbi mandatuꝫ dirigitur creditori:ꝙ debeat agi mãdati.C.man.l.si tibi.Sol.scis ꝙ super hoc sunt opi. inter Pla.ꝛ Jo.vt no.ff.qȝ iussu.l.j.ꝛ.C.e.l.etiam.dic tamẽ plenius ꝙ aut ipse dñs cõtraxit in propria persona:ꝛ contractu facto iussit pecuniaꝫ tradi seruo:tunc nõ datur qȝ iussu:vt.d.l.fi. Aut mandauit credi ipsi seruo tñ:tũc aut mandatuꝫ dirigitur ad contrahentem ꝛ datur man.ꝛ qȝ iussu.ꝛ cõcurrunt.aut ad seruũ:ꝛ datur qȝ iussu tãtũ:vt no.d.l.ij. ¶Sꝫ mirũ videẽ qȝ non datur qȝ iussu vbi mandatũ dirigitur ad cõtrahenteꝫ cũ nullꝰ iussus intercedat.sed potest dici ꝙ imo tacitꝰ ex eo ꝙ mandatũ ei tradit:ꝛ per hoc potest dici ꝙ si aliquis mandet rẽ aliquã tradi vel solui alicui qȝ hoc videatur illum cui tradi mandat constituere procuratorem:ꝙuis ad veritatem nullum aliud mandatum ei fecisset:qȝ est notabile.ꝛ facit.ff.qȝ iussu.l.j.§.sed si mãdauerit.de noua.l.fi.ꝛ caue q: hec actio nõ habet locuꝫ nisi cum in hetur seruo proprio:vel qui debet haberi pro proprio. vide.ff.qȝ iussu.l.j.§.si pupillus.cum.§.seq.ꝛ.l.seq.vnde si nõ esset proprius 2 ꝙuis põt fieri ,ꝑprius non haberet.ff.qȝ iussu.l.ij.§.fi. ¶†Quid ergo si abbas iussit religioso suo pecuniã mutuo recipere:nũqd

c potest agi hac actione:[c]Uidetur ꝙ sic:q: habet illuꝫ in potestate:vt dixi.s.in prin.ꝛ facit.ff.qȝ iussu.l.pe.Sed si solus cõuentus qui habet hona discreta iuberet:nõ crederez posse agi hac actione:ꝛ sic intelligo extra de fideiuss.c.pe.ꝛ idem crederem eadẽ ratione si prior foraneus vel ruralis iuberet socio suo qui nõ sit in obedientia ꝛ potestate illius.ꝛ ideꝫ de priore claustrali:nisi fungeretur vice abbatis.ff.qȝ iussu.l.j.§.fi. ¶Sed cõtra premissa videtur.d.c.pe.qȝ videẽ requirere neduꝫ iussum abbatis:imo ꝛ capituli.sed dic qȝ loquiẽ quo ad hoc vt capitulum teneatur:ipse tamẽ abbas teneret si solus precipisset.Loquitur ergo hec mate
3 ria quãdo iubetur seruo. ¶†Sed quid si libero: Uerbigratia. precepi famulo meo ꝙ reciperet mutuo pecuniã:vel vinũ:vel aliquid aliud:ipse fecit:nunquid possum cõueniri:Dic ꝙ sic vtili institoria: nõ tamẽ hac actione.C.de exer.l.si mutuã.Nec ob.C. eo.l.fi.q: loquitur in seruis:vt ibi notaẽ:ꝛ de his videbis magis
4 in inferioribꝰ. ¶†Sed quid si vir iubeat vxori in partibꝰ Francie ꝛ alijs locis qui reguntur consuetudine in quibꝰ vxor est in potestate viri: De cõsuetudine videreẽ ꝙ cõpetat hec actio:cuꝫ eadem equitatis ratio interueniat.j.ver.ideo aũt. ¶Quid si pater iussit filio adoptiuo: Distingue:aut trãsiuit in potestatẽ vel nõ C.de adop.l.cum i adoptiuis.§.de adop.in prin.in filio arrogato nõ dubiũ:q: ille trãsiret i potestatẽ: ꝛ ideo videẽ habere locũ
d hec actio in eo indistincte. ¶Circa exercitoriam [d]sciendũ est qȝ soluꝫ daẽ pro negotiatione nauali maritima vel fluuiali.ff.de exerci.act.l.j.§.nauẽ.ꝛ ẽm legem ꝛ potestatem magistro dataꝫ.ff.e. l.j.§.igitur proposito.Istã tamẽ propositionis legẽ debet exercitor notam facere.nã alſs ex quo vtiẽ opera magistri: obligat dñs ad oĩa ad que officiuꝫ se potest extendere.ff.de insti.l.sed si pupillus.§.j.ꝛ sic intellige.ff.de exerc.l.j §.magistrum. in ver.quid tñ. sicut armẽta:ꝛ victualia:ꝛ necessaria:nam ꝛ ad conditiones nauigij de quibꝰ satis apparet in tex.d.l.j.ꝛ plenius in summa Azo.
5 eo.ti.ver.tacite autem. ¶†De vno tamen potest queri.exercitor obligatur ex facto magistri:ꝛ tamẽ magister ei nõn acquirit:vt ff.eo.l.j.§.econtrario.sed secus in institore.ff.de insti.l.j.§.fi.cuꝫ.l. seq.Sed cur diuersum: Respondeo vt tex. respondet in.d.§.ecõtrario.q: dñs nauis nõ indigebat remedio pretoris cuꝫ sit ei alſs prouisum:ꝛ si nõ sit prouisum:imputet sibi qui proposuit.ea.l.j. §.cuius autem.Sed certe eadem ratio videẽ locũ habere i institutẽte.vnde ꝑbabiliter potest dici idẽ vt neutri acquiraẽ regula-
6 riter sed vtriqꝫ in subsidiũ:iuxta.d.l.ij.de instito ¶†Sed ꝑ enidẽtia horũ quero:hic dicit tex.in exercitoria ꝛ institoria ꝙ danẽ si quis contraxerit eius rei gratia cui fuit prepositus. queriẽ ad quẽ pertineat hec probatio.Hoc est expressum.ff.de exerc.l.fi.vide ibi.eo.ti.l.j.§.nõ aũt.Et hoc est verũ vbi virtute officij magi-
7 ster vel institor recipit ꝛ ex volũtate dñi tacita. ¶†Quid si expressa:q: forte sibi mandatũ fuit expresse ꝙ posset recipere pecunias mutuo:tunc nõ crederẽ ꝙ oporteret aliquid creditorem ꝑbare nisi dictũ mãdatũ:ꝛ ꝙ mutuasset:q: eoipso ꝙ dñs permittit recipere.expresse se obligat.ꝛ sic intelligiẽ.C.de exerc.l.si mutuã.ff. de insti.l.i cũ.ꝛ.l.si qs mãcipijs. de ne.ge.l.liberto. in prin. vñ.l.illa finalis intelligiẽ qñ exercitor vel institor ex causa sui officij aliqd cõtraxerunt nõ permittẽte dño expresse:q: tũc dñs nõ teneẽ nisi illa cõcurrãt q̃ illa lex ꝯtinet.Sed si dñs expresse ꝑmisit recipere mutuas pecunias vel aliquẽ cõtractũ certũ exercere:non credo ꝙ obtineat.ꝛ hoc satis pꝫ in.d.§.pe.de fideiuss.ꝛ ibi no.Inno.ꝛ hoc vr innuere.l.habeat.ff.de instito.hꝫ ergo locũ hec institoria
8 vbi quis seruũ vel liberũ alicui negotiationi ꝑposuit. ¶†Quid ergo dices.quidã instituit quẽdã ad regẽdũ villã suã vel aliquã domũ suã vbi habebat familiã:ꝛ dedit ei potestatẽ agẽdi:defendẽdi.regẽdi.debita ꝛ reditꝰ exigẽdi:ꝛ oĩa alia faciẽdi q̃ ad regimẽ ville vel domꝰ:cui ꝑponiẽ erũt necessaria vel opportuna sicut cõsueuit poni in talibꝰ instrumẽtis.iste recepit mutuo pecunias vel blada ꝑ regimine domꝰ:q̃riẽ nunqd dñs obliget.Et vr expeditũ ꝙ nõ.C.qȝ cũ eo.l.fi.ff.de instito.l.si cũ villico.In cõtrariũ videẽ:q: si edificio fuit ꝑposit:obligat dñm.e.ti.l.cuicũqꝫ. i ꝑn. Itẽ q: iste est quasi.generalis ꝑcurator oim rerũ q̃ tãgunt dñm ratione ville vel domꝰ sibi cõmisse: ꝛ sic eius factũ nocet dño.ff. de pac.l.rescriptũ.§.fi.cũ.l.seq.ꝛ se.ꝛ maxime i talibꝰ q̃ nõ sapiũt alienationẽ dñij.ff.de ꝑcu.l.procurator totoꝝ.Preterea ꝑcurator generalis põt instituere institorẽ:cuius factũ dñꝫ obligabit: ergo multo fortius ipse ipsum dñm obligat.ff.de insti.l.cuiusqꝫ. §.fi.cũ.l.seq.vñ ex quo cõmissa est ei gubernatio ꝛ oĩa q̃ sequunẽ
9 ex ea.ff.de instito.l.cuicũqꝫ.§.itẽ si institor.cũ.§.seq. ¶†Pro euie dẽtia horũ scire te volo qȝ institor[e] ꝓprie dicitẽ qui preponitur alicui negotiationi questuarie:vtile qui preponitur alicui mẽse nummularie vel alicui operatorio in quo currunt mercature:vt d.l.si cum villico.quem vulgariter dicere hic tex.cũ dicit:cũ qs taberne.ff.eo.l.iij.Improprie aũt dicitẽ istitor quãdo instituitẽ aliquis ad vnũ negotiũ in quo nõ est mercãtia: sicut quãdo ꝑponiẽ ad recipiendũ mutuo pecuniã vel aliquem actũ vnicum in quo ea

a ¶Qr tñ.Dinide hunc titulũ ẽm are.ꝛ summa sic hoc ꝑn.Cognito ꝯctu seruorũ ad obligãdũ dñs erit cognituꝫ qd de ꝯctu filij ad obligandum patrem.

b ¶Si igitur. Dñs teneẽ ex ꝯctu serui isolidũ si ꝯbi inferit vel si ipm vel liberuꝫ hoiem in naui vẽ alicui aliꝫ negotiatiõi ꝑposuerit actiõibus cognominati qȝ iussu ꝛ exercitoria ꝛ institoria.

c ¶Qȝ sic.Idẽ tꝫ hic do. Ang.i j.col.v.qd si abbas. Et mirũ est qȝ tacet de noie. Jo.fab.

d ¶Circa exercitoriã. De hac actiõe vide hic ꝑ Ang.i.j.co.circa fi.v.ꝛ aduer. vbi etiã iter actionẽ exercitoꝝ ꝛ tributoriam.

e ¶Qȝ institor. De hac actione vide hic ꝑ Ang. in.ij.col.ante fin. ver.in gl. seruuꝫ.

dit obligatio sicut ad emēdum vnum equū vel aliquid singula
re.C.de exerci.l.si mutuā.Impropriissime dicit̄ qñ pponit̄ alicui
negotio pro adhibenda diligentia nō vt aliquid agat ꝙ obliga
tionē sapiat:vt si quis preponit̄ operariis ad hoc tm̄ vt videat
qd diligenter ⁊ bene operent̄.⁊ talis nō pōt dici institor:sꝫ pcu
rator:nisi impropriissime ⁊ abusiue.De primo nō est dubiū qd
obligat dn̄m ꝯtrahēdo ei⁹ rei gr̄a ad quā ppositus est.ff.e.l.cui
cunqꝫ.§.nō tm̄.⁊ hic.ff.de instito.l.j.De scdo est certū qd obligat
etiā dn̄m nō directa institoria cū nō sit pprie institor:sꝫ vtili:vt
d.l.in eum.ff.de inst.de act.emp.l.iul.§.si pcurator.extra de fide
ius.c.pe.ff.de neg.gest.l.liberto.De tertio est dicendū ꝙ dn̄m nō
obligat:vt.d.l.si.C.qd cū eo.⁊.d.c.pe.⁊ sic dꝫ intelligi.ff.de insti.
l.cuicūqꝫ.§.sed cum fullo.ibi em̄ preposuit eū vt discipulis im
peraret ⁊ eos dirigeret in agēdis:nō vt venderet vel emeret vel
operatorium gubernaret recipiēdo ⁊ excipiēdo opera:tunc em̄
esset institor:eo.tit.l.institor.⁊ de tali qui habet ptātē recipiēdi
soluendi ac prouidendi debet intelligi princ.d.l. cuicūqꝫ.ibi em̄
prepositus fuit edificio.s.ad ministrandū soluendū ⁊ recipiēdū
necessaria pro edificio.Et ideo in qōne pposita videt̄ qd talis q
habet administrationē ville seu dom⁹ obliget dn̄m si dom⁹ sit
talis qd cōsuetum fuerit ⁊ oporteat emere ⁊ vēdere ⁊ negotiari
pro sustentatione domus ⁊ familie.ff.qd cū eo.l.si.Si autē esset
in puris reditibus:non crederē per predicta.vel si esset institut⁹
ad faciendū coli tm̄ vel vt operari⁹ presit.⁊ ita modico.d.l.si.C.
qd cū eo.Sed qd si ille qui nō potuit dn̄m obligare cōuertit
in ei⁹ vtilitatē:Dic dn̄m teneri.ff.de insti.l.si qs mācipiis.⁊.d.c.
10 pe.de fideius.C.qd cū eo.l.ei q.in si.†Sꝫ qrit̄ nūqd sit dr̄ia in
ter institorē ⁊ pcuratorē.Et vr̄ expssum ꝙ sic.nā tex.dicit ꝙ isti
tutor obligat dn̄m:pcurator nō:vt.d.l.cuicūqꝫ.§.sꝫ cū fullo.Cō
tra videt̄ expresse eo.tit.l.in eū.de act.emp.l.iul.§.si procurator.
Preterea tex.pmiscue vtit̄ verbo pcuratoris cū aliis verbis
q institutionē sapiūt.C.qd cū eo.l.si.Sup hoc videt̄ dicēdū qd
vbi pcurator instituit̄ ad negotiationē qstnariā nō refert vtrū
dicat facio eū institorē vel pcuratorē:cū eadē sit intētio.extra de
procu.c.petitio.⁊ idem si ad vnā de se obligatoriā qūis nō que
stuariam:vt.d.§.si procurator.⁊.d.l.in eū.Quid ergo vult di
cere.§.sed ⁊ cū fullo:Dicas ꝙ ille tex.vult facere differentiā quā
s.feci:vꝫ an preficiat̄ negotio:an vt imperet ⁊ videat qd diligē
ter agant. In primo casu obligat dn̄m:in scdo nō:q: in scdo nō
est institor sed quasi pcurator.vnde scias ꝙ verbū pcuratoris:
plus cōprehēdit ⁊ est magis largū q̄ verbū institoris.Nā insti
tor nō potest dici nisi qñ preponit̄ quis negotio obligatorio:nisi
sumatur verbū impropriissime.sꝫ pcurator pōt dici ad qdcūqꝫ
negotiū.⁊ hoc vult dicere is tex.q: talis non est relictus vt insti
tor sed quasi procurator.Itē pcurator dicit̄ ad negotia ⁊ ad
iudicia:sed institor ab negotia tm̄ maximeq̄stuaria:vt patet per
11 totā hanc materiā.†Sed pone:aliquis peregere proficiscēs
dimisit procuratorem suum generalē omnium bonorū suorū: et
dedit ei potestatē defendēdi negotiādi ⁊ oīa faciēdi ⁊c.nūquid
procurator pōt eū obligare:nō videt̄ p.d.l.pcurator tutorū. nisi
haberet liberā:eo.ti.l.pcu.cui libera.Sed multū obst.q: talis
procurator pōt facere institorē q obligat: vt.s.dixi p.l. cuicūqꝫ.
§.si.Sup hoc pōt dici ꝙ si dn̄s erat talis qui cōsueuit mercari:
qd iste procurator obligabit eum in talibus in quibus cōsueuit
dn̄s se obligare ⁊ mercari.ff.qd cū eo.l.si.de pig.act.l.vel vniuer
sorum.⁊ de tali presumendū est loqui.l.cuicūqꝫ.§.si.⁊ ad talē re
stringenda.sinautem nō videt̄ ꝙ obliget.Sed mirum quare in
stitor generalis vel specialis ad vnā negotiationē dn̄m obligat:
⁊ nō procura.generalis nisi in casu predicto:sed ad hoc pōt re
sponderi ꝙ procuratori in dubio videt̄ tm̄ cōmissa administra
tio vtilis ⁊ necessaria dn̄o:⁊ ideo nihil pōt alienare nisi illa que
seruādo seruari nō possunt.ff.de procu.l.pcu.totoꝝ.C.de procu.
l.pcuratorē.⁊ p ꝯsequēs nec obligare.sed vbi instituit̄ ad mercā
dum:tūc permittit̄ alienatio illius rei gratia cui⁹ institutus est
12 ⁊ per cōsequens obligatio.†Quid si instituit eū pcuratorē ⁊
institorē:Videt̄ idē acsi eū ꝯstitueret pcuratorē tm̄.ff.p socio.l.
13 sed si adiiciat̄.†Quid si instituit aliquē vicariū vel locū tenē
tem:Videt̄ ꝙ talis eū obliget.ff.qd cum eo.l.si.ibi sꝫ q: ⁊c.Vel
dic vt in pcuratore.Sꝫ cū institor ⁊ pcurator possunt dn̄m obli
gare in suis casib⁹ vt.s.vidistis querit̄ vtrū possint res eius obli
gari pignori in casib⁹ illis.Vr̄ qd nō.ff.qd iussu.l.dn̄m.nisi dn̄s
cōsueuisset pignorare.ff.de pig.act.l.vel vniuersorum.qd cū eo.
l.si.⁊ forte hoc casu debet intelligi.ff.de insti.l.cuicūqꝫ.§.itē fide
iussori.Itē querit quid si nō appareat ꝙ dn̄s institorē prepo
suerat probat̄ tm̄ ꝙ dn̄o sciēte ⁊ pmittēte mercat̄ tanq̄ institor.
videtur ꝙ sufficiat.ff.de exerc.l.j.§.magistrū.ver.ceterū.de insti
to.l.cuicūqꝫ.§.si qs pistor.arg.ff.de pecu.l.q̄ tuberonis.§. sunt q
dē.⁊.l.nō solū.de tribu.l.j.⁊ ideo videt̄ ꝙ illi qui permittūt vxo
res suas publice mercari ꝙ teneant̄ de eoꝝ cōtractib⁹ p pdicta.
14 †Sed nūquid ipse institor tenet̄:videt̄ qd sic:ad instar magi
stri nauis.ff.de exerci.l.j.§.est autē ⁊ procu.ff.de procu.l. procur.

a Introduxit.Si seru⁹ sciē
te dn̄o i merce pe
culiari negotiat̄
⁊ inde dn̄s aliqd
recipere dꝫ voca
tur i tributū vna
cū aliis creditori
bus.h.d.Ange.

qui pro euictione.Cōtra.ff.de insti.l.si.sed ibi nō ꝯtraxit:sed so
lū cōfessus fuit.vnde per illam legem videt̄ q: institor cōfitendo
nō obligat dn̄m q̄uis cōtrahendo obliget:⁊ ideo summe cauē
dum est qd litere que fiūt cū talibus cōtineāt ipsum cōtractū
nō autē cōfessionem cōtractus tm̄:sicut faciunt cōiter in regno
Francie.vnde videret̄ ꝙ cōfessio talis nō deberet nocere dn̄o si
cut nec tutoris.ff.de confes.l.certum.§.sed an ipsos.imo nec ipsi
institori:vt.d.l.si.⁊ hoc nisi in literis cōfessionis contineret vltra
promissio.sicut fit cōiter:q: tūc virtute obligationis ⁊ pmissio
nis pōt cōueniri:vt.l.quidē.ff.de cōsti.pecu.Super hoc autē an
institor teneat̄:est distinguendū cuius cōtemplatione cōtractū
est.⁊ in dubio presumitur ꝙ ꝯtemplatione vtriusqꝫ:vt no.p gl.⁊
doc.C.qd cū eo.l.ei qui.man.l.si literas.Ista placuit hic tāgere:
quia quotidiana sunt.⁊ iunge que dicam.j.§.si.

1 Pater vel dominus qñ conueniunt̄ de peculio habent pri
uilegium vt ante omnia detrahāt qd ipsis debetur:an hoc sem
per locum habeat.
2 Tributoria actio quando competat.
3 Merx quid proprie dicitur applicādo ad propositū hui⁹ tituli.
4 Tributoria actio in quibus creditoribus obtineat.
5 Tributoria actio que datur ex contractu vel quasi quare nō da
tur in heredem ex dolo defuncti.

a **Introduxit.** [a] †Pro euidētia isti⁹.§.⁊ sue mate
1 rie debes scire qd vbi pater vel dn̄s cō
ueniunt̄ de peculio habent tale priuilegiū ꝙ ante oēs creditores
deducunt qd eis debetur ⁊ ꝙ superest soluitur creditorib⁹.ff. de
peculio.l.sed si damnū.§.peculiū.⁊.j.§.cū aūt.ꝙ pretor modera
tus est detrahendo casum quo seruus sciente ⁊ patiēte dn̄o mer
cabatur:tunc em̄ erat iniquum ꝙ ille qui cōtraxit cū eo in illa
merce preposterat̄ dn̄o ⁊ forte debitū suū perderet.vnde intro
duxit hāc actio.per qd dn̄s cōtribuit:quatenus merx se extēdit
cū ceteris creditoribus qui in illa merce cōtraxerūt cū seruo p
quantitate debiti cuiuscūqꝫ.⁊ vocat̄ tributoria:q: p ipsam fit cō
tributio debitoris.In hoc tamē est differētia inter dn̄m ⁊ credi
tores:q: cōtributio fit oīm debitorū dn̄i vndecūqꝫ ⁊ ex quacūqꝫ
causa ei debeat̄.Sꝫ nō sic de aliis debitis aliorū creditorū:q:
de nullis fit cōtributio nisi de illis q cōtracta fuerūt in merce il
la vel eius gratia pro qua agit̄:nec pōt agi nisi p illa in qua est
ꝯctū si sint diuerse merces ⁊ in diuersis locis exercētur.Et ca
ueat actor:q: si egit ista actiōe:nō pōt redire ad actio.de pecu
lio q̄uis plus sit in peculio q̄ in merce:⁊ iō interdū pl⁹ expedit
agere de peculio q̄ hac actiōe prout hec oīa reperies si vis legere
tex.⁊ gl.ff.de tribu.⁊ per totū.j.§.is quoqꝫ.hoc supposito pone
2 casum qui facilis est ⁊ planus.†In gl.hanc actionem.Azo in
summa videt̄ tenere cōtra:pro quo facit multū is tex.doc. tamē
cōsueuerūt approbare hanc gl.vbiqꝫ ⁊ hic approbāt ⁊ videt̄ ve
ra:nā nō reperit̄ edictū nec materia vñ illud officiū posset descē
dere vel causari.Et ad hoc facit.Nā hec actio nō est ppriū no
mē actionis:fm opi.gl.sicut dixi.s.eo.§.j.Sed cognomē actiōis
que orit̄ ex ꝯtractu ex quo agit̄ que quādoqꝫ cognominat̄ insti
toria.quādoqꝫ de peculio.quādoqꝫ de in rē verso:prout diuerso
modo cōcluditur.⁊ certū est ꝙ in actio.descēdentib⁹ ex ꝯtracti
3 bus nō reperit̄ officiū tale.†Sed pro euidentia huius actio
nis pōt queri quid proprie vocatur merx applicādo ad nostrū
idioma ⁊ ad factū:q: nec.l.mercis.de ver.sig.q̄uis sint ibi due le
ges q sic vocant̄.nec.l.j.§.licet.ff.de trib.nō bene declarāt. Unde
ego credo ꝙ hoc casu merx dicat̄ mercatura: videlicet quelibet
res que est empta pro reuendendo ⁊ lucrādo:⁊ obtinet proprie
quādo seruus tenet operatoriū plurium mercaturarū:sed ⁊ vti
lis datur etiam vnius rei:vt no.ff.eo.l.j.Itē potest queri cur
actio de pecu.⁊ hec se tollūt adinuicem:⁊ cur nō dātur in ꝯ:o ꝙ
4 plus pōt eē in vna q̄ i alia.de hoc videbis.j.§.is quoqꝫ.†Itē
queritur in quib⁹ creditoribus hec tributoria obtineat.⁊ est di
cendum ꝙ in chyrographariis tm̄:secus si omnes vel alter pretē
derent pignora vel realē obligationē.nam tūc obtineret regula
fallētie qui prior est.ff.de tribu.l.procuratoris.§.si plures.in fin.
Quid si alter pretendebat priuilegium:Videtur idē acsi pretē
deret hypothecam:⁊ sic nō fieret distributio:iuxta illa que scri
psi.s.tit.proxi.§.item si quis in fraudē.⁊ facit.ff.qd cū eo.l.iii.
de in rem verso.l.j.§.itē si plures.In cōtrariū videt̄.ff.de pecu.
5 l.ex facto.†Itē querit̄ quare hec actio que datur ex cōtractu
vel quasi nō datur in heredem ex dolo defuncti in solidū.ff.eod.
l.illud.§.fin.sicut cetere que ex contractibus oriuntur.ff.de act.⁊
obliga.l.ex cōtractibus.⁊ cur speciale in ista.dicit Jac.de rauē.
quod actio tributoria participat in aliqua naturā personalita
tis ⁊ in aliquo naturam realitatis:nam naturā personalitatis
habet in eo quod datur ⁊ causatur ex cōtractu serui:sed habet
naturam realitatis in eo quod datur cōtra dn̄m qui nusq̄ fuit
obligatus nec cōtraxit.Sed pro eo solo conuenitur:quia habet
peculium vel habere desiit sicut in reali:nūc natura realis est ꝙ
quādo possessor dolo desiit possidere:heredes non tenentur nisi
de eo quod

de eo qd̄ puenit: ⁊ ideo cū tributoria habeat ne utraʒ realitatis in eo qd̄ cōcernit dn̄m: nō mirū si nō detur in heredē nisi inquātum peruenit sicut nec realis ſm cū. Ista ratio videtur bona: ⁊ fundaꝛ per .l. cū aūt. ff. de rei vendi. ⁊ nō est de hoc multum mirandum: qꝛ bene reperiunꝛ alie actiōes que causanꝛ ex cōtractibus vel quasi: ⁊ nō dantur nisi inquantuʒ peruenit. ff. pro socio. l. heres. de here. tu. l. j. ⁊ fi.

1 ☞ Actio de peculio ⁊ actio de in rē verso an sint eedē actiōes. Adde ad idem. nu. 2. 3. 4. ⁊ 5.
6 Actio vna vel vnum iudiciū dicitꝛ multis modis. vide ī quibus.
7 Quid erit: agit aliqs ō peculio nl̄la mētiōe facta ꝙ aliqd fuerit vlu3 ī rē dn̄i: pbat ī pceſſu aliqd vſu3 eē: an fiet ɔdēnatio ī reo.
8 An autē actor debet exprimere in libello quantum sit versum.
9 Actio tributoria ⁊ de in rē verso an possint ītētari vna instātia.
10 Actio de peculio ⁊ de in rem verso an se inuicem tollāt electiōe.
11 Actio institoria ⁊ actio de peculio ⁊ de in rē verso. an tollanꝛ in uicem per electionem.
12 An aūt qd̄ dicitur hic de actiōe de peculio ⁊ de in rē verso obtineat in actione institoria. exemplum ponit.
13 Actor compellitur eligere saltē in actiōe tributoria: vſqꝫ ad qd̄ tempus debet eligere.
14 Quid vero: actor nō agit iudicialiter sed cōqueriꝛ extraiudicialiter: fuit cōpositū qd̄ reus solueret partē petitam: an possit agi de in rem verso vel institoria.
15 In rem versum intelligi debet necessario. Quid autē si vtiliter.

a **Preterea[a] introducta est.** ¶ In glos. caue in fin. Hec gl. vꝛ cōtra tex. q dicit actio in singulari. ſʒ de hoc videbis magis. j. ¶ In gl. hoc punctū. ibi que oppositio. hic debet esse ꝙ opinio. vel forte voluit dicere ꝙ oppositio contra opi. Jo. nā de hoc posset opponi: ⁊ apparet: qꝛ Jo. ad hoc rn̄det vt pʒ in inferioribꝰ. ¶ † In fi. eiusdē gl. Ja. de ra. recitat hāc opi. ⁊ nō probat nec improbat: ⁊ tn̄ videtur multū dubia ⁊ quasi contra mētem istius tex. Pro hac tn̄ opi. pōt sic arguꝛ: vcʒ ꝙ sint due actiōes: vna de peculio alia de in rem verso certum est ꝙ illa censenꝛ diuersa que diuersis noībus nuncupanꝛ: ⁊ diuersos habēt tractatus. C. de codi. l. si rē. ff. de ver. sig. l. carbonū. de pig. act. l. cōuenerit. §. pe. Sed cōstat qd̄ actiōes de peculio ⁊ de in rē verso: diuersa habēt nomina ⁊ diuersos titulos ⁊ tractatus: ergo nō habēt nec possunt dici vna. maior est pbata. minor patet in ti. de peculio ⁊ de in rē verso. ff. q sunt diuersi noīe ⁊ re. ¶ Preterea illa nō possunt dici vnū que diuersas habēt causas ⁊ naturas: ſʒ ita est in actiōe de peculio de in rē verso: ergo sunt diuerse. maior patet de se ⁊ per. d. l. carbonū. minor patet: qꝛ vna datur quādo est versum: alia si nihil. ¶ Itē vna datur insolidū. alia quatenus est in
2 peculio: vt patet hoc. §. ⁊ in tota materia. ¶ † Preterea si essent vna actio vno cursu finirenꝛ: ⁊ vna causa cōplerent: ⁊ vniforme tempus haberēt: ⁊ nō possent nisi semel cōpetere. Sed cōstat ꝙ actio de in rē verso cōpetit vbi nō cōpetit de peculio: ⁊ per oppositu3 distinguunꝛ ⁊ diuersa habent tēpora: qꝛ vna perpetua alia temporalis: ergo sunt due ⁊ diuerse. ff. de in reʒ verso. l. j. §. j. C. de exerci. l. ij. ⁊ sic videꝛ pro opi. Jo. qd̄ sunt due ⁊ diuerse. In cōtrarium sunt tres ratiōes que hic ponunꝛ in gl. ⁊ maxime iste text. qui dicit vna est actio. in ver. ſʒ ⁊ in prin. huius. §. vbi dicit. Preterea itroducta est actio loquēdo in singulari. nec valēt solutiones que hic dātur qd̄ sint vna quo ad effectū: qꝛ salua gratia nō est idē effectꝰ: qꝛ si ageret simpliciter de peculio dn̄s deduceret qd̄ sibi debeꝛ dato qd̄ esset aliquid versum. j. §. cū aūt. ⁊ hoc etiā tenet gl. expresse de in rem verso. l. filius. in gl. pe. ⁊ sic nō est ideʒ
3 effectus. ¶ † Preterea ꝙuis veniret in actio. de pec. id qd̄ seruus vertit in vtilitatē dn̄i tanꝙ seruo debitū hoc veniret tanꝙ peculium serui ⁊ ex cōdemnatione facta simpliciter in actiōe de peculio ⁊ sub estimatiōe peculij: ⁊ sic frustra diceret iste tex. qd̄ due fierent cōdemnationis ⁊ ꝙ fieri debet estimatio peculij ad parteʒ ⁊ de eo qd̄ in rem est versum ad aliā: vnde nō credo qd̄ possit dici quin hec opin. ⁊ solutiones sint contra mentem huius litere. ¶ Preterea expressum est nisi tex. calūnietur qd̄ instātia de peculio cadit instātia de in rē verso. ff. quādo actio de peculio est annalis. l. j. §. quesitum. al's est. l. vnde. ibi nō potest dici ꝙ ageret de peculio ⁊ de in reʒ verso ex diuersis causis sicut gl. videtur velle intelligere in positione finali: quia tex. hoc nō patitur qui dicit fuisse actuʒ actiōe annali: ⁊ ita de peculio tm̄. ¶ Preterea ſm illam positionē illa nihil valeret: nec haberet dubiū qd̄ nō est dicēdū. ¶ † Quid ergo dicemus: negari nō pōt nec vnꝙ is tex. negare voluit quin actio de peculio ⁊ de in rē verso sint due: ⁊ qn habeāt diuersas naturas ⁊ vias: vt. s. satis ostēsum est. ⁊ hoc bene ⁊ clare dicit tex. etiaʒ hic. j. §. is quoqꝫ. ver. certe. vbi dicit: certe qui pōt probare in rē dn̄i versum: de in reʒ verso agere dʒ sub. nō de pecu. ita enim intendit inferre ex precedentibus: al's nil diceret. Item negari nō pōt quin habeat diuersos effectus ⁊ ma-
5 xime vbi dn̄o aliquid debetur. ¶ † Quid enim si dn̄s noluit esse

4 [number printed in the margin beside "cēdū. ¶ † Quid ergo dicemus"]

debitor serui de eo quod in rē dn̄i verteret: Constat qd̄ nō esset debitor peculij: vt. l. ꝙ tuberonis. §. sed id qd̄. ⁊ ita esset diuersus effectus ⁊ cessarent oēs solutiones quas gl. reddit hic. ¶ Quid
6 ergo voluit dicere iste tex. licet eniʒ vna est actio ⁊c. ¶ † Pro euidētia scias qd̄ interdum dicitur vna actio seu vnum iudiciū: qꝛ vna est instantia ꝙuis diuerse sint actiōes: ⁊ hoc vides in simili. lex hoc dicit ꝙ de pluribꝰ hereditatibus ex diuersis causis cōibus vnum iudiciū sumi potest: id est vna instātia: ⁊ tamen sunt plures actiones. ff. fa. ercis. l. heredes. §. de pluribus. ⁊ vna actio pro socio intentatur pro diuersis societatibus. ff. pro socio. l. cuʒ duobus. §. si plures. Potest igitur hic dici qd̄ vna est actio que ex peculio ⁊ in rē verso intentaꝛ. i. vna instātia effectꝰ vtriusqꝫ venit. hoc intendit is tex. dicere: ⁊ . d. l. quesitum. quādo actio de peculio est annalis. ⁊ . d. l. filiusfa. togā. ex quarū mēte scias istū tex.
7 fuisse extractum. ¶ † Quid ergo dices: ago de peculio: [b] nō facta
b mentione qd̄ fuerit aliquid in rem versum dn̄i: demum pbo aliquid versum in processu: nunquid fiet in eo cōdēnatio insolidū ⁊ in residuo peculiotenus: vel quid econtra: ago de in rem verso nō facta mentione de peculio: nihil probo versum: nunquid fiet condēnatio in peculio: videtur expeditu3 qd̄ sic per hūc. §. ⁊ per d. l. quesitum. Potest dici cōtra: qꝛ sentētia debet esse conformis libello: vt. l. fi. C. de fideicō. lib. quomodo ergo iudex posset cōdēnare in eo qd̄ nō fuit petitum: Non videtur. vnde is. §. videꝛ intelligi debere quādo de cōuersione fit mētio in libello. Et debet dicere sic actor: mutuaui seruo tuo peculiato. x. de quibus cōuertit quinqꝫ in rem tuam peto ꝙ cōdēneris mihi in quinqꝫ versis in vtilitatē tuā: ⁊ in aliis quinqꝫ peculiotenus. talis libellꝰ sufficeret hodie: qꝛ de vsu curiarum nō exprimitur nomen actionis. ¶ Quid si oportet exprimere: Videtur per. l. non est nouū. ff. de ac. emp. qd̄ sufficeret alteraʒ exprimere facta mētione de toto facto. ⁊ fortiori ratione potest dici hoc casu ꝙ in. l. nō est nouum. cū hic sit vna actio vcʒ certi condi. ex mutuo vel alia que descēdit ex cōtractu. ⁊ ista noīe de peculio vel de in rē verso non sunt nisi adiectiones siue agnomina: sicut dictum fuit. s. in prin. Sed huic opi. videꝛ obstare ver. certe. j. in. §. is quoqꝫ. vbi est verbū: debet. per qd̄ daꝛ intelligi qd̄ vbi potest probari in rē versum non dʒ agi de pecu. sed ibi ponit debet: pro potest: vt ibi dicā. ⁊ conti
8 net potius cōsiliū ꝙ preceptum. ¶ † Sed quid: actor debet ne in libello declarare quantū dicit cōuersum ⁊ quantū non: Videreꝛ ꝙ sic: cū petitio debeat fieri certa: vt scripsi. s. ti. j. §. curare. ¶ Sʒ pōt cōtradici: nam hoc permittitur ex quadam equitate pꝑter difficultatē probatiōis quid sit versum ⁊ quid nō: ⁊ ideo nō credo ꝙ cōpellatur declarare: ⁊ maxime vbi iurat: qd̄ declarare nō potest: vt dixi. d. §. curare. ⁊ ideo securius est simpliciter cōcludere in libello qd̄ reus condēnetur in. x. ⁊ in processu veniet ⁊ decla
9 rabitur modus cōdemnandi: vt hoc. §. debet. ¶ † Queriꝛ vtruʒ actio tributoria ⁊ de in rē verso possint vna instantia intentari sicut de ī rē verso ⁊ de peculio. Et videreꝛ qd̄ sic: cū videaꝛ eadē ratio equitatis. s. eo. §. j. ver. istas. ⁊ hoc videꝛ gl. velle in. d. §. eligere. prope finē gl. prime. ego credo cōtra. ⁊ hoc videꝛ plene probari. j. §. certum. ⁊ §. is quoqꝫ. ⁊ ff. de trib. l. qd̄ in heredeʒ. §. eligere. iuncto hoc. §. nā hic cōcludiꝛ ꝙ actio de pecu. ⁊ de in rem verso. sunt vna illa vnitate quaʒ. s. dixi. ⁊ qd̄ actio de peculio intētata videꝛ de in rē verso intentari: vt in. d. l. quesitum. Sed cōstat qd̄ actio de peculio ⁊ tributoria se nō cōpatiunꝛ: ergo nec actio de in rem verso. Preterea si actio tributoria se cōpatereꝛ cuʒ aliis: frustra dicereꝛ ꝙ actor compelleretur eligere. j. e. §. ver. is quoqꝫ.
10 ¶ † Sed queriꝛ nunqd actio de peculio ⁊ de in rē verso se tollāt electione. Videꝛ qd̄ nō: cū se cōpatiātur: vt hic. Preterea actiones que se tollunt electione nō possunt simul intētari etiam vna pro vna parte rei que petitur: alia pro alia. ff. de leg. j. l. cū filius. §. variis. sed cōstat qd̄ de pecu. ⁊ de in rē verso se cōpatiunꝛ ⁊ pro parte sit cōdēnatio in qualibet: ergo non videnꝛ se adinuicē tollere. gl. monet hoc in. d. §. eligere. ⁊ videtur tenere qd̄ se tollāt per hos. §. isti. §. parum dicunt de his duabus actionibus. imo videtur cōtrarium in. §. ceterum. verū est ꝙ versus: certe. s. sepius allegatus facit qd̄ actio de in reʒ verso debeat eligi: sed vt dixi po
11 tius importat cōsilium ꝙ preceptum. ¶ † Sed queritur vtrum institoria ⁊ actio de peculio seu de in rem verso se tollant electione. Videꝛ qd̄ sic per. §. is quoqꝫ. ⁊ qꝛ videtur eadē ratio alioqui qui alterā eligeret non esset ipse stultissimus sicut tex. dicit in. §. ceterum. cum posset ad aliam redire. ¶ In cōtrarium videtur qd̄ nō se tollant electione. primo quia non reperiuntur expressiʒ nisi de tributoria. ⁊ de peculio: vt. d. §. eligere. ⁊ si iurisconsultus voluisset de institoria ⁊ de peculio vtiqꝫ hoc scripsisset. Itē actio de peculio ⁊ institoria vidētur oriri ex diuersis causis. vna ex cōtractu serui: vcʒ de pecu. s. ti. j. §. actiones. institoria ex contractu domini. j. e. §. si. ff. si cer. pe. l. si institorem. ⁊ ita nō videntur se tollere. ¶ Sed ista ratio cessat in actione de in rem verso que videꝛ oriri ex ɔtractu domini. ff. de in rē verso. l. j. in prin. nihilominus tamen videtur qd̄ institoria ⁊ de in rem verso non se tollant ele-

a ¶ Preterea. Ex ɔctu inito cū seruo dn̄o ignorāte teneꝛ dn̄s ō peculio vel in id qd̄ in rē sua vsum est ⁊ dr̄ ī rē dn̄i vlu3 si aliqd in rē dn̄i īpenderit necessario: iudex tn̄ dʒ priꝰ īspicere vtrū in rē dn̄i sit vluʒ ꝙ de peculio ɔdēnet. b. d. ſm ang. ⁊ vide ip̄m arg. hic de actiōe ī rē vso. in. j. col. ⁊ ibi. ⁊ pro euidentia.

b ¶ De peculio. An autem actio sit natiua vel datina: vide hic per Ang. ī fi. §. v. an aūt itē an debitū filij vl' serui sit debitū peculij: hic p ang. remissiue. ⁊ de formatiōe libelli super ista actione de pecu. lio. vide p Ang. hic remissiue.

etione. et hoc videtur expressum extra de fideius. c. penul. vbi dicit quod mutuans actionem recuperat quod mandatum est: et quod in vtilitatem est versum: et sic sequitur quod se non tollant per electionem: quia aliàs impossibile esset quod illud obtineret. oporteret enim quod vnum recuperet per institoriam: aliud per actionem de in rem verso: vt ibi no. ¶ Sed que est ratio quare melius tollitur tributoria electione quam institoria vel de in rem verso: Respondeo tributoria et de in rem verso oriuntur ex eadem radicali materia: vcz ex contractu serui. et ad idem vadunt: vcz ad id quod est in peculio. vnde non mirum si electio vnius aliam consumit. Alie autem videntur magis concernere factum domini: et ita ex alia causa competere: vt satis dixi in superioribus. ¶ Preterea tributoria datur ex quadam benignitate contra ius commune. Nam de iure communi et equitate dominus potest deducere quod sibi debetur quod ius tributoria ei tollit. vnde non mirum si ipsa facilius tollitur vel tollit aliam. Item qui agit tributoria videtur contentari de merce peculiari: et renunciare residuo peculii mercem eligendo. quamuis autem ista videantur probabilia: videtur tamen de mente dominorum. §. et mente gl. quod omnes he pretorie se tollant electione. ¶ † Item queritur nunquid istud quod hic dicitur de actio.

12 de pecu. et de in rem verso obtineat in actione institoria. et de in rem verso. Verbigratia. quidam fuit institutus ad recipiendum mutuum vsque ad certam summam: recepit vltra: actor petit mutuum actione institoria videns in processu cause quod non potest probare quod mandatum habuit institor de tota summa recipienda. in eadem instantia vult probare quod illud quod institor recepit vltra summam mandatam conuertit in vtilitatem domini: nunquid debet admitti: Videtur quod non: quia non fuit ad hoc actum nec conclusum: nec lis fuit super hoc contestata. Satis videtur posse dici quod imo. et hoc videtur expressum in. d. c. pe. de fideius. extra vbi videtur supponi quod per eandem instantiam repetitur et quod mandatum est et quod in vtilitatem versum est. non enim potest dici quod per diuersas instantias: quia ex quo actum est vna istarum actionum: non potest agi alia nisi probaretur iustus error. ff. de institor. l. habebat. in prin. ff. quod cum eo. l. sed si ex parte. §. fi. et facit ad hoc quod dixi. s. de actio. §. si minus. cum §. seq. ff. de noxa. l. in delictis. §. si detracta. et idem videtur dicendum de actio. quod iussu et de aliis excepta tributoria que tollitur sola electione et in qua oportet eligere: vt. s. dictum est. ¶ Illud autem constare videtur quod postquam acta est vna istarum actionum: non potest agi alia nisi esset iustus error vt. d. l. sed si ex parte. §. fi. et in. l. habebat. et in. l. quesitum. s. sepius allegatis. hoc tamen potest intelligi vbi fuit actum simpliciter: vel vbi in priore processu fuit facta mentio de effectu alterius: vt satis. s. dictum est. imo videtur quod vna consumat aliam etiam in eo quod se extendunt. ff. nau. cau. sta. l. licet. §. pe. et fi. Nec ob. ff. de act. et oblig. l. quod seruum. pro socio. l. rei cotis. quia loquuntur vbi altera oritur ex delicto: vt notatur in. d. l. qui seruum. Vel dic quod ille leges non obtinent in his pretoriis vt dicam. j. si quadru. pau. fe. di. §. fi. secundum hoc non videtur magnus effectus querere an he actiones tollant se electione vel non: quia ex quo semel actor vnam elegit: in ea cum oportet persistere: per aut. qui semel. C. quomodo et quando iud. et sic oportet quod perseueretur in ea et consumetur in alia: quia nullus discordat quin si sententia fuerit lata in vna non possit postea agi alia: vt statim dixi. Item cessat effectus quia quamuis altera sit electa: veniet effectus alterius in illa per hunc. §. et per ea que. s. dixi excepta actione tributoria.

15 ¶ † Sed potest vltra queri. hic dicitur quod actor compellitur eligere saltem in actione tributoria. Quero vsque ad tempus potest ei obiici quod eligat. Videtur vsque ad litis contestationem: quia hec exceptio videtur dilatoria: et sic non potest opponi post litis contesta. C. de proba. l. exceptiones. Item quia post litem contest. nihil est variandum in libello. C. de eden. l. edicta. In contrarium videtur: quia videtur inepte agere. et sic possit vsque ad sententiam repelli: extra de iudi. c. examinata. Sed certe bene potest non eligere et apte concludere. Verbigratia. dico quod ego mutuaui seruo tuo peculiato. x. que conuertit in merce tali peculiari: peto te condemnari in. x. Iste modus agendi videtur satis aptus et potest applicari ad tributoriam et act. de peculio. vnde credo quod cum ad iudicis officium pertineat inspicere super quo et qualem sententiam ferat: quod quandocunque ante sententiam potest cogere actorem ad eligendum super quo sibi satisfieri petit vtrum in merce illa peculiari vel de vniuerso peculio: vt in hoc. §. ver. itaque quia aliàs non posset bene sententiare cum condemnationes debeant fieri diuerse nec adinuicem se compatiantur. sed secus dicerem in illis que se compatiuntur in condemnatione sicut de in rem verso et de peculio. nam in illis fit condemnatio secundum formam probationis: vt. d. ver. itaque. vnde si mutuaui seruo tuo. xv. et ago contra te quod condemneris ad. xv. libellus fuit admissus: et in processu probo quod seruus habebat mandatum ad recipiendum. v. Item quod quinque conuertit in vtilitatem tuam iudex te condemnabit insolidum in. x. et in. v. peculiotenus per dictum ver. et per ea que. s. dixi. credo tamen quod ab initio iudex potuisset me coegisse ad eligendum vnam per. l. nemo. §. quoties. ff. de re iudi. In illa tamen veniret et effectus omnium si hoc dicam in libello vel in processu. et hoc dico per hunc. §. et per. l. quesitum. quando act. de pe. est annua. per. l. sed si ex parte. §. fi. ff.

a ¶ Cum autem. In peculio dicitur esse quod superest deducto eo quod debetur domino duntaxat modo non debeatur vicario serui. item cui competit actio institoria vel exercitoria vel quod iussu competit et de peculio. et in actione de peculio totius eius quod est in peculio ratio est habenda. in tributoria solum id circa quod negotiatur. quapropter quandoque expedit agi vna quandoque alia. et ex contractu mutui filius non potest conueniri nec etiam eius pater de peculio. h. d. vsque ad. §. in summa. qui est finalis. §. huius ti.

quod cum eo. de insti. l. habebat. et hoc concessum fuit ex benignitate pretoris hanc actionem introducentis: quia de iure communi quando actio se extendunt effectus vnius non venit in alia imo oportet agi alia pro eo quod excedit: vt. l. qui seruum. de act. et obli. cum concor. que aliàs obstaret. nec ob. §. ceterum. j. eo. qui videtur concludere contra in versi. sed ille erit stultissimus: quia debet intelligi vbi agit de peculio vel de in rem verso non facta mentione de iussu vel mandato: nam tunc hoc non obtineret: et sequitur illa stultitia que ibi scribitur. sed secus si fieret mentio vt satis. s. dixi.

14 ¶ † Quid si non egit iudicialiter: sed cum faceret querimoniam extraiudicialem fuit compositum quod reus solueret partem petitorum de peculio: nunquid potest agi de in rem verso vel institoria: Videtur attendendum an in querimonia faceret mentionem de eo quod versum erat vel mandati vel solum de eo quod erat in peculio vt compositio seu quittatio vltra se non extendat quam de quo agebatur. C. de transa. l. si de certa. ¶ Sed in dubio crederem de toto transactum attento quod vna actione agebatur mandati vel certi condictione cum he sint solum adiectiones: imo etiam si diuersis ageretur ex quo idem factum erat quamuis etiam diuersas haberent condemnationes. ff. de iureiur. l. duobus. §. exceptio. de excep. rei iudi. l. de eadem. Circa

15 tex. in rem domini versum intelligo quicquid necessario et c. ¶ † Quid si vtiliter: dicas idem quando realiter conuersum est. Sed si res perierit antequam conuertatur distinguitur inter necessaria et vtilia: vt patet. ff. de in rem ver. l. si res. et. l. seruus. vide in qualibet eo. tit. l. iii. §. necnon. cum. §. seq. ¶ Item dic vtiliter siue pro vtilitate perpetua siue pro temporali dumtamen domino expediat: vt no. Inn. extra de fideius. c. pe. Item requiritur quod sit tale quod dominus esset facturus. ff. de impen. l. vtilium. Nec credo quod hoc casu obtineat. l. quod dicitur. e. ti. cum loquatur in alio casu.

1 ¶ Actio de in rem verso an detur pro facto liberi hominis si in rem meam vertit.
2 Actio de in rem verso an locum habeat si filius vel seruus non habeant peculium.

a **Cum autem.** ¶ Dicitur hic quod in actione de peculio dominus deducit quod ei debetur. Supponitur ergo quod non in actione de in rem verso. quod est verum per modum deductionis. Sed tamen si quid seruus domino debet: impedit versionem in rem et hanc actionem nasci. ff. de in rem ver. l. si pro patre. §. si domini. in hoc tamen est differentia: quia in actione de peculio dominus deducit quod sibi et suis debetur: hic istud quod sibi debetur tantum: vt ibi no. sed. l. non probetur.

1 ¶ † Item potest vltra queri. ista actio de in rem verso datur pro facto serui vel filii. Queritur nunquid detur pro facto liberi si in rem meam vertit. Verbigratia. mutuasti famulo meo pecuniam que in rem meam vertit: nunquid potes me conuenire actione de in rem verso: Non videtur: quia specialiter videtur statutum de duabus pretoriis de quibus tractatur in hoc tit. quod dentur ex contractu liberi hominis supponendo quod alie non: vt patet s. in ver. istas tamen. et pro hoc facit: quia actio quod iussu de qua magis videtur non competit nisi cum iubetur proprio seruo. ff. quod iussu. l. si tutoris. §. fi. ¶ Item si diligenter respicias tex. in prin. huius ti. videtur supponere et dicere quod omnes he actiones dantur ex contractibus seruorum et filiorum tantum: nec excipit nisi duas: vt. s. dictum est. et hanc partem videtur tenere gl. ff. de in rem verso. l. ii. Sed Spe. tenet contra quod datur vtilis de in rem verso. ti. de sol. et obl. §. prenotandum. ver. quid si gs. Et idem tenet Roffr. in suis libellis. et Azo in sum. ti. si cer. petatur. pro quibus facit. C. quod cum eo. l. ei qui. in fi. de procu. l. si pretium. De actio. mandati et ne. gest. non est dubium habita distinctione que no. in. d. l. ei qui. ff. de neg. gest. l. si pupilli. De religiosis non videtur dubium quin ex contractibus ipsorum possit agi de in rem verso: vt. d. c. pe. extra de fideius. et idem videtur de aliis personis

2 ecclesiasticis: vt. C. de sa. san. ecc. aut. hoc ius porrectum. ¶ † Sed quid si seruus vel filius non sint peculiati: Isti. §. et quasi tota materia videtur innuere quod non habet locum actio de in rem verso. supponunt enim quod actio de in rem verso. et de pecu. adinuicem sibi famulentur. vt ibi vna competit et alia: et tamen hoc astruere videretur multum extraneum. vnde saltem videtur danda vtili sicut si cum libero esset contractum. et hoc patet. ff. de neg. gest. l. si filius. ¶ In gl. no. quem esse stultum. in fi. Unde versus. Qui videt vtilius et sumit deteriora. Absit ei radius luminis absque mora. vnde Gallici consueuerunt dicere. Qui peult tore et prent le pire il peult bien dire que ne voit guere.

1 ¶ Filius si condemnatus sit qualiter fiet executio.
2 Religiosus no potest fideiubere.
3 Filius quare melius obligat patrem de peculio fideiubendo quam seruus. et nu. 4.
5 Serui potestas quare fuit magis restricta ne dominum obligaret fideiubendo quam aliis contractibus.
6 Filiusfamilias si se dicat patremfa. vt pecunia sibi mutuetur: an debeat credi eius assertioni.
7 Filiusfami. si fuerit in scholis de volutate patris an recte sibi pecunia mutuetur et pater teneatur.
8 Mulier quare melius potest renunciare Velleiano quam filius senatusconsulto Macedoniano.

Macedonianum

9 Macedonianum senatusconsultum an habeat locum si religiosus mutuum accipiat.

Que diximus. ¶ In glo. quantum ad actiones. ibi cum allegat. C. de iudi. l. seruus.

1 ¶ †Qualiter fiet executio filio cōdemnato dic. j. eo. tit. l. j. §. fina.
2 ¶ †In ea. gl. in fi. Ja. de ra. dicit q monachus nō pōt fideiubere: q seru⁹ est. ⁊ hoc dicit p hec iura: ⁊ sic trāsit sine dubio. inhibitum est religiosis qd nō fideiubeāt. s; an si ꝯtrium faciāt teneant? Videt qd sic: ad instar filij cui cōparant magis q̃ seruo. qd apparet: q possunt esse in iudicio sicut filiusfa. ⁊ tn̄ seruus nō. C. de epis. ⁊ cler. aut. cā. in aut. de san. epi. §. monachis. j. ⁊ hoc vides in clericis q phibent fideiubere. si tn̄ ꝯ faciant tenent: extra de fideiuss. c. j. ⁊. ij. ⁊ hanc partē videt tenere gl. in aut. de san. epis. §. aliū. ⁊ fiet executio in pecu. si qd habeāt: extra de deposi. c. j. Host. tn̄ ⁊ Jo. an. post eū vident tenere q nō tenent: extra de fideiusso. c. pe. ¶ Sed debet intelligi qd non tenentur efficaciter cū nō habeāt propriū nisi habeāt peculiū: ⁊ ideo forte si peculiū nō habeāt: nō possunt excōicari.
3 ¶ †Sed pōt queri quare melius filius patrem obligat de peculio fideiubēdo q̃ seruus cū fideiubere sit quodāmodo perdere sicut donare. ⁊ sicut dn̄s non vr̄ ꝯcedere seruo: ita nec pater filio. ff. de dona. l. filiusfa. de pac. l. cōtra iur. ciuilis. §. si filius. Vix pōt reddi bona rō nisi q peculiū filij est magis filij q̃ peculium serui sit serui. ⁊ hoc apparet: q condēnato patre nō fit executio in peculio filij: ⁊ tn̄ fit in peculio serui. ff. de minori. l. iij. §. sed vtrum. ⁊ ideo nō mirū si lex magis laxauit filiū fideiubēdo q̃ seruū.
4 ¶ †Sed quare magis laxauerit hoc casu q̃ in casu donationis in quo est idem vtrobiq: vt. s. dictum est? Potest dici q casus fideiussionis nō est ita paratus ad perdendū sicut donationis. ff. ad velleia. l. si ego. in fin. Item q fideiussor habet regressum cōtra principalē per actionē mandati: sed donator non contra donatariū.
5 ¶ †Itē pōt queri quare fuit magis restricta potestas serui vt fideiubēdo dn̄m non obligaret de peculio q̃ de alijs ꝯtibus. Rn̄sio: q ꝯtus fideiussiōis est magis habilis ⁊ ordinatus ad perdendū q̃ alij ꝯtus: vt patet. ff. de sol. l. si cui. §. flauius. vnde legitur Prouerbi. v. Fili mi si spopōderis pro amico tuo si dedisti apud extraneū manū tuā illaqueat⁹ es verbis oris tui ⁊c. ¶ In gl. s. senatusconsultum. ibi cū allegat. C. ad macedo. l. fi. ⁊ hoc intellige vsq; ad quantitatē peculij. ff. eo. l. ij. Idē dic in quasi castrēsi peculio: vt ibi notaui.
6 ¶ †In ea. gl. ibi. C. ad macedonia. l. j. Sed nunquid d; credi eius simplici assertioni? Glo. vr̄
a ibi dicere qd sic [a]. nō tn̄ videtur vera: q Macedonianū cessaret. nam semp filius assereret se patrē vt pecunias habere posset. vnde creditor d; inquirere si nō cognoscat eum. si tn̄ inquirēdo nō possit certificari: q forte erat de longinquo: vel si forte iustā cām habuerit credēdi: q forte erat antiqu⁹: tūc sufficit assertio. ⁊ ita potes ꝯcordare gl. que videtur ꝯtrarie in. d. l. j. ⁊. ff. ad macedo. l. pe. ⁊ vide. ff. eo. l. iij. in tex. ⁊ gl. ⁊ qd no. ff. eo. l. s; ⁊ iul. §. nō solum.
7 ¶ †In ea. glo. ibi. §. quod dicitur [b]. hoc verum si fuerit de volun-
b tate patris in scholis. vel distinguitur vt no. in. d. §. qd dicitur. C. eo. l. macedoniani. ⁊ idē videbis in monacho si fuerit de volūtate abbatis in scholis. vide extra ne cle. vel mona. c. ij. li. vj. p Archi. ¶ In fi. eiusdē gl. querit hic Jac. vtrum possit renuntiare filius huiusmodi exceptioni. Videt qd sic: q exceptioni vellei. renūtiat mulier. C. q̄n muli. tu. offi. fun. po. l. fi. C. ad vellei. l. fi. Et ipse dicit q si renūtiari possit: videt q frustra sunt ista se. con. introducta: q semper renuntiabunt. ⁊ ita cito inducet mulier ad renuntiandum sicut ad intercedendū. ⁊ sic nil ei proderit Vellei. beneficiū nec filio beneficiū Macedo. Ipse tn̄ dicit q Macedo. nō pōt renuntiari etiā cum iuramento q renūciatio que de se nō tenet nō pōt iuramento firmari. C. de legi. l. non dubiū licet enim reperiat qd iuramentū tollat ius priuilegiatum non tn̄ ius cōe: vt cōsueuit dici. C. si aduer. vēd. aut. sacramēta. vn̄ istud ius Macedonianū nō est priuilegiū: sed quodāmodo ius cōe: l; odiosum. Satis pōt dici q licet. l. nō dubiū. non obtineat vsq;quaq; de iure canonico per. c. cū cōtingat. extra de iureiur. c. licet. eo. tit. lib. vj. tn̄ hoc casu dici pōt qd non teneat renūciatio etiā cum iuramēto: q recederet in alterius preiudiciū: tum q moribus hoc introductum est ⁊ ad extirpandū pestem que ex hoc sequebatur ⁊ malū exemplum. ff. eo. l. j. ⁊ hic in fi. ⁊ constat qd iuramentū ex quo turpe vel aliquid cōtra bonos mores sequi posset: non est obligatoriū nec tenendū etiam de iure canonico: extra de reg. iur. c. nō est obligatoriū. lib. vj. Vel posset dici q talis renūciatio teneat in preiudicium filij videlicet quando factus fuerit sui iuris: q tunc pōt seruari sine preiudicio tertij: ⁊ sine detrimēto salutis.
8 † Sed que est ratio quare melius pōt mulier renuntiare Velleiano? Rn̄sio: q ibi ex renunciatiōe nō preiudicat tertio sicut in Macedoniano. ⁊ q̃tū est de ratione Jac. vc; q ita mulier induceretur ad renuntiandum sicut ad intercedendū est prouisum: q oportet q renūtiatio fiat in iudicio vel ex interuallo. C. si mater indē. promi. l. fi.
9 ¶ †S; an exceptio Macedoniani habeat locum si religiosus [c]
c mutuū recipiat: Videtur qd sic: cū videat eadē ratio. ⁊ religiosi equiparantur filijs cum sint in potestate sicut filij: vt. s. satis dixi. Sed durum esset hanc exceptionem que odiosa est extendere. ¶ Preterea ratio que est in filio cessat: q religiosus ꝑpter hoc non succederet abbati vel superiori suo. In text. ibi: q sepe. per hoc apparet quod hec fuit causa impulsiua: q q̃tuncūq; sit bone vite filius: nihilominus est locus huic exceptioni. ff. eo. l. j. §. fi.

1 ¶ Quod iussu exercitoria/institoria/tributoria/de peculio/de in rem verso/an sint nomina actionum.
2 Certi condictio generalis cōcurrit cum oībus alijs actionibus.
3 Actor in libello ꝑponit qd directe tibi mutuauit: deinde in processu probat qd mutuauit seruo tuo: an sufficienter probauerit:
4 Procurator fuit constitutus ab aliquo ad se obligandum corā auditore: procurator se obligauit: creditor agit directe cōtra constituentem ⁊c. an bene agat.
5 Persona obligatur in matrimonio: ⁊ bene matrimonium potest contrahi per procuratorem.

d **Illud [d] in summa.** ¶ †In gl. i. certi ꝯdi. direc-
1 cta. in fi. De hoc dixi q̃tū tangit actionē de peculio. s. tit. j. §. actiōes. Ja. dicit hic vt ibi qd quelibet est species actiōis. ⁊ est effectus istius qōnis s̄m ipsum: q si sint species actionū: erūt stricti iuris. si vero sint cognomina seu adiectiones: erūt bonefidei si ille quibus adijciūtur sunt bo. fi. Joan. vero in arbore ponit in rubrica eas esse adiectiones: ⁊ q semper sint bo. fi. facit enim duo puncta super figura. e. qd salua eius gratia non videtur verum: imo credo qd si adijciat actiōi stricti iuris q sit stricti iuris ⁊ reguletur s̄m naturam actionis cui adijcitur. ff. de pecu. l. iij. §. idē scribit. ⁊ hoc supponit. l. in bo. fi. eo. titu. cuius dubitatio fuit an hec actio esset pinguior quādo adijcitur contractibus bo. fi. q contractibus stricti iuris supponendo qd habeat naturā bonefidei quādo illis adijcit sicut prescri. verbis. quādo pro estimato proponit. s. e. ti. l. j. §. actionum. ⁊ hoc vides: q q̃tū ad lapsum temporis assumit natura; actiōis cui adijcitur: vt patet. ff. quando ac. de pecu. est ann. ⁊ facit. ff. ad vellei. l. he actiones. de capi. di. l. ij. ⁊ ideo non videtur effectus in hac questione quo ad hoc. Item nō vr̄ effectus in modo agēdi: q siue sit species actionis: siue adiectio: semper est idē mod⁹ agēdi. nā oportet narrare factū ⁊ specificare cōtractū. ⁊ pōt] sic ꝯcludere quare petit patrē: vel dn̄m vsq; ad dictā summā peculio tenus cōdēnari. ⁊ maxime non est effectus hodie: q nō op; de iure cano. vel cōsuetudine nominare acti. ⁊ si noīare oporteat: potes secure dicere actionē mā. de pecu. vel neg. gest. de pecu. q suppoīto q sit species per se: totū hoc est species vc; nomē ⁊ cognomē. ideo iura dicūt agri mādati vel depositi de pecu. vt allegaui i. d. §. actio. Et pro certo hec actio cognominata est alia a nō cognominata: q vna vocat directa: alia nō: vt hic. ff. ꝯmo. l. si mihi. §. si filio. ⁊ vbi vna concedit: alia quandoq; denegatur. ff. de instit. l. cuicūq;. §. si cū fallo. ⁊ tanq̃ diuerse ponunt: eo. titu. l. si quis mācipijs. in prin. si cer. pe. l. si institorē. vnde ꝯclude qd sunt adiectiones ⁊ cognomē aliarū actionum differētes specie a directa: sicut dixi de vtili ⁊ directa. s. de actio. §. oīm. ⁊ sic vtraq; opi. verā pronuntio. ⁊ si quis grauet: appellet ⁊ parum lucrabit: q vt. s. dixi:
2 non est magna qōnis vtilitas. ¶ †In gl. scilicet certi condictiōe. in fi. Jaco. dicit q glo. vult dicere qd hic loquit de certi cōdi. generali que cōcurrit cum oībus alijs. ff. si cer. pe. l. certi cōd. supponendo q nō daretur actio mādati: vel ex vēdito: vel ex alio cōtractu. ⁊ hoc multū approbat. S; huic snie videt obstare. ff. de insti. l. si quis mācipijs. in prin. ff. de actio. emp. l. iul. §. si vēditor. ff. pro socio. l. fi. ⁊ ad hoc facit: q qd iussu ⁊ mādati cōcurrūt: vt no. ff. qd iussu. l. j. ⁊ dixi. s. circa prin. huius ti. ¶ Sed si hec vltima opi. sit vera: ad quid fuit vtile introducere has actiones cū directo agi posset ex eo cōtractu? Responsio. ꝑtor fuit largus ⁊ voluit actiones abūdare. s. de bo. pos. §. quos aūt. ¶ Itē minor ꝑbatio sufficit in istis: q in directis oportet probare mandatū vel iussum expressum: in his sufficit probare qd dn̄o vel patre sciētib⁹ ita mercabat: vel exercebat: vt dixi. s. eo. §. j. ff. de exerci. l. j. §. magistrum. de instito. l. cuicunq;. §. idem scribit.
3 ¶ †Quid ergo. pone q ego ago directe cōtra te ex mutuo: demū in processu probo q mutuauit seruo tuo de tuo iussu vel institori tuo: nūquid sufficiēter probo? Videt qd sic: per hūc. §. ⁊ per. l. si institorem. ff. si cer. pe. pro socio. l. fi. ⁊ scripsi in simili. s. de iur. nat. §. lex est qd. tutius est tn̄ qd in libello narretur veritas facti: vc; q mutuaui seruo vel instito-
e. ri tuo ⁊ de mādato ⁊c. nā iste libell⁹ nō pōt deficere. ¶ Juxta [e] ꝑ-
4 missa quero. † Quidā cōstituit procu. ad se obligandū corā auditore: tamē procurator se obligauit: creditor agit directo ꝯtra instituentem dicēdo eū sibi obligatū in tali summa ratiōe mutui sibi facti: nulla facta mētione de procuratore seu obligatiōe per ipsum cōtracta lite per negationē contestata: producit instrumētum in quo cōtinet q procurator se obligauit: ⁊ producit procuratorium cōtinens mādatum obligādi. Queritur vtrū creditor sufficiēter probet. Videt q sic: per hūc. §. cū cōcor. ⁊ hoc maxime videt in cōtractibus qui cōsensu cōtrahunt qui possunt ꝯtrahi

a ¶ Qd sic. Vide Bart. in. l. iij. C. eo. titu.

b ¶ §. qd dr. tu dic qd a filio idistincte pōt repeti pecunia mutuata. ite; a p̄re vsq; ad eam q̃titate; quā sibi i domo fuisset ipēsur⁹: in residuo vero non repetit a patre si ignorauit filium esse in studio vl' ꝯ ei⁹ volūtatē q in dubio ꝑsumit: vt l. veri⁹. ff. de ꝑba. itē si sciuit s; spāliter ꝑhibuit pt hāc pecuniā mutuare: al's repeti pōt si fili⁹ eā consumpsit i bonos vsus: vt hic dicit per docto.

c ¶ Si religiosus. de hac qōne vide hic p Ang. prope. fi. §. quero an exceptio.

d ¶ Illud. ex ꝯctu qd iussu vl' de in rē verso. vel institoria vel exercitoria pōt agi decreto ꝯ patrē vel dominu;. Ange.

e ¶ Juxta. Vide de hac qd. an. gel. hic ante. fi. §. huius.

per nuntiū vel per epistolā.s.de obli.que ex cōsensu.ff.de actio.et
5 obli.l.cōsensu.¶†Preterea in matrimonio obligaṫ psona:ꝛ tñ cōstat qḋ matrimoniū cōtrahiṫ per procuratorē:extra de procu. c.fi.lib.vj.ꝛ sponsalia.ff.de sponsa.l.sufficit.¶Preterea iuramētum procur.obligat aiam dñi:ergo multofortius obligat psonā: extra de iureiur.c.fi.lib.vj.In ꝯrium vr ꝙ procurator nō obliget dñm ꝛ per ꝯñs nō possit agi ex ei⁹ obligatiōe ꝯ dñm directo:sed vtiliter.ff.de act.emp.l.iulianus.§.si venditor.de insti.l.in eū.ꝛ.l. habebat.C.de exerci.l.si mutuā.ff.de neg.gest.l.liberto.in princip. Si igiṫ agat directo succūbit:naꝫ alia est vtilis alia directa:vt.s. actio.§.omniū.dixi.ꝛ hoc vr dicēdū necessario:qꝛ pcu. vba ꝯcipit in psona sua.ꝛ iō nō acqrit dño directe.ꝛ p ꝯñs nec ipm obligat directe.¶Quid ergo rñdebis ad hūc.§.ꝛ ꝯcor.que videnṫ cōcludere qḋ possit agi directo ex facto institoris vel exercitoris: Satis faciliter posset rñderi ad primū rñsum:qꝛ loquiṫ in actiōe qḋ iussu.que hꝫ locū vbi iubeṫ filio vel seruo qui possunt directe acquirere ꝛ directo obligare vbi iussus precessit.ff.qḋ iussu.l.j. ¶Sed ad scḋm responsum qḋ loquatur de exercitoria et institoria que obtinēt etiā inter liberos.s.eo.§.ideo.versic.istas.non est ita facilis respōsio. pōt tñ dici ꝙ illud qḋ hic dicitur directo pōt condici ꝛc.i. directo pōt agi quasi principaliter cuꝫ ipso negotiatum esset non facta mentione de his adiectionibus institoria vel exercitoria:nō tamen est directa actio sed vtilis:nec agitur ita directo quin oporteat narrare varietatē facti.¶Sed potest cōcludi directo sine adiectionibus harum actionum. ꝛ hoc solū vult dicere is.§. alias obstarent iura pro contraria pte allegata huic. §.que dicunt dari vtilem non directam.ꝛ est simile.j.tit.j.§.ex diuerso.idcirco in questione proposita posset dici de rigore nō esse probatum ex quo non fuit facta mentio in narratione de contractu facto cum procuratore:iuxta illa que scripsi.s.tit.j.§. omniū. ꝛ ita intelligo omnia iura predicta que dicunt competere vtilem que alias multum obstarent huic.§.

¶De noxalibus actionibus. Rubrica.

¶Glo.bene continuat rubricam:tamen alio modo ordinantur rubrice in.ff.ꝛ alio modo in.C.iste tamen modus est planior:ꝛ facit ad continuationem ꝛc.

1 ¶Agi an possit noxaliter ex quasi maleficio serui.
2 Agi an possit noxaliter ex contractibus vel quasi contractibus.
3 Dominus an teneatur de delicto famuli sui liberi hominis.
4 Abbates et priores tenentur de delicto monachorum suorum claustralium:nisi scientes prohibuerint.
5 Condemnatus actione noxali q̄tum tempus hꝫ ad soluendum.

a ¶Ex maleficijs. Diuide hūc ti.hꝫ Ang.ꝛ summa sic: ex delicto cōmisso p seruuꝫ dño ignorāte:vel phibere nō valēte dñs teneṫ noxaliter. qḋ eqtatis rō introduxit ne ex delicto rei ppie qs nō plus graueṫ q̄ sit valor ipsius rei.

b ¶Dñs. p delicto serui dñs liberat dādo seruū pro noxa. ꝛ in dānū passum transferṫ dñiū:/qḋ aduocari pōt si dñs emendet dānū ꝛ velit eum manumittere. et noxalium actionuꝫ q̄dam sunt ciuiles ꝛ quedam pretorie.h.d. secūdū Ange. vsqꝫ ad.§. omnis autem.

c ¶Omnis autem. Clarus est iste.§.

a **Ex maleficijs.** ¶In gl. idē est ex quasi.in fi. ibi satis notaṫ.ff.e.l.j.¶†Sꝫ tñ nō vr pcedere ꝙ hic dicit ꝙ ex quasi maleficio.serui agaṫ noxaliter: ne imo de peculio:vt.ff.de fur.l.si seru⁹. vbi loquiṫ de quasi maleficio serui.Vñ lex quā gl.alleg.nil
1 facit:qꝛ loquiṫ de quasi maleficio dñi.Item vr qḋ dñs nō teneat noxali ex quasi maleficio serui nec de pecu.ſꝫ qḋ seruus alꝫ castigeṫ.ff.de his qui deie.l.j.§. cū seruus.imo ēt ex maleficio dꝫ castigari.ff.de iur.om.iud.l.si qs id qḋ.§.in seruos.de mino.l.qḋ si mi
2 nor.§.j.de iniu.l.ſꝫ si vnius.§.cū seruus. ¶†Item reperiṫ ꝙ dñs teneṫ de pecu.ex maleficio.ff.de do.l.si oleum.§.penul. quomodo ergo intelligemus hanc materiā:Super hoc vix potest dari certa regula: tamen pōt dici ꝙ regulariter ex cōtractibus vel quasi contractibus non agitur noxaliter:vt patet.ff.de actio.ꝛ obliga. l.ex cōtractibus.de nego.gest.l.si filius.ꝛ.d.l.si oleū.§.pe.ff.de minoribus.l.ꝙ si minor.§.j.ꝛ hoc verū pro dolo commisso in cōtractu vel extra ꝯctum.Sed interdum agitur noxali actione ex contractu pro delicto commisso extra contractum qñ virtus actiōis pōt se ad hoc extēdere:vt patet.ff.de pigno.acti.l. si seru⁹. man.l. inter causas.§.sed cū seruus.de fur.l.si seruus cōis.§.j.cū sequen. pro delicto vero per seruū commisso agitur noxaliter:sed seruus alio modo castigatur:vt dictis legibus si id qḋ.§.in seruos.ꝛ.l.ſꝫ vnius.§.cum seruus.ꝛ hoc potest dici regulare quādo agitur ad vindictam:ꝛ delictū est modicū qḋ pōt experiri verberibus:nam tūc est in arbitrio dñi:vt.d.§.cū seruus.in quasi delictis pōt dici idem qḋ habeat locum noxalis vel castigatio.Nec ob.l.ideꝫ ait. §.si seruus.quia ibi agebatur actione in factuꝫ ex recepto:vt no. in.d.§.cum seruus.de his qui deie.l.j.vbi satis plene de hoc notatur.si qua iura reperies contrariare premissis dicas ea casus speciales continere:vel intellige ꝫm premissa.ꝛ hec procedunt in delictis priuatis.in publicis non videtur agi noxaliter:imo seruus accusatur quasi liber.ff.de accu.l.hosaccusare.§.omnibus.ꝛ hoc verum:ꝫm Jac.vbi agitur ad penam curialē:sed si agitur ciuiliter qḋ potest:vt.ff.de fal.l.q nomine.videtur posse agi noxaliter. C.de accu.l.ij.forte posset dici ꝙ vbicunqꝫ concluditur ad pecuniam sit actio noxalis:vbi ad penam nō : nulla habita differētia inter publica ꝛ priuata crimina.Sed ideo tex.videnṫ facere differentiam inter priuata ꝛ publica:qꝛ vt plurium in publicis tenditur ad penam corporalē.ꝛ ita debent intelligi.C.ad.l.iul.de vi.l.si criminis.ff.de edi.edic.l.quis sit fugitiuus. §. qḋ autem. de verb. signific.l.hec stipulatio noxis.ꝛ vide diligenter.§.in omnibus.in
3 tex.ꝛ glos.¶†Sed pōt queri nunquid dominus teneatur ex delicto famuli sui liberi.Videtur ꝙ sic.ff.de his qui deie. vel effu.l. si vero.§.j.de publicia.l.familie.Spec.hoc tāgit in tit.de iniur. ꝛ dam.da.§.sequitur.prope finē.ꝛ tenet ꝙ nō.vnde in.d.l.si vero.tenetur ex quasi maleficio propter impossibilē probationē. ꝛ in.d. §.familie.non teneṫ nisi noxaliter:vt ea.l.si vero.cū.l.sequ.ꝛ seq.ꝛ hoc verum indubitate si nesciat:vel si sciat ꝛ nō possit prohibere. quid si sciat ꝛ pōt phibere:videṫ qḋ teneaṫ: qꝛ tunc delictū alterius nō obligat ipsum imo suum propriū:ꝛ ideo tūc nō agiṫ noxaliter.ff.eo.l.ij.ꝛ.iij.Et pro hoc facit.C.de cōmer. ꝛ merca.l.ij.ff. de his qui notan.infa.l.quid ergo.§.j.ver.certe.ad.l.aquil.l.scientiam.ꝛ hoc videtur verum de delictis illoꝝ quibus iubere possumus ratione potestatis quā in ipsis habeamus vel ratiōe iurisdictionis:vel rōne patrie potestatis:vel etiam dñij:qꝛ forte sunt familiares:imo plus supposito qḋ nō essent de familia si tamē ad mei vindictā delinquāt ꝛ ego sciā ꝛ nō prohibeā: credo ꝙ debeā teneri.ꝛ ita pōt deprehēdi ex his que legunṫ ꝛ notanṫ p gl.ꝛ doc. extra de senten.excom.c.quante.de homi.c.sicut dignū.de sen.excom.c.dilecto.li.vj.ꝛ hoc est sanctissimū.ꝛ facit cōtra plures maleficiosos qui fouēt versipelles ꝛ gaudent quando vindicanṫ per
4 illos.† ꝛ per ista apparet qḋ abbates ꝛ priores teneātur de maleficijs monachoꝝ claustraliū nisi sciētes prohibuerint verbo ꝛ re. ¶In alijs vero casibus ꝛ personis sola sciētia non obligaret.extra de homici.petrus.ff.ad.l.cor.de parri.l.vtrū.ꝛ ibi not.in casibus.vide.C.de episco.ꝛ cleri.l.raptores.in breuiario meo.exterminentur ergo tales maxime potentes praui iustitiarij qui sustinēt gartiones inuasores gentiū quos defauoare post satagunt:et abbates qui sustinēt stultos ꝛ iniuriatores monachos de seculo ejciantur tanq̄ turbulēti pestiferi proditores:si quidem longe scelleratiores sunt q̄ gartiones qui proprijs moribus scelera cōmittunt.iunge.s.pro socio.§.fi.¶In gl.supple extraneo. in fi.j.eo.§.
5 si seruus dño.¶†In gl.puta.x.in fi.qdā dixerūt vsqꝫ ad quadrimestre tempus.ꝛ hanc Azo ꝛ doct.consueuerunt approbare vel vsqꝫ ad executionē si procedaṫ per viam executionis. Jac. de ra. dicit hic duo.Primo qḋ actio noxa.habet matreꝫ obligationē: vt hic notatur. Secundo ꝙ in libello non debet agi ad noxe deditionem sed ad estimationem damni : cum noxe deditio nō sit in obligatione.ff.de re iu.l.miles. §. is qui. ¶Sed in hoc potest dici ꝙ si adijciatur in libello:nō valet minus imo plus.ꝛ facit.ff. de his qui deie.vel effu.l.j.§.j.de lega.j.l.si heredis seruus. de fur. l.si seruus nauem.ꝛ.l.si seruus communis.§. j. ꝛ facit quod condemnatio potest esse talis.j.de offi.iudi.§.j.ꝛ vide ibi.iunge.s.de actio.§.curare.ꝛ.§.huic autem.ꝛ que ibi scripsi.

1 ¶Christianus si emat mancipium christianum ab infideli da to pretio compellitur eum manumittere.

b **Dominus** b **noxali.** ¶†In gl.sed nonne.in
1 fi.Hec iura faciunt qḋ si fidelis emit mancipium christianum ab infideli ꝙ si mancipiū possit se redimere ꝙ compellatur recipere pretium ꝛ seruum manumittere.de hoc per doc.extra de iudi.c.j.iunge.C.de epis. ꝛ cle. l.fi.ꝛ ibi scripsi. Et quod hic dicitur videtur posse obtinere vbicunqꝫ agitur de libertate. vnde si quis haberet homines conditionales vel vasallos: ꝛ cederet bonis : videṫ quod si tales velint redimere libertates suas quod debeant audiri.Et idem videtur si creditores facerent vendi bona in quibus sunt talia iura.tamē contra hoc est extra de iude.c.ij.iuncto.c.j.eo.tit.

1 ¶Noxalis actio non est per se actio: sed quedam adiectio. nō tamen talis adiectio qualis est actio de peculio ꝛ alie quedam.

1 **Sunt autem cōstitute.** ¶†Iste.§. clare determinat ꝙ noxalis actio non est actio per se:sed quedam adiectio:nō tamen est talis adiectio quales sunt de peculio:ꝛ alie.de quibus.s. tit.j.qꝛ ille alterant naturas actionum quibus adijciuntur ꝛ faciunt eas pretorias:vt dixi.s.tit.j.Sed iste nō mutant:imo relinquunt in sui natura:vt hic.nec mirum:qꝛ in his potest concludi directo in libello sine adiectiōe:vt dixi.s.in prin.in illis opꝫ cum adiectiōe:vt potes colligere i his que dicta sunt in dicto tit. pri.

¶Seruus manumissus an teneatur de delicto commisso in seruitute.

c **Omnis aūt** c **noxalis.** ¶†In glos. hic di
1 stingue.ibi:tenetur directo vt hic.imo pleni⁹ distinguiṫ hoc casu:qꝛ aut feci iussu dñi aut non.Primo casu aut delictū est atrox aut leue.si atrox:obtinet qḋ hic diciṫ in tex.ꝛ in gl. Si leue non videtur obtinere:quia iussus dñi excusat.ff.de regu.iur.l.ad ea.ad.l.aquil.l. liber homo.

si vero.

si vero delinquit iussu domini obtinet etiam quod hic dicitur. ¶Quid si domino sciente et non prohibente? Tunc licet dominus obligetur seruus nõ excusatur: et ideo tenetur manumissus. ff.eo.l.ij.et.l.in delictis.§.ij. ¶In fin. eiusdem glos. vide multos casus notatos. C.an seruus ex facto. hic tamen nota quod hypothecaria semper durat: vt ibi not.

1 ☞Filius si sit contumax si habeat peculium vel quasi fit in eo missio: alias potest excommunicari in curia ecclesiastica. Quid autem in curia seculari.
2 Filius si fit citatus et condẽnatus: in quo fiet contra eũ executio.
3 Quid si filius nullum habet peculium in quo fiet executio.
4 Noxales actiones an competant ex delictis hominum ascriptitiorum: et aliorum conditionatorum.
5 Filius si habet diuersa peculia castrense vel quasi: et aduentitium et profectitium in quo fiet primo executio.

a Si seruus[a] dño.

¶In glos. noxalis acti. in fin. vide ibi plenius de hoc. Sed et
1 veteres vetustissimi ante iura. ffor. ¶†In glo.s.directo.in fi.qd ergo fiet si filius sit cõtumax? Rñdeo si habeat castrense peculiũ vel quasi nõ dubiũ ꝙ in illo fit missio: alias põt excõicari in curia ecclesiastica: sed in curia seculari nõ videt remediũ. Specu. videt velle ꝙ pater tenet filiũ ex delicto defendere et cõpellit: vt not. in spec. de act. ver. sed querit vtrũ pater. et hoc dicit per.§.necessitate. C.de bo.que lib.l.fi.C.de admi.tu.l.fi. et ita fieret missio in bonis eius. ff. ex qui.cau.in pos.ea.l.fulcinius.§.si quis. at ille parum faciunt: quia loquuntur in aliis casibus: nec.§.necessitate.cõcludit ꝙ pater compellatur defendere: sed solum dare consensum. ¶Preterea est cõtra tex. qui dicit expresse patrẽ non posse ex delicto filij cõueniri. ff.de his qui deie.vel effu.l.j.§.3 si filius. Quomodo ergo procedet? dic ꝙ dicat filius realiter iuxta.l.consentaneum. C.quomodo et quãdo iudex. vel dic qd fiet missio in bonis peculiaribus vocato tamẽ patre: vt no.in spec.de actore.ver. sed ecce. et etiã nõ vocato patre si pater non habet vsumfr. vt ver.seq. ibidem. In profectitio est certum ꝙ debet cõtra agi: vt patet per
2 totam materiã de pecu. ¶†Sed quid si filius fuit citatus et condemnatus queritur in quo fiet executio. dic ꝙ aut habet peculiũ aut nõ. Primo casu aut castrense vel quasi: et non dubiũ ꝙ fit in illis executio: q: in illis habetur pro patref. Et idem videtur in aduentitiis in quibus pater non hz vsumfru. et hec possunt colligi. C.de bo.que lib.l.fi.§.si vero econtrario.et.§. necessitatez. cum §.seq. et cum ibi notatis. ¶Si vero habet aduentitiũ tantũ et tale in quo pater habet vsumfr. tũc nõ videret patrẽ debere teneri: q: ex quo vsufru. et legitima administratio illius aduẽtitij data est patri p legẽ nõ videt ꝙ ius ei quesitũ debeat tolli ei ex delicto filij nec pindicari. ff.de reg.iur.l.alteri9. et in ppria materia. C.ne filius pro patre. ¶Glo.tamen sentit contra. ff.eo.l.et si condẽnatus. ego credo hoc casu quo actum est cõtra filium et de consensu patris ꝙ propter hoc non fiat executio cõtra patrem qui habet vsumfru. Sed aget cõtra patrẽ actiõe iudicati de pecu. aduentitio: et illo cõdẽnato fiet executio in aduẽtitio sicut fit in profectitio: vt patet. ff.de pecu.l.iij.§.idem scribit. et iste est vnus casus in quo actio iudicati est necessaria: vnde si filiusfamilias põt nocere patri per hunc modum in profectitio: multofortius in aduẽtitio in quo pater minus ius hz. et ista obligatio que nocet patri contrahitur in iudicio agitato contra filium: et in sententia lata contra ipsum: vt.d.§. idẽ scribit. et ptz rñsio quare plus fili9 preiudicat patri cũ agit ciuiliter ex delicto ꝙ qñ criminalr quo casu peculium etiam castrẽse vel aduentitiũ nõ confiscat. C. de bo. proscri.l.iij.q: nullo modo ex delicto tenet pater nisi interuenerit quasi contractus iudicialis: quia in criminibus criminaliter intentatis proponi nõ potest. et hec videtur indubitata de iure. ff. et huius voluminis. de iure tamen. C. videtur ꝙ in casu quo loquimur quãdo pater habet vsumfru. ꝙ põt agi ɔtra patrẽ: et debet suscipere oẽs actiones. C.de bo.que libe.l.fi.§.vbi autem. ¶Non põt dici ꝙ ibi loquat tantũ de actionibus quibus põt filius esse implicatus rõne hereditatis: q: etiam de aliis vt apparet p illõ qd ibi subiicit. Sinautẽ es alienũ ex defuncti psona et c.q.d.s. dixerat generaliter patrẽ debere oẽs acti. suscipere post declarãdo et restringẽdo subiicit. pro quibus potest vendere bona illa aduẽtitia. Sinautem et c. fm hoc videt ꝙ erraret et deberet succũbere qui ageret hoc casu ex cõtractu filij vel ex delicto ciuiliter contra filiũ. et ita videtur ꝙ is.§. et.l.tam ex contractibus. sint correcti in casu predicto quo pater habet vsumfru. Uel põt dici: vt legũ correctio euitetur: ꝙ dictus.§.vbi autẽ. loquat de actionibus hereditariis tñ: et illud: sinautẽ: qd subiicit nõ ponitur diuersatiue qñ mutet materiã: sz inceptiue et declaratiue. et ita ex contractu vel delicto filij ciuili. etiã illo casu aget cõtra filiũ et ipso cõdẽnato aget iudicati ɔtra patrẽ sicut dictũ est. s. de pfectitio: nec aliena iura corrigunt. Sed nũqd ex cõtractu filij põt agi contra patrem de pec. etiam anteꝙ filius sit cõdemnatus? Ego non video cur in aduentitio non: sicut in pfectitio. Unde cum ius statuerit hoc peculium idem dicam de eo sicut de profectitio: nisi quatenus reperiã p ius expresse immutatũ: sz in delicto nõ quousqz filius fuerit cõdẽnatus: vt satis dictũ est. nisi cõtra filiũ esset lis contesta. et esset mortuus. ff.de iudi.l.tam ex cõtractibus. vel nisi pater esset factus locupletior. ff.de pecu.l.iij.§.ex causa. et per hoc puto qd pater nõ tenet de aduẽtitio ex ɔctu vel delicto filij nisi peculiotenus. Et quodammodo videt iniquũ qd filius noceat
3 patri in vsufruc. tñ probabile est per illa que.s.dixi. ¶†Sed qd in vltimo casu qñ nullũ hz peculium? Quidã dixerũt qd fiet executio in legitima vel in alimẽtis. sz horũ sñia nõ est vera: vt plene notat in Spe.de sentẽ.excõi.§.sequit.versi.quid si filius. vide ibi plene. Quid ergo fiet? dic qd excõicetur in curia ecclesiastica. In seculari castiget fm exigentiã delicti: sicut dixi in seruo. s. in prin. titu. Et ista que dixi de filiis possunt applicari conuenienter
4 ad religiosos: vt dixi.s.titu.j. et de actio.§.actiones. ¶†Sed potest queri. iste noxales cõpetunt ex delictis seruorũ: queritur an competant ex delictis hominum ascriptitiorũ et aliorũ cõditionatorum? Uidetur qd sic: cuz nõ videatur differẽtia inter ipsos seruos. C.de agri.et censi.l.ne diutius. sed tamen contrariũ videt verius cum vere sint liberi: vt dixi.s.de iur.perso.in prin. ¶Sed bene verum est qd agitur contra dominũ de peculio ex cõtractibus: et forte ex delicto ciuili vbi fuerunt condemnati: cuz maius ius habeant in bonis suis ꝙ filius in profectitio: cum pater possit tollere filio profectitium: et tamen dominus nõ tollit illis bona. C.in quib.cau.colo.cen.do.ac.pos.l.ij. vnde de eorum peculio agitur contra dominuz: vt ibi no. et.d.l.ne diutius. Uidemus tñ in multis locis de cõsuetudine ipsi agunt et conueniuntur sine
5 licentia dominorum et fit executio in bonis eorum. ¶†Sed qd si filius habet diuersa peculia castrense vel quasi: et aduentitium vel profectitiũ: queritur in quo primo fit executio. videtur ꝙ debeat inspici cã vnde descẽdit obligatio. et i dubio fiat in vtroqz. ff.de pecu.l.hinc queritur.§.potest et.ff.de mili. testamen.l.si certarum. sed illa distractio posset obtinere vbi agitur de ɔtractu: sed vbi ex delicto videtur qd esset facienda executio. Primo in castrensi vel quasi: q: illud est suuz propriũ: et de iure fit executio super condemnato anteꝙ recurratur ad tertium. ff.de re indicata.l.a diuo pio.§.ij.

a ¶Si seruus. Ex delicto serui nulla cõpetit domino actio etiaz si postea alienat vel manumittat. idẽ in seruo alieno.

¶Si quadrupes pauperiem fecisse dicatur. Rubrica.

¶In fi.gl.rubrice. Et not. qd hic titulus melius situatus est in hoc libro ꝙ in.ff. nam in.ff. primo tractat de delictis animaliuz: post de delictis hominum: vt apparet ex processu noni libri. hic econtra et melius. Prius enim agẽdum fuit de personis: et post de animalibus: cum persone sint nobiliores. s.de iure nat.§.fi.ff. de edil.edic.l.iustissime. ¶Sed iuxta hanc rubricã queritur. hic dicitur in gl. qd agitur ex delicto rei animate: sed nunquid ex delicto inanimate? Uerbigratia. domus tua cecidit et diruit meã: nunquid possum agere cõtra te? dicit Jac. ꝙ non. ff.ad.l.aqui.l. quenadmodum.§.si nauis. ff.de dã. infec.l.pretor.§.s. male alle. non est ibi: sed in.§.fi. et .l.hoc amplius.§.neratius. de incen. l.ratis et c. et.l.euenit. ff.de damno infec.

1 ☞Animalia alia sunt rationabilia: alia irrationabilia.
2 Animalia lasciuiunt et saltant propter otium et cibum et c.
3 Natura qualiter administrat bestiis appetere coniunctionem.
4 Appetitus et feruor qui mouet ex presentia femelle dicit naturalis: sed qd quis rũpat ostia domus videtur contra naturam.
5 Fera si recepta sit in naturalem libertatem: si pauperiem fecerit: an aliqua competat actio.
6 Fera si damnum dedit cum esset in naturali libertate: sz postea peruenerit ad potestatem domini an dominus teneatur.
7 Canis tuus si comedat carnes meas an mihi tenearis.
8 Animalia tua si sine immissiõe depasta fuerint glãdez meã: vel prata: vel blada mea: an agere possim? et qua actione. et nu.9.
10 Pastor vel bubulcus si immisit animalia tua in fundum meũ: vel negligens fuit et animalia intrauerint et damnum dederunt: an mihi tenearis.
11 An autem liberetur dominus dando animalia pro noxa.

b Animalium[b] noie que.

1 ¶†Not. differentiaz arboris Porphirij. Animaliuz aliud rationabile: aliud irrationabile. ¶In glo. scilicet quadrupedium. in fi. vt si gallus percutiat hominem cum rostro in facie vel in oculo: si vero comederet vuas vel semina. sunt opin. vt.j. vide
2 his. ¶†In glos. idest luxuria. in fin. imo. dic lasciuia: quia animalia lasciuiunt et saltant propter otium et cibum. vnde legitur. Incrassatus impinguatus dilatetus recalcitrauit. et Sene. Ad rabiem nos perducunt delitie. dico tibi qd nihil tam contrariũ saluti ꝙ cupido: otium: et delitie. vtinã nõ regnarent in magnis

b ¶Animaliũ. Joã.Fab. bene et ample tractat sup hac rubrica exceptis quibusdã questiõib9 quas super hac rubrica ponit Angel. quam vide.

3 curijs.¶†In gl.id est amore.in fi.Sed quõ hic natura eius ad-
ministrat bestijs coniunctionẽ appetere.s.de iure natu.in prin.⁊
sic hoc casu equus non delinquit contra naturã sui generis: ⁊ sic
non datur hec actio.j.§.proxi. ⁊ ita hoc exemplum non videtur
4 procedere. ¶†Ad hoc potest dici ꝙ appetitus et feruor ille qui
commouẽtur ex presentia femelle põt dici naturalis:sed qđ rum
pat ostia domus:videt̃ contra naturã.⁊ sic intelligit̃ hic.Et no.
ꝙ in manu scribe ꝙ si istud indicatur in animali cõtra naturã:
multofortius in homine.plusq̃ ergo bestiales sunt homines qui
frangũt ostia mulierũ:⁊ quasi verri spumantes tauri petulãtes
fetore hircino aerem inficientes villam circuunt.⁊ ad hoc est no-
tabilis hec gl.per quam hec bene probant̃.imo dico tibi plus qđ
illud quod esset naturale in bestijs est innaturale in homine.Et
hoc tibi probo.nõ dubiũ ꝙ homo est rationalis a natura: quic-
quid igitur ratio dissuadet est sibi contra naturã.cum igit̃ natu
ralis ratio suadeat fedus cõiugij:ceteros amplexus dissuadeat:
non dubiũ ꝙ homo facit cõtra naturã ceteros sectãdo quos ra-
tio naturalis abhorret.Hãc cõclusionẽ voluit elicere Ulpi.si di-
ligenter ipsum intuearis.ff.de verbo.signific.l.probum.Sis ergo
homo non bestia:non te voluptas vnius hore seruum faciat cor
poris tui rei vilissime.crede mihi: sicut cupiditas est radix oĩum
malorum:sic luxuria venenũ de singulis peccatis sibi cumulat ⁊
5 trahit.¶†In gl.i.consuetudinẽ.in fi.imo ſm Jac. omnis actio
denegatur:⁊ per consequens vtilis.Unde dicit ipse qđ hec actio
cessat vtilis ⁊ directa vbi fera recepta erat in naturalẽ libertatẽ.
sed vbi nõ oĩno recepta erat:qꝛ adhuc habebat ꝯsuetudinẽ reuer
tendi:tũc põt dici ꝙ det̃ vtilis.ff.de postu.l.j.§.bestias. ⁊ facit.s.
6 de rerũ diui.§.seruos.cũ.§.seq.¶†Quid ergo si fera damnũ de-
dit cũ esset in naturali libertate: deinde peruenit iterũ ad manũ
dñi:nunquid dñs tenebitur? Ipse dicit ꝙ non: imo si ante tene-
batur ⁊ sine culpa sua euasit nõ videretur teneri si ad potestatẽ
suam redeat.ff.de solu.l.qui res.§.aream.de adi.legat.l. si seruus
legatus.Contra.s.tit.j.§.ex diuerso.sed ibi nata fuit actio.⁊ erat
materia super qua poterat fundari:hic nõ sic:ergo vides qđ hec
actio non habet locum nisi vbi animal mansuetũ delinquit con
7 tra naturã sui generis. ¶†Quid si canis tuus comedit carnes
meas:nunquid mihi teneris? Jac.dicit ꝙ Roffre.dicit ꝙ sic:sal-
tem vti.¶Sed hoc videtur contra mentẽ huius litere que dicit
nõ posse agi vbi animal nõ delinquit contra naturã sui generis:
⁊ satis est de natura canis comedere carnes.Unde ipse dicit ꝙ sicut
in actione le.aquil.cõsiderat̃ culpa hominis:ita in hac actiõe cõ
siderandũ est an fuerit animal in culpa accipiẽdo culpã qualis
possit cadere in eo:qꝛ nõ est vera culpa vt eo casu det̃ hec actio.po
test ergo cõcludi ex verbis suis ꝙ si canis reperit carnes indiscre
te positas ⁊ sine custode in loco patenti:qđ tunc nõ tenetur dñs.
Si vero canis fregit vas vel cistam vbi erant carnes:vel forte ter
ruit custodem ferociter rodiendo:vel forte euertit ollam bullien
tem vbi erant carnes ⁊ eas comedit:sicut quandoq̃ vidimus fie
ri:tunc teneat̃.⁊ facit qđ dixi.s.in prin.huius titu. in gl.i.amore.
8 ¶†Quid ergo si animalia tua sine immissione depasta fuerunt
glandẽ meã vel prata vel blada mea:queritur an agere possim ⁊
qua actione.glos.dicit ꝙ põt agi actione de pauperie: vt no.ff.de
prescri.ver.l.q seruandarũ.§.fi.⁊ idẽ Spe.tit.de iniur. ⁊ dã.da.§.
sequitur.versi.quid si sine. ⁊ fuit opi. Azo. sed hoc non videt̃ ve-
rum ſm Jac.qꝛ hec actio nõ datur nisi quãdo animal delinquit
cõtra naturã sui generis.in proposito aũt nihil agit cõtra suam
naturã imo ſm:⁊ sic nõ est loc⁹ huic actiõi. Credo ꝙ verũ dicat
⁊ credo qđ illa gl.sit cõtra mentẽ illius tex.l.qui seruandarũ.§.fi.
9 ¶†Quomodo ergo prouidebit̃ mihi? Dicas ꝙ dat̃ mihi actio
in factũ saltem qñ dñs factus est locupletior.si enim porci sui fue
rũt impinguati glãde mea:vel oues ⁊ armẽta herbis meis:equũ
est mihi actionẽ dari inquãtũ est factus locupletior: ideo dat̃ in
factũ:vt.d.§.fi.e.tit.l.quoties.¶Posset dari casus quo daret̃ de
pauperie.Quid enĩ si habebã pratũ clausum cuius clausurã bos
tuus vel taur⁹ rupit lascivia vel ferocitate ⁊ herbã vel bladũ de-
pastus est.hoc casu nõ eẽt denegãda hec actio de pauperie: vt.s.
in prin.huius tit. ⁊ ibi satis dixi.vel si dñs presens esset ⁊ permit-
teret animalia intrare rem meã ⁊ depascere:videt̃ ꝙ debeat tene
ri etiã insolidum quãuis nõ immiserit. ⁊ hoc propter dolũ suũ.
presentia enim operat̃ ꝯsensum.ff.de fur.l.falsus. §. sed si is.⁊ fa-
10 cit.ff.de noxali.l.ij. ¶†Quid si bubulcus vel pastor immisit ani
malia tua in re mea: vel forte passus est malitiose vel negligentia
(qꝛ forte obdormiuit vel erat alibi)blada vel prata mea depasci:
nũquid tu teneris? Videt̃ qđ sic etiã.l.aquil.propter malã electio
nẽ.ff.ad.l.aql.l.si seru⁹ seruũ.§.si fornicari⁹.s. de ob. que ex quasi
male.§. itẽ exercitor. ff.loca.l.qui insulã.§.qui mulas.⁊ hoc videt̃
verum quando potest imputari culpa male electiõis que semper
imputatur nisi probet fecisse diligentiã de inquirẽdo cũ eũ rece-
11 pit:extra de elec.innotuit.¶†Sed nunqd illo casu liberat̃ dãdo
animalia pro noxa? Nõ videt̃.ff.loca.l.videamus.in prin.sed põt
dici cõtra cum dñs nõ obliget̃ ex delicto animalis nisi ad noxã:

a ¶Est igitur. Hanc distinctiones ponit hic do. Ang.ad plenum recitando Joan. Fab.in.ij.colum. post me.ver.verũ qꝛ. Joan.fab.⁊c.

vt hoc tit.⁊.ff.eo.l.j.in prin.¶Preterea qꝛ hec actio ex maleficio
oritur:⁊ ita habet locum noxalis:vt.ff.nau.cau.l.fi.§.hac autem
actione.cum.§.seq.¶Querit Jaco.hic:quid si inueniã anima-
lia forte pascentia in re mea:nũquid possum ea propria autorita
te capere? Dic ꝙ sic:si nesciam cuius sunt:alias nõ. sic intelligi-
tur.ff.ad.l.aquil.l.quintus.idem Spe.titu.de actio.ver.sed pone
inuenio.

Pauperies. ¶In glos.mirabilis ibi:legalis. gloss. supponit qđ legiste non habent rectas
expositiões grammaticales:qđ est in multis articulis. ¶In gl.
quandoq̃.in fi.ibi dicitur ꝙ cõmittit culpam:sȝ ibi culpa ponit̃
pro vitio:vt ibi no.

1 ☞Liber homo si ita lesus fuit ab vrso vel leone vel cane quos
aliquis tenebat in loco vbi iter publice fiebat:ita ꝙ mortu⁹ sit:
debet condemnari in.cc.solidis:que pena diuidetur inter partẽ
⁊ fiscum.
2 Actiones plures vel accusationes concurrentes qualiter ⁊ qñ se
adinuicem tollant.⁊ nu.3.
4 Quid aũt in actionibus extraordinarijs concurrentibus simul:
an ⁊ quando vna tollat aliam.

1 **Hec autem.** ¶†Mansueta aĩalia que cõtra natu-
rã sui generis delinquunt: sȝ fere non.
Quid ergo de illis.Ceterũ ⁊c. ¶In gl.in corpore.⁊ in fi.⁊ hec pe
na.cc.solidorũ diuiditur inter fiscũ ⁊ partẽ ſm gl.vt not.in.l. qđ
vulgo.de edil.edic.remitto ad notata in.l.si vero.§.pe.de his qui
deie.vel effu.Doc.cõsueuerũt dicere ꝙ applicat̃ totum parti.pro
quibus facit.ff.de verb.signi.l.si cui.sed pro gl.C.de assesso. l.cõsi-
2 liarios.opi.doc.vr̃ fauorabilior.¶†In glo.hoc est.in fi.no.hanc
gl.⁊ sunt fere siles.ff.nau.cau.sta.l.idẽ ait.§.fi.de reg.iur.l. nunq̃
actiones.⁊ ibi aliquãtulum plenior:⁊ tñ nulla est cõpleta:vt po-
terit apparere ex his q̃ subiungent̃.⁊ quasi similem ponit Inn.
extra de collu.c.fi.Ja.vero de ra.facit hic aliquas subdistinctio-
nes post dñm suũ:⁊ tñ dicit nõ esse cõpletã.dñs Dy.facit vnã ma
gnam distinctionẽ que est magis cõpleta.ff.de oper.no.nunt.l.in
prouinciali.de qua plusq̃ de alijs recipere ꝑpono:non tñ seq ad
literã.⁊ tñ scio qđ nõ erit cõpletũ quin supersint cicatrices ⁊ for
3 te vulnera.¶†Est igitur[a] sic distinguendũ cum queritur quali-
a ter plures actiones seu accusationes cõcurrentes se tollant adin
uicem.distingue:aut oẽs sunt criminales.aut quedã criminales
⁊ quedã ciuiles.aut oẽs ciuiles.Si sunt omnes criminales:dic ꝙ
aut sunt plures quo ad punitionem seu executionẽ: aut quo ad
prosecutionem.si quo ad punitionẽ.verbigratia.qui sepulturam
violat punitur diuersis penis.qui violat priuilegia ⁊ libertates
ecclesie punitur diuersis penis.hoc casu potest dici qđ iudex põt
eligere ⁊ altera electa alia cõsumit̃.C.de sepul.vio.l.iij.ff.de accu.
l.senatus.de effracto.l.j.in fi.nisi lex ordinaret vtrãq̃ infligi: tũc
enim videt̃ qđ vtraq̃ infligatur etiã per diuersos iudices.C.de
sacrosan.eccl.l.plȝ.in fi.extra de penis.c.felicis.li.vj.si sunt plures
quo ad prosecutionem:tũc aut omnes descendunt ex eodẽ facto:
aut ex diuersis.si ex eodem:tũc aut omnes idem crimẽ ⁊ delictũ
puniũt qđ solũ ex eodẽ facto resultat:⁊ tunc vna vtendũ est.ff.de
accu.l.senatus.aut tendunt ad puniẽda diuersa que ex eodẽ actu
resultant:⁊ subdistinguitur:qꝛ aut vnum se habet ad aliud tãq̃
genus ad speciem:vt homicidium ⁊ parricidium:⁊ non possunt
simul intentari:vt no.in.d.l.senatus.aut se habent tanq̃ diuersa
⁊ specifice differentia:vt si quis cognouerit cognatam suam con
iugatam:oriuntur crimina duo:incestus ⁊ adulterium:tũc pos-
sunt concurrere: ⁊ potest de quolibet accusari eodem tẽpore:ab
eodem:a diuersis.C.de accusa.l.qui de crimine. secundo dicto.si
vero descendunt ex diuersis factis possunt occurrere multoma-
gis.C.de accu.l.libertorũ.§.sed si aliud. ¶In secundo casu quã-
do sunt quedam criminales ⁊ quedam ciuiles tunc potest eligere
quam vult ante litem contestat. et tenetur prosequi quam eligit
post sententiam. sunt opi.quando vna est de re familiari alia ad
vindictã an possit ad aliã redire:vt no.C.quã.ci.actio.cri.preiu
di.l.j.de quo tibi dixi.s.ad.l.aquil.§.liberum.vide in.d.l.j. hodie
vero videt̃ ꝙ etiã ante litis cõtesta. tenet̃ prosequi electã per aut.
qui semel.C.quomodo.⁊ quãdo iudex.verũ est tamẽ ꝙ ante litis
contesta.fit absolutio ab instantia post a causa:vt ibi consueuit
notari. ¶In tertio casu principali quando omnes sunt ciuiles
quem casum solum hic glo.videtur prosequi distingue:quia aut
omnes sunt penales.aut omnes rei persecutorie.aut quedam pe-
nales.quedã rei persecutorie.quedam miste.aut quedã penales.
quedam miste.aut oẽs miste.Primo casu qñ omnes sunt pena-
les gl. distinguit quod aut omnes ex vno delicto aut ex diuersis.
Si ex vno vna tollit aliam:nisi id qđ excedit.sed tu subdistingue
in hoc casu:qꝛ aut competunt contra vnum.⁊ est verum qđ glo.
dicit.⁊ hoc casu proprie intelligitur.ff.de actio.⁊ obli.l.plura.aut
contra diuersos:⁊ tunc subdistinguitur: qꝛ aut descendũt ex ma
leficijs:aut ex quasi maleficijs. Primo casu vnus aliũ non libe-
rat:⁊ ita omnibus vti põt:vt.l.cũ ex vno.ff.de actio.⁊ obliga. ad
l.aquil.l.

l.aquil.l.itez mela.§.si plures.Si ex quasi maleficio vnus liberat aliuz saltem perceptione.ff.de his qui deie.vel effu.l.perceptione. ꝛ notaṫ.ff.nau.cau.sta.l.fi.§.pe.s̃.de obli.que ex quasi delic.§.fi.ꝛ in hoc est supplendũ primũ membrũ huius gl.ꝛ idem videṫ vbi ab vna parte tm̃ est penalis.ff.de eo per quẽ factuz est.l.j.§.si plures. Si ex diuersis delictis cõpetunt gl. dicit ꝙ vna tollit aliam: vt.l.nunq̃ plura.ff.de priua.delic. ꝛ hoc verum nisi essent delicta coniuncta ꝛ eiusdẽ effectus: vt.ff.ad.l.aquil.l.illud. in fi. vel talia que nõ vertunṫ in alterius iniuriã.C.de modo mul.l.eos.¶ Itẽ quando intentantur ab vno nõ debent distingui.ff.de iniuriis.l.pretor.Scdo casu quãdo omnes sunt rei persecutorie distingue: aut cõpetunt cõtra vnum aut cõtra diuersos.si cõtra vnum: tũc aut sunt eiusdẽ gñis q: oẽs ex contractu quasi sint diuersarũ formarum:tũc vna nõ tollit aliã.verũ est qd̃ effectus vnius venit in alia.ff.de ac.emp.l.nõ est nouũ.pro so.l. cuz duobus.§.si plures.ꝛ hec nisi prouenirent ex causis lucratiuis.ff.de ac.ꝛ obli.l.oẽs. aut sunt diuersorũ generũ: q: vna ex ɔctu alia ex delicto:tũc vna tollit aliã.ff.de fur.l.si is cui.de re.iu.l.si qs.cũ si.ẜm Dy. primuz tñ membrũ fallit.ff.de tribu.l.qd̃ in heredẽ.§. eligere. sꝫ forte est speciale vt dixi.s̃.qd̃ cũ eo.§.introduxit.cum.§.seq.¶ Itẽ fallit vbi actiones nõ sunt cõpatibiles ꝓpter ɔrietatez vel al's.C.de codi.l.fi.ff.si seruus extero.l.j.Et põt dici ꝙ cuz in casu quo rei persecutorie non se tollunt:qd̃ possit agi secũda in eo quod excedit.ꝛ ad hoc quidam allegant.ff.commo.l.vnde queritur.Sed in illa nõ sunt ambe rei persecutorie.sed facit.ff.pro socio.l.si actum. de ac. ꝛ obli.l.quoties.§.j. Si cõpetat cõtra diuersos hoc membrũ nõ prosequitur Dyn. nec tetigit:tñ potes dicere qd̃ aut ambe prosequuntur corpus rei in proprietate seu possessione: aut interesse. Primo casu aut vnus habet causam ab alio:ꝛ tũc vna tollitur per aliam facta solutione.ff.de re.eo.l.illicite.aut nõ habent causam adinuicem:tũc aut primo egit contra possessorẽ:ꝛ fuit rem assecutus.ꝛ vna tollit aliam:secus econtra.ff.de sol.l.stichuz aut pamphilũ.§.dolo.de peti.here.l.nec vllam.§. itẽ si quis. Secũdo casu quãdo interesse:tunc aut agitur ratiõe vnius facti ꝛ vnius persone vel que pro vna reputatur: ꝛ tunc vna tollit aliã.ff. de vi ꝛ vi ar.l.j.§.quoties.aut ratione diuersorum vel que pro diuersis habentur:tunc non.ff.de sepul.vio.l.semper.§. si sepulchro. ꝛ hec procedunt in realibus ꝛ in rem scriptis possessoriis.nam in mere personalibus solutiõe per vnũ facta alii liberanṫ.ff.deposi.l.j.§.si apud.de consti.pecu.l.itẽ illa.§.fi.Tertio casu qñ quedã penales quedã rei persecutorie.est dare regulã ꝙ vna non tollit aliã.ff. de fur.l.si pignore.§.j.ꝛ fallẽtias qñ altera cõpetit de iure cõi:altera de iure spãli.ff.nau.cau.l.idẽ ait.§.fi.ꝛ forte sub hoc intellectu potest colligi.C.de fur.l.manifestissimi.s̃.de oblig. que ex delicto.§. que de fullone. ꝛ hoc de penali autoritate iuris si facto hoĩs : q: forte aliqs stipulatꝰ est penã distinguiṫ inter ɔctus bo.fi.ꝛ stricti iuris.itẽ ꝛ in stricti iuris aliud olim ꝛ aliud hodie.vide. ff. ꝓ socio.l.si qs a socio de actio.emp.l.ꝑdia.de actio.ꝛ obli.l.obligationum fere.§.fi.ad.l.fal.l.j.§.itẽ si ita.C.de trãsac. l. si qs maior.ꝛ.l. cum proponas.ff.de transac.l.qui fidem.de pactis.l. rescriptum. §.si pacto. Quarto casu quãdo altera mista altera rei persecutoria dicit Dy.considerandum esse an sit diuersorum generum:an eiusdem.Primo casu vna tollit alteram ꝛ in totuz.ff. de actio.ꝛ obliga.l.qui seruum.in fi.cõmo.l.vnde queritur.que sic est intelligenda.nam quod ibi dicitur videtur habere rationem: ꝛ ad superius referṫ non ad ꝓmũ.ꝛ qd̃ ibi diciṫ nisi forte quis dixerit. sub.ꝛ male.sic intelligiṫ.ff.de tute.ꝛ ratio.distra.l.actione. ver. sꝫ ꝛ condi.arbo.furt. cesa. l. si colonus. sic debet intelligi.ff.loca.l.si merces.§.culpe.q̃uis gl.alio modo intelligat.secũdo casu quando sunt eiusdẽ generis ita ꝙ ambe ex contractu vel ambe ex delicto:tunc aut descendunt ex eadem matre.i.ex eadem obligatiõe: tunc se tollunt etiam in eo ꝙ excedunt.ff.de tute.ꝛ ra.distra.l.j.§. in tutela.iũge.s̃.de attili.tuto.§.fi. Aut habẽt diuersas matres: tunc actio vna potest agi alia inquantum excedunt:vt in condi. furtiua que ex furto oritur.ꝛ vi bon.rapto.que ex rapina.que se non tollunt in eo qd̃ excedũt.ff.de actio.ꝛ obliga.l.plura.vi bon. rap.l.j.Quinto casu qñ quedam penales quedaz miste aut ex diuersis obligationibus:tunc vna non tollit aliaz.ff.de tu.ꝛ ratio. dis.l.j.§.hũc tutorem.tñ si ex eadem tollit nisi in eo qd̃ excedit. ff. vi bono.rap.l.j.Sexto casu quando oẽs sunt miste distinguitur quasi eodẽ modo:q: aut omnes ex diuersis factis:ꝛ vna nõ tollit aliã:vt.l.nunq̃.de priua.delic.aut ex eodez:tunc sic: nisi in eo qd̃ excedit.ff.ar.fur.cesa.l.j.ista sufficiant circa hunc titu.¶ Et nota qd̃ similes tex.sunt huic.ff.de actio.ꝛ oblig.l.nunq̃.de regu.iur.l.

4 nunq̃.sed hic additur plꝰ.s.presertim penales. ¶ † Et quare dicanṫ ꝑsertim penales potest colligere ex supradictis.Et hec procedunt in actionibus ꝛ remediis ordinariis.In extraordinariis potest distingui:q: aut omnia sunt extraordinaria:aut quedam ordinaria:aut quedã extraordinaria.Primo casu aut cõpetunt ad idem aut ad diuersa.si ad idem: vnuz excludiṫ per aliud.ꝑõt tamen actor eligere:vt in actione.l.aquil.vtili: ꝛ in factuz.ff.ad.l. aquil.l.quemadmodũ.§.magistratus.C.eo.de pecoribus. Si ad diuersa non se impediũt nec quo ad natiuitatẽ nec quo ad concursum nec quo ad aliud.ff.de damno infecto.l. qui bonafide. §. si quis opus.vbi de hoc.¶ In secundo casu principali vbi vnum ordinarium aliud extraordinarium subdistingue: aut cõpetunt contra diuersos aut contra eundem.si cõtra diuersos: vnum nõ excluditur per aliud.C.si tutor vel cura.l.etiam. ꝛ hoc vbi habet originem a necessario actu: vt.d.l.etiã.ff.de mino.l. etiã si a patre. in prin.ꝛ.§.imperator.de admi.tuto.l.si minoris.¶ Fallit si modica sit lesio.C. de indi.l.properandũ.§.fi.de in integr.resti.l.scio. de contrahen.emptio.l.res bonafide. ꝛ hoc quando est cõtra ius cõe:q: remedium iuris cõmunis datur pro modico.ff.qd̃ cũ eo.l. j.§.illud.si diceres in iudiciis speciale: vt quedã gl.dicũt est cõtra. C.qñ prouo.nõ est neces.l.si pater.si aduer.rem iudi.l.fi. Ubi aũt habent originem a volũtario actu videṫ ꝙ nõ concurrãt ad eundem effectum.ff.de dã.infec.l.dãni.§.emptor.de mino.l. cum mãdato.si contra eundẽ aut extraordinariũ est de iure cõi aut ɔtra ius cõe.si contra ius cõe nõ videtur qd̃ cõcurrãt. ff. de mino.l.in cause.Si vtrũq; de iure communi aut extraordinariũ adinuentum in subsidiũ ꝛ causa supplendi ius ciuile ꝛ excludiṫ per ordinarium.ff.de ope.no.nun.l.in prouinciali.§.j. de dam.infec.l.qui bonafide.§.de illo.ꝛ.l.si edibus.ꝛ.l. inter quos.al's cõcurrũt. hec sufficiant super hoc.Ex his resultant multa super quibus nõ insisto:q: rationes eorum que constituuntur requirere nõ oportet: alioquin multa ex his que certa sunt subuertuntur q̃uis Aurelianeñ.multum in hoc insistant contra.l.ꝛ ideo.ff.de legi.

¶ De his per quos agere possumus. Rubrica.

¶ In fi.glo.rubrice in.C.ꝛ.ff.videṫ melius continuari: q: primo tractari debuit de personis q̃ de negotiis.ff.de iure codi.l.quidã referunt.§.j.s̃.de iure natu.§.fi.constat aũt qd̃ procu.est de personis que fundant iudiciũ: igitur de eo primo fuit agendum q̃ de actionibus:vt.d.§.fi.¶ Sed ad hoc põt dici ꝙ hic parũ tractaṫ de persona procuratoris:sed solum de constitutione. ꝛ is titulus fuit solum hic positus gratia sequentis.ꝛ potius in hoc ꝛ in illo de negotio agitur q̃ de personis seu earum habilitate.super hoc non est insistendum.

1 ☞ Agere nomine alieno multi possunt:veluti syndicus: actor: economus:vicedominus:vicecomes ꝛc.
2 Tutor agit ꝛ conuenitur nomine pupilli.
3 Procurator an debeat admitti in iudicio etiam si dominus nõ sit impeditus.
4 Impeditus an teneatur constituere procuratorem.

a NUnc[a] admonendi.¶ Primo ponit dictũ gñale.Scdo ꝓsequiṫ alterũ membrũ ꝛ exẽplificat recitando antiquitatẽ. Tertio circa antiquitatẽ correctã duo adiicit. Pria in prin. Secunda. Alieno veluti.Tertia in.§.ꝓcurator neq;. ¶ In glo.s.idoneũ in fi.idẽ vr̃ in adulto minore.xxv.an.vt pleniꝰ videbis.ĩ.versi.cuicũq;.in gl.s.vbi plenius agiṫ de his que hic notanṫ.¶ Super tex.ibi Alieno veluti.Prosequitur secundum membrum q: de primo nil hic commentaturus est. ¶ Super text. procuratorio.potest intelligi etiã de procuratore in rem
1 suã:iuxta illa que notanṫ.ff.de procura.l.j.¶ † Super tex.curatorio.hos ponit gratia exempli: q: multi sunt alii qui agũt nomine alieno: vt syndicus:actor:economus:.vicedñs: vicecomes: orphanotrophus: castaldus : ꝛ hypocripharius. Syndius datur ab vniuersitate ꝛ ad causas ꝑsentes et futuras. Actor ad certas ꝛ presentes. Economus ad causas ꝛ negotia ecclesie. Orphanotrophus ad hospitaliũ regimẽ.Uicedñs qui preest rebus episcopalibus.Uicecomes cui cõmittitur administratio seu regimẽ iurisdictionis.Hypocripharius qñq; vocatur syndicus:quãdoq; economus.Castaldus qui habet curã exteriorũ.de his omnibus vide ad saturitatẽ in spec.de his qui alie.no.in iudi.inter.cũ seq. rubrica.ꝛ iunge.j.C.procurator neq;.vnũ tamẽ videṫ supponere qd̃ omnes isti agere possunt:ex quo oẽs ĩ iudicio dicit alieno nomine interuenire:ꝛ hos oẽs ponit sub illa rubrica.qd̃ satis vr̃ admittendum.Et ideo videtur qd̃ senescalli ꝛ baillivi ꝛ quicunq; habẽtes regimẽ alicuiꝰ loci vel rei possunt agere ꝛ defendere negotia cõcernentia rem cuius habent regimẽ sine alio mãdato.ꝛ facit extra de procura.qui generaliter.lib.vj.de iud.c.cum: deputati.C.de sacro.san.eccle.l.sancimus.ibi:nec non sacrorum vasorũ ꝛc.ꝛ scripsi.C.de ꝓcura.l.j.in fi.ꝛ in.d.l.sancimus. vide ibi et iũge id qd̃ ibi notaui.si vis materiã dilatare:iunge.ĩ.titu.j. §.eodem obseruando.¶ Super tex.ibi:nisi pro populo idest actiõe
2 populari.ff.de popula.actio.quasi per totum.¶ † In tex.pro tutela.Hoc planum:q: tutor agit ꝛ conuenitur nomine pupilli.ff. de admini.tuto.l.j.§.sufficit.¶ In tex.pro libertate.hic licet ne-

a ¶ Mãc. Binsi de sꝫ Are.ꝛ summa. Actiões intentanṫ ꝑ nos ꝛ ꝑ ꝓcur.nr̃os q constituunṫ vbis h[…]bilibus interpo[…]tis ẽt aduersario absente ꝛ ignorãte: quorũ ꝓcurator vsus est necessarius qñ principalis impeditus est agere vl' defendere . olim vero vsus procur.prohibitus erat nisi in certis casibꝰ. h.d.totus titul[…]

cessariis.ff.de lib.cau.l.j.¶ In tex.tutela essent.iste casus est valde pius:nec reperit correctus:nō tñ hic exprimit an liceret agere sine mā.vel cū mādato.verisimile tñ est ꝙ sine mādato ex ɔtextu priorū casuū quibus agitur sine mandato.ꝛ ita potest notari hic casus specialis quo extraneus agit pro priuata persona sine mādato.qd vix al's reperitur:nisi sit ɔiuncta persona.de hoc scripsi
3 C.de procu.l.j.¶ † In gl.sed quid.in fi.hec est enim causa impulsiua.vnum tñ videt ꝙ vbi pars nō posset alias cōparere per procuratorem:forte q: talis sit cōsuetudo:sicut in oībus curiis secularib⁹ regni que regunt consuetudine:in quib⁹ ex parte actoris ius seruat antiquitus ꝙ ꝓpter legitima impedimēta iudex possit contra consuetudinem admittere procuratorem ex illa clausula generali.ff.de insti.l.j.§.de act.§.rursus.scio tñ qd in multis curiis seruatur ɔtrium ꝛ oportet recurri ad curiā regis pro gratia.
4 ¶ † An aūt impeditus teneatur constituere procuratorem:vide plene in breuiario.C.de in integ.resti.mi.l.j.vbi scripsi.ꝛ per doc. ꝛ glo.extra de procura.c.ij.ꝛ iunge.j.§.prox.Et no.ex his.§§.qd consuetudo tollitur consuetudine.vide.§.de iure natura.§.ex nō scripto.

1 Procurator:actor:ꝛ sindicus:an sint idē:vel an differant.
2 Mandatū speciale an exigatur in sindico patrie:prelato:ꝛ aliis administratoribus.
3 Procurator generalis oīm bonorū an debeat admitti in casib⁹ in quibus exigit mandatum speciale.
4 Procurator habens liberam administrationem an ꝛ qñ debeat admitti sine speciali mandato in casibus in quibus requirit mādatum speciale.
5 Clausula que solet apponi in instr͞o procuratorū:videlicet gratū habiturus ꝛc. an importet mandatum speciale.

1 **Procurator.** ¶ † Super tex.ibi:aduersario.sub de necessitate.ff.eod.l.j.§.fi.ꝛ not. ꝙ per hūc.§.vr ꝙ nō sit dr̃ia inter procuratorē:sindicū:actorē:ꝛ alios: de quibus dixi.§.e.§.j.ꝛ idē vr per.c.petitio.extra de procura.de hoc vide satis plene.§.de cura.§.fi.que hic repete:q: faciūt ad intellectū huius.§.¶ † In gl.imo.in fi.[a] Et hoc nisi procu.esset litē cōtesta.Item secus in syndico patrie:prelato:ꝛ aliis administratoribus.vide qd scripsi.C.ēt per procu.cau.in inte.resti.l.j.Item est aliud in trāsac.C.de trāsa.l.trāsactiōis.ff.de procu. l.mādato. Item in arbitro.extra de arbi.c.per tuas.Idē in iuramēti delatione.ff.de iureiur.l.iusiurandū.§.fi.ꝛ in acceptilatiōe.ff.de acceptilatio.l.iij.ꝛ in rescriptorū impetratione:extra de rescri.c.nonnulli.Idē in matrimonio:extra de procu.c.fi.li.vj.Et idē forte i causa matrimoniali:extra qui ma.ac.pos.c.ex literis.de ꝓcu.accedens.vide ibi.ꝛ idē in sponsalibus.extra qui cle.vel vo.c.veniēs. Itē alius:extra de voto.c.ex multa.ver.illis.Itē alius. extra de fi.instr.c.fi.Itē alius:extra de offi.le.c.qd translationē. ¶ Alius in obtinenda absolutione a sententia excōicatiōis.vide extra de sentē.excōi.c.cū desideres.per Inno.Item alius:de consecr.dist. iiij.c.queris.Alius.xxiiij.q.iij.c.si habes.Itē in iuramēto de calūnia:extra de iura.calū.c.fi.lib.vj.Itē alius casus est:de elect.c. ꝓcurator.eo.lib.Item alius.C.vt oēs tam ciuiles ꝙ̃ criminales. Idē puto in oī arduo ꝛ ponderoso negotio:vt mouere guerraꝫ: inire treugas:obligare dñm ad perditionem hereditarie rei:vel amissionē beneficij:vel magnā penā maxime corporalē.ꝛ hoc per rōnem premissorū casuum:q: si in illis requirit mandatū speciale:q: sunt magna ꝛ pōderosa:cur nō in aliis qui accurrēt in qb⁹ repetit tāta:vel maior ratio ꝛ facit extra de procu.c.ꝙ̃uis. lib.vj. Et hoc valet sint ardui vel nō:relinquo arbitrio iudicis.Et idē crederē qd sit mādatū speciale necessarium vbicūqꝫ aliquid petitur contra ius cōe:vt dispensatio.Si enim qñ petitur restitutio i integrū que est fauorabilis ꝛ rationabilis opus est speciali mandato:multofortius vel saltē pari rōne in aliis.que petunt cōtra ius cōe:vel sunt odiosa:vt si pater accusat filium de ingratitudine:vel dñs vasallū de felonia:vel si mulier vel vir petit diuortiuꝫ propter adulteriū.ꝛ ideo videt qd si procurator ꝓponat crimē falsi etiā ciuiliter vel ad finem repellēdi:ꝙ debeat habere spāle mandatū.arg.predictorū:ꝛ maxime per.d.l.procura.ff.de procu. l.nō solū.§.fi.de iniuriis.l.sed si vnius.§.procur.sed forte hoc nō procedit vbi proponeret ad finem repellēdi nisi per illā repulsionē prouocaret ad iudiciū:vt q: vellet repellere electū a dignitate: vt no.Archi.extra de elec.c.j.lib.vj.vide ibi de acti.super his.per Inno.Jac.de ra.qui parū aliud tāgit in hoc tit.dicit ꝙ nullus pōt facere procuratorē in casib⁹ qui mādatū exigūt speciale:nisi sit impeditus legitimo impedimēto:per.l.pomponius.in ꝑnc.ff. de procu.¶ Sed ob.d.l.nō solū.§.fi.ꝛ qd no.in.d.l. pomponius. ꝛ facit q: in iuramēti delatione requirit spāle mādatū:vt.l.iusiurā.§.fi.ff.de iureiur.ꝛ tñ defensor presentis iurat:ꝛ ita non impedit.ff.de iureiur.l.fi.illa.parum facit q: iurat volūtate actoris q: ei detulit ꝛ ita imputare sibi debet qui talem elegit. eo.tit.l.q iurasse.¶ Scio ꝙ opi.Ja.nō seruat de facto.hec aūt que dixi procedūt in ꝓcuratore particulari.
3 ¶ † Quid in procuratore generali oīm bonorū: Videt ꝙ ille debeat admitti etiā in casib⁹ qui mandatū exigūt speciale:cū lex tales equiparat.ff.de iniuriis.l.sꝫ si vnius.§.procuratorē.ff.de iureiu.l.iusiurā.§.fi.satis pōt dici ꝙ si sit procurator generalis omnium bonorum cum libera ꝙ talis debeat admitti.ff.de ꝓcu.l.ꝓcurator cui.sed si nō sit cū libera:ꝙ̃uis generalis oīm bonoꝝ nō in arduis in modicis sic.ff. de ꝓcu. l.procurator.ff.ad treb.l.qui ita.§.j. ꝛ sic intellige extra de ꝓcu.c. qui generaliter.lib.vj.Et idē crederē si esset procu.in oībus cau
4 sis ꝛ negotiis gñaliter sicut tota die fit cū sit eadē ratio.¶ † Itē in hoc aduerte. ꝙ̃uis enim dixerim ꝙ ille qui hꝫ liberam administrationem admittit in causis requirētibus speciale mādatū: hoc intelligo si casus ille respiciat administrationē rerū.nā si tāgeret personā nō crederē vt factū matrimonij obligaret personā ad hostagia:vel ad pressionē vel ɔsilia: q: talia nō vident de administratione.ff.de pac.l.ɔ iuris ciuilis.§.si filius. imo crederē in administratiōe reruꝫ ꝙ si dissiparet vel aliquid faceret qd nō est verisimile dñm concessurū ꝙ non ligaret dñm.ff.de pac.l.qui peculij.quib.mo.pig.vel hypo.so.l.sicut.§.an pacisci. Item qd dixi ꝙ procurator pōt opponere crimina sine spāli mādato ad repellendū:intelligo ɔsiderato statu ꝑsone opponētis ꝛ illius cui opponit.¶ Quid eñ si ꝓcurator vilis opponeret crimē ep̄o cardinali:comiti:vel baroni:nō crederē.ff.de dona.l.filiusfa.ver. nonnunqꝫ.de iniur.l.sꝫ si vn⁹.§.ꝓcu.ver.si tñ.etiā si haberet liberā:q:
5 non est verisimile dñm hoc velle.arg.dicte.l.qui peculij. ¶ † Iteꝫ dicit quidaꝫ ꝙ si in procu.sit illa clausula ꝛ gratū habiturus ꝛc. que cōiter ponit in procuratoriis ꝙ importat speciale mandatū. hoc tñ doct.non approbāt:vt dixi.C.de ꝓcu.l.j.de trāsac.l. transactionis.ꝛ an sit necessariū mandatuꝫ spāle ad audiendū sniam Spec.tenet ꝙ sic.vide in spe.de procu.§.j. versi. ex premissis. cum sequē.illud aūt videtur ꝙ si dubitet de speciali mandato qd admittitur cū cautione de rato.ff.de mino.l.ꝙ si de speciali. ꝛ Spe. hoc idē no.ibidē.qd pōt esse verū nisi negotiū esset arduū vel ꝓcu.vilis:sicut dixi statim:ꝛ bene facit.ff.ad treb.l.q ita.§.j.Et potest esse dubiū de speciali mādato si procurator faceret fidem de eo forte per vnū testem vel per instrumentū vel literā signo vel sigillo ignoti signataꝫ vel sigillatā. vide qd scripsi.C.de procu.l.j.ꝛ plenius.j.tit.j.§.finaūt.¶ In gl.s.habili.ibi cū alle.l.minor. vide §.qui ꝛ ex qui.cau.§.fi. ¶ In ea.gl.in fi.ꝙ̃uis enim edictū de ꝓcura.sit prohibitorium: nihilominus tamen multi repelluntur: quandoqꝫ ratione persone constituentis: quandoqꝫ ratione persone constitute quandoqꝫ ratiōe forme.vide plene in spe.de procu.§.j.ꝛ.ij.ꝛ quasi per totum titulum seu materiam.

¶ De satisdationibus. Rubrica.

¶ Glo.bene continuat hanc rubricam.

1 Conuentus olim actione personali an satisdabat.

b **Satisdationum.** [b] ¶ Super text.ibi per vsum amplexa est.No.ꝙ vsus pro cōsuetudine recipitur.vide.§.de iure na.§.ex non scripto.
1 ¶ † In gl.in hoc solo.in fi.hec gl. recte loquit que supponit ꝙ olim conuentus actio.ꝑsonali nō satisdabat.ꝛ idē dicit. ff. de procu.l. si procurator.sed contrariū dixit.ff.iud.sol.in rubrica.pro qua.ff. de solu.l.cum quis.§.de peculio.ꝛ ibi etiā notatur.sed hic verior per hūc text.qui aperte.h.d.ꝛ.ff.ex qui.cau.in pos.ea.l.hoc aūt.§. fi.ꝛ.§.de peculio.intelligitur vt ibi not. vel forte actio de peculio hꝫ naturam realis quo ad aliqua.§.de actio.§. actiones de peculio.ꝛ sic quo ad hoc habere poterat. ꝛ per hoc videt ꝙ hec antiquitas erat de iure.ff.de quo no.ff.de noxa.l.si pluriū.§.q alienū. nō tñ obtinebat qd hic d: de tutoribus.ff. de admi.tuto.l.vulgo.

1 Satisdationes de quibus in hoc.§.sed hodie. licet de cōsuetudine non prestentur:si tamen in patria iuris scripti pars instaret vt prestarentur deberent prestari.
2 Fideiussor fideiubens in iudicio pro reo vsqꝫ ad quod tempus tenetur.
3 Interesse quod committitur eo quod quis non comparuit in iudicio quale ꝛ quod erit.
4 Contumacia rei in iudicio an noceat fideiussoribus.
5 Possessiones site alibi an prosint vt in iudicio quis non teneatur fideiubere.
6 Possidens immobilia an tenetur iurare se sistere.
7 Extraneus puta Alemanus vel Anglicus an tenetur prestare cautionem de iudicato soluendo.
8 Res mobilis si petitur si sit suspitio res debet sequestrari vel dari cautio a reo de ipsa exhibenda ꝛ non baratanda.

c **Sed hodie hec.** [c] ¶ Hic nō debet esse.§. semper enim continuat dictum suum.
1 ¶ † In gloss. s. nullam. in fine. quidam habent hic quandam additionem talem que tamen de consuetudine non seruatur. et idem dicit

a ¶ In fi. Vide hic.xxv. casus in qbus requiritur spāle mandatū p Ang.in.j.col.vs. sunt ꝛ multi alij casus.

b ¶ Satisdationum. Diuide ꝫm Aret.hic.ꝛ summa vt idem.

c ¶ Sed hodie hec. Cōuent⁹ suo nomine quacūqꝫ actione nō satisdat iudicatū solui:sed de iudicio sisti si nō possidet imobilia:q̃ aliqñ est cū fideiussore: aliqñ vero non.

idem dicit Specu.de procur.§.j.Et caue:qꝛ licet non prestantur
de consuetudine: nihilominus si in patria iuris scripti pars rea
instaret:forte deberēt prestari.nō em̄ lex tollitur per nō vsum nisi
cōtradictū fuerit:vel nisi per ↄtrariū vsum:iuxta illa que scripsi
s̄.de iure natu.§.ex nō scripto.C.de iudi.l.rem nō nouā.¶Item
caue qꝛ illam cautionem de qua agitur in auť. generaliter. actor
debet prestare anteq̄ꝫ cōcedať ei citatio:⁊ anteq̄ꝫ libellus offerať:
vt ibi patet.aliam post datū libellū.vnde nō te decipiat hic ordo
glo.Spec.tamen videtur dicere post Tan.ꝙ vtraqꝫ possit simul
prestari facta cautione anteq̄ꝫ detur libellus: vt notatur in.d.§.j.
¶Item hec cautio obtinet in arbitris:vt no.in.d. auť. generali-
ter.scio ꝙ nūq̄ꝫ vidi seruari alicubi de cōsuetudine ꝙ he cautio
nes prestarenť.⁊ no.ꝙ is.§.intelligitur de actore:⁊ signāter:qꝛ in
illo nil immutatur per hunc.§.¶In gl.hec satisdatio.in fi.vide
ibi:qꝛ hodie corrigitur per auť.offeratur.¶Itē hec procedūt in
2 ciuilibus ⁊ criālibus.dic.C.qui accu.pos.l. qui crimē. ¶†In gl.
hoc est tempus definitiue.ibi cum alleg.in auť.de exhi.re.§.j. Ia.
impugnat hanc glo.dicit enim ꝙ in omni causa tenetur vsqꝫ ad
definitiuā inclusiue:vt.l.grece.§.⁊ post litē.ff.de fideiuſ.⁊ glo. nō
intellexisset legem illam.Nam illa.l. loquiť in casu quo actor qui
recepit cautionem iudicio sisti fuit negligens in agēdo:tūc enim
distinguitur vt glos.hic distinguit.sed vbi est diligens dicit indi-
stincte fideiussorem teneri vsqꝫ ad definitiuam.⁊ hoc satis videť
verum:⁊ oēs doc.sequunť in.d.l.pe.⁊ videtur notari. ff. de custo.
reo.l.si quis reum.qui satisda.cogan.l.j. ⁊ quicquid sit saltē vsqꝫ
ad finem instātie ⁊ dico finem facti vel iuris iuxta.l. properādū.
⁊ in hoc vr̄ satis concordare glo.ff.de diuer.⁊ tempo.prescrip.l.si
seruus.⁊ hic subijcitur statim ƀm vnum intellectum gl.ratio aūt
quam hic gl.reddit non videtur procedere: videlicet qđ vsqꝫ ad
duos menses ⁊c.qꝛ hoc iure nō erat illud tp̄s inductū. ⁊ alia ra-
tio reprobať in.d.l penul. ¶Preterea tantū interest rei ꝙ actor
sistat se post contestationeȝ sicut ante: ⁊ ita stipulatio debet se ex-
tendere ad post.sicut ante.¶In eadem glo.ibi cum alle.l.prope-
randū.ista gl.pōt se referre ad fideiussionē factam in cā publica
vel in scriptis: vel ad fideiussionem simpliceȝ:⁊ in vtroqꝫ casu est
3 vera:vt statim.s̄.notaui.¶†In ea.glo.ibi cum allegat.ff. qui sa-
tisda.cogan.l.ij.§.fina.¶Sed qđ est interesse?Quidam dicūt ꝙ
valor totius rei que petitur.ita videť notari in.d.l.ij.§.fi. sed hoc
potest esse verū quando nunq̄ꝫ stetit.si autē stetisset ⁊ vna die de
fecisset:non videtur teneri nisi ad interesse illius rei:qꝛ nec princi
palis in plus teneť:iuxta.l.sancimus.C.de iud. ⁊ esset absurdum
dicere qđ fideiussor in plus teneretť q̄ꝫ principalis.s̄. de fideiuſ.§.
fideiussoris.ff.de fideiuſ.l.grece.§. illud. vñ in hoc bñ aduerte qđ
fideiussor q promisit iudicio sisti tūc demū teneť ad totale inter-
esse qñ ꝓpter morā sistēdi actor damnificať in toto:qꝛ forte reus
4 fugit.vel nō vult cōparere ꝓpter qđ dies actiōis exiuit. nec tunc
cōuenieť ꝓ interesse ꝑticulari.ff.iud.solui. l. fi. ȝ vbi cōparet nec
ab eo pñt peti nisi interesse expensarū: nō credo ꝙ fideiussor pro
tunc teneať in plus:cū nec plus possit a reo principali peti. ⁊ hoc
no.in simili.ff.si qs ius di.nō ob.l.j.§.fi. ⁊ ideo videť ꝙ nō possit
agi cōtra fideiussorē hmōi q̄ꝫdiu principalis est presens ⁊ soluen-
do:qꝛ primo deberet fieri missio in possessioneȝ iuxta auť.de fide
iuſ.sed in casu in quo pars esset absens vel nō haberet bona:tūc
fideiussor teneť in principali.⁊ sic potes intelligere.d.l.fideiussor.
§.fi.ff.qui satisd.cog.cum.l.seq.⁊ ideo optimū est penam subijce-
re:s̄.de verbo.obliga.§.penul.⁊ hoc idem qđ glos.dicit hic:vide-
licet qđ iudex non possit cogere ad penam promittendam dispu
tat.ff.de preto.stip.l.fin.⁊ hec procedunt in ciuilibus.in crimina-
libus potest cōstituere penam vel quātitatem designare:vt no.in
d.§.fi.ff.de custo.reo.l.si quis reum.⁊ est ratio: quia ibi non cadit
tale interesse.ff.rem ra.ha.l.procurator.§.fin.¶In ead.glo.cum
4 allegat.C.de fideiuſ.l.antepe.¶†Sed pōt queri nunquid contu
macia rei noceat fideiuſ. si fideiussor nō fuerit requisitus ꝙ ipm
representaret.in hoc dist.Spe.an fideiuſ.ꝓmisit ipm exhibere:an
ipsa pars ꝓmisit se sistere.Primo casu opus est fideiusso. requi-
ri.Secundo nō si sciat reum principalē fuisse requisitū: vel dicit
forte ei assignatū:alr̄s sic:vt no.in Spe.de do.⁊ cōtu.§.j.ver.ȝ po-
ne promisi.videtur etiam qđ in illo vltimo casu contumacia rei
noceat fideiussori.ff.de verb.obli.l.mora.¶In ea.gl.in fi.hāc gl.
videtur approbare hic Iac. dicit tamē qđ illa immobilia debēt
plus valere q̄ꝫ res que petitur.sicut pignus plus q̄ꝫ debituȝ q̄ꝫuis
contrarium reperiatur qñ fit missio in possessionē:iuxta mensu-
ram debiti declarati.nam tūc fit in eadem quantitate dena. pro
dena.in auť.de exhi.re.§.sancimus.hoc tamē dicit arbitrio iudi-
cis remittendū:qđ etiam ego credo:qꝛ si reus cōdēnetur ⁊ opor-
tet illa immobilia executi : oporteret fieri subhastationes et alia
que habēt sumptus qui debēt solui de bonis debitoris:⁊ ideo fi-
deiussor dať locuples pro rei qualitate.ff.q satiſ.cog.l. si vero pro
condēnato.§.j.in ius voca.vt eant.l.j.⁊ hec immobilia loco fide-
5 iuſ.sunt:vt.d.titu.l.j.pro glo.facit.ff. pro empt. l. iiij. ¶†Querit
idem Iac.nūquid possessiones alibi site prosint.Dicit ipse videť
expressuȝ qđ sic.C.de prin.agē.in re.l.fi. ver.ita veȝ.ibi cū dicit: vr̄
in prouincijs ipse tenet contrariū.ff.qui satisda.cog.l.de die.§ tu
tor.qđ intelligo veruȝ si bona illa essent in alia iurisdictiōe:qꝛ si
in eadem:vr̄ qđ sufficiant:vt.e.tit.l.si fideiussor.§.si necessaria.et
l.sciendum.in prin.¶Sȝ pōt queri nūquid dȝ dari fideiussor q
possideat immobilia.videť qđ sic:alr̄s nulla esset prouisio huius
iuris. videtur contra:qꝛ nulla lege teneť.lex enim nihil exigit nisi
fideiussorē locupletē.ff.qui satisda.cog.l.fideiussor.in prin.Spe.
videť dicere ꝙ talis fideiussor qui nō possidet immobilia nō ad
mittať nisi in casu necessitatis quo reus nō pōt prestare aliū:vt ī
6 Spe.de satisd.§.dicto.versic.qd si scholaris hoñ.¶†In gloss.s.
vbi possidet.hec gl.cōcludit qđ possidens immobilia teneť iura
re se sistere.⁊ idē tȝ in.l.sciendū.in prin.⁊ tñ nō seruať de cōsuetu
dine.¶In ea.gl.in fi.item ⁊ qñ nullā cautionē prestare pōt.C.đ
epis.⁊ cle.auť.generaliter.⁊.l.si quis ad declinandā.§. pe.ff.si cui
plus q̄ꝫ per.l.fal.cū nō facile.¶In glo.vt si sit parēs.ibi ƀm dist.
possideat immobilia vel ne.cōcludit ergo hic ꝙ reus nō prestat
7 cautionē nisi iudicio sisti.¶†Sed nūquid iudicatū solui ī casu
quo est peregrin⁹.pone ꝙ Alemanus vel Anglicus cōueniť Au
relij vel in Romana curia vbi manet.Spe.tȝ ꝙ nō.⁊ ita đt fuis-
8 se obtētū vt no.e.ti.§.dicto.ver.ȝ pone titius.¶†Itē qđ in hoc
§.đr fallit vbi res mobilis petiť.nā tūc si sit suspitio: dȝ res seq̄-
strari:vel cautio exponi a reo de ea exhibēda ⁊ nō baratanda.ff.
de offi.presi.l.senatus.qui satiſ.cog.l.fideiussor.§.fi.⁊ sic reus qui
suo noīe conuenitur:compelliť fideiubere.¶Item ⁊ in alio ca-
su.ff.de iud.l.ij.§.si dubiteť.vide ibi:⁊ que ibi notātur recita hic.
¶Item reus suo noīe cōuētus cauet ēt in casu.C.de prescri.xxx.
an.l.si qs emptiōis.§.fi.ff.de bo.auto.iud.pos.auť.ei qui iurat.in
auť.de exhi.⁊ intro.re.§.sancimus.⁊ ī tali casu ēt actor cauet.ex-
tra de dolo ⁊ cōtu.c.actor.li.vj.Sed hi casus sunt spāles: de qb⁹
posses oppositiōes facere.¶Itē que hic dicunť ꝙ reus nō teneť
dare cautionē nisi iudicio sisti:intelligiť de cautiōe que vadit ad
litis ordinationeȝ:sed qñqꝫ dat alr̄s:qñ ad hoc principalr̄ agiť:vt
cautio de dā.infec.vt per totū tit.de dā.infe.⁊ de legatis prestan-
dis adueniente die vel conditione:vt toto ti.vt le.no.ca. Iteȝ.ff.
de iud.l.in oīb⁹.qñqꝫ ēt qñ nō principaliter agitur ad hoc cauet
accessorie:vt in materia de ope.no.nun.⁊ de remissiōibus.de qui
bus is.§.non loquitur.

1 ☞Lis infertur ex parte actoris:⁊ suscipiť ex parte rei.
2 Procurator actoris an ⁊ qñ teneať cauere de rato.
3 Dubium qñ sit de mandato procuratoīs.⁊ nu.4.
5 Mandatum procuratoris an propter negationem ⁊ affirmatio
nem efficiat ur dubium.
6 Affirmatio singularis persone nō facit rem dubiā in preiudiciū
tertij:sed bene in preiudicium affirmantis.
7 Interdictuȝ de tabulis exhibēdis dať qñ est incertū an re⁹ possi
deat tabulas:⁊ est incertū per simplicem negationem.
8 Incertum esse dicitur qđ de se non apparet.
9 Deinde respondet ad rōnes inductas ad contrarium.
10 Procurator admittiť cū cautione vbi mandatū negatur.
11 Quid si reus non negat comparentem habere mandatum ȝ di
cit:doce de mandato.
12 Quid si procurator docet plene de mandato:reus docet semiple
ne de reuocatione mandati.
13 Mandatū procuratorium quibus literis pōt probari.
14 Quid si constituens procuratorem habet diuersa sigilla: vnum
pro proprijs negotijs:aliud ad contractus vel causas:qꝛ forte est
iuridicus:vide.
15 Quid si procurator nō ostendit literas:sed sigillum dñi.
16 Mandatum procuratoris an possit probari per testes.
17 Mandatū procuratoris si dicat ꝙ dñs ratificat que per ꝓcura
torem legitime fient:an sit admittendus procurator.
18 Quid si procurator vult cauere pro die illa solū in qua ↄparet:
an sit admittendus.
19 Appellat aliquis iudicialiter vel extraiudicialiter a grauamīe:
petit apostolos:non tñ docet de mandato sed offert cautionem:
an apostoli debeant dari.

1 **Sinautem.** ¶†Super tex.vel inferť ex parte acto-
ris:vel suscipiť ex parte rei. In actoris
quidē persona.i.si ex parte actoris procurator interueniat.¶In
glos.i.ꝙ dñs.ibi.ff.de solu.l.iiij.vide plenius de hoc.ff.de iureiur.
l.iusiurā.qđ ex conuentione.§.procurator.in quadā additione in
qua pulcherrima reperies de hac materia.cōmuniter tamen nō
2 habeť:si nō habeas scribe eā.¶†In ea.gl.ibi:ȝ Io.opi.videtur
verior.Iac.de ra.dicit ꝙ opi.Bul.videtur magis probabilis: qꝛ
qñ dicit:dubito:reus confitetur rem dubiam.Idcirco nō mirū
si admittiť cum cautione.sed qñ dicit:nō habes mandatū tunc
sine dubio rñdendum est:nec res est dubia.Idcirco nō mirum si
3 nō admittať cū cautione de rato.¶†Pro euidētia tñ hor̄ q̄riť
qñ sit dubium de mādato.⁊ scis ꝙ gl.tenēt ꝙ per negationē rei:
per.l.iij.qui.ad li.procla.non li.sed hoc reprobat Iaco.naȝ illud

verum est qd per negationē efficitur res dubia in p̄iudiciū affirmantis ⁊ ad eius incōmodum.s3 non ad eius cōmodū.hic autē esset eius cōmodum qd admitteretur.vnde si ego peto a te.c.causa mutui:⁊ tu negas:⁊ ego nihil probo:propter negationē nō est res dubia:imo certa qd tu nō teneris:al's iudex iudicaret qui iudicat de certis:⁊ tamē certū est qd hoc casu iudicat:vt.l.q accusare.C.de edē.⁊ ad hoc adducit.ff.de car.edic.l.iij.§.causevbi videt̄ cōcludere rem esse dubiam quando datur aliquid pro altera ptium qd possit facere rem dubiā.Sed vbi pro altera parte nil datur:non videt̄ dubia.⁊ ad hoc vltimū facit.§.due.in fi.in eadē.l.⁊ ibi solum dicit procuratorem admitti cum cautiōe qñ ostēdit aliquid:qr forte docet de mādato per vnū testē:vel per instrumēta sigillis vel signis notariorum ignotis sigillata vel signata:al's dic nō admitti.⁊ ex hoc cōcludit qd he opi.que hic recitant̄ i gl.nō procedunt:videl3 qd eius sit electio cōpetere volētis vel rei:qr neutrius est nā si procurator nō docet plene de mandato:tūc necessario habet prestare cautionem si velit admitti:quā reus refutare nō pōt.ideo frustra agit̄ inter doctores de elect.huiusmodi Hanc opinionē Jac.sequunt̄ oēs doc.noui cōtra illa que notāt̄ in.l.j.C.de procu.⁊.l.non solum.§.qui alieno.ff.de procur.vbi plenius no.ꝙ alibi.hanc etiam opi.Jac.tenet Spe.tit.de satisda.§.viso.ver.sed qualiter pōt dubitari.opi.vero glos.sequi vident̄ canoniste:vt no.in gl.extra de procur.c.s.Hostien.in sum.eo.tit.de

4 proc.¶†Quid ergo sequemur in tā quotidiano opere?Scio.qd iudices cōiter sequunt̄ opi.gl.contra quā faciūt rationes.s.inducte per Ja.itē qr si illa opi.vera esset:nō esset dr̄ia in effectu inter cōiunctas personas ⁊ alias nō coniunctas:qr ⁊ cōiuncte persone debent cauere de rato:vt.l.pomponius.§.fi.ff.de procurat.qd tñ videtur contra mentem iurium:que vident̄ speciales coniūctas personas admittere cū cautione de rato.Nam sicut cōiūcta psona admittit̄ cū cautione de rato.sic etiā quecūq3:saluo qd extraneus simplici verbo affirmabit se habere mandatū.qd est valde facile:presertim in terra mandator̄:⁊ vbi nō vocati se causis ingerūt.

5 ¶†Preterea cautio hec admittit̄ vbi incertū est de mandato:vt.l.j.C.de procu.nunc ego probo ꝙ propter affirmationē ⁊ negationē nō efficiatur incertū:⁊ arguo sic.illud qd de se et ex natura rei vel iuris est certū nō desinit esse certū:nec dubiū efficitur p simplicē affirmationē ⁊ negationem:s3 cōstat qd de iuris p̄sumptione seu natura rei nullus presumit̄ habere mandatum ab alio nisi ostēdat:ergo sequit̄ qd affirmatio illius qui dicit se habere mādatū:⁊ negatio illius q dicit ipsum nō habere mādatū nō faciūt rē incertā nec dubiā.maior probat̄ p infinita iura.nam ille qui habetur notorie pro laico:nō habet̄ pro clerico per affirmationem ⁊ negationē.vel econtra.nec simpliciter affirmatio nec negatio super hoc facit rem dubiam:imo nisi detur aliquid:habetur pro tali qualem ius presumit:extra de sen.excō.si iudex.lib.vj.si colonus qui ex longa ⁊ diuturna prestatione colonus est negauerit se colonū nō facit rem dubia3 nisi aliud p̄stet.C.de agri.⁊ cen.l.litibus:ingenui status non efficitur dubi⁹ per affirmationem alterius nisi de contrario doceatur.ff.de lib.cā.l.liberis.§.fi.de acq.pos.l.iij.§.seruus.Cum igitur ex dispositione iuris certissima ⁊ notoria nullus agat pro alio nisi habeat mandatum:vel nisi sit certum an habeat:⁊ illud qd est notoriū ⁊ certum non possit dici dubiū nec incertū per negationem simplice3 nisi aliquid detur ad contrariū:per iura predicta:sequit̄ ꝙ p̄curator affirmādo se habere mandatū nō facit rem incertā nisi aliquid ostendat.plusq̄ enim ridiculū esset dicere qd si apud acta factus esset procurator qd cōpelleretur satisdare per negationē:nisi de reuocatiōe vel al's aliquid doceret̄:imo censet̄ de iure certissimum ꝙ nō.C.de satis.l.j.ergo sic ecōtrario vbi nihil cōstat de mandato plusq̄ ridiculū esset dicere ꝙ admittit̄ cū cautiōe nisi aliquid detur:cū hoc sit ita iure certu3.Et hoc ēt probatur.na3 vbi aliquis se talem affirmat:⁊ tanq̄ tale3 petit se admitti:alius negat eū talem nunq̄ asserens ⁊ talis admittatur:nisi de hoc doceat vel plene vl' semiplene.vñ si aliqs dicat se.filiū ⁊ petit se ali:⁊ pater neget:nō prouidetur filio nisi sit res dubia.⁊ non dicit̄ res dubia nisi filius aliquid probet pro se.ff.de ag.li.l.si quis a lib.§.si vel parēs.⁊.§.solēt.⁊.l.si neget.C.de proba.l.cū te igit̄.Ide3 video in proposito:⁊ pro hoc facit bene.ff.de vē.in pos.mittē.l.j.§.

6 si ea.¶†Preterea certū est qd affirmatio singularis persone nō facit rem dubiā in preiudiciū tertij:sed in preiudiciū affirmātis sic:sicut Jac.s.allegauit sed nō probauit.pōt tamen sic probari.nam heres qui se asserit dubitare de viribus testamēti vel de cōditione testamentor̄:non pōt adiri:qr dubius est.hoc verū quo ad se ⁊ vtilitatē suam:sed nō quo ad tertiu3 impedit̄ aditio:nec sic res dubia:vt.ff.de acqui.here.l.heres.cum sua contraria.ff.ad treb.l.ill:a quo.§.si de testameto.pro opi.gl.facit.d.l.iij.C.qui.ad

7 li.procla.nō l3.cum suis cōcor.¶†Item interdictum de tabulis exhibendis datur qñ est incertu3 an reus possideat tabulas:⁊ est incertum per simplicem negationem.ff.de tab.exhi.l.j.§.si qs forte.item cum lex dicat admitti procu.cu3 cautiōe qñ est incertū ⁊ nō exigit aliā probationem.credēdu3 est qd si voluisset adhiberi aliā probationē hic vtiq3 expressisset sicut exprimitur.C.de man.prin.l.j.⁊ ad hoc facit optime is tex.q dicit si nō actis.vel confir-

8 mauerit ⁊c.quasi nihil aliud requirat̄.¶†Itē incertū est qd de se nō apparet:vt.l.stipulationū.cu3.l.seq.§.j.ff.iij.⁊.iiij.Si igitur nō apparet de mādato:sine dubio ɔstat incertū esse.vnde nō mirandū de hoc qd per assertionē vnius efficit̄ res dubia.hoc enim frequēter reperit̄.nam si mulier que paritura esset suum dicat se pregnantē facit rēpublicā intantu3 qd heres adire non pōt.ff.de acqui.here.l.cū quidā.§.cum dicit̄.nunquid denunciatio que fit cu3 causa que nō est nisi simplex assertio debet reddere in dubio denunciatū?dic ꝙ sic.C.de rei ven.l.si fundū.ff.que in fran.cre.l.ait pretor.§.si quis particeps.¶Preterea pro hoc facit qr trāsactio fit de re dubia ⁊ incerta.cōstat aūt qd nedu3 dicitur dubia si probet̄ aliquid ab actore imo ⁊ ante oēm etiā p̄bationē quinimo ⁊ ante omnē etiam propositionē iudicialem etiā per controuersiam extraiudicialē:vt.ff.de transac.l.j.iuncta.l.ij.C.de trāsac.Concludit̄ ergo qd nedu3 qd dicit̄ incertū si aliqd probet̄ ex pte asserētis:quinimo ⁊ si nil detur:dumtū cōtrouersia fit.Nam per litis cōtest.efficit̄ res dubia.C.de iudi.l.rem non nouā.§.patrimonij.quinimo ⁊ litigiosa.⁊ in aliquibus actio.per solā cōtrouersie motionē:vt pt3.C.de liti.p totū.⁊ maxime.l.ij.cū aut̄.ibi posita:⁊ tñ constat ꝙ ante litis cōtest.nil probat̄ in cā principali:vt.l.exceptionē.C.de proba.⁊ sic sine aliqua p̄batione efficit̄ res dubia.Quare cōcludendū vr̄ pro gl.⁊ pro eius opi.⁊ pro pte gl.faciunt tex.Lex eī dicit ꝙ p̄curatori qui cauet de rato non pōt opponi exceptio procuratoria.i.ꝙ nō habet mandatū.ff.man.l.si fideiussor.§.quedā.hoc vult dicere tex.nisi fiat ei calūnia.ff.de dā.infec.l.inter quos.§.alieno.⁊ pro hoc facit extra de offi.deleg.c.coram.vbi procu.fuit amissus cū cautione.nulla alia facta probatiōe.et ibi vr̄ quasi expressum.Et ad ratiōes inductas ad ɔ̄riū potest

9 responderi.¶†Primo ad illam qd si sequamur illā opi.nō erit differētia inter cōiunctas personas ⁊ alias:qr imo magna.nam persona coniuncta non habet dicere habeo mandatu3:alius sic.⁊ qñ opponit̄ qd quo ad effectū huius videt̄ idem:hoc nō est verum:⁊ maxime exacto iuramēto:vt.j.dicet̄.Item nō obstat illud qd de se certū est iuris dispositione nō efficit̄ dubium per simplicē negationē qd verū est quo ad hoc vt quis assequat̄ aliqd emolumentū super negātē.sed hoc asserens nihil assequet̄ solu3 enim admittit̄ absq3 dāno negātis cui habebit omne interesse reddere.¶Itē nō efficit̄ dubiū nisi aliquid p̄bet:vel det vltra.hic aūt dat vltra videl3 cautionem quam legislatores rati sunt sufficere quo ad hoc ꝙ quis ad agēdū admittat̄:qr ex hoc non periclitat̄ causa.⁊ in talibus que cause nō parant perpetuū preiudiciū sed eam preparāt facilior est trāsitus.ff.ad exhi.l.iij.§.sciēdū.vnu3 tñ credo ɔsiderādū qd iudex d3 summatim videre an sit talis psona que faciliter in talibus mentiretur vel nō:⁊ quicquid sit super hoc exigere iuramentū videl3 an mandatū sit vel nō si pars hoc requirat.⁊ si nō iuret se habere mandatū:d3 eum repellere.si iuret se habere mādatū admittetur cū cautione etenim in talibus preparatorijs sufficit iuramentū.ff.ad exhi.l.iij.§.sciēdū.vbi not.in simili.vide ibi multas ɔcor.super hoc.vnde in decreta.coram.sufficiebat pro cōparēte qd habebat p̄cessum cause ex quo presu-

10 mi poterat mandatū tali quali presumptione.¶†Quid enim si aliquis homo fidedignus ⁊ frugi qui absens frequēter aliū constituit procura.cōparuit pro ipso:nunqd facilius debet admitti cū cautione q̄ ignotus vagabūdus vel baratator? q dat fideiuss.baratatorem?Hec oīa d3 iudex bonus aduertere ⁊ calūnias repellere.ff.vt in pos.leg.l.si is a quo.§.j.de pe.he.l.postq̄.⁊ ad hoc bene facit.ff.vt leg.no.ca.l.postq̄.§.si dies.¶Concludit̄ ergo qd vbi negatur mandatum:admittitur procu.cum cautione adhi-

11 bito saltē iuramento.¶†Quid si reus nō negat cōparētē habere mandatum sed dicit doce de mandato.sicut tota die fit in curijs?¶Quidam dicunt ꝙ iudex debet eum interrogare ⁊ tenet̄ super hoc respōdere.veri⁹ credo qd procurator debet offerre cautionem:⁊ potest dicere amice ego non possum vel nolo docere de mādato:sed ecce cautionē de rato.in talibus enim que vadūt ad ordinationē litis nō fit contestatio:vt cōsueuit dici.C.de litis cōtesta.l.j.¶Credo tñ qd si procur.peteret reum interrogari super hoc de facto suo vel sciētia sua qd deberet rñdere sicut si diceret tibi cōstat de mādato:qr te presente mihi mādauit.Et credo qd per iuramentū:qr in quolibet articulo etiā ante lit.cōtesta.iudex pōt interrogare ⁊ facere iurare de malitia:extra de iudi.c.fi.li.vj.⁊ posset cōmitti malitia in onerando eum cautione.C.de episco.

12 ⁊ cleri.l.oēs.§.preterea.¶†Quid si p̄curator docet plene de mādato reus semiplene de reuocatione mādati?Jac.de ra.dicit qd nō debet cauere.Pet.dicit cōtra per.l.vulgo.ff.de admi.tut.pro quo facit extra de procu.c.ex insinuatiōe.¶Quid si sit certū de mandato opponitur tñ alia exceptio forte contra personā:qr sit religiosus ⁊ professus:vel sacerdos constitutus a laico:vel miles:vel aliquid qd longā potest requirere indaginē:ipse offert cautionem ne

tionẽ ne causa sui dñi retardet: nunqd dꝫ admitti? Arg. qd sic. ff. de testa. li. l. statuliber. rõnẽ. C. de testi. aut. si testis. ¶ Quid si ostẽdat mãdatũ per lr̃as: verũtamẽ pars aduersa dicit lr̃as falsas. sup quo magna requirit indagatio? Videt idẽ. ⁊ tñ Spe. h̃ casu dicit cõtra. vt not. in spec. de pcur. §. rõne aũt forme. ver. itẽ q nõ sunt. Sed ego nõ video cur nõ admittat: cũ hoc casu mãdatũ efficiat debitũ. vt. ff. de acqui. here. l. cũ falsuꝫ. Qui vellet sustinere aliã opinionẽ posset dicere q sit speciale in crimine falsi: vbi iudex nulla iterlocutoria debet iurare que sentiat postrema snia qd sibi licet proditurus. C. de fal. l. vbi. ⁊ sic opponit q ante sentẽtiã super facto nihil faciendũ sic nec innouãdũ. ¶ Sed potest dici qd sine literis debet admitti cũ cautione de rato. vbi. s. dixi q ⁊ hoc casu admittat. nec subibit ppter vsuꝫ examinatio

13 nẽ illi' falsitatis nisi velit. vt. l. si falsos. C. de fal. ¶ † Sed querit que litere sufficiãt ad pbandũ mandatum. Ad hoc respondet sic tex. si mandatũ in actis insinuatũ sit vel presens dñs personã procu. sui cõfirmauerit ⁊c. Sed vt melius intelligas videtur q is tex. idem repetat ponẽdo hos duos casus: ⁊ qd sint idem: nã sunt que fiunt in iudicio: ⁊ in hoc differũt ab instrumẽto qd fit extra. vt not. C. de iudi. l. is apud. Igitur idẽ est mandatũ actis insinuare: vel dñm presentẽ in iudicio personã pcu. cõfirmare: qꝛ semp i actis ponit. Et rñde ad gl. C. de satisdã. l. vnica. vbi est quasi similis tex. qd ista verba: si mãdatũ actis insinuatũ est ⁊c. hec verba volũt dicere qñ dominus corã iudice i initio cause cõstituit suũ procuratorẽ absente parte vel psente. ¶ Sed sequẽtia intelligunt. qñ presens ⁊ in psentia partis in iudicio cõfirmat. ⁊ sic primus casus loquit qñ absente parte. scds qñ presente. Ista expositio videt bona quãtũ ad textũ illũ de satisda. C. hic tamẽ nõ sunt illa verba ad literam. Unde potes dicere qd is primus casus loquitur quãdo probauit mandatũ ⁊ fuit actis insinuatum. i. copia seu pbatio in actis inserta dño presente nec i iudicio cõparẽte. hoc enim casu non compellitur satisdare: imo nec amplius exhibere mãdatũ. extra de testi. c. albericus. per Inno. in Spe. de pcu. §. ratione. ver. si. nã mãdatũ põt pbari p instrumẽta vel p lr̃as sigillo authẽtico sigillatas: vel sigillo cõstituentis. vt not. gl. in. d. l. vnica. C. de satisdã. ff. de pcu. l. si pcuratorẽ. ⁊ vide qd scripsi. s. de testa. §. possunt. sed scds casus qñ i actis cõ

14 stituit vel cõfirmat. ¶ † Sed qd si constituens habet diuersa sigilla: vnũ pro negotijs pprijs: aliud ad cõtract' vl' causas: qꝛ est forte iuridic'? Inn. dicit q sigillũ ad causas nõ faceret fidẽ: vt not. extra de appel. c. significauit. qd intelligo nisi cãcellarius vel sigillifer ab eodẽ cõstitutus attestaret in literis suis q ideꝫ dñs cõstituisset pcuratorẽ corã se ⁊ supposuisset se illi sigillo. vide in §. possunt. vbi scripsi q hoc nõ sufficeret vbi scriptũ esset i litera alieno sigillo sigillata. ⁊ per hoc nõ aduersor illis que ibi scripsi.

15 ¶ † Quid si procur. non ostendit literas sed sigillũ dñi. Dicit Archidi. q nõ sufficit: extra de pcu. c. q̃uis. lib. vj. vide in spec.

16 de procur. §. restat. ver. quid si habet. ¶ † Sed queritur nũquid mãdatum possit per testes probari. Azo in summa dicit qd sic. Jac. dicit hic cõtrariũ. ⁊ idem sequitur Pe. ⁊ noui doc. in. d. l. j. C. de procur. Her. sequit opi. Azo. extra de pcur. c. j. Specu. vacillat: de procuratore. §. ratione autem forme. ver. porro. pro opi. Jac. facit is tex. cum dicit: si nõ mãdatum actis ⁊c. supponendo q per acta ⁊ scripturã debeat probari mandatum: vt. d. l. j. C. de satisdã. ff. reꝫ ra. ha. l. ne satisdatio. in cõtrariũ facit. C. de fide instru. l. in exercẽdis. ⁊ maxime quia si legislator hoc voluisset: hoc dixisset sicut facit in mãdato principis. C. de mã. prin. l. j. Credo q cum procu. debeat venire instructus ⁊ per euꝫ nõ debeat causa protelari nec conditio partis deterior fieri. ff. iudi. solui. l. iam tamẽ. §. si plures. ff. de procur. l. nõ tamen. q nõ debeat admitti ad probãdũ per testes per hanc literã: ⁊ per. d. l. j. C. de satisdan. de iuramẽ. calum. l. ij. §. finautẽ. Et ad hoc faciunt iura canonica que quasi semper loquuntur de procu. literis. extra de pcur. c. j. in cle. de elec. c. procurator. lib. vj. ¶ Idem tamen Jaco. dicit q si testes essent parati ⁊ posset fieri pmpta fides: q deberet admitti. pro quo facit. nã hec satisdatio est quasi subsidiaria: ideo si incontinẽti probari possit: ad eam nõ recurritur. ff. vt in pos. le. l. si is a quo. in prin. de car. edic. l. iij. §. cause. ⁊. §. dne. Credereꝫ citius nõ debere testes admitti etiã hoc casu. nam iura hic dant certam formam cõstituẽdi procurato. ad euitandum onus cautionis: igitur alia nõ est admittenda. Nam alias tex. esset diminutus ⁊ insufficiens. ¶ Preterea remediũ cautionis est inuentum propter indemnitatem ⁊ securitatẽ partis. Si testes admitterẽtur pars remaneret sine securitate si dominus non ratificaret. nam illa probatio que facta esset absente domino non preiudicaret ei: quia res inter alios acta ⁊c. ⁊ not. in simili in spec. de rescrip. presen. ver. quod si excipitur. ⁊ per doc. C. de procura. l. licet. ⁊ ibi scripsi. igitur iniquum esset q testes super hoc admitterentur: sed qñ exhibentur litere: ille retinent ⁊ faciunt semp fidẽ contra dñm: vel publicantur. ⁊ opponatur quomodo publicatio literarum magis q̃ testium facit fidẽ non vocato domino: rñde per ea que Inno. no. extra de testi. c. albericus. Et hãc opi. teneo indubitate: psertim vbi ille qui cõparare vult est homo vilis vite vagabundus brigosus ⁊ calumniosus per. l. postquã. §. si dies. vt le. no. ca. s. allega. per quã satis cõcluditur qd talis docere debeat p scripturã. ¶ Quid si procurator mandatuꝫ exhibet qd impugnat vel in dubiũ reuocatur ⁊ offert cautioneꝫ in casu quo mandatũ nõ esset sufficiẽs: vel nullũ forte exhibet: sed offert cautioneꝫ sub cõditione si nõ possit docere de mandato? Doc. consueuerunt dicere q debet admitti. ff. de dam. infec. l. pretor. ¶ Quid si ɔtineat in mãdato q dñs facit eũ pcuratorẽ saluis exceptionib' suis? doc. iuris canoñ. determinãt q debet admitti: extra de dila. c. fi. ⁊ nõ poterit omittere exceptiones quas al's

17 posset: extra de offi. dele. c. cũ olim. cũ ibi no. p Inno. ¶ † Quid si in procuratorio cõtineat q dñs ratificat q̃ per cõstitutũ legitime fient? Doc. dicũt qd nõ est admittẽdus. vt no. Hosti. in. d. c. ⁊ Spe. ti. de pcur. §. rõne. ver. itẽ excipit. ¶ Quid si in principio pcuratorij cõtinet qd dñs dat potestatẽ agẽdi ⁊ post in clau. ratum ⁊ gratũ habiturũ. q̃ cõiter cõsueuit apponi in pcuratorijs ponunt hec verba q̃ cũ eo seu per euꝫ legitime acta fuerint? videtur q pcedat ex quo a principio fuerat data lata ⁊ dedita potestas. nec qd illa clau. restringat. ff. de le. iij. l. pater. §. fundũ. extra de dona. c. dilectus. Uerius videtur cõtra: quia illa clausula totum repilogat. ff. de lega. iij. l. nomẽ. §. si. de vi. triti. ⁊ oleo le. l. fin. de acqui. pos. l. si is qui. ¶ Quid si procurator fuit admissus cũ cautione de rato vel forte cum literis sed nõ habet speciale mãdatum iurandi qñ venit ad iuramentũ calũnie? Repellit qꝛ nõ habet speciale mandatũ p aut. principale. C. de iur. calũ. extra eo. titu. c. fi. li. vj. Procu. dicit se habere speciale mandatũ ad hoc ⁊ vult cauere: nũquid admittetur? Videt qd sic per ea q̃ scripsi. s. ti. j. §. fi. ¶ Quid si peruenit vsq ad sniam in qua audiẽda regritur speciale mandatũ fm quosdã. C. de trãsac. l. trãsactionis? Videt idẽ p eandẽ rationẽ. vide q̃ scripsi in. d. l. trãsactiõis. ⁊. j.

18 eo. ver. alia. ¶ † Quid si vult cauere de rato p illa die soluꝫ qua comparet? Dic qd audit si dicat se solũ constitutũ ad illam diẽ iuxta. l. iij. ff. de proc. Secus si diceret se cõstitutũ ad aliã causaꝫ. idem in defensore. vide in Spec. de defen. ver. qd si defensor. ⁊. j. eo. §. si vero. Sed qd in arbitris: an procurator debet cũ cautiõe admitti? Spe. dicit qd sic in ti. de proc. §. viso. ver. itẽ querit arbiter tamẽ bene potest iubere partes adesse. ff. de arbi. l. non distin

19 guemus. §. si dñm. ¶ † Quid in extraiudicialib'? Uerbi grã. aliqs noie alterius appellat iudicialiter vel extraiudicialiter a grauamine ⁊ petit apostolos: nõ docet de mãdato sed offert cautionem: nũquid debent apostoli ei dari: vel si pro alio offeratur pecunia vel aliqd aliud ne tps ei currat? Et videt qd sic: qꝛ ex quo admittit iudicialiter ad agẽdũ: requirit psona magis habilis ⁊ maior solẽnitas q̃ in extraiudicialib': vt dixi. s. qui ⁊ ex qui. ca. ma. non pos. §. eadẽ. extra de procu. c. qui ad agendum. lib. vj. vñ q in extraiudicialib'. de hoc videtur expressuꝫ. ff. de ope. no. nũ. l. de pupillo. §. qui procuratorio. Sed cõtra. ff. rem ra. ha. l. nõ solum. in eo qd ibi dixi si vicẽ presentat ⁊c. qua di. qd nisi presentarent nõ admitterentur pro hoc quia q̃uis procur. admittat ad agendum cũ cautione nõ tñ fit ei solutio. ff. de solu. l. vero procuratori. ⁊ facit. ff. vt le. no. ca. l. ij. ¶ Quid in procur. in rem suam? Respondeo nõ habet cauere sed probat mandatum seu cessionem in processu: al's cadit: vt not. in Specu. de instru. edi. §. nunc videamus. ver. sed quid ecce. fm hoc ergo admittitur procur. cũ cautione de rato. ⁊ hoc veruꝫ si dñs sit absens. ¶ Quid si sit presens? Videtur qd nõ admittat nisi dominus personam eius cõfirmet per hunc tex. ⁊ hoc dicit Jac. de ra. ⁊ cẽsetur presens si sit in ciuitate vel prope. ⁊ hoc vult dicere. l. presens. ff. de procura. et ibi no. ⁊ est bona ratio: quia hec cautio prestat in dubio: ⁊ idcirco si illico possit fieri certuꝫ. simile. ff. vt leg. no. ca. l. si is a quo. et hoc satis plene probat. ff. de procu. l. mutus. §. is qui. ⁊ ideꝫ in defensore ex parte rei: vt not. in. d. l. presens. sed in hoc obstat. ff. de so. l. solutionem. quia si inuituꝫ defendit multofortius presentẽ. Sed dic q inuituꝫ defendit si aduersarius hoc velit: nõ al's fm Jac. de ra. ⁊ Specu. tit. de defen. ver. sed nunquid. contra tamen videtur notari. j. §. si vero. sed hoc probabilius. ⁊ facit. j. e. §. si vero reus. a contrario sensu. Et idem dicereꝫ si diceret se constitutum coram notario: sed diceret instrumentum non erat grossatum ⁊ in omni casu quo breuiter potest fieri certuꝫ per. d. §. is q. ¶ Posset etiã queri per que verba interponatur hec cautio. de quo satis scripsi. s. de inuti. stipu. §. si quis alium. item cum dicit hic compellitur in tex. intellige causatiue si velit admitti. ¶ Itẽ dic q procur. actoris compellitur dare cautionem de suscipẽda lite si aduersarius velit ipsum recõuenire. vide plene. C. de satisda. l. j. ⁊ ibi scripsi.

1 Iudex potest agere nomine ville quam regit.

2 Prelati qui agunt nomine aliorꝫ constituunt procurato. ante litem contestatam.

3 Tutor ⁊ alie persone non cauent in iudicio si constat de eorum

fundamento: pater vero cauet si non constat expresse de assensu filiorum.

4 Patris potestas si reuocatur in dubium an teneatur cauere si vult agere nomine filij.

5 Cauere debēt oēs de quorū fundamento nō constat in iudicio.

1 **Eodem obseruando.** ¶ † In glo. vt sunt patres. vide. s. tit. j. cir. pn. & not. hīc qd hic not. q iudex agit nomine ville quā regit.

2 ¶ † In gl. p procuratorem. ibi cū allegat. ff. de pcur. l. j. Caue tū q: plati ecclesiarū q agūt noīe aliorū ɔstituūt pcur. ante litis cōtest. vt ple. scripsi in. d. l. neq3. & vide. s. de cura. §. fi. & facit is. §. qd executores vltimarū volūtatū possint facere pcur. in eo q generaliter loquitur de omni persona que alienarū rerū &c. de quo

3 scripsi in. d. l. neq3. ¶ † In ea. glo. ibi cum allegat. §. defensionem. ista gl. miscet patrem: tutorem: & alias personas: & tū nō est eadē determinatio: nam tutor & alie persone nō cauent si cōstet de eorū fundamēto: vt. l. hic alleg. sed pater qui est fundatus autoritate iuris: cauet si nō doceat de expresso cōsensu liberorū. vide C. de bo. q lib. l. fi. §. vbi aūt. & ita debet itelligi qd no. ff. q satisda. cog. l. filiusfa. vel si agat vel cōueniat al's q pro aduetitio vel profectitio peculio: vt ibi no. ¶ In ea. gl. ibi cū dicit: nō sic. Sed qs est effect⁹. Potest dici q magnus: q: si caueret de rato: stipulatio cōmitteretur siue esset verus tutor vel nō: pupillo non ratificante. ff. rem ra. hab. l. si fine. §. cum aūt. & §. marcellus. sed secus vbi cauet q reus damnū nō subibit. ff. de dam. infec. l. pretor. §. j. & hoc sequitur Dy. in. d. l. vulgo. ¶ Sed cur nō idē i alijs administrationibus sicut in tutorib⁹. Quātum est de patre apparet q est separata ratio: q: patris potestas nō reuocatur in dubiū: sed solum an habeat cōsensum liberorū. sed in alijs administrationibus videt qd in tutoribus: cū sit eadem ratio: vc3 q ca

4 ueant p modū tutoris. ¶ † Sed quid si potestas patris reuocatur in dubiū: quia forte pretendit alia dubia emācipatio: vel dicitur filiū nō esse legitimū: Ego nō video cur tūc nō debeat esse idem modus cauēdi in patre sicut in tutore. satis tū potest dici q. l. vulgo. loquat de cautiōe de rato: & satis apparet: q: ex quo loquitur de ea in prin. nec expresse diuertit ad aliam q de ea intēdat sicut in fine ex cōtextu verborū. ff. de testa. l. heredes palā. §. sed & si notā. de leg. j. l. si seruus plurin3. §. fi. Et ex his no. q oēs agentes noīe alieno debēt ostendere fundamentum legitimum: vel cauere de rato: si sit dubium. & ita videtur de prelatis & personis ecclesiasticis: vt scripsi. C. de procu. l. & ad hoc bene facit. C. de eo qui pro tut. neg. ges. l. j. vbi videtur q possit fundamētū impu

5 gnari. & ita supponit qd fuit exhibitum. ¶ † In fi. eiusdē gl. ista gl. nō videt pcedere: quia oēs satisdant si fundamentum sit dubium: sicut procur. & nō sit dubiū illius: sicut nec procu. vnde vr idē vtrobiq3 sed forte gl. voluit loqui & diuersitate modi cauendi de qua. s. locuta est. Et caue: q: si potestas seu fundamētū taliū guberbatorū in dubiū renocet: & etiā fundamētū procu. op3 q procur. prestet duas cautiones: vnā qualem cōstituens prestaret: & aliā de rato. pro primo fundamēto vide plenius. ff. rem ra. ha. l. actor idem posset astruiq3 q̄uis procu. admittat cū cautione: etiā si nihil exhibeat: nihilominus tales gubernatores debēt aliquid exhibere. & potest esse ratio: quia cum maiori solennitate fiunt: & ideo verisimile est q possit institutiones suas exhibere potius quam procur. cui frequenter verbo mandatur.

1 Notarius debet stipulari parte absente iussu iudicis.

2 Dominus debet promittere & sui procuratoris fideiussor existere: qualiter istud fieri potest.

3 Dominus debet promittere pro procuratore q defendet & dolū non committet: qualiter hoc potest cum promittat factum alienum. vide solutionem. & nu. 4. 5. et. 6.

7 Procurator actoris admittitur etiam si habeat simplex mandatum: procurator vero rei debet cauere vel dominus pro eo: & cur tam varie.

8 Procurator si sit datus ad vnū articulum: veluti ad lit. contestandam an dominus teneatur cauere pro eo.

9 Quid si constituens procuratorem non possidet immobilia.

10 Quid in actore ciuitatis vel alijs qui habent gubernatorem rerum: an sic debeant releuare per satisdationem.

11 An autem tales debeant obligare bona propria: vel an sufficiat obligari bona administratoris.

12 Quid cauens in iudicio non obligat omnia bona sua: sed vnam rem valentem rem que petitur. vide.

13 Quid si procurator releuatus per cautionem lite cōtestata substituit alium procuratorem: an datus ab illo debet cauere?

14 Procuratore releuatus per dominum in causa principali an sit releuatus in causa appellationis.

15 Pactum an sufficiat absq3 stipulatione quando dominus cauet pro suo procuratore in iudicio.

Si vero aliquis. ¶ In gloss. i. debet. in fin. dic melius vt dixi. §. finantem.

1 & no. d. l. presens. & patet. ff. iudi. sol. l. si ad defendēdū. ¶ † In gl. actori. in fi. Dic notariū debere stipulari parte absente & de iussu iudicis. ff. rem pu. sal. fo. l. ij. vide plenius. s. de inuti. sti. §. si quis. alij. vsus tū causarū recipit stipulationē notarij simpliciter hoc casu quicquid ibi scribatur. ¶ Quia is. §. videt minus sufficienter glossatus: pro aperiēdo magis eius intellectū queremus & op

2 ponemus. ¶ † Primo opponam⁹. tex. dicit qd dñs debet pmittere & sui procuratoris fideiussor existere: & de hypothe. &c. videt qd hoc nō procedat: q: obligatio fideiusso. seu hypo. sunt accessorie: & non possunt esse sine principali. ff. de reg. iur. cū principalis. de fideius. l. fideiussor obligari. §. fideiussor. & l. si stichū. §. fin. sed hic nulla est principalis obligatio: ergo &c. Hoc. cōsueuerūt dicere q ista obligatio accedit furtiue obligationi qua procurator obligabit quasi cōtrahēdo iudiciū. Sed hoc nō est verū: q: pcurator qui habet mādatū nō obligat. ff. de reg. iur. l. si se obtulerit. Dy. dicit & Cy. post eū qd accedet future obligatiōis. ff. de fideiusso. l. stipulatus. §. fi. & q pcurator cōpellet nuda cautione promittere iudicatū solui. Pro quo facit. ff. de vsufru. ea. re. que vsu cōsu. l. tribus heredibus. Sed ibi non promittit principalis sed fideiussor: vt ibi not. Ir. vnde nō video quo iure pcu. qui in nullo teneri debet ex qua cōstat de mandato debeat cōpelli promittere. ¶ Preterea hoc esset cōtra mentem huius tex. qui docet modum releuādi procur. qui non releuaretur si haberet promittere & se obligare. Propter qd dicas qd hic dñs dicit fideiussor improprie: id est quasi fideiussor vel loco fideiussiōis quē pro cur. reorū consueuerunt dare: ipse tamē verus est expromissor et principalis obligatus: cui principali accedit hypothe. & talis expromissor obligatur alio principali. vt notat in aut. de fideius.

3 circa princi. ¶ † Item opponitur. quia dñs sic promittendo videtur factum alienum promittere. videlicet quo ad duas clausulas: q procur. defendet: & dolum nō cōmittet: & sic non videt valere. ff. de ver. si. l. stipulatio ista. §. j. Spe. dicit post Odof. qd dñs debet promittere iudicatū soluere: & vlterius se curaturū & facturum q dolus absit & qd procur. defendet. hoc nō videt de mēte iuriū que simpliciter dicūt dñm pmittere iudicatū solui. vt hic ff. iudi. sol. l. si ad defendēdū. Unde potes respōdere: q in his pretorijs tales promissiones admittunt licet videatur includere factum alienū: vt dixi. s. de inuti. stip. §. si quis aliu3. vide ibi. vnde non credo q teneatur specificare dictas tres clausu. sed solū promittat iudicatū solui. cū hoc verbū omnia importet. ff. iudi. sol. l. iudicatu3 solui. & ideo expone hic tex. pro omnibus. &c. promittēdo iudicatu3 soluere in genere. si vero specificentur: non valet minus procuratorium. ¶ Item opponitur. certū est quod cautio superflua nō debet interponi: nec interposita committi. ff. vt le. no. ca. l. hec stipulatio. §. j. de procura. l. non cogendum. §. fina. Sed hec est superflua vt pbabo: ergo &c. Qd sit superflua apparet: quia pro eo quod verbum sonat nihil operatur: q: ita dominus obligat ex quo cōstat de mādato: & sit cōtra eū executio vel agitur iudicati acsi cauisset: vt. d. l. iiij. ff. de re iud. igitur quo ad

4 illam est superflua. ¶ † Item quo ad clausulam de defendēdo: quia prouisum est satis si nō defendat permissione in possessionem. ff. de bo. aut. iudi. pos. per totū. & in aut. de exh. re. per totū. & p sentētias excōicationis in foro spūali: extra vt lite nō cōte. c.

5 accedēs. ¶ † Itē quo ad clausulā de dolo est puisum: q: pōt agi cōtra pcuratorē. ff. de do. l. elegāter. §. si pcu. Quid dicem⁹: Potest dici q sit superflua: imo vtilis in omnib⁹ clausulis. Primo quia ei accedit hypo. quo ad oēs clausulas cuius vtilitas est po

6 tens: vt. l. j. C. de rei vxo. act. cōmunia de lega. l. j. ¶ † Itē est vtilis de se: q: q̄uis eēt puisu3 al's de se: nō tū sunt ita tuta & prompta remedia. vnde cum iudicia debeant esse certa: nō mirum si lex introduxit ad maiorē cautionē has cautelas & prouisiones. Nam al's hic vides q sit ex cōuentione partiū: nam pcurator de cui⁹ mandato constat cauet de rato ad maiorē securitatem. ff. re3 ra. ha. l. interdum. cum. l. seq. & se. vnde licet sit al's prouisum: nihilominus cautio est vtilis: & cōmittit. ff. de dam. infec. dāni. §. cū parietem. & hoc patulo apparet q vtilius est tenere dominū ex clau

7 sula doli q̄ solum procuratorem. ¶ † Sed quero: quare procuratori actoris sufficit simplex mandatū: & procurator rei habet nihilominus cauere vel dñs pro eo: ¶ Item quare magis cauet de dolo procuratoris rei q̄ de dolo procur. actoris: cū eque possint dolū cōmittere: ¶ Respondeo: iura habēt semper suspectū de fuga: & ideo ipm olim onerauerūt satisdatiōe iudicatū solui quando in rem cōueniebat: vt. s. in prin. titu. vnde non miru3 si maiores cautelas curauerūt adhibere contra fraudes procura. rei q̄ contra procuratorem actoris quem verisimile est velle semper insequi sicut & olim adhibebant quādo reus suo nomine in

8 rem cōueniebat: vt. d. §. j. ¶ † Ite3 queritur vtrū is. §. obtineat vbi procurator datur ad vnū articulū: puta ad lit. contest. vel iuramentū de calūnia: qd potest fieri: vt not. Doc. extra de procu. c. petitio. Et potest dici satis probabiliter q nō: cū cesset ratio huius. §. sed arguitur cōtra. j. §. alia. vbi dominus cauet pro certo articulo

articulo. ¶ Ite quero: quid si constituens procuratorem nihil habet in bonis: forte est filius qui pot constituere procuratorem in casibus in quibus potest esse in iudicio. ff. de iureiur. l. sed si vnus. §. ide iul. vel monachus qui procuratorem constituit in casibus in quibus potest esse in iudicio. vt scripsi. C. de epis. et cler. aut. causa que fit. vel seruus vel alius pauper: videtur quod hec promissio sit frustratoria cum non habeat bona que hypothecentur: nec sua promissio prosit. vnde hoc casu dicere procuratorem debere cauere. ff. qui satisd. cog. l. quoties.
9 ¶ †Quid si constituens non possidet immobilia sed hec mobilia: crederem satis cautum dumtamen sint ad valorem rei petite. j. §. si vero. ff. qui satisda. cog. l. si vero pro condenato. §. qui pro rei qualitate. et vide eo. tit. l. sciendum. et quod ibi no. in prima gl. ¶ Caue tamen: quia ego dico quod hoc casu dns tenetur cauere iudicio sisti vltra promissionem quam fecit hic pro releuatione procuratoris sui quia si ipse presens esset cogeretur vt dictum est satis. s. in princi. ergo et nunc nam persona procuratoris non facit deteriorem nec meliorem conditionem dni. ff. qui ex cau. in pos. ea. l. hoc autem. §. si. ff. de procur. l.
10 non solum. §. queritur. ¶ †Sed quid in actore ciuitatis vel aliis qui gubernationem rerum habent: nunquid debent ita releuari. Non videtur quod teneantur satisdare iudi. sol. quia quasi dni sunt. §. pri. C. de admini. tu. l. si. §. defensionem. vt no. in spec. eo. §. expedito. ver. actor aut. vnde hunc. §. intellige in procuratore rei sicut loquitur. sed bene credo quod ipsi debent releuare procuratores ab eis constitutos. vt. s.
11 §. proxi. ¶ †Sed nunquid tales debent obligare res proprias an sufficit obligare bona administratoris: Verbi gratia. tutor prelatus vel quiuis administrator constituit procuratorem: cauet iudicatum solui sub hypotheca rerum administratoris: nunquid sufficit: Scio quod quotidie talia procuratoria recipiuntur. de rigore tamen videtur quod non sufficeret cum non possint bona ecclesie nec pupilli nec suos successores obligare absque decre. extra de re. eccle. per totum. ff. de rebus eorum. per totum. C. de predi. mino. per totum. ¶ Preterea tex. dicit signanter. sub hypothe. rerum suarum. et per hoc videtur quod l. neque. C. de procura. que dicit pupillos et minores posse cum auctoritate tutorum vel curatorum procuratorem ad defendendum constituere debeat intelligi quando tutor vel curator bona propria obligant vel bona pupilli et minoris cum decreto: quia alias non possunt. vt. C. de p. mino. in rubro et nigro. vel forte possunt mobilia quod sufficit. vel dic quod valeat obligatio hoc casu: quia rem suam et c. ff. qui satisd.
12 cognun. l. de die. §. j. in fine. ¶ †Item quid si non obligat omnia bona sua sed vnam rem que bene valet valorem petitorum: vel forte habet plura castra vel maneria et obligat bona vnius manerii tantum: Videretur sufficere ex quo est pro qualitate rei petite: vt. d. §. qui pro rei. j. eo. §. si vero. et tamen non satisfit huic textui qui videtur
13 requirere obligationem generalem omnium rerum. ¶ †Quid si releuauit procuratorem per modum hic contentum: procurator releuatus lite contestata dedit alium: nunquid datus ab illo debet cauere: Non videtur ex quo semel cautum est. ff. vt in pos. le. si is a quo. §. si. non enim debet dns tantum onerari: vt. l. qui absentem. ff. de procu. In contrarium facit. ff. iudi. sol. l. cum apud. ¶ Item quia iste datus posset dolum committere et defensionem frustrare: et ideo videtur tutum quod dns caueat pro procuratore et pro instituendis ab eo. Et eodem modo si dedit potestatem substituendi quod caueat pro substituendis: et ita habet vsus causarum. ¶ Quid si dns non cauit pro instituendis vel substituendis sed procurator qui instituit vel substituit cauet: Videtur dicendum quod si cauet quod extraneus faceret pro defensore simplici quod sit admittendus. Sed si instituendo vel substituendo cauet vt in literis institutionis vel substitutionis videtur differentia inter institutionem et substitutionem. nam quando instituit vt pote dns factus et per litem contest. videtur locus huic. §. videlicet quod sufficiat quod promittat iud. solui. sub hyp. rerum suarum. nam iste habetur loco domini et est dns litis. et ideo quod dicitur hic in principali habet locum in eo. sed quando substituit ante lit. contesta. tunc nec dns est sed loco dni: et ideo non videtur quod sit locus huic. §. et vide extra de proc. c. j. libr. vj. Sed quid: ecce comparet aliquis pro parte rea cum simplici mandato sine releuatione: petit quod fundetur iudicium ex parte iudicis et actoris et quod discernatur copia et dies ad dicendum: vel petit libellum actor vel eius procura. dicit ipsum non debere admitti nisi caueat de iudi. soluendo: ipse protestatur de cauendo sed dicit se debere ad hoc admitti. queritur an bene dicat. Hoc. dicunt quod sic. nam cautio de iudi. sol. debet esse pro qualitate rei. j. §. si vero. qualitas rei non potest apparere nisi per libellum. igitur non est cauendum quousque libellus sit editus et iudicium sit firmatum. et sic tenet Jac. hic et Spec. e. ti. §. expedito. ver. sed pone proc. Quid si nullum exhibet mandatum offert tamen cautionem de rato in presenti et vult ostendere procuratorem cum releuatione vel cauere de iudi. soluendo cum libellus erit editus et iurisdictio fundata: nunquid debet admitti ad premissa: Videtur quod sic: quia si procurator actoris admittitur cum cautione de rato: multo fortius procurator rei qui est fauorabilior in casu quo sufficeret ei simplex mandatum sicut in proposito. ista videntur satis noua factis. qui. ob. C. de satisdat. l. j. §. si. vbi dicit ipso litis limine. ff. rem ra. ha. l. amplius. ¶ Sed facit pro. C. de lit. cotest. aut. offeratur. Dic quod oblato libello statim tenetur satisdare antequam alia allegata audiatur: et ideo actor caute faciet si ante omnem allegationem offerat li
14 bellum: vt. ff. quando appel. sit. l. fin. ¶ †Sed queritur an releuatus per dnm in causa principali videatur releuatus in causa appel. Dic quod non nisi esset datus generaliter ad omnes causas. vide. C. de pcur. l. si. et ibi scripsi longe quod dicam. j. ver. alia. Item queritur vtrum is. §. obtineat in causis beneficialibus et spiritualibus et matrimonialibus ad statum persone concernentibus. Spec. tenet quod non in eo. tit. §. expedito. ver. in summa. ibi enim sufficit cautio de rato. vel simplex mandatum: et ibi no. iunge. j. §. si vero. ¶ Quid si conuentus noiat actorem suum vel garitorem: Verbi gratia. emptor noiat venditorem: vel venditor forte gratis recipit defensionem: nunquid emptor debet eum releuare: Spe. videtur dicere quod sic in. d. §. ver. sed nunquid venditor. et idem
15 glos. ff. de do. prele. l. pater. iunge. j. ver. si vero. ¶ †Sed queritur hic dr quod requiritur stipulatio: nunquid sufficit pactum saltem de iure canonico quo agitur ex nudo pacto iuxta. c. antigonus. extra de pac: Videtur quod sic cum sit idem effectus: iuxta. l. si quis argentum. C. de dona. Preterea in casu isto non videtur pactum nudum esse de iure ciuili: quia he litere continent mandatum ex quo pacto agitur. et sic videtur quod debeat sufficere. ff. de pcu. l. si defunctus. ¶ Ad hoc dicas quod pactum non sufficit nec de iure canonico nec de iure ciuili: quia hec certa solennitas stipulationis introducitur sicut in obligatione fideiussoria vbi requiritur stipulatio: vt. l. blanditus. C. de fideiusso. et ideo sine illa nil procederet.

1 ¶ Procurator si fuerit litem contestatus non potest ei opponi quod non cauit vel dominus pro eo.
2 Quid si in instrumento procuratorii sit scriptum quod procurator possit audire snam: an sufficiat ita vt dns non teneatur cauere: quod veniant audire sententiam.
3 Fideiussor datus in iudicio tenetur ad ea que in condemnatione continentur nisi fuerit prouocatum. Quid si fuerit prouocatum et appellans succubuit.

1 Alia. ¶ †In gl. no. in fi. in hoc tamen caue quod vbi procurator est admissus vsque ad litis contesta. non potest opponi de his satisdationibus: nec eas procurator prestare tenetur. si vero datus fuerit potest litem contest. et fuerunt aliqui processus habiti cum eo: ita quod non posset dici res integra: extunc prestare non tenetur. de hoc scripsi. C. de pcur. l. licet. et vide. C. de satisda. l. j. in fi. et no. quod gl. intelligit hunc. §. quando proc. constituitur post lit. cotest. supponendo quod procurator constitutus ante: potest audire snam sed non constitutus post: et tamen litera non videtur hoc pati: quia continuatur cum precedenti. §. qui loquitur ante et post. et facit. C. de proc. l. nihil. vide. C. de transac. l. transactionis placitum. et no. in spec. tit. de proc. §. j. ver. item excipitur. sed ibi videtur tenere quod constitutus ad totam causam possit audire sententiam. pro quo. C. de proc. l. nulla. et ideo videtur quod dominus in casibus predictis esset citandus ad snam audiendam: alias esset nulla. non ob. quod procurator sit dns et habebat mandatum quod est valde notabile et in paucis locis seruatur. Sed videtur quod hec actio sit superflua: quia ex quolibet: de ea potest pronunciari non obstante absentia domini: iuxta. l. properandum. C. de iudi. Sed ad hoc pot responderi quod nihilominus superflua imo est inutilis. Primo quia vtilius est quod ipse sit presens quam eo absente proferetur: quia illo casu posset allegare iustam absentiam vel iustum impedimentum ex quibus posset impugnare sententiam que omnia cessabunt quando fertur in eius presentia. item oportebit solennitates citationum fieri que fiunt contra absentes. de quibus. C. quando et quando iu.
2 l. tres. ¶ †Sed quid si in procuratorio contineatur quod possit audire sniam: Non videtur sufficere: quia vltra mandatum oportet quod dns caueat quod erit presens tempore snie. et videtur requirere psonam ipsius. contrarium tamen seruatur de facto quicquid sit cautum est quod iudex citet dnm ad audiendum sniam non obstante quod procurator compareat per hunc. §. Et no. quod hec satisdatio est pcisa de iudicato soluendo et plenior quam de iudicio sisti.
3 ¶ †Sed queritur. tex. dicit hic quod fideiussor tenetur nisi fuerit prouocatum. quid si fuerit prouocatum et appellans succubuit: Dic non teneri a contrario sensu: vt pz. ff. iudi. sol. l. cum apud. et l. iij. in princi. sed secundum hoc videtur quod hec cautio sit inutilis: quia semper fideiussor appellabit: quod pot. ff. de app. l. a snia. §. j. et sic nullo tempore tenebitur: quia si obtineat liberatus erit: si succumbat eodem modo. ad hoc non videtur facilis responsio nisi exponas fuerit prouocatum per principalem. secus si per fideiussorem: quia tunc ipse videtur prorogare suam obligationem ad sniam iudicis appellationis quem ibi elegit: et ita forte est subaudienda. l. cum apud. et ideo videtur dns teneri ex sua stipulatione in casu precedenti. §. licet appellauerit. et forte per alium procuratorem causam appellationis duxerit: alias prouisio dicti. §. esset modici effectus. Credo firmiter quod si is tex. non fuisset glo. non transiuisset sine reprehensione. ¶ Item queritur. hic dr quod dns debet prestare fideiussorem et c. quero cui prestabit: et si non prestet an procurator qui fuerit releuatus sicut. s. proxi. debeat repelli. Et videtur ex continuatione lre quod debeat prestari parti vel notario: et quod alias procurator non admittatur: vt. s. pxi. §. cum quo is ver. vl. §. continuatur. ista tamen non sunt in vsu.

1 ¶ Defensor non interuenit in iudicio pro presente.
2 Defensor an admittatur in causa legitimitatis et in causa

matrimoniali.⁊ numero.3.⁊.4.
5 Lex vbi precepit sequendum est: ⁊ precipue vbi tollit cōsuetudinem expresse. Si vero simpliciter iubet ⁊ non tollit consuetudinem expresse: tunc iussum non sequitur sed consuetudinem particularem.
9 Defensor an admittatur in causa criminali.
7 Clericus si se offerat defensioni laicali an debeat admitti in curia seculari.
8 Quid autem in foro ecclesiastico.
9 Alienigena qui non est de foro iudicis neqꝫ actoris si vult suscipere defensionez alicuius: vel forte indigena vult dare fideiussorem extraneum an debeat admitti.
10 Executio contra quem fiet quādo laudatus garitor vel author nominatus succumbit.
11 Defensor si sit condemnatus an possit fieri executio cōtra fideiussorem qui promisit iudicatum solui. vel an debeat veniri contra eum per viam actionis.

1 **Si vero reus p̄sto.** ¶ † In text. facit pro opi. Jac. ⁊ glo. quaz notaui. s̄.
§. sinantez. in fi. videlicet qđ non interueniat defensor pro presen
te a cōtrario sensu: nam supponit ex ordine lr̄e ꝙ si dn̄s presens
fuerit dꝫ dare ꝓcuratorez ⁊ ip̄m releuare: vt. s̄. §. pri. ¶ In glo.
no. ꝙ siue. in fi. mirabile videt̄ de hac gl. q̄ ex nulla parte tex. pōt
2 elici ꝙ hic loquat̄ post lit. ꝯtest. ¶ † Sup tex. ibi nulla differētia.
q̄rit̄ an in cā legitimitatis admittat̄ defensor. Inn. tenet qđ sic
sicut in causa status. ff. rem ra. ha. l. ꝓcur. §. si ꝓcur. de ꝓcur. l. nō
3 solum. §. si status. ¶ † Itez querit̄ an in cā matrimoniali. Dicit
ꝙ sic qn̄ potest procedi cōtra absentem al's nō. Item in causa in
quisitionis: vt no. extra q filij sint legitimi. c. causam que. ⁊ illud
idē sequunt̄ omnes docto. iuris canonici. ⁊ Spe. in tit. de defen
4 sore. ver. pe. ⁊ fi. ¶ † An autem in his causis caueat iudicatū sol
ui: vr̄ ꝙ nō per ea que dixi. s̄. §. sinuero. Glos. tamē videt̄ sentire
ꝙ imo: vt. d. §. si statꝰ. Quis eñ cautio iudi. sol. nō operat̄ in eo ꝙ
verbuz sonat operat̄ tñ quo ad alias duas clausulas ⁊ qño fera
tur sententia an in dn̄m vel defensorem nota. in. d. c. clausulaz q̄.
Ex quo doc. tante autoritatis cōcordant nō audeo mutare nec
ab eis discedere. scio tñ qđ de bono velle meo nunq̄ admitteret̄
defensor in talibus q̄ estimationē pecuniariā nō recipiūt nisi in
casibus in quibus potest procedi cōtra absentē. de quibus vide
extra vt lit. nō cōtest. c. quātum. ⁊ p totum. ¶ Super tex. ibi pro
liti estimatione. expresse determinat qđ nō est legitimus defen
sor nisi defendat totā causam. vnde si velit defendere pro vna die
pro alia cauere nō sufficit. de quo not. in Spec. de defen. ver. qđ
5 defensor. ⁊ tamē secus in ꝓcuratore. ff. de ꝓcur. l. iij. ¶ † In glos.
imo nō vr̄ circa fi. Dic melius ꝙ vbi lex iubet sequendum est: et
maxime vbi tollit consuetudinem expresse. si vero simpliciter iu
bet ⁊ nō tollit expresse consuetudinez: tunc nō sequit̄ iussum: sed
cōsuetudinē particularē vbi nil iubet. vide plene. s̄. de iur. na. §.
6 ex nō scripto. in fi. materie. in decre. de conse. di. iij. nosse. ¶ † Re
deamus adhuc ad materiā huiꝰ. §. Hic dr̄ qđ defensor admittit̄
in omni actione personali ⁊ reali. hoc veruz in ciuili. quid in cri
minali: Dic vt. ff. de procuratoribus. l. seruum. §. publice. ⁊ non
nisi procederetur per viam inquisitionis: nam tunc admittit̄ ꝓ
curator ⁊ defensor in criminalibus: vt. s̄. dixi post Inn. qđ verū
est nisi in casu quo sequeretur eadez pena quo ad viā accusatio
nis: vt not. Hostiē. de accusa. c. inquisitionis. ⁊ ideo cuz iudices
hodie imponant tātas penas in via inquisitiōis sicut per accu
sationē nō videt̄ qđ debeat admitti defensor nec ꝓcurator in in
quisitiōe sicut in accu. cū sit eadē ratio. ¶ Sꝫ pone agebā cōtra
Titiū satis mihi equale aliquis potēs vult ip̄m defendere: nun
quid admitteret̄: videtur qđ sic ex generalitate istius litere. Ego
credo cōtra: q̄ si nō possit in potentiorē expresse in hoc substitue
re rem vel actionē in eū transferendo quomodo talis admittet̄
sine mādato: Nō videt̄ ꝑ rationē in qua fundat̄ in tota illa ma
teria. de alie. iudi. mutā. cau. fac. C. ⁊. ff. ⁊. C. ne li. po. per totū. non
ego crederē admitti hominē qui vexare vel grauare posset acto
rē. ff. de ali. iudi. mutā. cau. fac. l. j. §. fi. cū. l. se. ¶ Quid si nō sit ta
lis sed est quidaz litigiosus de istis procuratoribus dilaiatori
bus pauperum qui stant in curijs ecclesiasticis qui tota die se in
gerūt in causis: nūquid illi admitterent̄: Credo qđ nō. Nam nō
debet fieri cōditio deterior actoris ꝑ interuentū defensoris. ff. de
procu. l. nō tñ. nūc certū est qđ fieret deterior: quia forte pro fide
li cōparebit baratator: vñ non crederem admittendū. ⁊ hoc no.
gl. ff. ex qui. cau. in pos. ea. l. ij. in gl. ergo. debet. per. l. si actor. ff. de
7 procu. C. de procur. l. fi. ¶ † Quid si clericus se offerat defensioni
laicali: nūqđ debet admitti in foro seculari: Videt̄ qđ sic: q̄ nō
ꝓpter hoc declinabit forū laicale. ff. de iudi. l. vēditor. Contrariū
vr̄ verius: q̄ defensor obligat̄. ⁊ est certū ꝙ clericus nō potest re
nunciare priuilegio clericali nec se obligare vel submittere foro
seculari: vt extra de iudi. c. at si clerici. ⁊ hoc tꝫ Spec. ti. de p̄mo
decre. §. restat. ver. quid si dn̄s. ¶ Quid si clericꝰ dat fideiussorez
laicū: Idē crederē: q̄ ex quo p̄cipalis nō obligat̄ nec fideiussor
ff. de fideius. l. vbicūqꝫ. ⁊. l. fideiussor. §. fideiussor. de re iudi. l. cum
8 principalis. ¶ † Quid in foro ecclesiastico: Adhuc nō admitte
rez ip̄m nisi pro ecclesia vel miserabilibꝰ vel cōiunctis personis.
in aut. de san. epi. §. aliū. extra de postu. c. j. ⁊ hoc nō intelligo. de
cleri. cōiu. q̄ de illis iudicādū est sicut de laicis i causis pecunia
rijs. Dic vt extra de cleri. cōiu. c. j. lib. vj. itē premissa intelligo in
defensore volūtario q se gratis offert. ¶ Quid in necessario vel
causatiuo: Verbi gratia. clericus vendidit rē ⁊ de euictiōe tene
tur. res petitur ab emptore: clericus vult defensionem suscipere
forte denunciatus vel laudatus: actor se offert emptore absente:
nūquid admittet̄: Videt̄ ꝙ sic per. l. vēditor. ff. de iudi. Spec. te
net cōtra in. d. §. restat. ver. qđ si dn̄s. s̄. alle. ibi loquit̄ in his ter
minis q̄uis. s̄. adduxerim ad questionē de defensore cuius nō in
terest: quod videtur satis verū in personalibus. Quid in realibꝰ
Specu. etiam loquitur in illis: q̄ loquitur quando clericꝰ vult
accipere defensionē vasalli vel emphy. sui. Solutio huiꝰ questio
nis dependet ex solutione illius an clericus teneat̄ respōdere in
actiōe reali corā iudice seculari. in qua fuerūt diuerse opi. vt no
ta. plene per Archi. extra de cle. coniu. c. j. ⁊ scripsi. C. de epi. ⁊ cle
ri. aut. statuimꝰ. quicquid sit de iure scio qđ cardinales ⁊ episco
pi respōdent in regno Francie in foro seculari in realibus et in
talibus casibus defensiōes recipiūt: quare cū ego sim de regno
9 leges regni nō impugno. ¶ † Quid si alienigena qui nō est de fo
ro iudicis nec actoris vult suscipere defensionez alicuius: vel for
te indigena vult dare fideiussorē extraneū: nūquid debet admit
ti: Credo ꝙ in omnibꝰ casibꝰ quos excogitare posses: per quos
posset fieri deterior cōditio actoris ex persona defensoris vel fi
deiussoris vel ex facilitate conueniendi vel alias qđ nō admitta
tur defensor ipso actore inuito. ff. iudi. sol. l. iam tamē. §. si tamē.
de in ius voc. l. j. qui satisda. cog. l. ij. Sed nūquid defensor lauda
tus ad quē res pertinet tenetur satisdare: Non videtur: q̄ cau
sam propriam defendit. Videtur cōtra per illa que dixi. s̄. §. sin
uero. ver. quid si cōuentus. quia verū est cuz alieno nomine esset
in iudicio q̄uis rez suā agat. ⁊ facit bene. ff. quādo appel. sit. l. ij.
§. in ꝓpria. ver. defensori. ¶ Sup hoc videt̄ dicendū ꝙ si cōuen
tus ip̄m substituat defensor debeat cauere pro eo. vt dixi. s̄. §. sin
uero. Si vero ipso absente talis defensionē suscipiat ipsa caueat
per. d. ver. defensori. iūcta generalitate regule que hic tradit̄ ne
10 mo eñ ⁊c. de hoc dixi. s̄. ver. sinuero aliquis. ¶ † Sed queritur
cōtra quē fiet executio hoc casu qn̄ laudatus garitor seu nomi
natus actor succūbit. videt̄ expressum ꝙ cōtra hūc nominatum:
quia is est ꝓcurator in rem suā cū ad ipsum pertineat periculū:
⁊ ita in ipsum fiet executio. ff. de procu. l. plautius. eo. tit. l. si pro
curator meus. de re iu. l. si se nō obtulit. cir. prin. ⁊ ita videt̄ glos.
ibi sentire. sꝫ cōtrariū videtur sentire. ff. de iudi. l. vēditor. ꝓ qua
videt̄ expressum. ff. de do. prele. l. pater. ¶ Potest dici ꝙ debeat
fieri executio in actore qui defensionē suscepit. Sed ipso existēte
nō soluendo in ipsum principalē reum: vt. d. l. pater. Vel potest
dici qđ sit in electiōe actoris: nō certū est qđ ipse actor est procu
rator in rē suaz ⁊ habet mādatum ex quo reus principalis loco
sui ipsum substituit. ⁊ ita quasi mādare videt̄. ff. iudi. sol. l. iaz ta
men. §. in hac. ⁊ ideo fit executio in eum iuxta leges. s̄. allegatas.
¶ Itē potest fieri in ipsum defensorē qui factus fuit in rē suaz.
⁊ quasi talis recepit defensionē per dictas leges. ¶ Itez videret̄
equum qđ si ageretur reali qđ fieret executio in ipsa re. ⁊ ita con
tra reum principalem qui tenet rē iuxta. l. qui restituere. naz ini
quum esset si actor compelletur rem suam vendere. ff. reruz amo
ta. l. non enim. ⁊ scripsi. s̄. de actio. §. omnium. ⁊ nisi ita dicas: se
querentur multe fraudes. nam multi laudarēt inopes: ⁊ illi qui
occupassent res alienas laudarent alios ad finem ꝙ rez possent
habere pro pecunia quod esset inquissimuz. vbi vero est simplex
defensor sine mādato nec laudatur garitor: cōstat qđ fit executio
in eum: vt dictis legibus. Sed videt̄ qđ tunc occurrat predicta
iniquitas in actiōe reali: quia sic compelleret̄ vēdere. ¶ Sed ad
hoc potest dici ꝙ estimatio prestita ꝑ talem defensorem nō libe
rat possessorez. ff. de tabu. exhi. l. cum. §. condemnatio. vide. ff. de
11 peti. heredi. l. nec vllam. §. fi. de solu. l. stichum. §. dolo. ¶ † Item
querit̄ nūquid condemnato defensore posset fieri executio cōtra
fideiussorē q ꝓmisit iudicatū solui: vel an oportet venire cōtra
eū ꝑ viam acti. ¶ Super hoc doc. tenēt ꝙ imo per viaz executio
nis potest cōtra ipsum procedi vt consueuit notari. C. de vsu. rei
iudi. l. fina. ¶ Sed contra fideiussorem qui tenetur ex cōtractu
per viam actionis. de hoc no. Dy. ff. de fideiu. l. si testamēto. vide
in specu. de sentē. excom. §. sequitur. ver. quid si sententia. ⁊ ideo
nō videtur talibus fideius. competere exceptio authē. p̄sente. cuz
sit dilatoria ⁊ contra istos proceditur per viā executionis vt ibi
scripsi. iunge. j̄. de repli. §. fi. Quia hec materia est quotidiana: et
parum placuit glossata diutius morari.

¶ De perpetuis ⁊ temporalibus actionibus. Rubrica.

Glos. bene

¶ Glos. bene cōtinuat hanc rubricā que nō male sedisset post tit. de actio. immediate.

1 ¶ Actiones omnes dicuntur viuere. xxx. annis. sicut hominis centum. Si vero est vita breuior: hoc est per accidens.
2 Actio furti manifesti est perpetua propter frequentiam delicti.
3 Rei vendicatio vtilis ne datur cōtra eum qui dolo desijt possidere: an sit annalis an vero perpetua.
4 Actiones pretorie q̄ concipiuntur in dolū qui sapit delictum: non sunt annales: que proficiscuntur ex cōtractu quāuis nō cōpetant sine dolo sunt perpetue.

a 1 **Hoc loco.** a ¶ In gl. vt ꝯdictio ex. l. ibi cū allegat. s. ad le. aqui. §. ceterum. imo est in. §. hoc tamē. ¶ In ea. gl. ibi cū dicit ꝙ in personalib⁹. Jacob. dicit ꝙ vita oīm actionū est hodie. xxx. anno. sicut hominis centum sed qñq3 est breuior ꝛ hoc per accidēs. ꝛ ꝑpter hoc nō vitiat termin⁹ naturalis. quo aūt iure erat hec antiquitas hoc videt. s. de vsuc. in prin. vbi scripsi. ꝛ facit. ff. de fur. l. si quis in hostiū. §. ꝗdiu. ¶ In eadē gl. ibi cū allegat. l. si non cōuitij. Opi. Mar. fuit ꝯtraria: quā gl. quādoq3 sequit. vt. ff. qd̄ me. cā. l. si cū exceptiōe. §. j. de iniur. l. lex cor. ꝛ approbat cōiter ꝑ doc. vide. s. de iniur. §. s3 lex. ¶ In e. gl. in fi. dicit Jac. ꝙ hoc nō facit quo ad actionē criminalē: quia de illa nulla fit mentio: sed quo ad actionē ciuilem est bene fallentia. ¶ In gl. hoc dicit. ibi
b cū allegat. l. in honorarijs b. vide. s. de actionib. §. rursus. ¶ In
c ea. gl. ibi de eo per quē factū est. l. j. §. pe. c illa est penalis ab vna parte: ꝛ ideo nō videtur bene excipi. vide melius. s. de acti. §. itē aduersus. ¶ In glo. vtilem. ibi cum allegat. l. sciendum. §. pen. et ad modū loquēdi nos debemus referre. ff. de leg. l. si seruus plurium. §. fi. ꝛ facit pro opi. illorū qui dicūt qd̄ actio iniuriarū durat anno vtili. de qua not. in. l. si nō cōuitij ꝑm Jac. vide in. d. §.
2 sed lex. ¶ † In glo. s. pretor. in fi. vel ibi loquitur de actione in factum. vt. C. de do. l. fi. cū ibi not. ꝛ pōt esse ratio quare actio furti manifesti est perpetua propter frequētiā delicti. vix enim reperitur quisquā quin aliquādo furtū fecerit ꝑm Jac. ff. de pe. l. ant facta. §. fi. idē dicit gl. ff. de ac. ꝛ obli. l. in honorarijs. S3 certe dolus frequētius committitur. vide. s. de re. diui. §. gallinarū. ꝛ sol ue per illa que ibi scripsi. idem Jaco. inducit hūc. §. in ver. nā ꝛ ipsius. qd̄ statuta legati nō extendantur vltra tempus legationis sue seu indulgentie per legatum concesse. ff. de iurisdi. om. in di. l. eū qui. ¶ Item ꝙ arbiter nō possit diem statuere ad soluēdum vltra tempus arbitrij sui. ff. de arbi. l. si cum dies. §. si intra. hoc videtur expressum eo. tit. l. quid tū. §. solutioni. itē ipse distinguit an index vel superior facit cū cause cognitione: ꝛ tunc durat ꝑpetuo. An sine cognitiōe: ꝛ tūc nō. ff. de pe. l. si. C. de postul. l. j. ꝛ est expressum de statutis legati extra de offi. leg. c. fi. vide ibi ¶ Redeamus aliquātulum ad intellectū huius textus ꝑ quem cōcluditur ꝙ pretorie durant anno vtili qd̄ est verum de penalibus: sed ꝑsecutorie sunt perpetue. itē ꝛ penales sunt perpetue de eo qd̄ peruenit ꝑm glo. que sunt hic q̄ hoc dicunt in effectu. obtinet ergo solum is ter. in penalibus pretorijs: sed videtur qd̄ obtinet etiā in persecutorijs ꝑ infinitas leges q̄ allegantur pro fallentijs in. l. in honorarijs. hic allegata vbi plenior glo. q̄ hic. vbi videtur gl. cōcludere ꝙ regula que hic in tex. traditur obtineat in pretorijs persecutorijs rei in quibus versatur delictum. ꝛ ita in duabus videlicet in penalibus ꝛ in rei persecutorijs in quibus
3 vertitur delictū. ¶ † Occasione huius querit hic Ja. quid de vtili rei vēdi. que datur cōtra illū q dolo desijt possidere. Et videtur ꝙ sit annalis: q2 est pretoria. ff. de noxa. l. electio. §. j. ꝛ in dolo concipit: ꝛ ita ex delicto. ꝛ sic videtur annalis per hāc doctrinā ff. qd̄ cū fal. tu. l. huius. §. has actiones. ipse dicit cōtra et ponit regulā ꝙ vbi pretor ciuilē extēdet est perpetua: q̄uis in dolum concipiatur. Uerbi grā. petitio here. est ciuilis: pretor eam extendit vt cōpetat bo. pos. ꝛ fideicō. quib⁹ nō competebat directa de iure ciuili. he pretorie sic extense sunt perpetue: vt hic no. idem in rei. vēdi. que est ciuilis ꝛ directe competit cōtra rei possessionē ꝑtor extendit eam vt competat contra illum qui dolo desijt possidere. hec ciuilis extēsa est perpetua secūdum eū. ꝛ sic regula quā glos. tradit non procedit in talibus. pro hoc facit: quia norales actiones ciuiles pretor extendit contra illū qui dolo desijt possidere: sic qd̄ debet subsequi iuris ciuilis actionē. ff. de noxa. l. si plurium. in tantum qd̄ sunt perpetue. eo. titu. l. si ad libertatē. §. fi. ꝛ facit quia actiones que loco alterius dantur assumunt idē tēpus. ff. ad vellia. l. hec actio. de ca. di. l. ij. in fi. ista sententia videtur necessaria in omnibus actionibus que dantur contra illum qui dolo desijt possidere. nam omnes actiones sunt perpetue in eo quod peruenit: vt hic no. vbi quis dolo desijt possidere constat qd̄ videt peruenisse q̄uis nūc nihil sibi adsit. ff. qd̄ met. cau. l. videamus. de regu. iur. l. cum pretor. ꝛ sic perpetue. et hoc bene probatur. ff. si ven. no. mulier. l. j. §. fin. nam ibi mulier dolo desierat tenere: ꝛ tenetur perpetuo vt vbi patet. ꝛ in tit. seq. l. j. §. hanc

autē. est annalis: quia illa datur q̄uis nihil peruenerit ꝛ vltra quā peruenerit: vt ea. l. §. sub pretextu. ꝛ hec videtur vera solutio
4 dictarū legum: ꝛ de hoc dixi. s. de ac. §. seques diuisio. ¶ † Item caue: quia pretorie que concipiunt in dolum: ꝛ in quibus versatur dolus qui videtur delictū nō sunt annales vbi proficiscunt ex cōtractu q̄uis nō competant sine dolo: imo sunt perpetue. et hoc patet. ff. de tribu. l. illud. §. fi. cū. l. seq. nā tales actiones sunt transitorie cōtra heredes. ff. de actio. ꝛ obli. l. ex cōtractibus. ꝛ sic nō sunt annales. he enim due regule se conformant: vt no. in. d. l. in honorarijs. Potest ergo recolligere ꝙ pretorie penales item ꝛ rei persecutorie que descendunt ex delicto sunt annales. rei vero persecutorie que etiā cōcipiunt in dolum que proficiscuntur ex cōtractu. Item ꝛ omnes ciuiles extense si non proficiscantur ex delicto: ꝛ maxime ille que competunt contra illum qui dolo desijt possidere. Item ꝛ omnes que proueniunt de eo qd̄ peruenit sunt perpetue. hec aūt regula de rei persecutorijs fallit in actioni. que competunt ad rescindendum qd̄ de iure cōmuni tenet. Itē ꝛ prima regula in actione furti. ꝛ sic potes intelligere quod not. in. d. l. in honorarijs. ¶ Item dic ꝙ casualiter perpetue efficiuntur annales. ff. de pecu. l. quesitum. ff. quando actio de pecu. est anna. l. j. Item dic ꝙ extense vel que in locum alterius succedūt sunt perpetue quales erant principales. ff. de exer. l. si tamen. §. fi. ꝛ ibi not. de institu. l. nouissime.

1 ¶ Actio que datur contra magistratus ꝛ officiales an transeat in heredes.
2 Delicta quanto sunt grauiora: tanto grauius sunt punienda.
3 Crimen publicum an extinguatur morte accusati vel non. vide distinctionem.
4 Quid autem in delictis priuatis.

d **Non autem d omnes.** ¶ In glos. hic ponit. in fi. he sunt de diuisionib⁹ que ponunt in arbore: vt vidisti. s. in fi. ti. actionū.
1 ¶ † In gl. s. priuatis. ibi cū alleg. s. de obli. que ex quasi delicto. §. fi. Sed cōtra hoc videt. ff. de dam. infec. l. iiij. §. fi. vbi gl. opponit de hoc. §. sed non soluit. Quidam ibi dicūt ꝛ attribuit Jac. de ra. ꝙ est speciale in actione que datur cōtra officiales: ꝛ magistratus vt transeat contra heredes. ¶ Sed hoc non videt verū per. l. iulianus. ff. de iudi. Alij dicunt ꝙ vbi est quasi delictum in cōmittendo obtinet hec. l. vbi in omittēdo illa. ꝛ hanc innuit ibi Dy. ꝑ quo facit. ff. de ma. cōnē. l. nō similiter. ꝛ. l. qd̄ ad magistratus. que similiter obstant huic glos. Sed queritur de ratione diuersitatis. Et potest dici ꝙ illud qd̄ cōmittitur est peius ꝛ plus causat delictum q̄ illud qd̄ omittit. ff. de act. empt. l. si sterilis. §. cum per venditorem. ꝛ ibi no. ff. depo. l. si apud. in prin. nunc cōstat ꝙ illa que plus cōcernūt delictū defuncti minus sunt transmissibilia contra heredē q̄ alia: vt patet per hanc materiā. ꝛ idcirco nō morū si quasi maleficia in cōmittendo nō trāseūt ī heredē: quia plus sonāt ad delictū q̄ quasi maleficia que in omit-
2 tendo fiūt. ¶ † Sed hec ratio videt irrationabilis ꝛ etiam tota hec materia videt irrationabilis: quia de ratione quāto delicta sunt grauiora tanto grauius debent puniri. ff. de pe. l. respiciendum. cōstat autē ꝙ hec est pena ꝙ bona auferantur heredibus. ꝛ ideo in crimine maiestatis pena cōfiscationis transit cōtra heredes ꝛ in crimine heresis ꝛ in pluribus alijs de quib⁹ hic subijcitur ꝛ propter inhumanitatē ꝛ detestationē eorū. ꝛ sic sequitur ꝙ qñ magis sonat ad delictū magis debet trāsire ꝯtra heredes vt maior fit pena. cuius cōtrariū cōcludit hec materia ꝛ solutio quā. s. posui. Et hoc videtur etiā probari: q2 heredes magistratus tenent ex quasi maleficio magistrat⁹ dolo vel lata culpa cōmisso: ꝛ tamē nō ex cōmisso leui: quia minus delictū: vt dictis legibus no. similiter. ꝛ. l. qd̄ ad magistrat⁹. igit qd̄ plus trahit ad delictū: magis videt trāsmissibile. Ad hoc pōt respōderi ꝙ iura in delictis semp tēdunt ad punitionē persone delinquētis principaliter. Et ideo quia si tales actiones transirēt cōtra heredes ipse delinquēs nō puniret hoc: sed heres vel res que non deliquerunt. fuit statutum ꝙ tales actiones nō transirent. in aut. de man. prin. §. oportet autem. verum est tū qd̄ ex quodā odio speciale fuit statutum in casibus hic sequentib⁹ non attenta hac ratione: de quibus nō est arguendū cōtra rationē cōmunē cū sint speciales casus ꝛ nō vitiāt. ff. de reg. iur. l. j. ꝛ ideo quāto magis trahit ad delictū minus est trāsmissibile: q2 magis ꝯcernit punitionē persone: sed vbi quasi delinquit in omittēdo: tūc est modicū delictū ꝛ videtur poti⁹ accedere ad cōtractū q̄ ad delictū: ꝛ iō trāsit sicut quādo descendit ex cōtractu. Et facit quia in tali casu videt agi de pecu. ff. de ma. cō. l. j. §. fin. nau. cau. l. idē ait. §. si filius. ¶ Itē videt obstare huic glo. eadē. l. §. hec actio. sed ibi in actiōe que competit ex recepto: vt ibi notatur: ꝛ in. l. fi. §. pe. ꝛ fi. eo titu. ¶ In ea. glo. in fi. vide plures casus in. l. ex iudiciorū.
3 ¶ † In gl. hoc in duobus casib⁹. Et vt bene hanc glos. vides debes scire ꝙ in publicis iudicijs interdū agit criminaliter ad penā corporalē: interdū ad penā pecuniariam: vbi agit criminali-

a ¶ Hoc loco diuide ꝑm Areti. ꝛ summa sic. Actiōes ciuiles tā reales q̄ psonales sunt perpetue: pretorie vero penales regulariter durāt anno. qd̄ fallit ī actiōe furti manifesti: q̄ ꝑpetua est. ꝑtorie vero rei persecutorie perpetue sunt.

b ¶ In honorarijs. Qd̄ est verū si lesio durat tāto tpe. al's si quadriennio ista durabit tāto tpe: vt no. Bar. i. l. si ab hostib⁹. §. fi. ff. ex quibus cau. ma.

c ¶ §. penul. Tñ ꝑm An. illa est penalis ex vna pte tm̄: ꝛ iō nō v̄r hn̄ excipi ꝑm Bar. ī d. l. ī honorarijs. ꝯcludit ꝙ oēs rei ꝑsecutorie ex vtraque pte sunt perpetue. vt H. d. l. in honorarijs. ex ꝑte āt actoris ꝑsecutorie ꝛ ex parte rei penales finiuntur anno.

d ¶ Nō āt Penales actiōes pretorie vel ciuiles ꝯ heredes nō dant nisi lis ꝯ defunctū fuerit ꝯte. heredi vero competūt excepta actione iniuriarū. Ex ꝯtractu vō cōpetunt ꝯ heredes. ꝑter actionē de dolo: nisi aliqd ad eos peruenerit. h. d. s3 Ang. vsq3 ad. §. supest.

ter certum est ꝙ crimē extinguit͛ si reus moriatur ante sniam ēt lite contest. ⁊ hoc casu indubitāter verū est ꝙ glo. hic no. Sꝫ vbi agitur pecuniariter sunt opi. Hug. dicit ꝙ post lit. cōtest. transit causa cōtra heredes ad instar priuatorū. Cyprianus dicit cōtra vt hec legunt͛ ⁊ notant͛. ff. de pub. iudi. l. defuncto. Si intelligas hāc glo. loqui qñ agit͛ ad pecuniā ⁊ videt͛ adherere opi. Hugo. ⁊ hanc sequunt͛ cōiter doc. Pro opi. tñ Cy. videt͛. l. ex iudiciorum que videt͛ loqui qñ agitur de pecunia: ⁊ facit differentiā inter publica ⁊ priuata crimina. ⁊ si opi. Hug. esset vera nulla videretur differētia. ¶ Itē facit q꜄ vbi nō sunt expresse adēpta bona in publicis criminibus extinguit͛ causa etiā quo ad bona: ⁊ sic videt͛ pro opi. Cy. ⁊ tñ Hug. inducit pro se. ¶ Super hoc est aduertendum ꝙ interdū agit͛ de adēptione seu cōfiscatione bonorū interduꝫ nō agit͛ de hoc sed pars agit ꝓ interesse suo: vt in. l. corne. de fal. ⁊ in. l. iul. de vi pu. vel ꝑua. iuxta illa q̄ legunt͛ ⁊ notant͛. in. l. j. C. qñ ci. ac. cri. ꝑiudi. hi casus sunt valde diuersi. ¶ Videam⁹ ergo de quolibet per q̄stiōes. Pone qȯ accusabā Titiū crimina liter. l. iul. de vi pub. vel cor. de fal. vel. l. iul. repetūdarū. quarū pene sunt partim in persona partim in pecunia. accusat⁹ moritur

a lite contesta. [a] queritur nūquid accusatio extinguat͛ per mortem quo ad penaꝫ pecuniariā. Et nō videt͛ ꝑ. l. defuncto. Ego credo cōtra hoc casu in pu. iudi. ⁊ is est casus. l. ex iudiciorū. in ꝑn. ⁊ ꝓbatur. ff. de iu. fis. l. lucius. ibi em̄ fuerat appellatū: ⁊ ita est perinde ac si nō fuisset ꝓnunciatū. ff. ad turpil. l. j. ⁊ fuit extincta accusatio ꝑ mortē etiā quo ad bona. verū est tñ ꝙ si bona fuerūt scelere quesita auferunt͛ sꝫ nō vi accusatiōis. sꝫ q꜄ turpia lucra ⁊c. ff. ad leg. cor. de fal. l. cū fal. ⁊. d. l. lucius. ⁊ hoc casu est vera opi. Cy.

4 hoc est veruꝫ in priua. cri. ¶ † Quid in priuatis: sicut scis ex delicto. pōt agi criminaliter ⁊ ciuiliter: vt ptꝫ. ff. de ꝑua. deli. l. fi. Pone ꝙ accusabā te criminaliter de furto nulla facta cōclusione ad penā ciuilē: lit. contest. morieris: nūquid possum agere ciuiliter contra heredem tuum: Credo ꝙ sic ꝗuis nō fuerit lis cōtest. in ciuili nec ad hoc actū esset. Et sic intellige. d. l. ex iudiciorꝫ. §. ex ceteris. ⁊ hec est differētia īter publica iudicia ⁊ priuata. Et pōt esse ratio q꜄ publica plus sapiunt substantiam delicti: vt. s̄. dixi. ¶ Sed quid: agebā forte. l. iul. de vi vel actiōe in factuꝫ: ex. l. cor. de fal. ad pecuniā: nil cōcludendo adꝗ punitionē corporis: sed ꝓ interesse: nūquid hec actio transit contra heredes: Credo ꝙ sic: siue publicū esset delictū siue priuatū: ⁊ hoc casu ītelligo. C. si ex deli. defun. l. j. que hoc casu proprie loquit͛: ⁊ loquit͛ etiā in publicis. ⁊ in hoc casu debet ītelligi. d. l. defuncto. in scdo dicto. ⁊ iūge j. §. pri. ¶ Itē dicit ꝙ de crimine pōt excipi cōtra heredes etiā lite nō cōtest. vide. C. de adul. l. fi. ¶ In gl. nisi lis. in fi. ⁊ est ratio in primo casu que ibi reddit͛: q꜄ pretor ita moderat⁹ fuit auxiliū suū: vt. s̄. dixi de actio. §. rursus. ¶ Ad secūduꝫ pōt dici ꝙ nihil sit spāle: ⁊ ꝙ actio in factū ⁊ īterdictū sumat͛ ꝓ eodē: vt videbit͛ j. de interdic. §. fi. ¶ In gl. nā hec. in fin. itē pōt poni exemplū. l. fi. C. de reuo. do. §. fi. Aliquādo tamē super tex. ex ꝑmissis datur intelligi ꝙ actiōes ex cōtractu transeūt ex quo aliud dictū est in maleficijs aliquādo tamen ⁊c. vnde excipit a regula subaudita. ¶ In glos. l. de dolo. Ista glos. non procedit ꝭm opi. doc. de qua scripsi. s̄. de act͛. §. actionū. ¶ In fi. eiusdeꝫ gl. vnde dic. ꝙ vbi dolus cōstituitur extra cōtractū nō agit͛ contra heredē nisi inquātum ꝑuenit. ⁊ no. in. d. l. in heredē. ff. de dolo. sed vbi in cōtractu agitur actiōe ex cōtractu ⁊ datur in heredeꝫ etiā si nihil ꝑuenit regulariter. ⁊ de hoc vide pleni⁹. ff. depositi. l. si apud. §. datur. ff. de re iudi. l. hoc iure. §. fi. eo. tit. l. ad ea. §. fi. illud aūt videtur ꝗ vbi actio est datiua vel cōpetit occasione cōtractus nō directe ex cōtractu ꝙ nō trāseat si cōcludatur directe per mediū doli ⁊ principaliter ad punitionē. ff. qȯ cuꝫ fal. tu. l. huius. §. j. de eden. in fi. Sed si principaliter fuerit actio reperta pro emēdatione damni videt͛ ꝙ transeat. argu. ff. de bo. aut͛. iud. pos. l. pretor. §. he actiones. ff. de do. l. sabinus. ⁊ sic possunt intelligi multa de fallentijs. vnde debes hoc exponere ex cōtractu act͛. i. que occasione cōtractus datur. ⁊ de his vide plenius in. d. l. hoc iure. §. j. vbi etiaꝫ tāgitur de quasi contractibus.

a ¶ Accusatus moritur lite cōtestata. Adde de hac. q. per Bald. in sua iudicialia practica nouiter sculpta ꝙ addidi ad Lāfrā. de oria. l. c. qm̄. ⁊ cle. sepe. in. iij. parte. i ti. q̄ crimina morte finiant͛ ⁊ ibi posui in apostil. ad ipsum.

1 ☞ Actiones an efficiantur transitorie per simplicē citationeꝫ.
2 Actiones si nō sunt penales descendunt tamen ex maleficio an transeunt ad heredes.
3 Actio in factum descendēs ex interdicto vnde vi aut claꝫ est rei persecutoria: tamen non transit ad heredes nisi inquantum ad eos peruenit.
4 Lis si fuerit contestata in actionibus penalibus per principales personas transeunt ad heredes. Quid si fuerit cōtestata per procuratorem.
5 Testator si mandauit emendari forefacta: an actio transeat ad heredes.
6 Equitas canonica est dulcis ⁊ rationabilis.
7 Testator qui deliquerat prohibuit heredibus ne facerent emendam: vel quid si iudeus vel sarracenus dedit damnum ⁊ morit͛ ante contest. lit. an heredes teneantur.
8 Actiones ex delicto descendētes nō trāseunt in heredes nisi lit. contest. ponit exceptiones.
9 Defunctus in vita sua promisit emendare dānum excessum cōfitendo: an possit agi contra heredes licet lis nō fuerit contestata contra defunctum dum viueret.
10 Accusatus fuit quidam de delicto ex mero officio ad fineꝫ punitionis: an sufficiat lit. contestatio: aut si gagiata fuisset emenda.
11 Successor in dignitate vel officio: an teneatur ex delicto predecessoris sui.

1 **Penales.** ¶ † In glo. imo vt detur. in fin. C. de inoffi. test. l. si quis in suo. ⁊ caue: quia hec gl. videtur falsum cōcludere ꝙ act͛. fiāt trāsitorie per preparationeꝫ. vnde in querela est speciale vt ibi patet. Sed an fient trāsitorie per simplicem citationem posset magis dubitari. ⁊ gl. videtur quādoqꝫ innuere ꝙ sic. vt not. in glos. in. l. si eum. §. iniuriarum. ff. si quis cau. ⁊ in multis alijs locis: vt scripsi. s̄. de act͛. §. iteꝫ aduersus. pro quibus videtur. ff. de act͛. ⁊ oblig. l. cōstitutionibus. Sed glo. videtur ibi sentire cōtra que videtur illis ⁊ isti cōtraria: vnde videtur qȯ exigatur litis cōtestatio: quia testes semper faciūt mentionē de cōtestatiōe. vt hic. ⁊. C. si ex delic. defun. l. j. ff. de act͛. ⁊ obliga. l. sciendū. ⁊. l. omnes. de reg. iur. l. penalia. nam licet cautuꝫ reperiatur qȯ citatio perpetuet quo ad prescriptionē: nō tamen ꝙ sufficiat ad transitoriam actionem ad heredeꝫ qȯ aliud est. vt scripsi in. §. item aduersus. ⁊ ideo simpliciter dicit glos. nō esse veras ⁊ minus istam. Nec ob. l. constitutionibus. quia nō intendit loqui de simplici citatione ex qua nihil aliud secutū est: sꝫ loquitur quando citatio fuit facta ⁊ reus cōtumax ⁊ positus in defectu: tūc em̄ satis pōt fieri trāsitoria: q꜄ talis contumacia habetur pro quasi lit. cōtesta. in aut͛. vt omnes obed. iudi. prouin. §. sinauteꝫ ille. ⁊ ideo tex. notāter ibi dicit quasi lit. contest. cū mortuo. ⁊ intelligo quādo fuit verus contumax: si enim cām haberet nō veniēdi esset secus. ff. ex quib. cau. ma. l. ait pretor. §. fi. ⁊ habet͛ ꝓ cōtumace. C. quādo li. prin. da. l. j. ¶ In gl. nisi in duobus casib⁹. in fi. Hi casus nil faciūt ad regulā que hic tradit͛ que loquitur in acti. penalibus que descēdunt ex maleficio: et patet ꝙ actiōes que cōpetunt in illis casibus nō sunt huiusmodi: ⁊ ideo

2 frustra fuerūt hic fallentie posite. ¶ † Redeam⁹ ad materiā huius. §. queredo vltra glos. aliqua que faciunt ad intellectum. §. textus dicit hic penales ⁊c. Quid si nō sint penales descendunt tamen ex maleficio: Videtur supponere ꝙ ille transeant a contrario sensu: ⁊ pro hoc q꜄ conditio furtiua descēdit ex delicto. ff. de compen. l. si ambo. §. quoties. que datur cōtra heredes: quia rei persecutioneꝫ continet. ff. de condi. furti. l. si pro fure. §. conditio. s̄. de obliga. que ex male fi. §. fina. ⁊ hoc videtur expressum. s̄. ad leg. aquil. §. his verbis. Hoc etiā probatur: quia actio rerum amotarū descendit ex delicto: ⁊ tamē quia rei persecutioneꝫ cōtinet datur in heredē. ff. re. amo. l. cōtra. §. si post diuortiū. iuncta l. si mulier. §. hec actio. eo. titu. pro hoc facit quia tex. quasi vbiqꝫ quādo loquātur de hac materia loquuntur de penalibus sicut hic ⁊. s̄. §. nō autē. ff. de actio. ⁊ obliga. l. oēs. de regu. iur. l. penalia. supponendo ꝙ aliud esset si non essent penales. ¶ In cōtrarium facit. l. vna. C. si ex delic. defun. vbi indistincte loquitur de

3 actio. descendentibus ⁊ maleficio nec fit mētio de pena. ¶ † Itē quia actio in factum que descendit ex interdic. vnde vi aut claꝫ est rei persecutoria: ⁊ tamē nō transit contra heredes nisi inquātum peruenit. ff. de vi ⁊ vi ar. l. j. §. fi. cum. l. seq. ⁊ sequen. in prin. ⁊ §. j. quod vi aut clā. l. semper. §. hoc interdictum. ¶ Ad hoc potest dici ꝙ omnis actio descendens ex maleficio dicit͛ penalis largo sumpto vocabulo. ⁊ hoc apparet: quia actio rerum amotarū dicitur persecutoria. vt. d. l. si mulier. §. hec actio. ⁊ alibi dicit͛ penalis: quia descendit ex maleficio. C. eo. l. ij. hoc etiam patet. s̄. de act. §. sequens. ver. ex maleficio. vbi dicitur ꝙ ex maleficio descendunt penales pure ⁊ miste rei ⁊ pene persecutorie: nec fit mentio de puris rei persecutorijs quasi nō sit ꝭm veram ⁊ antiquam literam. in quibusdaꝫ tñ libris fit mentio de eis: sed scias ꝙ nō in antiquis: imo notabiliter tex. illa duo membra posuit: ⁊ de rei ꝑsecutorijs tātum scienter substituit ⁊ bene apparet: quia non ponit exemplum nisi de illis duobus membris: nec plus debet esse in text. igitur istud verbum penales quod est hic positum nō est ponderandum imo plane intelligendum videlicet ꝙ descendentes ex delicto nō transeunt contra heredem nisi inquātum peruenit. Nec ob. qȯ dicit͛ de cōdi. furti. quia potest negari ꝙ descendat ex delicto: vt no. in. d. l. si pro fure. §. conditio. Nec facit ad cōtrarium. l. si ambo. §. quoties. ff. de compen. imo videtur cōcludere ꝙ nō descendat ex delicto cum ibi sit posita regula de his que descendunt ex delicto postea inferatur. idem est ⁊ si cōdicatur ex causa ⁊c. quasi diceret ꝙ condi. furti. nō erat cōprehensa sub illa regula. vel si dicas ꝙ condi. furti. descēdat ex delicto dicas ꝙ denegat ab alijs descendentibus ex delicto sicut et in alijs multis habet sua specialia. ¶ Ad. §. his verbis. responde vt ibi scripsi. Ad illud nota qȯ opponitur de act͛. rerum amo. non obstat

imo facit

4 imo facit prout ibi no.⁊.C.eo.l.fi.¶†Sequit in tex.Si ab ipsis principalibus.Quid si per procuratorē?Nō videt idē cū hic dicat de principalibus ⁊ procur.nō est principalis.C.de iura.calū. aut.principalis.Sed dicas idē.⁊ hic vocat principales illos qui causarent in proprijs personis obligationes ad differentiā here
5 dū nō ad differentiā procuratorū:vt satis patet de se. ¶†Itē sequitur in tex.contestate.Quid si delinquēs iussit forefacta emēdari sicut tota die faciūt testantes:nūquid tenerentur heredes? Non videtur p hos tex.qui requirūt cōtestationē.¶Dicas cōtra extra de sepul.c.fi.de rap.c.in literis.⁊ idez si nil dixit si tamē cōfessus fuerit sacerdoti:presumitur enim ꝙ voluerit sua forefacta emendari ex quo apparent signa penitētie.vt ibi no.Innoc. ⁊ hoc casu certū est de hoc facere mētionez in libello seu petitione.Nam si ageretur simpliciter act.descendente ex delicto ⁊ reciperetur qd nō transit contra heredē,forte nō audiret si per viā replicationis proponeret ordinationē.seu penitētiam testantis: quia dispositio testatoris nō pōt facere actionez trāsitoriā que de iure non transit.ff.de leg.j.l.nemo.eo.ti.l.si creditori.per quaz videtur ꝙ debeat eligi ex dispositiōe que est valida de equitate canonica.Quid si ante disponit vel nō apparēt signa penitētie? Videt ꝙ actio sit extincta:p hāc.l.nec iura canonica in hoc immutēt.ratio em̄ est iuriū illorū vt a peccato defunct⁹ valeat liberari.vt patet in.c.in literis.in fi.si nō apparuit penitētia nō liberatur.igitur cū ratio esset illius iuris videt qd ipsum jius.extra de senten.excōi.c.a nobis.vbi cōcluditur qd etiā p tali nō est orādum.Quid dicēdū? Ista est dura equitas:canonica dulcis ⁊ ra
6 tionabilis † Unde credo qd heredes teneātur de iure canonico etiam si signa penitentie non appareant.Nam licet ecclesia non presumit pro peccatore nisi signa penitentie appareāt: nihilominus nescit pro certo an sit absolut⁹ apud deū qui de intrinsecis iudicat.vt.d.c.a nobis.ideo in tanto dubio iudicare in tutiorez partē qd eius forefacta emendarētur vt a peccato valeat libera
7 ri iuxta dictas decretales.¶†Sz quid si in fine talis delinquēs inhibuit heredibus ꝙ nō facerent emendā?Uel quid si iudeus vel sarracenus dedit dānum ⁊ moritur ante cōtestationē litis? Uidetur cōtra cuz cessent omnes ratione predicte.Ego nō video cur heredes illorū sint melioris conditionis aliorum: vnde crederē qd de iure canonico heredes teneātur emēdare dāna ⁊ excessus predecessorum indistincte de bonis eorum quantū se extendunt ⁊ qd hoc volunt dicte decretales.Nec credo qd teneantur vltra etiam si nō fecerint inuentariū.sic intelligo dictū.c. in literis.quicqd glo.ibi notet: ⁊ hec est summa equitas.nec obstat ꝙ heres qui nō fecit inuentariuz tenetur insolidū:iuxta aut.de here.⁊ fal.qꝛ illud veruz in act.de natura sua transitorijs:sed in alijs que nō transeūt de iure sufficit qd ius canonicū tm̄ illis iuribus detrahat ex equitate videlicet qd teneantur heredes quātum supponūt facultates defuncti.⁊ in hoc ius canonicū modi
8 ficet rigorē iuris ciuilis.¶Dic ergo qd actiones ex delicto descēdentes nō transeunt in heredes:nisi lis fuerit cōtesta.vt hic.vel pro contest.habita vt scripsi.s.in princip.§.vel nisi quantū peruenerit.subaudi ex delicto vel occasione ipsi⁹.C.si ex delic.defun. l.j.ſm rigorem iuris ciuilis.vel ex bonis defuncti ſm equitatem iuris canonici q̄ est seruāda etiā in curia laicali ⁊ hoc vidi parlamentum Parrhisius obseruare:⁊ presertim dico seruādū in curia laicali:quia tangit animā ⁊ liberationem eiusdē in cuius foro lex succumbit canoni:vt in aut.vt cle.apud proprios epos. §.pe.⁊ de eccle.titu.§.j.⁊ dato qd nō esset factus canon oportet ita dici per rationē supposita fide catholica:nā heres priuat hereditate si neglexerit redimere testantem captiuū:vt in aut.si captiui.C.de epi.⁊ cle. ⁊ multo forti⁹ si nō redimat animā captiuā que est pretiosior:vt.l.scimus.in fi.C.de sacrosan.eccle.⁊ hoc maxime asserendū videtur de liberis ⁊ propinquis qui tenerentur alere parentes si viuerent:⁊ multo fortius aīas redimere defun
9 ctorum.¶†Sed retenta opi.legistarū querit qd si nō fuerit lis contest.sed defunctus in vita sua promisit emendare cōfitendo excessum:nūquid pōt agi cōtra heredē?nō videt:qꝛ si principalis actio nō sit trāsitoria nec actio ex stipulatu.ff.si quis cau.l.si eum.§.qui iniuriarum.vt le.not.ca.l.j.§.si quis sub conditione. ¶Inn.cōtrarium videt qd cōfessio ⁊ secunda promissio perpetuant.C.de prescrip.xxx.anno.l.cuz notissimi.§.sed ⁊ si quis.Et videtur ꝙ faciant transitoriā actionez:qꝛ hec sunt cōsecutiua.ff. de actio.⁊ obli.l.in honorarijs.pro hoc facit.ff.de cōsti.pecu.l.itē illa.§.proinde.⁊ tota pars illi⁹ brocardi actio surrogata nō sortit naturā alterius.ff.p socio.l.si qs.Sup hoc vr̄ dicēdū ꝙ trāslcat.⁊ hoc vr̄ tenere Spe.in tit.de interroga.in iudi.fa.§.nūc interroga.ver.qd si is.⁊ de accus.§.j.ver.qd si latro.nec ob.§.q iniuriarū.⁊.§.si quis sub cōditione qꝛ loquunt qn̄ stipulatio fuit adhibita per modū accessorie:hic autem per modū principalis que sunt valde diuersa:vt scripsi.s.de act.§.fuerat.sz hoc videt expressum extra de hereti.c.accusat⁹.§.si vero.lib.vj.¶Sup hoc pōt dici ꝙ ex delicto cōcluditur quādoqꝫ ad interesse seu emendam parti applicandam.interdū concludit ad penam fisco vel iustitie applicandā seu penitētiā iniūgendā ex qua parti lese nihil acquirit.¶Primo casu obtinēt que superi⁹ dixi: videlicet ꝙ heredes tenētur si confessus fuerit:vel si ordinauit emendari: vel si promisit:ſm opi.Inn.vel si nihil promiserit quātū suppetunt facultas:vt.s.dixi.¶Sed in secūdo casu dico nō obtinere. imo indistincte heredes non tenent nisi iam pena esset declarata:vt.d.c.accusatus.⁊ de hoc vide.s.§.non autem. vnde bene caue:quia is.§.loquit quando pars agit pro emēda: interesse:seu damnis suis ⁊ sibi applicādis:nam in alijs penis que applicant fisco nō sufficeret etiā cōtestatio:vt ibi scripsi:⁊ patet i.d.c. accu
10 satus.¶†Quid ergo si aliquis fuit accusatus de aliquo delicto ex mero officio ad finē punitionis?Nō videtur ꝙ sufficiat cōtestatio per predicta:imo nec si gagiasset emēdam nisi esset declarata per.d.c.accusatus.⁊ facit.ff.de dam.infec.l.si finita.§.si iam ruerunt. Sed quid,si reus mortuus fuit anteq̄ potuerit citari nec poni in ɔtumacia? Uerbigratia.aliquis abstulit mihi equū mortuus fuit casu: vel forte occisus anteq̄ possem euz vocare in ius:an tenetur heres de iure ciuili? non videtur: per hunc text. sed satis videtur ꝙ imo argu.ff.de confir.tuto.l.in confirmādo. ⁊.l.vtilitatem.⁊ facit.C.de inoffi.testamē. l.si mater.⁊ quicquid sit deberet actor i integrū restitui.ex clausula generali.ff.ex quib. can.maio.l.ait p̄tor.§.fi.ff.de seruituti. rusti. predi.l.attilicinus.
11 ¶†Sed quid de successore in dignitate vel officio:nunqd tenet ex delicto predecessoris? Uidetur ꝙ sic.extra de eta. ⁊ quali.c.accepimus.de ordi.cogni.c.ij.de immuni. ecclec.c.aduersus. ⁊ hic videt dicendū ꝙ successor tenetur inquātum dignitas vel illud quod administrat sicut respublica vel beneficiuz sunt facti locupletiores ad instar pupilli.ff.de act.emp.l. iulianus.§.sed cuz in facto.ff.de dolo.l.sed si ex dolo.§.i.de admi.tuto.l.fi. si vero non fuit facta locupletior:tunc successor tenet si perseueret ⁊ participet in crimine vel nō purgaret cū possit:⁊ est excōmunicatus eadem snīa canonis:si aūt sit hoīs nō: vt not. doct.in.c.aduersus. alīs nō tenet nisi delictū afficeret dignitatē vel rē: vt in.c.accepimus.de hoc vide Bar.in.l.j.ff.de priua.delic. ¶Itē credo qd si bona predecessoris propria venerūt ad successorē in officio vel dignitate:qd quātū se extēdūt illa bona debet emēdare parti conquerēti iuxta equitatē.c.parochiano.⁊.c.in literis.s.alleg.⁊ hoc dico maxime in viris ecclesiasticis qui debēt reputare equum in personis aliorū qd reputentur. Curia Frācie adheret huic.l.nā si fuerit lis contestata contra prelatum delinquentem:cogit successorē procedere:vel capit temporale ecclesie:nec prosequitur delinquentem si se transferant quod plus quam iniquum est.

1 ☞ Continuatio huius.§.ad superiora.
2 Reus si soluat ante sententiā debet absolui definitiue: quia erit vtile.si enim forte non possit probare solutionem:probabit absolutionem.
3 Reus si soluit ante sententiam ⁊ debeat absolui: qualis erit tenor sententie.

a Superest.[a] ¶†In glo. hec de vita.in fi.vel dic ꝙ.s.
1 tractauit de naturis actio.a ti.de act.vsqꝫ hic:nunc ex quo naturas actionum declarauit superest vt de ef
2 fectu actionis deducte in iudiciū aliqnid tangat.¶†In gl.s.ab obseruatione.in fi.imo dic qd definitiue.⁊ est vtile:qꝛ forte reus nō posset probare solutionem:⁊ probabit absolutionē.¶Item si ab obseruatione iudicij absolueretur:soluz acta cause annullarentur:iuxta.l.properādū.C.de iudi.qd parū prodesset ſm Jac. de ra.pro quo facit.ff.de iureiur.l.iusiurādum ⁊ ad pecunias.§.
3 fina.†Sed quis erit modus pronūciandi?satis potest deprehendi ex hac litera.etenim iudex dicet q̄uis reus esset in cā cōdēnationis tpe accipiendi iudicij:qꝛ tm̄ lite pendente soluit:ipsuz absoluo: vel si nō constat an esset in causa condemnationis tēpore accepti iudicij potest dicere qd reus summā petitam lite pendēte soluit: absoluo eū a petitis p actorē. ¶In hoc tm̄ caue: quia hoc qd in hoc.§.dicit ꝙ debeat absolui:intelligo quo ad principale.nam in expensis credo eum debere condemnari si male defendebat. ¶Item si res vel species debebat: ⁊ erāt accessiones. nihilominus fit cōdemnatio: vel si intersit fieri propter euictionē vel alīs.ff.de rei vendi.l.item si verberatū.§.fi.cū.l.seq. ⁊ debes intelligere ꝙ fit cōdēnatio in accessorijs:sed in principali absoluitur per hunc.§.iunge que.s.dixi de suspectis tuto.§.suspecti. que non obstant his que statim dixi de expensis : quia hic sunt expense clare eo qd soluendo cognoscit debitum:ibi non.

[a] ¶Superest. Condēnatus debet absolui ab obseruātia iudicij si ante snīam soluerit:qd dz.Ange.

¶De exceptionibus. Rubrica.

1 ☞ Exceptio ⁊ defensio an sint idem: an vero differant.
¶Glo.sufficienter continuat hanc rubricam: postq̄ enim tractatum est satis de armis actorum: sequitur de armis reorum. Et si proposuisset titulum de interdictis ante istum:non fuisset
1 vis.†Et nota qd hec materia intitulatur diuersis modis. nam

hic intitulatur solūmodo de exceptionibus siue p̄scriptionibꝰ:
in.ff.de excep.⁊ prescri.⁊ p̄iudicijs.⁊ si ego fuissem ego addidis-
sem ⁊ de defensionibꝰ.Nunqd ergo est differentia inter hec ver
ba: Nō videtur per rubricā.C.que dicit de excep.siue prescri.po
nendo vnū pro alio: sed per rubricā.ff.videt differentia qꝛ ibi nō
ponit siue imo ponit cōiunctio ⁊ que ponit iter diuersa.¶ Ad
hoc pōt respōderi ꝙ defensiones ꝓprie possunt dici quādo agit
de facto actione omnino sublata: sed exceptio qn̄ actio cōpetit.s.
elidere per exceptionē: ⁊ sic potest intelligi.C.de exceptio.l.defen
siones.illa facit magis cōtra.ibi enim ponitur seu ⁊ videt loqui
quādo actio competebat: quia al's illa lex nō haberet dubium.
Unde satis potest dici qd̄ vnū significent: vt eo.tit.l.prescriptio-
nem.ff.de adul.l.si maritus.§.prescriptio.illud tamē veruz est ꝙ
preiudicium nō est ita largum verbum sicut sunt alia.nam non
importat nisi exceptionem que opponitur ne per actionē que in
tentatur fiat preiudiciuz maiori cause.ff.de excep.l.generaliter.
transeamus ad nigrum ⁊c.

1 ☞ Promittēs aliquid per metum vel doluz an sit obligatus naturaliter vel tantum ciuiliter.
2 Actio in factum proponitur contra patronum loco actionis.
3 Pactum de nō petendo non tangit nec elidit ciuilem actionez ipso iure: sed actionem propositam in iudicio peremit.
4 Obligatio nulla est in actionibus realibus.
5 Sentētia an tollat vel inducat obligationem.

a **Sequitur [a] vt de.** ¶ In gl.hoc est
b in stricti.in fi.[b]
1 hic.s.de actio.§.in bo.fi.¶ † In gl.s.i sui sub-
stātia i fi.Ja.de ra.dicit ꝙ naturalis causatur
ex eqtate: nō est aūt equū doloso metuz inferēti
dari actionē: vt hic dr̄: igit naturalis nō oriṫ sȝ
agit tm̄ ex ciuili s'm eū.ipe redit ad opinionē suā de qua dixi.s.
de obli.titu.gn̄ali.vn̄ ex quo naturalis oriṫ ex ꝯsensu: ⁊ ibi est cō
sensus satis pōt dici ꝙ sit ibi naturalis.recurre ad materiā obli
2 gationū.s.ti.generali.¶ † In gl.redde in fi.hoc nō vr̄ verum: qꝛ
exceptio in factum datur propter honorē patroni vel parētum
vbi eorū delictū arguit: hic autē nullū delictū arguit qn̄ p erro
rem promisit s'm Jac.vnde hoc tertio casu in factuz ⁊ exceptio
doli.concurrunt vt hic ⁊ ibi.¶ In glo.i.in factum.in fi.vide de
3 hoc pleniꝰ.s.de litera.oblig.in prin.⁊ ver.sȝ ponamꝰ.¶ † In gl.
c nota ꝙ pactum.in fi.[c] Jac.dicit pactum de nō petēdo non tan-
git nec elidit ciuilē ipso iure: sȝ act.ꝓpositā in iudicio ꝑimit: si-
cut milites armati sibi nō nocēt quousqȝ veniant ad cōflictū ⁊
sint in campo: s'm eū.¶ Quid ergo si actiōe more fiat pactū de
nō petēdo? pōt dici qd̄ tollit ⁊ perimit vtrāqȝ sequēdo opi.eius
C.de pac.l.postq̄ liti.¶ Sed qd de renunciatione seu quietatio
ne? Uidetur qd̄ tollāt ipso iure.ff.de cōdi.indebi.l.elegāter.§.si
quis post.de edi si edic.l.querit.§.si vēditor.extra de renū.c.sup
4 his ⁊ videt notari in Spec.de excep.§.j.ver.defensiones.¶ † In
glo.qꝛ non ciuis.in fi.is casus nō bene excipitur: qꝛ ibi nulla est
obligatio ciuilis nec naturalis cū sit realis: ⁊ in realibus nō est
dare obligationez vt dictū fuit.s.de actio.§.omniū.⁊ iden videt
ꝙ pactū de nō petendo tollat actionem realē ipso iure qꝛ ibi nō
est obligatio s'm Jaco.Hoc nō videt verū qꝛ per iusiurā.nō tol-
litur realis.j.proxi.§.⁊ cōstat ꝙ iusiurandū habet vim pacti: vt
5 no.j.§.proxi.ff.de iureiurā.l.fi.§.j.¶ † In glos.s.primo.in fi.Jac.
dicit ꝙ snīa nō tollit nec inducit obligationē sed quādā presum
ptionē que est iuris ⁊ de iure ex qua agit ⁊ excipit.Narrat ꝙ nō
nulli dixerunt ꝙ sentētia nō tollit ciuilē sed elidit: quia si tolle-
ret ciuilez nō posset agi ex sola naturali.⁊ is tex.dicit ꝙ agetur.
⁊ ita supponit ꝙ sit vtraqȝ.Sȝ ipse Jac.respōdet ex sola natura
li nō agitur nisi quādo habuit cōcomitātiaȝ ciuilē quo casu ex
illa sola agitur s'm eum.vide.s.de oblig.titu.generali.

1 ☞ Exceptiones peremptorie appellantur tribus modis: ex vita.ex effectu ex tempore proponendi.
2 Exceptiones peremptorie an durent perpetuo.⁊ nu.3.
4 Replicatio tantum durat q̄tum durat actio.
5 Donator ⁊ maritus opponunt exceptionem inquantum facere possunt etiam post sententiam.
6 Judex si compellat partem iniuste respondere corā se an reddat iudicium nullum.
7 Exceptiones declinatorie fori debēt proponi in initio iudicij.qd̄ autem sit illud initium vide.
8 Judex an possit recusari ante propositionem exceptionum dilatoriarum.
9 Pars si cōpareat per procuratorem ⁊ obijcitur.contra procuratorem ⁊ pronunciatur an procurator repelli debeat a recusando iudicem.
10 Quid si declinet de loco quia forte dicit locum nō esse insignez.vel se non posse conueniri extra diocesim.
11 Exceptiones peremptorie dicuntur ab effectu quādo negotiuz de quo agitur perimunt non a tempore.
12 Heres condemnatus ad soluendum legatum excipit de beneficio inuentarij.
13 Exceptio opposita quod debitum petitum pure est conditionale an sit dilatoria.

d **Appellantur.** [d] ¶ Hic est diuisio exceptionū que
potius respicit effectum quā vitaȝ
sunt em̄ exceptiones que perpetuo perimunt: nec tamen perpe-
1 tuo opponūtur: vt videbis in processu.¶ † In gl.i.fine.ibi cum
allegat.pure.§.si.scire debes ꝙ peremptorie dicūtur tribus mo
dis.Primo ex vita.Secūdo ex effectu.Tertio ex tēpore ꝓponē
2 di.Et hoc vltimū est improprīū qd̄ gl.hic adiūgit vltra tex.† La
boremus circa primū videlicet an peremptorie durāt perpetuo
Tu vides hic qd̄ sic in tex.⁊ in gl.⁊ hoc traditur pro regula hic
⁊ in.l.pure.§.si.C.eo.l.licet.¶ Sed cōtra hoc consueuit opponi:
quia filio qui potest querelare testamētū datur exceptio si possi
deat: ⁊ tamē est quinquennalis sicut querela.ff.de inoffi.testa.l.
papinianus.§.si filius.iūcta.l.si quis libertatē.§.diuus.ff.de pe
ti.here.¶ Itē de exceptiōe beneficij in integrū restitutiōis que
nō durat nisi anno.ff.de iureiuran.l.naȝ ⁊ postea.§.si minor.vt
quib.cau.ma.l.necnō.§.exceptio.Super hoc consueuit dari do-
ctrina qd̄ vbi pro eodē cōpetunt actio ⁊ exceptio: qd̄ exceptio est
eiusdem vite qua actio vt in dictis contrarijs: ⁊ hoc vides in nō
nume.pecu.in qua cōpetit actio ⁊ exceptio: ⁊ sunt eiusdez vite ⁊
temporis.C.de non nume.pecu.l.cum vltra.⁊.l.in contractibus.
Sed cōtra hoc videtur: quia exceptio doli est perpetua.l.pure.
§.si.⁊ tamē datur illi qui habet actionē temporalem.ff.de pac.l.
si cū emptore.§.si.¶ Preterea si testator mihi qd̄ debebam lega
uerit: datur mihi actio ⁊ exceptio.ff.de lib.leg.l.qd̄ mihi.s.de le-
ga.§.sed si debitori.⁊ tamē nemo diceret quin exceptio ista per-
petuo dure cuȝ ista sit liberatio perpetua.¶ Preterea si cautio
fuit penes creditorez inutilis vel quia dissolute quantitatis vel
sine causa: cōstat ꝙ cōpetit actio.C.de cōdi.sine causa.l.dissolu-
te.⁊ exceptio doli.ff.de do.excep.l.ij.§.circa.vel solutionis si solu
tum fuerit: ⁊ tn̄ nemo diceret hāc exceptionez temporalē cū per
solu.tota obligatio fuerit dissoluta ⁊ in vtroqȝ casu act.tollat
3 xxx.annis per oēs.C.de prescrip.xxx.anno.¶ † Quid dicimus?
Inn.dicit ꝙ vbi ille qui habet actionē ⁊ exceptionē est in mora
tunc exceptio est temporalis: alias ꝑpetua.vt nota.extra de ap-
pella.c.sepe.Sed ꝓ deo quomodo potest esse in mora ille qui ha
bet exceptionem ⁊ a quo peti nō potest.ff.si cer.peta.l.lecta.§.fin.
de regu.iur.l.nulla vis? non video quid voluit dicere Innoc.sed
forte voluit hoc dicere qd̄ exceptio est ꝑpetua vbi actor nihil pe
tijt: sed vbi petijt ⁊ reus cū posset non excipit ⁊ forte actor nō est
cām prosecutus vsqȝ ad finē vel forte petijt instātia: quia est qd̄
possit reo ad negligentiā imputari: tūc nō videt perpetua.Sed
hoc nō placet.quid enim potest reo imputari qui habet tempꝰ
liberū ad excipiendū vsqȝ ad sententiam: vt.l.perempto.C.sentē.
rescin.non pos.vnde cum in illis terminis sentētia non fuerit la
ta reus nō fuit in mora excipiendi qui erat adhuc intra tp̄s nisi
a iure cōcessum ad excipiendum.ff.quod met.causa.l.si cū exce-
ptione.§.quod si homo.Itē Inno.dicit qd̄ vbi actio ⁊ exceptio
simul ⁊ ex eadem causa oriuntur ⁊ ad idem tendunt: simul ⁊ eo
dem tempore finiuntur: al's nō.Sed adhuc obstānt que dixi de
liberatione legata: ⁊ quedam de opinionibus supradictis.Po
test dici ꝙ vbi actio ⁊ exceptio competūt ex gratia vel beneficio
iuris ad tollendum vel rescindendum id quod de iure cōmuni
tenet: obtinēt contraria: al's obtinet regula.vnde beneficium in
integrū restitutionis querela inoffi.exceptio nō nume.pecu.fue
runt reperte ex quadam gratia cōtra ius commune: vt satis pa
tet in materijs singulorum casuum predictoruȝ.idcirco non mi
rum si restingantur.⁊ per hoc credo ꝙ si quis appellauerit a sen
tentia nulla possit nihilominꝰ perpetuo excipere de nullitate q̄
uis haberet actionem vel quod pro actione haberetur: videlicet
instantia appellationis.De hoc notabat Innocen.in.d.c.sepe.
vide hodie extra de senten.excommu.c.licet.lib.vj.⁊ hoc sufficit
4 de vera exceptionis perempt.¶ † Quid de replicatione? Clarū
est quod durat quantum durat actio: vt no.in.l.pure.§.si.⁊ pro-
batur.ff.de pecu.l.quesituȝ.§.in dolo.C.de trāsac.l.sub pretextu.
¶ Circa secundū videlicet circa effectum non est standum: quia
peremptoria proprie dicitur que perpetuo perimit: vt hic legi-
tur: alias non est perempt.¶ Tertium glo.hic prosequitur ⁊ ta
men de hoc non agitur in text.prosequamur eam apostillando.
¶ In eadem glos.ibi cum allegat.l.minor.xxv.an.is casus non
debet esse inter exceptos: quia hoc fit benefi.in integrum restitu-
e tionis [e] quo casu rescinditur sententia: ⁊ si nō rescindatur perin
5 de audit ac si sentētia lata non esset: vt.d.l.minor.xxv.an.¶ † In
eadem glos.cum allegat.l.nesennius.idem in marito et in alijs
qui deducunt.de quibus.s.de actio.§.sed ⁊ si quis.ff.sol.matri.
l.ex diuerso.§.fina.et nota.C.de iur.et fac.ignoran.l.j.¶ In ea-
dem glos.ibi cum allegat de iuris ⁊ facti ignoran.l.j.idem vide-
tur in milite celestis militie ⁊ instito.vt ibi not.per glo.⁊ docto.

In eadem

a ¶ Sequitur. Diuide hūc ti s'z are.⁊.h.d.h' p̄ncipiū. Exceptiōes sunt arma reoꝝ: ⁊ eqtate nitūtur ad excludendum actiones q̄ cōpetunt actori ipso iure: q̄les sūt metus doli: ⁊ in factū exceptiones.

b ¶ In fin.hoc vez i odiū dolosi in sui preiudiciū tȝ ꝯctus et ex eo pōt conueniri: vt no.gl.ibi i v.nullā.nisi lex resistat actu: qꝛ tunc ex neutra p̄te datur actio.vt est gl.in l.a diuo pio.ff.de ritu nu.⁊ Bal.in l.j.C.plus valere quod agitur.

c ¶ In fi.Uide hic p Ange.late materiā exceptionis doli.qd̄ me.cā ⁊ in factum.

d ¶ Appellantur. Clarus est text.hic.

e ¶ Restitutionis.Not.tn̄ ꝙ nō est restituēdus nisi summatim doceat ꝙ potuisset ꝓbare ⁊ nō ꝓbauit.etiā cōstet ꝙ sit lesus.Et talis summaria ꝓbatio nō ꝓdest nec fidē facit in causa principali: vt hic pulchre per Ange.

¶ In eadē glo.cū allegat.l.licet.nō sic in alia exceptiōe falsi que
nō pōt opponi nisi habita restitutiōe.ff.de re iudi.l.diuus. de ex
cep.l.qui agnitis.nisi pars argueref falsum cōmisisse.ff.de iudi.
l.si ptor. vide que scripsi.C.de aduo. di.iudi.l.j.vel nisi diceretur
nulla propter falsitatē literarū delegatiōis vel potentis iudicis:
tunc enim videretur idē vt in falso procuratore: cū sit eadem ra
tio:sed ſm hoc poterit via aperiri malitijs.semper enim cōdem
natus dicet sententiā nullam ⁊ semper vltimā: ⁊ veniet de nulli
tate ad nullitatē:sed ad hoc iudex debebit occurrere. vnde non
crederē ipsum admittēdū tertio sicut nec admittif appellās.C.
ne li.ter.puo.Item nec sepius in integ. restitui postulans.C.si se
pius in integ.resti.postu.Itez nec sepius testes reprobare volēs:
extra de testi.c.licet. talibus enim perjiudicem occurri debet.ex
tra de excep.c.pastoralis.¶ Itē qō hic dicitur de iudice incom
petenti.intellige quādo post sentētiam tale quid opponiturper
quod apparet ipsum nō habuisse iurisdictionē:alioqui si oppo
neretur incōpetētia propter personā: distinguitur an esset nō ca
pax propter vitium nature: sicut femina: vel incōpos mētis:an
propter vitium suum . in primo casu potest opponi post senten
tiā:secundo non:imo nec post contestationē: vt si dicaf infamis
⁊ hoc not.doc.iuris canonici extra de rescrip.c.sciscitat⁹.de offi.
dele.c.cū super.⁊ ī spe.de excep.§.ij.ver.sed;quero. ⁊ hoc nisi esset
vitium notorium ⁊ public.extra de sen. ⁊ re iudi.c.ad probādū.
6 ¶ † In eadem glos.ibi.ff.de ferijs.l.j.[a] idem esset vbicunq̧ iudex
a compelleret aliquem ad respondendum coram se qui al's non te
neref.ff.de iudi.l.ij.circa princ. ⁊ est speciale qō cōpulsio reddat
iudicium nullum.vt ibi not.¶ Item intellige qō hic dicif qō ex
ceptio peremp.nō opponitur post sententiā quādo agitur actio
ne iudicati vel in factum:secus si ageretur prima acf.C.de iudi.l.
j.cum ibi notatis.¶ Item intellige hoc de exceptione nata ante
sententiam: secus si post.ff.de transacti.l.⁊ post rem iudicatam.
¶ Item hic dicit de peremp.per quam venitur contra sententiā
alias secus.ff.de exceptio.rei iudi.l.duobus.cum notatis. ¶ In
eadem glo.cum allegat.l.si quidez.in hoc distin. plenius:qꝛ que
dam sunt declinatorie fori:quedam dilatorie petitionis.De de
7 clinatorijs fori:dic ꝙ debēt opponi ab initio.vt.C.e.l.fi.¶ † Sed
ego quero quid est hoc initium.Hic fuerunt diuerse sentētie:pre
sertim inter canonistas. Quidam dicunt quod in initio debet
opponi antequam aliquid aliud proponatur:vel cōtra citatio
nē vel contra commissionē seu rescriptum:vel fundamentū par
tis:per decretalem inter monasterium.extra de sententia ⁊ re iu
di.Alij dicunt qō vsq̧ ad.xx.dies:per auf.offeratur. C.de lit.cō
test.alij qō vsq̧ ad lit.cōte.per l.nemo.C.de iuris.om.iudi.⁊ hāc
tenet Specu.in titu.de dila.§.nunc videamus.versi.sed nūquid
post.xx.Joā.an. dicit in.c.inter monasteriū. qō omnis exceptio
per quaz negatur quis esse iudex debet primo proponi ⁊ post re
cusari.ad quid enim recusaretur si nō sit iudex? Quid dicendū
super his? Pōt dici ꝙ declinatorie sunt diuerse: quedā eī sunt
cōtra personā iudicis:quedā ꝯ fundamentū eius:sicut cōtra re
scriptū vel cōmissionē: vel qō cognitio ptinet ad aliū q forte pue
nit:vel coraz quo causa pendet.quedā declināt de loco vbi causa
est ventilāda: ⁊ super his vr̄ diuersimode respondēdum.Loqua
mur de primis que concernunt personaz iudicis: ⁊ in illis videf
8 similiter distinguēda declinatoria recusatiōis ab alijs.¶ † Que
ramus ergo de recusatione super qua sunt opi.vt.s̄.scripsi. Cre
do tamen qō quandocunq̧ ante propositionē aliarum dilato
riarū possit iudex recusari nisi pars eius subierit iudiciū. ⁊ hoc
satis probaf: qꝛ nec petitio libelli nec induciarū: nec satisdatio
de iudicio sisti:nec datio sportularū impediūt quomin⁹ possint
recusari:vt in auf.offeraf.⁊.l.nō videf.ff.de iudi.talia enim sunt
ꝑparatoria ⁊ ingressus cause ante oia faciēda:nec al's pars audi
ref.Quid ergo si pars subijt iudiciū:forte aliquā iterlocutoriā?
Videref cōtra:qꝛ hoc perēdo vr̄ cōsentire.ff.qū app.sit.l.fi.⁊ ibi
de hoc ⁊ vr̄ expressum in.c.inter monaste.s̄.allegato.Super hoc
quidā distinxerūt an ille qui petijt ius velit recusare: ⁊ nō pōt:
an illa cōtra quē petif: ⁊ ille pōt.Sed hec distinctio nō vr̄ bona:
qꝛ ita cōsentit tacite qui recepit cū posset dissentire sicut q petit.
⁊ hoc vides in q̄rela.nā recipiēs legatū perdit querelā sicut q pe
tit.ff.de ioffi.testa.l.pe.⁊ fi.⁊ facit.d.l.fi.ff.qū app.sit de separa.l.
j.§.illud.C.de re iudi.l.ad solutionem. Et super hoc vr̄ dicendū
ꝙ si pars recipit iudiciuz seu interlocutoriā super preparatorijs
predictis que parāt initiū cause qō ex hoc non recusaf a recusa
tione.Verbigratia.reus petijt libellū: actor dicit se nō teneri da
ri:qꝛ causa vilis vel forte de consuetudine nō dabat.vel petijt ca
ueri iudicio sisti:actor dixit hoc nō debere fieri:qꝛ possidet imo
bilia vel proponit cōuentionem: vel aliquod aliud ad finē illū:
vel dicit se priuilegiatū super sportulis nō dādis. Credo ꝙ si fe
raf sentētia sup istis:qō nihilominus sit locus recusationi:quia
al's leges.s̄.alle.imponerenf verbis ⁊ nō reb⁹:que dicūt post pre
missa iudicē recusari.nā facile esset cuiuslibet premissa fingere ⁊
obijcere ⁊ facere super hoc interloqui: ⁊ sic repellere partē a recu
9 sando.¶ † Quid ergo si pars cōpareat ꝑ ꝓcuratorē: ⁊ obijcit cō
tra procuratorē ⁊ ꝓnunciaf? Crederē ꝓcuratorē nō debere pro
pter hoc excludi recusando: qꝛ al's ꝓcura.recusare nō potest nisi
sit fundit⁹:vel al's pars nō tenef recusare nisi habeat partē fun
datā cū qua eligat arbitros.⁊ idez crederē si impugnef potestas
iudicis: vt.s̄.in opinione Jo.nā frustra recusaref si nō sit iudex:
⁊ frustra iref ad arbitros:vt ipe Jo. dicit.⁊ idē videref ī citatio
ne que est ꝑparatoria ⁊ initiū iudicij:qꝛ sine citatiōe qs nō tenef
ꝓcedere.j.ti.ij.§.fi. ⁊ hoc satis innuif in decreta. qm̄ ꝯtra falsaz.
extra de proba.vbi ponif ordo: ⁊ ponif citatio ante recusationē.
vtibi ptz.sed si ꝓcederef ad alias dilatorias ꝓponēdas: dicerez
10 aliud.¶ † Quid si declinet de loco:qꝛ forte dicit locū nō insignē.
vel se nō posse cōueniri extra diocesim:vel vltra dictā:vel extra lo
cum resorti sui? adhuc crederē idem:qꝛ si primo haberet recusa
re ꝙ̄ de hoc excipere:haberet ibi eligere arbitros: ⁊ ibi sup cā su
spicionis litigare: ⁊ sic cōpelleref cōtra ius litigare ī loco vetito.
Super his tū est faciēda ⁊ ꝑmittēda ꝓtestatio ꝙ nō intēdit in
iudicē cōsentire ⁊c.⁊ sic tota die faciūt aduocati: ⁊ hec credo ve
ra ⁊ rationabilia:in dubio tū tutius.est aū omne iudiciū seu in
terlocutoriā iudicē recusare vt oīm opinioni satisfiat. ¶ Quid
de alijs declinatorijs ꝯcernentib⁹ potestatē iudicis? In illis pōt
dici ꝙ debeant ꝓponi etiā ī initio post ꝑdicta preparatoria idē
de quibuscunq̧ alijs declinatorijs fori:vt patet in.d.l.fi.C.eo.ibi
enim vult ostēdere differētiā inter ipsas ⁊ alias dilatorias: dicē
do ꝑscriptiōes fori ī initio opponi debere.q.d.aū al's dilatorias:
⁊ hec ꝓcedūt nisi cōtēdaf iurisdictionē nō cōpetere ipso iure:qꝛ
tunc potest opponi quādocūq̧:vt dixi.s̄.in secūda additiōe.vel
nisi de nouo venerit ad notitiam:vt no.in.d.l.fi.⁊ idem Inno.⁊
Hostiē.extra eo.c.pastoralis.¶ Sed Ber.tenet ibi ꝯtra.⁊ Spe.
eo.tit.§.nunc videndum.pro quo.ff.de excu.tuto.l.ij.§.fi.ī auf.vt
cū de app.cog.§.illud.Et ad decretalē pastoralis. pōt responde
ri ꝙ loquitur in termino prefixo ab homine:sec⁹ si a lege. ⁊ hoc
idem no.Archidia.in exceptione spoliationis extra de resti.spo.
c.frequēs.in exceptione excōmunicationis sunt multa specialia.
vide extra de excep.c.pia.li.vj.¶ Itē que dixi intellige nisi causa
concedendi semper duret vt forte de loco non tuto vel de iudice
inimico:vt not.in specu.de citatione.§.j.versi.quid si reus.⁊ per
Archi.de offi.deleg.c statuimus.lib.vj.⁊ ideo vr̄ ꝙ possit excipi
de ferijs lite etiam cōtesta.contra tamen notatur in Spec.in eo.
tit.§.dicto.ver.quid de exceptione feriarum. ¶ Item dicit ꝙ ex
ceptio dilatoria proponif ante litis contesta.vt hic notaf ⁊ post
anteq̄ diuertat ad alios actus:vt not.Innocen.in.c.pastoralis.
¶ Itē dicit ꝙ exceptio dilatoria potest opponi quādocūq̧ si re
11 sultet ex processu. extra de offi.deleg.c.cū olim.cū ibi no.¶ † In
ea.glo.ibi cum allegat.§.super ceteris.Hec gl.non procedit quia
peremp.dicuntur ab effectu quādo negotiū de quo agif perimit
non tpꝛ vite vt.s̄.dixi vnde cum hec exceptio omnino perimat
patet ꝙ est peremp.q̄uis perpetuo non possit opponi ſm Jac.⁊
idem dicit de exceptione non nu.dotis de qua sequif.Sed Spe.
videtur tenere cum hac glo.in spec. eo.titu.§.dicto.ver.quid de
exceptione nō nu.¶ In ea.glo.in fi.de hoc dictū est.s̄.circa prin
cip.glo.⁊ idē potest dici de beneficio cedendarū actionū.ff.man.
l.pap.de fideius.l.cum is.⁊.l.si fideius.§.idem respondit.⁊ idē de
beneficio diuidendarū acf.vt patet per epistolā diui Hadriani.
vide.C.de fideiusso.l.fideiussor. ⁊ scripsi.s̄.de fideiusso.§.si plu
res.de exceptione cōpensationis nō videtur dubiuz quin possit
opponi post sententiā.ff.de compen.l.si cōmiliti.§.j.C.de cōpen.
l.si ex causa.De exceptione que datur pignoris possessori vel fide
iussori ꝙ reus primo conueniatur sunt opi.quando debeat ꝓpo
ni.nam quidā dicunt quod ante lit.contesta.alij post:vt dixi ī.§.
si plures.⁊ notatur plene in spec.eo.tit.§.dicto.ver. quid de exce
ptione quam proponunt.in his tamē omnibus de quibus dubi
tatur an sit dilatoria vel peremp. tutius est qō opponātur ante
lit.contesta.prout docto.ibi notant.illa autem exceptio:dolo pe
tis quod restituturus es.videf peremp.cum perimat negotium.
Credo autez posse tradi:pro regula ꝙ omnis exceptio que com
mode non potuit opponi ante sententiam forte propter dubiū
facti cui sententia dat certitudinem: ⁊ per quam directo non cō
tradicitur iudicato: ⁊ per quam non negatur causa ex qua age
batur vera possit opponi post sententiam.Verbigratia.agebas
contra me qō traderem tibi equum quem dicebas me tibi vēdi
disse:vel qd aliud:ego lit.contest.negaui.produxisti testes. iudex
pronunciauit pro te.volo excipere qō nō tenear rem tradere nisi
offeras pretium:credo ꝙ possum:quia ante nō potui commode
excipere quousq̧ certum esset venditionez fuisse factam.Vel po
ne.petis a me rem quam dicit tuam.Ego negaui lata sententia
pro te:volo excipere de expen. quas bona fide feci in te.credo qō
possum:quia ante non potui commode excipere.⁊ idem in cōsi
milibus exemplis.⁊ ad hoc faciunt.ff.de rescinden. vendi.l.fun
dus.de iureiurand.l.si duo.§.si quis iurauerit.cum.§.seq.⁊ ideo
condemnatus in actio.hypo.soffert debituz: ⁊ in actione noxali

a ¶ L.j. Bo. ang. ponit h̄ ma teriā feriarū cuz multis questionibus vtilib⁹ in xj.col.circa med. ver.⁊ pro ista materia.

a ¶ Qđ pempt. 12
De exce.pempto
rijs vide h̃ p An.
in.xvj.col.in me.
v̄. debem⁹ itaq̃
h̃ declarare ma-
teriā ⁊c. item nō
omittas qn h̃ vi
deas An. i mate
ria rescriptoꝝ:q̊t
exceptiones pn̄t
opponi ↄ rescri-
ptū:qꝛ ponit ibi
xxxvj. colū.circa
p̄nc.v̄.vn̄ cuꝫ iste
te.Itē i fi. xxviij.
co.incipit tracta
re de aliqb⁹ que
sūt regularia;cir
ca rescripta in v̄.
postq̄ vidimus.
Itē i.xxx.col.cir-
ca me.i v̄. ex his
nota.tractat que 13
exceptiones pn̄t
opponi ↄ indicē
delegatū. Itē in
xxxiiij.co.tractat
de arbitris:⁊ q̊t
opponi pn̄t ↄ ar
bitrū:qꝛ pōit ibi
xviij . exceptiōes a
ↄ arbitrū. Itē in
xxxj. col.i fi.v̄.vi-
deam⁹nūc icipit
tractare de pso-
nis agentiuꝫ suo
noīe:⁊ q̊t pn̄t eis
opponi exceptio.
⁊ ponit ibi.xxxvj.
exceptiōes q̄ pn̄t
opponi agētib⁹. 1
itē i.xl.co.an̄ me.
v̄.nunc deuenia
m⁹. tractat de p- 2
sona ꝓcurato.et
q̊t eis pn̄t obijci. 3
Itē i.xxxvj. ꝓpe
fin.v̄.postq̄.tra- 4
ctat de ꝓcurato-
re i rē suā ⁊ q̊t ei 1
pn̄t obijci. Item
i.xlviij.co.ꝓpe fi.
trac.de sindicis:
⁊ q̊t eis pn̄t op-
poni. Itē in.l.co.
an̄ fi.tractat ð tu
tore ⁊ q̊t ei pn̄t
obijci. Itē i.liij.
col.tractat de cu
ratore ⁊ actore:⁊
q̊t eis pn̄t obijci.
post me.co.v̄.Di
vidim⁹de tutore.
Itē i.lvij.col.tra
ctat de orphano
trophis ⁊ hospi
talarijs. ꝓpe fin.
col.v̄.]dicēdū est.
Itē i fi.lviij. col. 2
tractat de cōiun
ctis psonis q̄ age
re pn̄t ꝓ persona
cōiuncta.i v̄si.ve
rū qꝛ aliqn̄. Itē.
lx.col.post me.in
v̄si.sed cū aliquā
do. tractat de de 3
fensore qui in iu-
dicio comparet:

dat pro nora.⁊ condemnatus compensat. Item condēnatus pe
tit cessionē. ¶ † Item heres cōdemnatus ad soluendū legatum
excipit de beneficio inuentarij.vide.s̄.de here.quali.⁊ diffe.§. ex-
traneus.⁊ hoc indubitate vbi cōdemnatus habuit iustam cau-
sam litigandi:quia forte ex facto predecessoris cōueniebatur:vel
al's habuit iustam causam:qđ tamen videtur etiam si non habe
ret per rationem quam dixi:in casu tamē quo mala fides ipsuꝫ
non excluderet ab excipiendo que excludit quandoq̃:vt quādo
fecit expen̄.mala fide in alieno. ¶ Crederē tamen ꝙ vbi ante sen
tentiam tales exceptiones possent opponi:quia forte non nega-
batur contractus vel causa ex qua agebatur ꝙ debuerit opponi
ante. Et in omni casu est tutius opponere ante sentētiam saltēꝫ
conditionaliter sic.dico ꝙ nō habes ius:⁊ si ius haberes : com-
penso:vel habeo retentionē:⁊ facit.s̄. de actio.§.in ho.fi.vbi cō-
pensatio fuit apposita ante sententiam. Sed cōtra hoc videtur
facere.ff.famil.ercis.l.ex parte.in princip.vbi supponitur qđ non
excipitur post sententiam:sed agitur pro expēsis:sed intellige ꝙ
agi potest vbi rē reus tradidit:qꝛ si non tradidisset:daretur exce
ptio multofortius q̄ actio:qꝛ cui damus ⁊c.vt regula iuris inui
tus.§.j.illud autem cōstat:quia exceptiones preiudiciales quan
doq̃ proponuntur si reddant iudicium nullū:vt si opponatur
ꝙ est seruus vel monachus vel ante lit.cōtesta.C.de ordi. iudi.l.
j.⁊.ij.⁊ exceptiones ordinis ante lit.cōtest.ff.de adulte.l.si mari-
tus.§.prescriptiones.an autem premissa obtineant in causis cri-
minalibus:vide ibi. ¶ † Sed quid si excipiatur ꝙ debitū quod
pure petit̃ est cōditionale? Videt̃ ꝙ sit dilatoria:qꝛ nō perimit:
sed differt in euētum conditionis. Spec.tenet contra: quia cum
sit dubium an perimere possit:debet in dubio peremp.iudicari:
nam pōt esse peremp.si cōditio non impleatur.argu.ff. de cōdi.
indebi.l.sufficit.sicut notatur in Specu.eo.tit.§.j.ver.est quoq̃.
⁊ alia probabilis. Et potest distingui an esset potestatiua vel ca
sualis in dubio tamen consulerem eam proponi ante lit.contest.
¶ Item not.ꝙ Inno.dicit ꝙ peremp.ª potest opponi ante liteꝫ
cōtesta.⁊ probari si reus velit:vt notat̃ in dicto.c.pastoralis. pro
quo facit.C.senten.rescind.non pos.peremptorias.ibi cum dicit
initio.sed obstat.c.excep.extra de lit. cōtest.lib.vj. ¶ Item ꝙ vbi
est exceptio peremp.⁊ declinatoria opponit̃ post lit.cōtest. extra
de foro compe.c.ex parte.⁊ not. Innocen.in dicto.c.pastoralis.si
tamen opposita semel fuit ad vnum finem ⁊ repulsa:non potest
opponi secundo ad alium.vide per Inno. extra de iura.calum.
c.cum dilectus.ver.itē si proponit.⁊ hoc si fuit repulsa:qꝛ nō pro
bata:alias secus.ff.de compen.l.ꝙ in diem.§.j.

☞ Conuentus in iudicio si repellat actoreꝫ exceptione tempo
rali:an nihilominus fiat cōdemnatio exnunc vt soluat post diē
⁊ inducias duplicatas.
Exceptio dilatoria nō fuit opposita:testes tn̄ producti super de
bito deponunt de longiori die:an fit condemnatio de presenti.
Tempus duplicatum qđ datur reo conuento ante diem: quod
est illud quod duplicatur.
Iudex an debeat triplicare tempus probata dilatione ⁊ condē
nare in expensis.

Temporales. ¶ † Is.§.fuit lect⁹ pro maiori par-
te.s̄.de act.si qs agēs. Sed qꝛ ivi re
misit:hic queramus aliqua pone:egi contra te:repellis me exce-
ptione temporali:queritur vtrum fiet nihilominus exnunc con-
demnatio vt soluas post diē ⁊ post duplicatas inducias. Inno.
⁊ doct.iuris canonici dicunt qđ sic:extra de plus peti.c.j.per.l.in
l.aquilia si deletū.ff.ad.l.aquil.de iudi.l.de qua re. fami.ercisc.l.
⁊ post. Sed huic opi.refragat̃ litera manifeste in duobus locis
ibi:nec eo iudicio ⁊c.⁊ ibi.⁊ post eas finitas ⁊c. vbi supponit̃ ma
nifeste ꝙ post finitas inducias agitur prima actione.nec ob.l.in
lege.nec.l.quedā.qꝛ agit̃ actio.iā competēte: ⁊ pro dāno iā dato.
vnde non mirum si exnunc fit cōdemnatio:qꝛ ibi erat obligatio
de presenti:hic nō.⁊ tamē vbi peteret̃ plus loco vel re dicerē con
trariū:quia tunc fieret cōdemnatio in eo de quo cōstaret: ⁊ ma
xime in quantitatib⁹.ff.de eo quod cer.lo.l.qđ si ephesi.§.j.ad vel
leia.l.vir vxo.§.fi.vide de cōdi.furti.l.si seruus.§.bone.sed ī eo q
petit plus causa:non videtur idem: imo videtur reum absoluē-
dum ab instantia:qꝛ aliud petit.s̄.de act.§.huic autē.ff.de verb.
oblig.l.inter stipulantem.§.si stipulante.⁊ hoc satis innuit̃ extra
de plus peti.c.j. ¶ † Itē queritur quid si exceptio nō fuit oppo
sita testes tamē producti super debito deponunt de eo:vel forte
in litera contractus continetur dies: nunquid fiet condēnatio
de presenti? Inno.⁊ Hostiē.tāgūt hoc extra eo.c.pastoralis.⁊ te
nent ꝙ sic:qđ satis videtur procedere quando probat̃ per instru
mētum:sed qn̄ per testes:posset hesitari: qꝛ testes deponunt sup
eo super quo nō fuerūt producti:⁊ ita eorū depositio nulla quo
ad hoc:sed ipsi respondent ꝙ hoc cōtingit principale negotiū:
⁊ valet eorū depositio. ¶ † Item queritur qđ tempus duplica-
tur:vtrū illud qđ restabat de dilatione vel tota dilatio que fuit
ab initio data. Videtur ꝙ illud quod supererat tātū.ff.de pe.l.
damnum.§.quisquis.sed is tex.facit ad contrarium nisi ipsum
intelligas qđ ab initio dilationis petierit:qđ est diuinare. vnde
pōt dici ꝙ tota dilatio duplicet̃: ⁊ ita cōtinget qđ hec duplica-
tio valebit triplicationē si in fine dilationis actor petat. ¶ Sed
quid in dilatione data a lege:quia hic loquit̃ de dilatione data
ab homine vel natura rei? Doctores iuris canonici dicunt ideꝫ
4 in dicto.c.j.de plus peti. ¶ † Itē queritur nūquid iudex debeat
triplicare tempus probata dilatione: ⁊ cōdemnare in expensis.
Item doctores dicunt ꝙ sic. Sed quid si non condēnauerit nec
duplicauerit? Credo ꝙ cum hoc sit beneficium iuris:qđ compe
tit:⁊ potest excipi dato ꝙ iudex non fecerit mentionē de hoc.C.
de iudic. sancimus. extra de dolo ⁊ contu.c.actor.lib. vj.etenim
tale tempus datur a lege.ff.de re iudica.l.iiij.§.si quis condem-
natus.sine his ⁊ sine illis que scripsi.s̄.de act.§.si quis agens.nō
intelliges hunc.§.coniunge totum.

1 ☞ Exceptiones procuratorie: id est contra personaꝫ procura-
toris quales sunt:⁊ qualiter proponantur.
2 Mulier pro parentibus agere potest:an autem pro liberis?
3 Milites nostri tēporis an possint esse procuratores in iudicio.
4 Procurator an ⁊ quando repellitur ab officio procurationis
propter infamiam.

1 **Preterea.** ¶ † Sup tex.quales sunt procuratorie. ex-
ceptiones tales sunt:tu non potes esse pro
curator ex tali causa: vel qꝛ nō doces de mādato.ff.de dam.infe.
l.inter quos.§.penul.ff.man.l.si fideiussor.§.quedam. sed si dica
tur:tu nō es nec fuisti procur.illa nō est proprie procuratoria de
qua hic loquit̃:imo illa quādocunq̃ opponit̃. vt.s̄.dictū est.vi-
2 de extra de procur.c.in nostra.in fi p Inno. ¶ † In gl.q̄ ꝓ alio.
in fi.vel pro liberis si sint maiores:⁊ agere nō possunt. sed si sint
minores:nō:sed petat eis tutorē vel curatorē: ⁊ hoc nisi ipa esset
tutrix:vel nisi prosequeret̃ causaꝫ appellatiōis: vel libertatis pa-
rentuꝫ: vel propinquorum.vide.C.de procur.l.alienaui.⁊ dicta.l.
3 feminis.ff.de libera.cau.l.j.in fi.cum.l.seq. ¶ † In glos.j.hoc fit.
in fi.an autem hec obtinet in militibus nostri tēporis? Spec.di-
cit qđ nō.tit.de procur.§.ratione autē sui.ver.item quod est mi-
les. Sed potest dici cōtra saltem si sint in procinctu.vide.s̄.de te
stamen.mili.in rubrica. ⁊ idē in militibus celestis militie:vt no.
C.de procur.l.militem.⁊ patet in aut.de san.episco.§.aliū.sed de
iure canoni.videtur ꝙ clericus simplex non possit esse ꝓcurator
generalis laicorum: sed ad vnam causam sit promptus nō nisi
in causis spiritualib⁹ vel nisi pro miserabilibus vel coniunctis
vel pro ecclesia:⁊ sic intellige qđ Inno.no.de obli.ad ratioci.c.j.
de postu.c.j.in Spe.de ꝓcura.§.ratione autem sui.ver.iteꝫ quid
est episcopus.in summa Hostiē.§.si qs possit dari.religiosi non
possunt esse procurato.de iure ciuili:sed de iure canonico sic pro
suis monasterijs cū licentia abbatis si sit vtilitas monasterij. vi
de extra de sentē.⁊ re iudica.c.cū I.⁊ A.de procurato.c.penul-
4 ti.in clemē. ¶ † In gl.sed cōtra.in fi. Hec videt̃ veritas.⁊ est ra-
tio:quia infamia nō debet releuare ab onere.C.de infa.l.j.procu
rationis autem officiū est vile ⁊ onerosum.C.de accusa.l.si quis
procuratorē.sed aduocati officiū est laudabile.C.de aduoca.di.
iudi.l.laudabile.⁊ hanc opi.videt̃ tenere Jo.glo.decretoꝝ.iij.q.
vij.c.j.in prima solutione qđ directe obstat huic.§. Bernar.dicit
indistincte ꝙ ꝓcurator infamis nō debet admitti:extra de iud.
c.cum deputati. Spec.distinguit de infamia vtrū sit magna vel
parua.vt in titu.de procur.c.ratione autem sui. ver.iteꝫ quid est
infamis. Tu potes facere de toto vnum brodium:quia aut con
stituitur a persona ecclesiastica: ⁊ tūc nō admittit̃ persona infa
mis:quia episcopi ⁊ sacerdotes debēt habere homines bone fa
me ⁊ bone opinionis.v.q.iij.quia episcopus. aut a laicis secula-
ribus:⁊ tunc aut est notorie vilis ⁊ infamis ⁊ maiori infamia:⁊
tūc crederē etiā nō admitti:qꝛ cessat ratio huius.§.nedū de his
⁊c.cū in notorijs nō sit op⁹ cognitiōe. si nō sit notoriū tene hūc
§.quidā cōsueuerunt dicere ꝙ omnis procurator est infamis ⁊
vilis per dictā.l.si qs procuratorē. ⁊ sic dicit ibi And. alij dicūt
illud esse veruꝫ in procur.viliū personarū:sed magnorū nō:⁊ sic
apparet in curia Frācie in qua ꝓcurator regius est vn⁹ magn⁹
magister:⁊ ita restringunt.d.l.si quis ꝓcurator. Et ego dico tibi
ꝙ se nō intelligunt vel eam destruūt:quia in.d.l.procur.fuit cō-
stitutus ab existente in dignitate:qđ apparet:qꝛ constituens pri
uatur dignitate:ergo eam habebat.quare dic ꝙ recipere procu
rationis officium infamia est ⁊ vile homini existenti in dignita
te sicut curiali. Sed alij pauperi non. ⁊ ideo docto. ⁊ licentiati
videntur infames qui onus procurationis recipiunt.

¶ De replicationibus. Rubrica.

¶ In alijs voluminibus non reperitur hec rubrica per se : sed
hic fit propter iuuenes vt frequenter dixi in hoc volumine.s̄.de
le.§.sed non vsq̃ ⁊c.
1 ☞ Iudex debet remedium apponere quādo aduocati volunt
exceptiones

exceptiones: replicationes etc. producere in infinitum.
2 Intentio actoris quando est de se insufficiens non potest adiuuari replicatione. exemplum ponit.
3 Replicatio datur ubi equius est dari replicationem quam exceptionem sustinere.

a
1 **Interdum.** [a] ¶ † Text. supponit quod possit duplicari triplicari et quadruplicari in infinitum. et sic malitiosi aduocati poterunt facere causam immortalem: sed ad hoc est remediandum per iudicem: vt dixi in simili. s. tit. j. quando opponitur nullitas sententie in curia Francie non excedunt duplicationem et bene. ¶ In summa no. quod replicatio debet esse talis nature quod excludat exceptionem et directe concludat ad eam repellendam: alias non est admittenda. Si enim agam contra te et tu repellas me exceptione pacti vel solutionis: et ego dicam quod tu es periurus: talis replicatio non admittitur: extra eod. c. dilecti.
2 ¶ † Item caue quod vbi intentio actoris est de se insufficiens: non pot fortificari per replicationem. Uerbigratia, peto a te decem ex causa mutui tibi facti a Sempronio: tu dicis quod non possum agere: cum ad me non pertineat. volo replicare quod imo pertinet: quia sum heres Sempronij. credo quod non possum: quia intentio mea deficiebat et super ea est mihi ius faciendum. verum est quod in mea petitione possum emendare: sed non in via replicationis. vide. s. de act. §. si minus. quia in replicatione nihil potest cadere nisi repulsio exceptionis ex iure sibi competenti: et questio ante propositionem exceptionis: vt hic patet. vnde actio que non competit non viuificatur per replicationem. vide. C. de pac. l. cum proponas. de transac. l. actione. ff. de pac. l. si vnus. §. si pactus.
3 ¶ † Item dic quod replicatio datur vbi equius est dare replicationem quam sustinere exceptionem: alias si non esset equum: non datur. vnde aduersus exceptionem doli non datur doli replicatio. vt. d. c. dilecti. vide ibi in gloss. ff. de excep. do. l. apud celsum. §. marcellus. Nec preterea quod sicut actio debet aperte proponi: ita exceptio: et replicatio: sed forte non est necessaria conclusio: sed ad minus debet dici quod agitur male. sed non oportet necessario concludi ad absolutionem: quia illud pertinet ad officium iudicis. ff. ne quid in flu. pu. l. j. §. sunt qui putant. de flu. l. j. §. labeo. iuncto. s. de perpe. et temp. §. fi.

1 ¶ Fideiussor dicitur qui pro alio fidem astrinxit.
2 Exceptio que alias non daretur fideiussori datur ei quando vt defensor conuenitur.
3 Exceptio personalis extenditur ad fideiussorem in obligationibus faciendis.

b
1 **Exceptiones.** [b] ¶ † In glo. appellatione. ibi: qui pro alio fidem adstrinxit. vide in aut. de fideius. §. j. et. s. de fideiusso. in rubrica. ¶ In eadem glos.
c ibi cum allegat. l. exceptiones. [c] in fin. illa est directe contra. Sed dic vt. C. de fideiusso. mino. l. j. an actori detur regressus contra
2 alium vel non vide. ff. de procura. l. minor. ¶ In ead. gloss. ibi. ff. solu. mat. l. alia. nota hanc gloss. que est verissima et notabilis: non tamen obtinet nisi quando reus conuenitur: alias non potest fideiussor eius defensionem recipere. quid ergo econtra si principalis debitor qui habet exceptionem personalem recipiam defensionem fideiussoris conuenti: nunquid ex persona sua poterit eum defendere virtute sui personalis priuilegij? Dicas quod sic si sua interfit. vide. s. de iure natu. ver. quodcunque. vnde maritus et donator possunt fideius. defendere: quia si fideiussor solueret haberet regressum contra eos. et idem de socio: nam fideiussor agit actione mandati contra quem non sunt priuilegiati nec contra ipsum fideiussorem. secus in reo principali qui cessit bonis: quia potest excipere contra fideiussorem suum sicut contra alios: cuius sit creditor: et ideo nil videtur sua interesse. vnde quis gl. cumulet omnes qui possunt deducere quantum facere possunt: non tamen est idem iudicium de omnibus quo ad hoc: et est vnum mirabile quod reus principalis defendendo fideiusso. possit vti ex persona sui exceptione que non competit fideiussori. Et videtur contra. l. venditor. ff. de iudi. et contra regulam communem. quia ex persona defensoris non fieret deterior condictio actoris. sed tamen certum est hoc casu sic esse. ff. man. l. idemque. §. generaliter. personalem tamen exceptionem competentem fideiusso. non potest reus principalis opponere. vide eo. titu. l. si fideiussor. §. quedam. vnde posset dici quod dicta. l. venditor. loquitur quo ad declinatoriam fori. et forte secus in alijs exceptionibus dilatorijs vel perempto. competentibus sibi ex persona sua: per predicta. ¶ In ea glo. in fi. de hac materia vide. C. de non nume. pecu. l. tam mandatori.
3 ¶ † Item dic quod exceptio personalis extenditur ad fideiussorem in obligationibus faciendis directe. vt scripsi in. d. ver. quodcunque. et hoc dicit Jac. de ra. qui etiam dicit quod que dicta sunt procedunt in exceptionibus que competierunt post fideiussionem que ante non competunt fideiussori: nisi erronee promisisset. ff. de fideius. l. si quis postea.

d ¶ De interdictis. [d] Rubrica.

e ¶ In fin. glos. rubrice. per hoc videtur quod melius [e] fuisset is titulus situatus ante titu. de exceptionibus. et sic situatur in. ff. et. C. sed non sit tibi vis in ordine.

1 ¶ Interdictum an formetur tantum inter duos vel vnum vel plures.
2 Interdicta omnia sunt vniformiter pretoria: sed non omnes actiones.
3 Actor potest hodie agere interdicto vel actione in factum loco interdicti.
4 Sententia lata super proprietate an obstet in possessione.
5 Interdictum possessorium an detur pro prestationibus vel reditibus.

f
1 **Sequitur.** [f] ¶ Et bene sequitur. ¶ † In gl. i. dicere. ibi cum allegat. §. de his. hec non est vera secundum Jac. de ra. quia reperiuntur interdicta que formantur in persona vnius: vt vtrobi. et ne quid fiat in loco publico. ff. vtrobi. l. j. secundum eum. Credo quod dicat satis verum. nam interdictum nunquam formatur et datur generaliter sicut actio. ff. ne vis fi. ei qui in pos. mis. l. j.
2 ¶ † In ea. gl. ibi: per totum librum. vult dicere gl. quod omnia interdicta sunt vniforminer pretoria: sed non omnes actiones: alias male concluderet: quia multe sunt actiones: que formantur a pretoribus: vt vidisti in tit. de actio. sed hic non pot dici recte differentia: presertim realis. vnde secundum Jaco. nulla fuit differentia realis: sed modus loquendi fuit alius in interdictis: et alius in actionibus. Melius videtur quod pretores nullam actionem dederunt quando introduxerunt interdicta: et voluerunt dicta interdicta obtinere locum actionis: dum tamen solenniter impetrarentur: et certo ordine. Sed post iurisconsulti introduxerunt dari actio. et agi sine solennitate: vt. j. §. fi. ex
3 quo patet longa differentia. ¶ † In ea. glos. in fi. imo est [g] valde
g aliud: et proposito vno non proponitur aliud: et hodie pot agi interdicto vel act. in factum ad electionem acto. ff. ne vis fiat ei qui in possessione missus est. l. si quis missus. §. cum pretor. vti possi. de. l. j. §. restituende. et not. de vi et vi arma. l. j. §. fin. gl. tamen notauit idem quod hic. ff. eo. in rubrica in secunda glo. Dyn. tamen eam repre
4 hendit ibidem. ¶ † In gl. hec ideo dicit. ibi cum allegat. §. quedam. et in quo contineat causam proprietatis dicit ibi: quia quo ad probationem et effectum victorie: vt ibi notatur. an autem sententia lata super proprietate obstet in possessione: vide ibi per Dy. et plenius. C. eo. l. incerti. in breuiario. extra de causa posses. c. cum dile
5 ctus. per doctores. ¶ † In glo. vt cum contenditur. in fi. [h] item dan
h tur etiam alia: vt. ff. vnde vi. et. l. ij. §. vnde vi. et no. ff. vti possi de. l. j. de hoc videbis magis in inferioribus. Jaco. dicit hic quod nullum possessorium datur pro prestationibus seu reditibus: quia sunt iura personalia que impropriissime dicuntur possideri: vt no. ff. de petitio. here. l. regulariter. hoc potest esse verum de iure ciuili: sed de iure canonico est contrarium. vide extra de elec. c. querelam. quandoque dixi quod pro reditibus qui prestantur ratione certe rei immobilis possit agi possessorio: pro alijs non: vt scripsi. s. de actio. §. preiudiciales. consuetudo omnium curiarum spiritualium et temporalium tenet. c. querelam. indistincte.

1 ¶ Missus in possessionem per pretorem licet non possideat tamen pretor eum tenetur.
2 Consuetudo Francie quod heres sit saisitus: qualiter excusari potest per iura.

i
1 **Summa.** [i] ¶ † In glo. vt si quid missus. in fi. istud exemplum non est de possidente: sed de misso in possessionem qui non possidet. ff. de acquiren. pos. l. si quis ante. verum est tamen in se: quia nedum possidentem pretor tuetur: imo etiam missum: vt dicto titu. ne vis fiat ei. secundum Jac. de ra. Et caue ne textus te decipiat cum dicit: sine vitio. supponit enim quod si vitiose possideret: quod non daretur interdictum: et tamen est contrarium. ff. vti possi. l. iusta. de vi et vi arma. l. ij. §. cum igitur. sed pro tanto loquitur: quia possidenti sine vitio vim fieri prohibet indistincte se vitiose sunt plures distinctiones: an incontinenti vel ex interuallo in vnde vi et is vti possidetis: an possideat vt clam vel
2 precario: et an ab aduersario vel ab alio: vt. j. videbis. ¶ † In gl. non rerum. in fine. hec est vera. nam licet vera possessio non transferatur ad heredem: fingitur tamen transferri: presertim decreta bo. pos. et hoc attento dicitur restitutorum. attenta tamen veritate est adipiscende: et per hoc potest excusari stylus curie Francie vbi heredes se dicunt saisitos et turbari in possessione: et concludunt in casu nouitatis: quamuis non fuerint adepti realiter possessionem. ¶ In glo. per interdictum. in fi. Jaco. dicit quod imo directum. ff. de vi et vi arma. l. j. §. deijcitur. quod potest esse verum si intentetur pro re in qua est vsusfru. sed si pro iure vsusfru. videtur glos. vera. ff. de serui. l. quoties. et. j. videbis.

1 ¶ Hereditatis petitio licet detur ad vnam rem: oportet tamen quod sit heres cui competat: non legatarius.
2 Interdictum vel hereditatis petitio an detur contra eum qui possidet pro herede.
3 Adeptus si quis sit possessionem: et eam emiserit: potest agere rei

ad plenam cause defensionem sine mandato.

a ¶ Interdum. Diuide hunc titu. secundum Are. Et summa vt idem h.

b ¶ Exceptiones. exceptio competens si est in rem proderit eius fideiussori propter actionem mandati qua reus sibi tenetur ex ceptio vero personalis vt cessionis bonorum vel similes ad fideiussorem nullaterius se extendunt. h. d.

c ¶ L. exceptiones. No. hic An. post gl. quod restitutio minoris non prodest eius fideiussori quamuis et facta restitutione minor liberaretur pacto de non petendo. Uide eum hic.

d ¶ De interdictis. Gl. continuat rubricam.

e ¶ Melius. Idem hic tenet cum An. cum Jo. fabri.

f ¶ Sequitur. Diuide hunc ti. hic secundum are. Et summa vt idem.

g ¶ Imo est. idem tenet hic An. cum Joan. fab.

h ¶ In fi. Uide h An. sup fi. istius gl. i. ij. col. i me. v. i gl. quam possessione.

i ¶ Summa. Clarius est iste. §.

vendicatione vel interdicto vnde vi: vel aliis remediis que dantur expulsis.

1 **Sequens diuisio.** ¶ † Hec est subdiuisio. hic enim solum distinguit interdicta que ad rem familiarem pertinent. ff. eo. l. §. hic autem
a interdicta. ¶ In gloss. innuit hic. in fin.[a] ⁊ patet. ff. de fur. l. hoc amplius. oportet tamen ꝙ sit heres ⁊ in dicta quota vel tali modo ꝙ non habeatur pro legatione. C. de here. institué. l. quoties.
2 ¶ † In glo. hec oratio. ibi: per totum. imo ibi: quandoq; pro falso. quãdoq; est iustus error. ff. de vsucap. l. celsus. ⁊ l. non solũ. §. qð vulgo. sed tunc habetur pro vero. nunquid ergo interdictũ vel petitio hereditatis daretur contra talem? glo. videtur sentire ꝙ sic. C. in quibus cau. ces. long. tempo. pscri. l. hereditaté. sed minori tempore tollitur. ⁊ idem sentit hic Jac. qui imponit illi glo. quod dicebat contrarium. ¶ In glos. vnde. in fin. ⁊ quales debeãt fieri interrogatiões anteq̃ agatur hoc interdicto vel petitio. heredi. dic ibi. C. de peti. hered. l. cogi.
3 ¶ † In glos. sed aget. in fi. vel interdicto vnde vi. vel aliis remediis que dantur expulsis. j. eo. §. recuperande. ⁊ hoc si possessioné fuit nactus pacificã: als si condemnatam: vel alias minus legitime: ita quod potuit expelli. videtur secus. ff. de acqui. pos. l. nõ videtur. ¶ Sed potest queri nunqd electus in dignitate possit intẽtare hoc interdictũ saltem vtile. Spec. videtur tenere ꝙ sic in titu. de causa posses. ⁊ proprie. in princip. vnde potes dicere cum tale beneficiũ fuerit collatum mihi canonice: vel cũ ego fuerim in tali dignitate electus ⁊ confirmatus: ⁊ tu absq; titulo legitimo ipsum vel eaz detineas occupatam: peto me admitti ad possessionem eiusdem: ⁊ admittendũ te mihi condemnari. Et nota qð hoc interdictũ videtur cõtinere causam proprietatis: q; oportet ꝙ ille qui agit hoc interdicto probet se heredeꝫ sicut si ageret peti. heredi. ⁊ forte de hoc vult loqui. §. quedã. ff. eo. l. ij. cum dicit: ⁊ non sit mirũ ⁊c. ex hoc infertur ꝙ sententia lata in hoc interdicto obstat exceptio rei iudi. in petitio. heredi. ⁊ quod non possint simul cumulari. nec ob. C. eo. l. si. imo facit pro.

a ¶ In fi. Notat hic An. similitudinẽ eẽ inter interdictũ quorũ bonorũ ⁊ petitionẽ hereditatis: q; ambo dicunt remedia vniuersalia ⁊ apta nata sunt ad vniuersitatẽ cõpetere: lꝫ aliqñ cõpetãt ad vnã tñ. Sꝫ tñ in aliquibꝰ differũt vt per gl. in rubrica. C. quo. bo.

a ¶ Retinẽde. Summariũ huius. §. planũ est p ipm tex. qui nullus est difficultatis. itẽ in hoc. §. do. Jo. fabr. latiꝰ scribit q̃ ceteri doc. ⁊ ideo nihil noui põt hic addi ꝙ ipe nõ dixerit vsq; ad. §. recuperãde. materiã aũt huius interdicti tractat Ang. s. de actio. §. quadrupli. itẽ per Bar. in. l. si duo. ff. vti pol. itẽ per Saly. i. l. vnica. C. vti pos.

Interdictum. ¶ Js. §. fuit lectus. s. de actio. §. item seruiana. vide ibi. sed de vno miror: quomodo imperator transiuit hic ꝙ non faceret mentionem de interdicto quorum legatorum quod est adipiscende. forte ne iuuenes oneraret.

1 ☞ Interdictum vti possidetis cui competat. ⁊ dicitur competere possidenti.
2 Quid non possidet: sed detinet.
3 Quid si possessio fuerit sequestrata.
4 Remedium quod competat illis qui detinent.
5 Interdictũ an detur illi qui desijt vi vel clã omnino possidere.
6 Quid si ego possideo ciuiliter: reus naturaliter reuera vi vel clã a me non tamẽ credebat qð a me: an mihi competat interdictũ retinende possessionis.
7 Quid si materia contineat causam vel modũ concedens tñ exprimit ꝙ sub tali cõditione: an erit ꝯditio vel modus vel causa.
8 Judex si posuit aliquã rem penes se sibi subiectam ratione iustitie si per aliquem turbatur. an possit agere interdicto retinẽde.
9 Successor in dignitate an possit agere interdicto vti possidetis: quamuis non fuerit adeptus possessionem rei de qua agitur.
10 Possessio prebende vel dignitatis qualiter acquiratur.
11 Interdictum retinende possessionis contra quem detur.
12 Quid si possidens sit actor. exemplum ponit.
13 Reus in causa possessoria vti possidetis an possit excipere ⁊ nihilominus concludere ꝙ actor faciat sibi restitutionem.
14 Interdictum vti possidetis ad quid detur: ⁊ que veniant in eo.
15 Interdictum retinende an detur pro quasi possessione iurium.
16 Libellus qualiter formatur in interdicto vti possidetis.
17 Quid si quis inhibet debitoribus redituum ne soluant: vel ne subiecti obediant: an ex tali turbatione competat interdictum vti possidetis.
18 Inhibere fecit aliquis per iudicem sine cause cognitione ne deuerium consuetũ mihi soluat: vel facit poni ad manum iustitie iura mea quorum possessionem habebaꝫ: an videatur vis fieri.
19 Cessatio soluendi reditus annuos an causet turbatiuam vel expulsiuam. ⁊ nu. 20.
21 Actor quid debet probare in interdicto vti possidetis. ⁊ nu. 22.
23 Possessio iurium an retineatur animo.
24 Turbatio presens an debeat probari in interdicto vti possidetis: sicut possessio presens.
25 Interdicto vti possidetis agens an debeat probare ꝙ non possidet vi clam vel precario.
26 Interdictum vti possidetis facit pro illo qui possidet de facto vltimo anno.
27 Testis vnus si deponat de vno actu possessionis. Alius de alio vel de alia die qua vidit actorem vti: an faciat fidem.
28 Sententia qualiter debet formari in interdicto vti possidetis.
29 Quid si alter probet titulum vel proprietatem ad confirmationem sui possessorij: alter non: quis erit potior? ⁊ nu. 30.
31 Sententie effectus in interdicto vti possidetis qualis sit.
32 An autem heres victi virtute talis sententie: compescatur a turbando.
33 Sententia lata in interdicto vti possidetis: an obstet exceptio in interdicto vnde vi.
34 Probatio si nõ sit liquida vel manifesta in interdicto vti possidetis quid debet iudex facere.
35 Reus in causa interdicti vti possidetis: si sit cõtumax: nec vult comparare? quid faciet iudex.

c ¶ Executores. Idẽ dicit hic An. ppe fi. ij. col. v. ex quibꝰ infert Jo. fabri.

b
1 **Retinende.** [b] ¶ † In gl. ob hoc. in fi. ff. vti pos. l. ij. §. fi. de vi ⁊ vi arma. l. iterdicto. hec materia est tota practica: maxime in curia Frãcie: vbi quasi omnes cause sunt in casu nouitatis quod est fere vti possidetis: propter quod omisso ordine gl. placet aliqua p euidẽtia materie in hoc §. tangere. Et primo cui competit hoc interdictum. Secũdo cõtra queꝫ. Tertio ad quid. Quarto de modo agendi. Quinto de modo probandi. Sexto de modo pronunciãdi. Septimo de effectu. ⁊ breuiter trãseo ponendo conclusiones. de singulis ne onerem iuuenes: lectores: ⁊ auditores. ¶ Ad primum: videlicet cui detur: promptũ est respondere qð possidenti. ff. vti possi. l. j. §. interdictum. ⁊ hoc siue possideat ciuiliter tantuꝫ siue naturaliter tantum. vt patet. C. eo. l. j. ⁊ in exemplis que ibi ponuntur. ff. eo. l. si duo. in prin. in interdicto vnde vi. in quo sufficit altera posses-
2 sio. ff. de vi ⁊ vi arma. l. j. §. deijcit. ¶ † Quid si nõ possidet: sed detinet? Videtur ꝙ non detur. vt. d. §. deijcitur. in fi. ibi: non tamẽ si colonus ⁊c. ⁊ ff. eo. tit. l. si duo. §. creditores. sed glo. videtur tenere ꝯtra in interdicto vnde vi. ff. de vi ⁊ vi armata. l. fulcinius. quod nõ datur nisi illi qui possidebat tẽpore quo fuit deiectus: vt eadem. l. j. §. interdictum. sicut nec istud nisi possidenti. de presenti. j. versi. hodie igitur. sicut illud datur detinẽti. videtur ꝙ et hoc cum vtrũq; possessionem requirat suo tempore. ⁊ facit. ff. de vi ⁊ vi arma. l. j. §. quod autem ait. Item facit extra de dolo ⁊ cõtuma. c. cõtingit. vbi Innocẽtius videtur hoc tenere. Pro quo facit: quia iura plus debent subuenire detinẽti legitime quã violento. ff. quod vi aut clam. l. seruus. sed violento datur hoc interdictum cõtra illos a quibus non possidet. vt. ff. eodem. l. j. §. finali. ergo ⁊ detinenti. Et pro hoc quia interdictum de itinere actuque priuato: habet similitudinem cum isto. rem retinẽde: vt hic notatur: ⁊ patet in materia sua: sed constat qð illud dat detinẽti vel possidẽti nomine alterius: ergo ⁊ istud. ff. de itinere actuq; priuato. l. j. §. si tibi. cum. §. sequenti. ¶ Item pro hoc. C. de preto. pigno. l. fina. Super hoc videtur dicendum ꝙ non detur detinẽti. ⁊ hec glo. not. in dicta. l. j. §. quoties. ff. de itinere actuq; priuato. ¶ In glo. quod ita verum est. ⁊ probatur per dictum. §. deijcitur. ⁊ §. creditores. ⁊ de tali detinente potest intelligi quod notat Inno. extra de prescriptioni. c. veniẽs. in fine magne glo. vbi dicit ꝙ qui corporalem possessionem habet: nõ potest agere cõtra iuste possidentem: nec contra aliũ. ¶ Sed quid si fuerit pos-
3 sessio sequestrata? † Videtur ꝙ neuter agere possit: cum neuter possideat: sed dic cõtra: vt scripsi. C. de probi. se. l. j. ⁊ iunge quod dicam. j. in vltimo membro: videlicet de effectu sentẽtie: quia per sequestrem videtur possidere. Vel dic ꝙ non possit agere hoc interdicto: sicut nec ille qui precario vtramq; transtulit: vt hic notatur. Nec ostat quod aut. ait: quia loquitur de mobilibus que accessorie perueniunt in quibus non refert quomodocunq; habentur: dumtamen res pro qua agitur principaliter sit immobilis ⁊ possideatur. ¶ Item nec ob. c. cum contingat. cum ibi notatis: quia tex. nil facit contra. opi. vero Innocen. non audeo reprehendere: sed dico procedere eam de equitate cañ. vt ibi notat Hostieñ. ¶ Item non obstat ꝙ interdictum datur violento: ergo multofortius detinenti legitime: quia ita esse deberet per rationem prima facie. alia tamẽ ratio videlicet defectus principalis materie: videlicet possessionis repugnat quam pretor nõ potest tueri per hoc interdictũ: q; non est: ⁊ per hoc credo ꝙ execu-
c tores[c] testamentorum non possunt hoc interdictum intentare: quia nõ possident pro suo quãuis testator tradidisset eis posses-
4 sionem. ¶ † Quo ergo remedio prouidebitur talibus detinentibus quando turbantur? Responsio. illi qui missus est in possessionem causa custodie prouidetur per edictum ne vis fiat ⁊c. vt notat in. §. creditores. In aliis videtur ꝙ debeant se tueri cõtra illum a quo habẽt causam actione ciuili. contra alios acti. cessa. vt. ff. de superfi. l. j. §. j. vel per actio iniuriarũ. ff. de act. emp. l. qui pendenté. vel p offic. iudi. iuxta notata. ff. de condi. fur. l. ⁊ ideo. in fi. Et ideo nõ videt ꝙ detur laico possidere se dicenti decimã: vel aliud ius spirituale: vel alicui dicenti se possidere rem sacram vel religiosam que possideri non possunt nisi pretendãt ⁊ probent ti. sufficientem: vt scripsi. C. vnde vi. l. j. ⁊ not. extra de
5 resti. spol. c. ex parte M. xiiij. q. j. in summa. ¶ † Sed querit nunquid hoc interdictũ det illi qui vi clam: vel precario desijt oĩno

possidere

possidere? videtur qd̄ sic: q: semper in hoc interdicto vincit qui
vi: clam: vel precario ab aduersario possidet: vt patet in hoc.§.⁊
per totam hanc materiam.ff.eo.l.j.§.perpetuo. Verius est cōtra
rium: quia qui nullā possessionem habet: nō potest agere hoc in
terdicto.vt.§.interdictū.⁊ hoc notat hic in gl.cū multa sunt ⁊c.
obtinet ergo is.§.quādo ambo possident: vnus naturaliter: ali⁹
ciuiliter.⁊ pone exēplū.C.eo.l.j. vbi hec opinio magis confirma
tur vel quomodo quilibet vel actor dicit se possidere insolidū.si
enim actor nullo modo possideret: non obst.q̄uis reus possidet
6 ab eo vi: clā: vel precario. ¶†Quid si ego possideo ciuiliter: re⁹
naturaliter reuera vi clam a me: nō tamē credebat q̄ a me: nun
quid mihi hoc interdictū cōtra eum cōpetit? Verbigratia.cum
fuissem ad nundinas ⁊ domus mee possessionē ciuiliter animo
retinerem tu intrasti ⁊ occupasti eam gerens in animo: ⁊ credēs
qd̄ possessio esset alterius ⁊ nō mea. Ego nō fui repulsus nec su
spicor me posse repelli: sed ago cōtra te vti possidetis: q: turbas
me in possessione mea.tu dicis te naturaliter possidere nō vi: nō
clā: nō p̄cario a me: quare dicis te debere tueri. Ego dico q̄ imo
vi a me possides qui habebā naturalē qñ exiui: ⁊ adhuc habeo
ciuilem.queritur vtrū debeā obtinere. Glo.mouet hanc questio
nem.ff.eo.l.j.§.interdum. Et dicit q̄ nō debeo obtinere inspecta
magis opinione q̄ꝫ veritate. Dy.dicit ibi cōtra per.l.ff.quod vi
aut clam.l.aut qui aliter.§.si quis duꝫ putās.⁊ facit.ff.de iniu.l.
eum qui.§.si iniuria. Sed quid si tibi castrum meū tradidi sub
cōditione ⁊ forma: videlicet qd̄ possim ip̄m recipere quoties vo
luero ibi morari vel qñ mihi placuerit.vel forte dedi villā sub cō
ditione qd̄ facias turrim vel capellam: vel sub alia cōditiōe.que
ritur nunquid ante cōditionē impletam tu possis agere vti pos
sidetis si turberis in possessione rei tibi sic tradite.videt qd̄ non
quia vbi possessio alicuius rei traditur sub cōditione recipiens
nō est possessor quousque fuerit ꝯditio impleta.ff.de acqui.pos.
l.qui absenti.§.si qs rem.imo videtur qd̄ ego tradēs possum ex
periri hoc interdicto nō tu.⁊ videtur expressum. extra de restit.
spolia.c.olim. In cōtrariū facit: quia ex talibus cōuentionibus
nō impēdit dominij trāslatio: ergo multomin⁹ possessionis.ff.
de verbo.obli.l.si ita quis.§.ea lege.ff.de leg.ij.l. cū pater.§.titio.
C.de reuo.do.l.j. Solutio.inspiciendum est an sit vera conditio:
in cuius euentum effectus contractus confertur: an modus vel
causa. Primo casu nō transfertur possessio nisi hoc expresse age
ret. Secūdo sic: nisi cōtrariū ageret exp̄sse.⁊ sic intellige.c.olim.
s̄.allegatum.qd̄ videtur loqui in modo vbi fuit actū expresse q̄
7 concedens retinebat sibi dominiū: vt patet in litera. ¶†Quid
si materia cōtineat causam vel modū cōcedēs: tamē exprimit q̄
dat sub tali cōditione: nunquid erit cōditio: vel modus: vel cau
sa? Dic q̄ materia plus inspicitur q̄ꝫ verbū.ff.de manu.test.l.me
uia. Sed quid si homines tuitur hentur in possessionibus quas
tenent a te: ⁊ de quibus soluunt tibi reditum vel pensionem: nū
quid potes agere interdicto vnde vi quasi tu turberis? Rof. di
cit quod sic: ⁊ ponit libellum.⁊ idē Spec. post eum tit.de causa
pos.⁊ propri.§.ij.circa prin.super hoc esset multū aduertendum
an illi homines sint ascriptitij seu cōditionati.quales sunt i ba
illinis Bituriceñ.⁊ in multis locis regni Francie: ⁊ de illis non
videbitur dubium quin ipsis turbatis dominus turbet: cū ipsi
nō possideant: sed potius possideant a dño.ff.de di.⁊ temp.pre
scrip.l.longe.⁊ in modico differant a seruis.C.de agri.⁊ cēsi.l.ne
diutius.⁊ idē videt de colonis ad modicū tēpus qui nullo mo
do possident.i.vident possidere.sed si hoīes liberi qui debēt cer
tum reditum domino vel coloni ad nō modicum tempus: tur
bentur videretur aduertendus modus turbādi: quia si turbās
intendit sibi mensum vel rem acquirere liberam ⁊ absq̄ reditu:
tunc nō videtur dubium quin turbet dominium qui reditus re
cipit: ⁊ p consequens agere possit pro ciuili turbatione.⁊ idē vi
detur si emphyteota turbetur in re emphyteoticaria: vel vasall⁹
in re feudali. Sed si ille qui turbat in nullo vult impedire domi
nuꝫ: sed tali iure sicut colonus emphy.tenebat: vult tenere ⁊ sol
uere dño quod illi soluunt: tunc nō videtur q̄ dñs posset agere:
quia in nullo turbatur in sua ciuili possessiōe.⁊ nisi turbetur in
ea: non potest agere.sed in his omnibus potest dici contra.nam
eoipso q̄ ille rem nititur occupare: turbam dominum.nisi enim
hi q ab eo tenēt rem possint ea gaudere: nō prestarent ei seruitia
debita. ¶Preterea quando turbans haberet possessionem rei
si nollet soluere deueria: oporteret q̄ dñs vēdicaret vel ageret de
proprietate: quod esset sibi durū ⁊ damnosum. Preterea suppo
sita cōsuetudine regni Francie ⁊ etiam iuribus que vidētur vel
le q̄ emphyteo.⁊ vasalli debeant intrare per manum domini ⁊
de eius voluntate: non dubiū q̄ ei preiudicat qui sine volūtate
sua occupare vult: idcirco consyderatis omnibus crederem do
minum hoc interdicto agere posse contra talem turbātem: ⁊ in
hac ratione credo fundatum.c.pisanis. extra de restitu.spo.⁊ di
ctum.c.olim.que licet loquantur in interdicto vnde vi: possunt
cōgrue adaptari ad interdictum vti possidetis: cum vis fiat do

mino vtrobiq̄.⁊ facit.ff.de vi ⁊ vi arma.l.si de fundo.⁊ hec que
dixi minus essent dubia si dominus posuisset reꝫ que ab eo tene
8 bat ad manū suā realiter. ¶†Quid si iustitiarius posuisset ad
manum suam aliquaꝫ rem sibi subiectā ratione iustitie: sicut to
ta die faciunt iustitiarij regni Francie: ⁊ ipse sic tenens turbatur
per aliquem: nunquid potest agere hoc interdicto? Nō videtur:
quia non possidet pro suo: sed tanq̄ꝫ iustitiarius causa custodie.
per.§.creditores.d.l.si duo.ff.vti posses.vnde secus videtur in do
mino feudali quo possidet ciuiliter. ¶Itē qd si coloni turbant
dominū nō permittentes ipsum vti iuribus suis. Rof.⁊ Spec.
dant ei hoc interdictū vtile in dictis titu.⁊.§.vide que scripsi.s̄.
9 de actio.§.preiudiciales.s̄.de iniur.§.iniuria. ¶†Sed queritur
nūquid successor in dignitate possit agere hoc interdicto q̄uis
nō fuerit adeptus possesso.rei pro qua agitur. Ad hoc potest di
ci quod sic: si nomine dignitatis agat: si sit talis dignitas q̄ pos
sideat. de quo dic.s̄.de re.di.§.nullius. sec⁹ si nomine suo agat:
per ea que ibi notantur.⁊ per premissa apparet qd̄ aliquis non
potest agere hoc interdicto nisi possessionem realem habuerit:
q̄uis predecessor vel author suus habuisset. hoc tamen non ser
uat curia Francie in succedētibus vniuersaliter ratione sangui
nis quos possessores sine apprehēsiōe reputat: vt dixi.s̄.§.i sum
ma. Verum est tamen quod si predecessor vel actor turbatus ces
sisset actionem: qd̄ successor posset agere hoc interdicto iure ces
so. ¶Item nō videtur qd̄ inuestitus per dominum possit agere
hoc interdicto: nec aliquis nisi possessioneꝫ hanc realem habeat
quam inuestitura non dat. extra de consuetu.c.ij. per Innocen.
10 ¶†Qualiter possessio prebende[a] vel dignitatis acquiratur: vi
a de de resti.spo.c.in literis.qualiter iurisditionis.de capel.mona.
dilectus.in Spe.de iurid.om.iudi.versi.illud etiam. que omnia
sunt necessaria pro intellectu huius articuli.⁊ hoc circa primū.
11 ¶†Veniamus[b] ergo ad secundū.videlicet contra quem datur
b hoc interdictum: ⁊ est certum q̄ cōtra turbantem vel inquietā
tem etiā si possideat: dumtamē vi vel clam vel precario ab acto
re: ⁊ actor aliquaꝫ possessionē habeat. Verbigratia. iui extra do
mum vel fundum quem plene possidebam: ⁊ animo ciuileꝫ pos
sessionem retinui.tu intrasti me absente eundeꝫ fundum vel do
mum animo possidēdi: ⁊ ita acquiris naturalem.si ego veniam
⁊ agam vti possidetis cōtra te: possum: eo qd̄ me turbas in mea
ciuili. Et q: tu a me clam possides illam naturalem.illa nō tibi
prodest quominus succūbas omnino. Et idē si a me vi possides
naturalem. Verbigratia: intrasti possessionem meam me prohi
bente: ego nō fui repulsus de facto: nec suspicor me posse repelli:
⁊ sic retineo ciuilē.si agam hoc interdicto: succūbis.⁊ idē in pre
cario si tibi tradidi naturalē. Et ista patēt per illa que notātur
j.in glo.cum multa.ff.de acqui.pos.l.clam.§.si. Item datur con
tra nō possidētē si asserat se nō possidere.ff.eo.l.si duo. in princi.
Sed an hoc interdictū dat contra nō possidentē turbantē qui
nō asserit nec habet animū possidēdi? Non videt: quia tota hec
materia sonat quādo vterq̄ se asserit possidere: vt patet hoc.§.
⁊ in oībus exceptionibus huius materie.super hoc reperies glo.
cōtrarias.nam hic dicit q̄ sic in magna glos.⁊ idē nota.ff.eo.l.si
duo. Sed contra videtur notare eod.titu.l.j.§.sed si inter ipsos.
Sed veritas est q̄ detur: vt.d.l.si duo.§.iteꝫ videamus.in fi.⁊.§.
hoc interdictum.⁊ talis proprie pōt dici inquietās: fm Jac. de
hoc notatur extra de proba.c.licet.in glos.datur ergo hoc inter
dictuꝫ cōtra illū qui ab actore possidet vi vel clam vel precario:
nec prodest ei sentētia quin condemnetur. Quid si non possidet
precario sed forte dedi ad tempus vel tradidi ex causa pēsionis
temporalis? Videtur idem in feu.de feu.gar.⁊ cas.c.j.⁊ vide.j.in
vltimo membro. Hec procedunt vbi ille qui vi clam vel precario
12 possidet est reus. ¶†Quid si sit actor? Verbigratia: deiecisti me
de possessione mea vi.ego te turbo.agis cōtra me vti possidetis.
ego excipio quod a me vi possides: ⁊ sic interdictum nō tibi pro
dest: nunquid bene dico? Non videtur: quia talis exceptio non
admittitur in interdicto vnde vi.nam ex interuallo nō possum
licite violentum expellere.ff.de vi ⁊ vi arma.l.iij.§.cum igitur.C.
eo.l.j.glo.determinat contra.ff.eod.l.j.in fi.quam Dy.ibi sequi
tur pro quo.ff.eo.l.j.§.perpetuo. Innocē.⁊ Hostiē. videntur te
nere contra: extra de rescript.c.veniens.⁊ fundantur in magna
ratione: quia cum predo sit restituēdus: multofortius tuendus.
¶Sed ad hoc potest respōderi pro glo.⁊ Dy. quia magis iura
prosequuntur violentum predonem quam turbantem: ideo pre
do a predone restituitur: sed turbanti non inhibetur. nec de iu
re datur predoni remedium contra turbantem. Et ad hoc bene
faciunt que cōsueuerunt notari iuxta.l.si quis in tantam.vbi cō
sueuit dici quod lex illa nō obtinet contra turbantē: vt ibi.⁊ per
hoc videtur q̄ exceptio spoliationis debeat admitti contra agē
tem hoc interdicto: cuius contrarium dicit Spec. titu.de peti.
⁊ pos.§.j.ver.sed nunquid intentari. Sed illud verum si de alia
re opponat.sed exceptio adiurationis nō potest opponi: vt no
tatur extra de restitu.spoli.c.cum venissent.in glo. Et si bene vi

a ¶Possessio prebende. Adde Panor.in.c.bo ne.lo.j.⁊ de post. prela.eundē.in.c. ad hoc.⁊ melius in.c.ad nostrū.⁊ ibi posui in apo stil.ad ipsum. in fi.de offi.archi.

b ¶Veniamus. Vide Ange. hic in fi.ij.col.v. q̄ro contra quem cō petit.

deas Inno. satis admittit exceptionē spoliationis in vim dilato
13 rie.†Sed queritur nunquid in terminis predictis reus possit ex
cipere ⁊ nihilominus cōcludere quod actor faciat sibi restitutio
nem. Dy. dicit ꝙ sic. idem per. l. ff. de contra tabu. l. si preteritus.
de inoffi. testamen. l. papi. §. si filius. Sed doctores iuris canoni
ci videtur dicere cōtra in. c. veniēs. quod videtur verius extra de
ordi. cog. c. cum dilectus. maxime vbi turbans nullā possessionē
retinuerat: quia alˀs sequeretur ꝙ non possessor teneretur: quod
s. negauimus. sed si retinuisset ciuilem: posset satis sustineri opi
nio Dy. Multum tamē obstat. c. cum dilectus. sed ibi nullo mo
do excipiens possidebat. hic sic: vt in legibus quas Dy. allegat.
¶ Item queriꝝ: pone ꝙ tu nō possides a me vi vel clam vel pre
cario: sed autor tuus a quo causaꝫ habes vi vel clā vel precario
a me possidebat: qꝛ forte me absente vel prohibente vel precario
intrauerat possessionem meā quā tibi tradidi bona fide recipi
enti. ago cōtra te: nūquid debes obtinere salteꝫ in illa naturali?
Videtur ꝙ sic: quia nō possides a me vi nec clam nec precario. ⁊
ita quo ad naturalem succumbo. ⁊ videtur expressum. ff. eod. l. si
duo. §. non videor. Glo. ⁊ docto. tenēt cōtra. in. d. l. si duo. in prin
cip. in glo. meo. ⁊ dictus. §. non videor. loquitur in interdicto vn
de vi: scdm doct. sed hoc nō est verisimile cum sic in materia de
vti possid. vnde potest dici qd in terminis predictis glo. sit vera:
⁊ maxime si sit successor vniuersalis vel singularis ex causa lucra
tiua. ⁊ idem ecōtra si successisset actor violento: quia vtiꝝ acces
sione autoris. ff. de acqui. pos. l. pompo. ⁊. l. cū quis. de diuer. ⁊
tēpor. prescrip. l. an vitium. ⁊. l. cum heres. C. de acquiren. posses.
l. vitia. Sed si esset successor singularis ex causa lucratiua: ⁊ ī nul
lo vteretur actione autoris: sed diceret: ego intraui fundū vbi
neminem reperi. sine vi possideo: saltem naturaliter in hac pos
sessione debeo seruari: tunc videretur ꝙ actor debeat seruari in
sua ciuili: ⁊ reus in naturali. quomodo ergo succurretur actori:
inferius videbis. Sed quid si reus non possidet vi vel precario:
fuit tamen vis vel precarium? Verbigratia: tu rogasti me ꝙ ego
permitterem habitare Semproniū in domo mea vel tenere fun
dum meum. vel tu armis veniebas contra me: metu perterritus
fugi. Sempronius intrauit, queritur nunquid teneatur hoc in
terdicto. Et est dicendū ꝙ non: nisi de mandato Semproniꝫ vel
eius nomine rogasti. ff. de vsucapi. l. sequitur. §. si tu vi a me. ⁊. l.
non solum. §. si dominus. de vi ⁊ vi arma. l. iij. §. si autem. quod
vi aut clam. l. j. §. fin. vel nisi quis Sempronij iuri subiectus ro
14 gasset. ff. de preca. l. in rebus. §. j. ¶ †Expediti sumus de secūdo:
a veniamus ad tertiū: [a] videlicet ad quid detur: seu que veniant in
hoc interdicto. Et est certū ꝙ in hoc interdicto venit ꝙ cessetur
a turbatione seu impedimēto: seu ꝙ nō erit vis turbatiua seu in
quietatiua. ff. e. l. j. ⁊ si cessare nolit: vel cōpelletur manu milita
ri. ff. ne vis fiat. l. si quis iussus. vel cōdēnabitur ad interesse. ff. e.
l. si duo. §. fin. ¶ Item veniunt dāna seu interesse: vt ibi: fm vnā
positionē. ¶ Item ⁊ fructus. Sed a quo tempore? Videꝝ ꝙ lit.
contes. ff. de interdicꝝ. l. interdic. ff. de vi ⁊ vi arma. l. j. §. ex die. sed
iniquuꝫ erit si turbator eos lucretur quos ante percepit mala fi
de: ⁊ tamen videtur ita tenendum etiā vbi peto quod meū est. ff.
de preca. l. quesitum. §. ex hoc. ⁊ contrarium est in actione ciuili.
ff. de vsu. l. videamus. §. si actionem. ¶ Item quādoqꝫ venit ipa
possessio quam reus habet. Verbigrā. si vterqꝫ possidebat: vnus
naturaliter: alius ciuiliter: si reus habet illam naturalem ab ad
uersario vi vel clam vel precario: compescitur a turbatione ciui
li: ⁊ per ꝯsequens inhibetur ne vtatur illa naturali. vide. ff. de ac
quir. posse. l. clam possidere. §. qui ad nūdinas. vti possi. l. si duo.
in prin. ¶ Itē quando quilibet se contendit possidere insolidū
adiudicaꝝ solida possessio illi qui potiora iura habet: vt in hoc
§. ⁊. d. l. §. si duo. in prin. cum notatis in. l. j. §. hoc interdictum. et
hoc vbi agitur de possessione rerum immobilium. nam pro pos
15 sessione mobilium non datur: vt hic patet. ¶ †Sed queriꝝ nun
quid detur pro quasi possessione iurium. Scis ꝙ gl. tenet ꝙ sic
ff. eod. l. j. §. j. in princip. ⁊ Specu. in tit. de causa possesso. versic. ⁊
scias. ⁊ hoc tenent omnes docꝝ. communiter quod indubitabi
liter est verum quando iura illa adherent rei immobili: vt dixi.
s. circa princi. titu. Curia tamē Francie dat pro omni iure ⁊ q̄si
16 omnes cause sunt de talibus: vt. s. dixi. ¶ †Super quarto vide
licet modo agendi ⁊ forma libelli dicendum est ꝙ oportet varia
re narrationē secundū diuersitates factorum ⁊ turbationū que
inferūtur. nam modus turbandi est declarandus: nec sufficeret
dicere generaliter ꝙ turbat: vt not. Innoc. extra de ꝓba. c. licet.
Qualiter fit turbatio in possessione rerum corporaliuꝫ: declara
tur satis. ff. de vi ⁊ vi arma. l. vim facit. ⁊ est pro regula quocūqꝫ
modo aliqs possessorē impedit quominus libere vtaꝝ possessio
ne sua: vt ibi patet. Sed de īcorporalibꝰ nō est ita clarū. possunt
tamē dari multa exempla: vt si habeo pedagiū: ⁊ turbat leuato
res meos quominus leuent: vel cogit muliones trāsire alibi: vel
per vim facit eos transire per pedagiaria sine vectigali: vel si im
pedit quominꝰ rustici portēt mihi deueria debita vel soluāt: vel

a ¶ Ad tertiū. Tertium membruꝫ ad quid cō petat hoc interdictum.

si nitatur iura mea ꝑcipere: vel velit vti iurisdictiōe in villa mea
in qua iurisdictionē habeo. ⁊ de hoc agitur in spe. de resti. spoli.
17 ij. §. ver. sed quomodo. ¶ †Quid si quis verbo inhibet debitori
bus redituum ne soluant vel ne subiecti obediant: nunqd est ta
lis turbatio ex qua detur interdictū? Inno. dicit ꝙ nō. extra de
elecꝝ. c. querelam. de offic. dele. c. sane. ij. pro quo facit: quia hoc in
terdictum videtur vim requirere: ⁊ per consequens facti atroci
tateꝫ que verbis nō cōmittiꝝ. ff. de vi ⁊ vi ar. l. j. §. interdictū. ⁊ qꝛ
per talem prohibitionē nō impedior vti iure meo: ego in hoc at
tenderem differentiā personarum. si enim potēs ⁊ terribilis ho
minibus meis inhibeat ne soluant: iudicarem vim. ff. quod me.
cau. l. non est verisimile. §. j. de dona. cau. mor. l. iij. ⁊ idem dicerē
si prohibet pro eo qd diceret ad se pertinere. ⁊ sic videꝝ no. Spe.
d. §. sed quomodo. ⁊ facit. ff. si ser. ven. l. ⁊ si forte. §. j. ⁊. §. sed ⁊ ari
sto. in fi. quod vi aut clā. l. vim facit. ff. eo. l. si duo. §. itē videamꝰ.
in fi. sed si alia persona simplex hoc faceret: starem cum Innocē.
18 ¶ †Quid si quis facit inhibere per iudicē sine cause cognitiō
ne deueriū cōsuetuꝫ mihi soluatur. vel facit poni ad manū iusti
tie iura mea de quibus possessionem habebā: sicut tota die mali
tiosi faciunt fatuis iudicibus ⁊ seruientibus in multis partibꝰ
regni Frācie? Responsio. nō videꝝ vis: imo possessio que tradiꝝ
per iudicē videꝝ iusta. ff. de acquir. pos. l. iuste. ff. de reg. iur. l. q au
thore. Verius videtur contra: ⁊ ꝙ talis teneꝝ vi etiā si p iudiceꝫ
fecit cōpelli: vel vti possidetis si turbat: vt not. Innocē. in. c. que
relam. ⁊ iunge qd no. de offi. deleg. c. pastoralis. imo ipse iudex te
netur. vt not. in. c. q̄relā. ⁊ facit. ff. quod met. causa. l. si. §. pe. Nar
ra ergo in libello factuꝫ tuū sapienter. ⁊ super omnia caue ꝙ nō
narres tale factū per quod videaris compulsus vel expulsus de
sisse possedisse: quia teipsuꝫ excluderes. ff. de vi ⁊ vi arma. l. si me
tu rerum. Aduocati curie Francie nō multū hic attendunt qui
19 semper cōcludunt in turbatiua quecunqꝫ sit vis. ¶ †Item po
test q̄ri an cessatio soluēdi reditus vel deueria annua causet tur
batiuam vel expulsiuam. Scis qd stylus canonistarum habet ꝙ
cessatio causat turbatiuam: contradictio expulsiuā. ⁊ hoc dicūt
per illa que not. Inno. in. d. c. querelam. ⁊ ibi Hostiē. idem post
eum. Sed videtur ꝙ simplex cessatio non causet interdictū vti
possidetis. Nā hoc interdictum requirit vim. vt. ff. eo. l. j. in prin.
ibi cum dicit: vim fieri veto. tunc arguitur: hoc interdictum nō
competit nisi fiat vis: sed vis nō fit sine contradictione facti vel
verbi: vt probo: ergo sequitur qd hoc interdictum non compe
tat per simplicem cessationem in qua nō interuenit cōtradictio
seu factum. Maior patet per. d. l. j. Minor probatur: quia inter
dictū quod vi aut clam requirit. vim sicut istud. ff. qd vi aut clā.
l. j. in prin. sed constat ꝙ illud non competit nisi fuerit contradi
ctio seu factum importās vim: vt ea. l. §. fina. ergo nec istud. ⁊ ꝙ
hoc interdictū vti possidetis requirat prohibitionē seu cōtradi
ctionem: facit bene. ff. si ser. ven. l. sicuti. §. aristo. in ff. e. titu. l. si for
te. §. j. Preterea istud interdictum descēdit ex delicto: ⁊ ideo est
noxale. ff. de interdic. l. si. Sed constat ꝙ actiones que ex delicto
descendunt ⁊ factum requirunt non competunt ex eo qd nō fit
quod fieri debuit: vt. ff. de vsufru. l. si cuius. §. deniqꝫ. ergo istud
nō competit: ex eo qd nō soluitur seu cessatur: nisi fuerit contra
dictio vel aliquid factum. Preterea hoc interdictum non potest
dari efficaciter nisi contra turbantē: vnde si cōtra non turbātē
agatur: absoluitur q̄uis possideat: dūtamē patientiam prestet:
ff. de interdi. l. si. ꝙ vi aut clam. l. cum petit. §. fin. Sed constat qd
ille qui cessat soluere ⁊ alˀs nō cōtradicit: prestat satis patientiā
relinquiꝝ ergo ꝙ nō teneatur hoc interdicto. Preterea cum ces
satio simplex nō causat moram nisi sit interpellatio vel aliquid
qd pro interpellatione habeaꝝ: ergo multominus vim que ma
gis factum requirit. ff. de vsu. l. mora. ⁊ maxime qꝛ possibile est ꝙ
ille qui cessat habeat iustā causaꝫ cessandi. vel forte cessat ꝓpter
inopiā: ⁊ sic committit vim. ff. de iti. actuqꝫ priua. l. veteres. cuꝫ. l.
seq. ⁊ p hoc. C. de li. causa. l. solo. in feu. si de feu. contro. fue. c. licet
vasallus. ⁊. c. si vasallus. ¶ Iteꝫ vim facere diciꝝ qui nō sinit ⁊c.
ff. de vi ⁊ vi arma. l. vim facit. nūquid satis sinit qui nil dicit nec
20 facit contrarium? †Quid ergo dicendū: si veritatem dicam: nō
mihi credetur: tamen dico ꝙ nō video ꝙ simplex cessatio possit
causare hoc interdictū: nec etiā video quō ꝓcedat opinio Inn.
q dicit ꝙ cessatio cū intētione decetero nō soluēdo operaꝝ vim.
nā nō video quomodo cōstare possit de illa intētione nisi hoc
dicat. ⁊ si dicat: erit cōtradictio iuriū: ⁊ semp agereꝝ vū vi: qꝛ eo
ipso ꝙ cōtradicit: repelliꝝ: nec aīo retineꝝ cū non possit talē vim
vi repellere: licet sit secꝰ in corporalibꝰ: vt ibi notaꝝ. ⁊ melius de
cēsi. c. significauit. Videꝝ ergo cōcludēdū ꝙ nō possit agi cōtra
debitorē redituū vel deueriorū vti pos. ꝓpter cōditionē: nec pro
pter cessationē: sed vnde vi tm̄ sed si tertius cōtradiceret dicens
ad se ptinere ⁊ niteret percipere iura mea: nō video quin cōtra
illuꝫ possim agere vti pos. cū me turbet: ⁊ pro iuribꝰ daꝝ vti pos.
vt. s. dictum est. ¶ Item ⁊ occasione iurium seu redituū potest
agi vti pos. etiam cōtra ipsum debitorem. si enim cōsueui gagia
re quando

re quando debitor cessat: vel rem pro qua prestat ad manū meā
ponere: ⁊ in hoc me impediat: nō dubiū ꝙ agere possum ex eo
ꝙ turbor in tali quasi possessione gagiandi: vel etiā ad manum
meam tenēdi. ⁊ de hoc scripsi in simili. C. vnde vi. l. j. ergo multū
cauendū est in narratione libelli. Cōclusio autē est manifeste in
hoc libello: videlicet vt reus condēnet ne turbet: vel ꝙ cesset vel
compescatur ab impedimento: ⁊ forte qȝ imponatur silentium
quantū ad possessorium. vide tamen de hoc in vltimo mēbro in
tra. fructus autē ⁊ damna de quibus in superioribꝰ dixi veniūt
officio iudicis: vt dixi in libellis quos formaui in titulo de actio
21 nibus. ⁊ videbis. j. eo. ti. ij. ¶ †Circa quintā videlicet ꝓbationē
queritur quid actor habet probare. Et certum est ꝙ habet ꝓba
re possessionē: videlicet qȝ possidet tempore edicti interdicti seu
lit. contest. vt patet hoc. §. Nam hoc interdictū nō competit nisi
possidēti. vt satis. s. est allegatū. ¶ Quid ergo si quis probet se
possedisse ante edictum interdictum: nullus tamen testium de-
ponit de tempore presenti? Non videretur sufficienter probasse:
vt notatur extra de resti. spo. c. cum ad sedē. ¶ Sed Hostien. ibi
contra. cuius opinio videtur ꝓbabilior. vt. s. dixi. de fideicōmis.
here. §. restituta. ¶ Sed ꝯtra opi. Hosti. videtur: quia si verū sit
ꝙ possideat ante: nō erit differentia inter interdictum de itine-
re actuq; priuato: ⁊ hoc interdictū quo ad formā probatiōis: q2
sicut in interdicto de iti. sufficit probare vsus tēporis preceden-
ti: ita etiam in isto ſm illā opinionē: ⁊ tamen tex. videtur facere
differentiā. ff. de itine. actuq; priua. l. j. §. hoc interdicto. ⁊ ibi no.
¶ Preterea text. huius. §. hic cōuincit euidenter. dicit enim qȝ
antiquitus fuit differentia inter vti possidetis: ⁊ vtrobi: q2 in in
terdicto vti possidetis requirebatur presens possessio. in vtrobi:
nō oportebat hoc ꝓbare: sed ꝙ maiore parte eius anni ⁊c. si igi-
tur in interdicto vti possidetis sufficeret ꝓbare possessionē pre-
cedentē et ex ea presumeretur posses. presens: vt dicit Hosti. diffe
rentia illa fuisset nulla in effectu: ⁊ pro nihilo redigerētur hic ad
vnum vti possidetis ⁊ vtrobi: vnde illa differētia necessario fuit
assignata penes modum probandi: non penes modum agendi.
nā vtrūq; tueatur possessorem: oportebat quod in vtroq; actor
se diceret possessorem. sed in vno oportebat probare p̄sentē pos-
sessionem: in alio non. ⁊ eodem modo inducitur. ff. vtrobi. l. j. §.
primo. ¶ Pro opinione Hostiē. videtur ratio vna pro omnibꝰ
Naȝ ciuilis retinetur animo vt clamāt omnia iura: igitur si pro
bem me ante possedisse: ⁊ dicam me adhuc possidere animo: pro
batio illa sufficit. Nam presumitur animus nisi probetur depo-
sitio animi: iuxta illa que scripsi. s. de vsucapi. §. quod autem. et
sic semper sum possessor. si enim dicas me perdidisse possessionē
altero de modis perdendi: tibi incumbit onus probandi. naȝ ei
22 qui dicit ⁊c. ff. de proba. l. ei qui dicit. †Quid dicemus? videt ne
cesse stare opinioni Hostien. quando agitur pro re corporali im
mobili per rationem iam dictā. sed si pro re mobili: ⁊ ita vtrobi
agat: cōstat ꝙ oportet probare actorem se habere possessionem
corporalē tempore turbationis: quia rei mobilis nō retinet pos
sessio animo. ff. de acquiren. possesso. l. iij. §. nerua. l. rem mobilē.
⁊. l. si rem. ¶ Item in re corporali videret aduertendum vtrum
diceret se possessorē ciuiliter tantū: vel ciuiliter ⁊ naturaliter: an
naturaliter tantū. Primo casu sufficit probare ciuilem: ⁊ se tur
batum clam vel vi ac alio per ingressum naturalis: vt dixi. s. per
§. qui ad nundinas. Si vero dicat se possessorē ciuiliter ⁊ natu
raliter vel simpliciter possessorem: quia tunc omnē possessionē
videt complecti. ff. pro here. l. ij. §. quod vulgo. videtur ꝙ habeat
hoc probare: ex quo hic ponit. idem si dicat se tantum naturalē
possessionem habere seu corporalem: ⁊ his casibꝰ potest intelligi
is. §. ꝙ oporteat probare actorem: presentem possessionem facti
tempore interdicti redditi. sed si diceret se retinuisse naturalem
animo: quod potest quādo solam naturalem habebat: vt notat
ff. de acquiren. possessio. l. j. in prin. tunc crederē idem quod dixi
in mera ciuili animo retēta. ⁊ ideo caute aduocatꝰ ambulet in
modo proponendi ⁊ articulandi bene declarando possessionē
quā habet actor ⁊ quā cōtendit retinere. ¶ Crederem ego tamē
ꝙ si ab initio actor diceret se possessorem simpliciter: ⁊ in proces
su declararet qualitatem ⁊ modū: ꝙ sufficeret: ⁊ qȝ deberet sen
tētia fieri in eo qȝ declararet ⁊ probaret quia iudex habet tueri
possessorem modo quo eum reperit possidere: ⁊ tollere impedi-
mentū qȝ in illa reperit possessione appositum: ⁊ hoc sonat ver
bum: vti possidetis ⁊c. Et qñ in ꝓcessu declarat est perinde acsi
ab initio fuisset ita petitū. ff. de except. rei iudicate. l. ⁊ an eandē.
§. actiones. cum ibi notatis. Fateor tamen qȝ nisi propositū fue-
rit qȝ animo retinuerat possessionē: actor nō probat plene nisi
probet possessionē corporalem tempore redditi interdicti. ⁊ hoc
voluit dicere iste tex. ¶ Et ideo consulerem omni agenti hoc in
terdicto qȝ diceret se possessorē ciuilem tantum nisi habeat pos
sessionem corporalem quando incipiet causam: alīs non videret
sufficere actorē probare se habere corporalem possessionem ante
23 inceptam causam: per predicta. ¶ †Quid in possessiōe iurium?
videt ꝙ non retineat animo: per iura predicta de itinere actuq;
priuato: quia si retineretur animo frustra oneraret actor de pro
bando ꝙ illo anno vsus sit triginta diebꝰ: quia semper possessio
nem animo retineret q̄uis pluribꝰ annis vsus nō esset quousq;
deposuisset animū: sicut dictū est de possessione rei corporalis. s.
de vsucap. §. quod autem. igitur q̄uis non probaret vsus illius
anni semper posset agere: ⁊ tamē hoc non est verum: vt. d. l. j. §. ij.
de itinere actuq; priuato. ⁊ eadem. l. §. preterea. ⁊ idem de aqua
quotidiana ⁊ estiua. vbi oportet ꝓbare se fuisse vsum illo anno.
¶ Preterea potest sic probari. seruitutes nō prescribuntur que
nō habent causam continuam: vt satis dixi. s. de actionibus. §.
eque. ⁊ patet. ff. de serui. l. seruitutes. ⁊ ibi subijcit ratio: quia non
continue possidentur. Concluditur ergo quod eorum possessio
non retinetur animo: quia si retineretur: possidetur continue. ⁊
ratio que ibi redditur esset falsa. ⁊ per eundem modum faciūt.
ff. de vsucapi. l. sequitur. §. si viam. ⁊. l. si aliena. §. hoc iure. vnde si
ius seruitutis possideretur animo: non prescriberetur libertas
longo tempore: saltem quousq; possidens deposuisset animum:
vt dixi in dicto. §. quod autē. s. de vsucap. ⁊ hoc dicit plane dictꝰ
§. si viam. ibi: quia nec possideri intelligitur ius incorporale. sub.
ciuiliter animo solo quando nō habet causam cōtinuam: quod
posset si animo retineretur. ¶ In contrarium videtur: quia pre
stationis annue vel menstrue non habent causam cōtinuam: et
tamen possidentur ⁊ longo tempore prescribuntur. C. de agri. et
censi. l. litibus. illa nihil facit. nam ibi possidebat dominus colo
nus: cum terra ⁊ prestationes inducuntur ad hoc probandum.
vnde non mirum si prescribuntur cū terra: vt. d. l. si aliena. §. hoc
iure. de diuer. ⁊ tempora. prescript. l. longe. quid ergo dicendum?
Iura canonica ⁊ cōmentatores ipsorum nō faciunt dubium de
hoc quin retineat possessio animo in iuribus. etenim dāt actio
nem pro possessione pensionum seu redituum subtracta: vt in. c.
querelam. ⁊ vnde vi: vt in. c. pisanis. de restitu. spol. de causa pos-
sessionis ⁊ proprietatis. c. cuȝ ecclesia sutrina. ⁊ multominus fa
cit dubium curia secularis regni Francie: ⁊ tamen de veritate iu
ris videretur contrariū in his que habent causam discontinuā
per predicta: nisi possiderent tanq; accessoria rei immobilis: vt
dicto. §. hoc iure. Et ſm hoc videtur ꝙ sit periculosuȝ agere vti
possidetis pro annuis prestationibus ⁊ alijs iuribus que nō ha
bent cōtinuam causam: quia vix poterit probari presens posses-
sio. oporteret enim probare quod tēpore redditi interdicti actor
vteretur: ⁊ aduersarius ipsuȝ impediret: (quod esset difficille) ⁊
ideo fuit prouisuȝ quod in illis interdictis de itinere ⁊ de aqua
quotidiana turbatio antecedētis limitati ⁊ certi tēporis suffice
ret. ⁊ ꝙ valeret tantū acsi actor probaret se possidere tempore li-
tis contestate: que prouisio nō reperitur nisi pro iuribus illis in
dictis titulis specificatis: ⁊ pro interdic. que pro eis competunt.
nec videtur extendi ad interdictum vti possidetis in quo requi
rit possessio de presenti. posset tamen dici ꝙ de equitate similis
prouisio debeat extendi ad vti possidetis vtile quod pro alijs iu
ribus cōpetit. Item potest dici ꝙ si sint talia iura que longissi-
mum habeant internallum ad hoc ꝙ quis eis vti possit vt reci
pere certum deuerium quādo rex baro vel aliusꝰ dominus mo-
ritur vel de nouo creatur: ꝙ fiat repetitio vsus qui vltima vice
fieri potuit: ⁊ ꝙ sufficiat ꝓbare se vsum illa vltima vice ex qua-
dā dispensatione equitatis quā non credo ꝓcedere de iuris ciui
lis rigore. facit tamen pro ea. C. de seruituti. l. fina. ff. quemadmo-
dum seruitus amittatur. l. si sic. ⁊ quod notat in dicto titulo de
itinere actuq; priuato. l. j. §. hoc interdictum. in glo. fina. de iure
canonico videtur sufficere tamē Innocē. videtur velle ꝙ ius eli
gendi ⁊ alia iura que cedere possunt causa mortis: ⁊ que de sui
natura non habent certum internallum reputantur habere cau
sam continuā ad instar stillicidij. ⁊ sic nil faceret contra extra de
causa possessionis. c. cū ecclesia. vide extra de prescrip. c. de quar-
ta. de iurisdictione nō videtur dubium quin habeat causam cō-
tinuaȝ. ⁊ maxime quando sunt signa patibularia eleuata: per. l.
4 foramen. ff. de seruitu. rustico. predio. ¶ †Item queritur. hic di-
citur ꝙ in hoc interdicto debet proponi ⁊ probari possessio pre
sens: nunquid debeat proponi ⁊ probari turbatio presens: vide-
licet ꝙ reus turbat in presenti? Nō videtur. ff. quod vi aut clam.
l. iij. §. illud. tutū est tamē ꝓponere: sed nō oportet probari: imo
secūdū Spec. eo ipso ꝙ reꝰ se opponit turbat: vt in Spec. de act.
5 seu peti. §. super. ver. j. ¶ †Sed queritur nunquid agens hoc in-
terdicto habeat probare ꝙ nō vi nō clam seu precario possidet?
Videret ꝙ sic: ⁊ hoc videtur tota hec materia clamare. ff. eo. l. j.
§. perpetuo. hoc etiā vident sentire doctores: ⁊ maxime iuris ca
nonici extra de postula. hone. ij. ⁊ quasi in omnibus locis in qui
bus agit de hac materia. Hoc etiam dicitur in cōfessoria in qua
talia requirunt: ⁊ fuit datus modus probandi. s. de actionibꝰ.
§. eque. hoc etiā tenet glossator in iterdicto de itinere actuq; pri
nato: ꝙ conuicinant isti. ff. de itinere actuq; priuato. l. j. §. hoc in
terdicto. in glo. iure seruitutis ⁊c. per. l. si quis diuturno. ff. si ser

nitus vendicetur. By. et Jaco. videntur velle in. d. §. hoc interdi
cto. q nō teneat̃ probare hoc: et qd probata possessione videant̃
hoc probata. quia possessio debet relevare ab onere probādi: vt
hoc. §. item quia. hec verba sunt negativa et negātis et c. C. de pro
bationibus. l. actor. Pyn. dicit q probato vsu presumitur bona
fides: et per cōsequens q non vi et c. C. de probationibus. l. actor.
vt scripsi. s. de actionibus. §. eque. in materia confessorie. et vide
retur iustum et rationabile quod hoc deberet pars rei propone
re et probare. et hoc bene probatur. ff. eo. l. si duo. in prin. vbi actor
dicebat se possidere nō expresso iuste vel iniuste: reus dicebat se
iuste possidere: et actorē vi vel clā: et ita supponit q ex pte rei op
ponitur et vincit qui melius probat: alias nullus. expedit tamē
actori q cōcurrant in pbatione super hoc: quia qui melius pro
bat: obtinet. et si actor probet titulum vel iustam causam possi
dendi: satis relevat̃ a probatione istorum: vt scripsi in. d. §. eque.
¶ Itē videt̃ q possidens civiliter tātū debeat hoc de necessita
te probari: al's obtineret solum in civili que parū sibi prodesset.
vnde caue q si actor vult gaudere pacifica possessione: oportet
qd hoc pbet si alter corporaliter possideat: al's teneret̃ reus in
illa: vt. l. si duo. Quid ergo? pone q ivi extra patriā: in mei absen
tia tu occupasti fundū quē tunc pleno iure possidebā. reuersus
ago contra te vti possidetis. ego probo qd ego possidebam tēpo
re quo recessi: et pono quod animo retinui civilem. tu pbas qd
a biennio citra tu possedisti palā et publice. querit̃ quis potior.
26 ¶ † Per premissa apparet qd ego sum potior: nam semper reti
nebā civilē quando tu intrasti clam a me et me absente. igitur vi
det̃ qd obtineā. de hoc in spe. de petitio. et possess. versi. quid si pe
to fundum. Curia Frācie tenet qd ille est potior qui possidet de
facto vltimo anno. qd etiam potest pcedere de iure in casu quo
possessio anno perditur. vide que scripsi. s. de vsucapio. §. quod
27 autem. ¶ † De illo queri non oportet an si vnus testis deponat.
de vno actu possessiōis: ali⁹ de alio vel de alia de qua vidit actio
rem vti an faciat fidem: quia hm omnes doctores dicēdū est qd
sic: vt not. ff. de testib⁹. l. ob carmē. §. fin. extra de testibus. c. licet.
de accusationibus. c. qualiter. ij. per Inno. in spe. de testi. §. nunc
videndum. in rubrica in forma interrogatoꝝ. ver. itē de tempo
re. hm hoc ergo videtur difficilis pbatio in hoc interdicto. Et
ideo si actor nō incumbat possessioni corporali: est expedientius
venire ad locum cum testibus si non admittatur vel repellatur
vel suspicet̃ se posse repelli agat interdicto vñ vi. in quo longe fa
cilior est probatio si fiat sicut dixi. Et maxime quasi possessione
iuriū vbi non oportet probari spoliationem: extra de sententia et
re iudica. c. suborta. per Innoc. Scio qd aduocati curie Francie
semper formāt in turbatiua: pro eo quia res cōtentiosa ponitur
28 ad manū de consuetudine illius curie. ¶ † Expediti de his ve
niamus ad sentētiā quomodo debet fieri. et scis qd Azo tracta
uit de hoc in summa. et gl. C. e. l. j. glo. iuris canonici extra de pba
tioni. c. licet. super quo aduertendum est quomodo agitur. nam
si actor dicat se possidere naturaliter tantum et turbetur in illa
et pbet: inhibet̃ reo qd nō turbet eum in illa nisi reus probasset
qd clā vi vel precario possideret ab eo. Si vero dicat se tātū pos
sidere civiliter: tūc obtinebit ne in illa turbetur et per illam con
sequetur naturalē si reus illam habebat vi: clam: vel precario ab
eo al's non: imo reus teneretur in naturali si eam haberet. Si ve
ro dicat se possidere civiliter. et natrualiter vel simpliciter: posses
sor tūc obtinebit ne turbet̃ quomin⁹ plene et pacifice possideat:
nisi aduersarius proponeret se possessorē et probaret. In quo ca
su qñ vterq probat et se dicit insolidū possessorē: est aduertēdū
quia si alter probet alium vi aut clam a se possidere: ille obtine
bit qui nō vi non clam non precario. si vero neuter probet aliqd
super illo articulo: vel vterq equaliter probet: tunc iudex debet
aduertere numerū et personas testiū: et quis frequētius et magis
publice vsus est et rationes quibus testes mouentur: et qui verisi
miliora: et alia de quib⁹. ff. de testi. l. ob carmē. §. si. vt semper pro
29 potiori iudicet. ¶ † Quid si alter probet titulū vel proprietatē
propositam ad cōfirmationē sui possessoꝝ: alter non? Videtur
qd nō probent equaliter: quia ille qui possedit cū titulo eoipso
qd probat titulū: probat bonā fidē: et sic nō vi: non clam: nō pca
rio: et in hoc excedit alium: vt ptz extra de proba. c. licet. ¶ Itē
habet presumptionem pro se qd semp possederit: quia animo re
tinuit si prius possedit: et sic videt̃ potior. et hoc videt̃ equū. sed
forte hoc nō est verum per. l. si duo. in prin. ff. eo. vnde ille qui ha
bet titulū potuit occupare vi vel dolo ab alio qui rem tūc possi
debat. Nā si ego emi fundum a Titio qd Sempronius posside
bat: nō dubiū qd Semproni⁹ est potior me in possessione. vt. d. l.
si duo. Vel dic qd ibi loquit̃ quādo pbationes erant pares: al's
multū obstaret. c. licet. Si vero oīa ista cessent: qd faciet iudex?
Credo vltra aduertendū an sit tale ius qd potest a quolibet in
solidum possideri: et tunc est pro vtroq iudicandū. Verbigrā.
episcop⁹ et archidiaconus habēt in multis locis iurisdictionē:
et quilibet insolidum: et est melior conditio occupantis. vel duo
barones in eadem villa: vterq probat: cur nō pronunciabit̃ pro
vtroq nō video. Unde hoc casu duo nō possident proprie inso
lidū idē ius: sed quilibet suū. et erit forte melior cōditio occupā
tis. ff. de offi. consu. l. j. et hoc nisi esset articulatū qd vnus solus et
insolidū possideat. vt. d. c. licet. extra de pbatio. si vero nō sit ta
le ius vel forte erat ex vtraq parte articulatū q quilibet solus et
insolidū possidebat quo casu cessant premissa et probatiōes sunt
omnino pares: forte perueniretur ad opinionē illorum qui di
xerūt qd forte res dirimatur: quam Ber. videtur secutus fuisse
in. c. licet. sed hoc reprobatur cōmuniter per omnes: et consueuit
dici q iudex potest rem contētiosam ad manum suam ponere et
tamdiu detinere quousq fuerit discussum. vel potest alterū co
gere ad agendum de proprietate et aliū sine pcessu tradere posses
sionem. hec omnia potes colligere ex his que notantur in Spec.
de seque. versi. sed nunq d. de peti. et pos. ij. in summa. de libel. cō.
§. nunc dicēdū. ver. xxij. et per Hostiē. extra de religio. do. c. j. facit
extra de deci. c. quoniā. et super hoc vide dictū. c. licet. in tex. et in
glo. et si bene cogites vix poterit contingere is casus quin appa
30 reat per circūstātias quis sit potior. † Et omnibus cessantib⁹ vi
deretur posse dici q cū quilibet duoꝝ proponat videlicet se in
solidum et nō solum possidere: q cessante probatiōe soliditatis
remaneat probatio q vterq insolidū et ita neuter vincit: et fert̃
sententia q vnus nō impediat alium: sed quilibet vtatur. et hoc
vult dicere. l. si duo. in fi. Uerum est tamen q si esset periculū de
scādalo: iudex potest ponere manū: et in hoc casu videntur obti
nere opi. doc. al's videret̃ durū qd iudex vtrūq spoliaret iniuste
et contra iura que prohibent sequestrationes. C. de probi. se. Un
de multa exempla possunt occurrere in quib⁹ iudex debet iudi
care pro qualibet partiū. Ponamus q ego habeo vsū et exple
tum in vno nemore: tu me turbas: et ego te: agimus hoc interdi
cto adinuicē: quilibet probat possessionē equaliter: non dubiū
qd potest pronunciari pro vtroq et inhiberi ne alter alterū im
pediat. et si concurramus: iudex ex officio debet interuenire et or
dinare quomodo vtamur. ff. de leg. j. l. huiusmodi. §. si quib. mo
dis vsusfru. amitta. l. ij. §. fin. de vsufruc. l. quoties. Uel pone qd
agitur de quasi posses. iustitie: vnus pbat expleta alte. alius bas
se: videt̃ q quilibet obtineat in casu suo: extra de prescrip. c. audi
tis. et idem in omni casu quo plures habent seruitutem in eodē
loco. ff. de seruitu. rusti. predi. l. iij. §. aqueductus. de aqua plu. ar
cend. l. in concedēdo. nec obstat hic predictum. c. licet. Quid lo
quitur in casu quo probationes nō erant pares: et alter dicebat
31 se solum et insolidum possidere: vt ibi patet. ¶ † Nunc querēdū
de effectu sentētie. et certum est quod effectus est quod aduersa
rius qui succubuit compellatur cessare ab impedimentis. Sed
quid si proponat nouā causā? videtur quod debeat admitti. ff.
de excepē. rei iudi. l. si mater. §. ij. iij. et iiij. res enim iudicata nō ex
tenditur ad causam nouam: vt ibi. Sed noua turbatio videtur
noua causa: ergo videtur qd sentētia in hoc interdicto lata nō
prosit: nam possibile est qd victor tempore sentētie possidebat: et
nunc quādo turbatur non possidet: et sic pretor ipsum in posses
sione tueri nō potest quam nō habet. nam possibile est quod tur
bans nunc habet causam iustam: licet non tunc. nam si ille qui
obtinuit cecidit post sententiam a possessione quam ego qui vi
ctus fui sine vi occupaui: debeo in ea teneri: et ipsum possum im
pune prohibere: igitur videtur qd sententia nō efficiat nisi tur
bationem iam factam tempore suo. et facit bene quod no. Inno
cen. in. c. cum dilectus. de causa posses. et proprie. Sed ad hoc po
test dici qd sententia refert se ad futuram turbationem: nā pro
hibet fieri vim et tuetur possessorem. male autē tuetur si permit
teretur fieri vim. et hoc patet in. d. c. licet. in fine. ibi perpetuum si
lentium. vnde dicendū est quod ille qui succubuit in hoc inter
dicto q̄diu viuet compescetur. nec audietur excipiendo se etiā
ex noua causa possidere. ff. de excep. rei iud. l. si quis rē. et. l. si a te.
§. si quis fundū. hm verum intellectū. vnde vix reperies qd reus
proponēdo nouum ius possit impedire executionem rei iudica
te: sed agat si vult pro iure nouo: al's rei possent illudere omnia
32 iudicia semper allegando nouū ius sibi quesitum. † Sed an he
res victi virtute talis sententie compescetur a turbando? videt̃
qd non. ff. de verbo. obliga. l. ex ea parte. de serui. rustico. predio. l.
et attilicinus. §. cum fundo. Sed potest dici qd sic: et successor sin
gularis si vtatur accessiōe authoris sui: quia res iudicata rei co
heret: vt. ff. de excepē. l. exceptiones. §. rei. et dicta. l. si a te. §. fina: he
ne. tamen credo qd cōtra heredem non procedetur per viam exe
cutionis: sed actio. iudicati que est necessaria hoc casu: vt scripsi
C. de exceptio. rei iudi. l. fin. et hoc pl⁹ placet quā illud quod scri
psi. s. de actio. §. eque. ¶ Sed quid econtra: nunquid heres illi⁹
qui vincit reportabit commodū: vt per hanc sentētiam tueatur
in possessionem? Nō videtur. quia non habet illam possessionē
quam habebat predecessor: sed nouam: vt. l. cum heredes. ff. de
acquiren. possessio. igitur possessio predecessoris tueri nō potest:
quia non est de nouo iudicatum. et facit. ff. de oper. no. nuncia.

l.non solum.§.morte.Videtur contrarium per allegata in prece
denti questione.vt.ff.de aqua plu.arcen.l.si titius.§.celsus.qđ vi
aut clam.l.qui aliter.§.hec verba.⁊ hoc verū maxime si talis vis
cōcernat res?Verbigratia:si actor dicat se habere possessionem
alicuius rei ratione talis castri:reus idē ratione alterius castri:
tūc enim videtur extēdi ad quēlibet successorē.ff.de ope.no.nun
33 cia.l.fi.¶ †Item queritur circa huius effectum vtrum sentētia
lata in hoc īterdicto obstet exceptio rei iudicate ī interdicto vn
de vi.Verbigratia.egi interdicto vti possidetis contra te:oppo
suisti.qđ ego te vi expuli:nihilomin⁹ obtinui.vis agere cōtra me
interdicto vnde vi.queritur vtrū possis.Nō videt̄ ex quo fuit de
violentia in priori iudicio quesitū.ff.de compēsa.l.quod in diē.
§.i.Inno.tenet cōtra extra de cau.pos.c.cum ecclesia.imo videt̄
dicere ꝙ si alter agat vti possi.alter potest agere vnde vi.⁊ con
current.⁊ si de vtroqꝫ simul liqueat:nō setentiabutur in vti pos
side.vel si sententiabitur: non ponet̄ sentētia executioni: vt not.
extra de prescrip.c.veniēs.¶ Item not.qđ agens vti possidetis
debet succumbere si agat contra illum qui est fundatus de iure
communi nisi probet titulum: ⁊ ideo videtur qđ si abbas dicat
se habere possessionē iurium episcopalium: ⁊ agat hoc interdi
cto succūbit nisi probet titulū quia si spoliatus hoc casu succū
bit.multofortius ille qui dicit se turbatū.extra de resti.spo.c.ad
decimas.lib.vj.Et idē si aliquis dicit se habere iurisdictionē in
tra fines territorij alicui⁹ comitis baronis vel episcopi.⁊ est ma
gna ratio.Quia quādo aliquis est fundatus de iure communi:
constat de proprietate:idcirco non debet fieri executio in posses
sione.extra de cau.pos.c.cum dilectus.⁊ idē si nō esset fundatus
de iure cōmuni:sed al's constaret de iure proprietatis notorie vel
manifeste.vt patet extra de senten.excō.c.si iudex laicus.lib.vj.C.
de agri.⁊ cen.l.litibus.de fil.presb.c.cōstitutus.de diuor.c.porro.
cum ibi nota.⁊ idem si cōstaret qđ actor habuisset rē titulo alio
quā pro suo:⁊ tunc dicit suam ex alia causa.in feu.de feu.guar.c.
j.in his enim casibus ⁊ similibus non crederem talem tuenduꝫ
in possessione nisi probaret titulum vel iustuꝫ initium possessio
nis.Et per hoc videtur qđ si reus velit incōtinēti probare se do
minum:ꝙ debeat audiri.⁊ ita not.Dy.extra de reg.iur.in.c.qui
ad agendū.lib.vi. Glo.tamē videtur notare contra.ff.de acqui.
pos.l.si de eo.§.fi. Pro glo. facit extra de insti.c. cū venissent.sed
ibi non offerebat̄ prompta fides.vnde multum facit pro Dyn.l.
litibus.C.de agri.⁊ censi.ff.de iniur.l.iniuriarū. in fi. Sed cōtra
ista videt̄: q2 si actū esset petitorio ⁊ possessorio.videlicet ab vna
parte petitorio:ab alia possessorio:⁊ cogni tū sup vtroqꝫ:nihilo
minus ferret̄ sententia in possessorio pro ꝓbante ꝗuis nō fieret
executio:vt.c.cum ecclesia.⁊.c.seq.⁊.c.cum dilectus.extra de cau.
pos.ergo multofortius ferenda est sentētia vbi actū est possesso
rio solo ⁊ reus probat se dominū.si ergo sentētia cōdemnatoria
ferret̄:⁊ nulla restat sententia ferenda super petitorio:q2 nec illo
actum est:constat ꝙ de probatione dominij facta in primo pro
cessu nihil potest opponi post sentētiā super possessorio cum ob
stet res iudicata:vt satis dictum est.s̄.titu.ij.§.appellātur. ergo
exceptio dominij nō potest retardare iudicati executionem:nec
impedire ex quo de viribus eius fuit in primo iudicio quesitū:
ea nō obstāte condemnatuꝫ.⁊ sic videtur ꝙ oēs cōclusiones pre
dicte sint false.Sup hoc aduerte:q2 prima facie illa.c.⁊ maxime
c.cū ecclesia.videntur directe obstare.c.ad decimas. q2 in.c.cum
ecclesia.erat.c.ecclesia sutrina.fundatum de iure communi: ⁊ ni
hilominus clerici ibi restituuntur ad possessionē qui nō proba
bant titulum:nec allegabāt cōtra.c.ad decimas.Ad hoc potest
dici ꝙ interdū proprietas in iudicium deducitur ad repellendū
possessoriū ⁊ ꝑ modū exceptionis interduꝫ ꝑ modū actiōis vbi
ꝑ modū exceptiōis ꝓponit̄:tūc nō est admittēda aliquo modo:
sed.ſm gl.admittit̄ si offerat̄ prompta fides: ſm Dy.vel si ꝓpo
nens habeat ius cōmune pro se:vel si ius suū sit notoriū vel ma
nifestum:vel cōstet reum nō habuisse tit.pro suo ab initio: vt.s̄.
dixi.sed si amissa fuerit ⁊ probat per confessionem vel al's: tunc
fertur sententia in possessorio:⁊ reus absoluitur: nec habent lo
cum illa.c.cum ecclesia.⁊.c.cum dilectus: que loquuntur quādo
sententia fertur in possessorio pro actore : sed hic soluitur reus.
⁊ hoc dico per rationē.c.ad decimas.⁊.c.si iudex quia ex quo cō
stat de proprietate possessorium est sine effectu per rationem di
ctorum capitulorum.Hic autem cōstat quare ⁊c. Fatuus tamē
est aduocatus qui taleꝫ exceptionem admittit: nisi in casib⁹ pre
dictis in quibus est admittēda: propter hoc fuit factum dictuꝫ
c.ad decimas.⁊ per hoc declaratur quod talis exceptio admitte
tur admissa repellit:nec restringas illud.c.ad casum excogitatū
in quo videtur intellexisse Archi. videlicet quādo agens posses
sorio hoc cōfitetur in suo libello: quia hoc esset nimis restringe
re dictū.c.imo fere destruere. Sed vult dicere ꝙ si talis exceptio
proponatur a parte rea: ⁊ de ea constet per confessionem:vel al's
manifeste:admittitur ⁊ agēs possessorio repellitur.⁊ in hoc fun
34 datur ca.si iudex laicus.in princ.⁊.l.litibus.s̄.allega.¶ †Quid
ergo si premissa nō sint manifesta vel probatio nō sit prompta?
Credo ꝙ non differet̄ sententia possessorij: sed agat reus quan
do voluerit petitorio.⁊ hoc sonant iura illa que loquuntur quā
do est manifestum seu notorium innuendo ꝙ al's esset secus. ⁊ fa
cit.ff.ad exhiben.l.iij.§.ibidē.sed vbi proprietas deducitur in iu
dicium per modum actionis ⁊ concurrit cum possessorio ⁊ de
vtroqꝫ liquet: tunc habent locum predicta capitula cū ecclesia.
⁊.c.cuꝫ dilectus.videlicet ꝙ pronunciatur super possessorio: sed
non fit executio si liqueat de vtroqꝫ:al's sic. ⁊ faciunt ad hec que
not.Innocen.in.c.bone. in magna glos.in ver. ⁊ tunc. cum seq.
In omni dubio credo ꝙ in talibus iuribus incorporalib⁹ expe
dit reo qui conuenit̄ vti pos. qđ reconueniat actorem super pro
prietate si habet promptas probationes super ea vel ius commu
ne pro se . Ad euitendas opiniones potest dici quod si ab vna
parte ageret̄ possessorio:⁊ ab alia petitorio: si nihilominus esset
cōtra possessoriū de proprietate ⁊ liqueret manifeste per alteruꝫ
de dictis modis ꝙ nō fieret condemnatio etiam verbalis in pos
sessorio:non haberent locū capitula predicta per rationē capitu
li decimas.Curia Francie nō seruat has subtilitates in casu no
uitatis: sed tuetur in possessione illum queꝫ reperit possessorem
indistincte quantūcunqꝫ per processum appareat de proprieta
te.⁊ not.ꝙ iudex potest in sententia imponere silentiū victo quā
tum ad possessoriuꝫ:vt patet in.d.c.licet.de probationi. imo ſm
Iaco.de ra.potest ipsum compellere ad cauendum ne impediat
in futurum.C.eo.l.j.quam ita intelligit ibi: sed ibi nō loquit̄ de
cautione tali: imo de satisdatione vera que prestatur pro contu
macia:vt ibi patet:ideo intellige vt glo. ibi intelligit extra de se
questra.c.j.naꝫ si compelleretur reus cauere in modico:differret
hoc interdictum a confessoria:vt dixi in.§.eque.s̄.de actio.Hec
35 procedunt vbi partes ambe prosequuntur. ¶ †Quid si reus est
contumax ⁊ nō vult comparere? Quidam dicunt ꝙ prefigitur
sibi terminus intra queꝫ compareat:alioqui imponitur sibi silē
tium.¶ Alij dicūt vt Azo in summa:⁊ pronunciatur pro acto
re:⁊ sic seruat curia Frācie.sed hoc est periculosum de iure:quia
ante lit.contestat̄.non fertur definitiua:vt.l.properandum.C.de
iudic.Crederem ꝙ actor debeat tueri in posses. quousqꝫ reus ve
niat ⁊ caueat.ff.de ope.no.nūcia.l.si prius.ꝗ. vide de hoc in Spe
cu.de primo decreto.§.restat. versi.sed pone ago cōtra te coram.
¶ Nunc veniamus ad quedā naturalia:⁊ ad gl.additionādas.
Hic dicitur naturalis ⁊ ciuilis ratio ⁊c.supponendo ꝙ quis nō
potest agere simul petitorio ⁊ possessorio: cuius contrarium pa
tet.ff.de vi ⁊ vi arma.l.cum fundus.§.fin. ⁊ in.c.cum ecclesia:se
pius allegato.scis ꝙ glos.⁊ docto.super hoc diuersa locuti fue
runt.C.de rei.ven.l.ordinarij.de interdi.l.incerti.ff.de iudi.l.si de
vi.Omissis tamen opinionibus dicas ꝙ interdicta adipiscende
⁊ recuperande possunt simul intētari cum petitorio: vt dictis cō
trarijs.sed interdictum retinende:non: vt hic.⁊ hoc verum con
tra illū qui asserit possidere:sed contra illum qui diceret̄ deten
tor:sic.vel si actor possideret ciuiliter:reus naturaliter: vt scripsi
in dicta.l.ordinarij.⁊ de hoc dic extra de reg.iuris.c.qui ad agē
dum lib. vj.⁊ hoc intelligas de corporalibus: quia in corporali
bus agit etiam possessor: ⁊ questio proprietatis concurrit cum
omni possessorio.s̄. de actio.§.eque. ¶ In glos.ob hoc:in fin.ff.
vti possidetis.l.ij.in fin. de vi ⁊ vi armata.l.in interdicto. ¶ In
glo.i.magna.ibi:in his enim. idem in alijs pro quib⁹ potest agi
interdicto vti possidetis:vt notat̄.ff. e.l.j.in princ. ⁊ satis fuit.s̄.
dictum.¶ In glo.hoc dicitur. in fine. Simile ꝙ in vna oratiōe
vnum verbum recipitur proprie ⁊ improprie.ff.de acquirē.pos.l.
j.in fine prime glo.¶ In glo.i.tempore.in fin.i.quo lis contesta
tur.ī.in fin.§.¶ In glo.cum multa.ibi cum dicit:genera violen
tiarum.de quibus dixi plene.C.qđ metus causa.l.j.¶ In eadem
glo.ibi cum dicit:inquietatiua.vel turbatiua.Est tamē differen
tia vt dixi.s̄.in materia.¶ In eadem gloss. ibi cum allegat.ff.si
serui.vendi.l.ij.§.j.Caue:quia in negatoria non attenditur quis
possidet:cuꝫ detur possidenti ⁊ nō possidēti. s̄.de actio.§.eque.
in vti posside.bene attendit̄:vt dixi in materia.¶ In ea.glo.ibi
cum allegat.l.si duo.§.si vicinus.Caue:quia hec gl.nō bene sen
tit:quia per hanc glo.concluderetur ꝙ emphy. vasallus ⁊ simi
les qui habent solam naturalem non possiderent si exirent.Vn
de dicendum est ꝙ possidentes naturaliter tantum qui habēt
ius in re retinent illam etiam extra:vt plene notatur.ff.de acqui
ren. posses.l.j.in princ.⁊ hoc bene probatur in vsufruc. ff.de vi ⁊
vi arma.l.iij.§.vnde vi.¶ In eadem glo.in fin.istam glos.habes
fere in.d.l.⁊ habet.§.eum qui.⁊ quid in dubio:vide ibi:quia so
lum videtur naturalis translata:vt ibi no.⁊ iunge quod scripsi.
s̄.in princi.materie.

1 ☞ Colonus ⁊ inquilinus an possideant vel non.
2 Possessio qualiter acquiratur.
3 Possessio dignitatis vel prebende qualiter acquiratur.

1 **Possidere.** ¶ †In gloss. caute in fin. hec est veritas
quam omnes approbant. ⁊ vide.C.com

munia de vsucapio.l.j.ff.de vi ꝛ vi armata.l.j.§.quod seruus. et hoc de colono ad modicum tempus.si ad non modicũ:secus.ff. de superfi.l.j.§.quod ait. quia similis est emphyteo. vt notatur C.de colla.pre.ciui.l.fin. ¶ In glos.scilicet in villa. in fine. dic.s. de actio.§.item seruiana ꝛ quasi seruiana. ¶ In glos.licet.in fine.qui vellet hoc solennizare:posset retractare totã materiã possessionem. Et primo quomodo definiatur: ꝛ quomodo diuidatur.de quo plene dic.ff.de acquirẽ.posses.l.j.ꝛ sequere Joã.quez
2 sequuntur cõiter doctores. ¶ † Item quõ acquiratur:dic plene ff.de acquirẽ.pos.l.iij.ꝛ dicit quod querit animo ꝛ corpore.i.aliquo actu corporali.vnde in omnib⁹ fallẽtijs que sunt ibi in glo. est aliquis actus corporalis vel vsus vel receptionis clauium:vt ibi not.Dy.ꝛ probat animus per extrinseca in seruitutib⁹:vt dixi.s.de actio.§.eque. in corporalibus presumitur eoipso ꝙ tenet
3 pro suo:vt not.Innoc.extra de priui.cum olim. ¶ † Quomodo autez acquiratur possessio dignitatis vel prebẽde: vide extra de resti.spo.c.in literis. Quomodo iurisdictionis.de ca. mona.c.dilectus.in specu.de iurisdic.om.iudicum.ver.illud ꝛ scripsi in breuiario.C.de eman.li.l.j. ¶ Quomodo autẽ perdatur:dic ꝙ solo animo:vt hic qui presumit si suspicatur se posse repelli vel se nõ admitti.Secus si propter metum persone nõ audet venire: ꝛ depositio animi percipitur per cõiecturas si forte sit potens ille q tenet:vel ex transcursu temporis.de quib⁹ vide in. d.l.j.de acquiren.pos.s.de vsucap.§.quod aũt.ꝛ.d.l.licet. An aũt quia possessio iurium habentium causam discontinuam retineatur animo vel rerũ nobiliũ:dic.s.proxi.§.ꝛ iunge quod scripsi in breuiario in dicta.l.licet.C.de acquirẽ.pos.illud autẽ nota ꝙ possessio que per aliũ retinetur amittitur quãdoqꝫ sine animo: vt.ff.de vi ꝛ vi arma.l.j.§.qõ seruus.ꝛ.l.peregre.§.quib⁹ explicatis.vide plenius. C.de acquirẽ.possessio.l.fi. ¶ Itez ille qui tenet rem cã custodie presumitur facilius deponere animũ. ff.de damno infec.l.si finita.§.si quis metu. ex his poteris facere magnam telam si solẽnizare vis ꝛ sine his non bene hunc tex.intelligis.

1 ☞ Remedia quot competant contra eum qui vi aliquem deiecit de possessione.
2 Interdictum recuperãde possessionis competit ei qui tempore deiectionis possidebat.
3 Interdictum vti possidetis ꝛ interdictum vnde vi an detur cõtra tertium possessorem.
4 Interdictum vnde vi:an detur contra non dolosum.
5 Interdictum vnde vi:ad quid datur.
6 Interdictum vnde vi:an contineat estimationem proprietatis.

Recuperande. ¶ In glo.aliud.in fin.Quidam habent hic.§.qui autem.ꝛ debẽt allegare.§.qõ autem.ꝛ melius in.d.§.illud. ¶ In gl.s.deiectus: in fin.vnde non sunt actus extranei si vocet amicos:vel si vadat
a ad iudicem pro negotiando securius. [a]ff.de adul.l.qõ ait.§.fin. vide quod scripsi. C.vnde vi. l.j.s.de iu. natu. §.ius autem gen-
1 tium. † Iuxta hanc materiã essent multa vidẽda: ꝛ primo quot remedia competunt cõtra violentuz. Et dic ꝙ octo:que vide extra in titu.de restitu.spoli.§.j.versi predicti autem. Caue tamen quia aliqua competunt de iur.cano. que nõ competunt de iure ciuili. Item ꝙ omnia non cõcurrunt: vt patet ex natura cuiuslibet. ¶ Item sententia lata in vno obstat exceptio rei iudicate in alio.vide eo.§.ver. quid si is. sed qr ibi nil determinat: dic ꝙ in hoc aduertendum esset super quo pronunciatur. Nam si pronunciatum sit vim nõ esse factam:obstabit:nam eadem causa videtur in iudicium deducta.si autem reus nõ obtinuit:quia creditori non cõpetebat vnde vi:sed constitutio diui Marci.vel quia vnde vi non cõpetebat contra tertium qui non spoliauerat:potest recurri ad constitutionem.c.sepe. nec obstat exceptio rei iudi. ꝛ hoc potes dicere per. l.duobus.§. exceptio.ff.de iureiuran. ¶ Item de iure cano. est aliud remedium appellationis ꝛ post iter arreptum:ꝛ in quo plus prosit:vide extra de appel.bone memorie. ¶ Et not. ꝙ agẽs hoc interdicto debet declarare modũ suũ possidẽdi an naturaliter tantum:an ciuiliter:an vtroqꝫ modo possideret: ꝛ modũ spoliationis:ꝛ si sic declarauerit ꝛ succubuerit in illo declarato:potest recurrere ad aliũ modum.nec obstat exceptio rei iudi.vt not.Innoc.extra de dona.iter dilectos.
2 in princi. ¶ † Item esset vidẽdum cui cõpetebat hoc interdictũ. ꝛ est dicendum quod illi qui possidebat tempore deiectionis:de quo dic vt satis dixi.s.proxi.§.nam inducta ꝛ allegata ibi poti⁹ loquunt in hoc interdicto ꝙ in alio:ꝛ ibi fuerũt introducta per simile. ¶ Item esset videndũ cõtra quem. ꝛ est certum ꝙ cõtra deijciẽtẽ: vel eius heredẽ inquãtum peruenit.ff.e.l.j.§. fi.ꝛ.l.seq. ¶ Itẽ contra illũ cuius nomine quis deiectus est ipso mãdãte seu ratum habente. ¶ Itẽ contra dominum cuius familia deiecit.vide plene.ff.e.l.j.§.ait pretor.cũ.§.seq. Cõtra tertiuz possessorem nõ competit:ꝙuis haberet causam a deijciẽte.ff.e.cum a te. sed de iure canonico competit beneficiuz.c.sepe.si sciẽter recipit. ignoranter beneficiuz.c.reintegrande.vide in. d.c.sepe.ꝛ in spec.

a ¶ Securius. Imo pl⁹ dicit h An. nõ dr diuerti ad extraneos act⁹si spoliat⁹vadit ad ciuitatẽ ꝛ cõuocat amicos ꝛ parat arma et alia necessaria p recuperatiõe sue possessiõis:lꝫ steterit p plures dies.vide eum hic.

b ¶ Latius dicere. Itẽ vr̃ h tenere An.cũ Jo. fa. hac ei⁹opi.recitãdo.i ij.col.in me. ver.in gl. estimationem.

c ¶ Tractari. Vide remissiões h p An.i hac materia iterdicti recuperãde possessionis.i.iij.col.in me.v.materiã ãt hui⁹ interdicti.

d ¶ Armis delictũ. Dicit hic an.ꝙ lꝫ appellatione armorũ lapides cõtineant ꝛ fustes: hoc est improprie. vide eum hic.

de resti.spol.§.j.s.alleg.ꝛ videtur mirabile:quia cum interdicta sint in rem scripta:cur non dãtur contra quẽlibet possessorem sicut qõ metus causa? Sed ad hoc patet respõsio:quia hoc nõ est in rem scriptam:ꝛ ideo glo.dicit nõ omnino.ff.eo.l.j.§.pe.ꝛ quare non istud sicut interdictum quod vi aut clam:potes querere. Azo dixit in summa omnia in rez scripta:cui obstat.d.l.cũ a te. que videtur irrationabilis:ideo ius canonicum ipsaz suppleuit in.c.sepe.ꝛ forte est ratio illius legis:quia interdictũ vnde vi magis cõcepitur in delictum:ꝙ quod vi aut clam: ꝛ quã alia interdicta que dantur contra tertium possessorem: ideo minus extẽduntur contra alium ꝙ cõtra delinquentem.vt.s.de perpe.ꝛ tẽ-
3 po.actio.§.non autem. ¶ † Nam inter violentos predo est prior. Sed an interdictum vti possidetis daretur contra tertium possessorem expeditum? videtur ꝙ nõ: sicut nec interdictũ vnde vi. nam ex turbatione quã vnus facit:non debet alius conueniri.l. si duo.§.non videor.s.alleg. Quid ergo si dicerẽ me esse possessorem iurisdictionis alicuius ville vel territorij in qua me turbando edificasti furcas:vel aliquod signum iustitie ratiõe castri qõ habes propinquum: ꝛ statim castrum cum pertiñ alienasti:nũquid possum agere contra possessorem vti posside. Non videtur per predicta. Sed satis potest dici qõ imo ex turbatione ipsius successoris.eo enim ipso te turbat quod se opponit quomin⁹ furce diruantur. Et super hoc vide que scripsi.s.proxim.§. ¶ Itez nota:qõ hoc interdictum videtur requirere dolum.ff.eod.l.j.ad solam.ꝛ ideo non videtur dari nisi contra dolosum.dolus tamẽ presumitur si violenter eiecit: vel etiam si sine violentia intrauit
4 sine titulo. C.vnde vi.l.cum querebat. ¶ † Quid si quis tradat mihi possessionem rei quam tu animo possidebas:vel iussit me eam nancisci.ego bona fide ei titulo adeptus fui.tu venis. te nõ admitto.agis interdicto vnde vi contra me.ego nego te possessorem credens me habere bonum ius ꝛ te non habere: ꝛ sic suz bone fidei semper.tu probas possessionem tuaz:nunquid debeo cõdemnari? Non videtur:cum non sim in dolo. ꝛ hoc interdictuz dolum desyderat.vt est dictũ supra: de petitio. hereditа.l.illud. si cer.pet.l.quod te. simul.ven.no.l.j.§.interesse. ꝛ idem potest dici si petas ab aliquo nouo possessore restitui ad possessionem redituum quos possidebas ratione rei per ipsum possesse quibus te spoliauit cessando ꝛ cõtradicẽdo soluere. Nam si nouus possessor habeat iustam causam ignorantie:non videtur teneri hoc interdicto:cum non sit in dolo.ꝛ videtur expresse.ff.eodẽ.l.colonus.§.fin.quo ergo remedio cõsoletur hoc casu? Potest dici qõ hoc cãm securratur ad condi.sine causa: vel ad triticariam.ff.de tritica.l.ij.vel ad benefi.c.reintegrãde. vel potest dari beneficiuz. l.cũ querebat. Sed talis vtatur accessione authoris ꝛ vis est qui
5 vtatur:vt dixi.s.§ proximo. sub.§.contra quem. ¶ † Item esset prosequendum ad quid datur seu quid in eo veniat. Et est certũ ꝙ restitutio possessiõis: ꝛ si nõ restituat omne interesse.ff.eo. l.interdicto.ꝛ fructus.ff.eo.l.j.§.ex die. ꝛ per consequens veniũt damna quia interesse nihil aliud est quã damna que probant p iuramentum: vt nota. in.d.l.interdicto.quam extẽde ad casum quo possessio restituitur:licet glo.intelligat quando per contumaciam non restituit.ꝛ vide eo.titu.l.j.§.qui vi deiectus est.ꝛ.§. quod autem.sed interdum non fit restitutio possessionis:nec cõdemnatio ad restituendũ cũ fit cõdẽnatio ad dãna: vt si ego excessi in recuperãda statim possessione mea qua me spoliaueras: non restituo rem: sed dãna:vt scripsi.C.vnde vi.l.j. ¶ Itez interdum venit ipsa proprietas seu eius estimatio: vt videbis statim per glos.seq.super modo probandi possessionem ꝛ deiectionem vide que scripsi.s.proxi.§. Ex his patet forma libelli ꝛ sentẽtie. ꝛ si vis videre libellos vade ad spec.dicto titu. de restitu.spo.§.j.
6 ¶ † In glo.scilicet proprietatis.in fin.hec glo. supponit ꝙ interdicto vnde vi: venit estimatio proprietatis.ꝛ idem tenet .ff.eo.l. in interdicto.ꝛ tamen nõ videtur verum:quia alia est estimatio possessionis:alia proprietatis: vt.d.l.si duo.§.j.que hic allegatur sm Dy.q hoc notat in.d.l.in hoc interdicto.sed tu potes latius
b dicere[b] ꝙ interdum agitur interdicto vnde vi:concludendo solum ad restitutionem possessionis ꝛ damnorũ: ꝛ tunc verum est ꝙ Dy.dicit. Interdum cõcluditur ad restitutionẽ possessionis: ꝛ nihilominus ꝙ ratione violentie proprietas adiudicetur vel estimatio:iuxta.l.si quis in tantam. ꝛ tunc fit estimatio proprietatis. ꝛ hoc casu intendit loqui hic glos.ꝛ forte oportet probare proprietatẽ quando ad eam concluditur: ꝛ ideo sapientius agit qui ad eam non concludit.restituta sibi possessione poterit excipere ꝙ per violentiam commissum est ei dominium applicatuz si qõ habebat predo ꝛ non onerabitur aliqua probatione. Hic
c posset tractari[c] materia:de.l.si quis in tantam. sed scripturaruz non esset finis qui vellet omnia tangere.

Qui autem. ¶ In gloss. facit.ibi cum allega. ff.de vi ꝛ vi arma. l.iij. in prin. imo in. §.ij.
d qui incipit:armis delictum.[d] ¶ In eadem glos.in fin.vide.s.de iure natu. gentium ꝛ ciuili.§.ius autem gentium. C.vnde vi.l.j. per hunc.§.

per hāc.§.vt expeditius qd̄ scholares vel religiosi qui tenēt ī cameris fustes vel lapides sint excōicati virtute statuti qd̄ excōicat arma tenētes. vel potes dicere ꝯ̄ si teneāt ad defendēdum nō offendēdum. nā cū defensio sit de iure naturali: nō pōt ligari statuto. s̄. de iure natu.§.sʒ ꝛ naturalia. ꝛ statutū recipit interpretationē rōnis naturalis. ff. de mu. ꝛ bo.l.vt gradatim.§.ꝛ si lege. rō naturalis dictat defensionē. ꝛ per cōsequēs necessaria vel habilia ad eam: ꝛ hoc verū maxime si tales haberent causam sibi retinendi. ꝛ facit. ff. ad.l.iul. de vi.l.ij.

1 Actor est: siue actoris partes sustinet in interdicto: vti possidetis: qui primus ad iudicium prouocat.

Tertia diuisio. ¶ Hec est tertia diuisio quo ad tractatū huius tit.j.que fuit.s̄.in prin.tit.ij.s̄.eo.§.sequens.tertia hic.ꝛ est quinta.in.ff.vide.e.l.j.ꝛ ij. ¶ Super tex.prohibitorum.semper prosequit distinctionem suam: nec facit nouā: sed redit ad alterum membrum diuisionis

1 prime: de quo.s̄.eod.§.j. ¶ †Super text.sed vnusquisqꝫ.in fi.tex. Sed tamen actor partes sustinet qui primus ad iudicium prouocauit.

a cauit[a]: vt.l.in tribus. ff. de iudi. ꝛ si non cōstet: dirimitur sorte: vt ibi. ff.eo.l.s.in princi. ꝛ not. ꝙ vix est quin possit cōstare: nisi ī casu quo iudex ex officio se gereret ne partes venirēt ad arma: vt scripsi.s̄.eo.§.retinende. ꝛ illo casu crederē qd̄ iudex posset eos facere simul iurare ꝛ proponere facta sua: et concurrere in probatione: imo qd̄ plus est: idē credo vbi cōstaret qui primo ad iudiciū prouocauit.in illo tñ casu prouocās iuraret primus: ꝛ alius incontinēti: post cōcurreret in possessiōe ꝛ probatiōe factorū: ꝛ vnus faciet tale iuramentū quale alius. ff. fam. ercis.l.inter quos heredes §.q familie. ꝛ hoc satis est clarū quo ad ordinationē iudicij. Sʒ

quid quo ad substātialia. verbigratia. lex dicit qd̄ actore nō probāte reus absoluit: vt.s̄.cōmodum. ¶ Quid in his iudicijs: videret idē si neuter probat. ꝛ sic tenet curia Francie. vel forte hoc casu censebit res vacās: ꝛ tenebit in manu iudicis quousqꝫ alter agat: sicut dixi in casu cōuerso qñ vterqꝫ plene probat.s̄.§.retinēde. in forma sententie.

1 Actio in factū que ꝛ qualis sit: ꝛ an sit tm̄ vna vel plures.

De ordine. ¶ Iste.§.videt facere differētiaʒ inter interdicta ꝛ actionem in factuʒ. ꝛ ꝙ hodie non possit agi interdicto: de quo vide.s̄.e.in princ. ꝛ que ibi dixi

1 essent hic repetenda. ¶ †In gl.i.actio.in fi.de hac actio.in factū multi multa dicunt: vt no. Cyn. C. de re.permu.l.ex placito. probabiliter tamen posset dici ꝙ non sit nisi vna actio in factū que vocatur in factum: quia reo citato equum est actionem dari: et datur sine nomine proprio: ꝛ dicitur in factū: q: ex narrato, ꝯcluditur ꝛ descendit: ꝛ ista dicitur descendere ex varijs figuris causaruʒ: q: ex varijs factis ꝛ varijs medijs causatur. nō ex eodē. vnde actiones nominate descendunt ex vno medio: vt pote actio ex vēdito: quia fuit venditum. actio ex locato: quia fuit locatum. sed hec nūc ex vno facto nunc ex alio. ꝛ ideo nominari nō potuit certo nomine sed dicitur in factum: q: ex facto recitato descēdit vel ex edicto vel interdicto ex quibus non competit alia actio nominata sicut ꝛ prescriptis verbis seu narratis que etiam videntur eedem. ff. de prescri.verbis.l.si tibi aree. ꝛ ad hoc bene facit. ff. de dolo.l.nō debet. ibi: verbis temperatis ꝛc. q: in narratione nō fit mentio de dolo: sed solū factum narratur absqꝫ expressione seu conclusione doli. vnde dicitur actio in factum ꝛ exceptio. ff. de exceptio.doli.l.apud celsum.§.aduersus. iunge.s̄.de act.§.actionū in additio.doc.dicunt.

¶ De pena temere litigantium. Rubrica.

¶ In fi.gl.rubrice. vel dic qd̄.s̄.dixit de iudicialibus tā ex parte actoris q̄ ex parte rei sequit de pena ꝛc. continuatio gl. posset re

b prehendi[b] cū neduʒ.s̄.tractatū fuerit de actio. imo de excep. ꝛ nedum hic puniātur actores imo ꝛ rei.

1 Iudex an possit aliā penā imponere temere litigāti seu calūniāti q̄ imponat per iura: ant eam minuere.
2 Calūnians cū sit periurus quare nō puniat de periurio.
3 Imperator quare prius agit de iuramēto rei q̄ actoris.
4 Iurans de calūnia que capitula iurare debet. vide coniuncta gl. super verbo: ad contradicendum.
5 Iuramentum calūnie tacite omissum nō vitiat processum.
6 Quid si fuit insertum in processu qd̄ fuit iuratuʒ de calūnia: nec plus exprimitur.

1 **Nunc admonēdi.** ¶ †In gl.s. magistrat⁹. in fi. Pōt q̄ri nūquid iudex possit aliā penam imponere calūniāti: q̄ hic ponat per ius: vl' hāc

c minorare. Et vr̄ ꝙ sic[c]: cū ad magistrat⁹ ptineat officiū: vt hic ptʒ: ꝛ magistrat⁹ possint statuere: vt dixi.s̄.de iur.nat.gē. ꝛ ciui.§.ꝓrorū. ꝛ facit. C. ex q. cau.ifa. irro.l. ꝛ si seuerior. ff. de lega.iij.l.si quis.in prin.§.miles. Contra. ff. ad municipa.l.ordine. de fur.l.non potest. de iniur.l.diuus. Potest dici qd̄ possit. ff. de termi.amo.l.auxilium.§.in delictis. de penis.l.iij.ꝛ.l.absente.§.fina. ꝛ hoc in his que non tangunt partem. naʒ si tangerent vt expense dāna. crederem cōtra vt scripsi in.d.l.et si seuerior. vide ibi. Sed quid si de cōsuetudine ponatur alia pena.

d nūquid potest imponi pena legis: Videtur qd̄ sic[d] si sit maior. C. de sepul.vio.l.qui sepulchra. ꝛ not.in Specu.eo.titu.in fi.secundi libri. sed curie seculares regni Francie habent certas emēdas cōtra calūniantes nec paterent alias imponi. ¶ †In glo.s.calūnie.

2 in fi. melius eo.titu.l.j. Sed est mirandum cum calumnians deierauerit in preiudicium partis cur non punitur de periurio. ff. de cri.stel.l.de periurio. Dicasqꝫ imo punitur diuersis penis: vt.j.sequitur per totū hunc titu. vsqꝫ ad.§.fi. ꝛ leges que hic allegātur loquuntur in alio iuramento qd̄ parti pro litis decisione defert:

e vt d.l.j. ¶ In gl.nō dicit.in fi.[e] Sed mirū est quomodo hic agi

3 tur primo de iuramento rei q̄ actoris. †Sed potest dici ꝙ imperator magis recordabatur de calumnia rei q̄ actoris. nam rei cōsueuerunt plus calumniari ꝛ fugere: ideo imperator pri⁹ voluit occurrere. ꝛ de hoc no. magis in.l.ij. C. eodē. vel dic ꝙ reus quandoqꝫ primo iurat: quandoqꝫ opponit exceptiones declinatorias ꝛ dilatorias: vt not.in.d.l.ij. Sed hoc improbat Specul. dicens qd̄ nunq̄ hoc iuramentum prestatur ante lit.contesta. sed iuramentum de malitia sic: si hoc videatur iudici: vt no.in Spe. de iuramen.calum.§.j. ꝛ hoc videtur approbatum. extra de iuramen.

4 calū.c.ij.§.fi.lib.vi. ¶ †In glo.no.diligenter.in fi.quartum additur. C.eod.l.ij. videlicet dilationem non petat causa lit.differende ꝛ ibi hoc not. Sed Specu.non consulit qd̄ hoc adijciatur: q: raro esset aliquis qui non deieraret: vt no. Spe. de iuramē. calū.§. nunc dicamus satis. circa prin. sed nec ob hoc solennitas iuris est omittenda. ¶ Sed queritur nūquid sufficit iurare de calumnia generaliter an sint isti articuli specificādi. Et videtur ꝙ sufficiat cum hoc iuramentum videatur omnia hec capitula continere sicut fidelitatis. in feu. de noua for.fide.c.j. ꝛ iudicatū solui. ff. iudi.sol.l.iudicatū. ¶ Sed cōtra hoc videtur. q: diuersa sunt iura ista iuramenta inducētia ꝛ diuersis temporibus ꝛ legibus introducta. vnde si iuramentū calumnie qd̄ prestat de iure. C. oia cōprehēdisset: frustra fuissent addita illa que adijciunt per iura autenticorum. ꝛ ideo videtur dicendum ꝙ oēs hi articuli sint specificandi. ꝛ hoc bene probatur in.§.fi.in aut. de his q ingre. ad appellā. vbi expresse dicitur ꝙ quis iuratū sit de calūnia: nihilominus iuratur ꝙ nō dilationis causa ꝛc. qd̄ iuramentum nō p̄staret si cōtineretur sub iuramento de calumnia: q: iuramentū nō est super eodem repetendum: vt ibi in fine subijcitur. ¶ Preterea verba iuramenti de calumnia nō important omnia capitula. q enim iurat se iuste mouere litem vel defendere: non iurat oia alia que exprimuntur: vt apparet ex sensu verborum. et ideo hec

5 sunt iurāda ꝛ exprimēda specifice. †Quid si fuerūt omissa: Respondeo si tacite: nō est dubiū hodie ꝙ nō vitiant: q: nec iuramētum calumnie omissum vitiaret: extra eod.c.j.li.vj. si tamen esset petitū ꝛ nō iuratum: annullaret processus. per.d.c. vt ibi no. per

6 doc. ¶ †Quid si in processu cōtineatur ꝙ fuit iuratū de ea sicut tota die fit: nec plus exprimitur: Potest dici qd̄ non vitiet processus per.d.c. nisi contrario proponeretur ꝛ probaretur per dictum iuramentū: ꝛ super dictis articulis fuit petitū, ꝛ nō factū. Vel dic qd̄ nec tunc vitietur. cū non sit de substātia: sed imputet sibi qui nō appellauit per dictū.c.j. qd̄ videtur sigillare oēs opiniones que dicebāt vitiari processum nō prestito iuramēto: vt.j.§.item actoris.

At aduersus. ¶ In gl. vt.s̄.in fi. de materia hui⁹.§. dic vt ibi. ¶ In glo.iteʒ alibi. ibi cum dicit: itē ꝛ alibi. vt punitur nō tamē pena huius.§. videlicet sequitur in glos.

1 Actor si iuret de calūnia cautum est qd̄ ponant sola verba presentis ꝛ futuri temporis.

2 Iuramentum calumnie an possit tolli consuetudine.

1 **Item actoris.** ¶ †Super tex.ibi.litem mouisse. similia verba sunt. C.eo.l.ij.sed. ff. famil. ercis.l.inter heredes.§.qui fami. sic loquit in presenti. ꝛ in aut. de his qui ingre.ad appellā.§.fi. videtur se referre ad futurū: saltem in persona. vnde cautum est qd̄ ponātur omnia verba p̄teriti temporis et presentis: videlicet non mouisse litem nec eam intendere seu inferre ꝛc. Et eodem modo ex parte rei iuste peruenisse et intendere sue defensioni ꝛc. ꝛ sic hoc iuramentū retrotra

2 hetur. ꝛ iūge.s̄.§.j.et tit. prox.§.prohibitorū. ¶ †In gloss. scilicet qd̄ iustum.in fi. Spe. tenet qd̄ non potest consuetudine tolli: tit. de aduoca.§.j. versic. item excipitur. quicquid sit: et facto tollit. verum est ꝙ in curia Francie iurant quolibet anno fideliter patrocinari ꝛ certa capitula satis rationabilia. et eodem mō in curijs inferioribus secularibus.

1 Succumbens an presumatur calumniatus fuisse.

a ¶ Prouocauit. Hoc tʒ idem Ange. in colū.ij. post prin.ver. Ex quo sequit ꝙ lʒ.

b ¶ Reprehendi. Idem tʒ hic Ange. in hac rubrica.

c ¶ Qd̄ sic. idē tʒ hic Ang. post Jo.fa.i.j.col. circā fi.ver.in gl.j.

d ¶ Qd̄ sic. idē tenet hic Ang. p pe fi.j. col. versic. Secūdo querit.

e ¶ In fin. Dicit hic ang. ꝙ iuramentū calūnie hʒ locuʒ qñ agit iudicio contētioso: nō aūt ī iurisdictiōe voluntaria. Iteʒ q̄rit an iuramentū calū. p̄stet in cā sp̄ali quo iure fuit introductum: an suffi ciat vnū iuramē tū in tota causa. Quid ī cā appellatiōis. Item qñ dʒ p̄stari hoc iuramentuʒ: vide p eum hic in.ij.col.

2 Expense nõ semper debent ab eo qui succubit. vide de hoc.
3 Quid si litigans contendit de puncto iuris: an debeat condẽnari in expensis.
4 Reus condẽnatus nõ semper tenet ad expẽsas: sed quãqz in parte scilicet qñ incipit nõ habere bonam causam.

a b **Hec autem.** [a] ¶ In glo. actio. ibi cum allegat. §. ad excludendas [b]. de his sportulis vide. s. de actio. §. tripli. ¶ † In fine [c]. e. gl. Sed nunquid presumitur ca
c lumnia ex quo succubuit. Gl. tenet qd non: imo presumitur contra ex eo quia iurauit: nã non presumitur immemor sue salutis: vt not. in. d. §. oportet. et idem videtur sentire Inn. et Host. extra de do. et contu. c. finẽ. et idem tenet Jo. glossator. decr. ij. q. j. in primis. pro quib9 facit. ff. iudi. solui. l. iam tñ. §. in hac. sz Host. et oẽs qui post eũ venerũt tenẽt 9 in. d. c. et Spe. titu. de expen. §. nũc de expen. circa prin. qd vr verũ: qr oẽs tex. dicunt qd victus cõdẽnat in expẽn. et de hoc faciunt regulam. et si verum esset qd pmi dicũt esse regulam ad cõtrarium et ius commune qd non fieret cõdẽnatio ratione victorie nisi euidens calũnia probaretur: facit tamen
2 pro eis quia simplex † victoria non facit victum calũniosum nisi hoc per sententiam declaretur. C. de calum. l. ij. sed illud verum quo ad hoc vt puniatur vt calumniosus. sed nõ est verũ quo ad expẽn. que debentur etiam ratione temere litigationis quãuis nõ fuerit calumnia. ff. de indi. l. eum quem temere. est igitur tenendũ et sic seruat de facto qd victus cõdemnat in expensis: nisi per cõiecturas verisimiles appareat qd iustam causam habuit litigandi: quia forte successit in locũ alterius quẽ credebat habere ius: et hoc ex parte rei. nõ forte sic ex parte actoris qui ante dz rẽ diligenter explorare: vt. l. qui in alterius. ff. de reg. iur. que hic dz allegari in glo. quãuis quidam aliam allegationem habeant. si tamẽ fecit diligẽtiam et nihilominus habuit iustaz ignorantiã: releuatur: vt si forte reperit instrumentuz obligationis in arca patris: et cum interpellaret debitorem extraiudicialiter debitor malitiose noluit ostẽdere literam satisfactionis: igitur iudex se debet informare: et si reperit qd victus habuit iustam causam litigãdi: releuabit eum ab expẽsis: et hoc debet exprimere in sentẽtia: si nãqz condẽnabit. ff. de peti. hered. l. postq. vt le. no. ca. l. is a quo. §. j. et ideo cautum esset qp pars in processu articularet super hoc ad finem qd non condemnaretur in expensis in casu quo succuberet: et hoc nulqz vidi fieri: et tamen est tutũ facere. verũ est qd hoc qñqz per processum apparet. ¶ † Sed quid si cõtẽdit de pũcto iu-
3 ris: Cõmuniter omnes tenẽt qp nõ debent expẽn. et ita seruatur de facto qd per iudicem stat qui dz nosse iura: pro quib9 facit qr nec in talibus iuratur de calũnia. C. de iura. cal. l. j. Ego credo cõtra: quia tales temere litigant qui friuola allegãt: vnde culpa iudicis non releuat partem a culpa. ff. ad tertul. l. ij. §. quid ergo.
¶ Preterea vt plurimum non est culpa iudicis sed partis: nam vt plurimum tales rationes traduntur et eis respondetur: duplicatur: et quadruplicatur in scriptis: nec iudex scit quid proponit quousqz traditur sibi ad iudicãdum. et sic cessat dicta ratio. Crederem tamen qd si esset punctus iur. dubius et non9: qd tũc neu-
4 ter teneretur: cum esset iusta causa litigandi. ¶ † Item credo qd interdum victus non tenet ad oẽs expẽsas: sed in parte: videlicet ex quo incepit nõ habere iustam causaz litigandi. Verbigratia. si agebat de facto qd verisimiliter poterat ignorare: et visis literis seu probationibus partis nihilominus litigat et friuola obiicit: credo qd extunc debet condẽnari. ar. C. de prescri. lon. temporis. aut. qd si quibusdam. Item no. casus speciales in quibus victor soluit expẽn. in aut. de defen. ci. §. et iudicare. et in. c. finem litibus. s. alle. et in. l. properandum. §. et quidam. C. de iudi. Nõnulli 9sueuerunt querere vtrũ victus teneat ad dãna. Et nõ videt: qr aliud est dãnum: et aliud expense: extra de iniu. c. in nostra. et hoc videt sentire gl. et docto. in. c. finem litibus. de do. et contu. sed hic videt expressum cõtra: et extra de rescri. c. j. in cle. vnde põt dici qp teneat ad dãna certa: non autem ad dãna que facto contingunt: prout dicunt docto. iur. cano. debet tamen deduci illud qd expenderet in domo sua: vt no. ff. de iudi. l. eum quẽ temere. Et in his veniũt expẽn. necessarie et vtiles sm qualitatem cause. et personarũ et cõsuetudine fori. vnde si pars oneraret se multis aduocatis et hos adduceret cum expẽn. non fieret condẽnatio in talibus. vide plene per glo. et doct. in. d. c. finẽ. vide plenius in Spe. tit. de expẽ. vbi plene reperies: non tamen omnia que. s. tetigi. et de his scripsi in breuiario. C. de iudi. l. sancimus. et iunge hic. c. finẽ. et de pe. c. calũnia. qd concor. huic. §.

1 ☞ Sententia arbitri an possit infamare.
2 Pactus super causa turpi infamis efficit: qr habet loco cõfessi.
3 Actio mandati contraria non infamat: licet directa sic.
4 Delicta seu maleficia que infament: et que non.

d **Ex quibusdam.** [d] ¶ † Prosequitur qualiter ca
1 lumniosi puniũtur infamia. de quo. s. in prin. titu. dixerat. ¶ In gl. [e] scilicet suo nomine: in fi. sed
e cum hodie sentẽtia arbitri sit inia. C. de arbi. l. cũ antea. et not. ff. de re iudi. l. ait pretor. in prin. nũquid infamat: Videt qd sic: qr cessat ratio. Sed contrariũ videt verius ne pene exagerent: et bene facit: qr lz sit sñia quo ad hoc vt dicat in factũ ex re iudicata: nõ tamen quo ad alia: qr non appellat ab ea: sicut nec olim. C. de arbi. l. j. et ibi not. sed ordinationes arbitrorũ vident infamare: qr sunt quedam transactiones seu amicabiles cõpositiones: et ita videtur operari pactum: et sic infamiã: vt hoc. §. sed nec adhuc extenderẽ ad hunc casum infamiam: presertim si arbitrator cũ pe-
2 na fuit electus. qd no. ¶ Dãnati. in tex. † qr nõ sufficeret si confessi: vt no. in. d. versi. ex cõpromisso. sed contrarium est verius. C. de interdic. ma. l. pe. et patet: qr pactus inter infames habetur: qr habetur pro confesso tacite. ff. quib. mo. infa. l. quoniam. et sic expressa confessio debet plus nocere. hoc not. extra de pe. c. felicis. lib. vj. Sed forte hoc verum si cõfiteatur iudicialiter: secus si extraiudicialiter vel coram arbitro. et ita loquitur in. d. ver. ex cõpromisso. de iure cano. sufficit qd possit conuinci. extra de testi. c. sup. Item dicit: damnati. per viam actio. vel trãsactionis: secus si ex officio.
3 vide. C. de suspec. tuto. l. suspectus. ¶ † In gl. et ob id. ibi cum allegat. §. mandati. sed cur magis illa qz alia: Quidam dicunt qd omnis contraria infamat vbi perfidia per eam conuincitur. Secus vbi agitur de calculo: vt. d. §. mandati. in fine. et hãc opinio. videtur approbare gl. ff. de pign. actio. l. si pignore. §. penult. Sed hec opi. non est vera: quia sic non esset differentia inter directam et contrariam: quam tamẽ tex. euidẽter astruũt. vnde nõ omnis actio que perfidiam seu dolum arguit: infamat: vt vnde vi. ff. vn de vi. l. neqz. quod tamen dolum requirit: eo. titu. l. j. §. ad solam. ¶ Item nec condictio furtiua. ff. de actio. et obliga. l. cessat. verũ est tamen qd infamat de facto. C. ex qui. can. infa. irro. l. si. et de tali debet intelligi dicta glo. de. l. si pignore. §. penult. et ideo frustra queritur de actione qd metus causa. vt not. ff. qd metus causa. l.
4 extat. §. penulti. ¶ † In ead. glo. in fine. vult dicere glos. qd multa sunt alia maleficia que infamãt: sed de his ponit gratia exempli. Unde scire debes qd publica infamãt: sed priuata nõ: nisi actio ciuilis descẽdẽs ex eodem facto infamaret. vide. ff. de publi. iudi. l. infamem. sed de iure canonico omnia crimina sunt publica et infamant infamia iuris siue sentẽtie. vide. ij. q. iij. §. hinc colligit. iij. q. iiij. consanguineorum. et per Archi. extra de cõsue. c. nõ est. lib. vj. ¶ In glo. vt. ff. de infa. in fi. in quo intersit: vide eo. tit. l. in actionibus.

1 ☞ Actio: hoc nomen quandoqz sumitur pro instantia: quãdo large sumitur.
2 Filius non potest vocare patrem in ius. et de quibus filijs intelligatur: vide.
3 Mandare: monere: conuenire: requirere vel denuntiare: vel edictum proponi qd reus ad iudicium veniat: an hec nomina idez significant.
4 Citatio an debeat fieri de mandato iudicis.
5 Quid si non appareat de precepto iudicis.
6 Quid si pars est presens et opponit qd non tenetur respõdere: qr non fuit citata.
7 Citatio an debeat fieri in omni causa.
8 Quid si non contra partem.
9 Citari an oẽs debeant si quis dñs veluti dux: comes: vel eps pretendit ius super aliqua communitate et c.
10 Pupilli an possint citari.
11 Citari procuratorem an sufficiat.
12 Citari debet persona principalis si reperiat. Quid si nõ reperiat qualiter prouidebitur actori.
13 Latitans citatus patitur venditionem.

f **Omnium autem [f] actionum.**
1 ¶ † Id est causarũ. nã hic nomẽ actionis ponit pro instãtia: siue pro causa. et sic facit pro Pla. in eo qd no. s. de acti. in prin. sz hic large sumit nomen actiõis: vt ibi scripsi. ¶ In glo. als quasi. ibi
2 cum alle. §. in eum. vide ibi. ¶ † Potest etiaz loqui in filio in potestate cõstituto in casibus quibus agere potest cũ patre: de quibus. ff. de iudi. l. lis nulla. ¶ † Itẽ in omni filio qñ vocat parentes ex linea materna vel naturales tantuz: vide. ff. de in ius vo. l. iij. §. j. cũ seq. C. eo. l. qui in potestate. et iunge. s. de actio. §. in eũ. ¶ In fi. e. glo. vide. s. de attil. tu. §. nos autẽ. hic essent multa tractanda
g de citatione [g]: verũ qr hec materia tangit per multos: et maxime per Spe. in tit. de cita. et per Columbũ glossatorem feudorũ qui in hac materia gloriat se habere iuris prudentiã: vt in feu. de mili. vas. qui cõtu. est. c. j. in fi. magne gl. oĩa nõ prosequor nec cumulo que dici possent. aliqua tamen que faciũt ad intellectũ huius §. pretermittere non possum: nõ tangunt forte alibi: vel si nõ ita: in primis scire volo qd reperitur citatio: monitio: denuntiatio: edictũ: conuẽtio: in ius vocatio: requisitio. ¶ De citatione reperies. C. de iudi. l. sancimus. et in quibusdã alijs locis iuris ciuilis. iura tamen canonica magis vtunt illo vocabulo: vt potes videre in multis locis extra de off. deleg. c. gratum. de proba. quoniã. et in cle. vt

a ¶ Hec autez. Olim actor calũniose litigãs i decima pte litis puniebat: hodie do pena periurij. et victori condẽnabit in expensis.

b ¶ Excludendas. Dic vt ibi p gl. et Ang. et vide text. et Bart. Cy. bal. et Sail. i aut. generaliter. C. de epi. et cle.

c ¶ In fi. Vide hic Ang. g no. ex hac gl. qd lz vna lex loquat gñalr tñ p als leges patit limitatiões et restrictiões. et sic lex patit interpretatioẽ passiuã: vt. l. j. §. lex falcidia. et ibi Bar. ff. ad. l. fal. et. l. j. cum gl. C. de nova.

d ¶ Ex qbusdã. Cõdẽnat9 vel pactus ex criminibus q hic numerant. vel cõdẽnatus actiõib9 directis vel 9ñs descẽdẽtib9 ex 9ctibus hic enumeratis erit infamis. h. d. s m Ang.

e ¶ In gl. Sup hac glo. vide que no. Ang.

f ¶ Oim antẽ. Sũma vt Ange.

g ¶ De citatione. do. Ang. põit i hoc. §. materiaz citationis p multas qõnes. vide eũ hic.

⁊ in cle. vt li.pē.c.ff.de sen.⁊ re iudi.c.pastoralis.de ver.sig.c.sepe. de monitione satis habes in legib⁹.C.de epi.⁊ cle.auč.cū clericis. §.ij.quo ⁊ qñ iud.l.cōsentaneū.ibi admonefacto.g accu.pñt.l.iij. in auč.de here.⁊ fal.§.si qs aūt nō implēs.de testi.§.pe.de qsto.§. si vero alicui.de hoc vero ius cano.est totū plenū.de hoc extra de sen.excom.c.romana.§.caueāt.⁊.c.cōstitutionē.lib.vj.de accusa. c.qualiter.ij.de iudi.c.dispēdiosam.in cle.de denūtiatione habes C.quomodo ⁊ quādo iud.l.tres denūtiationes.de rei vē.l.si fundum.de dā.infec.l.iiij.§.pretor.in auč.vt nulli iudi.§.necessariū. de edicto habes in infinitis locis.ff.de iud.l.ad perēp.cū.l.se.que sen.si.app.rescin.l.j.§.itē qui ex edicto.de cōuentione sunt, oēs li bri pleni.C.de prescrip.xxx.anno.l.si cui.ff.de iudi.l.si quis postea ꝙ.de vocatione in ius adhuc plus:vt hic ⁊ in totis titulis de in ius voc.C.⁊.ff.de requisitione habes.C.de iudi.l.properandū.et l.sancimus.in fi.¶Circa hoc primo pōt queri an hec oīa noīa idē significēt.Ad hoc potest respōderi ꝙ sic:in larga significatio

3 ne:qr apparet in materia ꝙ debeant idē significare.†Nā si iudex mandat aliquē vocari corā se:nō refert vtrū mādet citari:moneri:cōueniri:vel requiri:vel denūtiare:vel edictū ꝓponi ꝙ reus cōpareat:totū enim operař assignationē diei in effectu:per iura allegata.in curia seculari de cōsuetudine nō sufficeret imo oporteret adornari expresse.sed de propria significatione est magna differētia inter dicta vocabula.nā citatio ꝓprie figurat assignationem diei:monitio nō:nisi exprimař.⁊ hoc bene deprehendiř.j.d. c.dispēdiosam.vbi diciř qd in causa criminali pōt procedi ꝑ differentiā monitionis supponēdo aliquid speciale in eas ⁊ inferendo qd in aliis non proceditur:per viam monitiōis certe nullus. vnde si iudex moneat te ꝙ soluas decē que debes in initio:vel des vel facias aliquid in quo asseritur te teneri:monitio in nullo te artat.⁊ hoc nisi ius cōstitueret aliqd post monitionē vel requestam:qr tunc monitio haberet effectū quo ad illud.⁊ horū patēt exempla ⁊ probatio extra de cle.nō resi.c.ex parte.j.de vita ⁊ honestate cle.c.j.in cle.eo.titu.c.j.lib.vj.in auč.de here.⁊ fal.§.si quis aūt nō implens.⁊ ideo iudices non possunt nec debēt procedere per viam monitiōis nisi in notoriis:vel que tangūt forū anime: extra de foro cōpe.c.fi.lib.vj.sed debent solū partem citare.⁊ hoc vult dicere Ulpia.ff.de offi.procō.l.nec quicꝙ.§.vbi decretū.illa enim que cause cognitionē desiderāt:nō possunt per libellū expediri.i.per monitionē in libello cōpleram seu per mandatū scriptis missum.ff.de regu.iur.l.oīa.⁊ per hoc videř qd mādata que emanāt a curia Francie vel a iudicibus per que mādař soluere: nisi se opponāt sunt iniusta.debet enī procedi per viam citatiōis ⁊ petitio edi in scriptis vel sine scriptis ſm morē curie.hoc supponit dictū.c.dispendiosam.vt.s.dictū est.iustificantur tñ:qr i casu oppositionis habēt vim simplicis citationis:nihilominus tamē credo qd nō procedāt de iure:⁊ qd sint iniusta.Nam tollunř pti delibera torie.⁊ habet respōdere corā executore ⁊ multa alia a iure cōcessa que tolli nō pñt:vt regula:indultū.extra de reg.iu.lib. vj.⁊ hoc vult dicere is.§.qui nō obtineret nisi talia mandata possint fieri:qr nō inciperetur ab in ius vocando.¶†Sed queritur

4 vltra circa intellectū huius.§.nūquid citatio debeat fieri de mādato iudicis.Uidetur expressum:qd sic:vt.d.§.si quis vero non implēs.de her.⁊ falsi.⁊ in.d.auč.de qsto.C.de exhi.re.l.fin.ff.ne qs eū qui in ius voc.est vi.l.j.§.j.in hoc esset attendēda valde cōsuetudo.¶Item potestas executorum.qr vt plurimū datur eis potestas generaliter citādi.de iuris tñ rigore videreř qd nō valeret citatio nisi de precepto iudicis.⁊ maxime quādo fit corā iudice delegato qui debet mittere copiā rescripti seu commissionis sue cum citatione.vnde in Spe.de citatio.§.sequitur.ver.vtrum autem.extra de offi.deleg.c.cum in iur.vel si fiať corā ordinario formalis vt super tali processu.⁊ hoc maxime procedit ſm opi.illorū q dicunt qd libellus est inserendus in citatiōe de quo ꝯsueuit

5 dici in auč.offeratur.C.de lit.cōtesta.¶†Quid ergo si nō appareat de precepto iudicis.Uideř processus nullus:qr citatio est de

a substantialibus[a]:vt extra de proba.c.quoniā de accusatio.l.iiij.⁊ principium ⁊ fundamētum:vt hoc.§.⁊ sic ipso vitiato totū ruit. ⁊ ideo cautum est qd preceptum est relatio seruiētis seu executoris redigātur in actis in ꝓn.ꝓcessus ⁊ hoc notāt doc.in.dicto.c. quoniam.Uel potest dici ⁊ ꝙuis hoc non sit factum si tamen reperiatur processus rite ⁊ legitime alias factus ⁊ in presentia partum non vitiabitur:quinimo credo qd non vitietur ⁊ si nihil appareat de citatione dumtamen partes vel eorum legitimi procuratores fuerint presentes in omnibus articulis processus. et hoc dico:quia huiusmodi citationes ⁊ vocationes non fuerant inuēte nisi ad finem qd partis haberetur presentia vt negotiorū merita pādantur si presens fit:⁊ vult procedere.ad quid vocabitur: non video:⁊ qui hoc facit:quia testes vocari debent in testamentis:⁊ rogari:⁊ tamē si presentes sunt:sufficit eos certiorare.ff. de testa.l.heredes palam.§.penulti.Item legatarii sunt vocandi in inuentario:⁊ tamen si presentes sint:non oportet eos euocare: sed sufficit heredi eis suaž intentionem exponere.in auč.de here.⁊ falsi.§.hinc nobis.ver.nisi forte.⁊ hoc innuit lex que videtur equiparare creditores esse presentes vel vocatos innuēdo ꝙ presentes non sunt vocandi.ff.de minori.l.etiam.§.finali.facit etiaž ff.de damno infecto.l.iiij.§.abesse.vbi supponitur qd non est denunciandum illi qui in iure presens est:ſž absenti.Et ad hoc potest induci ratio iurium dicentium ꝙ certus certiorari nō debet. ff.de ac.emp.l.j.in fi.Uidetur ergo concludendum qd processus non possit vitiari dato ꝙ nō appareat de citatione dūtamē fuerit processum in ꝓsentia partis.Nā sicut declinatorie ⁊ dilatorie possunt omitti procedendo ad litis contesta.sic videř de citatione procedendo ei renunciare:vt dixi.s.de excep.§.appellātur.extra de regu.iur.c.inter moñ.nec obstant iura que videntur velle ꝙ citatio sit de substantia processus:vt.c.quoniam.et hoc veruž vbi proceditur contra absentem.ff.que senten.sine appella.l.j.§. item cum ex edicto.et dicta.l.si accusatoribus.sed vbi cōtra presentem et non excipientem de diei assignatione:credo ꝙ vž pro-

6 cessus.¶†Sed quid si pars sit presens:opponat ꝙ non tenetur procedere qr non est citata:per premissa videtur ꝙ nō possit excipere.Et ita tenet Specu.de li.concep.§.sequitur.ver.item quidā dicunt.Sed huic opinioni obstat is.§.⁊ scio ꝙ vbicꝙ seruatur contrarium de facto nisi in officialibus qui respondent sine dubio de tangentibus officium suum de cōsuetudine si reperianř

7 in iudicio.¶†Item queritur vtrum is textus obtineat generaliter vt in omni causa sit opus citatione.⁊ videtur ꝙ sic.omnium autem actionum ⁊c.ꝙ est signum vniuersale.sed dic omniū actionum in quibus directe concluditur contra partes in quibus cognitio est necessaria:sicut aliquādo in notoriis.vel si res dilationem non reciperit:nec tempus patitur euocationem propter periculum vel imminens scandalum:iudex prouidere potest:vt dixi.s.in prohemio huius libelli in materia notorii.Et eodem modo si talis sit casus in quo contradictio partis nō admittereř:vt si aliquis sit excōicatus pro contumacia:potest absolui etiā parte non vocata:vt no.Archi.extra de ap.romana.super verbo:reuocant.Et ideo videtur ꝙ si iudex saisiuit vel manū apposuit i aliqua re sine cause cognitione ꝙ possit eam remouere etiā non vocata parte ad cuius instātiam posita est:imo etiam si possessione alii tradidit sine cognitione:iudex potest eam recipere ⁊ retradere illi cui amouit ipso nō vocato.⁊ hoc notatur extra de electio. c.querelam.per Inno.in gl.dicitur autem.circa mediuž.in Specu.de primo decre.§.iā de effectu.extra de accu.c.qualiter.et probatur.ff.si muli.vē.no.in.l.j.§.necessario.cōsuetudinarii tamē nō approbant hoc:imo vocant partem sine iuste siue iniuste manus

8 fuerit apposita ad requestam partis.¶†Sed queritur.hic dicitur omnium actionum.Quid si nō concluditur contra partež: quia in actione vocatur solum pars contra quam concluditur ⁊ nullus alius ꝙuis principaliter intersit alterius:vt vēditoris: vel patroni:iuxta.l.sepe.ff.de regu.iuris.Sed in talibus vocātur omnes quorum interest.C.si vt se ab here.absti.auč.si omnes.ff. de minori.l.etiam.§.fina.vide plene extra de maioritate et obedien.c.si.per Innocen.¶Quid ergo si aliqui fuerūt vocati:alii non:vel omnes non exaudirent vocem preconis.Innocen.dicit qd actus valet quo ad illos qui fuerunt vocati ⁊ in eorum preiudicium:quo ad alios nō:vt ibi not.quod intellige si ignoreř.secus si scienter:quia forte condemnetur:extra de elec.c.venerabilem.§.obiectioni.et iunge supra de adoptio.§.licet.vbi scripsi de

9 hac materia.¶†Quid ergo fiet si res tangat multos.verbi gratia.Dux:comes:vel episcopus vēdicant sibi aliqd ius forte subiectionem vel aliud ius super aliqua terra vel aliquo ordine:forte Cistercieñ.nunquid singuli debent vocari.Uidetur qd sic:qr qd omnes tangit,⁊c.Satis videretur contrarium qd sufficeret vocari prelatos ⁊ administratores:extra de maio.⁊ obedien.c.fina. ¶Potest dici ꝙ si habent corpus vel vniuersitatež:sufficiat vocari consules seu administratores vniuersitatis.si non habeant: sufficiat vocari ꝓlatos in personis ecclesiasticis:vel barones:seu habentes iurisdictionē terrarum ⁊ villarum:quia illi habēt administrationem reipublice per.d.c.fina.⁊ ad hoc facit.ff.de acti. ⁊ obligationi.l.in honorariis.§.fi.C.de re mili.l.tam collatores. §.vt autem.versi.in his.lib.xj.⁊ facit quod not.s.de satisda.§.eodem.Et pōt dici ꝙ si sint plures consules sufficiat vocare vnum vel duos:vt dicto.§.⁊ idem in tutoribus.C.si vnus ex plu.tut.l.j. sed nō sufficeret vocari syndicum:vt.d.§.facit.ff.de administra. tutorum.l.j.§.j.extra de rescrip.c.edoceri.⁊ quod not.Innocen. extra de oper.noui nuntiatio.c.cuž ex iniuncto.¶Scio ꝙ curia Francie seruat contrarium.vocat enim habitantes et dat eis licentiam faciendi procuratoreš in causa illa.¶Sed quādo vult facere collectas:seruat bene que dixi.Nā nō vocat nisi prelatos:

10 barones:⁊ villas notabiles.¶†De pupillis an possint citari: habes.ff.de in ius vocā.l.neqꝫ.ff.de admini.tuto.l.j.§.sufficit.ex quibus cau.in pos.ea.l.apud iulianum.§.si.cum.l.seq.⁊ sequ.per quas videtur qd nō possit citari.sed si nemo sit qui ipsum defendat:veniet actor ad iudicē:⁊ dicet:ego habeo taleš petitionē cō-

a ¶Citatio est de substātialib⁹. Adde qd intātū est de substātialibus ꝙ ēt ꝑ principē remitti nō pt: vt plene dixi in apostil.ad Lanfran.in.c.qm̄ cōtra falsam.§.citationes.in princi. extra de proba.

a ¶ Superest. 1 Diuide hūc tit. sm Are. ⁊ sūma hoc principiū sic. iudex dz iudicare sm ius scriptū vel cōsuetudinariū: ⁊ sniam. suaz sm naturā actio 2 nis ꝓposite ferre. h.d. sm Are. vsqz ad. §. ⁊ si in rem.

b ¶ Queritur. Vide hic Ang. in ii. col. post pn. vs. Et no. hn. Itē in eadez col. querit Ange. qd si snia est lata expresse ꝯ vnā legē de cui⁹ intellectu variatur. Itē. qd si est lata exꝑsse cōtra acta. Itē quid si est lata p ꝓbationes iꝓbatas.

c ¶ Dispēsare. Vide Ang. hic in 3 iii. col. circa med. versi. Querit hic. Jo. fabri.

d ¶ Et si in rē. Judex in actiōe reali reū ad restitutionē rei cū fructibus ꝯdēnat in 1 quo statiz fiet executio nisi re⁹ non habeat facultatē rei restituēde. nā tūc datis fideiussoribus executio 1 differtur.

tra pupillum talem. vocaui amicos. non habet tutorem. nemo
ipsum defendit. ponatis me in possessionez ⁊c. ¶ † Sed nūquid
sufficit citare procuratorem? dic ꝙ sic: si sit cōstitutus ad causas
generaliter vel specialiter ad illam causam: alias nō. Nā nō suffi
ceret citari procuratorem ad negotia nisi in casu quo dominus
esset absens: vide. C. vnde vi. l. meminerint. vbi scripsit in breuia
rio. In curia Francie non sufficeret nisi in causa quā duxit: ⁊ in
assignatione quam litigauit. nam elapsa assignatione: illa non
sufficeret. et sic not. ꝙ principalis persona debet citari si reperia
tur. ¶ † Quid si non reperiatur? Dic ꝙ procurator debet citari.
⁊ si non sit procurator: potest fieri citatio domi: ita ꝙ fiat ita pu
blice ꝙ familia sciat si sit: sinautem vicini ⁊ cognati: ⁊ talis cita
tio valet vt fiat missio: non autem vt possit procedi ad definitiuā
vel excommunicationem vel vēditionem bonorum nisi ante ab
sentiam esset preuentus personaliter: vel nisi esset talis causa qd
posset procedi lit. contesta. vel nisi esset talis qui teneretur facere
residentiam: vt beneficiatus in beneficio: vel vir cum vxore: ⁊ hoc
plene not. Innocē. extra de eo qui mit. in pos. c. fina. ⁊ docto. post
eum. ⁊ hoc sequuntur docto. ibidem. ⁊ de hoc Specu. non tamē
ita plene in specu. eo. §. sequitur. ver. sed nunqd. in causa crimina
li videtur idem quo ad annotationem bonorum. plus tamē re
quiritur ꝙ si scitur vbi est: denunciatur ei. vide in specu. de accu
sa. §. j. ver. sed nunquid. de hoc not. in glos. ff. quando appellā. sit
l. j. §. fin. Dyn. vero alio modo distinguit. dicit enim ꝙ absens an
te litem contest. non potest citari domi: sed post sic. ⁊ ita no. ff. de
dam. infec. l. iiii. §. toties. Sed potest dici ꝙ Dyn. intellexit ꝙ ab
sens nō potest citari domi ante litem contesta. vt procedatur ad
definitiuam: sed bene potest citari vt procedatur quasi cōtra cō
tumacem ad missionem et venditionem vel excommunicationē
si ante fuerat preuentus personaliter: et sic potest concordare cū
3 docto. iuris canonici. ¶ † Item hec procedūt in casu quo non la
titat: quia si de hoc constat: citatus domi patitur venditionez.
ff. ex quib. cau. in pos. ea. l. fulcinius. §. j. et presumitur latitare: si te
netur facere residentiā: ⁊ sit absens sine iusta causa: vt. s. in opi.
Innocen. vel restringe opin. illam ad casum quo mulier vel eccle
sia conqueruntur de absentia. Secus si alii: vt. d. l. fulcinius. §. ꝙ
si aduersus. ⁊ not. ꝙ talis citatio potius dicitur denūciatio quā
citatio: vt. d. §. quoties. ff. quod vi aut claz. l. aut qui aliter. §. j. de
libe. agnoscen. l. j. §. j. ⁊ dictis. c. causam. et. c. si aduersarius. ¶ In
casu tamen videtur ꝙ non sufficiat citatio facta domi. in aut. de
testibus. §. penulti. vide quod scripsi. C. de testibus. aut. si quis.
Curia laicalis regni Francie indistincte admittit citationem fa
ctam domi. dumtamen intimetur alicui de familiaribus in de
nunciatione extraiudiciali. dic idem sicut in ista. Nam debet pri
mo fieri domino ⁊c. sicut per dictas leges. ¶ Juxta hanc mate
riam possunt multa queri. Primo quot: et qui sunt modi citan
di. Secundo qui citare possunt: et quomodo. Tertio qui debēt
citari: et in quibus causis. Quarto per quos: et an citantibus sit
credendum. de omnibus his reperies ad satietatem in specu. de
citatio. quibus iunge que. s. scripsi. et de hoc agitur in aut. qui se
mel. C. quomodo et quando iud. ⁊ ibi scripsi aliqua hodie vero
est vnus modus citandi nouus. extra de iudi. c. j. in clementi. cui
iunge. c. pastoralis. in clementi. de senten. et re iudicat. per quam
apparet ꝙ non potest fieri citatio etiam verbalis in alieno terri
torio. cuius contrarium consueuit determinari per. l. frequenti.
C. de sacrosanc. eccle. et has decretales non vidit Specu. ideo hic
eas allego.

¶ De officio iudicis. Rubrica.

☞ Officium iudicis est duplex: quoddā principale: ⁊ quoddā
mercenarium.
¶ Gl. non continuat rubricam hic: sed statim super tex. Tu po
tes alio modo continuare. Nam. s. dictum est de actionibus: ve
rum quia officium iudicis loco actionis habetur. ff. de actioni. ⁊
obligatio. l. actionis. et dictum fuit. s. de actio. in principio sequi
1 tur videre de officio iudicis. ¶ † Et nota ꝙ duplex est officiū iu
dicis: quoddam principale: qd locum actionis obtinet. quoddā
quod adheret actioni: quod docto. mercenarium appellant. ⁊ est
nomen magistrale ex eo dictum ꝙ sicut famulus vel ancilla qui
mercede seruiunt deseruiunt dominis vel dominabus: sic et hoc
officium actioni. et de isto agitur hoc titulo. et sic de officio iudi
cis vis videre etiam vsqz ad tedium: vide in Specu. eodem titu
lo in. j. parte Specula. vbi fuerunt etiam non cumulanda cumu
lata ⁊c.

1 ☞ Judex si iudicat contra legem vel constitutionem an sentē
tia valeat.
2 Judex si iudicet contra cōsuetudinem an snia teneat.
3 Judex an de equitate possit dispensare in casu speciali.
4 Arbiter si iudicat contra legem: constitutionem: vel consuetudi
nem an sententia valeat.

Superest.[a] ¶ In gl. i. cōsuetudine. in fin.
vide de hoc. s. de iure natur. §.
1 ex non scripto. prope finem. ¶ † Circa hoc princi
b pium queritur[b] quid si iudex iudicet cōtra legem
vel cōtra cōstitutionē. Scio ꝙ glo. dicūt ꝙ vz sen
tentia nisi error exprimatur in snia. C. quan. pro. nō est neces. l. j. ⁊ ibi
de hoc. doct. dicūt ꝙ nō vz etiā si error nō sit expressus: dūtamen
appareat per processus: vel alias liquide. Pro quibus dicit ex
pressum extra de sentē. ⁊ re iudi. c. pastoralis. in cle. secus si op⁹ sit
probationibus: extra de sentē. excōi. venerabilibus. §. pe. lib. vj. C.
de adul. l. si qui. ⁊ hoc in ordinario: qr snia delegati erronea vel ini
qua est nulla ipso iure: vt scripsi de his omnib⁹. C. de erro. cal. l. j.
2 ¶ † Sed quid si iudicet contra cōsuetudinē. Per hūc tex. vr ꝙ
sicut snia lata cōtra ius nō tenet: sic nec cōtra cōsuetudinem: cū
hec ad paria iudicentur. ⁊ facit: qr sicut ꝑuaricatores legis: ita ꝑua
ricatores cōsuetudinū coercendi sunt. xj. dist. c. in his. In ꝯriū vi
detur. C. que sit lon. consue. l. j. in eo qd dicit: reuocabit. sed ibi nō
loquitur de reuocatione sententie. melius est. ff. de appellat. l. im
perator. §. fin. ¶ Potest dici ꝙ si sit consuetudo notoria ⁊ iudi
cata ⁊ iudicetur contra eam: qd nō tenet: sicut nec cōtra ius scri
ptum: per iura precedentia. C. de testamen. l. testamē. in fi. sinautē
non sit notoria: videtur qd valeat sententia: quia fertur ꝯtra ius
litigatoris. consuetudo enim est probanda nisi sit notoria: ⁊ ita si
pronuntietur: nō videtur facere cōtra ius partis: ideo tenet. ff. de
re iudi. l. cum prolatis. si tamē hoc casu exprimeret errorem quia
diceret: non obstante tali consuetudine ⁊c. nō valeret nisi causaz
exprimeret quare nō admitteret consuetudinem: qr forte diceret
irrationabilem: tunc enim tangeret ius partis nisi notorie erra
ret: per predicta. Habes ergo hic qd iudex debet iudicare sm le
ges ⁊ cōstitutiones: hoc est hodie correctū per aut. iusiurā. qd pre
sta. ab his. que est. C. de iudi. ⁊ incipit hodie. glos. tamen tenet cō
tra ⁊ no. in. d. aut. ⁊ patet in aut. de iudi. §. omnis autem. ¶ Sed
c nunquid potest dispensare[c] de equitate in casu speciali. gl. et In
3 nocen. videntur sentire qd nō: extra de consti. c. j. ¶ † Sed potest
dici cōtra in his que non tangunt partem. Item ⁊ in his que tā
gunt partem potest dispensare particulariter si euidens equitas
suadeat. ff. de peti. here. l. si. de senten. ⁊ re iudic. c. abbate. lib. vj. et
scripsi. C. de iudi. l. placuit. multum tamen oportet qd equitas sit
4 vrgens ⁊ euidens. ⁊ ita notant docto. in. d. c. si. de consti. ¶ † Sed
nūquid qd hic dicitur obtinet in arbitrio. Doct. tenent ꝙ nō: in
d. c. si. de consti. per. l. qualem. ff. de arbi. Sed potius videtur con
tra: ⁊ videtur notari extra de elec. c. causam que. ⁊ in Spe. ti. de ar
bi. §. excipitur. ver. item qd tale. ⁊ no. Jo. and. extra de verb. signi. c.
sepe. in cle. super verbo: defensiones. istud autem nō videtur obti
nere in sententia excōmunicationis vel in absolutione ab ea que
videntur valere siue iuste siue iniuste sint late: extra de rescri. c. ab
excommunicato.

Ideoqz si noxali. ¶ In glo. scz permitto. in fin.
Hec ratio non videtur bona
qr plerūqz fertur talis alternatiua sententia: nec propter hoc vi
tiatur: vt ibi scripsi. vnde dic ꝙ is tex. vult dicere qd iudex cōdēnat
in pecunia vel ad dandum pro noxa nō eadem sentētia: sz qñqz
in pecunia: qñ reus non offert dare pro noxa: quādoqz in noxa:
qñ reus ante sentētiā offert. dic vt dixi. s. de actio. §. preterea. ve
rum est qd reperitur casus quo cōdemnat in noxa: vt ibi scripsi.
⁊. s. de noxa. circa prin.

1 ☞ Judex qualiter debet condēnare si sit actum in personam
vel in rem.
2 Sententia an sit statim mandanda executioni.
3 Fructus quo iure petantur. vide distinctionem. ⁊ nu. 4.
5 Fructus possunt peti duobus modis. vno modo tāqz accessorii.
alio modo tanqz principales: scilicet iure actionis.

d Et si in rem.[d] ¶ † In glo. idem et si. in fi. siue dāda.
1 ff. de verborum obligatio. l. vbi autez.
§. finali. sed quando est res certa: etiam sit condemnatio ad dan
dum: ⁊ ad hoc agitur: vt eo. titu. l. iii. in prin. ¶ In fi. eiusdē glo.
⁊ hoc nisi peteretur res per actionem personalem: quia tunc vi
detur idem quod in reali: cum sit eadem ratio. ⁊ facit quod scri
psi. s. de actio. §. fuerat. ¶ Sed contra hoc facit. ff. quod metus
causa. l. si cum exceptione. §. quod si homo. sed ibi homo nō erat
in presenti. et facit quod not. ff. de vsu. l. in fidei. in princip. magne
glosse vbi quidam habent quandam rationem quare in reali fit
executio statim: in personali non. per quam posset dici qd si pe
tam quod cum est per actionem personalem fiat statim post de
cendium: alias post quatuor menses. Item per hanc rationez vi
detur ꝙ licet hec lex dicat qd ipsam rem cum fructibus debet re
stituere: quod pro restitutione fructuum dantur quatuor mēses
si non extent quando condemnatur in consumptis. argumen. d.
§. quod si homo. ⁊ quia fit condemnatio in pecunia seu in quan
titate: idcirco videtur qd detur dicta dilatio. Et hec procedunt
in corporalibus. Quid in incorporalibus? videtur idez. vide per
Inno. extra

2 Inno. extra de cōcessio. prebē. c. cū nostris. ¶ † In gl. no. ibi. incō
a tinēti*. post decendium cum res trāsit in rem iudicatam. ⁊ sic in telligit Specu. in titu. de senten. ex commu. equo. §. videndum re stat. qḋ potest esse vbi fit condēnatio in re restituenda: sed in interesse: quia dolo vel culpa habere desijt. videt ꝙ post quatuor menses vt inspiciamus potius naturam rei in qua fit condēnatio ⁊ executio: ꝙ naturam petitionis. ff. de verbo. obligatio. l. stipulationes non di. §. celsus. ff. de pigno. actio. l. si conuenerit. et no. in simili. s. de actio. §. in bonefidei. ¶ In gloss. sed de quibus ibi cum dicit: licet in petitio. here. fit secus quādo extāt. Nam si essent consumpti: dicit idem vt in fructibus singularium rerum. j. eo. §. ⁊ si hereditas. ⁊ vide. ff. de peti. heredi. l. itē veniūt. fructibus. ¶ In ea. glo. ibi cum allegat. l. certum. melius. ff. de condi.
b ex lege. l. malefide. ¶ In eadem glo. in fi. dic vt ibi no. b ⁊ ibi scri
3 psi. ¶ † In glo. hoc est verum in fi. hec glo. potest esse vera vbi ab initio fuit bonefidei ⁊ post superuenit mala fides. ff. de vsu. l. qui scit. §. fi. ⁊ vide in. §. si quis a non domino. vbi plene de hac materia. ff. de rei vendi. l. ex diuerso. Ut tamen liquide videas hūc articulum quo iure fructus petantur: de quo fuit actum ibi parū. vide sub breui doctrina. premitte tamen diuisionem solitam: videlicet ꝙ fructuum alij percepti: alij percipiendi: percepti alij extantes: alij consumpti. Item alij industriales: alij naturales. extātes naturales vendicantur a quocunqꝫ possessore. industriales a malefidei: alia tamen vendicatione ꝙ principali. licet secus in petitio. here. a bo. fid. petuntur officio iudicis. consumpti petūtur condi. sine causa a quocunqꝫ possessore: ⁊ vltra cōdi. fur. ⁊ rei vēdi. a malefi. percipiendi officio iudicis ſm omnes. hec est intētio glossatorum ⁊ doctorum. de hoc in Specu. tit. de fructibus. §. j. Et si vis formare libellos: vide in Specu. de causa possess. ⁊ pro
4 prie. §. sequitur. versic. porro. ¶ † Rationes autem diuersitatum apparent: quia naturales ideo vendicantur quia sunt petitoris. nec aliquis possessor facit eos suos. ff. de vsu. l. fructibus. industriales vero non vendicantur bonefidei posses. quia non sunt petitoris sed bonefid. possessio. vt. l. qui scit. §. fin. ff. de vsu. Sed a malefidei vendicantur: quia sunt petitoris sicut res. Sed quare non veniunt in eadem vendi. sicut in eadem petitio. here. vide. ff. de peti. heredi. l. itē veniunt. §. fructus. vbi not. ratio. Sed illa ratio non declarat quare veniunt in eadem vendicatione. Sed potest dici ꝙ sunt aliud a re ipsa: ⁊ ideo alia actio est que pro eis cōpetit: sed certe naturales sunt alie res: et tamen veniunt eadem ratione: vt supra dictum est. Hec est via certa et communis que pulsat aures: sed nō videt tangere cor presertim in practica: imo si actor incedat per dictas vias: vix aut nunꝙ poterit formare libellum certum nec probare intentionē suaꝫ. Nam si tu rem possideas ⁊ fructus recepisti ex ea ⁊ in domo tua recondidisti ⁊ forte miscuisti cum alijs quomodo sciam ego quantum recepisti quantumcunqꝫ consumpsisti. Itē an extent vel non. Item an habeas bonamfidem vel malam cum ego ignorem tuum titulum ⁊ tibi incumbat proponere ⁊ probare titulū probato qḋ res mea est in
5 xta illa que no. C. de peti. heredit. l. cogi. ¶ † Super hoc aduerte qḋ fructus duobus modis possunt peti. vno modo tanꝙ accessorii. alio modo principaliter iur. actionis vel officio iudicis non mercenario vbi petūtur accessorie. credo qḋ omnia predicta cessent: ⁊ omnes fructus qui precedunt litis contest. possint peti cū re principali: alij qui cadunt post litem contesta. per officiū iudicis. ⁊ hoc dico per. l. ediles. §. item sciendum. ff. de edil. edic. ⁊ hoc clamant omnia iura que dicūt rem cū fructibus restituendaꝫ. ff. de rei vendi. l. non solū. ⁊. l. iulianus. ⁊. l. preterea. ⁊. l. fructus. Hoc patet: qꝛ fructus veniūt in actio. que pro re principali intentat. ff. de cōdi. fur. l. in re furtiua. §. fi. C. si quis alteri vel sibi. l. cū ꝓpria. in fi. vnde vi. l. si de vi. de fruc. ⁊ li. expen. l. ij. ff. de vsu. l. videamus. per totā. l. ff. ex vnde vi. l. ex vi. ⁊ pro certo hoc vult dicere hic. §. q loquit qñ res petebatur cum fructibus: restituatur: al's si ageret diuersis actionibus ⁊ diuersis instantijs nō esset vna sniã sed diuerse: in quo casu nō loquit is. §. sed vbi petunt fructus perviam actionis: tunc obtinet diuisio ⁊ doctrina docto. supradicta. vnde illa negari non pōt quin principaliter fructus possint peti: vt patet. C. de condi. ex lege. l. mala fi. ff. de rei vendi. l. nō solum. cum. l. seq. ⁊ hoc est in electiōe actoris: vt ibi patet. ⁊ hoc maxime vbi est actum primo pro re principali fructibus nō petitis. ff. de excep. l. fundi. Caue tamen: quia periculosum est fructus per viam actionis seu principaliter etiam per officiū iudicis petere: vt dixi. vnde consulerem qḋ illo casu fierent interrogatoria: al's vix posset fundari certa petitio seu probari: vt dixi. ¶ Super tex. ibi: ⁊ sine frustratione. de quo iudex debet se informare extraiudicialiter. ⁊ facit. ff. de rei vendicatio. l. qui restituere. qḋ metus causa. l. si cum exceptione. §. quod si homo. ¶ Item ibi super text. post inchoatam. per litem contesta. in singularibus: per administrationem seu controuersie motionem in vniuersalibus. C. de peti. here. l. j. ⁊ iunge que scripsi. s. de actio. §. curare.
1 ☞ Actio ad exhibendum est personalis ꝙuis possessorem sequatur ⁊ illum qui dolo desijt possidere.
2 Interruptio non fit in vsucapione vel in rebus mobilibus per iudicium motum. ⁊ nu. 3. 4. ⁊ 5.

c
Si ad exhibendum.
c ¶ † De hac actione
1 parū fuit dictū in superioribus. ⁊ est sciendū qḋ est personalis. ff. eo. l. iij. §. est autē. ꝙuis sequatur possessorē ⁊ illū qui dolo desijt possidere. C. ad exhi. l. ad exhiben. propter qḋ aliqui docto. voluerunt eam dicere realem: sed magis standum est Ulpi. ⁊ in ea dandus est libellus ꝙuis quidam de hoc dubitent. Et not. in spe. de offi. indi. §. postremo. versi. iij. ⁊ versi. v. ⁊ sufficit probare ꝙ interfit per iuramentū: vt not. in. l. iij. §. sciendum. ff. eodem. ⁊ idem dicit Azo in summa ꝙ est verum nisi euidēs calumnia pateat. ff. de car. edi. l. iij. §. cause. vt in pos. lega. l. si is a quo. ⁊ hoc si reus confiteretur se possidere: alias oporteret probare ipsum possidere vel dolo desijsse possidere: sin autem reus absolueretur. ff. eod. l. ad exhibendum. et per hanc actionem fit restitutio actori: nisi reus cōtendat eam ad se pertinere. ff. eo. l. celsus. §. idem celsus. veniunt etiam in ea fructus ⁊ causa: vt hic ⁊. ff. eo. l. si quis hominem. §. quantum. al's incipit.
2 l. iulianus. ¶ † In glo. sed quomodo. in fi. d sed cur non fit ita in
d terruptio sicut quādo agitur personali: quo casu interrumpitur hypotheca. Potest dici ꝙ hec actio non habet tantam cōformationem cum reali vel alia actione principali quantaꝫ personalis cum hypo. que se conformant sicut principa. ⁊ acces. s. de leg. §. si quis ancillas. ff. de pecu. lega. l. j. §. tunc inutile. Uel posset dici probabiliter qḋ vbi actor dicit se agere actio ad exhibē. qꝛ statiꝫ intēdit vendicare rem hec actio operatur interruptionem: qꝛ est hec plus ꝙ nuda connētio que interrumpit: vt. l. sicut. nec est negligens qui se properat. ff. ex qui. cau. ma. l. ait pretor. §. fi. sed vbi ageretur ad exhibēdū simpliciter pro eo qḋ actor diceret se velle
3 rem petere alia actione: posset glossa hec esse vera. ¶ † Sup ter. nihilominus cōdēnabitur. nisi velit recipere actio. quasi repetita die: vt. d. l. iul. §. fina. ¶ Super text. habere debet iudex. hoc si fit malefi. si eñ sit bo. fi. excusatur: vt no. d. §. fi. ꝫ illa gl. nō est vera: qꝛ omnis possessor est male. fid. post lit. contesta. quo ad fructus: vt. s. primo. §. vnde dic ꝙ eadē distinctio est faciēda quo ad fructus que in rei vēdicatio. de qua. s. de rerū diuisio. §. si quis a nō dño. Uel forte distinguitur an petant exhiberi quod non est suū an quod est suum: distinguitur in personalibus alijs: iuxta. l. videamus. §. si actio. ff. de vsu. ¶ † Item quod hic dicitur intelli
4 ge vbi reus rem non exhibet cum sua causa: vel quando res reititur per actio. ad exhiben. de quo. s. priori. §. al's exhibendo rē absolueretur a tota causa: vt. d. l. iuli. §. fi. ¶ Super text. sine frustratione. Hoc apparebit per informationē summariā: vt. s. dixi priori. §. ⁊ quo loco debeat res exhiberi: ⁊ cuius expēsis: vide. ff. e.
5 l. sed si hereditas. §. j. ¶ † In glo. delato. in fi. e ⁊ caue qꝛ non esti
e matur quanti res: sed quantum interest exhibere. ff. eo. l. iul. §. fi. si tamen restitutio esset facienda per hanc rationem iuxta dictā l. celsus. §. item celsus. fieret estimatio: vt ibi satis colligitur.

Si familie.
¶ Hic. §. cum duobus sequentibus fuerunt lecti satis solenniter. s. de actionibus. §. quedam. ⁊ ideo hic nil scribitur.

Contumacie.
¶ In gl. s. ad. l fi. hec est opi. Azo. vt no. ff. fi. regū. l. iij. §. sed si quis. nam quamuis hec actio sit personalis: participat in aliquo naturam realitatis: vt dixi in. d. l. quedam. Et ideo iuratur in ea litem sicut in realibus. ff. de in li. iu. l. in actionibus. vel potes dicere ꝙ hoc casu quando non obeditur iudici: iuretur semper in litem: vt scripsi. s. de verbo. obli. §. fi. de actio. §. preterea.

1 ☞ Sententia iudicis an transferat dominium. ⁊ nu. 2.
3 Sententia est actus iuris ciuilis qui non videtur tollere ⁊ dominium quod competebat de iuregentium.

Quod autem.
1 ¶ † In gloss. not. ex sententia. ibi: sed quid ex gloss. videtur reuocare in dubium quod statim determinate dixerat: sed forte glos. intellexerat in princip. loqui in actio. fin. regun. hic in rei vendicatio. ¶ In fi. eiusdem gloss. de hoc reperies diuersas gloss. nam. ff. de iusti. ⁊ iur. l. ex hoc iure. tenet quod hic dicitur. et idem tenet. ff. de publi. l. iij. §. finali. contrarium videtur tenere. ff. de exceptio. rei iudica. l. exceptio. pro prima parte facit ratio glosse que hic
2 allegatur. ¶ † Item vltra glo. videtur expressum. ff. de exceptio. rei iud. si mater. §. eandem. versicu. et si forte. ibi enim erat actor dominus: et succubuit: et post superueniente domino ex alia causa agit. ⁊ sic supponitur qḋ ex prima causa desierat esse dominus per sententiam: quia al's non potuisset accessisse aliud dominium: cum duo dominia non possunt simul concurrere in eisdē re persona: vt dixi. s. de actio. §. sic itaqꝫ. item hoc videtur etiā expressum. ff. de reb. eorum. l. iij. §. item queritur. de sta tulibel. statuliberis a ceteris. §. j. pro hoc facit. ff. de exceptio. rei iudicate. l. fina. vbi actor condicit rem quam primum petierat per rei vendica. ⁊ ita supponitur ꝙ desierat esse dominus per sententiam:

a ¶ Incōtinenti. Dicit hic aret. ꝙ id qḋ dr hic ꝙ incōtinēti fit executio i reali pōt etiā habere locū qñ agit personali ad rē: vide eū hic

b ¶ Ibi no. Uide hic breuem distinctionē Ang. post me. ij. col. vs. Ex quo no. Itez an ꝙ qñ fiat executio: vide hic do. Aret. in. iij. colū. post me. vsi. i hoc articulo an ⁊ qñ fiat executio.

c ¶ Si ad exhi. Iste. §. satis planus est in tex.

d ¶ In fi. Not. hic Areti. vltra Ioā. fab. ꝙ vsucapio in reb' mobilibus: qꝛ est mere fauorabilis nō interrūpit iudicio moto. ⁊ sic ꝑ lit. cōtesta. nisi in effectu. Quedaꝫ vero est vsucapio mere odiosa: ⁊ illā iterrūpit sola citatione. l. cū notissimi. C. de psc. xxx. ann. Quedā est pscri. mista: vt prescrip. xx. vel. x. an. ⁊ ista interrūpit ꝑ litis cōtest. vt. l. more. C. de rei vē. p Bar. i. l. ij. ff. pro empto.

e ¶ In fi. Dic ſm Are. ꝙ cōdēnabit ꝙtū ierest rē nō fuisse exhibitā: nō aūt in tota re. vide eū hic.

als esset tanq̃ dñus repellendus: vt dixi. s. de acti. §. si litaq̃. In dñiũ vt̃ expresse in. d. l. exceptio. ité faciũt rõnes que ibi allegank in glo.
3 ¶ †Item qz sñia est actus iuris ciuilis qui non vt̃ tollere dñium qd̃ de iur. gen. cõpetit: vt. l. ex hoc iure. ff. de iust. z iur. ff. de vulga. l. ex facto. §. iulianus. ité qz res indi. z insin. equiparank. ff. de iureiur. l. j. sed iureiurãdo delato nõ transferk dñiũ. s. de exce. a §. eque ergo nec res indi. Sup hoc dicũt quidãa qd̃ si pronũtiek pro reo nil transferk. si pro actore z reus tradat sic. z hoc satis vi detur gl. soluere: licet nõ procedat: qz titulus habilis ad transferendum dominium cum traditione transfert sine traditione re apud alium constituta. s. de re. diui. §. interdum. Si ergo sententia est habilis ad transferẽdum cum traditione: ergo z re apud alium constituta. ¶ Potest dici q̃ si pronuntietur actorem nõ probasse: qd̃ nil transferatur: vt. l. si inter. de excep. rei ind. hic allegata. Sed si pronuntiek rem ad alterum pertinere: potest cõcedi q̃ lz dñium verũ nõ transferak: tñ trãsferk vtile. z est perinde ac si verum esset translatum. z propter hoc dicitur. C. de indi. l. j. z probatur. C. de arbi. l. iij. §. fin. q̃ victori competit rei vendi. vtilis que non competeret si esset translatum dominium imo directa. z sic dicitur in prescrip. x. vel. xx. anno. in auk. nisi. de bo. mat. C. z sic possunt intelligi omnia iura hincinde allegata. z est speciale q̃ etiam errans transferat dominium contra. l. iij. §. subtilius. ff. de condi. causa data. propter auk. rei iudica. vt frequenter als dixi: z nota. d. l. ff. de publi. l. iij. §. fi. z in multis locis. Sed super hoc posset hesitari vtrum transfertur absq̃ traditiõe. z credo qd̃ gl. dicit hic q̃ non: z illud idé dicit. d. l. iij. de arbi. z quasi vbiq̃: pro quibus. d. l. iij. fin. §: de publi. ff. de in. fi. l. eius qui. de rescin. ven. l. fundus. sed contrariũ videtur tenere. s. de act. §. actiones. versi. item si quis. de publi. l. eum qui. §. si petenti. pro quo videtur expressum hoc. sed hec. l. magis facit ad cõtrarium: qz hic dicitur speciale: z sic contra ius commune: z est ratio specialitatis: qz agitur de quadam vniuersitate in qua non potest fieri cõmode traditio. ff. pro socio. l. ij. z scripsi. s. de re. diui. §. per traditionem. secus forte in sententia singulari. z facit. ff. de pig. act. l. non est mirum. de hoc notant cano. sed non eligunt: extra de cõcessio. prebende. c. proposuit.

a ¶ Dicũt quidam. Questio est multũ apud doc. tractata ẽ an sentẽtia trãsferatur dñiũ. de qua vide hic p Ang. in. iij. col. in me. ver. sed p pleniori intelligẽtia vide p Saly. C. cõia vtriusq̃ indi. l. j. vbi ẽt per Pau. de cas.

¶ De publicis iudicijs. Rubrica.

¶ Venenum ponitur in cauda per quod homines moriunk. Et bene vltimo ponitur: quia impositio penarum capitaliũ debet esse vltimum remedium iudicis. debet enim deuios ad viam reuocare: nunc terrendo minaciter: nunc verberando: nũc incarcerando: z alijs leuioribus remedijs. nec ad mortem properare debet nisi cum alia remedia sint consumpta: vt scripsi. C. de sum. tri. l. j. super verbo: clemẽtie. debet enim subiectis paternam exhibere prouidentiam. in auk. de man. prin. §. festinabis. versi. talem. z dolere z quasi inuitus trahi ad penas. xxiij. q. v. quasi per totum. z maxime in. c. miles. z. c. cum minister. nam si glorietur in morte hominis: sicut nonnulli faciunt: homicida est: vt ibi patet als minister dei. ea. q. c. qui malos.

1 ¶ Crimina quedam sunt priuata: quedam publica. que sint illa vide.
2 Publica iudicia qualiter deducũtur in iudicium: z quomodo formatur libellus zc. vide.
3 Denuntiare quis possit in criminibus notorijs z manifestis.
4 Puniri nemo debet sine accusatore vel sine infamia.
5 Accusator si ante sententiam desistat vel moriatur: qualiter potest fieri transitus ad viam inquisitionis.
6 Crimen quando opponitur per viam exceptionis nõ seruatur solennitas que seruatur quando proceditur per viam accusationis denuntiationis: z inquisitionis.
7 Accusare aliquẽ z se inscribere per penã talionis: an sit peccatũ.

Publica. b ¶ †No. q̃ criminũ quedam sunt priuata: quedaz publica. de priuatis agik. ff. de priua. delic. per totũ librũ de publicis. ff. de publi. iud. per totũ. z dicunkũ priuata: qz priuati ea persequunk. nam nulli admittunk ad ea exercẽda nisi illi quoz iterest: vt no. ff. de priua. deli. l. fi. z hoc perviã accusatiõis: qz ex officio põt iudex ea punire. ff. de offi. presi. l. cõgruit. publica vero dicunk: qz quilibet de populo admittik. j. §. j. sed iure cano. oia sunt publica: vt scripsi. s. de pe. te. lit. §. ex quibusdam. ¶ In gloss. hoc verbum ibi cum allegat. C. de fal. l. vbi. sed z reus quandoq̃ probat in ciuilibus. ff. de probatio. l. circa. ¶ †In glo. sed qualiter. in fi. hanc approbant docto. vnde vt plenius videas de hac materia: scire debes quod secũdum iura canonica tribus modis agitur de crimine: per accusationem: per denunciationem: per inquisitionem. Et hec tria ponuntur in rubrica extra de accusa. addũt docto. alios duos modos per viam exceptionis z extraordinarie: quorum primus probatur extra de accusat. c. super his. de ordine cog. c. ij. secundus probatur in. l. ea quidem. C. de accusa. de quolibet dicam tibi aliquas principales cõclusiones. De primo certum est qd̃ debet procedi prout glo. dicit hic. nam reus vocabitur z offeretur ei libellus. quo oblato dabuntur inducie: post quas cum reus redierit accusator inscribet se z satisdabit: deinde procedetur ad li. contesta. z iuramentum de calumnia: vt plene not. in Specu. de accusatio. z in summa Hostien. eodem titu. Et dic q̃ inscriptio non est necessaria nisi petatur. vide in. d. c. super his. in nouella. et scripsi. C. qui accusa. possunt vel non. l. qui crimen. et ibi posui fallentias. z de accusa. l. fin. in breuiario. de secundo vbi prosequitur per viam denunciationis. dic qd̃ de iure canonico quilibet admittitur ad denuntiandũ qui admittitur ad accusandum: non tamẽ opus est se inscribere. sed tamẽ succumbens punitur extraordina. extra de calumnia. c. fin. opus est tamen trina monitione si ad penam agatur. vide extra eodẽ
3 c. qualiter. z. c. super his. z. c. cum dilectus. z. c. licet. ¶ †De iure ciuili non videtur qd̃ aliquis admittatur ad denunciandum nisi soli officiales in criminibus notorijs seu manifestis: iuxta. l. ea quidem. C. de accusatio. de defen. ciui. l. defen. ciuitatum oblatos. de custo. reo. l. quacunq̃. Pars vero non admittitur: sed accuset si vult. z hoc nisi esset miserabilis persona que suum factũ prosequatur: vt. ff. de alimen. lega. l. seruos. de offic. presid. l. illicitas. et. l. congruit. in auten. de manda. princi. §. si tibi. Uel dic qd̃ iudex potest admittere quemcunq̃ alias habilem si infamia precedat notoria. et sic potest intelligi. ff. ad turpil. l. ab accusatione. §. nunciationes. et sic concordabunt iura canonica et ciuilia. nam doctores iuris canonici dicunt quod denunciationem debet precedere infamia: sicut inquisitionem: vt scripsi in. l. ea quidem. Super tertio: videlicet de inquisitione: videtur q̃ in iure ciuili non possit procedi per viam inquisitionis: quia nemo sine accusatore punitur nisi in casibus qui hic notantur. z. ff. de adulte. l. ij. §. si publico. et sic vbiq̃ videntur gloss. sentire. de iure vero canonico potest: dummodo infamia precedat. imo s̃m Hostien. z Spec. sine infamia. vide plene extra de consuetu. c. non est. lib. vj. per Archidia. Satis potest dici q̃ de iure canonico z ciuili possit iudex ex officio procedere infamia precedente. in auten. de collatio. §. iubemus. de mandatis princip. §. qd̃ si delinquentes. et. §. sit tibi. ff. de questio. l. fin. de officio presi. congruit. Et ad. §. si quis accusatorem. qui dicit qd̃ nemo punitur zc. responde: ve-
4 rũ est pena ordinaria: sed extraordinaria sic: vt dictis. ll. ¶ †Uel potest dici q̃ nemo sine accusatore zc. verum est vel sine infamia que loco accusatoris est: vt. c. qualiter. extra eodẽ titu. z ita videtur idem vtroq̃ iure: et sic seruatur de facto. z hec infamia debet probari per homines honestos non odiosos: z debet esse tanta qd̃ faciat negotium quasi manifestum. vide extra. e. c. cum oporteat. z de hac est facienda informatio secreta quã iudex nõ tenek ostẽdere parti nisi velit. in Spe. eo. tit. §. nũc tractemus. ver. hoc aũt scias. lz si non fiat: nec pars excipiat: non valet minus processus: extra eo. c. j. lib. vj. Et si non sit promotor vel denunciator: iudex põt procedere summarie: sinautẽ seruabit ordinem iuris: extra de dolo z contumacia. c. veritas. si tamẽ promotor vel denũtiator velint desistere vel sint contumaces: iudex põt per se procedere: imo pcessus factus ipsis nõ legitime vocatis valeret: extra eo. olim. per Inno. secus in accusatore: in Spe. de aboli. §. j. versi. quid si accusatus. securius est tamen q̃ vocenk. in casu tamẽ quo nõ est promotor vel denũtiator: iudex põt potius volũtatez suã de pena facere q̃ si sint: qz tunc nõ põt penam remittere nec quietare. vide in summa Hostiẽ. de inquisi. §. si. ver. si. z ideo iudex tenetur declarare an habeat denunciatorẽ vel promotorẽ z debet nomẽ scribi in articulis qui debẽt dari reo ab initio. vide in speculo. eodẽ titu. §. nunc circa. versi. quid si inquisitor. Item videtur q̃ si iudex inceperit per viam inquisitionis procedere: q̃ debeat cessare si superueniat accusator. vide per Dy. extra de re iudic. c. factum legitime. lib. vj. z maxime qui suam vel suorum iniuriaz prosequitur. sed promotor non potest redire ad viam accusatio-
5 nis. vide in Spe. de inquisi. §. nunc videndum. ver. vlti. ¶ †Item videtur q̃ si accusator ante sentẽtiã desistat vel moriatur: q̃ possit fieri transitus ad viã inquisitiõis: extra de simo. c. licet. p doc. z si sñia esset lata etiã in via inquisitionis: nõ admittitur accusator: nisi ignorek z suam vel suorũ prosequeretur iniuriam: vel nisi doceret de puaricatione: vel nisi patulo appareret iniustitia sen-
6 tẽtie: vt scripsi. C. eo. l. si qs homicidij. ¶ †De quarto vbi crimẽ opponitur in via exceptionis est certũ q̃ premissa nõ seruantur: nec est opus inscriptiõe nisi in casibus in quibus punitur ille cõtra quẽ excipik. de quib9 in. d. l. ij. §. si publico. vide. C. q accu. non pos. l. q crimẽ. vbi scripsi. De quinto nõ oportet loqui: qz hec via est. vna cum via denunciationis vel inquisitionis. nec video quare canoniste fecerunt membrum per se. hec omnia recitare curaui pro pauperibus iustitiarijs. Si tamen vis videre plenius: vide que scripsi in vno breuiario. C. qui accusa. pos. l. qui crimen.

b ¶ Publica. Diuide istũ titulũ vt hic p Aret. z summa vt idez sup hoc princi. in ij. col. circa fi. no. Aug. q̃ crimẽ dr̃ esse publicũ trib9 modis: z quib9. vide eundẽ hic.

de accusatio.l.ea quidē.⁊.l.si quis bo.⁊.l.fi.Et si super his velis plenius instrui:vide tex.gl.⁊ doc.extra eo.c.sup his.⁊.c.cū oporteat.⁊.c.inquisitionē.⁊.c.qualiter.de simo.lʒ hely.de offic.ordi.c.j.⁊ in Spe.de accusatore ⁊ accusato:in prima parte Spe.⁊ de accusa.in tertia parte.Spe.cum tit.seq.⁊ summa Hostien.de accusa.cum rubricis sequentibus.extra eo.c.j.lib.vj.de cōsue.c.nō est.eod.lib.⁊ in decre.iij.q.v.⁊.xiiij.q.j.c.iij.iiij.⁊.vj.¶Item.vj.q.j.⁊.ij.Item.viij.q.v.⁊.xvij.q.j.c.deus.¶†De vno dubitaui: nunquid sit peccatum aliquē accusare de crimine ⁊ se inscribere ad penam talionis:maxime quando accusator nō prosequitur suā vel suorum iniuriam.Et videtur ꝙ non:cum hoc fiat iuris permissiōe:⁊ ita licite:vt patet per omnia iura supradicta.In ↄtrarium videtur:q: iura reputāt inimicos tales:vt.s.de excusa.tuto.§.propter litem.si sit inimicitia:sequitur rancor:si rancor: ergo peccatum.Preterea omnis actio vadit ad vindictam:⁊ dñs sibi vindictam reseruauit:vt ibi:mihi vindictaʒ ⁊ ego retribuā.Solu.non peccat si accuset zelo iustitie ⁊ propter bonum publicum.sed si irato animo seu volēs se vlcisci accusaret:peccaret.iij.q.v.accusatores.⁊ si potes intelligere leges que dicunt hoc esse laudabile.C.de epi.⁊ cleri.l.nulli.in fi.⁊.l.si quis in hoc.loca.l.fi.de malefi.l.fi.ad.l.iuliam repetun.l.iubemus.in aut.de non alie.§.etiam.in vlti.col.Item credo qd etiam causa vlciscendi possit accusare si suam vel suorum iniuriam prosequatur:per illa que dixi.s.de iniur.§.fi.ff.de iur.fis.l.ij.de bo.lib.l.qui cum maior.§.si libertus.C.de adul.l.ita pudor.⁊.l.gracchus.

1 ☞Publica iudicia quare ita dicantur.

1 **Publica autem.** ¶†Super tex.executio.i.prosecutio.scias ꝙ nulla dicuntur publica nisi de quibꝰ.l.cautum est.ff.de publi.indi.l.j.¶In gl.hec est ratio.in fi.dic vt in Spe.tit.de accusatore in prima parte.Spe.in tit.de accu.§.iij.in tertia parte.⁊ sum.Host.de accusa.§.quis possit.

1 ☞Mutilatio membri an dicatur capitalis.

2 Pene que sint capitales:⁊ que succedāt in pene capitalium de iure canonico.

a

1 **Publicorum.** ¶In gl.que est mors.i fi.[a] Quid de membri mutilatione.†Non vr̄ capitalis:q: persona nō morit̄ naturaliter nec ciuiliter:nec computatur inter capitalia.ff.de penis.l.capitaliū.sed tñ lex videtur eqparare exilio.C.de seru.fugi.l.si fugi.in aut.vt nulli iudi.§.pe.de māda.prin.§.coges.sed dic ꝙ non eqparat:sed narrat.Vnde capitalis nō pōt dici nisi adimat vitā ciuitatē vel libertatē.ff.de penis.l.ij.⁊.l.si quis forte.§.fi.¶Et pro hoc vr̄ ꝙ possit cōstitui procura.in causa que requirit mēbri mutilationem:cū non sit capitalis.sed hoc non credo:cū habeat locū ratio legis que reqrit presentiā persone in capitalibus:vcʒ q: faciēda est executio i corpore.⁊ facit in feu.de no.for.fi.c.j.⁊ qualiter de in.va.c.j.extra ne cle.vel mo.c.clericis.in qbꝰ equiparat vitā ⁊ membrū.⁊ ad hoc possunt adduci illa que doc.cōsueuerūt notare.ff.de iurisd.om.iudi.l.imperiū.C.de trāsac.l.trāsigere.⁊ qd no.C.de eo qui vi.al.

2 ge.in gl.ordinaria.¶†Que autem pene sint capitales vel nō.et que succedant in locum capitaliū de iure cano.Vide per Inno.extra de accu.c.qualiter.in Specu.de accusa.§.illud autē.Nota ꝙ in toto iure.ff.nō reperitur pena abscisionis mēbri qd ego recordor.Item no.ꝙ is.§.non obtinet in casu quo lex exprimit de sanguine:quia tunc solū comprehenditur vltimum supplicium ad literam:vt.d.l.transigere.⁊ ibi nota.⁊.ff.de bo.eorū qui mor.sibi cōsci.l.j.Sed forte in illis contineretur membri abscisio propter rationem que ibi redditur de sanguine.⁊ de hoc consueuit:ibi notari per docto.¶In gloss.⁊ ista.in fine.quid si de statuto ciuitatis vel de consuetudine irrogauit damnum pecuniarium ⁊ penam capitalem alternatiue.Verbigratia.statutum dicit qd qui facit tale quid:soluat mille libras:vel luat in capite.nunquid reputatur capitale?Videretur qd sic.ff.de penu lega.l.j.§.item si ita.

1 ☞Condemnati ad mortem non sunt damnati in anima.

2 Crimen legis iulie maiestatis quando transeat ad heredem.

b

1 **Publica[b] autem.** ¶†In gl.i.animati.in fi.⁊ hoc legitur in psal.nec damnabit eum cū iudicabitur illi.Aliqui fatui,credūt ꝙ cōdānati ad mortem sint dānati in aīa.qd plusꝙ fatuū est dicere.extra de

2 pe.c.j.qd in te.⁊ eo.tit.c.j.in cle.¶†In gl.i.dicere.in fi.[c] ⁊ hec fre

c quenter dicit̄ ⁊ nō bene intelligitur.vnde de veritate iuris videt̄ ꝙ hoc crimen non transeat cōtra heredem nisi in casu quo quis se cōstituit hostē populi Romani vel principis.Nā si als molire tur vel quidē faceret contra eos:nō extenderetur.⁊ hoc satis apparet.nā si quasi in omnibus casibus committens hoc crimē committit contra imperatorem vel eius statutū:vel honorem directe vel indirecte:⁊ tamen in nullo alio extenditur:vt.d.l.sequē.⁊.l.fin.ff.ad.l.iul.maiesta.hodie vero hoc magis elargatur in.l.pe.⁊ fi.C.ad.l.iul.maiesta.⁊ iunge que scripsi.s.in princi.proemij huius libri.

1 ☞Adulterium:stuprum:⁊ incestus quomodo differant.

2 Adulterium quot modis puniatur.

3 Pena statuta lege diuina qualiter potuit mutari lege hominū.

4 Virgo vel vidua qualiter possunt dici meretrices.

5 Concubinatus non est licitus s̄m fidem christianam.

6 Custos carceris si cognoscat mulierem sibi commēdatam:acriter puniri debet.

7 Incestus punitur pena adulterij.

d

1 **Item lex[d] Iulia.** ¶†Pro euidētia huius.l.scire debes ꝙ reperit̄ adulterium:stuprū:incestus.adulteriū in nuptam.stuprū in virginē vel viduā.incestus in cognatā.vnde versus.Fornicator in viduā in virginem perpetro stuprū.Alterius thorū violando dicor adulter.Incestum facit consanguineas violādo.In hoc tamē caue:quia quamuis per versus predictos videatur concludi qd in vidua non committatur nisi simplex fornicatio:tamē per hūc tex.

2 apparet ꝙ etiam stuprum si sit honesta.¶†In gl.sacrilegos.in fi.hoc etiam verum de iure.C.sed de iure.ff.nō videtur ꝙ esset capitale:nec reperitur:vt hic glos.not.ff.de re mili.l.qui cum duo.§.adulterio.de his qui not.infa.l.ij.§.miles.de questio.l.si quis viduā.de testi.l.scio.Nota ergo quatuor iura.Primo ius diuinum quo adulter ⁊ adultera occiduntur:vt Deuter.xxj.xxxiij.questione.v.hec imago.cum.§.sequen.Item ius.ff.quo non erat certa pena statuta:vt statim dixi.Itē ius.C.quo fuit statuta pena capitis:vt hic:⁊.d.l.ꝙuis.taʒ in viro ꝙ in muliere:vt ibi no.licet tex.non aperiat de muliere in aut.vt nulli iudi.§.si quādo.que est.C.de adulte.⁊ inces.aut.sed hodie.in viro committente adulterium non mutatur:vt ibi no.per omnes.sed in marito ac

3 cusante est questio:vt ibi scripsi.¶†Sed de vno est mirandum quomodo pena lege diuina statuta potuit mutari:vel tolli per constitutionem hominum.Potest dici qd non tollitur nec mutatur:sed alia additur que non tollit aliam.ff.de pe.l.sanctio legum.C.de sepul.violato.l.qui sepulchra.⁊ ideo videtur qd iudex etiam hodie posset adulteros punire ad mortem quamuis de iure vel consuetudine alia pena sit ⁊ multo fortius si non allegatur alia pena statuto:cōsuetudine vel lege statuta:sed dissuetudine:vt scripsi.s.de iure natu.gen.⁊ ciui.§.ex non scripto.prope finem materie.De iure vero canonico clericus deponitur:laicus excōmunicatur.lxxxj.Distinctio.si quis clericus.⁊ reputatur de minoribus criminibus.extra de iudi.c.at si clerici.hodie vero de facto reputatur industria.Prouer.Non est sanitas a vertice vsqʒ ad platam.cedri lilium conformatur ysopo.quid enim nobiles scribunt in hospitiorum parietibus iuxta armorum insignia quin hoc sapiat.¶In gl.quid si vi.in fi.vide ibi in gl.adijcias.

4 ibi:nisi sint meretrices.¶†Sed quomodo virgo vel vidua honesta possunt dici meretrices.Sine dubio hec exceptio nō bene sedet:sed si ageretur de adulterio vel de raptu melius sederet.C.de adulte.l.qui adulterium.de rapt.vir.l.j.et videbis.j.§.finautem.Quid ergo si ad virginem quam deflorauit:vel cum vidua ante honesta frequenter redit:nunquid committit stuprum pro qualibet vice?Non videtur per hanc glos.quia non est honesta.potest dici contra.ff.de acquiren.posses.l.clam possidere.Item obstat.ff.de ritu nuptia.l.stuprum.sed illam intellige vt ibi not.

5 ¶†In ea.gloss.in fi.sed cum concubinatus non sit scd̄m fidem christianam licitus:extra de here.ca.ad nostram.in cle.videtur qd hodie non excusaret.¶In glossa hec distinctio.ibi cum allegat:de muli.que ser.proprijs se immi.idem videtur in quocunqʒ

6 qui debet seruari per eandem rationem.†⁊ ideo videtur quod si custos carceris cognoscat mulierem captam et sibi commendatam:acriter de consuetudine regni suspendetur:vt dicunt consuetudinarij.¶Item alia pena etiam imponitur vasallo in lca su.in feu.que sit prima cau.benefi.amit.§.rursus.¶Item etiam maior pena imponitur quando stupratur puella nondum viri potens.ff.de pe.l.si quis aliquid.§.qui nondum.consuetudina

7 rij talem suspendunt.¶†In eadem gloss.in fine.[e] hic nihil agi

e tur de pena incestus:nec de pena lenocinij:sed dicas qd eedem pene pro illis imponuntur.ff.de adul.si adulterium cuʒ incestu.de mino.l.auxilium.⁊ vide.C.de inces.nup.l.qui incestas.et hec procedunt quando sit sine vi:vt hic patet.si per vim videbis.j.§.finautem.

1 ☞Lex cornelia de sicarijs multa habet capita.

2 Lex cornelia de sicarijs an habeat locum in suo rigore de consuetudine.

3 Ensis ⁊ gladius qui non proijciuntur an contineantur nomine teli vel armorum.

4 Lex cornelia que punit homicidas requirit dolum:sed lex cornelia que punit alia crimina non requirit dolum.

5 Homo an possit mori vel occidi per incantationes.

6 Venena quedam sunt mala que non valent nisi ad occidēdum:quedam sunt bona mista cum alijs rebus medicinalibus.

a ¶In fi.Sup hanc gl.in.ij.col.circa fi.

b ¶Publica.Sic summat̄ s̄m Ang.⁊ Bal.Crimē lese maiestatis est publicū:et in duobꝰ casibus morte non extinguit̄ sʒ memoria defuncti dānat̄.

c ¶In fi.Sup finē huiꝰ gl.vide hic Ang.vsqʒ ad fi.§.ponētē q̄dā vtilia ad hāc materiam.

d ¶Item lex.Lex Iulia de adulterijs i oībꝰ capitulis est crimē publicū cuius pena alr̄ honestiores:alr̄ humiliores puniuntur.

e ¶In fin.De materia adulterij:stupri:⁊ lenocinij:⁊ de eorū penis:⁊ qs possit accusare:⁊ qs preferat̄:⁊ de mō articulādi:item de mō pbādi i adulterio ⁊ gñalr̄ illā materiaʒ vide in tractatu maleficiorū dñi Ang.i glo.che mhai adulterata la mia dona.per totam illam glo.

a 1 **Jtē lex cornelia[a] de sica.** ¶ †In glos.i. persequitur. i si hec est veritas.nā lex.cor.de sica.multa habet capita:vt.d.l.j.ff. eo.⁊ in aliis est deportatio oīm bonorum publicatio:in homici
2 dio pena capitis:vt ibi patet. ¶ †In gl.licet eos nō accidāt.hoc verum in casu quo loquit̄ qñ cōstat qđ animo occidēdi:qꝛ forte hic dicit corā aliquib⁹ cōfitet̄.⁊ si sit dubiū recurrit̄ ad cōiectu ras si forte erat inimicus⁊ insidiabat⁊ erat vite dānatus al's:vt satis scripsi.C.eo.l.j.⁊vide qđ Hy.notat in.c.non obscuris.extra de reg.iur. ¶ Quidā aūt dicūt ꝙ hec lex fuit nimis rigorosa: et ꝙ non obtinet de cōsuetudine:vt no.in Spec.titu.de accu. ver. quid si primo actum fuerit.in fi.si bene aduertat̄ in quo casu lo quitur est sancta ⁊ iusta.Nā loquit̄ qñ'quis portabat telū causa hoiem occidēdi ⁊ ei insidiādo.⁊ hoc cōstat qꝛ de omni iure ⁊ ra tione debet puniri.Nam insidie delictū sunt de se.C.de accu.l.ꝑ pter insidias.in feu.que sit prima cā bene.amit.c.j.§.porro.de ca pi.qui cur.vē.c.iñ.ff.ad.l.pompe.l.j.in fi.C.quā.li.vni.sine indi.se vin.l.fi.⁊ talis ꝑpter atrocitatē facinorū nō gaudet libertate ec clesie.extra de immu.eccle.c.inter alia.sꝫ si qs cū telo insequeret̄ hoiem in rixa:vel extra pōt cōcedi qđ hoc nō debeat obtinere.⁊
3 sic pōt intelligi.§.diui.ff.e.l.j. ¶ †In glo.facit.s.in fin.†Quid de ense vel gladio q nō ꝓiciunt̄ manu.Nō vr̄ obtinere.⁊ hoc mul tum faceret pro opi.quā.s.scripsi.Nam si intelligat̄ solū de his que a lōge proiciunt̄:apparet qñ intēdit loqui de insidiis:qꝛ ta lia ꝑus pcutiūt ꝙ videant̄:⁊ magis sunt insidiosa.sed obstat qđ hic dicit lignū ⁊ ferrū.Sed intellige apta ad proiciēdū vt plū
4 bate de ferro:lance: ⁊ sudes. ¶ †In gl.ꝙ ē sine dolo:in fi.Hāc
b gl.intellige recte[b].ibi cum dicit:secus in cornelia.sub. que punit homicidas requirit̄ dolus:sed in cornelia ꝙ punit alia crimina nō:sed sufficeret lata culpa.sed nec adhuc videt̄ hec gl.ꝓcedere: qꝛ in nulla punitione corporis lata culpa equiparatur dolo: vt no.ff.de in li.iur.l.in actionib⁹.vnde cum in omnibus cap.l.cor. agatur de pena corporali vr̄ qđ requirat̄ dolus.sed si ageret̄ ad dānum:vt.l.aquil.ꝑpter seruū occisum:tūc est verū ꝙ hac gl.di citur.ff.si quis test.li.esse ius.fu.l.j.§.nō aūt.⁊ sic debet suppleri ⁊
5 intelligi qđ no.ff.de verb.signi.l.magna. ¶ †Item non decipiet te hec gl.in prin.que dicit:idest sine dolo.innuendo qđ nō tenet̄ hac.l.si dolo.qꝛ imo magis.vñ sine dolo sine sine dolo homo oc cisus fuerit:teneret̄ talis.l.cor.vt hic.ff.eo.l.iñ.sed ⁊ senatus. Vñ vbi gl.ponit debuit etiam dicere:sine dubio:hec glo.est male po sita vitio scriptoris vel al's. ¶ Et not.hic vnum mirabile qđ ho mo possit mori per verba seu incātationes:sed forte intelligitur qñ proceditur ad aliquod factum sicut ad fractionē imaginum: C.de malefi.l.multi.⁊ de hac materia repies.xxvj.q.iñ.c.fi. quasi
6 per totū. ¶ †Super tex.medicamēta publice.scire debes qđ que dam sunt venena que nil valent.nisi ad nocendū.quedā sunt ho na mista cum aliis ⁊ per se mala.ff.de contrahē.empt.l.qđ sepe. §.veneni.de verb.signi.l.qui venenum.Primum non potest ven di.secundum sic:vt ibi patet.⁊ sic debet intelligi hic tex.Ego cre do qđ nullū potest vendi.publice.⁊ hoc dicit hec litera. Et intel lige publice:idest cuicunꝙ volenti emere.Nam personis notis ⁊ fidelibus de quibus verisimile est qđ indigent pro bono:vt forte medicis ⁊ marescallis:potest vendi sine pena.⁊ sic debet intelli gi hic tex.⁊.ff.eo.l.iñ.§.j.⁊.§.alio.quicquid ibi glo. dicat.Et no. quod non punitur qui tenet sed qui vendit publice: vt hic pa tet.Joan.de Runcinis.

☞ Matrimonium non prohibetur vltra quartum gradum.
Volens occidere parentes:⁊ faciens preparationes: an puniat̄ lege pompeia de parricidiis licet non occiderit.
Homo non subditus moliens mortem principis alicuius terre: non tenetur crimine lese maiestatis.
Occidere vxorem est maius crimen ꝙ parricidium.

Alia deinde.[c] ¶ †In glo.sꝫ qui.ibi:⁊ proximiores eis.forte vsꝙ ad quartum gradū:cuꝫ hodie ecclesia nō prohibeat matrimo.vltra illū gradū. extra de cō.⁊ affini.c.nō debet.⁊ facit.C.de aduo.diuer. iudi.l. petitionē. Sed nūquid hec lex obtinet inter naturales ⁊ legitimos:vel ex tenditur ad naturales tm̄.Et videtur qđ sit extendēda ad natu rales tm̄:vt.ff de ritu nup.l.lege iulia.C.de adul.l.iñ.sed ille.ll. lo quuntur in suis casibus:vnde videt̄ expressum cōtra.ff.de accu. l.hos accusare.§.fi.⁊ idē videt̄ in legitimo tm̄:⁊ patrino:⁊ filio lo:⁊ vasallo:⁊ dño:vt scripsi i simili.s.de actio.§.⁊ in eū. Et idē in episcopo ⁊ subiecto capitulo ⁊ parochiano cū extendatur ad
2 patronum.ff.eo.l.j. ¶ †In glo.forte.in fi.imo dic ꝙ opi.Pla.est
d vera.[d] hoc est expssum hic:nā ipsa preparatio est delictū dāna tum propter atrocitatē facinoris:vt dixi in insidiatoribus et de vendente venenum.s.proximo.§.⁊ facit.C.ad.l.cor. de sica.l.fin.
3 ¶ †In glo.no.extraneum.per hunc text.cum glo.possunt mul ta determinari.Certū est qđ non subditus moliens contra prin cipem alicuius terre nō committit crimē maiestatis.Quid si in uauit subditum: In hoc videtur ꝙ committit.Jtem seruitor et familiaris suspenditur pro primo furto:⁊ extraneus non.Quid si extraneus iuuet familiarem.Videtur qñ ambo debeant suspē
4 di:per hunc.§.⁊ per.l.vtrum. ¶ †In glo.sed nonne.in fin.⁊ vna non tollit aliam:vt.l.qui sepulchra.C.de sepulch.viola. ⁊ sic de bet intelligi.C.ad.l.corneliam de sica.non occidere vxo .est ma ius crimen ꝙ parricidium.xxxiñ.q.ñ.c.admonere.⁊ tenetur hac l.ff.eod.l.j.⁊ tamen ibi dicitur ꝙ tenetur.l.cor.de sica . Joan . de Runcinis.

1 ☞ Scribentes falsas literas ⁊ non signantes : qui teneantur: scribentes an signantes.
2 Signans falsas literas signo proprio qua pena puniatur.
3 Tabellio signans falsum instrumentum qđ de se non facit fideꝫ propter defectum solennitatis an ꝓpuniatur pena falsi.
4 Modi sunt multi falsum committendi.vide remissiue.
5 Pena committentis falsum que ⁊ qualis sit.
6 Mensuris falsis vtens qua pena puniatur.

e 1 **Jtem lex Cornelia.**[e] ¶ †In gl.et ita.in fi. No.hic quasi expressuꝫ contra multos qui scribunt falsas literas ⁊ non signant.et cum arguuntur de falso dicunt se nō teneri:sed ille qui signauit.Naꝫ per hanc literam scribens videtur teneri pena falsi si scribēs fal sum sciebat.⁊ hoc nisi esset talis qui teneretur obedire subscribē
2 ti.ff.eo.l.j.§.inter filium. ¶ †Super tex.significauerit. signo suo proprio tanꝙ verum.⁊ hoc siue sit publica persona siue priuata: cum loquat̄ indistincte:si tamē talis sit scriptura que debeat fa cere fidem:quia forte trino teste notata:al's nō videretur. ff.e.l.si
3 quis leg.⁊.l.impubereꝫ.†Sed de tabellione est magna questio si signauit instrumentū falsum qđ de se non facit fidem ꝑpter de fectum solēnitatis:al's an teneatur pena falsi.Hy.tenet ꝙ sic.ff. eo.l.qui testamētū.pro quo.C.de sepul.viola.l.j.ff.ad syl.l. si quis in graui.§.si quis eo.de adul.l.si vxo.de his qui not.infa.l. quid ergo.§.cum autem. ¶ In ꝯrium faciūt iura.s.allegata.ff. de pe. l.si quis alicui.§.testamēta.hec questio fuit disputata Bononie: ⁊ reperies disputationē extra de reg.iur.c.nō est sine.lib.vj.in no uella Joan.an.quicquid sit non pōt agi de falso ciuiliter nisi de tur ad interesse.⁊ hoc casu nil interest.ff.de fide instru.l.repetita. ¶ Super tex.recitauerit.etiam verū si esset apud eum depositū pro custodia.Et not.contra multos qui furtiue dant copias ad
4 uersariis.ff.eo.l.j.§.is qui.de pe.l.aliquid.§.testium. ¶ †In gl.i. sigillum.in fi.imo proprie loquitur de signo tabellionis seu no tarii.C.de assef.l.nemo.⁊ vide multos alios modos committēdi falsum.ff.eo.l.j.⁊ quasi per totū tit. ¶ In glo.⁊ omniū.ibi:publi catio.ff.eod.l.j.§.fi. ¶ In ea.gl.in fi.dic ibi in aut.vt iu.fine quo quo suffra.§.sicut. ¶ Sed cōtra hūc.§.pōt op.de.l.maiorē.C.eo. ⁊.ff.eod.l.qui duobus.⁊.l.diuus.⁊.l.pe.qꝛ iura ciuilia ⁊ canonica
5 videtur varia in hoc articulo.†Si queras que sit pena cōmittē tis falsum:distingue:qꝛ aut cōmittit̄ falsum circa rescripta seu
f literas principum[f]:aut aliorum:aut circa cōtractus.Primo ca su aut est rescriptuꝫ ad gratias:aut ad causas.si ad gratias:aut fabricauit vel procurauit fabricari falsum aut surreptitiū ⁊ pro hibituꝫ.primo casu punitur vltimo supplicio si sit laicus:vt. d.l. maiorem.si sit clericus degradat̄ ⁊ curie seculari reddit̄:extra de cri.fal.c.ad falsarioꝫ.Scđo casu quādo obreptitiū ⁊ forte per fraudem leuius punit̄:vt in aut̄.de nō alie.§.iisdem.cum ibi no. In tertio casu quando ad causas videt̄ imponēda hec pena cū nō sit tantum preiudicium.extra eo.c.accedēs. ¶ In quarto ca su quādo alia litera falsatur vel alterius ꝙ principis potest dici ꝙ obtineat hec pena:extra eo.c.ad audiētiam.⁊ hoc in laicis.cle rici accusati deponuntur ⁊ in monasteriū detruduntur:sꝫ si per modum inquisitiōis procedatur:suspēdunt̄ ab officio. extra de
6 testi.c.tam ex literis.⁊.l.di.si eps. ¶ †In quinto casu quādo vti tur falsis mensuris quandoꝙ mitior pena imponitur:vt.d.l. pe nulti.ff.eo.quandoꝙ illa que dicitur.ff.de extraor.crimi.l.anno nam.in fi.Unde pōt dici generaliter qđ hec pena sit arbitraria ⁊ imponatur maior quando maius delictum:⁊ minor quando minus.ff.eo.l.diuus.⁊.l.qui falsam.§.fi.C.eo.l.vbi.in fi. ¶ Item videtur ꝙ vtens tantum non debeat tantum puniri sicut fabri cans vel fabricari procurans.⁊ ita posset intelligi qđ no. d.§.his dem penis.C.eo.l.si falsos. ¶ Nec ob.d.l.maioreꝫ.quia intelligi debet quando vtens fabricauit vel procurauit fabricari. Et no ta ꝙ si quis dicat instrumentum quo vtens falsum:qꝛ nihilomi nus potes eo secure vti ⁊ sine pena si nō credas falsum quousꝙ apparuerit de contrario.cautum est tamen protestari ꝙ si appa reret falsum:non intendis vti.in Spec.de instru.edi.§.videndū. versi.si rectis.

g **Jtem lex Julia de vi.** ¶ In gl.no.[g] erma iontate.in fi.qꝛ licet vocetur vis priuata:tamen est publicum crimen. Et certū est ꝙ omnia publica infamant.ff.de pub.iudi. infamē. ¶ Super tex. deportatio.⁊ per consequēs bonorū publicatio.C.de bo . proscri. l.j.⁊.ñ.⁊ no.C.e.l.ñ. ¶ Item super text.publicatio imponitur. et relegatio.

a ¶ Jtē lex cor ne.Hoiem telo.i. quocūꝙ qđ ma nu emittit̄ occi dēs:vł cū telo cā occidendi prose quens lege corne lia de sicariis pu nit̄:qua lege casti gabit̄ veneficus vel arte magica hoiem occidens.

b ¶ Intellige recte.Idē tꝫ hic Are.cū Jo.fab. allegās eū super hac gl. item vide Cy.⁊ doc.i.l. his qui cum telo.C. de sica.

c ¶ Alia.dein de.Lex Pōpeia de parricidiis ꝙ cauet ꝙ occidēs parētes vel alios de gb⁹ hic singu lari pena plectet̄ ⁊ cōmittens deli ctū in se plus pu nit̄ ꝙ cōmittens in alium.

d ¶ Est vera. Ange.sequit̄ hic opi.Jo.fab. ipm allegādo ꝑ opin. Placen.

e ¶ Jtē lex cor. Publici iudicii lex corn.de falsis cēset̄ qua tenetur quicūꝙ aliqd de his que exprimū tur in tex.cōmise rit.⁊ pena eius i seruo est vltimū suppliciū:i libero deportatio. duo §.seq.plani sunt.

f ¶ Lras prin cipū.Adde Gui do.pape i decisi. 1 capel.tholo. ⁊ q: 2 ibi notaui i apo stil.ad ipm deci. 3 ccccliv.que incip. cōmittit̄ falsum. 4 etiā de falsifican te literas aposto lica s.

g ¶ No. Idem tenet hic Angel. super hac glo.

relegato.⁊ vide multas alias penas .ff.ad.l.iuli. de vi priua.l.ij.
in glo.

Si autem per vim. ¶ Vel per blandimē-ta ⁊ seductorie.⁊ ſic de
bet intelligi ⁊ reſtringi.C.de rap.vir.⁊ no.Dy.extra de re iudi.c.
ſcienti.¶ Super tex.vel alterius.ſub.honeſte viuētis:vt.d.l.j. de
rap.vir.§.eo.§.ſed eadem.⁊ ideo ſi per vim nunc cognoſcit illaȝ
quam al's volentem frequenter cognouerat:non videtur locus
illi.l.arg.ff.de acqui.poſ.l.clam.in prin.ſed hoc non eſſet rationa
bile in caſu quo honeſte vellet de cetero viuere.C.de nup.l. impe-
rialis.cetera vide in.d.l.j.de rap.vir.vbi ſatis ſcripſi.

1 ☞ Lex Julia peculatus alio nomine dicitur de reſiduis vel
ſacrilegijs.
2 Judex vel adminiſtrator ſi intercipit pecuniam fiſci vel republi
ce qua pena puniatur.
3 Receptores regis ſi vtantur pecunia regia an debeant puniri le
ge Julia peculatus.

a
1 **Item lex Iuli.[a] peculatus.** ¶ † In gl.ſ.ciui
tatis.in fi.glo.debet allegare.l.iiij.§.fi.qui videtur contra.ſed de
bet intelligi ſm qđ hic ⁊ ibi no.Et no.iuxta hunc.§.ꝙ reperitur
lex Juli.peculatus.Item de reſiduis.Item ⁊ de ſacrilegijs. ⁊ de
his tribus ſimul.ff.eod.in rubro ⁊ nigro.¶ Unde peculatus eſt
pecunie fiſci vel reipublice Romanorū vel eis debere contrecta-
tio ſeu interruptio.ff.eo.l.j.⁊.l.ſacrilegij.§.eo.capite.⁊ idem ſi in
rem in honorem in publico poſitam intercipiat.ff.eo.l.iul.in pn.
⁊ eſt pena que hic continetur.ff.eo.l.peculatus.C.eo.l.j. Sacrile-
gium proprie vbi res ſacra ⁊ de ſacro loco aufertur.ff.e.l.diuus.
⁊ eſt pena capitalis.quandoq; minor.ff.e.l.j.⁊.l. ſacrilegij pena.
vide ibi.⁊ ideo dicitur extraordinaria:eo.ti.l.lege.ſed de iure ca
b no.magis late[b] qꝛ ſacrilegium dicitur ſiue ſacrum de ſacro: vel
non ſacrum de ſacro:vel ſacrum de non ſacro tollatur:vel ſi vio
lentia fiat in perſona vel re eccleſiaſtica.vide.xvij.q.iiij. c. ſacrile-
gium.⁊.c.quiſquis.⁊ que ſit pena ſacrilegij de iure cano.vide in
d.c.ſacrilegium.Lex vero Julia de reſiduis punit illum qui pe-
cuniam publicam ad certos vſus deſtinatam retinet ſibi in toto
vel in parte:⁊ eſt pena.ff.eod.l.lege.§.l.iulia.⁊ videbis.ſ.§. penul.
2 ¶ † Super hoc tamen dic plenius qđ aut iudex vel adminiſtra-
tor intercipit pecuniam fiſci vel reipublce animo ſibi appropriā
di:⁊ tunc punitur capitaliter ⁊ conſentientes:vt.d.l.j.C.eo.vide-
licet deportatione:vt ibi no.aut non animo appropriādi:ſed ex-
inde negotiandi:⁊ tunc ſi ad vtilitatem fiſci vel reipublice:puni
tur in quadruplum.ſi ad ſui:maiori pena.C.de his qui ex pub.
ra.l.j.⁊.ij.⁊ de his qui expu.colla.l.fi.in penis aliarum ciuitatuȝ
vel dominorum non reperitur pena niſi ꝙ reddit lucrum . ff. de
vſu.l.caius.⁊.l.ſi bene.C.de debi.ci.l.ij.niſi eſſent deſtinate ad cer
tum vſum.in aut.de colla.l.iubemus.de ca.fru.vrbis conſtan.l.j.
Et hec procedunt niſi pecunia eſſet periculo intercipiētis.ff . eo.
3 l.ſacrilegij.§.j.⁊.§.his autem.¶ † Quid ergo dices de receptori
bus regis:nunquid committunt peculatum ſi vtantur pecunia
eius.Non videtur:cum ſit eorum periculo.Sed ego intelligo qđ
ſit eorum periculo tradita expreſſe:⁊ ipſi in ſe receperint pericu-
lum expreſſe:al's non haberent vnq; locum iura ſuperius allega
ta que puniunt adminiſtratores:qđ non eſt dicendum . Credo
tamen qđ ſi talis receptor reddito computo remanet debitor:
qđ ex hoc non debeat puniri dumtamen confiteatur debitum ⁊
ſoluat intra annum.ff.e.l.cum eo autem.Non enim ex hoc eſt cō
uictus intercepiſſe:qꝛ forte adhuc ſibi debetur . ſi tamen appa-
ret hanc pecuniam receptorem habuiſſe ⁊ in vſus ſuos cōuertiſ
ſe:credo qđ haberent locum pene.ſ.tacte:qꝛ.ll. proprie loquunt
in illo caſu.⁊ idem crederem ſi haberet pecuniam ⁊ nollet redde
re:qꝛ dolus eſt.ff.man.l.dolo. hoc enim caſu teneretur ſaltem.l.
iul.de reſiduis.j.§.fi.vnde.l.predicta cū eo loquitur in caſu quo
quis abfuturus erat.⁊ hoc predixit ſic quod nō poteſt ei dolus
imputari:vt ibi patet.¶ Item no.qđ quedā ſunt que hoc.§ . le-
guntur que procedunt quando agitur criminaliter.nam ſi ciui
liter:eſt pena quadrupli incorporalis fiſco.ff.eod.l.pe.⁊.l. ſacrile
gij penam.§.fi.de iure fiſci.l.aufertur.§.j.C.de iur.fiſci.l.defenſio
nis facultas.

1 ☞ Lex fania de plagiarijs quare ita dicitur.
2 Liber homo ſi abſtrahatur per vim ab vrbe:abſtrahēs debet pu
niri pena capitis.

1 **Eſt ⁊ inter.** ¶ † In glo.ideo ſic.ibi:talem plagam.i.
vulnus ſeu dannum.ff.ad.l.aquil.l. ſi ex
plagis.alio modo recipitur.ff.de lega.iij.l.vxorem.§.agri plagā.
¶ In fi.eiuſdem glo.⁊ vide plures caſus.ff.eo.⁊.C.in text.⁊ glo.
¶ In glo.maiorem.in fi.vide eo.ti.l.in fuga.⁊ vide plenius in.d.
2 l.fi.ff.e.¶ † Illud vero not.ꝙ qui abſtrahit per vim hominem li
berum ab vrbe debet puniri pena capitis.C.eo.l.quoniam.et ita
fuit de facto in illis qui conſenſerant in capiendo quēdam lom-
bardum ⁊ extrahendo de Romana curia tempore Pape Be-
nedicti ſexti.

1 ☞ Pecuniam dare pro honore habendo:an ſit licitum.
2 Lex Julia ambitus differt a crimine ſimonie:qꝛ ſimonia in ſpi
ritualibus:lex iulia ambitus in temporalibus.
3 Lex iulia de annona non cogit locupletes vēdere:nec eos punit:
ſed illos punit qui emerunt vt carius vendant.
4 Judex demonſtrat ſummarie qđ querimus:ſic iſte titulus de pu
bli.iudi.ſummatim demonſtrat que ſint publica iudicia:⁊ qua
liter puniuntur.

Sunt preterea. ¶ In glo.que habet.ibi cū alle.
ff.ad.l.iul.de ambi.l.j.⁊ hoc ve-
rum quo ad principem qui eſt ſolutus legibus:non tamen quo
ad alios qui pecunias dant vel recipiunt:vt.d.l.aut.vt iudi. ſine
1 quoquo ſuffra.¶ † In ea.gl.ibi cum alleg.l.barbarius.imo non
videtur licitum dare pecuniam pro honore habendo:⁊ maxime
pro iudicatura:vt in aut.vt iudi.ſine quoquo ſuffr.§.fi.ff.de mu
ne.⁊ hono.l.eſtimationeȝ.C.ad.l.iul.repe.l.fi.de excu.mu.l.illud.
libro.xij.de re mili.l.contra rempublicam.de prefectis digni.l.j.
lib.xij.imo nec pro alio officio.ff.de tute.l.in eos.⁊.l. nil faciunt.
qꝛ in.l.barbarius.non dicitur qđ fuerit pecunia data.Item.l. ſi
quis.loquitur quando dabatur pecunia pro faciendo opere in
honorem perſone non vt haberet adminiſtrationem vel officiū:
vt hic patet ⁊ eodem modo intellige.ff.de don.l.hoc iure . ¶ In
ea.gl.ibi cum dicit cauſa matrimoniali.ſub. iudice vel ianitore
inuito.ff.de iniur.l.qui domum.¶ In fi.eiuſdem gl.vel ibi in ca
ſu quo alij reperiūtur idonei.ff.de mune.⁊ ho.l.honor.§.fi.C . de
aſſeſ.l.liceat.de mu.⁊ hono.l.inter patreȝ ⁊ filiū.in aut.de defen.
2 ciui.§.fi.¶ † Et no.ꝙ hec lex iulia.ambitus differt a crimine ſi-
monie:qꝛ illa vbi ſpirituale vel ſpirituali annexum vēditur: hic
vbi dicitur temporalis adminiſtratio.⁊ videtur extra de ſimo.c.
conſulere.¶ In gl.que habet.ibi cum alleg.ff.eo.l.j.ij.⁊.iij.⁊.vj.⁊
in multis alijs caſibus:vt ibi patet.¶ Item in ea.gl.cū alle.aut.
ſcriptū eſt exemplar.iunge quod.ſ.ſcripſi.de act. §.tripli. ¶ In
ead.gloſſ.ibi:in quadruplum . cuius medietas fiſco : medietas
3 parti . dic.C.eod.l.j.¶ † In gloſſ.hec lex.in fi.intellige[c] ꝙ hec lex
c non cogit locupletes vendere:nec eos punit:ſed eos qui emerūt
carius vendant:vt no.ff.de extraordi.crimi.l.annonam.in gl . vt
d plus.⁊ hoc niſi neceſſitas vel fames cogeret[d].ff.de mune. ⁊ hon.
l.fi.§.itē ipſi.C.de epiſc.audi.l.ij.Et intellige ſane qꝛ hec lex obti-
net in his qui emerunt vt carius vendant.tales em̄ peccant etiā
in foro cōſcientie non ſic ſi prouiſionem faciat pro ſua neceſſita-
te vel etiam pro reuendendo tempore cariſtie propter bonū com
mune non intentione cupiditatis lucri:vt notant omnes doc.ex
tra ne cleri.vel mona.c.j.¶ Item qđ hic dicitur de annona intel
lige de alijs frugibus.ff.de verb.ſig.l.frugem.¶ In glo.⁊ hec.in
fi.de hac fuit dictum.ſ.in.§.item lex iuli.pecu.¶ In glo.ſ. leges.
in fi.iſta videtur vera.de prima nō intendit hic loqui:ſed de pu-
4 blicis.¶ † In gl.i.per alium digitum.in fi. vide rudia exempla.
vnde vult dicere hic breuiter expoſuit de publicis iudicijs non
dicendo complete:ſed quodammodo demonſtrando quid in-
tendit.vnde ſicut per iudicem demonſtramus quid intēdimus:
ſic per hunc tractatum demonſtratur de quo intenditur circa
publica crimina in.C.⁊.ff.

a ¶ Itē lex Julia. Publicā ſacrā vel religioſaȝ rē furto ſubtrahēs ⁊ talib⁹ opē pſtās.l.iul. pecu-lat⁹ q̄ publica eſt capite punit: alr aūt ex ea delictū cōmittēs deportabitur.h.d.

b ¶ Magis late.adde Panor. in.c.cū ſit gn̄ale. circa princ.extra de fo.compe.Jo. de ana.in rub.de fur.⁊ in.c.ex lr̄is. C.e.tit.latius per Pan̄.i.c. ceterū. ⁊ ibi poſui i apoſtil.ad eū.col.v.d iudi.⁊ Lapuȝ al leg.clxvj.

c ¶ Intellige. Idē tȝ hic Ange.cum Jo.fab.

d ¶ Cogeret.dicit hic Ange. qđ tn̄ nō cogent vendere ꝑtio iniuſto ſȝ iuſto.Et dicit hic ꝙ hi q vēdūt incātādo frumētū:qꝛ vadūt i plateā ⁊ offerunt de frumēto plus debito vt alij cari⁹ emāt:vel i dānū alterius offerunt plus de vno fundo q̄ valeat.ꝯ tales eſt text. iſte.l. iulie de anno.

¶ Famoſiſſimi vtriuſq; iuriſconſulti Joannis Runcini dicti
Fabri Gallici:in libros Inſtitutionum cōmentaria multis lu-
cubrationibus caſtigata : feliciter finiunt . Lugduni impreſſa
apud Jacobum Berion.

Index quaternionum.

a.b.c.d.e.f.g.h.i.k.l.m.n.o.p.q.r.Horum r quinternio eſt:reliqui
quaterniones.

Repertorium alphabeticũ super Lectura celeberrimi iuris vtriusqȝ doctoris Joãnis Fabri Galli: in quatuor libros Institutionum.

De litera A.

Abbas si sit obligatus alicui priori suo: si prior cedat vel decedat: prior nouus cui abbas contulit: an possit agere contra abbatem ratione sue administrationis. de lega. §. idem rescripserunt. nu. 2. fo. 48.
Abbas an possit agere actione iniuriarũ pro religioso de iniurijs. §. patitur. nu. 2. ꝛ. 3. fo. 82.
Abbates ꝛ priores tenẽtur de delicto monachorum suorũ claustralium: nisi scientes prohibuerint. de noxa. actio. in princi. num̃. 4. folio. 121.
Absfuturus causa reipublice qualiter excusatur a tutela. de exc. tut. §. item ei qui reipublice. nu. 1. fo. 18.
Absolutionẽ petẽs an videatur fateri excommunicationẽ. de inge. §. cum autem. nu. 2. fo. 8.
Absentia sola an sit causa dandi restitutionẽ legatis. de actio. §. rursus ex diuerso. nu. 28. fo. 92.
Acceptilatio inutilis ratiõe rei habet vim pacti: sec⁹ si est inutilis ratione inepte ꝯceptiõis. qui. mod. tol. obli. §. item per acceptilationem. nu. 1. fo. 79.
Accusans tutorem de suspecto an teneatur se inscribere. de suspe. tu. in princi. nu. 1. ꝛ. 2. fo. 20.
Accusare aliquem ꝛ se inscribere ad penam talionis an sit peccatũ. de publi. iudi. nu. 7. fo. 137.
Accusator si ante sententiã desistat vel moriatur: qualiter põt fieri transitus ad viam inquisitionis. de pub. iud. nu. 4. fo. 136.
Accusatus fuit quidam de delicto ex mero officio ad finẽ punitionis: an sufficiat litis cõtestatio: aut si gagiata fuisset emenda. de perpe. ꝛ tempo. act. §. penales. nu. 10. fo. 128.
Acta per iudicem an reuocentur ex falsa ꝛ iniusta causa. quib. ex causis manumit. non li. §. semel. nu. 2. fo. 9.
Acta p iudicẽ ẽt facta solẽniter retractantur p viã restitutiõis. ibi. nu. 3.
Actio legis Aquilie si fuerit intẽtata ꝑpter seruũ occisum: q̃diu durat nõ põt intẽtari actio legis Cor. de sica. sec⁹ si fuerit finita. de lege aq. §. liberũ. nu. 1. fo. 81.
Actio legis Aquilie non potest intentari criminaliter. ibi. nu. 2.
Actio legis Aquilie an transeat in heredẽ. de lege aqui. §. his autẽ. nu. 1. ꝛ. 2. fo. 81.
Actio furti competit q̃nqȝ licet non intersit. de obli. que ex deli. nas. §. furti. nu. 2. fo. 80.
Actio in factum competit pro aliena charta si interest. de pup. substi. §. sin autem. nu. 2. fo. 40.
Actio cõi diuidũdo qualis: ꝛ que: sit. de actio. §. quedam actiones mistam. nu. 21. fo. 106.
Actio cõi diui. an detur cuilibet habenti rem communem: sicut detentatori vel bone fidei possessori. ibi. nu. 22.
Actio communi diui. an detur tutori vel curatori. ibi. nu. 23.
Quid de psonis ecclesiasticis an possit agere actio. cõmuni diui. ibidem. nu. 24.
An feudatarij ꝛ vtiles domini. ibi. nu. 25.
Actio cõi diui. ad quid cõpetit: ꝛ q̃ veniant in ea. ibi. nu. 26. fo. 106.
Actio ex empto datur ad diuersa. de actio. §. actionũ. nu. 24. fo. 110.
Actio furti: ꝛ vi bonorũ raptorum: quare dãtur pro minimo: actio vero de dolo non. vi bo. rap. in prin. nu. 2. fo. 81.
Actio communi diui. datur inter socios. de obli. que ex quasi ꝯtrac. nascun. §. item si inter. nu. 1. fo. 79.
Actio mandati non competit vbi merces vel pecunia interuenit. de manda. §. in summa. nu. 3. fo. 78.
Actio ex cõducto cõpetit ad multa. de act. §. actionum. nu. 25. fo. 110.
Actio oneris auersi an sit bo. fi. ibi. nu. 26.
Actio seruiana cõpetit locatori ꝑ reb⁹ coloni. quasi seruiana ꝯpetit alijs creditorib⁹ ꝑ reb⁹ debitoris. de actio. §. itẽ seruiana. n. 1. f. 94.
Actio: hoc verbũ cõprehẽdit vtrãqȝ actionem tam in rem q̃ in psonam. de actio. §. appellamus autem. nu. 2. fo. 103.
Actio familie erci. qualis est. vnde oritur. ꝛ quando oritur. de actio. §. quedam actiones. nu. 6. fo. 105.
Actio penalis nõ dicitur propterea ꝙ in ea iuratur in litẽ. de actio. §. sequens illa diuisio est. nu. 2. ꝛ. 3. fo. 104.
Actio cõi diuidundo an cõpetat ꝑ diuidendo iura incorporalia: veluti iurisdictiones. de actio. §. quedã actiones mistã. nu. 5. fol. 105.
Actio reuocatoria contra quez competat. de actio. §. item si quis in fraudem. nu. 22. fo. 94.
Actio finium regun. quid continet. de actio. §. quedã actiões mistã. nume. 39. fo. 107.
Actio finium regun. an competat pro iuribus sicut ꝑ diuisiõe territoriorum in quibus habemus iurisdictionem. ibi. nu. 40.
Actio de seruo corrupto cui cõpetat. de actio. §. oẽs aũt. nu. 3. fo. 107.
Quid de vxore corrupta: an detur vtilis. ibidem. nu. 5.
Actio seruiana q̃ sit: ꝛ q̃ veniãt i ea. de actio. §. itẽ huiana. n. 36. f. 96.
Actio an oriatur ex iuramento: puta iurat aliquis se soluturum. x. tali die an ex hoc iuramento oriatur actio. de actio. §. itẽ si quis postulante. nu. 12. fo. 99.
Actio non oritur ex nudo pacto in contractibus innominatis: sed bene in noiatis. de actio. §. de cõstituta aũt pecunia. nu. 4. fo. 97.
Actio in triplum an hodie habeat locum si quis plus complexus fuerit in libello vt maioribus expensis afficiat aduersarium pro salario aduocatorum. ibi. nu. 5. fo. 108.
Quid si fieret maior petitio coram arbitro: an habeat locum pena tripli. ibidem. nu. 6.
Actio in triplũ an hodie aliqua detur. de actio. §. tripli. nu. 4. f. 108.
Actio prescriptis verbis que competit ex permutatiõe competit ad diuersa. de actio. §. actionum. nu. 30. fo. 110.
Actio que dari potest ex facto. vt des. vide de actio. §. actionum autem. nume. 17. fo. 109.
Actio finium regun. qualis est: ꝛ vnde oritur. de actio. §. quedam actiones. nu. 31. fo. 107.
An autem qui agit actio. finium regundorum debeat se dicere dominum ꝛ probare. ibi. nu. 32.
Quid autem si ago finium regundorum petens declarari fines inter talem ꝛ talem fundum: tu dicis qꝺ fundus meus est tuus: ꝛ sic vis me repellere: an possis. ibi. nu. 33. ꝛ. 34.
Actio finium regundorum an competat pos. bone fidei tutori prelato ecclesie. ibidem. nu. 34.
Item q̃to tempore duret. ibi. nu. 35. ꝛ nu. 36.
Quid si actor petat ꝙ mete ponãtur inter illud ꝙ ipse possidet: ꝛ illud ꝙ alter se asserit prescripsisse: an repelli debeat. ibi. nu. 37.
Actio que datur contra magistratus ꝛ officiales an transeat in heredes. de perpe. ꝛ tempo. act. §. non autem omnes. nume. 1. fo. 127.
Actio q̃ cedit de volũtate debitoris: quare perit ꝑ mortẽ primi: sed q̃n constituit ipsum ius distinguit. de vsufru. §. finit. nu. 3. fo. 26.
Actio hypothecaria non datur legatario in re legata: licet in alijs rebus defuncti detur. de lega. §. sed olim. nu. 1. fo. 44.
Actio hypothecaria an detur contra collegatarios. ibi. nu. 2.
Actio ad exhibendũ est personalis: q̃uis possessorẽ sequatur ꝛ illuȝ qui dolo desijt possidere. de off. ind. §. si ad exhibẽdũ. nu. 1. fo. 136.
Actio amissa ꝑ vsucapionẽ: ꝛ recuperata per restitutionẽ: an dicatur natiua vel datiua. de actio. §. rursus ex diuerso. num̃. 12. fo. 91.
Actio rescissoria an competat pro immobilibus. ibi. nume. 13.
Actio furti perfecte quesita extinguitur: si peruenit ad casum a quo incipere non potuit. de lega. §. ex contrario. nu. 4. fo. 47.
Actio quod iussu an cõpetat si dominus mandat creditori vt seruo tradat. quod. cum eo. §. si igitur. nu. 1. fo. 119.
Actio quod iussu an competat si abbas iussit religioso suo pecuniã mutuo dari. ibidem. nu. 2.
Actio preiudicialis an competat contra filium emancipatum: vel econtra. de actio. §. preiudiciales. nu. 15. fo. 101.
Actio hypothecaria que cõpetit pro dote an sit bone fidei. de actio. §. fuerat antea. nu. 20. fo. 111.
An autem hec hypothecaria tacita competat pro portione quam quilibet bonorum obligatorum possidet. ibi. nu. 21.
Actio ex stipulatu pro dote repetenda cui competat. ibi. nume. 22.
Sed qd: pr̃ stipulat⁹ est sibi dotẽ reddi: agit actiõe ista: mortu⁹ est plurib⁹ heredib⁹ relictis: ad quẽ ptinebit hec actio. ibi. nu. 23.
Actio ex stipulatu pro dote repetenda q̃n possit intẽtari. ibi. nu. 24.
Quid si dos sit in nominibus. ibi. nu. 25.
Quid si fundus fuit datus insolidum pro debito mulieris pecuniario. ibidem. nu. 26.
Quid si reditus fuerunt dati in dotem. ibi. nu. 27.
Actio ꝛ res si ambo mutantur in libello an sit opus noua litis contestatione. de actio. §. si minus intentione. nu. 10. fo. 117.
Quid si non correxit errorem: sicut si agebat ex causa commodati non probat commodatum: sed depositũ: nec hoc correxit: sed petijt ius: an debeat condemnari. ibi. nu. 11.
Quid si ex causa ex qua agitur sit iusta ꝛ bene probata: actio vero inepta: an debeat fieri condemnatio. ibi. nu. 12.
Quid si actor non vult mutare actionẽ: sed aliã addere. ibi. n. 13.
Actio rescissoria an possit opponi per modum exceptionis ante restitutionem. de actio. §. rursus ex diuerso. nu. 20. fo. 92.
Et an possit excipi ꝑpetuo. ibidẽ vide: ver. q̃rit vtrũ possit excipi.
Actio directa ꝛ contraria quando reperiatur in eodem contractu. de socie. §. socius. nu. 1. ꝛ. 2. fo. 77.
Actio rescissoria an sit distincta species actionis. de actio. §. rursus ex diuerso. nu. 11. fo. 91.
Actio an sit danda creditori ante diem quando debitor est obligatus in diem. vide de verb. obligatio. §. omnis. numero. 5. folio. 61.
Actio nulla proponit nisi corã iudicibus ꝛ arbitris. de actio. §. oim

actionum.nu.1.fo.84.
Actio furti manifesti est perpetua propter frequentiã delicti.de perpetuis ⁊ tempo.act.in prin.nu.2.fo.127.
Actio vtilis ⁊ directa an sit eadem actio:an diuersa.de act.§.oĩum actionum.nu.12.fo.85.
Actio qñq; ponitur pro administratione.de act.§.actio.nu.1.fo.83.
Actio ex stipulatu datur ad dotem repetendam siue dos sit certa: siue incerta.de actio.§.fuerat antea.nu.5.fo.110.
Actio iniuriaruȝ an competat criminaliter pro leui iniuria. de iniur.§.in summa.nu.1.fo.82.
Actio iniuriarum pretoria an finiatur anno vtili.de iniur. §. sed et lex.nume.5.fo.82.
Actio iniuriarũ an possit dici ꝑtoria.de iniu.§.pena aũt.nu.1.fo.82.
Actio in factũ que datur loco legis Aquilie est penalis et pretoria: ⁊ debet anno finiri.de lege aqui.§.hoc tamen.nu.3.fo.81.
Actio confessoria quid sit.de act.§.eque.nu.13.fo.87.
Actio ꝯfessoria vñ ꝓcedat:⁊ cui cõpetat.de act.§.eque.nu.14.fo.87.
Actio rescissoria ⁊ iudicium rescindens vsq; ad quod tempus competant.de actio.§.rursus ex diuerso.nu.14.fo.91.
Actio personalis qualiter competat legatario cuȝ ipse sit dominus rei legate.de lega.§.sed olim.nu.4.fo.44.
Actio in factum que ⁊ qualis sit:⁊ an sit tantum vna vel plures.de interdic.§.de ordine.nu.1.fo.134.
Actio:hoc nomen quandoq; sumitur pro instantia quando large sumitur.de pena te.litig.§.omnium autem actionũ.nu.1.fo.134.
Actio nulla ꝯpetit vltra quadruplũ.de actio.§.oẽs aũt.nu.2.f.107.
Actio mandati contraria non infamat:licet directa sic.de pe.teme.liti.§.ex quibusdam.nu.3.fo.134.
Actio in factum proponitur contra patronum loco actionis.de excep.in princ.nu.2.fo.128.
Actio familie erciscun. ad quid competat : ⁊ que in ea veniant. de act.§.quedam actiones.nu.9.fo.106.
An autem veniant reditus.ibidem.nu.10.
An veniant feuda.ibidem.nu.11.
Actio de constituta pecunia ⁊ principalis an possint simul intẽtari vel cumulari.de actio.§. de cõstituta autem pecunia.nu.7.fo.97.
Actio reuocatoria an competat creditori qui hȝ hypothecariã pro bonis alienatis.de actio.§.item si quis in fraudem.nu.23.fo.94.
Actio reuocatoria qualis sit:⁊ quid veniat in ea.ibi.nu.24.
Actio communi diui. quanto tempore duret. de actio. §. quedam actiones mistam.nu.27.fo.107.
Actio in factum que datur pro iureiurando vnde oritur. de actio. §.item si quis postulante.nu.8.fo.98.
Actio in factum descendẽs ex interdicto vnde vi:aut clã:est rei persecutoria:tamen non transit ad heredes nisi inquantum ad eos peruenit.de perpe.⁊ tempo.act.§.penales.nu.3.fo.127.
An autem possit cumulari cum prima.ibi.nu.9.fo.99.
Actio quadrupli cui competat.de actio.§.quadrupli.nu.6.fo.108.
Quid si non fuit dictum expresse: ne me accuses calumniose. sed solũ:ne me accuses.an possim agere actione quadrupli.ibi.nu.7.
Actio ex stipulatu super dote que oritur ex expressa stipulatione an sit bone fidei.de actio.§.fuerat antea.nu.19.fo.111.
Actio pretoria que datur secundum.§.sed iste quidem.de act. an sit perpetua vel non.de actio.§.sed iste quidem.nu.2.fo.89.
Actio ꝑscriptis ṽbis:⁊ actio in factũ an sit eedẽ ꝓut actio in factũ dat̃ vbi prescriptis verbis.de actio.§.actionuȝ aũt.nu.18.fo.109.
Actio prescriptis verbis quando datur loco actionũ bone fidei an sit bone fidei.de actio.§.actionum autem.nu.31.fo.110.
Actio tutele cum sit duplex:directa scilicet ⁊ cõtraria:an ambe sint bone fidei.de actio.§.actionum autem.nu.9.fo.109.
Actio tutele an sit bone fidei.ibi.nu.10.
Actio finium regun.an sit bone fidei vel stricti iuris.ibi.nu.11.
Actio prescriptis verbis in quo casu est bone fidei.ibi.nu.12.
Actio bone fidei informata per pactum nudum aliud a permutatione ⁊ estimatione an sit bone fidei.ibi.nu.13.
Actio que definitur in hoc titulo de act.an sit personalis tantum: an etiam realis.de actio.nu.12.fo.84.
Actio de dote an sit priuilegiata:vel ipsa mulier.de ac. §. fuerat antea nume.15.fo.111.
Actio ⁊ officium iudicis an sint idem.de act.§.actio.nu.10.fo.84.
Actio negatoria quid sit:⁊ vnde nascat̃.de actio.§.eque.nu.32.f.88.
An autem detur contra quemlibet impediẽtem : ibidem.nu.33.
Quare autem sic vocetur.ibidem.ver.quinto queritur.
Item ad quid competat.ibidem.sexto ⁊ septimo queritur.
Actio de dote quando nascatur. de act.§.fuerat antea.nu.12.fo.111.
Actio de in rem verso an detur pro facto liberi hominis si in rem meam vertit.quod cum eo.§.cum autem.nu.1.fo.120.
Actio surrogata an sapiat naturam actionis loco cuius surrogat̃. de actio.§.fuerat antea.nu.29.fo.111.
Actio subsidiaria que ⁊ qualis sit: ⁊ in locũ cuius actiõis detur pupillo.de satisda.tut.§.sciendum.nu.1.fo.18.
Actio publiciana competit ei qui emit bona fide ante prescriptionem completam.de actio.§.sed iste quidem.nu.4.fo.89.
Actio confessoria contra quẽ competat.de act.§.eque.nu.28. fo.88.
Quare autem sic vocatur.ibi.ver.quinto queritur.
Actio de peculio ⁊ actio de in rem verso an sint eedem actiões. ꝙ cum eo.§.preterea introducta est.nu.1.2.3.4.⁊.5.fo.120.
Actio de peculio an competat pro contractu inito ante cõstitutionem peculij.de actio.§.actiones autem.nu.8.fo.98.
Actio preiudicialis dat̃ patri vel filio qñ se gerit ꝓ soluto seu emãcipato.est ne hoc verũ indistincte siue pater sit in quasi possessione filiationis:siue non.de actio.§.preiudiciales.nu.10.fo.101.
Actio preiudicialis an possit intentari contra vtrumq; scȝ patrem ⁊ filium:si est questio de statu filiationis.ibi.nu.12.
Actio preiudicialis alia est que competit domino contra seruum: quis autem probare debeat in ista actione.ibi.nu.16.
Actio de seruo corrupto an competat ei qui est corruptus a sociardis malis moribus.de actio.§.omnes autem.nu.5.fo.108.
Actio de seruo corrupto contra quem competat.ibi.nu.6.
Item quid veniat in ea.ibidem.nu.7.
Actio vna:vel vnum iudiciuȝ dicitur multis modis. vide quibus. ꝙ cum eo.§.preterea introducta est.nu.6.fo.120.
Quid erit:agit aliquis de peculio nulla mentiõe facta ꝙ aliqd fuerit versum in rem dñi:probat in processu aliquid versum esse an fiet condemnatio in eo vide ibidem.nu.7.
An aũt actor debet exprimere ĩ libello ꝙ̃tũ sit versum.ibi. nu.8.
Actio tributoria ⁊ de in rem verso an possint intentari vna instantia.ibidem.nume.6.
Actio de in rem verso an locum habeat si filius vel seruus non habeant peculium quod cum eo.§.cum autem.nu.2.fo.120.
Actio de peculio ⁊ de in rem verso an se inuicem tollant electione. quod cum eo.§.preterea introducta.nu.10.fo.120.
Actio institoria:⁊ actio de peculio ⁊ de in rem verso an tollantur inuicem per electionem.ibidem.nu.11.
An autem qđ dicitur hic de actione de peculio ⁊ de in rem verso obtineat in actione institoria.exemplum ponit.ibi.nu.12.
Actio reuocatoria qñ dat̃ contra dolosum orit̃ ex maleficio:sed qñ datur contra eum qui dolum non cõmisit datur ex varijs figuris causarum.de actio.§.item si quis in frau.nu.20.fo.94.
Actio ex testõ an sit bone fidei.de actio.§.actionũ aũt.nu.3.fo.109.
Actio ex consensu quare magis oritur ex contractibus innominatis ꝙ̃ ex alijs.de emp.⁊ vend.§.item pretium.nu.6.fo.74.
Actio tutele nascitur demum finita tutela.qui.mo. re contrahitur obli.§.creditor.nu.1.fo.61.

Actiones

Actiones an possint cumulari si in vna veniat plus ꝙ̃ in alia.de act.§.si minus.nu.14.fo.117.
Actiones arbitrarie de quibus in hoc.§.preterea quasdam. an sint bone fidei:an stricti iuris.de actio.§.preterea quasdã.nu.1.fo.113.
Actiones arbitrarie ẜm glossaȝ sunt quatuor: an possit addi ꝙnta: vcȝ obligatio literarũ.vide de actio.§.ꝑterea quasdã.nu.11.f.114.
An autem sint due instantie : ⁊ an sit necesse offerre libellum in secunda sicut in prima.ibi.nu.12.
Actiones furti an sint due:vna que ad duplũ:alia que ad quadruplum competit.de obli.que ex deli.nasc.§. furtorum.nu.1.fol.80.
Actiones quedam sunt pretorie:de quibus ponit exempla.de actio. §.sed iste quidem.nu.1.fo.89.
Actiones quando dicantur oriri ex varijs figuris causarũ: vide remissiue de actio.§.omnium.nu.5.fo.85.
Actione rei vendicatione qui tenetur est obligatus.ibi.nu.6.⁊.7.
Actiones quedam sunt ꝑsonales:quedã reales:quedã miste:quedã in rem scripte.que aũt iste sint.de act.§.oĩm actionũ.nu.2.fo.84.
Actiones autem miste an faciant speciem.ibi.nu.3.
Actiones in rem scripte reȝ comitant̃:⁊ tñ nõ sunt reales. ibi.nu.4.
Actiões reuocatorie q̃t sunt.de act.§.itẽ si qs ĩ frau.nu.18.⁊.19.f.93.
Actiones reperiuntur miste tribus modis.de act.§. quedam actiones mistam.nu.2.fo.105.
Actiones quatuor competũt pro finibus.⁊ que sint ille:vide de act. §.quedam actiones mistam.nu.42.fo.107.
Actiones due olim cõpetebant pro dotibus exigendis: scȝ actio rei vxorie ⁊ actio ex stipulatu.de actio.§.fuerat antea.nu.1.fo.110.
Quare autem melius dicatur rei vxorie actio ꝙ̃ rei maritalis cũ dos sit mariti.ibidem.nu.2.
Actiones arbitrarie qualr̃ cõpetũt qñ quis agit ad exhibẽdũ: ⁊ res nõ exhibet̃.vide de act.§.ꝑterea quasdã actiões.nu.7.⁊.8.fo. 114.
Quid si agatur interdicto de tabulis exhibẽdis.ibi.nu.9.
Quid si quis promisit dare quantitatem:sicut vinum:bladum: ⁊ condemnatus non soluat.ibidem.nu.10.
Actiões due vbi sunt q̃ ita se hñt ꝙ sñia lata in vna obstat exceptio rei iud.ĩ alia nõ põt fieri cumulatio:al's sic. Aliã regulã ponit ĩmediate post hãc.de act.§. de ꝯstituta aũt pecunia.n.8.⁊.9.f.97.
Actiones an sint arbitrarie vel nõ:quis sit effect⁹.de actio.§.preterea quasdam.nu.3.fo.114.

Actiones bone

Actiones bone fidei quot sunt.de actio.§. actionũ autem.nu.2.fo.109.
Actiones:hoc verbum quare ponitur hic in plurali: cum vna sit actio de peculio.de actio.§.actiones autem.nu.2.fo.98.
Actiones quedam sunt rei persecutorie: quedam penales. que autem sint ille:vide de actio.§.penales quoqꝫ.nu.1.fo.99.
Actiones pretoris penales sunt triginta.de actio.§.itez aduersus eum. nume.8.fo.100.
Actiones ciuiles penales sunt perpetue:secus de pretorijs.de actio.§.pe nales quoqꝫ.nu.2.fo.99.
Actiones pretorie penales nec multe sunt:nec pauce.ibi.nu.3.
Actiones preiudiciales quare sic dicantur.vide de actio.§. preiudicia les.nu.3.fo.100.
Preiudiciales autem dicuntur pluribus modis.ibi.nu.4.
Actiones preiudiciales habent singularem naturam ab alijs actioni bus realibus ibidem.nu.1.
Actiones que competant quando agitur de statu filiationis. de actio §.preiudiciales.nu.7.fo.101.
Cui autem competant.vide ibi.nu.8.
Item contra quem.ibidem nu.9.
Actiones pretorie an competant in fideicommissariuz cui restituta est hereditas.de fideicom.here.§.restituta.nu.4.fo.51.
Actiones quedam sunt principales:ꝛ tamen non ponuntur in arbore Joannis:quare hoc.de actio.§.sunt preterea quedam.nu.2.fo.117.
Actiones plures vel accusationes concurrẽtes qualiter ꝛ quãdo se ad inuicem tollãt.si quadru.pau.fecis.dica.§.hec autẽ.nu.2.ꝛ.3.fol.122.
Quid autem in actionibus extraordinarijs concurrentibus simul: an ꝛ quando vna tollat aliam.ibi.nu.4.fo.123.
Actiones an sint de iure gentiuz vel ciuili.de actio.§.actio.nu.8.fo.84.
Actiones que competant pro personis ꝛ rebus simul.ponit exemplum de actio.§.preiudiciales.nu.27.ꝛ.28.fo.101.
Quid autem si sit questio de subiectione: vel iurisdictione: vel alio iure corporali tantum.ibi.nu.29.
Actiones que cõpetant qñ agitur solum pro iuribus debitis seu presta tionibus absqꝫ hoc ꝙ vendicetur in persona.ibi.nu.30.31.32.fo.102.
Quid autem in legato annuo perpetuo.ibi.nu.33.
Quid si nihil debetur de tempore preterito:an possit agi pro tempo re futuro.ibidem nu.34.
Sed quid si agitur pro tempore preterito:petitur reus condemnari in futurum:an ista petitio quod condemnetur ad presentandũ in futurum veniat iure actionis:vel officio iudicis.ibi.nu.35.
An autem virtute huius processus ꝛ sententie fiet executio de annis que fluxerunt pendente processu.ibi.nu.36.ꝛ.37.
Actiones an efficiantur transitorie per simplicem citationez. de perpe. ꝛ temp.actio.§.penales.nu.1.fo.127.
Actiones si non sunt penales:descendũt.tamen ex maleficio: an trans eunt ad heredes.ibidem.nu.2.
Actiones pretorie que concipiuntur in dolum qui sapit delictum: non sunt annales:que proficiscuntur ex contractu ꝙuis non competant sine dolo sunt perpetue.de perpe.ꝛ temp.act.in prin.nu.4.fo.127.
Actiões oẽs dicunt viuere.xxx.annis:sicut hoies cẽtum.si vero est vita breuior:hoc est per accidẽs.de perpe.ꝛ temp.act.in princ.nu.1.fo.127.
Actio furti manifesti est perpetua ꝑpter frequentiam delicti. ibi. nu.2.
Actiones ex delicto descẽdẽtes nõ transeũt in heredes nisi lite cõtesta ta.ponit exceptiones.de perpe.ꝛ temp.act.§.penales.nu.8.fo.128.
Actionis cõfessorie ꝛ negatorie que sint exempla. vide de actio.§. eque. nume.8.ꝛ.9.fo.87.
Actionum diuisiones quot sunt.de actio.§.sunt preterea.nu.1.fo.117.
Actor si iuret de calũnia cautuz est ꝙ ponant eia verba ꝑteriti ꝛ futuri tpis.de pena teme.liti.§.itẽ actoris.nu.1.fo.134.
Actor vel procurator quando possit dari pupillo.de cura.§.quod si tu tor.nume.1.fo.17.
Actor quid debet probare in interdicto vti possidetis.de interdi.§. re tinende.nu.21.ꝛ.22.fo.132.
Actor dicit in libello quod Sempronius spoliauit eum sua possessiõe: ꝛ in processu non probat eum hoc egisse:sed alium eius mandato et nomine:an debeat obtinere.vide de iure natu.§.lex est.nu.1.fo.5.
Actor compellitur eligere saltem in actione tributoria:vsqꝫ ad qd tem pus debet eligere.quod cum eo.§.preterea.nu.13.fo.120.
Quid vero: actor non agit iudicialiter sed conqueritur extraiudi cialiter:fuit compositum quod reus solueret partẽ petitam:an pos sit agi de in rem verso vel institoria.ibi.nu.14.
Actor in libello proponit quod directe tibi mutuauit:deinde in proces su probat quod mutuauit seruo tuo: an sufficienter probauerit. qd cum eo.§.illud in summa.nu.3.fo.121.
Actor si ponat aliquez alienasse vniuersaliter bona sua an opus est di cere cã fraudandoꝝ creditoꝝ.de actio.§. oim actionum.nu.9.fo.85.
Actor qui agit contra venditorẽ an possit eligere ad quid agat an ad rem tradendam an ad interesse. de actio.§. actionum.nu.22.fo.110.
Actor agens rei vendicatione dicit se proprietarium in libello ꝛ non di cit se dominum:an sufficiat.de act.§.omnium.nu.21.fo.86.
Actor si dicat se dominum ex pluribus causis concurrentibus:an talis libellus sit admittendus.de actio.§.sic itaqꝫ.nu.4.fo.102.
Quid autem si plures cause proponatur ex quarum aliquibus do minium queritur sine traditione: veluti:ex causa legati.ibi.nu.
Quid si egisti rei vendi. vna causa adiecta succubuisti: agis iterum ex alia causa:an possis.ibidem.nu.6.fo.103.
Actor si primo petijt seruum Stichum:postea in codez iudicio vult pe tere herotem:an debeat fieri absolutio a prima petitione.de actio.§. si minus.nu.9.fo.117.
Actor si petit minorem summam: ꝛ ad illam reus fuit condemnatus: an possit agere ad residuũ.de actio.§.si minus intẽtiõe.nu.15.fo.117.
Actor est siue actoris partes sustinet in interdicto vti possidetis q pri mus ad iudicium prouocat.de interdic.§.tertia diuisio.nu.1.fo.134.
Actor ꝛ syndicus an:ꝛ in quibus differunt.de curat.§. quod si tutor. numero.5.fo.18.
Actor agens rei vendicatiõe dicit in libello quod res ad eum pertinet: nec declarat an iure dominij. an talis libellus procedat. de actio.§. omnium.nu.29.fo.86.
Quid si non probat titulum sed probat quod ipse et predecessores sui tenuerunt tanto tempore ꝙ hoim excedit memoriam. ibi.nu.30.
Actor si non petijt maiorem summã:testes tamen deposuerunt de sum ma maiori:an iudex debeat condẽnare in summa petita. vel in pro bata.de act.§.si minus intentione.nu.8.fo.117.
Actor potest hodie agere interdicto:vel actione in factum loco interdi cti.de inter.nu.3.fo.130.
Actor si succubuit in cõditione ex mutuo an possit redire ad ꝯditionẽ ex lege que oritur ex literarũ obligatione.de lite.obliga.nu.10.fo.72.
Actor si fecit vocari reum in ius vt possideat bona sua:ꝛ dedit libelluz ꝛ succubuit:an poterit conueniri actione iniuriarum.de iniur.§.in iuria.nume.2.fo.82.
Actor an debeat ponere ꝛ probare quod reus intulit sibi iniuriaz ani mo iniuriandi.de iniu.§.hec actio.nu.5.fo.83.
Actor petens castrum vel villam cum suis pertinentijs:an debeat iura illa ꝛ pertinentias specificare.de actio.§.curare autem.nu.3.fo.114.
Quid si petat fructus vel expensas:an debeat declarare quantitatẽ earum.ibidem.nu.4.
Et an interesse debet estimari si principaliter petitur.ibi.nu.5.
Quid si quis petat subiectionem: vel ius taliandi: vel aliquod ius super aliqua villa:an debeat illud specificare.ibi.nu.6.
Quid si ago contra Titium dicens quod vendidit mihi:vel dona uit mihi quicquid habet in tali villa:vel bona que habuit a tali: an libellus procedat.ibidem.nu.7.fo.115.
Quid si quis petat obedientiam ꝛ subiectionem sibi adiudicari su per certe ville hominibus ꝛc.an illa debet declarare.ibi.nu.8.
Actus si peruenit ad illũ casum a quo incipere nõ potuit:an vitietur. hec est via brocardica:de qua vide dist.de leg.§. ex ꝯrio.nu.3.fol.46.
Actus quando fit qui pluribus preiudicare potest:omnes debẽt voca ri.de adop.§.licet autem.nu.1.fo.12.
Adeptus si quis sit possessionẽ: ꝛ eaz amiserit: põt agere rei vendicatiõe:vel interdicto vnde vi:vel alijs reme dijs que dantur expulsis.de inter.§.sequens diuisio. nu.3.fo.130.
Ademptio legati an: ꝛ quando fiat ipso iure:vel per exceptionẽ.de ad emp.lega.nu.2.fo.50.
Adiectus in stipulatione si recipit monetã quã stipulator nõ teneret re cipere:soluens nõ liberatur.de inuti.stip.§.si quis alij.nu.10.fo.64.
Adoptio quid sit.de adop.§.adoptio. nu.1.fo.12.
Adulteriũ/stuprũ/incestus.adulteriũ in nuptã:stuprũ in virginẽ vel vi duã:in cestus in cognatam.de pub.iud.§.item lex iulia .nu.1.fo.137.
Adulterium punitur tribus iuribus:iure diuino.item iure. ffoꝝum. et iure codicis.qualiter secundum quodlibet puniatur.ibi.nu.2.
Aduocati ꝛ notarij qui nõ habẽt hodie salariũ de publico an habeãt peculium quasi castrense.per quas perso.no.acqui.§.igit.nu.1.fo.31.
Quid autem sunt illi qui habẽt peculium quasi castrense.ibi.nu.2.
Aduocatio ꝛ offiñ medici sunt officia volũtaria:offiñ aũt iudicãdi est officium necessariũ.de obl.que ex quasi deli.nasc.in prin.nu.4.fo.83.
Aduocatus qui per imperitiam causam amisit an teneatur parti ad interesse.qui.ex cau.manumit.non li.§.si.nu.2.fo.9.
Affinitas an contrahatur per actum fornicarium:aut alio modo illicitum.de nup.§.si vxor.nu.2.fo.11.
Affirmatio singularis persone non facit rem dubiam in preiudicium tertij:sed bene in preiudicium affirmantis. de satisda. §. finautem. nume.6.fo.124.
Agens negatoria si ꝯstituat aduersarium in contumacia: nec vult cõparere:quid iuris.de act.§.eque.nu.37.fo.89.
Agens pro seruitute quasi sibi sit cõstituta : an debeat cõstituentẽ pro bare dominum.de actio.§.eque.nu.27.fo.88.
Agens possessorio pro iure seruitutis si reus probat se dominuz:an de beat fieri executio.de actio.§.eque.nu.26.fo.88
Agere noie alieno multi possunt:veluti syndic⁹ actor: economus: vice dominus:vicecomes ꝛc.de his p quos agere pol.in prin.nu.1.fo. 23.
Agere volens contra pupillũ qualiter prouidebitur ipsi pupillo de tu tore si non habeat.de cura.§.inuiti.nu.1.fo.17.

Agere volens ꝑ possessione iuris corporalis si non dicat in libello ꝙ sit in possessiõe iuris: sed in quasi possessione vtẽdi/fruẽdi/vel percipiẽdi/an libellus procedat. de rebus corpo. ⁊ incorp. in princ. nu. 2. fo. 25.

Agi potest contra quemlibet actione triticaria pro possessiõe. de actio. §. sic itaqꝫ. nu. 11. fo. 103.

Agere actione triticaria ad possessionem est securius ꝙ agere cõdictione furtiua propter difficilem probationem dominij. ibi. nu. 19.

Agi an possit noxaliter ex quasi maleficio serui. de noxa. ac. in prin. numero. 1. folio. 121.

Agi an possit noxaliter ex cõtractibus vel quasi cõtractibus. ibi. nu. 2.

Agi an debeat ex prima sententia: an ex sententia appellationis. quib. mod. testa. infir. §. sed ⁊ si quis. nu. 1. fo. 40.

Agit aliqs qñqꝫ ad id qđ sibi non debe. de actio. §. actio. nu. 13. fo. 84.

Agnati an hodie amittant tutelam per capitis diminutionem. de legiti. agna. tute. §. sed agnationis. nu. 2. fo. 14.

Agnatio ⁊ cognatio hodie non differunt quo ad ius succedẽdi. de inoffi. testa. §. sorori. nu. 1. fo. 42.

Alere liberos quis parentum debet pater an mater. de iure natu. gen. ⁊ ci. in prin. nu. 2. fo. 5.

Quid aũt si quis hꝫ patrem ⁊ auum: a quo debeat ali. ibi. nu. 3. fo. 5.

Alienatio si sit facta in fraudem fisci: anteꝙ alienans committeret delictum. de actio. §. item si quis in frau. nu. 5. fo. 93.

Item vide distinctionem super hoc. nu. 6.

Alienigena qui non est de foro iudicis neqꝫ actoris si vult suscipere defensionem alicuius: vel forte indigena vult dare fideiussorẽ extraneũ an debeat admitti. de satisd. §. si vero reus presto. nu. 9. fo. 126.

Alternatiua quot modis inuenit̃ esse. de act. §. huic aũt q. nu. 2. fo. 116.

An autem. §. iste intelligatur seu locum habeat in omnibus alternatiuis. ibidem. nu. 3. ⁊ 6.

Adde ad idem. nu. 4.

Amouisse videtur qui corrumpit. de ob. que ex delic. nasc. §. furtum. lo. j. nu. 1. fo. 80.

Ancilla pregnans si sit legata ⁊ moriat̃: an partus ex ea secta debeat̃ legatario. de leg. §. si quis ancillas. nu. 1. fo. 47.

Quid in equa vel vacca mortua: an partus debeatur. ibi. nu. 2.

Angustie temporis an: ⁊ quando noceant in contractibus vel in vltimis voluntatibus. de lega. §. exceptis. nu. 1. fo. 50.

Animal si fuerit damnificatum in aliquo membro: an fiet estimatio totius animalis. de lege aqui. §. ex hoc autem. nu. 1. fo. 81.

Animalia alia sunt rationabilia: alia irrationabilia. si quadr. pauper. fecisse dicatur. in prin. nu. 1. fo. 122.

Animalia lasciuiunt ⁊ saltant propter otium ⁊ cibum ⁊c. ibi. nu. 2.

Animalia tua si sine immissione depasta fuerint glandẽ meam: vel prata: vel blada mea: an agere possim? ⁊ qua actione. si quadru. pau. fe. dica. nume. 8. ⁊ 9. fo. 122.

Annus statutus ad intentandam reuocatoriam a quo tempore currit. de actio. §. item si quis in frau. nu. 17. fo. 93.

Appellat aliqs iudicialiter vel extraiudicialr̃ a grauamine: petit apostolos: non tñ docet de mãdato sed offert cautionẽ: an apostoli debeant dari. de satisda. §. finaũt. nu. 19. fo. 125.

Appetitus ⁊ feruor qui mouetur ex presentia femelle dicitur naturalis: sed quod quis rumpat ostia domus videtur contra naturã. si quadru. paupe. fecis. dica. nu. 4. fo. 122.

Arbiter elect⁹ in vẽditiõe si nõ arbitret̃ an recurrat̃ ad arbitriũ boni viri. de emp. ⁊ ven. §. pretiũ aũt. nu. 2. fo. 74.

Arbiter si iudicat contra legem/constitutionem/vel cõsuetudinem/an sententia valeat. de off. iud. nu. 4. fo. 135.

Arbitrator an possit cogi quod ordinet vel arbitretur. de emp. ⁊ vend. §. pretium autem. nu. 9. fo. 74.

Arbitrio boni viri an renunciari possit. de empt. ⁊ vend. §. pretium autem. nu. 8. fo. 74.

Arbor consanguinitatis quare ita dicatur: ⁊ qualis fiat in ea computatio: vide de gradi. cogna. in prin. nu. 4. 5. ⁊ 6. fo. 55.

Arbor qualiter efficitur communis propter radices extensas in alium fundum. de re. diui. §. si titius. nu. 2. fo. 23.

Argumentum de contractibus ad vltimas voluntates vel econtra: an valeat de lege fulsia ca. tollen. nu. 1. fo. 9.

Arrhe an perdantur in contractu qui fieri non potest. de empt. ⁊ vend. §. in ĥs. nu. 8. fo. 74.

Arrogat⁹ si habeat vsumfructũ in aliqua re ꝑ cuius mortẽ extinguet̃: an arrogantis: an arrogati. de acqui. per arro. in prin. nu. 9. fo. 58.

Arrogatus si moriatur que persone succedunt ei. de acqui. per arroga. §. mortuo. nu. 1. 2. ⁊ 3. fo. 58.

Arrogatus ab aliquo si prius cõtraxerat societatem: an societas transeat ad arrogatorem. de acqui. per arrog. in prin. nu. 1. fo. 58.

Arrogatus si sit debitor qualiter ꝓuidebit̃ creditoribus: ⁊ qs talia debita soluet. vide de acqui. per arrog. §. sed ex diuerso. nu. 1. ⁊ 2. fo. 58.

Ascendentes qualiter succedunt descendentibus. de serui. cogna. §. repetitis. nu. 2. fo. 55.

Adscriptitij an sint serui: ⁊ an testari possint. de iure perso. §. seruitus. numero. 2. folio. 8.

Aucupans si post ꝓhibitionẽ ne ĩgrediat̃ fundũ aliqd ceperit: an ei⁹ fiat. de re. di. §. fere igit̃. nu. 1. fo. 22.

Augustus quare sic dicatur in proe. insti. nu. 8. fo. 3.

Augmentum hereditatis vel decremẽtum ad quem spectet: an ad heredem: an ad legatarios. de l. falc. §. quantitas. nu. 1. fo. 51.

Aurei quantum valent. de actio. §. penales quoqꝫ. nu. 5. fo. 99.

Aurei vel libra auri ꝙtum valent. de attilia. tut. §. nos aũt. nu. 1. fo. 15.

Auxilium generale habens an possit petere speciale. de nup. §. affinitatis. nu. 1. fo. 11.

¶ Authentica malefidei. C. de prescri. longi temp. an habeat locum in re mobili. de vsusc. §. furtiue. nu. 1. fo. 27.

¶ Auus vincit patrem. pater vincit matrem: ergo auus vincit matrẽ. Ergo si vinco vincentem te: a fortiori vinco te. de senatuscon. tertul. §. pater vero. nu. 1. fo. 54.

¶ De litera B.

BAnniti ⁊ deportati an sint similes vel differant: ⁊ qualiter. qui. mo. ius pa. po. sol. §. cum autem. nu. 5. fo. 13.

Barones vel iustitiarij nõ possunt dare licẽtiã apodiãdi suꝑ muros vilarũ in quibus obtinent iustitiã: nisi accedat ꝯsensus senescalli ⁊ baillini regis. de re. diui. §. sancte quoqꝫ. nu. 1. fo. 22.

Beneficium nõ confertur in inuitum. per quas personas no. acqui. §. item vobis. nu. 1. fo. 31.

Beneficium restitutionis in integrum cedi potest: et transit ad heredẽ extraneum. qui. alie. li. §. ideoqꝫ. nu. 2. fo. 30.

Bona fides an debeat probari qui dicit se prescripsisse de act. §. eque. nu. 23. fo. 88.

Qualiter autem probabit ꝙ non possedit vi clam vel precario. ibi. numero. 24.

Bona fides an semper presumatur in acquirente rem aliquã. de vsusc. in prin. nu. 2. fo. 26.

Bona fides requiritur in contractu emptionis tempore contractus ⁊ traditionis. quid autem in alijs cõtractibus. de here. qua. ⁊ diffe. §. in extraneis. nu. 2. fo. 43.

Bona rei criminalis nõ confiscant̃ ipso iure: sed remanet dñs vsqꝫ ad sniam. de hered. que ab intest. defe. §. per contrarium. nu. 3. fo. 53.

Bona alicuius non possunt alicui deferri iure testati: ⁊ iure intestati. de here. insti. §. hereditas. nu. 4. fo. 37.

Bona ecclesie que non sunt consecrata an possint alienari. de re. diui. nullius. nu. 5. fo. 21.

¶ Bone fidei possessor an tenetur de fructibus naturalibus consumptis. de re. diui. §. si quis a non domino. nu. 3. fo. 24.

Quid si alter coluit an bone fidei poss. lucratur fructus. ibi. nu. 4.

Bone fidei possessor ꝙtuncunqꝫ faciat fructus suos si tamen superuenit mala fides: tenebitur restituere fructus a tẽpore a quo sciuit rez alienam. de re. diui. §. si quis a non domino. nu. 1. fo. 24.

Bonefidei possessor an quis possit dici sine titulo. ibi. nu. 2.

¶ Bonorum possessiones vnde legitimi ⁊ vnde cognati cõpetunt tam patronis ꝙ eorum liberis ⁊ eoruꝫ agnatis ⁊ cognatis. de bono. pos. §. cumqꝫ antea. nu. 1. fo. 57.

Quid autem si libertinus habeat cognatos ⁊ agnatos: an excludat agnatos ⁊ cognatos libertini. nu. 2.

Bonorum possessio non competit nisi tabule testamenti extent. quib. mod. test. infir. §. non tamen. nu. 3. fo. 41.

Bonorum possessio septima vt competat requiritur vt ille qui eam intentat sit incognitus de iure ciuili. de bo. pos. §. septima. nu. 1. fo. 57.

Bonorum possessio si sit seruo delata: domini iussus precedere debet vt seruus agnoscat bo. pos. secus est in legato. vide per quas perso. no. acqui. §. sed si heres. nu. 1. fo. 31.

Bonorum possessio contratabulas quare dicatur ex testamento: cum potius rumpat testamentuꝫ. de bono. pos. §. sunt autem. nu. 2. fo. 67.

Bonorum possessor hꝫ tm̃ actiones vtiles penes quẽ autẽ sunt directe que competebant defuncto. vide de bon. pos. §. quos aũt. nu. 1. fo. 56.

Que autem sit vtilitas quod heres habeat actiões directas potius ꝙ vtiles. ibidem. nu. 2.

Quid aũt si ille q adire poterat de iure ciuili petit bonorũ possessionem: an videatur heres de iure ciuili ⁊ pretorio. vide ibi. nu. 3. fo. 57.

Bonorum possessio septima vno casu concurrit cum bonorum possessione vnde legitimi. de bo. pos. §. septima. nu. 5. fo. 57.

Bonorum pos. defertur per edictum ordinarium non per legem. de bo. pos. §. septima. nu. 3. fo. eo.

Bonoꝝ pos. agnoscere volẽs: qd agere dꝫ: ⁊ que sit forma petendi eas: ⁊ coram quo iudice petãtur. de bo. pos. §. cum igitur plu. nu. 5. fo. 57.

Bonorum pos. sunt decem: septem tribuũt ius: tres vero nihil iuris tribuunt. vide de bo. pos. §. cum igitur. nu. 6. fo. 57.

Bonorum pos. litis agnoscende causa ⁊ ventris nomine: quando mulier est pregnans intra quod tempus peti possunt. ibi. nu. 7.

Deinde enumerat bonoruꝫ pos. vsqꝫ ad finem: distinguens que sint necessarie vel non. ibi. nu. 8.

Bonorum possessio contrata. in quo differt ab illa que dat filio emancipato: et qualiter. vide de succ. liber. §. sed nostra. nu. 3. fo. 56.
Bonus vel malus non debet quis iudicari ex vnico actu. in proe. secundi insti. §. cumque hoc. nu. 3. fo. 4.
Burgenses qui faciunt bastiludia tenentur si aliquis leditur. de lege aqui. §. iniuria. nu. 7. fo. 81.

De litera C.

Calumnians cum sit periurus: quare non punitur de periurio. de pena te. liti. in princ. nu. 2. fo. 134.
Canis tuus si comedat carnes meas an mihi tenearis. si quadru. paupe. fecis. dica. nu. 7. fo. 122.
Capitis diminutio an sit de iure pretorio vel de iure ciuili. qui. mod. testa. infir. §. non tamen. nu. 2. fo. 41.
Capitula vel collegia an possint facere statuta sine rectore. de iu. natu. §. sed et quod principi. nu. 2. fo. 6.
Casus fortuitus non venit in contractu. qui. mo. re contra. obl. §. item is cui. nu. 3. fo. 60.
Quid si dolus vel pactio precedit casum. ibi. nu. 4.
Cauere debent omnes de quorum fundamento non constat in iudicio. de satisda. §. eadem obseruando. nu. 5. fo. 125.
Causa quandoque ponitur pro electione. de actio. §. huic autem qui loco. nu. 1. fo. 116.
Causa et actio an sint idem. de actio. §. actio. nu. 2. 3. et 4. fo. 83.
Causa falsa an et quando vitiet legatum vel dispositionem. de legat. §. huic proxima. nu. 3. fo. 49.
Causa si committatur alicui sub nomine proprio et sub nomine dignitatis an transeat ad successorem in illa dignitate. de stip. ser. §. seruus communis. nu. 1. fo. 63.
Cause non debent committi ignaris. in proemio secundi insti. §. cumque hoc deo propitio. nu. 5. fo. 4.
Cautio plena dicitur cum fideiussoribus: sed plenior cum pignoribus. de fideius. in princ. nu. 1. fo. 69.
Cautio an sit de substantia vsusfructus: ita vt si eam vsufructuarius non prestet non faciat fructus suos. de vsufru. in prin. nu. 2. fo. 25.
Cautionis noie quandoque fideiussor cotinetur. de adop. §. cum autem. nu. 1. fo. 12.
Cautionis nomine quid cotineatur in titulo de eo cui lib. cau. bo. adi. vide eodem tit. in rubri. fo. 58.
Census est quid publicum sicut tributum. de loca. et condu. §. adeo autem. nu. 12. fo. 76.
Certi condictio an sit tantum vna: an vero plures. quib. mo. re contra. obl. §. mutui. nu. 4. fo. 60.
Certi condictio an detur ad interesse. ibi. nu. 5.
Certi condictio generalis concurrit cum omnibus aliis actionibus. quod cum eo. §. illud in summa. nu. 2. fo. 121.
Cessatio soluendi reditus annuos an causet turbatiuam vel expulsiuam. de inter. §. retinende. nu. 19. et 20. fo. 131.
Cessionis bonorum beneficium quare fuit inuentum. de actio. §. cum eo quoque. nu. 1. fo. 118.
Cessio bonorum an admittatur si debitor ex consuetudine non potest detrudi in carcerem. eodem. nu. 9.
Charauari facientes male faciunt: nec possunt aliqua consuetudine excusari: quia est contra bonos mores. de iniur. §. iniuria. nu. 1. fo. 82.
Charta vel cera non potest vendicari qua signatum est testamentum: sicut nec tignum iniunctum domui. rationes reddit ad vtrumque dictum. de pup. substi. §. sin autem. nu. 1. fo. 40.
Christianus si emat mancipium christianum ab infideli dato pretio compellitur eum manumittere. de noxa. act. §. dns noxali. nu. 1. f. 121.
Citari procuratorem an sufficiat. de pena teme. litigantium. §. omnium autem actionum. nu. 11. fo. 135.
Citari an oes debeat si quis dns veluti dux: comes: vel eps pretedit ius sup aliqua ciuitate etc. de pe. teme. liti. §. oim aut actionu. nu. 9. fo. 135.
Citari debet persona principalis si reperiatur. quid si non reperiatur: qualiter prouidebitur actori. ibi. nu. 12.
Citatio an debeat fieri de mandato iudicis. de pe. te. litig. §. omniu autem actionum. nu. 4. fo. 135.
Quid si non appareat de precepto iudicis. ibi. nu. 5.
Quid si pars est presens et opponit quod non tenetur respondere: quia non fuit citata. ibidem. nu. 6.
Citatio an debeat fieri in omni causa. ibi. nu. 7.
Quid si non contra partem. ibi. nu. 8.
Cito fieri dicitur quod non requirit magna indaginem. de actio. §. in bone fidei autem iudiciis. nu. 11. fo. 112.
Ciuilis obligatio tantum que est efficax ad agendum impedit repetitionem. de fideiuss. §. ac nec. nu. 1. fo. 69.
Ciuiliter possidens an teneat rei vendicatione. de act. §. eque. nu. 12. fo. 87.
Ciuis Romanus an quis esse desinat per maximam et minimam capitis diminutionem. quib. mod. testa. infir. §. non tamen. nu. 1. fo. 41.
Ciuitates si sint lese an restituantur. de act. §. rursus ex diuerso. n. 27. f. 92.
Ciuitates alie quam Romana an restituantur sicut ipsa Romana. de actio. §. rursus ex diuerso. nu. 1. fo. 90.
Ciuitates et vici possunt habere proprium: et bursam communem. de rerum diui. §. vniuersitatis. nu. 1. fo. 21.
Clausula que solet apponi in instrumento procuratorii: vez gratum habiturus etc. an importet mandatum speciale. de his per quos agere possumus. §. procurator. nu. 5. fo. 123.
Claues horrei tradite emptori qualiter et qua ratione faciant transire dominium in emptorem. de re. diui. §. item si quis. nu. 1. fo. 25.
Clericus si se offerat defensioni laicali an debeat admitti in curia seculari. de satisda. §. si vero reus presto. nu. 7. fo. 126.
Quid autem in foro ecclesiastico. ibi. nu. 8.
Clericus si obligat se ad arrestum pro debito ciuili: an teneat talis obligatio. de actio. §. is quoque. nu. 3. fo. 118.
Quid si ex delicto sit qui obligatus: an liberetur cedendo bonis. ibi. nu. 4.
Clericus si edificat in fundo ecclesie ex propria pecunia: edificium efficitur ecclesie. de re. diui. §. ex diuerso. nu. 2. fo. 23.
Clericus seuiens in seipsum an possit puniri: et qualiter. de iusti. et iur. §. iuris precepta. nu. 2. fo. 4.
Clericus an possit esse tutor. vide de excu. tut. §. minores. nu. 2. fo. 19.
Codicilli facti ante testamentu an videantur cofirmari per testm post factu. de codi. §. sed cum ante. nu. 1. fol. 52.
Codicilli se habent ad testamentum sicut scapha ad nauem. de codicil. in princ. nu. 1. fo. 52.
Codicillandi actus non est ita solennis sicut testadi: nam in codicillis non fit institutio. qui. non est permis. fa. testa. in princ. nu. 3. fo. 35.
Cognatio seruilis non admittitur ad aliquam bonorum possessionem: exceptis tribus casibus. de serui. cogna. in prin. nu. 1. fo. 55.
Collaterales qualiter succedant collateralibus. de serui. cogn. §. repetitis. nu. 3. fo. 56.
Quid si nulli fratres supersunt: et tamen supersunt eorum filii: qualiter fiet successio. ibi. nu. 4.
Collegia licita que dicantur esse. de lega. §. legari. nu. 2. fo. 49.
Collegium si redigatur ad vnum: an ille possit eligere. de lega. §. si grex. numero. 2. folio. 47.
Colonus partiarius improprie dicitur conductor. de loca. et condu. in princ. nu. 2. fo. 75.
Colonus et inquilinus an possideant vel non. de interdic. §. possidere. numero. 1. folio. 133.
Colonus partiarius qua actione hz. vide de loc. et cdu. in pri. nu. 3. fo. 75.
Colonus partiarius an possit arbores scindere. ibi. nu. 4.
Colonus potest esse in ciuitate: inquilinus in villa. de actio. §. item seruiana. nume. 2. fo. 94.
Commercium est generale nomen ad omnes contractus. de inuti. stip. §. idem iuris. nu. 5. fo. 63.
Comes dicit baronem sibi subiectum: an vasalli baronis debeant vocari. de adop. §. licet autem. nu. 2. fo. 12.
Committentes crimen lese maiestatis remanent domini rerum suarum vsque ad sententiam. qui. alie. li. in princ. nu. 12. fo. 30.
Commodum ad illum spectat ad quem pertinet periculum. de obl. que ex delic. nasc. §. item si. nu. 1. fo. 80.
Commodatum et mutuum qualiter differant. vide quib. mod. re contrahi. obli. §. item is cui. nu. 1. fo. 60.
Communia in nullius sunt bonis: et qualiter differunt communia a sacris. de re. diui. §. nullius. nu. 1. fo. 21.
Compilantes dicta vel scripta aliorum sibi appropriant illa. de hered. insti. in princ. nu. 2. fo. 36.
Compensatio an semper admittatur vbi quantitas hincinde debetur. de act. §. in bone fidei autem iudiciis. nu. 4. fo. 112.
Compensatio an fiat si debetur certus de incertis. ibi. nu. 7.
Compensatio an admittatur in obligationibus alternatiuis. ibi. nu. 8.
Quid autem in reditibus. vide exemplum. ibi. nu. 9.
Compensatio opposita post sententiam an et quando debeat admitti. de actio. §. in bone fidei autem iudiciis. nu. 12. fo. 112.
Compensatio an ipso iure fiat: an aut sit necesse ea opponere. ibi. nu. 13.
Compensatio an admittatur contra ecclesiam. ibi. nu. 16.
Compensatio an possit opponi prelato de eo quod ipse debet si petat pecuniam debitam ecclesie. ibi. nu. 17.
Compensatio an fiat de quantitate ad speciem. ibi. nu. 10.
Compensatio an fiat si hincinde est debitum in genere. ibi. nu. 5.
Compensatio an fiat si debeo alicui monacho summam pecunie: et volo compensare illud quod abbas vel alius de monasterio mihi debet. de actio. §. in bone fidei autem iudiciis. nu. 18. fo. 113.
Compensatio an possit opponi in debitis aliorum pioru operu. ibi. nu. 16.
Compensare an possit excommunicatus. ibi. nu. 20.
Compensare an possit fideiussor excommunicati. ibi. nu. 21.
Concessio generalis et indeterminata debet referri ad licita et iusta. de emp. et vend. §. pretium. nu. 7. fo. 74.
Concessum si sit aliquid: videtur cocessum illud sine quo consistere no potest. qui. ex cau. manumit. in princ. nu. 3.
Conclusio libelli qualis sit in actione negatoria. de act. §. eque. n. 35. f. 89.

Concubinatus non est licitus secundũ fidem christianam. de pub.iud. §.item lex iulia.nu.5.fo.137.
¶ Condemnatus actione noxali q̃tum tempus habet ad soluendum. de noxa.act.in princ.nu.5.fo.121.
Condemnati ad mortem non sunt damnati in anima. de publ.iudi.§. publica autem.lo secundo.nu.1.fo.137.
¶ Conditio impossibilis si apponatur heredi an valeat legatũ.quid si imponatur legatario.vide de lega.§.exceptis.nu.2.fo.50.
Condictio furtiua an semper dat̃ soli dño.de re.diui.§.si tñ.nu.2.fo.23.
Condictio indebiti an detur tñ si pecunia sit facta accipientis:vel etiã si non sit eius facta.qui.mo.re contrahi.obl.§.is quoqꝫ.nu.1.fo.60.
Conditio impossibilis an vitiet in quibuscunqꝫ contractibus.de inuti. stipu.§.si impossibilis.nu.1.ꝛ.2.fo.66.
Conditio dicitur impossibilis tribus modis.de here.inst.§. impossibilis.nume.1.fo.37.
Conditio si sit impossibilis ꝓpter suã perplexitatẽ an idẽ sit ac si esset impossibilis ex sua natura.de inuti.stip.§.si impossibilis.nu.4.f.66.
Conditio possidentis quandoqꝫ non est melior.de re. diui. §. si quis in aliena.nume.2.fo.23.
Conditio qñ ꝛ qualr̃ retrotrahat̃.de mil.test.§.sed hactenus.nu.2.f.35.
Condictio furtiua cui cõpetat. de act.§.sic itaqꝫ discretis. nu.12.fo.103.
Condictio furtiua ad quid competat.ibi.nu.16.
Quid si res interierit an ipsa res petatur condi.furtiua.ibid.numero.17.et.18.
Conditionalis dispositio per que verba cognoscitur.de leg.§.huic proxima.nume.1.ꝛ.2.fo.49.
¶ Conditiones plures si coniunctim sint descripte in testamento:an ꝛ qualiter sit omnibus parendum.de here.insti.§.si plures.nu.1.fo.37.
Quid in conditionibus disiunctis.ibi.nu.2.
¶ Confessoria an competat si debet aliquid dari puta : rusticus debet par caponum quotannis.de act.§.eque.nu.30.fo.88.
Quid autem magis consequuntur per confessoriaꝫ in effectu q̃ per interdictum vti possidetis.ibi.nu.31.
Confestim:hoc verbum determinatur per decem dies.de verb.oblig.§. omnis.nu.6.fo.61.
¶ Coniuncti re an ꝑferant̃ verbis ꝯiũctis.de leg.§.si eadẽ.nu.6.fol.45.
¶ Consilium malum dans an teneatur ex consilio.de man. §. tua tantum.nu.1.2.3.ꝛ.4.fo.77.
Consilium non est quod multi sciunt.de oblig.que ex delic.nas.§.interdum.nume.2.fo.8.
¶ Constituens se soluturum potest obligari nudo pacto.de actio.§.de constituta autem pecunia.nu.3.fo.97.
Constituens se possidere pro aliquo an per dominiũ rei trãsferatur ad eum cuiꝰ noĩe qs se ꝯstituit possidere.de re.diui.§.interdũ.nu.1.f.25.
Constitutor:mandator:fideiussor licet parificentur quo ad aliqua: nõ tamen quo ad omnia:imo differunt in multis.de fideiuss.§.fideiussores.numero.3.folio.70.
Constituis te mihi soluturum quod mihi debes:si respondes : constituo:an sit stipulatio vel pactum de constituta pecunia. de act. §. de constituta autem pecunia.nu.5.fo.97.
Consuetudo regni Francie qualis sit super prestandis laudemĳs:ꝛ qđ proximior potest retrahere rem venditam extraneo.de emp. ꝛ vend. in princ.nu.1.ꝛ.2.fo.73.
Consuetudo Frãcie quod heres sit saisitus:qualiter excusari potest per iura.de inter.§.summa.nu.2.fo.130.
Consuetudo an possit impedire vel dirimere matrimonium.de nup.§. sunt ꝛ alie.nu.3.fo.12.
Consuetudo talis est ꝙ vbi quis vocat̃ ad iudiciũ debetur emenda ab illo qui succubuit.vocaui te ad iudicium:tu statim cõfiteris:ꝛ dicis te nõ debere emendã:qꝛ si reqsiuissem statim soluisses:ideo dicis me debere emendã non te:quid iuris.de act.§.appellamus.nu.3.fo.103.
Consuetudo quandoqꝫ sonat factuꝫ nudum:ꝛ in quo differt ab vsu.de iure nat.§.ex non scripto.nu.1.fo.6.
Consuetudo qualiter differt a stylo ꝛ statuto.ibi.nu.3.ꝛ.4.
Consuetudo est in aliqua terra quod si quis moriat̃ sine liberis in potestate existentibus dominus terre habet bona illius morientis: moritur quispiam relicto filio sacerdote vel episcopo : an dominus terre habebit bona.quib.mod.ius pa.po.sol.in princ.nu.1.fo.13.
Consuetudo vt valeat requiritur quod sit rationabilis: ꝛ an seuera teneat.de iure natu.§.ex non scripto.nu.10.ꝛ.11.fo.7.
Consuetudo qualiter obtinet circa modum agendi.ibi.nu.12.
Consuetudo an debeat probari.ibi.nu.13.
Et per quot testes debeat probari.ibi.nu.14.
Consuetudo an trahatur ad casus similes.ibi.nu.15.
Consuetudo que ius tribuit qualiter differt a prescriptiõe.ibi.nu.5.f.6.
An autem necesse sit ponere ꝛ probare quod vigore consuetudinis negotium sit expeditum.ibi.nu.9.fo.7.
Consuetudo an iudicatur si populus errat.ibi.nu.7.fo.7.
Consuetudo vt introduci possit an requiratur consensus superioris. ibidem.nume.8.
Consuetudo vt valeat requirit̃ ꝙ sit prescripta: ꝛ quanto tp̃e.ibi.nu.9.
Consuetudo ꝛ ꝑscriptio differũt.vide de re.diui.§.flumina.nu.3.fo.21.
¶ Contractus dolo initus: vel si ex postfacto inciderit dolus:an semp teneat.vide de actio.§.actionum.nu.4.fo.109.
Contractus stricti iuris sunt illius nature ꝙ in eis veniunt illa q̃ ptes verisimiliter cogitauerunt. de actio.§.actionum aũt.nu.8.fo.109.
Cõtractꝰ mr̃imonĳ an sit bone fidei.de ac.§.fuerat antea.nu.4.fo.110.
Contrectans rem alienam si putat dñm permissurum an cõmittat furtum.de obli.que ex delic.nas.§.furtum.lo.ĳ.nu.1.fo.80.
Contractus censualis ꝛ emphyteoticus an sint ĳdem:vel non.de loca. ꝛ conduc.§.adeo autem.nu.13.fo.76.
Contractus collatus in arbitrium alicuius persone an valeat.de emp. ꝛ vendi.§.pretium.nu.5.fo.74.
Quid si quis se submittat nude voluntati alicuius.ibi.nu.6.
Contractus censetur factus in scriptis qñ in limine contractus agit̃ vt inde fiat scriptura.de emp.ꝛ vend.§.in ĳs.nu.1.ꝛ.2.fo.73.
Contractus factus in scriptis quando dicatur esse perfectus. de emp. ꝛ vendi.§.in ĳs.nu.3.fo.73.
Contractus innoĩati an cõnumerent̃ cũ istis cõtractibus qui dicũtur contrahi consensu.de lite.obli.ex consensu.in prin.nu.3.fo.73.
Cõtractus q cõsensu cõtrahunt̃ ꝛ transeũt in ꝓpãle nomẽ contractus: perficiuntur ipso cõsensu.qui.mo.re contrahi.obli.nu.3.ꝛ.4.fo.80.
Contractus perficitur consensu duorũ:sed vltima voluntas nititur tãtum voluntate testantis.de here.insti.§.impossibilis.nu.3.fo.37.
Contractuum innominatorum quatuor sunt species.que sint ille vide de act.§.actionum autem.nu.14.fo.109.
Qualiter potest esse do vt des.ꝙ non sit permutatio.ibi.nu.15.
Contrahentes matrimonium si sint muti qualiter deducetur dos in stipulatum.de actio.§.fuerat antea.nu.18.fo.111.
¶ Contrahentes super contractu emphy.si sic dicunt:Loco tibi taleꝫ fundum ad talem pensionem perpetuo. vel loquuntur indefinite: Trado tibi ad perpetuum talem fundum pro tali pensione.an valeat.de loc.condu.§.adeo autem.nu.9.fo.76.
Quid si dicatur:Ego vendo tibi talem fundum tali pretio retẽta annua pensione.an erit venditio vel emphyteosis.ibi.nu.10.
¶ Cõtumacia rei in iudicio an noceat fideiussoribus.de satisda.§. sed hodie.hec.nu.4.fo.124.
¶ Cõueniri qs dꝫ iussu magistratuũ.de act.§.quadrupli.nu.1. fo.108.
Cõuenit̃ aliquis ad decem:negat se debere:conuincitur de mendacio: vult dicere ꝙ ꝓmisit ꝑ pactũ nudũ:põt ne:de fideic.§.ꝛ qr.n.2.f.52.
Conuentus in iudicio si repellat actorem exceptione temporali:an nihilominus fiat condemnatio exnũc vt soluat post diem ꝛ inducias duplicatas.de excep.§.temporales.nu.1.fo.129.
Cõuẽtꝰ olim actiõe ꝑsonli an satisdabat.de satisda.in ꝓn.nu.1. fo.123.
Creditor cogitur recipere solutionem particularem in certis casibus:al̃s regulariter non.qui.mo.tol.oblig. §.item per acceptilationem.nu.3.fo.79.
Creditor futurus an habeat reuocatoriã si debitor futurus alienat bona sua:exemplum ponit.de actio.§.item si quis in frau.nu.4.fo.93.
Creditor si perdit pignus casu fortuito debet casum probare : debitor culpam vel dolum.quib.mod.re contra.oblig.§.creditor.nu.2.fo.51.
Creditor an credere debeat de casu iuramento debitoris.quib.mod. re contra.obli.§.creditor.nu.3.fo.eo.
Creditor an teneatur aliud recipere pro alio.quib.mod.tolli.obliga.in princ.nume.2.fo.79.
Creditor si infert in domum conductam instrumenta vel chyrographa:an debita in eis contenta sint obligata pro mercede locatiõis. de actio.§.item seruiana.8.fo.95.
Creditor si non habet fundum vicinum an valeat obligatio quod possit seruitutem vendere.de actio.§.item seruiana.nu.24.fo.96.
Creditor cui debetur aliquid alternatiue:si petit: qualiter debeat in libello concludere.de actio.§. huic autem qui loco.nu.8.fol.116.
Creditor agens quasi seruiana an debeat probare debitorem fuisse dominum tempore obligatiõis.de actio.§.item seruiana. nu.14.fol.95.
Quid si agitur contra illũ qui habuit causam a debitore. ibi. nu.15.
Quid autem si possessor rem obligatam vendidit ꝛ pretium habet: an possit agi contra hypothecaria.ibi.nu.16.
Quid si creditor agat contra emptorem hypothecaria dicens rem sibi obligatam ante venditioneꝫ:emptor dicit se emisse ante obligationem:quis tenetur probare istam prioritatem.ibi.nu.17.
¶ Creditores quando possint agere actione reuocatoria.de act.§.item si quis in fraudem.nu.15.fo.93.
Creditores si sint plures ꝛ vnꝰ agat reuocatoria:an bona alienata sint eidem insolidum restituenda.ibi.nu.25.fo.94.
¶ Crimen publicũ an extinguatur morte accusati vel non.vide distinctionem.de perpe.ꝛ temp.act.§.non autem omnes.nu.3.fo.127.
Quid autem in delictis priuatis.ibi.nu.4.
Crimen legis Julie maiestatis quando transeat ad heredem. de publ. iudi.§.publica autem.nu.2.fo.137.
Crimina quedam sunt priuata:quedam publica.que sint illa : vide de publi.iud.in princ.nu.1.fo.136.
¶ Crimen qñ opponitur per viam exceptionis non seruatur solennitas que

tas que seruatur quando proceditur per viam accusationis: denunciationis: ⁊ inquisitionis.de pub.iud.nu.6.fo.135.

Curare debet iudex vt ferat sententiã certam: super quo versatur ista cura iudicis.de act.§. curare.nume.15.fo.115.

Curator datus ad litem an debeat compelli subire onus.de cura.§.itez inuiti.nu.3.fo.17.

An autem talis curator teneatur appellare.ibi.nu.4.

Curator adulti an sit legitimus vel datiuus.de fiducia.tute.in prin.numero.1.folio.15.

Custos carceris si cognoscat mulierem sibi commendatum: acriter puniri debet.de publi.iud.§.item lex iulia.nu.5.fo.137.

¶De litera D.

Dans alicui bona sua: ⁊ forte dicit causa ioci: quid presumetur. ⁊ an sit vera donatio.de mili.test.§.plane.de testamentis.nu.2.⁊.3.fo.34.

Datum a testatore causa implende conditionis an ⁊ quando patitur Falcidiam.de leg.falci.in princ.nu.6.fo.51.

Debitor an liberetur ab obligatione per cessionez bonorum. de acti.§.cum eo quoq;.nu.6.fo.118.

Debitor potest liberari inuitus.hoc verum si creditor recipiat: ⁊ quid si non vult recipere.quib.mod.tol.obl.§.nec interest.nu.3.fo.79.

Debitor an possit detrudi in carcerem pro debito ciuili.de actio.§. cuz eo quoq;.nu.2.fo.118.

Debitor pupilli an possit esse tutor in aliquo genere tutele.de auth.tu.§.si autem.nu.2.⁊.3.fo.16.

Debitor si impetrauit dilationem an extendatur ad fideiussores.de iure natu.gen.⁊ ciui.§.quodcunq; ergo.nu.3.fo.6.

Quid si fideiussore conuento debitor qui habet priuilegium suscipiat defensionem fideiussoris: an possit ex sua persona allegare priuilegium.ibidem.nu.4.

Debitor qñ efficitur non soluendo cedit damno heredis: vbi augentur facultates cedit lucro legatariorũ.de leg.fal.§.quantitas.nu.2.fo.51.

Debitor pupilli si soluat pupillo an sit necessaria tutoris ⁊ iudicis authoritas: an vo sufficiat authoritas iudicis.q.ali.lz.§.idcq;.nu.1.f.30.

Debitor principalis quando pro alio interuenit qualiter potest apparere.de fideius.in rub.nu.4.fo.69.

Debitor alienauit bona sua in plures: agit 9 vnuz: excipit q̃ nõ conueniat nisi p rata: an bñ excipiat.de ac.§.itẽ si qs i fraudẽ.n.26.f.94.

Debitor si vendidit reditus ppetuos sup re obligata quos percepit emptor bona fide decem annis: an quo ad illos prescripsit decez annis contra primum creditorem.de actio.§.item seruiana.nu.35.fo.96.

Debitor an possit renunciare beneficio cessionis bonoruz. de actio.§.is quoq;.nu.7.fo.118.

Debitor qui bonis cessit non potest condẽnari nisi habeat emolumentum idoneum.quid autem dicatur idoneum.ibi.nu.8.

Debitor ex cã lraruz obligatiõis si scdo cauit: ⁊ pecuniã se recepisse recognouit forte ex interuallo: an creditor sufficienter probet numerationẽ p hoc bm instrm seu scripturã.de lite.obl.in princ.nu.12.fo.72.

Debitor cedẽs bonis an liberet a debito. de act.§. cũ eo qq;.n.5.fo.134.

Debitor si proponeret exceptionẽ non numerate pecunie intra vel post biennium: ⁊ lite contestata facit positionem quod pecunia fuit numerata: quid iuris.de lite.oblig.nu.2.fo.71.

Debitor si renunciauit exceptioni non numerate pecunie: an videatur renunciare exceptioni in factum.de lite.oblig.nu.15.fo.73.

¶Debitum ciuile tantum non potest constitui soluendum.de actio.§. de constituta autem pecunia.nu.2.fo.97.

Debitum annuuz quãdo debeatur: vel peti possit. de fideius.§.qui hoc anno.nu.1.2.⁊.3.fo.69.

¶Decanus sancti Aniani Aurelianñ.de consuetudine appropriat sibi bona clericorum ab intestato decedentium. quidam clericus filiusfa.decedit intestatus: an sibi debet appropriare eius bona.de hered. que abintest.defe.in princ.nu.2.fo.53.

¶Decima an possit obligari.de actio.§.item seruiana.nu.30.fo.96.

¶Decimarũ ius lz non possit transferri in laicũ: perceptio tñ fructuũ vel emolumentũ põt transferri.de vsufru.§.item finitur.nu.1.fo.26.

¶Decedere pro parte testatus et pro parte intestatus an quis possit si dicat: instituo Titium in semisse.in aliis autem bonis volo decedere intestatus.de here.insti.§.hereditas.nu.5.fo.37.

¶Defensio est de iure naturali: quo iure nulla est differentia personarum.de iure natu.gen.⁊ ci.§.ius autem gentium.nu.5.fo.5.

¶Defensor ciuitatis an possit relegare.quib.mo. ius pa.po.sol.§.cum autem.nu.6.fo.13.

¶Defendere quis se potest secundum tria moderamina.de quibus vide de iure na.gen. ⁊ ciui.§.ius autem gentium.nu.2.fo.5.

Defendere se incontinenti quis dicatur.ibi.nu.3.⁊.4.

Defensor si sit condemnatus an possit fieri executio contra fideiussorez qui promisit iudicatum solui. vel an debeat veniri contra eum per viam actionis.de satisd.§.si vero reus presto.nu.11.fo.126.

Defensor non interuenit in iudicio pro presente.ibi.nu.1.

Defensor an admittatur in causa legitimatis ⁊ in causa matrimoniali.ibidem.nu.2.3.⁊.4.

Defensor an admittatur in causa criminali.ibi.nu.6.

¶Defunctus in vita sua promisit emendare damnũ. excessum cõfitendo: an possit agi cõtra heredes licet lis non fuerit contestata contra defunctuz dum viueret.de perpe. ⁊ temp.act.§.penales.nu.9.fo.128.

¶Delegati ad vniuersitatem causarum an reuocentur morte delegantis.de man.§.item si adhuc.nu.4.fo.78.

Quid de officiali episcopi.ibi.nu.5.

Quid de reformatoribus qui mittuntur de curia Francie ad reformandum prouincias: an reuocentur morte mandantis.ibidẽ.nu.6.

¶Delegatus ab imperatore an possit legitimare.de adopt.§.imperio. numero.1.folio.12.

Et an ius legitimandi committi possit.ibi.nu.2.

¶Delicta non transeunt ad heredes.de hered.que ab intest.defe.§.per contrarium.nu.1.fo.53.

Delicta q̃to sunt grauiora: tanto grauius sunt punienda. de perpe. et temp.act.§.non autem omnes.nu.2.fo.127.

Delicta seu maleficia que infament: ⁊ que non.de pena te. lit. §. ex quibusdam.nu.4.fo.134.

¶Delinquens palam an magis puniatur q̃ qui clam vel econtra. de act.§.sequens illa diuisio est.nu.7.fo.104.

Delinquentes ex quasi maleficio: an teneantur quilibet insolidum. de obli.que ex qua.del.nas.§.in his autem.nu.1.fo.83.

Denunciare quis possit in criminibus notoriis ⁊ manifestis.de pub.iudi.in princ.nu.3.fo.126.

¶Deportati hodie an per reges possint restitui.quib.mod.ius pa.po. sol.§.cum autem.nu.3.fo.13.

¶Deprecatio iusta est audienda: iniusta repellenda. de his qui sui vel alie.iu.sunt.§.sed hoc tempore.nu.5.fo.11.

¶Depositarius si sua culpa lata res sit surrepta an possit agere furti actione contra furẽ.de obli.que ex delic.nascun.§.sed is.nu.1.fol.80.

¶Desponsauit quidam mulierem quãdam credens vxorem suam viuere: postea reperitur qd tempore quo secundaz desponsauit prima erat mortua: an sit ligatus.de leg.§.si quis rem suam.nume.3.fo.46.

¶Destinata vsui publico non sunt in bonis alicuius. videntur enim esse ciuitates: fisci: vel vniuersitatis. de re.diui.§.thesauros.n.5.f.24.

Dicta in precedentibus videntur repetita in sequẽtibus: an hec regula sit semper vera. de lege aqui. §. hoc tñ.nu.2.fol.81.

¶Dies cepta an ⁊ quando habeatur pro completa.qui.ex cau.ma. nõ §.eadem lege.nu.1.fo.9.

Dies an ⁊ quando debeat poni in instrumento.de inuti. stipu. §. item verborum.nu.4.⁊.5.fo.66.

Et an debeat edi instrumentũ cũ die ⁊ consule. vide ibi.nu.5.fo.67.

Dies legati quando cedere dicatur tria sunt tempora cõsideranda. de lega.§.si peculium.nu.1.fo.48.

Quid si sui succedunt qui statim fiunt heredes velint nolint a quo tempore cedit dies legati.ibi.nu.2.

Cur autem in legato in certam diem cedit dies quo ad obligationẽ ab adita hereditate: tamen non transit dominium vsq; ad euentuz diei.quare tam varie.ibidem.nu.3.

¶Dieta legitima est.xx.miliariũ.de excu.tu.§.q aũt excusare.nu.2.f.19.

¶Definitio obligatiõis quam ponit imperator in titulo de obligationibus an comprehẽdat obligationem naturalem ⁊ ciuilem.de obli. in princ.nu.12.fo.59.

Difficultas non impedit obligationem.de legat.§.exceptis.nu.3.fo.50.

¶Dimittens locum quo quis consueuit ire ⁊ redire: videtur relinquere animo non reuertendi.de re.diui.§.reuertendi.nu.1.fo.22.

¶Dioceses episcoporum que sunt limitate an habeat accessionem in limitibus de re.diui §.preterea.nu.1.fo.22.

¶Dispensatio si fiat cum aliquo per papam vel episcopum qui tamen secum dispensatum esse ignorauit: an ex tali dispensatione sibi ius acquiritur.de lega.§.si quis rem suam.nu.2.fo.46.

¶Diues aut potens aliqs ducẽs magnã familiã minat pauperi q̃ cũ occidet pauper.q nõ põt secã habere familiã captata die ⁊ hora occidit illũ diuitẽ.qd iuris.de iu.na.gen.⁊ ci.§. ius aũt gẽtiũ.nu.6.f.5.

Doctores qualiter aut qua authoritate creantur in Frãcia. ⁊ qualiter authoritate apostolica: ⁊ qualiter doctor creat doctorem.vide de iure na.§.responsa.nu.2.fo.6.

¶Doctrina prudẽtum facilis est.de insti.⁊ iure.§.his itaq;.nu.1.fo.4.

¶Dolus si arguitur in contractibus siue in delictis: an interesse probetur per iuramentum.de verb.obl.§.non solum.nu.2.⁊.3.fo.62.

Dolus qualiter probari debet quando quis dicitur dolo desiisse possidere.de act.§.omnium actionum.nu.24.fo.86.

Dolus lata culpa leuis ⁊ leuissima quid sint: vide quib.mod.re contrahi.obli.§.preterea.nu.1.fo.61.

Dolus ⁊ culpa: seu sola culpa quando veniant in contractu.vide quib. mod.re contra.obli.§.item is cui.nu.2.fo.60.

Dolus requiritur ex parte alienantis in fraudem creditorum: an autez ⁊ acquirentis.de actio.§.item si quis in frau.nu.1.fo.93.

Quare autem requiruntur tria quando alienatur titulo oneroso: quando autem titulo lucratiuo duo tantum.ibi.nu.2.

¶ Domestici alicuius si rem aliquam surripiat an nascatur actio furti inter dnm & domesticu.de obli. que ex delic.nas.§.hi qui.nu.1.fo.80.

Domini duo si sint vnius serui:si alter consentiat qd seruus communis promoueatur ad ordines:an alter teneatur recipere partem pretij.de dona.§.erat olim.nu.1.fo.30.

Dni duo possunt esse eiusde rei.de re.diui.§.cu3 in suo solo.nu.4.fo.23.

Domini quando nihil intersit rem suam surripi.vide de oblig. que ex delict.nascun.§.furti.nu.1.fo.80.

Domini plures vnius rei quis esse non possint:possunt tamen plures esse quasi domini.de actio.§.sed iste:quidem.nu.13.fo.90.

¶ Dnii effect⁹ est q liceat vedere & obligare &c.q.ali.l3.in prin.n.1.f.30.

Dominum se dicere quis non potest ex pluribus causis:scilicet agedo. an autem defendendo.vide de lega.§.sed si rem.nu.1.fo.46.

¶ Dominus fundi si fecit prohiberi per iudicem ne aucupans ingrediatur fundum suum si postea aliquid ceperit in illo fundo:an efficiatur suum.de re.diui.§.fere igitur.nu.2.fo.22.

Dns alicuius loci si 9sentiat q mortuus inferat in locu suu3: & postea peniteat ante illatione:an possit.de re.diui.§. in alienum.nu.1.fo.21.

Quid si quis in fundo alieno fecerit cosecrari ecclesia per episcopu3 inuito domino fundi:an fundus efficiatur sacer. ibi.nume.2.fol.22.

Dominus tenetur de maleficio suorum familiarium propter officium. de oblig.que ex quasi delic.nascun.§.si filius.nu.1.fo.83.

Quid si dominus fit codemnatus propter maleficium familiariu: an potest ab eis repetere.ibi.nu.2.

Dominus rei surrepte si elegit commodatarium vt agat contra eum quem credebat esse soluendo:an potest redire ad fure. de oblig. que ex delic.nascun.§.item si.nu.3.fo.80.

Dns rei empby. qualiter agit contra scdm emphyteota in que primus alienauit emphyteosim.de loca.& conduc.§.adeo autem.nu.7.fo.75.

Dominus vtilis an possit agere condictioe furtiua.de actio.§. si itaq3. numero.15.folio.103.

Dominus debet promittere pro procuratore quod defendet et dolum non committet:qualiter hoc potest cum promittat factum alienu3. vide solutionem de satisda.§.si vero aliquis.nume.3.4.5.&.6.fol.125.

Dominus debet promittere & sui procuratoris fideiussor existere:qualiter istud fieri potest.de satisd.§.si vero aliquis.nu.2.fo.125.

Dominus an teneatur de delicto famuli sui liberi hominis. de noxa. actio.in princ.nu.3.fo.121.

¶ Dominium non potest queri ex pluribus causis successiuis : sed bene concurrentibus.de actio.§.sic itaq3 discretis.nu.3.fo.102.

Dominium transfertur in aliquibus casibus sine actu corporali.de re. diui.§.interdum.nu.2.3.&.4.fo.25.

Dominium quare queritur dno ignoranti & non ca vsucapiendi cum idem sit iudiciu.per quas personas no.acqui.§. non solu.nu.1.fo.31.

Dominium an probetur cursu temporis ita quod vasallus & sui predecessores fecerunt homagium per.xxx. annos teneantur facere perpetuo.de iure perso.§.seruitus.nu.5.fo.8.

Dominium an trasferat p assignatione.de re.diui.§.ite si qs.nu.2.f.25.

Dominium sicut requiritur ex parte agentis: ita possessio ex parte rei. de act.§.omnium actionum.nu.18.fo.85.

Quid autem.ago rei vend.expressa causa remota in libello: volo in processu probare aliam causam:an debeo admitti. ibi.nu.19.fol.86.

¶ Domus si est in rure gratia fructuum colligedorum dicitur esse rustica.de actio.§.item seruiana.nu.20.fo.95.

¶ Domum habens super aliquo ponte vel transitu:an mutato ponte vel transitu amittat domum.de re.diui.§.insula.nu.1.fo.22.

Domum tenens depressam non potest prohiberi eam eleuare:nisi alias fuerat prohibitus eam exaltare.de re.diui.§.flumina.nu.2.fo.20.

¶ Donasti mihi plures res quas peto mihi tradi. tu vis deducere ne egeas:& vis eligere de reb⁹ que tibi magis placent:ego au volo petere alias:queritur quis eliget.de actio.§. idem est si quis.nu.3.fol.118.

Quid si donatarius vult alere donatorem in domo sua: vt non fiat talis deductio:vide ibidem.nu.4.

An autem illud quod deducitur debet esse perpetuum ita vt transmittatur ad heredes.ibi.nu.5.

¶ Donata filio inter viuos a patre an computentur in legitimam. de inoffi.testa.§.igitur quartam.nu.2.fo.42.

Quid de filio quem pater facit promoueri ad sacros ordines et ei assignat reditus pro victu.ibi.nu.3.

¶ Donat aliquis bona sua & retinet quod de eis possit testari & ordinare an testamentum valeat.de pup.substi.§.liberis.nu.2.fo.40.

Quid autem si aliquis alienauerit bona sua:aliquis autem se gerit pro herede:an obligatur aditione.ibi.nu.3.

Donatio inter viuos qnq3 reuocat. de le.§.legatu.nu.1.f.44.

Donatio fieri pot ecclesie nondu edificate:vel monasterio non fundato.de serui.rusti.pred.§.ideo autem.nu.1.fo.25.

Donatio causa mortis qualiter cognoscatur a donatione inter viuos. de dona.§.mortis causa.nu.1.fo.28.

Donatio an & qn possit fieri nudo pacto.de dona.in princ.nu.1.fol.28.

Donatio facta ecclesie an possit reuocari propter ingratitudinem prelati.de dona.§.sciendum.nu.3.fo.29.

Donatio tenet quando quis donat tpe non prohibito licet casus fine magno interuallo sequatur quo donatio infringi possset . de act.§. item si quis in fraudem.nu.8.fo.93.

Donatio presumitur per simplicem promissionem sciēter factum licet res non tradatur.de actio.§.si minus intentione.nu.1.fo.116.

Donatio inter virum & vxorem reuocatur si res donata detur pignori & non legatum si res legata pignoretur.quare tam diuerse. vide de leg.§.ijdem rescripserunt.nu.1.fo.46.

Donans omnia bona sua an intelligatur donasse homagia : reditus: & alia iura incorporalia.de re.diui.in prin.nu.2.fo.20.

Donatio vt valeat quinq3 requiruntur.de dona.in rub.nu.1.fo.28.

Quid in donatione facta a patre in filio.ibi.nu.2.

Donatio si sit facta religiosis an possit reuocari propter ingratitudinem.qui.mo.tute.fi.§.item si in seruitutem.nu.1.fo.17.

Donatio an valeat facta p verba futuri tpis.de don.§.alie.nu.1.fo.29.

Quid si quis dicat:dabo tibi tale fundu:tu vero acceptas gratias agendo:an valeat donatio.ibi.nu.2.

Donationes facte coram custodibus sigillorum authenticorum an habeantur pro insinuatis.de dona.§.& cum retro.nu.3.fo.29.

Donationes post crimen contractum an valeant. de act.§.item si qs in fraudem.nu.9.fo.93.

Quid autem si criminosus vendidit bona: an fiscus possit reuocare.ibidem.numero.10.

An autem fiscus teneatur restituere pretium.ibi.nu.11.

Quid autem si volens aliquis committere crimen dedit bona sua: postea penituit & non commisit:vult repetere sub obtentu quod donatio fuerit ficta:an possit.ibi.nu.12.

Quid si quis donauit bona sua filio emancipato vel alij: & ea tenuit sicut prius: cum pluribus contraxit: emptores agunt : donatarius asserit se factum dominum per retentionem vsufructus et donatorem non potuisse alienare: creditores dicunt donatione non debere teneri in eorum preiudicium.quid iuris.ibidem.numero.13.

An autem legatarij habeantur loco creditoru hoc casu. ibi. nu.14.

¶ Donator an teneatur precise rem tradere.de dona.§.alie.nu.3.fo.29.

Donator an teneatur de euictione.ibi.nu.4.&.5.

Donator paciscendo in rei traditione an alij acquirere possit. de inu. stipu.§.si quis alij.nu.7.fo.64.

Donator & maritus opponunt exceptione inquantum facere possunt: etiam post sententiam.de excep.§.appellantur.nu.5.fo.128.

Donator si ex donatione sua conueniatur habet priuilegiu vt condemnetur inquatum facere potest:secus si ex donatioe alterius.de actio. §.idem est si quis.nu.1.fo.118.

Quid autem si donator tradidit rem realiter quam nunc possidet: donatarius eam vendicat.ibi.nu.2.

¶ Dos si constat in immobilibus soluto matrimonio: quando erit restituenda.de lega.§.sed si vxori.nu.1.fo.47.

Dos data pro matrimonio contracto contra legitimas sanctiones cu3 non sit matrimonium : cui restitui debet:aut qua actione peti. de nup.§.si aduersus.nu.1.fo.11.

Dos si legatur vt certum corpus aut certa quantitas:qualiter erit vtile vel inutile.de leg.§.sed si vxori.nu.3.fo.47.

Dubium quando fit de mandato procuratoris. de satisdat. §.finautem.nu.3.&.4.fo.124.

Duces & barones an dicantur habere maiestatem vt in eos conspirantes teneantur crimine lese maiestatis.in proemio secudi isti.nu.1.f.3.

¶ Duella an sint permissa de iure.de here.que ab intest.defe.§.per contrarium.nu.2.fo.53.

¶ Duo rei possunt se obligare diuersimode: vnus pure: alter sub conditione: & tamen reus principalis & fideiussor non. cur tam varie:si dejus.§.fideiussores.nu.10.fo.70.

Quid si fideiussor qui erat obligatus sub coditione dedit fideiussorem pure pro reo obligato:an fideiussio teneat. ibi.nu.11.

Duo rei debendi vel plures an possint conueniri vno libello. de duo. reis stip.§.ex duobus.nu.9.fo.62.

Duo si reperiant vn⁹:viu⁹:alter mortu⁹: & no 9stet qs fuerit aggressor: viuus debet absolui.de iure na.ge. & ci.§.ius autem getiu.nu.7.fo.5.

Duo rei promittendi an videantur pro se inuicem intercessisse. de duo. reis stip.§.ex duobus.nu.4.fo.62.

¶ Dux belli fecit preconizari q qui primus ingrederet castru haberet centum:plures simul ingressi sunt:& nescitur quis primus fit ingressus.quis habebit illa centu.de legi.agna.succ.§.si plures.nu.1.fo.54.

¶ De litera E.

Eadem dici non possunt que tanq diuersa assignantur:& nuncupatur.de act.§.actio.nu.5.fo.83.

¶ Ecclesia vnita alteri retinet sua priuilegia.de act.§.in personam.nu.1.fo.97.

Ecclesia Constantinopolitana no pot dare in empby.vltra tertia gnationem:ne:

tionē: nec ecclesie ei subiecte. de loca. ꝛ cōduc. §. adeo aūt. nu. 1. fo. 75.
Ecclesia quanto tpe prescribat vel contra eam prescribat. de vsusca. §. res fisci. nu. 2. fo. 28.
Ecclesia qñ sit iteruȝ consecranda propter eius dirnptionem. de re. diui. §. locus autem. nu. 1. fo. 21.
Quid autem de altari. vide ibidem. nu. 2.
Ecclesiastici si inferūt res ecclie in domū ꝯductā: an sint obligate ꝑ mercede. de actio. §. item seruiana. nu. 9. fo. 95.
Economus ecclesie a quo debeat cōstitui: ꝛ an debeat esse ecclesiastic⁹. de cura. §. ꝙ si tutor. nu. 2. 3. et. 4. fo. 17.
Electio in alternatiuis rerū cui⁹ sit debitoris: an ei⁹ cui debetur. de actio. §. huic autem qui loco. nu. 5. fo. 116.
Quid in aliis alternatiuis ꝙ rerum aut temporis. ibidem. nu. 7.
Electio qñ imminet vt fiat: si aliqs eorū q debuit interesse electioni cōtē natur: nulla est electio: an alii qui interfuerūt electioni si velint eam dicere nullā ex psona contempti: an possint. de here. q̄ ab intesta. de fe. §. eadem hec obseruantur. nu. 1. fo. 53.
Quid in aliis alternatiuis ꝙ rerum aut temporis. ibidem. nu. 7.
Electio in alternatiuis reruȝ cuius sit: debitoris an eius cui debeť. de actio. §. huic autem. in nu. 5. fo. 116.
Electio legati si sit heredis an teneať dare mediocrē. de lega. §. si gñaliter. nu. 2. 3. ꝛ. 4. fo. 48.
Electio seu interpretatio quare est heredis vbi legatur incertū: de certis: ꝛ sensit de certo: alias electio est legatarii. ibi. nu. 5. ꝛ. 6. fo. 48.
Electum quid sit: ꝛ quas virtutes habet. de re. diui. §. si duorum materie. nu. 2. fo. 23.
Eleemosynam dans viuens magis meretur ꝙ si det moriēs. de leg. §. peculium. nu. 2. fo. 48.
Emancipari quis pōt ex eisdē causis ex qbus ꝛ exheredari. de adop. §. item non aliter. nu. 1. fo. 12.
Emancipatus preteritus an rumpat ipso iure testamentuȝ. de exhere. libero. §. sed hec quidem. nu. 1. fo. 36.
Emancipati an possint esse tutores suorū fratrum. de fiducia. tute. in prin. nu. 3. fo. 15.
Emere nullus regulariter compellitur. fallit vt hic dicit. de lega. §. nō solum. nu. 3. fo. 44.
Emendare ꝛ mutare an ꝛ qualiter differunt. de actio. §. si minus intētione. nu. 2. fo. 16.
Emphyteatrū quid sit: vide de inutili. stipu. §. idem iuris. nu. 4. fol. 63.
Emphyteota an possit dare alii in emphyteosim. de loca. ꝛ conduc. §. adeo autem. nu. 2. fo. 73.
Emphyteota quando alienat emphyteosim: an trāsferat vtile dñiuȝ. ꝛ quid in vasallo. de loca. ꝛ conduc. §. adeo autem. nu. 5. fo. 75.
Emptio ꝛ venditio in quibus rebus non valeat. de emptio. ꝛ vendi. §. loca. nu. 1. fo. 75.
Emptio si facta sit ad marchas: vel vncias argenti: vel libras auri: an sit emptio. de emptio. ꝛ vendi. §. item pretium. nu. 1. fo. 74.
An autem valebit vt contractus innominatus. ibi. nu. 2.
Quid si emit ad pecuniā reprobatā per principem. ibi. nu. 3.
Quid si vēdo tibi rē vt satisfacias creditoribus: an ista satisfactio sit loco pretorii. ibi. nu. 4.
Emptor nunquid debet restituere rē vēditori. de emptio. ꝛ vendi. §. loca. nu. 3. fo. 75.
Emptor ꝛ vēditor inter se litigāt. emptor iurauit se rē emisse ꝑ deceȝ: an ex hoc sit fundata intentio venditoris. de actio. §. iteȝ si quis postulante. nu. 11. fo. 99.
Emptor aut venditor an possunt penitere sine pena. de emptio. et ven. §. in his. nu. 4. fo. 73.
Emptor an precise debet cogi rē tradere: vel liberať prestādo interesse. de emp. ꝛ vendi. §. pretium autem. nu. 10. ꝛ. 11. fo. 74.
Emptor vt subeat periculū rei empte quot: sunt necessaria. de emptio. ꝛ vendi. §. cum autem. nu. 1. fo. 74.
Emptor an teneať soluere pretiū si post emptionē reperiat rē emptam alienam vel vitiosam. de suspec. tuto. §. nouissime. nu. 1. fo. 20.
Emptores rerū inalienabilium an repetere possunt pretium. de empt. ꝛ vendi. §. loca. nu. 2. fo. 75.
Ensis ꝛ gladi⁹ qui nō pronūciuntur an ꝯtineať nomine teli vel armorū. de publi. iudi. §. item lex cornelia. nu. 3. fo. 137.
Epi ꝛ barones an possint plures gradus iudicū cōstituere ita vt appelleť de vno ad alium. de vulga. substi. in prin. nu. 4. fo. 38.
Episcopi vendicant sibi bona clericoruȝ intestatorū de consuetudine. bona alicuius clerici petuntur tanꝙ intestati: excipitur ꝙ fuit testatus. exceptio huiusmodi per quot testes probari poterit. de test. §. sȝ cum aliquis. nu. 8. fo. 33.
Quid autem si repellitur ꝙ non fuit solenne. ibi. nu. 9.
Eps an possit dare tutorē laicū. de atilia. tuto. in prin. nu. 5. fo. 15.
Quid si eps de consuetudine cognoscit inter laicos. ibi. nu. 6.
Equitas canonica est dulcis ꝛ rationabilis. de perpetuis et tempo. actio. §. penales. nu. 6. fo. 128.
Equitas eadem vbi est: idē ius statui debet. de legitima pa. tute. numero. 1. folio. 14.
Errans an ꝛ quando possit transferre dominiū rei alicuius legatarii. de lega. §. sed ꝛ si legatarii. nu. 1. fo. 46.
Error in causa tradendi an impediat translationem dominii. de obli. que ex quasi. cō. na. §. idem is cui. nu. 1. ꝛ. 2. fo. 79.
Quid si erratur in corpore rei. ibi. nu. 3.
Quid si sit error in persona. ibidem. nu. 4.
Quid si sit error in conditione persone: vt qr credebam te liberum: ꝛ eras seruus: vel procuratorem: ꝛ non eras. ibi. nu. 5.
Error iustus vel iustissimus quis dicatur in acquirente rem aliquam. de vsusca. §. error. nu. 1. fo. 28.
Error in datione tutoris in facti causa vitiat actum. de cura. §. furiosi. nume. 3. fo. 17.
Error in nomine an ꝛ quando vitiet actum vel dispositionem. de leg. §. si quis nomine. nu. 1. fo. 49.
Examen apum quousꝙ tuum esse credatur si euolauerit ex alueo. vide de re. diui. §. examē. nu. 1. fo. 22.
Sed an dominus possit hoc casu prohibere ne quis intres funduȝ suum. ibidem. nu. 2.
Excedens fines mandati licet non habeat mandati actionem: an aūt habeat vtilem actionem nego. gest. de manda. §. is qui. nu. 1. fo. 77.
Exceptio personalis extenditur ad fideiussorem in obligationib⁹ faciēdis. ꝛ replica. §. exceptiōes. nu. 3. f. 130.
Exceptio que alias non daretur fideiussori datur ei quando vt defensor conuenitur. de replica. §. exceptiones. nu. 2. fo. 130.
Exceptio opposita ꝙ debitum petitum pure est cōditionale: an sit dilatoria. de exceptio. §. appellantur. nu. 13. fo. 129.
Exceptio diuisionis que competit fideiussoribus an sit peremptoria: an dilatoria. de fideiusso. §. si plures. nu. 5. fo. 70.
Exceptio cedendarum actionum qualiter ꝛ quando potest opponi cōtra creditorem agenteȝ contra debitorem principalem. qui. mo. tol. li. obli. §. item si reus. nu. 1. ꝛ. 2. fo. 79.
Exceptio compensationis ꝛ exceptio doli an sint idē quo ad effectuȝ. de actio. §. in bone fidei autem iudiciis. nu. 2. ꝛ. 3. fo. 112.
Exceptio ꝛ defensio an sint idem: an vero differant. de excep. in rubric. nume. 1. fo. 128.
Exceptio dilatoria non fuit opposita: testes tamen producti super debito deponunt de longiori die: an fiet condemnatio de presenti. de exceptio. §. temporales. nu. 2. fo. 129.
Exceptioni nō numerate pecunie an possit renunciari. de lite. obli. nu. 14. fo. 73.
Exceptiones dilatorie an admittantur in notoriis. in proe. secundi insti. nu. 8. fo. 4.
Exceptiones procuratorie id est contra personaȝ procuratoris quales sunt: ꝛ qualiter proponantur. de excep. §. preterea. nu. 1. fo. 129.
Exceptiones declinatorie fori debent proponi in initio iudicii. qd autem sit illud initium: vide de excep. §. appellantur. nu. 7. fo. 129.
Exceptiones peremptorie dicunť ab effectu: quando negotiuȝ de quo agitur perimunt: nō a tēpore. de excep. §. appellantur. nu. 11. fo. 129.
Exceptiones peremptorie appellanť tribus modis: ex vitio: ex effectu: ex tempore proponendi. de quibus singulis vide de exceptioni. §. appellantur. nu. 1. fo. 128.
Exceptiones peremptorie an durent perpetuo. de excep. §. appellantur. nu. 2. ꝛ. 3. fo. 128.
Excussio bonorum qualiter sit facienda contra debitorem antequam perueniatur ad extraneos possessores. de actio. §. iteȝ si quis in fraudem. nu. 16. fo. 93.
Excommunicati ꝛ relegati an equiparētur. de capi. diminu. §. minor. nume. 1. fo. 14.
Excōicati ꝛ infideles si ad ecclesiā confugiunt: an gaudeant immunitate. de iis qui sui vel alie. iur. sunt. §. sed hoc tempore. nu. 3. fo. 10.
Executio contra quem fiet quando laudatus garitor vel author nominatus succumbit. de satisda. §. si vero reus presto. nu. 10. fo. 126.
Executores testamenti si differant soluere legata relicta locis piis: an puniatur pena dupli. de actio. §. sequens illa diuisio. nu. 10. fo. 104.
Executores vltimarum voluntatum nullam habent potestatem nullis heredibus institutis: vel nisi heredes ab intestato adeant. de eo cui lib. cau. bona adi. in prin. nu. 1. fo. 58.
Exercere si quis non potest officium an debeat perdere emolumentuȝ ipsius. de legi. patro. tute. in prin. nu. 2. fo. 14.
Exercitor obligať ex facto magistri: ꝛ tamen magister ei non acquirit: secus in institore. cur tam varie. qd cum eo. §. si igitur. nu. 5. fo. 119.
Exercitoria ꝛ institoria dantur si contractum fuerit eius rei gratia. qs autem probabit cuius rei gratia sit contractum. ibi. nu. 6.
Quid si expresse fuit mandatum: an creditor teneatur probare. ibi. numero. 7.
Quid si quid prepositus fuerit alicui ville ad omnia facienda que sunt necessaria: si accipiat mutuo pecuniam an ille qui eum preposuit possit conueniri. ibi. nu. 8.
Exheredatio non est res inepta in nepote: imo lex consuluit debere nepotem exheredari vel institui. quibus modis testamen. infirman. in principio. nume. 2. fo. 40.

Exhibitio diei ⁊ consulis an pariat materiā falsum fabricandi.de inu tili.sti.§.item verborum.nu.6.fo.67.
Eximens vi captū ⁊ arrestatū qua pena puniat.de actio.§.item aduer sus eum.nu.7.fo.100.
Exolutor ⁊ principalis debitor an pacto obligatur in cōtractibus qui consensu contrahuntur.de fideiusso.in rubrica.nu.2.fo.69.
Expectātes plures si sint sub diuersis datis:an tps mensis constitut⁹ ad acceptandū currat posterioribus ꝙdiu primus potest accepta re.de bo.pos.§.cum igitur plures.nu.4.fo.57.
Expense modice an ⁊ quando possint repeti.de re.diui.§.gallinarum. numero.2.fo.22.
Expēse facte volūtarie an repeti possunt.de actio.§.tripli.nu.3.fo.108.
Expense non semper debent ab eo qui succumbit.vide de hoc de pe.te. liti.§.hec autem.nu.2.fo.134.
Quid si litigans contendit de puncto iuris:an debeat condemnari in expensis.ibi.nu.3.
Extraneus puta Alemanus vel Anglicus an tenet prestare cautionē de iudicato soluendo.de satisda.§.sed hec hodie.nu.7.fo.124.
Extrane⁹ heres quis dicat.de here.quali.⁊ diffe.§.ceteri g.nu.1.fo.43.

De litera F.

Faber dicit quicūqꝫ est ꝯstructor operis.de re.diui.§. ex diuerso.nu.1.fo.23.
Falcidia detrahit de cōmodo representationis:non de ipsa dote legata.de lega.§.sed si vxori.nu.2.fo.47.
Familie ercis.actione an possit agi pro vna sola re:que remāsit ad diui dendum.de actio.§.quedam actiones mistam.nu.19.fo.106.
Quid autem si tota hereditas fuit diuisa mutuo cōsensu reb⁹ pau cis exceptis.ibi.nu.20.
Famulus meus liber bono meo iussu recipit mutuo pecuniaꝫ.seu vi num ⁊c.an ego possim conueniri.qd cum eo.§.si igitur.nu.3.fo.119.
Quid in vxore an maritus conueniatur pro ea.ibidem.nu.4.
Famulus alterius socij dedit dānū:an domin⁹ eius teneatur.de socie tate.§.socius.nu.4.fo.77.
Femine non possunt dari tutrices.de tute.§. permissum. nu mero.1.fo.13.
Fera bestia si recepta sit in naturaleꝫ libertatem si pauperiē fecerit an aliqua competat actio.si quadru.pau.fecis.dica.in prin.nu.5.fo.122.
Fera si damnum dedit cum esset in naturali libertate:sed postea perue nerit ad potestatem domini:an dominus teneatur.ibi.nu.6.
Feuda an veniant in generali alienatione bonorū:⁊ pſertim in regno Francie.de re.diui.in prin.nu.3.fo.20.
Feudatarius vel emphyteoticarius habēs fundū:si quis in illo fundo inuenerit thesaurū:an dimidia spectet ad eum.de re.diui.§.thesau ros.nu.2.fo.24.
Quid si quis pscripserit tuū fundū lōgissimo tpe:⁊ ita nō est fact⁹ dominus:an quod inuentuꝫ fuerit in eo ipsius erit.ibidem.nu.3.
Fictio legis cornelie q̄ fingit captū ab hostibus preambula bo ra captiuitatis mortuū qualiter intelligat.qui.nō est p mis.facere testamentum.§.eius qui.nu.1.fo.35.
Fideicommissum an olim poterat peti saltem per officium iudicis.de fideicom.heredi.in prin.nu.1.fo.51.
Fideicommissum potest relinqui quibuscūqꝫ verbis:dumtā sint apta importare fideicōmissum ⁊ importent dispositionē.de singu.re.per fideicommis.relic.§.verba autem.nu.1.et.2.fo.52.
Fideicommissarius vniuersalis an gaudeat beneficio inuentarij.de he re.qua.⁊ diffe.§.extraneis.nu.3.fo.43.
Fideicommissarius vniuersalis an possit esse testis in testamento.de te sta.§.legatarijs.nu.1.fo.34.
Fideicōmissarius debet cauere heredē esse indēnem quando sibi resti tuit hereditatem.de fideicom.heredi.§.sed etiam.nu.1.fo.52.
Fideicōmissari⁹ vniuersalis an possit inuētariū facere ⁊ gaudere eius bñficio si heres nō fecerit.de here.q̄.⁊ diffe.§.extraneis.nu.4.fo.43.
Quid autē si heres fecit inuentariū ⁊ moritur:an heres suus gau debit tali beneficio.ibi.nu.5.
Fideiussor qñ accedit obligationi naturali nō hꝫ exceptio nem.secus quando accedit ciuili.de fideius.§.ac nec.nu.2.fo.69.
Fideiussor/sponsor/mādator/sunt nomina eorū q p alijs interueniūt. de fideiusso.in rubrica.nu.1.fo.69.
Fideiussor pōt accedere obligationi naturali vel ciuili:⁊ tenet:si tamē sit ignorās habet exceptionē.de fideiusso.§.ac nec.nu.6.⁊.7.fol.69.
Fideiussor d̄: q p alio fidē adstrinxit.de repli.§.exceptiōes.nu.1.fo.130.
Fideiussor datus in iudicio tenet ad ea q̄ in condēnatione continētur nisi fuerit prouocatum.quid si fuerit prouocatum ⁊ appellans suc cubuit.de satisda.§.alia.nu.3.fo.126.
Fideiussor accedit obligationi pretorie resultanti ex contractu filij vel serui.de actio.§.actiones autem.nu.7.fo.98.
Fideiussor fideiubens in iudicio pro reo vsqꝫ ad quod tempus tenetur de satisda.§.sed hodie hec.nu.2.fo.124.
Fideiussor si se cōstituat reū principalem:an possit in plus obligari ꝙ reus principalis.de fideiusso.§.fideiussores.nu.9.fo.70.
Fideiussor si promisit plus scienter ꝙ re⁹ principalis teneat:an oblige tur.de fideiusso.§.fideiussores.nu.5.fo.70.
Quid si iurauit.ibidem.nu.6.
Fideiussor datur regulariter p dilatione habēda:psfide igit ageret si p cipitaret debitorē anꝙ creditor.de fideius.§.si qd autē.nu.2.fol.70.
Fideiussor habēs exceptionē diuisiōis si eā nō oppon at ⁊ soluat totū debitū an possit repetere p portiōe.de fideius.§.si plures.nu.6.f.70.
Fideiussor si in pl⁹ fideiubet ꝙ principalis teneat:an saltē obliget i eo in quo re⁹ principalis tenet.de fideius.§.fideiussores.nu.1.fo.70.
Fideiussor quādo fideiubet in actione penali an obligatio fideiussoria transeat ad heredem.de fideiusso.§.fideiussor.nu.1.fo.70.
Quid si reus principalis fuit vocatus pro emenda:et recognoscen do gagiauit emendam:⁊ dedit fideiussorem pro ea:an tenebat he res principalis ⁊ heres fideiussoris.ibi.nu.2.
Fideiussores plures an teneant insolidū si accipiant diuersis tempori bus.de fideiusso.§.si plures.nu.2.fo.70.
Fideiussores an habeant beneficium eple diui Hadriani si aliqui eorū non sunt soluendo.ibi.nu.3.
Fideiussores nō habēt beneficiū diuisionis si sint fideiussores:sꝫ non p eodem debitore.⁊ quid si sint duo rei ibidem.nu.4.
Fides de pretio videt habita probata traditiōe cū actor habeat pba re traditionem.de actio.§.sed iste quidem.nu.18.fo.90.
Filiatio qualiter probetur.de actio.§. preiudiciales.num.14. folio.101.
Filij in potestate habēt bonorū posses.contra tabulas sicut emācipa ti.de heredi.que abintesta.defe.§.eadem hec.nu.2.fo.53.
Filij si nō ceciderūt i acie sꝫ extra aciē ex ictib⁹ i acie receptis:an psint pri quo ad excusationē tute.de excu.tu.§.sꝫ si in libello.nu.1.fol.18.
Filij liberti siue sit pauper siue diues semper excludunt patronū a suc cessione.de succes.liberto.§.sed nostra.nu.2.fo.56.
Filij ⁊ filie fratrum ⁊ sororum succedunt in stirpes.de legiti.agna.suc ces.§.ceterum.nu.2.fo.54.
Adde questionem de baronia:quis succedat an filius baronis an filia filij primogeniti iam mortui.ibi.nu.3.
Fili⁹ existens in potestate patris si sit surreptus furto qualiter fiet esti matio dāni de obli.q̄ ex delic.na.§. interdum.lo primo.nu.1.fol.80.
Filius an potest esse testis pro patre in his quib⁹ nihil queritur patri. de testa.§.sed neqꝫ.nu.1.fo.34.
Filius non potest vocare patrem in ius.⁊ de quibus filiꝰ intelligat. vi de de pena teme.litigan.§.omnium autem actionum.nu.2.fo.134.
Filius si conuenitur ⁊ se contendit filium alterius ⁊ alteruꝫ esse in pos sessione eius:an requiritur authoritas illius alterius:alias proces sus sit nullus.de actio.§.preiudiciales.nu.13.fo.101.
Filius si habeat profectitium ⁊ castrense an possit agi contra patrē de profectitio si contrahat in castrensibus:quia forte emit equum vel arma.de actio.§.actiones autem.nu.4.fo.98.
Filius beneficiatus an possit patrē conuenire ratione sui beneficij sine venia.de act.§.⁊ in eum.nu.3.fo.99.
Filius conuenitur in peculio castrensi:in aduentitio autem tanꝙ ad ministrator legitim⁹.de acti.§.actiones autem.nu.3.fo.98.
Filius an ex sola nominatione presumatur filius.de adop.§. apud ca tonem.nu.2.fo.13.
Filius si sit heres alicuius quis faciet inuentarium:pater an filius.de here.quali.⁊ diffe.§ extraneis.nu.8.fo.43.
Filius suus preteritus rumpit ipso iure testamentū: exheredatus:vero per contratabulas.de exhere.libe.in prin.nu.1.fo.35.
Filius non potest acquirere hereditateꝫ sine patris authoritate.de inu tili.stipula.§.pupillus.nu.3.fo.66.
Filius emancipatus an desinat esse agnatus per emancipationeꝫ etiā hodie.de legiti.agna.succes.§.ad legitimam.nu.1.et.2.fo.54.
Filius nō habet necesse instituere patrē:vel exheredare vt testamentuꝫ valeat.nā preterito patre valet testamentum licet rumpi possit per contratabu.de exhereda.libero.§.emancipatos.nu.1.fo.36.
Fili⁹ si reperiat offendisse patrē ⁊ testū cancellatū:an psumat volūtas testatoris mutata.quib.mo.testa.infir.§.ex eo autē.nu.3.⁊.4.fo.41.
Fili⁹ quare melius obligat patrem de peculio.fideiubendo ꝙ seruus. quod cum eo.§.que diximus.nu.3.⁊.4.fo.121.
Filius si condemnatus sit qualiter fiet executio.ibi.nu.1.
Filius si habet diuersa peculia castrēse vel quasi:⁊ aduentitiū:⁊ pfecti tiū:i quo fiet primo executio.de nora.actio.§.si seru⁹ dño.n.5.f.122.
Filius si sit citatus ⁊ condemnatus in quo fiet contra euꝫ executio.vi de de nora.actio.§.si seruus domino.nu.2.fo.122.
Quid si filius nullum habet peculiū:in quo fiet executio. ibi.nu.3.
Filius si sit contumax si habeat peculiū vel quasi:fit in eo missio:alias potest excommunicari in curia ecclesiastica.quid autem in curia se culari.de nora.actio.§.si seruus domino.nu.1.fo.122.
Filiusfamilias si facit testamentū patre existēte penes hostes:an valeat.de ijs qui sui vel alie. iu.sunt.in prin.nu.1.fo.10.

Filiusfamilias fecit testamentũ in casu quo facere potuit: postea dedit se in adoptionẽ: an.§.iste.nõ tamẽ habeat locũ.vide qui.mo.testa. infir.§.non tamen.nu.5.fo.41.
Filiusfamilias obligatur patri in peculio castrensi vel quasi castrensi. de inuti.stipu.§.item inutilis.nu.1.fo.66.
Filiusfamilias an ⁊ quando obligetur ex voto.ibidem.nu.2.
Filiusfamilias an possit esse tutor legitimus.qui.mo.tute.fi.§.minima. numero.1.fo.17.
Filiusfamilias si se dicat patrẽ famil.vt pecunia sibi mutuet: an debeat credi eius assertioni.quod cum eo.§.que diximus.nu.6.fo.121.
Filiusfamilias si fuerit in scholis de voluntate patris: an recte sibi pecunia mutuetur: ⁊ pater teneatur.ibidem.nu.7.
Filiusfamilias veteranus miles debet testari iure cõmuni.de milita.testa.§.sed hactenus.nu.1.fo.35.
Filiusfamilias põt donare cã mortis patre ꝯsentiẽte: nõ.tñ testari: que est ratio diuersitatis.qui.nõ est ꝑmissum fa.testa.in prin.nu.1.fo.35.
Quid si filiusfa.volũtate patris legat ⁊ dicit: si nõ valet vt legatuz: valeat iure cuiuslibet vltime volũtatis.an saltẽ valebit sicut donatio causa mortis.ibidem.nu.2.
Fines mãdati an debeã seruare qñ mihi aliquid mãdas: ego autẽ scio te errare ⁊ te maius ius habere.de manda.§.is qui.nu.2.fo.77.
Fiscus: hoc verbuz diuersimode accipitur in iure.de actio.§.rursus ex diuerso.nu.29.fo.93.
Fiscus si succedat pront in titulo de eo cui liberta.cau.bona adi.seruat libertates .et soluit legata.de eo cui liberta.cau.§.⁊ ne huius.numero.1.fo.58.
Fontẽ habẽs i fundo suo quo nõ vtit vicin⁹: vult ducere aquã ad suũ fundũ: an hoc ei liceat.de reg.fu.ca.tollẽ.n. 2.f.10.
Frater an habeat cõditionẽ ex lege i casu i quo nõ est loc⁹ q̃re le ioffi.testamẽti.de ioffi.testa.§. adulterinis. n.3.fo.43.
Frater an sit tutor legitimus.de fiducia.tute.in prin.nu.2.fo.15.
Frater an possit agere furti fratre surrepto.de oblig.q̃ ex delic.nascun. §.interdum.lo primo.nu.2.fo.80.
Fratres duo si post mortẽ parẽtũ mãserũt longo tẽpore simul indiuise ⁊ vnus facit magnas expẽsas: an in diuisione debẽt sibi cõputari. de obli.que ex qua.cõtrac.nascũ.§.item si inter.nu.2.et.3.fo.79.
Fraus qualiter poterit apparere qñ quis alienat in fraudẽ creditoruz vel fisci.de actio.§.item si quis in fraudem creditorum. nu.7.fo.93.
Fructuarius an possideat seruũ in quo habet vsumfructũ.p quas pso.no.acqui.§.de his autem.nu.3.⁊.4.fo.31.
Fructuarius an possit prescribere rẽ in qua hz vsumfructũ.ibi.nu.5.
Fruct⁹ possunt peti duob⁹ modis.vno modo tanq̃ accessorij.alio modo tanq̃ principales.s.iure actiõis.de offi.iudi.§.⁊ si i rẽ.nu.5.fo.136.
Fructus veniunt in actione reuocatoria: scilicet fructus pendentes.de actio.§.item si quis in fraudem.nu.27.fo.94.
Fructus quo iure petantur.vide distinctio.de offi.indi.§.⁊ si in rẽ.nume.3.⁊.4.fo.136.
Fructus efficiuntur bonefidei possessoris per quemcunq̃ leuentur: an idem in fructuario.de re.diui.§.is vero.nu.1.fo.24.
Fructus an fiant coloni a quocunq̃ recolligantur.de re.diui.§.is vo. nume.3.fo.24.
Fructus a quo tempore veniãt in actione stricti iuris.de actio.§.actionum.nu.5.fo.109.
Fructus percipiẽdi dicuntur duobus modis.de quibus vide de re.diui.§.si quis a non domino.nu.5.fo.24.
Adde distinctionẽ super restituẽdis fructibus vel nõ.ibidez.nu.6.
Fullo cui res est furto surrepta an illud qd exigit debeat restituere domino.de obliga.que ex delic.nascun.§.item si.nu.2.fo.80.
Frumentum excutiens an efficiatur excutientis.de re.diui.§.cũ ex aliena.nu.3.fo.23.
Fundus emphyteoticus vel censualis si alicui detur: an illud quod illi fundo accedit per alluuionem fiat illius fundi.de re.diui.§.preterea.nu.2.fo.22.
An autem pensio crescat propter alluuionẽ vel decrescat. ibi.nu.3.
Fundus dotalis an possit alienari.quib.alie.lz.in prin.nu.2.fo.30.
Fundus si leget cũ instrumẽto: siue instructus siue fund⁹ ⁊ instrumentum: videt legatum instrumẽtũ fundi.⁊ alienato fundo. extinguit legatum instrumenti fundi.de lega.§.idem est.nu.1.fo.47.
Fund⁹ tu⁹ dz suitutẽ fũdo meo: obligasti eũ Meuio: an valeat obligatio si Meui⁹ nõ hz fundũ cui suiat.de actio.§.itẽ suiana.n.25.f.96.
An autẽ in formali vsufructu sufficiat pactio de vendendo sine voluntate domini fundi seruientis.ibi.nu.26.
Furiosus ⁊ prodigus an differant quo ad curatoris dationez.de cura. §.furiosi.nu.1.fo.17.
Fur manifestus semper tenetur vi bonoruz raptorum: sed nõ manifestus tenetur: demũ si habebat animuz rapiendi si nõ reperisset qui ei resisteret.vi bo.rapto.in prin.nu.1.fo.81.
Fur manifestus magis cõtemnit dñm: ⁊ ideo magis offendit.vi bo.rapto.§.quadruplum.nu.1.fo.81.
Fur diurnus an ⁊ qñ possit occidi.de lege aqui.§.iniuria.num.1.fo.81.
Fur manifestus quis sit.vide remissiue de actio.§.sequens illa diuisio. nume. 8.fo.104.
Fur manifestus quare plus punitur quam raptor: cuz in actione furti manifesti totum sit pena: in vi bo.rap.triplum.ibi.nu.9.
Furem nocturnum potest quis occidere indistincte: diurnum vero nõ nisi se telo defendat.de lege aquilia.§.iniuria.nu.2.fo.81.
Quid si fur nocturnus cognoscat ad candelã: diurnus nõ: qr fugiebat ⁊ erat extraneus: an possint hoc casu ambo occidi. ibi.nu.3.
Quid si nocturnus non se defendit sed fugit cum rebus: aut forte diurnus fugit ⁊ est omnino incognitus.vide ibi.nu.4.
Quid autem si nulli sunt testes de hoc.ibidem.nu.5.
Sed qualiter testificari poterunt cum clamando occidatur: ⁊ sic testes tarde venient ibidem.nu.6.
Furti actio intentari potest ciuiliter ⁊ criminaliter: an idẽ actio.vi bonorum rapto.vi bo.rap.§.sane.nu.1.fo.81.
Furtum non fit sine dolo.de re.diui.§.gallinarum.nu.1.fo.22.
Furtum est prohibitum lege naturali.de obli.§.omnium. nu.1.fo.60.
Furtum perquirere est hodie prohibitũ exceptis certis casibus.de obl. que ex delic.na.§.conceptum.nu.1.fo.80.
Furtum committit qui iuuat sciens dat cõsilium: lz nõ principaliter sz scdario.de obli. que ex delic.nascun.§.interdum.lo scdo.nu.1.fo.80.
Furtum an committatur sine animo.de obli.que ex delic.nascun.§.furtum.lo.j.nu.2.fo.80.
Furtum non potest committi sine contrectatione: iniuria autẽ cõmittitur verbo ⁊ literis.de obli.que ex deli.nascun.§.interdũ.nu.3.fo.80.

De litera G.

Genitus ab episcopo vsq̃ ad subdiaconũ qlibet est seru⁹ ecclesie.de iure pso. §.seruit⁹.n.6.f.8.
Genus ⁊ species qualiter accipiuntur in iure: ⁊ secundum logicos.de iure natu.§.lex est.nu.2.fo.5.
Gerundia important necessitatez: ⁊ nemo agere compellitur. de actio. in rubrica.nu.2.fo.83.
Gradus ⁊ capita succedendi q̃ ⁊ quot sunt.vide magistraliter de legitma gnato.succes.§.placebat aũt.n.1.f.54.
Gradus quotus ⁊ qualis quisq̃ sit: qualiter potest cognosci.de gradi. cogna.in prin.nu.2.fo.55.
Gradus est distantia vnius persone ab alia in linea consanguinitatis. ibidem.nume.3.
Grex constituitur ex .x. ouibus: collegium vero ex tribus hominibus.de lega.§.si grex.nu. 1.fo.47.

De litera H.

Habitãtes in diuersis p̃sidatib⁹ vel seneschalijs: sunt tñ in eodẽ episcopatu: an reputẽtur pro absentibus.de vsusca.in prin.nu.9.⁊.10.fo.27.
Quid si domicilia sint in diuersis prouincijs: res tamẽ cõtentiosa est in prouincia actoris.ibidem.nu.11.⁊.12.
Quid si domicilia sunt in eadez prouincia: reus tñ priuilegiat⁹ nõ tenetur respõdere corã ordinario aliquo illius prouincie. ibi.nu.13.
Quid de abbatibus prelatis religiosis vbi censeantur habere domicilium.vide ibi.nu.14.
Quid de seculari que possidet rem pertinentem ad aliquam ecclesiam.ibidem.nu.15.
Heredẽ meum petere nolo: ⁊ heredem meum damno ne exerceat actiones: an idem sit dicere.de lega.§.si quis debitori.nu.1.⁊.2.fo.46.
Hereditas an debeat restitui per querelam absq̃ dando libello in petitione hereditatis.de inoffi.testa.in prin.nu.2.fo.41.
Hereditas regulariter diuiditur in.xij. vncias quando non apparet de alia dispositione.de here.insti.§.hereditas.nu.1.fo.37.
Hereditas iacens an possit institui heres.de heredi. insti.§.seruus aũt alienus.nu.5.fo.37.
Hereditas non potest directo dari in codicillis: sed per fideicommissum.de codicillis.§.codicillis.nu.1.fo.52.
Hereditas cũ deferat iure ciuili pariter agnatis ⁊ cognatis: q̃re i tutela dãda sit dña inter agnatos ⁊ cognatos.⁊ q̃re citi⁹ vna pdit capitis diminutiõe q̃ alia.vide de legi.ag. tu.§.sz agnatiõis. nu.1.fo.14.
Hereditatis petitio est actio in rẽ.de actio.§.itẽ seruiana.nu.32.fo.96.
Hereditatis petitio lz detur ad vnam rem: oportet tamen q̃ sit heres cui cõpetat: non legatarius.de interdi.§.sequẽs diuisio.nu.1.fo.130.
Heres condemnatus ad soluendum legatum excipit de beneficio inuẽtarij.de excep.§.appellant.nu.12.fo.129.
Heres si restituit hereditatem fideicommissario: an in aliquo teneat ad onera: vel an deducto ere alieno debeat consequi quartam.de fideicom.heredi.§.sed qr.nu.3.fo.47.
Heres si manumisit seruum a se legatuz: an teneat manumissio.de leg. §.si res legata.nu.3.fo.47.
Heres semel q est nõ põt desinere eẽ heres.de here.isti.§.hrs.nu.1.fo.37.
Heres donatarij si sit igrat⁹ erga donatorẽ: an dõator possit reuocare

donationem.de dona.§.sciendum.nu.1.fo.29.

Heres negans fideicommissum prestat iuramentum si conuenitur ad restitutionem fideicommissi.que sit forma huius iuramẽti de fideicom.heredi.§.⁊ quia.nu.6.fo.52.

Heres scriptus agit peti.heredi.cõtra legitimũ:legitimꝰ dicit illuz nõ esse scriptũ:⁊ si probetur eum esse scriptũ dicit euz minus solẽniter scriptum esse.quid iuris.de fideicom.heredi.§.⁊ quia.nu.5.fo.52.

Heres adiens hereditatem an ⁊ quando teneatur creditoribus ⁊ legatarijs in solidum:vel ꝫm vires hereditatis.de here.quali.et diffe.§.extraneis.nu.1.⁊.2.fo.43.

Heres quidã institutus qui tpe conditi testamẽti ⁊ mortis testatoris erat secularis intrauit religionẽ fratrũ minoruz:eãq3 professus est. deinde absolutꝰ est a regula per papã:an possit adire hereditatem. vide hãc q̃stionẽ de here.quali.⁊ diffe.§.in extraneis.nu.6.fo.43.

Heres conuentus permisit se condemnare non allegando beneficium: an post sententiam possit allegare beneficiũ inuentarij.de here.quali.⁊ diffe.§.extraneis.nu.7.fo.43.

Heres institutus si sit inhabilis tempore institutiõis fiat autẽ habilis ante aditam hereditatem:an sufficiat.de here.quali.⁊ diffe.§.in extraneis.nu.1.fo.43.

Heres singularis qui tenet rem que erat obligata pro debito pro quo liberatio fuit legata debitori:an sibi profit ita vt nõ possit agi contra eum.de lega.§.si quis debitori.nu.3.fo.46.

Heres si redimit rem legatã ⁊ tradidit eã legatario:si res illa euincit̃: an heres teneatur de euictione.de lega.§.quod autem.nu.2.fo.45.

Heres qui debet legatum pijs locis sed conuentus primo negauit postea penituit:an debeat condemnari in duplum. de actio.§.sequens illa diuisio.nu.11.fo.104.
Quid si primo confessus est ⁊ postea negauit.ibidem.nu.12.
Quid si non potest soluere duplum.ibi.nu.13.
Quid autem si testator apposuit penam:an habeat locum pena legalis.ibidem.nu.14.

Hypocentaurus quid sit.vide de inutili stip.in prin. nu.1.fo.63.

Hypotheca an possit hodie prescribi decem annis.de actio.§.itez seruiana.nume.34.fo.96.

Hypotheca expressa datur pro solido:tacita pro portione.de actio.§. fuerat antea.nu.28.fo.111.

Hypothecaria an cõstituatur ꝑ talia verba:lego tibi decem annua vel sextariũ frumẽti sup tali fundo.de actio.§.itẽ seruiana. nu.39.f.96.
An autem talia verba vcʒ promitto tibi decem modios ex tali fundo.important obligationem.ibi.nu.40.fo.97.

Homagia si que debeant̃ arrogato vel feuda:an trãseãt in arrogatorẽ.de acq.ꝑ arroga.in prin.nu.8.fol.58.

Homagium si debes mihi an illud possim obligare.de actio.§.itez seruiana.nu.28.fo.96.
Quid si castrum obligetur cum suis homagijs:an tunc homagiuz obligetur.ibidem.nu.29.

Homo frigidior de mundo calidior est muliere calidissima.de nup.§. masculi.nu.3.fo.11.

Homo an possit mori vel occidi per incantatiões.de publi.iudi.§. itẽ lex cornelia.nu.5.fo.137.

Homo non subditus moliens mortẽ principis alicuius terre non tenetur crimine lese maiestatis.de publi.iudi.§.alia dem̃.nu.3.fo.137.

Homines nostri q nõ sunt adstricti in ꝑsonis an possint se libere trãsferre ⁊ recedere dimissa terra.de actio.§.p̃iudiciales. nu.23. fol.101.
Quid de vasallo qui tenet in feudũ:an ꝯtra cõpetãt actiones p̃iudiciales si se nõ recognoscat in vasallum seu se aduocet.ibi. nu.24.

Honestas publice iustitie impedit matrimonium cõtrahẽdũ et etiam dirimit contractum.de nup.§.si vxor.nu.1.fo.11.

Hora an sit ponẽda instrumẽto.de inuti.stip.§.itẽ vborũ.nu.2. fo.66.

Hospitale edificans vel capellaz cui assignauit bona sine authoritate epi:an talia sint profana.de re.diui.§.si quis autem.nu.1.fo.21.

¶De litera J.

Ignorantia iuris an semp sit lata culpa.de suspec.tuto.§.suspectꝰ.aũt remotus. nume.4.fo.20.
Ignorãtia iuris an noceat vel prosit quo ad vsucapionez. de vsusca.§.furtiue.nu.4.⁊.5.fo.27.

Ignorare an ⁊ qualiter quis possit rem aliquã esse suam.de lega.§.qd autem.nume.3.fo.45.

Illiteratus an possit iudicare ⁊ alia officia reipublice administrare.de excu.tuto.§.similiter.nu.1.f.19.
Quid si nescit legere latinum:sed bene galicum.ibidem.nu.2.

Imparitas an potest esse in obligatione.de duo.reis stipu.§.ex duobus reis.nu.1.⁊.2.fo.62.
Quare autem secus in fideiussore ⁊ reo.ibi.nu.3.

Impedimẽta matrimonij que ⁊ quot sunt.vide de nup.§.sunt et alie. nume.2.fo.11.

Impeditus an teneat̃ constituere procuratorem.vide de his.per quos agere.pos.nu.4.fo.123.

Impense que sunt que minuunt dotem.de actio.§.ꝑpter retentionez. numero.1.fo.117.
Quatenus autem ⁊ qualiter repetuntur.ibi.nu.2.

Imperator quare prius agit de iuramẽto rei q̃ actoris.de pena te.liti. in princip.nu.3.fo.134.

Imperator quare nõ posuit simul de actionibus ⁊ obligationibus.de act.in rubri.nu.3.fo.83.

Imperator si fert senrẽtiã interlocutoriã aut diffinitiuã:an faciat ius commune.de iure natu.§.quodcunq3 ergo.nu.1.fo.6.

Imperator an possit consecrare.de re.diui.§.nullius.nu.2.fo.21.

Imperator cõposuit quatuor libros institutionũ causa ĩstructiõis rudiũ q̃s nõ vult grauare eis subtilia apiendo.ꝺ obli.in prĩ.nu.3.f.59.

Imperator Justinianus scripsit legẽ grecã de qua habet̃ in hoc.§.de successio.liberto.§.sed nostra.nu.1.fo.56.

Imperator:hoc nomen quid significet.in proemio insti.nu.4.fo.2.

Imperator solus potest condere legem generalem toti mundo.de iure natura.§.sed ⁊ quod principi.nu.1.fo.5.

Imperatoris electores qui sint.in proe.insti.nu.5.fo.2.

Imperium processit a deo dispositiue ⁊ permissiue.de iure natu.§.populus ei ⁊ in eum.nu.1.fo.6.

Impersonalitas nõ vitiat ex parte stipulãtis.intelligit̃ em̃ seruꝰ stipulari sibi vel domino.de stipu.seruo.in prin.nu.2.fo.62.

Impetrãs canonicatũ cũ p̃bẽda si vacet prebẽda cui durante expectatione sit facta vnio:an totũ sibi debeat̃.de lega.§.si grex.nu.3.f.47.
An autem idem videat̃ in legato singulari.ibidem.nu.4.

Impetrauit qdã capellaniã sancti Stephani fundatã in tali ecclesia: ⁊ tñ nulla est ibi capella sancti Stephani ſ3 forte sancti Petri:qd iuris.de leg.§.si quis in nomine.nu.2.fo.49.

Impubes an ⁊ quãdo possit exheredari propter ingratitudinem. de pupil.substi.§.non solum.nu.2.fo.40.

Impugnãs testamẽtum nõ debet habere cõmodũ ex eo.de ademptio. lega.in prin.nu.1.fo.50.

Incendiũ qñ sit casus fortuitus vel non.vide remissiue.q.mo.re contra.obli.§.preterea.nu.2.fo.61.

In rẽ versum intelligit̃ debet necessario.qd autẽ si vtiliter.qd cũ eo.§. preterea introducta est.nu.15.fo.120.

Incertũ esse dicit̃ qd de se nõ apparet.de satisda.§.finaũt.nu.8.f. 124.

Incertitudo sciẽtie quando suspẽdat actũ vel nõ.vide de verb.obli.§. conditiones.nu.1.2.⁊.3.fo.61.

Incestus punit̃ pena adulterij.de publi.iudi.§.itẽ lex iul.nu.7.fol.137.

Incorporalia quare dicunt̃ iura.de re.corpo.⁊ ĩ corpo.in fi.nu.1.fol.25.

Infamare aliquẽ de turpi crimine reputat̃ crimẽ capitale vel inimicitia capitalis.de excu.tuto.§.inimicitie.nu.1.⁊.2.fo.19.

Infames ⁊ turpes ꝑsone an idẽ sint.de inoffi.testa. §. soror.nu.2.f. 42.
Quid cõtra viles:vt excoriatores equorũ lusores:ebrios: brigosos: ⁊c.ibidem.nu.3.

Ingenuus an efficiatur seruꝰ authoritate sententie.de capi.diminu.in prin.nu.3.fo.14.

Inhibere facit aliqs ꝑ iudicẽ sine cause cognitione ne deueriũ ꝯsuetũ mihi soluat̃:vel facit poni ad manũ iustitie iura mea quorũ possessionẽ habebã:an videat̃ vis fieri.de interdic.§.retinẽde.nu.18. f.131.

Inimicitia in tribus casibus excusat a tutela.de excusa.tuto.§. itẽ si ꝓpter.nu.1.fo.91.

Iniuria an possit estimari:vel an sit pena certa constituta.de iniur.§. pena autem.nu.2.fo.82.

Iniuria an tollat̃ dissimulatiõe ex interuallo.de iniu.§.hec ac.n.4. f.83.

Iniuria an sit leuis si qs cũ pugno ꝑcutiat̃.de iniu.§.seruis.nu.2.f.82.

Iniuria si fiat alicui de cognatiõe an alij de illa cognatiõe possit agere actio.iniuriarum.de iniu.§.sed si.nu.3.fo.82.

Iniuria si fiat seruitiali q est liber:an dñs potest agere actione iniuriarum.de iniu.§.sed si.nu.1.fo.82.

Iniurie atroces q̃ dicant̃ ita vt donator possit reuocare donationẽ ꝓpter iiu.atroces sibi a donatario illatas.de dona.§.sciẽdũ.n.2.f.29.

Iniuriatus si remisit rancorem propter anime salutem nõ videtur remisisse satisfactionem.de iniu.§.hec actio.nu.2.fo.83.
Quid autem si remisit iniuriã an videat̃ remisisse damna.ibi.nu.3.

Insinuatio donationis qualiter ⁊ coraz quo fieri debeat.de dona.§.et cum retro.nu.1.fo.29.

Inspicienduz an sit quod euenire potest.hec est via brocardia.vide de re.diui.§.illud.nu.2.fo.22.

Institor an obligetur cõtrahendo in negotio cui est prepositus.quod cum eo.§.si igitur.nu.14.fo.119.

Institor quis proprie dicatur.quod cum eo.§.si igitur.nu.9.fo.119.

Institor stipulando cui acquirat actionem.de inuti.stip.§. si quis alij. numero.2.fo.64.

Institor ⁊ procurator an ⁊ qualiter differant.ꝙ cum eo.§.si igitur.numero.10.fo.119.

Institutio facta de herede nõ capace.quid prodest.de here.insti.§. seruus autem alienus.nu.4.fo.37.

Institutio facta de omnibus hominibus qui sunt in mundo an valeat.de here.insti.§.seruus autem plurium.nu.1.fo.37.
Institutio ad diem certum facta valet vitio temporis ablato.de heredi.insti.§.heres.nu.2.fo.37.
Institutio heredis vt valeat cuius persona debet inspici:defuncti an heredis instituti.de here.insti.§.seruus autem alienus.nu.2.fol.36.
Quid autem si defunctus non esset capax.ibidem.nu.3.
Instrumentũ si cõtineat talis dedit in emphyteosim seu cẽsum talẽ rẽ ꝛ trãstulit omne dñiũ nihil oĩno retinẽdo nisi pẽsionẽ vel cẽsuȝ.an sit contractus censualis.de loca.ꝛ cõduc.§.adeo autem.nu.14.f.76.
Instrumentũ an et qualiter possit reprobari per testes.de inuti.stipu.§.item verborum.nu.9.fo.67.
Instrumentũ continet ꝙ de consensu partiũ fuit redactũ in forma in qua est.an ꝑ hoc ꝓbetur instrumentũ fuisse in forma vt sic pars nõ admittatur ad reprobandum instrumentum.ibi.nu.10.fo.eo.
Instrumentum per quot testes possit reprobari.de inuti.stipula.§.iteȝ verborum.nu.11.fo.eo.
Quid si pars cõtra quam ꝓducit instrumẽtũ dicat ipm esse falsuȝ ꝛ vult probare per testes instrumentarios qui omnes dicunt se nõ interfuisse:an ꝑpter hoc instrumẽtũ dicatur reprobũ.ibidẽ.nu.12.
Quid si tabellio ꝛ duo testes viuerent quorũ alter deponit cum tabellione:alter deponit pro instrumento:alter contradicit:an instrumenti fides debilitatur.ibi.nu.13.
Quid si tabellio negat se cõfecisse instrumentum:testes autem duo vel plures inscripti dicunt contrarium.ibidem.nu.14.
Quid si aliĳ testes ꝙ̃ instrumentariĳ producuntur contra instrumẽtum.ibidem.nu.15.
Quid si tabellio ꝛ ambo testes viuunt ꝛ deponunt pro instrumento.ibidem.nu.16.
Quid si tabellio ꝛ testes sunt mortui.ibi.nu.17.fo.68.
Quid si tres testes aliĳ ꝙ̃ inscripti deponant contra instrumentũ.ibidem.nu.18.
Quid si tabellio solus viuit deponens pro instrumento:testes mortui sunt ex aduerso:testes duo deponũt cõtra instrumẽtũ.ibi.n.19.
Intentans actiones contrarias etiam successiue repellitur.de actio.§.sic itaqȝ.nu.7.fo.103.
Intentio actoris quãdo est de se insufficiens nõ potest adiuuari replicatione. exemplum ponit.de replica.in prin.nu.2.fo.130.
Interdicto vti possidetis agens an debeat probare ꝙ non possidet vi clam vel precario.de interdic.§.retinende.nu.25.fo.132.
Interdictum de tabulis exhibendis datur quãdo est incertũ an reus possideat tabulas:ꝛ est incertum per simplicem negationem.de satisda.§.sinautem.nu.7.fo.124.
Interdictum vti possidetis facit pro illo qui possidet de facto vltimo anno.de interdic.§.retinende.nu.26.fo.132.
Interdicta an sint personalia.de actio.§.sic itaqȝ.nu.10.fo.103.
Interdicta omnia sunt vniformiter pretoria sed non omnes actiones.de interdic.nu.2.fo.130.
Interdictum vti possidetis ad quid detur:ꝛ que veniant in eo.de interdic.§.retinende.nu.14.fo.131.
Interdictum retinende an detur pro quasi possessione iurium. ibideȝ numero.15.
Interdictum vel hereditatis petitio an detur contra eum qui possidet pro herede.de interdic.§.sequens diuisio.nu.2.fo.130.
Interdictum retinende possessionis contra queȝ detur.de interdic.§.retinende.nu.11.fo.131.
Quid si possidens sit actor:exemplum ponit ibidem.nu.12.
Interdictũ recuperande possessionis cõpetit ei qui tempore deiectiotionis possidebat.de interdic.§.recuperande.nu.2.fo.133.
Interdictum quorum legatorum datur pro legato:non pro donatione causa mortis.de dona.§.he mortis causa.nu.3.fo.29.
Interdictum an formetur tm̃ inter duos vel vnuȝ vel plures.de interdic.in prin.nu.1.fo.130.
Interdictum possessoriũ an detur pro prestationibus vel redditibus.ibidem.nu.5.
Interdictum vti possidetis cui competat.ꝛ dicitur cõpetere possidenti.de interdic.§.retinende.nu.1.fo.130.
Quid si non possidet:sed detinet.ibidem.nu.2.
Quid si possessio fuerit sequestrata.ibidem.nu.3.
Interdictum an detur illi qui desĳt vi vel clã oĩno possidere.ibi.nu.5.
Quid si ego possideo ciuiliter:reus naturaliter re vera vi vel clam a me:non tamen credebat ꝙ a me:an mihi competat interdictum retinende possessionis.ibi.nu.6.fo.131.
Quid si materia cõtineat causam vel modũ:cõcedens tamen exprimit ꝙ sub tali cõditiõe:an erit ꝯditio:vel modꝰ vel causa.ibi.nu.7.
Interdictum vti possidetis ꝛ interdictum vnde vi.an detur cõtra tertium possessorem.de interdic.§.recuperande.nu.3.fo.133.
Interditum vnde vi an detur contra non dolosum.ibidem.nu.4.
Interdictum vnde vi ad quid datur.ibi.nu.5.
Interdictum vnde vi an cõtineat estimationem proprietatis.ibi.nu.6.
Interesse si nullũ sit in furto:qd duplicabit.de oblig. q̃ ex delic.nascũ.§.furtum.lo secundo.nu.2.fo.80.
Interesse nõ succedit in obligationibus dandi siue agatur actione bonefidei siue stricti iuris:nisi in contractibus innominatis.de actio.§.actionum autem.nu.7.fo.109.
Interesse qd̃ committitur eo qd̃ quis nõ comparuit in iudicio: quale ꝛ qd̃ erit.de satisda.§.sed hec hodie.nu.3.fo.124.
Interrogationes ꝛ responsiones debent fieri sine interuallo in stipulationibus quibuscunqȝ.de duob. reis stipulandi.in prin.nu.2.fo.62.
Quid auteȝ si agitur quod sint duo rei: ꝛ adhibetur interuallum: an erunt duo rei.ibidem.nu.3.
Interrogatio vbi precedit in summis alternatiua: respõsio singularis non vitiat.de inuti.stipu.§.preterea.nu.3.fo.65.
Quid in aliĳs quam in summis in quibus interrogatio totum cõtinet:responsio vero partem. vide ibidem.nu.4.
Quid si interrogatio continet genꝰ: respõsio speciẽ.ibi.nu.5.fo.66.
Quid si interrogatio continet totũ integrale:respõsio ptẽ.ibi.nu.6.
Interruptio nõ fit in vsucapione vel in rebus mobilibus per iudiciũ motum.de offi.iudi.§.si ad exhibendum.nu.2.3.4.ꝛ.5.fo.139.
Intrans vi porticum vel grangiam ante hospitium existentem:an teneatur actione iniuriarum.de iniu.§.sed ꝛ lex.nu.6.fo.82.
Inueniens rem aliquam si eam ceperit:non autem reperiat quis eam aduocare velit:quid iuris.de rer.diui.§.qua ratione.nu.2.fo.25.
Inuestitura feudi an sit necessaria de iure ciuili vel non. vide de verb.obliga.in prin.nu.3.fo.61.
Joannes fabri doctor qui scripsit sup quatuor libris institutionum vocatur alio nomine Joan.de Runcinis.de actio.§.item si quis in fraudem.nu.30.fo.94.
Joannes fabri excusat glossam quantum potest: in hoc habet bonam consuetudinem.de actio.§.preiudiciales.nu.5.fo.100.
Judex motus ex falsa causa tulit sententiã:cũ tamẽ potuisset iuste iudicare ex causis propositis ꝛ probatis:an sententia valeat.quib.ex cau.manumit.non li.§.semel. nu.5.fo.10.
Judex ecclesiasticus an possit dare tutorem.de attilia.tuto.in prin.nume.4.fo.15.
Judex an debet iudicare secundum allegata ꝛ probata:an secundum conscientiam.qui.mo.tute.finitur.in prin.nu.1.fo.17.
Judex quare non potest dare tutorem sub conditione.qui testa.tuto.da.pol.§.si certum.nu.1.fo.14.
Judex si recusatur vt suspectus:an sit assignanda causa recusationis vel non.de fideicõ.heredita.§.post quod.nu.2.fo.51.
Quid in eo qui allegat causam futuri periculi.ibidem.nu.3.
Judex si ferat sententiam an debet repetere allegationes. de fideicom.heredi.§.sed quia.nu.2.fo.51.
Judex an ꝛ quando stipulando possit aliĳ acquirere. de inuti.stipu.§.si quis aliĳ.nume.4.fo.64.
Judex si statuit diem partibus ad audiendam sententiam:vna partiũ illa die non veniente quando debeat iudex ferre sententiam eadem die:vel die sequenti.de verb.obli.§.omnis.nu.7.fo.61.
Judex non debet in dubio reuocare dictum arbitri nisi appareat manifesta iniquitas.de emptio. ꝛ vendi.§.pretium autem. nu.3.fo.74.
Quid si tempore ordinationis non appareat iniquus: verum iuste ordinauit:sed nunc apparet per alias rationes.ibi.nu.4.
Judex necessario hȝ facere q̃ icũbũt officio suo. de ac.§.actio.n.11.f.84.
Judex an potest punire vi eximentem vocatum ad iudiciũ.de actio.§.item aduersus eum.nu.6.fo.100.
Judex si condẽnet Titium in his que ex actio.apparebit eum debere: an valeat sententia.de actio.§.curare autem.nu.13.fo.115.
Judex potest agere nomine ville quam regit.de satisda.§.eadem obseruando.nu.1.fo.125.
Judex si iudicet ꝯ ꝯsuetudinẽ:an snĩa teneat. de offi.iudi. nu.2.fo.135.
Judex an de equitate possit dispensare in casu speciali.ibi.nu.3.
Judex an possit recusari ante propositioneȝ exceptionum dilatoriarũ.de exceptio.§.appellantur.nu.8.fo.129.
Judex si compellat partem iniuste respondere coram se an reddat iudicium nullum.de exceptio.§.appellantur.nu.6.fo.eo.
Judex qualiter debet condemnare si sit actum in personam: vel in rẽ.de offi.iudi.§.ꝛ si in rem.nu.1.fo.135.
Judex vel administrator si intercipit pecuniaȝ fisci vel rei publice:qua pena puniatur.de publi.iudi.§.item lex iulia peculatus. n.2.fo.138.
Judex demonstrat summarie qd̃ querimus: sic iste titulus de publi.iud.summatim demonstrat que sint publica iudicia:ꝛ qualiter puniuntur.de pub.iudi.§.sunt preterea.nu.4.fo.138.
Judex si iudicat contra legem vel constitutionem an sententia valeat.de offi.iudi.in prin.nu.1.fo.135.
Judex an debeat triplicare tempus probata dilatione:ꝛ condemnare in expensis.de excep.§.temporales.nu.4.fo.129.
Judex debet remedium apponere qñ aduocati volũt exceptiões:replicationes ꝛc.producere in infinitum.de replica.in prin.nu.1.fo.130.
Judex an possit aliã penã imponere temere litigãti seu calũniãti ꝙ̃ imponatur per iura:aut eã minuere.de pe.teme.liti.i prin. nu.1.fo.134.
Judex si posuit aliquã rem penes se sibi subiectã rõne iustitie: per ali-

quem turbat:an possit agere interdicto retinende.de interdic.§.retinende.nu.8.fo.131.

Iudex si facit litem suam condemnatur in vera estimatione.de oblig. que ex quasi delic.na.in prin.nu.1.fo.83.

Iudex si cõdemnauit aliquem per imprudentiaz an teneatur ad verã estimationem.ibidem.nu.2.fo.83.

Quare autem non tenetur iudex ex maleficio si male iudicauit per imprudentiam sicut tenetur medicus si male secuit per imprudentiam.ibidem.nume.3.

Iudicia duo q competant scilicet rescindens et rescissorium an hoc sit perpetuo verum.de actio.§.rursus ex diuerso.nu.4.fo.90.

Quid si vsuscapio que per magnum tempus currebat sit completa in presentia.ibidem.nu.5.

Iudicium rescindens an sit cõtinuum si lis vertatur in cõsistorio principis.de actio.§.rursus ex diuerso.nu.19.fo.92.

Iudicium rescindens q̃to tempore durat.de actio.§.rursus ex diuerso.nume.16.fo.91.

An autem hec actio possit perpetuarij.vide ibidem.nu.17.

Iura eadẽ numero non transeunt heredez q̃ penes defunctum erant:sed fingũtur eadẽ.de heredi.insti.in prin.nu.1.fo.36.

Iura incorporalia an et quando transeunt in alium sine cessione.de acqui per arroga.in prin.nu.2.fo.58.

Iura quatuor fuerunt de successione feminarum.que fuerunt illa vide de legiti.agna.successio.§.ceterum.nu.1.fo.54.

Iuramentum calumnie tacite omissum non vitiat processum.de pena teme.litigan.in prin.nu.5.fo.134.

Quid si fuit insertuz in processu q fuit iuratũ de calũnia.nec plus exprimitur.ibidem.nu.6.

Iuramentuz calũnie an possit tolli consuetudine.de pena teme.liti.§.item actoris.nu.2.fo.134.

Iuramentũ si prestatur in reali datur actio in factũ indistincte:et concurrit cũ actiõe vtili.qñ aũt iurat in personali:distinguit vtrũ formiter vel informiter.qñ formiter nõ datur actio in factum. quare hoc ita.de actio.§.item si quis postulante.nu.2.fo.98.

Iuramentum prestitum parte non petente cui prodest.ibidem.nũ.1.

Iuramentum si sit interpositũ per mulierez in alienatiõe fundi dotalis nõ repetere ab emptore:forte emptor cecidit a possessiõe:tertius autez tenet rem alienatam:an mulier poterit vendicare.qui.alie.licet.in princip.nume.10.fo.10.

Quid si mulier sit mortua:an liberi poterunt vendicare. ibi. nu.11.

Iurans de calũnia que capitula iurare debet.vide cõiuncta glo.super verbo ad contradicendum.de pena te.litigan.in prin.nu.4.fol.134.

Iurans falsum et periurans an puniantur.de actio.§.itẽ si quis postulante.nu.5.fo.98.

Iuramentum delatum recusari non potest nisi ex causa.ibidem.nu.7.

Iuramentum semper pro veritate accipitur.ibidem.nu.6.

Iure antiquo an erat introductum q plus petens q̃ sibi deberetur amittebat causam.de actio.§.si quis agens.nu.2.fo.115.

Iurari qualiter debeat:et super quibus scripturis.de actio.§.itez si qs postulante.nu.14.fo.99.

Quid si non fuit delatum iuramentũ sed pars dixit se velle credere conscientie et fidei aduersarij:an agi possit.ibidem.nu.15.

Iure nouo sublata est differentia sexus quo ad successiones de heredi. que ab inte.defe.§.cum filius filia ve. nu.1.fo.53.

Iurisdictio seruitia et reditus an possint obligari de actio.§.item seruiana.nu.31.fo.96.

Ius canonicum nihil immutat in gradibus cognationum.nisi quo ad matrimoniũ.de gradibus cogna.in prin.nu.1.fo.55.

Ius:hoc verbũ q̃t modis sumitur.de iu.et iur.§.iuris precepta.nu.1.f.4.

Ius naturale nõ põt tolli nec mutari in sua totalitate:sed in aliquo articulo sic.de iure natu.§.sed naturalia.nu.1.fo.7.

Ius naturale et iusgentium an in aliquo differant quo ad rerũ acquisitionem.de re.diui.§.singulorum.nu.1.fo.22.

Ius duplex habẽs an eligendo vnũ perdat aliud.de bono.pos.§.quos autem.nu.4.fo.57.

Ius ciuile omnes captiuos agnoscit quo ad ius postliminij.de bono. possel.§.septima.nu.2.fo.57.

Ius accrescendi an habeat locum in contractibus inter viuos.de inuti.stipula.§.si quis alij.nu.13.fo.64.

Ius vetus nõ requirebat vt expresse fierent duo rei stipulandi vel promittendi.de duo.reis stipulandi.in prin.nu.1.fo.92.

Ius agendi est ius quoddam incorporale sicut obligatio.de actio.§. actio.nu.7.fo.84.

Ius non erat olim sed interpretabatur.de actio.nu.6.fo.83.

Ius postliminij nihil fingit super his que apud hostes gesta sunt:vel acquisita.qui.non est permis.face.testa.§.eius qui.nu.3.fo.35.

Ius agnationis an amittatur propter arrogationẽ vel non.de acqui. arroga.in prin.nu.5.fo.58.

Sed quid erit de donatione iuris ciuilis.ibidem.nu.6.

Quid si arrogatus non vult adire vide ibi.nu.7.

Iusiurandũz et res iudicata equiparãtur.de actio.§.itẽ si quis postulante.nume.4.fo.98.

Ius citandi an sufficiat vt quis incurrat penaz quadrupli.de actio.§. quadrupli.nume.2.fo.108.

Iussus patris quare debet precedere in aditiõe hereditatis pupilli:sed authoritas tutoris sufficit q sequat.de autho.tu.§.tutor.n.2.fo.16.

Quid autem de decreto iudicis.ibidem.nu.3.

Iustinianus quare potius nominauit prouincias illas q̃ alias.in proe. insti.nu.7.fo.2.

Iustinianus imperator cuius filius fuit:et qualiter successit patri suo: cum imperator fiat per electionem.in proe.insti.nu.6.fo.2.

Iustitia definitur alio modo.vide de insti.et iure in prin.nu.1.fo.4.

Iustitia an sit summum bonum.de iusti.et iu.in prin.nu.2.fo.4.

Iustitiarij duo si sint in vno territorio conditio illius qui primo ceperit malefactorem realiter an sit melior.de re.diui.§.illud.nu.1.fo.22.

Iuuenes introducti in alijs artibus debent animum ad oĩa applicare.de insti.et iure.§.his itaq.nu.2.fo.4.

Iuuenes debent incipere adiscere scientiaz legũ.in proe.insti.nu.9.f.3.

De litera L.

Laicus si legat ecclesie decimã:an legatuz:valeat distinguit.de lega.§.non solum.nu.4.fol.44.

Latitans citatus patitur venditionẽ.de pena teme.litigã.§. omnium autem actionum.nu.13.fo.135.

Legare an quis possit ecclesie vel capelle que nonduz fundata est.de lega.§.ea quoq.nu.1.fo.45.

Legari potest a quocunq qui sentit commodum quocunq modo.de singu.re.per fideicom.relic.in prin.nu.1.fo.52.

Legari incertis personis vel incerte põt:dũtamẽ legatarius probet q̃d testator de se intelligebat.de leg.§.incertis autem.nu.3.fo.49.

Legari an possit ab incerto.de leg.§.incertis autem.nu.5.fo.eo.

Legari an possit incertis personis.de leg.§.incertis autem.nu.2.fo.eo.

Legari illis põt q possunt heredes institui.de lega.§.legari.nu.1.f.49.

Legari potest incerto de incertis:dumtamẽ post certificetur.de leg.§. incertis autem.nu.1.fo.49.

Legat quis fundum Titio.si sunt duo Titij:nullum est legatum.de here.qua.et diffe.§.item extraneus.nu.2.fo.44.

Legata res si est:et pars alienetur:an pars nõ alienata debeatur etiaz si testator habet animum adimendi.de lega.§.si vero.nu.1.fo.46.

Legata res si debet reditus:an legatarius teneatur soluere reditus.de lega.§.sed et si rem.nu.1.fo.45.

Legatarius si decedit ante diẽ vel conditionẽ euenientẽ legatum non transmittitur.vide coniuncta gl.de leg.§.si peculium.nu.4. fol.48.

Legatarius an possit esse testis in testamento si agatur de viribus testamenti.de testa.§.legatarijs.nu.2 fo.34.

Legatarius an aliquo modo supportet onera hereditaria.de fideicõ. heredi.§.post quod.nu.1.fo.51.

Legatarius si stipulatur sibi legatum solui an tunc transmittat actionem ad heredem.de verb.obli.§.ex conditionali.nu.1.fo.61.

Legatarius non potest onerari a testatore vltra q̃ honoretur.de singulis re.per fideicom.relic.§.hoc solum.nu.1.fo.52.

Quid si estimatio rei legate potest primo variari.vide ibidez.nu.2.

Legatarius si sit oneratus vt proprium seruum manumittat:an patitur falcidiam.de l.falci.§.cum autem.nu.1.fo.51.

Quid si legatarius non vult agnoscere legatum.ibidem.nu.2.

Legatũ si relinquatur ei qui nõ est capax propter corporis vitiũ:an indistincte debeatur estimatio.de lega §.non solum.nu.7.fo.45.

Quid si legetur res feudalis que non potest alienari:an debeatur estimatio.ibidem.nu.8.

Legatum si relinquatur scilicet.x.vsq ad annos decem:an videat esse annuum.de inuti.stipula.§.qui hoc anno.nu.4.fo.69.

Legatum si sit relictum in genere cui competat electio.de leg.§.si generaliter.nume.1.fo.48.

Legatum est liberalitas.de dona.§.he mortis.nu.1.fo.28.

Legatũ videtur indistincte reuocatũ in cõditionali si res sit alieno tẽpore conditionis existentis.de lega.§.si rem suam.nu.1.fo.46.

Legatum si nullum afferat emolumentum in obligatione bonoruz vel alias:non valet.de lega.§.ex contrario.nu.1.fo.46.

Legatum optionis in se conditionem habet:et conditio adheret persone cui est adscripta.de lega.§.optionis.nu.1.fo.48.

Legatum factum seruo cedit ab adita hereditate.de lega.§.an seruo. nume.1.fo.49.

Legatum factum a domino seruo proprio an valeat saltem quo ad alimenta.per quas perso.no.acqui.§.item vobis.nu.2.fo.31.

Legatuz si fiat nõ capaci cui applicabit.de lega.§. legari.nu.3.fol.49.

Legatum si fiat ecclesie simpliciter:cui ecclesie debeatur.et an vitiet propter incertitudinem.de iure natu.gen.et ci.§.sed quoties.nu.1. fol.5.

Legatus principis maior est ordinario in causa sibi cõmissa. de actio. §.item aduersus eum.nu.5.fo.100.

Leges extenduntur tantũ ad eos qui sunt subiecti imperatori.in proe. secundo insti.ver.omnes populi.nu.1.fo.4.

Legitima

Legitima an debet relinqui liberis mētecapti nō substitutis.de pupil.substi.§.qua ratione.nu.10.fo.39.
Legitimādi quando erāt per subsequens matrimoniū:de iure ciuili multa requirebantur.de nup.§.aliquando.nu.2.fo.11.
Legitimādi modi sunt multi q̄rū duos vid de nup.§.aliqn̄.n.1.f.11.
Legitimare quis potest.ibidem.nu.3.
Legitimatus per papā an censeat legitimatus quo ad bona tēporalis.ibidem.nu.4.fo.11.
Lesio vbi est in tpe:tēpus ad petēdā restitutionē in integrū an currat a tempore lesionis.de actio.§.rursus ex diuerso.nu.10.fo.91.
Lesus ꝑpter iustā absentiā restituit ne officiū suū sit sibi dānosum.de actio.§.rursus ex diuerso.nu.6.fo.91.
Lesus quādo petit restitui inspicit tp̄s lesionis:non tempus subsequens:in quo restitutio non concederetur.ibidem.nu.7.
Lex vbi ꝑcipit sequendū est:⁊ precipue vbi tollit cōsuetudinē expresse.si vero simpliciter iubet ⁊ nō tollit ꝯsuetudinē expresse:tunc iussum nō sequit sed cōsuetudinē particularē.de satisda.§.si vero reus presto.nu.5.fo.126.
Lex idistincte iprobat ꝑmissionē factā sine causa.§.de actio.sequēs illa diuisio.nu.23.fo.105.
Lex falcidia in quib⁹ casibus cessat.de.l.falci.§.cū autem.nu.3. vbi vide versus de hoc.fo.51.
Lex generalis quot modis cognoscitur.de iure na.§. quodcūq; ergo imperator.iuncta glo.nu.2.fo.6.
Lex cornelia defert hr̄ditates postliminio reuersis ac si captiuitas non intercessisset.de bono.pos.§.septima.nu.4.fo.57.
Lex iulia peculat⁹ alio noīe dr̄ de residuis.vel sacrilegijs. de publi.indi.§.itē lex iulia peculat⁹.n.1.f.138.Et q̄ sint singula.vide ibi.
Lex Fauia de plagiarijs quare ita dicit.de publi.iudi.§.est ⁊ inter.nume.1.fo.138.
Lex cornelia de sicarijs multa habet capita.de publi.iudi.§.itē lex cornelia.nu.1.fo.137.
Lex cornelia de sicarijs an habeat locum in suo rigore de cōsuetudine.ibidem.nu.2.
Lex cornelia que punit homicidas requirit dolū:sed lex cornelia q̄ punit alia crimina non requirit dolum.ibi.nu.4.
Lex rē maioris pretij.C.de rescin.vēdi.an habeat locū in locatione ⁊ conductione.de loca.⁊ condnc.in prin.nu.1.fo.75.
Lex falcidia an habeat locū in donatiōe causa mortis.de.l. falci. in princi.nume.4.fo.51.
Et quid in donatione inter viuos q̄ morte cōfirmatur.ibi.nu.5.
Lex falcidia fuit introducta a Falcidio:nā falcidia ipso iure resecat legata.de.l.falci.in prin.nu.1.fo.51.
Lex falcidia nō solū ꝯtinet fauorē testātis sed etiā heredis ⁊ iuris publici.ibidem.nu.2.
Lex iulia ambitus differt a crimine simonie:q2 simonia in spiritualibus:lex iulia ambitus in temporalibus. de publi.indi.§. sunt preterea.nu.2.fo.138.
Lex iulia de annona nō cogit locupletes vēdere nec eos punit: sed illos punit qui emerunt vt carius vendant.ibidem.nu.3.
Libellūs in certi condictione ex mutuo si nō dicat pecuniam suam:an libellus procedat.de actio.§. sequens illa diuisio.nume.16.fo.104.
Quid si dicat mutuaui.x.que promisisti reddere in scriptis:⁊ ꝑ literas tali sigillo sigillatas.an libellus procedat.ibi.nu.17.
Quid aūt si per instrumentū productū apparet qȯ est interposita stipulatio ⁊ literarū obligatio:an debeat eligere:⁊ qd.ibi.n.18.
Lebell⁹ hoc mō ꝯcept⁹:peto decē q̄ mihi promisisti ꝑ stipulationē.nulla alia cā adiecta:an talis libell⁹ procedat.ibi.nu.19.fo.104.
Libell⁹ an procedat si posui ꝙ rē meā tibi commodaui:⁊ nō posui ad quem vsum.de actio.§.sequens illa diuisio.nu.24.fo.105.
Quid si instrumētū dicat:talis cōmodauit:⁊ precario cōcessit.quis contractus erit.ibidem.nu.25.
Libellus in actiōe mādati ⁊ pro socio qualiter format.de actio.§.sequens illa diuisio.nu.29.fo.105.
Libellus qualiter formatur in actione depositi.de actio.§. sequens illa diuisio.nu.26.fo.105.
An autem in actione depositi q̄ competit ad duplum sufficiat vnus lebellus.ibidem.nu.27.
Libellus qualiter formatur in actione familie erciscun.de actio.§.quedam actiones mistam.nu.12.et.13.fo.106.
Quid si actor petat diuidi res hereditarias:an libellus procedat.ibi.nume.14.
Libellus in actione familie ercis.an debet cōtinere prestationes. exēplum ponit.ibi.nu.15.
Quis autem sit modus procedendi ⁊ iudicandi.ibidem.nu.16.
Quid si ambo possideant.ibidem.nu.17.
Quid si per ignorantiā alique res remanserint ad diuidendū:latent:post apparent.ibidem.nu.18.
Libellus qualiter formatur quando res datur vendenda.de actio.§.actionum autem.nu.29.fo.110.
Libellus in actione de seruo corrupto qualiter formatur. de actio.§.omnes autem.nu.8.fo.108.
Libellus qualiter format in interdicto vti possidetis. de interdic.§.retinende.nu.16.fo.131.
Quid si quis inhibet debitorib⁹ redituū ne soluant:vel ne subiecti obediant:an ex tali turbatione competat interdictum vti possidetis.ibidem.nu.17.
Libell⁹ an q̄liter possit emēdari.de act.§.si min⁹ ītētiōe.n.3.fo.116.
Libellum mutare qualiter actor possit.ibidem.nu.4.
Adde ad idē.nu.5.vbi ponit tria iura ꝭm que licebat actori vel nō licebat interrumpere processum ⁊ resumere instantiā quādo volebat reo inuito.nu.5.fo.132.Et adde ad idem.nu.6.fo.eo.
Libellus quando emēdatur vel mutatur an sit opus nouo libello:vel noua litis contestatione.ibi.nu.7.fo.117.
Libellus format⁹ hoc mō:pater tu⁹ tenebat mihi in tali quātitate:mortu⁹ est:tu es sibi vnic⁹ ⁊ suus:peto te ꝯdēnari: an debeo probare ꝙ te immiscueris.de here.qua.⁊ diffe.§.sui aūt.nu.4.fo.43.
Quid autem in emancipato.ibidem.nu.5.
Libellus qualiter formatur in actione communi diuidundo . de actio.§.quedam actiones mistam.nu.28.fo.107.
An autem debeat declarari in libello quare res que petitur diuidi sit communis.ibidem.nu.29.
Item an res singule sint specificāde que debēt diuidi.ibi.nu.30.
Libellus si fiat in actione exempto:qualiter debet concludi. de actio. §.actionum.nu.21.fo.110.
Libellus qualiter formetur in actione quadrupli. de actio.§.quadrupli.nu.3.fo.108.
Libellus qualiter formatur in actiōe publiciana.de actio.§.sed iste quidem.nu.19.fo.90.
An autem debeo allegare causam mediatam.ibidem.nu.20.
Libell⁹ qualiter format sup literarū obligatiōe.de lite. ob.n.8.f.72.
Libell⁹ qualiter format i actiōe cōfessoria.de ac.§.eque.n.29.fo.88.
Libell⁹ qualiter formatur in rei vendicatione.de actio .§.omnium actionum.nu.26.fo.86.
Libellus qualiter formatur in actione finiū regun.de actio.§.quedam actiones mistam.nu.41.fo.107.
Libellus qualiter formatur in actione de constituta pecu.de actio.§.de constituta autem pecunia.nu.10.fo.97.
An autem necesse sit probare qȯ sit debitum.ibidem.nu.11.
Libellus qualiter formatur contra eum qui corrupit album pretoris.de actio.§.penales quoq;.nu.7.fo.99.
Libellus in quibus quasibus non est necessarius.vide de actio.§.triplici vero.nume.1.fo.108.
Libell⁹ qualr format i actiōe ꝭuiana.de ac.§.itē seruiana.n.37.f.96.
Libellus qualiter formatur in actione reuocatoria.de actio.§.item si quis in fraudem.nu.29.fo.94.
Libellus in certi cōdictione ex mutuo qualiter formatur.de actio.§.sequens illa diuisio.nu.15.fo.104.
Libellus qualiter formatur in actione preiudiciali.de actio.§.preiudiciales.nu.43.fo.102.
Libellus qualiter formatur in iudicio rescindēti. de actio.§.rursus ex diuerso.nu.21.fo.92.
Quid si per iudicium rescindens non debeat res restitui:qualiter tunc dicet actor.ibidem.nu.22.
Quid autem si actor agat prima actione nulla mētione facta de restitutione:an libellus procedat.ibidem.nu.23.
Libelli qualiter formantur in materia huius.§.quadrupli. vide de actio.in dicto.§.quadrupli.nu.8.fo.108.
Libelli forma in actione ex empto.de actio.§.actionū.nu.23.fo.110.
Libelli editio facit rem litigiosam in realibus.de actio.§.omnium actionum.nume.15.fo.85.
An autem fiet condēnatio virtute directe intentate:vel virtute vtilis.ibidem.nu.16.⁊.17.
Liber an seruus quis nascatur:quod tempus īspici debet.de inge.§.sufficit.nu.1.fo.8.
Liber institutionū q̄re dicat liber elemētorū. ī proe.insti.nu.11.fo.3.
Liber homo.xx.annorum qui se patitur vendi:efficitur seruus:quatuor conditionibus existentibus.an autem hec omnia requirantur in alijs conditionibus hominū constituendis:vide de iure persona. §.seruitus.nu.4.fo.8.
Liber homo ab alio possessus an possit sibiipsi q̄rere possessionē.per quas perso.no.acqui.§.de ijs autem.nu.2.fo.31.
Liber homo si abstrahatur per vim ab vrbe: abstrahens debet puniri pena capitis.de publi.indi.§.est ⁊ inter.nu.2.fo.138.
Liber homo si ita lesus fuit ab vrso vel leone vel cane quos aliquis tenebat in loco vbi iter publice fiebat:ita qȯ mortuus sit:debet condemnari in.c.solidis:que pena diuidet inter partem ⁊ fiscū.si qua.pau.fecis.dica.§.hec autem.nu.1.fo.122.
Libera potestas restringit ad ea que sunt de bono ⁊ equo. de actio.§.in bone fidei autem iudicijs.nu.1.fo.122.
Liber homo ab alio possessus qd ei acqrere pōt.ꝑ quas pso. no.ac

qui.§.non solum.nu.1.fo.31.
Liberi vocanẗ ad successionẽ in infinitũ.de succes.liberto.§.multis aliis casibus.nu.1.fo.56.
Libertas nõ põt dari ad tp̃s.de heredi.institue.§.heres.nu.3.fo.37.
Libertus meus si detinetur ab aliquo an possum euꝫ vẽdicare adiecta causa.de actio §.preiudiciales.nu.17.fo.101.
Quid autem in ascriptitiis.ibidem.nu.18.19.et.20.
Libertꝯ si fraudulẽter tutelã filioꝝ patroni gerat remoueẗ vt suspectus:⁊ cũ hoc poterit accusari tãq̃ ingratꝯ.de suspec.tuto.§.libertus quoq̃.nu.1.fo.20.
Libris antiquis an sit credendũ.de emptio.⁊ vendi.§.item;pretiũ.numero.5 fo.74.
Licẽtiam habẽs intrandi religionẽ artiorẽ cẽsetur artior nõ inspecta regula sed modo tenẽdi eã.de heredibꝯ institue.§.si plures.nume.3.fo.37.
Lis si fuerit ꝯtestata.in actionibꝯ penalibꝯ per principales ꝑsonas trãseunt ad heredes.quid si fuerit cõtestata per procuratorẽ.de perpe.⁊ tempo.actio.§.penales.nu.4.fo.128.
Lis infertur ex parte actoris:⁊ suscipiẗ ex parte rei.de satida.§.finautem.nu.1.fo.124.
Litere facte sub sigillo an faciãt fidẽ si nõ sint facte de cõsensu vtriusq̃ partis.de testa.§.possunt.nu.4.fo.32.
Locans operas suas in ꝑpetuũ an talis locatio valeat.de iure persona.§.seruitus.nu.7.fo.8.
Locator põt agere actiõe seruiana ꝓ deterioratiõe domꝯ.de actio.§.item seruiana.nu.12.fo.95.
Locator an põt authoritate propria res inclusas transferre in domum suam in qua habitat.ibidem.nu.10.
Locator fundi ⁊ ediũ in hoc parificanẗ:q2 vterq̃ possidet res innectas ibidem.nu.21.
Locus accrescendi quãdo habet locum inter duos legatarios.de lega.§.si eadem.nu.3.fo.45.
Locatio idefinita an extẽdaẗ ad futura:⁊ qd si p v̂ba multiplicatiua vl' vniuersalia.vide de exhr̃da.liberoꝝ.§.posthumi.n.1.fo.36.

De litera M.

Macedonianum senatuscõsultũ an habeat locũ si religiosus accipiat.quod cum eo.§.que diximus.nu.9.fo.121.
Macula parentũ nõ debet nocere filiis.de inge.§.sufficit.nu.2.folio.8.
Maiori parti an ⁊ quando sit standum.de satisda.tuto.⁊ curato.§.sed ⁊ si ex testamento.nu.1.fo.18.
Mala fides predecessoris nocet successori vniuersali.de vsucap.§.furtiue.nu.2.fo.27.
Mala fides administratoris ecclesie acquirẽtis an noceat ecclesie.ibidem.nu.3.
Malafactor confugiẽs ad ecclesiam per quẽ extrahetur in casibus in quibꝯ põt extrahi de ecclesia.de iis q sunt sui vel alie.iur.§.sꝫ hoc tempore.nu.4.fo.10.
Mandans si iurauit nõ reuocare mandatuꝫ an poterit reuocare.de manda.§.recte.nu.6.fo.78.
Mandantes:iubentes plures tenentur insolidũ sicut fideiussores.de fideius.§.si plures.nu.1.fo.70.
Mandare/monere/cõuenire/requirere/vel denũciare/vel edictum ꝓponi qd reꝯ ad iudiciũ veniat:an hec nomina idẽ significent.de pena teme.liti.§.omnium autem actionum.nu.3.fo.135.
Mandauit quidã scholaris qui habebat dissentionẽ cũ quodã socio suo vt veniret cũ armis:veniẽdo perdidit arma:an socius teneatur ei reddere vel soluere.de manda.§.illud.nu.2.fo.77.
Quid autem in cõmodante:an teneantur.ibidem.nu.3.
Mandatarius si fuit reuocatꝯ:an acta postea cũ eo valeãt vel ignoret reuocationẽ mãdati.de mãda.§.itẽ si adhuc.nu.10.⁊.11.f.78.
Mandati actio nõ nascitur nisi quãdo alicuius partis interest.de manda.§.recte.nu.2.fo.77.
Quid si mãdator egit anteq̃ interesset:sed post litẽ cõtestatã cepit interesse.ibidem.nu.3.
Quid ecõtra ante litẽ contestatã si intererat post litẽ cõtestatã desinit interesse.ibi.nu.4.
Quid si intersit in aliquo:in modico tamen ibidem.nu.5.
Mandato renunciare licitũ est re integra.sed nõ re non integra.de manda.§.mandatum.nu.1.fo.78.
Mandatarius tenetur de leuissima culpa.ibidem.nu.2.
Mandatum reuocatur multis modis re integra.qñ autẽ dicatur res integra.de manda.§.item si adhuc.nu.9.fo.78.
Mandatum reuocatur morte naturali mãdãtis.qd de morte ciuili.de manda.§.item si adhuc.nu.8.fo.78.
Mandatũ reuocaẗ volũtate mnadatis.idem in cõmodato deposito societate precario.de manda.§.recte.nu.1.fo.77.
Mandatũ procuratoꝝ quibus literis potest ꝓbari.de satisda.§.finautem.nume.13.fo.125.
Quid si cõstituẽs ꝓcurato.hꝫ diuersa sigilla:vnũ ꝓ propriis negotiis:aliud ad cõtractꝯ vel causas quia forte est iuridicus.vide ibi.nume.14.
Quid si procurator nõ ostendit literas sed sigillũ dñi.ibi.nu.15.
Mandatũ procuratoris si dicat q dñs ratificat q̃ per procuratorẽ legitime fient:an sit admittendus procur.ibidem.nu.17.
Quid si ꝓcurator vult cauere pro die illa soluꝫ in qua cõparet:an sit admittendus.ibidem.nu.18.
Mandatũ speciale an exigaẗ in syndico patrie:ꝑlato ⁊ aliis administratoribꝯ.de his per quos agere pos.§.ꝓcurator.nu.2.fo.123.
Mandatũ procuratoris an possit probari per testes.de satisda.§.finautem.nu.16.fo.125.
Mãdatũ soluiẗ morte mãdãtis re integra:⁊ etiã morte mãdatarii expirat re integra.de manda.§.item si adhuc nu.1.⁊.2.fo.78.
Mãdatuꝫ rei turpis qñ tenet vel nõ.de manda.§.illud.nu.1.fo.77.
Mãdatũ procuratoris an ꝓpter negationẽ ⁊ affirmationẽ efficiaẗ dubium.de satisda.§.finautem.nu.5.fo.124.
Manumissio serui facta ex falsa causa an teneat vel nõ.qui.ex cau.manu.non li.§.semel.nu.1.fo.9.
Manumissus nõ dꝫ exhibere filio opas.de leg.§.peculiũ.n.1.f.48.
Mare an ⁊ qualiter intelligiẗ esse de iuregẽtiũ.de re.diui.§.nemo.igitur.nu.1.per totum illum.§.fo.20.
Maritus si prouocetur ad diuisionem fundi dotalis an alienare possit.qui.alie.licet.in prin.nu.3.fo.30.
Item quid si vertatur ad vtilitatem mulieris.ibidem.nu.4.
Maritus si instituat dotalẽ seruũ suũ heredẽ:an efficiaẗ liber ⁊ heres.de here.insti.§.proprius.nu.2.fo.36.
Maritus nõ habet priuilegiũ vt proferaẗ creditoribꝯ anterioribꝯ.de actio.§.fuerat antea.nu.6.fo.110.
Maritus an habeat tacitã hypothecã ꝓ reddẽda donatiõe ꝓpter nuptias.de actio.§.fuerat antea.nu.11.fo.111.
Maritꝯ an possit constituere vxorẽ suã ꝓcuratricẽ quo ad causas tales si se vult absentare.de actio.§.fuerat antea.nu.3.fo.110.
Maritꝯ faciẽs impẽsas in re dotali aĩo nõ donãdi:aut aĩo donãdi an repetantur.de actio.§.propter retentionem.nu.3.fo.117.
Quid si maritꝯ fecit expẽsas litigãdo ꝓ re dotali defendẽda vel recuperanda.ibidem.nu.4.
Maritꝯ teneẗ ad restitutionẽ dotis inq̃tũ facere põt.sed qs est modus deducendi ne egeat.de actio.§.item si de dote.nu.1.fo.117.
Quid si maritꝯ cõuenitur hypothecaria vel ex promissione expressa.ibidem.nu.2.
Maritꝯ si habet liberos ⁊ familiã quaꝫ nutrire teneẗ:an in deductione ne egeat debeat haberi ratio familie.ibidem.nu.3.
Maritus an gaudeat priuilegio vt cõueniaẗ ꝓ dote inquãtũ facere potest contra tertium.ibidem nu.4.
An aũt socer aduersꝯ generũ gaudeat h̃ ꝑuilegio.ibi.nu.5.f.133.
Maritꝯ sicut sit dñs dotis:ita vxor efficiẗ dña donatiõis ꝓpter nuptias.de dona.§.est ⁊ aliud.nu.2.fo.29.
Masculꝯ primogenitꝯ hꝫ annagiũ inter nobiles de cõsuetudine regni Frãcie.⁊ vnꝯ masculꝯ hꝫ annagiũ:q̃uis habeat sorores antiquiores ⁊ ꝑmogenitas.pone qd filiꝯ primogenitꝯ moriẗ i vita patris relicta filia:an illa habebit annagiũ:an filius superstites vide.de legiti.agna.suc.§.ceterum.nu.4.fo.54.
Materie eiusdẽ generis vel diuersoꝝ si cõfundanẗ ex volũtate dominorum efficiunẗ cõmunes.de re.diui.§.si duorum.nu.1.fol.23.
Materie debẽt ꝯtinuari hꝫ ꝯgruũ modũ artis.d leg.i ꝑn.n.1.f.44.
Matrimoniũ ẽ d iure naturali ⁊ diuino.de iure natu.i prin.n.1.f.5.
Matrimoniuꝫ quare magis dicatur a matre q̃ a patre.de patria potesta.§.nuptie.nu.1.fo.10.
Matrimoniũ est legitimũ licet sit impedimentũ aliqd si vnꝯ cõiugium illud ignorat.de pa.pote.§.qui agitur.nu.1.fo.10.
Matrimonium licet sit institutũ a deo aliquando tamen ex certis causis separari potest.de nup.in prin.nu.3.fo.11.
Matrimoniũ vt sit legitimũ an semꝑ sit opus verbis.de pa.pote.§.nuptie.nu.2.fo.16.
Matrimoniũ qñq̃ fit ex cõiunctiõe corporũ si verba precesserint.ibidem.nu.3.
Quid aũt si duo simul cohabitauerint nec apparẽt verba matrimonii precessisse:an sit matrimonium.ibidem.nu.4.
Matrimoniũ ꝓhibeẗ inter baptizatũ ⁊ baptizantẽ:⁊ eius liberos.de nup.§.sunt ⁊ alie.nu.1.fo.11.
Matrimoniũ si qs cõtrahat intra etatẽ debitã erit vxor cũ ꝑuenerit ad etatem debitam.de nup.in.§.masculi.nu.2.fo.11.
Matrimoniũ nõ ꝓhibeẗ vltra quartũ gradũ.de publi.iudi.§.alia deinde.nu.1.fo.137.
Matrimoniũ cõtrahi dꝫ nõ luxurie causa:sed dilectione posteritatis:in qua nomẽ dñi benedicatur.de nup.in rubrica.nu.1.fol.11.
Matrimoniũ q vult cõtrahere tria pncipaliter considerare dꝫ.q̃ sint illa.vide de nup.in rubri.nu.2.fo.10.
Matrimoniũ q̃ impediãt.de nuptiis.§.sunt et alie.nu.1.2.⁊.3.fo.11.

Mensurari

Mensurari potest omnis res. quib. mod. re contra. obliga. §. mutui. nu. 1. fo. 60.
Mensuris falsis vtēs qua pena puniat. de publi. iudi. §. itē lex cornelia de fal. nu. 6. fo. 137.
Melius est pignori incumbere q̄ in psonā agere. de actio. §. item seruiana. nu. 13. fo. 95.
Merces si nulla sit cōstituta qua actione agi debet. vide de loca. & cō duc. §. qua de causa. nu. 1. fo. 75.
Merces & salariū an differant: vel an sint idē. de manda. §. in summa. nume. 1. fo. 78.
Mercenari⁹ si inuenerit thesaurū in fundo dñi laborat in fundo. alieno: vel creditor in fundo hypothecato inuenit thesaurū: cuius erit. de re. diui. §. thesauros. nu. 4. fo. 24.
Merx quid proprie dicit̄ applicando ad propositū hui⁹ tituli. qd̄ cuz eo. §. introduxit. nu. 3. fo. 119.
Miles occupatus in expeditione nō habet necesse liberos suos instituere vel exheredare in testamento suo. de exhe. li. §. sed si in expeditione. nu. 1. fo. 36.
Miles an debeat eē de genere militari. de milita. testa. ī rub. nu. 1. f. 34.
Militem quis potest creare. ibi. nu. 2.
Milites nostri tēporis an gaudeant priuilegio testādi sicut olim gaudebant. ibidem. nu. 3.
Milites dicuntur a malo: q2 nos a malo seruare debent. ibidez. nu. 4.
Milites nostri tpis an gaudeant priuilegio excusationis a tutela. de excusa. tuto. §. minores. nu. 1. fo. 19.
Milites nostri temporis an possint esse procuratores in iudicio. de excep. §. preterea. nu. 3. fo. 129.
Mine potentis vel excommunicatio an sint iustus metus. de actio. §. quadrupli. nu. 4. fo. 108.
Minor si sit procura. alicuius & per imprudentiam amittat causam: an teneatur. quib. ex cau. manumittere non li. §. finali. nu. 1. fo. 9.
Minor si non vult comparere & sic cadat in contumaciam quid agendum. de authoritate tuto. §. neq3 tamen. nu. 5. fo. 16.
Minor non habens curatorē quid alienare potest vel non. quib. alie. li. §. nunc sumus admonendi. nu. 1. 2. et. 3. fo. 30.
Minor. xxv. annorū non pōt esse pcurator ad iudicia: nec minor. xvij. annorum ad negotia. qui. ex cau. ma. nō li. §. eadem lege. nu. 2. fol. 9.
An autem minor. xvij. annis pcutor ad negotia possit esse pcurator in iudicio virtute cōstitutionis facte ad negotia. vide ibi. nu. 3.
Minus pretiosum quando cedat magis pretioso: vel econtra. de re. diui. §. si tamen. nume. 1. fo. 23.
Missus in possessionem per pretorem licet nō possideat tamen pretor eum tuetur. de interdictis. §. summa. nu. 1. fo. 130.
Mors an semper contingat dei dispositione. de capi. dimi. in prin. nu. 2. fo. 14.
Modi sunt multi falsum cōmittendi. vide remissiue. de publi. iudi. §. item lex cornelia de falsis. nu. 4. fo. 137.
Modus attēdend⁹ est circa multa. in proemio institutionū. nu. 1. fo. 2.
Modus attendendus est in docendo. ibi. nu. 2.
Monachi an sint liberi: & an possint ferre testimoniū. de iure perso. §. seruitus. nu. 3. fo. 8.
Monachus vel religiosus potest obligari saltem naturaliter: et fideiussor ei accedere: an autem teneatur saltē naturaliter. de fideiusso. §. ac nec. nu. 8. fo. 69.
Monasterium si quis intrauerit & non teneat ingressus: an teneat dedicatio bonorum. de lega. §. si quis ancillas. nu. 3. fo. 47.
Moneta fortis si currebat tempore cōtractus et postea mutata est et currit minus fortis an soluendo minus fortem debitor liberet. qui. mo. tolli. oblig. in prin. nu. 3. fo. 79.
An autem ille qui promisit certam monetam si princeps eaz sustuli liberetur. ibi. nu. 4.
Mulier nobilis an possit petere vt prohibeatur mulieri min⁹ nobili ne prima sedeat in ecclesia: aut pria offerat. de bono. possess. §. aliam vero. nu. 1. fo. 57.
Mulier pro parentibus agere potest: an autem pro liberis. de excep. §. preterea. nu. 2. fo. 129.
Mulier si subducta fuerit de obligatiōe ppter Velleianū an actio restituatur in primū debitorem quib. mo. tolli. §. preterea. nu. 1. fo. 80.
Mulier quare melius pōt renunciare velleiano q̄ filius senatuscōsulto macedoniano. quod cum eo. §. que diximus. nu. 8. fo. 121.
Mulier si succedat habenti merum imperium deuoluetur ad eam: et faciet iudicare per alium. de leg. patro. tute. in prin. nu. 3. fo. 15.
Mulier que creditur vir q2 erat in habitū virili: si sit testis in testamēto an testamentum valeat de testa. §. sed cum aliquis. nu. 10. fo. 33.
Mulier deprehensa in adulterio an sit infamis vt cōtra eam cōpetat querela inoffi. testa. de inoffi. testa. §. adulterinis. nu. 1. fo. 42.
Quid de mimis. ibi. nu. 2.
Mulier est corruptibilis & varia: ideo non pōt esse testis in testa. de testa. §. testes autem. nu. 1. et. 2. fo. 32.
Mulio q nō potuit retinere mulas propter infirmitatē tenetur si ab initio erat infirmus. sec⁹ si infirmitas superuenit in via. de lege aglis. §. impetu. nu. 1. fo. 81.
Mutilatio membri an dicatur capitalis. de publi. iudi. §. publicorū iudiciorum. nu. 1. fo. 137.
Mutus non potest esse tutor: potest tamen esse procurator ad negotia. qui testa. tut. da. pos. in princ. nu. 1. fo. 14.
Mutuum an sit si quis tradat pecuniam in sacco. quib. mo. re contrabitur oblig. §. mutui. nu. 2. fo. 60.
Mutuum quot modis reconciliatur. ibi. nu. 3.

De litera N.

Natura qualiter administrat bestijs appetere cōiunctionē. si qua. pau. fe. di. in prin. nu. 3. fo. 122.
Negatio sicut facit rem dubiam: ita & oppositio. de eo cui liber. cau. bona. adi. nu. 1. fo. 59.
Negationes due quid impoītāt. in proe. secundi insti. §. cumq3 hoc deo propitio. nu. 1. fo. 4.
Negatoria actio q̄to tempore tollatur. de actio. §. eque. nu. 36. fo. 89.
Negatoria actio si intentatur: quis debet probare. ibi. nu. 34. fo. 88.
Nemo dat quod non habet. hec regula qualiter intelligitur. de liber. in princ. numero. 1. fo. 8.
Nepotes an admittantur ad successionem cum patruis in feudo. de hered. que abintest. defe. §. cum filius filiave. nu. 2. fo. 53.
Quid in iure patronatus ecclesie. ibi. nu. 3.
Quid si hereditas est indiuisibilis: vt regnū: ducatus &c. ibi. nu. 4.
Nepotes nedum succedunt in stirpes: sed etiam pronepotes. de hered. que abintest. deferun. §. item vetustas. nu. 2. fo. 53.
Nepotes qui patruos non habent an succedāt per capita. de here. que abintest. defe. §. item si ex duobus. nu. 1. fo. 53.
Nepotes an contineantur appellatione filiorum. qui testa. tu. dari pos. §. si quis filiabus. nu. 1. fo. 14.
Nomina debēt ꝯuenire reb⁹: nō tñ d3 recedi ab intentiōe pter noim ꝯsonātiā. de don. §. est & aliud. nu. 1. f. 29.
Nominatim quid importat. de here. insti. §. videamus. nu. 1. fo. 37.
Notarij seu officiales qualiter & quando possunt alijs stipulari. de inuti. stipu. §. si quis alij. nu. 5. fo. 64.
Quid in arbitro: an alij stipulari possit. ibi. nu. 6.
Notarius si omittat ponere in principio instrumēti. In nomine domini. an valeat instrumentum. in proemio insti. nu. 3. fo. 2.
Notarius vel auditor literarū an possit facere duo instrumēta de vno contractu: & vtrūq3 sit originale. de testa. §. sed & vnū. nu. 1. & 2. fo. 34.
Notorius prodigus est interdictus a lege. qui. non est permis. fac. testa. §. item prodigus. nu. 1. fo. 35.
Notarius debet stipulari parte absente iussu iudicis. de satisd. §. si vero aliquis. nu. 1. fo. 125.
Notorium licet non indigeat probatione: tamen allegari debet in iudicio. in proe. secundi insti. nu. 2. fo. 3.
Notoriū & manifestū qualia sunt: & qualr̄ differūt. in pe. ꝯ. inst. nu. 3. f. 3.
Notorium an indigeat citatione. ibi. nu. 4.
Et quid si pars compareat: an debeat dari libellus. ibid. numero. 5.
Notorium an debeat probari. ibi. nu. 6. fo. 4.
An autem sit necessaria sñia: & an possit appellari. ibi. num. 7. fo. 4.
Nouatio an fiat si promittis mihi soluere decem modios vini Parrisius pro decem libris quas mihi debes. quib. mod. tolli. obl. §. preterea. numero. 3. folio. 80.
Nouatio an fiebat antiquitus si non erat expresse actum. ibi. nu. 2.
Noxales actiones an competant ex delictis hominū adscriptitiorum et aliorum conditionatorum. de noxa. act. §. si seruus dño. nu. 4. fo. 12.
Noxalis actio non est per se actio: sed quedam adiectio. non tamen talis adiectio qualis est actio de peculio & alie quedaz. de noxa. actio. §. sunt autem constitute. nu. 1. fo. 121.

De litera O.

Obligari quis potest ex plurib⁹ causis. de actio. §. sic itaq3. nu. 9. fo. 103.
Obligatio principalis vbi nulla est non tenet accessoria. de fideiusso. §. at nec. nu. 3. fo. 69.
Quid si principalis sit penes vnum: & alius recipit fideiuss. ibi. nu. 4.
Quid si fideiussor sciat debitorem non esse obligatuz quando fideiubet pro eo: an teneatur. ibidem. nu. 5.
Obligatio naturalis sola oritur de iuregentiū ex qua non oritur actio. de actio. §. actio. nu. 9. fo. 84.
Obligatio nulla est in actionib⁹ realibus. de excep. in prin. nu. 4. fo. 128.
Obligatio quiq3 est inefficax propter defectum substantialium: quiq3 inefficax non propter defectum substantialium: sed q2 persona inhabilitata est a iure exempla ponit. de actio. §. actiones aūt. nu. 6. fo. 98.
Obligatio quare tollitur tota per acceptilationem potius q̄ per pactum. quib. mod. tol. obl. §. item per acceptilationem. nu. 2. fo. 79.
Obligatio orta ex maleficio an tollatur solutione. quib. mod. tol. obli. in princ. nume. 1. fo. 79.

Obligatio ex consensu quare ita dicatur: ⁊ an sit differentia inter has obligationes ⁊ alias.de oblig.que ex consen.in princ.nu.1.⁊.2.fo.73.
Obligatio naturalis ⁊ ciuilis an simul iuncte faciant tertiam speciem.de oblig.in princ.nu.2.fo.59.
Obligatio quid sit.de obliga.in princ.nu.1.fo.59.
Obligatio naturalis vnde oritur.de oblig.in princ.nu.9.fo.eo.
Obligatio ciuilis est triplex:sola concomitata nunc.et cōcomitata dudum.de singulis vide ibi.nu.10.
Obligatio naturalis an oriatur ex sententia.ibi.nu.11.
Obligatio naturalis orit̃ ex pacto nudo.de oblig.in princ.nu.4.fol.59.
Obligatio non est vinculum': sed quod resultat ex eo quo vincimur.de oblig.nu.13.vide ibi exemplum.fo.eo.
Obligatio naturalis habet hunc effectum quod parit exceptionem. de obliga.in prin.nu.5.fo.eo.
Obligatio naturalis que a iure precipitur cum efficacia agendi que sit ⁊ quod est eius exemplum.ibi.nu.6.
Obligatio naturalis sola parit actionem in cōtractibus iurisgentium qui transeunt in nomen contractus.ibi.nu.7.
An autem ibi sit sola naturalis.vide ibidē.Et adde ad idem.nu.8.
Obligatio que nascatur ex literarũ obligatione.de lite.obli.nu.6.fo.71.
Que autem actio oriatur ex literarum obligatione.ibid.nu.7.fo.72.
Obligatio duorum reorum debendi si sit indiuidua:an fiet diuisio obligationis.de duo.reis stipulandi.§.ex duobus.nume.6.fo.62.
Quid si vnus pure alter sub conditione obligatus est : an fiet diuisio.ibidem.numero.7.
Quid si creditor diuisit ⁊ reperit alterum non soluendo:an poterit reuerti ad alterum.ibidem.nume.8.
Obligatio duorum reorum est vna in effectu.plures autem sunt:q: plures tenentur.de duo.reis stipulandi.§.duo pluresve.nu.1.fo.62.
Obligationes quare melius fiunt et substantiam capiunt ex puro consensu in his ꝙ in aliĳs.de oblig.ex consensu.in princ.nu.4.fo.73.
Quid si volens contrahere mutuum misit epistolam: vel antiquaz ratificat ⁊ penituit:forteq; reuocauit:an potest.ibidem.numero.5.
Obligatus in diem an gaudere debeat aliqua dilatione vltra diem. vide de verb.oblig.§.omnis.nu.4.fo.61.
Obsides si testantur an eorum testamenta cōfirmentur per legem corneliam.quib.non est permis.fa.testa.§.eius qui.nu.2.fo.35.
Occidere vxorem est maius crimen ꝙ parricidium.de publicis iudi.§.alia deinde.nu.4.fo.137.
Officiales imꝑatoris cui⁹ q̄sq; sit dignitatis⁊ preeminētie. in ꝓe.scōi insti.§. cũq; hoc deo ꝓpitio.nu.2.f.4.
Officialis episcopi: bailliuus : vel seneschallus an possint dare tutores pupillis.de attilia.tuto.in princ.nu.10.fo.15.
Officium iudicis est triplex:sc; nobile:mercenariũ merũ:⁊ mercenariũ mistũ.vide de q̄libet de actio.§. p̄terea quasdā.nu.2.3.4.5.⁊.6.fo.113.
Officium iudicis est duplex:quoddam principale:⁊ quoddā mercenarium.de offi.iudi.in rubrica.nu.1.fo.135.
Officium aduocationis est necessarium ex postfacto.de inoffi.testa.§.si tutor.nu.1.fo.42.
Officium iudicis an infamet.de suspec.tuto. §. suspectus autem remotus.numero.2.folio.20.
Onus cum emolumento pecuniario potest esse causa honoris: honor autem sine emolumento non debet esse causa oneris.per quas perso.nobis acqui.in.§.igitur.nu.6.fo.31.
Opere quedā sunt obsequiales.quedā artificiales.quedā fabriles.de singulis vide de acq.ꝑ arroga. in prin.nu.4.fo.58.
Ordo non seruatur vbi iuris dispositio certa est : vel esse potest. de satisda.tu.⁊ cu.§.sed si ex testamento.nu.2.fo.18.
Ordo scripture qñ sit attendendus.de lega.§.ante heredis.nu.1.fo.50.
Ordo quando est de substantia tunc bene consyderatur.ibi.nu.2.

De litera P.

PActum factum inter abbatem ⁊ monachos de certo modo viuendi debet officio iudicis seruari.per quas perso.no.acqui.§.item vobis.nu.3.fo.31.
Pactum an sufficiat absq; stipulatione : qñ dñs cauet pro suo procuratore in iudicio.de satisda.§.si vero aliquis. nu.15.fo.126.
Pactum nudum an vestiatur alio modo ꝙ re vel rei interuentu. qui.mo.re contrahi.obliga.in princ.nu.6.fo.60.
Pactum nudũ dicit̃ cōuentio habita inter duos vel plures cui⁹ vnus nō prestat efficaciā agēdi.qui.mo.re ꝯtrahi.obli. in prin.nu.1.fo.60.
Pactum nudum est si quis ꝓmittat ex cā que credebat̃ vera.ibi.nu.2. Alia exempla pacti nudi.ibidem vide.
Pactum de non petendo non tangit nec elidit ciuilem actionem ipso iure:sed actionem propositam in iudicio perimit. exemplum ponit. de exceptio.in princ.nu.3.fo.128.
Pactus super causa turpi infamis efficitur:quia habetur loco cōfessi. de pe.teme.liti.§.ex quibusdam.nu.2.fo.134.
Papa si fecit gratiā vni:⁊ postea faciat aliĳ p̄ferēdo eũ q̄buscũq; aliĳs in data aliĳs priorib⁹:an p̄ferat̃ si nō expsse nominet primos.de exhe.libe.§.sed nec nominatim.nu.3.fo.36.
Papa si mādat alicui ꝙ ꝓuideat tali de bñficio certi valoris: poterit sibi ꝓuidere de bñficio minoris valoris.de māda.§.is q.nu.3. fo.77.
Parens si agat cum filio vel aliĳs descendentibus: an habeat priuilegium ne conueniatur vltra ꝙ facere possint.de actio.§. sed si quis nume.1.fo.118.
Quid de fratre patrino filiolo prelato si subditus eum conueniat. ibidem.nu.2.3.⁊.4.
Quid si agatur actione reali:puta socius vendicat a socio partem quam socius possidet.ibidem.nu.5.
Parentes adoptiui an possint vocari in ius sine venia.de actio.§.⁊ in eum.nu.1.fo.99.
Pars an potest compelli apponere penam in contractu.de verb.obli.§.non solum.nu.1.fo.62.
Pars an ⁊ qñ pōt estimare iniuriā.de iniu.§.s; ⁊ lex.nu.1.fo.82.
Qualiter autem pars estimabit.ibi.nu.2.3.⁊.4.
Pars si compareat per procuratorem:⁊ obĳcitur contra procuratorem:⁊ pronunciatur:an procurator repelli debeat a recusando iudicem.de excep.§.appellantur.nu.9.fo.129.
Quid si declinet de loco:q: forte dicit locum non esse insignem: vel se non posse conueniri extra diocesim.ibidem.nu.10.
Partes ambe si plus promiserunt fideiussor tamen plus promisit in efficacia probandi:an obligetur.ponit exemplum.de fideiusso.§. fideiussores.nu.8.fo.70.
Partes agunt inter se ꝙ scriptura fiat tantum ad probationem et si non contrahatur obligatio literis:an exceptio habeat locum.de lite.obliga.nu.9.fo.72.
Partes lucri in societate si sint equales:capitalia debent esse equalia. de societate.§.⁊ quidem.nu.1.⁊.2.fo.76.
Quid si vnus socius ponit pecuniam:alius operā:an pecunia erit communis.ibi.nu.3.
Cuius autem periculo perit pecunia.ibidem.nu.4.
Partus an semper sequatur vētrem:⁊ in quibus non.de inge.in prin. nume.1.fo.8.
Pastor vel bubulcus si immisit animalia tua in fundum meuz: vel negligens fuit ⁊ animalia intrauerunt ⁊ damnum dederunt:an mihi tenearis.si qua.pau.fecis.dica.in prin.nu.10.fo.122.
An autem liberetur dominus dando animalia pro noxa.ibi.nu.11.
Pater vel dñs qñ conueniuntur de peculio habent priuilegiũ vt ante omnia detrahant qđ ipsis debetur:an hoc semper locum habeat vide qđ cum eo.§.introduxit.nu.1.fo.119.
Pater si substituit adinuicem duos impuberes:alter vero factus sit pubes:an expirent ambe substitutiones.de pupil.subst.§. qua ratione.nume.14.fo.39.
Pater si instituit vnum filium impuberem alium puberem furiosum nullos habentes liberos:quot erunt substitutiones. ibi. numero.15. folio.39.
Pater an possit eligere sepulturam filio impuberi.de pupilla.substi.§. non solum.nu.3.fo.40.
Pater quare non potest substituere emancipato impuberi:cum substitutio fiat ad prouisionem.de pupilla.substi.in princ.nu.3.fo.38.
Pater si faciat testamentum sibi ⁊ filio quod illorum debet precedere. de pupil.substi.§.liberis.nu.1.fo.40.
Pater si sit in potestate: an possit facere testamentum filio suo mentecapto.de pupilla.substi.§.qua ratione.nu.8.fo.39.
Pater non potest exheredare filium nisi cum legitima causa.de inoffi. testa.§.igitur quartam.nu.4.fo.42.
Pater quare non potest assignare libertuz filio emancipato sicut constituto in potestate.de assigna.liberto.nu.1.⁊.2.fo.56.
Quid si fuit facta assignatio filie: an post mortem eius ius patronatus transeat ad filios.ibi.nu.3.
Quid si esset facta assignatio inter viuos.ibi.nu.4.
Pater an obligetur ex persona filĳ: aut dominus ex persona serui. de obliga.§.omnium.nu.2.fo.60.
Pater si stipulatur filio ire licere agere per fundũ vicini ad fundũ peculiare aduentitium:aut acquirere nomine filĳ iurisdictionem:aut aliud ius:an valeat.de inutili stipula.§.ei vero.nu.7.fo.65.
Quid si pater stipuletur sibi ⁊ liberis suis:an valeat.ibi.nu.8.
Pater an stipulando filio in peculio aduentitio possit sibi acquirere proprietatem.de inuti.stipu.§.ei vero qui.nu.5.fo.65.
Quid si pater stipulatus sit filĳs nascituris ⁊ nascuntur in vita: an valeat.ibi.nu.6.
Pater an semper stipulando acquirat filio.vide distin. de inuti. stipula.§.ei vero qui.nu.1.2.⁊.3.fo.65.
Pater si stipulatur a magistro quod filium instruat in aliqua scientia vel artificio:an valeat.de inuti.stipula.§.ei vero.nu.4.fo.eo.
Pater non habet actionem iniuriarum pro filio emancipato.de iniu. §.patitur.nu.1.fo.82.
Pater non habet vsumfructum in bonis aductitĳs in certis casibus. qui sint illi:vide coniuncta glo.super verbo.vsumfructuz per quas personas nobis acqui.§.igitur.nu.5.fo.31.

Pater si relinquit mentecapto minus legitima an valebit testamētum factum mentecapto: an autem aget curator ad supplementum legitime. de pupil. substi. §. qua ratione. nu. 11. fo. 39.

Quid si pater nullum sibi faciat testamētum sed tantum mentecapto: an valebit. ibidem. nu. 12.

Pater habet hodie certam partem bonorum filij in premium emancipationis: an autem mater admittatur simul cum patre. quib. mod. ius pa. po. sol. §. preterea. nu. 1. fo. 13.

Pater si ingreditur religionem an filius liberetur a patria potestate quib. mod. ius pa. po. sol. §. cum autem. nu. 7. fo. 13.

Pater legitimus tantū: id est adoptiuus an possit facere substitutionem exemplarem filio adoptiuo mētecapto. de pupilla. substi. §. qua ratione. nume. 9. fo. 39.

Pater emancipando filium videtur eidem donare peculium profectitium. per quas perso. no. acqui. §. igitur. nu. 7. fo. 31.

Pater non potest esse testis filio in testamēto: nec filius patri. de testa. §. in testibus. nu. 1. fo. 33.

Pater habens duas filias maritauit vnam ex illis de bonis proprijs: post modum maritauit aliam de bonis matris presente necnon contradicente prima maritata: an ei preiudicet. quib. mod. ius pa. po. sol. §. admonendi. nu. 2. fo. 13.

Pater an possit obligare filium eum vouendo. de inutili. stipula. §. itē inutilis. nu. 3. fo. 66.

Pater petit filium detentatum ab alio: detentator excipit: & dicit filiū vocandum cum de statu suo agatur: alias quod non teneatur procedere. queritur an bene excipiat. de actio. §. preiudiciales. nu. 11. fo. 101.

Pater an agat condictione furtiua pro filio surrepto. de oblig. que ex delicto nascun. §. interdum. lo. j. nu. 3. fo. 80.

Pater an obliget personaliter quatenus est in peculio hoc est an actio de peculio habeat matrē obligationē. de actio. §. actiōes. nu. 5. f. 98.

Pater vnum ex filijs instituit heredē in dodrante alteri donauit quadrantem per modum donationis inter viuos. qua actiōe diuident. de actio. §. quedam actiones mistam. nu. 7. fo. 106.

Patris potestas si reuocatur in dubium an teneatur cauere si vult agere nomine filij. de satisda. §. eodem obseruando. nu. 4. fo. 125.

Paterfamilias si non vtatur vsufructu vt vir bonus: an amittat vsumfructum. de vsufruc. §. finitur. nu. 5. fo. 26.

Paterfamilias qualiter potest familiam castigare pro delictis. vide de his qui sui vel alie. iu. sunt. §. sed hoc tempore. fo. 10.

Patronus condemnatus tanq̃ tutor suspectus an et qualiter fiat infamis. de suspec. tuto. §. ostendimus. nu. 1. fo. 20.

Quid si patronus remouetur vt suspectus: iudex tamen reseruauit sibi famam in sententiam. ibi. nu. 2.

Patronus ecclesie an possit vocari in ius per presentatum sine venia. de actio. §. & in eum. nu. 2. fo. 99.

Patroni ecclesie si sint plures et presentant diuersos: quis preferetur. de lega. §. optionis. nu. 4. fo. 49.

Pauper non debet dari tutor. & si datus fuerit potest se excusare. de excu. tuto. §. sed & propter paupertatem. nu. 1. fo. 18.

Pauperes an possint heredes institui. de here. insti. §. seruus autē plurium. nume. 2. fo. 37.

Paupertas quando prodest & quando noceat. qui. ex cau. manumittere non li. in princ. nu. 1. fo. 9.

Paupertas voluntaria est res beatissima. ibi. nu. 2.

Peccatum nō est si qs cōtēdit alterū superare in bono vel in virtute. de fideicō. heredi. §. & q̃. nu. 1. fol. 52.

Peculia habentes quasi castrensia an quod acquirunt censeatur esse quasi castrense. per quas personas nobis acqui. §. igitur. nu. 3. fol. 31.

Quid autem si sit aduocatus vel mercator. ibidem. nu. 4.

Peculium quasi castrense nō subiacet querele quamdiu est peculium. de mili. testa. in princ. nu. 2. fo. 34.

Peculiū hoc nomē multa significat. de actio. §. actiōes aūt. nu. 1. f. 98.

Pecuniam aliquis extraxit de tuo fundo vbi abscōdita fuerat: tu medietatem petis dicēs quod est thesaurus: ille negat esse thesaurum: cui incumbat probatio. vide de re. diui. §. thesauros. nu. 1. fo. 24.

Pecuniam dare pro honore habendo an sit licitum. de publi. iudi. §. sunt preterea. nu. 1. fo. 138.

De pecunia constituta an sit proprium nomen actionis. de actio. §. de constituta autem pe. nu. 1. fo. 97.

Pena quadrupli cui applicatur. de actio. §. quadrupli. nu. 19. fo. 108.

Pena committentis falsum que & qualis sit. de publi. iudi. §. item lex cornelia de falsis. nu. 5. fo. 137.

Pena an possit peti quando est apposita incontinēti ex pacto apposito. de inutili. stipula. §. alteri. nu. 7. fo. 68.

Pena an possit excedere principale vel non. ibi. numero. 8. & 9. vbi ponit distinctionem.

Pena comprehensa in stipulatione facta alteri quando committatur vel non. de inutili stipula. §. alteri. nu. 4. & 5. fo. 68.

Pena legis. xij. tabularum est reuocata etiā si agatur criminaliter pro iniuria. de iniur. §. pena autem. nu. 3. fo. 82.

Pena que cōmittitur ex edicto pretoris cui applicari debet. de actio. §. penales quoq̃. nu. 4. fo. 99.

Pena statuta lege diuina qualiter potuit mutari lege hominū. de publi. iudi. §. item lex iulia. nu. 3. fo. 137.

Pena que oritur ex edicto pretoris an hodie locum habeat. de actio. §. penales quoq̃. nu. 6. fo. 99.

Pena si adijciatur legato per testatorem: petitur iure legati: & detrahitur falcidia. de lega. §. pene quoq̃. nu. 1. fo. 50.

Penales actiones in quadruplum an alie sint q̃ depositi facti tumultus incendij ruine naufragij. vide de actio. §. sequens illa diuisio est. numero. 5. folio. 104.

Quid si depositarius contumaciter non cōpareat: vel forte presens respondere nolit: an condemnabitur in duplum. ibi. nu. 6.

Pene que sint capitales: & que succedant in locum capitalium de iure canonico. vide de publi. iudi. §. publicorum iudiciorum. nu. 2. fo. 137.

Pene legum an habeant locum in gradibus prohibitis de iure ciuili tantum: non de iure canonico. de nup. §. si aduersus. nu. 2. fo. 11.

Pensio que debetur pro re emphy. & census: an sint idē. de loca. & conduc. §. adeo autem. nu. 11. fo. 76.

Pensiones vel deueria que debentur pro emphyteosi vel pro feudo an sint seruitutes. de serui. rusti. predio. in prin. nu. 1. fo. 25.

Perfectum quod non est an saltem sit aliquod. quib. mo. testa. infir. §. ex eo autem. nu. 5. fo. 41.

Periculum interitus rei emphy. ad quem spectat: an ad dominum an ad emphy. de loca. & conduc. §. adeo autem. nu. 5. fo. 76.

Permutatio sub quo contractu rectius poni potest. de actio. §. actionum autem. nu. 16. fo. 109.

Perplexitas dicitur quando duo se non compatiuntur. de heredi. insti. §. impossibilis. nu. 2. fo. 37.

Persone quedā que alij stipulando querere possunt numerant hic. de inuti. stipula. §. si quis alij. nu. 1. iuncta glo. super verbo iuri. fo. 64.

Persona obligatur in matrimonio: & tamen matrimoniū potest contrahi per procuratorem. quod cum eo. §. in summa. nu. 5. fo. 121.

Petitio hereditatis que datur bonorū possessori est pretoria. de actio. §. sed iste quidam. nu. 3. fo. 89.

Petitio hereditatis vt alicui competat: an requiratur titulus. de vsucapi. in princ. nu. 4. fo. 26.

Petitio hereditatis lz sit realis sequit tñ naturam personaliū actionū quo ad prescriptionē. de actio. §. quedā actiones mistaz. nu. 3. fo. 105.

Petitio hereditatis quod sit bone fidei quare fuit dubitatū. de actio. §. actionum. nu. 19. fo. 109.

Quid de fideicom. here. peti. an sit bone fidei. ibidem. nu. 20.

Petitio incerta an & qñ admittatur. de actio. §. curare aūt. nu. 2. fo. 114.

Petitio incerta licet non debeat admitti si tamen admissa fuerit: processus non vitiatur. debet tamen declarari in quacūq̃ parte processus si petatur. de actio. §. curare. nu. 11. fo. 115.

Petrus de bella pert ca scripsit super quatuor libros institutionum. de inutili. stipula. §. alteri. nu. 10. fo. 69.

Pigmei & alij habentes diuersas effigies an sint de semine Adam. de iu. na. gen. §. ius autem gentium. nu. 1. fo. 5.

Pictor & dominus tabule si velint agere contra tertium possidentem quis preferri debet. de re. diui. §. si quis in aliena. nu. 3. fo. 23.

Plantans suam plantam in fundo alieno videtur eam donare. de rer. diui. §. si titius. nu. 1. fo. 23.

Plenum non compatitur aliud plenum: & testamentum est plena voluntas: ideo non compatitur aliam plenam volūtatem: secus in codicillis. de codicil. §. codicillos. nu. 1. fo. 52.

Plus dicitur quatuor modis. vide remissiue de fideius. §. fideiussores. numero. 7. folio. 70.

Plus petēs q̃ sibi debeatur punitur si principaliter plus petit: an autem si accessorie. de actio. §. si quis agens. nu. 4. fo. 115.

Quid si non exegit: sed petijt vel fecit fieri executionem. & vide ibid. numero. 5.

Quid autem duplicabitur in hoc casu vel. §. ibi. nu. 6.

Plurale resoluitur in singulare quando non pōt remanere in propria significatione quin aliquod inconueniēs sequeretur. de iure perso. in princ. nu. 1. fo. 8.

Aliqui dederunt bona sua ecclesijs: vno decedente ecclesia recepit bona decedentis non superstitis. ibi. nu. 2.

Pluralis locutio duo supponit. de actio. §. preiudiciales. nu. 2. fol. 100.

Populus an possit deponere imperatorē. de iure natu. vers. populus ei. nu. 2. fo. 6.

Populus an hodie possit facere legem. de iure natu. versi. populus numero. 4. folio. 6.

Portatio habitus ad emulationem alicuius parit actionem iniuriarum. de iniur. §. iniuria. nu. 6. fo. 82.

Possessio an requiratur ciuilis vel naturalis ex parte rei que conuenitur rei vendicatione. de actio. §. omnium actionum. nu. 22. fo. 86.

Quid autem si reus non possidet naturaliter vel ciuiliter: sed tantū detinet veluti depositarius vel colonus. ibi. nu. 23.

Possessio an perdatur per obliuionē. de vsusca. §. qd autem. nu. 1. f. 27.

Possessio an transeat de arrogato ad arrogatorem: de acqui. per arroga. in princ. nu. 3. fo. 58.
Possessio qualiter acquiratur. de interdic. §. possidere. nu. 2. fo. 133.
Possessio dignitatis vel prebende qualiter acquiratur. ibidem. nu. 3.
Possessio prebende vel dignitatis qualiter acquiratur. de interdic. §. retinende. nu. 10. fo. 131.
Possessio iurium an retineatur aio. de interdic. §. retinende. nu. 23. fo. 132.
Possessiones site alibi an prosint vt in iudicio quis non teneatur fideiubere. de satisda. §. sed hodie hec. nu. 5. fo. 124.
Possessor si sit presens ⁊ videat aliuz occupare: presumitur quod deposuit animum possidendi ⁊c. vide vlterius de vsuca. §. qd auté. nu. 2. fo. 27.
Quid si possessor sit presens ⁊ nemo occupat: nec ipse colit: ⁊ fuit per aliquod tempus quod nõ intrauit: alius autem occupat: an censeatur occupare possessionem vacantem. ibi. nu. 3. fo. 28.
Possessor antiquus si vult probare quod non habuit animũ desinendi possidere quando alius occupauit possessioné: an debeat admitti. de vsucap. §. quod autem. nu. 4. ⁊. 5. fo. 28.
Possessor rei potest aliquádo vicem petitoris sustinere: vt in exemplo. vide de actio. §. eque. nu. 11. fo. 87.
Possessor in quem debitor alienauit bona sua in fraudem creditorum conueniatur a creditore priori: ⁊ velit offerre debitum dicto creditori ⁊ bona retinere: an sit audiendus. de actio. §. ité si quis in fraudem. nume. 21. fo. 94.
Possessor qui conuenitur hypothecaria liberatur soluendo debitum. vsq; ad quod tempus. de actio. §. item seruiana. nu. 38. fo. 96.
Positio talis an sit bona: pono quod tu designasti in animo te velle esse heredem. item quod voluisti esse heres. de hered. quali. ⁊ diffe. §. item extraneus. nu. 4. fo. 44.
Possedisti fundum tuum. xxx. annis vicinũ fundo Sempronij. Sempronius cecidit a possessioe: ⁊ illa possessio ad me peruenit. volo agere contra te finium regũ. tu me vis repellere exceptione prescriptionis: sicut poteras repellere Sempronium: an possis. de actio. §. quedam actiones mistam. nume. 38. fo. 107.
Possedisse aliqué continuo qualiter probari possit. de vsucap. in princip. nu. 5. fo. 26.
Possidens immobilia an teneatur iurare se sistere. de satisd. §. sed hodie hec. nu. 6. fo. 124.
Possidens seruum alienuz vel liberum hominé potest per eum acquirere: an autem requiratur semper bona fides in possidéte. per quas perso. nobis acqui. in princ. nu. 1. fo. 30.
Possidens seruitutem. xxx. annis an possit agere cõfessoria. de actio. §. eque. nu. 25. fo. 88.
Possidens dedit libellum in iudicio familie erciscunde: ⁊ dicebat se coheredem: reus negauit eum coherendem: an debeat fieri condemnatio. de actio. §. quedam actiones mistam. nu. 8. fo. 106.
Posthumus si nascatur filio mortuo post morté aui rumpit testamentum aui. de exhere. libe. §. posthumorum. nu. 1. fo. 36.
Deinde ponit quoddam consilium galli. ibidem. nu. 2.
Prebenda datur propter seruitium dei: ⁊ cessante seruitio: debet cessare prebenda. de mili. testa. in prin. numero. 1. folio. 34.
Preceptum impossibile non tenet licet error non exprimatur in sententia. qui. non est permis. facere testa. §. item prodigus. nu. 2. fo. 35.
Predia Italica ⁊ prouincialia qualiter ⁊ in quibus differunt. de rer. diui. §. per traditionem. nu. 2. fo. 25.
Preiudiciales actióes quot sunt. de actio. §. preiudiciales. nu. 6. fo. 100.
Preiudiciales an competant si questio de fraternitate ⁊ cognatioe. de ac. §. preiudiciales. nu. 25. fo. 101.
Preiudiciales actióes sunt istius nature quod sñia in eis lata preiudicat oibus: an hoc verũ sit indistincte. de actio. §. pjudiciales. nu. 38. f. 102.
Quid si agitur de ingenuitate ⁊ libertinitate: an sententia faciat ius quoad alios. ibi. nu. 39.
Quid in causa legitimationis vel cognationis: an sententia faciat ius quo ad alios. ibi. nu. 40.
Quid in causa nobilitatis. ibi. nu. 41.
Preiudicialis rei vendicatio adiecta causa confessoria ⁊ negatoria ad officium iudicis competunt vbicunq; vendicat aliquis ius in persona. de actio. §. preiudiciales. nu. 21. fo. 101.
An autem competat aliquod interdictum. ibi. nu. 22.
Preiudicialis in qua qritur an qs liber sit vl' seru' qre datur p iure formali: cũ res mea mihi seruire nõ possit. de ac. §. pjudiciales. nu. 26. fo. 101.
Prelati qui agunt noie aliorũ constituunt procu. ante lité contestatam. de satisda. §. eodez obseruando. nu. 2. fo. 125.
Prelati ⁊ rectores ecclesiarum an possint agere condictione furtiua. ⁊ quid de compositarijs ⁊ alijs qui non habét ius in re. de actio. §. sic itaq;. nume. 13. ⁊. 14. fo. 103.
Prelati ⁊ rectores ecclesiarum an faciant fructus suos ex quo eos leuauerunt. de re. diui. §. is vero. nu. 2. fo. 24.
Prelatus in his que ipsum tangunt non restituitur licet ecclesia restituatur. de ac. §. rursus ex diuerso. nu. 30. fo. 93.
Prelatus an possit deferre iuramentum in causa ecclesie. de actio. §. item si quis postulante. nu. 13. fo. 99.
Prelatus si alienauit rem ecclesie an possit venire contra contractum durante prelatura. qui. alie. licet. in prin. nu. 5. 6. ⁊. 7. fo. 30.
Preponi proprie non dicitur qué nullus sequit: q̃uis proximus dicatur post quem nullus est. de senatuscon. tertul. in prin. nu. 1. fo. 54.
Presens si petat restitui contra absentem vel absens contra presentem quid iuris. de actio. §. rursus ex diuerso. nu. 2. fo. 90.
Prescriptio non currit in certis casibus. de vsuca. §. sed aliquando. nu. 4. fo. 27.
Prescriptio an currat contra actionem de tigno iniuncto. de re. diui. §. cum in suo solo. nu. 3. fo. 23.
Prescriptio seruitutis acquirende a quo tempore incipit currere. de actio. §. eque. nu. 19. fo. 87.
Quis autem erit modus probandi. ibi. nu. 20.
Quid si nõ possit pbare regsita: sed pbatvsum frequété. ibi. nu. 21.
Quid autem in seruitute formata. ibi. nu. 22.
Prescriptio non currit sine possessione. de actio. §. quedam actiones mistam. nu. 4. fo. 105.
Presumptio transfert onus probandi in aduersarium. de inuti. stipu. §. item verborum. nu. 8. fo. 67.
Petere filium iam natum maior est proteruitas quod posthumum ⁊c. de exhere. libe. in prin. nu. 2. ⁊. 3. fo. 35.
Pretium si nõ sit certũ: tamé instrumétũ dicit vendidisse Titium certo pretio: an valeat venditio. de emp. ⁊ vendi. §. pretium. nu. 1. fo. 74.
Pretores olim erant iudices. de diuisio. stipula. §. pretorie. nu. 1. fo. 63.
Princeps an possit facere legem sine consilio procerum. de iure naturali. §. alie autem. nu. 1. fo. 6.
Princeps maior est populo: ⁊ ad eum habetur recursus tanq; ad maiorem. de iure na. versi. populus ei ⁊ in eum. nu. 3. fo. 6.
Princeps si aliqué deportatũ restituit in integrũ: an possit preiudicare si alteri sit ius quesitũ. qui. mo. ius pa. po. sol. §. cũ aũt. nu. 4. fo. 13.
Princeps an possit tollere ius partis. de iure natu. §. sed naturalia. numero. 2. fo. 7.
Princeps per rescriptum non videtur velle tollere ius vel dominium nisi fiat mentio de iure partis. nu. 2. fo. eo.
Princeps ex causa potest tollere dominium dumtamé faciat ex certa scientia. ibidem. nu. 3.
Princeps potest facere valere vltra suam dispositioné qd al's non valeret. de fideicom. here. in prin. nu. 3. fo. 51.
Princeps lz sit solutus legibus: non tñ est solutus canonibus in his qui peccatum implicant. qui. mo. test. infir. §. ea. nu. 2. fo. 41.
Princeps si habet hereditatem in patria consuetudinaria: an ligatur consuetudine patrie. vide ibidem. nu. 3.
Princeps an possit reuocare priuilegiũ per ipm cõcessum: aut per predecessores suos. de iure natu. §. sed naturalia. nu. 4. fo. 8.
Princeps non potest aliquid irrationabile precipere: vel tollere cõsuetudinem: aut promulgare leges iniquas. ibidem. nu. 5. 6. ⁊. 7.
Principale si non teneat: an ⁊ quando teneat adiectio. de inuti. stipul. §. alteri. nu. 6. fo. 68.
Priuatio proprie dicitur respectu habitus. de here. que abintest. defe. in princ. nu. 1. fo. 53.
Priuilegium exorbitans non extendit. de excusa. tut. in prin. nu. 1. fo. 18.
Pro derelicto rem habere quádo quis dicatur. de rerum diui. §. qua ratione. nu. 1. fo. 25.
Probatio si non sit liquida vel manifesta in interdicto vti possidetis. quid debet iudex facere. de interdi. §. retinende. nu. 34. fo. 133.
Procurator si sit datus ad vnum articulum veluti ad lit. contestandam: an dominus teneatur cauere pro eo. de satisda. §. si vero aliquis. nu. 8. fo. 125.
Quid si ꝯstitués pcuratoré nõ possidet immobilia. ibidé. nu. 9. f. 126.
Quid in actore ciuitatis vel alijs qui habét gubernationé rerũ: an sic debeant releuare per satisdationem. ibidem. nu. 10.
An autem tales debeant obligare bona propria: vel an sufficiat obligari bona administratoris. ibi. nu. 11.
Quid si cauens in iudicio non obligat omnia bona sua: sed vnam rem valentem rem que petitur. vide ibi. nu. 12.
Quid si procurator releuatus per cautionem lite contestata substituit alium procuratorem: an datus ab illo debet cauere. ibi. nu. 13.
Procurator an possit acquirere domino dominium ⁊ possessioné. per quas perso. no. acqui. §. ex his. nu. 1. fo. 31.
Procurator an censeatur reuocatus si dominus in aliquo articulo cõparuit in iudicio. de lega. §. si rem suam. nu. 2. fo. 46.
Procurator rerum imperialium dicitur procurator fisci. de vsucap. §. edicto. nu. 1. fo. 28.
Procurator priuati si vendit rem domini ⁊ tradit: an transferat dominium. de re. diui. §. vendite vero res. nu. 3. fo. 25.
Procurator simpliciter datus vel constitutus videtur constitutus ad omnes causas de excusa. tuto. §. datus. nu. 1. fo. 19.
Procurator si qs ꝯstituat ad negotia si fiat de frugi inutilis: debitores cõstituétis an teneant ei soluere. de inuti. stip. §. si qs alij. n. 9. fo. 64.
Procurator constitutus simplr ad causas: an possit prosequi futuras.

de inutili.stipu.§.sed ⁊ si quis.nu.1.fo.69.
Procurator generalis si cõstitutus est ab aliquo ad negotia ⁊ causas: an morte cõstituẽtis reuocetur.de manda.§.itẽ si adhuc.nu.3.fo.78.
Procurator potest interuenire in omnibus causis criminalibus vsq̃ ad relegationem.de iniu.§.in summa.nu.2.⁊.3.fo.82.
Procurator constitutus generaliter ab eo qui se est absentaturus:ad omnia facienda ⁊c.an talis procurator possit obligare dominum. quod cum eo.§.si igitur.nu.11.fo.119.
Quid si instituit eum procuratorem institorem.ibi.nu.12.
Quid de vicario locum tenente.ibi.nu.13.
Procurator fuit constitutus ab aliquo ad se obligandum coram auditore:procurator se obligauit:creditor agit directe contra constituentem ⁊c.an bene agat.quod cum eo.§.in summa.nu.4.fo.121.
Procurator an debeat admitti in iudicio etiam si dominus nõ sit impeditus.de his per quos agere possu.in princ.nu.3.fo.123.
Procurator admittitur cum cautione vbi mandatum negatur. de satisda.§.sin autem.nu.10.fo.124.
Quid reus non negat comparentem habere mandatum: sed dicit: doce de mandato.ibi.nu.11.
Quid si procurator docet plene de mandato : reus docet semiplene de reuocatione mandati.ibi.nu.12.
Procurator gñalis oim bonoꝝ an debeat admitti in casib⁹ in qb⁹ exigit mandatũ spãle.de his p quos agere pos.§.pcurator.nu.3.fo.123.
Procurator habens liberam administrationem an et quando debeat admitti sine speciali mãdato in casibus in quibus requiritur mandatum speciale.vide ibi.nu.4.
Procurator:actor:⁊ syndicus:an sint idem: vel an differãt. de his per quos agere pos.§.procurator.nu.1.fo.123.
Procurator actoris admittitur etiam si habeat simplex mandatum: procurator vero rei debet cauere:vel dominus pro eo.⁊ cur tam varie.de satisda.§.si vero aliquis.nu.7.fo.125.
Procurator actoris an ⁊ quãdo teneatur cauere de rato.de satisda.§. sin autem.nu.2.fo.124.
Procurator si fuerit litem contestatus nõ potest ei opponi quod non cauit vel dominus pro eo.de satisda.§.alia.nu.1.fo.126.
Quid si in instrumento procuratorij sit scriptum quod procurator possit audire sententiam:an sufficiat:ita vt dominus non teneatur cauere quod veniat audire sententiam.ibi.nu.2.
Procurator releuatus per dominum in causa principali an sit releuatus in causa appellationis.de satisda.§.si vero aliquis.nu.14.fo.126.
Procurator an ⁊ quando repellitur ab officio procurationis propter infamiam.de excep.§.preterea.nu.4.fo.129.
Prodigus quis dicatur esse.de cura.§.furiosi.nu.2.fo.17.
Promisi tibi soluere centum libras intra calen.maias:et hoc facere iuraui : tu debuisti mihi intra easdem calen. alia centum:non solui:an sim periurus.de actio.§. in bone fidei autem iudicijs.nu.14.⁊.15.fo.112.
Promisit quidam pro se et heredibus non facere turrim sub pena:heredes sui faciunt turrim ipso viuo: an incidant in penam. de hered. quali.⁊ diffe.§.sui autem.nu.2.fo.42.
Promisit aliquis facere aliquid sub pena:heres faciendo potest euitare penam.quid autem si fuit electa industria persone.de verb.oblig. §.ex conditionali.nu.3.fo.61.
Promisit aliquis centum dare Parrhisius sub pena. venit Parrhisius intra diem:non autem soluit:an pena cõmittatur absq̃ aliqua interpellatione.de verb.oblig.§.loca etiam.nu.1.fo.61.
Promisisti mihi per stipulationez.x.annua: vel annis singulis:an post mortem stipulatoris obstet exceptio.de verb. obligationi. §. omnis. numero.10.folio.61.
Promisisti mihi pecuniam mutuare : postmodum tradis:an dicatur oriri obligatio:ex conuentione sicut ex contractu permutatiõis.qui. mo.re contra.oblig.in princ.nu.5.fo.60.
Promissio facti alieni quando teneat:vel non de inutili. stipulat. §. si quis alium.nu.1.fo.63.
Promissio rei que potest prestari valet:licet contractus rei que non est non valeat.de actio.§.sequens illa diuisio.nu.22.fo.104.
Promissio si sit facta de soluendo sub pena:computatio fit de momento ad momentum.qui.non est permis.fa.testa.§.preterea.nu.1.fo.35.
Promissor simpliciter promittens an et quando videatur ab eo peti posse.vide distinctionem de verb.oblig.§.omnis.nu.1.2.⁊.3.fo.61.
Promittens Stichum sistere:promittit alienum non suum factuz. de inuti.stipul.§.si quis alium.nu.2.fo.63.
Promittens etiã dicitur stipulari. de verb. obli.§.in hac re.nu.1.fo.61.
Promittens aliquid per metum vel dolum an sit obligatus naturaliter vel tantum ciuiliter.de excep.in princ.nu.1.fo.128.
Promittere non facere controuersiam Titio de tali re: an extendãtur ad exceptionem.de actio.§.omnium actionum.nu.8.fo.85.
Promittis dare vel sistere Stichum:⁊ si non dederis:promittis centũ. moritur Stichus ante moram:an valeat.de inuti.stipul.§.si impossibilis.nu.3.fo.66.
Promittit aliquis Titio assignare centum libras terre:⁊ ad fideiussorem:postea assignat verbaliter : an fideiussores sint liberati. de assigna.liber.in princ.nu.5.fo.56.
Pronepos an succedat cuz nepote in hereditate aui.de heredi.que ab intesta.defe.§.cum filius filiave.nu.5.fo.53.
Profana sunt illa que dantur a christifidelibus ecclesijs. de re. diui. §. religiosum autem.nu.3.fo.21.
Proprietarius debet inuestire vasallos:laudemia autem pertinent ad vsumfructuarium.de here.insti.§.proprius autem.nu.1.fo.36.
Protestatio non necessaria vbi ius facit actum purum qui non recipit dilationem.de here.quali.⁊ diffe.§.item extraneus.nu.5.fo.44.
Prouincia quid sit:⁊ quousq̃ se extendat.de vsuca.in prin.nu.7.fo.27.
Adde ad idem.nu.8.⁊ ibi tractat quando reputantur absentes vel presentes illi qui prescribunt:vel contra quos prescribitur.
Prouisio legis facta specialiter non tollit prouisionem de iure communi competentem.de emp.⁊ vendi.§.in his.nu.7.fo.74.
Proximior si repellitur a tutela propter minorem etatem : an sequens in gradu admittatur.de fiducia.tute.§.item.nu.1.fo.15.
Proximus in genere de consuetudine potest retrahere rem venditam a proximo:an autem retrahens possit repetere fructus ab emptore. de actio.§.actionum autem.nu.6.fo.109.
Proximus de consuetudine retrahit rem venditã extraneo a suo proximo.sunt plures eiusdem gradus qui veniunt ad retractum : quidam tamen attinent ex parte patris : alij ex parte matris : queritur qui preferantur.de legiti.agna.succes.§.si plures.nu.2.fo.54.
Pubertas cognoscit ex annis q̃ ad finiendã tutelã:an aũt sic in mrimonio.qui.mo.tut.fi.in pn.nu.2.f.17.
Publica iudicia qualiter deducũtur in iudicium:⁊ quomodo formatur libellus ⁊c.vide de publicis iudi.in princ.nu.2.fo.137.
Publica iudicia quare ita dicantur.de publi.iudi.§.publica autem.lo primo.nu.1.fo.137.
Publica vere que dicantur.de re.diui.§.vniuersitatis.nu.3.fo.21.
Publiciana non datur nisi illi qui vsucapit vel pscribit. de actio.§.sed iste quidem.nu.11.fo.89.
Publiciana vt competat requiritur traditio.ibi.nu.12.
Publiciana agens an teneatur probare authorem suum fuisse dominum.de actio.§.sed iste quidem.nu.23.fo.90.
Publiciana quare melius fuit nominata actio per se:⁊ facit certã speciem:q̃ bonorum possessio hereditatis petitionis.ibi.nu.24.
Publiciana actio contra quẽ detur.de act.§. sed iste qdẽ.nu.14.fo.89.
Publiciana an detur contra eum qui desijt dolo possidere.de actio.§. sed iste quidem.nu.16.fo.90.
An autem requiratur quod pretium sit solutum.ibi.nu.17.
Publiciana actio ⁊ in factum an sint idem:an vero differant.de actio. §.sed iste quidem.nu.4.⁊.5.fo.89.
Publiciana actio quid sit.ibi.nu.6.
Item cui competit.ibi.nume.7.
Publiciana datur tantum cõtra deferentem vel eius heredẽ.de actio. §.item si quis postulante.nu.3.fo.98.
Publicum ⁊ cõe an ⁊ qualiter differunt.de re.diui.§.littorꝫ.nu.1.fo.21.
Publicum flumen quod dicatur.de re.diui.§.flumina.nu.1.fo.20.
Puniri nẽo dz sine accusatore: vl' sine ĩfamia.de pub.iu.ĩ pn.n.4.f.136.
Pupillus si sibi stipulat: nõ ẽ necessaria tutoris authoritas: dũmõ.s.sit maior ĩfante.d autho.tut.ĩ pn.n.1.f.16.
Pupillus qui non habet patrem:⁊ non habet vnde alat:quis eum nutrire debet.de suspec.tuto.§.si quis tutor.nu.2.fo.20.
Pupillus si sit institutus heres solus : cuius authoritate debet adire hereditatem.de Attiliano tutore.in princ.nu.2.fo.15.
Pupillus si habet domicilium ⁊ bona in diuersis prouincijs: quis iudex dabit tutorem.ibi.nu.3.
Pupillus qñ obliget ex Zctu vel nõ.de autho.tuto. in prin.nu.2.fo.16.
Pupillus an possit amittere feudum propter feloniã commissam contra dominum.quib.mo.tute.fi.§.item si in seruitutem.nu.2.fo.17.
Pupillus si capt⁹ efficiat seru⁹ hostiũ qs admĩstrabit ei⁹ bõa ibi.nu.3.
Pupill⁹ qñ sibi est delata bonoꝝ possessio si nõ hz tutorẽ:iudex pt supplere authoritatẽ tutoris.de authoritate tuto.§. neq̃ tñ.nu.1.fol.16.
Pupillus quando dicitur esse proximus pubertati.de inuti.stipula.§. pupillus.nu.1.fo.66.
Pupillus an possit obligari cum authoritate patris.ibi.nu.2.
Pupillus an priuetur donatiõe sibi facta propter ingratitudinem tutoris.de dona.§.sciendum.nu.4.fo.29.
Pupill⁹ seu minor qñ possit stare ĩ iudicio vl' nõ. ⁊ an ⁊ qñ act⁹ p eũ ĩ iudicio gest⁹ valeat vel nõ.de autho.tuto.§.neq̃ tñ.nu.3.⁊.4.fol.16.
Pupilli an possint citari.de pena teme.litigan. §. omniũ autem actionum.nu.10.fo.135.

De litera Q.

Quandocunq̃ vel sine liberis:an hec vba sint de substantia substitutionis cõpendiose.de pupilla.substi.§.qua ratione.nu.20.fo.40.
Quantitas si legat: ⁊ in eadẽ q̃titate legatarius grauat:an

potest retinere quartam iure falcidie.de singu.re.per fideicom.relic.§.hoc solum.nu.3.fo.52.
Quarta hodie est aucta:quia debetur triens vel semis.de fideicom.heredi.§.sed quia.nu.1.fo.51.
Quarta quedam est que debetur in bonis curialis.vide ibi.nu.2.
Quarta que debetur filio arrogato a patre arrogante:an hodie sit aucta sicut quarta que debetur filio naturali et legitimo.de adopt.§.item non aliter.nu.2.fo.12.
Qua autem actione agi possit pro ista quarta.ibi.nu.3.
Quarta que debetur filio pro legitima an debet relinqui iure institutionis ita vt non competat querela inoffic.testa.de inoffi.testa.§.igitur quartam.nu.1.fo.42.
Que in prefationibus dicuntur in contractibus repetita creduntur: an hec regula sit semper vera.de inuti.stipul.§.preterea.nu.8.fol.66.
Querela de inofficioso testamento competit adita hereditate:licet bonorum pos.contratabu.possit competere ante aditam hereditatem.rationem ponit.vide de inoffic.testa.in princ.nu.1.fo.41.
Quod iussu exercitoria/institoria/tributoria/de peculio de in rem verso: an sint nomina actionum.quod cum eo.§.in summa.nu.1.fo.121.
Quod differt nõ aufert.de singu.re.p fideicõ.reli.§.libertas.nu.1.f.52.
Quod iuris est de toto quo ad totũ:idem iuris est de pte quo ad partẽ.an hoc semper sit verũ.de fideicõ.heredi.§.sed etiam id.nu.2.fol.52.
Quod semel est an semper erit.de fideicõ.heredi.§.restituta.nu.1.fo.51.

De litera R.

Ratihabitio mentalis an inducat obligationem.de hered.qua.& diffe.§.item extraneus.nu.1.fo.43.
Ratio vbi est eadem:ibi idẽ ius constitui debet.qualiter hec regula intelligitur.quib.mo.ius pa.po.sol.§.cum autem.nu.2.fo.13.
Ratio eadẽ est 2riorum:an aũt semper.vide de socie.§.illud.nu.1.fo.76.
Re coniuncti quando dicantur in legatis: vide de leg.§.si eadem.nu.4.fo.45.
Recedi non debet a certo propter incertum.de here.insti.§.seruus autem alienus.nu.1.fo.36.
Receptores regis si vtantur pecunia regia: an debeant puniri lege iulia peculatus.de publi.iudi.§.item lex iulia peculiatus.nu.3.fo.138.
Reconciliatio de iniuria qualiter fieri possit:de iniur.§.hec actio.numero.1.folio.83.
Rector & beneficium funguntur vice vnius persone sicut hereditas et heres.de re.diui.§.nullius.nu.4.fo.21.
Religiosi mendicantes an possint esse testes in testamento.de testa.§.testes autem.nu.3.fo.32.
Religiosum & sacrum qualiter differunt.de re.diui.§.religiosum autem.numero.1.folio.21.
An autem alio modo possit fieri locus religiosus q̃ mortuum inferendo.ibidem.nume.2.
Religiosus an agat pro iniuria sibi facta.de iniu.§.seruis.nu.1.fo.82.
Religiosus locus manet q̃diu ibi est corpus qñ sine authoritate epi locus efficitur religiosus.de re.diui.§.religiosum autem.nu.4.fo.21.
Religiosus si contrahat an cogi possit contra eius abbatem.quod cum eo qui.in princ.nu.1.fo.119.
Religiosus non põt fideiubere,qđ cum eo.§.que diximus.nu.2.fol.121.
Remedia quot competant cõtra eum qui vi aliquem deiecit de possessione.de interdic.§.recuperande.nu.1.fo.133.
Remedium quod competat illis qui detinent.de interdic.§.retinende.numero.4.folio.130.
Renunciatio facta de iure quod quis ignorat:valet.de exhered.libe.§.sed si in expeditione.nu.2.fo.36.
Replicatio tantum durat q̃tum durat actio.de except.§.appellantur.numero.4.folio.128.
Replicatio datur vbi equus est dari replicationem q̃ exceptionem sustinere.de replica.in princ.nu.3.fo.130.
Representatio quando habeat locum.vide de heredi.que ab intest.deferuntur.§.cum filius filiave.nu.6.fo.53.
Repudians bonorum possessionem nominatim ex vno capite an admittatur ex alio.& quid si simpliciter repudiauerit.de bo.pos.§.cum igitur.nu.1.2.&.3.fo.57.
Repugnantia verborum quando impediat vel vitiet actum.de ademp.leg.numero.3.fo.50.
Reputatur quandoq̃ pro lege quod princeps non expresse statuit.de codicil.§.post que tempora.nu.1.fo.52.
Res ecclesie si legetur ecclesie an valeat legatum:de legat.§.non solum.nu.5.fo.44.
Quid si legetur palafredum vel corseriũ abbatis vel prioris qui semper mutant & vendunt equos suos:an debeatur estimatio.ibi.nu.6.
Res intelligitur presens si sit apud eum cui erat tradẽda.de re.diui.§.interdum.nu.5.fo.25.
Res aliqua si surripiatur causa vsus tantum:an cadat in vitium furti.de vsuca.§.aliquando.nu.1.fo.28.
Res sacra prescribi non potest.& de qua re sacra intelligatur.de vsuca.§.sed aliquando.nu.2.fo.27.
Res hostium que nunq̃ fuit nostra an possit legari.de lega.§.non solum.nu.2.fo.44.
Res consolidata non videtur acquisita eo iure vel Titio quo res cui consolidatur tenetur.de lega.§.si cui.nu.1.fo.45.
Res quando est in obligatione an & qualiter potest peti estimatio.de lega.§.si res aliena.nu.1.fo.45.
Quid si petam rem & fuit facta condẽnatio in ea:que tamen in rerum natura non erat:an sententia sit aliqua aut nulla.ibi.nu.2.
Res legata:veluti seruus:si interierit an heres teneatur cedere actionẽ legis aquilie contra eum qui eum interfecit.vide de lega.§.si res legata.nu.1.fo.47.
Et vide ibi distinctionem bonam quam ponit.nu.2.
Res publice si non sunt in vsu reipublice:an possint alienari.de inuti.stipula.§.idem iuris.nu.3.fo.63.
Res aliena bona fide possessa potest obligari.de inuti stipu.§.idem iuris.nu.1.fo.63.
Quid si stipuletur rem sibi tradi.ibi.nu.2.
Res licet inepte fiat:& sic in casu a quo incipere nõ poterat: nihilominus valet.de eo cui liberta.cau.bona.addi.§.& ne hui⁹.nu.2.fol.59.
Res sacra an potest promitti cum erit profana.de inuti.stipu.§.idem iuris.nume.8.fo.63.
Res estimata quando datur vendenda:cuius est periculum.de actio.§.actionum.nu.28.fo.110.
Res si legetur duobus:an & qualiter pars eius accrescit alteri collegatario.de lega.§.si eadem.nu.1.fo.45.
Res si semel fuit legata in vno testamento legatarius egit rei vendicatiõe 9 quẽdã possessorẽ rei qui desierat dolo possidere:& habuit estimationẽ rei:an possit iterũ vẽdicare a possessore vel agere cõtra heredem actione ex testamento.de lega.§.si res aliena.nu.3.fo.45.
Res vt efficiat eius cui tradita est:requirit q̃ tradens & accipiens in causa conueniant & c.vide de re.diui.§.per traditionem.nu.1.fo.24.
Res mobilis si alienetur a male fidei possessore sciente rem alienam committitur furtum.de actio.§.sed iste quidem.nu.10.fo.89.
Res mobilis si petitur:si sit suspicio res debet sequestrari:vel dari cautio a reo de ipsa exhibenda & non baratãda.de satisdatio.§.sed hodie.nu.8.fo.124.
Res fisci quando prescribi potest vel nõ.de vsuca.§.res fisci.nu.1.fo.28.
Res capte ab hostibus an & quando efficiantur capientium.de re.diui.§.item ea que.nu.1.fo.22.
Quid si bella sunt illicita & non iusta.ibi.nu.2.
Res ecclesie que non sunt consecrate:veluti fundi & patrimonialia: in cuius dominio sunt.de re.diui.§.nullius.nu.3.fo.21.
Res illata in domum per conductorem vt sit obligata:an necesse est qđ sit inferentis.de actio.§.item seruiana.nu.3.fo.95.
Res incluse si sint magni pretij:merces autem modica: an possint retineri pro mercede.ibi.nu.4.
Quid si locator prouidit sibi de certo pignore: an res illate nihilominus sint obligat.ibi.nu.5.
Quid si filiusfami.intulit res peculij aduentitij.ibi.nu.6.
Quid si minor inferat res in domum per ipsum conductã.ibi.nu.7.
Rei vendicatio ac alie reales an sint penales quando dantur cõtra eum qui dolo desijt possidere.de actio.§.sequens illa diuisio.nu.4.fo.104.
Rei vendicatio an detur contra furem re extincta.quod videtur: quia fur semper est in mora.de re.diui.§.si tamen.nu.3.fo.23.
Rei vendicatio & publiciana sunt cõtrarie origine:nam vna presupponit dominium:alia non.de actio.§.sed iste quidem.nu.8.&.9.fo.89.
Rei vendicatio causatur a solo dominio:nec vllam presupponit obligationem.de obliga.que ex quasi contrac.na.§.idem iuris.nu.1.fo.79.
Rei vendicatio licet cõpetat soli domino:est tamen casus in quo competit non domino.de actio.§.omnium actionum.nume.20.fol.86.
Rei vendicatio ad quid competat:vel quid in ea veniat.ibi.nume.25.
Rei vendicatio vtilis que dat cõtra eũ qui dolo desijt possidere an sit annalis:an vero perpetua.de perpe.& tempo.ac.in prin.nu.3.fo.127.
Rescripta principum sunt intelligenda secundũ ius cõmune.de adop.§.femine.nu.1.fo.12.
Responsa doctorum an hodie faciant legem.vel legis interpretationem.de iure natu.§.responsa.nu.1.fo.6.
Rescissio an perpetuetur per litis contestationem factam in iudicio rescindenti.de actio.§.rursus ex diuerso.nu.18.fo.91.
Restitutio rei cum fiat in actione reuocatoria cui fieri debet an debitori:an creditori agenti.de actio.§.item si quis in fraudem.nu.28.fo.94.
Restitutio fuit concessa a pretore mortuo tanq̃ beneficium contra ius commune.de actio.§.rursus ex diuerso.nu.9.fo.91.
Restitutio si fuerit concessa post quadriennium an valeat.ibi.nu.15.
Restitutio in integrum datur causa cognita:quid si pars se contumaciter absentat:quid fiet.de actio.§.rursus ex diuerso.nu.24.fo.92.
Restitui qui petit dz se dicere fuisse lesum:an teneat probare expressim

lesionem

lesionem.ibidem.nu.15.
Quid aũt si petẽs se restitui ad actionẽ rescissoriã in iudicio rescindẽti onerauit se plena ꝓbatiõe: ⁊ probauit plene rem ad se pertinere: pars vero nihil in cõtrariũ dedit: an facta restitutiõe in integrũ in eodem iudicio fiet rei restitutio.ibi.nu.26.
Renocatoria an detur creditori ex delicto vel quasi.de actio.§.item si quis in fraudem.nu.3.fo.93.
Reus in cã interdicti vti possidetis si sit ꝯtumax nec vult cõparere: quid faciet iudex.de inter.§.retinende. nu.35.fol.133.
Reus si fuit absolutus qꝛ iurauit nõ debere si postea ꝯfiteãt an agi possit.de actio.§.item si quis postulante.nu.10.fo.99.
Reus vnus debendi si totũ soluerit vni reo stipulãdi an compellatur cedere actionem alteri reo stipulandi.de duo.reis.§.ex duobus.nume.5.fo.62.
Reus stipulandi qui totũ debitũ recepit an teneaẽ reddere partẽ alteri correo stipulandi.de duo.reis stipu.§.duo pluresve.nu.2.fo.62.
Reus cõuentus actione reali si dolo desĩit possidere qualiter formabitur libellus de actio.§.omnium.nu.27.fo.86.
Reus cõuentus rei vendicatione si petat ꝙ actor declaret: an dicat se dominum directum an vtilem.ibi.nu.28.
Reus in causa possessoria vti possidetis an possit excipere ⁊ nihilominus concludere ꝙ actor faciat sibi restitutionem.de interdic.§.retinende.nu.13.fo.131.
Reus principalis si dilapidabat bona sua tempore fideiussionis: an fideiussor possit agere mandati anteꝗ̃ soluerit.de fideiuss.§.si quid autem.nu.1.fo.70.
Reus condemnatus nõ semper tenetur ad expensas: sed qñqꝫ in parte scilicet qñ incipit non habere bonam causam.de pe.te.liti.§.hec autem.nu.4.fo.134.
Reus si soluat ante sñiam: debet absolui definitiue: qꝛ erit vtile. si enĩ forte nõ possit ꝓbare solutionẽ: probabit absolutionem.de perpe.⁊ tempo.actio.§.superest.nu.2.fo.128.
Reus si soluit ante sententiã ⁊ debeat absolui: qualis erit tenor sententie.ibidem.nu.3.
Rumpitur qñqꝫ qd̃ plus valet per illud qd̃ minus valet. qui.mo.testa.infir.

De litera S.

Salaria cũ hodie sint taxata ẽm stylũ vel cõsuetudinem curiarũ si excedatur in talibus salariis an possit repeti.de actio.§.quadrupli.nu.9.fo.108.
Pena quadrupli cui applicatur.ibi.nu.10.
Salariũ interueniens in mandato an peti possit: ⁊ qua actiõe.de mãda.§.in summa.nu.2.fo.78.
Salueguardie ⁊ guardiatores an ireuoceñt morte regis.de manda.§.item si adhuc.nu.7.fo.78.
Saluianũ interdictũ intentãs ꝓ rebus debitoris debet probare debitorẽ possedisse tpe obligatiõis.de actio.§.itẽ seruiana.nu.18.fo.95.
Saluianũ interdictũ datur locatori pro inuectis ⁊ illatis.ibi.nu.19.
Saluianã actionẽ quare sit vtile habere cũ cõpetat saluianum interdictum.de actio.§.item seruiana ⁊ quasi.nu.22.fo.95.
Satisdationes de quibus in hoc.§.sed hodie.licet de cõsuetudine non prestentur: si tñ in patria iuris scripti pars instaret vt prestareñt deberent prestari.de satisda.§.sed hec hodie.nu.1.fo.123.
Scholari mortuo vel recedẽte an sibi possit substitui in locatione.de loca.⁊ conduc.§.mortuo.nu.2.fo.76.
Scribens solũ aliqua iniuriosa an teneatur actione iniuriarũ.de iniu.§.iniuria.nu.5.fo.82.
Scribẽtes falsas literas ⁊ nõ signãtes qui teneañt: scribẽtes an signantes.de publ.iudi.§.item lex cornelia de falsis.nu.1.fo.137.
Scriptura publica ⁊ in formã publicã redacta an fidẽ faciat sine depositiõe testiũ ⁊ sigilloꝝ recognitione.de testa.sed cũ aliquis.nu.5.f.33.
Quid aũt de testamentis que transeunt sub sigillis authenticis ad relationem auditorum sigilli vel sigilliferi.ibi.nu.6.
Scriptura ꝗ̃uis sit pretiosior ꝗ̃ charta: cedit tamẽ charte.de re.diui.§.litere quoqꝫ.nu.2.fo.23.
Scriptura an sit necessaria in contractu emphyteotico.de loca.⁊ conduc.§.adeo autem.nu.8.fo.75.
Scriptura priuata non facit fidẽ nisi sit subscripta tribus testibus. de fideiul.§.in stipulationibus.nu.1.fo.70.
Scriptura priuata quando faciat fidem.vide de inuti.stip.§.itẽ verborum.nu.2.fo.66.
Scripture nataliũ an plene probent aliquem esse seruum vel liberũ.de inge.§.cum autem.nu.1.fo.8.
Scriptor si scribat librũ in pergameno alieno an pergamenum cedat scripture.de re.diui.§ si quis in aliena.nu.5.fo.24.
Scriptor si scripserit in aliena charta non videẽ scripturaꝫ donare.de re.diui.§.litere quoqꝫ.nu.1.fo.23.
Scortũ: id est meretrix: an sit turpis persona: ita vt cõtra eã agi possit querela de inoff.testa.de inoff.test.§.scortis.nu.4.fo.42.
Senatusconsultum Trebellia.cum sit de iure ciuili: cur primus heres ipso iure non desinit esse heres: ⁊ secundus ipso iure sit heres. vide de fideicõ.heredi.§.restituta.nu.3.fo.51.
Seneca quis ⁊ qualis fuit. ⁊ qualiter per Neronem fuit occisus: ⁊ quare.de fideicom.here.§.restituta.nu.2.fo.51.
Sentẽtia ꝙ̃ se põt habere ad maiorẽ penã ⁊ ad minoreꝫ: ad ĩfamiã ⁊ nõ ad ĩfamiã: intelligiẽ de minori pena ⁊ nõ de diffamatoria. de suspe.tut.§.suspect⁹ aũt remot⁹. n.1.fo.20.
Sententia lata pro statu facit ius: quid si contra statuꝫ.de actio.§ preiudiciales.nu.42.fo.102.
Sententia lata erronee contra ius partis: errore non expresso: tenet: secus in excusatione tutoris.de excu.tut.§.fi.nu.1.fo.20.
Sententia qualiter ⁊ qualis debet ferri a iudice: certa vel incerta.vide de actio.§.curare.nu.12.fo.115.
Sentẽtia incerta super accessorio valet: reseruata taxatione.ibi.nu.14.
Sñia an sit statim mãdãda executioni. de off.iud.§.⁊ si in rẽ.n.1.f.136.
Sñia an tollat vel inducat obligationẽ.de excep.in princ. nu.5.fo.128.
Sententia quando petitur renocari pretextu falsitatis que sunt necessaria.vide qui.cau.manu.non li.§.semel.nu.4.fo.10.
Sententia excommunicationis lata ex falsa causa an teneat.qui.ex cau.manumit. non li.§.semel.nu.6.fo.9.
Sententia lata in rei vendicatione an obstare faciat exceptioneꝫ in publiciana.de actio.§.sed iste quidem. nu.21.fo.90.
An autem in hac publiciana debeat concludi ad declarationem vel ad rei restitutionem.ibi.nu.22.
Sñia lata sup ꝓprietate an obstet in possessiõe.de interdic.n.4.fo.130.
Sententia qualiter debet formari in interdicto vti possidetis.de interdic.§.retinende. nu.28.fo.132.
Quid si alter probet titulũ vel proprietatem ad confirmationeꝫ sui possessoriĩ: alter non: quis erit potior.ibi.nu.29.⁊.30.
Sentẽtia arbitri an possit infamare. de pena teme. liti.§.ex quibusdã. nume.1.fo.134.
Sñia iudicis an trãsferat dñium.de off.iud.§.qd̃ aũt.nu.1.⁊.2.fo.136.
Sententia est actus iuris ciuilis qui non videtur tollere dominium ꝙ competebat.de iuregentium.ibi.nu.3.
Sententie late in interdicto vti possidetis an obstat exceptio in interdicto vnde vi.ibidem.nu.33.fo.133.
Sententie due an sint necessarie in actione depositi que competit ad duplum.de actio.§.sequens illa diuisio.nu.28.fo.105.
Sententie due an sint ferẽde in actione ꝙ metus causa.de actio.§.quadrupli.nu.5.fo.108.
Sententie effectus in interdicto vti possidetis qualis sit.de interdic.§.retinende.nu.31.fo.132.
An aũt heres victi virtute talis sñie cõpescaẽ a turbãdo.ibi.nu.32.
Species si facta sit ex aliena materia: etiam si non sit perfecta: an desinat esse prioris domini.de re diui.§.cum ex aliena.nu.1.fo.23.
Quid si duo specificauerunt: vnus bona fide: alius mala.ibi.nu.2.
Species que soluitur videtur esse in obligatione generis.de actio.§.in bone fidei autem iudiciis.nu.6.fo.112.
Serui an contrahãt iustas nuptias. de nup.in prin. nu. 1.fo.11.
Serui potestas quare fuit magis restricta ne dominum obligaret fideiubendo quam de aliis contractibus. vide qd̃ cum eo.§.que diximus.nu.5.fo.121.
Seruari debet circa tempus qd̃ seruaẽ circa res. de actio. §.rursus ex diuerso.nu.8.fo.91.
Seruiana vera que competit pro inuectis ⁊ illatis an sit pretoria.de actio.§.item seruiana.nu.33.fo.96.
Seruiana an competat locatori siue colonus sit partiarius: siue colat nummis.de actio.§.item seruiana.nu.11.fo.95.
Seruianam actionem quare sit vtile habere: cum competat Saluianum interdictum.ibi.nu.22.
Seruitores testatoris an admittantur in testamento domini sui.de testa.§.in testibus.nu.2.fo.34.
Seruit⁹ an sit realis si ꝯcessi tibi vsagiũ in tali foresta mea ꝗ̃tũ tibi sit necessariũ ꝓ necessitatib⁹ talis castri tui. de act.§.eque.nu.5.fo.87.
Seruitus non erat de iure primeuo.de iu.na.gẽ.⁊ ciui.§.sed naturalia. nume.2.fo.7.
Quid si per pactum vel stipulationem constituatur.ibi.nu.6.
Deinde ponit diuisionem textus.ibi.nu.7.
Seruitus est contra naturam: qꝛ omnes debemus pares esse tanquam ab eodem progeniti.de iure perso.§.seruitus.nu.1.fo.8.
Seruitus vsusfruct⁹ quare est diuidua: alie vero seruitutes indiuidue. de vsu ⁊ habi.in prin.nu.1.fo.26.
Seruitus potest constitui ad tempus in effectu.de actio.§. item seruiana.nume.23.fo.96.
Seruitus si legatur alicui: statim acquiritur legatario hereditate adita.de actio.§.eque.nu.16.fo.87.
Seruitus quanto tpe prescribitur a possessore bone fidei.ibi.nu.17.
Quid in seruitute formata.ibi.nu.18.
Seruitutes an sint in bonis nostris: ⁊ an censeaẽ ꝑ se subsistere. de re-

rum diui.in prin.nu.1.fo.20.
Seruitutes quedã sunt reales:quedam personales.item realiũ quedã sunt prediorũ rusticorum:quedam vrbanorũ.⁊ de singulis vide de actio.§.eque.nu.1.fo.86.
Seruitutes que debent a re persone:que sint ille.vide exẽpla.ibi.nu.2.
Seruitutes personales an sint si pacto tecũ egi ꝙ possim recipere de lignis nemoris tui q̃tũ mihi sit necessariũ ad calefactionem hospitij mei:an talis seruitus sit personalis.ibi.nu.3.
Quid si aliquis dedit mihi vsum in foresta sua:an sit seruitus ꝑsonalis.ibidem.nu.4.
Seruus iussus est liber esse:si rationes reddiderit cũ reliquis: habebit peculium cum libertate.rationem assignat.de lega.§.idẽ rescripserunt.nume.1.fo.48.
Seruus si quid acquirit ꝑ fraudẽ:an dño acquirat:⁊ an dñs restituere teneatur.de his qui sui vel alie.iu.sunt.in prin.nu.2.fo.10.
Seruus si ad ecclesiã confugiat an ⁊ qualiter possit eum dñs vendicare.de his qui sui vel alie.iu.sunt.§.sed hoc tempore.nu.2.fo.10.
Seruus non est ciuis:sed incipit esse per manumissionẽ.de capi. dimi. in prin.nu.1.fo.14.
Seruus pro leui culpa nõ debet redigi in seruitutẽ:sed alias castigari. de capi.dimi.in prin.nu.4.fo.14.
Seruus adhibitus in testamẽto tanq̃ testis quẽ testator ⁊ cõis opinio credebant eũ esse liberũ:tñ quidã de contestibus sciebant eum esse seruum.de testa.§.sed cum aliquis.nu.13.14.⁊.15.fo.33.
Seruus qualiter põt possideri:⁊ quãto tpe prescribi vel nõ.de vsusca. §.sed aliquando.nu.3.fo.27.
Seruus si detẽtus fuerit tanq̃ seruus per decem annos:an talis presumatur.de vsusca.§.sed aliquando.nu.1.fo.27.
Seruus in quo quis habet vsumfructũ si fuerit institutus heres:cuiꝰ iussu adire debet hereditatem:an dñi:an vero vsufructuarij. ꝑ quas personas nobis acqui.§.de his autem.nu.1.fo.31.
Seruus an possit substitui heres i alio loco testamẽti q̃ in nouissimo: id est post omnes substitutos.de vulg.substi.in prin.nu.3.fo.38.
Seruus quare non acquirit dño ex testamẽto sicut ab intestato.de serui.cogna.in prin.nu.2.fo.55.
Seruus cui libertatis causa bona addicunt̃ põt petere sibi bona addici alijs dissentientibus.de eo cui liber.cau.bo.in prin.nu.3.fo.58.
Seruus mediocris si debeat̃ ⁊ creditor petat meliorẽ:an videat̃ plus petere.de actio.§.huic autem loco.nu.12.fo.116.
Seruus manumissus an teneat̃ de delicto cõmisso in seruitute.de noxa.actio.§.omnis autem noxalis.nu.1.fo.121.
Seruus vel infamis si sit adhibitus testis in instrõ publico:an valeat instrumentum.de testa.§.sed cum aliquis.nu.11.fo.33.
Quid si probet̃ aliquos de populo scire conditionẽ testis:aliquos vero non.ibidem.nu.12.
Seruus sibi stipulando factũ cui acquirat.de stipu.seruo.§.sed cũ factum.nu.1.fo.62.
Quid si seruus stipulat̃ sibi tradi domũ vel rem aliquã:an ei tradi debeat:ita vt non sufficiat tradi domino.ibi.nu.2.fo.63.
Seruus an stipulet̃ per verba vel per nomẽ est differentia ponit exemplum.ibidem.nu.3.Et quid in legato.nu.4.
Serui an contrahant iustas nuptias.de nup.in prin.nu.1.fo.10.
Sigillo qñ sit credendum.de testa.§.possunt.nu.2.fo.32.
Sigillum solum non sufficit ad probandũ mandatum.in proe.insti.nu.10.fo.3.
Sigillum autheticũ qd dicatur:⁊ qñ ei sit credẽdum:⁊ quorũ sigilla dicantur authentica.de testa.§.possunt.nu.3.fo.32.
Sigillum autheticũ facit fidem de consuetudine.qui.mo.testa. infir. §.non tamen.nu.4.fo.41.
Si id ꝙ ago nõ valet vt ago: valebit vt valere poterit.de adop.§.apud catonem.nu.1.fo.12.
Sic itaq̃.an hec verba ponant̃ illatiue.de act.§.sic itaq̃. nu.2.fol.102.
Signans falsas literas signo proprio:qua pena puniat̃.de pub.iud.§. item lex cornelia de falsis.nu.2.fo.137.
Signum ⁊ sigillum idem sunt.de testa.§.possunt.nu.1.fo.32.
Simplicitas est amica legibus:nõ illa que dicit̃ fatuitas. de fideicom. here.§.sed quia.nu.1.fo.51.
Singulis annis siue in annos singulos:an sit idem.de ver.obli.§.omnis.nume.8.⁊.9.fo.61.
Sobrini quos vulgo cognatos germanos vocamus:si habẽt descẽdẽtes vsq̃ ad quẽ gradum admittunt̃ ad successionem.de success.cognato.§.hoc loco.nu.2.fo.55.
Sobrinus ⁊ sobrina dicuntur filij duorũ fratrum ⁊ duarum sororum. ibidem nu.1.
Societas quot ⁊ q̃bus modis dissoluit̃.de socie.§.manet.nu.1.fo.76.
Societas si nõ appareat cõtracta verbis expressis si tñ ꝑ aliquos actꝰ extrinsecos appareat de ꝓsumpta volũtate:an videat̃ esse societas. de socie.in prin.nu.2.fo.76.
Societas cõtrahitur qñq̃ sine questu inter scholares.de socie.in prin nume.1.fo.76.
Societas quare non transit ad heredem.de socie.§.soluit̃.nu.1. fol.76.
Societatẽ cõtraximus ad aliq̃d emẽdũ:ego soluo totũ pretiũ:possum agere pro socio etiam durãte societate vt reddas mihi medietatem de socie.§.socius.nu.3.fo.77.
Socij decẽ iurauerunt inter se societatẽ in via ad Romã vel ad Hierusalem:vnus eorũ moritur:an alij sint liberati a societate.de socie.§. soluitur.nu.2.fo.77.
Quid si contrahentes societatẽ iurauerunt:an trãseat ad heredem. ibidem.nu.3.
Socij loci cõis si sint qualiter debet vnus alteri preferri quo ad vsum illius loci.de re.diui.§.in communem.nu.1.fo.21.
Et quid si concurrant in casu in quo vnus tñ vti potest. ibi.nu.2.
Socius si primo credebat̃ diligens postea apparet negligẽs:an possit renunciari societati.de socie.§.socius.nu.5.fo.77.
Solennitas intrinseca presumit̃:nõ extrinseca.que aũt sit vtraq̃ vide de fideiusso.§.in stipulationibus.nu.2.fo.70.
Quare aũt nõ presumit̃ extrinseca sed bene intrinseca.ibi.nu.3.
Solennitas si est sublata an etiã ipse actus qui solẽnitatem requirit sit sublatus.de obl.que ex delic.nascun.§.conceptũ.nu.2.fo.80.
Solẽnitates testamentorũ requisite de iure ciuili an possint tolli consuetudine.de testa.§.sed cum aliquis.nu.7.fo.33.
Solẽnitates q̃ requirant̃ in codicillis.de codi.§.codicillos.nu.2.fo.52.
Solidi quingenti quantũ hodie valent.de attilia.tut.§.nos autem.nume.2.⁊.3.fo.15.
Solutio facta creditori creditoris inuito creditore an liberet debitorem.qui.mo.tol.obl.§.nec interest.nu.1.⁊.2.fo.79.
Solutũ per errorem an ⁊ qñ repeti potest.de obli.que ex quasi contrac. nascun.§.ex quibusdam.nu.1.⁊.2.fo.79.
Solutum ex causa literarũ obligationis an possit repeti.de litera.obl. nume.11.fo.72.
Sorte si quid dirimi debeat qualiter debet fieri.de lega.§.optionis.numero.3.fo.49.
Sponsalitia largitas quid sit. vide de donatio.§.est et aliud.nu.3.fo.30.
Spurij vel naturales tñ an succedant hodie attinẽtibus ex parte patris:attẽto ꝙ sit sublata differentia agnationis:⁊ sola natura inspiciatur.de serui.cogna.§.repetitis.nu.5.fo.56.
Quid autem de legitimis tantum.ibi.nu.6.
Spuriũ aliquem vocans ⁊ verũ dicẽs:an teneatur actione iniuriarum: de iniur.§.iniuria.nu.3.fo.82.
Quid si interest publice sciri.ibi.nu.4.
Stationarius vendidit librum meum pro decem:qua actione possit agi pro mercede stationarij.de actio.§.actionum.nu.27.fo.110.
Statuta ⁊ cõsuetudines an ⁊ qñ ligent nõ subditos.in proemio scdo insti.ver.omnes populi.nu.2.fo.4.
Status non mutat̃ ex dignitate:honor eñ auctus est nõ conditio mutata.de capi.dimi.§.quibus.nu.1.fo.14.
Stipulans alij si ꝓmissor iurat se alteri daturũ:an teneatur.de inuti.stip.§.si quis alijs.nu.8.fo.64.
Stipulari nemo potest.de inuti.stip.§.alteri.nu.1.fo.68.
Stipulatio hoc modo facta:ꝓmittis mihi ꝙ dabis mihi recipiẽti nomine talis:an ⁊ qualiter valeat.ibi.nu.2.⁊.3.
Stipulatio si interponit̃ in cõstituta pecunia an erit fideiussio vel cõstitutio.de actio.§.de constituta autem pecunia.nu.6.fo.97.
Stipulatio ita potest fieri vt promittat quis se facturum.de verb.obl. in prin.nu.1.fo.61.
Stipulatio dicitur a stipite.ibi.nu.2.
Stipulatio quare nõ põt esse in suspenso sicut ceteri cõtractꝰ. de inu. stipu.§.idem iuris.nu.6.fo.63.
Quid si stipulator rem cuius commercium non habeo.ibi.nu.7.
Stipulatio penalis qñ ⁊ qualiter põt pluries cõmitti.de verb.ob.§.nõ solum.nu.5.fo.62.
Stipulatio vbi interponit̃ super actu nõ trãsmissibili ad heredem non transit ad heredem.de verb.obli.§.ex conditionali.nu.2.fo.61.
Stipulatio habere licere an contineat factum alienum:an propriũ.de inuti.stipu.§.si quis alium.nu.3.⁊.4.fo.63.
Stipulatio an ⁊ qñ vitiet̃ propter diuersitatem responsionis.de inuti. stipu.§.preterea.nu.1.fo.65.
Stipulatio quare requit̃ qñ fideiussor intercedit potius q̃ in alijs cõtractibus.de fideiuss.in rubrica.nu.3.fo.69.
Stipulatio an valeat vbi ambo scz stipulator ⁊ ꝓmissor credebãt causam inesse:⁊ nõ inest.de actio.§.sequens illa diuisio.nu.21.fo.104.
Stipulatio debet fieri verbis habilibus:al's nõ valet.de verb.obl.§. in hac re.nu.2.fo.61.
Stipulationes sunt inuẽte vt quis sibi querat.de inuti.stipu.§.si quis alij.nu.3.fo.64.
Stipulatiões pretorie ⁊ iudiciales ꝑ quos iudices interponi possunt. de diuisio.stipu.§.pretorie.nu.2.fo.63.
Stipulationes an sint pretorie vel iudiciales qs sit effectus.ibi.nu.3.
Stipulatꝰ sum mihi aut Titio:peto pure mihi dari:an possim.de act. §.huic autem qui loco.nu.9.fo.116.

Quid si sit alternatiua rerum ꝛ locorum.ibi.nu.10.

Stipulat⁹ suꝫ Stichū aut Pamphilū: feci pctū ꝙ nō petā Stichū: an Pamphilus remaneat in obligatione.ibi.nu.11.

Suasiones ꝛ suggestiones sunt permisse in opere ordinato ad bonuꝫ. in proe.§.cumqꝫ hoc deo pro.nu.4.fo.4.

Substitutio vulgaris qñ expiret.vide de pup. substi.§. qua ratione.nu.3.fo.38.

Substitutio vulgaris fit qñqꝫ verbis negatiuis: quandoqꝫ affirmatiuis.ibi.nu.2.fo.38.

Substitutio qñ fit per verba equiuoca veluti per verbuꝫ substituo: an sit fideicommissaria an pupillaris.ibi.nu.18.fo.40.

Quid si testator dixit: substituo vulgariter pupillariter: ꝛ per fideicommissum: substitutio quelibet habeat locū tpe suo.ibi.nu.19.

Substitutio vulgaris fit qñqꝫ verbis negatiuis.ibi.nu.5.

Substitutio exemplaris an possit fieri impuberibus.ibi.nu.6.

Substitutio exēplaris an possit fieri a mre filio mentecapto ibi.nu.7.

Substitutio an ꝛ qualiter fieri possit in donatiōe causa mor.de dona. §.he mortis causa.nu.2.fo.29.

Substitutio breuiloqua que fit: aut quare ita dicatur.de pup.substi.§. qua ratione.nu.13.fo.39.

Substitutio est semp cēsenda directa qñ verba sunt directa: ꝛ persona talis cui directo potest substitui.ibi.nu.17.fo.40.

Substitutio si fiat pupillo in codicillis: ꝛ ita vꝫ iure fideicōmissi: an ex tendat ad tpa pubertatis.de pup.substi.§.qua rōne.nu.21.fo.40.

Substitutio pupillaris vt valeat quot sunt necessaria.vide de pup.sub stitu.in prin.iuncta gl.super verbo.liberis.nu.1.fo.38.

Substitutiones quot sunt: vide plene ꝯiuncta gl.sup verbo ad exēplū. de pupil.substi.§.qua ratio.nu.1.fo.38.

Substitutiones que continent sub breuiloqua an oēs sint tacite vel ex presse.de pup.substi.§.qua ratione.nu.16.fo.39.

Substitutionis vulgaris quis sit effectus.ibi.nu.4.fo.38.

Substitutis pupillo an admittet ad bona patris pupillo moriente in vita patris.de pup.substi.in prin.nu.2.fo.38.

Substitut⁹ vulgariter ei q est coheredi suo vulgariter substitut⁹: insti tuto ꝛ ei⁹ substituto coheredemō adeū tib⁹: i portionē vtriusqꝫ ad mittit ex substōne vulgari: ꝛ altero adeūte in non adeūtis portionē solūmodo admittitur.de vulg.substi.§.sed si instituto.nu.1.fol.38.

Quid aūt prodest cum iure accrescendi esset habiturus portionem vtriusqꝫ.ibidem.nu.2.

Quid aūt si nō esset substitutus coheredis: sed substituti singulari ter.ibidem.nu.3.

Successio defert hoc ordine: qꝛ patroni excludunt cognatos.de bo.pos.§.ꝛ cum de testamētis.nu.1.fo.57.

Successiones qualiter fiat inter ascendentes: descendentes ꝛ collatera les.vide de serui.cogna.§.repetitis.nu.1.fo.55.

Successor in dignitate vel officio an teneat ex delicto predecessoris sui. de perpe.ꝛ temp.actio.§.penales.nu.11.fo.128.

Successor in dignitate an possit agere interdicto vti possidetis: ꝗuis non fuerit adeptus possessionem rei de qua agitur.de interdi.§.retinende.nu.9.fo.131.

Successorium edictū qñ ꝛ inter quos habet locū.de legi.agna.suc.§. placebat autem.nu.2.fo.54.

An autē hodie habeat locum de capite in caput veluti de agnatis ad agnatos.ibidem.nu.3.

Succumbens an presumitur calūniatus fuisse.de pe.te.liti.§.hec aūt. nume.1.fo.134.

Sui heredes an statim post mortē patris obligentur creditoribus. de here.qua.ꝛ diff.§.sui autem.nu.3.fo.42.

Summa minor est in obligatione in alternatiua summarū.de inuti.sti pu.§.preterea.nu.2.fo.65.

Superior an possit dare tutoreꝫ in terra subiecti.exemplū ponit.de at ti.tut.in prin.nu.7.fo.15.

Surdus ꝛ mutus a natura qualiter pōt facere testamētū cuꝫ ignoret quid sit testamentum.de mili.testa.§.quinimo.nu.1.fo.35

De litera T.

Tabellio signans falsum instrumentū qd de se nō facit fideꝫ propter defectū solēnitatis an puniatur pena falsi.de pub.iud.§.iteꝫ lex cornelia de fal sis.nume.3.fo.137.

Tabelliones duo si sint inscripti: an instrm continet vicem duoꝝ pro quolibet tabellione.de inuti.stip.§.item verborum.nu.20.fo.68.

Tabula si sit de cedro vel de cypresso si in ipsa pingat.de carbone aut alia vili materia: an tabula cedat picture.de re.diui.§.si qs in aliena.nume.4.fo.24.

Tacens an habeat pro cōsentiente vel non.qui.mo.ius pa.po.solui.§. admonendi.nu.1.fo.13.

Tēpora q̄ requirūt vt heredes sint habiles ad hereditatē acq rēdā.vide d heredū qli.ꝛ diff.§.i extraneis.nu.3.f.43.

Tēpus vsucapionum ꝗtum ꝛ quale erat de iure itoꝝ.de vsuca.in prin. nume.1.fo.26.

Tempus testamenti ꝛ tempus existentie conditionis adite hereditatis inspicitur in institutione conditionali. de her.quali.ꝛ diff.§.in extraneis.nume.4.fo.43.

Quid autem in legatis.vide ibidem.nu.5.

Tempus ad faciendum inuentarium a quo tempore currat.de here. qua.ꝛ diffe.§.extraneis.nu.6.fo.43.

Tempus duplicatum qd datur reo conuento ante diem: qd est illud qd duplicatur.de excep.§.temporales.nu.3.fo.129.

Tps sponsaliorū est vniforme in masculo ꝛ femella: nō autem tps ma trimonij: quare hic ita diuerse: vide de nup.§.masculi.nu.1.fo.11.

Testamenta sunt secreta propter duo principaliter.de test.§.possunt.nu.5.fo.52.

Testamenta duo an possint scribi in eadē charta.de testa.§.sed ꝛ vnū. nume.3.fo.34.

Testamenti vnius qualiter fieri possunt duo originalia.qui.mo.testa. infir.§.posteriore quoqꝫ.nu.1.fo.40.

Testamentū militis an valeat nullis adhibitis testibus. de mili.testa. §.plane.de testamentis.nu.1.fo.34.

Testamētū dicitur quasi argute inuentum.de testa.in prin.nu.1.fo.31.

Testamentum per es ꝛ libram qualiter fiebat.ibi.nu.2.

Testamentū an ꝛ qñ possit valere sine heredis institutione.de fideicō. here.§.impzimis.nu.2.fo.51.

Testm̄ si reperiatur ruptū aut cancellatū in domo testatoris: an presu matur consulto ruptū.qui.mo.testa. infir.§.ex eo auteꝫ.nu.2.fo.41.

Testm̄ primū an reuocetur per scdm imperfectū: an per mutationem voluntatis testatoris.qui.mo test.infir.§.ex eo autem.nu.1.fo.41.

Testamentum non presumitur factum.in fraudem neqꝫ iudicij mutā di causa.qui.mo.testa.infir.§.eadem.nu.1.fo.41.

Testamentum qualiter fieri debet quādo fit substitutio pupillaris secreta.de pupil.substi.§.finautem.nu.3.fo.40.

An autem sit opus solennitate sigillorum vel aliorum que debent adhiberi in testamentis.ibi.nu.4.

Testamentum ruptuꝫ ꝛ irritum qualiter differunt.qui. mo.test.infir. in prin.nu.1.fo.40.

Testm̄ in quo suus est preteritus nō tenet de iure ꝑtorio: qꝛ nec de iure ciuili pōt ex eo hereditas adiri.de bono.pos.§.sunt aūt.nu.1.fo.57.

Testamentum quo pater exheredat filium dicitur inofficiosuꝫ: qꝛ pa ter debet officium pietatis filio.de inoff.testa.in prin. nu.3.fo.42.

Testamētum ruptum ꝛ irritum qualiter differunt.de here.que ab in test.dese.in prin.nu.3.fo.53.

Testari an quis velit nuncupatiue an in scriptis: qualiter cognosci potest.de testa.§.sed cum aliquis.nu.1.fo.33.

Testamentum scriptum an faciat plenam fidem.ibi.nu.2.3.ꝛ.4.fo.33.

Testator si legat reditus vel deueria: competit actio cōfesso ria.de lega.§.sed olim.nu.3.fo.44.

Testator si legat reꝫ heredis: nil refert an sciat eam esse heredis vel nō. quid in re legatarij.de lega.§.non solum.nu.1.fo.44.

Testator quādo videatur nominatim exheredare.vide de exhere.libe. §.sed nec nominatim.nu.2.fo.36.

Testator si non sit vsus verbis contentis: sed sic: lego Titio illud aut illud qd elegerit.an tale legatum transmittitur si Titius decesserit antequam eligat.de lega.§.optionis.nu.2.fo.48.

Testor si legauit alicui fundū ꝛ voluit ꝙ adipiscat possessionē autho ritate propria: ꝛ adiecit penā: si heres cōtrauenirèt: an pena cōmittatur si heres contraueniat.de lega.§.exceptis.nu.4.fo.50.

Testator an aliquo modo possit decedere pro parte testatus: ꝛ pro par te intestatus.de here.insti.§.hereditas.nu.3.fo.37.

Testator si dicat omnes liberos vel ceteros: an inter hec verba sit differentia.de exhere.libe.§.sed nec. nu.1.fo.36.

Testator si iubeat satisfieri creditoribus querelātibus: an talis disposi tio valeat.de lega.§.incertis autem.nu.4.fo.49.

Testator ꝙ transeat ad diponendum vel non quis est effectus.de here di.insti.§.videamus.nu.2.fo.37.

Testator nunꝗ videtur codicillare si casu in quo facit institutionē primā vel scdam nisi hoc expsse dixerit.de vul.subst.in prin. nu.1.fo.38.

Testator instituit Titium si nauis ex Asia venerit: ꝛ si non venerit in stituit Seium: an videantur ambo instituti.ibi.nu.2.

Testator instituit heredem solēniter: postea completo testamēto duobus vel tribus testibus adhibitis rogat heredem de aliquo restituendo.quid iuris.de fideicō.hered.§.ꝛ quia.nu.3.fo.52.

Quid si in testamento vel codicillis.ibi.nu.4.

Testator si instituat extraneos heredes potius quaꝫ proximos an pec cet.de here.que ab intest.dese.§.intestatorum. nu.1.fo.53.

Testator an possit substituere emancipato. de pup.subst.§. nō solum. nume.1.fo.40.

Testator si legat rem alienā ignorans esse alienam: an talis ignorātia noceat etiam persone coniuncte.de lega.§.qd autem.nu.1.fo.45.

Testator istituit hoc mō: qsquis ex cognatis meis capitoliū ascēderit sit heres. Titius heres esto.plures ex cognatis ascēdūt: alter repudiat.an isti cognati sint re cōiūcti ꝛ vbis vt accrescat tm̄.vide de le.

§.si eadem.nu.5.fo.45.
Testator legando rem alteri an ⁊ qñ videatur adimere primo legatario.de lega.§.si eadem.nu.2.fo.45.
Testator si legat rez legatarij nõ credens eam legatarij:sed sibi debitã ⁊ vere debita non erat:an legatũ valeat.de lega.§.sed ⁊ si legatarij. nume.2.fo.46.
Testator si dicat volo debita mea persolui per man⁹ executorũ meorum: an creditores virtute illius clausule poterũt implorare officiuz iu.dicis vt eis faciat soluere.de lega.§.ex contrario.nu.2.fo.46.
Testator si confitet in testamẽto se debere decez ex mutuo:an talis cõfessio valeat:⁊ an heres possit excipere de non numerata pecu.de lite.obli.nu.13.fo.72.
Testator si mãdauit emẽdari forefacta:an actio transeat ad heredes. de perpe.⁊ temp.act.§.penales.nu.5.fo.128.
Testator si obligauit bona sua ⁊ heredis sui:pro dote vxoris:an bona heredis erunt obligata.de actio.§.fuerat antea.nu.8.fo.111.
Testor si ademit legatũ a Titio ⁊ legauit Seio:si Seius est incapax. an valeat adẽptio legati facta a primo scz Titio.de adem.lega.nume.4.fo.50.
Testator an videat remisisse inimicitiam ortam ante testamentũ:si in testamẽto dedit inimicum tutorem filijs suis.de excu.tuto.§.itez si propter.nu.2.fo.19.
Testõr an possit phibere Trebellianicã.de lege Falc.in pn.nu.3.fo.51.
Testator q deliquerat phibuit heredibus ne facerẽt emendã:vel quid si iudeus vel sarracenus dedit dãnũ ⁊ morit ante ɔtestationẽ litis: an heredes teneant.de perpe.⁊ tẽp.actio.§.penales.nu.7.fo.128.
Testes ex vna domo plures adhiberi possunt in testamento alieno.de testa.§.pater.nu.1.fo.33.
Testes testamentarij per quem debẽt rogari vt sint testes.de testa.§.si quis autem.nu.1.fo.34.
Testes pducti ad probandũ interesse quid ⁊ qualiter deponere debẽt. de verb.obl.§.non solum.nu.4.fo.62.
Testes ⁊ nomen tabellionis an sint edẽda.de inuti.stipu.§.item verborum.nu.7.fo.67.
¶ Testis an possit esse.in testamento ille qui testari nõ põt.de testa.§. testes autem.nu.4.fo.32.
Testis vnus si deponat de vno actu possessionis:ali⁹ de alio vel de alia die q̃ vidit actorẽ vti:an faciat fidẽ.de iterdi.§. retinẽde.n.27. f.132.
¶ Textus qñ continuat rubricam:superfluum est eam continuare.de actio.in rub.nu.1.fo.83.
Tignum alienũ iniunctũ habẽs an teneat dño tigni in duplum.de re.diui.§.cum in suo solo.nu.1.fo.23.
Quid aũt si velit tignum eximere ⁊ nõ soluere duplum:an audiat. ibidem.nu.2.
Titius confessus est se debere decẽ ex cã mutui coraz testibus sine scriptura aut si scriptura sit tm̃ facta ad pbationẽ:an hec exceptio habeat locum.de lite.obl.in prin.nu.1.fo.71.
Titius debebat tibi aliqd deneriũ.tu vẽdidisti illud Sempronio. Titius obligauit se Sempronio.Tu quittasti Titiũ.an p hoc est trãslata pprietas ⁊ possessio seruitutis in Semproniuz.de act.§. eque. nume.15.fo.87.
Tituli duo sunt.ff.ne quis eũ ⁊c.⁊ alius de eo p quẽ factũ erit.ambo sunt penales:sed actio ex primo est magis penalis.quare hoc. vide de actio.§.item aduersus eum.nu.1.⁊.2.fo.100.
Tituli.ff.ne quis eum.⁊ de eo per quem fac.erit.habẽt locum qñ dies actionis est extitura.ibi.nu.3.⁊.4.
Titulus de cõiungẽ.cum emanc.an sit hodie correctus vel non.de here.quali.⁊ diff.§.sui autem.nu.1.fo.42.
Titulus de literarũ obligationibus de qua scriptura intelligat:de publica vel de priuata:de lite.oblig.nu.3.fo.71.
Super qua autem causa habet fieri hec obligatio.nu.4.
Per que autem verba debet contrahi hec obligatio.ibi.nu.5.
¶ Totus tota totũ vnam rem signat vbi ad vnam rem adijcitur . de societa.in prin.nu.3.fo.76.
Tradens rem suã mihi vt meam ex cã iudicati nõ transfert dñium.de actio.§.sed iste quidẽ.nu.13.fo.89.
Traditio ⁊ pmissio equiparant:⁊ vbi fit traditio absq; causa dñiuz non transfertur.de actio.§.sequens illa diuisio.nu.20.fo.104.
Transcendẽtes muros ciuitatis rũpendo vel non rumpẽdo: qualiter puniantur.de re.diui.§.sancte quoq;.nu.2.fo.22.
Tributoria actio qñ cõpetat:qd cum eo.§.introduxit.nu.2.fo.119.
Tributoria actio in quibus creditoribus.obtineat.ibi.nu.4.
Tributoria actio que datur ex cõtractu vel quasi:quare non datur in heredem ex dolo defuncti.ibi.nu.5.
Tripli quando possit agi.de actio.§.tripli.nu.2.fo.108.
Turbatio presens an debeat pbari in interdicto vti possidetis sicut possessio presens.de interd.§. retinende.nume.24.fo.132.
Tutela testamẽtaria ⁊ legitima precedũt datiuã intm̃ q non vz datio facta p iudicez tutore testamentario ⁊ legitimo excusato.de attiliano tut.in prin.nu.1.fo.15.
Tutela testamentaria recipit diẽ ⁊ conditionẽ:secus vero datiua. qui test.tut.da.pos.§.sed ⁊ seruus.nu.1.fo.14.
Tutele actio seu obligatio quo tempore nascantur.de attili.tu.§. cum igitur.nu.1.fo.16.
Tutele datio an possit dari.de attiliano tu.in prin.nu.9.Adde nu.10. vbi distinguit in hac questio.fo.15.
Tutor vbicũq; vnus insolidum cõuenitur dãtur ei tria remedia. que sint illa vide de satisd.tut.§.sciendum.nu.3.fo.18.
Tutor an detur furiosis ⁊ prodigis inuitis.de curato.§.item inuiti.numero.2.fo.17.
Tutor si fiat monachus vel eps an desinat esse tutor.qui.mo.tute.fi.§. minima.nu.2.fo.17.
Tutor an possit acquirere bonorum possessionẽ delatam pupillo sine ipso pupillo.de autho.tu.§.tamen.nu.2.fo.16.
Tutor curator ⁊ pcurator an possint cõueniri durante officio.de authotut.§.si autem.nu. .fo.16.
Tutor vnus si detur in testamẽto alius in codicillis:an vterq; erit tutor.de tute.§.permissum.nu.2.fo.13.
Tutor an possit cõpelli authoritatẽ prestare pupillo si vtilitas eius requirat.de autho.tut.§.tutor.nu.1.fo.16.
Tutor subterfugiẽs prestare alimẽta pupillo est suspectus.de suspe.tuto.§.si quis tutor.nu.1.fo.20.
Tutor nõ tenetur de culpa leuissima.de suspe. tut.§.suspectus autem remotus.nu.3.fo.20.
Tutor sciẽs se nominatum debet venire ad iudicẽ intra quinquaginta dies:⁊ excusationes suas proponere:alias nõ auditur ⁊c.de excu. tut.§.qui autem.nu.1.fo.19.
Quid si ignorauit ius excusationis sibi cõpetere:an lapso tempore admittetur.ibi.nu.2.
Quid si certus terminus fuit prefixus ad proponẽdas omnes exceptiones ⁊ sunt contrarie.ibi.nu.3.
Quid si aliquis proposuit plures exceptiones ⁊ non probauit nisi vnam:an sufficiat.ibi.nu.4.
Tutor datus vel noiatus si quis sit:que est differentia an appellet:an vero se excuset:de excu.tu.§.qui autem excusare.nu.1.fo.19.
Tutor an possit recipere laudimia:vel.vende:vel inuestire de rebus q̃ tenentur a pupillo; aut inuestire de nouo.quibus alie.li.§. ideoq;. nu.3.fo.30.
Tutor quare nõ põt dari incertus qui põt postea certificari:sicut põt dari incerte psone postea certificãde.de leg.§.tutor aũt.nu.1.fo. 49.
Tutor agit ⁊ cõuenit noie pupilli:de his per quos agere possumus.in prin.nu.2.fo.123.
Tutor ⁊ alie persone non cauent in iudicio si constat de eorum fundamento:pater vero cauet si nõ cõstat expresse de assensu filiorum. de satisda.§.eadem obseruando.nu.3.fo.125.
Tutor si agit pro pupillo:vel dominus per procu.ipsi agere videntur. de actio.§.actio.nu.14.fo.84.
Tutor an ⁊ qualiter teneatur actione furti pro mala administratiõe tutele.de attilia.tu.§.cum igitur.nu.4.fo.16.
Tutor nõ datur habenti tutorem.de curato.§.interdum.nu.1.fo.17.
Tutores plures ⁊ magistratus quo ordine conueniri possunt. de satisda.tut.§.sciendum.nu.2.fo.18.
Tutores qui dãtur pupillis coram quibus iudicibus debent venire ⁊ iurare.de attilia.tut.in prin.nu.8.fo.15.
Tutores vel curatores datiui an satisdare debeãt. de satisd.tu.§.item ex inquisitione.nu.1.fo.18.
Tutores tenent actione de rationibus distrahẽdis.que cuius sit nature vide de attilia.tu.§.cum igitur.nu.2.⁊.3.fo.16.

¶ De litera V.

Vasallus vel emphy.si agat rei vẽdicatiõe directa cũ deberet agere vtili an debeat succũbere de actio.§.omnium act.nu.13.fo.85.
Quid aũt si ago rei vendicatione directa lite cõtestata re⁹ desinit dolo possidere:an vigore dicti libelli fiet condẽnatio:vel an sit opus q edam nouum libellum in vtili.ibi.nu.14.
Vasallus si alienat partem feudi sine licentia domini:an perdat totuz feudum.de lega.§.si vero.nu.2.⁊.3.fo.46.
Vasallus vasallli mei an dz priuari feudo si meus vasallus immediat⁹ cõmisit causam cõtra me.vide de vsufructu.§. finitur.nu.4. fo.26.
Vasallus adoptãdo aliquẽ an possit preiudicare ppinquis in feudo. de hereditati.que abintest.§.sui autem estimantur.nu.1.fo.53.
Quid autem si dominus consensisset in adoptione.ibi.nu.2.
Vasallo si fiat iniuria an dñs possit agere actio.iniuriarum.de iniu.§. sed si.nu.2.fo.82.
¶ Vagans per scientias vix erit perfectus . de iust.⁊ iure.§.his itaq;. nume.3.fo.4.
Ubi quis ad suam prouisionem aliquid facit nõ censetur doluz cõmittere.lex eñ talem dolum consuluit.de socie.§. manet. nume.2.fo.76.

Vendens fundū dicit eū esse decē iugeruȝ vel parū minus: an possit agere si sit minus tertia parte. de here. que abintest. defe. §. item vetustas. nu. 1. fo. 53.
Vendicatio quid sit. de actio. §. omnium actionum. nu. 10. fo. 85.
Que aūt sint necessaria vt competat alicui rei vendicatio. ibi. nu. 11.
Vēdidit aliquis decem corbes vini in genere generalissimo: totum vinum illius regionis periit: cuius erit periculum. de emp. ꝛ ven. §. cum autem. nu. 2. fo. 74.
Quid aūt si vinum sit venditū in genere generalissimo reponēdū tamen in cellario per vasa emptoris ponit exemplum. ibi. nu. 3.
Quid autem si vinum venditur in specie. ibi. nu. 4.
Vēditio si fiat hoc modo: vendo tibi fundū. tu respondes: ego retineo sub cōditiōe si nauis ex Asia venerit: vel si Sempronio placet. an talis venditio valeat. de inuti. stip. §. preterea. nu. 7. fo. 66.
Vēditio si est nulla an cōtrahatur obligatio de euictione. quibus alie. licet. in prin. nu. 8. fo. 30.
Quid si promissa sit euictio per stipulationem. ibi. nu. 9.
Venditor equi si tradat equū per capistrum vel frenū: videt trāsfer re possessionem equi. de re. diui. §. item si quis. nu. 3. fo. 25.
Venditor si sit deceptus vltra dimidiam iusti pretii ignorans valorem rei an teneatur pbare ignorātiam. qui. ex cau. manu. non licet. §. in fraudem. nu. 1. fo. 9.
Vēditor si reȝ tradidit emptori simpliciter: an videat habuisse fidē de ptio vt ita acqrat dn̄iū emptor. de re. diui. §. vēdite vero. nu. 1. fol. 25.
An aūt preferet venditor aliis creditoribus in re vendita. ibi. nu. 2.
Vēditor si est in mora ꝛ agitur ad interesse: an emptor euitabit cōdemnationem interesse. de emp. ꝛ ven. §. pretiū autem. nu. 12. fo. 74.
Vēditor nō seruās 3ctū an vltra perditionē dupliciū arrharū teneat emptori ad interesse. de emp. ꝛ ven. §. in his. nu. 5. ꝛ 6. fo. 73.
Venditor agens cōtra emptorē debet ponere in libello q̄ rem fecit emptoris. de actio. §. actionum autem. nu. 31. fo. 110.
Venena quedam sunt mala que nō valent nisi ad occidendum. quedā sunt bona mista cū aliis rebus medicinalibus. de pub. iud. §. itē lex cornelia. nu. 6. fo. 137.
Verba apientia electionem sunt hec: sumito vel capito ꝛc. de lega. §. si generaliter. nu. 7. fo. 48.
Quid autem in contractibus cuius sit electio. ibi. nu. 8.
Quid si fuerit prefixum certū tēpus per legē vel per testatorē illi ad quem spectat electio ꝛ tempus labitur. vide ibi. nu. 9.
Verba si proferant sapientia contractum: presumunt obligatoria nisi ex coniecturis aliud appareat. de testa. mili. §. plane de testamētis. nume. 4. fo. 34.
Verba ista: nolo esse heres. ꝛ verba: volo nō esse heres. an sint verba repudiatiōis vel nō. de here. quali. ꝛ diff. §. itē extraneus. nu. 3. fol. 44.
Veritas an ꝛ qn̄ plus attēditur q̄ opinio: vel ecōtra. de lega. §. si quis rem suam. nu. 1. fo. 46.
Vestis an sit auferenda cedēti bonis. de actio. §. cum eo quoq̄. nu. 10. folio. 118.
Via vicinalis dicitur que ducit ad locū priuatū. de lege aqui. §. item. nu. 1. fo. 81.
Viatores qui hospitant possunt mutare in suo hospitio quasi ad domum propriam de iniu. §. sed ꝛ lex. nu. 7. fo. 82.
Vie sunt populi: ꝛ domini terrarū non possunt vias dare nec mutare. de re. diui. §. littorum. nu. 2. fo. 21.
Vicegerentes pape vel prefecti vrbis an possint deportare. qui. mo. ius pa. po. §. cum autem. nu. 1. fo. 13.
Virgo vel vidua qualiter possunt dici meretrices. de publ. iud. §. item lex iulia. nu. 4. fo. 137.
Uncia quid sit quantū ad hereditatis diuisionem pertinet. de here. insti. §. hereditas. nu. 2. fo. 37.
Vniuersitas iuris si non pōt peti per actionē realem: an possit peti per actionem personalem. de actio. §. curare autem. nu. 9. fo. 115.
Quid si obligasti mihi omnia bona tua: si ago hyp. an debeo specificare. ibi. nu. 10.
Vniuersitas an possit facere procuratorem. de cura. §. q̄ si tutor. nu. 6. folio. 18.
Vniuersitatis nomine intelligitur quodlibet corpus approbatum. de re. diui. §. vniuersitatis. nu. 2. fo. 21.
Volens occidere parētes: ꝛ faciens preparationes an puniatur lege Pompeia de parrici. licet non occiderit. de publi. iud. §. alia deinde. nu. 2. fo. 137.
Voluntas vltima non potest ligari. de ademp. leg. in rub. nu. 1. fo. 50.
Vox plerumq̄ auditur: ꝛ verbum non intelligitur. de inuti. stip. §. itē verborum. nu. 1. fo. 66.
Usucapio magis debet pmitti propter frequētiam ꝛ sui ... niri temporibus. de vsuca. in prin. nu. 3. fo. 26.
Usucapio est fauorabilis: prescriptio vero odiosa. de vsuca. in prin. nume. 6. fo. 26.
Usucapio quomodo rescindat. de actio. §. rursus ex diuerso. n. 3. fo. 90.
Usufructuarius si cedat actionem competentem ad vsumfructum: an perimatur vsusfructus morte cedentis. de vsufru. §. finitur aūt. nume. 1. ꝛ 2. fo. 26.
Usufructuarius an possit cedere vsumfructuȝ extraneo. de vsufr. §. itē finitur. nu. 2. fo. 26.
Usufructuarius vel creditor non sunt dn̄i rerū. de ac. §. eque. nu. 10. f. 87.
Usufructus semper extinguitur morte illius in cuius persona est constitutus. de loc. ꝛ condu. §. mortuo. nu. 1. fo. 76.
Usufructus dicit esse duplex: scȝ causalis: ꝛ formalis. ꝛ qualis vterq̄ sit: vide de vsufru. in prin. nu. 1. fo. 25.
Usufructus cum non possit vendi sine voluntate proprietarii: quare potest obligari. de actio. §. item seruiana. nu. 27. fo. 96.
Usufructus persone accedit. de stip. seruorum. in prin. nu. 1. fo. 62.
Utile per inutile non vitiatur. hec regula nō obtinet quādo est defect⁹ in forma. vide de fideius. §. fideiussores. nu. 4. f. 70.
Utile per inutile non vitiatur in quantitatibus. de fideius. §. fideiussores. nume. 2. fo. 70.
Utile per inutile an ꝛ quando vitietur vel non. de inuti. stipu. §. si quis alii. nu. 11. fo. 64.
Deinde declarat singula membra distinctionis. ibi. nu. 12.
Vulgo quesitus succedit matri. de senatuscō. orfi. §. nouissime sciendum est. nu. 1. fo. 54.
Quid autem de nato ex concubina. ibi. nu. 2.
Uxor non est in potestate mariti nisi quo ad debitum carnis. de senatusc. tertul. nu. 2. fo. 54.
Uxor agit actione iniuriarum si iniuria facta marito eam tangat: vt si quis vocet maritum coquu gallice. de iniu. §. patitur. nu. 4. fo. 82.
Uxor si habeat filios ex alio matrimonio an competat eis priuilegiuȝ super dote matris sue. de actio. §. fuerat antea. nu. 9. fo. 111.
An autem illud priuilegium detur procuratori vxoris. ibi. nu. 10.
Uxor si nō petat dotem sed petat alimenta: an habeat priuilegium super dote. de actio. §. fuerat antea. nu. 16. fo. 111.
Quid si materia non conueniat stipulationi. ponit exemplum. ibi. numero. 17.
Uxor si sibi prouidit de speciali cōuentione de hypotheca: an oriatur ista tacita hypotheca. de actio. §. fuerat antea. nu. 13. fo. 111.
An autem agens ex stipulatione vel hypotheca expressa preferatur habentibus tacitam. ibi. nu. 14.
Uxor an preferatur omnibus creditoribus indistincte in dote repetenda. de actio. §. fuerat antea. nu. 7. fo. 111.

Finis.

Lugduni apud Jacobum Berion.

Index quaternionum.

A. quaternio est: B. ternio.

C 18991622

R. 17. 2. 1

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm